IOANNIS AB IMOLA
IN SECVNDVM DECRETALIVM
Commentaria,

QVAMPLVRIVM IVRISCONSVLTORVM, QVI probè aliquid his præclarissimis ac penè diuinis commentarijs hactenus addidisse apparuerunt, adnotationibus illustrata.

HAC NOVISSIMA VERO OMNIVM EDITIONE AB ERRORIBVS *innumerabilibus, quibus ubiq; deprauata, & passim mutila summi viri deprehendisse conquerebantur, habita ad vetustissimos Ioannis de Anania codices fide, suo candori vindicata, atque integritati restituta.*

ACCESSERVNT ETIAM HVIC NOSTRÆ EDITIONI commentaria eiusdem Auctoris in xiiij. cap. sub tit. de Renunciatione, nempe à cap. in præsentia. vsque ad finem, quæ in alijs desiderantur codicibus habita ex bibliotheca eiusdem Ioannis de Anania.

REPERTORIVM DEMVM EA DILIGENTIA INSTAVRATVM *reperies, vt numerorum ratione fidelissime subducta, atque omni etiam prorsus labe sublata, nusquam aut falli, aut decipi possis.*

VENETIIS, M D LXXV.

Apud Dominicum Nicolinum.

SERIES RVBRICARVM ET CAPITVLORVM

Quæ in hoc continentur Libro.

F I N I S.

IOAN. AB IMOLA
IVRIS PONTIFICII, CAESAREIQVE
Doct. Excellentissimi.

Commentaria prima in Secundum Decretalium Librum.

Cum summarijs ante singula capita nouiter collocatis, Additionibusq; alijs hactenus opponi solitis: fœliciter exordiuntur.

¶De iudicijs. Rubrica.

1 *Judicium quomodo diffiniatur.*

1 ¶Circa rubricam, adde quòd diffinitio Azo. & Gof. inquantum dicunt † quòd iudicium est actus legitimus trium personarum in iudicio contendentium, scilicet iudicis, actoris, & rei. non videtur bona. quia nō videtur conuertibilis cum suo diffinito. contra l. j. ff. de dolo. & xxvij. q. j. in prin. nam quandoque iudicium est sine actore. vt quādo proceditur per inquisitionem ex officio. infra de accus. qualiter. el ij. quandoque sine reo, vt quādo generaliter inquiritur de maleficio notorio, nec scitur quis comiserit. de quo per Inn. supra de elec. bonę el. j. & C. de acc. in l. ea quidem. ideo dicit d. Flo. quòd potest aliter diffiniri: quia est inuestigatio, quam secundū iuris ordinē facit iudex per varios modos ad eliciendam veritatem, & elicitam custodiendam. facit. xxx. q. v. iudicantem.

SVMMARIVM.

1 *Nomina propria imponuntur ad placitum pro habenda cognitione rei.*
2 *Argumentum ab allusione siue etymologia proprij nominis an procedat.*
3 *Aduersarius litis potest recusari in iudicem partis, cui aduersatur in alia instantia, etiam si causa non sit sua, sed collegę.*
4 *Citatio fieri debet cum licentia iudicis, & non propria autoritate.*
5 *Citare non debet iudex absq; petitione partis.*
6 *Citatio an possit committi parti, & si concedatur ei, an aduersarius tenebitur ei credere.*
7 *Respondere non tenetur quis in iudicio, nisi prius citetur, & sic casualiter inuentus non respondebit inuitus.*
8 *Declinatoriam opponere non potest contra iudicem is, qui ante omnia interrogatus si velit coram eo litigare respondit, quod sic.*
9 *Interrogare potest iudex in qualibet parte iudicij.*
10 *Citatus recedens sine licentia dicitur contumax.*
11 *Sententia excommunicationis proferri videtur per ista verba, nullus communicet tali.*
12 *Excommunicatus pro manifesta offensa, vel contumacia non debet absolui, nisi prius satisfaciat.*
13 *Excommunicatus donec satisfaciat non liberatur sola satisfactione nisi intercedat actualis absolutio ibi.*
14 *Contumax mulctari potest sine noua citatione.*
15 *Excommunicatus non priuatur titulo sui beneficij, priuatur tamen interim redditibus.*
16 *Citatio an possit committi notario, & ipse idem scribere relationem.*
17 *Respondere in iudicio an cogatur casualiter illic repertus.*
18 *Illicentiatus recedere an possit quis a iudicio.*
19 *Citatus certo termino si non comparet, & actus expediatur alia hora quā fuerit citatus, non valet actus.*
20 *Contumax condemnari non potest in expensis sine alia citatione.*
21 *Concilium prouinciale in causa criminali episcopi non potest pronuntiare eum deponendum.*
22 *Verba ista, nullus communicet tali, an inducant excommunicationē. nu. 24.*
23 *Notorius fornicator si interim celebret, an sit irregularis.*
25 *Latinitas falsa non vitiat rescriptum, quando potest per figurę saluari.*
26 *Synodus siue concilium recusari potest, quando metropolitanus est suspectus, vel maiores de concilio.*
27 *Consentire in iudice, an videatur, qui dicit se velle respondere.*
28 *Dilatoriæ an tolli possint per actum citeriorem ante litis contest. si detur cōsensus expressus.*
29 *Recusari an possit iudex ordinarius, si eius assessor est suspectus.*
30 *Approbans iudicem an lite pendente poterit ex noua suspicione superueniente eum recusare.*
31 *Pœnitere, an, & quando possit, qui in iudicem semel consensit.*
32 *Soluere promittens vbicunque fuerit petitum vel vbicunque fuerit conuentus, an poterit vbique conueniri.*
33 *Soluere si promiserit quis Bononiæ, & Ferariæ, diuidetur obligatio.*
34 *Pactum si fiat respondendo coram iudice non suo, vel de proroganda eius iurisdictione & sit firmatum iuramento, an habebit locum penitentia.*
35 *Excommunicatus pro contumacia manifesta, vel manifesta offensa non absoluitur, nisi prior satisfaciat.*
6 *Rubricæ debent continuari ad proximas, non ad remotas.*

2

Equouult deo.[a] Pactū de non declinando iudicē aliàs suum, qui exceptione repelli potest, est irreuocabile. h. d. secundū intellectū gl. vel sic. Qui promisit non declinare iudicē, penitere non pōt. h. d. secundū Io. An. vel sic, secundum alium intellectum quē ponit hic do. Ant. Pactum de respondendo corā iudice non suo, in præsentia iudicis acceptantis initum actualiter paciscentē iurisdōni ipsius iudicis submittit. iō postea nō admittitur pœnitētia. h. d. In prima factū, & cōtumacis punitio. In scd'a accusatoris iniusta petitio, & eius repulsio. scd'a ibi: adimi. Petrus tñ diuidebat in tres. nā scd'm eū in prima facti narratio, in scd'a iuris positio, in tertia incidētis qōnis decisio. scd'a ibi, placuit, tertia ibi: nā adimi. sed pcedēs diuisio magis placet p notata p Butr. in prima cōstitutione. C. nā totus est vnus constructus vsq; ad ver. nā adimi. & iō cēseri dēt vna pars. Et pmitte pro euidētia, quòd

a Pactu idē sūm̃ hic d. Ab. d. And. Sic & d. Fel. li cèt ipse. Ar dre. Sic. po nat alia sū maria fm opaniones aliorū doctorum.

de cā criminali Epi ad finē depositionis pōt cōciliū ꝓuinc
ciale cognoscere. licèt nō possit illā diffinire sine licentia
Papę. put hr̄.iij.q.viij.in summa.& iij.q.vj.accusatus.& c.
multū stupeo.& hoc verū, nisi Eps diceret se velle potius
corā Papa respondere, put hr̄.iij.q.vj.neminē.in fina. &
no.in Spe.de cōpe.iudi.adi.§.j.versi.sed nunqd pōt. ¶ In
tex.ibi, de quo uult deo. pñt esse duæ partes, s.de. ꝓpositio
& quouultdeo nomē propriū, & casus ablatiui, & regit̄ a
verbo placuit mediāte dicta præpositione.de. Vel pōt di-
ci, qđ est tota vna pars & est nomē ꝓpriū cōpositū ex ꝓpo
sitione relatiuo verbo, & noīe, & tūc erit casus datiui, &
regitur a verbo cōmunicet. qđ est.ĩ.sed præcedēs planior
1 ꝑ verbum eiden. ¶ †No.j. ex c. qđ nomen. aliqñ assumit̄
ex præpositione relatiuo verbo, & noīe simul. aliqñ ex re
latiuo verbo, & noīe. aliqñ ex verbo, & noīe, & aliqñ ex
noīe, & participio. facit ꝙ hr̄.ĩ.de simonia.c.iij.nec miū,
q̄a noīa ꝓpria imponunt̄ ad beneplacitū ꝓ habēda reco-
gnitione.l. ad recognoscēdos.C. de inge. & manu.& l. si
2 q̄s in fundi vocabulo.ff.de leg.j. ¶ †An aūt sit licitum ar-
a guere ab allusione [a] seu etymologia ꝓprij nominis. dic,
qđ nō cū ex volūtate imponat̄, vt est dictū & p Bart.in l.
fi.§.pe.ff.ad municip. & ꝑ Bar. sup rubrica.ff.sol.mat. ab
etymologia aūt appellatiui licèt bñ arguere, nisi diffinitio
repugnet, vt no.ꝑ Bar.ĩ l.j.ff.de test.& de acq.pos.ĩ l.j. qñ
que tñ etymologia proprij nominis cōcurrit cū ipso nomi
ne ꝓprio. vt patet ex no.ꝑ gl. in l.fi.§.si in dāda.ff.ad Tre.
3 ¶ †No.dici aduersariū q in lite aduersat̄. facit qđ notauit
gl.in c.cū sup, de offi.dele. vbi gl. dicit aduersariū litis pos-
se recusari in iudicē partis, cui aduersat̄ in alia instātia ēt
si nō sit sua cā, sed collegę, qđ est notādū. si āt nō aduersa
tur, tūc in illa instātia, sed aliàs fuit aduersarius, tūc si ĩ cā
criminali vbi agebat̄ de oībus bonis, vel maiori parte bo
norū idē: q̄a pōt recusari ꝑ ea, q̄ hn̄r in l.ꝑ ꝑ litē.ff.de ex-
cu.tut. Si vero fuit alia cā ciuilis, nō vr̄ qđ possit recusari,
vel hoc relinquetur iudicis arbitrio. ar. corū q̄ hn̄r in au-
thēn. si dicat̄. Si vero fuit testis cōtra me in alia cā an pos-
sit recusari. vr̄ dicendū, qđ si coactus est ad testificādum,
nō vr̄ suspectus ex quo nō sponte se contulit imò citatus.
& tūc nō possit per notata per Io. And.in c.meminimus.
de accus. sup gl. secus si sponte, & hoc clarū. Si in cā crimi
nali vel ciuili omnium bonorum vel maioris partis per
notata in l.ꝑ ꝑ litē in d.auth. si dicat̄. Idē vr̄, si aliàs sponte
sit testificatus, q̄a videt̄ suspectus ex quo sponte se cōtu-
lit nō citatus, nec ꝓductus a parte scđm notata ꝑ Bart.in
l.post legatū.§.his vero.ff.de his quibus vt indig. Si vero
sponte se non offert, sed citatus vel ꝓductus a parte, licèt
posset se excusare & dicat̄ tūc spōte testificatus scđm no
tata ĩ d.§.his vero. nō vr̄ qđ possit recusari cū tūc nō cēsea
tur suspectus iusta no.in d.§.his vero, de teste autē an ex
hoc repellatur a testificando contra illum cōtra quē aliā
causam habet dic vt in auth. si dicatur.C.de testi. an autē
repellatur a testificando, q̄a aliàs in alia cā cōtra me fuit
testificatus. vr̄ quod nō, si coactus fuerit ꝑ no.ꝑ Ioan. An.
in c.meminimus. sup gl. fi. de accu. secus si se obtulit. Idē
est si cā fuerit criminalis vel ciuilis omniū bonorum vel
maioris partis, aliàs nō vr̄ repelli, sed quanta fides sit adhi
bēda erit in arbitrio iudicis ꝑ aut. si dicat̄. In cōtrariū facit
q̄a vr̄ solēnitas extrinseca. iō nō vr̄ ꝑsumēda nisi de illa ap
pareat ꝑ id, qđ legit̄ & no.ĩ l.q̄cūq;.§.fi.ff.de publiciana.
4 iō hoc dictū nō est sine dubitatione, licèt sit vitādū. †No.
practicā citādi, q̄a añ oīa dēt peti licētia citādi a iudice, &
sic ꝓpria autoritate hoc fieri nō debet, de quo ĩ tex.& ibi
ꝑ Bar.in l.fi.C.de regrē.reis. Et adde ēt qđ no.ĩ l.j.C.de
5 iure dñij ĩpetran. ¶ †No. qđ iudex nō debet citare absq;
petitionē partis. facit.l.iiij.§.hoc aūt iudiciū.ff.de dā.infe.
& ff.de iudi.l.ad perēptoriū.& si fiat aliter nō vr̄ valere, ꝑ
no.ꝑ Bar.in d.l.ad perēptoriū. & in l.si finita.§.Iulianus.
iō ĩ citatione cōsueuit dici ad petitionē talis, talis iudex
cōmisit &c. dicit tñ hic notabiliter d.Ant. post Guido.de
Suz.in l.ad ꝑēptoriū.ff.de iu. qđ si in actis repit̄ descripta
cōmissio citationis & relationis nūtij. qđ in dubio debet
ꝑsumi præcessisse requisitionē, vt sic oīa ꝑsumant̄ solēni-
ter acta. arg.l.sciendū.ff.de ver.ob.& bene facit qđ no.gl.
6 in l.si fine.ff.de interro.act.in prin. ¶ †An aūt actus citan
di possit parti cōmitti. tangit Spe.in ti.de cita.§.sequitur.
versi.cūque circa princ. vbi concludit quod sic, sed non
tenebitur credere aduersarius ei nisi ostēdat mandatum,
nec stabitur suæ relationi, nisi aliter ꝓbetur ne sit testis in
causa ꝓpria: facit quod no.Barto.in l.iuste.ff.de acq.pos.
vbi tangit, an possit q̄s dari executor in propria cā, & cō-
cludit qđ sic, si non inueniat resistentem, & tangit ēt Gui.
in l.meminerint.C.vnde vi.& Inno.ĩ.de cōces.pben.cum
nostris. ¶ No. quē non debere ꝓponere: nisi prius audien-
7 tia cōcessa ad idē.xxj.di.nunc autem. ¶ †No. quē nō com
pelli rñdere in iudicio: nisi ad hoc fuerit citatus. & sic fa-
cit quod casualiter in iudicio inuentus. non cogatur rñ-
dere, de quo per gl.v.q.ij.vocatio.& per Ar. ch.lxxxij.dist.
ꝓposuisti. ¶ No. quod scđm hæc tempora causæ clerico-
rum, & Epōrū tractabantur in concilio ꝓuinciali. de quo
ꝑ Inn.ĩ.de præben.grauem. & per gl.xv.q.vij. in summa.
8 & c.si autē.& c.fęlix. ¶ †No. vtilem practicam pro exclu-
dendo reum a facultate opponendi declinatoriam cōtra
iudicem, vt ante oīa interrogetur: an velit coram illo rñ-
dere. quia si rñdet quod sic, non poterit postea illum recu
sare.& per hoc no. quod per actum citeriorem contesta-
tione vr̄ præcludi via ad declinatorias: de quo per glo.&
Doc.ĩ.de re iud.inter monasterium.& per Bar.in l. q̄dam
consulebat. de re iud.ff.& tangitur etiam in l.j.ff.de iudi.
9 & in l.si conuenerit.ff.de iur.om.iudi. ¶ †No.iudicē pos-
se in qualibet parte iudicij interrogare. de quo in l.vbicū-
que.ff.de interro.act. & ēt in xj.casibus ante lit. contest.
positis in l.j.ff.de interro.act.& dicit hic do.Anto. se con-
suluisse, quod etiam post conclusionem in cā possit inter-
rogare nedum ad finem declarādi dubiam probationem,
iuxta decre.cum Ioannes.de fide instru. sed etiā ad fundā
dam intentionem aduersarij. per dictā l.vbicunq;. iuncta
10 glos. & per l.generaliter.§.j.C. de rebus creditis. ¶ † No.
b citatum recedentem sine licentia dici contumacem [b]. ad
idem.xj.q.iiij.certum. & ideo de practica est, quod quis
stat vsq; ad discessum iudicis.& facit scribi in actis, quod
licentiatus recessit.& de practica etiam est, quod tunc ac-
cuset contumaciam non uenientis.& id faciat scribi.l.pro
perandum.§.j. C. de iudi.& talis illicentiatè recedens ui-
detur esse manifestus contumax: ut hic uidetur probari.
11 ¶ †Ex secunda parte principali. No. ꝙ per ista uerba nul-
lus cōmunicet tali, vr̄ proferri sñia excōicationis. de quo
12 hic per Io.And.& Io.de Lig.& ĩ.tanget̄. ¶ No. ꝙ excōica-
tus pro manifesta offensa vel cōtumacia. nō dēt absol-
ui nisi prius satisfaciat. de quo h, ĩ de sen.excom.uenerabi
13 bus.§.secus.lib.vj.de uerb.sig.ex parte. ¶ †No.excōicatū
donec satisfaciat non liberari sola satisfactione. nisi actua
lis intercedat absolutio.& sic vr̄ hic casus per notatis per
Inno.ĩ.de æta.& quali.cum olim.& cle.j.de deci.per glo.
sed certe pōt dici, qđ hic loquit̄, qñ quis est excōicatus,
donec satisfactione præmissa fuerit absolutus. & non qñ
simpliciter est excōicatus, donec satisfecerit, quo casu vr̄
loqui Inno.& gl. No. ꝙ in his in quibus tangitur iudicis
decor. supplet de facto. ideo punit cōtumaciā etiā parte
nō petente, uel aliud petente. ut hic probat̄. de quo in l.
14 quos prohibet.ff.de postu. ¶ †No. cōtumacem posse mul
c ctari, sine noua citatione ex antiqua cōtumacia. quod
procedit in pœna excōicationis, sed in alia mulcta, dic ut
per Bar.in l.ij.ff.si q̄s in ius vo.nō ierit.& l.iij.§.si ad diē.
ff.de re mili.& facit qđ no.Io.And.ĩ. vt li.non conte.qñ
§.porrò. super prin. magnæ gl. & Cy.in l.sancimus.C.de
15 iud.in xij.q. ¶ †Not.excōicatū non priuari titulo benefi-
cij sui. priuatur tñ interim redditibus. de quo.ĩ. de appel.
pastoralis. nisi excōicatio surgeret a cā priuāte ipso iure
ut in

a Allusione. allusio vocabuli facit præsumi significatū vocabuli.l.i. & ibi Bar.ff. de fi.instr. vbi dr̄, instrumentū dici eo ꝙ causam instruat. & Barto.in l. oēs populi. in xxii.co. in vi.q. principali.ff.de iust.& iure.

b Citatus. recedēs sine licētia dr̄ contumax.an āt, & in q̄bus casib. possit q̄s citari sine petitione partis, vide d. Feli.hic in i.col.uersi. valet autē tribus casibus.

c Posse mulctari. de hoc per d Feli.hic ĩ vi.col. ver. iu cōdēnatiōe: & ibi in quadam magna additione, q̄ totā marginem occupat.

ut in cā hæresis,ut ĩ.de hæreti. excõicamus. ¶Adde di-
ctis do.Anto.hic primo inquantū dicit qđ nõ sufficit ge
neralis cõmissio facta nuntio ad citationes faciēdas,& ꝑ
cõsequens si citatus per talem nūtiū uirtute talis cõmis-
sionis nõ cõparuerit.uideť qđ nõ per hoc sit cõtumax,&
hoc fuit dictum notabile Bar.in l.ultima.C.de exhiben.
rei.& per l.j.C.de iure domi.impetrā.& hoc dictū est ual
de notabile,tñ dubito, q̃a illa lex non loquitur in mate-
ria citationis,sed qñ creditor petit generaliter assignari si-
bi insolutum bona debitoris sui pro debito.& sic non be
ne probat dictum Bar.& uidetur ꝙ remaneamus in regu
la qđ tñ ualeat generale quò ad genus,quantum specia-
le quò ad speciem iuxta notata in c.si sacerdos.de offi.or-
di.& in l.si duo.ff.de admi.tut.& hanc partē tenet Inn.&
16 Io.And.ĩ.de prob.c.qm̃ cõtra.in uerbo citationes. ¶†Itē
adde inquantum tangit, an possit citatio cõmitti notorio,
& ipse idē scribere relationem propriā,nā uideť hoc pos-
se tolerari in causis breuioribus.ꝑ no.ꝑ Bar.ĩ l.iubemus.
§.sanè.C.de sacrosan.eccl. ubi dicit,qđ põt quis esse iu-
dex,& notorius in talibus causis, ut contingit in uicarijs
comitatus qui habēt iurisdõnem solum in modicis sum-
17 mis.¶†Item adde inquantum tangit in casualiter reper-
tus in iudicio teneatur rñdere: nā licèt multū instet.uŕ ꝙ
nisi habeat priuilegiū reuocādi domum,uel aliud simile,
qđ cõpellatur rñdere,nam licèt prætendat defectū in de
liberatorijs.& ꝑꝑ hoc uelit se excusare.ut dicit d. Ant.tñ
nõ uideť qđ possit,quia fateor qđ si illas petat debēt sibi
dari,q̃a etiam citato deberent dari si illas peteret . ut in
auth.offeratur.C.de lit.conte.canonizata.iij.q.iij. nā deli
beratoriæ sūt de substātia iudicij si petanť.ut no.gl.ualde
notabilis.xvij. q.iij.uxor felices.& in cle.sæpe.de uer.sig.
in uerbo nõ exigat.Nec ob.c. uocatio.v.q.ij. quia loquiť
in illo,qui habebat ius reuocandi domū, quia ueniebat ad
locum iudicij ex quadam necessitate non uoluntariè , ut
ibi innuit litera.& hæc uŕr procedere tam in ciuili , q̃ in
criminali.Fateor tñ qđ in criminali debeat dari dilatio ad
cõponendos mestos pœnates si petať per l.j.C. de reqrē.
re.& per hoc uideť qđ non fuerit necessaria distinctio.d.
18 Ant.in materia ista.¶†Item adde inquantum tangit , an
possit quis illicentiatus recedere.nā licèt multū insistat,&
tutius sit semper petere licentiam,qñ hŕ copia iudicis fa-
cit qđ no.Bar.in l.si finita.§.si Iulianus.ff.de dā.infect.tñ
ponderandi uŕr duo casus principales. unus qñ cõparet
citatus,sed non comparet pars faciens citari in termino,
& hoc casu uŕ quod sufficiat citatū cõparere in termino.
& accusare contumaciā aduersarij.nā uideť,ꝙ post termi
num possit recedere.per c.actor.de do.& cõtu.li.6.ubi pa
tetꝙ nõ dēt audiri faciens citari, nisi prius reficiat expē-
sas.nec aliqd ibi dŕ de expectatione in alterā diem . licèt
Inn.uideatur uelle in c.cõsuluit.de offi.dele. & ēt d.Ant.
hic quod possit iudex in alteram diem deferre.per dictum
c.consuluit.sed certe illud.c.loquitur qñ reus citatus non
comparuit:sed bene ipse faciens citari:unde tunc est ma-
ior æquitas,qđ possit differre in alteram diē , q̃ qñ ipse-
met,q̃ fecerit citari negligit suā citationē.facit ꝙ no.gl.in
d.c.actor.prædicta tñ uidenť uera,nisi esset casus in quo
iudex ex officio posset procedere actore non ueniente,ꝑ
id quod hŕ de ele.c.cupientes.§.qđ si per xx. in gl.in uer
bo opponentes.lib.6.Secundo qñ non comparet ipse cita
tus, sed ipse citari faciens comparet in termino.& tūc iu-
dex põt differre in alterā diem per dictum.c.consuluit,ut
est dictum,& sic uideť qđ post dictum tp̃s.nõ possit differ
re,ex quò non datur sibi potestas. & per hoc uideť qđ si
actor expectauit in diem termini,& in diē sequentem, ꝙ
postea intelligať licentiatus a iure. & istud foret de iure
uerius, licèt tutius sit qđ petatur licentia si iudicis copia
19 habeatur ut uoluit do.Ant.†Itē adde inquantum dicit, ꝙ
ubi citatus,non comparet si actus expeditur in alio ter-
mino,& sic in alia hora, quàm fuerit citatus , non ualeat
actus.per l.aut qui aliter.ff.quod ui aut clam. & l.fi.§.fi.
co.ti.limita istud an iudex distulerit in diem sequentem
secundū formam dicti.c.consuluit.quia tunc teneret , ut
ibi patet uide Bar.in l.non ignorat.C.de fruc.& lit. expē.
20 ¶†Item adde inquantum uult quod cõtumax non possit
damnari in expensis sine noua citatione, per quam citeť
ut cõpareat ad se defendendum,ut condemnetur in expē
sis Cy.tenuit cõtra in l.sancimus.C. de iud. in xij.q. nam
licèt do.Ant.dicat se nõ uidere drĩam inter mulctā, & cõ
dēnationem expensarum. & cõstat mulctam non debere
imponi contumaci sine noua citatione.ut no.Bar. in l.ij.
ff.si quis in ius uoc.non ier. tñ põt assignari per id quod
no.Bar.in l.iij.§.si ad diem.ff.de re mili. Nam quædā est
pœna,quæ respicit processum,uel eius accessoria,ut sunt
expensæ litis,& tūc possit sine noua citatione,nā & in ac-
cessorijs litis iudex multum potest.l.ædil.§.itē sciendum.
ff.de ædil.edic. & tunc potest sine noua citatione dictam
pœnam imponere,& sic intelligatur dictum Cy.& Ioan.
And.ĩ.de do.& contu.finē.Quædā est pœna extrinseca,q̃
non respicit processum,nec accessoria, ut est mulcta , &
tunc nõ possit imponi,sine noua citatione,& sic loquať di
ctum Bar.in d.l.ij.Nec ob.quod hic dŕ de excõicatione,q̃
potest fieri,sine noua citatione rõne cõtumaciæ, q̃a spe-
ciale est in illa , quia est potius medicinalis, quàm mor-
talis.ĩ.de sen.excom.c.j.in vj.& si uelis tenere, quod etiā
mulcta possit imponi,sine noua citatione sicut excõica-
tio,licèt utraq; sit pœna extrinseca,potes rñdere ad l.iij.§.
si ad diē.ff.de re mili.quod ibi loquitur in illo qui habuit
licentiam se absentādi pro certo tp̃e.& sic habuit bonū ꝑ-
tiū,ideo licèt in termino,nõ cõpareat, nõ dēt iudicari cõ
tumax,nisi citetur,ut ueniat ad se defendendū,quare non
uenit infra terminū.facit quod no.Io. An.in c.qm̃.§.por-
21 rò.super gl.ut lit.non contest.¶†Itē adde inquantū dicit,
quod concilium prouinciale in cā criminali Ep̃i , nõ põt
pronuntiare eum deponendum,licèt Io.dixerit cõtrariū.
ij.q.vj.biduum.§.si aduersus. nā uideť bene dicere per ea
quæ ipse tangit,quæ dixi in c.transmissam.de elec. q̃a oĩs
diffinitio in tali cā prohibetur concilio,ut patet in c.accu
satus cum c.sequentibus.iij.q.vj.& sic impeditur ꝓ nūtia-
tio ex defectu potestatis iurisdõnalis.Secus est in præside,
q̃ pronuntiat aliquem deportandū,qñ nõ hēt insulas in
suo territorio.nam tunc non subest defectus in potestate
iurisdictionali,quia bene hēt iurisdi. & posset deportare
in insulā,si haberet sub se , sed adest defectus in potestate
executiua,q̃a non potest exequi extra suum territorium ,
& hoc aperte probatur in l.relegatorū.in prin.ff.de inter-
dic.& releg.nec ob.l .ibi ꝓcedens.q̃a dēt intelligi secūdū
22 dictā l.relegatorum.ut ibi no.gl.¶†Adde inquātū tāgit ,
an per hæc uerba nullus cõicet tali inducať excõicatio-
nis sñia.nam concludit in dubio , qđ non etiā supposita
potestate excõicandi in proferente,& istud etiā uideť se-
qui Io.de Lig.& ēt Io.An.q̃a talia uerba nõ respiciūt di-
rectè ipsum,de quo q̃riť:sed indirectè,& ideo talis indire
cta excõicatio,nõ est tanti effectus quanti est directa , &
ideo talis licèt peccet,si uoluntariè cõicet alijs,tñ nõ erit
excommunicatus maiori,nec minori,nec similiter cõicā
tes sibi,& si ēt celebret non erit irregularis . Secus si esset
23 excõicatus directè,ut no.in c.j.de sen.excõ.in vj. ¶†Et ꝑ
hoc etiam infertur ad illam q̃nē, an notorius fornicator
si celebrauit interim,sit irregularis. nā quidā dicere uo-
luerunt,qđ non , quia iura non uidentur in eum induce-
re directam suspensionem,sed indirectam:q̃a dicunt , qđ
nullus audiat missam sacerdotis,quē scit indubitanter cõ
cubinā habere.ĩ.de coha.cle.uestra.sed ipse hic tenet op-
positum,q̃a imò etiā uidetur directè suspensus a iure per
c.præter hæc xxxij.di.vbi expressè interdicit clerico noto
rio fornicario ne immisceat se diuinis; & secūdū hoc mul
ti sacerdotes reperirētur illaqueati,nec possent celebrare
sine dispensatione Papæ,sed fortè,ista opinio, non simpli

citer procedit,q̃a notorius fornicarius , nõ eſt ſimpliciter
ſuſpenſus:ſed quandiu pęnituerit, ut patet.ĩ.de coha.cle.
mul.c.ſi.& lxxxj.di.ſi qui ſunt presbyteri.& ſic de mente
canonis eſſe videtur,quod ſi pœniteat ceſſet ſuſpẽſio,nec
exigit aliam diſpenſationem Papæ, quam debuiſſet exige
re vltra pœnitentiam,& per hæc non ob. iura allegata ꝑ
dom.Anto.quia non loquuntur in ſuſpenſo,donec pœni-
teat,ſed ſimpliciter,& ideo aliud eſſe videtut. facit quod
not.Innocen.in c.ſicut.ĩ.de coha.cleri.& muli.& in c.vl
timo.de cleri.excom.miniſtrante.& propter hoc non ha-
beo opiniõnẽ do.Anto.pro expedita.¶Secundo iſtã par-
tem,quod notorius fornicator celebrans:non ſit irregula
ris,aperte tenuit Innocen.in c.ſi celebrat.de cle. excom.
mini.in glo.magna.in ver.Item non dicimus. & verſi. de
notorio.ibi, ſequenti per rationem , quam.ſ̃.tetigit.licèt
Hoſtien. tenuerit contra , vt ibi,refert Io. An.ſed opinio
Inno.videtur benignior,& ideo amplectenda per regulã,
in pœnis.de reg.iur.lib.vj.& quia irregularitas, non indu
citur,niſi in caſibus.c.j.de ſen.excom. in vj.& ſatis poteſt
dici hic,non eſſe expreſſum. ex quo de hoc ſunt opinio-
nes inter viros tantæ autoritatis.cautum tamen eſſet ꝑꝑ
opiniones uitandas diſpenſationem impetrare.facit quod
habetur ad prædicta in c.ſi qui ſunt præſbyteri. cum c.ſe-
quenti.lxxxj.diſt.ubi gl.uidetur etiam uelle opi. Innocẽ.
24 ¶†Itẽ aduerte quia d.Flo.hic poſt.do.Caſ.de Cald. tenet
q̃d ꝑ uerba prædicta nullus cõicet tali. ſi proferantur ab
habẽte poteſtatem excõicandi inducãt excõicationẽ, nã
per excõicationem,quis ſit alienus a cõione, vt c.engel-
trudã.iii.q.iiij.& quia nedum uidetur interdicta commu
nio hominum,ſed ẽt ſacramentorum . cum uerba ſint a-
deo generalia,ꝙ utrunque important, & per conſequens
cõtinent omnẽ effectũ excõicationis, & iſta pars ẽt mihi
placet.q̃a in correlatiuis vno ꝓhibito intelligit̃ , & aliud
ꝓhibitũ.l.ſi.cũ ibi notatis.ff.de acceptila. maximè ꝑ Bar.
in l.ſi.C. de indicta uiduitate. & ideo ſi alij ꝓhibent̃ iſti
cõicare.ergo & eodẽ modo ipſe intelligit̃ ꝓhibitus cõi-
care eis,per id quod hr̃ in c.ſi cõcubinæ.ĩ.de ſen.excõ. &
c.illud.de cle.excõ.mini.& hæc ꝓcedunt, q̃n ſimpliciter
iudex p̃cipit quod nullus cõicet tali.ſi aũt perpiat,quod
nullus cõicet tali,donec ſatisfactione præmiſſa,fuerit ab-
ſolutus clarũ eſt,quod inducitur tũc excõicatio . ¶In gl.
j.in ſi.hoc dixit gl.ut euitet oppoſitionẽ de mala grãmati
ca cõtra l.plautius.ff.de aur.& arg.leg. nam debẽt dicere
quo uult Deus,ſi li uult eſſet uerbũ.iõ dixit, quod nõ eſt
uerbũ:ſed nomẽ ꝓpriũ cõpoſitũ ex noĩe,& uerbo. & ad-
de q̃d dixi in tex.q̃a põt eſſe totũ vnũ nomẽ , itẽ pñt eſ-
ſe duæ partes.ſ.de p̃poſitio, & quo uult deo nomen pro-
priũ.¶In gl.ij.in ſi.hæc ẽt fuit facta ꝑꝑ contrariũ de ma-
la grãmatica,& ſaluatur litera ponendo caſum,pro caſu
per figurã gramaticalem,q̃ dr̃ anthitoſis.de qua in l. eam
quam.C. de fideicõmiſ. & facit quod not.in c.forus.ĩ.de
25 ver.ſig.†& ſic no.nõ vitiari reſcriptũ apoſtolicũ,ſi põt lati
nitas ſaluari per figurã grãmaticalẽ.& ſic limita.c.ad au-
26 dientiam.de reſcrip.¶†In glo.iij.in fin.Sed certè cõiter in
hoc vltimo reprobatur gl.per c.licèt.ĩ.ti.j. vbi cætus cõſi
lia non ciuitatis poteſt recuſari, & ideo cõiter tenet̃ , ꝙ ſi
a nodus,ſeu concilium [a] põt recuſari , q̃n metropolitanus
eſt ſuſpectus,vel maiores de concilio.facit. iij.q.v.q̃a ſu-
ſpecti.& ĩ.d ꝓcuratoribus cõſulti.gl.tñ poſſet ſaluari ĩ ſy
nodo vniuerſali vbi Papa præeſſet.cum in eo uerisimili-
ter,non cadat ſuſpicio.& per prædicta patet q̃d ſcd̃a ſolu
tio gl.in uer.uel forſitã poteſt ſaluari. Doc.ẽt ponũt alias
hic extra gl.& maxime illam ꝙ fortè fuit facta ad finẽ ex-
cludendi declinatoriam competentẽ ad finem reuocãdi
domum.de quo.v.q.ij.vocatio.Ioã.de Lig.iſtã reprobat,
ſi concilium erat congregatum cã corrigendi delicta: ſed
ubi ob aliam cauſam eſſet congregatũ,poſſet ſaluari hæc
ſolutio,ſed certa ẽt in p̃cedenti caſu ur̃ poſſet ſaluari, q̃n
nõ ſponte,ſed ex aliqua cauſa neceſſaria itinerat, ad con

a Seu cõcilium. vide hic per d. Fely. in ij. col ver. limita ſcd̃o.

b In gl.placere . hic aggredit̃ q̃ſtionem ſi quis cõſenſerit in iudicem aliquem , an & qñ poſſit pœnitere de qua q̃ſtione hic p d.Abb. Fel. & d. Arg. S ... Ponit conclusionem huius quæſtionis.

ciliũ per id, quod hr̃ in tit.j.c.ſi.& in c.expoſuit.ĩ. de di-
la.Hoſt.tñ dicebat,quod fuit facta interrogatio cã dirimẽ
darum litium,q̃a nõ cogebatur inuitus ſe defendere.ſed
hæc opinio mihi non placet,q̃a regulariter q̃s cogitur p̃-
ciſè ſe defendere.cum iudicium reddatur in inuitũ,vt teti
git gl.licèt q̃nq; in cauſa ciuili ſufficiat pati miſſionem in
poſſeſſionẽ bonorũ.de quo in l.ſed & hæc.§.ſi.cum ſequẽ-
ti.ff.de procur.¶†Et adde q̃a dicit hic.d.Ant. quod licèt
27 aſerens ſe uelle rñdere.videatur cõſentire in iudicẽ,tñ ſe-
cus vr̃ ſi conſtituat procuratorem ad rñdendũ per c.expo
ſuit.ĩ.de dilla.ſed nõ video bonã rõnẽ diuerſitatis,fateor
tamen,quod poſſet talem procura.reuocare anteq̃ rñde-
ret,licèt non poſſet rñdẽs reuocare ſuã rñſionẽ q̃n dixit ſe
velle reſpondere.nec ob.p̃dictis illud.c.q̃a nõ ſimpliciter
fuit conſtitutus ad rñdẽdũ,ſed ad rñdẽdũ,& defendendũ
& faciendũ ca,q̃ faceret dñs ſi eſſet p̃ſens.& ſic p̃ciſè non
videtur conſtitutus ad rñdendũ,& p̃ſertim ſi fuiſſet adie-
ctum ſaluis exceptionibus competentibusconſtituenti.vt
28 ibi patet.¶†Item adde quia ex ſecũda ſolutione gl.& ex
illa quam addidi,colligitur quod per actum citeriorẽ lit.
conteſt.præcluditur via ad tollendas dilatorias,q̃n datur̃
expreſſus conſenſus,& de tacito remitiit ad no.in c.inter
monaſte.de re iudi.nã certe dictum ſuũ vr̃ ꝓcedere in di
latorijs q̃ reſpiciunt perſonã iudicis.nã aliæ dilatoriæ,nõ
uidentur tolli.& ideo poſſet opponi ante lit. conteſt. q̃d
aduerſarius non poteſt eſſe procurator,q̃a miles.l. filiuſ-
fa.§.milites.de procur.& ſimiliter dilatoriæ ſolutionis.C.
de proba.l.exceptionem.¶Item dictum ſuum uidetur ꝓ
cedere,q̃n erat iudex,ſed poterat eius iuriſdictio declina
ri.ſed vbi aliàs,non eſſet iudex,& ſic ageretur de iuriſdi-
ctione prorogãda,tunc videtur,ꝙ non præcludat̃ via pęni
tentiæ ante litem conteſt. & hoc aperte voluit Ioã.An.in
addi.Spe.in ti.de compet.iudicis. aditionis.§.i.ſuper ver.
ſed quid erit,ſcd̃m eos facit, quod dicetur cũ glo. in ver
29 bo placere.¶†Itẽ adde inquantũ dicit, quod ſi aſſeſſor or
dinarii eſt ſuſpectus, non poteſt ordinarius recuſari ſi ſit
talis , quòd adeo ſit cõſtãs,q̃d veriſimiliter non moueat̃
ex mala ſuaſione aſſeſſoris,& nõ teneatur. Secus ſi tenet̃
ſequi eius conſilium ſicut de iure nõ tenet̃.Secus ſi tenet̃
ſeq,vel non eſſet talis de quo ſ̃.dixi nã vr̃ indifferenter,ꝙ
aſſeſſor debeat eſſe nõ ſuſpectus ꝑ id q̃d hr̃ in c.ſtatutũ.§.
aſſeſſorẽ.de reſcrip.in.vi.Nã intereſt multũ partis nõ hr̃e
30 talẽ aſſeſſorẽ,q̃ poſſet multa ꝑſuadere ipſi iudici.¶†Itẽ
adde inquãtum vult,ꝙ de iure ciuili ſi aliquis approbauit
iudicem,& poſtea lite pẽdẽte dicat ſe cũ hr̃e in dubita-
tione,& illam nouiter ſuperueniſſe,quod poterit ex hoc
ſolo recuſari per l.apertiſſimi.C.de iudi.nam non videtur
hoc verũ ex quo ſemel,approbauit per id, quod habetur.
in auth.offeratur.C.de lit.conte.ubi clare doceat de no-
ua cã ſuperueniẽte facit quod no.in auth.& cõſequẽter.
31 C.de ſentẽtiis.¶†In gl.placere [b] in ſi.Adde q̃d c.cũ lai-
b ci,non dicit q̃d poſſit quis pœnitere:ſed q̃d admittit̃ accu
mulatio.& ſic non facit per gl.itẽ gl.non ſoluit cõtra.de l.
ſi conuenerit.ideo cõiter Doct.ſoluunt, quod ibi conſen
ſit in iudicẽ alienũ,& ſic ibi agitur de iuriſdictione proro
ganda,& de nouo dãda inter prorogãtes.hic q̃n conſen-
ſit in proprium,qui aliàs poterat ex aliqua cã declinari,&
ſic agebatur hic non de iuriſdictione proroganda:ſed po-
tius de non declinanda,quod facilius ſit, cum facilius ſit
iuuare ius antiquum de nouo inducere.l. vnus.§.pactus.
ff.de pac.& xxxv.diſ.in c.ab exordio. & ideo hic non ad-
mittitur pœnitentia.ſed in contrario ſecus de quo in Spe
cu.de compe.iudi.adi.§.i.ver.ſed nũquid poteſt.ſub ver.
decimo.vbi etiam per Io.And.& etiam ſub ver.22.in uer.
ſed quid ſi pactum.¶Et conclude quod quandoque agi-
tur de iuriſdictione non declinanda.& tunc ſi ſit pactum
ſuper hoc non eſt licita pœnitentia ut eſt dictum,quãdo-
que agitur de iuriſdictione proroganda,& tunc aduerte,
quia quandoque agitur de proroganda,& inducenda per
litigium

litigium ſcienter factum per partes coram iudice,aliàs nõ
ſuo.& tunc communiter tenetur,quòd non inducitur pro
rogatio ante lit.conteſt. per id;quod babetur in l.ſi cum
dotem.§. eo autem tempore.ff.ſolut.matrimo.& in l.i.cũ
glo.ſua ff.de iudi.& hoc clarũ quo ad hoc,ut partes poſ-
ſint recedere ab ipſo iudice quãdocunque uelit ante lit.
cõteſt.poſſet tñ dici,qđ iſto caſu inducitur prorogatio ſal
tem quo ad actus geſtos,vt uoluit ſentire Ange.in dictã.l.
j.de iudi.& ſcđm aliquos etiam poſſet dici, quod proro-
gata eſſet iuriſdictio, ſed reuocabiliter, quia poſſum pęni
tere ante lit.conteſta.& iſtam opi.tetigit Io.An.in titu.de
compe.iudi.adi.§.ſuper uer.ſed quid erit.& Iaco.de But.
in l.j.C.de iuriſdi.om.iudi.licèt ibi non teneat iſtam.¶ In
terdum partes expreſſe coram iudice prorogãt iuriſdictio
nem illius,& tunc tenuit Guil.in d.l.j.ff.de iudi. quod ꝓ
rogata eſt iuriſdictio.nec hẽt locum pœnitentia per dictã
l.j.& per l.eſt receptum.ff.dę iuriſd.omn. iudic. & iſtud
etiam tenet Ang.vtrobiq;,& ſequitur etiam hic do.Anto.
& plus dicit Ang.in d.l.j. quod hoc procedit, ſiue iudex
expreſsè acceptauerit,ſiue tacuerit,ſed Iac.de But.in d.l.
j.C.de iuriſ.om.iudi.tenuit contra,videlicet, quod ſit lo-
cus pœnitentiæ ante lit.conte. prout videtur voluiſſe glo.
in d.l.j.ff.dę iud.& licèt ſorte propter autoritatem gl. ſer-
uaretur in practica,tamẽ ſortè de iure verior opinio Guil.
pro quo do.Ant.etiam allegãt illũ tex. ſed certè iſtè text.
no.facit.quia oporteret intelligi,ꝙ iſte Eṗs fuiſſet de alie
na prouincia.& quod etiam ſuus metropolitanus conſen
ſiſſet per c.ſignificaſti.de ſo.compe.quod multum diuina
ret ad iſtum tex. ideo verior videẽ intellectus, quod hic
agatur de iuriſdictione non declinanda.Quandoque vero
fit conuentio de rñdendo coram iudice,aliàs nõ ſuo,vel
de prorogãda iuriſdictione.tunc videtur quod admittaẽ
pœnitentia vſque ad lit.cont.per l.ſi conuenerit.ff.de iur.
om iud. Doc.tñ commmuniter tenent,quod ſi pactũ fuit
ſtipulatione vallatum,poterit agi ad intereſſe ſi cõtra fiat.
vel ad pœnã ſi fuit appoſita,per l.diem.§.fi.ff.dę arbi.ſi ve
ro neutra interuenit,tũc dabitur actio de dolo per l.fi.ff.
de dolo.ſecũdũ Cy.& Io.An.ſed certe.in d.l.fi. fuit dolus
adhibitus ad actum celebrandum, hic autem ſecus. & de
iure canonico etiam ex pacto nudo agi poſſet ad intereſ-
ſe.s̃.de pac.c.j.¶ Petrus de Bellapert.vt refert Cy.in l.ſi q.
ex cõſenſu in iij.q.C.de epiſ.aud.tenet qđ nõ poterit peti
pœna,nec agi ad intereſſe ex quo.l.permittit pœnitentiã.
& ſic impune deſiſtere.ar.l.graccus.C.de adul.& xxiij.q.
iiij.qui peccat.& videẽ ſequi Io.An.in dicto ti.de compe.
iudi.adi.§.j.& dicit do.Florẽ. hic quod hęc opinio etiam
placuit collegio Paduano. tamen ipſe finaliter tenet cum
opinione cõi,quam ſequuntur Bar.Iac.de Are.& But. q̇a
illa.l.ſi cõuenerit ſolum permittit pęnitẽtiam reſpectu iu
riſdictionis iudicis, quare non negat quominus poſſit agi
ad pœnam,vel intereſſe.cum pactum non contineat in ſe
aliquam turpitudinem . facit quod habetur in l.ſtipulatio
iſta.§.alteri.ff.de ver.ob. & hoc vr̃ ꝓcedere ẽt ſi dicta cõuẽ
tio facta ſit coram iudice.per dictã l.ſi cõuenerit.q̃ loquiẽ
indiſtincte.& hoc ſequiẽ hic d.Flo.tñ d.Ant.vr̃ velle cõtra
rium . quia tunc videtur agere ex pacto iudiciali,in quo
fallitur fides iudici,& parti, & ſic duobus,ideo vr̃ cogi p̃-
cisè propter no.in l.ſed hæc.§.præter.ff.de procur.ſed for-
tè verior eſt opinio do.Flo.per dictam l.ſi conuenerit.quę
indefinitẽ loquitur. nec ob.not. in §.præter. quia in alijs
caſibus loquitur. & per prædicta patet, quod ſi quis pro-
mittit rñdere coram quocunq; iudice: nõ per hoc poterit
conueniri corã iudice nõ ſuo.licèt ſi cõuentus nõ rñdeat
poſſet cõueniri ad pœnam ſi fuit appoſita, & ad illã be-
ne poterit cõueniri,ibi etiã ſi ſtipulatio non fuerit coram
iudice interpoſita cũ ibi videatur deſtinata ſolutio,vt vo-
luit Guilelmus in d.l.j.ff.de iud. Qñq; quis promittit ſol
uere ĩ certo loco vbi aliàs nõ ſortiẽ forũ, & tũc planũ qđ
ibi põt cõueniri,q̇a cẽſeẽ ibi,cõtraxiſſe.l.cõtraxiſſe.ff.de
act.& obl.& not.ĩ.tit.j.c.fi.& per hoc patet,quod ſi ꝓmi-
ſit ſoluere, in quocũque loco.idem videtur,licèt Guil.in
l.ſi quis in cõſcribendo.C.de epiſ.& cle.dicat,ꝙ dicta ge
neralitas reſtringatur ad loca idonea,ſed cõmuniter eius
dictum non tenetur, vt hic plene proſequitur d.Anto.&
pro hoc,quia mens partiũ videtur fuiſſe ampliare forum
per dictam conuentionem, quod nõ fieret,ſi reſtringere-
tur ad idonea,nec ob.l.obligatione generali de pignori-
bus,quia licèt ibi in generali diſpoſitione non veniant il-
la,quæ in ſpecie quis obligaſſet,tñ ſatis oꝑatur habendo
effectum quo ad alia,hic autem ſi reſtringeretur ad ido-
nea nil operareẽ gñalitas , & per hoc etiam patet,quid ſi
promittat ſoluere vbicunque fuerit inuentus , quia idem
dicendum,idem ſi dicatur,quod promittit ſoluere Bono-
nię Fauẽtię. & vbicunque locorum,& iſta eſt communis
opinio,& ſic communiter practicatur.tamen do.Ant.hic
dicit quod generalitas hoc caſu reſtringetur ad loca ſimi-
lia expreſſis.per c.ſedeẽ.s̃.de reſcrip.ſed certa ibi clauſula
fuit indefinita.vnde non procedit illud c.quando clauſu
la eſſet vniuerſalis:ut uoluit.Ioan.And.poſt Inno.in c.cũ
in multis.de reſcri.in vj.per prædicta etiam patet, quid ſi
promittat ſoluere ubicunque tibi placuerit.dicit do.Ant.
videlicet,quod cum iſtud uerbum importet arbitrium bo
ni viri.iuxta.not.per Barto.in l. ſi ſic de legat.j.quod non
poterit conueniri niſi in locis , quibus bonus uir,vel iu-
dex arbitrareẽ,poterit ẽt in illis cõueniri ẽt ſi aliàs ibi nõ
32 ſortireẽ forum. ¶ †Quid aũt ſi ꝓmittit q̇s ſoluere vbicũq;
fuerit petitũ.uel ubicũq; fuerit cõuentus.tenuit Old.in l.
titium,& meuium.§.j.ff.de admi.tut.ꝙ ſolum in locis, in
quibus aliàs ſortitur forum poterit cõueniri,quia in illis
tantum poterit fieri petitio,vel conuentio iudicialis.facit
l.amplius.ff.rẽ ra.hab.¶ Do.Anto.hic tenet contra, quia
ſufficit quod in actu petitionis ius naſcatur,per l.ſi titius.
ff.de verbo.obl.Sed verior videtur opinio.Old.per dictã.
l.amplius.nam hic agitur de petitione fiẽda a reo.ex quo
ſi non ſeruat,inſurgit obligatio ad intereſſe, uel ad pœnã
ideò videtur ſtrictè ſumi pro petitione iudiciali per dictã.
l.amplius.& non ob.l.ſi.x.cum petiero.ff.de ver.obl.quæ
alio caſu loquitur.ſ.qñ verbũ petere refertur ad eũ,cui q̃-
ri debet obligatio.facit quod no.Bar.in d.l.amplius.nec
ob.d.l.ſi titius.quia ibi petitio non poterat fieri a princi-
pio,niſi de facto,ideo de illa oportet intelligi,ſed hic po-
33 terat fieri petitio de iure in locis idoneis.¶ †Et adde vlti-
mo,qđ ſi quis ꝓmittit ſoluere Bononiæ,& Ferrariæ.tunc
diuideretur obligatio,& dimidia poterit peti in uno loco
alia in alio. non autem totum in quolibet loco.per nota.
in l.iij.§.ſi q̇s ita cum ibi notatis per Bar.ff.de eo,qđ cer-
to loco.ſecus tamen eſt ſi adijceretur clauſula.& ẽt vbiq;
locorũ,quia tunc inſolidum poterit peti in quolibet loco
expreſſato,& etiam in alijs cõtentis ſub clauſula,ne aliàs
duceretur res ad minimam præſtationem,quod eſt abſur
34 dum,vt no.Bar.in d.§.ſi quis ita.¶ †Vltimo poteſt q̃ri,q̇d
ſi fiat pactum de reſpondendo coram iudice aliàs nõ ſuo
vel de prorogãda eius iuriſdictione,& ſit iuratũ , an tũc
habebit locum pœnitentia videtur,quod ſic.q̇a iuramen
tũ recipere videtur intellectum ſcđm materiã ſuꝑ qua p̃-
ſtatur,& ſic videtur,ꝙ intelligatur intereſſe iuraſſe proro
gare,uel intereſſe ſoluere arg.l.fi.C.de nõ nu.pec.& l.i.ff.
qui ſatiſ.cog.& q̇a in obligationibus facti nõ cogiẽ q̇s p̃-
cisè ad factũ,ſed liberaẽ ſoluẽdo intereſſe.l.ſtipulationes
nõ di.uer.celſus.ff.de ver.obl.¶ In cõtrariũ facit,q̇a iura-
mẽtũ eſt appoſitũ,ut aliud addat. Itẽ habet in ſe clauſulã
vt res ualeat omni modo,quo melius p̃t.& ſic licèt p̃cisè
nõ uideatur uelle ex pacto,videtur p̃ciſe uelle ex iuramẽ
to.arg.l.cum pater.§.filius.matrem ff.de leg.ij.prima pars
eſt uerior ſm do.Anto.ſecunda tutior rõne iurantis. & ſic
reſidet.¶ Adde,ꝙ ubi ſuper facto interuenit iuramẽtum.
videtur quis poſſe præciſe cogi.nec habeat locum pœni-
tentia,vt eſt glo.notabilis & ſingularis in l.ſi pecuniam

in principio,ĩ uerbo necesse.ff.de cõdi.ob cau.Idẽ uoluit Inno.in.c.venientis.de iureiur.¶ Contrarium voluit in c. per tuas.de arbi.& videtur ibi sequi Ioã. And.& do.Ant. sed plus placet opi.quod possit cogi pręcisè,quia ex quo iuramentum potest seruari sine interitu salutis æternę,debet seruari, vt in c.cum contingat de iureiurã. & eo. tit. licet lib.vj.& debet impleri in forma specifica, vt ꝓbatur in c.ad nostram el.j.de iureiurã. Nec ob.l.fi.C.de nõ nu. pec.quia ibi propter defectum mẽtis partium acta nõ habent effectũ,& eadẽ ratione nec iuramentũ,vt no.Bar. in
35 l.si quis pro eo.ff.de fideiussori.¶ † In gl.donec in fi.conclude,ꝙ vbi quis est excõicatus pro contumacia manifesta,vel manifesta offensa,& olim,& hodie nõ absoluebaẽ nisi prius satisfaceret. sed vbi q̃s est excõicatus ꝓ offensa nõ manifesta,tũc olim nõ absoluebatur ante causæ exitum,hodie secus.& seruatur.c.cũ contingat de offi. dele. Si uero pro contumacia non manifesta,tunc olim nõ absoluebatur ante causæ exitũ,hodie sic præstita cautiõe de stando iuri.ĩ.de ver.sig.ex parte.¶ In ea.glo.ibi. Et secundum istã literã dic,quæ hodie habetur, non aũt loquitur de antiqua,de qua proxime dixit.Item ibi,hodie vero melius dixisset hodie ergo.Itẽ.j.& ij.quæ recidit in idẽ videẽ melior nam per probationẽ non imponitur finis, sed per sententiam,facit quod no.gl.singularis in l.sed si possesso ri.§.sed si cum de hæreditate.ff.de iureiur.¶ Et adde vltimo pro sustẽtatione continuationis Gof.de qua per Ioã.
36 and.in rubrica. † ꝙ licèt fiat ad remota toleratur ex quo sumus in principio libri,vt est gl.singularis.ff.de cõdi.fur. in rubrica aliàs autẽ continuatio debet fieri ad proxima. l.2.ff de sta.ho.& hic adde ad rubricam.

S V M M A R I V M.

1 *Pralatus dici potest quilibet habens curam, vel administrationem ecclesia.*
2 *Causa ecclesiastica non debent à pralatis tractari,secundum iudicium laicorum.*
Laici,an possint esse assessores,vel consultores in causis ecclesiasticis.
3 *Ordo scripturę non attenditur in his que ponuntur gratia exempli.*
4 *Laicus, an possit de licentia papę excommunicare aut etiam beneficia conferre,vel administrationem rerum ecclesiasticarum habere.*
5 *Causa spiritualis,an possit delegari laico clerico simul.*

a Laici idẽ seruãt hor. d. Abb. & d. And.sic. & ad materiam hu ius tex. vide spe.ĩ tit. de deleg.§. 4.vers.ite̡ essẽ, & in ii.de ien §. j. ver. pe. & in tit.de voca.§.3.& s.& i ver. rado.Host. in summa. de offi. do e.§.ii. ver. quid si de egato.

2 DEcernimus. Laici a ecclesiastica negotia tractare non debent,hoc dicit.¶ Et tres sunt partes,sicut tria sunt dicta,secunda ibi:episcopi.tertia ibi: nec propter.¶ No.quod omnis tractatus, & deci-
1 sio negotiorum ecclesiasticorum prohibeẽ laicis.¶ †Nota qui cõprehẽdatur appellatione prælatorũ,q̃a illi de q̃bus hic exprimitur in litera.Aduerte tñ,ꝙ lato sumpto vocabulo quilibet habẽs curã,vel administrationẽ ecclesiæ potest dici ꝓlatus per id,ꝙ habetur in c.tua de cler. egro. & ĩ.de testa.requisisti.strictè verò loquẽdo rector parochialis nõ dr̃ esse prælatus per id,ꝙ habetur in cle.dudũ.de se-
2 pul.in verbo prælati,& ibi per Pau. de Liaza.¶ † Not.ꝙ in causis ecclesiasticis non debẽt prælati illas tractare scd̃m iudiciũ laicorũ,& sic facit,ꝙ in eis laici nõ pñt esse assessores,vel cõsultores.Sed cõtrariũ tenuit Inn.hic & Host. nam litera debet intelligi,ꝙ non debẽt tractare iudicio.i. autoritate laicorum,& sic aliàs nõ prohibetur consulere, vel esse assessores, quod intellige nisi cõsiliũ deberet sequi de necessitate,quia tunc non posset esse laicus cõsultor sa-
3 cit qđ habetur s̃.de consue.ad nostram.¶ †No.ꝙ in his q̃ ponũtur gratia exempli non attenditur ordo scripturę.Secus in alijs de præbẽ.mandato,& pro intellectu decre. ad de,quod no.gl.& ibi etiam tex.in c.indicatũ.lxxxix. dist.
4 & c.bene quidẽ xcvj.di.in verbo præter romanum. ¶ †In gl.2.ibi in §.verũ,& ibi ẽt de hoc per gl.& in c.mẽna statim alleg.& per gl.in c.bene quidem.xcvj.di.vbi etiã glo. tractat,an papa possit dare laico potestatẽ excommunicãdi,& tenet,quod sic.¶ An autem possit dare potestatẽ conferendi beneficia ecclesiastica no.Inno.ꝙ sic in c.qđ sicut de elec. ¶ Et concludit, quod non potest laicus esse vicedominus, vel ęconomus rerum ecclesiasticarum, & sic habere vniuersalem administrationem rerum ecclesiasticarum, sed bene potest esse syndicus ad vnam causam, vel etiã plures,etiam spirituales per id, quod habetur in c.i.supra.de syndi.&.c.si duo.de procur.in vj. & sibi etiã committi potest solicitudo bonorum tusticorum per no. in c.indicatum.lxxxix.dist.& xvj.q.vij.c.in noua actione
5 & c.de laicis maxime per Arch.¶ † An aũt possit cã spiritualis delegari laico,& clerico simul.videtur,quod sic.sicut de illa in eis potest compromitti,vt supra.ti.j. contingit,sed Host.contra in summa de dele.§.j.ver.sed nunq̃d per.c.quæ in ecclesiarum,& c.ecclesia cũ si. de consti. & sequitur hic.d.Ant.tamen non video bonam rationem diuersitatis,nisi dicas,quod arbiter habet notionem,& non iurisdictionẽ.l.ait prætor.ff.de re iudi.tamen nõ videtur multum vrgens considerato,ꝙ sñia arbitri hodie emologata expsse,uel tacitè parit actionẽ,sicut sñia iudicis.l.pe. C.de arbi.& c.per tuas.s̃.tit.j.¶ Et tene menti dictũ do. Anto.hic.inquantum dicit,qđ non põt concedi laico ab inferiore a Papa ius percipiendi redditus ecclesiæ, & conuertendi in fabricã ecclesiæ,quia,vt ipse dicit facit cõtra operarios qui in Tuscia constituuntur per communitates in ecclesiis.¶ Et subdit,ꝙ nõ potest constitui procurator laicus ad alienandam rem ecclesiæ,q̃a uidetur tũc actus quodammodo fundari in laico, sed forte hoc dictum nõ sit verum,quia laicus tũc facit propter mandatũ sibi datum,& sic non sua autoritate id præsumit,ideo videẽ hoc posse per id,qđ tangit gl.ista in pñcipio,tene tamẽ mẽti dictum suum,& intellige, quod voluit, quod non possit alienare etiam intercedente solẽnitate canonica,aliàs nõ haberet dubium.

S V M M A R I V M.

1 *Iuspatronatus potest per laicum possideri, & sic causa iurispatronatus non est merè spiritualis.*

t QVanto diuina. Causa iurispatronatus spectat ad iudicium ecclesię.h.d.non commode diuiditur.¶ † No.qđ causa iurispatronatus nõ uidetur mere spũalis, nã si esset mere spũalis nõ posset iuspatronatꝰ per laicũ possideri ĩ.de pscrip.cãm quæ.cuius tñ contrariũ est,ut patet in. c.2.de iure patronatus cẽsetur tñ annexa spũali, & iõ de illa tanq̃ de spũali,non ad alia iudicatur.¶ No.cõnexorũ idẽ esse iudiciũ,& ad hoc sæpe allegatur,facit s̃. de cõsti. trãslato.¶ No.ꝙ res separatæ,seu diuersæ naturæ trahitur ad naturã dignioris rõne cõnexitatis facit ĩ.de cõsecr. ec cl.uel alta.qđ in dubiis.¶ In gl.j.in fi.Adde,quod no.archi.j.q.j.in summa ubi concludit,quod aliqua sunt spiritualia essentialiter,ut gratia,& uirtutes spirituales,quędã participatione,ut res sacræ.quę participat in cõsecratiõe. Quędam ordinatione,ut sunt beneficia ecclesiastica,quę ordinãtur in finẽ spiritualiũ,& per hoc uẽ,quod ẽt iuspatronatus ordinatiõe possit dici spũale,quia est præparatoriũ ad consequendum uiã spiritualẽ,& ius spũale,tñ quia nõ immediate ex illo oritur,ideo ex dispẽsatione ecclesiæ cadit in laicũ,nã per præsentationem factã per laicum non cõsequiẽ psentatus ius in beneficio, sed ꝑ institutionẽ ꝙ facit eps̃ de psentato.ĩ.de insti.c.j. & ij. & sic solum præparaẽ uia ad ius spirituale cõsequẽdũ, sed ubi immediate crearẽ ius spũale,ut contingit qñ eligiẽ ꝓlatus per collegiũ.s̃.de elec.cũ inter canonicos tale iꝰ nõ põt cadere in laicũ.s̃.de sacrosan.eccle.& c.massana saluo nisi papa expresse concederet ꝑ dicta.s̃.c.proxi.& ꝑ no.xcv.di. peruenit.Et adde etiã,quod no.Goff.in summa huius ti. ¶ Et no.hic dictum do.Ant.inquantum uult,quod si ageretur actione personali pro iure patronatus promisso, donari

donari.& fortè hoc casu posset coram iudice seculari tra-
ctari . secus si ageret actione reali pro ipso iure patrona-
tus.& sic limitat istum tex.sed hoc dictum forte , non est
tutum propter generalitatem eius ar.c.si Romanorũ.xix.
distin:& j.de priuilegiis,quia circa.(ADDI Dñs Flor.hic
dicit se cõsuluisse, q licèt laicus nõ possit iudicare de cau
sa iurispatronatus in specie,& singulariter.vt hic. tamen,
si iudicat de vniuersitate episcopali,in qua est patronatus
intelligitur per consequentiam iudicasse de patronatu,
& tenet iudicium ar.eorum,quæ habentur in c.ex his.de
iure patr.quod nullibi dicit se reperisse.TIO.)

SVMMARIVM.

1 *Confessio, vel probatio facta coram iudice incompetente, non valet.*
2 *Confessio ad hoc, vt præiudicet etiam coram proprio iudice debet fieri in loco iudicij.*
3 *Clericus depositus, non semper debet tradi curiæ seculari.*
4 *Pœna duplici, non debet, quis puniri.*
5 *Reconueniri, an possit clericus coram iudice laico.*
6 *Confessio facta per clericum coram iudice seculari, non valet, nec ex ea potest damnari, siue trahatur inuitus, siue voluntarius.*
7 *Confessio extraiudicialis in criminalibus non probat plene, sed semiplene, & facit indicium, ad torturam.*
8 *Confessio clerici de crimine, facta coram iudice seculari facit solum indicium ad torturam coram iudice suo ecclesiastico.*
9 *Adulterium, an sit grauius alijs criminibus.*
10 *Dispensare potest simplex sacerdos circa canones pœnitentiales.*
11 *Fornicatio simplex, an sit causa sufficiens ad deponendum clericum.*
12 *Potestas dispensandi, vel legitimandi incestuosum, item etiam adulterum, non intelligitur concessa, vt dispenset, cum eo, qui vtrunque patitur defectum.*

a AT si clerici coram. Clericũ [a] cõuictum,
vel confessum de crimine corã iudice lai-
co.ex eo non punit eps:sed corã, se conui-
ctũ, vel cõfessum punit pœna debita . nisi
cũ illo dispẽset,qd pôt in adulterio, & mi
norib⁹. depositũ vero nõ statim tradit curiæ seculari. h.d.
¶ Et quatuor sunt partes,sicut quatuor sunt dicta,ꝗ patet
ex summario.secunda ibi:si vero.tertia ibi : de adulterijs.
quarta ibi:sed ob dẽt.¶ In text.ibi minora,pôt suppleri.s.
adulterio.& tũc nõ probat̃ hic,ꝙ adulteriũ,sit de minori-
bus.pôt ẽt exponi minora.i.de numero minorũ.& tũc be
ne vr̃ probari,ꝙ adulterium,sit de minoribus,& procede
ret opinio gl.secũdũ do.Flo.¶ In tex.ibi cũ clericis.potest
intelligi,vt notet causam agentẽ.& erit tunc sensus.ꝙ eps
cum clericis.i.cum capitulo suo poterit dispensare.s.cum
delinquentibus.potest ẽt intelligi,vt notet causam patiẽ-
tem.i.personas,cũ quibus dispensatur,& tunc innueretur
hic, ꝙ eps solus dispensaret cũ clericis.s.delinquentibus,
vt tangit hic do.Ant.& deberet tunc præsentari post ver-
bũ eps.¶ No.quod interdum decre.incipit ab aduersati-
ua,& hoc contingit,quia respicit antiquam,quæ est deci-
1 sa.facit quod no.s̃.de rescri.cæterum.¶ † No.ij.quod ex
cõfessione facta ꝑ clericũ corã iudice seculari,vel proba-
tione facta contra illum,non potest aliquatenus cõdẽna-
ri.& no.uerbum aliquatenus,q̃a facit contra ea, quæ no.
Inn.in c.per inquisitionẽ.s̃.de elec.vt tangit hic do. Ant.
& facit ẽt, quod ibi dixi . Et ex hoc etiã potes notare ge-
neraliter,quod cõfessio,vel ꝓbatio facta corã iudice incõ
petẽti non valet,vt ex illa possit,quis cõdemnari. No.pu
rificari confessionẽ,& sñiam:& quod eo casu quo non va
let sñia,non valet ẽt confessio,quod intellige,qñ est eadẽ
ratio.aliàs secus , vt patet in c.pisanus . de resti.spo.j.vbi
patet,ꝙ licèt sententia,sit nulla ratione ordinis , non ser-
uati,tamen valeat confessio etiam in tali iudicio facta co
ram iudice cõpetẽti.¶ Et ex prædictis etiam colligit̃ ar.
ꝙ eo casu, quo præiudicat sñia,præiudicat etiã cõfessio,
& illis eisdem personis . & idem uidet̃ etiã in alijs actis,
vt præiudicent illis,quibus & sententia. facit qđ no.Bar.
in l.ij.ff.iudi.sol.& l.si mater.§.fina.ff.de excep.rei iudi.
2 ¶ † Nota,quod ad hoc,ut confessio præiudicet etiam co
ram proprio iudice debet esse facta in iure , & sic in loco
iudicij. aliàs non uidetur præiudicare,tanquam iudicia-
lis.de quo in c.fi.infra,de confessis.& l.iubemus. & l.in-
terrogatam.C. de liberali causa.¶ No.quod interdum ex
crimine uenit imponenda clerico pœna suspensionis. in-
terdum pœna depositionis, & de uariis speciebus suspen
sionum,notat gloss.in clemen.cuplentes in gloss.no.no-
uam.de pœnis . & quomodo etiam secundum uarietatẽ
criminum,uariæ pœnæ imponuntur,ut no.in ca.ad repri
mendam.s̃.de offic.ordi. & quæ crimina habent induce-
re depositionem,habetur in c.apostolus.lxxxj.dist.& su-
pra,dẽ temp.ordi.c.ex tenore.& c.fin.¶ No. perpetuo re
motum ab altaris ministerio,intelligi depositum , prout
vr̃ hic esse de mente textus , si bene ponderetur.¶ Nota,
ꝙ in adulterio,& minoribus,potest episcopus dispensare
post peractam pœnitentiam.supple, uel eius partem , vt
hic tangit gloss. & sic secus uidetur in aliis criminalibus,
quod intellige,nisi contrarium reperiatur expressum , ut
tangitur in glo.magna.Item secus uidetur,si uelit dispen
sare cum impœnitente.licèt do.Anto.hic uideatur,uelle,
quod ualeat dispensatio,licèt malefaciat,sed tutius est,te
nere oppositum per istum text.qui non uidetur , tunc il-
lam partem permittere,sed potius prohibere.¶ Item pon
dera literam,quæ dicit,quod potest dispensare. & sic ui-
detur,quod non teneatur , quod intellige , nisi subesset,
causa legitima dispensandi per id , quod habetur.j.q.vij.
§.nisi rigor.& l.dis.in c.domino sancto.¶ Not. arg.pro,&
contra,quod episcopus,sine consensu capituli , non pos-
sit dispẽsare,ut hic uidetur probari,si illud uerbum ,cum
clericis notat causam agentem.secus si patientem,& hoc
ultimum tenet glo.in c.cum ex eo.de electio.in vj.& sic;
de consuetudine seruatur , quæ est optima legum inter-
pres,ut in c.cum dilectus. de consue.facit pro hoc , quia
istud uidetur ius speciale episcopi , in quo non videtur
capitulum habere communionem cum episcopo, iuxta
3 notata per Inno.infra tit.j.c.uerum.¶ †No.quod clericus
depositus.non semper debet tradi curiæ seculari, sed so-
lum in casibus expressis.de quo in c. degradatio. de pœ-
nis.in vj.& c.cum non ab homine.j.eo.¶ Nota,quod q̃s
non debet duplici pœna puniri . facit.l.diuus.ff.de offic.
4 præsi.¶ † No.ꝙ postquam iudex functus est officio suo,
non debet se intromittere.facit. supra,de offi.deleg.in li-
5 teris.¶ † In glo.2.in fin.not.bene ex gloss.quod clericus
b potest reconueniri coram iudice laico [b] & hoc clarum in
iure ciuili,idem uult glo.in ciuili descendente ex crimi-
ne , si non infamet.idem etiam , si aliàs habet infamare,
quia hoc casu non infamabit,& posset esse ratio,quia iu-
dex secularis,non potest afficere personam clerici, ideo,
non potest in eum inducere infamiam iuris. aliàs tamen,
quando coram iudice competenti clericus esset conuen-
tus ex ciuili,descendente ex crimine,quæ haberet infama
re.bene infamaretur.per c.cum te consulente.infra,de re
iudica.& per id , quod habetur in l.non potest.ff.de fur.
¶ Sed aduerte,quia communis opinio,est, quod non pos
sit clericus reconueniri coram laico de crimine,nedum
criminaliter,sed etiam ciuiliter,& maxime , quando illa
ciuilis sui natura infamaret . idem tamen dicunt etiam si
non infamet , quia de crimine clerici, nec principaliter,
nec incidenter,nec per uiã actionis, nec per uiã exceptio
nis potest iudex secularis cognoscere. per notata per Inn.
in c.uerũ. infra ti.1.ubi autẽ reconuenitur in mera ciuili
clericus coram seculari. tunc gl. & doct.cõmuniter tenẽt
recõuentionẽ fieri posse.pro qua facit, q̃a si clericus agit
contra laicum coram seculari, & succũbat poterit dãnari
in expensis.j.de dolo finem . & l.properandum.§.fina.au-
tem.

a ¶ Clericum. idem summant hoc. c do. Abba.Feli. & Andr.sicu.& ad intellectũ huius c. vide do. Ale.de Imo.i l.magistratibus ff.de iurisd. om.iudi.& Ang.Aret. in tractatu maleficiorũ ver.confitentur in totum , & Feli.hic.

b ¶ Clericus, an possit reconueniri coram iudice laico. De hac quæstione vide latissime per d. Andr sicu. hic in 15. col ante fi. versicu. sed stat dubitatio.

tem.C.de iudic.ergo non est absonum,quod etiam condemnetur in causa reconuentionis propter iura, q̃ volũt, quod ꝑ reconuentionẽ fiat iudex, qui aliàs non erat.de mutuis peti.c.j.& ij.& iij.q.viij.cuius in agẽdo.licet arch. in c.j.de cle.coniu.lib.vj.teneat contra per iura, q̃ videnẽ velle simpliciter,qđ clericus non possit corã seculari trahi,sed certè,vt hic dicit Io.An.non loquunẽ de via reconuentionis.d.Ant.tñ hic sequitur opi.archi.& idem domi. Flo.mouentur,quia specialiter est prouisum,quod clerici conueniantur coram ecclesiastico,ergo ꝑ regulã reconuentionis generalem nõ debet intelligi recessum à dicta spẽli ꝓuisione.arg.l.doli clausula.ff.de verb.obl.& quod no.j̃.de reg.iur.super rub.lib.vj.sed potest responderi,qđ si specialis ꝓuisio, & generalis clausula emanant in eadẽ materia tunc ꝓcedat, quod non referat ad specificata.tñ non sequitur,qđ idẽ sit.qñ diuersa est materia. ut hic,q̃a specialis prouisio est in materia conuentionis.sed generalis,est in materia reconuentionis, ideo generalis tunc in sua materia generaliter debet intelligi. arg.c.si Romanorũ.xix.dis.& j̃.de priuile.q̃a circa. Item non ob.c.j.ꝑallc. de cler.cõiu.in vj.per quod dicit do.Flo.hodie qõnẽ sopitam,quia ibi loquitur,qñ reconueniretur ciuiliter ex crimine,ut ibi patet.& nihil dicit de mera ciuili. ergo in illa remanemus in iure antiquo. ar.l.sancimus.C.de testa. & de elec.cum expediat.lib.vj.¶Item aduerte inquantũ gl.circa prin.distinxit,an clericus trahatur inuitus, an voluntarius, nam quantum ad tex.hoc communiter non tenetur,quia ut obiq; uendicat,sibi locum ratio literæ, sed quãtũ ad pœnã.c.inolita allegatum in gl.potest ꝓcedere

6 dicta distinctio. & secundũ hoc vr̃,q † confessio facta per clericum coram iudice seculari nõ ualet,nec ex ea potest damnari,siue tractus fuerit inuitus, siue uolũtarius Inn. tamen in c.per inquisitionem.j̃.de elec.secundum unum intellectum. uidetur intelligere istum tex.quãdo tractus fuit inuitus,sed ut dixi,ratio literæ concludit etiam in uoluntario.unde ibi dixit Inno. quod licet non possit immediate clericus damnari ꝑ suũ epm̃,si fuerit accusatus coram eo ex confessione facta coram seculari . tñ si illa con. fessio producatur coram ipso epõ,cogetur in illa ꝑsistere nisi,aliquid rationabile contra illam alleget.& ex tali ꝑsistentia , seu reiteratione poterit damnari per epm̃, & sic communiter allegatur dictum Inno.pro quo etiam facit, quia talis confessio uidetur saltem, ut extraiudicialis ualere,quia illa non requirit præsentiam alicuius iudicis,& talis extraiudicialis præiudicat,ut in c.per tuas.j̃. de proba.& C.de non num.pecu.l.generaliter,sed contra illam opi.facit tex.iste,dum dicit non fuit aliquatenus cõdemnandi,ideo do.Anto.hic tenet, quod non ualet etiam,ut extraiudicialis,quia confitens uoluit illam ualere, ut iudicialem.si ergo,non ualet,ut iudicialis,& sic,ut agatur, non ualebit etiam eo modo quo potest.arg.de offi.deleg. cum super.& l.multum,C.si quis alteri.uel sibi.cum sim. & hanc partem tenet. licet dicat se uidisse consultum oppositum , & repetendo etiam determin itum.¶ † Do.ta-

7 men Flo.transit cum dicto Inno.& dicit, quod ualet cum

a fessio [a] saltẽ,ut extraiudicialis,& cõcludit , qđ confessio extraiudicialis in criminalibus,non probat plene,sed semplenc.& facit iudiciũ ad torturã.per l.capite quinto.ff. de adul.cum ibi no.& idem uidetur uelle etiam Bar.in l. ictus fustium.ff. de his , qui no.infa.& dicit dños de rota idem tenere in decisione.192.aliàs 180.licet in ciuilibus confessio discrete facta secundũ no.in c.si cautio.j̃.de fide instr.& parte præsente plene probet. Dominus tamen Ant.hic uidetur uelle, idem in criminalibus , sed opinio cõis uidetur in oppositum per supradicta . Et aduerte,q̃a Inno.in d.c.per inquisitionem.ultimate uidetur etiã sentire opi.do.Anto.s.quod confessio facta per clericum coram iudice seculari,non ualeat etiam , ut extraiudicialis. dũ dicit respõdẽdo ad hoc.c.quod hoc est , ne in aliquo

a Cõfessio tra... iudicialis ... le vim ... per ... Abba. & d. Andr, ... b ¶in gl. minori. Vide hic per do. Anto.in §.de adult. col.1.vers. opponitur ergo.

autoritas laicorũ trahaẽ cõtra clericos,de quo ẽt ibi dixi. tamen ratio literæ hic uidetur magis generaliter cõcludere, q̃a de quolibet iudice inconpetẽti ẽt ecclesiastico,maiorẽ tamẽ æqtatẽ habet,qđ nõ ualeat ẽt,ut extraiudicialis, qñ fit ꝑ clericũ corã laico , quã qñ fit corã iudice ecclesiastico,aliàs nõ sus.& licet opi.d.Ant.forte de iure sit

8 uerior ꝑ istũ tex.tñ forte in practica , aliàs seruareẽ aliud magis cõe.Hæc fuit additio.¶ † Et ꝑ prædicta vr̃,q̃ si clericus, fuit confessus crimẽ corã seculari iudice,q̃ talis cõfessio coram iudice ecclesiastico suo solum faciet indicium ad torturam,ideo si etiam in illa nõ ꝑseuerabit,nullo modo poterit puniri,nisi infamia surrexisset, quo casu posset inuici purgatio,ut dixit glo. Si autem ꝑseuerabit, tunc poterit puniri ex cõfessione nouiter facta ꝑseuerando in antiqua, sic posset intelligi dictũ Inn.in c.per inquisitionẽ.Si aũt confessio fuisset facta in causa ciuili discreta,& parte ꝑsente.tunc si producatur coram iudice ecclesiastico formato iudicio contra clericum.si non allegatur aliquid rationabile contra confessionẽ,poterit ex illa dãnari ex productione facta nouiter corã ecclesiastico:nõ, ut extiudiciali:sed ut ex extraiudiciali cõfessione, & hæc ꝓcedunt tenẽdo , qđ cõfessio facta ꝑ clericũ corã iudice seculari,ualeat ut extraiudicialis.Si aũt teneremus,qđ in nullo ualeret,tũc nullũ effectum pœnitus produceret coram ecclesiastico.¶ † In glo.minora [b] ibi.i.cõmuni.Sed

9 b certè delictum simplicis fornicationis est cõis.l.dist,quia tua.ideo hæc non videẽ bona, nec præcedens , q̃a multa alia sunt grauiora,vt est homicidiũ, incestus , & hæresis, vnde posses dicere secũdũ Vinc.q̃ dr̃ grauius ex eo , quia duorũ aĩæ polluunẽ,& sic magis se extẽdit, quã regulariter alia delicta.Potes ẽt dicere ,qđ hic non dr̃ adulterium esse de minoribus,si exponas minora.s.adulterio , vt dixi

10 super litera,& sic tũc cessaret contrarium gl.¶ † In ea.gl. in fi.Conclude,quod in foro pœnitentiali nedũ eps̃ , sed ẽt simplex sacerdos põt dispensare circa canones pœnitentiales,& hoc est,quod dicimus, quod pœnitẽtiæ sunt arbitrariæ de pe.di.j.mẽsurã.quod intellige,nisi in enormibus,& inducẽtibus pœnam depositionis, vel suspẽsionis, q̃a in illis nõ posset sacerdos dispẽsare, nisi permissum reperiaẽ,vt dixit gl.facit de pœni.dist.j.mensuram . In foro autẽ contentioso conclude,q̃ in adulterio, & minoribus põt episcopus dispensare,nisi reperiatur prohibitũ,in maioribus vero adulterio,non poterit,nisi reperiatur permissum,& per hoc cessant contraria glo. Nec ob.c.nuper. de sen.exco.quia non loquiẽ de dispensatione, sed de absolutione ab excõicatione, quæ facilius conceditẽ , ne quis in excõicatione decedat, de qua dic, vt j̃.de ap. qua fronte.& facit de sen.excõ.cũ illorũ.vbi patet,quod magis est dispensare,quàm absoluere.& facit,quod no.de elec.cupientes.§.cæte:um.lib.vj.in gl.est ergo. In alijs vero casibus conclude, quod non dispensat episcopus:nisi reperiatur permissa.per c.dilectus. de tempo.ordi.satis tamen dicet permissa,si ius permittat dispensari : licet non dicat,ꝑ quem.facit,quod no.de elec.nihil. tunc tñ solum ꝑ episcopum poterit dispẽsari , & non ꝑ inferiorẽ episcopo,q̃ nunq̃ potest dispensare,nisi ei expresse permittatur,vt voluit Inno.in c.ñ.de postu.præla.& j̃.de co , qui fur.ordi.

11 recepit.c.2.¶ † Extra gloss.adde dictis do.Anto.inquantum vult,quod pro simplici fornicatione , veniat clericus deponendus,si erat sacerdos,vel in sacris, quia tunc non censeatur simplex fornicatio,sed incestuosa,vt voluit Paulus.in clemen.t.de offi.ordina.nam glo.etiam in presbytero , videtur velle contrarium in ca.maximianus.81.distin.& cap.lator.2.quæstio.7.vbi bona glo.& illa glo.communiter tenetur , vt patet ex notatis vtrobiq; per Archid. secus,si fornicatio esset admista,cum adulterio, vel cum incestu, vt dixit gl.in d.c.lator.& 30.q.1.non debet.¶ Itẽ adde inquantum dicit,quod si aliquis,est dispensatus , et valebit , vt possit postea eligi ad epatum,dummodo electio

ctio fiat post dispensationem,aliàs non posset dispensari,
nisi per Papam quo ad dignitatem episcopatus. vt no.in
c.innotuit.de elec.nam videtur,ꝙ nullo modo extenda-
tur ad dignitatem episcopalem,ex quo semel,quis est fa-
ctus inhabilis ad illam . vt voluit hic Abbas per dictum.
c.innotuit.& sic non videtur esse de mente Papæ,permit
tendo dispensari quo ad dignitatem episcopalem,in qua
maior idoneitas requiritur,quàm in alijs. de elec.cum in
12 cunctis.¶ † Vltimo adde inquantum vult, quod si con-
cedatur alicui per Papam potestas dispensandi , vel legi-
timandi incestuosum.Item etiam adulterium,seu natum
ex adulterio,ꝙ non per hoc poterit dispensare,cum illo,
qui patitur vtrunq; defectum. Vt quia natus,sit ex adul-
terio incestuoso.puta ex consanguinea , vel alteri nupta.
per l.vim passam.§.præscriptione.ff. de adul.& voluit Io.
An.in gl.mino.à Bar.in l.ij.in prin.de verb.obli.ff.tenuit
contra,quia talis potestas, est quoddam beneficium con
cessum,& sic late debet intelligi.l.fi.ff.de consti.princ.&
j̄.de dona.cum dilectus. nam licèt idem do.Ant.non te-
neat opi.Bar.tamen pro illa facit, quia,licèt dispensatio,
prout respicit personam dispensatam videatur stricti iu-
ris.vt no.in c.j.& ij.de filijs presby.in vj.tñ secus videtur,
qñ respicit personam cui conceditur beneficium dispen-
sandi.per no.in simi.in tex.& gl.in c.dudum.de præben.
in vj.cum ibi notatis per lapum,vbi licèt literæ ad benefi
cia, prout respiciunt illum cui confertur beneficium strì
ctè intelligant.de præben.q̃uis. in vj.tamen secus,qñ cō
ceditur potestas alteri beneficium conferendi.vt patet in
d.c.dudū.iuncto dicto Lau.& sic opin. Bart.non videtur
reprobanda ex illa ratione.quia dispensatio strictè est in-
telligenda. Si tamen velles tenere contra Bar.prout sen-
tit Io.An.& voluit do.Ant.posses dicere , ꝙ alia rōne pōt
reprobari,videlicet,quia cui cōceditur,quod est minus ,
nō vr̃ cōcessum id, quod est plus.ff.de seruis expor.in l.
cui pactum.& facit,quod no.in regula cui licèt.de regu.
iur.in vj.& ideo cū minus sit dispensare contra vnum vin
culum tantum,quàm contra duo,cum illa , sint fortiora,
quā unū, vt no.in c.j.de tren.& pa.ideo ex quo concessa
est solum ptās dispensandi contra vnum uitium,non pōt
dispensare cōtra duplex uitiū in eodem subiecto , & pro
ista parte bene facit.c.quod dilectio. de consan.& affini.

SVMMARIVM.

1 *Vasallus super feudo coram alio,quàm domino respondere non debet , si co ram eo,sit paratus respondere.*
2 *Infeudare potest prælatus res ecclesiæ.*
3 *Quæstio de feudo inter duos vasallos debet coram domino feudi terminari.*
4 *Propter negligentiam iudicis,iurisditio deuoluitur ad superiorem.*
5 *Quæstio super possessorio rei feudalis,an sit feudalis,*
6 *Et qui sint iudices tam in causa principali,quàm appellationis,quando de feu do,est quæstio.*
7 *Pares curiæ,qui dicantur.*
8 *Si de iurisditione iudicis,est dubium iudex cognoscit,an sua sit iurisditio,& quid in potestate ciuitatis, qui negatur esse potestas,an poterit cognoscere.*

1 CAeterum. † Vasallus [a] paratus coram
a domino respondere coram
alio super feudo,conueniri non debet.h.d.Pri
mo ponit factum. Secundo ipsius prohibitio-
nem.Tertio prohibitionis moderationē.secunda ibi nos.
tertia ibi, quandiu.¶ In uerbo promulgatur forte per or-
2 dinarium loci.¶ † No.ꝙ prælatus potest infeudare res ec
3 clesiæ,de quo in c.j.& ij.j̄.de feu.¶ † No. quod vbi q̃stio
est inter duos uasallos,debet tractari coram domino feu-
di,de quo in gl.An autem sententia excōmunicationis la
ta contra prohibitionem huius decre.ualeat.vr̃,quod nō,
per c.su p literis.s̄.de rescr.& j̄.de præb.c.fi.de quo in c.
licèt.j̄.ti.j.nam uidetur,quod ualeat,licèt, sit iniusta per
id, quod no.in c.j.ad fi.de offi.ordi.in vj.per gl.& uide in
c.j.§.pen.de prohi.feu.ali.per sede.per gl ¶ Item no.ca-
sum,in quo iurisditio unius ordinarij excludit iurisditio-
nem alterius ordinarij super eodem , ut non habeat locū
præuentio,ut hic patet.hoc ideo secundum do.Ant.quia
hic datur iurisditio respectu certę causæ, & non respectu
territorij.aliàs locus esset præuentioni.per id quod habe
tur in c.pastoralis. & c.cum ab ecclesiarum prælatis . de
4 offi.ord.¶ † No.ꝙ propter negligentiam iudicis,deuolui
tur iurisditio ad alium superiorem.facit c.licèt. infra,ti.j.
5 ¶ In gl.j.ibi ex parte.b.¶ † No.bene, q.a sentit gl.ꝙ q̃stio
super possessorio rei feudalis, non sit censenda q̃stio feu
dalis.facit,qđ no.in simili in c.literas . de iuramēto calū:
de qōne super possessorio rei spiritualis.sed Inno.hic ui-
detur,uelle contrarium. qui uult,ꝙ qualitercunq; agatur
de re feudali dummodo constet rem esse feudalem, ꝙ q̃-
stio,sit feudalis.& ad c.ex parte respondet, ꝙ ibi non de-
ducebatur ius feudi,sed ius dotalitij. Tu potes dicere me
lius,ut hic tangit dominus Floria.quod ibi , est speciale,
quando miserabilis persona,uel ecclesia opprimitur , ut
tunc possit adiri iudex ecclesiasticus , si placeat oppresso
6 arg.xxiiij.q.iij.si quis de potentibus.¶ † In ea. [b] gl.in fi.
b adde,quia Inno.hic satis intricatè prosequitur tres casus
principales tactos in glo.& qui sint iudices tam in causa
principali,quàm appellationis in dictis casibus.& simili-
ter Io.An.post eum.& do. Anto.etiam hic multū insistit.
sed aliqualiter confusè. & nullus istorum alle.tex.in ma
teria feudorum , qui decidunt casus istos, unde tu potes
sequi Ia.de Bel.qui pluries legit librum feudorum , tanq̃
in illo magis peritū,q̃ Inn.& alios doc.ar.ex his,quæ no.
glos.9.di.ut ueterum.unde potes dicere, ut ipse tangit in
ti.de inuestiin maritum facta.in §.illud tamen . quia aut,
est quæstio inter duos, qui sunt proprie capitanei . vt du-
ces,comites,marchiones,& similes.& tūc coram impera
tore debebit tractari . vt in ti.apud quem , vel quos causa
feudi determinet̃.c.j.in vsibus feu.& de lege cōra.c.j.idē
vr̃ dicēdū in alijs,q immediate haberēt feudum ab impe
ratore eadē ratione . per no.in iuribus prealle.nam tunc
imperator est immediate proximus dñs feudi . Et eodem
mō videretur,ꝙ inter illos,qui immediate haberēt feudū
a rege,rex esset iudex.Aut est,quæstio inter alios.& tunc;
aut est qō inter duos vasallos.Aut est,qō inter vasallū , &
aliū quē constat nō esse vasallū . Aut est qō inter dñm , &
vasallum . Primo casu,qñ inter duos vasallos.Aut constat
vtrunq; esse vasallum eiusdem dñi. quia ipsi , & dñs hoc
confitentur . & est , qō de parte feudi,vel de finibus,vel
alia re feudali,sine qua ēt constat illos esse vasallos ipsius
dñi pro alijs rebus.& tunc dñs est iudex.l.imperialem.§.
p̄terea.de prohi.ali.feu.per sede.Aut constat vnum tantū
ex illis esse vasallum de feudo vno,de quo non est q̃stio,
& quæstio est de alio feudo,ꝙ alius uasallus prætendit ad
se spectare, sed nihil aliud prætendit in feudum habere à
dño.tunc pares curiæ erant iudices . ut in c.j.apud quē ,
uel quos cā feudi debet tractari.ij.rñ. & de.l.cōra.c.j.ij.
rñ.Aut neuter ipsorū prætendit habere feudum nisi rem
de qua quærit̃. & tunc,aut ambo prætendunt eūdē dñm,
& sic inuestituram ab eodem,aut à diuersis.si ab eodē.&
tunc,aut vterq; dicit feudū esse suū propriū,& sibi cōces-
sum.& tunc iudex ordinarius,uel arbiter cognoscet in ti.
de l.cōra.c.ij. Aut vterq; dicit feudum esse antiquū suo-
rū progenitorū.& tunc cognoscet dñs cum curia.ut d.§.il
lud.Aut alter dicit antiquū esse feudū.alter nouū,& pro-
priū , & tunc de iure antiquo cognoscebat iudex ordina-
rius,uel arbiter , ut in tit.de inuesti.in maritum facta . in
prin.hodie cognoscent pares curiæ. ut in ti.an apud iudi
cē uel curiā.§.j.Aut prætendunt diuersos inuestitores. &
sic diuersos dños,& tunc cognoscet iudex ordinarius,uel
arbiter.in ti.de l.conra.c.ij.in prin. Secūdo casu principa
li,qñ est qō inter uasallū,& eum, qui dicit se nō esse ua-
sallū,sed de iure proprio ad se spectare,& tūc iudex ordi
narius rei cognoscet.ut in tit.de controuer.inter uasal.&
alium

a ¶ Vasallus.Ad intellectum. huius c.vi de Pau.de Ca.consi. 161.& vide do.Ale. de Imo.in cons.10.in 1.parte. & consi.136. in 1.parte, vbi per 1æ totā materiam colliges.

b ¶ In eadem gloss. Si quæras corā , quo iudice vasallus debet conueniri, uidendi.per ben bri.boych. infra , de feu.c. 2.& hoc per d. Fel.

alium de beneficio.c.j.¶ Vltimo casu,qñ est,quæstio inter dñm,& vasallũ.& tũc pares curiæ,sunt iudices . vt in c.j.de cõtrouer.inter dñm & vas.per pares curiæ dixi . &
7 facit , qđ hr in d.l.imperialẽ.in §.præterea.¶ † Qui autẽ dicant pares. tractat hic Inn.dicẽs,ꝙ dicunt pares ex eo, qa debent pariter eligi per actorẽ & reũ,& sic à paribus. vt patet in ti.apud quẽ,vel quos cau.feu.debeat tractari. & in tit.de controuer.per pares dicenda. Vel qa,vt dixit Inn.si reperiuntur similes vasalli illi,cũ qbº est quæstio. de illis debent eligi.vt si esset quæstio inter regem,& comitẽ.pro paribus deberent eligi alij comites vasalli eiusdẽ regis,si reperiantur.aliàs poterunt eligi de alijs. vt voluit Host.An aũt isti pares in procedendo debebũt seruare ordinẽ iudiciariũ.dic quod,sic secũdũ Inn.cũ sint iudices ordinarij.& iurisditionẽ habeant à lege feudorum.vt patet in iuribus superius alle.¶ Et aduertẽdũ , quod Inn. vř prædicta omnia limitare,qñ est de re feudali,vt feudali,vel occasione rei feudalis,vt feudalis.secus , si sit quæstio,aliàs inter dñm & vas.vel inter duos vasallos . puta super mutuo, vel deposito . qa tũc ordinarius rei erit iudex.& hoc si dñs feudi non habet,aliàs iurisditionem , q̃ rõne feudi.si aũt,aliàs esset ordinarius loci, tũc si ipse cõueniret deberet agi corã ipsius superiore. si uero ipse ageret,debẽt eligi arbitri ad instar eius,quod dř de episcopo, & clerico,qñ est inter eos quæstio.xj.q.j.si clericus. & de istis causis reliqua dic, ut hic per Inno.¶ Potes notare aliqua ex dictis Innoc. Nam potes notare ex dictis Innoc.ꝙ qñ ex aliqua qualitate concludit iurisditio iudicis.de illa facienda,est mentio in libello.de quo ẽt.ĵ.ti.j.c.si clericus & per Bar.in l.ij.ff.si quis in ius uo.non ie.& l.pe.ff. de iurisd.om.iu.¶ Item potes notare, ꝙ ad hoc, ut iudex possit iurisditionẽ exercere. oportet de illa qualitate constare,ut uř colligi ex isto tex.Sed in contrariũ facit,quod no.Inn.& quod ibi etiã hř in tex.in d.c.si clericus . & de
8 rescr.super literis.Potes dicere † ꝙ regulariter ubi, est dubiũ de iurisditione iudicis,iudex cognoscit,an sua, sit iurisditio.ut d.c.super literis . cũ ibi no.& ff.de iud.l.si quis ex aliena. Fallit qñ ultra exercitiũ iurisditionis iudex prætendit , se habere directam proprietatẽ rei, de qua uertit quæstio.nã tunc,si de hoc,sit dubiũ non cognoscet,ne sit iudex in causa propria.ut hic colligiť à sensu cõtrario,qđ dicit,quos cõstat. Fallit ẽt secũdo,qñ super eo de quo est dubiũ ipsius iurisdictionis.non põt ipse iudex cognoscere.ut si allegeť priuilegiũ exemptionis obtẽtũ à Papa,nã, si sit dubiũ, an eximat nõ poterit de hoc cognoscere.ĵ.e. cum uenissent.& no.Inno.ĵ.de uer.sig.ex parte. Itẽ fallit secũdũ do.Ant.hic.& fuit de mẽte Bar.hic in l.ex sñia.ff. de testa.tute. Qñ est dubiũ de totali fundamento ptãtis. ut si agať corã eo,qui prætẽdit,se ptãtẽ ciuitatis.& negetur ipsum esse ptãtẽ,nam uř, ꝙ non possit de hoc cognoscere.per ea, q̃ hñr in d.l.ex sñia.¶ Sed cõtra istud dictũ. facit,qa si negeť,aliquem esse delegatum. est quæstio de fundamento ptãtis ipsius iudicis. & tñ potest de hoc cognoscere,an sit delegatus,ut patet in d.c.sup literis.ideo forte hoc dictum nõ est uerum . Nec ob.d.l.ex sñia,quia ibi est,casus omnino diuersus.nam ibi dř, ꝙ quis nõ potest ascribere,sibi tutelam in testamento,& sic non loquitur in materia iurisditionis.imo plus uř,ꝙ si appareat eũ confirmatum per superiorem.non possit obijci exceptio, ꝙ non fuit canonicè electus in actibus gerendis per eũ, ut uoluit Inn.in c.nihil est.s̃.de elec.Si aũt non appareat de cõfirmatione tñ gerit,se pro ptãte sciente,& patiente superiore nř præsumendum pro eo,nisi aliud probeť per ea,quæ no.Inn.in d.c.nihil.posset tñ dictum Bar.& dom. Ant.saluari,qñ iudex assumeret principaliter disputationẽ cũ parte asserendo,se esse talẽ. per no.per gl.in c. statutũ.in prin.de rescr.in 6.Aliàs si qõ, sit tantũmõ inter partes.non uř procedere dictum eorũ.Fallit ẽt secundũ eos, qñ ultra iurisditionis exercitiũ, aliquod cõmodũ spectare põt ad iudicẽ.puta cõmodum sportularum.per no.per gl.sing.in l.de iure.ff.ad munici.sed hoc nõ est,sine dubitatione saltẽ,qñ paruũ esset cõmodũ sportularũ. cũ illud ueniat in cõsequentiã.& sic nõ dẽt attẽdi.ar.l.j.in fi.ff.de auto.tut.& pśertim,qa p p modica,nõ pśumit ipsum mo ueri ad iudicandum contra ius . ar.ĵ.de simo.& si qões,

SVMMARIVM.

1 *Actionem, quam prætendit actor exprimere , non cogitur . & numero.4. & 7.& 8.*
2 *Subtilitas perniciosa reprobatur.*
3 *Legatorum sedis apostolicæ tria sunt genera.*
5 *Ex pacto nudo, an agi possit.*
6 *Verba ista pure, & simpliciter , quid importent , & si causa committatur pure, & simpliciter cognoscenda, an per hoc tollatur ordo iuris.*
7 *Causa si committatur cognoscenda secundum rei ueritatem: summariè : sine figura iudicij: sine strepitu iudiciorum , vel nulla iuris solennitate seruata, quid importent omnia ista.*
9 *Nemo sine actione experitur.*

1 Dilecti filij. † Sufficit ª actori factũ pro-
a ponere , nec cogitur nomen actionis exprimere.h.d. Et diuiditur,in duas partes.qa in prima querela. in secũda prouisio.secũda,ibi, prouideatis.¶ † No.subtilita-
2 tẽ reprobari.quod intellige,qñ est perniciosa.secus, si tendit ad ueritatis indaginem . ut infra,de ferijs. capellanus.
3 ¶ No.† ꝙ archiepiscopus Eboraceñ.est legatus se.apostolicæ . intellige de tertio genere legatorũ,de quibus in c.j.. s̃.de offi.lega.& c.fi.& eo.ti.c.j.in 6.nam quidam sunt legati de latere,ut Cardinales . Quidam legati missi,ut alij prælati,quibus cõmittitur legatio. Quidam legati nati.ut illi,qui ex priuilegio dignitatis consequuntur legationẽ.
4 & de isto tertio genere , est archieps prædictus.¶ † No.ꝙ nõ est necesse exprimere nomẽ actionis in libello , quod an procedat tam de iure canonico,q̃ ciuili tangitur in gl.
5 ¶ † No.secundũ do.Ant.ꝙ secundũ canones,non uř necessarius usus actionum , sed sufficit tale esse factum,ex quo æquitas suadeat ius agendi secundum æquitatem naturalem.& sic facit secundum eum , ꝙ ex pacto nudo secundum canones possit agi , licèt nulla nasceret actio,de quo in c.j.s̃.de pac.¶ No.simplicitatem,& puritatẽ canonibus amicari.facit.ĵ.de iureiurã.ueritatis. & iij.q.9.in c.
6 cura.¶ † No.de istis uerbis purè,& simpliciter. quia uř, ꝙ si per illa cõmittatur aliqua causa,ut sic simpliciter , & purè in ipsa procedať.per hoc non tollatur ordo iuris . ut patet ex isto tex.iuncto eo,ꝙ habetur in c.j.ĵ.de li.cõtest. & de libelli obla.c.ij.de quo per gl.in cle.sæpe. de uerbo. sig.& per Bart.in extraua.ad reprimendum in uerbo sim-
7 pliciter.† idem uidetur,si cõmittatur causa cognoscenda secundum rei ueritatem . de uerbo autem summariè , & uerbo,sine figura iudicij . & de uerbo, sine strepitu iudiciorum habetur in prællegata cle.sæpe, & per Bar.in dicta extraua.¶ Quid autem , si fiat commissio,ut in causa procedatur.nulla iuris solennitate seruata,quid importet dicta uerba,uide per Bartol.in. d.l.si filius.ff.de donatio. & l.j.ff.de test.mili.¶ In glo.intentetur ibi Lau.tamen dixit.legiste in l.j.ff.de æden.& in l.ædita actio.C.de æden. uidentur,uelle,quod etiam in casu , qui sequitur non teneatur,quis proponere actionẽ,quia ex medio concludendi apparebit,quę actio intentetur . & cum istis transit hic do.Ant.Tñ potes saluare dictum Lau. ꝙ sequitur hic Io.An.quando conclusio esset generalis. ut quia concluderet actor iustitiam, sibi ministrari . de qua conclusione per Inno.in c.ij.ĵ.de ordi.cogni. nam tunc non appareret ex medio concludendi, quę actio intentetur . ideo possit
8 cogi actor ad exprimendum.¶ † In glo.ibi.& hoc in personali actione intellige glo.uoluisse, ꝙ in personali actione causa est exprimẽda.s.remota hoc est causa ex qua oritur obligatio . nam obligatio , est causa proxima actionis

a ¶ Sufficit idem sum mant. h.d. Abb.Fel.& dom. And. ficu. Et ui de ad ma teriam hu ius.ca.Ioã. fa.do. Alc. de Imo.d. Iaso. May. in 4 col.in l. ædita.C. de eden.& per do. Feli.& alios nouissi mos hic.

nis.& cōtractus causa proxima obligationis.& sic remota,seu mediata actionis.Vnde solet dici,q contractus est mater obligationis.& obligatio mater actionis.vt l.licet.§.obligatio.ff.de procurato.& sic in personali non sufficit exprimere causam proximam. & sic nō sufficit dicere pe to te condēnari ad decē,qa es mihi obligatus,sed intellige hoc verū reo petente.nam alias procederet libellus, licèt non exprimatur causa remota,vt est tex.cum gloss.in l.fin.C.de anna.excep. in actione vero reali sufficit exprimere causam proximam.& sic dicere,sc dominum . nam dominium est causa proxima rei vendicationis. ff. de rei vendica.l.in rem.quia reus satis potest deliberare.cū dominium non possit haberi,nisi ex vna causa,cum res mea amplius nō possit fieri mea.C.de leg.l.proprias. nec possunt duo esse insolidum dñi eiusdē rei.ff. cōm.l.si vt certo.§.si duobus. & ideo nō est necesse exprimere causam remotam etiam reo instāte. sex qua causa sit factus dñs. licèt actor posset exprimere, si vellet. & eo casu quo exprimit caus..m remotam in libello in actione reali. si succumbat poterit postea agere ex alia causa.secus qñ nullā causam remotam exp̄essit.vt in c.Abbate.cum ibi not.j. de re iudic.in vj.& de materia ple.in ca.ij.de libel.obla. ¶ Et no.dictū Host.hic,qui voluit q interdum poterit iudex permittere aduocatum respondere positionibus,si videat reum esse nimis simplicem,& posse decipi in responsione . facit.j.eo.c.pastoralis.¶ In ca.gl.ibi secundum leges.& sic vult gl.quod differentia sit inter leges,& canones,contrariumq no.glo.viij.di.c.quo iure.& illa communiter tenetur.& de materia etiam aliquid tangit glo.ij.q.vj. de catero.quæ tamen videtur intelligenda secundum ea,
9 quæ habentur in c.examinata.nec ob.† quod nemo, sine actione experitur.l.quoties.§.item si temporali.ff.de admi.tutu.quia illud verum quo ad hoc,vt non possit agere, nisi actio sibi competat,sed non per hoc sequitur,q actio sit exprimenda in iudicio,quando agit.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus potest esse in iudicio se defendendo,sed non agendo.*
2 *Verbum debet,de proprio significato importat necessitatem.*
3 *Excommunicatus in possit agere pro iniuria sibi commissa,& quando.*
4 *Absolutio ab excommunicatione in possit per procuratorem obtineri.*

Ntelleximus. Excōmunicatus pōt conueniri,sed non conuenire.¶ Et primo ponitur qstio. Secundo responsio.Tertio respōsionis ratio.secūda ibi,respondemus.tertia ibi,ne
1 videat.¶ †No.q excōicatus pōt esse in iudicio se defendēdo,sed nō agendo,vt hic,& et facit.j.de except.cū inter.& intellige de excōmunicato maiori.qa minor excōmunicatio non repellit à cōione hominū,sed sacramētorū.j.de cle.excō mini.si celebrat. & j.de exce. à nobis. & intelligunt et quidā istud procedere in publice excōicato.nam secus in occulto secundū eos. qa ille posset agere.sed contrariū tenet,qa et in illo locū habet, dūmodo possit probari per no.in c.j.de resc.in 6.¶ No.q licet excōicatus possit p alium conueniri.tū debet p aliū vitare.inde intelligit gl.ex debito honestatis,quia periculosum est excōicato alios nō vitare.de cle.excom.c.illud.¶ No.illud vulgatum,q quis non debet de suo dolo, vel malitia cōmodum reportare. facit.j.de priui.petitis.
2 & de dona.inter vi.& vxo.& si necesse.cum si.¶ †In gl.t. ibi non credo illum cōpellendū . cū isto cōiter transeunt doct.tñ de iure forte posset teneri oppositū . qa verbū debet.de proprio significato importat necessitatē. iuxta not. in l.sæpe.ff.de offi.præsi.& l.3.C.de pig.& in dubio non debet recedi à proprio significato verborū.vt no.in c.intelligētia.de ver.sig.& in c.pterea.c.ti.& facit.l.nō aliter. ff.de le.3.nec ob.c.qrelā.qa loquit in aliis. nō in excōicato.de quo hic specialiter est p̄uisum,vt debeat procuratorem cōstituere p p vitandum periculum cōionis.& qa constitui potest pcurator , qui fideliter se habebit , p id quod habetur in c.1.§.de seruti. & qa illum poterit infor
3 mare in occurētibus.¶ † Vltimo no.dictum doc.hic inquantum volunt, q excōicatus possit agere p iniuria sibi cōmissa,qñ cōmittitur iniuria ad impediendum ea, ad q excōicatus tenet . vt qñ impeditur ire ad curiam p absolutione,secus si alias sibi inferatur iniuria. qa p illa non agit.vt no.in c.ex insinuatione.§.de pcu.vbi non pōt age
4 re possessorio recuperādæ , licèt spolietur.¶ † Et addo et secūdū do.Flo.quod licet dubitet,an absolutio ab excōicatione possit obtineri p pcuratorem. tamen tenendū videtur,quod sic,si habet speciale mandatum.de quo.in c. cum desideres.de senten.excommu.p Innoc.& Io.A d.

SVMMARIVM.

1 *Doctor decretorum etiam si sit laicus,debet precedere doctorem legum.*
2 *Canones præualent legibus in materia spirituali,vel ecclesiastica.*
3 *Clericus depositus an gaudeat priuilegio clericali.*

Lerici. Clericus de oī crimine debet coram ecclesiastico iudice cōueniri. nec valet cōsuetudo cōtraria.h.d. & primo rationem pmittit. secundo damnat cōsuetudinē cōtrariā canonibus.secū da ibi,nō debet.¶ † No.q leges non dedi
1 gnant sacros canones imitari &c. & p hoc facit in argū secūdū Io.An.q doct. decretorū et si sint laici pcedere de beāt doc.legū.(ADDI Qui doctores debeant pcedere,vi de do.Pe.de Anch.in c.1.de parochiis.& Bar.in l.1.ff.de obsequiis à lib.pstā.& Bal.in l.nemini.C.de aduo.diuer. iu.THO.)Dicit tñ hic do.Ant.q in cōsulendo in materia legali magis credendū est doctori legum tanq verisimili ter magis perito in arte sua.facit quod not.p legistas in l. iusiurandum.C.de testi.& p glo.in c.vt veterum.ix. di.& no.j.de testi.causam.¶ No.qūod cōsuetudo contraria ca
2 nonibus non valet,de quo in c.fi.de consuetu.¶ † No.qd canones legibus pualent,quod est verum in materia spirituali,vel ecclesi. stica . vel psonarum ecclesiasticarum. & idē in materia tp ali in terris subiectis ecclesiæ . in aliis secus,qa in foro suo pualent leges,nisi agatur de materia peccati, vel de cā pia,de quo in c.1.j.de no.ope.nū.p Io. An.& p Io.Cal.in regula possessor.de reg.iu.in 6.& in c. 2.de arbi.eo.li.vbi et bona gl.& in c.fi.de psen.& j.de te sta.cū esses.& c.relatū. & p legi.in l.priuilegia.C.de sac. san.eccl.& p pdicta videtur quod si in causis miserabiliū psonarum,vel pauperum. canones cōtrarientur legibus. se narī debebunt canones etiam in foro ciuili,secundum
3 do.Ant.¶ Adde dictis Io.An.inquantum tangit,† an clericus depositus gaudeat priuilegio clericali . quia si est actualiter degradatus non gaudet,p ca.2.de pœnis . in 6. Si autem , est verbaliter tantum depositus bene gaudet. quia est sub ptectione ecclesiæ,& debet clericaliter viuere.vt in ca.dictum . cum ibi no.lxxxi.dist.& hoc,nisi esset incorrigibilis,vt in c.cum non ab homine . infra eod. & cum degradato non potest episcopus dispensare.sed cum verbaliter deposito sic.vt no.Ioan.And.in c.tuæ.infra,de cleri.non resi.sic debet intelligi gloss.2.q.6.in c.ideo hic sanctæ sedi.& sec no.Ioan.And.j.eod.at si clerici.§. de adulteriis . hic in isto.c.& in c.immediate sequenti nihil dicit do.Io.de Imo.super glo.

à ¶ Excommunicat°. adde. c. cū inter.& ibi oēs docto. de exce.& vide Paul. de Cast.& dominum Alexan.de Imo.in l.li bertus. la. v.de in ius vocand.

SVMMARIVM.

1 *Collegium non potest esse in iudicio sine autoritate sui prælati , & si fertur sententia pro eo valet,sed non contra eum.*
2 *Iudex ex officio potest se interponere , ne processus , qui fit coram eo , fit nullus.*
3 *Monachi possunt appellari fratres.*

Causam.

omnes laicos deprehendatur clericus in ipso crimi ne per totam viciniam, vel maiorem partem eius: puta in ipso furto, quod tunc fiat notorium per c. cum dilectus.j. de purg. ca. & istud satis videtur esse rationabile, tamen vt dixi communiter doc. transeunt cū gl.
9 ¶ † Et adde, ꝙ interdum deprehēsio facit iudicium si fortè deprehendatur clericus in camera non tamen in actu fornicationis. nam tunc talis deprehensio facit indicium ad torturam. l. capite quinto. ff. de adul. & si etiam plures concurrant in reprehēsione, & ex hoc surgat infamia cōtra eum. inducet etiam deprehensio infamiam, sed non plenam probationem criminis. interdū etiam inducit plenam probationem, vt qñ deprehenditur in ipso crimine. vt puta in furto qñ deprehenditur per ipsam viciniam, vel maiorē partem, & tunc fiat notorium per deprehēsionē saltem in casibus de quibus in gl. & tūc pōt dici deprehēsus, & cōuictus pp notorietatē delicti.
10 ¶ † Itē adde, qa est dubiū an clericus fugiēs cū re debita possit per laicum eius creditorem capi sine pœna excōicationis. nā Ioā. And. & cōiter doc. tenēt ꝙ sic. facit. l. ait prætor. §. si debitorē. ff. de his quæ in frau. credit. & istud sequitur ēt hic d. Flo. Sed Host. in c. vt famę, de sen. excō. cum quo transit hic d. Ant. tenuit ɔ̃rium: qa leges non habent ligare clericos, nisi quatenus reperiatur expressum. de ɔsti. in c. ecclesia Sanctæ Mariæ. Sed rationabilius vř dictum doc. qa vbi periculum est in mora, & nō adest copia iudicis videtur, ꝙ etiā sic licitum propria autoritate, quod aliàs nō liceret per ea quæ notauit Inno. in c. olim causam. de restit. spol.

SVMMARIVM.

1 *Occupare, verbum, adaptatur etiam ad immobilia.*
2 *Rescriptum impetratum contra certam personam finitur per mortē dictæ personæ, & rescriptum impetratum contra vnum extenditur quandoque contra alium.*
3 *Instantia inchoata cum defuncto, an transeat in successorem.*
4 *Ius agendi, vel excipiendi, an transeat in successorem.*
5 *Transire an possit priuilegium aliquo casu ad alium.*

a Via. V. Per rescriptum a impetratum contra violentum conuenitur is qui scienter successit in vitiū. h. d. scdm lecturam gl. & non recipit cōmo-
1 dam diuisionem. ¶ † Not. j. de verbo, occupare, b ꝙ
b adaptatur etiam ad immobilia. de quo in c. genera-
2 li. in glo. ij. de elect. in vj. ¶ † Item no. ꝙ rescriptū impetratum contra certam personam finitur per mortem dictæ personæ quo ad illam quando est impetratum super in re in qua non est dare successionē hæreditariam. ¶ Item no. secundum vnum intellectum, ꝙ rescriptum impetratum contra vnū interdū extendit contra alium contra quem non competit eadē actio in specie, quod est notandū. ¶ In glo. j. in fi. Sed certe Inn. & Host. tenent istā vltimam per text. q dixit præcipimus, & non dixit mādemus. sed hoc nō infert de necessitate contra gl. præsertim quia decret. fm istum intellectū molestum faceret ad titulum, & in dubio debemus intelligere, ꝙ potius faciat ad titulum. per id quod habetur in c. cum monasteriū. de elc. fact. l. imperatores. ff. de in diē adiec. & l. fi. cum ibi no. ff. de cond. indeb. ideo melior videtur lectura glo. quæ vř velle ꝙ ēt ex eadem instantia virtute primi rescripti procedītur contra istum successorē. & hoc, quia scienter successit in vitiū. & sic aliàs esset secus licēt teneref ex canone reintegranda iij. q. j. fm no. j. de resti. spo. cum ad sedem. & cum gl. etiā transit hic do. Ant. licēt Inn. hic dixerit omnino debere nouam instantiam inchoari. Tertia fuit lectura do. Flo. ꝙ ideo hic transit in vnū successorē rescriptū, & iud iciū, qa succedens in ecclesia censeť vniuersalis successor. allegat no. j. de resti. spo. cum ad sedem. & ideo tenetur qñ saltem successit sciens se nō iuste habere alias non transiret rescriptum cōtra eū cū fuisset impetratū contra prædecessorē ratione vitij personalis. & hanc lecturam dicit posse rationabiliter sustineri. De materia, an & qñ rescriptū trāseat ɔ̃ successorē. dic plenè per Io. An. in regula, is q in ius. j. de reg. iur. in vj. & ad aliquid. s. de rescrip significauit.
3 ¶ † An aūt instantia inchoata cū defuncto transeat in successorem. dic plenè p Bar in l. si eum hōiem. ff. de fideiu. & ibi not. per eum & per ea quæ hñr in l. si constante §. fin. ff. solu. mat. vř ꝙ si Instantia sit inchoata cum laico, & ecclesia ei succedat non transeat ɔ̃ ecclesiā quæ habet suos speciales iudices sicut in simili ibi dicitur de fisco. & hoc ēt tenet hic do. Ant. & bene facit qđ not. gl. xj. q. j. in c. clericū nullus.
4 quæ satis hoc vř probare. ¶ † An aūt ius agendi vel excipiendi transeat in singularem successorē. dic p Bar. in l. si tertius. §. si quis prius. ff. de aqua plu. arc. & l. qq. §. Iulianus. eo. tit. an autem ius exequendi competens contra aliquem transeat in singularē, vel vniuersalem successorem. dic per Bar. in l. iij. C. de pig.
5 ¶ † De priuilegio autem, an transeat aliquo casu ad alium. dic vt in regula, priuilegium. de reg. iur. in vj. & de omnibus prædictis tetigit hic do. Anto. commentando decretalem.

SVMMARIVM.

1 *Duplum si oriatur super priuilegijs sedis apostolicę debet illud dirimi per P. apam. & nu. 3.*
2 *Interpretari interest cuius est condere.*
3 *Interpretari an possit verba dubia priuilegij apostolici inferior a Papa, & de ipsis incidenter cognoscere.*
4 *Testis esse potest prælatus in causa ecclesię, & etiam index.*
5 *Prælatus an possit esse iudex in causa ecclesię suę.*
6 *Pastore an possit potestas, vel rector ciuitatis iniuriam sibi illatā.*

c Vm venissent. c Nō summatur pp eius breuita-
1 tem. ¶ † No. ꝙ vbi oritur dubium sup priuilegijs se. apostolicæ debet illud dirimi per Papam, & non per alium qui non potest de hoc
2 iudicare sine mandato Papæ. Et ex hoc not. † ꝙ eius est interpretari cuius est condere, & ad hoc sæpe allegatur. facit. j. de sen. excom. inter alia. & xj. q. j. §. ex his. & quod ibi no. vbi bona gloss. & s. de postu. præ-
3 la. c. j. & C. de lega. 3. & l. 1. ¶ † In gloss. 1. ibi: dicas &c. & sic videtur velle glo. ꝙ vbi verba priuilegij sunt dubia non possit inferior a Papa etiam incidenter cognoscere, sed contra istud facit, quod habetur in c. cum personæ. de priui. in 6. & in c. 1. s. de postu. præla. & quod not. per Legistas in l. 1. C. de legi. vnde potes dicere gl. veram quo ad præiudicium Papæ, vel tertii non assistentis in lite. facit quod habetur. s. de arbi. cum tēpore. item ad finem, vt nō habeat vim. l. generalis. sed quo ad præiudicium partium respectu causæ de qua agitur bene videtur ꝙ possit incidenter cognoscere per iura prælegata, licēt non posset principaliter per istum tex. fateor tamen, ꝙ si vellet cognitionem remittere ad Papam posset per istum tex. do. tamen Flo. videtur transire cum glo. Sed do.
4 Anto. satis videtur velle quod dixi. ¶ † In ea. glo. ibi. sic Episcopus est iudex, & sic videtur velle gl. ꝙ prælatus in causa ecclesiæ potest esse iudex, & testis. Nō intelligas gl. ꝙ simul, & semel in eadem causa possit esse iudex, & testis. qa hoc esset incōgruū per id qđ hř in l. fi. C. de assessoribus. Sed intelligas glo. in diuersis casibus nā si ęconomus ecclesiæ agat prore ecclesię coram prælato, poterit prælatus esse iudex. secus videretur si ipse plātus ɔstituisset pcuratorē, qa tūc videref esse actor, & iudex. facit quod no. in c. insuper. infra de testi. & similiter si causa ecclesiæ moueretur per œconomum coram delegato apostolico poterit prælatus esse testis sicut vnus de ecclesia per id quod habetur in d. c. insuper. & c. super prudentia. 14. q. 2.

Secus

a Per rescriptum. Idem sum m. hic d. Ab. Fel. & And. Sicu.

b Occupare. Occupare dř quis per lit. contest. Batt. in l. pluribus. ff. de procura.

c Cum venissent. Ad materiam huius ca. vide dom. Alexan. de Imo. in l. ab executore. de ap. Bal. & oēs doc. in l. a. C. de fruc. ex per. ca. recu.

Secus si ipse prælatus moueret causam per se, vel per
suum procuratorem per no.in d.c. insuper. vbi au-
tem non tractaretur causa iudicialiter. sed procede-
ret prælatus super executione iuris notorij ecclesiæ
in cuius iuris quasi possessione esset tunc elatum, ꝙ
illud potest facere, ut no.Inn.in c.uenerabili.j.de cen
si.& per eundem in c.ex parte.el j.ĵ.de vet.sig. ubi au
tem non ageretur de rebus, vel iuribus ecclesiæ. sed
prælatus vellet uindicare iniuriam, sibi uel suæ fami-
liæ illatam.dic quòd potest si est notoria, aliàs secus
nisi consuetudo, uel priuilegium ecclesiæ aliud sibi
concedat. vt in cap. Romana. de pœnis. in 6. & per
5 Inn.in d.c. ex parte. ¶ † Et adde prædictis, quòd licèt
prælatus possit esse iudex in causa ecclesiæ.tamen vř,
quòd possit recusari.per c.postremo.ĵ. de appel.vbi
consanguineus prælati potest recusari. & sic fortius
prælatus.& hoc sequitur do. Anto. Sed fortè non est
bona consequentia.quia magis præsumitur pro præ
lato quæ est persona ecclesiastica quàm pro laico. &
quia in hoc parum operarentur iura,& glo. quæ vo-
lunt, ꝙ prælatus possit esse iudex in causa ecclesiæ. &
de materia in d.c.super prudentia.& c. guilizarius.al
lc.in gl.& 2.q.7.si quis ab episcopo.& c.si quis erga.
& 45 dist.in c.& quis emendat.& c.j. de pœnis. in 6.
& 24.q.4.c.si is qui.& per Inn.in locis præalleg. & per
Bar.in l.si quis aliquid.§.j.ff.de pœnis. & per Cy.in l.
6 una.C.ne quis in sua causa.vbi tangitur † an Potestas
uel Rector ciuitatis, vel alicuius loci possit punire in
iuriam sibi illatam, vel familiæ suæ.& bene facit, qđ
habetur in c.de pœnis.in 6.in text.& glos. uide gloss.
ibi quæ ponit exemplum, quando dicatur iniuria re-
spicere personam tantum prælati,& quando dicitur
respicere ecclesiam.

SVMMARIVM.

1 *Papa, an habeat iurisdictionē temporalem, & spiritualē. & nu. 19.*
2 *Denunciatio euangelica quomodo fieri debeat.*
3 *Christiani omnes dicuntur fratres.*
4 *Præsumitur pro eo, qui offert se paratum.*
5 *Mandata diuina obseruare tenentur omnes, & maximè Papa.*
6 *Feudi cognitio de iure spectat ad dominum.*
7 *Comitatus Pictauiæ est feudum Regis Franciæ.*
8 *Cognoscere de peccato spectat ad ecclesiam. & nu. 15.*
9 *Suffraganei eligunt metropolitanum.*
10 *Sacerdotalis dignitas excellit Regale.*
11 *Excommunicari potest Imperator a quocunq; Episcopo in cuius diœcesi extitit.*
12 *Episcopus diœcesanus potest esse iudex vbi maior prouincia ledit subditum.*
13 *De genere alicuius quis esse dicatur.*
14 *Potestas Papæ processit à Deo.*
15 *Acceptio personarum esse non debet in iudicio quo ad iustitiam ministrandam: secus quo ad pœnam imponendam.*
16 *Dissimulatio in prælato est peccatum mortale.*
17 *Treuga, & pax quomodo inter se differant.*
18 *Causa denuntiationis debet tractari de plano.*
20 *Gladium vtrunq; habuit Christus, & temporalem exercuit cum vendentes eiecit de templo.*
21 *Lex, uel statutū si transit in priuilegium nō subditi nō pōt reuocari.*
22 *Potestas Imperatoris immediate est ab homine secus in Papa.*
23 *Testator si iussit haredes sibi facere monumentum non possunt iure stricto cogi, sed authoritate pontificali sic.*
24 *Maturam oliuam alterius colligens non tenetur lege Aquilia, secus in non matura.*
25 *Criminosus admittitur ad prosecutionem sui iuris.*
26 *Denuntiatio est multiplex, & qui admittatur ad denuntiationem.*
27 *Ex pacto nudo, vel ex iuramento non oritur actio.*

a Laicus, idem summāt hic d. Ab. Fely. & d. Ant. sic. & ad materiam hui9 tex. vide p oēs scribētes. & ol. i quodā cōs. Ici. qrit, an ecclesia. & I consi. 86. & uide in Authen. de san. Epi. §. si vero crimē. 16. q. j. statuimus. 61. dist. qm & 23. q. 5. si nos & p cipuè vide hoc d. Ant. sine latissimè scribētem.

2
Ouit ille. Laicus a ratione peccati,
& maximè periurij, vel
pacis factæ coram ecclesiastico iudice cō
uenit. h.d. Tres sunt partes.nam primo ex
cusat se Papa ostendens, ꝙ non intendit
iudicare de feudo, sed de peccato. in secunda dicit, ꝙ
Rex Franciæ non debet processum suum in iniuriā
deputare.& hoc probat diuersis exemplis, & testimo-
nio scripturarum. in tertia probat, ꝙ ipse Papa non
debet hoc dissimulare.& concludit sub triplici for-
ma, vel ꝙ certus sit ipse rex ꝙ nisi obediat conclusio-
ni prædictæ Papa mandauit legato ꝙ contra ipsum
Regem procedat secundum traditam sibi formam.
1 secunda ibi.non igitur.tertia ibi.ne igitur. ¶ † No. ꝙ
Papa non debet iurisdictionem alicuius Principis p-
turbare,& præcipuè Regis, vel Imperatoris. Et ex hoc
no. ꝙ licèt Papa quoad habitum dicatur hřē vtrāq;
iurisdictionem, tamen quo ad exercitium non cen-
setur hřē in temporalibus, nisi in casibus in iure ex-
pressis.facit.ŝ.de appel.si duobus.& qđ no.ĵ.ti.j.cum
sit generale.& per hoc patet. ꝙ non dř cōcessum exer
citium iurisditionis temporalis. Imperatori per uiā
delegationis.quia tunc posset reuocari ad libitū dele
2 gantis ff.de iud.in l.iudicium soluitur. ¶ † Item not.
autoritatem illam, si peccauerit in te frater tuus &c.
de qua hř Matthæ. 18.& 2.q j.si peccauerit & ibi etiā
p gl. & Arch. ex qua collige modū,& practicā denū-
ciationis euāgelicæ. qa primo dēt qs solus corrigere
pximum de peccato ostēdendo ei peccatum suum,
& monendo,& obsecrando, vt desistat, & pœniteat.
secundo si id non proficiat debet eum corripere co-
ram vno, vel duobus.tertio si id non proficiat. dēt id
denuntiare ecclesiæ.i.prælato qui debet illum corri-
pere.& si id ēt non proficiat. poterit ipsum excōicare
& per hoc ab omnibus debebit euitari. vel ſm Inn. ēt
si non excōicetur. si tñ perseueret in peccato, non ob
stante monitione ecclesiæ, seu prælati. poterit euitari
eius familiaritas. licèt ſm eum tunc non teneatur qs
3 eum euitare in oratione, vel mensa. ¶ † Item not. ꝙ
omnes Christiani dicuntur frates. facit. xj. q. 3. in c. ad
mensam. ecclesia enim fidelium cuius caput est Chri
stus. sub se continet omnes Christianos, & de multi-
plici fraternitate no. per Io. An. in c. Ioannes. ĵ. de re-
4 gularibus. ¶ † Item no. præsumi pro illo qui non q̄rit
subterfugia. sed offert se paratum. facit. ĵ. de restitu.
spo. literas. secus si quærit subterfugia. ut ĵ. de presu.
5 in c. nullus. ¶ † Item not. quemlibet teneri ad implen
dum mandatum diuinum,& maximè Papam. facit
quod not. gloss. 2. q. 4. presul. ¶ Item not. ꝙ etiam in
nia denunciationis admittuntur rationabiles exce-
6 ptiones. de quo in glo. fi. & super ea. ¶ † Item not. ꝙ
cognitio feudi spectat ad dominum de iure, nisi per
speciale priuilegium, vel per contrariam consuetudi
nem aliud sit inductum: & ex hoc not. ſm Abbatem
argumentū pro hoībus de monte pessulano, ut sub
rege non rñdeant, sed sub Epo, cum est qō inter regē
& eos. quia sic diu extitit obseruatū. ¶ Item not. ex
isto textu. coniuncto eo, quod not. ŝ. eod. cæterum, ꝙ
satis dicitur cognitio feudi spectare ad dominum
saltem lato sumpto vocabulo, qñ spectat ad eius cu-
riam, seu ad pares curiæ suæ. nam ad tales spectat co-
gnitio, qñ est qō inter dñm,& vasallum. vt not. in d.
7 c. cæterum. ¶ † Item not. hic innui comitatū Pictauiæ
esse feudum Regis Franciæ. & sic ꝙ illud habuerit in
8 feudū Rex Angliæ ab eo. ¶ † Item not. ꝙ cognoscere
de peccato, & illud coercere spectat ad ecclesiam ꝯ
quemlibet. Aduerte, tñ quia existentē intra ecclesiam
coercet directè als coercet indirectè. 2. q. j. in c. multi.
& ĵ. de iud. c. & si iudæos. ¶ In versic. non igitur. not.
exēplo, lege,& rōne probari posse ꝙ Papa pt ꝯ Regē
cognoscere de peccato. & ꝙ Rex dēt in hoc se sub-
mittere Romanæ ecclesiæ. ¶ Itē not. ꝙ nō dēt in hoc
reputari iniuriosū id, qđ fit iure pmittente. facit. ŝ. de
9 ele. cū eccřia. ¶ † Itē not. argū, ꝙ suffraganei eligant
metropolitanū, cessat tñ argumentū si dicas, ꝙ de cō
suetudine istud erat. nam de iure cōi est secus in c. j. ŝ.
10 de elec. ¶ † Item not. magnam excellentiam dignita-
tis sacerdotalis respectu regalis. quia nullus clericus
subesse

subesse potest personaliter Imperatori.& tamen Imperator,& etiam Papa in eo, q peccatores subsunt ēt simplici sacerdoti.ĩ.de pe.& remis.in c.oĩs.& facit qd not. per glo.s.de offi.deleg.sanè.& quod no.Host.ĩ.de iureiur.nimis.¶Item no.illud vulgatum,q nemo, sine crimine viuit.vide pulchrum tex.de poeni.di.ij.si enim in-
11 quit.¶†Item no.imperatorē posse excõicari à quocũq; Epõ,in cuius diœcesi existit,quod est notandum secundũ Petrũ,& Io.And.facit qd hr in c.duo.xcvj.di. & xj.q.
12 iij.si autem.¶†Item no.tenorē legis theodosij per quã dabatur potestas alteri litigantium reducere causam ad forum ecclesiasticum in quacunq; parte litis. facit etiã secundũ Host.qd habet in §.si vero contigeri. in Authē. vt differentes iudices.colla.ix. vbi si iudex maior prouin
13 ciæ lędat subditũ.Episcop' diœcesanus est iudex.¶†No. hic quis dicatur de genere alicuius. quia idem est dicere de genere,qd de descendentibus, & comprehenduntur etiam descendentes ex persona matris. nam vt dicit Host.hic rex erat descendens ex persona matris'. & re-
14 mittit ad Spe.historiarũ.lib.xvij.c.iij.¶†Item no.q potestas Papæ,non procedit ab homine, sed à Deo.ex illa videlicet auctoritate,qñ dixit beato Pe.quodcunq;ligaueris sup terra &c.de maio.& obe.solitę.nec ob.qd habetur.xvij.dist.§.huic.vbi videt,q habeat a cõciliis, qa vt ibi no.illud verũ approbatiuè,nõ originaliter,facit,q
15 no.s.de elec.significasti.¶†Itē not. illud vulgatũ,qd in iudiciis nõ debet esse acceptio personarũ,de quo in regula in iudiciis.ĩ.de reg.iur.in vj.q intellige quo ad iustitiã ministrãdã,secus quo ad poenã imponẽdã, vt s.de offi.dele.sanè.&.c.pastoralis, & eo.ti.in c.ij. lib. vj. & xxiiij.q.j.qui contra pacē.de quo in regula in iudiciis.ĩ. de reg.iur.li.vj.& s. de trãsac.& vlt.& ĩ.de iureiur. cum quidã.¶In versi.licèt no.q licèt ad Papã,& ecclesiã spectet cognoscere de quolibet criminali peccato, & reuocare peccatorē a vitio ad virtutē tñ pręcipuè spectat cognoscere de violatione pacis,& iuramẽti.facit s de ele-
16 ctio.venerabilē.¶†In ver.ne igit no.qd phibita est dissimulatio in õlato,nec mirũ,quia in eo est mortale peccatũ.de treu.& pace.c.j.lxxxiij.di.in c.error de priui.quan
17 to.& ĩ.de sen.excõ.in c.quãto cũ ibi no.¶†Itē no. differentiam inter treugam,& pacē.nam treuga est securitas præstita rebus,& personis discordia nondũ finita. Sed pax est finis discordiæ,siue guerræ.de quo ĩ c.j.de treu. & pa.¶Itē no.tria hic alternatiuè mãdari.& sic facit, q plura remedia dēt iudex quærere, & inuenire ad contumaces reducẽdos,& ad cõcordãdos,& discordes,& curãdos ęgrotos.ĩ.de do.& cõt.veritatis.& de poe. & re.oĩs.
18 & xxx.di.c.si.¶†Itē no.q cã denuntiationis dēt de plano tractari,& quòd in ea legitimè exceptiones admittuntur. & de significato huius vocabuli de plano habetur in cle.sæpe.de verbo.signi.& Bar.in extrau.ad reprimē. in verbo de plano. ¶In gl.j. in si.adde q Papa prælatis regni Franciæ mandauit,q sententiam, quã ferri contingeret per legatũ,deberēt obseruare,aliàs cõminabat q illos de inobedientia puniret.& propter hoc, & etiã, vt manifestaret intētionē suam, quã habebat circa processum per cũ faciendũ contra Regem Franciæ direxit hãc decretalē ipsis prælatis.vt patet ex superscriptione.
19 ¶†In gl.v.in fi.Et hæc est cõis opinio,q Papa hēt vtrãq; iurisdictionē quo ad habitũ per extrauagãtē Bonifacij, quæ incipit vnam sanctam.& p illud philoso.v. ethicorũ. Et oĩa volunt bene disponi. vnus ergo princeps, & ideo cum unus tñ sit ponendus princeps vniuersi,ponēdus est Papa,potius, q̃ Imperator. tum quia spiritualia sunt digniora temporalibus. Facit c.solitę.de maiori.& obe.tum etiam quia Imperator confirmatur, & coronatur a Papa.de elec.uenerabilem. non autē debemus ponere duo capita per id,quod habetur in c.quoniã in plerisquè.de offi.ordi.& vij.q.j.c.in apibus, & in autoritate prædicta philosophi.& per hoc etiã qa Christus habuit
20 vtrunque gladium.† vnde exercuit ēt tēporalē in eijciēdo emētes,& vẽdentes de tēplo,prout habetur in euangelio,& iõ eius uicari' debet dici,similiter vtrunq; gladium habere,cũ eadem sit potestas vicarij, & ipsius domini, de consue.c.ij.in vj.& facit,qd no.Inn.ĩ.ti.j.licēt. exercitiũ tamē gladij tēporalis nõ habet nisi in casib' in iure expressis.de quibus.ĩ.ti.j.cum sit generale. & de appel.l.si duobus.¶ In glos.in ipsum in fi.sed certè utroq; modo potest exponi in autoritate prædicta, vt satis põt colligi ex textu isto,& ex his quæ habentur ij.q.j.si procauerit.¶In gl.de feudo.in fine.& sic habes vnum modum per quem excusatur processus papæ.alius est,quia Rex Francię nõ debebat esse iudex in causa propria,qa volebat per suam curiam meritò suspectã Regi angliæ causam cognosci,& decidi.ideo potuit ad ecclesiam recurri per id, q habet in Auth.vt dif.iud.si uerò cõtingerit.collatione.ix.Tertio potest sustineri,processus ratione uiolationis pacis,& iuramenti,quæ sunt crimina ecclesiastica.ĩ.de fo.compe.cum.C.laicus.lib.vj.¶In glo. videlicet in fine.de hoc an licitũ sit arguere ex lege correcta.no.per gl.in c.fuerũt.vij.dist.& per glo.& Bar.in l.fina.ff.de coniungē.cũ emancipat.liberis.& per Barto. in l.fina.ff.de fal.& dixi in cap.j.s.de constitu.¶ Potes etiam dicere vltra gl.secundum Innocen.qd hæc lex de qua hic sit mentio,fuit priuilegium concessum ecclesiæ ideo adhuc hodie durat, quia nõ potuit reuocari ad ẽ-iudicij ecclesiæ secdm eũ.facit de regu.iur.decet.lib. vj.
21 Et ex hoc no.signãter sm do.Anto.& idem do. Flo.† q vbi lex , vel statutum transit in priuilegium non subditi non potest reuocari, idem si transeat in contractum. l. quod semel.cũ ibi no.ff.de decr.ab or.fa. & ibi per Bar. & in l. omnes populi.ff.de insti.& iure. Secus videtur si transeat in contractum,vel priuilegium subiecti per id, quod no. Inno.ĩ. de iniurijs in nostra,& sic trãsit d. Flo. & do.Ant. Sed fortè istud vltimum verum causa subsistēte,aliàs sine causa non videtur posse tolli etiam ius subiecti per id , quod nota. per Innocenti. in c. quę in ecclesiarum. de constitu. ¶ In gl.non ex homine. in fin. facit in Auth.quomodo oporteat episcopus.in prin.colla j.dicit tñ Io.an.q nõ habet imperator tã dignã, & tã generalē potestatē sicut papa sicut hic probatur & in d. Auth.Tu potes dicere, q potestas papæ immediatē est à Deo per illam auctoritatem quodcũque ligaueris,&c. de quo de ma.& obe.solite. sed mediate ab hoĩe , qa à conciliis approbantibus dictam potestatem xvij. di.§.
22 hic etiã.†Sed in imperatore est ecõtra. qa eius potestas immediatē est ab hoĩe,qa p electionē populi,& trãslationē potestatis factã in eũ.xciij.di.legimus.& in l.ij.§. deinde.ff.de ori.iur.Sed mediatē,& approbatiuè à Deo per illam auctoritatem.quæ sunt cæsaris reddite cæsari. de cle.coniu.c.si.de potestate tamen imperatoris,& Papæ tractauit Dãtes in sua monarchia, vbi multum nititur defensare imperium.& Ioan.de ligu. etiã in quodã suo tractatu.¶In gl.quẽlibet ibi,sed argumētũ contra. aliàs est sine hoc uerbo cõtra.& sic alle. Innocen. qui allegat
23 pro concordantia.ds in l.hęreditas.q statim allegat, † qd si testator iussit hæredes sibi facere monumẽtũ,non possunt de stricto iure cogi,sed de æqtate auctoritate põtificali, vel principali.& sic per officium iudicis ecclesiastici,vel secularis.& sic inquantum ibi dicit de ecclesiastico facit pro,inquantum dicit de seculari Potes dicere,quòd ibi propriè,& principaliter non agitur de correctione pec-peccati.sed propriè de implenda pia uoluntate, & mente defuncti.quo casu est in optione agētis,an uelit adire ad iudicē ecclesiasticum,vel secularem.¶ In ea.gl.in fi. ibi remuneraŕ certè ibi nĩl dŕ d' remuneratiõe.s si potes exponere.i.quodãmõ mereŕ remunerari. Iterũ ibi in fi.
24 dicit,† q si qs colligit oliuã alteri' nõ maturã.bñ tenet

Aquilia. q̃a dat damnum . Si autem colligit maturas,
tunc tenetur Aquilia ex eo, q̃a dominus lucratur expē
sas,quæ occurrerent , in colligendo.& sic non patit̄ dā-
num,sed luctum.ideo non competit Aquilia quæ pro-
sequitur damnum . fatendum est tñ q̄ si malo animo fe-
cit,licèt fecerit bonorum,peccasset,& de peccato debe
ret pœnitētiā agere,q̃a Deus cōsiderat aduerbia, & nō
nomina.vt no.in c.ij.j.de collusione detegēda. & sic nō
sufficit facere bonū , nisi faciat bene,hoc est bono ani-
mo.¶In gl.regibus,in fi.dic q̄ in pœnis bene defert̄ di-
gnitati.vt in iuribus allegatis.in gl. sed non quo ad iusti
tiam ministrandā.de quo.j.de iureiur.cū quidam.de re.
gu.iur.in iudicijs.lib.vj.¶In gl.pen.in fin.de hoc verbo
de plano dic,vt in extrauagan.ad repri.in verbo de pla-
no per Bar.& per glo.in cle.sæpe.de verb.sig. ¶In gl.fi.
in fi.Adde q̄ gl.procedit in denuntiatione euangelica.
25 sed in iudiciali admittetur etiam criminosus† q̃a etiam
criminosus admittitur ad prosecutionē iuris sui.iiij.q.
vj.omnibus.nisi obstaret excōicatio, vel spoliatio.j. de
excep.exceptionem.& de ordi.cogni.in c.fi.In iudicia-
li enim solum admittitur ille cuius interest.sed in euan
gelica admittitur quilibet , ideo in ipsa euangelica, se-
cus.aduerte tamen quia ēt infamis admitteret̄ ēt in euā
gelica dūmodo,sit correctus, vt quia egerit pœnitentiā.
vt no.in c.peccauerit.ij.q.j.& ibi, per gl.& Arch.de ma
teria denuntiationis etiam per Inno.& Host.hic. & j.de
censi.Romana.§.sanè.li.vj.& per Io.An. & per Garsiā.
in c.religionum.de re.do.hodie lib.vj. quæ olim erat in
ter gregorianos.& per Bar.in extrauagan.ad reprimen-
26 dum in verbo denuntiationem , & cōiter concluditur,
†q̄ quadruplex est denuntiatio,scilicet euangelica,iudi
cialis,canonica ,& regularis. & iudicialis subdiuidit̄ in
in publicam,& priuatam.¶ Item canonica subdiuiditur
in canonicam specialem,& priuatam. & canonicam ge
neralem,& publicam,de quibus prosequit̄ hic Io.And.
& etiam hr̄ in Spe.de denuncia.§.ij.ver.vt autem. dicit
tamē d.Flo.q̄ dicta vocabula sunt magistraliter adinuē
ta a glossatoribus,& doctoribus non specifice in texti-
bus.dicit tamen,q̄ possunt tolerari,quia euangelica dr̄,
quia inducta autoritate euangelii.iudicialis q̃a in iudi
cio tractatur,canonica,quia a canonibus inuēta,regula
ris quia a statutis regulariū , & religiosarum personarū
adinuenta,tene tamen menti præcipue differentiam in-
ter iudicialē,& euangelicā , quia in euāgelica intendit̄
principaliter correctio peccati , & non restitutio rei nisi
in consequentiam,si aliter nō posset pœniteri. Sed in iu
diciali etiam principaliter intenditur restitutio rei,vel re
secatio dāni.Itē in euangelica admittitur quilibet,etiam
qui non prætēderet aliquod interesse priuatum,secus in
iudiciali. Item in euangelica non admittitur perseuerās
in crimine,secus in iudiciali,vt superius est dictum . Itē
in euangelica proceditur sine figura iudicii,sed in iudi-
ciali seruatur ordo iur.& sic etiam lis cōtestabitur, licèt
aliàs de plano procedatur,vt voluit hic Hosti. Item euā
gelica habet locum in quocunq; crimine, seu pro quo-
cunq; peccato . Sed iudicialis non habet locum nisi in
certis casibus,de quibus hic per Ioan. andr. & præcipue
quando crimen est ecclesiasticum,vel quando opprimi-
tur persona miserabilis,vel quando adest defectus iusti
tiæ iudicis secularis,vel quando,quis non audiretur in
foro seculari,licèt habeat pro se æquitatem naturalē,pu-
ta obligationem ex pacto nudo,vel iuramento præstito
ab alio.q̄ liberto, vel quando crimen esset notoriū , vel
etiam si præsides prouinciæ lędat subditum.aliàs non po
test hæc denunciatio iudicialis deduci ad forum eccle-
siasticum,& per hoc patet,quod non peribit per hoc iu
risdictio iudicis secularis . Et si dicas videtur perire per
euangelicam . Potest dici,quod per illā intendatur cor-
rectio peccati , & solum per censurā ecclesiasticam coer

a Pastoralis. vid. Sp. in ti. de of. om. iud. §. 6. uer. ante lit. contest. in ti. de aduocato . §. ix. uer. sed nunquid . ubi præsens materia latè tractatur.

cebitur denuntiatus,qui forte, non curabit de censura.
& sic non erit satisfactum denuntianti , & sic oportebit
eum recurrere ad iudicium seculare.vt hic tetigit d.Flo.
do.Anto.Item processus euangelicæ de facili potest ex-
cludi,si reus dicat iudici , non pertinet ad vos cognosce
re vtrum iustè,vel iniustè teneam. quia non teneo cum
peccato,nec contra conscientiam.vnde nisi probetur , q̄
cōtra conscientiā teneā,quod erit summè difficile , non
obtinebit denūtians.nam licèt probet̄,q̄ res de qua agit̄
fuit sua,licèt in foro cōtentioso p̄sumeret̄ pro eo.si reus
aliud non probauit.l.siue possidetis.C.de proba. tamen
secus erit in ista via denuntiationis, in qua non conclu-
ditur directè ad restitutionem rei, vt voluit hic Inno.li-
cèt Host.tenuerit contrarium per dictam l. siue posside-
tis.cui Inno.respondet,vt dixi.& similiter d.Flo.Bar.ni-
titur concor.opiniones in dicta extrauag.ad reprimē.in
verb.denuntiatione . q̃a si reus confitebitur intentionē
actoris.& allegat aliquam iustam causam creditur ei. &
statur suo iuramento.& sic intelligatur opinio Inn. nec
de hoc multum habet conqueri actor, qui nō probauit
intentionem suam, nisi per cōfessionem rei.ar.l.eum q.
ff.de iureiu.Secus si actor ꝓbet aliter intentionem suā,
q̄ per confessionem rei.quia tunc potest procedere opi.
Host.& ibi etiam prosequitur. an per uiam denuntiatio
nis possit agi ad illud,quod obtinetur per falcidiā . vel
trebellianicam.vel virtute præscriptionis, vel virtute ex
ceptionis macedoniani,vel velleiani.vel virtute iniustę
sententiæ de quibus dic,vt ibi,per eum imò, & etiā hic
prosequitur d.Ant. in hoc tamen vltimo dicit hic dom.
Anto.quòd si est sententia , quæ non transeat in rem iu
dicatā bene videtur posse deduci rōne peccati ꝑ viā de
nūtiationis:sed si trāseat in rē iudicatā. tūc si pars fuit in
negligentia imputet sibi,q̃a vr̄ consensisse. iō ēt ꝑ viam
denuntiationis agere nō pōt. Secus si fecit id quod po-
tuit,vt q̃a bis appellauit,& fuit ꝓsecutus.nā tūc poterit
per viam denuntiationis rōne peccati, si sententia fue-
rit iniusta deduci ad iudiciū ecclesiæ. Sed fortè hoc non
est verum vt etiam voluit Bar.in loco præallegato, quia
ꝑ sententiam non est licitum ammodo docere de in-
iustitia . & iō nisi iniustitia esset notoria, vel nisi de il-
la cōstaret ꝑ confessionē partis.facit qd̄ no.Inn. de frigi
dis.in c.fraternitatis.nō vr̄,q̄ posset cōqueri, q̃a senten
tia claudit sibi os vt est dictū.& tene mēti dictū Inn. hic
27 qui voluit†q̄ ex pacto nudo,vel iuramento, nō oriatur
actio,de quo etiam plenius per eum & per Ioan. An. in
c.cū venissent.j.de insti.& ꝑ Bar.in l.si quis ꝓ eo.ff.de fi
deiusso.Itē diligēter tene menti dictū Inno.qui vult, qd̄
quādocūq; deficit actio de iure ciuili,si tñ subest æqtas
naturalis,quæ suadeat ius agendi , vt in obligatione na-
turali,quæ oritur ex pacto nudo,vel iuramēto,q̃a pro ta
li obligatione non pōt adiri iudex secularis, sed poterit
adiri iudex ecclesiasticus per viā denuntiationis euāge-
licę,uel iudicialis,q̄ tene menti, & adde , quod not.per
Thomam de Aquino in 2. 2.q.33.ar.3.& 4.& 5.& 7.&
in 4.sen.di.19.q.2.ar.1.&c.

SVMMARIVM.

1 *Proponere factum per se debent principales personæ , & non per aduocatos .*
2 *Confessio aduocati facta præsente parte ei nocet,nisi contradicat.*

a PAstoralis. [a] Nō summatur propter eius breuitatem. Duo fa-
cit,nam primo statuit,secundo a statuto
vnum casum excipit.secūda ibi,nisi fortè.
1 ¶†No.q̄ principales personæ debent ꝑ se
factū ꝓponere,& nō ꝑ aduocatos saluo, nisi sit adeo in
discretè,q̄ de iudicis licētia dēat ipsorū defectū supple
ri,facit qd̄ notauit Io.An.j.de prob.qm̄.in verbo propo
ni,unde secūdū Innoc. non esset malum si tales perso-
næ co-

ne cogerentur per alium factum proponere,& respõde
re,unde uidetur quod possit iudex interdum attenta ꝑ
sona,& qualitate rei,uel actoris permittere,qđ respon
deant positionibus per procuratores,uel aduocatos,&
hoc etiam tenuit Hostien.in c.dilecti ĩ.eo.¶In gl.j.ibi
ratione officij certe in l.nõ solum.ĩ.allegata nõ respon-
det quis per aliũ propter officiũ,qđ ipse habet, sed be-
ne respõdet pro alio, ratione officii procuratoris quod
habet,nam tenetur procurator respondere pro domino
si aduersarius hoc uult,ut ibi patet. Secus si uellet dõ-
minum potius respondere tanquam melius informatũ,
quia tunc deberet respondere dominus,& non procu-
rator.l.fina.C.de procur.& l.si actor.ff.de procura.Do.
tamen Flo.hic dicit glo.per hoc uoluisse, quod inten-
tio textus sit nõ reprobare officium procuratorum,&
sic non prohibere quominus per procuratorem quis ꝓ
ponat factum,sed solum,quod non proponat per aduo
catum,& istud sonat litera in principio,dum dicit non
per aduocatos,tamen contrarium innuit dum simplici
ter dicit,qđ principales personæ ꝑ seipsas factũ propo
nãt,& sic vr̃ velle,ꝙ nõ per aliũ,& hoc etiã sonat finis
decre.& sic ẽt videt intelligere gl. ꝑ sequẽtes fallẽtias,
quæ aliàs nõ essent fallẽtiæ,cũ in eis ꝑ procuratorẽ pro
ponat,vnde forte posset dici,ꝙ si aduersarius opponat,
& velit,ꝙ actor ꝑ seipsum proponat factum, quod tũc
poterit illum cogere iudex per hanc decre. Sed vbi hoc
non opponitur tunc procedit iudiciũ,siue ꝓponat prin
cipalis factũ per se,siue per procuratorẽ,& ẽt si aduoca
2 tus eo p̃sente proponeret,nã†cõfessio aduocati facta p̃
sente pricipali nocet ei si nõ cõtradicit.ĩ.de ap.cũ cau-
sa.cõiter tñ tenẽt hic doc.ꝙ hic non prohibeat factũ ꝓ
poni per procuratorẽ,sed per aduocatũ. Sed præcedẽs
intellectus forte de iure verior,nã eadem ratio vr̃ in ꝓ
curatore,quæ in aduocato,& melius perpendet iudex
veritatẽ,si principalis ꝓponat factũ sine illis. ¶ Et licèt
principalis aduersario opponente arctari debeat, vt ꝑ
se factũ proponat nisi in casu hic excepto, non per hoc
reprobatur vsus procuratorũ, quia poterit facta dicta
propositione procurator procedere in causa, & simili-
ter aduocatus in aliis se interponeret.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia potest vendicari ratione iuris, quod habet quis in illa.*
2 *Ecclesia potest per laicum possideri ratione iurispatronatus.*
3 *Rei vendicatio non datur possidenti, sed contra possidentem.*
4 *Actio si est inepta, iudex potest pronuntiare intentionem agentis non tenere, vel absoluere reum ab instantia iudicii, & reseruare ius agendi ex apta actione.*
5 *De vna actione licitè transitur ad aliam non contrariam.*
6 *Sequestrari potest res immobilis, seu apud sequestrum deponi.*
7 *Depositum, an habeat locum in incorporalibus.*
8 *Actionem ineptam proponens succumbit.*
9 *Causa exprimi debet in sententia absolutoria ab obseruatione iudicii.*
10 *In sequestrum, an possessio transferatur.*
11 *Sequester, an præstabis cum habeat potestatem percipiendi fructus.*
12 *Depositarius, vel commodatarius tenens a tertio non ab agente si conueniatur, & non nominet dominum iudicium procedit contra eum.*
13 *Rei vendicatio non datur ad incorporalia.*
14 *Condemnatoria sequi potest quandocunq; per confessionem constat de iure agentis.*
15 *Libellus an ex sola narratione sine conclusione procedat.*
16 *Libellus in quo petitur quis cogi, & compelli si non petatur condemnari, non tenet quia prius petitur executio quàm condemnatio.*
17 *Et an super inepto libello possit sequi condemnatoria.*

2 Xaminata. Si actor a ineptam actio
nem proponat,reus ab
soluitur,si tamẽ postea aptã proponat reus
respondere cogetur.h.d. ¶ Et diuiditur in
quatuor partes,nam primo ponitur pronũ
tiationis ratio, secundo ipsius rationis declaratio, ter-
tio pronuntiatio,quarto protestatio,secunda ibi,quia,
tertia ibi:vnde,quarta ibi:ita tñ.¶Et præmitte pro eui
dentia,qđ rei vẽdicatio nõ datur possidẽti, sed contra
possessorem,& sic requirit dominiũ ex parte agẽtis,&
possessionẽ ex parte conuenti,vt probatur in l.vnica C.
de alie.iudi.¶No.qđ pro iurepatronatus ecclesiæ cõ-
petere videtur rei vendicatio contra possessorẽ.¶Item
1 no.secđm alium intellectũ.ꝙ†vendicari potest ecclesia
ratione iuris,quod quis habet in illa.facit.l.qui taber-
nas.ff.de cõtrahẽ.emp.& l.si domus.ff.de leg.j.¶†Itẽ
2 no.ꝙ ecclesia potest possideri per laicũ ratione iurispa
tronatus,quod intellige respectu quasi possessionis cõ-
seruandi iuris,& bonorum ecclesiæ,seu respectu eccle
siæ defendendæ,& ordinandæ ad præsentationẽ suam,
non autem habet verã naturalẽ, vel ciuilẽ possessionẽ,
cũ laicus merè spiritualia possidere nõ possit.ĩ.de præ
scrip.cã.¶Itẽ no.ꝙ interdũ ineptitudo actionis propo
sitæ detegitur ex probationibus,& ideo tũc iudex a pri
cipio non reiicit libellum ex quo a principio nõ appa
3 ret ineptitudo.¶Item no.quod†rei vendicatio non da
tur possidenti,sed contra possidentẽ,de quo dixi in eui-
4 dentiali.¶†Item not.formam pronuntiandi super ine-
pta actione,quia põt iudex pronuntiare intentionem
agentis non tenere,vel absoluere reum ab instantia iu
dicii,& reseruare ius agẽdi ex apta actiõe.¶ Et ex hoc
nõ.quod cautè facit iudex in sententia protestari,& re
seruare ius cui præiudicare non intendit,in casu,tamẽ
5 isto videt potius fuisse ad cautelã. ¶†Itẽ no. ꝙ de vna
actione licitè transit ad aliã nõ contrariã aliàs esset, &
secus in l.j.C.de fur.& de elect.c.vt qui duas lib.vj. ex
cipiendo tñ, bene licet ẽt ad contrariã exceptionẽ trã-
sire,vt in regula nullus pluribus de reg. iur. in vj. & ĩ.
6 de reli.do.cũ dilectus,vbi etiam de hoc.¶†Itẽ no. ꝙ ẽt
res immobilis potest sequestrari, seu deponi apud se-
quæstrum,vt hic colligitur inquantum dicimus eccle
siam sequestratam. ¶ Potes etiã notare secđm Inn. &
7 Host.†depositũ habere locũ etiã in incorporalibus, vel
spiritualibus,vt hic colligit secđm aliũ intellectũ expo
nendo literã,dũ dicit ecclesiã eandẽ.i.iuspatronatus ec
clesiæ,posset tñ dici secđm do.Ant.ꝙ satis dicit habere
locũ in incorporalibus,& spiritualibus si deponat ec-
8 clesia ratione iurispatronatus.¶† Itẽ no. qđ proponẽs
actionẽ ineptã succumbit,& ad hoc sæpe allegitur,fa-
9 cit,ꝙ habet in l.j.§.j.ff.si mẽsor fal. mo.dixerit. ¶ † Itẽ
no.ꝙ in sñia absolutoria ab obseruatione iudicij cau-
sa est exprimenda.de quo ĩ.de re iudic. sicut, & hoc in
tãtũ dicit do.An.esse verũ,qđ aliàs nõ valet absolutio
allegat,qđ habet in Aut.de iudi.§.oportet.co.vi.& qđ
no.Io.an.ĩ c.finẽ litibus sup gl.magna ĩ additionib.de
dolo,& cõtu.Sed an istud dictũ indistictè ꝓcedit dicet
10 in d.c.sicut.¶†In gl.pe.ibi nisi ea mẽte deposuisset,&
c.& sic vult Gl. qđ in sequestrũ ĩ dubio nõ trãsferatur
possessio,&c.Sed cõtrariũ tenuit gl.ĩ c.j.ĩ.de seq.pos.&
fruc.& in l.interesse alle.in gl.cõiter dr̃ gl.istũ ꝓcedere
qñ sequestrũ eẽt necessariũ,vt qa fieret de mãdato iu-
dicis partibus inuitis,ĩ casibus de quibus in d.c.j.aliàs.
2.nã tũc nõ trãsfert possessio in sequestrum, nisi iudex
aliud agat,sed vbi sequestrum fieret de voluntate par-
tiũ,tunc ꝓcedant gl.contrariæ,quia in dubio transfer
tur possessio,nisi aliud fuerit actum per dictã.l.interes-
se.(ADDI melius facit ad hoc membrum.l.licet.§.fi.
ff.deposi.sed ad præcedens mẽbrũ bene facit. TIO.)
sustinebit tamẽ commoda,& priuilegia possessoris il-
le,qui prius possidebat per no.in d.l.interesse.& ꝑ Cy.
in l.vna.C.de seque.pecuniæ sequestrationẽ tñ quã fa
cit iudex impediet,& si facta erit tollitur satisdatio præ
standa per partem possidentem per no.Cy.ĩ d.l.vna, &
sic quotidie practicatur per. l. senatusconsulto in ti.ff.
de offi.presi.& l.litibus. C.de agri. & cẽ.lib.xi.fallit tñ
in casu cle.vnice.de seq.pos.& fruc.vbi satisdatio obla
Io.ab I.no.in j. super ij.Decr.

a Si actor idem summat hic.d. Ab. & do. And.Sicu. adde l.i.§. io ẽt.& ibi Bar.& oẽs docto.ff. si mẽsor fal. mo. dixe. & Spe.tit. de actio.& pe.§.2.post prin.

ta non impediret eam, vt no.Io.An.in addi.Spec.super rub.de sequestra.posses.in fi.& de materia sequestratio nis in regula locupletari.lib.vi.per Ioan.An.per Archi.
11 xi.q.i.quia rest.¶ † Et adde,quia dubitatur,an sequester præsentabit in casu decre.Inno.videtur velle,q sic,quia habet potestatem percipiendi fructus.ergo.&c.arg.cap. consultationibus.de iurepatro.sed Host. sentit cõtrariũ, quia non percipit,vt pars,seu nomine proprio, sed alieno.ideo non præsentabit,sicut nec creditor qui non præsentat,licet possideat,vt in c.cum bertoldus.de re iudi.& hoc sequitur do.Anto.sed forte opi.Inn.potest sustineri, quia in casu isto non esset qui præsentaret,nisi præsentaret sequester.quia propter dubium litis neutra partium posset præsentare,& per hoc cessat,quod allegat de creditore.quia ibi superest dominus,qui potest præsentare. ¶ In ea.glo.ibi,sed contra sequestrum.hoc verum, si lex fuisset finita,vel remaneret per conuentos,quominus si niretur,nam hoc secundo casu posset saltem agi præscriptis verbis contra sequestrarium,vel de dolo contra conuentos,quando sequestrarius nõ esset soluẽdo.l.si oleũ ff.de dolo,sed in primo agetur depositi.vt dicit gl.& tũc etiam poterat agi rei vendicatione,si sequester possidet. idẽ ẽt si nõ possidet rõne detẽtationis, sicut contingit in depositario commodatario,ut infra tangit glo.si autem lex non sit finita.nec remanet per conuentos , tunc non posset agi contra sequestrum vt patet in d.l.si oleũ.& in l.licet.§.1.ff.depositi.¶ In eadem gl.ibi possum rem ven-
12 dicare.Aduerte tamen,q † si conuentus teneret in depositum,vel commodatum a tertio,non ab agente poterit dominum non nominare in iudicio,& dominum nominare in iudicio,& si nominet per hoc euitabit iudiciũ. l.ii.C.vbi in rem actio.& sic debet intelligi,q no.Inno. in c.quoniam.§.si super,ut lit.non contest.Si autẽ non nominet procedit iudicium contra eum.¶ In ea.gl.ibi isto debuit agere miles . Et sic uidetur.velle gl.q huic agenti competeret negatoria cõtra milites,& similiter videtur velle,q competat etiam confessoria,quia asserit sibi seruitutem iure patronatus competere,quæ cõfessoria potest dari ei,qui non possidet,& tunc in ea cõ cludere,ut restituatur quasi possessio,quam alius tenet, itẽ datur ẽt possidenti si inquietetur ,& tunc non competit ad restituendum,sed in ea debet concludi, vt condemnetur reus ad non turbandum.¶ Sed aduerte,quia licet gl.& canonistæ sic pertranseant , & sic uideantur diuersificare cõfessoriam,& negatoriã ex mõ proponẽ di affirmatiuẽ,uel negatiuẽ,tñ ueritas est,q cõfessoria ꝓ prie daẽ ei,q ꝑtendit sibi seruitutẽ cõpetere, siue utatur quo ad alia verbis affirmatiuis , vel negatiuis, sed negatoria proprie cõpetit ei,qui prætendit rem liberam , & nemini seruam,& sic in proposito proprie com peteret episcopo neganti seruitutem iuris patronatus competere in ecclesia,& dicenti ipsam liberam . non autẽ cõpetit patrono asserenti sibi seruitutem iurispatronatus competere,ut patet ex his,quę habentur in l.i.& ii.ff.si seruitus vendi.& plene.per Barto.in l.si prius.ff.de no. oper.nuntia.¶ Et ex glo.habes,q contra milites poterat competere confessoria.Item etiam negatoria , sed de ista statim dixi.poterit etiam competere interdictũ utile vti possidetis,si erat in possessione agens,& turbabat ꝑ milites.l.i.ff.de serui.nõ aũt poterat agi possessorio adipiscẽdæ,vel recuperãdę,q illud nõ cõpetit possidenti,& sic debet intelligi gl. non aũt competebat rei uendicatio.quia milites non possidebãt,nec detinebãt , secus si possedissent,vel detinuissent,& sic actio bñ erat tũc apta,sed nõ intẽtio ex quo ipi possidebat,& nõ milites.¶ Et ex hoc habes,q cõpetit rei vẽdicatio ꝓ ecclia, & est verũ utilis,nõ directa,cũ sit res spiritualis.l.in rẽ §.j.cũ ibi notatis.ff.de rei uẽ.& l.sancimus.C.de sacrosf. ec.& no.Inn.ubi plenius examinat in c.cũ venei bilis.

§.de reli.do.ubi etiam concludit posse ecclesiã uẽdicari cũ iurib' suis † quia licẽt vẽdicatio nõ deẽ ad incor- 13
poralia.l.vẽdicatio.§.j.ff.de rei ven.& istud est verũ nisi incorporalia veniãt accessoriẽ ad rẽ corporalẽ per illud,qđ habetur in l.j.§.j.&.§.si fundus.ff.de vi,& vi armata,vbi licẽt interdictũ vñ vi,nõ deẽ ad mobilia principaliter,tñ datur in cõsequentiã qñ accedũt rei corporali,& fm hoc,vt dixi,actio bene fuit hic apta intelligẽ do,qđ agebat rei vẽdicatione,sed intẽtio fuit inepta,q volebat sibi restitui rẽ,q possidebat,& ideo dicit actionẽ fuisse ineptã,q intẽtio erat inepta.¶ Alij dicũt,q ẽt actio fuit inepta , quia nõ cõpetebat rei vendicatio,cũ vidcatur hic fuisse intentata pro iure patronatus, & sic pro iure incorporali.¶ Sed iste intellectus nõ vř de mẽ re literę,inquatũ prẹsupponit,q si milites possedissent, fuissent cõdẽnati.¶ Et potes dicere,q satis dicit vendicare ius patronatus, quando vendicat ecclesiã, ratione iuris patronatus,& hoc modo põt intelligi litera, & sic principaliter non fuisset actũ pro iure incorporali , vel secundum Inno.hic vendicatio latẽ sumeret,vt cõprehẽdat confessoriã.¶ Vel tertio hic vẽdicatio cõprehendet nõ rei vendicationẽ,sed actione in rem,quæ hoc casu erit species distincta a rei vẽdicatione , q ista daẽ ꝓ iure incorporali,sed rei vendicatio nõ,& sic in hoc sapit naturam confessoriæ,sed in alio sapit naturã rei vẽdicationis,q nõ datur possidẽti,sed cõtra possidẽtem , & in hoc discrepat a cõfessoria, & scđm istũ intellectũ hic est casus singularis qui non reperitur alibi.Quod in terdũ est reperire actionem in rẽ,quæ est species distincta a rei vendicatione,& ab aliis actionib' realib. & de ista nõ reperit in iure ciuili , nã scđm ius ciuile actio in rem est genus ad actiones reales cõprehendẽs sub se rei vendicationẽ hypothecariã,& publicianã, & cõfessoriã,& negatoriam.Actio in personam est genus com prehendẽs sub se personales instituta de actio.§.j.& in §.alic.sed quia,vt dixi de ista actione nõ cauetur in iure ciuili,iste intellectus,nõ vř tutus , ex quo possumus literã defensare,aliter uidelicet itelligẽdo,q uẽdicabat ecclesiã ratiõe iuris patronatus,tene tamẽ mẽti, q a singularis intellectus est.¶ Sed aduerte, q a uideẽ , q papa debuerit pronũtiare super iure agẽtis,& absoluere reũ qui non possidet,& nõ simpliciter pronũtiare intentionem nõ tenere,per l.si a te.§.j.& ibi casus singularis secũdũ Bar.ff.de exce.rei iud.¶ Potes soluere dupliciter primo,quod ibi cõsistit de ineptitudine, anteq̃ probare tur de iure agentis, & ideo ulterius de iure agẽtis non fuit discussum, in cõtrario,secus.Et hãc solutionẽ tenebat eximius doctor do.Io.de fantu.ut hic refert do.Flo. Secundo potes dicere,qđ ibi rei uendicatio actualiter cõpetebat agẽti,licẽt non cõtra reum, q a tertius possidebat,iõ tunc si constat de iure agentis pronũtiatur , ut ibi dicitur,sed hic actualiter non competebat, q a agẽs possidebat,& ideo tunc non declaratur ius eius, etiam si de eo cõstet,ut hic est casus singularis limitans notata per legistas in d.l.si a te.§.j.qđ est notãdum,licẽt do. Flo.dicat,quod istud cõtingit, quia est culpa agẽdo,ex quo possidet.Sed meliorem ratiõnẽ puto esse,quam.s. dixi.¶ Itẽ adde inquantum Inno.hic dicit,quod si dico rem spectare ad me iure dominii,uel quasi, quare peto cõdemnari ad restitutionem,& hoc actione ex locato, quod ex quo sola actio est inepta.Sed aliàs intentio est apta,si actor ꝓbat,intẽtionẽ obtinebit,nam licẽt Host. teneat contrarium.tamen communiter tenetur dictum Inn.ut patet ex nota per Bar.in l.j.ff.de ẽdẽ. & in Spec. in titu. de sen. prola.§. qualiter uer. quid si lis , & per Ioan.and.in addi. Spec. in ti.de actio.& pe.§. sequitur uidere uer.hoc quoq;,& est ratio, quia duplex actio ui detur intentata, una tacita quæ construit intentioni, alia expressa quæ est inepta,ideo adiectio inutilis nõ ui tiabit

tiabit vtilem arg.de reg.iur.vtile.lib.vi.Nec ob.q expref-
ſum facit ſilere tacitũ.C.de pac.cõuen.l.fi.quia iſtud ve-
rum quando expreſſio fit vtiliter,vt ibi patet,aliàs ſecus p
id,quod habeť in ſimili in l.ſi iure.ff.de lega.3.vbi ita de
mum per ſecundũ teſtamentum videtur recedi a primo,ſi
ſecundum ſit vtile. Si tamen aduerſarius à principio op-
ponat de ineptitudine , non debebit procedi ſuper libel-
lo ſecundum Io.cal.niſi detrahatur actio inepta,& iſta vi
detur vera opinio,licèt do. Ant.hic ſatis inſtat , & nitatur
defendere opi.Hoſtien.¶Item adde inquantum dicit hic
domi.Anto. quod ſi peto à te rem actione commodati,&
tu confiteris de depoſito,quod ſi poſt lit.conteſta.fiat con
feſſio, non poterit ſequi condemnatoria . Nam hoc non
videtur verum ,quia vbicũq; per confeſſionem conſtet de
14 iure agentis,videtur † quod ex quocũq; proceſſu poſſit ſe
qui condemnatoria per id,quod no.Inno.in c.qualiter,&
quãdo.el.2.de accu.& Bar.in l.ſi confeſſus,de cuſto. reo
rum,& ſic videtur,quod iudex poterit præcipere,vt ei ſol
uat,licèt lis non fuerit conteſta.in actione depoſiti per l.ſi
debitori.ff.de iudi.¶Et vltimo etiam potes addere inquã
tum dicit, quod ſi reus abſoluitur:quia nõ poſſidet, qđ vi
detur diffinitiua ſententia,nam certe imo videtur potius
abſolutoria,quia non diffinitur negotium principale, ſed
potius abſoluitur ab inſtantia facit,quod no.Bar.in l.cum
15 titia.ff.de accuſa. ¶†Et tene etiam menti iſtud, quod tã-
git hic,an procedat libellus ſine concluſione ex ſola nar
ratione,de quo etiam per gloſ.1.q.4.quia præſulatus quæ
uidetur uelle , quod ſic . Sed fortè non procedit de iure
in cauſis ciuilibus,niſi dicas ſpeciale in poſſeſſorio recu-
perandę in odium uiolenti,uel niſi ſimus in caſibus in q-
bus iudex poteſt ſupplere ex officio: aliàs non debet iu-
dex ſuum officium impartiri niſi petatur de elec. inno-
16 tuit ad fi.& l.4.§.hoc antem de dam.infec. ¶†Et no. etiã
inquantum reprobat Bart.l.1.C.de execu.rei iudi. ubi di
cit. quod ſi aſſero titium debitorem meum in x. & peto
eum cogi,& compelli ex quo non peto condemnari, non
tenet libellus , quia prius petitur executio,quam condẽ-
natio contra d.l.j.nam ſecundum do.Anto. ſuſtineri po-
teſt libellus , quia tacite intelligitur petere condemnari,
ex quo aliàs non poterat cogi.arg.l.illud.ff.de acqui. hæ-
17 re.quod ſatis placet.¶ † Tangit etiam,an ſuper inepto li-
bello poſſit ſequi condemnatoria, de quo etiam in Spec.
de offi. iudi.§. deſeruit.uer.ĩ ſũma ſniæ,& hic lati⁹ p eũ.

S V M M A R I V M.

1 *Agere poſſunt religioſi,& clerici ſeculares pro ſuis adminiſtrationibus.*
2 *Origo nõ attenditur in promotionibus eccleſiaſticis,& defectus originis,vel qualitatis perſonæ non repellit quem ab agendo.*
3 *Infamis,an poſſit eſſe procurator.*
4 *Agere,an poſſit prælatus,vel ſuperior cui ſubiecta eſt domus,vel locus inferior pro iuribus ipſius domus,ſeu loci,vel eccleſiæ inferioris.*

a CVm deputati. Præceptores[a] templi
pro domib⁹ ſuis age
re, & defendere poſſunt. Nec obſtat eis reli-
gio. uel qđ ignota ſit ipſorum origo.h.d.Et
primo ponit iniuriam,quæ inferebatur præcè
ptoribus templi. Secundo inhibet illam fieri, ſecunda ibi
ne quis.¶No.quod præceptores, & alii præpoſiti locis re
ligioſis poſſunt agere,& defendere pro ſuis adminiſtratio
nib⁹:nec habet obſtare his duplex exceptio,de qua ĩ text.
de quo in clemẽ.j.de reſcriptis,& ibi omnino uide domi.
1 Pe. de Ancha. Et ſic no.† quod etiã religioſi nedum ſecu
lares clerici poſſunt pro ſuis adminiſtrationibus agere,fa-
cit,qđ no.ĩ.de probatio ex literis. ¶ Quid aũt ſi religioſi
uellent àgere pro aliis,dic ut in clemen.religioſus de pro-
2 curatori.& Innocẽ.in c.cũ.i.& a.de re iudicata. ¶ † Item
nota,quod in promotionibus eccleſiaſticis non videtur at
2 tendẽda origo,dũmodo aliàs probabilis uite quis exiſtat,
quia tenet promotio,& poteſt exequi ſuum officiũ, quan
doq; tamen in promotione fienda,& ante q̃ fiat,attendiť
origo iuxta notata in c.ſi proponẽte de reſcriptis.¶Itẽ no
ta,quod defectus notitię originis,vel qualitatis pſonę nõ
repellit quem ab agendo,& ſic nota,quod defectus quali
3 tatis extrinſece non nocet.¶†In gl.i.ibi.infamis non põt
eſſe procurator,hoc verum ſecũdũ canones,& ſcđm Ho-
ſtien.Secus ſecundũ leges,inſtit.de excep.§.fina. cum ibi
notatis,de quo ẽt per gl.in c.imperatorum de iura.calum.
4 ¶†Extra glo.eſt ſciendum, quod Innoc.hic tractauit qua
le ſit officium iſtorum præceptorũ,& an prælatus ſuperior
cui eſt ſubiecta domus,vel locus inferior poſſit agere pro
iuribus ipſius domus, ſeu loci, ſeu eccleſiæ inferioris , de
qua materia etiam per eum in c.olim cauſam.infra.de re-
ſti. ſpo.& ĩ.de religio.domi.in c.cum venerabilis,& licèt
do.Anto.hic ſatis latè inſtet in effectu concludit , quod ſi
agitur de iure ſubiectionis iſtud proprie ſpectat ad ſupe-
riorẽ prælatũ.ŝ.de maio.& obe.inter quatuor,ſi vero agi-
tur de iuribus,vel rebus inferioris eccleſiæ,tũc ſi priuile-
gio ſtatuto,vel conſuetudine eſt determinatum quis age-
re poſſit,& quis præfetatur illi eſt ſtandũ.Si autem hoc ali
ter non ſit determinatum,tunc ſi prælatus inferior poteſt
remoueri ad nutum ſuperioris,tunc poterit ſuperior age-
re,& præfertur etiam inferiori pręlato, quia ſi poteſt ſu-
perior prælatus remouere prælatum inferiorem a totali
adminiſtratione,multo fortius a particulari poteſtate agẽ
di arg.regulæ cui licet de reg.iur.in vj.& hoc etiam maxi
me procederet,ſi ſuperior prælatus haberet plenariam ad
miniſtrationem domus inferioris , vt quia eſſet conceſſa
in proprios vſus ipſi eccleſiæ ſuperiori.facit,quod no.ĩ.de
priuileg. paſtoralis idem tamen ſi bona ſint omnino di-
ſtincta a bonis eccleſiæ ſuperioris,nec ſint conceſſa in pro
prios vſus eccleſię ſuperiori, dum tamen inferior præla-
tus poſſit remoueri ad nutum per rationem quam ſupra .
dixi . Si autem prælatus inferior non poſſit remoueri ad
nutum , & ſic non ſit temporalis , ſed potius perpetuus ,
qui abſq; cauſa remoueri non poteſt,tunc ſi iuſta cauſa
ſubeſt poterit admitti ſuperior , vt ſi forte inferior ſit ne-
gligens , vel non ſit bene potens ad cauſam pertractan-
dam,aliàs autem regulariter non aget pręlatus ſuperior ,
ſed potius ipſe inferior cui eccleſia eſt ſubiecta dũ,tamen
aliàs ſit idoneus,& ſi concurrant eligetur magis idone⁹
& ſi magis idoneus eſſet , ille eſſet præeligendus , & ſi
hoc eſſet dubium haberet iudex arbitrari ſecundum do.
Anto.ſed forte verius eſt, quod dummodo pręlatus infe-
rior ſit idoneus,licet pręlatus ſuperior ſit magis idoneus ,
quod debet pręferri inferior,& non turbari in eius admi-
niſtratione ar.xi.q.j.peruenit,& facit, quod not. Inno. in
d.c.olim.Aduerte tamen,quod licèt quandoq; poſſit age-
re ſuperior, vt ŝ.eſt dictum,tamen dicere eccleſiam vaca
re quando non habet ſpecialem rectorem facit, quod ha-
betur in ca.j.de re.eccle.non alic. in vj. ¶ Item non po-
terit procedi contra eccleſiam inferiorem ratione con-
tumacię, niſi etiam in vtraque pręlatus ſit contumax. vt
notabiliter voluit Innoc. in d.c. cum venerabilis , & fa-
cit , quod habętur in l. hęc autem ff.ex qui. cau. in poſ.
eatur , & quod nota. per gloſſ. in clemen. i.de reſcrip.&
ibi modernos.

a ¶Præceptores.pceptores iſti à quib⁹ inſtitui debeant , quod ſi eorũ officiũ cui cõparentur , & an et q̃do defendere,& agere poſſint p domibus ſibi deputatis vide hic per Io. qui omnia hic explicat,& ad materiã huius tex. vide ſpe. ĩ tit.de autore. verſic. quid de clericis, & ſequenti , & ĩ ti.de his qui alieno no.inter iudicem tit. đ libelli cõce.§.rã nũc videdũ , & vide Bal. ĩ l.prę ſes in i.col.verſi. venio., ad quæſtiões. C. de tranſac. & Lanfrã i tractatu.de arbi. tertia pte , & p nouiſſimos ſcribẽtes huc.

S V M M A R I V M.

1 *Iuſtitiam miniſtrare laicis debent prælati eccleſiaſtici.*
2 *Appellationi fruſtratoriæ non eſt deferendum,etiam ſi fiat a clerico contra laicum.*
3 *Clericus,an in defectum iuſtitię trahi poſſit coram iudice ſeculari, numero, 7..*
4 *Trahi non debet clericus ad iudicium ſeculare.*
5 *Conueniri an poſſit clericus coram iudice ſeculari.*
6 *Reconueniri an poſſit clericus coram laico.*

a
Valiter. Iudices [a] ecclesiastici debēt laicis de clericis iustitiam facere. hoc dicit, & primo præcipit, secūdo impedimentum remouet. tertio grauamen suspicatur, & remouet, secūda ibi & non obstantibus. tertia ibi, ne pro dese
1 ctu.¶ †No.primo, ꝙ ꝑlati ecclesiastici debent laicis face re de clericis plenam iustitiam, subaudi & etiam celerē, quia de nimis dilata potissimè conquæruntur secundum
2 Hosti.¶ †Item no.non deferendum appellationi frustratoriæ etiam si fiat a clerico cōtra laicum.de quo in c.cum
3 appellationibus de appel.in vj.¶ †Item not.ꝙ propter defectum iustitiæ coram ecclesiastico iudice clerici interdū de facto trahuntur ad secularia iudicia, licèt de iure illud fieri nō dēat, sed deberet tunc laicus recurrere ad proximum superiorem ecclesiasticum In negligentiam inferio
4 ris.vt in c.nullus.de iure pa.& ij.q.vj.anteriorum.¶ †Itē not.ꝙ clericus prohibetur omnino trahi ad iudicium seculare, & intelligo oīno.i.omni casu, siue inuitus sit clericus, siue volens, & inuito, siue consentiente episcopo suo. ſ.ti.j.si diligēti.& c.significasti.& siue agatur ciuiliter siuè criminaliter, & siue episcopus faciat iustitiam, siue nō, vt hic patet. Nec obst.xj.q.j.si qs cum clerico. & in Auth.vt clerici apud proprios episcopos.col.v.quia sunt correctæ per hoc c.nec ob.etiam.xvj.q.vj.filiis.quia ibi non aditur res, vt iustitiam faciat, sed ut si adeat, & instet, ꝙ iudex ec
5 clesiasticis faciat iustitiam.¶ †Et no.quod prohibet trahi, & sic loquitur de conuentione non autem de reconuentione quæ uidetur licita.vt no.supra.eo.at si clerici.& tangitur.infra eo.c.fi.licèt quidam per generalitatē istius
6 tex.†dicant clericum nullo modo posse reconueniri corā laico.de quo dictum fuit.supra.eod.at si clerici.super glo. ij.¶ †In gloss.ij.in fi.est ratio diuersitatis quare clerici non
7 trahuntur ad forum seculare propter defectum iustitiæ, & tamen econtra laici propter iustitiam iudicis ecclesiastici trahuntur ad forum ecclesiasticum, quia conueniens & rationabile est.quod maior suppleat negligentiam inferioris.ix.q.iij.cum scimus.eccclesiasticus autem maior est seculari.s̄.de ma.& obe.solite.(A D D I Sed contra hoc facit, quia etiam inferior potest supplere negligeniā superioris.vt patet ex bis, quæ habentur in d.c.cū scimus. & in c.ii.infra de conces.præben.& ideo forte alia ratione assignatur per doc.s.quia olim omnes causæ tam laicorum, quàm clericorū deferebant ad ecclesiam, infra qui filii sint legi.in c.per uenerabilem.circa fi.xi.q.i.relatum. & ii.q.v.si quis præsbiter.& j.ad corinth.iiii.& ideo si laicus redeat ad eius primum forum, nō uidetur eius conditio deterior.arg.eorum quæ habentur in l.si unus.§.ꝙ si non ff.de pact.& xxv.dist. ab exordio.T I O).Et adde ēt quia Hostien.videtur hic, uelle ꝙ si iudex committat causam contra clericum non debet illam committere laico. Nam istud uidetur uerum ex honestate, quando reperiuntur clerici habiles quibus fiat commissio. Sed tamē de iure etiam tunc laico possit committere causam temporalē. vt no.gl.in c.ii.supra.eo.

a Iudices ... ōēs doc. le ... gūt illud ... ad cuius materiā vi ... de ꝑ oēs i ... at si cle ... rici. supra ... eo. & per ... do. Cardi. ... in cle.ii.§. ... nūsii. post ... solēnē gl. ... de hære.& ... in cle. fin. ... vers. quod ... se. de poe. ... vbi multa ... pulchra ... colligere ... potest.

b Iudex. ... idem sum ... mat hic d. ... And.sic.& ... do.Fely.

c Si iudi ... ces. Adde ... ad materiā ... huius tex. ... d.Card. in ... cle. i. xiii. ... q.de se iu. ... & Bar. no. ... in l.i. ii. & ... ii. eo. ver. ... circa pri ... uā partē, ... C.qā pro ... eo. nō est ... necess. Et ... facit quod ... volun. do. ... Alexan.de ... Imo.in l.i. ... ff.de fe.vbi ... vide.

S V M M A R I V M.

1 *Iudex qui est nimis fauorabilis alteri parti potest vt suspectus recusari.*
2 *Recusari potest iudex habens causam quasi consimilem.*
3 *Et ex quibus causis possit iudex recusari tanquam suspectus.*

b 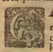
Ausam quæ. Iudex [b] habens cōsimilē causam a iudicio remouetur.h.d.Et primo recitat delegationē causæ.secundo causam remotionis vnius delegati, & aliam subrogat.secunda ibi, q.a ve-
1 ro.¶ †Nota.ꝙ iudex qui est nimis fauorabilis alteri parti, potest vt suspectus recusari.Facit.infra.vt lit.non conte
2 sta.accedens.el.ii.¶ †Item no. ꝙ iudex habens penè cōsimilē cām remoueri debet, & sic non est necesse, ꝙ oīno sit similis, sed sufficit ꝙ quasi sit similis. Facit quod no. Io. And.de præben.non potest super gloss.lib. vj. Quæ autē dicatur causa consimilis, relinquitur arbitrio superioris, seu iudicantis, secundum Inno. Et ex prędictis etiam not,
3 †ꝙ propter non pręcisam suspicionem potest iudex recusari. Et de pluribus causis propter quas iudex potest tanꝗ suspectus recusari.vide in c.causam q̄.s̄.de offic.deleg.& capitu.cum r.canonicus.& in Specu.titulo. j. §. superest. & aliqd in c. j.s̄.eo. ¶ Item etiam potes intelligere, aliàs colligere, quod vbi allegatur causa similis alicui expresse in iure pro recusatione iudicis, ꝙ illa, sit sufficiēs causa, de quo in c.legitima.de appella.in vi.¶ Vltimo not. ꝙ secūdū rescriptum, vel subrogatio, non videt ualere, nisi fiat mētio de primo.¶ In gl.j.ibi, ad omnes causas.ꝗa nō sufficit similitudo in genere.puta.ꝙ utraque causa, sit spiritualis, sed requiritur, quod sit similitudo in specie: vt patet ex sequentibus.¶ In ea.glo.ibi, sine qualibet tali suspicione, uel cōsimili supple.quæ sufficeret ad recusandum, & ex qua posset fieri recusatio, quia non est necesse, ꝙ talis sit, vt fiat subrogatio.¶ In ea.gloss.in fi. illa prima cōiter tenet.pro qua facit, quia propter similitudinem causæ ꝑsumit, qd iudex erit nimis fauorabilis alteri parti.ut hic patet. Sed vbi iudex est nimis fauorabilis vni parti. licitè potest recusari in c.accedens.el ij. ut lit. non contesta.ergo &c. Aliqui tamen dixerunt, ꝙ hoc erat arbitrariū. & sic residebat in arbitrio superioris cognoscentis de recusatione arbitraria, ꝙ sit iusta, uel nō iniusta causa.sed hæc opinio posset sustineri, quando esset dubium, an diceretur similis causa per id, quod dixi in notabilibus. ¶ Et adde, ꝙ hic in subrogatione satis fuit facta mentio priorum literarum cum fuerit facta mentio de commissione in eis facta.& ideo etiam, si non fuisset apposita clausula, non obstantibus, tenuisset subrogatio, licèt Host.& Ioā. And. aliter videantur sentire.& sic illa uerba, non obstantibus potius fuerunt posita ad cautelam.

S V M M A R I V M.

1 *Electus potest electionem suam prosequi sine nota ambitionis.*
2 *Electioni prælati possunt se opponere canonici.*
3 *Procuratores plures possunt ad eandem causam dari.*
4 *Interloqui potest iudex super modo procedendi.*
5 *In commissione facta iudici, si mandetur, quòd super propositis, & incidentibus negotium inquirat veritatem, non per hoc videtur deputari inquisitor.& nu.14.*
6 *Inquisitor, an debeat de exceptionibus prius cognoscere.*
7 *Iudex cognoscere, non debet simul de principali negotio, & de exceptionibus oppositis.*
8 *Iudex an possit pronūtiare procedendū ad vlteriora, reseruatis exceptionibus emergentibus.*
9 *Testes, an possint recipi lite non contestata.*
10 *Appellari an possit ab actu nullo.*
11 *Sententia proferenda est secundū modū proponendi, & agendi.*
12 *Si appellatur a pluribus grauaminibus, an sufficiat de vno constare.*
13 *Si plura proponuntur quorum quodlibet sufficit ad victoriam sufficit alterum tamen probare.& nu.16.*
14 *Attentata post legitimam appellationem debent in irritum reuocari.*
15 *Ordinis peruersio eiusdem causa vitiat processum.*
16 *Proponi possunt plura eodem libello ad eūdem effectū, & an, & quando debeant omnia probari.*
17 *Clausula reuocato in irritum quomodo debeat formari.*

c 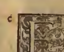
Xhibita. Si iudices [c] de principali, & de exceptionibus pręiudicialibus simul cognoscant, vel super principali lite non contestata probationes recipiāt ab eis licitè appellatur.h.d. Et prima, appellātis petitio.in scd̄a cōmissio. secūda
1 ibi, q.a verò.¶ †Nota.ꝙ electus pōt ꝓsequi suam electionem

nem,sine nota ambitionis.de quo per glosś.de electio.cu
pientes.§.denique. in vj.& per Innocen.de electio.cū in
2 iure peritus.¶†Item no.canonicos se posse opponere ele
ctioni prælati. & generaliter qui possunt se tali electioni
opponere.nota per Innocen.j.de accusatio. super his. &
per gloss.de electio. ut circa in glos.quæ incipit quorum
3 interest.lib.vj.¶†Item not.quòd plures procuratores pos
sunt dari ad eandem causam.de quo dicendum , ut in c.
si duo de procuratori.in vj.¶Item no.quòd exceptio cō-
spirationis,& etiam exceptio excommunicationis potest
obijci contra agentem,etiam contra electum in prælatū.
4 ¶†Item not.quod iudex potest pronuntiare , & interlo-
qui super modo procedendi. uidetur tamen,quòd si sen
tentia contineat errorem expressum sit nulla.infra. de re
5 iud.c.j..¶†Item no.q̄d licèt in cōmissione facta iudici mā
detur,q̄ super propositis , & alijs tangentibus negotium
ueritatem inquirat,non per hoc uidetur deputari inquisi-
tor,sed iudex.& pro hoc etiam,quia inquirere ueritatem
omnibus iudicibus est commune.xxx.q.v. iudicāte. & l.
iudices. C.de iudi. Et ex hoc not. secundū Vincen. q̄ in
dubio nisi patenter aliud constet,non præsumitur, quòd
fiat cōmissio in modū inquisitionis,sed in modū iudicia-
lis commissionis.de quo et in Specu.de inquisiti.§.j.uers.
quid si in litera. aliqui tamen dicunt istud hic non proba
ri , quia hic fuit apposita clausula uocatis uocandis, quæ
istud uidetur operari,quia inquisitor nō tenetur uocare ,
cum procedat ex officio , nō ad instantiam partis.Et hoc
dicit hic dominus Flo.tenere do.de Rota.deci.ccj. nec re
quiritur libellus, uel litis contestatio.& idem dicendum,
si alius de mandato iudicis inquisitionem prosequtur, se
cus tamen esset si suo motu proprio extranea persona pro
sequeretur inquisitionem:tenet Hostien.c.cum dilectus.
de purga.canoni.c.cum olim.de testi.licèt Inno.ibi uidea
tur tenere contra. tamen uide eosdem. c.cum clamor. de
testib.quandoque solet mandari,quòd inquisitor accedat
ad locum.de simo.licèt heli.& solet etiā præmitti de cla-
mosa insinuatione.de accu.in c.qualiter, & quando .
el 2. ¶†Item not.argumentum , quod inquisitor non de
6 beat de exceptionibus prius cognoscere.Sed contrarium
est uerum.secundum Gof.per.c.cum oporteat.infra.de ac
7 cusa.Nec obst.text.in uersi.quia uero.quia ibi debet sup
pleri maximè secundum Abbatem.¶†Item no.quòd de
principali negotio,& de exceptionibus oppositis ad pro-
cessum non debet simul cognosci.aliàs dicitur iudex per
uertere iuris ordinem. Et not. bene singulariter secundū
dominum Flo.q̄ iste ordo,q̄d prius cognoscatur de exce
ptionib.oppositis ad processum nō est de substātia,quia si
omittit,non uidet reddere processum nullū,sed tribuere
iustā causam appellandi.Facit,q̄d nota.in simili in l.j. C.
de appella.Sed dominus Anto. hic dubitatiuè loquitur ,
& alternatiuè.nam dicit,quòd peruertit iste ordo, quia si
mul cognoscit de ipsis exceptionibus,& de negotio prin
cipali processus redditur nullus , uel saltem tribuit iustā
causam appellandi.& quòd reddat processum nullum.fa
cit,q̄a est ordo eiusdem causæ in seipsa.nam secus q̄n est
ordo causæ ad aliam causam.& sic loquit.l.j.C. de appel
la.Facit,q̄d nota.in l.prolatam.C.de senten. de quo.j.tā
get.¶Item no.q̄ licèt ubi iudex procedit ad ulteriora ui-
deatur tacitè pronuntiare super emergentibus,& illas rei
cere.infra.de appel.ex parte.ιιι.& facit,quod not.Bart. in
l.a procedente. C. de dila.tamen secus est quando simul
procedit super emergentibus , & super principali. ut hic
8 patet. † uidetur tamen , quod iudex possit pronuntiare
procedendum esse ad ulteriora reseruatis exceptionibus
emergentibus per id,quod legitur,& not.in c. ad dissoluē
dum.de despon.impu.licèt id facere non debet,sed prius
cognoscere de ipsis emergentibus.ut not.gloss.de offi. de
9 lega. cum contingat. ¶†Item no. testes non posse recipi
lite contesta. etiam in causa electionis.& sic in illa facien

da uidetur litis contesta.quod procedebat secūdum iurm
hodie secus uidetur per clemen.ij.de iudi.iuncta clemē.
10 sæpe.de uerbo signifi. ¶†Item no.q̄ etiam ab actu nullo
potest appellari,ne forte pars de facto grauetur.de quo .p
Innocen.j.de appella.dilecto.& in l.si expressim.ubi etiā
casus & ibi per.Bar.ff.de appellatio. nec per appellatio-
nem ualidatur actus saluo nisi esset nullus propter defe-
ctum solius consensus appellantis.l.iij.§.falsus.ff.rem ra-
11 tam habe.¶†Itē no.attendi debere modū proponēdi, &
agendi.nam secundum illum formanda est sententia.vt j.
de simo. licèt heli.& ff.communi diui.l.vt fundus.& fa-
cit quod habet in l.fi.C.q ad li.procla.non licet. imò in
dubio sententia debet intelligi,ut adaptetur iuri deducto
in libello etiā impropriatis verbis. vt no. Spec.in titu. de
resti.spoli.§.spoliatos.uer.& no.de quo est glo.valde no-
ta.in l.& puto.§.j.ff.famil.ercis.¶Item no. q̄ ubi nullitas
deducitur appellationis via,necesse est appellationem iu
stificari:vt hic colligitur. ¶Item not.quòd si appellatur a
pluribus grauaminibus, sufficere videtur de vno consta-
re.& sic facit contra consuetudinē curiæ,de qua in c.cum
13 causam.j.de appella.super vltima glo.per Ioan.An.¶†Et
not.etiam generaliter quòd ubi plura proponuntur,quo-
rum quodlibet sufficit ad uictoriam. sufficit alterum tan-
14 tum probare.¶†Vltimo no.quam attentatā post appella-
tionem legitimam debent in irritum reuocari. ¶Et not.
hic de clausula, reuocato in irritū , &c.quæ hic perfectè
exprimit,licèt alī in multis locis in plēctè ponat,ut patet
de rescr.significante.de quo dicendum est, ut ibi per Ioā.
An.& facit cod.tit.rodulphus.& c.significauit.¶In gl.in-
quirerent.in fi.& pro hoc facit quia,ut tetigi in notabili-
bus,quando patenter non constat,q̄ fiat cōmissio in mo-
dum inquisitionis,præsumi debet,q̄ fiat in modum iudi-
cialis commissionis,ut hic uidetur innui. & notauit. Spe.
in titu.de inquisi.§.i.uersi. quid si in litera.& pro hoc fa-
cit,quia uerbum inquirere etiam conuenit cuilibet iudi-
ci.ut dixi in notabilibus,& ideo non dēt præsumi inquisi-
tor,& præsertim quando apponitur, clausula uocatis uo-
candis,ut etiam tetigi in notabilibus. ¶In gl.conspiratio
nem.in fi.adde,q̄ coniuratio regulariter est illicita, & in
in dubio præsumitur contra coniurantes, maximè si fiat
in perpetuum,uel generaliter.xj.q.j. si qui cle icorum.&
ibi,de hoc.& no.Innocen.j.de schisma.c.j.& Io .n.Andr.
in c.ij.de uerbo.significa.in xj.Quandoque tamen est lici
ta,ut quando fit ob causam licitam . puta, non permittāt
prælatum dilapidare bona ecclesiæ, uel ut non recipiant
prælatum excommunicatum,uel hæreticum.xxj.q.xij. sa
nè thessalonicenses.ubi de hoc.¶In gloss. excommunica
tionem.in fi.Alij dicunt,quod sequitur dominus Floren.
q̄ isti erant rei uoluntarij,quia sponte se obiiciebant, nō
citati.ideo repellebantur exceptione excommunicatio-
nis.secus in reo necessario,ut in illo qui citatur. & occa-
sione citationis comparet,ut uoluit Innocen.infra de ex-
cep.cum inter.& secundum istum intellectum,dum lite-
ra dicit contra eum agebant.ideo sic dicit,quia reus exce
ptione potest dici actor.l.i.& ii.ff.de exceptio.& l.in ex-
ceptionibus.ff.de probatio.sed Ioan.And.in c.dilecti.in-
fra.de exceptio.tenet,q̄ reus etiam uoluntarius admitti
debet pro defensione ecclesiæ per illum textum.Sed aliàs
procedet destructio Innocen.in ca.cum inter.& secundū
hoc melior est solutio glossæ,quam sequitur etiam hic do.
Anto.¶In gloss.iuris in fi.Nota bene,quia glo.forte uo-
luit,q̄ ex eo,quia peruersus fuit ordo iuris in procedēdo
simul super emergentibus,& principali,processus fuerit,
nullus,tamen quia hic interuenit defectus & peruersio
ordinis,quia processum fuit lite non contestata nō bene
potest colligi necessario,an propter præcedētem defectū
processus fuerit nullus , tamen litera & hæc glossa sa-
15 tis uidentur hæc innuere, & pro hoc facit. † q̄ uersio or-
dinis eiusdem causæ uitiat processum.licèt, quando est

peruerſio cauſæ ad cauſam.vt not.in l.j.C. de appella.& l.
prolatam.C.de ſenten.& ſi dicas ſi proceſſus fuit nullus.
quare ponderat hic papa appellationem, dum dicit ſi ex
dictis grauaminibus,&c.do.Floria.hic dicit,ꝙ ex quò pa
pa hic ponderat appellationem innuit proceſſum nō eſ-
ſe nullum. & per hoc dixit hic probari, quod ordo, vt
prius de præiudicialibus cognoſcatur non eſſe omnino
de ſubſtantia.& ſic dicit ſubtiliter conſiderando hic pro-
bari.Sed iſtæ intellectus non placet. quia hic ſaltem pro-
ceſſus erat nullus propter defectum conteſtationis. Er-
go non poteſt inſeri illud, quod ipſe dixit. Vnde poteſt
dici,quòd ad literam, dum dicit ſi appellatum conſtite-
rit, &c.ſuppleri debet maximè prout voluit Hoſtienſis:
Vel melius prout hic voluit do.Anto.ideo hic pondera-
tur appellatio,quia per uiam appellationis deducta erat
cauſa ad papam. ideo debet conſtare appellatum, & in-
fra tempus legitimum.& ex cauſa legitima.Fateor tamē,
quod etiam pro cauſa poterit deduci proceſſus nulliter
factus, propter quem etiam fuit appellatum. Fateor etiā,
quod ſi voluiſſet pars deducere per viam nullitatis cau-
ſam ad ſuperiorem potuiſſet, ſed illam viam non eligit:
ſed principaliter viam appellationis in qua etiam incidē-
ter veniet nullitas. prout not. in c. dilecto. de appella.
per Innocen. & per legiſtas. in l. 1. C. quando prouo.
16 non eſt neceſſe. ¶ † In gloſſ. vltima. in fin. Concludæ
quando plura narrantur ad eundem effectum, quòd ſi
conſtet, ꝙ quis vult ſe aſtringere ad probandum omnia,
dēt omnia probare.nā imputet ſibi quare ſic ſe aſtrinxit.
vt in l.circa.ff.de proba.& j.de probatio.licèt cauſam. iō
non obtinebit niſi omnia probet.iudex tamen ex officio
ſi eſſet caſus in quo de iure poſſit ſuppleri, poſſet ſumma
re ex vno ſufficienti probato. vt uoluit gloſſ.in dicto c.
licèt cauſam.Aut conſtet,quòd non uult ſe aſtringere, vt
quia ponit clauſulam non intendens ſe aſtringere ad nō
neceſſaria.& tunc ſi quodlibet illorum ſufficit ad victo-
riam,ſufficit alterum probari, per iſtum text. Aut ſumus
in dubio.& tunc ſi plura qualificate ponuntur in eadem
oratione.puta ſi dici, qđ teſtes corrupti falſum dixerunt,
tunc videor me aſtringere ad probandum vtrunque. &
ſic,quod fuerunt corrupti, & etiā, quod falſum dixerūt.
l.diuus.ff.de re iud.& ibi per Barto.& l.fulcinius.§.j.ff.ex
qui.cau.in poſ. eatur. Idem ſecundū Archid.ſi in eadem
oratione proponūtur licèt nō qualificatè.in c.pſentiū.de
teſtibus.in vj.Puta ſi dico teſtes fuiſſe corruptos,& dixiſ-
ſe falſum.Sed hoc nō placet in effectu Bart.in d.l.diuus.
nec do.Ant.hic,q̃a,iure nō probatur.& multo fortius nō
uidetur ſe aſtringere ſi in diuerſis orationibus proponan-
tur. vt ſi dico teſtes fuiſſe corruptos. Item dico eos non
dixiſſe falſum. nam ſufficeret probare falſitatem,licèt nō
probetur corruptio. nam non videtur ſe in dubio aſtrin-
17 gere,ex quò nō dixit qualificatè in eadē ratione.¶†Vlti-
mo adde inquantum.d.Anto. hic tangit de iſta clauſu-
la reuocato in irritum. An quando appellatum eſt pro-
pter exceptionem reſpicientem proceſſum debeat for-
mari. prout hic dicitur. An vero debeat dici reuocato
in irritum, quicquid poſt appellationem fuerit atten-
tatum in negotium ſuperſedere, curretis nam meo iudi-
cio non bene declarat. ſed melius fuit locutus Ioa. An.
in d.c.ſignificauit,quia iudex appellationis debet facere
id,quod debebat facere iudex cauſæ principalis.& iō,q̃a
hic bene admittebaẽ exceptio reſpiciens proceſſum, ſed
non prius cognoſcebaẽ de illa, ſed ſimul de negotio prin
cipali,& de illa,ideo hic fuerit appellatum propter inor-
dinatū ꝓceſſum:& ex illo fuit appellatio iuſtificata.& iō
illo reuocato ꝓceditur ad cognoſcendum de exceptione
oppoſita ad proceſſum,antequam ad merita cauſæ,q̃a ſic
debebat facere iudex cauſæ principalis. & ſic intelliga-
tur iſtæ text.Sed vbi non admittit exceptionem oppo-
ſitam ad proceſſum. & propter hoc appellatur. tunc ſi
coram iudice appellationis iuſtificatur appellatio.& ſic
probatur de ueritate exceptionis.tūc iudex appellationis
ſuperſedebit in negotio principali: ſicut ſuperſedere dēat
iudex cauſæ principalis.& ſic loquitur quod notauit Ioā.
And.in dicto.c.ſignificauit.

a Inſtantia.Addē ad materiam huius text. Bal.in c. 1. ſ.colum.ſi inter dom. & vaſal.l.s oria.& ſpecu. in titu. de leg §.6. uer.item ſi inſtātiā. & de inſtru. editio. §.2. Et facit, ꝙ voluit Archi.ſ c.nullus.de fo. compe. & do.Car. in cle. 1. 2.q. de in integrum reſt

S V M M A R I V M.

1 *Commiſſa cauſę deciſione,an uideatur commiſſa cauſſæ cognitio.*
2 *Inſtantia lapſa non perit iuriſdictio delegata.*
3 *Inſtantia cauſæ principalis,an expiret per lapſum triennii.& numero.5.*
4 *Appellari poteſt de iure canonico a qualibet interlocutoria, ſecus de iure ciuili.*
6 *Inſtantia cauſæ principalis,an poſsit prorogari per compromiſſum, ſicut inſtantia cauſæ appellationis.*
7 *Inſtantia in cauſa ciuili ſecundum leges durat triennio,ſed inſtantia cauſæ criminalis durat per biennium.*
8 *Inſtantia cauſæ appellationis de conſenſu partium poteſt prorogari ad certum tempus, vt ſic interim inſtantia non currat.*

a VEnerabili. Inſtantia [a] iudicij non perimi-
tur per lapſum triennii. hoc di
cit. ¶Et primo ponitur partis conqueſtio, ſe-
cundo papæ prouiſio. ſecunda ibi mandamus.
¶Not.quòd archiepiſcopus Rauenas prætendit iuriſdi-
ctionem in ciuitate ceṙnienſi. nam habet multa caſtra
ſub ſe quo ad temporalem iuriſdictionem. & ſic etiam
1 fortè illam ciuitatem. ¶ † Not. ſecundo, quòd vbi com
mittitur cauſæ deciſio, videtur etiam committi cognitio.
an autem idem econtra ſi committitur cognitio, intel-
ligatur commiſſa deciſio. not. plenè per Bartol.in l.a di-
2 uo pio.ff. de re iudica. ¶† Item not. quòd per lapſum
inſtantię non perit iuriſdictio delegata,vt hic colligitur ſe
cundum vnum intellectum. Secundum alium not. ꝙ vbi
per ſubterfugia,& cauillationes rei prorogatur inſtantia
3 vltra triennium non habet nocere.¶†Item not. ſecundū
alium intellectum qui communiter approbatur,quod de
iure canonico inſtantia cauſæ principalis non expirat per
lapſum triennij,& hoc expreſſe tenet gloſſ.j.de dolo, &
contu.c.fin.in 1.gloſſ.de iure ciuili ſecus in l. properan-
dum.C.de iudi.Item ſecus in inſtantia cauſæ appellatio-
nis,quia illa eſt vniformis ſecundum vtrunque ius, quia
durat per annum,& ex cauſa per biēnium.in auth.ei qui.
C.de tempo.appell.& infra.de appel.ex ratione.¶ In gl.
non obſtantibus,&c.in fi.ex gloſſ.iſta collige tres intelle-
ctus.vnus eſt, quòd ſecundum canones inſtantiam nō
pereat triennio. Secus ſecundum leges.& ſic lex prope-
randum ſit in hoc correcta quo ad forum eccleſiaſti-
cum. ſed in foro ciuili ſeruetur etiam clerico agente.
per not.in c.quòd clericis.infra.titu.1. & per Ioan.cal.in
ſua quæſtione, quæ incipit ſtatuto. Secundus eſt intel-
lectus. quòd per lapſum triennii benè expirat inſtan-
tia, ſed non iuriſditio iudicis. & ideo de nouo poterit in
choari proceſſus coram ipſo iudice. nam perempta in-
ſtantia pereunt acta ordinaria iudicii. vt libelli obla-
tio, lit. conteſta. & præſtatio iuramenti de calumnia.
ideo iſta in nouo proceſſu reiterabuntur. ſed acta quæ
recipiunt deciſionem negotij, vt confeſſiones. & dicta
teſtium publicata, illa non pereunt. de quo in l.geſta.
C. de re iudi. & per Inno.in c. cauſam el pizolo. j. de
teſti.& per Bart.in l.ij.ff.iudi.ſolui. Tertius intellectus, ꝙ
hic ſit ſpeciale propter ſubterfugia, & cauillationes rei,
vt non pereat inſtātia,ſed regulariter aliàs bene perit. Sed
certè hęc lectura videẽ cōtra tex.in l.arbitrio.§.dolo.ff.de
dolo.vbi patet ſecundum vnum intellectū quē ſequiẽ ibi
Bart.quòd perit inſtantia etiam quando per dolum, &
cauillationes rei dilatatur vltra triennium, & datur tūc
actio de dolo contra reum. ſecundū alium intellectū quē
ibi voluit gl.adhuc periret inſtantia per lapſum triennij,
licèt dari poſſit reſtitutio. de qua hic non videtur loqui
cum nul-

cum nulla fiat de ea mentio , & quia tunc debuisset hæc
decre.poni in ti.de resti.in integ.videtur posse dici, quod
speciale est fauore personę agẽtis,& odio rei subterfugiẽ-
tis,quod extendatur instantia vltra triennium per.l. intra
vtile.ff.de mino.Vel hic in instantia causę principalis, ibi
in instantia causę restitutionis in qua est maius præiudi-
ciũ.Vel potest dici,qđ etiam instantia principalis causæ
hoc casu nõ currat,quia ꝓlatus est perpetuus,& sic eccle-
sia non haberet recursum aduersus eũ reo viuente , secus
in minore,& sic loquitur.l.properandum in fi.C.de iudi.
Facit,qđ no.in l. nisi.§.j.ff.de tute.& ra.dis. Vnde quarta
fuit lectura,qđ sicut in l.properandũ excipiuntur a regu-
la ibi posita causæ fiscales,ita ibi propriè excipiuntur cau
sæ ecclesiæ,nõ autem causæ propriè clericorum.Sed cer-
te litera hic non fundat se ex fauore ecclesiæ. Vnde quin
ta fuit lectura,qđ pereat instãtiã per lapsum trienuij , sed
restituatur ecclesia:sed certe , vt hic patet nulla fit mẽtio
de restitutione in integrũ,ideo cõmuniter tenetur,quod
secundũ canones instãtia causæ principalis non perit per
lapsum triẽnij, & secus sit secundũ leges,vt voluit hic gl.
& in.c.fi.j̃.de dolo,& cõtu.& sic in foro ecclesiastico,vel
in terris subiectis tẽporali iurisdictioni ecclesiæ correcta
videt̃.l.properandũ:quatenus dicit instantiã perire per la
psum triẽnij,nisi statutum, vel cõsuetudo loci aliter se ha
beat,& istud sequit̃ etiã hic Hosti. & etiã Specu. in ti.j.§.
restat versi.itẽ,qđ instãtia,& vt dicit do.Flo.quia hæc opi
nio videtur cõmunis nõ est recedendũ ab illa.argu.l.mi-
nime.ff.de legi.tamẽ de rigore iuris , cũ correctio iuris sit
euitanda,de electio cũ expediat.lib.vj.Posset sustineri cõ
trarium,& responderi posset, quod decre.ista non probat
propter varietatem lecturarũ, tamen quia ille non multũ
conueniunt literæ,ideo communiter tenetur, quod dixi .
4 †Et ratio diuersitatis inter ius canonicum,& ciuile est,q a
de iure canonico a qualibet interlocutoria potest appella
ri,secus de iure ciuili,& ideo facilius potest terminari de
5 iure ciuili.¶†Quod autem si per iudicem stet,quominus
causa finiatur.Distingue inter instantiam causæ principa
lis,& causæ appellationis,vt prima currat,& non restitua
tur,sed possit agi cõtra iudicem , secunda vero non currit
secundũ cõmunem opi.vel si currat dabitur restitutio se-
cũdum Bar.iuxta no.in aut.item si.& aut.sed lis.C. de tẽ-
po.appel.no.ad prædicta facit,qđ habetur in l.de submer
sis.C.de naufra.lib.x.& vide gl.i Aut.de appel. & intra q̃
tpa col.4.& ĩ Aut.vt spõ.largi.§.hoc quoq;. col.ix. & de
his qui ingrediuntur ad appel.§.illud.col.v. & vide Bart.
in d.aut.item si.vbi distinguit inter instantiam causæ prin
cipalis,& appellationis,& idem gloss.in Aut. de appel.&
intra quæ tempora.§.j.& in.§.hoc quoque ĩ Aut. vt spon.
6 largi.prællega.¶† An autem instantia causæ principalis
possit prorogari per compromissum, sicut instantia causæ
appellationis,licèt aliquid voluerunt dicere, quod sic, vt
no.Bart.in aut.item si appellatione.C.de tempo.appel.ta
men communiter tenetur cõtrarium,vt tetigit idem Bar-
tol.in d.l.properandum,& Ioan.and.in addi.Spe.super di
cto ver.item ,quod instantia , quia non est eadem ratio
quæ in causa appel.nam in causa appellationis de maiori
præiudicio agitur , si labatur tempus, quia perit ius nedũ
in instantia secus in causa principali,ideo magis fuit sub-
ueniẽdum in causa appellationis, & per hoc patet, quod
multo minus poterit per consensum partium prorogari
instantia causæ principalis, vt etiam voluit glo.in d.l.pro
perandum , nam tale pactum censetur contra publicam
vtilitatem, vt ibi dixit glo.Aliqui tamen practicant,quòd
prorogant, vel suspendunt,& iurant non contrauenire,&
istud sæpe hic practicatur,tamen vt dicit Bartol.in d.l.pro
perandum hæc practica non est tuta,quia si iudex perpen
dit instantiam esse peremptam licèt pars non opponat po
terit absoluere ab obseruatione iudicij, & istud proce-
deret quando constaret sibi esse peremptam , tamen quia
in facto non liquet quandoq; iudicibus de ipsa perem-
ptione, & partes propter iuramentum non possunt oppo
nere contingit, quod statur de facto tali prorogationi, &
licet gloss.dicat in l.properandum iuramentum non liga
re,verum est de iure ciuili per l. non dubium.C. de legi.
secus de iure canonico per c.cum contingat de iureiuran
do. Quid autem si statutum dictat,quod infra certum tẽ-
pus omnes causę terminentur,an lapso tempore statuti,si
superest de triennio , & sic de instantia iuris communis,
poterit causa terminari. Quidam voluerunt dicere,quod
sic, ex quo aliter statutum non tollit instantiam iuris cõ-
munis . Sed contrarium voluit Ioan.and.in additio. Spe-
cu.in dicto titu.j.§.restat.versi.quid si in statuto, quia vi-
detur tempus seu instantia statuti subrogari loco instan-
tiæ iuris communis de quo etiam per eum in titu. de ap-
7 pel.nunc breuiter super ver. item licèt. ¶ † Et not. quod
secundum leges in causa ciuili regulariter instantia est
triennij. Fallit in aliquibus casibus in quibus est minor ,
de quibus in d.l.properandum , & hic per Ioan. and. In
instantia verò causæ criminalis de iure ciuili durat per
biennium regulariter , fallit in casibus de quibus in.l.i.&
2.C.vt intra certum tempus,& hic etiam per Ioan. andr.
¶ Et adde etiam, quod diligenter sunt ponderanda ver-
ba statuti,an præfigant tẽpus parti,an iudici , an instantię
an vero actioni . Et si iudici : an iudici tantum : an iudici
& iurisditioni . De quo per Ioan. and. super dicto versi.
quid si statuto, & per Cy.& latius per Bartol.in d.l.prope
8 randum in prin. ¶ † Item potest addere prædictis , quod
licèt per consensum partium possit suspendi instantia cau
sæ appellatio ad certum tempus , vt sic interim non cur-
rat instantia,tamen non poterunt partes prorogare instan
tiam, & agere, quod tempus continuo currat , sed durat
vltra tempus statutum a iure , quia hoc non permittitur
per cle. quamdiu. de appella. & sic subtiliter videtur vo-
luisse Ioan.and.super dicto versi.licèt.

SVMMARIVM.

1 *Feriarum tẽpus propter vindemias non impedit,quominus sententia exe-cutioni mandetur.*
2 *Dictio, vel, quandoque ponitur correctiuè.*
3 *Possessorio agi potest,licèt in narratione ius proprietatis fuerit narratum.*
4 *Sententia quæ fertur in possessorio dicitur diffinitiua.*
5 *Proprietas non dicitur vere de rebus incorporalibus,sed quasi.*
6 *Reconuenire clericum non potest laicus,a clerico conuentus coram iudice se-culari,finito conuentionis iudicio.*
7 *Electus ab existente in quasi possessione iuris eligendi debet recipi per subditos.*
8 *Feriarum exceptio propter vindemias non habet impedire executionem sententiæ.*
9 *Petitorij,& possessorij causa debet coram eodem iudice tractari si actor, & reus sunt eiusdem fori aliàs secus.*
10 *Reconuentio non habet locum finito iudicio conuentionis.*
11 *Feriatis diebus litigare,an possit quis cogi.*
12 *Feriatis diebus potest libellus offerri iudici,non parti.*

2 SIgnificauerunt. Non obstante[a] ex
1 ceptione † tempo
ris feriarum propter vindemias mandãda est
sententia executioni. Vel aliter. Cum actor ,
& reus sunt diuersi fori causa proprietarias ,
& possessionis potest coram diuersis iudicibus agitari.h.
dicit.Et in prima ponitur partis conquęstio,in secũda ꝓ-
uisio. Secunda ibi mandamus,illa prima facit tria , quia
primo ponit factum,& causam delegationis bimembrẽ .
Secundo reorum exceptionem.Tertio replicationẽ acto-
rum,secunda ibi verum,tertia ibi respondente. ¶ Nota ,
quod verbum potestas interdũ in fœminino reperitur, ali
bi in masculino j̃. de homi.rua . ¶ Item nota: quod iura
2 non dicũtur proprie possideri,sed quasi † & sic dictio,vel
hic

a ¶ Non obstãte ad intellectũ. huius ca. vide Bart. in l.oẽs.C. de fer. & domi . ale xã de imo. in l.i §. nũ tiatio.ff.de no.op.nun tia. & i cõ fil.cvu.i 4. parte.

hic poſita ponitur correctiue probatur in c.conqueſtus ̅ſ.
titu.i.& l.ſeruus.§.incorporales.ff.de acqu. rerum domi.
3 ¶† Item no.quod agi poteſt poſſeſſorio,licèt in narratio-
ne etiam ius proprietatis fuerit narratum,nam attendi de
bet medium concludendi.Facit,quod not.per legiſtas .in
l.j.ff.de ęden.& in l.certi conditio. maximè per Barto. in
prin.ff.ſi cer.petatur.¶Item not.quod ad eccleſiam ſpe-
ctare poteſt ius eligendi rectorem ſecularem caſtri,vel ci
4 uitatis.¶ † Item no.quod ſentētia quæ fertur in poſſeſſo-
rio,dicitur diffinitiua de quo etiam de reſtitu.ſpolia.cum
ad ſedem in gloſſ.penul.& in clemen. vna.C. de ſequeſ.
5 poſ.& per gl.& legiſtas in l.vna.C.de momen.poſ.¶† Itē
not. quod quis,non dicitur habere veram proprietatem,
incoporalium,ſed quaſi,facit quod habetur in l.ij.§.quę-
dam partis. coniuncta gl.ff.de interdic.& l.qui vſumfru-
6 ctum.ff.ſi vſusfru.peta.¶ † Item not.ꝙ laicus conuentus
per clericum,coram ſeculari, non poteſt reconuenire cle
ricum finito iudicio conuentionis , etiam ſi vellet ſuper
connexis reconuenire.& ſic videtur , ꝙ reconuentio fieri
debet pendente iudicio conuentionis.facit de reſcrip.di-
ſpendioſa.§.reus.lib.vj.& ſic debet limitari, quod no.gl.
7 ̅s.eo.at ſi clerici.in gl.ij.¶ † Item no.quod electus ab exi
ſtente in quaſi poſſeſſione iuris eligendi,debet recipi per
ſubditos.Facit de iure patronatus conſultationibus , nec
admitti debet defectus proprietatis dicti iuris,quominus
8 interim fiat executio poſſeſſorij.¶ † Item no.quod exce
ptio feriarum propter vindemias,nō habet impedire exe
cutionem ſententiæ.& ad hoc ſæpe allegatur . & præſer-
9 tim in re tempore peritura.¶ † Item no.ꝙ licèt cauſa pe
titorij,& poſſeſſorij coram eodem iudice debeant tracta
ri, ne cauſæ continentiæ diuidantur.l.nulli.C.de iudi.ta
men hoc fallit,quando actor,& reus ſunt diuerſi fori . vt
hic eſt caſus notabilis.¶Item no.quod officia ſecularia,
ſunt temporalia.de quo hic per Hoſtieñ.qui tractat in ali
quo caſu,an poſsit ciuitas rectorem ſecularem perpetuū
ſibi eligere.¶ Vltimo not.ex tex.iuncta ſupraſcriptione,
ꝙ ſecundum iſta tempora ſufficit,quod cauſa, non com-
mittatur vltra duas dietas . licèt committatur extra pro-
uinciam.de quo per gl.iij.q.vij.neminem.& per Ioā.An.
̅s.de reſcrip.nonnulli . Poſſet tamen dici , ꝙ iſtud fuit ex
certa ſcientia Papæ, de qua patebat ex notitia facti paten
tis ex tenore literarum.facit,quod no.gloſſ.de reſcrip.ſta
tutum.in princip.libr.vj.in verb.literarum.vel forte, non
fuit exceptum . de quo etiam Ioan.Andr.hic remittit ad
ſummam Hoſtien. Sed ſatis videtur, quod de iure poſsit
obijci contra reſcriptum,ſi non remanet ex certa ſcientia
Papæ.cum duplex videatur,eſſe prohibitio , vna , quod,
quis non trahatur extra prouinciam . vt dicto.c.neminē.
alia,ꝙ non trahatur extra duas dietas . vt in dicto.c.non-
nulli.& ſic videtur , ꝙ reſcriptum debeat eſſe taliter for-
matum , ꝙ nulla dictarum prohibitionum habeat obſta-
re.cōmuniter tamen teneri,videtur,quod ſufficiat,quem
non trahi extra duas dietas . licèt trahatur extra prouin-
ciam.de quo in prææallegato.c.nonnulli.& per gloſ.in di-
cto.c.neminem.¶In gloſſ.prima , ibi ſuper iuriſdictione
temporali.& ſic non erat,quæſtio de iure eligendi recto-
rem ſpiritualem . Sed Vincen.tenuit hic contrarium , &
dixit, ꝙ pro ſimplici ſpoliatione , quaſi poſſeſsionis iuris
ſpiritualis poterat agi coram ſeculari per hunc tex.& ſic,
vult,quod quæſtio poſſeſſorij ſuper ſpirituali , non dica-
tur ſpiritualis.ſed iſtud,non videtur verum:quia in illam
iurabatur,vt in ſpirituali.in ca.præſentium.de teſti.in vj.
& no.in cap.literas.de iuramen.calum . & ideo dicenda
eſt ſaltem,quaſi ſpiritualis.vt etiam voluit Specula.in ti-
tu.de poſſeſsio.& peti.§.j.ver.ſed quid,ſi agant. & ibi per
Ioan.Andr.& ideo melior videtur intellectus gl.¶In ea-
dem gloſſ.ibi diffinitiua appellatur.ſed in contrarium fa-
cit tex.infra,de inſti.cum veniſſent . Conclude,vt voluit
hic dom.An.quod ſi de poſſeſſorio erat quæſtio inciden-
ter.tunc erit interlocutoria . infra,de ordi.cogni.cum di-
lectus.ſi principaliter. tunc ſi habebat admixtam cauſam
proprietatis . vt quando agitur conditione ex l.ſi quis in
tantam.C.vnde vi,dicetur diffinitiua.Facit,quod no.in c.
paſtoralis . in gloſſ.penultim.& antepenul. Si autem , ſit
quæſtio merè poſſeſſorij.tūc poterit dici diffinitiua. quia
diffinit ipſam cauſam poſſeſsionis, nec quo ad hoc aliam
ſententiam per ſe expectat : quia tamen, non ex toto dif-
finit negotium : quia dicta poſſeſsio habita ex vi ſenten-
tiæ poſſeſſorij poterit retractari , ſi ſuccumbatur poſtea,
in iudicio propietatis . infra , de cauſa poſ.cum dilectus.
poteſt hoc reſpectu dici interlocutoria . & propter hoc
forte gloſſ.in cap.conſultationibus.de offic.delega.dicit,
ꝙ eſt quaſi diffinitiua, quaſi velit , ꝙ non ex toto diffiniat
10 negotium.¶ † In gloſſ.ij.in fina.& ſic vult gloſſ.ꝙ finito
iudicio conuentionis:non habeat tunc locum reconuen-
tio.& iſta videtur veritas,per id quod dixi in notabilibus.
& quod habetur in auth.hæc conſequenter.C.de ſenten.
11 licèt dominus Anto.hic aliter loquatur.¶ † In gloſſ.fina.
ibi ex cauſa &c.no.vnum intellectum, quare in decretali
potuit agi iſto tempore feriato. nam vult gloſſ.quòd hic,
ſit ſpeciale . quia res erat tempore peritura . Alij, tamen
dant alios intellectus de quibus hic per Ioan.Andr.ſed
præcipuè nota illum,quod hic,ſit ſpeciale:quia agebatur
de executione ſententiæ . ideo non obſtantibus ferijs in-
ductis ob neceſſitates hominum potuit hæc cauſa tracta-
ri.idem dicit Ioan.Andr. inferijs repentinis . ſed contra-
rium ſenſit gloſſ.in clemen.ſæpe.de verbo.ſignifica.& il-
lam ſequitur hic domi.Flo.& forte melius per rationem
poſitam in dicta gloſſ.quidam tamen dicunt hoc verum,
quando fit executio ſententiæ ,in re , ſuper qua eſt lata.
Secus ſi in alio , quia in præcedenti caſu , non uidetur
neceſſaria cognitio.ſecus in ſecundo.l.à diuo pio.§.ſi ſu-
per rebus.de re iudica.cum ibi nota.per Bar. & per Inno
cen.infra, de appella.ex ratione . tamen tex.hic uidetur
uelle,quod etiam,ſi cognitio aliqualis habeat fieri,quod
nihilominus poſſit talis cauſa tractari:ſed certe hic fiebat
executio ſuper eo,ſuper quo erat ſententiatum. & ſic nō
erat neceſſaria alia cognitio , unde præcedens opinio ui-
detur uera, & ſecundum illam , uidetur intelligendum,
quod notauit Ioan.Andr.in addi.Specula.in ti.de libel-
lorum concep.§.nunc dicendum . ſuper uerſi. 25. in eo
quod ibi dicit de præcepto . illud tamen uidetur certum,
quod ſi tempore, congrua commiſſa eſt executio poterit
nuntius hoc tempore facere executionem . Et no.etiam
12 ex gl. † ꝙ libellus poteſt offerri die feriata. ut uoluit gl.̅s.
intellige iudici,ſed non parti.de quo in l.miles.§.ſexagin
ta allegata in gl.& in c.j.̅ſ.de lit.conteſta.

¶De foro competenti. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Fori appellatione, quid comprehendatur.*
2 *Diocesis tota, dicitur territorium episcopi.*

¶Quia rei ad iudicium vocati frequenter excipiunt de
foro . ſed ſolet ſæpiſſime dubitari , quod forum ,ſic exci-
piens ſequi debeat . ideo &c.Sed de materia habetur.96.
q.3.& 6.q.3.& 4.& 16.quæſtio.5.per totum. & repetitur
1 in 6.& in clemen.¶ † Quæro,quid comprehendatur ap-
pellatione ſori.dic,ꝙ in neutro genere comprehendit ter
ritorium cuiuſcunque iudicis:ideſt ꝙ poteſt in facinoro
ſos homines animaduertere.ff.de verbor.ſignifica.pupil-
2 lus.§.territorium.† unde tota dioceſis dicitur territorium
epiſcopi . ut 16.quæſtio.7. omnes baſilicæ.Exemplum ,
quod impune non paretur de conſti.c.2.lib.6.dicitur fo-
rus in maſculino genere,locus in quo condiuntur , aliàs
calcantur vuæ.i.calcatorium . Quarto dicatur quoddam
ſpatium

ſpatium planum in manibus,& dicitur à ferendo pro eo, quia fert homines. Quinto foramē in naui per quod mittitur remus à forando, ſiue præforendo, Forulus dicitur burſa, ſiue ſcriptorium, quod crebrò, ſit perforatum, ad pennas, & ad cornua recipienda ſecundum Hoſtieñ. Appellatione tamen, fori comprehenduntur iuriſditionalia, non quæ ſunt ordinis epiſcopalis de offic. ordina. ſi epiſcopus, libr. 6. quod nota. pro priuilegijs, in quibus, inferioribus conceduntur omnia, quæ ſpectant ad forum eccleſiaſticum &c.

S V M M A R I V M.

1 *Conueniri debet clericus coram ſuo epiſcopo, & non coram alio, ſine conſilio, & conſenſu ſui epiſcopi.*

2 *Conſilium ſuperioris, ſi requiratur videtur aſſumi conſilium, pro conſenſu.*

a SI quis. Clericus[a] coram ſuo epiſcopo debet conueniri. h.d. & non recipit cō
1 modam diuiſionem. ¶ † No. ꝙ clericus debet coram ſuo epiſcopo conueniri, & non coram alio, ſine conſilio ſui epiſcopi, ſupple & conſenſu, quia conſilium, non ſufficit hoc caſu. infra eo. c. proxi. & infra eod. Romana. lib. vj. & no. ꝙ decretalis loquitur de clerico agente contra clericum. Idem tamen dicas, ſi laicus agat contra clericum. infra eod. ſi diligenti. & c. ſignificaſti. item intellige tex. in cauſa principali. nam per appellationem poſſet deuolui ad metropolitanum. infra, de appella. Romana. lib. vj. & etiam per negligentiam, ſecundū Pe. de quo in c. j. de ſupplen. neg. prꝰla. in vj. ¶ In gl. fina. in fi. ibi, & non tenet hodie: imo etiam hodie tenet, quod ibi dicitur, ſi intelligatᷓ in cauſa criminali epiſcopi presbyteri, vel diaconi: quia electio eſt accuſati, eligere ſibi numerum epiſcoporum, qui habent tractare cauſam in concilio prouinciali. xv. vij. ſi autem. & iij. quæſtio ix. in ſumma. Si autem intelligatur in alijs cauſis: tunc debet intel-
2 ligi ſecundum iſtud. ¶ † Item no. ex hac decreta. ꝙ vbi requiritur conſilium ſuperioris, videtur tunc conſilium aſſumi pro conſenſu. ſic, & aliàs, quando exigitur conſilium, per illum, qui non habet diſcretionem. ſ. de offi. deleg. venerabili. & facit, quod notauit. ſ. gl. iij.

S V M M A R I V M.

1 *Iudex ſecularis, non debet aſtringere, ſeu condemnare clericum, ſine licentia ſui epiſcopi: ſecus ſi cum licentia, & hoc quo ad capturam, non quo ad condemnationem.*

2 *Priuilegio clericorum gaudere debet eorum familia.*

3 *Vxor clerici, an gaudere debeat priuilegio.*

4 *Laici ratione adminiſtrationis, quam faciunt, de rebus eccleſiæ poſſunt conueniri in foro eccleſiaſtico.*

5 *Argumentum à contrario ſenſu, non debet ſumi, quando reſultaret ſenſus, iuri contrarius.*

b NVllus. Iudex[b] ſecularis, ſi clericū per ſe diſtringit, vel condemnat debet excommunicari. h.d. ¶ Et primo prohibet. ſecundo pœnam adijcit. ſecūda, ibi,
1 ꝙ ſi. ¶ † Not. ꝙ diſtringens, vel condemnans clericum, ſine licentia ſui epiſcopi, dicitur facere iniuriam eccleſiæ. & iſte, qui dicitur facere iniuriam eccleſiæ debet excōmunicari. iniuria enim clericorum pertinet ad Chriſtum, cuius legatione fungūtur ij. q. vj. accuſatio. in fi. & per conſequens ad eccleſiam. à contrario verò ſecus, ſi cum licentia. quod poteſt procedere in iudice eccleſiaſtico non ſuo. & idem in ſeculari, quo ad capturam. j. de ſen. excommuni. ſi clericus. lib. vj. & j. co. ſignificaſti. ſecus videtur, quo ad condemnationē per id, quod habetur in c. ſignificaſti. vel forte potes dicere idem, quo ad condemnationem reſpectu eius, quod hic dicitur: quia tunc non excommunicabitur, licèt proceſſus, non valeat. & hoc uidetur ſatis de mente literæ. poſſet etiam referri ad minores, & ſeruientes eccleſiæ laicos, quod dicitur de condemnatione, & non ad clericos.
2 ¶ † In gl. ij. in fi. vel etiam appellat hic minores cōuerſos j. de ſen. excō. parochianos ſecūdum Hoſti. & tractat hic dominus Ant. plenè, quæ perſonæ dicantur eſſe de foro eccleſiæ, & inter cætera tractat, an illi, qui ſint de familia clericorum gaudeant priuilegio fori. & concludit, ꝙ ſic. ꝑ no. in c. dilecto. de offi. arch. niſi forte eſſent ſeruitores tēporanei pro mercede. ſed forte poſſet dici, ꝙ interim dū ſeruiunt cenſentur, de foro eccleſiæ. per ea, quæ habentur
3 in d. c. dilecto, cum indiſtinctè loquatur. ¶ † An autem, vxor clerici gaudeat priuilegio. concludit ſimpliciter, ꝙ non per no. per Io. An. de cle. coniu. in c. j. lib. vj. de quo ēt per gl. xi. q. i. in c. ij. & xxxij. di. eos. & in c. ſubdiaconibus. Tu potes dicere, ꝙ ſi non habetur legitime indubitanter, non babet priuilegium. Si autem, ſit vxor legitima. vt q. a ſit clericus in minoribus habens vnicam, & virginem, & incedat in habitu, & tonſura. tunc non habebit beneficiū canonis, ſi quis ſuadente: quia illud datur ratione characteris: ꝙ non habet mulier. ſed de priuilegio fori dic, ꝙ in ciuilibus, non habet, ſicut & ipſe clericus: ſed in criminalibus. Io. An. dicit, ꝙ ex quo laica eſt, non videt quare, non debeat diſtringi per ſecularem. ſed forte de iure pōteſt dici contrarium, quia regula eſt, ꝙ vxor ſequitur forū viri. l. fin. ff. ad muni. & l. mulieres. C. de digni. libr. xij. & per hoc videtur, quod in partibus greciæ, in quibus vtuntur matrimonio contracto in minoribus etiā in ſacris poſitis, ꝙ etiam in ciuilibus ibi vxor habebit priuilegium fori, & eadem ratione filij talium clericorum. per id quod habetur in l. 2. C. de epi. & cle. licèt d. Ant. hic pertranſeat
4 cum dicto Io. An. in c. vnico. de cle. coniu. lib. 6. † In ruſticis autem eccleſię poteſt dici, ꝙ ratione adminiſtrationis quam faciunt de rebus eccleſię, poſſunt conueniri in foro eccleſiaſtico. ſed aliàs cenſentur, eſſe de foro ſeculari. 89. di. indicatum. De hoſpitalariis, qui ſunt meri laici, & contrahunt etiam matrimonium conclude, ꝙ ſunt de foro eccleſię quo ad concernentia ipſum hoſpitale. ſecus quo ad alia, niſi ex priuilegio aliud habeant. vt not. Laudunus in cle. per literas. de pręben. In fratribus autem de pœnitētia tertij ordinis ſancti Franciſci, vel in militibus gaudētibus ſanctę Marię, qui habet certum modum viuendi per ſedē apoſtolicam approbatā, & certa ſigna portant. Conclude ꝙ ſi ꝑ Papā reperiatur eis conceſſum priuilegiū fori, hoc erat clarum, ſi de hoc non appareat fuiſſe opi. in contrariū Laudunus tenet, ꝙ non ſunt de foro eccleſię. Senzelinus opp. & hoc ſequitur Io. de Ligna. in cle. cum ex eo. de ſen. excō. & ſic dicit ſe conſuluiſſe cum pluribus doct. & ſic ēt refert Bar. in l. ſemper. §. fi. ff. de iure immu. Poſſet dici, ꝙ ſi conſuetudo ſuper hoc apparet, illa ſit ſeruāda ex quo ſunt opi. ar. ſ. de conſue. cum dilectus. & l. minime. ff. de legi, Si verò, non apparet. videretur ſequenda opi. Ioā. de Ligna. & Bar. facit. xii. q. 1. duo ſunt genera. Nam tales poſſunt late dici perſonę eccleſiaſticę. & de materia hic plenius per do. An. qui etiam tangit de iheſuatis, & de his, q ſunt de iſtis fratalcis, ſeu fraternalibꝰ fruſtratorū. & de his q bona ſua, vel partē obtulerunt monaſterio, & de he-
5 remitis. ¶ † In gl. permiſſu, ibi uaca. ar. quaſi uelit, ꝙ ar. à contrario ſenſu, non debet ſumi, quando reſultaret iuri contrarius intellectus. de quo per glo. 1. q. 1. ſi qui a ſimoniacis. & de æta. & quali. c. 2. in 6. & per Ioan. And. de cle. publicato. & per leg. in l. conuenticulam. C. de epi. & cle. Potes etiam dicere, ꝙ non vacat, ſi intelligatur verbū condemnare in cauſa mere ciuili ſecūdum no. ſupra ti. 1. c. 2. ſecundum Ioan. An. ſupple, ſi fieret delegatio laico, vt ibi nam aliàs etiam de conſenſu epiſcopi in cauſa mere ciuili, non cognoſcet ſecularis. vt in c. ſignificaſti. j. co. & hoc

a Cleric[a]. idem ſummāt hic d. Abb. Feli. & An. ſic.

b Iudex. Ad materiā huius. text. adde per oēs dicto. in c. ſi iudex laicus. de ſen tent. excō. in 6. vide tex. in auſ. itē[a] nulla. C. de epiſ. & cler. & Barto. in l. cūctos populos. 6. q. C. de ſum. trin. in quibus aūt casibꝰ laicus habeat poteſtatē, in clericos. vide dom. Car. i cle. 2. § porro. de elec.

etiam voluit glo.penul.in c.1.§.eo.recte intellecta. & est ratio diuersitatis, quia delegatus fungitur uice delegantis.l.j.§.cui mandata.ff.de offi.eius cui mandata est iurisditio.& sic fungitur uice personę ecclesiasticę, quę delegauit.sed quando non fit delegatio, licet alias consentiret episcopus cognosceret ordinarius secularis ex iure proprio prorogato. quod esse, non debet: qa iurisdictio nullo modo iure proprio, debet fundari in laico contra clericum. & pro hoc faciat, quia iurisdictio prorogata est eiusdem naturæ, cum illa, quæ prorogatur.vt no.s.de offi.deleg.p. & g.¶ In glo.fin.ibi per sententiam.hoc verum, nisi facta esset districtio personæ: quia tunc ipso iure esset excōicatus.j.de sen.excom.nuper. & xvij.q.iiij.si quis suadente.

SVMMARIVM.

1 *Forum sortitur, quis ratione rei de qua agitur.*
2 *Archiepiscopus appellatur primas.*
3 *Delegans causam, si est inferior à Papa debet eā delegare infra duas dietas.*

1 Sane si episcopi. † Ratione [a] rei de qua agitur, sortit̄ quis forū.h.d. & nō diuidit̄.¶ No.q̄ hic loquitur in epis diuersarū prouinciarū: q̄a si essent eiusdē prouincię, non haberet dubiū capitulum.¶ 2 † Et no.etiam hic archiepm appellari primatem, non enim est vis in nominibus.s.de offi.ord.duo simul. & c.petitio.de procu.posset etiam cognoscere eps ille, in cuius dioecesi reus habet domicilium.& sic electio erit actoris.facit, quod no.in l.fi.C.vbi in rem actio.& quod hr̄ in l.fi.C.de præscri.lon.tēp.licet de hoc fuerunt opi.de quibus hic tangit Io.An.& s.de rescrip.dilectus.el.ij.& sic rex.iste debet intelligi, & suppleri p̄ p̄dicta.¶ In gl.j.in fi.dicit tñ Io.An.q̄ si remotus est vltra duas dietas dabit iudices propinquiores, nisi ex iusta causa impediant.forte, quia subditi suffraganei nolunt recipere subdelegationem.quod esse pōt p̄ c. 3 pastoralis.s.de offi.ord.¶ † No.bene hoc dictum, q̄a habes ex illo, q̄ & q̄n inferior à Papa delegat causam debet delegare intra duas dietas secūdū ista tēpora. & sic hodie deberet seruari.c.statutū. de rescri.in vj.Sed forte hoc solum ex æquitate procedit.nam de iure, non videt̄ ad hoc astringi per no.in d.c.statutum. Et tene etiam mēti dictū Io.An.hic, qui voluit, quod rōne rei sitæ, non possit persona distringi.Idem dicit Inn.j.e.c.si ratione fori cōtractus, vel delicti.q̄n persona est extra territoriū.nec est p̄uenta, licet in foro domicilij.Et sic facit, q̄ licet, q̄s sit ciuis Florentiæ.si tñ aliter, nō habet ibi, domicilium, sed alibi, non possit cogi per consortem ad faciendū cōpromissum, si reperiatur esse extra in domicilio suo.& sic pridie dixi in q̄one de facto: q̄a licet, si reperiretur Florentiæ posset ad hoc cogi, tamen secus videt̄ ex quo est extra iurisditionem, & alibi habet domicilium. cum per solum iudicem domicilij possit fieri districtio personalis. vnde nec posset condemnari persona eius ad aliquid dandum, ex quo ibi nō est inuentus.& hoc expresse tenuit do.An.in c.fi.j.eo.

a Rōne. Ad intelle. Gū huius. c.vide Spe cu.insti.de iud.deleg. §.7.ver.itē q̄ non est iudex. vide hic.do. Feli. & do. Andr.sicu.

SVMMARIVM.

1 *Conueniri debet clericus coram suo episcopo.*
2 *Delegatus potest dici executor.*
3 *Delegatus ab ordinario, an possit exequi sententiam suam.*
4 *Appellans à delegato ordinarij recusati ad quem appellare debeat.*
5 *Compromittere nemo debet inuitus.*

Si quis contra. Corā [b] epo suo conueniendus est clericus.q̄ si recusat̄ dabit delegatū partib', nō suspectū. h.d.Et primo p̄uidet reo. secundo acto.i,ibi, aut si hoc.Et hoc dupliciter.primo circa delegationem.secundo circa executionem, ibi à quibus.¶ 1 † No.quod clericus cōueniēdus est corā suo episcopo. & no.q̄d h̄edū, si recuset̄ vt suspectus, siue recuset̄ à reo, siue ab actore.

b Coram. Adde ad materiam huius tex. oēs docto. in c.quanto.de offi. or. & Bal. in l. testamenta. C. de testa & Ludo. Ro. in singul. suis.ver.forū.& Spe. in titel.de ope.iudi. §.1.

2 ¶ † Item not.quod delegatus appellari potest executor. nam exequitur mandatū, sibi cōmissum. de quo in c.pa3 storalis.§.quia vero. de offi.deleg.¶ † Item no.quod delegatus ab ordinario, nō v̄r posse exequi suam sniam. de quo in gl.¶ In glo.j.in fi.& sic sentire videtur glos.q̄ hæc decre.corrigat̄ per illam.sed melius videtur dicēdū secūdū Gof.q̄ ibi referebatur, quæstio super.causa suspicionis q̄a ipse ordinarius recusatus negabat, se suspectum. ideo tunc itur ad arbitros, prout ibi dicitur pro decidēda ipsa causa suspicionis.sed hic loquitur, quando ordinarius recusatus, non refert quæstionem de suspicione. sed dicit, se paratum, non cognoscere, de causa ex quo pars habet eū suspectū, & est cōtentus alteri delegare causam.nā tūc seruabit̄, quod hic dr̄.& sic casus erunt diuersi, & nō aduersi. Et cōcludere potes, q̄ q̄n eps recusatur, triplex via esse pōt, vna, q̄ discutiatur causa accusationis, & eligātur arbitri, & sic seruet̄.c.cum speciali. Alia est, q̄ statim eps delegat alteri.& si delegatus recuset̄ seruet̄, quod hic dicit̄, q̄ det executorem, ad compellēdum partes, vt eligāt iudices, quibus causa cōmittitur per ipsum ordinariū. vel si cōtentant̄ de arbitris cōpellat eos eligere arbitros com promissarios.Alia via est, q̄ à principio det iudicem, qui cōpellat partes ad cōsentiēdū in aliquē, vel aliquos, cui, vel q̄bus cā cōmittat̄. facit, quod not.in c.pucnit.xj.q.j.
4 ¶ † In gl.executor.in fi.Opinionē istam glo.reprobat hic Hosti.q̄a nullo mō deber appellari ad ipsum recusatum, q̄a posset sequi absurdum, secundū eū.si forte cōmitteret deteriori, & sic cōmitteret duobus, qui ferrēt snias cōtrarias. nā haberet alteram approbare.j.de re iud.ca.fi.& iō dicit Hostieñ.& fuit ēt opi.Vin.& Gui.in spe.de appe.§.nunc hactenus. in fi.j.col.q̄ appellari poterit ad archiepiscopū ex eo, q̄a cum eps sit recusatus, censetur esse remotū, & sublatū medium.Et pro ista opi.bene facit, quod hr̄ in c.si.is cui.& c.si à subdelegato. de offi.deleg.in vj.& ij. q.vj.placuit. el.ij.& cum ista opi.v̄r hic transire Io.An.& Io.de Lig.d.Ant.dicit illā verā, si lata est snia super recusatione, q̄a tūc oīno est inefficax iurisditio recusati, quātū ad cognitionē, & cōsequenter quantū ad delegationē. Secus, q̄n non est lata snia super recusatione: q̄a tūc non est adhuc certū de suspicione: licet certum sit, iurisditionē nō esse quantū ad cognitionē penes recusatū. Sed certe. hæc distinctio nō placet p̄ c.cū speciali. de app.vbi ēt lata snia sup̄ recusatione ordinarius pōt delegare: licet secus sit, q̄n recusat̄ delegatus: vt est expressum in c.iudex. de offi.dele.in vj.& sic fortior est in hoc iurisditio ordinaria, quā delegata.facit, quod no.p̄ gl.de rescri.c.1.in 6.& p̄ hoc v̄r, q̄ cū mediū, nō sit oīno inutile, q̄a saltem habet p̄tātē delegandi, q̄ debet ad ipsum appellari p̄ regulā, q̄ hr̄ in c.dilecti.de app.nec ob.c.is cuj.& c.si à subdelegato, q̄a mediū erat oīno inutile, ēt quo ad p̄tātē delegādi. ideo nimirū, si omisso tali medio potest appellari.Itē non ob.q̄ poterit cōmittere deteriori, quia debebit cōmittere p̄sonæ nō suspectę: vt in d.c.cū speciali. alias posset recusari delegatus. ut etiam colligit̄.Item nō ob.q̄ si cōmittat duobus, habebit approbare alterā sniam: q̄a illud non est verum hoc casu, q̄n est recusatus, cū non possit de causa ipsa se intromittere quo ad cognitionem, vel decisionē: sed debebit cām appellationis interpositę à dictis delegatis cōmittere personæ non suspectę, quæ habebit cognoscere, q̄ snia sit approbanda.& per hoc uī sustineri posse, cum quo etiam transit hic do.Flo.¶ In glo.actor, ibi peruenit̄, & intellige, q̄ actor recusabat antēq̄ adiret ipsum iudicem.nam possit, q̄a iam cōsensisset in eū non posset recusare in aut.offeratur.3.q.3.unde poterit dicere habiturus sum cām cōtra petrum. & q̄a habeo uos suspectos peto, ut alteri cōmittatur.& intellige, q̄ eligētur iudices per partes q̄bus cōmittet eps, uices suas, & sic erunt delegati: uel eligent iudices.i.arbitri cōpromissarii, sed prȩce 5 dēs uera, secūdū Io.An.q̄a nemo dēr cōpelli ad † cōpromittendum,

mittẽdum, nisi in casibus expressis in iure.l.iij.§.tamet-sti.ff.de arbi.Sed posset saluari,qñ partes dicerẽt se velle cõpromittere:q̃a tũc posset cogi ad eligẽdos arbitros. Et no.ꝙ practica, q̃ hic ponitur in actore, posset seruari & in reo eadẽ rõne,sicut & econtra dr̃ de practica rei. & hoc forte voluit gl.dum dixit.& idem iuris credo &c.& sic voluit hic.d.Ant.¶ In gl.solicitudine,in fin.Aduerte, q̃a de vicario est clarũ, ꝙ põt suam sñiam exequi cũ habeat ordinariam.vt no.de off.vica.licèt.in vj.Sed de delegato ordinarij est dubium Inn.variauit.nã tenuit, ꝙ non põt exequi in c.innotuit.de arbi. contrarium tenuit in c. dilecto.de ver.signi.vbi vult,ꝙ possit exequi,etiã mittendo in possessionẽ. prima opi.cõmuniter tenetur per legistas.Sed ipse Inn.in c.cum ab ecclesiarum.de offi.ord.ponit tertiã opi.per quã aliæ possunt reduci ad concordiã, q̃a poterũt exequi per iurisditionẽ,quã habẽt, & sic excõicando,uel interdicẽdo,& ꝑ consequens vtendo cẽsura ecclesiastica.de off.deleg.ex literis.Sed non per illam, quam non habent,& sic non poterit mittere in possessionẽ,cum illa,sit misti imperii.l.iubere cauere.de iurisdic. om.iudi.& l.ea quæ.§.magistratibus.ff.ad munici.& cũ ista transit Io.An. & ibi omnino uide per Ioã.de Imol.& Ioan.de Lig.& communiter canonistas, licèt Bar.eã non teneat in l.ã diuo pio.de re iudi.Sed do. Ant.sequẽdo dictũ Specu.in ti.de sen.excõ.§.ij.in prin.dicit hoc uerum, nisi specialiter data esset potestas exequendi per missionem in possessionem.nam tunc poterit, quia licèt de iure ciuili ea,ꝙ sunt misti imperii non delegentur.d.l.iubere cauere.& no.in l.imperiũ.eo.tit.Secus de iure canonico.ut no.j.de offi.ord.ꝙ sedem.si tamen spãliter nõ cõmittit,nõ transibit in generali ptãte. arg.j.de offic.leg.ꝙ translationem. & sic intelligatur opi.Inno.in præ alleg.c. cum ab ecclesi.rum.& de materia per gl.ij.q.vj.quisqs. xj.q.j.peruenit. & ista procedunt etiam præsente ordinario.& multo fortius eo absente.Nec ob.iste text.q̃a licèt delegatus possit exequi.tamẽ potest etiã ipse ordinarius, qui potest reuocare potestatem delegati.l.iudiciũ soluitur.ff.de iud.uel secũdũ Io.de Lig.hoc sit spãle, qñ daẽ delegatus ꝑꝑ recusationẽ. quia vr̃ datus solum propter cognitionẽ,non ꝑꝑ executionem, cũ illa cesset suspicio.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo dat iurisditionem.*

2 *Laicus, an pro rebus clerici, vel ecclesiæ possit conueniri coram iudice ecclesiastico.*

3 *Actio ex locato est personalis competens contra obligatum ex contractu locationis.*

a SI clericus laicum. Laic[a] a quo clericus, uel ecclesia rem uendicat,debet coram suo iudice laico conueniri. h. d. Primo ponit dictum. Secundo rationem dicti.Tertio contra localem consuetudinem.secunda ibi:cum actor.tertia ibi, licèt.¶ Not.ꝙ si clericus agit contra laicum pro re, quam dicit esse suã, uel ecclesiæ,suæ debet agere coram seculari iudice,si laicus conuentus illam asserat esse suam, uel ecclesiæ, & sic à contrario uidetur secus. secus si fateatur illam esse clerici,uel ecclesiæ, licèt aliter non prætendat se nõ debere restituere. de quo an ꝓcedat inferius dicetur.¶ Itẽ no.ꝙ prædicta procedunt, nisi de consuetudine aliud sit

1 inductum, & sic not.† ꝙ consuetudo dat iurisditionem. infra eod.cum contingat. & l.j.C.de emancip.libe. Item intellige decre.secundum Innocẽ.procedere, nisi ageretur, de spoliatione,uel oppressione:quia tunc posset laicus ẽt pro re,quã asserit suam à clerico corã ecclesiastico iudi-

2 ce cõueniri.j.e.cũ sit.¶ † Et no.secundũ dom.Ant.ꝙ aut constat rẽ esse ecclesiæ, quã tenet laicus. & tunc potest corã ecclesiastico conueniri:aut cõstat,nõ esse,& tũc nõ põt conueniri coram ecclesiastico.Aut dubitatur,& tũc, si laicus conuentus non negat,poterit conueniri corã ecclesiastico.Secus si neget,& sic dicit fuisse de mẽte istius tex.Sed an procedat eius dictum,inferius tãgetur.¶ Not. tamen ex prædictis, ꝙ ubi allegatur qualitas in libello cõcludens iudicis iurisditionem,nõ est necesse illã ꝓbare si aduersarius illã negat.¶ In glo.fin.in fi. Et toleratur istud factum papæ in terris ecclesię,uel ratione consuetudinis.Archidia.tamen in c.iudicatum.lxxxix. distin.dicit quod si papa concedit clerico literas contra laicum,indistinctè seruantur,quia si exciperetur contra illas, nõ admitteretur exceptio. & si propter hoc appellaret curia, non daret literas super appellatione.& idem etiam, ibi, sentit si inter meros laicos dedisset iudices: sed illud de stilo curiæ procedi.nam de iure uideretur iusta appellatio.per id quod habetur.j.c.licèt.¶ Extra gloss.quia litera hic loquitur, quando clericus petit rem ecclesiæ à laico,quam laicus asserit suam.dubitatur,quid si constaret eam esse ecclesiæ. Innoc.hic dicit,ꝙ tunc secus: quia poterit agi corã ecclesiastico à contrario sensu huius literæ. & similiter dicit secus,si agatur ex legato, uel ex locato, uel ex similibus actionibus. quia tunc corã ecclesiastico agi debet secũdũ eũ.Sed hoc dictũ nõ placet Host.qui dicit,ꝙ istud est cõtra istũ tex.nisi rõne priuilegii, uel consuetudinis aliud dicatur.& sic residet Io.Andr.& Io.Cal. hic dicit,ꝙ non credit Inno.intellexisse,quando simpliciter agitur ex legato,uel locato contra laicum.sed quando allegaretur uiolentia,uel fraus,uel minus legitimus cõtractus per no.p ipsum Inn.j.eo.cũ sit generale.d.Flo.hic dicit,ꝙ studentes,non percipiunt difficultatẽ. sed secũdũ

3 eũ stat in hoc,quia cõtra dictũ Inn.facio, quia † actio ex locato est personalis cõpetens ex contractu cõtra obligatum:& sic vr̃, ꝙ nõ deberet ecclesiasticus cognoscere:sed ipse defendit Inn.intelligendo dictum eius in actione locati,quam intentat clericus contra laicũ.ut de re.eccl.uel clerici.& laicus fatetur ita esse.f.ꝙ est ecclesiæ,uel clerici.nã tunc actio locati, licèt sit personalis: tñ quia est in rem scripta,secundũ eũ quo ad censendum,seu considerandũ forũ censebitur realis.pet id, quod no.j.eo.ex parte.b.& ideo sicut, quando agitur reali de re ecclesiæ cognoscit ecclesiasticus.ita,& quando agitur personali scripta in rem,& similiter pro legato,competit actio personalis scripta in rem.l.j.C.cõia de lega.& ideo,si nõ negatur legatum poterit agi coram ecclesiastico. & subdit, ꝙ eo casu,quo agitur rei uẽdicatione pro re ecclesiæ, ꝙ si reus negat illã esse ecclesię.de hoc discutietur summarie ad finẽ fundandæ iurisditionis.prout uoluit Gof.non stabitur dicto actoris. Nec ob.ꝙ no.in c.cum ad sedem. de resti.spo.per gl.quæ uidetur uelle standum dicto actoris: quia illud uerum quo ad litem ordinandã, non quo ad fundãdam iurisdictionem.& hæc dicit notanda. quia sæpe contingunt,& se uidisse magnas altercationes.sed tamen consulit secundum superius dicta.Sed certe inquantum dicit,ꝙ actio locati est in rem scripta nullibi reperietur iure cautũ.nã est mere personalis competens contra obligatum ex cõtractu locationis. & nullo modo contra singularem successorem.l.j.§.si hæres.ff.ad treb.potuisset tamen aliter se defensare:quia si laicus conuentus ex locato fatetur rem ecclesiæ,cum illa actione ex locato concurrit etiam rei uendicatio. & ideo propter concursum realis trahat ad eius naturam, ut debeat tractari coram ecclesiastico.arg.eorum, quæ notantur in l.qui fundum. §.si tu ex parte.per Dy. & Bartol.ff.ad leg.falcid.& etiam tetigit hic do.Anto.¶ Item pondera quia domi. Flo.vult indistinctè, quod ubi agitur rei uendicatione pro re ecclesiæ cognoscat ecclesiasticus. nam si reus fatetur rem ecclesiæ hoc clarũ secundũ eum. si negat tũc summariæ cognoscet ad finẽ fundãdæ iurisdictionis.ubi aũt ageret actione personali. tunc nisi esset in rem scripta secundum eum,

[a] Laicus. Ad materiã huius text. adde Bal.in aut nulla.C.de ep.& cle. & doct.in c.cõquest[a] infra eo.ti. Panor. & Inno.ac Felin.hic.

eum vel nisi allegaretur violentia, vel rapina, vel minus legitimus contractus, aut dolus, & fraus, non cognoscet ecclesiasticus. si autem allegetur rapina, & sic sacrilegiũ: tunc si de illo constet clarũ, q poterit cognosci per ecclesiasticum. si autem sit dubium, & reus neget, tunc cognoscetur summariè ad finem fundandæ iurisdictionis. & si in summaria cognitione de illo appareat, procedetur in causa. & postea plenariè probabitur. Si autem summariè, non constet, tunc remittetur ad iudicẽ secularem ex quo reus est laicus. ista est cõclusio sua hic. & in c. cũ sit generale. ĵ. eo. & per hæc, patet id qđ dixi de legato, qđ dẽt intelligi, qñ constat rem legatam ecclesiæ fuisse testatoris. nam si negaref, & per consequens negaretur esse ecclesiæ summariè deberet discutii ad finem fundandæ iurisdõnis. ¶ Sed aduerte quia vt s̃. tetigi. Host. hic voluit, qđ vbi agitur reali pro re ecclesiæ, si reus negat illã esse ecclesiæ, qđ tũc nullo mõ cognoscet ecclesiasticus. & sic non cognoscet ẽt summariè ad finem fundandæ iurisdõnis. imò ẽt vr̃ velle idẽ, si nõ negar rẽ esse ecclesiæ, si non allegatur aliter rapina, vel oppressio, vel alia qualitas. de quibus per Inno. ĵ. eo. cum sit. & sic intellexit Archid. & Host. xvj. q. j. in canonibus. vbi vr̃ velle, quod cõiter non teneatur opi. Gof. nec dictum Inn. hic: de quo dixi. sed id quod no. Inno. in c. cum sit. ĵ. co. vbi concludit Inn. q si clericus agat pro re ecclesiæ contra laicum, si allegat rapinam. & sic sacrilegium, vel etiam oppressionem, seu violentiam, vel etiam dolum, aut fraudem. vel minus legitimum contractum, vel agat de iure speciali. tunc poterit agi coram ecclesiastico. secus vbi aliquod prædictorum non allegatur. & ideo secundum eum aliqua ex qualitatibus p̃dictis in libello est exprimenda. alias non posset agi coram ecclesiastico. & respondet ad istud c. q hic loquitur, qñ aliqua de dictis qualitatibus, nõ allegaf, & agif simpliciter actione in rem, vel depositi. & sic vult Innoc. ibi: q licèt agaf actione in rem pro re ecclesiæ. hoc solum, nõ sufficiat, vt possit agi coram ecclesiastico. d. Flor. tenuit contrarium. vt s̃. dixi. ¶ Itẽ pondera, q si agitur depositi, qgẽdu erit corã seculari. nã nõ vr̃ rõ diuersitatis, an agaf actione depositi, an vero actione locati. & tamen ipsemet Inn. hic voluit, q vbi agitur actione ex locato pro re ecclesiæ agi possit coram ecclesiastico. & reuera. nõ videtur posse dari bona ratio diuersitatis. & sic patet ex p̃dictis, quod Innocen. & Host. in d. c. cum sit, non videtur tenere id, quod dixit hic Inno. in hoc. c. & voluit Arch. in d. c. in canonibus. vbi videtur velle, q cõiter teneatur dictum Innocen. in c. cum sit. reiecto dicto Inno. in isto c. si clericus. & dicto Gof. & idem Lap. de Casti. sua alle. lxvj. ¶ Et dixit etiam Inno. in d. c. cum sit. quod si sit dubium, an sit sacrilegium. vt quia allegatur rapina: sed de illa, non cõstat, quod nihilominus iudex procedet sup principali, & si probabitur condemnabit ipsum laicum, ipse ecclesiasticus. Si autem non probetur, tunc iudex ecclesiasticus absoluet laicum ab petitione actoris, & ex alia causa agi poterit. l. & an eadem. §. actionis. ff. de excep. rei iudi. do. Anto. hic videtur variasse. nam in vna parte dicit q si agitur reali pro re ecclesiæ, & reus negat. qđ tũc cognoscere debet iudex secularis, ex quo reus est laicus, nec habebit cognoscere ecclesiasticus etiam summariè ad fundandam iurisdictionem. per istum text. & sic dicit etiam sioluisse Host. Sed in alia parte videtur velle oppositum. inquãtum dicit, quod vbi allegatur in libello qualitas cuius requiritur vera existentia ad fundandam iurisdictionem iudicis: quod tunc si illa negatur debet summariè probari ad finem fundandæ iurisditionis. per no. p Legistas. & maximè Barto. in l. præscriptione. C. si contra ius, vel vtilitatem publicam. & per Ioan. And. post Inno. in c. Romana. §. contrahentes. de foro compe. in vj. & per eundem de rescrip. super literis. nec placet sibi opi. q sufficiat tunc illam allegare. ex quo concludit iurisdictionem iudicis. quam opinionem tenuit Barto. qui in hoc fuit sibi cõtrarius in l. ij. ff. si quis in ius vo. nõ ierit. & p. l. penul. de iurisdi. om. iudi. nam secundum eum illa l. pe. nõ pbat. qa ibi siue, sit verũ siue falsum id qđ petif claudebatur intra iurisditionem iudicis: quia iudex potest pnuntiare super debito petito, licèt verè non debeatur: qa poterit absoluere diffinitiuè, si non probatur. sed in casu de quo quæritur. si qualitas allegata non sit vera. nõ posset iudex tunc cognoscere, cum per illam si vera sit, recipiat iurisdictionem. & sic aperte vult dom. Ant. q cum requiratur vera existentia, qualitatis allegatæ. si allegetur rem esse ecclesiæ. videtur quod si reus neget, q de illa deberet summariè cognosci. prout voluit Gof. & p. certò, si tenemus dictum Inn. quod ponit in isto. c. quod iudex ecclesiasticus possit cognoscere, si allegetur rem esse ecclesiæ. & hoc constet. non video quin habeamus fateri. q si negetur rem esse ecclesiæ. q tunc ad fundandam iurisdictionem possit iudex summariè cognoscere. prout voluit Goff. vnde tunc secundum istum intellectum, dum litera dicit, q debet trahi ad forensem iudicẽ. deberet suppleri, nisi præmissa summaria cognitione appareat rẽ esse ecclesiæ. Si autem tenemus dictum Innoc. in c. cum sit. tunc clarum esset, quod non procederet opi. Goffr. & sic non deberet sumi hic argumentum a contrario sensu. nã eodem modo posset sumi, q si reus, non asserit esse suas. licèt alias neget esse ecclesiæ: quod tunc deberet cognoscere ecclesiasticus, quod tamen non est rationabile. & ideo vr̃ quod hic, non sit sumendum argumetum a cõtrario sensu, p hoc faciat, qa contrarius sensus videtur esse contra ius: quia contra regulam iuris, quæ vult qđ actor sequatur forum rei. & pro hoc facit: quia licèt reus fateatur rem esse ecclesiæ. tamen possibile est, q iustè detinet. forte quia a principio emit ignorans rem ecclesiæ. & sic habet iustam causam retinendi, donec euincatur iudicialiter, vt sibi committatur actio de euictione. l. habere licere. ff. de euic. & l. atqui natura. §. cum me absente. ff. de neg. gest. & quod no. liiij. distin. generalis. & sic non est inconueniens, quod conueniatur coram seculari. licèt fateatur rem ecclesiæ, item licèt nullam iustam causam allegauerit. si tamẽ alias bonafide peruenisset ad eũ fortẽ, qa reperisset in hæreditate. licèt videatur malè facere, & iniustè detinere si petatur. tamen do. Ant. hic expresè tenet post Lapum de Castilione, q non cognoscet ecclesiasticus. ex quo non allegatur iniustum initium. licèt ipse in alia parte aliter sentiat. s. in articulo quando qualitas non allegatur. sed poterat includi. nam ibi videtur velle oppositum. & sic in hoc fuit, sibi contrarius. vnde propter prædicta tutius videtur tenere dictum Inn. in c. cũ sit. qđ sequitur Archi. in dicto c. si in canonibus. & secundũ hoc cessabunt multæ difficultates, & intricationes, quas tangit hic dom. Anto. ¶ Et per prædicta etiam patet do. Floria. non perfectè dixisse. ¶ Item facit hic do. Anto. vnam differentiam. nam dicit, q quandoque qualitas concludens iurisdictionem est talis naturæ, q sufficit eã esse dubiam ad concludendam iurisdictionem, vt quando allegatur sacrilegium. aliquando non sufficit eam esse dubiam: sed requiritur eius vera existentia, vt quando quis conuenitur qui est forensis, ex eo quia hic contraxit, vel deliquit: vel quando allegatur rem esse ecclesię, quæ petitur, & isto secundo casu debet summariè probari ad fundãdam iurisdictionem. Sed in primo non est necessaria dicta probatio. Sed certè non video bonam rationem diuersitatis. vnde d. Flo. in sacrilegio dixit, illud summariè probandum ad fundãdã iurisdictionem. & forte de rigore iuris illud procedit. tñ propter autoritatem Inn. & Host. credo qđ seruaref in practica, q pcederet ecclesiasticus ad vlteriora allegandò sacrilegium ẽt nõ p̃missa dicta summaria cognitione. nõ obstãte negatiõe rei. & hæc sufficiant de materia huius decre. licèt d. Ant. hic insistat.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Quæstio de feudo debet per dominum inter vasallos tractari quo ad vtile dominium: secus in directo.*

a EX transmissa. Quæstio [a] feudi debet per dominum feudi terminari, qui si negligẽs fuerit, ecclesiasticus iudex, aliàs superior eius hoc faciet. h. d. ¶ Et primo ponitur partis conquęstio. secundo papæ prouisio. secũda, ibi, per dominum. ¶ Not. ꝙ dominus potest esse iudex delegatus Inter homines suos: vt videtur hic colligi si habetur in litera ecclesiæ tuæ, quæ est cõmunis. quod intellige saluo iure recusationis. vel nisi esset dominus actoris, & rei: quia tunc par affectio suspicionem tolleret. l. nõ solũ. §. de illo. ff. de rit. nup. & s. de offic. deleg. c.
1 insinuante. ¶ † Item no. ꝙ vbi est quæstio inter vasallos,
de re feudali, cognoscere debet dominus feudi. quod intellige, quando est quæstio quo ad vtile dominium, quod est penes feudatarios. nam si vendicaretur directũ dominium, non esset iudex. iuxta no. in c. cæterum. s. titu. j. ¶ Item not sicut episcopus potest præcipere clerico in virtute obedientiæ. sic dominus vasallo sub debito fidelitatis, quo ad spectantia ad feudum. j. eod. ex tenore. iuratur enim fidelitas. j. de iureiuran. veritatis. & c. ego. N. & xxij. quæstio. v. de forma. sed non semper iurat obedientia. s. de maio. & obe. legebatur. Et sic facit, ꝙ rector vniuersitatis possit præcipere sub debito iuramenti. dicit t. m. n domi. Flor. ꝙ non incurretur pœna periurij. nisi hoc exprimatur. licèt secũdum eum, si detur inobedientia: posset rector procedere ad illam imponendã, quod tene menti. ¶ Item nota, secundum vnum intellectum, ꝙ vbi feudum tenetur immediate à domino seculari: licèt mediate teneatur ab ecclesiastico, iudicatur feudum seculare attenta qualitate dñi immediati. ¶ In gl. j. in fi. & sic si ponderetur gloss. videtur velle, ꝙ iste trecensis fuerit delegatus. sed hoc, non bene patet ex antiqua: vnde dicebat Hostieñ. ꝙ cognouit, vt ordinarius, secũdum generalem consuetudinem gallicanam, secundum quã in qualibet causa coram iudice ecclesiastico laicus trahi potest, nisi sit quæstio feudalis: quia tunc potest excipi, ne procedatur per ipsum. vt hic patet. ¶ Et aduerte, quia, vt patet ex prædictis. vno modo potest intelligi, ꝙ iste trecensis fuerat delegatus, alio modo, quod ordinarius. & similiter variatur intellectus literæ respectu eius cui scribit papa. nam quidam intelligunt, ꝙ fuerit delegatus. alij intelligunt, ꝙ fuerit ordinarius, si intelligatur, quod fuerit delegatus. tunc satis potest procedere, si habetur in litera militum ecclesiæ Trecensis. Sed si habetur in litera militum ecclesiæ tuæ. intellige, quod potuit delegari saluo iure recusationis per id, quod habetur in c. accedens. el. ij. j. vt lit. non contesta. Saluo nisi intelligas, quod iste cui scribitur, etiam habebat subiectum actorem: quia forte erat ordinarius actoris, & reorum: vt quia erant de temporali iurisdictione ecclesiæ suæ. nam tunc par affectio tollit suspicionem. l. non solum. §. de illo. ff. de ritu nupt. & tunc secundum istum intellectum oporteret intelligi, ꝙ trecensis fuit etiam delegatus primo loco, ex quo iste cui scribitur erat ordinarius. Alius est intellectus, quod iste cui scribitur, non se intromittat, tanquam delegatus: sed tanquam ordinarius, & superior dominus feudi: quia nobilis de campis receperat in feudum ab ecclesia huius prælati: quia & postea, ipse nobilis dedit in feudum istis militibus. & sic dominus, de campis erat immediatus dominus feudi. Sed pręlatus cui scribitur, & eius ecclesia erat dominus mediatus. & secundum hoc Papa scripsit, non delegando, sed excitando iurisdictionẽ ordinariam. facit, quod habetur in c. licèt in corrigendis. s. de offic. ordi. & in c. graue. eod. titu. Potes etiam dicere, quod isti milites erant milites ecclesiæ prælati: cui scribitur. quia forte aliquam rem habebant ab illa ecclesia in feudum, sed non illam de qua quæritur. & tunc oportet dici, ꝙ fuit delegatus, & tunc procederet, quod superius dixi. ¶ In gl. dominus. in fi. & sic vult ista gl. ꝙ quo ad feudum de quo quæritur, erant milites domini de campis: sed quo ad alia erant milites ecclesiæ, forte, quia aliam rem tenebant in feudum ab ecclesia: vel potes dicere, vt s. tetigi: ꝙ immediate erant milites domini de campis: sed mediate erant etiam milites ecclesiæ. de quo superius dixi. vel erant milites ecclesiæ quo ad ordinariam potestatem, siue iurisdictionem, non respectu quæstionis feudalis. ¶ In glo. distulerit, ibi modo est efficax. & sic videtur velle gl. quod delegatus datus per papam contra laicos, etiam, non negligente iudice seculari. à principio habeat iurisdictionem, licèt exceptione elidibilem. & sic inefficacem, sed in contrarium facit text. infra eod. licèt. vbi videtur, quod rescriptum à principio, sit irritum, & sic nullum. propter hoc domi. Anto. intelligit, quod iste cui scribitur, non intromittit se, vt delegatus, sed vt ordinarius mediatus superior feudi. & iste intellectus potest tollerari. tamen, an præcedens possit sustineri patebit ex his, quæ dicentur. in c. licèt. & c. ex tenore. j. eo.

a Quæstio. ad materiã huius tex. vide hic d. Feli. Abba. & do. An. sicu. Paul. de Cast. in consi. 16. d. Alex. de Imo. in cõ si. 1. i 1 co. ve. tamen p æmissis. circa un. & in 4 colũ. ver. alia ratione.

SVMMARIVM.

1 *Vacante sede, capitulum non cognoscit de quæstione feudi, quæ debebat coram episcopo tractari, sed supersederi debet.*
2 *Feudi quæstio debet coram domino tractari.*
3 *Clericus potest conueniri coram iudice laico in causa feudi.*
4 *Vacante sede, capitulum non succedit in potestate magistrandi, vel doctorandi, quam habet episcopus paduanus.*
5 *Iudex secularis, an possit quo ad laicos supplere negligentiam ecclesiastici.*
6 *Iudex secularis, non debet se intromittere de crimine clerici, siue agatur ciuiliter, siue criminaliter.*
7 *Res data ecclesiæ pacto adiecto potest, si pactum per ecclesiam, non seruetur propria autoritate capi.*
8 *Vasallus, an præiudicet vero domino quo ad possessionem suam ex recognitione, quam facit alteri domino.*

b VErum quoniam. Dominus [b] feudi siue sit ecclesiasticus, siue secularis: causam feudalem cognoscet h. d. & duo sunt dicta, quæ patent. secunda, ibi
1 alioquin. ¶ † Not. quod vbi quæstio feudi tractari debet
coram episcopo, vacante ecclesia supersedebitur in illa. & sic nota. quod in potestate cognoscendi de feudo, nõ
2 succedit capitulum sede vacante. ¶ † Item not. ꝙ etiam
clericus, si sit infeudatus per laicum. potest in causa feudi coram domino feudi licèt laico conueniri. vt hic est casus intelligendo, ꝙ iste erat præpositus ecclesiæ cathedralis. prout intelligit hic Hostien. iuncto fine textus. Archi. tamen tenet contrarium, de clericis coniugatis. c. vno. in vj. & ideo intelligit, quod iste præpositus erat secularis, non autem erat dignitas ecclesiastica ista præpositura, sed secularis, sic quandoq; contingit de alijs, vt patet in Abbate ianuensi, qui est merus laicus, & in prioribus florentinis. sed primus intellectus communiter tenetur, & est magis notabilis. ¶ Item not. ꝙ quæstio feudi debet tractari coram domino feudi. non autem illa, an feudũ sit imperiale, vel ecclesiæ: quia in illa actor sequitur forum rei: vel eligentur arbitri, secundum Ioã. Andr. qui forte intellexit de arbitris iuris per c. pastoralis. de rescrip. Sed certe illud loquitur in delegatis, non in ordinarijs. vt ibi notatur per Innocen. ideo secundum domi. Anton. melius ęst intelligere de arbitris compromissarijs. si ad hoc concordant, aliàs debet adiri iudex competens: & competens erit superior ecclesiasticus, non

b ¶ Dominus feudi. Ad huius. cap. intellectum vide hic d. Fel. & alios nouissimos, & glo. 13. q. 1. c. principes. & d. Car. in cle. 2. § porro de elec.

non secularis ratione maioritatis.vt no.Innoceñ.in c.ce
3 terum.ad fi.s̄.titu.j.¶ † Vltimo no.casum,in quo cleri-
cus potest conueniri coram iudice laico.scilicet in cau-
sa feudi.& est speciale in casu isto.nam regulariter con-
tra.s̄.titu.j.at si clerici,qualem tamen iurisdictionẽ pos-
sit exercere tunc iudex secularis in clericum : tractauit
hic Innocen.¶ In gl.j.in fin.Aduerte,quia duplex quæ-
stio potest considerari.vna vt cognoscatur,an spectet ad
ecclesiam,vel imperatorem.& sine dubio ista,non debet
tractari uacante sede.per id, quod habetur in ca.j.& per
totum.j̃.ne se.uacan.& licèt do.Anto.dicat illam modi
ci præiudicij.non videtur uerum, quia in consequẽtiam
iudicatur feudum spectare ad alium , & non ad episco-
pum. Alia est quæstio , quæ tractanda est inter uasallos
coram domino feudi.& de ista uidetur , etiã dici , quod
licèt certum esset ad episcopum spectare,: tamen sede
uacante,non tractabitur.nec ob.c.cum olim.de maio.&
obedi.vbi capitulum uacante sede succedit episcopo in
potestate iurisdictionali . quia illud uerum in generali,
iurisdictione episcopi, non in feudali . ut episcopus ha-
beat uasallum,quem nollet habere.ideo in illa,non suc
cedit,sicut nec in collatione beneficiorum.j̃.ne sede ua
can.illa secundum Hostieñ. Ioann. Andr. addit , ꝙ etiã
ratio esse potest:quia non est proprie episcopale cogno
scere de feudis,uel beneficia conferre ; quia multi,non
episcopi faciunt ista : & aliqui episcopi neutrum prædi-
ctorum habent.Sed certe conferre beneficia proprie vi-
detur esse episcopale: quia ad episcopũ de iure spectat,
potestàs conferendi beneficia,quæ non sunt collegiatæ,
nec patron. ta.xvj.q.vij.omnes basilicæ.ideo quo ad col
lationem beneficialem melior uidetur ratio,quam tan-
git glo.in dicto.c.cum olim.nam in illa uertitur quædã
potestas donandi : quia habet potestatem præeligendi,
cui uult.conferre.ideo illa, non debet transire , sine spe-
ciali mandato.l.si filius.ff.de dona.& in c.licèt de offic.
uica.in vj.quæ ratio cessat in potestate iurisdictionali.in
potestate vero feudali potest dici,quod ratio est, quãdo
non transit : quia illa, non habetur ex naturali, & ordi-
naria potestate episcopali:sed ex accidẽti, & ex iure spe
ciali.ideo in illa,non succedit capitulum,sicut etiam ꝓ
batur in tex.coniuncta gloss.in c.scriptum.s̄.de electi.&
facit,quod no.Inn.in c.cum in cunctis.ad fi.s̄.de electi.
nec ratio,quam tetigit Hostieñ.uidetur multum genera
4 lis,quando uterq; uasallus esset æquè idoneus.¶ † Et ꝓ
prædicta dicit hic domi.Flo.quod in potestate magistrã-
di,seu doctorandi, quam habet episcopus Paduanus ex
priuilegio apostolico,& imperiali,& ex antiqua consue
tudine,non succedet capitulum uacante sede, nisi con-
suetudo,vel priuilegium aliud habeat. & prædicta uera
ubi feudum esset commune episcopo,& capitulo . nam
tunc succederet propter communionem uacante sede.
j̃.ne sede uacan.ca.j.in vj.& idem in similibus.¶ In glo.
cognitionem. in fi.& pro hoc facit.s̄.titu.j.qualiter.cum
ibi notatis . sed dic,ꝙ ista vltima opinio est uera de iure
cõmuni.sed prima opinio posset procedere de iure spe-
ciali:forte,si superior dominus feudi esset secularis , per
id quod habetur in c.Romana.§.debet.de foro compet.
5 in vj.uel dic † ꝙ ex consuetudine potest secularis iudex
supplere negligentiam ecclesiastici, quo ad laicos , non
quo ad clericos.& sic loquatur.c.qualiter.secũdum do-
mi.Anto.¶ Extra gloss.tene menti præcipue dictum In-
6 no.inquantum dicit † ꝙ de crimine clerici directe , uel
indirecte , etiam si ciuiliter agatur , non potest se intro-
mittere iudex secularis, etiam si sit dominus feudi.¶ Itẽ
tene menti , ꝙ lex nullum.C.de testi.non habet locum
in clerico testificante coram laico.licèt glo,ibi aliter di-
cat.& licèt Fede.de senis etiã aliter loquatur. ut hic tan
git do.Ant.¶ Item adde inquantum Hostien.tenet con-
7 tra Inn.† quando datur res ecclesiæ sub certo pacto co

a Malefactores.Idẽ summant, hic do.ab. Feli.& an. sicu. quos hic amplissime vide, & pcipue do.Feli. & do.an. sic.

edicto , ꝙ si non seruetur , licet propria autoritate rem
accipere . nam si pactum,non seruatur per ecclesiam po
terat propria autoritate rem accipere ipse dominus , li-
cèt Inno.contra : intellige dummodo , non injiciat ma-
nus in clericum.per id , quod notauit hic Ioan.Andr.&
dummodo,non sit facta sacra,uel religiosa.nam ex quo
transiuit,cum affectione prædicta poterit propria autori
tate accipi.& hoc tenuit, etiam Bar.in l.iij.C.ne pigno.
8 ¶ † Item adde inquantum Hostieñ.tangit , an ex reco-
gnitione,quam facit uasallus alteri domino,præiudice-
tur uero domino quo ad possessionem suam,certe uide-
tur,ꝙ non: siue bonafide fiat, siue mala . quia dominus
ratione directi dominii habet ciuilem , licèt feudata-
rius naturalem . ideo per factum ipsius feudatarii , non
priuatur sua ciuili.nisi de illa expellatur, vel suspicetur,
se posse repelli.per id,quod habetur in l.j.§.non autem.
ff.de ui,& ui arma. & l.j.in fin.ff.quemadmodum usus-
fruc.caueã.ubi bona glo.

SVMMARIVM.

1 *Actor sequitur forum rei.*
2 *Rectori ecclesiæ datur actio pro rebus, & iuribus ecclesię.*
3 *Actori datur electio iudicis.*
4 *Crimen sacrilegij est ecclesiasticum.& nu.11.*
5 *Vidua potest coram iudice ecclesiastico agere possessorio , non obstante exceptione fori.*
6 *Vsurarum crimen,an sit ecclesiasticum.*
7 *Vsuræ,an iure autenticorum,sint indistincte probitæ.*
8 *Simonia crimen ad iudicem ecclesiasticum spectat.*
9 *Periurium,an sit crimen ecclesiasticum.*
10 *Adulterium,an sit crimen ecclesiasticum.*

a CVm sit generale. Malefactores a re-
rum ecclesiarũ in
utroq; foro conueniri possunt.h.d.primo po
nit regulam,secundo casum exceptum, & tri
1 plicem eius causam secunda ibi uero.¶ † No.regulam
generalem, ꝙ actor sequitur forum rei . quod procedit,
etiam si de causa status agatur,de qua.s̄.de seruis, nõ or
di.c.ij.in fi.& C.ubi causa status.l.j.in fi.¶ Item nota , ꝙ
2 delinquentes in rebus ecclesiæ censent sacrilegi.¶ † Itẽ
nota.ꝙ rectori ecclesiæ datur actio pro rebus, & iuribus
ecclesiæ,de quo.s̄.tit.j.cum deputati.& de rescri. edoce-
3 ri.& facit.s̄.c.si clericus.¶ † Item nota casum,in quo da
tur actori electio iudicis.& istud est regulare,qñ reus ha
bet plures iudices . facit , quod habetur in l.j.§.j.& ij.de
eo,quod certo loco.fallit, quando expresse daretur ele-
ctio ipsi reo,ut cõtingit in scholaribus. ut patet in autẽ.
4 habita.C.ne filius pro patre.¶ † Item nota,ꝙ crimen sa
crilegij est crimen ecclesiasticum.ideo de illo potest co-
gnoscere iudex ecclesiasticus etiam contra laicũ.¶ Item
no.decre. quæ loquitur in delinquentibus in rebus ec-
clesiæ. & sic a cõtrario secus uideretur in rapiente bona
clericorũ. & istud vr̃ hic tenere Petrus de iure . qa istud
fuit inductum in fauorem ecclesiæ , ut hic dicitur, ergo
nõ vr̃ extendendum per id,quod habetur.j̃.de priui.sa-
nè.& vij.q.j.petisti.Fatetur tamen,quod de consuetudi-
5 ne seruatur contrarium.& potest esse illius ratio.† quia
si uidua potest coram iudice ecclesiastico agere possesso
rio,non obstante exceptione fori . ut infra eod.ex parte.
B.ergo eadem ratione hoc poterit clericus , & pro hoc
etiam , quia bona clericorum gaudent eodem priuile-
gio quo,& res ecclesiarum.infra , de ui.& ho.cle.c.fi.cũ
ibi notatis.& xvi.q.i.c.simpliciter.& infra.de pign.ex li-
teris.illud autem uidetur satis esse de mente textus, qđ
habeat locum in rebus hospitalium propter literam , q̃
dicit.uenerabilium locorum rectores.facit, quod no.in
c.conquestus.j̃.co.titu.¶ In glo.1.in fi.& de materia.2.
q.6.in c.hoc ĩt . & in c.1,de re iudi.in 6.& per Bart.in l,
fi.n.

si. ff.de varijs & extr.cogn.¶In glo.fi.ibi si q̄s in hoc ge
nus sed illud secundũ Hostien.quando agitur de pœna
corporali.vel potes dicere,ꝙ non est absonum etiam ꝑ
iudicem secularem hoc cognosci . q̄a sacrilegium licèt
sit crimen ecclesiasticum, non tamen est merè ecclesia-
sticum.quia etiam in foro ciuili pro ipso potest agi pro-
6 ut hic dicitur.in fin.¶†In gl.fi.ibi crimen vsurarum. &
pro hoc infra.de vsu.in l.quia in omnibus.& c.cũ tu.de
quo remittit Ioã.Andre.ad notata per se in c.de vsur. in
vj.in nouella . vbi ponit opinionẽ garsię & Io.moh.& ꝑ
notata per glo.in clemen.ij.de iudi.in glo.cum repetũ-
tur.vbi glo.concludit,ꝙ est crimen ecclesiasticum . nec
potest tractari coram iudice seculari,licèt Arch.tenue-
rit contrarium,dicens,ꝙ electio est actoris,an velit repe
tere vsuram in foro seculari, an vero in foro ecclesiasti-
co.per c.ad nostram.el.ij.de iureiur.cui tamen respon-
det glo.prealle.Paulus de Liaz.in clemen.j.de vsur. &
Bar.in l.titia.ff.so.matr.& in l.omni innouationi.C.de
sacrosan.eccle.concordant opiniones,quia si est quæ-
stio de facto tantum.s.an soluta sit vsura,vel non,& am
bę partes fatentur,quod si estsolu,ta sit vsura.tunc pro-
cedat opi.Archi.Sed si esset quæstio de iure.puta , quia
dicitur contractum sapere vsuram,& de iure censeri de
bere vsurarium,& tunc procedat opi.Ioan.Andre.lapus
de castil.dicit ꝙ glo.in dicta clemen.communiter serua
tur,& practicatur.Potes dicere, vt hic tangit.do.Anto.
ꝙ si de consuetudine appareat,illa seruetur arg.s̃.de con
sue.cum dilectus.illa cessante vera videtur de iure opi-
nio Pauli & Arch.secundum eum.¶Do.Flo.tamen hic
dicit,quòd glo.seruatur indistinctè, quia raro contingit
ꝙ cũ q̄one facti nõ sit incerta q̄ō iuris.Sed tu potes dice
re,ꝙ si ageretur de repetenda vsura vltra modum taxatũ
a lege,de quo in l.eos.C.de vsur.tũc possit ꝓcedere opi.
Archi.& Pauli.quia ex quò, lex facit illud indebitum,
& vult illud posse repeti.l.si non sortem.in princi.ff.de
condi.inde.non video,quod repugnet quin in foro ciui
li possit agi.Si vero peteretur vsura infra modum ibi ta-
xatum,tunc est dubium,q̄a lex illa permittit ipsam vsu
ram, & sic non videtur , ꝙ possit peti seu repeti coram
seculari,& istud videretur clarum secundum legem C.
7 & digestorũ.Sed dubium est an†per ius Authenticorũ
indistinctè vsure sint ꝓhibite. nã aliq̄ tenẽt,ꝙ sic.vt no.
glos.in authẽ.ad hæc C.de vsuris.alij tenent oppositum
vt Iacob.de Bu.& Barto.in l.j.C.de summa tri.& ideo
non esse tutum repetere vsuras corã iudice seculari pro
pter varietatẽ opinionum,& ideo videtur,ꝙ tutius sit ꝓ
pter hoc tenere glo.in dicta clemen.fateor tamen,quod
quod si incidenter deduceretur crimen vsurę , & obij-
ceretur exceptio vsararia,ꝙ iudex secularis deberet illã
admittere.& si non admitteret,posset cogi per iudicem
ecclesiasticũ per id,quod habetur in c.licèt.de iureiurã.
in vj.communiter tamen practicatur nunc ꝙ remittitur
cognitio ad iudicem ecclesiasticum saltem tunc,quãdo
ecclesiasticus facit inhibitionem.¶In ea.gl.ibi,hæresis.
istud est mere ecclesiasticũ,nec intromittit se secularis
nisi quo ad executionem.de hæreti.vt inquisitionis.§.ꝓ
8 hibemus.libr.vj.¶†In ea.gloss.ibi simonię.vt ĩ.de simo.
per totũ.& sic videtur velle glo.ꝙ de isto non intromit-
tat se secularis,& sic transeunt doct.sed forte non esset
absonum dicere,ꝙ vbi certũ est simoniam commissam,
possit ẽt secularis punire.per l.si quamquã.C.de episco.
& cleri.secus si esset dubium, an incideret in simoniã ,
vel non,quia tũc spectaret cognitio ad ecclesiasticum,
facit q̄d dixi.s̃.de vsur.& hoc etiam videtur tenere do-
9 mi.Anto.hic.¶†In ea.glo.ibi periurij.Cõclude, ꝙ si est
quæstio sup iure,vt quia dubium est,an iuramentum li-
get,spectat cognitio ad ecclesiasticũ.s̃.de dilectio.venera
oilẽ.Sed vbi est certũ,ꝙ ligat.tũc ꝑ uiã exceptionis po-
test cognoscere ẽt laicus,& dẽt illud seruare ẽt si lex cõ-
tradiceret.ex quo canon vult seruari.& ad hoc etiã pos-
set compelli per iudicem ecclesiasticũ . in c.licèt.de iu-
reiur.in vj.agendo autem dicit Ioan.An.in c.fin.ĩ.cod.
in vj.ꝙ potest dici esse ecclesiasticum crimen . sed non
merum.quia in vtroq; foro poterat agi:nam & etiam le
ges puniunt periuria.l.de periurio.ff.de crimine stellio.
& sic poterit ẽt pro obseruantia iuramenti in vtroq; fo-
ro agi.Sed istud credo verum,quando lex ciuilis,nõ im
probat iuramentum.Si autem improbaret, non videtur
tunc quid in foro ciuili possit agi , ex quo ipsa.l. impu-
gnant . sicut etiam non potest agi ex pacto nudo in foro
ciuili.licèt possit agi in foro canonico.vt in c.j.s̃.de pac.
immo videtur etiam, ꝙ quando iuramentum non obli-
gat de iure ciuili,licèt aliàs sit licitum. vt in ingenuo,q̄
iurat aliquid dare.nam tũc,quia ius ciuile nõ dat actio-
nem.sicut nec ex pacto. vr̃ ꝙ non deberet agi coram se-
culari. & pro hoc facit,quod notauit Inno.s̃.tit.j.nouit,
licèt do.Anto.hic vellet oppositum. Sed verius videtur,
10 quod dixi.¶ † In eadem glo.ibi adulterij.hoc verũ,quã-
do agitur ad separationẽ thori.s̃.de procurato.tu x.aliàs
bene posset se intromittere iudex secularis , vt patet in
11 ti.de adulterijs per totum.C.& ff.¶ † Extra gloss.pon-
dera vnum dictum Inno.hic.inquantum dicit , ꝙ si agi-
tur pro sacrilegio,licèt sit dubium, an sit commissum iu
dex procedit ad vlteriora , & si probetur condemnabit,
aliàs absoluet. Sed remanebit actori potestas agendi ex
alia causa.nam Guido de Suza.in authẽ.qua in prouin-
cia.C.vbi de cri.agi.oportet dixit,ꝙ si non probatur pro
nunciabit iudicem incompetẽtem, & declarabitur pro-
cessus nullus.de quo per dominum Ant.s̃. c.si clericus.
qui tamen sequitur finaliter dictum Inno.saltem in cer-
to casu.& de materia,quam tangit hic Innocen.dictum
fuit in dicto capitulo,si clericus.

SVMMARIVM.

1 *Canones debent obseruari in causis clericorum , etiam si agatur coram iudice seculari.*
2 *Causæ quas mouent clerici contra laicos in foro ciuili,tractandæ sunt secundum leges,& consuetudines,siue statuta ipsius fori.*
3 *Testamentum si fiat,sine solemnitate requisita a lege,non poterit ex illo agi in foro seculari.*
4 *Causa si tractatur in foro ecclesiastico,an debeat decidi secundum ius canonicum,vel secundum consuetudinem loci.*
5 *Statuta laicorum concernentia fauorem clericorũ ecclesiarum, non ligant clericos,nisi approbentur per ecclesiam.*
6 *Forum sortitur,quis in loco ex assidua frequentatione.*
7 *Conueniri potest quis vbi assiduè conuersatur.*

2 Vod clericis. Causa [a] clericorũ,
sm iura canonica,
& nõ secundũ laicorũ cõsuetudinẽ termi
nanẽ.h.d.Et nõ recipit cõmodam diuisio
1 nẽ.¶ † No.ꝙ cãæ clericorũ siue agant,si-
ue conueniantur debent decidi,secundũ
ius canonicũ.& sic vr̃,quod semper in decisorijs debeãt
canones obseruari ĩ causis clericorũ.& sic facit,ꝙ ẽt cle
ricus agat contra laicum corã iudice seculari. seruari de
beãt canones in decisorijs. de quo ẽt tangiẽ in c.j.de cõ
stitu.& aliquid cum gl.¶Itẽ no.ꝙ ex cõmorari in loco
vr̃,quis sortiri forũ.¶In gl.j.ibi,& est spãle.Parisius po-
tes dicere idem,vbi aliàs causa sit tractanda corã iudice
ecclesiastico contra laicum,forte quia est de tẽporali iu
risdictione ecclesiæ,vel q̄a sic se hẽt cõsuetudo loci . nã
tũc eadẽ est rõ secundũ Host.& fortè hoc voluit sentire
gl.dum subiunxit vbi habet episcopus temporalẽ iurisdi
ctionem.¶In ea gl.ibi vicem comitis:& si cõmittat cau
sam,tũc spectantem ad ipsum ratione comitatus,simpli
citer dicens in cõmissione se episcopum,licèt non nomi
net dignitatem comitatus valebit cõmissio.vt no.Specu.

a Causæ. clericorũ idem summant hic d.Ab. Fel. & An. & sic ad materiã huius tex. ad de Bar. i l. cũctos populos.q.v. co. vii. C. de sum.tri ni.& si.ca. & vide Fl. in l. vẽditor.§.si cõstat. ff. de cõdi.& nota. Car. in cle. ii. xx. q.de ele.& in cle.ii.in fi.de re.ecclesi. non alienan.

in ti.j.§.sequit. ad fi.ibi,quid si episcopus &c.nã in du-
bio debemus interpretari,ut uideat fecisse cõmissionem
eo modo quo potest.licèt id non expresserit,ar.l.iij.ff.de
testa.mili.& ut actus potius ualeat in dubio,q̃ pereat.j.
de uerb.sign.Abbate . & facit,quod no.Inno.j.de rescri.
cum ex officij.& s.de arbi.innotuit.¶ In ea gl.ibi: sed ci
2 uili iure,uel municipali.¶ † No.diligenter ex gl.ꝙ cau-
sæ, quas mouent clerici contra laicos in foro ciuili non
solum secundum leges,sed ẽt secundum statuta,& con-
suetudines ipsius fori sunt tractandæ.& ad hoc sæpe alle
gat ꝑ aduocatos ciuilis fori secundũ Ioã.An.& idẽ ipse
uoluit in addi..Spec.in tit.de const.§.j.uer.& nota.& ad-
uerte,qa hoc est clarũ quo ad ordinatoria iudicij . & sic
quo ad respiciẽtia ꝓcessum.dũmodo aliàs sint statuta ra
tionabilia. q̃a quo ad ordinẽ procedendi seruãda est lex
iudicij seu fori.l.cum clericis.ad fi.& ibi per Cyn.C. de
epis.& cle.& facit, quod no.per gl.in cle.dispendiosam.
in glo.super uerbo.usuris.quæ incipit:cum repetuntur:
de iudi.ubi bona glo.& quod no.per Innocen.& Com
poste.& Ioan.And.super rubri.de consue.& per gl.Cy.
& Bar.in l.j.C.de summa trin.& per hoc tenuit Io.Cal.
disputando in sua quæstione,quæ incipit:statuto . ꝙ si ꝑ
statutum præfixa est certa instantia.j.quã causa debeat
terminari . ꝙ illa seruabitur etiam clerico agente contra
laicum in foro seculari,& sic sententia lata extra instan-
tiam nõ ualeret ẽt pro clerico.& similiter,si statutũ di-
cat, ꝙ actor nõ subditus debeat satisdare de expensis re
ficiẽdis.aliàs processus sit nullus, quod hoc statutũ ha-
bebit locum etiam clerico agente cõtra laicũ in foro se
culari:quia ista respiciunt processum, nõ decisionẽ cau-
sæ.qa remanet ius saluũ : licèt instãtia pereat,uel ꝓces-
sus sit nullus secũdũ Cald.in sua disputa. q̃ incipit:sta-
tutis: sed ubi statutum recipit decisoria . tunc est magis
dubium.Nam aliqui dicunt simpliciter,ꝙ in decisorijs,
ex quo clericus agit: seruabitur ius canonicum per istũ
tex.sed certè iste tex.loquit̃ , quando causa tractat̃ co-
ram iudice ecclesiastico, ut patet ex gl.allegant etiã isti
dictum Ioan.Calde.in præfata disputatione.ubi dicit,ꝙ
si statutũ loci habet,quod debitũ nõ possit probari ꝑ te-
stes,ꝙ tale statutum,quia cõcernit decisoria,non ligabit
clericum etiam in foro seculari,sed seruabitur ius cano-
cum,secundũ,ꝙ in ore duorum,uel triũ stat oẽ uerbum
& istam partem uidetur hic sequi do.Flo.& ponderant
aliqui,ꝙ gl.dixit,nec tractarentur.non autem dixit, nec
decidenter.& sic secundũ eos loquit̃ de ordinatorijs,nõ
de decisorijs. Sed certè gl.relata ad tex.cui vult aduersa
ri,quando causa tractat̃ in foro seculari.satis vr̃ sensisse,
etiam ꝙ tractaretur quo ad decisoria : & sic etiam vide-
tur Ioan.Andr.simpliciter intelligere gloss.hic . & in di-
cta additione . & etiam uoluit idem Host.in summa de
testamentis. & in summa de cõsue.in locis allegatis per
Bar.in l.j.C.de summa tri.ubi Hostien.concludit etiam
quo ad decisoria in foro seculari seruari leges seculares.
3 Ideo dicit,ꝙ si † testamẽtum sit factum per clericũ sine
solennitate requisita à lege,non poterat ex illo agi in fo
ro seculari,& illud dictum uidetur etiam sequi Calder.
in quæstione præallegata.dicit tamen,quod dictũ Host.
loquitur in l.communi imperiali . Sed secus in statuto
saltem , quod non est multum rationabile . & est illud,
quod non possit probari debitum per testes Bar.in d.l.j.
tenet,ꝙ si statutum, non disponit specifice contra eccle
siasticam:uel personas ecclesiasticas.nec est contra liber
tatem ecclesiæ, nec contra concessa in priuilegiũ eccle-
siæ,uel clericis. & aliàs est in se rõnabile,ex quo genera
liter loquit̃.comprehendit etiam clericos,& seruari de-
bet in utroq; foro.per c.cum uenissent.infra . de eo,qui
mit.in poss.& j.de re iud.cum causam. unde uoluit,ꝙ si
statutum habet,quod instr̃m habeat executionem para-
tam:uel quod in causa mutui non detur libellus , quod
seruari debebit ẽt in foro ecclesiastico . & multofortius
in seculari clerico agente contra laicum . & similiter , si
disponit,ꝙ testamentum debeat insinuari aliàs,non ua-
leat,ꝙ ẽt si testamẽtum sit factum à clerico,seruari debe
bit in utroq; foro.¶ Sed aduerte,quia inquantũ dicit de
statuto,ꝙ non detur libellus , uel ꝙ instrumentũ habeat
executionem.ista concernunt ordinem procedẽdi. ideo
uidetur,ꝙ attendi debet locus iudicij,siue fori. & ista ui
detur magis communis opin. & etiam magis rationabi
lis,per ea,quæ superius dixi.nec ob.c.cum venissent.qa,
vt dicit Io.de Ligna.ibi erat consuetudo mista clericorũ,
& laicorũ. iõ debebat seruari ẽt in foro ecclesiastico . &
sic ẽt debet intelligi:c.cũ causa.inquãtũ innuit.qd̃ bona
cõsuetudo debuisset seruari per clericos.Secus,qñ esset
cõsuetudo tantũmõ laicorũ:qa illa nõ ligat clericos sal
tẽ in foro suo,per id, quod no.in c.ecclesiastica.s.de cõ
sti.& per Cy.in l.ij.ad fi.C.quæ sit lon.cõsue.Sed inquã
tum loquitur de statuto,ꝙ testũ nõ ualent,nisi insinue
tur,Host.uoluit contrarium.in sum.de test.ubi vult, ꝙ si
agit̃ de hoc in foro seculari,possit hoc ꝓcedere. sed in fo
ro ecclesiastico seruet̃ ius canonicũ.& ista opi. Host.seq
tur d.Ant.¶ Sed forte posset dici,quod si statutũ cõcer-
nat solẽnitatẽ actus: tunc , qa actus,qui fit intra iurisdi-
ctionẽ statuentis subijcitur ipsi statuenti seruari debet so
lẽnitas , etiam si fiat actus per non subditum in loco sta
tuentis.ut probatur in l.j.cum ibi notatis.C.de emanci-
pa.liberorum.& ideo etiam, si forensis facit hic testamẽ
tũ, vel contractum debet seruare solẽnitatem datam à
statuto super ipso iuramento,uel contractu.aliàs nõ ua-
let testũ,uel contractus.Et per hoc videtur, ꝙ etiam cõ
prehendat actum factum à clerico,ex quo non curatur,
an faciẽs actum sit subditus.& per hoc uideretur , quod
si actus aliter fit etiam à clerico,de iure sit nullus. & ex
hoc sequitur,ꝙ si agatur etiam in foro ecclesiastico,vide
tur,quod non possit agi ex illo testamento.quia nullitas
inficit actum,& sequitur illum quocunq; uadat.sicut le
pra leprosum.facit,quod hr̃ per gl.in l.ex ea.ff. de postu
lando . & sic vr̃,ꝙ etiam ex illa non possit agi in iudicio
ecclesiastico.licèt Host.uoluerit contrarium,& do.Ant.
ẽt.Et multũ facit pro dicto hosti.tex. iste coniuncta glo.
4 inquantũ vr̃ simpliciter uelle,ꝙ ubi † causa tractatur in
foro ecclesiastico, debeat decidi secundũ ius canonicũ,
& nõ secundũ consuetudinẽ , uel statuta loci:sed posses
dicere,ꝙ spãle esset in ciuitate parisiensi,ubi ꝓhibitũ est
leges legere.& sic iste tex.non probaret, tñ quia cõiter
canonistæ tenẽt,ꝙ idẽ sit ubi alias tractat̃ cã corã iudice
ecclesiastico.forte ĩ practica seruaret̃ dictũ host. & uide
oĩno,quod dixi in c.ecclesia.de cõsti.ubi aliter dixi,quã
hic dixerim.& illud vr̃ valde rationabile. Sed de iure ue
rius videret̃ ꝙ dixi.& hoc,quando statutum respicit so-
lẽnitatem actus , ut dixi . Si autẽ respiceret personã , ut
qa diceret nullus possit facere testamentum sine tali so-
lẽnitate.tunc , qa non comprehendit forensem,qa non
cõprehendit nõ subiectũ.l.j.in fi.ff.de tutor.& cu.da.ab
his.& l.j.C.de sum.tri. tũc non cõprehẽderet actũ factũ
à clerico.¶ Et ꝑ hoc vr̃,ꝙ si statutũ dicat, quod si deces-
serit qs ab intestato, succedãt ei agnati usq; ad certũ gra
dum exclusis fœminis.ꝙ cũ tunc statutũ disponat in per
sonã,& agat facere hæredem persona decedenti.nõ cõ-
prehendit ꝑsonã nõ subiectã,& per cõsequẽs nõ com-
prehẽderet clericũ decedentẽ.& sic pridie cõsului apud
ciuitatẽ lucanã.Et hæc vera,qñ non est, qõ de reb.eccle
siæ . Si aũt petatur res ecclesiæ . tunc ẽt in foro seculari,
quo ad decisoria seruandum vr̃ ius canonicum per id ,
quod no.in c.j.s.de consti.¶ Itẽ ꝓdicta uera, qñ statutũ,
nõ iniecit vinculum ante clericatũ.nam aliàs seruari de-
beret ẽt in foro canonico ipsum statutũ,ut uoluit Io.An.
in regula, sine culpa.de regu.iur.in vj.in mercurialibus.
& Ioan.Cald.in quæstione præallegata.¶ Et per hoc vi-
detur

detur,ꝙ statutũ disponẽs,quòd agnati excludant fœmi-
nas,nõ ꝑiudicet fœminæ,q̃ tͥpe statuti erat facta mona-
cha.Secus si fiat monacha post statutũ. & sic dicit d.An.
se cõsuluisse,sicut ẽt dicimus,ꝙ statutũ,ꝙ primogenit⁹
succedat,nõ ꝑiudicat secũdogenito,si erat clericus tͥpe
statuti. secus si postea.¶ Itẽ aduerte inq̃tum dixi, ꝙ ubi
cã tractatur ĩ foro ecclesiastico,dẽt attẽdi ius canonicũ.
limitat d.Ant.hoc uerum, nisi accidẽtaliter tractaretur,
in foro canonico,puta rõne recõuẽtionis, uel rõne pro-
rogatiõis. quia tunc,licèt quo ad ordinaria respiceretur
locus fori. ut ẽt uoluit Archi.ij.q.vij.non ita.ubi in cã re
conuentionis factæ de laico coram iudice ecclesiastico
poterit appellari etiã ante sententiam, sicut uolunt ca-
nones,licèt secus secundum leges. sed in decisorijs ser-
uabitur locus fori naturalis. argu.l.qui hẽt.§.si pupillus.
ff.de tute.& est dictum satis coloratum.tñ doc.alij hanc
limitationem,nõ ponunt,sed simpliciter uolunt, ꝙ ubi
tractatur cã in foro ecclesiastico,ẽt contra laicum seruẽ-
tur canones.¶ Itẽ adde, quia si statutum affert cõmodũ
priuilegiãdo.vr̃,ꝙ etiam porrigatur ad clericos.per c.di-
lecti.ĩ.co.& sic etiam dicit Io.de Ligna.consuluisse,sed
5 istud,non est sine dubitatione, quia † statuta laicorum,
ẽt concernentia fauorem clericorum,vel ecclesiarũ, nõ
ligant clericos,nisi approbentur per ecclesiã. vt in c.ec-
clesia sanctæ Mariæ,de constitu.nec ob.c.dilecti.qa ibi,
fuit priuilegium concessum à Papa anglicis. ideo nimi-
rum,si concernit,etiam clericos.¶ Et aduerte, quia glo.
hic.& etiam Host.& Io.An.& etiam ipse Io.An.in addi.
spe.in præallegato tit.de const.& Host.in summa de te-
sta.& d.Ant.hic vñr approbare opinionem Bar.in l.j.C.
de sum.tri.in v.q.qñ cã tractatur in foro seculari clerico
agente cõtra laicũ. & illã vr̃ specifice sentire Io.And.in
addi.prædicta.in viij.rõne,licèt in effectu,non teneãt il-
lã,qñ tractatur cã in foro ecclesiastico.¶ Itẽ aduerte, qa
inquantũ Calde.tenet,ꝙ statutum disponens,ꝙ nõ pos-
sit debitũ probari ꝑ testes,non liget clericũ agentẽ cõtra
laicũ in foro seculari,vr̃ esse contra gl.istã dũ dicit,ꝙ vbi
cã tractatur corã iudice seculari.ꝙ tunc, nõ tractat secũ-
dũ ius canonicũ,sed secundũ ius ciuile, vel municipale.
quã gl.tenet hic Io.An.ẽt in addi.ꝑdicta,& sic vr̃, etiam
Io.An.sentire cõtrariũ.& similiter Host.in sum.de cõsue
tudi.licèt Cal.nitatur rñdere, ꝙ Host. loquatur de lege
cõi.Sed certè de mẽte Host.fuit,ꝙ in foro seculari serue
tur ius ciuile.& nõ ius canonicũ.vt patet ex eius verbis.
& sic vr̃ voluisse,ꝙ seruet̃ ius ciuile,& cõe, vel munici-
pale.vt ẽt dixit hæc gl.idẽ videt̃ velle hic d.Ant. inquan
tũ dicit,ꝙ vbi cã tractatur in foro seculari,nõ attenditur
ius canonicũ, sed ciuile. licèt postea circa finẽ videatur
tenere in qõne ꝑdicta statuti ꝑlibati cũ Calde.qa illud
statutũ vr̃ odiosum, Sed certè potest dici,ꝙ sit satis ratio
nabile:& præsertim,qñ disponit sup magna summa pp
euitandam falsitatem in testibus facit,quod hr̃ in l.fi.C.
de te.alias,non deberet seruari,etiam in foro seculari, si
statutũ esset irrationabile. cuius cõtrariũ est verũ.per ea
quæ hñr in d.l.fin.& in l.fi.cum ibi notatis.& cũ auten.
ibi posita.C.si cer.pet.& ideo videtur,ꝙ debeat seruari,
ẽt contra clericum.& pro hoc faciat. quia clericus con-
trahens cum laico sciat se debere sortiri forum laici.s̃.e.
cum sit.videtur verisimiliter,se velle subijcere legibus il
lius fori. quod videtur posse facere canone approbante.
ex quo canon etiam subijcit cum foro seculari:prout ẽt
hic tangit do.Anto.Item pro hoc faciat,quia istud statu
tum principaliter, videtur concernere ordinem proce-
dendi:scilicet qualiter habeat fieri probatio. & sic quali
ter debeat procedi in probatione facienda:an recipien-
do testes,vel instrumenta. licèt in cõsequentiã respiciat
decisoriam.Ergo vr̃,ꝙ liget clericum. quẽ ligat secundũ
oẽs in ordinatorijs,nõ attento eo, quod venit in conse-
quentiã.ar.l.j.in fi.ff.de aut.tut.& hæc pars verior vide-
tur esse de iure. licèt aliter deciderit in dicta qõne.¶ Itẽ
adde inquantum Host.hic fecit differentiã inter cautam
pecuniariam,& causam super hæreditate temporali. qa
non est dare rationem diuersitatis.ideo vtrobiq; videtur
6 idem dicendum.& istud etiam voluit do.Anto.¶ †Item
adde,inquantum tangit hic do. Ant.an ex assidua cõuer
satione in loco,quis sortiatur forum. & tenuit,ꝙ sic.se-
quendo Bar.in l.ij.C.vbi de cri.agi opor. & in l.ij.C.ubi
senator.vel claris.Nam Cyn.tenuit contrarium in d.l.ij.
ubi senatores, uel claris.quia ex assidua conuersatione,
quis sortitur forum demum, quando traxit moram per
decennium.& non aliàs.l.ij.C.de incolis.libr.x.vnde li-
7 cèt illa.l.ij.dicat,† ꝙ potest quis conueniri: vbi assiduè
cõuersat̃,ex quo aliter non declarat,quando dicetur as-
sidua conuersatio debet intelligi,& limitari per dictam.
l.ij.de incolis,quando est assidua per decennium.argu.l.
non est nouum cum seq.ff.de legi. & quod no.in auten.
auferatur.C.de lit.cõt. & sic ẽt debet intelligi dictũ Inn.
in c.ex parte.ĩ.co.& pro hoc faciat,quia alias scholaris,
in loco studij posset cõueniri de contractibus, etiam ali
bi initis ratione assiduæ conuersationis,cuius tamen cõ-
trarium expresse tenuit hic Hosti.& Io.An.& idem ipse
Bar.met.in l.hæres absens.ff.de iud.& sic Bar.in hoc vi-
detur,sibi fuisse contrarius.¶ Vltimo adde,ꝙ inquãtum
Calde.in d.q.vult in decisorijs attendi qualitatem perso
næ clerici agentis nullo iure videtur eius dictũ probari
imo vt s̃.tetigi,doctores, & glossæ sentiunt contrarium.
facit,ꝙ no.Archi.ij.q.vj.non ita.& ꝙ.s̃.plene dixi.

SVMMARIVM.

1 *Literæ per laicos a Papa super rebus spectantibus ad forum seculare impetratæ sunt irritæ.*
2 *Papa in temporalibus habet exercitium iurisdictionis ligatum.*
3 *Iurisdictionis exercitium quo ad laicos potest dici confirmatum imperatori à Deo.*
4 *Grauamen iudicis secularis, non defert immediate causam ad iudicem ecclesiasticum.*
5 *Imperio vacante, Papa succedit in iurisdictione imperij. & nu. 9.*
6 *Consuetudo tribuens iurisdictionem, in causa appellationis extenditur ad causam recusationis.*
7 *Iudex ecclesiasticus si habet iurisdictionem temporalem in loco, debet iudicare secundum canones. & nu. 10.*
8 *Iuri canonico standum est, quando est opinio inter legistas, nec reperiatur decisio de iure ciuili, sed de iure canonico.*
9 *Causa dotis coram quo iudice tractari debeat.*

a Licèt ex suscepto. Laicus [a] lai-
cũ super re
ciuili corã ecclesiastico iudice cõuenire
non põt,nisi in defectũ iustitiæ secularis.
uel nisi cõsuetudo illud habeat.h.d. ¶ Et
tres sunt partes. nã primo ponit dictũ cũ
sua modificatione. secundo prouidet contra grauamina
consulũ.tertio prouidet cõtra recusationes ipsorũ.secũ-
1 da.ibi licèt.tertia ibi:si vero.¶ †Not.ꝙ literæ,quæ impe-
trantur à Papa per laicos super rebus spectantibus ad fo
rum seculare sunt irritæ,& inanes.& sic, nõ ualent ipso
iure,dũmodo iudex secularis, non sit negligens in iusti-
tia ministranda:& sic à contrario,secus si tẽpore impetra
tionis,secularis iudex,sit negligẽs. ut hic probat̃ secun-
2 dũ unũ intellectũ.¶ †Et ex hoc no.ꝙ Papa in temporali-
bus habet exercitium iurisdictionis ligatum, ipso iure.
Et ex hoc etiã habes, ꝙ defectus exercitij reddit actum
nullum.facit, quod habetur.s̃.de offi.deleg.in c.pruden
3 tiã in fi.prin.de offi.ordi.Romana.§.j.lib.vj.¶ †Et ex prę
dictis ẽt no. ꝙ exercitiũ iurisdictionis quo ad laicos põt
dici confirmatum imperatori à Deo. & sic non posset re
uocari,& sic facit,ꝙ nõ possit populus Romanus reuoca
re iurisdictionẽ ab imperatore,de quo in l.fin.C.de legi.
ubi per gl.& Bar.& illud vr̃ clarũ hodie:qa non eligitur

a Laicus. Id summãt hic d. Abb.& d. And.sic.& ad materiã huius.c.ad de Spec.in tit.de compe.in.adit. §.j.per textũ, & omnes doc.in c.si cleric⁹ laicũ. hoc eo.titu.

imperator à populo Romano, sed ab electoribus. de quibus per gl.in fi.in c.ad apostolicæ. de re iudi.in vj.¶ Itē no.ꝙ ualet consuetudo,ꝑ quā de iudice seculari appellari pōt ad ecclesiasticum.¶ Itē no.secūdo vnum intellectū,ꝙ cōsuetudo tribuēs iurisdictionē quo ad unum superioritatis gradum,extēdit ad alium gradū superioritatis. ꝗa si facit iudicē in cā appellationis ad epm,extēdit
4 ēt ad papā.¶ † Item no.ꝙ grauamē iudicis secularis,nō defert immediatè cām ad iudicē ecclesiasticū. nisi aliud hēat consuetudo,vel aliud suadet iudicis defectus.¶ Itē no.ꝙ consuetudo tribuēs iurisdictionē in cā appellationis defert illā secundum qualitatē tribunalis:cui defert, non secundum qualitatē tribunalis à quo:ideo si defert cām de tribunali seculari ad ecclesiasticū,poterit appellari omisso medio ad papā,& ēt à quolibet grauamine.
5 licèt secꝰ sit de iure ciuili.facit.s̄.ti.j.nouit.¶ † Itē no. ꝙ Papa succedit, iurisdōne imperij vacāte imperio: & ad hoc sæpe allegat̄,& ꝓbat̄ in cle.pastoralis.ad fi.de re iudi.tñ do.Flo.dicit,ꝙ hoc,non bñ necessario hic colligit: sed solum adducet̄,de uacatione īperij ad fortificādum, ꝙ tunc maximè ad papā possit appellari:tñ minime sunt mutāda,ꝙ certā interpretationē habuerūt. ut ipse dicit ff.de legi.l l.minime.¶ Itē no.ꝙ in ciuitatibꝰ popularibꝰ de iure cōi iurisdictio est penès maiores natu, ꝗ eligun tur à populo,vt ꝓsint ciuitati.facit.s̄.de cōsti.cū oēs. cū
6 ibi notatis.¶ † Itē no.secundū unū intellectū,ꝙ cōsuetudo tribuēs iurisdictionē in cā appellationis extēditur, ad cām recusationis.facit.j̄.de ap.sup eo.vbi talia regulariter æꝗparātur.¶ Itē no.ꝙ in deferenda iurisdictione ꝑ cōsuetudinē quo ad actū recusationis attēditur ritus superioris,ad quē defertur.& nō inferioris à quo. vt hic patet,inqtū ordinarius recusatur,ꝙ de iure ciuili nō recusaret.¶ Et ex hoc not.ꝙ ubi cōsuetudo defert iurisdictionē ad iudicē ecclesiasticū,seruari debet ius canonicū.& sic attēdi dēt qualitas iudicis,in quē transfert. de quo.s̄.c.ꝓxi.& facit de iure patro.c.vnico. in vj.vbi bonus tex.¶ Itē no.cōtra opi.Host.ꝙ voluit,ꝙ expedito articulo recusationis arbitri cognosceret de principali. nā hic ꝓbatur contrariū.de quo.j̄.de appel.cum speciali.& c.ij.requiris. ¶ Item no.ꝙ consules loci possunt recusari.& sic facit,ꝙ eadem rōne conciliū epōrū.licèt glo.te-
7 nuerit contrariū.in c.j.s̄.de iudi.¶ † Vltimo no.ꝙ vbi ordinarius recusatur,eligi debent arbitri. de quo.j̄.de ap. cum speciali.Et no.arg.secundum Abbatē, ꝙ ubi iudex ecclesiasticus habet tēporalē iurisdictionē in loco,iudicabit secundū canones,& nō secundū leges.ad idē j̄.de
8 ap.si duobus.ubi de hoc.& s̄.c.ꝓx.cū ibi no.¶ † In gl.uacāte ibi tertium casum est &c.no.bene istū tertium casum:ꝗa sacit,quod ubi sunt opiniones inter legistas, nec reperit decisio de iure ciuili:sed de iure canonico, quod illi est standū ēt in foro seculari,ēt in terris imperij.& sic facit, quod in qōne illa.an possint detrahi duæ chartæ. ꝗa est opinio inter legistas. ut patet ex notatis in l. q̄q̄. C. ad legē falci.& l.papinianus.§.meminisse.seu.in§.si cōdōni.ff.de inof.test.nec reperitur expresse decisio.qđ standū sit decisioni iuris canonici.de qua habetur.in c.Ray
9 nutius.j̄.de testa.¶ † In ea.glo.ibi ratione connexitatis. nam quando quæstio dotis incidēter uenit ad matrimonium,cognoscit ecclesiasticus. ut in c.de prudentia.allegato in glo.idem secundum domi.Anton.si in illa paterentur oppressionem,seu uiolentiam,uel si esset pauper per id,quod habetur.j̄.ca.proxi.& j̄.c.ex parte.b.& qđ no.per Innocen.s̄.de offic.delega.significantibus. Ioan. And.hic addit alios casus.de quibus dic, vt hic per eū, qui etiam post Innoc.declarat unde processerit plenitudo potestatis papalis. Et aduerte,quia sicut hic dicitur, quod Papa succedit in iurisdictione imperij,vacāte imperio,ita vr̄,quod succedat in iurisdictione alterius Regis,uel principis, non recognoscentis superiorem propter plenitudinem potestatis.& ne deficiat iudex,ꝗ iustitiam ministret. & illud sequitur hic Host.licèt Innoc. hic uariauerit.& do.Flo.teneat oppositū : sed melior vr̄ etiam opinio Host.quam sequitur hic Io.An.& d.Ant. Et adde,qđ dicetur.j̄.c.ꝓxi.¶ In gl.fi.ibi ius locale est. quasi uelit,ꝙ hoc operetur consuetudo loci. & istud vr̄ satis de mente literæ.Host.tamen hic ponit aliū notabilem intellectum.uidelicet,ꝙ cā.cum speciali loquatur, qñ recusatur eps.hic autem, qñ recusatur inferior epo. & sit ratio differentiæ,propter fauorem episcopalis iurisdictionis,& excellentiam dignitatis.quod diligenter tene menti.tenendo autem, ꝙ idem, sit in alio inferiore, non pōt bene negari,quin tunc ibi, sit spāle uirtute consuetudinis,ꝙ non cōmittat.ut uoluit glo.& similiter ex quo iurisdictio erat temporalis.vr̄ speciale ratione cōsuetudinis,qđ ordinarius recusatur.ꝗa de iure ciuili,nō recusatur:sed ecclesiasticus ei associatur. in auten.si uero
10 cōtigerit.C.de iudi.¶ † Alij tamē dicunt,ꝙ istud,qđ ꝓxime dixi est de iure.ex quo tēporalis iurisdictio spectabat ad iudicē ecclesiasticū.& sic debebat in hoc seruari ius canonicū.j̄.de app.si duobus.& istud credo,si simpliciter spectabat ad ecclesiasticū.sed tanꝗ,aliās tm̄, & melius iurisdictio esset infeudata.esset magis dubiū ꝑ id, qđ.j̄.tangetur.¶ Itē aduerte,ꝗa inquantum hic dr̄,ꝙ de consulibus appellatur ad epm,uel ad Papam, ꝗa est dubiū,an de iure appellatur ad unūꝗ;.vñ adde,ꝙ unus est intellectus principalis,ꝙ de consuetudine appellabatur de cōsulibus ad epm,& similiter erat cōsuetudo, quòd possit appellari ad Papā.& tunc litera est plana.quia cōsuetudo dare pōt iurisdictionem iudici ecclesiastico ēt in causis secularibus.s̄.eo.si clericus.¶ Alius est intellectus,quòd de cōsuetudine appellaret ad epm. & licèt, non sit alia cōsuetudo tñ extenditur,ut possit ēt ad Papā ex quo ipsa consuetudo defert ipsam iurisdictionem ad iudicem ecclesiasticum.& sic inducta in uno gradu,extēditur ad gradū superiorem, & hoc tenuit do.Ant.¶ Sed forte hæc opinio, non est vera. quia consuetudo contra ius est restringenda:de cōsuetudi.cū dilectus.& ꝓsertim ubi,nō est eadē rō.& ideo licèt inducat contra ius consuetudo,quod de seculari appellatur ad epm.non ꝑ hoc debet posse appellari ad Papā. quia magis grauarentur partes in laboribus, & expensis propter longitudinem itineris. facit.j̄.de resti.in integ.cum ex literis.quod ibi no.per glo.nec ob.quod habetur in c.j.de iure patronatus in vj.ubi, quādo donatur ius,patronatus per laicum clerico:mutat naturam ex quo transfertur in personam ecclesiasticā:quia ibi trāsfertur per uiā.donationis, quæ fauorabilis est,& amplianda.j̄.de dona.cum dilecti. nā fit ēt secundum ius:sed hic in consuetudine cōtra ius,ꝗ est restringenda. & ideo hæc opinio, non placet.¶ Alij dixerūt,& seqtur Io.de Ligna.quòd ad epm appellatur de iure.quia habebat tēporalē iurisdictionē in loco:& ex hoc ēt sequitur,qđ ex quo iurisdictio erat ecclesiastica, ēt de iure poterat appellari ad Papā, per c.j.prællegatū de iure patro.in vj.¶ Sed aduerte, quia aut ista iurisdictio tēporalis spectabat ad epm ex vi consuetudinis: & tunc non erat censenda ecclesiastica,nisi quatenus consuetudo induxerat:ut proximè dixi. aut ex concessione superioris.& tunc si simpliciter fuisset sibi donata. posset ꝓcedere opin.Io. de Lignano per dictum.c.j. Si autē fuisset in feudum concessa,quod tenuit hic Host.dicēs. qđ episcopus habebat hanc ciuitatem in feudum ab imperatore.& tunc licèt Io.de Ligna.& etiam Host. uidea nt uelle idem,& etiā do.Ant.& do.Flor.tñ hoc nō uidetur uerū,prout uoluit hic Inn.nam tunc licèt de iure appellatur ad epm. non tñ uidetur, quod possit appellari ad Papā,nisi eo casu,quo deberet appellari ad imperatorē, puta à snīa episcopi.& hoc,quando uacaret imperium. prout erat in isto.c.nā non est uerisimile imperatorē iu

feudando

feudando voluisse derogare iurisdictioni suæ contra na
turã iurisdictionis feudalis,q̃ habet,q̄ de dño feudi ap-
pellari debet ad ꝓximũ superiorẽ in feudo.ĩ.de ap.Ro-
mana.§.debet. cũ ibi notatis.lib.vj.& not.s̃.e.verũ.& c.
ex transmissa.& s̃.ti.j.certũ,& ideo,non vr̃ , q̄ tũc possit
appellari ad papã,nisi consuetudo aliud haberet . & nisi
in casu,de quo dixi.nec ob.d.c.j.quia ibi loquitur qñ fit
cõcessio per viã donationis,hic per feudũ , & sic secũdũ
naturã legis feudalis:& fortè ẽt posset dici,q̄ qñ fuit cõ-
cessa in feudum,q̄ de cõsulibus debet appellari ad pote
statẽ:& de potestate ad epm:quia infeudata est,vt secu-
laris:& sic non debet appellari omisso medio:nisi cõsue
tudo aliud haberet . vt hic voluit Host.& per hæc patet,
q̄ multa notabilia,q̃ ponit d.Ant.super tex.quorum ali
qua,ẽt recitaui in notabilibus, qđ fortè de iure non bñ
ꝓcedũt.¶ Vltimo scias, q̄ in textu isto duo fuerunt opi-
niones circa validitatẽ literarũ.nã Host.tenuit,q̄ valent:
sed sunt in pẽdẽti,saluo, nisi ꝑ suggestionẽ falsitatis sint
impetrate.sed ista opinio est cõtra textum dum dicit irri
tas, & inanes . licèt ipse nitatur ꝑ subaudiriones litera-
rum violare.qđ nõ est faciẽdum vbi aliud fieri põt. ꝑ id
quod no.gl.in c.intelligentia.& c.præterea . de verb.sig.
Item nõ procedit sua opinio in eo,qđ dicit de suggestio
ne.q̃a suggestio falsitatis in literis cõtẽtiosis,nõ vitiat ip
so iure.vt no.in c.ad audientiã.de rescri.ẽt in hoc nõ be
ne dixit secundum do.Flo.& do.Ant.Alia est opinio,&
vera,q̄ literæ sunt nullæ.& hoc propter defectum pote-
statis:& sic incõpetentiæ .nam papa, nõ habet ptãtẽ in-
ter laicos in causa seculari.s̃.ti.j.nouit . quando non est
negligens iudex secularis.ideo tunc sunt ipso iure nullę.
faciat.l.si pater.C.ne de statu defun.& hoc seq̃tur Inno.
& est cõis opinio.Et si dicas quomodo possunt reconua
lescere,si à principio sunt nullæ contra regulam,nõ fir-
matur,de reg.iur.in vj.& tamen hic innuitur contrariũ,
in versic.dummodo responderi potest, q̄ debet intelligi
dummodo cõsules exhibeant : scilicet tempore datæ.sic
intellexit Calde.& successiuè do.Flo.& do.Ant.vel pos-
ses intelligere,q̄ sunt irritę,& inanes supple . nec etiam
potest impetrari, nec haberi recursus ad ecclesiasticum
dũmodo consules &c. nec ob.huic opinioni.c.sequens.
per quod Host.& etiam gl.j.hic tenuit indistinctè,q̄ lite
ræ,sunt in pendenti.quia vt dicit Inn.in c.sequenti , im-
petrate fuerant per viduã , & sic per miserabilem perso-
nã . ideo speciale est,q̄ tunc sunt in pendenti.Secus qñ
non miserabilis impetrat . & sic loquatur textus iste . &
hoc ẽt sequitur Calde.& successiuè do.Ant.dicit tamen
Calde.q̄ si vidua impetrasset expressa falsitate . posset
obijci contra rescriptum. & idem si tacuisset processum
iam inchoatum per id,quod habetur supra,de rescr.cæ-
terum.& c.super literis . Secus vbi,non expressit falsita-
tem,nec tacuit veritatem.& sic loquitur.c.sequens.

SVMMARIVM.

1 *Vidua non potest trahere laicum ad ecclesiasticum iudicem pro causa, non*
ecclesiastica.
2 *Vidua, vel miserabilis persona, si impetrauit potest recurrere ad iudi-*
cem ecclesiasticum,si proximus superior , sit negligens , licet alij non re-
quirantur.
3 *Iudex secularis , si in causa viduæ,non negligat , sed malè pronuntiat re-*
curri debet ad superiorem pronunciantis,non ad ecclesiasticum.

2 EX tenore literarũ. Vidua a
laicũ co-
rã iudice ecclesiastico cõuenire,non põt,
nisi sup cã ecclesiastica, vel in defectũ iu
stitiæ secularis.h.d.¶ Et in prima comitis
cõquestio.in scđa ꝓuisio. secũda ibi:nos
igĩt.illa secũda,tria facit.q̃a cãm reddit. supersederi mã
dat.& duos casus excipit.vt patet ex litera.¶ Nota.q̄ vbi
actor traxit reũ corã delegato ab alio,quã à iudice com
petẽti.põt iudex cõpetẽs mandare actori,vt cãm deferat
ad eũ offerẽdo, se paratũ eidem plenã iustitiã exhibere.
& hoc vr̃ procedere , ẽt si causa,non sit feudalis.licèt d.
An.videatur in illa intelligere.¶ No. q̄ licèt viduis fieri
debet iustitia fauorabilis.nõ tũ debebit,sibi fauere cõtra
1 iustitiã,& alterius p̃iudiciũ.¶ † Itẽ no.q̄ ẽt vidua,nõ po
test trahere laicũ ad iudicẽ ecclesiasticũ ꝑ cã non eccle
siastica. qđ est verũ dũmõ possit corã seculari iustitiã cõ
sequi,alias secus. & sic vr̃ rescriptũ impetratũ esse in pẽ
denti,ẽt nõ esse nullũ à principio , licèt tpe impetratio-
nis non appareat iudicẽ secularem fuisse negligentẽ . &
hoc est verũ in casu isto,qñ vidua,vel miserabilis ꝑsona
impetrauit . Si aũt alia persona impetrasset,rescriptũ es-
set ipso iure nullum.s̃.c. proxi. secundũ verũ intellectũ.
2 ¶ † Et no.ẽt, quod quando vidua,vel miserabilis perso-
na impetrat,sufficit q̄ proximus superior secularis,sit ne
gligens, licèt alij superiores , non requirantur , vt possit
haberi recursus ad iudicem ecclesiasticũ : secus in alijs.
quia req̃ritur,q̄ omnes superiores, etiam mediati , sint
negligentes.vt voluit Innocen. in c.significantibus.s̃.de
offic.delega.imo hic plus voluit Petrus,& Abbas.quòd
etiam in vidua omnes debeãt esse negligentes per lite-
ram hic dum dicit per iudicem secularem . & non dixit
per comitem eo , q̃a fortè secundum eum rex Franciæ
superior comitis.primo deberet requiri,sed certè præce
dens dictum Innocen.seq̃tur hic dom.Anto.& pro hoc,
q̃a dixit in seculari,dummodo per iudicem. ¶ In glo.fi.
ibi argu.contra. Solue,q̄ si literæ à principio sint nullæ ,
non conualescunt.vt dictum fuit.s̃.c.proxim.secus qñ à
principio valent : licèt posset interim exceptione elidi.
quia cessante causa exceptionis possunt habere vires:&
ita hic.& ideo interim censentur esse in pendenti , sicut
si conditionaliter expressè concederentur,si cõtingat iu-
dicem secularem esse negligentem.¶ Sed quid si iudex
secularis,sit negligens.& non miserabilis impetrãs de il
lo,non facit mentionem, an valebit rescriptum . domi-
nus Anto.in c.præcedenti tenuit,q̄ non, quia Papa vide
tur ignorasse fundamentum suæ potestatis:ergo &c. per
notata per Barto.in l.multum.ff.de condi.& demonstra
tio.Sed in contrarium videtur tex.in c.præcedenti à con
trario sensu . & istud puto verius in Papa, qui habet ple
nitudinem potestatis . facit,quod habetur.supra titul.j.
nouit.sed in alio inferiore procedat , quod not.Barto.in
3 l.multum.¶ † Et no.etiam,quod si iudex secularis , non
negligat,sed male pronunciat, quòd non poterit haberi
recursus ad iudicem ecclesiasticum : sed ad superiorem
pronunciantis appellando ad eum. & ita voluit hic Ioã.
An.post Vincen.& Pe.licèt do.Ant.in c.præce.tenuerit
oppositum dicens,q̄ ubi uidua opprimitur per iniustam
sententiam. possit haberi recursus ad ecclesiasticum:sed
præcedens dictum puto verius per text.istum. & per Io.
Andr.hic.

SVMMARIVM.

1 *Renunciare potest,quis iuri suo.*
2 *Ordo in disputatione seruari debet.*
3 *Iuri publico,non derogatur pactis priuatorum.*
4 *Trahens clericum ad iudicia secularia debet perdere causam.& nu. 17.*
5 *Clericus sponte litigans coram iudice seculari qua pęna puniatur.*
6 *Clerici non possunt se subijcere iudicibus secularibus.*
7 *Renunciari,non potest priuilegio concesso pluribus , vt collegio,secus in be*
neficio concesso pluribus, vt singulis.
8 *Iuramentum præstitum contra canones , non ligat , secus si contra leges*
tantum.
9 *Renunciare velleiano potest mulier,dummodo fuerit certificata.*
10 *Renunciare non potest beneficio restitutionis.*
11 *Pactum de solutione,non probanda,nisi per instrumentum,an valeat.*
12 *Prorogatio,an possit fieri in causa criminali.*

a Vidua ad materiã huius text. Adde do.Abb.& doc.in ca. significãtibus.supra, de offi.de-leg.& i c. superq̃busdam. in 1. co.i fi.ver. no.in §.cũ autem . de ver. sig. & in c.licèt : hoc eo.tit.

13 *Velleianum quid sit.*
14 *Macedonianum, quid sit.*
15 *Verba futuri temporis requirunt ministerium iudicis, & sententiam, nisi apponatur dictio instantanea. puta hoc ipso, vel statim amittat: sed vbi lex loquitur per verba præteriti temporis pœna intelligitur apposita ipso iure.*
16 *Trahens reum ad non suum iudicem succumbit a causa, & an pœna, sit commissa per solam citationem, vel vtrum possit pœnitere.*
17 *Sententia si feratur pro eis, qui respondere volunt, sub iudice seculari, non valet, sed si contra eos.*
18 *Priuilegium concessum scholaribus per auten. habita. C. ne filius pro pa. an habeat locum in scholaribus clericis, cum priuilegium velit, q possit eligere doctorem, vel magistrum laicum, vel potestatem loc.*
19 *Contractus reprobatus propter publicam vtilitatem, vel quia contra bonos mores, non firmatur iuramento.*

a Clericus licèt a hic d. An. sicu. videatur eē magis diffusus in scribēdo sup hoc. ca. tñ d. Feli. pulchriori ordine hic ꝓcedit poteris tamē vtrūq; videre, vt habeas plenā instructionē materiæ præsentis.

2 I diligenti. Clericus [a] non potest cōstituere, sibi laicum
iudicem, ēt si proprium iuramētū, & ad-
uersarii consensus accedat. h. d. Et diuidi
tur in tres partes principales: qa in prima
ponit̄ falsa opinio archiepiscopi pisani. se
cūdo ipsius impugnatio. tertio cōclusio. secūda ibi. im-
1 memor, tertia ibi manifeste. ¶ † No. in text. ibi subeant,
supple, nec ob. q potest, quis renunciare iuri suo. q a il-
lud est verū, qñ est beneficiū ꝑsonale. qd̄ nō cōtingit in
casu isto, vt sequitur, nec similiter iuramentū hoc casu,
debet seruari, quia est cōtra canonica statuta. vt j. subijci
tur in ver. nec iurm. & ꝑ hoc posses dicere, q decre. pos-
set diuidi in quinq;, nā vltra res superius signatas posses
dicere, q quarto tollit vnū obstaculū in ver. cū non sit.
quinto tollit aliud in ver. nec iuramentum, & sic diuidit
2 do. Flo. ¶ † No. ex decretali primo ordinem tenendū in
disputatione, & in eius solutione. quia primo possunt re
ferri falsæ opiniones. secūdo impugnari. tertio poni vera
cōclusio, & ꝓbari. quarto rñdet ad cōtraria secundū do.
3 Flo. ¶ † Itē no. regulā illā vulgatā, q iuri publico, nō de-
rogat̄ pactis priuatorū, de quo ꝑ legistas. in l. ius publi-
cū. ff. de pac. & ibi per Bart. an, & qñ possit, quis renun-
ciare iuri suo. & per gl. & Bar. in l. pe. C. de pac. & per gl.
in Auth. vt sine prohibitione debitrices matres. §. q a ve
ro. col. vij. & ibi ēt per Ia. de Belui. & in Spe. de renun. &
conclusione. ij. & iij. col. & hic etiam per Ioan. And. post
4 Host. super gl. j. ¶ † Item no. pœnam clerici tradentis cle
ricū ad iudicia secularia. quia perdere debet causam, &
excōicari. imponit̄ ēt pœna laico trahenti clericū ad fo
rū seculare. per auth. statuimus. C. de epis. & cle. q a per-
5 dere debet causam: vt ibi, ¶ † Item not. pœnā clerici, qui
sponte litigat coram iudice seculari: quia in ciuili ꝑdere
debet causam, ēt si vicerit. & in criminali deponi debet
ab officio. & sic no. q clerici nedum inuiti, sed ēt volun-
6 tarij, non † possunt se subijcere iudicibus secularibus. &
per hoc vr̄, q licèt clericus vocatus corā iudice seculari.
nō veniat: non teneat ꝓcessus cōtra ipsum habitus. facit
quod no. in l. j. C. vbi de cri. agi opor. de quo in Spe. de
citatione. §. j. ad fi. & xxiij. q. viij. conuenior per gl. & ple
nius per Io. An. de reg. iur. scienti in mercuriali. lib. vj. &
sit ratio, quia demum, quis debet teneri venire ad allegā
dū suum priuilegium, qñ si veniret iudex esset cōpetens
ad cognoscendū super illo dubio. & sic loquitur. l. si q s
ex aliena. ff. de iudi. & quod no. s̄. de re. super literis. sed
in casu isto iudex secularis, non est competens ad cogno
scendū super dubio clericatus. de sen. excom. si iudex lai
cus. lib. vj. ideo nullo modo tenetur cōparere. & sic oīs
processus, qui cōtra eum fieret per seculare cōstādo po
stea, quod sit clericus: declarabitur nullus, quod est men
7 ti tenendū. ¶ † Item no. q beneficio cōcesso pluribus, vt
singulis, potest renunciari. quia cēset̄ eē bñficiū ꝑsonale
seu in fauorē ꝑsonæ cōcessum, secus si cōcessum sit plu-
ribus, vt collegio: quia tūc nō pōt renunciari, vt hic pa-
tet. & per hoc non ob. c. dilecti. j. eo. quia ibi, nō fuit pri
uilegiū concessum anglicis, vt collegio: sed vt singulis.
8 ¶ † Vltimo no. q iuramentū præstitū cōtra canones, non
ligat. secus si contra leges tñ. j. de iureiur. cū contingat.
& per Io. An. post Host. eo. ti. in c. quēadmodū. ¶ In gl. j.
ibi si quis in cōscribēdo. Sed solue, vt ibi no. per gl. quod
ibi loquitur de sacerdotio seculari. & sic dignitate secu-
lari. nā quædā sunt dignitates seculares, quæ sonant in
ecclesiasticas. vt in Abbate Genuensi, & prioribus florē-
tinis, vel intellige illā. l. qñ ꝓmisit se nō vsurū fori ꝑscri-
ptione. s. corā ecclesiastico iudice. quo casu valere pōt, se
cundū tñ limitationē. c. significasti. j. eo. & secūdū nota-
ta. in c. i. s̄. ti. i. Si autem intelligeres, q promisisset se, nō
vsurum fori præscriptione coram seculari. & loqueretur
in clericis. illa. l. esset correcta ꝑ auth. statuim[9]. C. de epi
& cle. & per istud. c. ¶ In ea. gloss. ibi delicti, solue, vt ibi
9 no. in gl. ij. & tetigi in notabilibus. ¶ † In ead. glo. ibi mu
lier potest renunciare velleiano. hæc est communis opi-
nio, quæ seruatur dūmō mulier fuerit certificata. vltra-
montani tñ tenuerunt cōtrarium. ut hic refert Ioā. An. q
respōdet rationibus eorum. Bar. in l. fi. C. ad velle. tenet,
quod regulariter, non potest renunciare. Fallit, qñ renū
ciat in iudicio. l. fi. §. penul. ad uelleian. secundo, qñ le-
gis auctoritate. in Autē. matri, & auiæ. quādo mulier tu
telæ officio fungi potest. Item fallit tertio si post bienniū
renuntiat. l. si mulier. C. ad uelleia. & ista opinio forte,
de iure uera, quam sequitur etiam domi. Anto. quia ea-
dem fragilitas uidetur in renunciando, quæ est in inter-
cedendo. nisi dicas, q quando certificatur uerisimiliter
difficilius consentiet. tamen Io. an transit cum gl. dūmō
mulier fuerit certificata, & ad opiniones uitandas dicit,
cautum esse, ut interueniat iuramentum. quia tunc tene
bit absq; dubio. per ca. cum contingat. j. de iureiurand.
10 ¶ † In ea. gl. ibi minoribus. si iudex. sed dic, q ibi renun-
ciat ipso facto nolendo uti restitutione, sibi cōcessa. sed
expresse renunciare, non posset propter inhabilitatē per
sonæ, quæ non potest administrare bona sua ante. xxv.
annū. l. i. ff. de mino. & quid sit macedonianum. & uelle
ianū declarat hic Io. An. In ea. glo. in fi. de materia, an, &
quando possit, quis renunciare iuri suo. remisi in notabi-
libus. & tangit hic Io. And. do. Anto. hic prosequitur ma
teriam ponēdo regulam affirmatiuam, quod possit, quis
renunciare, & x. fallentias. sed tu potes sequi Barto. in l.
ius publicum. ff. de pac. & in l. penul. C. de pac. cuius di-
stinctio satis videtur rationabilis; & comprehendit, etiā
11 fallentias do. Anto. ¶ † Et per ea, quæ tangit hic Io. An.
& Bar. in locis præallegatis potest inferri, an ualeat pa-
ctum, quod faciunt debitores creditoribus de solutione
non probanda, nisi per instrumentum, nam gloss. singu-
laris tenuit, quod non. in §. quia uero. in Auten. ut sine
prohibi. matres debitrices. colla. vij. quia potestas testifi
candi est publica, & cōmunis. nec debet angustari, sed
ampliari. ista est communis opinio, cum qua transit hic
Io. And. & do. Anto. ¶ Alij tamen tenuerunt oppositū,
ut refert Spe. in tit. de prob. §. videndum uersi. sed pone,
quia istud in certis casibus, lex uult probari per scriptu-
ram. l. testium. & auten. nisi rogati. C. de test. & quod no.
in l. generaliter. C. de non nu. pecu. ita posset fieri per pa
ctum, & forte ista opinio probabiliter posset defensari.
quia hic, non uertitur præiudicium, nisi ipsius renunciā
tis. & imputandum uidetur ei, quare de solutione non
facit confici instrumentum. tamen præcedens opinio cō
muniter tenetur: licèt alij dicant attendendam qualitatē
personæ. q uidetur satis æquū, secūdū quòd refert Spec.
12 ¶ † Et aduerte, quia gl. s̄. tenuit, q in criminali, non pos-
sit fieri prorogatio, etiam per laicum, & idem uoluit gl.
in c. inolita. sed Accur. in l. j. C. de iurisd. om. iud. & in l.
j. ff. de iud. tenuit contrariū, dummodo iudex cuius iuris
dictio ꝓrogat̄. aliàs habeat merum imperium. & ꝑ hoc
videtur

videtur casus in l.j.C. ubi de cri.agi opor. de quo etiam
in Specu.de competen.iudi.adi.§.j.versicu.sed nunquid
in iudicem.& per Innocen.supra,de offic.deleg.de cau-
sis.& per Io.An.in c.p.& g.super glo.ulti. & per Bartol.
in l.inter conuenientes.ff.ad municip.& in l.de qua re.
13 §.j.ff.de iudi.& l.ij.§.& si iudex.ff.de iudic.¶†Et pro iu
uenibus potes dicere,ꝙ uelleianum est beneficiū datum
mulieribus,quando fideiubent, uel obligant se ꝓ alio.
nam possunt, se tueri per exceptionem uelleiani.l.j.ff.
ad uelleia. Macedonianum uerò est beneficium cōces-
14 sum filiisfami.† qui sunt in potestate parentum . nam si
mutuatur eis pecunia,possunt se tueri exceptione mace
doniani contra creditores.l.j.ff.ad macedo.& fuit indu-
ctū principaliter in odium creditorū , qui quādo mutua
bant filiisfamiliàs dicebāt, ꝙ adhuc maiorē summā mu
tuarēt, si essent sui iuris , & ꝑ hoc inducebant filios ad
occidendos parētes : sed uelleianū principaliter fuit in-
ductum in fauorem mulierum propter fragilitatē sexus.
facit.l.qui exceptionem.& quod ibi no.maximè ꝑ Bar,
15 ff.de cōui.inde.¶†In gl.perdant ibi hugutio cōtra.ꝑce-
dēs op.Io.cōiter tenetur , quia ubi lex loqtur per verba
futuri tpis,vr̄ tunc requirere iudicis ministerium : & sic
ēt sn̄iam, ut uoluit ēt sentire hic gl. & no. gl.in l.in cri-
minali.C.de iuri.om.iu.& in l.iubemus.§.sanè.C.de sa
cros.ecc.& in l.si quis in tantā.C.unde ui.& de re.iur.
in poenis.li.vj.quod intellige,nisi apponat aliqua dictio
instantanea.puta hoc ipso,uel statim amittat . uel si ex-
primit,ꝙ ipso iure facit,ꝙ no.gl.in c.quam sit. de ele.in
vj.ad fi.ubi aūt lex loquitur per uerba præteriti tēporis,
tūc intelligit poena apposita ipso iure,vt uolunt gl.ꝑal-
legatæ , nisi appareat illud expressum per eandē legem,
vel aliā.ut patet in c.ij.s̄.e.Si aūt uerba, sint dubia,quæ
possint se habere in præterito,& futuro. tūc in dubio fie
ri debet interpretatio mitior per dictā regulā in poenis.
& sic intelligatur in futuro. facit,quod no.Dy.& Bar.in
16 l.imperatores.ff.de iure fisci.¶ † In ea.gl.ibi benignius
tū.& sic uult gl.ꝙ de rigore poena, sit cōmissa per solam
citationē. & ꝙ de rigore posset puniri:sed de benignita-
te pōt cōsistere ante li.cōte.ad poenā euitādā.& sic etiā
sentit finis gl.& istud tenet ēt Io.An.saluo,nisi pertina-
citer insistat,q̄a tūc ēt ante cōte.litē incurreret poenā cū
effectu , allegat quod hr̄ in d.auten.habita.& qđ not.j̄.
de præben.de multa.¶Do.Flo.tenet,ꝙ incurrit poenam
ex solo tractu , & sic ex sola vocatione . q̄a sic uidentur
uerba importare. & ideo cū ex hoc ius q̄rat aduersario,
nō erit locus pn̄iæ.Nec ob.l.q̄uis.ff.de in ius uoc.q̄a se
cūdū eū potius facit in oppositū.nā ibi est spāle,ꝙ remit
tat poena.q̄a libertus remittebat,ibi actionē.& sic in cō
trariū erit ius cōe.sed gl.in l.in criminali ꝑallegata ubi
lex ponit similē poenā ex eodē seu simili delicto. uult,ꝙ
admittatur pn̄ia usq; ad sn̄iam. & illā sequitur ibi Bart.
q̄a in poenis legalibus.vr̄,ꝙ admittitur poenitentia usq;
ad sn̄iam.l.qui cū maior.§.accusasse.ff.de bo.lib.& se-
cūdū hoc esset speciale in patrono , & in casu dictæ.l.q̄-
uis.ꝙ nō admittatur poenitentia usq; ad sententiam . &
cum illa gl.cōiter transeunt legistæ do. Anto.hic trāsit
cum dicto istius gl.& Io.An.Forte posset dici,ꝙ de iure
hic etiam debeat admitti poenitentia usq; ad sentētiā,ex
quo est poena inducta a lege,licèt canonica, & quia ista
est mitior interpretatio,quæ debet fieri in poenis ꝑꝑ au
toritatem gl.& Io.An.Credo, ꝙ hæc gl.seruaretur in fo
ro canonico.sed gl.l.in criminali, in foro ciuili. quia sic
uidetur cōsuetudo interpretari,arg.l.minimè.ff.de legi.
& quod habetur per glo.in c.ij.de arbi.in vj.q̄uo autem
est differentia,quando apponitur poena ab hoīe.an pro
mittat,nō contrauenire sub poena.an uero in ius,nō uo
care.an uero,non agere,uel accusare. an uero nō moue
re cōtrouersiā:uel nō mouere q̄stionē: uel litē:uel cām.
prosequitur plenè Barto. in l.amplius.ff.rem rat.hab.de
quo etiam aliquid hic per do.Ant.& no.ꝙ cautè faciet
reus uocatus ad iudicium seculare in casu decre.ꝙ non
excipiat de declinatoria fori.sed protestat̄,se nolle rn̄de
re.nec ad id teneri.& tunc;q̄a iudex instabit,ut rn̄deat,
& contestetur litem.poteris protestari, ꝙ coactus hoc fa
cit,& litem contestabitur.& tunc erit locus poenæ,effe-
17 ctualiter tenendo opinionē gl.¶ † In gl.cōione in fi.dic
melius à cōione.s.hoīum.q̄a excōicabit̄ quousq; satisfe
cerit nō solū tracto:sed ēt ecclesiæ cui iniuriā irrogauit.
s̄.eo.c.2.In gl.lata in fi.& sic patet , ꝙ si fertur sententia
pro istis,qui volunt rn̄dere sub iudice seculari,nō vale-
bit.& perdent locū suum in criminali.Si aūt sit lata con
tra eos:adhuc videtur, quod non valeat : sed locum suū
amittat in ciuili uerò licèt obtineant . non prodest sn̄ia.
q̄a perdere debent, quod euicerint.intelligo per sn̄iam
ferendā per iudicē ecclesiasticum . Si uero succumbant
multofortius per iudicem ecclesiasticum cogētur rem il
lam dare,& ista videtur mens literæ,licèt Host.& Ioan.
An.& ēt do.An.satis instent.¶In gl.perdant ibi iurisdi-
ctione eius spreta.& ꝑ hoc bene facit.c.si q̄s.xvij.q.iiij.
¶In gl.si locum,ibi habet electionē Io.An.dicit, ꝙ imo
nō habent electionē. q̄a ista verba , nō locū suū &c.vn̄r
dicta cōminatoriè,quasi velit dicere , ꝙ si contēdat hr̄e,
quod deuicerit,poterit deponi. & sic vr̄ velle gloss.j.c.ij.
lxxxviij.dist.in glo.fi. Sed do.Ant.dicit dictum Io.An.
posse procedere , si litera dixisset si locum suum volue-
rint obtinere,sed quia dicit maluerint .id est magis uo-
luerint:& sic cōparatione dicit,ꝙ forte glo.ista potest su
18 stineri.¶ † In glo.pe.in fi.super ista gl.tractat Io.An.an
priuilegium concessum scholaribus per auth.habita.C.
ne filius pro patre . habeat locū in scholaribus clericis.
& licèt referat opiniones.cōclude,ꝙ quatenus vult pri-
uilegiū,ꝙ possit eligere doctorē, vel magistrū laicū , vel
potestatem loci . non habet locum in clericis per istud
c.cum similibus . Sed quatenus vellet , ꝙ posset eligere
ep̄m loci,vel doctorē,aut magistrū suum clericū.cōclu-
de,ꝙ in scholaribus ciuibus,non habet locū. q̄a illi ha-
bent propriū ep̄m:licèt sint scholares corā,quo possunt
conueniri,sine cuius licentia in alium etiā ecclesiasticū
non possunt consentire.j̄.eo.significasti . & illud etiam
tenuit Goffr.Sed in alienigenis est magis dubium. nam
in illis Gof.tenuit, ꝙ sic.& videtur sequi do.Flor.& do.
Anto.Sed Hosti.tenuit contrarium.¶ Potes concordare
opiniones,quia si clericus alienigena est in studio de li-
centia sui episcopi.videtur,ꝙ in consequentiam habeat
potestatem ad ea,quæ concernunt ipsum studiū, & pri-
uilegia eius.& sic vr̄,ꝙ possit eligere doctorem, uel ma-
gistrū suum clericum , si conueniatur pro contractibus
occasione studij ibi initis,nam pro aliis cōtractibus alī-
bi initis,non posset conueniri. ut dictum fuit in c.quod
clericis.facit,quod no.in l.si longius.§.si filius.ff.de iud.
Si ergo,sit sine licentia,tunc videtur,ꝙ pro contractibus
initis in studio conueniri debeat coram episcopo loci.
& sic non poterit eligere doctorem,uel magistrum.nam
imperator, nō poterit dare priuilegium in præiudicium
episcopalis iurisdictionis:licèt alias,quando nemini præ
iudicat possit dare priuilegium ecclesiæ.x.distin.c.j.cum
ibi nota.& C.de sacrosan.eccl.priuilegia.¶In gl.ultima
ibi debitores.Solue,ut ibi.& j̄.de regu.iur, accessorium
lib.vj. & ibi etiam patet solutio ad sequentia contraria.
& adde, quod no.in c.sanè.s̄.de renunciatio. & per Cy.
19 in l.ij.C.de remis.pigno.¶†In eadem gl.in fi.dic, ꝙ ubi
contractus reprobatur propter publicam utilitatem:uel
quia contra bonos mores,non firmat̄ iuramento.Secus
ubi prohiberetur propter fauorem singularium persona
rum.de quo in c.non est obligatorium.de regu.iu.in vj.
& per Io.de Ligna.hic tangit notata per Bart.in l.si quis
prò eo.ff.de fideiusso.de quo per domi.Anto.in ca.cum
contingat.j̄:de iureiuran.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio dari pote st sine coertione.*
2 *Episcopus solus in sua diœcesi habet merum imperium, & solus in illa dicitur ordinarius.*
3 *Consuetudo dat iurisdictionem.*
4 *Deponi, an possit clericus per iudicem delicti.*
5 *Iudex delicti potest cognoscere, & punire.*
6 *Consuetudo, an possit priuatæ personæ dare potestatẽ excommunicandi.*
7 *Rector, an possit cognoscere delicto sui officialis.*
8 *Pater, an possit esse ordinarius, vel delegatus in causa filij, tam in ciuili quàm incriminali.*
9 *Merum imperium, an possit præscribi, siue quæri per consuetudinem.*

a Clerici. Ad intellectũ hu⁹ c. vide. c. dilectis ꝺ app el. & c. si iudex laic⁹ de sen. excom. in vj. & pe. ꝺ su. in l. j ff. de rei ven. & uide. c. romana. §. j. de appe. in 6. & ibi no.

a Vm contingat. Clerici a super excessibus corã suo
episcopò conueniri debent: non corã his,
quibus seruiunt, nisi consuetudo, vel priui-
legium aliud inducat. hoc dicit. Et in prima consuetu-
1 do. in secunda responsio. secunda ibi: super quo. ¶ † No-
ta, quod videtur dari posse iurisdictionem sine coertio-
ne. quod est singulare secundum domi. Flo. fortè hoc
procedit iurisdictione præscripta ex consuetudine, vt nõ
intelligatur potestas coercendi præscripta nisi aliud ap-
2 pareat. ¶ † Itẽ no. arg. quòd solus episcopus habeat me-
rum imperium in sua diœce. & solus in illa dicatur ordi
narius. de quo. ij. q. vij. si quis episcopus. extra diœce.
uero existens non habet etiam in subditos saluo ta-
men casu clemen. j. de foro compe. ¶ Item no. quòd cõ-
suetudo, & priuilegium parificantur. facit. ix. q. iij. cum
3 scimus. & ĩ. de verbo. signi. super quibusdam. ¶ † Item
no. quòd consuetudo dat iurisdictionem, & ad hoc sæpe
allegatur. facit. l. j. de emancip. liberorum, & licèt hic di
cat de speciali. tamen idem dices de generali, cũ eadẽ sit
ratio. itẽ, qđ hic dicit de indulgentia. intellige de aposto
lica. quia inferior a papa nõ posset priuato dare ordina-
riã. ĩ. co. significasti. & s. de restitu. in integ. c. pe. ¶ Item
no. quòd mercenarij, & seruientes non dicunt esse de iu
risdictione illorum, quibus seruiũt, si illi aliàs non ha-
beant iurisdictionẽ ordinariã, licèt aliàs leuẽ coertionẽ
hẽant, nõ in figura iudicij. vt no. gl. vij. q. j. sicut alterius.
& l. respiciẽdũ. §. pe. ff. de pœnis. ¶ In gl. vt hi. uel dic pce-
dẽs non est bona, quia violat literam. & etiam est contra
textum in l. j. C. vbi de crimi. agi opor. ista secunda etiã
4 non est ex toto bona, inquantum dicit, qđ † non potest
quid deponi per iudicem delicti. quia istud est cõtra tex
tum. in c. sequẽ. ideo dicite, quòd dicto maximè hic stat
propriè, & implicatiuè. quia nedum potest cognoscere
iudex domicilij de delictis commissis intra diœc. sed etiã
de commissis extra. & hoc voluit litera. fateor tamen, ꝙ
5 † etiam iudex delicti posset cognoscere, & punire per ea
quæ habentur in c. j. ĩ. de raptori. & ĩ. c. proxi. licèt execu
tio actualis debeat fieri per iudicem loci, vbi est res sita.
6 vt patet. ĩ. c. proxi. ¶ † In glo. 2. ibi dat inrisdictionem, in-
tellige ordinariam. & etiam illa dare potest priuatę per-
sonæ, vt hic videtur innui. quod alibi non sic expresse re
peritur. an autem possit dare potestatem excommunicã-
di priuatæ personæ. Innocenti. hic videtur uelle, quòd
non. & sic transit Ioan. An. Sed contrarium tenuit in c.
olim. el. iij. ĩ. de restitu. spolia. vbi dicit, ꝙ dũmodo sit cle
ricus, poterit consuetudo dare sibi dictam potestatem. &
illud videtur verius cum potestas excommunicandi cẽ-
seat potestas iurisdictionalis. s. de electio. trãsmissam. c.
dudum. el. ij. an autem possit consuetudo attribuere in-
ferioribus potestatem competentem episcopis, in his q̃
non sunt ordinis. plenè not. in c. accedentibus. ĩ. de ex-
cess. prælato. & aliquid tangit Hic Innocent. ¶ In eadem
glo. ibi dic, ꝙ benè potest habere. supple ex ui consuetu-
dinis. nam aliàs de iure, licèt pater habet in filium pote-
statem coercendi. & similiter dominus super suam fami
liam. facit l. congruentibus. & l. si filius. C. de patria pote
state. & l. sed si quecunque. §. si magister. ff. ad le. aquil.
& ij. q. vij. accusatio tamen non habet potestatem iuris-
dictionalẽ. vt no. glo. vij. q. j. sicut alterius. de quo ẽt hic
late prosequitur domi. Anto. & vide, quod habetur in
textu, & gl. xxxiij. q. ij. placuit. vbi de potestate mariti in
7 vxorẽ. ¶ † An aũt rector possit cognoscere de delicto sui
officialis. plenè habetur in l. senatus. ff. de offi. psi. & in l.
si qs. §. j. ff. de pœnis. & ibi per Bar. & adde etiam, quod
habetur in l. & in priuatis. ff. de iudi. & l. qui iurisdictio-
nem. ff. de iuris. omni. iu. & in l. quinetiã. ff. de arbi. vbi
8 bona gloss. vbi gloss. tractat. an † pater possit esse ordina-
rius, vel delegatus in cã filij, tã in ciuili, quã in crimina-
li: videtur tamen, ꝙ in ciuili esse possit saluo iure recusa-
tionis. facit, qđ no. s. co. in c. ex transmissa. licèt gl. aliter
loquat, & vide gl. iij. q. vij. §. tria. versi. cõmittere. vbi in
delegato, videtur contrariari gloss. l. quoniam. ¶ † Item
adde inquantum Hostien. hic voluit, ꝙ Archidiaconus,
vel alius prælatus excepto episcopo non possit dici ha-
bere territorium, nec consuetudinem hoc possit operari.
nam istud nõ videt verũ per id, quod notauit Innocen.
in c. cum inferior. s. de ma. & obe. vbi concludit de con-
suetudine Archid. posse habere territorium. & cõsequẽ-
ter delinquentẽ in illo subiici iurisdictioni eius: pro hoc
faciat istæ tex. cum simi. & quod habet in l. j. C. de emã-
cipatione liberorũ, nec. ob. rõ Hostien. qa in eadẽ diœ-
ce. non erit nisi vnum caput principale: scilicet Episco-
pus. & Arch. habebit iurisdictionẽ sub episcopo. & sic lo
cus erit pũetioni inter eos. facit, quod not. de offi. ordi.
pastoralis. & in c. cũ ab ecclĩarũ. nisi consuetudo haberet
episcopũ, nõ posse pũenire archiepiscopum in his, q̃ es-
sent suæ iurisdictionis, qa tunc illa esset seruanda argu.
huius textus. nec tamen tunc esset repugnans iuri, quia
Archidia. non haberet principalẽ iurisdictionẽ diœc. sed
9 particularem in loco illo. ¶ † Item adde inquantum hic
tangit Ioan. Andr. an merum imperium possit præscribi,
seu quæri per consuetudinem: nam communis opinio
est, qđ sic. ut plenè notauit Cy. in l. j. C. de emancipatis
libe. & facit, qđ habet ĩ l. viros. C. de diuer. offi. & ap pa.
iudi. li. xij. nec ob. quod habetur a lege. vt ff. de offi. eius
cui mandata est iurisdictio. l. j. quia nõ sequitur, ergo nõ
potest haberi a consuetudine, imò potius oppositum. qa
consuetudo est altera lex. l. de quibus. §. j. ff. de legibus.
nec ob. l. iuris emphyteutici. C. de fundis patri. lib. xj.
quia imò potius facit pro, vt patet ex ibi notatis. per gl.
nam ibi vult, quòd licèt non possit præscribi spatio. xxx.
annorum in casu illius. l. tamen possit spatio. xl. aliæ le-
ges allegatæ per Iaco. de Are. non faciunt ad propositũ,
& intellige, quod possunt præscribi, quando interuenit
scientia, & patientia eius contra quem præscribitur arg.
l. j. & ij. C. de seruitu. & notauit Inno. de offi. ordi. cõque
rentẽ. & per hoc videtur, quòd si agatur de præscriben-
do contra imperatorem. non procedet præscriptio in lo
cis, in quibus non benè potest dari eius, patiẽtia. vt vo-
luit Bart. in l. j. in fine. §. denique. & ibi dixi de materia.
ff. de aqua plu. arcen. dubitat tamen ibi, an sufficiat pa-
tientia papæ vacante imperio. sed potes dicere, quòd
non, secundũ domi. Flo. quia tunc interim caret suo spe-
ciali administratore. ideo non debet procedere præscri-
ptio per id, quod notaui in fi. Imt. in c. olim el j. de resti.
spoliato. & quod no. in cle. j. de rescriptis. & de religio.
do. c. cum venerabilis. facit. ĩ. de præscri. in c. de quarta.

SVMMARIVM.

1 *Forum domicilij, & beneficij potest habere clericus, & an in loco beneficij sortiatur forum.*
2 *Forum sortitur delinquens in loco delicti.*

3 Deli quens

3 *Delinquens in vno loco si in alio habet beneficium, & crimen inducit priuationē, sententia debet fieri per iudicem delicti, sed executio fiet per iudicem loci beneficij. & nu. 5. & 6.*
4 *Sententia per iudicem laicum in causa reconuentionis contra clericum lata, per quem mandabitur executioni, an per episcopum, vel per iudicem secularem.*
7 *Statutum, an possit expresse disponere extra territorium super delictis, & an in dubio trahatur ad delicta alibi commissa.*

Ostulasti per sedem. Habet
duas lecturas, secundum vnam breuiter
hoc intendit. Episcopus [a] delicti, condē-
nat clericum de delicto, sed non priuat
beneficio alibi sito, sed hoc exequet eps beneficij. h. d.
¶ Vel secundum aliā potest sic summari. Episcopus de
licti condemnat clericum etiam priuando ipsum bene
ficio alibi existēte, sed executio realis, id est ablatio pos
sessionis fit, ab episcopo beneficij, hoc dicit, & hæc cō-
muniter tenetur, & est communis diuisio, consultatio,
1 & responsio, secunda ibi, ad quod. ¶ † Nota, quod cle-
ricus potest habere duplex forum: vnum ratione benefi
cii, intellige si requirit residentiam: aliàs non videtur ibi
sortiri domicilium, nisi quo ad potestatem recipiendi
ordines in c. cum nullus de temporibus ordinan. in vj.
aliàs secus, vt in l. libertus. §. sola domus. ff. ad municipa
les. aliud ratione domicilij, an autē in loco beneficii di-
catur sortiri domicilium, tangitur per Inno. ͂j. de priuil.
ex ore. & per Io an. An. de rescr. statutum. §. cū vero. sup
2 gl. lib. vj. ¶ † Itē no. quod quis sortitur forum in loco de
licti, de quo in c. j. ͂j. de ra. ¶ Item no. quod quædam sunt
delicta propter quæ clericus venit priuādus officio, seu
beneficio, vt est homicidiū, furtū, & periurium. ͂s. de iu-
3 di. c. cū non ab homine. ¶ † Item no. q vbi quis deliquit
in vno loco, & in alio habet beneficium, si crimen Indu
cit priuationem, debet fieri sententia per iudicem deli-
cti, sed executio debet fieri per iudicem loci beneficii,
& intellige, quod fiet ad requisitionem pronunciantis.
ar. c. romana. §. contrahentes. versi. sed tunc. lib. vj. eo.
4 titu. secundum Hostien. ¶ † Et ex prædictis no. secundū
abbatem ad quæstionem, an episcopus exequatur sen-
tentiam latam per iudicem laicum contra clericum in
causa reconuentionis, nam videtur dicendum, quod sic.
ad requisitionem iudicis secularis per istum textum, &
prædicta de quo etiam per Io. An. in. c. j. in j. gl. magna
ad fin. ͂j. de mutu. peti. & istud videtur tutius, licèt ali-
qui dicant, quod iudex secularis etiā poterat illam exe
qui in rebus patrimonialibus clerici, de quo ibi tangit.
5 ¶ † In glo. j. ibi: & non super ecclesia. ex hoc habes vnam
lecturam, quod iudex delicti solum pronūtiat super cri
mine, an sit commissum, non autem priuabit eum bene
ficio, sed postea priuatio fiet per iudicem beneficii pro
executione sententię latę super crimine, & idem voluit
glo. sequens, secundum vnum intellectum, sed secundū
alium glo. sequens voluit oppositū scilicet, quod iudex
delicti possit etiam super ecclesia sententiā ferre, & sic
etiā ipsum priuare, & vtraq; lectura videtur posse susti-
neri, licèt domin. Flo. videatur impugnare primam, nam
secundum eum licèt prima posset tolerari quando pœ-
na priuationis ipso iure surgeret ex delicto, quia tūc suf
ficit super delicto pronunciari. l. j. §. j. ff. ad turpil. tamen
quando non sequitur ipso iure, sed venit ferenda per iu
dicem, est dubium, an hæc lectura procedat, quia si peta
tur a iudice beneficii, qđ priuet, poterit opponi de nul-
litate, & si iste erit inferior iudex iudice pronnuciāte su
per delicto: habet remittere ad ipsum pronunciantem,
& sic erit circuitus, contra clemen. auditor. de rescriptis.
Sed certe idem contingeret si lata esset sententia priua
tionis per iudicem delicti, & peteretur executio actua-
lis a iudice beneficij facit, quod no. ͂s. de offi. deleg. pa-
storalis. §. quia vero. & eod. titulo. cum de iure, & ideo
vtraq; lectura videtur pro se stare, & pro secunda etiam
facit iste tex. referendo responsionem ad quæsitum, pro
ut in dubio fieri debet. l. si defensor. §. qui interrogatus.
ff. de interrog. acti. & pro hoc etiā, quia litera dixit exe-
cutio, non dixit priuatio. Item, quia iudex potest etiam
decernere missionē fiendam in res alibi sitas. ͂j. eo. roma.
§. contrahentes in vj. & facit etiam, quod habetur in l.
magis puto. §. illud. ff. de rebus eorum. vbi iudex interpo
nit decretum super alienatione fienda etiam de re ali-
bi sita, facit etiam, quod nota. in c. cum secundum leges
6 ͂j. de hæreticis libr. vj. ¶ † In glo. fina. ibi, vbi delictum
est perpetratum, hoc videtur intelligendum si iudex de
licti hoc requirat, quod facere potest per ea quæ haben
tur in clementi. pastoralis de re iudi. & in c. j. ͂j. de rap. se
cus si non requirat, quia potest puniri per iudicem do-
7 micilij. l. j. C. vbi de crimine agi oportet. ¶ † Vltimo
adde, inquantum Hostiens. tenet, non tenere statutum
disponens, quod si quis offenderit alium, vel tale deli-
ctū commiserit, publicentur eius bona, licèt bona sint
subdita ipsi statuenti, nam istud videtur verum quando
delictum esset commissum extra territorium statuentis,
quia super tali delicto non habet iurisdictionem, ergo
nec per consequens potestatem statuendi super illo, et
si offenderetur subditus statuentis, saluo nisi offendere-
tur in ciuitate confederata, per casum singularem legis
non dubito. ff. de captiuis, & notat Barto. in l. j. C. de
summa trinita. Sed vbi delictum committitur intra iu-
risdictionem statuentis, tunc potest valere, quia super
tali delicto habet iurisdictionem, & hoc quo ad perso-
nas quæ possunt sortiri forum statuentis secus quo ad il
las quæ non sortirentur, vt sunt clerici. ͂s. eo. c. 2. vide,
quod dixi. ͂s. eo. quod clericis, & de constitu. in c. eccle
sia sanctæ Mariæ, ideo tales non includentur in dicto sta
tuto, & sic intelligatur dictum Hostien. facit, quod not.
Ioan. in c. fina. de immuni. eccle. in vj. & ad materiā hu-
ius. c. bene facit, quod nota. Barto. in d. l. j. de summa tri
ni. in penulti, & vltima quæstione principali. vbi tractat
an statutum expresse possit disponere extra territorium
super delictis, & an in dubio trahatur ad delicta alibi
commissa, & ibi etiam tractat, an si delictum sit commis
sum intra territorium statuentis, sententia lata super pu
blicatione bonorum extendat se, ad bona alibi sita de
quo etiam per Ioan. An. in c. cum secundum. de hære-
ti. in vj. & prosequitur etiam do. Ant. hic dicta Barto.
in d. l. j.

[a] Episcopus. ad intellectum huius tex. adde omnes doct. & ibi do. cardi. in clem. 2. §. deniq; q. 2 i fin. de reiu. ubi ista materia a, omnibus. late tangitur.

S V M M A R I V M.

1 *Domicilium duplex potest quis habere, & vbi quis habet duplex domicilium, sufficit, quod a finibus alterius eorum non trahatur vltra duas dietas.*
2 *Dietę vltra quas non debet quis trahi, computandæ sunt a fine diœcesis.*
3 *Iudex si impetratur vltra duas dietas, an valebunt literæ.*
4 *Domicilium sortiri videtur quis vbi habet plures possessiones.*
5 *Leuca quot miliaria continere debeat.*
6 *Literæ impetratæ per laicum contra laicum an valeant.*
7 *Vidua si prætendit se spoliatam potest agere coram iudice ecclesiastico, non requisito seculari. & nu. 11.*
8 *De re feudali an, & quando possit irrequisito domino agi coram iudice ecclesiastico. & nu. 11.*
9 *Exceptio concernens petitorium non admittitur in possessorio.*
10 *Exceptio peremptoria si opponitur contra literas non auditur excipiens.*
11 *Forum sortiri, an videatur quis ex assidua conuersatione, & nu. 13.*
12 *Domicilium primum relinquere videtur, qui secundum adipiscitur.*
14 *Scholaris qui est in loco causa studii an habeat animum ibi perpetuo manendi, & an possit ibi conueniri de contractibus alibi initis,*
15 *Vxor regis eo mortuo dicitur regina.*
16 *Dictio quondam, olim, & iamdudum, quid importet.*

Ex parte

a Miserabi bilis.idem sũmanti hic cæteri doctores, & ad ma teriam hu ius.c.vide c. super q busdã de de ver.sig. & Spe.i ti tu. de iur. omn. iud. §.vn.i pri. & de cõd. iud. adi.§. i.ver.xix.

a EX parte.b. Miserabilis a persona p̃t
laicũ interdicto vñ vi,co
ram in iudice.ecclesiastico cõuenire, etiã
si res subtracta dicat̃ feudalis.h.d.¶Et ĩ pri
ma parte conquestio. in secunda iudicum
instructio.sc̃da ibi,mandamus. prima in tres,nã primo
causæ cõmissionẽ, & rei vocationẽ: secunda ibi, dictus
ponit rei exceptionẽ,& actoris replicationẽ ad illã,ter
tia ibi idem quoq; aliã rei exceptionem, & actoris re-
plicationẽ.¶No.ꝙ etiã vbi agit̃ possessorio incidenter,
potest allegari ius proprietatis,nec erit necesse illud ꝓ
bari ex quo cõcludit̃ in possessorio,& sic attendi debet
cõclusio libelli potiusquã narratio.j̃.de dila.lr̃ę.¶Item
no.ꝙ etiã ꝓpter violentiã complicũ agi p̃ot etiã inter-
1 icto vnde vi,cõtra principalẽ.¶†Itẽ no.ꝙ quis p̃ot habe
re duplex domiciliũ,& interdũ vnũ principale, & aliud
nõ principale,facit.s̃.de ma.& obe.oẽs.& de rescr.in c.
dilectus.el secũdo.¶Itẽ no.ꝙ vbi quis habet duo domi
cilia sufficere videtur,qđ a finibus alterius eorũ nõ tra
ditur vltra duas dietas,vt hic videt̃ probari iuncto mã-
dato Papæ.glo.tñ sentit contra in c.statutũ.§. cũ verò de
rescrip.in vj.sed forte illa glo.non procedat, vel hæc est
2 allegario particularis quæ non ponit ius.¶†Item no.ꝙ
a fine diœce.rei sitè cõputandę videtur dietę. de quo in
c.dilcctus.s̃.de rescrip.& in c.statutum.§. cũ vero.in gl.
3 olim.dicebamus de rescriptis in vj.¶†Item no.ꝙ vbi im
petratur iudex vltra duas dietas,non valẽt literæ,vt hic
dicebatur allegando : sed non est verum secundum ista
tempora,quia imò valebant,dummodo per illas,nõ tra
heretur vltra duas dictas.j̃.de excep.olim. & ꝙ ibi not.
4 ¶†Itẽ no. ꝙ quis uidetur sortiri domiciliũ in loco, vbi
quis habet plures possessiones,& plures redditus.quod
videtur intelligendum, quando faciunt maiorem partẽ
fortunarũ suarum,per id,quod habet̃ in l.ciues. de in-
5 colis libro.x.¶†Item nõ.hic de leuca. nã secundũ ali-
quos continet duo miliaria.sed secundũ Frã.Vercellen
sem tres leucæ faciunt,quinq; milliaria,& sic.xij.leuce
facient.xx. dicit ꝙ tñ secundum diuersitatem locorum
6 sunt maiores in vno loco,q̃ in alio.¶†Item nota,ꝙ lite
ræ impetratæ ad Papã per laicum,ɔ̃ laicũ nõ vñr valere.
nisi faciat mentionem de requisitione iudicis secularis,
& de ei⁹ negligẽtia:& sic facit ꝙlicẽt p̃dicta uerè subsint
si tamen de eis Papa,nõ sit certificatus,non ualeant lite
ræ, ꝙ tenuit Imo.s̃.e.licèt.& seq̃t d. Ant.posses dicere,
ꝙ hæc fuit allegatio partis.de quo.s̃.e.licèt.& c.ex teño
7 re.¶† Itẽ no.ꝙ vbi vidua p̃tendit se spoliatã. & sic agit
possessorio. potest agere corã iudice ecclesiastico. etiẽ
non requisito iudice seculari. ratio,quia tunc censetur
esse de foro ecclesiæ.quo ad habitum. & etiam quo ad
8 actũ,secus vbi agit petitorio.supra co.ex tenore.¶†No.
singulariter casum in quo de re feudali agitur corã iudi
ce ecclesiastico irrequisito dño feudi,scilicet quãdo mi
serabilis ꝑsona spoliata petit se restitui,quod not.pro li
mitatione eorũ,q̃ hñr in c. ex transmissa. & c.verum.su
9 pra.co.& in c.cæterum.s̃.ti.j.¶†Item nota, ꝙ exceptio
concernens petitorium,non admittitur in possessorio.
10 ¶ Item nota† ꝙ si peremptoria exceptio opponitur cõ-
tra literas,non audiatur excipiens.de quo dic,ut hodie
11 habetur in c.j.de lit.contesta.in vj.¶†Itẽ not. quòd ex
conuersandę in loco quis videtur sortiri forũ.de quo. su
pra eod.titu.in c.quod clericis.Vltimo nota argu.quòd
ubi agitur possessorio etiam ab alio, quàm a uidua, &
etiam si super re feudali agatur:non sit necesse agere co
ram domino feudi.Sed certè istè intellectus,non debet
sumi tanquam iuri contrarius. facit quod no.in c.j. de
ętate,& qualitate.libr.vj.¶In glo.j.in fine.& intellige,
quòd ex pacto, vel ex consuetudine mulier debebat lu-
crari donationem propter nuptias.aliàs rediret ad hære-
redes viri,sicut dos ad heredes mulieris.vt ĩ c.fin.de do
11 nati.inter uirum,& vxorem.¶†In glo.andegauen.ibi in
habitauerit, intellige aĩo ibi cõstituendi domiciliũ. nã
aliàs licèt interdũ habitaret,non sufficeret.per id,quod
habetur.in §.sola domus.allegato in glos.nec obstat id,
quod sequitur in glo.& quod etiam hic ponitur in tex-
tu.quia debet suppleri maximè.nam licèt interdum nõ
consueuisset commorari. si tamen res de qua ageba-
tur erat i diœcesi andegauen.illud sufficiebat per id, qđ
12 habetur in c.dilectus filius.el ij.s̃.de rescript. ¶†In ea-
dem glos.ibi desinit esse municeps,& sic videtur, quod
vbi quis adipiscitur alterum domiciliũ, desinat esse de
primo.& sic videtur, quod non habet in duobus locis.
quod videtur contra.l.assumptio.§.j.ff.ad municipales.
vbi quis potest habere duo concilia in duobus locis,sed
respondeo,vt sequitur in glos.tamen responsio gl.vide-
tur vera in casu,scilicet in senatorem propter excellen-
tiã dignitatis,sed in alijs videtur, ꝙ non desinat esse,et
quo ad munera.& hoc quando diuersa sunt domicilia.
vt quia vnum est domicilium originis,aliud habitatio-
nis,vel aliud ratione maioris partis fortunarum.sed, an
domicilia eiusdem speciei in diuersis locis esse possint.
dic,vt ĩ l.assumptio.§.iuris ad mu.& l.eiusdẽ.§.j.& §.fi-
13 na.j̃.co.ti.& c.is qui de sepul.in vj. ¶†An autem sortia
tur quis forum in locum,vbi q̃s assiduè conuersat̃, licèt
aliàs ibi non habet domicilium, nec maiorem partem
fortunarum.Innocen.hic uoluit,ꝙ sic.per.l.ij.C.vbi se-
natores,vel clarissimi.& istud etiam tenuit Bart. ibi. sed
Ioan.An.hic dicit,quod illa. l. facit pro dicto Inno. in-
quãtum ibi habetur alternatiua in altero mẽbro textus,
sed cõiter secũdũ cũ habet̃ ibi copulatiua.& sic etiã po
suit glo.in c.dilectus.el.ij.s̃.de rescriptis. & tunc non fa
cit pro Inno. domi. Anto. transit cum dicto Innocen.
similiter do.Flo.dicit tamen Flo.illud verum. nisi ex ali
quibus coniecturis appareat,quod non haberet animũ
14 ibi ꝑpetuo manẽdi. aliàs secus.Exemplũ ponit in† scho
lari,qui est in loco causa studij,& sic verisimiliter tempo
raneæ,& ideo non poterit conueniri pro cõtractibus ali
bi initis.vt no.s̃.c.qđ clericis.secus esse in alio contra.
do.Flo.facit.l.ij.C.de incolis.libr.x.inquantum ponitur
implicatiua nec.& sic ibi parificat scholarẽ, alij,vt Cy.
in dicta.l.ij. tenet contra Inno. & respondet ad.l.illã. ꝙ
illa debet intelligi quando assiduè conuersatur, scilicet
per decennium.per dicta l.ij. C.de incolis.& pro ista fa
cit:q̃a vna lex declaratur per aliã.l.nã, sed & posterio-
res.ff.de legi.& sic cum non declaratur ibi,quando dica
tur assiduè conuersari. debet intelligi, & declarari per
dictã.l.ij.de incolis.quando per decennium conuersa-
tur.facit,qđ dixi ĩ c.ꝙ clericus.s̃.e. & ista pars vr̃ tutior.
saltẽ tenẽdo,ꝙ scholaris in loco studij non possit conue
niri de cõtractibus alibi initis.prout cõiter tenet̃.vt pa-
tet ex notatis in ca.ꝙ clericis.& per Bar.in l.hr̃s absens,
§.j.ff.de iudiciis.¶In gl.litigiosam ibi coram ordinario.
quasi in delegato non sufficiat,sed contrarium tenẽt do
cto.maximè Innocenti. quia etiam in delegato fiet cõ-
putatio dictarum à loco vbi res est sita, quia licèt aga-
tur interdicto, quod est personale, l. j. §. interdicta. ff.
de interdi.tamen,q̃a est in rem scriptum,vt ibi fiet cõ-
putatio a loco diœce.vbi est sita res.sicut,quando agitur
reali.s̃.de rescr.dilectus el 2.& sic tradit domin.Anto.&
do.Flo.sed certè interdictum,vnde vi,est merè persona-
le.& nõ est in rem scriptum.l.cũ a te.ff.de vi, & vi ar.&
ideo non vr̃ bona rõ Innocen.sed fortè p̃ot saluari dictũ
eius,q̃a licèt sit merè personale,tamen cũ eo concurrit
rei vendicatio.quia si spoliatus agat rei vendicatione cõ
tra spoliantem,non potest referri sibi q̃õ de domino. l.
si q̃s emptionis.§.sed hæc super illis.C.de p̃scri.xxx.an-
norũ.& ideo propter cõcursum actionis realis trahit ad
illa,vt fiat computatio sicut in reali.arg.l.qui fundũ. §.
si tu ex parte.cum ibi notatis.ff.ad leg.falci. & quod di

xi.q̄.co.si clericus. & istud procedit secundum hæc tem
pora.hodie vero secundum gl. etiam in reali attendi de
bet locus domicilij.de rescrip.statutū.§.cum vero.in gl.
olim dicebamus lib.vj.Sed d.Flo. tenet,qđ etiam hodie
electio est actoris,an cōputenť a loco domicilij. an a lo
co rei sitę.& etiam de iure antiquo secundū eū idē erat.
sed istud vř contra mentē huius textu s. & ꝯ c. dilectus.
el ij.de rescrip.Forte de iure potest dici, ꝙ ius antiquū
in hoc non sit correctum,ex quo expressè,non reperitur
correctio.per decre.cum expediat.de electio.in vj.& q a
in decreta.nonnulli.de rescri.est verbum trahatur.sicut
est in decreta.statutum.& tamen illud verbum trahatur
intelligitur de diœc.domicilij. quādo agebať personali.
& de diœce.rei sitæ,quando agebatur reali, vt dicto c.
dilectus. ergo eodem modo intelligatur hodie verbum
trahatur,positum in dicto c.statutum. argumento nota-
torum in clementina statutum.de electioni.& in Auth.
de filijs ante dotalia instrumenta nat.§.j.¶In gl.fin.ibi,
quæ incipit exceptionis. hodie habetur, vt lit. conte-
st.1.in vj.& dic vt ibi, & adde etiam quod habetur in c.
ij.ibi sequenti.¶†In ead. glo.ibi,appellatur mulier &c.
sed certè hic in principio,non simpliciter appellatur re-
gina.sed quondam Regina.tamen glo.dicit verum.quia
etiam simpliciter Regina potest appellari, quia retinet
dignitatem,donec remanet vidua:vt in iuribus allegatis
in glos.& l.fina.C.de bonis mater. & licèt dicat quon-
dam,non habet obstare: quia iste dictiones olim,quon-
dam,& iandudum designant tria tempora. & sic etiam
tempus præsens.vt nota.in l.nec emptio.ff.de contrah.
emptio.& per Bar.in l.j.de ope.no.nun.vbi dicit instru-
mentum.nō redargui de falso. licèt notarius scripsit Pe
trus quondam Martini, licèt pater sit viuus.

S V M M A R I V M.

1 *Iurisdictio est quid incorporale.*
2 *Res ecclesijs acquisitæ,non debent ad alios vsus conuerti.*
3 *Relictum,& collatum qualiter differunt.*
4 *Inuasores rerum ecclesiæ sunt excommunicati: non tamen sunt ipso iure excommunicati.& nu.5.*

a Conquestus. Laici[a] vsurpātes iu
ta ecclesiarum ve-
lut sacrilegi per iudicem ecclesiasticum
compescuntur.h.d.¶Et primo querela
Episcopi,secūdo iudicum datio.quā pri
mo iustificat.secunda ibi.cū autē.¶No.
primo,ꝙ Episcopus bononiensis habet iurisdictionem
temporalem in quibusdam castris,& uilis diœce.bono
nienfis,& ista dicuntur esse præcipuè castrum centi.&
plebis.¶Itē no.ꝙ iurisdictio dř quasi possideri. & sic nō
propriè.& est rō.quia iurisdō est quid incorporale.sicut
& alia iura.insti.de re.corpora.& incorpo. §.j.incorpo-
ralia asit propriè non possidentur, sed quasi. l. seruus.§.
incorporales.ff.de acqui.re.do.facit quod habeť.supra.
2 ti.j.c.si.¶†Itē no.ꝙ acquisita ecclesijs, nō debēt ad alios
vsus conuerti.facit ī.de reli.domi.in c.ad hæc.& de cō-
se. dist.j.ligna.& c.vestimenta.¶Et no. ꝙ collata eccle-
sijs,videntur in dubio collata pro remedio peccatorum.
& sic debent iudicari tanquam de pijs causis. probatur
3 in c.pontifices.xij.q.iij. & ī.de testa.requisiti. ¶ † Item
no.differentiam inter verbum collata,& relicta. nā pri-
mum respicit collationem factam in vita sui relictū fa-
ctum in morte.l.j.in fi.ff.de tabulis exhibendis. & alio
4 etiā modo potest quæri. puta ꝑ permutationē. vel vsu-
capionem.l.traditionibus.C.de pac. ¶†Itē no.quòd in-
uasores rerū ecclesiæ,sunt excōicādi, & sic nō sunt ipso
iure excōicati.Et no.quòd appellantur etiā sacrilegi, &
de multiplici sacrilegio no.Io.an.ī.de sen.exc.cum pro
causa.¶In gl.j.in fi.glo.bene dicit in se.sed nō relata ad
text.qui loquitur de temporali iurisdictione. & ideo ex
pone,id est quo ad potestatem cognoscendi, sententian
di,& exequendi.¶†In gloss.fi.ibi non sunt excommu-
nicati ipso iure. hoc verum,quando committitur sacri-
legium in rem ecclesiæ.secus,quando in personā eccle-
siasticā,vt qñ verberatur clericus.& idē si in ecclesiā cū
incēdio,vel destructione, seu effractione. vel in ipsa ec-
clesia aliquis opprimatur. ī. de sen.excom. conquesti.
& c.cum pro causa.& c.nuper.secus si sine prædictis ali
quis accipiat librum,vel calicem incautè dimissum. q a
tunc non est ipso iure excommunicatus. infra. de fur.c.
fi.nam ibi nihil de absolutione mandatur.

S V M M A R I V M.

1 *Expressio nominis proprij non impedit,quominus rescriptum respiciat successorem vniuersalem,quando impetratio fit contra prædecessorem nomine ecclesiæ.*
2 *Priuilegium concedi potest,vt quis in certa prouincia non conueniatur, sed tale priuilegium non prodest ei,qui promisit soluere, vel respondere in dicto loco,& quid comprehendat tale priuilegium.*
3 *Conueniri potest quis in loco domicilij,& in loco destinatę solutionis.*
4 *Debitor etiam ecclesiæ tenetur ad soluendam sortem cum expensis moderatis,& cum congrua satisfactione damnorum,cessante tamen vsura.*
5 *Expensę,& damna qualiter differant.*
6 *Priuilegium generale comprehendit etiam clericos.*
7 *Clausula,& quidam alias,in priuilegijs apposita,quid importet.*
8 *Locus non attenditur vbi verba contractus fiunt inita quo ad sortiendum forum,sed locus destinatę solutionis.*
9 *Creditor habet optionem conueniendi debitorem de certo loco dare promisit coram iudice loci,vel domicilij,& vtrum si eligit vnum iudicem, & postea lite pendente recurrat ad alium perdit causam.*
10 *Expensę factę in lite, quomodo probabuntur, an per iuramentum, vel per testes.*
11 *Interesse,an &,quando probetur per iuramentum, & quando probari debeat per testes.*
12 *Clericus non potest in iudicem etiam ecclesiasticum consentire, sine sui iudicis licentia.*
13 *Statutum etiam factum a laico si est generale, & inducit priuilegium,sine commodum comprehendit clericos.*

Dilecti filij.i. & a. Priuilegiatus, vt
non teneatur re
spondere,nisi in certo loco.si alio responde
re, vel soluere promittit. ibi poterit conuę
niri. hoc dicit. ¶ Et primo ponit querelam actoris,quæ
continet causę commissionem,& rei exceptionem.secū-
do ponit mandatū factum reo cū cōminatione, & pro-
1 uisione si nō pareat.secūda ibi,mandamus,¶†No.ꝙ ex-
pressio nominis proprij non impedit, quominus rescri-
ptum respiciat successorem vniuersalem qñ impetratio
fit cōtra prædecessorē nomine ecclesiæ.facit.l.annua.ff.
de annuis legatis.& qđ no.Inn.ī c. significasti. de rescri.
2 ¶†Itē no.ꝙ ꝑ priuilegium cōcedi potest,vt quis in certa
prouintia non conueniatur. ¶ Item not. ꝙ tale priuile-
gium,non prodest illi,qui promisit soluere, vel respon-
dere in dicto loco.¶Et ex hoc etiam no.quod tale priui
legium solum videtur comprehendere casum,qñ de iu
re speciali.& non de iure cōi poterat in dicto loco cōue
niri.¶Et ꝑ hoc ēt no.ꝙ priuilegiū ī dubio dēt intelligi,
vt lędat quāto minus possit.facit,quod habetur.s̄. de cō
3 suc.cū dilectus.¶†Itē no.ꝙ in loco domicilij,& in loco
destinatæ solutionis pōt quis conueniri,nam,& ibi cēse
tur fore contractum,vbi destinať solutio. l. cōtraxisse.ff.
de actio.& obli.& similiter idem vř de loco vbi promi-
4 sit rñdere.de quo vltimo diceť cum gl.¶†Itē not.ꝙ de-
bitor etiam ecclesiæ tenetur ad soluendam sortē cū ex-
pensis moderatis,& cū congrua satisfactione dānorum
5 cessante tū vsura.¶Item no.differentiam inter exp[…]s
&

a Laici idē summarīr hoc certo Doc.& intellectū huius c.vt d. Old. in cōs.8 o. & hæc d. Fel. & d. And Sicu.

6 & damna.de quo in c.nr̃a.j̃.de iniurijs.¶†Vltimo no.q̃ priuilegium concessum anglicis competit etiã clericis anglicis.& sic facit, q̃ & clerici sub generali priuilegio
7 includantur.quod est notandum. ¶† In gloss.j.in fine. nec ob.d.c. significauit. quia ibi etiam antecessor non fuerat expressus nõ rescripto. sed veniebat sub clausula generali quidem alij.hic autem antecessor erat expressus in rescripto.Item non ob.c.quoniam abbas.de offic. dele. q̃a loq̃r in iurisdõne, quæ sic nõ respicit ecclesiã, sicut cõtractus factus in vtilitatem ecclesiæ. ideo ibi nõ transit ad successorem, quando nomen proprium fuit exp̃ssum.& licet hic exp̃sse nõ dicat, q̃ cõtractus fuerit fact⁹ p̃ vtilitate ecclesiæ.tñ sic oportet intelligi.nã aliàs nõ teneret successor.j̃.de sol.c.j.& iõ nõ traheret rescri ptũ tũc ad successorẽ.¶In gl.2.ibi renũtiasse. intelligit. sentit gl.vnum intellectum in decre.scilicet,q̃ promissio de qua in litera fuerit facta post cõcessionem indulgentiæ,seu priuilegij.nã ex quo illã tũc facit.videtur renuntiasse indulgentiæ præambulę.¶ Sed aduerte.quia alius est intellectus,quòd etiam litera intelligitur,q̃n promissio præcessit priuilegium,seu indulgentiam. cũ litera indistinctè loquatur. & sic indistinctè videat̃ intelligẽda. xix.di.si romanorũ.& tũc oportet dici, q̃ alia sit rõ q̃re nõ hẽt locũ indulgẽtia,videlicet,q̃a volũtariè sortit̃ forũ in loco,vbi soluere promisit.iõ ad talẽ casum nõ extẽdit indulgẽtia,sed ad casum q̃n inuitus trahi poterat a loco sed tũc surgit dubiũ,q̃d si hẽat domiciliũ in anglia,& ẽt habeat domiciliũ in frãcia fortè, q̃a ibi hẽt maiorẽ partẽ fortunarũ.an tũc poterit ibi cõueniri videretur, quod nõ,p̃p dictã indulgentiã ex quo & facto volũtario, nõ sortit̃ forũ in Frãcia.sed Inn. & seq̃t Host.& cõiter doc. tenẽt cõtrariũ. q̃a ex quo,põt tũc in Frãcia cõueniri de iure cõi coram ordinario, eadem rõne debet ibi, posse conueniri contra delegatos,arg.istius tex. & sic priuilegium,non trahet̃ ad casum illum,vt nõ deroget iuri cõi & minus lædat,quã possit ar.c.causam q̃. de resc. & supra de consue.cũ dilectus.& s̃m hoc priuilegiũ operabit̃ solũ,q̃n q̃s traheret̃ p̃ l̃ras apostolicas extra angliam ad locũ,vbi de iure cõi.aliàs nõ sortit̃ forũ. nã tũc nõ poterit cõueniri virtute priuilegij,nisi in literis fiat mẽtio de priuilegio.p̃ ea quę h̃nr̃.s̃.de rescr.cum ordinẽ, & istud dictum est valde notabile. & ex isto surgit etiã tertia rõ ad tex.sicut patet intuenti.& licet Doct. cõiter trãseant cum hoc dicto,tñ non bene p̃batur clarè per istũ tex.& prima facie videret̃ oppositũ.q̃a ex quo priuilegium est simpliciter concessum.vt anglici, nõ possint trahi extra prouinciam:videretur intelligendum etiam simpliciter, & indistinctè. & sic etiam vt non possent trahi ad locũ ad quem de iure communi poterant trahi ante priuilegium,tñ pro restrictione prædicta satis facit rõ prælle gati.c.cum dilectus.¶In gl.iij.ibi,respondere. hoc procedit,quando connenitur coram delegato.q̃a tũc in effectu agit̃ de iurisdictione,non declinanda. ideo pactũ de respondendo in loco,tunc operat̃.secus si conueniretur corã ordinario:q̃a tunc ageret̃ de iurisdõne prorogãda.io tũc locus eẽt pœnitentiæ ante lit.conte.l. si conuenerit.ff.de iu.om.iu.& no.in c.j. supra de iud. vbi autẽ quis promisit soluere in loco,tũc bene potest,ibi conueniri coram ordinario,& coram delegato: q̃a censet̃ ibi, contractum rõne destinatæ solutionis.l. cõtraxisse.ff.de
8 act.& obli.¶Et no. diligenter, q̃ tunc attenditur locus, vbi verba contractus sunt inita quo ad sortiendum forum.sed locus destinatę solutionis, per d.l. contraxisse. sed quo ad solennitatem adhibendam in contractu inspicitur locus,ubi celebratur ipse contractus, & sic vbi verba proferuntur.l.si fundus.ff.de euic.de quo in l.h̃st §.fi.ff.de iud.& in l.iij. de bonis autoritate iudicis pos-
9 sidẽdis.¶In gl.domicilium in fi. Et aduerte, q̃a s̃cd̃m aliquos,si vnum iudicem elegit, & postea pendente lite recurrat ad alium,debet perdere causam.l.j.in fin.C.de assertione tollen.& facit,quod no.glo.j̃.de purga. ca.cũ dilectus.sed certè licèt Ioan.an.sic trãseat,cõiter tñ tenetur cõtrariũ.q̃a d.l.j.in fi.ponit casum spãlẽ fauore liber
10 tatis.vt no.gl.& Innocen. s̃. de rescrip.ex tenore.¶† In glos.fi.Ibi expensæ probabuntur,intellige factæ in lite. nam aliæ factæ ante litem petentur,vt interesse.j̃. de fideiuss.peruenit. & c.constitutus.& sic aliter quam per sacramentum probabunt̃.dicit tamen hic do. Flo. q̃ istud debet intelligi de probatione possibili.nam expensæ factę,& dãna quæ istæ pateret̃ intinere in hospitijs, & similibus,non de facili possent probari per testes.ideo iudex arbitrabitur quæ probatio sufficiat.allegat notata. s̃. de elec.vt præteritę,& facit, q̃d habetur in l.vna. C. de sentẽtijs q̃ pro eo,q̃d interest prose.& quod.j̃.tangit gl.
11 ¶†In ea.gl.ibi per dolũ,seu violẽtiã.No.bñ,q̃ nõ solum vbi interesse venit propter violentiam,vel rapinam,sed etiam vbi uenit propter dolum probari potest per iuramẽtũ.& hoc et uoluit gl.in §.nõ solũ.insti.de verbo.obl. & in l.minimis.ff.de in litem iurando.Secus:q̃n propter culpam.nec ob.id, q̃d dixit gl.de prob.vt fiat per testes, q̃a hic agitur de actione arbitraria ratione loci, vt in §. p̃terea quosdam.insti.de act.q̃a licèt per hoc sequatur q̃ haberi debeat ratio interesse,ut ibi patet.non tamen sequitur,q̃ semper probatio fieri possit per iuramentum
12 ¶†Extra glossas tene menti præcipue, q̃ licèt expresse non possit clericus etiam in iudicem ecclesiasticum consentire sine sui iudicis licentia.tamen secus est, quando tacite prorogat iurisdictionem ratione cõtractus, vel delicti,quia tunc immediatè surgit prorogatio a iure,licet propter factum hominis contrahentis,vel delinquentis ideo tunc non requiritur licentia sui iudicis, & ad hoc
13 sępe allegatur iste tex.¶†Vltimo adde, quia per istum tex.& per id,quod no.Ioan.Andre.de offi.deleg.c.fi. in vi.in verbo districtu.dicit do.Ant.q̃ statutum etiam factum a laico,si est generale, & inducit priuilegium seu commodum,includit etiam clericos.& sic facit,q̃ si statuto cauetur, quòd extantibus masculis fœminæ non succedãt,quòd etiam habeat locum in clerico masculo nisi statutum expresse aliud disponat,vt est in ciuitate Bononiensi,de quo etiam per eum. supra eo. q̃ clericis. vbi recitat lapũ.& Io.de Lignco idem tenere.& d. Petr. de Anc.sed re uera iste tex.hoc non probat,quia loqtur de priuilegio concesso a Papa,& sic a persona ecclesiastica. dictum tamen Ioan.Andre.in d.c.fi.inquantũ loquitur de pactis initis inter dominos temporales.bene facit,sed illud dictum ibi non probatur, quia nõ loquit̃ de talibus pactis: sed de conseruatore dando a Papa. & contra illud facit c.ecclesia Sanctæ Mariæ.de consti.sed oportet respondere,si teneremus dictum Io.And.& do. Ant.q̃ ibi specialiter disponebatur super rebus ecclesiæ vel personis ecclesiasticis. sed hic genere. hęc tñ r̃nsio, non videtur multum tuta per notata in c.fi.per Io.And. de immu.eccle.in vj.Et forte de iure istud non procedit:tamen propter autoritatem doctorum forte seruaretur in practica.& facit etiam pro hoc dicto quod notauit Io.An.in ti.de consti.§.j.ver.si.Et not.in viij.ratione. Et adde etiam pro materia decret. quod habetur in cle. vltima.de procu.

SVMMARIVM.

1 *Citatio fieri debet ad instantiam partis.*
2 *Iudici non suo potest priuatus laicus per consensum se subijcere, & illum facere sibi iudicem.*
3 *Dictio fortè,non semper est nota dubitationis.*
4 *Episcopus diœcesanus clerici,an posit habere ratam sententiam ab alio iudice non suo latam.*
5 *Sententia nulla,si per partes approbetur,non valebit,vt sententia, sed vi pacti.*

Significasti

a Ignificasti nobis. Clericus a si
ne diœcesani
licentia, non põt se submittere iurisdictio
ni non sui iudicis.h.d. ¶ Et est cõis diui-
1 sio.secunda ibi inqsitioni. ¶ † Not.ꝙ cita-
tio fieri dẽt ad instãtiã partis.nã aliàs nõ vr̃ valere.vt hic
vr̃ probari a cõtrario sensu.&, q̃a iudex nõ dẽt imparti
ri suum officium nisi petitum.l. iij. §. hoc autem. ff. de
dam.insec.& facit,quod no.Bar.in l.si finita.§. iulianus.
ff.de dam.insec.& quod hẽtur.s̃.de elec. innotuit ad fi.
2 ¶ † Item not.quod priuati possunt per cõsensum se subij
cere iurisdictioni iudicis non sui , & illũ facere sibi iu-
dicẽ.Et no.ꝙ hoc procedit in laicis,secus in clericis,qui
non possunt consentire in iudicem non suum,nisi sit per
sona ecclesiastica.& nisi intercedat cõsensus sui epi.&
ꝑ hoc vr̃,ꝙ nõ sufficiat ꝯsensus Iferioris ab epo ẽt si pos
sit de cã cognoscere. & hoc tenet hic Egidius.itẽ secus
in laicis quo ad spiritualia,& quo ad sacramẽta.vt ĩ. de
parochijs nullus.& ĩ.de pę.& remi.in c.oĩs.& qđ no.ĩ.
3 de sponsa.impuberũ in c.ij. ¶ † Item not.de ista dictione
forte,q̃a non est nota dubitationis.de quo.s̃. de procu.
ratœ.& ff.de arbi.l.fi.duo. ¶ In glo.fi.ibi,q̃a nõ tm̃ deli-
quit.supple. q̃a qñ cõsentit in iudicem laicum,offendit
vniuersalem iurisdictionem ecclesiasticam ipsam dere-
linquẽdo. sed hic non offendit iurisdictionẽ vniuersalẽ
ecclesiasticam ex quo recurrit ad iudicem ecclesiasticũ,
4 licèt non suum. ¶ † In ea.gl.ibi habeat eam ratam. & sic
uult glo. quòd eps̃ diœcesanus ipsius clerici possit habe-
re ratam. & sententiam ab alio iudice non suo latam,
qđ videtur limitare glo.in c.j.& ij.viij.q.ij.quando ille
qui tulit sententiam habuit spem in ratificatione fien-
da.sed cõiter tenẽ cõtrariũ.q̃a ex quo sñia est nulla ex
defectu incõpetẽtiæ. & sic ex defectu ꝑtãtis,nõ põt ratifi
cari.vt notauit Inno.s̃.de offi.dele.ꝑudẽtiã.& glos.in l.
ij.C.de iure fisci lib.x.Secus, qñ sentẽtia esset nulla ꝑꝑ
defectũ cõsensus ratificantis,vt q̃a lata esset iudicio agi
tato cum falso procuratore.l.licèt.ff.de iudi.& s̃. de pro
cur.in nostra.dicit tamen hic do.Flo.quod forte episco
pus suus poterit sibi præcipere in pœnam , qđ pareat
sententiæ.& hoc modo quãtum ad effectum ratificabit,
5 & sic possit saluari glo. ¶ † In ea.glo.ibi videtur habere in
se tacitum pactum:hoc cõmuniter non tenẽ.q̃a ex quo
sententia est nulla propter defectũ potestatis.nullo mo-
do valet . Fateor tamen, quod si partes post sententiam
latã illã approbẽt.licèt nõ possint facere,ꝙ valeat,vt sen
tentia,saltẽ vi pacti valebit.l.ij.cum ibi notatis.C. cõmu
nia vtriusque iudicij.& hoc modo posset saluari gl. ¶ In
ea.gl.ibi sicut acceptilatio.hoc verum quando acceptila
tio peccat in materia,vt q̃a interponitur ad tollendam
obligationem inductam a iure gentium,puta ex emptio
ne,uenditione , & similibus, de quibus in l.ex hoc iu-
re.ff.de iusti.& iure.nam tunc acceptilatio non tollit ip-
so iure,sed ui pacti.& sic habet tunc in se tacitum pa-
ctum.secus ubi peccaret in forma.ut , q̃a non procede-
ret interrogatio.quia tũc Oĩno est nulla, & q̃d sit acce-
ptilatio habetur insti.quibus modis tollitur obliga.in §.
est aũt. ¶ In e.gl.in fi.necob.c.ij.s̃.tit.j. q̃a ibi loquiẽ qñ
iudex ecclesiasticus delegat causam laico contra cleri-
cũ . & aliud est delegare,aliud iurisdõnẽ ꝓrogare.nã de
legatus fungitur vice delegantis.& de ipso delegato ap
pellatur ad ipsum delegantem. sed ille in quẽ facta est
prorogatio nititur ex iure proprio licèt prorogata: ideo
non potest , tunc cognoscere contra clericum . Item
ab ipso appellatur ad eius superiorem laicum . quod
non contingit in delegato.ideo longa est diuersitas in-
ter casus prædictos.Item non ob.ĩ.c.postulasti.& c.dile
cti.quia ibi loquitur ,quando contrahendo , vel delin-
quendo in territorio iudicis non sui,clericus tacitè con
sentit in iudicem non suum. quia tunc immediate a iu
re subijcitur illius foro. hic quando expressè vellet in
non suum iudicem consentire,quod non potest sine li-
centia sui iudicis.ibi vero secus.

SVMMARIVM.

1 *Citatio debet fieri ad instantiam aduersarii.*
2 *Citatio inducit præuentionem iurisdictionis.*
3 *Citatio frustatoria non perpetuat iurisdictionem.*
4 *Forum mutare non potest præuentus per citationem,licèt postea sit factus alterius iurisdictionis.*
5 *Conueniri potest reus in loco domicilij, quod habebat tempore contractus, licèt mutauerit domicilium.*
6 *Laicus conuentus coram iudice seculari, si efficitur clericus, an iudex secularis possit contra eum procedere.*

a Roposuisti nobis. Si citatus ,
ad causam
postea mutat forum:in causa illa coram
primo iudice respondere cogetur. h. d.
¶ Et est communis diuisio.secũda ibi por
1 10. ¶ † Not.primo,ꝙ citatio debet fieri ad instantiã ad
uersarij.& cautum est etiã in actis facere scribi. de quo
2 etiam s̃.c.proximo. ¶ † Itẽ no.ꝙ demum per actum ci-
tationis videtur Induci præuentio iurisdictionis.vnde li
cèt sit dubium,an actus alius citra citationem inducat
perpetuationẽ iurisdictionis . de quo in c. licet vndiq;.
de offi.dele.tamen in præuentione videtur, quòd requi
3 ratur citatio. ¶ † Item no. quòd ita demum citatio indu
cit præuẽtionem,si sit legitima.& sic facit,quòd frustra-
toria citatio non perpetuat iurisdictionem. ad idem. s̃.
de elec.bone.el ij.ad fi.& C.de statu defunctorum si pa
ter. & sic facit ad notata per glo.in c.cum plures.de offi.
deleg.lib.vj.in glo.fi.de quo etiam.ĩ.de offic.dele.c.ve-
nerabilis.non intelligas tamen legitimæ.idest tribus ędi
ctis,seu citationibus , vel vna peremptoria. quia sufficit
vnica citatio etiam non peremptoria quo ad præueniẽ-
dã iurisdictionem , & etiam quo ad perpetuandam,s̃m
communem opinionem per istum text.qui vnicam tan
tum videtur requirere,& glo.in cle.j.de iudi.in verbo ci
tationis. & pro hoc etiam , quia satis datur ingressus ad
exercitium iurisdictionis etiam per vnicam citationem,
ergo debet sufficere.facit,quod no.Bar.in l. si pluribus.
ff.de leg.j.& pro hoc etiam faciat, quia licèt quo ad ali
quos actus expressatos in iure requiratur trina citatio ,
vel vna peremptoria , tamen aliàs sufficit vnica, etiam
non peremptoria.vt not.per Inno.& Io.and.in c.consu-
luit.s̃.de offi.dele.& ĩ.de accu.ad petitionem.& per gl.
24.q.3.de illicita.& per Bar.in l.cõsentaneum. & auth.
4 qui semel.C.quomodo,& quando iudex. ¶ † Item not.
ꝙ vbi quis est præuentus per citationem non potest de-
clinare forum,licèt postea sit factus alterius iurisdictio-
nis,intellige etiam si desierit esse de prima iurisditione ;
nam aliàs non fuisset dubitatio si fuisset accumulatio
fori,non subtractio. ¶ Vlt. no.ꝙ qñq; quis ꝑtendit ius re
uocandi forũ. i.declinandi ipsum forũ interdũ vero ꝑtẽ-
dit ius reuocãdi domũ.vt ĩ.c.proximo. ¶ Adde dictis Io.
And.inquantum soluit contraria ante glossas,quæ videẽ
tur velle,ꝙ priuilegiũ superueniens habeat prodesse.&
dicit,qđ illud est,q̃a priuilegium est ꝑuẽtũ. & sic ẽt di-
cit hic do.Ant.nam nõ videtur perfecta respõsio per id,
ꝙ hẽtur in l.spadonẽ.§.scire.de exc.tuto.& l.qui aũt.ff.
si q̃s cautio.iõ potes dicere,qđ vbi ex facto cõuẽti suꝑ-
uenit priuilegiũ,tũc nõ ꝓdest.ita hic secus vbi absq; fa-
cto suo suꝑuenit priuilegiũ.facit,qđ no.in d.l. q̃ aũt. &
5 l.si q̃s postea.ff.de iudi. ¶ † Itẽ adde,q̃a Bar.in l.iuris or-
dinẽ.C.de iurisd.om.iud.ꝑ illũ tex.quẽ dicit nõ esse ali
bi.dixit,ꝙ licèt q̃s mutet domiciliũ,qđ habebat tẽpore
cõtractus,licèt ibi nõ cotraxerit,sed alibi licèt mutet an
te aliquã præuentionẽ,tñ nihilominus poterit in tali lo
co in

a Cleric Addꝰ ad materiã huius text. Barto Pau.de Ca. & nouissime do. Al. de Imol.in l.j.§. actus operis.ff.de noui oper. nun.

a Si citat⁹. ad materiã huius text. vide dom. Alexan. de Imo.in l.si sumptio.§. filius.ff. ad munici. & hic dom. Fely. & do. Andr. sicu.

co in quo habebat domicilium tempore contractus cõ
ueniri, quod est singulariter notãdum.tamen do.Ant.
hic tenet cõtrariũ per istũ tex.& uidetur intelligere illũ
tex.in in l.iuris ordinẽ.qñ ibi cõtraxisset,& sic etiam vr̃
ibi intelligere Cyn.sed certe secundum hoc,litera ibi
debuisset dicere,quod potest conueniri ubi habet do-
miciliũ,vel ubi contraxit,non autem debuit dicere ,put
dixit quod conuenitur,vbi habet domicilium , vel ubi
habuit tempore contractus.Nõ ob.iste tex.tenẽdo opi.
6 Bart.quia deberet limitari per illum.¶†Vltimo quan-
do laicus conuentus coram seculari efficitur clericus,
an possit secularis iudex procedere contra eum, dic ut
plene.no.in c.i.supra.de obli.ad ratiocinia.per Ioã.An.
& per Bar.in l.j.ff.de pęnis.

SVMMARIVM.

1 *Forum sortitur, quis multis rationibus.*
2 *Communis patria dicitur esse apud sedem apostolicam, siue in curia romana.*
3 *Respondere,an compellatur quis in loco communis patrię.*
4 *Iurisdictio iudicis vbi potest elidi per exceptionem,si non allegatur exceptio tenebit processus.*
5 *Ius reuocandi domum debet proponi ab initio,& qualiter.*
6 *Forum an sortitur,quis ratione delicti.*
7 *Iudex delicti vel contractus,an possit existentem extra teritorium distringere aliquem.*
8 *Si renuntiatur priuilegio fori habet locum remissio.*
9 *Domicilium habitationis est proprium,& naturale forum.*
10 *Conueniri,an possit quis in loco originis propriæ uel paternæ.*
11 *Forum sortiri debet quis in loco, vbi res est, etiam si sit mobilis.*

ICèt ratione delicti. Clerico in romana curia cõ
uento non competit declin atoria fori, posset
tamen sibi ex causa competere ius reuocandi domum.
hoc dicit.¶Et primo ponit quatuor modos sortiẽdi fo-
rum,secundo adijcit quintum cum modificatione.se-
1 cunda ibi quia tamen.¶†No.quatuor modos sortiẽdi
forum scilicet ratione cõtractus delicti domicilij,& rei,
de qua agitur reali actione.Et no.etiam quintum mo-
dum.scilicet ratione communis patrię.de quibus, & ẽt
2 de alijs per gl.in l.hæres absens.§.j.ff.de iudi.¶†Et no.
ꝙ communis patria dicitur esse apud sedem apostolicã,
siue in curia romana.nã illa est mater,& magistra om-
nium ecclesiarum.xij.dist.in c.j.& de con se.dist.j.in c.
basilicas.legistę vero dicunt,quod Roma est communis
patria.l.Roma.ff.ad munic.¶Sed do.Anto.hic dicit , ꝙ
illud procedebat olim antequam translata esset iurisdi-
ctio ipsius in romanos pontifices.facit de cle.fundamẽ
ta.in vj.vnde secundum eum hodie non procedit , sed
diceretur esse communis patria,vbi esset curia imperia
lis.sicut dicimus hic de curia romana . etiam si alibi sit,
quàm in romana.Sed forte potest dici,quod cũ illa lex
nõ reperiatur exp̃ssè correcta . etiã hodie remaneat ar.
l.pręcipimus.C.de appel.licèt forte ẽt in curia ĩperiali
3 posset dici esse ẽt cõmunis patria ad instar eius,qđ hic
dicit̃ de curia romana, seu de sede apostolica. ¶†Item
no.ꝙ in loco communis patrię quis compellitur respõ
dere,nisi ex alia iusta,& necessaria causa ibi esset,ꝓpter
quam competeret sibi ius reuocandi domum , & idem
dicas de probabili per l.nec non primo responso.ff.ex
quibus causis maio.Et nota quòd debet dicta causa al-
legari supple ,& probari nisi esset notoria. Facit quod
4 habetur in c.secundo, vt lite.contestat.& quod no.glo.
in clemen.appellanti.de appella.¶†Et ex hoc nota , ꝙ
vbi iurisdictio iudicis potest elidi per exceptionẽ, si non
5 allegatur exceptio tenebit processus.facit, quod nota.
glo.in.cle.ij.vt lite pendente.¶†Et nota, ꝙ debet istud
priuilegiũ reuocãdi domũ,tanq̃ habens causam dilato-
tiam ab initio proponi.infra.de re iudic.Inter monaste-
rium.¶No.de isto priuilegio reuocandi domũ.de quo
hic,& etiam in l.ij.§.legatis.cum sequentibus.ff.de iu-
dicijs, & poterit allegari hoc modo istud priuilegiũ se-
cundum Host.domine non veni ad hoc paratus.remit-
tatis me ad domum,& ego deliberabo.dicit tamẽ Host.
quod parum sibi proderit , quia tenebitur parere saltẽ,
vt det cautionem de iudicio sisti.& de reuertendo ad
diem assignatã per l.ij.§.si dubit etur.ff.de iudi.Sed hæc
opinio Host.non videtur bona,quia non tenetur caue-
re de reuertẽdo,sed de respõdendo in loco sui domici-
lij,vt no.glo.in d.§.si dubitetur.& voluit etiã hoc Inno.
¶Possunt tamẽ opiniones cõcordare,quia opinio Inn.
habet locum.quando potest causa tractari in patria.sed
opinio Hostien.quando non possunt ibi tractari , vt hic
6 tangit do.Anto.¶†In gl.j.in fi.circa forum delicti mul-
tum insistit hic do.Anto.declarando quando dicat̃ quis
sortiri forum ratione delicti,& quis sit eius effectus , &
inquantum tangit quæstionem de sagittante adde,qđ
Bart.in l.libellorum.ff.de accu.dicit põderãda esse ver-
ba statuti.an puniant sagittantem,an vero percutiẽtẽ.
7 ¶†Item attende,quia videtur facere differentiam,an iu
dex delicti citet existentem extra territorium , an vero
requirat iudicem,vbi degit delinquens, vt illum citet,
vt compareat coram ipso requirente. nam primo casu
videtur dicere,quod talis citatio nõ potest operari effe
ctum,nisi quo ad finem distringendi bona,non quo ad
ad finem distringendi personam.nec quo ad finem cõ-
demnandi de delicto.hoc videtur intelligendum si cõ-
demnetur ad certam poenam si venerit in fortiam iudi-
cantis,vt fit quotidie in bannitis pro delicto , q̃a rõne
cõsuetudinis saltem videt̃ id fieri posse.ar.c.cum cõtin
gat infra.eo.secus in secundo casu,quia tunc videt̃ ha-
bere effectum,quod possit condemnari.videtur tamen,
velle quòd non possit etiam tunc distringere personam
seu excommunicare,& pro ista opinione videtur facere
clemen.pastoralis.de re iud.inquantum tex.ibi dicit,ꝙ
imperator debuit requirere Papam,vt citaret Regẽ Ro-
bertum;tamen facit contra eum inquantum ibi innuit,
quòd tunc potuisset tenere processus Imperaroris etiã
quo ad poenam personale,& sic videretur , quòd possit
tunc excommunicare iudex delicti.& sic non videt̃ pro
cedere differentia inter excommunicationem,& aliam
pęnam aliàs condemnationem distringentem ꝑsonam.
Innocen.tamen hic non facit istam differentiã, sed sim
pliciter dicit,quod iudex delicti , vel contractus nullo
modo potest excommunicare existentem extra territo-
rium,quando non fuit præuentus.facit quod not.ipse
Innocen.infra de dila.c.ij.excommunicare , vel distrin-
gere personam,& ideo eius dictum non est sine dubita
tione.¶Item aduerte,quia licèt multum insistat, an ꝑ-
datur priuilegium propter delictũ de quo in auth.qua
in prouincia.C.vbi de crimine agi oportet. sufficit con-
cludere,quòd in hoc hodie est tenendum, quod habe-
tur in c.j.de priui.in vj.¶In glo.ꝯctus in fine.Adde cau
sam singularem,quæ non est alibi cũ iuncta.gl.in l.j.ff.
8 si q̃s ĩ ius voca.non ierit.vbi dicitur † ꝙ si renunciatum
est priuilegio fori habet locum remissio ĩ contractibus.
& cũ illa gl.transit Bar. communiter tamẽ seruatur , ꝙ
non habet locum remissio,per id quod habetur ĩ c.roma
na.§.contrahẽtes.ĩ.co.li.vj.licèt ĩ delictis grauioribus
sit secus .ĩ.de rapto.c.j.de quo ibi per glo.& Io.cal.&
ibi per glo.in cle.pastoralis.ver.quòd si punitio.in gloss.
de more,& de re iudi.& per Bar.ĩ l.si cui.§.cum sacrile-
gium.ff.de acc.& per Cy.in Auth.qua in prouincia.Et
circa istud forum contractus qualiter contrahatur.&
q̃s sit eius effectus satis insistit hic domi.Ant.ponendo
ea.quæ habent̃ in tex.& gloss.& per Bar.in l.hæres ab
sens.§.primo.& l.de eo.ff.de iudi.& , quod habetur in
d.c.

9 d. c.romana.j.eod.in vj.¶†In glo.domicilij in fine. Et
addc, q domicilium habitationis dicitur esse proprium
& naturale forum.& in dubio vbi fit mentio de domici
lio,debet intelligi de domicilio habitationis. vt uoluit
glo.in c.statutum.§.cum vero.in glos.olim dicebamus.
de rescrip.in vj.& Inno.hic,vnde propriè ille dicit sub-
ditus alterius,qui est subditus ratione domicilij,non il-
le qui sortitur forum ratione contractus, vel delicti , vt
est gl.no.in cle.vna,in verbo subditos.de fo.cõpe.& iõ
iste iudex domicilij habet maiorem potestatẽ,q̃a potest
citare subditum etiam existentem extra territorium ad
finem excommunicandi,& sic distrigendi persõnam.j.
de appel.cum sit romana,& de clemen.non resi.ex tuę.
& est glo.no.ix.q.ij,episcopum.nam licèt excommuni-
catio trahat secum executionem,quia tamen illa est in
uisibilis,& nõ turbat iurisdictionem alterius.ideo etiã
se extẽdit extra territorium.Secus in executione actua-
li.supra.eo.postulasti,quia illa turbaret iurisdictionem
alterius.Nec ob.etiam.c.ij.§.j.de constit.in vj.quia ibi
illud statutum erat generale.ideo non trahitur ad delin
quentem extra territorium.ideo secus videretur si exp̃s
sè voluisset comprehendere subditũ delinquentem ex-
tra territorium.& istud sequitur Barto.in l.j.C.de sum.
tri.vel secundum do.Ant.ibi volebat inijcire vinculum
excommunicationis pro causa originanda extra territo
10 rium,secus.quando iam esset originata.¶†Quid autem
de domicilio ratione originis proprię vel paternę :tan-
gir Bar.in l.assumptio.§.j.ff.ad muni.vbi refert opinio-
nes.communis sententia est,quod conueniatur si ibi in
uenitur,alias secus,nisi quo ad finem distringendi bona
ibi sita,& sic ęquiparatur foro contractus de quo etiam
11 per Cyn.in l.iuris ordinem.C.de iurisdi.om iudi.¶†In
gl.penul.in fi.communis est opinio.q idem sit in re mo
bili quando est in loco,vt ibi perpetuo sit, secus si ibi es
set ad tempus,quia tunc non censeretur ibi esse iuris fi-
ctione. argumen.l.ex facto.§.rerum.ff.de hære.institu.
facit cle.ne romani.de ele.qđ intellige,vbi principium
possessionis ibi inceperit. quia tunc poterit etiam ibi cõ
ueniri,ne detur materia deferendi res alienas ad domũ
suam.l.non aliàs.j.responso.& §.j.ff.de iudi.¶In glo.vl-
ti.ibi:sed legati non tenentur respondere . de isto plene
habetur in l.ij.§.legatis.cum sequẽtibus.ff.de iudi. quæ
in effectu prosequitur hic Inn. sed non insisto.quia non
est magnæ vtilitatis.Et adde circa forum contractus, q
dixi.s.co.quod clericis.& c.ex parte.b.

a ¶De libelli oblatione. Rub.

¶Hæc rubrica habet tria capitula,quæ hoc intendunt in
summa prout habetur.j.c.proximo.

SVMMARIVM.

1 *Iudex potest de facto supplere.*
2 *Libellus, an sit de substantia iudicij.& nu.13.*
3 *Libellus debet dari iudici,& per iudicem parti.*
4 *Libellus debet esse clarus.*
5 *Libellus, an debeat per actorem subscribi.*
6 *Archiepiscopus in synodo,an sit iudex.*
7 *Libellus,quid in ciuili continere debeat,& quid in criminali.*
8 *Libellus,an possit reo offerri,qui casu venit ad iudicium, licèt citatus non fuerit:& an tenebatur respondere.*
9 *Actio annalis perpetuatur per libellum oblatum iudici.*
10 *Libelli oblatio,an faciat rem litigiosam.*
11 *Libelli oblatio interrumpit præscriptionem.*
12 *Sententia debet dari iudice sedente pro tribunali.*
14 *Dilationes deliberatoriæ,an sint de substantia iudicij.*
15 *Libellus non est necessarius,in causis,in quibus requiritur summaria cognitio tantum.*

Gnarus episcopus. Quo ad istud pri
b mum c.hoc dicit.Actor tenetur [b] in scri-
ptis libellum porrigere. Quo ad secun-
dũ.h.d.Et si agit reali,debet in eo expri-
mere rem,quam petit.Quo ad tertium.h.d.Si vero agit
personali,debet exprimere causam.Et hæc prima decre.
quia ponit quandam facti narrationem non recipit cõ-
modam diuisionem. Et præmitte, q in concilio prouin
ciali possunt causæ tractari.vt in c. graue. j. de præben.
1 ¶†Not.j.ex ista decretali prima casum in quo iudex po.
test de facto supplere,videlicet circa respicientia libel-
lum.& sic rectitudinem , & solẽnitatem iudiciorum.de
2 quo in l.j.ff.de offi.asses.¶†Item no.quod libellus vide
tur esse de substantia iudicij.de quo etiam per glo.in c.
de causis.de offic.delega.& in l. prolatam.C. de sen. &
interloc.om.iud.& in clemen.sæpe.de verbo. signific.vbi
3 bona gloss.in verbo necessario.¶†Item no.quòd libel-
lus debet dari iudici:vt hic patet . & per iudicem parti
Auth.offeratur.C.de lit.conte.dicit tamen Innò.hic qđ
libellus porrigitur iudici non de necessitate,sed ad cau-
telam.quia aduersario potest per ipsum actorem per id,
quod habetur in d.Auth.offeratur quod intellige iudi-
ce sedente pro tribunali.vnde non sufficeret mittere co
piam libelli in citatorio.quia oportet q offeratur in iu-
dicio,vt voluit Ioan.An.in addi.Spe.in ti.de libel. con-
cep.§.nunc dicamus. ad fi. licèt illa talis missio aliquid
operetur.q̃a reus per hoc magis potest esse instructus.
& breuiores deliberatoriæ poterunt dari, vt in clemen.
ij.cum ibi not. vt lite pendente . & in c.ij.j.de dilatio.
4 ¶†Item no.quòd libellus debet esse clarus.& sic nõ de-
bet esse incertus,vel obscurus.aliàs non procederet. qđ
intellige,si opponatur,vt est tex.cum gloss.not.in l.fin.
5 C.de annali except. ¶†Item no.quòd libellus debet es-
se subscriptus per actorem.sed istud est de cautela tan-
tum secundum Host.quia sufficit,quòd tabellio subscri
bat diem porrectionis,& dilationem datam reo ad deli
6 berandum.& sic etiam seruatur.¶†Vltimo no.ar.q sy-
nodus sit iudex, non Archiepiscopus. ad idem.xj.q.iij.
si quis præsbyter.& c.si quis Episcopus.& infra.de præ
ben.graue.Sed secũdum Host.veritas est,quòd Archie-
piscopus,& suffraganei simul in synodo cõgregato sunt
iudices.sed Archiepiscopus tanquam caput de consen-
su maioris partis eorum habet pronũtiare, per id,quod
habetur in c.sicut olim.infra de accu.& supra de tempo
ribus ord.si Archiepiscopus.§.j.¶In glo.j. ista gloss.facit
vij.q.q̃a primo dicit,quod sunt species libellorum.scđo
quid est libellus.tertio cui debet offerri.quarto qualiter
debet offerri.quinto quando.sexto quis eius effectus.se
ptimo,an sit de substantia.Secunda ibi , est ergo. tertia
ibi.& sic patet.quarta ibi,& in scriptis. quinta ibi, & in
principio.sexta ibi,& per talem.septima ibi,sed nũquid.
7 Circa primum adde ad gloss.†quòd libellus in ciuili de
bet præcipuè continere quinque,scilicet quis petit , &
a quo petit . & coram quo,& quid,& quo iure.de quo
etiam tangitur in c.sequenti . Quid autem debeat conti
nere libellus in criminali,habetur in l.libellorum.ff.de
accusa.canonizata.ij.quæstio.viij.& no. supra de proc.
8 tuæ.& per Accur.in l.fi.C. de accu. ¶†Item adde circa
tertium qđ sufficit reum casu venisse ad iudicium,licèt
citatus non fuerit ad hoc, vt sibi possit offerri libellus.
no. Specu. in tit. de libellorum concep. §. sequitur. ad
fi.Sed do.Anto.hic dicit,quòd licèt teneatur recipere li
bellum:non tamen tenetur respondere,ex quo indelibe
ratus venit per not.per eum in c.j. de iudi. Sed contra-
rium credo,quia imò tenebitur etiam respondere habi-
tis prius deliberatorijs ad respõdendum secundum Au-
thẽ.offeratur. nec habebit ius reuocandi domũ , nisi ex
aliqua causa a iure illud beneficium cõcedatur.de quo
in

a ¶Libelli oblatione. super hac rubr.uide d. And. Sicu.qui hic multa bona scripsit egregie prosecut' est.

b Actor tenetur. Ad huius c. intellectũ.uide Bald.& oẽs doc.in auth. offeratur.C.de lit.cõ. & i Spec. de libel.cõcep. §.6. uers. utrũ libellus. d Car. i cle. sępe. de uer. sig. q.xx. & ui de hoc d. Aquẽ. Fel. & d. And. Sicu.

in c.fi.ſ.tit.j.& ſic etiam voluit Spe.in loco præallegato.
& ſic etiam tenui in d.c.j.licèt, tunc non viderim dicti
ſpec. pro quo facit.l.in cauſæ.§.cauſa cognita.ff.de mi-
no.& quod not.Ioan.An.in c.fi.de elec.in vj.& Guil.&
Bar.in l.j.ff.de in ius vocan.in quibus dicunt præſentiā
9 ſuccedere loco citationis. ¶ † Item adde circa ſextum,
inquantum dicit gloſ.quòd perpetuatur actio annalis p
libellum oblatum iudici,& demum reo. quia illud ve-
rum, quando eſt principi oblatus. ſecus ſi inferiori iudi
ci. vt patet ex.l.ij.C.quando libellus pincipi datus, &
ex rubro.& ſic etiam voluit Spe.de libel.concep.§. iam
10 de effectu. ¶ †Item adde inquantum dicit, quòd facie
rem litigioſam ſecuta conuentione per executorem in
citatione per nuntium,qnia illud procedit,quando agi-
tur reali. ſecus ſi perſonali.quia,tunc non ſit litigioſa.ni
11 ſi per lit.conte.l.ij.C.de litigioſis. ¶ † Item adde inquā
tum dicit,quòd interrumpit præſcriptionem.intellige ſe
cuta citatione, quia illud verum in præſcriptioue.xxx.
vel.lx.annorum.& ſic longiſſimi temporis, ſed præſcri-
ptio longi temporis, & ſic.x.vel xx. annorū non inter-
rūpitur,niſi per conteſta.l.ij.§.fin.ff. pro emptore.vſuca-
pio vero triēnij non interrumpitur etiam per conteſta.
ipſo iure. ſed ſolum quo ad effectum.l. ſi poſt acceptū.
ff.de rei ven.facit,quod not.Bar.in l.ſient allegata.in gl.
12 & in d.l.ij.§.fina.¶ † In ea.gl.in fi.Eſt etiam de ſubſtan
tia,ꝙ detur ſententia a iudice ſedente pro tribunali, &
per ſe recitante. vt in c.fi.de re iudi.lib.vj.de quo dicē-
dum,vt ibi.& facit,qđ no.ij.q.j.in ſumma.& in l.prola-
13 tam.C.de ſententiis.† Et aduerte, quia ſuper articulo,
an oblatio libelli ſit de ſubſtantia. fuerunt opiniones
quas hic tangit Io.An. & in cle. ſæpe. in verbo neceſſa-
rio.vbi finaliter concludit, quòd in cauſis ordinariis ſi
petatur libellus per reum,eſt de ſubſtantia.Adeo, quòd
ſi procedatur eo nō dato,proceſſus erit nullus. ſecus eſt
in cauſis ſummariis. de quibus in illa cle. quia ſufficit
ibi, verbo petitionem factam eſſe,dummodo redacta ſit
in. ſcriptis apud acta. Sed vbi reus non petit, quòd de-
tur libellus in ſcriptis. non eſt de ſubſtantia. ſed benè
erit de ſubſtantia,quod dirigatᷣ petitio in ſcriptis apud
acta,per illam cle. & hoc modo cōcordat opiniones, &
cum illa glo.tranſit bic do.Anto.& ęquitatem habere vi
detur. vnde fortè ſeruaretur in practica, tamen de iure
puto veriorem opinionē gl.hic poſitæ,quā etiā ſequitur
Inno.& Hoſt.ſcilicet,quòd de ſubſtātia iudicij ſit,quòd
libellus ſit oblatus in ſcriptis actoꝛū ad offerendū. & ſic
etiā ſi non petatur. & tamen ibi vult,ꝙ conteſtatio ali-
ter facta ſit nulla.Nec ob.cle.ſæpe.qa loquitur in cauſis
14 ſummarijs.de quibus ibi.¶†An autē deliberatoriæ ſint
de ſubſtantia tenuit gl.quòd ſic.ſi petantur.ij.q.j.in ſum
ma.& xvij.q.iiij.in c.vxor.& noe.gloſſ.in dicta cle.ſæpe.
in verbo conteſtationem. poſſunt tamē ex cā arctari. vt
hic tangit Inno.& Hoſt.facit, quod not.in c j. & ij. ĵ. de
dilatio.¶Extra gloſſ.adde dictis Ioā.and.& Hoſt.primo
inquantum in prima fallentia dicunt, ꝙ partes poſſunt
conuenire,ꝙ iudex nō in figura iudicij,ſed de plano, &
ex officio veritatē inquirat,& audiat,& illa reperta dicat
& ordinet quid velit.Secus ſi cōueniant,ꝙ libello omiſ
ſo diffinitiua feratᷣ.de quo ēt ꝑ gl.in c.fi.de re iudi.in vj.
nam primum dictum non videtᷣ procedere,ſi partes ve-
lint,quòd procedat,vt iudex.quia non poſſunt renūtia-
re iuri introducenti ſolennitatem.l.nemo pōt.ff.de le.j.
& no.Bar.in.l.iuspublicū.ff.de pac.ſed ſi velle͂t,ꝙ ꝓce-
deret tāquā arbitrator,pn̄t hoc facere, qa etiā in ordina
riū tanq̄ in arbitratorē pōt cōpromitti,ēt de iure ciuili,
vt nota. in l.ſed ſi ſeruum.§.ſi quis iudex.ff.de arbitriis.
& in dubio, vt potius actus valeat,q̄ pereat.videretur,
quòd præſumi debeat, quòd uelint eum cognoſcere
tanquā arbitratorem.ar.c. abbate.infra. de verbo.ſigni.
Nec ob.l.quoties.de priui.ſcholarium. libr.xij.allegata

a Summatū eſt. Ad materiā huius c. vide dñm Iaſ. de may. in §.omnium nu.3.c. vij. & i d.§.nu. cxx.in cap. 11.&§. pręterea.num. xxij. c. xii. inſtit. de actioni.vbi multa per eum.

per Hoſtien.quia ibi eſt ſpeciale in cauſis breuioribus.
& loqᷣ ſecūdū tpa antiqua ſcđm q̄ nō erat neceſſarius
libellus vbi agebatᷣ cū in illuſtribus ꝑſonis. ideo facilius
illi iuri ſpeciali poterat renūtiari.cū ius ſpeciale facilius
tollatur quam communē.l.eius militis.§.militia miſſus.
ff.de teſt.militis.& facit,quod no.in clemen.conſtitutio
nem. de elec.¶ Item adde circa ſecundam. fallētiā,quā
bic tangit Io.An.inquantum vult,quòd in omnibus ca
ſibus in quibus proceditur litè non conteſta.procedatur
etiam ſine libello.nā licèt cū hoc dicto tranſeat Ioā.An.
& do.Anto.non videtur verum, quia cum iſta ſint duo
ſubſtantialia iudicij ſeparata,ſcilicet libelli oblatio, &
lit.conteſta.non ſequitur,quod vno ſublato tollatᷣ aliud
ar.§.affinitatis.inſtit.de nuptiis.& pro hoc etiā benè fa-
cit,quod not.gl.in cle.ſæpe.in verbo neceſſario. vbi ecō
tra concludit,ꝙ licèt in aliquibus cauſis non requiratur
libellus,non tamen per hoc ſequitur, ꝙ non requiratur
lit.conteſt.& per conſequēs,ꝙ poſſit procedi ſecūdū te-
norem illius cle.¶Item adde circa.vj.fallentiam,& cir-
ca ſeptimā inquātū tangit de cauſa beneficiali, & de cā
matrimoniali. nam hodie hoc eſt expeditum per cle.ij.
de iudi.iuncta cle.ſæpe.¶Item adde inquantum cōclu-
dit,ꝙ in cauſis merè ſpiritualibus non requiritur libel-
lus per c.j.ĵ.de dolo,& contu.& cum hoc tranſit Io.An.
domi.Anto. ſed non videtur benè dictum per cle.2. de
iudi.quæ ſolūmodo certas cauſas ſpirituales enumerat,
& ſic in alijs videtur ſecus.ar.c. nonne.ĵ.de ꝓſum.& C.
de procu.in l.maritus.Nec ob.d. c.j. quia illud non di-
cit. ſed dicit,ꝙ in cauſis eccleſiaſticis, & inter perſonas
eccleſiaſticas rigor iuris non eſt ſeruandus,quod eſt in-
telligendum,vt ibi ſentit glo.de rigore inducto quo ad
pœnas,vt ille tunc locum non habeat. & ſic non loqui-
tur quo ad alia concernentia ordinem ſubſtantialem iu
15 dicij.¶†Vltimo adde inquantum concludit, qđ in cau
ſis in quibus requiritur ſummaria cognitio tantum, nō
eſt neceſſarius libellus.& cum boc tranſit etiā do. Ant.
nam non videtur boc verum.quia ſummariæ procedere
eſt procedere breuiter. ſeruatis tamen ſubſtantialibus.
& ideo requireretur libelli oblatio, & lit. conteſta. &
hoc expreſſe tenùit Bart.in extraua.ad reprimen.in ver-
bo ſummariè. & facit, quod no. gloſſ.in dicta cle.ſæpe.
in dicto verbo conteſtationem.

S V M M A R I V M.

1 *Libellus eſt offerendus in iudicio.*
2 *Libellus incertus, an, & quando procedat.*
3 *Petitio incerta, an & quando admitti debeat.*
4 *Agens rei uendicatione qualiter dicere debeat.*
5 *Agens actione perſonali, quam cauſam exprimere debeat, & an ſufficiat exprimere cauſam remotam.*
6 *Libellus in iudicio vniuerſali quomodo formetur.*
7 *Libellus in quo petuntur pertinentiæ eccleſiæ, vel caſtri eſt vniuerſalis, & procedat talis libellus ſine alia adminiſtratione.*
8 *Iudicium vniuerſale, & generale qualiter differant.*
9 *Libellus incertus admittitur in iudicio ſingulari.*
10 *Emendare, mutare, & accumulare quomodo differant.*
11 *Mutare actionem, quando quis poſſit.*
12 *Cumulatio actionum, quando permittatur.*
13 *Dilationes deliberatoriæ, an debeant dari propter mutationem, emendationem, vel accumulationem.*
14 *Appellatio non reſcindit conteſtationem factam in principali.*

a SIgnificantibus. Summatum eſt [a] cū prę-
cedenti.& in primo po-
nitur appellantis narratio. in ſecunda appelatio-
1 nis commiſſio. ſecunda ibi quo circa.¶†No.qđ li
bellus eſt in judicio offerendus de quo.ſ.c. ꝓximo. Et
no.qđ hoc vᷣ ſufficere,ſi offerᷣ parti.de quo ēt dictū fuit
in d.c.qa vtraq; practica poteſt ſuſtineri.videlicet,ꝙ of-
feratur

fetatur iudici, & p iudicē reo, vel, q offeratur reo præ-
2 sente iudice. ¶ † Item not. q actor debet declarare, & exprimere rem, quam petit instante reo, & sic facit, qd si reus nil opponit, procedat libellus incertus. de quo est tex. cū gl. in l. fi. C. de annali excep. (ADDI. Si aūt opponat, & nihilominus non facta declaratione pceda tur, an valebit processus. vr dicēdū, q sic: nisi fuerit appel latū p istū tex. & pcedentem, & etiam sequentem, q videnť velle, q dēat appellari. & sic videtur velle, q aliàs processus valeat. facit, quod not. Bart. in l. ij. & l. a diuo pio. §. in venditione. ff. de re iudi. & poterit appellari etiam de iure ciuili. ex quo arctaretur ad procedendum vbi non deberet citari. per no. per Bart. in l. ij. & fi. ff. de appel. reci. non videť tamen, quòd procedendo ad vlteriora dicať tacitè pronuntiare, saltem validè, quia talis pronuntiatio esset contra ius. & sic nō valeret. per id, q habetur in. c. j. ʒ. de re iudi. licèt aliàs procedendo ad vlteriora iudex uideatur reijcere exceptionem oppositam ad processum, quando pronuntiatio non contineret in se iuris expressum errorem. vt habetur. ʒ. de appel. ex parte. M. & notauit Barto. in l. a procedente. C. de dilationibus. TIO.) An autem iudex ex officio possit petere illud declarari. videretur, quòd non. quia ad priuatam vtilitatem partis, non debet suum officium impartiri, l. iiij. §. hæc autem. ff. de damno infecto, & not. infra de iureiurand. ad nostram. el secundo. tamen contrarium potest dici secundum domin. Anto. quia interest etiam iudicis libellum declarari, vt certam possit ferre sententiam. facit insti. de accusa. in §. curare. & q hētur. ʒ. de iudi. in c. causam. & in c. j. de ele. in vj. in verbo absentia. ¶ In gl. ij. hæc gloss. tractat principaliter de duobus, primo qualiter libellus sit formādus. scđo, an post q̄ est formatus possit mutari. scđa ibi. Itē not. prima facit tria, quia primo tractat qualiter dēat formari in iudiciis singularib'. secundo qualiter in uniuersalibus. tertio qualiter in generalibus. secunda ibi in vniuersalibus. tertia ibi: in generalibus. prima iterum subdiuiditur in duo, nam primo tractat qualiter formetur quando agitur actione reali. secundo qualiter formetur, quando agitur personali. secūda ibi si autem agatur pso nali. ¶ In eadē glo. ibi res quæ petitur: supple siue sit res immobilis, siue mobilis. & hoc secundo casu, siue sit materia infecta puta massa, siue signata, vt pecunia, siue facta, vt quia ciphus, siue etiam sit res animata, vt seruus, vel equus, vel aliud animal. & de omnib' ista qualitet debeat exprimi. tangit hic Ioan. And. & habetur in l. si in rem. ff. de rei vendica. ¶ In ea. glo. ibi tota, an pars. hoc non est necesse, licèt possit fieri ad cautelam, nam in
3 dubio si petitur fundus intelligitur de toto, vt no. glo. in d. l. si in rē. ¶ † In ea. gl. ibi circa desalcationem legatorum. idem dicit Inno. quando actor est incertus ex facto aduersarij. l. j. §. quia autem. ff. quorum legatorum. & idem sentit, vbicunque aliàs actor sit incertus. quia propter probabile dubium admittitur petitio incerta. vt notauit ipse Inn. in c. constitutus de rest. in inte. & gl. in c. abbate. de re iudica. in vj. vbi bona gloss. Gl. tamē in l. quod in hæredem. §. eligere. ff. de tributo. concludit libellum incertum non admittendum: nisi quando incertitudo contingit ex facto aduersarij. sed do. Ant. hic sequitur dictum Innocen. ¶ Tu potes concordari opiniones. quia aut incertitudo causatur solum propter factum alienum, in quo consueuit esse probabilis ignorantia. l. fi. ff. pro suo. & no. de rescrip. c. ab excōmunicato. & tunc talis incertitudo non sufficiet. & sic intelligatur gloss. §. eligere. Quandoque est talis incertitudo, quod etiam facta diligenti inuestigatione non potest bene pro tunc certificari. & tunc procedit opinio Innocen. facit, quod habetur in l. quæ de tota. §. incertæ partis. ff. de rei vendi. & in l. j. §. fin. ff. si pars hę. pe.

4 ¶ † In ea. gl. ibi co ipso, quod proponit rei vendicationē, & sic uult gloss. quando agitur rei uendicatione sufficiat dicere peto à te talem rem per rei uendicationem. & idem uoluit gloss. in l. j. in princip. ff. de ædendo. vbi tractatur prima pars principalis huius gloss. nam secunda tractatur in l. edita. C. de edendo. & potest gloss. tolerari. quia tacitè intelligitur expressisse causam. nā ex quo proponit rei vendicationem, tacitè dicit se dominum. cum rei uendicatio detur soli domino. l. in rem. ff. de rei uendi. vnde conclude, quod in reali debet exprimi causa proxima expressè, vel tacitè. sed non est expediens exprimere causam remotam. hoc est causam, ex qua acquiritur dominium. nam illa immediatè est causa dominij, sed dominium est causa proxima, & immediata rei vendicationis. Et aduerte, quia licèt prædictus libellus possit sustineri: tamen proprius libellus esset, quod quis narret se dominum. & dicat, talem ipsam rem indebitè possidere, & iniustè quare petit pronuntiari, & declarari se dominum, vel dictam rē spectare ad ipsum iure dominij. & ipsum reum condem nari, & cogi ad restitutionem. nam propriè in reali sen
8 tentia debet ferri declaratoria. l. ex diuerso. ff. de rei ven di. & l. sicuti. §. sed si quæratur. ff. si seruitus vendi. tamen, quando quis petit reum condemnari ad restitutionem rei. licèt non petat declarari se dominū, ex quo nar rauit se dominum, vel petit condēnari ad restitutionem per rei vendicationem, tacite intelligitur petere declarari se dominum. ar. l. illud. ff. de acquiren. hære. & ideo sustinetur dictus libellus. facit, quod not. in d. l. ex diuerso per glo. & Bar. & in l. j. in princi. ff. de eden. consuetudo tamen habet, quod narrat quis rem spectare ad se iure dominij, vel quasi, & sic petit pronūtiari, & declarari, & reum cōdēnari, & cogi ad restituendū, nam de cōsuetudine talis libellus licet alternatiu' admittitur, vt voluit sentire hic glo. & clarius in §. aliæ. insti. de act. & gloss. in c. abbate de re iudi. in vj. Imo aliqui dicunt, quod etiā de iure ratione incertitudinis. vt not. glo. in d. c. abbate. sed tu dic, vt supra dixi. ¶ Hoc verum, quando verisimiliter facta diligenti inuestigatione actor non possit esse certus. aliàs de iure non deberet admitti. per notata p gl. in l. q in hæredem. §. eligere. de tributo. vnde tunc solum de consuetudine admitteretur. & quando dicatur spectare ratione dominij. dic, quando agens est dominus directè vel etiam vtiliter. vt quia est, emphyteuta, vel feudatarius. sed ratione quasi dicitur spectare, quando quis acquisiuit rem titulo, & bona fide a nō dño: quo casu contra possessorem pro tali quasi dominio competit publiciana. l. j. & ij. ff. de publi. & no. glo. in d. c. abbate. & est vtilis talis libellus. quia in processu poterit pbari de directo dominio, vel vtili. nam latè accipiūtur verba pro libellante. l. si quis intentione. ff. de iudi. & l. si mater. §. eandem. de exceptio. rei iudi. licèt aliàs appellatione dominij intelligatur de directo. l. j. §. j. ff. si ager vecti. Poterit, & probare quasi dominium, & quodcunque istorum probauerit sufficiet, saluo nisi reus probaret se dominum, quia contra illum non sufficeret probare quasi dñiū, ex quo datur publiciana. q a illa nō daē regulariter ɔ dñum, nisi in certis casibus. vt in l. penul. ff. de publiciana. & facit, quod not. Bartol. in l. &, an eadem. §. actiones. de excep. rei iudic. ¶ In ead. gloss. ibi, quia ipse non possidebat. & hoc casu poterit nihilominus ferri declaratoria pro domino actoris. vt in l. fi. a te hic allegat. & erit valde vtilis. quia habebit paratam executionem contra reum si quo tempore possessio deueniat ad eum. vt ibi not. Et adde, quod
5 dixi in c. examinata. de iudiciis. ¶ † In ead. gloss. in causa petendi exprimenda est. intellige de causa remota. qa qn agitur personali non sufficit exprimere causam pximā: nā ex illa nō posset reus bn̄ deliberare. vn̄ nō sufficit

dicere peto a te.x.quia ad illa es mihi obligatus. & hoc si opponatur.nam reo non opponente procederet libellus.& posset in processu fieri declaratio.l.fi. cum gloss. sua.C.de annali excep.sed debet exprimi causa remota scilicet ex qua obligatio orit̃. puta mut ui,vel depositi, vel alterius contractus:nam contractus est causa proxima obligationis, obligatio verò est mater, & causa proxima actionis personalis.l.licèt.§.ea obligatio.& ibi no.ff.de procura.& sic differt actio personalis a reali.qa in reali sufficit exprimere causam proximam actionis. sed in personali non sufficit,sed expedit exprimere etiã cãm remotã.Et no.ꝙ certo respectu actori vtile est ẽt in reali cãm remotã exprimere in libello, quia tunc non obstabit exceptio rei iudicatæ si agatur ex alia causa, secus, quando nulla causa remota esset expressa, vt plene habetur in c. abbate. præallegato. Sed alio respectu vtilius est ipsi actori non exprimere causam remotam. quia, tunc in processu poterit prosequi omnem causam, quæ sibi uideatur. Secus esset si expressisset vnam causam in libello,quia non posset aliam prosequi etiam in reali.vt in d.c.abbate.¶ Sed,an sufficiat in personali exprimere causam remotam, puta peto a te.x. q̃ tibi mutuaui. Dic, quod sic. quia tacitè videor exprimere causam proximam, & dicere per hoc te obligatũ. nã licèt illa sint verba p̃teriti temporis quæ mutuaui. & inducant obligationem de præsenri respectu eius,quod sonant. tamen respectu taciti, quod includunt nõ important obligationem. & sufficit libellum concludere præsumptiuè.arg.l.omnes.§.lucius.de his quę in fraudẽ credi. Sed si dicerem peto a te.x.quia fuisti mihi obligatus ad illa ex causa mutui. videtur, quod tunc nõ procedat, quia verba pręteriti temporis expressa nõ videntur importare obligationem de pręsenti.vt est tex.cũ gl. in l.certum.ff.de confessis. & pro tanto non procederet libellus.secundum Cy.in l.edita.& idẽ Bar.in d.l.certũ. sed contrarium voluit Spe.in simili,in tit.de act.& peti. §.sequitur.versi. quid si dico. vbi dicit, quod si dico, quod peto a te talem rem, quam dico ad me pertinuisse iure dñij,qđ procedit libellus.per l. siue possidetis. C. de ꝓba.qa pręsumitur etiam hodie pertinere, nisi aliud appareat.& sufficit libellum concludere pręsumptiuè. vt est dictũ.& hoc seq̃t ẽt do.Anto.nam verba debẽt intelligi in dubio pro libellante.l.si quis intentione.ff. de iud.& ꝑsertim in casu,isto in quo apparet eius intentionem esse non obligare aliquid de pręsenti, cum petat reum condemnari. Nec ob.d.l.certum. quia ibi, verba non proferebantur in libello. sed à confitente,quo casu verba non debent importare vltra eorum significatũ, & pręsertim cum debeat fieri interpretatio potius ſm ipsum proferentẽ verba.argu.d.l.si quis intentione.& ista
6 pars videtur verior de iure.¶†In ea.gl.ibi,quia sum hęres.& sic vult glo.quod in vniuersali iudicio, vt est petitio hęreditatis.procedat istę libellus, peto a te hęreditatem titij. quia sum eius hæres, & idem voluit glo.in l. ij.in prin.ff.de eden.Aduerte tamen,quia reo instãte cogeret exprimere, an sit hæres ex testamẽto.vel ab intestato.l.j.& ij.ff.de peti.hære.¶ Item aduerte, quia licèt istæ libellus possit sustineri per id, quod habetur in l. j. ff.si pars hæreditatis petatur.& not.Bar.in l. ex diuerso. §.j.ff.de rei ven.tamen proprior, & verior libellus esset in hac forma.quia debebit narrare actor se hæredem titij ex testamento, vel ab intestato secundum facti contingentiam, & narrare, quomẽ reus possidet res hæreditarias,& petere se declarari hæredẽ esse titij ꝑ officium iudicis,& illum condẽnari,& cogi ad restituendum res hæreditarias quas detinet. nam ẽt petitio hæreditatis dicitur actio in rem.l.sed si lege.§.petitio. ff. de peti. hęre.& ideo in illa debet cõcludi declaratoria,sicut in rea
7 li.¶ † In ea.gloss. ibi ecclesiam cum pertinentiis. Not. benè ex glo.quòd vbi petuntur pertinentiæ ecclesię,vel castri:dicitur esse petitio vniuersalis,& ideo procedit sine alia declaratione libellus.de quo etiam per Inn. in c. cum ad sedem hic allegato: vbi etiam tractat quid contineatur appellatione ꝑtinentiarum. & eodem modo procedit libellus si petitur pręben da cum plenitudine iuris canonicalis.j̃.de conces.pręben.in c. proposuit. & similiter potest peti grex,non facta specificatione capitũ: nã sufficit,quòd postea in executione fiat declaratio. l. j.§.fi.cum duabus sequentibus.ff. de rei vendi. & facit, quod not.glo.in d.c.cum ad sedem.& de materia tetigit Inno.in quatuor locis.videlicet in c.conquerente.de offi.ordi.circa finem.& in d.c.cum ad sedem. & j̃. de sepulturis certificari in magna glo.& j̃.de exces. præla. in c.tanta.facit, quod infra.dicetur. ¶ In c.gl.ibi peto rationem de administratione.Aduerte licèt libellus possit substineri,tñ aptior libellus ẽ qđ narrẽ te administrasse negotia mea,& petã te cõdẽnari ad reddẽdũ rõnẽ administrationis,& ad ꝯsignandũ reliqua.vt notauit Bar.ĩ d. l.j.in princi.ff.de edẽ.& hoc, qñ agit̃ actione negotiorũ gestorum. & per hoc etiã satis patet,qd si ageretur actio
8 ne tutelæ,vel pro socio.¶†Et no.ex prædictis,qđ differentia est,inter iudicium singulare ex vna parte, & vniuersale,& generale ex alia.qa primo casu dẽt in libello certa res exprimi. sed in secundo casu nõ est necesse expressionem fieri in libello.¶ Item inter iudicium vniuersale ex vna parte. & generale ex alia est differentia. qa in uniuersali non est necesse exprimere rem etiã in processu, vel sententia.sed sufficit,quod tempore executionis exprimat̃.secus in generali,vbi expedit expressionẽ fieri in processu ad hoc,vt certa cõdẽnatoria possit ferri. solũ sup nã ꝓsectius poterit cõdẽnatoria ferri.l. licèt. cũ ibi no.C.de iud.& si absolutoria etiã ferat̃,solum obstabit in prosecutis. vt ibi patet nisi aliqua malitiose essent omissa. vt est casus singularis in l.de rebus.ff.de arbi.nam tunc absolutoria simplex etiam in illis nocebit. ¶ Et not.ꝙ propriè petitio est vniuersalis, quando est dare aliquod nomen vniuersale plura sub se comprehendens.ut hæreditas, quæ est successio in uniuersum ius defuncti.l.hæreditas.ff.de regu.iur.uel grex, uel peculium.l.j.§.fina.& l.uendicario.ff.de rei uendi.sed generale est, quando non reperitur tale nomen uniuersale:tamen aliàs plura asseruntur simul facta,ut qñ narratur,quem administrasse negotia alterius,quo casu comprehendi potest administratio respectu plurium specierum,scilicet panis: uini: frumenti, & similium. ¶ Sed aduerte, quia hic est dubium, an si Episcopus petit ius episcopale in aliqua ecclesia dicat̃ petitio uniuersalis an uero generalis. Inno.in d.c. conquerente. dicit illam generalem, & non uniuersalem, contrarium ipse uoluit in d.c.certificari.& illud uidetur uerius,quia ius episcopale,est quoddam ius uniuersale plura sub se comprehendens. vt in d. c. conquerente. & eadem ratione idem uidetur, si petatur per rectorem ecclesiæ ius parochiale. nam sub se multa comprehendit. infra.de parochijs per totum. ¶ Quid autem si quis petat a Titio bona, quæ obuenerunt ad ipsum Titium ex bonis seij. uel si petat omnia bona, quæ possidet ipse titius in tali uilla, an admittetur ista petitio sine alia declaratione reo instante. dubium facit, quia si non censetur uniuersalis, nec generalis: non procederet non facta alia expressione. & istud tenuit Innocen. in d. c. cum ad sedem. & Bartol.in l. titia. §. 1. ff. de legat. ij. Sed contrarium sensit Innocen. in c. certificari. in principio magnę gloss. ubi uidetur uelle, quòd censeatur petitio generalis. & sic procedat, & sufficiat in processu specificare res. sed postea in ea.glo.uidetur dicere illud uerum,si agatur actione personali.secus si reali,seu rei uẽdicatione,quæ nõ dat̃ pro iurib⁹.l.

ve idi-

vendicatio.ff.de rei vendi.de inde in ea gl.videt velle, quod nullo mō procedat nisi fiat specificatio in libello. ¶ Vltimatè videt distinguere, an dicta petitio veniat ac cessoriè, & tunc admittatur exemplū in simili, si rector petit pronuntiari, & declarari sibi competere ius parochiale, & ius percipiendi quartam de relictis a suis parochianis alibi sepultis. & etiam in consequentiam petat rectorem ecclesiæ conuentæ ad dādū, & assignādū quartam de relictis a suis parochianis ibi sepultis. Si autem principaliter peteretur quarta relictorū a suis parochianis ibi sepultis, tunc videtur velle, quod instante reo nō procedat petitio, nisi fiat declaratio. & ista vī melior opi. p quā etiam saluat, quod ipse idem dicit in d. c. cū ad sedē. licèt do. Anto. hic videatur velle, quòd, quando apponit signum vniuersale. vt quando peto omnia bona quę possides in tali villa, saltē ex accidenti propter additionē signi vniuersalis dicatur petitio generalis. & sic intelligit Inno. in d. c. certificari. sed verius puto esse, qđ dixi. & facit pro prædictis. quia etiam in iudicio singu-
9 lari in accessorijs admittit libellus † incertus. vt si peto rem mihi restitui cū fructibus. vt uoluit Inn. in d. c. tanta. de excep. prælato. & facit, qđ no. per glo. in l. fundi. ff. de excep. & per Bar. in l. j. ff. de eden. ¶ Aduerte tamē qa in hoc reperio opiniones, nam alij dicūt, qđ respectu fructuū q̄ percepti sunt, añ lit. cōte. necessaria est, expressio, licèt respectu eo. ū q̄ post contest. percipiunt nō sit necesse. & hoc tenuit Bart. in l. ex diuerso. §. j. ff. de rei vē. licèt ipse idem simpliciter teneat cum Inno. in d. l. j. de ædenda. & sic in hoc uidetur fuisse varius. Et istam secundam partē videt etiam voluisse gl. in l. ædiles. §. item sciendum. ff. de ædil. edic. & uidetur casus pro hac parte. sed Inn. in d. c. tanta. respondet ad illum text. quod ibi non dicit expressionem fiendam in libello. sed, quod debuit fieri in edicto prætoris. tamen re uera ille text. multum facit pro ista opi. Sed communiter seruatur prima opi. & con suetudo est optima interpres. s. de consuc. cum dilectus. Sed forte de iure verior est alia. ¶ In ea. glo. ibi, item no. qđ libellus. Aduerte, quia gl. ista non bene declarauit. vñ potes dicere, quod tria sunt, quæ sunt diuersa, scilicet emendare, mutare, & accumulare. Emendare est declarare, vel addere, vel detrahere. Mutare est, qñ recedit à prima actione, & noua proponitur. Accumulare est, quando cum prima additur alia, vt simul in vtraq; procedatur. vt no. per legistas. maximè per Bar. in l. edita. C.
10 de edē. † Et conclude breuiter circa primū, qđ declarare quis potest libell um etiam post lit. conte. quia q̄ declarat nihil de nouo inducit. l. heredes palàm. §. sed si no tā. ff. de test. Detrahere etiam potest post lit. Cōtesta. qa si potest ex toto renuntiare. vt j. dicet. multo fortius in parte. Addere verò nō pōt post lit. Cōte. si fiat circa substātialia, vel rē petitā. Secus si circa qualitatem q̄ nō habeat immutare substantiā actionis, vel facti, nec formā sententię, sed solum diuersificare executionem, qa tunc talis qualitas potest adduci etiam post lit. conte. l. in delictis. §. detracta. ff. de noxa. Inno. tamen singulariter intelligit illum text. quando a principio non fuit aliqua qualitas expressata. secus s̄m eū si fuisset expressata quia tūc post lit. contest. non possit mutari. & sic limitat illū text. legistę tñ transeunt cum precedenti intellectu. Item secus si talis qualitas haberet immutare substantiam actionis, vel facti, vel formā sententię. vt hic etiam sensit Inn. Ante lit. cōtest. benè licèt addere dummodo, claudi possit sub actione proposita. de quo per Barto. in d. l. edita. & hoc in iudicio singulari. in vniuersali videtur, q̄ etiam post lit. contesta. possit addi per id, qđ habetur in §. si minus. insti. de act. & l. si quo tepore. de peti. here. Bart. tñ in d. l. edita. dicit, q̄ si petij dimidiam hereditatis, non poteto post lit. contest. petere totam. Item si petij totam, & petij reum condemnari ad restitutionem certę rei, & nō simpliciter ad res quas detinet, quod tunc post lit. contest. non poterit alia addi. Sed contrarium in hoc vltimo tenet hic. d. Anto. & videtur, quòd melius, quia per additionem nouę rei, non mutatur substantia eius, qđ principaliter petitur, sed solum additur aliquid circa id, quod venit accessoriè officio iudicis ad ipsum ius petitum, & ideo videtur, quod talis additio fieri possit. quia potest includi sub iure vniuersali, quod non mutatur, & de quo principaliter quæritur cum, vt diximus principaliter petat actor se declarari heredem. Nec ob. quòd dixi. s. de iudi. quando exprimitur causa, quia non pōt postea aliam prosequi, quia ibi causa expressa respicit ipsum ius dñij, de quo principaliter quæritur. ideo illud restringit, quæ ratio hic cessat. & hæc de emendatione.
11 ¶ † Circa mutationē conclude, qđ si vult mutare desistē do in totum a primo potest. per. l. post q̄ liti. C. de pactis. secus si vult differre, vel si vult tantū renūtiare instātiæ, q̄a nō pt per auth. qui semel. allegata in gl. saluo nisi absolutoria ab instantia esset ferēda. forte propter inceptam actionem, quia tunc posset renūtiare instantiæ tantum. Si antè vellet renuntiare actioni saluo remanente iure in cā ex alia actione, & sic aliam mutare pōt p. d. l. postq̄. nisi forte vellet mutare de non famosa ad famo-
12 sam, ut nota. in d. l. edita. ¶ † Circa accumulationē conclude, q̄ potest alia accumulari, nisi ob. aliqua regula impediens cumulationem, quarum duas posuit glo. in l. de edita. & tertiam addit Dy. in regula nullus pluribus. de regu. iur. lib. vj. ubi plenè tractat hanc materiam. & Bar. in d. l. edita. addit tres alias, & ibi etiam plenè prosequi
13 tur materiam cumulationis. ¶ † An autem debeant dari nouæ deliberatoriæ propter mutationem, emendationem, uel accumulationē, satis patet ex gl. ¶ Et, an etiam debeant interesse reficere. de quo no. per Barto. in d. l. edita. s. allegata. eui adde, q̄ licèt deliberasset primo contendere, & similiter secundo loco post alter ationē libelli deliberat. licèt Bar. uideatur uelle, q̄ non debeat aliquod interesse solui reo, tamen contrarium uidetur, ut lic tangit domi. Ant. si oportuit eum nouā expensam facere in consulendo aduocatum propter nouam alterationem. ¶ An autem in causa appellationis possit fie-
14 ri alteratio libelli satis patet ex prædictis † q̄a appellatio non rescindit cōtestationem factam in principali. ut no. gl. in l. ita demum. C. de procu. & de hoc etiam hic per Io. And. post Vincen.

SVMMARIVM.

1 *Libellus si est incertus reus non debet petere illum declarari.*
2 *Libellus si concludit secundum ius commune sufficit.*
3 *Actor in petitione non tenetur facere mentionem de iure rei.*
4 *Exceptio peremptoria, an impediat contestationem litis.*

Dilecti filij. Summatum est. supra sicut capitulum proximū. Et diuiditur sicut proxima decre. Secūda ibi ideoq;. ¶ Noti q̄ libellus est in iudicio porrigendus. de quo in c. j. s. eo. ¶ Item no. q̄ ubi agitur personali debet exprimi causa ex qua debetur. de quo plenè. s. c. proximo. ¶ Item not. quòd in causa ecclesiæ conuentualis debet agere prælatus, & conuentus. de quo in c. edoceri. de re
1 script. ¶ † Vltimo no. cautelam, qñ libellus est incertus vt non petat illum reus declarari, quia sic instruit actorem, sed debet dicere se non teneri respondere secun-
2 dum Pet. & Abba. ¶ † In hac decre. tene menti, quod notauit hic Inno. & in c. ex parte. de priuile. quòd sufficit, q̄ libellus concludat secundum ius cōmune. & per pns ut, q̄ actor obtinebit, si nō excipiat de iure speciali. & sic procedit libellus si actor petit ablato. x. quæ mutauit prædecessori, licèt non adijciat quod illa fuerint

uersa in utilitatem ecclesię, si tamen excipiatur, quòd
nõ fuerunt uersa. non obtinebit actor nisi illud probet.
per notata.in c.j.ĵ. de deposi.& in auth. hoc ius. C. de
3 sac.san.eccle. ¶ † Item tene menti, quòd non est ne-
cesse, qđ actor facit mentionem de iure rei. imo inter-
dum docet.vt si petatur aliquod ius episcopale ab eccle
sia.non obstante, ꝙ sit exẽpta.q̃a non procedit libellus:
nisi exprimatur causa, vt q̃a dicatur non obstante, qđ sit
exẽpta, q̃a illud ius, qđ peto in exemptione fuit exce-
ptũ. vel est præscriptũ contra dictam exemptionem. Fa
4 cit etiam, qđ habet.ĵ.de re iudicat. cũ Bertoldus. ¶ † Itẽ
diligenter pondera, quia videtur hic velle Io. And. post
Inn.& Host.ꝙ licèt exceptio peremptoria nõ impediat
contesta.lit.nisi sit de priuilegiatis.de q̃bus in c.j.de lit.
conte.in vj.tamen illud fallit, quando esset notoria. &
idem uoluit Spe.in ti.de excep.§.dicto versi. vt autem.
& sequitur hic do.Anto. ¶ Posset tamen dici, quòd in
exceptione exemptionis hoc procedit, q̃a illa cõcludit
ius agenti ipso iure non competere. ideo posset opponi
ad processum.per notata per Bart.in l.cõquerebatur. ff.
iudicatum sol.Secus, quando non concluderet ipso iu
re ius actori non competere.& per hoc respõderetur ad
dictum Ioan.An.hic.Ad dictum Spe.posset responderi,
quia non videtur firmare illud dictum, quia contra il-
lud arguit. de c.j.de lit.contesta. in vj.dictum tamen in
se est æquum.

a In ea.gl. recõuẽtio qñ,& i qua parte iudi cij ꝑt fieri. vide etiã hic do.Fel. & d. And. sic.qui sup hac glo. 1. multa di cit.i v.col. vers.venio ad gl.1. & ꝑ multas col. sequẽ.

De mutuis petitionibus. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Reconuentio debet fieri incontinenti.*
2 *Causa conuentionis, & reconuentionis debent vicissim tractari.*
3 *Conuentio licèt fiat super vno solo, reconuentio tamen fieri poterit super pluribus.*
4 *Iudex debet quærere concordiam inter partes.*
5 *Reconuentio, an debeat fieri, ante litis contestationem.*
6 *Reconueniri, an possit clericus coram iudice laico.*
7 *Clericus in causa feudali respondet coram iudice non suo.*
8 *Reconuentio, an procedat, quando vtraque causa est criminalis.*
9 *Concordiam quærere debet iudex inter partes, sed an aliquo casu possit eas cogere ad concordiam. & num. 4.*
10 *Concordiam suadere inter partes debet iudex ab initio, secus quãdo liquet sibi de causa.*
11 *Reus fouens iniustam causam, an possit per cauillationes se defendere.*
12 *Debitor qui secreto soluit creditori negãti solutionem, an possit in foro conscientię negare debitum.*
13 *Causa prima si est plenaria, an possit fieri reconuentio in summaria.*
14 *Reconuentio quæ habeat priuilegia.*
15 *Conueniens scholarem coram Rectore, nõ potest ibi reconueniri, quando nõ est scholaris.*

EX literis. Reus reconuenire potest
actorem etiam coram iu-
dice delegato q̃ finiet vtrãque causam.
h.d. ¶ Et ponit mandatum, qđ primo iu-
stificat. secũda ibi mandamus. ¶ No.pri-
mo, quòd licèt rescripta sint stricti iuris:
tamen iurisdictio delegata ad alios casus extenditur per
viam reconuentionis. secus tamen in arbitraria potesta
1 te.ĵ.de arb.cum dilectus.cum ibi no. ¶ † Item no.ꝙ recõ
uentio debet fieri incontinenti.de quo.ĵ. de rescrip. di-
spendia.§.reus quoque.lib. 6. & tãgit ẽt in cle.sæpe. de
verb.sign. ¶ Item no.quod post respõsionem factã in cã
cõuentionis incontinenti dẽt fieri responsio in cã recõ-
2 uentionis. ¶ † Item not. quod causa conuentionis, &
reconuentionis debent vicissim tractari. nam facta lit.
conte.super vtraque ex ordine tamen, primo super cau-
sa conuentionis. postea primo iurabitur super conuen-
tione.secundo incontinenti super causa reconuẽtionis.
& idem fiet in probationibus, & in aliis q̃ occurrent in

b Reus. Idem sum mant hic do. Abbas Fel. & An. Barba.

iudicio, quousque vna die quasi in vna sententia termi-
neẽ.ĵ.de ordi.cog.cũ dilectus.de quo ꝑ gl. & Io.an.sup
3 gl.fi. ¶ † Itẽ not. qđ licèt conuentio fiat sup vno solo,
tñ recõuẽtio poterit fieri sup pluribus.de quo per gl. ĵ.
c.proxi.& Barto.in l.si de meis.§.percepisse. ff. de arbi.
4 ¶ † Itẽ no.qđ iudex dẽt quærere cõcordiã inter partes.
& si non põt seq, tũc dẽt litẽ per sententiam terminare.
Facit, qđ hẽtur.in c.studẽdũ.& c.placuit.xc.di. & in c. si
cut enim.xj.q.j. ¶ In glo.j.ibi deliberatione super vtra-
que.Et sic videtur, qđ posset codẽ tempore dare indu-
cias ad deliberandum sup vtraque cã.& ita videẽ innne
re glo.posset etiã tp̃e quo, actor porrigit suum, libellum
dare reo tp̃s ad deliberandum, & postea diem quo reus
porrigit suam petitionem dare actori tẽpus ad deliberã-
dũ, & q̃a simul debẽt tractari licèt ex ordine vr̃ ꝙ reus
nõ teneatur rñdere petitioni actoris, donec euenerit tẽ-
pus, vt actor respondeat suæ petitioni.& sic ẽt voluit hic
5 Io.An. ¶ † In ea.gl.[a] ibi hodie ista diuersitas, &c. Aduer
a te, q̃a circa hoc triplex fuit opi.vna, ꝙ non possit fieri re
conuentio, nisi añ lit.cõte.saluo nisi fuerit protestatus.
Secunda fuit.qđ possit fieri.ante li.cõte. & etiam post,
dummodo fiat incõtinẽti.& istã seqẽ Accursius in auth.
& consequenter.C.de sen.& interlo.om.iu.Tertia fuit,
ꝙ possit fieri q̃ñcũq; codẽ durãte iudicio, ante conclusio
nẽ in causa, & istam vltimã sequitur hic gl.& Inn.Host.
tenet primam. A D D I Hanc videtur tenere Io.An.hic,
q̃a in illa residet, & expressius in cle. sæpe.§.versi. in ver
bo exordio, & exp̃ssius in addi.Spe.in ti. de recõuen. &
pro illa multũ facit Auth. & consequenter, & in cor.vn
de sumiẽ.& q̃a in fauorẽ actoris est, ꝙ nõ possit ex inter-
uallo recõueniri corã eodem, aut corã alio nisi lite fini-
ta.& sic nõ vr̃ esse inductum simpliciter fauore rei, qđ
statim fiat, vt simul tractẽ, & termineẽ, vt possit obijce-
re cõpẽsationẽ si expediat.secundum.l.j.§.fi.ff. quæ sen.
sine appel.rescin.& hæc opi.Host.posset probabiliter de
fensari.& ad.c.dispẽdia.§.reus. posset rñderi, vt uoluit
Ioan.An.& Io.cal. T I O.) Glo.in cle.sæpe.in §.verum.
in gl.in verbo exordio.cõcordat opi. q̃a si loqẽ de vera
reconuentione per quã cãæ simul habent tractari. Pro-
cedat opi.Host.sed si loquitur de reconuentione impro
priè potius est conuẽtio, tunc habeat locum opinio In-
nocen. & aduerte, quia si esset iudex utriusque cla-
rum est, quòd posset fieri ista conuentio. sed si non es-
set iudex actoris, tunc an possit fieri non benè potest
colligi ex gl.prę̃allega.sed tamẽ in additionibus Spe. su
per ti.de recõuẽtione vr̃ uelle, ꝙ tũc nõ hẽat locũ ẽt cõ-
uẽtio, q̃a ex quo nõ põt procedi ꝑ uiã ꝓprię reconuen-
tionis, nõ efficietur ille iudex. & ideo non poterit actor
recõueniri. Et sic uult Io.An. ꝙ licèt recõuẽtio inducat
duo priuilegia.scilicet priuilegiũ ꝓrogatiuũ iurisdõnis,
itẽ priuilegiũ simultanei processus, ꝙ primũ nõ possit se
parari a scđo.& sic uult, ꝙ uel hẽat locũ utrũq;, uel neu
trũ.& iõ qñ fit ex interuallo.q̃a nõ põt habere locũ pri
uilegiũ simultanei ꝓcessus nõ hẽbit ẽt locũ priuilegiũ
prorogatiuũ iurisdõnis. sed Bar.ĩ auth. & ꝯsequẽter te-
nuit ꝯtriũ, q̃a priuilegiũ simultanei ꝓcessus fuit introdu
ctũ fauore rei, & iõ põt illi renũtiari, & solo uti priuile-
gio ꝓrogatiuo iurisdõnis.& istud ẽt seqẽ hic do.Ant.q̃a
ꝑ l.cũ papinianus.hẽbit reus solũ priuilegiũ ꝓrogatiuũ
iurisdõnis, ergo licèt postea addaẽ aliud priuilegiũ si-
multanei processus per auth.& cõsequenter non ĩpedi
reẽ ubi primo tñ ꝓut poterat ſm leges antiquas cũ ĩ du
bio euitãda sit correctio. de elec.cũ expediat libr. vj. &
ista pars vr̃ de iure verior.& ꝑ hoc faciat, q̃a satis æquũ
est, qđ pars hẽat iudicẽ ꝯ se, quẽ hẽt ꝓ se licèt simulta-
neę nõ ꝓcedãt in vtraq; cã, & ꝑ p̃dicta põt inferri ad in
tellectũ.c.dispendia.§.reus.de rescrip. in vj.dum dicit,
b qđ reus,[b] põt a codẽ durãte iudicio actorem sibi dice-
re obnoxium beneficio reconuentionis, uel conuen-
tionis si

tionis,si literas maluerit impetrare.nã scđm Io. An. dũ
dicit de reconuentione: loquitur de recõuentione pro
priè sumpta,& illa poterit fieri secundum eum solũ in
continenti post lit.contesta.vel,ante.Sed,qđ dicit de cõ
uẽtione,non loquitur de propria reconuentione. & illa
bñ põt fieri duráte eodẽ iudicio.sed istę intelłs nõ vr̃ bo
nus tenendo opi.Ioan.And.in addi.Spe.super tit.de re-
conuentione. quia illa conuentio haberet ibi fieri corã
delegato,q nõ est datus iudex in causa recõuentionis,
& iõ si nõ interuenit propria recõuẽtio nõ vr̃ actor pos-
se corã illo reconueniri. & istud videtur fateri hic Ioan.
An.secundũ vnã solutionẽ dicẽs,ꝙ demũ poterit cõue-
niri,scilicet si uoluerit literas impetrare.& si verba illa si
maluerit literas impetrare referuntur ad verbum conuẽ
tionis.& istud etiam tenuit Io.cal. dicens se sic de facto
obtinuisse scilicet,qđ corã delegato post lit.cõtest. intel
ligo ex interuallo, nõ hẽbit locũ recõuẽtio,nisi nouũ re
scriptũ impetretur . ¶ Sed aliqui istũ intellectum repro
bant ꝑ tex.dum dicit maluerit.idest magis voluerit, &
sic videt̃ dare electionẽ reo, an uelit literas impetrare,
an nõ.¶ Sed certè ad hoc posset defendi , quia ibi non
dat electionem ; quòd possit sine literis conuenire acto-
rem.sed vult dare electionem,qđ vel eligat recõuenire
propriè sumpto vocabulo.& tunc incontinenti debebit
id facere,an vero voluerit cõuenire ẽt ex interuallo du-
ráte eodẽ iudicio literas impetrando ¶ Potes ẽt dicere,
qđ vbi reus impetrat literas,propriè appellat̃ cõuentio.
q.a tũc innit̃ literis expresse impetratis, non aũt recon-
uẽtioni.& sic cõsueui dicere circa illum.§. Et ſm prædi
ctos intellectus verbũ eodem duráte iudicio respiceret
verbũ cõuẽtionis,sed tenẽdo opi.Inn.& Bar.ꝙ respiciat
vtrũq; ex quo vtrũq; pariter vr̃ respicere.ar.nã hoc iure.
ff.de vulg.& pup.& tenẽdo istum intellectũ posset dice
re,ꝙ ideo dixit conuentionis. quia , qñ impetrat literas
non innitit̃ recõuẽtioni,sed impetrationi.vbi aũt nõ im
petrat,tunc poterit recõuenire.& si fiat incõtinenti post
li.conte.erit ꝓpriè vera recõuẽtio,& hẽbit effectũ proro
gatiuum iurisdictionis. & ẽt simultanei processus. Sed
vbi fiat ex interuallo durante eodẽ iudicio adhuc dice-
tur reconuentio ꝑ ꝑ effectũ ꝓrogatiuũ iurisdictionis,sed
tũc nõ habebit effectum simultanei processus. Et adde
ad id,qđ dixit gl.supra,ꝙ vbi iudex negligeret procede-
re in causa cõuentionis, & reconuentionis secũdũ for-
mã hic traditã,nõ tenebit processus,vel saltẽ erit appel
lãdũ,ꝙ hæc scđa pars est vera.q.a peruersio ordinis cãæ
ad cãm nõ reddit processum nullũ. sed dat cãm appellã
di.vt habet̃ in l.j.cũ ibi no.C.de appel.¶ In ea.glo.in fi.
Adde etiam,qđ alia sunt specialia in intrusis, & excom
municatis,q.a alios cõuenire nõ p̃nt.& tñ p̃nt cõueniri.
6 s̃.de iud.intelleximus.¶ † In gl.pe.ibi cũ clericus con-
uenit laicũ.& sic tenet gl.ꝙ clericus possit reconueniri
coram iudice laico. & ista est cõis opinio. de qua dixi
in c.at si cleri.de iudi. Licèt,alij teneant contrarium. &
sequatur hic do.Ant.quia non reperitur,benè iure cau-
tũ.(A D D I Sed certè põt dici,qđ satis est cautũ ꝑ.c.di-
spẽdia.§.reus.indistinctè intelligẽdo, nec vr̃ oĩno absur
dũ,ꝙ iudex sæcularis clericũ cõdẽnet,in cã recõuẽtio-
nis,ꝙ ẽt condẽnat in cã cõuẽtionis in expẽ.si succũbat ,
cũ est,regula vtriusq; iuris,actore non probante reus de
beat absolui,& actor in expen.condemnari. j̃. de causa
pos.cum ecclesia.cũ simi.& C.de ędẽn.l.qui accusare.&
infra.vt ecclesia.beneficia.c.j.& etiam, q.a causa feudali
condemnatur per sæculares. de foro competenti.ex trãs
missa.T I O.) Et regula,videtur esse in contrarium.s̃.de
iud.qualiter,& re uera quælibet opinio est probabilis.
nã posset etiam hæc opinio probabiliter defensari. tñ su
stinendo communẽ opinionẽ potes dicere , qđ non est
absonum , quod clericus , in causa reconuentionis, re-
spondeat coram non suo iudice,sicut non est absonum ,
7 †quod respondeat in causa feudali.s̃.de for.competen.
in c.verum.& satis est,æquum per rationem istius text.
quia ratio dictare vr̃,qđ ex quo agit clericus coram illo
iudice,qđ ẽt ecõtra debeat aduersario respondere. nam
cõtraria opi.quodãmodo sapit tyrannidẽ.cũ econtra cle-
ricus possit reconueniri laicum coram iudice ecclesiasti
co.Et per prædicta potest inferri, quæ fuerit ratio indu-
ctiua materiæ recõuẽtionis.nã ratio fuit secundum ali-
quos.quia quis non debet dedignari habere iudicẽ con
tra se,quẽ eligit pro se.& vr̃ colligi in l.cum papinianus
C.de sen.& seq̃t Bart.ibi,& in auth. & cõsequẽter , sed
vt dicit do.Ant.hic.hæc ratio nõ est generalis.q.a nõ cõ
cludit,qñ reus haberet vnum iudicem tantum.nã actor
tũc non sponte elegit.sed ex necessitate perueniendi ad
sibi debitum.facit.s̃.de so.compe.cum sit generale.Ideo
ipse dixit secundo,quod ratio fuit.quia suadet ratio na-
turalis, quod quis debeat velle contra se,si potest quem
habere pro se,& ideo si non posset etiam si vellet , tunc
non haberet locum reconuentio. & secundũ hoc bñ fa-
ceret ista ratio,ꝙ clericus non posset recõueniri corã lai
co.q.a non posset prorogare.Sed certè ista iõ nõ vr̃ ẽt ꝑ-
fecta tenendo cõem opi.ꝙ clericus possit recõueniri co
rã laico,q.a ẽt vbi nõ põt fieri prorogatio vr̃,ꝙ hẽat locũ
reconuentio.ꝑ id,qđ habet̃ in l.si idem cum eodẽ versi.
qđ si mutuæ.ff.de iurisdi.omn.iudi.vbi si quis conuenit
reũ corã iudice,qui solũ põt cognoscere vsque ad certã
summam,poterit reus reconuenire actorẽ ẽt de maiori.
& tamen non possent partes prorogare iurisdictionem
in maiori,quia ex quo habet limitatam iurisdictionem
non potest prorogari ad alias causas.vt no.Cy.in l.testa
mẽta.C.de test.& in l.j.C.de iuris.om.iu.(A D D I Ad-
uerte,qñ fit prorogatio de minori summa ad maiorẽ nõ
vr̃ procedere dictũ Cy.sed potius Bar.per l.de qua re.§.
j.de iudi. T I O.) Licèt domi. Anto. hic sentiat contra-
rium. & etiam Bart.in auth.& consequenter volentes ,
ꝙ possit fieri prorogatio de maiori. sed non videtur ve-
rum per notata per Cy.in locis præalle.& facit,qđ nota
uit idem do.Anto.in c.p.& g.&,qđ habetur in l.j. ff. de
iudi.& in l.in agris limitatis.ff.de acqui.rerũ do. Iõ põt
dici,ꝙ alia fuit ratio,quæ colligitur ex isto text.q.a ratio
nabile,& iustum est, quòd ipse actor debeat rñdere reo
corã iudice corã quo petit iustitiã exhiberi cõtra reũ. vt
sic commodius.idest cum minori dispendio partium in
istis litibus ꝓcedatur. & hæc ratio habet locum etiam
in clerico recõuẽto.& ẽt in d.l.idẽ. tñ aduerte , q.a cõi-
ter tenet̃,ꝙ non poterit fieri reconuẽtio de criminali si
iudex aliàs nõ hẽat cognitionẽ criminaliũ, nec similiter
de cã spirituali corã iudice laico. quia ille sunt diuersæ
qualitates.secus qñ differũt cã conuẽtionis, & reconuẽ
tionis solũ ĩ quãtitate.ꝑ d.l.si idẽ.Aduertè tñ,q.a Accur
sius tenuit contrariũ ĩ auth.consequẽter.& ꝓ eius opin.
posset allegari,qđ si potest fieri reconuẽtio ĩ cã maioris
q̃titatis quã hẽat iudex ,iurisdictionẽ eadẽ ratione ẽt po
terit fieri de criminali.q.a poterit esse adeo magnę q̃tita
tis,ꝙ ęq̃parabit̃ criminali.iuxta no.ĩ auth.si dicat̃.C.de
testi.& ideo fortè posset ꝓbabiliter defensari,ꝙ ẽt in cã
criminali possit fieri recõuẽtio , ẽt si aliàs iudex nõ hẽat
iurisdõnẽ in criminali.dũmõ reus nõ velit vti priuilegio
ꝙ si sileat ciuilis primo loco ꝓposita ſm.l.fi.C. de ordi.
iud.Facit,ꝙ hic no.do.Ant.circa istud mẽbrũ,qñ ꝯuẽtus
8 ciuiliter vult recõuenire criminaliter.¶ † In ea.gl.ibi ne
que ĩ criminibus de hoc,an ꝓcedat recõuẽtio,qñ vtra-
que est criminalis. tetigit Bar. ĩ auth.& cõsequẽter. sed
plenus in l.is q reus.ff.de publ.iudicijs, & ibi plenè di-
xi.Si aũt prima sit ciuilis, & scđa recõuentio crimina
lis , vel econtra tetigit hic Inno. & latius prosequitur.
9 d.Anto. ¶ † In gloss. fina.in fin. An iudex possit aliquo
casu partes cogere ad concordiã.tãgit hic. d.Ant. & cõ
cludit,ꝙ regulariter nõ.fallit ĩ Papa,vel principe,qñ vel
Io.ab Imo.in j.super ij.Decre.

let cogere in materia, in qua habet liberam adminiſtra
tionem.ſ.de elect.cum inter.& facit, qđ not.de pac.cũ
pridẽ,in alia materia non poſſet niſi cauſa legitima ſub
ſiſtente.dicit autem, quod cauſa legitima ſubeſt,vt etiã
inferior poſſit cogere,ſi partes diu litigarũt. per id,qđ ha
betur in tex.notabili in c.placuit.lxxx.diſt. qđ eſt ſingu
10 lariter mẽti tenẽdũ.¶†An autem iudex habeat ſuadere
concordiam concludit, quod ſic a principio, ſed poſtq̃
liquet ſibi de cauſa non habet ſuadere,niſi fortè videret
ꝙ lis poſſet multum protelari per appellationes,nã poſ
ſet tũc ſuadere actori,q velit concordari potius,quã diu
ſic litigare, & ſimiliter poterit ſuadere reo de quo etiã
11 ĩ Spe. de præpara.iud.¶†An aũt ſi reus fouet bonã cãm
in veritate poſſet ꝑ cauillationes ſe defendere.videt̃ do.
Ant.hic velle,qđ non.ſed gl.renuit contrarium in c. cu
pientes.in verſi.malignantium.de elec.in vj.& in c. do-
minus noſter.xxiij.q.ij.& ibi ꝑ Arch.& aliquid per glo.
& Archi.iiij.q.iiij.in c.nullus. videtur ſatis dicendum,
quod dummodo non ꝑ mendacia, vel periuria quis ſe
defendat, quòd aliàs liceat cauteloſè ſe defendere,ſed
non per mendacia,vel periuria.per id,quod habet̃.xxij.
q.ij.in c.j.licèt ſi eitã per mendacia ſe defendat. ex quo
hẽt iuſtitiã in principali,fortè non peccaret mortaliter,
ſed venialiter.per id,qđ no.in d.c.j.& c.cauſa, & qóne
12 in c.ne quis.ĩ.de iniur.in c.tua.¶†Et per ꝑdicta poſſet
inferri,qd eſſet fiẽdũ ſi aliqs mutuauit tibi.x. ſecretè. q̃
poſtea ſibi ſectetè reddidiſti. ſi illa poſtea patet,& times
quod ſi confiteris mutuũ poſtea ipſe negabit ſolutionẽ.
nã qd fiendũ ſalua cõſcientia patet ex ꝑdictis. potes tñ
negare te teneri ex quo eſt ſolutũ, ſed dubium eſt, qñ
13 ſit poſitio de mutuo,qd tunc ſit fiẽdũ.¶†Extra gl.aduer
te,qa de ſummaria,vel econtra,conclude, qđ ſi prima
eſt plenaria vr̃,qđ poſſit fieri de ſummaria ſi contẽtatur
reus plenariè diſcuti in ipſa ſummaria.ar.eius, qđ not.
gloſſ.in cle.ſæpe.de ver.ſig.vbi ex cõſenſu partiũ põt fie
ri, qđ in ſummario procedatur plenariè. Si aũt vellet,
ꝙ procederet̃ ſummriè vr̃,ꝙ nõ poſſet fieri,qa nõ pñt,
tunc ſimul bñ tractari cũ vna exigat dilationes prolixio
res,ꝙ alia,vt hic ẽt tetigit Inno.& Io.An.Si aũt prima ſit
ſummaria,& ſecũda plenaria.tunc ſi prima eſt ſumma-
ria accidentaliter ex iure reſcripti impetrati,tunc proce
deret recõuentio de plenaria, quia illa ex vi reconuen-
tionis efficiet̃ ẽt ſummaria.ar.c. ſeq. & hoc expreſſe te-
nuit gl.ſingularis,quæ non eſt alibi in cle. ſæpe.§. verũ.
in gl.ꝙ requirit.de ver.ſig.Si autẽ eſſet ſummaria ſui na
tura,vel ꝑ reſcriptũ ꝓprio motu cõceſſum. tũc ſm gl.il
lã nõ poſſet fieri. Adde hoc verũ ſi reus vult ſimul vtrã-
que tractari.ſecus ſi ſolũ vult hẽre priuilegiũ prorogatũ
iuriſdictionis.ꝑ id,qđ dixi.ſ.ſuper gl.&,qđ not.Bar.in
auth.& cõſequenter.imo plus vr̃,ꝙ qñ per reſcriptũ eſt
ſummaria,licèt ꝓprio motu ſit cõceſſum, ꝙ priuilegiũ
inductum per tale reſcriptũ,vt ſummariẹ ꝓcedat̃ trahet̃
ẽt ad cãm reconuentionis,ut ęqualitas ſeruetur in iudi-
ciis ꝑ tex.in c.ſeq.& hoc ẽt tenuit Pau.de lia. ut hic re-
fert.d.Ant.& bñ facit,qđ no.ꝑ legiſtas in l.fi.C.de fruc.
14 & lit.expẽ.¶Et ex ꝑdictis patet, † ꝙ tria priuilegia põt
habere reconuentio.ſ.priuilegium prorogatiuũ iuriſdi-
ctionis. Item priuilegium ſimultanei proceſſus. Item
priuilegium adæquatum cauſarum conuentionis,ut pa
15 tet ex prædictis. ¶ † Et tene menti, quod conueniri
ſcholarem corã rectore,non põt.(A D D I Hæc opi. nõ
vr̃ uera ꝑ id,qđ dixi.ſ.circa primã rõnẽ in uerſi.& ꝑ ꝑ-
dicta ſuper glo.pe. T I O.) ibi reconueniri, qñ non eſt
ſcholaris.vt tenuit Cy.in auth.habita.in v.q.C.ne filius
pro patre.& idem videtur, qñ artifex conueniẽ ſub ſuo
maſſario ꝑ aliũ q non eſt ſocietate.(A D D I Fortè in
hoc ſecus,quia non neceſſitatur actor qui non eſt de ſo-
cietate agere corã maſſario, qa poteſt ẽt agere corã po-
teſtate,vel aliis iudicibus ad ciuilia deputatis, ſed cõtra
ſcholarem ex priuilegio neceſſario agendũ eſt coram re
ctore. T I O.) & tene menti etiam, qđ ſi iudex delega-
tus datus ſit de conſenſu ambarum partium, tamen ha-
bebit locum reconuentio.vt hic tenuit.d.Ant.licèt Bar.
tenuerit contrarium in auth.& cõſequẽter. ſed ꝓcedens
tdictum vr̃ verius ꝑ rationem huius tex.reliqua dic, vt
hic per d.Ant.& Io.An.A D D I.(Et per hoc etiã vr̃ Bar.
nõ bñ dicere dum reſtringit.§.ſi agant, qñ legatus agit
coram ordinario,& ſecus dicit ſi corã delegato. T I O.)

a De litis cõteſtatio. ne. Super per hac rubrica vide d.An.ſicu. multa vtilia ſcribẽtẽ quæ diligẽter videas.

b Nõ per. Adde ad huius tex. materiã .c. dudũ.el a. & ibi doc. de electio. & c.cũ cauſam. de iura.calũ. & ca.,put. de do.& con tu. Et vide do. cæ. in cle. ſæpe. xxiij q. de verb. ſign. Spe. co.tit. & Ro. de c.ſi. xii. in nouis.

S V M M A R I V M.

1 *Priuilegium conceſſum actori extenditur etiam ad reum.*

PRudentiam. Actor qui impetrauit reſceiptũ cũ clau
ſula appellatione remota in cauſa recon-
uentionis appellatione remota rñdere
tenet̃. h.d.Et eſt cõis diuiſio.ſecunda ibi:
nos vero.¶ Nota,ꝙ in iudiciis ęqualis debet eſſe cõdi-
tio actoris,& rei.Facit de reg.iur.in iudiciis. lib.vj.¶Itẽ
1 no.qđ†priuilegiũ conceſſum actori circa ꝓceſſum iudi
cij,extenditur ẽt ad reum. facit optimè, qđ legitur, &
not.in l.fi.C.de fruc.& lit.expen. vbi priuilegium con-
ceſſum actori circa litis expenſas extendatur etiam ad
reum. & faciat etiam, quod ibi not.per Bart.¶ In glo.
j.in fi.& ſic vult glo.quòd hæc decre.hodie ſit correcta.
ſed hoc non eſt verum, quia etiam hodie operatur clau
ſula app.remota.quia non tenetur iudex deferre app.ẽt
ſi ex cauſa probabili appellatur,niſi illa cauſa eſſet in iu
re expreſſa.de quo plenè in c.paſtoralis. ĩ.de app. ¶ In
gloſſ.ij.ibi quãdo aliquis impetrauit. idem dicit hic Tã
credus etiam ſi pars non impetrauerit iſtam clauſulam,
ſed proprio motu illam appoſuerit curia ſicut, quan-
doque facit. & idem etiam voluit Pau. vt dixi. ſupra.c.
proximo.& eſt ſpeciale in iſtis, quæ concernunt iudi-
cia, vt priuilegium etiam vni parti conceſſum proprio
motu trahatur ad aliam partem ratione qualitatis ſeruã
dę,vt not.in l.ſi C.de fruc.& li.expen.niſi aliud expreſ-
ſe appareat de mente concedentis.

a ¶De litis conteſtatione.[a] Rubr.

S V M M A R I V M.

1 *Excommunicationis ſententia non debet proferri in capitulum.*
2 *Libello eodem agi poteſt ſuper pluribus rebus.*
3 *Litis conteſtatio ſit per petitionem in iure propoſitam, & per reſponſionem ſecutam.& num.6.*
4 *Reſponſio quæ ſit petitioni confitendo inducit conteſtationem.*
5 *Lite non conteſtata vitiatur proceſſus.*
7 *Libellus continere debet narrationem, & concluſionem.*
8 *Litis conteſt.qualiter diffiniatur.*
9 *Reſpondens poſitionibus proteſtando,quod nõ reſpondet animo litem conteſtandi,an propterea dicetur lis non conteſtata.*
10 *Litis conteſtatio qualiter fieri debeat.*
11 *Litis conteſtatio,an inducatur ſi reus reſpondeat confitendo.*
12 *Et quid ſi reus dicat tu ment.ris, vel nec nego nec confiteor, vel ſi dicat credo me non debere.*
13 *Et ſi termino dato ad reſpondendum libello reſpondeat reus actore abſente,an inducetur conteſtatio.*
14 *Et ſi partes ſint contumaces, & nolunt litem conteſtari,an iudex poterit eã habere pro conteſtata.*

b OLim inter epiſcopum. Nõ ꝑ[b]
poſitiones,& reſponſiones, ſed per peti-
tionẽ in iure propoſitã, & reſpõſionẽ ſe-
cutã ſic lit.cõteſt.qua omiſſa ꝓceſſus eſt
nullus.¶Et primo ponit proceſſum iudicum, & ipſo-
rum relationẽ. ſecundo ipſum decernit irritum. & dic it
1 quare. ſecunda ibi: ibi procuratoribus.¶†No.ꝙ capitu
lum vr̃ noſſe excommunicari hodie,tamen non dẽt ſñia
excõicationis ꝓferri in capitulũ.ſed in illos q fuerũt cul
pabiles de capitulo.infra.de ſen.exc.romana.§.fina.in 6.
2 ¶†Itẽ no.ꝙ ſuper pluribus rebus videt̃ poſſe agi in codẽ
libel-

libello.de quo per Ioan.And.post Host.supra de elect. querelam. ¶ Item nota positiones fieri posse in causis nam illas ad faciliorem expeditionem iudiciorum vsus longeus admisit in causis.vt in clemen.sæpe versic.& & quia. de ver.sig. de quo ibi per gl.& in c.j.& ij.de cõ fes.in vj.& facit,quod not.de testi.præsentium. eodem libro.vbi etiam tangitur de articulis. ¶ †Item not.quòd
3 per responsionẽ ad positiones,non fit lit.cõtest.sed per petitionem in iure propositam,& responsionem secutã.
4 ¶ †Et no.q̃ simpliciter dicit responsionem,& sic facit,q̃ etiam responsio quæ fit petitioni confitendo inducat
5 conte.de quo in c.dudum.el.ij.supra de elect. ¶ †Vltimo not.quod vitiatur processus & redditur nullus.si in eo deficit contest.& sic no.q̃ parietes ædificij iudiciorũ corruunt,quando fundamentum est omissum. secundũ Hosti. ¶ Item potes notare,quòd vbi negatiua est coarctata ad certam scripturam,probari potest per inspectionem scripturæ. ¶ item,q̃ licet alias præsumatur pro sententia,tamen posset probari contrarium per productionem actorum ex quibus appareret aliquod substantiale iudicij deficere.facit,quod no.in c.quoniam contra.
6 ꝟ.de proba.& Bar.in l.hi qui.C.de appel. ¶ †In gloss.j. ibi.potissima pars est,& sic vult,quod ratio sit quare per positiones,& responsiones non fit lit.conte.q̃a ille nõ possunt valere.nisi interueniat principium,& fundamẽtum iudicij,& ista est vna ratio,aliam posuit glo.in vet. j.& potest esse ratio,quare debet iungi ante versiculum est autem, & per hoc potest inferri, an aliquo casu per positiones,& responsiones fiat lit.conte.nam videretur q̃ non per illum tex.& per rationem glo.Sed Hostien.dicit hoc verum,quando sunt plures.Secus,quãdo est vna cõtinens effectum libelli, & sic effectum narrationum, & petitorum,vt si pono quod mutuaui tibi.x.ad q̃ mihi teneris,nam tunc secundum eum si reus respondet negando,fiet contestatio.& istud etiam voluit.Bart.in l.j. C.e.& hoc sequitur hic.d.Ant.præsertim,quando se refert ad libellum.puta pono,quod mutuaui.x.ad quæ teneris prout dixi in libello,& maximè,quando non dato termino ad probandum fit dicta positio.Sed certe si ponderentur rationes gloss.non videtur etiam tunc indu ci lit.cõte.q̃a opo:tet oĩo,q̃ interueniat principium, & fundamẽtũ,& q̃a ille q̃ ponit nihil petit.& iõ forte de rigore iuris non procedit hoc dictũ.Nec ob.tex.dũ dicit in plurali p̃ positiones & r̃siones , q̃a habuit respectũ ad cõiter accidentia,q̃a plures fiunt.ar.l.nã ad ea.ff.de legi.Vel forte respexit pluralitatem causarum.tamen p̃pter autoritatem Hosti.& sequacium. forte seruaret̃ in
7 practica. ¶ †In ea.glo.ibi libellum præcedere,intellige, in quo fiat narratio & petitio,& sic conclusio,& sic non sufficit in libelo esse solam narrationem,& per cõseq̃ns nõ sufficit dicere cõqueror de tali q̃ debet mihi.x.ex cã mutui.sed oportet,q̃d petat ipsum cõdemnari, quia iudex non impertit̃ officiũ nõ petitũ,ad priuatam vtilitatem.l.iiij.§.hoc aũt.ff.de dam.infec.& ꝟ.de elect.innotuit ad fi.& istud expressè tenuit Inn.in c.in nostra.in prima gl.ꝟ.de sepu. Sed c̃riũ voluit gl.j.q.iiij.q̃a prælulatus p̃ illũ tex.& ij.q.j.notũ.& de cã possessionis cũ ecclesia.tñ posset dici gl.illã lo q̃ in possessorio recuperandę.sed Host.illã nõ tenet,nã ẽt in possessorio recuperãde lis cõtestat̃.ꝟ.ti.j.c.ij.& Inn.ẽt hic dicit istud esse tutius,q̃d in libello ponat̃ petitio,fallit tñ,q̃n corã Papa factum narrat̃.q̃a eius p̃sentia supplet defectũ solẽnitatis l l.oĩm.C.de testa.& sic possit r̃nderi ad dictũ.c.q̃a p̃sulatus.& ad c.notũ.licet Host. & Ant.dicat supplẽdũ esse,q̃ ibi facta fuit petitio, & sic etiam dicunt supplẽdã decre.cum ecclesia.Fallit etiam sub dubio forsan , si de spiritualibus,& inter religiosos agatur.p c.j. de dolo. & cõtu.Sed certe illud c.hoc non probat. vt dixi in c.j.de libe.obla.Fallit etiã,in summarijs in quibus p̃cedit̃,sine figura iudicij.secundũ Bar. in extrau. ad reprimendã. in verbo,sine figura iudicij.tex.tñ in cle.sæpe. vt velle, q̃ saltẽ apud acta,qualis qualis petitio debeat apparere.
8 & sic dictũ Bar.nõ est sine dubitatione. ¶ †In ea.gl.ibi, est autẽ lit.cont.hęc diffinitio,non est bona.q̃a sequeret̃ q̃ p̃ positiones,& r̃siones fieret lit.con.ideo dicit̃ secũdum Host.q̃ lit.conte.est fundamentum iudicij p̃ petitionẽ in scriptis in iure propositã,& cõgruã r̃sionem secutã aĩo contestãdi litem.quo omisso, si in figura iudicij p̃cedit̃,vexant̃ inanib.sumptibus,& laboribus litigã
9 tes,q̃ verba exponit Io.An.post cum in nouella. ¶ †In ea.gl.ibi non erit propterea lit.conte. & sic vult gl. q̃ si q̃s r̃ndet p̃testãdo,& q̃d non r̃ndeat aĩo litem contestã di.quod nõ erit contest.nã ipsa p̃testatio, nõ est contraria facto.sed venit ad declarandũ intellectũ facti multipliciter intelligibilis.ideo valet vt voluit Inno. supra de consti.cũ m.& hoc clarũ si iudex,nec aduersarius cõtradixit.Secus si iudex,vel aduersarius cõtradixit.vñ secus vt si iudex cõtradixit p̃testationi.q̃a si post cõtradictionẽ iudicis r̃ndet simpliciter.vt̃ acquiescere volũtati iudicis.Facit l.j.& ij.C. de relatio. Secus si expressè repeteret protestationẽ.Si aũt actor solum cõtradicat,qã reus p̃testat̃,q̃d si cõtingat eũ r̃ndere.nõ intẽdit r̃ndere aĩo contestandi litem.tunc licet aliqui dicãt,q̃ si r̃ndeat inducat̃ conte.ex quo aduersarius p̃testationi, nõ consentit.tñ cõtrariũ tenuit Bar.in l.j.C.e.& d.Ant.hic q̃a contradictio aduersarij,non põt facere, q̃n reus declarauerit animũ suũ ad q̃d tendit ipse protestatio.Secus q̃n tenderet ad habẽdã patientiã aduersarij: q̃a illa nõ heret̃,si aduersarius p̃tradicit.facit.l.aut q̃ aliter.§.j.ff. q̃d vi,aut clam. ¶ In ea.gl.ibi interrogante iudice.Hæc practica in se bona.tñ ẽt sufficit q̃ actor p̃ponat suã intentionẽ, & interroget reum in præsentia iudicis.per l.si sine.ff.de interro.acti.& no.per gl.ꝟ.de dolo,& contu.p̃ut in gl.q̃ in
19 cipit perinde. ¶ †Et no.†q̃d tẽta cõtes. fieri deberet hac forma.q̃a actor deberet narrare factũ , & petitionẽ suã coram iudice,& reus r̃ndere ad vtrãq; & sic negare narrata prout narrat̃. & petita prout petunt̃.tñ cõiter tenetur,q̃ sufficit,q̃ negent̃ narrata.quia in consequentiam vñr negata petita.& similiter econtra si negent̃ petita,in p̃siam videntur negare anarrata.ar.l.illud.ff.de acqu.hę
11 redi. ¶ †An autem si reus r̃ndeat confitendo, an inducatur contest.Glo.& cõis opinio habet,q̃ sic.ex quo fit cõfessio præcedente libello.in c.dudum.& ibi glo.supra de elect.& in l.proinde.ff.ad l.Aquil. Sed forte posset dici hoc verũ, quando constaret de annuo.vel q̃n interesset rei,q̃ sequatur sententia diffinitiua.forte propter actionem de euictione.l.habere licere.ff.de euic. nã licitum est ẽt bonã fidẽ agnoscere.l. at qui natura.§.cum me ab sente.ff.de nego.gest.aliàs non video,quare in dubio debeamus intelligere q̃ velit cõtestari litem,nisi ipse forte aliqualẽ contradictionẽ faceret in tempore, vt q̃a confiteret̃ narrata.sed diceret diem oblationis nondum ve-
12 nisse:tñ communis opi.est quam supra dixi. ¶ †Quid autem,si reus dicat tu mentiris.an inducet̃ contest. tenuit Guil.in l.j.C.eo.q̃ sic.quod intelligit d.Anto.nisi calore iracundiæ hoc dicatur.quia tunc non induceretur, nisi persisteretur in illa.ar.c.ex literis.de diuortijs.Quid autẽ,si dicat. non confiteor. nec nego , vel peto contendendũ.dic q̃d non est congrua responsio ex quo non negat,nec cõfitetur,ideo non inducitur contest. & p̃ hoc vt q̃d si dicat dubito,q̃ ẽt non inducat̃ contest. licẽt.d. Ant.hic teneat contrarium.sed forte nõ bene . Pro quo facit.l.de ętate.nihil.ff.de interro.actio. ¶ Sed quid si dicat,credo me nõ debere.dicũt q̃dã,q̃ non inducet̃ p̃te. q̃a debet r̃ndere assertiuẽ,& non p̃ verbũ credo, & hoc videt̃ velle Bar.in l.j.C.eo.Sed Guil.ibi.quem sequitur d.Ant.tenet oppositum.quia etiam si neget se teneri intelligit̃ prout creditur attento iuramẽto calũnię, & forma

elus,de qua in.l.ij.C.de iura.calũ.& in c.j.ĩ.de iur.calũ.
in vj.Facit,qđ no.viij.q.iij.c.artaldus,& istud videtur ve
rius,licèt seruanda esset consuetudo iudicij si de illa ap
13 pareret.¶†Sed quid si dato termino ad respõdẽdũ libel
lo reus respondet in termino,absente tamen tunc acto-
re:an fiet contest. Spec.tenuit,quod non e.tit.§.quãdo.
versi.sed nunquid absente.¶ Idem Bar. in l.j.C.e.idem
sensit hic Hostien.qui videtur ęquiparare cõtest. stipula
tioni, quæ non fit inter absentes.l.j.ff.de verb. oblig. &
per hoc etiã videtur,quod non inducatur contest.per re
sponsionem ex interuallo factã ad interrogationẽ acto-
ris,sicut nec valeret stipulatio,vt d.l.j.& pro isto etiã fa-
ciat,quia contest.dicitur a con quod est simul, quasi si-
mul attestatio.facit.xxiiij.q.j.in c.pudenda.¶ Sed certe
domi.de rota in sua decisiõe trecẽtesima aliàs cccxliiij.
aliàs.ccclviij. aliàs. ccclvij.& aliquid habent hodie sub
rubrica de lit.contest.quasi in vltima rubrica tenẽt op-
positum,nam dicũt,quod ex quo ad instãtiã actoris da-
tus est terminus ad respondendum libello videtur dura
re actor in eadem voluntate.facit.l.cum tacitum,& l.cũ
qui.ff.de proba. & sic satis dicitur concurrere voluntas
actoris,cum voluntate rei,& pro hoc videtur etiã hic ca
sus dum dicit per petitionẽ in iure propositã , & sie per
libellũ,& respõsionẽ subsecutam,& pro hoc ẽt hic vide
tur casus ĩ.ti.j.c.j.ibi cũ crederetur responsurus libello,
& licèt in l.j.C.eo.dicatur per narrationẽ negotii,& re-
sponsionem fieri conre.potest intelligi per narrationẽ.s.
factã in libello,& sic intelligit do.Ant.l.illã.¶Tu potes
dicere,quod ille tex.suppletur per istũ,qa poterit etiam
fieri per petitionẽ in iure ꝓpositã,& sic per libellũ por-
rectũ,& respõsionẽ secutã.& pro hac solutiõe bñ facit,
qđ idem Bar.no.in d.l.j.ubi dicit illã.l.dũ dicit de nar-
ratione negotij suppleri per alias videlicet per.l.2.C.de
iura.calum.&.l.rem non nouã.C.de iudi.quæ simplici
ter dicunt de narratione,& nõ dicũt de narratione ne-
gotij.Non ob.qđ dictũ est de stipulatione,quia specia-
le est in illa,nam aliàs regulariter obligationes in qui-
bus cõsensus vtriusq; partis requiritur,etiã inter absen-
tes fieri possunt,nec interuallũ etiã vitiat illas.l.cõsen
su.ff.de actio.& obli.¶Nõ ob.etiã,qđ dicatur simul at-
testatio,qa satis simul attestanẽ ex quo,sunt eiusdẽ vo-
luntatis circa contest.& sic dicũt dñi de rota de facto de
sensasse quẽdam magnũ processum super quadã quar-
ta parochiali,& si reus rñdeat aĩo lit.conte.hoc est cla-
rũ in dubio,tñ ex quo respõdet libello, videtur velle re
spondere animo li.conte.ar.l.sciendũ.ff.de ver.obli. &
ꝓpter auctoritatẽ istorũ de rota credo,qđ seruaretur in
practica, sed si nõ esset eorũ auctoritas,qa cõis opi.est
in oppositũ,difficile esset obtinere,vñ de mẽte doctorũ
fuit,qđ deberet vltra porrectionẽ libelli interuenire no
ua narratio,& successiue respõsio rei,ad illam tamẽ si in
actis appareat reũ respondisse præsente actore, & secun
dum eos præsumebatur interrogationem præcessisse ar.
d.l.sciendũ faciat.l.j.C.de contrah.stip.& hæc sufficiãt,
reliqua dic,vt hic per do.Anto.(ADDI Vidi tñ ser-
uari in practica,& est vtile ad opiniones euitãdas, ꝙ iu
dex mandat partibus præsentibus sub certa pęna, quod
non discedant de loco iudicij,nisi prius litem contestã-
tur,postea partes contestantur litem, & notarius dicit ,
quod tali die fuit lis conte.& istud sufficit,licèt non de-
claretur qualiter fuerit contesta. quia præsumitur solẽ
niter cõtest.per l.sciẽdũ.ff.de verb.obl.& ibi ẽt per Bar.
14 circa fi.TIO.)¶†Quid aũt si partes sint ꝑtinaces,& no-
lint litẽ cõtestari,an poterit iudex habere eã pro cõtest.
dic,quod nõ,quia hoc nõ pẽdet a potestate iudicis, sed
partium,vnde remediũ est,ꝙ iudex grauet illos mulctã-
do,vel pignorando, vel ꝓcedat cõtra nolentem conte-
stari tanq̃ contra cõtumacem,vt notauit gl.singularis in
Auth.qui semel.C.quomodo,& quando iudex.

a ¶Si agitur unde supra, hoc c. do. Ant. scit latissime scribentem.

¶Vt lite non conte. non procedatur ad testium receptionem,vel diffinitiuam sententiam. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Causa matrimonialis committi potest,interdum non episcopis.*
2 *Libellus offerri debet coram delegato,etiam in causa matrimoniali.*
3 *Procurator interuenire potest in causa,in qua accusatur alter coniugum ad separationem tori.*
4 *Vxor an,& ad quid accusare possit virum de adulterio.*
5 *Propter absentiam aduocati debet dari dilatio.*
6 *Mulier non debet cogi cohabitare cum viro,si habet illum suspectum,nisi sibi caueatur de impunitate.*
7 *Ordo iudiciarius regulariter est obseruandus.*
8 *Causa matrimonialis quæ propriè dicatur.*
9 *Lite non conte.non debet procedi ad receptionem testium.*
10 *Contumacia procuratoris quando noceat domino, & an, & quando propter ipsius contumaciam possit dominus excommunicari, & numero. 12 &.13.*
11 *Dotem lucratur vir propter adulterium vxoris, & similiter vxor donationem propter nuptias propter adulterium viri,quæ filijs eorum reseruari debent.*
13 *Contumacia procuratoris,an noceat quo ad potestatem excommunicandi dominum,vel suspendendi,vel mulctandi.*
14 *Contumacia procuratoris,an noceat domino, quo ad missionem in possessionem.*
15 *Contumacia procuratoris,an noceat domino, quo ad condemnationem expensarum.*
16 *Cotumacia procuratoris in non respõdendo positionibus,an noceat domino.*
17 *Confessio procuratoris licèt noceat domino,potest tamen reuocari etiam si fuerit erratum in iure.*
18 *Contumacia tutoris,an noceat pupillo.*

a D hæc deus. Si agiẽ a de adulte
rio ad separationẽ
tori,& ante lit. cõtesta.reus est cõtumax
excõicari potest, sed testes recipi nõ pos
sunt,nec cã diffiniri.h.d. Et duę sunt par-
tes principales,nã in prima delegatorum
consultatio,in secũda responsio. secunda ibi cõsultatio-
ni,prima facit tria,nã primo ponitur causę commissio.se
cundo rei exceptio, petitio, & appellatio. tertio actoris
responsio,& testium suorum exceptio,secunda ibi , tan
dẽ,tertia ibi.verum.Secũda principalis etiã facit tria,qa
primo soluit obstaculum,secundo consultationi respon
det.tertio iudices instruit. secũda ibi, qa lite.tertia ibi ,
1 potuit.¶†Nota quod causa matrimonialis interdũ com
mittitur non episcopis,vt patet ex textu,iũcta suprascri
ptione,regulariter tamen de stilo curię consueuit cõmit
ti episcopis.s̄.de offi.dele.cãm matrimonij.&.c. sequen
ti,põt tamẽ dici,qđ hic nõ erat proprie causa matrimo-
nialis,qa non agebatur de fœdere matrimonij,vt ĩ.dicit
2 litera.¶†Itẽ no.libellũ offerendũ ẽt corã delegato , &
ẽt in cã matrimoniali facit.3.q.3.offeraẽ de ord.cog. cũ
dilectus,& de dila.in c.pręterea.hodie vero de causa ma
trimoniali dic,vt in cle.2.de iudi.iũcta cle.sæpe. de ver.
sig.Et adde etiã,quod habetur in c.albericus. ĩ. de testi.
3 ¶Item not.† quod in causa in qua accusatur alter con-
iugum de adulterio ad finẽ separationis tori,põt procu-
4 rator interuenire.de quo.s̄.de procur.tuę.¶†Item no.ꝙ
etiã vxor põt accusare virum de adulterio, ꝙ est verum
ad separationem tori.& ad hoc,vt recipiat dotẽ , & etiã
donationẽ propter nuptias,vt tangit glo.quo ad alia est
secus,vt in l.j.C.ad l.iulia.de adul.& xxxij.q.j.publico.
& s̄.de procur.tuę.& in c.gaudemus.ĩ.de conuer. con-
5 iu.¶Itẽ no.quod† debet dari dilatio propter absentiam
aduocati.facit.l.ait pretor.§.fi.cum se.ff.ex qui.cau.ma.
de quo etiam in gl.¶Item no.quod iudex nõ debet pa-
ti,quod sibi illudatur.facit l.prætor.ff.de iudi.¶ Itẽ no.
quod vbi uir accusatur de adulterio per mulierem põt
econtra

econtra, uir petere se restitui ad quasi possessionem matrimonij, si prætendit illa se spoliatū. facit infra de restit. 6 spo. ex cōquestione. ¶ †Item no. quod si mulier habet virum suspectum non debet cogi illi cohabitare. nisi sibi caueatur de impunitate. de quo. infra de restitu. spo. litteras. (A D D I quod procedit etiam quando culpa ipsius mulieris. puta quia commisit adulterium. facit ho. tex. cū gl. in c. de benedicto. xxxij. q. j. T I O.) ¶ Item no. 7 † quod ordo iudiciarius regulariter in omnibus causis est obseruandus. facit. C. de iudi. in l. iudices. Fallit in causis matrimonialibus, in quibus non est omnino ob-8 seruandus. de quo in præalle. clem. ij. de iudi. ¶ † Et no. 9 causa matrimonialis proprie dicitur, quando agitur de fœdere matrimonij. Secus quando agitur de crimine ad separationem tori. ¶ Et no. ꝙ licèt in casu præcedenti possit procedi contra contumacem li. non contest. facit. infra. c. quoniam. §. porrò. & §. si autem. secus in secūdo. 9 ¶ † Item no. quod regulariter li. non conte. non potest ꝓcedi ad receptionem testiū. nec ad diffinitiuam. ¶ Item no. non insistēdum super dubio. cuius decisio nihil operatur, & similiter nō debet recipi probatio super eo, qđ 10 nihil releuaret. l. ad probationem. C. de proba. ¶ † Item no. quod propter contumaciam procuratoris, potest dominus excommunicari, si sciens illam non purgat, & sic secus si nesciret. facit. l. iij. ff. quod quisque iur. & l. ii. C. de ero. mili. annone. li. xii. de quo aliquid per gl. fi. & hic per Inn. in gl. magna. & per Bar. in l. j. §. si procurator. ff. si quis ius di. non obtē. ¶ Et ex hoc not. secundum. Inn. quod dominus non dicitur contumax, vel malitiosus, licet procurator sit, & sic facit quod licèt quando procurator est verus contumax non possit procurator appellare. facit, quod habetur in cle. si ante de do. & cōtu. tamē dominus, qui non est contumax poterit appellare infra tempus datum ad appellandum. de quo hic per Innoc. & per Bart. in d. §. si procurator. ¶ Et per prædicta datur consilium, quando procurator est contumax, quod iudices significent domino hanc contumaciam, & assignent terminum ad eam purgandam, ne possit ignorantiam allegare. facit. l. sed si pupillus. §. de quo palā. ff. de 11 insti. & infra. de sen. excom. in c. sacro. ¶ † In glo. j. in fin. ibi spectat ad filios, intellige sane, quia debebit ei reseruari, sed in uita ipsa mulier habere debet dotem, & donationem propter nuptias quando vir commisit adulterium, & idem econtra, vt patet ex. §. si uero hic allegato. ¶ In glo. suspectum in fina. Alios casus addit etiam hic Ioan. Andre. cocto, quos posuit Hostien. & ipse etiā addit vnum alium, & sic erunt quatuordecim casus, in quibus non fit restitutio petenti se restitui ad possessionem matrimonii. de quibus hic per Ioā. Andre. ¶ In gl. seruetur ibi, ꝙ minor potest. intellige de minori. xxv. annis. & facit quod habetur in c. fi. de iudi. in vj. ¶ in ea. glos. ibi possunt testificari. intellige hoc verum, quando uir, & vxor sunt paris conditionis. secus si inæqualis, ut infra de testi. in c. super eo. ¶ In ea. gl. ibi non transit in rē iudicatam, supple quominus possit retractari, si appareat de errore, seu ecclesiam fuisse deceptam, sed interim stabitur sententiæ. donec fiat fides de errore. infra de frigidis. fraternitatis. Et sic no. secundum. d. Anto. ꝙ sentētia q̄ pōt retractari interim facit notoriū, quandiu non probatur aliquid, propter quod ueniat retractanda. ¶ In ea. gl. in fi. alia specialia ponit hic Io. An. q̄ addit ſm Host. & demū aliqua addit ſm Vincē. & alia ſm Bonaguidam 12 Aretinū. de quibus dic, ut hic per eum. ¶ † In gl. fi. in fi. limita gl. inquantum dicit, ꝙ iudex tenebitur ad interesse, quando citauerit procuratorem & nō dominum, nā si citasset dominum, & dominus misisset procuratorē, ꝙ fuisset negligens in ueniendo, & iudex hoc ignorasset. & tunc non teneretur ad interesse, quia habuit causam iustā credendi eum contumacem, & sic limitat do. Ant.

Et de materia huius glo. an cōtumacia procuratoris noceat domino. tangit hic Inn. prosequendo multos casus. Et primo, an noceat quo ad potestatem appellandi, & & concludit, quod non, quando est uera contumacia ꝓcuratoris, dicit tamen notabiliter, quod licèt dominus possit tunc appellare solum poterit appellare infra. decimo dies a tempore late sententiæ non a tempore scientiæ ex quo causa est pertractata per procuratorem. per l. j. §. fi. ff. quando appellandum sit. & ij. q. vj. biduum. §. si aduersum. nec ob. l. ab eo. C. quemodo, & quando iud. quia ibi causa fuit tractata cum domino, vnde tunc si contra dominum contumacem præsumptum, & nō uerum fertur sententia, non transit sententia in rem iudicatam nisi post. x. die, sa die scientiæ, in quo sciuit sentētiam contra se latam, quod tene menti. ¶ † Item tangit, 13 b an noceat procuratoris cōtumacia quo ad potestatem excommunicandi dominum, vel suspendendi, vel mulctādi, & concludit, quod nō. quia ista est pœna extrinseca, & ideo non facit præiudicium domino, licèt contumacia procuratoris aliès habeat nocere domino in re, ī qua est procurator & in pertinētibus ad illam, & sic in accessoriis eius. Bartol. in l. j. §. fi. procurator. ff. si quis iu di. non obtem. dicit quod in mulcta non nocet, quia vera contumacia procuratoris non nocet domino in his, quæ sunt grauis præiudicii, sed solum in his, quæ sunt leuis præiudicii, sed certe hæc ratio non concludit in mulcta, cui. vt uoluit hic. d. Ant. & etiam Salycet. in l. iij. C. 14 de procurat. ¶ † Item tangit, an noceat quo ad missionem in possessionem, & clarum est, quod sic si fiat causa custodiæ, sed si agatur de missione in veram possessionem est magis dubium tamen Inn. tenuit idem per l. sed & hæc §. fina. cum seq. ff. de procu. & C. de procura. l. 3. & C. de dig. l. quoties. l. xij. & facit, quod habetur in d. l. iii. & quia dominus est in culpa, malum procuratorem & negligentem eligendo. l. cum mandato. ff. de mino. sed Barto. in d. l. i. §. si procurator tenuit contrarium. qa in his quæ sunt grauis præiudicij uera contumacia non nocet, & quia secundum cum uidetur casus, in l. hoc amplius. §. fi. cum ibi nota. ff. de dam. infec. & l. i. in fi. ff. vsu fru. quemadm. cauea. in quibus patet, ꝙ vsufructuarius censetur procurator proprietarii. faciat, quod legitur, & nota. in l. i. in fine. ff. de oper. no. nuntiatio. & tamen ex contumacia eius non deuenitur ad secundum decretū contra proprietarium. do. Anto. hic tenet dictum Barto. quando procurator fuit citatus, secus si dominus, quia tunc contumacia est domini, si procurator constitutus ab eo non comparet. l. si procuratorem. §. si tutores. ff. mandati. ideo potest dari uera possessio, tamen secundū eum reuocabitur Decret. quod dominus procuratorem constituerit, & quia per hoc apparebit eum non fuisse in vera contumacia, sed certe melius dixisset, quod declarabit actum fuisse nullum, ex quo apparebit dominum non fuisse uerum contumacem cum eius uera contumacia requiratur. l. fulcinius. §. primo. ff. ex quibus cau. in possessio. eatur. Salycet. uero in d. l. iii. primo dicit posse sustineri opinio. Innocen. quia licèt sit grauis præiudicij, respicit tamen ordinē processus, sicut & sententia diffinitiua, ideo uidetur, ꝙ sicut contumacia procuratoris nocet domino fieri possit diffinitiua, ita ut possit deueniri ad ueram possessionem seu secundum decretum. Finaliter concordat opiniones, quia aut agitur de uera possessione danda pro executione sentētiæ diffinitiuæ, & tunc noceat, & sic loquitur opi. Innocen. nam ex quo nocet quo ad diffinitiuam in cōsequentiam debet nocere quo ad eius executionem arg. c. preterea. de offi. dele. Sed si agatur de uera possessione dāda ex scđo decreto, tunc procedit opinio Bart. quia quo ad illā requirit vera contumacia eius, de cuius bonis agitur, ut in l. fulcinius. §. i. ff. ex q. cau. in pos. eat. & iō nō nocebit

a Procuratoris cōtumacia. De hac materia qñ procurator nocet dño. vide hic p d. Fel. ēſi. p totū: q̄ qui hic late. scribit.

bit cōtumacia ꝓcuratoris. nec ob. qđ dicit de sententia diffinitiua, q̃a quo ad ualorem snīę diffinitiuę nō requiritur vera cōntumacia, sed sufficit ficta, vel præsumpta. l. iij. C. qūo, & q̃n iud. & l. j. C. ex qui. cau. ma. vnde tūc satis dñs vr̃ esse ī cōtumacia ꝑ cōtumaciā ꝓcuratoris, ꝑ culpā male electionis. secus quo ad fm decretum. ¶ Tu potes etiam addere, quòd si est casus, in quo possit deueniri ad secundum decretum etiam ex præsumpta contumacia. vt in causa damni infecti, & noxali tunc ēt quo ad veram possessionem habendam ex secundo, decreto videretur sufficere contumacia procuratoris sicut sufficit quo ad diffinitiuam ferendam cum eadem sit ratio. Nec ob. quod dictum est de fructuario. quia propriè loquendo, & strictè non est procurator proprietarij. licèt latè sic appelletur ratione custodię quam habet, vt dicit Sal. in d. l. iij. ¶ Potes etiam dicere, quòd censetur procurator quo ad hoc, vt possit deducere in iudiciū ius domini, quatenus sibi expedit pro conseruatione iuris vsusfructus. & sic propriè loquitur. d. l. j. in fin. sed non quo ad omnia alia. & ista fuit ratio dictę. l. hoc amplius.

15 ¶ † Item tangit Inno. an noceat contumacia procuratoris domino, quo ad condemnationem expensarum. & tenet, quod sic. quia istæ expensæ non sunt simpliciter pęna. imo, & interesse. facit, qđ no. de rescrip. c. fin. Sed Bar. tenuit cōtrarium in d. §. si procurator. quia sicut nō pōt mulctari. ita non potest cōdemnari in expensis, sed benè poterit denegari audientia domino, si non reficiat expensas. ¶ Sed certè opi. Inn. videtur verior de iure. quam etiam sequitur hic Hostien. & Ioā. An. & do. Ant. quia non est bona equiparatio de mulcta ad expensas. quia mulcta est mera pœna. secus in expensis. ¶ Item, quia expensæ sunt de accessorijs ipsius litis. facit. l. terminato. C. de fruc. & lit. expen. vnde secūdum Inn. etiā nocebit ecclesiæ contumacia procuratoris. quo ad condemnationem expen. licèt posset restitui si fortè procurator non esset soluendo. & sic non posset ab eo recuperare, qđ intelligit Host. nisi expēsæ essent modicę. quia tunc non daretur restitutio, quæ non datur pro modico. l. scio. ff. de mino. ¶ Idem videtur velle, si restitutio peteretur contra aliam ecclesiam. argumen. l. verum. §. fi. ff. de mino. do. Anto. hic dicit, quòd si dominus fuit citatus, sed procurator ab eo missus non uenit. tunc dominus condemnabitur, non procurator, quòd non fuit in iudicio. sed si procurator fuit citatus, tunc dicit, ꝙ vterq; poterit condemnari, intelligo de iure canonico secundū not. in c. querelam. de elec. nam de iure ciuili procurator videtur damnandus per. l. j. C. de senten. & interlo. om. iudi. & poterit fieri secundum eum executio cōtra dominum. licèt sit lata contra ipsum procuratorem. per l. plautius. ff. de procur. cum ibi no. & etiam poterit fieri contra ipsum procuratorem. dicit tamen, ꝙ satis ęqua est distinctio quā hic posuit Host. & Ioā. And. post eum.

16 ¶ † An aūt contumacia procuratoris in non respondendo positionibus noceat dño. Bar. videtur velle, ꝙ non. in d. §. si procurator. & sic intelligitur. l. non solum. ff. de procu. in prin. sed certè casus est in cōtrarium. in c. ij. de cōfes. in vj. (ADDI Pro intellectu. c. ij. vide Bald. in l. ij. §. ꝙ si actor. C. de iura. calum. TIO.) quod videt mirum, cum ibi requiratur vera contumacia, & agatur de his, quæ sunt magni præiudicij. sed illud est secundum domi. Anto. quia habetur pro confesso, vnde sicut vera cōfessio procuratoris non nocet domino. sic & ficta. Sal. vero in d. l. iij. dicit, ꝙ est ratio ibi. quia agitur de his, q̃ respiciunt probationem, & sic processum, ideo præiudicet: secus vbi ageretur de pœna extrinseca, & per hoc dicit, ꝙ contumacia procuratoris in nolendo iurare de calūnia nō nocet domino, q̃a ibi agitur de pęna extrinseca. s. ꝙ cadat a causa. & perdat illam. l. ij. §. ꝙ si actor. C. de iura. calum. & in c. fi. j. de iura. calum. & hoc puto verum, licèt dñs Ant. æq parauerit hūc casum pcedēti. ¶ Et ad-

17 de ēt pdictis, quòd † confessio procuratoris licèt noceat dño. tū pt reuocari, ēt si fuerit erratū in iure. secus in cōfessione facta ꝑ dominum. l. ij. ff. de confes. ¶ Item confessio procuratoris facta in vna causa non nocet in alia. secus in confessione domini, vt no. Cōp. de elec. per inquisitionem. & ibi per Ioā. An. ¶ Item in casibus in quibus confessus non auditur appellans procedit, si dominus est confessus, secus si procurator, vt hic tangit domi nus Ant. Et no. benè tres differentias prædictas inter cōfessionē procuratoris, & domini. ¶ Item adde, qđ domi. Ant. hic vult, qđ confessio dicatur fieri ꝑ modum voluntariæ iurisdictionis. & sic nō noceat domino nisi hēret speciale mandatum. si confitetur respondendo libello. Secus respondendo positioni. & idem videtur velle Cy. in l. vnica. C. de confes. sed non credo hanc differentiam veram, quia etiam respondendo libello non tenetur quis dicere mendacium. sed post agnoscere bonam fidem. facit. l. quoties. §. item si temporali. ff. de admi. tu. & xxij. q. ij. & in c. j. & in l. at qui natura. §. cum me absente. de neg. gest. Vnde potius diceremus debere poni exemplum, quando sponte cum aduersario vadit ad iudicium, & confitetur, & sic secus, quando non vadit cū eo: sed citatus comparet, & petit libellum dari, & pōstea ei respondet, quia tunc videtur, ꝙ fiat per modum contentiosę iurisdictionis, ex quo citatus trahitur. facit,

18 quod habetur de excep. c. cum inter priorem. An † aūt contumacia tutoris noceat pupillo no. Bar. in dicto. §. si procurator. Item, an delictum in faciendo commissum per ꝓcuratorem, vel tutorem noceat domino, tangit ēt ibi, & Innocen. hic aliquid. nam si aperte cadit in delictum non nocet. vnde si producit falsa instrumenta, non nocet domino. quia ad hoc non videtur habere mandatum. l. si procurator. ff. de cōdi. indebi. & ibi in d. §. si procurator tractat, an &, quando ex dolo, vel ex delicto procurator possit excipi contra dominum, vel etiam agi. Tāgit ēt hic Inn. vnam differentiam circa finem, an procurator qui est impeditus, habeat potestatem substituendi a lege, vt quia factus est dominus litis per contest. an vero habeat potestatem substituēdi nisi datam a domino, & videt velle, qđ primo casu imputetur domino, si procurator alium non substituit. sed in secundo non. sed re uera hæc differentia non benè probatur iure, & etiā nō potest negari, quin in vtroq; casu fuerit in culpa eligendo procuratorē minus sollicitum, & sic vtrobique videtur etiam ratio. Fateor tamen, ꝙ si dominus fuisset citatus, & mitteret procuratorem, quòd impedimentum sit perueniens in persona procuratoris propter, quod impediretur comparere excuset dominum per id, quod habetur in l. cum a matribus. C. qui petant tutores. Tangit etiam Inno. hic de intellectu auth. qui semel. C. quomodo, & quando iudex. sed non perfectè loquitur. vñ melius dic, vt ibi no. per glos. & docto. & de materia dictæ auth. habetur. j. de do. & contu. e. prout. Et not. etiam ex eius dictis, ꝙ licèt ius dispenset in aliquibus casibus, ꝙ lit. non conte. procedatur non tamen intelligitur dispēsare quominus requiratur solennitas peremptorij, sicut & quando proceditur lit. conte.

SVMMARIVM.

1 *Appellās non debet comparere coram iudice a quo, ne videatur appellatio ni renunciare.*
2 *Appellans ab interlocutoria, an sit citandus.*
3 *Processus factus lite non contestata non tenet.*
4 *In possessorio potest per sentent. am adiudicari possessio ipsi actori.*
5 *Suffraganeus est suspectus in causa metropolitani.*
6 *Sententia diffinitiua lata litē non contest. est nulla.*
7 *Dictio imo, est correctiua.*
8 *Notorie releuat ab onere probādi, non tamen releuat ab onere ꝓponendi.*
9 *A reuisione futuro non debet appellari.*

Accedens

Ccedens.j. Diuersimode legiť de
cre.vt tangiť in tertia
glo.& super ea tamen potest sic summa
a ri. In causa restitutionis [a] etiam contra
contumacem lite non contest. non pōt
snīa ꝓferri.h.d. Et sunt duæ partes prin
cipales.quia primo ponit ordinem processus. secūdo ip
sius retractationem.secunda ibi:cum igitur. ¶ No.peti-
tionem porrigendam esse in præsentia iudicis. de quo
in c.j.de libel.obla.¶ Itē no.interdum obiectum latè di
ci etiam id,ꝙ petitur per actorem. ¶ Item no.ar. ꝙ quis
sępius.sit admonendus,vel citandus.de quo in c.consu
luit.de offi.dele.& per Inn.ī.de accusa. ad petitionem.
1 ¶ †Itē not.ad cautelam, ꝙ appellans ne videatur appel-
lationi renuntiare,non compareat coram iudice a quo.
2 facit.s̄.de offi.dele.gratum, an†autem appellans ab in-
terlocutoria,sit citandus.dic vt in c.ij.de dolo,& contu.
in vj.¶ Itē no.ꝙ partes debent ire ad iudices.& non cō
3 tra.l.iubemus.ad fi.C.de epis.& cle. ¶ †Itē no.ꝙ proces
sus factus lite,nō conte.non tenet,quod procedit, etiā
si fuerit actum possessorio iudicio.vt hic est casus secū
dū vnum intellectum. de quo consueuit dubitari.in c.
consultationibus.de offi.deleg.& hoc etiam tenuit Bar.
in l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acqui.pos.idem
etiam si petatur restitutio in integrum, vt hic est casus
secundum alium intellectum de quo in c.fi.s̄.de offi.iu
di.¶ Item nota,ꝙ vbi proceditur per rescriptum surre-
ptitiè impetratum licite potest appellari.¶ Item nota,ꝙ
post publicationem testium licitum est obijcere in per-
sonas.de quo in c.ex parte.& c.præsentium.ī.de testi.
4 ¶ †Item nota,ꝙ in possessorio iudicio pōt ꝑ snīam adiu
dicari possessio ipsi actori,& not.ēt, ꝙ iudex pōt in snīa
prohibere,ne in posterū turbetur ipse actor in tali posses
5 sione.¶ Item†no.ꝙ suffraganeus est suspectus in cā me-
tropolitani.Facit xvj.q.ij.in c.j.& ideo potest recusari.
6 ¶ †Item not.ꝙ sententia diffinitiua lata lite non conte.
est nulla.Item,ꝙ illud quod est nullum,non proprie de
bet cassari,sed debet irritum,vel nullum nuntiari, quia
quod non est tolli,non potest.facit.ī.de despon.impub.
ad dissoluendum, potest tamen tolli quatenus de facto
processit.l.j.§.j.cum ibi notatis.ff.de ferijs.¶ Item not.ꝙ
7 †dictio imo.est correctiua.facit l.Stichus imo Pāphil⁹.
ff.de manu.testamento.¶ Item no.ꝙ vbi aliquid cassať,
cassantur etiam quæ ex illo sequuntur,seu quæ sunt se-
cuta.ī.de legi.non dubium.& ī.de fide instru.inter dile
8 ctos.¶ Vlt.no.†ꝙ illi debēt assignari, & restitui instrā ꝗ
ab obligatione est dissolutus.facit.l.dissolute.C.de con
9 di.ex lege.¶ †In glo.j.in fin.sed certe ista tertia solutio
non est tuta,qa licèt notorium releuet ab onere probā
di,nō tamen releuat ab onere proponēdi.facit.l.si adul
terium cum incestu.§.idem pollioni.& quod ibi no.per
Bar.& per glo.ff.de adul.& not.gl.quæ reputatur singu-
laris in clemen.appellanti.de appel.& hoc etiam tenet
Io.An.suꝑ ista glo.¶ In gl.iij.in fi.& sic vř glo.sensisse
duos intellectus,vnus est,ꝙ hic actū fuit possessorio re-
cuperandæ,& iō petijt Archiepš se restitui ad quasi pos
sessionem iuris parochialis.Alius,ꝙ petita fuit restitutio
in integrum ex iure minoris cui ecclesia ęquiparatur.s̄.
de resti.in integ.c.j.primum intellectum sequitur hic
Goff.& facit ad id, qđ dixi in notabilibus.Tertius fuit
intellectus,ꝙ hic loquať in petitorio,cuius natura ēt est
vt possit peti restitutio rei.s̄.de iu.examinata.& l.ꝗ resti
tuere.ff.de rei.vē.Inno.vero hic posuit alios intellectus
ex quibus vtilitas non percipitur.Hosti.vero hic posuit
intellectū notabilē dicēs.ꝙ hic nō fuit actū possessori o
recuperandæ, quia non dicebat se spoliatū nec agebat
etiā petitorio, nec etiā petebať restitutio in integrū, sed
dicebat,ꝙ tam ipse,quām eius prædecessores fuerāt ne-
gligentes in exigendo obedientiā iuris parochialis, &
ꝙ aliàs consueuerāt esse in quasi possessione dicti iuris,
& ideo implorabat officiū iudicis,vt reduceretur in eū
statum,in quo esse consueuerat,& sic vt ei restitueretur
quasi possessio dicti iuris,& hoc petebat per officiū iudi
cis generale.de quo in c.ex literis.de resti.in integ.No-
ta singulariter istud dictum,quia valde est vtile pro re-
cuperāda possessione rerum, vel iurium ecclesię quæ ex
negligentia prælati,vel rectoris est perdita, & sic am-
pliat notata in c.sæpe.infra de resti.spoliato.& iij.q.i.in
tegranda.¶ †In glo.ex eis in fi. istud ultimū cōmuniter
tenetur,quia ex superuenienti grauamine nō debet ap-
pellatio sumere firmitatem,quia non debet appellari a
futuro grauamine,& quia si grauamen etiam Præcedēs
non validat appellationem nisi exprimatur,vt in c.dilē
cto.infra.de appella.multo minus sequens grauamē.&
ad primum cōtrarium glo.potes dicere,ꝙ ideo dixit in
plurali,ex his propter pluralitatem iudicum,quorū qui
libet poterat recusari,vel potest exponi plurale ꝓ singu
lari.l.non est sine liberis.ff.de verb.signifi.

a In cā restitutiōis. addē Bal. in Authē. si oēs.C. si vt ab hær. abstid..ale. de imo.ī l. si finita. §. in alia ff. đ dā. infect. Spe.in tit de li cont.

S V M M A R I V M.

1 *Ad excommunicationem, non proceditur, quamdiu sunt alia remedia.*
2 *Causa quando est criminalis etiam si agatur ciuiliter de crimine, non habet locum immissio.*

Væ fraterninatis. Si lite nō cō
testata reus
est contumax tunc si fieri potest mittitur
actor in possessionē causa custodię aliās
reus excommunicabitur.h.d. & in prima
decisa cōsultatio in scđa responsio distin
guens & secūdum membrum distinctionis. ibi quod si.
¶ No.ꝙ quædā sunt causæ in quibus contra cōtumacē
non pōt fieri immissio & ꝗdā in ꝗbus pōt fieri.¶ Et no.
qđ vbi fieri pōt immissio illa fieri dēt & non procedi ad
excommunicationem,vel censurā ecclesiasticā.¶ Et sic
not. ꝙ per prius recurritur ad res ꝗ ad personam.facit.
xvj.q.vj.in c.illud,& quod no.Bar.in l.iij.§.pe.ff.de sus
1 pe.tu.¶ †Itē no.scđm Gos.ꝙ contra cōtumacē nō ꝓce-
diť ad excōicationē. ꝗdiu extāt alia remedia,nā scđm
cū excōicatio est odiosa sicut actio de dolo facit, qđ hř
in l.j.ij.& iij.ff.de dolo,& facit,ꝙ habēs bona nō possit
excommunicari,sed certe hoc est falsum scđm Host.qa
licèt hoc sit honestū,ꝙ iudex attēdat id, quod est dictū,
tamen non arctabiť de iure, qa pōt incipere a qua vult
& ab illa quā credit plus timeri.vt ī.eo.c.quoniā.ad fi-
nē.(A D D I Aduerte:qa ibi loqť,qñ ꝯueniť actiōe ꝑ
sonali,si aūt reali tūc opin.d.Gos.sit vera ꝑ hūc tex.ꝗ lo
quiť ī reali & per.d.c.qñ in §.in allijs vero.T I O.(¶ Itē
no.ꝙ ēt vbi nō pōt fieri immissio.nō vř posse ꝓcedi ad
diffinitiuā,li.nō cōte.& sic vř tex.iste destruere theori-
cā legistarū,ꝗ dicūt,ꝙ ubicūq, nō pōt succuri actori ꝑ
remediū missionis in possessionē,ꝙ poterit tūc ꝓcedi ad
diffinitiuā, ēt li.nō cōt.iuxta no.per Bart.& doc.ī auth.
ꝗ semel.C.qūo.& qñ iu.& ī l.si finita.§.iulianus.de dā.
infec.& in auth.si oēs.C.si,vt se ab hære.absti.nisi dicas,
ꝙ tex.iste debet suppleri,vt ēt possit tūc ꝓcedi ad diffi-
nitiuā,facit qđ hř ī c.j.de eo qui mit.ī pos.li.vj.sed cer
te istud est cōtra mētē huius tex.iō pōt dici.sm.d.Ant.
ꝙ si agiť ꝯtra certā personā,cū illa possit ꝑ cēsurā eccle-
siasticam coerceri. habeat locū iste tex.& nō possit tūc
ferri diffinitiua,nisi ī casibus exꝑssis ī iure.si aūt nō agať
cōtra certā ꝑsonam,sed iudicis officiū imploreť exēpiū
ī dicta aut.si oēs,qñ minor petit se restitui aduersus adi
tionē hřditatis,& tūc possit ꝓcedere opni.legistarū, ex
2 quo nō est tūc ꝑsona ꝗ possit coerceri.¶ †In gl.fi.in fin.
Not.bñ ex gl.ꝙ,qñ cā est criminalis ēt si agať ciuiliter
de crimine,non habet locum immissio.& cum glo. trā-
sit Io.An.sed contrariū tenuit hic d. Ant. qa tūc eadem
est ratio.quæ in merè ciuilibus,& consequens idem ius

e

esse debet de consti.trãslato.cum simi.& quia in talibus procedi potest more aliarum ciuilium.l. absentem.ff.de pę.qñ aũt agit criminaliter tũc gl.dicit verũ. q̃ a non hẽt proprie locum immissio.tñ si crimen sit graue,poterũ bo na annotari ẽ m.l.j.& ij.ff.de requi.re.& C. in eo.ti.Vbi autẽ veniret imponenda pœna relegationis, vel minor: tunc poterit ꝓcedi ad diffinitiuã lit.non contest.l. absen tem cũ ibi no.ff.de pę.Et addẽ ẽt extra glo.alium casum in quo,nõ hẽt locum immissio . vt qñ agit de beneficio ecclesiastico.j̃.de eo q̃ mit.in pos.c.j.in vj.¶Idẽ vł si ali- q̃s agat interdicto retinendæ possessionis,cũ tũc nihil pe tat sibi dari,sed solũ cessari a turbatione. quod intellige nisi etiam petat interesse ratione turbationis p̃terite. q̃a tunc illo respectu poterit fieri immissio. de quo in Spec. de contu.§.sequitur.uer.sed pone titius. & de primo de creto.§. restat.versi.sed pone ago. ¶Et adde ꝗ opi. quã s̃.dixi in notabilibus contra Bar.bene facit quia ante au thẽ.qui semel actore absente,non poterat procedi ad dif nitiuam lit.non conte.ut patet in l.& post edictũ.§. circu ducto.ff.de iudi.& l.properandũ.§.j.& ij.C.de iudi.cum ibi no.& tñ tunc non poterat consuli reo contra actorẽ per missionẽ in possessionem.& sic si non emanasset Au- then.qui semel,quæ in hoc corrigit iura antiqua, nõ po tuisset procedi ad diffinitam, & ideo extra casum illum, non poterit procedi,licẽt non habeat locum immissio.

SVMMARIVM.

1 *Recusari potest iudex pluribus causis.*
2 *Citari non debet quis ad locum non tutum.*
3 *Testium receptio facta in causa matrimonali contra non contumacem, vel post appellationem legitimam non tenet.*
4 *Locus non tutus quis dicatur.*
5 *Ad restitutionem consequendam sufficit, quòd quis dicat se spoliatum.*
6 *Spoliatus ante omnia est restituendus,*
7 *Reuocatio iudicum est in libera potestate iudicantis.*
8 *Recõuẽtio admittitur in causa appellationis ab interlocutoria, vbi deuoluitur negotium principale ad iudicem appellationis.*
9 *Possessorium recuperandæ suspendit petitorium super eadem re in causa appellationis.*
10 *Recusari,an possit iudex cui pars aliquid occulte sibil.uit in aure.*

a ACcedens.ij. Receptio testiũ [a] facta ꝯ nõ cõtumacẽ in causa matrimoniali est nullai.h.d.¶ Et ĩ prima ponit appellatis. q̃relã. In secũda causæ commissionem.Secunda ibi, mãda mus.¶ Nota nõ solum posse recusari inimicum,sed etiam ipsius inimici consanguineum.¶Itẽ nota illud vulgatum,quod inimicus videtur esse qui no

[a] Receptio testiũ . idẽ summant hoc cęteri doc. Et ad materiam huius.c.ad de oẽs do cto. in c. quoniã frẽ quẽr. su pra.ti. & Spe. in ti. de teste.§. nũc tractẽ mus vbi d̃ hac mate ria.

1 stra bona tollit.¶†Item nota plures causas ex quibus iu dex potest recusari primo quando est consanguineus ini mici,vt dixi.Secundo quando iudex datus est oriundus de terra impetrantis.de quo tãgetur cum gl.Tertio quã do est clericus cõmensalis inimici.Quarto quãdo nimis fauet alteri parti. Quinto,quando est de districtu impe trantis.nam suspectus est iudex tunc ne peruertat iusti- tiam,cum possit opprimi ab impetrante.facit.xvj.q.ij.vi

2 sis.¶†Item nota,quòd quis non debet citari ad locũ nõ tutum,de quo in cle.pastoralis.de re iudi.& j̃.de appel- la.cx parte.¶ Et nota ponderari tractum secundum ista tempora.quia licẽt esset in loco suspecto iudex,si tamen citaret,& sic traheret ad locũ non suspectũ deberet reus cõparere.j̃.de exce.olim,cũ ibi no.hodie vero pondera- tur etiam locus cõmissionis.j̃.de rescrip.statutũ.§.in nul lo.lib.vj.¶Item not.quod etiam cum literis de saluo cõ conducto non tenetur quis committere capitalibus ini- micis,nam experientia docet,ꝗ fragile remedium inter dum reperitur esse tale remediũ literarum.(ADDI Vi de in decissionibus Rotę conclusione.cclvij.quæ incipit item licẽt guerrę & inimicitię capi.aliàs in cõclusione

3 cccxvj.TIO.)¶Item no.ꝗ†receptio testium facta in cã mrimoniali contra non contumacem,vel post app.legi-

[b] Quoniã. super hoc c. uide hic d. Fel.qui ampliat,& egregie cõ mentatus est. hoc c. & hoc tibi sit pro ad ditionibus huius c.

timam non tenet ¶Item no.ꝗ illi est causa cõmittendi per quem potest commodius terminari.si ad eum secure

4 potest accedi.¶ Item no.ꝗ †locus dicitur non tutus ne- dum,quando non habetur ibi tutus accessus, sed etiam quando non habetur per locum,per quẽ trãsire oportet.

5 Item no.†ar.ꝗ sufficiat ad restitutionem consequẽdam, ꝗ qs dicat se spoliatum facit,quod no.gl.j.q.iiij.quia p̃ sulat⁹,& sic facit ad no.ĩ c.j.s̃.de li.cõt.& ĩ.c.ꝯ s̃de libe. obl.tñ Host.vł intelligere,ꝗ hoc dẽt suppleri,ꝗ iste petijt se restitui,vt etiam tangit Archi.in d.c.q̃a præsulatus.de quo etiam tetigi in dicto.c.j.de lit.contest.¶ Item no.se cũdũ Inn.ꝗ in cõsulta dimissio vxoris.i.sine iudicio eccle siæ inducit restitutionem.fac.t.j̃.de diuor.porrò.& s̃.de

6 offi.deleg.causam matrimonij.¶ Item no.ꝗ † spoliatus ante omnia plenaie dẽt restitui.facit.iij.q.j.reintegran

7 da.de restitu.spolia.ex conquestione.¶†Item not. quod licẽt reuocatio iudicũ,sit in libera facultate delegãtis.ff. de iudi.l.iudicium soluitur,tamen non debet fieri sine cã. Causa autẽ esse potest recusatio,vel appellatio,vel le gitima suspicio.facit.s̃.de offi.dele.c.cum.r.¶ Item nor. ꝗ appellatio ex causa legitima excusat quem a cõtuma cia in comparendo.¶†Item no.ꝗ in causa appellatio-

8 nis ab interlocutoria,vbi deuoluitur negotium principa le ad iudicem appellationis,admitti videtur reconuen- tio etiam de causa incompassibili,& suspensiua primæ.

9 de quo.in c.j.de mutuis peti.¶†Vltimo no.possessoriũ recuperandę suspendere petitorium super eadem re in causa appellationis.de quo in clemen.causam.de cau sa & pos.proprie.¶In gl.oriundus.ibi sufficere non credo. potes dicere secundum Host.ꝗ interdum sufficiat.puta in duobus conciuibus qui consueuerunt se,vt fratres di ligere si sint in remotis partibus,& idem dixit Spe.in ti. j.§.superest versu.Item si sit de terra.& idem etiam dicie in duobus ciuilibus intra propriã ciuitatẽ si alter eorum

10 detur iudex in causa alterius cõtra forensem.¶†Quid autem si pars aliqua aliquid occulte dixit aliàs,sibi sibi- lauit secundum Spe.in aure iudicis,an ex hoc iudex red datur suspectus tenuit Spe.ꝗ sic in in ti.de positionisius §.vij.in prima seu secunda col.versi.quod si ponens.nisi releuet,quod est sibi dictum,& ideo cauere debet sibi iudex,ne in oculto aliquam partẽ audiat facit, quod ha- betur.j̃.de here.cum ex iniunctõ,& tractauit hic.d.Ant. qualiter quis sortiatur forum in loco domicilij originis propriẽ paternę,vel auitę.de quo per Bar.in l.assumptio §.filius.ff.ad munici.¶In gl.fauens in fi.Aduerte , q̃a ꝗ dicit hic gl.in fi.non videtur soluere proximum contra- rium positum in versu,sed videtur, sed primum positum in principio gl.Vnde ad cõtrariũ proximum posses dice re,ꝗ non est verum,ꝗ modica causa repellat iudicem li- cẽt non testem.Nec hoc dicit iura allegata in glo.sed be ne dicunt,quòd facilior causa repellit quem a iudicãdo q̃ a testificando,& ratio assignatur in c.accedens.¶Ex- tra glo.licẽt Ioan.Andre.hic satis instet.tene , quòd iste vice comes appellauit,& petebat omnino alios iudices subrogari,& etiam decerni irritum processum primorũ iudicum etiam se restitui ad vxo.& terram, quibus fue- rat spoliatus.vnde Papa,quia constabat sibi iudices pri- mos,suspectos commisit causam secundis.de quibus in suprascriptione,& quo ad processũm mandauit secũdis iudicibus,ꝗ inquirerent,an rite esset factus, & mandat etiam illum restitui ad vxo.& terram.

SVMMARIVM.

1 *Testes,an & quando possint recipi lite non contestata.*
2 *Actor agere non potest ante euentum diei vel conditionis.*

a QVoniam. [b] Diuiditur in duas partes prin- cipales, nam primo ponit regu lam de testibus non recipiendis super principa li,li.nõ contest.& sex casus exceptos a regula. Secundo ponit quomodo procedi debeat,quando reus est con-

est contumax lit.non contes.Secunda ibi:in alijs.Prima subdiuiditur.nam primo ponit regulam .secundo casus exceptos.Secunda ibi:nisi forte.Illa secunda subdiuiditur in tres.nam primo ponit duos casus exceptos.secūdo alios duos.Tertio alios duos.Secūda ibi.§.porrò. tertia in §.sunt & alij.¶Et hoc intendit vsq; ad §.porrò.lit. non conte.non recipiuntur testes super principali. Fallit cum timetur mors.vel absentia testium.quo casu recipiuntur etiam contra non contumacē, ita tñ ꝙ infra annum reus conueniat.vel sibi denūtietur. aliàs attestationes non ualent.h.d.¶No.ꝙ iura debent adaptari ad illa,quæ frequenter accidunt.de quo in c.literas.in glo. pe.j.de sponsa.impub.¶Item no.ꝙ ad Papā spectat decidere opiniones,& dubia iuris declarare. facit qđ not. s.de foro cōpe.licèt.& j.qui fi.sint legi .per venerabilem.¶Item no.ꝙ prouideri debet ne veritas occultetᷣ, & ne probationis copia subtrahatur etiam per casus fortuitos.¶Itē no.ꝙ multiplici de cā potest timeri de morte testiū,videlicet q.a sint senes,vel infirmi,vel ex alia rōnabili causa,vt quia forte habēt ire vltra mare,vel ingredi bellum campestre. facit l.j.& ij.ff.dona.cā mor.¶Itē no. ꝙ iura debent fraudibus obuiare . facit.j.de diuor. quanto.¶In gloss.ibi non repetere vsuras.idem si iurauit non repetere rem raptam.cum eadem sit ratio. facit. xiiij.q.iiij.qđ dicā.¶In ea.gl.ibi,se abstinet.est ratio,q.a minor non petit aliquid ab aduersario, sed solū implorat iudicis officium,vt se possit abstinere ab hæreditate. ¶In ea.glo.ibi:cū in integrum restitutio incidenter postulatur.secus si principaliter,vt est casus secūdū vnam lecturam in c.ij.s.c.¶In ea.gl.ibi, de iniquitate iudicis. & sic qñ appellatur ab interlocutoria,vel grauamine.& tñ idem dicas,si a diffinitiua,quia sufficit conte.facta in principali causa.l.fi.§.illud.C.de temp.app.¶In ea.glo. ibi:iudicio finium regundorum.sed certe gl.voluit contrarium in l.iij.hic allegata . ¶In ead.gloss. ibi : hæresis post mortem.Et tunc qualiter ferri debeat snīa cū mortuus non videatur posse condēnari.est gl.no.quæ reputat singularis in §.per contrarium. insti.de hære.quæ ab in testa.vnde non debebit iudex dannare eū.sed ꝓnunciare illum fuisse hæreticum, & p hoc eius memoriā dānare .¶In ea.gl.ibi:ne diu.loquit in apparitore, seu nuntio delinquente in officio.¶In ea.gl.ibi: persona est incerta.vt qñ reperitur libellus diffamatorius alterius. nec scitur qs fecerit facit.l.j.C.de famosis libellis. ¶In ea.gl.ibi,cum olim.Solue,vt ibi not.q.a ille text.potius concordat si bñ ponderet.¶In ea.gl.in fi.Hodie habetᷣ li.vj.& adde etiā casus qui habentur in cle.dispendiosam.de iud.& de off.or.quāuis.in vj.& de homi.pro humani.co.li.& alios ēt ꝓsequit hic Io.An.sup hāc gl.de qbus hic p cū.¶In gl.ij.in fi.& ꝓ hoc,q.a i incidētibus vel emergentibus,licèt posset fieri cōte.non tñ.est necessaria,vt no.s.de offi.dele.prudētiā.§.vj.¶In gl.ciuiliter, ibi nunq̄ recipiunt.hoc verū regulariter.sed fallit secūm Vincē.qñ interesset accusatoris,vt q.a obligatus eēt ad pœnā talionis,seu similitudinis,vt dicit,quod est postq̄
1 se inscripsit accusationi.j.de accu.in c.licet.¶†In gl.subtrahat ibi,ad legem aquiliā in l.Aduerte,quia ibi est casus secūm vnum intellectum,ꝙ qñ debitū est in diē, vel cōditionale.si dubitetur de morte testium,ꝙ poterūt recipi testes ēt ex parte actoris lit.nō cōte.& fieri publicatio ad eternā rei memoriā.nā tūc vr̄.eadē ratio,q in reo. quia sicut conceditur reo,vt possit facere recipi testes,& ēt publicari,q.a nō est in potestate sua, qñ conueniat.l.
2 pure.in fi.ff.de doli excep.Item † non est in potestate actoris agere ante euentum diei,vel conditionis.& sic in quantum hic dr̄,qđ receptio testium solum fit , sed non publicatio.facit quod no.per gl.j.in §.sunt & alij.intelligetur,qñ debitum est purū. ¶ Posses tñ dicere,quòd illa.l.in l.aquilia loqt , qñ deletum est chirographum. tamen Bar.ibi vr̄ velle idem etiam si non sit deletum si dubitetur de morte testiū ante euentum diei,vel conditionis.pro quo facit,quia tunc eadem est rō in actore,q in reo,vt prædixi.¶In glo.timetur.ibi, nisi in causa publicationis.i.quando recipiuntur testes ad eternam rei memoriam.¶In ea.gl.ibi,in primo responso & secūdo i.inter principium huius decre.& §.porrò.¶In ea.gloss. infra annum.ibi vtilis est ab initio.quasi velit,ꝙ sit cōtinuus in processu facit,quod not.in clemen.vnica.de resti.in integ.¶In gl.nō valeāt.in fi.no.bene,ꝙ vbi actus respiciens communem vtilitatem exercetᷣ per aliquem, si omittatur sollennitas requisita per exercentem , vitietur quò ad cōmodū exercentis, sed nō quò adcōmodū alterius ptis maximè,qñ solēnitas exigitᷣ post actū,& sic facit,ꝙ vbi appellatio non fuit intimata secūdū formam cle.causam de elec.licèt non proficiat a cōmodum apellantis tamē,prodest quo ad appellatum si vellet prosequi facit,quod no.in d.clemen.causam in verbo devolutā.& sic facit,ꝙ vnus,& idem actus pōt valete certo respectu,& respectu certę personæ.& certo respectu,& respectu alterius personæ non , & sic facit ad no.per per Bartol.in auth.sed cum testator.C.ad l.falc. vbi dixit,quod inuentarium potest valere respectu certorum creditorum qui fuerunt vocati.licèt non valeat respectu non citatorum. ibi tñ nō decidit.facit qđ habetur in l.de vnoquoque.ff.de re iudi.¶In gl.in fraudē.ibi iuris,& de iure.Host.hic videtur tenere contrarium , ꝙ imo sit iuris tantum.per id,quod dixit gloss.in verbo infra annum.Sed potes tenere gl.quia licèt annus nō currat si probatur impedimentum,tamen si potuit denuntiare,& non fecit tunc est pręsumptio fraudis,& iuris,& de iure.nec admittetur probatio in contrarium . & sic intelligatur hæc gl.

SVMMARIVM.

1 *Lite non contest.possunt recipi testes contra contumacem quando agitur de causa matrimoniali,spirituali,vel carnali.*
2 *Procedi non debet ad diffinitiuam nisi liqueat de causa.*

1 Porrò. Si agatur de matrimonio spirituali, vel carnali, ꝯ contumacē recipi possunt † testes ēt lit.non contest.& causa diffiniri contra non contumacem , nō. sed tunc in spirituali coniugio contracto seruari debent antiqui canones.in contrahendo verò expectabitur absens per sex mēses nisi iudex aliter arbitretᷣ. In carnali vero absens non contumax expectabitur.h.d. usque.ad §.sunt & alij.¶Et primo dicit qđ iuris, qñ est ꝯtumax secūdo , qñ nō est cōtumax.Et primo de spūali.secundo de carnali,ibi si autem.¶In tex. ibi aliud , quia supra dictum est non debere recipi testes lit. non conte. si non timetur de morte,vel absentia diuturna.sed in casibus sequentibus aliud obseruatur.¶Not.j.rationem specialitatis quare contra contumacem procedituᷣ in matrimonio spirituali vel carnali etiam lite non conte. nam ratio est ne propter longam moram &c.vt in litera patet.¶Item no.quod hoc casu requiritur citatio perēptoria.secus quò ad condemnationē expensarum , vt no.supra de procur. querelam. ¶Item secus quo ad præuentionem iurisdictionis,& perpetuationem.de quo supra.de foro compet.c.pe.& de offi.deleg.licèt, ¶Item no.certos modos quibus quis constituitur in vera cōtumacia.facit quod habetur in l.ex cōsensu.§.fi.ff.de ap. ¶Item no.quòd non debet procedi ad diffinitiuam nisi liqueat de causa. Facit.xj.q.iij.graue.& quod no.in l.si de meis.§.fi.cum l.sequenti.ff.de arbi.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium spirituale contrahitur inter eligentes,& electum etiam ante confirmationem.& nu.3.*
2 *Citari non debet quis extra prouinciam.*

3 Clericali

3 *Clericus se absentans a beneficio, antequam priuetur debet trine citari vnis edicto monitori, nec sufficit vnica etiam peremptoria.*
4 *Citatio ad domum, an sufficiat quo ad valorem sententiæ.*

1 **Si veró aliter.** ¶†No. scd̃m Host. q̃ ẽt añ confir
mationẽ ꝯhit matrimoniũ spiri-
tuale inter eligentes, & electũ. de quo in c. cum inter ca-
nonicos. s̃. de ele. & de trãsla. in c. ij. ¶Item not. q̃ cũ hic
generaliter loquat̃, & inter ꝓlatũ, & inferiorẽ Ep̃o & ec-
clesiam dicit̃ ẽt cõtrahi matrimonium strictè, tñ dicitur
cõtrahi cũ Ep̃o tantũ. facit quod no. in c. fi. de postu. præ
la. ¶Item nota, quòd vbi agitur de spirituali coniugio
contracto contra non contumacem seruari debent iura
antiqua, & quid disponant. tangit̃ in gl. Si vero de cõtra
hẽdo. expectabit̃ ꝓ sex mẽses scd̃m hęc tp̃a. Hodie vero
dic, vt in c. j. & c. cupiẽtes. & c. q̃ sit. de ele. in vj. & e. tit. si
electio. & c. fi. ¶Item no. dilationes fore arbitrarias. facit
quod habetur in c. j. j̃. de dila. & ff. de re iudi. in l. ij. ¶Itẽ
no. quod in matrimonio carnali cõtra non cõtumacem
nõ debet ꝓcedi. quod videtur verũ, qñ absque culpa est
absens vt hic innuit litera; & sic a cõtrario secus videtur
si propter sui culpam sit absens. de quo in c. j. j̃. q̃ ma. ac-
cu. pos. ¶Item no. q̃ quis interdum punitur sine culpa. si
subsit cã. aliàs secus. de quo in c. ij. s̃. de consti. & de reg.
2 iur. sine culpa. libr. vj. ¶†Vltimo not. arg. q̃ extra prouin
ciam, nõ debeat q̃s citari. de quo in c. dilectus. s̃. de ꝓc.
& per Inn. in c. fi. j̃. de eo q̃ mit. in pos. vbi plene tractat
materiã citationis. & per Bar. in l. iiij. §. prętor. ff. de dam.
infect. ¶In glo. alicuius. in fin. gl. bene dicit in se, q̃a lo
cum habet in electo & nõ confirmato. tñ secundum In
no. & Host. etiã in cofirmato potest habere locum, si aga
tur de fędere matrimonij spiritualis, & sic de titulo. vt si
dicatur eum qui longo tẽpore possedit beneficiũ a prin-
cipio fuisse intrusum per potentiã, vel simoniacè, vel cõ-
firmationem fuisse nullam. nam contra contumacem
poterit ꝓcedi ẽt lit. non conte. secus esset si peteret̃ de-
poni propter crimen. quia tunc licèt esset cõtumax, non
deberent recipi testes lite non contest. sicut in simili dici
mus in matrimonio carnali. s̃. e. c. j. qđ aũt dicitur in §. si
vero. & sequenti loquitur, quando absens non est contu
max. ¶In gl. casibus. in fi. & sic ex superabundanti loqui
a tur tex. vel potest dicere, q̃ dictio tũc [a] respiciat, qđ dici-
tur in fi. videlicet posse perueniri ad receptionẽ testiũ, &
diffinitiuã, sed ista verba in huiusmodi casibus respiciãt,
q̃ sequitur de contumacia, & sit sensus si apparuerit con
tumax in huiusmodi casibus &c. & sic respiciãt diuersa.
¶In gl. impedit. ibi, ad domũ suã, vel ecclesiam, & tutiũ
est scd̃m d. Ant. ad vtrũq; locum fieri per id, quod habe
tur in cle. clausam. de ele. tñ sufficere vr̃ si fiat ad domũ
solitę habitationis, & ꝓ id qđ hr̃ in c. vltimo. de eo, qui
mit. in pos. causa rei seruan. & interdum etiam si non fiat
ad domum, vel ecclesiam habebitur ꝓ citato personali-
ter, vt in casu cle. j. de iudi. qñ causa esset in curia. & ci-
tio fieret fm formam ibi statutam. ¶In gl. maximè. in fi.
prima verior. q̃a per consensum eligentium, & electi dr̃
cõtractum matrimonium spirituale, etiam ante cõfirma
tionem, vt in c. cũ inter canonicos hic allegato. sed ma-
ximè dicitur contractum, quando est confirmata. & fm
hoc. in ver. q̃ si forsan. loquitur. qñ electus nondum con
sensit. & ex hoc patet, q̃ maius tp̃s olim dabatur electo
ad consentiendũ. q̃ hodie det̃, vt patet in c. quis. de ele.
in vj. ¶In gl. in sacris canonibus. ibi vsq; certũ tp̃s. & sic
exprimit̃ tp̃s in licẽtia. Interdũ tñ tacite subintelligit̃, vt
si det̃ licẽtia, vt vadat ad ꝯciliũ, vel ꝓ expediẽda certa cã
nã tũc finis cõcilij, vel cãæ intelligit ẽẽ terminus. vt no.
Inn. j̃. de cle. non resi. ex tuæ. ¶Quis aũt hẽat cõcedere
hanc licentiã. an tp̃s, an vero ẽt inferior ꝓlatus. no. gl. ĩ c.
licèt canon. j̃. de elec. in vj. quia si est prælatus, q̃ hẽat po
testatẽ destinãdi ille põt cõcedere. aliàs secus. Et no. q̃ ẽt
si aliquis se absentet ex ꝓbabili cã, vel pro vtilitate ec-
clesiæ non dẽret se absentare, sine licẽtia. ꝓ id, qđ hr̃ in
c. relatũ. & c. ex parte de cle. nõ re. & ꝓ Io. An. ibi nisi cõ
suetudo haberet oppositum, quia illa posset valere hoc
casu. Secus, quando se absentaret ex voluntaria cã. ¶In
ea. gl. ibi. sꝑ ipsum primo monere. & sic vult gl. q̃ etiam
quando in licentia apponit̃ tp̃s expressè, vel tacitè, q̃ ni-
hilominus, non poterit priuari nisi citet̃, sed Inn. hic du-
bitauit, & posuit opi. sed Io. An. concordat, q̃a si ꝓlatus
tp̃e licentiæ monuit eum, qđ rediret sub pœna priuatio
nis. non erit necessaria alia citatio. facit qđ no. in c. con-
suluit. ꝑ gl. s̃. de off. del. Secus qñ nõ fuit dicta monitio
3. facta, & sic intelligat̃ hæc gl. ¶† In ea. gl. ibi trine. citatio
nis edictum ¶Nota bñ reqrit̃ trina citatio, vt possit priua
ti. & sic nõ sufficiet vnica etiã perẽptoria. vt no. Io. An.
in addi. spe. sup̃ ti. de cle. non resi. qđ est valde no. & fa-
cit, qđ hr̃ in cle. j. de vi. & ho. cle. ¶Et adde etiã, q̃ licèt
Ep̃s faciat edictum gñale. q̃ omnes clerici absentes de-
beant venire ad residentiã faciẽdã. q̃ non ꝑ hoc poterit
priuari clericus habẽs bñficiũ nõ reqrẽs residẽtiã. vt hic
voluit. d. Flo. quod est valde notandum. ¶In ea. glo. ibi.
solummodo electi. Dic vt hodie habetur in c. j. & c. q̃ sit
& c. cupientes. de ele. in vi. ꝑ gl. in c. si electio. eo. ti. & li
bro. ¶In glo. ꝓsumat̃. in fi. Tutius est, q̃ certificet̃ anteq̃
cõtrahat, scd̃m formã dictę auth. hodie & de materia. c.
in ꝓsentia. j̃. de spõsa. & ibi loq̃t̃ qñ matrimoniũ est iam
cõtractũ. qñ spõsalia solũmodo eẽt cõtracta seruari dẽt,
4 q̃ hr̃. ĩ c. de illis. j̃. de spõ. ¶†In gl. nõ posset ĩ fi. de ista ma
teria, an sufficiat citatio ad domũ quo ad valorem sniæ,
vel quo ad alia. recurẽdũ est ad ea q̃ no. ꝑ Inn. ĩ c. fin. de
eo q̃ mi. ĩ pos. & per Bart. in l. iiij. §. ꝓtor. ff. de dam. insec.
¶In gl. nõ debet ibi ꝓterea. Ista scd̃a est vera. q̃a ex quo
propter culpam est absens potest procedi ẽt cõtra nõ cõ
tumacem, vt hic innuit̃ dũ dicit, q̃a cũ sine culpa &c. a
cõtrario sensu. ¶In gl. opponi. in fi. solue, qđ solũ peri-
culũ fornicationis nõ est cã sufficiens, vt ꝓcedatur ĩ ab
sentẽ, sed cõtumacia vna cũ dicto periculo. ut patet in
princi. §. porrò. secus ergo vbi nõ interuenit cõtumacia.

S V M M A R I V M.

1 *Testes in quibus casibus recipi possint contra contumacem lite non contestata.*
2 *Inquirere potest inferior a Papa de rebus ecclesiæ malè alienatis, vel occupatis.*

Sunt & alij. In causa inq̃sitionis, vel publicatio-
nis recipi pñt testes lit. nõ conte.
1 †No. duos casus speciales in quibus cõtra cõtumacẽ pñt
recipi testes lit. non contest. s. in cã inquisitionis. & in cã
publicationis. ¶Et ex primo nota differentiã inter inq̃-
sitione. & alia iudicia. aliàs ponit Io. An. j̃. de accu. quali
ter el. q. intelligit tñ Hostien. hoc verum, quando nemi-
ne impetrante inquiritur de excessibus alicuius absen-
tis per contumaciam. secus si per modum querelæ per
aliquem impetretur inquisitio. per id, q̃ habetur in c. cũ
dilectus. de pur. ca. ¶Ex secundo not. q̃ cum publicatio
testium de qua hic habeat locũ ĩ reo vt tãgit̃ in gl. magis
fauet̃ reo q̃ actori, vt patet. hic iũcto principio huius de
cre. nam ibi ex parte actoris recipiũnt testes, sed nõ pu-
blicant̃, hic secus qñ ex parte rei. ¶Item hic recipiunt̃ 1
oẽs: ibi solum illi de quorũ morte, vel absentia timet̃,
& est ratio, quia in ptãte actoris est agere, nõ aũt est ĩ po
testãte rei, qñ conueniatur. l. puræ. in fi. ff. de doli excep.
2 ¶†Itẽ nota diligenter dictum. Inn. qui vult, q̃ inferior a
Papa possit inquirere de rebus ecclesiæ male alienatis,
vel male ocupatis & per hoc limitari potest dictum eius
In c. ad nostram. el. ij. de iureiur. vbi dicitur, q̃ inferior a
Papa non inquirit ex officio. quia illud verum nisi pro
male alienatis, vel occupatis.

S V M M A R I V M.

1 *Contumax reus si conuenitur actione reali, qualiter contra eum procedi debeat.*
2 *Reus veniens infra annum potest recuperare possessionem.*

In

[a] Dictio tunc. Quid hæc dictio tunc significet vide specu. de instrumento. editio. §. videndum restat ver. qd si uelis uide in l. huiusmodi. & ibi per Ioã. de por. de ver. ob. & ĩ l. si ita stipulatus. ĩ pri. eod. titu.

In alijs. Si reus est contumax in reali lite non cõte.
non recipiuntur testes super principali, sed
mittit̃ actor in possessionẽ rei petitæ causa custodię, quã
recuperat reus infra annum, si offert cautionem de stan-
do iuri. & expensas restituat. Post annũ verò nõ auditur,
nisi super ꝓprietate. & hoc si reus nomine suo possidet,
sed si conuenitur reali, qui nomine alieno possidet. nomi
nabit dñm in iudicio. & statuetur sibi terminus, infra quẽ
faciat dominum comparere, & si infra terminũ non vene
rit iudex illum citabit. quo adhuc non veniente, iudex
mittet actorem in veram possessionem. Si vero actio est
ꝑsonalis, mittet̃ actor in possessionẽ primo mobiliũ, secũ
do immobiliũ, vel excõicabit̃ reus h.d. vsque ad fi. ¶ Et
primo loquitur, qñ reus est cõtumax li. nõ cõtest. contra
quẽ agit̃ reali. Scḋo, qñ agit̃ ꝑsonali. Secũda ibi sinaũt.
Prima subdiuiditur, qa primo ponit quid iuris cum cõ-
uenitur reus possidens nomine ꝓprio. Secũdo qñ cõueni
1 tur reus possidẽs noĩe alieno, Scḋa ibi, ꝙ si sup. ¶ † No. j.
qualiter sit procedẽdũ cõtra reũ cõtumacẽ ante lit. cõte.
si conuenitur actione reali. quia mitti debet actor in pos
sessionẽ rei petitæ. ¶ Et no. cãm quare q̃ patet ex lr̃a. ex
qua no. ꝙ talis possessio ẽt dicitur tedialis. & quare sic di
2 catur, tangitur in gl. ¶ † Itẽ no. ꝙ reus veniens infra annũ
põt recuperare possessionẽ, dũ tñ faciat ea quæ in tex. di-
cuntur. post annum vero non auditur de possessione, sed
de proprietate. ¶ Item no. ex versu, ꝙ si sup. quid fiendũ,
qñ cõuentus reali possidet nomine alieno. Et not. casum
in quo lis habetur pro contest. quo ad interrumpendam
præscriptionem, licèt non sit verè contest. facit. l. ij. C. vbi
in rem ac. ex qua iste tex. fuit sumptus. & multas quæ-
stiones circa istum. §. posuit. Spe. in ti. de primo decreto.
§. restat. ver. item etiam no. cum sequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Reus, si conuenitur actione personali potest lite non contest. contra eum fieri missio in possessionẽ pro mensura debiti declarati in libello. & nu. 7.*
2 *Missio in possessionem, quando fit contra contumacem in actione personali: reus potest recuperare possessionem, siue veniat infra annum, siue post. & nu. 9. & 13.*
3 *Actio realis præsupponit ius in re, & nõ personam obligatam: sed personalis præsupponit personam obligatam, & non ius in re.*
4 *Missus in reali, an statim efficiatur possessor.*
5 *Creditor qui possidet pignus si conueniatur rei vendicatione, an poterit nominare dominum in iudicio.*
6 *Missio, quãdo fit contra minorem si vult recuperare, an teneatur reficere expensas.*
8 *Præscribi, an possit iuri offerendi.*
10 *Decretum secundum, antequam detur in personali quantũ tempus expectari debeat.*
11 *Missus in personali non lucratur fructus, nisi propter nimiam cõtumaciam rei iudex sibi eos adiudicaret.*
12 *Missus in reali ante annum non lucratur fructus, sed post annum, cum tunc efficiatur possessor verus.*
13 *Missio, quando fit in personali reus potest recuperare possessionem præstita cautione, & restitutis expensis si missio facta fuit ante diffinitiuam.*
14 *Actionum quædam sunt personales, quædam reales, quædam mistæ.*
15 *Missio quando fit in personali ex primo decreto, an debeat adhiberi summaria cognitio, & quid in reali.*
16 *Exceptio excommunicationis, an repellat reum volentem recuperare possessionem.*
17 *Defensio non debet denegari excommunicato.*
18 *Possidere se dicens nomine alieno, an debeat illud probare.*
19 *Et si quis dicat se possidere nomine proprio, & postea velit dicere quod possidet nomine alieno, an admittatur variatio.*
20 *Nominare dominum in iudicio, an, & quando possit procurator ad negotia datus.*
21 *Nomine alieno possidens si non nominat dominum in iudicio & actor obtinet mitti in possessionem, an per hoc præiudicet domino absenti in possessione.*
22 *Et si cõstet aliquem nomine alieno possidere, an habebit locũ rei vẽdicatio.*
23 *Missus in persona qui non habet possessionẽ, sed est in possessione causa custodiæ an possit conueniri rei vendicatione.*
24 *Cõuẽtus iudicio possessorio, an possit dominum in iudicio nominare.*

1 **Sinautem.** ¶ † No. qualiter procedi debeat lit. nõ
cõte. cõtra reũ, si cõuenit̃ actione per-
sonali, qa põt fieri missio in possessionẽ ꝑ mẽsura debiti
declarati in libello, primo mobiliũ. scḋo immobiliũ. vel
exerceri censura ecclesiastica cõtra eum. & no. ꝙ iudex
debet incipere ab altera prædictarum pœnarum, quã vi-
derit magis expedire. ¶ Item no. ꝙ exigente contumacia
põt etiam ad alia procedere. & sic no. illud vulgatum, ꝙ
2 crescente cõtumacia crescere dẽt, & pœna. ¶ † Vlt. no. ꝙ
qñ fit missio cõtra cõtumacẽ in actioni ꝑsonali reus põt
recuperare possessionẽ siue veniat. ĩ. annũ siue postea. de
3 quo ẽt in gl. fi. ¶ In gl. actione ĩ fi. dic † ꝙ actio realis est q̃
ꝓsupponit ius ĩ re, & nõ ꝓsupponit personã obligatã ex
ꝯctu, vel quasi. nec ex maleficio, vel quasi. sed obliga-
tio personalis non præsupponit ius in re, sed præsuppo-
nit personã obligatã ex contractu, vel quasi, maleficio,
vel quasi. & hoc ꝓpriè, & strictè loquendo. nã lato sum-
pto vocabulo, ẽt ille q conuenitur reali potest dici obliga
tus. nã tenet̃ ad rem restituendam. qa ęquũ est, ꝙ rẽ re-
stituat. l. q restituere. ff. de rei ven. sed nõ est propriè obli
gatus personaliter, qa nõ est obligatus ex ꝯctu, vel qua-
4 si. nec ex maleficio, vel quasi. ¶ † In gl. vt tedio affect⁹.
ibi & erit possessor. ¶ No. qa hic gl. vr̃ firmare, ꝙ emissus
in reali statim efficiat̃ possessor. sed gl. ĩ. tenet ꝯtrariũ. lõ
vt gl. saluetur a cõtradictione. Potes dicere, ꝙ solum erit
detentator. tñ ad eum spectabit nedum custodia fructuũ,
sed etiã cultura rei. & hoc respectu possit dici possessor,
licèt impropriè. & in hoc differat a misso in actione ꝑso
nali, qa ad eũ nõ spectat cultura, vt gl. ĩ. dicit ¶ In gl. cau
tione ibi, præstare debet. & sic iste tex. suppleri debet ꝑ.
c. ad hæc allegatũ in gl. Host. tñ dicebat sufficere iurato-
riã cautionẽ ꝑ id, qḋ habetur in c. ex parte. de ver. sig. &
ĩ. de so. odoardus. ¶ Sed potes dicere, ꝙ opi. glo. sit vera,
saluo nisi ipse reus nõ possit dare sufficiẽtẽ cautionẽ, qa
tũc sufficiet iuratoria. facit, ꝙ hr̃ in auth. gñaliter. C. de
epis. & cle. & ĩ. de do. inter vi. & vxo. per vestras. & quod
no. in c. Odoardus. ¶ In gl. verus in fi. Cõiter canonistæ
tenẽt opi. huius gl. sed legistæ cõiter tenẽt primã opi. vt
patet ex no. ĩ. l. si qs emptionis. §. vltimo allegato in glo.
vñ ĩ foro canonico seruaretur opi. huius gl. in foro ciuili
opi. legistarũ. per id, ꝙ not. gl. in c. ij. de arbi. in. vj. & est
magna differentia, quia si infra annum esset uerus posses
sor missus in reali. si expelleret̃ de facto hẽret interdictũ
vñ vi. Secus si non est verus possessor. l. si duo. §. cum inq
linus. ff. vti pos. & l. j. si deiicit̃. ff. de vi & vi ar. ¶ In gl. cõ-
stituet̃. ibi cõstituit aliquem possessorẽ. hoc verũ, qñ fuit
immissus in possessionẽ ipsius rei infra annum, vel facto
rei fuit ĩpeditus, vt in c. cõtingit. secus si iussus fuisset im
miti, & ex negligentia non fecisset se immitti facit, quod
hr̃ in l. nõ est mirum. ff. de pig. act. ¶ In gl. imobilib⁹ ibi,
sed idẽ iuris est. & hęc opi. cõiter tenet̃, qa eadem est rõ.
facit quod no. in c. fi. ẽ. de foro cõpe. auth. qua in prouin
cia. tñ modicũ facit ad istam materiam, quia nõ loquitur
in cõuẽto actione reali. sed actione ꝑsonali. & ibi nomi
natio nõ fit ad finẽ euitãdi iudiciũ, sed ut ĩstruat̃ ĩ defen
sionibus. hic secus. ¶ In ea. gl. ibi ius habet ĩ re, puta em-
phyteuta, vel feudatari⁹, vel vsufructuarius, sed colonus
& inquilinus, uel commodatarius, & depositarius nullũ
habẽt ius in re. & solũ detinẽt noĩe alieno. ¶ In ea. gl. ibi
nõ ꝓdest dñm nominare, hoc uerũ, qñ solũ cõueniretur
respectu sui iuris, ut quia agens ꝓtendit se emphyteutã,
sicut ille q possidet. sed si prætenderet se habere totale
dominiũ, & sic ẽt directũ. tũc respectu directi dñij posset
dñm in iudicio noĩare, quia eadẽ est rõ, & hoc ẽt tenuit
5 Io. And. hic & Bar. in l. ij. C. vbi in rem act. ¶ † Quid aũt
de creditore qui possidet pignus, nũquid si conueniatur
rei vendicatione poterit dñm in iudicio nominare, vi-
detur, quod non. cum habeat ius in re, & possideat. vt
nota in l. cum notissimi in princi. C. de præscrip. xxx.
annorum

annorum.¶ Sed tene cōtrarium.quia nō dicitur sibi possidere,sed potius domino. ex quo nō hēt ius vtilis dñij, nec ius vsusfructus.l.sciēdū.§.creditor. ff. qui satis. cog. debebit tamen hoc casu si nominet dñm,& velit absolui ab istātia iudicij cedere dño venieti possessionē q̄ hēt. q̄a aliàs dñs cōueniri nō posset,ex quo creditor possideret naturaliter,& ciuiliter.& etiam rē ipsam detineret.l. pōponius.§.si is qui precario.ff.de acquiren.pos. & no. Bar.in l.ij.C.vbi in rem.¶ In ea.glo.ibi arg.ȝ.Hosti.soluit,q̄ hoc est arbitrarium , & sic intelligit ista ȝria.ar.c. fin.de transa.Sed dic melius , quia in primo dici potest, q̄ contraria loquatur , q̄ habens ius,re nō.cōuenit solū respectu iuris,qd̄ hēt,sed indistinctè,vt q̄a agens prætēdit se directo dñm.secus vbi prætenderet solūmodo se vtiliter dñm.dicēs se fortè emphyteutā,put dicit possessor.sed se hēre ius potentius. vel dic ad. c. de rebus. q̄ loquitur ex vrbanitate.nō de necessitate ſm do.Ant. Tu potes dicere,quòd vbi non cōueniebatur reali. sed uolebat prælatus excōicare detinētē rē ecclesiæ tanq̄ malè occupatā. iō ibi dēt audiri si allegat se non occupasse , sed dicit sibi fuisse donatam ab Imperatore.ne sic statim excōicef,sed q̄rēt quare Imperator id fecerit,& si Impator ēt sine causa fecerit,erit ēt redarguēdus , vt ibi dicit. Ad l.in hoc.de seruo corrupto,& ad duas leges sequentes alleg.in gl.dic,q̄ nō agebatur actione reali, sed actio De personali.ideo ibi non cōuenitur possessor.sed ille,q̄ est personaliter obligatus ex delicto, vel contractu. Ad. c.auditis. allegatum in gl.dic,q̄ vbi abbas conueniebat pro obedientia.quam non poterat quis in seipso possidere,sed alius ī eo facit.ȷ̄.dc insti.cū ad nr̄am.& iō pōt ibi dñm noīare.& eodē mō pōt r̄nderi ad.c.inter memoratas.ſm.d.Ant.vel dic,q̄ ibi bñ pōderet illud.c. non facit ȝ.nec dicit ibi aliq̄d de noīationę fienda.sed dicit assumendos qui determinent fines , q̄ñ eſt quæstio de finibus aliquarum Parochiarū. ¶ In gl. statim quā r̄ndeat ibi suppie , & sic anteq̄ lis contestetur,& merito , quia ex hac noīatione ī effectu itēdit declarare iudiciū,& ab solui ab instātia iudicij.iō sicut alia declinatoria dēt opponi,añ li.cōte.ȷ̄.de re iu.inter monasteriū.& not.Bar.ī d.l.ij.¶ In glo.producēdo in fi.Adde,q̄ ēt debebit actor pcurare,q̄ p iudicē fiat intimatio mittēdo nuntiū, aliàs non noceret dño si cōuentus fortè nō denuntiaret sibi.l. item veniunt.§.petitā.ff.de peti.hęte.& hoc uoluit Inn. hic. & Bart. in d.l.ij.¶ In glo.excipiat ibi suscipiat.& sic debebit libellus de nouo dari contra dominum compe tentem,& absolui ab instantia reus primo loco conuentus. & hoc expresse tenuit Bar.in d.l.2.& per hoc potest inferri,q̄ si colonus cōuētus reali nominat clericū in iudicio,q̄ si clericus comparcat,debebit sibi dari nouus libellus.& ideo poterit petere,q̄ corā iudice ecclesiastico conueniatur,& non coram sæculari,coram quo fuit cōuentus colonus.& hoc ēt tenet hic Io.And.post Franciscū vercellensem.Secus si uellet cōparere ad defendēdū emptorē.q̄a tūc non posset trahere actorē ad iudicē ecclesiasticū.licèt teneat de euictione ipsi emptori q̄ emit ab eo.rō q̄a tūc emptor conuenit rōne suæ possessionis, & iuris,q̄d hēt in re.iō dēt se defendere corā iudice sæculari,coram quo est conuentus.l.j. C. vbi in rem ac.& l.vēditor.ff. de iud.& voluit Spe.in fi.in tit.de primo decre.§. restat.versic. quid si dñs,& sequēti.dicit tamē Bar. in d.l.ij.not.q̄ si mota quæstione emptori comparcat vēditor,qui est conuentus ab actore,& petat compromissum iter actorē,& eū in cā ista,q̄ dēbit audiri.q̄a nō agitur de mutatione fori. sed quadam trāsactione ineunda cum compromissum habeat vim transactionis.vt not. in c.quintauallis.de iureiur. per Innocen.& ideo cum iste sit tractus ad iudicium propter denuntiationem sibi factam in causa euictionis ,& sic quodāmodo necessario veniat ad defensam. poterit ex sui persona exceptionē personalē obijcere. in.l.idemque.§.generaliter.ff.mandati.& l.procurator ad exhiben.§.j.ff.rem ratam ha.q̄d est valde no.potest etiam exponi propriè verbum excipiat,q̄a poterit repellere actorem per exceptionē,si quę fortè competat contra eum.¶ In gl.contestata in fi.& p prædicta dicas idem quo ad perpetuationem,quia non cēsetur conte.vt actio perpetuetur in.xl.annis,prout fieret si uere lis contestaretur.l.fi.C.de præscrip.xxx.annorum,sed solū interrumpit, vt sic necessario de nouo debeat inchoari.& sufficiat tēpus , quod primo sufficiebat dummodo de nouo inchoetur.Vnde autem surgat ista quasi contest.dic,q̄ surgit ex eo , quia reus nominando dñm in iudicio.videt negare actorem dominum,cū duo non possint esse insolidum domini eiusdem rei.ȷ̄.de fide inst.inter dilectos,& ff.commodati.l.si vt certo.§.si duobus,& dominus siue veniat siue non ueniat ex quo est ei denuntiatum,ex quo non dicit oppositum, videtur confirmare assertionem coloni,& consequēter negare agentem dominū.& iō quodammodo videtur lis contestari.de quo per Bar.in d.l.ij.¶ In gl.prædictis ibi citationibus.¶ Nota bene,q̄ requiruntur plures citationes, & sic tres,cum illę habeāt vim peremptorii.l.tres denūtiationes.C.quomodo,& quando iud.& sic facit , q̄ quo ad hoc.vt perueniatur ad primum decretum.nōn sufficiat vnica citatio nō peremptoria. & hoc ēt tenet gl.i.l.si finita.§.iulianus.ff.de dam.infec.& est communis opinio.& probatur in l.præsenti.C.de his qui. ad ecclesias confugiunt.licèt butrigarius tenuerit oppositum,vt refert Bartol.in l.consentaneum.C. quomodo,& quando iudex.¶ In gl.summatim ibi semiplene.An autem sufficiat iuramentum loco huius semiplenę probationis.gl. nō bñ declarat,tñ vr̄ sentire q̄ sic.ȷ̄.in ver.vñ iudex & gl. vr̄ hoc tenere in §.suscepto.in Auth.de exhibē.& intro. reis colla.v.¶ Potes dicere prout tāgit Bar.in l.ij.C.ubi in rē actio,q̄ interdum agitur de missione fienda causa rei seruandę,vt in actione personali.& tunc,quia agitur de modico præiudicio cum possessor conuentus nō perdat possessionē sufficiat iuramētū.¶ Interdū agit de missione,p quā immissus acq̄rit possessionem.vt q̄ñdo fit immissio in reali.& infra annū nō esset verus possessor ſm cōmunē opi.canonistarū.& tūc esset idē,q̄d ī psonali.sed quādo cōuentus possidebat noīe alieno, & pter cōtumaciā,fit missio in reali ſm formā huius.§.si statim fit possessor.ideò hoc casu debebit constare de iure agētis,per vnum testem,vel p instrumēta , q̄ primā facie p bent ius eius.& sic intelligatur ista gl.Interdum autem agitur de pleno præiudicio,puta q̄ñdo petit interponi sedm decre.& tūc debet plene debitum probari.l.hæreditarium.& quod ibi no.ff.de bo.aut.iudi. poss. dicetur tamē tūc summariè cognosci.ex quo cognoscitur parte absente,vt voluit gl.in fi.in l.j.C.quorū ap.& Bar.in d.l. ij.& in l.cum proponas.C.de bo.auto.iudi.pos.& in extraua.ad reprimendam.in verbo summatim,Spe.tamen in titu.de primo. decreto. §.ij.in princi. videtur velle,q̄ quo ad primum decretum simpliciter sufficiat iuramētū calūniæ,vel probatio per unum testem,vel per instrumēta q̄ prima facie pbēt ius agētis rōnabilis tñ vr̄ distinctio Bar.¶ In ea.gl.ibi restituę ei . Aduerte,q̄a.§. si fortè.ȷ̄.allegato , & c.cū bertoldus loquit̄,q̄ñ agit̄ de graui pñdicio , ut q̄ñ deuenit cēt ad ij. decretū,uel ad diffinitiuā,sed ubi agit̄ de modico pñdicio.ut q̄ñ solū fieret missio causa custodię uidetur,q̄ restituatur.quia pro modico præiudicio non datur restitutio.l.scio.ff.de resti.in integ.& not.Inn.infra de resti.in integ.coram.& facit.C.de resti.mili.in l.ignorare,Præterea posset tunc de iure communi recuperare solutis expensis contumacię quę modicę sunt,& præstita cautione, ergo nō debe ret restitui.l.in causa la.ij.ff.de mino.(ADDI An aūt
6 †quando fit missio cōtra minorem si vult recuperare teneatur

neatur reficere expensas.dic vt no.in Spec. de primo de
creto.§.restat.versi.quid si non reperiantur. & ibi p Ioã.
An.in addi.Spe.T I O.)¶In ea.gl.ibi postea,vt reus, q̃a
factus est de possessore petitor,& sic noua instãtia ĩchoa
bitur.ideo merito nouum iuramentum præstabit̃.l.ij.§.
j.C.de iuram.calum.& l.ij.cum ibi no.ff. iudi.solu.¶In
gl.reseruata ibi dubitare.& sic videtur in mala fide.& p
consequens nõ videt̃ prȩscribere.j̃.de præscrip.c.fi.¶In
ea.gl.ibi,& iuste possidet.quasi velit, q̃ habeat etiã titu
lum,ex quo autoritate iudicis habet ẽt possessionem , &
istud seq̃tur hic Ioã.An.sed Cy.in l.ij.C.vbi in rẽ ac.te-
net ɔ̃rium,quia hic iudex nõ agit dare aliquẽ titulũ, se-
cus,quando adiudicat ex secundo Decreto.l.p̃toris.ff.
de dã.insec.Bart.in d.l.ij.saluat glo.qñ vellet ex antiquo
titulo præscribere,quia poterit,ex quo modo habet pos-
sessionẽ: p l.si is q̃ pro emptore.cũ gl.sua.in §.penult.ff.
de vsucap.¶In ea.gl.in fi.Aliud est ergo in isto casu pro
pter maiorem cõtumaciã,cum dñs fuerit pluries requi-
situs.videlicet per denuntiationem coloni.& p denũtia
tionem etiã factam p iudicem, & etiã p tres citationes
postea factas.¶ item,quia lis est quasi contest.hoc casu,
vt dixi super gl.super verbo,contestata.vnde sicut si verè
esset conte.& fieret missio post lit.conte.statim efficere-
tur possessor.l.properandum.§.sin autẽ.C.de iudi.& ibi
no.p gl.& in l.cõsentaneũ.C.quomodo,& qñ iudex. &
ita in casu isto,quæ rationes cessant in casu.§.præceden
tis.aliàs.§.si autem.¶ In gl.immobilium.in fi.sed quid si
peruertatur iste ordo,an vitiabitur processus,videtur , q̃
sic.per id , quod habetur.ij.q.vj.§. diffinitiua.ver.prola
tam.quæ est lex.C.de senten.& interlo.om.iudi.Sed cõ
trariũ tenet hic Io.An.& do.Ant.quia hic ponitur alter-
natiua,q̃ potius dat electionẽ,q̃ ponat ordinẽ.vt ĩ reg.in
alternatiuis.de reg.iuris.in.vj.sed certè dictũ eorum pro-
cederet,si litera simpliciter dixisset mobiliũ,vel immobi
lium.& non addidisset si fortè mobilia non adsint.nã per
illa verba clare patet, q̃ est alternatiua ordinis.dictũ tñ
eorũ potest saluari, quando processus iudicis non habet
in se errorem expressum,q̃a licèt faciat immissionem in
immobilia.põt esse,q̃ nulla sunt mobilia.& ideo valebit
processus,nisi error in ipsa esset expressus per c.j.j̃.de re
7 iudic.¶†In gl.declarari in fi.& sic pro rata quãtitatis pe
titæ in libello fieri debebit immissio.dicit tamen.glos.in
auth.ei qui iurat.allegata in glos.q̃ poterit etiã in aliquo
vltra fieri immissio propter expensas,quæ fiunt in lite.vel
quia res in qua fit immissio requirat expẽsam.vt quia sit
equus.& intellige , q̃ etiam debebit declarari per iura-
mentum per id , q̃ dixi in gloss.super verbo summatim.
¶In gloss.penult.in fine.Solue,vt nota.in c.at si clerici.
de iudi.quia contrarium procedit,quando vnica a prin-
cipio non sufficeret.¶In glo.fina.ibi, ad hoc dixit Ioan.
hæc prima opi.est nimis rigida.quia non bene posset p-
bari negatiua per cõfessionem aduersarij.ad hoc facit de
confes.c.j.in vj.Nec ob c.is qui.de solut.quia ibi primo
soluerat tanq̃ debitum.ideo grauatur in onere illud pro
bandi non esse debitum.facit.l.cum de indebito.ff.de
proba.quæ ratio cessat in casu proposito.ista tamen opi.
Ioan.poterit saluari in certo casu.de quo.infra dicetur.
8 ¶In ea.gl.ibi præscriptum est iuri offerendi.¶†Not.be-
a ne ex hac secunda opinione,q̃ præscribi [a] potest iuri. of-
ferẽdi.& est communis opi.glossarum iuris ciuilis, & ca
nonici.Vltramontani tamen in l.cum notissimi.in §.eo-
dẽ iure,vt ibi refert Cy.tenuerunt cõtrarium.& illos se
quitur ibi Bart.& in l.pignori.ff.de vsucapio.¶Sed tu po
tes tenere glo.quia licèt ius offerendi videatur quædam
facultas.tamẽ,quia ex illa deducta in exercitium imme
diatè secundum suam naturam oritur ius agendi , quia
oritur.pignoratitia actio.l.si rem.§.omnis.ff.de pig.acti.
ideo ei potest p̃scribi.sicut , & iuri adeundi.prout idem
Bartol.voluit in l.vna.ff.de condit.ex lege , & pro ista
parte videt̃ text.in l.in bello.§.si quis seruum.ff.de capt.
nec ob.l.viam.ff.de via publica.quia ibi loquitur in fa-
cultate quæ licèt deducatur ad actum,nõ tñ immediatè
secundum suam naturam producit actionem,ideo ei nõ
præscribitur.nam licèt quis vadat per viam publicam.ex
hoc nascitur actio. & de materia etiam dixi. in l.si fini-
ta.§.postea aũt.ff.de dã.infec.& in d.l.pignori.facit,qđ
no.gl.in l.iij.ff.de acqui.here.Et no.q̃ præscribetur spa
tio.xxx.annorum huic iuri offerendi.vt.j̃.tãgit gl.in ver-
si.aliàs vsque.Et no.etiam istam opi.Lau.in effectu seq
tur glo.hic in ver.dicas.vt patet in gl.(A D D I vel dic,q̃
opi.Lau.est diuersa ab opi.gl.quia Lau.loquitur , qñ of-
fertur debitum.gl.vero etiã,qñ non offertur.T I O). Po-
9 tes concludere,vt hic etiã noluit Ioan.An.q̃ †si in perso-
nali.non est deuentum ad secundum decretũ.& sic non
est distracta res,nec adiudicata.tunc auditur reus volens
recuperare possessionem,siue veniat.j̃.annũ, siue postea.
vt dicit gl.secus si est distracta. Si autẽ non est distracta,
sed adiudicata agenti pro debito.tũc sc̃dm gl. non debet
10 audiri amplius reus. A D D I Quantum expectari † de-
beat , vt detur secundum decretum in personali dic, q̃
arbitrarium est,vt dixit gl.in l.cum proponas.C.de bon.
aut.iudi.pos.tamen ȩquum est , q̃ arbitret̃ de anno.p di-
ctum Inn.in c.dilecto.de verb.sign.T I O.) Sed Bar.dixit
q̃ audietur,j̃.biennium.per l.fi.C.de iure do.impe. vt ip
se no.in l.si finita.§.iulianus.ad fi.ff.de dam.infec.¶Sed
fortè illud dictũ non procedit,quia.d.l.fi. de iure domi.
impetrã.loquitur,quando quis impetrat dominium rei a
principe.quo seruatur sollennitas illius.l.sed hic,quãdo
impetratur a iudice,quo casu,non loquit̃ illa.l. facit qđ
habet̃ in l.si prius.hic allegata.& in l.a diuo pio.§.si post
aliquẽ.ff.de re iudi.licèt do.Ant.hic transeat cum opin.
Bar.in hoc articulo.& etiam in superiori de iure offeren
di.¶Si autem aliter sit interpositum sc̃dm decretũ,consi
dera eius formã:vt hic voluit Inn.nã si iudex dixit, q̃ nõ
dẽret deinceps audiri reus, nisi p̃baret indebitũ non au-
diet̃, nisi hoc probet.& hoc casu p̃cedet opi.Io. põt eñ
iudex hoc facere.q̃a si põt adiudicare,vel distrahere , qđ
est plus fortius facere hoc q̃ est minus debebit tñ plenè
inquirere de debito ex quo deuenit ad sc̃m decretum . vt
dixi super gl. in uer. summatim. ¶Item posset iudex ex
secundo decreto in personali constituere cum possesso
rem : vt sic deinceps non audiat̃ volẽs recuperare pos-
sessionem,donec discussum fuerit.an sit debitũ, vel non :
& sic hoc casu licitum erit creditori rem tenere , donec
de hoc fuerit discussum.sed ante sc̃dm decretũ poterat
reus recuperare oblata cautione de iudicio sisti, & resti-
tutis expen.nisi fortè incontinenti.vt hic tangit d. Anto.
voluisset creditor de iure suo docere. Sed fortè istud pro
cederet,quando actum esset hypothecaria. de qua.j̃.di-
cetur.aliàs vr̃,q̃ nõ impediat̃ reus recuperare possessio-
11 nẽ.ante secũdũ decretũ.¶†Et no. q̃ licèt missus in perso
nali,non lucretur fructus,tñ si iudici videretur posset p
pter nimiam contumaciã iudex adiudicare sibi fructus.
12 l.Iulcinius.§.fina.ff. ex q̃bus cau.in pos.eatur. † Missus
ast in reali ante annum,non lucrat̃ fructus: sed post an-
num.cum tũc efficiatur verus possessor.vt.s̃.in.§.in alijs.
& hoc tenet Bar.in d.§.Iulianus. ¶Quid aũt si actũ fue-
rit in hypothecaria.glo.fuerunt cõtrariæ.nã gl.in l.si q̃s
emptionis.§.pen.C.de præscr.xxx.annorum dicit idẽ, q̃
qñ agit̃ p̃sonali . Sed gl.in l.iij.§.fi.ff.de acq.pos.vr̃ velle
idem,qđ quãdo agitur reali. Potes dicere,quòd cum per
hypothecariam intendat agens vendicare possessionẽ.
l.si cum venditor.ff.de euictio. quod ante annum , non
erit possessor.sed postea sic sicut in reali,per quam etiam
agitur aduocari possessionem tenendo opinio . glossa
in verbo , constituetur. tamen erit differentia in hoc ,
quia si actum fuit contra debitorem , post annum ,
non audietur debitor , volens recuperare possessio-

[a] Prescribi, an possit iuri offerẽdi. sup hoc vide hic d.Ant. fi i xxxvi. col. ver.gl. fi. vbi latè per eum.

ctio prima facie rationabilis videtur tamen tex.ille si pō
deretur videt̄ velle,ꝙ fiat pręiudicium ēt ignorāti in pos
sessione si agens obtineat illā assignari.vñ hoc pendet ex
22 intellectu illius.c.erit ibi examinandum.¶†Item adde
inquantum Inno.hic dicit, ꝙ si constat quem possidere
nomine alieno.ꝙ non habebit locum rei vendicatio , &
sic intelligit.l.officium.ad fi.ff.de rei vend.nam istud nō
videtur verum per illum tex.non destruendo nisi apertè
dicitur oppositum.s.ꝙ tales,ex quò habent facultatē rei
restituendę possunt conueniri rei vendicatione . Fateor
tamen,ꝙ poterunt se eximere nominando dominum in
iudicio.ſm formam huius.§.& d.l.ij.C.vbi rem actio.
23 ¶†Est tamen dubium.an missus in personali qui non di
citur habere possessionem,sed est in possessione causa cu
stodię.facit,quod nota.gl.ij.in §.in alijs.An talis poterit
conueniri rei vendi.& tenuit Inn.ꝙ non.in §.si autē.seu.
in §.fi.huius.c.quia talis non videtur habere facultatem
rei restituendę.sed solum custodiendę.nec ob.l.is.cui.§.
missus.ff.vt in pos.lega.quia inquantum ibi dicitur talē
mittendum in possessionem.exponi debet.i.custodiā, &
ſm hoc.d.l.officium.in fi.debet intelligi,ꝙ in effectu cō
cludat,ꝙ habentes facultatem rei restituendę conueniā-
tur rei vendicatione,& per consequens velit , qđ missus
cā custodiæ non possit conueniri,licèt de illo fecerit mē-
tionē,q̄a in illo non conuenit,ꝙ dicatur hr̄e facultatē rei
restituendę,nec ob.prædicta.l.celsus.§.j.ff.ad exhi.q̄a ibi
dicitur,quod habēs custodiā bene potest ostēdere. & sic
exhibere rē remanente sibi custodia.sed nō dicit,ꝙ possit
24 conueniri rei vēdicatione.¶†Vltimo adde,ꝙ circa mate
riam.huius.§.ꝙ si super.An conuentus iudicio possesso-
rio possit dominum in iudicio nominare.Nam gl.dixit,ꝙ
non.xij.q.ij.quicunque.& sequitur Ioan.And.hic super
glo.in ver.immobilibus.Sed contrarium tenuit gl.iuris
ciuilis in l.ij.§.j.ff.de tabu.exhi.& illam sequitur Barto.
in l.ij.C.vbi in rē actio.nam videtur eadem ratio secūdū
eum quæ est,quando cōuenitur quis petitorio.ergo idē
ius arg.de consti.translato.cum si.¶Sed do.Anto.hic vi
detur concordare opiniones. q̄a si conuenitur quis pos-
sessorio ex proprio delicto.puta possessorio recuperan-
dæ,vt in decretali cum ad sedem. de restitutio.spoliato.
quia non datur nisi contra spoliantem , vel ratum ha-
bentem,vel conditione ex decre.sæpe.de resti.spo.q̄ da
tur contra succedentem scienter in vitium .& tunc non
possit dominum nominare.intellige ad finem se eximen
di,ex quò ex proprio delicto conuenitur.Sed bene pote-
rit nominare ad finem instruēdi.& vt cōsulat dominum
super defensoribus si eius mandato fecit,vt in auth.qua
in prouin.C.vbi de crimine agi oportet.& sic intelligat̄
gloss.c.quicūque.nā ēt talis videtur fuisse eius mens. per
iura allegata ibi in gl.Si aūt non conueniatur ex proprio
delicto forte,quia conuenit̄ possessorio adipiscendę, vel
ex canone re integranda ſm notata.in c.sæpe.& c.cū ad
sedem.& tunc poterit dominum nominare.& sic intelli-
gatur glo.l.ij.§.j.& dictum Bar.in dicta.l.ij.nam tunc est
eadem ratio,quæ est in conuento iudicio petitorio.& iō
idem ius debet esse.

¶De iuramento calumnię. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Causæ grauiores, seu maiores debent per romanū pontificē terminari.*
2 *Lex ciuilis potest prohibere clericis, & laicis ne iurent.*
3 *Iuramentum calumniæ præstandum est in exordio litis.*
4 *Iuramentum calumniæ si omittatur, an vitiabitur processus.*
5 *Lex prohibens clericum iurare, habet locum in omnibus clericis.*
6 *Lex canonica appellatur diuina, & lex ciuilis humana.*
7 *Iurare cogi non debent clerici, nec etiam religiosi.*
8 *Iurandum est de calumnia in causa ciuili, & criminali.*
9 *Iuramentum calumniæ potest clericus, vel religiosus per alium præstare.*
10 *Iurare non debet episcopus inconsulto romano pontifice , alij vero cleri-
ci inconsulto suo prælato. & nume. 16. & 17.*
11 *Venia dari non debet delinquenti quò ad pœnamtem peralem.*
12 *Iuramentum calumniæ quid continere debeat.*
13 *Iuramentum calumniæ, an sit præstandum in causa criminali.*
14 *Iurare per se debet clericus in causa propria.*
15 *Et si per se litigat causam, an poterit constituere procuratorem ad iuran-
dum de calumnia.*
17 *Clericus antequā iuret, an de iure teneatur habere licētiā plati, & quādo.*

a IN hærentes. Clericus a in causa
ecclesię suę iuramē-
tū calūnię pōt alteri committere si uult :
per seipsum aūt pręstare non cogit̄.h.d.
Et primo pręmittit,quod dubia determi
nare spectat ad papam.Secūdo ponit du
bium procedēs ex cōtrarietate duarum legū . Tertio il-
lud diffinit.Quarto diffinitionem moderat̄. Quinto , &
vltimo cōminat̄. Scđa ibi legibus. Tertia ibi , vt ergo.
Quarta ibi verū.Quinta ibi omnibus.¶In tex.ibi verba
sunt, hęc suple quę sequuntur in versi.diui Marci.Nam
uer.eius itaq;.qui sequit̄ est de uerbis Papę.& ille uersi.
deberet esse,& legi, ante uersi.uerum. post uerbum de-
1 leg ire.¶†No.quòd causę grauiores seu maiores dēan
p Romanū Pontificē terminari. facit.j̄.de appe.ut debi
tus.¶Et not.quęstiones illas inter grauiures numerari i
2 in quibus iura,& docto. discordare uidentur. ¶ † Item
not.quòd lex etiā ciuilis videtur posse prohibere cleri-
cis,& fortius laicis ne iurent. facit.l. si quis inquilinos.
§. fina. ff. de lega.j. & quod habetur in l.adigere. §. fin.
ff.de iure patro.ubi gloss. elegāter dicit,qđ.l.in materia
iuramenti uidetur habere uim apostolici. & sic uidetur
lex ciuilis posse disponere de iuramento.de quo per do.
Pet.de Ancha.in repeti.reg.ea quę fiūt a iudice. de reg.
iur.in 6.Hosti.tamen in in c. quemadmodum. j̄. de iu-
reiur.uidetur dicere hoc uerum , quando lex est appro-
bata p canonē.de quo ibi tāget̄.& c.ti.cū cōtingat. ubi
de materia iuramēti plenè per do.An.& per Bart.in l.si
q̄s pro eo.in prin.ff.de fideius.¶Itē no.quòd clerici nō
dēnt iurare.& qđ est uerū sine causa sicut nec ēt laici.j̄.
de iureiuran.& si Christus.& ēt iurare non debent sine
3 licentia sui p̄lati.ut hic patet circa .fi.¶†Itē no.quòd iu-
ramētum calūnię est p̄stādū in exordio litis. qđ intelli-
ge.i.īmediate post lit.contestatā.l.fi.ī prin.C.de iura.ca
lū.& j̄.eo.cum cām.& facit,qđ hētur ī fi.in c.quod p̄ri-
bus.lxxv.dist.& q̄a,quod incontinenti fit,inesse ui.s̄.de
elec.officij.¶Quid aūt si non fuerit incōtinēti iuīm p̄sti
tū.sed postea ex interuallo.an vitiet̄ processus.dic,ꝙ nō.
4 ut in c.j.j̄.e.in 6.ubi patet,ꝙ † etiā nō uitiat̄ si ommittat̄
ex toto. de quo etiam per legistas in l.ij. §. sed, q̄a vere-
mur.C.de iuramē.calum.¶Item no.ꝙ etiam secundum
5 statuta Imperatorū canones habent uim legis. ¶ † Item
no.ꝙ lex prohibēs clericum iurare.de qua hētur in l. cū
clerici.C.de epis.& cle.hēt locū in oībus clericis. & sic
licèt dirigat̄ clericis cōstātinopolitanis,tū ex mente hēt
6 locū in oibus.¶†Itē no.qđ lex canonica appellat̄ diui-
na.nā habuit ortū ex autoritatibus noui,& uete.testa.j̄.
de accu.qualiter,& qñ.el ij.lex uero ciuilis appellat̄ hu
mana.facit,qđ hētur.j.dist.ī prin. decre. q̄cq̄d tñ dicat̄,
ut dicit Ioā.nō pōt negari q̄n ēt lex canonica possit dici
7 humana,& positiua quo ad quędā.¶†Item no.quod ne
dū clerici,sed ēt rèligiosi nō dēnt cogi iurare.Et no.dif-
ferētiā inter clericum, & religiosum. nam etiam merus
laicus posset esse religiosus non habēs ordinem clerica
lem. facit , quod habetur in c.tuam. de eta. & quali.&
8 c. cum contingat. ¶ Item not. quòd nedum † in causa
ciuili,& crminali iurandum est,de calumnia.de quo in
9 glo.& in l.j.C.e.¶†Itē no.quòd clericus, vel religiosus
pōt iuramentū calūnię pręstare per alium,in causa suæ
ecclesiæ,& sic a contrario videtur, quod si per se velit iu

a Clericus. Ad materiam huius c. addr Bar. & oēs doc. in l.j.§.sed quia veremur. C. de iur cal. & l. cū clericis. C. de epis.& cle. & Sne.e ti. § restat versicu. nisi ꝙ clericus.

10 rare,q ēt possit sed nō cōpellatur.¶Item no.q † Episco-
pus non debet iurare inconsulto romano pontifice.Alij
vero clerici inconsulto suo prælato de quo in gloss.¶Et
no.q dicit prælato suo,& non dixit Epō,& sic sufficit li-
11 centia p̄lati inferioris Epō.sc̄dm Pet.¶†Vltimo no.de-
linquenti veniam denegandā, qd intellige quo ad tem-
poralē pœnā. secus quo ad eternā si pœnituerit.l.di.in c.
ferrū.& de hære.c.ti.li.vj.& intellige,q hoc casu erit pœ
12 na arbitraria.ar.s̄.de offi.dele.de causis.¶†In gl.iuramē
tum ibi,quod verum esse credit. & per hoc.c.tenetur re
spondere positionibus aduersarij.& licèt respondeat per
verbum credit,vel non credit.tamen præiudicat,sicut as
sertiue rñderet.vt no.in c.ex lr̄is.j̄.de iureiur.¶In e.glo.
ibi dilationē nō petat, cōsuluit.tñ Spe.e.ti.§.fi.ne iura-
mētū sup hoc e.exigat̄.ne det̄ materia deierādi , sed de
iure debet etiam præstari,& poterit iudex explicitè face
re,quod prædicta c.iurentur si sibi videat̄.si tñ simplici-
ter iurat̄ de calūnia.virtualiter vident̄ oīa prædicta iura-
13 ta.facit,qd hr̄ in l.ij.C.e.¶†In gl.criminali ibi de fide in
stru.l.vlti.p ista pte facit gñalitas dictę.l.j.C.eo.iuncta.
l.causas.C.de trāsac.vbi causa dr̄ criminalis,& lis ciui-
lis.¶In ea.gl.ibi qui mortē sibi cōsciuerūt.l.j.Adducitur
etiam tertio.quia licitum est trāsigere.l.transigere.C.de
transac.& sic videtur,quod nō debeat præstari iuramen
tum calum.¶Item adducitur quarto,quia calūnians in
criminali punitur ad similitudinem supplicij.l.fi.C.de
accu.& illud videtur sufficere.¶In ea.glos.ibi instituen
dis,supple.quia criminalia instituuntur per accusatio-
nes,sed ciuilia p actiones.vt patet ī d.ti.de pub.iu.ī pri.
insti.¶In ea.gl.ibi exercēdis supple.qa magis liq̄dę pba
tiones req̄runt̄ ī criminali, q̄ ī ciuili.l.sciāt.C. de pba.
sed nō est in oībus alijs diuersitas propter rationē quæ
sequit̄ in gl.¶In ea.gl.ibi dñs Azo.hæc est cōis opi.Nec
obst.vltima ratio,quia pœna calūniæ respicit finem. sed
iuramētū calūniæ respicit principiū.& licèt olim posset
esse dubitatio.quia de iure ciuili non erat expressum.tñ
hodie per hanc decret.decisę sunt opiniones , & quia in
foro canonico non imponitur pœna sanguinis,minor p̄-
sumptio est calumniæ in foro canonico,q̄ in foro secula
ri.vnde Bar.dicit in l.j.C.eo.q in foro seculari in crimi-
nali non præstatur communiter de consuetudine.quādo
tamen iudex inquirit iurat inquisitus dicere veritatem.
14 ī c.qualiter.el.ij.§.debet.j̄.de accu.¶†In ea.gl.in fi.Cō
clude,q si est cā propria clerici pōt,& debet iurare p se.
vt in auth.principales.allegata in gloss.& j̄.cœterū.pos-
set etiam per alium,si haberet speciale mādatum.per c.
fi.j̄.eo.in vj.Si autem esset causa ecclesiæ.tūc si agit il-
lam per se debet iurare.j̄.eo.c.fi.si per alium tunc si ha-
bet speciale mandatum ad iurandum. (A D D I Et hoc
videbatur olim speciale in clericis,quia erat dubium.&
non declaratum,an per procuratorem habentem specia
le mandatum posset iurari.Et ita intelligatur iste textu.
Sed hodie vr̄ idem in alijs per c.fi.j̄.e.lib.T I o.)poterit
iurare p illū,vt d.c.vlti.sed si nō haberet speciale māda-
tū,esset magis dubiū si est pcurator specialis cōstitutus
ad causam,tñ Inno.sentit ex quo cā est ecclesiæ.possit p
illum iurare.Si autem esset procurator generalis ad cās
ecclesiæ.tunc poterit per illum iurare.j̄.eo.in pertractan
dis.¶Et aduerte,quia inq̄tum dixi habentē spāle māda
tū ad iurandum posse iurare.intellige , q poterit iurare
de calūnia in animā dñi cōstituētis.vt in d.c.fi.j̄.e.in vj.
nihilominus etiam iurabit ī animā.(A D D I Hoc de cō
suetudine non seruatur sicut nec,q aduocati iurēt, licèt
de iure ēt ipsi deberent iurare per id,qd hr̄ in l.rē nō no
uam.§.patroni.C.de iudi.T I O.) propriam.vt not.j̄.e.c.
ij.lib.vj.& no.Ioan.Andre.j̄.co.l.in pertractandis.super
glo.fi.vbi autem est procurator generalis ad causam ec-
clesiæ,tunc ille iurat in animam ipsius iurantis.j̄.e.in p-
tractandis.nec est necesse,q tūc principalis iuret, vt ibi.
& vt dixi,qñ est procurator habens speciale mandatum
ad causam ecclesiæ,licèt non habeat mandatum ad iurā
dū de calumnia,videtur velle Innocen.q talis possit iu-
rare in animam ipsius.cum hoc videtur hic transire do.
Anto.sed in cōtrium videt̄ tex.in c.imperatorū.j̄.e.& pro
hoc ēt quia talis procurator ex quo habet spāle mādatū
ad cām illā,& nō est procurator generalis,non videt̄ ha
bere priuilegium,q possit iurare de calūnia p id,qd not.
15 Ioan.An.in c.in pertractandis.super glo.fi.¶†An autē si
clericus litigat per se causam ecclesiæ, poterit procurato
rē constituere ad iurandum de calumnia in illa cā.Spec.
tenuit,q non,si solum detur sibi mandatum ad iurandū
de calumnia.secus si detur ēt mādatum ad prosequendū
in causa illa,quia tunc bene poterit,vt not.in Spec.e.tit.
§.restat.ver.quid si prælatus.& sequit̄ hic do.Ant.¶Sed
fortè hoc non est verū.quia non video quare non possit
facere pcuratorem specialē tñ ad iurāndū de calūnia.
facit.j̄.e.c.fi.in vj.& quia honestius est , q per talē iuret
q̄ p seipsum,quia maior horror videtur esse circūstanti-
bus seu aduersario clerici, qñ iurat clericus psonaliter,
q̄ qñ iurat per aliū laicum.Et qualiter debeat procura-
tor cōcipere iuramētū qñ habet speciale mandatum ad
iurandum.not.in c.tibi dño.lxxij.dist.vbi bona glo.¶Itē
aduerte,quia est dubium , an sufficiat pcuratori dare
speciale mandatum ad iurandum de calūnia, an vero sit
necesse,q detur mādatū ad iurādū de calūnia in tali cā,
& tenet Io.An.in d.c.fi.j̄.e.in vj.p illum text.q de iure
deberet habere mandatū ad iurandum in tali cā.nam li-
cèt habeat generale mandatum ad iurandum de calum-
nia in causis,posset esse causa,quæ si specialiter expríme
retur dñs non iuraret in illa,& ideo tale mandatū nō vi
detur sufficiēs de iure.tñ de consuetudine contrariū ser-
uatur,quia ēt tales admittuntur ad iurandum de calum
nia.& pro hoc facit,quod habetur in clemē.non potest
de pcu.& idē tenuit Barto.qd Ioā And.in l.q bona.§.si
16 alieno.ff.de dam.infec.¶†In glo.fi.ibi,nec necesse est re
quirere Papam.aliq tñ intelligūt istum tex.in Epō exē-
pto,vt debeat tūc iurare cū licētia Romani Pōtificis. sed
nō exēptus poterit iurare cum licētia sui Archiepi.& in
telligunt,q exemptis debebit requirere licentiam Papæ
si nō distat nimis a curia. aliàs secus.sed communiter te
net̄ dictū gl.q hodie nō est necesse Episcopū ēt exēptum
req̄rere alterius licentiam,qa illam videtur hr̄e a iure.p
c.vlti.j̄.e.¶In ea.gl.ibi nō ppterea vitiat̄.Nec mirū , qa
etiam si ex toto omitteret̄ sacramētū,nō vitiaret̄ iudiciū.
j̄.e.c.j.in vj.Multo fortius nō vitiat̄ si sit p̄stitū,licèt sine
17 licentia prælati. ¶ † An autem de iure teneatur cleri-
cus anteq̄ iuret habere licētiam p̄lati.Inn.hic dixit, q in
cōtractibus nō requirit̄ licētia.Nec similiter in iuramē-
to purgationis,vel cōpurgationis,quia in istis intelligit̄
habere licentiam iurādi.j̄.de pur.cano.p totū.& de iure
iu.querelam.& c.ex rescripto.sed in iuramento calūnię,
& in iuramento veritatis p̄stādæ in cā. vel p testimonio
ferendo.bñ req̄rat̄ licētia p̄lati.p id,qd hr̄ xxij.q.ij.c.vl
ti.& xiiij.q.ij.q̄q̄.videtur tamen velle,quod vbi clericus
est corā iudice ecclesiastico ordinario,vel delegato, q cū
ille intelligatur eius superior quo ad causam illam si iu-
rat coram eo.uidetur cū eius licētia iurare.& ideo suffi-
ciet.secus uidetur dicere,& idem si ageret corā iudice se
culari contra laicum.sed Hosti.uidetur dicere idem,& si
coram iudice seculari,qa talis etiam fm dispositionē ca
nonum tunc est iudex clerici.s̄.de foro.comp. cū sit gñа
le.Et iō ex quo canon permittit clericum agere corā se-
culari,uidetur permitterre in cōsequētiā ea,sine quibus
causa nō pōt expediri.ar.c.p̄terea.ad fi.de offi.dele.& iō
poterit iurare de calūnia sc̄dm eum , qa aliàs incureret
pœnā.de qua in c.penult.eo.& sic resìdet Io.And.& for
tè seruaret̄ in practica propter autoritatem Hosti.& Io.
An.tamen,ut dicit do.Anto.non uidet̄ hæc opi.uera.aq
non

non dicitut hic, ꝙ debeat iurarẽ de licẽtia iudicis corã
quo cã agiṝ.ſed de licẽtia ſui prælati,& ideo non vꝛ̃ ſuf-
ficere de iure,qđ iuret de licentia iudicis corã quo agit,
vel conuenitur.fateor tñ,vt dicit ẽt gl.qđ ex hoc nõ vi-
tiareṝ iudicium.licèt ſit iuratum ſine licẽtia ſui prælati.
& per prædicta patet q.d iuris ſit,ſi clericus habeat licen
tiã,ꝙ ſit ꝓcurator alterius.an poterit iurare de calũniã.
& videaṝ ad hoc hẽre licentiã.nã certè ſic.ꝑ ea q̃ haben
tur in d.c.præterea.de offic.dele.iuncto.c.ij.ĩ.eod. in vj.

S V M M A R I V M.

1 *Iuramentum de calumnia, an præſtari debeat in ſpiritualibus.*
2 *Quæſtio poſſeſſorii ſuper re ſpirituali, an cenſeatur ſpiritualis.*
3 *Laicus ſpiritualia poſſidere non poteſt.*
4 *Teſtis, an poſſit aliquo caſu interrogari de credulitate, & ſi primo dixit de veritate, & poſtea ſuper eo deponit de credulitate, an dictum eius vitietur.*

a LITERAS. In ſpiritualibus [a] cauſis de ca-
lumnia non iuratur.hoc dicit.
¶ Et primo ponit ius, & conſuetudinem
curiæ.ſecundo infert ex prædictis proceſ
ſum cauſæ.ſcđa ibi,vnde.¶ No. ꝙ in cau
ſis ſpiritualibus, eſt ꝓcedẽdũ ſm̃ æquitatẽ
1 canonica.nõ ſm̃ rigoiẽ legũ.¶ Itẽ no.qđ † in illis nõ iu
raṝ de calũnia.qđ eſt verũ ſm̃ iſta tꝑa. hodie ſecus.ĩ.e.
c.j.li. vj. nã hodie iuraṝ ẽt de calũnia in eis.vt ibi patet.
¶ In gl.j.ibi,& in iſtis nõ iuraṝ de calũnia.Et iſta opi.cõ
muniter teneṝ ꝑ.c.quãto.de iud.licèt Vin. teneret op-
poſitũ dicẽs,qđ in cã iuris patronatus iurãdum erat de
calũnia.¶ In ea glo.ibi honeſtius eſſet. & hoc hodie eſt
approbatũ.q̃a in ſpũalibus ad tollendã calũniã iuraṝ de
veritate. & ẽt de calũnia.ĩ.e.c.j.li.vj.licèt ſecus eẽt olim
q̃a magis p̃ſumebatur pro ſpũalibus negotijs, ꝙ in illis
ceſſaret calumnia, q̃ in oĩbus alijs, ſicut magis p̃ſumiṝ
pro ſpũalibus viris facit.ſ̃. de ꝓcu. in nr̃a.aliæ aũt ratio
nes ẽt erãt ꝑſuaſiuę.& modicũ ſtringebãt.de q̃bus not.
ꝑ gl.in d.c.j.¶ In ea gl.ibi ſi agaṝ poſſeſſorio pro re ſpũa
2 li iuratur de calũnia.Et ſic vꝛ̃ velle gl. ꝙ † q̃ſtio poſſeſſo
rij ſuꝑ re ſpũali non cẽſeaṝ ſpũalis.facit,ꝙ no. Vin.in c.
fi.ſ̃.de iudi.ſed Spe.eo.tit.§.ij.tenet cõtrariũ. dicẽs, qđ
in tali poſſeſſorio non iurabiṝ de calũnia.ſed de verita-
te.vt eſt tex.in c.p̃ſentiũ.ĩ.de teſti. in 6. vbi de hoc ꝑ gl.
nec ob.iura q̃ allegaṝ in gl.q̃a nõ loquũtur de iuramẽ
to calũniæ vniuerſali,qđ præſtatur ſuꝑ tota cã poſt lit.
cõteſ.ſed de iuramẽto ſpeciali de malitia qđ ꝑſtabatur,
qñ iudex ſuſpicabaṝ malitioſe aliquã exceptionẽ pro-
poni.de quo in c.j.§.fi.ĩ.eo.in vj.do.tñ Anto.hic dicit,ꝙ
ſi eſt q̃ſtio de poſſeſſorio ſuper ſpiritualibus habens an-
nexam cauſam proprietatis, vt quia eſt ſuper poſſeſ-
ſione matrimonij, vel beneficij, vt in titulo quo caſu
debet poſſeſſorium colorari per text. ĩ. de teſti. ſpo. ex
tranſmiſſa.& facit,qđ no.in cle.cã.de cauſa poſ.& pro-
prietatis.tunc procedat dictum Spe. quia cenſeatur ta-
lis cã ſpũalis.ſecus ſi nõ habeat cauſam annexã ꝓprie-
tati. quia tũc ſtrictè nõ eſt quæſtio ſpũalis.licèt quo ad
quid poſſit dici ſpũalis videlicet, vt tractetur corã iudice
3 eccleſiaſtico.& q̃a † laicus ſpũalis poſſidere non põt. ĩ.
de p̃ſcr.cãm q̃.ſed cõtra iſtud vltimũ vꝛ̃ tex.in d.c.p̃ſen-
tiũ.de teſti.in 6. vbi erat quæſtio poſſeſſorij rei ſpũalis,
quæ non exigebat colorationem tituli. cum ibi non
ageretur de beneficio.vt in titulum. ſed, vt in proprie-
tatem. vt ibi patet,& facit,ꝙ habeṝ in c.cura.ĩ. de iure
patrona. & tamen ibi non iuratur de calumnia. ſed de
ueritate,ſicut in cauſa ſpirituali.& ideo non videtur tu-
tum dictum do.Anto.¶ Extra glo.adde inquantum Io.
An.hic dicit, qđ hodie de cõſuetudine iura pars dicere
veritatem quã ſcit,vel credit.nã ẽt iſtã opi.poſuit Inno.
4 ĩ.de teſti.præſentium.in verbo,ſyndico.lib.vj.& an † te-
ſtis poſſit aliquo caſu interrogari de credulitate.& q.d ſi
primo dixit de veritate.& poſtea ſuꝑ eodẽ deponit de
credulitate.& an vitietur eius dictum.tangit hic do.An
to.de quo in Spe.in tit.de teſte. §.iam autem. de inter-
ro.ad fi. & eod.titu.§.j.ver. Item, ꝙ de credulitate.& tã
getur in c.quoties.ĩ.de teſti.

S V M M A R I V M.

1 *Iuramentum calumniæ præſtatur, quandoque per maiores, & quandoq; per economum, & tunc præſtatur in animam ipſius iurantis.*
2 *Procurator habens ſpeciale mandatum ad iurandum in animam domini qualiter iurabit.*
3 *Iurare poſſunt de calumnia in animam propriam omnes habentes legitimam adminiſtrationem a iure, vel a iudice.*
4 *Procurator non iurat de calumnia in animam propria, ſed in aĩam domini.*
5 *Procuratorem ſufficientem, & inſtructum mittere debet dominus, quando fuit citatus, & ex citatorio potuit plenè inſtrui, & ſi procurator petat dilationem, vt conſulat dominum non audietur.*

b IN pertractandis. Iurari põt
de calũnia
principales,& per œconomos cãm notã
habentes.h.d.¶ No.ꝙ iuramẽtũ calũniæ
nõ eſt indifferenter pręſtandũ, ſed demũ
inſpecta qualitate cauſæ. nã nõ pręſtaba
1 tur in cã ſpirituali.vt ſ̃.c.proxi.¶ † Item not.ꝙ iuramẽtũ
calũniæ qñq; p̃ſtaṝ ꝑ principales ꝑſonas.qñq; ẽt ꝑ aliũ
q̃ per ęconomum.& no.ꝙ tũc p̃ſtatur in animã ipſius
iurãtis. hodie vero dic vt habetur in c.pe.& fi.ĩ.e.in vj.
nã vt ibi patet regulariter principales perſonæ debẽt iu
rare.& nihilominus iurat etiã procurator, vt in d.c.pe.
Si tñ procurator hẽret ſpãle mandatũ a dño ad iurandũ
de calumnia.poſſet tunc iurare in animam domini:nec
eſſet neceſſe ꝙ dominus iuraret .vt in d.c.fi.ĩ.eod.in vj.
nihilominus,& tunc iurabit in animã propriam.vt in d.
c.pe.& ſic patet,ꝙ regulariter,qñ procurator non habet
ſpeciale mandatum ad iurandum,dñs dẽt iurare. fallit,
qñ tractareṝ cã eccleſiæ ꝑ ęconomũ,vel procuratorẽ ge
neralem datum ad cauſas eccleſiæ.ꝑ iſtũ tex.facit quod
dictum fuit.ſ̃.eod.c.j. Et not.quòd ęconomus iurat in
animam,ſuam non autem in animam conſtituẽtis,cum
ad hoc non habeat mandatum.¶ In gl.j. in fi.& hæc vꝛ̃
uera expoſitio.licèt Inn.faciat dr̃iam inter cauſas crimi
nales:vel vehementes,ſeu graues ex vna parte, & aliàs
cauſas ex alia.quaſi fortè voluerit, qđ in primis,non ſit
iurandum:ſed in ſecundis vel econtra. ſed certè hæc ex
2 poſitio eſt contra.c.j.ſ̃.eo.iõ tene cũ gl.¶ † In glo.fi.ibi,
iurat in ꝓpriã animã.qualiter aũt procurator hñs ſpecia
le mandatum ad iurandũ in animã dñi iuret.no. in c.ti
bi dño.lxiij. di. nã poterit dicere, ꝙ iurat in aĩam dñi
ſui.vel ꝙ dominus iurat ꝑ eum.Cy.tñ in l.ij.C.de iur.ca
lũ.vꝛ̃ velle,qđ nõ poſſit ꝯcipere verba,niſi tanq̃ nũtius.
& ſic ꝙ debeat dicere,quod dñs iurat per eum. facit ꝙ
no.in l.multum.C.ſi quis alteri vel ſibi. vbi bona gl.po
nens differentiam inter nuntium,& procuratorem. ſed
vt dicit do.Ant.non eſt vis etiam ſi dicat,ꝙ iurat ꝓcura
torio nomine domini in animã eius.q̃a ĩ iſtis inſepara
bilibus a perſona procurator in effectu gerit vicem nun
tij.facit.c.fi.de procurato:in vj.& quod no.Bar.in l.qui
ita.§.j.ff.ad treb.¶ In ea.gl.ibi cũ habeat legitimã admi
3 niſtrationẽ.¶ † Not.bñ,ꝙ oẽs habentes legitimã admini
ſtrationẽ a iure,vel a iudice pñt iurare de calũnia in ani
mas eorum.Et adde,ꝙ vbi eſt ſyndicus gñalis, collegij.
procedit,qđ dixit gl.in prin.ſecus in ſpeciali conſtituto
ad certam cãm,quia in illo idem,qđ in procuratore . vt
4 no.in Spe.eo.titu.§.reſtat.verſi.ſed quid dices. ¶ † In ea.
glo.ibi,in procuratore qui non iurat. hoc uerum niſi ha
beat ſpeciale mandatum ad iurandum in animam do
mini,quia tunc poterit in animam domini iurare.vt ha
betur in c.fina.ĩ.eo.in vj.& facit,qđ dixi in c.j.ſ̃.eod.&
Io.ab Imo.in j.ſuper ij.Decr.

a ¶ In ſpiritualibus. ad intellectũ huius c.adde do. in c. ij. eo. titu. in vj. & hic no uiſſimos ſcribentes.

b Iurari põt pro intellectũ huius. c vide Authẽ. principales.C. e. ti.& Bart. in ea. §.hoc etiã 1 a. q. C eo.ti. & d.Card.in cle.j.§.ii đ iureiur. & Spe.in tit. de act.

nihilominus etiam in animā ꝓpriā iurabit,vt in c.ij.lj.
5 respō.ī.eo.in vj.¶†Vltimo tene mēti,ꝙ qñ dñs fuit ci-
tatus.& ex citatorio potuit plenè instrui,ꝙ debet mit-
tere procuratorem sufficientem instructum.& ideo si ꝓ
cura.missus petat dilationem,& consulat dominum in
rñdēdo positionibus.nō debebit audiri, nisi eēt tale q̄d
sup quo dñs verisimiliter nō potuisset instruere . secus
qñ à principio citaret̄ ꝓcurator gñalis cōstitut⁹ ad cās.
s̄.de ꝓcura.dilectus.nam talis bñ posset petere dilatio-
nem ad cōsulēdū dñm,vt ibi.& in auth.qua in ꝓuincia
C.vbi de cri.agi opor.& tene ēt menti,ꝙ qñ est cōstitu
tus ꝓcurator qui notorie est sine aliqua cōsciētia,& cō
sueuit oīa negare,ꝙ nō cēset̄ idoneus,& ꝙ iudex ex of
ficio poterit reppellere,vt hic voluit Host.¶Itē adde in
quātū Inn.hic dicit,ꝙ si dñs sit iustior,q̄ ꝓcurator . q̄d
dñs tūc debet iurare.nā ista differētia nō vr̄ bona,q̄a si-
ue sit iustior,siue nō.iuramētū de calūnia debet pręstari
ꝑ principalē ꝑsonā,vt in auth.principales.C.de iura.ca
lū.& hoc clarū,qñ ꝓcurator nō habet mādatū speciale
ad iurādū de calūnia, si aūt haberet mādatū spāle ad iu
rādū de calūnia.& in tali causa, tūc posset præstari ꝑ ꝓ
curatorem in animā dñi.nec deberet cogi dñs tunc iu-
rare etiam si diceret̄ esse iustior.ex quo sic singulariter
datū est mādatū ad iurādum in illa cā.vt in c.fi.ī.eo.in
vj.& ibi hoc tenet Io.An.tñ postea in rñdēdo positioni
bus bene posset peti,q̄d dñs rñdeat si dicatur iustior.&
sic intelligitur.l.fi.C.de procura.hoc tamen videret̄ etiā
intelligendū nisi ꝓcurator haberet specificū, & singula
re mādatū ad sic rñdēdū in tali.& tali positione,si cōtin
gat illam fieri.ꝑ ea q̄ no.Io.And.in d.c.fi.& ꝑ Bar.ī l.q.
bona.§.si alieno.ff.de dā.infec.(ADDI Et ibi vide per
Ioā.de Imo.vbi tenet cōtrariū.& ēt Bart.in l.fi.C.de ꝓ
cura.vbi ēt tenet cōtra.vide ēt ꝑ dictū Ioā.de Imo.in l.
pe.§.ad crimē.circa fi.vbi tenet idē quod hic.T IO.) Si
aūt habuisset mandatum ad iurandum de calūnia . nec
fuisset expressa cā in qua debet iurari.quo casu de con-
suetudine admittitur licèt de iure videretur secus.vt s̄.
eo.c.j.dixi.tūc posset procedere distinctio Innocē. quia
si dominus diceretur iustior,coget̄ per se iurare.aliàs se
cus vt no.Io.An.in dicto.c.fi.ī.eo.in vj.

SVMMARIVM.

1 *Delictum prælati in omittendo nocet ecclesiæ.*
2 *Oeconomus,an in causis monasterij debeat constitui autoritate Episcopi.*
3 *Iuramentum calūniæ,an possit omitti.*
4 *Procurator specialis constitutus in causa ecclesiæ , an possit iurare, licèt aliàs non habeat speciale mandatum ad iurandum.*
5 *Iurare possunt collegia per œconomum,vel syndicum.*
6 *Oeconomus & syndicus qui dicantur.*
7 *Procurator,an propter infamiam reppelli possit.*

Mperatorum. In causis colle-
gij non singuli
de collegio,sed ipse ęconomus iurat de
calūnia.h.d.Et primo narrat factū repre
hēsibile.scd̄o illud ꝓhibet.tertio ꝓuidet
q̄d ī posterum sit faciendum.secūda ibi
ad quod.tertia ibi,sed ne.¶Nota, quod religiosi nō co-
gūtur per se iurare.& sic videtur,quòd possint, si velint,
1 facit supra.eodem.c.j.¶Item nota †quòd delictum præ
lati,& conuentus in omittendo,videtur nocere ecclesiæ
de quo in regula delictum.de reg.iur.in vj.& ī.de do.&
2 contu.c.j.¶†Item no.scd̄m vnum intellectū, ꝙ ęcono-
mus ēt in causis monasterij debet constitui autoritate
Epi.hodie tñ hoc nō seruat̄.q̄a sufficit q̄d cōstituat̄ a
cōuētu de cōsensu sui p̄lati.vt hic tāgit Io.An.sup glo.
¶Itē no.ꝙ talis debet cōstitui q̄ sit idoneus.de quo ēt
3 in gl.ū.¶†Itē no.ex tex.ibi,cū res postulauerit, ꝙ iura-
mētū calūniæ vr̄ posse omitti,q̄d hodie est exp̄ssū ī c.j.
i,rū.ī.e.in vj.¶Itē no.ꝙ sufficiēs est procuratoriū illius.

qui datus est ad agendum & expediendū.nā excipere
ponitur pro defendere.facit.s̄.de ꝓcura.accedens.& c.
4 constitutus.¶†Itē no.q̄d hic videtur casus contra dictū
Innoc.in c.j.s̄.e. inquantum vult,quod vbi ī cā ecclesię
constituit̄ procurator specialis,ꝙ ille possit iurare.licèt
aliàs nō habeat spāle mādatū ad iurandū.nā hic isti Ab
bas & fratres litigabāt.& vr̄ q̄d ꝑ ꝓcuratorē specialiter
constitutum,q̄a si fuisset ꝓcurator specialis ad causas.
vr̄,quod ille debuisset admitti ꝑ ea q̄ hic dicunt̄ de ęco
nomo,& quæ dicta fuerūt in d.c.j.& istud ēt hic videt̄
5 velle do.An.licèt ibi trāseat cum dicto Inn.¶†In gl.j.in
fi.de clericis.Quid tenendū.dic vt s̄.e.c.j.sed in colle-
gio ecclesiastico,siue religiosorū siue secularium clerico
rū. tene ꝙ sufficit q̄d iuret ꝑ ęconomū ꝑ istū tex.in col
legio aūt laicorū dic,ꝙ sufficit,ꝙ iuret per syndicū. ꝑ id
quod tenuit Accur.in l.ij.§.q̄d obseruari.C.e.ti.fateor
tamen,q̄d etiā possent iurare regentes ipsum collegiū
per iura allegata in gl. & maximè per id, quod habetur
6 in l.municipibus.ff.de cōdi.& demō.¶†In glo.pen.ibi
syndicus siue procurator.bene dicit glo.in se.q̄a cōstitu
tus a collegio religiosorum pōt dici ęconomus ꝓpter,
id quod dixit gl.in prin.Item etiam syndicus, q̄a singu-
lorū de collegio nō tñ vt singulorū cās dicit,& ēt ꝓcura
tor vel actor,q̄a ꝓ eis ꝓcurat,vel agit tñ strictè sumpto
vocabulo,aliud est vice dñs,quia ille est cui res Epāles
committuntur.Aliud est ęconomus cui res alię eccle-
siasticę committuntur.Aliud syndicus q̄ constituitur a
collegio laicorū.Aliud procurator qui committitur a
dño.Aliud actor qui constituitur a nō domino, vt quā-
do constituitur a tutore cum decreto iudicis.l.neque tu
tores .C.de procura.de quo per glo.in c.volumus.& c.
diaconum.lxxxix.dist.& l.j.§.quibus.ff.quod cuiusque
vniuersitatis.& xvj.q.vij.quoniam constitutis.ēt actor
ab vniuersitate, sed solum ad causas præsentes,non ad
futuras,syndicus etiā ad futuras.l.item.eorū.§.j.ff.quod
cuiusque vni.Et adde etiā,quod in nominibus non est
fienda vis , vt in c.petitio.s̄.de procura.quod procedit
lato sumpto vocabulo per id, quod superius dixi.¶In
ea.gl.ibi autoritate Episcopi ordinat̄.hoc potest proce-
dere in rebus ecclesiæ Epālis.sed in alijs īferioribus ec
clesiasticus collegiatus videtur sufficere,q̄d cōstituatur
a collegio.per id , quod habetur in d.l.j.§.quibus.& in
c.vno.s̄.de syndi.& quicquid iure caueatur secundū Pe
trū.tamen de consuetudine seruatur,quod hoc casu nō
adhibetur autoritas Epi.Si aūt esset ecclesia inferior nō
collegiata,tunc posset procedere gl.quia deberet cōsti-
tui per rectorem de autoritate Epi.facit quod no.Inno.
in c.requisisti.ad fi.ī.de testa.& hoc sequit̄ hic do.Ant.
7 ¶†In gl.fi.ibi dicit tñ lex.quasi voluerit glos.quod se-
cūdū leges non repellitur procurator propter infamiā.
secus secundum canones,& istud tenet hic Host.& etiā
Vincen.in c.tua.cl.ij.ī.de deci.dicit tñ hoc verum in ꝓ
curatore ecclesiasticarum causarum,vt reppellatur pro
pter infamiam de iure canonico.secus in procuratore
mero negotiorum tantum,per id quod habetur in c.ac
cedens.ad fi.l.dist.& istud communiter tenet̄,licèt glo.
aliter loquatur in c.j.iij.qō.vij.& in §.fin.insti.de exce.
¶In ea.gl.in fin.vel potes dicere,quod in negligentiam
ipsorum religiosorū poterit Episcopus solus constituere
ęconomum , per id quod notauit gl.pręcedens.etiā in-
uitis ipsis de collegio.ar.l.j.C.qui pe.tuto.

SVMMARIVM.

1 *Iurare recusans,& propter hoc appellans non auditur.*

Aeterū quia nouis. In cāis ꝓprijs
iurāt clerici
de calūnia,nō obstāte ꝯsuetudine ꝯ̄ria.h.d.
¶Et p̄missa cā ponit mandatum. & cōtrariā
cōsuetudinē dānat.& sic tres sūt ī effectu partes.secūda
ibi

ibi mandamus.tertia ibi consuetudine.¶Not.primo il
lud vulgatum,qđ nonis morbis cõuenit noua antido-
dora pparari.hoc est nouas medicinas,seu noua medica
mẽta.¶Itẽ no.casum ĩ quo nõ valeat cõsuetudo de quo
in c.fi.s̃.de cõsue.¶Itẽ no.qđ inter cætera capitula iu-
ramenti calũniæ videt̃ esse illud,& si q̃ret̃ verũ non infi
1 cietur.de quo in c.sup glo.¶Itẽ no.†quod recusans iura
re & ppter hoc appellans nõ debet audiri.¶In gl.pe.ibi
& ille iurabit de calũnia, q̃a cẽsci habere legitimam ad
ministrationẽ.facit qđ no.in l.ij.§.qđ obseruari.C.de iu
ra.calũ.& hæc practica tutior est,licèt aliqui dicãt quos
sequitur Bar.in l.ij.§.qđ obseruari aliàs.in §.sinautẽ.C.
e.ꝙ possit ip̃e pcurator iurare ex quo nõ hr̃ copia dñi.
ar.l.damni.§.fi.de dã.inlect.ff.vbi si nõ potest haberi co
pia eius qui debet cedere actionem,trãsit vtilis sine ces
sione,facit qđ habet̃ in l.j.C.de act.& obli.sed ibi non
hr̃ bene aliud remediũ.hic aũt adhiberi potest remediũ
gl.iõ tutius est tenere glo.¶Quid autẽ de defensore,vel
cessionario vel cõiuncta persona,an isti possint iurare de
calumnia.prosequitur hic do.Ant.de quo p legistas in
l.ij.§.quod obseruari.C.eo.

SVMMARIVM.

1 *Procurator debet facere fidem de mandato per instrumentum habens clausulam de rato.*
2 *Comparere per procuratorem sufficit,licèt mandetur partibus, vt se præsentent coram Papa,nisi dicatur personaliter.*
3 *Ordo procedendi in causa quis sit.*
4 *Prælatus ante lit.conte.constituit procuratorem: secus in tutore.*
5 *Interrogatio,& positio qualiter differant.*
6 *Interrogationes,an fieri debeant ante libelli oblationem.*

Vm causam quæ ĩter. Procura
a tor.ecclesiæ & uniuersitatis.de calũnia
iurare potest.¶Et ponit quãdã narratio
nem pcessus vnius cãę vsq; ad iuramẽ-
tũ calũniæ.& aliter nõ p̃t cõmode diui
di.& de materia huius decre.hr̃ ĩ c.licèt.j̃.de pba.& de
testi.cũ cãm.¶No.ꝙ vbi iudices sũt negligẽtes ĩ pcedẽ
do,iusta cã est,qđ delegãs reuocet ad se iurisdictionẽ,li
cèt ẽt sine cã possit ad se renocare.l.iudiciũ soluit.ff.de
1 iudi.¶Itẽ no.ꝙ†procurator debet facere fidẽ de mãda-
to per instrumẽtũ habens clausulã de rato.de quo in l.
si procuratorem absentem.ff.de procura.& in c.contin-
2 git.de trãsactio.¶†Item no.ꝙ licèt mãdetur partibus,vt
se præsentẽt corã Papa,sufficere videtur si cõpareãt per
procuratores,secus si esset dictum,vt personaliter cõpa
rerent , vt in c.j.de iudi.in vj.& in c.exposuit.j̃.de dila.
3 ¶†Item no.ordinem procedendi in causa,q̃a primo de
bet petitio offerri,secundo ei respõderi.& sic lis conte-
stari,& demũ iurari de calũnia si tamen omitteret̃ hoc
iuramẽtũ nõ vitiaret̃ pcessus j̃.e.c.j.in.vj.& nota quod
vltra petitionem vr̃,ꝙ præcedere debeat etiã interroga
tio,anteq̃ fiat rñsio animo litẽ cõtestandi.de quo plene
dictũ fuit in c.j.s̃.de lit.cõtest.¶Vltimo nota hic expres
sum. ꝙ procurator iurat de calũnia,sed dici põt , quod
isti tenebãt locũ syndicorũ.aliàs principales dẽbãt iura
re.s̃.e.c.j.c.cœterũ.¶In gl.j.ibi,& ẽt vbi de calũnia iu-
ratur datur &c.Et hęc pars est vera,quã ẽt tenuit Accu.
in l.j.§.quòd obseruari.C.de iura.calum.& pro hoc fa-
cit,quia idem videtur esse præiudicium in responsione
quæ fit per verbum credit vel non credit virtute iuramẽ
ti calũniæ.qđ est qñ fit asserendo vel negãdo sub virtu-
te iuramenti,& veritatis,quia eodẽ mõ p̃iudicat rñsio
vtroq; casu.vt no.gl.notabilis in c.ex literis.infra de iu-
reiurã.¶Potes tamẽ concludere pro clariori intelligen
tia,quod aut quæritur an quis debeat habere tempus
ad deliberandum,an prestet iuramentum de calumnia.

Aut quæritur an debeat habere tempus ad deliberãdũ
anteq̃ respondeat positioni,quę fit sub virtute iuramen-
ti calumniæ.primo casu,dic quod non, quia cum iura-
mentum calumnię præstandum sit post lit.contest.& sic
post rñsionem factã libello.vt hic patet in tex.Satis po-
tuit esse instructus per rñsionem quã fecit libello.& iõ
non debet aliud tempus habere.Secũdo casu dic , quod
non debet hr̃e,si fiat super his qui explicite continentur
in illo,cum super illis potuerit deliberare anteq̃ respon
deret libello.Si autem non continebantur explicite in
libello.tunc si positio est de facto alieno,debet dari tem
pus ad deliberandum,quia super illis potest probabili-
ter dubitari.l.fi.ff.pro suo.& facit quod no.s̃.de rescrip.
ab excommunicato. Si autem sit de facto proprio tunc
regulariter non debet habere tẽpus ad deliberandũ.Fal
lit si esset factum de longinquo,de quo nõ põt sic verisi
militer recordari.argu.l.peregrè.in princip.ff.de acq.rẽ.
posses.Fallit secundo si esset etiam de proximo.sed val
de intricatum . in quo verisimiliter potest esse propabi-
lis ignorantia.l.summa cum ratione.ff.de pecu.& l.pe-
nul.ff.de cõfes.cum ibi notatis per Bar.& in l.ij.e.titu.
facit etiam quod no.per gl.in l.si res obligata.ff.de le.j.
& per Ioan.An.s̃.de testi.ex tenore.super tertia gl.¶In
ea.glo.in fine.& pro hoc faciat , quia istud sacramẽtum
est oneris,seu grauaminis;quia ad ipsius præiudiciũ præ
stat excommunicatus.nõ aũt oneris. iõ intelligitur esse
permissum,ne pœna prębeat immunitatem contra legẽ
relegatorum.ff.de interdic.& re.& facit,quod not.in c.
4 cum ecclesijs.s̃.de maio.& obe.¶†In gl.ij.in fine.Nota
bene ex tex.cum glo.qđ prælatus etiam ante lit.conte.
constituit pcuratorẽ,& hoc etiã tenet hic Inn.secus tñ
est in tutore.l.neque.C.de pcuratoribus,q̃a non consti
tuit procuratorem.nisi post lit.cõte.vt ibi,& est ratio di
uersitatis quã voluit Innocen.in c.licèt heli.quia præla
tus habet vberiorem administrationem quàm tutor, &
quia fructus potest connertere in suam vtilitatem,quod
non facit tutor,& hinc etiam descendit,quod pater qui
habet legitimam administrationem in bonis aduẽtitijs
filiorũ cũ habeat vsumfructum potest procuratorem cõ
stituere ẽt ante lit.conte.l.j.C.de bonis mater.¶In glo.
fi.ibi desiit dolo possidere , & licèt ista interrogatio vr̃
cõtinere turpitudinem hñtis respondere, tamen quia tẽ
dit ad prouidendum,ne teneat rem cum alterius præiu
dicio.tenetur respõdere,aliàs esset secus iuxta id , quod
habetur de pœni.di.j.nõ tibi dico,& per Inn.in c.dudũ
el.ij.s̃.de elec.& per Bart.in l.fi.ff.de his quibus, vt in-
dig.& facit,quod no.in l.alias per Bart.ff.de in litem iu
rando.¶In ea.gl.ibi,aufferenda est,supple etiam si velit
probare incontinenti eam esse suam , quia in odium
mendacij,non admittitur hæc exceptio,ut not.gloss.in
auth.item possessor.C.qui pot.in pig.ha.& sic omno ef-
ficietur de possessore petitor.item hæc uera,ubi reus pę
nitẽtiam egerit antequam actor assumpserit in se onus
probandi.nam tunc audiretur.ar.l.si quis libellos.C.de
appel.& l.eum qui.ff.de iureiu.& sequitur hic do.Ant.
quod no.pro his quæ dixi in c.cũ frequẽter post gl.in fi.
circa.§.in alijs.¶In ea.gl.ibi omitti non debet,& sic de
bet fieri ante lit.cõte.si tñ nõ esset facta poterit fierietiã
post lit.cõt.ut in l.q petitorio.ff.de rei uẽd.¶In ea. glo.
ibi mouerit iudicẽ.& poterit fieri hæc interrogatio ad in
stãtiã partis qñcũq; æq̃tas mouerit iudicẽ ante cõclusio
nẽ,in cã post conclusionẽ uero in cã nõ tenet̃ facere iu-
dex ad instantiã partis.sed poterit ex suo officio. ut in c.
cũ Ioãnes.ad fi.de fi.instr.& poterit fieri nedũ ad decla-
rãdũ deducta ĩ iudiciũ,sed ẽt ad fundãdã intẽtionẽ acto
ris,vt est tex.cũ gl.ĩ l.ubicũq; allegata in glo. & sic dicit
5 d.Ant.se ꝯsuluisse de facto.¶†In ea.gl.ibi rñdere, nõ co
git.q̃ si uellet ꝙ ad positionẽ aduersarij teneret̃ rñdere.&
hoc tenebat Gof.& est rõ diuersitatis sm cũ q̃a interroga
Io.ab Imo.in j.super ij.Decre.

a Procurator. adde ad materiã huius tex. d. Alex. de Imol. in l. qui alien. ff. de dã. in fec. & Ro. dec. xxxix. inci. qmdã & u. d Sp. in ti. de iura. calũ. § in. q̃ pertan fit per oẽs. casus.

tio sine iuro fit ante lit.conte. sed positio fit post lit.cõ
test.& sub virtute iuramenti de calumnia.Sed certe, vt
dicit do.Anto.vtrobique idem dicẽdum,q̃a nõ debet co
gi respondere nisi interueniat mandatum iudicis, nã &
potest esse positio talis cui nõ debet respondere.Item de
bet certũ rñdere,aliàs fiet impetratio contra eũ.per ea,q̃
habẽtur in l.de ętate.& l.q̃ tacuit.§.nihil. de interroga.
acti.& hodie est prouisum,q̃ si quis iussus a iudice non
respõdet positioni sine aliqua rationabili causa,qđ habe
tur pro confesso.in c.ij.ẽ.eo.in vj.Secus si aliquis citare-
tur per nuntium, vt veniat ad respondendũ positionibus
q̃a licèt sit contumax,non tamen habebitur pro confes-
so,vt notat glo.in d.c.ij.quod notabiliter limitat do.Ant.
nisi missa esset copia positionum,& cõminatus esset iu-
dex in citatorio,quod nisi veniat ad respondendum ha-
bebit eũ pro confesso,nam tunc si sit contumax, poterit
eũ pro cõfesso habere,& hoc modo contumaciam puni
re.facit.l.contumacia.ff.de re iudica.& quod habetur in
l.j.ff.si quis ius dicenti non obtem.& per hoc ẽt dicit, q̃
si missa esset copia libelli reo,& citatus cum commina-
tione, q̃ veniat ad rñdendũ.aliàs habebit eum pro cõfes
so,quod si reus sit cõtumax, q̃ tunc poterit habere eũ ꝑ
confesso,quod est valde notandum.glo.tamen in auth.
qui semel.C.quomodo,& quando iudex.sensit cõtrariũ
inquantum dixit, q̃ solum poterit procedi tanq̃ contra
contumacem,sed illa gloss.posset intelligi,& limitari ꝑ
istud dictum,quod est valde notandum,quia alij non tã
gunt.¶ Vltimo do.Anto.hic tractar materiam interroga
tionum per modum summę.de qua in l.j.& l.toties.de ĩ
terroga.acti.Tu solum conclude, quod interrogationes
sunt proprię quæ fiunt ad præparationem iudicij,& cõ-
sequenter sui natura ante li.contesta.licèt casualiter pos
sint fieri.post,vt supra tetigi.Sed positiones fiunt post lit.
6 contest.& ad decisionem negotij.¶ †An autem interroga
tiones fieri debeant ante libellum fuerunt opiniones,ta
men Io.an.vt hic refert do.Ant.in addi.specu.tenuit, q̃
fient,post,libellum datum iudici, & antequã deẽ parti,
sed,vt ipse dicit.rectior practica est, quod fiat ante aliq̃
oblationem ad instantiam actoris asserentis qualiter, &
quando velit reum conuenire,vt sic pateat,an sua inter-
sit,nam diuersimode haberet formari libellus secundum
diuersimodam responsionem rei,nam si responderet se
hæredem insolidum,insolidum dabitur libellus contra
eum,si pro parte daretur solum pro parte.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus litigare potest per syndicum vel actorem.*
2 *Et ipsius Episcopi est optio, an ꝑ se litiget, an ꝑ procuratorem, seu syndicum.*
3 *Iurare debet episcopus vbi agit per se propositis sacrosanctis euangelijs, sed non tactis. & nu. 5.*
4 *Iuramentum calumnię, non semper præstatur.*
6 *Iurare de calumnia recusans, an habeatur pro confesso.*
7 *Iuramentum de veritate, an possit per procuratorem præstari.*

a ¶ Eps q̃ sumát hic oés scribẽtes. & faciunt ad hoc.c quæ scribit do. Alexã. de Imo. in l. qui bona. §. qui alieno ff.đ dã. infe & in l.nõ solũ.ĩ prin.de ꝑcu.Ro. de c.xx v.i in c.quidã.

Vm in causa pecuniaria.
2 Episcopus[a] per aliuni agens causam ꝑ-
priam.ꝑ illum iurat de calumnia.Si ue-
rò per se agit,ꝑ se iurat præpositis, sed
non tactis euangeliis. hoc dicit.Primo
ponit quis debeat iurare de calumnia.secũdo ponit pœ
nam nõ iurantis de calumnia,&sic sunt duę partes quæ
1 patent secundo ibi,pœna.¶ † Nota,quod Episcopus po-
test litigare per syndicum,vel actorem. tamen dixit Inn.
improprie sic appellatur,nam potius est procurator.su-
pra.proximo.quia syndicus proprie ab vniuersitate con-
stituitur,vt no.in l.j.§.quibus.ff.de cuiusque vniuersi.&
2 in c.volumus.& c.diaconũ.lxxxix.dist.¶ †Et nota,q̃ ele-
ctio est Episcopi,an per se litiget,an per procuratorem.
(ADDI Hoc verum,quando est procurator generalis
ad causas ecclesię,secus si sit specialis ad vnam causam
per no.s.e.c.j.&c.imperatorem,vel specialis, quãdo cõ
stituitur ab Epõ.TIO.)seu syndicum,&hoc de iure ca-
nonico. sed de iure ciuili necesse habet per aliũ agere.
3 l.pe.C.de procura. ¶ †Item no. quod vbi agit per se dẽt
iurare præpositis sacrosanctis euangelijs,sed non tactis,
& ideo requiritur præsentia euangeliorum,quia illa in-
ducit terrorem,& impendit suffragium ueritati.l.rem nõ
nouã.C.de iudi.secundũ Gof.& no.q̃ hoc habet locũ in
iuramento.calumnię. & quãdo iurat,ut testis ipse Eps,
nam aliàs videtur,quod etiam Eps debeat tangere euã-
gelium.ut in c.ut circa.de elec.in vj.in glo.in verbo cor
porali in addi.quę ibi in fin.habetur,licet gl.antiqua ali
ter ibi sentiat,& facit quod no.in clemen.j.de hære.pres
byter tamen iurat tactis euangelijs etiam in iuramento
calumnię,& testis.xiiij.q.ij.c.ij.¶ Item not.pœnam non
iurantis de calumnia. & de materia huius pœnæ ha-
betur in l.ij.§.quod si actor.C.eod. & in Spe.eo.titul.§.
4 fi.¶ †Item no.quod hoc iuramentum calũnię non semꝑ
præstatur,quia non præstatur in omnibus causis secun-
dum ista tempora.supra.e.c.ij.in glo.ibi quandoque ta-
men principalis.Forte voluit glo.quod principalis ꝑso-
na iuret quando est iustior,vt videtur collgi ex l.vlti.al-
legata per glo.quod intellige,vt dixi in c. in pertractan-
dis.supra.eod.quia istud non est simpliciter verũ, vt ibi
dixi.& no.quod glo.dixit regulare esse per alium iurare.
quod procedit quando tractatur causa ecclesię per syndi
cum,vel œconomum.supra.c.proxi.& supra eo.impera-
5 torum. aliàs potius est regula contra supra.e.c. cęterum
.& quod nota.in c.j.in glo.mag.supra.eodẽ.¶ †In gloss.
ij.ibi quandoque tamen.tangit,vt quando reuertitur ab
hæresi.& no.quia glo.videtur sentire, quod regulariter
Episcopus in iurãdo non habeat tangere sacra nisi in ca
sibus,in quibus requiritur oppositũ,& idem voluit gl.in
c.vt circa.in verbo corporali.de elect.in vj.in gloss.ordi.
sed in additione,quæ tamen communiter non habetur,
tenuit oppositum videlicet,quod debeat regulariter tã-
gere sacra.nisi vbi reperitur oppositum facit,quod nota.
glo.in clemen.j.in verbo.tacta.de hæresi.¶ In ead.gloss.
in fi.sed certe hoc non tollit contrarium, cum hic videa
tur compelli.iurare ideo dic melius,quod ibi, quãdo ꝑ
alium agit,hic,quando per se facit. quod nót.in d.c.j.in
6 glo.magna.¶ †In glo.fi.ibi dicas,quod per sententiam,
& hoc communiter tenetur.dicit tamen Bar.in l.ij.§.q̃
si actor.C.eo.quod sufficit,quòd pronuntiatum sit quem
contumacem in non iurando,nam deinceps pœna trã-
sibit in hæredem,secus vbi nulla sententia esset lata.per
l.eius qui delatorem.ff.de iure fisci.videtur tamẽ, quod
vt dixit Hostien.ipso iure habetur reus pro confesso, &
per hoc possit postea condemnari,sicut si esset confessus
tamen secundum Barto.non transiret pęna in hæredem,
licèt ipso iure habetur pro confesso.nisi sit cõdemnatus,
vel saltem pronuntiatum eum fore contumacem in non
iurando.¶ Quid autem si actor non uult iurare, & perit
instantia, antequam reus faciat se absolui,nunquid po
terit habere locum hæc pœna.Inno.hic dixit, quod nõ,
quia debuit secundum eum durante instantia instari,ut
hæc pœna imponatur.aliàs non uidetur,quod possit po-
stea hoc peti,ne ex materia primę litis alia, oriatur.cõtra
l.terminato.C.de fru.& lit.expen.Refert tamen, q̃ alij
contra,& istam secundam uidetur tenere Barto.in l.in
criminali.C.de iuris.om.iudi.nam oritur condictio ex.l.
ad pœnam istam,per id,quod habetur in l.j.ff.de condi.
ex l.ergo cum competat actio poterit in alia instantia
agi pro hac pœna.& hæc. uideẽ uerior opinio,quã uide
tur etiam sequi hic do.Anto. Quãdo aũt imponerẽ pœ-
na priuationis in actu extraiudiciali. tunc clarũ, qđ posset
agi pro illa pęna ĩponẽda,ut patet in c.q̃a ꝑ.s.de ele
7 ctio.¶ Iuxta†prædicta põt esse dobium quid de iuramẽ
to ve-

to ueritatis an possit per ꝓcuratorē pſtari potes dicere, qđ si iuramētū ueritatis uniuerſale, ꝙ pſtat loco iuramēti de calūnia, ut in causis ſpūalibus. tūc idē. ut ſ. e. in ptractādis. Si aūt ſit iuramētū ueritatis lit. deciſiuū, tūc non pōt præſtari nđ præiudiciū dñi. niſi ſit ꝓcurator in rē ſuā vel niſi habeat ſpeciale mandatum. vel niſi habeat generale cum libera. l. inſiurandum. §. j. ff. de iureiur. & l. procurator cui libera. ff. de procur. de iuramento autem affectionis dicebat Inno. ꝙ regulariter per alium nō præſtatur. fallit in caſibus, de quibus in l. videamus. ff. de in lit. iurand. ¶ Et tene menti, ꝙ etiam ille, qui iurat de veritate poteſt reſpondere aſſertiuè de his, quæ indubitanter credit. licèt illa non viderit. vt hic tangit Innoc. licèt teſtis debeat deponere de his, quæ percipit ſenſu corporeo. l. teſtiū. C. de teſti. niſi ratio ſubiectæ materiæ aliud inducat, ſecundum no. in c. j. ad fi. de præſcrip. libr. vj.

¶ De dilationibus. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Ordo iuris ſeruandus eſt.*
2 *Peremptorium non debet abbreuiari.*
3 *Et quantum tempus continere debeat.*

Ilecti. Si detur nimis breuis peremptorius, vbi non eſt neceſſitas, licitè appellatur. h. d. Et ſunt duæ partes. nam primo ponitur appellantis proſecutio. ſecundo ipſius commiſſio. ſecunda ibi: quia vero.

1 ¶ † No. ꝙ ordo iuris ſeruandus eſt, de quo per gl. ij. quæ-
2 ſtio. j. in ſumma. & C. de ſententijs. l. prolatam. ¶ † Item no. ꝙ peremptorium, non debet abbreuiari, niſi ex cauſa ¶ Item no. duo, quæ ſimul iuncta præbent cauſam appellandi. ſcilicet, quando ſtatuitur terminus peremptorius prima vice. & nimis breuis. & ſic, videtur ꝙ ſi terminus, non fuiſſet peremptorius. non potuiſſet appellari. quod intellige, niſi fuiſſet adeo breuis, ꝙ infra terminū non potuiſſet comparere, quia tunc poſſet appellari. q͂a intereſt in citatione reputetur contumax propter condēnationem expenſarum. iuxta notata in c. querelam. ſ. de procur. facit, quod dicetur cum gl. ij. ¶ In gloſſ. 1. in fin. hæc gl. poteſt procedere, quando non eſſet certum tempus ſtatutum à iure. ſecus, vbi eſt certum tempus ſtatutū prout videtur eſſe in propoſito, per ea, quæ dicit gl. ſeq.
3 ¶ † In glo. 2. ibi quantum tria edicta. i. tres citationes, & de iure codicis, & digeſtorum quælibet citatio ad comparēdum debebat habere terminum. x. dierum, qui per iudicem debet aſſignari, ſed de iure autenticorum debebat aſſignare terminum. xxx. dierū pro qualibet citatione. hodie tamen ſtatuta prouident de minori dilatione. & iuſta cauſa eſt etiam minorandi, ſi conſuetudo fori illud habeat. vt no. Bart. in aut. qui ſemel. C. quomodo, & quando iudex. & ibi probatur. de termino. x. dierum probatur in l. ad peremptorium. cum ſequentibus. ff. de iud. eſt autem iuſta cauſa minorandi, quando ageretur de re tempore peritura. vel quando eſſet cauſa alimentorum. vt plenè no. per Bar. in l. a. ff. de re iudi. ¶ Et no. quod de iure videtur iſta gl. iuncta cum tex. ꝙ quando iudex ſtatuit minorem dilationem, q̄ debeat, & q̄ ſtatuatur à iure ſi non facit hoc cauſa ſubſiſtente, quod ſit iuſta cauſa appellandi. tamen do. Ant. hic videtur velle, ꝙ curia nō daret literas. niſi, quando adeo eſſet breuius, quod non poſſet infra illum comparere. vel quando eſſet datus ad cōparendū, & deliberatè rñdendum, & inſpecta qualitate cāx, nō potuiſſet plenè deliberare. ſ. dictum tempus, & ſi eo ſtilo appareat. ſeruandus eſſet, in c. q̄ graui. de crimi. falſi. ſed de iure procedere videtur, quod dixi. ſ.

SVMMARIVM.

1 *Tenor reſcripti debet in citatione inſtrui, quando delegatus facit citari reum.*
2 *Citatio debet eſſe legitima, aliàs nihil operaretur.*
3 *Induciæ citatoriæ, non requirunt cauſæ cognitionem.*
4 *Reſcriptum, an & quando habeatur loco libelli.*
5 *Reſcriptum apoſtolicum, an debeat mitti bullatum citato.*
6 *Dilationes, an dari debeant iudice ſedente pro tribunali.*
7 *Libellus, an poſſit offerri die feriato.*
8 *Reſcriptum, vbi etiam eſt falſum prætendens ſe delegatum, an poterit cognoſcere, an ſit iuriſdictio.*
9 *Citatus ad locū non tutū non arctatur, etiam ſi non mittat excuſatorem.*
10 *Miſsio quando fit contra eum qui erat tutus exceptione, an ſit nulla.*

a Ræterea. Deliberatoriæ [a] denegantur reo, qui per literas citatorias plenè potuit inſtrui. Et eſt cōmunis diuiſio, conſultatio, reſponſio. ſecunda
1 ibi, quia igitur. ¶ † No. practicam, quam habet facere delegatus, quando facit citari reum, quia habet facere inſeri tenorē reſcripti in citatione, & hoc vt reus poſſit deliberare, fit etiam hoc, vt appareat de iuriſdictione. ſed tamen hoc non ſufficit ſecundum Hoſti. niſi de autentico fiat fides. ſ. de offic. deleg. cum in iure. quod intellige ſanè reo. ſ. cōpetente, & petente, ſibi oſtēdi originale. aliàs interim, vt teneatur comparere. bene ſufficit talis tenor in citatione miſſus, & etiam ſi non ſit miſſus, ſi aſſerat ſe delegatum. vt expreſſe voluit Spec. in ti. de cita. §. j. ver. item, ꝙ reſcriptum non eſt inſertum. licèt gl. aliter ſentiat in c. j. iij. q. ij. & ſ. de accuſa. veniens.
2 ¶ † Item no. quod citatio debet eſſe legitima. aliàs nihil operaretur. ſ. de foro compe. propoſuiſti. & de offi. dele.
3 cum plures. lib. vj. per glo. ¶ † Item no. quod induciæ citatoriæ, non videntur requirere cauſæ cognitionem. q͂a dari poſſūnt parte abſente. facit. ff. de offi. procon. & leg. in l. nec quicquam. §. ubi decretum. & eadē ratione idē uidetur in deliberatorijs. facit, quod habetur. ſ. de procura. dilectus. ſecus tamen in probatorijs, ſeu inſtructorijs, quia ille non dantur, ſine cauſæ cognitione. 3. q. 3. §. ſpa-
4 tium. uerſicu. à iudice. ¶ † Item no. ꝙ reſcriptum videtur haberi loco libelli. tamen Hoſtien. hic dicit iſtud verū, quo ad excludēdas deliberatorias, ſi ex reſcripto potuit plenè inſtrui. ſed non quo ad alia. & ideo debebit libellus offerri. & ſic intelligit, & ſupplet iſtum tex. tamen domi. Ant. hic dicit, ꝙ in beneficialibus, & ſummarijs ſufficere uidetur porrigere reſcriptum in vim petitionis, ſeu libelli. prout uoluit Inno. in c. dudum. el 2. ſ. de elec. & Specu. in ti. de præben. §. j. ad fi. & de libe. concep. §. nūc
5 dicēdum. uer. vj. In aliis procedat dictum Hoſt. ¶ † Vltimo no. ꝙ licèt iudex delegatus, non mittat reſcriptum apoſtolicum bullatum citato, tamen ex quo mittit tenorem, etiam non bullatum comparere debet citatus. facit ſ. de offi. dele. cum in iure. nam ſi reſpōdere tenet̄, quod eſt plus: ut hic uidet̄ innui. ergo etiam cōparere debet, & ſic reſidet Io. An. ſed intellige ſane, ꝙ reſpondere tenetur, ſi nō petit, ſibi fieri fidem de originali. nam aliàs eſſet ſecus, ut ſuperius dixi poſt Hoſti. & patet in d. c. cum in iure. ¶ In gloſſ. 2. ibi non dabuntur induciæ. ſupple ad hoc, ut reſpondere poſſit libello. ſed bene dabuntur, ut poſſit habere aduocatum propter alia, quæ in iudicio occurrunt expedienda. & facit, quod no. per glo. in c. j. ſ. ut lit. non conte. ¶ In ea. gl. ibi tres reo. tertia tamen erit cōmunis etiam actori. nec poterit illi renuntiare in præiudicium accuſatoris. l. ſi poſt mortem. §. de familia. ff. de contratabu. & no. in l. petendæ. C. de temporibus reſti.
6 in integrum. ¶ † In ea. glo. ibi iudice ſedente pro tribunali conclude, quod ſi dilatio, non requirit cauſæ cognitionē. vel ſufficit ſemiplena. poterit dari à iudice deambulante in loco iudicij. vt in l. uoluit. ff. de interro. actio.

[a] ¶ Deliberatoriæ. Item ſummat hic d. Abba. & ſi q̄ras q̄ ſint induciæ requirētes cāæ cognitionem, & quæ nō vide de diſt. hic per d. Hen. Bohyc. in prin.

Secus

Secus si requirat plenam causæ cognitionem, quia tunc dari debet iudice sedente pro tribunali. saltem si pars cõ tradicat petenti dilationem. ut no. Bar. in l. à procedente. C. de dila. ¶ In ea. gl. ibi iudicis officium conquiescit. hoc verum, nisi finita esset causa dilationis. uel nisi daretur ad aliud diuersum, non præiudiciale primæ dilationi. uel nisi uelit illam inchoari post finitam primam. per notata per Bar. in l. siue pars. C. de dila. & facit. l. à filia. §. j. ff. ad trebel. ¶ In ea. glo. ibi potest facere gratiam. hoc uerum in dilatione expectatoria. Secus in probatoria, si est data de consensu utriusq; partis, quia tunc ius esset quæsitum alteri parti. & idem in eius præiudicium, non uidetur posse facere gratiam. secus tamen dicit do. Ant. si nõ fuisset data de cõsensu utriusq; partis. nam ex causa posset aliam dare. l. fi. ff. de dila. Sed fortè idem posset dici in casu præcedenti. si iusta causa illud suadeat, quia ea quæ de nouo emergunt: nouo indigent auxilio. s. de
7 offi. dele. insinuante. ¶ † An autem libellus possit offerri die feriata. tenet Hostien. q sic iudici. per l. miles. §. sexaginta. ff. de adul. sed non parti, quod no. pro limitatione
8 illius. §. ¶ † Extra gl. tene menti dictum Inno. inquãtum uult, q etiam ubi rescriptum est falsum, q possit prætendens se delegatum cognoscere, an sua, sit iurisdictio. nã contrarium tenuit in c. super literis. & illud est uerum, si omnino est falsum. Secus si esset uerum. sed impetratũ per falsi suggestionẽ, ut in c. super literis. de rescri. quod procedit etiam si esset omnino nullum, ut quia impetratum ab excommunicato, uel à procuratore reuocato. ut uoluit Lapus. Abbas in c. j. de rescrip. in 6. Nam tunc bene potest cognoscere, an sua sit iurisdictio. & si pronuntiet se competentem: tenebit sententia, & transibit in rẽ iudicatam, si non appelletur. & sic postea poterit procedere in principali, sed ubi non facta dicta pronuntiatione procederet in principali, processus esset nullus. ex quo carent iurisdictione, cum rescriptum sit ipso iure nullũ: & sic in principali causa, non habet iurisdictionem, licèt habeat super incidenti competentiæ, uel incompetentiæ, & licèt procedat in causa non surget tacita pronuntiatio super competentia. quia non potest surgere ex processu nullo. Secus quando processus est aliquis, vt in c. ex parte. j. de app. & per hoc patet, quod valde vtilis est expressa pronunciatio super cõpetentia. facit quod no. idem Inno. in c. j. de offi. deleg. in vj. ¶ Item tene menti inquantum dicit, quod vbi regula est pro citato. non teneatur comparere: sufficit ad excusandum eum à contumacia. licèt fortè aliqua causa vera subsit propter, quam teneretur comparere, si exprimeretur. & idẽ voluit Bar. in l. ij. ff. si quis in ins vo. non ie. & ideo, vt arctet citatio debet tale, quid continere, q secundum formam citationis de iure arctetur ad comparendum. ¶ Item tene menti inquantum dicit, quod idem operatur notorium esse defectum citationis. quod operaretur, si esset expressus in citatione. facit, quod ipse notauit in c. j. de offic. vica.
9 & in extrauag. in præsenti. de rescrip. ¶ † Et no. q si quis citatur ad locum notoriæ non tutum. nõ arctat citatio, etiam si quis non mittat excusationem. facit cle. pastoralis. de re iudi. nec ob. q notorium non releuat à proponendo. vt no. in cle. appellanti. de ap. quia illud fallit, qñ concernit ipsam citationem. quæ est principium iudicij. vt in dicta cle. pastoralis. quod tene menti pro limitatio
10 ne dictæ glo. ¶ † Item, quia Innocen. hic. aliqualiter variat, quando fit missio contra eum, qui erat tutus exceptione. an missio, sit nulla. tene securè, q est nulla. q a decretum ipso iure est nullum propter defectum iustitiæ, agentis. vt probatur in l. j. §. hæc verba. ff. ne vis fiat ei. & no. Bar. in l. iuste. ff. de acquiren. poss. secus in sententia diffinitiua. l. cum putarem. ff. fami. ercisc. & no. plenè. in l. si is ad quem. ff. de acquiren. hæred. vbi etiam plenè dixi. ¶ Vltimo tene menti inquantum hic dicit, q quãdo iudex habet iurisdictionem. licèt aliquæ exceptiones possunt opponi. si tamen non opponantur, & proceditur contra contumacem, præcluditur via dictis exceptionibus per illos actus per quos præcluderetur, si fierent cum præsente. ne alias contumax, sit melioris conditionis, quàm præsens. de quo etiã est bona gl. extracta de dictis Inn. in c. j. de elec. in vj. in verbo. absenti.

SVMMARIVM.

1 *Dictio & vltra, sapit incertitudinem. & nu. 4. & 5.*
2 *Libellus non videtur mutari propter declarationem verbi ambigui.*
3 *Emphyteuta fisci statim cadit à iure suo non facta solutione pensionis.*

Iteræ tuæ ac petitio. Propter declarationem libelli, per quã natura negotij non mutatur, nouæ dilatoriæ nõ dabuntur. h. d. vel sic secundum domi. Flor. Propter declarationem verbi generalis, & ambigui positi in libello, non dantur nouæ induciæ deliberatoriæ, etiam si in declaratione exprimatur maior quantitas, quàm esset petita in specie. h. d. Et est eau sa singularis, secundum eum. ¶ Et in prima iudicis consultatio, & appellati petitio. in secunda responsio, & appellationis repulsio. secunda ibi: nos igitur. ¶ No. q rector ecclesiæ debet formare libellum nomine ecclesiæ, quando agit pro rebus, vel iuribus ecclesiæ. de quo etiã
1 hic per Io. An. ¶ † Item no. q dictio, & vltra. sapit incertitudinẽ. & ideo si est adiecta in libello peti potest, vt declaretur. si autem apponat in dicto testis. an aliquid operetur. notauit Ioan. And. in c. licèt causam. j. de proba. & hic per Io. Cal. & p legistas in l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. ff. ex qui. cau. ma. & ibi per Bar. & in l. cũ furti. ff. de in litem iuran. & per Guil. in l. & si post tres. ff. si
2 quis cau. ¶ † Item no. quod q exprimit, vel declarat verbum ambiguum, non videtur immutare. facit. l. hæredes palàm. §. sed si notam. ff. de test. ¶ Vltimo no. quod dictũ est in summario. & facit, quod no. per glo. in c. ij. de libe. obla. ¶ In gl. ibi cum ad longum tempus. puta decenniũ vel vltra. facit, quod no. in cle. j. de rebus eccle. non alie. & idem dicas, si erat locatio ad minus tempus. & appositum pactum de non expellendo. nam tale pactum intelligitur, nisi cassauerit per biennium. vt probatur in d. §. inter locatorem. secundum alium intellectum. Si autem, non fuisset aliquod pactum appositum. & locatio, esset facta ad non longum tempus, tunc posset expelli, cum primum cessat soluere pensionem. per id, quod ha-
3 betur in l. edem. C. locati. ¶ † In eadem gl. ibi. §. non solutis. & ibi videtur probari, q statim non facta solutione pensionis tempore debito, cadat emphyteuta fisci à iure suo. tamen glo. ibi dicit illud posse intelligi, quando per biennium cessauit. sicut in emphyteuta ecclesiæ, cũ q ui parentum Respublica, & ecclesia. l. fi. C. de sacrosan. eccl. ¶ In ea. glo. ibi sine autoritate principis. sed certè illud, non videtur verum. per id, quod no. in §. agri. j. allegato. & ideo causa subsistente, etiam sine autoritate principis
4 reuocari possunt. ¶ † In ea. gl. ibi, sed hic satis potuit deliberare. & sic videtur gloss. aliqualiter vacillare. & etiam Innocen. hic ambigue loquitur, quando petita fuit pensio, & adiecta fuit dictio, & vltra. sed potes dicere, quod si arguatur solutionem, non factam per illum cõtra quẽ agitur: quia certus debet esse de facto suo. satis potuit deliberare. ideo, non habebit nouam dilationem. secus, quando sub illo, & vltra declaretur tempus in quo declaretur prædecessorem non soluisse. nam tunc si petiẽ pensio, quia augetur quãtitas petita. & probabiliter potest dubitari cum in facto alieno probabilis, sit ignorantia. l. fin. ff. pro suo. & probatur in c. ab excommunicato, de rescrip. ideo tunc dari debet noua dilatio. Secus si peteretur

teretur res quasi cecidisset in commissum,quia non da-
bitur noua dilatio,quia tempus expressum erat sufficiẽs
ad talem pœnam inducendam.vt patet ex glo.superius,
5. & sic illa adiectio,& vltra,fuit ex superabũdãti.¶†Vlti-
mo prosequitur hic do. Anto.opinionem Calde. de ista
dictione,& vltra:apposita in dicto testis.an aliquid ope-
retur.& cõmuniter tenetur,quod non,vt patet ex nota-
tis per Bar.in l.cum furti.ff.de in lit.iurand.& in l.Cel-
sus.ff.de vsuca.licèt Io.And.aliter sentiat in c.licèt cau-
sam.ĩ.de proba.tangit etiam de dictione citra apposita
in dicto testis.de quo etiam in dicto.c.licèt.per Io.And.
& per Bar.in d.l.Celsus. & per Guil.in l.si post tres.ff.si
quis cau.vbi tractat, etiam de dictione propè . & de di-
ctione ferè.de quibus hic etiam per do.Anto.

SVMMARIVM.

1 *Peremptorium potest in prima citatione apponi.*
2 *Procurator constitutus saluis exceptionibus domino competentibus,an de-
beat per aduersarium admitti.*
3 *Vocatus ad curiam pro publica vtilitate habetur pro absente, & habet
priuilegium reuocandi domum, vt sic non teneatur respondere pro alia
causa.*
4 *Mandatum secundum,quando emanat super causa magis ardua,an videa-
tur reuocare primum.*
5 *Citari potest,quis vt compareat vsq; ad festum natiuitatis.*
6 *Peremptorium potest in prima citatione fieri,dummodo habeat tot dilatio
nes quot haberent tres citationes.*
7 *Citatus, vt personaliter compareat, vel per procuratorem,debet saltem
mittere procuratorem.*

a EXposuit nobis. Si post a citationẽ
ad causam reus ꝓ
publica vtilitate vocetur,circunducitur perẽ
ptorium.& habebit nouas inducias. hoc di-
cit.¶ Et duæ sunt partes principales.nã pri-
mo narrat factum. secundo interloquitur. secunda ibi,
nos igitur.prima continet in se plura.nam in ea ponitur
rei bina citatio.& propter secundam compiratio. acto-
ris petitio.rei procuratorium. & ipsius procuratoris ex-
ceptio duplici iure fundata. & actoris replicatio ad
1 vtrunq; respondens.¶ † No.quod vnus archiepiscopus,
potest habere ius primatiæ in alium archiepiscopum ,&
in eius prouincia.de quo in c.duo simul. de offi.ordi.&
vt ibi patet, licèt ista nomina sint diuersa primas, & pa-
triarcha.tamen quò ad effectum idem officium habent.
¶ Item no.ꝙ licèt alia sint iura archiepiscopi,ꝙ̃ primatis
tamẽ archiepiscopus potest defendere suam prouinciã,
cõt. a alium primatiam prætendentẽ.licèt quatuor prin
cipales patriarchæ in aliquibus sint,vltra alios priuilegia
ti.vt ĩ.de priui.in c.antiqua.interest enim eius,ne sua ꝓ-
uincia pluribus,sit subiecta.¶ Item no.ꝙ peremptorium
potest etiam in prima citatione apponi,præsertim, quã-
do quis de longinquo citatur. de quo in gl.ƺ.e.c.j.¶ Itẽ
no.ꝙ ecclesia Romana potest petere subsidium à præla-
tis:nec mirum,quia etiam potest petere à Principibus se
cularibus.xxiij.q.iij.Maximianus.& c.ab imperatoribus
& si non præbeant possunt excõmunicari.c.causa.q.v.
administratores. & licèt prælatus personaliter pugnare
non debeat. poterit tamen eius præsentia esse vtilis pro
defensione ecclesiæ in hortando alios. xxiij.q.viij.in ca.
2 igitur.& c.hortatu. & c.omni timore.¶ † Item no.cautã
formam constituendi procuratorem,quia potest consti-
tui,vt saluis exceptionibus , domino competentibus in
respondendo,& in defendendo,& in alijs occurrẽtibus,
omnia faciat , quæ dominus in propria persona esset fa-
cturus.& per hanc, tamen formam nõ poterit facere ali
quid de requirentibus speciale mandatum, secundũ Io.
An.allegat.de procu.qui ad agendum.libr.vj.Sed certè,
ibi non fuit talis forma. & Bar.tenuit oppositũ in l.pro-
curator cui libera.ff.de procura.l. creditor.§. Lucius.ff.
mandati.vbi videtur probari.ꝙ quando adijcitur in man
dato,ꝙ omnia posset facere,quę posset dominus,si esset
præsens.dicatur habere generale,cum libera. & ideo po
test transigere , licèt aliàs requirat̃ speciale mandatum.
vt in d.l.procurator cui libera.An tamen teneat̃ aduersa
rius admittere procuratorem constitutũ saluis exceptio
nibus domino competentibus?tangit̃ in glo.& est etiam
gl.singu.quę in simili videtur dicere,quod non in c.rela
tio.xxj.q.j.& ad istum tex.posset dici,quod hic habebat
mandatum sufficiens ad excipiendum . sed non ad cãm
principalem cum dicto aduersario . & istud videt̃ sequi
hic Io.An. & similiter videtur sequi gl.in dicto.c.relatio
quæ dicit,ꝙ si quis constituat procuratorem,& promit-
tit se habere ratum,quod canonicè , & legitimè factum
erit per eum,quod non est sufficiens mandatum.qa da-
tur materia cauillandi.nam dictum semper poterit reuo
3 care in dubium,an legitimè , sit factum.¶ † Item no.ꝙ
vocatus ad curiam pro publica vtilitate,habetur pro ab-
sente,& habet priuilegium reuocandi domum,vt sic nõ
teneatur respondere pro alia causa.de quo in c.si.de fo-
ro compe.Et no.bene , ꝙ hoc procedit, etiam si illa alia
causa sui natura,sit in curia,si non potuit bene in illa va
care etiam si fuisset citatus,vt per se,vel per procuratorẽ
respondeat , vel compareat.¶ Item no.ꝙ In causa ardua
concernente statum prouinciæ archiepiscopus debet ha
1 bere consilium,cum suffraganeis,& cum eis deliberare
quid agendum.¶ Item no.illud vulgatum,qui binos le-
pores &c.& pluribus intentus &c.C.de assesso.in l.fin.
4 & xvj.q.j.presbyteros.¶ † Item no.quod vbi secundum
mandatum emanat super causa magis ardua, videtur in
dubio reuocare primum.facit.ĩ.de spõsa.si inter. & ĩ.de
appel.cum parati.¶ Item no.ꝙ licèt archiepiscopus deli
berauerit,cum aliquibus suffraganeis.non sequit̃ neces
sario,ꝙ cum alijs potuerit deliberare: nisi aliud probet̃.
5 facit.ĩ.de proba.in præsentia.¶ † Vltimo no.ꝙ põt,quis
citari , vt compareat vsq; ad festum natiuitatis domini-
cæ.& sic videt̃ valere citatio ad diem feriatam. sed certè
hoc non fiebat,vt tunc procederetur, sed vt ex tunc pos
set inchoari processus.s.tempore iuridico:vel illa dictio
vsq; intelligit̃ exclusiue.facit, quod no.in c.j.de ordi.ab
6 episcopo.¶ † In glo.j.in fin.conclude,ꝙ peremptorium
potest in prima citatione fieri.dummodo habeat tot di-
lationes,quot haberent tres citationes, quæ habent vim
peremptorij.l.tres denunciationes.C.quomodo,& quã
do iudex.nisi ex causa minus tempus det̃.vt no.ƺ.eo.c.j.
sed vbi , quis citaret̃ peremptoriè ad comparendum in
causa vsq; ad sñiam inclusiue:quia ista est magni p̃iudi-
cij,quia fit ad multos actus , simul non debet fieri , nisi
fiat pp longam distantiam,viarum.vt no.per Io.And.in
c.eum,qui.de dolo , & contu.in vj.& in addi.Spec.in ti.
de cita.§.viso.versi.item licèt in die peremptorij.& Bar.
in extrauа.ad repri.in verbo ędictum. & sic debet limita
ri,quod notauit Innocen.in c.consuluit.de offic.delega.
vbi simpliciter videt̃,velle,ꝙ quis possit citari, vt compa
7 reat ad totam causam.¶ In gloss.ij.ibi: † personaliter vo
cat̃:sed vbi citat̃,vt personaliter compareat,vel per pro-
curatorem.tunc debet saltem mittere ꝓcuratorem, etiã
si causa sit ardua pp formam mandati.vt hic patet.aliàs,
non teneret̃,quis in cã ardua mittere p̃curatorem. ƺ.de
ꝓcur.querelam. & si dicas quare ergo hic non imputa-
uit isti burdegalensi quare , non misit ꝓcuratorem.dic,
quia non potuit mittere sufficienter instructũ : qa adeo
fuit occupatus,ꝓ negocio subsidij,ꝙ non potuit delibe-
rare maximè,cum suffraganeis,quid agendum . & ideo
fuit excusatus. nam ꝓcurator debet esse plenariè instru
ctus . aliàs posset petere inducias ad consulendum do-
minum.ƺ.ti.j.in pertractandis.¶ In ead.gloss.in fi.hodie
est c.j.de iudi.libr.vj.¶ In glo.exceptionibus . in fi.Vin.
vero

a Si post. Idem sum mat hic d. Ab.in hoc c.si quęras quo tẽpore, & vsq; ad ꝙ tempus, aliqs obligatus, ad stãdũ, vel ad faciendum, aliud stare in iudicio hoc facere teneatur . vide hic per d. Hen. Bohyc. pulchrã dist.

vero dicit, q protestatio multum operabit: quia si confitebit aliquid omissa exceptione declinatoria: quia pcedit tunc contra formam mandati, non valebit. Secus ubi non procedit contra formam mandati: quia tunc cōfessio procuratoris præiudicat domino. l. non solum. ff. de pcura. ¶An autem constitutus sub forma: de qua in litera dicatur habere sufficiens mandatum ad causam principalem. tenuit Goffr. q non. per c. significauit. ī. de appel. & idem tenet, si constituat sub illa forma per quam qs permittit ratum habere, quod legitime factum fuerit: quia istæ formæ, videnť esse contra naturam mandati pcuratorij, & potestatis procuratoris: quia aliàs factū procuratoris in omittendo declinatoriam consueuit domino nocere. & similiter dolus procuratoris saltem post litem contesta. consueuit domino nocere. l. si procurator. ff. de doli exce. & ideo tales formæ non admittentur salte contradicente aduersario: quia dant materiam cauillandi: vt dixi in notabilibus. sed Hostiē. hic tenet contrarium dicens, quod c. significauit. non probet dictum Gof. & q istud mandatum burdegalense fuit sufficiens. de quo in Spe. de proc. §. rōne autem formæ. ad fi. primæ col. vbi tenet dictum Goff. & quod no. glo. in c. rela. xxj. q. j. & videť sequi etiam hic Io. And. qui dicit, quod c. significauit. facit pro Gof. quia sicut ibi procuratoriū non cum generali sigillo, sed cum sigillo ad certum vsum, nō est sufficiens. ita nec mandatum, non generale, sed habens certam, & limitatam formam. vnde propter autoritatem gl. & Io. An. credo, q seruaretur opi. Goffre.

a Festorū, super hoc c. queri potest, quando dies ici pit, & qñ desinit. de quo uide, hic p Hen. Bohych. di stinctio.

¶De ferijs. Rubr.

¶Quia. s. vidimus de dilationibus, quæ dantur à iudice vel ab homine, videndum erit de dilationibus, quæ dantur à iure. ideo &c. ¶De ferijs causarum, & alijs festiuādis habetur. xv. quæstio. iiij. de conse. dist. iij. ¶De ferijs nuptiarum habetur. xxxiij. q. iiij.

S V M M A R I V M.

1 *Dies incipit, & finitur de vespera ad vesperam.*
2 *Die dominico non est licitum mercari, litigari, vel iurare.*
3 *Die dominico, an sit licitum legere.*

Mnes dies. Diebus dominicis mercari, litigari, vel iurari, nō
1 debet. h. d. & non diuidit. ¶† No. q dies incipit, & finit de vespera ad vesperam. & sic dies dominicus incipit à vesperis diei sabbati, & finit in vesperis diei dominicæ subsequentis: qđ est verum, quo ad celebrationem officiorum dominorū
2 quo ad illud de quo hic dř. de quo in glo. ¶† Item no. q in die dominico, non est licitum mercari, litigare, vel iurare: nisi iuretur pro pace, vel alia necessitate. ¶In glo. j. in fi. vel potest dici, secundum Petrum, q illud. c. consuluit. loquatur in aliis diebus profestis. i. remotis a diebus festiuis. secus in aliis: vt est dies sabbati, quæ est dies propinqua dici dominicæ. Glo. tamen in multis locis de facto seruatur. ¶† Extra gl. tangit Io. An. an licitum, sit le-
3 gere die dominico. Et concludit licitum est sine solennitate legere. facit, quod no. glo. in l. pen. ff. eo. & sic videtur, q cum solennitate, non sit licitum legere: licèt de facto, non seruetur. & plus voluit hic do. Ant. q non est licitum ostendere, nec legere, sine solennitate: nisi fortè causa expediendi forensem de longinquo venienté: vel nisi fieret studium in sacra pagina, vel ī alia re spirituali. nam istis diebus vacandum est contemplationi diuinorum, & orationi secundum eum. & sic non licet operari, pro sustentatione, secundum eum. nec licet studere in scientia positiua. Sed fortè potest dici hoc verū, nisi fortè studenti in his diebus nō bene sufficiat aliud tempus pro lectionibus studēdis. nam tunc eadem videtur ratio, quæ est in expediendo forensem: & quia videť quasi ex quadam necessitate id fieri. & sic est licitum, vt hic. & ī. eo. c. fin. Puto tamen, q melius esset vacare studio, quàm deambulare ob causam vanitatis: nec in hoc puto esse magnum peccatum: licèt melius esset vacare diuinis. facit, quod habetur in c. nunquàm. de conse. di. v. vbi dicit Hieronymus, ama scientiam scripturarum, & carnis vitia, non amabis.

S V M M A R I V M.

1 *Gloria patri, & filio, & spi. san. dicitur propter reuerentiam trinitatis: & Damasus Papa, ad preces beati Hieronymi decreuit hoc dici in fine psalmorum.*
2 *Notarius si scribit testamentum, vel contractum vsq; ad mediam noctem attribuit diei praecedenti.*
3 *Carnes comedere post cœnam in die martis carnispriuij, non est licitum.*

a

Voniam. Festorum a principiū fieri debet, secundū eorum magnitudinem: & secundum consuetudinem regionum. hoc primo. Et in præcipuis festis, & inter pascha, & pentecostē non fit solennis genuflexio. si tamen tūc episcopi, & clerici ordinentur, secundum ordinationis modum genua flectentur. hoc secūdo. Item Romana ecclesia speciale festum de trinitate. nō facit. seruari tamē debet cuiuslibet ecclesiæ consuetudo. hoc dicit. tertio. Et sic sunt tres partes principales, sicut tria, sunt dicta principalia. secūda ibi: diebus. tertia ibi: præterea. ¶Not.
1 † quare singulis diebus dicatur versus gloria patri, & filio, & spi. san. quia propter reuerentiam trinitatis: & dicitur, q ad preces beati Hieronymi Damasus Papa decreuit hoc dici ad finem psalmorum de quo remittit Io. An. ad Spe. historiale. ¶Item no. arg. secundum Franciscum Verce. q ille, qui singulis diebus propter Magnatē vel Principem honoratur, non debet sibi reputare iniuriosum, si inter alios certo die, vel tempore specialiter, non honoretur. ¶Item no. q si potest die dominico licitè fieri ordinatio, eadem ratione potest fieri benedictio nubentium. & ita de facto seruatur. Item no. quæ dicta sunt in summario. ¶In gl. ij. ibi: fictione iuris. pone exēplum per ca. literas. de tempo. ordi. vbi ex fictione iuris mane diei dominicæ trahitur ad diem sabbati quātum ad potestatem ordinandi. ¶In ea. gl. ibi: media nocte ter
2 minatur. & ideo † si notarius scribit testamentum, vel cōtractum attribuit ipsum diei præcedenti, si id faciat ante mediam noctem, aliās die sequenti. ¶In ea. glo. ibi: post
3 cœnam. & sic facit, q † post cœnam in die martis carnispriuij non sit licitum comedere carnes, licèt aliqui vsq; ad mediam noctem contrarium seruēt. de quo etiā. iiij. di. deniq;. ¶In ea. glo. in fi. Aliqui etiam incipiunt diem ab ortu solis, alij incipiūt diem ab occasu solis: & aliqui à meridie. de quo etiam in d. l. mora: Romano. ¶In glo. pen. in fi. Solue, q illud quo ad solennitatem officij: sed hic quo ad numerum dierum. ¶In gl. fin. Solue, q si ecclesia Romana aliquid obseruat, & præcipit obseruari: tunc talis consuetudo est sequenda, vt in cōtrarijs. secus si solum obseruet, vt hic de quo per glo. xj. dist. nolite. & in c. j. de sum. tri. lib. vj. & in c. j. s. de tempo. ordi.

Icèt tam veteris. Propter necessitatem diebus festiuis piscari licet. h. d. ¶Vel aliter. Diebus festiuis licitum est intendere rei tempore perituræ. h. d. ¶Et primo ponit diuinum præceptum. secūdo propter necessitatem dat indulgentiam contra illud, cū
4 certa determinatione. secunda ibi: indulgemus. ¶† Not. q tam ex veteri testamento, q̄ ex nouo septima dies deputata

pucata est, pro quiete probatur Genesis.ij.& Matth.xij. ¶ Item no.q in diebus festiuis cessandum est ab omni opere seruili. Secus in operibus pietatis:nã in illis istis diebus fortius est insistendum.de statu mona.cũ ad monasterium.§.in refectorio.¶ Item no.q regulariter, non videtur licitum piscari diebus festiuis, licet male obseruetur.¶ Item no.q ex causa Papa potest dispensare contra vetus,& nouum testamentum . facit,quod no.in c.q in ecclesiarum.de consti.& facit.l.fi.C.si contra ius, vel vti publi.¶ In gl.solennitatibus.in fi.adde etiam festum corporis Christi, quod fit post octauam penthecostes.v. feria.& festum assumptionis beatæ Mariæ.in clemen.si dominium . de reli.& vene.san. & in c.fi.de sen.excom. in vj.¶ In glo.alecia.ibi:propter necessitatem.nam in partibus illis , non habent panem . facit.j.de pœni.& re.in c.licet.vel forte potest dici necessitas,ne aliàs pereat cõmoditas dicti piscis,qui certo tempore apparet . facit.l. omnes iudices.C.eod.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonia siue sponsalia de futuro possunt omni tempore contrahi.*
2 *Nuptiarum solennitas, quibus temporibus prohibeatur.*
3 *Contra legem præcepti faciens non peccat, si super illa sint opiniones.*

2 Capellanus. Tres septimanæ [a] quibus canon prohibet fieri nuptias ante festum Ioannis Baptistæ non continuantur ipsi festo:sed intelliguntur de septimana ascẽsionis. & duabus sequentibus.h.d.& est cõmunis diuisio.secunda ibi:quia agitur(ADDI Igitur à septuagesima supple detracto tempore à dominica in albis vsq; ad primam diem rogationum exclusiue secundum Hostiẽ. Et vsq; ad octauum supple computando diem pentecostes in ipsis octo diebus,aliàs essent.vij. vt j.patet ex lite-
1 ra circa finem.TIO.) ¶ † Not.q certa sunt tempora feriata in quibus non debent nuptiæ celebrari.i.cum solennitate , & celebritate contrahi:seu celebris traditio, vel consummatio fieri:& sic non prohibetur, q solo con sensu omni tempore non possint contrahi matrimonia, vel sponsalia de futuro : vt hic expresse dicitur.¶ Itẽ no. qualiter debeant computari tres septimanæ ante festum Ioannis Baptistæ in quibus canon prohibet nuptias fieri ; quia duæ fuerunt opi.quarum secunda hic approbatur.prima autem habuit originem ab opinione vulgarium dicentium circa festum sancti Ioannis sunt tres septimanæ temporis feriati, sicut dicitur de quadragesima sancti Martini, in qua tamen,nõ habetur respectus, nec consideratio ad festum sancti Martini, sed ad aduentum Christi . & potius deberet dici quadragesima aduentus. ¶ Item no.q illa opi.est approbanda, quæ mouetur meliori,& subtiliori ratione.& sic no.q subtilitas commendatur pro inuestigatione veritatis.de quo in c. dilecti.j.
2 de iudi.¶ †Item no.q solennitas nuptiarum prohibetur à septuagesima vsq; ad octauas paschæ resurrectionis supple, & ab inde permittitur vsq; ad primam diem rogationum:quæ sunt ante festum ascensionis.& ex tũc incipit prohibitio,quæ durat vsq; in septimum diem festi, pentecostes . & sic in dominica,quæ sequitur.i. post dominicam prædictam , quæ est.viij. quo ad numerum.i. post ipsam poterunt celebrari.¶ Et sic no. q prohibitio, nuptiarum incipit in prima dominica de aduentu vsq; ad octauam Epyphaniæ inclusiue.& hoc seruat consuetudo multorum locorum.tamen secũdum Host. de octaua Epyphaniæ non videtur bene iure probari,sed seruatur in istis partibus : postea possunt contrahi vsq; ad primam dominicam septuagesimæ exclusiue.& ab illa incipit alia prohibitio,quæ durat vsq; ad octauam paschæ resurrectionis inclusiue , quæ appellaĩ dominica in albis: postea possunt contrahi, vt dixi vsq: ad primam diem rogationum exclusiue.& tunc incipit alia prohibitio: vt superius dixi, quæ durat vsq; ad octauam pẽtecostes inclusiue.& dicit Hosti.q in quibusdam partibus aliqui, non inchoant facere nuptias, nisi in dominica in qua cantatur euangelium.nuptiæ factæ sunt in chana Galilææ &c. quod dicitur in dominica sequenti post octauas Epyphaniæ.& isti abstinẽt vltra,quam præcipiat canon. Alij vero incipiunt in dominica in albis,& similiter in dominica octauæ pentecostes. & isti videntur secundum Hosti. canones violare.sed aduerte , quia pro illis , qui dicunt posse celebrari in dominica in albis.facit,quia septuagesima finitur in sabbato ante dominicam in albis,si bene computaueris.& pro illis,qui dicũt, q in dominica post penthecosten. facit iste tex.in fi.:i non violetur.iũ Hosti. exponit in dominica.j.post dominicam. quia aliàs non essent complete tres septimanæ incipiendo à prima die rogationum.Sed posses dicere,q pro vna die minus,nõ fit magna consideratio . per id , quod habetur de conse. di ij.rcuera.& §.in proemio huius compilationis , tamẽ tutius est seruare opi.Hosti.¶ Sed quomodo cognoscet, dominica aduentus hoc habent sacerdotes : quia est in effectu dominica, quæ occurrit inter.xxvij. diem nouẽbris,& tertiam diem decembris. & sic inter.v.calen.decembris,& tertio noñ.eiusdem mensis. & in effectu est, dominica, quæ proximior est festo sancti Andreæ , siue antecedat siue sequatur:& siue in ipsa die dominica, sit festum sancti Andreæ illa erit dominica aduentus.prima autem dominica septuagesimæ semper est ante pe.dominica carnispriuij.¶ In glo.iij.in fi.Host.reprobat gl,quia stari debet huic decretali.sed tu intellige , secundum Io.
3 An.gl.procedere ante hanc decre.Et not.bene ex gl.† q non peccat faciens contra legem præcepti . si super illa, sint opi.& sequatur alteram earum.facit,quod no.in c.j. de postu.præla.in vj.Secus,quando non sunt opi.¶ In gl fi.ibi hic commendatur hoc:ideo,quia tendit ad veritatis indaginem:vt dixi in notabilibus.

a Tres septimanæ. quæri fe per hoc, an subtilitas approbetur, vel reprobet. de quo distingue, vt hic per d. Hen. Bohych.

SVMMARIVM.

1 *Feriatis diebus debet cessare omnis strepitus iudicialis præcipue diebus feriatis in honorem dei, & sanctorum.*
2 *Paulus non fuit apostolus, licet inter apostolos connumeretur.*
3 *Canonizare aliquem in sanctum spectat ad solum Papam.*
4 *Processus factus die feriata in honorem dei non valet etiam si fiat partibus consentientibus.*
5 *Executio sententię potest fieri die feriata in honorem Dei,*
6 *Decretum, an in alienatione rei minoris, vel ecclesię possit interponi feriato tempore.*
7 *Ferię repentinę a solo principe inducuntur, & illis renunciare non possunt partes.*
8 *Ferijs introductis in honorem dei partes renunciare non possunt.*
9 *Feriatis diebus etiam in honorem dei potest arbitrator procedere, & terminare, sicut in arbitro.*
10 *Feriatis diebus appellari potest.*
11 *Citatio ad diem feriatam, an valeat.*
12 *Citatio die feriata facta ad diem non feriatam, an valeat.*
13 *Ferię litigantium, an sit attendendę, an vero ferię loci iudicii.*

Conquestus. Ferijs introductis ob honorem dei , & sanctorũ nisi ob necessitatem , vel pietatem iudicium exerceri non potest etiam de cõsensu partiũ possunt tamen partes renunciare ferijs fauore hominũ introductis.h.d.& sunt duæ partes principales. nam primo ponitur de ferijs inductis in honorem dei.secũdo de ferijs inductis ob necessitatem hominum.secunda ibi:licet.¶ No.q potius expedit lites abbreuiari,q̃ prorogari.
1 facit.j.de dolo,& contu.finem.¶ Item not.† q strepitus iudicialis

iudicialis debet conquiescere diebus feriatis,præcipuè
in honorem Dei, & sanctorum.¶Item no.certas festiui-
tates hic expressas in quibus sunt feriæ ob reuerentiam
Dei,& sanctorum quibus etiam Io.And.addit aliquas.
¶Item no.q festiuitates quas episcopus cũ clero, & po-
pulo præcipit obseruari debent festiuari.& sic videtur,q
episcopus,sine populo hoc facere,non possit. sed cõtra-
rium sentit gl.in c.j.de conse.di.j.Et hoc sequitur dom.
Ant.hic per illum tex.vbi non dicit,cum populo, sed in
2 populo.¶Item no.q † paulus hic appellatur apostolus,
non tamen fuit de duodecim. vt no.per gl.in c.j.de reli.
3 & vene.san.in vj.¶Item no.arg.† q episcopi possint ali-
quem in sanctum canonizare in sua diocesi. quod tene-
bat Vinc.sed contrarium communiter tenetur:quia hoc
solum spectat ad solum Papam.vt no.in c.j.de reli. & ve
ne.san.nec ob.iste tex.quia debet intelligi de sanctis ab
ecclesia canonizatis:quos ecclesia non præcipit festiua-
4 ri.¶ † Item no.q processus factus in die feriata in hono-
rem Dei:non valet etiam si fiat partibus cõsentientibus:
nisi in casibus hic positis . secus si fiat diebus feriatis ob
necessitates hominum:quia tunc valet,si fiat de partium
voluntate,vt hic dicitur. & idem si altera parte inuita,in
casibus in quibus procedit,sine figura iudicij . vt in cle.
sæpe.de verb.signi.vel si arbiter pronunciet cogente su-
periore.l.si feriatis.ff.de arbi.¶Et no.q sufficit volunta-
tem partium præcedere per pactum,etiam ante litẽ mo-
5 tam.vt no.in Spe.eo.tit.§.vlti.versi.j.¶† Et adde etiam,
q executio sententiæ potest fieri die feriata ob necessita
tes hominum : licèt non possit fieri die feriata in honorẽ
Dei.vt no.in c.fi.ꝫ.de iudi.& per Bar.in l.omnes.C.e.&
adde etiam,quod no.per eum in l.actus.C.eo.ti.& l.di-
6 uus.ff.de fer.¶† Et an decretum possit interponi in alie-
natione rei minoris, vel ecclesiæ tempore feriato in ho-
norem Dei.no.in Spe.eo.tit.§.ij.in fi.vbi no.q non,quia
requirit causæ cognitionem.¶In gloss.ij.ibi.ff.eo. præsi
7 des . Adde † q etiam est quarta species feriarum.s. quia
quædam sunt repentinæ,quæ inducuntur à principe ꝓ-
pter victoriam,vel rem prospere gestam: vel quia natus
sit filius:vel quia duxit vxorem.& iste tales,non possunt
induci ab alio,q̃ à Principe.l.à nullo.C.eo.intellige,ni-
si inducerentur à non recognoscente superiorem ꝑ no.
8 per Bar.in l.hostes.ff.de cap.¶ † In ea.gl.ibi:renunciare
partes non possunt.intellige etiam compromittendo:ni
si compromitterent,tanq̃ in arbitratorem:quia tunc cẽ-
9 setur,quædam transactio.† ideo potest arbitrator proce
dere,& terminare etiam die feriata in honorẽ dei. licèt,
secus in arbitro.vt no.in Spe.de arbitro.§.fi.ad fi.& simi
liter dicas,q renunciari, non potest ferijs inductis ob re
uerẽtiam Principiis:vel feriis repẽtinis: quia ille nõ sunt
introductæ in fauorem partium.de quo in clem.sæpe.in
ver.ob necessitates.de verb.sig.¶In ead.glos.ibi: potest
10 quis appellare.intellige ẽt† si sit dies feriatus in hono:ẽ
Dei.vt probatur in l.j.hic alleg.¶In glo.pe.in fi.de cau-
sis decimarum,& vsurarum,& matrimonialium,& ele-
ctionum,dic vt in cle.ij.de iudi.iuncta cle.sæpe. de ver.
sig.licèt Inno.hic dubitauerit . & gl.xv.q.iiij.in summa.
11 & c.ij.¶†Extra gl.tangit hic Inn.an valeat citatio ad diẽ
feriatum.& videtur opponere tres opi. & residet in ulti-
ma.scilicet,q ualeat, siue fuerit expressus dies feriatus,
in citatione,siue non : & tenebitur comparere in die se-
quenti , non feriata secundum eum.quia duó censentur
mandata.s.ut compareat,& ad diem compareat. ar.c.cũ
dilecti.de dolo,& contu.& sic si non potest implere. se-
cundum.impleat primum, q̃ primum potest. & hãc opi.
uidetur sequi gloss.in c.placita.xv.q.iiij.Sed hostien.hic
tenuit contrarium per l.2.in fi.ff. si quis in ius uoc. non
ie.& idem tenuit ipsemet Innoc.qui in hoc uidetur,sibi
fuisse contrarius in c.ij.de dilàtio. Idem Spec.in ti.de ci-
ta.§.j.ver.item excipitur,q ad diem feriatam . & in hac
opi.uidetur etiam residere hic Io.An.& ad iura contra-
ria , quæ hic alleg.Inno.respondet Hosti.q ibi facta fuit
citatio usq; ad diem feriatam . quo casu dictio usq;,stat
exclusiue,ne aliàs resultet iuri contrarius intellectus. fa
cit,quod no.in c.j.de ordi.ab episcopo,q re.epis.Secus
quando fit ad diem feriatam. sed cum opi.Innoc.transit
hic domi.Anto.¶Tu potes concordare, q aut citatio fit
usq; ad diem feriatam:quia assignatur terminus, ut usq;
ad illam diem compareat : & tũc tenet citatio,ut uoluit
host.& sic intelligitur, quod habetur in c.tamen ex lite-
ris.de resti.in integ.& s.de dila.exposuit.& j.de dolo,&
contu.cum dilecti.quandoq; fit citatio ad diem feriatã.
& tunc secundum Hosti. non ualet. sed in contrarium
uidetur tex.in ca.ueniens.j.de acc. sed Hostien. uidetur
intelligere,q ibi debet subaudiri dictio usq;:sed istud ui
detur uiolare literam.& ideo potes dicere secũdo , q ibi
sit speciale in Papa, qui est supra ius.de conces.præben.
proposuit.¶Vel subtilius potest dici , q teneat citatio,
quia exponitur ad id.iuxta.l.quidam ibetus.ff.de fer. ur
ba.prædio.& sic non uidebitur assignata dies feriata, sed
vt compareat in die iuridica.quę sit iuxta illã:& istę po-
test esse casus dicti.c. Quandoq; quis citatur pro die fe-
riata:& tunc aut exprimitur dies feriata in citatione:puta
quia citatur, ut compareat in die dominico:& tunc nõ ua
le .per l.ij.in fi.ff.si quis in ius voc.non ie. nam hæc opi.
videtur esse cõmunis,& ideo ab ea,non videtur receden-
dum.per no.per Io.And.in c.1.de consti. licèt Inno.hic
aliter dicat:& pro hoc bene facit , quod habetur in §.loc.
insti.de verbo.obliga.& quia ex quò tunc mandatũ est
nullum,tanq̃ habens in se errorem iuris expressum . fa-
cit,quod no.in c.1.de re iudi.ideo non videtur recipere
diuisionem.ar.c.ad dissoluendum.de rest.in integ.secus
quando mandatum est aliquod,licèt ex post facto super
ueniat impedimentũ.& sic loquitur.c.cũ dilecti. & l.Cel-
sus.ff.de arbi.¶ Si autem non exprimatur error : vt quia
assignantur sibi decem dies , & illa cadit in feriatam : &
tunc uidetur, q teneat citatio , ex quo non habet errorem
expressum. per id quod no.in simi.in d.c.1.de re iudi.&
expresse tenuit Bar.in l.2.C.de tempo.app.& Inn.etiam
hic secundum vnam opin.& ideo tenebit comparere in
die sequenti,non feriata.vt etiam voluit hic Inno.pote-
rat etiam comparere in dicta die,non vt procedat,sed vt
se præsentet processurus in die sequenti non feriata . &
istud est tutius propter id quod no.glo.de elec.cupiẽtes.
§.quod si per.xx.lib.6.in verbo comparere.ibi tamen gl.
videtur velle,q omnino,istud secundum debeat fieri. sed
Inno.hic videtur velle, q sufficiat comparere in die sequẽ
ti non feriata. & istud credo verius,ex quo non pôt pro-
cedi in die assignata ante factum.tamen tutius est serua-
re gl.illã ad opi.vitandas.facit, quod no.in sim.in cle. 1.
de priui.per gl.de cautela tamen esset,q isto casu iudex,
in assignatione.dicat,assigno tibi decimam diem.& si illa
incidat in feriatam,assigno tibi diem sequentem non fe-
12 riatam.ut etiam hic tangit Io.And.¶ † Sed quid econ-
uerso,si aliquis citatur die feriata ad diem non feriatam.
Inn.hic uidetur velle,q non ualeat. & ista fuit communis
opi.secundum Io.And.per l.fi.C.de ferijs. & tenuit eam
Dy.sed postea mutauit in l.1.§.item nũciatio.ff.de ope.
noui nun.quia paria sunt fieri aliquid tempore permis-
so:vel fieri tempore prohibito,si conferatur in permissum.
ut in l.in tempus.ff.de hære.insti.& istam partem seruat
consuetudo,secundum Io.And.& illam etiam tenet,sed
Bar.in d.l.1.§.item nunciatio. concor.opi.quia si fit die
feriata in honorem Dei:tunc non valeat:quia l.resistit in
initio.ideo non tenet, licèt conferatur in tempus permis-
sum,per l.si minor.ff.de fer.expor.& q resistat in initio
patet ex dicta.l.fi.dũ dicit taceat apparitio, & sileat hor-
rida vox præconis . Sed si fieret in ferijs inductis ob ne-
cessitates hominum : tunc tenet , quia in illis.l.respicit
effectum,

effectum,quia dicit,ꝙ non coguntur venire.l.j.ff.de fer.
Franciscus Accur.tenuit indistinctè,ꝙ valet. & ad.l.fin.
C.eo.respondet dum dicit taceat apparitio, quia debet
intelligi.s.pro ea die.& sic habetur ibi glo.quæ fuit addi
tio. vt etiam dicebat recolendæ memoriæ do.mens do.
Franci.de Rampo.¶Potes dicere, ꝙ ex quò sunt opinio
nes in locis in quibus de consuetudine seruantur opi.ꝙ
teneat. ꝙ tunc tenebit indistinctè ar.l.minime.ff.de leg.
& s̄.de consue.cum dilectus.In alijs locis verior videtur
de iure opi.Bar.per dictam.l.fi.nō cauillando eam.nam
eius mens videtur esse resistere initio. vt sic aliquid iudi
ciale non fiat,propter quod disturbetur quis à contem-
platione illis diebus. & ideo dicit sileat horrida vox præ
conis.nam consiteuit, quis turbari aliqualiter in animo
ex citatione : & cogitare,quid agendum in illa occasio-
ne.ideo voluit lex, ꝙ talis citatio in dictis diebus nō fie
ret.licèt Ioā.And.hic dicat,ꝙ quia iussus iudicis,fit sine
causæ cognitione:& similiter citatio nuncij:& sic expe-
diuntur per modum voluntariæ iurisdictionis:ꝙ possunt
fieri in illa die:sed processus non:sed certè istud videtur
contra mentem illius legis:& contra eius verba non vio
lando.de materia per Bar.in d.l.j.§.item nūciatio. & ibi
13 etiam dixi.¶ Vltimo tangit hic Inno.† quę feriæ debeāt
attendi:an feriæ litigantium:an verò feriæ loci iudicij:&
contradicit,ꝙ feriæ loci iudicij. licèt bene faceret iudex
si etiam attenderet ferias litigantium, si tamen nō facit:
quia hoc est in eius potestate non erit iusta causa appel-
landi.per id quod nō.de offi.deleg.consuluit. & facit de
rescrip.statutum.§.assistorem. cum ibi no.libr.vj.& etiā
tangit, quid si vinum non recolligatur in loco, an tunc
erunt ibi feriæ propter vindemias. de quo dic,vt hic per
eum.Item adde prædictis, ꝙ vbi expresse renunciatur fe
rijs:tunc nocet renunciatio in tota causa, ex quo simpli
citer,& indistinctè est facta argu.j̄.de priuile.quia circa.
& xix.distin.si Romanorum. Secus quando fit tacitè liti
gando scienter in iudicio:quia cum actus iudiciarij,sint
separati,solum incidenter tacita renunciatio in actibus,
in quibus scienter litigatur. & ideo in alijs non videbi-
tur renunciatio, & poterit obijci, ne procedatur in eis,
obstantibus ferijs,facit quod no.gloss.in cle.sæpe.ad fin.
de verbor.significa.

¶De ordine cognitionum. Rubr.

S V M M A R I V M.

1 *Mulier potest vendicare virum ratione iuris maritalis.*
2 *Exceptionem peremptoriam proponere,non debet reus ante fundatam intentionis actoris.*
3 *Exceptio peremptoria perimit intentionem actoris.*
4 *Procedi qualiter debeat super principali,& qualiter super incidenti.*
5 *Iudex pedaneus de quibus causis habeat cognoscere.*
6 *Quæstio incidens,quæ dicatur,& quæ emergens.*
7 *Exceptio peremptoria,an & quando possit opponi.*

a Ntelleximus. Iudex [a] ante sen-
tētiam de perem-
ptoria exceptione cognoscit.sufficit tamē
ꝙ in principali pronunciet.h.d. ¶Et est
communis diuisio,consultatio,& respon
1 sio.secunda ibi:inquisitioni.¶† No.ex tex.
primo, ꝙ mulier potest vēdicare virum ratione iuris ma
ritalis,quod habet in eum.facit,quod habetur.j̄.de resti
tu.spo.ex parte.& no.in Spe.ī ti.q filij sint legi.¶Et no.
practicam libelli, quia sufficit, ꝙ mulier dicat peto talē
in virum meū iudicari.& intelligit.i.in maritū,facit.iiij.
2 dist.deniq;.¶†Item no.cautelam ex parte rei,vt nō pro-
ponat exceptionem peremptoriam ante fundatam inten
tionem actoris:ne aliàs opponendo frustra se grauaret,si
fortè actor non probaret suam intentionem.de quo in l.
si quidem.C.de exceptio.& j̄.de testi.in ea.de testibus.
3 ¶†Item no.ꝙ exceptio peremptoria elidit,& perimit in
tentionem actoris. quod intellige ea probata.j̄.de præ-
scrip.ad aures.& l.ij.ff.de exce.& per Bar.in l.si plures.
4 ff.de fideius.¶†Item no.ordinem procedendi sup principali
pali petito,& super incidenti:quia ante decisionem prin
cipalis negocij debet de incidenti cognosci : non tamen
est necesse super illo expressè pronunciari:sed sufficit, ꝙ
super principali pronuncietur.de quo in glo.& in l.j.C.
5 de ordi.iudi.¶In gl.j.ibi:† quia est pedaneus.s.iudex, q
de vilioribus causis habet cognoscere, & non de maiori
bus:nec de causa liberali.l.placet.C.de peda.iudicibus.
6 ¶†In ea.gl.ibi Io.& Azo. hæc tertia communiter tenet.
b & si ponderetur gl.in effectu vult, ꝙ incidens quæstio [b]
dicit,quæ competit etiam ante lit.contest. & orit ex cir
cunstantijs negocij:& sic habet causam vetustiorem ipsa
lite:sed emergens est,quæ competit, vel emergit in ipsa
lite:& sic ex circunstātijs litis,nō negocij:nec habet cau
sam vetustiorem lite. & bene dicit glo.habito respectu
ad communiter accidentia:sed quandoq; istud fallit. nā
si fit pactum de non petendo lite pendente,dicitur esse
incidens : quia respicit merita causæ non processum :&
tamen non competit ante iudicium.& similiter, si quis,
fuit excōmunicatus ante iudicium,quod postea inchoa-
tur. & obiicitur exceptio excommunicationis prædictæ
contra eum, vt non audiatur agendo contra conuentū.
ista est emergens,quia respicit processum : & tamen ha-
buit ortum ante litem,ideo dicere potes : vt voluit Bar.
in l.1.C.de ordi.iud.& etiam sentit hic Io.An.ꝙ illa pro
priè est emergens,quæ respicit processum, & opponitur
ad illum impediendum.Sed incidens,quæ non opponi-
tur ad processum: sed ad merita causæ pro victoria obti-
nenda:& sic exceptio,sit mista,vt sunt exceptiones priui
legiatę.de quibus in c.1.de lit.contest.in 6.quæ possunt
opponi ad processum, & ad merita causæ, tunc attendi
debet modus proponendi:quia si opponuntur ad proces
sum dicuntur emergentes.Si ad merita causę dicunt in-
cidentes.¶ Et aduerte,quia dici possunt oriri in ipsa lite
emergentes etiam, si causam vetustiorem habeant antē
litem:quia ante processum inchoatum, non fuit orta ex
ceptio contra ipsum processum, qui nondū erat:sed ori-
tur demum eo inchoato:& hoc respectu potest dici sem
per emergens oriri in ipsa lite.facit, quod no.Bar.in d.l.
1.C.de ordine iudic.¶ Et no.ꝙ si iudex vult potest pro-
nunciare expressè nedum super emergenti,sed etiam in
cidenti:nec ex hoc vitiat processus.vt hic voluit gl.circa
finem.Sed an sit necesse pronunciari expresse super inci
denti,communiter tenet,ꝙ nō, nam sufficit,ꝙ pronun-
ciet tacitè pronunciando super principali. vt hic patet.
Sed dubium est de emergenti:an sit necesse expressè p-
nunciari.nam videtur,quod sic:quia aliàs non esset diffe
rentia inter emergentem, & incidentem.ex quò sup in-
cidenti,& super emergēti sufficiat tacita: & istud prima
facie multi dicerent. Sed communiter tenet cōtrarium,
ꝙ etiam in emergenti sufficit tacita pronunciatio.per id
quod habet in c.ex parte. M.j̄.de appel.vbi per proces-
sum ad vlteriora tacitè pronunciat super emergenti. &
no.Bar.in l.à procedente.C.de dilatio.& facit.l.ait præ-
tor.§.permittitur.ff.de min.Et si dicas,quæ ergo est dif-
ferentia inter emergentem,& incidentem. dic, quia in
incidenti sufficit,ꝙ surgat tacita pronunciatio per prola-
tionem sententiæ super principali: sed in emergenti hoc
non sufficit. imo redderetur snīa nulla.per c.exhibita.s̄.
de iudi.ideo oportet,ꝙ per alium actum ante ipsam sen
tentiam surgat tacita pronunciatio super emergenti, &
iste est verus intellectus huius materiæ, put voluit Cy.
7 in d.l.1.& Io.An.hic.¶†Vltimo tene menti signanter,ꝙ
licèt exceptio peremptoria non possit opponi ad proces-
sum,nisi sit de priuilegiatis. de quibus in c.j.de lit.con-
testa.

a Iudex. Idem sum mat hic d. Abba.Et si quæras, an super inci denti, vel emergenti q̄stione,sit pronunciā dū, vel nō distingue, vt hic per dom.Hen. Bohych.

b Incidēs quæstio. q̄ sit differen tia iter q̄ō nē inciden tem. vide Abba. hic in fi.Et me lius p Bal. in l.j.C.de ex.iu.

teſta.in 6.tamen hoc fallit,quando eſſet exceptio notoria,vt voluit Spe.in ti.de excep.§.dicto. ver.ſed an reus. & ſequitur hic do.Ant.& in c.fin.ſ.de libel.obla. Quod dictum in ſe habet æquitatem ad lites abbreuiandas. tñ non bene clare iure probatur:vt dixi in dicto.c.fi.

SVMMARIVM.

1 *Iuramento damnum paſſi ſtatur ſuper quantitate rerum, quando agitur contra violentum.*
2 *Libellus in quo ſit concluſio,ſeu petitio generalis,an admitti debeat.*
3 *Exceptio dilatoria,an,& quando poſſit proponi.*
4 *Exceptio ſpoliationis,quando debeat probari.*
5 *Spoliatum ſe prætendens,debet allegare poſſeſſionem propriam: nec ſufficit allegare poſſeſſionem progenitorum.*
6 *Poſſeſſio defuncti non deſcendit in hæredem,nec ei acquiritur, niſi apprehendatur.*
7 *Poſſeſſorium recuperandæ ſolum competit,contra ſpoliatorem.*
8 *Exceptio notoria defectus proprietatis, an obſtet agenti poſſeſſorio recuperandæ.*
9 *Poſſeſſionem rei vacantis occupare non licet.*
10 *Spoliatio poteſt proponi in modum actionis,& in modum exceptionis.*
11 *Cauſa conuentionis,& reconuentionis qualiter debeant tractari.*
12 *Spoliatio, quando proponitur, in modum exceptionis debet prius de illa diſcuti.*
13 *Teſtis non venit puniendus pœna ordinaria,ſi repellatur à teſtimonio propter crimen contra eum per modum exceptionis probatum.*
14 *Pœna ordinaria venit imponenda ſolum, quando de crimine per accuſationem proceditur.*
15 *Spoliatus non cogitur reſpondere,ſuo ſpoliatori.*
16 *Laicus poteſt ad inſtantiam perſonæ religioſe coram Papa conueniri.*
17 *Exceptio repellit actionem:& etiam repellit ab officio teſtificandi.*
18 *Proteſtatio:exceptio:& actio qualiter differunt.*
19 *Delictum ſolius prælati,non nocet eccleſiæ.*
20 *Ordo in cauſis reconuentionis,an vitiet proceſſum.*
21 *Præſcribi non poteſt res vi poſſeſſa, antequàm reuertatur in poteſtatem domini.*
22 *Præſcriptio cum mala fide procedit ſpatio longiſſimi temporis.*
23 *Præſcriptio per obiectum exceptionis non interrumpitur.etiam ſi præſcriptio cauſetur ab ipſa actione contra quam præſcribitur.*
24 *Exceptio ſpoliationis, an poſſit obijci contra petentem obſeruantiam iuramenti.*
25 *Et an poterit obijci contra agentem, interdicto vti poſſidetis.*
26 *Et an etiam poſſit opponi contra implorantem iudicis officium.*
27 *Probationes factæ ſuper exceptione dilatoria non probant in principali iudicio poſtea intentato.*
28 *Sententia lata in exceptione non præiudicat, ſi poſtea agatur ſuper eo,ſuper quo competebat exceptio,& quid econtra.*
29 *Exceptio, ſi non habet effectum repellendi debet habere effectum puniendum.*
30 *Abſolutionem ab excommunicatione petens, an intelligatur fateri ſe excommunicatum.*
31 *Exceptio ſpoliationis non competit,niſi infra annum,ſi aliquid,non peruenit ad ſpoliatum.*
32 *Hæres, an teneatur ex delicto defuncti, ſi ex illo delicto nil peruenit ad hæredem.*

a Si reus. Super hoc ca.ſi ĝras, qui prius appellat prior agat vide Dyn. hic, per d. lle..Bo h. ch. in prin.

a Vm dilectus. Si reus a contra actorem ſpoliationem opponit. aut excipiẽdo:& tũc prius auditur.& ea probata reſpondere nõ cogitur:ſed per hoc non reſtituetur.aut agẽdo, & tunc ſimul vtraq; quæſtio terminabitur, & ea approbata reſtituetur.h.d.¶ Et ſunt duæ partes principales: quia in prima factu, & proceſſus narratio.in ſecunda interlocutio.ſecunda ibi:nos autem. prima ſubdiuiditur in tres. nã primo ponit actoris petitionem.ſecundo reorum exceptionem. tertio actoris replicationem.ſecunda ibi:ei citra. tertia ibi:verum ex parte. ſecunda principalis facit duo:quia primo interloquitur diſtinguendo duo membra.& primum membrum proſequitur,ibi,cum in modum.ſecundum ibi:ſed quoniam.

Secundo in ver.verum declarat ſuam interlocutoriam, probans intentum per duo ſimilia.& primum ſimile ibi quemadmodum. ſecundum ibi:teſtes etiam.¶No.j.ar. ꝙ ſufficiat in libello exprimere in genere nomen rei,cõtra quem agitur:ſed fortè dici poteſt, ꝙ hic notoriũ erat quid contineretur ſub generali expreſſione. ideo nõ fuit neceſſaria alia expreſſio. Inn.tamen intelligit,ꝙ fuit facta ſpecificatio:licèt litera non dicat.¶ No.ij.ꝙ quando agitur contra violentum ſufficere videtur, ꝙ quis dicat damnum datum in prædijs animaliũ,& in aliis, & quæ
1 poſſit eſſe ratio tangit hic Inn.nam † ſecundum eum vr̃
hoc procedere:quia quando agitur cõtra violentum,ſtatur iuramento damnum paſſi ſuper quantitate rerũ. iuxta
2 ta.l.ſi qñ.C.vnde vi.& ſ.quod me.ca in c.fi.¶ † Itẽ no.ꝙ
ſufficere vr̃,ꝙ quis in libello petat,ſeu cõcludat,ſibi iuſtitiam miniſtrari,& ſic videt̃, ꝙ admitti debeat libellus in quo ſit petitio,ſeu cõcluſio generalis. de quo hic per Inn.& Io.Cal.& per glo.in l.fi.C.de anna.excep.nã hoc videtur verum, qñ nõ petitur per reum aliter declarari. ¶Item no.ꝙ per obiectum exceptionis non fit lit.cõteſ. de quo in c.ij.de li.conteſt.in vj.& hoc prout habetur in litera citra in ver.ei.ſed prout habetur circa potes nota-
3 re,ꝙ † exceptio dilatoria poteſt proponi circa cõteſtatio
nẽ lit. & ſic ante ipſam conteſtationem, vel ſtatim poſt. facit, quod hr̃ in fi.de iura.calum.in l.ij.C.de iura.calũ. iuncto.c.j.ſ.de iura.calum.¶ Itẽ no.ꝙ contra prælatum agẽtem nomine monaſterij. vr̃ poſſe obijci exceptio ſpoliationis factæ per ipſius prælati dolum.de quo in glo.& ſ.de do.& contu.c.j.& hic & per Inno.& facit,quod ha-
4 betur in c.frequens.de teſti.ſpol.in vj.¶ † Item no.ꝙ ex-
ceptio ſpoliationis, vr̃ debere incontinenti probari: ſed hodie eſt declaratum,ꝙ ſufficit illã probari infra.xv.dies. computandos poſt diem in quo proponitur,vt in ſalle. c.frequens.¶ Item no.diligenter ex iſto tex.in ver.ei citra iuncto ver.ſed quoniam.infra poſito, ꝙ in diſcernenda via propoſiti in iudiciũ attendi debet principalis forma proponendi:& non, quod incidenter in illa proponitur. & ideo iudicatur hic nobiles deduxiſſe ſpoliationẽ, per viã exceptionis:quia ſic principaliter dixerũt,ꝙ nolebant excipere:licèt incidenter petierunt prius ſe reſtitui.facit,quod hr̃ in fi.in cle.j.de præben.vbi illa,quæ incidenter proponunt̃ non ampliant gratiam. nam iſte eſt
5 optimus tex,in hac materia.¶ † Item no.ꝙ ad cõcluden
du quẽ fore ſpoliatum,non ſufficit allegare poſſeſſionem progenitorũ, niſi etiam allegẽt propria poſſeſſio. ꝑ hoc
6 facit.l.cũ hæredes.ff.de acq.pol.vbi † poſſeſſio defuncti
non deſcendit in hæredem,nec acquirit̃ hæredi,niſi ap-
7 prehendat̃.¶ † Item no.ex ver.verum,ꝙ poſſeſſorium re
cuperandæ vr̃ competere ſolũ cõtra ſpoliatorem.de quo hic in gl.& per Inn.& ſ.de reſti.ſpo.cum ad ſedẽ. & l.cũ
8 à te.ff.de vi & vi ar.¶ † Item no.ꝙ exceptio notoria defe
ctus proprietatis non videt̃ obſtare agenti poſſeſſorio recuperandæ,quod videtur contra no.in ca.conſtitutus.ſ. de fil.presby.& in cle.cauſa.de cauſa poſ.& ꝓpriè. Sed poſſes dicere, ꝙ hic non erat notorius defectus:qa licèt nobiles non negarent ſpectare ad ius, & proprietatẽ monaſterij: tamen fortè etiam non fatebantur, & inter iſta eſt dare medium,vt in regula, qui tacet.de reg.iur.in vj. vel licèt faterentur ſpectare ad directum dñium monaſterij:tñ dicebant,ꝙ nõ ſpectabat quò ad vtile,qa prætẽdebãt,ſe feudatorios,vel emphyteutas.¶ Item no.ꝙ dñs ad quem poſt longum tempus reuertitur poſſeſſio rei ſuæ ab alio poſſeſſę, poteſt ſe tueri exceptione. facit.l.ſi quis emptionis.C.de præſcri.xxx.anno. & ff.depoſi.in l. bona fides.quod eſt verum, quando ſine vitio redit. ſecus,qñ cum vitio.vt dicta.l.ſi quis.§.ſed hoc ſuper. & ꝑ hoc limita.l.fi.C.vnde vi.vbi dicitur,ꝙ non eſt licitum,
9 † poſſeſſionem vacantẽ occupare:quia verum eſt,qñ eſt,
10 res aliena.Secus,ſi ipſius occupantis.¶ † Item no.ꝙ ſpo-
liatio

liatio potest proponi in modum actionis: & etiã in modum exceptionis. facit. j. eo. c. fi. & dic hodie, vt habetur in c. frequens. de resti. spo. in vj. præallega. ¶ † Item no. qualiter tractari debent mutuæ petitiones: & sic causa couentionis, & reconuẽtionis. nã debent tractari, simul vicissim: & sic ex ordine. Et no. regulam illã vulgatã, qui prior appellat. i. ad iudiciũ prouocat, prior agat. de qua in l. qui prior. ff. de iudi. & etiam in Spe. de incidẽtibus quæstionibus. ¶ Item no. ꝙ dictæ causæ debent eadem snîa terminari. intellige ex ordine tñ, vt prius ferat̃ sup prima. per id, quod proximè dixi. ¶ † Item no. ꝙ vbi spoliatio ꝓponit̃ in modũ exceptionis: q̃a opponit̃ ad processum: & sic in vi emergentis, debet ante oĩa prius de illa discuti. & si ꝓbet̃, repellit̃ agens donec excipiens fuerit restitutus: & sic resolui posset effectus exceptionis, si actor restituat rẽ ipsam cõuento. Secus si non restituat. Potest ẽt proponi in modũ actionis: & tunc debet fieri restitutio si ꝓbetur. Secus qñ proponit̃ per modũ exceptionis, q̃a nõ cõsequit̃ excipiẽs, vt fiat sibi restitutio, sed solũ, vt repellat̃ agẽs, donec reus fuerit restitutus. & sic nota, ꝙ finis exceptionis est repellere, non aũt, vt per hoc excipienti actor cogi possit directè aliquid dare, vel facere, sed indirectè bene cogit̃ si vult audiri. ¶ Itẽ no. modum pronunciandi probata exceptione spoliationis: q̃a pronunciari debet, ꝙ reus nõ cogit̃ rñdere actori donec fuerit restitutus; & est simile, qñ ꝓbat̃ exceptio ex cõicationis. in c. pia. de excep. in vj. q̃a ꝓnuntiat̃ actorẽ nõ dẽret audiri donec fuerit absolut᷒. ¶ † Itẽ no. ꝙ crimẽ probatũ cõtra testem ꝑ modũ exceptionis repellit à testimonio: nõ aũt põt ꝑ illud pœna ordinaria imponi. A cõtrario no. ꝙ pœna extraordinaria posset imponi. facit. l. nullum. C. de testi. & C. de proba. in l. pe. ¶ † Item no. ꝙ pœna ordinaria solum venit imponenda, qñ de crimine per accusationẽ procedit̃. de quo in c. super his. j. de accu. ¶ Itẽ no. ꝙ spoliatus non cogit̃ rñdere suo spoliatori: & sic vr̃, ꝙ tertio bene tenetur respondere: quod est verum in causa ciuili. Secus in causa criminali si sit spoliatus omnibus bonis, vel maiori parte. de resti. spo. frequens. in vj. ¶ † Item no. ꝙ laicus ad instantiam personæ religiosæ videtur posse conueniri corã Papa, de quo. j. de compe. si clericus. & c. cum sit. & aliquid ẽt hic per Inn. ¶ † Item no. ꝙ exceptio nedũ est actionis repulsio: sed etiã est repulsio ab officio, vel munere publico. nam repellit ab officio testificandi, vt hic patet. de quo hic ꝑ Inno. & Host. ¶ Vltimo no. ꝙ aliud est protestatio, aliud exceptio, aliud actio. † nam qui protestat̃ dicit se ius habere: sed non ꝑcludit aduersario ius agẽdi, nec cõsequit̃ condemnationẽ, qui aũt excipit, dicit se ius habere: & ꝑcludit viã aduersario: sed nõ cõsequit̃ condẽnationẽ. Qui vero agit dicit se ius habere consequit̃ condemnationẽ: sed non præcludit viã agendi aduersario saluo eo, quod habet̃ de spoliatione, vt in c. fin. j. eo. iõ si ꝓbat consequit̃ condemnationẽ nisi aliud obstet. ¶ In gloss. j. ibi: ponit ab ordine rerũ. Supple. q̃a punit̃ in publicatione tertiæ partis bonorũ, nec admitti debet ad aliquẽ honorẽ. l. j. ff. ad le. Iul. de vi priua. ¶ In gl. ij. in fi. & de materia. in c. exceptionem obijciens. de reg. iu. in vj. ¶ In gl. dolum. in fi. No. bene ex gl. ꝙ licèt delictum solius prælati non noceat ecclesiæ. j. de regu. iũr. delictum. libr. vj. † tamen secus si intercedat delictum prælati, & conuentus simul. de quo in c. j. j. de dolo, & contu. & in l. iubemus nullam. C. de sacrosan. eccle. Et no. ꝙ gloss. videtur velle, ꝙ prælatus de mandato conuentus, vel eius nomine fecit spoliationem: & cõuentus postea ratum habuit, nam si non esset facta nomine conuentus, non posset ꝑ conuentum ratificari ad finem, vt daretur interdictum contra eum, vt in c. cum quis. de sen. excommu. in vj. & ideo tunc videtur, ꝙ contra prælatum agentem nomine ecclesiæ non posset obijci de spoliatione prædicta. & istud fortè voluit glo. & apertius hic Inno. qui dixit, nõ possit excipi contra monasterium, nisi nomine monasterij facta sit violentia, & aliquid peruenerit ad monasteriũ: quia exceptio non competit, nisi vbi competit interdictũ. Sed Hosti. videtur velle idem, si facta non esset nomine cõuentus, si res violentia peruenit ad eũ, ne ex dolo ꝑlati lucret̃ ecclesia. l. ne ex dolo. ff. de dol. Tu dicas, ꝙ diuersitas harũ opinionum pẽdet ex hoc, an exceptio spoliationis detur tantum contra eum, contra quem cõpetit interdictum. quod videtur velle hæc glo. & Innoc. hic. An vero detur etiam contra eum, contra quem competit condictio ex decre. sæpe. de resti. spo. quod videtur tenere Hosti. & glo. j. in verbo spoliatorem. & etiã Inno. ibi: primam partem videtur tenere Io. An. post Archid. j. de resti. spo. frequens. in vj. Secundam videtur tenere in ti. de possesso. & peti. §. j. ver. item. quid si agenti. in magna addi. Io. Cal. in c. fi. j. co. tenet secundam, quia etiã is contra quem competit cõdictio ex decre. sæpe. potest latè dici spoliator. & sic etiam transit do. Ant. & idem videt̃ sentire, si competeret condictio ex canone re integranda. quod fortè põt procedere, quando in re fuit cõmissa violentia. per id, quod no. per Bar. in l. ciuile. C. de fur. secus, si violentia nõ fuisset cõmissa: sed aliter perdita possessio, pro cuius recuperatione competeret condictio ex canone reintegranda: quia tunc nõ posset obijci ista exceptio, ex quõ violẽtia nõ fuisset cõmissa. ¶ In gl. spoliatorem. ibi, vel scienter rem recipiat. Aduerte, quia licèt iste teneat̃ ad restitutionẽ rei, non tamen tenet̃ interdicto vnde vi, sed cõdictione ex decre. sæpe. vt patet. j. de resti. spo. sæpe. & no. bene gl. relatam ad tex. q̃a vult ꝙ cõtra illum, contra quẽ cõpetit cõdictio ex illa decre. det̃ etiam exceptio spoliationis. de quo dixi super gl. iij. ¶ In eadem gl. ibi: latius patet, q̃a secũdũ leges cõtra sucedente scienter in vitium non erat proditum indicium possessoriũ: sed secũdum canones hodie est secus, vt in d. c. sæpe. ¶ † In gl. eadem sententia terminandæ ibi, vel saltẽ appellãdũ. hæc vera, quia peruersio ordinis causæ ad cãm nõ vitiat processum ipso iure. l. j. C. de appe. Sed peruersio ordinis eiusdẽ causæ in seipsa. l. prolatã. C. de sen. canonizata. ij. q. vj. ¶ Quid autem, si lata snîa super vno statim appellet condemnatus, & ꝑ hoc recuset iudicem, vt suspectũ: an impedit̃ iudex ferre snîam super alio. Host. tenuit, ꝙ sic. per c. proposuit. j. de appel. Sed tene cõtrarium secundum Io. An. q̃a ex quo est cõclusum in causa nõ habet hoc nocere. ar. c. auditis. de procur. & q̃a nõ sufficit appellare, vt iudex dicat̃ suspectus nisi ꝓbet̃ cã suspicionis. j. de appel. ad hæc, quæ nõ põt ꝓbari ex quo est cõclusum in causa. Sed an sit licita causa appellandi, si iudex fert snîam super vna. & non super alia. tex. vr̃, ꝙ sic in l. j. §. vlti. allega. in gl & hic sentit gl. Sed do. An. dicit contrarium. quia si liquebat de illa, & non de alia. videt̃ esse iusta causa nõ ferendi super alia. si aũt liquebat, tunc dicit, ꝙ non videt interesse, propter quod habeat appellare: sed certè imo potest dari interesse, vt si molestet in executione snîæ ꝑ aduersariũ possit ẽt ipse eũ molestare, si super sua esset lata. & ideo tex. voluit, ꝙ possit appellari. ¶ An autem possit fieri dilatio pronunciationis, quando constat de vna, & non de alia. clarũ, ꝙ sic. si ambæ sunt coram iudice ordinario: sed si essent coram delegato, vel coram iudice, qui non esset competẽs in causa reconuentionis, si illa principaliter tractaretur tunc pendet ab illo dubio. An priuilegium, per quod reconuentio facit iudicem competentem in causa reconuentionis sit separabile à priuilegio simultanei processus. de quo dictum fuit in c. ij. de mu. peti. nã si est separabile super poterit differri. aliàs secus. ¶ An autem sententia lata super vna istarũ causarum, differet̃ executio donec ferat̃ sup alia. dixit Vin. ꝙ nõ, nisi per aduersariũ staret, quominus alia expediat̃. quod intelligit do. Ant. quãdo

in vtraq; cauſa petebatˀ ſpecies, vel in vna ſpecies, & in altera qtitas. ſecus in vtraq; quātitas, ſi de vtraq; liqueret per l.fi.C.de compen.& ſic intelligit.l.j.§.vltimo allegatā in gl.¶ In gl.exceptionis.ibi:ſed in criminali ſem per præiudicat.Cum gl.tranſit Io. And.ſed do.An.tenet contra.quia finis exceptionis eſt repellere,ſed non actionis.& ideo,ſi proponitˀ per modum actionis,non præiudicabit in criminali per iſtum tex.& ad iura alleg.in gl. reſpondet,ꝙ debent intelligi,qñ obijcitˀ exceptio.& hoc ſequitur Spec.in ti.de petito.& poſſeſſo.§.j.verſic.illud autem,& ver.ſed cū ſpoliatus.tu potes ſaluare, ꝙ aliud eſt quærere, an ſit neceſſe contra criminaliter agentem obijcere exceptionē ſpoliationis:& dico,ꝙ non.& ſic intelligatˀ gl.aliud eſt quærere nunqd aliqua exceptio debeat obijci:& dico, ꝙ ſic.nā ſi proponitˀ ſpoliatio ꝑ modū actionis contra agentem,criminaliter poterit agēs de ſpoliatione excipere, ꝙ pendente lite ſuper ſpoliatione, nō debet criminaliter accuſari.facit,quod habetˀ in c.fi. ꝭ.eo.ſed hæc exceptio pēdēte lite non poſſet opponi cō tra actorē agentē ciuiliter ex quō ꝑuenit ipſum reū.& in hoc erit differentia, an actor agat criminali,an ciuili.& vtilius eſt poſſe ꝓponere exceptionē,ꝙ pendente lite ſuper ſpoliatione nō debet audiri agens,q̃ opponere exceptionē ſpoliationis.nam præcedens probat ex ipſis actis & ſic non eget probatione extrinſeca. ſecus in exceptione ſpoliationis.¶ In ea.gl.ibi:cum ambæ ſint poſſeſſoriæ quaſi velint iſti,quòd ſi prima non eſſet poſſeſſoria, ſed ſecunda ſic. idē eſſet ac ſi prima eſſet criminalis.ſed hæc opi.nō eſt vera, vt ſequitur in gl.¶ In ea.gl.ibi:interrum pat præſcriptionem [a] hæc quæſtio non vr̃ ꝓcedere:† qa

21 res vi poſſeſſa non pōt præſcribi anteq̃ reuertatˀ in poteſtatem dñi.inſti.de vſuca.§.quòd autem. & quia ſpoliator eſt in mala fide.ꝭ.de preſcri.c.fi.ideo dic,quòd de iure canonico non vr̃ procedere qō.licèt Io An.& Hoſtiē. & do.Ant.hic ſatis inſtent.ſed de iure ciuili poſſet ꝓce-

22 dere ſecūdū,quòd † pſcriptio,cū mala fide ꝓcedit ſpatio lōgiſſimi tpis:& ꝓcedit ēt in ipſo ſpoliatore. vt in l.ſi qs emptionis.C.de pſcri.xxx.annorum.licètilla.l.videatur correcta ꝑ ca.poſſeſſor mala fidei.de regu.iur.in vj.& ꝑ dictum.c.fi.¶ In ead.glo.ibi:licèt ſit argu.contra.Solue, quòd quo ad onus probandi excipiens dicitur actor, vt

23 in contrariis hic allega.ſed non quò ad alia.¶ † Et no.bene ex gl.quòd ꝑ obiectum exceptionis non interrumpatur pſcriptio,etiam ſi exceptio cauſetur ab ipſa actione contra quā pſcribitur. ſed in contrarium videtur tex.in l.omnes.§.temporales.ff.de reg.iur.per quem tex.Fran. Accur.tenuit cōtra iſtā glo.ſed Bar.cōcor.iſtas opi.quia aut exceptio,& actio tendunt ad eundem finem,vt exceptio compenſationis.facit, quod no.Inn.in c.fi.ꝭ.eod.& tunc procedat opi.Fran.Accur.per illum tex. Aut exceptio,& actio non tendunt ad eundem finem,ſicut eſt videre in terminis gl.& tunc ꝑ obiectum exceptionis non interrumpitˀ preſcriptio.& ſic intelligitˀ hæc gl.¶ In ead. gl.ſatis videretur,ꝙ opponi poſſet. & hanc opi.ſequitur Gof.& Io.And.per rationem gl.& quia diuerſa eſt ratio inter exceptionem compenſationis,& exceptionem ſpoliationis: quia ille, qui vult compenſare contra depoſitum fatetur depoſitum: ſed negat reſtitutionem vigore compenſationis: ideo perfide agit, & per conſequens non auditur.ſecus eſt in eo, qui obijcit exceptionē ſpoliationis:quia ille non fatetur depoſitum:ſed dicit agentem non debere audiri: niſi ipſe reus ante omnia fuerit reſtitutus.& ſic non conſtat de aliqua perfidia. ideo admittitur dicta exceptio, etiam contra agentem depoſiti. Vin.tamen tenebat oppoſitum,& ſic primam opi.gl.ſed

24 non bene per prædicta.¶ † An autem contra petentem obſeruantiam iuramenti poſſit obijci exceptio ſpoliationis.Vin.tenuit,quod non ꝑ c.& ſi Chriſtus.ꝭ.de iureiur. quod poteſt dici, niſi ſpoliatio facta eſſet poſt iuramentum.ar.c.quemadmodum.ꝭ.de iureiu.& l.pen.ff.qui ſatiſda.cog.¶ † Et an poterit obijci contra agentē interdicto vti poſſidetis. Vin.tenuit,quod non.qa nō debet,ꝙ turbari in ſua poſſeſſione. facit.l.æquiſſimū.ff.de vſufru. 25

Sed contrarium tenuit Inn.in c.fi.ꝭ.eo.Io.And.in addi. Spe.in ti.de peti.& poſſ.§.j.ver.ſed nunqd intētanti.cōcordat opiniones,vt prima opinio locum habeat, ſi periculū eſſet in mora.argu.l.de pupillo.§.ſi quis riuos.ff.de ope.noui nunc.aliàs procedat ſecunda.& hoc intellige, qñ ſuper diuerſis rebus opponitˀ ſpoliatio.& agitˀ vti poſſidetis. ſecus ſi ſuper eadem re:quia agens vti poſſidet tādemum obtinet,ſi nō poſſidet,vi aut clam,vel pcario ab aduerſario.l.j.ff.vti poſſid.& ꝭ.de probatio.licèt cauſam.

26 & no.de materia.ꝭ.de preſcrip.in c.veniens.¶ † An autē contra implorantem officium iudicis poſſit obijci exceptio ſpoliationis. tenuit Inno.ꝙ non ſi obijciens voluntariè venit,vt contingit, quando quis ſe opponit petenti confirmationem electionis:quia non ſic ſubuenitur voluntari ēſe opponenti,ſicut neceſſario venienti ad iudiciū.per id quod habetur in c.cum inter.ꝭ.de exce.& de offi.dele.ab arbitris.lib.vj.licèt d.Ant.dicat hoc verū, niſi opponēs ſe cōfirmationi veniat rōne proprij intereſſe vel intereſſe eccleſiæ,ꝑ id, quod hr̃ in c.dilecti.ꝭ.de excep.¶ In ea.gl.ibi:niſi aduerſarius cōſentiret. & ſic no.ꝙ poſſunt partes facere,ꝙ ꝓbationes factæ in iudicio ſum mario habeant effectum in plenario.¶ † Item no.ex glo. 27

ꝙ probationes factæ ſuper exceptione dilatoria nō probant in principali iudicio poſtea intentato.Et eſt iō ſecūdum Inn.in c.fi.ꝭ.cod.quia talis probatio cum fiat ante lit.conteſt.ſummariè fit.ideo non probat in plenario iudicio,quod dicit verū,ſi eſt probatio per teſtes.ſecus dicit ſi fit probatio per confeſſ.onē, quia illa non leditˀ ex qualitate ſummarietatis iudicij. & ideo probabit etiam in plenario inter eaſdem perſonas,quod eſt notandū.& idem voluit.c.per inquiſitionem.ꝭ.de elect.¶ In ea.glo. ibi:poſtea pōt agi ciuiliter.hoc verum ſecundū Inno.qñ ciuilis proſequitˀ rē familiarē.i.damnū pecuniariū. Secꝰ ſi ꝓſequeretˀ vindictā, qa nō poſſet agi ciuiliter,ex quō actū eſſet criminaliter. ff. de iniur.in l. quod ſenatus.& no.in l.hic allegata. Item intellige gl.veram quando nō obtinuit in criminali ex eo,qa nō probauit.ſecus ſi non obtinuit ex eo, qa delictū non fuit cōmiſſum: qa tunc ſententia lata in criminali,obſtabat in ciuili, & econtra. vt no.in l.j.hic allega.& per Bar.in l.ij.§.j.ff.vi bon.rap.

28 & no.ex gl.ꝙ† ſententia lata in exceptione nō pꝛiudicat, ſi poſtea agatˀ ſuper eo:ſuper quo cōpetebat exceptio.& ſatis pōt procedere in terminis gl.qa cum exceptio eſſet dilatoria,ꝓbationes ſummariæ fuerūt expeditæ:vt ſuperius tetigi.ideo nimirum, ſi non ob.in plenario iudicio: ſed vbi de exceptione fuiſſet cognitū poſt lit.cōt.in plenario iudicio:tunc videretur,quod ob.ſnīa ſi poſtea agatur.de quo dicendū,vt in l.q. Romæ.§.duo fratres.ff. de ver.ob.& in l.fundi. & in l.fundū.ff.de exce.& fortè poſſet diſtingui, an tunc feratˀ ſnīa ſuꝑ exceptione eo, quia nō probatū,vt tunc nō præiudicet,an vero,qa declaratū ſit ius competere excipiendi.vt tūc ob.per id, quod no. per Bar.in d.l.fundi,& fundum. licèt aliter videatur loqui in d.§.duo fratres.¶ Quid autem ecōtra ſi quis ſuccumbat in actionē,an obſtabit ſnīa ſi velit excipere.Inn. dicit qđ ſic in c.fi.ꝭ.eo.& hic,qa plus continet in ſe minus:ſed non econtra.de regu.iur.cui licet.lib.vj. & plus eſt agere, q̃ excipere.ideo ſi non pōt ammodo agere:qa ſuccumbit in actione,non poterit etiam excipere, ſi exceptio cauſabatur ab illa actione.& pro hoc ēt,qa ſentētia lata in plenario iudicio debet obſtare etiā in ſummario:ſed non econtra.facit, quod no.per Inn.in c.fi.ꝭ.c.& per prædicta ēt patet,ꝙ ſi quis egit contra aliquem ad fundum.& oppoſita fuit exceptio ſpoliationis.& ſuccubuit excipiēs:ſi poſtea actor agat ſuper domo:& ſic ad aliam rem

[a] Præſcriptioné. Abbas hic vr̃ allegare rationé. ſ. ꝙ excipit, non petit. de hoc vide tu p d. Alexã.con ſil.3 j.vo lumine.

rem poterit reus excipere de spoliatione, licèt succubuerit in alio iudicio: quia modo ad alium finem opponit, seu super diuersa re, licèt de eadem spoliatione opponeret de qua per prius. ideo non obstat exceptio etiã inter easdem personas. l. cum quæritur. & l. cum de hoc. ff. de excep. rei iud. ¶ Sed quid si in casu decre. isti nobiles opposuerũt exceptionẽ spoliationis cõtra abbatẽ, & obtinuerunt in illa. & demũ postea directè agunt de ipsa spoliatione, & succumbũt: an si abbas reinchoet primã qõnem obstabit sibi exceptio. videt, quod sic. ex quo semel fuit repulsus. contrarium notabiliter tenuit Inn. quia cã illius sententiæ latæ super exceptione, cessauit, quia ex post facto causam propter sñiam latam postea super actione. ideo non obstabit ar. l. iij. ff. de condi. sine causa. & l. in cõmodato. §. si. ff. cõmo. & ideo iudex illam interlocutoriã latam super exceptione reuocare debebit. p id, quod habetur in l. q iussit. ff. de re iudi. & j. de app. cum cessante. ¶ In gl. penul. ibi. l. Lucius. hic coniunge gl. in vet. ad cõtraria. qui infra ponitur, vbi respondetur ad cõtraria ista. ¶ In eadem gloss. ibi: & quocunq; tali modo, quasi secus si per viam exceptionis. & ita loquitur hic. ¶ In ead. glo. ibi: non prosit vxori: & contingit illud, quia opponebat exceptio lenocinii post lit. contest. ideo non repellit maritum: quia debuit quò ad hũc effectum opponi ante lit. contest. pet l. si maritus. §. præscriptiones. ff. de adulte. & facit, quod no. j. de re iud. inter monasterium. & sic vult

29 gl. q † vbi exceptio non habet effectum repellendi, tunc habeat effectum punitiuum. ne, aliàs inaniter permittat oppositio eius à lege, quod est notandũ. facit, quod no. per Cy. in l. vbi. C. de falsis. posses etiam dicere, q ibi crimẽ lenocinij cõtingit cãm principalem. ideo nimirũ, si punit & si de eo constet per viam excep. c. j. j. de excep. nã si mulier excipit cõtra virũ, q p lenocinii viri cõmisit adulterium. vt dicit: esse subductam à viro. & ideo cõuenies est, q vir puniatur. ex quo mulier excipit de lenocinio: sed extraneus, non posset excipere post lit. contest. vt ibi patet: q a non est eadẽ rõ. & dixit hic do. Anto. q si constet p testes de crimine excepto, quod cõtingit cãm de qua agit: tunc punietur pœna extraordinaria. Si vero p cõfessionem, tunc pœna ordinaria: sed certè vtrobique videtur, q puniatur pœna ordinaria per ca. j. j. de excep. vbi videtur casus. ¶ In ead. gl. ibi: si ex tali facto publica fama laborat. Hostien. dicit, idem si nõ laborat, dummodo constet probatum esse ipsum esse excõmunicatũ pp periculum cõmunionis. facit de exec. pria. lib. vj. ¶ In ea. gl. ibi: si grauata sit eius opi. & hoc tene per rationẽ glo. quæ sequitur. licèt alij dicant, q non repellatur, nisi indicta fuerit purgatio, & succubuerit. ¶ In ea. gloss. ibi: potest indici purgatio. contrarium videtur sentire Io. And. j. de purg. cano. inter. super gl. quia secundum eum hoc posset procedere, qñ directè obijcitur exceptio cõtra aliquẽ, puta cõtra accusatorẽ. secus, qñ obijcitur indirectè, puta contra testem. nam tunc principaliter obijcit contra pducentem testem. ideo tunc non debet indici purgatio ipsi testi: sed fortè tutius est tenere gl. q a purgatio indicit ad tollendum scandalum de mente aliorum, vt patet ex his, quæ habentur. infra, de purg. ca. per totum. & sic eadem est ratio etiam, quando exceptio probatur

30 de crimine obiecto contra testem. An † autem petẽs absolutionem de excommunicatione intelligatur fateri se excommunicatum: Inn. hic voluit, q non. sed contrariũ tenuit Host. & videtur verius per id, quod habetur in c. venerabilem. ver. sunt autem. s. de elec. cum glo. nisi appareat, q petat illam ad cautelam: & an probatio excommunicationis factæ in vi exceptionis: vel etiam in casu pdicto, qñ petit absolutionem noceat quo ad hoc, vt vitet tanq excõicatus, vel subtrahaẽ fructus beneficij. Inno. hoc voluit, q non. sed Hostien. hic cõtra. saltem quò ad cõmunionem propter periculum communionis. Io. de Ligna. dicit veram opi. Inn. sed dictum Hostiẽ. procederet, si iudex ex officio vult procedere. sed domi. Anto. hic videtur fateri opinionem Hosti. quò ad communionem euitãdam: sed quo ad hoc, vt priuet beneficio, si dicat p annum stetisse excõicatus. secundum no. in c. rursus. & quicunq;. xj. q. j. tunc procedet opi. Inn. & vr satis rationabilis opi. ¶ In gl. fi. in fin. vel dic, q ibi loquitur, de exceptione periurij, quæ habet magis inficere, pet id quod habetur in c. testimonium. j. de testi. ideo semel repulsus propter periurium ammodo indifferenter repel-

31 litur à testimonio: vt in præallega. c. testimoniũ. ¶ † Extra gl. adde vnum, quia Inn. hic voluit, q exceptio spoliationis non competat, nisi. j. annum, si aliquid non peruenit ad spoliatum. nam contrarium videtur per l. licèt. C. de exce. vbi quæ annua sunt ad agendum, sunt perpetua ad excipiendum. & dicit etiam, q successor in dignitate tenet de eo, quod non peruenit: quia dignitas nunq moritur. Sed in contrarium facit, q a si hæres vniuersalis, q habet causam à defuncto non tenetur, nisi de eo, quod peruenit. multominus successor in dignitate, q habet cãm à cõfirmatore, vel procuratore. & sic non à successore. & ideo vr, q dictũ non procedat: sed posset saluari, qñ prælatus cũ cõuentu violentiã cõmisit: q a tenet, licèt nihil perueniat, licèt illi, qui fuerunt tpe violentiæ moriant, quia licèt alij subrogent idem conuentus censet. l. proponebatur. ff. de iudi. & sic intelligatur dictum Innoc. & quod notat Bar. in l. j. ff. de priuatis delictis. & adde etiã,

32 q licèt de iure ciuili † hæres nõ teneatur ex delicto defuncti, si ex illo delicto nil peruenit ad hæredem. tamen secus est de iure canonico. quia tenetur vsq; ad vires hæreditatis, per id, quod habetur in c. fi. j. de sepul.

SUMMARIUM.

1 *Causa natalium est ecclesiastica.*
2 *Negotium vnum non debet diuersis processibus intricari.*
3 *Causa natalium pendente non potest proced. super causa hæreditatis.*
4 *Quæstio hæreditatis licèt dependeat à dubio legitimitatis, non tamen spectat ad iudicem ecclesiasticum.*
5 *Iudex ecclesiasticus, coram quo pendet incidens quæstio, potest inhibere iudici principalis causæ, ne procedat, vel inchoet processum super illa.*
6 *Quæstio incidens, an, & quando primo debeat terminari.*

a **TVam non credimus.** Petenti[a] hæreditatem obstat exceptio natiuitatis, quæ debet primitus terminari. h. d. secundum intellectum gl. ¶ Vel aliter secundum alium intellectum. Pendente causa natalium coram ecclesiastico iudice, quæstio hæreditatis per secularem iudicem inchoari non debet. h. d ¶ Et primo narrat præteritum. secundo prouidet circa futurum. secunda ibi: quia verum. Et vt patet ex summariis duplex est intellectus literæ. vnus, q qõ natalium incidẽter fuerit proposita pendente causa super hæreditate. Alius est intellectus, q principaliter cã natalium fuit inchoata corã ecclesiastico: & secundũ istam lect. littera stat pptiè in verbo recipere. sed secũdũ primã debet exponi. i. inceptã

1 prosequi. ¶ † No. q causa natalium censetur esse causa ecclesiastica. & ideo censetur spectare ad iudicem eccle

2 siasticum. hoc est, an quis natus sit ex legitimo matrimonio. ¶ † No. secundo, q non debet idem negocium diuersis processibus intricari: nec similiter ordo iudicij p quandam confusionem perturbari, q procedit etiam, si ordo rescripti id prima facie suadeat: q a debet reduci ad iuris

3 ordinem. s. de rescri. cum quẽ. ¶ Itẽ no. † q pendente cã natalium, non pot concedi super cã hæreditatis: & ratio quare patet ex litera, ex qua no. quòd causa pjudicialis primitus est tractanda, & decidẽda. ¶ Item no. q Rex eo ipso, quòd est rex, habet iurisdictionẽ ordinariã, & ptãtẽ cognoscendi de casibus occurrentibus in Regno. sic, & Io. ab Imo. in j. super ij. Decr.

a Petenti. idem sum mat hic d. Abb. Et si qras quot modis dr, actio præ iudicialis. & vtrũ de cã ecclesiastica iudex laicus cognoscere possit. distingue hic secundum do. Henri. Bohych. j. prin.

 domi-

dominus eoipso, ꝙ est dñs,de causis occurrẽtibus in suo
dñio.s̃.de fo.cõpe.c.ex tenore.& c.ex transmissa.¶ Item
no.ꝙ licèt,quæstio hæreditatis dependeat à dubio legiti
4 mitatis.non † tñ spectat ad iudicẽ ecclesiasticũ inter lai-
cos:sed ad secularem, siue qõ legitimitatis principaliter
tractet̃ corã ecclesiastico,siue incidẽter fuerit ꝓposita pẽ
dẽte qõne hæreditatis.¶ Itẽ no.ꝙ vbi qõ incidẽs princi-
palis venit tractãda corã diuersis iudicibus , pẽdentia in
cidenter suspendere vr̃ iurisdictionẽ sup principali.& sic
vr̃ esse casus,in quo aliter q̃ per appellationẽ interdũ su
spendit̃ iurisdictio. Item est casus spãlis in quo prius ter
minat̃ incidẽs,q̃ principalis , licèt regulariter cõtra.s̃.e.
c.j.sed illud,qñ corã eodem iudice ambæ tractant̃.¶ Itẽ
ex prædictis no.casum,in quo peremptoria exceptio , ẽt
post lit.cõte.habet effectũ dilatoriæ. & hæc cõtingit ꝑp
diuersitatẽ iudicũ.¶ Itẽ no.ꝙ rõne incidentiæ corã secu-
lari iudice,non ampliatur ptãs iudicis ad cãm spiritualẽ
vel illi annexam.& sic,ꝙ dr̃ incidentiã ampliare iurisdi-
5 ctionẽ fallit in casu isto.¶ † Vltimo no.ꝙ iudex ecclesia-
sticus corã quo pendet incidens qõ,potest mittere inhi-
bitoriã iudici principalis causæ , ne ꝓcedat,vel inchoet
ꝓcessum sup illa.& non vr̃ necessaria alia cãæ cognitio,
sed sufficeret sola litis pẽdẽtia.& hoc tenet Lapus de Ca
stil.in suis allega.vel hic tãgit do.Ant.¶ In gl.ij.ibi:si qõ
præiudicialis incidit.No.bene,quia prosequit̃ gl.intelle
ctum,ꝙ hic cã nataliũ incidenter fuit proposita pendẽte
causa principali super successione.¶ In ea.gl.ibi : est co-
6 gnoscẽdu , & ꝓnunciãdũ.hoc verũ in casu istius.c. † qñ
corã diuerso iudice expedit incidentem tractari.secus si
posset corã eodẽ iudice tractari.vt si corã iudice ecclesia
stico habẽte tpalẽ iurisdictionẽ in loco, inchoet̃ cã suc-
cessionis:& illa pẽdẽte incidat qõ natalium, nam tunc il
la est mere peremptoria,& sufficit, sup illa tacitè pronũ
ciari pronunciando super principali.s̃.eo.c.j. Itẽ hoc ve
rũ,qñ incidẽs attingit qõnem matrimonij.Secus, si cau-
sa nataliũ solum verset̃ in hoc , an quis sit filius defun-
cti, vel non.nam de illa cognoscit iudex secularis , sicut
& de qualibet alia peremptoria. ex quo non attingit̃ qõ
matrimonij. vt hic etiam voluit Io.And.¶ In ea.glo.ibi:
proponat qõnem seruitutis.si hæc qõ opponit̃ ad merita
causæ,ampliat ratione incidente iurisdictionem iudicis.
& sufficiet tacitè pronunciari.l.quoties.C.de iudi.& l.j.
C.de ordi.iu.¶ In ea.gl.ibi:criminalis præiudicet ciuili.
exemplum pone in l.j.C.si quis aliquẽ test.ꝓhi.vt si q̃s
agat petitione hæreditatis dicẽs se scriptũ in testõ, & ex
aduerso objiciat̃ crimen,ꝙ coegit defunctũ ad ipsum in
stituendũ.¶ In ea.glo.ibi:criminalis præiudicat crimina
li.sup.q̃a secũda est maior prima.vel ex eo,quia ex secũ
da surgit exceptio peremptoria ad primã. exemplum pa
tet in l.j.C.qui accusa.non possunt.si accusaui te,ꝙ vul-
nerasti seruũ meum de mense ianuarii, & ex aduerso ac
cusas me, ꝙ ipsum occidi de mense decẽbris præterito.
7 ¶ † In gl.fi.ibi:in cõtrarijs ciuilib9 quasi velit , ꝙ contra-
ria loquant̃ , qñ incidens est ciuilis.i.secularis, sicut &
principalis. secus si incidens,sit spiritualis : q̃a tũc rõne
incidentię,nõ ampliat̃ iurisdictio iudicis,vt hic patet.&
concludit hic d.Anto.ꝙ qñ solũ est qõ super facto circa
ipsum incidentẽ puta,an matrimoniũ sit cõtractũ:vel an
sic sit contractum:vel si sit dubium,an cõtractus, qui dr̃
vsurarius,sit initus,vel sit sic initus:& partes sint in ꝯcor
dia:ꝙ tũc esset cõtractus vsurarius,ꝙ poterit cognoscere
iudex secularis. Secus, si est quæstio super iure,puta,an
verba per quæ dr̃ contractum matrimoniũ habeãt indu
cere matrimonium,vel an contractus sic gestus, sit vsu-
rarius:quia ista quæstio est spiritualis,& debet cognosce
re ecclesiasticus.facit,qđ no.per Io.An.ĩ c.fi.de so.cõpe.
in vj.& per Bar.in l.Titia.ff.solu.matr.& per Bar.in l.oĩ.
C.de sacros.eccl.sed aduerte, quia Io.An.vr̃ tenere con
tra Bar.& do.Ant. nam vult,ꝙ qualitercunq; , sit qõ de

agens. Idem sum mat hic d. Abba. & si quæras, qñ exceptio spoliatiõis possit ꝓponi & qñ ꝓposita ꝑiudicet al teri qõni. distingue hic secũdũ do. Hẽ. Bo hych.in prin.

matrimonio.& sic,si sit quæstio,an sit contractum:ꝙ ista quæstio , sit tractanda coram ecclesiastico per istum tex. & idem videtur velle Bal.in dicta.l.omni.ideo hæc opi. seruaretur in practica.

S.V M M A R I V M.

1 *Spoliatio potest proponi per viam actionis,& per viam exceptionis.*
2 *Dictio super, quid importet,*
3 *Possessorium recuperandæ ex eius pendentia reijcit aliud iudicium post se propositum.*
4 *Reus opponens exceptionem excommunicationis contra actorem non potest repelli per replicationem excommunicationis.*

2 SVper spoliatione. Agens a in
terdicto, ñ
conuenit̃ , nisi de alia spoliatione de qua
ẽt excipi põt.h.d.& primo ponit vnũ di-
ctũ,& illi9 rõnẽ . secũdo aliud. secũda ibi
q̃q̃.vel potes dicere,ꝙ primo loquit̃ , qñ
proponit̃ spoliatio per modũ agendi.secundo, qñ ꝑ mo
dum excipiendi.secũda in dicto ver.q̃q̃.¶ No.primo, ꝙ
quæstio per quam petit spoliatus se restitui est priuile-
giata,vt non cogat̃ rñdere cõuento recõuenĩẽti, anteq̃,
1 sit restitutus.¶ † Itẽ no.ꝙ spoliatio põt ꝓponi ꝑ viã actio
2 nis,& ꝑ viã exceptionis.facit.s̃.e.c.ij.¶ Itẽ no.† ꝙ dictio
sup,quæ exponit hoc casu pro:denotat rei substantiam.
facit de rescri.super literis . alibi notat gradum.s̃.de ma.
& obed.solitę. Qñq; autẽ exponit̃,pro ꝑꝑ.in authen.de
3 nup.§.si autem tutelam.colla.iiij.¶ † Item no.ꝙ possesso
rium recuperandæ habet priuilegium ex sola eius pẽdẽ-
tia,vt reijciat aliud iudicium post se propositũ,nisi sit pa
ris potentiæ,seu priuilegii.& sic no.ꝙ priuilegiatus con
tra priuilegiatũ,nõ vtit̃ priuilegio.¶ Item no.ꝙ validius
operat̃ exceptio,q̃ actio.facit.l.purè. in fi.ff.de do. exce
¶ In gl.j.ibi:tunc sunt simul tractandæ.& sic patet , ꝙ li-
cèt possessorium primo loco propositum habeat priuile
gium,vt eius pendentia impediat petitorium postea in-
choatum.tñ secus est,qñ primo loco est propositum pe-
titoriũ:quia rõne ꝓuentionis non habet tunc priuilegiũ,
si postea proponat̃ per viam agendi.¶ In ea.gl.ibi : & in
modũ exceptionis,vt hic dicit,& sic patet,ꝙ licèt pendẽ
tia possessorii non impediat possessorium per reum po-
stea propositum,cum illud sit pariter priuilegiatum : ta-
men per viam exceptionis , & spoliationis bene poterit
impediri reconuentio fienda per reum de possessorio,
sed non ꝑ solã exceptionem pendentiæ litis sup posses
sorio actoris.Est.n.longa differentia inter exceptionẽ li-
tis pendentiæ,& exceptionẽ spoliationis:q̃a prima ꝓba
tur ꝑ acta.secunda debebit probari ꝑ testes.& an proba
tiones fiendæ tunc in via excipiendi proderunt in via
agendi. tangit hic Inn.& dictum fuit cum gl.s̃.eo.ca.ij.
in glo.exceptionis.tangit etiam, an sñia lata super exce
ptione,præiudicet in via agendi.& concludit, ꝙ non.nisi
exceptio tendat ad eundem effectum,ad quem actio , vt
contingit in exceptione compẽsationis.l.quod si in diẽ.
§.si rõnem.ff.de compen.ecõtra autem sñia lata in actio
ne bene præiudicat in exceptione.de quo dictum fuit in
dicto . ca.ij.& de materia per Bar.in l.qui Romæ.§.duo
fratres.ff.de ver.ob.& in l.fundi.& l.fundum.ff.de exce
¶ In ea.gloss.ibi:sit ergo cautus.Hosti.dicit,ꝙ cautela est
utrunq; facere.scilicet. agere possessorio recuperandæ.&
etiam excipere de alia spoliatione.nam per hoc reus re-
pellet actorem . & si reconuenit eum de eadem spolia-
tione recuperabit rem,qua fuit spoliatus . & sic rem suã
recuperabit, & retinebit ẽt rem agentis. Sed certè , põe
hoc procedere , quando actor ageret petitorio contra
reum.Sed vbi ageret possessorio posset procedere caute
la Hosti.si ipse actor, non excipit contra reum reconue-
nientẽ de sua spoliatione. alias secus per, id quod infra

tangit

tangit gl.& quod etiam dixit gl.in præcedenti versi.si ve
ro quis.¶In ea.gl.ibi:super eadem re fit cõuẽtio,& re-
cõuẽtio.Aduerte,quia in re corporali non potest hoc ꝓ
cedere rõne cõtrarietatis. nam si actor agit petitorio ad
fundum. & reus velit reconuenire eum possessorio recu
perandæ sup eodem fundo:non põt rõne cõtrarietatis:
q̃a actor vendicãdo fundũ dicit reum possidere.s̃.de in-
di.examinata. sed reus agendo petitorio recuperandæ:
dicit se spoliatum:& sic se non possidere.ideo non admit
titur concursus,vt no.Bar.in l.naturaliter.§.nihil cõmu-
ne.ff.de acq.pos.Sed in iure incorporali,in quo cõpetit
petitorium ẽt possidenti.vt no.per gl.in c.examinata. de
iudi.põt procedere dictum gl.¶In ea.gl.ibi: quia resti-
tuet̃ in eo casu. & sic vr̃ velle gl.ꝙ sine obiecto exceptio
nis per possessoriũ secundũ loco intentatum suspendat̃
petitorium,etiam primo inchoatum,qñ super eadem re
ambo intentant̃.quod procedet,si intelligat̃,ꝙ nõ sit ne
cesse obijcere exceptionẽ spoliationis. An autẽ tũc erit
necesse obijcere exceptionẽ litis pendẽtiæ sup possesso-
rio.gl.sentit,qđ nõ.alii tñ tenẽt contrariũ. de quo dicet̃
in d.c.ex conquæstione.¶In ea.gl.ibi:recõpensatio non
põt opponi. hoc intelligite, nisi descendat ex cã pariter
priuilegiata.& fiat q̃titas ad quãtitatẽ arg.huius tex.iun
cta.l.fi.C.de cõpensa.Secus si causa nõ esset pariter pri-
uilegiata,vel si fieret de specie ad quãtitatẽ. & sic intelli
gatur gl.¶In ea.gl.ibi:per replicationẽ elidit exceptionẽ
hoc non est verũ.vt tangit hic Ioã.An.per id,quod hr̃ in
4 c.dilecti.ĩ.de excep.vbi reus † opponens exceptionem
excõicationis contra actorem,non põt repelli per repli-
cationem excõicationis:quia replicatio non concernit
ipsam exceptionẽ,sed vitiũ personæ. ideo illã nõ tollit,
secus,si concerneret ipsam exceptionẽ, vt si actor cõtra
quem excipit̃ de excõicatione diceret se ab illa absolu-
tũ,vel illam fuisse nullã:quia latã post appellationẽ legi
timã. facit,quod no.per Io.An.in c.à nobis.ĩ.de excep.
vbi ponit de materia exceptionis,& replicationis.

¶De plus petitionibus. Rubr.

¶Quia plerũq; in iudiciis plus petit̃,q̃ debeat̃,ideo &c.
secundum Gof.vel quia inter incidentes q̃stiones pro-
ponit interdum reus,qđ actor plus petit ideo &c.Io.An.

SVMMARIVM.

1 *Plus petens qualiter puniatur.*
2 *Plus peti potest quatuor modis.*
3 *Promittens hominem in genere cogi,non potest ad istum,vel ad illum: sed eius est optio.*
4 *Positio in parte falsa,an possit tota negari.*

a Onsilium. Ponit quatuor a mo-
dos plus petendi,&
suas pœnas. secundo illos modos expo-
nit.secunda ibi,te quoq;. & hoc sit loco
summæ,& diuisionis.¶No.ꝙ illud non
debet dici prouidum consilium, quod
1 non est secundum iura.¶†Item no.ꝙ importunitas plus
petentis punitur,si in illa persistit. Et no.pœnam, quia
condemnatur in expensis.& si petitur plus tempore,du-
plicantur induciæ. & si plus loco,condemnatur in inter-
2 esse vltra expensas.¶Vltimo no.† ꝙ quatuor modis põt
plus peti,qui in litera exprimuntur.¶In gl.ibi, sed prius
dictum verum est,nec obst.contraria.quia loquuntur in
alijs casibus,in quibus maior pœna imponitur. ideo ibi
mitius agitur. & de materia in ca.si diligenti. per Ioan.
And.supra, de compen.& per Bar.in l.amplius non pe-
ti.ff.rẽ ra.ha.vel sic placuit autori in casibus illis.¶In e.
gl.in fi.item est tertius casus,si actor fateatur se extorsis-
se cautionem in pluri.nam tunc, quia releuat reum ab
onere ꝓbandi euitat pœnã.l.eum,qui.ff.de iureiurand.
Et no.ꝙ illa lex vna habet locũ duobus concurrẽtibs.s.
quando,quis per dolum extorsit cautionem in pluri, &
qñ plus petit secundum formam cautionis persistendo,
vsq; ad lit.cõtest.& sic,à contrario, secus,si non peteret
plus,licèt extorsisset cautionẽ de pluri.Item secus, si pe
teret plus per dolũ,si nõ extorsisset cautionẽ de pluri:q̃a
nõ habebit locũ pœna illius legis:sed solũ punit̃ in tri-
plo expensarum. institu.de actio.in §.tripli.licèt glo.di-
cat cõtrariũ. & no.bene in d.l.j.vt ibi no.per Cy.& Bar.
¶In gl.tpe ibi pœnam tripli patiet̃ hoc nõ habet locum
secundum canones,s̃m quos non soluunt̃ sportulæ.ĩ.de
vi.& ho.cle.cum ab omni.& quia de cõsuetudine ẽt ho
die non soluunt̃,nõ habebit locum ista pœna tripli spor
tularũ.nã,& s̃m leges etiã pœna tripli vr̃ correcta.& so-
lũ habere locum pœna dupli.vt no.in §.tripli.hic allega.
3 ¶† In gl.fi.ibi hominem in genere.hoc casu si peto opti
mum certum est,ꝙ plus peto.sed si mediocrem dicit Io.
And.idem, quia minimus est in obligatione.l.minimis.
ff.de lega.iij.Secus si promisisses hominem artificẽ:quia
posset peti mediocris.l.sciendum.§.illud.de a dil.edi. &
sic transit do.Anto.Sed tu adde,ꝙ etiam,quãdo promit-
tit̃ homo in genere,debet̃ mediocris. per l.legato gene
raliter.cum ibi no.ff.de leg.j.nec ob.l.minimis. quia lo-
quitur in genere consistente in quantitate,non in specie
bus.facit,quod no.in l.fideiussorem.ff.manda.Itẽ potest
dici,ꝙ etiam,si petat̃ mediocris in secundo casu, ꝙ plus
petitur,si in specie peteret̃: quia plures possent esse me-
4 diocres,& electio est rei.† An autem ratione partis fal-
sæ,licitum sit reo totam positionem negare.tangit hic d.
Ant.& cõis est opi.gl.ꝙ sic. vt patet in c.ij.de confes.in
vj.sed contrarium tenuit Bar.in l.j.§.si quis simpliciter.
ff.de verb.obl.& illam opi.sequitur hic do.Ant.

¶De causa possessionis,& proprieta. Rub.

¶Tractato de ordine cognitionum, quia dubitari posset
quis ordo seruari debet,cum quæstio possessionis,& pro
prietatis ab eodem,vel à diuersis in iudicio proponitur,
ideo &c.Gof hoc repetit in cle.cui congruit.de proba.li
cèt,& de dona.inter dilectos.

SVMMARIVM.

1 *Causa possessionis momentanea aptitudine appellatur.*
2 *Causa possessionis,& proprietatis debent coram eodem iudice tractari.*
3 *Absente altera parte,& non audita,seu eius iuribus,nihil debet diffiniri.*
4 *Quasi possessio iuris incorporalis,an possit esse penes eum penes quem nõ est proprietas ipsius iuris.*

a Ponit quatuor. de hac rubrica tractatus.C.e tit & instit. de actio.§. si vero, qs agens. vbi vide p sentbentes.

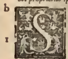

b Vsceptis. b Duæ sunt partes, sicut
duo sunt dicta principa-
lia: secunda ibi: nec nos.¶No.primo,ꝙ
1 † causa possessionis appellatur momenta
nea,quod intellige aptitudine ex eo, q̃a
apta est durare momento, seu per modi-
cum tempus, si obtinens in possessorio,postea succum-
bat in petitorio.ĩ.eod.in c.cum dilectus.quandoque ta-
men sumitur momentum pro vigore, vel efficacia.xj.di-
stin.in ca.consuetudinis.& C.quæ sit lon.consue.in l.ij.
2 ¶Item no.† ꝙ causa possessionis, & proprietatis debent
coram eodem iudice tractari. facit.l.nulli. C. de iudic.
3 ¶Vltimo no.† ꝙ absente,& non audita altera parte,seu
eius iuribus nihil debet diffiniri.facit.l.fi.C.si per vim,
vel alio modo.¶In gl.j.ibi secundum legẽ nõ appellat̃.
Secus tñ secundum canones.ĩ.de rest.spo:cum ad sedẽ.
¶In gloss.ij.ibi in vno,eodemq; iudicio respicit literam
antiquam,quia ista litera non habetur in tex.sed illa sub
vno eodẽq; iudice.¶In ea.gl.in fi.Supple,q̃a illud ope-
ratur diuersitas fori.¶Extra gloss.tangit hic Ioan.Andr.
4 an † quasi possessio iuris incorporalis possit esse penes
Io.ab Imo.in j.super ij.Decr.

b Susceptis.si quæras, an causa possessionis, & proprietatis debeant corã eisdẽ iudicibus tractari.Distingue, secundum dom. Henric. Bohych. in c. fi.s̃.de iud.

eum penès, quem nõ est proprietas ipsius iuris. & ponit
opi.& finaliter tenet, ꝙ sic. q̃a licèt nõ habeat ipse pro-
prietatẽ illius iuris satis est, ꝙ aptus est habere.do.Ant.
hic instat,& nitiť suo mõ declarare.sed Bar.in l.naturali
ter.in princ.ff.de acq.pos.& in l.sicuti.§.sed si quæratur.
ff.si ser.ven.dicit, ꝙ ista quasi possessio in incorporalibus
habetur per exercitium actus gesti, & patiente illo ad
quem spectat.l.quoties.ff.de ser.& facit, quod no.Inno.
in c.ij.de resti.in integ.& s̃.de offi.ordi.conquærente.iõ
propriè ista quasi possessio dicitur haberi respectu eius,
qui præstat patientiam,& non respectu alterius.debebit
tamẽ tueri in quasi possessione ipsius iuris aduersus om
nes.& sic dicit sensisse gl.in d.§.sed si quæratur.

te suo.& ẽt recuperãdæ, si esset notorium de proprietate
rei.nam hoc non videť procedere ratione cõtrarietatis:
quia agens possessorio recuperandæ, vel adipiscendæ di
cit se non possidere. ideo nullo casu potest conueniri pe
titorio, q̃a aduersarius agendo petitorio dicit esi posside
re.s̃.de iudi.examinata.ideo omnino prius debet expedi
ti possessoriũ.& sic facilius admittiť cõcursus petitorij,
& possessorij ab eadem parte, q̃ si vnum proponatur ab
vno,& aliud ab alio.facit, quod no.Bar.in l.naturaliter.
§.nihil commune.ff.de acqui.poss.

S V M M A R I V M.

1 *Possessorio, & petitorio potest simul agi.*
2 *Attestationes potest iudex prius publicare super possessione, quàm super proprietate.*
3 *Causa possessionis si est tantum commissa, non cognoscet de proprietate, sine noua commissione: nec econtra: sed non debebit alteri committi.*
4 *Possessorium, & petitorium, an possint, simul ab eodem proponi: & an vtrumq; simul debeat, vna sententia terminari.*
5 *Possessorium si ab vna partium petatur: ab altera petitorium, an talis concursus admittatur.*

AD vltimum interrogati.

Si possessorio,& petitorio, simul est actũ
potest iudex prius possessorium termina
re.¶Et est cõis diuisio,& consultatio,&
rñsio.secũda ibi. nos aũt.¶In tex.ibi:au-
diãt attestationes. dupliciter põt exponi, primo.i.prius
publicent. Itẽ secundo potest exponi.i.prius examinẽt.
si fortè publicauerãt attestatiões sup vtraq; cã, & vtraq;
1 expositio in se est vera.¶† No.ꝙ sup petitorio,& posses
sorio põt simul agi. de quo.j.co.pastoralis.¶Item no.ꝙ
iudex debet parcere sumptibus litis, vt sic minus, q̃ fieri
possit grauentur partes in illis.facit de officio ordi.vt liti
gantes. in vj.¶Item no.ꝙ cõmistio conseruans ius par-
tium,& illis proficiẽs debet admitti.Secus si ius peruer-
tat: quia illa reprobatur.s̃. de iudi.exhibita.¶Item no.ꝙ
licitum est in materia mista etiam in foro canonico le-
2 ges allegare.¶†Vltimo no.ꝙ iudex potest prius publica
re attestationes super possessione, q̃ sup ꝓprietate: & si-
3 militer prius illas examinare.¶In glo.j.in fi.† Si vero cã
possessionis tm̃ esset cõmissa, nõ cognosceret de ꝓprieta
te, sine noua cõmissione: nec similiter ecõtra. facit.l.fin.
C.si à non compe.iudi. Fateor tamen, ꝙ non debebit cõ
mitti alteri, sed illi, qui cognouit de possessione, vel de
proprietate.l.nulli.C.de iudi.¶In gl.ñ.in fi.Duo princi
4 paliter tractat glo.primum,† an possessoriũ,& petitoriũ
possit simul ab eodẽ proponi.& de isto dicendũ, vt in ca.
pastoralis.j.c.q̃a si est possessoriũ recuperãdæ, vel adipi-
scẽdæ, sic cũ nulla, sit cõtrarietas.Secus si retinẽdæ.Secũ
dũ est si simul actũ est super vtroq;:an simul vtrunq; de-
beat vna snĩa terminari.& conclude, ꝙ sic si de vtroq; li
quet ex ordine tamen feretur primo sup possessorio: &
incontinenti tamen super petitorio.j.eod.cum dilectus.
secus si nõ liquet de ꝓprietate: q̃a fortè testes, non sunt
recepti sup illo, vel si sunt recepti nõ sunt publicati: vel
si sunt publicati nõ sunt examinatæ attestationes: sed so
lũ sup possessorio.nã tũc põt prius possessorium expedi
ri suspenso petitorio: vt hic patet.Et adde ẽt, quod habeť
in c.pastoralis.j.co.vbi habeť, an post conclusionẽ factã
in petitorio possit suspẽdi petitoriũ ꝓ ipsum possessoriũ.
5 ¶† Vltimo adde dictis Io.An.& Inn. quia videnť velle,
ꝙ si aliquis agit contra titium possessorio, ecõtra possit ti
tius agere petitorio super eadem re saltem, qñ actũ est
possessorio adipiscendæ, si incontinẽti, vult docere de iu

S V M M A R I V M.

1 *Eligere volentes, debent se in vnum locum pro electione facienda congregare.*
2 *Eligere volentes, postquàm sunt congregati debent ante omnia gratiam sancti spiritus inuocare.*
3 *Eligentes, possunt petere electionem confirmari.*
4 *Petitiones duæ contrariæ possunt super eodem coram eodem iudice à diuersis partibus proponi. & nu. 15.*
5 *Electio de iure canonico spectat ad canonicos, potest tamen de consuetudine spectare ad clericos, vna cum canonicis. & nu. 16.*
6 *Accumulato petitorio, & possessorio ab vna parte, non silet tunc petitorium ab altera parte intentatum.*
7 *Quasi possessio iuris eligendi ad hoc, vt probetur requiritur, ꝙ saltem, quis ter elegerit propter pendentia possessorij.*
8 *Et qualiter in quasi possessione iuris eligendi formari debeat articulus.*
9 *De contemptu agens, debet concludere quasi possessionem iuris eligendi, secundum tempus electionis de cuius contemptu agitur.*
10 *Dictiones solum, & tantum implicant negatiuam.*
11 *Electio facta aliquibus contemptis non est nulla, sed venit cassanda.*
12 *Negatiua expressa est improbabilis.*
13 *Contemptus qualiter, quis dicatur.*
14 *Libellus latissime interpretari debet.*
17 *Ius interessendi in electione potest præscribi per existentem in quasi possessione.*
18 *Actore non probante reus obtinere debet, etiam si nihil probauerit.*
19 *Sententia lata super deducto per modum causæ, an habeat nocere, si postea principaliter in iudicium deducatur.*
20 *Electioni qui interest, & dans vocem, præsumitur ex iure debito, id fecisse. & nu. 26.*
21 *In possessione tuendus non est is, qui in illa est vi, clam, vel precario.*
22 *Confessoria competit asserenti sibi seruitutem deberi.*
23 *Consuetudo, an inducatur ex tribus vicibus.*
24 *Seruitutes, quæ, & quando præscribi possint.*
25 *Patientia loco traditionis habetur in seruitutibus.*
26 *Electio quando fit ab habente proprietatem iuris eligendi, alio existente in possessione mala fide valet.*

CVm ecclesia sutrina.

Si spoliat⁹
petitorio,
& possessorio, simul agat, si spoliationẽ,& pos
sessionẽ probat, sed nõ dñiũ, obtinet in posses-
sorio, sed succumbit in petitorio.h.d.& sunt duæ partes
principales.nã in prima facti,& processus narratio. in se
cunda diffinitio.secũda ibi:nos igiť. Prima subdiuidiť in
quinque.nam primo ponit petitionem actorum. secũdo
reconuentionẽ reorum.tertio modum processus.quarto
allegationem actoris.quinto allegationem reorũ. secun
da ibi:verum.tertia ibi:partibus.quarta ibi:pars canoni-
corum. quinta ibi:parte clericorũ. Secunda principalis
subdiuidiť in duas.nam prima diffinit possessorium. se-
cunda petitorium. secunda ibi:verum quoniam.¶Nota
1 primo, ꝙ † vbi ecclesia vacat prælato: habentes eligere,
debent se congregare ad vnum locum pro electione fa-
cienda.& quæ sit ratio traditur in gl.j.& est etiam ratio,
q̃a actus, qui fiunt à collegio, vel ab vniuersitate debet
fieri à collegialiter cõgregatis.s̃.de elec.in genesi.& no.
per gl.s̃.de constitu.cum omnes.in quo autem loco de-
beat fieri electio prælati.no.per gl.& doc.s̃.de elec.cum
2 terra.¶ † No.secundo, quod habentes eligere postq̃ sic
sunt congregati, debent ante omnia inuocare gratiam
spiritus

spiritu sancti. intellige per decantationem hymni, veni creator spiritus. uel missæ de sancto spiritu facit, qđ ha-
3 betur. s. de electi. quia propter. ¶ Item no. q eligentes possunt petere electionem confirmari, licet electus non petat. facit, quod habetur. s. de elec. post q. & de elec. cu-
pientes. §. denique. libr. vj. ¶ Item no. quod etiam ecclesia secularis pôt dici habere conuentum, licet qñq; istud di cat potius cōpetere religiosis. de qua. s. de rescrip. in de-
4 cre. capitulum. & j. de præbend. nisi essent. ¶ † Item no. quod super eodem dari possunt duæ petitiones contrariæ à diuersis partibus coram eodem iudice. nam hic canonici petebant electionem cōfirmari. & ex aduerso clerici petebant eandem infirmari. licet Innocen. in c. cum contingat. de offic. delega. uideatur dicere, quod non est tutum tales petitiones admittere. quia propter diuersitatem petitionum possent sequi contrariæ sententiæ. Sed certè hoc non est uerisimile, ex quo sunt directè contrariæ. & sic ex decisione unius sequitur decisio alterius. l.
5 Pomponius. §. sed & is. ff. de procura. ¶ † Item no. quod licet de iure canonico electio spectet ad solos canonicos. supra, de elect. cap. j. tamen de consuetudine potest etiam spectare ad clericos conuentualium ecclesiarum, unà cum canonicis, ut hic patet. ideo tūc, si fiat sine eis, non debet confirmari. ¶ Vlterius no. quòd si peto electionem confirmari, uel infirmari, tacitè etiam uideretur deductum petitorium, & possessorium per modum causæ super iure eligendi: adeo, q si partes super illo in re postea principaliter assumant disputationem: poterit
6 super illo pronunciari. ¶ † Itē no. q accumulato petitorio, & possessorio ab una parte, non silet tūc petitoriū ab altera parte intentatum propter pendentiam possessorij.
7 ¶ † In uer. parte clericorum. No. q ad concludendam quasi possessionem iuris eligendi uidetur requiri, q saltem ter quis elegerit. sed certè istud fuit ex superabundā ti narratum. quia etiam sufficit unicus actus, ut tangitur
8 hic in gl. in uerbo Episcoporum. ¶ † Item no. practicam formandi articulum in quasi possessione iuris eligendi. quia articulari debent exercitia solum proportionabilia istud ius habenti: ut si articulo me interfuisse electioni, & elegisse. nam primum non sufficit: quia competere potest etiam ius non habenti, ut si interfuerit gratia consilii. facit, q habetur. in c. cumana. s. de electio. & in ca. ut nostrum. cum ibi notatis per Ioan. And. de offi. archidia.
9 ¶ † Item no. q agens de contemptu debet concludere quasi possessionem iuris eligendi, secundum tēpus electionis de cuius contemptu agitur. ¶ Item nota, quòd est dare affirmatiuam prægnantem, quæ habet in se inclusam negatiuam. Similiter est dare negatiuam prægnantem, quę habet in se inclusam affirmatiuam. supra,
10 de renunciatio. super hoc. cum ibi notatis. ¶ † Itē nota. quòd istę dictiones solum, & tantum: uidentur implicare negatiuam, quod nota pro testibus, qui dicunt se tantum scire super articulo id quod deponunt. quia p hoc
11 excluditur scientia aliorum. ¶ † Item nota, quòd electio facta aliquibus contemptis non est nulla. sed uenit cassanda. intellige ipsis contemptis hoc petentibus. supra, de elect. quòd sicut. & j. de præben. cum in ecclesiis. li. 6. ¶ In uer. nos igitur. Nota tria, quę detrahunt de fide testis. primo, quando testes sunt uarii. secundo, quando uacillant. tertio, quando conantur probare negatiuam nō probabilem. (ADDI Et de primis duobus, quid sit uariare, & quid vacillare, vide Innocen. in c. preterea. de testi. cogen. de tertio vide in c. bonæ. j. s. de elec. & vj. q. vl-
12 ti. actor. TIO.) ¶ † Item nota, quòd sicut negatiua expressa est improbabilis. sic, & negatiua inclusa tacitè in affirmatiua, ratione termini exclusorij. qđ intellige, nisi sit coarctata. iuxta ea, quæ no. in cap. bonæ. el. j. supra, de electio. ¶ Item nota, q ad concludendam potestatem agendi de cōtemptu, sufficit probare quasi possessionem iuris eligēdi etiā si nil de proprietate doceatur, & est ratio, quia actus eligendi sequitur possessorē. cum censeatur esse fructus ipsius iuris eligendi, vt no. per Innocen. infra, titu. j. in literis. & supra, de elect. querelam. & facit
13 quod notat. glo. in c. cum olim de maiori. & obed. ¶ Itē no. q ad hoc, vt dicatur, quis contemptus, nō sufficit electionem esse factam ipso contradicente. sed q sit facta, eo contradicente excluso. Et nota, q per exclusionem, ab actu eligendi, priuatur quis quasi possessione iuris eligendi. de quo in d. cap. querelam. ¶ In ver. verum. No. q
14 † libellus est latissimi iuris, & latissimè debet interpretari, quia in eo veniunt omnia, de quibus non est actum ne veniant, quod est verum dummodo possunt includi quoquomodo sub uerbis libelli etiam secundū impropriam, & latā significationē. l. solemus. ff. de iudi. & ibi. notā. & l. sed, & si possessori. §. item si iurauero. ff. de iure
15 iuran. ¶ † Item no. q vbi sunt duæ mutuæ petitiones contrariæ super eodem, ille obtinet vices actoris etiā si possideat. contra quem facit ius commune. & sic no. q positio contra ius commune non releuat ab onere probādi
16 super proprietate. ¶ † Item no. q de iure cōmuni electiō episcoporum spectat ad clericos cathedralium ecclesiarum. intellige. i. ad canonicos, per id, qđ no. in cap. v. s. de elec. nisi de cōsuetudine aliud fuerit inductum. supple,
17 vel ex priuilegio. s. de iudi. nouit. ¶ † Item no. q ius interessendi in electione potest præscribi per existentē in quasi possessione, interueniente legitimo, seu canonicō
18 temporis spatio. de quo in gl. antepenul. ¶ † Item no. regulam illam uulgatam. q actore non probante, reus etiā si nihil probauerit debet obtinere. & ad hæc sæpe allegatur. facit l. fi. C. de rei ven. & C. de eden. in l. q. accusare. & j. vt ecclesiastica benefi. vt nostrum. ¶ Vltimo no. q reus absolui potest à petitione actoris nil probātis. & ēt
19 actori silentium perpetuum imponi. ¶ † Tangit hic Innocen. an sententia lata super deducto per modum causæ habeat nocere, si postea principaliter in iudicium deducatur. & concludit, q non. per. l. si quis cum totum. §. si ancillam. de excep. rei iudi. vbi si peto partum, dicens illum meum, quia natus ex ancilla mea, si succumbo, nō ob. exceptio rei iudicatæ, si postea peto ancillam, & idē, si peto fructus perceptos, quia fuit percepti ex fundo meo. & postea peto fundum, & sic idem debet dici in p posito. præsertim, cū eligere, sit fructus iuris eligēdi. Sed Host. vr hoc reprobare. per l. si cum argentū. ff. de exce. rei iudi. in §. si fundum. vbi patet, q si petij fundū tanq meum, & succubuero. si deinde peto vsumfructū fundi eadem causa. s. q a fundus est meus. obst. exceptio. licet alia res, sit proprietas, & alia vsusfructus. ¶ Sed certè, vt hic dicit domin. Anto. potest respōderi dictæ legi, q ibi primo petijt totum, postea partem. ideo obst. exceptio. l. si quis cum totum. de excep. rei iudi. nam qui petit fundum, intelligitur petere proprietatem, & vsumfructum. l. si alii. ff. de usufru. lega. nam vsusfructus est pars dominii. l. iiij. ff. de usufru. & l. qui usumfructū. ff. de uer. obl. Secus in casu Inn. ¶ Io. de Ligna. tenet contra Inno. per notata per Bar. in l. qui Romæ. §. duo fratres. de uerbor. obli. & pro ipso facit tex. istc non diuinando. & ad iura allegata per Inno. respondet, q in eis non fuit plenariè cognitum, sed summariè. ideo non ob. postea in alio iudicio. j. de testi. ueniens. el. ij. nec obst. q ista sint diuersa. quia licèt, sint diuersa. tamen sunt connexa, & ad inuicē subordinata per modum causę, & causati. ideo sententia lata in uno nocebit in alio, si fuit plenè cognitum in primo iudicio. ¶ Sed domi. Ant. hic tenet opinionem Innocen. per l. sed si antc. ff. de excep. & per dictum. §. si ancillam. in quibus videtur, q licet sit plenè discussum per modum causę. non nocet postea, si principaliter deducatur. & ad notata per Barto. in §. duo fratres. respondet quòd alio casu loquuntur. & ad istum textum respon-

 det,

det,ꝙ debet intelligi altero de duobus modis, vt voluit Inn.primo,ꝙ suppleri debet, ꝙ principaliter etiam eleri ci petierunt se restitui. & etiam,ꝙ praeciperet canonicis ne decaetero eligeret,sine eis.& sic principaliter,fuit de ductum ius eligendi in iudiciū,sed certè iste intellectus diuinat. item videtur esse contra mentem tex.in versic. verum quoniam.vbi Papa per coniecturas arguit deductum fuisse petitorium,quod non debuisset facere, si ꝑ constanti expressè deductum fuisset petitorium.quia in incertis,non certis locus est coniecturis.vnde respondet secundo.ꝙ debet hic intelligi, qn̄ licèt non fuerit principaliter deductum, sed per modū causae partes principaliter assumpserunt disputationem super hoc deducto per modum causae sup illo lis etiam fuit contesta.ideo tunc nocet sn̄ia in perpetuum etiam,si postea deducaē principaliter.secus, si non suisset, de hoc disputatum. vel si fuisset,non fuit lis cōtestata. & sic limitat istum tex. Sed certè diuinare est, ꝙ hic fuerit contesta.lis super deducto in modum causae. & ideo verior videretur opinio Io. de Lignano. & pro ipso facit.§.si ancillam secundum literam affirmatiuam. Sed potes cōcordare opiniones.q̄a aut actor succumbit super deducto per modum causae solum ex eo,quia non probauit. & tūc procedet opinio Innocē.& domi. Anto.Aut succumbit etiam ex eo,quia reus probanit de iure suo. & tunc procedet opinio Ioā. de Lignano.vt voluit Bar.in fi.in d.l.sed si ante. & ita ēt intelligatur hic. quia hic constitit etiam de iure rei,hoc est ipsorum canonicorum,qui sustinebant partes rei, sicut innuit litera respectu iuris colligendi,quod praetendebant clerici.& pro ista parte bene facit, quod notauit Bar.in dicto.§.si ancillam.& quod no.in ea.l.§.penul.& fi.per gl.& Bar. Et praedicta procedunt, quando profertur sn̄ia pro reo,super deducto in modum causae. sed si ferretur contra eum tunc videtur velle Bar.in l.fundū. ff.de excep.& in l.qui Romae.§.duo fratres.de verb.obliga.ꝙ non noceret sn̄ia reo, si postea principaliter deducatur in iudicium id, quod fuit deductum per modum causae faciat.l.vēdicantē. & quod ibi no.ff.de euic.& sit ratio diuersitatis,q̄a fauorabilior est causa rei,q̄ actoris. vnde etiam dicit, ꝙ sn̄ia lata contra excipientem etiam in plenario iudicio, non nocet postea in via agendi ad alium effectum,nisi sit lata in fauorem status.secus dicit quando fertur sn̄ia pro reo excipiente. quia illa prodest postea in via agendi,si illa sit accessoria ad iudicium agitatum per viā exceptionis,vt in §.duo fratres. vel si fuerit declaratoria super iure rei, vt voluit Bar.in d.l.sed si ante.¶ In gl.ij.in fi.vel potest dici, ꝙ hic clerici noluerūt excipere,vel dic secundū Inno.ꝙ contra petentem confirmationem,quia illa petitur per officiū iudicis, & non specialiter contra certam personam, non potest excipi, de spoliatione.facit,quod no.per eum in c.ij.de ordi.cogni.¶ In gl.ij.ibi hoc nō prodesset, de hoc,an qui semel possedit praesumat hodie possidere no.in c.cum ad sedē. ∫.ti.j.& etiā per legistas in l.siue possidetis.hic allegata.

20 ¶ † In gl.habuisse. [a] ibi in dubio praesumendū est &c.cōtrarium voluit glo.antepe.quae videtur velle, ꝙ eo ipso, quod quis interest electioni,& dat vocem,praesumat,ex iure debito id fecisse.nisi appareat,ꝙ ex gratia fuerit admissus.& illa est verior.vt ∫.patebit. & conclude secūdū Inn.si quaeritur,an praesumatur, quem fecisse actū ex iure debito.an vero ex gratia. quia hoc est arbitrariū inspecta qualitate actuū.nā quidā sunt actus,qui nō cōsueuerūt concedi regulariter ex iure facultatis.vel amicitiae solum ius habenti.& in istis praesumiē,ꝙ ex iure sibi debito, quis fuerit vsus. exemplum patet,si quis interfuit in electione,& vocem dedit. quia non consueuit regulariter concedi,nisi ius habenti.vel si quis ducat aquam per fundum vicini ad fundum suum. vel si quis incidat saepes in fundo vicini,quae impediunt viam,per quam itur ad fundum alterius vicini, sic incidentis.nam isti actus tanquàm ponderosi non consueuerunt concedi, nisi ius habenti.ideo praesumitur,ꝙ ex iure debito,quis illos faciat.nisi aliud appareat. & sufficit etiam vnicus ad quaerendam quasi possessionem, dummodo quis vtaē sciente,& patiente eo,de cuius praeiudicio agitur.l.penul.ff. de serui.iun.cta.l.j.§.ꝙ autem.ff.de aqua quoti.nec obstat,qd̄ quis in dubio praesumiē iactare res suas,vt ∫.tangit gloss.quia illud est verum,nisi alia praesumptio, sit in contrarium ex qualitate actus,qui exercetē.nam praesumptio praesumptionem tollit, vt no.∫.qui si.sint legi.transmissa.& l.fin.ff.quod metus causa. Quidam autem sunt actus,qui cōsueuerūt concedi ex iure facultatis,vel amicitiae,puta ire per fundū vicini ad fundum suum.& consueuerūt semel,& bis concedi.sed non semꝑ, & tunc requiriē,ꝙ.xxx.vicibus, quis fuerit vsus.l.j.ff. de itinere. actuq; priua.& dicit Bar.ibi,ꝙ non exigitur in casu illo, ꝙ sciente,& patiēte domino fuerit vsus, si agatur solum de effectu illius interdicti. Secus,si vellet pscribere, vel agere vtili,vti possidetis.sed fortè non esset absonum supplere illum tex.per dictam.l.penul.cum sim.de seruitu. quia in istis incorporalibus, non videtur haberi quasi possessio sine patientia aduersarij, vt notauit etiam Inn. de offi.ordi.conquerente. quae patientia non potest dari,quando ipse aduersarius ignorat.Quidam autem sunt actus,qui consueuerunt, etiam saepissimè concedi ex iure amicitiae,& tunc etiam,si centū vicibus,vel vltra fiāt, non praesumiē,ꝙ ex iure debito, nisi aliud appareat.exēplū, si aliquis episcopus, sit hospitatus pluribus vicibus in domo alicuius nobilis: quia non dicetur esse in quasi possessione illius iuris,nisi appareat,ꝙ ex debito illud ꝑtendebat.secus,si eps̄,sit hospitatus in domo alicuius ꝑlati suae dioce.& ibi receperit procurationem. & fecerit visitationem,licèt ille praetendat se exemptum.quia nisi appareat.ꝙ de gratia fuerit admissus.praesumetur,ex iure debito id fecisse, quia talia ex iure debito consueuerit percipi ab existente in sua dioce. Et ex praedictis patet, ꝙ vt quis dicatur esse in quasi possessione alicuius iuris requiriē, ꝙ exerceat actum spectantem ad exercitiū illius iuris.item,ꝙ exerceat illum,vt ex iure debito. Itē, ꝙ sciente, & patiente illo,de cuius praeiudicio agitur. An autem praesumatur in dubio,ꝙ ex iure suo vtatur.patet ex supradictis.¶ Item an requiratur, ꝙ credat sibi illud ius competere:tangitur.∫.in verbo episcoporum. & in gl.antepenul.& de materia hic per Innoc.& per eundē in c.bonae.ti.j.de postu.& per Bar.in l.j.§.hoc interdicto.ff.de itine.actuq; priua.¶ In gl.negatiuam.ibi fieri non potest supple, ꝙ negatiua non coarctata probeē. nam licèt clerici,qui modo viuunt non interfuerint fortè interfuerunt eorum praedecessores. vel fortè habuerunt isti priuilegium à sede apostolica, vt dicebat Innocen.& sic testes de facili poterant incurrere periuriū dicendo,ꝙ non habebant clerici ius interessendi in electio

21 ne.¶ † In gl.episcoporum,ibi,nisi constet &c.& sic vult gl.ꝙ ille,ꝙ est in possessione vi,clam,uel pcario.nō sit in illa tuendus.& hoc clarum,qn̄ est pcario. quia dn̄s potest reuocare.ideo contra eum non est tuēdus. sed fortè contra alium bene deberet tueri.si autem possidet vi,uel clam,tunc, si uelit agere interdicto uti possidetis contra eum à quo habet ui,uel clam,nō pōt.& sic intelligaē gl. sed cōtra aliū sic.l.j.§.j.ff.uti possi.Sed si uellet agere interdicto recuperandę possessionis.tunc potest etiam agere contra illum,à quo habet ui,uel clam. quia non est licitum ex interuallo per uiolentiam ipsum spoliare.l.si quis ad se fundum.C.ad l.Iul.de ui,& ideo etiam prędo restituit.∫.ti.j.in literis.facit,quod no.Inn.in c.bonae.el. ij.de postu.¶ In ea.gl.in fi.sed certè gl.procedat,qn̄ uellet reparare viā in fundo uicini.q̄a tūc debet ꝑbare seruitute competere, secus si solum vult ire, vt ꝓbatē in l. ∫.co.

a In glo. habuisse. vide hic d. Aban iij. col.versic. quero hic, fuit arceu latum,qui est ex hac glo.colligi aliqua. ne c ssaria ad acquirēdā quasi pos∫. fuonem. adde Cal. cōsil 11.& 13.& 15. de iure pa tro.

ĩ.eod.ti.ideo potes aliter dicere, ut dixi super gl. in ver-
bo habuisse.q̃a ibi loquitur in actu, qui consueuit sæpe
concedi ex iure facultatis,vel amicitiæ. hic in actu,qui
non consueuit concedi nisi ius habenti.¶ In glos.posses
sionem.in fi.Solue,quòd licèt ibi dicatur,restitui quem
debere ad res corporales.non tamen negatur. quin etiā
ad incorporales.& sic intelligat̃ hic, q̃ ꝓbat̃.ij.q.ij.in c.
ij.¶ In glo.reducentes.in fi.vel pōt dici f̃m Io.And.q̃ ēt
fuit cū effectu,quia cassata fuit electio. sed fortè glo.ha
buit respectū ad futura. quia quo ad illa præualet sen-
tentia super proprietate. & si dicas , quid operatur sen-
tentia super possessionem,ex quo p̃ualet sñia super pro-
prietate,dic q̃ operat̃ ,vt satisfiat iuri volenti,q̃ iudex de
beat sententia re de re, de qua cognouit.& prop ter ex-
pensas litis,& etiam interdum propter fructus,vt not.ĩ.
c.proxi.& nō hēt obstare notorietas defectus proprieta
tis.ex quo per viam exceptionis non fuit obiectum de
defectu proprietatis,sed ꝑ viā mutuæ petionis fuit vtrū-
que propositum,vel ēt simul ab ea. ꝑte,vt patet in c. cū
22 dilectus.ĩ.eo.¶ †In gl.pars ibi,& hæc dr̃ negatoria.No.
benè gl.q̃ declarat,cui cōpetit cōfessoria,& cui competit
negatoria.q̃a cōfessoria cōpetit asserenti sibi seruitutem
dēri.sed negatoria neganti illā dēri. & hæc gl. melius lo
quitur quam gloss.in c.examinata.de iudi.vt ibi ēt dixi.
& de materia in l.si prius.de ope.no.nun.per Bar.& per
Innocen.in c.abbate.de verb.signi. ¶ In gl. iudicium ibi
de gñalibus iudiciis supple, vel vniuersalibus propter
quod ĩ.dicit de petitione hæreditatis,& de iudicio fami
liæ herciscundæ,q̃ sunt iudicia vniuersalia.licèt alia posi
ta in glo.sint generalia iudicia , vt no.s̃.de lib. obla.c.ij.
¶ In ea.glo.ibi in bonæfidei iudiciis. regulariter omnes
actiones sunt bonæfidei.Fallit si non sunt numeratæ in
§.actionem.insti.de actio.& not.glo.in c. venerabilis.ĩ.
de excep.vnde condictio ex.l.& actio quæ oritur ex sti-
pulatione.& actio ex testamento.& actio quæ oritur ex
contractu emphyteutico sunt stricti iuris.¶ In glo.de cō
suetudine,ibi de uoluntate,supple tacita.quia non con-
tradicit.facit.l.alienationis.de verbo.significa.¶ In glo.
super uerbo tertio.ibi nisi in criminibus non in alijs,dic
q̃ tres vices inducunt consuetudinem prout in facto cō
sistit,vt dicatur quis consuetus facere , quia tres vices,
vel ēt duę inducunt consuetudinem per id, quod habet̃
in l.iij.de episcopali audientia sed tamen ista consuetu
do in criminibus non inducit permissionem. sed potius
aggrauat delictum. supra.de consuetu.c.fi. In alijs autē
non prodest nisi quo ad quasi possessionē,vt gl.dicit nisi
24 legitimè sit pręscripta,vt in c.fi.de cōsue.¶ †In gl. tem-
a poris.[a] est ibi , sed secus secundum canones.dic melius
quòd quædā sunt seruitutes,quę habent vsum interpol
latum. nec potest quis vti,nisi certo tempore attenta for
ma constitutionis seruitutis.exemplum si constituta sit
seruitus ,quòd possit duci aqua solum semel in mense
per fundum vicini.& tunc ad pręscribendam libertatem
contra seruitutem requiritur tempus duplicatum. & sic
non sufficit longum tp̃s.x.annorū inter pręsentes. & sic
loquitur.l.fi.sic allegata in glo.Sed quandoque nō agit̃
de libertate querenda ꝯ seruitutē. sed de quęrēda serui-
tutę , & tunc si seruitus hēt cām continuā. & tunc suffi-
cit ad ipsam pręscribendam longum tempus.Si autē hēt
cām discontinuā. tunc requiritur tempus cuius initij
memoria non existit.l. seruitutes. ff. de seruitutibus. Et
dicitur habere causam continuam,quando eius vsus est
ꝯtinuus, vel licèt nō sit actus, tn̄ est cōtinuus sine facto
hominis.l.foramē.ff.de seru.vrb.p̃d.vnde seruitus altius
non tollendi illa dicitur habere causam continuam, q̃a
cōtinuus est eius vsus.similiter seruitus immittēdi aquā
pluentem per stillicidium in aream vicini. q̃a stillicidiū
semper est aptū recipere ,quando pluit.licèt nō semper
pluat.Secus est in seruitute itineris.quia illa requirit fa
ctum hominis in vtendo,& non semper homo potest iti
nerare,quia oportet,q̃ interdum quiescat, & ista proce
dunt in seruitute,quę debetur a re rei , sed in seruitute
quæ debetur personis, licèt causa sit discontinua,suffi-
cit longum tempus,vt patet in vsufructu.l. iusto.§. non
mutat.ff.de vsucap.& ibi per Bar.& est ratio,quia perso
na potest animo continuare possessionem, non sic res .
& ideo quia hic agitur de seruitute quærenda personis,
non curatur , licèt habeat cām discontinuam, requiri-
tur tamen in præscriptione ecclesiastica tempus. xl.an-
25 norum.ĩ.de præscript.c.de quarta.¶ †In ea.glo.ibi loco
traditionis,non sequitur,q̃ habeatur loco tituli,vnde si-
cut in rebus corporalibus vltra traditionem requiritur
bona fides,& titulus.l.celsus.ff.de vsuca.sic in incorpo-
ralibus vltra patientiam videtur requiri bona fides,& ti
tulus,ideo datur secunda solutio, q̃ sit speciale circa in
corporalia,vt sequitur in glo.sed certè ista solutio vide-
tur contra.c.si diligenti,vbi videtur loqui ēt in incorpo-
ralibus,vt ibi no.& in c.j.de pręscri.in vj.Item videt̃ cō
tra dictum.c.j.vbi dicitur,quod quando contra præscri-
bentem facit ius commune , vel est præsumptio contra
eum,requireretur bona fides, & titulus.sed hic ius cō-
mune erat cōtra clericos,vt patet ex litera.& s̃. de elec.
c.j.ergo non videtur procedere sine titulo præscrip.Vn-
de extra gl.potest dici,q̃d hic vacat ar.a contrario sensu
propter iura contraria,seu propter.d.c.si diligenti, & d.
c.j.¶ Sed ista solutio videtur contra mentem literæ.Vn-
de tertia solutio datur,quod pręscribere ne canonici eli
gant sine clericis non sit contra ius commune,sed poti⁹
secundum ius,vel præter.lxiij.distin. obeuntibus,ideo
non requiritur titulus,secus si vellent præscribere cleri
ci,vt ipsi soli eligant sine canonicis,& hanc opi.sequitur
Io.An.sed non videtur tuta,quia re uera ius commune
videtur esse contra clericos, etiam si velint eligere cum
canonicis.vt d.c.j.de elec.& etiam hic videtur probari,
& saltem est præsumptio contra ius.ideo licèt multum
instet.d.Anto.potes tenere alteram de duabus solutio-
nibus vna est,q̃ in his quæ sunt leuis p̃iudicij nō proce
dit.c.j.de præscri.in.vj.nec.c.si diligenti,per.l.si q̃s diu-
turno.allegatam.in glo.vbi patet,quod ad quærendam
seruitutem sufficit bonafides, & tamen ibi ius commu-
ne est contra præscribētem,& est præsumptio cōtra eū,
quia ius commune præsumit quamlibet rē liberam,nisi
probetur serua.l.altius.C.de serui.& facit,quod not.in
l.sicuti.§. sed si quæratur.ff.si seruitus ven. & per Bar.in
l.si prius.de ope.no.nun.& facit,quod no.per gl.& Bar.
in l.si maior.C.cōmuni diui.& dicitur esse modici præ.
iudicij seruitus itineris,vel vię,quia per illam nihil cor
porale acquiritur,secus ergo,vbi aliquid corporale acq
reretur,vt si præscribatur ius decimādi in alia parochia,
ideo illud censetur esse grauis præiudicii, quia per hoc
quærentur etiam fructus,& sic res corporales spectātes
ad decimam.sed in casu nostro agitur de modico præiu
dicio,quia non censetur magnum præiudicium si cleri-
ci habeant eligere cum canonicis,quia ratum est magis
iudicium , quod plurimorū iudicio cōprobatur de om.
dele.prudentiam.ideo hic sufficit bona fides.vt d.l.si q̃s.
diuturno,& sic oportet,quod isti clerici intersint in ele-
ctione,& dent vocem,vt ex iure suo,vt dixi cum glo. in
ver.habuisse,& etiam , quod credant ius sibi cōpetere,
nam aliàs non essent in bonafide,ex quo pręsumptio est
contra eos.nisi aliqua causa id suadeat,ut quia forte sic
erat fama , q̃d tale ius spectabat ad eos,facit , quod no.
Bart.in l.j.§.hoc interdicto.ff.de itinere actuq; priua,&
licet do.Ant.impugnet istam solutionem ex eo , quia si
ageretur de præscriptione leuis decimę secundum illā
deberet sufficere bona fides,quod uidetur contra c.du-
dum.de deci.tamen meo iudicio potest saluari. q̃a pro
ipsa est casus in dicta.l.si quis diuturno.iuncto eo,quod
not.

a In glos. tpis super hac glo.ad de hic do. Abb. i vij. colū.versi. opp. multi pliciter.n. 41. Et do. legistæ. in l.ij. C. de seruitu. & aqua.

no. per gl. & Bar. in l. si maior. C. communi diui. Nec ob. quod dicit dñs Ant. de leui decima, quia id non debet attendi. sed satis est, quod secūdum cōmuniter accidentia præscriptio decimę est grauis præiudicij. arg. l. nam & ea. ff. de legi. ¶ Secundo modo potest solui contrarium, quod procedat, quando ex patientia non iustificatur possessio. ita intelligatur. c. j. de præsc. in vj. Secus, quando iustificatur, & ita loquatur hic. & dicitur pro tanto hic iustificari, quia pendet a potestate canonicorum participare illud ius eligēdi, quādo ocurrit electio. vt in c. obeuntibus. præallegato, & de elec. cū vintoniensis. licèt sine sollennitate canonica non possent concedere clericis, quod haberent semper ius interessendi in omni electione futura. s. de elec. constitutis. Sed quando occurrit electio bñ possunt participare, vt dixi. ideo ex patientia dicitur iustificari possessio. Secus quando non esset in potestate eorū tale ius transferre. sicut patet in iure decimandi, quia non potest rector fructus ecclesię alteri donare, sed debet in vtilitatem ecclesiæ conuertere secundum deputationē factam a iure. xij. q. ij. c. concesso. & c. quatuor. & sic intelligatur solutio Pau. de Lia. quā etiam in effectu videtur hic saluare do. Anto. & per hoc patet, quod dictum. c. j. de præscri. in. vj. licèt generaliter loquatur, tamen debet limitari altero duorū modorum prædictorum. quia non habet locum in his, quæ sunt leuis præiudicij, vel vbi possessio iustificatur ex patiētia aduersarij. ¶ Et per hęc etiam potest inferri ad solutionem cōtrarij. c. ad decimas. de resti. spo. in vj. vbi dicitur, quod si ius commune facit contra illum qui prætendit se spoliatum & fundat intentionem rei non auditur petens restitutionem. hic autem directo videtur dici contrarium, quia licèt cōtra clericos faceret ius commune, & fundaret intentionem canonicorum, tñ clerici fuerunt restituti. de quo contrario hic non facit mētionem Io. An. & d. Ant. sed bene tāgit in nouella super gl. in d. c. ad decimas. nā potes dicere similiter, quod non procedit in his, quæ sunt modici præiudicij. Et melius, quod non procedit, quando ex patientia aduersarij iustificatur possessio. ¶ In ea. gl. ibi debet
26 protestari. Nota bene, quia vult gl. quod in dubio clerici præsumantur interesse in electione ex iure sibi debito. cōtrariū voluit gl. s. in verbo habuisse. dic, vt ibi dixi. ¶ In glo. pen. ibi nec extra bona. Nam pro illa cōpetit nobis ius, vt no. gl. in verbo pars. ideo hoc respectu cēsetur esse in bonis nostris, & pro tanto potest præscribi, vt nota in l. j. hic allegata. ¶ Extra gl. tangit Inn. qualiter hic fuerit deductum petitorium, & possessorium. concludc quod si quis petit electionem confirmari, vel etiam petit infirmari, videtur petere ex omni iure quo potest. & sic siue ratione possessionis, siue ratione proprietatis. & ideo si in processu causæ prosequitur vtrūque, pôt & ita potest intelligi hic. secus si non prosequeretur tale ius, sed fortè defectū formę electionis. nam tunc non videtur deducere petens cassari electionem ius suum respectu ptātis iuris eligendi. idem dicas, si quis petat electionem cassari, quia cōsueuerunt interesse. & facta est eo cōtempto, & excluso. nā videtur deducere petitorium, & possessorium. idem si dicas, quod ad ipm spectat de cōsuetudine eligere. licèt Inno. dicat, quod solum petitorium videtur tunc, deductumcū cōsuetudo sit ius. j. di. consuetudo. sed certè etiā in illa versatur factum. l. j. C. quæ sit lon. consue. ideo etiam possessorium intelligitur deductum secundū Host. idem si dicatur, quia ad me pertinet de iure eligere, vel quia apud me est ius eligendi. licèt Inn. dicat his casibus solum petitorium deductum, sed non benè, quia potest spectare ad me de iure eligere ratione proprietatis iuris eligendi. & etiam ratione quasi possessionis. vt in c. consultationibus. de iure patro. & per Io. An. in c. quia propter. sup gl. 2. de elec. ¶ Et tene menti. quia concludit hic Io. An. quod licèt in libello narrentur spectantia ad possessoriū, & petitorium, tamen debemus attendere cōclusionem, quia si illa esset specifica, videretur illud tantum intentatum, vnde si quis narret se spoliatum aliqua re, quā dicit suā si postea concludit, quod petit se integrari ad possessionem suam videretur tantum possessorium intentatum, tamen si fuisset additum. & super prædictis peto iustitiam ministrari. secundum Cal. in c. ij. s. tit. ij. tunc etiam posset dici petitorium intētatum. secus si dicta clausula non fuisset adiecta. Si autem concluderet se sibi restitui, illa conclusio esset generalis, & posset adaptari ad possessoriū, & petitorium. facit. l. qui restituere. ff. de rei vendi. & quod no. Pau. & d. Ant. post eū. j. eo. c. pastoralis. ¶ Vltimo adde, quia d. Ant. hic videtur velle, quod quando electio est facta ab habente proprietatem iuris eligendi non existēte in possessionem mala fide, quod valet electio. nam non vr verum. quia eligere est fructus iuris eligendi, qui non potest percipi per illum, qui non est in possessione. & iō non valebit dicta electio. & si fieret per malæ fidei possessorem illa etiā cassaretur, quia malæfidei possessor non facit fructus suos. facit quod no. j. tit. j. in literis.

SVMMARIVM.

1 *Confirmatur ante installationem an possit administrare.*
2 *Ex confirmatione an consequatur quis possessorium.*
3 *Gerens se pro prælato, vel pro electo non per hoc sequitur, quòd habeat verum ius electionis vel prælaturę.*
4 *Possessorio recuperandæ potest etiam in beneficialibus qui habet possessionem autoritate superioris, licèt careat proprietate.*
5 *Electio nulla si per papam scienter confirmetur illa validabitur, sed si fiat ab inferiore non tribuit ius.*
6 *Cognitio si committitur simpliciter siue dictione taxatiua an poterit diffinire.*
7 *Dominium rerum ecclesię penès quem dicatur esse.*

CVm super electione. Idē dicit quod præcedens, quantum ad effectum. ¶ Et primo decisè narrat factū. secundo diffinit. secunda ibi, cum. & primo diffinit possessorium. secundo petitorium. secunda ibi, verum. ¶ Nota, quod ad patriarcham hierosolymitanum spectat confirmare electum in Episcopum ecclesię bethælemitanę sibi subiectæ. nam etiā dat pallium suffraganeis illo ornamēto decoratis. j. de priui. antiqua. & illos etiam confirmat, vt hic patet. An autē † cōfirmatus ante installationem possit administrare tractat
1 hic Inn. & Host. de quo per Io. And. in c. transmissam. s. de elec. & ibi concludit, quod sic. nisi consuetudo aliud habeat. per illum tex. ¶ † Item no. arg. quod ex confirmatione
2 quis consequatur possessorium, sed cōtrarium tenet Inno. per l. cum hęredes. ff. de acq. pos. ideo intelligitur tex. quādo fuit cōfirmatus, & etiam possessionem adeptus, & postea spoliatus. ¶ † Item nota, quod licèt quis gerat se
3 pro electo, vel pro prælato, non tamē sequitur, quod per hoc habeat verum ius electionis, vel prælaturę. ¶ Item no. quod vbi possessorium, & petitorium, simul deducitur in iudiciū. & de vtroque plene est cognitum, super vtroque debet pronūtiari, ex ordine tamen prius super possessorio
4 de quo etiā. s. c. proximo. & j. c. cum dilectus. ¶ † Item not. quod vbi quis habet possessionē autoritate superioris ēt in beneficialibus potest agere possessorio recuperandæ, licèt careat proprietate. de quo. j. ti. j. in literis. ¶ † Vlti-
5 mo no. regulā illam vulgatam. de qua te iudex cognouit &c. de qua in regula de qua re. ff. de iud. & in c. j. de or. cog. In gl. j. in fi. lo. de Lig. hic dicit, quod si confirmetur electio quæ est nulla per Papam ex certa scientia illa validabitur per c. j. & ij. j. de confir. vti. vel inuti. Sed vbi fiat ab inferiore non tribuit ius, habet tamen aliquos effectus, primo trāsfert onus probandi in illum, qui dicit electionem minus canonicā. facit, quod no. s. de elect. quod sicut & c. in genesi.

Item

Item quia obligare se debet ad extraordinariam pœnā,
quę se obijcit post confirmationem.ī.de acc. super his.
Item si adeptus est possessionem potest agere possesso-
rio,si spolietur,& sic transit d.Ant.Sed contra gl. & præ
dicta facit,quia videtur ꝙ confirmatio etiam inferioris
tribuat ius,quia transit in rem iudicatam.s̄.de ele. cum
dilecti.ad fi.& sic videtur tribuere ius.Potes dicere,ꝙ si
facta est confirmatio causa cognita,& sic præmissa cita-
tione secundum formam.c.vltim.de elec.in vj. tunc si
non habet in se errorem iuris expressum tribuit ius, sal-
tem quantum ad præiudicium partis , licèt non quò ad
præiudicium superioris, quominus possit inquirere de
canonico titulo.per no.per Inn.de rescrip.ad aures.&.c.
constitutus.Nec obst.iste tex.quia debet intelligi, ꝙ fuit
appellatum,vel ꝙ fuit facta sine causæ cognitione , seu
non præmissa citatione,ꝙ fieri poterat secundum ista iu
ra.secundum no.per Inn.in d.c.cum dilecti.de ele. ideo
hic tribuit ius,& de materia etiam per gloss. & Ioā. de
Lig.in cle.j.de ele.& ibi etiam tetigi , & tangitur etiam
in d.c.ꝙ sicut.s̄. de elec. ¶In gl.ij. ibi satisfit iuri. supple
volenti,ꝙ de qua re iudex cognouit, de illa pronuntiet,
prodest etiam quo ad condemnationem expēsarum , q̄a
aduersarius succumbens in possessorio,poterit in expen
sis condemnari.ī.c.proximo super gl.pe. & per Cy. in l.
incerti.C.de interdic.potest etiam prodesse quantum ad
fructus,vt sequitur in gl.quod videtur procedere, qn̄ spo
liatus erat possessor bonæfidei,quia credebat se iuste cō
firmatum,aliàs si fuisset malæfidei non spectarent ad eū
fructus.ī.ti.j.in c.g auis.¶In ea.gl.ibi veritati non præ-
iudicat.id est, si iudex pronunciat alimentandum esse il
lum,qui filius esse negatur non per hoc probatur esse fi-
lius.¶In gl.ibi ꝯtrariū verū est. & hoc est clarum in ter-
minis tex.quia possessio ista est momentanea. & sic non
debet operari effectum per id,quod habetur in fi.in l.hæ
res absens.§.j.ff.de iudi.ibi statim recessurus de loco , si
ibi contrahat non sortitur forum ad idem,quod habetur
in l.fi.circa fi.C.de bo.quæ libe.Si autem non esset mo-
mentanea,tunc attendi deberet,an esset in possessione
bona fide.& tunc deberet percipere fructus.ī.de iurepa.
consultationibus.secus in mala fide.ī.ti.j.grauis.cum ibi
not.Aduerte tamen,ꝙ post lit.conte.in petitorio quis cē
setur malæfidei.l.certum.C. de rei vend.¶In gl.pe.ibi ,
vel verius.& hæc cōiter tenetur iuncto eo,quod tāgit gl.
6 in ver.sed illud.¶†In gl.fi.ibi sola cognitio.Quid autem
si simpliciter commmittitur cognitio absque dictione ta
xatiua,an poterit diffinire.spe.voluit,ꝙ non in, ti.j.§.seq
tur.ver.& no.& ibi etiam per Ioan.An.in addi.sed Bar.
tenuit contrarium in l.a diuo pio.in prin.ff. de re iud.de
quo etiam per gl.in l.qui procuratorem dat.ff.de procu.
7 ¶†Extra gl.tangit hic Inn.penes quem dicatur esse do-
minium rerum ecclesiæ, & cōcludit,ꝙ penes Christum,
seu eius vicarium,& sic penes ipsam ecclesiam. & dicun
tur esse clericorum,seu prælatorum, quantum ad admi-
nistrationem pauperum quātum ad sustentationem.xvj.
q.j.qm̄ quicquid.& per mortem prælati non dicitur va-
care possessio,nec dominium rei ecclesiæ.& per hoc di-
cit,ꝙ si occuparetur res ecclesiæ vacante ecclesia pote-
rit prælatus postea electus agere possessorio recuperan-
dæ nomine ecclesię,nō suo , ex quo nūquam habuit pos
sessionem.& idem videtur dicere,si habuit possessionem,
q̄a debet agere nomine ecclesiæ,tn̄ cōtrarium tenuit In
c.in literis.ī.ti.j. vbi dicit ꝙ prælatus potest dici habe-
re possessionem naturalem suo nomine,ad instar fructua
rij.l.naturaliter.ff.de acquiren.pol.& facit quod not. in
c.præsenti.de offi.or.in vj. & illud sibi placet . Si autem
non vellet agere ad recuperandas res ecclesiæ, sed ad re
cuperandam possessionem beneficij qua fuit spoliatus
tunc est , quod clarum est , ꝙ suo nomine agere potest .
An autem,si res hæreditaria iacente hereditate occupe-
tur possit hæredi competere aliquod possessorium.Inno.
hic videtur innuere,ꝙ non.sed de hoc dicendum vt ha-
betur.in l.fi.C.vnde vi.

SVMMARIVM.

1 *Dubius est euentus litis.*
2 *Petitio vbi est generalis apta includere petitorium,& possessorium,potest actor requiri vt declaret an velit petitorium intentari an vero possessorium.*
3 *Petitio quod dicatur prægnans, siue generalis.*
4 *Possessorium,& petitorium simul intentari possunt.& nu.8.*
5 *Renuntiatum in causa quando dicatur & quando conclusum.*
6 *Petitorium suspendere licitum est ante renuntiationem, & conclusionem factam in causa,& agere possessorio adipiscendę vel recuperandę.*
7 *Post renuntiationem & conclusionem in causa non est licitum regulariter de petitorio transire ad possessorium.*
9 *Sententia lata in possessorio non nocet in petitorio,& nu.19.*
10 *Causa si est simpliciter commissa iudex potest de vtraque cognoscere,sed si causa proprietatis est commissa cum dictione taxatiua non cognoscet de possessione.& nu.17.*
11 *Actiones plures,quando competunt nomine eiusdem rei vna est eligenda.*
12 *Filius in potestate potest a patre vendicari.*
13 *Conclusio facta in cā principali,an noceat in cā appellationis.*
14 *Possessoriū intentans petitorio pendente si succumbit in possessorio & reus absoluetur in possessorio, actor ei condemnabitur in expensis, poterit tamen postea prosequi petitorium,& si probabit se dominiū obtinebit in petitorio & habebit possessionem.*
15 *Proprietas attrahit ad se possessionem.*
16 *Violentus non perdit ipso iure ius quod habet in re,sed perdere debet per sententiam.*
18 *Sententia absolutoria lata in petitorio,an noceat in possessorio, quādo solo petitorio fuit actum.*
20 *Probans de proprietate debet obtinere rem sibi restitui,& possessionem sibi tradi.*

2 PAstoralis officij. Qui agit. de ꝓprie-
tate agere potest an̄
conclusionem causæ possessorio adipiscendę,vel
recuperādę.post cōclusionem vero,& an̄ sn̄iam
hoc non potest nisi subsit iusta cā.h.d.Et sunt duæ par-
tes principales,in prima ponitur consultatio. in secunda
responsio secunda ibi:consultationi.secunda subdiuidi-
tur,quia respondet distinguendo,an sit,vel non sit in cau
sa conclusum.& secundum membrum prosequitur ibi,
si vero.prima pars secundæ facit tria,quia primo respon
det ad primum distinctionis membrum,secundo rn̄sum
probat per l.ibi cum legali.tertio protestatur.ibi alijs. In
ver.si verò vbi est secunda secundæ.primo rn̄det secūd o
membro cām inserendo. secundo ponit casum exceptū.
tertio dat generalem doctrinam.secunda ibi, nisi. tertia
1 ibi exigitur.¶†Not.ꝙ litis exordium appellari potest au
spicium.nam sicut olim in aspectu auium præcipuè con
sistebāt auguria.xxvj.q.iiij.c.j.sic augurio,& rei dubiæ se
committit,qui inchoat iudicium: cū dubius sit eius euē
tus.ff.de peculio.in.l.ꝙ debetur.&.ī.de frigidis.in c.fra-
2 ternitatis.¶†Item not.ꝙ vbi petitio est generalis,seu prę
gnans,apta includere possessorium,& petitorium,potest
requiri actor,vt declaret,an velit petitorium an vero pos
3 sessorium intentare.& diceretur†esse prægnans,si quis asse
rit se spoliatum re sua.& petit sibi iustitiam ministrari.
facit quod no.s̄.de or.co.in c.ij.idem videtur si peteret rē
sibi restitui.quia talis conclusio apta est etiam ad petito
rium.l.qui restituere.ff.de rei ven.secus peteret se inte-
grari ad possessionem,q̄a tunc videretur intentare posses
sorium,licèt in narratione narrauerit etiam spectantia ad
petitorium,nam attendi debet conclusio,& non narra-
tio,vt no.Ioan.And.s̄.eod. cum ecclesia.Et vide Abb.in
4 c.ex parte.s̄.de rescri.¶Et nota† quòd licèt hic elegerit
actor petitorium non tamen cogebatur,quia super vtro-
que procedere poterat si voluisset,vt hic patet , quando
agitur

a Qui agit
si quæras
vtrum , &
quando ali
quis possit
recurrere,
vel redire
de petito
rio ad pos
sessorium,
vel econ
tra. distin
gue s̄m d.
Hen. Bo
ych.i prin.

agitur de petitorio,& possessorio recuperandæ, vel adi-
5 piscendæ.¶†Item nota differentiam esse inter renuntia
tionem,& conclusionem nam renũtiatum,dicitur,quã
do renuntiatum est probationibus facti,sed conclusum
dicitur esse in causa, quando renuntiatum est ꝓbationi
bus facti,& iuris ita,ꝙ nec de iure nec de facto amplius
aliqd debet allegari.& sic in plus se habet conclusio, q̃
renũciato.de quo hic ꝑ Inn.& in spe.de renũ.& cõclu-
sione.in prin.& in ver.& no.& scd̃m hoc debet exponi
litera dũ dicit, seu clusum.i.cõclusum.licèt Goff.aliter
6 dixerit.¶ Itẽ no.ꝙ†añ renũtiationẽ, & cõclusionẽ factã
in cã licitũ est suspẽdere petitoriũ, & agere possessorio
adipiscẽdæ,vel recuperãdę.¶ Et ex hoc no.hic diligen-
ter,ꝙ nõ est spãle in possessorio recuperãdæ cũ idẽ sit in
possessorio adipiscẽdę.vt patet ex lr̃a.nec condemnabiť
hoc casu suspẽdẽs petitoriũ ĩ expensis.qa hoc facit iure
ꝑmittẽte,vt ẽt no.in spec.de expẽsis.§.iusta.ver. qd si su
spenso.& ex hoc habes limitationẽ ad auth.q semel.C.
qũo,& qñ iu.vt ẽt hic tãgit Inn.¶ Itẽ no.ꝙ q̃dã sunt pos
sessoria,q̃ sui natura cedũt qõnẽ ꝓprietatis,& sic rei vẽ-
7 dicationẽ de qbus tãgiť in gl.¶†Item no.ꝙ post renun-
ciationẽ,& cõclusionẽ in cã.nõ est licitũ regulariter de
petitorio trãsire ad possessoriũ,ne lites litibus inculcen
tur, & ne via aperiatur fraudibus.fallit,qñ iuxta causa
subest.¶ Et no.qñ dicetur subesse iusta causa.quia duo
bus concurrentibus.s.qñ de facili põt ꝓbari iniqtas in-
uasoris,& spoliato,casu seu malitia ipsius spoliati sub-
tracta est facultas probandi ipsi spoliato.& ex hoc no.ꝙ
post conclusionem in cã nõ vr̃ posse.(A D D I Io.tamẽ
An.summãdo sentit cõtrariũ,& fortè id verius,qa exce
ptio respicere põt vtrũq; possessoriũ licèt exẽplificet so
lũ de possessorio recuperãdæ exẽpla aũt nõ restringũr.
d.l.dãni infecti stipulatio ꝑtinet.ff.de dã.infe.& ꝓ hoc
ẽt versi.his ergo q loqř simpliciter.T I O.)trãsire de pe
titorio ad possessoriũ adipiscendæ,quia tunc non habet
locũ,qđ dr̃ hic in lr̃a in ver.nisi vbi vr̃ eẽ spãle ĩ odiũ in
uasoris.¶ Itẽ no.illud vulgatũ,ꝙ de similibus similia est
ꝓcedẽdũ.facit de cõsti.trãsla.& adde,ꝙ hodie ĩ bñficia
libus deuolutis ad curiã tã appellans, q̃ appellatus pñt
nedũ petitorium,sed ẽt possessoriũ intentare.& pt alter
añ conclusionem in cã suspẽdere petitoriũ a se,& ab ad
uersario inchoatũ in solo possessorio ꝓcedendo ꝓut hr̃
in cle.cã hoc eo.ti.ibi tñ dicitur illud procedere in spo
liãtis odiũ.qđ vr̃ eẽ cõtra istũ tex.inquantum permittit
ẽt de possessorio adipiscendę.Sed potes dicere,ꝙ hic lo
qtur in cã principali, ibi ĩ cã appellationis,ꝓut etiã ibi
8 tangitur.¶†Vltimo no.ꝙ hic vr̃ approbari opi.Marti.&
sequacium dicentiũ,ꝙ agi potest petitorio,& possesso-
rio nam istud videtur verũ si agatur petitorio,& posses-
sorio recuperãdę.An autem procedat in possessorio re-
tinendę tangitur in gl.magna.de quo ẽt ꝑ Bar.in l.natu
raliter.§.nihil cõe.ff.de acqui.pos.¶ In gl.ij.ibi simplici
ter causa commissa est secus,videť si cã ꝓprietatis tãtũ-
modo eẽt commissa.& sic si adiecta eẽt dictio taxatiua,
vt voluit gl.j̃.in ver.iudiciis.circa fi.¶ In ea.gl.ibi.l.si de
proprietate.Solue,ꝙ non ob.quia ibi iudex datus super
proprietate non potest cognoscere de possessione, qa cũ
taxatiua fuit commissa causa proprietatis,vel ſm Host.
9 ibi non vetat cognosci possessione.sed dicit,ꝙ†senten-
tia lata in possessorio non nocet in petitorio, conclude
10 qđ qñ simpliciter†cã est commissa potest de vtraq; co-
gnoscere.Si vero est commissa cã proprietatis tunc si cũ
taxatiua non cognoscet de possessione.sed si sine taxa-
tiua.tũc ſm gl.cognoscet.sed illud vr̃ ꝯ l.prædictã si de
proprietate ſm vnum intellectũ.vñ gl.ibi dicit, ꝙ si põt
expediri causa proprietatis sine causa possessionis.vt est
hic,qñ vellet agere possessorio recuperandæ,vel adipi-
scendæ,tunc nõ poterit cognoscere.secus si nõ posset cã
ꝓprietatis expediri sine ca possessionis.vt quia vterque
contẽderet se possessorem,& dñm.nã nõ põt bñ tracta
ri cã proprietatis,nisi sciať qs sit possessor.qa aliter ne-
sciretur cui incũbat onus probãdi ꝓprietatẽ.¶ In ea.gl.
ibi,quia continentia.istæ ver.debet iungi añ versi.licèt.
11 ¶†In gl.experiri ibi est eligenda hoc verũ,qñ cõpetunt
ad idẽ,sed qñ ad diuersa.tunc si sunt incompassibilia te-
netur eligere.facit de elec.vt qs duas lib.vj.sed si sunt
incompassibilia.tũc põt eligere si vult.& ita loquať hic.
sed si vellet posset vtrãque illarũ ꝓsequi,vt ẽt hic patet
¶ In gl.iiij.ibi bonorum possessori, & sic successori de
iure prætorio.nam scd̃m ius ciuile antiquũ non succe-
debãt emãcipati abintestato.nec etiam cognati, seu de
scendẽtes per lineã fęmininã, sed postea ꝑ p̃tores,q sue
runt magistratus dati a populo romano, & fuit data po
testas statuendi,ꝙ equũ videretur.dũ tñ non directe tol
lerent ius ciuile fuit vocatus emancipatus ꝑ bonorum
possessionem unde liberi,& similiter cognati descenden
tes ꝑ bonorum possessionem vnde cognati, & per hoc
cõsequebanť vtilia iura hr̃ditaria.sed hr̃s de iure ciuili
cõsequebať ad eũdo directa iura hr̃ditaria.¶ In ea.glo.
ibi est nomẽ iuris supple.quia est vnũ nomẽ cõpositũ si
cut,& bonorum possessio.non autem sunt duę partes.&
not.ꝙ olim ista bonorum possessio,prout est iuris olim
debebat peti,& decerni a p̃tore,seu a iudice.sed hodie
sufficit,ꝙ agnoscať corã iudice.l.fi.C.q admitti ad bo-
norũ pos.pñt.& licèt decernať,vel agnoscať nõ per hoc
hẽt possessionẽ qs facti rerũ hr̃ditariarũ. iõ oportet, ꝙ il
lã adipiscatur ꝓpria autoritate si est vacãs,vel si non est
vacans ꝑ interdictũ quorũ bonorũ qđ dať directũ bono
rũ possessori.& sic successori de iure prætorio.sed vtile
successori de iure ciuili.vt no.in rubrica C.quorum bo
norũ. ¶ In ea.gl.ibi per illud interdictũ. Interdictũ vero
quorũ legatorũ cõpetit hæredi,vel bonorũ possessori ꝓ
adipiscenda possessione rerum legatarum quas legata-
rij propria autoritate occuparunt in quibus hæredes di-
cit imminere Falcidiam. ideo ut possit illam detrahere
agit per interdictum quorum legatorum pro adipiscen
da possessione.l.j.ff.quorum legatorum. Saluianum ue-
rò interdictum competit pro adipiscenda possessione re
rum quas colonus,uel inquilinus intulerat in fundum.
nam talia sunt tacitè obligata pro pensione.l.certi iuris
C.locati.ideo si pensio non soluitur potest agi pro adipi
scenda possessione dictarum rerũ,ut retineantur, donec
fiat solutio.¶ Et no.ꝙ quædam interdicta denominanť
a nomine inuentoris.vt est istud interdictum salui nũ,
quia inuẽtũ a saluio p̃tore.Quædã a parte verborũ ædi
cti prætoris,ut interdictũ quorũ bonorũ, & quorũ leg.
& vnde vi, & qđ ui aut clã.& uti possidetis. & utrobi.vt
patet in rubricis dictorũ interdictorũ.& l.j.dictarũ rub.
Quædã denominať a materia de qua loquuntur, ut in-
terdictum de quid in loco sacro, & ne quid in loco pu-
blico.ff.ne quid in loco pub.l.j.¶ In ea.glo. ibi interdi-
ctũ vñ vi.istud cõpetit ꝓ rebus immobilibus,& princi-
paliter non competit pro mobilibus, licèt accessoriè ꝓ
ipsis deť. l.j.§. si fundus.ff. de vi & vi ar.Sed pro rebus
mobilibus ablatis principaliter competit actio vi bono
rũ rap.l.j.ff.vi bo.rap.¶ In ea.gl.ibi,ꝙ vi aut clam. istud
interdictum cõpetit, qñ aliquid in solo meo est ædifica
tum per vim,vel clãdestinè,vt destruatur, & reponatur
res ĩ pristinũ statũ.de quo in l.j.ff.qđ vi aut clã.j̃.ti.j.itẽ
cũ qs.¶ In ea.gl.ibi vti possidetis.istud dať ꝓ defendẽda
possessione rerũ immobiliũ.sed interdictũ vtrobi dať ꝓ
defendenda possessione rerũ mobilium.l.j.ff.vtrobi.& l.
j.C.vti possidetis.cum ibi no.¶ In ea.gl.ibi & econuer-
so de possessorio &c.Si intelligas gl.ꝙ renuntiando pos
sessorio possit redire ad iudicium proprietatis.glo.esset
plana,quia nihil tunc repugnaret dum possit quis renũ
tiare liti,& causæ primitus institutæ.l.postquam.C.de
pactis.Sed si intelligas, quòd pendente possessorio, &
suspenso

suspensio, possit rediri ad iudicium ꝓprietatis prout videtur sentire gl.referendo ad superiora, vr, ꝙ nō bñ dicat ꝑ cle.vnicam.hoc.tit.vbi dr, ꝙ ipāle est in odiū violenti, ꝙ possit suspendi petitoriū, redeundo ad possessoriū. & sic secus videt̃ si econtra a possessorio redeat̃ ad petitoriū, sed potest dici, vt tangit gl.in.d.cle. ꝙ ibi sit speciale, qñ vult suspendere in causa appellationis. secus si in causa principali, quia illud non operatur simpliciter odiū spoliantis cum etiam permittatur suspendi petitorium per possessorium adipiscendę, vt hic patet, & si, videtur posse saluari ista gl. sed fortè de iure dicēdum est oppositum, quia non habemus hoc expressum, & sumus in materia exorbitante cum regulariter non possit quis differre prosecutionem iudicij inchoati, vt in auth.qui semel.C.quo modo, & quando iud.& ideo non debet fieri extēsio. de reg.iur.q̃ a iure.li.vj.& p̄sertim, quia nō videtur eadem ratio.nam fortè ideo ius permittit per possessorium etiā adipiscendæ suspendi petitorium, quia ex consilio iuris prius deberet tractari possessorium, licèt quādoq; aliter fiat.l.is q destinauit.ff.de rei vē.quæ ratio cessat, quādo quis vult suspendere possessoriū ꝑ petitorium.¶ In ead. gl.ibi esset contrarius.hoc verum, quando eodem respectu intētatur rei vēdicatio vti possidetis, secus si diuersis respectibus, vt si fortè rei vendicatio intentaretur pro naturali recuperanda, & vti pos.pro ciuili turbata, vel econtra.nam etiam contra ciuiliter possidentem dari potest rei vendicatio.no.ff.de rei vendi.super rub.idem si quis possideret naturaliter, & ciuiliter, & ꝓ tali possessiōe ageret, vti possidetis, sed quia non detineret ageret ad rei vēdicationem contra detinentem, puta contra commodatarium, vel depositarium.l.officium.in fi.ff.de rei vend.vnde istis casibus admittitur concursus rei vendicationis, & vti possidetis. secus quando q̃s possideret naturaliter, & ciuiliter, & etiam detineret.quia tunc non posset agere rei vendicatione.s.de iudi. examinata. ¶ In ea.gloss. ibi ignorabat se possidere, fortè quia possidebat per filiū in potestate, vel seruum.insti.per quas perso.nobis.acq. §.j.uel per procuratorē generalē.l.j.§.procuratorem.ff. de acqui.pos.¶ In ea.glo.ibi renunciauit primæ actioni. nam per hoc non perdit dominiū, licèt exceptione possit reppelli propter renuntiationem.l. siue apud acta cū ibi no.C.de transac. ideo non impeditur agere vti possidetis.de quo per Bar.plenè in d.§.nihil commune. ¶ In ea.glo.ibi ex castello ducendo. Castellum appellatur locus, vbi est receptaculum aquarum, q̃ postea dirigūtur
2 per riuulos ad alia loca.¶ †In ea.gl.ibi ad rei vendicationem.nam potest filius in potestate uendicari a patre adiecta clausula de iure Quiritū.i.Romanorū.l.j.§.per hāc ff.de rei.vend.& ideo interdictum de liberis exhibendis potest dici præparatorium talis rei vendicationis, est etiā præparatorium interdicti de liberis deducendis.q̃a si cōstet post exhibitionem esse filium.& in potestate agētis, potest petere dari sibi potestatem ipsum deducendi secum.l.j.& iij.ff.de liberis exhibē. & dicūtur habere ista interdicta etiam per mistam causam.l.ij.§.quædam.ff.de interdi.¶ In ea.gl.ibi de tabulis testamenti. & sic de instrumento ipsius testamenti.nam si neget, q̃s se illas habere, datur interdictum contra eum, vt illas exhibeat, si probetur eum habere, & poterunt postea tanq̃ res hæreditaria vendicari per hæredē.l.j.ff.de tabulis exhibē.¶ In ea gl.ibi, vel potest intelligi hæc expositio in se vera, sed nō vr̃ literæ conformari cum dicit, quæ vendicationem dominij &c.vnde gl.nititur respondere tenendo istam lectu.in ver.& illa verba, vel potes rñdere, quæ vendicationem.i.quorum quædam uendicationem &c. ¶ In gl.conclusum ibi, & si mandatum renocetur, intellige procuratoris consentiente ipso ꝓcuratore, sed ɔ̄dicente, aduersario.Si autem procurator cStradiceret etiā ante conclusionem in causa non posset reuocari, si lis esset contestata.

nisi iusta causa subesset.l.post litem.ff.de proc.& c.ij. de procu.in vj.mādatum tñ iurisdictionis, seu delegati indistinctè reuocari pōt, ēt post cōclusionem in cā.l.iudiciū
13 soluitur.ff.de iudi.An autem † conclusio facta in causa principali noceat in causa appellationis dic, ꝙ non. ꝑ id, qđ no.j̃.de testi.fraternitatis.& per Inn.eo.ti.cum venissent.tñ coram iudice appellationis non posset intentare aliud, q̃ illud, suꝑ quo est appellatū, nisi superior aliud commisisset, vel nisi esset cā beneficialis, de qua dicēdū, vt in cle.vna.e.ti.Er adde ēt, ꝙ licèt conclusio possit fieri in causa, non tñ vitiatur sententia si facta nō fuerit, q̃a non est de ordine substantiali.facit, ꝙ non.in cle. sæpe. ad fi.de verb.sig.¶ In gl.agi potest.iunge.gl.sequentē cū ista, q̃ ꝓsequitur eandem materiam. ¶ In glo. pendente ibi, est extranea..nā lr̃a dicit pēdente iudicio.& sic loqt̃, quando non est finitum.sed si esset renuntiatū, tūc finitū eēt ꝑ renūtiationē.l.postq̃ liti.C.de pāc. & sic nō pēderet.¶ In ea.gl.ibi, fm canonicam æquitatem.& etiā fm leges, ut patet ex tex.& in l. cū fundū.§.fi.ff.de ui, & ui ar.Et no. ex hac gl. triplicem intellectum ad literam, vnus est; ꝙ loquatur de accumulatione possessorij extinctiua ipsius prætorij.secundus est ꝙ loquatur de accumulatione suspēsiua petitorij. & iste intellectus etiā satis ꝓbatur.j̃.de testi.significauerunt.fm istum supersedebitur in petitorio, donec finiat̃ possessorium. tertius est intellectus, ꝙ loquatur de accumulatione inculcatiua. vt sic super vtroque procedat̃, sicut procederetur, qñ a principio actum eēt petitorio, & possessorio. & istum intellectum sequit̃ hic do.Ant.sed præcedēs intellectus cōiter tenetur.s.ꝙ loquat̃ de accumulatione suspensiua, & est
14 ēt magis nota.¶ †In ea.gl.in fi.[a] Cōclude, ꝙ si ille qui in
a tentauit possessoriū pendente petitorio succubuit in possessorio, & tunc absoluetur reus in possessorio, & actor ei condēnabit̃ in expensis, tñ poterit postea prosequi petitorium, & ꝓbauit se dñm, obtinebit in petitorio, & ob
15 tinebit possessionem.†q̃a proprietas attrahit ad se possessionem.j̃.c.proxi.nec snīa lata in possessorio faciet sibi p̄iudicium in petitorio.cum sit suꝑ diuerso.l.& an eadem §.fi.ff.de excep.rei iud.Si autem non probet se dñm. tūc succūbet, & absoluet̃ reus, & cōdēnabit̃ ipse actor in expensis.j̃.de do.& contu.finem litibus.cū ibi, no.Si aūt obtinet in possessorio.tunc cōdemnabit̃ reus ad restitutionem possessionis, & in expensis, & ad fructus ꝑceptos, & q̃ percipi potuerunt a tempore detentationis.j̃.ut.j. grauis. Et si postea agit petitorio si probat se dñm, ferret̃ declaratoria ꝓ eo.& cōdēnabit̃ aduersarius in expēsis.nō tñ ad restitutionem rei cum illius possessionem sit consecutus ꝑ victoriam in possessorio.& proderit ista declaratoria.quia faciet semper fidē de dñio ɔ̄ cōuentum.l.si ante.§.j.cū ibi no.ff.de exce.rei iud.Si aūt non ꝓbet in petitorio.tūc si reus probet se dñm, ferretur declaratoria, super dominio ipsius cōuēti p̄sertim, si hoc est petitū.l.circa.ff.de proba.& no.j̃.ti.j.ex conquestione.& uirtute talis, snīæ poterit recuperare possessionem quā perdidit in possessorio, petendo executionē snīę latę in petitorio, & etiam sibi condemnabitur actor in expēsis, & ab actoris petitione absoluetur.Si aūt neuter ꝓbat se dominū, tūc q̃d hēdū est dubitatio.conclude, ꝙ si reus inchoasset nouā instantiam post executionem factam in possessorio pro aduersario spoliato. tunc clarum, quòd deberet ipse spoliatus absolui a petitione spoliatoris, & ipse aduersarius condemnari in expensis. si autem non fuit inchoata noua iustantia, sed antiqua prosecuta. & tūc aut ipse spoliatus uoluntariè fuit prosecutus illā, & tūc imputetur sibi, ideo videt̃, ꝙ si non probat, spoliator absoluatur ab eius petione, & condēnetur spoliatus in expensis.Host.tamen videtur velle, ꝙ hoc casu euitet spoliatus cōdemnationem expensarum, ex quò obtinuit in possessorio.arg.eorum quæ habentur in c.ecclesia.el.j.ad n.j̃.
vt lite

a In ea. gl. i fi. Super hac glo. si q̃ras vtrū in petitorio, & possessorio simul intentis, sit pronunciatū, & qualiter. distingue hoc fm.d. Hē. Boych. in a.col. ver. suꝑ eo. c.

vt lite pen.ſed certè hoc ibi non probať, nec reperitur ēt
iure cautū.ideo remanemus ſub regula,ꝗ victus victo-
ri condemnari debet in expen.& imputet ſibi ſpoliatus
quare intentauit petitorium ſpreto conſilio legis , quæ
conſuluit agi potius poſſeſſorio.l.is qui deſtinauit.ff.de
rei ven.Aut proſequitur primam inſtantiam inuitus ſti-
mulatus ab ipſo reo per auth.qui ſemel, & tunc ſecun-
dum do.Anto.aut ipſe reus vult proſequi Inſtantiam cū
hoc,quod ſuſtineat vices rei ſicut prius ante ſnīam latā
in poſſeſſorio,& tunc non poteſt,quia poſſeſſio violēta
quam habuit,non debet relenare ab onere probandi.
¶ Si autem vult proſequi aſſumendo in ſe onus proban
di,& tunc poteſt,& ſi non probat abſoluetur ipſe ſpo-
liatus ab intētione eius, non autem a petitione,qa nul
lam ipſe porrexit.ſed Hoſti.hic videtur velle.ꝗ nō poſſit
tunc ferri ſententia,cum ipſe reus non porrexerit peti-
tionem.Inn.vero dubitauit,& poſuit tres opi.vna fuit,
ꝗ abſoluatur reus,& ſic ipſe ſpoliator.Alia,ꝗ nulla ſen
tentia feratur, tertia fuit,ꝗ feratur pro ipſo ſpoliato,qui
factus eſt de poſſeſſore petitor.s̄. vt lite non conte. qm̄.
§.in alijs.Sed mihi placet prima opi. Inn.quia imputet
ſibi ſpoliatus,quare intentauit petitorium,non autē pla
cet,ꝗ abſoluatur ſpoliatus ab intentione rei, ut dixit.d.
Ant.quia hoc iure non cauetur,nec ob. ꝗ poſſeſſio uio-
lenta debet releuare ab onere probandi,quia imputet ſi
bi qui intentauit petitorium,vt prædixi.nam per hoc vř
ſe aſtrinſiſſe ad probādum in petitorio,nec ob. etiam.§.
in alijs . qa ibi reus fuit contumax, & ideo non poteſt
petere,ꝗ fiat proſecutio,in eadem inſtantia per authē.
qui ſemel.ſed dēt nouā inchoare,ſi veniat poſt annum
cum factus ſit de poſſeſſore petitor.ſed hic reus,nō fuit
contumax.ideo poteſt vti beneficio.auth.q ſemel. ¶In
glo.poſſet ibi non ab interdicendo. ſupple qa nō ſp p̄-
tor per interdictum interdicit.patet in interdicto quorū
bonorū,& quorū legatorū,& in fi. licèt qnq; ꝓhibeat,
& interdicat.vt interdicto,ne qd in loco ſacro fiat. ¶In
ea.glo.ibi ſolennis conceptio,quæ dēat impetrari a p̄to
re,& ſm illā formaliter debebat quis agere , & q cade-
bat a ſyllaba cadebat a toto.Sed hodie ſec⁹.l.j.C.de for-
mulis,& impetra.actio.ſubla.¶In glo.intentare.ibi, nō
16 eſt verū qa nō † pdit ipſo iure uiolentus ius , qđ hēt in
re.ſed bene debet ꝑdere ꝑ ſnīam ferendam ſupple cō-
dictione.l.ſi quis in tantam,vt ibi no.¶In ea.gl.in fi. &
ſi aliquis obtinuit in interdicto.& uelit poſtea agere cō
dictione.l.ſi qs in tantā.cum agat ad aliū finē, nō ꝓde-
rūt ꝓbationes factę in interdicto,imo oportebit iterato
probari violentiam.j̄.de teſtibus.veniens.el.ij.¶In glo.
indicijs.ibi.&.j̄.c.proxi.Hic iunge ver.ſi enim aliqs q
17 eſt.j̄.q debet coniungi,ante ver.iudex.¶ † In ea gl.ᵃ ibi
a de proprietate tātum,& ſic cū dictione excluſiua . ſecus
ſi ſine excluſiua,ut no gl.ij.huius c.de quo dic, vt ibi di
18 ctū fuit.Et no.ex gl.ꝗ ſententia abſolutoria lata in peti-
torio,nō nocet ī poſſeſſorio.qn̄ ſolo petitorio fuit actū ,
ſed Dy.in rła q ad agendū dicit, ꝗ ſnīa lata in petitorio
nō obſtat agenti in poſſeſſorio recuperādæ.ſecus ſi poſ
ſeſſorio adipiſcēdæ,uel retinēdæ. & ſic tranſit Io.Andr.
& gl.iuris ciuilis ſibi contradicit.nam in l.ij.§.quædam
ff.de interdic.tenet, qđ nocet. ſed in l.in certi.C.de in-
terdic.tenet contrarium.Bar.hoc tangit in l.naturaliter.
§.nihil cōe.Cōclude,ꝗ ſi eſt poſſeſſorium habens miſtā
cauſam,de quo tetigit gl. magna.nocet ſnīa ī tali poſſeſ
ſorio,ex quo hēt admiſtam cauſam proprietatis.facit ꝗ
no.Inn.s̄.de ordi.cog.c.fi. Si autem non habet admiſtā
cauſam,& tunc aut quæritur,an obſtet agenti poſſeſſo-
rio recuperandæ,an agenti poſſeſſorio adipiſcēdæ. Pri-
mo caſu tenet Bar.indiſtinctè,& ſentit Dy.ꝗ nō nocet.
ſed potes dicere hoc verum,qn̄ fertur abſolutoria, quia
non probatur, quia poſſibile eſt,ꝗ ſit dominus, licèt nō
probauerit.Si autem lata ſit abſolutoria,qa reus ꝓbauit

ᵃIn ea.gl. ſi quærit vbi liquet pro actore ſup vtroq; ea poſſeſſorio,ꝗ petitorio. & appelletur ſuper petitorio tantū,nunquid pendente ap pellatione ſup petitorio deferetur executio ſuper poſſeſſorio. diſtingue ſm hen.boyc. hic ī 3.co. ver. ſuper eo.c.

de dominio ſuo Bar.tenet idem quia agenti poſſeſſorio
recuperandæ nō pōt obijci exceptio dominij , & cum
ſit diuerſa inſtantia poſſeſſorij.& expediret in illa ꝓba-
ri.quod fieri non poterit propter priuilegium poſſeſſo-
rij recuperandæ.Sed forte contrariū eſt dicendum ſaltē
de iure canonico,quia talis ſententia reddit notorium
defectum iuris in agente pro ipſo reo.,iō debet obſtare.
per id,quod not.in.c.cōſtitutus.de fi.præsby.& de reſti.
ſpolia.ad decimas.li.vj.& licèt ſit diuerſa inſtātia nō vř
curandum,ex quò notoriū eſt,& ſtatim pōt probari per
id,quod no.Inn.j̄.de diuor.ſignificaſti , & iſta opi.videť
magis ęqua propter circuitus euitandos.licèt forte de
rigore iuris ciuilis opinio Bartol.poſſet ſaluari.Si autē
quis velit agere poſſeſſorio retinendæ.non nocet , quia
etiam domino non eſt licitum turbare poſſeſſorem.l.ſi
de eo.§.fi.ff.de acq.poſ.(A D D I Sed certe pōt dici , ꝗ
illud intelligatur,qn̄ notorium non conſtat de defectu
proprietatis,aliàs ſecus , quia ſi talis notorietas repellit
agentem poſſeſſorio recuperandæ,quòd eſt magis priui
legiatum,q̄ retinendæ,fortius recollere debet agentem
poſſeſſorio retinēdæ,vt hic tangit.d.Ant.&.j̄.c proxi.&
hoc niſi ageretur pro turbatione, quæ fieret poſt ſentē-
tiam latam in petitorio,quia tūc non obſtabit,ſicut nec
obſtat,quando agitur pro violentia commiſſa poſt ſen-
tentiam latam in petitorio,vt no.Inno.j̄.c.proxi.de hoc
tamen dubitauit in.c.cum olim. in uerbo per porta-
rium regis.de prin.Tamen in.c.ſe.d.Ant.tenet id,quod
dicit in.c.ſe.Sed certè cum dicat ibi in via attentati ob-
ſtare exceptionem notorij defectus proprietatis non
uideo quare non obſtet agenti pro ſpoliatione poſt ſen
tentiam,vide do.Anto.in.c.cum dilectus.extra de cau-
ſa poſſ.& propri.T IO.) Si autem quis velit agere poſ-
ſeſſorio adipiſcendæ.tunc ſi lata eſt abſolutoria in peti-
torio ex eo,quia probatur,non obſtat in poſſeſſorio.ſe-
cus ſi ſit lata,quia reus probauerit ſe dominum.de quo
19 per Bar.in d.§.nihil.An † autem econtra ſententia lata
in poſſeſſorio ob.in petitorio.Dic,ꝗ non,quia poſſeſſio
non attrahit ad ſe proprietatem.l.& an eadem.§.fi.ff.de
excep.rei iudica.& ſic voluit gl.in verbo pendēte.Fallit
ſm Bartol.ſi eſſet poſſeſſorium habens admiſtā cauſam.
Sed fortè poſſet dici hoc verum , quando ſuccumberet
ex eo,quia reus probaret de iure ſuo,aliàs ſecus ex quo
primo incidenter,& poſtea principaliter deduceretur ꝓ
prietas,ꝑ id,ꝗ dixi.ſupra.eodem.cum eccleſia , & per
hæc patet,ꝗ idem eſt dicendum , quando actum eſt ſi-
mul petitorio,& poſſeſſorio, quia debet diſtingui tunc
an ſuccumbat quis in petitorio,quia non probat,& tūc
non nocet in poſſeſſorio,an vero , quia reus probat ſe
dominum, & tunc bene nocet.licèt gloſſ.iſtud non pon
derauerit.(A D D I ¶Item adde in gloſſa.præcedenti
cū dicit ſi nuda ꝓprietas deducta ē , qđ pōt intelligi nu
da,ideſt abſq; vſufructu.& tūc clarū , ꝗ ſuccūbēs in illa
poſſet petere vſumfructū,& cōſequenter poſſeſſionē rōne
vſuſfr.quia de alio in ſecundo iudicio ageretur.¶Itē
poteſt intelligi nuda , quia ſolū de ꝓprietate eſt actum
rei vendicatio.& nō de vtroq; ſcilicet de proprietate, &
poſſeſſione.& ſic videtur intellixiſſe gl.cum dixit aduer
ſatiuè ſecus ſi vtrūque deductū eſt &c.¶Item adde cum
dicit,ꝗ iudex,tamen melius dixiſſet iudex enim.¶Item
adde cum dicit,ꝗ iudex qui condemnat de proprietate
per conſequens condemnabit de poſſeſſione , quia in
tellige illud verum ex eo,quia ſi conſtat de proprietate
condemnabit reum,vt rem reſtituat.& in conſequentiā,
vt poſſeſſionem tradat.l.qui reſtituere.ff.de rei ven.non
aūt intelligas,ꝗ licèt cōſtet de ꝓprietate per cōſequens
cōdemnat de poſſeſſione ꝓnuntiando ſuper poſſeſſorio
adipiſcendæ , vel recuperandæ,ſi de illo fortè non fuit
actum.& etiam ſi fuit actum nō ſequiť, ꝗ debeat in illa
cōdēnare,ſi non ſunt ꝓbata oportuna ad victoriā obti-
nendam

nendam in possessorio.nā possibile est, q quis obtineat in proprietate.& tñ succumbat in possessorio, qa non probauit oportuna ad ipsum possessorium.¶Item adde in ea.glos.dum dicit nisi reus excipiat de possessione.s. pactum intellige de non petendo.dum subdit, vel vsucapionē,intellige in re mobili.& supple, vel præscriptio

30 ptionem,in re immobili.& sic est sensus gl.†q pbās de proprietate debet obtinere rem sibi restitui,& sic posses sionem tradi sibi.nisi obstaret sibi exceptio pacti de nō petendo,vel vsucapionis,aut præscriptionis.¶Item adde dum dicit, q si agens probauit de possessione,& non de proprietate,si de vtroq; est actū succūbit de vtroq; in tellige hoc verum,qñ aduersarius probauit de proprietate.secus si neuter de illa probasset, quia tūc obtineret in possessorio,licèt succumberet in petitorio,per id,qđ dixi super glo.in verbo pendente.& super gloss.penult. & etiam sup ista circa fin.Et secundum prædicta debet intelligi,quod sequitur in ver.verū.in ea.glo.& dum dicit gl.licèt perdiderit commodum possessionis,intellige propter spoliationē.T I O.) Vltimo Io.An.tāgit qualis dēat eē exitus sententiæ latæ in possessorio,& petitorio, & prosequitur duos casus principales , quia aut liquet de vtroque;aut de altero tantum, & si de vtroque , aut de vtroque p actore,aut de vtroque pro reo, aut de petitorio pro actore;& de possessorio pro reo aut econtra. si aūt liquet de altero tñ,aut de petitorio,aut de possessorio & vtroq; casu.aut p actore p reo.&qd iuris in dictis casibus psequitur plenè.& satis patere pōt ex his, q̄ dixi in gl.in verbo.pendente. & in effectu prosequit tut verba Cy.in l.incerti.C.de interdi.licèt de eo , non faciat mentionem. ¶In gl.pe.ibi , qui amisit ius.i.q dēt amittere.nam ipso iure non perdit,vt dixi cum alia glo. facit,quod no.in l.Papinianus.§.si filius.ff.de inoff.test. & intellige,q dixit gl.de fructibus.procedere, qñ succūbit petitorio.qa non probat,secus si ex eo,quia reus probaret.nam tunc p victoriam in possessorio non habebit fructus.qa illi si extant, siue sint naturales , siue industriales ēt si sint percepti per bonæfidei possessorem debent restitui domino.l.certum.ff.de rei vendi. & not.j. tit.j.in e.grauis.ideo tunc sententia super possessorio solum prodesset effectualiter quo ad recuperandas expensas litis,& damna si qua passa fuisset pars ex violentia . ¶In ea.gl.ibi pōt ei obijci.Sed aduerte,quia non perdit ius ipso iure,sed debet perdere per sñiam. vt not. in l.si quis in tantam.C.vnde vi.ideo non debebit excipi,q ad admiserit.sed q dēt admittere. & petit sic sñiari p id , q no.Bar.in fi.in l.nam & postea.§.si minor.ff.de iureiu.

S V M M A R I V M.

1 *Possessorio, & petitorio simul agi pōt etiā ab eadem pte, & tunc vtrunque debet vnica sententia terminari,debet tamen primo super possessorio pronunciari & incontinenti super petitorio.*

2 *Intentans simpliciter rei vendicationem, & vti possidetis, an dicta iudicia intelligantur intentari eodem respectu, an diuerso.*

2 CVm dilectus. In procedendi [a] facultate concurrere possunt petitorium,& possessorium.in terminandi tñ mō,possessorium petitorio præfertur , sed inexequendi fine petitoriū possessorio p̄fert.¶Et primo ponit decisa consultatio.secūdo rñsio.scđa ibi, ad quartum.q̄ tria facit,nam primo præsupponit modū pcedendi.scđo ponit ordinem terminandi.tertio effectum exequendi , vt

1 patet ex lra.¶†No.j.q simul agi potest possessorio,& petitorio etiā ab eadem parte,de quo.s̄.c.proxi.& plenè p Bart.in l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acq.posses. vbi etiam prosequitur.vij.cōbinationes in hac materia, & ipsius dicta psequtur hic.d.Ant.sed nō est necesse insistere.quia ibi plenè habetur materia.& esset potius declarare leges.ideo sufficit insistere in his q̄ ponit Io.And. ¶Item nota,q qñ possessorio,& petitorio est actū vtrunque debet vnica sententia terminari.dēt tamē ex ordine sententia super possessorio præmitti , & super illo prius pronunciari,& incontinenti super petitorio.¶Item nota , q quo ad executionem sententia lata super petitorio præualet sententiæ latæ in possessorio . ¶Item nota , q quo ad effectum finalē magis dignū attrahit ad se minus dignū,licèt interdum quò ad illud minus dignū præcedat.facit quod habetur.j.de conse.eccle.q in dubijs.&.c.j.co.ti.lib.vj.¶In gl.j.ibi qui dicunt se possidere,sed certè licèt tunc maxime datur,tñ daī etiam contra illum qui turbat possessorem.licèt nō cōtēdat se possidere,put habetur in.c.licet cām.j.de pba.cum no. ibi ideo iste primus intellectus in se est verus.quia tunc nulla est repugnantia.aduerte tamen,q licèt contra agentē vti possidetis possit agi rei vendicatione nō tñ posset excipere de dñio contra agentem vti possidetis , quia etiam dño non est licitum turbare possessorem quem constat esse in possessione.l.si de eo.§.fi. maximè no. p Bar.ff.de acqui.pos.quod intellige nisi super possessione pbationes essent pares,vt no.Bar.in §.nihil cōmune.in ij. colū. ¶In ea.gl.ibi,sed illud est. Licèt hæc rñsio sufficiat ad.§. qui aūt.tñ non sufficit ad §.pastoralis.s̄.e. vbi aperte reprobatur præcedēs opi.ideo tene sequentem opi. videlicet,q agi possit simul petitorio,& possessorio recuperandæ,vel adipiscendæ, quia hic nulla est contrarietas , vel repugnantia,sed possessorio , & petitorio retinendæ simul agi non potest propter contrarietatem. nam agens tunc videtur,sibi contrarius,cum agendo rei uendicatione dicat aduersarium possidere , nam possidenti , non datur rei vēdicatio.C.de iu.examinata. Sed agens interdicto uti possidetis dicit se possidere,& turbari in sua possessione,& sic esset,sibi contrarius.ideo non audiendus. j̄.de app.solicitudinem.limita tñ istud dupliciter primo, quia istud non habet locum in iuribus incorporalibus quibus etiam possidenti datur actio concernēs petitoriū, vt no.s̄.eo.cum ecclesia.iō in illis possit agi confessoria, & sic iudicio proprietatis , & etiam vti possidetis,vtili, qa directū nō habet locum in incorporalibus.facit.l.penul.ff.de ser.tunc enī nō esset cōtrarietas.ideo admittetur concursus.Item limita secundo procedere,q dictum est in rebus corporalibus,qñ eodem respectu intentetur possessorium,& petitorium vti possidetis ab eodē.secus si diuerso respectu. puta si aliquis agit rei uendicatione , ratione naturalis possessionis quam habet aduersarius, & etiam vti possidetis ratione ciuilis q̄ habet agēs , nam tūc admittitur concursus.quia non adest contrarietas. facit ,quod habetur in.l.clā possidere.§.fi.& in.l.naturaliter.§.nihil cōe.ff.de acq.posses.& hoc mō ēt posset intelligi.& sic habes etiam tertiū intellectū.¶In ea.gl.ibi nullo mō est admittendus supple, quia non potest retricari q̄stio dñij agenti possessorio recuperandæ,intellige nisi actor cōtentet per id,qđ habetur.in.c.j.j̄.ti.j.& hoc mō posset ēt hic intelligi.Posset etiam exemplificari per ea quæ habentur in c.cū ecclesia.s̄.e.& per hæc patet falsam esse opi.Pe.dicentis,q nullo casu impedit cōcursus petitorij,& possessorij,quia imò certè oportet,q impediatur,qñ adest contrarietas per id,q superius est dictū. ¶Item vī,q impediatur ēt,quando agitur petitorio , & possessorio adipiscendæ.quia absolutoria lata in petitorio parere potest exceptionem rei iudicatæ in possesso rio,& sic debet impediri accumulatio.p l.fundi.& l.fundum.ff.de excep.Sed solue secūdū Bar.qui no.in hoc loquitur in.§.nihil commune.q si absolutoria lata in vno iudicio secundum ordinē regularem iudiciorū pōt parere exceptionē rei iudicate in iudicio accumulato,cū impedit accumulationem.secus si non pareret exceptionem

[a] In procedendi. si q̄ras vtrum petitoriū, & possessoriū possint simul intētari in eodem libello distingue hoc secundū . d Hē. Boyc. in prin.

nẽ regulari est,ꝙ actor habeat ꝓbare,& non reus.& sic
ferẽ absolutoria sup petitorio, q̃a nõ ꝓbatur.iõ tũc,nõ
ob.in possessorio,vt dictũ.fuit.s.c.proxi.sed si reus assu
mit in se onus probandi illud est ex modo extraordina
rio qui non debet præsumi.ideo non debet attendi.ar.
l.inter stipulantem.§.sacram.ff.de ver.ob.¶In gl.fi.ibi
ar.cõtra solue,vt no.in d.c.suborta.in.iij.gl.q̃a debet in
telligi scd̃m hic no.nã si sup vtroque est actũ,sup vtro-
que dẽt sentẽtiari. Si aũt actum est super altero tãtum,
2 sup illo tm̃ debet pronuntiari.¶†An autẽ,qñ q̃s inten-
tat rei vẽdicationẽ,& vti possidetis simpliciter intelliga-
tur dicta iudicia intentari eodem respectu, an diuerso.
dic hoc ex coniecturis,& ex narratis in libello perpen-
dendum,vt no.Bar.in d.§.nihil commune.

SVMMARIVM.

1 *Recusari nõ possunt iudices impetrati de cõsensu procuratorũ.*
2 *Beneficium conferre spectat ad illum, qui est in quasi possessione quieta con ferendi.*
3 *Sententia lata in possessione non præiudicat in proprietate & similiter sen tentia lata super deducto incidenter per mediũ causæ, nõ nocet, si postea principaliter in iudicium deducatur.*
4 *Res inter alios acta non debet aliis nocere.*
5 *Seruitus vbi habet vsum interpellatum ex forma conuentionis non perdi tur longo tempore.*
6 *Possessor bonæfidei facit fructus suos, & ad eum spectat eos colligere.*
7 *Binus actus inducit quem in quasi bonorum possessionem.*
8 *Testes de cõsensu partium recipi possunt lite non contest.*
9 *Excipi, an possit contra electum post confirmationem.*

a Sufficit ei. Aliter hic videtur summare, abb. licet in effectu, ad eũdem finẽ tendat cũ d. Io. de imo.

a CVm olim quæstio. Sufficit ei a cui dignitas est col-
lata,si ꝓbat , ꝙ conferens collationis tempore
ius conferendi possederit.hoc dicit.vel sic suc-
cumbẽs in possessorio potest agere de proprietate.hoc
dicit.Et primo decise narrat processum.secundo diffini
tionis,seu solutionis causam,& soluit, tertio ꝓtestatur,
& cãm subdit,secũda ibi,quoniam.tertia ibi,ꝓseruata.
1 ¶†No.j.ꝙ iudices impetrati de cõsensũ procuratorum
non pñt recusari.intellige rõne suspitionis,q̃a approba
ta vr̃ eorũ ꝑsona,posset tñ.d.aliàs obijcere cõtra rescri-
ptũ si diceret̃ p surreptionẽ obtẽtũ.vt no.ĩ Spe.de rescr.
2 ꝑsentari.§.rõne quoque defectus.ad fi.¶†Itẽ nota,ꝙ ad
illũ spectat cõferre bñficium,q̃ est in quasi possessione
quieta conferendi de quo.s̃.de elec.q̃relam.& ĩ.de iure
3 pat.consultationibus.& Inn.ĩ.ti.j.in literis.¶†Item no.
ꝙ snĩa lata super possessione non p̃iudicat in ꝓprietate
& similiter snĩa lata sup deducto incidẽter p modũ cãæ
non vr̃ nocere si postea principaliter in iudiciũ deduca
tur.hic tamen loq̃tur,qñ postea inter aliàs personas de-
ducitur,sed an posset inter easdem, recurre ad no.s̃.co.
4 cum ecclesia.¶†Vltimò no.illam regulam vulgatam,ꝙ
res inter alios acta nõ debet alijs nocere.de quo.C.res
inter alios acta.ĩ rubro & nigro.¶In gl.j.ibi,sed hoc iõ
contingit,quasi velit s̃m Io.And.ꝙ obiectio procedit in
petitorio,sed nõ in possessorio.sed certè ẽt in petitorio
non sufficeret quadruplex actus,nisi deuentum esset ad
præscriptionem legitimam.s̃.co.cum ecclesia . Aduerte
tamen q̃a lex vltima allegata in contrariũ alio respectu
nõ habet obstare, q̃a ibi loq̃r̃,qñ tractat̃ de seruitute ꝑ
dẽda.hic de acq̃renda.nec ẽt ibi dr̃,ꝙ quadruplex actus
5 req̃rat̃,sed ꝙ†vbi seruitus habet vsũ interpollatũ ex for
ma cõuentionis,ꝙ nõ perdet̃ ẽt longo tpe,sed req̃ritur
tp̃s duplicatũ,vt ibi patet,q̃tũ aũt tp̃s requiratur ad acq̃
rendã istã seruitutẽ.de qua hic hr̃.&.s̃.c.cũ ecclesia.req̃
rit̃ tp̃s.xl.annorũ.ĩ.de præscri.de quarta.¶In ea.glo.ibi
eligẽdi,vel præsentãdi.melius dixisset conferendi, quò
ad casum decre.licèt ẽt idẽ sit in iure eligendi,vel ꝑsen-
tandi cũ sit cadẽ rõ.& probatur in iuribus alle.in gloss.

¶In ea.gl.ibi debet vti iure suo.supple etiam illa pen-
dente,& ẽt non obstãte appellatione, q̃a ꝓpter p̃dicta,
nõ debet impediri possessor vti sua possessione,vt in iu-
6 ribus alle.in gl.¶†In ea. gl. ibi ab eo,qui est dominus.
hoc contingit,quia colligere fructus spectat ad bonæ fi
dei possessorem.& facit illos suos.vt no.infra.titul.j.gra
uis.sed conferre,censetur esse fructus iuris conferendi,
& similiter eligere,iuris eligendi.facit,quod no.supra de
maio.& obe.cum olim &.ĩ.tl.j.in literis.per Inno.ideo
spectat ad existentem bona fide in quasi possessione iu-
ris conferendi.ideo nimirum si ex collatione archidia-
conatus facta ab Episcopo existente in quasi possessio-
ne conferendi consequitur quis dominium ipsius archi
7 diaconatus.¶†Et no.quòd licèt per binum actum dica
tur quis esse in quasi possessione.tamẽ idẽ ẽt vno facto
sciẽte,& patiẽte illo,cuius p̃iudicio agit̃ cũ sit actus gra
uis præiudicij.& nõ cõsueuerit concedi nisi ius haben-
ti,vt no.& dictum fuit.s̃.cũ ecclesia.¶In ea.glo.ibi in
possessorio obtinere.i.ꝙ conferens,vel eligens.s in pos-
sessione ipsius iuris licèt fortè non habeat illius proprie
tatem.¶In ea.gl.ij.ibi in casu isto procurator non est
soluendo.supple,quia agitur de causa sp̃uali q̃ non reci
pit æstimationẽ pecuniariam.de quo vide p gl.& doc.
8 s.de offi.dele.c.j.¶†In ea.gl.ibi si non consensissent.in-
nuit glo.ꝙ de cõsensu partium possent recipi testes lit.
non contest.sed fortè hoc nõ est verum,q̃a de consensu
ꝑtium nõ põt omitti cõtestatio.vt no.in.c.de causis.de
offi.deleg.& p gl in.l.ꝓlatã.C.de sententijs.¶In ea.gl.
ibi,ꝙ verius videtur.Sed contra hoc facit,quòd imo nõ
essent rei,sed actores.quia eis imponitur silentiũ.vt pa-
tet in litera,& facit,quod no.ĩ.in gl.in verbo.imponen-
tes.potes saluare glo.ꝙ archidiaconus petebat se admit
ti in archidiaconatũ,& hoc respectu erant canonici rei.
sed ex aduerso canonici petebant illum remoueri ab ar
chidiaconatu,& ꝓnũtiari ipsum ius nõ habere.& hoc
respectu erant actores.¶In glo.pe.ibi nocet venditori
hæreditatis.& est ratio,quia emptor habet vtilia iura,
& ad ipsum spectat commodum hereditatis.l.emptor.
C.de hære.ven.¶In ea.glo.ibi, sed non est verum.qua-
si velit gl.ꝙ hic non agitur de pacto facto cum successo
re, sed de sententia lata cum eo quo casu locum habet,
quod sequit̃,& de intellectu illius.l.§.vlti.alle.in gl.di-
cendum est,vt ibi no.p gl.Bar.& tangit hic d.Ant o. se-
quens tamen solutio in ver.est illa.est magis clara. ¶In
ea.gl.in fi.dic,ꝙ satis põt facere ac vtranque partem ru-
brice,nam facit ad primam partem inquantũ hic tracta-
tur de quasi possessione iuris conferendi,ad secundã fa-
cit inquantum reseruatur quæstio proprietatis iuris cõ
9 ferendi canonicis. ¶†Extra gl. b diligenter no.dictum In
b no.inquantum tractat,an possit excipi post confirmatio
nem,nam concludit,quod sic si allegatur confirmationẽ
nullam quia tunc paria sunt illam non esse factam, vel
minus legitimè. de translatione.c.ij.Item dicit si non di
catur nulla,si excipiens,non habuit facultatem se oppo
nendi,aliàs nõ audiet̃ per viã exceptionis , sed per viam
accusationis,vel denuntiationis.ĩ.de appel.constitutus
el ij.& dicitur non habuisse facultatem oponendi quã
do electio,& confirmatio fit eodem instanti, vt contin-
git quando fit collatio , quia illa habet vim electionis,
& confirmationis.ut no.per gl.in c.j.de ele. in vj. idem
dicit si confirmatio fuit facta clandestinè, & hoc not. &
illos qui faciunt qñq; poni edicta clandestinè tẽporibus
in quibus verisimiliter,non videntur,vt quãdo sunt alij
ad prandium,& postea faciunt eleuari.Idem dicit si fue
rit nimis accelerata,ꝓpter nimis breues terminos,& vi
detur ista etiam hodie posse procedere non obstante.c.
fi.de elec.in vj.quia illud.c.nõ habet locum in collatio
nibus,vt ibi no.& quia licèt ponantur edicta, posset fie-
ri fraus modis prædictis.Nec obst.prædictis,quod habe

b Extra gl. add hic d. abb.in.iiii. colũ.versi. opp.& vr̃. nu.15.

tur

tur in c.accedens.j.de accu. vbi contra illũ cui facta est collatio non põt opponi exceptio. nisi contra diffamatum,quia illud verum , quando opponitur exceptio criminosa.secus si alia,vt uoluit hic dominus Anto.

IN causa quæ inter. Petenti rem iure dñij nõ sufficit probare possessionem.h.d.vel aliter. Si petens rem ex una causa succumbit. ex alia petere poterit.hoc dicit.Et in prima decisa diffinitio.In scda ꝓtestatio.scda ibi:ad hoc.¶ Not. duo signa quasi possessionis subiectionis:scilicet qñ ꝓlatus vadit ad synodũ superioris.& qñ soluit per plures annos annuũ cẽsum.& not. ꝙ hoc secundum procedit, qñ solutio census fit ad iudicium subiectionis,aliàs secus.¶ Et sic not.ꝙ vbi ꝓstatio census põt fieri ex pluribus causis si prætendatur illam factam ex certa, & determinata causa.ita demum obtinebit agens si probet ꝓstationem factam secundum cãm determinatã. & idẽ dici põt de iteratione ad synodũ,quia potuit ire rõne subiectionis monasterij,& ratione capellarum subiectarum monasterio.j.de priuilegijs.ex ore.¶ Vltimo no. ꝙ dictũ est,in vtroque summario. ¶ In gl.in possessorio obtinuit.hoc põt procedere si patriarcha probasset solutio nẽ pensionis factam fuisse ob causam determinatã vide licet ad indiciũ subiectionis,sed si non probasset determinationem causæ:tunc debuisset etiam succumbere in possessorio:& ita etiam posset intelligi hic. ¶ In ea.glo. ibi petitorio succũbit. fortè,qa de iure cõi nõ fundabat intẽtionẽ suã si dicebat sibi monasteriũ ĩmediate subiectũ.sed Eps castellanus,vel fortè si dicebat subiectũ monasteriũ rõne Patriarchalis iurisdõis,qa erat ĩ sua ꝓuincia.Facit,qđ legiẽ,& not.de offi.or.c.pastoralis. succũbit:quia monasterium ostendit priuilegiũ exemptionis, contra,quod non erat adhuc præscriptum. ¶In glo. fin. ibi.§.eandem. & de materia.j. de excep. aduersario. & de re iudi.Abbate.lib.vj.

De restitutione spoliatorum, Rub.

SVMMARIVM.

1 *Spoliatus , ante omnia restitui debet.*
2 *Exceptio proprietatis non debet admitti contra agentem possessorio recuperandæ.*
3 *In possessorio recuperandæ qualiter concludendum sit.*
4 *Dominus, an teneatur de uiolentia per homines suos facta.*
5 *Exceptio dominij non admittitur contra agentem possessorio recuperandæ, etiam si incontinenti offerat se probare.*
6 *Et, an exceptio dominij habet obstare agenti interdicto retinendæ possessionis.*
7 *Dominus non debet turbare possessorem.*

a

LIcèt multum. Si consensit [a] ille q. restitutionẽ petit,potest sibi quæstio de proprietate te. ferri.hoc d. ¶Et in prima spoliati côquestio. in secunda ibi : quod si causæ cõmissio bimembris. & scdm membrũ ibi
1 alioquin.¶Not.j.illam regulam vulgatam ꝙ spoliatus
2 ante omnia dẽt restitui. ¶†Item no.ꝙ cõtra agentẽ possessorio recuperandæ non debet admitti exceptio pro
3 illo inuito:sed eo consentiente sic.¶†Item no.formã cõ cludendi in possessorio recuperandæ. nam dẽt peti , ꝙ possessio abblata restituatur,vr tñ,ꝙ tolereẽ etiã si petat rẽ reddi.ꝑ text.hic in fine, vel rem restitui.per id, quod habetur.j.eo.accepta.licèt ista vltima cõclusio adaptet etiam ad peritorium,seu ad rei vendicationem.l.qui re-
4 stituere.ff.de rei ven. & dixi.supra.ti.1.pastoralis.¶†Itẽ not.secundum Host. & Abba.ar.quod dominus teneaẽ de uiolentia per homines suos illata . sed Hostien.dicit hoc uerum,qñ res peruenit ad eum,vel , qñ mandauit , uel ratum habuit.ff.de vi,& vi arma.l.j.§.ait prætor.& §. deiecisse.& l.iij.§.cum procurator . & j.e.cum ad sedẽ. §.fi.& hæc videnẽ procedere qñ hoĩes non essent deputati ad custodiam territorij . aliàs videretur dñs teneri ꝑ id,qđ no.Bar.in l.ne quid.ff.de incen.rui.nau.vbi no.Io q̃.,& ẽt tangit hic Io.de lig.& do.Ant.facit,qđ not.Inn. j.de appella.dilcctis.& de senten.excom.dilecto . teneẽ etiã dñs , & villa si sciuit , & prohibere potuit , & non prohibuit. vt not.in d.l.ne quid . &hic per.d.Ant.qui ẽt dicit,ꝙ si collecta est imponenda ville,debet:imponi per solidum,& libram . de quo per Bar.in l.iiij.§.si actor.ff. de re iudica.¶ In glo.j.ibi renuntiauit iudicio posses-
5 sorio. melius dixisset priuilegio iudicij possessorij.¶†In e. glo.ibi non loquuntur in interdicto vnde vi. & sic vult gl. quod contra agentem possessorio recuperandæ non admittatur exceptio dominij,etiam si incontinenti offerat se probare: sed hoc potest intelligi verũ,nisi dicaẽ esse notoriũ ipsum dñium.per id,quod dixi.s.titu.j.pastoralis.& qđ no.Innocẽ.j.de diuor.significasti. sed in interdicto adipiscẽdæ admittitur si incõtinẽti velit probare . licèt non dicatur notorium.& est tõ ſm gl.q.a illud possessorium adipiscẽdæ facilius expedit,ꝙ possessorium re cuperãdæ. ideo facilius impeditur.ex quo no.ꝙ plenior cognitio reqrit in possessorio recuperandæ,q̃ adipiscen
6 dæ.† An autem agenti interdicto retinendæ possessionis habeat obstare exceptio dominij,saltẽ si incontinenti q.s velit ꝓbare.Dy.tenuit,ꝙ sic:in c.q ad agẽdum. de re.iur.in vj.Idem videẽ velle Io.An.s.ti.j.pastoralis. sup glo.añpe. Idem vĩ velle do.Anto.in c.seq.per.c.audita. j.eo.sed Bart.tenuit contrarium per text.cum gloss. vbi videtur casus.in l.si deo.§.fi.ff.de acqui.poss.vbi uidetur
7 probari † ꝙ etiã dño non est licitum turbare possessorẽ. & illud videẽ verius: si tamen vterque contenderet possidere,& aliter probaret dñium . & vterq; pariter ꝓbaret de possessione,deberet obtinere ꝓbãs de dñio.per id, ꝙ habeẽ in c.licet causam.j.de proba. & hoc casu põt saluari opi.Dy.& sequacium . Facit, qđ dicetur in c.audita.j.eod.¶ Item etiam aduerte, ꝙ vbi reus cõtra agentẽ possessorio recuperãdæ facit articulũ,ꝑ quẽ dicit, ꝙ possedit ꝑ longũ spatiũ ante tps ꝓtensæ spoliationis,& etiã postea continue.& sic etiam nunc possidet,talis articulus,& talis exceptio debẽt admitti,qa concludit ꝯ ipsũ possessoriũ, nã in effectu negat agentem possedisse tem pore spoliationis.& per consequens non fuisse spoliatũ. facit,quod no.Innocen.s.de renun.super hoc.¶In gl.fi. ibi tñ sumptus necessarios,& sic supra locuta est glo.de expẽsis volũtarijs,& vtilibus tantum.& non de necessarijs,& de materia per lcgistas in l. in fundo.ff. de rei vẽ.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio renuntiationis , quando obijcitur contra petentem restitutionem non debet indistinctè reyci.*
2 *Spoliatio probari potest bis in eodem iudicio, & quando.*
3 *Spoliatus, an in dubio videatur renuntiare iuri suo.*
4 *Spoliationis causa tractanda est per modum inquisitionis.*
5 *Exceptio concernens proprietatem non admittitur contra agentem possessorio recuperandæ, secus si concernat possessorium.*
6 *Exceptio non admittitur vbi contra excipientem est grauis præsumptio.*
7 *Renuntiatio facta ante spoliationem, concernit petitorium, & possessoriũ, sed si fiat post spoliationem concernit solum petitorium.*
8 *Præscriptio nulla de iure canonico habet obstare agenti possessorie.*

[a] Si consensit . idem sũmat hic do. Abba. licèt duplex sum mariũ ponat , tamẽ primũ cõcordat cũ isto in verbis, & sensu.

b

SOlicitè cures. Petẽti [b] rest õnem non ob. exceptio abiurationis factæ post spoliationẽ. h.d. Et primo ponit cãæ cõmissio,q́ priꝰ prouidet replicationi:qa probata repellit exceptionem submittens rationem. secundo ponit princi-

[b] Petendi restõnem . idem, & pene verba sũmat hic. do.Abba.

1 palem diffinitionem.scđa ibi,sed testes.¶†In tex.ibi re-
nunciauit.i.renuntiasse dicitur.No.ꝙ ubi cõtra petentẽ
restitutionẽ obijcit exceptio renuntiationis, seu abiura-
tionis, non debet indistincte reijci. sed prius debet in
q ri,an fuerit facta post spoliationẽ,an añ.& si cõstet illã
factã post spoliationẽ,vt qa reus dicebat agẽtẽ spõte re-
nũtiasse Kalẽ.Februarij.& actor dicat se spoliatũ Kalẽ.Ia
nuarij,nõ dẽt talis exceptio admitti.sed dẽt, tũc admitti
2 agens ad probandum spoliationem.¶† Et ex hoc no. ꝙ
eadẽ spoliatio bis in eodem iudicio probabit̃,ad diuer-
sum tñ finẽ,& diuerso modo. nã primo probabit̃ sum-
mariè ad finẽ repellendi exceptionem abiurationis, seu
renũtiationis.scđo plenariè ad finẽ obtinẽdi restitutio-
nẽ.facit,ꝙ no.Goffr.in fi.in c.cum sit gñale.s̃.de fo. cõ-
pet.& in c.si clericus.& ꝙ no.ꝑ legistas in l. præscriptio
ne.C.si contra ius,vel uti.pub.& ꝑ Inn.de foro compe.
3 Romana.§.contrahentes.in vj. ¶†Item not.ꝙ nõ est ve
risimile spoliatum sponte renuntiare iuri suo, quod di-
cit Host.maxime procedere in spoliato.nam eadẽ præ-
sumptio est secundum eum in non spoliato. & sic tran-
sit Ioan.An.facit licèt non allgat. l. cum de indebito. ff.
de proba.quia nemo de facili præsumitur suũ iactare,
vt ibi.sed certè hoc videtur contra istum text. vnde Inn.
hic uidetur aliter dicere.videlicet,ꝙ qñ renunciauit, añ
spoliationẽ:tũc non sit uerisimile,ꝙ sponte renuntiet: tñ
leuis est ꝑsumptio. iden non reijcitur exceptio : sed vbi
renuntiat post spoliationem:tunc grauis est præsumptio
ꝙ sponte non renuntiauerit. ideo, tunc reijcitur exce-
ptio. & sic intelligit istum text.¶ Item not.quòd etiam
in iudicio spoliationis licèt sit priuilegiatum tamen de-
4 bent testes esse idonei.aliàs non probant.¶ † Item no.
ar.ꝙ causa spoliationis per modum inquisitionis sit tra
ctanda,quod est verum secundum Host. quando perso
næ essent miserabiles.s̃.e.c.j.vel quando episcopus co-
gnosceret inter clericos suos.xj.q.j.si quis cum clerico:
sed fortè illud.c. debet intelligi in pauperibus clericis :
per id,quod no. in c. j.s̃. de libel. obla. aliàs secus. nec
ob.iste text.quia hic non inquiritur super principali,sed
super isto incidenti : an exceptio sit admittenda, vel nõ.
& quia in literis de iustitia verbum inquirere non im-
portat inquisitionem.supra.de iud.exhibita.cũ ibi nota-
5 tis.¶†Item no.ꝙ exceptio concernens proprietatẽ non
admittitur contra agentem possessorio recuperandæ.se-
cus si concernat possessorium. Si autem sit dubium, ꝙ
concernat, tunc iudex non debet statim reijcere: sed in
uestigare,an concernat petitorium,an uero possessoriũ.
6 ¶†Item potes notare,ꝙ vbi contra excipientem est gra-
uis præsumptio,non admittitur exceptio. Secus si leuis.
& si esset exceptio dubia,iudex non reijciet : sed inuesti
gabit. prout hic dicitur secundum eius naturam. ¶In
gloss.t.ibi in alio casu loquitur. Nam loquitur, quan-
do agitur petitorio:vel quãdo actione quod metus cau
sa:quæ non est priuilegiata, quia ibi interuenit uolun-
tas licèt coacta, secus quando agitur possessorio re-
cuperandæ.¶ In ea.glo.ibi,& etiam ar. contra colligit̃,
nam inquantum innuit exceptionem admitti.facit con-
7 tra inquantum innuit repelli.facit pro dicto gloss.¶† Et
not.quod effectus gloss.stat in hoc,quòd quãdo renun-
tiatio fit añ spoliationem,& sic tpe quo renuntiãs pos-
sidet illa cõcludit ad petitorium,& possessoriũ, qa vr̃ re
nuntiasse ꝓprietati & possessioni.& sic postea nõ potuit
spoliari:sed quãdo renuntiat post spoliationem. tunc re
nũtiatio ṽr solũ cõcernere petitorium,qa videtur renũ-
tiãdo beneficio,renũtiare iuri qđ habet in illo, & sic ꝓ-
prietati ipsius iuris,nõ aũt videt̃ renuntiare possessioni q̃
tũc nõ hẽt, sed ꝑdiderat ꝑ spoliationẽ,iõ talis exceptio
velut cõcernẽs petitoriũ:nõ admittit̃.¶ Sed circa primũ
facit dubiũ qd si renũtiãs añ spoliationẽ incũbat postea
possessioni:tũc dicit do.Ant.ĩ.c.ꝓxi.qđ si appteret:nõ ad-

mitteret̃ dicta exceptio. & sic limitat istã gl. sed istud vr̃
diuinare.vnde fortè etiam, tunc procedit gloss. qa talis
possessio remanet incolorata. ideo nõ pariet possessoriũ
recuperandæ.ĩ.eo.ex transmissa.nã agens possessorio in
beneficialibus dẽt colorare suã possessionẽ,vt no.in cle.
cãm.de cã poss.& propric.& ĩ.eo.in literis.¶ Circa se-
cundum ẽt facit dubiũ.qa si post spoliationẽ renuntiat,
licèt non videat̃ renũtiare possessioni quã non hẽt : ta-
men saltẽ deberet videri renuntiare iuri,qđ hẽt pro q̃rẽ
da possessione,sed dic,vt uoluit hic do.An.quod ꝑ renũ
tiationẽ quæ fit de beneficio,cum illa cõcernat bñficiũ,
& sic rẽ tollitur ius reale in dubio,non actio personalis.
facit, quod not.Inno.de renun.veniens. & ideo cum in
terdictũ competens pro recuperãda possessione sit actio
personalis. l. j. §. pen.& l.ij.ff.de interdic. renuntiando
beneficio non intelligitur tali iuri personali renuntiare.
per hoc infert,quòd si expresse renunriaret etiam tali iu
ri agendi possessorio in præsentia aduersarii, faceret pa-
ctum de non agendo possessorio, quòd talis exceptio
admitteretur. quia etiam, tunc concluderet ad pos-
sessorium.& hoc tenuit Innocẽ.in d.c.super hoc. ¶ Sed
tunc obst.istæ tex.quia ex quo post talem spoliationem
fit talis renuntiatio, vel pactum, non deberet admitti
excipiens. quia non est verisimile, quod sponte fece-
rit. Innocen.videtur velle in d.c.super hoc. & sentit gl.
sequens.qđ ratio tex. non sit perfecta.sed rõ sit illa,quã
uoluit gloss.quia,quando renuntiat post spoliationem :
non concludit ad possessorium:.sed istud est literam
uiolare.ideo potest dici,vt hic voluit domi. Anto. quod
non audiatur talis excipiens saluo nisi aliquid alleget,
& probet, per quod diminuatur de præsumptione iu-
ris. nam talis præsumptio non est iuris, & de iure. sed
iuris tantũ. ideo potest eneruari,& per not.in l.siue pos
sidetis.C.de proba.& ĩ.de sponsa.is qui.iõ si excipiẽs di-
cat,ꝙ sponte renuntiauit,qa coram iudice cotã quo nõ
est uerisimile,ꝙ passus fuerit uiolẽtiam.l.fi.ff.quod me-
tus causa,& ĩ.c.proxi.fm vnum intellectũ, tunc admit-
teretur. idem si dicat, quod renuntiauit sponte, quia
habebat inimicitias ibi,propterquas secure stare nõ po
terat, vel quia habebat læsam conscientiam in ipso be-
neficio.& sic aliàs dixerat coram aliquibus.idem sentit
do.Ant.si excipiens producat instrumentum in quo di-
catur, ꝙ sponte, & ex certa scientia renuntiauit:sed for
tè istud non sufficit, qa tale instrumentum posset esse
extortum per uiolentiam : vbi autẽ non eneruet̃ ꝑsum
ptio.de qua in tex.repellet̃ excipiens.¶In glo.ij.ibi sed
potius ex natura;quasi velit glo.ꝙ exceptio ibi cõcerne-
bat petitorium,& non possessorium, quando renuntia
tio facta est post spoliationem.vt dictum fuit in glo. præ
cedenti.¶In ea.gl.ibi coram suo iudice.Hęc ir. se est ve
ra. nam tunc non est verisimile, ꝙ metũ, vel uiolentiã
fuerit passus.& qa ẽt,tũc exceptio vr̃ notoria. & sic dẽt
admitti ẽt in possessorio recuperãdæ.supra. de fil.ꝑsby.
cõstitutus.cũ ibi no.& in clemẽ.cã.de cã pos. & ꝓprie.
¶In ead.glo.in fi. Vel dic, ꝙ hic contra exceptionẽ fuit
8 replicatũ,ibi nõ.¶†In gl. fi.in fi.no.diligenter caudam
huius glo.quæ vr̃ velle,ꝙ nulla ꝑscriptio habeat obstare
agenti possessorio de iure canonico, & sequit̃ hic Goff. 1
& do.Ant.licèt secus de iure ciuili.C. de ꝑscrip.xxx.an.
l.si quis emptio.& l. t.ff.de vi,& vi ar.

ACcepta cõquestione. Petẽti re-
stitutionem ecclesiæ obstat abiuratio spon-
tanea. hoc dicit. Et in prima consultatio.in
secunda responsio. secunda ibi mandamus.¶ No.ꝙ co-
ram legato põt suam ecclesiam abiurare.hoc est illam,
seu illi cum iuramento renuntiare.¶Item not.ꝙ sponte
renuntianti ecclesiæ dẽt imponi ꝑpetuum silẽtiũ. ¶Vl-
timo no.ꝙ dictũ est in summario.¶ In gl.i.ibi ꝑsonalis
fuit.

fuit.& intellige,q tūc fuit facta,ante spoliationē.iō non tenet,sed quatenus nō fuit realis:nō est mirū si nō nocet ecclesiæ ,vel posset dici,q ibi actū fuit petitorio, & nō possessorio. ¶ In ea.gl.ibi quidam dicunt. hoc communiter non tenetur,quia secundum illam decre. continneret gratiam,& non ius commune.

S V M M A R I V M.

1 *Renuntiare intelligitur primæ ecclesiæ is, qui personatum alterius ecclesiæ recipit.*
2 *Renunciare intelligitur iuri, quod habebat in ecclesia is,qui iurat nō molestare alium super illa.*
3 *Interdictum vti possidetis competit pro iniusta molestatione iudiciali.*
4 *Nuntius mitti debet ad sedem apostolicam, ante processum inchoatum, aliàs non habet vim appellationis,nec irritat processum.*
5 *Literæ secundæ reuocāt primas,si in eis fiat mentio de primis.*
6 *Rescriptum debet interpretari secundum mentem Papę, & secundum iuris intellectum,*
7 *Tempus receptionis literarum inspici debet.*

a AVdita querela. In interdicto a de retinenda possessione succumbit reus ipsius abiuratione probata.hoc dicit. Vel aliter: per secundas literas facientes expressam mentionem de primis, nō reuocatur snīa iam lata virtute primarum.h.d.Et ponit tres cōmissiones.& primo primā,& ipsius pcessum,secūdo ibi licèt,ponit secūdā.tertio ibi.qa tn̄ tertiā.vbi rōe pmissa
1 ponit mādatū bimēbre.¶† No.q recipiens psonatū alterius ecclesiæ intelligit primæ ecclesiæ renunciare. de
2 quo dicendū,vt in c.de multa.j.de præben.¶†Item no.
b q iurans non molestare b alium super certa ecclesia : intelligit iuri,qđ habebat in illa renunciare.idē si sponte ipsam ecclesiā abiurauit.¶ Item not.practicā libelli,qn̄ quis molestaī in sua possessione: quia potest petere , qđ in illa non molesteī.& no.etiam formam sententiæ , qa iudex potest pronuntiare, quod de cætero nō molesteī. de quo plenius in c.licèt causam.j.de pb.& in l. si duo.
3 ff.vti posi.¶†Itē nō.ſm vnū intellectū , qđ pro iniusta molestatione iudiciali videī cōpetere interdictū vti possidetis,de quo hic tangit do.An.& facit,qđ no.Io.And. post Compo.in c.mādatū.post gl.versi.quærit etiam.supra,de rescrip.& Specu.in tit.de act.& peti.§.super.vers. sed quæro. & Bar.in l.si prius.in quinta oppositione. ff.
4 de no.oper.nun.¶ † Item not.q missio nuntij ad sedē aposto.qn̄ fit post processum iam inchoatum : non videtur habere uim appellationis:nec irritat processum post
5 illam factum.de quo in c.vt debitus.j.de ap.¶†Item no. q secundæ literæ ita demum renocant primas , si in eis fiat mentio de primis. de quo.s̄.de rescrip. cæterum.
6 ¶†Item not. q rescriptum debet iuterpretari ſm mentem Papæ,& ſm iuris intellectū.facit.s̄.de rescri.eā te. & c.cām q̄.¶ Itē no.diligenter , q si Papa mādat reuocari si aliquid est immutatum,intelligitur si p̄sumptuose , vel violenter sit immutatum.& non si legitimè. & sic ēt facit,q si Papa mandat alicui conferri aliquod beneficium non obstante alia collatione alteri facta,intelligi debet de collatione minus legitimè facta, de quo
7 per Compo.in d.c.causam quæ.¶ † Item not.inspici debere tēpus receptionis literarum.de quo in c. super eo. el.ij.j.de ap.& j.de p̄b.dilectus. Vltimo not. q p secūdas literas etiam facientes expressam mētionem de primis,etiam si in secundis literis dicatur, quod debeat reuocari quicquid immutatum erit in causa a certo tempore citra , non reuocatur sententia iam lata per primas,si sit lata ante receptionem secundarum : aliàs secus. ¶ In gl.ij.in fine.Not.benè ex glo. vnū intellectū in decre.videlicet , quod iste Tancredus egit vti possidetis. sed huic intellectui vr̄ obstare,qa vr̄, q debuerit obtinere ēt si nō appareat de defectu iuris ipsi' Hērici cōuenti interdicto vti possidetis,quia etiā domino nō est licitum molestare possessorem.l.si de eo.§.fi.cum glos.sua. & ibi no.p Bar.ff.de acqui.pos.do.An.huius timore videtur intelligere,quòd hic non erat molestatio extraiudicialis,sed iudicialis, qa indebitè mouebat litem contra ipsum Tācredum.& ideo oportet,quod appareat de defectu iuris ipsius conuenti hoc interdicto.nam si iustę ageret in iudicio ipse Hēricus, tunc non diceret turbare.& ſm istū intellectū dat ipse practicā,q si aliquis agit contra titium possessorē,quod ecōtra ipse titius agat in terdicto vti possidetis. dicens se indebitè molestari. nā tunc obtinebit,si appareat de defectu iuris ipsius molestantis.Sed aduerte,quia fortiter facit contra istum intellectum,qa pro molestatione verbali non uidetur cōpetere interdictum vti posidetis,qn̄ per illam non turbatur possessio posidentis.vt uoluit Innocen.in c.ij.de restitu.in integ.& Bart. in l.j. ff. vti posidetis. ideo fortè posset dici,quod hic literæ fuerunt quasi conseruatoriæ.iuxta id,quod habetur in c.j.de offi.delegati.in vj.vt voluit hic Innoc.vel fortè impetrauit super confessoria istæ Tancredus, quæ datur etiam posidenti, & molestato.vt no.in capitu.cum ecclesia.supra.tit.i.& per Bar. in l.si prius.in v. oppositione de oper.no. nuntia.iō tūc bene sufficit molestia iudicialis,vt uoluit Bart.in d. l. si prius.tamē tūc obstaret ,quia ipse Tancredus debuisset de iure suo docere, ex quò agebat confessoria pro ipso iure beneficii:sed forte constabat Papæ , quod ipse Tācredus habebat ius in quo Henricus non habet. ideo solum voluit quæri de defectu iuris Henrici.

a In interdicto. Idē sūmat hic do.Abb.in vtroq; summario nihil addendo,neq; diminuēdo.

b Molestare. Adde , q molestare dicitur qui malo animo molestat Bal. in l.r. 8.co. C de his q pęnæ no. stem qui litem mouet, vt per Alexā.consil. lij. ij. parte. itē qui extra iudiciū petit Alexā. post in l. in alleg. a. de verbo. obliga. vide ibi utrā que.

S V M M A R I V M.

1 *In possessorio recuperandæ sufficit narrare se spoliatum,licèt non petat quis se restitui.*
2 *Libellus non procedit sine petitione.*
3 *Prædo spoliatus est restituendus*
4 *Exceptio concernens defectum tituli,in beneficialibus non admittitur contra agentem possessorio recuperandæ.*
5 *Exceptio proprietatis,an posit opponi contra agentem possessorio recuperandæ.*
6 *Et si agatur possessorio recuperandæ ad beneficium,an dicens se spoliatum debeat obtinere probando se spoliatum.*
7 *Exceptio dominij,an admittatur,qū excipiens offert se statim probaturū.*
8 *Prædo agere potest si non fundat se ex delicto.*
9 *Electio facta à malæfidei possessore,an debeat confirmari.*

c IN literis. Petenti c restitutionē bn̄ficii q̄stio institutionis non canonicæ referri nō p̄t.h.d.Et primo ponit qō.scđo respō sio.& tertio responsionis rō.secunda ibi rn̄demus.tertia ibi,qa
1 ¶†No.ar.q sufficiat in possessorio recuperandæ narrare se spoliatum, licet nō petat quis se restitui. facit. supra. tit.1.cum ecclesia.& hoc etiā tenuit Io. in 1. q.4. qa p̄-
2 sulatus,sed tutius est,qđ ēt petat qs se restitui. † qa regulariter libellus non procedit sine petitione : cum iudex non debeat impartiri officiū non petitū. de quo in c.1.supra.de libel.obla.¶ Item no.quod vbi una qō est alteri p̄iudicialis.prius dēt ex ordine expediri ipsa præiudicialis.de quo.supra.de ordi.cog.c.tuā.& c.fi.¶ † Itē
3 no.quod ēt p̄do secūdū rigorē iuris est restituēdus : qđ intelligit Inno.uerum esse,quando non confitetur se esse prædonem,vel,quando non constat proprietatem ad alium spectare.& sic,quando non est notorium conuentū hēre ius in re petita.de quo in c.ad decimas.de resti.
4 spo.in 6.& s̄.de fi.præsby.constitutus.¶†Item no.quod in beneficialibus contra agentem possessorio recuperādæ non admittitur exceptio concernens defectum tituli. & sic sufficit, quod prima facie ruditer appareat de titulo licèt titulus sit inualidus. nam , tunc

c Petēti. idem summat hic do. Abba. per eadem verba , & eundē sensum.& ad intellectū huius. c.& materiæ restitutionis spoliatorum vide Spe.eo. ti.parte. 4.

satis dicitur apparere de colorata possessione. Secus vbi
omnino esset incolorata, vt not.in clem.causa. de causa
poss.& proprie.& per Io.An.in addi.Spe.super rubrica.
de rest.spolia.(ADDI Et per Archi. in c. eum qui. de
eo qui mit.in pos.causa rei seruandæ.in vj.Item not. in
beneficialibus possibile est dare possessionem sine cano
nica institutione.Itē no.de dictione prius. posita in tex.
quæ potest notare ordinem respectu eiusdem instantię.
Item respectu diuersæ,& istum secundum intellectum
5 sequitur hic Paul.vt tangit do.Anto.TIO.)¶†In gloss.
ij.in fin.& sic ex tex. cum glo.videtur colligi, ꝙ contra
agentem possessorio recuperandæ. non pōt obijci ex-
ceptio proprietatis.quod intellige verū, quando nō obij
citur exceptio notoria defectus proprietatis. Si autem
excipiaī exceptio notoria, tunc si notorium nō tm̄ in-
fert defectum tituli in agente, sed ēt fundat ius oppo.ē
tis, pōt obijci talis exceptio: ꝑ id, ꝙ hr̄ ī c.ad decimas.de
resti.spo.in vj.secus secundum gl.ibi, si notorium non
fundet ius opponentis, licèt inferat defectū iuris agen-
tis.quia tunc nō admittetur talis exceptio per illū tex. a
sensu cōtrario.sed contrarium videtur probari.in c.con-
stitutus.cum ibi no.de fil. p̄sby. & hoc videtur tenere
Io.An.in addi..Spe.super rubrica huius tituli.Sed potes
concordare, vt hic etiam voluit do. Ant. ꝙ si quærimus
in beneficialibus, tunc habeat dicta exceptio obstare: qa
benefi cium non potest sine canonica institutione obti-
neri.& sic tūc ius resistit propter notorietatem defectus
tituli.j̄.de reg.iur.c.j.in vj. secus in alijs. & ita loquitur
gl.in d.c.ad decimas. nam ibi agitur de iure decimarū:
& sic de eo, quod ratione proprietatis dicitur spectare
ad aliquem, non vt in titulum beneficij. ideo ibi posses-
6 sio non sic est iustificata a iure. ¶†Quid aūt si agaī pos-
sessorio recuperandæ ad beneficium, dicens se illo spo
liatū, an debet obtinere probando se spoliatum, in hoc
fuerunt opiniones.nam aliqui dixerunt, ꝙ sic, ꝑ istū tex.
& facit etiam, quod habetur in c. ex insinuatione.s̄.de
procu.& istud tenuit etiā Lapus de Castellione. alleg.
xxxiiij.& xxxj. & liij.dicēs, ꝙ ad instantiam conuētū nō
cogitur iustificare titulum agens possessorio recuperā-
dę.Sed ad instantiam iudicis ex officio hoc inquirendo,
bene teneī.facit quod hr̄ in d.c.ex insinuatione. & in c.
ordinarij.de offi.or.in vj.& in d.c.j.de reg.iu.in vj.& sic
dicit se audiuisse viua voce a Io.cal. in c.ex parte.j̄.e.&
dicit, ꝙ hoc firmabat ꝓ vera cōclusione, vt hic refert d.
An.¶Alij dixerunt, ꝙ non obtinebit, nisi coloret posses
sionem suam: qa vr̄ esse præsumptio contra eum, per id,
qđ hr̄ in d.c.j.de reg.iur.in vj. & qa ēt in matrimonio
carnali dēt etiam colorari possessorium, vt j̄.eo.ex tran-
smissa.& sic idē vr̄ in spūali.& ista est cōis opi.quā seqī
Arch.in c.j.de eo, qui mit.in poss.li.vj. & istud ēt tenet
dn̄i de rot.in suis decisionibus.(ADDI Conclusione.
ccclxxxv.& ccccj.& ccccxiij. & Spec.in titu.de teste.§.
nunc videndum.ver.sed pone:& sufficit colorare per cō
fessionem partis in odiū spoliantis: in cōclusione.ccccj.
ccccxiij.& ccliiij.& cclj.& vide de via attentati in con-
clusione.xiiij.vbi dicunt, ꝙ non est necesse colorari: pos
sessionem, ideo debet audiri intentans illam viam, nisi
notoriè constet de nō iure agentis, ꝑut no.Inn.de app.
bonæ.TIO) ¶Sed dubium est secundum istā opi. qn̄
diceī colorare.dic, ꝙ diceī colorare primo, qn̄ docet de
titulo prima facie canonica.vt qa docet de collatione
sibi facta, licèt forte in rei veritate illa fuerit nulla, nam
de hoc non poterit disputari, an fuerit nulla, vel non: fa-
cit, quod habetur in d.c.ex transmissa. & istud est clarū
ſm oēs.idem voluit Inn.hic in vna parte: si appareat, ꝙ
de autoritate superioris adeptus sit possessionem benefi
cij.vel de autoritate alterius ad quem spectet tradere
possessionē.in alia parte videtur velle, quod sufficiat ge-
sisse aliquem actum proportionabilem tantum ipsi be-
neficiato, sciente, & patiente eo, de cuius præiudicio agi
tur, & istud etiam tetigit in c.ex parte.j̄.eo.& ibi etiam
sentit, ꝙ quęcūque actū fecerit tanquā talis. & sic tanq̄
sit beneficiatus, sciente, & patiēte eo, de cuius ꝓiudicio
agitur, ꝙ istud sufficiat, & istud dicit sibi plus placere, q̄
id, qđ no.in hoc.c.Ioā.an.in.d.additiōe dicit, ꝙ in bene
ficiato extra congregationē requiri videī, ꝙ de autorita
te superioris adeptū sit bn̄ficiū, sed in beneficiato in cō-
gregatione, vt est canonicus, tūc procedet opinio Inn.in
c.ex parte.do.Ant.hic in effectu videtur velle, quod de-
beat colorare possessionem ex eo, quia autoritate supe
rioris illam sit adeptus, nec sufficit secundū eum, quod
sciente, & patiēte superiore habuerit possessionem: per
id, ꝙ habeī in regula.j.de reg.iu.in vj.siue loquamur de
beneficio in congregatione, siue de alio: fatetur tamen,
qđ bene habeī possessio ipsius beneficij: quando quis il
lam est adeptus sciēte, & patiēte superiore: sed talis pos-
sessio nō est sufficiens ad possessorium recuperandum:
nisi sit valde antiqua: per not.per Inn.de resti.in integ.c.
ij.& j̄.de præsumptio.illud, & de eo, qui fur.or. recepit.
c.ij.vel nisi fuerit approbata per aliquod signum, vt qa
receptus ad osculum.j̄.de præben.dilecto.Sed aduerte,
qa vt ipse ēt tangit.Aut quærimus de possessione rerum
beneficij, & dicit illas habere nomine ipsius beneficij.
s̄.tit.j.cum super.& ibi etiam tetigi.An possit dici, quòd
habeat naturalem suo nomine.Aut quęritur de posses-
sione ipsius beneficij.& istud est ius quoddam incorpo
rale.& ideo non potest proprie possideri. vnde non po-
test dici quis propriè possidere Ep̄atum, vel Archidiaco
natum, sed quasi.ista autem quasi possessio in incorpo-
ralibus hr̄ ex patientia aduersarij, seu eius, ad quem spe
ct.it.l.quoties.ff.de seruitu.& ideo videtur, qđ non pos-
sit dici quis habere possessionem beneficij, nisi possede
rit ipsum beneficium sciente, & patiente superiore, ad
quem spectat collatio ipsius beneficij.& ideo vr̄ ꝙ agēs
possessorio recuperandæ prętendens se spoliatū posses-
sione beneficij, debeat omnino probare, ꝙ ipse erat in
possessione sciēte, & patiēte superiore.. facit quod not.
Inn.ī d.c.ex parte.Sed an istud sufficiat, sunt opiniones,
vt s̄.tetigi.Sed mihi videtur, vt tetigi in cle. cā.de causa
poss.ꝙ istud sufficiat: qcquid senserit Io.An. & do.Ant.
per istum tex.non cauillando eum.Nec ob.regula: j̄. de
reg.iur.in vj.quia non dicit, quòd non possit possessio
eius haberi sine canonica institutione. Item nō ob. qđ
habetur de matrimonio carnali in c.ex transmissa. quia
potest dici illud speciale propter periculum euidens ani
marum, vt ibi etiam voluit Inn.& etiam quia non sem-
per est bona argumētatio de matrimonio carnali ad spi
ritnale, vt no.Io.An.in c.tuæ.j̄.de spōsa.& hāc opi.intel
lexi tenuisse d.Io.de Fātucijs.tm̄ in practica ꝑꝑ autorita
tē Io.An.& dn̄orū de Rota.forte difficile esset hoc obti-
nere.sed de iure satis vr̄ procedere: de quo latius etiam
dixi in d.cle. vna. de causa poss.& proprie.In glo.pen.
ibi in petitorio iudicio: quasi secus in possessorio, quòd
est verum in possessorio recuperandæ: etiā si incontinen
ti vellet docere, vt dixi.s̄.e.c.j.idem in possessorio adipi-
scendæ, si non vult statim docere excipiens de dominio.
qa tale iudiciū possessorium adipiscēdæ est summariū,
& non admittit exceptionem requirentem altiorem in
daginem.l.iij.§.ibidem.ff.de exhibē.Secus autem, si in
continenti vellet docere.l.fi.cum ibi no.C.quorū bono
rū.¶Quid autem de possessorio retinendę.dic vt dixi.in
d.c.j.s̄.eo.& Addit etiam do.Ant. hic vnum casum, in
7 quo in eo admittitur exceptio dominij, †si excipiēs of-
ferret se statim probaturum.vt si ciuiliter possidēs agat
pro ciuili turbata contra naturaliter possidentem: q illā
clandestinè occupauit. nam interdictum vti possidetis:
tunc habet effectum etiam recuperandi, quò ad ipsam
naturalē, qa nō potest plene defēdi a turbatione ciuilis

posi-

possessionis nisi restituatur naturalis. l. clam possidere. §. fina. cum ibi not. ff. de acqui. pos. vnde tunc si conuentus, uult retinere naturalem. & excipiat de dominio, si uelit incontinenti probare: audietur. secus si conuentus nullo modo possideret, vt dixi in d. c. j. nã, tūc nō admitteretur etiam volens statim pbare. Itē dum dixit gl. q in petitorio habet locum regula. dolo facit. intellige verū, qñ agens deberet restituere ei, contra quē agit, secus si tertio. l. si foceri. §. lucius. cum ibi not. ff. sol. matri. ¶ In ead. gloss. ibi nullus patcete debet nocturno latroni, & depopulatori agrorum. ¶ In gloss. fina. ibi nisi dominus rem petat. supple, & uelit statim de iure suo ostendere. nam priuilegium possessorij recuperādæ habet locum contra spoliatorem, non cōtra tertium qui non spoliauit. nec obst. quod habetur in auth. posita super. l. fina. C. depositi. quia ibi dicit, q non potest extra iudiciū tertius interdicere restitutionē depositi, sed non negat quin in iudicio agēdo: & sic intelligat ista gl. & intellige, q tertius veniēs dēt audiri qñ ex iure ipsius tertij non iuuaretur ipse spoliator. aliàs secus per nota. in c. veniens. j. de sponsa. ideo si quis agit possessorio recuperandæ contra mulierem in causa matrimoniali. si tertius vult comparere, & dicere illam esse suā vxorem nō debet audiri nisi facta prius restitutione. q ex iure ipsius tertij iuuaretur mulier, vt not. j. c. veniens.

8 ¶ † Item aduerte, q vbi prædo vult agere aliqua actione, non fundando se ex delicto, tunc potest. secus si illa fundatur ex delicto. & ideo si deposuit rē ablatā. q agit ex contractu, agere potest. Item si spolietur ab alio, quia fundat se ex possessione. & non habet aliter necesse allegare, vnde habuerit, ideo agere potest. secus si uellet agere furti. quia illa non daē nisi ei cuius interest. l. manifestissimi. C. de fur. & demum, qñ ex honesta cā interest, vt ibi. sed ibi nō interest prædonis ex cā honesta, sed inhonesta. q scilicet tenet ei quē spoliauit ideo illa actio ne agere nō potest. Et hæc est vera rō diuersitatis inter actionem furti. & interdictum vnde vi. licet Io. An. hic satis instet. de quo ēt per Bar. in l. j. §. qui ui a me. ff. de vi

9 & vi ar. & in l. itaque fullo. ff. de fur. ¶ † Extra gloss. Inno. hic tractauit materiam extrauagantem. An electio facta a malæfidei possessore debeat confirmari. & quid de facta a bonæ fidei possessore. & quid si illi ad quos de iure communi spectat electio eligant contempto illo qui erat in possessione eligendi, de qua etiam materia aliquid tetigit. supra. titul. j. cū ecclesia. & de elect. querelam. & c. cumana. j. de iure patro. consultationibus. Itē tractat. Quid si aliquis intrusit se in aliquo beneficio, an subditi requisiti debeant sibi obedire. & an debitores būficij teneantur ei respondere. & qd iuris si nō fuit itrusus, sed electus a uioleto possessore, & cōfirmatus, & an possit agere contra denegantem soluere. Item tractat qualiter acquiritur possessio in iuribus incorporalibus. & præcipuè iuris decimarum, vel iuris canonicalis, vel pbēdæ, vel iuris episcopalis, vel archidiaconalis, vel alterius dignitatis, vel ēt iuris eligendi. & qd iuris si talis cadit in possessione, an possit recuperare. item tractat qualiter perdatur possessio in ipsis incorporalibus. de quo etiam in prææleg. c. querelam. & plenè in repetitione do Anto. s. titu. j. c. fin. & in prædictis satis insistit Innocen. & aliqualiter Inuolutè. vnde Io. And. in addi. Spe. super rub. huius titu. nititur aliqualiter coniungere versiculos per alphabetum, &c.

SVMMARIVM.

1 *Accusator ratione inimicitiæ repellitur etiam propter inimicitias ortas in causa ciuili.*
2 *Inimicus noster est, qui nostra bona tollit.*
3 *Possessio ciuilis solo animo retinetur etiam in absentia.*
4 *Exceptio nullitatis, licèt expressè tollatur per statutum, vel per legem, tamen non intelligitur in dubio de nullitate, quæ prouenit de incompetentia iudicis.*
5 *Crimen si ad habilitat personam, potest, tunc obijci vt excommunicatio.*

a Item cum quis dicit. Nō ob. exceptio criminis agenti interdicto vnde vi. vel, q vi, aut clam. h. d. Et diuiditur sicut pxima. ¶ No. q repellit accu- 1 sator rōne inimicitiæ etiā pp inimicitias ortas ī cā ciuili, de quo dicēdū, vt hī j. in c. cū oportcat. de acce. Et aduerte, q ī crimine exceptione repellit inimicus uolens accusare, nisi suā, vel suorū iniuriam velit

a Nō ob. idem formar hic do Abb. p eadem verba.

2 prosequi. vt j. de simo. licet heli. in c. per tuas. ¶ † Itē not. illud vulgatū, q inimicus nr est, q nra bona tollit. ¶ Vltimo no. q dictū est in summario. ¶ Item not. q priuile-

3 giū possessorij durat etiam vsque ad executionē. ¶ † In glo. ibi. j. ibi possessionē nō amisit: intellige ciuilē, q solo aīo retinetur etiam in absentia rei. l. licet. C. de acquir. poss. naturalem autem perdidit eo ipso, quod est, extra conspectum rei, nec de facili ingredi potest. & ideo si aliud tunc intrat clam acquirit illā ingredi naturalem vacatē, pro qua naturali nō cōpetit interdictū vnde vi. q nō pōt dici illa spoliatus: ex quo erat vacans, nec etiam potest agi vti possidetis pro illa principaliter, ex quō non possideret naturaliter, sed bñ posset agi vti posidetis pro ciuili turbata. & posset peti, q restituat naturalis seu, qd illa dimittat, q p retentionē ipsius naturalis turbat ipse, qui possidet ciuiliter i sua ciuili. & sic hoc casu iterdictū vti possidetis in quādam consequentiam habet effectū restituendæ possessionis respectu ipsius naturalis. vt not. in l. clam possidere. §. fi. ff. de acqui. poss. ¶ In ea. glo. ibi nisi in duobus casibus, supple in quibus priuatur ipsa ciuili. vnde, tunc potest agi interdicto recuperandæ pro ipsa ciuili. & in consequentiam peti restitutio naturalis: tum aliter non posset desisti a turbatione ciuili. vt supe rius dixi. ¶ In ea. gloss. ibi non fuerit admissus. & sic tunc uidetur violenter eijci de possessione. ideo tunc competit directum interdictum, vnde vi. sed in casu sequenti, quando non accedit, sed suspicatur posse repelli, quia tūc non eijcitur violenter non habet locū directū interdictū vñ vi. sed vtile. q facto ipsius ingredientis uidet istæ priuari sua possessione. de quo in d. l. clam posidere. §. fina. & l. iij. §. si quis aūr. ff. de vi, & ui ar. & sic istis duobus casib° potest agere interdicto, vñ vi pro recuperāda ciuili. ¶ In ea. gloss. ibi, vt qd iā ædificatum est tollatur, supple, & tūc ageī interdicto, quod vi, aut clā. non autē interdicto, vñ vi. l. j. ff. qd vi, aut clam. ¶ In ea. gl. ibi nulla exceptio admittit, intellige nisi sit una de

4 quatuor ibi not, vt si opponatur exceptio pacti, vel conuentionis, vel si opponatur, q prius feceris vi, vel clā, id qd dicis me vi, vel clam demoliuisse. vel tertio si obijcitur, qd feci illud arcendi incendiū. vel quarto si annus esset elapsus. q a postea nō audit nisi ex cā. l. si aliº. §. beatissimè. & §. sequēti. & l. sp. §. i hoc iterdicto. ff. q ui, aut clā. ¶ Et ex hoc no. q licet in l. vel statuto dicat, q nulla exceptio admittatur, q nō per hoc intelligit exclusa exceptio q p eadē, vel aliā legē pmittit, vel p idē statutū, vel aliud insertum in uolumine statutum. tacit, vo gl. & Cyn. in l. ita pudor. C. ad l. iul. de adul. ¶ Et hæc faciunt ad quæstionem, q si statutum dicit, q cōtra instrumētū publicum nulla exceptio admittat, vel contra instrumētū guarētigiæ. nā poterit nihilominus opponi exceptio permissa in aliqua parte statutorum. Idem si opponatur exceptio quæ detrahit substantiæ ipsius actus. vt quia dicatur, quòd instrumentum non est publicum. vel, quòd non est instrumentum guarentigiæ, nam, tunc de hoc prius debet constare. cum statutum præsupponere videat, quòd sit instrumentum publicū, vel guarentigiæ, ad hoc, vt habeat priuilegium. facit Io. ab Imo. in j. super ij. Decr. G 3 cit. l.

cit.l.diuus.& quod ibi no.p Barto.ff.de test.mili. Posset
etiam opponi exceptio concernens inhabilitatem agē-
tis. vt exceptio excommunicationis, vel damni. quia il
la non opponit̄ cōtra instrumētū,sed cōtra agētē. Si aūt
opponat̄ exceptio,q cōtractus est simulatus , nō admit
teret̄.q a stāt simul,q instr̄m sit publicū , & q contractus
fuerit simulatus.iō non impugnat tunc substātia instru-
mēti,nec admittetur ēt exceptio pacti de nō petendo si
nō est pmissa a statuto,poterat tñ implorari officium iu
dicis pro defensione virtute ipsius pacti.p.l.planè. ff. de
peti.hæte.q a licèt statutū tollat exceptionē, nō intelligi
tur tollere iudicis offm̄,cū sit stricti iuris,nisi hoc expri-
mat per d.l.planè.Secus tamē si dicat,q nulla exceptio,
vel defensio admittatur,quia tunc non poterit etiam iu
dicis officium implorari.vnde tūc remediū erit soluere.
sed postea poterit repeti, & si probet̄ qđ exceptio perē-
ptoria cōpetebat.non cōpetet cōditio indebiti ad repe-
tēdū.ex quò de iuribus exceptionis in primo iudicio nō
potuit cognosci.&ideo nō obstabit exceptio rei iudica
tæ.& sic debet limitari,qđ habet̄ in l.j. C. de cond.ind.
& l.si fideius.§.in oībus.ff.mādati.vbi dr̄,q solutum prę
textu sententiæ non potest repeti.quia illud verum, qñ
potuit reus ostendere de iure suo,aliàs secus.facit. j̄. de
iureiuran.in c.debitores. vbi soluens propter iuramen-
4 tum vsuras potest postea illas repetere.¶†Et adde vlti-
mo,q licèt exceptio nullitatis etiā expresse tollat̄ p sta-
tutū,vel legē.tñ non intelliget̄ in dubio de nullitate q̄
prouenit de incompetentia iudicis,seu ex defectu pote-
statis iudicis,nisi expresè aliud dicatur. vt est glos. sing.
in cle.vnica.ad fi.de seque.poss.& fruct.& no. Bart. in l.
j. C.si a non competenti iudi.& de materia per Barto.
in l.j.§.j.ff.quod vi aut clam.& tene menti prædicta per
5 practicam quotidianam.¶†In gl.ij.ibi separata est cau-
sa criminis.conclude,q si crimen inhabilitat personam,
potest , tunc obijci,vt excōicatio.s̄. de procu.ex insinua
tione.cum ibi no.idem si sit crimē,qđ ipso iure quē pri-
uet vt crimē hr̄sis.vt no.Cōpo.de ele.q sicut.secus si per
sn̄iam priuaret.q a tūc nō pōt obiici nisi in causa benefi
ciali,si esset notorium,vel statim de illo posset constare.
p id,qđ habet̄ in c.ad petitionem. & c. si constiterit. j̄.
de accu.In aliis autem non admitteretur contra agentē
possessorio tecuperandæ.de quo hic per do.Anto.

a Spoliat' ēt. si q̄ras utrū spolia tur a iudi ce rebus, uel benefi cio debeat ante oia re stitui, disti guè hic se cundum Hēri.boyc. in princip.

b Spolia. re.spoliare dicitur ēt posidens alieno no mine si ne garet. bal. in l.non ab re.C. unde ui. & Ale. in l.si pri'. ff. de noui op.nun.

c Petens restitutio. nem. idem sūmat hic do. Abba.

d Per cau tionē. An autem nō obstante cautione poterit uir uxorem le uiter casti gare, uide hic p do. Abba. in j. nota.

S V M M A R I V M.

1 *Spoliatus etiam a iudice,iuris ordine prætermisso, ante omnia restituitur.*
2 *Spoliatum se narrare,an sufficiat,licèt non petat se restitui.*
3 *Spoliandus non est quis suo beneficio sine manifesta,& rationabili causa.*
4 *Titulum sui beneficij ostendere,an teneatur vocatus à suo episcopo.*
5 *Præsumitur pro his quæ fiunt a iudice in iudicio, sed pro his quę facit extra iudicium secus.*
6 *Spoliare verbum sonat in vitium, quandoque capitur in bonam partem.*
7 *Spoliato debet restitui res cum fructibus.*
8 *Spoliatus à non suo iudice debet restitui.*

1
2 Onquerente nobis. †Spolia
tus [a] ēt
a iudice iuris ordine prętermisso , ante
omnia restituitur. hoc dicit. ¶ Et primo
ponit̄ q̄rela.scđo p̄ceptū.tertio iudicis da
tio.scđa ibi,quia vero . tertia ibi restōne.
2 ¶†No.primo,q sufficere vr̄ narrare se spoliatū,licèt non
petat se restitui.de quo p gl.& Arc.j.q.iiij. q a p̄sulatus.
tutius tamen est petere se restitui, p id , qđ dictum fuit
3 in c.j.de lib.obl.¶†Itē no.q quis non est spoliādus suo
beneficio sine manifesta , & rationabili causa. & sic or
4 dine iuris nō seruato.†An aūt vocatus a suo ep̄o teneat̄
ostēdere titulum sui beneficii.no.p glo.in c.j. de reg.iu
ris.in vj.& tangitur etiam in c.ordinarij.de offi.ordi.co.

5 li.¶†Nota secundo,q licèt p̄sumat̄ pro his q̄ fiūt à iu-
dice in iudicio:nō tñ p̄sumitur pro his quæ facit extra iu
dicium : intellige quæ non spectant ad suum officium ,
& hæc est ratio,quare Papa hic mandauit restitui spolia
tū:in aliis aūt quæ spectarent ad eius officium etiam ex
tra iudiciū præsumeretur pro eis per id , quod not.Inn.
j̄.de eo qui fur.or.rece.c.ij.& secundum prędicta debet
intelligi , quod not.gloss.in c.præsentium.vij.q.j. vbi di
cit,q spoliatus a iudice nō potest petere restitutionem.
quia p̄sumit̄ pro iudice.Nam debet intelligi,qñ iudicia
liter spoliauit.&,q sic intellexerit patet etiā ex no.p gl.
6 iij.q.j.in prin.summæ.¶† Item no.q verbum spoliare [b]
b sonat in vitium.Quandoque aūt in bonā partē.vt patet.
s̄.de tenun.quod in dubiis. & de pactis.cum clc. & de
ætа.& quali.c.cum bonæ. ¶ Item no.quod ep̄s appel-
lat̄ pater subditorū.¶Itē no.illud vulgatum,qđ quē te-
neor defendere nō debeo impugnare.j̄.de natis ex libe
7 ro ventre.c.j.vbi de hoc.¶†Item no.q spoliato dēt resti
tui res cū fructibus perceptis.de quo.j̄.c.grauis.¶ Vlti-
mo no.intelligēdo literam,qđ ad petitionem istius cle-
rici datus fuit delegatus,prout intelligit Tācredus. q in
curia impetrari potest delegatus etiam per reum origi
nalem,q est not.sm̄ Host.nam iste clericus erat reus in
causa mouenda coram delegatis.& sm̄ hoc ēt fortè pos-
set intelligi.c.audita.s̄.eod.hoc videtur procedi, nisi im
petraret reus supplātando actorem per.c.oblatæ. de ap.
8 ¶†In gloss. pen.ibi pręsumitur pro sententia. sed certè
hic non interuenit sententia , sed extraiudicialiter fuit
spoliatus. vnde conclude , quod si spoliatur quis per
non suum iudicem debet restitui.quia talis habetur lo-
co priuati.s̄.de offi.vica.sua.& l.fi.C.si a non cōpe.iudi.
Si aūt sit iudex suus,tūc si spoliat eū extraiudicialiter.&
sic ordine iuris nō seruato:dēt restitui.vt patet,& no.iij.
q.j.in summa.Si autem spoliat iudicialiter ordine iuris
seruato, tunc non debet restitui . si autem iniustè fuerit
spoliatus , quia præsumitur pro iudice , debet appella-
re a sententia,quæ iam transiuit in rem iudicatam.supra
de elec.cum dilecti. & sic intelligatur glo. in c. præsen-
tium.vij.q.j.Si autem quis dicat se spoliatum sine ordi
ne iuris.de hoc prius debebit cognosci. vt uoluit Archi.
in d.c.pręsentium.& 3.q.vj.hoc quippe.& lxxiiij.distin.
quorundam.

S V M M A R I V M.

1 *Restitutionem coniugis petens , & agens possessorio recuperandæ debet probare dispositionem , & copulam , & etiam cauere de impunitate.*
2 *Exceptio concernens proprietatem , & an , & quando prius examinetur quàm fiat restitutio.*
3 *Agens possessorio in causa matrimoniali debet ostendere, quòd in facie ecclesiæ fuerit contractum.*
4 *Liber homo possideri non potest,nisi ex causa a iure permissa.*

c EX transmissa nobis. Petens [c]
restōnē
coniugis habet probare coniugium.hoc
dicit. Vel aliter restituitur coniux viro
probanti despōsationem,& copulam, &
de ipsius īpunitate cauēti:nisi magna sit viri seuicia.h.d.
¶ Et primo mādat restōnē fieri cū cautione. scđo proui
1 det qd agēdū cū fragilis est cautio.scđa ibi si āt.¶† No.
q ad hoc,vt vir petēs restitutionē coniugis. & agens pos
sessorio recuperandæ obtineat, debet probare desponsa
tionē,& copulā,& ēt de impunitate cauere.¶Et not.ēt
quid fiendum si nō possit sufficienter caueri mulieri per
d cautionē.[d] ¶Et ex pdictis ēt no.q agēs possessorio recu
perādæ ī mr̄imonio carnali vltra possessionē dēt docere
de titulo, saltē prima facie iusto.& sic facit, q eodē mō
ī mr̄imōio sp̄uali.& sic ī bn̄ficialib' ñ sufficiat docere qđ
possessione

possessione, nisi et aliqualiter de titulo doceatur. facit. j. de reg. iur. in c. j. in vj. de quo per Innocen. s. eod. in literis. & ibi etiam dixi vbi etiam per do. Ant. & per Inn. aliqd. j. e. ex parte. & p Io. an. sup rub. de resti. spo. i addi. Spe. & p Archi. de eo q mitti. in pos. eu q. li. vj.
2 ¶ † Itē no. casum in quo prius examinat exceptio cōcernēs pro priecate, q fiat restitutio spoliati. vt hic patet. qn sufficienter mulieri caueri nō pōt p p odium capitale. & de alijs casibus, & no. in c. j. s. vt lit. cōte. (A D D I Vide in spec. de pe. & pos. in §. fina. vbi enumerat. xxvj. casus in quibus denegatur restitutio marito. & p Host. hic in summa, vbi enumerat. xvj. casus. Casus aūt qbus denegat restitutio alteri: vide p gl. ii. iij. q. j. in summa. T I O.) ¶ In gl. j. ibi per verba idonea. supple, & inter personas habiles ętate, & sic sufficiat docere de matrimonio præsumptiuē legitimo, nec admittetur exceptio, si dicatur mrimonium fuisse nullum propter aliqd īpedimētū. nisi ī casu de quo. j. in gl. i ver. nisi obijceret. sed vbi ageret petitorio qlibet exceptio reddēs mrimoniū nullū dēret audiri. de quo. j. de or. cog. c. j. Et qd sufficiat quo ad possessorium colorate docere de mrimonio, facit q habetur in c. j. de sponsa. in vj. Et not. etiam benè q vult † q agens
3 possessorio in cā mrimoniali dēt et ostēdere, q in facie ecclesiæ fuerit cōtractū. & sic innuit, q si clādestinè fuisset contractum, non competeret possessorium, quod est notandum. facit, quod habetur in capi. fina. de clandest. despon. & in cap. j. & ij. de matrimonio contracto contra interdic. ecclesiæ. ¶ In gl. ij. ibi, & carnalē copulā supple, & et, q in facie ecclesiæ, vt etiam tetigit gl. pcedēs. ¶ In c. gl. ibi dēt pbare duas res. hoc est verū, quando agit interdicto habēte mistā causam, vt est interdictum destinere actuque priuato. ex secundo capite, vt qn quis vult agere ad refectionē viæ. sed aliàs si ageret cōfessoria videretur sufficere probare seruitutem constitutam. l. j. & ij. ff. si seruitus ven. ¶ In ea. gl. in fi. Et ex glo. habes duas rōnes quare dēt probari in hoc possessorio de iure proprietatis, vna est propter mutuam seruitutē q est inter virum, & vxorem, & ideo sicut in aliis seruitutibus debet de ipso iure docere. ita hęc secunda est, q a non po
4 test hēri ista possessio sine iure. † quia liber homo possideri nō pōt nisi ex cā, & a iure permissa, prout est cā matrimonialis. tertia fuit ratio Inno. q sit speciale propter periculum corruptionis, si interueniret postea copula.

SVMMARIVM.

1 *Religiosus potest esse procurator pro' causis suæ ecclesiæ.*
2 *Quasi possessio quæritur per receptionem pensionis.*
3 *Possessio acquiritur per solutionem pensionis.*
4 *Traditio possessionis, an probetur per ista verba quæ apponuntur in instrumento dedit uendidit, & tradidit.*
5 *Venditor si in instrumento constituat se nomine emptoris possidere, an tūc transferatur possessio.*
6 *Dominium, an transferatur ex solo titulo.*

Vm venisset ad nos. Si ille qui p alium possidet eo mortuo possessionem ingressus expellitur: restitutionem per interdictū petere poterit. hoc dicit. Et in prima decisa cōsultatio. in secūda ī fisio. se
1 cunda ibi respondemus. ¶ † Not. q et religiosus pōt esse pcurator pro cā suæ ecclesiæ. de quo in c. j. de syndico. & de postu. c. ij. & in cle. religiosus. de procu. ¶ Item not. q et uiuente rectore potest episcopus concedere ecclesiā religiosis in proprios vsus, dūmodo cōcessio sortiri debeat effectum post mortem rectoris. & intellige, q concedere potest interueniente consensu sui capituli. de his quę fi.a prela. in c. tua. ¶ Et not. quòd potest ordinare, vt rector interim dum uiuit in recognitionem soluat annuatim ipsis religiosis. facit, q habetur. j. de dona. pastoralis. & infra. de priuil. pastoralis. & c. cū & plā
2 tare. ¶ † Item not. quòd per receptionem talis pensionis quæritur quasi possessio. facit, quod habetur in l. pōponius. ff. quib' modis vsusfruc. amit. & in l. quis. §. j. cū ibi no. p Bar. ff. de acqui. poss. ¶ Vltimo not. illud vulgatum, q is possidet, cui' noīe possidetur. de quo in l. quod in eo. ff. de acqui. poss. Vide per dominos de rota in conclusione. clij. quæ incipit, itē licèt amicus meus. ¶ In ea. gloss. ibi non habet locum in hoc casu, uel dic melius, q contrarium loquitur quando ecclesia non uacans cōcederet alteri in titulum, quia tunc id fieri non potest. qa duo nō pnt hēre titulū eiusdē ecclesię. sicut nec duo pnt esse mariti eiusdē mulieris. j. de spōlia. duorum. c. j. sed hic loquitur quando concessio fit in prop ietatem, & sine præiudicio rectoris. quia post mortē dēt hre effectū quo ad pceptionē fructuū. ¶ In ea. gl. ibi et a patrono. & sic si ecclesia est patronata, dēt fieri cōcessio de cōsensu pfoni p ep m cū consensu capituli, vel p patronū cū cōsensu p dictorū. Si aūt nō sit pronata. sufficit q fiat p epm cū consensu capituli, & poterit fieri etiā vacante ecclesia. & multo fortius. de quo in cle. si una. de reb. eccle. non alie. ¶ In gl. pe. ibi intelliguntur canonici ac-
3 cepisse possessionē, † nam per solutionem pensionis acquiritur possessio ipsis, cui soluitur, si ipse soluens possidebat, uel si soluit, & de uoluntate possidentis. vt hic patet. & facit. ff. quibus modis vsusfr. amit. in l. pomponius. secus si soluens non possideret. nec soluere, de uoluntate possidentis. quia tunc non transfertur possessio. l. quis. §.
4 j. cū ibi no. ff. de acquir. poss. ¶ † An autem per ista verba q apponunt in instrumēto. dedit, uendidit, & tradidit, probetur traditam fuisse possessionem. Dic, q sic, si instrumentum fiat in conspectu rei. l. clauibus. ff. de contrahen. empt. secus si in absentia rei, quia tunc nō transfert possessio, sed uidebit dare licētia illā apprehēdi. l. p
5 dia. cū ibi no. maximè per Bar. ff. de acqui. poss. ¶ † Quid autē si in instro constituat uēditor nomine emptoris se possidere, an ei tunc transferēt possessio. conclude, q sic, si vēditor, tūc possidebat. p l. qdā mulier. ff. de reivēd. & ff. de acq. poss. in l. quod in eo. & ibi p Bar. licèt quidam dicant, quòd hoc casu deberet uenditor a se abijcere possessionem. & postea illam apprehendere nomine emptoris. sed hoc communiter tenetur, q hoc nō est necessarium, quia actus præambulus corporalis ipsius venditoris, qui interuenit in quærenda possessione iunctus cum constitut. est sufficiens, vt acquiratur possessio emptori, si ipse venditor tempore constituti possidebat. aliàs secus per id, quod habetur in d. l. quis. §. j. Ex
6 solo † autem titulo non transfertur regulariter dominiū neque possessio. l. traditionibus. C. de pac. & licèt in aliquibus casibus ex solo titulo transferatur dominium, tamen non transfertur possessio. quia illa facti est. glo. no. in l. cum duobus. §. idem respondit. ff. pro socio. & p hoc vr, q licèt in ecclesia transeat in aliquibus casibus dominiū ex solo titulo. l. fina. C. de sac. san. eccl. tā nō trāseat possessio. sed Inn. hic sensit contrarium, & vr, q nō bñ per pdicta. nec ob. c. ij. supra. de consue. quia ibi nō interuenit solus titulus. sed ultra titulū interuenit actus schotationis determinatus a cōsuetudine p traditione possessionis. & sic uidetur, q demū si interueniat actus determinatus a iure, vel a consuetudine pro translatione possessionis, transferatur possessio, aliàs secus. & per hoc non placet id, quod dicit do. Ant. inquantum dicit, qd actus determinatus etiam ab homine pro translatione possessionis est sufficiens ad transferendum possessionem in ecclesiam. & sic intelligit Inno. quia istud iure non probatur. & non est nostrum extendere iura specialia, & exorbitātia. l. ius singulare. ff. de legibus. j. de reg. iur. quæ a iure. lib. vj.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio delegati non impeditur per missionem nuntij ad sedem apostolicam.*
2 *Iudex cui committitur petitorium, an & quando cognoscere possit de possessorio recuperandæ.*
3 *Reconueniri, an possit possessorio recuperandæ is, contra quem agitur petitorio.*
4 *Causa matrimonialis potest per procuratorem tractari.*
5 *Clausula appellatione remota, licèt in literis apponatur, potest tamen ex causa legitima appellari.*
6 *Causa matrimonialis debet tractari secundum canones.*
7 *Quæstio spoliationis proposita in modum actionis, prius terminari debet si proponatur ante lit. contesta.*
8 *Exceptio dilatoria, an possit opponi post litis contesta.*
9 *Rescriptum, an sit commune, & an actor possit illi renunciare inuito reo.*
10 *Petitio actoris an sit communis, vt si reus probet de iure suo possit ferri declaratoria super iure eius non procedente alia petitione ex parte rei.*
11 *Petitorium si præcedat, & postea proponitur possessorium recuperandæ super eadem re, tunc suspenditur petitorium primo loco inchoatum.*

a ¶ Si altero. Cū hoc summario concordat primum summariū abbatis tñ ipse ponit aliud summariū magis generale, quod vide hic.

b Petitio actoris petitio actoris, an possit esse cōmuins de hac q̄stione uid hic p Abb. co. v vers. 3. q. num. xiij.

2 X conquestione. Si altero [a] cōiugū ma
trimonium accusante, alter petit restitui,
ante omnia restituetur. hoc dicit. ¶ Et
primo ponit appellātis q̄relā. sc̄do dat iu
1 dicē. ibi. sc̄da ideoq; mādamus. ¶ † No. j.
q̄ p missionē nūtij ad sedē apostolicā non vr̄ impedidiri iu
risdictio delegati, quia intelligit Host. quando mittitur
post præsentationem literarum. de quo in c. vt debitus.
2 infra. de appe. ¶ † Item not. quòd iudex cui committi-
tur petitorium, potest etiā cognoscere de possessorio re-
cuperandæ. qd̄ est verū in casu isto. An aūt aliàs genera
3 liter hoc procedat. dixi in c. pastoralis. s̄. ti. j. ¶ † Item no.
quòd ille contra quem agitur petitorio, potest recupe-
rari possessorio recuperandæ, quòd procedit in causa
matrimoniali, & super iure incorporali. sed in rebus cor
poralibus vr̄ secus. q̄a si ago ɔtra te rei vēdicatione dico
me possidere, & dico te possidere, & si agas cōtra me pos
sessorio recuperandæ. dicis te non possidere. & sic esset
contrarietas. facit, quod no. Bar. in l. naturaliter. §. ni-
hil commune. ff. de acqui. pos. ¶ Item no. quòd licèt præ
cedat petitorium: tamen suspenditur p possessoriū recu
perandæ, q̄n sup eadē re ambo intētātur. secus, q̄n sup
4 diuersis. de quo ī tex. & gl. s̄. de ordi. cogni. ī c. fi. ¶ † Itē
no. qd̄ causa matrimonialis potest etiam per procurato-
rem tractari. de quo in gloss. & infra eodem. ex parte.
5 ¶ † Item no. quòd licèt in literis sit apposita clausula ap-
pellatione remota: tamen potest appellari ex causa le-
gitima. de quo in gloss. & infra. de appella. pastoralis.
¶ Item not. quod prima litera in qua remota est ap-
pellatio: non reuocatur per secundam non facientē mē
tionē de hac clausula. facit. j̄. de re iudic. inter cæteras.
6 ¶ † Vltimo not. qd̄ causa matrimonialis debet termina
ri secundum canones. & non secundum leges. facit,
quod not. gl. institu. de gradi. cogn. §. fin. in l. j. C. de
secundis nuptijs. ¶ In gloss. prima ibi notoria esset. sed
quomodo potest agi, tunc possessorio recuperandæ cum
obstent exceptio notorij defectus proprietatis. facit. j̄.
de diuor. significasti. Potes dicere, quod nō dicit gl. nec
dicit. c. porrò. quod si consanguinitas sit notoria. quod
possit agi possessorio recuperandæ. sed dicit, quod nō
debet uir reijcere a se vxorem siue iudicio ecclesiæ ēt
si consanguinitas sit notoria. multa autem impediunt
fienda, quæ non impediunt iam facta. l. patre furio-
so. ff. de his qui, sunt sui vel alie. iur. nec debet sumi ibi
argumen. Ex quo resultat iuri contrarius intellectus.
nam, &c. significasti. quod ibi sequitur vult oppositū.
facit, quod habetur in l. ij. C. de conditio. infer. aliæ ta-
men solutiones ad tollendum contrarietatem. c. porrò.
& c. significasti. ibi tangūtur. & aliquas tangit hic d. An.
In gloss. ij. ibi etiam si esset minor. de hoc in c. ex par-
7 te. infra. de iudi. c. fin. in vj. ¶ † In gloss. iij. ibi prius de-
bet terminari. supple si fuisset proposita ante lit. conte.
ex quo petititorium, & possessorium proponūtur super
eadem re. secus, quando ante lit. contesta. hoc non fit.
Nam tunc sibi debet imputari. quia hoc omisit, vt sequi
tur in gl. vel dic, quòd gloss. uoluit dicere, q̄ miles sibi
debet imputare, quia omisit obijcere mulieri, quòd
post lit. Contesta. non debebat audiri. ¶ In ea. gloss. ibi
8 compulsa per iudices, &c. ¶ † No. diligenter ex hac gl.
singulari, limitationem ad omnia iura dicentia, quod
exceptio dilatoria non potest opponi post lit. contest. ni-
si de nouo superueniat, vt not. in c. inter monasterium.
de re iud. & j̄. de excep. exceptionem. nam hoc est verū,
q̄n nullatenus fuit proposita etiam ante lit. contesta. se-
cus si sunt proposita etiam, ante litem contest. & reus
nihilominus fuit compulsus per iudicem lit. contest.
quia tunc poterit etiam post lit. contest. opponi. vt hic
est casus singularis, coniuncta hac gloss. licèt Inno. & Io.
And. videātur reprobare. quia debuit pars appellare q̄
videbat se cōpelli per iudicem ad contestationem. Sed
potes defensare. quia licèt poterit appellare, tamen si
non appellauit remanet sibi remedium proponendi di-
latoriam post lit. contest. ex quo illā ante proposuit. &
cōpulsus, & nō volūtariæ litē fuit cōtestatus, vt hic pba
tur s̄m istū intellectū. Inno. hic dicebat, q̄ spāle est fauo-
te mr̄imonij, vt possit post litem contest. opponi, vt ipse
etiam no. in c. ij. de causa poss. Sed solutio glo. uidet̄ ma
gis literæ cōformare. ¶ In glo. debuit in fine adde alios
9 casus qui notantur in c. j. s̄. vt lit. non contestat. ¶ † Extra
glo. tangit hic Ino. an rescriptum intelligatur esse com-
mune. & an possit actor illi renuntiare inuito reo. cōclu
de, quòd si est impetratum in causa publica puta in cau
sa inquisitionis: non potest impetrans renuntiare. quo-
minus iudex possit, ex illo procedere. supra. de offic. de
leg. c. vltimo. Si uero sit concessum ad priuatā vtilitatē:
tunc si motu proprio esset concessum censetur esse cō-
mune, ex quo ius vtriusque tangit. ideo nō potest actor
illi renuntiare. Si vero sit concessum ad instātiā actoris:
tunc poterit renunciare anteq̄ præsentetur. idem si sit
pn̄tatus, sed nōdū sit citatus reus, secus si reus sit citatus:
q̄a cogit̄ actor psistere in actione pposita reo instante.
C. q̄uo, & q̄n iudex. auth. q̄ semel. facit, qd̄ not. in l. pe-
tendæ. C. de temp. resti. in integ. & l. si post mortem. §. fi.
10 ff. de contratab. ¶ † Sc̄do tangit, an petitio actoris [b] pos-
b sit dici cōis, vt si reus probet de iure suo possit ferri decla
ratoria sup iure eius non p̄cedente alia petitione ex par
te rei. & tenet, q̄ sic. per. l. circa. cum ibi not. ff. de proba.
sed Host. hic tenet cōtrarium. q̄a sn̄ia dēt esse cōformis
petitioni. & dēt ferri lite cōtestata. & nō sup eo, sup quo
nō est cōtestata. & intelligit̄. l. circa. q̄ ibi sit spāle in cā
ingenuitatis, vel qd̄ ibi reus petiit sup suo iure pronun-
tiari, vel qd̄ ibi obtulit se pbare de iure suo, habita cōuē
tione cū actore, q̄ si pbaret ferret̄ sn̄ia p eo. aliàs s̄m eū
nō poterit ferri declaratoria sup iure rei. Sed cōiter tene
tur opi. Inn. & eā seq̄t Io. de Lig. & do. Ant. & mirat̄ Io.
de Lig. q̄uo Host. in hoc redarguat Inn. cū opi. Inn. sapiat
æq̄tatē. & opi. Host. rigorē. & cōiter Host. cōsueuerit am
plecti æq̄tatē. non obstāt Host. q̄a verū est, q̄ sn̄ia non de
bet ferri sup nō petitis q̄n, nec expressè, nec tacitè p illā
pnūtiat̄ super petitis. secus, q̄n saltē tacitè pronontia-
tur super petitis, sicut est hic. quia si pronuntiatur rē ad
reum spectare, in consequentiam tacitè pronuntiatur
tur, q̄ nō spectet ad actorem cum duo non possint esse
domini eiusdem rei. l. pomponius. §. sed, & his. ff. de
procu. & ideo in consequentiam satis pnūtiat̄ sup pe
titione actoris. Item satis fuit lis cōtestata sup dn̄io rei,
q̄a actor asserendo rē ad se spectare tacitè, & incōseque
tiam

tiam dicit ad reum non spectare. & sic reus respondendo ad suam petitionem, & negando narrata per eũ, satis
cõtestatur litẽ esse sup suo dñio, & isti opinionẽ sequi-
11 tur ẽt gl. iuris ciuilis in d.l.circa.¶† Vltimo tãgit hic Io.
An.opi.Io.de qua habetur.ij.q.ij.c.j.& per glo. de ord.
cogn.c.fi.videlicet,ꝙ licèt pcedat petitoriũ,si postea ꝓ-
ponitur possessorium recuperandæ super eadẽ re, ꝙ tũc
suspenditur petitorium primo loco inchoatum, etiam si
exceptio non obijciaт.per istum tex. & sic sentit hic gl.
magna.secus si super diuersis rebus cõpeterẽt.sed Host.
hic tenuit contrarium, quòd non suspenditur petitoriũ:
nisi excipiaт.iõ intelligit,ꝙ ista mulier excepit de spolia
tione, & postea statim ꝓposuit ipsum possessorium.Io.
An.finaliter hic tenet cũ opinione glo.& sic etiam tran
sit do.An.hic.sed in c.fi.s̃.de ordi.cogni.sentit,quod se-
quiт. Sed fortè posset dici,quòd dẽret attẽdi forma pro
ponendi ipsum possessoriũ.nã si proponitur taliter,ꝙ ta
citè hẽt inclusam exceptionẽ,vt q a petat mulier añ oĩa
restitui. tunc procedat opi.glo.q a paria sunt aliquid fie
ri expressè, vel tacitè.l.cum quid.ff.si cert.pet. Si vero,
nec tacitè nec expresse includat exceptionem, sed sim-
pliciter proponatur ipsum possessorem: tunc non uide-
tur habere vim repellendi. nec per consequens suspẽn-
dendi ipsum possessorium. & sic possit intelligi opinio
Host.tamen, vt dixi communiter tenetur opinio gloss.
ideo forte illa seruaretur.

S V M M A R I V M.

1 *Violentus ad quid teneatur.*
2 *Violentus possessor tenetur ad fructus perceptos, & ad illos qui percipi po*
tuerunt, & nu.10.
3 *Bonæfidei possessor est qui putat se dominum.*
4 *Bonæfidei possessor fructus consumptos ante litis contest. lucrifacit.*
5 *Et post lit.contest. reddere debet vniuersos, quia per litis contest. fit ma-*
læfidei.
6 *Malæfidei possessor si habeat titulum, an excusetur a fructibus percipiẽdis.*
7 *Et quid si a principio sit bonæfidei, & ex postfacto efficiatur malæfidei.*
8 *Et quid econtra si a principio sit malæfidei postea efficiatur bonæfidei.*
9 *Et vtrum per denunciationem factam alicui, an ex hoc efficiatur malæfidei.*
11 *Fructus industriales, qui dicantur.*
12 *Bonæfidei possessor, an faciat fructus industriales suos.*
13 *Petens rem sibi restitui, an sit necesse, quod petat etiam sibi reddi fructus.*

a GRauis. Violentus [a] rem cum fructibus ẽt
q percipi potuissent restituere cõ-
pellitur, & damna resarcire, & de iniuriis sa-
tisfacere.hoc dicit.Et primo decisè ponit que-
relam. secundo dat iudices. secunda ibi mandamus.
1 ¶† No.ꝙ violentus tenetur ad tria.s.ad restituendum in
tegraliter ablata.& ad resarciendum plenariè dãna. Itẽ
ad satisfaciendum cõuenièter de iniurijs. Et ex hoc no.
ꝙ ẽt clericus potest agere actione iniuriarum. & impe-
trare super illa.facit.j.de iniurijs.olim.dicit tamen host.
2 ꝙ in curia vix pñt bodie sub ĩiurijs lĩæ impetrari.¶† Itẽ
b not.ꝙ uiolentus possessor nõ solum tenetur ad fructus [b]
perceptos, sed etiam ad illos qui percipi potuerũt, p ve-
terẽ possessorem. & sic teneт de perceptis, & pcipiẽdis.
& dicuntur percipiendi per respectum ad ueterem pos-
sessorem. facit. l. si nauis.§.fi.ff.de rei vendi.alibi uideт
probari, quod dicãtur percipiendi per respectum ipsius
violenti, idest, quos ipse percipere potuisset.l.domum.
C.de rei ven.vbi de hoc Cy.& Bar.& tangit hic do. An.
3 & tangetur cum gloss.¶† In glo.fi.ibi bonæfidei posses-
sessor.sed qs diceт bonæfidei possessor.dic,ꝙ ille qui pu
tat se dñm, & sic domini cogitatione possidet.l.apud an
tiquos.C. de fur. Sed quid si errat in iure.glo.no. in l.si
fur.ff. de vsuc.dicit, quod quantum ad fructus cense-
tur bonæfidei, licèt non quo ad vsucapiẽdum rem.l.nũ-
q̃. co.ti.conclude,ꝙ si ius restituat, tunc nõ iuuat error
iuris.l.quemadmodum.C.de ag.ic.& censi.li.xj.vt, cũ
expressè ius interdicit alienationem, quandoque verò
ius non resistit. sed assistit, & tunc censetur esse bonæfi-
dei quo ad fructus.l.sed si lege.§.scire.ff.de peti.hęre.&
sic procedat gl.præallc.& intellige, quando constat de
errore, quia in dubio præsumeretur scientia.l.leges.C.
4 de leg.¶† In ea.glo.ibi, & non consumptos.quasi velit,
ꝙ consumptos ante li.contest.lucrifaciat pro cultura, &
labore.& de hoc est tex.in §.quis nõ domino inst.de re-
rum diui.& intellige de fructibus industrialibus, & non
de naturalibus. ut j.tangit gl.& ista est communis opi.
licèt Bar.in repetitione.l.fructus.ff.de rei vend.dicat, ꝙ
bonæfidei possessor tenetur de fructibus industrialibus
consumptis. quatenus locupletior est factus ex æquita-
te.l.si me & titiũ.ff.si cer.pet.quæ habet locum, quando
quis est factus locupletior nedum ex re mea, sed ẽt
ex mihi debita, vt ibi patet.sed dic, quod illud procedit,
nisi aliàs æquitas suadeat in oppositum prout est hic in
bonęfidei possessore, in quo suadet ęquitas,ꝙ ꝓpter cul
turam, & laborem ipsos industriales lucretur, etiã quã
do sunt consumpti, vt probatur non cauillando text.in
d.§.si quis a non domino. insti.de re.diui.sed quãdo ex
tant fructus industriales, licèt illos faciat suos, tamen te
netur officio iudicis illos restituere, vt hic voluit glo.&
5 in l.ex diuerso.ff.de rei.ven.¶† In ea.gl.ibi post litẽ con
te.& vniuersos. & est ratio, quia per lit.contest.fit malæ
fidei saltem iuris præsumptione, etsi aliàs habeat iustã
causam litigandi, vt patet in l.certum.allegata.gl.& in
l.terminato.C.de fruct.& lit.expen.ideo tenetur tunc
etiam ad consumptos, & hoc tenent domini de rota.sua
conclusione.xxiij. quæ incipit. Item fuit dubitatum.
vide etiam in conclusione.clxxxiij. quæ incipit. Itẽ pro
babilis causa.¶ In ea.gl.ibi qui probantur ad eum per-
uenisse. supple & etiam quos pcipere potuit antiquus
possessor. ex quo est malæfidei.l.si nauis.ff.de rei vẽdi.
In contrariũ tamen facit.l.domum.C.de rei vendic.vbi
vř, quod teneatur ad illos, quos ipse possessor percipere
potuisset.Bar.in hoc variauit, patet ex no.per eum in d.
l.domum.& in repetitione.l.fructus.ff.de rei ven.tamẽ
concludit in d.l.fructus. quòd sit in electione agentis,
an velit habere respectum ad illos, quos percipere po-
tuisset ipse agens, an vero ad illos, quos percipere po-
tuisset ipse possessor, & sic reducantur ad concordiam
dicta iura, & istud etiam sequebatur.d.Franciscus de rã
ponibus.licèt do.Anto.hic videatur sequi id, quod dicit
6 Barto.in d.l.domum, sed certè violat tex.¶† An autem
malæfidei possessor excusetur a percipiendis, si habeat
titulum.dic, quòd regulariter sic. fallit in quatuor casi-
bus nota per glo.in l.si fundum. alleg.in glo.& in l.sed
& pactus.ff.quod metus causa, & est communis opin.li
cet aliqui contra de quo etiam per gl.xij.q.ij.non licèt.
7 ¶† Quid autẽ si aliquis a principio sit bonæfidei, & ex
postfacto efficiatur malæfidei dic,ꝙ inspicitur initium.
iuxta id, quòd habetur in.l.qui sit.ff.de vsuris. saluo ni-
si interueniat mutatio personarum, vt quia defunctus
sit bonæfidei, & hæres sit malæfidei. nam licet censea-
tur hæres eadẽ persona cum defuncto in auth.de iure-
iuran. a moriente præstito in §.j.tamen ex quò vere est
alia persona ipse hæres si est in mala fide iudicatur, ut
8 de malæfidei.l.quæsitum.ff.de acqui.re do. ¶ Quid aũt
ècontra si a principio quis sit malæfidei, & postea effi-
ciatur bonæfidei. Bartol.nõ decidit in d.l.fructus.dom.
Anto.hic dicit, quòd pro rata temporis in quo fuit ma-
læfidei iudicabitur tanquam de malæfidei possessore.
9 arg.l.quæ de tota.ff.de rei uend.¶† An autem per de-
nuntiationem factam alicui, ex hoc efficiatur malæfi-
dei, uideretur,ꝙ sic.per.l.si fundum.allegatam in gloss.
Sed dic hoc uerum, si ille cui denunciatur non habeat
titulum, & denuntians ex iusta causa denuntiet.per ea
quæ

a Violẽtus idẽ per oĩa sũmat hic d. Ab. vide eum hic.

b Ad fructus. Sed pone quòd agens interdicto recuperãdæ, & obtinens in possessorio recuperandæ recuperatis fructibus & expensis succũbat in petitorio in quibus fructibus, & expensis condemnabiт in fructib. & expensis a tẽpore petitorii primo inchoati. vt h. p Rotã deci. cclxxxix. incipit. si q in nouis.

qibi habētur. Si vero denunciaretur postquam iam ac-
quisiuisset titulum bona fide,nō per hoc efficeretur ma-
læfidei.l.aliena.ff.de vsu.pro empto. cum ibi no.per gl.
de quo ēt p Bar. in l.nō solū.§.fi.ff.de ope.nou.nuncia.
10 ¶ †In ea.gl.ibi qui percipi potuerunt per veteres posses
sores.supple,vel ipsum nouum.per id,q hr in l.domum.
C.de rei vend.& per id,quod dixi superius. Et aduerte,
quia in interdicto vnde ui, tenetur quis fructibus ex tē-
pore uiolentiæ. & sic deiectionis. sed in alijs interdictis
a tempore lit.conte.l.j.§.ex die.ff.de vi,& vi ar.& sic ui-
deretur , q vbi alia interdicta competunt,si agatur con-
tra malæfidei possessorem, vtilius esset agere rei vendi-
catione . quia uenient fructus etiam percepti , ante lit.
conte.vt supra.uoluit gl.sed alio respectu utilius est age
re interdicto,quia difficilis est probatio dominij.facit,q
habetur.ī.co.sæpæ.Item aduerte,quod in iudicijs bonæ
fidei,& etiam stricti iuris,quādo peto,quod est,vel fuit
meum,veniunt fructus,& partus,& omnis causa a tem-
pore moræ.ff.de vsu.l.videamus & l.mora.§.in bonæfi-
dei,& l.j.§.hanc act.ff.depositi. & hoc verum si expresse
petantur in libello,aliàs non posset iudex condemnare
si sunt percepti ante lit.contest. secus si post.l. ędiles. §.
item sciendum.ff.de edil.edic.Si autē sit actio stricti iu-
ris,& peto,qđ non est,nec fuit meū tūc,veniunt fructus
ante litē contest.l.videamus.§.si actor.ff.de vsuris . & l.
cum fundus.ff.si cert. pet. & l.in hac.ff.de tritica. cū ibi
11 not.& l.iij.§.in hac.ff.commoda.¶ † In ea gl.ibi frumen
to,& vi no.¶ Not.bene ex gl.q frumentum,& vinum di
cuntur fructus industriales. sed in cōtrarium facit,quia
naturaliter a natura producuntur,& nascuntur . dic,qđ
verè sunt naturales ratione prædicta. sed pro tanto dicū
tur industriales.quia antequam sint in vsu finali,ad quæ
communiter sunt deputati , requiritur magna industria
hominis,& magnus labor.secus quādo modica,vel nul
la requiritur industria,vt patet in pomis,& similibus,&
per hęc patet quid de oliua,quia censetur fructus etiam
industrialis.l.si eius.ff.de rei uen.idem dixit gl.de lana ,
& lacte in.§.si quis a non domino.inst.de rerum diui. &
si reperiantur aliqui de quibus dubitetur , relinquetur
arbitrio iudicis,qui habebit considerare,an plurimū ver
setur in eis industria hominis , vel non.vt no.per Cy. in
12 l.certum.C.de rei ven.¶†In ea.glo.ibi non facit suos,&
sic vult gl. quod licèt bonæfidei possessor faciat fructus
industriales suos,quanquam extātes officio iudicis red
dere compellatē vt no.per gl.in l.ex diuerso. ff. de rei vē.
tamen naturales nō facit suos.& ista est communis opi.
glo.vnde poterunt peti rei vendicatione si extant , & de
consumptis tenebitur quatenus erit factus locupletior
conditione sine causa.sed Iac.de are.& Bart.dicunt hoc
verum,si est possessor bonæfidei sine titu. si autem cum
tit.tunc faciet illos suos.l.bonæfidei.ff.de acqui. rerum
do.& in hoc non est differentia inter naturales,& indu-
striales,sed remanebit differentia quo ad consumptos ,
13 quia industriales lucrifacit,sed naturales non. ¶ †In ea.
gl.ibi omnis vtilitas.& sic etiam fructus,& hoc est clarū
ex dispositione iuris,quia quando vult rem restitui:intel
ligitur,quod velit etiam cum fructibus , sed dubium est
an sit necesse si quis petat rē restitui : quod petat etiā si-
bi reddi fructus.Inno.hic dixit, quod sic si sunt percepti
ante lit.contest.secus si post. per l.ędiles.§.item sciendū
ff.de edil.edi.Fallit ī interdicto vnde ui.& in actione,q
metus causa,& in petione hæreditatis, quia tunc etiam
veniunt fructus percepti ante lit. contesta. & cum hoc
transit Io.And.& do.Anto.sed forte istud non est de iu-
re uerum:nisi in petitione hæreditatis, quia illa est iudi
cium vniuersale. & augetur ex fructibus.l.Item veniūt.
§.fructus.ff.de peti.hære.& sic secus videtur in aliis iu-
dicijs singularibus.nec ob.iura allegata per Inn. videli-
cet.l.sed & partus.ff. quod met⁹ cau.& l.j.§.rectissime.

a Ei q. In primo summario cōcordat. d. Alb. cum isto pile in ponit aliud magis generale , quod vide.super hoc.cap.si quæras, verū spoliatus sua possessione,& ipsam scō tinenti recuperans, vim vi repellēdo.ex illa vi in continenti illata cōueniri possit, & verum possit agere contra ipsum spoliatem. & primā violentiam inferentē distingue,vt hic p do. Hen. Bo.

ff.de vi,& vi ar.quia dicūt,q ille tenet actione , q me-
tus causa,vel interdicto vnde vi.tenētur nedum ad rem
sed etiam ad fructus,sed non dicunt,q si solum petatur
rem restitui in libello, q veniāt fructus,ideo debent in-
telligi secundum dictam.l.ędiles.§.item sciēdum.¶ An
autem sit necesse exprimi quantitatem fructuum. Bart.
variauit.nam tenuit,q non in l.j.ff.de cdcn.contrarium
tenuit in.d.l.si lectus.dic,vt ibi dixi in.c.ij.de libel.ob.
¶ Et adde vltimo,quòd quidam dicunt propriè fructus
industriales , quia etiam sub alio vocabulo appellan-
tur fructus ciuiles,quia non producuntur a natura, sed
ab hominis prouisione, & industria , vt sunt pensiones
domorum.l.si nauis.ff.de rei vend. de materia per Bart.
in d.l.fructus & per Cyn.in d.l.certum.per Spe.in ti.de
fruct.& interesse litis.

SVMMARIVM.

1 *Restitutio denegatur ei qui non possedit.*
2 *Traditio rei potest fieri sub conditione.& nu.6.*
3 *Dominium non probatur per pensionem.*
4 *Dominium directum potest quis sibi reseruare in traditione rei.*
5 *Vim vi repellere, licet dummodo fiat incontinenti & cum moder amine inculpatæ tutelæ.*
6 *Conditio non debet adijci in traditione rei spiritualis.*
7 *Ad religionem arctiorem transire licet,*
8 *Negligere possessionem, quando videatur quis.*
9 *Possessionis duæ sunt species, naturalis, & ciuilis.& nu.10.*
11 *Defendere possessionem licitum est possessori.*
12 *Colonus meus si recedat animo deserendi, perdo naturalem possessionem, sed retineo ciuilem.*
13 *Moderamen inculpatæ tutelæ in quibus consistat.*
14 *Percussus expectare, an quis debeat antequam percutiat.*
15 *Furem nocturnum fugientem cum re non licet occidere.*
16 *Furto subtrahere rem suam penes alium existentem & sibi ablatam, an liceat.*
17 *Fur si cū rebus prælati vel clerici aufugiat, an licitū sit eis clamare , quod capiatur prędo.*
18 *Clericus qui interfuit bello iusto an incurrat irregularitatem.*
19 *Roma capta in bello an efficiantur capientium.*

1 OLim causam quæ. Ei q † nō •
a possedit re
stō denegatur.h.d.Et in prima ponitur
commissionis,& facti narratio.in secun
da causę diffinitio.secunda ibi intelligen
tes.¶ No.j.q p rebus& iuribus ecclesiæ
Epālis simul agere debet Eps,& capitulum nomine ip
sius ecclesiæ.Innocē.dicit.quod ideo hic simul agebāt ,
quia locus de quo agitur communiter pertinebat ad ip
sos,aliàs in diuersis capitulum per se, & Episcopus p se
agere posset,quamuis secundum eum sit securius,quod
in omnibus simul agant.supra de iudi.causam quæ.de
quo in.c.j.supra.de procura.& supra de rescri.edoceri.
¶ Item no. differētiam inter hospitale,& oratorium,in
quo aūt differat oratorium ab ecclesia.no.Io.An.infra
2 de censi.c.fi.¶†Item no.traditionē rei posse fieri sub
conditione.de quo in.l.sub conditione.ff.de sol.& l.q
absenti.ff.de acquiren.pos.¶ Item no.ex tex.ibi tres so-
lidos,&c.iuncto eo,quod sequitur ibi Episcopo loci do
3 minium,&c.†q p pensionem non probetur dominium
ad idem de re iu.l.cū Bertoldus. & de iure patro.prætе
4 rea.& quod no.infra de app.bonæ.¶ †Item not.q in tra
ditione rei,potest quis directum dominium sibi reserua
re.facit.ff.de pac.l.traditionibus.¶ Item not.quòd acci
piens possessionem domino,& possessore ignorāte , nō
priuat dominum possessione.de quo in l.clam possidere.
6 §.fi.ff.de acquirē.pos.¶ †Item no.quòd licitum est vim
vi repellere,dummodo incontinenti fiat.de quo in l.j.C.
vnde vi.¶ Item no.quòd Episcopus & capitulum consti
tuunt procuratorem in causa ecclesiæ.de quo.supra de
procura.quia in causis.¶ Item no.quòd prælati debent
libel-

libellos [illegible] ecclesię. de quo hic Hosti. & s̄.de
dila.in c.literę.¶Itē nō. q licèt sit licitū vim vi repellere
incōtinēti: tñ illud dēt intelligi cū moderamine inculpa
tæ tutelæ,& ideò si exceditur modus,satisfieri debet of-
fenso.de quo in c.significasti.de homi. & in præallegata.
l.C.vñ vi.vbi ēt p Cy.& Bar.¶Vlti.not. qđ magister,seu
superior pōt agere pro locis sibi subiectis,de quo hic p
In.qui super hoc posuit bonā gl.& posuit etiā.s̄. de iud.
cum deputati.¶In glo.conditione in fi.ex gl.ista collige
tres solutiones ad contrarium,q formari posset de c.quā
pio.j.q.ij. vbi in spiritualibus non potest adijci conditio,
nam vna est,q nō pōt adijci cōditio, sed certa forma da
ri sic,quæ conueniat ipsi rei spirituali,vt in c.significatū.
de præben.cum gl.Secūda solutio est, q si conditio non
adijcitur in spiritualibus,sed in traditione rei tēporalis ,
vt sua reducatur ad spiritualem,tūc bene est licitum,vt si
traditur possessio,vt ibi fiat ecclesia, vel si traditur aurū ,
vel argentum,vt inde fiat calix.facit.s̄. de seruis non or-
di.c.ij.& c.eo libentius.istud enim est meritoriū,vt dicit
hic Inn.nec aliquid quęrit ipsi tradenti cū res spiritualis
in nullius bonis sit.insti.de rerum diui.§.sacræ. Tertia so
lutio est,q si exprimitur cōditio,quæ de iure inerat,illud
fieri pōt,alias sec⁹.de quo in c.significasti.s̄. de elec. ¶In
gl.conditione apposita.ibi valeret cōtra humiliatos qua-
7 si non possent tunc se repetere nā licitum est trāsire † ad
arctiorem religionem.j̄.de regula.licèt . Sed certè posset
dici illud verum licentia prius petita,licèt non obtenta ,
vt ibi patet.prætetea, licèt possēt ad arctiorem religionē
transire : non tamen possunt antiquum statum, vel anti-
quā regulam immutare ipsius loci sine autoritate Epi.
vt hic,& s̄.de consue.in c.consuetudines,& j̄.de his quę
8 fi.a prela.in c.nouit.& c.sequenti.¶†In gl.præiudicium.
ibi nisi scienter negligam, & dicitur negligere quādo nō
occupatur per alium si per longum tempus illā negligit.
vt not.per gl.in l.furtum.§.j.ff.de vsuca. Inn.tamen dixit
hoc arbitrarium inspectis circunstantijs, & qualitate p-
sonarum.s̄.de elec.querelam. Si autē alius intrasset: tūc
si negligo recuperare quamprimum possum postq̄ sciui
dico esse in negligētia , & perdo possessionē.l.quamuis.
ff.de acqui.poss. & l.de eo.§.j.eo.tit.& ibi per Bart. ¶ In
ea.gl.ibi retineo possessionē.intelligo ciuilē , sed natura-
lem pdidi, ex quò desijt esse extra cōspectū rei,vt no.in
l.j.in princ.ff.de acqui.pos. & hoc sm̄ cōmunē opinionē
9 quæ habet† q duæ sunt species possessionis.s.ciuilis,& na
turalis,sed Azo dixit,q est vnica tantum scilicet natura-
lis, quæ retinetur naturaliter tm̄,quando quis est in con
spectu,sed ciuiliter qñ est extra conspectū.de qua in d.l.
j.in princ.& C.de acqui.poss.l.licèt.¶In ea.gl.ibi nō ad-
mitti,& tunc secundum Inn.perdo possessionē, sed pote
ro incontinenti recuperare per istum tex. cum concordā
tijs,& istud etiam sequitur etiam Io.An.hoc,& do.Ant.
Sed potest teneri,quod si incōtinenti recuperat:nō per-
ditur possessio,qa nō videtur tūc fuisse meticulosus , sed
virilis,& habuisse animum conseruandi suam possessio-
nem,vt voluit gl.fina.in l.si quis a se fundū.C.ad l.iuliā
vnde vi.& est magnus effectus,quia secundum hoc non
erat interrupta possessio, & per consequens præscriptio.
secus esset secundum opi.Inno.l.naturaliter.ff.de acqui.
10 poss.¶†In ea.gl.ibi,quod meo.§.vltimo, & hoc clarum,
quia possum expellere illum qui intrauit,si ille erat cō-
scius iuris mei,sed si erat ignarus videretur secus per tex.
hic a contrario sensu in ver. intelligentes,ibi non insci⁹,
&c.sed In.tenet idèm,& ad literam supplet, maximè qa
eo ipso,quod me non admittit monitus de iure meo vi-
detur mihi violentiam inferre,& ideo licitum est vim vi
repellere . Host. dicit hoc verum si ius meum sit noto-
rium , quia tunc esset supina ignorantia aduersarij,aliàs
non erit licitum illum repellere per violentiam.ar.l.ex-
tat.ff.quod metus causa,& hæc opi.est multū ęqua : ta-
men de iure verior videtur opi.In.& illā sequitur Bar.in
11 l.j.§.interdictum.ff.vti possidetis,quia licitū†est possesso
ri suam possessionem defendere,& ideo cum possidens ci
uiliter turbetur in illa si habens naturalem nolit illam di
mittere iō poterit vim vi repellere . Nec ob.l.extat.ff.q
metus causa, quia ibi loquitur quando violentiam infe-
rens nullo modo possidebat, unde sufficiet,quod in iudi
cio postea constet de ueritate.¶In ea gl.ibi alij , uel tra-
dat.Contrarium tenuit gl.xij.q.ij.quisquis,sed ista vide-
tur verior per.§.quod si seruus hic allegatus . Fateor ta-
men,quod poterit recuperari cōdictione ex.l.fi.C.de ac
qui.poss. & hoc modo possit saluari glo.in d.c. quisquis.
¶Quid autem si colonus moriatur dic , quod solum tūc
perditur naturalis, sed ciuilem retineo nisi negligam pos
12 sessionē recuperare.l.si de eo.§.j.ff.de acq.poss.¶†Quid
autem si colonus recedat animo deserendi possessionē ,
dic quod perdo naturalem, & ciuilem retineo.l.si colo-
nus.ff.de acqui.pos.de quo in d.l.fi.¶In gl.pe.ibi posse-
dit præcario.iste non potest agere contra concedentem si
expellatur ab eo,quia licitum est reuocare præcarium l.
j.ff.de præca.sed si expelleretur a tertio posset agere con
tra illum,si ipse possidens præcario habebat naturalem ,
& ciuilem,vel naturalem tantū,q esse pōt,vt l.& habet
eum qui.ff. de præca.secus si haberet merā detentionē ,
qa tunc nō ageret, sicut nec colonus.l.j.§. deijcitur.ff.de
vi,& vi ar.nam interdictum recuperandæ possessionis nō
datur nisi possidenti,vt ibi patet.¶In ea.glos.ibi aliud in
possessione fuit . prout dicitur esse colonus qui non pos
sidet,licèt sit in possessione , & similiter illi qui mittit ex
13 primo decreto.l.iij.§.fi.ff.de acqui.pos.¶†In gl.fi. ibi cū
moderamine,& quomodo in tribus cōsistit hoc modera
mē.s.in qualitate defensionis,& in qualitate tpis , & qđ
nō fiat animo vlciscendi , sed se defendendi tangit p gl.
j̄.de homici.significasti.el.ij. & per Cy. & Bar.in l.j. hic
allegata,& hic per do.An.Et circa primum conclude , q
si vis infertur sine armis : nō est licitū resistere cū armis ,
nisi sit inęqualitas in viribus personarū,quia pōt interdū
plus valere percussio vnius fortis , & robusti cū pugno ,
quā percussio vnius debilis cū gladio.Circa tps conclu-
de,q dr̄ moderamen esse,quando fit incontinenti, & dr̄
incōtinēti antequam diuertatur ad extraneos actus sm̄
Inn.hic.Sed dic clarius,quod si iniuria infertur personę,
q dr̄ fieri incōtinēti quādiu qs timet offendi,secus si nō
timet,vt qa aduersari⁹ qui percussit arripit fugā.facit , q
no.gl.in d.ca.significasti.In rebus aūt dr̄ fieri incontinen
ti,quando q̄primū pōt quis congregare amicos,& attinē
tes pro iniuria propulsanda,vsi poterit ēt interdū differ-
re per vnā diē, vel duas, vel tres,secundum qualitatē fa-
cti,vt dicit gl.no.in l.iij.§.eum igitur.ff.de vi,& vi ar.& si
castrum esset per violentiam occupatum etiā maius tps
daretur,& si ciuitas.adhuc maius,vt voluit Bar.ī d.§.eū,
igitur,& Hug.j.dist.ius naturale.vbi etiam videtur velle
interdum dari longum tempus.¶Circa tertium dic, q si
agitur de iniuria personæ,videtur fieri ad vindictā si non
timebatur percussio,aliàs secus, in rebus autem videtur
fieri causa defensionis qñ fit incontinēti,aliàs secus, qa
14 vbi fit ex interuallo videtur fieri gratia vlsciscendi.¶†Et
ex prædictis patet,an sit expediens,qđ quis expectet se p
cuti,antequam percutiat, & certè non,sed sufficit terror.
& timor ne percutiat.l.iij.§.si quis visis armatis.ff. de vi,
& vi ar.¶Sed hic insurgit dubiū, qd si aliqs poterat eua
dere fugiēdo,sed vbi stabat nō poterat euadere,nisi pcu
teret,an debuit potius fugeret.Bar.tenuit,quod licitum
est percutere in l.j.C.vnde vi.sequitur hic do.Anto.quia
propulsanda iniuria circa res licitum est percutere.l.fu-
rem.ff.de sica.ergo fortius pro expellenda iniuria perso-
nę.arg.l.in seruorum.in fine.ff.de pœnis. Sed cōtra istud
facit,qa potius debet quis tunicam , & palliū dimittere,
quàm aliū percutere, vt in c.suscepimus.j̄.de homi.prę-
terea

a Si cōtra petētē idē p oia sum mat hoc Abba. & si q̄ras vtrū viro repetenti vxorē suā, sit facienda restitutio, nō obstante aliqua exceptione distingue hoc pulchre, vt p Hen. Byoch.

terea ꝓ iniuria rerum, non est licitum percutere: si aliàs
possit quis rē recuperare. vt no. in d.l.furē. † Vñ non est
15 licitum furem noctu: nimi occidere fugientē cum re, si
quis cognoscat eum, quia poterit recuperare, vt ibi not.
& sic vr, ꝙ si non est infamia fugere. debeat potius quis
fugere, quam percutere. & istud tenuit Cy. in d.l.j. Si au
tem, sit infamia fugere illi, qui timet percuti: tunc vide-
retur, ꝙ licitum esset percutere: nec teneaē fugere, vt vo
luit Cy. quod forte posset procedere de iure ciuili. sed
de iure canonico, & in foro conscientiæ videreē: secus,
per id, quod hr̄ in d.c. suscepimus. de quo etiam dixi
in cle. vnica. de homi. ¶ In ea. gl. ibi, nisi modū excede-
rent. impropriè loquitur gl. q̄a non dicitur excedere mo
dum, si aliter non poterat se defendere. facit cle. si furio
sus. de homi. ¶ In ea. gl. ibi, nisi ignoranter. hoc intellige
nisi ignorantia esset crassa, & supina. per id, quod habeē
in c. apostolicæ. j̄. de cle. excom. ministrāte. ¶ Extra glo.
tangit hic Inn. de materia belli. & posuit etiam bonam
glo. in c. sicut. j̄. de iureiurā. & in c. significasti. el ij. j̄. de
homi. & de pœnis, ꝙ in dubijs. & per Host. de homi. pro
humani. li. vj. & in summa de treu. & pac. §. ꝙ sit iustum
bellū. & p gl. xxiij. q. ij. & q. iij. in sūma. Et p legistas. ma
ximè p Bar. in l. hostes. & l. si qd bello. ff. de captiuis. &
16 p Bar. in l. ij. C. de serui. & aqua. ¶ † Et no. ꝑcipuè inq̄tu
Inno. hic dicit, ꝙ licitum est furto subtrahere rem suam
penes alium existentem, & sibi ablatam, dummodo ex
tali furto nullū scandalū sequatur, qd̄ forte pōt proce-
dere in foro conscientiæ. sed in foro contentioso, nō est
licitum propria autoritate accipere, vt l. extat. ff. ꝙ met.
17 cau. ¶ † Itē no. inquantū dicit, ꝙ licitum est prælato, &
clerico clamare, ꝙ capiatur prædo. sed non dēt dicere
ꝙ vulneretur, vel occidatur. & sic si contingat vulnerari
non imputabitur sibi, si hoc non dicit. sed do. Ant. hic te
net contrarium, & vr̄ hoc voluisse Host. in c. significasti.
el ij. de homi. sed forte pōt dici, vt ibi voluit Inn. ꝙ si so
lū ad finē recuperationis rerum clamauit, vt caperet, qd̄
tunc non imputeē, sibi saltem, si non videbat verisimili-
ter debere sequi homicidiū, vel mutilationem. ar. c. præ-
18 latis. de homi. li. vj. ¶ † Itē no. præcipuè inquātum dicit,
ꝙ licèt clericus interfuerit in bello iusto in quo homi-
cidia sunt perpetrata, ꝙ non erat irregularis, dūmodo ip
se non percussit. q̄a ex quo bellum est iustum, nō impu
taē sibi, ēt si fuerit in bello etiam si proiecerit lapides,
vel euaginauerit ensem si neminem percusserit, imò
videtur, quòd si non potuisset euadere. nisi percus-
sisset, non erit irregularis, licèt de hoc olim fuerint opi-
19 niones, vt hr̄ in cle. si furiosus. de homi. ¶ † Vltimo adde
glo. quæ habetur. xxiij. q. v. in c. dicatur. quæ tāgit, an bo-
na, quæ capiuntur in bello efficiantur capientis, de quo
etiam per Bart. in d.l. si quid bello. ff. de cap. & aliquid
etiam tangit Inno. in d.c. sicut.

SVMMARIVM.

1 *Archidiaconus de iure communi est vicarius episcopi.*
2 *Libellus non uitiatur, licèt præcedat conclusio narrationem.*
3 *Restitutionem petenti obstat exceptio gradus prohibiti.*
4 *Forus conscientiæ, quando contradicit contentioso, potius debet sequi quis forum conscientiæ.*
5 *Debitum vxori reddens ad mandatum ecclesiæ non peccat.*
6 *Ecclesia non dispensat in gradu lege diuina prohibito.*
7 *Opinionibus non derogatur, quando reducuntur ad concordiam.*
8 *Excommunicationem tolerare potius debet quis quam committere peccatum mortale.*
9 *Iuramentum de malitia præstari debet super exceptionibus.*
10 *Restitutio in causa matrimoniali fit interdum quò ad seruitia maritalia, & non quò ad torum, seu carnalem copulam.*
11 *Vir licèt repellat vxorem, non per hoc perditur possessio matrimonialis.*
12 *Exceptio rei iudicatæ, non obstat, quando in causa matrimoniali agitur possessorio recuperando.*
13 *Iuramentum de malitia potest exigi, quandocunque iudici videbitur.*

LIteras tuas recepimus. Si cōtra pe-
a tentem [a] re
stitutionē coniugis opponaē cōsanguinitas ī gra
du ꝓhibito, & offerant ꝓbationes paratæ, & rece
pto ab opponēte iurō de malitia: negabiē restitutio quo
ad torū. & fiet quò ad reliqua. Si uero probationes non
sint paratæ. tūc fiet plenar estō, nisi magna sit uiri sæuitia
h.d. ¶ Et duæ sunt partes principales. nam primo ponit
thema. & consultationem. secundo rñdet: secunda ibi
sanè. Hæc secunda subdiuiditur. nam primo ponit, &
prosequiē triplicē opinionē vsq; ibi nos āt. ibi scdo cōtra-
ria soluēs ꝯtra alterā opinionē allegat usq; ibi ꝓpterea.
ibi tertio distinguendo soluit. & secundū mēbrū ꝓseqēē
ibi, ꝙ si a qua solutione unum casum excepit ibi si ue-
1 ro. ¶ † Not. archidiaconum habere iurisditionem etiam
in causa matrimoniali absente archiepiscopo, uel epi-
scopo. facit, quod habetur in c. j. ad fi. de offi. ordi. libr. 6.
nā archidiaconus de iure cōi est uicarius epi. s̄. de offic.
archi. c. j. de quo in glo. ¶ Item no. formā libelli, quādo
mulier uult petere se separari a uiro, ratione consangui-
2 nitatis. ¶ † Et not. ꝙ non uitiatur libellus: licèt præcedat
conclusio narrationem. ¶ Item not. quòd si mulier pe-
tit se separari a uiro, ratione consanguinitatis potest re
conueniri possessorio recuperandæ. & sic ex ordine li-
teræ. facit istæ tex. pro opi. Io. posita in c. j. ij. q. ij. s. quòd
ex sola ꝓpositione possessorij recuperandę in cā mr̄imo
niali, q̄a fit sup eadē re, suspēdaē petitoriū primo īchoa
tū, de quo ī c. ex cōquestione. s̄. co. Host. tñ intellexit, ꝙ
hic mulier excepit, & ēt petiit se restitui, sed diuinare
3 est. ¶ † Itē no. an cōtra petentē restitutionē in cā matri-
moniali ob. exceptio si obiiciatur gradus prohibitus, in
quo non consueuit dispensari, & probationes sint in
promptu. nam circa hoc fuerunt opin. sed teneri debet
ꝙ dixi summando. ¶ Item no. qualis modus debeat te-
neri in disputatione, vel repetitione, quia in passu du-
bio possunt recitari opin. & demum allegari pro prima
opi. & postea illam impugnare, & sic successiuè de alijs.
4 & demum debet poni ultimatè vera opinio. ¶ † Item
no. quòd vbi fit restitutio in causa matrimoniali ad man
datum ecclesiæ non debet contra cōscientiam debitum
solui, vel reddi. & sic no. ꝙ vbi forus consciētiæ cōtradi
cit foro contentioso, potius debet sequi quis forum con
scientiæ. ¶ Item no. illud vulgatū, ꝙ faciēs cōtra cōsciē-
tiam ædificat ad gehēnā, i. parat sibi domum, vel locum,
vel stallū in inferno, vbi est ignis continuus, & sic peccat
5 mortaliter. ¶ † Item no. ꝙ nō vr̄ peccare q ad mādatū ec
clesiæ reddit debitum, quando solus gradus est prohi-
bitus tm̄ constitutione canonica, quasi tunc intelliga-
tur ecclesia dispēsare. Secus si diuina. Sed certè istud ꝓ-
cedit s̄m opi. quorūdā. sed nō est verū, q̄a vtrobiq; vr̄ pec
care. p id, qd̄ dicit in ver. porrò. vbi est dictio īplicatiua
ꝓserium, & sic nō intelligeē per hoc dispensare, q̄a tale
mādatū nō fit animo dispēsandi, sed iurisditionē exercē
6 di. facit, qd̄ no. in c. ij. j̄. de schismat. ¶ † Itē not. ꝙ in gra-
du prohibito lege diuina ecclesia nō dispensat. Secus in
prohibita constitutione canonica, & qd sint gradus pro
hibiti a l. diuina. tangit hic gloss. in uerbo lege. ¶ Item
no. ꝙ opi. debent reduci ad concordiam si fieri pōt. ad
7 idem. l. si finita. §. postea. ff. de dā. infec. ¶ † Et no. ꝙ nō dr̄.
derogari opinio. vel illis præiudicari, qñ reducuntur ad
concordiam. ¶ In uer. porrò. Not. illa duo vulgata, quòd
omne, quod nō est ex fide est peccatum. Et ꝙ, quicquid
fit cōtra conscientiam edificat, &c. ¶ Itē no. ꝙ cōtra deū
nulli est obediēdū ēt papę. de quo in c. ad aures. s̄. de tē-
8 po. ord. & xj. q. iij. iulianus. ¶ Item not. quod potius dēt
qs tolerare excommunicationē, quā cōmittere peccatū
tale. facit. j̄. de sen. excom. inquisitioni. ¶ Item not. ꝙ in-
terdum quis potest esse perplexus inter duo. de quo in
c. nerui. xiij. di. q̄a hoc verum quò ad opi. sed nō quò ad

veritatē

veritatē ſm Goſ. ¶ Itē no. ꝙ nemini dēt iniici laqueus,
quia non debet quis decipi iuris autoritate.facit.l.ij. C.
de his q veniā ætа.impe.¶ Item not.quòd ſuper exce-
9 ptionibus † præſtari debet iuramētū de malitia etiam in
cauſa ſpūali. de quo.s.de elec.dudum.el. ij.& j. de iu-
10 ra.calum.c.j.& ij.in vj.¶ Vltimo no.ꝙ † in cauſa matri-
moniali interdum fit reſtitutio quò ad alia ſeruitia ma-
titalia,puta lauandi caput,& pedes,ſternēdi lectum, &
cuſtodiendi domū,& alia,quæ ſunt in domo, & pparādi
cibaria,& coquendi:& nō quò ad torum,ſeu carnalē co
pulam, qn̄ fit reſtitutio plenaria, quandoque nulla fit
reſtitutio. & ſic omnes opi.poſſunt ſaluari, nam ſi ni-
mia ſit uiri ſeuicia,ita,quòd timeať,ne ledať pſona, vel
ne fiat extorſio copulæ carnalis nulla fiet reſtitutio. Si
aūt nō eſt tanta qn poſſit p ſufficiētem cautionem pui-
deri:tunc ſi obijciť gradus prohibitus præſertim.l. diui-
na.& ſuper illo probationes ſint in promptu,ſeu incon-
tinenti poſſint haberi:fiet quo ad alia,non quo ad torū,
ſi uero non ſunt in promptu:fiet quo ad omnia, tn̄ ſi tūc
mulier hēt lęſam cōſcientiā:potius debet tolerare excōi
cationem,quā tori pbere conſortiū, qn̄ autem dicantur
haberi poſſe incōtinenti probationes,ſatis hic declarať,
qa,qn̄ non exiguntur longiores dilationes. de quo in l.
ſi is a quo.in princi.& ibi per Bar.ff. vt in poſ.lega.& p
Ioan.And.j.de teſti.ueniens.el.ij.¶ In gloſſ.1.ibi: ex cō-
ſuetudine.quæ benè poteſt operari in caſu iſto.cum aga
mus de his,quæ ſunt dignitatis epalis,& non ordinis.vt
patet in c.accedētib.de exceſ.pla.& ſic gl.pcedit, qcqd
dixerit Hoſt.¶ In gl.temeritate:ibi:eo ipſo,ꝙ repetit &c.
11 Not. diligenter gl. quæ vult, † ꝙ licèt vir expellat mu-
lierem,nō per hoc perditur poſſeſſio matrimonialis, vel
ſi perditur, recuperatur eo ipſo, ꝙ repetitur, & eſt ſpe-
ciale in hac poſſeſsione ſecundū Hoſti.& rō ſpecialita-
tis colligiť ex c.1.de ſpō.duorū, & de cōiu.leproſorū.c.
2.& de frig.c.fi.qa non debet reſcindi tantū ſacramētū,
nec pōt ſeparatio fieri,niſi ex cauſa fornicationis, & qa
in paradiſo a Deo fuit inſtitutum. & idē uoluit gl. in c.
intelleximus. de adul. & in c. ſignificaſti. de diuor. nec
ob.c.Agatoſa.qa illud cōtingit ex eo,quia mutatus erat
ſtatus,qa trāſiuerat ad religionē. iō ſi de conſenſu alte-
rius cōiugis trāſiuit,nō dať reſtitutio,ſecus qn̄ ſtatus nō
eſſet mutatus.¶ In ea.gloſſ.in fin. Not. benè gloſſ. quæ
12 vult.ꝙ † vbi agitur poſſeſſorio recuperandæ in matrimo
niali. non ob.exceptio rei iudicatæ.& ſic ſnīa non facit
notorium,quando non tranſit in rem iudicatam.& ſic
intelligit.d.Anto.Sed hoc credo verum, quādo aliquid
probaretur incontinenti contra ipſam ſententiam, aliàs
in dubio ſtari deberet ſententiæ,per id,quod habetur in
c.j.ſupra.vt lit.non conte.& ad c.ꝙ deo pari.alleg.in gl:
dic.ꝙ loqť qn̄ vterq; voluit continētiā: quo caſu debēt
illa ſeruare.tn̄ nō pn̄t abinuicem ſe ſeparare. & ſic lo-
quať gl. ¶ In gloſſ.diſpēſare.ibi: generalem ſtatū. Addè
circa hoc,qđ no.in c.quanto.s.de conſue.¶ In ea.gloſſ.
ibi:contra ſubſtantiam monachatus.ſup. niſi ex magnā
cauſa.vt nota.Inn.ſupra.de ſtatu mona.cum ad monaſte
rium.¶ In gloſſ.lege. ibi.xxxij.melius dixiſſet.xxxj. re-
ſpicit tamen antiquam quotationem,quia ſm nouam il
le liber Leuiti.non habet niſi. xxvij. capitula, & habeť
xviij. c.id, quod dixit gl. ¶ In ea.gloſſ.ibi:vxorem pa-
tris. ſi habes patris. gloſſ.eſt corrupta.quia illa eſt no-
uerca. de qua. ſupra. dixi. ideo debuit dicere vxorem
patrui.¶ In ea.glo.ibi,& quælibet excluditur. vt probať
lxxxviij.di.in c.fornicari. ¶ In gloſſ.generalis in fin. vel
dic,quòd ideo nō dicitur generale præiudicium, quia
reducit opi.ad concordiam per diſtinctionem.¶ In glo.
porrò.in fine.intellige gloſ.quòd loquatur de Gregorio
viij.qui tenebat opin.ꝙ reſtitutio non fieret,dū legebat
compilationes antiquas.uel poteſt dici ſm Ioan. Andr.
ꝙ gl.errauit.& debuit dicere Inno.cuius fuit hæc decre.
vt patet ex.c.præcedenti.iuncta ſuperſcriptione huis.c.
Sed gloſſ.fortè putauit, quòd hæc decre.fuiſſet ædita a
Gregorio. nam hic uidetur poni allegatio autoris hu-
ius decre.¶ In gloſſ. diuina. ibi ſecundus gradus in de-
ſcendētibus:nec mirū:qa nedū in ſecundo gradu, ſed ēt
in infinitum in deſcendentibus,& aſcendētibus eſt pro-
hibitio. vnde dixit gloſſ.inſti.de nup. ꝙ ſi Adam hodie
uiueret, vxorem habere non poſſet:cum omnes ab Adā
deſcenderimus.¶ In ea.gloſſ.ibi: vnde in ſecundo col-
13 laterali.intellige † qn̄ ſunt in linea æquali,vt qn̄ ſunt fi-
lij duorū fratrū,q ſunt in ſecūdo gradu,& in linea ęqua-
li.vt patet in arbore conſanguinitatis.ſecus ſi eſſent in li
nea inequali,vt ſi patruus,qui eſt in ſecunda linea con-
ſanguinitatis vellet aſſumere neptem ex fratre.& ſic fi-
liam fratris,quæ eſt in ſecunda linea conſanguinitatis:
& in ſecundo gradu.nam tunc non diſpenſaret eccleſia,
qa etiā in tali gradu hodie non contrahunt iudæi,& eſt
prohibitio ſm legē diuinam, vt hic tangit Ioā.And.¶ In
gl.incontinenti.in fi.ſup.quia loquuntur in poſſeſſorio
adipiſcendæ.quod non eſt ita priuilegiatum, ſicut poſ-
ſeſſorium recuperandæ. ¶ In gloſſ. recepto. ibi: de ca-
lumnia non iuratur.hoc verum ſecundū iſta iura.hodie
etiam iuratur in ſpiritualibus de calumnia.j.de iuramē.
calum.ca.j.in vj.¶ In ea.gloſſ.ibi:iuratur tamen de calū-
nia. ſed certè litera hic non dicit, quòd iuretur de ca-
lumnia, ſed de malitia. & iſtud tale iuramentum po-
teſt exigi,quandocūq; iudici videbitur:ſcilicet, an ve-
lit ante litem conteſt.an poſt.vt eſt expreſſum in c.ij. de
iura.calū.in vj.& ſic videť,quod ſi ante lit.cōteſt. ppo-
natur exceptio,non iuretur de calum.ſed de malitia.li-
cèt gloſſ.aliter dicat in gloſ.penul.ibi:dicas,quod non.
hoc uerū niſi petijſſet ſe abſolui,vel apparerent ſigna cō
tritionis.j.de ſen.excom.a nobis.vel niſi appareat eccle
ſiam fore deceptam, per id, quod ibi habetur. ¶ In ea
dem glo.ibi:pro ipſa non debet orare.intellige ſpeciali-
ter. nam orationes generales bene proderunt.

S V M M A R I V M.

1 *Impuberes non poſſunt contrahere matrimonium.*
2 *Minor.xxv.annis poteſt in cauſa matrimoniali conſtituere procuratorem.*
3 *Spoliare non poteſt, qui non eſt in poſſeſsione.*
4 *Exceptionis appellatione cōtinetur actio habēs in ſe incluſam exceptionē.*
5 *Impuberes minores ſeptennio poſſunt contrahere ſponſalia de futuro.*
6 *Sepulturam eligere,& facere teſtamētū,poteſt minor.xxv.annis,& maior.xiiij*
7 *Filius a patre nimis ſeuere tractatus poteſt implorare officium iudicis.*
8 *Minor ſi renuntiauit beneficio eccleſiaſtico,& illud ſit alij collatum,reſtitui non poteſt,ſecus ſi alteri collatum non fuerit.*
9 *Sententia lata contra matrimonium, vbi appatet eccleſiam fuiſſe deceptā poteſt declarari nulla.*
10 *Decimandi ius non poteſt a laico poſsideri.*
11 *Sponſalia ſi præcedant,& non interueniant copula,ſed traductio,& mutua cohabitatio,an poterit agi poſſeſſorio recuperandæ.*
12 *Sponſalia contracta per maiorem ſeptennio cum minore ſeptennio, an teneant.*
13 *Sponſalia per patruum, vel extraneum facta præſente muliere, & non contradicente, an præſumatur conſentire.*

2 EX parte.m. Petens reſtitutionē [a]
coniugis habet pro-
bare coniugium legitimum ex conſen-
ſu.h. d.Et in prima qrela mulieris par-
tim decisa. in ſecunda dat iudicem, ſe-
1 cunda ibi. quia igitur.¶ † Not.quòd in-
ter impuberes non poteſt contrahi matrimonium, &
præcipuè, quando alter eſt infans. An autem, tunc
inducantur ſponſalia de futuro, quando contrahitur
matrimoniū inter impuberes habiles ad ſponſalia,olim
erat dubium. vt patet ex gloſſ.1.hic.& infra,de deſpon.
impu.in c.a nobis.& c.literas. ſed hodie eſt deciſum, ꝙ
ſic in c.j.de deſpon.impu.li.vj. ¶ Not. ꝙ factum patrui
non

a Petens reſtitōnem. idem ſummat hic do.Abb.& ſub hoc.c. ſolet quæri, vtrū minor ſine authoritate tutoris, vel curatoris, uel filiusfamilias ſine autoritate patris poſſit eſſe in iudicio. uide Arch. xv. q.iij.c. certis gl. anp. & plenius. S. de iud.c. ſi annum, vbi p ſcribentes.

non habet præiudicare nepti circa matrimonium, & ſic
videtur, ꝙ aliud ſit in patruo, aliud in patre. ſed de hoc
dic vt hodie no. in c.j.ad finem.de deſponſa.impube.li.
vj.& tangitur etiam in c.j.ĩ.de matrimo.contracto con
tra interdictum eccleſiæ.¶ Item no.quòd vbi inter duos
impuberes contractum eſt matrimonium, poteſt perue
niens ad ætatem nubilem alteri nubere ſaltem petita li
centia ab Epiſcopo.de quo per gl.& Hoſt.ĩ.de deſpon.
impu.de illis.Et no.ꝙ petenda videtur licentia ab Epi-
ſcopo viri.nam mulier ſequitur forũ viri.de quo in c.j.ĩ
2 de deſponſa.& in l.fi.ff.ad muni.¶†Itẽ no. ꝙ etiam mi-
nor.xxv.annis poteſt in cauſa matrimoniali procurato
rem conſtituere, nec mirum: quia in qualibet ſpirituali
poteſt eſſe in iudicio per ſe.ĩ.de iudi.c.fi.in vj. & ſic ea-
dem ratione procuratorem conſtituere.facit quod habe
tur in l.ij.ff.qui petant tuto.¶ Item no. ꝙ interdum via
agendi habet in ſe incluſiuam exceptionẽ propter ver-
ba illa adiecta, vt quando quis petit prius reſtitui, vel
ante oĩa reſtitui. facit qđ dictum fuit.ſ̃.eo.ex conque-
3 ſtione.¶ Item no.ꝙ ille qui non eſt in poſſeſſione, nõ po
teſt ſpoliari. ideo non debet reſtitui.facit.ſ̃. eod. olim.
Item no.ꝙ per ſolam traductionem ad domum, factam
non præcedentibus ſponſalibus, vel conſenſu legitimo
nec ſubſecuto. non quæritur poſſeſſio matrimonij.ad-
uerte tamen, q̃a litera videt̃ innuere, ꝙ vt agi poſſit poſ-
ſeſſorio in cauſa matrimoniali ſufficiat probare ius ma-
trimonij, vel poſſeſſionis, dum dicit ſeu: ſed certe exponi
debet, & per conſequens, nec poſſeſſionis.per c.ex trãſ-
miſſa.ſ̃.eo.¶ Item no.ꝙ interdum aliquid bis probatur
in eodem iudicio ad diuerſum finem. facit quod habet̃
.ſ̃.eod.ſolicite.¶ Vltimo not. quod dictum eſt in ſum-
mario.& facit; quod habetur.ſ̃.eo.ex tranſmiſſa. ¶ Item
4 no.ꝙ † appellatione exceptionis continetur actio habẽs
5 in ſe incluſam exceptionem.¶ † In gl.j.ibi ar.contra.So-
la, vt no.in c.acceſſit.& in c.literis.ĩ.de ſpõ.impu. & eſt
expreſſum hodie.in c.j.de deſpon.impu.li.vj.quia ſtan-
dum eſt huic contrario, ſi matrimonium contrahatur in
ter impuberes maiores ſeptennio, & ſic habiles ad ſpõ-
ſalia de futuro, licèt non ad matrimonium.nam tũc tale
matrimonium inter eos contractum, licet non valeat,
vt matrimoniũ, valebit tamen, vt ſponſalia de futuro: vt
eſt expreſſum.in d.c.j.¶ In gl.ij.ibi: & fructus. hoc eſſet
clarum, ſi mulier non cohabitaſſet cũ viro: ſed quando
cohabitauit fuit alimentata, tunc eſt dubium.an poſſint
peti pro tẽpore.pro quo fuit & alimentata quatenus ex-
cedunt alimenta, de quo dicendum, vt not.per legiſtas,
& maximè Bar.in l.ſi ante nuptias.ff.ſolu.mat.¶ In glo.
a iii.[a] ibi in voto.ſupple religionis, vel ſacri ordi.ſupra de
temp.or.in c.vel nõ eſt.Et adde quod hr̃ in cle.genera-
lem.de æta.& quali.põt etiam minor xxv.& maior.xiiij.
6 eligere † ſepulturam, & facere teſt.l.qua ætate.ff. de teſt.
& ĩ.de ſepul.in c.de vxore.¶ In gl.ibi.xv.q.iij.de crimi-
ne.aliàs incipit ex certis.¶ In ea.gl.ibi agit negotia alte
tius.ſup.extra iudiciũ. nam in iudicio minor xxv.annis
non poteſt eſſe procurator.l. minor.ff. de procura. & in
7 c.qui generaliter.de procur.li.vj. ¶ † In ea.gl.ibi. 2.q.7.
quæritur.Sed forte poteſt intelligi ille tex. ꝙ ſi filius ni-
mis ſeuere tractet̃ a patre, qđ p̃t ſup hoc implorare of-
ficium iudicis. & iſtud etiam eſſet de iure ciuili. nã &
hoc etiam poteſt facere ſeruus conqueri de dño ſi ni-
mis rigide ab ipſo tractaret̃.inſti. de his, qui ſunt ſui vel
ali.iu.in §.j.& ſicut nõ probabit indiſtinctè ille tex. ꝙ fi
lius poſſit agere contra patrem de iure canonico, ꝓ hoc,
q̃a non debemus in dubio inducere correctionẽ iuris ci
uilis.ar.de elec.cum expediat.lib.vj.& pro hoc, etiã q̃a
ſecundum ius canonicum, non reperitur immutatum,
ꝙ filiusfamilias, non quærat ꝓfectitia patri: & ꝙ non q̃-
rat aduentitia quo ad vſumfructum.& in illis, non põt
eſſe lis inter patrem, & filium in poteſtate. l.lis nulla.

In glo.3. Super hac glo. adde hic d. Ab. in 2. colũ. ver. gl. tertia.

b Tũc reſtituatur. ſi. quæras verum minor. qui renuntiat beneficio ſuo eccleſiaſtico poſſit ꝑ bñficiũ reſtõnis I integrũ aduerſus ipſam renunciationem reſtitui, & beneficiũ recuperare, diſtingue, vt hic per d. Hẽ. Boich. hic verſ. ſuper glo. ſic patet.

ff.de iud. cum pater habeat legitimam adminiſtratio-
nem in prædictis, non filius.ſi autem eſſet emancipatus
bene poteſt ſibi acquirere aduẽntitia, & etiã profectitia
& pro illis experiri, ſed vbi agit cõtra patrẽ debet agere
prius petita venia.vt no.in d.c.quæritur.& in l.ij.C. de
in ius vocan.& hoc ſi maior eſſet.xxv.annis.Si eſſet mi-
nor, non poſſet agere, ſine autoritate curatoris.l. clarũ.
C.de aut.præſtan.Sed forte gl.voluit, ꝙ hoc caſu ſecũ-
dum canones, licèt ſit minor.xxv.annis poſſit agere ſi-
ne curatore per illud.c.queritur.Sed forte eſt de iure ve
rius, ꝙ hoc caſu non intelligatur. ſed prout.ſupra dixi.
ne inducatur correctio, & hoc credo de iure.licèt doct.
8 cõiter tranſeunt cum gl.¶ † In ea.gl.ibi: iam ſit alij colla-
tum, quaſi a contrario velit, ꝙ ſi nõ ſit alij collatũ tũc re
b ſtituatur [b] & hoc tenet Hoſti.ſi etiã id expediat eccleſię
ar.ſ̃.de elect.cũ nobis olim ad fin.& in c.cauſis. Accur.
in l.ait prætor.ff.de mino.tenuit ſimpliciter, quod non
reſtituitur, ſed Vincen. in c.cum ex literis, & c.conſti-
tutis.de reſtitu.in integ. tenuit indiſtinctè, quod reſti-
tuitur etiam ſi ſit alii collatum, ſed hic tenuit mediam
opi.quam tenet iſta gl.Ioan.de ligna: videtur tenere opi.
Accur.quia ex quò priuatus eſt iſte beneficio nõ poteſt
illud recuperare ſine noua collatione, & ſic ex illa dice-
tur potius habere, quàm ex vi reſtitutionis, ſed certè, vt
hic dicit do.Anto. etiam vbi primum ius eſt ſublatum,
poteſt per reſtitutionem reponi in vtile ius primeuum
per id, quod habetur in l.j.& ij.C.ſi aduer.tranſac.com-
muniter tenetur opi.gloſſ.pro qua etiam facit.c. quam-
uis.de reſcr.in vj.& quod no.gl.vij.q.j.eos qui.Sed for-
te de iure poteſt teneri, ꝙ reſtituatur etiam, ſi alteri, ſit
collatũ beneficiũ, ſi eccleſię magis expediat habere iſtũ
quia reſtitutio ratione læſionis etiã dari poteſt poſt ius
alteri quæſitum, vt probatur in l.fin.C.de repudi.here.
& bñ facit, qđ hr̃ in c.ſi beneficia.de preben.lib.vj.nec
obſtat.§.ſceuola.allegatus in gl.q̃a ibi ſpãle ꝑꝑ magnã
induſtriã.q̃ interuenit in caſu illo in vẽdendo ipſas res,
vt ibi tangit gl.nec obſtat etiam allega.c.quãuis, q̃a ibi
loquitur, quando ex gratia fit rèſtitutio, hic quando de
9 iure ratione lęſionis.¶ † In eadem gl.ibi ipſo iure.ſup-
ple probata tamen deceptione.& ſic no.ex gl.qđ ſentẽ-
tia lata contra matrimonium, vbi appareat eccleſiam
fuiſſe deceptam redditur nulla, & põt declarari nulla, li
cèt interim antequam hoc appareat cenſeatur aliqua,
facit, qđ no.in fi.in.c.cum venerabilis.ĩ.de excep.& ſic
non eſt neceſſe petere reſtitutionem in integrum, quia
ſi appareat eccleſiam fuiſſe deceptam haberet iudi-
cem pronuntiaſſe ſuper eo, quod non potuit.facit de
trãsla.& c.quanto.ideo redditur ſnĩa nulla.facit qđ hr̃
in c.ſua.ſ̃.de offi.vica.Arch.tamen.xxxv.q.ix.in ſumma
dicit, ꝙ peti debet reſtitutio ſaltẽ, qñ agit̃ de ꝑiudicio ſe
cũdi matrimonij.ſed verior videtur gl.ꝑ rõnẽ ſupius di
ctam.& ꝑꝑ hoc dicimus, qđ ſententia lata in cauſa ma
trimoniali non tranſit in rem iudicatam quo ad matri-
monium, ſed bene poteſt tranſire quò ad inſtantiam. vt
in c.ex literis.de reſtitu.in inte.& nota. Archi.ij.q.vj.in
ſumma.iõ ſi quis, vellet reponi intra inſtantiam, vt ſic
non haberet neceſſe nouam petitionem dare, tũc debe
ret peti reſtitutio, quæ non datur niſi rõne minoris æta-
tis, vel ex alia cauſa, vt patet in.d.c.ex literis.An autẽ a
ſententia quæ non tranſit in rẽ iudicatã poſſit appellari
poſt decem dies dic, ꝙ non, imo quo ad effectum deuol
uendi ad ſuperiorem appellari dẽt.ĩ.decẽ dies, vt eſt gl.
nota.in c.ad reprimendam.ſ̃.de offi.ordi.¶ In gl.deſtitu
tuta.ibi nec laicus reſtitutionem decimarũ.hoc verũ ni-
ſi eſſent decimæ ab antiquo Infeudate ante conciliũ.vt
patet.in.c.cum apoſtolica.in.fi.ĩ.de his quæ fi. a pręla.
Poſſet etiam ſecũdum Io.Cal.petere ſe reſtitui ad poſ-
ſeſſionem fructuũ perceptorum etiã ſi poſt conciliũ
10 percepiſſet: quia † licèt non poſſit laicus hodie poſſidere

ius

ius decimarum, potest tamen fructus possidere. vt hr̃ in c. quis. cũ ibi no. ĩ. de deci. ¶In ea. gl. ibi, q̃ possessio iuris præcessit. supple p̄p matrimonialem consensum inter habiles ætate: licèt forte matrimonium fuerit nullũ ppter impedimentum. facit quod habetur. s. c. ex trãsmissa. ¶In ea. glo. de præben. in c. referente. Sed certè ibi secundum illa tempora habebat, quis titulũ vtrãq; ecclesia, & similiter possessionẽ. licèt prima veniret priuandus propter adeptionem secundæ. vnde nimirum, si spoliatus potest petere interim restitutionẽ. ¶In eadem gl. ibi seruus petit restitutionẽ. & est ibi speciale ex eo, q̃ non petit ad vtilitatem suã: sed dñi absentis, q̃ bene est capax possessionis. ¶In ea. gl. ibi, de iure possidere nõ põt. Intellige ciuiliter s̃m Io. An. & sic itelligit. l. si eũ. ff. de don inter virum. Sed ben: põt possidere naturaliter. l.j. §. si vir. ff. de acq. poss. & ideo si illa naturaliter. spolietur põt agere possessorio recuperãdæ, q̃ & naturaliter. tñ possidẽti daĩ possessoriũ recuperãdæ. l.j. §. deijcitur. alleg. in gl. Sed certe vt dicit hic d. Ant. videtur q̃d mulier etiam ciuiliter possit possidere p dictum §. si vir. licèt non irreuocabiliter: quia donatio non tenet, & potest reuocari per virum. & sic intelligatur. d. l. si eum. & secũdum hoc intellige, quod de iure possidere nõ põt, s. quo ad habendum dominium: q̃ dominium, nõ trãsfertur in vxorem, sed remanet penes virum. l.j. ff. de do. na. inter virum. ¶In eadem gloss. ibi, præsumitur matrimonium. hoc verum, si interuenerit copula: quia tũc etiam, si præcesserint sponsalia de futuro transeunt in matrimonium. ĩ. de despon. impu. c. is qui. & dicitur cõstare de copula, quando vterque hoc fatetur, idem si alter tñ, ex quo simul cohabitauit: quia præsumeĩ p illo, nisi probet oppositum. p id quod habetur in c. continebatur. ĩ. de despon. impu. Si aũt non interuenit copula: tunc si sponsalia fuerint contracta per verba de futuro, non transeunt in matrimonium: licèt cohabitarent post adultam ætatem. Si aũt fuissent sponsalia contracta per verba de præsenti inter impuberes: tunc si post pubertatem simul cohabitauerunt intelliguntur ratificata, & si copula nõ interueniat. p id quod hr̃. in c.j. de despon. im
a pub. lib. vj. ¶Extra gl.[a] tangit Inno. hic & multũ insistit
11 † an si præcedant sponsalia, & non interueniat copula: sed traductio, & mutua cohabitatio. An poterit agi possessorio recuperandæ. & recitat opi. Finaliter inclinat, q̃ non etiam si præcedant sponsalia de præsenti, q̃ põt ante carnis copulam ingredi religionem. ĩ. de conuer. coniuga. ex publico. Sed Io. de Ligna. tenet contrariũ. & melius, q̃ poterit peti restitutio quo ad reliqua, præterquã ad copulã. per c. literas. s. eo. non obst. q̃ potest ingredi religionẽ ille contra quem agitur: quia anteq̃ ingrediaĩ, non est extra dispositionem iuris: ideo põt agi cõtra eũ, vbi autem copula interuenit, tunc põt peti plena restitutio, tamen non sufficit docere de possessione, nisi doceatur etiam sponsalia pcessisse per uerba de præsenti, vel de futuro: & rõ est: quia licèt aliàs tractauerint se tanquã vir & vxor: nõ per hoc sequiĩ, quod ibi, sit possessio matrimonialis, non apparente de contractu sponsaliorum: quia possibile est, q̃ erat re vera cõcubina: & vocabat eum vxorem ad palliandum fornicationem. & sic ẽt præsumunt canones. xx. q. v. in c.j. & facit q̃d no. in c. illud. ĩ. de præsump. licèt s̃m leges, sit secus. ff. de ri. nup. in l. libere. ideo non potest peti restitutio tunc: sicut nec posset peti restitutio concubinæ. l.j. & ij. ff. de condi. ob turp. cau. & hæc in matrimonio carnali: sed in spirituali puta in beneficijs. an idẽ sit, vt sit necesse pbare possessionem: & etiam titulũ. Inn. hic insistit. & finaliter cõcludit, q̃ non est idem: quia in beneficijs sufficit q̃ pbetur possessio per actum, qui solũ cõueniat ipsi beneficiato: licèt aliter non habet titulũ beneficij. & iõ sufficiat pbare canonico, q̃ elegit, tanquã canonicus vna cũ alijs: & q̃ interfuerit cõibus tractatibus. ¶Postea finaliter dicit, q̃d idem si pbetur quasi possessio per alium actũ promiscuũ. & sic conuenientem alteri quã beneficiato: dũmodo illum actum fecerit intẽdens quærere quasi possessionem beneficij scientibus, & patiẽtibus his, de quorũ præiudicio agitur. & istud dicit sibi plus placere, q̃ id q̃ no. s. eo. in literis. vbi tenuit q̃ ita demũ beneficiatus põt agere possessorio recuperandæ, si adeptus fuit possessionem de autoritate superioris. Io. An. in addi. Spec. super rubrica huius tituli tenet opi. Inno. hic positam in beneficiato in congregatione, vt ẽt canonicus. sed in alio beneficiato tenet opi. Inn. in c. in literis. Sed mihi placet indifferenter opi. quam hic ponit. per id q̃d dixi in d. c. in literis. & in cle. causã. de causa pos. & proprieta. ¶Vltimo tangit quid iuris, si aliquis faciat aliquos actus sciente, & patiente muliere, tanq̃ maritus, & intẽdens q̃rere possessionẽ maritalẽ, an istud sufficiat, & finaliter videtur inclinare, q̃d sic. quod tenet Host. dũmodo de hoc constet. quia contractus matrimonij fit p solum consensum. ĩ. de desponsa. tuæ. & hoc sequitur Hos. dicit tñ q̃ talis possessio, non inducet possessoriũ recuperandæ cum non præcesserint sponsalia in facie ecclesiæ. ĩ. de clã. despon. c. si. Sed forte posset dici illud verũ, nisi prius fuisset eis imposita potentia per ecclesiam de clandestino contractu. nam tunc videtur purgatũ illud vitium ar. c. ferrum l. di. ¶Itẽ aduerte, q̃ voluit hic do.
12 Anto. † quod si maior septẽnio cõtrahat sponsalia cum minore septẽnio, q̃ teneãt sponsalia quo ad illum maiorem, q̃ non credo verũ, q̃ iste est cõtractus qui perficiẽ ex cõsensu ipsarũ partiũ, ideo si altera pars deficit in cõsensu propter inhabilitatẽ ætatis, videtur quod nulla sit obligatio, & pro hoc facit tex. iste non cauillando, quia non dicit, q̃ mulier fuerit minor. vij. annis: sed solum ipse puer. facit, q̃ habetur in l. si. ff. de accep. & ĩ. de spõsa. dilectus. dixit etiam hic d. Anto. q̃ si maiores septennio cõtrahant sponsalia de futuro, si alter eorũ citius peruenit ad pubertatem, q̃ debebit expectare reliquũ, sed cõtrarium hic voluit Inno. & glo. & etiã Hostiẽ. in c. de illis el. j. ĩ. de sponsa. & illud videtur verius, quia non est discedendum a glo. in dubio potes concordare opi. q̃ debebit expectare alium, tamen poterit contradicere si nõ ratificauit post pubertatẽ expressè, vel tacitè, vt videtur
13 colligi ex glo. iij. & in d. c. illis. Tangit etiam † si patruus, vel extraneus, contrahit sponsalia præsente muliere, & non contradicente, an præsumatur consentire, & concludit, q̃ non, nisi aliud interueniat per quod appareat de tacito coosensu. secus quando pater contrahit præsente filia, & non contradicente: quia tunc præsumitur consentire. & intelligaĩ sic opi. Inn. hic. Sed vbi vltra taciturnitatem alia signa inducentia tacitum consensum interueniunt, non erit differentia interpatrem, & extraneum. & sic intelligatur opi. Host. & quod not. gl. in c.j. ad fi. de despon. impu. lib. vj. & ibi etiam per Archidia. & Ioan. And. in nouella.

a Extra gl. de hac qõne uide ẽt hic d. Ab. in vj. colũ. versic. sed nũc gñaliter. numero. xxij.

SVMMARIVM.

1 *Procuratorem constituere potest episcopus in causa ecclesiæ.*
2 *Petitoriũ, & possessoriũ põt simul ẽt ab vtraque parte intentari.*
3 *Causa si alicui cõmittatur vt ipsam audiat nõ põt eam per sententiã terminare nisi illud adijciatur.*
4 *Libellus incertus super accessoriis admittitur.*
5 *Libellus in possessorio recuperanda procedit, si quis petit rem sibi restitui.*
6 *Libellus si egeat aliquali suppletione, an admittatur.*
7 *Litis cõtestatio inducitur per responsionem ad narrata, tñ licèt non fiat ad petita & negatio ẽt facta per verbũ nõ credo inducit. lit. cõtes.*
8 *Acta prioris iudicii recensenda sunt in causa appellationis.*
9 *Probationum multæ sunt species.*
10 *Interdictum vnde vi habet solum locum contra spoliantẽ, vel contra spoliari mandantem.*
11 *Violentia, an possit probari per instrumenta.*

12 *Dictio, possessio, quandoque denotat proprietatem.*
13 *Dictio pertinentia est nomen collectiuum.*
14 *Pertinentiarum ecclesiæ nomine quid contineatur: & an quando actor habeat declarare de pertinentijs.*
15 *Semel possidens præsumitur possidere, donec expellatur.*
16 *Possessor, an præsumatur dominus: & an qui detinet pr̄sumatur possidere*
17 *Dominus, an præsumatur possessor.*
18 *Exceptiones contra possessorium recuperandæ, quæ ipsum possessoriū habent eneruare possunt opponi: secus si concernant petitorium.*
19 *Dominus non habet immediate ex facto familiæ, sed mediate.*
20 *Præsumi, an debeat pro sententia.*
21 *Pertinentiarum nomine, an continentur omnes possessiones ecclesię.*
22 *Libellus quo quis petit omnia bona, quæ habet titius, an procedat.*

a Interdictum. idē summat d. Abb. nihil addito nec remoto.

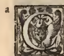

a Vm ad sedem. Interdictū[a] vñ vi non cōpetit ꝯ il-
lū, qui nō spoliauit, nec spoliare mādauit,
nec spoliationē ratā habuit. h. d. Et sunt
duæ partes principales. in prima ꝓcessus
narratio: in sc̄da diffinitio. secūda ibi: nos
prioris. prima subdiuiditur; quia primo ponit causæ cō
missionem, secundo processum habitum coram delega
to, & ipsius diffinitionem. tertio processum habitum co
ram papa, & appellationis remedium. secūda ibi: corā,
1 tertia ibi: nuper. ¶ † Not. j. ex tex. isto, quod episcop⁹ po
test constituere procuratorem in cā ecclesiæ, & simili-
2 ter religiosi. de quo in c. pe. & fi. s̄. de iura. calum. ¶ † No.
ij. quod petitorium & possessorium pōt simul etiam ab
vtraque perte intentari. de quo. j̄. de cau. pos. pastoralis.
3 & c. cum ecclesia. in glo. ij. & c. super. in gl. iij. ¶ † Item
not. quod licet alicui committatur vt causam audiat. ni
si adijciaᵗ quod iustitiam faciat, vel quòd causam ipsam
sine debito decidat. non videtur posse per sententiā cau
sam ipsam terminare. de quo in cle. auditor. de rescrip.
& in l. a diuo pio. in prin. & ibi per Bar. ff. de re iu. ¶ Itē
no. ꝙ ꝑ mādatū, vt secūdū debitū Iuris, & iustitiæ, cā ter
minet, nō daᵗ noua forma mandato quin teneat snīa la
ta cōtra ius, nō exp̄sso errore. & sic facit ꝓ dicto Inn. c.
4 prudentiā. de offi. dele. ¶ † Item no. ꝙ ꝓcedit libellus, si
peto ecclesiam, vel hospitale, cū pertinētiis. & sic no. qđ
admittitur libellus incertus suꝑ accessorijs. de quo hic
ꝑ Inn. & j̄. de excep. præla. in c. tāta. j̄. de sepul. certifica
5 ri. & per Io. An. s̄. de libel. obla. c. ij. ¶ † Itē no. ꝙ ꝓcedit li
bellus in possessorio recuperandę, si quis petit rem sibi
restitui. melius tñ eēt petere possessionē tibi restitui. de
quo in Spe. c. ti. §. j. versi. & nota. ¶ Et ex prædictis no. ꝙ
ista conclusio peto rē restitui potest adaptari nedū ad pe
titorium, seu rei vendicationem. l. qui restituere. ff. de rei
6 ven. Sed etiam ad possessorium. ¶ † Itē no. ꝙ ꝓcedere vr̄
libellus etiam si egeat aliquali suppletione. dūmodo id
colligi possit ex mente libellantis: sicut patet hic. nā in
libello istorū hospitalariorū nil exprimiᵗ de spoliatione
episcopi, sed vr̄ tacitè subintelligi eo ipso, ꝙ petebāt Epi
scopum restituere ea, quę olim possederant, quæ Episco
pus possidebat. nam tacitè videtur subaudiri, & qui-
bus eos spoliauerat. ¶ Item no. ꝙ petens sibi restitui, as-
serens illam ad se de iure spectare, & illam diutius pos-
sedisse, videtur petitorium, & possessorium intentare,
de quo etiam per Innocen. s̄. de caus. poss. cum ecclesia.
7 ¶ † Item no. ꝙ per responsionem ad narrata tm̄: licèt nō
fiat ad petita, fit litis contest. de quo in c. j. s̄. vt lit. con-
test. ¶ Et no. ꝙ ēt negatio facta per verbū, nō credo, indu
cit contestationem. facit qđ no. j̄. de iureiurā. ex literis.
¶ Item no. ꝙ antequā iudex proferat snīam debet cām
8 diligenter examinare. facit. xxx. q. v. iudicantem. ¶ † Itē
no. ꝙ in causa appellationis sunt recensenda oīa acta iu
dicij prioris, scilicet causæ principalis, nam per illa de-
bet diffiniri causa appellationis, nisi aliud nouum pro-
9 ponaᵗ. ¶ Item not. multas † fore species probationum,
scilicet per testes, confessionem, instrumēta, & facti eui-
10 dentiam, seu notorietatem. ¶ Item not. ꝙ † interdictum
vnde vi, habet locum solum contra spoliantem, vel spo-
liari mādantē, vel ratam habentem spoliationem, intel-
lige suo nomine factam. j̄. de sen. excom. cum quis. lib.
vj. facit. l. cum a te. ff. de vi, & vi ar. ¶ Item no. qđ ꝑ snīa
lata in causa principali, licèt prima facie præsumatur:
tamen tali præsumptioni non statur in causa appellatio
nis, si ex actis non iustificatur, de quo in c. in præsentia.
s̄. de renun. & j̄. de proba. quoniam cōtra. ¶ Vltimo no.
11 arg. ꝙ † violentia possit probari per instrumenta. de quo,
& generaliter, an crimen possit probari per instrumentū
not. per Io. An. j̄. de reg. iu. semel malus. li. vj. & in c. fin.
de iureiur. lib. vj. & per Cy. in l. sciētia. C. de ꝓbat. (A D-
DI. ¶ Item no. secundum vnum intellectū, ꝙ eiecto, qui
non possidebat, nō cōpetit possessoriū. facit. s̄. eo. olim.
¶ Item no. secūdum alium intellectum, ꝙ vbi intentio
in suo genere est apta, sed actio est inepta: valet snīa la-
ta super inepta actione, licèt sit iniusta s̄m do. Anto. sed
certe hic nedum intentio: sed actio fuit apta: sed nō fue-
runt ꝓbata requisita ad actionem. iō tenuit sententia la
ta pro fratribus, licèt fuerit iniusta ¶ Item no. ꝙ a snīa la-
ta in possessorio potest appellari. ¶ Item no. ꝙ ꝓ snīa p̄-
sumitur, qñ non apparent acta, sed vbi apparent nō præ
sumitur pro ea, nisi quatenus iustificatur s̄m do. Anto.
sed certè, si appellatum fuerit, & acta non appareāt, nō
præsumeᵗ pro ea si fuit lata contra reum, & imputet si-
bi actor, q̄ illa non producit. facit quod dixi in c. in præ
12 sentia. de renun. ¶ † Item no. ꝙ verbum possessio. interdū
notat proprietatem. vnde dicimus habeo talem posses-
sionem. i. tale podere, & sic facit, quod si testator legat
talem possessionem suam non videatur solum commo-
dum possidendi, sed etiam proprietatem legasse facit, ꝙ
habeᵗ in l. filij. §. fi. ff. ad mu. &. C. de fi. instru. l. fi. &. C.
de contrahen. emp. l. cum res, & de do. inter virū. l. si qui
dem, & ff. de verb. sign. l. interdum. sic econtra dñium ꝓ
possessione. C. de rei ven. l. quoties. T I O.) ¶ No. etiam
secundum Abbatem in causa appellationis irritari pro-
13 cessum propter ineptam petitionem. ¶ † In glo. ij. ibi in
iudicijs vniuersalibus. No. bene gl. quæ vult, quod quā-
do petitur ecclesia cum pertinentiis, dicitur esse petitio
vniuersalis respectu pertinentiarum, & hoc etiā voluit
hic Inn. & pro hoc, quia istud nomē pertinentiæ est no
men collectiuū ꝯtinēs sub se multa quæ sunt deputata
ꝓ pertinētijs a iure, statuto, vel ex cōsuetudine, vt hic tā
git Inn. est dos, decimæ primitię oblationes, & iura paro
chialia, & similia, & ideo admittitur petitio vniuersalis
non facta specificatione. & ꝑ hoc videtur, ꝙ etiā si prin-
cipaliter petantur pertinentiæ. uel etiam si petatur eccle
sia, & pertinentiæ, quo casu etiam principaliter videnᵗ
peti pertinentiæ. q̄a dictiō, &, coniūgit principaliter: sed
dictio cū. accessoriè. l. si cui. cū ibi no. ff. de fun. instru. vr̄
ꝙ ꝓcedat dicta petitio, non facta specificatione sicut in
alijs vniuersalibus iudicijs. iuxta no. in c. ij. de libel. obl.
licèt Inno. hic aliter sentiat. & etiam Io. de Lig. & do. An
to. sed verius videtur quod dixi. posset etiam dari alia
solutio ad cōtrarium gl. ꝙ petitio incerta, nō admittitur
super rebus principaliter petitis: sed super rebus accesso
riè petitis: vnde procedit ista petitio peto restitui rem
cum fructibus. vt notat Inno. j̄. de exces. p̄la. tanta. ¶ Itē
14 aduerte quia dixit hic Inn. ꝙ † nomine pertinentiarum
ecclesiæ continenᵗ ea, quæ a iure, statuto, vel consuetu-
dine sunt deputata, non quæ speciali iure sunt quæsita.
quod vltimum pōt dupliciter intelligi. primo, ut intelli
gatur de his q̄ ex priuilegio essent quæsita, vt illa nō cō
prehēdanᵗ. & sic ēt intelligit hic d. Anto. secundo vt in-
telligaᵗ, ꝙ non veniāt. s. quæ speciali iure sunt q̄sita. s. ex
post facto: sed solū illa, quę ab ipso principio t̄pe funda-
tionis sunt deputata: sed in vtroq; tene cōtrariū vt uo-
luit Host. q̄a uerbū ꝑtinētiæ est uerbū latū: ut in l. uerbū
pertinere

pertinere.ff.de ver.sig.& per hoc, qa si venit illud, ꝙ ex
speciali iure consuetudinis acquiritur eadem ratione ēt
debet venire, ꝙ ex priuilegio acquirit̄, & hic sumpta oc-
casione tangit hic domi. Ant. An sub petitione iuris debi
ti, comprehendatur ius debitum de iure speciali, & po-
nit certos casus in quibus comprehēditur. Extra illos di
cit, ꝙ non comprehenditur: sed certè contrarium videtur
verius, quia si petit̄ ius parochiale, vel aliud ius, istud est
ius vniuersale aptum comprehendere etiam ius, specia-
le deputatū pro iure parochiali, & ideo latè debet intel-
ligi per l.si quis intentione.ff.de iudi. Fateor tamen, qđ
si non probetur aliquid de iure speciali solum fit execu-
tio in his, quæ de iure communi deputantur. facit, quod
habetur in c.cōquerente.s̄.de offi.ord. & hoc modo pos
set saluari dictum Inno.& do.Anto. ¶ In ea.gl.ibi in pro
cessu.intellige.i. in executione nam ante sententiā non
habet necesse si non vult declarare, & sufficit, ꝙ declaret
tpe executionis: nec erit necesse super hoc libellū offer-
ri, quia in executione nō offert̄ libellus. de quo in c.ij.s̄.
de libel.obla.p Inn. Et no.bn̄ istā gl. ad q̄ sępe fit remis-
sio cui magis sit fauēdū in iudicijs, an actori, vel reo. ¶ In
gl.iij.ibi no.nisi probet &c. quasi velit, ꝙ qui semel posse
a dit non præsumatur possedisse, tempore violentiæ illa-
15 tæ nisi hoc probetur, & ideo nō pbabit̄ spoliatio. ¶ † Sed
contrariū cōmuniter tenet̄, quia qui semel possedit præ
sumit̄ possidere, donec expellatur, vel aīo desinat posside
re.l.iij.§.in admittenda.ff.de acq.pos.& facit, ꝙ habet̄.j.
eo.olim.el.ij.& ideo si apparet defunctum aliquo tēpo-
re possedisse. præsumetur possedisse etiam tpe mortis, ni
si aliud probetur, vt hic tenuit do.Anto. post dominos de
Rota in suis decisio, & de materia p legistas in l.fine. C.
16 de proba.& per Bart.in l.celsus.ff.de vsuca. ¶ † An autē
ille qui est possessor præsumatur dominus. prosequitur
hic do.Anto. ponēdo verba Bar. quæ ponit in l.quidā in
suo.ff.de condi.insti. vbi distinguit, an dominium dedu-
catur principaliter in iudiciū, an vero incidenter, nam fa
cilius pręsumatur quādo deducitur incidenter. ¶ An au
tem ille qui detinet præsumatur possidere. Inno. dixit, ꝙ
sic. in c.cum olim j̄.de priui.& facit, ꝙ no. glo.vij.q.j.pō
tifices, & in l.stipulatio ista.§.hi quoq; ff.de ver.obl. qđ
est verum, nisi ex circunstantijs aliud appareret, vt quia
detinens esset persona quæ non posset possidere, vt quia
esset seruus, vel monachus, vel etiam detineret tanquam
cōmodatarius. facit.l.rei commodate.ff.cōmo. &. d.§.hi
17 quoq;. ¶ Tangit etiam do.Anto.an † dominus præsuma
tur possessor, & cōcludit, ꝙ nō nisi ex circunstātijs aliud
appareat: vt quia probando acquisitionē dominij probet̄
etiā de possessione. de quibus hic plenius ipse prosequi-
tur. ¶ In gl.vtraq; ibi: possessorio tm̄. Sed certè s̄m Hosti.
etiam agebatur petitorio, vt patet ex litera, ideo non pro
18 cedit s̄m eum. ¶ In ea.gl. in fi.& sic vult glo. quod † con
tra possessorium recuperandæ bene possint opponi ex-
ceptiones, quę habent eneruare ipsum possessorium sec᷒
si concernant petitorium per id, quod habetur in c.in li-
teris, & c.item cum quis.s̄.co. possent etiam opponi con
tra possessorium exceptio inhabilitans personam, vt no.
in c.ex insinuatione.s̄.de procura. vnde etiā contra agē-
tem possessorio recuperandæ potest obijci exceptio ex-
communicationis, vt ibi not.& facit xxiij. dist.in c.j. pōt
etiam obijci exceptio, si sit de illis quę notantur.iij.q.j.in
summa de quibus hic prosequitur do.Anto. ¶ In glo.te-
stium in fi.& patet exemplum infra.de præsum.c.ij. ¶ In
gloss. pe. ibi: qui rem scienter a deiectore recipit. Sed
certè tunc non competit interdictum vnde vi, sed con-
dictio ex decre. sępe, vt ibi nota. ¶ In ead. gloss. ibi:
sed condictione ex illo canone, & sic vult gloss. quod
ex. c. reintegranda oriatur nouum remedium ad recu-
perandum possessionem, & istud etiā tenuit Inn. in c.que
relā.de electio. licèt hic aliter dixerit.s. ꝙ non introducit
nouum remedium, sed dicit agendū antiquis remedijs
in suis casibus. Sed præcedens opi. communiter tenetur,
qa possibile est, quod aliquis iniustæ perdiderit possessio
nem, & nō competeret actio de dolo, nec, qđ metus cā,
nec interdictum, vnde vi, nec fortè etiam remedium. c.
sæpe.j̄.c.vt, quia ignoranter succederet in uitiū. iō ęquū
fuit subueniri p illud.c. ¶ Dicit tamen hic Io.an.cal. ꝙ il-
lud.c. locum habet solum in rebus ecclesiasticis, & in re
bus propriis clericorū. Secus in rebus laicorum. Sed.d.
Ant. dicit idem in rebus laicorū, vt etiā tunc habeat lo-
cum illud.c. quia ēt vr̄ eadē ratio.s. vt prouideat̄ pericu-
lo animarū cōtra detinentē res alienas. ¶ Sed fortè ve-
rior est opi.Io.cal. qa verba illius canonis non loquunt̄
de laicis, ergo pro eis non cōpetet illud remediū. arg.l. si
uero.§.de uiro.ff.solu.ma.& l.non constitutum.ff. de te
sta.mili.& pro hoc etiā, quia non est omnino eadem ra
tio, qa fauorabilior est psona clerici, quā laici: vn̄ in mul
tis priuilegiantur clerici vltra laicos. vt no.Io.An. in c.j.
de cle.coniu.in vj.& facit.s̄.de fo.cōpe.si diligenti.& c.
cum sit generale. imo plus vr̄ posse dubitari, an solū lo-
cum habeat in episcopis, quia de eis solum loquitur, &
maior est iniuria quæ fit talibus, quàm alijs clericis sim-
plicibus, & ideo fortè de iure posset dici, ꝙ non cōprehē
deret alios clericos: tn̄ cōiter tenetur contrariū. & iō il-
lud seruaretur per.l.minimè.ff.de legi. ¶ Item aduerte,
qa pro laicis videtur competere condictio ex. l. si colo-
ni.C.de agric.& censi.libr.xj. q̄ vr̄ esse similis illi condi-
ctioni ex canone reintegranda s̄m Io.cal.luc. ¶ In ea.gl.
19 ibi vacuam possessionem inuenit. & sic vult glo. ꝙ † dn̄s
immediate non habet ex facto familię licèt mediate sic:
qa expulit alium, licèt ipsa familia non intrauerit pos-
sessionē. & ideo non tenetur dn̄s hoc casu interdicto, vn
de vi, directo, nec vtili. & sic etiam voluit hic Inno. Secus
si immediate ex facto familia committentis uiolentiam
perueniret res ad dominum. nam tunc dn̄s tenet̄ vtili in
terdicto.l.j. §. si filius. cum ibi no.& §.familiæ.ff.de vi,
& vi ar.& iste est singularis intellectus limitans dicta iu
ra quem sequitur ibi Bar.& sequitur etiam hic do. Ant.
Sed meo iudicio non est sine dubitatione. quia illa iura
volunt simpliciter, ꝙ si ex facto familię peruenit ad dn̄m
dn̄s teneat̄ vtili, & sic vr̄ indistinctè loqui, & quia etiam
si iste intellectus esset uerus de facili daretur materia
fraudibus. & posset ordinari, ꝙ possessio nō occuparet̄ p
familiam contra.decre. quanto.j̄. de diuor. ¶ Alius fuit
intellectus, ꝙ hic videbatur esse probatū de uiolentia. vt
hic dicitur in uers.nuper. sed in veritatem nō erat. & iō
succubuit procurator hospitaliorum. ¶ Tertius est intel
lectus, ꝙ hic contentatum fuit directū interdictum, cū tn̄
cōpeteret solū vtile, qn̄ ex facto familiæ cōmittētis vio-
lentia res puenit ad dn̄m si dominus nō mādauit nec ra
tū habuit. vt not.in d.§.si filius. & ideo hic succubuerūt
hospitalarij.& per hoc limitat, quod not.Bar.in l.q̄q̄. §.
iulianus.ff.de aqua plu.arcen. vbi concludit, ꝙ si actum
est directa actione, & reperiatur vtilē cōpetere tpe sen
tentiæ, ꝙ pōt ferri sn̄ia, quia illud verum, quādo a princi
pio cōpetebat directa tpe iudicij inchoati. secus si a prin
cipio nō ꝯpetebat directa, qa tūc imputet sibi, ꝙ illā ele
git, vt hic est casus s̄m istū intellectū. dixit etiam Hostiē.
ꝙ in dubio intēdēdo interdictū, vr̄ intētari directū ar.l.
primæ.§.j.ff.si ager vecti.peta. Sed cōtra eū vr̄ tex.in l.si
mr̄.§.eandē. ff. de excep.rei iudi. sed ipse respondet, vt
ibi tangit glo. sed certè ipsa responsio violat illum tex. ut
ibi tangit Bar.& ideo istud dictum non videtur verum.
per nota.per Bar.in d.§.eandem. ¶ In ea. gloss. ibi fa-
miliæ suæ. sup. quæ sit libera, nam de serua.j̄. subijcitur
¶ In ead.gloss.ibi, quod secundum canones, &c. Sed
certè etiā s̄m canones quo ad hoc, vt agi possit cōtra ra-
tū hn̄tē, vel vt ex actu celebrato ipse agere possit est ne-
cesse. ꝙ nomine ratū habentis actus sit gestus, vt in re-

a Possedisse. si quęras, an ꝙ præsumat in præsenti possidere ex eo, ꝙ semel possedit. vide hic distin. Henri. bohich i principio.

gula ratum de reg.iur.in vj.& de sen. excō.i.cū quis . eo. libr.sed quo ad validandum actum,vel ad aliàs præiudicādum ipsi ratificanti,bene potest ratum haberi non suo nomine gestum,vt iuribus allega.in glo.& l.mater.C. de rei vend. ¶ In ea.glos. ibi aliud secundum canones. hæc communiter tenetur per istum tex.& cle.vnica.de seque str.pos.licèt Arch.in §.sunt quorū.in ver.de possessione. dicat, quod etiam secundum canones non appelletur a sententia lata in possessorio,& respondet ad istum tex.ꝙ hic pronuntiatum fuit etiam super petitorio,sed certè,vt dicit hic Cal. si ponderetur litera, sententia hic lata solū respicit interdictū,& est ratio diuersitatis inter canones, & leges,quia secundū canones a quolibet grauamine appellatur,secus secūdm leges.l.ante sniẽ.C.quorū appel.nō reci.& sic sequēs solutio gl.in ver.dic.non est bona.¶ In ea.gl.ibi in legatario sup.conuento interdicto quorum legatorum de quo in c.pastoralis in gl.magna.de cau.pos. ¶ In ea.gl.ibi de creditore.forte cōuento,vt restituat possessionem creditori prętēdenti debitum solutum,vel pone in lusso immitti ex primo decreto.¶ In ea.gl.ibi scripto hæredé sup.agente interdicto quorū. de quo in præalleg.c.pastoralis.¶ In ea.glos.ibi prǽiudicium proprietati.hoc est falsum si agitur interdicto vnde vi, sed si agitur condictione ex.l. si quis in tantam per quam. res debet restitui,& etiam violentus perderet ius , quod habet

a Violentus.d. Abbas summat hoc ca. dupliciter,& secūdum summariū concordat cū isto . vide ipsum in hoc.c.

20 in re:tunc bene fieret præiudicium proprietati.¶ † In gl. fin.in fi.ista inra faciunt,quod pro sententia debeat præsumi,sed tex.hic videtur facere in contrarium, quia non stat tali præsumptioni,sed potes dicere s'm Vincē.ꝙ stan dum sit sententię,nisi ex actis appareat cōtrariū,& ita intelligatur iste tex.& hoc intellige quādo objicit̄ de nullitate,vt q.a forte dicitur litē non fuisse cōtestatā,& exhibita sunt omnia acta iudicij in qbus nō appareat de cōtestatione,nā probat̄ talis negatiua ex inspectione actorum.facit,qđ habetur in l.ij.C.de erro.aduo. & ī. de lit. contest.c.j.Si aūt allegaretur iniustitia contra sententiā, quia diceretur illam esse iniustā,& iniquā,tunc si transiuisset tps datū ad appellandū,& sic transiuisset sñia in rē iudicatā,non posset talis iniquitas, vel iniustitia allegari. etiam si quis vellet producere acta facit, quod no.Inn.ī. de proba.quoniam cōtra falsam. secus si esset appellatū , vel esset petita restitutio in integrum contra sñiam,nam tūc per acta posset doceri de iniusticia,& sic pōt intelligi hic,& de hac materia an pro sñia prǽsumatur.no.in c. in pręsentia.ī.de renun.& in c.qm cōtra falsam de pba. & ibi etiā p Io.Cal.¶ Extra gl.aduerte,q.a dixit hic Inn.

.1 † Sub nomine pertinentiarum non continentur possessiones omnes ecclesiæ, sed solum possessiones assignate pro dote.sed.d. Ant.dicit hoc verum qñ petitur ecclesia cum pertinentijs,& possessionibus.facit l.cū ex filio.§.j. cum ibi nota.ff.de vul.& pup.nam propter expressionem ipsarū possessionum detrahitur significatio verbi pertinētiarū.Secus qñ simpliciter fit mentio de pertinentijs, q.a tūc etiā alie possessiones continentur.ar.l. verbū pertinere.ff.de ver.sig.¶ Vltimo adde,q.a Inn. hic dixit ꝙ si qs

22 petit omnia bona quæ habet titius,ꝙ tunc non procedit libellus,nisi res specificentur libello oblato.Sed ipse idē in c.certificari.ī.de sepul.dicit hoc verum si agatur actio ne reali,seu rei uendicatione,quæ non datur nisi ad corporalia.l.vendicatio.ff.de rei vendica.Secus si agat̄ actio ne personali,licèt sit actio singularis.do.Anto. hic dicit , quod talis petitio censetur generalis propter signū vniuersale,& ideo non erit necesse res specificari in libello: debebunt tamen specificari in processu iudicij ante sententiam,sicut in alijs iudicijs generalib' iuxta notata in d.c.ij.licèt in vniuersalibus sufficiat declarare post sentētiam tpe executionis,vt ibi etiam no.Sed certe verius videtur id,ꝙ ponit hic Inn.nā hæc petitio nō est vniuersalis,q.a in ea nō apparet aliqđ nomē collectiuū significās vniuersitatē facti,vel iuris prout est nomē populus,grex, peculium,& hæreditas,& ideo nō potest dici petitio vniuersalis,nam signū vniuersale si non apponit nomē collectiuum, non facit petitionem vniuersalē, nec vr̄ etiā , ꝙ sit generalis, q.a pro qualibet re videtur cōpetere rei vēdicatio,& sic nō est vnica actio comprehendens sub se plura:prout cōtingit in actione generali,vt qñ agit̄ actio ne pro socio, vel negotiorum gestorū, forte tamē posset dici, ꝙ si ageretur vna actione personali,puta actione ex stipulatione,vt quia diceret,quod conuentus sibi omnia illa bona per stipulationē promisit,tūc quia illa esset vnica actio cōprehendēs sub se plura:iuxta id,ꝙ habet in l. scire debem'.ff.de ver.obl. ex quo res in promissione nō fuerunt specificate, nā aliàs censerentur tot esse stipulationes,quot res : vt ibi patet, tunc posset procedere dictū domi. Anto. & sic etiam posset saluari dictum Inno. in d.c.certificari.

SVMMARIVM.

1 *Inopiæ exceptio impedit executionem.*
2 *Spoliatus,an teneatur se defendere,& quando.*

a Lim vobis dedisse. Violentus a qui non est soluendo ad restitutionem fructuum non debet vrgeri.h.d.¶ Et primo ponit querelam,secundo prouidet,secunda ibi verum.¶ Not. primo,quod restitui debet res cū fructibus perceptis.de quo in c.grauis.ī.e.tit.¶ Itē no.illud vulgatū, qđ inanis est actio &c. vt patet in litera . ¶ Item nota. quod propter impotentiam differatur executio, sic etiam propter impotentiam si quis non potest cauere,interdum expectatur.l.ij.§.vltimo.ff.de colla.bo.¶ Et not.quod differtur restitutio fructuū , quia forte erant consumpti, sed immobilia statim restituuntur,quia illa possunt statim restitui. facit , quod habetur in l.ij.§.j.cum autem,& §.exactio.C.de rei vxo. ac.¶ Item no.quod pro debito personali prælati,videtur posse fieri satisfactio de fructibus beneficij. de quo in c. peruenit.ī.de fideiusso.& in c statutum.§. cum uero. de

1 rescrip.in vj.¶ † Item not.vnam exceptionem impedientē executionem,etiam quādo creatur debitum a delicto.s. inopię.ī.de so.compe.odoardus,& no.quod videtur posse objici post sententiam,quia respicit executionē. ¶ In gl.ij.ibi lege subtracto,hæc lectura in se est vera,sed non videtur de mente literæ,quæ solum vult differri restitutionem fructuum ; sed secundum istam lecturam etiam differretur restitutio ipsius partis occupatæ, ideo melior est lectura,qđ non fuerit spoliatus ista eadem parte,quā occupauit,sed bene fuit spoliatus suo episcopatu a rege Legionensi,vt ibi tangit glo. in ver.item ecclesia vbi gl. vlti. voluit sentire secundam lecturam . ¶ In ea.gloss.ibi habet interdictum vnde vi.quasi velit, quod ex quo primo loco spoliatus non potest agere contra secundum spoliatorem,conueniens fuit , quod primus spoliator licèt sit prædo,ex quo spoliatur,agat contra secundū spoliatorem , ne aliàs quodammodo remaneat impunitus, sed actio furti non datur prædoni , vel furi contra secundum subtrahentem , quia illa competit etiam domino, cui primo loco fuit subtracta.l.fi. C.de fur. de quo. supra.e. in literis. ¶ In ea. gloss. ibi non debet puniri,qua si velit, quod de rebus episcopatus ipsius Ouętensis non debet satisfieri Ramoranensi , sed de redditibus episcopatus ipsius Ouætensis, & ideo non sufficit Ouætensem restitutum ad suum episcopatum, nisi taliter sit restitutus , quòd possit satisfacere , nam si fuisset restitutus fructibus iam perceptis a Rege Legionensi non posset satisfacere interim, ant' quam nouos fructus perci-

2 peret . † An autem ille , qui est spoliatus teneatur

s. de f p-

se defendere, & sic solum differatur executio. Io. An. hic dubitat post Vincen. finaliter remittit ad c. frequēs. ſ. eo. in vj. Conclude, quod in criminali non tenetur se defendere si est spoliatus omnibus bonis, vel maiori parte. Si autem conuenitur ciuiliter, tunc si a suo spoliatore, non tenetur se defendere. ſ. de ordi. cog. c. fi. Si a tertio sic, vt in dicto. c. frequens, & hoc intellige, quia non sufficeret excipere de spoliatione, sed si exciperet de inopia, quia diceret se omnibus bonis spoliatum, & ob hoc non potest se defendere, tunc si fateretur debitum condemnaretur, sed differretur executio. Si autem negaret, & id aliàs nō esset notorium, & allegaret se impotentem ad litigandū tunc videtur, quod differatur etiam interim defensio. ar. huius tex. & hoc sequitur hic do. Anto.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus si post appellationem obediat excommunicationi non renunciat propter hoc appellationi. & nu. 3.*
2 *Quasi possessio subiectionis nō acquiritur per actum qui potest fieri ab alio respectu quàm subiectionis.*
4 *Excommunicationis pena est magna.*
5 *Excommunicare an posit simplex clericus.*
6 *Excommunicare an posit priuatus possessione iuris excommunicandi si habeat proprietatem ipsius iuris.*

a

Lim inter te. Per excommunicationem[a] diebus aliquibus obseruatam non acquiritur iuris parochialis possessio. h. d. Et i prima p̄cise ponit factū, & processum, I sed a diffinit, secūda ibi: nos attendentes. ¶ No. primo pro libellis, vel sententijs formandis qñ prelat⁹ agit, qa debet agere nomine ecclesię, & similiter nomine ecclesiæ sententia dictari de quo in c. literæ. ſ. de dila. ¶ Itē no. quod paria sunt aliquid facere nomine alterius, vel pro alio. de quo per Bart. in l. j. §. j. ff. de ope. noui nun. & in l. fideicommissa. §. interdū. ff. de leg. iij. ¶ Item no. secundū
1 Inno. & Hosti. quod † licēt excōicatus potest appellationem obediat excōmnicationi, nō per hoc renūtiat appellationi, & hoc maximè procedit si protestetur, ratio est, qa potest esse, quod ipse seruat excommunicationē propter reuerētiam non autē ex eo, quia renuntiare velit appellationi. facit, qd̄ habetur. v. di. ad eius verò concubitū. ¶ Itē no. quod sufficere videtur probare, quod quis aliquando possedit. si allegat se possedisse t̄pe violētię illatę de quo. ſ. eo. cū ad sedem super iij. gl. ¶ Item not. quod vt quis obtineat in possessorio recuperandæ: oportet qd̄ probet se spoliatū, & sic se possedisse, & fuisse eiectum. de quo. ſ. eo. in c. olim
2 causam. ¶ Vltimo not. † quod per actum qui potest fieri alio respectu quàm subiectionis, non acquiritur quasi possessio subiectionis. ¶ Item no. quod licēt episcopus inuadet intētum suum super iure episcopali de iure communi in ecclesia suæ diœce. nō tamen est in quasi possessione, quia illa plurimum facti habet. ſ. de conces. præben. cum nostris. ¶ Item not. quod agens possessorio potest petere adiudicari sibi possessionem. ¶ In gl. ij. ibi nisi hoc faciant animo obediendi, quid autem in dubio. Inn. hic dubitauit,
3 finaliter concludit † quod si est actus positiuus, vt quia fo: te reddiderit se in manib⁹ episcopi præsumitur, quod animo obediendi, nisi de cōtrario appareat. Secus si fit act⁹ negatiuus, seu consistens in nō faciendo, vt erat hic, non accedere ad diuina, quia iste non est tantę potentiæ, sicut actus positiuus: ideo non præsumitur fieri animo obediēdi nisi aliud appareat. ¶ Sed hic est dubium, quid si aliqs actus fiat per populum animo obediendi, an acquiretur possessio ipsi epo. ¶ Inn. notabiliter dicit, quod non, si abbas cōtradicit spiritualiter, vel tēporaliter puniēdo ipsos de populo: secus si sciret patitur, & nō cōtradicit. ¶ Et si dicatur, quod etiā debet perdere in casu præcedenti ex quo populus licēt eo inuito præstet obedientiam. per l. iij. §. quod si seruus. de acq. pos. vbi si seruus, vel colonus tradit rem alteri, priuatur dominus possessione etiā ignorans, vel inuitus. ¶ Sed Inno. notabiliter respondet, quod illud habet locum In rebus particularibus, in qbus acquirit possessio p apprehensionem: sed hic in iuribus in corporalibus in quibus possessio habetur ex patientia. l. penul. ff. de serui. quæ patientia non datur in eo, qui contradicit. & ideo, tunc non perditur ista quasi possessio, & pro hoc, quia ista incorporalia tenacius inherent nobis, q̄ corporalia. l. iij. ff. pro so. & l. qs ergo casus. ff. de pę. vbi aūt populus nō seruaret sententiā episcopi: tūc eps diceret excōicādo talē populū suum labia sua possiderēt vt eleganter dicit hic Inno. & no. benè, quod populus nō est ille quod possidet, sed ipse Abbas. ¶ In ea. glo ibi æquiparari metui. contrarium no. gloss. in c. cum dilectus. supra. qd̄ metus cau. sed dic s̄m Ioan. And. ibi: quod illa glo. procedit, qñ excōicatio est iusta, cum illa feratur, tunc propter culpam excōicati: vnde sibi debet imputare, quia sua culpa incidit in talē metum. facit. l. si mulier. ff. qd̄ metus cau. sed ista glo. procedat, qñ excōicatio esset iniusta, qa non modica pœna est esse inter hoies, & hominū carere suffragijs. l. hi qui sciētiā. C.
4 de apostа. † &, qa magna cēset esse pęna excōicationis. xxxiiii. q. ij. corripiantur. sed fortè hoc ultimum verum quando sententia esset aliqua licēt iniusta: sed vbi esset euidenter nulla: tunc fortè non procederet, qa talis non ligat, ex quo nulla est. supra. de offi. deleg. cū cōtingat. & hoc ēt vt fuisse de mente do. Anto. ¶ Extra gl. te
5 tigit hic Inno. † an simplex clericus possit acquirere potestatem excommunicandi. & licēt referat opin. de quo etiam in c. cum contingat. de foro compe. tamē finaliter concludit, quod sic, qa et eps posset tali committere potestatē excōmunicādi. facit, qd̄ no. ſ. de iud. decernimus. Et hoc intellige, quando habet aliqnos: vt hic tangit do. Anto. & de materia et per Io. An. ſ. de his q fi. a ma. par.
6 ca. in c. quæsiuit. ¶ † Vltimo tāgit, an priuatus possessione iuris excommunicādi, si habeat proprietatem ipsius iuris, an possit excōmunicare. & licēt referat opi. finaliter concludit, quod non, qa excommunicare est f. uctus ipsius iuris excommunicandi. vt no. p Inn. in fi. ſ. e. in lris. & per glo. de ma. & obe. cum olim. qui fructus non potest percipi per non posse florem. de quo etiam in præal leg. c. in literis. per Inno.

a ¶ Per excommunicationem. idem summat hic. d. Abb. & si quæras si per hoc. c. verum episcopus qui habet ius excommunicādi subditos spos & scit al ū episcopum illo suo iure vti hoc ipso p̄dat poss. ssionem. & alter eam recgrat distingue hic se cundū do. Hēr. boych. in prin. c.

SVMMARIVM.

1 *Dominium quomodo probari posit.*
2 *Spoliator solus tenetur iudicio possessorio, non autem possessor in quē res est traslata, etiam si scienter receperit, & hoc de iuris rigore, sed de equitate canonica secus. & nume. 4. &, an sit necesse probari scientiam nume. 6.*
3 *Alienum inuadere, vel iniuste detinere quantum ad periculum animæ nil refert.*
4 *Condictio ex canone reintegranda, an sit remedium generale concurrens cum aliis actionibus,*
5 *Furari sine vi auferre peius est, quam nō dare, excepta causa necessitatis.*

b 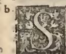

Aepe contingit. Spoliatus[b] restitutionē petere potest ab illo, qui scienter rem accepit a spoliatore. h. dicit. ¶ Et primo ponit factum corrigendum. secundo illud corrigit. secunda ibi. vnde. ¶ † Not. quod
1 difficile est, probare dominium. & ideo utile est recurrere prius ad iudiciū possessoriū si fieri pōt. l. is quod destinauit. ff. de rei vēdi. de modis aūt p̄bādi dñiū. posuit Bart. in l. quæ rē nobis. ff. de acqui. pos. ¶ No. secundo, quod vbi quis nō habet iudicium possessoriū interdū p̄dit in esse ētu dominium propter difficultatem illud p̄bādi. ¶ Itē

b ¶ Spoliat⁹ idē summat. d. Abbas.

2 no.†quod de rigore iuris solus spoliator tenetur iudicio
possessorio,non autem possessor in quē res est trāslata,ēt
si sciēter receperit rem talē.Secus de ęquitate canonica,
quia tenetur condictione ex hac decre. ex quo sciēter re
3 ceperit,quia censetur in vitium succedere.¶†Itē no. qđ
quantum ad periculum animæ non refert iniuste detine
re,vel inuadere alienum.¶Vltimo nota , quod recipiēs
rem scienter,a spoliatore pōt conueniri possessorio recu
perandæ,intellige condictione ex hac decre.secundū In-
no.nō autem interdicto vnde vi . vnde ſm Hosti.etiā ſm
canones succumberet hodie,qui cōtra talē ꝓponeret in
terdictū.licèt gl.aliter sentiat in c.cū ad sedē.s̄.e.sed non
bene scđm eū.¶In gl.j.ibi:sed iudicis officio subuenitur.
hoc intelligit.d.Ant.qñ aliquid attentaī lite, vel appella
tione pēdēte.Hosti.tñ in c.ij.vt lit.nō cōtest.vult, ꝙ offi-
ciū iudicis cōpetat pro recuperanda possessione rei eccle
siasticę,qñ esset deperdita ex negligētia rectoris,seu prę-
lati per illum text.ſm vnum intellectum, ꝙ est valde no
tandum,& sequitur etiam hic do.Anto.finaliter post La
pum in sua alleg.lxij. & sic licèt canon reintegranda vi-
detur prouidere,qñ sine culpa quis cecidit a possessione,
vt tangit Io.cal.tamen in subsidium cōpetet officium iu
dicis in rebꝰ ecclesiasticis etiā si ex culpa rectoris sit per-
dita possesio, sed vbi aliud remediū cōpeteret,nō vr̄ cō
petere officium iudicis,cū illud sit subsidiarium.l.in cau
ſę el.ij.ff.de mino.¶In ea.gl.ibi condictione ex canonæ
4 siue dolo,&c.Nota bene,quia videtur velle gl.† qđ con
dictio ex canone reintegrāda sit remedium generale cō
currens etiam cū alijs actionibus. ¶Alius intellectus di
cti.c.ꝙ non producat nouū remediū,sed dicat vtēdū esse
antiquis.¶Tertins fuit intellectus,ꝙ inducat speciale re
medium qñ alia nō cōpetunt, vt quando quis ignorāter
successit in vitium, & istud voluit In.de elec. querelam,
vt dixi in c.cum ad sedem , & iste vltimus intellectus cō
muniter tenetur reiecto secundo. ¶Sed an condictio ex
canone reintegranda differat a condictione ex l. si colo-
ni.C.de agri.& censi.lib.xj. Inn. hic videtur illa remedia
ęquiparare. Sed do.Anto.dicit illa esse diuersa,quia con
dictio ex l.si coloni.datur solum bonęfidei possessori,cō
dictio ex canone reintegranda datur etiam malæfidei .
Item, qa condictio ex l.si coloni non datur cōtra bonæ-
fidei possessorem,nisi res fuerit affecta vitio violētiæ, vel
furtiuitatis,vt j̄.dicetur.Sed cōdictio ex canone indistin-
ctè dabitur.Sed Inno.vt dixi videtur dicta remedia pari-
ficare,& similiter Barto.in l.fi.§. sed cum in secundam .
C.de furt.& ideo fortè hæc differentia.d.Anto.non pro-
cedit,& presertim,quia videtur cōtra casum in l.siue au
tem.§.j.ff.de publi.vbi in pari causa potior est causa pos
sessoris,nec attenditur antiquioritas possessionis . ¶Ad-
uerte tamen,quia Inno.hic videtur velle, ꝙ condictio ex
l.si coloni , & ex canone reintegranda , detur antiquiori
bonæ fidei possessori,sed eius dictum videtur cōtra dictā
l.siue autem.§.j.ideo Bart.in dicto.§.sed cum in secundā
saluat dictum Inn. quando res erat affecta vitio furtiuita
tis,vel violentiæ,nam tunc præfertur antiquior possessor
bonæfidei,& sic etiam intelligatur gl.in l.in ciuile.C.de
fur.Secus quando non esset affecta tali vitio, & de mul-
tis alijs iudicijs possessorijs,videlicet de condictione ex.
l.inuasor,& ex l.meminerint, & ex l.si quis in tantam,&
l.conquerebatur.C.vñ ui . & de condictione ex l.si quis
conductionis.C.loca.plenè prosequitur hic do.Ant.¶In
glo.scienter.ibi conuenitur condictione ex illo canone ,
sed quare fuit introductum istud remedium,cū suffice-
re uideatur condictio ex illo canone reintegranda,nam
si dabatur contra ignorantem multo fortius contra scien
tem ar. de elec. cum in cunctis. in princ. dic , quod non
fuit necessarium,sed utile , quia iudices erūt promptio-
res ad cōdemnationem propter specialem prouisionem
huius decre.facit l.item apud labeonem.§. hoc dictum.

a Si mandatur. idē sumat hic d.Ab.& si quæras,an priuatę ꝑsonę liceat hēre, vel facerē castra, vel fortalitia. distingue , hic secundum Hē. boyc. in prin.

ff.de iniur.& xxiij.dist.in c.quanquam, & quia aliquale
dubium erat.ex quo non competebat interdictum vnde
5 vi,vt litera hic innuit.¶In gl.fi.in fi.ibi dicitur † ꝙ peius
est auferre,qnam non dare ,& illud est regulariter verum
fallit qñ quis ageret ad mortem,quia tūc plus peccat il-
le qui potest dare, & nō dat tali qui fame aliàs est peritu
rus quam furari,& sic loquuntur alia iura.allega. in glo.
6 ¶Vltimo adde † an sit necesse probari scientiam.Gof.di
xit, quod sic.per regulam præsnmitur.j̄.de reg.inr. in.vj.
Sed Hosti.contra per.l.fi.C.vnde vi.Sed tene opi. Goff.
quātum ad istam decre. in qua nō sufficit simpliciter sci
re alienam,sed scire etiam debet vitium.Sed quo ad.l.cō
querebatur procedit opi.Hostien.quia ibi sufficit simpli
citer scire rem alienam.

SVMMARIVM.

1 *Restitutio fieri debet plenariè , & libere , & in eo casu in quo erat ante violentiam.*
2 *Excommunicatus pro manifesta offensa antequam absoluatur debet satisfacere,sed si est dubia sufficit cauere idonee de parendo iuri.*
3 *Forma mandati obseruari debet.*
4 *Confessio facta coram iudice competenti valet quāuis processus sit nullus.*
5 *Dimittere,& restituere differunt.*
6 *Processus factus non seruata forma tradita a superiore est nullus.*
7 *Forma data a iure licèt non seruetur tenet excommunicatio , & absolutio, secus si forma detur ab homine.*
8 *Edificia antiqua incastellare in praeiudicium alterius,an liceat.*

2 PIsanis ac Lucanis. Si mandatur a restitutionem
fieri sub certo modo, necesse est non solū
in facto,sed etiā in modo pareri,aliàs non
valet,quod agitur. h.d. ¶ Et primo ponit
querelam Episcopi lucani , secundo expressa cā diffinit
negotium.secunda ibi porro.¶No.primo effectū guerre
& discordiæ:quia per illam homines grauiter affliguntur.
1 ¶†Not.ꝙ restitutio fieri debet plenariè , & libere, & in
eo statu in quo erat ante violentiam. ¶ Et not.quod ne-
dum possessio debet restitui si quis sit illa spoliatus , sed
etiam debet restitui plena libertas possessionis.¶ Et no.
etiam diligenter,quod licèt quis non sit spoliatus posses
sione:si tamen est spoliatus plena libertate possidendi,re
stitui debebit ad ipsam libertatem.facit.l.vim facit.ff.de
2 vi,& vi arma.¶†Item nota,ꝙ vbi quis est excommunica
tus pro manifesta offensa antequam absoluatur debet sa
tisfacere,sed vbi est dubia sufficit idoneè cauere de pa-
rendo iuri.de quo in c.j.s̄.de iudi.& j̄.de ver.sign.ex par
3 te.¶†Item no.diligenter ponderādum esse formam mā-
dati,& ꝙ vbi duo mādant non sufficit alterum adimple
ri. ¶Item no.quod absolutio ab excommunicatione in-
terdū appellaī relaxatio,sed forte differt ab absolutiōe ,
vt no.in c.j.ꝙ metus cau.in vj.¶ Item no. est text.ibi per
4 eorū cōfessioné cōstabat,&c.† iūcto fine,ꝙ data cōpetē
tia iudicis,licèt nō valeat processus, valet tñ confessio fa
cta coram iudice,nam ex illa mouetur hic Papa ad sen-
tentiandū,vt hic patet secundū Abba.facit,ꝙ no.In.s̄. de
elec.per inquisitionem,& de ord.cogni.in c.ij.¶ Itē no.
5 ꝙ†aliud est dimittere rē,aliud restituere , vt hic expresse
colligitur.¶ Item not.considerari debere id , quod iniu-
riosè fieri posset , & ideo non sufficit plenam libertatem
actualiter haberi,nisi etiam in potentia habeatur.facit,ꝙ
metus cau.in l.nec timorem, & s̄.e.literas. ¶ Item not.
6 ꝙ † processus factus non seruata forma tradita a superio
re est nullus:& ideo in casu decre.audiri debuit eps luca
nus etiam præter appellationē,cum diceret processum
nullum ſm Inno.¶Item no.quod in eo,in quo quis non
est spoliatus nō debet restitui. ¶ Item no.ꝙ ꝑ illa verba
possessioné quá habebat ī castris,pōt intelligi de posses-
sione quá in illis habebat ratione castrorū. Itē de posses-
sione iuriū q̄ habebat in ipsis castris & in quolibet præ-
dictorum

7 dictorum possunt verificari.¶ Vltimo no.diligenter.†q
licèt vbi non seruatur forma data a iure teneat excom-
municatio.xj.q.iij.c.j.& simil' absolutio.c. causa.& q.
in c.quo.& c.vt euidenter. & per Innoc.s.de rescrip.ab
excõmunicato.tñ secus est vbi certa forma datur ab ho
mine:quia tunc si cõtra fiat non valet quod agit. vt hic
patet ſm Gof.Et no.bñ.q boc procedere vr̃ etiã si in for
ma data ab homine contineatur forma data a iure.¶ In
gl.ij.in fi.Alij dicunt q sufficiat iuratoria, nisi forte su-
specti essent de periurio habentes.iurate.per no.in c.ex
parte.hic alleg.Sed Ioan.And. dicit glo. procedere pro-
pter formam mandati,in qua fuit expressum de sufficiẽ
ti cautione:secus si non fuisset expressum verbũ sufficiẽ
ti.do.tñ Ant.hic dicit q sufficiens dr̃ ſm subiectam ma-
teriam.facit.l.si vno.ff.loca.& sic videt̃ innuere, q suf-
ficiet iuratoria cautio:sed tutius puto tenere glo. p qua
vr̃ casus in l.si mandato.§.vlti.alleg.in glo. ¶ In glo. ca-
strorum.in fi.Tu potes intelligere propriè, quia ista ca-
stra spectabãt ad ecclesiam lucanam:licèt episcopus, nõ
haberet possessionem tempore,quo pisani occuparunt:
ideo potuerunt pisani excõicari,tanquam iniuste tenen
tes res ecclesiæ.xij.q.ij.quicunque militum.¶ In gl.pec
catum:ibi:vnde capellanus.i.iste subdiaconus qui forte
etiam erat capellanus Papę.¶ In ea.gl.ibi: castra ista re
stituere.glo.in hoc male dixit: quia ex quò nõ apparet
episcopum possedisse tpe motæ discordię,non debuit si
bi fieri restitutio,nec hoc dicit litera.facit.s.e.olim cau
sam.& c.olim inter.sed debuit dicere,q debebat facere
q pisani dimitterent castra p.p rationẽ positã in litera.
Sed tũc obstat,q̃a si episcopus, nõ possidebat tpe motæ
discordiæ,& occupationis factæ p pisanos,sed alius pos
sidebat.& sic ille alius poterat episcopũ repellere,& nõ
admittere:& sic nõ habebat plenam libertatem magis,
q̃ habeat detinentibus pisanis.& ideo videt̃, q non de-
buerint cogi pisani ad relaxandum castra. Propter hoc
dicunt quidam,q Papa hic partialiter pcessit: q̃a voluit
fauere Lucanis,q̃ fauebãt parti ecclesiæ cõtra pisanos,
qui fauebãt imperio,& parti gibellinæ. ¶ Sed hæc solu
tio non est verisimilis. ideo dicit, q forte prius tenebãt
Lucani,qui erãt diœcesani ipsius epi.& sic maiorẽ liber
tatẽ habebat eis tenentibus,q̃ tenentibus pisanis: quia
ipsos lucanos tanquã suos diœcesanos facilius poterat
coercere,& non erat sic verisimile,q priuarent epm pos
sessione affictuum, & pensionum sicut pisani.& cũ mi-
nori etiam expensa percipiebat redditus: q̃a forte solus
familiaris episcopi pcipiebat redditus tenentibus luca-
nis:sed tenentibus pisanis propter inimicitias oporte-
bat bene sociatim ire,& cum maiori expensa. & ideo
nõ eandem libertatem habebat tenentibus pisanis:quia
non erat æqualis conditio eorum, qui prius tenebãt, cũ
ipsis pisanis. vnde secus videretur,si fuisset æqualis:q̃a
tunc vtrobique eadẽ libertas fuisset. prout videtur hic
fuisse de mente Inno.q̃ ẽt hic tangit. An liceat antiqua
8 †ædificia incastellare ad præiudicium alterius.& cõclu
dit,q nõ,sicut nec de nouo facere ſm notata in l.opus.
de ope.publi.& l.j.& ij.C.de fun.limi.lib.xj.In contra-
rium vr̃ facere.l.fi.C.de iudę.¶ In gl.penul.ibi sed non
plena.Sed certè illud est speciale propter periculum. vt
patet in c.literas.hic alleg. ¶ Vltimo attende diligẽter,
quia hic vr̃ casus,qđ pro iure personali annuę præstatio
nis,sit dare quasi possessorium.pro quo etiam.s.de cle.
querelam.nam dic iste pensiones petebantur forte a-
ctione ex locato, & sic actione personali. Sed dic q ista
pstatio fiebat ratione rerũ,q̃a rõne domorũ, & pdiorũ.
Sed vbi esset præstatio merè personalis. vt quia quis p-
mitteret decem singulis annis,tunc aliud videretur. de
quo per Cy.in l.si certis annis.C.de pac.& per Bar. in
l.fin.ff.quorum bonorum, & tangitur etiam in c.per-
uenit,vt ibi etiam per do.Ant.j.de censi.

¶ De dolo,& contumacia. Rubrica.

¶ Visum est.s.de spoliatis,& deiectis aduersariorum po
tentia.Sequitur videre de fatigatis in iudicio dolo,& cõ
tumacia aduersariorum.De materia tit.iij.q.ix.per totũ.
iiij.q.v.&.q.ij.&.iij.xj.q.iij.Et reperitu. in sexto, & cle-
mentinis.

S V M M A R I V M.

1 *Pro misso habetur quis, quãdo per eum contra quem fieri debet missio stat quominus mittatur.*
2 *Missus in possessionem ante annum non possidet, sed demum lapso anno.*
3 *Contumax in causa priuata non punitur extra ordinem, dummodo satisfactum sit priuatæ vtilitati.*
4 *Pœna.l.si quis in tantam.C.unde ui.non habet locum in rebus ecclesiæ, & minorum.*
5 *Minor non potest alienare rem suam sine solennitate iuris contrahendo, secus delinquendo.*
6 *Minori non succurritur, quando deliquit faciendo, tamen ei succurritur quãdo deliquit in omittendo.*
7 *Delictum prælati, an noceat ecclesiæ, & quando.*
8 *Mulcta, & pœna qualiter differant.*

D hæc cum contingat.

a Reus qui [a] mittendum in possessionem
ad mandatũ iudicis non admisit,nõ mul
ctatur de canonica ęquitate, si infra an-
nũ caueat stare iuri.h.d.¶ Et est cõis di-
1 uisio,cõsultatio,& respõsio,secũda ibi ad quod.¶ † No.
primo,q vbi stat per eum contra quem fit missio quomi
nus,quis mittatur in possessionem iudicis autoritate ha-
betur pro misso, & talis missio velut subrogata loco ve-
ræ missionis habet omnes ipsius effectus,de quo.j.c.cõ-
2 tingit,& ff.de bonis auto.iudi.pos.in l.quamuis.¶ †No.
secundo pro opinione quę habet,qđ missus in possessio
nẽ ante annũ nõ possidet, sed demũ lapso anno. de quo
in c.qm̃ frequẽter.§.in alijs,& §.qđ si super.s. vt lit. non
cõtest.¶ Itẽ not. practicã recuperandi rẽ, quãdo facta est
missio,q̃a debet ille cõtra quẽ est facta offerre cautionẽ
3 de stando iuri,& etiam expensas.¶ Item no.q†cõtumax
in cã priuata non punitur extra ordinẽ,dũmodo satisfa-
ctum sit priuatę vtilitati,qđ videtur esse verũ nisi iudicia
liter videret̃,vt hic voluit Inn.tamẽ.d.Flo.videtur tenere
oppositũ propter verbum, debet, in litera positũ:iõ tuti[9]
est abstinere.¶ In glo.pe.ibi ſm canones non est seruan
dus de hoc an generaliter potius sit seruanda æquitas, q̃
rigor nota in c.fi.s.de transac.& in l.j.C.de legi.¶ In ea.
glo.ibi non seruatur in causis ecclesiarum,& minorum.
4 Nota bene ex gl.q † pœna legis si quis in tantam, nõ ha
bet locũ in rebus minorum ecclesiarũ,de quo in dicta.l.
si quis in tãtã in iij.q.& in vij.vbi gl.dicit.q si est minor
doli capax si facit contra illã legem punitur pœna illius
legis,quia in delictis non succurritur minori.l.si ex causa
§.nunc vidẽdum,& l.auxiliũ.§.in delictis.ff. de mino. &
in ecclesia dicit,q habet locũ pęna illius legis,si prælatus
cõsensu capituli delinquat per l.iubemus nullã.C.de sa
crosan.eccle.& illam glo. communiter sequuntur legi-
stę.dicit tamen Bar.ibi post Butri.q si minor non esset in
dolo, vt quia inuaderet rem suam ab alio possessam cre-
dens illud sibi licere, quod tunc sibi subueniretur pro-
pter errorem iuris.facit.l. fina. ff. de iur. & facti igno. se
cus si dolosè inuaderet, quod in dubio præsumitur si in
5 uadit rem alienam nec obst. quod † minor non potest
alienare rem suam sine solennitate iuris. l.j. & ij. ff. de
rebus eorum, & l.si prędium. C. eo. titu. quia illud ve
rũ cõtrahendo secus delinquendo,quia illa censet̃ quæ-
dam alienatio legalis,ideo tunc alia solennitas nõ requi

a Reus q. idẽ p omnia sũmat hic d.abb. super hoc. c. si q̃ras. an psonaliter vel realiter aliquis sit citandus distingue vt hic per.d. Hẽr.boyc. post prin.

ritur.facit,ꝙ habetur in l.alienationis.ff.de verb.ſigni.Itē
6 aduerte,quòd † licèt minori non ſuccurratur quando de
liquit in faciendo,tamen ſuccurritur quando deliquit in
omittendo,ſaltem ſi eſt minor.xviij.annis,vt ſi nolit redi
mere patrem captiuum.in auth.ſi captiui.C.de epiſco.au
dien.& nota.per Bart.in dicta.l.ſi quis in tantam.Item at
tende,quia in rebus eccleſiæ cum glo.l. ſi quis in tātam,
concordat etiam gl.c.ij.ſ̄.de ordi.cogni.& j̄.de regu.iur.
delictum.li.vj.Et iſtud etiam communiter ſequuntur ca
noniſtæ,vt patet ex not.in dicta regula delictum,& etiam
in c.eccleſia.el j.ſuper glo.vltima.j̄.vt lit.penden.glo. ta
men in c.priuilegium.xj.q.iij.& in c.placuit.xvj.q.vj. cō
cordat cum gl.hic poſita,& illas ſequitur Archi.in dicto
c.placuit.vide,quod not.Spec.in titu.de dona.§.j.ver.q̄d
ſi aliquis baro.Sed,vt dixi alia opin.communiter tenet̄,
& pro illa videtur caſus. Primo in c.ij.ſ̄.de ordi. cogni.
iuncto eo,quod ibi nota.per glo. Secundo videtur etiam
ad idē caſus in c.imperatorem.ſ̄.de iura.calum. vbi ſi il-
li religioſi recuſant præſtare iuramētum de calumnia,ca
dunt a cauſa.facit eo.tit.c.fi.Tertio pro hoc eſt caſus ex
7 preſſus in l.iubem⁹ nullā nauē.C.de ſacroſan.eccl. † vbi
ex delicto prȩlati,& capituli publicat̄ nauis eccleſiæ.nec
ob.ratio quam tangit glo.in c.placuit,& in c. priuilegiū,
quia nō ſequitur non pōt res eccleſiæ per contractū alie
nari ſine ſolennitate.c.ſine exceptione.xij.q.ij.ergo nec
etiā.& per delictū,quia patet inſtātia per id,q̄d dixi ſupe
rius de minore:vbi aūt prælatus delinqueret in rebus ꝑ-
prijs:tunc clarum,quod habet locū pœna.l.ſi quis in tan
tam & per id,quod habetur in c.eum qui, de prȩb. in vj.
Item aduerte,quia licèt delictum prȩlati in faciēndo nō
noceat eccleſiæ quando fit ſine conſenſu capituli:tamen
ſecus eſt quādo eſt in omittendo, vt patet in prȩſcriptio
ne,vt no.in dicta regula delictum.& hoc quando cū ne-
gligentia etiam curſus temporis interuenit, ſed ſi ex ne-
gligentia immediate deberet puniri eccleſia, vt quando
non præſtatur iuramentum calumniæ, tunc ſecundum
do.Ant.diſtingui deberet ſicut in delicto faciendo,cum
tunc videatur eadem ratio ex quò immediatè ſurgere ha
bet pœna.Item prædicta vera in rebus eccleſiæ,quæ non
ſpectant tantum ad menſam prælati. Si autem ſpectarēt
tantum ad menſam prælati,tunc delictum ſolius prælati
noceret eccleſiæ eo veniēte,ſed nō ſucceſſori, vt in c.fi.
de capi.cora.in vſi.ſeu.Item prȩdicta vera in rebus acqui
ſitis,ſed in quærendis factum ſolius prælati poſſet noce
re eccleſię.arg.l.ſeruus.C.de pac.& de materia per glo.
& Dy.In dicta regula delictum,& per Cy.& Bar.in d.l.iu
bemus nullam,& etiam per do.Ant.qui etiā tangit quid
in rectore qui nō habet capitulum,etiam videtur dicere,
quod idem in illo,quod dicitur in prȩlato cum capitulo
ſi cum capitulo faciat,per id,quod notat gl.notabilis in
c. potuit.j. de loca.videtur tamen hoc limitare admini-
ſtrando,ſed non delinquendo.¶ In glo.fi.ibi: ſed ſi iuſti-
tia periclitaretur.pone exemplum ſi forte res in quā de-
bebat fieri miſsio perijt pȩnes reū,quæ nē perijſſet apud
actorem.¶ In eadem gl.ibi:puniretur ad intereſſe,& qua
liter debeat æſtimari intereſſe.dic,vt per glo.in l.j.§.hæc
verba allegata in gloſ.quia habebitur reſpectus ad valo-
rem rei.ſi minus valebat quam debitum, ſed ſi plus vale
ret quam debitum,tunc habetur reſpectus ſolum ad va-
lorem debiti.¶ In ca.glo.ibi,eccleſiaſticus non imponit.
ſup.in caſu iſto,ſed aliàs bene pōt quandoq; imponere.
j̄.de pœnis in c.licèt. ¶ In glo.ibi pœnam ſiue mulctam
non innuit, quod idem ſit pœna,quod mulcta, & eſt ve-
rum lato ſumpto vocabulo,ſed ſtricto ſumpto vocabulo
differt mulcta a pȩna,quia mulcta imponitur ratione cō
tumaciæ,& ad iudicis arbitrium,& ſic extra ordinē,ſed
pœna imponitur ratione delicti,& communiter eſt ordi
naria.de quo in.l.ſi qua pœna.ff.de ver.ſig.& in Spec.de
ſen.prola.§.ij.ver.& eſt quartus,& ſequenti.

a Reus cō dēnat. do. Abb. recitat hic tria ſummaria ſecundum Io.An. quibus tamen ipſe acquieſcit,ſed ponit ſuū proprium ſummariū, q̄d quaſi cum iſto cōcor. vide eūdē Abba. hic.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia,quando petitur iure proprietatis poteſt fieri miſsio in poſseſsionem.*
2 *Eccleſia poteſt uendicari utili rei vendicatione.*
3 *Vniuerſitas poteſt citari.*
4 *Miſsio in poſſeſsionem rei petite propter contumaciam fieri debet.*
5 *Cauſa religioſorum non debet omnino ſecundum rigorem iuris tractari.*
6 *Literæ ſecundæ non ualent,niſi faciāt expreſſam mentionem de primis.*
7 *Dolus.uel malitia ſua nemini prodeſſe debet.*

a X literis veſtris. Reus cōdemnat̄ ad expenſas quas
propter eius contumaciem,vel doloſam ex-
ceptionem actorem feciſſe conſtat.h.d.& eſt
1 cōis diuiſio.ſcđa ibi verum.¶ †No.quòd vbi eccleſia pe
titur iure proprietatis poteſt fieri miſſio in poſſeſſionē.
Secus ſi peteretur,vt in titulum,vt in c.j.de eo q̄ mit. in
2 poſ.libr.6. ¶ †Item not.ꝙ eccleſia pōt uendicari intelli
ge vtili rei uendi. nō directa,cū propriè in nullius bo-
nis ſit.inſti.de rerū diui.§.ſacre.facit,q̄d habet̄ in l.in rē
§.loca.ff.de rei vend.& in l. ſancimus. C. de ſacroſan.
eccle.& per Inn.j̄.de reli.domi.cū venerabilis.& ſ̄.de iu
3 di.exhibita.¶ †Itē no.ꝙ vniuerſitas poteſt citari. de quo
per gl.in decre.ſi capitulo.de cōceſ.pbē.in vj.¶ Itē no.ꝙ
4 † regulariter pp cōtumaciā rei fieri dēt miſſio ī poſſeſſio
nē rei petite. fallit, qñ q̄ſtio eſt inter religioſos,q̄a tunc
pōt res ſequeſtrari.gl.tñ hic videtur dicere,ꝙ ſequeſtra-
tio hic de facto fuit facta, non de iure.& Ioā.etiam And.
hic dicit, quod hic non diſputatur, an tenuerit ſeque-
ſtratio, ſed gloſſ.in c.ij.j̄.de ſeque.poſ.videtur,quod te-
nuerit in caſu iſto.& idem voluit Ioan. Andre. poſt Io.
Mo.in regula locupletari.de reg.iur.in vj.& iſtud etiam
5 ſequitur hic do.Flo.¶ Item no.†ꝙ cauſa religioſorū non
debet omnino ſecundum rigorem iuris tractari, ſed po-
teſt talis rigor mitigari. ¶ Item no. effectum miſſionis,
ſeu eius finem, uel actus q̄ eius loco fit, quia finis eſt,
vt tedio affectus reus veniat reſponſurus.¶ Item not. ꝙ
6 † literæ ſcđæ nō valent,niſi faciant ſpecialē, & ſpecificā
mentionem de primis,quam facere dicuntur,quādo no
minatim faciunt mentionem de primis. ſpecificè etiam
res nominando ſuper quibus fit impetratio debet etiam
fieri nominatiò perſonæ iudicum,& litigantium, & diȩ-
cc.quia iſta ſunt ſubſtantialia reſcriptorū.de reſcrip.ſu p
literis.& c. ſignificāte.& c.rodulphus.& ſimiliter faciē-
da eſt mentio de principali clauſula.ſ̄.tit.j.ex cōqueſtio
ne.& etiam de proceſſu.j̄.de re iudi. inter monaſteriū.
& de cohabi.cle.ſuper eod.¶ Item not. quod literæ ſe-
cundæ facientes ſufficientem mentionem de primis, re-
uocant primas.q̄d intellige à tempore præſentationis.ſ̄.
7 tit.j.audita. ¶ † Vltimo not.illam regulam vulgatam.
ꝙ nemini debet prodeſſe dolus, vel malitia ſua.¶ In gl.
religionis in fin.nec ob.j̄.de ſimo.per tuas. quia ibi agi-
tur contra religioſos ratione delicti, ideo leuius remo-
uentur, quàm ſeculares hic ratione contumaciæ. fa-
cit, quod not.ſupra. de iudi.cum non ab homine.¶ In
gl.ſequeſtrari.ibi,ſed de gratia.poteſt dicere,quòd ēt de
iure fuit in caſu iſto,vt dixi in notabilibus.de quo p Io.
And.in regula locupletari.ad fi. Et not.quòd poteſt in-
telligi, quòd iſta ſequeſtratio fuit facta intuitu religio-
nis.i.canonicorum conuentorum,qui erant canonici re
gulares.poteſt etiam intelligi intuitu monachorum agē
tium.nam cum ſint religioſi. expedit eis, quòd minus
ſint aliis tedioſi quàm fieri poſſit,ſed minus ſunt tedio-
ſi,ſi fiat ſequeſtrum,q̄ ſi mittantur in poſſeſſionem, quia
reus magis moleſtè fert aduerſarium eſſe in poſſeſſio-
ne,q̄ tertiū.facit.l.cum oportet.§.j.C.de bonis q̄ libe. po
teſt dici tertio,quòd eſt fauor monachorū in ſequeſtra-
tione,q̄a illa non reuocabit̄ niſi lite finita, ſed ſi fieret
miſſio in poſſeſſionem reuocaretur reo comparēte infra
annum, vt ſupra.lit.non conteſt.quoniam.§.in alijs.

SVMMARIVM.

1 *Contumax dicitur quis in non veniendo, & in non comparendo.*
2 *Absentans se lite capta, videtur abesse malitiose, contra eum, vt cōtra contumacem procedi potest procuratore citato si eum dimisit aliàs sufficiet citatio ad domum etiam quo ad actum sententia diffinitiua, & nu. 8.*
3 *Absens quis dicatur ad hoc, vt possit citari ad domum, & an sufficiat qd sit absens a ciuitate.*
4 *Lite non contestata, an possit procedi contra actorem, & nu. 9.*
5 *Citatio non debet fieri ad domum, quamdiu reperiri potest citandus, vel eius procurator.*
6 *A citatione procuratoris, quando inchoari possit.*
7 *Citandus in quo loco debeat perquiri.*

Ausam quę inter. f. & r. Si actor ē
cōtumax reo instante diffinitiua ferri potest.
h.d. ¶ Et primo decisè ponit petitionem rei
contra quem impetrati fuerunt delegati, secundo ibi cæ
terum, petitionem exaudiuit. Et pone casum, vt colligiť
ex. c. causam quæ. ĵ. qui fi. sint legi. vbi patet, qđ iste R. de
1 quo in litera, fuit actor. ¶ † No. duplicē speciē ꝯtumacię,
vna est in non veniendo alia in nō parēdo præceptis iu-
2 dicis. ¶ † Item not. quod absentás se lite cępta malitiosè
videtur abesse, & ideo cōtra eū, vt contra contumacem
pōt procedi citato ꝓcuratore si dimisit: aliàs sufficiet cita
tio ad domū, etiā quo ad actū sniæ diffinitiuę, & sic etiā
in his quæ sunt grauis præiudicij, & hoc iō, quia malitio
sa præsumiť absentia, vt dixi, ex quo lite cępta se absenta
uit. facit, ꝙ no. gl. in l. fulcinius. §. quid sit latitare. ff. ex q-
bus cau. in pos. ea. & per Dy. in regula pro possessore de
reg. iur. in vj. ¶ Item no. ꝙ si principalis haberi nō potest,
citari debet procurator si illū dimisit, dicit tamen Barto.
in l. iiij. §. prætor. de dā. infec. ꝙ istud est verū qn̄ notoriū
est procuratorē esse dimissum, & sic si nō est notoriū nō
erit necesse facere discussionē: an dimisit ꝓcuratorē ſm
eū, sed tutius videtur, ꝙ fiat inquisitio, & sic discussio an
ꝓcuratorem dimiserit. ꝑ tex. in l. meminerint. C. vñ vi. li
3 cèt do. Ant. hic trāseat cū dicto Bar. ¶ † Item no. ꝙ ille dř
absens q̄ est extra prouinciā ad hoc, vt possit citari ad do
mū, sed certè videtur, ꝙ sufficiat, ꝙ sit absens ēt a ciuita-
te per. §. si verò etiā quidā iurēt in auth. de exhibē. coll. v.
& istud etiam sequitur Bar. in d. §. prætor. ¶ Et no. ꝙ di-
scussio debebit fieri per ciuitatem in locis in quibus ve-
risimiliter debuit conuersari per nuntium iuratū ad hoc
missum, & si referat se non reperire eum in ciuitate, pote
rit iudex facere citare ad domum, potest tamen iudex in
eadem cōmissione cōmittere, ꝙ citet eū ꝑsonaliter si re
periat, aliàs citet ad domū. de quo per Bart. in præalleg.
4 §. prætor. ¶ † Item no. quod etiam de iure canonico con-
tra actorem procedi potest ad diffinitiuam lit. non con-
test. idē de iure ciuili, vt in auth. qui semel. C. qūo, & qn̄
5 iudex. de quo in gl. ¶ † Item not. quod citatio non debet
fieri ad domum, quādiu reperiri potest citandus, vel eius
procurator, & sic in subsidium deueniri debet ad citatio
nē ad domum. nec ob. l. scire oportet. §. oportet. ff. de ex-
cusa. tu. vbi dicitur, qđ sufficit citare in facie, vel ad do-
mum, quia illa alternatiua est alternatiua ordinis nō ele
ctionis per hunc text. de quo in præalleg. §. prætor, & ꝑ
6 Inn. in c. fi. ĵ. ti. j. Et an † aliquo casu possit inchoari a cita
tione procuratoris. tangitur per Bar. in d. §. prætor, quia
inchoari potest in his quę sunt leuis pręiudicij, puta quo
ad missionem ex primo decreto per. l. quamuis. ff. de da.
7 infect. ¶ † In glo. fin. ibi: si inuenitur, in quo autem loco
debeat perquiri fuit opin. nam quidam volunt, quod si
nō inuenitur in prouincia, tunc citandus sit procurator,
alij verò dicunt, quod sufficit si non inuenitur in ciuita-
te per tex. in §. si verò etiam quidā iurent in Auth. de ex-
hiben. colla. v. & istam opin. sequitur Bart. vt dixi in no-
tabilibus, & etiam est ęquior, quia nimis durum esset di
cere, quod quis deberet per totam prouinciam perqui-
ri, & secundum hoc litera quæ hic, notat absentiam ab
anglia, & sic a prouincia, debet suppleri, vel etiam de ci-
8 uitate. ¶ In ea. glo. ibi: si quidem dimisit † & si est noto-
rium procuratorem dimissum, clarum est, quod debet ci
tari: sed vbi non est notorium Bar. vt dixi in notabilibus
videtur velle, quod sufficiat citari ad domum, sed tutius
est etiam perquirere procuratorem in ciuitate, per id, ꝙ
dixi in notabilibus. ¶ In ea. glo. ibi, amici etiam sunt req
rendi. An indistinctè hoc sit de necessitate. tangetur in c.
fi. ĵ. tit. j. ¶ In ea glo. ibi, sed non est verum. Alij verò, &
tertio dixerunt, quod hic speciale in causa matrimoniali
per. c. qm̄. §. porro, vt lit. non contesta. sed ista non est tu-
ta, quia ibi veniebant coniuges, & erat periculum forni-
cationis. hic secus. tamen solutio hęc est notāda, quia am-
9 pliaret præallegatum. §. porro. ¶ † In ea. gl. in fi. Alia ratio
assignať per legistas maxime ꝑ Bar. quia vbi actor est ab
sens cum reus non petat aliquid ab eo, sed solum se ab-
solui, non potest sibi succurri per remedium missionis in
possessionem, ideo poterit procedi lit. non contest. ad dif
finitiuam, sed hæc ratio non est tuta per id, quod habe-
tur, & dictum fuit in c. tuæ, supra. vt lit. non contesta. Et
tene menti singulariter istam glos. quæ tractat de mate-
ria citationis, quia illam Bar. allegat pro singulari in di-
cta. l. iiij. §. prætor.

SVMMARIVM.

1 *Aduocato carens, an possit se excusare quominus respondeat libello.*
2 *Litis conte. inducitur per responsionē factā ad petita ad instantiā actoris.*
3 *Litis contest. an inducatur per negationem indirectam.*
4 *Appellans frustratoriè, & recedens non est iterato citandus.*
5 *Lite cont. contra reum contu. procedi potest ad diffinitiuam si liquet de causa: si non liquet fiat missio in veram possessionem.*
6 *Contumacia quæ fit post lit. conte. est maioris effectus, quàm ea quæ fit ante.*
7 *Libellus est de substantia iudicij in ordinarijs iudicijs.*
8 *Contra contumacem qualiter procedi possit.*

Rout. Si reus post lit. cōtest. est cōtu-
max, si aliàs liquet de causa fer
tur sentētia diffinitiua. Si verò nō liquet,
actor in verā possessionē mitteť. h.d. Et est
cōis diuisio: secunda ibi: ideoq;. ¶ Nota pri
a mo [a] qđ † ꝓpter defectū aduocati q̄s se excusare nō pōt,
1 quominus respondeat libello, ꝙ intellige quando aduo
catum petit malitiosè, aliàs videretur secus ꝑ nota. in c.
j. s̄. vt lite, non cōte. do. tñ Flo. hic vř dicere, ꝙ si semel q̄s
comparuerit in iudicio, & non petierit aduocatū, ꝙ non
debet postea sibi dari per istum text. quasi elegerit per se
litigare. Sed primum credo verius per not. in d. c. j. & q̄a
2 hic expresse dicit, qđ malitiosè recusabat. ¶ † Item not.
quod per responsionē factam ad petita ad instantiā acto
ris inducitur lit. conte. & sic non est necesse, ꝙ fiat iudice
b interrogante [b] de quo in gl. ¶ † Item no. quod per propo
3 sitionem exceptionis peremptoriæ, & sic per negationē
indirectā videt induci lit. conte. nā hic in effectu ꝓpone
batur exceptio præscriptionis, sed de hoc dicendum, vt
hodie habetur in c. ij. de lit. contest. in vj. do. tamen Flo.
hic dicit, quod aliud est proponere exceptionem, & tūc
non inducitur contest. aliud indirectè respondere peti-
tioni, & tunc inducitur conte. & sic allegat istum tex. &
per hoc etiam limitat dictum c. ij. de lit. contest. Sed for-
tè hoc dictum non est tutum: quia licèt non exprimat ex
ceptionem quando dicit se. xl. annis possedisse, tamen ta
cite videtur illam proponere. facit, quod not. Barto. in l.
j. ff. de excep. vbi vult, quod sufficit reo proponere fa-
4 ctum, ex quo resultat exceptio. ¶ † Item nota, quod fru
stratoriè appellans, & recedens, non est de necessita-
te iterato citandus, ad idem est textus expressus in c. cū
qui. ĵ. co. libr. vj. sed bene potest ad conuincendā malitiā

a ¶ No. primo istud no. est contra practicam Lug. quia semper petūt dilationes nocati prętext. & lacisūt expēsas part b' non necessarias ī detrimētum animarum suarum.

b ¶ Iudice interrogāte. adde Lā frā. ꝑ eūs fine super rubric. de cau. pos. & proprieta.

iterato citari.& pondera,ꝙ litera dicit eum semel citan-
dũ.& sic facit secundum do.Flo.ꝙ si index bis vellet ci-
tare,grauaret partem,& sic daret materiam appellandi.
5 ¶ † Item not. quod lit.contesta. contra reum procedi
potest ad diffinitiuam si liquet de causa.& si non liquet
procedi potest ad missionem in veram possessionẽ. & sic
statim ẽt nõ expectato anno erit verus possessor ipse im
missus.nec poterit reus possessionẽ tecuperare etiã si ve
niat infra annum. sed solum audietur de proprietate.
& sic efficietur de possessore petitor,& ammodo graua-
bitur onere ptobandi proptietatem.Secus , quando lit.
contesta.fit immissio.quia tunc.ĩ.annũ posset reus recu-
perare.vt in c.qm̃.§.in aliis.& lit.non contest. Et ex hoc
6 no.qđ † maior est contumacia q̃ cõmittitur post lit.cõ-
testa.& maioris effectus.q̃ si cõmittatur,ante lit. cõtest.
¶In glo.ij.ibi sola promissio sufficit.pro hoc facit.l.san-
cimus.C.de verb.sig.vbi appellatione cautionis in du-
bio intelligitur de nuda. gloss.tamen.in d. §. si dubite-
tur.infra. allega.videtur velle,quòd licèt non possit co-
gi ad cauẽdũ cũ fideiussore, vel pignore. poterit tñ co-
gi ad cauendum sub pęna,quia hoc facilius fieri potest,
qđ est notandum.& dicit etiam Hosti.ꝙ ad cautionẽ iu
ratoriam fuit istæ coactus, q̃a iam semel erat cõtumax ,
aliàs non debuisset cogi. & per hoc tedarguit iudices
qui in limine iudiciorũ sine causa extorquent iutamen-
tũ de parendo iuri. sed tu potes recurrere ad notata.in l.
sciendũ.ff.qui satis.cog.& in auth.offeratur.C.de lit. cõ
te.vbi distinguitur,an quis possideat immobilia,vel nõ.
¶In gloss.instante.ibi.c.vno.hic iunge versi.uel potest.
qui est.infra.& not.ex gloss.duplicem practicam. vna ,
ꝙ fiat interrogatio ꝑ iudicẽ instãte actore. alia , ꝙ ꝑ ip-
sum actorẽ ꝑsente iudice.& vtraq; est bona.¶ In ea.gl.
7 ibi,ꝙ sine libello posset,&c.ꝑcedẽs cõiter tenet̃,q̃a † li
bellus est de substãtia iudicij in iudicijs ordinariis si pe-
tat̃.vt not.in cle.sæpe. de verb.signi.in verbo necessario.
¶In gl.pe.in fi.Alij tñ dicũt hic spãle , vt possit procedi
lit.nõ cõtest.in odium cõtumacis,& periuri. sed cõiter
tenetur gloss.¶In gloss.fi.hæc gloss.in princip.declarat,
quando habeat locum quælibet pars alternatiuè. de-
mum distinguit plenè in materia qualiter procedi pos-
a sit cõtra cõtumacem.[a] & voluit distinguere duos casus
8 principales:† q̃a aut reus est absens contumaciter , aut
actor.primo casu subdistinguit,q̃a aut reus cõuenit̃ rea
li,aut personali.& si reali:iterũ subdistinguit , q̃a aut lis
est verè conte. aut quasi cont.aut,nec verè:nec quasi cõ
testa.quæ omnia prosequitur gloss.¶ Et not. ꝙ vbi pro-
cedi potest cõtra absentem ad diffinitiuã.poterit iudex
etiam ex officio pro ueritate eruenda examinare testes
ad vtilitatẽ absentis.vt notabiliter dixit Bar. in authent.
qui semel.C.quomõ,& qñ iu.per illum tex.& facit , qđ
habetur in l.ampliorẽ.C.de appel.Et not. ẽt qđ dicitur
liquere pro reo de causa,quãdo dato termino ad probã
dum vtrique parti nihil est probatũ. q̃a actore nõ probã
dę vtrique parti nihil est probatũ.q̃a actore nõ proban-
te,reus est absoluendus.l.qui accusare.C.de edẽ. Secus
qñ nõ esset talis terminus datus.vt no.in l.ꝑperãdũ.§.j.
C.de iudi.maximè per Bar.vnde,tũc nõ dẽt absolui dif
finitiuè,sed posset absolui ab instantia iudicij,citandus
tñ esset actor ad audiẽdũ talẽ absolutoriã, sicut ẽt citã-
dus est a diffinitiua.Secus si solũ vellet circũduci ędictũ
citationis.vt notauit Inno.in c.consuluit.ĩ.de offi. dele.

a Cõtra cõtumacem. Adde eandẽ distinctionẽ de verbo ad verbũ paucis declarationibus & supplementib. additis pon t Spec. titu. de contu. § sequitur. circa prin.

b Qui fundata.Idem de verbo ad verbũ d.Abbas.

SVMMARIVM.

1 *Decretum, & decretalis epistola qualiter differant.*
2 *Exceptio peremptoria fundari potest fundata intentione actoris.*
3 *Sententia incerta interdum valet, & quando etiam fertur sub conditione.*
4 *Luere qui non potest in ære etiam in ciuilibus, potest aliter castigari, & nume.20.*
5 *Nolo, & non nolo qualiter differant.*
6 *Dilatoria, quando opponitur ante lit.contes.si euidenter constet de calumnia debet condemnari in expensis.*
7 *Iuramentum calumniæ, an excuset ab expensis. & nu.11.& 18.*
8 *Expensæ contumaciæ qualiter peti debeant.*
9 *Et an quis possit ratione contumaciæ condemnari in expensis, si est causa, in qua procedi potest contra absentem.*
10 *Et quando contumax condemnatur in expensis, an debeat citari.*
12 *Causam iustam habens interdum succumbit.*
13 *Victor non recuperat expensas, quas soluit ob sui culpam.*
14 *Ab expensis qualiter quis excusetur.*
15 *Causam iustam litigandi quis habere dicatur.*
16 *Victus victori condemnari debet etiam in criminali.*
17 *Sententia si habet plura capitula, succumbens in illo condemnatur , si tamen obtineret in alio: aduersarius in expensis illius articuli condemnaretur.*
19 *Iudex an possit condemnare in expensis reseruata taxatione.*

FInem litibus cupientes.

Qui fun
b dati [b] intentione actoris peremptoriam op-
ponit , & acceptis inducijs deficit in proban
do,punitur in expensis:q̃a dolosus præsumitur . hoc di
cit . Et dum dicit peremptoriam.melius staret exceptio
nem opponit, vt sic comprehendat quasi peremptoriã,
de qua in c.j.in iiij.gl.ĩ.de excep. & etiam dilatoriam,
quæ quandoq; post lit.conte.opponitur.ĩ.de offi.deleg.
c.insinuante.sm̃ Io.And. ¶ Et diuiditur in duas partes
principales:quia primo pręmittit causam constitutionis
generalem.secundo ibi:præsenti.ponit constitutionem:
& duas speciales causas interserit. prima cã ibi : q̃a fre-
1 quenter.sc̃da ibi:vt hoc saltem. ¶ † Quæ differentia sit
inter decretum,& decretalem epistolam habes.iij.dist.
in summa.¶Not.ꝙ iura debent tendere ad lites abbre-
uiandas:ne aliàs partes nimium granẽtur in laboribus ,
& expẽsis.¶Item no. ꝙ vacatio beneficij periculosa est
2 ipsi beneficio.¶†Item no.ꝙ exceptio peremptoria põt
opponi fundata intentione actoris: & sic etiam post di-
dicita testificata.& est tõ q̃a super nouo articulo pendẽ
te a veteribus fit propositio.& ideo admittit̃.vt in c.fra-
ternitatis.ĩ.de testi.cum ibi no. ¶ Item not. ꝙ exceptio
perẽptoria,qñq; opponit̃ ad fidẽ differendi , & dilatãn
di ꝑcessum,& nõ ad finẽ perimẽdi.¶Itẽ no.ꝙ si funda-
ta intentione actoris obijcit̃ exceptio ꝑẽptoria , si obij-
ciẽs,nõ offert se incontinenti paratũ ꝓbare.statim con-
demnari dẽt in expensis faciendis sub cõdõne,si ipsum
3 opponentẽ succũbere cõtingat.¶†Et ex hoc no. tria.pri
mo,ꝙ interdũ valet sñia ĩcerta,vt qñ fert̃ sup expẽsis.fa
cit qđ no.Inn.ĩ.de exces.ꝑla.tãta.¶ Secũdo no.ꝙ tracta
tus futuri tpis spectare vr̃ ad iudicẽ.qñ ꝑsens status veri
similiter inducat obligationem in futurũ.de quo in c.in
nostra.de sepulturis.de homi.prælatis.lib.vj.& per Bar.
in l.j.de sen.quæ sine certa quãtitate.& facit quod ipse
notat in l.inter stipulãtẽ.§.sacrã.de ver.ob.¶ Tertio no.
ꝙ tenet sententia,licèt transferat̃ sub cõditione.de quo.
ij.q.vj.biduum.¶Potes etiam notare duo necessaria, vt
habeat locum pęna huius decre.primum, ꝙ fundata in
tentione actoris opponat̃ exceptio.sm̃ ꝙ opponens, nõ
offerat se statim probaturum.& ex hoc no.quòd offe-
rens se paratum statim probare,purgat præsumptionem
malitiæ surgentem ex oppositione facta fundata inten-
tione actoris.¶Itẽ no.hic expressum,quòd etiam in ci-
4 uilibus † qui nõ põt luere in ęre, aliter dẽt castigare se-
cundum arbitrium iudicis.& per hoc ampliantur iura
5 alleg.hic in gl.fi.quę loquũtur in criminalibus.†Vltimo.
no.de verbo nolo.q̃a denotat expressam repudiationẽ,
& resistentiam.facit.l.filij mater.§.j.ff.ad tertul.de quo
per legistas ibidem.& in l. qui se patris.C. vnde liberi.
secus videt̃,si quis dicat,non volo:quia istud potest veri
ficari de eo qui deliberat:quia ille,nõ vult.l.de præsen
ti.quantum tamen ad terminos huius decre. nõ refert,
an dicat nolo:statim probare,an vero dicat nõ volo : q̃a
ẽt si nihil dicat est locus pęne huius.c.si succũbat in ꝓ
bãdo:ex quo nõ obtulit ꝓbationes incõtinẽti.sed ĩ alijs
casibus

casibus procedat prædicta differentia.vnde verum est dicere dormientem, non velle legere, quia voluntas sua ad hoc non applicatur:sed non est verum,q nolit. facit, quod no.Io.An.in c.prudentia.§.sexta . de offic.delega. ¶In gl.exceptione. in fi.Sed tunc ob.quia publicatis attestationibus non est licitum producere testes.j.de test. fraternitatis. Potes dicere,q hic actor fundauit intentionem suam per instrumenta,vel per confessionem partis, non per testes:vel si fundauit per testes.reus vult probare exceptionem aliter,q per testes. vel tertio etiã per testes tunc poterit probare,quia licèt publicatis attestationibus non sit licitum producere testes. verum est super. eo.c.vel directè cõtrario,vt no.in d.c.fraternitatis. & in cle.testibus.de testi.Sed super alio.c. bene licèt producere testes,vt no.in dictis iuribus.& C.de temp.app.in l.p hanc:& ita intelligatur hic.¶In glo.magna hæc gl.plura facit.nam primo tractat, an decre.habeat locũ in exceptionibus dilatorijs oppositis ante li.contest.secundo tractat,de expensis ratione cõtumaciæ.Tertiò tractat de
2 expensis,[a] quæ veniunt ratione victoriæ interferendo & de victoria in exceptione peremptoria.quarto tractat de expensis in causa criminali. quinto de expensis in causa appellationis.sexto ,quæ expensæ veniant restituendæ. Sed primo quo iure petantur expensæ.secunda ibi:sed expensæ.tertia ibi:item,& illud.quarta ibi:sed in criminali.quinta ibi:sed in causa appellationis.sexta ibi,& no.q
6 tantum necessaria:septima ibi,& no.q expensæ.¶†In c. gl.ibi vbi habet verisimilem causam excipiendi.& sic cõcludit gl.q vbi apponitur dilatoria ante lit.conte.si euidenter constet de calumnia.habeat locum decre. vt condemnetur in expensis.alias secus.maxime vbi sit iuratũ, vel vbi habeat verisimilem causam opponendi.& sic idẽ si nõ sit iuratum:nec appareat de verisimili.¶Sed Host. tenuit contrarium , quia erit condemnãdus in dubio ex quo succubuit nisi appareat,q habuerit probabilẽ causam opponendi.per c.j.de excep.in vj.& in c.frequens. de resti.spolia.co.libr.do.Flo.hic concordat opiniones, quia non debebit statim condemnari tempore obiectionis,quando opponitur dilatoria ante lit.cõt.fed demũ qñ succubet. Secus,qñ opponit peremptoria post fundatã intentionẽ actoris.vt hic est casus sing.secũdum eum. nam tunc statim tempore obiectionis cõdemnari potest sub conditione,si contingat eũ succumbere.vt hic aperte videtur probari,non violando textum. cũ dicit:ex tũc in iudicio faciendis &c.& est ratio diuersitatis, quia fortior est præsumptio calumniæ contra obiicientem iam fundata intentione.& dicit idem dicendum , si fundata intentione rei actor replicet.quia etiam tunc habebit locum hæc decre.quia est eadem ratio. & quia litera simpliciter dicit altera pars. & sic verbum exceptio latè sumeretur.vt etiam comprehendat replicationem . & hæc
7 opinio satis videtur rationabilis.¶†An autem iuramen
8 tum calumniæ excuset ab expensis.j.tangit.¶†In ead. glo.ibi.C.de iudi.sancimus. No.bene,quia glos.videtur sentire duplicem practicam petendi expensas contumaciæ.vna est,vt directè petantur petendo.s.cõdemnari cõtumacem ad expensas.alia indirectè,vt obijciatur,q cõtumax non audiatur,nisi prius refundat expensas. & in hac secunda omnes concordant . sed prima fuit opinio. tunc Cy.etiam illam tenet in dicta.l.sancimus. in j.q.& Io.An.hic per c.j.de dolo,& contu.in vj.& j.c.proxi: & s.de procura.audiris.& hoc,quando non est deuentũ ad missionem in possessionem . Si autem sit deuentum, tunc indirectè petentur,si contumax infra annum , vult recuperare possessionem . post annum vero nullo modo petentur:sed efficietur verus possessor immissus.& lucrabitur fructus.s.vt lit.non contest.quoniam.§.in alijs . & hoc videtur sequi Io.An.& Pan.sed dom.Flo.tenet indistinctè etiam in dictis casibus peti posse expẽsas, ne cõtumacia maior habeat prodesse. facit , quod habet in c. cum qui.de præben.in vj.¶ Sed forte verior est opi.Ioã. An.quia non debet contumax duplici pœna puniri.s.de iudi.at si clerici.& ideo cum satis sit punitus per missionem in possessionem.videtur, q aliter non debet puniri. & præsertim post annum . nam apparet nõ esse inaniter factas expensas contra contumacem,cum factus sit ipse
9 contumax de possessore petitor.vt d.§.in aliis.¶† An autem possit , quis condemnari in expensis ratione contumaciæ,si est causa in qua potest procedi contra absentẽ. Compost.tenuit,q sic.in c.j.de ele.in vj.sed Guil.in Spe cu.de expensis.§.iuxta.ver.quid si talis.tenuit contrariũ. vt hic refert Io.An.sed ipse Io.An.concor.opiniones.q aut non proceditur in causa licèt possit procedi,& cõdenabitur in expensis.facit.j.de ap.Nicolao . & quod no.s. de renun.veniens.& quod habetur.j.ca.proxi.vbi loquitur de causa electionis in qua procedi potest lit.non cõtest.s.vt lit.non contest.quoniam.§.porrò.¶ Si autẽ procedatur. tunc secundum Io.An.non condemnabitur statim.& sic intelligatur opinio Guil.sed in fine causæ in diffinitiua.& hæc opinio satis videtur rationabilis. tamẽ do.Flo.tenet indistinctè opinionẽ compost.per ca.sequens.sed certè non apparet ibi processum fuisse ad diffinitiuam.(ADDI Tamen de iure verior videtur opinio compos.per l.facimus.C. de iudi.quæ indistinctè
10 loquitur. TIO)¶†An autem, quando condemnatur contumax in expensis debeat citari. Inno.notabiliter tenuit,q non.in c.calumniam.de pœnis.nec ob.q no.in c. cum qui.de dolo , & contu.in vj.vbi videtur , q debeat bona citatio fieri:quia illud verum , quando quis vellet procedi super principali. Secus,quando super ipso asfessorio expensarum quas incurrit ratione contumaciæ.q tunc non est necessaria citatio.vt etiam tetigi. in ca.j.de iudi.secus esset, si iudex vellet aliter mulctare contumacem.quia tunc bene requireretur citatio.vt dixi in d.c.j. & notat Bar.in l.ij.ff.si quis in ius voc.non ierit.¶An autem debeat contumax condemnari in expensis primæ citationis.glo.tenuit,q sic.s.de procu.querelam.de quo ibi per Io.And.& per Cy.in d.l.sancimus.¶In ea.gl.ibi à proximo casu.s.quando agitur de expen. contumaciæ. ¶In ea.glo. ibi:sicut in priori.s.quando, quis succubuit in dilatoria ante lit.contest.apposita.Et no.q quando dilatoria opponeretur post lit.contest.fundata iam intentione actoris.quod quandoq; fieri potest secundum no. de offi.deleg.insinuante . haberet locum ista decre.quia eadem esset ratio.& quia etiam verba huius.c.generaliter dicunt de exceptione . & sic comprehendent nedum peremptoriam:sed etiam dilatoriam.¶Et no. etiam secũdum Io.An.q si obijcitur exceptio post fundatam intentionem actoris,& excipiens offerat se statim probaturũ: non habebit locum decre.quia licèt succumbat,non debebit statim condemnari , sed veniet condemnandus in fine causæ a contrario sensu decre.sed do.Flo.hic sentit oppositum.arg.c.frequens.de resti.spo.in vj.& c.pia. de excep.e.li.& j.c.proxi.Nec ob.iste tex.quia fatetur,q tempore obiectionis tunc non condemnabitur, quod secus esset,quando non offert se statim probaturum , vt superius dixi.sed bene condemnabit postq̃ apparebit eũ succumbere.ar.iutium prællegatorum.& hæc opinio satis videtur rationabilis.¶In ead.gloss.ibi benignius.exponunt alii &c.& sic videtur gl.sequi primam opinionem in expensis ratione victoriæ.vt condemnetur victus si nõ apparet,q habuerit probabilem causam litigandi.vel nõ sit iuratum de calumnia . secus si habuerit probabilem:
11 causam litigãdi.vel si sit iuratum de calumnia.¶† Et sic no.q iuramentum calumniæ excusat ab expensis, quæ veniunt præstandæ ratione victoriæ. & hęc est communis opinio.tam iuris canonici,q̃ ciuilis.ut patet hic. & ij.q.j.in primis.& C.de episco.& cleri.authẽ.generaliter.

a De expensis. de materia expensarũ si ue fiant in iudicio, siue extra, siue añ lit. conte. siue post, siue principali siue in cã appellationis,siue in causis electionis. vide per spe. plenè rub. de expẽsis. §.1.2.& 3. per totum. & vide di fin. quam ponit.in §. fin.vers.ex præmissis.

liter. & in authē.de iudi.§.oportet.vj.collatio.nisi constet de euidenti calumnia, vt dictum est, sed contrariam opinionem, & sic secundum superius posita tenent vltramontani, vt refert Cy. in dicta auten. generaliter: & sequuntur etiam communiter citramontani. & Bar. maximè in l.j.§.j.ff.ad turpil.& Io.An.hic.& ĩ.de pœnis. calumniã mouentur: quia licèt præsumptio sit pro iurante, tamen illa tollitur per sententiam contrariam postea subsecutam. argu.l.nam, & postea.§.si damnet. ff. de iureiur.& quod no.in c.cum inter R.seniorem. de elec.& ĩ.qui fi.sint legi.transmissæ. Item, quia quis venit condẽnandus in expensis, non solũ ratione calumniæ præsumptæ.sed etiam ratione temerariæ litigationis.l.eum quę temere.ff.de iudi.& in d.l.j.§.j.& ideo licèt iuramentũ calumniæ excusaret à præsumpta calumnia.non tamen excusat à temeritate.nec ob.l.illud.ff.de petit. hæredita. quia ibi non loquitur de metu expensarum. sed dicitur, ꝙ non debet reus teneri de casu fortuito, si defendat ius suum. ne aliàs sub prætextu talis metus cogat̃ ius suum relinquere indefensum. quod non est dicendum. Item non ob.l.qui solidum.§.etiam allega.in glo.quia ibi apparet, ꝙ habui probabilem causam litigandi aliter, q̃ ꝑ iuramentum calumniæ. ideo tunc excusatur. Item non

12 ob.ꝙ etiam habens † iustam causam interdum succumbit.facit, qnod no.in l.hæres furiosi.ff.de peti.hære.quia regulariter contrarium est verum.& iura adaptantur ad ea, quæ frequenter, & non raro accidunt.ff.de legi.in l.

13 nam & ea.ĩ.de despon.impu.literas.cũ ibi no.¶†Et no. ꝙ in expensis ratione victoriæ non consequetur vincens expensas, quas prius soluisset aduersario propter suã culpam. & sic non recuperabit expensas solutas secundum formam huius decre. vel ratione contumaciæ. argu.de

14 regu.iur.damnum.lib.vj.¶†Et aduerte, quia in duobus casibus excusatur ab expensis.s.quando ipse victus habuisset iustam causam litigandi, aliter quàm per iuramẽtum. vel quando ferretur sententia pro contumace absente.vt l.properandum.§.sin autem alterutra.C.de iud. Quæ autem possit esse probabilis causa litigandi ponit hic Host.quando forte, quis successit alteri, & in scrinio repetit instrumentum debiti non cancellatum, cum tamen reuera solutio esset facta. facit de regul.iur.in l.qui in alterius.& ĩ.de reg.iur.cum quis. libr.vj.tamen videt̃ hoc limitandum, si ipse desistat, postq̃ habet notitiam solutionis factæ.nam vsq; ad illud tempus habet probabilem causam litigandi. sed postq̃ videt liquidam solutionem non habet iustam causam. ideo expensis postea factis poterit condemnari.l.si quis inficiatus.ff.deposi.vnde cautela est, ꝙ cedat liti post liquidatam solutionem.

15 ¶†Dicit̃ etiam habere iustam causam, si fortè, semiplenè probauit.per id, quod habet̃.in c.ij.de calumniatoribus. & in l.athletas.ff. de falsis. cum ibi no.per Bar.& sic videtur velle etiam Io.An.quod videtur posse sustineri, si erat causa in qua poterat deferri iuramentũ: aliàs videtur imputandum mouenti litem.ex quo videbat, se non posse plenè probare.¶Est etiam iusta causa secundum Hosti.si persona, sit valde religiosa, & magnæ conscientiæ.nam pro illa præsumit̃, ꝙ non calumniet̃. ar.ĩ. de no.oper.nun.c.ij.& hoc sequit̃ Io.An.licèt do.Flo.videatur tenere in hoc oppositum ex eo, quia si non appare t de alia causa, ex quo succumbit præsumptio est cõtra eum. sed certè satis videt̃ ęqua dicta opinio. q̃a si aliàs sit vitę religiosę, & magnę conscientię non debet præsumi, ꝙ in hoc fuerit calumniatus. arg.dicti.c.ij.& ꝑ opinione, ꝙ iuramentum calumnię excuset ab expensis ratione victorię. facit, quia in causa criminali iurat̃ etiam de calumnia.s.de iura.calum. in c.j.& similiter in causa appellationis.de iura.calum.c.ij.in vj.& tamen non ex-

16 cusat in illis.vt ĩ.tangit glo.¶† In ea.gl.ibi:sed in criminali &c.& sic vult gl.ꝙ etiam in criminali succumbens condemnetur in expẽsis. & hęc est vera opinio.pro qua videt̃ casus in l.iij.C.qui accu.non pos.& in l.fin.secundum vnam lectu.C.de fru.& lit.expen.licèt Bartr.tenuerit oppositum duplici rõne.primo, quia iudex causę criminalis non debet se intromittere de ciuili.l.solemus.§. latrunculator.ff.de iudi.¶Sed certè illud verum principaliter.sed incidẽter bene potest.unde iudex aditus principaliter super crimine furti incidenter faciet rem restitui.l.interdum.§.qui furem.ff.de furtis. Secunda ratio, fuit, quia in criminali habet locum pœna calũnię.ĩ.de iura.calum.c.j.& ij.& l.j.§.j.ff.ad turpil.& sic non debet alia pœna puniri. sed certè pœna calumnię non applicatur parti.sed tendit ad vindictam publicam. sed condemnatio expensarum bene applicat̃ parti: ideo se cõpatiuntur.l.j.C.quando ciuilis actio pręiudicet criminali. prę terea pœna expensarum, licèt sit pœna respectu soluentis, non est mera pœna respectu recipientis: imo est interesse. ut no.in c.fi.ĩ.de rescrip.& de electio.ca.j.in vj. ¶In ea.gl.ibi:sed in causa appellationis. concord.glo.ij. q.j.in primis. Sed tene, quod no.gl.in regu.ignorantia. de regu.iur.in vj.quę fuit tracta ex dictis Inno.hic.& sequitur Bar.in l.fi.ff.de re iudi.quia si succumbit quis in causa app.ex eisdem actis procedit ista glo.quia non uidet̃ tunc habuisse iustam causam appellandi. imo fuisse in errore iuris.secus, quando ex nouiter actitatis succubuit: quia tunc excusatur ab expensis factis usq; ad tempus in quo factę sunt nouę probationes.per l.si quis infi ciatus.ff.depositi. & ista uidet̃ uera opi.licèt alij distinguant inter appellantem, & appellatum, ꝙ magis faueatur appellato, cum habuerit sententiam pro se in principali: & sic uolunt, ꝙ excusetur ab expensis, licèt succumbat in causa appellationis.¶Sed certè non est ratio quare, si debet excusari succumbat ex eisdem actis: quia ex quo fuit appellatum, debuit uidere, an ex actis iustè obtinuerit.ideo si hoc non fecit, sibi imputet. & similiter si

17 fuit in errore iuris.¶†Et no.ꝙ si sententia habet plura capitula, succumbens in uno in illo condemnatur. si tamen obtineret in alio aduersarius in expensis illius articuli condemnaretur.& sic fieri posset compẽsatio. & sic etiam practicatur.sed ubi unus est articulus, ut quia cõdemnatus est, quis in centum appellat, & obtineat in quinq;: condemnabitur sibi aduersarius in expensis. q̃a capitulum erat unicum. & sic censebatur indiuiduũ.l. in hoc iudicium.ff.fami.ercis.& hoc tenet hic Innoc.& sic nulla fiet compensatio hoc casu, quod est notandũ.

18 ¶†Et adde inquantum dixi iuramentum calumnię nõ excusare ab expensis. ꝙ Bar.istam opi.sequitur in l.j.§. j.ad turpil.sed ipse idem tenuit contrarium in quodam consilio, quod incipit: andruitius bemboli &c.sed cõmuniter seruatur opi.quam tenuit in d.l.j.¶In ea.gl.ibi: & utilis. hęc est communis litera. sed alij habent literam negatiuam, & non utiles.& hoc tenet gloss.ij.q.j.in primis.sed concor.quia si sunt utiles, moderatè possunt peti.ut in c.cum uen issent.alleg.in gl.ut si fortè habuisset duos aduocatos.secus si immoderatè.ut quia habuisset. x.aduocatos.& sic uult etiam Io.An.¶In ea.gl.ibi:in aduocatis. hoc uerum si soluat eis: & idem si non soluit si pręstiterunt patrocinium animo remunerandi, uel obligandi ad antidora. Secus si omnino liberaliter pręstiterunt.l.si uero non remunerandi.ff.mandati.¶In ea.glo. ibi:ante lit.contest. petuntur iure actionis. hoc non est uerum: quia tunc etiam lata sẽtentia possent peti, quod est contra.l.terminato.allegatam in gl.ideo tene, ꝙ etiã factæ ante lit.contest.ueniunt officio iudicis.in l.sancimus.C.de iudi.¶Nec ob.§.item sciendum. & l.si serui. quæ allegantur in glos.quia non loquuntur in expensis lit.sed in fructibus, & interesse. Quandoq; ueniunt expensę iure actionis. ut quando in instrumento sunt promissę. & tunc etiam post sententiam peti possent.l.iij.§.

fi.& ibi gloss.de leg.iij.Item Bar.si statutum dicit,ꝙ vi-
ctus victori condemnetur in expensis. quia petentur cō
dictione ex statuto. ¶Sed do.Flo.hic tenet oppositum:
nisi aliud appareat de mente statuentis . quia in dubio
potius videt̃ sequi ius cōmune . arg.de rescrip.c.j. & de
consti.c.j.cum ibi no.in vj.& hæc opi.satis videt̃ rōna-
bilis.tñ opi.Bar.vera videt̃ per notata per eum in l.j.§.j.
ff.ad leg.fal.¶In ea.gloss.ibi prius taxabit.& si appareat
eum errasse.poterit se corrigere. vt voluit Inno.in c.fi.s̃.
quod met.cau.cum ista videatur interlocutoria,quæ fer
tur super expen.vt ibi voluit Inno. quod est notandum.
¶In glo.pen.in fi.No.bene,quia sentit intellectum,quē
tenuit do.Flo.in hac decre.& etiam posuit Innocen.sci
licet,ꝙ tempore obiectionis possit fieri condemnatio ex
pensarum sub conditione si contingat obijcientem suc-
19 cumbere.¶ † Tractat etiam hic Innocē.An possit iudex
condemnare in expensis:reseruata taxatione. & tenet,ꝙ
sic,tamen delegatus non poterit taxare,nisi sit talis, qui
possit suam sententiam exequi . vt no.Bar.in l.termina-
to.¶Quid autem,si iudex pronunciet peti posse expen-
sas. Inno.tenet ex quò aliter non condemnat non vale-
re sententiam . sed Bar.tenet oppositum per d.l.termi-
nato.& per id,quod habetur in l.si finita.§.eleganter.ff.
de dam.infec.& propter talem sententiam ammodo po
terunt peti iure actionis.de quo per Bar.in d.l.termina-
to.Tutior tamen est practica , ꝙ condemnet in expensis
20 iudex facta reseruatione.¶ † In glo.fi.in fi.Et singulari-
ter tene menti textum istum,ꝙ etiam in causa ciuili,qui
non potest soluere in pecunia,seu in ere , soluat in cor-
pore . & hoc propter præsumptam calumniam . nam in
causa criminali hoc est clarum . vt in iuribus alleg.in gl.
sed de causa ciuili non ita bene habemus clarum . nisi
per istum textum.

SVMMARIVM.

1 *Appellare licet a quolibet grauamine.*
2 *Appellatus potest appellationem prosequi, licet appellans non prose-*
quatur.
3 *Peremptorius terminus assignari potest in prima citatione.*
4 *Citatio,ut quis compareat usq; ad diem feriatam ualet.*
5 *Citatione facta super tota causa cum comminatione de procedendo ad ulte*
riora quantum de iure poterit,an sit necessaria alia citatio.
6 *Citatio potest committi nuncio uiua uoce etiam sine scriptis.& nu.13.*
7 *Citatus à Papa, vt personaliter compareat excusatur si non potest compa*
rere etiam si non mittat procuratorem.
8 *Mandatum ex qualificatione non redditur indiuiduum per unitatem ver-*
borum.
9 *Citatio, ut quis compareat certa die comparere debet, quàm primum*
potest.
10 *Procedi potest post longum tempus contra contumacem in die assignata,*
ad instantiam alterius partis comparentis.
11 *Insidiæ non excusant quem à comparendo, quando potest per procurato-*
rem comparere.
12 *Contumax condemnatur in expensis etiam à tempore citationis.*
14 *Nuncius esse,an possit,quis ad vtilitatem propriam.*
15 *Institutus sub conditione, si infra triduum fecerit monumentum, si illud*
non possit fieri poterit fieri post triduum.
16 *Reus impeditus,an teneatur mittere procuratorem.*
17 *Procuratorem mittere,an,& quando teneatur actor,siue reus.*
18 *Expensarum condemnatio debet fieri in criminali.*

Vm dilecti filij. Contumax condē
nabitur in expen-
sis factis tempore citationis.h.d. & duæ sunt
partes principales.quoniam primo ponit te-
norem processus.secundo interloquitur.secūda ibi:qua
propter.prima subdiuiditur in quinque. nam primo po
nit comparitionem nunciorum electi,& aduersariorum
suorum,& decisam causæ commissionem . secundo po-
nit ipsius primam contumaciam . tertio ipsius electi ci-
tationem.quarto ipsius absentiam,& excusationē. quin
to ponit excusationis impugnationem.secūda ibi q̃uis.
tertia ibi:nolentes,quarta ibi:expectantibus. quinta ibi:
sed contra.¶No.primo,ꝙ per literas de rato videtur, q̃s
posse exercere exigentia speciale mandatum. nā ad op-
ponendum crimina contra electum requiritur speciale
mandatum.vt in cle.non potest . de procura.de quo per
gloss.in c.cum dilectus. de reli.do.& in c.contingit.s̃.de
transac.vbi glo.videtur tenere oppositum.& illas sequi-
tur hic dom.Ant.& ad istum tex.respondet,ꝙ hic habe-
bat opponens mandatum speciale cum cautione de ra-
to:quia promiserat dominus ratum habiturum,quod fie
ret per procuratorem:sicut communiter apponi consue
uit in instrumentis.facit,quod habetur. in l.si procurato
rem absentem.ff.de procura.coniuncta glo.vbi gl.dicit,
ꝙ illa clausula de rato , quæ apponitur in instrumentis,
quia tacitè inhæret:nihil operatur . & videtur potius ad
1 cautelam apponi.¶† Item no.ꝙ de iure canonico à quo
libet grauamine,licet appellare. facit.ij.q.vj. ad Roma-
nam.de ap.cordi.lib.vj.¶Item no.ꝙ contra electum agi
potest in modum exceptionis etiam si nil petat secundū
Innoc.& Abba.de quo hic per Io.An.Item no.ꝙ in du-
bio præsumitur contra appellantem, qui non prosequit̃
2 appellationem.¶ † Item no.ꝙ appellatus potest prose-
qui appellationem,licèt appellans non prosequatur. de
quo in c.sæpe.j̃.de ap.& de lea.c.j.in vj.& aliquid etiā.
in c.ex ratione.j̃.de appel.& in auth. si appellatione.C.
3 de temp.ap.¶ † Item no.ꝙ in prima citatione potest ter
minus peremptorius assignari. & hoc præsertim est faciē
dum,quando datur longa distantia citati, ita ꝙ faciliter
non potest iterari citatio.facit.s̃.de resti.in inte.tum ex li
teris.¶Et no.ꝙ in peremptorio iudex debet comminarī
se processurum ad vlteriora. facit.s̃.de indi.in l. perem-
4 ptorio.¶ † Itē no.ꝙ valet citatio,vt quis compareat vsq;
ad diem feriatam. ratio est , quia dictio vsq; stat exclusi-
ue.& sic non demonstratur dies,in qua debeat compare
ri.sed vsq; ad quam diem licitum sit comparere.ne aliàs
resultet prauus intellectus.facit,qđ no.in c.j.s̃.de scru-
tinio . Secus si citaretur,vt compareat in die feriata.l.ij.
in fi.ff.si quis in ius voc.non ie.de quo plenè dictū fuit.
In c.fi.ff.de feriis.¶Item no. ꝙ sufficit aliquid certificari
proprio nomine,vel signo æquipollenti . facit,quod no.
in l.certum.ff.si cert.peta.& s̃.de rescrip.causam quæ.
5 ¶ † An autem facta citatione super tota causa cum com
minatione de procedendo ad vlteriora quantum de iu-
re poterit, sit necessaria alia citatio ad act⁹ particulares.
videretur quæstio non per istum tex.& per id,quod no.
Inno.de offi.dele.consuluit Hostiē.tamen ibi dicit, ꝙ vt
procedi possit ad sententiam oportet , ꝙ comminetur,se
processurum ad vlteriora.& etiam pronunciaturum.q̃a
specialis citatio requiritur ad sententiam. Idem videt̃ se
cundum d.Anto.si comminetur se processurum in cau-
sæ cognitione,& decisione. aliàs secus.& ideo fortè Pa-
pa hic non processit ad diffinitiuam. Inno.tamen in d.c.
consuluit.& de procur.auditis. videtur velle,ꝙ sufficiat,
quod quis sit citatus ad totam causam,communiter ser-
uatur , ꝙ cōminatur se processurum ad vlteriora etiam
6 vsq; ad sententiam inclusiue.¶ † Item no.ꝙ citatio viua
voce potest cōmitti nuncio etiam sine scriptis . & sic nō
videtur scriptura de substantia citationis . & pro hoc fa-
ciat,q̃a cōmissio non videtur esse de actis . vt no.Innoc.
in c.quoniam contra . de proba.& sic transit.d.Anto.sed
fortè hoc verum in Papa cuius simplici verbo creditur.
facit,quod no.de fide instru.ꝙ super his . Secus videtur
in aliis,quorum verbo non credit̃.j̃.de proba.quoniam
contra falsam.¶Item no.ꝙ supposita æqualitate quali-
tati personarum ad probandum quem potuisse ire ad lo
cum,sufficit probare alterum eiusdem qualitatis iuisse.
7 Secus si daretur disparitas personarum.¶ † Item no.ꝙ
citatus

citatus à Papa, vt personaliter compareat excusatur, si
non potest comparere, etiam si non mittat procuratorẽ.
Secus si citatur, vt compareat per se, vel per procurato-
rem. & idem videtur, si citetur simpliciter, vt se conspe-
ctui apostolico præsentet. si non adijcitur verbum perso
naliter, vt in c.pe.de iura.calum. ¶ Item no. ꝙ in manda
to de comparendo certo die effectualiter duo intelligũ-
tur mandari. vnum de comparendo. alterum de compa-
rendo ad diem. & sic no. ꝙ mandatum qualificatum cõ-
prehendit in se simplex mandatum. & etiam mãdatum
cum qualificatione. & ideo si non potest impleri in qua
litate, implendum est in facto. Similiter econtra si in fa-
cto non potest impleri, implẽdum est in qualitate facti.
8 §.ti.j.pisanis. ¶ † Et ex hoc no. ꝙ mandatum ex qualifi-
catione non redditur indiuiduum per vnitatem verbo-
rum. & sic facit contra theoricam Barto. in l.diuus. ff. de
re iudi. vbi facit differentiam, an opponatur testẽ corru-
ptè dixisse falsum. an vero obijciatur testem fuisse cor-
ruptum, & falsum dixisse. vt primo casu obijciens coga-
tur vtrunq; probare, sed in secundo sufficiat alterũ. Sed
certè illud loquitur in parte, quæ censetur se astringere,
quando qualificatè loquitur in eadem oratione. facit. ĩ.
de proba. licèt causam. sed hic in iudice cuius verba la-
9 tius interpretantur. ¶ † Item no. ex prædictis contra opi
nionem Petri, de qua per Cy. in l.fi.C.de ferijs. vbi dicit,
quod in mandato, vt quis compareat certa die non inest
mandatum, vt quis compareat. quia remaneret citatio,
sine die. & sic non valeret per l.ita stipulatus. ff. de verb.
obl. sed eius opi. est contra istum tex. nam intelligitur, vt
compareat, q̃ primum potest post ipsam diem, si in illa
comparere non potest. de quo per Io.An. ĩ. de appe. cum
parati. dictum tamen Petri potest saluari, quando man-
datum qualificatum esset inutile, vt quia mandaretur, vt
quis compareat die feriata, vt dixi in c.fin.de ferijs. Nec
ob. prædictis, d.l.ita stipulatus. quia illa l. loquitur in sti
pulatione, non in citatione. præterea ibi etiam fuit erra-
tum in substantia ipsius stipulationis. vt ibi no. Bar. facit
quod ipse no. e.tit. in l.liber homo. §.decem. ¶ Item no.
ꝙ licita est argumẽtatio de similibus ad similia. de quo.
10 s.de consti. translato. ¶ † Item no. quod etiam post lon-
gum tempus contra contumacem, in die assignata. vide-
tur posse procedi ad instantiam alterius partis compa-
rentis. (A D D I Quod est intelligendum secundum do.
Ant. quando is fuit citatus ad totam causam, aliàs secus:
de quo hic latius per eum. Nam si ad vnum articulum,
sit ad certam diem citatus vult, ꝙ si in die illa non com
paruit: & actus in eius contumaciam sit expeditus. non
poterit ad aliũ procedi, sine noua citatione. facit, quod
no. ĩ. c. c.ij. in vj. idem si fuit expeditus in die sequenti. vt
voluit Io.And. in addi. Spec. de sententia. §.iuxta ver. est
etiam nulla, qñ intelligit. d.Ant. si iudex prorogauit ter-
minum ad diem sequentẽ. aliàs nõ valeret, quod fieret
ſm eũ. per c.consuluit. de offi.delega. & no. per Bar. in l.
aut, qui aliter. in prin. & §.j. ff. quod vi, aut clam. Si vero
non fuit expeditus in die termini, nec in die sequẽti. tũc
ſm eum non poterit postea expediri. per no. per Bar. in
dicta l.aut, qui aliter. Inno. vero, & Host. & Io.An. tenẽt
cõtrariũ. & pro eis facit iste tex. quia censetur continuè
esse in contumacia, si non sit purgata. & pro hoc fa-
ciat. quia dilatio, quam facit in expediendo actum, ipse
qui fecit citari tendit ad commodum ipsius citati. ideo
non videtur posse obiicere culpam, ex qua sentit lucrũ.
ar. l.cum in fundo. §.si fundus. ff. de iurisdi. ¶ Sed aduer-
te, quia pro opi. Bar. & do. Ant. fortiter facit. l.arbiter. ff.
de arbitris. & quod no. per glo. in c.fi. ĩ. eo. in glo. fi. ideo
11 illa videt̃ verior. T I O.) ¶ † Item no. ꝙ insidiæ non ex-
cusant quem à comparendo, vbi potest per procuratorẽ
comparere, quia insidiæ fortè non sunt communes pro-
curatori. alias esset secus. facit, quod no. s. de elec. bene.

a In glos. sub hac. ꝑ solu. huius gl. contra riorum, si q̃ras vtrũ obligatus ad dandũ; vel faciendũ aliquid incerto tẽpore. vel intra certũ tempus, si illud non possit facere in illo. vel intra illud tẽpus, au postea facere teneatur distingue secundũ do. Boych. hic in prin.

el. j. ¶ Item no. ꝙ calores estiui non excusant quem à cõ
12 parendo etiam ad curiam. ¶ † Vltimo no. ꝙ contumax
condemnatur in expensis etiam à tempore citationis,
quando procedat indistinctè tangit hic Io.An. (A D D I
Qui concludit, ꝙ expensæ citationis veniunt, saluo ta-
men eo, quod no. de procu. c.querelam. expensæ victo-
riæ non veniunt, quæ sunt factæ post citationẽ ante con
tumaciam. sed venient in condemnationem expensarũ,
quæ fient ratione victoriæ, sed factæ post contumaciam
seu ex tempore contumaciæ bene veniunt, deductis tñ
de eis expensis, quas domi esset facturus. per l.sed si hæ-
reditas. ff. ad exhiben. & hæc vera, nisi tempore citatio-
nis fuisset contumax. vt hic fuit: quia tunc veniunt etiã
expensæ victus ex tempore citationis. secundum Hosti.
& Io.An. T I O.) ¶ In glos. j. ibi, ꝙ in causa criminali. sed
certè hæc non est causa criminalis. quia non intendeba
tur punitio: sed repulsio in effectu ab electione: ideo cen
setur causa ciuilis. facit. ĩ. de accu. super his. ¶ In ead. gl.
ibi non propriè dicitur cõmunis. supple prout loquitur.
l.ij. C. de consort. eo. lit. nam ibi appellatur causa cõmu-
nis, quando creditor decedit pluribus hæredibus reli-
ctis, cui creditori fortè debebantur centum: quæ centum
non possunt peti per quemlibet hæredem: sed per om-
nes simul. post litis tamen conte. poterit vnus prosequi
litem super toto præstita cautione de rato. ¶ In gl. prose
cutus. in fin. si autem appelletur extra iudicium. dic, vt
habet̃ in c.j. de app. in vj. & in c.j. de elec. eo. lib. & c.cu-
13 pientes. ¶ † In glo. nuncium in fi. & dicit hic Abb. pro-
bari posse citationem fieri posse per nuncium citati. hoc
tamen non clarè hic exprimitur: sed bene probat̃, ꝙ etiã
viua voce potest cõmissio de citando dari nuncio, videt̃
tamẽ ꝙ in inferiore à Papa hoc debeat redigi in scriptis.
apud acta. in ca.quoniam contra. ĩ. de proba. An autem
14 † possit quis esse nuncius ad vtilitatem propriã. no. Bar.
in l.iustè. ff. de acqui. pos. & in l.cum qui. §.si epistola. ff.
de furtis. & aliquid dixi. in c.j. s. de iudi. ¶ In gl. sub hac
a [a] ibi de sponsalibus sicut. solue, vt ibi no. quia ibi agitur
de obligatione contrahenda ad certam diem. ideo ille ꝑ
quem non stat, post diem non remanet obligatus. hic de
obligatione iam contracta, circa quam sit mãdatum ad
diem, ideo etiam post diem remanet obligatio. ¶ In ea.
gl. ibi hæc scriptura: ibi dicitur, ꝙ si alternatiuè duæ con
ditiones apponant̃, censet̃ vna conditio habens duo ca-
pita. & sic potius facit: pro quia hic etiam vnum est mã-
datum continens in effectu duo. & ideo ibi censet̃ vna
conditio quò ad effectum: quia sufficit propter alternati
uam alteram partem impleri. ¶ In ea. glo. ibi ea tñ adie-
ctio dic, ꝙ illud ibi contingit, ꝙ sit restitutio: quia quali-
tas adiecta apponebat̃ ad restringendum. quæ ratio hic
cessat: quia non fuit de mente iudicis, ꝙ post diem nõ re
manet obligatio. ¶ In ea. gl. ibi. §.omnis. ibi dicitur, ꝙ di
fferentia est inter stipulationem puram, & stipulationẽ
in diem: sed illud verum anteq̃ adueniat dies, nõ postea.
15 & ita hic. ¶ In ea. gl. ibi siquis ita. ibi dicit̃, ꝙ † institutus
sub conditione, si in triduo fecerit monumentum, quod
forsitan non poterat facere infra dictum tempus, ꝙ reij-
ciuntur angustiæ temporis, & poterit etiam post triduũ
fieri monumentum. & sic in effectu non contradicit: quia
etiam post diem fieri debet, quod dispositum est. & si po
tuisset fieri infra diem etiam tunc fieri debuisset: vt hic
16 probatur. ¶ † In glo. responsalem, ibi dixit Vincen. & sic
in effectu voluit Vincentius, ꝙ reus, qui est impeditus
nõ teneat̃ mittere procuratorem, nisi in citatione aliter
dicat̃. & hoc si causa est ardua: & sic in leui sentit contra
rium, vt teneat̃ tunc mittere procuratorem. in actione
vero vult, ꝙ semper teneat̃ mittere. ¶ Sed certè hæc opi
nio non videt̃ bona: quia etiam si causa sit leuis, non de-
bet teneri ad mittendum procuratorem: quia aliàs non
esset differentia inter impeditum ex iusta causa, & ab-
sentem

sentem ex voluntaria causa.quod non videtur rationabi
le.Item non videtur fienda differentia,an simpliciter q̃s
citetur.An vero citetur,vt compareat per se, vel per pro
curatorem compareat. per l.j.ff.de procu.& s̃.de iura.ca
lum.in c.fi.¶ In ea.gl.ibi,sed nõ probabat.& hæc est bo
na solutio ad istũ tex.quia non probauit de impedimen
to. ideo reputatus fuit contumax , & condemnatus fuit
in expensis. glo.in verb.secus est.voluit sentire aliam so
lutionem : scilicet,q̃ vbi quis citatur, vt compareat co-
ram Papa:si est impeditus teneatur mittere procuratorẽ.
secus si citeĩ coram alio iudice.¶ Sed certè ista solutio
non est bona:quia eadem est ratio vtroq; casu.& quia ẽt
in Papa debet esse differẽtia inter absentem ex iusta cau
sa,& absentem ex voluntaria . vnde gl.in ver.tamẽ circa.
voluit sentire,q̃ etiam in Papa licèt non compareret,per
procuratorem non deberet procedi in principali nego-
cio : sed certè etiam non debet reputari contumax si ap-
paret de impedimento.¶ In ea.gl.in fin.& sic in effectu
voluit gl.q̃ aut loq̃mur in actore.aut in reo. & si in acto
re aut superuenit impedimentum post citationem,& li-
belli oblationem,aut ante.& si ante,aut quæritur-an di
rectè,& præcisè cogaĩ mittere procuratorem:an aut in-
directè currat sibi præscriptio . in reo vero concludit , q̃
aut impedimentum est paruo tempore duraturum : aut
longo:aut est perpetuum . & omnia membra prosequiĩ
glo.vt patet in ea.de materia tangitur in d.c.querelã.de
procura.vbi etiam per Io.Calde.& per gl.v.q.iij.si egro
17 tans. & per Bar.in l.j.ff.de diuersis præscrip.¶ † Potes
cõcludere,q̃ aut quæriĩ in actore, an teneat mittere p̃-
curatorem,ne currat,fiat præscriptio.& dicendũ,q̃ sic.li
cèt ipse sit impeditus personaliter cõparere . vt in d.l.j.
Aut quæriĩ in reo impedito,an teneaĩ mittere procura-
torem . & tunc aut est impedimentum ratione dignita-
tis,aut alia ratione.si ratione dignitatis:tunc si est perpe
tuum teneĩ mittere procuratorem.l.pen.C.de procura.
Secus si sit temporale.l.nec magistratibus.ff.de iniurijs.
& l.pars literarum.ff.de iudi.Si vero aliter sit impedi-
tus : tunc si impedimentum esset perpetuum teneretur
mittere procura.per id,quod dixit hic gl.& per id, quod
habeĩ in d.l.pe.Si vero non est perpetuum:tunc si est pa
ruo tempore duraturum non tenetur mittere procura.
maximè si causa,sit ardua.ut uoluit gl.Fallit in causa ele
ctionis.ut in c.cupientes. de ele.in vj.& ita etiam potest
intelligi iste tex.secundum unum intellectum . Si uero
est longo tempore duraturũ.& tunc si causa fuit inchoa-
ta ante impedimentum . tenetur mittere procuratorem.
per l.eundem.ff.de legatio.Si uero causa nõ erat inchoa
ta:& tunc non imputaĩ,si non dimisit procuratorem : p
d.l.eundem.fortè tamen procedi poterit contra eum.li-
cèt possit postea apparente de impedimento restitui . fa-
ciat.l.j.C.ex quibus cau.ma.uel fortè potest dici,q̃ cum
in actibus grauis præiudicij requiraĩ uera contumacia,
non poterit ad tales procedi contra absentem : sed quo
ad alios actus in quibus non requireretur uera cõtuma
cia poterit procedi.facit, quod no.Bar.in l.iiij.§.prætor.
ff.de dam.infec.¶ In glo.expectatus.in fi.Solue, vt no.in
regu.mora.de regu.iur.in vj.Vel dic,q̃ in contrario agi-
tur de actu odioso accusationis . ideo ibi non admittiĩ
purgatio . hic vero ad pœnam euitandam fiebat purga-
tio.quod est fauorabilius.j̃.de regu.iur.in pœnis. lib.vj.
¶ In glo.calores.in fi.Solue,q̃ ibi ex gratia, quæ transi-
uerit ad alium locum.auditur , vt redeat ad primum . si
secundo non possit bene commodè morari.& sic nõ ob-
stat,quia de rigore iuris oppositum erat dicendum,vt vo
18 luit glo.¶ † In gloss.fina.ibi in causa criminali.nota be-
ne, q̃ etiam in causa criminali fieri debet condemnatio
expensarum.& hæc est vera opinio . licèt aliqui dicerẽt
cõtrarium, sufficere debere pœnam talionis:sed certè il
la respicit vindictam publicam : sed pœna expensarum
interesse partis;ideo vna aliam non tollit,vt dixi in c.fi-
nem litibus.& facit,quod no.in c.j.ad fi.de elec.libr.vj.
¶ In ea.gloss.ibi inquisitionis.hoc clarum,quando certa
est persona prosequens inquisitionẽ:sed si iudex ex me-
ro officio prosequitur , tunc si non præcedente infamia.
idem dicendum,sed si præcedente infamia inquirat:tũc
quia necessitatur ex officio inquirere in dicto casu.j̃.de
accu.in c.qualiter. tunc non tenetur.saluo nisi constaret
de euidenti calumnia. de quo hic per Io.An.& per Cy.
in l.sancimus.C.de iudi.

SVMMARIVM.

1 *Electus præsumitur dignus, & consequenter confirmandus.*
2 *Actor obtinere debet si non est, qui excipiat.*
3 *Monachus eligi non potest, nec est necessario postulandus.*
4 *Citatio debet esse trina, uel una peremptoria.*
5 *Laicus testificari potest in causa electionis.*
6 *Testificatio, & assertio qualiter differant.*
7 *Negatiua potest probari per illos, qui exercere debuerunt actum, de quo quæritur.*
8 *Absens non dicitur, qui est in prouincia ad finem, vt personaliter citetur.*
9 *Papa ex gratia reintegrat quem ad facultatem, se defendendi contra sententiam.*
10 *Contra absentem, & impeditum prætextu appellationis non potest procedi donec durat appellatio.*
11 *Per confirmationem solam non consequitur, quis administrationem, vbi post confirmationem monetur sibi quæstio.*
12 *Citatio aduersariorum, an fieri debeat ad actum confirmationis.*
13 *Tempus, an possit statui appellanti ad finiendam appellationem.*
14 *Contra confirmationem, quando possit obijci.*

a Vm olim.ᵃd.clericus. Non põt,
commodè summari.quia ponit gratiam,
& non ius commune.¶ Et duæ sunt par
tes principales. quia primo narrat factũ,
sub quo continetur consecratio.d. & cõ
paritio.f.& g.Item causæ commissio , & processus dele-
gatorum confirmantium.¶ Secundo ibi volentes cõmit
tit causam sub diuisione bimembri. & secundum mem-
brum ibi:sinautem.¶ No.primo,q̃ super electione,& ip
sius tenore credi videtur literis prælatorum prouinciæ
in qua quis est electus , quando non apparet contradi-
1 ctor.de quo.j̃.de proba.l.post cessionem.¶ † Item no.q̃
vbi quis non habet contradictorem de facili expeditur.
Et no.etiam electum præsumeñ.dignum. & consequen
ter confirmandum nullo apparente contradictore.¶ Itẽ
2 no.secundum Gof.q̃ † obtinet,qui agit,si non est q̃ exci
piat,vel excipere possit.de quo dicendum.ut no.in l.vbi
pactum.C.de transac.& in l.cum putarem.ff.fami. erci.
3 & j̃.de exceptionibus.cum ecclesiasticæ.¶ † Item no.q̃
monachus eligi potest . nec est necessario postulandus.
facit.s̃.de renun.in c.ulti.& quod habetur . in c.nullus.
de elec.in vj.& in cle.j.co.ti.¶ Item no.practicam agen
di,& sententiandi pro electo confirmato,& consecrato.
quia debet petere , vt sinatur à molestantibus pacifica
possessione gaudere. facit.s̃.de restitutio.spolia.audita.
4 ¶ † Item no.q̃ non sufficit unica citatio : sed debet esse
trina.uel una peremptoria per cap.præcedens.& hoc in
prin.lit.& in fine . sed in medijs causæ sufficit vnica . li-
cèt non peremptoria.de quo in c.consuluit.s̃. de offi.de-
5 leg.¶ † Item no.q̃ laicus potest testificari in causa ele-
ctionis.licèt non intersit in electione.s̃.de ele.sacrosan.
& c.massana.nam possunt laici habere notitiam electio
nis per publicationem electionis factã per canonicos .
& propter hoc dicit dom.Flo.q̃ testimonium populi ple
6 nè non probat,sed faciebat præsumptionem.¶ † Itẽ no.
differentiam esse inter testificationem , & assertionem.
quia

a ¶ Cum olim si ras vtrum obijciens aliquid cõtra electũ teneatur illud probare. distingue, vt hic p do. Hen. Boych. in prin.

bit excipienti,qa præſumptio eſt, ꝙ quilibet ſit bonus. ſ.de ſcrutinio.c.j.Si autem aliud obijciatur. tunc ſi poſt confirmationem,incumbit excipienti. quia præſumptio eſt pro confirmato.vt no.compo.de elec.in geneſi.Si autem obijcitur ante confirmationem . tunc ſi apparet de ſcriptura, ſeu decreto electionis incumbit onus excipiẽti. quia in dubio præſumitur propter ſcripturam omnia ſolenniter acta.l.j.C.de contrahen.ſtipu. Secus ſi nõ interuenit ſcriptura.per nota.in d.c.in geneſi . & ĩ.de eo, qui furti ordi.recepit.c.ij.

SVMMARIVM.

1 *Canonici poſſunt per viam denunciationis contra epiſcopum crimina opponere.*
2 *Propter contumaciam procedi poteſt ad ſuſpenſionem officij, & beneficij.*
3 *Suſpenſus ab officio, & beneficio excommunicari poteſt, & ſi celebrat eſt irregularis,*
4 *Irregularis duplici irregularitate non eſt priuatus ipſo iure beneficio, ſed venit priuandus.*
5 *In cauſa denunciationis poteſt lite non conte. procedi ad diffinitiuam ſuper pœna priuationis dignitatis. & nu.9.*
6 *Depoſitus ab officio epiſcopali non videtur depoſitus ab offi.ſacerdotali.*
7 *Suſpenſus, & excommunicatus eſt priuatus poteſtate adminiſtrandi bona pertinentia ad dignitatem.*
8 *Contumax de iure communi non habetur pro confeſſo.*
10 *Agi directè de crimine, quando dicatur.*
11 *Excommunicatus, an poſſit contrahere.*
12 *Et an actus ſpirituales geſti per excommunicatum valeant.*
13 *Ordinatus ab epiſcopo excommunicato, an, & quando teneat ordinatio.*

a VEritatis. Si agitur ª de crimine in modũ denunciationis contra reum cõtumacem recipi poſſunt teſtes,& ſentẽtia diffinitiua ferri.h.d.¶Et primo ponit denunciationem criminum epiſcopi Curienſis, & tres delegationes ſuper ea ſucceſſiue factas,& delegatorum proceſſus . ſecundo ipſum deponit,& per ipſum alienata reuocat.ſe-
1 cunda ibi:nos igitur.¶No.ꝙ † canonici poſſunt ꝑ viam denunciationis opponere crimina contra epiſcopum.
2 ¶ † Item no.ꝙ propter contumaciam poteſt procedi ad ſuſpenſionem officij,& beneficij , & contra epiſcopum. hodie tamen non debet ab hac pœna inchoari.vt in c.2. de offi.dele.in vj.¶Item no.ꝙ quædam ſunt crimina,ex quibus Epiſcopus poteſt deponi, vt eſt crimen dilapidationis:homicidij:inceſtus : & irregularitatis.¶Item no. ꝙ vbi proceditur per viam denunciationis in cauſa criminali etiam ad finem depoſitionis,poteſt quis compa-
3 rere per procuratorem.¶ † Item no.ꝙ ſuſpenſus ab officio,& beneficio poteſt excõmunicari. nam in plus ſe habet excommunicatio , quia illa priuat etiam cõmunione hominum . facit,quod no.3.q.4.in ca.engeltrudam. ¶Item no.ꝙ in caſu criminali contra epiſcopum ſoli p̃lati , & viri religioſi videntur admitti ad teſtificandum. de quo in c.cum.p.ĩ.de accu.¶Item no.ꝙ ſuſpenſus ab officio, vel excommunicatus non debet celebrare , & ſi celebrat efficitur irregularis.de quo in ca.clerici. & per
4 totum.ĩ.de cleri.excom.miniſtrante.¶† Item no.ꝙ irregularis etiam duplici irregularitate, vt quia eſt homicida,& celebrauit poſt excommunicationem,nõ eſt priuatus ipſo iure beneficio : ſed venit priuandus.de quo per Inno.ĩ.de conceſ.præben.in c.cum noſtris.& ſ.de renũ.
5 niſi.in §.propter conſcientiam.¶†Item no.ꝙ in cauſa denunciationis poteſt procedi etiam lit.non conteſta.ad diffinitiuam, etiam ſuper pœna priuationis dignitatis. ¶Item no.ſecundum vnum intellectum,ꝙ ex delicto ſuperueniente lite pendente,an eadem inſtantia pendente ſuper alio delicto poteſt occaſionari ſententia. & prima cauſa aggrauari. facit.ĩ.de iureiuran.cap.final.in vj.
6 ¶† Item no.ꝙ depoſitus ab officio epiſcopali,non videt̃ depoſitus ab officio ſacerdotali:niſi expreſſe aliud dicat̃. & ſic nota,ꝙ ad priuationem maioris dignitatis,non videtur ſequi priuatio minoris.ſecus videtur econtra.ĩ.de exceſ.prælа.in c.ex literis. & l.qui indignus.ff. de ſena-
7 toribus.¶ † Vltimo no.ꝙ ſuſpenſus , & excõmunicatus eſt priuatus poteſtate adminiſtrandi bona pertinẽtia ad dignitatem,ſeu ad beneficium. ideo ab eo alienata non valent. facit,quod habetur in c.ſi.ĩ.de accu.¶ In gl.pro-
b batum ᵇ ibi.C.de pœn.ne diu . ibi eſt ſpeciale , quando proceditur contra apparitorem,ſeu nuncium delinquentem in officio.& hoc propter publicã vtilitatẽ , ne fraus eius remaneat impunita,cui multa committuntur.Et ꝑ hanc.l.dicit Io.3.q.2.ante medium magnæ glo.idem in dilapidatore.& ſic poteſt ſolui obiectio,quæ ſeqtur . eſt etiam ſpeciale in crimine læſæ maieſtatis . vt habetur in extrauag.ad reprimendam. quam gloſſauit Bar.aliàs de iure communi non poteſt procedi ad diffinitiuam contra abſentem in grauioribus criminibus,in qbus imponitur pœna maior relegatione.ratio eſt, qa in illis imponitur à iure pœna capitalis,quæ non cadit in abſentem. ex forma tamen ſtatutorum quandoq; diſponitur contrarium,& talia ſtatuta ſeruanda ſunt.argu.l.ne diu. hic allegata.¶In ca.glo.ibi pro contumacia vero annotantur . & hæc annotatio in maioribus criminibus ſuccedit loco miſſionis in poſſeſſionem, quæ conſueuit fieri contra contumacem in ciuilibus.¶ In ca.gloſſ.ibi bene ꝓceditur contra abſentem.& hoc clarum , ſi lis eſt conteſtata,& liqueat de cauſa.Si autem lis non ſit conteſ.tũc eſt dubium. an in iſtis minoribus criminibus,ex quibus imponitur pœna relegationis , vel minor poſſit procedi contra abſentem ad diffinitiuam.glo.fuerunt contrariæ. nam gl.in l.abſentem.tenuit,ꝙ ſic.ſed in l.quoties.C.de digni.libr.12.tenuit contrarium. & illam tenuit Iaco.de Are.quia in criminalibus proceditur ad inſtar ciuilium. l.abſentem.ff.de pœn.& hoc etiam tenuit Cy.in l.abſentem.C.de accu.Sed Bar.tenet primam . quia in iſtis minoribus criminibus contra contumacem non habet locum remedium immiſſionis;nec annotatio bonorum.vt patet in l.j.& 2.ff.de requiren.re. ideo debet poſſe procedi ad diffinitiuam.per nota.in aut.qui ſemel.C.quomodo,& quando iudex . Sed certè tutius eſt tenere ſecũdam opi.quia ratio Bar.non videtur tuta.per id,quod habetur in c.tuæ. & quod ibi dictum fuit.ſ.vt lit.non conteſta.¶In ea.gl.ibi.C.de adult.l.q̃uis. Sed certè ibi liquidatum erat negocium contra reum,qui erat præſens. nõ nimirum ſi ſententia contra eum præſentem ferri poteſt non obſtante abſentia accuſatoris . ex quò ſententia nõ venit ferenda contra accuſatorem : ſed contra accuſatũ.
8 ¶ † Et no.ex prædictis , ꝙ contumax non habetur pro confeſſo de iure communi.facit.l.diuus.ff.de cuſto.reo. & hoc de iure ciuili . Quid autem de iure canonico.ĩ. patebit . ſecundum ſtatuta tamen locorum ſæpe contu-
9 max in cauſa criminali habetur pro confeſſo.¶†In ead. glo.ibi de ſpeciali mandato . ſed certè videtur , ꝙ iſtud fuerit de iure communi per literam dum dicit videntes ordinem iudiciarium &c. vnde cõmuniter tenetur , qđ loqtur in glo.in verſi.vel melius.qa hic loqtur, quando per viam denunciationis , vel inquiſitionis proceditur. ideo potuit procedi lite non conteſta. ¶Sed contra id quod dixi de via denunciationis facit , quod no.Io.An. poſt Hoſt.in c.nouit.ad fi.de iud.vbi videtur velle, ꝙ in via denunciationis fieri debeat lit.conteſt.Sed dic illud procedere in denunciatione iudiciali priuata, quæ tendit ad vtilitatem partis. hic in denunciatione canonica, quæ tendit ad publicam vindictam , quod no.¶Tertia ſolutio colligitur ex fine glo.quod hic ſententia nõ fuerit lata propter crimina obiecta , ſed quia celebrauerat durante excõmunicatione.¶Quarta ſolutio colligitur ex his,

a Si agit. do. Abb.latius ſum mat hoc. c.in hoc.

b In gloſ. probatũ. hæc gl.ponit modũ procedẽdi cõtra cõtumacem in criminalibus . & ad de Spe.tit. de accu.§. ſequitur videre , vbi de hoc plene. & vide hic diſ.do. Hẽ.boych. paulo poſt prin.

quia assertio dicitur esse, quando non producitur formaliter, vt testis neq; iurat. Secus in testificatione. dicta tamen assertio admittitur facto notorio.j.de coha.cle.c. tua.cum ibi no.¶ Et no.q assertio coadiuuat probationem, quando fit à notabili persona.facit, quod habetur.
7 xcvj.dist.c.notabilibus.¶ † Item no.negatiuam probari posse per illos, qui exercere debuerunt actum de quo quæritur.facit.j.de proba.tertio loco. Et hoc etiam no. q creditur testibus attestantibus de facto proprio inter alios, quando illud non est per alios probabile. de quo.s.de elec.cum dilecti.& in d.ca.tertio loco. & j.de testibus.cum à nobis.¶ Item no.q post sententiam, vel post id, quod habet locum sententiæ. potest opponi de probationis falsitate, & sententia retractari. de quo.j.de pba.licèt.& de exceptio.cum venerabilis.¶ Item no.q cotra electum post confirmationem admittitur accusatio, vel exceptio ad finem impediendi possessionem facti, qn contenditur nullitas confirmationis ex falsitate instrumentorum.¶ Item no.q in causa electionis procedi potest contra absentem lit.non contest.de quo in ca.quoniam.§.si vero.vt lit.non contest.¶ Item no.q Papa etiã non iustificata appellatione, potest de gratia audire appellantem ad primam litem.¶ Item no.q Papa ex gratia etiam citra appellationem, vel supplicationem iustã potest quem restituere contra sententiam latam in causa electionis.& sic facit, q de iure communi sententia, in causa electionis transeat in rem iudicatam.facit.s.de
8 elec.cum dilecti. licèt Inno.hic dubitet.¶ † Item no.q existens in prouincia non dicitur absens ad finē, vt per-
9 sonaliter citetur.de quo in c.fi.j.ti.j.¶ † Item no.q licèt Papa ex gratia reintegret quem ad facultatem se defendendi contra sententiam, per hoc non tollit, vel suspendit primam sententiam.& sic differentia est inter appellationem, & istam reintegrationem factam ex gratia: quia appellatio bene suspendit pronunciatum.j.de iureiur.venientes.¶ Vltimo no.q quandoq; ipso facto dicitur, quis appellare. de quo.j.de appella.vt debitus.
10 & c.meminimus. & c.suggestum.¶ † Item no.q contra absentem, & impeditum prætextu appellationis non videtur debere procedi, donec durat, & instat appellatio, vbi appellatio est etiam ad Papam propter aliã causam delatam. sed certè hæc videtur fuisse de gratia, vt patet in litera. Et no.q hic tactum habetur pro appellatione, ex quo non fuit præuentus, & iter arripuit in propria psona.quod intellige iudice certificato, vt fuit hic. & ideo
11 hic expectatur annus appellationis.¶ † Item no.per solam confirmationem, quis non consequitur administrationem, vbi post confirmationem mouetur sibi quæstio, nisi specialiter à superiore committatur.& sic facit, q appellatio à confirmatione impedit administrationem, nisi aliud prouideatur per superiorem.¶ In gloss.j.ibi ei soli fiebat præiudicium. Sed certè etiam fit præiudicium alteri, qui dicitur electus.ideo dic, q Papa hic credit propter multitudinem sigillorum, quæ verisimiliter credidit non esse falsa.secus si fuissent pauca. quia tunc non de facili credidisset. per id, quod allegatur in contrariũ. dicunt tamen doc.hoc non esse trahendum ad cõsequẽtiam. quia electus non solum debet ire cum literis prælatorum.sed etiam cum decreto electionis.vt in c.innotuit.s.de elec.per hoc tamen.c.patet decretum electionis non esse omnino de substantia.aliàs Papa non audiuisset istum.de quo in d.c.innotuit.& lxj.dis.episcopus. ¶ In gl.misericorditer. in fi.No.ex gl.vnum intellectum principalem, q hæc decre.non ponit ius:sed gratiam. & hoc etiam sequitur glo.in verbo.citatus. sed glo.in verbo alioquin.& in verbo confirmare.ponit alium intellectum.s.q decre.ponat ius. & quod iste.d.de iure fuerat auditus ex eo, quia non tenuit confirmatio facta de.F. tanquam facta nimis festinanter non discusso prius de iuribus electionis.d.quod fieri debuerit secundum formam mandati. & si ita in facto fuisset, hæc lectura esset vera, per id, quod habet.in c.cum dilecta. de rescriptis. & s.ti.j.in c.vlti. Sed huic lecturæ ob.litera, dum dicit misericorditer.& sic vult, q de gratia audiatur, ideo hæc lectura non videtur bona nisi latè sumas verbum misericorditer, iuxta illud vniuersæ viæ dni. & sic eius vicarij misericordia, & veritas.facit, quod no.in fi.s.de rescrip. sedes. tamen, quia strictè sumendo violaretur litera. videtur dicendum, quod isti delegati seruarunt formã mãdati, & cum ordine iuris processerunt ad sententiam cõfirmationis electionis factæ de.F. & quia non fuit appellatum transiuit in rem iudicatam.s.de elec.cum dilecti. ad fi.ideo de rigore.d.non debuit audiri, sed solum ex gratia possit audiri. Inno.tamen hic in vna parte videtur velle etiam, q de iure audiri debuerit.quia sñia sup causa electionis: & sic super matrimonio spirituali non debet transire in rem iudicatam sicut, nec super matrimonio carnali.j.de re iud.in c.lator. sed istud est contra istũ tex.dum dicit misericorditer. & contra dictum.c.cũ dilecti ad fin.nec per omnia est bona æquiparatio matrimonij carnalis ad spirituale.vt no.Io.And.in c.ruæ.j.de spon.& ipse idem Innoc.in alia parte etiam vult, quod sñia super causa electionis transeat in rem iudicatam. ideo non potest veniri contra illam. & hæc est communis opi.nisi forte fuerit appellatum, vel nisi ex iusta causa petatur restõ in integrum.s.de restitu.in integ.ex literis.& j.de re iud.cum Bertoldus.vel nisi doceat, de præuaricatione.vel nisi q̃s doceat de proprio interesse, & se ignorasse processum factum sup causa electionis, & confirmationis, vt no.gloss.in pręallega.c.cum dilecti. & de elect.cupientes.lib.vj.potest et per viam denunciationis veniri contra ipsam sñiam.si pętendatur ipsam iniustã. iuxta no.per Inno.in c.ad aures.s.de rescr.¶ Item aduerte, q licèt iste.d.pendente processu confirmationis sup electione.F.accesserit ad curiam pro iniuriis assertis sibi illatis per ipsum.F.& aliàs.tamen fuit sibi imputandum quare procuratorem non dimisit in causa dictę confirmationis.facit.s.c.prox.ideo non fuit de rigore iuris iusta causa, vt audiretur contra sñiam confirmationis latam pro.F.à qua non appellauit. sed bene fuit persuasiua: quia aliqualiter coloratam absentiam habuit.ex quo se absentauerat peregrinando ad curiam. facit de clericis peregrinantibus.c.j.Et adde, quod in confirmatione hodie debet fieri citatio.licèt olim esset opinio. vt in ca.fina.de elect.in vj.In causis tamen deuolutis ad curiam
12 seruari debet.c.j.& c.cupientes.cod.tit.& lib.¶ † An autem ad actum consecrationis debeat fieri citatio aduersariorum.vñr velle doc.q non.q̃a certum est tempus statutum à iure, infra quod q̃s debet petere consecrationem, vt in c.cum in cunctis.de elec.& illud interpellat, pro hoĩe, vt in c.vltimo.de locato. Et adde, quod no.gl. in c.si electio.de elect.in vj. hoc tamen dictum vr̃ procedere. nisi ante tempus prędictum, q̃s vellet consecrari. q̃a ante non interpellat. facit, quod notat Bar.in l.q. ante Kalendas.de verb. obl. Et no.ẽt secundum Inno. hic. quod licèt appareat de consecratione, non per hoc dr̃ constare de consecratione, ideo si de illa opponatur, q non pręcessit debet cõsecratus probare illam pręcessisse. ¶ In gl.penul.ibi ab eo ad quem appellatur.No.diligenter ex gl.limitationem ad c.ex insinuatione. de appella.
13 vbi dr̃, q † non potest statui tempus appellanti ad finiẽdam appellationem.nam illud verum per iudicẽ à quo. sed per iudicem ad quem. secus. quod diligenter not.
14 ¶ † Extra gl.tangit hic Inno.quando possit obijci contra confirmationem, de quo dixi in c.cum olim.s.de causa possess.vbi ẽt tangitur.¶ Cui autem incumbat onus qñ excipitur contra electionem, vel confirmationem, eo casu quo potest. Conclude, q si obijcitur crimen incum-

bit ei

bit excipienti,q a præsumptio est, q quilibet sit bonus. ſ.de scrutinio.c.j.Si autem aliud objiciatur. tunc si post confirmationem,incumbit excipienti. quia præsumptio est pro confirmato.vt no.compo.de elec.in genesi.Si autem objicitur ante confirmationem . tunc si apparet de scriptura, seu decreto electionis incumbit onus excipiēti. quia in dubio præsumitur propter scripturam omnia solenniter acta.l.j.C.de contrahen.stipu. Secus si nō interuenit scriptura.per nota.in d.c.in genesi . & ſ.de eo, qui furti ordi.recepit.c.ij.

SVMMARIVM.

1 *Canonici possint per viam denunciationis contra episcopum crimina opponere.*
2 *Propter contumaciam procedi potest ad suspensionem officij, & beneficij.*
3 *Suspensus ab officio, & beneficio excommunicari potest, & si celebrat est irregularis,*
4 *Irregularis duplici irregularitate non est priuatus ipso iure beneficio, sed venit priuandus.*
5 *In causa denunciationis potest lite non conte.procedi ad diffinitiuam super pœna priuationis dignitatis. & nu.9.*
6 *Depositus ab officio episcopali non videtur depositus ab offi.sacerdotali.*
7 *Suspensus, & excommunicatus est priuatus potestate administrandi bona pertinentia ad dignitatem.*
8 *Contumax de iure communi non habetur pro confesso.*
10 *Agi directè de crimine, quando dicatur.*
11 *Excommunicatus, an possit contrahere.*
12 *Et an actus spirituales gesti per excommunicatum valeant.*
13 *Ordinatus ab episcopo excommunicato , an , & quando teneat ordinatio.*

a VEritatis. Si agitur a de crimine in modū denunciationis contra reum cōtumacem recipi possunt testes,& sentētia diffinitiua ferri.h.d.¶ Et primo ponit denunciationem criminum episcopi Curiensis, & tres delegationes super ea successiue factas,& delegatorum processus . secundo ipsum deponit,& per ipsum alienata reuocat.se-
1 cunda ibi:nos igitur.¶ No.q † canonici possunt p viam denunciationis opponere crimina contra episcopum.
2 ¶ † Item no.q propter contumaciam potest procedi ad suspensionem officij,& beneficij , & contra episcopum. hodie tamen non debet ab hac pœna inchoari.vt in c.2. de offi.dele.in vj.¶ Item no.q quædam sunt crimina,ex quibus Episcopus potest deponi, vt est crimen dilapidationis:homicidij:incestus : & irregularitatis.¶ Item no. q vbi proceditur per viam denunciationis in causa criminali etiam ad finem depositionis,potest quis compa-
3 rere per procuratorem.¶ † Item no.q suspensus ab officio,& beneficio potest excōmunicari. nam in plus se habet excommunicatio , quia illa priuat etiam cōmunione hominum . facit,quod no.3.q.4.in ca.engeltrudam. ¶ Item no.q in casu criminali contra episcopum soli plati , & viri religiosi videntur admitti ad testificandum, de quo in c.cum.p.ſ.de accu.¶ Item no.q suspensus ab officio, vel excommunicatus non debet celebrare , & si celebrat efficitur irregularis.de quo in ca.clerici. & per
4 totum.ſ.de cleri.excom.ministrante.¶ † Item no.q irregularis etiam duplici irregularitate, vt quia est homicida,& celebrauit post excommunicationem,nō est priuatus ipso iure beneficio : sed venit priuandus.de quo per Inno.ſ.de conceſ.præben.in c.cum nostris.& ſ.de renū.
5 nisi.in §.propter conscientiam.¶ † Item no.q in causa denunciationis potest procedi etiam lit.non contesta.ad diffinitiuam, etiam super pœna priuationis dignitatis. ¶ Item no.secundum vnum intellectum, q ex delicto superueniente lite pendente,an eadem instantia pendente super alio delicto potest occasionari sententia. & prima causa aggrauari. facit.ſ.de iureiuran.cap.final.in vj.
6 ¶ † Item no.q depositus ab officio episcopali,non videt depositus ab officio sacerdotali:nisi expresse aliud dicat. & sic nota,q ad priuationem maioris dignitatis,non videtur sequi priuatio minoris.secus videtur econtra.ſ.de exces.præla.in c.ex literis. & l.qui indignus.ff.de sena-
7 toribus.¶ † Vltimo no.q suspensus , & excōmunicatus est priuatus potestate administrandi bona pertinentia ad dignitatem,seu ad beneficium. ideo ab eo alienata non valent. facit,quod habetur in c.fi.ſ.de accu.¶ In gl.pro-
b batum b ibi.C.de pœn.ne din . ibi est speciale , quando proceditur contra apparitorem,seu nuncium delinquentem in officio.& hoc propter publicā vtilitatē , ne fraus eius remaneat impunita,cui multa committuntur.Et p hanc.l.dicit Io.3.q.2.ante medium magnæ glo.idem in dilapidatore.& sic potest solui obiectio,quæ sequitur. est etiam speciale in crimine læsæ maiestatis . vt habetur in extrauag.ad reprimendam. quam glossauit Bar.aliàs de iure communi non potest procedi ad diffinitiuam contra absentem in grauioribus criminibus,in qbus imponitur pœna maior relegatione.ratio est, qa in illis imponitur à iure pœna capitalis,quæ non cadit in absentem. ex forma tamen statutorum quandoq; disponitur contrarium,& talia statura seruanda sunt.argu.l.ne diu. hic allegata.¶ In ca.glo.ibi pro contumacia vero annotantur . & hæc annotatio in maioribus criminibus succedit loco missionis in possessionem, quæ consueuit fieri contra contumacem in ciuilibus.¶ In ea.gloss.ibi bene pceditur contra absentem.& hoc clarum , si lis est contestata,& liqueat de causa.Si autem lis non sit contest.tūc est dubium. an in istis minoribus criminibus,ex quibus imponitur pœna relegationis , vel minor possit procedi contra absentem ad diffinitiuam.glo.fuerunt contrariæ. nam gl.in l.absentem.tenuit,q sic.sed in l.quoties.C.de digni.libr.12.tenuit contrarium. & illam tenuit Iaco.de Are.quia in criminalibus proceditur ad instar ciuilium. l.absentem.ff.de pœn.& hoc etiam tenuit Cy. in l.absentem.C.de accu.Sed Bar.tenet primam . quia in istis minoribus criminibus contra contumacem non habet locum remedium immissionis:nec annotatio bonorum.vt patet in l.j.& .2.ff.de requiren.re. ideo debet posse procedi ad diffinitiuam.per nota.in aut.qui semel.C.quomodo,& quando iudex . Sed certè tutius est tenere secūdam opi.quia ratio Bar.non videtur tuta.per id,quod habetur in c.tuæ. & quod ibi dictum fuit.ſ.vt lit.non contesta.¶ In ea.gl.ibi.C.de adult.l.quis. Sed certè ibi liquidatum erat negocium contra reum,qui erat præsens. iō nimirum si sententia contra eum præsentem ferri potest non obstante absentia accusatoris . ex quo sententia nō venit ferenda contra accusatorem : sed contra accusatū.
8 ¶ † Et no.ex prædictis , q contumax non habetur pro confesso de iure communi.facit.l.diuus.ff.de custo.reo, & hoc de iure ciuili . Quid autem de iure canonico.ſ. patebit. secundum statuta tamen locorum sæpe contu-
9 max in causa criminali habetur pro confesso.¶ † In ead. glo.ibi de speciali mandato . sed certè videtur , q istud fuerit de iure communi per literam dum dicit videntes ordinem iudiciarium &c. vnde cōmuniter tenetur , qd loqtur in glo.in versi.vel melius.qa hic loqtur, quando per viam denunciationis , vel inquisitionis proceditur. ideo potuit procedi lite non contesta. ¶ Sed contra id quod dixi de via denunciationis facit , quod no.Io.An. post Host.in c.nouit.ad fi.de iud.vbi videtur velle, q in via denunciationis fieri debeat lit.contest.Sed dic illud procedere in denunciatione iudiciali priuata, quæ tendit ad vtilitatem partis. hic in denunciatione canonica, quæ tendit ad publicam vindictam , quod no.¶ Tertia solutio colligitur ex fine glo.quod hic sententia nō fuerit lata propter crimina obiecta , sed quia celebrauerat durante excōmunicatione.¶ Quarta solutio colligitur ex his,

a Si agit. do.Abb.latius sum mat hoc, c.in hoc.

b In glos. probatū. hæc gl.ponit modū procedēdi cōtra cōtumacem in criminalibus. & ad de Spe.tit. de accu.§. sequitur videre , vbi de hoc plene. & vide hic dis.do. Hē.boych. paulo post prin.

ex his,quæ dixi in prin.gl.q hic sit speciale,quando agi
tur de crimine dilapidationis propter periculum moræ.
facit, quod no.3.q.2.qni ea.& 3.q.9.in summa.¶Quin-
ta solutio etiam potest esse, quod hic steterit in excom-
municatione per annum. & sic habebatur pro confesso.
per c.rursus.11.q.3.& facit de hæreti.cum contumacia.
lib.vj.& iste est vnus casus in qno contumax habetur pro
confesso de iure canonico. alius casus est in ca.decerni-
mus.3.q.9.secundum vnum intellectum,scilicet,quan-
do,quis est diffamatus de crimine & citatur,vt veniat ad
se purgandum:& est cõtumax. nam habetur perinde ac
si deficeret in purgatione.& sic habetur pro confesso. vt
ibi babetur . & ỹ.de simo.in c.de hoc.& ca.insinuatum.
¶Et adde , quod vbi veniret imponenda pœna corporis
afflictiua : puta depositionis ad finem perpetui carceris.
non videtur , quod ralis pœna cadat in absentem. per l.
absentem.ff.de pœnis . secus , quando simpliciter debet
deponi à dignitate,vel etiam ab ordine. & sic inrelligatur
iste tex.vt hic uoluit do.Anto.¶In ead.glos.ibi non de-
beat,quis deponi.s.ab officio . sed à beneficio , & sic re-
10 moueri ab administratione.¶ † In glo.defendendo ibi.
non ageretur directè.dicitur agi directè de crimine, quã
do ageretur per viam accusationis , vt patet ex his , quæ
habentur in c.super his.de accusatio.¶In eadem glo.ibi
potuit procurator interuenire. Goffre.contra cum aga-
tur de pœna depositionis ab officio.Idem Hostieñ.qui hoc
no.in c.inquisitionis . de accusa.& sic residet Ioan.Andr.
& do.Ant.(A D D I Sed certè sicut hic in via denuncia-
tionis,licèt agatur ad pœnam depositionis dispensatur procedi possit lite non contesta.contra regulam.ca.j.vt lite
non contesta.ita dispensatio in obligatione, vt possit per
procuratorem se defendere per hunc tex.& hoc tenet
Pe.& Abb.vt hic,ubi,nec per se,nec per responsalem.&
cætera est casus.nisi diceres,q hic factum narratur : non
autem ponitur ius : quod non videtur de mente literæ.
11 T I O.)¶ † Extra gl.tangit hic Inn.an excommunicatus
possit contrahere.¶Conclude,quod super rebus spectã-
tibus ad administrationem dignitatis, vel prælaturæ.nõ
potest,si est publicè excõicatus.vt hic patet.¶Si autem
contrahat super patrimonialibus.fuit opinio inter Inno.
& Hosti.Inn.tenuit,quod tenet contractus,sed Host.cõtra tenet
opinio. Innoc.per c.pia.de exceptio.in vj.vbi patet , quod
licèt prohibitum sit excõmunicato agere,& peccet agen
do.tamen tenet actus in iudicio celebratus si nõ fuit re-
pulsus.& sic eadem ratione debet tenere contractus : quia
in iudicio quasi contrahitur.l.j.§.idem scribit.ff. de pe-
cu.& hanc opin.sequitur hic do.Anto.qui plenè prose-
quitur respondendo rationibus Hostien.non hic. sed in
12 c.si vere.ỹ.de sen.excomm.¶ † An autem valeant actus
spirituales gesti per excommunicatum.tangit etiam hic
Inno.& concludit, quod si fiant ex iure priuato non te-
nent. secus si ex iure publico ratione dignitatis,dummo
do sit quis occultè excommunicatus,& toleratus.secus
si sit publicè excommunicatus , & sic non toleratus . per
c.ad probandum.ỹ.de re iudi.& ỹ.de accusa.olim.8.q.j.
nonne.& ff.de offi.præt.l.barbarius . & per hoc patet , si
canonicus eligit durante excommunicatione. quia dici
tur ex iure priuato eligere . vt no.Innoc.de consue.cum
dilectus.non valet electio.secus si prælatus toleratus cõ
ferat beneficium,quia tenet collatio saltem,si fiat igno-
ranti.per c.ad probandum.de re iudi.& ibi per Io.Cald.
13 & secus videretur, si scienti.per ibi no.per cũ.¶ † Quid
autem de actu spirituali,in quo inprimitur character. dic,
q tenet collatio.sed caret executione.vt si quis ordine-
tur ab episcopo excommnnicato. per nota . in cap.j.in-
fra,de schisma . & 9.q.j.in summa.dispensari tamen po-
test si ignorauit ordinatus,& iusta fuit ignorantia per no
ta.in d.c.j.secus si sciuisset, vel fuisset in supina ignoran
tia, & hæc sufficiant.reliqua dic,vt hic per Io.An.& d.An.

a Contingit,vide super hoc.c. d.Abb.hic & d. Hen. boych. q.a hoc tractatur de primo , & secundo decret.quam materiam egregiè expedit Spe. in titul.de primo , & secũdo decre.vbi ad satietatem hanc materiã ingurgitare poteris , & multi alii domini legũ tractauerunt de materia primi , & secundi decreti.

S V M M A R I V M.

1 *Contra contumacem lite non contest.in ciuili procedi potest ad missionem, in possessionem causa custodia,*
2 *Missio facta, quando succedat loco vere missionis,*
3 *Contumax non debet esse melioris conditionis, quam obediens.*
4 *Decretum primum potest contra non latitantem interponi.*
5 *Decretum secundum si detur non præcedente primo non tenet.*
6 *Possessionem beneficij habere potest,quis sine titulo.*
7 *Præscribere potest quis iuri agendi contra se,licet rem non præscribat.*
8 *Agi rei vendicatione, an possit contra immissum ex primo decreto.*

Ontingit interdum. Actor per se
a cundum decretum iudicis nõ admissus
vel expulsus à reo per lapsum anni verus
efficitur possessor.h.d.¶Et primo ponit
casum quandoq; contingentem. secũdo
1 illi prouidet.secunda ibi:ne igitur.¶ † No.q contra cõ-
tumacem lite non contesta.in ciuili procedi potest ad
missionem in possessionem causa custodiæ.& sic facit, q
ex primo decreto infra annum non transferatur vera pos-
sessio.de quo in c.quoniam.§.in alijs.ỹ.vt lite non con-
2 testa.& etiam tangitur hic in glo.j.¶ † Item no.q iussus
immitti,habetur pro immisso si impediatur per reũ quo
minus immittatur . Et no.q ista facta missio,quæ succe-
dit loco verè missionis recipit eius naturam , vt sicut ve-
rè missus efficitur possessor post annnm,ita iste fictè mis
sus.Idem si impediatur casu, vel alio impedimento,non
tamen facto aduersarij.Si autem quis esset iussus immit
ti,sed nondum esset immissus , nec impediretur per ad-
uersarium.non haberetur pro immisso.vt est tex.in l.nõ
est mirum.ff.de pigno.act.& facit.ỹ.de re iud.cum ali-
3 quibus.¶ † Item no.illud vulgatum , q non debet esse
melioris conditionis contumax,quã obediens.¶In gl.j.
ibi:vel fortè ipso iure Bar.in l.si finita.§.Iulianus. de dã.
infec.& sequitur do.Anto.hic dicit,q si obligatio causa-
tur ab actu inito cum persona.tunc quia non potest de-
ueniri ad secundum decretnm nisi contra latitantem.l.
Fulcinius.§.j.ff.ex qui.cau.in pos.ca.tunc si deuentum
est ad secundum decretum contra absentẽ ex iusta cau-
sa.decretum est ipso iure nullum.& sic intelligatur.l.im
peratores.allega.in gloss.Si autem obligatio surgat à vi-
tio rei.vt in causa damni infecti,& in causa noxali. tunc
quia non requiritur vera contumacia , vt procedi possit
ad secundum decretum.si sit interpositum contra absen
tem ex iusta causa tenebit de mero iure:sed dari poterit
restitutio . & sic intelligatur.l.si finita.§.si fortè.allega.
in gloss.Et hæ procedere videntur in secundo decreto.
4 nam † primum decretum indistinctè etiam contra non
latitantem potest interponi.l.ignorare.C.de rest.mili.&
quia faciliter illud potest reuocari.s.cauendo de iudicio
sisti,& soluendo expensas contumaciæ non videtur ne-
cessaria restitutio. quæ non datur pro modico damno .l.
scio.ff.de resti.in integ.& no.Inno.ỹ.de resti.in integr.c.
coram.¶In glo.fi.ibi de hæred.excõmunicamus. & be-
ne facit.ỹ.de hære.cum contumacia.lib.vj.¶In ea.gloss.
ibi sed illud loquimur in personali . supple,quod habe-
tur.in §.Iulia.sed ad c.j.ỹ.ti.j.potest dici,q ibi ad caute-
lam fuit interpositum.¶In ea.glo.ibi:nisi quis ad caute-
lam.& si dicatur, q cautela videtur mala . quia petendo
interponi secundum decretum,videtur petere adiudica
ri dominum.facit.l.prætoris.ff.de dam.infec. & sic videtur
sibi contrarius , cum prius agendo reali dixerit se domi-
num . sed dic,q non debet per secundum decretum hoc
casu petere adiudicari dominium, sed petere adiudicari
possessionem.& sic non erit sibi contrarius.tamen,vt di-
xit gl.hoc non est necessarium.Bar.tamen in l.si finita.§.
Iulia.ff.de dam.infec.dicit , q posset secundum decretũ
interponi etiam in reali alia forma.videlicet decernen-
de : q

do,q non audiatur deinceps etiam super proprietate il
le,contra quem facta est imissio per id, quod habetur
in l.pe.ff. de dam. insc. tñ tale decretũ non deberet in-
terponi nisi plenè cognito de causa. vt quia fortè imis-
sus plenè probaret de iure suo.& nõ debebit statim de-
uenire ad tale scd'm.sed aliquod tẽpus congruũ arbitrio
iudicis debebit interuenire.tñ hoc casu ex quò per an-
nũ durauit in cõtumacia poterit arbitrari de minori tẽ-
pore anni.sed qñ fit imissio in psonali:& postea vult qs
deuenire ad secundum decretum deberet iudex arbitra
ri de anno.per no.per Inn.j.de verb.sig. dilecto. nec de-
beret tunc deuenire ad secundum,nisi precedente noua
cõtumacia, & plenè constito de debito.licèt quò ad pri
mũ decretũ sufficiat summaria cognitio per id,qd nota
tur in l.cũ pponas.C.de bo.auto.iudi.pos.vbi p Bar.&
& Cy.& s.vt li.nõ cõtes.in c.qm frequẽter.§.in aliis.&
§.fi.¶ In ea.gl.ibi cõstituit aliquẽ possessorẽ.gl. dicit ve
rũ si hoc hẽt formã decreti scd'i in ipsa actione psonali.
qa solũ decernat imissum verũ possessorẽ, sed si adiu-
dicaret rẽ per ipsum scd'm decretũ,tũc idẽ esset,qd i cã
noxali,& dãni infecti,qa si ille cõtra quẽ facta erat i-
missio erat dñs: afficiet imissus dñs, nedũ possessor p
scd'm decretũ.Si autẽ nõ erat dñs, cũ hẽat titulum scd'i
decreti,poterat vsucapere,seu præscribere.l.ptoris.cum
5 ibi no.de dãno infec.¶†Quid aũt si datum sit secundũ
decretũ nõ pcedẽte primo.dic, q non tenet ipso iure,
qa nõ potest dici secundum primo nõ præcedente.l.qui
duos.ff.de rebus dubiis. & not. Dyn.in dicto. §. Iulia-
6 nus. ¶† In ea.glo.ibi fortè vt possit,&c.¶ Nota bene,q
quis potest possessionem beneficij habere sine titulo.&
sic facit,q possit restitui si spoliet.de quo in ca.lris.de re
7 stitu.spolia.Et no.etiam ex gloss.quòd † interdum quis
potest præscribere iuri agere valentis ɔ se,licèt nõ pscri
bat rem.& fortè uoluit,q hoc ideo contingat,quia talis
præscriptio procedit ex negligentia non petentis. & sic
nõ requiritur tanta bona fides.facit,quod no.in c.cuta.
ff.de iure patro.& j.de immunitate eccle. quia pleriq;.
& per Bart.in l.sequitur.§.item si ui.m.ff.de vsucap. &
ibi plenè dixi,an hoc casu currat præscriptio propter ne
gligentiam,licèt quis sit in malafide. ¶ In ead.glo. ibi
eum qui.hodie habetur.lib.vj. & idem dicunt, etiam si
aliquis petat dignitatem temporalem ne detur vitiosus
ingressus ad illam.de quo in Spec.de secundo decre. §.
nũc videndũ.ver.qd si quis electus.¶ In ea.gl.ibi.l. Ful
cinins.§.vlti.intellige,q lucrabit fructus propter nimiã
contumaciã iudice hoc decernente nõ aliter.vt ibi no-
ta.Bar.& Specu.de primo decre.§.restat.versic.hoc aũt.
dicunt tamẽ docto.q idem esset in alia actione hoc, qd
7 dicit glo.de peti.hæredi.¶† In ea.gloss. ibi de prætorio
pignore.l.ulti.poterit etiam agi ex edicto,ne vis fiat ei.
l.1.& p totum.ff.ne uis fiat ei qui missus est.sed nõ po-
terit agi interdicto,vnde vi.quia non est possessor, nec
etiam condictione,ex lege si quis in tantam.quia illa ẽt
datur possessori. vt ibi patet.licèt Hostien.aliter uideat
innuere.sed non bene.vt hic tangit domi.Anto. de quo
ẽt per Io.An.in addi.Spec.in titu.de resti.spol.§.t.vers.
8 quantũ. ¶An aũt † contra imissum ex primo decreto
possit agi rei vendicatione,vr q sic.qa habet facultatem
rei restituendæ.l.officium.ff.de rei uen. Si tamen euin-
ceretur ab eo infra annum:non præstabit illã,nisi præsti
ta cautione p uincentẽ de conseruando eũ indẽne.l.is a
quo ff.de rei vẽ. vel etiã poterit noīare in iudicio illũ,
contra quẽ est immissus, & sic æuitabit iudiciũ. vt in c.
quoniam.§.si sup.vt lit.nõ conte.& sic debet intelligi,
qd ibi no.Inocen.inquantum dicit, quòd talis non põt
cõueniri reali, supple si uelit dominũ in iudicio nomi-
nare,seu illum contra quem facta est imissio.

S V M M A R I V M.

1 *Peremptorium in citatione potest apponi, licèt sit vnica.*
2 *Citari potest quis vna citatione ad totam causam.*
3 *Domus prælati censetur eius ecclesia.*
4 *Delegatus ad nudum articulum facti, an possit subdelegare.*
5 *Contumax verus quis dicatur, & quis fictus.*

a VEnerabilis. Si reus [a] non inuenit, suf-
cit pubiicè citationem ad
ecclesiam suam proponi.h.d.& duæ sunt par
tes principales,nam ponit duplicem formam
citandi,vnam, quam facit iudex per literas. aliam,quã
committit alteri faciendam. secunda ibi nos vero.
1 ¶†No.primo ex textu,quòd in citatione potest appo-
ni peræmptorium licèt sit vnica,& hoc potissimè, qñ fit
citatio de longinquo.facit.s.de resti.in inte.tum ex lite
2 ris.¶ † Item not.quod potest quis citari in una citatio-
ne ad totam causam,& valet citatio etiam sine cõmina
tione expressa.dũ tñ aliqbus specificè enumeratis sub-
datur in citatione,& ad oīa alia vsque ad decisionẽ ne-
gotii.facit,qd no.supra.de offi.dele.cõsuluit.& q ibi di
3 ctũ fuit.¶†Itẽ no.q primo citãdus est qs psonaliter si
põt inueniri,& ẽt in subsidiũ ad domũ.& no. q domus
prælati censet ecclesia eius.¶ Item no.q ubi committit
alicui ptãs citandi aliũ põt illũ citare p se,uel p nũtiũ.
facit.l.sed & interpellatur.ff.de arbi.¶ Item nota, q ẽt
vbi Papa delegat nudum arbitrium. non delegat nisi
existenti in dignitate,vel canonia ecclesiæ cathedralis.
4 ¶†Vltimo no.q delegatus ad nudũ articulũ facti,ur pos
se subdelegare.qd vr cõtra.c.vltimùm ad finẽ.de offic.
dele.sed certè hoc habuit hic expresse in mãdato, vt ex
litera.aliàs secus fuisset secũdũ Pe.& Abb.sed Hostien.
& Gof.dicit idẽ in casu isto.ẽt,qñ simpliciter mandatur
alicui vt citet alium,cum citatio possit fieri p edictum,
seu per literas,vel per nuntium.dicta.l.sed interpellat.
videtur in effectu cõprehendi in mandato.aliàs aũt,qñ
aliud factum purum committitur quid tenendum. dic,
vt no.in d.c.fi.vbi ẽt per Io.An.super glo.¶ In gl.j.in fi.
No.diligenter hanc gloss. quæ apertè decidit, q de iu-
re canonico non est dare instantiã iudicii. licèt secus sit
secundum leges.& intellige gl.in instantia iudicii causę
principalis.sed in instantia iudicii cãę appellationis bñ
est dare instantiã secũdũ canones,sicut & s'm leges, qa
dat annus ad psequẽdã appellationẽ.& ex cã bienniũ.
vt patet in c.ex ratione.j.de appel.& in auth. ei q est.de
tẽpo.appella.¶ In glo.fi.in fi.& hoc cõiter tenet,q non
sit contumax censendus in casu pdicto ipse reus quò
ad hoc,vt cõdemnet actori in expẽ.& sic respectu acto-
ris nõ dr ɔtumax. dñt tñ dñi de Rota in sua dec.xxxi.q
quantũ ad iudicem censeri põt contumax. & sic pote-
rit ex officio iudicis excõicari.videtur tamen,q de faci-
li debeat relaxari,ex quò etiam si reus venisset propter
impedimentum iudicis non posset procedi per ea quæ
5 habentur in l.2.in fi.ff.si qs in ius vo.nõ ie.¶† Extra gl.
tangit hic domi.Anto.quis dicatur verus contumax. &
quis fictus,& quis dicatur esse verus, & manifestus. &
qd iuris si citatus dicit nuntio se nolle venire, an am-
plius sit citãdus,& meo iudicio nõ pfectè loqt. de quo
plenè dixi in cle.si añ.de dolo,& cõtu. vbi est gl. magi-
stra melior de corpore.iur. & ibi etiam dixi, an credat
relationi nũtij dicẽtis citatũ dixisse se nolle uenire.&
de materia etiam per gl. & Bar.in l.fi.ff.de resti.in inte.
& aliquid in l.ex cõsensu.§.fi.ff.de appel. & per Io. an.
in addi.Specu.in titu.de contu.

a Si re⁹. Idẽ p oīa summa hic d. Ab.& si q ras verum semel citatus, nõ veniens reputat contumax vide hic dis.d. Hẽ Boyc. in prin.c.

¶De eo qui mittitur in possessionem cau-
sa rei seruandæ. Rubr.

S V M M A R I V M.

1 *Volũtas sola, non habetur pro facto. & nu. 4.*
2 *Missus in reali post annum efficitur verus possessor.*

 3 *Senten.*

3 *Sententia inualida potest per sedem apostolicam confirmari.*
4 *Missio in possessionem, ex primo decreto, qualiter fiat in rebus incorporalibus.*

a Actor missus. Sic summat ēt hic d. Ab. & in hoc. c. solet tractari, an voluntas reputet pro facto. de qua materia. vi de. C. d. epi scō & cle. l. si quis nō dicā rape re. vbi per do. legistas licet hic d. Io. de Imo. ponat, de hoc breuē resolutionem. & ad de hic late p do. Hen. Boych. qui ponit pulchram dist. h Si non. idem hic summat d. Abbas.

2 CONstitutis in. Actor missus [a] in possessionem
post annum efficitur verus possessor, li
cèt reus infra annū cautionem pstare
voluerit. h. d. ¶ Et primo narrat factū.
secundo interloquit̄. secūda ibi: ideoq;.
¶ No. ꝙ vbi agitur de ecclesia rōne proprietatis fit mis-
sio in possessionē. & sic est casus pro gl. c. cōtingit. s̄. ti. j.
1 ¶ † Itē no. ꝙ sola volūtas non hr̄ pro facto non secuto
effectu, qn̄ stat per implere debentem. & per hoc no. il
lud vulgatum, ꝙ vbi opus est facto. verba non sufficiūt,
2 nec sola volūtas. ¶ † Itē no. ꝙ missus in reali post annū
efficitur verus possessor. & sic reus efficitur de possesso
3 re petitor. ¶ † Itē no. ꝙ sententia inualida potest per se-
dem apostolicā confirmari. facit, quod no. in c. cum ac
cessissent. s̄. de consti. & j̄. de confir. vti. vel inut. c. j. & 2.
¶ In gl. 2. in fin. hæc est via brocardica. de qua dic, vt p
Cy. in l. si quis non dicā. C. de epis. & cleri. vbi etiā glo.
tangit. & per Archi. 17. q. j. §. si ergo. vbi ponit longā di
stinctionē. & dic ēt per Io. Cal. ¶ Potest concludere, ꝙ
aut queritur quo ad forum Dei: aut quo ad forū seculi.
Primo casu tunc voluntas habet̄ pro facto, si stat nō p
habentē voluntatem. siue tendāt ad bonum. vt in c. nō
satis. allegato in gl. siue ad malū. vt in c. qui viderit alle
gato in glo. dum tn̄, sit voluntas deliberata, quia primi
motus non sunt in potestate nostra. vt no. in d. l. si quis
non dicam. & hr̄. per glo. in §. cogitationis. de pœni. di-
stin. j. ¶ Secundo casu aut loquitur, in delictis, aut in
alijs. Si in delictis, & tunc, aut voluntas remansit in fini
bus cogitationis, & non deuenit ad actum exteriorem
& non punitur. l. cogitationis. ff. de pœnis. Aut deuenit
ad actum exteriorem. & tunc, aut ad actum remotū, &
tunc non punit̄, nisi fortè in crimine læsæ maiestatis. l.
fi. & pen. C. ad leg. Iul. maie. Si ad actum propinquū, &
non remansit per volentem cōmittere delictum. & tūc
in atrocioribus habetur pro cōsummato. l. is, q. cū telo.
C. de sicca. secus in leuioribus. l. j. cū ibi no. ff. de extra-
or. cri. Si aūt loqmur in alijs, q̄ non sunt delicta, tūc si
opus est facto, non sufficit voluntas. vt hic. cum concor-
dan. si stat per eum, qui habet voluntatem. alias secus,
vt tetigit gl. & quod dixi in delictis atrocioribus, si per
uenit ad actum proximū haberi pro facto intellige, nisi
stet p ipsum delinquentē quominus perficiat. p l. q. fal
sam. ff. de falsis. ¶ In gl. parati. ibi, & iudici pōt præstari.
nā ex facto iudicis tanquā publicæ personæ q̄rit̄ vtilis
actio parti, licèt absenti, secūdū no. in l. 2. ff. rem pupilli
sal. so. maximè per Bar. & per Inno. j̄. de cōuer. coniu. in
4 c. dudum. ¶ † Extra gl. tangit hic Inno. & do. Anto. post
eum, qualiter fiat immissio in possessionem, ex primo
decre. in iuribus incorporalibus. sed tu dic plenius, vt
no. Bar. in l. si prius. in x. oppositione. ff. de ope. no. nun.
vbi plenius, & clarius loquitur, quàm hic loquatur In-
no. & do. Anto. & adde, quod dicetur. j̄. c. proxi. quod
melius cadit, & debet recitari.

c Extra gl. Tractat hic de primo, & secū do decret. Tu adde Spe. in tit. de primo, & secundo decreto. vt supra, posui in; apostilla. in c. contingit.

S V M M A R I V M.

1 *Missus in reali, an sit verus possessor.*
2 *Cautio pro præstita habetur, quando non stat per debentem cautionem præstare.*
3 *Delegati si sint plures vnus solus non habet exercitium iurisdictionis.*
4 *Tutor, an possit ante confectionem inuentarii administrare.*
5 *Absente reuertente etiam post annum, datur restitutio in integrum ipsi reo, contra quem facta fuit missio.*
6 *Decreti primi, & secundi forma.*

b CVm sicut accepimus. Si n [b] stetit,
per reum quominus caueret infra annum,
actor post lapsum anni non efficitur verus
possessor. h. d. ¶ Et in prima facti narratio. in secunda
1 causæ commissio. secunda ibi discretioni. ¶ † No. pro
opinione, quæ habet, ꝙ missus in possessionem in reali
non sit verus possessor: sed potius habeat custodiam, cū
seruandæ rei causa sit missus, in contrarium tn̄ facit li-
tera. j̄. dū dicit, possessionē infra annū, sibi resignari &c.
sed expone. id est detētionē. ¶ Item no. ꝙ vbi agitur de
ecclesia ratione proprietatis. procedi pōt ad missionem
in possessionē. secus, quando ageretur. de titu. ecclesiæ.
2 In c. eum qui. j̄. eo. in vj. ¶ † Item no. ꝙ vbi non stat per
debentem offerre cautionē. cautio hr̄ pro præstita quo
ad impediendum transcursum anni. & sic facit secūdū
do. Flor. ꝙ si statutum disponit, ꝙ vicini teneantur cape
re malefactorē ratione maleficij facti in vicinia, & im-
ponit pœnam si non capiatur, ꝙ vicini occurrerunt, vt
caperet, sed non potuerunt, fortè quia malefactor erat
sociatus multis armatis: vel ex alio simili impedimen-
to, ꝙ tunc nō incidūt in pœnam: q. a sufficit, qđ fecer sit
qđ potuerunt. facit. l. j. §. occisorū. & quod ibi notat̄ p
Bar. ff. ad silla. Et similiter, facit, ꝙ si quis impetrauerit
inhibitionē fieri iudici seculari per iudicem ecclesiasti-
cum: & caueat̄ statuto, quod tūc teneat̄ infra. xv. dies fa
cere cām expediri in foro ecclesiæ sub certa pœna, ꝙ si
ille, q. impetrauit inhibitionē fecit quicquid potuit, vt
causa expediret̄. j̄. terminū, quæ tn̄ non fuit expedita:
q. a pars aduersa impetrauit dilationes longiores actio-
re resistente, & protestante de statuto: & quod per eum
nō stabat, qđ talis non incidat in pœnam per prædicta
ēt præsupposita validitate statuti. tn̄ potest ēt dici, quod
tale statutum non valet, tanq̄ indirectè cōtra libertatē
ecclesiæ. facit, quod no. in c. fi. de immu. ecc. in vj. & q. a
ēt per statutū laicorū non potest arctari instantia fori
ecclesiastici. facit, quod no. j̄. de appel. ex insinuatione.
3 ¶ † Vltimo potes notare, qđ vbi plures sunt delegati,
vnus solus non habet exerciuū iurisdictionis. s̄. de offi.
4 dele. prudentiam. ¶ † In gl. 2. ibi tutor qui. §. j. ibi dicit̄
quod tutor, qui non fecit inuentarium non pōt admi-
nistrare antequam illud fecerit: nisi sint aliqua tpe peri
tura: sed dic, quod illud est fauore pupilli, sicut etiā ei
fauore est statutū, quod si plures dant̄ tutores simplici
ter quilibet habet administrationē insolidum. l. si plu-
res. C. de admi. tuto. & l. fi. C. de auto. præst. secus est in
pluribus delegatis datis simpliciter, vt s̄. dixi. in gl. & s̄.
de of. dele. prudentiam. & ratio est, quia iurisdictio de-
legata est stricti iuris. s̄. de offi. dele. p. & g. & de rescrip.
5 c. j. in vj. ¶ † In gl. fi. in fine. & hoc casu duplex est reme
diū: vnū est, qđ reuertēte absente ēt post annū, dat̄ resti
tutio in integrū ipsi reo, cōtra quē facta fuit missio, ex
quò propter factum absentis fuit impeditus. per id, qđ
habetur. in l. j. ff. ex quib. cau. ma. Aliud est remedium,
quod j̄. annum præstetur cautio coram iudice, vel co-
ram honestis personis. per decre. pastoralis. de offi. ord.
& sic non obstabit lapsus anni. Et aduerte, quia istud
remedium non tollit præcedens, si fortè interim nulla
cautio præstetur: quia per hoc remedium non plenè p-
uidetur, ex quò non est, qui defendat absentem. vt no.
Bar. in simili. in l. is qui. ff. ex qui. cau. ma. quod est not.
Et pro hoc etiam, quia vbi duo remedia ex æquitate in
ducta sunt, vnū aliud nō excludit. l. de pecoribus. cum
c ibi no. ad l. Aqui. ¶ Extra gl. [c] aduerte, quia Inn. tetigit
in c. præcedēti. de forma primi, & secūdi decreti. Con-
6 clude † ꝙ aut loquimur in iuribus incorporalibus, aut
in rebus corporalibus. Primo casu, aut agit̄ pro seruitu
te cōstituenda: aut pro iam constituta. si pro cōstituēda,
& tunc si. (ADDI Ista distinctio fit etiam hodie
sicut

sicut,qñ aliàs agitur personali ad certam speciem.nam auth.ei,q. iurat.videtur loqui,qñ agitur actione personali ad quãtitatē,& sic in alijs casibus remanēt iura antiqua.Io.An.T I O.)Latitat reus ex primo decreto.fiet missio in omnia bona.l.fulcinius.§.Celsus.ff.ex q.cau. in pos.ea. Si aũt nõ latitat,fiet missio solũ in ipsa seruitute,& forma primi decreti erit,qa iubebit iudex, qđ nõ impediat vti seruitute ipse reus actorē.l.si prius.ff. de no.ope.nun.& forma secundi decreti erit, quia adiudicabit seruitutem ipsi actori,sicut et qñ agit actione psonali ad speciē.vt j.tangeť.¶Si autem agit pro seruitute cõstituta:tūc si et petit interesse rõne turbationis, pp interesse,qđ est, q.d pecuniariū,fiet immissio ex primo decreto in oĩa bona olim.hodie pro mēsura debiti, seu ipsius interesse.in auth.ei q. iurat.C.de bonis aut. iud.pos.Et idē est dicendū hoc casu respectu interesse: qđ.j.diceť, qñ agitur actione personali ad quantitatē. ¶Si vero solū agitur pro seruitute constituta actione confessoria. & tunc si agens est in possessione seruitutis:forma primi decreti est, vt iudex pcipiat reo, vt caueat de nõ impediēdo vti seruitute. Forma aũt secũdi decreti est, vt statuat iudex tps, infra qđ reus doceat de iure suo,vt si nõ doceat,actore docēte amplius non audiať,p ea,q hñr. in l.à quo fundus.ff.de dam.infec. ¶Si aũt non erat in possessione seruitutis:tunc eadē est forma primi, & secundi decreti:quam dixi in casu pcedēti.nam illa cautio habet vim missionis in istis incorporalibus,qñ actor non possidet,vt no.Bar.in l.si prius: tñ hoc casu post annū efficitur verus possessor seruitutis:ex quo agit reali,quia cõfessoria, & si non curaret, de alio decreto secũdo. sed contentareť,qđ lapsu anni efficereť verus possessor: hoc etiā fieri posset. ¶Et no: qđ hoc casu veniēs.j.annū recuperaret possessionē, iõ nõ debet iudex facere executionem præcepti facti reo de cauendo,nisi post annum, vel si facit.j.annū . debet facere sub cõdōne,nisi reus.j.annum cõparuerit,& pstiterit cautionem debitā,& expensas,videť tamē Inn. sentire, qđ tacitē insit dicta cõditio,si simpliciter cautio pstať, & hæc vera,nisi post litem cõte.facta esset immissio,quia nõ auditur tunc etiam.j.annū, per id quod no.ī.de dolo,& contu.in c.causam.& c.prout.¶Secundo casu principali, quando agitur de rebus corporalibus:tunc aut agitur actione personali:aut agitur actione reali.Si agitur actione personali ad certam speciē, in illam solam debet fieri missio, nisi latitaret reus, qa tunc fieret in omnia bona.l.fulcinius.§.Celsus. & seq. ff.ex q.cau.in pos.ea. Si vero agitur personali ad quantitatem,fieri debet immissio hodie pro mensura debiti. C.de bonis auth.iudic.pos.auth.ei qui.Et forma primi decreti est,quia potest iudex dicere decerno talem esse possessorem taliū rerū causa custodiæ,& volo, qđ talis minister,siue nuncius noster mittat illū in possessionē, & sic ei mãdamus iubētes et,qđ postquam miserit nobis de hoc faciat relationē .arg.l.non passim.§.ne tñ.ff. de rebus eorum. & hæc practica vř placere Innoc.Alia est practica , qđ pronunciet actorem mittendū in possessionem causa custodiæ. & licēt non videatur placere Inn.tñ potest sustineri per id, quod hř.j.ca.proxi.quia sensus est, qđ iudex decernit istum immittendum esse per nuncium. Tertia practica est si dicať, qđ mittit in possessionē causa custodiæ talium rerum : sed hoc non videtur placere Innocen.quia tunc non mittit. sed potest saluari, qa intelligitur in effectu decernere ipsum mittendum,per ea,quæ notantur . in l.prædia.ff.de acqui.pos.vbi licēt in instrumēto dicať,quod vēditor dedit,& tradidit,remenon vitiatur instrumentum,licēt res non fit in præsentia. & sic tunc non possit tradi:quia vř per hoc data licentia emptori apprehendendi possessionē.Forma autem secundi decreti est, quia iudex pote-

rit adiudicare veram possessionē,vt voluit gl.in ca.qm. §.fin.vt lite non conte. Item poterit adiudicare rem: & hæc et forma erit bona. Item tertio poterit dare licētiā vendendi.& sic varijs modis poterit interponi secundū decretū.facit,quod no.in l.si finita.§.Iulianus.ff.de dā. infec.Si aũt agatur reali,tunc planum est,quod ex primo decreto fit missio in possessionem rei petitæ.& a.gl. lapsus anni,habetur loco secundi decreti.& efficit verus possessor sine alio decreto, licēt ad cautelam posset illud petere:sed non est necessarium,facit, quod no.j. c.j.potest etiam secundū decretū interponi aliter,videlicet,vt post annū petat ipse actor,qui factus est possessor statui tps ipsi reo ad docendū de iure suo,ita, qđ si nõ doceat,postea nõ audiať,per ea,quæ habenť.in d.l. à quo fundus.ff.de dam.infe.& per Bar.in d.l.si prius.

SVMMARIVM.

1 *Laicus potest conueniri coram iudice ecclesiastico in terris subiectis ecclesiæ.*
2 *Causa si mandatur decidi secundum ius, & bonam consuetudinem loci, intelligitur, quod pronuncietur secundum ius, inquantum consuetudo consonet cum iure.*
3 *Consuetudo ciuitatis si est rationabilis astringere videtur laicos, & clericos.*
4 *Causa si mandatur terminari secundum consuetudinem loci, in causa procedi debet secundum consuetudinem ipsius loci.*
5 *Prorogare potest iudex terminum iuris vsq; ad annum, & diem.*
4 *Appellatus comparens coram iudice, vel successore non renunciat appellationi, si comparitio non acceptatur per aduersarium.*
7 *Missionem passus, an, & quando recuperet possessionem non satisfacto, de expensis.*
8 *Non contumax passus missionem tenetur cauere, si vult audiri.*
9 *Expensæ ad hoc, vt possint repeti debent esse necessariæ.*
10 *A delegato legati appellari potest ad Papam omisso legato.*
11 *Delegatus inferioris à Principe, an possit mittere in possessionē. & n. 9.*
12 *Clericus si agit contra laicum coram iudice ecclesiastico, ex quo reus est laicus seruabuntur statuta laicorum.*

2 Vm venissent. Si reus, cōtra quem facta est missio,docet se contumacē nõ fuisse,nõ cõdēnabit ad expēsas.h.d. Et duæ sunt partes principales. nā in prima ponit sa ctū corā Papa narratū q̃rele,vel appellationis remediū.in secūda dat iudices:secūda ibi nos igi

a Si reus. hic etiam, & per eadem verba summat.d. Abb.

1 tur.¶† No.j.qđ laicus cõueniri potest corā iudice ecclesiastico in terris subiectis ecclesiæ.nā iste.p.erat laicus,& cõuētus fuit corā legato.facit.j.de appe.si duobus. non tñ posset cõueniri in terris imperij vacāte imperio corā legato,vt no.in Spe.ti.2.§.nūc ostendendū. ver.xix.¶Itē no.quod interdū lex cõis, & consuetudo sunt conformes,interdum aũt consuetudo est præter legem.& tunc in ea præscribenda sufficit tēpus decē an-
2 norū.vt no.gl.in c.fi.de consue.in vj.¶†Item no.q vbi mandatur causam decidi secundum ius,& bonā cõsuetudinem loci.sensus esse videť,quod pronuncieť secūdū ius,inquantū cōsuetudo consonet cum iure. Si autem discrepet à iure cõmuni. tunc videtur pronunciandum secundum consuetudinem.quod est notādū . Pro hoc faciat:quia consuetudo iuri contraria:si est rationa
3 bilis,illi derogat.s.de consuedin.c.fi.¶† Item no.q vbi consuētudo ciuitatis est rationabilis astringere videtur nedum laicos,sed etiā clericos : & sic tenuit Barto.per istum tex.in l.j.C.de sum.trinita.& fid.cathol.de quo dixi.in c.ecclesia sanctæ Mariæ.de consti.& in c.quod clericis.de fo.compe.Io.tamen de Lig.hic dicit, quod hic loquitur in consuetudine, quæ mistim obseruabatur per laicos,& clericos.secus si per laicos,tamen fuisset obseruata.facit, quod no.Inn.de consue.cum dile-
4 ctus .ad fi.¶ † Item no.diligenter, q si mandatur cau-

sam terminari secundum consuetudinem loci:intelligi
tur etiam mandari,q procedatur secundũ dictã cõsue-
tudinẽ.& sic mandatum de terminando,includit etiam
5 in se tacitè mandatum de procedendo.¶† Itẽ no.q in-
dex potest prorogare terminũ iuris, vt patet ibi:vsq; ad
annũ,& diem.de quo.ĩ.de appel.cum sit Romana.& p
Bar.in l.2.ff.de re iudi. Posses tamen dicere,quod hoc
fuit ex consuetudine loci. facit,quod habetur.s̃.de re-
stitu.in integ.constitutus. prętereà hic.ĩ.annũ fuit obla
ta cautio, & sic non fuit necesse disputare, an valeret
6 adiectio diei.¶†Itẽ no.q appellans comparens coram
iudice à quo:vel successore,non renunciat appellatio-
ni, si cõparitio nõ acceptatur per aduersariũ, vt hic est
casus notabilis coniuncta gl.facit, quod hr̃.ĩ.de regul.
7 iur.ex eo.lib.vj.¶† Itẽ no.casum,in qun passus mitio-
nẽ recuperaret possessionẽ non satisfacto de expensis,
quando scilicet,allegat se non fuisse cõtumacẽ,qd est
8 notandum.¶† Item no.q etiam non contumax passus
missionem tenetur cauere,si vult audiri : sed certè fuit:
quia voluit expectare aduentum appellationis.¶ Item
no.q innouata,appellatione pendente reuocantur,etiã
si appellationi renuncieť, vt hic colligiť secundũ vnũ
intellectũ.facit, quod no.in ca.licèt.de sen.excõ.in vj.
9 ¶† Item no.q ad hoc, vt expẽsæ possint repeti debent
esse necessariæ.de quo dictum fuit in c.finem.super gl.
mag.s̃.ti.j.¶Item no.casum, cõtra laicum ad petitio-
nem clerici tractata, etiam coram iudice ecclesiasti-
co debere tractari,etiam quò ad decisoria secundũ con
suetudinem loci.& non secundũ ius canonicũ. de quo
dicendum,vt in c.quod clericis.de fo.cõpe.¶Itẽ no.q
delegatus inferioris ordinarij à principe mittit actuali
ter in possessionẽ : & sic videť posse illa,quæ sunt misti
imperij ex simplici delegatione.de quo in c.si quis cõ-
tra clericum. de fo.comp.& de offi:ordi.in c.q sedem.
a ¶Vltimo potes notare,q allegans consuetudinẽ [a] con
tra ius fore laudabilem,grauatur onere id probãdi:quæ
si præsumatur contra illã,ex quò est contra ius.de quo
in c.fi.s̃.de cõsue.& in c.j.de consti.in vj. vbi bona gl.

a Allegãs cõsuetudinẽ. Adde cuius autẽ loci cõsuetudo dẽt seruari, vide hic per do. Henri. Boych. ca. oẽ id probãdi. adde quid requirať ad probandũ consuetudinẽ, Alexan. de Imo. in cõsil. 85. per totũ. 1. volum.

10 ¶† Itẽ no.q à delegato legati põt appellari ad Papam
omisso legato.Et hoc iõ,q a legatus est ordinarius.ĩ.de
offi.deleg.c.2.in vj.in subdelegato legati serua.c.super
quæstionum.§.si vero. de offi.dele.¶In gl.3.ibi aduer-
sarius voluit recipere.& sic non potest ex tali obligatiõ
ne,vel cõparitione se fundare.ĩ.de reg.iur.ex eo.lib.6.
& de censi.cũ olim.& ista est bona solutio. licèt plures
aliæ hic dentur p doctores:vel potes dicere, q licèt re
nuncieť appellationi adeũdo alium iudicẽ, quã appel
lationis:non tñ per hoc validanť attentata post appella
tionem legitimam, vt etiam est casus in c.licèt.de sen-
ten.excõ.in vj.& secundũ hoc,quod ibi dicitur.de sen.
excõ.non est speciale.q a imo idẽ in alio attentato : in-
tellige,q nõ respiciat ipsum negotium principale. per
id,quod no.Io.An.ibi.& facit,quod no.in Spec.de pri-
mo decreto.§.iam de effectu.ver.sed q d si iudex. & di-
xit hic d.Ant.q vr̃ etiam,q iudex ad quem duret iudex
super attentatis,licèt deserta sit appellatio,si pars volue
rit quò ad effectũ attentatorum docere de legitimitate
appellationis per istum tex. & per id,quod habetur.s̃.
de rescrip.ex parte.licèt non habeat se intromittere de
negocio principali,ex quò appellatio ẽ deserta.¶In ea.
gl.ibi condemnabitur in expensis necessarijs:sed cõtra
hoc facit:quia si appellatio non est legitima videtur, q
interlocutoria lata super expensis transiuerit in rem iu
dicatam. per c.cum dilecti.ad finem.s̃.de elec.& p id,
quod habetur.in ca.non solum. de appella.in vj.¶Sed
potes dicere,quod hic ista interlocutoria lata super ex-
pensis per iudices fuit nulla:quia lata contra formã iu-
ris.per id,quod dixit gl.2.facit,quod hr̃ in c.j.ĩ.de re iu
di.Vel dic secundo,q cõtrariũ procederet,qñ appella-
tio esset manifestè frustratoria.Secus,qñ erat dubium,
an esset legitima:quia tunc non tenebať interim cõpa-
rere.& sic nõ debuit censeri cõtumax. & per cõsequẽs
non debuit condemnari in expensis. (A D D I Supple
per iudices à quo,sed p iudicẽ ad quẽ sic,ex quo succũ
bit appellans.¶Sed certè iudex ad quẽ vr̃ hr̃e ptãtẽ su
per expen.appellationis,vt in c.cũ appellationibus.de
appella.in vj.nõ aũt circa expensas contumaciæ:nec vi
deť irritandus processus iudicis à quo,qñ fuit appella-
tum ab interlocutoria,si appellans succumbit.ĩ.de do.
& cõtu.lib.vj.vnde imputandũ vr̃,quare nõ appellauit
ab interlocutoria sup expen.cũ potuisset, si appellatio
non erat friuola manifestè. vt in cle.si ante.de dolo, &
contu.ideo verior videť dictum præcedens. Vel dic,q
interlocutoria expensarũ cõtinebat manifestam iniqui
tatẽ propter magnam quantitatem expressam,ideo nõ
debuit reuocari.per ca.cũ bertoldus.de re iudi.T I O.)
Ideo nõ transiuit in rem iudicatam.& si dicas,in dubio
debuit cõparere dic, q hoc sibi non imputať,ne videre
tur aliàs renunciare suę appellationi.& per hoc nõ ob.
quod hr̃.in c.super literis.s̃.de rescri.Vel dic,q etiam si
manifeste constet appellationem frustratoriam : tamen
iudex appellationis est iudex super expen.per id,quod
habeť.in c.reprehensibilis.& ca.Nicholao. de appella.
(A D D I Ista iura loquuntur in non prosequẽte, & iõ
de appellante frustratoriè.sed de tali loquiť.c.cũ appel
lationibus.de appellatio. libr.vj.ibi tamen vr̃ loqui.de
expen.factis occasione appellationis, non de factis ra-
tione contumaciæ per partẽ.T I O.)Et ideo; licèt quò
ad partẽ interlocutoria in expen.trãsiuisset in rem iudi
catã super expen.non tñ transiuit quò ad iudicẽ. per id
quod habeť.in c.cum cessante.ĩ.de appel.& p hoc pa-
tet solutio ad contrarium prędictũ.(A D D I Sed cõtra
hoc facit, quod habeť.in c.fi.de appel.in vj.ideo præce
dẽs solutio vr̃ melior,licèt do.Ant. hic nitatur respõde
re ad d.c.fi.tamen etiam præcedens non videtur bona
per id,quod.s̃.dixi.T I O.) ¶Adde etiam,quod ad con
trariũ præcedens,vbi tangitur de renunciatione appel-
la.rñdẽt aliqui,q hic nõ cõparuit coram iudice,à quo
fuit appellatum,sed corã successore delegante.ideo nõ
videtur renunciare appellationi . sed hæc solutio vide-
tur contra.c.solicitudinem.ĩ.de appella.vbi comparẽs
coram inferiore iudice ipsius iudicis appellationis, in-
telligitur illi renunciare : vnde potest etiam dici,q iste
legatus habebat priuilegiũ cognoscendi, de appellatio
nibus interpositis ad Papam.& ideo potuit adiri sine re
nunciatione appella.super appellatione interposita à
prædecessore.secus si à se.per no.per glo.s̃.de elec.in c.
querelam.nam in dubio videtur aditus tanq̃ iudex ap-
pellatio.arg.l.3.ff.de testa.mili.vbi in dubio non videť,
quis eligere viam, per quam suus actus impugnetur.
¶In ea.gl.ibi simpliciter restituisset:hoc verum si tene
mus sententiam fuisse aliquam licèt iniustam. Secus si
dicamus ipsam fuisse nullam, quia non transiuisset in
rem iudicatam . nec eius virtute cogerentur expensas
restituere,etiam si non appellasset,per id, quod habeť.
in c.j.s̃.de re iudi.¶In glo.penul.ibi dum tamen crede
bat expedire . & sic in isto immisso est speciale,q suffi-
cit,vt bona fide faciat.licèt secus in non immisso. vt ĩ.
tangit glo.& hoc tenet Innoc.licèt Host.dicat, q de iu
re canonico non tenetur solum ad necessarias factas in
re ipsius, cõtra quẽ facta est missio.& aliud dicit de iu-
re ciuili:sed certè in dubio non debet induci discordan
tia inter ius ciuile,& canonicum,vt in c.j.de ope.noui
11 nun.¶† Extra gl.dixit hic d.Flo.q delegatus inferioris
à principe:potest mittere in possessionem de iure ciuili
ex primo decreto,licèt non ex secundo:sed cõtrarium;
tenent legistè.per l.iubere cauere.de iuris.om.iud.& l.
ea,quæ.§.magistratibus.ff.ad municipales . & etiã tto.
Bar.

Bar.in l.4.§.duas.ff.de dam.insec.fallit tamen in causa
damni infecti,in qua est speciale proprer eius celerita-
tem,& periculũ morę,quod possit mittere ex primo, vt
ibi patet. sed de iure canonico bene põt mittere in pos-
sessionem per istum tex.& per notat.. de officio ordin..
12 ꝙ sedẽ.¶† Vltimo dixit ẽt hic do.Flo.ꝙ si clericus agit
cõtra laicũ corã iudice ecclesiastico,ex quo reus est lai-
cus.seruabunt statuta laicorum,per istum tex.sed certè
hoc est contra tex.cum gl.in c.quod clericis.de fo.com-
pe.vbi debet attendi ius canonicum,quando causa tra-
ctatur in foro ecclesiastico etiam cõtra laicum.nec ob.
iste tex.ꝙ debet intelligi, quando consuetudo erat mi-
sta laicorum,& clericorum.& facit,quod no.Innoc.de
consue.cum dilectus ad fin.vel hoc fuit propter formã
mandati ipsius legati.qui potest etiam constitutionem
facere.s̃.de officio legati.in c.fi.

SVMMARIVM.

1 *Contra absentem citatum non proceditur ad missionem in possessionem, nisi iterum citetur, & requiritur citatio ad personam.*
2 *Citatio ad domum qualiter fieri debeat.*
3 *Citatio ad domũ ad hoc vt valeat, an absens citari debeat ad loca remota.*
4 *Absens ex causa voluntaria citatus tenetur mittere procuratorem.*
5 *Citatio ad domum an & quando possit fieri & an sufficiat.*
6 *Absens quando dicatur aliquis.*
7 *Citari debet procurator antequam perueniatur ad citationem ad domum si principalis non reperitur.*
8 *Nuncius non debet mutare domum citandi eo inuito.*
9 *Extrahi non debet quis de domo pro causa ciuili.*
10 *Citationis schedula potest affigi in ipsa domo si nullus reperiatur.*
11 *Citandi,an sint amici antequam deueniatur ad missionem in possessionẽ.*
12 *Contra absentem non malitiose,an procedi possit ad missionem in possessionem ex qua transferatur vera possessio.*
13 *Testes,quando recipi debeant,an sufficiat citatio ad domum.*
14 *Citari ad domum potest is,qui est in ciuitate, & se occultat, nec patitur se citari.*
15 *Vacabundus quis dicatur.*
16 *Citatio, an possit fieri per edictum,uel praeconem.*

SI aduersarius. Si reus citatus se absentat,
nec dimittit procuratorem
vel alium,qui defendat mittitur actor in possessio-
nem causa custodiæ.h.d.Primo ponitur thema:ex
quo resultat tacita quæstio.Secundo responsio.secun-
1 da,ibi iure.¶† No.j.ꝙ contra absentem citatum proce-
di non potest ad missionem,nisi etiam iterato citet̃. de
quo p Bar.in l.si finita.§.Iulianus.ff. de dã.insec.vbi di-
cit trinam citationem requiri, vel vnam peremptoriã.
de quo dicendũ,vt ibi.& 24.q.3.de illicita.& s̃.de offi.
delega.consuluit.¶No.quod ad hoc , vt possit procedi
in absentem etiam ad actum missionis exigitur citatio
ad personam:si potest reperiri,& si non potest sufficit ci-
tatio ad domũ.¶No.non procedi ad missionem contra
absentẽ si dimisit procuratorem , nisi antea procurator
2 citet̃.de quo in c.causam.de dolo,& cõtu.¶†No.qua-
lis debeat esse denunciatio,seu citatio , quæ fit ad do-
mũ : qa debet fieri publicè,non occultè,& sic facit do.
Ant.cõtra illos , q ponunt edicta occultè tpe quo ho-
mines sunt in prandio,& postea admonẽt. facit,qđ di-
3 xi.s̃.de dol.& cõtu.cũ olim.¶† No.ꝙ vt valeat citatio
ad domũ requiri vr̃ citandũ fore absentẽ ad loca remo-
ta . Sed in hoc posset suppleri maximè,qa sufficere vr̃,
ꝙ sit absens à ciuitate,vt in §.si vero etiã qdã iurent in
4 auth.de exhi.& introdu.reis.col.v.¶† No.ꝙ absens ex
cã volũtaria citatus tenet̃ dimittere pcuratorem:aliàs
imputatur sibi si se absentat . de quo de procu.querelã.
& de do.& contu.cum dilecti.¶No.quod licet,quis se
non defendat.sed tamen alter pro eo assumat defensio-
nem:non patietur immissionem . facit,quod no.Io.An-
in addi.Specu.super hac rubrica. & quod no.in l.solu-
tionem.ff.de solu.¶In glo.j.in fin.& hæc solutio cõi-
ter tenetur,sed do.Flo.dicit,quod ista litera potest stare
propriè si fieret missio in reali, quia post annum effice-
retur verus possessor , & ideo tunc procedat litera ista.
Sed vbi ageret personali : tunc procedat solutio gl.Sed
ista solutio vr̃ esse cõtra tex.qui simpliciter,& indistin-
ctè loquitur,& potest intelligi , qñ erat qõ per actionẽ
personalẽ,nedũ qñ agebatur reali , ideo tutius est tene-
re gl.quæ cõiter tenetur.¶In gl.fi.ibi aliàs requisitus
amicus,& hoc clarũ, qñ ageret contra pupillum.l.hæc
aũt.in fi.ff.ex qui.cau.in pos.ea.vel contra absentẽ cau-
sa reipublicæ.vt in l.item ait prætor. cum sequenti alle-
gata. in gl.sed si aliàs esset absens ex causa voluntaria,
non videtur necesse requiri amicos : quia non videtur
bene hoc iure cautum. vt no.Cyn.in l.cum proponas.
C.de bo.auth.iud.pos.& fortè hæc opinio verior de iu-
re:tamen glo.indistinctè tenet inquirendos amicos, vt
patet hic.& in cle.j.de iudi.& facit,quod notat̃ . in l.si
finita.§.Iulianus.ff. de dam.infec.ideo tutius esset ser-
uare gl.in practica.Et adde,quod habet̃.in gl.in l.cau-
5 sam.de do.& cõtu.¶† Extra glo.tangit hic Inno.an &
a qñ possit fieri citatio ad domum . & an sufficiat,[a] potes a An sufficiat. An autem, & qñ sufficiat citatio generalis maxime, qñ agitur de excusióe debitoris principalis, vel de exéplatióe instrumenti, vel priuilegij. vide d. Alex. à de Imo. in cõ. 106. in princ. & vlti. col. 5. volu.
cõcludere,quod si citandus est præsens,ita quod repe-
riri potest, & personaliter citari:tunc non debet inchoa-
ri à citatione ad domum:sed potius debet personaliter
citari ẽt, in his quæ sunt leuis præiudicij . vt voluit hic
Inno.& glo.in c.causam.s̃.de do.& cõtu.licèt do.Flo.
aliter videatur sentire.¶Si autem sit absens, & sic non
possit personaliter citari : tunc citari potest ad domum
per istum tex.& p id,quod habet̃ . in l.scire oportet.§.
oportet.ff.de excu.tuto.& hæc vr̃ opi.cõis,quã sequit̃
hic Inno.& etiam Dy.in l.4.§.prætor.& ibi etiã Bar.ff.
de dam.infe.licèt ipse idẽ Dy.aliqñ tenuerit, qđ in ele-
ctione sit actoris:an faciat citari reũ personaliter:an ve-
ro ad domũ.p d.l.scire oportet.§.oportet. vbi dr̃,qđ de-
nunciari debet in facie,vel ad domũ:sed certè cõiter te-
net̃,qđ illa sit alternatiua ordinis,& non electionis . p
id,quod hr̃.in l.j.§.j.ff.de libe.agno.& per ea, quæ supe-
rius dixi.& sic erit sensus , ꝙ denuntiari debet in facie,
& sic personaliter si hoc fieri potest:vel ad domũ si de-
nunciari non põt in facie.facit,quod habetur.in l.cum
pater.§.pen.ff.de leg.2.& in c.mandato.de præbẽ.in 6.
6 ¶† Sed hic est dubium,qñ dicatur esse absens.Inn.hic
dicit,qđ absens dicit̃,qñ non est in ciuitate,vel castro,
vbi agitatur iudicium.& pro ipso videtur esse casus . in
§.si vero ẽt qdã iurent.in auth.de exhi.col.v.Sed in cõ-
trariũ facit,videlicet , qđ debet esse absens à puincia,
quod hr̃.in c.causam . & c.cũ dilecti.s̃.de do.& contu.
& c.fi.vnde dicit do.Flo.dici posse,quod aliud sit de iu-
re ciuili,vt tunc sufficiat quem esse absentẽ à ciuitate ,
aliud de iure canonico , vt tunc requiratur absentia à
puincia,vbi ſm eum põt dici,ꝙ si agitur de his, q̃ sunt
modici præiudicij , vt de effectu missionis in possessio-
nẽ:tunc sufficiat absentia à ciuitate , vt d.§.si vero etiã.
secus vbi agitur de his, quæ sunt grauis præiudicij pu-
ta,vt procedatur ad diffinitiuam,vt tunc requiratur ab-
sentia à prouincia.& hæc opi.videretur satis rationabi-
lis:tñ quia difficile esset perquirere aliquem per totam
prouinciã,ideo æquior videt̃ opi.Inno.vt sufficiat per-
quirere ipsum per ciuitatem in locis publicis,& in qui-
bus cõsueuit morari,seu cõuersari,& si nũcius referat,
se non reperire:tũc possit iudex cõmittere citationẽ ad
domũ,posset ẽt à principio dare in mandatis nũcio, qđ
psonaliter citet talẽ si eũ reperiat. & si eũ nõ repererit:
citet ad domũ,& sufficiet nũciũ referre se citasse ad do-
mũ:qa non potuit eũ personaliter reperire.nec ob.d.c.
cãm.qa põt dici,qđ ibi notat̃ facti accidẽtia.qa absen-
tauerat,se de puincia,sed nõ negat , idẽ esset si absen-

taſſet ſe à ciuitate:nec debet ſumi argumentum à con-
trario ſenſu:q̀a reſultaret iuri &c.cõtra ea,q̄ hn̄r. in d.
§.ſi vero ēt. per id, quod no.in d.c.j.de æta.& quali.in
vj.& in l.2.de condi.inſer.& in c.publicato.de cle.nec
ob.ēt.d.c.cū dilecti.q̀a pōt dici,quod illud fuit p̄p for
mā mādati papalis,& q̀a ſic placuit Papæ,quod debe-
ret perquiri in tota prouincia, & idē videret ſi hoc ha-
beret formam mandati iudicis tenēdo,ꝙ citatio verba
lis poſſit fieri extra territorium ciuitatis. de quo in ca.
Romana.§.cōtrahētes. de fo.cōp.per Io.An.& per Cy.
in l.oēs.C.de epi.& cle.& p̄ Bar.in l.j.ff.de requi.reis.
& in extrauag.ad reprimē.in verbo edictum. Et ſic pa-
tet,quod ille tex.non probat, ꝙ de iure ſemper requi-
ratur abſentia à prouincia, & quod dixi requiri abſen-
tiā à ciuitate: intellige verū regulariter. fallit in cauſa
dāni infecti. in qua ſufficit quē eſſe abſentē à iudicio,
ſeu loco iudicij.l.4.§.abeſſe.ff.de dā.infe.Itē inquantū
dixi non deberi inchoari à citatione ad domū, procedit
de iure cōmuni, quod dixi.s̄.ſed ſtatuta interdū aliter
prouident,quibus eſt ſtandum per l.omnes populi. de
iuſt.& iure.& ſi ſtatutum dicat,ꝙ citetur quis perſona
naliter,vel ad domum:ne tale ſtatutum ſit inutile:intel
ligetur,quod ſit alternatiua electionis, vt ſic aliq̄d ad-
dat iuri cōmuni.argum.decre.ſi Papa.de priui.in vj.&
7 no.Bar.in d.l.4.§.prætor.¶ † An autem antequā per-
ueniatur ad citationem ad domū debeat citari procu-
rator,ſi principalis non reperitur.dic, quod ſic.ſi cōſtat
procuratorem eſſe in loco:alias non erit hoc neceſſe ſe
cundum Barto.in d.§.prætor.qui etiam vult,quod non
ſit neceſſe perquirere, an aliquis procurator ſit dimiſ-
ſus, quod eſt notandum:ſed tutius videtur, quod etiā
hoc requiratur. per l.meminerint.C.vnde vi.vbi dicit,
quærendos procuratores ſi domini nō inueniantur, &
8 dixi.in d.c.cauſam.¶ † Et no.quod nuncius non debet
intrare domum inuito citādo.l.pleriq̄;.ff.de in ius vo.
imo teneretur iniuriarum, vt ibi paret: nec poteſt etiā
9 † pro cauſa ciuili,quis extrahi de domo.l.nemo de do-
mo.ff.de reg.iur.licèt ſecus in criminali.in auth.vt nul-
li iudicum.§.ſi quis vero comprehen. colla.9.& intelli
ge de domo propria,vel conducta.l.Cornelia.§.domū.
ff.de iniur.& intellige de domo habitationis. vnde ſe-
cus videt̄ de apotheca,vt ibi. Item de vinea poſſet etiā
extrahi.vt no.Io.And.in c.Romana.§.contrahentes.in
verbo trahere. de for.compe.in vj.poteſt enim citatio,
nedum fieri verbo,imo etiam re, vt perſonaliter duca-
tur ad iudicē,ſi hoc iudici videatur.l.conſentaneum.C.
quomodo,& quando iudex. non tn̄ pro ciuili debebit
1 extrahi de domo † vt dixi. poterit etiam cedula cita-
tionis affigi in ipſa domo,ſi nullus reperiatur.facit.l.4.
11 §.prætor.ff.de dam.infec.¶ † An autē citandi ſint ami
ci,anteq̄ deueniatur ad miſſionem dictum fuit cū gloſ.
fi.Sed iuxta prędicta eſt dubium,an citatio ad domum
facta ſecundum formam præmiſſam ſufficiet quo ad
quoſlibet actus.Conclude,quod ſi eſt abſens malitioſa
abſentia,de qua conſtat verè, vel præſumptiuè:tūc pōt
procedi etiam ad actus grauis præiudicij, & ſic etiā ad
ſententiam diffinitiuā,ſi ſit caſus,in quo ad illam poſſit
deueniri,quod quia ſit caſus in quo lite nō cōteſ.poſſit
fieri diffinitiua:vel lis fuerit iam cōteſtata. Et no.ꝙ ma
litia p̄ſumit̄,qn̄ aliàs fuit in iudicio, & poſtea ſe abſen
tat:vel ibi ſemel p̄ſonaliter fuit citatus. p̄ id,quod no.
in l.fulcinius.§.quid ſit latitare.ff.ex q.cau.in poſ.ea.
idē ſm̄ Inno.qn̄ q̀s eſt obligatus ad reſidentiā in loco.
vt qn̄ clericus habet beneficiū requirēs reſidentiā.nam
præſumit̄ malitioſè abeſſe,ex quo tenet̄ reſidere: ſic in
telligit̄.c.ex tuæ. de cle.nō reſi.ſecus ſi beneficiū nō re
quireret reſidētiā. vt in c.pe.e.ti. & tāgit hic d.Flo.idē
dicit ſi maritus abeſt ab vxore:q̀a tenet̄ illi cohabitare.
facit,qđ hr̄ in c.ex parte.ǰ.de ſpōſ.iō tūc pōt p̄cedi ad
diffinitiuam. & ſic intelligitur.c.j.qui accu.poſ.& q̀ fi.
ſint leg.in c.prælatū.& ſic cōiter trāſeūt hic doc.¶ Sed
certèlicèt poſſit tolerari,quod dictū eſt de beneficio re
quirēte reſidentiā.per id, quod hr̄.in c.quoniā.§.ſi vero
aliter.s̄.vt lit.nō cōteſtā.non v̄r procedere in matrimo
nio.per d.c.qm̄.§.ſi aūt.de carnali.vbi expreſſe dicit̄, ꝙ
ſi eſt abſens ex propria voluntate,niſi appareat,ꝙ mali-
tioſè ſit abſens:non poteſt procedi ad diffinitiuam. Nec
ob.c.prælatum, quia ibi diſputatur, an filij ſint legi.vt
tangit, ibi gloſſ.¶ Item non ob.d.c.j.qui ma.accu.poſ.
quia ibi erat abſens propter delictum, vt ibi tangitur.
¶ Si aūt, quis ſit abſens ſine malitia vera, vel præſum-
pta: tunc procedi poteſt facta citatione ad domum ſm̄
formā prædictam,& ſeruatis,quæ tanguntur.in gl.fi.&
in l.ſi finita.§.Iulianus.de dam.infe. ad miſſionē in poſ
ſeſſionē. & ſic ad illa,quæ ſunt leuis præiudicij etiam ſi
eſſet abſens ex iuſta cauſa.puta reipublicæ.l.ignorare.
C.de reſt.mil.ſed non poterit procedi ad ea, quæ ſunt
grauis præiudicij:& ſic non poterit procedi ad diffiniti
uā,nec ad ſecūdū decretū. Fallit tn̄ in cā dāni infecti,
& noxali,in qua poteſt procedi cōtra abſentē licèt non
conſtet de malitia vera,vel p̄ſumpta,ēt ad ſecundū de-
cretū.l.ſi finita.§.poſtea autem.ff.de dā.infe.Fallit,etiā
in cauſa libertatis.l.cū vero.§.ſubuentum.& l.neq̄; in-
12 fantes.ff.de libe.cauſa.¶ † An aūt poſſit procedi cōtra
abſentē non malitioſè ad miſſionem in poſſeſſionem,ex
qua transferatur vera poſſeſſio. Inno.videtur hic velle,
qđ ſic:quaſi hoc cenſeatur grauis pręiudicij,dicit tamē
quod veniēs probata iuſta cā abſentiæ reſtituetur.l.ſi fi
nita.§.ſi forte.prææallegata. & non tenebitur miſſus ad
expen.quia non cenſetur cōtumax:ex quo iuſta cauſa
fuit abſens:tenebitur tn̄ cauere de iudicio ſiſti:ſed Bar.
in d.l.4.§.p̄tor.dicit,quod vbi agit̄ de adiudicāda vera
poſſeſſione ex ſecundo decreto. quod fieri pōt ſecūdū
ea,quę dixi.in c.2.s̄.co.videtur, quod requirat̄ malitio
ſa abſentia ſi obligatio trahat originē ab obligatione
perſonali.per l.fulcinius.ff.ex qui.cau.in poſ.ea. Secus
ſi trahat originē à vitio rei.vt in cauſa damni infecti, &
noxali:q̀a tunc procedere poteſt dictum Inn. Aduerte
tn̄,quia inquantū Inn.dixit,quod tūc reſtituetur,ſed de
bebit cauere do.Flo.hic tenet cōtrarium:quia ſufficere
debet, quod ſe offerat liti ſicut ſufficiebat à principio:
& q̀a reſtō eſt in priſtinū ſtatum repoſitio.l.ꝙ ſi minor.
§.reſtō.ff.de mino.& quia graue eſt interdum reperire
fideiuſſorem. & quia excōmunicatus iniuſtè abſoluit̄
non pręſtita cautione. facit de ſen.excō.ſacro. Et hęc
opinio fortè verior de iure. tn̄ Ioā.And.& etiam dom.
Ant.hic tranſit cum Inno.vt iſta cautio debeat pręſtari,
qn̄ eſt abſens abſq̄; culpa iudicis: ſecus quando culpa
iudicis abeſſet, vt quia grauaſſet partē, & propter hoc
appellaſſet,& receſſiſſet.per id,quod no.s̄.c.prox.¶ Itē
aduerte,quod licet, quando interpoſitum eſt ſecundū
decretum poſſit reſtitui,tamen quando ſolum primum
eſt interpoſitum:non videatur, ꝙ debet reſtitui: q̀a de
facili poteſt recuperare, ſine reſtitutione:& agit̄ de mo
dico pręiudicio licèt ille refunderet expenſas cum ille
ſint modice in primo decreto. arg.l.ſcio.ff.de reſt.in in
tegr.nec reperitur iure cautum, quod hoc caſu reſtitua
tur. licèt Innocen.aliter videatur ſentire. in c.dilec.de
verbo.ſignifica. Secundo poteſt dici,quod non tenebi-
tur cauere cum fideiuſſore,ſi fuit abſens,ex iuſta cauſa
& ſic intelligatur opinio.dom.Flo.Sed fortè tenebitur
cauere nuda cautione, & pœnali de iudicio ſiſti, quia
id faciliter facere poteſt. ar.l.2.§.ſi dubitetur.ff.de iud.
13 ¶ † Per prędicta patere pōt, an in actu receptionis te-
ſtiū ſufficiat citatio ad domum,cōmuniter concluditur
quod ſi debent recipi propter periculū mortis,vel diu-
tine abſentię ſufficiet citatio ad domum ſecundum for
mam pręmiſſam.idem ſi examinētur ad ęternā rei me-
moriam

moriũm quò ad ea, quæ essent leuis præiudicij, puta alicuius dilatoriæ. secus in his, quæ essent grauis præiudicij, q̃a tũc exigitur vera cõtumacia, vel p̃sumpta. de quo per Bar. in d. §. prætor. & per Io. An. in regula præsumir.
14 de reg. iur. in vj. ¶ † Quid autem si aliquis sit in domo, sed non patitur se citari. Vel aliter se occultat, ne citeṫ, & est in ciuitate dic, qđ poterit citari ad domum. s̃. vt lite non cõte. quoniam. §. porrò. dicit tamen Io. mona. qđ si constaret, quod malitiosè se occultaret, ne citetur: nõ esset necesse ipsum citari, vt notatur in d. c. Romana. in §. cõtrahentes. in verbo occultẽt. & hoc vr̃ satis rationabile: tñ tutius esset citare ad domum per ea, quæ habenẽ
15 in d. §. porrò. ¶ † Vltimo tangit hic Inno. de vagabundo. & licèt glo. in l. Celsus. aliàs incipit si quis instructus. ff. ad muni. dicat, quod vagabundus est, qui non habet domicilium et originis; vt quia ciuitas sua passa est aratrũ: tamen cõmuniter tenetur: & sic voluit hic Inn. quod vagabundus est, qui non habet certam habitationem, licèt habeat domicilium originis. & idem gl. in l. 4. in d. §. prętor. & in l. hæres. §. fi. ff. de iudicijs. & iste põt citari, vbi reperitur, quia in eo habet locum vbi te inuenero, ibi te iudicabo. l. 2. C. vbi de cri. agi oportet. cum ibi notatis. & si non reperit in loco iudicij poterit citari ad domũ, vbi consueuit se reducere, & poterunt etiam citari amici. p id, quod tangitur in glo. fi. tamen ad ea, quæ sunt grauis præiudicij: non poterit procedi, nisi constet de malitiosa
16 absentia, vel præsumpta. ¶ † An autem possit fieri citatio per edictum, vel præconem, dic, vt dixi in cle. j. de iudicijs. & no. Bar. in dicta extrauag. in. ad reprimendum. in verbo edictum. (A D D I De citatione autem per nuncium, vel per literas certum est illam fieri posse. j̃. de appel. cum parati. & s̃. de offic. deleg. prudentiam. & dicebat hic do. Anto. quod olim poterat fieri etiam per edicta, vel per præconem. C. quomodo, & quando iudex. l. consentaneum. & auth. qui semel. sed hodie debet fieri per nuncium, vel per literas. vt in d. c. prudentiã. de quo in Specu. de cita. §. sequitur. in princ. T I O.) Et hæc sufficiant de ista materia citationis ad domum. de qua hic per Inno. & per Bar. in d. §. prætor. & facit, quod habetur in clementina causam. de elec.

¶ Vt lite pendente nihil innouetur. Rub.

¶ Visum est in præcedenti qualiter lite pendente fit immutatio circa statum rerum eorũ, qui per contumaciam sunt absentes, q̃a mittitur actor in possessionem illarũ; ideo ne aliquis crederet, quod circa statũ cãæ lite pẽdẽte similiter posset aliquid innouari, ideo hic posita fuit ista rubrica. ſm Goffr. de materia in decre. 11. q. j. c. vltimo. & xvj. q. 4. c. volumus. & repetitur in vj. & cle. qñ autem dicatur lis pendere quo ad hunc titulum. dic, quando facta est citatio secundum formam. cle. 2. hoc eo. tit.

S V M M A R I V M.

1 *Crucem ante se deferri facere non debet archiepiscopus extra prouinciam suam.*
2 *Attentata lite pendente vsq; ad quem terminum reuocari possint.*

Memoria. Lite pendente reus cõmodo possessionis non debet priuari. h. d. Primo decisè ponit q̃relam. secundo illi prouidet. secunda ibi statuimus. ¶ No. j. q̃ vbi p̃hibeṫ vsus quasi possessionis lite pendente. talis prohibitio de iure non valet velut subreptitia, & iuri non consona.
1 ¶ † Item no. q̃ de iure archiepiscopus extra suam prouinciam non habet ius faciendi ante se deferri crucem: nisi aliud ex priuilegio sit concessum. facit, quod habetur. s̃.
2 de auto. & vsu pallij. ex tuarum. ¶ † Item no. vsq; ad quẽ terminum possint reuocari lite pendente attentata: quia vsq; ad sententiam: sed domini de Rota sua conclusione. 54. aliàs lv. quæ incipit. Item, quod attentata: dicunt, quod vsq; ad conclusionem in causa. arg. c. pastoralis. de causa pos. & proprie. & propriè iste est terminus vsq; ad quem: sed terminus ex quo incipit litis pendentia, est citatio facta secundum formam cle. vl. eod ti. (A D D I Et hæc quo ad effectum huius ti. videlicet respectu reuocationis attentatorum, sed respectu iurisdictionis perpetuandæ, videtur sufficere citatio partis facta de mandato delegati. de offic. delega. licèt. sed quo ad impediendum priuilegium impetrari videtur sufficere causam tunc cõmissam per no. in cle. causam. 2. eod. titu. per glo. T I O.) ¶ Item no. quod illud dicitur de iure alicui competere, quod competit sibi de iure speciali. de quo in gloss. fina. ¶ In gl. 2. in fi. & de materia per Io. Cal. in c. qualiter. el j. j̃. de accu. in suis distinctionibus. & facit etiam, quod habetur. in c. si quis presbyterorum. de rebus eccle. non alie. & j̃. de cle. coniu. in c. diuersis fallacijs. ¶ In glo. fin. ibi, de priuilegio. j̃. de priui. speciali. idem dicas secundũ Hostiẽ. si prætendatur consuetudo tanti temporis, cuius initij memoria non existit, quia illa habet vim priuilegij apostolici, vt in c. super quibusdam. §. j. j̃. de verbo. significa. Pro intellectu huius. c. vide omnino. ca. vltimum. & ibi no. per gl. eo. ti. in cle.

S V M M A R I V M.

1 *Lite pendente non impeditur, quis uti iurisdictione sua etiam si dubitetur an peccet.*
2 *In causa matrimoniali iudex potest interdicere commercium post conclusionem in causa.*

Laudabilem. Lite pendente sup coniugio: non interdicitur cõiugibus carnale cõmerciũ. h. d. Et est cõis diuisio, consultatio, & r̃nsio. se
1 cũda ibi ad qđ. ¶ † No. q̃ lite pẽdente nõ impediṫ, q̃s vti sua possessione: et si dubiteṫ, an peccet illa vtẽdo, ex quo peccatũ nõ ẽ manifestũ. ¶ Itẽ no. q̃ qñ agiṫ ad separationẽ matrimonij dr̃ matrimoniũ accusari. facit, quod hr̃. j̃. qui ma. accu. pos. in rubrica. ¶ In gl. j. ibi solue, vt ibi: supple, q̃a in præiudiciũ antiquæ possessionis, nil debet innouari. & ita loquitur, hic, sed in præiudiciũ nouæ possessionis bene potest aliquid innouari. & ita loquitur ibi. & eo modo potest respondere ad c. veniens. de regu. quod gl. statim allegat p̃ contrario. ¶ In ea. glo. ibi. quia ibi agitur possessorio supple recuperãdæ. & sic pretendebat se spoliatum possessione. hic aut pretendebat se in possessione, & agebaṫ pe
2 titorio, & sic casus est diuersus, & nõ aduersus. ¶ † In c. laudabilẽ. no. hanc additionem. Et adde, quia voluit hic do. Ant. qđ post cõclusionẽ in causa matrimoniali possit iudex interdicere cõmercium: sicut post sententiam, sed istud videtur esse dubium: quia non videtur factum esse notorium ex sola conclusione, sed bene fit per sententiam. j̃. de cohab. cleri. c. fi. & quia iudex non debet detegere animum suum circa prolationem sententię: anteq̃ illam proferat. l. vbi. C. de fal. facit, quod no. in Specu. de excep. §. viso. ver. quid si reus, & ideo non videtur eius dictum procedere: nisi salues, quod post conclusionem in causa probatio pręambula reddit factum notorium, ex quò contra illam amplius nõ potest opponi in dicta instantia, per id, quod habetur. in d. ca. fin. de coha. cle. nec ob. d. l. vbi. quia licèt non debeat detegere motum animi sui, non tamen sequitur, q̃ si per aliquam interlocutoriam detegat: quod per hoc illa sit nulla. facit, quod not. in c. j. j̃. ri. j. per do. Anto. & quod no. in dicto ver. quid si reus. per Io. And. in addi.

SVMMARIVM.

1 *Alienans rem litigiosam ita, quod rehaberi non posit debet in locum illius substituere æquiualentem, quam alienare non poterit.*
2 *Ecclesia si agat contra laicum debet agere in foro seculari.*
3 *Subrogatum loco alterius recipit qualitates eius, in cuius locum subrogatur.*
4 *Pretium, an, & quando succedat loco rei.*
5 *Res qualiter efficiatur litigiosa.*

ECclesia sanctæ Mariæ.j. Pars huius decre.
habetur.j.c.proxi.& s.de consti.ecclesia sanctæ
Mariæ. Et dicit Host.q ordo facti,& istarum de-
cretalium sic debet ordinari. vt primo legatur decre.ista
vsq; ad ver.prohibemus.secundo sequens decre.vsq; ad
finem.tertio.c.ecclesia.de constit.quarto versiculus phi
bemus positus in hac decre.& ideo propter intricationẽ
non recipit aliam diuisionem, & licèt posset dici, quod
primo decisè ponit factum.secundo quandam prohibi-
tionem.secunda ibi prohibemus. & h.d.cum sequenti.
1 ¶ † Qui rem litigiosam alienat ita, quod rehabere non
potest,debet æquiualentem substituere in locum illius,
quā alienare nō poterit.h.d.¶ Et no.quod gl.j.ponit ca
sum in hac decre.sed etiam in sequēti. & in d.c.ecclesia
2 sanctæ Mariæ.[a] ¶ † No.q vbi ecclesia agit contra laicū:
2 debet agere in foro seculari ēt si agatur pro re quā asse-
rat ad ecclesiā spectare.de quo in c.si clericus. & c.cum
sit generale.de fo.cōpe.¶ Item no.pro libello generali,si
quis dicat alium tenere rem aliquam ad se spectantem
contra iustitiam. & petit sibi iustitiam exhiberi. de quo
3 in c.2.de ord.cog.¶ † Item no.q subrogatū loco alterius
recipit qualitates eius,in cuius locum subrogat. de quo
per gloss.in l.certi condictio.in princ.ff.si cer.pet.& per
Bar.in l.j.§.hæc actio.ff.si quis testamento liber esse ius-
sus. & aliquid etiam. in l.si eum.§.qui iniuriarum.ff.si
quis cauti.¶ Item no.duplicem viam agendi contra emē
tem, vel aliter recipientem rem ab alio lite pendente.
quia agi potest rei vendicatione. Item agi potest per viā
litigiosi contractus.facit,quod habetur in l.fi.C.de litig.
¶ Vltimo no.iudicem posse ex officio supplere, quando
si omitteret, contingeret iudicium coram eo agitatum
esse frustratorium:interest enim sua, ne iudicium sit elu
sorium.facit.ff.de iudi.in l.si prætor.& quod habetur.in
c.causam.s.de iudi.& in c.j.s.de procura.& de elect.in
c.j.in verbo absentia.libr.vj.¶ In gl.j.ibi sententia sena-
toris fuit reuocata.supple per quendam consiliarium ca
pitolij.vt infra tangit glo.¶ In ea.glos.ibi, & restituit ec-
clesiam sanctæ Mariæ.i.pronunciauit eam restitui debe
re, & quantum in eo fuit restituit: sed realiter non fuit
facta restitutio propter potentiam illius, cui locauerat
monasterium sancti Syluestri,vt colligi potest ex sequen
tibus.¶ In ead.gloss.ibi demum mona.petijt restitutio-
nem.supple ex eo, quia sententia lata fuerat pro eccle-
sia sanctæ Mariæ per Innoc.propter possessionem,quam
habuerat propter sententiam senatoris,& ideo licèt mo
nasterium sciret possessionem non esse penès ecclesiam,
sed illam detineri per illum cui locauit:nihilominus pe
tijt restitui contra sententiam Innocen.& contra senten
tiā senatoris,ne sententia lata per Inno.pro ecclesia sibi
præiudicaret,& iō cōtra illam fuit monasterium restitu
tum,& fuit declarata talis snīa nulla, vt patet in c.eccle
4 sia sanctæ Mariæ.de consti.¶ † In glo.2.in fi.Solue,q aut
loquimur in iudicijs vniuersalibus, & tunc pretium suc
cedit loco rei.l.si rem, & pretium.ff.de peti.hæred.Aut
loquimur in iudicijs singularibus.& tunc regulariter pre
tium non succedit loco rei: nec vna res loco alterius,vt
in §.vltimo.allegato.in gl.Fallit,qn̄ ex prouisione supe-
rioris aliud statuitur, vt hic patet. & idem si ex partium
conuentione.argumen.l.j.§.si conueniat.ff.deposi.Item
fallit in casibus, qui notantur.in l.si vt proponis.& in l.
si ex eo.C.de rei vendica.& j.de pecu.cleri.in ca.inqui-
rendum. vbi etiam de materia, & in dictis iuribus etiā
patet,quod res empta per alium ex pecunia mea nomi-
ne suo:non est mea regulariter, fallit in casibus notatis
in dictis iuribus.¶ In gloss.penul.ibi, & tertiam partem
precij:alias duas tertias dabit fisco,vt voluit Ioan.Andr.
& dom.Anto.licèt glo.dubitet.in l.fina.C.de litig.Si au-
tem econtra emptor fuisset sciens,sed venditor ignorās,
quod esse potest si successisset defuncto,qui mouisset li-
tem. facit.j.de regu.iur.cum quis.lib.vj.tunc tertiā par-
tem precij dabit venditori:alias duas tertias dabit fisco.
Si autem vterq; esset ignorans, tunc nulla pœna aliquis
illorum puniretur,sed solum deberet fieri restitutio rei.
per id, quod habetur. in ca.2.s.de consti.Et adde, quod
interdum alienans rem litigiosam punitur in duplum,
vt si illam dedicauit in sacrum.l.fi.ff.de litigio.¶ In ead.
glo.ibi,de cuius dominio mouetur quæstio. idem dicas
si de quasi dominio. pro quo competit publiciana. de re
iud.Abbate.lib.vj.nā fit res litigiosa, & etiā ipsa actio.
in auth.litigiosa.C.de litig.secus si ageretur hypotheca
ria,vel de iuribus incorporalibus,vt ibi patet:vel si age-
retur actione personali. nam tunc non contrahitur vitiū
litigiosi:nisi per contestationem litis.l.2.C.de liti.& tūc
secundum omnes ipsa actio efficitur litigiosa. sed de re
ipsa est dubium.nam Innoc.voluit, quod res non effici-
tur litigiosa. in c.cum m.de const. & Ioan.And.in c.fin.
j.eo.sed Bar.tenuit oppositum.in l.fi.C.de liti.(ADDI
Imo in l.j.ff.de liti.TIO.)Et videtur verius per l.2.præ-
allegatam, qn̄ ipsa res petitur actione personali. secus si
ageretur pro opere facto in re:quia tunc non efficitur ip
sa res litigiosa.l.quanq̄.§.Iulia.ff.de aqua plu.arcend.&
secundū pdicta debet intelligi,& limitari,quod no.Bar.
in l.2.C.de liti.vt patet ex no.per eum in l.j.ff.de litig.
licèt superius allegauerim per errorem.l.fin.C.de litig.
5 ¶ † Et aduerte ēt,qd licèt supra dixerim,qd vbi est q̄stio
de dn̄io rei corporalis,vel quasi dn̄io,quod res, & actio
fit litigiosa per citationem:quod tenuit Bar.in d.l.j.ff.de
litig.& in l.2.C.de litig.tn̄ Cy.in auth.litigiosa.C.de li-
tig.tenet, qd res fit litigiosa per citationem in dicto ca-
su:sed ipsa rei vendicatio,vel publiciana solū p cōtesta-
tionem fit litigiosa per l.2.C.de litig.& fortè de iure ista
opi.posset tolerari:q a in d.aut.litigiosa nihil dr̄ de actio
ne,sed de ipsa re,nisi saluando Bar.dicas,quod in conse-
quentiam intelligitur esse dictum etiam de actione: ex
quo dr̄ de ipsa re,& actio pro illa competat. ar.de regu.
iur.accessoriū. lib.vj.¶ Itē adde inquantū dixi,quod vbi
emptor est ignorās,& vēditor sciens vitium litigiosi: qd
venditor restituit precium emptori, & vltra hoc tertiam
partem eius,& alias duas tertias dari fisco. hoc sequitur
Cy.in d.l.fi.& Io.An.hic,& pro eis facit,q a sicut,quādo
vterq; est sciens venditor totū precium soluit de proprio
fisco.ita vr̄,quando solus fuit sciens,q puniatur, vt sol-
uat totū preciū,licèt tunc tertiam det emptori. sed Bar.
in d.l.fi.tenet contrarium, videlicet, qd ille duæ tertiæ
nō dabunt fisco ex eo,q a ibi non dr̄,& q a in pœnis de-
bet fieri restrictio,& non ampliatio.de reg.iur.in pœnis.
lib.vj.de quo ēt in gl.dubitanit in d.l.fi.& non clarè deci
dit.Et ista opi.videret æquior p d.regulā.in pœnis,licèt
alia videat rōnabilior.¶ In ea.gl.ibi ad ipsam rem cōtra
mona.quasi nō ad pœnā. & hoc pp no.in gl.sequēti.sed
dic,vt ibi dicet.¶ In ea.gl.fi.in fi.sed cōtrariū tenet, hic
Host.q a leges loquentes de materia litigiosi vr̄r appro-
batæ p canones.& ideo dicit, qd pœna litigiosi habebit
locū ēt in ecclesia,dūmodo plātus cum capitulo,seu cō
uentus delinquat.per no.per gl.s.de ord.cogn.in ca.2.&
de reg.iur.delictum.lib.vj.de quo dixi.in c.j.de do.& cō
tu.secus,qn̄ solus prælatus delinquit.& sic loquunt iura
allegata in gl.& hoc tenēdo dic ad contrarium gl.quod
vtilis

[a] Ecclesia S.Mariæ.vide hic casum literalem per d.Abbat.qui eū optime format. Et si quæras, an actio subrogata loco alterius sortiatur naturā eius cui subrogat. vide hic distincte per dom.Hen.Boych. in prin.capi.

vtilis fuit prouisio Papæ, qua posset contingere, quod
mon.a.desijsset esse soluendo, aliàs potuisset, vel quia in-
tererat ecclesię habere res immobiles potius, quàm inte
resse, ideo etiam hoc respectu fuit vtilis prouisio Papę ex
quo res petite non poterant propter potentiam aduoca-
ri ab eo cui erant locate, & dixit hic do.Flo.quod si obti
neat ecclesia in petitione sua poterit vendicare istas pos
sessiones substitutas, quia transibit dominium ipso iure
secundum eum in ecclesia, quod est valde notandū, hoc
tamen hic expresse non bene colligitur licèt innuatur, q
si obtineat debeant sibi dari.

S V M M A R I V M.

1 *Instrumentum debet reddi debitori, quando debitum est extinctum.*
2 *Rem liberam ab omni obligatione tradere debet is, qui est obligatus ad eam tradendam.*
3 *Acceptare aliud pro alio nemo inuitus cogitur.*
4 *Instrumentum quando per creditorem redditur debitori, an debitum videatur remissum.*

Cclesia sanctæ Mariæ.ij.

Summatum est cum præcedenti. Et no.q
vbi superior reuocat negotium ad sei, d q
attentatur per inferiorem post reuocatio-
nem est ipso iure nullum. facit.j.de appel.
vt nostrum.¶ Item not.q etiam causa inhabilis ad trans-
lationem dominij, vt causa locationis potest appellari ti
tulus, licèt aliàs consueuerit titulus assumi pro causa ha-
bili ad translationem dominij. ¶ Item not. quod vbi res
litigiosa non potest commode aduocari alia ęquiualens
est loco illius subrogandi.¶ Item no.quod ad iudicis of
ficium spectat fieri facere talem subrogationem, & etiā,
1 ut si res subrogate sint obligate liberentur.¶ † Item not.
quod vbi debitum est extinctum restitui debet instrumē-
tum debitori.de quo in l.dissolute.C.de cōdi.sine causa,
2 & in c.j.de transac.& ut lit.non contest.in c.ij.¶ † Vlti-
mo no.quod obligat⁹ ad rem tradendam debet eam tra-
dere liberam ab obligatione.facit l.etiā ff.de sol.¶ In gl.
ij.ibi, & sic etiam mona.incidit: sed certè hoc non uidet
verum, quod ex locatione facta per mona.inciderit mo
na.in vitium litigiosi, quia lis non pendebat contra mo-
na.sed contra Io.de atheya.nisi forte glo. haberet respe-
ctum inquantum ecclesia sanctę Mariæ petijt se restitui
contra mona. sed bene est verum, quod mona. incidit in
vitium litigiosi recipiendo scienter possessiones a Io. de
atheya.¶ in ea.glo.ibi in re ęquiualenti: quasi istud suffi
ciat ad excludendum vitium litigiosi seu eius pœnam,
3 sed contra hoc facit † quia nemo inuitus cogitur aliud
pro alio acceptare l.ij.§.j.ff.si cer.peta.ideo dic, q de iu-
re hoc non sufficeret.nec ob.iste tex.quia istud fuit ex p
uisione Papali, vt j.tangit gl.¶ In gl.ii.ibi de renuntiatio
ne.sanè dic, vt ibi no.per glo. & in c.veniēs hic allegato.
4 ¶ † In ea.gl.insti.facit, quod not.gl.in c.hunc numerum.
lxxvj.dist. & de materia per legistas in l.iij. ff. de pac. &
per Cy.in l.si de possessione.C.de proba.& loquitur glo.
quando constat instrumētum redditum per creditorem
debitori, sed quando non constaret redditum, sed aliàs es
set pœnes ipsum debitorem, an ex hoc debitor sit tutus,
tangitur in locis præallegatis, & in Specu. de instru. edi.
§.postquam ver.instrumentum, & hic per do. Anto. cui
adde inquantum dicit, quod si re vendita, & tradita red
deretur per emptorem instrumentum venditori ipsius
venditionis, non perdet emptor ius suum, ex quo iam res
erat tradita emptori, nam hoc non uidetur verum, quia
videtur, quod intelligatur donare ipsam rem ipsi vendi-
tori dando sibi instrumentum.per id, quod habetur in l.
j.C.de dona.nisi appareret, qđ ex alia causa traderet.nisi
dicas, quod in d.l.j.expressè cōstabat, qđ donabat, & tra
debat ex causa donationis.

S V M M A R I V M.

1 *Decimas noualium soluere debent monachi ex possessionibus quæ coluntur in aliena parochia.*
2 *Decimæ de iure communi spectare debent ad ecclesiam parochialem, & non ad cathedralem.*
3 *Priuilegium impetratum lite pendente non trahitur ad pendentia, vel præterita.*
4 *Ius superueniens reo lite pendente non uidetur proficere ad consequendam absolutoriam.*
5 *Litigiosi vitium contrahitur per litis contesta.*

D Ilectus filius magister a. Non no-

cet priuilegium impetratum lite pendente, si
de lite non est facta mentio.h.d.Et primo po-
nit partis querelam, secundo illi prouidet, secunda ibi
1 ideoq;.¶ † Not.monachos teneri ad decimas noualiū ex
possessionibus quæ coluntur in aliena parochia, quod est
verum, si non coluntur suis sumptibus aut laboribus, vt
2 j.de decimis.ex parte.¶ † Item no.quod de iure commu
ni decimę videntur spectare ad ecclesiam parochialem,
& non ad cathedralem. de quo in c.cum contingat.j. de
decimis.vbi plenè per Io.cal.& intellige salua quarta de
cimarū, quia illa bene spectat ad ecclesiam cathedralem.
de off.ord.conquerente.¶ Item hæc vera si certum est de
finibus parochiæ: aliàs recurrendum.esset ad c.quoniam
j.de deci.¶ Item no.superiorem prælatum posse impe-
3 trare priuilegium pro suis membris.¶ † Item no.quod pri
uilegium impetratum lite pendente, licèt sit generale nō
trahitur ad lites pendentes.(A D D I Et sic non trahitur
4 ad pręterita, vel pendentia, sed futura.¶ † Item no.q ius
superueniens reo lite pendente, nō videtur proficere ad
absolutoriam consequendam. T I O.) ¶ In gl.fi. ibi su
per re litigiosa.Sed certè hæc ratio non videtur bona, qa
vitium litigiosi non videtur contrahi, quando est quęstio
sup incorporali iure, vt not.in auth. litigiosa.C. de litig.
& dixi.s.eo.ecclesia el.j.& ideo cum hic esset quæstio su
per iure decimarū, & sic super iure incorporali, cum om-
nia iura sint incorporalia.insti.de rebus corporalibus, &
incorporalibus.§.j.videtur, quod dictum glo. non proce
5 dat, sed potes saluare glo.q licèt tūc nō contrahatur † vi
tium litigiosi per citationem, contrahitur tamen per con
testa.lit.quia per illam fit actio litigiosa.l.ij.C.de liti. Et
adde, quod dixi in d.c.ecclesia el.j.super gl. penul. & ēt
hic ponit do.Ant.qui in effectu ponit verba Bar.in l.j.ff.
de liti.& ibi etiam tangit Bal.de effectibus vitij litigiosi,
quod hic etiam ponit do.Anto.Tractat etiam, an ius sup
ueniens actori, vel reo lite pendente habeat sibi prodes-
se.de quo per Bar.in l.nō potest.ff.de iudi. & in l.j.ff. de
excep.cuius dicta in effectu sequitur hic do.Anto.

¶ De sequestratione possessionum, & fructuum. Rubrica.

¶ Visum est supra titulo pximo qđo regulariter lite pē-
dēte nil debet innouari. verū qa ex causa interdū aliqd
est innouandū, videlicet per actū sequestrationis posses-
sionis, vel fructuū, iō post titu.pręcedentē ponit istum de
materia.ij.q.vj.quoti.ij.& xj.q.j.qa res, & ibi p Arch. &
lxxvij.dist.eps, & repetitur in cle.& de materia per Ioan.
And.in regula locupletari.de reg.iur.lib.vj.post Io. mo.

S V M M A R I V M.

1 *Sententia potest partim pro actore, & partim pro reo ferri.*
2 *Index datus super pluribus articulis, si super vno pronunciet, dicitur functus officio.*

3 Causa

3 *Causa si simpliciter committatur super aliquibus rebus, videtur commissa, tam causa proprietatis, quam causa possessionis.*
4 *Verba rescripti si sint ambigua standum est declarationi concedentis.*
5 *Clausula ista, facias pro tuo arbitrio quid importat.*
6 *Retractare potest Papa sententiam quæ transiuit in rem iudicatam.*
7 *Sequestrari non debet possessio propter contumaciam lite pendente.*
8 *Successor temporalis succedit prædecessori in iudicio.*
9 *Sententia incerta super expensis an valeat, & nu. 12.*
10 *Causa possessionis si committatur cum dictione taxatiua tantum, vel solùm, is cui commissa est non cognoscet de proprietate.*
11 *In sequestrum, an, & quando transeat possessio.*
13 *Expensarum petitionem, vel condemnationem, an possit iudex sibi reseruare.*

2 ¶ Propter contumaciam. idem & eisdem verbis sũmat hic d. Abb. super hoc. c. solet quæri, an & quando delegatus possit cognoscere de causa possessiõis & proprietatis, vide per domi. Hër. Boyc. pulchram di. hic in prin.

D hoc vnxit nos. Propter cõtumaciã rei tes ab eodem petita per actorem sequestrari non debet. h. d. ¶ Et sunt duæ partes principales, in prima ponitur ꝓcessus narratio fcã per abbatẽ quę plura continet, videlicet delegationem causę, diffinitionem possessorij, inchoationem petitorij, exceptionem contra illam missionem in possessionẽ deiectionem, & interpretationẽ celestini sequestrationem, & declarationem per celestinum factam. in secunda ibi in eũ, ponitur Papę ꝓnuntiatio quæ duo facit, nam primo reuocat sequestrationem, & rem in pristinum statũ reducit, secundo iubet ex
1 pẽsas restitui, & caueri ibi ne autẽ. ¶ † No. j. ex tex. quod sententia potest ferri partim pro actore, & partim ꝓ reo, ꝙ est clarum super diuersis articulis, & idem videtur & super eodẽ. facit, quod habetur in c. Raynutius, & c. Raynaldus. ĩ. de testa. & in l. j. C. si aduersus rem iudi. secus si super parte vnius articuli tantum pronuntiaret, & super alia nihil diceret, quia tunc videretur sententia nulla. per id, quod habetur in l. in hoc iudicio. ff. fami. erc. de quo in d. l. j. & aliquid. ĩ. de re iudi. cum inter. & de reg. iur. ca quæ. lib. vj. & per Inno. s̃. de elec. cum inter. R. seniorem.
2 ¶ † Item no. ꝙ si iudex datur super pluribus articulis pronuntiãdo super vno, dicitur functus officio suo solũ quò
3 ad illum, & non quò ad alios. ¶ † Item not. quod vbi simpliciter committitur causa super aliquibus rebus videtur commissa tam causa proprietatis, quàm causa possessionis, de quo hic per glo. & aliquid. s̃. de causa pos. pastoralis. vbi etiam dictum fuit, & per dominos de Rota in sua decisione. ccclxxxviij. & per Cy. in l. si de proprietate. C.
4 si a non compe. iudi. vbi aliquid etiam per gl. ¶ † Itẽ not. quod vbi verba rescripti sunt ambigua, standum est declarationi concedentis. facit. s̃. de iudi. cum venissent, & ĩ. de sent. excom. inter alia. ¶ Item no. quod verba absolutè, & indistinctè prolata, indistinctè debent intelligi. de quo in c. vt circa. de elect. in vj. & no. qđ idem est dicere
5 absolutè, qđ est indistinctè. ¶ † Itẽ not. de significatione istorum verborum, facias pro tuo arbitrio, quia videntur significare, arbitriũ etiã rõne iuris non regulatũ, sed posset dici hoc verũ, qñ ratio subiectæ materiæ hoc suadet, vt est in casu isto, aliàs videretur secus. per id, qđ habetur in l. pen. ff. de arbi. & ꝑ Bar. in extraua. ad reprimendã. in
6 verbo videbitur. ¶ † Itẽ not. scđm vnũ intellectũ, ꝙ Papa potest retractare sententiam quæ transiuit in rem iudicatã, etiã sine appellatione. facit, quod habetur. s̃. de dolo, & contu. in c. cum olim. ¶ Item no. conditionem sequestri, quæ est, vt possessio restituatur illi qui obtinebit in pro
7 prietate. ¶ † Item no. quod lite pendente etiã propter cõ
8 tumaciam nõ debet possessio sequestrari. ¶ † Vltimo no. quod sicut successor temporalis succedit prædecessori in iudicio. facit. l. oratione §. illud. ff de ferijs, sic, & spiritualis. vt patet hic circa principium, & supra. ti. i. in c. fi.
9 ¶ † Potes etiam notare, quod sententia incerta super expen. valet de quo in c. auditis. s̃. de procura. & ĩ. de exces. præla. in c. tanta. per Inn. ¶ In gl. ij. ibi dictum est, &c. Nam veritas est, quod sic si oblata non est cautio infra annum, vt ibi patet aliàs secùs, vt colligitur hic in fine. ¶ In ea. gl. in fi. dic, qđ non potest agere interdicto, vnde vi si deiectus fuit intra annum. quia tunc nõ possidebat, & interdictum vnde vi datr̃ possessori. l. j. §. deijcit. ff. de vi, & vi ar. Sed benè poterit agere condictione ex. l. fi. C.
10 de præto. pig. ¶ † In glo. iij. ibi causa possessionis tantũ: sed quid si non esset apposita dictio taxatiua: dicũt quidam, quod secus, saltem quando cõmittitur causa proprietatis, quia si non apponitur taxatiua: intelligitur cõmissa etiam causa possessionis, vt uoluit glo. in c. pastoralis. de causa posses. sed contrarium sensit glo. in l. si de proprietate. & ibi uidetur tex. C. si a non compe. iudi. & istud cõiter tenetr̃, vt patet ex ibi not. & per dominos de Rota in sua conclusione. ccclxxxviij. alias. ccclxxxvj. & ideo commissa causa possessionis nõ poterit cognoscere de causa proprietatis, nisi esset expediens incidenter cognoscere, vt contingit qñ duo contendunt se possidere, & sic pariter ꝓbant de possessione. nam ille obtinebit q melius probabit de proprietate. facit. ĩ. de probatio. in c. expediẽs, licèt cãm. secus vbi nõ eẽt incidẽter cognosci de proprietate. & similiter si cõmissa est causa proprietatis non poterit cognosci de causa possessionis: saluo nisi incidenter esset expediẽs de illa cognosci, vt quia uterq; contenderet se possessorẽ, & dominum. nam nõ posset uideri cui incũberet onus ꝓbãdi in proprietate, nisi prius cognosceret de possessione, vt tãgit in d. l. si de proprietate. secus vbi nõ eẽt expediẽs cognosci de possessione. de
11 quo etiam hic prosequitur do. Anto. ¶ † In gloss. sequestrari. ibi neuter litigantium possidet. No. benè ex gloss. ꝙ in dubio transit possessio in sequestrum. sed cõtrariũ notauit gloss. in c. examinata. s̃. de iud. communiter tenetur, quod si ex conuentione partium sit sequestratio: habeat locum ista gloss. si autem ex præcepto iudicis, hẽat
12 locum illa de quo plenius ibi dictum fuit. ¶ † In gloss. expensas in fi. Et adde, qđ sñia super expensis, quanquã incerta valet, vt dictum fuit in notabilibus. & ideo põt iudex condemnare in expen. reseruata taxatione. l. terminato. secundum vnum intellectum. C. de fruc. & lit. expen. & si etiam non reseruaret taxationem expensarũ: non est curandum. quia tacitè intelliguntur reseruatè, & poterit taxare idem iudex, si est ordinarius. & idem si delegatus talis, qui possit suam sententiam exequi, aliàs non posset ipse taxare, sed delegans. de quo per Barto. in d. l. terminato. & per eundem in l. ab executore. ff. de
13 appell. & etiam tangit hic domi. Anto. ¶ † An autem possit iudex in sententia reseruare petitionem, vel condemnationem. (ADDI hoc secundum non uidetur posse fieri. per l. Paulus. ff. de re iud. vbi solum eadem die fieri potest condemnatio expensarum, post sententiam diffinitiuam, sed post interlocutoriam vsque ad diffinitiuam fieri posset cõdemnatio expensarum etiam nõ facta reseruatione. per not. in c. sæpe. ĩ. de appel. TIO.) expensarum tangit Innocen. in c. finem litibus. & ibi etiã tetigi. & Ioan. And. hic. & Bar. in d. l. terminato. & similiter. do. Anto. hic. qui prosequitur. v. practicas in istis expensis, sed illa est tutior, & communior, quod condemnet in expensis reseruata taxatione. & adde, quia vult do. Anto. quod si sententia ferretur contra iuramentum præstitum coram eo sit nulla, nam hoc non videtur verum, quia sententia lata contra probationes: videtur potius lata contra ius partis, quàm contra ius legis. l. ij. C. quando prouo. non est neces. & facit, quod not. Innocen. in c. quoniam contra falsam. ĩ. de proba. & est casus in l. nam, & postea. §. si damnetur. ff. de iureiuran. secundum vnum intellectum si non cauilletur intelligendo, quod iuramentum fuerit ibi ostensum iudici, & sic iudicialiter de illo sibi constabat per acta, & tamen ibi valet sententia lata contra iuramentum.

SVMMARIVM.

1 *Missio in possessionem fieri potest, quando agitur de ecclesia tanquam de proprietate, secus si petatur ecclesia tanquam in titulū, vel beneficium.*
2 *Missus in possessionem causa custodiæ debet fructus custodire, & conseruare, & non dissipare, sed infra annum si forte recuperetur possessio restituere.*
3 *Clausula ista facias pro libito tuæ voluntatis quid importet.*
4 *Dos an sequestrari debeat quando maritus vergit ad inopiam.*
5 *Sequestratio licet sit prohibita non tamen est prohibita descriptio.*
6 *Sequestratio reuocari debet in omnibus casibus, in quibus permittitur.*
7 *Emptor si non confidit de venditore, & econtra qualiter agendum sit.*

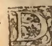

Ilectus filius.r.rector. Si missus[a] in possessionem causa rei seruādæ dissipet fructus dissipati reuocantur, & alij sequestrantur.h.d. ¶ Et in primo ponitur querela rei passi missionem. Secūdo dat iudices. secunda ibi quo circa. 1 ¶ † No. quod vbi agitur de ecclesia tanquam de proprietate potest fieri immissio in possessionem, secus si petatur ecclesia tanquam in titulum, vel beneficium, vt j.c.j.de eo qui mit.in pos.l.vj.de quo per gl.in c. contingit.s.de do.& contu.& in.c.j.& ij.s.de eo qui mit. 2 in pos.¶ † Item no. quod missus in possessionē causa custodię debet custodire fructus, & conseruare, non autē dissipare, & ideo debet illos restituere si forte infra annum recuperetur possessio, quod intellige, & limita secundum ea quæ no.s.de do.& contu.in c. contingit in 3 fi.gl.magnæ, & super ea.¶ † Vltimo not. quid importēt ista verba facias pro libito[b] tuę voluntatis, quia videntur intelligi de voluntate libera, & ratione, vel iure nō regulata.de quo plenè per Bar.in l.alio.ff.de ali.& cib. leg.In gl.ij.ibi cum appellatur ab executione, & ratio est propter magnam præsumptionem quæ surgit ex sententia, quæ transiuit in rem iudicatam ideo, vt facilius fiat executio, quæ est magna præsumptio cōtra appellantem fit sequestratio, vt dicit gl.licèt appellatū sit ab executione, secus si sententia non transiuisset in rem iudicatam, quia tunc non fieret sequestratio, nisi timeretur de dilatione, vt in c.sequenti.¶ In ea.glo. ibi proclamat in libertatem. ibi est speciale propter præsumptionem quæ est contra illum, qui erat in quasi possessione serui tutis, vt tunc sequestrentur res de quibus est dubiū, an sint quæsitæ ex rebus domini.¶ In ea.glo.ibi conductas deserere hoc non dicit l. illa hic allegata, sed loquitur quando colonus denegat soluere pensionem, quam longo tempore soluerat vnde propter præsumptionem tūc fit sequestratio saltem si timetur de dilapidatione fru-4 ctuū, & ita loquitur l.litibus de agri.& censi.li.vj.¶ † In ea.gl.ibi separatur dos videtur velle glo. quod vbi maritus vergit ad inopiá, dos sequestretur, sed certè hoc nō videtur verum, imo videtur, quō dos debeat restitui mulieri.l.vbi.C.de iure dot.& j.de dote post diuortium restit.in c.per nostras. Sed glos.posset saluari quando mulier esset in statu in quo sibi non posset restitui, vt quia esset furiosa.l.si cum dotem.§.finautem in seuissimo.ff. sol.mat.¶ In ea.gl.ibi non potest caueri hoc casu, & sequenti fit sequestratio personæ mulieris, quia ponitur in loco tuto penès honestas personas, vt in iuribus hic allegatis, & facit.s.de procu.accedēs.¶ In ea.gl. ibi de familia iudicis: hoc casu permittitur, quod etiam corā officiali de cuius familia est, procedatur vsq; ad contestationem, vt sic actio perpetuetur, sed postea vlterius agi non debet, quia non debet officialis decidere cām suæ familiæ, vt ibi patet.de quo etiam per Cy.in l. vna. C.ne quis in sua causa, & facit, quod no.Inno.j.de ver. sig.ex parte, & hoc casu sequestrabitur ipsa res, vt dicit gl.Gl.tamen in d.l.senatus videtur hoc intelligere, quā do suspicio esset de dilapidatione.¶ In ea. ibi propter contumaciam.Io.an.reprobat istam fallentiam per c.præcedēs. Sed tu potes saluare per casum c.ij.allegati in gl. qñ religiosus agit contra religiosum, per id, quod ibi dictum fuit, & per id, quod not.per Archi.in c. quia res, xj.q.j. Aliàs extra casum p̄dictum procedit dictū Io. an.& adde etiam casum cle.j.extra de sequestr. pos. & fruc.Item etiam fit sequestratio interdum de voluntate partium.l.interesse.ff.de acqui.pos.Item interdum propter scandalum euitandum: ne partes veniant ad rixas, & arma, vt quando iudex videt duos p̄tēdentes se hęredes alicuius insolidum, & quilibet ipsorum vult apprehendere res hæreditarias armata manu.facit.l.equissimum.ff.de vsufru.Item fallit propter contumaciā non cauentis.l.j.§.si pater.ff.de colla.bonorum. Fallit etiam secundum Gof.in l.si olcum.ff.de dolo. sed certè ibi se-5 questrū fuit factū de partiū volūtate, vt ibi patet.¶ † Et adde prædictis, quod licèt regulariter prohibita sit sequestratio, tamen non est prohibita descriptio, & ideo poterit actor implorare officium iudicis, vt describātur fructus tempore recollectę, etiam si nō sit casus in quo possit fieri sequestratio, & hoc vt appareat quātitas fructuum percepta l.j.§.pe.ff.de vē.in pos.mit.& not. Bart. 6 in l.imperatores.§.fi.ff.de app. quod est valde no.¶ † Et adde etiam, quod in omnibus casibus in quibus permittitur sequestratio, in omnibus illis debet sequestratio reuocari si est facta, & etiam a principio impediri nisi pręstetur idoneus fideiussor de ipsa re præsentanda. per l. senatus.ff.de offic.præsi.& no.Cy.in l.vna.C.de prohibita seque.& sic practicatur quotidie. fallit tamen in casu dictę cle.j. quia tunc non reuocabitur sequestratio etiam præstita sufficienti cautione ex mente illius text. vt voluit Io.and.in Spec.eo.ti.§.j. super versi.& no. nec sufficiat iuratoria cautio hoc casu licèt non possit dare 7 fideiussorem, vt hic tangit do. Anto.¶ † Et ex prædictis potest tangi cautela, quando emptor emit equum, & non confidit de venditore, nec venditor de emptore, vt pretium deponatur penes idoneam personam dādum venditori statim cum rem tradiderit.facit, quod habet in l.si soluturus.ff.de sol.& quod ibi no.per Bar. & de materia sequestra.per Archi.in d.c. quia res. xj. q.j. & per Io.And.in regula locupletari, & p̄ legistas in l.vna. C.de prohibita sequestra.

Ab eo qui. Fruct⁹ possessionis sequestrātur ab appellāte si ipsos dissipet.h.d.Et non diuiditur.¶ No.j.quod etiā appellatio iudicialis lato sumpto vocabulo dicitur prouocatio, sed extraiudicialis propriè dicitur prouocatio ad causam.j.de app.cum fit romana.No.casum in quo permittitur sequestratio de quo in c.præcedenti.¶ In gl.ibi ab executione hæc non est ex toto bona concordantia: quia ibi fit sequestratio etiam si nō timeatur de dilapidatione, quia appellabatur ab executione sententiæ, quæ transierat in rem iudicatam, sed hic appellatum erat a sententia, ideo non fit sequestratio, nisi timeatur de dilapidatione.¶ In ea.glo. ibi restituere eum ipsa re. Hęc ratio non est bona secundū Gof. & Io. And.& sequitur etiam do.Ant.quia concluderet idem pendente lite principali, ideo dicunt, quod ratio est propter præsumptionem, quæ surgit a sententia, & contra reum ex eo, quod dissipat. Sed certè videtur idē dicendum pendente lite principali, & sic ratio glo. videtur vera.per ea quæ habentur in l.fideiussor. §.fi.ff. qui satisd.cog.& quia eadem ratio videtur in causa principali, ex quo fructus dissipantur, & quia ex quo appellatur a sententia suspenditur pronuntiatum, & sic cessat præsumptio sententiæ, ex quō non habet autoritatem rei iudicatæ, ideo sicut pendente appellatione pōt fieri, ita etiam dicet, quod possit fieri in causa principali, & hoc videtur fuisse de mente gloss.in c. præcedenti vbi simpliciter

a ¶ Si missus. hoc ēt mō, & eisdē verbis sūmat dominus Abb.

b ¶ Prolibito de hac clausula, & multis positis in restitutis vide per do. Fel. in c. i. supra. de consti.

simpliciter fit sequestratio, quando quis dilapidat fructus, quos debet seruare. facit etiam, qđ no. per Archid. in c.quia res.xj.q.j. Et per hæc patet, quod ratio gl. sane intellecta potest saluari.

¶ De confessis. Rubrica.

¶Visum, & tractatum est supra de multis, quæ in iudicijs occurrunt, verũ, quia qñq; in iudicijs fiunt positiones, & interrogationes, qñq; a parte, qñq; a iudice. s. de elect. dudũ. j. de lit. contest. in c. vno, & j. de fi. instru. cũ Ioannes. super quibus pars respõdens interdũ confitetur, & tũc qualiter sit procedẽdũ declarat in hoc ti. interdũ negat, & tũc ponẽs habet probare, iõ primo, de cõfes. & postea, de pba. posuit. De materia xv. q. iij. & q. vj. & q. viij. per totum, & ij. q. j. c. j. & . ij. v. & . vj. & repetit in vj.

SVMMARIVM.

1 *Confessio vnius ex delinquentibus non nocet alijs, quos dicit deliquisse.*
2 *Confessio vnius ex delinquentibus, an, & quando faciat indicium ad torturam contra socium,*
3 *Delinquens an, & quando possit interrogari de socijs.*

Vm monasterium. Et q: crimẽ proprium cõfitetur non creditur cõtra eos, quos dicit fuisse criminis suggestores. h. d. ¶Primo instruit iudices in absoluẽdo nõ infamatos, & cãm reddit, secundo instruit in purgatione infamiæ cõtra infamatos,
1 ibi secunda. si tamen. ¶†Not. q in criminibus confessio vnius cõfitentis se deliquisse regulariter nõ nocet alijs: quos etiam dicat deliquisse. ¶No. q infamato de crimi
2 ne indici nõ debet purgatio. de quo in gl. ¶In gl. ij. in fi. Aduerte, quia potest esse dubium an vltimum dictũ gl. referatur ad regulam: an verò ad exceptiones. Cõclude, vt voluit Cy. in l. fi. C. de accu. †quod in casibus exceptis confessio faciat iudicium, & psumptionẽ ad torturam facit, q no. in l. ij. C. ad l. iul. maie. sed in alijs casibus licèt aliqualis præsumptio surgat, non tñ erit sufficiẽs ad torturã, nisi fortè concurreret infamia: per id, q no. per Bart. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstionibus. Et adde, q no. Bart. in l. repeti. ff. de quæstio. vbi di-
3 cit† q qñ crimẽ principaliter tendit ad offensam publicam, vt cõtingit in falsante monetã, & in latrone, & similibus, põt quis interrogari de socijs, q a isti nõ agũt certã psonam offendere tantũmodo, sed quãcũq; possunt. Sed qñ quis agit certã personã tantũ offendere, vt in homicida, & simılib⁹ nõ debet interrogari: q a verisimile est, q illi quos specialiter tangit offensa procurabũt crimẽ puniri. de quo per eũ in d. l. repeti. hec tñ rõ forte nõ est multũ generalis, q a ẽt passus furtũ, vel robariã verisimiliter pcurabit punitionẽ, & iõ vr, q ratio sit odiũ ipsorũ latronũ, vt l. prouinciarũ alle. in gl. (ADDI Itẽ maleficus in alienũ odiũ sua maleficia facit, & tñ interrogatur de socijs. l. fi. C. de malefic. Item crimen læsę maiestatis contra principẽ cõmittitur, & tñ de socijs interrogatur, vt hic, & in l. i. in fi. C. ad l. iul. maie. ¶ Item in crimine homicidij, seruus interrogatur de cõsocijs. l. j. §. fi. ff. de q̃stio. TIO.) ¶In gl. infamia. ibi sui ordinis qui. Si ipse inculpatus de delicto sit sacerdos: alij tres debẽt esse sacerdotes, & si diacon⁹, oportet q sint diaconi, & sic successiue, & debebit iurare se nõ cõmisisse delictũ, & alij manibus tactis scripturis iurabũt, q credũt eũ verũ iurasse: tunc dicetur se purgasse, secus si nollent iurare, quia dicetur tunc deficere in purgatione, est tamen dubiũ, an si infamia surrexit a cõfessiõe eius q cõfessus est de se, & de alio, an debeat indici purgatio tñ satis vr de-

a In gl. ij. Si quæras vtrum cõfessi sua crimĩa possint super aliorũ criminibus testimonium perhibere. vide hic p domi. Hẽboych. in princ. vbi ponit distinctẽ.

b Qui in iure. ita hic sommat. d. Abba. nihil addito nihilque remoto.

mente tex. quod sic, si infamia transiuit apud bonos, & graues. facit, quod habetur in c. veniens. j. de accusa. & est gl. in c. qualiter. e. ti. & c. cũ dilectus. de purga. cano.

SVMMARIVM.

1 *Confessus in iure habetur pro conuicto.*
2 *Votum in electione prælati debet esse gratuitum.*
3 *Simonia mediator committit simoniam.*
4 *Positioni criminosæ responderi debet.*

b Vm super. Qui in iure b confessus est se simoniacum ab officio, & beneficio deponitur. h. d. ¶ Primo præmittit depositionis causam. secũdo deponit. scda
1 ibi nos. quoniam. ¶†Not. quod confessus in iure etiam de delicto habetur pro conuicto. secus uidetur a contrario sensu si extra iudicium. de quo in c. ar si clerici. de
2 iudi. ¶†No. q votũ in electione prælati debet esse gratuitum, ideo recipiens pro illa pecuniam, vel obligationẽ,
3 committit simoniam. ¶† No. q mediator simoniæ committit simoniam, sicut, & principalis persona, & sic patiẽt pœnas simoniacorum. ¶Not. q vbi delictũ est cõnexum ei, de quo agit licèt de illo principaliter nõ agat, si tamẽ de eo cõstat p confessionẽ punitur pœna ordinaria.
4 de quo aliquid hic p Inn. & j. de excep. c. j. ¶† No. arg. qđ qs teneatur respondere positioni criminosæ. de quo hic p Inno. & in c. dudum. el. 2. de elec. & per gl. & ibi p do. Ant. in c. cum causam. de testi. & per Bar. in l. marcellus. ff. rerum amo. ¶In glo. 1. ibi, vel hic ex officio. põt intelligi ex plenitudine potestatis per id, qđ habetur in c. proposuit. de conces. præben. & secundũ hoc secus esset in alio iudice inferiore. Sed do. Ant. hic intelligit, qđ ex officio processit inchoando nouum processum. Sed certè iste intellectus uidetur incidere in præcedentẽ: q a si inchoabit nouum processum ex officio, erit per inquisitionẽ. Posses tñ dicere, qđ pcedens intellectus loquat, qñ ab ipso initio fuit denũtiatus, vel inquisitus. Sed iste secũdus loqt, qñ ab initio fuit pductus i testẽ, & demũ post eius depositionem inchoatus fuit nouus processus. ¶ In ea. gloss. ibi, vel ideo ponitur. Hæc communiter tenetur. secũdum quã idem erit etiam in iudice inferiore a papa, quod est clarum in ordinario, & idẽ vr velle Inn. in delegato, sed cõtrarium videtur velle in c. dilectus. j. de pœnis. & illud videtur uerius, per id, quod hẽtur in auth. de testi. §. si uero ignoti. colla. vij. Potes distinguere inter delegatum Papæ, & inferioris. Et no. sm Inno. q vbi crimen de quo incidenter constat in iudicio contingit negotium, de quo agitur principaliter potest puniri pœna ordinaria si de illo constat per cõfessionẽ. secus si per testes, quia tũc solũ pœna extraordinaria poterit puniri, & idẽ si per confessionem cõstaret de crimine, quod non contingeret negotium principale. refert tamen aliquos tenere, q etiam si per testes cõstet de crimine, qđ contingit negotium principale, quod poterit puniri pœna ordinaria. Sed sibi non placet, & sic intelligit istũ tex. & j. de excep. c. 1. & sic etiã transit do. Ant. sed certè pro opinione istorum, multũ facit. c. j. de excep. vbi isti duo casus parificantur: quem conuinci per testes, vel confessionem, & pro istis etiam facit. l. ij. §. si publico. de adul. inquantum ibi innuitur, quod si excipiat de lenocinio contra virum: si cõstet de illo, etiam per testes punietur pœna ordinaria, ideo istud dictum Innocen. non est sine dubitatione. ¶ Extra glo. adde, quia Innocen. videtur hic facere differentiam, quando quæritur, an quis teneretur respondere positioni criminosę. An excipiatur directę contra aliquem, vt puta contra ordinandum: an uero indirectę, vt puta contra testes. facit, quod no. s. de fo. compe. verum. nam hoc secũdo casu videtur velle, quod

le, quod non teneatur etiam si crimen fit detectum, vel
sit diffamatus, sed non videtur hoc verũ, quia cessat tũe
ratio, quod quis non debet se prodere. de qua de peni.
dist. j. non tibi dico, & ij. q. j. si peccauerit. nam se nõ ꝓ
dit, ex quò ab alio iam crimen est detectum, & sic vide
tur eadem ratio vtrobiq;.

SVMMARIVM.

1 *Maritus potest esse in iudicio nomine vxoris.*
2 *Cõfessio œconomi praeiudicat monasterio, etiã si sit erronea nisi reuocetur.*
3 *Confessio facta per errorem facti, potest reuocari etiam si fiat in iudicio.*
4 *Error vsq; ad quem terminum possit reuocari.*
5 *Confessio si fiat per infantem non valet, etiam si fiat autoritate tutoris.*
6 *Confessio pupilli non valet sine autoritate tutoris, nec adulti confessio sine curatoris autoritate.*
7 *Confiteri, an possit adultus in criminali sine autoritate tutoris.*
8 *Confessio tutoris, vel curatoris, an debeat praeiudicare minori.*
9 *Confessio procuratoris an, & quando noceat domino.*
10 *Perseuerans in confessione sponte praeiudicat sibi in causa ciuili.*
11 *Confessio sponte facta, an statim praeiudicet in criminali.*
12 *Confessio sub colore iracundiae, & indeliberate facta, non nocet nisi perseueretur.*
13 *Confessio facta ex certa scientia, an praeiudicet.*
14 *Confessio facta per errorem, an praeiudicet.*
15 *Confessionem procuratoris administratoris tutoris, vel curatoris reuocare volens, si probet rem aliter se habere sufficit, nec est necesse de errore aliter probare, & quid de confessione propria.*
16 *Errasse qualiter quis deprehendatur*
17 *Confessio si partim sit pro confitẽte, & partim contra, an sibi praeiudicet.*
18 *Confessio dicitur in iudicio facta, quando fit iudice sedente pro tribunali.*
19 *Confessio facta coram non suo iudice, an praeiudicet.*
20 *Confessio facta in iudicio absq; expressione causae, an valeat.*
21 *Confessio facta extra iudicium non valet.*
22 *Ratum habere potest quis suo nomine gestum, etiam in absentia alterius.*
23 *Confessio facta in libello praeiudicat confitenti, licèt detur iudici absente aduersario, & postea per iudicem aduersario.*
24 *Confessio facta per epistolam, an praeiudicet.*
25 *Confitens se occidisse aliquem qui adhuc viuit, an sibi praeiudicet.*
26 *Confessio contra ius non valet.*
27 *Litigiosa res quando esse dicatur.*
28 *Confessio vltra petitionem, an teneat.*
29 *Confessio facta in reali parte absente, an valeat.*
30 *Contra confessionem factam, an possit aliquid probari.*

a EX parte abbatis. Confessio per errorẽ
facta non nocet si antè finitum negotiũ
reuocetur. h. d. Primo ponitur facti narra
tio. Secundo Papae prouisio ratione prae-
missa. secunda ibi cum igitur. ¶ † No. q̃d
1 maritus potest in iudicio esse nomine vxoris: intellige
etiam agendo, nam tanquam coniuncta persona admit
titur cauẽdo de rato. l. maritus. C. de procur. facit l. fi. C.
2 de pac. conuen. ¶ † No. quod de mero iure confessio œco
nomi praeiudicat monasterio etiam si sit erronea, nisi re
uocetur, quod videtur verum, quando est constitutus a
prelato, & conuentu. per id, quod habetur ꝟ. eo. praesen
3 tium. de testi. lib. vj. in tex. & glo. ¶ † No. quod confessio
facta per errorem facti potest reuocari, etiam si sit in iu-
dicio facta, & sic a contrario, secus si per errorem iuris
de quo in l. non fatetur, & ibi plenè per Bart. ff. de con-
fes. & l. vna. C. de confes. vbi etiam per Cy. & ibi etiam
bona glo. & Archi. ij. q. j. nos in quemquam. ¶ Not. q̃d
demum videtur praeiudicare confessio, quando est facta
in iure, & sic a contrario, secus si extra iudicium de quo
4 dicetur eum glo. ¶ † Not. vsq; ad quem terminum possit
error reuocari: quia donec negotium sit finitum, intel-
lige per sententiam, transactionem, vel iuramentum,
in c. j. de lit. contest. in vj. de quo etiam in l. error, & ibi
per glo. & Bar. C. de iuris, & facti igno. & ibi etiam per
doc. & de materia capituli habetur etiam ij. q. j. nos in
quemquam. per gl. & Archi. & per legistas in l. vna. C.
de confes. & per Bart. in l. ij. ff. de confes. Et adde etiam,
quod no. Io. mona. in c. ij. de restit. in integ. lib. vj. vbi di
cit satis esse finitum negotium quò ad hoc, vt error in
illa instantia non possit reuocari, si est cõclusum in cau
sa. quod est not. & idem sequitur ibi etiam Io. And. &
ratio etiam est in euidenti, quia post conclusionem in
causa, non possunt fieri probationes. ꝟ. de fide instru.
cum dilectus. & sic non poterit de errore doceri, & per
consequens nec reuocari, nisi fortè per confessionẽ par-
tis aduersę, quam iudex ex officio posset extorquere. ꝟ.
de fid. instru. cum Ioannes. de materia etiam in spe. e. ti.
§. sequitur, & §. seq. ¶ In gl. j. ibi post lit. conte. Sed cer-
tè imo etiam ante lit. conte. per l. si reus paratus. ff. de ꝓ
cur. vndè conclude, ꝗ propria, & vera differentia est in-
ter istas rubricas, de quibus in gl. quia rubrica de cõfes.
respicit confessiones, quae fiunt ad decisiones iudicij, sed
rubrica de interro. act. respicit confessiones, quae fiũt ad
iudicij praeparationem, vt est illa quae fit quando quis
interrogatur, an possideat rem petitam conuentus rei vẽ
dicatione, vel an sit hęs eius, quem agẽs dicit fuisse suũ
debitorem, nam licèt reus fateatur praedicta, nõ per hoc
deciditur negotium, sed datur materia praeparandi il-
lud, quia poterit tunc porrigi libellus contra cõuentũ.
Sed vbi confessio respicit decisionem negotij, tunc deci
ditur ipsum negotium, vt si actor petat a reo. x. nã si reus
fatetur non praecedente libello decisum est negotium,
& iudicium, nec feretur sententia aliqua diffinitiua, sed
fiet praeceptum de soluendo infra. x. dies secundum cõ-
suetudinẽ, nisi fortasse magnitudo quantitatis aliud sua
deret. vt voluit glo. in l. si debitori. ff. de iudi. & facit, ꝗ
no. per gl. in c. ex parte. el. j. ꝟ. de verb. sig. Sed vbi fieret
post lit. conte. vel in ipsa cõtestatione puta, q̃a fieret ob
lato libello in termino dato ad respondendum libello,
tunc bene deberet ferri diffinitiua, vt est gl. no. in c. du-
5 dum. el. ii. ꝟ. de elec. & l. proinde. ff. ad l. aquil. ¶ † In ea.
ibi minor restituitur. Conclude plenè, q̃d si confessio fit
per infantẽ, nõ valet, etiam si eũ autoritate tutoris fiat,
q̃a ille non põt ad iudiciũ vocari. l. 2. & 3. ff. de in ius vo
cã. & l. 1. §. sufficit. a contrario sensu coniuncta gl. ff. de
admi. tu. & hoc sequit Nico. de Mata. & Cy. post eũ in
l. clarũ. C. de autor. praestan. & Io. An. in add. Spe. super
hoc ti. super §. sequitur, & do. Ant. hic. licèt prima facie
videatur aliqualiter mirandum si ipse infans fiat loq.
ideo tene menti. Si autem fiat a pupillo maiore infante
tunc si sit sine autoritate tutoris ipso iure non valet nisi
fieret in iudicio, in quo haberet legitimam personam,
vt in iudicio momentaneę possessionis. l. 2. C. qui legiti
mam personam. nam tũc valeret, sed posset restitui per
id, quod not. in l. vna. C. si de momẽtanea posses. fuerit
appellatum. Si aũt fiat per pupillũ cũ autoritate tutoris
tũc valet, sed restitui põt per id, ꝗ habet in. §. in pupillo
allegato in gl. ¶ Interdũ uero fit confessio ab adulto. &
tunc si sit in iudicio in quo habet legitimã personã idẽ
dicendũ, ꝗ ꝟ. dixi in pupillo. Si aũt non habet legitimã
personã, tunc si non habet curatorẽ, cõfessio tenet, sed
põt restitui, per ea quę habẽtur in. d. §. in pupillo, & hoc
credo procedere siue per modũ voluntariae iurisdictio-
nis, siue contentiosae confiteatur ipse adultus per illum
tex. qui loquit indistinctè ar. decr. q̃a circa. de priui. & l.
de ꝓtio. ff. de publiciana. licèt do. Ant. hic aliter sentire
videat. Sed nõ videt, ꝗ bene, q̃a licèt per viã cõtẽtiose
iurisdictionis confiteat, tñ in sua potestate est quid con
fiteatur, & ideo valet cõfessio, licèt nõ valeat sñia cõtra
eũ indefensum lata, ut not. gl. & Dy. in d. §. in pupillo,
q̃a in sñia contra non adest consensus aliquis, secus in
confessione, nisi forte cõfessio fieret rñdendo libello, ꝑ
q̃ inducitur cõtestatio, q̃a in actu cõtestationis lit. tanq̃
solẽni

a Ex parte. multi multa scripsere super hoc c. sed non puto aliquẽ doctorẽ, ita diffusã, & vtilẽ dist. scripsisse ꝑ hoc. ca. sicut fecit d. Hẽ. Boy. q̃ hic i sua distinctione ponit tria principalia membra confessionis, videlicet cõfessiõis factae in iudicio, & cõfessionis factae extra iudiciũ, & confessionis factae in vltima voluntate, q̃ mẽbra multipliciter subdiuidit, iõ vide eum hic ad satietatem, & haec tibi sufficiant ꝑ additionibus huius c.

solenni non habet minor legitimam personā,ideo tunc
non valeret,vt voluit Nico.de Mata.in d.l.clarum.¶ Si
autem habeat. curatorem tunc si confitetur cum eius
autoritate valet.Sed potest restitui.Si autem sine,eo cō
fitetur,tunc secundum Petrum non valet ipso iure.secū
dū Nic.de Mata.valeret ex quò nō fieret circa substātia
lia iudicij,puta circa contestationem, vt dixi.Bar.quem
sequitur hic do.Ant.dicit, quod si confessio habet fieri
per verbum credit,vel non credit,vt est cōfessio quæ ha
bet fieri sub virtute iuramenti calumniæ iuxta no.in l.
ij.§.ꝙ obseruari.C.de iura.calum.tunc nō valet si fit si
ne curatore,q̄a non habet plenarium iudiciū discernē-
di,quid credere debeat,sed si est cōfessio,quæ habet fie
ri de veritate,& sub virtute iuramēti veritatis,tunc suf-
ficit,quod curator fuit præsens disputationi an respon-
deri debeat,& sic cōfessio postea facta sine eo valebit ꝑ
id,quod legitur,& no.in l.si postulauerit.§.quęstioni.ff.
de adul.Et pro prædictis etiam facit,ꝙ legitur,& no.in
l.si quando.C.de testi.vbi patet, ꝙ sufficit partē esse prę
sentē quādo testis iurat, licèt non debeat esse præsens,
quando recipitur eius dictum,sed trahitur tempus dicti
ad iuramentum,& sic eodem modo videtur dicendum
in casu proposito,& hanc opi.sequit̄ etiam hic do.Ant.
sed forte non est vera.per tex.in d.l.clarum.de auto.prę
stan.vbi litera indistinctè videtur velle, quòd in respon
sione minoris debeat adesse curator ex eo,q̄a aliàs pos
set incaute respondere aliquid omittendo , vel aliquid
addendo, quod addere non deberet,nam posset esse,ꝙ
minor percussisset aliquem , sed tamen percussisset ani
mo se defendendi ,& forte si responderet sine curatore,
respondebit simpliciter se percussisse, sed si cum curato-
re,respōdebit se percussisse ad sui defensionē,& sic cau-
tius respondebit,& ideo videtur,quod vbi confessio fit
per adultum habentem curatorem ęquiparatur pupillo
l.si curatorem habens.C. de resti. in integ.& ideo sicut
6 † confessio pupilli non valet sine autoritate tutoris,sic
nec uīr ualere si fiat per adultū sine autoritate curatoris,
qn̄ ipsum habet,secus si adultus non habeat curatorē,
quia tunc de mero rigore ualeret,sed posset restitui.d.l.
certū in pupillo.ff.de confes.Et sic intelligit Petrus illū
tex.& etiam Bar.ibi.Et per hoc patet.Nunquid in cri-
7 minali † adultus possit confiteri sine autoritate curato-
ris.nā videt̄,ꝙ nō per prædicta si ipsum habeat,licèt Ni
co.de Mata.tenuerit contrarium,ut refert Cy.in d.l.cla
rū,& uidetur sequi Io.An. in additi.Spec.§.sequitur.in
tit.de confes.Fateor tamen , ꝙ nō erit necesse curatorē
interesse in confessione,quæ fit in tortura, licèt debue-
rit esse præsens in disputatione,an debeat torqueri,nā
ad talē confessionē quæ fit in tormentis non adaptatur
autoritas administratoris,ut ex se patet.expressè etiam
tāgit Bal.in l.unica.C.de confes.Sed quia illa cōfessio
nō præiudicat nisi perseueret in illa,& ratificetur apud
acta uīr,ꝙ tunc in tali ratificatione deberet interesse au
toritas curatoris si curatorem haberet.per dictā.l. clarū
in ratione sui,& per rationē ibi positā , & forte de iure
ista opinio uerior,licèt de facto qn̄q; seruetur opi. Ni-
8 colai prædicti.¶ † An aūt cōfessio tutoris,uel curatoris
habeat præiudicare minori.tāgitur per Cy.in l.una. C.
de confes.& per Bar.in d.l.certū , & tetigi etiam in c.j.
ad si.ā.ut litinō cōtest.ubi ēt per dominū Ant. & cōclu
dunt prædicti,ꝙ si confessio emanat per modū volunta
rię iurisdictionis,vt quia sponte tutor uadit cū aduersa
rio minoris ad iudicem,& coram eo confitetur debitū,
& tunc non valet confessio,quia videtur esse quædā do
natio secundū eos,ex quò sic sponte dictā cōfessionem
facit,secus si confiteatur per modū cōtētiose iurisdictio
nis,puta respondendo libello,vel positionibus, q̄a tūc
ꝑiudicat,nisi probet̄ error,seu rē aliter se habere.¶ Sed
aduerte q̄a cōtra istā opi.videt̄ casus in l.lucius.§. tute

a ¶ Perseueret. quā autem dicatur perseuerare, vide hic ꝑ d. Abb. in iij. colū. versi. sed hic q̄ro.

læ.ff.de administra.tuto. coniuncta gloss. vbi patet , ꝙ
confessio extraiudicialis tutoris noceat pupillo,tamē
ibi non emanat per uiam contentiosæ iurisdictionis,
cū fiat extraiudicium, nec videtur bona responsio Bar
to.quam ibi ponit,dum intelligit illum.§.quādo tutor
scripsit se recepisse.x.a debitore pupilli,nō aūt debet i
telligi secundum eum , quando scribit se confiteri re-
cepisse.x.nam ex quò scriptura est priuata.non est dif-
ferentia,an ille dicat recepi,vel confiteor me recepis-
se,vt not.ipse idem Bar.in l.si ex cautione.C.de nō nu
me.pecu.Nec ob.l. certum.§.sed,an ipsos.vbi videtur
dici confessionem tutoris,vel curatoris non præindica
re minori.quia illud videtur intelligendū, quando iu-
dicium erat ceptum cùm minore cum autoritate ad-
ministratoris . secus si cum ipso administratore.per id,
quod not.per gl.in l.ij.§.quod obseruari.C. de iura .ca
lum.& etiam per Bart.in d.§.sed,an ipsos.vel debet in
telligi,qđ non præiudicat scilicet si probet̄ rē aliter se
hēre,vt ibi etiam tāgit gl. aliàs videtur ꝑiudicare ꝑ ea
q̄ habent̄ in dicto.§.tutelæ.& hæc opi.fortè de iure ve
rior,vt ēt plene dixi in l.si debitorē.ff.de nouatio.licèt
cōiter doc.teneāt distinctionem prædictam, an cōfes-
sio fiat per modum voluntariæ iurisdictonis , an uero
per modum contentiosę, vnde illa forte seruatetur in
9 practica.¶ An autem † confessio procuratoris noceat
domino etiam fuerūt opiniones.Conclude si hēt man
d itū spāle ad sic confitendū nocet,sicut ꝑpriè cōfessio
dñi.si aūt hēt generale:tūc cōiter dicitur,ꝙ nocet si fit
per viā contentiosè iurisdictionis nisi probetur rē ali-
ter se habere.secus si per modum uoluntariæ iurisdi-
ctionis,potest tamen dici , ꝙ si fiat domino absente si
peruenitur ad eius notitiam. poterit illam reuocare ēt
absque alia probatione,& idem si fuerit ꝑsens. si statim
ipsam reuocat. facit.ī.de offi.dele.cū olim.& istud te-
net dñi de Rota in sua cōclusione.lv.& ccliiij.licèt di-
cant illud magis ex stilo curiæ procedere quā de iure.
nā đ iure videret̄,ꝙ ꝑiudicet nisi ꝑbet̄ rē aliter se hēre.
per id,qđ habet̄ in d.l.certū.cum ibi no. per gl.& Bar.
& etiā per Cy.in l.vna. C. de confes.& de ista confes-
sione procura.quando fit per modum voluntarię iuris-
dictionis , an pręiudicet dño.dixi in d.l.si debitorē. ff.
de noua.vbi tenui,ꝙ de iure defensari potest, ꝙ sic li-
cèt cōiter teneatur contrarium.pro hoc benè facit di-
ctus.§.tutelæ,& q̄a si procurator confitetur se recepis-
se non est donatio aliqua : quia tenebitur dño reddere
rōnē de confessatis.ideo præiudicabit talis cōfessio do
10 mino respectu eius,qđ dr̄ soluisse.¶ † In ca.glo.ibi nō
a coactus.hoc intellige nisi perseueret[a] id cōfessione spō
te.quia tunc ꝑiudicaret in cā ciuili.C.quod met.cau-
sa.l.ij.cū ibi no.Et idē in criminali si est facta metu tor
mentorum,& perseueretur in illa, dummodo præces-
serint legitima indicia, ante torturam.l.prima.§.diuus,
de quæstionibus cum ibi no.secus si non præcessissent
indicia.quia tunc si facta fuit metu tormētorū,nō no-
cet etiā si ꝑseueret̄ in illa,vt est casus,valde singularis,
& notabilis in l. penul.ff.de quæsti.secundū vnā lectu
rā,& sequit̄ etiā Tan.aliàs gandinus,& melius in ope
re suo maleficiorum. licèt Bald. aliter sentiat in l.vna.
11 C.de cōfes.sed nō bñ,quia cōtra dictā.l.penul.¶ † An
aūt cōfessio spōte facta statim præiudicet in crimina-
li. glo.tenuit,quod non nisi perseueretur in illa.in l.j.
ff.de custo.reorum.& l.ij.C. in eo.titu. quod est ualde
no.si est verū.tñ cōtrariū tenuit.in summa de cōfes. &
ēt Cyn.in d.l.ij.& Bart.in d.l.j. facit , qđ habetur in l.
12 seruos.C.ad l.Iul.de vi.¶ Item adde.qđ † cōfessio,quę
fit sub calore iracundiæ,& indeliberate non nocet ni
si ꝑseueretur in illa,vt est,text.cum glo.in cap.ex lite-
13 ris.ī.de diuot.¶ In ea.ibi itē ex certa scientia.¶ † Not.
ex glo.tria primo,ꝙ cōfessio ex certa scientia facta præ
iudica-

iudicat, secundo, q facta per errorem non præiudicat,
si probetur error, tertio, qd vt reuocetur non sufficit ꝓ-
bari rem aliter se habere, sed probari debet etiã error.
Circa primum conclude, glos. procedere si fiat cõfessio
circa decisoria. Si verò fiat circa ꝑparatoria, tũc illa nõ
nocet ante lit. cõtest. nec &t post, si aduersarius fuit sciẽs
rem aliter se habere. l. is qui se obtulit. cum sequenti. ff.
de rei ven. Si aũt aduersarius ignorar, ettunc ante lit. cõ
test. nõ nocet, quin possit reuocari etiam alio non do-
cto, nisi captio aduersarij interueniat, vt quia fuisset pe
titurus ab alio, nisi se obtulisset iste, vt habetur in d. l. is
qui se obtulit. nam tũc non põt confessio reuocari, nec
similiter potest reuocari post lit. cõtest. ex quò aduersa
14 rius ignorauit. ¶ † Circa secundũ conclude, q aut ema-
nat confessio circa præparatoria, aut circa decisoria iu-
dicij, si circa præparatoria, In casibus in quibus dixi non
nocere si sit ex certa scientia, multo minus nocebit si ꝑ
errorẽ etiam iuris, in alijs autẽ cõclude, qd si emanet ꝑ
errorem facti probabilem, non nocet. Si autem per erro
rem iuris. tunc ante lit. contest. non nocet. l. de ætate. §.
penul. & antepenul. ff. de interro. actio. & d. l. is qui se.
cum ibi not. Sed post lit. contest. nocet. & idẽ si per erro
rem facti non probabilem ita, quod cadat in latam cul
pam, nam tunc idẽ, q in errore iuris, secus si caderet in
leuem, vel leuissimã, qa tũc non nocebit probando er-
rorem per ea quæ habẽtur in d. §. qui iusto. & per Bart.
in l. ij. ff. de cõfessis. Si autẽ emanat circa decisoria, tunc
cõclude, q si cõfessio emanauit in cã, quę crescit per in
ficiationẽ, tũc non auditur volẽs illã reuocare, etiam vo
lẽdo docere de errore, & rem aliter se habere. per l. si is
qui. scdm vnum intellectum. ff. de confes. & no. glo. in l.
error. C. de iuris, & facti igno. & per Bar. in l. ij. ff. e. In
alijs autẽ causis cõclude, q si erratur in iure, nocet, qa
censetur esse in lata culpa. l. liberorũ. §. notantur. cũ ibi
no. ff. de his qui notã. infa. nisi esset persona cui licet ius
ignorare. l. regula. ff. de iur. & fac. igno. Itẽ si sit facta per
errorẽ facti nõ probabilẽ, qui cadit in latã culpã. per ea
quæ habentur in d. l. ij. C. de confes. secus si caderet in
leuẽ, vel leuissimã, qa tũc non nocet, si reuocet ante sen
tentiã. Post sententiã autẽ quæ transiuit in rem iudi. nõ
posset reuocari, nisi qñ error in nullã culpã caderet, etiã
leuissimã, qa tũc posset reuocari per restit. in integ. ex
clausula generali, de qua in l. j. ff. ex qui. cau. maio. & ꝓ
baẽ in l. cũ fideicõmissis. ff. de cõfess. (A D D I Secus
si fuisset sñia nulla, vel ab illa appellatũ, vel nõ trãsiret
in rem iudicatã. per no. ĩ. de re iudi. lator, & de despon.
impu. attestationes. Itẽ hoc verũ qñ sentẽtia est lata sm
confessionẽ, secus si cõtra. per no. de inreiur. mulieri. &
q d, qñ est nuda a ꝓductione instrĩ, vel aliàs si fuerit ve
stita ꝓductione instri. dic, vt no. per Inn. ĩ. de exceptio.
cum venerabilis. vbi ponit, an reprobato instrumẽto re-
probetur confessio. T I O.) Ante sñiam aũt reuocareẽ
de iure cõi, & no. ibi per Bar. & sic non est necessaria re
stitutio, nisi fuisset conclusum in cã, vt no. Io. mo. de re-
15 stit. in integ. c. j. in vj. ¶ † Circa tertiũ conclude, q si quis
vult reuocare confes. sui administratoris, vt ꝓcuratoris,
vel tutoris, vel curatoris, sufficit probare rẽ aliter se ha-
bere, nec est necesse aliter de errore docere, vt voluit gl.
in l. certũ. §. sed an ipsos. ff. de confes. ¶ Si autẽ quis ve-
lit propriam cõfessionẽ reuocare; tũc aut est facta extra
iudiciũ. Aut in iudicio. Si extra iudiciũ sufficit probare
rem aliter se habere, si reuocans tractat de damno, & ad
uersarius de lucro. l. sed, & si me. ff. de cõdi. inde. q not.
per gl. in l. cũ de indebito. ff. de ꝓba. §. fi. & d. §. q iusto.
secus si aduersarius etiã tractaret de dãno, qa tunc non
sufficit ꝓbare rẽ aliter se habere, nisi &t probet error. vt
l. quãtũ. ff. ad velle. Si verò emanet circa iudicia, tunc si
circa præparatoria iudiciorũ, idem q quãdo emanat ex
tra iudicium, vt voluit glo. in d. §. qui iusto. Sed si circa
decisoria, tunc probari debet de errore, & sic intelligatẽ
ista glos. & dicetur probari error, qñ apparet erratũ in fa
cto alieno. l. fi. ff. pro suo. nã in facto alieno ꝓbabilis est
error, vt ibi patet. Potes etiã dicere, q in extraiudiciali-
bus, & etiã in ꝑparatorijs iudiciorum probãdo rem ali
ter se habere, satis dr ꝓbari error, qa in illis excusat er-
ror &t iuris, sed secus in decisorijs, & iõ oportet, qd ꝓ-
betur tale q d, q appareat cõfitẽtẽ probabiliter errasse.
Et aduerte, qa licet cõiter dicatur, quod error iuris nõ
est probabilis. Fallit, qñ est error iuris extrauagãtis. l. cũ
ꝓlatis. ff. de re iudi. & ibi ꝑ Bar. vel si est error iuris mul
tipliciter intelligibilis, vt notat Bar. in l. ij. ff. eo. & facit,
16 qd no. Inn. in c. cũ speciali. ĩ. de appel. ¶ † Qualiter etiã
possit dephendi quẽ errasse in iure. no. Bar. in d. l. ij. quia
qñ informatus a perito perpendit se errasse, & ꝓtestatẽ
illud coram testibus. facit l. si adulterium cũ incestu. §.
idẽ. ff. de adul. ¶ In ea. ibi pro se non prodest. intellige
hoc verum, nisi per quandam consequentiam. l. si filius
in fi. ff. de interro. actio. vel nisi quæratur de consciẽtia,
vt in. §. alie. insti. de ac. per glo. fallit etiam in casibus, in
quibus statur iuramento alicuius, de quibus in l. pręsen
17 ti. C. de his qui ad eccle. confu. ¶ † Quid autẽ si confes-
sio sit partim ꝓ se, & partim cõtra se. dic si diuersa sunt
capitula nocet confitenti. & in nullo prodest, secus si sit
vnum capitulum, vel plura connexa, quia oportet, qd
aduersarius in totum acceptet, vel in totum reprobet. l.
etiam. §. j. ff. de mino. de quo per Cy. in l. ij. C. de dona.
ante nup. & l. si quidẽ. C. de dona. ante nup. & per Bar.
in l. aurelius. §. idẽ. ff. de liber. le. & per dominũ Anto. in
c. ex parte decani. de rescri. & c. bonę el. ij. de postu. &c.
18 ¶ † In ea. ibi in iudicio. Et satis dicitẽ esse in iudicio, qñ
fit iudice sedente pro tribunali, & etiã si sit in camera,
vel deambulet per palatiũ, si cõfessio emanat per modũ
volũtariæ iurisdictionis, vel si emanet circa præparato-
ria iudicij, in quibus agitur de modico præiudicio. l. vo-
luit. §. q ait. ff. de interro. act. & idẽ si circa decisoria in
causis parui ꝑiudicij. l. nec quicq̃. §. de plano. ff. de offi.
procon. & le. secus si fiat circa decisoria in causis magni
præiudicij per viam contentiosæ iurisdictionis, nã tunc
debet fieri iudice sedente pro tribunali. l. penultima. ff.
de iustitia, & iure. & not. per Cy. & Bar. in l. vna. C. eo-
19 dem. ¶ † In eadẽ ibi corã suo iudice. secus si fiat corã nõ
suo, cuius iurisdictio non potest prorogari. exẽplũ in c.
at si clerici. de iudic. nã tũc nõ valuit, vt iudicialis, & sic
intellige glo. videtur tamen valere, vt extraiudicialis. ꝑ
no. per Inno. de electio. per inquisitionẽ. de quo dicen-
dũ, vt ibi dictũ fuit, & secũdũ hoc si producatẽ confessio
coram cõpetenti, quæ facta fuit corã incõpetenti, si pro
betur, ꝑiudicabit vt extraiudicialis. sed Bal. in d. l. vna.
C. eo. dicit hoc verum, nisi confitens dicat se illã reuoca
re, quia tũc nõ nocebit, & sic dat cautelam, vt reuocet,
si producatur cõtra eum, & sic limitat dictũ Inn. in c. ꝑ
inquisitionẽ, sed certè hęc limitatio nõ videẽ bona, qa
si valet, vt extraiudicialis, non debet posse reuocari ex
simplici voluntate, sed demũ probando rẽ aliter se ha-
bere per id, quod superius dixi. Si autẽ iurisdictio sit ꝓ-
rogabilis, tunc si cõfessio fiat post litẽ contestatã, si pro-
rogata est iurisdictio per contesta. vt qa inter scientes
est facta valebit. Idem si fiat scienter cõfessio, ex quò iu
risdictio est prorogabilis, qa etiam per acta circa conte
stationẽ põt iurisdictio prorogari. iuxta no. in c. inter
mona. de re iud. (A D D I de cõfessione aũt facta corã
iudice cõpetenti in iudicio nullo, uide in c. fi. de resti-
tu. spolia. & de facta in cõtractu nullo. in l. si ita stipula-
tus. §. chrysogonus. ff. de verbo. obli. T I O.) Et no. glo.
20 quę innueret, quod † cõfessio facta in iudicio absq; ex-
pressione causæ, illa ualet, licèt secus sit, quando fit extra
iudiciũ, & hoc pp autoritatẽ iudiciorũ. facit, q habeẽ in
l. prima. in fi. ff. de interro. actio. licèt Io. An. in additio,
Spec.

solenni non habet minor legitimam personã,ideo tunc
non valeret,vt voluit Nico.de Mata.in d.l.clarum.¶Si
autem habeat curatorem tunc si confitetur cum eius
autoritate valet.Sed potest restitui.Si autem sine,eo cõ
fitetur,tunc secundum Petrum non valet ipso iure.secũ
dũ Nic.de Mata.valeret ex quò nõ fieret circa substãtia
lia iudicij,puta circa contestationem, vt dixi.Bar.quem
sequitur hic do.Ant.dicit, quod si confessio habet fieri
per verbum credit,vel non credit,vt est cõfessio quæ ha
bet fieri sub virtute iuramenti calumniæ iuxta no.in l.
ij.§.q obseruari.C.de iura.calum.tunc nõ valet si fit si
ne curatore,qa non habet plenarium iudiciũ discerné-
di,quid credere debeat,sed si est cõfessio,quæ habet fie
ri de veritate,& sub virtute iuraméti veritatis,tunc suf-
ficit,quod curator fuit præsens disputationi an respon-
dere debeat,& sic cõfessio postea facta sine eo valebit p
id,quod legitur,& no.in l.si postulauerit.§.quęstioni.ff.
de adul.Et pro prædictis etiam facit,q legitur,& no.in
l.si quando.C.de testi.vbi patet, q sufficit partẽ esse prę
sentẽ quãdo testis iurat, licèt non debeat esse præsens,
quando recipitur eius dictum,sed trahitur tempus dicti
ad iuramentum,& sic eodem modo videtur dicendum
in casu proposito,& hanc opi.sequit̃ etiam hic do.Ant.
sed forte non est vera.per tex.in d.l.clarum.de auto.prę
stan.vbi litera indistinctè videtur velle, quòd in respon
sione minoris debeat adesse curator ex eo,qa aliàs pos
set incaute respondere aliquid omittendo, vel aliquid
addendo, quod addere non deberet,nam posset esse,q
minor percussisset aliquem, sed tamen percussisset ani
mo se defendendi,& forte si responderet sine curatore,
respondebit simpliciter se percussisse, sed si cum curato-
re,respõdebit se percussisse ad sui defensionẽ,& sic cau-
tius respondebit,& ideo videtur,quod vbi confessio fit
per adultum habentem curatorem ęquiparatur pupillo
l.si curatorem habens.C. de resti. in inreg.& ideo sicut
6 † confessio pupilli non valet sine autoritate tutoris,sic
nec uĩ ualere si fiat per adultũ sine autoritate curatoris,
qñ ipsum habet,secus si adultus non habeat curatorẽ,
quia tunc de mero rigore ualeret,sed posset restitui.d.l.
certũ in pupillo.ff.de confes.Et sic intelligit Petrus illũ
tex.& etiam Bar.ibi.Et per hoc patet.Nunquid in cri-
7 minali † adultus possit confiteri sine autoritate curato-
ris.nã videt̃,q nõ per prædicta si ipsum habeat,licèt Ni
co.de Mata.tenuerit contrarium,ut refert Cy.in d.l.cla
rũ,& uidetur sequi Io.An. in additi.Spec.§.sequitur.in
tit.de confes.Fateor tamen, q nõ erit necesse curatorẽ
interesse in confessione,quæ fit in tortura, licèt debue-
rit esse præsens in disputatione,an debeat torqueri,nã
ad talẽ confessionẽ quæ fit in tormentis non adaptatur
autoritas administratoris,ut ex se patet.expresse etiam
tãgit Bal.in l.unica.C.de confes.Sed quia illa cõfessio
nõ præiudicat nisi perseueret in illa,& ratificetur apud
acta uñ,q tunc in tali ratificatione deberet interesse au
toritas curatoris si curatorem haberet.per dictã.l. clarũ
in ratione sui,& per rationẽ ibi positã, & forte de iure
ista opinio uerior,licèt de facto qñq; seruetur opi. Ni-
8 colai prædicti.¶†An aũt cõfessio tutoris,uel curatoris
habeat præiudicare minori.tãgitur per Cy.in l.una.C.
de confes.& per Bar.in d.l.certũ, & tetigi etiam in c.j.
ad si.§.ut lite nõ cõtest.ubi ẽt per dominũ Ant. & cõclu
dunt prædicti,q si confessio emanat per modũ volunta
rię iurisdictionis,vt quia sponte tutor uadit cũ aduersa
rio minoris ad iudicem,& coram eo confitetur debitũ,
& tunc non valet confessio,quia videtur esse quædã do
natio secundũ eos,ex quò sic sponte dictã cõfessionem
facit,secus si confiteatur per modũ cõtẽtiose iurisdictio
nis,puta respondendo libello,vel positionibus, qa tũc
p̃iudicat,nisi probet̃ error,seu rẽ aliter se habere.¶Sed
aduerte qa cõtra istã opi.videt̃ casus in l.lucius.§. tute

a ¶ Perseueret. qñ autem dicatur perseuerare, vide hic p d. Abb. in iii. colũ. versi. sed huc ẽro.

læ.ff.de administra.tuto.coniuncta gloss.vbi patet, q
confessio extraiudicialis tutoris noceat pupillo,tamẽ
ibi non emanat per uiam contentiosæ iurisdictionis,
cũ fiat extraiudicium, nec videtur bona responsio Bar
to.quam ibi ponit,dum intelligit illum.§.quãdo tutor
scripsit se recepisse.x.a debitore pupilli,nõ aũt debet ĩ
telligi secundum eum, quando scribit se confiteri re-
cepisse.x.nam ex quò scriptura est priuata.non est dif-
ferentia,an ille dicat recepi,vel confiteor me recepis-
se,vt not.ipse idem Bar.in l.si ex cautione.C.de nõ nu
me.pecu.Nec ob.l. certum.§.sed,an ipsos.vbi videtur
dici confessionem tutoris,vel curatoris non præiudica
re minori.quia illud videtur intelligendũ, quando iu-
dicium erat ceptum cum minore cum autoritate ad-
ministratoris. secus si cum ipso administratore.per id,
quod not.per gl.in l.ij.§.quod obseruari.C. de iura.ca
lum.& etiam per Bart.in d.§.sed,an ipsos.vel debet in
telligi,qđ non præiudicat scilicet si probet̃ rẽ aliter se
hẽre,vt ibi etiam tãgit gl. aliàs videtur p̃iudicare p ea
q habent̃ in dicto.§.tutelæ.& hæc opi.fortè de iure ve
rior,vt ẽt plene dixi in l.si debitorẽ.ff.de nouatio.licèt
cõiter doc.teneãt distinctionem prædictam, an cõfes-
sio fiat per modum voluntariæ iurisdictonis, an uero
per modum contentiosę, vnde illa forte seruaretur in
9. practica.¶ An autem † confessio procuratoris noceat
domino etiam fuerũt opiniones.Conclude si hẽt man
datũ spãle ad sic confitendũ nocet,sicut ꝓpriè cõfessio
dñi.si aũt hẽt generale:tũc cõiter dicitur,q nocet si fit
per viã contentiosè iurisdictionis nisi probetur rẽ ali-
ter se habere.secus si per modum uoluntariæ iurisdi-
ctionis,potest tamen dici, q si fiat domino absente si
peruenitur ad eius notitiam. poterit illam reuocare ẽt
absque alia probatione,& idem si fuerit p̃sens. si statim
ipsam reuocat. facit.ẽ.de offi.dele.cũ olim.& istud te-
nẽt dñi de Rota in sua cõclusione.lv.& ccliiij.licèt di-
cant illud magis ex stilo curiæ procedere quã de iure.
nã đ iure videret̃,q p̃iudicet nisi ꝓbet̃ rẽ aliter se hẽre.
per id,qđ habet̃ in d.l.certũ.cum ibi no. per gl.& Bar.
& etiã per Cy.in l.vna. C. de confes. & de ista confes-
sione procura.quando fit per modum voluntarię iuris-
dictionis, an prędicet dño.dixi in d.l.si debitorẽ. ff.
de noua.vbi tenui,q de iure defensari potest, q sic li-
cèt cõiter teneatur contrarium.pro hoc benè facit di-
ctus.§.tutelæ,& qa si procurator confitetur se recepis-
se non est donatio aliqua:quia tenebitur dño reddere
rõnẽ de confessatis.ideo præiudicabit talis cõfessio do
10 mino respectu eius,qđ dr soluisse.¶†In ea.glo.ibi nõ
a. coactus.hoc intellige nisi perseueret[a] id cõfessione spõ
te.quia tunc p̃iudicaret in cã ciuili.C.quod met.cau-
sa.l.ij.cũ ibi no.Et idẽ in criminali si est facta metu tor
mentorum,& perseueretur in illa, dummodo præces-
serint legitima indicia, ante torturam.l.prima.§.diuus,
de quæstionibus cum ibi no.secus si non præcessissent
indicia.quia tunc si facta fuit metu tormẽtorũ,nõ no-
cet etiã si p̃seueret̃ in illa,vt est casus,valde singularis,
& notabilis in l. penul.ff.de quæsti.secundũ vnã lectu
rã,& sequit̃ etiã Tan.aliàs gandinus,& melius in ope
re suo maleficiorum. licèt Bald. aliter sentiat in l.vna.
11 C.de cõfes.sed nõ bñ,quia cõtra dictã.l.penul.¶† An
aũt cõfessio spõte facta statim præiudicet in crimina-
li. glo.tenuit,quod non nisi perseueretur in illa.in l.j.
ff.de custo.reorum.& l.ij.C. in eo.titu. quod est ualde
no.si est verũ.tñ cõtrariũ tenuit.in summa de cõfes. &
ẽt Cyn.in d.l.ij.& Bart.in d.l.j. facit, qđ habetur in l.
12 seruos.C.ad l.Iul.de vi.¶Item adde.qđ † cõfessio,quę
fit sub calore iracundiæ,& indeliberate non nocet ni
si p̃seueretur in illa,vt est,text.cum glo.in cap.ex lite-
13 ris.j.de diuor.¶In ea.ibi itẽ ex certa scientia.¶† Not.
ex glo.tria primo,q cõfessio ex certa scientia facta præ
iudica-

iudicat, secundo, q facta per errorem non præiudicat, si probetur error, tertio, qđ vt reuocetur non sufficit ꝓbari rem aliter se habere, sed probari debet etiã error. Circa primum conclude, glos. procedere si fiat cõfessio circa decisoria. Si verò fiat circa ꝑparatoria, tũc illa nõ nocet ante lit. cõtest. nec ẽt post, si aduersarius fuit sciẽs rem aliter se habere. l. is qui se obtulit. cum sequenti. ff. de rei ven. Si aũt aduersarius ignorat, etiam ante lit. cõ test. nõ nocet, quin possit reuocari etiam alio non doctõ, nisi captio aduersarij interueniat, vt quia fuisset petiturus ab alio, nisi se obtulisset iste, vt habetur in d. l. is qui se obtulit. nam tũc non põt confessio reuocari, nec similiter potest reuocari post lit. cõtest. ex quõ aduersa

14 rius ignorauit. ¶ † Circa secundũ conclude, q aũt emanat confessio circa præparatoria, aut circa decisoria iudicij, si circa præparatoria, in casibus in quibus dixi non nocere si fit ex certa scientia, multo minus nocebit si ꝑ errorẽ etiam iuris, in alijs autẽ cõclude, qđ si emanet per errorem facti probabilem, non nocet. Si autem per errorem iuris. tunc ante lit. contest. non nocet. l. de ætate. §. penul. & antepenul. ff. de interro. actio. & d. l. is qui se. cum ibi not. Sed post lit. contest. nocet. & idẽ si per errorem facti non probabilem ita, quod cadat in latam culpam, nam tunc idẽ, q in errore iuris, secus si caderet in leuem, vel leuissim ã, qa tunc non nocebit probando errorem, per ea quæ habẽtur in d. §. qui iusto. & per Bart. in l. ij. ff. de cõfessis. Si autẽ emanat circa decisoria, tunc cõclude, q si cõfessio emanauit in cã, quę crescit per inficiationẽ, tũc non auditur volẽs illã reuocare, etiam volẽdo docere de errore, & rem aliter se habere. per l. si is qui. scđm vnum intellectum. ff. de confes. & no. glo. in l. error. C. de iuris, & facti igno. & per Bar. in l. ij. ff. e. In alijs autẽ causis cõclude, q si erratur in inte. nocet, qa censetur esse in lata culpa. l. liberorũ. §. notantur. cũ ibi no. ff. de his qui notã. infa. nisi esset persona cui licet ius ignorare. l. regula. ff. de iur. & fac. igno. Itẽ si fit facta per errorẽ facti nõ probabilẽ, qui cadit in latã culpã: per ea quæ habentur in d. l. ij. C. de confes. secus si caderet in leuẽ, vel leuissimã, qa tũc non nocet, si reuocet ante sententiã. Post sententiã autẽ quæ transiuit in rem iudi. nõ posset reuocari, nisi qñ error in nullã culpã caderet, etiã leuissimã, qa tũc posset reuocari per restit. in integ. ex clausula generali, de qua in l. j. ff. ex qui. cau. maio. & ꝑbat in l. cũ fideicõmissũ. ff. de cõfess. (ADDI Secus si fuisset sñia nulla, vel ab illa appellatũ, vel nõ trãsiret in rem iudicatã. per no. ĩ. de re iudi. lator, & de despon. impu. attestationes. Itẽ hoc verũ qñ sententia est lata sin confessionẽ, secus si cõtra per no. de iureiur. mulieri. & qđ, qñ est nuda a ꝑductione instri, vel aliàs si fuerit vestita ꝑductione instri. dic, vt no. per Inn. ĩ. de exceptio. cum venerabilis. vbi ponit, an reprobato instrumẽto reprobetur confessio. TIO.) Ante sñiam aũt reuocarẽ de iure cõi, & no. ibi per Bar. & sic non est necessaria restitutio, nisi fuisset conclusum in cã, vt no. lo. mo. de re

15 stit. in integ. c. j. in vj. ¶ † Circa tertiũ conclude, q si quis vult reuocare confes. sui administratoris, vt ꝓcuratoris, vel tutoris, vel curatoris, sufficit probare rẽ aliter se habere, nec est necesse aliter de errore docere, vt voluit gl. in l. certũ. §. sed an ipsos. ff. de confes. ¶ Si autẽ quis velit propriam cõfessionẽ reuocare, tũc aut est facta extra iudiciũ. Aut in iudicio. Si extra iudiciũ sufficit probare rem aliter se habere, si reuocans tractat de damno, & aduersarius de lucro. l. sed, & si me. ff. de cõdi. inde. q not. per gl. in l. cũ de indebito. ff. de ꝓba. §. fi. & d. §. q iusto. secus si aduersarius etiã tractaret de dãno, q tunc non sufficit ꝓbare rẽ aliter se habere, nisi ẽt probet error. vt l. quãtũ. ff. ad velle. Si verò emanet circa iudicia, tunc si circa præparatoria iudiciorũ, idem q quãdo emanat extra iudicium, vt voluit glo. in d. §. qui iusto. Sed si circa decisoria, tunc probari debet de errore, & sic intelligaẽ ista glos. & dicetur probari error, qñ apparet erratũ in facto alieno. l. si. ff. pro suo. nã in facto alieno ꝓbabilis est error, vt ibi patet. Potes etiã dicere, q in extraiudicialibus, & etiã in ꝑparatorijs iudiciorum probãdo rem aliter se habere, satis dr ꝓbari error, qa in illis excusat error ẽt iuris, sed secus in decisorijs, & iõ oportet, qđ ꝓbetur tale qđ, q apparcat cõfitẽtẽ probabiliter errasse. Et aduerte, qa licet cõiter dicatur, quod error iuris nõ est probabilis. Fallit, qñ est error iuris extrauagãtis. l. cũ ꝓlatis. ff. de re iudi. & ibi ꝑ Bar. vel si est error iuris multipliciter intelligibilis, vt notat Bar. in l. ij. ff. eo. & facit,

16 qđ no. Inn. in c. cũ speciali. ĩ. de appel. ¶ † Qualiter etiã possit dẽprehendi quẽ errasse in iure. no. Bar. in d. l. ij. quia qñ informatus a petito perpendit se errasse, & ꝑtestaẽ illud coram testibus. facit l. si adulterium cũ incestu. §. idẽ. ff. de adul. ¶ In ea. ibi pro se non prodest. intellige hoc verum, nisi per quandam consequentiam. l. si filius in si. ff. de interro. actio. vel nisi quæratur de consciẽtia, vt in. §. alie. insti. de ac. per glo. fallit etiam in casibus, in quibus statur iuramento alicuius, de quibus in l. ꝑsen

17 ti. C. de his qui ad eccle. confu. ¶ † Quid autẽ si confessio sit partim ꝓ se, & partim cõtra se. dic si diuersa sunt capitula nocet confitenti. & in nullo prodest, secus si fit vnum capitulum, vel plura connexa, quia oportet, qđ aduersarius in totum acceptet, vel in totum reprobet. l. etiam. §. j. ff. de mino. de quo per Cy. in l. ij. C. de dona. ante nup. & l. si quidẽ. C. de dona. ante nup. & per Bar. in l. aurelius. §. idẽ. ff. de liber. le. & per dominũ Anto. in c. ex parte decani. de resci. & c. bonę el. ij. de postu. &c.

18 ¶ † In ea. ibi in iudicio. Et satis dicitũ esse in iudicio, qñ fit iudice sedente pro tribunali, & etiã si fit in camera, vel deambulet per palatiũ, si cõfessio emanat per modũ voluntariæ iurisdictionis, vel si emanet circa præparatoria iudicij, in quibus agitur de modico præiudicio. l. voluit. §. q ait. ff. de interro. act. & idẽ si circa decisoria in causis parui ꝑiudicij. l. nec quicq. §. de plano. ff. de offi. procon. & le. secus si fiat circa decisoria in causis magni præiudicij per viam contentiosæ iurisdictionis, nã tunc debet fieri iudice sedente pro tribunali. l. penultima. ff. de iustitia, & iure. & not. per Cy. & Bar. in l. vna. C. eo

19 dem. ¶ † In eadẽ ibi corã suo iudice. secus si fiat corã nõ suo, cuius iurisdictio non potest prorogari. exẽplũ in c. at si clerici. de iudic. nã tũc nõ valuit, vt iudicialis, & sic intellige glo. videtur tamen valere, vt extraiudicialis. ꝑ no. per Inno. de electio. per inquisitionẽ. de quo dicendũ, vt ibi dictũ fuit, & secũdũ hoc si producat confessio coram cõpetenti, quæ facta fuit corã incõpetenti, si probetur, ꝑiudicabit vt extraiudicialis. sed Bal. in d. l. vna. C. eo. dicit hoc verum, nisi confitens dicat se illã reuocare, quia tũc nõ nocebit, & sic dat cautelam, vt reuocet, si producatur cõtra eum, & sic limitat dictũ Inn. in c. ꝑ inquisitionẽ, sed certè hęc limitatio nõ videẽ bona, qa si valet, vt extraiudicialis, non debet posse reuocari ex simplici voluntate, sed demũ probando rẽ aliter se habere per id, quod superius dixi. Si autẽ iurisdictio sit ꝓrogabilis, tunc si cõfessio fiat post litẽ contestatã, si prorogata est iurisdictio per contesta. vt qa inter scientes est facta valebit. Idem si fiat scienter cõfessio, ex quõ iurisdictio est prorogabilis, qa etiam per acta circa contestationẽ põt iurisdictio prorogari. iuxta no. in c. inter mona. de re iud. (ADDI de cõfessione aũt factã corã iudice cõpetenti in iudicio nullo, uide in c. fi. de restitu. spolia. & de facta in cõtractu nullo. in l. si ita stipulatus. §. chrysogonus. ff. de verbo. obli. TIO.) Et no. glo.

20 quę innueret, quod † cõfessio facta in iudicio absq; expressione causæ, illa valet, licet secus sit, quando fit extra iudiciũ, & hoc ꝑꝑ autoritatẽ iudiciorũ. facit, q habeẽ in l. prima. in si. ff. de interro. actio. licet Io. An. in additio,

Spec.

Spec.eo.tit.sup §.sequitur.dicat, q poterit tūc cogi exprimere cām, sed cōiter tenetur, q etiā præiudicet, nul la facta expressione. vt hic tangit do.Ant. de confessione autem extraiudiciali plenius tangitur in c.si cautio. ĩ.de fi.instr.vbi distinguitur, an fiat ad liberandū, an ad obligandū. Et si ad obligandū, an fiat cū cā, aut sine cā, de quo ibi dicetur, & per Cy. in l.generaliter. allegata

21 in gl. Et tene menti, q †confessio extra iudicium facta non valet, neq; probat, nisi haberet causam annexā. vt est confessio facta in reali: nā si confiteor rem tuam esse, hēt causam annexam: quia est dominus. facit qđ no. in c.ij.ĩ.de libel.oblatio. ideo tunc valet vt not. etiam Bar.in l.cum falsa.C.de iuris, & facti igno. & l. cum testamentum.eo.ti.(ADDI Si autem fiat extraiudiciū in criminali, quid operetur. dic vt in l.capite quinto.ff. de adul. & per do.Ant.in c.vestra.de confessione facta coram arbitro. Cy.in l.j.C.eodem.in quinta q. dicit q valet, vt extraiudicialis. Bar.cōtra, si sententia sit emologata. p l.penul.C.de arbi. TIO) In eadem gl. ibi aliàs non nocet. huc verum regulariter. fallit primo si confessio fiat in his, quę pendent a voluntate confitentis. quia tunc nocet etiam absente aduersario. l. Pōponius.

22 ff.de neg.gest. coniuncta gl. vbi patet, q †pōt quis ratum habere suo nomine gestum etiam in absentia alterius. quia ab eius solius voluntate pēdet dicta ratihabitio. Item fallit secundo, si fiat confessio ad deliberandū. nam tunc secundum quosdam, nocet saltem quantum ad doli exceptionem, & etiam in absentia aduersarij. hoc tenuit gloss. quæ reputatur singularis in l. non solum. §. liberationis verba. ff. de libe.leg. & illam sequit̃ hic dominus Flo. Glo. tenuit contrarium. & illam sequitur Bar.in l.idem in duobus. ff.de pact. vt no. ipse Bart. plene in d.§.si liberationis. ¶ Item fallit f'm do. Ant. Si emanet per modum iurisdictionis voluntariæ. allegat. l.non. ff. de manu. vin. sed certe istud non videtur verū. primo per dictum.§.si quis absente. alleg.in gl. qui loquitur indistinctè. secundo etiam quia confessio extra iudicialis non nocet facta absente parte secundū verā opi. vt no. Bar. in d.§.si liberationis. licet Petrus aliter dixerit, vt refert Cy. in l.generaliter. C. de non nu.pec. ergo eadem ratione, non nocebit confessio emanans p modum voluntariæ iurisdictionis parte absente. Fallit quarto quando fieret aliu recipiente pro absente. nam tunc bene nocebit, si absens ratum habeat. per id qđ

23 no. Bar. in d.§.si liberationis. ¶ †Item fallit qñ fit in libello. nam licèt libellus porrigatur iudici absente aduersario. & postea per iudicem detur aduersario. nocebit confessio facta in libello. l.cum precum. C. de liberali causa. nam vr̃ libellans mediante scriptura libelli loqui aduersario. & ideo pręiudicat, sicut & confessio facta in epistola alteri trāsmissa. l.publia. §. fi. ff. deposi. qđ intellige, nisi ipsa confessio reuocet. qđ fieri pōt ante lit.contest. etiā non probato errore. l. qm̄ familiæ. ff.fam.erc. sed post lit.conte. demum si de errore pbat. facit quod no. Bar. in l.nuda. ad fi. ff.de dona. & concludę, q si confessio fit in iudicio præsente pcuratore, vel aduocato aduersarij, q nocet. l.si fine. ff. de interro. act. Si aūt fiat solo iudice pſente, tūc aut poterat procedi ꝯ absentem, & valebit ꝯfessio, quia eius absentia dei pſitia, aliàs iudicis replet. l. pperādū. §. finaūt. C. de iu. Secus si nō poterat procedi. vt d.§.si q s absente. qđ intellige, nisi iudex reciperet cōfessionē p absente. nā tūc vr̃ q valeat cū sit publica pſona, & qrere possit parti in gerendis corā eo. l.eū p quo. ff. de in ius vo. & l.j. §. ius publicū. ff. de iusti. & iu. & qđ no. p Petrū in l.j. ad finē

24 ff. de interro. act. Et q † dixi cōfessionē factā p epistolā nocere. intelligit hic notabiliter do. An. si epistola deueniat ad partē cui destinatur viuēte mittente, secus si eo mortuo. allegat dictū singulare Inno. in c.cum dilectus ĩ. de success. ab inte. nā mortuus nō pōt tunc fingi lo q,

25 qđ tenet mēti. ¶ †In eadē ibi, qui viuit, & sic innuit glo. q secus si sit occisus, licèt ab alio quàm a cōfitente, q tunc nocebit confessio cōfitēti, & hoc clarū quò ad pęnā ciuilem, ut si erat seruus alterius occisus nā tenebit confitens emendare æstimationem domino, licèt ipse confitens non occiderit. vt probat in l. inde neratius. §. fi. allegata in gl. sed dubiū est quid de pœna personali, & sic criminali, an talis veniat puniendus. & refert Io. Andr. in addi. Spec. eo. ti. super. §. sequitur. q cōcordarūt oēs iuristę de Bergamo. q sic. sed cōtrariū tenuit la co. de Are. & bene, qa tāta pœna non debet imponi innocenti ēt volenti perire. l. non defendat. ff. de pœnis. & l.j. §. fi. ff. de quæstionibus. nec ob. l. inde neratius. in §. vltimo. per q̄ fundabant̃ tenentes contrariū. q a loqt̃ in pœna ciuili, & pecuniaria, non aūt in pœna personali. ¶ In eadem ibi cum alio esse nō pōt. puta, qñ quis confitetur conuentus actione noxali illū, q re vera est liber humo esse suū seruū, nā p dāno dato per illū, nō competit actio cum alio, seu contra aliū, sed cōtra ipsum dantē, iō tūc nō præiudicat confessio. secus qñ esset seruus alicuius alterius, quàm confitentis. nam tunc, pręiudicabit confessio, q a tūc noīe ipsius serui cū alio bñ pōt esse actio noxalis. ¶ In eadē ibi, non sit contra-

26 rius. ¶ †No. ex gl. q cōfessio contra ius non valet. intellige. qñ est expssus error. ĩ. de re iu. c.j. & l.ij. C. qñ prouo. non est necesse. & ex prędictis etiā descendit, q positioni consistenti in iuris dispōne non tenet̃ quis rñdere, q a si rñdeat f'm q ius dicat, nihil operatur. Si respōdeat contrariū, illa etiā non nocet, vt hic dicit glo. facit qđ notat glo. in l. ornamentorū. ff. de aur. & ar. lega. de.

27 quo in c.j. & ij. per glo. de confes. in vj. ¶ †In eadē glos. ibi de re litigiosa. Aduerte q a si ponderet̃ lex confessionibus. allegata in gl. appellatur res litigiosa. qñ fit de eo cuius nuīe cū alio actio ēē pt, & sic superfluere vr̃ ista pars gl. per id qđ dicit gl. supra. in ver. vel si q s confiteat̃. & iō forte gl. in l. vna. de cōfessis. istud nō posuit. Aduerte tñ quia dominus Ant. hic intelligit cōfessionē factā de re litigiosa, qñ fit super re, de qua pendeat lis. & dicit q demum præiudicat ꝯfessio facta corā iudice, qñ fit sup eo pp quod iudex sedet in iudicio. aliàs nun. præiudicat. allega. qđ hr̃ in c.cum dilectus. ad finem. de ordi. cogni. vbi patet q crimen de quo cōstat p confessionē, si icidēter p vim exceptionis illud fuit deductū. non punitur saltē ordinariè. facit qđ hr̃ in c.j. ĩ. de excep. & hic p hoc ēt allegat qđ no. p Io. An. in c. vestra. de cuha. cle. & muli. vbi secū in eū not. qđ non pꝛiudicat delictū cōmissū curā oculis iudicis eo p tribunali sedēte. q a nō sedebat ad finē talis delicti. sed certè si bñ pōderet Io. An. ibi dicit oppositū videlicet, qđ cēset delictū tūc esse notoriū, qñ fit in cōspectu iudicis sedentis pro tribunali. & istud vr̃ rōnabilius. & iō poterit pcedi tāquā sup notorio. Fateor tñ, qđ reqret citatio, & sñia p id, qđ no. in c. ad nr̃am. el. 3. scilicet de iureiurādo. Fateor ēt, q ubi cōfessio fit sup crimine incidēter deducto, qñ nō cōtingit negotiū de quo agit̃, q nō pꝛiudicat cōfessio talis quò ad pęnā ordinariā, ut probat in iuribus pallegatis. & no. ēt expsse Bar. in l. si cōfessus. ff. de

28 custo. reorū. ¶ † An aūt si quis confiteatur ēt ultra petitionē nūq d teneat confessio. tene, q sic, licèt aliq tenuerūt cōtrariū, ut hic tangit dominus Ant. sed nō bñ. q a nil repugnat q si peto a te decē, si tu cōfiteris q nedū illa. x. imo ēt xx. dēs, q nō dēat stari tali cōfessioni. p l. unicā. C. e. & l. de ętate. §. j. de interro. ac. ¶ In eadē ibi dēt ferre sñiam. hoc uerū in criminali. l. si cōfessus. ff. de custo. reorū. In ciuili uero distinguit. an cōfessio fit ex arrupto nō pcedente libello. an vero fiat libello pcedēte, ut dixi in alia lectione. ¶ In eadem ibi non nocet. ratio est, quia non potest quis sibi de facili præiudicare in liber-

in libertate.& eadē rōne nō nocebit cōfeſſio facta ꝯtra
mrimoniū.nec in beneficialib.de quo hic ꝑ dn̄m Ant.
& per Io.And.in c.fi.de iureiu.in vj.& ī c.fi.de cōfeſſis.
e.lib.¶ In gl.f.ibi excuſat.& eſt rō, q.a error facti regu
lariter eſt probabilis.quod intellige,qn̄ eſt in facto alie
no.nam ſi in facto proprio regulariter non cēſeť ꝓbabi
lis.& ideo æquiparatur,tūc errori iuris.ſ.de reſcrip. ab
excōmunicato.cum ibi nota.fallit , quando eſt error in
facto proprio ualde implicitè.l.penul.ff.de confeſſis. &
l.ſumma cum ratione.ff.de pecu.vel, quando eſt,de lō
ginquo.ff.de acqui.poſ.l.peregre. vel quando procedit
a perſnaſione aduerſarij.l.j.§.fi.aliàs eſt lex ſecunda. ff.
qn̄ acti.de peculio. &c.nam etiam error iuris,quādoq;
eſt probabilis,vt qn̄ eſt ſuper iure extrauaganti.vel ſuꝑ
iure,ſuꝑ cuius intellectu ſunt opi.tetigi.ſ. cum alia gl.
& tangit hic do.Ant.& facit,qđ no.Io.An.in c. vno.de
poſtu. p̄lato. in vj.& ꝑ Bar.in l.ij.ff.eo.¶ In eadē ibi po
teſt reuocari. de iſta cōfeſſione.ſ.aduocati. dictum fuit
29 cū alia gl.& tāgiť ēt in c.cū cauſam.ĩ.de appell.¶ † Ex-
tra glo.adde dictis do.Anto.primo inquantū dicit, ꝙ ſi
fiat ꝯfeſſio in reali parte abſente,ꝙ illa valet,q.a iuri rea
li pōt renūtiari in abſentia alterius, iuxta no.ī c.veniēs.
de reñun.per Inno.quia aliud eſt , renuntiare iuri reali
aliud eſt confiteri rem eſſe Titij abſentis. ideo quò ad
Titium non præiudicat iſta cōfeſſio ipſo abſente.ꝑ l.cer
tum.§.ſi q.s.ff.de confeſ.& hoc ſatis fuit de mente Bar.
in l.cū teſtamētū.C.de iuris, & facti igno.¶ Item adde
inquātū dicit,ꝙ ſi cōfiteor in iudicio rē eſſe tuā,qđ ex
hoc trāsfertur in te dn̄iū. nā hoc nō eſt verum niſi ſe-
quatur traditio per id,quod no.in §.fi.inſti.de offi.iudi.
& ſic intelligo dictū Bar.in l.cū falſa.C.de iuris , & fa-
cti igno.¶ Itē adde inquātū dicit,ꝙ ſi cōfiteor te præſen
te rē eſſe tuā,& me tuo noīe poſſidere.ꝙ ꝑ hoc nō trāſ.
ferť ī te dn̄iū,cū hic ſit fictus titulus,& ficta traditio.&
ſic non operabitur trāſlationē dn̄ij ꝑ ea,q̄ habenť in l.ſi
rē aliquā.ff.de acqui. poſ. ſecus dicit ipſe ſi confiteor
rē tuā eſſe,& ipſam a te conduco. q.a tūc tranſfereť do-
miniū ꝑ.l.q.ſq.s.C.de dona.& fuit dictū Petri ī l. cū fal
ſa.ſed hoc nō credo verum,quia etiam hoc caſu eſt fi-
ctus titulus,& ficta traditio.nā videor velle tibi tradere
cōducēdo a te.& videor velle tibi donare cōfitēdo rem
tuā.ideo non vr̄ nocere ꝑ no.in d.l.ſi rem aliquam. An
30 † autem contra fictā cōfeſſionē poſſit aliq̄d probari,tan
git hic do.Ant.& fuit dictum notabile.Ioan.in ti. depo
ſi.§.nouo.de quo,dic,vt ibi.& hic ꝑ do.Ant.& adde ēt
quod habetur per Bar.in l.eius qui.ff.de iure fiſci.reli-
qua dicatis,vt hic per eum,&c.

De probationibus. Rubrica.

¶ Viſum,& tractatum eſt in tit.præcedenti de confeſſio
nibus,per quas partes releuantur ab onere probādi.ve-
rum , quia in iudiciis partes promptiores ſunt ad ne-
gandum,quàm ad confitendū,& per negationem trāſ-
funditur onus probandi in affirmantem.l.ij.ff.de proba
tio.ideo poſt ti. præcedētem ponit iſtum ad materiam.
facit , quod habetur in decre.ij.q.j.iij.q. ix.vj.q.vltima.
& xxiiij.q.iij.de illicita.& repetitur in clemen.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio,eſt probationis releuatio.*
2 *Imperator ſubeſt epiſcopo quò ad ſpiritualia.*
3 *Ex obligatione naturali,& ſic ex nudo pacto agi pōt de iure canonico.*
4 *Cauſa inter laicos in foro eccleſiaſtico facta debet ſecundum ius canonicum decidi.*
5 *Ad ſucceſſorem tranſit actiuè,& paſſiuè, id quod factum fuit cum prędeceſſore in dignitate.*
6 *Inſtrumentum proprium ędere non tenetur reus actori ad fundandam eius intentionem.& nume.8.*
7 *Tacere ueritatem non eſt peccatum, vbi quis non arctatur ad eam exprimendam.*
9 *Librum rationum datorum,& acceptorum ſi non habet officium de publico nec præcedat contractus cuius vigore,id facere teneatur,an teneatur ædere dictum librum actori.& nu.10.*
11 *Aedere inſtrumentū,an teneatur reo,ante litis conte.is qui de eo in libello facit mentionem.*
2 *Aeditio inſtrumentorum quo iure petatur.*

2 EX epiſtolę. Reus [a] actori ſua pro
pria inſtrumenta ædere
re nō tenetur.h.d.in prima petitio. in ſe
cunda ipſius repulſio. ſcđa ibi : ſed ad
1 hæc.¶ † Not.benè ſuper rubrica dictum
Ioan.And.hic,ꝙ confeſſio non eſt pro-
priè probatio.ſed probationis releuatio,quod not.pro-
pter ſtatuta loquentia de probatione,quæ debent intel
ligi ſcđm propriū ſignificatū.l. quicquid aſtringēdę. ff.
de verb.obl.& plenè in l.omnes populi.ff.de iuſt.& iu.
2 ¶ † No.ex tex.ꝙ in cauſa inter Imperatorem , & ſubie-
ctum ei iudex eſt , Papa. facit , quod habetur in c. no-
uit.ſ.de iudi.& hoc quò ad temporalia.nā quò ad ſpi-
ritualia etiam ſubeſt Epiſcopo Imperator,vt in dicto.c.
nouit.& xj.q.iiij.ſi aūt vobis Epis. ¶ No.ꝙ ex cōtractu
Principis cum ſubiecto Princeps obligatur ſaltem na-
turaliter. Ciuiliter enim obligari non videtur cum il-
la deſcendat ex legibus,quibus ipſe eſt ſolutus.C.de le
gibus.l.digna vox. & not. ꝙ talis obligatio habet effe-
3 ctum exactionis. ¶ † Et ſic not. ꝙ de iure canonico ex
ſola naturali obligatione.& ſic ex nudo pacto agi po-
teſt. de quo in c.j.ſ.de pact.& xij.q.j.quicunque ſuffra
4 gio.& xxij.q.v.iuramenti.¶ Not.quod† vbi cauſa inter
laicos tractatur in foro eccleſiaſtico debet decidi ſecū
dum ius canonicum.de quo in c. quod clericis. de fo-
5 ro compe. vbi plenè.& ĩ.de appel.ſi duobus.¶ † No. ꝙ
factū cum prædeceſſore in dignitate tranſit ad ſucceſſo
rem actiuè,& paſſiuè. facit. l. annua. §. j. ff. de annuis
6 lega.& quod no.in c.j.ff.de ſolu.¶ † No.ꝙ non compel
litur reus ædere inſtrumentum propriū actori ad fun-
dandam eius intentionem.¶ Et ex hoc no.ꝙ non arta-
tur quis in foro contentioſo ad faciendum ea,quæ ſunt
contra ſe etiam in finem veritatis. Per hoc etiam no. ꝙ
7 † tacere ueritatem non eſt peccatum,ubi quis non ar-
tarur ad exprimendam. & ſic uidetur,quod in conten-
tioſis non ſemper neceſſitetur quis ex toto ſequi animę
iudicium.facit , quod not. in c.cupientes. per gloſſ. de
8 elect. in vj. ¶ † In gloſſ.ij.ibi.ſ.reo. quaſi ſentiat gloſſ.
quòd reus non tenetur ędere ſua inſtrumenta actori ad
ipſius actoris intentionem fundandam.ſed econtra bn̄
teneatur ipſe actor ędere reo ad ſuam exceptionē pro-
bandam.& hæc communis opi.de qua per gl.& doc.in
l.fi.C.de edendo.¶ Vnde potes cōcludere , ꝙ reus nō
teneť ędere ſua inſtrumēta actori.intellige ad ſuam in-
tētionē fundandā,vt prædixi.vt ſi actor petat a reo.x.ex
cauſa mutui,vel depoſiti.& dicat reum habere de hoc
inſtrumentū,& illud petat ab eo edi.certè non tenetur
vt l.q. accuſare.C.de edē. Et hoc fallit in fiſco,cui reus
tenetur edere ſua inſtrumenta ad ipſius fiſci intentio-
nem fundandā.l.ne quicquam.ff.de eden.(ADDI Fal-
lit vbi quis illo vtitur,vt tangit glo.Idem fallit in cauſa
criminali fauore matrimonij,& propter peccatū euitā-
dum,vt tangitur in Spe.de inſtr.edi.§.uidendum. verſ.
ex præmiſſis. T I O.)¶ Sed ad coadiuuandam intentio
nē actoris bn̄ teneť reus ędere ſua inſtrumēta actori. vt
ſi actor petat rē ex cā uēditionis a reo,& ꝓcedat inſtru
mētū.ſed ſit dubiū de confinibus,& dicat reū hēre ſuꝑ
ipſis cōfinibus inſtrumēta.certè tenebiť ędere, quia iā
fundata eſt intentio actoris per inſtrumentum vēditio-
nis productum.&.ſic ſolum petitur æditio ad coadiuuā
dam eius intentionem. facit.l. prædijs.§.pe.ff. de leg.
iij.Idē ſi actor petat ad replicationē iuuādā . vt ſi actor

[a] Re'. idē ſummant hic cæteri doc. Et adde.d. Bart. Soci in regula. cclxver. habēs hanc regulam cū omnibus limitationibus ſuis. uide ibi oīno. & omnes ſcribentes, & de eden. l.edita.& l.fin. & nouiſſimè d. Ia.de May.

petit legatũ a reo. & probet legatum ibi factum.& reus
excipiat legatũ nõ dẽri.q̃a nõ sufficiãt vires hæredira.si
actor replicet , quòd imo sufficiunt. vt potest apparere
ex instrumentis hæreditarijs.quæ sunt penès reũ, & pe
tit illa edi.Certè dẽt audiri actor ex quò principalis in-
tentio sua est fundata.& solũ petit ad probandam repli
cationẽ,nam in ipsa replicatione censetur quodammo
do reus,& ideo sicut reo ẽduntur per actorem ad pro-
bandam exceptionem,sicut ecõtra ædi debent ipsi acto
ri ad probandã replicationẽ.l.maritus.§.fin.ff. ad l.Fal.
Et hæc procedunt, quando reus petit ædi instrumenta
propria rei. Si autem essent propria ipsius actoris, tene
retur ille ædere.quia possent etiam vendicari per acto-
rẽ.l.j.& l.3.§.fi.ff.ad exhiben.idem si sunt cõia ratione
proprietatis.vt,q̃a sunt ipsius actoris, & rei, vt contin-
git,qñ ambo sunt cohæredes respectu instrumentorũ
hæreditariorũ.l.si quæ.ff.fami.hercis.Si autem sint cõia
solũ rõne cõis vtilitatis , vt q̃a in ipsis continetur vtili-
tas actoris,& rei.vt patet in instrõ emptionis,& vẽditio
nis.qđ est,cõe emptori,& venditori quò ad utilitatem.
& in rationibus cõtinentibus data, & accepta hincin-
de.& tunc si tale instrumentũ cõe,seu continens cõem
vtilitatem sit proprium ipsius rei,quò ad proprietatem.
vt,q̃a vẽditor conuentus ab emptore habet instrumen
tũ venditionis penès se,qđ redemit a tabellione.& tũc
in casu isto nõ teneť ædere.liceat cõtineat cõem vtilita
tẽ.qđ intellige secũdũ Inn.nisi magna cã aliud suadeat.
vt q̃a fortè actor perdidit suũ instrm , & originale ta-
bellionis est perẽptũ.fortè casu incendij nã tũc ne ueri
tas pereat iudex ex officio poterit cogere reum ad edẽ-
dũ instrm venditionis per eum redemptum.argu. l. ij.
C.de eden.& xxx.q.v.iudicantem.& facit,quod no. p
dominos de rota in sua conclusione.ccxiiij. vbi videnť
plus,velle q sufficiat actorẽ iurare se non posse habere
instrm.ar.l.thesaurus.ff.ad exhiben.Sed tutius est tene
re dictũ Inn.q̃a aliàs de facili posset eludi dispositio hu
ius decre.& similium iurium ɔ decre.cõmissa.§.porrò.
de elec.in vj.Si aũt sint cõia quò ad utilitatẽ.& cõfecta
sint per illũ a quò petanť vigore ɔ̃ctus pambuli,vel qua
si cõtractus,vt in rõnibus cõfectis a procuratore, vel tu
tore,vel curatore,tũc bñ teneť reus ædere,ex quò vigo
re contractus,vel quasi initi cum ipso actore ipsa instru
menta cõfecit.Idem si rõne publici officii quis talia in
strumenta confecerit.vt cõtingit in tabellione.nam te-
netur tabellio instrumenta per se confecta cuilibet ede
re,qui prætẽdat vtilitatẽ ex instrõ.faciat.l.fi.cum plenè
no.maximè per Barto.ff.de tabu.exhiben.& similiter si
argentarius qui de publico eligebať conficiebat rõnes
mandato alicuius expresso , vel tacito tenebatur ædere
ipsas rationes etiam contra seipsum, ex quò cõem vtili
tatem continebant,& ratione publici officii erant con-
fecta. Idem si sit penes custodem de publico deputatũ
ad custodienda instrumenta oĩa sibi data.nam tunc,ta-
lis tenetur ædere cuilibet prætendi vtilitatem ex instru
mento,ẽt si faciant contra ipsum custodientem.j. de p-
scrip.ad audientiã.& C.de fi.instru.auth.ad hæc.secus
si deputatus esset solũ ad custodienda instrumenta pri-
uata alicuius principis.vt hic est casus cõiuncta glos.pri
ma.Et per prædicta etiã patet,qđ acta q̃ continẽt cõem
vtilitatẽ actoris,& rei.debẽt ædi p tabellionẽ vtriq; par
ti.Sed si vna pars redemit unũ exẽplũ licèt in forma au
thentica nõ tenebiť illud ædere alteri parti.nisi ex ma
gna causa,vt s̃.in simili dixi,licèt alii dicant indistinctè
qđ acta tanq̃ cõia semper sint edenda petenti. Sed pce
dẽs dictum vř verius.q̃a licèt cõtineat cõem vtilitatem
tñ,sunt propria ipsius redimentis.ideo nõ tenetur æde
9 re.¶† Et per prædicta etiam patet,an conficiẽs librũ ra
tionum datorum,& acceptorum si non habeat officiũ
de publico,nec præcedat contractus cuius vigore,id fa
cere teneať, an teneať dictum librũ ędere actori.nã uř
quod non. quia tales rationes licèt contineãt comunẽ
vtilitatem , sunt priuatæ , & propriæ ipsius scribentis.
& ideo vř,quod nõ teneatur reus edere per regulam
10 istius tex.Nec obstat,† qđ habeť in cle.1.de vsuris.vbi
vsurarius tenetur ædere librum rationum. q̃a illud est
specialiter inductum per illam cle.1.in ipsorũ odiũ ,&
propter periculũ animarum.& ita ibi tenet gl.secundũ
quã nisi emanasset illa clemen.de iure fuisset dicẽdum
contrariũ.sed dñs.Fl.hic dicit,q quilibet publicè exer
cens artẽ,vel ministeriũ.si conficiat librũ rõnũ tenebiť
illud ædere.arg.l.1.& l.ptor.ff.de ędεn.& ista est ratio
secũdũ eũ,quare vsurarius compellitur. & sic non erat
speciale in vsurario.Sed certè potest esse, qđ etiam pu-
blicè non fęneratur. & stabit tñ dispositio illius clem.
ideo sua opinio non vř bona. Pręterea solũ reperitur iu
re cautũ de libris rationum qui conficiunť p argẽtarios
qui de publico eligebantur,& sic loquuntur iura alle-
gata per do.Flo.ideo in aliis uidetur remanere regula
huius decre.& sic tutius est tenere gl.ĩ dicta cle.1.licèt
aliqui legistæ aliter dicant in l.1.C.de edẽ. ¶ Et pdicta
intellige nisi statutũ,vel cõsuetudo,aliter disponat p.l.
11 de quibus.ff.de legi.¶ † An aũt qñ aliq̃s facit mẽtionẽ
in libello,de aliquo instrõ teneať illud ædere reo,añ li.
contest.vt possit deliberare.An vero sufficiat,q post lit.
cõtest.producatur.tangit hic Inn.& dicit , q debet ædi
ante lit.conte.si illud in promptu habeat actor,aliàs suf
ficiat ædere post lit.contest.Dic melius, q aut fit men-
tio de instrumẽto in libello limitatiuè,puta, quia actor
dicit ,qđ reus promisit sibi.x.ex tali cã. prout contineť
in tali instrumento confecto manu talis notarii.& tunc
procedit dictum Inno.q̃a dictio prout,est limitatiua. l.
ędita.ad finem.& ibi per Bar.C.de ędεn. vnde possent
esse alique limitationes in instrumento, quas si fortè
reus sciret aliter deliberaret.ideo dẽt sibi edi instrumẽ-
tum.& hoc intellige nisi ipse reus verisimiliter illud ha
beret penès se,vt si legatarius agat cõtra hrẽdẽ , & dicat
sibi relicta fore decẽ,prout patet in testõ.nã , q̃a hæres
verisimiliter dẽt hẽre testm̃ penès se, nũ tenebitur lega
tarius ędere.postq̃.§.si dies.ff.vt leg.no.ca.& ibi p Bar.
si aũt nõ fit mẽtio limitatiuè,sed declaratiuè,vt quia di
cat actor,q reus dẽt sibi decẽ ex tali causa.& qđ de hoc
apparet instrm manu talis notarii, tũc sufficit post li.cõ
testa.producať,ex quò solum fit mẽtio declaratiuè,nõ
12 limitatiuè.de quò p Bart.in dicta.l. ędita ad fi.¶†Quo
autem iure petatur ęditio.dic,vt per glo.in dicta cle.1.
& in l.quędam.& ibi p Bar.ff.de eden.in prin.q̃a eo ca
su quo põt peti petitur actione ex eo cõtractu,vel qua
si si pręcedat contractus,vel quasi,cuius uigore ad id te
neať aliàs officio iudicis per titulum de edendo,& hoc
si est scriptura inter uiuos . Si vero sit scriptura vltimę
uoluntatis petitur per interdictũ de tabulis exhibẽdis.
si reus faciat controuersiã,& neget se habere. Si uero fa
teatur petiť per ædictũ quẽadmodũ testamenta aperiã-
tur.& per hæc habes substantialiter expedita illa q̃ tã-
git hic d.Ant.q̃ etiã tangit an sufficiat producere parti
culã statuti,de quò p Bar.sup rubrica.ff. de op.no.nũ.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo per quam aliquid additur plena probationi non valet.*
2 *Consuetudo inducens, quod quis cogatur ad iurandum licèt plenè probauerit non valet.*
3 *Consuetudo addens subsidiariam probationem plena probationi velut irrationabilis non valet.*
4 *Consuetudo qua vult, quòd ad probationem necessario requirantur tres testes, an valeat.*
5 *Probatio per testes, an valeat vbi statuto cauetur, quòd per testes a certa quantitate supra probari non possit.*
6 *Ex pacto nudo in terris imperij non nascitur actio.*

7 *Satutum,*

7 *Statutum, quod probatio non possit fieri nisi per tres testes, an sit tolerandum.*
8 *Consuetudo, quod testamentum fiat cum duobus testibus, an valeat.*
9 *Pactum, quod non possit probari solutio nisi per instrumentum an valeat.*

1 Sicut consuetudo. Non valet[a] consuetudo quæ vltra plenam probationem exigit iuramentum, hoc dicit. Primo narrat consuetudinem. Secundo illam improbat. Secunda ibi nos cum. ¶ † No. 1. quod non ualet consuetudo, per quā aliquid additur plenæ probationi. idem vt si i... de ... j. co. ad nostram. An autem possit consuetudo restringere ad vnam speciem probationis tan... ur in Spe. de instr. ed. §. compendiose. ver. sed nunquid de cōsue. & ibi per Io. Andr. in add. Spe. & adde etiam, quod not. Spe. in titu. de probatio. §. fi. versi. sed pone. vbi tāgit, an pactum possit fieri, quod nō possit probari solutio, nisi per instrumentum. de quo etiam per gloss. §. quia uero. in auth. vt debi. & cre. matres. & ... aliquid tangitur. & etiam tāgitur in c. si diligenti. de fo. compe. ¶ † No. quod consuetudo inducens, quod quis cogatur ad iurandum, licèt plenè probauerit non valet, ratio est, quia videtur inducere quem ad iurandum sine causa. quod fieri non debet infra, de iureiur. & si Christus. ¶ Not. quod † consuetudo addens subsidiariam probationem plenæ probationi velut irrationabilis nō ualet. facit infra, de pur. ca. cum dilectus. ¶ In glo. secūda. in fi. vel, dic, quod ideo irrationabilis erat consuetudo, quia inducebat quē ad iurandum sine causa, quod est contra ius diuinum, vt in c. & si Christus. de iureiur. illa autem ratio, quia consuetudo est contra ordinem iudiciorum non est simpliciter bona propter ea, quæ habētur in cle. sæpe. de uer. sign. Et quid iuris, quando consuetudo inducitur per errorem. habetur plene in c. fin. de consue. ¶ † Extra gloss. aduerte, quia per istud text. vr, quod non ualeat cōsuetudo, quæ uult, quod ad probationē necessario requirantur tres testes. quia sicut non ualet consuetudo, quæ ad plenam probationem adiicit iuramentum partis sic, nec uidetur ualere consuetudo, quæ ultra plenam probationē adijcit iuramētum testis. Sed attendendum, quod contrarium tenuit Io. And. in §. cōpendiose. in uer. sed nunquid de consue. quē superius alle. f. quod valet consuetudo, quod probatio non possit fieri nisi per tres testes, quia si consuetudo facit probationem inualidam. infra. de fi. instru. c. cum dilectus. ita, & valida in ualidam alle. xij. distinctio. uos consuetudine, & quod legitur, & no. de cle. coniu. cum olim. sed. domi. Anto. dicit hoc verum si nemo locupletetur cum aliena iactura, si probatio alia nō ualeat: Exemplum poni potest, si tūc in contractu donationis exiguntur tres testes. quia si duo interueniat, licet probatio nō ualeret. nō locupletabitur quis cū aliena iactura. Exēplū si in contractu depositi, vel mutui non interuenissent nisi duo testes. & cōsuetudo requireret in quolibet contractu tres. nam, tūc si habeo plenam, & claram probationem duorum testium probantium de meo debito debebit sufficere saltē de æquitate canonica. per capitulum cum esses. & c. relatum. infra. de testa. & de test. in omni. sed forte dictum Iaco. de Are. & Io. And. est verius de iure. quia cōsuetudo, & lex potest adiicere numero testium, vt patet ex his quæ habentur in l. fi. C. si cer. peta. & C. de testamē. l. hac cō sultissima. ¶ † Et per hoc etiam videtur, quod valeat statutum, quod à certa quātitate supra non possit probari per testes. nam etiam in multis casibus iura uolunt pro bationem fieri per scripturam, & non per testes, vt patet in c. j. cum ibi no. per gloss. de cen. in vj. dns tñ Ant. hic tenet contrarium. quādo essent testes valde idonei. & qñ quis locupletaret cum aliena iactura. sed verius vt, quod dixi. & sic etiam de facto seruatur, forte tñ per uiam denunciationis euāgelicæ posset in foro ecclesiastico fieri denunciatio. & in illo sufficeret probatio duorum testium idoneorum per id, quod habetur in c. nouit. de iud. vbi et in simili patet, quod licèt in terris imperij ex † pacto nudo nascat actio, tñ per uiam denūtiationis euangelicæ poterit deduci obligatio talis pacti ad forū ecclesiasticum, vt vbi uoluit Inno. & etiam Bar. in extrau. ad reprimandā. in uerbo denūt iationē. & sic eadē ratione, ex quo in proposito deficit remedium in foro ciuili. nō deficit in foro canonico p viā denūtiationis, ne aliàs qs in periculū aīæ suæ locupletetur cū aliena iactura. & tene menti diligenter istud dictum propter statutum huius ciuitatis, & similiū locorum. qd disponit non probari posse per testes a certa summa supra. Et, qd dixi supra valere statutum, vel consuetudinē qd nō possit fieri probatio per testes, vt intelligēdū, qñ in certis casibus hoc disponit. secus si indistinctè disponeret, qd nō possit fieri probatio per testes. quia non uidetur tunc valere statutū, vel consuetudo. quia licèt ius diuinum possit distingui per ius positiuū, & limitari, nōtamen potest ex toto tolli. vt legitur, & nota. in c. quæ in ecclesiarū. de constitu. & per gl. & doc. in l. fi. C. si contra ius, vel uti. pub. ¶ An autē possit tolerari statutū † qd non possit fieri probatio nisi per tres testes, dic, quod si restringat se ad certam quantitatem, vt sic supra illam nō possit fieri probatio nisi per tres testes vr, qd valeat, per id, quod superius dixi, & quod habetur in l. fi. cum ibi nota tatis. C. si cert. peta. Si autē indifferenter disponit requiri tres testes. tūc est magis dubium. tñ. fortè posset defendi, quod valeat. quia nō vr cōtra ius diuinū cū illud nō simpliciter dicat stari dicto duorū, sed dicit, quod in ore duorum, vel triū stat oē verbū. infra. de testi. in omni negotio. & infra. de iud. nouit. Sed si disponeret indifferēter requiri quatuor, benè esset tūc contra ius diuinum. nec obstat prædictis inquantum dixi ualere statutū, & consuetudinē, quod a certa quantitate supra requirantur quatuor, vel qnq;, vel in certo casu puta in codicillis, & in testō ēt requirantur. vi. fm ius ciuile. l. fi. ad finē. C. de codicillis. & l. hac cōsultissima. C. de testa. nā licèt illud videat cōtra tex. in c. cū esses. & c. relatū. de testamē. in rōne sui. & pp illū tex. dns Ant. ibi teneat leges prædictas nō tenere. tñ cōiter tenet cōtrariū, vt patet ex not. in dicto. ca. quæ in ecclesiarum, & in dicta. l. fina. C. si contra ius, vel uti. publi. & ꝟ. de testi. c. licet. & 2. q. 4. i. summa, & c. j. nec obstant capitula allegata. quia ratio ibi posita nō debet sic generaliter sumi, prout sonat, sed restringi ad legata ad pias cās. vel ad terras ecclesiæ. & sic vr esse de mente illorū tex. alias sequeret, quod nō procederet dispositio illius decreta. cū esses. q expressè dicit, & tenuit, † quod testamentū factum corā tribus testibus non valeat. nisi etiam sit factum coram presbytero parochiali. & tamen attenta ratione ibi posita dū dicit, quod in ore duorum, vel trium stat omne verbū deberent sufficere tres testes. & sic alias de facto consului apud ciuitatem serrauensem. & idem voluit Specu. in titu. de instrumen. edict. §. compendiosæ. & facit, quod no. gloss. in d. c. licet vniuersis. ¶ Item adde inquantum dns Ant. hic post Ioan. And. in additio. Specu. sequentē Ia. de Arena. dicit, quod nō valet cōsuetudo, qd testamē tū possit fieri cū duobus testibus. nisi cōsuetudo inducat de expsso cōsensu principis. vel nisi euidēs necessitas, vel vtilitas faueat cōsuetudini. vt quia dānosum est in loco seruari legē requirentē plures. quia fortè nō pnt haberi propter occupationem, quam habent ad mercantias. & sic limitat l. fina. C. de testamen. ¶ Sed forte contrariū verius est, de iure in hoc vltimo. quia lex Indifferenter reprobat cōsuetudinē disponentē, quod possit fieri testamentū cū minori numero quīq; testiū. ideo nō videt, quod valeat consuetudo, ex quo est expressè reprobata Io. ab Imo. super j. & in ij. Decre.

a Non valetadē sumunt hic do. Fel. & An. sicu. licèt d. Abb. ponat hic duplex sūmarium. & vide hic d. Andr. sicu amplissime scribētem & do. Felt. procedētē. per conclusiones pulchras.

per id,quod not.per gloss.in c.j.de cõstitu.in vj. & qđ
nota.etiam in c.fina.de consuetudine. & quod nota.ẽt
p Cyn.in l.ij.C.quę sit longa consuetu.circa finem. ni
si interueniat expressus consensus Principis . fateor ta-
mẽ,quod esset iusta causa Principem adeundi,vt talem
cõsuetudinẽ approbaret per id, quod habetur in simili
in c.suggestum.j.de deci. ¶ Vltimo tangit hic dñs An-
9 tonius. an † valeat pactum,quod non possit probari so-
lutio,nisi per instrumentũ.& licèt fuerũt super hoc tres
opinio.Quia aliqui dicunt,quod non.alij oppositũ.Ter
tij dicunt attendi debere qualitatem testium , vt si sint
testes legalissimi possit fieri probatio . non obstante pa-
cto.Istam tertiam sequitur dominus Antonius , quam
dicit esse ęquam saltem inspecta æquitate canonica,
ne quis locupletetur cum aliena iactura . & ipsam
etiam videtur sequi Specu.in titulo de probationi.§.fi-
nali.versicu.sed pone.sed aduerte,quia gl.singularis te-
nuit oppositũ.in §.quia vero.in authẽtico, vt sine prohi
bitione debitrices , & credi.matres.colla.vij.ubi gloss.
dicit , quod tale pactum non ualet , quia uidetur cõtra
publicam vtilitatem . in qua consistit probationum fa-
cultas.in authentico. de testi.in principio.quæ non dẽt
angustari.l.quoniã.ad finẽ.C.de hæreti.& forte ista opi
nio.(A D D I Cuius contrarium tenetur in l.custodias.
§.j.ff.de publi.iudi.& in capitulo.si diligenti.s. de foro
competenti.T I O.)verior uidetur de iure.sicut videtur
in simili, qđ pactũ factum ꝯtra fauorẽ dotis,licèt respi-
ciat fauorem mulieris,fauor dotis tamen , quia secun-
dario respicit etiam vtilitatem publicam. l. 1. ff. solu-
to matrimo. non ualet.l.de dic.ff.de pactis dotalibus .
Si tamen iurasset seruare pactum videtur, quod teneat
iuramentum,ex quò non est contra publicã vtilitatem
principaliter, licèt sit secundario . sicut in simili serua-
tur iuramentum præstitum per mulierem super dote .
j.de iureiuran.cum contingat . & sic etiam tenuit spe-
cu.in dicto versicul.sed pone.cum sequenti.dicit tamẽ,
quod tũc iudex ex officio posset testes facere testificari
pro veritate eruenda. argu.ca.ad nostram.cl ij.j. de iu-
rein.quod est no.tamen re vera illud.c.loquitur in alio
casu: scilicet in iuramento præstito super vsuris,in qui-
bus magis uertitur periculum animarum.ideo tene mẽ
ti dictum spec.qui videtur extendere illud.c. ad casum
supra positum , & ad materiam facit, quod habetur.j.
eo. adnostram.secundum eum tene menti.

S V M M A R V I M.

1 *Beneficia priora vacant per promotionem ad Episcopatum.*
2 *Canonicus potest agere in iudicio pro sua prabenda, & possessionibus ipsius prabenda.*
3 *Canonicus dicitur possessor prabenda, si illam possideat.*
4 *Proprietas, quando deducitur principaliter in iudicio non releuat possessorem ab onere probandi.*
5 *Probationes, quando sint aquales qua alteri praponderent.*
6 *Clerici habentes prabendas censentur vsufructuary.*

a In cõi. iudĩ p oia asimát hic d Abb. do. And. secu. & Feli.

a X literis. In cõi a iudicio probare
debet actor,& reus , & si
pariter probãt reus absoluitur nisi actor
fauorabilẽ cãm foueat. h.d. ¶ In prima
ponit cõsultatio.In secđa respõsio.In ter
tia respõdet cuidã tacitę obiectioni . se-
1 cũda ibi ad qđ.tertia ibi:nã [illegible]. ¶ †No.j.fm vnũ
intellectum secđm quẽ scribebat Episcopo cistẽciensi,
quod Episcopus potest habere præbendam . intellige ,
quando ex consuetudine,p[illegible]uilegi[illegible],vel statuto est an-
nexa dignitati Episcopali. de concel. præben. cum no-
stris.& c.postulastis.& de appella.c.penultimo.i vj.Re
gulariter cõtra.quia per promotionẽ ad Episcopatũ va-
2 cãt priora bñficia.supra.de elec.cum in cũctis. ¶ †Nota
secundo secũdũ aliũ intellectũ, qđ canonicus põt age-
re in iudicio pro sua præbenda,& possessionibus ipsius
præbendæ . nam tale ius agendi competit sibi eo ipso ,
quod cõcessa est sibi administratio prębẽ.facit,quod [illegible]
bet.s.de elec.trãsmissam. & l.ai ꝑtor.ff.de iure de[illegible]
randi. & dicit Innocen.ꝙ [illegible] vult agere contr[illegible]
eiusdẽ ecclesię, debet agere nomine prębẽ[illegible].nam [illegible]
benda habere potest possessiones,& iura [illegible]
cut,& eccłia parochialis.j.de ꝑbẽ.expo[illegible]. & [illegible]
clesijs edi.ad audiẽtiã.& j.de his q̃ fiunt a p[illegible]. p[illegible]
lis. si autem vult agere cõtra extraneũ dicit,quod a[illegible]
re põt nomine ecclesię.tamen,tunc deberet h[illegible]
sum prelati,& capituli ipsius ecclesiæ.s. de p[illegible]
j.vr tñ innuere, ꝙ etiam contra extraneum p[illegible]
nomine ꝑbẽdę,ex quò habet administrationem [illegible]
præbẽdę,licèt non habeat dñium rerũ, sed ad[illegible]
tionẽ . quia potestas agendi sequitur pote[illegible]m [illegible]
nistrandi . secũdum no.de rescriptis.c.cũ otẽ [illegible].
ac pięto .§.j.ff.de iure deliberan. & conj[illegible] põt [illegible]
ctu[illegible]io.vt tangit hic glo.j.& etiam in c.pię[illegible].de o[illegible]
ficio.ordi.in vj.vbi bona glos.dicit etiam , ꝙ vbi ecc[illegible]
sia est annexa prębendę,vt cõtingit interdũ de ꝑbẽ.li p
eodẽ lib.vj.& j.de ꝑben.extirpandę.§.qui vero.qđ, q[illegible]
tũc ꝑbenda est,quid principale.etiam de iuri[illegible], & [illegible]
bus ecclesię agi dẽt nomine prębẽdę.argumen.l. [illegible]
simę.ff.de ædi.edic.& facit,quod habetur in di[illegible]o.c.su
3 per eo. ¶ Nota,ꝙ canonicus dr possessor ꝑbẽ[illegible], si i[illegible]
possideat. & etiam latè dicitur præbenda sua,licèt [illegible]o-
prie,& stricte respectu dominij non sit sua.j. de dona.
cæterũ.& facit,quod notat gloss.accur.l.ij.§.j.ff. de [illegible]
gine iuris . vbi dicit, ꝙ ẽt coloni interdum dicunt po-
sessiones esse suas lato sumpto uocabulo seu latissimo ,
4 ¶ † Nota , quod vbi proprietas principaliter deducitur
in iudicio,non releuat possessorem ab onere probandi
de quo per dominum Anto.in c.cum ad sedem . de re-
stitutio.spolia.& aliquid p Inn.j.de ꝑsumptio.illud.&
per Barto.in l.quidã.ff.de conditio. instit. vbi notabili[illegible].
loquit. ¶ Nota,ꝙ in duplicibus iudicijs quælibet pars
sustinet vices actoris , & rei. & ideo simul ab vtr[illegible]
parte sunt testes admittendi. aliàs prius essent accip[illegible]
di testes actoris, prout habetur in l.circa. ff. de proba-
5 tio.& in clemen.sæpe.de verbo.signi. ¶ †Nota , ꝙ quæ
probatio alteri præponderet spectat ad iudicis dec[illegible]
rationem. facit. l. 3.§.1. ff. de censibus. & j.de testi. [illegible]
nostra. & l.ob carmen.§.fina.ff.de testib. ¶ Nota,quòd
cæteris paribus fertur regulariter sententia pro re[illegible].ni-
si actor foueat causam ualde fauorabilem . de quo [illegible]
gloss. ¶ Nota , quod possessor aggrauatur one[illegible] p[illegible]
di exceptionẽ per eũ propositã.vbi aũt actor nihil pro-
baret,obtinet reus.etiã si nihil probet.l.fi.C.de rei uen
6 di.& s.de causa possessio . cum ecclesia. ¶ † In glos.j.in
fi.No.bene, ꝙ clerici habentes prębendas censent v[illegible]
fructuarij.sed hoc,dic plenè,vt not.per gloss. in c. præ-
senti.de offi.ordi.in 6.quæ est melior de corpore iuris .
¶ In glos.secunda.in fi.quęlibet solutio est in se bona .
& p secđa facit.1.q.8.c.tali. vel dic tertio,qđ si loquimur
in actibus , seu officiis incompassibilibus . & tunc non
potest quis sustinere vices duorũ . ideo non posset esse
aduocatus,& iudex ratione contrarietatis . quia aduo-
catus debet instare pro parte sua . sed iudex debet e[illegible]
medius,& non pẽdere magis pro vna parte, quam p[illegible]
alia.de re iudi.cum æterni.lib. vj. & C. de assesso.l. [illegible]
mo . Si autem sint compassibilia . tunc in his quæ sunt
iurisdictionis volũtariæ potest quis sustinere vices duo-
rum,vt l.si consul.de adop. & idem vbi alia necessitas ,
vel vtilitas hoc suadeat,vt in iuribus allega.in gl[illegible] cus.
in iurisdictione contentiosa.vt l.ille a quo.§.tẽpe[illegible] ins.
ff.ad trebel.De materia ista.j.de pręsumptio.mandat[illegible]
& xxxix.dist,c.singula.

1 Causa

SVMMARIVM.

1 *Causa matrimonialis delegari consueuit episcopis.*
2 *Iuramento viri creditur super copula carnali, nisi probetur contrarium per matronas.*
3 *Peritis in arte creditur cum iuramento de credulitate; nec tenentur iurare de veritate.*
4 *Sententia vbi fertur per dicta testium deponentium de credulitate poterit retractari, si per testes peritiores probetur contrarium.*

Roposuisti. In virginitate probanda attestatio matronarum assertioni viri prefertur. hoc dicit. & est
communis diuisio, secunda ibi: videtur igi-
1 tur. ¶ † Nota, quod interdum inferiori episcopo dele
gatur causa matrimonialis, regulariter tamen consue-
a uit episcopis delegari.[a] de quo per Ioan. And. s. de offi.
dele. causam matri. ¶ † Not. quod licèt super copula
2 credatur iuramento viri. j. de despon. impu. c. contine-
batur. tamen hoc intelligitur nisi contrarium probetur
per testimonium matronarum. ¶ Nota vnam speciem
3 probandi, scilicet per aspectum. ¶ † Not. quod creditur
peritis in arte. de quo in l. iurisiurādi. C. de testi. & tex.
singularis in l. semel C. de re mili. lib. xij. & l. j. §. j. de
ventre inspi. vbi per Bart. & per eundem etiam in prima constitutione digestorū, & aliquid etiam in Spec.
de probatio. §. videndum. ver. instrumentorum. ¶ Not.
ar. quod credatur matronis, & sic peritis in arte sine iuramento, cum litera hic dicat testimonijs, quæ verificātur etiam sine iuraméto. infra. de cohabi. cle. & mulie.
tua. Sed in contrarium videtur text. in l. hac edictali. §.
his illud. C. de secun. nup. & l. nemini. C. de aduo. diuer. iudi. Glos. iuris ciuilis variant, nam in l. comparationes. C. de fi. instru. dicit, quod tenétur iurare contrarium dicit in l. j. §. j. ff. de ventre inspi. & in l. iurisiurandi. C. de testi. Sed concorda illas, vt hic tangit do. Ant.
& voluit Bar. in prima constitutione digestorum. quia
non tenentur iurare de veritate, sed sufficit, quod iurent de credulitate. Et idem Io. An. j. de frigi. c. fraternitatis. super glos. ij. ¶ In glo. j. in fi. Et sic disputabatur de
actu copule ad finem separationis matrimonij, tamen
hoc casu quando allegabatur frigiditas, vel maleficium
viri, non debet matrimonium separari nisi seruata forma. c. laudabilem allegari in glo. potest etiam intelligi,
quod hic mulier volebat ingredi religionem, dicēs matrimonium non esse consummatum per carnalem copulam. de quo in c. ex publico. j. de conuer. coniu. vel dicebat sponsalia de futuro non transisse in matrimoniū,
per copulam, quia non interuenerat. ¶ In glo. ij. ibi. probatio ista fallit. vnde dic, quod statur huic probationi, nisi appareat contrarium, & dicit Io. An. in additio. Spec.
in titu. de homi. §. j. ver. sed pone. quod cum hæc probatio sit de credulitate poterit probari contrarium etiam
post latam sententiam per testes peritiores contrarium
deponentes, & per hoc retractabitur sententia. facit. j.
de purg. vulg. c. ij. nam videtur tunc fuisse lata per fal-
4 sos testes, & tene menti hoc dictum, quod vbi † senten
tia fertur per dicta testium deponētium de credulitate
poterit retractari, si probetur postea contrarium per testes magis peritos, & per hoc patet, quod licèt credatur
peritis in arte sua tamen plus creditur magis peritis. facit, quod no. in Spec. de proba. §. si. ver. hoc quoq;, & aduerte etiam, q a vbi plures reperiuntur periti nō debet
vnus solus adhiberi, secus, quando vnus tantum reperitur in loco, in auth. de non alie. §. quod autem. coll. ij. &
not. Barto. in l. j. §. j. de ventre inspi. & vbi eliguntur tales periti, eligendi sunt de voluntate partium si concordāt, aliàs per iudicem eligentur, facit, quod habetur in
l. hac edictali. §. his illud. C. de secun. nup.

SVMMARIVM.

1 *Instrumento sigillato creditur ad praeiudicium sigillantis.*
2 *Sigillum appositum instrumento præsumitur appositum de voluntate eius, cuius est sigillum.*
3 *Alternatiua positio, vel exceptio, an, & quando admittatur.*
4 *Singulis de capitulo, an, & quando credatur.*
5 *Negatiua coarctata ad factū certarum personarum censetur probabilis.*
6 *Instrumentum potest reprobari per testes, & quando, nume. 8.*
7 *Testes domestici, an admittantur in subsidium.*
9 *Testes duo idonei, & omni exceptione maiores reprobant instrumentum.*
10 *Instrumento, an potius credatur, quàm testi si factum est de lōgo tēpore.*

Ertio loco. Probatio testium præfertur instrumento.
Et primo ponitur quæstio. secundo responsio. secunda ibi: sed quoniā. ¶ No-
1 ta primo, q † instruméto sigillato credit̄
ad præiudiciū sigillātis, donec cōtrarium probet̄. ¶ No-
2 ta, † q in dubio sigillū appositū instrumento præsumitur
appositū de uolūtate eius, cui⁹ est sigillū. de quo p Inn.
in c. s. & 2. j. de fi. instr. ¶ Nota ex litera ibi. adulterinā,
3 vel furtiuā, q † positio, vel exceptio alternatiua admittit̄,
qn in vtraq; pte alternatiuè cōcludit̄ intētio ponentis,
vel excipientis. facit s. de rescri. ex parte. supra. & j. q filii sint legi. per tuas. ¶ Nota, q in gestis p capitulum intra capitulum creditur singularibus de capitulo, etiam
ad cōmodū ipsius capituli. de aliis gestis dic, vt no. j. de
5 testibus in. c. in super. & c. cum nuntius. ¶ † Nota, q negatiua coarctata ad factum certarum personarum cēsetur pbabilis. de quo plenè in c. bonæ. el 1. supra. de ele.
6 p gl. & doc. ¶ † Nota instrumētū posse reprobari per testes deponentes contra ipsum instrumentum. de quo in
glo. & per Inno. j. de fide instrumen. cum Ioannes. & p
Barto. in l. s. in fi. ff. quēadmodum testamenta aperiantur. ¶ Nota, quod etiam super directo contrariis articulis uidentur admitti testes etiam publicatis attestationibus, quando vltima probatio uenit ad confirmationē
probationis instrumenti reprobati, vt hic uidetur colligi in fine a contrario sensu. de quo dicendum, vt habet̄
in c. cum clamor. & c. ex tenore. infra. e. & cle. testib. de
testibus. ¶ In gloss. 1. ibi admittuntur indirectè. vel
dic secundum Innocen. quòd hic non est vera probatio, sed præsumptio cui statur, donec contrarium probetur. facit. l. siue possidetis. C. de proba. & quod no. in
c. is qui. j. de spon. vel tertio hic admittitur probatio de
negatiua. quia consistit in conscientia deponentium, q
super illa debent esse plenè informati. facit, quod not.
gloss. in §. alie. institu. de act. in gloss. magna. vel quarto,
dic, q negatiua hic potest cadere in sensum testis. ideo
potest probari. nam potest testis audire verbum nolo. sicut verbum volo. & ideo cum hic potuerint audire dicentes nolle fieri alienationem. ideo admittunt̄ ad hoc
probandum. de quo per Ioan. And. in d. c. bonæ. el. s. &
per Cyn. in l. Actor. C. de proba. ¶ In ea. ibi, & consul.
hoc procedit sm antiqua tempora, secūdū quæ maximè
ante aduētū Christi ponebantur in instrumētis vltra nomen imperii, nomina consulū tunc regnantium ex quibus consueuerat eligi imperator ipso deficiente. sed hodie ista nomina consulum non ponuntur. de quo. j. de
fi. instr. inter dilectos. per glo. & in auth. vt præponat̄ nomen imperatoris. in tex. & glo. colla. v. & l. generali. C.
de tabulariis. li. x. & ibi bona gl. Et not. bn̄, q vbi instrm
non, vult qs redarguere de falso, dēt edi totū excepto
die. intellige si interfit petentis totum sibi edi, aliàs solū
sibi ædet̄ quatenus interest eius. licèt iudici super toto
fiat æditis: vt possit uidere quatenus intersit. j. de fide instrumento. accepimus. & C. de preci. impera. offeren.
l. fina. & ibi per Cyn. & Barto. & per domi. Anto. su-
7 pra. eo. c. j. circa fi. ¶ † In gl. 2. ibi non cōsueuerunt admitti. & ideo in subsidium admittūtur etiam testes dome-

[a] Episcopis delegari. Adde hic d. Anf. siculū paulo post pricip. versic. sed & vno.

Io. ab Imo. in j. super ij. Decr.

stici.ad idem l.consensu.§.super plagis.C.de repu.& ſ.
de elec. cum dilecti.secus ubi secundum naturam regu
larem actus consueuerunt etiam extranei admitti,quia
tunc licèt casualiter non fuerint admissi. non admitten
8 tur testes domestici.l.etiam.C. de testi.¶†In gl.fi.in fi.
& sic concludit gl.qđ in casibus,in quibus iura ꝓhibēt
probari contra instrumētum,non potest fieri probatio
per testes contra ipsa instrumenta . In alijs autem casi-
bus concludit,quod bene potest reprobari instrumen-
tum per testes,tamen iudex debet considerare qualita-
tem negotij,quia si est negotium,quod melius proba-
tur per instrumentũ,vt factum de longinquo. tunc ma-
gis credeť instrumēto quā testibus.Si verò possit æque,
probari per testes , & instrumenta , tunc poterunt te-
stes reprobare, instrumentũ tamē debebunt esse qua-
tuor,nec sufficiunt duo,vel tres per rationē gl.do. Ant.
hic dicit , quod debet cōsiderari an autoritas tabellio-
nis ꝑpōderat autoritati testiũ,an ecōtra. Et si sint ęqua
lis autoritatis iudicabit pro instrumento, sed Inn. in c.
9 cum Ioannes de fi.instr.dicit,ꝙ † duo testes idonei,&
a omni exceptione maiores reprobant instrumentũ,[a] qa
cũ instrumētum capiat vim a sola autoritate tabellio-
nis iustum est,quod præferatur dictum duorũ testium
idoneorũ autoritati vnius cuiuscunq; sit autoritatis, &
istud videť rationabilius nec obstat ratio gl. qa bis idē
assumitur in argumento,nam dum diciť, ꝙ instrumētũ
habet vim duorũ testiũ istud est propter autoritatem ta
bellionis scribentis Instrumentũ cũ autoritate,seu cum
subscriptione duorũ testium,& iō si postea dicitur , &
tabellio habet vim vnius testis,in effectu reperitur idē.
ideo argumentatio non ꝓcedit,& ꝓtanto cũ ab vno so
lo alio non probato sumat vim instrumētũ,videť,ꝙ prę
ferri debeat dictũ duorum testium per id,ꝙ habeť in c.
in omni.ſ.de testi.& de materia in c.cũ Ioannes præal-
leg.& per Bar.in l.j.in fi.& ibi etiam plenè dixi.ff. quē
admo.testa.aperiantur.¶Et nota benè ex gloss. quę vi
detur velle,ꝙ si testes deponant cōtra acta iudicij, plus
credatur scripturæ actoris,sed contrariũ sensit gl. in l.si
prætor.ff. de iudi. & l.in exceptionibus.ff. de proba.&
istud videtur verius si testes sint idonei per.c. in omni.
10 ſ.de testi.¶†Item etiam no.ex gl. quod vbi factũ est de
longinquo magis creditur instrumento quā testi. nam
hoc non videť procedere si essent testes notabiles qui
benè dicerēt se recordari,& non esset adeo longũ,ꝙ nō
possent benè recordari per regulā dicti.c.in omni. Et si
dicerent se nōn benè recordari.clarum est, quod stabiť
instrumento in c.cum Ioannes cum ibi no.ſ. de fide in
stru.Et no.quod dixit glo.de iudicijs.de quibus hic tan
git do.Anto. & per Ioan.And.in Spc.eo.ti.§.videndum
ver.xiij.

a ¶Reprobat instrumentũ ad de.d. Fel.in c.cum Ioannes. de fi.instrumen. vbi plene tractat per quot testes reprobari possit instrumētũ.

S V M M A R I V M.

1 *Promitto te accipere in vxorem:per ista verba contrahuntur sponsalia de futuro.*
2 *Testes sponte se offerentes,an reprobent testimonium.*
3 *Publicatis attestationibus non debent admitti testes.*
4 *Sententia lata super impedimento matrimonij contrahendi transibit in rē iudicatam si non appelletur.*

b ¶In causa mřmoniali.idem assumat hic do. Abb. And sicu. & Fel. pau cis tamen additis.

b Vrauit quidam. In causa ma
trimoniali,
vbi agitur de matrimonio cōtrahēdo pu
blicatis attestationibus testes ꝑduci non
possunt.h.d.Vel aliter . Cōtra dictũ plu-
riũ testiũ vnus testis admitti nō debet.h.
d.¶Et est cōis diuisio,cōsultatio,& remissio, secđa ibi:qa
vero.¶No. j.ꝙ ſm ista tempora extēdebat se prohibitio
matrimonij vltra quartũ gradũ,hodie secus.ſ.de cōsan.

1 & affi.l.non debet.¶†No.ꝙ per hæc verba promitto te
accipere in vxorem,contrahuntur sponsalia de futuro
2 de quo in c.ex literis.ſ.de spon.¶†No.ꝙ si testes spon-
te se offerant ad testificandum,non reprobatur testimo
nium,quod intellige in materia vbi agitur de peccato
vitādo,aliàs viderenť suspecti de quo dic,vt ꝑ Bar.in l.
post legatum §.is verò.ff.de his qui.vt indi.¶No.secun
dum vnum intellectum , quod nō admittitur probatio
3 vnius,quando per plures est probatum.¶†No.secundũ
alium intellectum,quod dictum est in summario glos.
dicit,quod publicatis attestationibus non debent ad-
mitti testes,& arguit:¶In glo.j.ibi,quod illa non tene-
bat.hæc solutio poterat procedere antequam decre. il-
la esset redacta ad volumen compilationis approbate .
nam multæ fuerunt compilationes ante hanc,quarum
aliquę non erant approbate,vt plenè no.per Io.And.in
proœmio huius libri.Sed cũ hodie sit redacta in hoc vo
lumine approbato non potest dici , qđ nō habeat vim
decretalis,ideo tene solutionem glos.ſ. positam in ver.
potest dici.s.quod hic loquitur in matrimonio contra-
hendo,ibi in iam contracto, & ratio est, vt etiam sensit
gl.quia non tantum periculum vertitur in contrahen-
do.sicut in contracto,& quia licèt iurassent adinuicem
contrahere matrimonium tamen possent sibi inuicem
remittere tale iuramentum,vt no.per Io.An.in c.ij.ſ.de
4 sponsa.& ideo † sententia lata super impedimento ma
trimonij contrahendi transibit in rem iudicatam,si non
appelletur,qa sumus in materia in qua partes possunt
sibi præiudicare per id,quod prædixi,& non appellan-
do videntur tacite acquiescere,& consentire sententię.
l.ab eo.C.quomodo, & quando iudex. & ſ. de re iudi.
quod ad consultationem.ideo tunc sicut obstat snĩa,ita
& publicatio.nam videtur imputādũ parti quæ ante pu
blicationem neglexit producere testes suos , sed secus
vbi agitur de matrimonio iam cōtracto,quia partes tũc
non possunt in tali casu aliquid disponere,nam si vere
est matrimonium inter eos contractum , & non subest
impedimentum nō posset separari ex partiũ consensu,
quia non potest dissolui nisi per mortē,ex quò fuit car-
nali copula consummatũ.ſ.de transla.c.ij. & de cōuer.
coniuga.ex publico.cum ibi no. & de eo qui cog.con-
san.vxo.suæ.c.super eo.Ideo tunc sententia contra ma
trimoniũ non transit in rem iudi.etiam si non appelleť:
quia vitium sententię non est per partes remissibile , &
ideo sicut non obstat sententia,& publicatio, vt in c.la-
tor,& c.consanguinei.allegatis in gl.ita nec etiam ob-
stabit sola publicatio,& similiter si reuera subest impe-
dimentum non possunt isti simul habere copulam sine
peccato,nec possunt partes in hoc prouidere, seu sibi re
mittere,& ideo licèt sententia feratur pro matrimonio,
tamen non videtur transire in rem iudi.cum vitium sen
tentiæ non sit per partes remissibile,ideo etiam tunc vi
detur , quod non obstabit publicatio quominus super
impedimento possint produci testes,de quo etiam dice
tur in d.c. series. ¶ In ea.ibi ante publicationem igno-
tabat.not. benè, quod vbi pars quæ vult producere te-
stes post publicationem non potuit esse pręuisa de eo,
quod testes dixerunt , quod tunc sibi non obstat publi-
catio.de quo in c.ex tenore.infra. de testi. & per Ioan.
An.in ti.de teste.super.§.iam de interrogatorijs.ver. itē
quæri debet.

S V M M A R I V M.

1 *Habilitas, vel inhabilitas personæ quando consideratur, debet attendi tempus quo actus ad personam applicatur.*
2 *Excommunicatio ipso iure reddit procurationem, seu mandatum procuratoris nullum, & nu.6.*
3 *Literæ ordinarij si non habent sigillum, nec subscriptionem, non probant.*

4 *Literis*

4 *Literis ordinarij, an credatur in extraiudicialibus.*
5 *Literis delegatorum, an & quando credatur.*
6 *Tempus quo quis constituitur procurator attendi debet, & etiam tempus assumptionis mandati. & nu. 8.*
7 *Procurator excommunicatus si constituatur cum potestate substituendi, valebit substitutio.*

a POst cessionem. Procurator[a] excõicatus tpe assumptionis mandati, ab agendo in iudicio repellit̃. h. d. Primo ponit cãm. repulsionis. scdo ipsam repulsionem. secunda ibi: ipsum. ¶ Nota primo, q̃ lr̃is ordinarij credit̃ de actu sententiæ excõmunicationis, quã asserit se in aliquem promulgasse. ¶ Nota etiam ar. generaliter, q̃ literis ordinarij credatur, donec probetur cõtrarium. de quo in gl.
1 ¶ †Nota, q̃ in considerãda habilitate, vel inhabilitate personæ attendi videtur tẽpus in quo actus ad personam applicatur. & ideo in constitutione procuratoris attenditur, an tempore assumptionis mandati sit excõmunicatus. facit, q̃ habetur in c. ei cui. de pbẽ. in 6. ¶ Et nota, q̃ a cõtrario sensu videretur, q̃ non inspiciat tps quo mandatũ dat̃. & sic videret̃, q̃ si tempore constitutionis procuratoris ipse procurator erat excõicatus, sed tempore in quo assumit officium non est excommunicatus, q̃ tunc dẽat valere quod ab eo agetur. & hoc vr̃ tenere hic dominus Anto. in notabilibus. sed contrariũ sensit hic glo. & ipse idem dominus Anto. etiam postea circa finem lecturæ huius. c. tenet oppositum. & istud videtur verius cum etiam initium potissimẽ sit ponderãdum. de elec. dudum. el. j. & ideo non debet in hoc sumi contrarius sensus tanq̃ iuri contrarius. si autem tempore assumptionis officii esset excommunicatus, & postea tempore quo agit reperitur absolutus, non videtur admittendus ex quo mandatum fuit nullum. per regulam. non firmatur. de reg. iur. in vj. secus si tempore assumptionis officij non fuit excõmunicatus. nec tpe cõstitutionis, sed postea. nam, tunc non nocebit si tẽpore quo agit reperit̃ absolutus. ex quò mãdatum fuit aliqd̃
2 a principio. ¶ †Et ex prædictis not. q̃ excõmunicatio ipso iure reddit procurationẽ nullã, seu mandatum procuratoris, si tempore constitutionis, uel assumptionis reperitur excommunicatus. ¶ Nota, quod iudex potest ex officio repellere inhabilem ad agendũ, ad idẽ quod habetur in c. exceptionem. j̃. de excep. & l. quos prohi-
b bet[b]. ff. de postulando. ¶ In glo. 1. in fin. super hoc arti-
c culo, an credat̃ literis episcopi[c] vel ordinarij variæ fuerũt opiniones. vt hic refert Io. An. & Ioan. Cal. & ẽt successiuẽ domi. Anto. imo ipsemet Innocen. variauit, & posuit plures opiniones. vt patet ex no. per eum in c. 2. j̃. de fide instrumen. & in c. ij. & in hoc. c. Et de materia et per gloss. in c. curæ. xi. q. j. & per Archidi. de elec. vt circa. libr. vj. Et per Guil. in Specul. de probatio. §. fina.
3 versicu. x. ¶ † Conclude, q̃ si literæ ordinarii non habent sigillum, nec subscriptionem, nõ probant. cũ sint literæ tunc priuatæ. facit. l. instrumenta. C. de probatio. & j̃. de fide instrumẽto. c. 1. & 2. Si aũt literę sint sigillatę sigillo Episcopi. tunc, aut sunt scriptæ manu publici tabellionis. & tunc probant. l. in donationibus. C. de dona. q̃ intelligo, quando sunt scriptæ in forma authentica cum signo tabellionis, & subscriptione eius subscribentis ẽt testes. nam tunc crederetur etiam sine sigillo. l. cum precibus. C. de probatio. secus si solum essent scriptæ manu tabellionis. quia tunc idem esset, ac si manu priuata essent scriptæ. l. scripturas. cum ibi notatis. C. qui potiores in pign. habeantur. Interdum verò sunt sigillate sigillo Episcopi, & habent subscriptionem testium. & tũc si sunt subscriptæ manu testium videtur, quòd probant per id, quod habetur in c. cum a nobis. j̃. de fide instrumento. c. a. 2. & per id etiam, quod hic tetigit Ioan. An. & hoc videtur clarum si testes recognoscerẽt suas subscriptiones per l. sed, & si quis ex signatoribus. ff. quemodmodum testamenta aperiantur. Si autem nõ recognouerint suas subsciptiones. tunc magis est dubium, an interim credatur. tamen Ioan. Andre. hic. & dominus. Ant. videntur velle, q̃ sic per iura prællega. quasi sit præsumptio, tunc pro ipsis literis, ex quò habent subscriptionem testium per quos posset apparere de ueritate. ideo tunc credatur sicut credit̃ instrumento tabellionis: in quo subscripti sunt testes, donec aliud pbetur. Si autem testes non sunt subscripti manu propria. sed aliàs ibi sunt per alium subscripti. tunc, an faciant fidem est magis dubium per id, quod tetigit hic Ioan. And. circa reprobationem opinionis Hostiẽ. quia scribens literam potuit de facili etiam subscribere testes. tamen Ioan. Cal. & dominus Anto. post eũ adhuc tenent idem. s. q̃ credatur, nisi aliud probetur, per iura præalleg. Et possit esse ratio quam supra tetigi. quia pſumendũ est, q̃ si veritas aliter se haberet poterit p testes descriptos, & nominatos illud apparere. ideo in dubio credatur, ex quò literæ habent sigillum authenticũ, & subscriptionem prædictam. facit. s̃. de procura. c. 1. & quod habet ur ind. c. cum a nobis. Interdum vero literæ sunt scriptę sub nomine Episcopi, vel ordinarii, & subscripte manu testium, non tamen ibi est sigillum. & tunc sunt literę priuatę quibus creditur contra scribentem si appareat eũ scripsisse. ¶ An aũt credatur cõtra tertium recurrendum est ad. l. scripturas. C. qui potiores in pign. ha. Interdum verò sunt literę sigillatæ sigillo episcopi sine subscriptione aliqua testium. & tunc videntur facere fidem contra ipsum per id, quod habetur in l. 2. de rebus alie. non alie. & l. si procuratorem. ff. de procura. ¶ An autem contra tertium faciat fidem, dic, q̃ si consuetudo habet illis credi. tunc credetur per id, quod habetur in c. cum dilectus. j̃. de fide instrumen. Si verò non apparet cõsuetudo. tunc si literę sunt commissorię iurisdictionis. vt quia per eas delegatur causa faciunt fidem. s̃. de offic. delega. cum in iure peritus. & per dominos de rota in sua conclusione. clvii. & facit, quod habetur in l. si qua per calumniam. C. de Epis. & cle. & per Guil. & Bar. in l. si procuratorem. ff. de procura. Idem si per literas committatur officium procuratoris. per id, quod habetur in c. 2. s̃. de procurato. & in clemen. 1. eo. titu. & in dicta. l. si procuratorem. & pro prędictis etiam bene facit, quod habetur in c. significauit. a contrario sensu. j̃. de appella. & quod no Archi. in c. si a subdelegato. j̃. de offi. delega. libr. 6. & domini de rota in sua cõclusione. xxii. clxii. ¶ Interdũ verò sunt literę citatoriæ, seu monitorię, vel requisitorię. & tunc talibus literis sigillatis sigillo ordinarii creditur per id, quod habetur. lxvi. di. non debet. vbi creditur literis Archiepiscopi vocantis, seu requirentis suffraganeos pro consecratione alterius suffraganei. ad idem etiam, quod habetur de offic. delega. prudentiam. in prin. & c. cũ p causa. & xviii. distin. si episcopus. vnde credetur etiam literis capituli sigillatis sigillo capituli, si uocet canonicos ad electionem. xix. q. iij. statuimus. & s̃. de elect. cum inter. R. ¶ Interdum vero literę sunt promulgatorię. vt quia dicit in his scriptis talem sententiam proferimus. & tunc, dic q̃ in his quæ sunt magni preiudicii, vt in sententia depositionis non facient fidem, nisi haberent etiam subscriptionem testium. infra. eod. in c. quoniam contra falsam. cum ibi not. vbi etiam no. qd̃ in actibus iudicialibus magni piudicii debent adhiberi testes. In aliis autem, quæ sunt modici preiudicii. vt sñia excõicationis, cum illa sit potius medicinalis, q̃ mortalis. si nõ cõtemnat̃. de sente. excõ. cũ medicinalis. li. 6. & 2. q. 1. multi. tũc credit̃ lr̃is sigillatis sigillo ipsius

a Procurator. dom. Abba. multipliciter sũmat hoc c. tamẽ finaliter ponit istud summariũ sicut d. Fe. & Ioan. de Imo. hic.

b L. quos prohibet. Vide ibidẽ do. Ale. in addi. q ponit quæstionem, an qs possit consentire, quod testis inimicus sui examinet pro eo & distinguit, vt ibi p eũ.

c Literis Episcopi. de qua q̃stione vide hic per do. Fel. in ij. col post me. ver. prima conclusio vbi ponit late hanc materiam.

lo ipsius ordinarij, etiã fine subscriptione testium.per istũ tex.& per id quod habetur.xj.q.ij.cure.& hoc clarum quod ad hoc vt eu itetur, tãquam excõicatus in in extraiudicialibus,& sacramẽtalibus. & idem videt etiam in indicialibus: pistum tex.licèt Inn.videaĩ sentire in hoc cõtrarium.& videatur velle,ꝙ si Episcopus mandat ꝑ se excõmunicatum vitari. nõ parebitur eius literis cõfectis super excommunicatione,quõ ad iudicialia.nisi sint cõfecte manu publica, vel habeant testium subscriptionem.sed Host.tenet cõtrarium,scilicet:ꝙ etiam quõ ad in iudicialia patebiĩ ꝑ hoc.c.& s. de treug.& pace.c.j.& hoc clarũ, si ĩ iudicio excõmunicationis sentẽtia opponatur in vim dilatoriæ. Secus dicũt quidam si in vim peremptoriæ.quia tunc est maioris præiudicij.vt ex se patet. & colligitur ex no. in c. pia.de exce.in vj. Sed dominus Ant. hic dicit idẽ etiã, si in vim peremptoriæ:per istum tex.licèt hic videaĩ loqui quãdo in vim dilatoriæ. vnde etiam pro hoc allegat,ꝙ a attendi debet,quod principaliter agitur, & nõ quod in cõsequentiam potest euenire.l.j.in fi.ff.de au to.tut.& ideo cum principaliter sint modici pręiudicij literæ promulgatoriæ excommunicationis. non dẽt attendi,licèt in consequentiam possit ex eis magnũ ꝑiudcium surgere.¶Interdum vero literæ sunt testimoniales.tunc considera,ꝙ aut attestãtur factũ de pręsenti sᷓm tꝑs date.Aut factum de præterito,ante datam literarum,aut sunt dubiæ.Primo casu, & tũc conclude, ꝙ in his,quæ non spectant ad officium literas scribentis, seu facientis scribi,non creditur. & ideo si Episcopus attestaretur inter duos certum contractum interuenisse,non daretur fides talibus literis sigillatis. nisi hoc hẽat consuetudo, vel nisi haberent testiũ subscriptionẽ.ꝟ.de fid.instr.cũ dilectus.ꝟ.tit.proxi.cũ a nobis. & hoc verum nisi in his,quæ essent leuis ꝑiudicij: vt si forte attestaretur de moribus,vel ordinibus alicuius. facit qđ no.ꝑ In.in c.j.ꝟ.de fid.instr. Si vero attesteĩ de his,q̃ spectãt ad officiũ scribẽtis. tunc cõtra ipsum scribentem creditur,nisi aliud probetur.s.eo. tertio loco. & j.q.vij.ca.saluberrimum.¶Si autem quęritur in præ iudicium alterius. & tũc aut quæritur in iudicialibus, vel in iudicio gestis.aut in extraiudicialibus.Primo casu concluditur,ꝙ si ipse ordinarius facit se partem, nõ dabitur fides literis ipsius.vt voluit hic Goff.& bene facit quod no.gl.de rescri.in c.statutum.in verbo copia. libr.vj.Si vero non facit se partem, sed aliàs attestatur. tunc si id facit ad Papę requisitionem, creditur talibus literis præsertim,si Papa in commissione dixerit se fidẽ relationi habiturum.ꝟ.de appella.intimasti, & de purga.cano.cum dilectus.ver.is igitur. Si autem nõ est ad hoc requisitus per Papam.tunc si essent plura sigilla,& subscriptiones prælatorum crederetur tunc literis.ꝟ.de dolo.cum olim.& c.veritatis.Si autem est vnum sigillum tantum,tunc in ipsis iudicialibus non videtur credendum.& istud tenet hic dominus Ant. ex quõ litera est pũre testimonialis.vt quia forte ad petitionẽ partis attestatur de excõicatione:vel mandat euitari excõmunicatum a se,nam in iudicio, non faciet fidem, & multominus in his,ꝗ̃ essentgrauis ꝑiudicij:sed istud dictũ mihi non placet in sententia excommunicationis per istum textum:qui simpliciter etiã quõ ad iudicialia vult credi literis ordinarii super excommunicatione:nec apparet,an fuerunt promulgatoriæ,an testimoniales.ideo vtroq; casu potest intelligi,ex quõ sic indistinctè loquitur argu.c.si romanorum.xviij.distin.& ꝟ. de priuileg.quia circa.ad idem etiam,quod habetur in

4 prææalleg.c.cure.¶†In extraiudicialibus autem,bene uidetur credẽdum in his,quæ sunt leuis præiudicij, vt si attestetur se ordinasse aliquem,vel excõicasse:vel attestetur de moribus alicuius: & idem in alijs leuibus secundum Ioan.Cal.Et quæ dicantur leuia,remittit arbitrio iudicantis:non autem arbitrabiĩ ille cuius sunt literæ: quia ipse esset suspectus secundum eũ. in extraiudicialibus vero,quæ sunt grauis præiudicij, tunc si attesteĩ aliquid corã se gestũ, & in his quæ sunt sui officij,sentit Inn.ꝙ credatur.in c.ij.ꝟ.de fi.instru. & facit etiam quod ipse nota.in c.j.cod.titu. ad fi. & ꝑ hoc dicunt domi.de Rota in sua conclu.xxlj. ꝙ si Episcopᵒ attestetur permutationem coram se factam:talibus literis sigillatis sigillo Episcopi, credetur. idem si attestetur se alicui contulisse beneficium. dicunt tamẽ ꝙ hoc vltimo casu non credetur in præiudicio apostolici impetrantis.propter frandes,quæ possent committi.arg. de renun.c.ij.eum ibi no.libro.vj.& facit etiam,ꝙ not. ꝑfati domini de Rota sua cõclusione.clvij. aliàs.clxij. ¶Interdum verò sunt literę testimoniales narrantes factum de præterito ante datam literarum, & tunc dicit Ioan.calderi.quod licèt ꝑ obent in præiudicium scribentis,tamen ad præiudicium alterius non probabuntur,per id,quod not.in c.quoniam.ꝟ.eodem.vbi ẽt no. ꝙ notario attestanti aliquid de præterito ante tempus confecti instrumenti,nõ creditur,& hæc dicit vera, qñ vnicum esset sigillum, sed vbi essent plura,dicit de cõsuetudine curie credi.& maxime quando essent literæ cardinalium.allegat de electio.innotuit.de dolo. cum olim,& c.veritatis.& sic etiã trãsit dominus Antoniᵒ. & secundum hoc videtur,ꝙ si attestetur se excommunicasse aliquem ante datam literarum, ꝙ non creditur talibus literis.Sed forte contrarium est verius per istũ textum,qui loquitur simpliciter, & indistinctè,ex quõ attestatur de facto proprio ideo videtur credendum.facit,quod habetur in clementi.literis.de proba.& pręcipuè cum videatur de modico agi præiudicio, quando agitur de ipsa excommunicatione.per id quod.s.dixi.

5 ¶†Interdum vero sunt literæ testimoniales dubiæ. quã non bene apparet,an attestentur factum secundum tẽpus date literarum.an factum ante.vt quia dicit nouerint vniuersi,ꝙ talem excommunicamus, & non dicit qua die.& sic potest intelligi de datæ literarum. & etiam de tempore anteriori.& tunc in dubio debent intelligi,vt attestẽtur factũ secundum tempus datæ literarum.quia ista videtur esse benignior interpretatio, vt res magis valeat.facit quod no.Bar.in l.post dotem. ff.solu.matrimo.& quod no.Ioan.An.in c.Abbate.sup per gloss.ex hoc.de verborum significa. & ibi satis videtur inclinare in id, quod dixi in præcedenti casu.licèt aliàs videĩ sentire in c.ad apostolice.de re iud.li.vj. & Io.Cal.videtur hic inclinare in id quod dixi.Et ex ꝑdictis patet quid iur.si literæ sint commissoriæ,siue sint citatoriæ,seu requisitoriæ, uel monitoriæ,siue promulgatoriæ, siue testimoniales. & siue sint commissoriæ officij procurationis,siue sint commissoriæ iurisdictionis.& siue siut testimoniales facti secundum tempus datæ literarum,siue facti ante datã.siue sint dubiæ.

6 ¶†Quid autem si non sunt testimoniales assertiue.sed enuntiatiue,an credatur literis Papæ.recurrendum est ad clementi.literis.eo.tit.quia si enuntiatur factum a Papa,vel ab alio coram Papa,creditur.aliàs secus. videtur tamen hic dom.Anto.post lapum dicere, ꝙ si enuntietur factum ab alio coram Papa non probent,nisi etiã factum a Papa narretur.ut quia narretur renuntiationẽ factam a Papa,& Papam illam recepisse.de quo dicendum,vt consueuit tangit in d.clemẽ.j. In literis autem enuntiatiuis aliorum prælatorum, quando incidenter aliquid enunciant,& non principaliter attestantur. videtur,quõd credatur contra scribentem vel producentem.l.optimam.C.de contrahend. stipula. Sed contra alios non, nisi forte in factis valde antiquis, in quibus sufficeret præsumptiua probatio. vt quando esset

quæstio

quæstio de confinibus antiquis, iuxta ea quæ habentur in c.si Papa.cum ibi not.de priuileg.in 6.& in c.cũ causam. &.j.eo.& in d.l. optim.& C. de iure deliberan.l.cum aliquis.& facit ad materiam, quod not.Bart. in l.ex hac scriptura.ff.de dona.& quod no.per moder
7 nos in d.clemẽ.j.& hæc in lris ordinariorũ. ¶ † Quid in literis delegatorum, vel arbitrorum.dic,vt hic tangit Io.And.& dominus Anto.post eum.(A D D I Conclude secundum Ioan.Calderi.ꝙ literis sigillatis sigillo delegatorum non credit̃,si nõ habent subscriptionẽ testium,& hoc clarum in his,quæ ad eorum officium non pertinent. idem si referunt de his, quæ ad eorum officium pertinent,si sunt de actis. quia non stabitur, nisi quatenus appareat secundum formam. c. quoniã. j.eod.in aliis præiudicialibus non statur sine subscriptione,nisi in nudo ministerio,vel contra scribentem, vel nisi sit clausula, quicquid autem inde feceris, id ꝑ tuas literas nobis studeas intimare.literis autem arbitrorũ nõ creditur per.l.ne arbitris.C.de arbi.T I O.)de literis autem priuatorum sigillatis sigillo priuato. tangit etiam hic Ioan.Andr. quia ad præiudicium scribentis,vel producentis probant,sed non tertii.de quo in l. si procuratorem.ff.de procura.& c.2.j.de fi.instrumẽ. & c.1.& eodem titulo.si cautio.& per Barto. etiam in
8 l.admonendi.ff.de iureiuran.¶†In gloss. fina.ibi tempus procurationis factæ.Nota bene,quia uult attendi tempus quo quis constituitur procurator,nedum tempus assumptionis mandati. & sic uidetur, ꝙ si aliquis sit excommunicatus tempore quo constituitur procurator,licèt sit absolutus tempore assumptionis mandati. non poterit agere ex vi talis mandati.& hoc tenet Ioã. Calde.si erat notorius excommunicatus, vel si occultus,hoc sciuit cõstituens.aliàs si ignorasset propter cõmunẽ tolerantiam tenuisset constitutio.arg.j. de re iu di.ad probandum.& ff.de offi.præt.l.barbarius.Sed dominus Antonius tenet contrarium,& bene. quia licèt in his,quæ fiunt sub ratione publici officii. communis tolerantia aliquid operetur. tamen secus in his,ꝗ fiunt sub ratione iuris priuati. quia in illis nihil operatur,vt uoluit Innocent.in c.cum dilectus. de consue. Et conclude, ꝙ si procurator est excommunicatus tẽpore cõstitutionis, & tempore assumptionis mandati.mandatum est nullum. per istum textum.idem si tempore cõstitutionis tantum.per istam glo.& sequitur Pe.& Abbas.&quia,tunc vitium est in ipsa radice. 1.q.1.c.vulnerato. quæ ratio cessat in principali excommunicato actum gerente. Idem si non sit excommunicatus tempore constitutionis, sed tempore assumptionis mandati,quia acceptatio est nulla. nec valet,quod illius virtute agit.per istum textum.nec in præcedẽti casu debet sumi argu.a contrario sensu.quia non est rationabilis. nec iuri congruus,per ea quæ dixi.& licèt Innocẽ. hic sentiat mandatum non esse ipso iure nullum.sed procuratorem repellendum vi exceptionis. tamen verius videtur,ꝙ sit nullum.vt sensit Ioan.And.& do.Ant.ex quo uitium est in radice.facit,quod habetur in c.fina. j.de procur.Si autem tempore constitutionis, & tempore assumptionis mandati,non est excommunicatus. tunc,quia mandatum habuit bonum initium,si postea superuenit excommunicatio solum suspenditur interim durante excommunicatione.& ideo si absoluatur poterit ex ui mandati agere.sed quando mandatum esset nullum.non posset agere ex vi mandati, de quo in spe.in tit.de procu.§.1.uer.quid si.etiam si postea absoluat.Si tñ ageret dño sciente eum absolutũ, & non contradicente,teneret processus, non ex vi primi mandati, sed ex vi noui taciti mandati.per no.per Innocẽ. de rescri.& parte decani. Secus si dominus ignoraret absolutionem. quia uideretur remanere in primo mãdato, & non dare nouum, & sic non valeret. facit de coniu.seruo.proposuit. ¶ In ea.in fi. Et de hoc in c.j. de rescri.in vj.¶ Vltimo adde inquantum domi. An. hic dicit,ꝙ si constituit̃ procurator excõmunicatus, & dat sibi potestas substituendi,ꝙ tenebit substitutio facta per excommunicatum, licèt constitutio fuerit nulla.quia substituere,secundum eum,est actus extraiudicialis, & excõmunicatus est capax cõtractus extraiudicialis.secundum no.per Innocen.in c.ueritatis. de do. & contu. Nam potes tenere contrarium. qa licèt sit actus extraiudicialis. tamen fit in finem iudicialem. & ideo sicut vitiatur constitutio procuratoris facta per dominum extra iudicium, vt hic patet. ita vitiari debet eadem ratione dicta substitutio.sed dictum suum posset saluari, quando substitueret̃ ad extraiudicialia.

SVMMARIVM

1 *Substitutio compendiosa per quæ uerba fiat.*
2 *Libellus vniuersalis admittitur, vt peto restitui bona,quæ talis detinet.*
3 *Agi potest super eo, quod quis possidet, quando petitio ordinatur ad finem, vt silentium imponatur aduersario.*
4 *Bona alicuius transferuntur in monasterium, quando offert se,& sua.*
5 *Per ingressum mona. erit excluditur substitutus.*
6 *Ingressus monasterij,si est nullitas, vitiatur collatio, seu oblatio bonorũ expressè facta,& nu.23.*
7 *Ingressus monasterij non uitiatur propter feruorem infirmitatis.*
8 *Ingressus monasterij impeditur propter minorem ætatem.*
9 *Probatio dubia non releuat probantem.*
10 *Probato actu præsumitur habilitas personæ ad ipsum actum faciendum.*
11 *Testamentum facere potest fœmina post duodecimum annum.*
12 *Donatio omnium bonorum facta per minorem, si fiat cum iuramento valet: secus si sine iuramento fieret.*
13 *Emphyteusim pro se,& filijs recipiens, an succedent naturales,si legitimos non habeat.*
14 *Emphyteusim, vel feudum pro se,& heredibus suis recipiens intelligitur pro filijs, seu descendentibus,& non pro extraneis.*
15 *Actum improbare volens propter inhabilitatem ætatis debet illam probare.*
16 *Ambiguum verbum prolatum ab actore in iudicio interpretatur pro eo contra eum.*
17 *Publicatis attestationibus, iudex ex officio potest testem repetere, vt declares dictum suum ambiguum.*
18 *Substitutio,an euanescat si quis tradit se,& sua ecclesiæ seculari.*
19 *Testator si dixerit,si institutus decesserit sine liberis legitimis, & naturalibus, vel sine liberis ex se, vel ipsius corpore descendentibus, an si ingrediatur monasterium euanescat substitutio.*
20 *Feudum,an transeat in ecclesiam seu monasterium, quando quis transit monasterium.*
21 *Ingrediens religionem mendicantium si non fecit testamentum bona ad quos deueniant.*
22 *Et quid si ingreditur aliam religionem, quàm mendicantium, & nu. 24.*

a I N præsentia.g. Dubia probatio[a] non releuat ꝓbãtẽ.hoc dicit.¶ Et sunt tres principales. In prima ponit̃ facti,& processus narratio,in secunda auditoris diffinitio.in tertia diffinitionis confirmatio. secunda ibi dilectus.tertia ibi nos igitur. Prima subdiuidirur. in prima ponitur actoris petitio. in secunda reorum responsio, & reconuentio. in tertia actoris replicatio. in quarta reorum replicatio. secunda ibi uerum.tertia ibi ad hæc.quarta ibi verum syndicus. ¶ No.primo ex textu, ꝙ interdum ex testãẽ fiunt duo gradus.s.institutionis, & substitutionis. facit,qđ
1 habetur in l.j.ff.de vul.& pupil.¶†Nota substitutionẽ compendiosam fieri per hæc verba,si institutus decesserit sine liberis, bona deuoluant̃ ad tales.de,quo in l. precibus.C. de impu.& alijs substitutionibus.& l. centurio.ff. de vulg. & pupil. in quibus plenè habetur de materia

a Dubia ꝓbatio. Ita sũmãt omnes. hic limitatus est ista regula, vt not. per gemi. in c. j.de pac.in vi.& p do. Alexan. de Imo. in l. 1. § fina.ff. de sti. actu qᵭ priua. & p cano. in c. ex pte abbatisse. de priuile.

materia compendiosę substitutionis.& ĩ.de testa.Ray.
vbi etiã ꝑ gl.& doc.& eo.tit.si pater.lib.vi.An autẽ ver
buin deuoluantur,censendum sit directũ.an vero obli-
quuum.tangit hic do.Ant.& dicit ipsum directum. li-
cèt non sit mere ciuile directũ.de quo per Io.An.in d.
c.si pater.in nouella.super gl.& per Bar. in dicta l.Cen
turio.circa fi. mere autem directũ videtur, quando fit
per ista verba,talis sit hæres.l.verbis ciuilibus.ff.de vul.
& pup. ¶No.practicã libelli in petitione hæreditatis.
quia potest quis narrare hæreditatem ad se spectare.&
2 petere res hæreditarias sibi restitui. ¶†Et nota ꝙ pro-
cedit libellus vniuersalis,vt si peto restitui bona, q̃ de-
tinet talis,illa aliter non nominando. nam talis petitio
procedit in istis iudicijs vniuersalibus . vt not.in l.j.in
3 prin.ff.de edendo.& c.ij.ĩ.de libel.obla. ¶†Nota ꝙ agi
potest super eo, quod quis possidet, quando petitio
ordinatur ad finem, vt silentium aduersario imponatᷣ,
non autem vt consequatur id,quod habet. quia id fieri
non posset per id,quod habetur.ĩ.de iud. examinata.
4 & inst.de act.§.æque.¶†Nota vnum modum transfe-
rendi bona in monasterium.s.per viam oblationis,qñ
quis offert se,& sua. & sic videtur, ꝙ sicut per profes-
sionem transferuntur in monasterium C. de sac.san.ec
cle.Auth.ingressi.ita & per talem oblationem. nota ꝙ
q̃q̃ reus super libello petat actori silentium imponi.
non per hoc efficitur actor, vt per hoc perdat commo-
dum regulę,qua dicitur actore non probante,reum ab-
soluendum. de qua in c. vt nostrum.ĩ. vt eccle.be.& in
l.qui accusare.supra.de edend. ¶Nota.quòd super ea-
dem hæreditate possunt a diuersis partibus porrigi li-
belli directò contrarij.quod videtur contra notata per
Inno.de offi.dele.cum contingat: sed forte istud con-
tingit isto casu,quia respectu diuersarum rerum, licèt
eiusdem hæreditatis proponebantur dicti libelli, & sic
intelligo dominum Ant.hic,licèt ipse non bene decla-
5 ret.¶†Not.ꝙ sicut per ingressum monasterij excludiᷣ
substitutus.C.ad trebel.Aut.nisi rogatus. sic & qñ of-
fert se,& sua.nec mirum. qa illud est in effectu ingre-
6 di monasterium.¶†Nota vlterius in ver. ad hæc,ꝙ vbi
ingressus est nullus nedum vitiatur ingressus. sed etiã
collatio,seu oblatio bonorum etiam expressè facta.de
7 quo per gl.& doc.in Auth.ingressi.prææallegata. ¶†No.
ꝙ feruor infirmitatis vitiat ingressũ monasterij.intelli-
ge.si talis feruor non inducat mentis alienationẽ.aliàs
8 secus.xvij.q.ij.cõsaldus. & ĩ.de spõsa.dilectus.¶†No
ta,ꝙ non omnis minor ætas impedit ingressum mona-
sterij.sed demum,quãdo est minor.xiiij.annis.de quo
ĩ.de regula.c.j.in vj.& sic videtur ꝙ maior.xiiij. annis
habeatur pro maiori,si vult ingredi religionem . & iõ
non daretur sibi restitutio,si vellet restitui aduersus in-
gressum,vel professionem.quia in istis spiritualibus ha
betur loco maioris. vt no.glo. in l.ait prætor.ff. de mi-
noribus.& c.ex parte.de restit.spolia.& c.fi.de iudi.in
vj.nec daretur etiam sibi restitutio aduersus collatio-
nem bonorũ factam monasterio.eadem ratione,quãdo
quis est monasterium ingressus,nam si remansit in se-
culo,& aliàs contraheret cum monasterio, & læderetᷣ.
posset restitui,nisi forte contractus esset iuramento fir-
matus,per id,quod habtur in Authen.sacramenta.C.si
aduersus.ven.¶Nota practicam rumpendi probationẽ
nullitatis in actu iterabili.quia volẽs illam improbare
habet probare actum multiplicatum . & hoc probato,
quia nullitas concluditur in vno solo, probatio tũc nõ
concludit.nam tunc est dubia quem actum respiciat
ipsa nullitas.ideo vitiatur dicta probatio,cum necessa-
rio non concludat contra partem aduersam. & allegatᷣ
9 quotidie, ꝙ † probatio dubia non releuat probãtem.
& quia probatio debet necessario concludere.ad idẽ.l.
nõ ob hoc.C.vnde cogna.¶No. ꝙ multiplicatio actuũ

non præsumitur.& sic pluralitas, non præsumitur, nisi
ꝓbetur.facit quod nota.per legi. & maximè per Butri.
in l.Item Pomponius scribit, si frumentum.§.fin.ff.de
rei vendi.¶Item not.ꝙ in his,quæ cursu temporis mu
tantur,id quod olim fuit.non præsumitur hodie esse.de
quo.in l.spadonem.§.qui absolutus.ff.de excus.tuto.&
C.de restitutio.in integ.l.si te.& de probatio.l.cum te
minorem.¶Nota diligenter, ꝙ fundans intentionem
suam super validitate actus,non restringitur ad probã-
dum habilitatem personæ,sed sufficit simpliciter,ꝙ ꝓ-
bet actum.nisi ex aduerso probetur inhabilitas ꝑsonæ.
10 ¶ †Et sic no.ꝙ ꝓbato actu præsumitur habilitas ꝑsonæ
ad ipsum actum faciendum. quod est valde no. ¶ Et iõ
si producatur testamentum ab aliquo factum qui erat
minor.xxv.annis.non habet necesse producens ꝓbare
ꝙ ille,qui fecit testamentum.tunc temporis erat ma-
ior.xiiij.annis,licèt autẽ nõ possit facere.l.qua ętate. ff.
11 de testa.& hoc si est masculus, vt ibi.† fœmina autem
post.xij.facere potest testamentum,vt ibi etiam tangit,
vt ibi etiam patet,& ad prædicta bene facit, quod not.
Bar.in l.de ętate.ff.de minoribus.facit etiam,quod no.
Inn.in c.innotuit.de eo qui fur.or.rece.¶Nota, qd ar-
ticulus, & probatio dubia non declaratur ex natura su
biectę materię nisi aliter exprimatur, nã in materia in-
gressus religionis minor annis, dicitur minor xiiij.de
regularibus.c.j.lib.vj.& tamen non sic intelligitur arti
culus simpliciter formatus, sed remanet dubius si ali-
12 ter non declaratur.¶†Nota,quod donatio etiam bono
rum omniũ facta per minorem si fiat cum iuramento
valet.de quo in auth. sacramẽta puberũ.C. si aduersus
venditionem.& sic a contrario videtur,ꝙ sine iuramen
to nõ valeret, ꝙ vr̃ verum quando non ingreditur per
monasterium per id quod habetur in l.j. de prædijs mi
norum.C.& ff.Sed quando ingrediᷣ monasterium, qa
in consequentiam ingressus etiam transeunt omnia
bona in monasterium.C.de sac.san.ec. authẽ. ingressi.
tunc bene teneret.¶No.ꝙ monasterium habetur loco
hr̃dis,& est singularis tex.& nõ habetur alibi.imo plus
videtur etiam hic probari,si bene aduertatᷣ, quod habe
tur loco liberorum,vt sic verbum hæres ponatur pro li
beris.nam aliàs non videretur verificata conditio testa
menti.quæ fuit si decederet,sine liberis. & istud vr̃ ve-
rum.licet Bar.in Auth. ingressi. & in Auth .si qua mu-
lier.C.de sac.san.ecc.& in Auth.nisi rogati.C. ad treb.
dicat nõ probari aliquo iure, ꝙ monasterium habea-
tur loco filiorum,vel liberorum.¶Not. ꝙ ille cui com
mittitur audientia causæ non pôt causam diffinire sine
licentia committentis.de quo in cle.auditor.de rescri.
& l.a diuo pio. per Bar.ff.de re iud.in principio ipsius
legis.¶In gl.prima ibi etiam si naturales habeat.hoc ve
rum,si tales naturales fuerint concepti in figura matri
monij.l.Lucius.§.fi.ff de le.ij.vel si cõditio sit relata ad
personam,quæ non possit habere, nisi naturales. puta
ad furiosum, non pendente matrimonio.l.hæredibus.
§.fi.ad Treb.Item intellige de simplici naturali ex con
cubina in domo retenta.nam talis excludet substitutũ.
nisi fortasse conditio testatoris fuerit talis, ꝙ uerisimili
ter non intellexerit de naturali. ut quia fuerat in digni
tate,& uerisimiliter abhorrebat naturales. nam tũc nõ
excluderet substitutum.sed bene excludet,si conditio
testatoris sit talis, quòd verisimiliter non abhorebat
naturales.vt §.si quis rogatus, alleg.in gl. Item intelli-
ge gloss.de tali naturali de quo dixi. nam secus si esset
spurius.ut in auth.ex complexu.C.de incestis nup. &
adde etiam quòd notat Dynus & Bar. in l.fi.ff.de con-
cubinis.per quæ uidetur ꝙ in alio naturali,quàm in eo
de quo dixi,non procedat glo. & de materia.in §.si qa
13 rogatus.per glo.& Bar. ¶ †Quid autem si aliquis reci-
pit emphyteusim pro se,& filijs suis, An si decedat cũ
naturali

naturali possit ille retinere emphyteusim. tangit Spec. in titulo de locato. §. nunc aliqua. uer. lxvij. vbi dicit, q sic si mulier fuit, quæ recepit in emphyteusim. per id, quod habetur in l. si qua. C. ad orficianum. nisi esset persona il lustris, vt ibi patet. Si aūt esset masculus. tūc poterit retinere secundum distinctionem superius dictam in ultima voluntate. Bart. tamen in dicto §. si quis. dicit hoc verū in emphyteusi concessa ab alio, q̄ ab ecclesia. Si autē concedatur ab ecclesia. indistinctè non poterit naturalis retinere. quia non uidetur de tali ecclesia cogitasse. cū reprobet omnem coitum præter matrimonialem. qđ te ne menti. ¶ In eadem ibi sine liberis decessisse. supple, quia non super sunt liberi tempore mortis grauati. qđ tempus cōsiderauit testator. secus si consideraslet aliud tps, vt si reliquit alicui, cū liberos habuit, nā tūc sufficit, q ille talis hēat liberos: licèt postea moriant̄. l. cū vxori. C. qñ dies leg. cedat. ¶ In ea. ibi soli filii intelligunt̄. i. soli descendentes. vt sic late accipiatur hoc verbum filij pro liberis. facit l. liberorum. cum ibi nota. ff. de verborum significatione. & sic non intelligentur extranei hæredes, quia aliàs illa conditio quasi nunq̄ haberet effectum, cum vix contingat quē decedere sine aliquo hærede, cum saltem vltimo loco succedat fiscus. l. j. & ij. C. vnde uir, & vxor. & ideo in dubio non intelligitur te
14 stator sensisse de extraneo hærede. ¶ † Et facit gloss. ista, & l. ex facto. §. fina. hic alle. quòd si aliquis recipit in feudum, vel emphyteusim pro se, & hæredibus suis. q intelligatur pro filijs, seu descendentibus, & non pro extraneis. & in feudo hoc est expressum, q nomine hæredis intelligitur de filio masculo. vt in c. j. de alie. feudi. Sed in emphiteusi est dubium. Conclude, q si cōnceditur a priuato, quia ille potest concedere etiā pro extraneo hærede, & similiter recipientes pro illo recipere. & in dubio videatur quis hæredi suo etiam extraneo velle prouidere. l. si pactum. ff. de proba. ideo tunc comprehendetur etiam extraneus hæres. facit, quod no. Bart. in d. §. fi. & in l. gallus. §. etiam si parente. ff. de liberis, & posthu. Et licèt dicatur prò hæredibus suis. nō intelligitur strictè de suis, prout sumitur institu. de hr̄dum quali. & differentia. §. j. nam tunc solū cōprehenderet liberos qui essent in potestate ipsius recipiētis. Sed sumitur latè pro hr̄dibus ipsius recipiētis, q cūq; sint illi. vt sic exponat̄ suis. i. ipsius recipiētis. facit, qđ hētur in dicta. l. ex facto. in prin. ad trebel. & dicta. l. si pactum. ff. de pba. Si aūt cōcedat̄ ab ecclesia emphyteusis. tūc est magis dubiū. nā vr̄, q dēat intelligi verbum hæres pro filio, & nepote. per §. emphyteusim. in auth. de non alienan. colla. ij. & non pro alio etiam descendente. Alij vero dicunt, q intelligitur verbum hæres. pro quolibet descendente. per §. licētiam. in auth. de alle. & emphy. collatio. viij. qui videtur corrigere dictū. §. emphyteusim. & secundum hoc corriget illum, quò ad numerum successorum. quia vbi solum poterat concedi olim pro filio, & nepote, hodie potetit concedi pro omnibus liberis. sed non poterit concedi pro extraneis. & sic corriget quò ad numerum successorū. non quò ad qualitatē. & istud tenuit Iacobus de Beluiso. & sequtur Io. An. hic & in addi. Spe. in ti. de loca. §. nunc aliqua. vers. cxiij. & facit, quod notat gl. in l. etiam. ff. solu. ma. & Bar. in l. qđ dicitur. ff. de verbo. obliga. in quibus videntur gloss. & Bartol. etiam hoc sequi. ¶ Sed aduerte, quia glo. in §. alienationis. in auth. de non alienan. collatio. ij. Simpliciter tenet, quòd ille. §. emphyteusis. est correctus per dictum. §. licentiam. Idem tenet gloss. in auth. si quas ruinas. C. de sacrosan. eccle. & idem ibi Cynus & Bar. Idem Specu. in titu. de loca. §. nunc aliqua. versicu. xij. al. vij. & hoc in rebus aliarum ecclesiarum, quam ecclesiæ constantinopolitanæ. Nam in rebus illius ecclesiæ non potest concedi nisi pro filio, & nepote. in auth. de aliena. & emphy. §. j. nota Specu. in dicto versicu. vij. & sic uidetur, quod etiam pro extraneis hæredibus possit concedi res in emphyteusim alterius ecclesiæ. ¶ Dominus Antonius dicit hoc uerum si iuter ueniat solennitas canonica, & necessitas, vel vtilitas ecclesię. nā tūc sicut posset ex toto res alienari. xij. q. 2. sine exceptione. & de rebus eccle. non alienan. c. 1. libr. 6. multofortius concedi in emphyteusim, quod est minus. quia remanet directum dominium penès ecclesiam, quod non fit in totali alienatione. Si autem necessitas, vel magna vtilitas ecclesię hoc non suadeat. tunc non poterit concedi in emphyteusim perpetuam cum sit alienare, quod fieri non debet. de rebus eccle. non alie. c. nulli. & hoc si res non sit consueta dari in emphyteusim. Si autem sit consueta dari poterit pro omnibus descendentibus per id, quod habetur in in dicto §. licentiam. non prò extraneis nisi consuetudo id haberet. si autem simpliciter fiat concessio alicui, tunc secundum eum intelligitur facta pro se filio, & nepote per dictum. §. emphyteusim. ¶ Sed certè ex quò post fieri hodie pro omnibus descendentibus videtur, q in dubio intelligatur pro omnibus illis. argum. l. si pactum. ff. de probatio. licèt olim esset secus, vt in dicto. §. emphyteusim. ¶ Sed aduerte, quia de mente illius §. licentiam. uidetur, q si concedatur in emphyteusim res alterius ecclesiæ, quàm constantinopolitanę. quod si conceditur per prælatum cum consensu capituli, vel maioris partis, quod possit concedi sine aliā solēnitate. & pro minori reddito, quàm consueuerit percipi. dummodo non excedatur sexta pars ipsius redditus. nam vsque ad illam inclusiuè potest prælatus remittere, seu diminuere: & si sic habebat annuatim quantitas. xii. poterit concedere in emphyteusim perpetuam pro. xi. vel. x. Sed non pro minori interueniente tantū mō consensu prelati. & conuentus seu maioris partis, & ipsis etiam iurantibus talem contractum non tendere in læsionem ecclesię, & sic videtur reputare, quòd vtilius sit firmiter habere. x. in pētuum, quàm. xii. annuatim. non habendo certitudinem de annis sequentibus. & videtur textus ille iudistinctè sub tali forma concedere pētuam emphyteusim: & sic etiam in extraneos hęredes, & istud videtur esse de mente gl. in dicto. §. alienationis. & in d. auth. si quias. & Spe. in dicto vers. 7. ¶ Aduerte tñ, q a vr̄ posse attentari, q ille. §. emphyteusim. & ille. §. licentiam. de iure non teneat. quia emanarūt ab imperatore, qui non habuit potestatē disponēdi sup̄ rebus eccle. de cōsti. c. ecclesia sanctæ Marię. & xcvi. dist. benè quidem. & sic debemus stare in hoc canonibus: sed i canonibus, nō reperit̄ ista differētia inter filios, seu liberos, & extraneos, ergo videtur, q de iure talis differētia nō pcedat. vñ videret̄ dicendū secūdū canones, q si res nō est cōsueta dari in emphyteusim, nō possit dari sine solennitate quę requiritur in rebus ecclesiasticis. j. de rebus eccle. nō alie. nulli. cū illa aūt dari possit ēt pro hrd̄e exneo. sicut, & ex toto posset alienari. Si aūt sit res cōsueta dari i exphyteusim: tūc si cōsueta est dari solū p̄ filiis, & nepotib⁹, sine alia solēnitate poterit eodē mō dari alteri si reuertit̄ ad ecclesiā: sed nō posset dari vltra ne potē sine solēnitate canonica. facit, qđ no. Bar. in auth. q rem. C. de sacrosan. ecc. & eodem mō si est consueta dari pro omnibus liberis: poterit dari similiter sine alia solennitate. per id, quod no. in c. vt super. j. de rebus eccle. non alie. per Innocen. clemēti. frequēs. in glos. nota. Innocē. de excess. pręla. & quod habetur in c. 2. j. de feudis. non autem, tunc poterit dari pro extraneis sine solēnitate canonica, ex quò cōsuetudo illud nō hēt p̄ nō. p̄ Barto. in dicta authen. qui rē secus si fuisset cōsueta dari ēt pro extraneis. & de materia ēt dixi in l. qđ dī. ff. de verb. obli. In practica tamen non de facili discederet a

sententia

sententia Ioan. Andr. propter eius auctoritatem.¶ In eadem gloss. ibi: vtraque quarta. Aduerte, quia gloss. habuit respectum ad ius antiquum, secundum quod legitima liberorum erat quarta.l.cum quæritur.C.de inoffi.testa.Sed hodie est tertia.in auth. nouissima.c.ti. & sic hodie detrahit tertiam, & quartam trebellianicam. quæ in effectu ascendunt ad dimidiam hæreditatis, si bene consideretur.vt in c.Raynutius.alleg.in glo. ¶In eadem ibi,substitutio euanescit: hoc intellige verum quando rogatus,est de descendentibus: & est rogatus de restituendo post mortem.nam tacite intelligitur, si decesserit,sine liberis:& præsumit lex q mortis cogitatione turbatus omiserit illud:quia non est verisimile q alienam posteritatem,suæ voluerit præferre: secus si rogatus esset extraneus per textum a contrario sensu dicta.l.cum acutissimi . Itē secus si in vita esset rogatus restituere.vt ibi nota.¶In glo.ij.ibi duo requirebant. Hoc verum si incipiatur a secundo:vt quia quis offerat sua:sed si incipiatur a primo. vt quia quis offert se religioni, illud solum sufficit: quia tacitè etiam intelligitur sua obtulisse.in auth.ingressi.C. de sacrosan. eccle.

15 ¶In gl.† iij.ibi præsumitur maior:hoc ideo quia monasterium non principaliter fundat intentionem suam ex ætate:sed ex actu gesto.ideo volens actum impugnare dicens illum qui gessit actum nō fuisse in ætate habili, fundat intentionem suam ex minori ætate: ideo ipse debet illam probare.vnde tene pro regula, q ille q fundat intentionem suam ex minori ætate:illam debet probare,siue sit actor,siue reus.de reo patet hic: idem de actore,vt si quis dicat se minorem,& læsum,vt in iuribus allegatis hic.Idem si fundet intentionem suam ex maiori ætate.nam tunc ex illa se fundans debet probare:vt si quis vellet dicere tutelam finitam:& debere sibi reddi rationem administrationis: debet probare se maiorem quatuordecim annis.& idem si quis dicat se maiorem.xxv.& petat illum qui fuit suus curator remoueri ab administratione: & quod reddat sibi rōnē. de quo per Bar.in l.de ætate.ff.de minoribus. & p glo. in c.prsbyter.lxxviij.dis.& per Cy.in l.cum te minorē. C.de probationibus. interdum tamen iudex ex aspectu transfert probationem in alterum.l.minor xxv.annis.ex aspectu.ff.de minoribus. & de materia in Spec. de actore.§.j.vers.si ergo.¶ In glo.dubium.ibi non fuit

16 verbum actoris,sed testium.Not.bene,q licèt verbum ambiguum prolatum ab actore in iudicio interpretetur pro eo contra reum.l. si quis intentione.ff.de iudi. & l.inter stipulantem.§.j.ff.de verbo.obliga. tamen secus est in dicto testis:quia illud semper interpretat cōtra producentem.de quo per Bart.in dicto.§.j. & ↄ.de testib.c.cum tu.& adde etiam quod no.gl.in c. cum ad

17 sedem.de restitu. spoliato.¶ † In ead.in fine.Nota bene,q post publicatas attestationes iudex potest ex officio repetere testem,vt declaret dictum suū ambiguū, sed non tenetur id facere ad partis petitionem. de quo in c.cum clamor.alleg. in glo.& §. quia vero.in Auth. de testib.colla.vii.vbi bona gloss. ¶In glo. fin.ibi non euanescit substitutio per ingressum.& est raatio, quia cum tunc concurrat causa pia,cum alia causa pia,non est vni fauendū contra aliam facit.l.verū.§.fi.ff. de minoribus.ideo tunc non recedimus a significato verborū.l.non aliter.de leg.iij.& ↄ.de deci.ad audientiam.& pro hoc,quia vt vulgariter dicunt non debet vnum altare discooperari,vt aliud cooperiatur,& sic etiam alle

18 gatur,quod habetur in aut.nisi rogati. alle.in gl.¶† In ea.ibi non credo, quod euanescat: hoc intellige si iste non est factus clericus,vel si est factus nō permansit in ecclesia,aliàs ex quo bona contulisset ecclesiæ,& sic in piam causam deputasset:euanesceret substitutio.& no. quod quando quis offert se,& sua ecclesiæ seculari nō obligatur ad votum castitatis.& ideo postea potest accipere vxorem.vt no.gl.fin.in c.vt lex.continentię.xxvij. q.j.Item hoc casu solum intelliguntur oblata bona, q habebat offerens tempore oblationis.& ideo illa, quæ postea acquiret: acquiret sibi per l. si ita.ff.de aur. & ar.leg.Nec ob.l.fi.C.quę res pig.obli.pos.quia ibi non agitur de præiudicio domini, seu proprietatis: sed solum de præiudicio obligationis bonorum,quod censetur esse modici præiudicij: cum illa sit necessaria ad obligationem personarum.de quo per Arch. in d.c. vt lex.Si autem offerret se ecclesiæ seculari:& nil diceret de bonis:tunc etiam bona præsentia non venirent ex quo nihil dicitur. vnde de illis etiam poterit testari. vbi autem quis offerret se, & sua alicui monasterio: seu alicui religioni: tunc videtur vouere castitatem, & paupertatem, & obedientiam . ideo non posset postea matrimonium contrahere. & si quid etiam postea ąreret, ąreret monasterio.vt no.gl.in d.c. vt lex. & idē videtur si simpliciter se obtulit monasterio: quia tacite etiam intelligitur bona dedisse.per auth. ingressi.C.de sacrosan.eccl.& per glo.in d.c.vt lex.ideo tunc euanescat substitutio facta de priuato. ¶Extra glo.dubitatur

19 q d si testator dixit,si decesserit sine liberis legitimis, & naturalibus,uel sine liberis ex se, uel ipsius corpore descendentibus ipse institutus.an tunc si ingredit monasterium euanescat substitutio, nam tunc textus iste, non loquitur hoc casu.sed quando simpliciter dictum fuit si decesserit sine liberis.Dy. in l.si ita quis.§.is cui ff.de leg.ij.tenet q etiam tunc euanescit substitutio. quia videtur exprimi,q tacitè inerat . nam videbatur intelligendum de naturalibus,non de ciuilibus, siue fictis per dictum.§.is cui.¶ Sed Iacob.de Bel.in §. sed hoc præsenti alle.in gl.vt refert Io.An.in c.Raynaldus. ↄ.de testamen.tenuit contrarium.quia tunc verba sunt clara:& ideo nō est opus interpretatione.l.ille aut ille . §.j.ff.de leg.iij.secus,quando dicit simpliciter sine liberis:quia possunt intelligi de naturalibus,& etiam de ciuilibus,ideo tunc stet interpretationi legis.sed Richar. de Mal.quem sequitur Bar.in d.§.is cui. sequitur opin. Dy.per rationem tex.in.§.sed hoc præsenti.nā text.vult q conditio illa sine liberis habeatur pro non scripta,quia quis ingreditur monasterium,ne quis abstrahatur a proposito religionis,si videret bona deuenire ad substitutū. & secundum eum censetur tunc quodammodo turpis, quæ ratio multofortius locum habet,quando expressè fuit dictū sine liberis legitimis, vel naturalibus, vel sine liberis ex se,vel suo corpore natis.& istam partem sequitur hic do.Ant.& fortè seruaretur in practica, quastāte diuersitate opinionū cōsueuit assumi illa, q fauet religioni.p l.sunt psonæ.ff.de religio. & sump.fu.licet multū æqua uideat opi.Ia.de bel.q sequi Io.An.in d.c. Raynaldus . quæ uī posse probabiliter defensari ex eo, quia dispositio illius.§.sed hoc præsenti.exorbitat a iure communi.ut patet in d.l.si ita quis.§.is cui.& etiam sentit hic gl.ideo non uidetur extendenda etiam p idētitatem rationis.per id,quod habetur in regula.q a iure.de reg.iu.in.vi.& de regu.non solum.c.lib.& l.si uero.§.de uiro.ff.sol.ma.ubi plenè dixi de materia extensionis.¶†Extra gl.adde dictis.doct.hic. & primo inqtū

20 tāgūt,an feudum trāseat in ecclesiam, seu monasteriū, quando quis transit in monasterium. nam dicunt debere attendi qualitatem seruitij,an sit tale, quod possit p alium,& præsertim per monasterium honeste expediri ut tunc transeat. aliàs secus . idē Cy.in auth.ingressi. nam hoc non uidetur uerum:sed potius uidetur, q indistinctè,non transeat ad monasterium, uel ecclesiam. per id quod habetur in c.j.de aliena.feu.in usi.feu. ubi uidetur de hoc casus. nam cum ecclesia non moriatur. xii.q.ij.liberti.& sit etiam in multis priuilegiata : multum

tum deterior aretur conditio domini concedentis feu-
dum.& per hoc quia si vasallus fiat clericus . hoc ipso
feudum amittit.in tit.si de feudo fuerit controuer.c. si
clericus.¶ Item adde inquantum tangunt , an emphy-
teusis transeat in ecclesiam,seu monasterium per ingres-
sum habentis ipsam emphyteusim. nam si est emphy-
teusis concessa ab alia ecclesia: non transit effectuali-
ter : quia potest reuocari per id,quod hr in auth.de alie.
& emphy.§.j.coll.ix.sed si est emphyteusis concessa a
priuato est magis dubium . nam videtur,quod si concessa
est pro se & heredibus:transeat sicut & tunc trãsiret ad
extraneum.Idem videtur si concessa fuit pro se,& filijs
tenẽdo , quod monasterium habeatur loco filij,tñ istud cõ
muniter non tenetur per modernos:quia non bene re-
peritur iure cantum.nã.§.sed hoc pñti hoc nõ dicit sed
dicit quod conditio habetur pro non scripta,quãdo in do
natione, vel relicto apponitur conditio liberorum. nec
iste tex.sm eos etiam hoc dicit: sed dicit quod habet loco
hæredis.Sed certe ex mente satis probat,quod hr loco
liberorum.vt sic verbum hęres pro liberis intelligatur:
vt potest colligi ex forma testamenti iũcta ratione tex.
inquantum dicit,quod habetur loco hæredis.nam alias ra
tio illa non bene inferret ad propositum. tamen posset
dici quod licèt habeat loco liberorũ , uel filiorum quo ad
hoc vt euanescat substitutio . tñ non hr quo ad alia cũ
istud sit exorbitans.vt etiã tetigit gl.ti.& non est trahẽ-
dum ad consequentiam.de reg.iur. ea quæ.lib.vj.& sic
forte,non transiret emphyteusis dicto casu in monaste-
rium,quando concessa est pro se,& filiis. & hęc proce-
dunt quando non erat appositum pactum ne transiret
in aliquam ecclesiam.si autem fuisset appositum con-
cessa emphyteusis pro se,& hæredibus:tunc si recipiẽs
instituat monasterium , seu ecclesiam non transibit.l.
peto.§.frater.de leg.ij. Si autem ingrediatur monaste-
rium:tunc vr quod transeat,quia hęc videtur quædam alie
natio legalis , quæ non videtur hoc casu prohibita. per
l.cum pater.§.cum inter.ff.de leg.ij.& istud videt vel-
le glo.in l.si ita quis.§.ea lege.ff.de uer.obl. & ibi etiã
per Dy.& Bar.& facit etiam quod no. Bart.in d.§.fra-
tre.sed forte,vt tangit hic do.Anto.illud non est verũ:
quia ista alienatio surgit a facto hominis uoluntario.
secus est , quando sine facto hominis surgit aliena-
tio ex dispositione leg. vt quando quis moritur ab inte
stato.nã si relicta erat sibi domus, & prohibitus aliena
re extra familiam. si abintestato succedat , qui non est
de familia:habebit ipsam domum. ut est casus singula.
21 qui non est alibi in d.l. cum pater.§.cum inter . ¶ Itẽ
adde inquantum tangit de ingresso religionem men-
dicantium,si non fecit testametum quid fiet de bonis.
nam licèt multæ fuerunt opiniones.ut hic plene refert
do.Ant.tamen illa uidetur uera , quod si ingressus est reli-
gionem fratrum minorum,bona ueniunt ad uenientes
ab intestato,cum illa religio sit incapax bonorũ:& ma-
xime successionum.ut in cle.exiui.§.cupientes.de uer.
sig.& in c.exiji.§.ad hæc.de ver.sign.in vj.vnde quia mo
ritur mundo.l.deo nobis.C.de epis.& cleri.& mors il-
la ciuilis habeat eundem effectum,quẽ naturalis, quò
ad id de quo quæritur,venient statim venientes ab intesta
to:& si fecisset testamentum ante ingressum veniet in-
stitutus:& habebit testamentum effectũ,ac si esset mor
tuus:nec posset tale testamentum post ingressum reuo.
cari:quia non habet potestatem de temporalibus se im
pediendi.vt dicta clemen.exiui.de quo etiam per Bar.
in suo libello minoricarũ.Si aũt ingredit aliam religio,
nẽ mendicantium:quia alij nõ sunt incapaces ex regu
la,sed constitutionibus. non est in eis tanta incapaci-
tas,quanta est in minoribus,& ideo mobilia poterunt
capere pro necessitatibus suis . immobilia autem non
poterunt capere,vt retineant,quia repugnaret mendi-
citas ad quã tenentur. vt in c.j.de reli.do.in vj.sed po-
terunt capere,vt vendant, & pretium earum in eorum
necessitatibus distribuant.vt voluit glo.in d.c.j.de reli.
do.in vj.Spe.de sta.mona.ver.ui.& seq.& hoc quando
non fecit testamentum, si autem fecisset testamentum
tunc videtur,quod illud deberet seruari per id,quod habet
in §.illud.in auth.de mona.colla.j.& ex quò monaste-
rium,non est capax immobilium:nec est conueniens,quod
tunc vendantur ex quò testamentum est ualidum,satis
videtur,quod statim sumat testamentum effectum : quia
mors ciuilis tũc hr eũdẽ effectũ,quẽ naturalis quò ad
22 id de quæritur. ¶ Quid autem si quis ingreditur reli-
gionem aliam,quam mendicantium, quæ est capax in cõi
clarum,quod si non fecit testamentum: transeunt bona in
monasterium, & seruari debet quod hr in auth. si qua
mulier.C.de sac.san.ecc.canonizata.xix.q.vlti. si autẽ
fecit testñ conclude,licèt variæ fuerint opiniones: quod
si aliqd reliquit monasterio iure institutionis in testa-
mento,quod non rumpitur testamentum,& hoc si co-
gitauit se ingressurum tempore testamenti. Si autẽ ni-
hil reliquit monasterio,tũc sm aliquos rumpitur testñ
sicut consueuit rumpi natiuitate posthumi præteriti.na
ti post testamentum.l.posthumo.C.de cõtratab.sed te-
ne contrarium,quia non rumpitur, quod quò ad hoc mo-
nasterium habeatur loco filij.& quia tex. etiam [illegible]
trarium in §.illud.in auth. de mon.coll. . vbi permittit
testari quomodo vult ante ingressum: & quia [illegible]
pite videatur minui:quia transit in potestatẽ monaste-
rij.tñ quia talis diminutio contingit per actũ virtuosum,
non vitiat testñ per id, quod hr in d.l. Cornelij.ff.de
testa.& plus uoluit Bar.in d.auth.si qua mulier quod vale-
leret testamentum etiam si nihil reliquisset filio,quem
tunc habebat per illum.§. illud. inquantum permittit
testari quomodo vult iuncta.l.j.ff.de testa.mili. sed non
credo hoc tutũ:quia non est verisimile,quod Imperator vo
luerit priuilegiare monasterium ad præiudiciũ filiorũ.
per id quod no.gl.post Augusti.in l. si quis ad declinã-
dũ.C.de epis.& cle.& illa verba quæ permittunt testa-
ri quomodo vult debent intelligi,dummodo alias legi-
time per id,quod hr in tex.& gl.in l.j.C.de sac.san.ec-
cle.vnde conclude,quod si cogitans de ingressu fecit testa-
mentum de se validũ.si postea simpliciter ingredit, nõ
reuocatur testm̃.idẽ scd̃m do. Ant.si incontinenti post
testñ offerat se,& sua monasterio: quia nõ psumitur,
quod se correxerit sic incontinenti. secus si ex interuallo,
quia videretur reuocare testñ, ex quò expresse aliter
disponit de bonis.l.nã ad ea.ff.de cond.& dem.ubi au
tem fecerat testm̃,nõ cogitans de ingressu. tunc scd̃m
Bar.in d.auth.si qua mulier.si ingredit postea monaste
riũ reuocat testm̃:quia vr aliter disponere de bonis , sed
do.Ant.hic vr dicere hoc uerũ,si offerat se , & sua. se-
cus si simpliciter ingrediatur: quia tũc vr remanere in pri-
mo testo: sed forte uerior est opi. Bar scilicet quando ingredit ex
interuallo,& fecerat testm̃,nõ cogitans de ingressu: quia
ex quo ingredit monasterium:tacite disponit aliter de
bonis,quam fuerit testatus:ergo vr,quod reuocetur testm̃ sicut
& si expresse aliter disponeret. argu.l. cũ quid.ff. si cer.
pe.eo autẽ casu, quo dixi tenere testm̃ intellige,quod nõ
habebit effectũ,nisi post mortẽ naturalẽ:ex quò mona
sterium est capax bonorũ in communi:& sic in vita in-
gressi tenebit bona.l.statius.§.Cornelio.ff.de iur.fisci.
& sic demũ post mortem naturalẽ veniet institutus . &
hoc si non fuerit reuocatũ testamentum. nam potuis-
set etiam post ingressum reuocari per l.res quæ.C.de
dona.inter vi.& uxo.etiam coram duobus testibus.per
23 c.cum esse.& [illegible] latũ.j.de testi. ¶ Tantum [illegible] do
cto.an quando uitiat ingressus:uitietur oblatio bonorũ . &
licèt satis instent.conclude,quod si eadẽ est rõ uitiadi utrũq;,
tũc utrũq; uitiat.ut si pp defectu ætatus uitiet ingressus
si uero,

si verò non est eadem ratio ut uitietur ingressus: quia erat coniugatus, tunc si tacitè veniebat oblatio bonorum, uitiatur ētipsa oblatio.per l.iij.§.q'habet.de ser. rust.prædio. Si autem expresse etiam obtulerit bona, tunc si expressit accessoriè, quia dixit: offero me cum eis.tunc idem:nam uitiato principali, uitiatur accessorium.de fide instru.in c.inter dilectos.uersi. cæterū. & dictio, cum coniungit accessoriè.dictio, &, principaliter, l.j.& ij.ff.de pec.leg.secus si dixisset offero me, & mea: quia tunc æquè principaliter fit oblatio bonorum: qa tunc nō uitiatur, ex quò non est eadē ratio ipsam uitiādi.per id, quod habetur in dicta l.j.& ij.¶ †Adde etiam
24 quid de bonis mortui infra annum probationis. nā est dubiū si nullum fecit testamentum, ad quem spectent bona. Bar.non decidit in d.auth.si qua mulier.do.Ant. hic post Cy.in d.auth.dicit q spectabunt ad monasterium, quasi videatur sic esse eius mens.ex quò ibi moritur:sed forte potest attentari contrarium, quia hoc non reperitur iure cautum.ergo &c.vt in c.ij.de trasla. pla. &; quia nondum est professus, potest habere hæredem. & potest etiam tunc testari infra annum probationis. vt no.Io.An.in c.beneficium.de regula. in vj. & sic vr ex quo aliter, non disposuit.q. veniant venientes ab intestato.ex quò non sunt expressè, nec tacitè in monasterium collata.per l.conficiuntur.& l.si quis cum nullum.de iure codicil.¶ Vltimo adde inquantum do.Anto.hic dicit, q vbi plures contendunt se possidere: q nō est locus sequestrationi possessionis. nā in cōtrariū vr dicendū, si iudex uideat partes paratas uenire ad arma. p id quod habetur.in l.æquissimum ff.de vsufruc.

a In interdicto.summant hic oēs scribētes. licèt d. Fel. amplioribus uerbis sumet idem. tā sunt in senis.

S U M M A R I V M.

1 In libello super possessorio retinendæ possessionis, non est necesse allegare proprietatem.
2 Publicatio attestationum, non impedit productionem testiū super reprobatione personarum testium, nisi aliud habeat obstare.
3 Lapsus termini ad probandum, vel reprobandum excludit quem a facultate probandi.
4 Exceptio falsi potest post sententiam opponi.
5 Exceptio peremptoria, non debet reijci ex leui præsumptione.
6 Terminum statuere potest iudex ad producendos testes reprobatorios.
7 Terminum ad producendos testes reprobatorios potest iudex ex officio statuere.
8 Publicatis attestationibus admittuntur testes super articulis directè cōtrariis, quando arguitur falsitas cum corruptione.
9 Fidei testium multa detrahenda.
10 Infamia facti, non repellit, ex toto a testimonio in causa ciuili: sed detrahit probationi.
11 Probationes, si sint pares in interdicto vti posidetis quis obtinere dēat.
12 Testes aptiora negotia, & proximiora attestantes præferuntur.
13 Possessionem continuam probare volens, qualiter articulare debeat.
14 Possessio recens præsumitur iniusta, & clandestina, vbi apparet de antiquiori.
15 Possideri, non potest eadem res eodem modo, & respectu eiusdem speciei possessionis insolidum a pluribus.
16 Subiectum molestans videtur molestare superiorem.
17 Sententia ferri potest contra dominū iudicio contra procuratorē agitato.
18 Sententia, an retractari debeat prætextu falsitatis.
19 Testes corruptos fuisse probare, & iudicem secutum fuisse dicta eorum, an sufficiat ad hoc, vt retractetur sententia.
20 Excipi potest perpetuo contra agentem ex sentētia lata per falsos testes.
21 Narrans plura, an & quando sufficiat probare.
22 Astringere se tacitè intelligitur quis multis modis.
23 Iudex cum notoriu constat de iniustitia p[illegible] proea ferre: sententiā si pars astrinxit se ad probandum plura.
24 Possessio iniusta, quæ dicatur, & quæ [illegible].
25 Probationes quando sunt pares, ille obtinet qui magis iustificat possessionem suam: & sic qui probat de titulo.
26 Precario habere quis dicatur.
27 Super possessione qualiter pronuntiari debeat.
28 Quæstio facti, an debeat forte dirimi.
29 Negatiuam astruentibus, an credi debeat.
30 Præscriptio.xx.an.intelligatur probata, si testes dicant, q [illegible] possedit per.xx.annos.& circa.
31 Terminus, si statuatur ad probandū, vel producendū instrumēta, an post lapsum termini poterunt instrumenta produci.
32 Et quid si datus est terminus ad producendos testes, an post lapsum termini produci possint.
33 Et si datus est non ad producendum testes, sed ad probandum, an poterunt produci post terminum.
34 Terminus, si est datus ad probandum, & probatum habendum, an sufficiat testes iurasse infra terminum.
35 Terminus, si sit datus ad contestandum litem, & ad procedendum in causa, si litem contestetur, & in aliquo actu procedat, & postea recedat, non poterit contra eum procedi, sine noua citatione.

a Dicèt causam. In interdicto[a] vti possidetis obtinet, q instiorē titulū pbat.h.d.¶ Et sunt quinque partes principales.in prima parte ponitur processus decisa narratio.in scd'a ibi:porrò.fauentiorum exceptio cōtra testes eccliç, ipsius ecclæ rño.Papæ interlocutio:& interlocutionis rō.in tertia ibi:post hæc ponatur corruptionis & falsitatis noua exceptio. ipsius admissio pbationis, & reprobationis admissio.in quarta ibi:q̄ q̄ testes fauentiorum.impugnat primo approbatorios.secundo reprobatorios.in quinta ibi:ex pmissis allegādo cōcludit p ecclesia.& p ipsa snia pnūciat scd'm Io.An.uel addi potest sexta.in qua fert sniam p ecclesia.ibi:nos recognoscētes. ¶ In tex.ibi pponebat & j.decidit, q hr in c.cū cām.j.de iu.cal.& c. cum causam.j.de testi.quæ oīno uideas pro positione casus. Et igit expmissis itaq; supple consideratis supradictis attestationibus per vtráque partem productis.¶ No.primo tria iura separata, quæ possunt haberi in castro, vel villa.s.honor:quia cum honore quis recipitur:& similiter eius nuntij. Item iurisditio, quæ cōsistit in cognitione cārum ciuilium, & criminaliū.Item districtus, vt qa habet potestatem distringendi subditos ad soluendas pœnas, vel ad fideiussiones pstandas. licèt etiā istud sub iurisdōne possit cōprehendi. ¶ Item no. q in petitione per quā quis petit ius sibi debitū includit debitū etiā de iure spāli:vt hic ex princi. iuncto ver. ex præmissis. ibi:& ex priuilegijs Imperatorū &c.de quo.in c. cū ad sedem.de testi.spol.ubi ēt aliquid tetigi. licèt do. Ant. hic dicat ideo istud euenire: quia saltem in genere suo alterna facta fuerit declaratio: quia dictū fuit peto honorem districtū, & iurisdōnem mihi debitā, vel dic vt in d.c.cum ad sedē.dictū fuit.& s. de offi.ord. conque- 2
1 rente.¶ †Itē no. q licet in libello sup possessorio retinēdæ possessionis, non sit necesse allegare proprietatē. tñ est vtile:qa si pariter probetur de possessione per actorē & reum:obtinebit probans de proprietate: & sic iustifi
2 cans suam possessionē. ¶ †Item not. q sola publicatio attestationum, non ur impedire productionē testiū super reprobatione personarū testium: nisi aliud habeat obstare.de quo dicendum, ut hr in c.pñtium.& c.dile-
3 ctus.j.de testib.¶ †Item no. q lapsus termini dati ad pbandū.vel reprobandum: uel ad utrūq; excludit quem a facultate probandi illud, ad quod terminus fuit statutus.& sic facit q si datus sit terminus ad producendum instrumentum non possit post terminum produci. de quo per gl.in cle.sæpe.in uer.co saluo. & in uerbo nō obstante.de uer.signi.& per Cy.in l.si ea.C.qui accusa. non pos.& per Bar.in l.mācipiorum.ff.de opt.leg.& facit quod notant dom.de Rota in sua conclu.lxx.Et adde etiā quod no.Bar.in l.dani.§. sabini.de dāno infec. ubi tangit, an si datus sit terminus ad probādū sufficiat testes intra terminum iurare.licèt post termimū examinentur.de quo etiam per Io.Andr.post Arch.de excep. pia.in uerb.octo dierum.lib.vj. & p domi.de Rota in præallegata

præallegata conclu.lxx. & aliquid etiam in sua cõclusione.xxx.& tangit etiam hic dom.Anto. ¶Item no.ꝙ vbi actus sunt compassibiles. eodem tempore statui potest terminus ad duplicem actum.vnde hic eadem dilatio fuit statuta ad producendos testes sup principali: & ad reprobandas personas testium. ¶Item not. super emergenti pronuntiari. & est interlocutoria talis pronuntiatio.de quo in c.j.de ord.cog.& no. etiam arg.qđ super exceptione sit fienda lit. contest. sed de hoc dic, vt per gl.& doc.vt in c.prudentiam.§.vj. de offi. deleg.
4 ¶In ver.post hæc.no.primo† quòd etiam post sententiam potest opponi exceptio falsi. ¶Item not. quòd ex retardata oppositione exceptionis præsumitur contra opponentem,ꝙ faciat animo dilatãdi. & vř tarde opponi,quando iam liquidato negotio opponitur. facit qđ
5 habetur.s̃.de dolo.finem.¶Item nota ꝙ† ex leui præsumptione contra excipientem,non debet reijci exceptio peremptoria.facit quod no.Inn.in c. post electionem.de concess.præben.& in gloss.ij.q.j.in c.j.semper.
6 ¶†Item nota ꝙ iudex ex officio potest statuere terminum ad producendos reprobatorios.& qđ licet nõ dentur articuli,vel interrogatoria . tñ iudex ex officio debet diligenter examinare testes.& interrogare de causis.& de circunstantijs.de quo in c. cum causam.j̃. de
7 testi.¶†Item nota qđ terminus ad probandum, & reprobandum,non debet esse idem,sed separatus, quando datur ad reprobandum dicta testium.secus quãdo datur ad reprobandum personas,vt in prin. c.& est ratio diuersitatis,quia reprobatio in personas est cõpassibilis cum probatione super principali negotio,cũ personæ testiũ sint notæ:sed non est sic & in reprobatione quo ad dicta:quia illa non habet quis nota anteꝗ de-
8 ponant.facit qđ hř in c.imputari.de fid.instru. ¶† Itẽ no.quod super directo contrarijs articulis admittunt testes post publicatas attestationes,qñ arguitur falsitas cum corruptione.nam tunc productioni testium non obstat sententia:& ꝓ consequens,nec publicatio. facit quod dictum fuit.s̃.eo.in c.iurauit. & quod no.glo.in clemẽ.testibus.de testi. ¶Item nota ꝙ ex ꝓsumptione, ꝗ fit contra partem:nõ debet recedi a tramite iuris. potest tñ ꝑ præsumptionem peti iurm de malitia.s̃.de re
9 sti.spo.literas .& de iura.calum.c.ij.lib. vj. ¶†In verb. ꝗꝗ.nota,multa detrahenda de fide testium . primo qñ testis sibijpsi est contrarius.Item quando testis est malæ famæ,vel leuis opinionis.Item quando non concludit perfectè id,ad qđ adducitur. Item quando est singularis. Item quando arguitur de falsitate , vel de corru-
10 ptione.Itẽ quando non est uerisimile.¶†Et nota bene infamiam facti,non ex toto repellere a testimonio in ciuili causa:sed detrahere probationi.& secundum qualitatẽ infamiæ arbitrabitur iudex quantitatẽ probationis:& aliquando etiam nullam dabit fidem : & sic vñr intelligendæ glo.iuris ciuilis.quarum una est in l.j.C. de summa tri.& ibi per Barto.alia in l.iij.ff.de sena. de quo etiam in c.testimonium.infra.de testi. ¶Item not. ꝙ vbi plura narrãtur in eodem articulo,& in eadẽ oratione taliter,quòd unũ qualificate uenit ad aliud : nõ sufficit alterũ ꝓbari, aliãs quodlibet de ꝑ se sufficeret ad intentionem partis:& hoc ideo quia vř tũc se astringere ad probandum vtrunque. de quo per Bar. in l.diuus.ff.de re iudi.& facit quod not. Arch.in c. pñtium. de testib.lib.vj.& sic hoc casu vtilis est practica , quam seruant cauti procuratores,& aduocati,quia in fine articulorũ dñt nõ astringens se ad non necessaria ꝓbanda.¶Ex prædictis etiam potes notare,ꝙ licèt mandatũ iudicis,& arbitri qualificatè prolatum distribuat in singularitates.s̃.de dolo.cum dilecti.& l.Celsus.ff.de arbi.& facit qđ habetur in l.falsa.§.fi.ff.de cond.& dem. tamen non sic videtur in positione , vel articulo partis quod est notandum ſm domi. Anto.¶Item no.ꝙ illud dicitur euidenter constare,quòd constat ex visione
11 instrumenti.intellige clari,& non suspecti.facit.s̃.de testib.cum contingat.¶†In ver.ex premissis.Nota ꝙ cæteris paribus,seu quando pariter probatur de possessione in interdicto vti possidetis obtinet ille , qui superat partem aduersam in altero ex tribus.primo quando ꝓbat de possessione per testes numero plures.secundo qñ probat de antiquiori possessione.tertio quando iustificat titulũ suæ possessionis,& aduersarius nõ. & ex hoc vltimo patet,ꝙ vtile est allegare,& probare titulũ in interdicto vti possidetis.de quo etiam per Cy.& Bar.in l. j.C.vti possi.& in l.si duo.ff.vti possi.per Bar. ¶Item no
12 ta ꝙ cæteris paribus† præferuntur testes,qui aptiora negotia,& vero proximiora attestantur . & per hoc dicit Inno.de præscrip.auditis.& gl.in c.cum ecclesia vulterana.de electio.ꝙ testes quorum dictis cõsonat ius cõe præferuntur testibus,qui deponunt contra ius: quia de-
13 ponere vñr aptiora . ¶†Item no.practicã concludendi articulum ad probandum continuam possessionẽ: quia debet dici in articulo,ꝙ possedit quis a xl.annis, & citra:& sic per copulam, &,quæ notat continuationem. secus si dicit a xl.annis citra:qa hic articulus verificaretur etiam si per vnam diem infra dictũ tẽs possedisset.l.j.§.quod autem.ff.de aqua quot.& æstiua. de quo hic per Io.An.& per Bar.in l. Celsus.ff.de vsuca. vbi & dicit,ꝙ cautus debet esse articulans,ꝙ taliter formet articulum,quod concludat præscriptionem completam, ante litem motam.aliàs si simpliciter sumatur includet etiam tẽs lit.per quod apparet præscriptionẽ interruptã.C.de rei vendi.in l.more.& l.ij.§.fina.ff. de vsuca. pro emp.& facit quod hř in c.illud.per gl.j̃.de præscr.
14 ¶†Item no.ꝙ recens possessio vbi apparet de antiqori eodem respectu præsumitur iniusta,& clandestina,nisi ostendatur titulus,vel causa illam iustificans. facit qđ
15 hř in l.fi.C.de acq.pos.& in l.fi.C. vnde vi. ¶†Itẽ not. ꝙ eadem res eodẽ modo,& respectu eiusdẽ speciei possessionis,non potest a pluribus insolidum possideri , de quo in l.iij.§.ex contrerio.ff.de acq.poss. ¶Item nota, ꝙ homines mei,sine meo consensu,non possunt se facere alterius censuales.facit quod no.Io.An.de so.comp. verum.& s̃.de maior.& obe.dilecti. ¶In versi.cum ergo no.duplicem practicam pronuntiandi super interdicto vti possidetis.prima est vbi æqualiter quis probat de possessione : quia debet pronuntiari uti possidetis . ita possideatis,quod debet intelligi,qñ quilibet probaret de diuersa specie possessionis: sed si de eadem quid iuris.tangit in gl.in ver.vti possidetis. secunda practica est qñ vnus melius probat,ꝗ alter:quia tunc pronũtiatur pro melius probante,& imponitur silentium alteri & prohibetur ne per se, vel alium molestet obtinen-
16 tem. ¶†Item not. ꝙ ex molestatione subiecti . videtur superior molestari facit qđ no.Inn.in c.dilecti. de app.
17 ¶Vltimo no.ꝙ † iudicio agitato per procuratorẽ sñia ferri põt in personam dñi.de quo.s̃.de elect.querelã.ꝑ
a gl.& doct.& in c.suscitata.de resti.in integ. ¶In gl.j.[a]
18 in fi.hic addere potes,quæ.j̃.dicuntur post gl.¶†In gl. opponi.ibi,non trãsit in rem iudicatam vsque ad.xxv. an.& melius dixisset vsque ad xx.an. propter.l. querelã.quæ statim allegatur.& quod habetur in c.cum venerabilis.de excep.tamen ſm veritatem nedum post xx. imo etiam post xxx.vel xl.nõ transit in rem iudicatam , quominus non possit excipi rõne falsitatis cõtra talem sñiam.per l.qui agni.ff.de excep.& j̃. tangetur circa fi. gl.¶In eadem gl.ibi probabilius.& hæc opinio communiter tenetur quod intellige quando quis vult probare indirectè falsitatem ſm ea, quæ habentur in c. ex tenore.j̃.de test.& in l.optimam.C.de contrahen.& cõmit.stipul.Si autem directè uelit probare falsitatẽ, tũc
quia

a In glo.s. d. Fel. expedit glo. huius ca. per cõclusiones, & limitationes egregiè more suo,quem videre poteris.

quia post publicatas attestationes super eisdem articu
lis:uel directè contrariis,etiam in causa appellationis,
non licet producere testes.vt in clem.testibus. de testi.
ideo tunc non sufficeret allegare,& probare falsitatem,
nisi etiam allegetur corruptio testium.& ita pôt intelli
gi hic:& et possit saluari alia opinio . & hoc etiã voluit
gl.in dicta clem.testibus.Et aduerte ꝙ ubi exceptio op
ponitur ante sniam:clarum est qḋ procedant prædicta:
sed ubi post sniam: expedit etiam probare,quòd iudex
et fuerit secutus dicta talium testium.aliàs nō retracta-
retur snia,neque concluderet exceptio de necessitate.
per id,quod hr in c.cum.i.& a.ꝭ.de re iudi.& l.falsam.
19 C.si ex falsis instru.¶†In ea.gl.ibi ut patet per iura præ
dicta. & sic uidetur remanere gl. in conclusione,ꝙ suf-
ficiat probare solã corruptelã testiũ,dũmodo probetur
iudicē fuisse secutum dicta talium . & hoc qñ snia iam
esset lata,& sic vr,ꝙ ubi nondum esset lata sufficeret ꝑ
bare corruptelam testium ad reprobandum eorũ dicta.
Inn.hic videtur uelle,quòd ante sniam possit obijci de
corruptela tiũ:licèt nō allegeť falsitas:sed post sniam
non:quia tũc requirať et falsitas.ꝑ quo facit tex. iste.sed
Bar.in l. diuus.ff.de re iud. dicit ꝙ etiã post sniam ad-
mittitur allegans corruptelam tiũ.s.pecuniæ: qa testis
corruptus pecunia ferens testimoniũ incidit in l. cor-
neliam.de falsis.per l.j.ff.ad le.corneliam de falsis . se-
cus si fuerit corruptus præce.& sic possit procedere di-
ctum Inn.sed forte verior est opinio Inno.quia non re-
peritur iure cautum,quod post sententiam sola allega-
tio corruptelę admittatur : sed demũ qñ allegať corru-
ptela cũ falsitate.vt hic patet.& ideo vr imputadũ parti
quæ nō appellauit ar.eius quod habetur in l.ab eo.C.
quo.& qñ iu.ꝭ.de re iu.in c.qḋ ad cōsultationem. Vbi
aũt opponiť corruptela,ante sniam . vr quòd admittať
talis allegatio.siue fuerit corruptela pecuniæ,siue cor-
ruptela precum:qa testis qui taliter corruptus testifi-
cat est periurus:vt patet ex forma iuramenti testis . de
qua per gl.in c.fraternitatis.ꝭ.de testi.nec ob.prædictis.
d.l.j.ad le.Corn.de fal.quia licèt dicat , ꝙ testis ferens
testimoniũ corruptus pecunia possit puniri.l.Cornelia.
de fal.non tñ per hoc sequitur necessario,ꝙ deposuerit
falsum:& ideo nō vr ꝓbare necessario opinionē Bart.
¶In ea.gl.ibi:dum dicit bene tenet,hoc verum regula-
riter.fallit primo,si feratur contra minorē.xxv.annis ex
falsis probationibus:quia tunc est ipso iure nulla.l.j.&
ij.C.si ex falsis allegationibus.fallit secūdo qñ lata est
contra absentem ex falsis allegationibus per dolũ par-
tis p̄sentis iactis:quia tunc ipso iure est nulla.l.si præ-
tor.§.Marcellus.ſm vnũ intellectũ.ff.de iud.& de hoc
et ꝑ Bar.in l.diuus.alleg.in gl.in l. si is ad quē. vbi etiã
ꝑ gl.ff.de acq.hær.Item intellige gl.veram in snia diffi
nitiua.secus in snia decreti: quia decretum interpositũ
ex falsa cã ipso iure est nullum.l. cum vero.§.fulmen-
tum.ff.de fideicōmissa.liberta. & l.j.§. hæc verba.ff.ne
vis fiat ei.¶In ea.gl.ibi:sed retractanda est supple ꝑ re
stitutionē in integ.vt ꝭ.sequitur in gl.& probať.in l.di-
uus.alle.in gl.¶In ea.gl.ibi,vsq; ad quadriennium,sup
ple computandum a tpe sniæ:& infra istud tempus ne-
dũ debet peti restõ in integrũ : sed et debet causa finiri
infra tempus prædictum.l.fi.C. de tem.resti. in integ.
& in c.j.de resti.in integ.in vj.& cle.j.eo.titu.¶In ead.
glo.ibi per actionem in factum supple.de qua habetur
in l.qui nomine.ff.de fal.& datur ad interesse contra il
lum,qui produxit falsos testes , vel falsa instrumenta.
& similiter contra ipsos falsos testes,& per hoc videtur
ꝙ per hanc viam non retractetur sententia:quia ad hoc
non agitur per id,ꝙ hr.ꝭ.de or.cog.cum dilectus.& ista
actio cũ sit ꝑsonalis durat.xxx.an. vt dicit gl.sicut.& cę
teræ actiones ꝑsonales.l.sicut.C.de p̄scr.xxx.ann. ¶In
ea.gl.ibi criminaliter agať.s.ex.l.Corne.de fal.facit qḋ
hr in l.j.& per totum.ff.ad l.Cornel.de falsis.& ista via
est accusatio criminalis ad pœnã criminalē imponēdã,
de qua habeť in d.l.j.& ideo vr,ꝙ per istam etiã nō re-
tractetur sententia:quia ad hoc nō agitur , sed vt pęna
criminalis imponatur,& hoc tenuit Inn.licèt alij cōtra
rium tenuerint,& nō benè per id,ꝙ habetur in præalle
gato.c.cum dilectus de ordi.cog.¶In ea.gl.ibi:vsq; ad
xx.annos.hoc verũ de iure ciuili:sed ſm canones vr , ꝙ
perpetuo possit accusari,per id,ꝙ habetur xxiij.qõ.iiij.
in c.ecce.& hoc tenuerunt quidam, sed fortè idē dicen
dum de iure canonico.cum expresse hoc non reperiať
hic correctum,nam illud.c.ecce.potest intelligi cũ limi
tatione.l.querela.C.de fal.facit,ꝙ habetur in c. cũ ve-
20 nerabilis.ꝭ.de excep.¶†In ea.glo.in fine est etiam alia
via secundũ doc.scilicet via excipiendi cōtra agētē ex
sententia lata per falsos testes.per l.qui agnitis.ff.de ex
cep.& hæc durat perpetuo sicut , & aliæ exceptiones.l.
l.purè.in fi.ff.de doli exce.& cōpetit ista exceptio,et nō
petita restõne. nec ob.qḋ hr in l.nec nō.§.exẽplo.ff. ex
quib.cau.in ma.& in l.nã & postea.§.si minor.ff.de iureiu.
vbi vr ꝙ nō possit exceptio eo casu, quo restõ in integrũ
peti potest , nisi illa prius sit petita:quia illud procedit,
qñ quis per viam exceptionis vellet consequi eundem
effectum,quem consequeretur per viam restitutionis.
secus vbi non consequeretur eundem effectum:sed di-
uersum,vt contingit in casu proposito: qa per viam ex-
ceptionis solũ repelliť agens ex sententia lata per fal-
sos testes:& ideo si ad idem debitum ageretur primiti-
ua actione.& probaret agens per alios testes, qui depo
nerent veritatem obtineret:ex quo non fundaret se ex
snia lata per falsos testes: sed vbi petita esset restitutio
in integrũ aduersus sententiam:tunc quia reponiť reus
in statu,in quo erat ante sententiam potest petere se ab
solui diffinitiuè velut actore non probante intentionē
suam.l.qui accusare.C.de ædē.& si taliter absoluať,nũ
poterit postea inquietari: secus si absolueretur solum ab
illa instantia,aliàs sententia.arg.l.si mater.§.j.ff. de ex-
cep.rei iud.¶In gl.ad reprobationē, ibi:& tres proba-
tiones. bene dicit gl.si habes probationes : qa duæ tñ
reprobationes possunt fieri in c.licèt.alle.in gl. & ideo
non dēt dicere tres reprobationes:sed dēt dicere tres ꝑ
21 bationes.¶†In gl.astrinxit ibi:& ex eo ꝙ dixit.hic col
lige solutionem ad contraria:quia si se non astrinxit q.s
expressè,vel tacitè.& plura narrauit.sufficiet alterũ ꝑ
bare,si quodlibet eorum sufficiebat ad victoriã . secus
vbi se astrinxit expressè,vel tacitè ad probandum vtrũ
que:qa tūc oportet vtrũq; ꝑbari ad victoriã ꝑsequen-
dã:vt hic est casus.& in l.diuus.ff.de re iud.Et ibi oīno
22 uide ꝑ Io.de Imo.& dr tacitè se astringere† qñ in eadē
oratione plura qualificatè proponit, vt fuit hic:qa op-
suit,ꝙ testes corrupti falsum dixerũt.facit.l.Fulcinius.
§.j.ff.ex quibus cau.in pos. eatur . Idem dicebat Host.
si dixit copulatiue,uel per dictionem item . puta si di-
co ꝙ testes fuerunt corrupti,& falsum dixerũt : uel si
dico ꝙ testes fuerũt corrupti:item falsum dixerunt. se-
cus si alternatiue dico,ꝙ testes fuerunt corrupti, vel di
xerunt falsum:quia tunc non uidetur se astringere.ꝭ.de
rescrip.inter cæteras.sed Bar.in l.diuus.de re iu.dicit ꝙ
nunquam intelligitur q.s se astringere ad probandum
vtrunque:nisi quando plura qualificatè ponũtur in ea
dem oratione:vt hic fuit.& ideo secus esset qñ per co-
pulatiuam,vel per dictionem item,plura narrasset. per
ea,quæ habentur in d.l.fulcinius. §.j.& istud videtur se
qui hic do.Ant.de cautela tñ est ad opiniones vitãdas
ꝙ ponatur in fine articulorum clausula, nō astringens:
se ad probandũ, non necessaria.nã tũc et , si qualifica-
tè in eadē oratione ꝓposuerat,nō tenebiť vtrũq; ꝑba-
23 re.¶†In ead.gl.ibi , quia per hoc vouit. Not. bñ ꝙ et si
notoriæ ꝯstet iudici de iiustitia partis.tñ ꝑ illa feret sen
tentiam,

tentiā,& est speciale in casu isto,qñ pars se astrixit ad ꝓ
bandum plura,qa tūc videt̃ fecisse conuentionē,ꝙ nisi
probet vtrunq;,feratur sentētia pro aduersario, & iudex
conuentionē partiū debet sequi.l.si conuener[illegible] re
iudi.vbi autē pars se nō astrinxisset.An iudex [illegible] sup
plere ex facto sibi noto ex actis,recurre ad no[illegible] in l.si
vnus.§.pactus per Bar.ff.de pac.quia si constet notoriè
ipso iure nō competere ius parti,supplet etiā si nihil di
catur.l.vbi pactum cum gl.sua.C.de trāsac.Sed vbi cō-
petit ius ipso iure:sed obstat exceptio de qua iudici cō
stat ex actis,tunc si pars non opponit:nō pōt iudex sup
plere,vt est tex.cum gl.in d.§.pactus.saluo nisi aduersa-
rius locupletaretur cum aliena iactura:quia tunc iudex
supplebit ex officio per l.planè.ff.de peti.hære.& sic de
bet intelligi,quòd no.Inn.in c.cū olim.j̃.de cēsi.& hęc
etiam vera vbi non tangit̃ interesse publicū, aliàs autē
posset iudex ex officio supplere per id,ꝙ sequit̃ in gl.&
24 per id,ꝙ habet̃ in c.bonæ.s̃.de postu.pręla.¶†In gl.eo
dem modo ibi,& alter.iniustam appellat gl.possessionē,
possessionem naturalem clādestine occupatam absen-
te eo,qui ciuiliter possidet.facit l.clā possidere.§.qui ad
nūdinas.ff.de acqui.pos.possessionē autē iustā appellat
possessionē ciuilē,quā habebat absens quę retinetur ani
mo,& absentia rei,vt C.de acquir.pos.l.licèt.Sed natu
ralis nō retinet̃ nisi in conspectu rei ēt per habētē ciui-
lē:sed vbi non est in cōspectu rei perdit̃ ipsa naturalis,
qa satis fatigatur animus circa retentionē ciuilis.iuxta
nota in l.j.in prin.ff.de acqui.pos.per gl.& Bar.facit, ꝙ
habet̃ in l.ꝙ labeo.ff.de compen.Sed vbi quis haberet
solam naturalem,tūc illa benè pōt retineri etiam extra
conspectū rei,quia tunc non fatigatur animus,nisi circa
retētionē ipsius naturalis,vt plenè no.in d.l.j.in prin.ff.
de acquir.pos.¶In ea.gl.ibi maritus est dn̄s rerū dota-
lium.Et aduerte,qa ipse est ille,qui habet verum domi
nium.l.doce.C.de rei vēdi.mulier autē nō habet verū
dn̄ium cū duo eiusdē rei insolidū nō possint habere ve
rū dn̄ium,vt in l.si vt certo.§.si duobus.ff.cōmo. sed dr̃
quodāmodo dn̄a propter promiscuū vsum quem habet
mulier in ipsis rebus dotalibus cū ipso marito.l.in reb⁹
allega.in gl.& eodē modo videtur quodāmodo posside
25 re ipsas res dotales,sed verè possidet ipse marit⁹. ¶ † In
gl.titulum ibi potiora iura.nam vbi pares sunt probatio
nes obtinet ille,qui magis iustificat suam possessionē,&
sic qui probat de titulo:vt hic ꝓbatur,de quo etiam ple
nè in l.si duo.ff.vti possidetis,& in l.vna.C.vti pos.¶In
ea.gl.ibi sufficit,ꝙ nec vi possidere dicit̃ quis vi ab ad-
uersario,si eum expulit de possessione violēter,iō si agit
cōtra expulsum turbātē cū interdicto,vti possidetis, nō
obtinebit,quia vi possidet ab aduersario,secus si ageret
contra tertium turbantem eum.¶In ea.gl.ibi : nec clā.
pone exemplū si me absente qui ciuiliter possideo ali⁹
clandestinè ingreditur possessionē meā, & occupat na-
turalē vacantem:nam tunc si turbo eum in illa natura-
li,& ipse agat contra me interdicto vti possidetis succū
bet,qa clā a me possidet,secus si contra tertiū turbantē
26 ageret.l.j.ff.vti pos.¶†In eadem glo.ibi:nec precario il
le dicitur precario habere, ad cuius præces concedo rē
tenendam donec reuocauero concessionē.l.j.ff.de pre
cario,& in dubio in illum trāsit naturalis,vt legitur, &
nota in l.& habet.§.eum qui.ff.de precario.vnde si tur
betur a me non obtinebit, qa precario a me possidet,
& possum reuocare concessionem.facit,ꝙ nota. per gl.
in c.j.j̃.de preca. secus si ageret contra tertiū turbātem.
¶In gl.vti possidetis ibi,& in eū qui nō possidet.intelli
ge etiam si non asserat se possidere,dummodo aliàs in-
quietet.& molestet.& sic fortè intellexit gl.licèt glo.te
neat contrarium in c.cum dilectus.de causa possess. sed
27 non benè,vt ibi dictum fuit.¶†In eadem glo.ibi posses
sionem proprietatis ciuilem,& hoc casu pronuntiat iu-
dex,quod ita possideat,vt possidet,vt sequitur in gloss.
debet etiam addere,ꝙ non molestetur in tali possessio-
ne deinceps,& quod desistatur a molestatione , & etiā
poterit condēnari aduersarius ad interesse ratione tur-
bationis præteritæ,si hoc fuerit petitum.de quo ꝑ Bar.
in l.si duo.ff.vti possi. & similiter deberet pronuntiare
respectu possessionis naturalis quam habet fructuari⁹.
¶In eadem gl.ibi supersedeat itaq;.supple , & ꝓhibeat
partibus ne accedāt ad possessionē,sed probēt de dn̄io
si volunt , & hoc ne deueniant ad rixas , & arma.per l.
ęquissimum.ff.de vsufruc.& de quo per glo.in l.j.ff.vti
possi.in verbo prohibebit.¶In eadem gl. ibi contra eū
debet sententiari.supple absoluendo ipsum cōuentum
a petitione actoris,velut non probantis suam intentio-
28 nem,vt in c.ex literis allega.in gl.¶†In eadē gl. ibi for-
tè dirimatur.Sed certè non videtur,quod quæstio facti
dirimi debeat sorte,vt notauit glo.singu.in l.vna.C.vti
pos.in nerbo ꝓhibebit , & propter hoc Bar.in l.si duo.
ff.vti pos.dicit , ꝙ iudex ꝓnuntiare debet si apparet qs
melius probauerit pro melius ꝓbante,& plures testes,
& meliores:si autem melius non probauerit de posses-
sione vnus quā alius,tūc si alter eorum ꝓbauit de anti-
quiori,ꝑ illo feretur sententia,quia aliàs præsumit̃ clā-
destina,vt hic innuit litera.Si aūt nullus probat de anti
quiori:tunc si alter eorum probat de titulo, ille obtine-
bit tanq̃ probans de iustiori possessione,vt etiā hic col-
ligitur,vbi verò non probatur de titulo : nec antiquiori
possessione , & aliàs pares sunt probationes tunc dicit
Bar.quod iudex ꝓnūtiare debet ad vtrūq; spectare pos-
sessionē pro dimidia pro indiuiso,vt sic faciāt sibi partes
per concursum ar.l.si pluribus.ff.de lega.j.Sed istud nō
credo verū,nec ēt sequebat̃ do.Franc.de Ramponibus,
nā l.si pluribus loquit̃ qñ factum est certū:sed dubietas
erat in iure:quia duobus erat insolidū eadē res legata ,
sed hic factū est incertū,iō non vr̃,ꝙ iudex possit ēt ꝑ
dimidia adiudicare possessionē,& maximè , qa hoc nō
est petitū,& quilibet prætendit se insolidū possidere. fa
ciat,ꝙ habetur.j̃.de simo.licèt hæli.& iō tutior est pra-
ctica gl.vt iudex supersedeat.¶Potest etiam saluari gl.
inquantū dixit sorte dirimi.intelligēdo , ꝙ sorte debeat
dirimi quis censeatur actor,vt probat̃ in l.sed cum am-
bo.allega.in glo.nō aūt debet sorte dirimi quis debeat
censeri possessor.ꝑ nota.per glo.in d.l.j.in verbo prohi
bebit.C.vti pos.& ideo licèt absolueretur ille,qui cense
bitur sustinere partes rei. non tamē poterit ipse tanquā
possessor postea agere cōtra aduersariū turbantē eū,nisi
aliter ꝓbet de possessione.¶Aduerte tamen , & in isto
casu qñ pariter de possessione probat̃,cōsuluit Spec.in
titu.de peti.& posses.§.fi.ver.nota tamē diligēter,ꝙ tūc
alter ipsorum si potest manu armata ingrediatur posses
sionem, & postea hoc intimet alteri:& ꝓtestetur illi,ꝙ
nō veniat cū intendat continuare suam possessionē : &
si aduersarius non veniat videt̃ suspicari se posse repel-
li,& sic perdet possessionē,si quā habebat:& iō ammo-
do obtinere debebit talis ingrediens: nec perdit ius , ꝙ
habet sic occupādo:ex quò non est clarū aduersariū pos
sidere,secus qñ esset clarū,vt in l.si quis in tantā.C.vn-
de vi.& de præbē.eū qui.lib.vj.& ista cautela est bona:
nisi fortè tanta sit potentia ingredientis, ꝙ verisimiliter
aduersarius non sumet arma cōtra illum,aliàs esset pe-
riculosa,& daret materiā rixe.¶In gl.fi.ibi,vt ibi dictū
est supple,quia debet intelligi, qđ commune fauentiæ
hic fuit condēnatū,scilicet mediante ꝑsona syndici,seu
procuratoris,sed quia ista expositio videtur violare lite
ram:ideo datur alia solutio,quæ sequit̃ in gl.videlicet ,
ꝙ de æquitate canonica non est curandū de solēnitate.
l.j.C.de sen.& interlo.om.iudi.quæ vult ꝙ vbi procura
tor fuit in iudicio debeant verba sīæ referri ad ꝓcura-
to.& non ad dn̄m.nā s̃m canones ad quęlibet eorū po-

terit referri ꝓut iudici videbiť,tamen de cautela eſt, vt
omnium ſeruetur opinio,ꝙ ad vtrũq; referať, vt ſic iu-
dex cõdemnet procuratorẽ procuratorio nomine dñi,
& ẽt ipſum dñm,de quo in l.j.prę́alleg.& de materia ẽt
in c.ſuſcitata.de reſtit.in integ.& in c.quærelã.de elec.
& per Bar.in d.l.j.vbi dicit eſſe ſpeciale in eccleſia,& ꝑ
29 cõſequens in perſonis priuilegiatis.¶†Extra glo.tangit
hic Inn.& poſuit magnã gl.an teſtibus aſtruentibus ne
gatiuam debeat credi.& finaliter videť concludere,ꝙ ſi
per verba expreſſa aſtruiť negatiua, ꝙ tunc ſunt ſuſpe-
cti.& ſic loquiť.c.cũ eccleſia ſutrina.de cauſa poſ. nã di
cebant ibi teſtes canonicos elegiſſe,& non alios,vel ca
nonicos tantũ elegiſſe,ꝙ idẽ importat.nam ex vi verbo
rũ expreſſe apparet de negatiua,ſecus quando ſolũ taci
tè apparet,vel per quãdã cõſequẽtiã,vt cõtingit in caſu
iſto,nã teſtes Archi.hic deponebant omnẽ iuriſditionẽ
honorem,& diſtrictum ad eccleſiã Rauen̄.pertinere, &
ſpectare,& ſic ex vi verborũ ſuper affi.matiua depone-
bant:ſed tacitè de negatiua: qa ſi oĩs iuriſdictio ſpecta-
bat ad eccleſiã tacitè,& in cõſequentiã videť dicere,ꝙ
ad fauẽtinos non ſpectabat aliqua ſeruitia recipere : qa
qui omne dicit,nihil excipit.de maiori.& obedien.c.ſo
lite,& in l.a procuratore.cũ ibi nota.C.mãdati. & ideo
hic facilius admittũtur cũ aliàs dicať,ꝙ expreſſa nocẽt,
quæ non expreſſa non nocent.l.nõnunquã.ff. de cõdi.
& demõ.& l.ſi quis lemproniũ.ff.de hæredib. inſtituẽ.
& de reg.iur.in l.expreſſa nocẽt.& ẽt alibi diciť, quod
aliquid permittitur in conſequentiã,ꝙ aliàs nõ permit
teretur.in l.j.in fi.ff.de auto.tut.Item intellige , ꝙ teſtes
deponentes ex vi verborũ de negatiua ſunt ſuſpecti,qñ
negatiua non eſſet coartata loco,& tempore,aliàs non
videť,ꝙ ex hoc debeant eſſe ſuſpecti:quia negatiua lo-
co,& tempore coartata benè eſt probabilis , per id, qđ
habetur in l.iij.C.de errore aduoca.& no.per glo.& Io.
An.de electio.bonę.el.j.& per Cynum in l.actor.C.de
proba.Itẽ diligenter nota ex dictis Inn. ꝙ interdictũ vti
poſſide.interdum non ſolum datur,vt quis deſiſtat a tur
batione:ſed etiã,vt aduerſarius dimittat,& relaxet poſ-
ſeſſionem,quam habet:ſic contingit hic ſecundum vnũ
intellectum.nam licèt fauentini poſſiderent certa ſerui
tia quæ fortè non includebantur ſub petitione archiepi
ſcopi tamen,quia adepti erãt poſſeſſionem illorum ſer
uitiorum præcedente poſſeſſione vniuerſali eccleſiæ,&
ſic antiquiori videntur clandeſtine acquiſiuiſſe,& quia
retinendo talẽ poſſeſſionem vidẽtur eccleſiã turbare in
ſua vniuerſali iuriſditione,& poſſeſſione, quia non cen
ſetur eam habere liberam,vt prius facit,quod habetur,
de reſtitutione ſpóliat.piſanis. ideo poteſt eccleſia dice
re ſe turbari in ſua vniuerſali poſſeſſione per poſſeſſionẽ
talium ſeruitiorum,& quia non poteſt commune Fauẽ
tiæ bene deſiſtere a turbatióne niſi dimittat illam poſ-
ſeſſionem,ideo poteſt petere eccleſia, ꝙ illã dimittat ip
ſum cõmune,& ad hoc debet cogi.facit,ꝙ habetur in ſi
mi.in tex.& glo.in l.clam poſſidere.§.qui ad nundinas.
ff.de acquiren.poſſeſ.& hoc caſu etiam eſt notandũ , ꝙ
datur vti poſſidetis quantum ad effectum, & per quan-
dam conſequentiam etiam reſpectu poſſeſſionis,quam
non poſſidet ipſe agens interdicto: ſed pro poſſeſſione ,
quam quis non poſſidet:non poſſet principaliter agi in
terdicto vti poſſidetis,quia datur poſſeſſori inſtitu.de in
terdict.§.retinendæ,& ex prædictis habes ſubſtantiam,
30 & effectum vnius magnę gl.quam hic ponit Inn.¶†Itẽ
adde , quia dicit hic Ioan.And.quod ſi teſtis dicat , qđ
talis poſſedit per xx.annos,& circa , quod ad hoc, vt in
telligatur probata præſcriptio.xx. annorum,quæ currir
contra laicum inter abſentes cum titulo , & bona fi-
de.l. finali. C. de præſcript. longi tempo. intelligetur
illud verbum , & circa de tempore , quod eſt à princi-
pio litis vſq; ad tp̄s depoſiti teſtimonij, vt ſic intelliga-
tur depoſuiſſe de præſcriptione completa ante litem
motã.nã aliàs ſi eſſet ꝯpleta poſt litẽ motã nõ ꝓdeſſet ,
iuxta ea ꝗ habenť in c.illud.j.de p̄ſcri.& idẽ ſi dixerit;
ꝙ poſſedit.xx.annis,& plus. ſed Bart. in l. celſus.ff. de
viuca.& ſequitur hic do.Ant.tenet contra.quia in teſte
cuius dictum dẽt neceſſario concludere.ſ.co.in præſen
tiã.talis adiectio tanq̃ indeterminata. & quæ poſſet ve
rificari etiam in una hora: nihil operatur.de quo etiam
in l.cum furti.ff. de in lit. iuran. & ideo cautela eſt , ꝙ
taliter formetur articulus, ꝙ concludat præſcriptionẽ
cõpletã,an̄ litem motam. puta qa dicatur,ꝙ talis poſ-
ſedit per tempus.xx.annorum,& vltra,finitorũ tali tem
pore.& ponatur tẽpus,quod ſit,ante litem motam. de
quo per Barto.in d.l. celſus. & ibi tangit qualiter pro-
betur continuatio poſſeſſionis.de quo etiam in c. cũ ad
ſedem.de reſtit.ſpolia.& ibi dictum fuit, & tangiť per
31 gl.xvj.q.iiij.volumus . ¶†Item aduerte,quia dubitatur
ſi ſit ſtatutus terminus ad producendum inſtrumenta ,
vel ad probandum,an poſt terminum poterunt inſtru-
menta produci.& Spe.in titu.de dila.§.videndum.verſ.
quid ſi data.refert opiniones,tñ videtur inclinare,ꝙ nõ
poſſunt produci , quia talis terminus vř eſſe quædam
interlocutoria,quæ videtur tranſire in rem iudicatã ad
præiudicium partium.de re iudi.quòd ad cõſultationẽ.
& ideo niſi ſubeſſet iuſta cauſa dandi reſtitutionem,nõ
videť pars audienda,per id , quod habetur in c.corã.
ſ.de reſti.in integ.gl.in cle.ſæpe. in uer.eo ſaluo.ſ uer.
non obſtante.cõcordat opiniones,qa ſi nil deperiit ad
uerſario,vt quia habet teſtes,vel alias probationes,per
quas æque bñ poſſet reprobare inſtrm̄,ſi nunc poſt ter-
minũ ꝓducatur.ſicut ſi fuiſſet productũ infra terminũ ,
& tunc poterunt inſtrumenta produci.ſecus ſi res nõ eſ
ſet integra quò ad aduerſariũ,quia forte mortui eſſene
teſtes ,per quos potuiſſet reprobare inſtrumentum , &
hæc fuit ẽt opi.Ia.de Arena.& Cy. in l.ſi ea. C. qui ac-
cuſ.non poſ.& iſtud etiam ſequitur hic do.Ant. remit-
tit tñ ad nota.j.de excep.paſtoralis. ſed Bar.in l.manci-
piorum.ff.de op.le.dicit,ꝙ etiam ſi nil deperiit aduerſa-
rio.ſi tamen poſt lapſum termini ad ulteriora in litẽ eſt
ꝓceſſum.non poterit fieri productio ꝑ dictã.l.mãcipio
rum.cum ſequẽ.ſecus ſi nõ eſt ad vlteriora proceſſum.
An autem idẽ ſit in teſtibus patebit ex j. dicendis. Sed
aduerte,quia Arch.xxx.q.v.iudicantem.videtur ſimpli
citer tenere, ꝙ poſt terminum nõ admittatur ꝓductio,
pro quo facit ratio ſuperius allegata.& etiam,quia poſt
terminum datũ ad probandum nõ uidentur poſſe pro-
duci teſtes,vt hic vř probari.ergo eadẽ rõne, nec inſtru
menta cũ parẽ uim obtineãt teſtes,& inſtrumenta. l.in
exercẽdis.C.de fide inſtr. & fortè iſta opinio eſt verior
de iure.licèt ęquior ſit opinio glo.in d.cle.ſępe.nec ob-
ſtat.d.l.mancipiorum.quia ibi ſtatuitur terminus lega-
rario habẽti poteſtatẽ eligẽdi,ne aliàs hęres ſemper im
pediať diſponere de familia,& rebus ſuis.iđ ſi poſt lap-
ſum termini nihil diſpoſuit nõ ĩpediať legatarius elige
re.ſecus ſi iã diſpoſuiſſet,ſed in caſu iſto ĩponať termi-
nus,vt lis celerius expediať. & iđ cũ iſta rõ ẽt poſt ter-
minũ durat videtur , ꝙ poſtea nõ poſſit fieri productio.
& imputet ſibi pars , quę fuit negligens:niſi forte de no
uo ad notitiam eius perueniſſet. per id , quod habetur
in c.paſtoralis.j.de excep.tamen fortè propter autorita
tem glo.ſeruaretur opi.gl.in practica.ſaltẽ cum limita-
32 tione.Bar.¶†Quid autẽ ſi terminus ſit datus ad produ-
cendos teſtes.videtur,ꝙ tunc poſt lapſum termini non
poſſint produci per iſtum textum. & hoc ſimpliciter ſe-
quitur hic domi.Anto.Sed Cy.in dicta.l.ſi ea.videť di-
cere idem in productione teſtium,quòd in productio-
ne inſtrumẽtorũ,vt diſtinguať,an nihil perijt aduerſa
rio.& tũc ẽt poſt terminum dñt produci. An uero ali-
quid deperierit,& tunc non poſſit , & pro iſta parte
facit,

facit quia eadem ratio videt in testibus, quæ in instrumentis.arg.l.in exercendis.C.de fide instru.& per consequens idem ius.argu.s.de constitu.translato. & si vel les tenere hanc partem posses respondere ad hunc tex. qđ hic volebat testes reprobatorios post terminũ pducere,& quia talis reprobatio est res odiosa.facit.ꝙ hs.j. de testi.licèt dilectus.ideo nõ admittitur secus si voluisset producere super principali: quia tũc videtur, ꝙ potuisset saltem cum prædicta distinctione domi. de Rota in sua cõclusio.xxx.videntur velle,ꝙ si datus erat terminus in causa criminali:tunc nõ potuerũt produci testes post terminum.per notata in c.ꝙ sicut.de elec.per Cõpos.sed in causa non criminali videtur velle,ꝙ si est causa beneficialis,vel summaria,de æquitate canonica admittat probatio ad terminũ,per ea q̃ habentur in dicta cle.sæpe.In alia autẽ causa videnẽ velle,ꝙ licèt post terminum ad probandũ admittat productio instrumẽtorũ quia per illa põt liquere veritas absq; magna dilatione causę:tamen secus sit in productione testiũ,seu in ꝓbatione per testes fienda,quia illa requirit longum tractum,& sic in effectu videntur tenere , ꝙ in causa ciuili ordinaria post terminum datũ ad probãdũ,vel ad ꝓducẽdos testes,non possit postea fieri ꝓductio,licèt secus in instrumẽtis.Sed,vt dixit Cyn.post Iaco.de Are. in d. l.si ea.parificat testes,& instrumẽta,& ꝓ isto etiã facit, q̃a videtur eadem ratio saltẽ si pars habeat testes in prõptu qui de facili,& cito possint deponere, & ideo de iure idem videreẽ dicendũ in testibus, ꝙ in instrumẽtis , & sic,vel vtrũq; deberet admitti cũ distinctione,de qua.

3 s̃.vel vtrũq; repelli per ea quę superi⁹ dixi.¶†Quid autem si terminus datus est non ad producendos testes , sed ad probandũ,an poterunt produci post terminũ.dic idẽ ac si esset datus terminus ad testes ꝓducẽdos. Bart. in l.damni.§.sabini.de dãno infe.tamen tenet,ꝙ postea non poterũt produci:ꝙ an ꝓcedet patet ex superius dictis.Et aduerte , ꝙ vbi datur terminus ad probandũ,intelligitur datus ad probandũ per testes , & instrumẽta. vt voluit Spe.in dicto ver.qđ si data.Sed an sufficiat testes iurasse infra terminum si post terminũ deponãt.Arch.tenuit,ꝙ nõ in c.pia.de excep.in vj.& ibi ꝓ Io.And. in verbo octo dierum,& in Spe.de teste.§.qualiter.ver. is quoq;.in additio.Spec.licèt Iaco.Bu.tenuerit contrarium,vt refert in dicta additione,& etiã refert Bar.in d. §.sabini.vbi etiam contra Butri.determinat Barto. quia licèt examinare testẽ spectat ad iudicẽ:tamẽ ad partem etiã spectat solicitare,vt fiat examinatio.l.si quãdo.C. de testi.& idem videtur dicẽdũ,si datus sit terminus ad producendos,& examinandos testes : quia nõ sufficiet eos iurasse iusra terminum:nisi pars fecerit diligentiã , vt etiam examinarentur.(ADDI Et hoc verũ de iure,licèt do.de Rota in conclusione.lxx.aliter videnẽ dicere,vt hic refert do.Ant. TIO.) Si tñ per iudicẽ steterit quominus infra terminũ examinarenẽ,nõ nocebit parti.de quo etiam per do.de Rota in sua conclusione. lxx.Secus qñ datus est terminus solum ad testes ꝓducendos,vel recipiendos , q̃a sufficit,ꝙ iurauerint infra terminum,licèt infra illum nõ fuerint examinati,& sic seruat curia.vt not.in Specu.de teste.§. qualiter. versic.

34 iudex quoq;.& ver.is quoq; . ¶ † Quid autem si datus esset terminus ad probandum,& probatũ habendũ: tũc secundũ omnes sufficit testes iurasse infra terminũ,nisi etiã fuerint examinati.facit,quod no.Butr.in aut.si dicat.Imo.in l.si qñ.C.de testi.¶Quid aũt si fit datus terminus ad probandum apertissimis documentis , dic vt not.in Spec.de dilatio.§.j.versi. sed quid si infra tempus.vbi concludit,ꝙ sufficit testes infra terminum fore receptos,& examinatos licèt nõ sint publicati, quia publicatio non probat,sed declarat probatum, & quid declarat nihil inducit.l.hæredes palàm.§.sed si notum.ff. de testa.¶An autẽ teneaẽ ꝓbare facta non data ad probandũ dilatione.Bar.dicit ꝙ sic,in c.in cãx.ff. de adul.ꝑ illam.l.& idem tenuit in l.h.ff.de ferijs:& tunc qñ non datur dilatio ad probandum potest fieri ꝓbatio vsq; ad conclusionẽ in causa.s̃.de fide instru.cum dilectus. Itẽ an dilatio possit dari ad probandum etiam non petenti

35 ex officio iudicis Bar.dicit qđ sic,in l.j.C.de dilat.¶†Vltimo adde,quia dicit ẽt hic do.Ant.ꝙ si alicui sit datus terminus ad contestandum litem , & ad procedendum in causa,quod si cõtestetur litẽ,& in aliquo actu procedat,& postea recedat,non poterit contra cũ ꝓcedi sine noua citatione,quia intelligitur datus terminus ad ꝓcedendũ.s.in actu,qui proximo occurret post contestationem.arg.l.eũ qui calendis.ff.de verb.obli.& plus dixit Feder.de Senis in suo consilio.clxxj.ꝙ si quis fuit citatus ad lit.contestandã,& ad oẽs,& ad singulos actus vsq; ad sentẽtiã inclusiuẽ,ꝙ si talis comparuit, & litem fuit contestatus,& processit in aliquo actu:ꝙ non poterit postea procedi contra eũ sine noua citatione,ex quõ comparuit in iudicio:& non ex toto fuit contumax : ne aliàs cogatur stare in iudicio continue.allegat,quòd habetur in c.eum qui.de dolo,& contu.a sensu contrario quod nota benè.

SVMMARIVM.

1 *Confessio etiam extraiudicialis praiudicat in iudicio si de illa constet.*
2 *Filium se ab aliquo nominari,& tractar. tanquã filiũ probat sufficiẽter.*
3 *Contra confessionem venire nemo potest.*

Et tuas nobis.

Si aliquis nominer aliquẽ in filium,& ita cõmuniter reputetur,nõ creditur postea alteri eo ñ iuranti contrariũ. h.d.& est cõis diuisio,ꝯsultatio,& rñsio.

1 secũdã ibi : q̃a verò.¶No.primo,ꝙ cõfessio etiã extraiudicialis præiudicat in iudicio si de illa cõstet, nec admittitur probatio in cõtrarium per solũ iuramẽtũ cõfi-

2 tentis.¶Itẽ no.† modum probandi quem esse filium , quia sufficit probare,ꝙ fuerit nominat⁹,& tractatus tãquam filius a tali viro,& a tali muliere,tãquã filius eo-

3 rum.de quo in c.Michael.de filijs presby.¶Item no.† ꝙ nõ potest q̃s ꝯtra ꝓpriã ꝯfessionẽ venire,de quo in c.fin. de confes.¶Item no.qđ testimonio matris præferẽ tractatus contrarius.¶In glo.j.in fi.adde,quòd not.Bar.in l.ꝙ senatus.§.j.ff.de libe.agno.vbi dicit,ꝙ quãdo nominatio filiationis fit propter se, & non incidenter ꝓpter aliud:vel etiam,qñ fit in actu cõneniente tantũ filiis,vt si quis exheredatur tanquã filius , ꝙ tunc videtur poni in quasi possessione filiationis,secus in alijs casibus,qñ sola nominatio interuenit.¶In gl.ij.in fi.quasi velit gl. quod vbi assertio iurata solum concurreret cum alia assertione non iurata,quod tunc præferretur assertio iurata,quod secus est,quando cum prima assertione concurrit etiam tractatus,nam tũc assertio cũ tractatu præferetur assertioni contrariæ etiam iuratę.¶In gloss.fin.ibi : præsumptione probata nec mirũ , quia talis præsumptio habet vim plenæ probationis,vt hic patet.¶In ea.gl.in fi.adde,ꝙ ibi not.glo.& in d.c.hoc quippe.

SVMMARIVM.

1 *Negatiua directè non potest probari.*
2 *Acta in iudicijs ordinarijs,& extraordinarijs requiruntur,& sic etiam in summarijs.*
3 *Tabellio,siue notarius appellatur publica persona.*
4 *Notarius vbi deest,subrogantur duæ personæ honestæ loco ipsius.*
5 *Actorum appellatione quæ comprehendantur.*
6 *Delegatio,an sit de actis iudicij.*
7 *Exceptio an sit de actis iudicij,& an possit porrigi die feriata.*
8 *Positiones, an sint de actis iudicij.*
9 *Actorum copia debet dari partibus.*

10 *Instrumentorum productio est de actis.*
11 *Prothocollo statur, quando est varietas inter instrumentum extense scriptum, & prothocollum.*
12 *Dictio, & caetera, quid importet.*
13 *Iudici non creditur nisi quatenus per acta, & legitima documenta cõstet.*
14 *Acta, an possint probari per testes.*
15 *Acta regulariter sunt scribenda, & quid si partes consentiant, quod sine actis procedatur.*
16 *Scriptura actorum, an requirat subscriptionem testium.*
17 *Nuntio, an sit credendum super citatione.*
18 *In expensis punitur quis ratione primae citationis.*
19 *Processus factus per iudicem recusatum, an teneat.*
20 *Exceptiones, an sint redigendae in scriptis, & apud acta.*
21 *Positio impertinens non debet admitti.*
22 *Positionem aduersarij negans, potest negationem reuocare.*
23 *Sententia interlocutoria valet etiam si in scriptis non feratur.*
24 *Pro sententia, an, & quando praesumatur.*
25 *Reus, an praesumatur contumax eoipso, quod in sentẽtia dicitur, quod fuit lata reo absente.*
26 *Sententia, an praesumatur lata in praesentia partium, si in ea non fiat mentio de praesentia partium.*
27 *Pro sententia, an praesumatur, si in ea recensita sint omnia acta.*
28 *Sententia vbi non transiuit in rem iudicatam potest de eius iniustitia per testes doceri.*
29 *Notarius si in instrumento dicat talis mulier certificata de beneficio vel leiani illi renuntiauit: an praesumatur fuisse certificata.*
30 *Testis, an praesumatur iuratus, si tabellio dicat in instrumento talis iuratus deposuit.*
31 *Creditur enuntiatis in his, quae sunt de longinquo, & parui praeiudicij.*
32 *Nuntius an possit citare sine speciali mandato.*
33 *Examinationem testium potest iudex committere notario.*
34 *Acta, an possint de consensu partium destrui.*
35 *Instrumentum scriptum manu alterius notarij: si notarius rogatus se subscribat, an valeat.*
36 *Instrumento in actis registrato parte non contradicente creditur.*
37 *Exceptio tu non es procurator, an possit obijci post litis contesta.*
38 *Vacillatio testis debet scribi praesente ipso teste,*
39 *Actorum scriptura potest per testes reprobari.*
40 *Tutor, an praesumatur quis eoipso, quod iudex dixit in sententia condemno Titium tutorem Seij pupilli.*
41 *Praesumitur pro sententia si ab ea non appellatur.*

a ¶ Quoniam contra. hoc est ca. notabile optimè ordinans iudiciorũ acta. super quo pro omnibus additionib⁹ vide Lãphrã optim ac latissimè scribentẽ in materia huius. c. caeteros ẽt per te videre poteris.

a

Voniam cõtra ᵃ falsam.

Iudex debet habere notarium, vel duos bonos viros, qui acta iudicij scribãt aliàs si quid difficultatis emerserit ꝑ superiorẽ punietˀ, nec creditˀ ei suꝑ processu: nisi inquãtũ per acta, vel aliàs per legitima documẽta cõstabit. h.d. ¶ Et sunt tres partes principales. nã in prima ponitˀ cõstitutionis cã. in sc̃da cõstitutio, in tertia pęna nõ
1 obseruãtis. sc̃da ibi statuim⁹. tertia ibi iudex. ¶ No. † primo, ꝙ negatiua directè nõ põt ꝓbari. & sic nota a ꝯtrario, ꝙ indirectè bñ põt ꝓbari, de quo in glo. hic, & s̃. de elec. bonae. el. j. & ibi ẽt per Io. An. vbi tãgit, an aliquo ca
2 su possit directè probari. ¶ † Itẽ no. ꝙ nedũ in ordinarijs iudicijs, sed ẽt in extraordinarijs, & sic etiam in summarijs requiruntur acta, & quòd per aliũ, quã per iudicem scribantur, fallit tamen hoc in causis modicae quãtitatis, vt contingit in vicarijs, qui in comitatu reddunt ius in certa modica quantitate. vt no. Bar. in l. iubemus nul
3 li. C. de sacrosan. eccle. ¶ Item no. ꝙ † tabellio, seu notarius appellatˀ publica persona, qa publicũ gerit officiũ, & ideo etiam interdum seruus publicus appellatˀ. ff. rẽ pupil. saluam fore l. ij. nõ qa verè sit seruus, qa talis nõ potest esse notarius. l. generali. C. de tabu. lib. x. sed qa tenetur publicè omnibus eum requirẽtibus seruire, & de diuersis nominibus notariorũ tãgitur hic per Io. An.
4 ¶ Item no. quod † duae personae honestae subrogantur loco notarij, vbi deficit copia notarij, & sic facit, quod autoritas notarij equaleat ꝓbationi duorũ testiũ, ꝙ est verũ, donec contrarium probetˀ, vt patet ex his, quae no. s̃. eo. tertio loco. & per Innocen. ĩ. de fide instru. cũ Io.
5 & facit, quod no. in l. fi. C. de fideicõmis. ¶ † Item not. quae comprehendantˀ appellatione actorum. nã hic litera describuntˀ. & per hoc vr̃, ꝙ cũ in litera nõ fiat mentio de sñia, ꝙ sententia non dicatur de actis, sed in cõtrarium est text. cum glo. in l. in fraudẽ. §. neq;. ff. de iure fisci. & ibi hoc tenet Bart. & idem Cy. in l. ij. C. vt lit. penden. idem Io. And. in addi. Spe. super rubrica. de sententia. allegat, ẽt qđ hr̃ in c. cum aeterni. de re iudi. in vj. nec ob. ꝙ hic nõ exprimitur de sñia, quia qđ sñia deberet scribi, erat per alia iura ꝓuisum. vt patet in l. j. & ij. C. de sen. ex peric. reci. & in c. penul. & fi. de re iudi. in vj. praeterea hic non exprimũtur omnia, q̃ sunt de actis. nam hic non fit mentio de iura. calumniae. & de iuramẽtis testium, q̃ tamen cõstat esse de actis cum apud acta p̃stari dẽant. & ideo nõ valet ar. si non exprimitur hic, ergo non est de actio. nam, & possunt p̃dicta contineri sub clausula generali hic posita, dum dicit, &c. quę oc-
6 currunt. ¶ † An aũt delegatio censeatur esse de actis. no. Archi. de offic. delega. si a subdelegato. lib. vj. & tangit ẽt hic Inno. & videntˀ cõcludere, ꝙ nõ, qa extra iudiciũ fieri, põt sicut & cõstitutio procuratoris. ¶ Itẽ no.
7 ꝙ † exceptio dr̃ de actis, vr̃ tñ, ꝙ possit porrigi ẽt die feriata. vt nota. Spe. in titu. de dila. §. j. ver. & nota. ad fi. j. col. nec mirum, quia, & libellus vr̃ posse porrigi die feriata. l. miles. §. lx. ff. de adulte. & no. in c. fi. s̃. de iudi. &
8 in c. ij. de dila. ¶ † Item no. ꝙ cum in lr̃a non exprimãtur articuli, & positiones, ꝙ non videantˀ esse de actis. sed cõtrariũ vr̃ verum per id, quod habetur in clemen. saepe. §. uerum. de uerbo. signifi. & pñt cõprehendi sub clausula generali, quae hic ponitur. ¶ Itẽ no. ꝙ cũ interrogatio hic ponatur, vt quid diuersum a confessione, ꝙ interrogans non videtur confiteri. sed contrarium notat. Archi. in c. qđ ait xxij. qõ. ij. Posses dicere, ꝙ interrogans praecedente interrogatione aduersarij videatur confiteri: sicut si dico promittis mihi decem, & tu dicis cur non. facit, ꝙ habetur in l. j. §. si quis. ff. de verb. obli. Et idem si ratio subiectę materię hoc suadeat. vt d. c. qđ ait. & xxxii. q. vii. qd in oĩbus. Et adde, qđ no. Io. And. in c. fi. de iureiuran. in 6. vbi dicit, quod licèt ponens videatur fateri id, qđ ponit. non tamen articulãs, qđ not.
9 ¶ † Itẽ no. quòd partibus dari dẽt copia actorũ, sed originalia debent remanere penès notarium. & ideo male faciunt notarii, qđ originalia partibus concedunt. nã
10 saepe vidi propter hoc quaestiones exoriri. ¶ † Item no. ꝙ productio instrumẽti est, de actis, ipsum aũt instrumẽtũ nõ est de actis. vt not. Inno. s̃. de offi. delega. cũ in iure. An autem iudex instrumẽtum procurationis exhibitũ in iudicio teneaturˀ facere reddi ipsi exhibẽti si hoc petat. nota. Specu. de instru. aeditio. §. nunc dicamus. ad fi. vbi concludit, qđ non. si est speciale instrumentum ad causam illam, quia tunc originale debet esse penès notariũ actoris. secus si esset instrumentum generale ad causas: qa tũc deberet sibi exhiberi, vt illo possit uti pro
11 aliis causis. ¶ † Itẽ no. ꝙ ubi dubitatˀ de fide exẽpli, recurrẽdũ est ad originale. facit, qđ habetˀ. ix. dist. ĩ c. vt veterum. & lxxvi. di. ieiunium. quinimo vbi est contentio & uarietas inter instrumentum extense scriptũ, & prothocollum, seu primã scripturam abbreuiate scriptam, statur potius ipsi prothocollo. vt no. gloss. singularis in §. fina. in auth. de tabel. collatione. v. Bart. in l. sempronius proculo. ff. de leg. 2. & facit, qđ no. in Spe. de ĩstru. edi. §. instrm. ver. sed nunqd. & ver. qd ergo. ¶ Itẽ. no. quod ubi instrumẽtum exemplatur ab eodem notario, qui scripsit originale, tunc facit fidem, quia tũc tale exẽplum censetur authenticum: secus, quando ab alio. vt in auth. si quis in aliquo. C. de eden. & ibi per Barto.
12 ¶ † Itẽ no. de ista dictione, & cętera. nam si scribitˀ extẽsę est nomen, vt hic scribitur. sed vbi scribitur in breuitate comprehendit

comprehēdit omnia, quæ cōsueuerūt includi secundū naturā subiectæ materiæ.l.gallus.§.j.& ibi p Bar.ff.de libe.& posthu.q no.ppter practicam tabellionū,qui in pthocollis scribūt cōstituentes,&c.promittētes,&c.nā includūtur omnia,quæ aliàs per notariū in similibus in
13 strumentis consueuerunt exprimi.¶†Item no.q nō cre ditur iudici de processu,nisi quatenus per acta,& legiti ma documenta cōstet.Et no.q loquit in singulari,& sic de vno iudice,secus si essent plures,qa tunc eis credit per id,quod habet.§.de accu.cum dilecti,& de exces. præla.c.inter.vers.præterea,& sic seruat curia Romana. licèt aliqui contra secundū Inn.de quo.§.de testibus.c. cū a nobis,& de pur.ca.c.cum dilectus.& no.Inn. q ex quo creditur duobus iudicib⁹,vel duobus scriptoribus, credēdū erit uni iudici,& vni scriptori , q est verū scdm Host.qa in ore duorū,&c.& §.titu.j.in oi,& ff. de testi. l.vbi numer⁹. ʒ hoc tñ facit , q scribit Io.An.§. circa fi. in ver.ipsi⁹.vnde dic,vt dicit.§.ti.j.cū a nobis,& in Spe
14 cu.de sñia.§.iuxta.ver.sed pone,q publicatis.¶†No.q acta videtur posse pbari per testes, cum hic simpliciter dicat posse probari per legitima documēta, quorum ap pellatione etiam testes vident comprehendi.§.de testi. cogē.peruenit,& l.j.ff.de fide instru.& istud videt seq hic Inn.licèt Goffr.intelligat hic per legitima documen ta ipsam scripturā actoris,& q acta etiam possint proba ri per testes,videt tenere glo.in l.si prætor.§.marcellus. ff.de iudi.& in l.quoties.§.fi.ff.de proba.Bar.tamen in l.ne in arbitris.C.de arbi.videt velle,q per scripturā de beant probari,sed benignior uidet opi.Inn. vt sic si ali qd fuerit omissum per tabellionē possit illud per testes probari,& facit,quod no.glo.§.alle. Statuta tamē qnq; super hoc prouident,& tunc illis est standum.facit glo.
15 in l.quoniam.C.de hære.¶†In glo.ij.in fi.& sic patet , quod regulariter acta sunt scribenda.fallit in aliquibus casibus qui habentur in aut.nisi breuiores.C.de sen.cū ibi not.per gl.& Bar.¶Quid autem si partes cōsentiāt, q sine actis procedatur nunquid, tunc sine illis poterit procedi.Hostieñ.uidetur uoluisse,quod sic,ut etiā not. glo.in c.cum ab uno.de re.iudi.in vj.Sed illud uidetur uerum quando haberet procedere tanquam arbitrator per id,q no.per Inn.& docto.in c.quintauallis. de iure iuran.secus quando haberet pcedere,ut iudex , qa nō pōt substātialia iudicij omittere ēt de consensu partiū. in c.de causis.cum ibi nota.§.de offic. delega. de quo ēt
16 dixi in c.i.de libel.oblatio.¶†In gl.iij.in fi.& sic cōclu dit gl.q scriptura actorū de necessitate nō requirit sub scriptionem testiū , & sic pbat etiam si nulli testes sint subscripti,pro quo benè facit iste tex.& l.in donationi bus.C.de dona.licèt Hosti.hic nitatur ad illā.l. respōde re,sed responsio eius uidetur literā illam uiolare, ideo de iure ur uerior opi.gl. de cōsuetudine tñ seruat q in sententiis diffinitiuis adhibentur testes,& quandoq; ēt seruat in interlocutorijs , & cautius est saltē in istis pp grauitatem præiudicii adhibere , statuta et qñq; super
17 hoc prouident.¶†In gloss.citationes in fi.& sic uidetur concludere gl.quod de iure super citatione non sit cre dendum nuntio, licèt sit nuntius publicus,& iuratus , licèt de consuetudine credatur.Alij uero dixerunt , qd credi debet nuntio si pars non reclamet.Hostiē. uerò di xit hoc arbitrarium inspecta qualitate personæ citatæ , & ipsius nuntii,unde dixit potius credendum esse ne ganti se citatum ,quam illi nūtio referenti se citasse.de quo per Io.An.in c.cum parati.§.de app.sed Bar.in. ex traua.ad reprimē.in uerbo nūtiū.per illum tex.tenet,q etiam de iure credendum sit relationi nuntii publici,& iurati,nisi probetur contrarium,& sic communiter ser uatur.¶ In gloss.dilationes ibi:nec prima dilatio. Sup ple quæ datur ad comparendum,& sic est expectatoria, secus si daretur ad probandum,quia illa in dubio intel

ligitur peremptoria:licèt sit vnica.l.fina.ff.de fer.& fa
18 cit,q nota.in c.dilecti.hic allegato.¶ † In eadem gl.ibi condemnatur in expēsis.No.benè,q etiam ratiōne pri mæ citationis quis punitur in expēsis de quo etiam in c.dilecti.hic alleg.¶In gl. recusatione : ibi redigēda est in scriptis , sed certè hoc non necessario hic probatur, qa licèt dicat illam in scriptis redigendam non sequit necessario,q sit in scriptis porrigēda.facit,q notat glo. j.in ver.interlocutiones,sed p dicto gl.benè facit.l.apet tissimi,& l.cum speciali.C.de iudi.¶In ea.glo.ibi:si ap pellatum fuerit,& sic innuere videtur glo.a sensu cōtra
19 rio,q†processus qui fit per iudicē recusatū teneat,si nō fuerit appellatum,quod tenuit Inn.in decre.cum specia li.§.de appel.Hostiē.tamē ibi tenuit contrariū p quo fa cit,q no.gl.ij.q.vj.quoties,& idē sequitur Bar. in l. qa poterat.ff.ad trebel.sed pro dicto Inn.fortiter facit.c.iu dex.de offi.deleg.in vj.vbi apparet, q licèt recusatio sit proposita,non tamē definit omnino esse iudex,nisi post quam pronuntiatū fuerit recusatiōnem esse iustam, & ad l.vnam.C.si quacunq; prædi.potesta.quā alleg.Bar.did q ibi est speciale in casu illo,ut dixit Inn.in c. insinuati te.de offi.delega.de hoc plenius dicetur §.in dicto.c. cū speciali,& in l.quidam consulebat.ff.de re iudi.¶In gl. exceptiones ibi:danda est in scriptis.hoc nō colligitur
20 ex tex.isto licèt benè probetur,qd † redigēda sit in scri ptis apud acta.& ideo Hostiē.dicit,quod nō est necesse illam porrigere in scriptis,quia hoc nō reperit iure cau tum.fallit in exceptione non numeratæ pecuniæ,& nō numeratæ dotis,quia de illa proponi debet in scriptis, quia illa pponi pōt etiam nemine agente,qd nō cōtin git in alijs in auh. hāc aūt qrelā.C.de nō nume.pec.& facit,q no.Bar.in l.j.ff.de excep.¶In ea.glo.in fi. & ad materiam benè facit,q no.glo.in c.inter. monasteriū.§. de re iudi.¶In gl.petitiones in fi.& de hoc ēt per gl.in cle.sæpe.in ver.exigat.de ver.signi.& qūo vtile est libel lum in scriptis offerri, nedum propter utilitatē iudicis, vel rei,ut dixit gl.sed etiā ipsius actoris,qa melius sciet super quo habeat facere positiones, vel articulos , quia ille debet trahi de substantia libelli. notauit gl. in dicta clemē.sæpe.in verbo verum,& dicit libellus quasi par uus liber.seu parua scriptura ideo debet in scriptis offer ri.C.de litis cōtest.in auth.offeratur.An tamē aliquo cā su sufficiat petitionem verbo propositam redigi in scri
21 ptis apud acta nota glo.in dicta.cle.sæpe.¶†In gl. inter rogationes ibi:ad instructionem causæ h.d.gl. q.a posi tio impertinens nō debet admitti,vt plenè not. p gl. in c.j.& ij.de confes.in vj. ¶ Quid autē prosit facere posi tiones,si reus negauit narrata:put narrant in petitione cum verisimiliter sit,q negabit positiones not.gl.in cle men.sæpe.in uer.& quia.de uerbo.signifi.nam licèt re⁹ negauerit narrata,quia illa simul ponunt in libello,ta mē qa positiones postea fiunt de facto particulari pote rit esse,qd illas fatebitur reus,ut si peto a te decem ex causa mutui facti titio cuius dico te hærede,licèt nega ueris narrata,tñ si postea ponā,q titius tali tpe decessit tu fateberis,similiter si ponā,q instituit te hæredem,tu fateberis etiam:similiter si ponā,q adiuisti eius hæredi tatē,hoc etiam fateberis,& sic licèt neges mutuū factū Titio non hēbo necesse nisi aliud pbare ubi aliàs opor teret etiam me probare te esse hæredem titij,& eius hæ reditatē adiuisse. ¶ In ea.glo.ibi uel ponitur pprie hæc etiam est in se bona,dicit in hic Io.An.q licèt pars pos sit ponere,nō tñ potest interrogare,qa posset calumnia ri interrogādo,quia non habet id probare, sed benè ha bet probare id,quod ponit si negetur,sed certè uidetur partem etiam posse interrogare nisi iudex repellat , per id,quod habetur in l.fine.alleg.in gloss.& ideo si aduer sarius nolit respondere iudex habebit arbitrari,an sit re spōdendū,& idē in positione,qa posset esse positio im

Io.ab Imo.in j.super ij.Decret. L 3 pertinēs

pertinẽs cui nõ teneretur aduersarius rñdere, vt no.in c.j.& ij.de confess.in vj.& sic nõ videret differẽtia Ioan. An.procedere, licèt do.Ant.cũ illa trãseat.¶ In glo.con fessiones ibi probauerit se errasse.hoc clarũ si probetur rẽ aliter se habere.Bar.tñ notabiliter in l.post legatũ.ff. de his quibus, vt indig.dicit, q si quis negauit † positionẽ aduersarij posset reuocare negationem dicẽs se errasse, & q credit sicut in positione continet facit, q habetur in l.j.in fi.ff.qñ ac.de pecu.sit annalis.¶ In glos.interlocutiones ibi nõ tamẽ dr,&c.¶ No.benè glos ad id q dixi.s.in glo.in ver.recusationes.& in gl.in verbo sequenti, & nota, † q sñia interlocutoria valet etiã si nõ feratur in scriptis, licèt secus sit in diffinitiua, de quo in c.vltimo.j.de re iudi.in vj.& in l.ij.ff.de appel.¶ In glo. loca ibi: secus in propriis sup.quia nõ debet edi, cũ die, & consule: nisi quis vellet redarguere de falso, vt j.dicit gl.nec etiam indistinctè sunt edẽda, sed demum qñ qs est ipsis vsurus, vel secundũ distinctionẽ not.s.eo.c.j. & qualiter etiam priuilegia edantur, habet hodie in c. cũ personæ, de priuileg.in vj.¶ In gl.penul.in fine. Et per ptedicta videt, q si iudex omisit aliqua facere scribi quæ oportuit postea partẽ probare, & super hoc facere expẽsas tenebitur iudex dictas expẽsas resarcire parti, & de materia habetur ẽt in c.j.de re iudi.in vj.& in l.fi.cũ ibi no.p gl.& Bar.ff.de va.& extraor.cogni.¶ † In gl.fi. ibi: sed vbi reuocat in dubiũ de pcessu, & sic in effectu con cludit gl.quod vbi non reuocat in dubium de pcessu: tũc non præsumit pro sñia: sed vbi reuocatur in dubiũ de processu: tũc nõ præsumatur pro sñia nisi quatenus appareat ex pcessu, & videt glo.j.velle hoc pcedere ẽt in sententiis cẽsuræ, qa licèt credatur literis epi, qñ denũ tiat aliquẽ excõicatũ, si tñ pars compareat corã superiore, & dicat se non iuste excõicatum non præsumet pro sñia excõicationis, si reuocet in dubium de actis, nisi illa probentur. Alia fuit opi.quam j.tangit glo.in fi. quæ fuit additio.videlicet, q si sñia lata est in scriptis pñsentibus partibus, vel procuratoribus ipsarũ si nõ est appellatũ præsumatur pro sñia, & sic secus si est appellatum, vel si parte absente sit lata, & hanc opi. videt tenuisse Inn. hic, & in c.cum in iure peritus.de offic.deleg.sed gl.hic videt istã reprobare ex eo, qa partes nõ possunt facere, q sñia sit aliqua, q est nulla, vt qa sit lata lite nõ cõtest. vel facta contestatione in die feriata, sed certè, vt dixit hic Ioan.An.opi.Inn.potest saluari ab obiectione glos. nam inquãtũ dixit Inno.quod si lata est sñia vtraq; parte pñsente, & non est appellatũ nõ debet admitti pars, quæ vult illã impugnare ratione pcessus, debet intelligi si aliud non pbat, qa in dubio pñsumit pro sñia, & hoc vr voluisse Inn.hic.dum dixit, q non debet admitti quia pñsumuntur omnia sollẽniter, seu legitimè acta, & sic vr loqui qñ aliud non pbatur, sed vbi probaret contra sñiam, tunc pcederet, q dixit gl.põt autẽ pbatio fieri contra sñiam, vt dixit Io.An.producendo omnia acta causæ: nam si in eis nõ appareat contesta.esse factã, vel esse factã die feriata, apparebit sententiã fuisse nullã. p id q habet in c.j.de litis cõtest.& in c.j.& per totũ s.vt lit. non contest.per talẽ enim inspectionẽ actoris probatur defectus ipsorum actorum, facit, q habetur in c.cũ ad sedem.de resti.spolia.& q not.Bart.in l.hi qui. C. de appel.vnde nisi ex aduerso probetur per testes contestationẽ fuisse factam die iuridica, quod fieri põt, licèt fuerit omissum id scribi in actis per id, quod.j. tangit glos. obtinebit impugnãs sñiam.¶ Et p declaratione materiæ aduerte, quod quandoq; reuocatur solum in dubiũ de iniustitia sñiæ, & non negatur eam latam præcedente ordine iudiciario: & sic pcessu debito, interdũ aũt negatur sñiam fuisse latam præcedente debito pcessu, & quærit vtrobiq;, an præsumatur pro sententia.¶ Primo casu aut est appellatum a sñia, uel sumus infra tps appellandi, & tunc non præsumitur pro iustitia sñiæ, nisi quatenus appareat ex actis, pro quo facit in tex.& glos. in l.hærennius.§.caia.ff.de euic.& ideo ille qui appellat, non habet docere de iniustitia sñiæ si in causa principali nõ hebat de iustitia probare, vt si reus fuit cõdẽnatus q appellauit, nã psumit iustè cõdẽnat' nisi actor ostẽdat cõtrariũ ex actis. si aũt appellãs habuisset necesse probare in cã principali: tũc debebit probare de iniustitia sñiæ, vt si reus fuit absolutus, & actor appellauit, nam, tũc si vult obtinere debet probare, qđ ex actis appareat sñiam fuisse iniustã, vt qa dicat ex actis apparere probatum fuisse contra reũ, vel oportebit, q de nouo pbet p l.per hãc.C.de tẽpo.appe.facit, qđ nota. Spe. in tit.de sen.§.fi.ver.in summa.¶ Interdũ verò non est appellatũ, vel si est appellatũ appellatio est deserta, & trãsiuit sñia in rẽ iudicatã, & tũc præsumit pro iustitia sñiæ: & est præsumptio iuris, & de iure. & sic nõ ut admittenda probatio in cõtrarium.j.de re iudi.cum inter uos. hoc tñ verũ est regulariter, nã fallit si probatio fieret p cõfessionẽ partis aduersæ.nã etiã contra psumptionẽ iuris & de iure admittit pbatio in ꝯriũ, p partis cõfessionẽ.vt voluit Inn.in c.qa pleriq;.de immu. eccl, & gl.in auth sed iã necesse, & in corpore, vñ sumit.C. de dona.ante nup.idẽ videt si appareat de notoria iniustitia sñiæ p decre.sollcitudinẽ.ver.si vero.infra. de appel.& de re iudic.in c.inter cęteras. & facit, qđ no.Inn. in c.fraternitatis.de frigi.& malæfi. vbi autem quis vellet docere de iniustitia sñiæ pducẽdo acta. dicit Inn.qđ non dẽt audiri, qa ẽt si in sñia diceret, q qa p.a.& b.testes pbatũ est Titiũ debere decẽ seio, iõ cõdẽno ipsum Titiũ i ipsis.x.q licèt p acta appareat ꝯtrariũ, nihilominus stãdũ erit sñiæ, si non fuit appellatum, alleg. tamen in contrariũ.c.cũ Bertoldus.de re iudi.& non soluit. vnde forte voluit stari cõtrario. & ipsemet sentit contrariũ in d.c.cum Bertoldus.& etiã Host. hic: & ista pars videtur verior, qa ex quõ sñia hẽt relationem expressè ad acta.& p illã appareat iudicẽ male pronuntiasse, cũ talis probatio possit dici notoria, ex quo p ipsa acta ad quæ se expresse refert, patet cõtrarium eius, qđ dicit iudex.facit, qđ no.gl.in l.vbi pactũ.C.de trãsa. & qđ no. ẽt Inn.in c.p tuas.j.de testi.vbi dicit notoriũ esse id, qđ ex actis patet.iõ non dẽt sñia tenere. & hoc ẽt satis fuit de mente Cy.& Bar.in l.j.C.de errore calcu.¶ Sinaũt iudex expresse nõ referat se ad acta, tũc, licèt ex illis nõ appareat pbatũ esse cõtra reũ, qui fuit cõdẽnatus. non ex hoc necessario apparet notoriẽ de iniustitia sñiæ, qa possibile est, q iudex fuit motus ex cõfessione partis: licèt illa non repciat scripta in actis. Si autẽ reus fuit cõdẽnatus, & in actis appareret instrumẽtum absolutionis, tunc secũdũ dom.Ant.satis appareret notorie de iniustitia sñiæ, ex quõ apparet in actis de ipso instrõ absolutionis: sed forte posset i hoc teneri cõtrariũ, qa necessario nõ vr notoriẽ apparere de iniustitia. qa possibile est, qđ iudex habuerit suspẽctũ instrm absolutionis, & pp hoc nõ dedit ei plenã fidẽ. & iõ imputet sibi pars q nõ appellauit.nã ex hoc vr psumẽdũ p iustitia sñiæ, cui vr acqeuisse nõ appellãdo.l.ab eo.C.quõ, & qñ iudex. & in c.qđ ad consultationem.j.de re iud. Vbi autẽ ecõtra reus fuisset absolutus, & appareret ex actis probatũ per testes eum esse debitorem, tunc non uidetur, qđ constet notoriè de iniustitia, quia possibile est, q iudex non adhibuit fidem testibus, quia vacillando fortè dixerunt.licèt hoc aliter non appareat ex actis. & ideo ex quõ non est appellatum standum est sentẽtię, & præsumitur pro eius iustitia, nec per ostensionem taliũ actorum dicitur constare de iniustitia. Si autem quis non vellet docere de iniustitia per acta: sed per testes producẽdos, tũc nõ est audiẽdus, qa obstat sibi exceptio rei iudicatæ. Quod intellige nisi esset sñia, quæ non transiret in

ret in rem iudicatā, vt ī.dicetur. ¶ Sed dubiū est, quid si non sit opposita exceptio, & processum sit ad vlteriora: & per testes ꝓbetur in effectu iniustitia sniæ, vt qa reus forte fuit absolutus, & modo probat̄ ipsum reum fuisse debitorem, & sic condēnādū, an tenebit talis processus, & an sequi poterit condēnatio, & sic an valebit snīa contraria primæ. & videretur, ꝙ nō per l. .C.qñ ꝓuo.nō est necess. vbi sentētia cōtra sniam nō valet. In cōtrarium ex quo diuersis instātijs feruntur videtur vltima valere per id, ꝙ habetur in l.duobus.ff.de excep.rei iudi. & de materia in c.inter mona.ī.de re iudica. & in d.l.j.quando prouo.non est necesse. Conclude, ꝙ si corā iudice appellationis vbi appellatio erat deserta sit ꝓcessum, nō tenebit processus tanquā factus corā iudice incōpetēti, etiā de consensu partiū. vt est casus in cle.si appellationē.de appel. & hoc verū nisi reuocatū fuisset in dubiū, an appellatio esset deserta, vel ne, & pronuntiasset eam nō desertam, & a tali pronūtiatione nō fuisset appellatū, qa tūc postea tenuisset ꝓcessus factus corā eo, ex quò in effectu pronūciasset se iudicē cōpetentē facit, quod no.in c.j.de offi.dele. per Inno.in vj. & ꝙ no. ēt in c.super literis.de rescrip. & de appel.si duobus. per Inn. & in c.præterea de dil.per eundē in aurē aditus sit iudex ordinarius, uel alius habēs iurisdictionem super causa, tūc si ex actis constet notorie de iniustitia primæ sentētiæ ex quo de volūtate partiū est ꝓcessum, valebit sentētia cōtraria primæ, & ideo, licèt reus fuerit primo absolutus, nūc poterit condemnari si ꝓbatū fuerit ipsum esse debitorem. Nec ob. ꝙ snīa cōtra sentētiam non valet, vt not.in illo.c.inter monasterium. qa illud videt̄ verum nisi appareat de notoria iniustitia ipsius sentētiæ. argu.c.solicitudinem.§.si verò.de appel. secus qñ notoriè nō cōstaret de iniustitia, qa tūc nō valeret secunda cōtraria primæ. ¶ Itē non obst. ꝙ snīa inducit notorium, vt in c.si.de coha.cleri. & muli. & sic non deberet postea posse ferri contraria snīa, qa uerum est, ꝙ snīa inducit notorium.s.præsumptionis, ꝙ debet succumbere notorio veræ probationis tanquā potētior. facit, ꝙ no.p gl.in c.transmisse.ī.qui filij sint legiti. nec obstat etiam, ꝙ partes nō uident̄ posse renūtiare sentētiæ, quæ trāsiuit in rē iudicatā, ut notat gl.in l.si diuersa.C.de transac. quia verū est transigendo, cum transactio debeat fieri super re dubia.l.j.ff.de transac. & l. post rem. co.ti. sed benè possent aliàs per pactū renuntiare. ¶ Itē illud videtur verū nisi constet notoriè de iniustitia per d.c.solicitudinem. & videtur etiam secunda sentētia tenere etiam si per eundē sit lata, ex quò in diuersa instantia, & notoriè constat de iniustitia primæ aliàs, eēt sec⁹. Et attēde etiā inquātū gl.dixit, ꝙ partes nō possunt facere sententiam nullā ēe aliquā, qa verum est quòd ad hoc, vt valeat, vt snīa, & ꝙ debeat tāquā sentētia obseruari, sed si vellent facere, qđ illud, ꝙ continet̄ in snīa quæ est nulla obseruetur ex vi cōuentionis, illud facere possunt per id, ꝙ habet̄ in l.j.C.cōia vtriusq; iudi. per glo. & docto. Et hæc sufficiāt de primo casu principali. ¶ Secūdo casu, qñ dubitat̄, an præsumat̄ pro snīa respectu ꝓcessus, & ordinis iudiciarij, licèt aliter non appareat super hoc fuerūt variæ opiniones. nā Io.quē sequit̄ hic glo. dicit, ꝙ nō, qñ ipse reuocat̄ in dubiū. Inn. dixit, ꝙ si lata est utraq; parte præsente, & nō appellāte præsumit̄ ꝓ snīa etiam respectu ꝓcessus, & sic videtur velle secus si sit lata in absentem. Sed alij hoc secūdo casu qñ fertur in absentē dīt ꝑsumi ꝓ snīa etiā respectu processus, si est lata de lōginquo secus si de recēti, vt nota. Hostiē.in c.cū inter vos.de re iudi. Alij dixerunt, qđ aut est lata in absentē contumacem, aut in non contumacem, vt si in contumacem præsumatur pro sentētia alias, secus vt videt̄ velle Spec.in tit.de sen.§.fina.ver.in summa. Alij dīxerūt, aut est lata in verū cōtumacē, & præsumitur ꝓ ea, aut in fictū, & tunc nō ꝑsumit̄ ꝓ ea. & istud vident̄ sequi domini de Rota in sua cōclusione.ccxc j. & sic intelligūt Inn.in c.cū in iure. Alij verò simpliciter dixerūt: aut snīa trāsiuit in rem iudicatā, & tūc ꝑsumit̄ pro snīa etiā respectu processus, aut non transiuit, & tunc secus uidetur uelle Spec.in tit.de sententia.§.ut autē.uersi. & no. sm quosdā, & de ꝓbat.§.j.uer.sequit̄, & Cōpo.in c.bonæ.el.j.de elec. & ibi ēt Inno. Alij ēt dixerūt, aut in snīa fit mentio de actis, & tūc pro illa præsumit̄. Aut nō fit mētio, & tūc secus, de quo in d.uer. & not. Spec. de instru.edi.§.restat.uer.in summa. ¶ Cōclude, ꝙ aut appellatū est a snīa, & sic nō trāsiuit snīa in rem iudicatā, & tunc nō uidet̄ præsumi pro snīa respectu ꝓcessus: nec etiā respectu iustitiæ, nisi aliter appareat ex ꝓcessu. Aut nō est appellatū, uel si est appellatū appellatio est deserta: & sic snīa trāsiuit in rem iudicatā, & tūc, aut fuit lata utraq; parte præsente, ut alterā absente, &c. Sed si utraque parte præsente præsumit pro snīa ēt respū ꝓcessus ex quò nō est appellatū, uel trāsiuit in rem iudicatā, ut uoluit Spec.in tit.de snīa.§.fina.uer.in summa. & ēt sm no.ut hic tangit glo. & maxime hoc ꝓcedit si in snīa recenseant̄ acta, ut quia dixerit iudex uisa libelli oblatione, & litis cōtesta. &c. nominādo alia acta causæ, ut uoluit Bart.in aut.si quis in aliquo.C.de eden. Idem tamē & si non fuerint recensita acta, ex quò lata fuit sententia pro partibus præsentibus, & non reclamantibus, qa præsumendū est omnia fuisse solēniter acta. vt hic retigit gl.post Inn. ideo stabitur sentētiæ donec ꝓbetur cōtrarium, & qualiter possit probari declaraui superius, & procedit hoc, vt ꝑsumat̄ etiam pro snīa etiā respectu ꝓcessus, licèt diceret̄ nulla: qa nihilomin⁹ ex quò nō est appellatū ꝑsumit̄ ꝓ snīa ēt respectu ꝓcessus, donec ꝓbet̄ cōtrarium, vt notabiliter voluit Spec.in tit.de ꝓbatio.§.j.ver.sequit̄, & sic plus operet̄ pēdētia appellationis, qa illa pēdēte nō ꝑsumit̄ ꝓ actis nisi quatenus appareat de pēdētia nullitatis, qa pendēte nullitate nihilominus ꝑsumit̄ pro actis, donec cōtrarium ꝓbet̄, ꝙ tene menti. Et similiter si petatur restitutio in integrū. ex quò de rigore iuris sententia transiuit in rem iudicatam pēdēte lite super restitutione præsumit̄ ꝓ snīa etiā respectu ꝓcessus donec ꝓbetur ꝯrium, nā est eadē ratio, & multo fortius: ꝗ si pēdeat causa nullitatis, & iō idem dicendū vtrobiq;, & hoc etiam sequit̄ hic do.Ant. ¶ Interdum verò sententia lata est parte altera absente, & tunc, aut pars illa altera fuit absens per verā contumaciā, & tunc ꝑsumit̄ pro snīa, cū eius absentia tūc dei ꝑsentia repleatur.l.properandum.§.sin autem.C.de iudi. & exꝑsse tenēt dñi de Rot.in sua cōclusiōe.ccxcvj. ¶ Interdum aūt est lata absente altera parte, & fictè contumace, & tūc tenēt domini de Rota vbi.s. ꝙ nō ꝑsumat̄ pro snīa respectu processus, & sic intelligūt, ꝙ not. Inn. in c.cū in iure peritus.de offic.dele. & videt̄ do.Ant.hic sequi. sed certè licet pars fuerit absens ꝑ fictā cōtumaciā, vt qa citata fuerit ad domum, & nō inuēta. facit, ꝙ no.plene per gl. & doct.in l.fi.ff.de restit.in integ. & in cle.si ante.de dolo, & cōt.tñ si apparet illā babuisse notitiam sniæ, & nō appellasse infra decē dies a tpe scientiæ, snīa cōtra eā transiuit in rē iudicatā.l.ab eo.C.quō, & qñ iud. & ideo uidet̄ præsumēdū pro snīa, ex qua in rem iudicatam transiuit. Et licèt fuerit lata parte absente, vt voluit Inno. & Cōpost.in c.bonæ.el.j. de electio. ¶ Interdum verò lata est sententia parte altera absente, & nō cōtumace, & tūc si hoc cōstet, qa snīa est nulla.l. ea quæ.C.quō, & quando iudex, & ꝙ no.etiam in cle. sæpe.de verb.sig. tunc nō vr̄ præsumendum pro snīa, & sic intelligatur, quod not. Specu.in titu.de snīa.§. fina.
25 ver.in summa. ¶ † Sed hic occurrit dubium, quid in dubio si in snīa dicatur, ꝙ lata fuit contra ipsum reum contumacem

tumacem saltem ficte: an verò nõ præsumetur aliquo ca
su cõtumax: nisi probetur videtur hoc casu dicendũ, q̃ si
apparet reũ habuisse notitiam sniæ,& infra decẽ dies a
tpe notitiæ nõ appellasset, q̃ prima facie videatur sniam
trãsire in rem iudicatã per id, q̃ habetur in d.l.ab eo. C.
quõ,& qñ iudex,& ideo videtur præsumendum pro illa.
per id,q̃ no.Inn.& Cõpo.in d.c.bonæ.el.j. & per cõse-
quẽs videtur præsumẽdũ,q̃ saltẽ ficte fuerit cõtumax:ni-
si cõtrariũ probetur per ostensionem actorũ in cã,in qui-
bus nõ appareat de citatione ad sniam per id,q̃ dixi su-
per gl.post Ioan.And.& per not.per Bar.in l.hi qui. C.
de appel.& per hoc multo fortius pcedit si notarius in
snia dixit,q̃ lata fuit cõtra reum ipso absente, sed tamẽ
legitimè citato per id,q̃ not.Spe.in tit.de snia.§.vt aũt.
ver.si.& nota secundũ quosdam,vbi etiã plus dicit,q̃ ẽt
si a sententia,sit appellatũ si tamen dictum fuit absente
ipso reo,sed legitimè citato,q̃ præsumetur legitimè cita-
tus nisi pbetur cõtrariũ.sed Io.An.ibi in additiõe post
Guido.de suza.tenet oppositũ.qa citatio debet præce-
dere actum sniæ, & ideo non credetur notario rogato de
actu sententię,licèt attestetur de citatione ex quo illa,
secundũ tps sniæ non debuit interuenire,sed ante p id,
q̃ no.Inn.hic,& Spec.in tit.de instru.edi.§.restat ver.in
summa.facit,q̃ no.glo.in l.j.C.de fide instru.& iure ha
ste fisca.lib.x.& per hoc videtur,q̃ nõ pręsumatur citat⁹ nisi
hoc appareat,& hoc videtur tenere Cõpost. in c.bonæ.j.
de electio.& sic non videtur pcedere,q̃ s.dixi. Secus qñ
attestatur de eo,q̃ tẽpore sniæ potuit interuenire, vt si
dicat eam latã vtraq; parte pręsente:nam tunc benè prę
sumitur ipsas fuisse pñtes l.j.C.de cõtrahen.& cõmi.sti
26 pu.& q̃ not.Inno.in c.cum in iure peritus. ¶ †Quid au
tem si appareat, quod iudex condemnauit titiũ seio in
decẽ,nec aliter fit mentio de præsentia partium.An prę
sumatur partes fuisse pręsentes.Inn.voluit, q̃ sic in di-
cto.c.cum in iure.& etiam Spe.in dicto versi.Et nota se
cundum quosdam,& vbi dixi.s.pręsumi pro sentẽtia re
spectu processus,intellige hoc maximè procedere, qñ
esset lata de longinquo per id,q̃ notauit Hostiẽ.de re
iudicata.cum inter.Idem tamen,& si de recenti sit lata.
27 per id,q̃ s.dixi.¶†Ex prædictis potest inferri, qd iuris
si in sententia sint recensita acta,vt quia dicatur visa libel
li oblatione,lit.contesta.iuramẽto de calũnia,& succes-
siue nominentur omnia acta vsq; ad sentẽtiã exclusiue.
An tunc præsumẽdũ sit pro sentẽtia respectu pcessus.,
Spec.in dicto vers.& nota,secundũ quosdã videtur velle,
q̃ sic etiam si fuerit appellatũ nisi probetur oppositum.
sed Bar.in auth.si quis in aliquo ad fi.C.de eden. vide-
tur velle hoc procedere quando partes fuerunt præsen
tes,& non contradixerunt,& sic videtur velle, q̃ si sit ap-
pellatum non credatur,ex quò pars tũc contradicit sen
tentiæ.¶ Potes dicere,q̃ si est appellatum nõ credatur ni
si quatenus appareat,& potissimè,qa talia acta præce-
dere habent sententiã,& sic secundũ tps sniæ nõ habẽt
interuenire ideo nõ videtur per tale instrumentũ sentẽ
tiæ probari ipsa acta.plus voluit hic do.Ant. q̃ etiam si
nõ sit appellatũ non probet talis enuntiatio ipsa acta:
quia enuntiatiua in instrumento ita demũ præsumuntur
ad præiudicium partium,quando potuerunt interueni
re tempore confecti instrumenti, vel si non potuerunt
interuenire,& sunt talia quibus partes potuerunt renũ
tiare:alias non probantur talia enuntiata per ea quæ ha-
bẽtur in l.si forte de castrẽsi pecu.& d.l.j.de fide instru.
lib.x.& per Bar.in l.sciẽdũ.ff.de verbo.oblig. vbi ponit
dictã conclusionem.Et ideo cum partes non possint re-
nuntiare contestationi lit.vt no.per glo.de offi.de leg1.
de causis,& in l.prolatam.C. de senten. ideo talia non
præsumentur ex vi enuntiationis,sed benè præsumentur
ex auoritate r sententiæ,quæ videtur transiuisse in rem
iudicatam si non est appellatũ, ex quo autoritate etiam
præsumeretur pro processu,& pro actis etiam si non es-
set enuntiata in sentẽtia.& plus uoiuit ẽt hic Innocent.
quod etiam si notarius attestetur enuntiationem, q̃
non per hoc pbabuntur enuntiata.sed Host. hic voluit
cõtrariũ.Sed cõcorda opi.vt hic uoluit do.Ant.qa si sim
pliciter attestatur:nec dicit se fuisse rogatũ. pcedit opi.
Inn.vt si dicatur visa libelli oblatiõe.q̃ tali die facta fuit,
visa li.cõtest.quæ tali die facta fuit. nã,tunc non p hoc
pbat,qa videtur esse quædam simplex recitatio. secus
si dicatur visa libelli oblatione,quæ tali die facta fuit.&
de qua dicta die ego notarius infrascriptus fui rogatus.
& similiter dicatur visa lit.cõtest.quæ facta fuit tali die,
de qua dicta die ego fui rogatus. nam, tunc bene pro-
bant ipsa enũtiata.& procedũt pdicta ẽt in sentẽtijs cẽ-
suræ.& in alijs q̃ non transeunt in rem iudicatam:qa si
est appellatũ non præsumitur pro eis etiam respectu pro
cessus.secus si non est appellatum. vt uoluit gloss. fin.
hic,& in c.ad reprimendã.de offi.ord.¶ Et adde etiam.
28 his, quæ dixi circa primum casum, q̃ ubi † sententia
non transit in rem iudicatam, tunc etiam per te-
stes potest doceri de iniustitia sniæ. vt in c. series.j. de
test.& in c.tenor.& c.lator.j.de re iu.¶ Itẽ adde,q̃ vbi
appareat sniam latã eẽ partib⁹ pñtibus,licèt ex actis nõ
appareat terminũ datũ ad probãdũ,nec aliter de cã co-
gnitũ tñ psumitur pro snia,si non fuit appellatũ, qa psu-
mitur causæ cognitio ex hoc ipso,q̃ parte præsente, vel
cõtumaciter absente sentẽtia est lata.in l.in causæ.§. cã
cognita.ff.de mino.qd intellige nisi ex breuitate tem-
poris aliud sit præsumendum:vt si appareatur de mane
litem contesta.& de sero sniam latã.vt not.Bart. in d.l.
prolatam.C.de sen.facit,qd hẽtur.s.de rest.in integ. cũ
ex lris.qd intelligit do.Ant.procedere si parte absente
sit lata,secus si parte psente,& nõ reclamãte, qa tũc vr
parti imputandũ.facit,qd no.Bar.in d.auth. si qs in ali
29 quo documẽto.ad fi.¶ †Per prędicta potest inferri,quid
iuris si notarius instrumẽto dicit,q̃ talis mulier certifi-
cata de beneficio velleiani illi renuntiauit,nũquid psu-
matur fuisse certificata.nam licèt do. Ant.videatur hic
velle,qd nõ:tamen contrarium videtur dicẽdũ qd credẽ-
dum est tali enũtiato. ex quò potuit interuenire tpe in
30 strumẽti p ea quę superius dixi.¶ † Per pędicta etiam
põt inferri,q̃ si tabellio dicat,qd talis testis iuratus de-
posuit,qd tũc præsumetur testem iurasse, qa potuit id
interuenire tpe actus.& hoc videtur verum licèt domi.
Ant.hic sentiat cõtrariũ.& expresse tenet Bar.in l.theo
põpus.vbi etiã gl.tãgit.ff.de dote pleg.nec est verũ, qd
nõ possit renũtiari iuramẽto testis. licèt do.Ant. hic vi-
deatur dicere cõtrariũ.per ea quæ habẽtur in c.tuis. j. de
31 testi.¶ †Et adde etiam pdictis,q̃ in his q̃ sunt de lõgin
ginquo,& parui pręiudicii creditur enũtiatũ.per, id qd
habetur in l.cũ aliquis.C.de iure deliber.& in decre.si
Papa.de priui.in vj.& ista sufficiant quò ad declaratio-
nẽ materię huius glo.fi.¶ Extra gl.aduerte,qa Inn.hic
32 dicit,qd † si nuntius publicus constituitur ad oẽs citatio
nes fiendas,qd põt citari sine alio speciali mãdato.Sed
Barto.tenuit contrariũ in l.neminẽ.C.de custo.& exhi-
bi.re.de quo dixi in decre.j.de iudi.vñ tutius est,qd spe
cialis cõmissio fiat nisi consuetudo aliud haberet.dixit
tamen Guido de Suza.in l.ad peremptorium.ff.de iu-
di.vt hic tangit do.Ant.quod si apparet citationẽ,& re-
lationẽ factã psumitur cõmissio facta p iudicẽ nũtio, sed
contrariũ videtur uerum.per l.quecunque.§.fin. de pu
bli.(A D D I.¶ An aũt pceptũ de citãdo deat scribi.hic
videtur casus,q̃ sic.exponendo citationes.i.precepta de
citando.hoc tamen non seruatur secundum Ioã.And.
credo,quod de iure debet scribi cum sine mandato iu-
dicis nõ possit citari.vt patet in pręalle.l.neminẽ.T I O.)
33 ¶ †Itẽ aduerte, qa licet iudex possit cõmittere notario
examinationẽ testiũ,tamen ipse notarius cui fit cõmis-
sio non

ſio nõ debet eſſe rogatus de cõmiſſione : ne in facto ꝓ-
prio videatur teſtis cõtra.l.omnibus.C.de teſti.ſed de-
bet alius notarius eſſe rogatus de illa. quod tene men
ti,quia quandoq; in practica in hoc erratur. Bar.tamen
tenet contra.in l.ex ſententia.ff.de teſta.tute. Sed Bal.
in l.iudices.ĵ.de fide inſtru.reprobat dictum Bar. & te-
net hoc dictum. vnde hoc dictum videt̃ de iure verius.
ſecundum Io.de Imo.& idem tenet Io.An.in additio.
Spec.in titu.de citatio.§.ſequitur.verſic,vtrum autem.
34 ¶ † Item aduerte,quia eſt dubium : an acta poſſint de-
ſtrui de partium voluntate. & videtur velle Io.An.hic,
ꝙ ſic ſi intercedat etiam voluntas iudicis.aliàs ſecus.&
dicit etiam hoc verum, niſi lis ſit terminata per ſñiam,
quæ tranſiuerit in rem iudicatam.per id , quod habet̃.
in l.acta.ff.de re iudica.quaſi partes non poſſint renun
ciare,tranſiuit in rem iudicatam.& videtur ſequi hic d.
Ant.Sed credo, quod ſi ex ſñia nõ eſt ius quęſitum ali
cui:niſi partibus, quod poſſint de voluntate ipſarũ par-
tium , & iudicis deſtrui : quia licèt per tranſactionem,
non poſſit recedi à re iudicata: quia illa debet fieri ſuꝑ
re dubia.l.j.& l.poſt rem.ff.de tranſac.tamen per pactũ
poteſt ius etiam liquidum remitti.l.pen.C.de pact.&
quod no.in c.ſi diligenti . de foro compe.& per conſe-
quens ſicut poſſent per pactum renunciare ſententiæ.
ita videntur poſſe illi renunciare faciendo illam cum
actis deſtrui. facit,quod no.in l.noſtrã.C.de teſta.ideo
autem requiritur conſenſus iudicis , quia intereſt eius
apparere acta , vt ſic appareat eum iuſtitiam miniſtraſ-
ſe.Item ſi ex ſententia ius tertio eſſet quæſitũ non poſ-
ſent tunc acta deſtrui de conſenſu partium, & iudicis.
& ſic intelligatur.d.l.acta.¶ Item attende,quia videtur
35 Innoc.hic velle,ꝙ † notarius poſſit inſtrumentum face
re ſcribi,& illi ſe ſubſcribere.ſed contrarium hic voluit
Hoſtien.pro quo bene facit , quod habetur in auth.de
tabellio.& ideo videtur,quod non probet inſtrumentũ
ſcriptum manu alterius notarij , licèt notarius rogatus
ſe ſubſcribat : niſi ſtatutum , vel conſuetudo loci aliter
36 ſe habeat.¶ † Item attende diligenter,quod vbi produ
citur inſtrumentum,& regiſtratur in actis parte aduer-
ſa non contradicente , ꝙ deinceps ſtatur tenori inſtru-
menti regiſtrati apud acta, licèt non producatur origi-
nale.& plus voluit hic Inno.notabiliter,ꝙ ſi non ſit to-
tus tenor regiſtratus : ſi tamen partes ſubſtantiales ſint
regiſtratæ,quod credetur etiam ſi non producatur ori-
ginale ſi pars non contradixit.& ideo ſi dicatur,in actis
quod Titius produxit inſtrumentum venditionis factæ
per eum Seio de tali domo pro tanto precio cõfectum
manu talis notarij,credetur quod venditio fuit facta.&
pro dicto precio de dicta re,& ſi non producatur origi-
nale,ex quò non fuit contradictum tali regiſtrationi,&
intellige,ꝙ non eſt neceſſe produci originale, niſi pars
vellet redarguere de falſo.per id,quod habetur.in l.vl-
tima.C.de fide inſtru.¶ Item aduerte, quod ſi cõſtitua
tur procurator apud acta non per hoc probatur, qs pro
curator : niſi rogatus fuerit notarius præſentibus teſti-
bus:quia ipſum procuratorium nõ eſt proprie de actis.
licèt productio eius,ſic vt voluit Inno.in c.cum in iure
peritus. de offi.dele.& eodem modo ſi delegatus apud
acta delegaret non probarent acta delegationem : niſi
notarius fuerit rogatus de illa coram teſtibus,ſi tamen
inſtrumentum delegationis coram delegato produca-
tur, & regiſtretur in actis totus tenor,vel ſaltẽ eius ſub
ſtantia parte non contradicente ſatis probabitur dele-
gatio,etiã ſi poſtea non producatur iterato originale.
¶ Item aduerte,quia tangit hic Innoc.de iſta exceptio-
37 ne † tu non es procurator,an poſſit obijci poſt litem cõ
teſt.& concludit,ꝙ ſic . & hoc clarum,ſi velit obijciens
illam probare , vt quia velit probare mandatum reuo-
catum:ſi autem nihil velit probare:tunc adhuc auditur

eum reddat iudicium retro nullum . in ca.in noſtra.de
procura.& in l.licèt.C.de procura.& facit , quod no.
glo.& Innocen.in c.j.in verbo abſentia. de elect.in vj.
vbi bona gl.& hoc dicit verum niſi appareat inſtrumen
tum fuiſſe productum , & tunc non fuerit contradictũ:
nam tunc non poſſet opponi , quia præſumeretur pro-
curator,niſi probaretur oppoſitum.de materia per Bar.
in d.l.licèt.& l.Pomponius.§.rapti.ff.de procura.& per
38 gl.in d.c.j.¶ Item no.ꝙ † examinans teſtem debet face
re ſcribi,ſi teſtis vacillando dixit,vt ſic poſſit videri quã-
ta ſit fides adhibenda : & debet de vacillatione facere
ſcribi præſente ipſo teſte, ſi vult facere ſcribi ad finem,
vt teſtis puniatur . Sed ſi ſolum vult facere ſcribi reſpe-
ctu valoris teſtimonij poteſt facere ſcribi etiam in ab-
ſentia teſtis,dummodo non ex interuallo per c.præte-
rea.ĵ.de teſti.cog.& debet notarius in hoc obedire iu-
dici , qui melius poteſt hoc videre , cum ipſe notarius
habeat vacare circa ſcripturam:non tamen debet atte-
ſtari teſtem vacillaſſe,niſi hoc videat,ſed poteſt dicere,
quod vacillauit,vt ſibi aſſeruit iudex , quod tene mẽti.
39 ¶ † Item aduerte,q̃a licèt præſumat̃ pro ſcriptura acto-
rum:tamen probari poteſt cõtrarium per teſtes . vt hic
etiam ſenſit gl.& expreſſe voluit Hoſtien.& ideo ſi no-
tarius ſcripſit,ꝙ reus fuit confeſſus vbi negauit,vel ecõ
tra poterit probari contrarium per teſtes,qui interfue-
runt reſponſioni . & ſic non eſt neceſſe probari contra-
rium per contrariam ſcripturam : licèt alij aliter dixe-
runt.facit,quod no.ſ.eo.tertio loco.¶ Item aduerte, ꝙ
ſi in ſñia diffinitiua dicatur, ꝙ lata eſt in ſcriptis ſtatur,
in hoc ſcripturæ, quia hoc potuit interuenire tempore
latæ ſñiæ.facit,quod ſuperius dixi. ſed ſi hoc non expri
mitur:an in dubio præſumetur lata in ſcriptis . Spec.in
ti.de ſen.§.vt autem.ver.item non valet.dicit,ꝙ ſi lata
eſt in prima perſona : tunc præſumitur lata in ſcriptis,
quia tunc verba ſcripturæ referuntur etiam ad iudicẽ,
ſed ſi lata ſit in tertia perſona, ſeu per verba tertiæ ꝑſo
næ,quia dicant talis iudex ſic pronunciauit : tunc non
præſumitur lata in ſcriptis ſi aliter non apparet . faciat.
l.quæcunque.§.fina.ff.de publi.Fallit ſecundum Bar.
ſi dictum fuerit lecta, & ſententialiter promulgata fuit
dicta ſñia per talem iudicẽ &c.nam tunc præſumit̃ la-
ta in ſcriptis:q̃a ſñaliter promulgare eſt in ſcriptis illã
ferre.l.j.& ij.C.de ſen.ex peri.recitan.& no.Bar.in l.
40 ſciendum.ff.de verb.obli.¶ † Quid autẽ ſi in ſñia dicat
iudex condemno Titium tutorem Seij pupilli,an pͥſu-
mat̃ tutor ſi aliud nõ appareat. Spe.tenuit,qđ nõ in ti.
de proba.§.ſi.ver.ſed pone.qđ tene menti, q̃a quãdoq;
de facto cõtingit, & pridie in qõne facti hoc fuit in du
bium reuocatum in ſimili . facit,quod no.Bar.in l.j.§.
itẽ Põponius.ff.qđ cũ fal.tu.auto.& qđ notat̃ ꝑ eũdẽ.
41 in l.licèt.C.de procu.¶ † Vltimo adde his, q̃ dixi.ſ.ꝙ
vbi nõ appellat̃ à ſñia præſumit̃ pro ipſa ſñia:ſecus vbi
appellatur , cum appellatio ſuſpendat pronunciatũ.ĵ.
de iureiur.venientes.& l.j.§.j.ff.ad turpil.nam pro præ
dictis eſt tex.valde bonus cũ gl.in l.herennius.§.Caia.
ff.de euic.vbi apertè colligitur dicta concluſio , videli-
cet,ꝙ pro ſententia præſumit̃ ſi non fuerit appellatum.

SVMMARIVM.

1 *Statutum loci,an poſſit ligare perſonas eccleſiaſticas.*
2 *Conſuetudo contraria omni iuri non valet.*
3 *Negatiua poteſt per iuramentum probari.*

AD noſtram. Si probari põt reũ
deliquiſſe eius pur-
gatio quod non deliquerit non eſt ad-
mittenda.h.d.Et primo ponit prauã con
ſuetudinem.Secundo illam ſeruari pro-
1 hibet.Secunda ibi,volentes.¶ † No.ar-
gumentum pro & contra, quod ſtatutum loci liget ec-
cleſiaſtic:s

ecclesiasticas personas etiam coram iudice ecclesiastico, dummodo sit iustum, vt hic videtur probari a contrario sensu, sed posses respondere, quod hic consuetudo erat communis clericorum, & laicorum. facit quod no. Inno. de consuetu. cum dilectus. ad fi. & de materia. in e. ecclesia sanctæ Mariæ. de constitu. & in ca. quod clericis. de foro compe. & per Barto. in l. j. C. de summa trinita.
2 ¶ Item no. quod † consuetudo contraria omni iuri tanquam irrationalis non valet, vbi autem repugnaret soli iuri positiuo bene potest valere, si alias sit rationabilis, & præscript. i. 3. de consuetu. ca. fin. ¶ Item no. quod non valet consuetudo, quæ præfert plenæ probationi probationem subsidiariam, & iuramentalē. facit, quod no. in Specu. & c. inquisi. §. nunc tractemus. versicu. sed quid si reus. vbi dicit, quod accusationem, vel inquisitionem non facit silere oblatio purgationis. ¶ Item no. argumē
3 tum pro & contra, quod † negatiua possit probari per iuramentum. de quo dicendum, vt in c. j. de confes. li. 6. ¶ In gl. j. ibi, & sui similes. isti sibi inuicem seruiebant, & vnus alium compurgabat, quod esse non debet. ex quo nō erant bonæ famæ, & opinionis. & qa in hoc casu non erat locus purgationi, ex quo crimen probari poterit per testes: sed co casu quo potest esse locus purgationi, vt quando quis esset infamatus, & non apparerent accusatores, nec testes: tunc bene potest, quis se purgare. vt tangit glo. sequens. tamen compurgatores debent esse bonæ opi. & si postea casualiter contingat, quod expediens, sit aliquem ex compurgatoribus se purgare, poterit purgatus illum compurgare, si hoc sibi videat salua conscientia. nam & ad hoc naturaliter ad antidora est obligatus. l. sed si lege. §. consuluit. ff. de peti. hære. & hæc naturalis obligatio surgit ex illa æquitate, vt bene facienti bene faciamus. vnde non est tantæ efficaciæ: quantæ est naturalis descendens ex pacto. vt hic tāgit Io. An. de qua etiam Bar. in l. si testamento. ff. de fideiu. ¶ In gl. 2. ibi, omni iuri. nam est contraria iuri canonico, vt patet ex supradictis. Item iuri diuino, quod vult stari dicto duorum aut trium testium idoneorum. j. ti. j. in omni. & similiter iuri ciuili cadē ratione. l. vbi numerus. ff. de testi.

SVMMARIVM.

1 *Limites diæcesum probantur per libros antiquos.*
2 *Limites sine confines an possint probari per testes.*
3 *Fama videtur plenè probare in factis antiquis.*
4 *Scriptura, columnæ, vel lapidi, an credatur.*
5 *Fama per se sola non probat, sed cum alijs adminiculis.*

a Fines diæcesum. eodē modo firmmant hoc. ca. do. Abbas, & And. Sicu. & do. Fely.

1
Vm causam quæ. Fines diæcesum a probant per libros antiquos, testes, adminicula, & famā. h. d. & est cōmunis diuisio. secunda ibi: mandamus. ¶ Not. ibi in tex. vel alio modo. puta per recognitionem, vel cōfessionem. j. de censi. cum olim. & de confes. c. fin. vel per iuramenti delationem. xvj. q. iij. qđ dilectio. vel per violentam præsumptionem. arg. xxxij. q. j. c. dixit. secundum Goffre. & Abb. Innoc. uero hic dicit, quod vbi factum constare non potest, potest fieri diuisio secundum antiquam famam, & adminicula alleg. xvj. q. iij. inter memoratos. ¶ No. quod in probandis confinibus statur libris antiquis, facit, quod [illegible] in aliquis. C. de iure delibe[illegible]. & [illegible]. si Papa [illegible] in vj. & in Spe. de proba. §. vid[illegible] nd[illegible] m[illegible] ve[illegible] cit hic Goff. quod limites con[illegible] ucuerunt dist[illegible] p[illegible] mina, quandoq; per riuos aquarum, quan[illegible] stella, vel per villas, & quandoq; per montes, & [illegible] doq; per cacumina montium. & no. quod hic loquit de co

finibus, seu limitibus diæcesum: quandoq; vero queritur de limitibus agrorum, vel præbend[illegible] rum. j. de præ-
2 scrip. quia indicante. & j. eo. ex literis. ¶ † Itē no. quod etiam per testes possunt confines probari, quod intelligit do. Anto. procedere, etiam si teneant testimonium de auditu in facto valde antiquato. facit, quod no. in c. ve-
3 niens. de verbo. signi. per Inno. lib. vj. ¶ † Et no. etiam, quod fama videt plenè probare in factis antiquis. de quo in d. c. veniens. el. j. & de verb. signi. in c. quid per nouale. & Bar. in l. de minore. §. tormēta. ff. de quæstio. ¶ Itē no. quod in quæstione confinium admittitur probatio et per adminicula. Et no. etiam illud vulgatum, quod quæ nō prosunt singula multa iuuant. de quo in gl. h. ¶ In gl. j. ibi: facit fidem. Hoc verum si liber fuisset in archiuo publico, seu sub publica, & fideli custodia, si autem fuisset extra, tunc in his quæ non essent magni præiudicij uidetur ei standum: sed in alijs videret secus. nam, vt dicit Hosti. potuisset iam sunt centum anni sacerdos scripsisse in libro ecclesiæ, quod aliqua domus, vel possessio spectaret ad ecclesiam. cum forte id non esset verum. vnde non est iustum tunc talem librum probationem
4 facere. ¶ † In ca. gl. ibi: vel lapides. intellige, quando aliqua verisimilia continentur in ipsa scriptura colu[illegible] uel lapidis antiqui, uel si contineatur de cō[illegible] nibu[illegible] uel historia alicuius sancti, uel priuilegium eccles[illegible] secus si uerisimilia non continerentur. ut dixit Bar. in l. monumentorum. C. de relig. & sump. fune. vbi etiam tex. u[illegible] detur facere contra hanc gl. Sed patet solutio ex prædictis. ¶ In ca. gl. ibi: in albo prætoris. i. in pariete dealbato in loco iudicij, in quo scribebātur citationes: sed hodie loco ipsorum fit citatio per schedulas affixas in foribus palatij, & vocabatur citatio per edicta in auth. qui semel. C. quomodo, & quando iudex. talis tamen citatio hodie regulariter non habet locum. ut in cle. j. de iudi. de quo etiam ibi plene dixi. ¶ In gl. 2. ibi per se ta-
5 men & c. conclude, quod regulariter † fama per se solam non probat, sed cum alijs adminiculis. de quo. j. ti. i. ueniens. el. j. & per Bar. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstio. sed in istis factis antiquis, ubi est quæstio de cōfinibus. uidetur, quod plene probet per ea, quæ habentur. in c. ueniens. & in c. quid per nouale. de uerb. sign. per Innoc. ideo si testes dicant, quod fama, & communis opi. est, quod talis limes semper, & sic fuit obseruatus à tēpore cuius initij memoria non existit tunc probant, ut uoluit Archi. xvj. q. 3. c. inter memoratos. & facit etiā, quod ipse no. eadem causa. 2. q. j. in c. plures. ¶ In gloss. fina. ibi indicia etiam probant. dic attendendum quali tatem indiciorum. ut nota. dom. Anto. supra cod. c. tertio loco. & Ioan. An. in addi. Spec. in tit. de proba. §. fin. uer. xiij. circa fi.

SVMMARIVM.

1 *Virginitas probatur per aspectum, & per inspectionem obstetricum.*
2 *Peritis in arte creditur.*
3 *Ingredi religionem potest alter coniugum altero inuito post matrimonium contractum de præsenti ante carnis copulam.*

Ausam matrimonij. Possunt reprobari matrone per quas uirginitas puelle probatur. h. d. & est communis diuisio. secunda ibi: mandamus. ¶ No. quod pendente quæstione matrimoniali in qua uertitur dubium de copula nō debet uxor restitui uiro: ne alias confundi possit probatio asserētis copulam non interuenisse. ¶ Item no. quod ubi agitur ad dissolutionem matrimonij contra religionis ingressum. non obstante probatione facta in matrimonio, & publicatione testium: non impeditur productio testium super

super eisdem articulis, vel directo contrarijs. ¶ Item
1 no. † virginitatem probari per aspectum, & per inspectionem obstetricum, quæ attestatur de his, quæ videt. & sic no. ꝙ aliquando quis testificatur de eo, quod apprehendit secundum tempus testimonij, & post prædictum iuramentum. ¶ Item no. ꝙ vbi probatio nõ potest plenè haberi, ne deceptio iterueniat possunt testes plures multiplicari si iudici videatur. ¶ Et no. ꝙ licèt cre-
2 datur † peritis in arte: tamen magis credendum videtur illis, qui magis sunt periti. facit, quod no. in l. j. §. j. ff. de ventre inspi. per Bar. ¶ Item no. ꝙ sententia contra religionis ingressum etiam pro matrimonio non videt trãsire in rem iudicatam. ¶ Vltimo no. ꝙ virginitas censetur esse priuilegium. de quo etiam in glo. ¶ In glo. pen. in fi. dic, vt dictum fuit. in d. c. iurauit. & adde, quod ha
3 betur. in c. ex publico. ĵ. de conuer. coniug. † vbi etiam post matrimonium contractum per verba de præsenti ante carnis copulam potest alter couiugum altero inuito transire ad religionem, secus post carnis copulam. ¶ In gloss. fin. ibi: quæ sola. sup. facilius, q̃ aliæ virtutes. nam etiam aliæ sufficiunt ad præsentandas animas hominum Deo. vt no. gl. in c. nuptiæ. allega. in gl. ¶ In ea. gl. ibi: laureolam. Dicitur laureola sertum, seu girlanda, quæ fit de lauro, qua olim vincentes alios in aliquo actu virtutis in signum laudis coronabantur. & ideo per similitudinem in signum laudis virgines laureolã habebunt. facit, quod no. in c. si paulus. allega. in gloss. erit enim quædam corona laudis, & quidam splendor, quo mediante ab alijs discernentur.

SVMMARIVM.

1 *Acta originalia, an debeant esse apud iudicem.*
2 *Confiteri non intelligitur, qui dicit non nego.*
3 *Acta probari possunt per scripturam, & per partium confessionem, & an per testes possint probari.*
4 *Concordiam inter partes debet iudex quærere.*
5 *Instantia, an lapsu triennij perire debeat.*
6 *Attestationes in vno iudicio receptæ, an probent in alio.*

Vmbonæ. Acta coram primis iudicibus facta faciũt fidem coram secundis. h. d. & post decisam ponit formam commissionis bimembris. & secun
1 dum membrum, ibi, alioquin. ¶ † No. j. ꝙ acta originalia videntur debere esse, apud iudicem, sed contrariũ est verum, quia imo apud scribentem debent esse dicta acta. vt notat Ioã. An. in c. quoniam contra falsam. ĵ. eod. & facit, ꝙ habeur in Auth. de tabellio. coll. v. & quod habetur in tex. dicti. c. quoniam. Nec ob. iste tex. qui ia debet intelligi, ꝙ ponit facti contingentiam: quia sic de facto contingit, ꝙ erant apud priores iudices nõ
2 autem iuris dispositionem. ¶ † Item no. quod illud, qđ non reuocatur in dubium per partes, licèt de alijs reuocetur in dubium. intelligitur illud tale confessatum. & sic facit, ꝙ si pars dicat non nego istud, quod intelligatur per hoc confiteri. facit, quod no. per Bal. in l. si duo
3 patroni. vbi bonus tex. ff. de iureiur. ¶ Itẽ no. † acta possẽ probari, nedum per scripturam, sed etiam per partiũ confessionem. Et an etiam possint probari per testes di-
4 ctum fuit. in dicto. c. quoniam. ¶ Item no. ꝙ † iudex debet quærere concordiam inter partes. de quo. in c. j. ĵ.
5 de mu. peti. ¶ Item no. iuncta decisa † ꝙ de iure canonico non videtur instantia perire per lapsum triennij. nam vt patet, ex antiqua causa fuit commissa primo loco per celestinum, cui postea successit Innocẽ. Tertius: & demum mortuo Innoc. successit Honorius, qui vixit etiam vltra tres annos: & demum subrogatus fuit Gregorius nonus auctor decre. & tamen causa adhuc non erat finita. & ex eisdem actis venit terminanda, quod non esset, si instantia fuit perempta: quia tunc pereunt etiam acta ordinatoria litis, & veniunt iteranda in noua instantia. prout etiam libelli oblatio, & contestatio litis, & præstatio iuramenti de calumnia. l. cũ lite mot tua. ff. iudi. sol. & quod ibi plenè no. per Barto. & de materia. in c. pe. ĵ. de iudi. & de do. & contu. in c. fin. & per Inno. de offi. de leg. in c. consuluit. seu in c. venerabi
6 li. ¶ In glo. penul. ibi si voluerunt. † hoc clarum, quando ambæ partes concordant: sed si altera pars repugnaret: an tunc stabitur dictis attestationibus clausis. tangetur in c. cum causam alleg. in gl. de quo etiam per legistas. in l. gesta. C. de re iudi. & per Bar. in l. 2. ff. iudi. sol. & ibi etiam tangit, an attestationes in vno iudicio receptæ indistinctè probent in alio. de quo etiam per Inno. in c. causam quæ. el. j. ĵ. ti. j.

De testibus, & attestationibus. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Probationum multæ sunt species.*
2 *Probatio per testes, quæ fit per vocem viuam est efficacior.*

¶ Quia visum, & tractatum est. ĵ. de probationibus in
1 genere: verum, quia † multę sunt species probationũ. videlicet per testes, instrumẽta, præsumptiones, iuramẽta. ideo de illis consequenter erat videndum, & pro tanto de eis tractat per ordinem in rubricis sequentibus.
2 Sed quia probatio † per testes, quæ fit per viuam vocem videtur efficacior, & potentior. vt in authẽ. de fide instrumen. & cau. §. si vero aliquid. colla. vj. ideo de eis præmittit. de materia. 4. quæstio. 3. & 2. q. 4. & 3. quæstio. v. & ix. & 14. q. 2. & xxxv. q. vj. per totum. Et reperitur in vj. & cle.

SVMMARIVM.

1 *Testis non debet recipere pecuniam, vt verum testificetur.*
2 *Testis, an possit prece induci ad testificandum.*
3 *Palea quid sit.*

Lacuit. Vria dicit, quæ patẽt de se. Secundum ibi, & vt. Tertiũ ibi: ac nullus. ¶ No. ꝙ officium testificandi debet esse gratuitum. ideo † nõ debet
1 testis recipere pecuniam, etiam vt verũ testificetur, aliàs incidit in corneliam de falsis. l. j. ff. ad leg. corne. de fal. & no. Bar. in l. diuus. de re iudi. si tamẽ necesse habent ire de loco ad locum debẽt sibi per ꝓducentem ministrari expensæ, ne officium sit damnosum. de rescrip. statutum. §. proferendo. lib. 6. consultor tamen potest iustum consilium congruo pretio vendere, seu pro illo precium iustum recipere. 14. q. v. non sanẽ. ¶ Item no. ꝙ infidelis non potest esse testis. ¶ Item, ꝙ testimonium debet deponi à ieiunio, quod est verũ de honestate. vt tangitur in gloss. fina. & quæ sunt facienda à ieiunis. vide per gloss. de consecra. di. 1. in c. sa
2 cramenta. An autem † testis possit prece induci ad testificandum. dic, ꝙ sic, dummodo cesset corruptela secundum Hosti. facit, quod habetur. ĵ. eo. quoties. ¶ In gl. 1.
3 ibi pro palea. † Paleas appellamus omnia capitula, quę sunt in libro decretorum, & non fuerunt inserta ꝑ Gratianum, sed alias superaddita supra per quendam discipulum Gratiani, qui vocatus est Pocopalea. vt no. Ioã. Andr. in addi. Spec. in fin. de dispu. & alleg. circa. & cõmuniter non reperiuntur glossatę. ¶ In glo. 2. ibi: prohibitorium est. ſ. certarum personarum, sed permissoriũ regulariter. facit, quod habetur. ĵ. de spon. cum apud. & l. mutus. §. 1. ff. de procura.

SVM-

SVMMARIVM.

1 Monitio iudicis habet vim appellationis.
2 Examinationi testium debent partes interesse.
3 Necessitas excusat à contumacia.
4 Seruus non admittitur in testem.
5 Impubes non admittitur in testimonium.
6 Testificari qui possint.
7 Procurator si litem contestetur, & postea ad receptionem testium vocetur dominus, & non procurator, an valebit receptio.
8 Procuratores duo si sunt insolidum constituti, cum clausula, quod occupantis conditio non sit melior, an si vnus est litem contestatus, & alter producit testes, an tenebit receptio.
9 Testis non citati dictum, an valeat.
10 Citari, an debeat pars ad uidendum porrigi articulos.
11 Citatio ad domum non sufficit in actu receptionis testium, quando aduersarius aliàs non fuit .n iudicio.

a Nulla ē. eodē mō sūmat hic ca.1. Abb. & Fel. nihil addito vel sublato.

a Nnomine domini. Nulla est a testium receptio facta contra non citatū. h.d. Et primo ponit dictum. Secundo illud probat per legem. Tertio cōcludit. secunda, ibi: nec postea. tertia ibi, ecce. ¶ No. pro nomine domini inuocando. facit, quod habetur. in l. in nomine domini. C. de offi. præse. præto. aphrice. & quod habetur in Spec. de edic. §. 2. in prin. ¶ Item no. ꝙ etiam ad decisionem causarum ecclesiasticarum allegari possunt leges. de quo. in c. j. j̄. de ope. no. nun.
1 ¶ Item no. ꝙ † admonitio iudicis videtur habere vim citationis. vide gl. notabilem. de offi. dele. consuluit. & quod habetur. in l. 2. C. quomodo, & quando iudex.
2 ¶ Item no. arg. † ꝙ partes debent esse præsentes in examinatione testium. sed cōtrarium seruatur, vt dicta gl. vnde satis est, ꝙ sint præsentes, quando testes præstant iuramentum. & sic sufficiat citare partem, vt veniat ad videndum iurare testes. & sic etiam debet intelligi iste
3 tex. ¶ Item no. ꝙ † casus necessitatis contingens excusat a vera contumacia, & sic in effectu vitiat actum fiendum in verum contumacem. facit de sen. excom. venerabilibus. §. secus. lib. vj. & sic videtur, ꝙ quò ad actū receptionis testium. requiratur vera contumacia. nec sufficiat citatio ad domum. de quo in c. ij. s̄. de dolo, & cō. tu. per Inn. & do. Anto. & per Io. An. in regula præsumitur. de reg. iur. in vj. in mercu. & per Bar. in l. 4. §. prætor. ff. de dam. infec. ¶ Vltimo no. illud vulgatum, ꝙ factum contra legem non valet. de quo in l. non dubium. C. de legi. & x. dist. in c. vides. & in cle. j. de iure patr. ¶ In gl.
4 ij. ibi conditio. s. an sit liber, vel seruus, quia † seruus non admittitur in testem. l. quoniam liberi. C. de testi. ¶ Item ibi sexus. hoc dicit gl. quia si est fęmina nō semper admittitur ad testimonium. j̄. de ver. signi. forus. ad
5 finem. ¶ Item ibi ætas. hoc dicit. † quia impubes nō admittitur ad testimonium, sed demum maior. 14. annis. in ciuili. & xx. in criminali. l. 3. §. lege Iulia. & l. testimoniū. ff. de testi. 4. quæstio. 3. c. j. ¶ Item ibi discretio. h.d.
6 † quia demens, vel furiosus non testificatur. j̄. de spon. dilectus. 3. & 7. §. tria. ¶ Item ibi fama. hoc dicit. quia infamis non admittitur. vt j̄. eo. testimonium, de quo dic, vt ibi. ¶ Item ibi fortuna. qa si est pauper, & habet modicas fortunas ita, quod verisimile, sit ipsum deierare non admittetur. l. testium. ff. de testi. canonizata. 4. quæstio. 3. ¶ Item ibi fides. h.d. quia infidelis non admittitur. j̄. c. proxi. & s̄. c. proxi. ¶ In glo. audire. in fin. & communiter tenetur gl. licèt Ioan. 2. q. 1. in primis dixerit, ꝙ si pars vult renūciare vlteriori productioni aliorum testium: quod tūc poterit interesse examinationi, sed hoc communiter non tenetur, quia liberius loquetur parte absente, q̄. ipsa præsente, & interrogatoria poterit facere, & dare iudi. ¶ In glo. ineuitabili, ibi non valet. intellige ipso iure, si iudex sciuit impedimentum. per id, qd habetur. in l. quæsitum. in tex. & glo. ff. de re iudi. cum ibi no. per Bar. sed si iudex ignorauit impedimentum, ex quo pars fuit personaliter citata, & sic apparenter vere contumax licèt non existenter propter iustū impedimentum de mero rigore valebit receptio: sed ueniet rescindēda saltem per restitutionem in integ. docto de impedimento. per id, quod habetur. in d. l. quæsitum. & in c. cum bertoldus. j. de re iudi. ¶ Extra glo. reuoca-
7 tur in dubium. an † si procurator fuerit litem contestatus: & postea ad receptionem testiū vocetur dominus, & non procurator, an ualebit receptio. & finaliter tenetur, ꝙ non: quia citari debuit procurator, qui erat dominus instantiæ, nec tenebatur dominus comparere etiam citatus, cum licitum sit sibi per procuratorem litigare. l. j. §. vsus. ff. de procura. & etiam videtur velle dicere, ꝙ non vult litigare per se, ex quò procuratorem constituit. & ideo non ualebit dicta receptio testium. Idem si dominus fuerit citatus ad sententiam audiendam, & non uenerit, quia non tenebit sententia, cum debuerit procurator citari, qui litem prosequebatur. l. j. C. de sentē. & interlo. om. iudi. & hoc tenuit Lamber. de Rampo. disputando, ut refert hic Ioā. An. & Bar. in l. furioso. ff. de iud. & d. l. j. & hoc, quando dominus non uenit, sed si uenisset, & pręsens fuisset procuratore hoc sciente, & non contradicente: tunc bene teneret sententia: quia licèt procurator habeat directum ius instantiæ: tamē dominus habet utile etiam sine cessione. l. in causæ. §. fi. ff. de procu. & sic illo potest uti procuratore nō contradicente. quod intelligit Bar. procedere, quando ad actum sententiæ dominus fuit præsens ad finem illius actus, quod in dubio præsumitur, si fuit citatus, vel monitus: aliàs secus. ideò non ualeret sententia si ferē contra eum. ar. l. filiusfamil. §. inuitus. ff. de procura. & quod no. s̄. de elec. cum in ueteri. nam præsumitur tacens dissentire, ex quò agitur de eius præiudicio. & ꝑ ea, quæ habentur in iuribus præalleg. & quæ habentur j̄. de reg. iur. is, qui tacet. lib. vj. secus si in eius fauorem sit lata: quia tunc præsumitur consentire. & ad hoc fuisse pręsens. arg. l. qui patitur. ff. man. & ex hoc nō. ꝙ pręsens in actu iudiciali, si tacet, non semper habetur pro consentiente, quod uidetur contra ea, quę habentur in l. 1. & 2. C. de rela. Sed potes dicere, ꝙ illud habet locū quando quis poterat cogi esse in iudicio. secus, quando non poterat cogi, & sic loquantur prædicta. & quę
8 no. Bar. in d. l. furioso. quod tene menti. ¶ † Secūdo dubitatur, quid si sunt duo procuratores insolidum constituti, cum clausula, quod occupantis conditio non sit melior. an si unus est litem contestatus, & alter postea producit testes, an tenebit receptio, conclude. licèt Io. And. & do. Anto. hic satis instent, quod si primus contestans fuit impeditus prosequi litem potuit tūc alius prosequi. de procura. si duo. lib. 6. ideo ualet receptio, si autem non fuit impeditus, tunc si dicimus actum gestū per istum secundum esse nullum tanquam non habentem ad hoc mandatum, ex quò alius pręoccupauit. ꝑ id quod habetur. in d. c. si duo. dicit d. Ant. quod indistinctè non ualebit productio. Sed certè licèt non ualeret puto, ꝙ dominus posset ratificare, ex quò eius nomine esset gestum: sicut etiam ratificat gesta per falsum procuratorem suo nomine. l. licèt. C. de procur. & l. licèt. ff. de iudi. Si autem dicamus actum gestum ꝑ istū secundum ualere, & posse celebrari, nisi obiiciatur: tūc uider, quod possit ratificari, si reus nihil obiecit. & hoc clarum, si reus etiam consentiat. Si autem contradicat tunc uidetur, uelle. d. Anto. quod non possit ratificari, ipso inuito saltem, quando receptio facta fuit ipso absente licèt fortè citato. Sed non uideo quare non possit ratificari per dominum, ex quò eius nomine est gestū.

nam etiam si nullum penitus habuisset mandatũ,posset ratificare actum per eum gestum nomine domini. vt d.l.licèt.& sic fortius videtur, ꝙ possit ratificari hoc casu,quo habuit mandatum, & si dicatur reus distringetur per plures aduersarios contra.l.ne in plures.ff.de exerci. Posset dici,quòd non distringetur,quia non poterit iste secundus prosequi inuito reo, sed bene poterit prosequi primus,etiam vtendo testibus productis ꝑ secundum,si dominus productionem ratam habeat.nã aliàs talis receptio non præiudicaret domino, ex quò effectualiter ad illam non habebat mandatum primo
9 non impedito.¶ † Tertio dubitatur, an valeat dictum testis non citati,nec admoniti, qui conductus per partem ad iudicium in præsentia partium,& iudicis iurat. & conclude,quod sic.vt voluit sentire. Spe.in ti.de teste.§.qualiter.ver.iudex ergo. & tenent domini de Rota in sua conclusio. ccclxv.licèt Guil.de Monte laudu. sentiat contrarium in clemen.Romani.de iureiuran.& etiam Iaco.de Bel.in auth.de testi.colla.7.sed pro prædictis.facit,quod no.gl.in l.post legatum.§.is vero.ff.de his quibus,vt indign.& ibi Bar.etiam hoc tenet. secus, quando sponte sine requisitione partis, & iudicis testis venit ad ferendum testimonium, quia tunc est suspectus,vt in dicta auth.de testi.§.j.& per hoc apparet, qđ non est necesse,ꝙ testus si citetur,sit contumax,& expe
10 ctet se pignorari.licèt Ia.de Bel.aliter dixerit.¶ † Tangit etiam hic do.Ant.an pars sit citanda ad videndum porrigi articulos.& videtur tenere, quod sic:quia si iudex admittit,talis admissio videtur esse quædam interlocutoria,per quam parti possit generari præiudicium, si admitterentur non admittẽdi.ideo videtur, ꝙ debeat pars citari.per id,quod habetur. de maio.& obed.inter quatuor.& ff.de re iudicata.in l.de vno quoq;.Innoc.tamen de procura.in ca.auditis.dicit notabiliter, ꝙ valet interlocutoria etiam si pars non fuit citata: licèt secus, in diffinitiua. sed præcedens dictum videtur verius per id etiam,quod hic nota.glo.penul. & etiam videtur voluisse Bar.in l.quod iussit.ff.de re iudi.quod intellige, nisi præcessisset citatio generalis ad comparendum in tota causa. & sic posset intelligi dictum Inno.in c.auditis.vel nisi ageretur de leui præiudicio. per id,quod habetur. in l.sed interpellatus.ff.de arbi.vbi interlocutoria per quam mandat quem citari: quia illa non requirit magnam cognitionem,& est leuis præiudicij,potest ferri parte absente:aliàs videtur secus per no.in d.l.quod iussit.& per ea, quæ habentur hic in glos.penul.& ĩ.de appel.ex ratione.¶ Limita vltimo decre.quando recipiuntur testes ad æternam rei memoriam, sed si recipe rentur summariè ad informationem notorij, vel habilitatem personæ,non esset necessaria citatio. nam & tũc etiam recipiuntur testes non iurati. vt no.ĩ.de cohabi.
11 cle.tua.& per Inn.s.de postu.prela.in c.j.¶ † Item intellige, quod non sufficit citatio ad domum in actu receptionis testium, quando aduersarius aliàs non fuit in iudicio:aliàs secus, quia præsumitur tunc contra talẽ, ex quo se absentauit. per id, quod habetur in l.Fulcinius.§.quid sit latitare.ff.ex quibus can.in pos.eatur.& per Dy.in regula pro possessore. de regu.iur.in vj.& ꝑ Bar.in l.4.§.prætor.ff.de dam.infec.& per Ioan.An.in regula præsumitur.in mercurialibus.de regul.iur.in vj. sufficit etiam citatio ad domum, quando timeretur de morte testium,vel absentia diuturna.vt no.in d.regula præsumitur.& s.vt lit.non contesta.quoniam.

SVMMARIVM.

1 *Mulier admittitur ad testificandum contra clericum etiam in crimine, quando agitur per viam denunciationis.*
2 *Particeps delicti,an admittatur ad testificandum de delicto.*
3 *Mulier admittitur in testem in criminibus, sed non admittitur, vt sit testis in testamento.*

Q Voniam aliqua. Mulier testificatur cõtra clericum,cũ de crimine ciuiliter agitur.h.d.Et non recipit commodam diuisionem.¶ † No.ꝙ mulier ad
1 mittitur ad testificandum contra clericum etiã in crimine,quando agit per viam denunciationis,vel inquisitionis. ¶ Item no.iudicem propter denunciationem criminis posse procedere ad inquisitionem.de quo di-
2 cendum,vt in c.qualiter,& quando.ĩ.de accu.¶ † Item no.ꝙ particeps delicti videtur admitti ad testificandũ, de delicto.de quo dicendum,vt habetur.ĩ. eo. veniẽs. el.j.& ĩ.eo.c.j.in vj.¶ Item no. ꝙ mulier videtur posse trahi personaliter ad iudicium,quod fortè procedat secundum hæc iura. vel quia sic placuit Papæ hoc casu, hodie dic,vt habetur. in ca.2.de iudi.in vj.vel expone dum dicit mulieres.i.dicta mulierum, & cessabit contrarium.¶ In glo.j.in fi.idem voluit glos.in c.ex eo.xv. q.3.& in summa illius quæstionis.& hoc de iure canonico,
3 nico, sed de iure ciuili † mulier admittitur regulariter etiam in criminibus,non admittitur tamen, vt sit testis in testamento.l.qui testamento.§.mulier.ff.de testa.& facit,quod habetur in tex.& gl.de verbo.signi.forus.ad fi.& intellige etiam,quod de iure canonico non admittitur in criminali,nisi in criminibus exceptis,in quibus etiam aliàs inhabiles admittuntur. facit,quod no.in c. forus.ad fi.& ĩ.de accu.cum.p.¶ In gl.2.in fi.dic,vt dicetur in dicto.c.veniens.vel expone hic cum quibus.i. quibus scientibus,vel fortè in subsidium hic recipiebã tur.ar.notatorum.s.de elec.cum dilecti.

SVMMARIVM.

1 *Causæ ecclesiasticæ debent iure canonico terminari.*

N omni negocio. Ille,ꝙ denũciat ꝑ dictum suum, & alterius probat se præmonuisse illum,quem denunciat.h.d. ¶ Et primo ponit dictum. Secũdo ibi patenter.illud ꝓbat duabus autoritatibus. secunda ibi: item alibi.¶ No.j.ꝙ in his,quæ tendũt ad exonerationem peccati velut non tangentia incommodum, sed potius commodum etiam principalis nominatur inter testes.¶ Item no.ꝙ quis fungi potest vice denunciatoris,& etiam testis. facit, quod habetur.xxxv. q.vj.episcopus in synodo.¶ Item no.illud vulgatum in ore duorum,vel trium stat omne verbum.facit.ĩ.de regu.iur.pluralis.libr.vj.& ff. de testi.vbi numerus.¶ Itẽ no.modum conuincendi aliquem,videlicet,tex.l.propria eius.facit,quod habetur.xlv.dist.qui sincera.& sic
1 facit, quod † causæ ecclesiasticæ debeant iudicari sua. l.& sic secundum canones.s.de consti.ca.j.quod facit secundum Io.An.contra legistas interdum cõtrarium facientes.¶ In gloss.j.ibi in causa denunciationis.& sic vult gl.quod intelligatur in omni negocio.s.vbi per denunciationem agitur. posset etiam exponi in omni negotio.s.in quo agitur,ad correctionem peccati, vel de impediendo peccato, & non tangitur nisi commodum alterius.posset etiam intelligi, quando causa deciditur per iuramentum. vt in c.fi.de iureiur.¶ In ea.gl.in fin. hoc procedit in denunciatione iudiciali, vel canonica: sed in euangelica admitteretur infamis,dũmodo aliàs de crimine emendatus, & in iudiciali vbi prosequitur quis suum interesse,admittitur etiam non emendatus. iuxta no.in c.nouit.super gloss.ulti.s.de indi.vbi plenè tractatur materia denunciationis.¶ In glos.2.in fi.dic, ꝙ monitio,quæ fieri debet, vt proximus pœniteat, & denun-

denunciatio ecclesię fienda super hoc pertinet ad quẽlibet, sed coertio spectat tantum ad habẽtem aliquam administrationem, & superioritatem, qui tamen non debet coercere nisi conuictum.2.q.7.plerique.de materia plenè in d.c.noui. & per Archi.2.q.j.si peccauerit. & per Io.Cal.de hære.cum ex iniuncto.¶In glo.fi.intellige gl.regulariter.nam quãdoque sufficit vnus testis. vt no.in Spe.de teste.§.restat. in prin.& in ver.hoc tamen fallit. Et no.bene expositionem gl.quæ satis vult, ꝙ non semper duo,vel tres sufficiant, quod est contra opi.do.Anto.quam ipse tangit in c.cum esses. de testa. & tetigi.in c.3.§.ti.prox.

SVMMARIVM.

1 *Consanguinei præferuntur extraneis in probatione consanguinitatis.*
2 *Consanguineis non extantibus admitti debent seniores vicini, & meliores.*
3 *Ad consanguinitatem probandam sufficit testimonium de auditu.*
4 *Testificans de auditu alterius potest deponere de crudelitate.*
5 *Propinquorum appellatione, qui comprehendantur.*
6 *Amicitia charitatiua non impedit testimonium.*
7 *Testimonium de credulitate admittitur, quando credulitas est coniuncta sensui corporeo.*

Voties aliqui. Dicit quales debeant esse testes qui super consanguinitate deponunt,& qualiter iurare debent, & sunt duo dicta principalia,quæ patẽt. Secunda ibi: probatio autem.¶No.ꝙ etiam quò ad finem separationis matrimonij sufficiunt duo testes de
1 consanguinitate deponentes.¶† Item no.ꝙ ad probandam consanguinitatem præferuntur consanguinei extraneis,tanq̃ de sua consanguinitate, & genealogia melius informati.facit.j̃.qui matrimonium accu.pos.in c.
2 videtur.¶† Item no.ꝙ non extantibus consanguineis admitti debent vicini seniores, & meliores, & sic no. ꝙ tales præsumuntur scire consanguinitatem habitantium diu in loco.¶Item no.ꝙ in probanda consanguinitate iuramentum habet duas partes. quia primo debet esse exclusiuum corruptelæ testium. Secundo debent iurare de veritate dicenda,quam sciũt, & credũt.
3 ¶† Item no.ꝙ in probanda consanguinitate admittitur testimonium de auditu. ꝙ procedit præcipuè,quando principia consanguinitatis sunt de tempore valde longinquo,prout esse poterit secundum hæc tempora. in c.non debent de consangui.& affi.hodie tamen tenendum est,quod habetur.in c.licèt ex quadam.infra eod.
4 ¶† Item no.ꝙ vbi quis testificatur de auditu alterius, potest tunc deponere de credulitate,videlicet,ꝙ sic cre
5 dit,quia sic audiuit.¶†Item no.quid comprehendatur appellatione propinquorum, quia coniuncti per sanguinem adinuicem. de quo etiam aliquid in l.j.C.vnde vir,& vxor.& facit etiam,quod no.in l.fi.C.de verb. signifi.¶In glos.2.in fi.ibi erant suspecti consanguinei, hic secus.¶In gl.amicitia ibi remoto odio. supple priuato.nec obst.quod habetur.lxxxvj.di.in c.odio. vbi di
6 cit odio habeantur peccata,& non homines.¶ † In ea. glo.ibi amicitia. hæc si sit charitatiua non impedit testimoniũ,& similiter si est leuis amicitia. secus si magna, quæ verisimiliter inducat suspicionem. vnde hoc erit arbitrarium attenta qualitate amicitiæ,vt no.in c.cum
7 oporteat.j̃.de accu.& per Cy.in l.eos.C.e.¶† In glos. fin.in fin.No.bene ex glo.ꝙ vbi recipitur testimonium de auditu,tunc etiam recipitur testimonium de credulitate nõ vitiatur dictum testis, si dicat se credere illud quod audiuit.super hoc tamen, an admittatur testimonium de credulitate.potes concludere, quia aut loquimur in factis notorijs,& antiquis.vt si quæratur,an Iustinianus Imperator fuerit.& tunc admittitur testimoniũ de crudelitate.vt no.per Inno.de iuramento calumniæ in c.pe.nam. & etiam lato sumpto vocabulo talia dicimur scire, ex quo vehementer opinamur sic fuisse, & sic fuit.per id,quod habetur. in l.si quis extraneus.§.j. ff.de acqui.hære. Aut quærimus in alijs negocijs,seu factis. & tunc aut in his in quibus recipitur testimonium de auditu. & tunc aut admittitur etiam testimonium de credulitate.vt hic patet,& l.si arbiter.ff.de proba. & facit,ꝙ no.gl.in l.in summa.§.item labeo.ff.de aqua pluuia arcen.Aut loquimur in alijs.& tunc debet testis deponere per sensum corporalem.l.testium.C.eod.& sic de scientia,& non de credulitate.& ideo si testis interrogatus,an Titius mutuauerit Seio.x.respondit, ꝙ sic. si postea interrogatus de causa scientię dicat, quia credit sic fuisse,non valebit eius dictum. vt etiam voluit Spe. in ti.de testi.§.iam de interrogatorijs. ad fi.& Io.An.j̃. de accusa.inquisitionis. quod limitat hic do.Anto.notabiliter,quando simpliciter dixit, quia credit sic fuisse.Secus si etiam dicat. quia credit sic fuisse cum præsens fuerit,& viderit mutuari. quia etiam,id quod scimus dicimur credere,vt voluit Io.An.in c.præsentium. in nouella,in verbo syndico. de test.in vj.& per hoc patet,ꝙ eodem modo valebit dictum testis,si dicat se scire, & credere contenta in capitulo vera esse eadem ratione. & quia non est verisimile, ꝙ incontinenti se voluerit corrigere.argu.l.nam ad ea.ff.de cond.& demonstra. & quia ut dixi etiam,credi dicitur id, ꝙ scitur. & ideo si ulterius non interrogetur. ualebit dictum eius.
8 ¶ † Item aduerte,ꝙ ubi credulitas esset coniuncta sensui corporeo,ex uiolenta præsumptione.tunc etiam admittitur testimonium de credulitate. ut no.Cy.in l.testium.C.eo.ut si testis dicat se uidisse solum cum sola, in certo loco.& credit copulam interuenisse.facit.j̃.de præsum.literas.Idem si dicat,ꝙ uidit talem nasci in domo talis,ex tali muliere eius uxore. & sic credit illum filium illius. certè ualebit testimonium talis mulieris, sic testificantis.l.filium diffinimus.ff.de his, q sunt sui, uel alie.iuris. Aliàs autem regulariter non admittitur testimonium de credulitate. ut etiam no.in Spec.eo.ti. §.j.uersi.item,ꝙ deposuit de credulitate.

SVMMARIVM.

1 *Procurator non potest esse testis in causa, quam procurat.*
2 *Testificari, an possit episcopus in causa ecclesię suæ.*
3 *Testificari, an possit legatarius in causa testamenti.*
4 *Testificari, an possit venditor in causa emptoris in lite mota super re vendita.*

Nsuper statuimus. Prælatꝰ & clerici, qui causam ecclesiæ non procurãt possunt in illa testificari.h.d. Et primo ponit dictum.secundo illud determinat & limitat.secunda ibi.dũmodo.¶No.ꝙ in causa ecclesiæ prælatus, & etiam alij de ecclesia possunt testificari,dummodo non sint procuratores in causa.¶Item no.ꝙ nedum unus, sed etiam plures possunt constitui procuratores,de quo dicendum,ut hodie. in c.si duo.de procu.in vj.¶Item no.ꝙ habens mãdatum ad agendum,& respõdendum, dicitur habere sufficiẽs
1 mandatum.de quo.s.de procur.accedens.¶† Itẽ no.ꝙ procurator non potest esse testis in causa, quam procurat.de quo.in l.fi.ff.de testi.& in c.Romana. de testi.in vj.& per Bart.in l.deferre.§.ijdem decreuerunt.ff.de iure fisci.¶In gl.j.ibi super prudentia. ubi de materia, per gl.& etiam in summa questionis.¶In glos.2.in fin. dic, ut hodie habetur de procura.si duo.in vj.& ꝙ hic dicitur procuratorem non posse esse testem. intellige in causa

2 Prælatus,omnes doc.cõcordãt in summario huius capi.

in causa,in qua est procu.secus in alia,in qua non esset
procurator per istum tex.à sensu contrario. Item secus
in illa,in qua etiam fuit cõstitutus procurator, si illam
non exerceret , sed alius,quia fortè ipse renunciauit.
de quo hic per Innocen.& latius tangit domi.Anto.
2 ¶ † Extra gl.dubitatur,an episcopus, vel prælatus pos-
sit esse testis in causa ecclesiæ. & Inno.hic videtur vel-
a le , ꝙ non,[a] si vicedominus eius agat , uel procurator,
sed contra eum facit tex.iste iuncta superscriptione.
vbi patet,ꝙ prælatus potest esse testis in causa ecclesię.
vnde ipse Inno.ĩ.co.præsentium.in vj.dicit,ꝙ si episco
pus,vel prælatus constituit procuratorem , non potest
esse testis in tali causa.secus,quando capitulũ,vel con
uentus agit per procur. Host.tenuit indistinctè per istũ
tex.ꝙ prælatus potest esse testis in causa ecclesiæ.con-
corda opiniones, vt voluit Io.An.& fortè fuit de men-
te Inno.ꝙ aut episcopus, vel prælatus constituit procu
ratorem in causa mensæ suæ , & tunc non poterit esse
testis.facit cle.si vna.de rebus eccle.non alie. Aut præ-
latus cum capitulo,vel conuentu constituit procurato
rem in alia causa ecclesiæ,vel etiam capitulum, vel cõ
uentus,eo casu,quo potest secundum no.de rescri.edo
cert . & tunc bene poterit esse testis , & sic intelligatur
3 tex.iste.¶ † Tangit etiam Io.An.de legatario,[b] an pos-
b sit esse testis in causa testamenti,conclude , ꝙ si est qõ
inter ipsum hæredem,& legatarium non potest esse te
stis. quia esset in causa propria contra l.nullus canoni
zata.4.q.3.& habetur.ff.de testi.idem si sit quæstio in-
ter hæredem , & alium legatarium propter similitudi-
nem causæ.s̄.de iud.causam quæ.Si vero est quæstio in
ter duos contendentes se hæredes , tunc si legatum est
repetitum ab intestato potest esse testis. quia tunc ces-
sat suspicio,ex quo habitutus est legatum etiam non
valente testamento.Si autem non est repetitum ab in-
testato.tunc tex.videtur, ꝙ admittatur.in §.legatarius.
insti.de testa.Io.And.hic,& in ti.de teste.j.ver.item, ꝙ
est talis,& de instrumen.edi.§.instrumentum.ver.quid
de legatario . dicit , ꝙ admittitur in testem.sed non est
integer testis . quia detrahitur eius fidei propter com-
modum,quod posset sibi in consequentiam applicari,
vt dicit Simon Vicentinus,& sic etiam transit.d.Anto.
sed credo,ꝙ non detrahatur eius fidei fauore testamen
ti per dictum §.legatarius.qui aliàs effectualiter nobis
non seruiret, cum indistinctè loquatur.ideo indistinctè
statur fauore testamenti, facit quod habetur.ĩ.de re iu
4 dic.in c.fi.& in l.siue pars.ff.de inoffic.testam.¶ † Tan-
c git etiam hic dom.Anto.an venditor[c] possit esse testis
in causa emptoris in lite mota super re vendita.gl.in l.
nullus.ff.eo.tenet,ꝙ sic,si non tenet de euictione.aliàs
secus,sed Cy.in l.omnibus.C.eo.& Io.An.in Spe.e.ti.
§.j.ver.quid de uendito e.dicit , ꝙ etiam si non teneat
de euictione propter affectionem, quam habet ad con
tractum,quem fecit,ꝙ nõ admittitur,nisi eo casu, quo
admittetur proxeneta.de quo tangitur . in c.dilectorũ.
ĩ.tit.j.& in §.pen.in Auth.de testi.col.7.& facit quod
no.Ioan.And.in addi.Spe.in ti.de teste.§.j.versi.sed po
ne,ꝙ administrator.& per prędicta uidetur posse repro
bari consilium, quod datur per aliquos , quando quis
non habet nisi unum testem de debito suo, quod cedat
actionem alteri.nam secundum eos in causa mouenda
per cessionarium poterit testificari cedens cum illo
alio teste.facit,qd no.in Spe.de procur.§.j.ad fin.& de
teste.§.j.ver.sed pone mutuaui.nam videtur,ꝙ cedens
non admittatur tanquam suspectus ratione affectionis
præsumptæ propter contractum cessionis per eum fa-
ctum,sicut dicimus in proxeneta, de quo no.in c.dile-
ctorum.ĩ.ti.j.& per glo.in c.j.de testi.in vj.Tangit etiã
hic Io.An.de socio,& adhærente, an possint testificari,
de quo dic, vt hic per dom.Ant.qui de prædictis plenè
prosequitur. Et de adhęrente per dominos de Rota suã
conclusione.ccclxxiij.

SUMMARIUM.

1 *Si appellatur ab interlocutoria,si pars appellans opposuit exceptionem, & non obtulit se paratam illam probare:ad iustificandam appellationẽ oportet appellantem probare veritatem exceptionis.*
2 *Appellatio ab interlocutoria, si non iustificatur ,non debet iudex appellationis remittere partes ad iudicem à quo.*
3 *Si appellatur ab interlocutoria,illa non potest iustificari ex nouiter allegandis,secus in appellatione à diffinitiua.*
4 *Exceptionum plures sunt species, & quando opponi possint.*
5 *Titulum allegare ad iustificandum petitorium vtile est.*
6 *Possessio sine titulo,an aliquid proficiat in beneficialibus.*
7 *Possessionem. xx .annorum allegare licitum est cum adiectione temporis indeterminati per illa verba, & plus.*
8 *Laicus,an impetrare possit super beneficio.*
9 *Beneficium obtinere non debet quis in ecclesia in qua pater proximè ad ministrauit.*
10 *Laicus repellitur à testificando contra clericum.*
11 *Infamia tam iuris,quàm facti repellit à testimonio.*
12 *Sententia per quam damnatus efficitur infamis,vel notatus de periurio sequitur personam quocunq; vadat.*
13 *Appellationem iustificare volens, an sufficiat si probet exceptionem oppositum.*
14 *Exceptio,tua non interest,debet opponi ante litis contesta.*
15 *Laicus si est parochianus , vel patronus ecclesiæ potest petere clericum remoueri à beneficio ecclesiæ propter crimen. & nu. 20.*
16 *Sententia excommunicationis lata post appellationem legitimam retractatur tanquam attentatum.*
17 *Exceptio si opponitur ante receptionem testium debet admitti.*
18 *Delegatus an possit missum in possessionem tueri.*
19 *Appellatio si non iustificatur apparet appellantem fuisse verum contumacem .*

d X parte ade. Probatio [d] exce-
ptionis opposite
contra testes differri potest post publica
tionem attestationum.h.d.secundũ Ioã.
And.Vel aliter secundum d.Ant.Appel
latio quo ad finem consequẽdi effectũ
exceptionis non iustificatur ex solo exceptionis obie-
ctu,vel probationis oblatione.sed quò ad finem deuo-
luendi negocium ad superiorem sic.h.d.secundũ vnũ
intellectum,quem sequitur hic.d.Ant. Secundũ aliũ
intellectum posset etiam sic summari. Dubię exceptio
nis obiectio,eiusq; oblata probatio appellationem nõ
iustificat,nisi in causa appellationis sic coercet, ꝙ certi
tudinaliter grauamen concludatur.h.d.secundum aliũ
intellectum, vel aliter secundum intellectum vnũ,quẽ
etiam tangit gloss.Exceptionis obiectio,& eius oblata
probatio tempore , quo iudex non necessitatur in reci-
pienda exceptione, uel reprobatione non iustificat ap
pellationem.h.d.secundum intellectum, quem tangit
gl.in uerbo notabiles.nam habet decre . ista plures in-
tellectus, qui colliguntur ex gl.& etiam ex dictis doct.
& prosequitur etiam hic do.Ant.multum latè,& proli
xè circa.xv.intellectus.sed illos non prosequor omnes
quia esset quędam inculcatio : sed tangam vtiliores.
¶ Et diuidit decretalis in duas partes principales . nã
in prima ponitur querela partis . in secunda mandatũ.
secunda ibi:mãdamus.Prima facit.v.nã primo presby-
ter iustificãs causam principalem.secũdo ibi miles po-
nit formam rescripti impetrati uitia notanter exprimẽ
do. Tertio ibi,tandem ponit processum, postea ex illo
rescriptum secutũ.Quarto ibi nihilominus.narrat sen-
tentiam.Quinto ibi : quam nunc.narrat euentum post
sententiam. secunda principalis tria facit , nam primo
instruit iudicem,si uera sunt narrata . secũdo si nõ sunt
vera . tertio instruit quo ad testes. secunda ibi : si vero.
tertia

a Q̃ nõ. vide Spec. tit.de te §. j.in v colũ. versi.u.sed nunqd rector.

b De legatario. vide hic per d. Abb. in v. col.vers.in cõtrarium vbi recitat opi.& vide Bal.in l.in omnibus.C.de testib.

c Cn uẽditor. Vide hic d.abb. in vlti.col. ver.alia q̃stio.

d Probatio. idẽ sũmat hic d. abb.d. Fel. alius uerbis summat.

tertia ibi:testes.¶Vel secundum intellectum. domini
Antonij dicit,ꝙ primo instruit iudicem super processu
appellatione iustificata ex grauamine,& ex iustitia.se-
cundo ibi:si vero.instruit appellatione solum ex graua
mine iustificata. & tertio ibi: testes.submittit de testi-
bus mouendis.¶Et quia decre.reputatur difficilis pro
pter duas regulas in materia appellationis, quæ viden
tur repugnare tex.circa mandatum factum per Papã.
1 pro clariori intelligentia præmitte, ꝙ † vbi appellatur
ab interlocutoria,si pars appellans opposuit exceptio-
nem,& non obtulit se paratam illam probare. tunc ad
iustificandum appellationem oportet appellantẽ pro-
bare veritatem exceptionis.j.de appel.vt debitus. si ve
ro obtulit se paratam probare ipsam exceptionem, &
tamen iudex non admisit, & propter hoc fuit appella-
tum tunc iustificatur appellatio ad finem deuoluendi
negocium ad iudicem appellationis, & ad finem reuo
candi attentata eo ipso,ꝙ apparet,coram iudice appel
lationis exceptionem fuisse positam corã iudice à quo
& oblatam probationem,& non admissam, vt probat.
in c.interposita.j.de appella. & si aliter non probet ve
ritas exceptionans,vt ibi patet.& hoc videtur esse con
tra istum tex.in ver.mandamus.vbi Papa videtur requi
rere coram iudice appellationis probari veritatem ex-
ceptionis,licèt fuerit exceptio opposita, & oblata pro
batio coram iudice ad quem. Et propter hoc laborant
2 gl.& doc.ad soluendum hoc contrarium.† Secunda re
gula est,ꝙ vbi non iustificatur appellatio ab interlocu-
toria.tunc debet iudex appellationis remittere partes,
ad iudicem à quo,& non cognoscere de causa cuius cõ
trarium videtur dici hic in versic.si vero res aliter. & ꝓ
pter hoc laborant gl.& doc.super intellectu istius vers.
3 ¶† Item præmitte,ꝙ ubi appellatur ab interlocutoria.
illa non potest iustificari ex nouiter actitandis.secus in
appellatione à diffinitiua,ut patet ex his,quæ habẽtur,
in clemen.appellanti de app.& ex hoc etiam insurgit
alia regula,quod si appellatur ab interlocutoria,expri-
mi debet causa grauamin is. sed in appellatione a diffi-
nitiua hoc non est necesse.vt patet ex his,quæ habẽtur
in c.vt debitus.j.de app.& c.cordi. eod.ti.libr.vj.& ff.
4 de appella.in l.scio.¶ † Item præmitte, quod exceptio
num quædam est dilatoria,& ista possit opponi vsq; ad
lit.contest.de re iudi.inter mona.cum ibi no.& l.fi.C.
de excep.¶Quædam autem est peremptoria,& ista po
test opponi quandocunq; ante sñiam.l. peremptorias.
C.sñiam rescin.non posse.& j.de excep.in c.exceptio-
nem. cum ibi no.& l.exceptionem.C.de proba.licèt
gl.aliter dixerit.in l.2.C.sñiam rescin.non poss.vbi ui-
detur velle,ꝙ non possit opponi post publicationem te
stium.Sed non est verum,cum sit diuersus articulus per
ea,quæ habent.j.eo.fraternitatis.& intellige,ꝙ potest
opponi,quandocunq; ante sñiam.supple.& ante cõclu
sionem in causa: quia postea non posit opponi per id,
quod habet.j.de fide instru.cum dilectus.¶Quædam
vero est exceptio quasi peremptoria,vt illa,quæ oppo-
nitur contra testes.quia non directo,nec omnino peri-
mit causam. si fortè postea contingat per instrumenta
probari intentionem actoris,vel per alios testes contra
quos non est oppositum. sed ubi non probatur intẽtio
actoris aliter, quàm per testes cõtra quos exceptio op
ponitur tunc indirectè, & per quandam consequentiã
est peremptoria intentionis agentis, quia perimit pro-
bationem talium testium, & de eo reus venit absoluen
dus tanq̃ actore non probante. vt hic tangit gloss.ma-
gna, & etiam in c.de testibus.j.eo.& etiam gl.j.de ex-
cep.c.j.in istis locis gl.appellãt exceptionem,quæ obij
citur contra testes esse peremptoriam saltem indirectè.
& hæc exceptio habet naturam separatam à perempto
ria vera.& à dilatoria.nam differt à dilatoria. quia hæc
opponi potest post li.conte.quandocunq; vsq; ad pu-
blicationem attestationum. differt etiam à vera perem
ptoria. quia illa potest opponi etiam post publicationẽ
attestationum, vt s.tetigi.sed ista non,nisi cum solenni
tate.c.præsentium.j.e.Et attende etiã, quia est dubiũ,
an ista exceptio testium reprobatoria respectu persona
rum debeat de necessitate admitti per iudicem ante pu
blicationem. & similiter est dubium de eius probatio.
ne.an debeat ante publicationem admitti. an vero iu-
dex possit reseruare publicationem in tempus disputa-
tionis fiendæ super attestationibus publicatis.suꝑ quo
Io.An.hic ponit plures opiniones, de quo tangetur cũ
gl.in uerbo notabiles, & habetur etiam in Auth.si di-
catur.C.de testi.¶Vltimo potes etiam præmittere, ꝙ
vbi appellans ab interlocutoria obtulit se paratum pro
bare exceptionem oppositam corã iudice à quo,ꝙ po-
test ipse appellans iustificare appellationem ex graua-
mine illato in non recipiendo probationem oblatam.
nec habet necesse probare veritatem exceptionis. sed
si confidens de iure suo vult etiam probare ueritatem
exceptionis. & sic uerificare appellationem etiam ex
iustitia admitti debet: quia in hoc mos ei gerendus est
in simili dicit lex in l.circa.ff.de proba.& probatur hic
secundum unum intellectum in uersi.mandamus, & ꝑ
hæc habes in effectu omnia euidentialia, quæ tangit
hic d.An.licèt magis obscurè loquatur. & plus quam
5 fuisset expediens canonistis.¶ † No.j.ꝙ ad iustificandum petitionem vtile est allegare titulum. & hoc cla-
rum,quando agitur petitorio.An autem in possessorio
habeat proficere. recurre ad no.s.de proba.licèt.de re-
6 sti.spo.c.j.& c.in literis.An † autem aliqua possessio si-
ne ti.proficiat in beneficialibus dic, ꝙ non, vt in regu-
la.j.j.de reg.iur.in vj.& hoc, quando constaret titulũ
non subesse.Sed si non constaret,& allegaretur titulus
videtur,ꝙ in dubio præsumatur donec aliud appareat,
scilicet, quando longo tempore possedit per id, ꝙ no.
per Innocen.& Hostien.in c.illud.j.de præsum.& per
Innocen.in c.ij.de testi.in integr.& arch.in ca.de præ-
7 scrip.in vj.¶ † Item no.ꝙ licitum est allegare possessio
nem.xx.annorum cum adiectione temporis indetermi
nati per illa verba, & plus,quę adiectio refertur ad mo
dicum tempus.l.hęc adiectio.ff.de uerb.sign.facit, qđ
habetur.s.de dila.literę.& secundum Ioan.An.impor-
tabit tempus litis motę usq; ad tempus depositi testi-
monij.& sic intelligetur testis dixisse de tempore.xxx.
annorum completorum ante litem motam. sed de hoc
dic,ut dixi.s.de proba.licèt, quia Bar.hoc non videtur
tenere.in l.Celsus.ff.de usu.& in l.cum furti.ff.de iure
8 iuran.¶†Item no.ꝙ impetratio facta à laico contra cle
ricum pro remouendo eum à beneficio videtur valere
etiam si impetrans tacuerit se laicum. quod intellige,
vt tangetur. in gl.j.An autem aliàs possit laicus impe-
trare super beneficio.dic, ut habetur.s.de rescrip.cum
9 adeo, & j.de pręsum.c.fin.¶ † Item no.unam causam
per quam quis redditur inhabilis ad beneficium, vt
quando pater eius proximo in eadem ecclesia admini-
strauit.& hoc.ut non notetur successio in ecclesiasticis.
& ideo secus, si per mediam aliam personam uitium
sit purgatum.s.de fil.presby.ex transmissa. & ideo cau
tus debet esse articulans, ut in articulo opponat, uel
adijciat uerbum proximo. aliàs non concluderet arti-
culus. si fortè in eo dicatur, ꝙ talis filius talis possidet
talẽ ecclesiam, in qua pater eius antea administrauit,
quia illud dicitur ante fieri, quod fit etiam dato me-
dio.s.de ferijs.capellanus.¶Item no. ꝙ tenens publicę
concubinam uenit priuandus beneficio, & sic à con-
trario secus uidetur si occultè.de quo dicendum. ut j.
10 de coha.cleri.in ca.sicut.¶ † Item no.ꝙ laicus repelli-
tur à testificando contra clericum nedum, quãdo agi-
tur

tur criminaliter.ſed etiam , quando agitur ciuiliter de
crimine ad fidem amotionis à beneficio. quod no.pro
intellectu.c.de cætero.j.eo. & ſic tranſit hic dñs Anto.
ſed certè contrarium videtur verius,per ea, quæ haben
tur.in c.3.s.eo.ti. & ſic exceptio hic oppoſita cõtra te-
ſtes,ꝙ erant laici non vr̃ de iure proceſſiſſe, ſed aliæ ex
11 ceptiones in litera poſitæ.¶ †Item no.ꝙ nedum infa-
mia iuris , ſed ẽt facti vr̃ repellere à teſtimonio etiam,
qñ agitur ciuiliter de crimine de quo.j.eo.teſtimoniũ.
12 ¶†Item no.ꝙ ſnĩa ſuggillans pſonã,vt qa per illã dam
natus effectus fuit infamis,vel notatur de periurio,ſeq
tur perſonã quocũq; vadat, & ſic etiam in alio iudicio
& cõſequẽter vr̃ facere ſnĩa ius inter oẽs . nã talis ſnĩa
ſequit̃ pſonã,vt lepra leproſum.facit, qđ no.p gl.in l.
13 ex ea.ff.de poſtulã.¶ †Itẽ no.ſecũdũ vnũ intellectum
ꝙ ad iuſtificandũ appellationem non ſufficit probare
exceptionẽ oppoſitã , & verbaliter oblatã probationẽ.
ſed debet actualiter probatio eſſe oblata.vñ debet dice
re opponẽs,oppono talẽ exceptionem,& offero me pa
ratũ probare ipſam incontinẽti. & ecce pbationes pa-
ratas,oſtẽdẽdo inſtrumẽta,vel pbationes, quas vult p
ducere.& hunc intellectũ ſequitur Io.An.j.de appe.in
terpoſita.ſed d.Ant.hic nõ tenet illũ,quia nõ dẽt q̃s ar
ctari, vt veniat cũ ſacco paratus.l.qđ dicimus.ff.de ſo-
lutio.& iura ſimpliciter vñr velle, ꝙ ſufficiat ſe offerre
paratũ pbare,vt in d.c.interpoſita.& s.de offi.deleg.ſu
per qõnũ.§.eius vero.& s.de iudi.exhibita.& facit,qđ
no.de excep.olim . & iſte intellectus verior vr̃.¶ Item
no.ꝙ remedium attentati appellatione pendente non
ſolum cõpetit contra partem attentantem, ſed etiã cõ
tra tertiũ ſuccedentem in facto attentato.de quo p gl.
de ap.in c.non ſolum.lib.vj.& facit.s.de reſcri.ex par-
te.¶ Item no.ꝙ caſſata ſnĩa ceſſat̃ ẽt confirmatio, qñ
vitiũ pariter cõcludit ad vtrunq;.¶ Itẽ no.ꝙ caſſari dr̃
interdũ,quod eſt nullũ.facit,quod no.gl.in c.accedẽs.
vt lit.non conte.& quod no.gl.in l.j.§.j.ff.de ferijs. qđ
no.pro ſuſtẽtatione libelli ſi fortè petat̃ caſſari aliqd ,
qđ in rei veritate eſt nullũ.hic enim ſnĩa vr̃ fuiſſe nul-
la lata poſt appellationẽ legitimã.j.de ſentẽ.excõi.per
tuas.¶ Vltimo potes notare , ꝙ ad finẽ obtinẽdi retra-
ctationẽ attẽtatorũ ſufficiẽter vr̃ iuſtificari appellatio
nẽ ex grauamine illato rõne non admiſſæ pbõnis obla
tæ.ad finem vero retractationis attentatorũ,& vt in pa
ce quis dimittat̃ exigit̃ iuſtificatio ẽt ex iuſtitia . & ſic,
ꝙ pbet̃ ẽt veritas exceptionis , vt hic pbat̃ ſm vnũ in-
tellectũ,poſſent ẽt alia notabilia colligi, quæ patent ex
ſummarijs ſuperius datis.¶ In gl.j.ibi licẽt laico vitare
tales. Sed certè non vider̃ bona conſequentia,põt quis
euitare clericũ.ergo & cõtra ipſum agere, qa excõica-
tus debet aliũ euitare.j.de cle.excõi.mini.illud . & tñ
non põt contra alium agere.j. de exce.receptionẽ , &
c.cũ inter.& ſic ar.gl.non vr̃ procedere.facit,qđ no.gl.
in c.ſicut vrgeri.2.q.1.vbi gl.notabiliter dicit, ꝙ ad tol
lendum argm̃ ſufficit dare inſtantiam:tñ do.An.hic di-
cit dictũ gl.in ſe verũ.ſ.ꝙ ubi crimẽ eſt publicũ,& ſi cle
ricus eſt infamatus,põt laicus illum accuſare.per no.j.
de accuſa.cũ.p.ſed certè illud procedit in exceptis cri-
minibus , vt ibi patet.de quibus hic non agit̃.¶ In e.gl.
14 ibi opponere non ualebat.¶†No.bene diligẽter ex gl.
ꝙ exceptio tua non intereſt. debet opponi ante lit.con
te.& hoc ẽt tenuit Innoc.j.de accu.ſuper his.¶ Itẽ no.
ꝙ non oĩs inhabilitas perſonæ impetrãtis reddit reſcri-
ptum ipſo iure nullũ,ſed eligendũ ope exceptionis.fa-
cit pro hoc , qa ſubreptio in contentioſis nõ uitiat ipſo
iure,ut legitur,& no.s.de reſcrip.ad audientiam. fallit
in caſu.c.1. de reſcrip.in 6.ubi inhabilitas perſonæ im
petrantis ipſo iure reddit reſcriptum nullum.& conſe-
quenter proceſſum,qui poſteą fit etiam ſi non excipiat̃
15 ut ibi patet.¶† In ea.gl.ibi bene admitteretur.Not.be-
ne ex gl.ꝙ ubi laicus eſt parochianus,vel patronus ec-
cleſię poteſt petere clericũ remoueri à beneficio eccle
ſiæ pp crimẽ,vt quia tenet publicè concubinã,vel dila
pidat bona eccleſiæ.licèt non poſſet eũ criminaliter ac
cuſare.& idẽ ẽt tenuit Fede.de Señ.in ſuis cõſilijs.& ẽt
Lapus in ſuis allegationibus,vt hic plenè pſequitur.d.
An.facit,qđ no.gl.de elec.nt circa.in gl.quorũ intereſt.
lib.vj.& Inn.in c.ſup his.de accu.& de materia p Fed.
in ſuo conſi.xxiij.& per Lapum in ſua allegatione.11.
¶ In gl.q̃ proximo in fi.& de hoc p gl.lvj.diſt.in ſum-
ma , & in c.1.de filijs presby.lib.vj.¶ In glo.pſonã ibi:
non interuenit pcurator.hoc uerum in tota eã . ſed ad
certũ articulũ bñ põt interuenire ſecũdũ Inno.de quo
dicendũ,ut in c.ueniẽs. de accu.& p Bar.in l.pen.§.ad
crimẽ.de publ.iud.¶ In ea.gl.in fi.poſt hãc glo.recitari
debet gl.q̃ eſt in uer.de periurio.& demũ gl.ſequens in
uerbo conſtiterit.& ſucceſſiue gl.in uerbo idoneos,. &
poſt illã recitari debet gl.quæ ſequit̃ in verbo notabi-
les, q̃ in effectu ponit ſolutionem unã ad cõtrariũ for-
matũ in d.gl.in uerbo idoneos ultra ſolutiones poſitas
in d.gl.¶ In gl.tertia in uerbo conſtiterit in fi. & de ma
teria uide in tex.gl.in c.non ſolũ.de appe.lib.6.¶ In gl.
idoneos.ibi uſq; ad.xx.annos hoc uerum, quando age
retur criminaliter. ſed ſi per uiã exceptionis poſſet per
petuo excipi,ut dictũ fuit.in c.licet eãm.s.de proba.in
glo.2.& ſi officium iudicis imploratur petendo ſnĩam
declarari nullam tanq̃ latam ex falſis probationibus.
qđ qñq; fieri põt, ut dixi in d.c.licèt tunc uſq; ad.xxx.
annos poſſet illud fieri.l.ſicut. & l.oẽs.C.de pſcri.xxx.
annorũ.¶ In ea.gl.ibi alioquin eã remitteretur.expone
alioquin.i.ſi non fuit oblata pbõ , nec probat̃ ueritas
executionis, & ſic non iuſtificat̃ appellatio.¶ In ea.gl.
ibi in exceptionibus dilatorijs.hæc ſolutio , q̃ facit dif-
ferentiã inter dilatorias exceptiones,& peremptorias,
per aliquos tenet̃:quia dilatoria eſt minoris p̃iudicij,q̃
perẽptoria.iõ nõ eſt tm̃ periculũ, ſi oppoſita exceptio-
ne dilatoria,& oblata pbatione,& non admiſſa illa ha
beat̃ pro pbata coram iudice appellationis.nã hoc eẽt
maioris præiudicij in peremptoria.¶ Sed certe licet di
latoria in dicto caſu habeatur pro probata quo ad finẽ
iuſtificandi appellationẽ quo ad effectũ deuoluẽdi ne-
gotiũ ad iudicem appellationis,& quo ad finem reuo-
cãdi attentata. nõ tñ quo ad effectũ , ꝙ quis cõſequat̃
effectum exceptionis oppoſitæ,niſi ipſa exceptio pbe
tur.ut plenè no.p Ioã.And.in c.interpoſita.j.de ap.&
quo ad p̃dictos effectus vr̃ idẽ dicẽdũ,qđ in exceptiõe
peremptoria.cũ eadẽ ſit ratio,& per ꝯñs idẽ ius. de cõ
ſti.tranſlatõ.Præterea decre.interpoſita.cum ſi.non di-
ſtinguit inter dilatorias,& peremptorias.ergo indiſtin-
cte debet intelligi.j.de priui.quia circa . & xix.diſtin.ſi
Romanorũ.& ideo hæc ſolutio non uidet̃ bona.Et pp
hoc fortè gl.j.in uer.præterea licet. poſuit aliã ſolutio-
nẽ,uidelicet,ꝙ interdũ poſt appellationem deuentũ eſt
ad diffinitiuã,& ſic attẽtatũ eſt diffinitiuè. & tũc nõ ha
beat locũ.c.interpoſita.ita loquatur hic.Interdũ autem
non eſt deuentũ ad diffinitiuam.& tunc habeat locum.
c.interpoſita.& ratio diuerſitatis tangitur . in gl.ſed Io.
An.non placet iſta ſolutio per iura,quæ ſimpliciter, &
indiſtincte dicunt.ꝙ quicquid attentatũ eſt poſt appel-
lationẽ legitimam debet in irritũ reuocari.s.de reſcri.
Rodulphus.& c.ſignificante.& de iudi.exhibita . & ſic
vñr includere ẽt attẽtatũ p diffinitiuã. & pro hoc ẽt fa-
cit,qa pp appellationẽ legitimam ſuſpenſa eſt iuriſdi-
ctio iudicis,à quo,ergo quicquid agit,debet eſſe irritũ
tanq̃ factum à iudice non competenti.s.de offic.uica.
16 ſua.& l.fi.C.ſi à nõ cõpe.iudi.¶†Itẽ,quia ſnĩa excõica
tionis lata poſt appellationem legitimam retractatur,
tanq̃ attentatũ.j.de ſen.excõ.per tuas. & de oſ.dele.c.
cum contingat.ergo , & ea.ratione à fortiori, & diffi-

 nitiuã.

nitiua.cum snīa excōicationis videat̄ fortior.nā ab illa non appellat̄.vt p hoc suspendat̄.secus in diffinitiua.j. de app.pastoralis.ptere a,vt dicit d.Ant.q reuocet̄ etiā diffinitiua.vr̄ satis pbari.vt in c.accedens.el.j.§.vt lit. non conte.& iō ista solutio etiā nō videt̄ bona.Tertiā solutionē colligit hic d.Ant.ex gl.in verb.vsi cū iudex. videlicet, q vbi proponit̄ exceptio dubia ex eo, q a de psenti eius repulsio necessario non infert grauamē,sed pendet ex futuro euentu certificatio grauaminis, tunc nō habet locū.c.interposita.& ita loquat̄ hic. secus qñ reijcit̄ exceptio, ex cuius repulsione constat de psenti inferri grauamē. nā tunc habet locū.c.interposita. hic enim licēt nō recipiat̄ exceptio opposita cōtra testes, tñ necessario non infert grauamē. q a si cōtingat snīam ferri p alios testes,cōtra quos nil oppōnit̄. uel p instsa non fuit in effectu grauatus oppōnēs, quia nil releuasset etiā si exceptio fuisset admissa, & opposita:q a nihilominus veniret cōdemnandus.vnde tunc demū cēset grauatus si cōtingat snīam ferri per dicta testiū,contra quos objiciebat̄. & sic ex futuro euētu certificat̄ grauamē.iō hoc casu nō habet locū.c.interposita. sed debet pbari subsecutū eē grauamē ad iustificādū appellatiōnē.& istū intellectū, vr̄ hic do.An.tenere tanq̄ in se verū.tñ,quia tūc nō bene videt̄ adaptari.ver.si vero. quia tūc si nō pbat̄ grauamen,deberet remitti ad priores iudices, iō quantū ad tex.non vr̄ procedere.¶Vnde dat̄ quartus intellectus quem colligit. do.An.ex hac gl.dū dicit,& sic rediret in pristinū statū, &c.nā f m eū debet attendi,q interdū si fieret reuocatio attentatorū statim posset redire,& recidiuare in pristinū statū. & tūc non habet locū.c.interposita.& ita intelligat̄ hic,q declarat vt colligit̄ ex gl.Interdū non rediret in pristinum statū saltē.& tūc habeat locū.c. interposita.¶Sed certē licēt do.An.teneat istā tanq̄ in se verā.tñ non est fine dubitatione. nā vr̄,q nō sit absurdū aliq̄d redire in pristinum statū per circuitum ad hoc,vt deseruiat̄ regulis iuris,vt vr̄ esse casus expressus in c.petitionē.j.de acc.& sic vr̄ limitari regula illa, q̄ habet circuitū deberi euitari. de quo in cle.auditor. de rescr.& in l.dominus testō.ff.de cōdi.inde.nā p̄cedit saluo nisi expediēs sit circuitum fieri, vt deseruiat̄ regulis iuris.vt patet.in d.c.ad petitionē. Præterea licēt hic cassaret̄ snīa per viā attentati, nō tñ statim recidiuaret,seu rediret. q a prius oporteret videri,an iste psbyter pbaret.vel nō,ea, q̄ objiciebant̄ cōtra testes.& iō iste intellectus nō placet.p hoc fortē dat̄ quintus intellectus,qui colligit ex gl.§.posita.in verbo notabiles. videlicet,q̄d ubi opponitur exceptio, & offertur probatio in tpe in quo iudex non necessitat̄ ad recipiendū.tūc non habeat locū.c.interposita.secus ubi necessitabatur ad recipiēdū. hic enim secūdū gl.exceptiones, q̄ opponuntur contra testes debēt reseruari in tps disputationis,& sic nō necessitatur iudex añ illas recipere,nec expedit ēt opponēti,q recipiatur reprobatio cōtra testes ,anteq̄ cōstet an testes ipsi contra quos opponit̄ pbēt,vel nō.q a nō est expediēs, q opponens laborauerit, vel laboret in reprobandis ipsis testibus, & iō sufficit ptestari suas exceptiones añ aperturā. vt in c.psentiū.j.eo.nō aūt est necesse,q probet añ. & iō q a iste presbyter voluit statim recipi exceptiones,& illas pbare valuit testiū receptio, & snīa quousq; testes fuerint reprobati.non obstāte ipsa appellatione.fatetur tñ gl.q in duobus casibus, q in ea ponūtur statim dēt admitti exceptio, & pbō alia regulariter debebit reseruari in tps disputationis.¶Sed aduerte, q a iste intellectus non vr̄ bonus,prout tangit dicta glo.in versi.sed p hoc.nam si iudex non necessitabatur recipere exceptionē,& pbōnē:ergo non grauauit partē. q a nemini facit iniuriā,qui utitur iure suo.de elec.cum ecclesia vulterana.& sic vr̄, q appellatio fuerit frustratoria tanquam facta p illū,qui non erat grauatus. cuius contrariū hic innuit. sed r̄ndet ea.gl.q regulariter non tenet̄ admittere,sed casualiter sic,vt fuit dictū. & iō licita fuit appellatio.¶Sed certē hæc r̄nsio nō vr̄ bona,q a nō appatet, q hic fuerit aliquis de casibus exceptis in glo.¶Vnde
17 gl.vltimo dixit,q † ubi exceptio opponit̄ post testiū receptionē,tūc debet admitti,aliās est iusta causa appellādi.& ita intelligat̄ hic.secus ubi opponit̄ exceptio ante receptionē testiū.¶Sed certē ista solutio est cōtra tex. ubi patet in ver.licēt,q exceptio fuit opposita añ receptionē testiū.¶Præterea ēt, qñ opponit̄ post receptionē.vr̄ posse reseruari in tps disputationis.ex quo nōdū constat, an testes producti in principali pbent,cū eadē sit rō,quæ est,qñ añ receptionē opponit̄ ,& p p̄ns idē ius debet dici.§.de consti.translato. Præterea sup hoc, an iudex debeat exceptiones oppositas cōtra testes reseruare in tps disputationis attestationū,fuerūt opi.nā aliqui tenuerunt,q dicit gl.q regulariter debet reseruare.fallit in duobus casibus positis,in gl.Fallit,& tertio, qñ opponit̄ exceptio excōicationis p p periculū cōionis.de exce.pia.li.vj.Itē quarto fallit,qñ opponit̄ cōtra testē,q sit seruus,& ipse dicit se esse libertū.& sic manumissum fuisse à dño.& p p̄ns libertatē sibi datā, vt in Aut.si dicat̄.C.de testi.¶Alij,vt Vin.dixerūt ecōtra q̄d regulariter dēt statim admittere,nisi vbi reperiat̄ expressum cōtrariū.¶Tertia fuit opi.Inn.q si notoria est exceptio,uel offerat se paratū pbare.tūc debet admitti statim. aliās debet reseruari.¶Quarta fuit Host.q statim dēt recipi exceptio,sed pbatio debet differri in tps disputationis.& hoc fortē fuit de mēte gl.hic in uersic. alias debēt recipi,nisi intelligas glo.q dicat recipi dēre testes.s.sup principali. sed reseruari dēt in tps disputationis qō q̄ objicitur cōtra eos. & istud fortē fuit magis de mēte gl.¶Alia fuit opi.& quinta , q si testes per quos pōt fieri reprobatio sint tales,q dubitetur de eorū morte,tūc statim debeat recipi,aliās debebit deferri. Io.An.finaliter concludit,q statim dēt recipi exceptio, vt ēt dixit Host.¶Sed an pbō statim fiat, uel nō,est in arbitrio iudicis, qui circunstantijs consideratis poterit arbitrari differendā esse pbationem. & etiam interdū non esse differendam. nā in casibus expressis in gl.& in aliis duobus superadditis, & in similibus poterit arbitrari statim recipiendam pbōnē,idē si videat periculū esse in mora si differat̄ pbō , ubi aūt ista cessent,est in eius arbitrio,an uelit statim recipere pbōnē, an uero differre. & si recipiat nō poterit cōqueri ille,cōtra quē opponitur, q a si pbetur exceptio cōtra testes non erit expediēs,q se fatiget ille,qui pducebat testes in faciēdo eos examinari.& sic releuabitur à laboribus, & expensis. & similiter si iudex differat nō pōt cōqueri objiciens,quia fortē testes contra quos objicitur nihil pbabunt. & sic nō erit expediens objicienti probare exceptiones imo utile apparebit fuisse sibi dilatā pbationē exceptionū.unde in dubio dicit Io.An.q melius faciet iudex differre:& hoc ēt ne aperiatur uia reprobationi, secūdū formā.c.licēt dilectus.j.eo.¶Et ex prædictis resultare potest alius intellectus ad decre.& tex.videlicet,q hic non fuit grauatus presbyter eo , q iudex non recipit oblationem pbōnis,seu probōnē oblatam, q a non necessitabit̄ recipere. & ideo non habet locū quō ad hoc.c.interposita. sed bene fuit grauatus psbyter in quātū iudex non recepit exceptionē. q a illā bñ debuit recipere,vt est dictū,& satis probat̄. in c.a.§.c.vbi pars debet citari ad videndum receptionem testiū, q aliās non esset expediens.& omni hoc respectu bene fuit appellatū.tñ quia iudex non necessitabatur recipere probationem oblatam ex tali non receptione,nō iustificatur appellatio: sed iustificari debet ex veritate exceptionis. & ita intelligatur iste text. & iste intellectus

ctus est no.& limitat palleg.decre. interposita.¶Alius fuit intellectus,& septimus,ꝙ hic fuit appellatū solum pp exceptionem non admissam. ideo non habet locū. c.interposita.secus qñ appellat̃ propter exceptionē nō admissam,& nō receptā probationem oblatam. & sic pp vtrūq;.quia tūc habet locū.c.interposita.& iō cautus dēt esse appellās,vt appellet pp vtrunq;,& iste intellectus est ēt no.& eū tenet Io.And.ſm quem habes aliā limitationē ad c.interposita.¶Alius intellect⁹ fuit & octauus,ꝙ hic verbaliter,fuit obl ita ꝓbatio,nō realiter.ideo ex tali oblatione non iustificatur appellatio, vt hic est casus secundum istum intellectū. ideo oportet doceri de veritate exceptionis, sicut si non fuisset oblata ꝓbatio.Secus,qñ realiter fuit oblata probatio: q̧a tunc iustificatur appellatio ex tali oblatione etiam non docto de veritate exceptionis, & sic loquatur.c.interposita. & istum intellectum sequitur Io.An.in d.ca. interposita.& in ti.de appel.§.qualiter.ver.sunt quoq;. in addi.Spe.Et ex hoc haberes aliā limitationē. ad d.c. interposita.¶ Sed iste intellectus non placet d.An.hic vt dixi.in no.& forte verior est hæc opi.q̧a nō cogitur, quis venire cum sacco paratus, vt dixi in no.& q̧a nō debuit diuinare,ꝙ iudex grauaret eum:imo potius ꝑsumere,ꝙ ministraret, sibi iustitiam.l.j.C. de offic. ciuilium iudicum ideo sufficere videtur etiam,si verbo offerat se probaturū incontinenti.ꝑ id,quod hr̃. in l.si is à quo.ff.vt in pos.leg.¶Aduerte tñ,quia do.Ant.hic videtur velle,ꝙ non sufficiat offerre se paratum ꝓbare.nisi adijciat incontinenti. Sed forte posset teneri contrariū,q̧a tex.hoc expresse non requirit,vt patet ex d.ca. interposita.& §.de iud.exhibita. & de offi.deleg.super quæstionū.§.eius vero. vnde vr̃ ex mente dictorum iurium, ꝙ tacite videat̃ includere,ꝙ est paratus incontinenti ꝓbare, licet aliter expresse nō exprimat̃.¶ Alius fuit intellectus,& nouus,ꝙ hic dixit se probaturū, sed nō obtulit.iō nō habet locum.c.interposita.& hunc sequit ēt Io.An.& ex hoc no.diligenter,ꝙ cautus dēt esse obijciēs exceptionē,vt nō simplr̃ se dicat illā ꝓbaturū,sed offerat illā se ꝓbaturū,& ad cautelā adijcere potest ēt verbū incōtinenti. vt tollant̃ ēt opiniones.& ex hoc habes ēt aliam limitationem. ad d.ca.interposita. ¶Alius fuit intellectus,& decimus,ꝙ hic appellās spōte voluit probare veritatē exceptionis.sed de necessitate non tenebat̃,q̧a iustificat̃ appellatio eoipso,ꝙ apparet exceptionē oppositā,& ꝓbationē oblatā,& non admissam.& pp ꝑdicta appellatū.& hic intellectus est in se verus.ex quo ēt habes aliā limitationē. ad d.c.interposita. q̧a licet sui natura iustificet̃ appellatio propter non admissam probationē oblatā.tñ poterit appellās si uolet docere de ueritate exceptionis.¶Alius fuit intellectus,& undecimus, ꝙ si appellans nedum intēdit reuocationē attētatorū,sed ēt vult in pace dimitti. tūc debet ꝓbari ueritas exceptionis,& ita loquit̃ hic.secus si solū intēdit reuocationē attētatorū,q̧a tūc sufficit ꝓbare oppositā exceptionē,& oblatā ꝓbationē,& nō admissam,& pp ꝑdicta appellatū.& iste intellectus vr̃ recidere in idē cum intellectu quē sequit̃ hic.d.An.nam dicit,ꝙ ubi appellās non solū vult consequi reuocationē attentatorum, sed etiam finē exceptionis,tūc debet ꝓbari ueritas exceptionis,ut ēt no.in c.interposita. de app.& ita intelligat̃ uersi.mandamus.nā finis exceptionis oppositæ est,ꝙ repellant̃ testes ꝑducti ꝯ ꝑsbyterū, & sic,ꝙ actor remaneat sine probatione, & ꝑ ꝯñs reus dimittat̃ in pace.Si uero solū vult consequi reuocationem attentatorum, tunc sufficit probare exceptionem oppositam,& oblatam probationem,& nō admissam, & sic intelligit uer.si uero. de quo etiam ibi tangetur. ¶In gl.molestari.in fi.Conclude,quod si iudex delegatus, vult in sñia exprimere missum esse tuendum seu

non turbandum hoc potest, ut §.ut lit.non contesta.ac
18 cedens.¶ Si † aūt quærit̃, an indistinctè possit missum tueri. Cōclude,ꝙ aut missus est ante sñiam forte rōne cōtumaciæ,& tūc pōt,q̧a ex quō nōdū lata est sñia durat eius iurisdō.ut hic dicit gl. Interdū uero lata est diffinitiua. & missus est eius uirtute. & tūc aut nō habuit possessionē pacificā,& pōt usq; ad annū tueri, ꝙ usq; ad illud tps pōt exequi,ut in c.quærēti.allegato. in gl. & ex quō pacifice nō habuit possessionē nō vr̃ effectualiter facta executio.facit,qđ no.gl.i c.cōmissa. de ele. in vj.& sic dēt intelligi dictū Tan. & Inn. hic positum. Aut pacifice habuit possessionē, & tūc aut incōtinenti turbat̃.& idē eadē rōne. q̧a quæ incōtinēti fiunt videntur inesse.§.de elec.officij.Aut ex interuallo turbat̃, & tūc nō pōt se intromittere delegatus,q̧a funct⁹ ē officio suo.ex quō facta fuit executio.ut vr̃ uelle Inn.ꝫ.de præbē.ꝑ illorū.nec ob.in c.quærēti.q̧a ibi nōdū facta fuerat executio. & hæc uera nisi delegatus aliud haberet in mādatis. uel nisi apposita fuisset clausula.mittas in possessionē,& defendas inductū. q̧a tūc ēt poterit post annū.q̧a cēset̃ tūc quasi ꝯseruator.& sic dicit Io.An.cu riā tenere,ut ipse no.ꝫ.de ꝓbē.pro illorū.sed Inn.aliter ibi uideat̃ sentire.& ēt ibi qđ de clausula ꝯdictores ecclesiastica censura compescas.de qua dicēdū,ut ibi,q̧a in illa vr̃ secus,ꝙ in clausula mittas, & defendas interdictū,ut ibi no.¶In gl.pe.ibi fecit gratiam.iste intellectus nō placet.q̧a ut dicit Io.An.fugiendi sunt intellectus,ꝙ trahūt decretales ad grām.q̧a debemus conari ut ponāt ius cōe. pōt tñ aliter saluari hæc prima expō, si dicamus,ꝙ iudex à quo detulit appellationi.nā licet esset frustratoria.q̧a excipiēs, & offerēs ꝓbationes nō debuit appellare añq̧ iudices ꝓcederet ꝯ eū ,& anteq̧ iudices declararēt,an uellent recipere exceptionem,& ꝓbōnē,uel non.q̧a añ nō est grauatus. facit,qđ no.de app.dilecto.& c.sup eo.tñ si appellat̃ & iudex deferat appellationi deuoluit̃ negociū ad iudicē appellationis: ut in c.cū appellationibus friuolis.de app.lib.vj.¶Verū tñ,q̧a ista expositio,& iste intellectus vident̃ diuinare, cū nō appareat ex lr̃a de dilatione facta ꝑ iudicē à quo ideo gl.in uerb.si uis.ponit aliā expositionem, q̃ tñ re probat p rōnē in illa positā. No.tñ ex secūda expositione iuncta cū prima ubi non iustificat̃ appellatio ab interlocutoria si nō est delatum appellationi.tūc si ꝓcessum est ꝑ iudicē à quo ad diffinitiuā. debebit ꝑ iudicē appellatiōis illa sñia cōfirmari.nā tenuisse vr̃ ꝓcessus, & sñia factus contra talē appellantem tanq̧ cōtra cōtumacē,ex quō nō iustificauit appellationē. ut probat̃. in c.eū qui.de dolo, & contu.in 6.& per gl.in cle.si añ in gl.magna . in uersi.ad tex.igit̃ redeundo.de dolo, & cōtu.Sed ubi non fuit processum ad diffinitiuā, tūc dēt remitti cā ad ipsum iudicē à quo fuit appellatū cōdēnata parte appellāte in expē.ꝫ.de app.ut debitus.Inno. uero hic posuit aliū intellectū extra glo.ut exponat̃, si uero res aliter se haberet.i. si nō potuit ꝓbare testes tales fuisse.pōt tñ aliter iustificare appellationē. itelligo forte ꝓbādo dispēsationē.ꝑ id,qđ dixit gl.ꝫ.tunc mandat Papa cām audiri,& fine canonico terminari.& hoc ſm tum ex ui appellationis interpositæ à diffinitiua. nā secūdū ipsum duplex fuit appellatio.una ab interlocutoria inquantū non fuit admissa exceptio, & ꝓbatio oblata.& alia postea à diffinitiua. facit, qđ no.glo.in d. cle.si añ.& sic intelligit istū uer.si uero . & secūdū hoc nō obstat cōtrariū.c.ut debitus. q̧a ꝓcederet,si nō eēt appellatū à diffinitiua : sed certè ista expositio diuinat: q̧a non apparet hic appellatū à diffinitiua.& diuinatio est remediū miserorū,ut dixit gl.eleganter. in l.filium quem habentem.C.fa.erc. Ideo secundo dixit Inno.ꝙ licet appellatum fuerit solū ab interlocutoria, tñ quia postea secuta est diffinitiua trahit̃ ista appellatio ad

Io.ab Imo.in j.super ij.Decr. M 2 naturā

naturam diffinitiuæ . & ideo potest iustificari etiam ex
alia causa,q̃ expressa in appellatione,per Id , quod ha-
betur.In l.scio.ff.de appel.¶ Sed certè istud non reperi
tur Iure cautum.ergo non est dicendum.per id,q̃ habe
tur.in l.illam.C.de coll.& in c.2.s̃.de transla. Præterea
si iudicaretur appellatio ista secundum naturam diffini
tiuæ,tunc statim debuisset Papa mandare reuocari attẽ
tata,alio non constito.j̃.de iureiu.venientes. & tangit̃.
in gloss.in verbo constiterit , & de appella.non solum.
libr.vj.cuius contrarium hic fecit Papa.¶ Vnde tertio
dixit Inn.q̃ potest exponi si vero res aliter se haberet.i.
si non iustificetur appellatio.causam audiatis.s.restitu-
tionis in integrum. nam secundum eam presbyter pe-
tierat se restitui in casu,in quo non iustificaret appella
tionem.¶ Sed certè iste intellectus diuinat . Item non
19 videtur in se bonus.† quia si appellatio non iustificat̃
apparet appellantem fuisse verum contumacem . vt in
c.eum qui.de dolo,& contuma.in vj.& habetur. in d.
cle.si ante.eod.tit.& sic iustè fuit priuatus.ideo non de
beret restitui.Ideo Host.vt euitaret contrarium dicebat
literam sic intelligendam,& transponendam,videlicet
mandamus quatenus causam audiatis, & fine canoni-
co terminetis,si vobis constiterit, q̃ prædictus presby-
ter,&c.legendo tex.vsq; ibi.si vero.& dum postea lite-
ra dicit.Si vero res aliter se haberet , supple tunc sentẽ
tiam confirmetis si sit lata . aliàs remittatis causam ad
primos iudices.¶ Sed iste intellectus destruit literam,
vt de se patet . nam Papa bene sciuisset ordinare literã
in forma prædicta,si voluisset. Ideo alij exponunt,si ve-
rò res aliter se haberet.i.si non probet veritatem causę
appellationis . Iustificat tamẽ aliter appellationem,q̃a
probat executionem oppositam,& probationem obla-
tam, & non admissam . & propter prædicta appellatũ.
& ista in effectu sequitur hic do.An.dicens,q̃ si appel-
lans ab interlocutoria vult consequi finem exceptio-
nis oppositæ,debet probare veritatem exceptionis . &
sic loquitur versi.mandamus. Si verò vult consequi so-
lũ reuocationem attentatorũ. tunc non est necesse pro
bare veritatẽ exceptionis, sed sufficit probare exceptio
nem oppositam,& probationẽ obtẽtatã,& non admis-
sam.& propter p̃dicta appellatum . & sic intelligit istũ
uersi.si vero.¶ Sed certè iste intellectus non vr̃ bonus:
quia si intendebat in hoc versi.reuocationem attẽtato-
rũ,debuisset Papa mandare ipsum restitui. & ideo plus
placet,q̃ exponatur litera , vt voluit vltimatè hic Ioan.
An.uidelicet.Si vero res aliter se haberet.i. si non fue-
rit lata sñia,probata tamen fuit veritas exceptionis , &
sic iustificata appellatio,ideo non debuit fieri remissio
ad primos iudices.& tũc litera erit plana.¶ In gl.fin.in
fi.de hoc dic,vt dicitur.in c.dilectorum.de testib.cogẽ.
¶ Et no.bene ex his,quæ dixi super gloss.in verbo ido-
neos. & in verbo notabiles multas limitationes ad ca.
interposita . nam melius examinatur hic intellectus il-
20 lius.c.q̃ ibi.¶† Et etiam adde,q̃ licèt in notabilibus di
xerim,quod laicus non debet admitti in testem,quãdo
petitur propter crimen clericum remoueri à beneficio.
& videatur hic sequi.d.Anto. tamen contrarium vide-
tur verius,per ea,quæ habentur. in ca.3.s̃.eodem,& sic
exceptio hic opposita contra testes , quod erant laici
non videtur de iure processisse.sed aliæ exceptiones in
litera positæ.

SVMMARIVM.

1 *Testes qui ad iudicium non possunt commodè venire, qui sint, & quales personæ ad eas mitti debeant pro ipsarum examinatione.*
2 *Testes sunt examinandi in præsentia iudicis.*
3 *Senes non coguntur de iure ciuili ferre testimonium.*
4 *Pauperes,an à testimonio repellantur.*

I qui testium. Iudex dẽt mitte
re ad testes , qui
commodè ad iudicium venire non pñt.
h.d. ¶ No. quatuor qualitates p̃sonarũ,
q̃ non cogunt̃ personaliter venire ad iu
1 diciũ p̃ testimonio ferẽdo.¶† Item no.
quales personæ debẽt transmitti ad p̃sonas p̃dictas p̃
ipsarũ examinatione,quia debẽt esse idoneæ,& discre
te , ex hoc etiam no.argu.quod debent esse plures,q̃
mittant̃,sed hic nõ vr̃ vnus sufficere . sed dic hoc verũ,
qñ duæ p̃sonæ loco tabellionis mitterent̃.sed si mittat̃
tabellio.ille solus sufficit.s̃.ti.j.in c.qñ. & facit,qđ hr̃.
in c.1.j̃.ti.1. Et limita decre.in cã ciuili.q̃a in crimina
2 li † testes sunt examinandi in præsentia iudicis.in aut.
apud eloquentissimũ.C.de fi.instr.& sic vr̃ , q̃ tũc ipse
iudex deberet examinare.facit,q̃ habet̃.in cle.1.de of.
3 dele.¶†In gl.1.in fi.No.bene ex gl.differentiã vnã in-
ter ius canonicum.,& ciuile in materia testiũ , q̃a senes
non cogunt̃ inuiti ferre testimonium de iure ciuili. se-
cus de iure canonico.cum peccatũ sit ueritatem occul
4 tare.¶†In gl.2.in fi.dic pauperem repelli in criminali.
ubi de maiori præiudicio agit̃,sed in ciuili bene admit
tit̃,nisi sit persona suspecta.Quid autẽ si in causa pẽdẽ-
te corã iudice laico producatur clericus in testem. dic,
quod iurare debet coram suo episcopo,ut habetur.14.
q.2.in c.q̃q̃. Et adde etiam,quod no.in Spe.de teste.§.
qualiter.uer.potest,&c.ubi dicit, quod iudex , vbi põt
per se examinare testes , non debet esse facilis ad com-
mittendam examinationem alteri . communiter tamẽ
propter multas occupatioues illam committunt.

SVMMARIVM.

1 *Testi extraiudicialiter asserenti contrarium huius , quod testificatus est non creditur.*

a SIcut nobis. Corrupti [a] & periuri ad testi-
monium non debent admitti.
h.d. Et est communis diuisio.s.consultatio , & re-
1 sponsio.secunda ibi:super quo.¶†No.1.q̃ testi ex
traiudicialiter asserenti contrarium eius, quod in iudi-
cio est testificatus.non creditur,etiam si propter primũ
dictum lata sit sñia,quæ sui natura non consueuit tran
sire in rem iudicatam . non creditur etiam in iudicio,
cũ sit eadẽ ratio,videlicet propter periuriũ . facit,quod
no.j̃.c.fraternitatis.in gl.fi.¶ Item no.q̃ vbi post sñiam
diuortij processum est ad cõtractum alterius matrimo
nij,non sufficit ad reprobandum sñiam probatio corru
ptelæ testium.secus,qñ res est integra.Itẽ secus,si non
solum probaretur corruptela, sed etiam falsitas,per id,
quod habetur.s̃.ti.1.licèt cãm,& hic in gl.pe.¶ Itẽ no.
q̃ vbi testis p̃ corruptelã fert testimoniũ,incurrit periu
riũ.nã facit contra iuramentũ à se pręstitũ, ut patet,ex
no.in c.fraternitatis.e.ti.cũ gl.fi.¶ Itẽ no.q̃ nedũ impo
nit̃ pœnitẽtia de periurio ipsi testi. sed etiam de adulte
rio,cui cãm dedit.& est duplex adulteriũ, qñ uterq; trã
siuit ad aliud matrimoniũ,sed vnum erit adulteriũ,qñ
alter tñ transiuit.Potest tñ etiã tunc dici, vt hic voluit
sentire.d.Ant.q̃ ex iteratione copulę videt̃ iterari adul
terium.de quo.6.q.1.mutare. Petrũ,& in cle.1.de pri-
ui.& in l.vulgaris.ff.de fur.¶ In gl.2.in fi.procedit solu
tio gl.tenẽdo primũ intellectũ . in c.inebriauerunt.s̃m
quẽ de utroq; ibi punit̃.s.de incestu , & ebrietate.sicut
hic punit̃ de periurio,& adulterio.sed secundũ vltimũ
intellectũ secundũ quem non punit̃ de incestu. & etiã
secundum intellectũ , secũdũ quẽ minus punit̃ de in-
cestu. q̃ si aliàs à nõ ebrio fuisset cõmissum,nõ p̃cedit
solutio gl.Sed potes dicere,q̃ vbi primũ delictũ cõmit
tit̃ ab eo, qui non est mẽte alienatus,p̃cedit solutio gl.
Secus,qñ propter primũ delictũ erat quis mẽte aliena
tus,vt ibi erat propter ebrietatem.¶ In gloss.cãm ibi:si
non

a Corrupti. idem sũmat hic d Abb.do. vero Felynlatius eatẽ dit istud summariũ vide eum.

non adhibet tenet.s. ad æstimationē dãni pp culpam.
nã pœna psonali non puniret, si non fuisset in dolo. p
id, q hr. in l.lege Cornelia.ff.de sica.¶ In ea.gl.in fi.&
facit, qd hr.in l.qm multa facinora.C. ad l.Iul.de vi.&
qd no.in c.de cætero.j.de ho.¶ In gl.pe.in fi.cõclude,
q aut pbat corruptela, & falsitas. & tũc gl.dicit verũ,
qa ēt si sit 2ctũ m matrimoniũ illud retractabit,& re-
integrabit primũ. Interdũ verò probat sola corruptela.
& tunc procedit distinctio tex.qa si deuentum est ad
secũdũ matrimoniũ,non retractabit propter probatio
nē solius corruptelæ. ex quò aliter non pbat falsitas.
iõ ne dicto matrimonio secũdo piudicet nõ sufficit di
cta pbatio corruptelæ.Interdũ verò est integra.qa non
est deuentũ ad secũdũ matrimoniũ.& tũc sufficit pba-
re corruptelã.ad hoc,vt retractetur snia, & reintegret
primũ matrimoniũ. & ita intelligat iste tex.Nec ob.q
p solã pbationē corruptelæ non vr retractanda snia.
sed demum propter corruptelam, & falsitatē,p id, qd
habetur. in c.licèt.s.ti.1.quia illud procedit in senten-
tijs,quæ transeunt in rem iudicatam.secus in his,q nõ
transeunt,vt contingit in sententia,quę fertur in causa
matrimoniali,vt patet.in c.lator. & in alijs allegatis in
glo.¶ In gl.fi.ibi in pœnitentia enim non creditur. hoc
ideo, quia tunc solum de præiudicio confitentis agit,
secus ubi agitur de præiudicio alterius.

SVMMARIVM.

1 *Temporale remittere pro consequendo spirituali est simonia.*
2 *Parochiani tenentur administrare sumptus sacerdoti, quando ecclesia, non habet vnde eum sustentet.*
3 *Socius criminis non admittitur in testem.*
4 *Socius criminis, an admittatur in causa hæresis, & quid de crimine læsæ maiestatis.*
5 *Confessio de crimine non est contra alium credendum.*
6 *Vnius dicto non creditur.*
7 *Fama cum vno teste, an probet in criminalibus.*
8 *Socius in crimine simoniæ, an admittatur in testem.*
9 *Fama, an, & quando plenè probet.*

VEniens ad. Socius criminis, & mune
ris non testificatur etiam
in crimine simoniæ.h.d.¶ Et in prima ponit
petitionem presbyteri, in secunda illam ex-
1 audit.secunda ibi:& nos.¶ † No.q remittere aliquid tē
porale pro consequendo spirituali iure, inducit simo-
niam.& sic no.q in talibus idē est remittere, quod da-
2 re.facit,quod no.gl.1.¶ † No.argumentũ,q vbi ecclesia
nõ habet vnde sustentet sacerdos,tenentur parochia-
ni ad ministrãdos sumptus ipsi sacerdoti. vide bonã.gl.
de conse.dist.1,omnis Christianus.& xvj.q.j.statuim⁹.
3 ¶ † No.q socius criminis nõ admittit in testē, qd pce-
dit ēt in crie excepto, si agitur criminaliter. Et idem si
ciuiliter si est socius criminis, & muneris. vt hodie est
expressum.in c.j.j.c.in vj.Secus si esset socius criminis
tm,& nõ muneris. qa tunc si ageret ciuiliter de crimi-
ne excepto audiret, secus si non esset crimen exceptũ.
qa tunc indistinctè repelleret socius criminis.licèt nõ
esset socius muneris. & siue ageret ciuiliter de crie,si-
ue criminaliter.facit,quod hr.in l.q liberi.C.de testib.
4 ¶ † An aũt socius criminis admittatur in causa hæresis
recurre ad tex.& gl.in c.in fauorem.de hæreticis.in vj.
¶ In crie tñ læsæ maiestatis, vr indistinctè socius cris
admittēdus,p id,q hr in l.qsqs.C.ad l.Iul.maie.cano-
nizata.vj.q.j.si qs cũ militibus. & facit,quod hr in c.si
5 qs Papa.lxxix.dist.¶ † Itē no.q confessio de crimine nõ
vr credendũ esse contra alium. de quo dicendũ, vt hr.
in c.j.j.co.in 6.& in c.t.s.de cõfessis. & facit,qd hr.in
6 l.si filiũ.C.de liberali ca.¶ † Itē no.q dicto unius regu-
lariter non credit, hoc tñ fallit,in aliquibus casibus de
quibus plenè in Spe.de teste.§.restat.vers.hoc tñ fallit.
& aliqd per gl.in c.tãta.lxxxvj.dist.¶ Et adde ēt, quod
no.Bar.in l.theopompus.ff.de dote prælegata. & in l.
fi.ff.de pto.stip.¶ In gl.2.ibi:de simonia p tuos. Et ad-
de,qd hr per gl.in c.cũ.p.mãconella.de accu. & qd ēt
notat.j.in gl.in verbo confesso.¶ In ea.gl.in fi.No.dili
a gēter istã gl.q sæpæ allegatur, q in cã criminali a † fa- a Fama i cã criminali, an pbet cũ vno teste. vide hic d. Fel. in 5.colũ. post prin. ver. prima conclusio.
7 ma nõ pbat cũ uno teste, qd intelligit.d.Ant.procede
re,ēt si ciuiliter agat de crimine. sed in cã merè ciuili
bñ probat cũ vno teste.& istud sequitur Cy.in l.fin.C.
de qõnibus.Dy.tñ in l.2.ff.de excu.tu.voluit cõtrariũ,
videlicet, q ēt in mera ciuili nõ probet fama cũ vno te
ste, qa duæ semiplenæ pbationes diuersi generis non
vñr simul iungēdæ.p l.spadonē.§.q iura.ff.de excu.tu.
Bar.in l.de minore.§.tormēta.ff.de qõ.tenet,q si fama
nõ hēt originē ab aliqua psumptiõe verisimili,nihil p-
bat.l.decurionum.C.de pœnis. nã vane voces populi
non sunt attendēdæ. ut ibi.¶ Si autē habet originē ab
aliqua psumptione uerisimili.tunc in his, q sunt leuis
piudicij,facit plenã probationē. ut notat gl.in l.ubi ad-
huc.C.de iure dot.ubi sufficit pbare p famã virũ uer-
gere ad inopiã ad hoc,ut mulieri restituat dos, ex qua
tñ ēt ipse uir ali debebit.facit, qd no.in l.si cõstãte.ff.
sol.ma.In his aũt,q sunt grauis præiudicij, & in ciuili-
bus dicit,q residebit in arbitrio iudicis, an fama semi-
plenè probet,qui attenta qualitate psumptionũ,ex qui
bus fama oritur poterit arbitrari, q semiplenè probet.
Et interdũ ēt arbitrari, q non probet ēt semiplenè eo,
tñ casu quo probet semiplenè poterit iungi cum dicto
vnius testis ad faciendã plenã pbationē. ut noluit hæc
gl.nec ob.rõ Dy.qa interdũ duo imperfecta diuersi ge
neris tēdũt ad eundem finē. & tunc simul possunt iun-
gi.facit.l.3.ff.de testi.& 4.q.3.§.item sæpe.& ita cõtin-
git in proposito.nam hic fama, & etiam unius testis ten
dunt ad eundē finem.s.ad fidē iudici faciendã.l.quin-
quaginta.ff.de proba.secus,quando duo imperfecta di
uersi generis tendũt ad diuersos effectus. qa tunc non
iungunt, & sic loqtur.§.q iura. allegatus p Dy.nã alia
est excusatio,q inducit pp numerum liberorũ.Alia,&
diuersa est excusatio,quæ inducitur propter ætatem,&
ideo ibi duæ excusationes imperfectæ non coniungun
tur. & de hoc ēt notauit Bar.in l.admonēdi.in ultima
charta.ff.de iureiu.¶ Itē aduerte,q duæ semiplenæ, &
eiusdē generis interdũ nõ iunguntur. vt qn sui natura
non sunt coniungibiles.ut contigit in duobus testibus
quorũ quilibet, sit singularis in suo dicto,s.de elec.cũ
dilecti.nã tunc non tendunt ad idē probandũ,& de ma
teria etiam in Spe.de notorio crimine.§.fama. uersicu.
qd si agēti.Et aduerte,qa gl.si ponderetur in rõnibus,
quas allegat vr velle,q si agitur ciuiliter de crimine,q
fama cum uno teste probet.qa tunc nõ agitur de salu-
te hominis nec apertissimæ probationes requntur, ex
quò ciuiliter agitur.& sic vr eadem rõ,quę in causa me
re ciuili.licèt do.An.hic tenuerit contrarium. ut s.teti
gi.Sed fortè satis posset gl.sustineri per rationem prędi
ctam.Et adde etiam.quod notatur in Specu.de proba.
§.1.uer.hoc etiam.& eo.ti.§.uidendũ.uersi.23.¶ In gl.
iudicasti in fine,uel fortè indixit illi purgationem,si de
hoc erat infamatus.facit,quod habetur. in c.de hoc.j.
8 de simo.& de adulte.significasti.¶ † In gl.ss.confesso.
in fin.dic,ut hodie habetur. in c.1.j.c.in 6.quia in cri-
mine simoniæ si agitur criminaliter repellitur socius
criminis. Si autem agitur ciuiliter, tunc si est socius
criminis tantum non repellitur. secus si est socius cri-
minis,& muneris.ut ibi patet.& facit,quod dixi in no
tabilibus.¶ In gl.fi.in fi.Et dicit Bar.in d.l.theopõpus.
b q tunc talis habebit iurare. b cum habeat tanq testis b Habebit iurare.hoc etiam videtur tenere Bald. in l. iusiurandũ quod excõ uētione ff. de iureiur. & do.Ant. in ca.fina. in pr.col. supra, de do. & contuma.
deponere de uolũtate testatoris.& qa eius fides est ap
probata poterit fieri etiam absente parte de cuius prę-
iudicio.

iudicio agitur.nec ob.c.2.ſ.e.qa loquiť,qñ fides teſtis
non eſt approbata,vbi aũt nõ haberet declarare volũta
tẽ teſtatoris.ſed haberet aliquid arbitrari,vt ſibi videre
tur.tũc nõ exigereť ab eo iuramẽtũ ꝑ id, qđ hř in aut,
decernimus.C.de arbi.Et multos alios caſus in qbus
vni teſti crediť poſuit Spe.in loco allegato,in notabili-
bus. Et qñ partes cõuenerũt ſuꝑ expẽſis,vel dãnis ſtari
ſacramẽto agentis.poſuit Bar.in l.fi.ff.de præto.ſtipul.
¶Vltimo tria adde his,quæ ſuperius dixi.Primo inq̃tũ
dixi,ꝙ in crimine ſimoniæ ſi agitur criminaliter repel-
liť ſocius criminis.nã hoc vř verum, niſi ille cõtra quẽ
agiť fuerit infamatus,ſeu malę opinionis , & famę . vt
hic voluit.gl.2.quæ moueť ꝑ no.in ca.in primis.2.q.1.
& ꝑ c.ſi q̃s Papa.lxxix.diſt.¶Poſſet tñ dici,ꝙ in illo.c.
ſi q̃s Papa,erat crimen ſimoniæ miſtũ cũ crimine læſæ
maieſtatis. vt ẽt hic tãgit Goff.qa erat cõmiſſa ſimonia
circa Papatũ , vt ibi patet.iõ nõ mirũ ſi non admittitur.
¶Itẽ ad c.in primis.poſſet dici,ꝙ ibi non erat particeps
criminis.ſed erat laicus, & fortè vilis.ideo non admit-
tiť,niſi cõtra infamatũ.& ſic ẽt poſſet intelligi, qđ no.
ꝑ gl.in c.cũ.p.ĩ.de accuſ.& ſm̃ hoc patet , ꝙ non clarè
reperiť expreſſum, ꝙ vbi eſt crimẽ ſimplex ſimoniæ ad
mittať in teſtẽ ſocius criminis,qñ agiť criminaliter,ẽt ſi
agať ꝯ infamatũ,licèt gl.2.aliter ſenſerit. ¶ Secũdo ad-
de inquãtũ dixi,ꝙ in ciuili. ẽt ſi deſcendat ex crimine,
fama cũ vno teſte ꝓbat licèt do.Ant.velit ꝯriũ.nã ꝑ d.
Ant.vř facere, ꝙ no.Spe.in ti.de notorio crimine.§.fa-
ma.ver.q̃d ſi agẽti . vbi tenet,ꝙ ſi alicui opponiť exce-
ptio excõicationis , vt repellať ab agẽdo,fama cũ vno
teſte nõ probat excõicationẽ.¶Sed potes dicere, ꝙ di-
ctũ ſpe.nõ vř ꝓcedere,qa iura allegata ꝑ eũ videlicet
l.fi.C.de ꝓb.& 2.q.8.ſciãt.loquunť.in criminali,qñ cri
minaliter agiť in q̃bus plenior reqriť probatio,vt ibi
patet.nec ob.ẽt qđ no.in c.tam literis. in gl.2.qa ibi di
cit nõ deferri iuramentũ , qñ agiť ciuiliter de crimine:
qđ an ꝓcedat ibi diceť,nõ aũt dicit famã cũ vno teſte,
9 nõ ꝓbari.¶ † Tertio adde, quia voluit hic Ant.qđ vbi
agiť de facto antiquo , ꝙ excedit ſpaciũ centũ annorũ,
vel etiam.xl.fama tunc plenè probet per ea,q̃ hñr.in l.
ſi arbiter.ff.de prob.& per Inn.ĩ.de verb.ſigni.veniens.
& c.quid per nouale.& per no.per Cy.in l.ſi quidẽ.C.
ſol.mat.nã dictũ illud non vř verum ſaltẽ,qñ ſolũ exce
dit ſpatiũ.xl.annorũ . qa hoc non bene reperitur iure
cautũ, & ſic nõ eſt attendendũ cum habeamus regulã
ĩn contrariũ,videlicet,ꝙ fama regulariter per ſe nõ ple
nè probat.l.3.ff.de teſti,& 4.q.3.§.itẽ ſæpæ.& hoc etiã
videtur velle Spe.in ti.de proba.§.j.verſi.valet etiã.nec
ob.no.ꝑ Inn.in c.veniens. quia illa fuit opi.quorundã
recitata ibi per eum.ſed poſtea finaliter non videtur in
illa perſiſtere.nec obſt.etiam l.ſi arbiter. quia loquitur
in caſibus,in quibus ſufficit probare memoriam exta-
re.vel non extare.& ſic à contrario ſenſu ſecus in alijs,
& ſic potius facit in oppoſitum. nec etiam obſt.no.per
Cyn.in l.ſi quidem. quia hoc non dicunt,ſi bene inſpi
ciantur eius verba.

S V M M A R I V M.

1 *Acta litis deciſoria proſunt etiam coram alio iudice.*
2 *Acta recepta coram vno iudice,an faciant fidem coram alio.*
3 *Atteſtationes receptæ coram arbitris,an faciant fidem coram iudice.*
4 *Confeſsio facta in ciuili deſcendente ex crimine præiudicat poſtea in criminali,& quid econtra,an probationes in criminali præiudicẽt in ciuili.*
5 *Inſtantia,an lapſu temporis perimatur.*

Auſam quæ. Atteſtationes in vno
iudicio receptæ.in ea
dem cauſa , & inter eoſdem faciunt fidem
coram alio iudice.hoc dicit . & non diuidi-
tur.Vel poſſet dici,ꝙ ponitur deciſa conſultatio . & ſe-
1 cundo rñſio.¶ † No.ꝙ acta litis deciſoria proſunt etiã
coram alio iudice,& hoc,qñ per iudicẽ fuerũt receptæ
ſed ſi per arbitros.recurre. ad c.præſentata.ĩ.eo.& ad l.
fi.C.de teſti.& de materia huius.c.habetur per Cyn.&
Bar.in l.2.C.de æden.& per Bar.in l.2.ff.iud.ſol.& in
l.2.C.de fructi.& lit.expen.& in l.fina.C.de re iudica.
2 ¶† In gl.j.in fi.Si quæritur,an acta recepta coram vno
iudice faciant fidem corã alio.cõclude,ꝙ aut inſtantia
non eſt perempta,aut eſt perempta. ſi nõ eſt perẽpta ,
tunc faciunt fidẽ corã ſucceſſore,ẽt ſi eſſent acta ordi-
natoria litis.fallit ſi eſſent aliqua, quæ reſpicerent ꝑſo-
nã propriã primi iudicis. vt quia præſtita fuiſſet ſatiſda
tio de ſoluendo illud,ꝙ talis iudex iudicauerit expreſ-
ſo noĩe ꝓprio ipſius iudicis.nã tũc nõ cõprehẽdit ſuc-
ceſſorẽ.ꝑ id, qđ hř.in l.cũ apud.ff.iud.ſol.iterať etiam
ſaltẽ vna citatio corã ſucceſſore..licèt prius perempto-
ria citatio emanaſſet.l.edictũ.& l.mortuo.ff. de iud.fa-
cit,qđ no.24.q.3.de illicita.¶Secũdo caſu,qñ inſtãtia
eſt perempta.& tunc,aut quærimus de actis,quę tẽdũt
ad ordinationẽ iudicij.vt libelli oblatio.& litis conteſ.
& ſatiſdatio de iud.ſol.quę Inn.hic appellat acta iudi-
cij,& non acta cauſę,vt litis.facit,q̃ no.glo.in cle.ſępe.
in uerbo defenſiones legitimę de uerbo. ſign.¶Quędã
vero ſunt acta,quę reſpiciunt litis deciſionem,ut con-
feſſiones,& atteſtationes.& hęc appellat Innocen.acta
cauſę,uel litis.Si quęritur de effectu primorũ,an duret
in alia inſtãtia.& tũc conclude, ꝙ quidã ſunt effectus,
q̃ nondũ erant conſummati,ut qa ex illis debebat ſe-
qui ſnĩa.& iſte effectus non durat in noua inſtantia.iõ
de nouo oportet libellũ dari,& litẽ cõteſtari.l.2.ff.iud.
ſol.Et ẽt nouã ſatiſdationẽ darj ſecundũ no.ꝑ Bar.in l.
cũ apud.iud.ſol.¶Quidam aũt ſunt effectus conſum-
mati.& tunc,aut reſpiciunt inſtantiã.vt eſt effectus , ꝙ
non opponanť dilatoriè poſt conteſt.lit. & iſte nõ du-
rat in noua inſtantia , ut eſt tex.in l.hos accuſare.§.hoc
beneficio.ff.de acc.Fallit, qñ diuerſa,ſeu noua inſtãtia
eſſet inſtãtia appellationis.qa illa nõ cenſeť ex toto di
uerſa à prima,iõ durat,tũc dictus effectus , ut ẽt in in-
ſtãtia appellationis nõ poſſit opponi dilatoria,q̃ nõ po
tuit opponi in principali,ut eſt tex.cũ gl.in l.ſita demũ.
C.de procura.& no.Bar.in l.2.C.de fruc.& lit.expen.
¶Quidã aũt ſunt effectus conſummati, q̃ reſpiciũt ip-
ſum negociũ,ut ꝙ q̃s per conteſt.lit.factus, ſit malæ fi-
dei poſſeſſor,uel per citatio. ſit iuriſdictio ſuper nego-
tio.ꝑpetuata,& iſti durant inter eaſdẽ ꝑſonas ẽt in alia
inſtãtia,ſi ad idẽ agať,ſed non quò ad diuerſam ꝑſonã
l.1.C.de pſcr.lon.tẽp.nec ẽt ſi ad aliã rẽ agať.facit.l.cũ
notiſſimi.§.ſed & ſi quis.C.de pręſcr.xxx.annorum . &
l.fiſcus in quęſtione.ff.de iure fiſci. & per prędicta etiã
videreť, ꝙ duret ẽt uitium litigioſi inductũ per cõteſta
tionẽ, & interdum per citationem.l.2.& Auth.ibi poſi
ta.C.de litig.& quod tenuit gl.in l.properandũ.§.1.C.
de iud.¶Sed certe iſtud uř verũ,quatenus uitiũ litigio
ſi afficit ꝑſonã,qa inducit malam fidẽ.ſed quatenus af
ficit rẽ ſecũdũ.l.fi.C.de litig.vř, ꝙ effectus nõ duret pe
rempta inſtãtia.ut eſt caſus notabilis,& ſingularis.in l.
1.C.de pręſcr.long.temp.¶Secũdo caſu principali, qñ
quęrimus de actis , quę pertinent ad litis deciſionem,
& ueritatis indaginẽ,quę Innoc.hic appellat acta litis,
3 uel cauſę,non iudicij . & tũc conclude,† ꝙ ſi ſunt atte-
ſtationes receptę coram arbitris.an faciant fidẽ coram
iudice,recurrendũ eſt ad c.pręſentata.ĩ.eo.& ad l.fi.C.
de teſt.qa faciunt fidem.ſed non ſimpliciter. ſed ſecun
dũ diſtinctionẽ ibi poſitã.¶Si uero ſunt atteſtationes
receptæ corã iudice.& tunc aduerte,qa aut non fuerũt
publicatæ:aut fuerunt publicatæ.ſi nõ fuerunt publica
tè nõ faciũt fidem in illa inſtãtia, ut probať . in l.geſta.
cũ ibi no.C.de re iud.pñt tñ ſecũdũ Bar.ibi publicari
per eundem iudicẽ,uel ſucceſſorem. ſed nõ per alium.
& ſic

&c sic intelligiť, quod no.Inn.j̃.eo.Alberi.sed in l.2.ff.
iudicatū solui simpliciter dixit,q̃ si petiť publicatio in
alia instantia corā alio iudice poterit publicatio fieri,
& tunc probabūt per notata.in c.Alberi. & ista pars vř
æquior, & magis consona iuri dicēti probationū facul
tatē nō esse angustandā, sed potius ampliādā.l.qm̃.C.
de hære.do.tñ Anto.hic vř limitare hoc procedere,qñ
pars contra quā attestationes producantur non contra
dicit. sed si cōtradicat. & nolit stari dictis attestationi-
bus,nec duplicari velit,sed q de nouo producanť,tunc
de nouo debebūt produci.per id, quod hř.in c.cū cau-
sam.j̃.e.& hoc potest tolerari,qñ testes viuūt,& sic pos
sunt reproduci.sed ubi essent mortui, vel adeo in lon-
ginquis partibus,qđ nō possent reproduci tūc vř,q p-
cedat dictū Bar.in d.l.2.iud.solui.¶ Interdū aūt attesta
tiones fuerunt publicatæ in prima instantia. & tunc fa
ciunt fidē in alia instantia inter easdem personas, si ex
eadē causa agatur,& ad idē,per ea,quæ habentur.in c.
vltimo.s̃.ti.j.& etiā hic nec erit necesse testes iterato
producere,ēt si aduersarius hoc petat, & testes viuant.
iuxta.c.p̃sentata.j̃.e.qa hoc nō habet locū,qñ corā iu
dice testes fuerunt recepti.sed coram arbitro, vt voluit
Bar.post Ia.de Bu.in d.l.2.iudi.sol.licèt gl.senserit con
trariū, & nō bñ.in l.pperandū.ad fi.C.de iud. An aūt
tales attestationes habeāt nocere alijs,vel pdesse.Vel
circa aliā rem. Conclude,q habent nocere nedū perso
nis inter quas sunt receptæ.sed ēt successoribus earū.l.
si mater.§.fi.ff.de excep.rei iudi.& nedū in ipsa re, de
qua agiť,sed ēt in eius accessoria. iō attestationes rece
ptæ sup matrimonio habebūt ēt prodesse sup legitima
tione filiorū.j̃.q fi.sunt legi.cām. ¶ An aūt habeāt p̃iu
dicare alijs psonis,vel in alijs rebus, & similiter pdes-
se.Conclude,q in illis casibus in quibus,si snīa fuisset
lata haberet nocere, vel prodesse in illis ēt habebūt p-
desse,& nocere attestationes eadē ratione. vt notabili-
ter hic dixit Inn.& sequiť ēt Bar.in d.l.si mater.§.fina.
In qbus aūt casibus habeat snīa alteri nocere,vel pro-
desse plene no.in ca.quāuis.j̃.de re iud.& in l.sæpe.ff.
de re iud.Et p hoc patet, q qa snīa lata in summario
iudicio. nō p̃iudicat in plenario.j̃.e.ueniens.& l.pe.ff.
de his, q sunt sui vel alieni iuris.ita nec attestationes.
qđ notabiliter limitat Ia.Bu.ī l.ab hostib⁹.§.sed q sim-
plic iter.ff.ex q.cau.ma.pcedere, qñ probationes sum
mariæ sunt receptæ in summario iudicio. secus si fuis-
sent plenarie receptæ,sicut consueuerūt recipi in plena
rio.nā licèt ad hoc non artaretur pars,tñ si hoc fecit p-
derunt etiā in plenario, qđ est singulariter notandum.
¶ Item videntur prædicta vera in attestationibus, sed
confessio facta in summario iudicio. vř plene probare
etiam in plenario.inter easdem personas per id,qđ no.
Inn.in c.cum dilectus.de ordi.cog.nam, vt hic dicit.d.
Ant.confessio de se non exigit telam ordinariā iudicij,
4 sed sufficit,q fiat coram iudice competenti.¶ † Et per
hoc ēt videť,q confessio facta in ciuili descendente ex
crimine præiudicet ēt postea in criminali. ut ēt uoluit
Spe.in ti.de confess.in §.nūc uidendū.ad fi.¶ Per præ-
dicta etiam patet,q in casibus in quibus snīa lata in ci
uili præiudicat in criminali.In illis etiam uidetur, q at
testationes præiudicent. ut etiam uoluit Bar.in l.2.§.1.
ff.vi bon.rap.& sic sicut si sententia fertur absolutoria
tanq̃ delictū non sit cōmissum, p̃iudicat in criminali.
ita ēt si per testes probatū erat delictum non cōmissum
per reum accusatum.sed ubi sententia lata in ciuili nō
præiudicaret in criminali.vt quia est condēnatoria.tūc
probationes factæ in ciuili per testes non probabūt in
criminali,in qua clariores probationes exiguntť.¶ Sed,
an econtra probationes in criminali præiudicabunt in
ciuili uidetur,q non, ex quò ad aliū finem agiť.j̃.eod.
veniens.& per no.per glos.& Innoc.s̃.de ordi.cogni.in
c.2.& c.fi.Sed Bar.notabiliter. in d.l.2.§.1.tenuit con-
trarium, quia ex quò primū iudicium fuit plenarium,
imo magis plenū q̃ ſm super eodē inter easdē psonas
debent dictę probationes nocere in causa ciuili per id,
quod hř.in l.q Romæ.§.duo fratres.ff.de ver.obl.cū ibi
no.ubi vř notari,q snīa lata super exceptione, si plena
riè fuit facta discussio habet nocere in via agendi. & p
hoc respondet ad c.veniens.j̃.e.& ad no.in d.c.2.& fi.
quia loquuntur,qñ primū iudiciū fuit summariū, & se
cundum est plenariū. & ita videtur uelle Inn.in d.c.fi.
qđ diligenter no.qa est notabilis limitatio ad no.in c.
2.& fi.& per hæc habes expeditam istam materiā cla-
5 rius,q̃ hic tāgat d.Ant.¶ Vltimo adde, q † licèt instan
tia de iure canonico nō pereat lapsu temporis tñ peri-
mi pñt pp interlocutoriā latā ab obseruatione iudicij
forte pp ineptā petitionem secundum ea,quæ habenť
in c.examinata.s̃.de iudici.& tamen hoc casu acta cau
sæ,vel litis, & sic tendentia ad decisionem negocij pro
derunt in alia instantia inter easdem personas secundū
Host.quod est diligenter notandum.¶ Et adde etiam,
q licet coram successore in eadem instantia non sint
actualiter producta acta, poterit tamen successor eisdē
actis iudicare,licèt de cautela sit,q producantur,vt uo
luit sentire Bar.in l.2.C.de æden.& Bal.ibi expressius,
h.d.uidelicet,q de necessitate non sit fienda dicta pdu
ctio.& sic aliàs de facto obtinui,licèt multi contradice
rent.tamen,ut dixi ad omne dubium tollendum de cō
silio,& de cautela,est quod producantur.

SVMMARIVM.

1 *Habilitatus ad aliquem actum respectu vnius impedimenti censetur habilitatus, si alia cessent impedimenta.*
2 *Testificari, an possit quilibet de vniuersitate in causa vniuersitatis.*
3 *Testificari, an possit canonicus pro canonico.*

Vm nuncius. Clericus ecclesiæ in
causa ipsius ecclesiæ
admittitur in testem:dūmodo aliàs,sit ido-
neus.hoc dicit. Et potest dici,q ponitur de
cisa consultatio, & in secunda responsio. secunda ibi:
1 non lateat.¶ † No.q habilitatus ad aliquem actum re-
spectu unius impedimenti censetur habilitatus, si alia
cessent impedimenta. & ideo non operatur habilitatio
si aliud impedimentum subesset.Facit quod habetur in
§.affinitatis.insti.de nup.& in l.& si non lex.ff.de hære
di.insti.& facit,quod habetur in c.statutum. in prin.in
uerbo canonicis.de rescrip.in vj.& de præben.non po-
test eo.lib.& ideo si hic fuisset infamis, uel excōicatus
repelleretur. & idem si in propria persona ageret cām
2 ecclesiæ.s̃.e.in c.insuper.¶ † In glo.1.ibi pro nullo de
vniuersitate, &c.Et sic concludit gl.q in causa vniuersi
tatis.potest quilibet de uniuersitate testificari, si aliud
non impediat intellige hoc verū in his,quę aguntur in
tra ipsam uniuersitatem,& capitulum, & quæ p alios
de facili probari non possent,vt j̃.eod.veniens. ad fi.&
ibi no.si vero quęritur de his,quæ fiunt extra uniuersi-
tatem, uel capitulum,tunc aut nullum cōmodum ve-
nit applicandum singulis,vt singulis,sed solū uniuersi-
tati.& tūc admittiť,vt l.intantū. allegata in gl.Interdū
aūt uenit applicandū,ex cā uniuersitatis aliquod cōmo
dū singulis de uniuersitate. & tunc nō admittuntur ad
testimoniū singuli de uniuersitate per l.oībus. & ibi p
Cy.C.eo.& ideo si quæstio est de pascuis, uel nemori-
bus uniuersitatis si utilitas,quæ percipiť ex illis appli-
cať uniuersitati, ut uniuersitati poterunt testificari illi
de uniuersitate.sed si applicareť ēt singulis. ut qa cuili
bet eēt licitū scindere ligna p se,vel facere suas bestias
pasculari p se.tūc nō admitterenť. Dixit tñ archi.xiiij.
q.ij.super prudentia, q licèt in cā vniuersitatis admit-

tantur singuli.tñ nõ omnino eis plena fides adhibebitur, quod dictũ d.Ant.dicit procedere quò ad vniuersitatẽ secularẽ.sed in causa ecclesiæ secus. nam ſm eum plus spectat res vniuersitatis ad singulos, q̃ res ecclesiæ.Sed certè nõ video bonã rõnẽ diuersitatis,qñ com modũ applicari debet vniuersitati. iõ posset dici,ꝙ vbi plures q̃ duos testes possent haberi. tũc duo ñ sufficiãt ꝑ id, qđ dixit archi. sed vbi aliàs non possent haberi nisi duo fortè ꝑꝑ magnã antiquitatẽ facti,tunc in subsidiũ ẽt stet duobus.ex quo cõmodum venit applicandum vniuersitati,vt vniuersitati. facit, quod no.Bar.in l.de minore.§.tormẽta.ff.de qõ.¶ In ea.gl.ibi:non tangũt.nã quod dictũ est supra de filio loquiꝛ de filio carnali.Itẽ.c.fi.de postu.loquiꝛ, qñ quis spõte suscipit officiũ ꝓcuratoris, vel aduocationis ꝯ ecclesiã.sed officiũ testificãdi,fit in inuitũ,vt ẽt no.in c.veniens.ad fi.ĩ.eo. & ideo hæc secũda opi.vꝛ vera,quã limitat Inno.procedere in subsidiũ,vbi alij testes non possent haberi. aliàs non deberent cogi. Host.tamen dicit, ꝙ si tales clerici essent liberti ecclesiæ.quia illi sunt magis astricti. vt s̃. de seruis non ord.c.libentius.& in c.2.de success.ab intest.indistinctè nõ poterũt cogi.

3 ¶ † An aũt canonicus testificari possit pro canonico gl.dixit, quod sic.xiiij.q.ij.super prudentia. quod intelligit hic d.Ant.quãdo simul non cohabitant.quia tunc non dicuntur domestici.aliàs secus facit.l.ẽt.cum ibi no.C.de testi.¶ An autem si vnus de vniuersitate accusat extraneum. cæteri de vniuersitate repellantur à testimonio, tenuerunt aliqui,ꝙ sic. vt xiiij.q.ij.super prudentia.sed Specu.in ti. de teste.§.j.ver.sed nunquid in causa.dicit hoc verum, nisi in subsidium. Sed Io.And.dicit,quod hæc opi.potest procedere,quãdo vniuersitas est adeo parua, quòd illi de vniuersitate cadunt in nomine domesticorum, aliàs secus secundum eum.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio criminis repellit à testificando.*
2 *Exceptio, quæ opponitur contra testes, an statim debeat admitti.*
3 *Crimen contra testem probatum repellit testem, etiam si de tali crimine fuerit condemnatus.*

a Crimẽ. idem sum mat hic d. Abb. dom. Fel. vide eos.

a **S**Vper eo. Crimen quod cõtra testem probatur repellit testem etiam si de tali crimine non fuerit condẽnatus.h.d.Et in prima cõsultatio. in secunda rñsio.secũda ibi:taliter rñdemus.

1 ¶ † No.1.ꝙ crimẽ repellit à testificãdo ẽt in ciuili. licèt aliàs is contra quẽ opponiꝛ non fuerit cõfessus, vel conuictus. & intellige hoc verũ de iure canonico.nam secus de iure ciuili secundũ ꝙ non repelliꝛ testis.nisi obijciatur crimen, ex quo reddatur infamis.l.3.§.l.Iul.ff.de testi.Item intellige hoc verũ secundũ alanũ, & Vinc.qñ est tale crimen,qđ repelleret à ꝓmotione,& sic,qñ est graue, seu enorme ſm no.s̃. de tẽp.o.di.ex tenore. & facit,qđ hꝛ.ĩ.de iureiur.sicut nostris. & quod no.gl.ĩ.eo.intimauit.

2 ¶ An † autẽ hæc exceptio, q̃ obijciꝛ cõtra testes statim debeat admitti, & similiter eius probatio.an vero debeat differri in tẽpus disputationis. plenè dictum fuit.s̃.c.ex parte ade.

3 ¶ † In gl.prima ibi:dãnatus tñ supple ex tali crimine, ex quo sequaꝛ infamia, vt contingit in damnato de furto.l.nõ pòt.ff.de furtis.Secus si esset damnatus de alio crimine,ex quo non efficereꝛ infamis.quia tũc non repellereꝛ secundum leges. & idem si non esset cõdẽnatus de furto, q̃a tũe non est infamis infamia iuris ante sñiam.ideo tũc secũdũ leges non repellereꝛ. Si vero esset crimẽ,qđ induceret infamiã iuris ante sñiam,vt q̃a cum bestijs,quis pugnasset.tunc repellereꝛ ẽt nõ secuta sñia ẽt secundũ leges, vt patet.in d.§.item.l.Iulia.& sic patet, ꝙ leges non simpliciter repellunt testes rõne criminis.sed ratione infamiæ iuris. Secus secundũ canones.vt hic patet.& ĩ.eo.testimonium. & sic videtur, ꝙ in foro ciuili seruari debent leges, & in foro ecclesiastico canones, saluo nisi essemus in terris ecclesiæ. q̃a tunc in vtroq; foro seruari deberent canones. per no.ꝑ gl.in c.2.de arbi.in vj.

SVMMARIVM.

1 *Accusare qui non potest: non potest testificari, & econtra.*
2 *Accusare potest laicus clericum prosequendo suam, vel suorũ iniuriã.*
3 *Iniuriam suam, vel suorum prosequi, quando dicatur quis.*

DE cætero laicos. Laicus in causa criminali nõ testificaꝛ cõtra clericũ, accusat tñ eum pro sua, vel suorũ iniuria.h.d.& primo ponit regulam.secũdo ab illa excipit. tertio excẽptionẽ determinat.secunda ibi:nisi. tertia ibi:nec tunc.

1 ¶ † No.primo laicum regulariter repelli ab accusando clericum,& testificando cõtra ipsum.& no.ꝙ regulariter, qui non potest accusare non potest etiam testificari,& ecõtra.& sic de vno ad aliud argui potest.

2 ¶ † Itẽ no.ꝙ ubi laicus prosequitur suam, uel suorum iniuriã potest clericum accusare.licèt non possit tunc testificari,ne in cã propria testificet contra id,quod hꝛ.iiij.q.3. uersi.item nullus.¶ Et no.ꝙ etiam iura canonica vidẽtur fauere prosequenti suã.iniuriã uindicare.qđ intelligi;ut no.gl.in c.si quis contristatus.xc.distin.quia hoc uidetur uerum,dũmodo remittat rancorem. ut ibi not.

3 ¶ † Quando autem dicaꝛ quis prosequi suã, vel suorũ iniuriam,refert Ioã.An.hic multas opi.Potes dicere,quò ad materiã istã sui dñr,qui habentur.in l.1.& 2.ff. de accu. & etiam illi pro quibus quis potest agere sine mandato,de quibus.in l.sed & hæc.ff.de procu.& s̃.de rescrip.nonnulli.& de quibus etiam habetur.in l.1.cũ sequenti.ff. de postu.& etiam illi contra quos quis nõ cogatur dicere testimonium de quibus in lege Iulia.ff. de testi.& per gl.in l.penul.C.ad turpi.¶ Item aduerte quia hic loquitur in causa criminali.secus videtur in ciuili etiam descendente ex crimine.quia tunc potest laicus testificari contra clericum.s̃.eodem.c.3.cũ ibi no. & ĩ.codem.tam literis.¶ In glo.secunda.in fi.& de materia etiam in tex.& gl.in c.per tuas.ĩ.de simo.& 2.q. vij.in summa.

SVMMARIVM.

1 *Productionem quartam testium fieri non licèt sine solennitate legali. & nu.4.& 5.*
2 *Productioni testium renuncians,an possit postea producere.*
3 *Productioni testium renuncians in causa principali, an sibi præiudicet in causa appellationis.*

IN causis. In causis possunt fieri tres productiones.quarta autem fieri non potest absq; solẽnitate legali.h.d. & sunt duæ partes, sicut sunt duo principalia dicta. Scđa ibi: & sup.Prima potest subdiuidi,quia prima ponit dictum.secunda exceptionem ad illam.secunda, ibi:nisi.¶ In tex.ibi ecclesiasticis.i.q̃ in foro ecclesiastico tractantur. & sic,quod sequitur intelligetur,quãdo in foro ciuili.i.seculari, uel intellige ecclesiasticis.i.spiritualibus,uel criminalibus,& sic, quod sequitur intelligetur de temporalibus,& qñ ciuiliter.& non criminaliter agitur, & quælibet expositio in se bona.tñ prima est planior.¶ In tex.ibi expresſè,de qua habeꝛ.ĩ.eo. ultra tertiam. & in §.q̃a uero multi.in Auth.de test.col. la.vij.

la.vij.¶ In tex.ibi publicata:quasi velit, quod ante publicationem non est disputandum, & hoc dubium remouet iste tex.secundum doct.¶ †No.quod non est licitum vltra tertiam productioné facere quartam absq; solennitate legali.¶ Item no.quod disputatio super attestationibus debet differri in tempus publicationis.
1

¶ In gl.j.ibi finita prima dilatione.¶ Et aduerte, quia prima dilatio datur cum leui causæ cognitione nã sufficit,quod iudex videat super quo pars vult probare, vt sic videat,an sit articulus pertinens,& debent etiam videre quo loco vult probationes adducere, vt sic possit arbitrari quantum tempus habeat dare ad probandum. Item considerabit,an calumniæ causa petatur.nam posset si suspicaretur de malitia cogere eum ad præstandũ iuramentũ malitię,per id,quod habetur in c.ij.de iur. calum.in vj.& quantum tempus habeat arbitrari in dã da dilatione colligitur ex c.j.C.de dila.& si labatur prima dilatio ad probandum non debet dari secunda,qa intelligit fuisse peremptoria,licèt sit prima,ex quo data est ad probandum.l.fi.ff.de fer. & ibi hoc tenet Bar. & etiam Spec.in ti.de dila.§.videndum.vers. quid si data, & sic non est vis, an hoc casu exprimatur verbum. peremptoriè, vel non,licèt do.An.hic aliter sentiat,& no.benè,& intellige prædicta,nisi quis præbet se impeditum in prima dilatione, quia tunc dabitur secunda dilatio probato de impedimento,& sic contingeret impedimẽtum, etiam in secunda poterit dari tertia docto de impedimento, quarta autem non dabitur etiam docto de impedimento,nisi cum solennitate,de qua habet.j.e.vltra tertiam,& hoc videtur intelligendum,quando aliq testes fuerunt producti in præcedentibus dilationibus, & examinati.Si autem non fuissent aliqui producti,vel licèt fuissent producti non tamen fuissent examinati ꝓpter impedimentum videtur, quod quarta debeat dari eo modo,quo, & tertia,quia tunc proprie non adaptatur solennitas.c. vltra tertiam.ex quo tempore petitæ quartæ dilationis nulli testes erant examinati facit, qđ no.Bartol.in auth.at qui semel.C.de proba.¶ In ea.gl.
2 ibi,quia non posset postea.No.diligenter ex glos. quod vbi quis renuntiat productioni testium : etiam si id fiat in secunda,vel prima dilatione,non potest postea producere testes.Aliqui tũc dicunt,vt hic refert Inn.quod posset postea fieri productio cum solẽnitate.c. vltra tertiam per id,quod habet in §.quia verò multi, in auth. de testi. vbi demum videtur prohibere productionem testium,quando renuntiatum est productioni testium, & facta est testium publicatio.nam tunc postea non admittit alia sine solenitate,de qua ibi. Sed ista opi. non videtur bona.per ea,quæ habentur in c. de testibus.j.e. & quia licitũ est iuri suo renũtiare.j.de regularibus. ad apostolicam.& ideo melior videtur opi.gl.quam sequitur Bar.in d.auth.at qui semel.limitat tamen hoc procedere,nisi quis vellet producere testes qnos ignorabat se posse producere tempore renuntiationis, sed postea ad eius notitiam deuenerunt,quia dicta renuntiatio nõ trahitur in dubio ad ignorata.l.mater. ff. de inoff. test.
3 ¶ †An autem renuntiatio facta in cã principali noceat etiam in causa appellationis. Dic, ꝙ non: nisi expresse aliud fit dictum,& sic renuntiatio in dubio restringetur sed eandem instantiam,per id,quod habetur.j.eo.frater nitatis,& no.Inn.j.e.cũ venisset . Si autem conclusum fit in causa non est dubium , quod postea non possunt produci testes:quia nec ẽt instrumenta,per id,quod habetur in c.cum dilectus.j.de fi.instru.& sic,quod dicit tex.in d.§.quia vero.de conclusione debet intelligi pro renuntiatione,vt ibi voluit gl.licèt proprie sumpto vocabulo differat conclusio a renuntiatione , vt patet ex no.s.de causa.pos.pastoralis.nec ob.prædictis inquantum dixi de renuntiatione , quod habetur in d.§. quia vero.quia non debet ibi sumi argumentum a contrario sensu,ne resultet iuri contrarius intellectus qui habeẽ in illo.c.de testibus.j.eod.per id,qđ no.in l.ij.C.de cõ di.inser.& per glo.in c.ij.de æta. & quali.in 6. An aũt sola publicatio attestationum si non apparet aliter esse didicita testificata impediat testiũ productioné.tãgeẽ.j. eo.in c.fraternitatis,& tãgit per Bar.in dicta auth.at q
4 semel.¶ †In ea.gl.ibi vel, dic ꝙ tertia. istã expositioné tenuit Bar.in dicta auth.at qui semel, tanq̃ magis literæ conformé,& q̃ magis cõsonat textui in d.§. quia vero.& Inn.etiam hic,vult illã esse magis de mente.d. §. q.a vero.& est rõ scđm Bar.q.a qñ sunt factæ tres productiones testium etiam in eadẽ dilatione:si tũc,uult facere,quartã,quasi suspicatur ius,ꝙ forte illã facit, qa didicit testificata.& uidet se plenè nõ probare,& iõ ad tollẽdũ dictã ꝑsumptioné iura uoluerũt, ꝙ nõ admittatur quarta ꝓductio:nisi seruata solẽnitate.c.vltra tertiã. & intellige,quando testes fuerunt producti, & examinati in præcedẽtibus productionibus.aliàs non adaptaretur solẽnitas.d.c.vt dixit Bar.in d.auth.at q semel. & hanc opi.credo esse de iure veram. vt quarta productio non possit fieri sine solẽnitate legali,siue illa petatur in prima dilatione:siue in secũda,siue in tertia.tñ,vt dicit gl. de consuetudine seruatur,ꝙ etiam quarta productio fit
5 absq; solẽnitate legali infra eandẽ dilationem.¶ †Extra glo.est aduertendum, quia tangit hic Inno. an si detur quarta productio sine solennitate legali valeat,necne. & recitat tres opi.Vna fuit,ꝙ nõ quasi factum sit contra ius.x.di.in c.vides.Secunda fuit,ꝙ valeat:nisi fuerit appellatum.tertia fuit,ꝙ valeat etiam si fuerit appellatũ salua nisi fuerit renuntiatum,vel conclusum in cã.& æditio attestationũ facta alteri parti per id,quod habeẽ in §.q.a uero multi.in auth.de testi.& sic s'm istos.vt refert Innocen.vbi prædicta non interueniunt non videẽ necessaria dicta solẽnitas.vbi autem prædicta interueniũt in prima dilatione,tunc videtur,ꝙ non dabitur secunda sine solẽnitate.de qua hic loqẽ.& similiter si interueniat in secunda.non dabiẽ tertia sine dictã solẽnitate:q.a eadẽ rõ vr̃,quæ in quarta.& sic idem ius.p.c.2. supra.de transla.& sic videtur velle Inn.ꝙ licèt sit renũciatũ,vel conclusum in causa : tamen dari debeat quarta productio cum solennitate legali.¶ Sed certè hoc nõ vr̃ verũ,quia post cõclusioné in cã,nõ admittitur ꝓbationes.j.de fi.instrumẽ.cũ dilectus.& ẽt,qñ renuntiatũ est ꝓductioni testiũ:nõ videnẽ posse testes ꝓduci.j.eo. de testib.iõ Bar.in d.auth.at q semel.C.de ꝓb. dicit,ꝙ vbi renũtiatũ est ꝓductioni testiũ,vel cõclusum in cã. & testes sunt publicati:tunc non admittetur quarta ꝓductio etiã cũ solennitate legali.& si admittat erit nulla ẽt citra appellationem.per tex.in d.§.q.a vero. vbi litera dicit oĩno,tunc non concedi productioné. Si autẽ non sit facta publicatio saltem testium ex parte petentis testium productioné:supple,nec sit renũtiatũ,vel conclusum in causa : tunc nõ debet dari quarta,sine solẽnitate legali.& sic vr̃ loqui dictus.§.q.a vero. si bñ aduertat,& sic patet,ꝙ nõ dicit illud,qđ dicit Inn.sed potius oppositũ.& vr̃ etiã,ꝙ hoc casu si deẽ quarta sine solennitate ꝓdicta nõ valeat,cũ id fieri non dẽat de iure. vt in c.vltra tertiã,vbi aũt quis didicisset testificata : tũc clarum est,ꝙ nedũ quarta productio,sed nec etiã scđa, vel tertia super eisdem capitulis concederetur. vt d.§. quia vero.in ver.illud.ad fi.¶ Item aduerte, quia facit Inn.hic differẽtiã,an dilatio ad ꝓbãdũ:fit data perẽptoriè,an,nõ qđ sequiẽ do.Anto.vt s.dixi.¶ Sed nõ vr̃ procedere.per id,qđ.s.dixi.quia in dubio intelligitur peremptoria etiam si non exprimatur. secus in dilatione expectatoria,vt qñ datur dilatio ad comparendum, vel ad allegandum, quia tunc non intelligitur peremptoria : nisi hoc exprimatur , vel nisi tres emanent dilatio-

dilationes,vt no.in c.de illicita.xxiiij.q.iij.& l.tres de-
nuntiationes.C.quomodo,& qñ iudex.& per Bar.in l.
si finita.§.iulianus.ff.de dã.infe.¶Item inquãtum dixi,
primã dilationẽ dari cum leui causæ cognitione, & nõ
secũdam ,quia in illa requiritur etiam probatio impedi
mẽti ,pcedit in ciuili,sed in criminali cũ leui cãę cogni
tione dant duę accusatori , & tres reo.l.fi.& ibi de ma
teria per Bar.ff.de ferijs.¶Vltimo attẽde,vt dixit Inn. 2.
quod iudex debet arbitrari taliter tempus dilationum,
quod non excedant tempus datum a iure, de quo in l.
j.C.de dila.Vel ab homine iuxta decretalem. de causis
de offi.delega.

SVMMARIVM.

1 *Testes actoris quando contrariantur testibus rei circa actum reiterabilem reduci debent testes ad concordiam per actus multiplicationem.*
2 *Vniuersitas,vt vniuersitas excommunicari non potest.*
3 *Appellans secundo ab eodem grauamine non videtur a prima recedere.*
4 *Testes reducendi sunt ad concordiam,si contrariantur adinuicem quando sunt hinc,& inde pares,& nu.5.*

Vm tu filij prępositę. S fie-
a ri potest a cõcordanda sunt dicta testiũ ,
quæ videntur esse contraria. h. d. Et in
prima ponit factũ decise.In secũda dif-
1 finit.secunda ibi cum constet.¶†No. q
vbi testes actoris contrariantur testibus rei circa actum
reiterabilem , reduci debent testes ad concordiam per
actus multiplicationem.facit,quod habetur in l.ij.§.de
inde exactus.ff.de orig.iur.¶Et no.quod non solum vi
dentur reducendi ad concordiam,vt euitent reatus,per
iurium,& falsitatem,sed etiam,vt probent,vt hic,vide-
tur esse casus singularis,& no.intelligendo,q canonici
essent actores,& petebant excõmunicationẽ cõtra eos
per Archiepiscopum latã pronũtiari nullam,tanquã la-
tam post appellationẽ legitimã ,put intelligebat Host.
q dicebat se habuisse facti notitiam.¶Et no.diligenter
istud,q est dictũ,quia vr̃ esse contra cõe dictũ legistarũ
dicẽtium,q testes possunt reduci ad concordiã ne inci
dant in falsum, vel periurium, sed non, vt probent , vt
no.Bar.in l.j.C.de vsufruc.& Ia.de bu.in l. cũ de ætate.
ff.de prob.& facit,q no.Bar.in l.inter stipulãtem. §.j.ff.
de ver.obl.& in l.ij.§.fi.ff.si cer.peta. & in l. insulam.§.
j.ff..so.ma.& per Iac.de bu.in l.sed,& si possessori.§.itẽ
si iurauero.ff.de iureiuran.¶Item no.secundum alium
intellectum prout intelligatur,quod canonici erãt rei ,
& Archiepiscopus actor forte,quia petebat suam sentẽ
tiam confirmari,vel aggrauari censuram, q vbi ex pro-
batione rei actoris probatio redditur dubia fertur sentẽ
tia pro reo.facit de reg.iur.cum sint iura partium lib.vj.
¶Item no.q in dubio benignior interpretatio est assu-
menda.Et no.q benignior dr̃ per quã quis concluditur
non ligatus p excõicationẽ,facit,q habet in l.benigni9
2 ff.de legibus.¶†Item no.q licèt vniuersitas,vt vniuersi
tas non possit excõicari,vt ĩ.de sen. excõ.romana.§. in
vniuersitatem li.vj.tamẽ singuli de vniuersitate possunt
excõicari.facit,quod habetur in c.si sententia.de sen.ex
3 cõ.in vj.¶† Item no. quod per secundam appellationẽ
ab eodem grauamine nõ videt quis recedere a prima ,
de quo in cle.si ante.de do.& contu.& ĩ.de appel.dile-
cto.posses tamen dicere, quod licèt recederet a prima,
non pp hoc cõfirmaret̃ sñia,quę fuisset nulla.ĩ.de sen.
excõ.licèt.lib.vj.& de reg.iu. nõ firmatur.co.li.¶In gl.
j.ibi pro reo iudicari,& sic innuit gl.hic, & in præceden
ti vers quod hic canonici erant rei.& sic intellexit, qđ
fortè Archiepiscopus petebat sententiã excõicationis
per eũ latã cõtra canonicos confirmari,uel petebat ag-
grauari cẽsurã cõtra eos,tanquã nõ seruãtes excõicatio

a Si fieri pôt. Idē sū mât hic.d. Ab.& do. Fel.& si q̄rat .ian in dubiis , sic faciēda benignior. in terptatio distingue hoc s̄m d. Hē. Boyc.

nẽ per eũ latã:sed Host.qui dicit se facti habere notitiã
intelligit, quod isti canonici erãt actores, quia petebãt
sñiam excõicationis pronũtiari nullã,tanq̃ latã post ap 1
pellationẽ legitimã iste intellectus est notabilior. nam
sc̃d̃m istũ intellectum hic erit casus , q testes reducant
ad cõcordiã nedũ,vt euitẽt periuriũ,vel falsum,sed ẽt,
vt probent,sed s̃m præcedentẽ intellectũ nõ colligeret
istud,q reducant ad cõcordiã,vt pbent de quo.ĩ. dice
tur.¶In ea.gl.ibi propter periculum aĩæ,& ,ppter hoc
potest dici illud procedere in foro pœnitentiali,quia in
dubio in illo debet quis præsumere se ligatũ , sed secus
videretur in foro iudiciali, & cõtẽtioso in quo quis nõ
præsumitur excommunicatus nisi probetur , q̃a in illo
secundum alle.& probata debet procedi.l.illicitas.§.ve
ritas.ff.de offi.pręsidis,& facit,quod no.in c.si sacerdos
de offi.ordi.& de offi.dele.c.pastoralis.§. q̃a vero. ¶ In
ea.glo.ibi,q pluries fuit appellatũ,sed certè etiã potuit
esse , quod pluries fuit sententiatum , & vnica fuit ap-
pellatio quare ergo Papa non potius præsumpsit binã
excommunicationem , & vnicam appellationem me-
diam inter dictas excommunicationes,cum etiam tali
modo testes possent reduci ad concordiã: sicut præsum
psit binam appellationem,& vnicam sententiam latam
inter dictas appellationes potest dici,quod fortè isti ca
nonici celebrauerant durante excõmunicationẽ allega
ta,& sic fuisset irregularis si excõicatio tenuisset,per id
q hr̃ in c.j.de sen.excõ.in vj.& ideo odio pœnę irregu
laritatis potius præsumpsit Papa binã appellationẽ , &
per cõsequẽs sñiam excõicationis fuisse nullã quã pręs
sumeret binam sñiam,& per cõsequẽs excõicationem
fuisse validã. Vel secundo potest dici , q cõius cõtingit
iterari appellationẽ quã sñiam excõicationis, & iõ Pa-
pa potius præsumpsit binã appellationẽ tanq̃ magis ve
risimilẽ attẽto eo q cõiter cõtingit tanquã binam sen-
tentiam.facit de reg.iur.inspicimus lib.vj. Vel tertio pt
dici , q probatio canonicorũ de se erat clara inquantũ
probauerunt appellationẽ præcessisse sñiam,& ideo cũ
probatio Archiepi quæ tẽdebat ad oppositũ in se esset
dubia cum posset intelligi de sñia lata ante secundã ap
pellationẽ non inualidat probationem clarã actoris per
id,q no.gl.in cle.vlti.de rescri. & per Bar.in l. nõ solũ.
§.sed vt pbari.ff.de ope.no.nun.Et ex prædictis not. q
vbi pro concordia testiũ expedit præsumere multiplica
tionẽ actus, pręsumimus multiplicationem illius actus
qui reddit interpretationẽ benigniorẽ , vel qui est ma-
gis verisimilis.¶Item aduerte,q̃a vt apparet ex prædi-
ctis tenẽdo,q canonici hic essent actores hic videt col-
ligi,quod nedũ reducuntur testes ad concordiã,vt eui-
tent falsum,vel periuriũ,sed etiã,vt pbẽt,q videt cõtra
dicta legistarũ,vt dixi in nota.sed aduerte,q̃a dictum le
gistarũ pôt defendi in aliquibus casib9, vt patebit ex. ĩ.
4 dicendis.¶†Item aduerte,q̃a vr̃,q testes sunt reducen-
di ad concordiam si contrariantur adinuicẽ,qñ sunt pa-
res hinc,& inde.nam secus videt si plures , & meliores
essent pro vna parte,nã tunc illis videtur standũ,& non
videtur fienda concordia per decre.in nostra.ĩ.eo.& no.
gl.nota.in c.cum contingat.in j.gl.de offi.dele.& idem
ibi Innoc.& etiam Bart.in l.ij.§.fi.ff.si cer.pe. Sed do.
Ant.hic dicit , q de iure videtur etiam hoc casu fiendã
concordiam per istum tex.qui indistinctè loquitur:nec
distinguit an essent pares hinc inde,& sic indistinctè de
bet intelligi.ĩ.de priui.quia circa.& in l. de pretio.ff.de
publi.Item quia ẽt tunc videtur habere locũ ratione.s.
de reatu piurij notenẽ:ergo eadẽ debet esse iuris dispo
sitio.s̃.de transla.in c.ij.Et pro ista parte uidetur aliqua
liter facere gl.ĩ.e.in c.nostra. Fortè in practica seruare-
tur opi.Inno.& gl.d.c.cum contingat.quam etiam seq-
tur Bar.posset tamen dici,quod saltem fieri poterit con
cordia ne incidãt in falsum,vel piuriũ,& sic pcedet qđ
dicunt

dicũt tũc cõiter legistę non aũt ad finẽ, vt illi pauciores ꝓbent.¶ Itẽ aduerte, q̃a dictũ legistarũ ẽt secundo modo potest saluari, scilicet, q̃n plures cõtradicunt vni. nã reducẽtur ad concordiã: ne ille vnus incidat in falsũ: nõ aũt, vt probet: quia vox vnius, vox nullius. l. iurisiurãdi. C. de testi. canonizata. 4. q. 3. ¶ Itẽ tertio põt saluari q̃n vnus contradicit vni. nam tunc neuter illorum probat, ex quò quilibet est solus, facit, ꝙ habetur in ti. de teste. §. iam de interrogatorijs ver. quid si vnus, & ꝙ not. Fede. in suo cõsi. clxij. & istas duas limitationes ponit hic. d. Ant. ¶ Et aduerte, quia uidetur procedere illa vltima, quando vnus producitur ab vna parte, & alius ab alia, sed si ambo producerentur ab eadem parte videretur, quod possent reduci ad concordiam, etiam vt probent, vt videtur voluisse Bar. in l. insulã. §. j. ff. sol. ma. licèt d. Ant. istud non teneat, imo simpliciter teneat oppositũ non facta mentione de dicto Bar. ¶ Item quarto potest intelligi dictum legistarũ secundum do. Ant. q̃n testes qui contrariantur sunt producti ab eadẽ parte; quia tũc reddit̃ ꝓbatio dubia, ideo tunc solũ reducuntur ad concordiam, vt falsum euitent, non vt ꝓbent, secus q̃n a diuersis partibus producunt̃. ¶ Sed istud dictũ nõ placet: quia licèt in instrumentis cõtrarijs fiat distinctio, an ꝓducãtur ab eadem parte, vel a diuersa. ff. de fi. instru. imputari, & C. de fi. instru. in l. scripturæ. tamen in testibus dicta distinctio non adhibetur. ſ. eod. in nostra, cum ibi no. ¶ Itẽ quinto limitat do. Ant. dictũ legistarũ procedere, quando possunt reduci ad concordiã per principiũ, & finẽ actus, vt q̃a aliqui dñt fuisse añ guerrã: alij, post guerrã, nã põt intelligi ante guerrã. s. finitã, & post guerrã. s. inchoatam. facit, ꝙ habet̃ in d. l. ij. §. fi. ff. si cer. pet. & in d. l. insulam. §. j. nam tunc reducunt̃ ad cõcordiã, ut euitent periuriũ, & falsum nõ probent, secus q̃n possunt reduci ad concordiam per actus multiplicationẽ: quia tunc benè reducunt̃ ẽt, vt probẽt, vt hic probat̃, & est ratio diuersitatis secũdũ eũ, q̃a illa verba ante guerram, sunt dubia, quia possunt intelligi ante guerram. s. inchoatam, & ẽt ante guerrã, scilicet, finitã: & similiter illa verba post guerram. nã possunt intelligi, scilicet, inchoatã, & ẽt post finitam, & iõ tũc tanq̃ dubia nõ probãt. ¶ Sed certè ẽt, q̃n fit cõcordia per multiplicationẽ actus verba sunt ambigua, q̃a si testes dñt, ꝙ excõmunicatus fuit añ appellationẽ, possunt intelligi, añ appellationẽ primã: itẽ añ scd̃am, & similiter si dñt testes quẽ excõicatum post appellationẽ, põt intelligi, scilicet, post primã appellationẽ, & similiter post secundam, & sic ẽt hoc casu dictum testis videt̃ esse ambiguum, cum non possit referri ad diuersa facta, & ad diuersas excõmunicationes, & similiter ad diuersas appellationes, & iõ videtur, quod sicut reducũtur ad cõcordiam per multiplicationem actus, etiã quò ad finẽ vt probẽt, ita etiam videntur reducendi ad concordiã, vt probẽt per principiũ, & finẽ actus. facit, ꝙ no. Bar. in l. ij. ff. si cer. pe. potes dicere, quod regulariter procedit dictum legistarũ. fallit vbi reduci possunt ad concordiã s̃m intellectum qui sit benignior, vel qui frequentius, & cõmunius contingit. nam tunc reducunt̃ ad concordiã etiam, vt ꝓbent, & sic intelligatur iste tex. facit quod. s̃. dixi in ver. põt dici, quod fortè, &c. Vbi autem vnus testis contradicit sibijpsi: an debeat reduci ad concordiã si fieri potest dico sic, vt euitet falsum, & periuriũ. argumento huius text. & eius, quod notatur. ĩ. eo. in nostra non tamen uidet̃ fieri concordia ad finem. vt probet: q̃a testi varia, & falsa loquenti non credit̃. facit. 4. q. 3. §. item in criminali. ver. item qui falso, vel varie. ¶ Item aduerte, ꝙ licèt testes reducuntur ad concordiã adinuicẽ, vt hic patet: nõ tamen reducuntur ad concordiam cum dicto partis, vt notauit Inno. in c. cum contingat, & Bart. in d. l. ij. §. fi. & ideo si pars fecit articulum, ꝙ mutuauit Titio. x. ante guerrã. & testes dicunt de mutuo post guerrã: nihil probabunt in fauorem partis. facit, quod not. etiam Bar. in d. l. inter stipulantem. §. j. de ver. ob. vbi etiã dixi de hac

5 materia. ¶ Et ex prædictis etiam patet † ꝙ testes reducũtur ad cõcordiã. Quandoq; ꝑ actus multiplicationẽ. vt hic patet. Quandoq; ꝑ principiũ actus, & finẽ. vt patet ex notatis. in d. l. ij. §. fi. ¶ Q̃nq; ꝑ locutionẽ ꝓpriã, & impropriam, vt si aliqui testes dicant, quod viderũt Titium possidere. Alij dicunt, ꝙ viderunt ipsum detinere talem rem. nam isti vltimi proprie loquũtur, primi impropriè. cum possessio sit nomen iuris. & debeant deponere de his, quæ sunt facti. infra. eod. cum causam. cũ ibi notatis. & facit, quod not. gl. & Bart. in l. stipulatio. §. hi quoque. ff. de uerb. ob. licèt ex detẽtione præsumatur possessio. vt uoluit Inn. ĩ. de priui. cũ olim. & facit, q̃d no. vij. q. j. Põtifices. & ꝙ habet̃ in l. sed, & si possessori. §. lic̃ si iurauero. cũ ibi notatis per But. ff. de iureiuran. & uide ẽt omnino, q̃d notatur in l. si finita. §. si ante. ff. de damn. infec. per Bar. interdũ etiam reducũtur ad cõcordiam per repetitionẽ actus p̃ambuli. vt si testes dicãt, ꝙ Titius promisit Seio cẽtũ, & interrogatus quomodo scit, respõdit, quia uidit Titiũ ꝓmittere Seio, primo legata, & postea vidit ipsum promittere eidem Seio centum. nam intelligitur computatis dictis quinquaginta in quantitate centum. facit, quod not. in l. ij. §. ex actis. de ori. iur. & quod notauit etiam Barto. in l. labeo. ff. de suppellecti. lega. vbi dicit, quòd si testis in dicto expræssit certum tempus, & locum, si in ratione simpliciter loquitur postea intelligitur se referre ad tempus, & locum expressum in dicto, quod est diligenter notandum.

SVMMARIVM.

1 *Renuntiatio productioni testium in causa principali non extendit se ad causam appellationis, quando testes producuntur super nouis capitulis.*

2 *Testes antiquos, vel nouos super eisdem articulis, vel directò contrarijs recipere non est licitum vbi variatur instantia de principali ad appellationem & nume. 8.*

3 *Testis idem potest super diuersis articulis in causa ciuili contra eundem produci.*

4 *Testis, quando super nouo articulo iterato producitur compellitur iterare iuramentum.*

5 *Renuntians productioni testium super certo articulo expresso in renuntiat one non poterit amplius testes producere super eodem etiam in alia instantia. & nu. 12.*

6 *Publicatis attestationibus, an excludatur testium productio. & nu. 12.*

7 *Testium receptio, quando est nulla, quia non sunt rite recepti possunt etiã tamen produci.*

9 *Articuli noui qui dicantur.*

10 *Publicatis attestationibus, an admittatur probatio super articulo directo contrario.*

11 *Testis iurare debet tactis scriptis.*

13 *Testes, an publicatis attestationibus recepi possint in causa matrimoniali, vel in alia, in qua sententia non transit in rem iudicatam.*

14 *Testes super directo contrarijs admittuntur ad probandum testes falsum dixisse.*

FRaternitatis. In causa appellationis super nouis capitulis tantum, testes noui, & antiqui ꝓduci pñt. h. d. ¶ Et sunt duę partes principales. in prima ponit̃ cõsultatio. in secũda responsio. secũda ibi: tibi diximus. põt ẽt addi, ꝙ rñsionẽ determinat. ibi: receptis. Itẽ cõsultatio est bimẽbris. & s̃m mẽbrũ est ibi. & an ad vtrũq; tamen respondet. & prosequitur hic Io. An. hãc decre. per modum cõmenti, & repetitionis ex eo, q̃a fuit prima decre. quam dicit se legisse in studio Paduano, & ẽt assignat causam, quare eundem stilũ nõ fuit ꝓsecutus in alijs decretalibus, videlicet ꝑꝑ prolixitatẽ vitandam

in alijs

tamen re uera multo clarior fuisset stilus prædictus, &
facilior ad studẽdum,quã sit ille,quẽ cõiter prosequit.
¶In tex. ibi:iudicata.supple a qua est appellatũ, vt in-
nuitur in sequentibus.¶In tex.ibi receptis, & sic hæc
secunda quæstio loquitur de antiquis testibus receptis
in prima causa:an possint recipi in cã appellationis, sed
præcedens quęstio loquitur de nouis testibus recipien
dis in cã appellationis,qui non fuerũt recepti in prima
1 cã.¶†No.j.ꝙ renuntiatio facta productioni testium in
causa principali,non videtur se extẽdere ad causam ap
pellationis,quando super nouis capitulis testes produ-
cuntur.de quo per Inn.j.co.cum venissent, & per Bar.
in auth.at q semel.C.de prob. & istud notabile magis
videtur de mente literæ, licèt do.Anto. hic simpliciter
colligat renuntiationẽ esse terminũ excludentẽ faculta
tẽ probandi per testes,& etiam colligebat,ꝙ renũtiatio
non solum videtur excludere a facultate probãdi in pri
ma instantia,sed etiam in causa appellationis. Sed cer-
tè hoc notabile non videtur bene colligi.sed potius id,
quod s̃.dixi,& etiam videtur sentire Innoc.in d.c. cum
venissent.¶Item no.argumentum pro,& contra, quòd
causa appellationis,& principalis,dicatur diuersa.nam
facit pro,inquantum hic ponit primam causam, vt di-
uersam a causa appellationis,in contrarium facit inquã
tum vult,quod non possint produci testes in causa ap-
pellationis:nisi prout poterat in principali,veritas est;
ꝙ una,& eadem causa censetur,vt patet in rubro,& ni
gro.C.ne liceat in vna eademq; causa tertio ꝓuocare.
licèt instantia causæ appellationis sit diuersa ab instan
tia causæ principalis,vt patet ex his,quæ habentur in l.
properandum.§.i.C.de iudi.& in auth.ei qui appellat.
C.de tempo.ap.& j.de appel.ex ratione.nam instantia
causæ principalis de iure ciuili durat triẽnio d.l.ꝓperã-
dum.sed instãtia causæ appel.durat per annũ, & ex cã
per bienniũ.d.auth.ei qui.& d.c.ex ratione. & ẽt in cã
appel.reiteratur iuramentũ calũniæ,quod nõ fit in ea-
dem instantia.l.ij.cum ibi notatis,& auth.principalis,
& auth.hoc sacramentum.C.de iura.calum.facit,quod
2 notatur in c.ij.de iura.calum.in vj.¶†Item no.ꝙ vbi va
riatur instantia de principali ad appellationem non est
licitum super eisdem,vel directo contrarijs articulis re
cipere nouos,vel antiquos testes, sed si per nouis arti-
culis;sic intellige pendentibus ex primis,vt patet in l.p
hãc.C.de tempo.appel.sic etiam hodie est declaratum
in cle.testibus.hoc eodem titu.licèt olim essent opinio
nes maxime inter legistas, vt patet ex notatis in dict.l.
per hanc. & etiam hic per gloss.penul.¶Item no.quod
articulus dicitur emergens quandoq; etiam si habeat
vetustiorem causam,quam iudicium de quo in c.j.s̃.de
3 ordi.cog.¶†Item no.quod in causa ciuili super diuer-
sis articulis potest idem testis contra eundem pluries ꝓ
duci.secus in causa criminali,vt hic tangitur in glos.ij.
4 ¶†Item no.quod vbi testis iterato producitur super no
uo articulo compellitur iterare iuramentum, quod vi-
detur intelligendum quando iurauit super articulo, &
non super tota causa.facit,quod notatur per gl.& doc.
in l.momentaneæ.C.qui legitimam personam, & in l.
si quis libertatem.ff.de peti.hære.& in l.si duo.§. idem
iulianus.ff.de iureiurand.& ibi etiam per Barto. & ali-
quid etiam.j.eo.in c.de testibus, & forte etiam posset
dici, quod licèt iurasset super tota causa in prima in-
stantia,si tamen deposuit solum super certo articulo, &
in causa appella.producitur super nouo. quod debebit
iterari iuramentum propter diuersitatem instantiæ, &
sic etiam potest hic intelligi.licèt do.Anto. aliter videa
tur sentire,& pro hoc faciat, quia etiam reiteratur iu-
ramentum calumniæ in causa appel.propter diuersita-
5 tem instantiæ, vti patet in d.c.ij.de iura.calum.in vj. &
a no.ind.l.ij.C.de iura.cal.¶†In glo.j.ª in fi.no.bene ex

a ¶In gl.i. siqras vtrũ publicatis attestationib⁹ in causa principali possint in eadem cã principali, vel in causa appel.testes iterum produci, vel examinari,distingue secundum do. Hẽ.Boych. hic in pri. post d.Guiler.de mõ.au.

glo.duos terminos,qui habent excludere productionẽ
testium,scilicet,renuntiationem,& publicationẽ.¶Cir
ca primum conclude,ꝙ si renunciatum est productio-
ni testium super certo articulo expresso in renunciatio
ne non poterunt amplius produci testes super eodem
etiã in alia instantia,vt no.Inn.in c.cum venisset.j. eo.
intellige etiam si nulli essent recepti tempore renũtia.
vel licèt essent recepti tñ nõ erãt publicati,aliàs si fuis-
sent recepti,& publicati publicatio sine renuntiationẽ
obstaret.Si vero simpliciter renunciauit productioni te
stium, tunc intelligitur renuntiare productioni fiendę
super articulis iam productis:nisi in casu.de quo dixi.s̃.
c.in causis,sed non super producendis ẽt in eadẽ instã-
tia,vt voluit Inn.in d.c.cum venisset,& etiam Bar.in d.
auth.at qui semel C.de proba.Item restringitur dicta re
nuntiatio ad eandẽ instantiam, & ideo non nocebit in
causa appellationis quominus super articulis ꝓductis
in instantia principali super quibus testes non fuerunt
producti nunc producantur in causa appellationis, vt
hic probatur a contrario sensu,& no. Inn.in d.c.cum ue
nisset.quod intellige nisi etiam exprèsse in renuntiatio
ne facta fuerit mẽtio causæ app.vt no.Inn.in d.c. cũ ve
6 nisset,& Bar.in d.auth.at qui semel.¶†Circa secundũ
aduerte,quod gl.videt velle contrarium in c. constitu-
tus.el.iij.j.eo.vbi cõcludit,ꝙ sola publicatio nõ impe-
dit ꝓductionẽ testium ẽt sup eo.c.& illud sequit Spe.
in ti.de teste.§. satis vtiliter.ver. quid si publicate.dicit
tñ ibi Spe.ꝙ clemens quartus diffinit oppositum,& pro
opi.clementis huius gl.facit.c.de testibus,& c.intima-
uit j.eo.¶Potes concludere pro cõcordia opinionũ, vt
voluit Io.An.in d.c.constitutus. & etiã in cle.testibus.
e.ti.& ẽt Bar.in d.auth.at qui semel.ꝙ si supplicatio fit
parte inuita,vel cõtradicẽte,vel ẽt illa absente, sed ci-
tata,ꝙ tũc nõ nocebit sibi sola publicatio nisi aliter ap
pareret eum didicisse testificata,& ꝑ hoc vr,ꝙ si fit pu-
blicatio parte cõtradicente,& ꝓtestãte,ꝙ nõ vult disce
re testificata,licèt saluum esse sibi ius ꝓducẽdi testes;
ꝙ tunc nõ nocebit sibi publicatio,& ita vidi de facto se
pius seruari in ciuitate ista. Si autẽ sit facta publicatio
vtraq; parte cõsentiẽte;vel ad instantiã vnius altera p̃-
sente,& non contradicente,& tũc vr,ꝙ publicatio ha-
beat obstare,& sic intelligat hæc gl.& hoc casu ꝓtesta-
tio nõ videret valere tanquã iuri contraria.per ea quæ
habent in simili in l.alimenta.C.de neg.gest.& ẽt tãgit
hic d.An.dicit tñ hic d.Ant.ꝙ credit istud verũ,qñ iã fa
cta esset trina ꝓductio testiũ, vt tũc publicatio prędicta
obstet ꝑ §.qa verò.& in auth.de testib. secus vbi solum
vna,vel duæ sint factæ:quia tũc nõ nocebit si ꝓbet veri
similiter volentẽ producere testes non didicisse testifi-
cata,vt;quia probat,ꝙ statim facta publicatione per iu-
dicẽ notarius recessit cum actis:vel probat per iuramen
tum notarij actorum,& partis volentis ꝓducere, ꝙ nõ
habuit notitiã testificatorum.nã tunc non nocebit pu-
blicatio,aliàs autem in dubio bñ noceret,& sic intelli-
git opi.Io.An.¶Credo,ꝙ seruaret simpliciter opi. Ioã.
An.quia imputet sibi pars q̃ consensit publicationi,vel
nõ contradixit arg.de reg.iur.dãnũ lib.vj.& ꝑ id, ꝙ ht
in d.c.de testibus.¶Item aduerte,quia hoc est verũ re-
gulariter,ꝙ post publicationẽ nõ licèt producere testes
super eo.c.fallit tamen in aliquis casibus de quibus hic
per Io.An.in ix.q.ẽt in vltima.& etiam in Spe. in ti.de
teste.§.satis utiliter.¶Et not.pręcipuè,quod de consen
su eius contra quem producuntur possunt testes produ
ci super eodem articulo non obstante publicatione, ut
7 hic tangit Io.An.in ultima.q.& etiam do.Anto.¶†Et
not.etiam, quod quando receptio testium est nulla,qa
non sunt rite recepti.etiam tunc possunt produci ne pe
reat facultas probandi.j.e.cũ causam cũ ibi no.& no.in
cle.testibus.ꝑ gl.¶Idẽ uidet, si publicatio sic nulla, qa
facta

facta parte nō citata:dixit tñ Bar.in auth.at qui semel.
qđ si testes sint rite recepti: licèt publicatio sit nulla:si
pars didicisset testificata ex hoc capite repelleretꝰ:nō ex
vi publicationis simpliciter.¶ Itē non ob. publicatio si
perdite sunt attestationes,vt in c.fi.s̄.de prob.¶ Itē, qñ
ecclesia vel minor restituitur aduersus publicationem.
de quo per Inno.in c.auditis.de resti.in inte.& per Bar.
in l.j.§.nuntiatio.ff.de no.ope.nun.¶In gloss.ij.in fi.ad
de,quod not.in d.§.Item in criminali.vbi etiam glo.tan
git alios intellectus ad l.produci.ff.de testi.qui tangun
tur etiam per Accursium ibi.¶In glo.penul.ibi penden
tibus ex veteribus.quasi velit, qđ si essent omnino no-
ui non admittentur,quia tunc essent impertinentes, &
sic non essent admittendi.l.per hanc.C.de temporibus
appel.& facit de confes.c.j.& ij.& in l. ad probationē.
C.de proba.& ex hoc no.quod quidam dicuntur arti-
culi omnino noui,aliqui verò dicunꝰ non omnino no-
ui,sed depēdētes ex primis qdam antiqui , seu veteres,
8 & qualiter hoc cognoscatꝰ dicā inferius.¶†In ea.glo.in
fi.& sic cōcludit gl.ꝙ in cā app.super eisdē articulis su-
per quibus sunt publicati testes in cā principali,nō pos
sunt recipi testes antiqui,vel noui.& hoc vr̄ vell e gl.de
iure canonico,& etiam de iure ciuili.per.§.qa vero. in
auth.de testi.vbi indistinctè videꝰ prohiberi productio
testium sup eisdē articulis post publicatas attest.nec ha
bet obstare.l.per hāc.C.de tēpo.appel. quia illa debet
intelligi,qñ non ꝓducunꝰ super eisdem , sed sup nouis
pendentibus ex primis:legistæ tñ cōmuniter tenent, &
maximè Accur.in d.l. per quod in causa appellationis
etiam super eisdem articulis possunt ꝓduci testes pro-
pter diuersitatem instātiȩ,licèt aliqui legiste etiā aliter
dicant.Host.verò hic tenebat,quod in causa appella.su
per eisdem articulis:non possunt produci antiqui testes
sed noui,per d.l.per hunc,sed hodie approbata est opi.
gl.hic positæ reiectis opinionibus prædictis in cle. testi
bus.hoc eo.ti.& quia illa cle.venit ad decidēdū opinio
nes legistarum , & etiam canonistarū,seruari debet ne-
dum in foro canonico,sed etiam in foro ciuili,etiam in
terris imperij per id,ꝙ habetur in c.licèt.de fo.cōpe. &
in c.per venerabilem.qui filij sint legi.& j̄.de testa.ray-
nutius.nā licèt vbi ius ciuile discordat a iure canonico
seruari debeat ius ciuile in suo foro in terris imperij, vt
no.per gl.in c.ij.de arbi.in vj.& ēt in c.j.de ope.no.nun
tia.& in c.si duobus.de appel.tñ illud est verū,qñ ius ci
uile est certū,& super eo non sunt opi.secus , qñ super
eo sunt opiniones,& postea facta est decisio clara p ius
canonicum,quia tūc illa est seruanda in vtroq; foro , vt
patet ex no.in iuribus p̄alle.Idem vbi tangereꝰ materia
peccati,quia tūc præualet ēt ius canonicū ēt in foro ci
uili,etiam in terris imperij,vt no.p gl.in regula posses-
sor.de reg.iu.in vj.& no.ēt in c.fi.j.de p̄scri.nec ob.p̄di
ctis lex eos.C.de ap.& d.l.per hāc.qa deberet intelligi
qñ sup nouis capitulis depēdētibus ex primis ꝓducun
tur testes,& nō sup eisdē,vt dixit gl.Itē nō ob.ꝙ diuersi
tas instantiæ debet hoc operari p l.fi.C.de testi.& j̄.co.
p̄sentata,qa ibi prima instātia fuit corā arbitro nō corā
iudice.ideo tūc seruari debet,ꝙ habeꝰ in dictis iuribꝰ.
Secus qñ corā iudice per id,ꝙ habeꝰ in d.§.qa vero.Itē
nō ob.c.veniēs.j̄.eo.qa ibi variata instātia variabaꝰ fi-
nis agēdi:qa prima erat summaria,& ad vnū finē , scđa
erat plenaria,& ad aliū finē.hic verò vtraq; instātia scili
cet causæ principalis, & appellationis,tēdebat ad eūdē
finē quātū ad effectū,licèt,quo ad verba differant.nā si
in prima instātia fuit petitū Titiū cōdēnari ad.x.& fuit
absolutus,& p p hoc appellatū est,licèt in eā appel. nō
petaꝰ exp̄ssè Titiū condēnari:sed petiꝰ ꝓnūtiari tantū
appellatū,& malè iudicatum scđm.l.eos. C. de appel.
tamen in effectu petendo pronuntiari malè iudicatum
petitur in effectu Titiū cōdēnari.Item non obstat si di-
catur,ꝙ timor subornationis non dēt attēdi in noua in
stantia,licèt attendatur in eadē,qa si simpliciter atēde-
reꝰ nunq̄ deberet posse fieri probatio per testes ꝓpter
dictū timorē:qa respōderi potest , ꝙ vbi testes nō sunt
producte:non in tantum timetur timor subornationis ,
qa sperat producēs,ꝙ bene deponēt p eo. sed vbi sunt
producti,& publicati,& videt,qđ nil ꝓbant,vel minus
sufficienter,tunc valde timeri potest ne dicta de causa
prouocatus subornare quærat testes,vt obtineat inten-
tionē suā.& ista ratione dum viget in causa principali
imo,& in causa app.in qua de maiori præiudicio agitur
cum lapsus instantiæ cā appel. perimat ius partis. vt in
auth.ei qui appellat.C.de tēp.appel.nō sit in lapsu in-
stantiæ cāæ principalis.vt in l.ꝓperādū.§.fi.C. de iudi.
9 ¶†Restat [a] nūc videre qui dicūtur articuli omnino no
a ui.& q dicantur nō omnino noui,sed deponētes ex pri
mis. & qui dicantur antiqui,& licèt prolixe hic ēt mul
tis insistat do. Anto. tamen potes breuius concludere
qđ oīno noui dicunꝰ, qui non iurant intentionē acto-
ris,nec rei , & sic sunt impertinentes. Ex parte actoris
pōt hoc contingere,quando sententia lata sup petitio-
ne p actorē porrecta,nō pareret exceptionē rei iudica-
te sup articulo,quē nouiter actor ꝓponit, quod pōt cō
tingere rōne diuersitatis rei. vt si primo petebat equū
postea facit articulum de boue,vel pōt cōtingere ratio
ne diuersitatis causæ.vt si primo quis petebat domū ex
causa venditionis:nūc petit ex causa permutationis. fa-
cit,quod hr̄ in l.cū q̄rit.& l.cum de hoc. & l. si mater.
§.j.& l.& an eadē.§. actiones.ff.de excep. rei iudi. Idē
dicit domi.Anto.hic si mutetur persona,vt qa quis di-
cat se emisse domū a Titio.postea illā dicit se emisse a
Seio,sed fortè illud vltimū non est simpliciter verū: sed
pōt tolerari,qñ expressa fuit causa in petitione,vt quia
petijt talem rem,quam dicit ad se spectare,qa illā emit
a Titio.secus videꝰ si simpliciter petijt rem sibi restitui
tanq̄ spectantē ad se iure dñij,vel quasi.nam , tunc licèt
in processu cāæ fecerit articulū,qđ emit a Titio, & nō
ꝓbauerit.qa postea uult facere articulū, ꝙ emit a Scio
videtur,ꝙ hoc possit,& præsertim appellationis. per id,
quod habetur in l. Seio.ff.de app.& in c.Abbate. de re
iudi.in vj.nec sunt ista oīno cōtraria. nam etiam pos-
sunt interdum stare simul,qa potuisset qs emere a Ti-
tio,& demum,fortè.qa dictū fuit Titium non habere
ius , sed Seius emit a Scio.facit,qđ hr̄ in l.iij.§. ex plu-
rimis.ff.de acq.pos.Ex parte aūt rei pone exēplū de no
uo capitulo oīno si fortè agitur cōtra eū possessorio re-
cuperādæ.& ipse excipit,de petitorio dicēs se dñm. &
p hoc nō teneri restituere.nā talis articulus nō admitti
tur.de resti.spo.in lr̄is.Idē si opponat exceptionē q̄ no-
uiter superuenit eo casu,quo nō licet sibi illā opponere
illi,qđ qñ sit not.p Bar.in l.j. ff. de exce. vel si petiꝰ ab
eo equus,& ipse opponit exceptionē pacti,de nō petē
do sup libro Nouū aūt capitulū,& non oīno nouum ,
sed dependēs a primis dicitur,qñ habet iurare intētio-
nē actoris,vel rei,& nō cōprȩhendebaꝰ sub primo arti-
culo de necessitate facti,& probationis, exēplum patet
in reo.si primo opposuit exceptionem pacti de non pe-
tendo,postea uult opponere exceptionē prȩscriptionis.
nam ista exceptio nō includebaꝰ sub prima.tamen ha-
bet adiuuare intentionē rei,qui pōt pluribus exceptio-
nibus,aliàs defensionibus vti.vt in l.nemo.ff.de excep.
& de reg.iur.nullus pluribus.lib. vj. ¶ Ex parte actoris
potes ponere exemplum,si primo obligaueras mihi rē
tuam pro certa quantitate , demum secundo obligasti
eandem rem Titio.tertio iterato,de nouo obligasti ean
dem rem mihi. nam si secundus creditor possidet rem
nullam,& ago contra eum dicens illā mihi obligatam,
& deduco in ꝓcessu vltimā obligationē,& succūbo,qa
ille probauit suam obligationē,quæ erat prior illa ulti-
ma:potero

a Restat nunc. arti culi oino noui q di cant. Articulorū ma teria vide in Spec.de testi.§ nūc videdū. per totum. & in ti.de po sitio.

ma:potero in cauſa appellationis deducere primã obli-
gationẽ ad iuuãdũ intentionẽ meã.facit.l.creditor.ff.q
potiores in pignore habeantur,& ſic tranſit hic do. An
to.& etiam Spe.eo.ti.§.ſatis vtiliter . Sed intellige iſtud
exemplũ procedere,qñ ſimpliciter in petitione quã pri
mo feci,dixi rem mihi obligatam,& non expreſſi cãm,
ſed vbi expræſſiſſem cauſam,& pro cauſa ipſam vltimã
obligarionẽ,tunc nõ poſſem obtinere:niſi de nouo no-
uũ libellũ in alia inſtãtia,aliàs nouã formarẽ.per ea quę
habenẽ in c.Abbate.de re iudi.in vj.& ſic in cauſa ap-
pel.non poſſem me iunare.põt etiã poni exemplum ſi
actor petijt decimas,& ſuccubuit propter priuilegium
allegatũ,& demũ in cã appel.vult probare præſcriptio
nem cõtra priuilegiũ.j.de priuil.in c.accedentibus , &
idẽ in ſimiſibus,vbi aũt articulus qui nunc proponiẽ in
cluderẽ ſub primo de neceſſitate facti,& probationis,
tũc dicereẽ antiquus articulus.exẽplũ ſi reus dicit ſe p̃-
ſcripſiſſe rẽ aliquã ſpatio.x.annorũ inter præſentes ẽm
l.fi.C.de præſcri.lon.tẽp. nã ſub iſto articulo includiẽ
ꝙ poſſedit rem ſpatio.x.annorũ cõtinue.Item,ꝙ cum ti
tulo.Itẽ,ꝙ bona fide,licèt hæc bona fides præſumaẽ ap
parente titulo,vt no.in l.pe.C.de præſcri.lon.tẽp.& prę
dicta habet de neceſſitate probare ipſe reus ſi actor pro
bauit rẽ fuiſſe ſuã.ideo ſi reus fecit articulũ , ꝙ præſcri-
pſit dictam rẽ ſpatio.x.annorũ,& produxit teſtes, & po
ſtea publicatis atteſtationibus vult facere articulũ de ti
tulo forte qualiter emit a tali non poterit:q ı cẽſeẽ eſſe
articulus antiquus,qa inclndebaẽ ſub primo de neceſ-
ſitate facti ex eo,qa non põt ꝓcedere præſcrip.x.anno-
rũ ſine poſſeſſiõe,& ſine titulo.l.diutina,& l.fi. C.de p̃
ſcri.lon.tẽp.& j.de reg.iur.ſine poſſeſſione.libr.vj.cũ ibi
no.& ſimiliter includebatur de neceſſitate probationis:
quia ad obtinendam victoriam: neceſſe habebat prædi
cta probare.Secus qñ articulus qui nouiter ꝓponiẽ nõ
includebaẽ ſub primo de neceſſitate facti,licet contin-
genter poſſet includi,& iurare intentionem partis: exẽ
plum in c.cũ Ioannes de fi.inſtru.Si peto rem dicens il
lam mihi venditam,& reus dicit ſe non teneri tradere ,
qa pretiũ non eſt ſolutũ, & ſuccũbat,qa forte fuit habi
ta fides de pretio, & data dilatio ad ſoluẽdũ.l. ꝙ viden
di.ff.de contrahen.emp.in cã appel.poterit dicere , qđ
venditio fuit conditionalis,& nondũ conditio euenit.
nam iſte articulus eſt nouvs,& non includebaẽ de ne-
ceſſitate ſub primo articulo,inquantũ dictũ fuit rẽ ſuiſ-
ſe venditam,quia poſſibile eſt, ꝙ vẽditio fiat pure, & ẽt
fiat ſub cõditiõe,& ideo dẽ articulus nouus:ſed nõ om
nino,qa oriẽ,& depẽdet a primo.Idẽ ſi includebaẽ ſub
primo de neceſſitate facti articnlus qui nũc ꝓponiẽ,ſed
nõ de neceſſitate ꝓbationis.exemplũ,ſi dico, ꝙ mutua-
ui tibi.x.de neceſſitate facti includiẽ,ꝙ certo loco,& tẽ
pore factũ fuit mutuũ,vt de re iudi. Abbate.lib.vj. ſed
rñ nõ de neceſſitate ꝓbationis,qa nõ habeo neceſſe ꝓ
bare certũ locum,& tẽpus,ſed ſufficit,ꝙ ſimpliciter ꝓ-
bẽ me tibi mutuaſſe.x.l.teſtiũ cũ ibi no.C.de teſti.& p
Inn.j.de accu.qualiter el.ij.iõ ſi teſtis qui producẽ ad
ꝓbandũ mutuũ depoſuit de certo loco , & tempore, &
aduerſarius vult probare,& facere articulũ,ꝙ illo loco,
& tpe non erat ibi,diceẽ iſte articnlus nouus,& nõ anti
quus:nec directo contrarius primo,ſed indirectè, iõ ad-
mitteẽ.j.eo.ex tenore.ſec⁹ ſi articulaſſem explicite de
mutuo facto certo loco,& tpe:qa tũc debeo illud ꝓba
re,vt in d.c.Abbate,& ideo ſi ꝓbo publicatis atteſtatio
nibus:nõ poterit tunc aduerſarins producere teſtes ad
probãdum,ꝙ illo loco,& tempore ibi nõ erat : qa eſſet
articulus tunc directo contrarius primo , ideo non ad-
mittitur,vt in cle.teſtibus.eo.tit.facit,quod no. Bar. in
10 auth.at qui ſemel.C.de proba.¶† Et no.quia licèt ſu-
per articulo directo contrario regulariter non admitta
tur probatio poſt publicatas atteſtationes,iſtud tñ fallit
qñ allegaretur falſitas cũ corruptione,vt no. in clemẽ.
teſtibus eo.ti.& s̃.ti.j.licèt.Item fallit,qñ quis vellet re
ꝓbare teſtes reprobatorios,& cõfirmare ſuos primos ,
quia nõ fuit tũc ſibi,quid imputãdũ.nã credere debuit
ſuos benè dixiſſe,donec videat oppoſitum facit,ꝙ hẽ in
c.licèt dilectus.j.eo. ſed ad reprobandum probatorios
non admittitur articulus directo contrarius: niſi vt dixi
allegaretur falſitas cum corruptione.¶Itẽ aduerte , qa
illud eſt clarum,quod poſt publicatas atteſtationes po
teſt quis reprobare perſonas teſtium,ſi ante fuit prote-
ſtatus contra illas.ſecundũ decre.præſentium.j.eo. Idẽ
ſi vult ſimul reprobare perſonas, & dicta , vt quia teſtis
depoſuit,quod iam ſunt.xx.anni,ꝙ Titius promiſit ſeio.
x.& Titius dicit oppoſitum,& vult ꝓbare , quod teſtis
ſolum habet.xvj.annos, & ſic non poteſt deponere de
tempore.xx.annorum.non hoc caſu etiam poſt publica
tas atteſtationes admittentur teſtes prout tenuit Nico-
lans de Matarelis,& refert Bar.in d.auth.at qui ſemel .
& per hæc ſatis habere potes doctrinam ſuper p̃dictis
videlicet,quis dicatur articulus omnino nouus,& quis
nouus,ſed non omnino dependens a primis,& quis an
tiquus,& quis etiam dicatur directo contrarius,& quis
indirectè.Et adde vnum,quod licet vbi quis fecit arti-
culum de præſcriptione publicatis atteſtationibus non
poſſit producere teſtes ſuper titulo:tamẽ ſi nõ articula-
uit de præſcriptione,ſed de poſſeſſione.x.annorũ.& po
ſtea articulat de titulo poterit producere teſtes etiã pu
blicatis atteſtationibus ſup articulo tituli,quia neceſſa
rio includebaẽ ſub articulo,cum quędã ſit poſſeſſio cũ
titulo,& quædã ſine,tñ non eſt omnino nouus , qa ten
11 dit ad iuuãdũ intentionẽ partis.¶†In gl.fi.in fi.No.be-
nè gl.ponẽtẽ formã iuramẽti teſtis,& no.ẽt,ꝙ debet iu
rare tactis ſcripturis,vt hẽ in cle.in verbo tacta.de hære.
& facit,quod no.p gl.in c.vt circa.de elec.in vj.vbi gl.
dicit,ꝙ non ſufficit tãgere cum pectore,vel cubito, ſed
tangi debet cũ manibus.dicit tñ Io.An.no.in addi.Spe.
in ti.de teſte.§.ſequitur ver.Et no.quod vbi apparet iu-
ramentũ eſſe præſtitũ,in dubio præſumiẽ præſtitũ tactis
ſcripturis,tñ pp qualitatẽ pſonę notarij qui in hoc de-
bet eſſe peritus.facit,quod no.in Spe.de teſte.§.j. verſi.
ſed quid in prædictis. tñ propter autoritatẽ iudicis ,qui
ad talia debet aduertere,vt hic colligitur,tñ etiã, qa ex
quò pars non cõtradixit ſurgit præſumptio pro prædi-
ctis facit,quod no.Inn.de offi.dele.cũ in iure.ſecus .di-
cit ſi notarius dicat talis teſtis iuratus depoſuit , qa tũc
non ſufficit dicta aſſertio cum ſit de præterito , & iſtud
ẽt ſequiẽ hic do.Ant.Sed iſtud videẽ procedere qñ ſim
pliciter dixit talis teſtis iuratus depoſuit,ſecus ſi dice-
ret talis teſtis iuratus coram iudice,& in præſentia talis
contra quem producebatur,cum poterit id interuenire
dicto tempore,vt voluit Bar.in l.Theopompus.ff.de do
te prælegata.facit,quod dixi in c.qm cõtra falſam.s̃. de
prob.¶Item adde prædictis,ꝙ vbi non formantur arti-
culi diſtinctè,ſed producũtur teſtes ſuper petitione, ſeu
libello:tunc publicatis atteſtationibus ſuper contentis
in libello non poterunt poſtea ꝓduci teſtes . Item dicit
hic do.Ant.ſi certus articulus fuit format⁹,ſed teſtis nõ
iurauit tantum ſuper articulo,ſed ſuper tota cauſa dice
re ueritatem,quia tunc ſi dicit extra articulum valet, iõ
ſecundum eum non poterunt teſtes produci poſt publi
catas atteſtationes,ſed fortè contrarium eſt verũ,ſi arti-
culus nouus non comprehendebatur ſub primo de ne-
ceſſitate facti,& probatiõis,p ea quæ dixi ſuperius , &
quia nõ eſt imputãdũ parti ſi nõ diuinauit illud,ꝙ dixit
tex.extra articulum,ex quò de neceſſitate non include-
batur ſub articulo.facit,qđ no.Bar.in d.auth.at qui ſe-
mel.C.de prob.¶Item aduerte,quod ſi plura ſunt capi
tula ſuper ueritate facti.& vltimo ſuper fama.ſi teſtis in
terrogat⁹ fuerit ſuper capitulis de veritate,& dixerit ſe
nihil

nihil scire, poterit tñ postea interrogari super articulo de fama: q2 illa verba generalia inquantũ dixit se nihil scire: intelliguntur sm qualitatẽ capitulorũ. facit, q9 no. Ioan. An. in addi. Spec. in ti. de teste. §. nunc videndũ su
12 per ver. illud aũt. ¶ †Ultimo scias, quod plures sunt termini habentes excludere testium productionẽ, primus est statuitio termini ad probandũ, vel ad producẽdos testes, de quo plenè dictũ fuit i c. licèt cãm. s. ti. j. & ibi ẽt dedi remissiones, secundus terminus est renuntiatio ꝓductionis testiũ, & de hoc dictum fuit eum gl. j. & etiã tãgetur. j. eo. cãm quæ, &. c. cũ venissent. tertius terminus est publicatio attestationum, & de isto etiã dictum fuit cũ glos. j. ¶ Et aduerte, q9 duplex est publicatio, vna est quæ fit ad finẽ, vt attestationes faciãt fidẽ. nã anteq̃ publicẽt nõ videnẽ facere fidẽ. l. gesta. C. de re iudi. & ibi ꝑ Bar. An tñ valeat sententia lata nõ facta publicatio ne testium no. in l. prolatã. C. de sententijs, & j. de re iudi. in c. eum. i. & c. a. & in c. si. j. de hære. lib. vj. Quędã aũt est publicatio, q̃ fit ad finẽ, vt dicta testiũ ammodo sint manifesta partibus, & de ista propriè loq̃tur ista materia. Et aduerte, q2 cõsueuit hoc modo fieri, quia iudex pronũciat dicta testiũ esse publicata, & pro publicis, & aptis haberi, & prima pars pronuntiationis vr̃ respicere primã publicationẽ quæ fit ad finẽ, vt dicta testiũ faciant fidem. Secunda pars videtur respicere secundã publicationẽ, vt tetigit Bar. in d. auth. at qui semel. C. de ꝓbat. & hæc practica satis videẽ sufficere, licèt aliter non legantur dicta testium per iudicẽ, vel notariũ tpe publicationis, nã multũ difficile est q̃nq; legere omnia dicta testium, q̃n sunt multa, tamen quandoq; est cõsueutũ testimoniũ vnius legi, vt voluit Spe. in titu. de teste. §. satis vtiliter. sed non est necesse, vt prædixi. ¶ Item aduerte, quia quædã est publicatio indiscreta, vt q̃n fieret parte contradicẽte, & volente producere testes alios, & ista nõ habet nocere, vt superius tetigi. de quo ẽt. j. eo. cõstitutus. el. iij. & in cle. testibus. de testi. & adde, q9 dicetur.
13 j. eo. series. ¶ †Item est dubium, an in cã matrimoniali, vel in alia in qua sententia nõ transit in rẽ iudicatã post sint testes recipi publicatis attestatiõibus. de quo. j. eo. series. & hic multum insistit do. An. sed in effectu ponit conclusionem, quã dixi. s. ti. proxi. in c. iurauit, & tangetur in d. c. series. ¶ Item est dubiũ an q̃n recipiuntur testes ad æternam rei memoriã, possint alij produci post publicatas attestationes, & do. An. hic in sexta fallentia quam ponit, tenet quod sic. & idem voluit Spec. in d. §. satis vtiliter. Sed tu potes dicere hoc verũ, q̃n altera parte absente, licèt legitimè citata, vel ea ꝯtradicente recepti sunt testes aliàs videret secus per ea quæ habentur in d. c. constitutus ꝑ Io. An. & quæ ẽt superius dixi nisi vellet quis indirectè probare falsitatẽ, vel allegaret falsitatẽ cũ corruptione quartus est terminus didicisse testificata, & intellige q̃n ꝑfectè didicit, quia plenariè legit attestationes, & deliberare potuit: secus si solũ fortè didicisset ꝑ assertõnẽ testis q̃ hoc. s. dixit, vel si solũ trãscursoriè legit, vt no. in c. vltra tertiã. vbi ẽt ꝑ Inn. j. eo. & hoc indicat verbũ ꝑscrutatus, positũ in. §. q2 vero. de testi. nã dictio per, ꝑfectionẽ notat. l. edificij. §. perfecisse. ff. de ver. sig. & l. vrbana. §. ꝑnoctare. eo. ti. & tãgit ẽt per Bart. in d. auth. at qui semel. Quintus est terminus sufficiẽs, ꝓductio testiũ, & hoc põt sumi dupliciter, vno modo ꝑ respectũ ad multitudinẽ testium: q2 iudex debet illã refrenare, j. eo. significauerunt. & c. de testibus. & c. et cãm. secũdo respectu multitudinis ꝓductionũ. & de hoc dictum fuit. s. eo. in causis. ¶ Ultimus terminus est conclusio in causa, vt in c. cũ dilectus. de fi. instr. tñ conclusio facta in causa principali non nocet in cau
4 sa appella. vt not. in c. cum venissent. j. eo. ¶ †Et adde ẽt prædictis, quia dixit do. Anto. sub dubio fortè, quod super directo contrarijs admittũtur probationes per testes ad probandũm testes falsum dixisse ad finem exceptionis cõtra sñiam. iuxta ea, quæ dixi in c. licèt cãm. sup gl. ij. de proba. & quæ no. Bar. in l. qui agnitis. ff. de excep. nãcũ tũc nõ obs. sententia, non obstabit etiã publicatio ꝑ ea, quę dicta fuerũt. in c. iurauit. & in c. licèt. s. de proba. Sed posses dicere, q9 nõ ob. sñia si ꝓbet falsitas, vt dictũ fuit. in d. c. licèt. & similiter nõ ob. publicatio. si q̃s velit indirectè ꝓbare falsitatẽ, secus si directè, nisi vellet ẽt ꝓbare corruptionẽ, vt dictũ fuit. i d. c. licèt. & no. in d. cle. testibus. ¶ Ultimo tãgit hic do. Ant. post Io. And. an si pars hẽt iudicẽ suspectũ in principali quẽ nõ vult, vel nõ põt recusare, an sit melius producere testes corã eo, an differre ꝓductionẽ in causa appel. Et cõcludit, q9 si non timetur calũnia in examinatione, cautius est producere propter euitanda condẽnationẽ expensarum in principali causa si non probaret, secus vbi timetur calũnia in examinatione, quia tunc melius est differre, ne aliàs publicatio sibi habeat obstare.

SUMMARIUM.

1 *Iurans contra aliquem non testificari, compellitur tamen.*
2 *Publicatis attestationibus nõ possunt testes produci, quando ante publicationem non interuenit impedimentum.*

Ntimauit. R. Qui iurauit testimonium nõ dicere cõpellitẽ testificari si attestationes nõ sunt publicatæ. h. d. ¶ Et in prima parte cõquestio. in sc̃da puisio. sc̃da ibi iõq;.
1 ¶ †No. j. q9 nõ obstãte iuramẽto de nõ testificando ꝯtra aliquẽ ꝯtra quẽ ꝓducitẽ, cõpellitẽ q̃s nihilominus testificari. ¶ Itẽ not. duos terminos exclud̃etes facultatem probandi ꝑ testes. s. renũtiationẽ, & publicationẽ. de q̃bus dictũ fuit. s. c. prox. ¶ Itẽ no. q9 astrictus iuramento ad non testificandũ, vr̃ demũ cogi instãte necessitate. & si ꝑ alios nõ põt probari. vr̃ tamen, q9 tunc maximè hoc procedat. nam etiã aliàs vr̃ posse cogi, cũ illud iuramentũ cẽseat illicitũ. & nõ possit seruari sine peccato, vt tangit gl. & vr̃ probari. j. eo. cõstitutis. j. ¶ In gl. j. ibi erãt inducti, & recepti. supple, & dubitabat forte, q9 illi nõ plenè probaiẽt. & iõ volebat alios inducere aliàs ꝓducere. ¶ In gl. ij. ibi nõ repellir ꝓmotione. No. diligenter istam gl. quæ vr̃ tradere regulam, q9 illud crimen demum repellit a testificando, quod repellit a ꝓmotione. de quo ẽt tetigi in c. sup eo. s. c. vbi adde hãc gl. ¶ In ea. gl. in fi. & sic tenet gl. primũ intellectum. & merito, q2 secũdũ intellectũ scdm nõ deberet ponderari publicatio, ex quõ sup nouo articulo deponerent: cuius contrarium, vult litera. ¶ Ultimo attẽde, q2 dixit
2 hic Inn. † q9 licèt post publicationẽ attestationũ non possint ꝓduci testes, illud est verum, q̃n ante publicationẽ non interuenit impedimẽtũ circa productionẽ testium: aliàs poterit fieri ꝓductio saltem petita restitutione in integrum ex clausula gñali si qua fiat iusta cã videbitur apposita ꝑ ꝑtorẽ in l. j. in fi. ff. ex q̃b. cau. ma. & sic ẽt maiori concedeẽ dicta restitutio. refert tñ alios tenere, q9 solum conceditur beneficium restitutionis competens de iure speciali minori, vel ecclesiæ. de quo in c. auditis, supra, de resti. in integ. sed primum dictum plus sibi placet. & sequitur Ioan. And. & domi. Anto. ¶ Tu potes concordare opiniones. quia potuit pars contradicere publicationi, & protestari, q9 vult testes alios producere. & tunc non nocebit sibi publicatio, si aliàs non didicit testificata. vt dixi. s. c. pxi. & tunc succurrit sibi de iure communi. & ideo non est necessaria restitutio. l. in cãæ. ff. de mino. Si aũt cõsensit publicationi, sputet sibi nisi fortè termino instãtiæ laboret, & ꝑpter impedimẽtum nõ potuisset infra terminum instãtiæ ꝓducere

cere.nam tunc in causa appel.nō poterit producere sal tē petita restitutione ex dicta clausula generali.

S V M M A R I V M.

1 *Priuilegium contra communem cursum priuilegiorum impetratum, est suspectum.*
2 *Renuntiatio productionis testium nō videtur in dubio extendi ad noua capitula quæ postea producuntur.nu.3.*

a Publicatio. Idē sūmat hic d. Ab.&Fel. Et si quæras, an si cā sit cōmissa aliquibus iudicibus talis cōmissio faciat rē litigiosam distingue vt hic per. d Hē. boyck. in prin.

a CAusam quæ. Publicatio[a] vel renuntiatio in vno capitulo non præiudicat volenti testes producere in alio. ¶ Et est cōis diuisio.secunda ibi:iudicibus.¶No.q non valet priuilegiū ad præiudiciū lit.impetratum post cām alteri delegatā,& sic. ¶Not. q quo ad nullitatē priuilegij dicit̄ lis pendere a tempore commissionis cāæ,facit,q habet̄.s̄.de rescri.c.fi. sed quo ad perpetuandam iurisditionē dr̄ lis pendere p citationē. de offi.dele.gratū,& c.licèt vndiq;. sed quò ad alios effectus litigiosi dicitur lis pendere.qn̄ citatio emanauit, secundum formā cle.ij.vt lit.pēdente de quo ibi p glo. ¶Itē no.q iudex ante oīa debet laborare ad cōcordiā inter partes,& illa deficiēte debet seruare iusticiā.facit
1 q hr̄ in c.j.s̄.de mutuis peti.¶† Itē no. q vbi priuilegiū est contra cōem cursum priuilegiorum est suspectū de falsita.& ideo nō est ei obtēperandū,sed debet persona præsentans cū priuilegio remitti ad superiorē.facit.s̄.de
2 rescrip.ex parte.¶†Item no.q renunciatio productionis testiū nō vr̄ extēdi in dubio ad noua capitula,q̄ postea pducunt̄,vt hic est casus secundū primū intellectū gl.j.imo plus videt̄ secūdū intellectū secundū,q in dubio non porrigat̄ ēt ad antiqua capitula super qbus testes nō sunt producti,quod est valde notandū,& viderent̄ esse cōtra ea,quæ dixi in c.fraternitatis.super gl.j. ¶Et cōtra ea quæ no.gl.fi.& Inn.in c.cum uenissent.j. e.si tamen vis defensare,quod ibi dixi.posses dicere, q hic renuntiatio fuit facta super certo articulo non simpliciter,& sic videt̄ voluisse Io.An.in summario, vel potes dicere,quòd ibi dicta debēt limitari per ea, quæ hic habentur,quia illud non habebit locum ,qn̄ sunt plura capitula super quorū aliquibus sunt producti testes , & super aliquibus non,secus quando super nullis,vel sup omnibus,& illud tn̄ vr̄ esse clarum, q renuntiatio simplex facta in cā principali:non nocebit in cā appel.etiā super antiquis,uper quibus testes non fuerunt pducti per id,qd̄ no.Inn.j̄.eo.cum venissent,& qd̄ dixi in c.fraternitatis super gl.j.¶In glo.j.ibi.in causa consultationis hoc verum,quando causa non fuit transmissa plenè instructa , sed si tanquam plenè instructa de voluntate partium est commissa seu remissa consultori, tunc non debent fieri alie probationes.l.cum a nobis.C.de dila.
3 & de materia in c.intimasti.j̄.de appel.¶†In ea.gl.in fi. No.diligenter ex gl.quod renuntiatio productionis testium simpliciter facta,videtur restringi ad capitula super quib' testes sunt pducti,& non ad noua capitula, vel etiam ad antiqua sup quibus testes aliqui non fuerunt recepti:nisi aliud appareat de mente partiū,de quo dic,vt dixi in no.¶In glo.ij.ibi:impetrata.idem dicas si proprio motu concedatur lite pendente ad præiudiciū alterius partis secundum Host. per iura allegata in gl. & per id,quod habetur in c.fi.vt lite pendente.¶ In gl. penul. ibi videtur esse litigiosa.hoc verum quò ad impediendum priuilegium per istum text.sed quò ad alia dic,ut dixi in no.& prout habetur in d.cle.ij.ut lite pēdente,& C.de liti.in auth.litigiosa.

S V M M A R I V M.

1 *Recusari potest iudex consimilem causam habens.*

PErsonas ecclesiarum. A testimonio repellitur consimili morbo laborās. h.d.Et non recipit cōmodam diuisionē.¶Not. qd̄ illud dicitur esse certum,quod est notoriū,& sic probatione nō indiget.de quo.j̄.de coha.cle.in c.uestra. ¶In glo.j.ubi de hoc hic iunge ver.qui est.j̄.sic qui in crimine detinet̄,& ex iuribus hic,& ibi allegatis colligi pōt unus intellectus,uidelicet,qd̄ hic laborat cōsimili morbo,& in consimili crimine,& ideo repellit̄,nec mirum quia etiam si aliàs sit in crimine diuerso repellitur, ut. s̄.eo.super eo.unde secundum hoc ad literā hic dū dicit morbo cōsimili.debet suppleri maximè.¶Ali' est intellectus qui colligi pōt ex eo,q sequit̄ in gl.ibi sic, & iudex.q hic sumat̄ similis morbus etiā pro simili causa
1 etiam ciuili,vt sicut iudex† potest recusari qui habet cōsimilem causam,ita & testis,& hoc seqtur Spe. eo.ti.§. j.ver.Item,quod habet.sed Hostien.non placet hæc lectura,qa secundū illam sequi uidet̄ absurdum, q vnus emptor nō possit esse testis in cā: alterius emptoris , qd̄ videtur incongruum,nisi esset valde suspectus,& iō tenet primam lecturā dicens,decre.intelligendam in socio,& participe criminis secundum.l.qm̄ liberi. C. eo. canonizata.4.q.3.sub.§.item in criminali.Io.An.saluat istam secundam per id , qd̄ habet̄ in simili in iudice.in c.causam quæ.de re iudi.vt sic relinquatur arbitrio iudicis quia habebit considerare:an decisio causæ in qua pducitur in testem concludat etiam ad decisionem causæ,quam ipse testis cum alio habet , vt tunc repellatur tanquam suspectus,aliàs secus.¶ Sed do. Anto. placet dictum Hos.quia testis non habet testificari super iure, sed super facto.l.testium.C.eo.& sic ex solo dicto testis non concluditur decisio causæ super q̄ qua testis habet quę debet,sed secus in iudice,qui habet decidere de iure.¶Sed certè verius uidetur dictum Io. An.: nā si pars allegat consuetudinem esse,quòd si oriatur dubium inter partes super cōtractu,quòd stetur dicto proxenete , & velit dictam consuetudinē pbare,& adducat testem qui habeat similem quæstionē,& q uelit se fundare ex dicta consuetudine certè talis testis uerisimiliter est suspectus,vt faueat,dicte consuetudini:& sic postea ex illa etiam possit se fundare:vbi autem appareret testē nimium fauere parti , tunc clarū qd̄ redderetur suspectus per id,q habetur.s̄.vt lit.non conte.accedens.

S V M M A R I V M.

1 *Christianus admitti debet in testem contra iudeum.*
2 *Iudei debent esse subiecti christianis.*
3 *Iudeus conuentus a Cristiano potest apponere contra Christianum in testem productum, quod est criminosus.*

IVdei siue saraceni. Christianus cōtra iudęum in testem admittitur.h.d. Et primo ponit dictum. secundo adijcit pęnā. tertio subiungit causam.scd̄a ibi. & anathemate.tertia ibi cū eos.¶†No.j.quod
1 christianus admitti debet in testē cōtra iudęū,& hodie puniunt̄ iudęi impetrātes priuilegia,vt per. christianos nō possint cōuinci:nec valet ēt talia priuilegia, vt i cle. iudęi hoc.e.ti.¶Itē no.ex implicatiua quoq; hic posita, q nedum christianus admittit̄ ꝯtra iudęū,sed ēt iudęus ꝯ alium iudęū.facit,q hr̄ in l.qm̄.C.de hære.¶Itē no.q iudęus vr̄ posse testificari contra christianum , sed hoc non est verum de iure,vt hic voluit gl.licèt de facto qū
2 p̄sumat̄ contrarium,& sic intelligi debet hæc lr̄a.¶†Vltimo no.q iudęi de iure debēt subesse christianis. facit qd̄ habet̄.de iudęis.in c.ita quorundā,& in l.iudęi. C. de iu-

de iudæis.vnde & pñt de iure cõueniri corã iudice se-
3 culari.ut patet ĩ d.l.iudæi.¶†In gl.j.in fi.& sic vult gl.
ꝙ de iure christianus admittatur in testẽ cõtra iudæũ.
sed non econtra.nec ob.quòd in iudiciis non debet es-
se acceptio ꝑsonarũ.supra.de iu.nouit.qa verũ est si lo
qmur de ꝑsonis actoris.& rei.secus si de ꝑsonis testiũ.
vt ẽt no.gl.in cle.j.hoc.eo.ti.quã no. ꝓ limitatione re-
gulæ ꝑdictę.Et adde etiam,ꝙ iudęus conuentus a chri
stiano:potest opponere contra christianum in testẽ pro
ductũ,ꝙ est criminosus,si tale sit crimẽ,ꝙ sit inductum
secũdum legẽ veteris, & noui testamẽti.vel ẽt noui tñi.
cũ hoc faciat se defendendo.vt ĩ.de exce.cum inter. li-
cèt sup boc dubitauerit Hos.secus si esset crimen solũ-
modo secundum.l. vete. testamenti. & non secundum
legem nouam euangelicã.de quo hic plenius ꝑ Io.An.

S V M M A R I V M.

1 *Maior siue superior altero quot modis quis dicatur.*
2 *Mater,an,& quando admittatur ad testificandum pro filia.*
3 *Pater,an possit conficere instrumentum in causa filij,vel econtra.*

a SVper eo,quod. Testimoniũ a ma-
tris est suspectum.
Et idem in fratre, vt per Dec. consi. clxiij.
colum. ix. vbi filia petit in virum aliquem
maiorem se. & ad dictum vnius solius impedit matri
moniũ cõtrahẽdũ,sed nõ dissoluit iã contractũ. Et duę
sunt partes principales:sicut duo sunt principalia dicta
quę patẽt ex summario.scd'a ibi:su ꝑ illa. & vtraq; sub-
diuidi põt in cõsulcationẽ,& rñsionẽ.¶Not.1.ꝙ in du-
bio ꝑsumunt parẽtes appetere incremẽtũ,& honorẽ fi-
1 liorũ.¶†Itẽ no.quatuor modos,qb9 dr̃ qs superior, seu
maior altero.videlicet, si est magis diues:vel si est ma-
gis potẽs fortè in amicis,vel si est nobilior:vel ẽt si est ,ĩ
maiori hono.qa fortè est doctor,vel consiliarius princi-
pis, seu dñs loci. & mulier est ex plebeis nata.facit.qđ
hr̃.2.dist.lex est. ¶ Et not. quòd diuitiæ non tribuunt
dignitatem,cum hic ponantur, vt diuersa. de quo ple-
2 nè per Bart.in l.j.C.de digni.lib.xii.¶†Item not.quòd
mater non admittitur ad testificandum pro filia, qñ est
disparitas cõdõnis inter ipsam,& virũ, & vir est sup̃ior
illa.sic a ꝯtrario vr̃, ꝙ vbi sit paritas cõdõnis,vel mulier
excedat coditionem viri, quod tunc admittitur mater
pro filia in causa matrimoniali. facit, quod habetur
in Spe.co.ti.§.t. versicu. iiij. fallit. vbi etiam conclu-
dit Spe.ꝙ ubi sunt paris conditionis:iudex habebit ar-
bitrari,an sit credẽdum:tñ in dubio uidetur, ꝙ admitti
debeat per hunc text.a sensu cõtrario:nisi ex aliqua cir
cũstãtia iudex uerisimiliter habeat matrem suspectam.
¶Itẽ no.ꝙ facilius impedit fiendũ,q̃ dissoluatur iam fa
ctum.de quo iu c.quemadmodũ.ĩ.de iureiu. & in l.pa
tre furioso.ff.de his,qui sunt sui vel alie.iuris. ¶ In glo.
1. ibi potentia, uel honore. & sic. ¶ Not.qđ sufficit,
ꝙ in altero illorum quatuor, quæ in litera exprimun-
tur uir excedat mulierem propter alternatiuã in litera
positam.& hoc intellige,quando mulier in aliquo nõ
excedit uirum. sed si uir exdederet mulierẽ in diuitiis
mulier econtra in nobilitate.vr̃ ꝙ tũc nõ dẽat cẽseri te-
stimoninm matris suspectum:præsertim si consuetudo
regionis habet,ꝙ plebeius diues pro complacentia re
cipiat in uxorem mulierem nobilem, licèt pauperem,
& cũ modica dote.facit,qđ not.gl.& Bart.in l.si diuor-
tio.ff.de uerb.ob.& l.si ita stipulatus.§.possum.eo.titu.
Idem dicit hic do.Ant.si mulier non excederet in præ-
dictis virum.sed fortè esset nalde formosa, sed plebeia
& ex honestis parentibus, quã constabat virum mul-
tum diligere. & illam verisimiliter habere non potuis-
set: nisi cum illa contraheret. nam tũc si parentes sunt
honesti,poterit interdum iudex arbitrari eis esse credẽ-
dum,sed cessantibus circunstantiis inęqualitas facit te
stimonium parentum suspectum. nã aliàs de facili ple
beia probaret se desponsatam a nobili, quod esset ab
3 surdum. ¶ † An autem pater possit conficere instru-
mentum in causa filij,vel econtra,posuit Spe. in ti. de
instr.edi.§.instrumentum.aliàs est sub.§.postremo.vers.
Itẽ,ꝙ est domesticũ.Sed tu, dic melius, vt de hoc not.
Bar.in l.si pater.ff.ad l.Cor.de fal.vbi concludit, ꝙ faci
lius potest conficere instrumẽtum,qa illud fit de volũ-
tate partiũ,q̃ esse testis.& de hoc ẽt, an extra cãm ma-
trimonialẽ possit pater testificari pro filio,vel ecõtra,re-
currendũ est ad no.ꝑ.glo.& Bar.in l.qui testamento.ff.
de testa.& facit etiam,qđ not. gl.in c.consanguinei.iij.
q.v.& qđ hr̃ ẽt.ĩ.co.in literis.& ibi tangetur.& nota ẽt
ex glo.modicum excessum non esse ponderãdũ. nã de
modicis nõ est curandũ regulariter.de quo in proęmio,
& in c.si proponente. de rescri.& in l.in rebus.§. pos-
sunt.ff.commo.Et no.bene hanc decre.quia sæpe de fa
cto occurrit in practica casus,& materia huius decre.

S V M M A R I V M.

1 *Testamentum de iure ciuili in terris imperij, non ualet sine septem te-*
stibus.
2 *Fœmina non potest esse testis in testamento.*
3 *Testes debent esse puberes,& liberi.*
4 *Testis unicus, quando sufficiat.*

LIcèt vniuersis. Iudæus nihil potest
probare per mino-
tem numerũ,q̃ duorũ testiũ q sint fideles,
& honesti.h.d.¶Et primo præmittit causam
dicti. secundo ibi.mandamus. ponit dictum. tertio ibi
iuxta illud. probat per autoritatem.quarta ibi: quia li-
cèt.tollit obstaculũ. ¶No.ꝙ regulariter nõ sufficit vnus
1 testis ad plenã probationẽ.¶ † Item no. ꝙ aliquæ. sunt
causæ,quæ exigunt vltra duos testes. & sic facit text.
istę,quod de iure ciuili in terris imperij non valeat te-
stamentũ sine septem testibus,licèt cõtrarium voluerit
do.Ant.in c.cũ esses.& in c.relatũ.de testa.sed nõ vr̃, ꝙ
bñ dicit per istũ text.& sic ẽt tenuit Spe.in ti. de instru.
edi.§.cõpẽdiosæ.versi.Item ꝑ ius canonicum.facit, qđ
dictum fuit in c.tertio loco. & in c.ad nostram. de ꝓb.
supra. & quod not.Innocen. in c. quę in ecclesiarum.
de consti.& gloss. & legistę in l. fina. C. si contra ius,
uel uti.publi. vbi ius positiuum potest distinguere ius
diuinum. ¶ Item no. ꝙ licitum est argumentum si ar-
guatur de eo, quod magis videtur inesse, & non in
sit ad, id de quo minus. de qno aliquid hic in gl.j.& s̃.
de elec.cũ in cunctis.circa principiũ.C.de sac.sanc.ec.
auth.multomagis.¶ In glo.ibi.ar.a maiori.de hoc.arg.
2 vide per gl.plenius.s̃.de ele.cnm in cũctis.in prin.¶†In
gloss.penul.ibi septem testes.subaudi, & masculi.nam
fœmina non potest esse testis in testamento.l. quæ te-
stamẽto.§.mulier.ff.de test.licèt ĩ codicillis esse põt.ut
3 no.per glo.in l.fi.C.de codillicis.†;debent ẽt testes esse
puberes,& liberi.vnde impuberes, aut serui, non pos-
sunt esse testes.l.hac consultissima hic allegata. salno
nisi esset seruus, qui communi opinione reputabatur
liber.l. 1. C. de testamen. de quo dicendum, vt ibi.
¶ In ead. gloss. ibi præsul. ibi est speciale, quia te-
stes erant suspecti, vel illud est priuilegium clerico-
rum ratione ecclesiæ, ut ibi voluit gratianus. hodie
in §. ibi sequenti : vel illud, de quodam rigore qui
4 non seruatur. ¶ † In gloss. fina. ibi hoc uoluit. & ideo
ibi nedum facit pręsumptionem, sed etiam plenam
probationem vnus testis cuius dicto stari uoluit te-
stator. de quo dicendum, vt in d. l. theopompus.
hic allegata. & in Specul.de testa.§. restat. versi. hoc

a Testimonium non est differẽtia in summarij positione inter do. Io. de Imo. d. Abba.&d. Fely. Et si q̃ras verũ parentes, vel consanguinei admittanẽ ĩ testes ĩ causa mrĩmoniali vide distinctè ꝑ do.Hẽ.Boych. ĩ.qui matri accusa.possunt.

tamen fallit. vbi ponunt plures caſus, in quibus creditur dicto unius de quo etiam in c.tanta.lxxxvj.diſt.

SVMMARIVM.

1 *Affinitas proueniens ex quacunque copula fornicaria cauſat impedimentum ad contrahendum matrimonium, & dirimendum iam contractum.*
2 *Teſtes qui ſunt de familia producentis, non admittuntur ad teſtimonium.*
3 *Pater, an poſſit eſſe teſtis in cauſa filij.*
4 *Pater, an poſſit facere inſtrumentum pro alio.*

N literis. Nō ſunt idonei teſtes, quos quis de ſua familia ꝓducit. h.d. Et in prima cōſultatio.in ſecūda rñſio. ſecūda ibi rñdemus.¶ No.ꝙ affinitas pro-
1 ueniens ex copula q̃cūcnq; fornicaria cauſat impedimentum habile ad impediendum matrimonium, & ēt ad dirimēdū poſt cōtractū.¶ Itē no.ꝙ etiam in cauſa mřimoniali non admittiť teſtimoniū illorum, q̃ ſunt de familia ad dirimendū matrimonium iā cōtractū. ¶ Itē no.quales debēt eſſe teſtes, q̃ debēt eſſe integre opinionis, & tales, ꝙ non ſit uériſimile eos pro aliquo deie-
2 rare.¶ †Vltimo not ꝙ regulariter ad teſtimonium non admittuntur illi, q̃ ſunt de familia producentis. fallit ſi ſunt probate vitæ, & opinionis, & tales, ꝙ non ſit veriſimile eos deierare. & hoc ꝓcedit referēdo limitationem poſitam in ver.niſi ad oīa ſuperiora. ſecus ſi ſolū ad ꝓxima referatur. ſed primum intellectū ſenſit gloſſ.ij. circa fi. & Inn.hic, & q̃d no.pro limitatione, & declaratione eorū, q̄ hñr in l.ēt.C.de teſti.¶ In gl.j.in fi.& hodie dic, vt habetur in c.non debet.j. de conſangui. & affi. ¶ In gloſſ.ij.in fi.potes cōcludere, ꝙ ſi teſtes ſunt familiares & tales, ꝙ eis pōt imperari, ſeu ꝑcipi rōne patriæ, vel dñice poteſtatis non tales admittuntur, q̃ ſunt valde ſuſpecti, ex quo eis ꝑcipi pōt ex altera cā de prædictis. Lidonei.ff.de teſti. ſecus ſi ſolum poſſet imperari rōne vniuerſalis iuriſdictionis, q̃ ex hoc nō īpediř. Aliàs ſequeřet, ꝙ Rex in cā nō poſſet ꝓducere ī teſtē aliquē de Regno ſuo. q̃d vř incōueniēs. & hoc tenet hic Io.An.& ēt Cy.in l.eos.C.eo.licēt aliq ſentiāt cōtrariū. vt patet ex no.in d.l.idonei.ſed, q̃d prędixi vř verius niſi ex circūſtātijs aliud foret dicēdum.¶ Quidā vero, ſunt familiares, & domeſtici ex eo, quia ſimul habitāt. licēt aliàs nō poſſit eis imperari ex altera de ꝓdictis cauſis, vel eſt colonus aſcriptitius, vel libertus. & iſti tales regulariter repellantur ꝑ ea, quæ habentur in l.etiam.C.e.& in l.ꝑſenti.C.de his q ad eccleſias confugiūt in §. ſanè, fallit ſi eſſent adeo probate vitæ, & opinionis, ꝙ non eſſet veriſimile eos deierare. vt hic dř in fi. & ſic vř intelligēda hæc gl. Si aūt ſint cōſanguinei ſimul non habitātes: tunc non coguntur teſtificari vſq; ad ſeptimum gradū. l.lege iu.ff.de teſta.canonizata.iiij.q.iij.§.iij.§.itē in criminali.ver.Item lege.ſponte aūt teſtificari non pñt in cā criminali. q̃ iniuria facta vni de conſanguineis cenſetur ēt aliis tacta.l.lex Corn.eum ibi no.ff.de iniuriis. ſed in cauſa ciuili vř, ꝙ admittantur. nā in illa etiam frater admittitur pro fratre. vt not.gl.in l.parentes.C.e.facit, q̃d not. gloſ.4.q.3.c.1.ad fi.licēt aliqualiter minus credatur, vt no.Spe.co.ti.§.j.verſi.ſed nūqđ frater. & ēt facit, q̃d habetur in uerſi.Itē, ꝙ eſt domeſticus. & ſic vř. ꝙ admittatur cōſanguineus pro cōſanguineo: in cā ciuili tñ minus credatur, q̃d pōt intelligi, & limitari, niſi adeo eſſet ꝓbate vite, & opinionis, ꝙ nō eſſet veriſimi-
3 le ipſum ꝑ aliquo deierare. ꝑ id, q̃d hic dř ī tex.¶ † An aūt př poſſit eſſe teſtis in cā filij, cōcludiť, ꝙ in teſtō nō pōt eſſe teſtis, idem in aliis negotiis, ex q̄bus aliq̃d cōmodū quæri poſſit ipſi filio, vel pñ. Et idē ſi agať de facto filii nō agať, nec ueniat q̃rendum commodum alicui prædictorum, quia tunc poterit eſſe teſtis, vt ſi filius tanq̃ ꝓcurator alterius ſit in iudicio in cauſa illa poterit eſſe teſtis, & ſimpliciter poterit filius eſſe teſtis in cā, quam pater procuratorio nomine alteri⁹ agit ſi alí quod commodum non uenit quærendum patri, vel filio. vt habetur in text. & gloſſ. in l. qui teſtamento. ff. de teſta. & ibi plenius per Bart. & prædicta proce-
4 dunt, ſiue filius ſit emancipatus, ſiue nō.¶ † An autem poſſit pater facere inſtrumētum pro filio videtur, ꝙ nō, ſi eſt in ptāte. ſecus ſi eſt emancipatus ſaluo niſi fieret ſuper caſtenſibus, vel in aduentitijs, quantum ad proprietatem. vt notauit Barto.in l. ſi pater. ff. de falſis. & ſimiliter filius emancipatus poterit conficere inſtrumentum in negotio ſpectante ad patrem. nam licēt In talibus negotiis non poſſit teſtificari, quia id fieret parte alia inuita: tamen ſecus eſt in inſtrumento, quod habet fieri de uoluntate partium. vt dixit Bart.in d.l. ſi pater. quæ uidetur approbare prędicta, & tene menti, quę ſuperius ſunt dicta, quia ſunt quotidiana. & plenius habes, quàm hic tangit Io.And.& do.Anto.& de materia etiam per Cy.in d.l.etiam.& in d.l.parentes.

SVMMARIVM.

1 *Renuntiatio, & publicatio impediunt receptionem teſtium.*
2 *Iuriſdictio delegata poſt mortem delegantis re integra expirat.*
3 *Proceſſus ſi poſt mortem delegantis per iudicem delegatum fiat re integra non valet.*
4 *Renuntiatio productionis teſtium porrigitur ad articulos ſuper quibus nul li teſtes ſunt producti.*
5 *Renuntiatio quæ ſit ſuper articulo ſpecifice nocet etiam in alia inſtantia ſuper eodem articulo.*

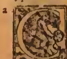

a Vm veniſſet. Donec [a] atteſtationes sūt publicatæ, vel eis renūtiatū pñt ꝓduci teſtes poſtea vero nō. h. d. Et in prima ponit partis eōqueſtio.ī ſcđa dat iudices. ibi: mādam⁹. q̄bus tria mādat. ſcđa ibi: qōnes. tertiū ibi: ſi quę vero.¶ In tex.ibi vertebatur ſupple ex diuerſis articulis. vñ ſuꝑ aliquibus fuit ſentētiatū, & ſuꝑ aliq̄bus nō, ſed fuerunt teſtes recepti, vel renūnatū ꝓductioni: ſuꝑ aliis nō fuerunt teſtes producti, nec renunciatū.¶ No.j. ex tex.ar.ꝙ morte delegantis nō extinguatur ipſo iure poteſtas delegata, ſed cōtrarium hic tenet gl.ij.de quo ibi dicetur.¶ Item not. duos terminos excludentes facultatē probandi per teſtes, ſcilicet, tenūtiationē, & publicationē. & no.bñ, ꝙ lſa vř velle, ꝙ ſufficiat ſola publicatio, nec requiratur, ꝙ partes didicerint teſtificata. de quo dictum fuit in c.fraternitatis.ſ.c.
1 ¶ † Itē no.ꝙ renūtiatio, & publicatio īpedit receptionē teſtiū ſolū reſpectu articulorū, ſuꝑ q̄bus facta eſt renūtiatio, vel publicatio, nō reſpectu diuerſorū, de quo etiā hic ꝑ Inn.& dixi.ſ.eo.fraternitatis.cū gl.1.& ſ.co. cām quę. Vltimo no.ꝙ ſuꝑ co.articulo publicatis atteſtationibus nō ſolū producenti eſt adempta facultas probandi per teſtes. ſed etiam alterari parti cōtra quem teſtes ſunt producti. quia ſuper directo contrario articulo nō admittuntur teſtes. ad idem clemen.teſtibus.hoc eo ti. ¶ In gloſſ. 2. ibi, & hæc conceduntur. idem inter quos fuit Gof.& etiam Inn.in c.licēt ſ.de offi.dele.& Archi. in c.ſi a ſubdelegato de off.dele. in 6. Et in effectu vo-
2 lunt iſti † quòd iuriſdictio delegata per mortem delegantis re integra non expiret ipſo iure: ſed ſolum ope exceptionis, pro quibus facit iſtæ text. inquantum videtur velle iuriſdictionem dicto caſu poſſe ꝓrogari, q̃d aliàs fieri nō poſſet. & ad idem facit. c.ſi a ſubdelegato. dū dicit exceptionem proponi in hoc caſu. ſed cōtrariā opinionē. ſ.ꝙ ipſo iure expiret. tenet hic glo. vt ſequitur in ea. & idem ſequitur Hoſt. & idem gl. Accur. in l. eius q ī ꝓuincia. allegata in gl. idē Bar.ī l.& q̃.ff.de iuriſd. om.iud. & ꝑ iſta opi. vř caſus ī cap. fi.§.officiū. de offi. dele. in 6. vbi ipſo iure expirat poteſtas cōſeruatoris re integra

a Donec. idem ſunt mane hic do. Abba. & Fely.

integra per mortem cōmittētis officiū,tñ potestas con-
seruatoris est delegata,vt no.gl.in c.j.eo.ti. nec ob. istæ
tex.quia responderi potest vt j.tangit gl.¶ Itē nō ob. c.
si ad subdelegato.qa ibi quātū ad hoc,exceptio non est
iuris,sed facti,& intētionis:facit:qđ no.in l.j. & ij. ff.de
excep.& in l.qui se debere.ff. de condi. ob causam. Et
3 ex pdictis patere pōt.†an si fiat pcessus p iudicē dele-
gatū post mortē delegantis re integra.an ualeat.nā cer-
tè nō ēt si de cōsensu partiū procedatur:ex quō ipso iu-
re desijt esse iudex.vt tenuit glo.& hæc est cōis opinio
pro qua etiam dicit Io.And.fuisse consultū in ciuitate
ista de facto,& per rōnes,& iura allegata in gl. & hoc
clarū si fuisset pcessum post scitā mortē ipsius delegan
tis.sed si ignorabat est magis dubium,an tūc valeat pro
cessus gl.tamē,& est cōis opi.in l.eius q in puincia. ff.
si cer.pe.tenuit nō valere pcessum.& idē Bar.in l.& qa
ff.de iurisdi.om.iudi.nec ob.l.si fortè.ff.de offi. psi. qa
ibi loqr i ordinario,cuius iurisditio fauorabilior,& for
4 tior est,quā delegata,vt no.gl.in c.1.de rescri.li.6.¶† In
a gloss.vltima [a] ibi:licèt nullos testes produxerit. & sic vr
velle gloss.q simpliciter renunciatio pductionis testiū
porrigat nedū ad articulos sup qbus testes sunt produ
cti licèt nōdū publicati,sed etiam ad alios sup quibus
nulli testes sunt producti,& hoc ēt uidet esse de mente
Inno.hic,vt talis renuntiatio noceat in eadem instātia
quo ad articulos prædictos,sed non in instantia cāæ ap
pellationis,qa talis simpliciter renuntiatio restringitur
ad illam instantiam in qua facta est,sicut , & conclusio
facta in causa non extendit ad aliā instantiam.l.p hāc.
C.de tempo.app. & idem videtur velle Bart.in auth. at
q semel. C.de prob. Ad nouos aūt articulos porrectos
post renūtiationē nō porrigit dicta renūtiatio,vt hic vo-
luit Inn.& Bart.in loco præallegato.& bene facit.s. c.
causam.& sicut quo ad illos non nocebit etiam in eadē
instantia,ex quò simpliciter facta fuit.text.tamē in d.c.
cām.secūdū intellectū scđm positū in prima glo.multū
facit,quia renuntiatio simplex restringat ad articulos
in quibus,vel sup quibus aliqui testes sunt producti.
& sic nō extendit ad alios ēt porrectos,ante renūtiatio
nē ēt in eadē instantia, sed sustinendo opinionē Innoc.
Potes dicere,vt ibi etiam tetigi.q ibi renuntiatio facta
fuit sup certis articulis nō simplex. & ideo nō trahitur
ad alios.& de materia dixi in c. fraternitatis.cū gl.1.Et
5 no.bene,qđ Inn.hic tenuit,†q renūciatio, q fit sup cer
to articulo specificè, nocet etiā in alia instātia sup eo.
articulo nisi beneficio restōnis in integrum adiuuetur
secundum notata in c.auditis.de resti.in integ.per Inn.
& supra.eod.intimauit.

SVMMARIVM.

1 *Publicatis attestationibus admittenda est probatio super articulo directè contrario, quando cum testibus producuntur instrumenta ad coadiuuandum dicta testium.*
2 *Publicatis attestationibus in causa matrimoniali admitti debent testes super articulo directè contrario.*
3 *Consuetudo, quòd publicatis attestationibus possint produci testes, an valeat.*
4 *Consanguinitas, an possit probari directè per instrumentum.*

b SEries tui. Publicatis [b] attestationi
bus pōt falsitas priorum
testium in causa matrimoniali probari.
h.d. Vel sic in causa matrimoniali ēt su
p eodē capitulo publicatis attestationi-
bus pñt alij testes produci.h. d. Et est
communis diuisio,cōsultatio.responsio.secunda ibi:p-
senti. ¶ Not.quod sufficit testes deponentes super cō
sanguinitate incipere a primo gradu omisso stipite.
de quo etiam in gloss. Item not.quod ad probandum
probationem cōsanguinitatis sufficit reprobare vnum
gradum prius probatum. ut hic uidetur colligi secun-
1. dum Innoc.¶†Item no.q publicatis attestationibus ad
mittenda videtur probatio etiam super directè contra
rio articulo,quando non offertur nuda probatio testiū,
sed cum illa etiā producitur instrumentū ad coadiuuā
dum dicta testiū.nā tūc propter instrumentum vr cessa
re præsumptio subornationis,vt hic videtur colligi se-
cūdū vnū intellectum.¶ Itē not.q cōsuetudo iuri cō-
traria,si non est rationabilis non ualet.de quo in c. fi.s.
2 de consue.¶†Itē no.q in causa matrimoniali etiam pu
blicatis attestationibus admitti debent testes, etiam su
per directè contrario articulo regulariter. secus aliis in
causis,vt habetur in clemen.testibus. eo.tit. ¶ Vltimo
not.q remotio impedimēti respectū certę, & determi-
natæ causæ nō tollit ipedimētū respectu alterius. facit
quod habetur.de præben.si motu proprio.in vj. & de re
scriptis.statutum.§.j.eo.lib.& in §.affinitatis.instituta.
3 de nuptiis.†An aūt ualeat cōsuetudo per quam publi-
catis attestationibus possunt produci testes no. Io.An.
in ti.de exceptionibus.§.dicto.uer. sed nūquid publi-
tis.vbi vr tenere,q sic,& facit,quod no. Io.And.supra.
eo.fraternitatis.in vltima qōne.vbi ɔcludit,q hoc ēt po
test fieri per conuētionē partiū,& sic p pactū, & per cō
sequens eadē rōne fieri poterit p cōsuetudinē, & statu
tū,per id,quod no.gl.in rub.ij.de decre.decu.lib.x.¶ In
c gl.[c] ij.in fi.& sic videtur velle gl. qđ tetigi in notabili-
bus. uidelicet , q post publicatas attestationes possint
pduci testes, qñ ēt pducit instrm coadiuuās assertio-
nē testiū,nā tūc vr cessare timor subornationis.& istud
tenet hic do.Ant.dicēs hoc esse signāter notādū , & mē
ti tenēdū.Secus ubi non pducit instrm,qa tunc regula
riter non debent admitti testes post publicatas attesta-
tiones.& pro prædictis faciat,licèt ipse non allegat,qđ
not.Iac.but.& Bar.in l.certi cōdictio.§.qñ.ff. si cer.pe.
vbi dicunt,q licèt statutū prohibeat a certa qtitate su-
pra posse probari p testes, tñ si qs uelit pbare p testes
& p instrumentū admittet exēplū si uelit probare pro-
missionē indēnitatis p scripturā,& quātitatē dāni p te-
stes licèt quantitas damni excedat formam aliàs sum-
4 mā statuti.& not.ex gl.† q consanguinitas non potest
directè probari per instrumentum. Host. tamen videt
hic innuere contrarium dicens,q probari potest p in-
strumentū confectum super natalibus,seu natiuitate in
quo cōtineat dies,mēsis,& annus,& ex quibus quis sit
natus allegat.l.isti quidē.§.i. ff. qđ metus causa. & l.ij.
C.de ingenuis,& manumissis.sed certè illa iura parū fa
ciūt,vt dixit Ioan.And.nā non loquunt de instrumēto
natiuitatis,sed manumissionis,qñ seruus manumittitur
per dominum,de quo bene pōt cōgrue fieri instrumē
tum,sed non sic de natiuitate.cū instrumētū debeat fie
ri de his,quæ notarius percipit per uisum,& in natiuita
te,seu in partu nō cōsueuerint masculi interesse , vt ēt
hic tangit do.Anto.& ideo intellectus glo. videtur tu-
tior. ¶ In gloss.fina.:ibi:non erat decretalis. hæc solu-
tio potuit tolerari , ante hanc compillationem,cum il-
lo tempore decretalis ista non esset in aliqua compilla
tione approbata:sed hodie hæc respōsio nō procedit cū
hæc decr.sit incerta in hoc volumine approbato, & iō
ipse idem Vincentius, licèt in proprio apparatu quem
fecit , ante istam cōpillationem daret prædictam solu-
tionem , tamē postea in scđo apparatu,quem fecit post
istā cōpillationē dedit aliā solutionē,videlicet,qđ hæc
publicatio fuit minus solennis:vel indiscreta, ideo nō
nocebat.secus si fuisset solennis,& discreta. & appel-
lat minus solennis,qñ iudex dixit partibus pbatū est,
nec dixit qūo,vel qualiter,nec aliter publicauit testes.
Idē secūdum Vinc.si testes dixerūt testimoniū i psentia
partiū,tñ aliter nō fuerūt dicta publicata:nec habita no
titia attestationū.nā talis notitia , quę hr ex uerbo uo-

a In gl.vltima.super hac gl.si quæras,an pars renūtiauit productioni testiū possit iterū testes producere distingue, sicut hic per do. Hen. boyc. in princ.c.

b Publicatis. d. Abb. ponit hic quatuor sūmaria.licèt Io.& Felv. sūment tñ duobus modis,vid eos oēs, qa bñ loquuntur.

c In glo.ij. hāc glo.do. Abba. expedit p cōtrariū.in ij.co. versi.venio ad gl. secundam.

latili testium non induxit perfectam notitiã.& ideo nõ
uidetur nocere.facit,quod no.Inn.ĩ.eo.vltra tertiã. Io.
tñ ij.q.j.ĩ primis vr̃ tenere oppositũ.f.q̃ talis notitia no
ceret.Sed dictum Vin.videtur tenere.Io.And. & ẽt do.
Ant.hic.& s̃.eo.fraternitatis.Vide,qđ dixi.ĩ.e.c.penul.
circa finẽ,alij ꝯtrariũ videnẽ notare.¶An aũt iudex de
beat dare licẽtiã,vt partes audiãt dicta testiũ dixi.s̃.e.c.
ij.q̃a certè nõ,vt testes magis libere loquãtur. licèt Io.
in d.c.in primis.tenuerit oppositum. indiscreta aũt dr̃,
qñ fuit nimis accelerata,& facta parte inuita volẽte ad-
huc ꝑducere alios testes.facit,qđ no.d.Ant.in d.c.fra-
ternitatis.q̃ etiam ibi dixi.¶In ea.gloss.ibi , quando su
per eo.c.quasi uelit , quod hoc erat nouum capitulum,
sed certè istud non est verum. quia imo censetur idem
capitulum, quia erat directè contrarium primo. nã uo
lebat directè falsitatem testium probare.ideo non de-
beret licere,nisi allegaretur etiam corruptela.vt in cle-
men.testibus.eo.titu.¶In ea.gloss. ibi:non seruatur in
causa matrimoniali. & secundum istam erit bic casus
specialis. in quo non nocet publicatio,uidelicet in cau
sa matrimoniali.& ratio specialitatis colligitur ex se-
quẽtibus in gloss.Et ex p̃dictis habes tres intellectus ,
vnus est,qñ admittunẽ sup nouo articulo.ideo nõ no-
cet publicatio.sed istæ intellectus nõ est verus, vt supra
ꝓximè dixi.Alius est,q̃ hic publicatio fuit minus solẽ-
nis,vel indiscreta.iõ nõ nocet:istæ est verus in se.sed di
uinat.Tertius est intellectus,qđ sit specialis in cã ma-
trimoniali in qua possint ꝑduci testes super.e.c. & ẽt su
p directo cõtrario ẽt post publicationẽ attestationũ. &
ẽt solẽnẽ,& discretã,& ẽt sup eo,de quo deposuerunt,
sed non probauerunt,possunt alij testes ꝑduci.licèt se-
cus in alijs,& ex hoc eo,quia s̃nĩa nõ trãsit in rẽ iudica
tã.& sic ẽt non dẽt obstare publicatio ꝑ notata s̃.ti.j.In
rauit.& q̃a etiam vertitur periculum animarũ in sepa-
rando matrimoniũ cõtractũ.Secus vbi ageretur de con
trahendo,vt dictum fuit in d.c.iurauit.& istũ intellectũ
tenet Ioan.An.qñ ille, qui uult producere testes post
publicatas attestationes. stat pro matrimonio. nam tũc
eius fauore admittitur. allegat.ĩ.eod.cum in tua. & sic
innuit secus esse , si contra matrimoniũ vellet produ-
cere,sed Io.Cal.& do.Anto.dicũt idem,quia etiam vi-
detur versari periculum animarum si remanet illi cõiũ
cti qui non possunt esse coniuncti matrimonialiter pro
pter impedimentum consanguinitatis. Tu potes con-
cordare opi.quia si est gradus ꝓhibitus.l. diuina,ĩ quo
Papa dispensare non potest.iuxta no.s̃.de resti.spo.lite
ras. procedat opi.Io.Cal.Sed vbi est gradus prohibitus.
l.Canonica,cõtra quem Papa potest dispensare proce-
dat opi.Io.Andr.cum non reperiatur permissum con-
tra matrimonium hoc casu producere testes,& sic ius
canonicum videtur in boc dispensare cum tolerabilius
sit aliquos tolerare cõiunctos contra statuta canonica,
quàm disiungere coniunctos. l. diuina. ĩ. eod.licèt ex
quadam. ¶ Quartus potest esse intellectus qui colli-
gi potest ex his , quæ tanguntur in gloss. ij. circa fi.&
quæ etiam dixi in notabilibus,videlicet,qđ iõ bic post
publicatas attestationes admittunẽ testes sup eodẽ arti
culo,seu directè cõtrario , quia nõ solũ ꝑducebanẽ te
stes.sed ẽt instr̃m ad coadiuuãdum assertionẽ testiũ, ex
quò verisimiliter cessabat timor subornationis. Secus
si tantummodo testes producerentur. Tertius tamen in
tellectus communiter tenetur , licèt istũ quartum vi-
deatur sequi do. Ant. tanq̃ in se verum. Et adde etiam
prædictis, quod si pars intellexit a teste per id,quod de
posuit,q̃a sibi hoc dixit post depositionẽ:si aliter nõ vi-
dit,neq; legit attestationes:nõ dr̃ didicisse testificata:q̃a
fortè testis nõ ꝑ oĩa dixit parti prout deposuit, & q̃a ẽt
si pars vidit testificata,& trãscursoriè legit, & non deli
beratè, nõ dr̃ ꝑfectè, seu plenariè didicisse testificata,

a Copula carnalis.Si q̃ras vtrũ copula carnalis ꝓbetẽ p testes, & quale testimoniũ sufficiat distingue, vt hic p do Hen. bohych. in in principio ca.

ideo nõ nocet , vt notaẽ p Inn.ĩ.e.vltra tertiã. & p Bar.
in auth.at qui semel.C.de probat.& per do.Anto.s̃.eo.
fraternitatis. facit,quod not.ĩ.eo.præsentium.in glos.j.

S V M M A R I V M.

1 *Copula carnalis probatur per conueniens testimonium de uisu. & numero.4.*
2 *Testis dictum non vitiatur si dicat se scire quod deponit non per scientiam, sed per famam, & alia adminicula.*
3 *Fama, quando cum aliis adminiculis probet.*
4 *Probatio perfecta quæ dicatur.*
5 *Testimonium de auditu proprio, an ualeat licèt interuenerit cortina in medio .*

2 Ræterea. Copula carnalis [a] proba-
tur per conueniens testi-
monium de uisu. Item per testimonium
auditus,qđ adminicula,& fama coadiu-
uãt.h.d.& est cõis diuisio,consultatio, &
1 rñsio.scđa ibi:taliter respondemus.¶Not.qđ † copula
2 ꝓbaẽ ꝑ cõueniẽs testimoniũ de uisu. ¶ No.ij. qđ † nõ
vitiatur dictum testis si dicat se scire illud , qđ deponit
non per certam scientiã,sed per auditũ , & famam , &
alia adminicula. Vbi omnino non possunt haberi pro-
bationes certæ.nam etiam testimoniũ de visu nõ infert
necessario copulam, quia fortè potuit interuenire im-
pedimentũ frigiditatis,vel maleficij,vel pro tunc aliter
fuisse impotens ad copulam.facit,quod habetur in c.j.
& per totum.ĩ.de frig.& ex hoc habes rõnẽ dubitandi
circa primũ notabile,& ẽt rõnẽ decidẽdi , qũia attendi
debet,quod cõmuniter,& uerisimiliter cõtingit. l. nã
3 ad ea.ff.de legi.¶Itẽ not. qñ dicatur † famam probare
cum alijs adminiculis : quia quando intantũ aggrauat
animum iudicis,quòd facit eum violenter præsumere,
qđ asseriẽ.facit,qđ habetur in c.conferre.ĩ. de p̃sump.
vbi ex violẽta præsumptione fertur sentẽtia.¶Et ex p̃
4 dictis ẽt no. † quæ dicatur perfecta probatio , quia illa
ꝑ quam iudex inclinari dẽt ad aliquid firmiter creden-
dum.de quo per Bar. in l. admonendi. ff. de iureiuran.
¶Item no.qđ testimonium de auditu per se non pro-
bat plenè,sed inducit p̃sumptionem,& cum alijs adiũ-
ctis probat,& sic not. illud vulgatum , quæ non pro-
sunẽ singula,multa iuuant.de quo etiam.s̃.eo. cum can
sam. ¶ Vlti mo not.quod in arbitrarijs recurrẽdum est
ad iudicem circũspectum,& sic discretum,nõ ad simpli
cem,vel in expertum secundum Host. & not. etiam ex
text.quod testimonium de uisu uidetur de per se suffi-
cere.licèt dominus Anto.aliter uideatur sentire in vl-
timo notabili.sed non uidetur de mente tex. sed posset
dictum eius procedere in casu:de quo dicam super gl.j.
¶ In gloss. in fin. Et fortè hoc casu , qñ non viderunt
eos carnaliter commisceri,sed viderunt solum cum so
la.potest saluari dictum domi. Anto. vt tunc tale testi-
monium non probet: nisi alia adminicula cõcurrant:
sed vbi vidissent eos carnaliter commisceri : tunc tale
testimonium videtur sufficere etiam si fortè non eo-
dem tempore præcisè , sed successiuè incontinenti, ta-
men vnus post alium vidisset fortè per foramẽ aliquod
vt not.gloss.in c.nihilominus.iij.q. ix. & Cyn. in l. te-
stium.C.eod.¶ In gloss.fin.ibi,vel simpliciter. istæ tres
lecturæ , sunt in se vere,quia non agitur de magno præ
iudicio.nam nõ agitur de separatione matrimonij quò
ad vinculum. vnde etiam fama sola sufficit ad impediẽ
dum matrimonium.ut in c.p̃terea.de sponsa. tñ q̃a iste
tex.vr̃ loq̃ simpliciter,& indistinctè,vr̃,quod ẽt dẽt in-
telligi,qñ agitur de separatione matrimonij quò ad uin
culum.nam hoc casu uidetur , quod sufficiat testimo-
nium de auditu cum fama , & alijs adminiculis , &
nõ ĩtelligas de auditu auditus,sed auditu ꝓprio mediã
te tñ tenui pariete,uel cortina,uel asseribus, uel sexto-
riis,

rijs, & vbi audientes habebant notas voces eorum de quorum copula testificantur. nam si audierunt eos loq & cognouerūt eos carnaliter cōmisceri: si etiam adsint alia adminicula, seu signa, quæ colliguntur ex illis versi bus, visus, & colloquiū, &c. Et fama et viciniæ sic habebat probabitur copula etiam quò ad effectum separationis matrimonij quò ad vinculum. facit, qđ not. glos. in l. In summa. §. idem labeo. ff. de aqua plu. arcen. Vbi
5 gloss. videtur uelle, qđ † testimoniū de auditu proprio ualeat: licèt iuteruenerit cortina in medio. & Bar. istam videtur sequi præterquam in actu testaméti, in quo testes omnino debēt videre testatorē, cū alterari possit vox rōne infirmitatis. de quo per Cy. in l. si non speciali. C. de testa. Sed in cōtractibus vř Bar. velle cū gl. illa, qđ tale testimoniū sufficiat, si testes habebāt notas voces cōtrahentiū. facit, qđ no. Cyn. in l. testium. C. eo. vbi dicit, quod licèt, qñq; vox possit mutari: tñ attēdi debet, ꝙ cōmuniter contingit. facit, qđ no. in l. nō Epistolis. & l. neque natales. C. de probat. & sic uidereť, quod & in casu isto deberet sufficere testimonium de auditu, sed potes dicere, qđ vbi agitur ad separationē vinculi pp magnū piudiciū, & q a agitur de probatione copulæ, quæ non bene potest certitudinaliter probari, standum est dicto Io. And. & glo. relate ad text. secundum istum intellectū. ¶ Et ex prædictis not. cautelam, qñ aliquis nō uult fateri veritatem in præsentia aliorum, quia posset adduci, vel induci ad confitendum in loco, vbi post cortinā essent testes qui audirent, & qui de hoc essent auisati. nam tale testimonium cum sit de auditu proprio valebit, & licèt cortina fuerit in medio non habebit nocere si testes habuerunt voces notas partiū. per gl. in d. §. idē labeo. ex quò non sumus in actu testaméti, nec in actu dissolutionis mřimonij. Testimoniū āt de auditu audi tus regulariter nō admittiť, fallit qñq; in factis antiqs. vt habetur in l. si arbiter. ff. de proba. & in c. quoties. §. eo. ¶ Et per prædicta patere pōt concordia inter gl. istā & glo. in §. idem labeo. quæ videntur sibi adinuicē contradicere. nam illa uidetur velle sufficere testimonium de auditu ꝓprio, licèt cortina fuerit in medio. ista videtur velle contrarium, nisi fama, & alia adminicula interueniant. Sed ista procedit vbi agitur de dissolutione matrimonij, illa in alijs actib⁹ præterquam in actu testi. & est illa gl. sing. & in iure ciuili alibi non habetur, & ista fortè in iure canonico nō de facili alibi repericttur.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis vnius verbo nō creditur, scriptura vero eius licèt credatur, potest tamen reprobari per testes. & nu. 9.*
2 *Scriptura iudicis adminiculata subscriptione testium, an possit reprobari.*
3 *Iudex, an, & quando possit testificari.*
4 *Arbiter, quando possit esse testis.*
5 *Testis, an possit esse iudex in causa, in qua deposuit.*
6 *Notarius actorum, an possit in alia instantia induci in testem.*
7 *Aduocatus, an possit esse testis in causa, in qua est, vel fuit aduocatus.*
8 *Procurator, an possit esse testis in cā, in qua est, vel fuit procurator.*
10 *Scriptura iudicis ordinarij cum inscriptione testium etiam super contractibus credatur.*
11 *Dictio nisi quid importet.*

a Cvm a nobis. Vnius [a] Iudicis verbo nō credit, scriptura uerò eius per testes reprobari potest, secus tamen in Papa. hoc dicit. & sunt duę partes, quæ patent. secunda ibi: nec scriptum. ¶ Not. ꝙ secundum regulas vtriusq; iuris non creditur vni iudici tñ quātęcūq; sit
1 autoritatis. ¶ Itē no. ꝙ licèt 1 fis, & scripturis iudicū adhibeatur fides, non tamen tanta, quin possit reprobari ꝑ testimonium duorum, vel triū. & sic facit tex. ꝙ scripturæ iudicis adhibeať fides etiam absque subscriptione testium: licèt non tanta, quin possit reprobari per testi-
2 monium duorum, vel trium. Item no. qđ vbi † scriptura iudicis est adminiculata subscriptione testiū, non vř, posse reprobari per testimonium duorum, vel trium. qđ intellige ſm Host. qñ adminiculatur ex subscriptione testium, & depositione actuali ipsorum testiū: secus si solum testes essent inscripti: nam tunc bene reprobaretur per dictū duorum, vel trium. facit, qđ not. §. ti. j. in c. tertio loco. vbi tangitur per quot testes possit repro-
3 bari instrm. ¶ † In gl. iij. in fi.° de materia gl. in c. statuē-
b dū. alleg. in gl. & per gl. & Cy. Bar. in l. ne in arbitris. §. finautem. C. de arbi. & facit etiam, quod notatur in c. Romana. de testi. in vj. & in l. fi. ff. de testi. & l. ob carmen. §. j. eo. ti. dñs Ant. hic prolixe insistit recitādo opi. antiquorū, & modernorum, & demū ponit sex casus in qbus pōt testificari, & octo in quibus nō pōt. ¶ Tu potes clarius cōcludere, vt hic etiam in effectu voluit Io. Cal. q a, aut iudex vult testificari in causa, ī qua nō fuit iudex, & tunc clarum, quod potest. per id, quod habetur in simili in d. l. fi. ff. de testi. & Inn. §. eo. insuper. Aut vult testificari in causa, in qua est, vel fuit iudex, & tunc aut inducitur super principali negotio, aut super actis. Primo casu, aut remotus fuit a iudicando, aut non, si fuit remotus, ante litem conte. poterit esse testis. §. eo. dilecto. Idē si post, ante tēpus depositionis. facit. l. ob carmē. §. j. ff. eo. & facit etiam, quod notatur in simili in d. l. fin. ff. de testi. & per Inno. in d. c. insuper. Si autem non fuit remotus, & tunc, aut petitur, ꝙ sibi ipsi deponat testimonium, & sic eorā seipso, & non potest, quia non potest habere duplex officium, testis, & iudicis. facit. C. de asses. & domest. l. nemo. & de verb. sign. forus. & §. eo. Romana. lib. vj. Aut inducit corā alio in alia instātia post litē per eū finitam, & tunc nō cēsetur idoneus testis. ꝑ id, qđ habetur in d. c. statuendū. & q a suspectus est: nā præsumiť, quod vellet suam sniam ꝑ suum testimonium defendere. facit, quod habetur in d. l. vlti. C. de asses. & in d. l. fina. ff. eod. in d. c. Romana. Secundo casu principali, qñ inducitur super actis, & tunc, aut inducitur, vt iudex, quia adhuc lis corā eo durat, & tunc sibi non est credendum nisi quatenus apparet de legitimis documentis. supra de proba. qm. circa fi. & sic etiā potest intelligi. d. l. ne in arbitris. §. finaūt. Aut inducitur, vt testis in alia instātia super his q̃ dicunť coram eo acta, & tunc si est vnus solus: licèt ei credať vt vbi testi, non tñ ꝓbat cū vnus testis tantum non probet. supra. eo. veniens. in fi. Si uero sint plures, tūc bene ꝓbāt. vt hic etiam uoluit gl. per id, qđ hř in c. eum dilecti. §. de accusa. & c. cum dilecti. supra. de elec. & §. de ex excess. prael. inter dilectos. ver. pterea. Aut, vult deponere de actis, quæ ipse iudex fecit, & non de his, quæ per alios coram eo, sunt facta. & tunc secundum Ioan. Cald. non credetur eis: nisi quantum ad præsumptionem, & informationem. per id, quod habetur in c. de concilijs. xviij. dist. & sic potest intelligi. c. non fine. infra. de arbit. secundum vnum intellectum, vel nisi adducantur, vt testificentur contra falsum per se, q a tūc poterit testificari, quia cessat præsumptio suspicionis, ex quò non adducuntur pro actu a se gesto, sed contra illū, vt est casus ſm alium intellectum in d. c. non fine. vt ibi tangit Innoc. quod uidetur intelligendum, quando non detegeretur turpitudo ipsorum iudicum per id, qđ habetur. supra. eod. sicut, & tetigit Inno. in d. c. non fine. Idem si adducantur, vt excusent factum a se, quod prima facie non bene sonat. vt est casus in d. ca. non fine. alium intellectum. quem tangit ibi Inno. Idem videtur si de uolu ntate partium producerentur in testes. ꝑ id, quod notatur in c. Romana. de testi. in vj. do. Ant. hic videť velle, qđ nō possit adduci cōtra appella. lo. ab Imo. in j. super ij. Decre.

a Si q̃ras, an assertioni Iudicis, uel literis credať sup processu facto coram eo. vide ꝑ d. Hēri. bohych. ī ca. quoniā cōtra. supra. de proba.

b In glos. iij. ī fi. qualiter credi tur literis, vel attestationi iodicis. & vide per domi. Abb. in 2. col. uersic. quæro, q a tex. nu. ij.

tum eo inuito quasi præsumantur suspecti contra illum, sed tamen cõmuniter hic alij docto.sentiunt oppositum.ex quod non producuntur super principali, nec super gestis a se, & sic uidetur etiam sensisse hic gloss.
4 ¶†Quid autem de arbitro.dic idẽ eadem rationẽ, qđ dictũ est de iudice.ar.l.j.ff.de arbi.Quid autẽ de arbitratore.Bart.tetigit in l.societatem.§.arbitrorum.ff.pro socio.& ibi in effectu idem videtur concludere, qđ in arbitro,& iudice.ipse tamen Bar. in auth. nisi breuiores. C.de sen.videt uelle hoc verum, nisi in cõpromisso data esset potestas arbitratori ꝓcedẽdi cũ scriptura,& sine scriptura.nã,tũc vř esse de mente partium, ꝙ sup processu stet dicto arbitratoris.quod est notãdũ.¶†An aũt
5 ille qui fuit testis, & deposuit possit esse iudex in causa.Spe.post Hugutionem videtur velle, qđ sic.in Spe.c. tit.§.j.ver.item,ꝙ fuit in eadem causa.sed fortè istud nõ est verum in parte alia contradicente,q͂a videt esse suspecta,ne velit tueri suũ testimoniũ.nam aliàs si pronũ tiaret cõtra illud posset quodammodo notari de periurio.per id,quod habetur.in c.testimoniũ.j̃.eo. & qđ hř
6 in c.cũ dilectus.ad fi.de ord.cogni.¶†An aũt notarius actorũ in alia instantia possit induci in testẽ eo casu fortè,quo nõ appareret scriptura.tenuit Io.And. qđ sic.in c.quoniam contra falsam.s̃.ti.j.vbi etiã dicit,ꝙ sup processu in alia instantia credetur dicto notarij,& iudicis.
7 ¶†Sed iuxta ꝑdicta potest esse dubiũ qđ de aduocato: an possit esse testis in causa,in qua est, vel fuit aduocatus.Videreť,ꝙ non,per ea,quæ habentur in l.fi.ff. de testi.cõclude, ꝙ si aduocatus nõ assumpsit officium aduocationis licèt prius elegerit eum in aduocatum poterit esse testis.per.d.l.fi.quæ videtur demũ repellere aduocatũ,q͂n præstitit patrocinium,& sic secus si non præstitit:licèt assumpserit officium aduocationis,ꝙ vř procedere ẽt si conuentum fuerit de salario.licet Guid. de Suza.cõtra per.l.j.§.aduocatus.ff.de ua.& extraor.cog. vt refert Io.An.in Spe.e.ti.§.j.super ver.itẽ,ꝙ fuit in eadẽ causa.sed vbi reprobat dictũ Guido.quia.l.non simpliciter repellet aduocatũ,q͂a tunc bene procederet dictum Guido.sed demum si præstat patrocinium,vt patet in d.l.fi.& facit,quod hř.j̃.eo.Romana.lib.6.&,qđ dictum fuit.s̃.eo.insuper.Si autem suscepit officium aduocationis,& præstitit patrocinium,tunc si vult esse testis in illa instãtia in qua patrocinatur,tunc nõ potest, ne duplici officio fungatur.s.aduocati,& testis cõtra. l. nemo.C.de assesso.Si aũt,vult testificari in alia instãtia in qua non patrocinatur, fortè in causa appel. non potest propter affectionem quã præsumit habere ad cãm. per id,quod hř in d.c.Romana. quod intellige verum nisi de consensu vtriusque partis produceretur ad instar eius,quòd dicitur,de proxeneta.j̃.eo.c.j.in 6.vel nisi produceretur cõtra eum pro quo fuit aduocatus, q͂a tunc cessat ratio prohibitionis,tunc tamen debebit dicere veritatẽ pro vtraque parte.vt not.glo.in d.c.Romana.dicit ẽt hic d.Ant.ꝙ in subsidiũ admittet deficiẽtib⁹ aliis ꝓbationibus, vt si forte aliqua dicat acta solũ ĩ p̄sentia partiũ,& aduocatorũ.arg.l.consensu.C.de repu. in vers.sup plagis.& j̃.eo.veniens.ad fi. & vř sequi Io. And.super dicto ver.item, qđ fuit. sed forte istud ultimũ non est turũ,q͂a imputãdum videtur partibus, quare non fecerunt actum redigi in scripturam ꝑ notarium actorũ,vel quare non adhibuerunt alios testes. argumẽto de reg.iur.dãnum.lib.vj.forte tamẽ,quò ad informationem,& aliqualem præsumptionem posset tunc recipi.arg.eorum q̃ notat in c.de concilijs.xviij.dist.Vbi autem quis est aduocatus in vna causa clarũ est, qđ in alia cã in qua non est aduocatus poterit testificari etiã pro illo,ꝓ quo in alia cã est aduocatus.ꝑ id,ꝙ no.Inn.
8 s̃.eo.insuper.& quod not.in d.c.Romana.¶†Quid de procuratore, an poterit esse testis in causa, in qua est vel fuit procurator.gloss.fuerũt contrariæ.nam glo.in l. fi.ff.de testi.tenuit,ꝙ sic.q͂a procurator non iurat de calum.in auth.principales.C.de iura.cal.& sic non cẽseť esse cã eius propria.cõtrarium voluit gl.in l. deferre. §. idẽ decreuerunt.ff.de iu.fisci.Bar.ibi refert opi. quas ẽt hic refert do.Ant.& de materia ẽt ꝑ Cy. in l.oĩbus. C. eo.vbi tenet simpliciter,qđ non possit.& idem Iaco. de Bel.vt refert Io.An.super dicto ver.itẽ,ꝙ fuit.per l.fi.ff. de testi.vbi repellitur tutor cuius officiũ est necessariũ, & sic multò fortius procurator cuius officiũ est voluntariũ:licèt possit interrogari,vt pars in iudicio.l.non solũ. ff.de ꝓcur.& in d.§.ijdẽ decreuerũt.¶Conclude,ꝙ aut vult esse testis in cã,in qua est ꝓcurator, & tũc si nõ assumpsit officiũ ꝓcurationis,vel licèt assumpserit nõ tñ exercuerit,non prohibetur.per id,quod.s̃.dixi in simili de aduocato.& q uod no.Inno.s̃.eo.insuper. Si autem exercuit officium procurationis,tunc in illa instãtia in qua exercet non poterit esse testis,q͂a eadẽ est ratio, & fortior quã in aduocato,cũ sit pars in iudicio,qđ nõ cõtingit in aduocato.facit,qđ no.Inno.j̃.de accu.sup his. Si aũt,vult esse testis in alia instantia in qua nõ est procurator: tunc si spectare potest ad eum commodũ, vel incommodum non poterit esse testis.vt not.Bar.in d.§. ijdem decreuerunt.& ideo ibi decidit, ꝙ si peto a te cẽtum ex causa mutui: quæ ego dico me tibi misisse per Titiũ ꝓcuratorẽ tuũ non potero producere Titiũ in testem,q͂a si nõ appareret Titium tibi dedisse remaneret mihi obligatus ad restituendum Si autẽ nõ spectet ad eũ cõmodũ,vel incõmodũ.tunc s̃m Bar.in d.§.ijdẽ decreuerunt.nõ debet admitti nisi de consensu vtriusque partis,vel nisi produceret ꝯtra eũ cuius fuit procurator ut in simili dixi de aduocato. & per hoc bñ facit tex.in d.c.Romana.sed do.Ant.hic.& idẽ vř voluisse Io.And. in Spe.eo.ti.§.j.super ver.sed pone,ꝙ administrator. videtur dicere prædicta vera,q͂n ascribi potest laus,vel vituperium si id,super quo testificari habet fuit factũ, vel non factum:aliàs autẽ admittetur in testem etiam pro eo cuius fuit ꝓcurator etiã inuita altera parte.Sed plus placet dictum Bar.per dictum.c. Romana. ꝙ ĩdistinctẽ repellitur,& ꝓ hoc ẽt rõ,q͂a vř suspectus cum ꝓsumať hẽre affectionem ad causam,pro qua fuit ꝓcurator: sicut in simili dixi de aduocato.& facit ẽt, quod not. de proxeneta in c.penult.in auth.de testi.colla.vii.& ideo videtur,quod non possit pruduci ad plenã probationẽ, sed solum ad aliqualem informationẽ,& ꝓsumptionẽ, & adde ẽt,ꝙ notãt dñi de Rota in sua cõclusione cxxii. aliàs.cxxv.vbi dicunt,quod si procurator est reuocatus lite pẽdente,& postea ꝑducitur in testem, ꝙ id fieri nõ põt,q͂a ꝓsumitur in fraudem reuocatus,vt sic possit deponere.ideo non debet ꝑdesse.arg.s̃.de rescri.sedes.dicunt etiam in sua conclusione.cxlix. alias.cliij.quòd licèt repellatur solicitator a testimonio. p ea, quæ hř in l.fi.ff.de testi.tñ non repellitur socius solicitatoris q nullatenus solicitauit.arg.l.nam socius.ff.pro socio. & lxxvj.dist.in c.legitur.& de materia in dicto versi. Item ꝙ fuit in eadem causa.& seq.per prædicta patet, ꝙ procurator in vna causa in alia in qua nõ fuit ꝓcurator potest esse testis,& plus dixit dñs Ant. quod ꝓcurator in causa possessionis poterit esse testis in causa ꝓprietatis,
9 quod tene menti.¶†In glo.scriptum.in fi.potes dicere quod.c.post cessionem.concordat, & similiter.c.cure. quia sicut ibi dicitur stari scripturæ iudicis. sicut etiam hic videtur innui, quod stetur. plus tamen dicitur, quod, licèt stetur: non tamen stabitur in tantum quin possit scriptura reprobari. Sed, tunc secundo videtur obstare. c. quoniam contra falsam.s̃. titu.1. Potes dicere primo, quod ibi dicitur non esse standum verbo iudicis, sed non negat quin stetur scripturæ iudicis, & sic possit intelligi hic, quia tamen hæc solutio non

non uidetur de mente illius literæ, quæ videtur requirere scripturam notarij, vel duorum virorum. Potes dicere secúdo, quòd olim credebatur scripturæ iudicis. & ita loquātur hic, sed hodie secus, vt ibi. & licèt ista decre. sit posterior in ordine, tñ prior videtur fuisse in cōpositione: qa illa fuit concilij generalis, & secūdū hoc hæc decre. esset in hoc correcta, vnde tertio dici pōt: vt hic tetigit Inno. & Host. ꝙ si scriptura iudicis hēt inscriptionē testium facit fidem, & ita hic, aliàs nō creditur. & ita ibi. Nec ob. quod scripturæ notarij actorum creditur sine inscriptione testium. C. de dona. l. in hac. & notatur in d. c. qm̄. quia in hoc magis creditur tabellioni, cuius officiū est scribere: sed secus in iudice. istæ tñ intellectus non videtur bene hic posse colligi, nisi exponatur dictio, nisi pro quamuis. nam aliàs, si dictio nisi stet propriè innuit, quod sola scriptura iudicis sine inscriptione testium facit fidem: sed tunc potest reprobari per duos, vel tres. Item, vt dixit Inno. non videtur bñ iure cautū, qđ scripturæ iudicis super aliquo cōtractu: licèt habeat inscriptionē testium credatur: sed solum videtur in priuilegium hoc concessum tabellionibus. facit, qđ ipse not. in c. cum. p. j̄. de fide instru. nec ob. istæ tex. quia, vt dixi, non potest colligi nisi exponatur dictio nisi, pro quamuis, & sic improprietur litera, & quia secūdū eū pōt dici, qđ hic in versi. nec scriptū. non loquatur de scriptura iudicum, quia si de illa voluisset loqui dixisset in singulari: nec scriptum eius, cū in præcedentibus in singulari numero sit locutus, sed loquitur secundum eum de scripturis notariorum: vel fortè appellat hic notarios, iudices, sicut appellantur in ciuitate Beneuētana. de qua in subscriptione. Sed Hosti. tenet,
10 qđ † scripturæ ordinarij cum inscriptione testium: etiā super cōtractibus creditur per istum tex. & per. c. ij. j̄. de fide instru. hoc iure posset tolerari si habet ēt sigillū authenticum per dictum c. ij. non enim apparet, ꝙ hic in ver. nec scriptum. velit loqui de notarijs. vnde in dubio dēt potius referri ad superiora: nec multū est pōderandū, si de numero singulari trāsit ad pluralē. facit, qđ hr̄ in c. fi. de ordi. cog. nam etiā, quandoq; de prima ꝑsona transitur quandoq; ad scđam, vel tertiā. facit, qđ habetur in c. dudum. de conuer. cōiug. ¶ Do. Ant. tenet opi. Host. in locis in, quibus non est consuetudo tabellionū. & idem in alijs si scriptura conficiatur super spectātibus ad officiū scribētis: aliàs secus. arg. eius, qđ notatur in simili per gloss. de vsur. q̄ q̄. libro. vj. ¶ Tu potes dicere, qđ intellectus text. stat in hoc ver. nec scriptum. qa non intendit dicere, in scripturæ iudicis stetur, seu detur fides: sed uult dicere, quod supposito, qđ detur fides, & probet, non tñ datur tanta fides, quin possit reprobari scriptura per duos, vel tres testes, & ideo uideretur, qđ nisi de cōsuetudine loci detur fides scripturæ iudicis, uel nisi fortè reperiatur aliud expressum in iure: prout reperitur in scriptura sententiæ excōmunicationis. qđ non creditur etiam si habeat scriptura testium inscriptionem, & secundū p̄dicta etiam posset intelligi. c. ij. de fide instrum. vel potes dicere, vt dixi in c. post cessionem. de probat. quia opi. hæc videtur procedere, quando scriptura iudicis habet inscriptionē testiū,
11 & etiam sigillum authenticum. ¶ † In gl. scriptum. in fi. ex glos. ista not. duos principales intellectus in ver. nisi, vnus est. ꝙ exponatur dictio nisi, pro q̄uis, & tunc est sensus, qđ scriptura iudicis licèt hēat testiū inscriptionē, quia tñ non est confecta per manum publicam: licèt habeat sigillum authenticum, pōt tamen reprobari per duos, vel tres testes. secus ſm gl. in instrumēto cōfecto per manum tabellionis, quia non potest reprobari nisi per quatuor, qđ an sit verū dictū fuit in c. tertio loco. de proba. ¶ Alius est intellectus, qđ dictio nisi, stet ꝓpriè. & istæ subdiuiditur. vno mō, vt exponatur testiū adminiculo. i. inscriptione, & tunc erit sensus, ꝙ scriptura iudicis potest reprobari per duos, vel tres: nisi in illa sint inscripti testes, quia tunc requirentur quatuor. & secūdū istum intellectū est hic casus melior de corpore iuris, qđ scriptura authētica, ĩ qua inscripti sunt testes: nō pōt reprobari ꝑ pauciores testes, quā quatuor, siue sit scripta per manū tabellionis, siue nō, dūmodo sit authētica. facit, ꝙ hr̄ in c. j. & ij. j̄. de fi. iustru. ¶ Alius est intellectus, quod exponatur nisi, testium adminiculo fulciatur. i. nisi testes inscripti actualiter deponāt pro scriptura, quia tunc non poterit reprobari per duos, vel tres: sed requirentur quatuor, cum ex alia parte sint duo testes actualiter deponentes, & ēt autoritas scribentis, & istū intellectū sequit̄ hic Host. & vr̄ tutior, per ea, quę dixi in d. c. tertio loco. ¶ In gl. penul. ibi: sed nō est verū. nec obst. istæ text. quia non dicit, qđ si scriptura iudicis habeat subscriptionem testiū nō possit reprobari, quia imo dicit oppositum, si exponamus nisi, pro q̄uis. vt dixit glo. ꝑced ens. & etiam tangit gl. j. in fi. & etiā si stet dictio nisi, propriè, non dicit simpliciter, ꝙ non possit reprobari per testes, sed ꝙ non potest reprobari per duos, vel tres, & sic non negat, quin per plures. de quo dixi super gloss. præcedenti. ¶ In glo. fin. in fi. Et aduerte, quia olim etiam Papa se manu propria subscribebat, & certa signa faciebat, & similiter quilibet Cardinalis, vt vidi in aliquibus priuilegiis antiquis, sed hodie etiam in priuilegiis non fit subscriptio, & per hæc sit expedita hæc decre. quæ in se, & in materia est aliqualiter difficilis. Sed ex prædictis satis potes percipere clarum intellectum, & maximè si daretur in punctis.

SVMMARIVM.

1 *Testes producti super dilatoria non cogūtur deponere super negotio principali.*
2 *Testis iuratus super uno articulo nō debet deponere super alio. & nu. 6.*
3 *Testis qui iurauit super exceptione peremptoria potest cogi iurare super principali.*
4 *Probandi facultas excluditur tribus terminis.*
5 *Testi non creditur nisi deponat iuratus.*
7 *Testis iurans dicere veritatem idem est, ac si super tota causa iurasset dicere ueritatem.*
8 *Dilatoria opponi potest post litem contestatam.*
9 *Testes si ab vna parte producantur super peremptoria, & pars aduersa petat eos iurare, & interrogari super principali non poterit pars sic petens illos postea reprobare*

a DE testibus. Testi [a] qui super exceptionibus iurauit, super principali non creditur, actore tamē petēte si lis est cōtestata: ēt sup principali iurare, & deponere cōpellit̄. h. d. ſm Io. An. vel aliter. Testi q sup exceptionibus dilatorijs iurauit, sup principali nō credit̄. si vero iurauit sup perēptoria, tūc actore petēte ēt super principali iurare, & deponere cōpellit̄. h. d. & istæ intellectus summarius vr̄ melior ꝑ ea, q̄ dicent̄ sup gl. ij. Et in prima decisa consultatio. in secunda responsio. secūda ibi: consultationi. quæ duo membra proseqt̄. & ſm
1 membrum prosequitur ibi: si uero. ¶ No. j. ꝙ † testes ꝑducti super dilatoria non coguntur deponere super negotio principali. & sic no. qđ licèt testis dēat dicere veritatē pro vtraq; parte, verū est sup eo sup quo iurauit,
2 vel illi ɔnexo: secus sup alio. ¶ Itē no. ꝙ † si testis est iuratus super vno articulo non ualet testimoniū eius, si deponat super alio, quia tūc deponeret nō iuratus. facit, qđ notatur in l. momētaneæ. C. qui legi. perso. & in l. si quis libertatē. ff. de peti. hæred. & l. si duo. §. idē Iulianus. ff. de iureiu. de quo ēt ibi ꝑ Bar. secus si iurasset dicere veritatē super tota causa, vel super articulo, & sup

a Testi sup hac decre. q̄rit̄ si testis deponat sup alio articulo, quā super quo iurauit, an fidē faciat distingue hic secundū do. Hēn. Boych. & vid̄ hic ꝑ do. Fel. in j. colū. ver. i gl. j.

tota cauſa,& ideo de cautela eſt, vt dicit Specu. in di
cto titu.§.ſequitur.verſicul.illud.quòd pars non patia-
tur teſtem iurare ſuper articulo tãtum:ſed faciat, quod
3 iuret ſuper articulo , & tota cauſa. ¶ † Item not.ꝙ vbi
teſtis adducitur ſuper exceptione peremptoria , & ſu-
per illa iurauit:poteſt cogi ad inſtantiam partis aduerſę
ẽt iurare ſup principali,cũ ſuper perẽptoria,& ſup prin
cipali ſimul poſſit procedi.ſ̃.de ordi.cogni.c.1. cum ibi
not.Secus , quando adducitur ſuper dilatoria iudicii :
q̃a non poteſt ſimul procedi ſuper illa,& ſup principa
4 li.ſ̃.de iudi.exhibita. ¶ † Vltimo nota tres terminos ex
cludentes facultatem probandi. vnus eſt ſufficiens pro
ductio teſtium. ſecundus eſt renuntiatio productionis
teſtium.& tertius publicatio atteſtationum. de quibus
5 dictum ſuit in c.fraternitatis.ſ̃.eo.¶ † In gloſſ.1.in fin.
hoc dixit gloſſ. quia non creditur teſti niſi deponat
iuratus. vt infra.eod.c.tuis. niſi aliter eſſet depoſitum
de conſenſu partium : vt ibi patet. An autem ſufficiat
poſt depoſitum teſtimonium teſtem iurare uera eſſe ,
quæ dixit. tenuit Bartholo. Brixien.quod ſic.dummo-
do aliàs ſit bonæ ſamæ , ſed contrarium tenuit Goff.in
ſumma huius tituli , ante fi. & hoc communiter tene-
tur,quia iuramentum debet præcedere teſtimoniũ,non
ſeq,aliàs nõ ualet p iſtũ tex.& per id , qđ hẽtur ij.q.1.
in primis.& 2.q.4.nullã.& iij.q.ix.hortamur.An aũt te
ſtis poſſit deponere teſtimonium ſuũ in ſcriptis , dic qđ
nõ:q̃a iudex dẽt audire viuam uocem teſtis,& ſic vide-
re qua conſtantia,& qua trepidatione loquatur.l.de mi
nore. §. tormenta.ff.de quæſti.Si tamen teſtis iuratus
deponat dictum ſuum in ſcriptis non contradicente iu-
dice,neq; parte,& in pſentia iudicis ſcripturã teſtimo-
nii porrigat,& dicat ſe teſtificari,vt in illa cõtinet̃,vr̃ te
ſtimoniũ valere.vt not.Bart.in l.cos.ff.de fal.& facit ẽt
quod ipſe not.in l.theopompus.ff. de dote. prælegata.
ſecus ſi in abſentia per literas exponeret dictum ſuum.
6 iij.q.ix.in c.teſtes. ¶ † In gloſſ.ij.ibi non prodeſt per iu
ra prædicta. & quod ſic , vult gloſſ.quod ſi teſtis indu-
ctus ſuper vno capitulo, deponat ſuper alio non pro-
a bet,[a] qđ eſt verũ,quando iurauit ſuper certo articulo di
cere veritatẽ,ſecus ſi iuraſſet ſup certo articulo , & tota
cã,vel ſimpliciter ſuper tota cã, quia tũc ualeret dictũ
eius ẽt ſuper alio articulo.vt no.Bart.in l.ſi duo patro-
7 ni.§.idem Iulianus.ff.de iureiuran.¶ † Quid autem ſi
ſimpliciter iurauit dicere veritatem. do.Ant.ur̃ velle ,
quod idẽ ſit, ac ſi ſuper tota cauſa iuraſſet dicere verita-
tẽ,ſed fortè hoc nõ eſt verum:q̃a cum propter articulos
probandos producant̃ teſtes in dubio iuramẽtũ ſimpli-
citer pſtitum videtur referendum,& ſtringẽdũ ad illos:
q̃a limitata cauſa in dubio parit limitatum effectum.l.
ita autem.in prin.ff.de admi.tuto.& l.in agris.ff. de ac-
qui.rerum do.ſateor tamen, ꝙ licèt teſtes iuraſſent dice
re ueritatem ſuper tota cã, vel ſimpliciter,ſi tamen po-
ſtea deponant ſuper certis articulis nõ impedietur pars
producere ſuper aliis: quia ex quò non depoſuerunt ſu
per illis non curatur , quod iuramentum præſtiterint
extendens ſe etiam ad alios articulos. ſecus ſi fuiſſent
interrogati ſuper alijs,& dixiſſent ſe nihil ſcire, q̃a tũc
poſt publicatas atteſtationes non poterunt alii produ-
ci.per illud , quod hic dicitur in fi.¶ In ea.gl.ibi, vt de
ponerẽt.ſupple,& iurent,aliàs non differt q̃ſtio gloſſ. a
q̃õne text. & ſic patet,ꝙ vbi ſolũ iurãt ſup exceptione,
ſiue illa ſit dilatoria,ſiue perẽptoria,nõ debẽt deponere
ſuper principali:quia deponerent non iurati: ſed vbi in
ducuntur ſuper exceptione,& ſuper illa iurant: & peti
tur etiam , vt iurent,& deponant ſuper principali:tunc
ſi inducuntur ſuper dilatoria,non debẽt cogi iurare ſu-
per principali.per id,quod.ĩ.dicit gl.& quia nõ dẽt ſi-
mul procedi ſup dilatoria impediẽte pceſſum,& ſuper
principali.vt ſ̃.de iudi.exhibita. ſecus ſi inducunt̃ ſup

a Nõ probet. recurre ſup hoc ad poſtillã in prin. huius. c. vbi niſi.

b Publicatio. Idem ſũmãt hue do. Abb.& do Fely.

exceptione perẽptoria,q̃a ſi petit̃,bñ debẽt cogi iurare:
& etiam deponere ſuper principali:quia ſuper perẽpto
ria,& ſup principali ſimul poteſt pcedi. ſ̃. de ordi. co-
8 gni.c.j.& ſm prædicta debet intelligi iſte tex.¶ † In ea.
dẽ gl.ibi,ante litẽ cõteſ.& ſic a contrario vr̃ velle, quod
ſi dilatoria opponatur poſt litem cõteſta. quod quãdo-
que fieri poteſt,vt habetur.ſ̃.de offi.delega.inſinuant c.
qđ tunc poterunt cogi iurare ſuper principali,& hoc te
nuerunt aliqui,ſed tene cõtrarium per.c.exhibita. præ-
allegatũ.vbi ſimul non debet procedi ſuper principali,
& ſuper exceptione concernente proceſſum, & intelli-
ge prædicta vera in dilatoria proceſſus. ſecus ſi ſit dila-
toria ſolutionis, quæ venit probãda poſt litem.Cõteſt.
C. de exce. in l. exceptionem. quia tunc bene poſſent
cogi iurare ſuper principali:quia illa non impedit pro-
ceſſum.¶ In gl.fi.ibi exceptio peremptoria, & probari.
& ſic eſt hic caſus contra illud,qđ not.gl.in l. perẽpto-
rias.C.ſententiam reſcin.non poſ.vbi gl.voluit qđ pu-
blicatis atteſtationibus ſuper principali non poſſit teſtis
produci ſup perẽptoria poſtea ppoſita.¶ In eadẽ gl.ibi
falſum dixiſſe.hoc intellige,qñ volo pbare falſitatẽ in-
directè,vel falſitatem cum corruptione directã,aut ſal-
ſitatẽ tantũmodo probare non poſſum, ſi uolo produce-
re teſtes ſup articulo directè contrario iam productis,
vt in cle.teſti.eodem titu.¶ In eadẽ glo. in fi.hodie ha-
betur. de litis conteſt.c.j.lib.vj.Et,an ſi opponatur ali-
qua de iſtis tribus exceptionibus ad pceſſum poſſit pe-
ti,vt teſtes iurẽt ſup principali.do.Ant. hic uoluit , qđ
ſic,ſortè ex eo,q̃a iſta vident̃ cõcernere negotiũ princi
pale,ſed cõtrarium credo verũ ſi non opponunt̃ ad me-
rita cãæ,ſed ad proceſſum ĩpediendũ: q̃a ſup exceptio-
nes impedientes proceſſum , & ſuper principali non
poteſt procedi propter repugnantiam , & contrarie-
tem. per id,quod habetur in c.exhibita.ſ̃.de iudi.¶ Et.
9 adde,quia dixit hic Hoſti.qđ † ſi teſtes pducãtur ſuper
perẽptoria ab vna parte,& adũerſa pars petat eos iura
re,& interrogari ſuper principali, qđ non poterit,tunc
ſi petẽs poſtea illos reprobare, licèt nõ fuerit principa-
lis pducẽs,q̃a reprobatio eſt odioſa, qđ ĩtelligit verũ,
niſi ex vi proteſtationis per.c.pſentiũ.ĩ.e.ſed certè iſtud
vltimũ,non videtur verũ,q̃a ex quò petit illos pro ſe in
terrogari,pteſtatio nihil videtur operari tãquam cõtra-
ria facto.per id,qđ habetur.ſ̃.de conſti.cùm M.nam pe
tendo pro ſe interrogari approbat pſonam teſtis : ideo
non poteſt illam reprobare,per id,qđ habetur.iiij.q.iij.
ſi quis teſtibus.

S V M M A R I V M.

1 *Priuilegium, an poſſit concurrere cum iure communi.*
2 *Publicatio atteſtationum non debet fieri ad petitionem illius ad quem nõ tranſit effectus teſtimonij.*
3 *Atteſtationes quando ſunt depoſitæ penes partem præſumptio eſt , quod fuerunt perctunctatæ.*

b Conſtitutus. Publicatio [b] atteſta-
tionũ, nõ fit ad peti
tionem tertij,& pars apud, quam depoſi
tę fuerunt atteſtationes, non poteſt vlte
rius teſtes pducere.h.d.Et primo narrat
factũ,ſcđo interloq̃t,& ĩterloquẽdo cau
ſam committit.ſecunda ibi:nos eas.¶ In text.ibi:nomi
nat̃.ſup.& mota ſuit quæſtio inter Archiepiſcopũ Ebo
racen.q̃ cõtulerat archidiaconatũ magiſtro Honorio ,
& prætendebat ad ſe ſpectare collationem Archidiaco
natus,& dictũ Rogeriũ ex alia:& qõ fuit cõmiſſa Epõ,
& decano Linconẽſi.& cuidã Archidiacono đ quo hic
in ſupraſcriptione,& fuit delegata cã pdictis per quẽdã,
legatũ Apoſtolice ſedis:coram quibus Archieps pete-
bat pnũtiari,& declarari ad ſe ſpectare poteſtatẽ ↄferẽ
tẽ cõferẽdi Archidiaconatũ Richemũdiæ.& ↄſequẽter
collationẽ factã magr̃o Rogerio p decanũ , & capitulũ
non

non valere,& cassandam esse : & coram istis delegatis producti fuerunt aliqui testes ꝓ parte Archiepiscopi ad probandum,quòd ad eum spectaret potestas conferendi:non tamen fuerunt testes publicati . demum pē- dente causa magister Honorius comparuit coram Delegatis pro interesse : & produxit etiam aliquos testes quorum depositiones dicebantur fuisse apud eum depositæ , & post prędicta timens magister Rogerius ne aliquid innouaretur contra eum appellauit ad sedem apostolicam post quā appellationem nihilominus fuit spoliatus,vt sequitur in litera.& hac de causa misit pro curatorem ad curiam ad impetrandum super spoliatione:vt sequitur in litera,& hæc colliguntur ex prima gl. & ex gl. in verbo Eboracensem. cum duobus sequentibus.& ex glo.fin.¶In tex.ibi vertebatur. & infra deciditur, quod Honorius petebat , quod in casu in quo non aperirentur : saltem de nouo reciperentur dicti testes:cui contradicebat procurator Rogerij.dicens,qđ id etiam fieri non debebat: quia ipse Honorius testes etiam produxerat,& didicerat testificata, cum depositiones testium diceret apud eum fuisse depositas.¶Itē ibi alioquin.i.si non fuerint depositi , nec publicati .
1 ¶†No.quod videtur esse possibile priuilegium concurrere cum iure communi,quod videtur contra tex.iij.distin.in c.priuilegia.vbi priuilegium dicitur quasi priuans ius commune.vnde intellige hic diuersis respectibus.Nam allegabatur ius commune : fortè ex eo,quia infra tempus sex mensium a die vacationis facta fuerat collatio prout de iure fieri debet:vt in c.ij.ī.de conces. præben.aliàs forte ex eo , quia ꝑ Archiepiscopum nō fuit facta collatio in tempus sex mensium a die vacationis:prout de iure fieri debet,quo casu deuoluitur potestas ad capitulum.vt in c. ij:de conces.præben. & hoc verius,vt colligitur ex c.post electionem.iuncto.c.ij.e.ti.priuilegium verò fortè allegabaẗ respectu potestatis cōferēdi vel forte ad cautelā voluerūt sibi concedi spe
2 cialiter per Papam potestatem conferēdi. ¶†No.ij.qđ ad petitionem illius ad quē nō transit effectus testimonij,non debet fieri apertura, seu publicatio attestationū.¶Item not. quod vbi ad petitionem autoris sunt testes recepti, non sunt publicandi ad petitionē solius successoris:vt sic non præiudicetur autori. ¶Item no. argumē.quod vbi causa agitatur cum conferente , vel eligente:acta non habent prodesse , vel nocere illi, cui facta est collatio.quod intellige , vt habetur in c. quā-
3 uis.ī.de re iudi.¶†Item no.ꝙ vbi attestationes sunt depositę pœnes partem præsumptio est,quod fuerūt percunctatæ,ideo non licet vlterius producere testes,quod intellige quando non fuerunt clausæ,vel si fuerūt clausæ,reddite sunt aperte secus secundum Hosti.si depositæ essent clausæ,& sigillatæ, & similiter redderentur , quia tunc cessat dicta præsumptio. ¶ In gloss.in verbo Eboracensem ibi: non faciunt fidem in alio,& dicitur aliud esse iudicium siue interueniat diuersitas causæ,siue diuersitas rei,siue personarum.ī.eo. veniens , & ff. de excep.rei iudi.in l.cum quæritur,& l. cum de hoc. ¶In gl.delegatis.imo in verbo produxisse ibi: & magistrum Rogerium vertebatur.intellige tamen,ꝙ a principio non fuit delegata inter istos tres:sed inter Archiepiscopum Eboraceñ. & magistrum Rogerium , & demū lite pendente coram eisdem comparuit Honorius pro suo interesse,vt colligi potest ex eo , quod sequitur in glo.¶In glo.depositis in fi.ibi:ꝙ uerius videtur.melius dixisset,quod clarius videtur,nam præcedens intellectus notabilior est,& etiam cōmuniter approbatur cū limitatioue,de qua dixi in notabilibus. ¶ In gl.penul. ī.fi.vel expone planius.i.si nō fuerint ab ipso Honorio producti testes:vel dato, quod fuerunt producti,nō fuerunt apud eum depositi , nec etiam publicati.¶In glo. fi.ibi,nō ab Honorio.& ideo dum litera dicit, fuere ꝓducti.debet fieri punctus,ante verbum,producti.& tūc est sensus,quod si non fuerunt per dictum Honorium producti testes coram delegatis:vel licèt fuerunt ꝓducti apud eum. depositi non fuerunt,nec publicati.tunc si ꝓ dicto Honorio producti fuerint,id est producantur testes , qui fuerunt per archiepiscopum producti : sed non fuerunt publicati:admittentur tunc ad testimoniū pro dicto Honorio.

SVMMARIVM.

1 *Publicatis attestationibus non est licitum opponere in personas testium.*
2 *Iuramento illius de cuius conscientia quæritur statur in his,quæ pendēt a conscientia.*
3 *Negatiua quandoque probatur per iuramentum.*
4 *Protestatio de opponendo contra testem,facit,quòd ei de facili non creditur.*
5 *Testes si contra aliquem producantur in vno articulo,& non opponit,si postea cum super alio producuntur opponi,an possit.*
6 *Protestans opponere contra testes,an possit a protestatione desistere .*
7 *Acceptans dictum testis contra se producti quatenus pro se facit nō poterit personam illius reprobare in alia causa.*
8 *Instrumentum si arguatur de falsitate,producens potest desistere à productione.*

a Ræsentium. Publicatis attestationibus [a] non opponitur in personas testium,nisi in casibus hic positis. hoc dicit.Et ponit regulam a qua tres casus excipit , & secundum casum determinat.ibi cæterum.
1 ¶†Not.regulam,ꝙ post publicatas attestationes nō est licitum opponere in personas testium,& ratio est, quia præsumitur malitiose opponere, ex quò tanto tempore tardauit,& ideo nō admittitur nisi purgata fuerit dicta præsumptio per iuramentum , vel nisi verisimiliter cesset malitia,vt quia a principio fuerit protestatus,uel de nouo superuenit notitia exceptionis.¶Item nota.ꝙ
2 In†his quæ pendent a conscientia statur iuramēto eius, de cuius conscientia quæritur,de quo in.c.si vero aliqs de sen.excō.& infra de homi.significasti.& facit quod not.gl.insti.de act.in.§.alie.in glo.magna.¶Item nota,
3 quod † negtiua interdum probatur per iuramētum, & de materia negatiuæ plene habetur:c.hon ę.el.j.supra
4 de elec.¶ Vltimo no.quod†vbi quis protestatur de opponendo contra testem . de facili non creditur testi contra quem facta est protestatio, si aliquid testificetur pro protestante.de quo dicendum,vt in gloss. fina.¶In
b glo.j. [b] ibi, nec in alia.intellige etiam inter diuersas personas per tex.in l.si quis testibus.C.eod.indistincte loquentem.& sequitur hic Inno.& etiam Cy.in d.l.si qs testibus.licèt Guido de suza.tenuerit contrarium in.d. l.si quis testibus.vt not.per Io.And.in addi.Spe.eo.tit. §.sæpe.versi.quid si eum.¶Item intellige hoc verum siue producens fuerit vsus testibus,siue non.nam ex quò semel produxit approbauit personas,ideo nō potest reprobare.licèt Spe.aliter dicat in dicto.§. sæpe.circa finem . sed præcedens dictum tenuit Cyn.in.d.l.si quis
5 testibus. †Quid autem si ille contra quem producuntur testes super vno articulo nihil opposuit:sed cum postea produncuntur super alio opponit,an possit.¶Dicit quod sic.per l.voluntarie.C.de excusa.tuto.nam minus est non reprobasse testes super vno articulo. quàm approbare eos producendo,facit,quod notat Inno.supra de restitu.spolia.olim.el.ij.Et adde ad prædicta, quod not.Innocen. infra de exceptio.cum venerabilis.&.supra.de ęta.& qualita.accepimus.¶In eadem gloss.ibi: est tamen.est argumentū contra.Sed solue,quod aliud est approbare personam,quo casu nō sequitur,quod videantur etiam approbari testimonia ferenda,per rationem,quam dixit glo.& facit,quod habetur in l.ex consensu

a Publicatis attestationib. idē summant hic d. Ab. & Fel & si qras vtrū ille contra quem producti sunt testes possit contra eos crimina obiicere distigue hoc ſm d. Hē. Boyc. in prin.ca.

b In glo.i. super hac tractat,an ꝓducens testes possit postea ipsū reprobare . vide hic ꝑ d.Abba.& d.Fely.q procedit ꝑ conclusiones . & vide distinctē do. Hē. Boyc. hic post pri.ca.ver. sup eo.c.

ſenſu.ff.de appel.vbi patet,quòd licèt impetrauerim iu
dicem:& ſic approbauerim perſonam eius,tamen poſ-
ſum ab eius ſententia appellare.Aliud eſt quando quis
reprobat perſonam teſtis: quia tunc videtur dicere eũ
inhabilem:& per conſequens non debere credi eius te
ſtimonio.ĩ.eo.teſtimoniũ.ideo plus operatur reproba-
tio,quàm operetur approbatio.facit,quod no.in ſimili.
ſ.de conſuet.cum dilectus.vbi interdum plus tollit pri
uatio,quàm ponat affirmatio.& de materia gl. habetur
per Cy.& Legiſtas in dicta.l. ſi quis teſtib. & adde qđ
habetur.ĩ.in fine capituli.¶In gl.iuramento. in fin.ſed
certè,ſi vera eſſet prima opi.quam tenet gl. iſte tex.ho
die eſſet fruſtratorius, cum etiam in ſpiritualibus ho-
die iuretur de calumnia.vt in c.j.de iuramen.calum.in
vj.præterea hic loquitur ſimpliciter,& indiſtinctè : er-
go indiſtinctè debet intelligi.ĩ.de priuileg. quia circa.
cum concor.ideo tene ſecundam opi.& ad auth.in hoc
ſacramento.reſponderi poteſt,quòd hoc eſt ſpeciale.vt
voluit gl.& idem dicebat Inno.in omnibus alijs caſib.
in quibus hoc reperitur expreſſum. Sed certe hodie ẽt
ſi aliter expreſſe nõ exprimatur, poteſt iudex vbi ſuſpi
catur de malitia,ſemper facere pręſtari iuramentũ ma-
litiæ.vt habetur in c.ij.de iuramen.calum.in vj.præte-
rea poteſt dici,quòd illa authentica dicit non eſſe reite
randum iuramentum calumnię:ſed nihil dicit de iura-
mento malitiæ,ideo in hoc eſt ſtandum huic textui.&
ei,quod habetur in dicto.c.ij.Et adde,dum gloſ. dixit,
ſed vbi non credo,quod debet intelligi de capitulo vl-
tra tertiam.nam in c.paſtoralis.benè ſufficit proteſtatio
ſicut hic.¶In gl.penultima ibi.difficile eſt probare, nã
licèt probaret ſibi poſtea fuiſſe dictum,nõ ſequitur ne
ceſſario,quod ante non ſciuerit . Ideo neceſſarium eſt
iuramentum.facit,quod habetur in c.per tuas.ĩ.de con
di.appo.¶In gl.fina.ibi: & ſi proceſſum fuit. hic incipit
gl.reſpondere ad oppoſitionem ſuperius factam,& cõ-
clude pro intellectu tex.& glo.quod aut proteſtãs fuit
proſecutus proteſtationem,& produxit teſtes ad repro
bandum perſonas,& tunc ſi obtinuit apparet perſonas
eſſe inhabiles,ideo nullatenus credetur, & tunc proce
dit expoſitio,vt exponatur de facili ,nõ credatur,id eſt
nullo modo.Item dicas,ſi ſuccubuit,ex quò per ipſum
non remanſit.per iura allegata in gl. & etiam hoc vo-
luit hic gl.Interdum autem non fuit proſecutus prote
ſtationem:ſed ſolum a principio ſimpliciter fuit prote-
ſtatus ius ſuum debere eſſe ſaluum contra perſonas,
& dicta teſtium:& tunc procedit expoſitio ſecunda, vt
exponatur de facili , non credatur , id eſt non faci-
liter credatur , niſi qualitas perſonæ teſtis aliud ſua-
deat : vt quia ſit adeo honeſta , quòd nulla ſit ſuſpi-
cio contra eum,quod aliquid dixerit pro proteſtãte ꝓ
captanda beniuolentia eius:ne aliquid contra eũ obij-
ciat:& ſic erit hoc arbitrarium, aliàs non credetur ple
nè ſicut creditur alijs teſtibus , ſed ſolum ad præſum-
ptionem,& demum cum alijs adminiculis faciet fidẽ,
& ideo propter dictum vnius teſtis contra quem fa-
cta eſſet proteſtatio in eo quod dixit pro proteſtante,
non veniet deferendum iuramentum:quia non cenſe
tur integer teſtis,& ſimiliter,ſi duo teſtes dicant cõtra
proteſtantem:& duo alij dicãt aliquid pro illo,plus cre
detur illis,qui dicunt contra proteſtantem.vt hic voluit
6 Ioann. Andr. ¶†An autem poſſit proteſtans deſiſtere a
proteſtatione. dic quod non ſi forte aduerſarij in ali-
quo intersit propter aliquas expenſas factas occaſione
proteſtationis:niſi forte refundat illas. per id,quod hẽ
in c.interpoſita.ĩ.de app.vbi autem aduerſarij,non in-
terſit,an tunc poſſit deſiſtere.conclude ꝙ ſi proteſtãs ꝓ
duxit teſtes ad reprobandum perſonas teſtium,contra
quas facta eſt proteſtatio: & tunc etiam non poteſt de-
ſiſtere inuito aduerſario , ex eo, quia tales teſtes qui
producuntur per proteſtantem iurant dicere veritatẽ
pro vtraque parte.vt no.ſ.eo.fraternitatis. & ſic poteſt
eſſe,ꝙ forte dicet in fauorem illius contra quem facta
eſt proteſtatio:& in fauorem teſtium contra quos eſt ꝓ
teſtatus:& ideo inuito aduerſario,non poteſt deſiſtere
a tali productione. per id quod habetur in auth.at qui
ſemel.C.quomodo,& qñ iudex. & idem videtur velle
Innocen.ſi forte proteſtans dixit ſe velle teſtes ſuper ꝓ
teſtatione,ſeu reprobatione producere. per dictam au-
then.at qui ſemel:Si autem non produxit proteſtans te
ſtes ſuper reprobatione:ſed forte vult reprobare per in
ſtrumentum,quod produxit.tunc dixit Inno.quod po-
teſt deſiſtere,ſi inſtrumentum ſolum faciebat in fauorẽ
proteſtãtis.Secus ſi feciſſet etiam in fauorem aduerſa-
rij:quia tunc non poſſet deſiſtere.argu. eorum, quæ ha
bẽtur.ĩ.de fide inſtru.imputari. Si autem nihil produ-
xit ad reprobationem teſtiũ:tunc aut vult deſiſtere à ꝓ
teſtatione,antequam teſtes contra quos facta eſt prote
ſtatio aliquid deponant,& tunc poteſt deſiſtere, cũ res
tunc videatur integra.per id,quod habetur in l.ſi quis
libellos canonizata.ij.q.vj.& C.de appel.l.ſi quis pro-
uocatione. Aut vult deſiſtere poſtquam teſtes contra
quos facta eſt proteſtatio depoſuerunt,& tunc non po-
teſt:quia non cenſetur res eſſe integra.nam non ceſſat
præſumptio,quæ eſt contra teſtem deponentem præce
dẽte proteſtatione contra eũ.de qua tangit hic glo.cir
ca finem.Et multo minus poſſet deſiſtere poſt publica
tionem.Et ex prædictis conſuluit Abbas , quòd quis
non proteſtetur contra teſtes , niſi poſt depoſitionem,
& ante publicationem. nam ex quò depoſitio præceſſit
proteſtationem,non eſt ſuſpicio contra teſtem. & hoc
ſequitur hic do.Ant.licèt Io.An. hoc non placeat . ſed
verius videtur dictum dñi Ant. per rationem prędictã,
& quia hoc non videtur prohiberi apponere poſt depo
ſitionem teſtis:ſed ſolum poſt publicationem. vt patet
ex litera.¶Item prædicta vera,qñ ille qui producit te-
ſtes ſuper principali,non impugnat reprobationem, q̃
facit proteſtans, ſi autem ipſam impugnaret : & ſic in
conſequentiam approbaret illos contra quos fit prote
ſtatio:tunc dicunt aliqui,ꝙ omnino plene crederetur
etiam pro proteſtante:ex quò producens approbat eos
pro ſe.ſupple etiam poſt proteſtationem.argu. eorum,
quæ habentur.iij.q.viij.cuius in agendo. & facit quod
notat Cy.in l.ſi quis teſtibus.C.eo. ſed contrarium hic
ſequitur dñs Ant.quia ſi proteſtans nixus eſt reproba-
re teſtes,non eſt conueniens, quod pro eo credatur,li-
cèt ſuccubuerit.per id quod habetur in l.alia.C.de his
quib.vt indig.& per id,quod etiam tetigit hic gl.& q.a
etiam non ceſſat ſuſpicio contra teſtem, ex quò poſt ꝓ
teſtationẽ depoſuit. vt patet ex ſuperius dictis.¶Item
aduerte quod vbi poteſt deſiſti a proteſtatione , Tacite
videtur illi renuntiari , ſi petat teſtem pro ſe interroga
ri.argum.d.l.ſi quis canonizate.iiij.q.iij.ſecus ſi prote-
ſtans facit rubricas cõtra aduerſarium ex dictis teſtiũ,
ſcilicet contra quos eſt proteſtatus,quia non videtur ꝑ
hoc renuntiare proteſtationi ſecundum Inno. cum lici
tum ſit aliorum autoritatibus vti ad illos conuincen-
dos.xxxvij.diſt.ſi quid veri. ſecus ſm eum ſi faciat ru-
bricas pro ſe,ſeu pro iure ſuo : quia tunc bene videbiẽ
renuntiaſſe ſecundum Inno.ſaltem ſecundum opi.quæ
habet in nullo credatur pro proteſtante.Sed certe,vt di
xi ſuperius poſt publicatas atteſtationes quo tempore
fiunt rubricæ,ſeu allegationes ex dictis teſtium,nõ eſt
licitum renuntiare proteſtationi,& ideo nõ iuuaret ip-
ſum ꝓteſtantem talis renuntiatio. per ea,quæ.ſ.dixi.
ſed quatenus ageretur de eius præiudicio poſſet tunc
renuntiatio ſibi nocere. arg.eorum,quæ habentur in l.
de ætate.§.j.ff.de interro.act.& quod no.in c.fi.ſ.de cõ
feſ.¶Item adde quia voluit hic Inno.quod proteſtatio
de qua

de qua hic non iuuet protestantem nisi pars cōsentiat,
vel nisi subsit aliqua iusta causa protestandi,per id, qđ
habetur in c.cum.M.s̄.de constit.¶Sed certè ibi prote
statio est contra ius:& contraria facto,ideo non valet,
sed hic est secundū ius,& approbata a iure in casu isto.
Ideo valet etiam si aduersarius contradicat, & licèt de
alia causa non appareat tempore protestationis.¶Item
adde,quia tenuit Cy.in dicta.l.si quis,& etiam Io.An.
in additio.Spec.in titu.de teste.§.sæpè.versi.sed quid si
7 cum.quod si ille contra quem testis est productus† ac-
ceptauit dictum testis quatenus pro se facit,quòd si po
stea velit personam illius testis etiā in alia causa repro-
bare non poterit,& hoc si egebat dicto illius testis, qa
aliàs fortè sine illo non benè probabat intentionē suā:
secus si sine illo probabat suam intentionem, quia tūc
benè poterit eū reprobare,saltem in alia causa,& istud
sequitur hic etiam dominus Ant.sed forte istud dictum
non est uerum: quia siue indigerent dicto huius testis,
siue non.ex quò vtitur eius dicto: & sic approbat perso
nam testis.non videtur quod possit postea illam repro
bare.per d.l.si quis.quæ indistinctè loquitur, & sic in-
distinctè debet intelligi.xix.dis.in c.si Romanorum.cū
concordan. ¶Vltimo adde inquantum gl.j.in fi.dixit.
8 †quod potest quis desistere a productione instrumēti,
si arguatur de falsitate.nam illud est verum, nisi dicere
tur producentem falso fabricasse ipsum instrumētum:
quia tunc non euaderet pœnam desistendo ab vsu in-
strumenti.secus quando ipse non fabricauit.l. qui fal-
sam.ff.de fal.& l.si falsos.C.de fal.vbi est casus. Et no.
q vbi opponitur de falsitate contra instrumentum, si
pars producens desistit ab vsu videtur tacitè fateri in-
strumentum falsum. ideo non poterit vti etiam in alia
instantia.l.tertię.C.de fide instru. & in Spec.de instru.
edic.§.instrumentum.ver.item opponitur, quod aduer
sarius.& ibi per Io.And.in addi. Secus si producens de
sistat ab vsu instrumenti eo casu, quo non opponebat
falsitās contra instrumentum. vt nota.gl.in d.l.ij.

SVMMARIVM.

1 *Testes pauci possunt esse tanta autoritatis, quod præferentur pluribus. & nume.7.*
2 *Probationis quis sit finis.*
3 *Testes an, & quando debeant ad concordiam reduci ne incidant in falsū.*
4 *Sorte dirimi, an debeant iudicium, quando dubium est super facto.*
5 *Instrumentum, si contradicat instrumento, quod præferendum sit.*
6 *Testes vtriusque partis, si sint æquales standum est testibus facientibus pro reo.*

1 IN nostra præsentia. Si te-
stes a
diuersis producti sint æquales honesta-
tis statur maiori numero,aliàs præuale
re poterit pauciorum autoritas.h.d. Et
primo prēmittit factum,& diffinitionis
causam.secundo ibi,mandamus.dat mandatum bimē-
bre,& secūdum membrum ibi, si vero. ¶No.quod vbi
testes unius partis contradicunt testibus alterius, non
semper statur dictis illorum qui sunt plures numero:
sed demum quando sunt æqualis conditionis. ¶Item
1 no.†quod tanta potest esse autoritas testium paucior̄ū:
quod præferuntur etiam testibus qui sunt plures nu-
mero,& præsertim qñ dicunt verisimiliora, & aptiora
negotio de quo quæritur,facit, quod habet̄ in l.ob car
men.§.fi.ff.de testi.& s̄.titu.proxi.in c.licèt causam. &
dicuntur deponere verisimiliora,quando deponunt su
per eo.super quo concordat ius commune:vt no.Inno.
j.de præscrip.auditis.& glo.s̄.de elec. cum ecclesia.&
2 Io.And.hic.¶Item no.finem probationis†quia est ani
mum iudicis,& eius motum inducere ad firmiter cre-
dendum.ita fore est vt probatum. de quo per Bar.in l.
3 admonendi.ff.de iureiuran. ¶In gl.ibi:non valet † po-
test tamen reduci dictum eius ad concordiam ne inci-
dat in periurium,vel falsum, si aliquo modo hoc fieri
possit arg.c.cum tu.s̄.e.& ibi dictum fuit. secus si adeo
manifesta esset contrarietas,quod non possit reduci ad
concordiam.¶In ea.gl.ibi:si vero vnus testis omisit.gl.
aliud membrum, videlicet quando vnus contradicit
pluribus,sed contradicit vni alteri.quo casu dic,quòd
neutrius dicto statur:ex quò vnus impugnat alium sal
uo,nisi tanta esset autoritas alterius eorum, quod iu-
dex moueretur ad deferendum iuramentum, secundū
materiam.c.fi.j.de iureiur. An autem debeant reduci
ad concordiam,ne incidant in falsum, vel piurium.di-
ctum fuit in d.c.cum tu.¶In ea.gl.ibi:sed hoc non pla
cet.Nota bene quod vbi testes producuntur licèt sit cō
trarietas inter eos non est dr̄ia: an p̄ducunt̄ ab eadem
parte:an ab alia.& sic facit contra do. Ant.qui videtur
velle oppositum in c.cum tu.s̄.eo.vt ibi dixi. ¶In ead.
gl.ibi primo concordabit. No. bene ex ordine gl.quod
etiam vbi plures testes contradicunt paucioribus de-
bet primo fieri concordia,si potest:& sic nedum habet
locum concordia,qñ sunt æquales hinc & inde: sed &
qñ ex vna parte sunt plures.idem etiam voluit.j.gl.pe-
nul.licèt glo.& Inno.velit contrarium in c.cum cōtin-
gat.s̄.de offi.dele.sed istud videtur verius de iure per c.
cum tu.s̄.eo.ibi dixi quod intellige quo ad hoc,ne ille
pauciores incidant in piuriū,vel falsum non vt aliquid
probent.¶In ea.glo.ibi:diuidatur si potest.An hoc p̄-
cedat patebit statim ex infra dicendis.¶In eadem glo.
ibi:indiuisibilis . vt quia naturaliter diuidi non potest
sine corruptione,vt hō,uel equus,& idem si sit indiuisi
bilis ex iuris dispositione,vt vir,& vxor,qui non debēt
ad inuicē separari.vt C.cōia vtriusq; iudi.in l. possessio
nē.aliàs pone exēplū in seruitute. q sui natura est indi
uidua.l.ij.ff.de uer.ob.& ī libertate,& seruitute.vt in l.
cū filius.de leg.ij. ¶In ead. gl.ibi gratificare. alij dicūt
quod si sit casus in quo expressè permittatur gratifica-
tio potest procedere,quod dixit glo. aliàs poterit adiu-
dicari tota res vni,& ille condemnari in parte ęstima-
4 tionis alteri arg.l.cum filius.ff.de leg.ij. ¶†In eadē gl.
ibi:dirimetur res forte.sed certe,non videtur pro diffi-
nitione causæ recurrendom ad iudicium sortis . vbi est
dubium super facto. vt estglo. nota.in l.j.C.vti pos.&
facit quod dixi in c.licèt causam.s̄.de proba.vnde licèt
docto.videantur transire cum gl.tamen de iure videre
tur verius,quod reus absoluatur ab vtroque. nam pro-
pter probationes contrarias, non videtur aliquis eorū
plenè probasse,& ideo videtur,quod reus in dubio de-
beat absolui.per id, quod habetur in l.qui accusare.C.
de eden.& s̄.de causa pos.cum ecclesia. vel forte pos-
set dici,quod si alter eorum prius uenit ad sententiam,
quod p̄ illo debet fieri executio,præstita tñ ab eo cau-
tione de defendēdo reū contra alium agentem.per id,
quod habetur in l.penul.ff.de peti.hær.& in l.is a quo.
ff.de rei uendi.ubi autem eodem tempore feratur pro
utroque potest dici,quod tunc in executione se impe
diant, uel poterit reus consentire, quod fiat executio
pro vno p̄stita sibi cautione abillo de defendendo cum
ab alia parte p̄ leges p̄alle.nā ex quo sunt diuersæ,p̄so
næ,&sic sunt diuersæ instantiæ nō ur̄, q probatio facta
per unum tollatur per probationes alterius factas. per
regulam res inter alios acta.& facit.c.cum inter uos.j.
de re iudi.¶In ea.gl.ibi de probationibus tertio.Quid
5 autem si †instrumentum contradicat instrumento,nec
possint reduci ad concordiam.dic ut habetur in Spec.
de instru.edic.§. instrumentum, versi.sed pone.ubi di-
cit præferendum esse instrumētū quod a magis fide di
gno producitur,uel est scriptum, aliàs cæteris paribus
præua-

a Si testes: Idem ī effectu summāt.d.Ab. & Fel.licèt Fel. p̄ alia verba idē tamen sonantia.

prævalebit instrumentum quod continebit absolutio
nem altero cõtinente obligationem, argu.l.Arrianus.
ff.de act.& obli. ¶In ea.gl.ibi:detur meliori.forte pos-
set dici,quod deberet adiudicari illi, qui prius perue-
nisset ad sententiam.per id,quod.s̃.dixi in simili. & p
id,quod habetur in d.l.penul.ff.de peti.hære.Illud vi-
detur procedere vbi imminet periculum animarũ:put
hic imminet, non videretur, quod neutri dari debeat
inuita muliere, sed ea volente possit procedere, quod
dixi:quia potest mulier cõsentire in eum cum quo nõ
præcessit matrimonium.de hac qõne vide Ioã. An.post
Host.super rub.de spon.duorum. ¶In ea.glo.in fi.Te-
ne glo.licèt Host. videatur aliter dixisse: sed non bene
6 per ea,quæ habentur in tex.isto.† vbi autẽ essent ęqua
les videretur standum testibus facientibus pro reo. vt
voluit Io.in c.clerici.lxxxj.dist.Vel dic, quòd glo.pro-
cedit per rationem suam in casu suo licèt idem Io.alio
casu loquatur,scilicet,quando testes actoris,& rei sunt
pares, & directè contradicunt, & non quando indire-
ctè.Et adde in eo,qđ supradixit gl.qñ vnus testis cõtra-
dicit pluribus,quod gl.procedit, quãdo directè contra
dicit.nam secus si duo deponeret super mutuo,& unus
deponeret super exceptione pacti de non petendo: q:a
tunc non tollitur dictum illius testis:sed probat semi-
plenè pactum de non petendo:& ideo tunc potest esse
locus delationi iuramenti.vt not.Io.An.in c.fi.j̃.de in-
7 reiur.& Cy.in l.in bonę fidei.C.de iureiur.¶†In gl.fi.
ibi:tunc præfertur numerus.Host. dicit glo. esse contra
text. qui expresè vult quod autoritas debeat præferri
cuicunque multitudini.nam & secundum cum potius
debet credi duobus testibus fide dignis,& magnę auto
ritatis,quàm centum vilibus ribaldis:non respondet ta
men ad c.ecclesia uestra.sed posses dicere, quod ibi lo-
quitur in casu,in quo actus debet esse factus a maiori,
& seniori parte capituli.ut in c.quia propter.de elec. &
ideo si alterum eorum deficiat,non ualet actus ubi nu
merus multum excedat, & dicitur multum excedere.
prout hodie est declaratum,quando in duplum exce-
dit.ut in c.si quando.de ele.in vj.Posses cõcordare opi.
quia si testes qui sunt in numero multo plures sint vi-
lis conditionis:vt in exemplo,quod posuit Host. tunc
procedat opi.Host. sed si testes non essent vilis condi-
tionis:sed tamen non essent tantæ autoritatis, quantæ
sunt testes pauciores.tunc possit procedere opi.gl.quia
tanta posset esse autoritas, quod iudex debebit præfer-
re pauciores ipsis pluribus, dummodo non multum
excedant:& forte dicentur in multum excedere, quan
do in duplo excedent alios in numero argumẽ. dicto
c.si quando.

S V M M A R I V M.

1 *Literis delegatorum, an sit credendum.*
2 *Testimonium de auditu, an sit sufficiens.*
3 *Probatio testium, quando admittitur post conclusionem in causa.*
4 *Laici, & fœminæ admittuntur contra electum in episcopum ad proban-*
dum defectum irregularitatis.
5 *Purgare se potest per presbyteros electus in episcopum.*
6 *Negatiua coarctata ad factum certarum personarum est probabilis.*
7 *Falsans literas apostolicas qua pœna puniatur.*
8 *Testimonium de auditu utrum ualeat.*
9 *Testis interrogatus de causa scientiæ, si dixit, quia præsens fuit, & uidit,*
an probet, & quid econtra.
10 *Criminosus, non repellitur ab excipiendo, sed a testificando.*

a Ad probãdũ. idẽ summatie. hic d. Ab & Faly.

1 TAm literis. Ad probandum[a] impedimẽ
tum electi tam laici, quàm
clerici, etiam fœminæ admittuntur. hoc di-
cit.¶Et primo ponit, quòd probauerunt testes
contra electum.Secunda ibi: quia vero super articulo
bigamiæ mandat laicos,& fœminas recipi, & impediẽ
tes excommunicari,& ponit quid fieri debeat illa non
probata,& etiam quid fieri debeat illa probata. Tertia
ibi:Archipresbyterũ ponit pœnam archipresbyteri, &
sacristæ ratione delicti, & falsitatis per eos commissi.
1 ¶Not.quod † literis delegatorum videtur credendum
præsertim quando referunt negotium ad superiorẽ, de
2 quo in c.post cessionem.s̃.ti.j.¶Item no.quod†regula-
liter testimonium de auditu non est sufficiens proba-
tio.de quo in j.gl.& s̃.eo.pręterea.vbi etiam dictũ fuit,
& etiam per glo.& Archidiaconum.xxij. q.v. in c.hoc
videtur.xxij.q.ix.testes.¶Item no.quod fama regulari
ter non probat de quo.s̃.eo.veniens, & per Bar. in l.de
minore.§.tormenta.ff.de quæstio.¶Item not. quod te
stes singulares non probant.facit.s̃. de elec. bonæ.el.j.
3 ¶†Item no.quod interdum etiam post conclusionẽ in
cã.quinimo post relationem factam superiori admitti-
tur probatio,scilicet,quando non stetit per probare vo
lentem:sed iniustè fuit repulsus. facit quod nota. p gl.
4 in c.ex conquestione.s̃.de restitu.spol.¶†Item not. qđ
contra electum etiam episcopum ad probandum de-
fectum irregularitatis oppositum contra illum ad-
mittãtur etiam laici,& fœminæ.¶Item not. quod sicut
propter infamiam delicti, sic & propter infamiam defe
ctus imponi debet purgatio, & similiter propter defe-
ctum infirmitatis.vij.q.ij.c.fina.& j̃.de purga.cano.ac
5 cedens.¶†Item no.quod non est necesse quod quis se
purget per alios eiusdem ordinis,vnde electus in Epi-
scopũ necessario non hẽt se purgare etiã per alios Epi
scopos:imo videtur posse se purgare etiam per p̃sby-
teros,vel diaconos bonæ famæ,qui notam habent cõ-
uersationẽ ipsius qui debet se purgare.facit quod legiẽ,
& notatur.j̃.de purga.cano.cum.P.¶Item nota.quod
falsum committit destinans literas sub nomine capitu
6 li,si ipsum totum,vel maior pars non cõsentit. ¶†Item
no.ꝙ negatiua coarctata ad factum certarum persona-
rum videtur esse probabilis.de quo in gl.fi.& s̃.de pro-
7 ba.in c.tertio.¶†Vltimo no.pœnam falsarij literarum
aliarum,quàm apostolicarum,quæ autem sit pœna fal
santis literas apostolicas habetur in c.falsariorum.j̃.de
cri.falsi.& vr̃ velle hic d. Ant. post Ioan.An. ꝙ hic nõ
sint isti suspensi ipso iure per c.ad falsariorum. sed de-
beant suspendi,& demum denuntiari esse suspensi. &
sic intelligit,& supplet istum tex.sed potes dicere,ꝙ in
c.ad falsariorum.loquitur de vtente falsis literis, quod
bene est suspendus.vt ibi:sed hic loquitur de fabrican-
te falsas literas sub nomine alterius, quàm Papæ quo
casu vr̃,ꝙ ipso iure sit suspensus per istum tex.Tene tñ
menti dictum do.Ant.& præcipuè,quia in pœnis con-
sueuit fieri mitior interp̃tatio.de re iud.in pœnis.li.vj.
8 ¶†In gl. j.ibi:præsumptione violẽta. exemplum patet
ex nota.per glo.in d.c.dixit.vt quando vir stetit absens
per annum,& vltra:& reuersus reperit mulierem præ-
gnantem:nam præsumitur adulterium commissum,&
potest agere ad separationem tori. ad c. autem pręte-
rea.s̃.eo.dic vt ibi dictum fuit, & cõclude, quod vbi te
stis deponit per sensum auditus p̃prij super eo,de quo
probando quæritur.& est tale,quod per dictũ sensum
auditus percipitur:tunc valet testimonium de auditu.
exemplum, si dicat testis, quod Titius promisit Seio
decem:& quia audiuit ipsum promittere. facit ad præ
dicta,quod notauit Inno.j̃.eo.cum causam.& quod ha
betur in l.j.§.j.ff.de verb.ob. Et per prædicta etiam vr̃
quod si testes audiuerunt verba contrahentium, licèt
cortina esset in medio, dummodo habeant voces con-
trahentium notas,valebit testimonium,si deponant se
audiuisse Titium promittere Seio decem, vel aliud si-
mile.de quo per gl. in l.ij.§.idẽ labeo.ff.de aqua plu.
arcen. & etiam tangitur per gloss.in c.testes.iiij.q.ix.
Aut testes deponunt per sensum auditus super actu p
ximo

ximo actui.de quo probando agitur.vt si deponunt,qđ
audiuerunt aliquos carnaliter cõmisceri ad finem pro
bandi actũ copule carnalis,non autẽ dicũt se vidisse.&
hoc casu tale testimonium de per se non probat: sed cũ
fama,& alijs adminiculis sic.vt probatur in d.c.præte-
rea.Qñq; vero testes deponunt se audiuisse ab alio ali
quid fuisse dictum,vel factum,& istud est proprie testi
monium de auditu auditus,quod regulariter non pro-
bat.vt no.gl.in c.hoc vr̃.xxij.q.v.uide in casibus præ-
cedentibus non est proprie testimonium de auditu au
ditus.In causa tñ matrimoniali est speciale, quod in-
terdum recipitur testimonium de auditu auditus.vt s̃.
co.c.in c.quoties.& j̃.eo.licèt ex quadam . & similiter
est speciale:vbi agitur de factis ualde antiquis.vt in l.si
arbiter.ff.de proba.& in c.quid per nouale.de ver.sig.
9 & eo.tit.veniens cũ ibi not.per Inn.lib.xj.¶† Quid au
tem si testis interrogatus an Titius promiserit seio decẽ
respondit , quod sic, interrogatus de causa scientiæ re-
spondet,quia præsens fuit,& vidit:an ꝓbet testimoniũ
eius:videtur,ꝙ non,quia Titiũ promittere seio decẽ nõ
percipit per sensum visus,sed per sensum auditus, con
trarium cõmuniter tenet̃ , quia sensus visus videt̃ esse
generalis ad omnẽ sensum, vt est gl. valde notabilis.in
c.testes præallega.iij.q.ix.& not.etiam Cy. in l. testiũ.
C.eo.& Archidiaconus in d.c.hoc videtur , & notatur
etiam in Spe.de teste.§.j.versi.item,quod non probet .
¶Quid autem econtra si dicat se audiuisse id,quod ꝑ-
cipit ꝑ visum, puta quia interrogatus an Titius ingres-
sus fuerit talem domum, vel talem possessionem respõ
dit,quod sic,& interrogatus de causa scientiæ respon-
dit,quia audiuit ipsum ingredi:an probet:do.Anto.hie
videtur velle,quod sic,quia secundũ eũ sensus audit⁹
non excludit visum.sed contrarium voluit Archi.in d.
c.hoc uidetur.& videtur quod melius: quia licèt repe-
riatur in sensu visus quod sit generalis ad alios sensus:
non tamen sic reperitur in sensu auditus.facit quod no
ta.Inn.in d.c.cum causam.j̃.eo.¶In gl.ij.in fi.Abb.di-
cebat idem in causa criminali ciuiliter mota:& quia il-
le qui inculpat̃ de crimine p̃sumitur melius scire veri-
tatem,sibi defertur iuramentum.nam & in mera ciuili
defertur,ei qui melius nonit veritatem. vt not.in c.ulti
mo.hic alleg.Host.uero concordabat opi.quia si ageba
tur ciuiliter de crimine ad pœnam pecuniariam. idem
quod in m era ciuili.secus si ad aliam pœnam , ut erat
hic,de quo dicendũ,vt plene notat̃ in d.c.ult.& ꝑ Bar.
in l.marius.ff.de quæstio.¶In gl.tales. in fi.Not. bene
10 ex tex.coniuncta hac glo.quod†licèt criminosus nõ re
pellatur ab excipiendo.j̃.de excep. cum inter.tamen re
pellitur a testificando super crimine opposito etiam ꝑ
modũ exceptionis,quod est notãdum. licèt alij teneãt
contrarium,& non bene per istum tex.¶In gl. siue lai-
cos.ibi non admittitur in crimine. hoc verum de iure
canonico,sed de iure ciuili admittitur mulier in testẽ
etiam si criminaliter agitur.ut no.in c.forus.circa fi.al
legato in gl.& dixi.circa fi.s̃.eo.qm̃. ¶In gl.fi.ibi : uel
quoties.Istam dicit Inno.posse dici directam probatio
nem,& præcedentem indirectam.& de materia nega-
tiue qualiter possit probari.plene no.in c.bonæ. el j. ꝑ
gl.& per Ioan.And.

S V M M A R I V M.

1 *Locus si sit tutus procuratori sufficit:licèt non sit tutus parti principali ter citate.*
2 *Testes non coguntur ire extra prouinciam.*
3 *Contumax in processu est iterato citandus ad sententiam audiendam.*
4 *Singularis de ecclesia potest agere pro iure ecclesiæ.*
5 *Sententia lata contra particularem de ecclesia, an præiudicet alteri volenti agere nomine ecclesiæ*
6 *Singularis de ecclesia si repetat male alienata, an teneatur se defendere, vel ecclesiam,si reconueniatur, vel satisdare de defendendo in causa reconuentionis.*
7 *Vacante sede, an possit agi pro iuribus ecclesiæ.*
8 *Dictio maxime quid importet.*

2 Vm olim. In causa [a] liberali contra
contumacem etiam lite
non contestata recipiuntur testes.h.d.¶Et
primo prima pars decisè narrat factum.Se- a In cã idẽ hic sũmat d. Abb. & do. Fely.
cunda ibi:mandamus.dat iudices quibus committit re
ceptionem testium,& prouidit quid per eos agendum
sit reo contumace.¶No.quod particularis persona de
ecclesia videtur agere posse ꝓ iuribus ecclesiæ.de quo
hic per gl.& Inno.& j̃.de rebus eccle. non alie.in c. si
quis presbyterorum.& per Lapum in suis alle. allega-
tione.lj.vbi multum insistit circa materiã istã.¶No.ij.
1 quod†sufficit locum esse tutum procuratori : licèt non
tutus parti principaliter citatę. ad hoc vt arctetur ad cõ
parendum saltem per procuratorem.de quo in c. que-
relam.s̃.de procur.& per gl.s̃. de elec. bonæ.el.j. ¶Itẽ
2 nota.† testes recipiendos in prouincia in qua sunt,&
sic vr̃, ꝙ non cogantur ire extra prouinciam. de quo in
c.statutum.§.proferendos.de rescrip.lib.vj. & in auth.
apud eloquentissimum.C.de fide instru. & iiij.q.iij.§.
item in criminali.ver.ventris. ¶Item nota.quod super
causa status ecclesiæ partibus præsentibus non proce-
ditur ad diffinitiuam,lite non contestata,sed altera ab-
sente sic.¶Item no.quod delegatus,vt causam audiat,
& instructam transmittat superiori potest partibus sta-
tuere terminum peremptorium ad sententiam audien
dam per superiorem ferẽdam.¶Et nota quod sola ter-
mini statuitio,non censetur peremptoria, nisi hoc ex-
primatur.facit quod notatur per Inno. in c.ad petitio-
nem.j̃.de accusa.secus tamen est, quando monitio iu-
dicis fit inter præsentes:quia illa habet vim perempto-
rij etiam si non exprimatur:vt est gl. valde notabilis.in
c.consuluit.de offic.delega. & est tex.cum glo.in l.ij.
3 C.quõ,& quando iud.¶Item not.quod†contumax.in
processu iterato est citandus ad sententiam audiendã.
de quo in tex.& glo.in c.eum qui.de dolo,& contu.li
bro.vj.& in Specu.de citatio.§.viso.versi.item licet. &
etiam tangitur in dicto.c.consuluit. ¶In glo.j.in fin.&
secundum intellectum Archdia.prosequebatur inter-
esse publicum,& agebat super statu ecclesię petens eã
pronuntiari liberam, & exemptam a iurisdictione Ar-
chiepiscopi Cantuarieñ. ¶ Alius fuit intellectus quẽ
tangit hic Innoc.quòd Archidiaconus hic principali-
ter,non egerit,sed impetrauerit inquisitionem fieri su-
per statu ecclesiæ:& illam inquisitionem per Papã cõ-
missam quibusdam ipse prosequebatur.sed iste intelle
ctus nõ bene percipitur ex litera:& sic videtur aliqua-
liter diuinare.¶Tertius fuit intellectus Host. qđ hic
Archid.nedum prosequeretur interesse publicum: sed
etiam priuatum:quia dicebat ad se spectare vacante se
de Viennensi custodiam Episcopatus: & etiam colla-
tionem beneficiorum,& institutionem pręsentatorũ ,
& etiã exercere iurisdictionem Episcopalem . Sed Ar-
chiepiscopus Cantuariensis dicebat prædicta ad se spe
ctare:sed certè istè intellectus:non bene colligitur ex li
tera,& videtur aliqualiter diuinare, ideo melior vide-
tur intellectus gl.qui etiam est notabilior. ¶In glo.ij.
ibi.§.quoties.sed potes dicere,quod ille.§. potius con
cordat,quia ibi fauore libertatis conseruandæ potest
vnus patronorum impedire , ne libertus reuocetur in
seruitutem propter ingratitudinem commissam : sicut
etiam fauore libertatis potest coniuncta persona agere
pro coniuncta.l.j. & ij.ff.de libe.cau. nam videtur ibi
versarii interesse publicum cũ intersit reipublice plu-
res esse liberos homines.l.j.ff.sol.mat. secus quando
persona vellet prosequi vtilitatem priuatam coniũctæ
personæ

perſonæ, quia tunc licèt poſſit agere preter mãdatum,
non tñ ɔtra mandatũ.vt l.põponius.§.vlt.ff. de procur.
4 ¶Et no.ex gl.†quod particularis de eccleſia poteſt age
re pro iure eccleſiæ,ſuper quo conclude,ꝙ ſi vult age-
re accuſando,vel denuntiando faciẽtes cõtra vtilitatẽ
eccleſię poteſt ꝑ id, quod habetur ij.q.vij.quapropter.
imo interdum punitur ſi nõ reſiſtat,vt in c.generali de
elec.in vj.& c.ij.de re.ecc.non alie.eo.lib.Item ſi velit
impetrare inquiſitionem,& illam ꝓſequi,vt hic eſt ca
ſus ſecundum unum intellectũ.nã iſtę videntur viæ pu
blicę,& quodammodo populares, & ideo ad illas ad-
mittitur quilibet de eccleſia.Itẽ ſi vult venire ad defen
ſionem cõtra agentẽ cõtra eccleſiã,nam admittet̃ ẽt ſi-
ne mãdato ꝓlati,vel capituli dũmodo ſatiſdet de iudi-
cato ſoluendo.l.minor.§.qñ.ff.de procu.& nota.in c.j.
ad fi.ſ.de procu.Si autem aliàs vult agere pro iuribus,
rebus eccleſiæ ſine mandato prælati, vel capituli:tũc ſi
vult agere ꝓ reuocãdis rebus malè alienatis,poteſt &
per c.ſi quis presbyterorum.de rebus eccle. non alie.&
ſatis dr̃ res male alienata, ſi etiam poſſeſſio tantum ſit
male occupata,vt no.Inno.in c.Epiſcopi.ĩ.de reb.eccl.
non alie.idem videt̃ ſi velit agere ſuper ſtatu eccleſiæ,
ne trahatur in priorem ſtatum.vt hic dixit gl.& ſatis ꝓ
batur in tex.iſto.Et ꝑ hoc videt̃,ꝙ clericus poterit age
re pro prælato ſuo indebitè incarcerato, quia ſi poteſt
agere,vt reuocetur poſſeſſio malè occupata,multo for-
tius poterit agere pro perſona prælati malè occupata.
argu.xii.q.j.præcipimus.ubi autem uult agere pro re-
bus aliis,vel iuribus,tunc ſi prælatus,& capitulum ſint
negligentes poteſt. vt hic colligitur ſm unum intelle-
ctum.prout hic tangit Inno.aliàs ſecus.& poterit appa
rere de negligentia,ſi ter fuerunt moniti,& neglixerũt.
ſupra de ſupplé.negli.præla.c.j.vel ſi non ꝓſequuntur
iura eccleſiæ,& habuerunt ſpatiũ, & tp̃s ad proſequẽ-
dũ,ut hic tangit Inno.& plenè etiam per Lapum in al-
leg.ij.& poterit nomine eccleſiæ agere:licèt aliqui di-
cant,ꝙ nomine ſuo,pro ſuo videlicet intereſſe,tanquã
vnus de eccleſia debeat agere:ſed certe primum ſuſti
neri poteſt per nota.per Inno.hic.ſupra de proba.ex li-
teris.& de cauſa poſ.cum ſuper. & de reſtitu.ſpo. lite-
ris.Tutius tamen eſt, vt hic. voluit Innocen. quod non
exprimat cuius nomine agat. concludat tamen rem,
vel ius reſtitui,vel adiudicari eccleſię.& ſuper hoc mul
tum inſiſtit Lapus in dicta allegatione.& etiam hic ꝓ-
ſequitur do.Ant.& videtur quod poſſit conſtituere ꝓ-
curatorem etiam ante lit.cont.vt not.Pau.in clem.j.de
reſcri.& Spe.in tit.de procu.§.ij.ver. quod ſi.(ADDI
Hoc dictum non eſt ſine dubitatione, propter not.in l.
neque.C.de procur.& in c.j.de procur.lib.vj.Sed fortè
poſſet dici,quod in his caſibus tanquam legitimus ad-
miniſtrator poſſit etiam ante lit.cõte.procuratorem cõ
ſtituere.arg.l.j.& quod ibi not.C.de bo. mater.TIO.)
5 ¶†An autẽ ſententia lata cõtra particularẽ de eccleſia
præiudicet alteri volenti agere nomine eccleſiæ. dic ꝙ
ſic,niſi in duobus caſibus,qui ponuntur per glo.in c.cũ
dilecti.ad fi.ſ.de elec.ſ.qñ ille ꝙ poſtea vult agere igno
rauit primũ agere:& vult proſequi etiam proprium in-
tereſſe.uel ſi docet de colluſione primi. facit,quod no.
6 gl.in c.cupientes.§.cæterũ.ad fi.de ele.lib.vj.¶†An au
tẽ ſi particularis de eccleſia repetat male alienata.cogi
tur tunc defendere ſe vel eccleſiam,ſi reconueniat̃,vel
ſatiſdare de defendendo in cauſa reconuentionis.Vin-
cen.hic tenuit qđ non.ne aliàs fortè retrahat̃ ab agẽdo
pro eccleſia ad repetendas res eccleſiæ malè alienatas.
arg.l.ij.§.ſed ſi agant.ff.de iudi.nam videtur quodam-
modo proſequi iniuriam illatam eccleſię.ideo videtur,
ꝙ non teneatur reſpondere in cauſa reconuentionis.
arg.d.§.ſed ſi agam.& hoc etiam tenuit Spec.in ti.de re
conuentione.§.ij.ver.ſed pone aliquis.& iſtud commu
niter tenetur,licèt d.Ant.hic videat̃ hoc limitare: vt
nõ poſſit recõueniri,ſi reconueniatur noĩe ſuo:ſecus ſi
noĩe eccleſiæ.arg.decre.frequẽs.de reſt. ſpo.in vj: ſed
certe illa decre.non ur̃ loqui in caſu iſto,& de ipſius in
tellectu dicendum eſt,ut ibi nota. ideo tutius uidetur
tenere opi.Vin.quæ communis eſt,ut prædixi,& quod
dixi ſupra ſententiam latam cũ particulari de eccleſia
regulariter nocere alijs,uerũ eſt,ſi fuit proſecutus publi
cũ intereſſe eccleſiæ:ſecus ſi proprium, & particulare.
facit,quod dixi poſt Hoſt.ſuper prima gl.nã tũc nõ no
ceret uolẽti:poſt ea proſequi ius publicũ eccleſiæ. arg.
7 c.cum inter uos.ĩ.de re.iud.¶† An autẽ ſede uacante
poſſit agi pro iuribus eccleſiæ,dic, ꝙ non regulariter ꝑ
id,quod habetur in c.j.ij.& iij.ĩ. ne ſede uacan. Fallit
quando eſſet quæſtio,quæ commodius tractaret̃ ſede
uacante,quàm illa plena,ut patet ex not.per gloſſ.in c.
cum dilectus.ſ.de conſue.¶Et adde etiam prædictis,
quod licèt principalis prælatus eccleſiæ poſſit agere ꝓ
membris ſibi ſubiectis,ut in clemẽ.j.de reſcrip.& ſ. de
iudi.cum deputata.tamen ſecus eſt in alio prælato in-
feriore eiuſdem eccleſiæ.ut notatur per dominos de Ro
ta in ſua cõcluſione cccc xvi.Et adde etiam, quod ſede
uacante poteſt quis agere pro iuribus eccleſiæ,ſi proſe-
quatur proprium intereſſe: ut faciebat hic Archi.ſecun
dum intellectum Hoſti.de quo dixi ſuper gloſſ.i.¶In
gl.fina.ibi:de ea mentionem feciſſet.& ſic uult glo.qđ
appellatione ſententiæ in dubio intelligatur de diffini-
tiua:niſi aliud exprimatur,& hoc etiam apertius dixit
8 glo.in l.i.§.biduum.ff.quando appell.ſit.¶†In eadem
gl.ibi:maximè,id eſt tantum.hæc expoſitio uiolat lite-
ram,quia dictio maximè, ſui natura eſt implicatiua. ut
no.gl.in l.illud.ff.ad le.aquil.& ſupra. de filiis presby.
ad abolendam.ideo gloſ.finaliter.ut ſequitur,tenet pri
mam lecturam ſuperius poſitam in gloſſ. Innoc. uero
hic ponebat tertiam ſcilicet,qđ ideo hic nõ fuit neceſ-
ſaria litis conteſtatio,quia procedebatur per uiam inq-
ſitionis. ut dixi poſt eum ſuper primo glo.facit, ut lite
non conteſt.qñ.§.ſunt,& alij.& licèt, quãdo ſuperior
ex officio inquirit nullo alio proſequente inquiſitionẽ
non poſſit fieri conteſtatio:quia tunc non eſt cum quo
fiat, cum fama ſuccedat loco accuſatoris.ĩ. de accu.
qualiter,& quando:el ij.an quando ſpecialiter impetra
uit,& proſequitur inquiſitionem poteſt cum illo fieri
conteſtatio:ut hic patet.licèt etiam hoc caſu contra cõ
tumacem poſſit procedi lite non conteſtata. ut etiã eſt
hic caſus ſm iſtũ intellectũ:facit quod not.ĩ.eo.cũ cla-
mor.dicit etiam hic Inno. quòd ſi agitur de reiteratio-
ne contractus initi ꝑ prælatũ ad præiudiciũ eccleſiæ cõ
tradicente capitulo,uel aliquo de eccleſia, ſi contradi-
citur ex cauſa rationabili poteſt peti reuocatio etiã ci-
tra appellationẽ, & litis conteſtationem, per id qđ hr̃
in c.i.de his,quæ fiunt a maio. parte capi.uidet̃.n.tũc
contractus fuiſſe nullus, & ꝑ conſequens peti poſſe ꝑ
ipſum declarari nullum, & quatenus de facto ꝓceſſit
reuocari.facit, quod no.in c. dilecto.de app. & qđ no-
tatur per Bar.in l.quæ ſub cõdõne.§.fi.ff.de condi.inſt.

§ SVMMARIVM.

1 *Copula carnalis ſubſequens ſponſalia de futuro maximè iterata facit trã-ſire in matrimonium.*
2 *Excipiens non videtur confiteri.*
3 *Negatus contractus a loco, & tempore poteſt probari.*
4 *Publicatis atteſtationibus admittitur probatio per teſtes ſuper articulo indirectè contrario.*
5 *Publicatio atteſtationũ ad hoc, vt excludat facultatem probandi per te-ſtes requiritur, quod ſolenniter ſit facta.*
6 *Turpitudinem ſuam allegare, an liceat.*
7 *Teſtes ſi inducuntur ad reprobationem aliorum, licitum eſt etiam ſuper eo-dem articulo producere teſtes ad confirmationem primorum.*

Exte-

EX tenore nostrarum. Publi-
a catis [a] attestationibus falsitas priorũ te
stium potest indirectè probari.h.d.¶Et
sunt duæ partes principales. nã primo
ponitur iudicum consultatio. In secun
da Papæ responsio.Secunda ibi:nos inquisitioni prima
facit plura.nam ponit causæ delegationẽ mulieris pe-
titionẽ,viri negationẽ ac exceptionẽ,& allegationẽ.Itẽ
mulieris replicationẽ,uiri duplicationẽ,& iudicũ dubi
1 tationẽ:prout patet ex lr̃a.¶No.ꝙ†copula carnalis sub
sequens sponsalia de futuro maximè iurata facit transi
re in in matrimonium. de quo in c.is qui.j̃.de sponsa.
¶Not.secundo cautelam in practica opponendæ exce
ptionis:s.vt prius neget reus intentionem agẽtis, & de
mum adijciat ꝙ inquantum appareret vera esse narra-
ta per actorem proponit exceptionem.& hoc casu cla-
2 rum est†quod excipiẽs, non dr̃ confiteri. de quo in c.
cũ venerabilis.j̃.de exce.& per gl.in c. exceptionem.j̃.
de reg.iur.in vj.ibi tñ dicit gl.quod si ista practica indif
ferenter seruaretur doceret mentiri interdum,vt si nega-
retur id,quod esset verum,& ideo nõ sp est amplectẽ-
da ꝑꝑ periculum peccati,facit quod no.gl.in c.j.de cõ-
fes.in vj.vbi ponit de procuratoribus,& aduocatis,qui
dicunt clientulis,qui hñt rñdere positionibus,si confi-
tearis perdes causam:sed non dicunt, si neges ꝑdes ani
mam, ideo debet potius quis caute loqui quantũ põt
ne incurrat pẽtm̄, & etiam ne sibi præiudicet. facit ad
materiam qđ not.gl.de elect.cupientes. circa prin.libr.
vj.& quod dixi in c.j.ad finem.de mutuis petitio. ¶Itẽ
3 no.quod†vbi negatiua est coarctata certo loco, & tem
pore, potest probari saltem indirectè.l.optimam.C.de
contrahen.& cõmit.stip.de quo in c.bonæ. el j.de ele.
facit etiã qđ notatur.per gl.in l.pãtonius.§.rei.ff.de ac
4 qui.hære.¶Item no. quod etiam†publicatis attestatio
nibus admittitur probatio per testes super articulo in-
directè contrario, & nulla est specialitas hoc casu in
matrimonio.facit,quod hr̃ in clemen. testibus. eo. tit.
5 ¶†Vltimo no. ꝙ ad hoc vt publicatio attestationũ fa-
cta excludat facultatem probandi per testes exigitur,ꝙ
solenniter sit facta.de quo dictũ fuit.s̃.eo.series.hoc tñ
casu non excludit probationẽ super articulo indirectè
contrario.vt prædixi. ¶In gl.pe.ibi.l.j.in fin.& de ista
6 materia,an liceat† allegare suam turpitudinem [b] tangi
b tur in d.c.inter dilectos.de quo etiam per Bar.in l.iusiu
randum.§.procurator.ff.de iureiuran. & facit quod no
tatur per Innocen.in c.dudum.el ij.s̃.de elec.¶In glo.
fina.ibi:super ueteri uero non:sed nonne satis videtur
esse super ueteri hic, ex quò articulus modo probãdus
est illi contrarius?certe videretur dicendum, ꝙ sic ꝑ ea
quæ dicta fuerunt in c. fraternitatis. propter hoc dice-
bat Host.ꝙ ideo hic admittuntur testes post publicatas
attestationes,quia producebantur ad falsitatem probã-
dam,quæ potest probari etiam post sententiam.s̃. titu.
proxi.licèt.& sic multofortius ante sententiam, & post
publicationem.Sed certe non est licitum probare fal-
sitatem directam,& post sententiam, nisi allegaret̃ fal-
sitas cum corruptione.ut in d.c.licèt.& notatur.per gl.
in clemen.testibus.eo.titu. ideo dic pro tanto hic ad-
mittitur probatio per testes post publicatas attestatio-
nes:quia agitur de probanda falsitate priorum testiũ
indirectè:& ideo censetur esse nouus articulus. ex quò
ille qui modo vult producere testes.non potuit instrui
ex articulo aduersarij super eo, super quo deposuerũt
testes.& ideo non est sibi quod imputandũ,si non ꝓdu
xit aliquos testes añ publicationẽ suꝑ eo, suꝑ quo de-
posuerunt testes aduersarij:licèt cũ articulus viri:id est
istius militis de quo in litera contineret matrimonium
contractum cum B.muliere:quia tamen in illo nõ ex-
primebatur certus locus, & certum tempus, in quibus
matrimonium ipsum esset contractum non fuit impu
tandum ipsi.B.mulieri,si non produxit testes super cer
to loco,& tempore.& ideo si testis ipsius militis in eo-
rum dictis exprimunt certum locum,& tempus, admit
titur mulier ad probandum contrarium per testes in-
directe.secus si articulo militis fuisset expressum cer-
tum tempus:& etiam locus,& testes suꝑ illo deposuis-
sent.nam si mulier postea vellet probare contrarium,
non audiretur,quia articulus esset tunc directo contra
rius,& esset quid imputandum sibi,ex quò fuit præui-
sa per articulum militis.secus vbi non est præuisa,vt q a
non est facta expressio in articulo militis, licèt testes in
eorum dictis postea exprimant. nam tunc poterit indi-
rectè probari cõtrarium,& etiã interdũ directè, vt si ex
cipiatur instrumentum productum esse falsum,& suꝑ
isto articulo producto testes ipso aliter nõ specificato:
nam si testes dicant vera esse contenta in articulo:& sic
instrumentum esse falsum, & interrogati de causa sciẽ-
tiæ dicant:quia notarius erat mortuus, ante diem con
fectionis instrumenti.nam poterit aduersarius testibus
publicatis probare,quod imo viuebat,& sic directè op
positum,& hoc ideo,quia non potuit instrui ex articu-
lo aduersarij sic in genere formato,vt voluit Ioã.An.in
addi.Spec.in titu.de teste.§.sæpe. ad principium & fa-
cit,ꝙ ipse no.eod.tit.§.iam de interrogatorijs,suꝑ uer.
item,quod non debet,& sic nõ attenditur timor subor
nationis etiam post publicatas attestationes,quando il
le qui vult producere testes super eo,super quo vult ꝓ-
ducere non potuit instrui ex articulo aduersarij, quod
tene menti.¶In ea.gloss.ibi:uiro probare præsentiam.
7 ¶Nota bene,quod ubi inducuntur testes† ad reproba-
tionem aliorum licitum est etiam super eodem articu-
lo producere testes ad confirmationem primorum,nõ
obstante publicatione:quia non est imputandum volẽ
ti confirmare,cum nesciret,an aduersarius vellet repro
bare.facit,quod notatur.j̃.eo.cum clamor.

a Publicatis. Nulla est diuersitas inter.d. Ab.& hũc in summa tiõe huius ca. licèt.d. Fely. alio modo summet.

SVMMARIVM.

1 *Pendente petitorio, potest accumulari possessorium, & suspendi petitoriũ etiam post receptionem testium.*
2 *Petitori suspensio quando possessorium accumulatur durat donec durat examinatio possessorij, & etiam donec finitum sit possessorium, si non liquet de petitorio.*
3 *Appellationi renuntiare uidetur, qui post appellationem interpositam facit actum coram iudice a quo.*
4 *Probationes iudiciales inducunt notorium, si est conclusum in causa.*
5 *Petitorium, quando est prius intentatum, non debet postea agi possessorio recuperandæ, nisi prius renuntiet iudicio proprietatis.*
6 *Conditio litem contestantis, non efficitur deterior per contestationem.*
7 *Commissum voluntati alicuius intelligitur de voluntate rationabili.*

b Allegare suã turpitudinẽ. vide ꝑ d.Ias. de May.in §. ꝓcurator.huc all. in ix.colũ. post pri.& per d.Fel.in l. lator. infra de re iudi.

c SIgnificauerunt. Si sine causa [c] denege-
tur quarta dilatio peti-
ta cũ solennitate legali potest appellari.hoc dicit.
¶Et in prima appellantis decisa narratio. In secũ
da appellationis commissio. secunda ibi: mandamus.
1 ¶†Nota quòd pendente petitorio etiã post receptionẽ
testiũ suꝑ illo potest accumulari possessorium, & suspẽ
di petitorium:nec mirum, quia quandocunque ante cõ
clusionem in causa petitorij potest accumulari posses-
sorium,& suspendi petitorium.s̃.de caus.poss.in c.pa-
storalis.¶Item no. ꝙ ubi petitio, quæ fit a a iudice est
approbata a iure communi,si reijcitur uidetur pars gra
uari,& si appelletur vr̃ iustificari appellatio ex sola re-
iectione petitionis,nisi aliter iustificetur ipsa reiectio.
¶Item no.ꝙ ius agendi possessorio competens præde-
cessori transit ad vniuersalem successorem. de quo in
glo.& s̃.de iudi.quia.v.& de resti.spo.sæpe.¶Item no.

c Si sine cã. idem sum mat hic.d. Fel. & Ab. licèt alijs verbis idẽ in effectu.

quòd a grauamine illato, etiam in iudicio possesso-
rio, potest appellari de iure canoni. de quo.in capi-
tulo cum ad sedem. de restitutione spoliatorum.
¶ Item nota, quòd tempus appellationis interponé-
dæ currit a die latæ sententiæ interlocutoriæ, & etiam
decem dierum sicut in diffinitiua.facit.ĩ.de appell.cor-
di.lib.vj.¶ Item no.ꝙ non sufficit appellantem docere
se appellare, nisi probet etiam infra decem dies appel-
lasse.facit.ĩ.de appel.Romana.§.si vero vocatis. libr.vj.
¶ Item no.casum in quo licite denegatur quarta pro-
ductio, etiam si petatur cum solennitate legali: scilicet
quando repellitur propter refrenandam multitudinem
testium:& sic nota, ꝙ propter sufficientem productionẽ
excludi potest quis a facultate producendi testes. facit
2 quod habetur.supra.eo.in c.de testibus. ¶ † Item nota
quousque durat suspensio petitorij, quando possesso-
rium fuit postea accumulatum: quia durat suspensio pe
titorij, donec durat examinatio possessorij: & etiã do-
nec sit finitum possessorium, si non liquet de petito-
rio: aliàs solum durat donec durat examinatio possesso
rij. nam postea si liquet etiam de petitorio vtrunq, si-
mul terminabitur ex ordine tamen secundum ea, q̃
habentur.s̃.de cau.pos.cũ dilectus. ¶ Et not.ꝙ etiã post
accumulationem possessorij accumulati ante conclu-
sionẽ in causa ipsius petitorii põt postea liquere de peti
torio, quod potest contingere, si partes concludant in
causa ipsius petitorij, post conclusionem in causa pos-
sessorij: uel etiam præcedente suspensione petitorij, dũ
examinatur possessorium.facit, quod tangetur cum gl.
penul. ¶ In glo.ij.in fine. Sed certe licèt scienter rem re-
cipiat singularis successor: non tamen tenetur interdi-
cto vnde vi, sed bene tenetur condictione ex decre. sæ-
pe.vt ibi etiam notatur secundum verum intellectum.
¶ In gl.infra decem.ibi: transit in rem iudicatam. sup-
ple quantum ad præiudicium partium: sed non quan-
tum ad iudicem.ĩ.de appella.cum cessante.cum ibi no
3 tatis.& in l.quod iussit.ff.de re iudi. ¶ † Et aduerte qđ
licèt vbi quis post appellationẽ interpositam facit actũ
coram iudice, a quo videatur appellationi renuntiare.s̃.
e.cũ venisset.& de offi.delega.gratum. & idem si pen-
dente tempore dato ad appellandum si actus qui fit
per partem tendit ad executionem iudicati.l.ad solutio
nem.C.de re iudica. tamen secus est, qñ actus fit pen-
dente tempore dato ad appelldum ab interlocutoria,
& non intendit in executionem iudicati, seu ipsius in-
terlocutoriæ. exemplum, si iudex me grauauit per suã
interlocutoriã postea assignat mihi aliquam dilationẽ
ad aliquem articulum expediendum pendente termi-
non dato appellandũ. nam licèt acceptem potero ap-
pellare. si sum infra decem dies, quia non videor con-
sentire, cum inuitus video. facere, quia sum adhuc sub
eius iurisdictione, ex quò nondum appellaui. & sic ha
beo illi parere.l.inter stipulantem. §.j.ff.de verborum
obli.vt hic notabiliter voluit Io.And. post Host. ꝙ no.
diligenter pro limitatione dictorum iurium. dicit tamẽ
ꝙ de cautela esset, vt etiam dicã sic. dñe iudex grauastis
me per talem interlocutoriam quare dilationem mihi
assignatam recipio: saluo iure appellandi infra decem
dies. super quo, an mihi expediat appellare volo, deli-
berare. facit.s̃.eodem.præsentium.vtile est enim prote-
statio prædicta per præallegatum capitulum. ¶ In glo.
condemnantes.ibi: per relationem. vel sequendo istum
intellectum potes dicere, ꝙ detulerunt appellationi.
Ideo ad eos non fit restitutio.ĩ.de appella.cum appella
tionibus friuolis.lib.vj.& procedit iste intellectus, &
præcedens secundum expositionem præcedentis glos.
in ver.in probatione. sed si exponas, ꝙ loquatur de pro-
batione super negotio principali: & vt quia iudices ap-
pellationis dederunt quartam dilationẽ cum solenni-
tate legali: quia non repererunt causam mistam fuisse
illam denegandi, si deficiant testes in probatione nego
tij principalis, condemnabitur pars monachorũ in expẽ
sis, nec fiet remissio ad primos iudices, quia appellatio
fuit iusta stante dubio, an testes qui debebant produci
data quarta dilatione postea probarent, uel non. nam
non debuit denegari stante dicto dubio. ideo appellatio
fuit iusta, licèt postea contingat testes non probare. &
ideo non fuit facta remissio. ¶ Et prosequitur hic Inn.
an vbi vere subest causa repellendi quartam productio
nem petitam cum solennitate legali, an si denegetur cã
non expressa: vel etiam expressa, sed nõ cognito de ea.
an appellatio censeatur iusta, & ponit opiniones. fina-
liter Ioan.An.post Host.tenet sufficere causam subesse.
licèt non exprimatur, dummodo de illa postea constet
4 coram iudice ad quem.per c.sicut.ĩ.de re iudic. ¶ † In
gl.penul.in fi.No. bene ꝙ licèt probationes iudiciales
inducant notorium.ĩ. de coha.cleri. & mulie.in c.fina.
istud est verum, si est conclusum in causa: ita ꝙ ammo-
do aliquid opponi non potest.& ita etiam tenent do.de
Rota in sua conclu. ccclxxx. aliàs.cccxliij. quæ incipit:
item si conferatur. sed obstat huic glo. ꝙ si conclusum
erat in causa proprietatis: ergo non potuit accumulari
possessorium.s̃.de cau.poss.pastoralis. sed solue intelli-
gendo gl.ꝙ nunc tempore ferendæ sententiæ in posses-
sorio erat bene conclusum in petitorio: sed non tempo-
re, quo fuit accumulatum possessorium: & sic postea pẽ
dente suspensione in possessorio, vel etiam post conclu
sionem factam in illo fuit conclusum in petitorio. ¶ In
glo.fi.sm Legistas.qui dicunt &c.No. diligẽter ex hac
glo. quæ videtur intelligere illud. quod dicunt Legistæ
5 † ꝙ qñ prius intentatum est petitorium. non debet po-
stea agi possessorio recuperandæ per eundem: nisi prius
renuntiet iudicio proprietatis. de quo tangitur in c.pa-
storalis.de cau.poss.& proprie.in l.cum fundum.§.fi.ff.
de vi & vi ar.ꝙ illud debet intelligi quo ad hoc, vt re-
nuntietur iudicio: id est instantiæ proprietatis: sed bene
poterit in alia instantia nona finito possessorio agi. qđ
tene menti. nam alij videntur intelligere, ꝙ rõne cõtra
rietatis est necesse, quod ex toto renuntiet iudicio, &
iuri proprietatis nedum instantiæ. de quo in l.naturali-
ter.§.nihil commune.de acq.pos.per gl.& Bart. Sed de
iure canonico, non renuntiatur etiam instantiæ. ideo ad
ad illam potest rediri. verum est tamen, ꝙ obtinens in
possessorio, qui prius erat actor in iudicio proprietatis,
modo censebitur reus scđm vnã opi.de quo in præal-
lega.c.pastoralis. ¶ In eadem glo. in fi. Et sic vult glo.ꝙ
fructus spectent ad moniales, qui fuerunt percepti a tẽ
pore deiectionis, vsque ad tempus litis contesta. super
ꝓprietate. sed fructus postea percepti spectabũt ad mo-
nachos si obtineant monachi super proprietate: & im-
putent sibi, quare non dimiserunt sibi petitorium: & so
lummodo egerunt possessorio prout facere debebant
secundum consilium.l. is qui destinauit.ff.de rei ven-
ditio. imo plus videtur ꝙ etiam fructus percepti a tem
pore deiectionis tanquam extantes debeãt spectare ad
monachos: quia licèt quo ad fructus consumptos fiat
differentia inter malæfidei possessorem, & bonæfidei.
¶ Et in bonæfidei, an fuerunt recepti ante lit. conte-
sta. vel post litem contest. censetur quilibet malæfidei.
l.certum.C.de rei vendi. & l. fructus. & l. ex diuerso.
ff.de rei vendi. & supra de restitu. spolia. grauis. cum
ibi notatis. tamen quò ad extantes omnes possessores
sunt pares: quia illi debent restitui vincenti in pro-
prietate. & hoc tenent etiam do.de Rota. etiam in causa
beneficiali in sua concl.cccxcvij.aliàs.ccxciij. facit qđ
no.gl.s̃.de causa poss.cum super.in gl.ij.& eo.tit.pasto
ralis.in gl.penulti. ¶ Et no.diligenter istã gl. quæ aper-
te decidit, ꝙ sicut litis contesta. constituit malæfidei
possesso-

possessorem ad commodum petentis, ita econtra peten
tem ad cõmodum possessoris, & cum ista gl. transeunt
communiter canonistæ, & do. de Rota in dicta conclu.
Sed fortè de iure non est verum per. l. non solet. ff. de re
gu. iuris. vbi aperte dicitur, ꝙ per cõtestationẽ nõ solet
6 fieri † deterior conditio litem contestantis, & ideo cũ
non reperiar illã regulã in hoc vitiatã non videt̃ disce
dendum ab illa, & sic videtur contestatio solum nocere
ipsi reo. Et adde prædictis, quod not. do. de Rota in sua
conclusio. cccxiij. vbi dicunt, quod inuito illo qui obti
nuit in possessorio recuperandę nõ debet audiri aduer
sarius volens prosequi petitorium vbi rem restituat cũ
fructibus, & expensis in odium ipsius spoliantis: secus si
agens possessorio succubuisset, & fuisset condemnatus
in expensis, quia si velit redire ad petitorium poterit ẽt
non solutis expensis victoriæ in possessorio aduersario.
nam sufficiet aduersario, quod poterit petere executio-
nem sententiæ contra eum: non autem per exceptionẽ
poterit repellere a prosecutione petitorij, quia hoc non
reperitur iure cautum secundum eos. ¶ Item attende, ꝙ
si pars petat quartam dilationem cum solennitate lega
li, & subiungat, quod si denegauerit illam ex nunc ap-
pellat, non valet appellatio, quia videtur fieri a futuro
grauamine hic notabiliter, vt dicit Inn. ideo debet expe
ctare, an iudex cõcedet illã, an verò deneget, & si dene
get tunc postea poterit appellare. facit, ꝙ notat̃ p Inno.
in c. super eo. & c. dilecto. j. de appellatio. vbi autem iu
dex denegasset illam si pars dicat: domine iudex graua
stis me denegando quartam dilationẽ: ideo peto, quod
reuocetis grauamen, & nisi reuocaueritis appello: benè
valebit appellatio, ex quò procedit grauamen. vt hic ẽt
tangit Inno. nam illa verba nisi reuocaueritis, &c. viden
tur apponi ad cautelam, & ob reuerẽtiam iudicis: ideo
non nocent. facit, quod habetur in l. qui mutuam. §. non
7 ideo. ff. mandati. ¶ † Vltimo no. diligenter, quia videtur
hic, velle Hostien. quod quando committitur aliquid
voluntati alicuius intelligitur esse commissum volunta
ti scilicet rationabili, & sic nõ mere voluntati, sed con-
trarium videtur probari in l. fideicommissaria libertas.
ff. de fideicommis. liberta. & notat Barto. in l. si sic. ff. de
lega. j. & in extrauagan. ad reprimendam. in verbo vide
bitur. vbi dicit, quod, quando committitur voluntati
alicuius videtur commissum libere voluntati dummo-
do cesset dolus. l. creditor. §. lucius. ff. mandati. secus,
quando committitur aliquid in arbitrium alterius, vel
per verba sapientia arbitrium boni viri, & quæ sint illa
exprimuntur per Bar. in d. l. si sic, & in præalleg a. extra-
uagan. & sic aliud videtur esse aliquid committere sim
pliciter in voluntate alterius, aliud in volũtatẽ rationa-
bilẽ, quia ista verba vltima sonant cõmissionem esse fa
ctam tãquam in arbitrium boni viri. Sed potes saluare
dictũ Hostiẽ. ꝙ procedat quando aliquid cõmittitur vo
luntati eius, qui habet iustitiam ministrare puta iudi-
cis: quia tunc intelligetur de voluntate rationabili, &
non de mera voluntate, & hoc casu propriè videtur lo
qui Hosti. qui se refert ad tex. istum, qui loquitur de iu-
dice ibi: dum dicit super eo, quod voluerint.

SVMMARIUM.

1 *Testis debet reddere causam sui dicti, & nu. 5.*
2 *Multitudo effrenata testium repellitur.*
3 *Attestationes coràm vno iudice receptæ si non fuerint publicatæ non poterunt inuita altera partium coram alio iudice publicari.*
4 *Attestationes inualide possunt ex consensu partium validari, & nume ro. 12.*
6 *Testis, an teneatur respondere vtrum sit criminosus, aut periurus, vel talis, qui non possit testificari.*
7 *Ordinandus, an debeat confiteri crimen suum.*
8 *Testes, an debeant cognoscere partes.*
9 *Testes si discordant in loco, vel tempore non probant.*
10 *Testis secundo inductus si dicit contrarium eius, quod primo dixit, non valet dictum suum.*
11 *Testis non iuratus si deponat falsum in iudicio, an debebit puniri pœna falsi.*
13 *Testes, an debeant in causis esse omnino concordes.*
14 *Testis vnus si deponat per visum, alter per auditum, an probent.*
15 *Notarius potest solum conficere instrumentum de his, quæ percipit per visum, vel auditum.*
16 *Notarius qualiter potest conficere instrumentum inter duos diuersarum linguarum.*

a Vm causam quæ. Diligenter examindi,
sunt testes, & puniendi, qui eos impediunt.
testium multitudo per iudicem est refrenã
da. hoc dicit. ¶ Et tres sunt partes, sicut sunt tria princi
palia dicta, quę patent ex summario. secunda ibi: quod.
si. tertia ibi: volentes. ¶ In tex. ibi dum dicit commune
fauentię, & j. deciditur, quod habet̃ in c. licèt causam.
in princi. s. de probationi. quia causa erat super iurisdi
tione honore, & districtu cuiusdam ville, & castri orio
li, & causa ista primo loco fuit delegata Episcopo Fer-
rariensi, & Abbati Pomposiano, coram quibus fuit p
cessum, & aliqui testes recepti, licèt non publicati, de-
mum causa fuit reuocata ad curiam, & corã Papa fue-
runt procuratores partium, qui petebant se admitti ad
producendos testes, quos habebant in partibus, & ideo
Papa prouidit, ut sequitur. ¶ Nota, quod licèt in fa-
cultate iudicis sit. committere articulum examina-
tionis testium. tamen conueniens est, ꝙ sine causa non
faciat, & causa legitima est, quando testes sunt in lon-
ginquis partibus a loco iudicii. facit, qđ habetur. j. de fi
deius. peruenit. & c. constitutus. & etiã quãdo iudex es-
set multis aliis occupatus. facit, qđ hr̃ in c. cum olim.
j. de re iudi. & qđ no. per Bar. in l. qđ iussit. ff. de re iudi.
¶ Item no. ꝙ eodem tempore potest statui terminus ad
producendos testes, tam probatorios, q̃ reprobatorios
personarum: pręsertim, quando de longinquo debent
recipi. & sic facit, quod exceptio reprobatoria testiũ,
& eius probatio statim debeat admitti, quando testes
de longinquo debẽt recipi ne partes multis vicibus co
gantur ad locum accedere. de quo in gl. 1. & s. c. ex par-
te. ¶ Itẽ no. ꝙ officium examinatoris testiũ uersat̃ prin-
cipaliter circa duo. primo, q a hẽt interrogare de his, q̃
exprimunt̃ in litera. scđo, quia habet rescribere supe-
riori cãs, & circũstantias: de quibus testificati sunt te-
stes, de quo p Inn. s. de prob. c. qm̃ ꝯtra falsam. vbi etiã
tangit, an si uideat testem vacillanter loqui debeat etiã
1 id significare superiori. ¶ † Item no. ꝙ testis dẽt reddere
causam sui dicti. de quo hic in gl. & supra. de rescri. si
quãdo. & hic ẽt plenè per Inn. qui pseqũ qualiter dcat
causam assignare. de quo ẽt in Spec. de teste. §. nunc tra-
ctandũ. ver. vt autẽ. & eo. ti. §. 1. ver. item, quòd interro-
gatus. & ver. sed quid si causa. ¶ Item no. ꝙ iudex po-
test cõpellere testes, & etiam impedientes eos. de quo
2 facit. supra. de off. delega. in c. 1. ¶ † Item no. vnam cau-
sam impedientem facultatẽ producendi testes, vt quã-
do esset multitudo ineffrenata, & q̃ vellet pars pduce-
re. Et dr̃ multitudo ineffrenata, quãdo excedit nume-
rũ. xl. & hoc in casu isto. nã interdũ ex qualitate cãę po
terit etiã iudex arbitrari minorẽ numerũ. ut tãgitur hic
3 in gl. pe. ¶ † Item no. ꝙ attestationes corã uno iudice re
cepte si non fuerunt publicatæ, non poterunt inuita al
tera partium coram alio iudice publicari. & sic corã
alio non facient fidem ẽt inter easdẽ personas, nisi utra
que pars ꝯsentiat, ut publicẽtur. ut hic est tex. notabi. Il
cèt Barto. aliter dixerit ĩ l. ij. ff. iudica. solui. & dixi. s. c.
in c. cãm q̃. el. 1. dictũ tamen Bart. uidetur posse saluari
quando essent mortui. arg. l. fi. C. de testi. ubi aũt fuis

a Diligenter. Super hoc c. vide hic tres distin. quas ponit do. Hé. Boyc. valde vtiles.

sent publicate benè facerent fidem inter easdem perso
nas coram alio iudice,vt in d.c.causam.¶ Vltimo not.
4 ꝙ†attestationes inualide possunt ex consensu partium
validari,facit,quod habetur.ĩ.ca.proxi.¶In glo.j.in fi-
ne dic,vt plenè dictum fuit in d.c.ex parte,illud tamen
videtur esse clarũ,quod vbi exceptio ex toto non habet
repellere testẽ,sed detrahere fidei eius, ꝙ tunc debet re
seruari in tẽpus disputationis,vt hic voluit Gof. & fuit
de mente gl.in ver.si ex leui.vbi autẽ ex toto habet re-
pellere,videtur velle gl.quod regulariter habeat differ-
ri in tp̃s disputationis:nisi in casibus positis in gl. q̃bus
potest addi casus,qñ testes de longinquo essent recipiẽ
di,per id,ꝙ dixi in notabi.vel quãdo obijceret̃ excõica
tio cõtra testẽ,propter periculũ cõionis tñ.Io.An. dixit
arbitrariũ esse regulariter,an statim admittat̃ exceptio:
an verò differatur in tempus disputationis.Dic, vt ple-
5 nè dictum fuit in d.c.ex parte ade.s̃.eo.¶†In gl.de cau
sis in fi.No.benè diligenter ex gl. quod non valet dictũ
testis si interrogetur de causa,& illam non reddit,secus
si non fuerit interrogatus:quia tunc valet de quo etiam
per gl.s̃.de rescriptis.si quãdo,& C.de testibus in l.solã,
vbi etiam per gl.& Bar.& in Specu.de teste.§.j.ver. itẽ,
quod interrogatus,& sequenti.Sed limita primũ dictũ:
nisi dictum testis haberet in se causam annexam, vt q̃a
dixit se vidisse Titium mutuare seio.x.nam si interroge
tur de causa scientię,licèt aliter non reddat,valebit di-
ctum eius,quia habet in se causam annexam.¶ Item li
mita secundum dictum,nisi testis deponat super his, q̃
percipit ipse testis iudicio rationis,& non immediatè ꝑ
sensum corporis,quia tunc non valet dictũ eius,si cau-
sam nõ assignat ẽt si nõ fuerit interrogatus,vt hic voluit
Inn.& etiam Bart.in d.l.solam & ideo si dicat Titiũ esse
dominũ talis rei,non valebit dictũ eius nisi assignet cau
sam per sensum corporeum,& sic nisi adijciat,quod vi-
dit eum emere rem illã,& tanto tempore tenere ꝑ sua,
qđ præscripsit,& ꝓsequitur hic Inn.quomodo testis de
bet per sensum corporeum reddere rationẽ dicti sui per
alterum ex quinq; sensibꝰ appropriatũ materiæ de qua
agitur,quod etiam ponit Specu.eo.titu.§. nunc tractan
dum.versi.vt autem.Et adde,quod dixi.s̃.eod.tam lite-
6 ris.super glos.j.¶†In gloss.de personis ibi non tenentur
respondere.& hoc tenuit Innocen.in c.ij.s̃.de confessis.
dicens hoc procedere etiam si interrogetur de crimine,
quod dicatur esse publicum,seu manifestum, licèt alij
contra,sed Barto.in l.marcellus.§.j.ff.rerum amota.vi-
detur tenere secundam opinionẽ,quia ex quò aliàs de-
tecta est turpitudo sua,& manifesta.nõ dicitur tunc te-
stis se prodere.facit,quod habetur in l.aliàs.ff.de iure-
iuran.& l.iusiurandum.§.procurator.eod.titu.Potest ta
men dici,quod Bar.in d.l.marcellus.non loquitur de in
terrogatione fienda a teste:sed de fienda a parte, contra
quam obiicitur.nam,licèt testis non teneatur,responde
re de crimine, quod contra eum obijcitur tamen tene-
tur pars quę testem producit respondere si hoc petatur,
quia propter iuramẽtum calumniæ pstitũ in quo inter
cætera capitula continetur, ꝙ non grauabit aduersariũ
in onere probandi:sed verum confitebitur, tenebitur re
spondere,vt etiam notat Specu.in tit.de teste.§. iam de
interrogato.versic.porrò.circa fi.secus in teste, quia nõ
debet cogi,cum istud sit extra articulũ,& de hoc ẽt non
agitur inter partes, & q̃a exceptio,quæ obijcitur cõtra
testem videtur potius obijci contra partẽ,facit, ꝙ habe-
tur in c.ij.ad fi.de ordi.cog.fatendũ est tamẽ,ꝙ si testis
interrogatus sponte respondeat, quod sit sibi præiudi-
cium:quia statur confessioni suæ cõtra ipsum testẽ,quæ
quò ad præiudiciũ ipsius testis nõ exigit iuramentũ, vt
notat Inn.in c.inquisitionis.ĩ.de accusa.põt tñ quæri a
teste in genere,an sit habilis ad testificãdũ, vel nõ,vt vo
luit glo.in c.quærendum.el.j.ij. qõ.vij.& similiter vi-
detur,ꝙ possit interrogari in genere,an sit criminosus,
vel non.arg.l.j.§. qui quæstionem. ff. de quæsti.& per
d,quod no.gl.in d.c. quærendum .& quia interrogari
põt,an sit honestæ vitę,& inculpatæ.an vero notatę,&
reprehensibilis.iiij.q.iij.testium.& l.iij.ff. de testi. quæ
verba satis in idẽ sonãt quantũ ad effectũ , ergo idẽ dẽt
dici utrobiq;.argu.l.fina.ff.mandati.& supra. de trãsla.
præla.in c.ij. sed in specie de crimine nõ videt̃ interro
gandus,& si interrogetur non tenetur respondere.s.an
illud ipse cõmisit:licèt si sponte respondeat,stetur suæ
cõfessioni,vt prædixi.de quo in Spe.eo.ti.§. iã de inter
7 rogatorijs.versi.sed nũquid.¶† An aũt ordinãdus dẽat
crimen commissum confiteri notatur per Inno.in c.du
dum.el.2.s̃.de electio.quia si est tale,qđ impedit ordi-
nis executionem etiam per paratam pœnitentiam dẽt
confiteri , aliàs non tenetur confiteri. An autem pars
tenet̃ respondere positioni criminosæ.notat̃ ꝑ Bart. in
d.l.Marcellus.& in Spe.de positionibus.§.vii.ver.xviii.
nec obstat p̃dictis.c.2.s̃.de confessis.quia intelligi dẽt,
ꝙ testis ibi sponte confessus fuit crimen. vt ibi no.Inn.
facit etiam ad materiam,quod notauit glo.in c.1. & 2.
8 de confessis. in 6.¶† In eadem gloss.in fine.Circa hoc,
an testes debeant cognoscere partes,conclude, quòd
aut quæritur de testibus ,qui sunt scripti in instrumẽ-
to,& tunc nõ est necesse. fallit in scriptis in instrumẽ-
to inuentarii,qđ cõficitur per heredem adeũtem here-
ditatem cum beneficio inuentarii.l.finali.§. sinautem .
cum ibi nota.per gloss.C.de iure deliberan. Interdum
tamen statuta prouident , quod saltem unus ex testi-
bus cognoscere debeat partes , & notàrius in subscri-
ptione de hoc faciat mentionem , & ità viget statu-
tum in ciuitate ista. Interdum verò testès volunt actua
liter deponere in iudicio:& tunc si uolsit de facto vtrius
que partis,puta,ꝙ Titius vendidit seio librum pro de-
cem,debent utrumque cognoscere. & ita intelligatur
gloss. hic posita. Si autem deponant de facto vnius
tantum,sufficit,ꝙ illũ cognoscant. licèt non cognoscãt
aduersarium,vt si deponant, quòd Titius possedit talẽ
rem spatio.x.annorum. nam tunc ex quò non deponit
de facto aduersarii non est necesse , quod illum cogno
scant. Interdum autem de neutrius facto deponunt: vt
si deponant quantum valuit frumentum tali tempore,
tunc non est necesse , quod aliquem ex litigantibus
cognoscãt ,ex quò de neutrius facto deponũt.vt ẽt hic
tangit do.Anto.& no.etiam per Bart.in d.l. fina.§. sin-
autem dubius. C. de iure deliberan. & tangitur etiam
ꝑ glo.in l.3.ff. de testi. ¶ In gloss. de loco. in fin. hr̃ in
hystoria Danielis. xiii.& tangitur per gl.in l.ob carmẽ.
ff.de testibus. ¶ In glo. de tempore. ibi non ualet eo
9 tum dictum.Nota benè † ꝙ vbi testes diuersificant in
tempore,vel loco,non valet testimonium, & ratio est ,
quia si actus est reiterabilis uident̃ deponere de diuer-
sis actibus. & ideo si sunt duo,quorũ vnus deponit de
vno tp̃e,vel loco,alius de alio,reddit̃ dictum cuiuslibet
singulare.iõ nõ probat. s̃.de elec.in c.bonę.el.j.Si vero
actus nõ est reiterabilis , & tũc sũt c̃rii:iõ tũc neutrius
dicto statut,vt dictum fuit.supra.eõ. in nostra. Si autẽ
testis interrogatus de tempore dicat se non recordari
non per hoc vitiatur eius testimonium.ĩ.de fide instru.
cum Ioãnes.qđ intellige uerum nisi tẽpus esset de sub
stãtia eius,de quo quæreretur,vt quia ageretur de pro-
bando aliquid factum esse certo die , & loco,ad finem
reprobandi testes aliàs productos secundũ ea,quæ hñr
supra.eo.ex tenore.nã, tũc si testis interrogatus de tp̃e.
dicat se non recordari,nõ valebit dictũ eius. vt notauit
Inn.ĩ.de accusa.qualiter.el 2.& facit,quod not.in l. te-
stium.C.eo.& scđm prędicta patet qualiter ex tempo-
re interdum reprobatur testimonium.Interdum, tñ vt
sequitur in gloss. reprobatur ex tempore:id est ex mora
inferendo

inferendo testimonio, vt quia testis interrogatus nimis tardat in respondendo, & cogitando super responso. nã suspicio est ne dicat falsum subornatus.facit, quod habetur.iij.qõ.iij.§.item in criminali.versic.item in testibus. similiter videtur esse suspectus, quando nimis cito respondet, per id, quod habetur in §.sed aliud.v.q.v.ideo debet tenere medium.l.distinc.in c.ponderet. ¶ In glo. compellas. in fin.Solue, vt colligitur ex ibi notatis, qa si impedimentum fit consentiẽte illo contra quem ꝓducuntur expressè, vel tacitè, vt quia scit, & non cõtradicit, tunc habẽtur pro productis cõtra eum: secus si impedimentum fieret eo contradicente, vel eo ignorante. quia tunc sibi non nocet, vt in c.quia præsulatus. allega.in gloss. ¶ In glo.penul.ibi, sed hoc potius. & sic videtur velle glo.quod sit in arbitrio iudicis etiam arbitrari minorem numerũ, quã xl.inspecta qualitate causę, & personarum facit, quod habetur.§.eo.de testibus, & c.significauerunt, quod intellige procedere extra casum istum.nam in casu huius capituli non poterit arbitrari minorem numerum.xl.propter expressam taxationem hic factam. ¶ In gl.fina.ibi ſ.eo.præsentata.sed certè illud.c.& l.vlti.C.eod.loquuntur, quando testes sunt recepti coram arbitro, sed vbi sunt recepti coram iudice, non videtur habere locum distinctio dictorum iurium, sed videtur, quod tunc testes recepti coram iudice inter easdem personas in alia instantia, dummodo ad idẽ agatur faciant fidem.§.eo.in c.causam quę el.j.& ibi ẽt dictum fuit, & propter hoc glo.fortè dedit aliam solutionem, seu expositionem in ver.vel dic, quæ etiam non videtur bona, vt tangit gloss. Ideo alij dixerunt, quòd hic fuerunt tres delegati sine clausula aliqua, & testes recepti coràm duobus, ideo non valebant.supra.de offi. deleg.causam matrimonij, & c.prudentiam. Sed ista expositio diuinat. Ideo potest tertio dici, quod vbi attestationes sunt publicatę benè probant in alia instantia, secus vbi non sunt publicatæ, quia tunc non probant vbi partes consentiant, vt hic colligitur, & dixi in d.c. causam.quæ videtur tamen, quod etiam altera parte inuita poterit peti publicatio coram alio in alia instantia, si testes nunc non viuant arg.c.præsentata.ſ.eo.& l.fi.C.
10 de testibus. ¶ † In ea.glo.in fi.Not.benè, quod vbi testis, secundo inductus dicit contrarium eius, quod primo dixit, nõ valet dictum suum.facit supra.eo. sicut nobis.Fallit si primum dictum sit nullum, quia tunc benè valebit secundum.idem tenuit Specu.eo.tit.§.j.ver. qd si idem testis, & sequen. & cum isto dicto transit etiam Ioan.And.& omnes canonistę, & videtur per hoc, quod si testis dicit primo vnum extra iudicium coram testib⁹ vel notario demum postea in iudicio dicat contrarium stabitur secundo dicto, quia primũ non valet, sed Bar. in l.eos.ff. de falsis tenet contrarium per illum text. & ideo dat cautelam, quando quis suspicatur ne testis variet, quòd habeat eum coram testibus extra iudicium, & notario, vel saltem coram testibus, & coram illis, interroget testem, & faciat eum respondere. nam si postea dicet contrarium in iudicio non valebit dictum, & poterit de falso redargui, sed fortè dictum huius glo. & canonistarum est verius, quia ex quo primum dictũ est nullũ, non debet præstare impedimentum secũdo de regu.iur.non præstat.lib.vj.& quia nõ sic libere loquitur testis coram parte, sicut loquitur iudici absente parte facit, quod no.glo.§.eod.præsentium.in prima glo.& ideo videtur potius standum secundo dicto. Nec ob.d.l.eos. quia loquit̃ qñ testis deponit contra scripturã suã suo sigillo sigillatam, quæ valebit contra eũ, & iõ tunc potest puniri de falso secus ergo, qñ non venit contra scripturam suo sigillo sigillatã, sed solum contra suũ dictũ extraiudiciale: & illud fortè seruaret in practica propter autoritatẽ istius glo.& gl.pe.in c.seq.& maximè, quia in dubio debet eligi opi. per quam mitior sit interpretatio de reg.iur.in pęnis.lib.vj.l.si pſcs, & l.si de interpre-
11 tatione.ff.de pęnis. ¶ † An antem si testis deponat in iudicio falsum non iuratus possit puniri pęna falsi. concludit Io.An.quod sic, post Richar.de Malum.in regu. non est sine culpa.de reg.iur.in vj. quia iuramentũ non est omnino de substantia testimonij.ſ.eo.tuis, & idẽ Bart. l.si quis legatum.ff.de fal.sec⁹ si deponeret falsum in iudicio nullo, vel coram tabellione extra iudiciũ, quia tunc deficit testimonium in sui substãtia, ex quò in iudicio valido non est receptum, vt plenè nota in d. reg.
12 non est, & sequitur etiam do.An.hic. ¶ † Et no.benè ex his quæ dicta sunt in prin.huius gl. quòd attestationes quæ non valent possunt ex consensu partiũ validari ad idem, quod habetur.ſ.c.proxi. ¶ Et per hoc videtur, ꝙ licẽt si iudex committat alicui receptionem testium, non possit ille commissarius alteri committere: qa certũ, & nudũ ministerium est sibi commissum.de offi. deleg. c. fina.tñ istud videt̃ verũ, nisi ex cõsensu partiũ hoc ꝓcedat, ꝙ est clarũ si interueniat cõsensus expressus, sed de tacito est dubium.nam Inn.hic refert opi.contrarias, & similiter do.Ant.& non decidit. Potes concordare, ꝙ si solum interueniat tacitus consensus ex eo, qa non contradicant, tunc fortè illud nõ sufficit, nã præsumẽdũ videtur, ꝙ forte putauerunt commissionẽ fieri posse pon⁹ q̃, quod velit consentire, sed si aliàs ex aliqubus indicijs possit apparere de eorũ tacito consensu, tunc illud sufficiat, uel fortè potest dici, quod cum in dubio ꝑsumant partes scire iura.si sint in loco vbi sit copia peritorũ facit, quod no.in l.in bonorum.ff.de bonorum possess. & quod notatur, etiã per Bar.in l.quod nerua.ff.deposi.si producat testes corã tali electo a cõmissario videant tacitè consentire sic valebit receptio. ¶ Item aduerte, ꝙ si testis, vel notarius cõmittat falsitatem in circunstantijs extrinsecis, quæ nõ tangunt negotium principale puta, ut, qa dicat aliquid actũ in tali domo sita in tali capella, & illa domus sit in alia capella, seu parochia non propter hoc uitiabitur dictum, uel instrumẽtum, ut hic uoluit do.Anto.& Innocen.in c.fraternitatis.ſ. de hære.& Bar.in d.l. eos.ff.de falsis. ¶ Item adde his, quę dixi super gl.in ver.de causis.quod quilibet testis in causa immediata sui sensus est cum altero singularis nam alius est uisus petri: alius uisus martini: licẽt super eodem deponant, ut nota.Bart.in l.j.in fi.ff. quemadmo-
13 dum testa.aper. ¶ † An autẽ in causis omnino debeant testes esse concordes. tetigit Inn.in c.qualiter. el.ij. de accu.ubi concludit, quod non semper est necesse, quod sint in causis concordes, si aliàs sint concordes in principali dicto, ut quando deponunt super aliquo uniuersali, puta super iurisditione, uel super iure decimandi, unde si testes concordant, quod talis exercuit iurisditionem in tali loco, uel, quod percepit decimas, sed unus testis dicit interrogatus de causa scientiæ, quod uidit reddere ipsum ius in causa inter Ioã.& Petrum, alter dicit, quod vidit reddere inter Seium, & Martinum, uel unus dicit, qꝺ uidit percipere decimam frumenti, alius decimam ordei. probabunt secundum eum cx quò concordant in principali dicto.glo.tñ videtur sentire cõtra in c.nihilominus.iij.q.ix.de quo etiam tetigi in l. inter
14 pares.ff.de re.iu.& in l.i.C.de testa.scd'm Bal. ¶ † Quid autem si vnus testis deponit per auditum: alter per visum, nunquid probent do.Ant.hic dicit, quod sic, & alleg.dictũ Io.iij.q.ix.§.de his, sed certè ibi Io.dicit oppositum, & etiã Io.An.hic.vnde concludit, ꝙ surdus, & cecus non poterunt probare contractũ factũ inter partes, & videtur hoc bene dictum, quia cõtractus percipit̃ ꝑ auditum, quo surdus caret ideo nõ põt testificari: sed si essent duo quorũ quilibet audiret, & videret tūc fortè si ambo cõcordarẽt de cõtractu, licẽt vn⁹ diceret de audi-

tu,quia audiuit partes ſic contrahere.Alius dicat, q̃a vi
dit partes ſic cõtrahere benè valeret teſtimoniũ , quia
ſenſus viſus tanquã generalis ẽt cõprehendit auditum
in eo,qui habet vtrũq; ſenſũ,vt voluit gl.in c.teſtes.iij.
q.ix.Qũo aũt quinq; ſunt corporis ſenſus ꝓſequit̃ hic
Inn.& gl.expreſſe ponit in l. ꝙ meo. §.ſi per venditorẽ.
15 ff.de acq.poſ.¶†Et no.benè,ꝙ licèt teſtis poſſit ꝑ quẽli
bet ex dictis ſenſibus teſtificari ſcd̃m ſubiectã materiã,
tñ notarius ſolũ põt cõficere inſtrumẽtũ de his,quę per
cipit per ſenſum viſus , & per ſenſum auditus , vt notat
Ioã.And.in Spec.de inſtru.editio.§.reſtat.ſuper ver.ſed
qũo,& iõ non poſſet conficere inſtrumentũ , an vinũ
eſſet dulcæ,vel non:licèt etiam guſtaret,ſed benè poſſet
conficere inſtrumentũ,ꝙ partes guſtarũt vinũ , & dice-
16 bant illud eſſe dulcæ.¶†Tangit etiam hic Io.An. quali
ter poſſit notarius conficere inſtrumentum inter duos
diuerſarũ linguarũ:vt q̃a vnus ſit Theutonicus alter La
tinus:ſed interueniat interpres,de quo etiã poſuit Bart.
in l.j.in fi.ff.de verbo.obl.¶Et qualiter etiam poſſit cõ-
fici inſtrumentũ ſuper actu facto a muto.tangit Bar. in
l.mutum.ff.de acquir.hære.¶Quomodo etiã poſſit iu-
dex Latinꝰ mediante interprete examinare teſtes Theu
tonicos no.Bar.in d.l.j.in fine.

SVMMARIVM.

1 *Sententia poteſt per partes executioni mandari.*
2 *Publicatio atteſtationum facta in ſummario iudicio non nocet quominus*
poſſit produci in plenario.
3 *Atteſtationes receptæ in ſummario iudicio non probant in plenario.*
4 *Facta in capitulo probantur per illos de capitulo,*
5 *Excommunicatus durante excommunicatione repellitur ab officio teſti*
ficandi:& ideo debet ad cautelam abſolui.
6 *Tertius,an poſſit appellationem interpoſitam per principalem cõtra quẽ*
lata eſt ſententia proſequi.
7 *Atteſtationes inualidæ poſſunt ex conſenſu partium validari.*
8 *Abſolui,an poſſit quis ſi non petat.*

Eniens ad ap. Vbi variatur mo
dus agendi , etiã
publicatis atteſtationibus ſuper eodẽ ca-
pitulo teſtes ꝓduci poſſunt.h.d.¶ Et tres
ſunt partes principales.nã primo ponit or
dinem proceſſus,& diſputationẽ partiũ ſup receptione
teſtiũ.In ſecunda interloquit̃.In tertia cãm committit,
ſecunda ibi: nos igitur.tertia ibi:quo circa. ¶ No.quod
1 ſententia poteſt per partes executioni mandari. ¶ Itẽ
no.ſecundũ vnũ intellectũ,ꝙ ad proſecutionẽ appella-
tionis nõ admittit̃ quis,niſi habeat ſufficiẽs mãdatum .
¶Item no.tertiũ cõparentẽ pro ſuo intereſſe pendente
appellatiõe interpoſita a principali poſſe impedire exe

a Impedit̃ executionẽ ſniæ. ꝓ hoc adde dicti nctio nẽ q̃ ponit hic d. Hẽ. boyc. i pri. c.p.c.

a cutionem ſentẽtiæ. ᵃEt no.ꝙ hoc eſt verum ſi ante om
nia doceat de ſuo intereſſe incontinenti:& ſic videtur ,
qđ ſummatim debeat examinari intereſſe quò ad mo-
dũ procedendi:ſed quò ad probationes videtur,qđ de-
beat plenè examinari,q̃a oportet,ꝙ probet per teſtes ,
vel ꝑ inſtrumẽta,& ex hoc videtur poſſe notari,qđ ple
na ꝓbatio facta in ſummario iudicio nõ ꝓdeſt in plena
rio,qđ videt̃ cõtra notata per Iaco.de But.in l.ab hoſti
bus.§.ſed,quod ſimpliciter.ff.ex qui.cau.ma. & ſic per-
trãſit hic do.An.Sed potes dicere,qđ hic nõ fuit plena
ꝓbatio ex toto,licèt facta fuerit ꝑ teſtes, vel inſtrumẽta
ex eo,q̃a nõ fuiſſet pars admiſſa ad reprobãdũ ꝑſonas,
vel inſtrumẽta in iſto iudicio ſummario,vt ẽt hic voluit
Petrus,& Abb.iõ tunc nõ mirũ,ſi nõ facit fidem in ple
nario,ſecus vbi fuiſſet plenè diſcuſſum de exceptionibꝰ
contra teſtes,vel inſtrumenta:quia tunc poſſet procede
2 re dictum butrigarij.¶ † Item nota,quod publicatio at
teſtationũ facta in ſummario iudicio non nocet quomi
nus poſſit produci in plenario,& pro hoc faciat, q̃a nõ
obſtaret ſententia lata in ſummario vt legit̃,& notatur
in l.pen.ff.de his qui ſunt ſui,vel alie.iur. ergo nõ ob-
ſtat publicatio per id,quod habetur.ſ̃.ti.j.licèt.& c.cu-
3 rauit.¶ † Itẽ no. ꝙ atteſtationes receptæ in ſummario
iudicio nõ ꝓbãt in plenario vbi a partibus approben-
tur.& ſic facit ad id,qđ dictũ fuit.ſ̃.c.proxi.¶ Itẽ no.ꝙ
cum tertio cõparente ad impediendũ executionẽ ſniæ.
poſtq̃ ſummatim docuit de ſuo intereſſe eſt lis cõteſtã
da.tã ſuꝑ iure ſibi cõpetẽte,q̃ ſuper ſnĩa.¶ Item no.ꝙ
vbi approbant̃ in plenario iudicio atteſtationes produ-
ctę in ſummario nõ poſſunt alij teſtes ꝓduci.¶ Itẽ not.
ꝙ licèt tex.in c.de teſtibus.ſ̃.eo.& in c.cauſam quæ. cũ
ſimi.põderet publicationẽ.tamẽ hic videtur ponderari
didiciſſe teſtificata.de quo plenè dixi i ca.fraternitatis.
ſ̃.eo.¶ Item not.ꝙ vtens in plenario iudicio atteſtatio-
nibus receptis in ſummario,nõ uidet̃ neceſſario aſtrin
gi ad ſtãdũ illis.& ratio eſt,q̃a vtebatur ad pręſumptio-
nẽ faciendã,quia plenè nõ ꝓbabant in plenario:niſi de
4 conſenſu vtriuſq; partis approbarent̃.¶ †Item no.qđ il
la,q̃ in capitulo aguntur pñt ꝓbari ꝑ illos de capitulo,
q̃a cõiter ſunt alijs ignota.facit.l.cõſenſu.§.ſuꝑ plagis.
5 C.de repu. ¶ † Vltimo not. ꝙ ad cautelã abſoluendi
ſunt excõicati,qui neceſſarij,ſunt ꝓ teſtimonio.de quo
in gl.fi.Et ſic no.qđ excõicatus durãte excõicatione re
pellitur ab officio teſtificandi.facit.ĩ.de ſen. excõ. in c.
decernimus. in vj. Quid autem de ſuſpẽſo. poſuit Ho-
ſti.ĩ. de accu. olim. & infra. de excep.appoſtolicæ. &
Specu.eo.titu.j.verſi.q̃d de ſuſpenſo.vbi cõcludit idẽ ,
quod i excõicato.¶ In glo.uoluerit.ibi:ab excõicatis.
ſed certè iſta allegatio non erat bona, quia excõicatus
poteſt ſe defendere in iudicio per ſe,& per procurato-
rem,& melius eſt ꝑ procuratorẽ.ſupra.de iudi. intelle-
ximus.cum ibi no.& facit.ĩ.de excep.cum ĩter. & ideo
cum uenirẽt ad defenſionẽ capituli de iure nõ habuiſ-
ſet obſtare dicta exceptio:nec eſt verum ſecũdum doc.
qđ hoc poterat ex integra. Vnde poteſt dici, quod ſor-
tè opponebatur,qđ ipſi procuratores erãt excõicati, &
ideo non debebant audiri , quia licèt excõicatus poſ-
ſit eſſe in iudicio noĩe ſuo.non tñ põt eſſe noĩe alieno,
q̃a primo caſu trahit̃ inuitus,cũ iudiciũ reddat̃ in inui-
tum.l.inter ſtipulantẽ.§.j.ff.de uerb.obl.& defenſio ne
mini eſt deneganda.ĩ.de excep.cum inter.ſcd̃o caſu ve
nit uoluntariæ. ideo repelli poteſt.Vel fortè obijcieba-
tur,ꝙ nõ habebat ſufficiẽs mandatum.& non ꝓſtaban-
tur debitæ cautiones.de q̃bus.ſupra.de ꝓcura.c.j. & c.
6 mãdato.ideo non debuerunt audiri.¶†In gl.audiẽdus.
in fi.Adde,ꝙ dictum gl.ꝓcedit ſi tertius ratione ſui in
tereſſe appellat.qđ facere poteſt.vt patet in c.cum ſuꝑ.
& in l.a ſententia.allegata.in glo.idem ſi non appellat :
ſed,vult proſequi appellationẽ interpoſitam ꝑ principa
lẽ,ꝯtra quẽ lata eſt ſnĩa.qđ facere poteſt.vt hic ꝓbatur
& hic ẽt colligitur practica ꝓcedẽdi hoc caſu.q̃a primo
dẽt incõtinenti docere de iure ſuo per teſtes,vel inſtru
menta.poſtea debet lis conteſtari ſuꝑ iure ſuo , & ſuꝑ
ſententia , & demum procedi in cauſa.& an teſtes pro
ducti ſuꝑ articulo intereſſe faciant poſtea fidẽ li.conte.
ſuper prædictis.hic etiã declaratur , an autẽ poſſet ter-
tius producere teſtes ſuper articulis,ſuꝑ q̃bus fuerunt
teſtes ꝓducti per principalem,& publicati. ponit Spe.
in tit.de teſte.§.ſatis vtiliter.verſi.quid ſi a ſnĩa.vbi con
cludit,ꝙ ſic ſi neſciuit cauſam agi.aliàs ſic. Si autẽ ter-
tius uolens impedire executionẽ ſententię nõn appel-
lauit,nec vult proſequi appellationẽ interpoſitã,q̃a for
te nulla fuit interpoſita.tunc ſi eſt caſus,in quo ſenten
tia habeat nocere tertio,qđ q̃n fit,habetur.j.de re iud.
q̃uis,& in l.ſępe.ff.de re iudi.tunc non poterit impedi
re , ex quò ſententia trãſiuit in rem iudicatã.& eſt talis
q̃ ẽt hẽt ſibi p̃iudicare.Si autem ſit caſus in quo ſenten
tiã non hẽt p̃iudicare.tertio,vt quia ſit lata eo ignoran
te,vel

te:vel si sciente est casus in quo nō nocet ēt sciēti : tūc conclude, quod aut petitur executio sup aliare quàm petita: vt si petita fuit quantitas, & executio petaī in alia re:tunc admittiī tertius ad impediendum docēs de iure suo.l.a diuo pio.§.si super rebus.cum ibi nota.ff.de re iudi.& l.ob maritorum cū gl.sua.s̄.ne vxor pro marito.Si autem petatur executio in re petita super qua lata fuit snīa,& tūc si possessio est vacās admittiī tertius, vt hic colligitur secundum vnū intellectū quem notabiliter tangit hic Inn.& ratio,q̄a interest sua, ꝙ possessio quæ non est sua,& est vacās ab alio nō occupet quia facilius poterit illā assequi ipsa existēte vacāte. Si aūt possessio erat p aliū occupata fortè per illū,cōtra quē est lata snīa:tūc nō audiī tertius, q̄a ex quò possessio est penes aliū non videtur interesse sua,ꝙ magis sit penes ipsum reū,quàm penes ipsum actorē vincentē, & iō fieri debet executio pręstita tamē cautione ipsi victo per vincentē de defendendo ipsum reū contra ipsum tertiū, vt probatur in l.is a quo.& l.seq.ff.de rei ven.Si autem ipse terti⁹ rem possideret, super qua lata esset snīa:si facta esset missio in possessionem ipsius rei autoritate iudicis ad instantiā actoris qui obtinuit snīam non pręiudicabit talis immissio ipsi tertio,quia in dubio iudex non intelligit voluisse præiudicare tertio, vt notauit Inno.s̄.vt lite non contestata.quoniam.§.quod si super.& Bar. in l.ij.C.vbi in rē ac. & sic dicta immissio solum valebit, ad præiudicium ipsius condemnati. Et nota benè prædicta,quia de hac doctrina,quæ colligitur ex dictis Inno.Bar.facit sestum in dicto.§.si super rebus. ¶ In gloss. incontinenti.in fi.& quando dicatur doceri incontinen
a ti [a] dicit Innoc.quod hoc erit arbitrarium,& poterit arbitrari,quod doceat infra.viij.dies.argu.de resti. spolia. frequens,lib.vj.nec erit necesse expectare, quod producat testes de longinquis partibus. nam sufficit quòd summatim doceat,& sufficit probare se electum, licèt non probet aliàs se canonice electum:quia hoc non est necesse in hoc summario iudicio.Bar.tamen in l. si is a quo.in princi.ff.vt in posses.lega.dicit,quòd debebit docere infra tempus,infra quod debebit fieri ipsa executio per dictam.l.si is a quo.¶ Sed certè istud non est benè determinatum,quia licèt post quadrimestrę tempus datum iudicatis ad soluendum,de quo per gloss.in c. quærenti.s̄. de offi. delega.possit fieri executio, non tamen est determinatum infra quantum spatium postea habeat fieri,& præsertim, quando aliquid obijcitur ad impediendam executionem:licèt statutum sit, quod in breui debeat terminari,quod obijcitur:ideo satis videtur procedere dictum Innocen.¶ In glo.vellet in fi. No
7 ta † benè, quod ex consensu partium attestationes minus valide possunt validari,de quo etiam s̄.c.proximo. & quia attestationes hic primo fuerant recepte in summario iudicio.in quo leuior probatio requiritur quàm in secūdo plenario dicebat Petrus,& Abb. quòd si pars aduersa in summario iudicio voluisset reprobare personas testium non potuisset. (ADDI Hoc videtur limitandum nisi incontinenti,vellet probare cō trarium. arg.l.iij.§.idem.ff.ad exhib. Vel fortè hoc ideo quia modici præiudicij est, ꝙ admittatur ad contradicendum, quia per hoc nil consequitur in facto principali nisi aliter q̄libet iterato,& tūc poterit obijci ī psonas. TIO.) Quia illud venit expediendum in plenario iudicio, & sufficit, quod prima facie in summario doctum sit de iure partis,& suo interesse,quod tene menti.Et aduerte,quod licèt iste Petrus fuisset vsus in plenario iudicio attestationibus productis in summario: tamē quia fuit vsus ad pręsumptionem inducendam, non ad plenam probationem quia non plenè probabant,ideo non cogitur illis omnino insistere,sed potest eosdem testes, vel alios pducere.¶ In gl.penul.ibi: secus si nesciuisset.supple,quia tunc nō fuisset necesse appellare:sed q̄ñ sciuit tunc habet necesse appellare, vel psequi appellationē interpositum per reū,aliàs snīa faceret sibi præiudiciū, nā licèt diuersum sit ius istius subdiaconi a iure Archidiaconi,quia tamen causa est tractata cū electoribus a quibus habebat causam iste Petrus:ideo præiudicat sibi sententia si sciuit causam agi:& non contradixit, vt in c.quamuis.j.de re.iudi.nisi appellet.vt est dictū.¶ In ead.glo.ibi:diuersum modum.supple:& præsertim cum primum iudicium fuerit summariū,& scd̄m plenariū. ¶ In ea.glos.ibi non credo valere: & hoc, q̄a standū vī primo dicto,vt innuit glo.sed tunc ob.quare primū dictum nō probat in secundo iudicio ad finē obtinēdi sententiā,& tñ pbat in finē reprobādi scd̄m dictū cōtrāriū. dic scd̄m Inn qd̄ ideo nō probat ad finē obtinēdæ snīę in principali,quia ad illum finem non fuit depositū primum dictum:ideo autem pręiudicat secundo dicto:q̄a primum dictum est notorium,& notoriè contradicit secundo:ideo impedit secundum,& sic nota, ꝙ probatio facta in summario iudicio inducit notoriū scd̄m Inno. sed dic hoc verum secundū do.Ant.ad pręiudiciū istius testis,qui dictū deposuit:sicut,& confessio facta in summario iudicio præiudicat confitenti,etiam quò ad plenum præiudicium,vt voluit Innocen.s̄.de ordi.cog.cū dilectus.& in c.inquisitionis.de accusationi.¶ In glo. fina.ibi.iij.q.j.c.j. & ibi de hoc in summa, & per Inn. j̄.eo.testimoniū.& ibi diceī.Itē ibi,vel pcuratione hoc verum si voluntariè veniant secus si coacti ex causa facit.l.prouidendum.C.de postu.¶ In eadē glo.ibi, & iō hic colligitur secunda solutio.s.quod in subsidiū sit ista absolutio.nā aliàs fieri non deberet:nisi dicetur excommunicationē latā post appellationem lītimā.j̄.de sentē. excōmu.per tuas.vel dici potest,ꝙ hæc fuit gratiosa cōcessio,& prouisio. Hostien.tñ hic dicit,ꝙ de cōsuetudine curiæ indifferenter absoluuntur ad cautelam illi qui petuntur in testes donec tulerunt testimonium,sicut ēt absoluūtur ambasiatores donec sunt in curia,vnde ipso
8 facto postea reincidūt in excōicationē.¶ † An aūt possit absolui quis si non petat,tangitur per gl.j̄. de eo qui duxit in matrimoniū,in c.significasti,& s̄.de rescrip. ab excōicato.veritas est,quod sic a vinculo excōicationis, vt notaī in dicto.c.ab excōicato,sed non a vinculo peccati,ꝙ nō terminetur nisi pęnitenti.de reg.iur.peccati.lib. vj.& dicit etiam Ioan.And.hic post Hosti.quod absolutio debet fieri ab excōicatione non aūt fieri debet relaxatio,licèt illa posset fieri a snīa interdicti.j̄. de appel. dilectus.nec ob.j̄.de accusa.olim.quia secundū eū non debet referri ad excōicationē:sed certè istud est cōtra illum text.ideo licèt tutius sit absoluere, tamen puto, ꝙ si fiat relaxatio etiam procedat dummodo aliàs seruentur quæ in absolutione seruari cōsueuerunt,de quibus. j̄.de senten.excommu.nuper,& c.a nobis,& c.cum desideres.quia non est fienda vis in verbis, dummodo habeamus effectum.j̄.de verbo.signi.c.intelligentia, & c. præterea,& c.in his.

a Doceri ī cōtinenti. quando dicaī, incontinēti qūo accipiaī. vide Spe. ti.de app. §. vj. post pri & Bal. .l a.C. de edict. diui Adr.tol.

SVMMARIVM.

1 *Testificari possunt monachi, & conuersi in causis ecclesiæ suæ.*
2 *Iuramentum, an sit de substantia testimonij.*
3 *Notarius si dicat talis testis iuratus deposuit, an hoc sufficiat.*
4 *Testis iurans, an debeat tangere scripturam.*
5 *Testis non iuratus deponens falsum coram iudice debet puniri de falso.*

b
Vis quæstionibus. Religiosus [a] ad testificandum, non admittitur absque iuramento, nisi a parentibus remittatur.hoc dicit.¶ Et primo ponit dictum. secundo a b illo excipit.ibi: nisi. ¶ No.
1 quod † monachi,& conuersi in causis suæ ecclesię,seu monasterij admittunī ad testificādū.de quo.s̄.c.insup. Io.ab Imo. in j. super ij.Decre.

b Religiosus. Idem per oia sūmāt hic d. Ab.& Fel. & si q̄ras an infirm remitti possit. distingue sicut hic per d. Hē. Boyc. in prin.c.

 & co.

& c.cũ nuntius.¶ Item no. ꝙ repellunt̃ ſi non præſtant
iuramentum,licèt fortè dubiũ faceret, quia videbatur,
ꝙ ob reuerentiam religionis non tenent iurare:ſed cõ-
trarium eſt qñ producũtur in teſtes,vt hic patet. An aũt
2 aliàs cogantur iurare,habet̃ in c.j.ſ̃.de iura.calũ.¶ † Itẽ
no.ꝙ iuramentũ non videtur de ſubſtantia teſtimoniũ,
quia poteſt a parte remitti.nam ea quæ ſunt de ſolẽnita
te ſubſtantiali non poſſunt per partes remitti,vt no. gl.
ſ̃.de offi.deleg.de cauſis. ¶ An autem ſi appareat teſtẽ
depoſuiſſe,& non appareat ipſum iuraſſe,an præſumat̃
iuratus depoſuiſſe dic,vt in Spe.de teſte.§.ſequitur.ſu p
verſi.& no.verſic.quid ſi in actis,& ibi etiam per Io.An.
3 in addi. Spec.¶ †Et quid ſi notarius dicat talis teſtis in
ratus depoſuit,an illud ſufficiat.notatur per glo.& Bar.
in.l.Theopompus.ff.de dote prælegata,& dixi.ſ̃.e. fra-
ternitatis,& de probatio.poſt ceſſionem,& tãgit hic do
mi.Anto.¶ In glo.ij.in fine.prima opinio hodie expræſ
ſe approbatur in c.j.de iura.calũ.in vj.vbi patet, quod
licèt omittatur præſtari iuramẽtum de calumnia,q̃a nõ
eſt petitum non vitiatur proceſſus, & ſic poteſt tacitè
omitti,vt ibi patet,ſecus,vbi eſſet petitum præſtari, vt
no.in c.j.ij.reſpon.¶ Et adde,quod notauit gloſ.in cle-
men.j.§.porrò.in verb.tacta.de hæreti.vbi gloſſ.tangit.
4 an † ſit neceſſe teſtem iurantem tangere ſcripturam, &
concludit,quod ſic:non tamen eſt neceſſe,quod tangat
ſcripturam euangeliorũ:ſed ſufficit etiam,ꝙ aliam tan-
gat,niſi expreſsè reperiretur cautum eſſe oppoſitum, &
ita etiam practicare,& ita etiam tenet gl.in auth. de iu
reiur.a moriente præſtito in prin.col.v.Et adde etiã gl.
notabilem in c.vt circa.in verbo corporali.de elec. lib.
vj.vbi glo.tangit,an ſufficiat tangere cum cubito,vel pe
ctore,& non cum manu.de diuerſis autem modis iurã-
di.videlicèt ad ſancta Dei euangelia,vel per baptiſmũ
vel fidem Chriſti:vel ſub periculo animæ ſuæ,vel ſub fi
de ſua,tangit hic domi.Anto.de quo etiam in Spec. de
iureiur.§.i.ver.in ſumma,& de arbitr.§.fina.ver.ſed po
ne,quod compromiſſum.& in c.ad aures.ſ̃. quod met.
cau.& per Archi.de ſepul.c.j.in vj.& per eundem in c.
iuramenti.xxii.q.v.communiter tamen ſeruatur,quod
teſtis iurat ad ſancta dei euangelia ſuper ſcriptura euã-
geliorum,vel etiam ſuper alia,vt no.gloſſ. in d.cle.i.de
5 hæreti.& facit iſtud.c.quod† ſi teſtis deponat falſum co
ram iudice non iuratus,quod nihilominus debet puni-
ri de falſo cum iuramentum nõ videat̃ omnino de ſub
ſtantia teſtimonii,vt hic videtur colligi de quo per Ioã.
An.in reg.non eſt ſine culpa.de reg.iur.in vj.& ꝑ Bart.
in l.ſi quis legatum.ff.de falſis.

SVMMARIVM.

1 *Fœmina in dignitate poſita poteſt conferre præbendas.*
2 *Iudicem in teſtem producere volens debet ante lit.conteſta.petere eum re
moueri.*
3 *Suſpendi poteſt quis a poteſtate conferendi.*

a ¶ Delegatus neceſſarius. Si quęras an iudex, vel arbiter poſſit teſtificari in cã in q̃ fuit iudex, vel arbiter diſtigue hic ſecundum do. Henri. boych.

a llecto filio arien. Delegatus ne
ceſſarius a in
teſtem remouetur a iudicando, & alius
ſubrogatur.hoc dicit.¶ Et primo ponit par
tis querelam,ſecundo prouidet ibi:ne.igit̃.
1 ¶ †No.primo,quod ad fœminã in dignitate poſitam:vr̃
poſſe ſpectare ius conferendi præbendas etiam ſacerdo
tales,quod videtur verum interueniente ſuper hoc pri-
uilegio apoſtolico,aliàs ſecus,per id,quod no.Inno. de
elec.quod ſic ut,& quod notatur per Io.An.in c.ij.de p̃
ben.in vj.& in Spe.de præben.§.j.circa fi.facit, ꝙ hr̃.ij.
q.v.in c.mẽnã,& in c.bene quidem.xcvj.diſtin.in gl.p̃
ter romanũ.quę fuit additio.De iure autem cõmuni ius
patronatus in eccleſia non collegiata in pręſentãdo re-
ctorem poteſt competere laico,& ſic fœminæ,facit, qđ
habetur in c.quãto.de iudicijs. & quod not. ſuper ru-
bri.de iure patro.& j̃.de conceſ.p̃bẽ.c.ſi.& in cle.ij.de
iure patro.ſecus quando eſſet collegiata,vt legitur, &
2 no.in c.nobis.de iur.pat. ¶ † Itẽ not.ꝙ pars põt petere
iudicẽ remoueri ab officio iudicandi,ſi expediat ſibi il-
lum producere in teſtem.Et no.ꝙ videtur debere pete
re ante litem conte.nam poſtea non uidetur poſſe per
id,qđ habetur.ſupra.de offi.dele.inſinnãte:niſi iuſta cã
ſubeſſet.vt ibi patet.¶ Itẽ no.ꝙ demum uidetur iudex
remouendus,vt poſſit teſtificari,quando per alios non
poteſt perfecta fieri probatio.de quo in gloſſ.ij.¶ Item
not.ꝙ vbi cauſa appellandi exprimitur alternatiuè. &
in vna parte eſt iuſta,& in alia ininſta. valet appellatio
propter partem iuſtam.nã ſi iudices hic erant dati ſine
clauſula iniuſta,erat pars alternatiuè in qua petebatur,
ꝙ procederent altero excluſo.ſ̃.de offi. dele.in c. cãm.
3 facit,quod not.Inno.de renun.c.in præſentia.¶ † Item
not.ꝙ poteſt quis ſnſpendi a poteſtate cõferendi. ſi ta-
men fiat ſuſpenſio poſt appellationem legitimam venit
relàxanda.nam uidetur fore nulla.vt ſentit gloſſ.fin. de
quo tangetur cum illa.¶ In gloſſ.j.in fi.dicit tñ Hoſt. ꝙ
non erat neceſſaria proteſtatio hoc caſu,ex quò non re
ſpondebat ſuper negotio principali,& ſi etiam ſine pro
teſtatione reſpondebatur non inducebat̃ cõteſtatio. fa
cit,qđ hr̃.ſ̃.de li.cont.in c.t.¶ In 2.ibi:vellet iurare &c.
tali iuramẽto debet pars credere, cum ẽt aſſerat ſe vel
le credere ſuper principali negotio,qđ eſt magis p̃iudi
ciale.arg.j̃.de dona.inter virum,& vxo.per veſtras.¶ In
eadem gloſſ.ibi plures alios.ſupple quos fortè videbat
idiotas,vel poſe repelli.vel ſic glo. ſimpliciter procedit
propter fraudẽ.arg.c.ſuper literis.de reſcriptis. ¶ In gl.
recuſatis.ibi non ſufficit ad remouẽdum.hoc intelligit
verum do.Anto.niſi aduocatus propalaſſet ſuam intẽ-
tionem.facit, quod hr̃ in l. prætor. ff. de iur.om.iudi.
ſed certè ſi propalaſſet in fauorem eius cuins aſſumpſe
rat aduocationem, non eſſet tunc iuſta cauſa, vt clien
tulus cõtradiceret petenti remoueri, quia tunc ſua nõ
intereſſet. & ſic non deberet audiri.ij.q.vj. non ſolent.
¶ In eadem gloſſ. ibi ſatis honeſtum. hæc oppoſitio eſt
uera,quãdo delegatus ſubdelegauit in totũ vices ſuas,
quia, tunc ex toto deſiit eſſe iudex.ſecus ſi aliqnid re
tinuiſſet de iuriſditione, quia tunc non deſiit eſſe om-
nino iudex.de offi.dele.ſi delegatus. lib.6.& idem ſi or
dinarius delegauit, quia non deſinit eſſe iudex. ¶ In
ea.gloſſ. in fin. nec obſtat, quod proximè dictum eſt,
quia officialis epiſcopus non habet delegatam, ſed or-
dinariam. vt legatur, & nota. in in c.2. de officio vica.
in 6.& ſic non dicitur cognoſcere vice Epiſcopi, ſicut
facit delegatus licèt aliàs quò ad actum appellationis
cenſeatur idem auditorium.de conſuetu.c.2.in 6.¶ In
gloſſ. defectum. ibi cum ipſum approbauerit. hoc ve-
rum, quando exceptio quam, vult obiicere contra per
ſonam teſtis.concludebat etiam contra perſonam iudi-
cis, ut ſi uelit obiicere, ꝙ ſit infamis.nam talis remo-
uetur a teſtimonio, & a iudicando. infra. eod.teſtimo-
nium. & ſupra. de reſcri.ſciſcitatus. ſecus ſi cauſa, ſed
exceptio non pariter concluderet contra teſtem,& iu
dicem, ut ſi obiiciatur contra teſtẽ, quòd eſt crimino-
ſus. nam poterit obiici, quia non concludit contra iu
dicem cum iudex poſſit eſſe criminoſus,dummodo nõ
ſit infamis, ſed non poteſt teſtis eſſe criminoſus. ſu-
pra.eod.ſuper eo. ideo hoc caſu poterit obiicere in per
ſonam teſtis, quod eſt criminoſus. facit, quod nota-
uit Inno.j̃.de excep.cum uenerabilis. ¶ In gloſſ.fin.in
fine.facit, quod habetur. infra.de ſen.excom.per tuas.
& de offic.delega. cum contingat. aliqui tamen di-
cunt, quod quia iſtæ caſus non erat in iure, ante
hãc decreta.determinatus,quia de mero rigore tenuit
actus

actus factus post appellationem ante inhibitionem cruf.a. cit,q habetur.j.de appellatio.pastoralis,& tunc verbũ relaxata staret propriè,facit,quod notatur per Ioan.An. s.eo.veniens.ad fi.super glo.fina.& in c.j.quod metus causa lib.vj.& hac de causa potest dici fuisse causam re missam ad primos iudices, uel dic,quod de volunta te partium facta fuit remissio.j.de appel.accepta, & ij. q.vj.si quis episcopus.

S V M M A R I V M.

1 *Fundans ecclesiam habet ius patronatus in illa.*

2 *Testes ad petitionem rei possunt examinari ad perpetuam rei memoriam, & in hoc debet pars aduersa citari, & de citatione confici publicum instrumentum.*

3 *Publicatio testium quæ fit ad perpetuam rei memoriam, cui noceat aliis, quàm vocatis.*

a Ignificauit nobis. Ne proba tionis[a] copia pereat citato aduersario recipiunt, & publicantur testes quos reus inducit, hoc dicit.& in prima petitio : in secunda iudicis datio.sec̃da ibi:quo circa.¶ †Nota,q fundãs ecclesiã potest in actu fundarionis remittere omne ius,quod aliàs consequeretur ex ipsa fundatione,& sic remittere potest ius patronatus,quòd aliàs cõ sequeretur facit,quod no.Inno.j.de iure patronatus su per rubri.& quod notatur.s.de consuetu. cum dilect.

2 ¶†Item no.quod ad petitionem rei possunt examinari testes ad perpetuam rei memoriam, ne pereat facultas probandi.de quo per Bar.in auth.sed si quis.C.de testi. & in l.in lege aquilia si deletum.ff.ad leg.aquil. ¶Item not.quod in examinatione testium fienda ad perpetuã rei memoriam debet pars aduersa citari.¶Item nota,q de ipsa citatione debet confici publicum instrumentũ. Et nota etiam,quòd pars debet vocari ad actũ receptionis testiũ,& sic ad videndum illos iurare.de quo.s.e.in c.ij. Vltimo nota secundum vnum intellectũ,q in iuribus incorporalibus.in quibus etiam possessori competit actio facit,qđ notatur de iudi.examinata, & de cau. possess.cum ecclesia.potest etiam ad instantiam rei fieri examinatio testium ad perpetuam rei memoriam:nisi autem reo nulla cõpeteret actio,tunc esset magis clarum per id,quod tangit hic gl.&, quod habetur.s. eod. vt lit.non contesta.quoniam.§.sunt, & alij de quo per Bart.in locis superius præallega.¶In glo.ij.ibi:item hic statim publicantur.Guilicl.in Specu.eo.titu.§.nunc tractemus.versicu.aliàs.tenet cõtrarium,scilicet, quod hic non publicantur, sed consignantur,seu sigillantur sicut, & in c.quoniam,& hoc ideo si publicaretur tolleretur partibus facultas producẽdi alios testes,& sic retorqueretur in læsionem, quod inductum est in fauorem contra id,quod habetur.de regu.iuris,quod ob gratiam lib. vj.ad istum textum respondet, quod debet intelligi, quod debent dicta redigi in publica monumenta.i. in scripturam publicam manu factam, non autem debent aperiri,& publicari,sed sigillari,& demũ aperiretur postea,quando agetur,sed Io.An.in addi.magna in loco p allega.tenet glos.istam,& etiam Bar.in d.auth.sed quis per istum tex.non violando ipsum,nec obstat ratio Specu.quia imputet sibi pars, quæ non producit testes vltra illos qui producuntur siue sit ipse producens,siue ad uersarius:ex quo ei est denuntiatum,vel quare nõ egit ipse aduersarius statim cum fuit sibi denuntiatum, q a sic impediuisset receptionem testiũ,& fuisset dilata donec lis fuisset contestata. facit, quod habetur in regu. damnum.de regulis iuris lib.vj.¶In eadem glo.ibi,sed hoc non est verum, & hoc communiter tenent docto.

videlicet,quod etiam in casu isto potest obijci in personas cum reperiatur in iure oppositum,& satis sit,quod permittatur testium receptio: ideo pœna prædicta non debet imponi parti.ex quo in iure non reperitur expressa.j.de reg.iu.in pœnis li.vj.& de peniten.distin.j.§. pęne,facit,qđ notat in c.bonæ.s.de electi.Sed fortè possunt opiniones concordari,quia aut tenemus opinionẽ quod testes consignentur,& tunc procedit opinio doctorum.Aut tenemus,quòd testes publicentur, & tunc procedat opi.Vincen. quia ex quo non est oppositũ in personas ante publicationem, nec est facta protestatio non potest ammodo opponi cõtra ipsas personas.s.eo. præsentium,vnde sicut si fuisses præsens, & non opposuisses:nõ posses post publicationem opponere : ita nec isto casu ex quo fuit contumax nec id,quod no. glo.in c.j.in verbo absentia.de elec.li.vj.¶In ea.glo.ibi: nõ autem in actione,& sic videtur,quod reo cõpetat hoc remedium quando non competit sibi actio, quia non est in potestate eius cogere actorem,vt agat.l.j.C.vt nemo inuitus,& sic nõ est in potestate eius,quando excipiat, enim exceptio habeat proponi contra actionem.l.pure. §.fin.ff.de doli excep,&.l.j.& ij.de exceptio.& facit,q no.glo.in c.quoniam frequenter.§.sunt,& alii,sed contra glo.facit,quia videtur reo competere officium indicis,vt possit imponi silentium actori.l.si contendat cum sibi nota.per glo.& Bart.ff.de fideiuss.l.aurelius.§.centũ ff.de libera.lega.Item videtur competere sibi officium iudicis,vel condictio ex lege,vt cogatur actor sibi super exceptione facere instrumentũ,per id,quod no.glos.sequens,& quod plenè not.Bar.in l.si finita.§. eleganter, ff.de damno infecto,& sic videtur,q nõ deberet admitti ad istam publicationem.Sed potest responderi,quòd prædicta remedia dantur ex quadam equitate potius q ex rigore,& ideo nõ excludunt istud remedium, quod similiter ex equitate datur per id,quod not.glo.in l. de pecorib.C.ad leg.aquil. & quod no. Dy.& Bar. in l. in prouinciali.ff.de ope.no.nun.& Inno.j.de præscrip. ex transmissa,sed vbi de iure communi,& sic de rigore cõ petit remedium ordinarium illud bene excludit extraordinarium.l.in causæ.el.ij.ff.de minori.¶Item obstat contra glo.quia hic videtur competere actio negatoria isti presbytero,licèt sit in quasi possessione per quam negare potest ecclesiã esse seruam, seu seruitutem aliquã debere,& petere etiam sic pronunriari,per id, quod habetur.s.de iudi.examinata,& j.de verbo.sign. Abbate, & sic non solum competebat exceptio:imo etiã actio: & sic videt, q non debuisset admitti iste presbyter ad publicationem testiũ faciendam ante lit.contesta. Sed dici potest secundum Hostien. qđ istud sit speciale fauore ecclesiæ.¶Sed secundum eum secundo potest dici,q hic vterq; erat actor,& reus:q vterq; potest agere,& vterq; cõueniri.nã patroni poterãt agere cõfessoria petẽdo pnuntiari sibi cõpetere ius patronatus,& psbyter poterat agere negatoria,vt s.dixi. per id, quod habetur in d.c.ex aminata, & ideo isto casu potest peri publicatio testium, sicut si solummodo competeret exceptio, vel defensio, quia imputet sibi aduersarius cui denuntiatur, si non agit, ex quo potest. nam si ageret impediret receptionem, & faceret illam deferri post lit.contest. Et interest istius potius sustinere partes rei, quàm actoris, ideo isto casu possunt recipi testes,& publicari ante lit. contestat. & istum intellectum sequitur Bartol.in d.authen.sed si quis. & in l. in lege aquilia si deletum.ad le.aqui.quod est diligenter notádum, quia alibi fortè non reperies melius expressum nec meliorem text.¶In eadem gloss.ibi, & sententia fertur, & sic uidetur,quod nedum consignantur, sed publicantur:ex quo eorum vigore sententia debet ferri in casu isto.glo.tamen ibi uidet dicere,q ibi publicatur ad finẽ Io.ab Imo.in j. super ij.Decr.

a Idẽ hic summat d. Abb. & Fely & si quæras an, & quando, te stes possint recipi, & examinari lit.non cõ t.vide dist quã ponit hic do. Hẽri. Boych. in prin.

ferendę sententię.non autem ad æternam rei memoriā: sed certè non video quare non debeat valere inter easdem personas,ex quo sunt publicatę sicut,& qn aliàs publicantur ad ęternam rei memoriam.¶ In eadem gl. in fine.Nota bene ex gloss.duplicem intellectum auth. sed si quis.C.de testi.& §.& hæc vero.vnde sumitur dicta authen.in authē. de testibus.vnus est, quod loquatur,quando recipiuntur testes ex parte actoris, & tunc debet intelligi,quod sit receptio secundum formam.c. quoniam frequenter.scilicet,quando timetur de morte vel absentia diuturna.Aduerte tamen,quia ille text. videtur declarare,& supplere.c.quoniam,q̄a vult , quod si pars cōtra quā fit productio sit in ciuitate debeat personaliter citari,aliàs non valeat receptio, vbi autē esset absens,& non posset commode citari,tunc ille tex. suppletur per c. quoniam.quia poterit tunc procedi ad receptionem etiam ipso personaliter non citato , & tunc videtur sufficere citatio ad domum, dummodo postea infra annum actor agat,vel denūtiet personaliter illi,cōtra quem recipiuntur.Alius est intellectus.quod loquatur dicta authen.qñ ex parte rei recipiuntur.& tunc recipiuntur omnes etiam de quorum morte,vel absentia non dubitatur,& publicabuntur etiam testes , sed tunc videtur,quod omnino debeat esse personaliter citatus aduersarius:nisi constaret,quod malitiosè se absentasset.l.fulcinius.§.quid fit latitare.ff. ex quibus causis in possess.eatur,& facit,quod habetur in dicta auth. & per Barto.in l.iiij.§.prætor.ff.de damno infecto.¶ Et ex prædictis potes concludere,quod interdum petitur publicatio, seu receptio testium ex parte actoris. interdū ex parte rei. Interdum in casu in quo quilibet est actor , & reus. Primo casu si actor statim potest agere non potest petere recipi testes ante litem cōtesta.nisi timeatur de morte, vel absentia diuturna.in c.quoniam frequēter. Interdum non potest statim agere fortè propter pendentiam conditionis,vel aliam causam,& tunc.aut non potest competere sibi facultas agendi nisi testibus publicatis,vt quia dubitatur qualiter conditum sit testamentum, & hæres non potest adire nisi sit certus de ipso testamento.l.eum qui.ff. de acquir. hære. & tunc potest petere testes recipi , & publicari.l. publicati.C. de test. aut potest superuenire facultas agendi etiam testibus non publicatis,puta propter superuenientiam cōditionis,quæ purificatur,& tunc interim ex quo non potest agere videtur , quod possit petere recipi testes, & publicari si dubitetur verisimiliter,quia fortè non essent tempore conditionis euenientis,vt probatur in l.in lege aqlia si deletum.secundum intellectum glo.hic posite.ff. ad leg.aquil. Secundo casu.& tertio possunt recipi testes.& etiā publicari,vt patet ex his,quæ superius sunt dicta,& de materia per Bart.in d.l.in l.aquilia , & in d. auth.sed si quis . ¶ Et aduerte,quia Inno.hic tangit an attestationes , quæ sunt nullæ possint approbari per testes,& ponit opiniones.Host.tenet, qđ possunt per id , a habet.§.eo.cum causam.& ibi est expressum, secundum vnum intellectum positum ibi super gl.fina.quando testes fuerunt recepti per duos ex tribus delegatis sine tertio,si dati erant simpliciter, & sine clausula , vel intelligendo,quod ante lit.contesta.fuissent recepti per
3 ea,quæ habentur de iura.calū.in c.cum causam.¶† An ista publicatio quæ fit ad ęternam rei memoriā noceat alijs,quàm vocatis tangit hic domi.Anto.& Io.And. in magna additio.in Specu.de teste.§.nunc tractemus. super ver.aliàs.in addi.quæ incipit huic contrario dic , vt ibi.¶Et ibi concludit,quod non per regulam res inter alios acta.¶Et adde etiam,quia Inn.hic uoluit, qđ ista publicatio in casu huius.c.habet prodesse,si conueniatur ille,qui fecit recipi testes . secus si ipse conueniat alium,sed fortè istud non est verum, quia ex quo legitimè est facta,videt̄ valere inter easdē p̄sonas arg. de regu.iu.factum legitimæ.lib.vj.¶ In gloss.penulti. in fin: Nota bene gl.quæ quotidie allegatur,quod potest reus agere contra actorem, vt faciat sibi instrumētum super iure suo. puta super pacto de non petendo, vel super libertate rei,quam tenet reus.& similiter potest agere cōtra actorē, vt faciat sibi instſm de pecunia sibi soluta p eū reū. Actor aūt nō pōt agere ꝯtra reū, vt faciat sibi instſm pmissionis,q̄a imputet sibi,quare nō agit ꝯtra reū & cōuincat eū per legitimas probationes in iudicio,q̄ postea faciāt fidem.de quo plenè per Bart.in l.si finita. §.eleganter. ff. de damno infecto. ¶ Et aduerte , quia dicta testium de quibus in litera possunt redigi in publicam scripturam,quæ postea faciant fidem, poterunt etiam testes examinari coram alijs qui poterunt deponere de eo,quod audiuerunt a dictis testibus,vt hic tāgit Ioan.Andr. post Hostien. per id , quod habetur in c.sacro.de sen.excō.circa princi.¶ Et sic nota casum,in quo recipietur testimonium de auditu,& in quo etiā testis deponet coram pluribus autoritate iudicis interueniente,qđ est singulariter notandum.primus tamen modus tutior est tum,quia magis inhęret huic literæ.tū etiā quia testes ibi corā quibus alij examinātur possent mori,sicut & primi:& sic perierit probatio .

SVMMARIVM.

1 *Venditor deceptus vltra dimidiam iusti pretij qualiter agere debeat.*
2 *Valor rei qualiter probari possit.*
3 *Decipere se adinuicem,licèt contrahentibus.*
4 *Testis qui vno tempore dicit se nescire,& alio tempore deponit non reputatur sibi contrarius.*

a CVm causam. Post publicatas a attestationes nouum capitulū probari pōt ēt p testes antiquos. h. d. ¶ Et in prima ponit̄ decisa petitio q̄ colligit̄. ex c. cū cām.ꝗ.de exceptio.& vendi.quæ est pars huius. in secūda parte ponitur causæ commissio. secunda ibi: cū igit̄. ¶ Nota primo ex textu isto iuncto.c. cum causam. de emptio.& uend.scđm vnū intellectum , quod vbi duo alternatiuè petuntur sufficit id,probare , ex quo surgit obligatio alternatiua.¶Item nota scđm alium,qđ sufficit probationē esse certā respectu eius,qđ principaliter petitur licèt sit incerta respectu eius,qđ est in facul
4 tate soluēdi.nam principaliter petebatur rescissio ꝯtractus,& vt restitueretur res recepto pretio propter deceptionem vltra dimidiam iusti pretii. & hęc deceptio bene probatur,licèt non probaretur quantum vltra ualeret , nec necessitatur agens probare certum valorem anteq̄ reus eligat illud,qđ est in facultate sua soluendi
1 videlicet supplere iustum pretium.¶†Et ex prædictis nota duplicem practicam in hac materia , quando uenditor est deceptus vltra dimidiam iusti precii. vna est , quod petat venditor contractum rescindi propter deceptionem vltra dimidiam iusti pretii. & petat rem restitui restituto pretio emptori. Et tunc si emptor nō eligit supplere iustū precium condemnabitur ad restitutionem rei pretio sibi restituto. Si uero eligit supplere iustum pretium, tunc si non sunt partes in concordia de iusto pretio super hoc fieri debent probationes , vt hic colligitur secundum vnum intellectum. Alia practica esse potest , vt a principio petat venditor alternatiuè , & sic petat , vel rescindi contractum , & rem restitui pretio restituto, vel iustum precium sibi suppleri. ut colligi potest ex his,quæ dixit in primo notabili.& ex his,quæ habent̄ in c.cū cā.ꝗ.de emp.& uēd. & in l.ij.C.de rescin.uēd.qđ nota pro declaratione dictorū iuriū,& p̄cipuę dictæ.l.2.¶ Item not.ꝗ in considerand

a Post publicatas . idē sūmatur hic Ab in primo sūmario. tamē postea pōit aliud magis pro priū. ideo vide eum hic.

deranda receptione vltra dimidiam iusti precij attendi
debet tempus contractus.& sic valor rei secundum tē-
pus contractus:non autem si postea plus, vel minus va
luerit.¶Item no.ꝙ licèt materia antiqui articuli repe-
tatur in nouo.si tamen repetitur , vt non subijciatᷓ ne-
cessitati probandi:nō impedit testium receptionem su-
per articulo.de quo plene dictum fuit.s̄.eo.in c.frater-
nitatis.¶In gl.2.in fine.No.bene ex glo.qualiter possit
2 † probari precium,seu valor rei:& per consequens qua
liter testis super valore interrogatus habeat reddere
causam dicti sui.nam res tantum valet,quantum com-
muniter vendi posset habenti notas cōditiones, & qua
litates rei.facit,quod habetur.in l.mortis causa.§.fina.
ff.de dona.causa mortis . & quod notat Bar.in l.precia
rerum.ff.ad leg.fal.& per glo.& doct.& in l.2.C.de re
scin.vendi.probatur etiam valor rei ex quantitate , &
qualitate reddituum. vnde poterit testis dicere,ꝙ pos-
sessiones ex quibus tanta quantitas reddituum,& talis
qualitatis colligitur valent tantum:& pro tanto precio
communiter venduntur : & ideo cum possessio de qua
quæritur sit talis,quod ex ea percipitur tanta quātitas
reddituum,& talis qualitatis.ideo valet tantum de ma
3 teria plenè in dicta.l.precia. & in dicta.l.2.¶ † In gloss.
fina.ibi ad inuicem se decipere. intellige non interue-
niente dolo . aliàs secus.l.eleganter.ff.de dolo . & l.si
maior.ff.de rescin.vendi.Item hoc intellige de iure ci-
uili. an autem procedat de iure canonico notatur.j.de
vsur.in ciuitate . & x.q.2.hoc ius ibi videtur notari , ꝙ
sic nisi sint personæ ecclesiasticæ:quia ille magis arctan
4 tur,q̄ aliæ. Et no.etiam ex glo.præcedenti † ꝙ non re-
putatur testis sibi contrarius, qui vno tempore dixit se
nescire, si alio tempore tāquàm melius informatus de
ponat super eo,super quo prius dixerat se nescire . fa-
cit,quod habetur. in l.qui bona.§.si quis stipulatus.ff.
de damno infecto.

SVMMARIVM.

1 *Vacante sede capitulum ecclesiæ cathedralis potest cognoscere de causis matrimonialibus.*
2 *Sententia in causa matrimoniali, an debeat ferri in scriptis. & numero 5.*
3 *Publicatio testium ad æternam rei memoriam peti potest.*
4 *Sententia potest probari per testes.*
6 *Publicatio testium ad æternam rei memoriam qualiter, & coram quo fieri debeat.*
7 *Et qualiter apparebit eam solenniter esse factam.*
8 *Actus scriptus per tabellionem, an credatur absque eo, quòd publicentur.*

a Lbericus miles. Recipiunt[a] & publican-
tur testes qui intersuerunt sentētiæ vbi
per scripturam de sententia non appa-
ret.¶Et in prima parte petitio:in secun
da prouisio,& iudicis datio : secūda ibi:
1 ideoq;.¶ † No.ꝙ capitulum ecclesiæ cathredalis videt
habere potestatem cognoscendi de causis matrimonia
libus : sed posses intelligere hoc verum sede uacante ꝑ
ea,quæ habentur.s̄.de maio.& obe.in c.cum olim. vel
quando forte ex consuetudine præscripta habebat hāc
potestatem,aliàs videtur spectare ad episcopum.per id
quod habetur . in c.1.j̄.de consanguini.& affini.& j̄.
2 de excessibus præla.c.accedentibus.¶ † Item no.ꝙ vi-
detur valere sententia lata in causa matrimoniali, licèt
b non feratur in scriptis[b].& sic videtur speciale in causa
matrimoniali. nam regulariter non valet sententia nisi
feratur in scriptis.l.1.& 2.C.de senten.ex pericu.reci.
& j̄.de re iudi.c.fina.cum ibi no.lib.vj.Sed do.Flo.hic
tenet , ꝙ etiam in causa matrimoniali non valeat sn̄ia,
nisi feratur in scriptis per ea,quæ habentur in cle.di spē
diosam.iuncta cle.sæpe.in §.sententiam.de uerb.signi.
nec in tex.isto probatur contrarium , quia non dicit,ꝙ
sententia non fuerit lata in scriptis , sed dicit,ꝙ nō fuit
redacta in scriptis . vnde potest intelligi,ꝙ sentētia fuit
facta priuata scriptura,& in scriptis lata.non tamen de
ea fuit facta publica scriptura,& sic non fuit redacta in
publicam scripturam,quæ in futurum fidem faceret.fa
cit,quod habetur.in c.si.de re iud.lib.6.in v.gl.& hanc
3 opi.videtur sequi Ioā.An.post Host.hic.¶ † Item no.ꝙ
ad petitionem rei qui etiam actor esse potest peti po-
test publicatio testium ad æternam rei memoriam : &
sic facit pro eo , quod dictum fuit.s̄.e.in c.significauit.
secus,quando esset actor,& non reus, quia tunc regu-
lariter non possunt recipi testes ad eius instantiam lit.
non contest.vt dictum fuit.s̄.c.significauit.& probatur
4 s̄.vt lit.non contest.in c.quoniam.¶ † Item no.ꝙ sn̄ia
potest probari per testes,quando non apparet instrumē
tum sententiæ.& sic facit, ꝙ acta possint probari per te
stes,licèt non sit confecta scriptura . cum sententia etiā
sit de actis. ut est tex.in l.in fraudem.§.neq;.ff.de iu.fi-
sci.& ibi per Bar.& per Ioan.An.in addi.Specu.super
rubri.de re iud.de quo etiam dictum fuit.in c.quoniā,
5 circa finem.s̄.de probatio.ubi etiam per Inn.¶ † In gl.
j.in fi.& uidetur glo.procedere etiam hodie,quia licèt
in clemen.sæpe.de verbo.signifi.dicatur generaliter,ꝙ
in causis,in quibus procedit sine figura iudicij debeat
sententia ferri in scriptis:& causa matrimonialis sit de
illis,vt habetur in clemen.dispendiosam.de iudi.tamē
per illam generalitatem non videtur derogatum spe-
ciali prouisioni huius.c.per regulā . generi per speciē .
de regu.iur.in 6.& s̄.de rescri.in c.j. Et iste uidetur ue-
rius intellectus huius.c.licèt glo.in c.fina.de re iudic.
lib.vj.ponat multos alios intellectus. de quibus etiam
tangit hic Io.An.¶ In gl.fina.ibi:quos negocium tāgit.
& si tales sunt certi,specifice sunt vocandi,si autem es-
sent incerti. sufficit eos vocare per proclama generale,
seu per citationem generalem.per id, quod habetur in
c.cum in tua.qui ma.accusare possunt. & per Io.in ca.
in nostra.s̄.de procura.& in c.si.de maio.& obed.& ꝑ
id,quod habetur.in l.si eo tempore. cum ibi no.ꝑ Bar.
6 C.de remis.pigno.¶ † In ea.gl.in fi.Aduerte,quia Inn.
hic tangit, quæ gesta possint peti publicari:& in effectu
concludit , ꝙ si sunt gesta coram testibus non interue-
niente scriptura possunt peti publicari:vt hic probatur.
& l.publicati.C.de testa.& s̄.eo.significauit. Idem si in
teruenit scriptura, sed minus solennis:vt q̄a est scriptu
ra priuata,quæ non facit fidem.C.de proba.in l.instru
menta.nam tunc eadem est ratio,quæ est, quando scri
ptura non interuenit.ex quò illa non est sufficiens, per a Recipiū tur.adē aūmat hic d. Ab.& Fel.
id,quod habetur.in c.2.s̄.de transla.prælato. Et proba-
tur hic secundum intellectum Host.quem recitat glos.
in c.fina.de re iudica.in vj.idem si interuenit scriptura
publica : sed timeatur de consumptione propter vetu-
statem,uel corrosionem aliqualem,per id,quod habetᷓ
in c.cum dilecta.j̄.de confirma.uti.uel inuti.& in l.1.
ff.de bono.posses.secundum tabu.nam talia etiam pos
sunt peti publicari,dummodo tenor scripturæ possit ex
illa comprehendi.per ea,quæ habentur ex iuribus præ
allegatis.Idem si sunt rogationes notarij defuncti , per
id, quod habetur . in c.cum.P.j̄.de fide instrumen.in-
terdum etiam instrumentum publicum de cuius con-
sumptione non dubitatur ex causa potest peti publica. b Nō ferat ur in scri. ptis. & hoc distingue hic per do. Henr. Bo hych.
ri,vt si appareat instrumentum in quo aliquis constitui
tur procurator contra plures. nam quia expedit , ꝙ illo
utatur diuersis temporibus,& in diuersis instantijs po-
terit in una instantia peti publicari, & exemplari:ut sic
iudex pronunciet ipsi exemplo fidem adhibendā,tanq̄
originali.ad hoc,ut possit ipsum originale postea in alia
causa

causa producere.dicit etiam Inno.q lit.contestatio posset peti publicari:sed certè scriptura facta per tabellionem de lit.contest.si attestetur illam se scripsisse, & sigillum suum apponat.probat fine alia publicatione. vt voluit Bar.in l.gesta.C.de re iud.& probabitur etiam in alia instantia per talem scripturam lit.contest.fuisse factam:sed vbi notarius solum scripserit,& non attestetur se scripsisse,vel signum non apponat faceret fidem scriptura in eadem instantia,& inter easdem personas: sed non in alia instantia. vt voluit Bartol.in d.l.gesta.
7 ¶ † Tractat etiam Innoc.secundo,qualiter fieri debeat ista publicatio.& concludit,q coram ordinario,vel de legato ab eo poterit fieri vocatis his,quorum interest. intellige specifice si sunt certi : aliàs per citationem generalem,vt dixi super gloss.& sic debebit fieri praesentibus praedictis,vel eis per contumaciam absentibus. & iudice sedente pro tribunali.facit,quod habetur.in c.a penul.& fi.j.de fide instru.& c.inter quatuor. de maio.& obe.& l.nam ita diuus.ff.de adop.& debebit fieri recepta informatione veritatis per iudicem eorum, quae continentur in scriptura minus solenni. & etiam, quando non interuenit scriptura. vnde examinabit testes,qui dicuntur interfuisse actui.& faciet dictum eorum redigi in scripturam publicam,vel autenticam. & sic,quae sit confecta manu tabellionis, vel habeat sigillum autenticum.j.de fi.instru.ca.1.& 2.& poterit etiã iudex decernere ad cautelam illi scripturae proprie fidem adhibendam. facit,quod habetur. in l.publicati. C.de testa.dicit tamen Innoc.hoc verum, nisi publicatio fieret per illum qui concessit illud,quod in scriptura de cuius publicatione agitur,continet:quia tunc sic ri posset etiam nemine vocato:nisi scriptura esset suspecta.& sic intelligit, quod habetur . in c.cum dilecta.j. de confirma.vti.vel inuti.

a Publicatis variotiõ summant hoc.c.do.Io.de mo. domi. abb.& Fely vide eos hic.

7 ¶ † Tractat etiam tertio qualiter poterit apparere publicationem solenniter factã. & concludit,q probari poterit per testes, qui viderunt solennitatem seruari, vel per instrumenta facta super solennitate,& tandem dubitat. Quid si de illa taliter probari non possit,nunquid tunc valebit publicatio , si fortè non appareat citationem fuisse factã de illis quorum interest.& recitat opiniones contrarias. Nam aliqui dicunt , q valet quasi praesumatur in dubio omnia solenniter acta , nisi aliud appareat per l.primam.C.de contra.& commit.stipu.& institu.de fideiusso.§.fina. Alij tenent contrarium.Hostien.concor.opinio.quia si in publicatione fit mentio de solennitate, praesumatur pro illa . argu.l.optimam.C.de contrahen.& commit. stipula.Idem si non fiat mentio, si factum est valde antiquam,ita,q de facili non possit haberi probatio.arg.l.si arbiter.ff.de probatio.& quod legitur,& notatur. in c. illud.j.de praesump.secus si factum sit recens , & non fiat mentio de ipsa solennitate in publicatione . facit, quod notat Cy.& Bald.in l.emancipatione.C.de fide instrumen.& no.bene praedicta.cum quibus transit hic Ioan.And.& domi.Anto. & adde, q dixi.in c.quoniã.
8 §.de proba.¶ † Vltimò,& quarto tractat , an actis scriptis per tabellionem credatur absq. eo. q publicentur, secundum formam supradictam.& refert opiniones,q quidam dicunt,q non:nisi scriptura notarij habeat subscriptionem testium. nam aliàs non probabit corã alio iudice,nisi publicentur , secundum formam praedictã. Alij verò,& hoc videtur placere magis Innocẽ.tenent, q ex quo scriptura est facta per notarium semper faciet fidem inter easdem personas sine alia publicatione. alijs autem personis non habet prodesse, nec nocere.l. sed si possessori.§.fina.ff.de iureiuran.& haec pars videtur vera, vt credatur actis scriptis per tabellionem etiã in alia instantia,dummodo notarius attestet se illa scripsisse , & signum suum apponat,etiam si aliàs non sint testes subscripti.per id,quod habetur . in l.in donationis.C.de dona.& q dictum fuit. in c.a quoniam . super gl.3.§.de proba.alias autem solum in eadem instantia facerent fidem , vt voluit Bar.in l.gesta.C.de re iud.& haec vera in actis,quae fiunt palàm, sed si fierent occulte,vt sunt attestationes:tunc licèt ille essent subscriptae per tabellionem cum eius signo.tamen in alia instãtia non facerent fidem , nisi per iudicem fuissent publicatae , vel pronunciatae pro publicatis haberi , vt notauit Bar.in d.l.gesta.& facit etiam, quod dictum fuit.§.eo. fraternitatis.Et tangit etiam ipse Innocẽ.an si attestationes , quae non fuerunt publicatae reperiatur penès aliũ iudicem:forte in alia instantia, an poterit per illum fieri publicatio,& innuit , q sic . de quo plenè per Bar.in l.2.ff.iudicatum sol.& in d.l.fi.C.de re iud.& plenè dixi.in c.causam.el.j.§.co.ti.

S V M M A R I V M.

1 *Testes pauciores,an,& quando praeferentur pluribus.*
2 *Probatio facta in iudicio summario non proficit in plenario , nisi repetatur.*
3 *Testibus duobus affirmantibus plus creditur , quàm mille negantibus.*
4 *Publicatis attestationibus in causa matrimoniali admittuntur testes super eisdem articulis.*
5 *Testis in iudicio summario dicens vnum,si in plenario dicat aliud,non valet secundum dictum.*

a Vm in tua diaece. Publicatis a attestationibus in causa matrimoniali : testes admittuntur super eisdem directò contrarijs articulis.h.d. Et est communis diuisio.secũda ibi:quanq.
1 ¶ † No.j. q illud , quod dicitur standum esse pluralitati testiũ, est verum, quando in eodem iudicio sunt producti , & examinati . secus si in alio iudicio , & ad alium finem producantur pauciores,quia praeferũtur pluribus examinatis super eodem ad alium finem,nisi illi plures iterum repetantur. Et ita debet limitari,quod habetur. in
2 c.in nostra.§.eo. ¶ † No.ex hoc secundo,q probatio facta in iudicio summario non proficit in plenario, nisi repetatur,probatur etiam.§.eod.ueniens. ¶ Item no.q publicatio attestationum , & etiam didicere testificata non nocet etiam inter easdem personas in alio iudicio in quo attestationes non prodessent. ¶ Item no.hic põderari didicere testificata : alibi uidetur ponderari sola publicatio.§.eo.de testi.de quo dicetur.j.eo.constitutis.el.2.
3 ¶ † Itẽ no. q pluralitas super negatiua coarctatã praeualet paucitati super affirmatiua. & sic no.quod illud.quod dicitur.x.testes,vel duos affirmantes praeualere centum,uel mille negantibus . ut notauit glo.in l. diem proferre.§.si plures.ff.de arbi.est uerum, quando negatiua non est coarctata,aliàs secus , vt hic patet . &
4 ibi etiam notatur per Bar. ¶ † Item no.casum,in quo ẽt publicatis attestationibus admittũtur testes super eisdem articulis. nam speciale est in causa matrimoniali , secundum vnum intellectum : vel secundum aliũ speciale est , quando producuntur ad confirmandam primam probationem reprobatam.facit,quod dictũ fuit. §.eo.series.& quod notatur.j.eo.cum clamor.vel quãdo producuntur ad probandũ in plenario iudicio probatum in summario iudicio. de quo tangetur in glo.fi. ¶ In glo.j.circa fi.ibi,vel dicas.haec verã, quia dummodo isti tres,vel quatuor sint idonei praeferentur illis.xj. vel.xij.primo loco receptis,si non repetuntur in isto secundo iudicio, si autem repeterentur:tunc debent praeferri illi.xj.cum sint multo plures. dummodo sint idonei,etiam si isti quatuor essent maioris autoritatis . ex quo

quò vltra duplum numerus illorum plurium excedit pauciores per id,quod dixi.in c.in nostra.super gl.fi.s. eo.Secus si isti.xj.essent viles.& sic intelligi debet dictũ Host.hic,qui dicit per duos,vel tres posse reprobari cẽtum.vt dixi.in c.in nostra.super glos.fi.na.¶ Quid autẽ si illi.xj.vel.xij.essent mortui,ita ꝙ non possent repeti, videretur tunc standum dictis eorum contra istos tres, vel quatuor per c.præsentata.j.e.& C.eo.l.fi.contrariũ tenet Inn.notabiliter,quia primo ad aliud,& ad alium modum agendi fuerunt inducti. secus in d.c.præsentata.& d.l.fi.quia ad idem.de quo modo agitur, & inter easdem personas,& ad eundem modum producuntur. & sic deberet probare si coram iudice fuissent recepti etiam in alia instantia tendente ad eundem finem inter easdem personas. sed quia sunt recepti coram arbitro,qui non est tantæ autoritatis,vt iudex,seruatur tũc distinctio dictorum iurium,quod no.¶ In gl.fi.ibi: sed Ioan.hic colligi potest secundus intellectus,scilicet,ꝙ hoc fit propter protestationem. Sed certè protestatio non valet, quando fit contra iuris dispositionem.s.de consti.cum.M.& j.de appel.solicitudinem.& notatur. in l.alimenta.C.de neg.gest.Ideo datur tertius intellectus,vt patet ex sequentibus, ꝙ hic recipiuntur testes etiam publicatis attestationibus:quia est nouus articulus,scilicet falsitatis. Sed certè iste intellectus etiã non est bonus:quia articulus falsitatis non censetur nouus, quando directè allegatur falsitas, vt hic fiebat. secus si indirectè.s.eo.ex tenore.& secus,si allegaretur falsitas cum corruptione.vt notatur.in cle.testibus.eo.ti. Ideo datur quartus intellectus.in ver.vel sic potest,ꝙ hic inducebatur ad alium finem. Sed certè ista solutio procedit quò ad illos tres, vel quatuor qui recipiũtur in isto secundo iudicio: sed non procedit si primi repetantũ in isto secundo iudicio post publicatas attestationes ipsorum quatuor.& ideo Io.An.tenet primam expositionẽ scilicet,ꝙ sit speciale in causa matrimoniali, qñ producuntur in fauorem matrimonij, vt hic fiebat. & sic secus videtur si contra matrimonium producerent. sed de hoc dic, vt dixi.in c.feries.s.eo.vbi Ioan.Cal.& etiã do.Anto.dicunt etiam contra matrimonium posse recipi testes.sed concorda opiniones, vt ibi dixi. Posset etiam dici,vt hic tangit domi.Anto.ꝙ hic admittuntur isti qui repetuntur ex eo, quia adducuntur ad confirmationem priorum. facit,quod dictum fuit.s.eo.ex tenore.nam præsumi debuit pro dicto primorum,donec appareret contrarium. & sic non videtur fuisse imputãdum parti,si ante publicatas attestationes illorum quatuor non reproduxit testes:tamen vt dixi prima exposi
6 tio communiter tenetur.¶ † In ea.gl.ibi non valet dictum eius no.bene, ꝙ licèt in summario iudicio testis dicat vnum,si postea in plenario dicat aliud,non valet secundum dictum,idem voluit glo.penul.ad fi.s.eo.c. veniens.ratio est,quia licet quo ad præiudicium partiũ dictum in summario non faciat fidem in plenario: tamen ad præiudicium ipsius testis,bene facit fidem. sicut, & confessio facta in summario iudicio nocet confitenti etiam in plenario. vt notauit Inno.de ordi.cog.c. 2.& facit,quod ipse no.in c.inquisitionis.j.de accus.& quod dictum fuit.s.eo.cum causam.el.j.& hac ratione etiam videtur, ꝙ si primum dictum etiam fuerit inter aliàs personas tamen faciet non valere secundum contrarium inter aliàs diuersas personas. & hoc etiam expresse tenuit Bar.in l.eos.ff.de falsis. & sequitur etiam hic do.Ant.quod est notandum. Si autem primum dictum fuisset in iudicio nullo,non videtur nocere secundo in iudicio valido. per id,quod dictum fuit.in d.ca. cum causam.in glo.fi.& super ea.Si autem primum dictum fuisset extra iudicium, secundum in iudicio contrarium gl.in d.c.cum causam. vult præualere secundum Bar.in l.eos. tenet contrarium do. Anto.videtur hic concordare opi.videlicet, vt propter hoc non possit redargui de falso,tamen non valebit dictum secundum,contrarium primo: maximè si primum transiuit in tractatum.s.eo.per tuas.quia ex primo dicto saltem conuincitur in secundo foro mendax,& sic in peccato. sed non per hoc concluditur falsarius:quia possibile est ꝙ prius dixit mendacium, & nunc verum.& non omnis mendax punitur pœna falsi, ex quò non depositum primo in formam testis.l.j.ff.de fals.& sic verisimilius est, ꝙ in secundo dicto deposito in iudi.dixit veritatẽ: quia de facili testes extra iudicium deseruiunt parti de verbis,postea in iudicio plus habent respectum ad conscientiam,& veritatem, tum propter iuramentum, & propter timorem, quia in præsentia iudicis. facit.j.de accu.inquisitionis. putat,tamen quod sit suspectus de falso.eu potes dicere, ꝙ valebit secundum dictum. per gl.præallegatam.& per id,quod ibi plene dixi. Si autẽ testis primo in iudicio dixit unum. & postea extra iudicium dicit contrarium.statur.primo dicto.s.eo.sicut. Et hoc si lata est sententia. Si autem non esset lata:tunc secundum dom.Anto.videtur, ꝙ per secundum detrahatur de fide primi dicti. sed fortè potest dici contrarium:quia ex quò primum dictum expositum fuit in iudicio. & coram iudice præsumendum est pro illo. & ꝙ tunc magis dixerit veritatem. tum propter reuerentiã sacramenti,tum etiam propter iudicis autoritatem, & quia etiam tunc liberius loquitur, ex quò non est pars præsens.facit,quod dictum fuit.s.eo.præsentium.& in c.2.s.e.& quia etiam extra iudicium, quandoq; aliqd dicunt volentes applaudere parti. vt notanit glo.in ca. præsentium.in gl.1.cautius tamen facit testis,si caueat sibi à talibus,& maximè, vt euitet opiniones. vbi autẽ testis contrarium dicit in eadem instantia repellitur,nisi dixerit animo se corrigendi. & incontinenti illud fecerit.j.ti.j.c.præterea.de quo in isto.eo.ti.§.1.ver.quid si idem testis.& se.& de cautela.quando testis, q aliàs deposuit iteratus repetitur,vt deponat,quam tunc debet seruare testis ponit Bar.in d.l.eos.& do.Ant.hic ad hoc,vt ex lapsu memoriæ non sit sibi contrarius, & sic ne incurrat falsum.nam poterit petere sibi exhiberi primas attestationes, vt informetur qualiter habeat dicere contra sibi debentem exhiberi, etiam si non sint publicatæ: quia sibi satis sunt publicatæ. cum habeat illas notas.j.eo.cum clamor. & si non potest illas habere protestetur,ꝙ nunc dicit prout sibi videtur modo. & si apparuerit eum aliàs aliter dixisse. ex nunc corrigit dictum suum, & reducit ad primum, in quo memoria erat recentior: potest etiam dicere attestator prout in alijs attestationibus sum attestatus.Item potest dicere: quia modo melius informatus sum per ea,quæ de nouo habui,volo istis attestationibus stari, quando factũ est tale,quod ex discursu communis informationis, & temporis potuit recipere meliorem informationem.p no.s.eo.cum causa.quæ dicit do.Ant.notanda pro cõsulente ad excusandũ consilia contraria.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio generalis,an,& quando valeat.*
2 *Particeps delicti videtur,qui illud prohibere potest.*
3 *Probandi facultatem subtrahens alteri qua pœna puniatur.*
4 *Testes in criminalibus non compelluntur testificari.*

CONstitutis.j. Excõmunicari possunt a qui partes impediunt in testibus producendis.& denunciandi sunt testes non teneri iuramento per eos præstito de veritate tacenda. Et si consanguinei rei impediant testes actoris punitur reus de cuius voluntate hoc fieri præsumitur.

a Excõica ri possunt. idẽ sũmat hic d.Abb.

præsumitur.h.d.¶ Et tres sunt partes, sicut tria dicta, q patent ex summario.secunda ibi:illos.tertia ibi:si quis
1 autem.¶† No.casum in quo valet generalis excommunicatio,scilicet,quando personæ sunt incertæ.& subest causa promulgandi ipsam excommunicationem.facit, quod habetur.s.de offi.ordina.si sacerdos.¶ Item no.q non valet iuramentum præstitum de non testificando contra aliquem.¶ Item no.q ex consanguinitate aliquid præsumitur.nam si consanguineus aliquid facit, quod tendit ad vtilitatem alterius consanguinei præsumitur in dubio de illius voluntate facere. facit, quod habetur. in c.Petrus.j.de homi.No.in ver.nos. ex officio uostro,q iudex ex officio suo potest prouidere partibus ne pereat copia probationum. facit.s.vt lit.nõ cõ
2 test.quoniam.¶†Item no.q quis videtur esse particeps delicti,si illud potest prohibere,& fiat ad eius commodum,seu vtilitatem. nam præsumitur in dubio tunc il-
3 lud posse prohibere,& q de voluntate eius fiat.¶† Itẽ no.pœnam subtrahentis facultatem probandi aduersario:quia debet sentire pœnam elusionis autoritate iudicis. qui illud non patietur. & potest etiam suspendi ab officio.& per hoc videtur, q non habetur pro conuicto.nec,q ex hoc perdat causam.facit,quod notat per gl.in l.prouidendum.C. de postulan. Quid si iudex nõ potest prouidere.dic,q tunc seruabitur,quod dicit. gl.
4 in c.cum causam.s.eo.in glo.antepenul.¶ † Item no. vltimo, q licet in criminalibus non compellantur testes.j.ti.proxi.dilectorum.tamen excommunicari possunt impedientes,vt hic colligitur.¶ In gl.2.in fi. Not. bene ex tex.cum glos.q vbi aliquid fit à consanguineo ad vtilitatem alterius consanguinei. etiam si illud sapiat delictum præsumitur fieri de voluntate illius consanguinei:nisi probetur oppositum : qnod tene menti, quia ad hoc sæpe allegatur. Et no.bene, q licet testis non cogatur testificari in criminali : tamen non potest arctari per iuramentum ad non testificandnm: quia licet non cogatur,tamen potest testificari si vult.ideo iuramentum,per quod astringeretur ad nou testificandũ tanq̃ tollens liberam facultatem testificandi censetur esse contra bonos mores.ideo non valet.j.de regu.iur. in c.non est obligatorium.lib.vj.& ff.de uerb.obli.in l. stipulatio hoc modo concepta.

SVMMARIVM.

1 *Ab appellatione ab interlocutoria recedere non videtur, quis per appellationem à diffinitiua.*
2 *Testes aliàs producti possunt reproduci ante didicita testificata.*
3 *Renunciatio facta testibus producendis impedit productionem testium.*
4 *Reus in exceptione dicitur actor.*
5 *Publicatio sola non didicitis testificatis non impedit productionem testium.*
6 *Productio testium, an impediatur propter didicita testificata.*
7 *Renunciatio sola testium non interueniente publicatione nec notitia attestationum, an habeat impedire testium productionem.*

a Qui testificata. si est differẽtia inter summariũ. do. ab & istud

Onstitutis.ij. Qui testificata a non didicit: nec renunciauit testibus producendis: etiã super antiquis capitulis testes producere potest.h.d. Et in prima ponit formam processus,& grauamen appellantis. in secunda dat iudicẽ. secunda ibi:mandamus. in tex.ibi principis.h.d.quia olim tempore huius.ca.erat Dux.sed hodie ẽ Rex.vt hic tangit. Io.An.In tex.ibi ꝓuocari.& j.deciditur secundum Inn.q princeps impetrauit iudices super confirmatione sententiæ episcopi.& demum contra vtrunq; processum mulier de qua in litera impetrauit iudices coram quibus super illis processibus fuerunt testes producti. & ante aperturam ipsorum fuerunt obtentæ literę de quibus sequitur ad illos,vel alios iudices. Hostien.vero dicebat decidi, q mulier super appellatione iudices impetrauit,qui cassauerunt processum episcopi prageñ contra quorũ pro cessum princeps hos iudices impetrauit.¶ No.causam posse agitari per nũcium. sed expone,id est per procu. quia absq; mandato procuratorio non posset agitari. facit.s.de procurato.petitio. & eo.ti.c.j.¶ Item no.causam vnam legitimam appellandi,scilicet, quando non habet liberum accessum ad iudicem, vt sua iura propo
1 nat.¶†Item no.q per appellationem à diffinitiua,quis non videtur recedere ab appellatione ab interlocutoria.de quo per Innoc.j.de appel.dilecto.& per gloss.in cle.j.de do.& contu.¶ Item no.q in repulsione facultatis probandi per testes non ponderatur sola publicatio.sed etiam didicere testificata. facit.s.eod.cũ in tua. & c.veniens.& j.e.vltra tertiam.in contrarium facit.s. eo.de testibus.de quo dictum fuit.s.eo.fraternitatis.&
2 aliquid tangetur cum glo.fin.¶†Item no.q testes alias producti videntur posse reproduci ante didicita testificata.de quo.j.eo.per tuas.& in c.cum clamor. & s.eo.
3 cum causam.& etiam tangitur.in glo.fi.¶†Vltimo no. q renunciatio facta testibus producendis videtur impedire productionem testium.facit.s.eo.de testibus. & c. cum venisset.de quo etiam tangitur. in glo.fi.¶ In gl.j. in fi.pro ista vltima facit,quia reus in exceptione dicitur actor.l.j.ff.de exceptio.& ff.de proba.l.in exceptio.
4 facit,quod habetur.in c.j.s.de iudi.¶†In gloss.2.in fin. No.bene,q vbi non agitur de vinculo matrimonij, sed. de processu facto in causa matrimoniali impugnãdo, non debent recipi testes publicatis attestationibus.Secus vbi agitur de vinculo matrimonij,per id, quod habetur.in c.series.& c.cum in tua.s.eo.& est ratio diuersitatis,quia primo casu nòn versatur periculum animę licet forte impugnetur processus, qui alias in se sit iustus.ideo tunc remanemus in regula,vt non admittantur testes post publicatas attestationes,etiam si talis processus,sit factus in causa matrimoniali , quæ ratio cessat in secundo casu,in quo versatur periculum animæ, si veritas non haberetur,& impedietur fieri ratione publicationis,facit,quod habetur.s.titu.1.in cap.iurauit. Et no.bene prædicta pro limitatione eorum, quæ habentur.in d.c.series. & in d.c.cum in tua.¶ In gl.fi.ibi. C.de testibus.l.vltima. Potes dicere,q in eadem instantia idem testes non possunt repeti ante publicatas attestationes, posset tamen testis reuerti ad examinatorem, & corrigere,vel supplere dictum suum dummodo hoc faciat incontinenri antequam cum paribus loquatur. j.ti.1.c.præterea.In alia autem instantia, ex quo in prima non fuerunt publicati possunt produci : nisi aduersarius velit stare primis attestationibus.s.eo. cum causam.el.1.ubi autem publicatæ essent attestationes : an idem testis possit repeti recurrendum est ad c.per tuas. j.cod.qnia videtur, quod non,nisi super articulis super quibus non fuisset interrogatus,vt ibi , vel nisi repeta-
5 tur, vt declaret dictum suum.¶ † In ea.gl.ibi:antequã didicerit.No.singulariter istam gl.quæ aperte decidit , q ubi quis non didicit testificata, sola publicatio non impedit productionem testium, saluo nisi esset renunciatum productioni testium.& sic publicatio iuncta cũ renunciatione, vel iuncta cum notitia testificatoris impedit productionem testium,secus:quando est sola publicatio , sine notitia prædicta , & sine renunciatione, quod est valde notandum . sed in contrarium videtur tex.supra eo.de testibus.& sequitur Specu.opin.huius glo.in ti.de teste.§.satis ntiliter . ver.quid si publicatæ. refert tamen Clementem quartum pronunciasse contrarium, vt.j.patet.in si.Ioã.An.concordat opinionem

nam

nam prima opinio procedat, quando publicatio facta est inuita parte, vel inscia. secunda quando vtraq; parte consentiente. quam opinionem etiam videtur voluisse gl. j. in c. fraternitatis. s. eo. quæ videtur huic gloss. contraria. facit, quod dixi. in d. c. fraternitatis. super gl. prædicta. s. eo. series. & quod no. gl. in cle. testibus. de testibus. & Bar. in Auth. at qui semel. C. de proba. Sed fortè dictum Ioan. An. potest limitari, nisi publicatio sit facta ex causa parte inuita, vel etiam ignorante legitimè tamen citata. vt quia fortè timebatur de peremptione instantiæ. facit, quod habetur. in c. consuluit. de offi. dele. nam tunc videtur, q publicatio habeat obstare. aliàs procedat dictum Ioan. And. quia non debuit iudex parte inuita, quæ fortè valebat producere alios testes, vel illa ignorante procedere ad publicationem testium.

6 ¶ † An autem solum didicere testificata impediat productionem testium, si aliter non sit renunciatum productioni fuerunt opiniones, de quibus per glo. in §. q̃a verò multi. in Auth. de testi. colla. vij. Sed communiter tenetur, nocet didicisse testificata. dummodo hoc appareat, etiam si non sit facta renunciatio, vel publicatio. per tex. in d. §. quia vero. & ibi etiam hoc tenet glo.

7 ¶ † An autem sola renunciatio non interueniente publicatione, nec notitia attestationum habeat impedire productionem testium fuerunt opiniones. de quibus. in d. §. quia vero. glo. tamen ibi tenet, q non nocet. & idem fortè voluit ista gloss. idem Azo in summa. de testi. in vlt. col. In contrarium facit tex. in c. de testi. s. e. & c. cum venisset. & hoc tenuit Specu. in loco prætallegato. & communiter sequuntur canonistæ. pro hoc faciat regula generalis, quæ habet, quod renunciantibus iuri suo non est amplius dandus ingressus ad illud. vij. q. j. quam sit periculosum. & in l. penul. C. de pact. de quo etiam dixi. in d. c. fraternitatis. nec ob. quod habetur. in d. §. quia vero multi. quia ibi dicitur, quod si est conclusum, seu renunciatum, & facta publicatio non debet dari quarta productio etiam cum solennitate legali. Si vero non sit facta publicatio: tunc debet dari cum solennitate legali: nec repetit, etiam si sit renunciatũ: nec debet etiã dicta subauditio fieri: quia resultaret prauus intellectus, & iuri contrarius per ea, quæ habentur. in c. de testi. & in d. c. cum venisset. & ideo videtur, quod dictus tex. non habet obstare. Et quod dixi de renunciatione, q illa sola sufficiat. videtur velle Specu. eod. ti. §. fin. ver. antepe. & sequenti. An autem sola publicatio sufficiat sine renunciatione tetigi. s. eo. Spec. tamen eo. ti. §. satis vtiliter. videtur tenere, q non sufficiat: nisi interueniat renunciatio. in ver. quid si publicate. in eod. §. licèt ex errore. s. dixerim cum aliud dicere. ibi tamen refert, vt etiam. s. tetigi clementem voluisse solam publicationem sufficere. de quo. supra plenè dixi.

SVMMARIVM.

1 *Testimonium de auditu admittitur in re valde antiqua cum aliud de facili haberi non potest.*
2 *Testis debet deponere de eo, quod percepit ante litem motam.*
3 *Probatio per auditum ex sensu alterius ad hoc, vt valeat oportet, q trahat originem ab integra probatione.*
4 *Testimonium vnius non valet licèt trahat originem à dicto plurium.*
5 *Testificari est actus legitimus, seu publicus.*
6 *Testes debent iurare per proprium iuramentum, & non per procuratorem.*

Icèt ex quadam. Ponit cõsilium xij. sine quibus ad probandum consanguinitatem in causa matrimoniali non valet testimonium de auditu. & hoc sit loco summæ. ¶ Et duæ sunt principales partes. nam in prima parte ponit sex, quæ respiciunt personas. in secunda alia sex, quæ respiciunt dicta. secunda ibi: testes autem. ¶ † No. j. q in re valde antiqua
1 admittitur testimonium de auditu. cum aliud de facili haberi non potest, & sic videtur admitti testimoniũ de fama. facit, quod no. j. de verbo. signifi. in c. quid per nouale. & eo. ti. c. veniens lib. vj. & ff. de proba. in l. si arbiter. & l. j. in fi. ff. de aqua plu. arcen. & sic videtur posse dari per regulam, q in factis valde antiquis in quacũq; materia sufficiat talis probatio, & sic transit do. Anto. sed Ioan. And. hic videtur dicere, q tũc recipiẽ testimonium de auditu cum fama, & alijs adminiculis. alle. supra eo. præterea. & supra, ti. j. c. ante penul. & ff. de proba. l. Celsus: & l. j. §. fi. & l. in summa. §. idem Labeo. ff. de aqua plu. ar. & l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotidia. & esti. contra hoc tamen facit, quod ipse idẽ Ioan. And. hic tangit. dum dicit, quòd si aliter ageretur de vinculo matrimonij, quam respectu consanguinitatis non valeret testimonium de auditu: quia casus iste est exorbitans, vt patet ex principio huius capituli. facit, quod habetur. in c. quæ à iure. de reg. iur. in 6. ideo tutius vr̃ esse tenere, quòd regulariter non admittatur testimonium de audituː nisi in casibus in iure expressis. ¶ Item no. quod testimonium de auditu eius, quod ab alio audit fuisse, vel dictum, vel factum esse dicit exorbitans, & contra communem formam. quia testes secundum formam, & regulam habẽt deponere de eo, quod proprio sensu capiunt. 3. q. 9. testes. & de his. s. eo. cum causam. vbi plenè per Innocen. facit, quod dixi. supra e. in c. tam literis. super gl. & facit, quod habetur in aut.
2 si iudex. C. de epis. & cle. ¶ † Item no. quod testis debet deponere de eo, quod percepit ante litem motam.
3 facit, quod habet. in l. non potest. ff. de iudi. ¶ † Itẽ no. quòd ad hoc, vt valeat probatio per auditum ex sensu alterius. oportet, quòd trahat originem ab integra probatione. & sic, quòd saltem quis à duobus audiuerit. & ex hoc no. quòd si probatio mediata à qua assumit originem immediatè non est plena, seu perfecta: non censebitur etiam ipsa immediata plena, vel perfecta. ¶ Itẽ no. quòd vitium personale extendiẽ ad successorem, qñ successor nitit ex iure autoris. facit. l. Pomponius. §. cum quis. ff. de acqu. pos. & quòd notaẽ. in l. vitia. C.
4 de acquiren. pos. ¶ † Item no. quòd non valet testimonium vnius licèt trahat originem à dicto plurium: nec similiter valet testimonium inhabilis, licèt eius dictum trahat originem à persona habili. ¶ Item no. illud vulgatum, quòd actus legitimi sunt infamibus interdicti. facit, quod habeẽ. in l. 2. C. de dig. libr. 12. & de reg. iur.
5 infamibus. lib. vj. ¶ † Item no. quòd testificari dicit esse actus legitimus, seu publicus. facit, quod habeẽ. in l. sed & si quis ex signatoribus. cum l. seq. ff. quemadmo
6 dum testamenta aperianẽ. ¶ † Ex versi. testes. No. quòd testes debent iurare per proprium iuramentum, & sic videtur, quod non debent iurare per procuratorem. & hoc tenet hic Petrus, & Abbas. ¶ Item no. quòd vbi testis deponit de eo, quod sensu proprio nõ percipit, debet illud asserere per credulitatem. & non per certam scientiam. ¶ Item no. casum, in quo sufficit ꝓbare qua si possessionem consanguinitatis ad separationem matrimonij. ¶ Item no. non referre, an aliquid proprio nomine, vel aliqua certa circumlocutione, seu demõstratione certificeẽ. facit, quod hr̃. in l. certum. ff. si cer. pet. ¶ Vltimo no. tex. in fi. dum dicit tollerabilis &c. q̃a ex illo potest colligi ratio, quare vbi agiẽ de matrimonio semper in dubio pro illo est iudicandum, vt habeẽ. in c. fi. j. de re iudi. & no. s. de proba. ex literis. & facit etiã iste tex. pro eo, quod dixi. supra eo. series. ¶ In gl. 3. ibi: vel seniores. hæc potest esse bona iuncta cum præcedẽti, vt appellentur hic personæ graues, q̃ sunt antiquiores. per ca. j. allegatum in gl. & quæ non sunt leuis opinionis,

nionis, per id, quod habetur. in l. cum patet. §. rogo. ff. de leg. 2. & per id, quod supra dixit glo. ¶ In gl. motam in fi. nam tunc videtur habere originem à tempore vitioso. quia lit. pen. & sic non debet proficere, per id: quod habet. in l. 2. C. de litig. & co. ti. in fi. & ĩ. vt lit. pen. c. fi. ¶ In gl. ad minus ibi: locum haberet obiectio. dic secundum Hostien. quod sufficit, quod testificantes de proprio audi tu hoc habuerint à pluribus per istum tex. maximè cū de facili non possint testes scire à quo, vel quibus habuerint illa, quibus se audiuisse testificantur: quia probatio non est angustanda, seu restringenda, dummodo testes sint honesti, per id, quod habet. in l. quoniā. §. de hæreс. ¶ In ea. gl. ibi: vel nisi ipsi omnes, & sic vult gl. quod sufficiat, quod vnus audiuerit à duobus, & alter audiuerit ab alijs duobus: vel quod etiam quilibet eorū ab eisdē duobus audiuerit. & istud etiam tenet hic Innoc. quia sufficit testes esse concordes in principali dicto, licèt non concordent in causis dicti, vt ipse notauit. in c. qualiter. el. 2. ĩ. de accu. vbi dicit, quod si volo probare iurisdictionem, & vnus testis dicat de vno actu, alius de alio: ex quo concordant in principali dicto, scilicet, quod exercitata est iurisdictio, quod tales testes probant. licèt in causa dicti non concordent, sed sint singulares. dicit tamen tutius esse, quod deponant, quod ab eisdem duobus audiuerint. & eodem tempore: quia tunc sunt omnino contestes, & non singulares. Hostien. uerò hic tenet, quod est necesse, quod audiuerint ab eisdem pluribus, aliàs videntur singulares. & per consequens non videntur probare, per id, quod habet. ĩ. de elec. cum dilecti, & istud videtur, sequi hic do. Anto. nec obstant notata. in c. qualiter, quia rei pondent, quod loquuntur, qn testes testificantur de proprio sensu, in quo quilibet est singularis. quia sensus vnius non est sensus alterius. facit, quod no. Bar. in l. 1. in fi. ff. quemadmodum testa. aperiā. ideo tunc facilius tolletatur, quod valeat probatio si sint concordes in dicto. licèt non concordent in causis dicti. sed hic testificant de aliorum sensu. & non surgit vis, seu efficacia probationis à suo sensu tantum, sed à sensu eorum, à quibus dicunt se habuisse. ideo secundum eum oportet, quod sint contestes. sed fortè gloss. seruaretur in practica per tex. istum, qui videtur velle, quod sufficiat testem dicere se audiuisse à suis antiquioribus. & maximè etiam, quia hoc tenuit Innocen. & de materia. in d. c. qualiter. & etiam dixi. in l. inter pares. ff. de re iudic. & per Cyn. in l. 2. in quarta principali quæstione. C. quæ sit long. consue. ¶ In ead. gloss. in fin. & quæ sit ratio diuersitatis inter accusatorem, & testem notauit gloss. in d. c. cum in tua. quia non per accusatores. sed per testes reus condemnatur. facit. infra, de simo. per tuas. ¶ In gloss. autores. in fi. de hoc. infra, de pur. ca. c. penul. in gloss. penulti. dic, vt ibi. ¶ In gloss. penul. in fin. potes concordare opiniones, secundum Ioan. Andr. quia opin. gloss. procedit, quando testes deponunt de auditu. nam tunc cum tale testimonium sit exorbitans, vt patet ex princi. capituli. iō debet restringi, & pro tanto tunc testes debēt deponere de vtroq; latere, aliàs non probant. sed si testis deponat de visu, tunc procedit prima opi. quia sufficit, quod deponat de vno latere, & sic sufficiet, quod duo de visu deponant, ex vno latere. ¶ Alij duo similiter deponant de visu ex alio latere: quia tale testimonium tunc non est exorbitans. ideo magis ampliandum, hoc intelligo verum saluo eo, quod dicitur. in ver. sed nec Et ad materiam eius, quod tetigi cum glo. in verbo vno. facit quod no. gl. 3. q. 9. testes. & c. nihilominus. ¶ In gl. fi. in fi. supple vitra illum, de quo quæritur secundum Host.

a Testes post idem summant hic d. Ab. & d. Fely. & adde hic d Fely qui hoc c. expedit per cōclusiones pulchras habebis materiam huius c. expeditam.

SVMMARIVM.

1 *Publicatis attestationibus super articulis, super quibus testes deposuerint non debent amplius interrogari.*

2 *Dolus, & negligentia æquiparantur.*

3 *Testis, an, & quando repeti possit.*

a **Et tuas.** Testes [a] post publicationē ad petitionem partis interrogari non debēt, nisi quando super omnibus capitulis non deposuerūt. ¶ Et est cōmunis diuisio. consultatio, scilicet, &

1 responsio. secunda ibi: nos igitur. ¶ † No. quod publicatis attestationibus super articulis, super quibus testes deposuerunt non debent amplius interrogari, secus si repetantur super articulis, super quibus non fuerunt interrogati ex negligentia, vel malitia examinatoris, quæ in dubio præsumitur, vt etiam notauit Spec. eod. ti. §. nūc videndum. ad fi. secus. si ex certa scientia fuisset omissa interrogatio per iudicem, vt hic colligitur à contrario sensu huius tex. forte ex eo, quia reputauit capitula esse impertinentia: si tamen contrarium esset, debuisset pars appellare ratione grauaminis illati. aliàs imputan

2 dum esset sibi ar. de elec. cum dilecti. ad fi. ¶ † Vltimo no. quod dolus, & negligentia æquiparātur quo ad casum istum, in quo est eadem ratio vtrobiq; licèt aliàs differant, quando non est eadem ratio vtrobiq;, vt. ĩ. de crimi. fal. ad falsariorum. & ĩ. de ele. in ca. nihil est. ¶ Item potes notare, quod si pars petijt interrogari testem de causa scientiæ, si omissa fuit interrogatio, quod repeti poterit testis etiam ad instantiam partis, vt interrogetur super causa dicti sui, & aliàs in effectu, sibi non præiudicet. argu. istius tex. & sic limita, quod notauit gloss. ĩ. eo. cum causam. cum dicit, quod valet dictum testis etiam si non reddat causam dicti sui, si non fuit de illa interrogatus. & ideo vtile est semper facere interrogatoria super capitulis partis aduersæ, vt etiam dixit Spe. in ti. de teste. §. sequitur. ver. illud. & facit, quod notat. c. ti. §. iam de interrogatorijs. ver. item caute. & ita etiam practicatur. nam dicit pars, si testis interrogatus super capitulis aduersæ partis dixerit se nihil scire non interroget vlterius. Si autem dixerit se scire, interrogetur de cā scientiæ. & etiam fiunt interrogatoria alia de quibus. in d. §. iam de interrogatorijs. & per Innocen. ĩ. eo. cum cām. & per gl. ĩ. eo. in c. præsentium. lib. vj. ¶ In glo. 1. in fin. Concordat gl. quam legistè reputant singularem. in §. quia vero. in Auth. de testi. colla. 7. & tractat hic Inno. an expediat facere capitula. & concludit, quod sic: quia expedit producenti illa facere ex eo, quia testes videbūt melius, super quo habebūt deponere. & sic facilior erit probatio. Item, quia si capitula admittantur per iudicē non poterit pars aduersa dicere, quod testes non debebant interrogari cum sint impertinentia: quia imputet sibi pars, quæ non appellauit, cur non appellauit, quādo iudex admisit capitula. & si est disputatio inter partes, an capitula sint pertinentia, vel impertinentia. iudex debet hoc decidere, & reijcere impertinentia. facit, quod notatur per gl. in c. 1. & 2. de confessis. in vj. & in c. præsentium. de testi. eo. lib. Si tamen remaneat dubius debet potius admittere, quàm reijcere, vt hic voluit Hostien. facit, quod no. in simili. in c. vt debitus. de appel. Expedit etiam parti contra quam producuntur testes capitula per aduersarium dari: quia facilius videbit super quo habeat facere interrogatoria. nam sibi expedit facere interrogatoria propter id, quod dixi in notabilibus. & quia etiam facilius deteget falsitas, vt no. in c. cum causam. ĩ. eo. & in §. iam de interrogatorijs. superius allegato, & per glo. ĩ. eo. in c. præsentium. lib. vj. & licèt copia capitulorum debeat dari parti aduersæ, non tamen debet dari copia interrogatoriorum alteri parti, ne instruat testes qualiter habeant deponere, licèt secundum Innocen. de consensu facientis illa possent dari. sed parum cautus esset, qui taliter consentiret.

tiret.¶† Ultimo pro declaratione decretalis,& eorum, quæ hic tangit do.Ant.satis confusè potes cōcludere duos casus principales: quia aut repetitur testis super eo,super quo aliàs est testificatus:aut super alio. Primo casu,aut testis seipsum repetit. & tunc si incontinenti id faciat,se fortè corrigendo tunc potest,vt tetigit gl.& probatur.j.ti.proxi.præterea. Ex interuallo autem id fa cere non posset,vt ibi habetur. Aut testis repetitur per iudicem ex officio,fortè vt declaret dictum suum obscurum. & tunc etiam id fieri potest, vt etiam tetigit glo.& habetur.j.eo.cum clamor. Aut testis repetit ad instantiam partis.& tunc,aut facta erat publicatio. aut non,si facta erat publicatio regulariter repeti non potest,vt hic probatur. Fallit primo,si attestationes primæ erant nullæ,per id,quod no.glo.s.eod.cum causam. & j.de reg.iur.non præstat.lib.vj. Fallit secundo, si erant amissæ,seu perditæ.s.ti.j.c.fi. Fallit tertio, si primo pro ducti fuerunt testes super iudicio summario. & secundo repetuntur super plenario.s.eod.veniens.el.2. Fallit quarto,quando primo inter alias personas fuerunt recepti,licèt super eodem.quia tunc sicut non ob.sentētia,sic,nec publicatio.j.ti.1.c.licèt.& ca.iurauit.cū ibi no. Si autem non fuerunt publicatę attestationes, tunc in casibus, in quibus dixi posse repeti etiam post publicationem,multofortius poterunt repeti hoc casu. ar.s. eo.constitutis.el 3. In alijs casibus dic, q licèt do.Ant. hic distinguat,an perempta sit instantia,vel non:tamen videtur dicendum, q aut pars aduersa consentit vt repetantur.& possunt repeti,per id, quod habetur.s.e.c. cum causam.& per Ioan.An.in c.fraternitatis.in vlt.q. Aut non consentit.& tunc non poterūt.(ADDI Hoc videtur procedere in eadem instantia. sed in diuersa,cū in illa nō faciat fidem, ex quo non est facta publicatio poterunt repeti, nisi pars aduersa cōtenteť stare primæ depositioni,per ea,quæ habentur.in c.cum causam. ad fi. TIO.)repeti. sed instandum erit, vt fiat publicatio, quod fieri poterit. etiam coram alio iudice , vt voluit Inno.s.eod.Alberi.& Bar.in l.2.ff.iudi.solui.& hoc de primo casu principali.¶ Secundo casu,quando repetiť super eo,super quo non deposuit, tunc considera tres casus.quia aut nulla data sunt capitula,quo casu petitio, seu libellus, succedit pro capitulis. Aut data sunt capitula super tota causa. Aut data sunt solum sup par te causæ. Primo casu si testes fuerunt interrogati super omnibus contentis in petitione, licèt fortè non plenè dixerint.& tunc non possunt iterum produci,nisi fortè vt declarent dictum suum ex officio iudicis,vel nisi attestationes essent nullæ,vel aliquis alius casus,de quibus.s.dixi in simili. Aut non fuerunt testes super omnibus interrogati. & tunc aut omissa fuit interrogatio circa ea.quæ non erant substantialia, vt circa circunstantias loci,vel temporis,eo casu quo non sunt de substantia,licèt possint interrogari iuxta ea, quæ notantur.s.e. cum causam.per gl.Innocen.& doct.& s.eo.ex tenore. & tunc non repetuntur ad instantiam partis, sed iudex possit ex officio, si sibi videreť repetere.per id,quod habetur.xxx.q.v.indicantem. & ff.de interro. actio.& in l.vbicunq;.& j.eo.cum clamor. Aut omissa est interrogatio super substantialibus,vt quia in petitione fit mētio de præscriptione,& tali,in qua requiriť titulus, q̄d q̄ñ sit,colligit ex notatis. in c.j.de præscrip.libr.vj.& l. fi.C.de præscri.lon.temp.& iudex interrogabit solum super possessione:& omisit interrogare de titulo. & sic de parte substantiali præscriptionis, ideo tunc poterit, & debebit repeti per testes etiam ad partis instantiam, vt etiam voluit Innocen.hic. & s.eo.fraternitatis. non enim debet iudex omittere interrogationem substantialem.faciat, quod habetur etiam in hoc capitulo. & plus voluit hic Inno.q etiam iudex ex officio hoc casu poterit repetere testem,cum in actis,id sibi constet, & notoriæ:ideo potest supplere sup tali facto.facit, quod no.s.de postu.præla.in c.bonæ.& per gl.in l.vbi pactū. C.de transa.& no.hoc dictum Innoc.in quantum vult notorium dici,quod ex actis patet.& idem voluit.j.de appel.ex insinuatione.¶ Secundo casu, quando data sunt capitula super tota causa,tūc si super omnibus fuit interrogatus,non debet amplius repeti. nisi in casibus, de quibus superius dixi. Aut fuit omissa interrogatio super aliquibus capitulis, & tunc,aut fuit omissa ex negligentia,vel malitia,quod in dubio præsumitur, vt superius dixi. & tunc,possunt iterato repeti etiam ad instantiam partis, vt hic probatur. Aut ex certa scientia omissa fuit interrogatio.& tunc si fuit omissa,q̄a à principio iudex non admisit illa capitula,non poterunt repeti,quia imputet sibi pars, quæ non appellauit à non admissione.argu.s.de elect.cum dilecti ad finem. Posset tamen iudex in cuius præiudicium non transit inter locutoria in rem iudicatam. vt no.j.de appel.cum cessante.reuocare suam interlocutoriam.& consequenter recipere testes.ar.d.c.cum cessante.cum ibi no.¶ Si autem fuisset porrecta petitio.& non fuissent data capitula, & iudex ex certa scientia omisisset super aliquibus interrogare deberet, tunc pars appellare,cum primum sciuit.aliàs sibi imputaretur,per ea, quæ superius sunt dicta. Si tamen iudex videretur se errasse. Posset errorem suum corrigere,per id,quod habetur. in d.c.cum cessante.¶ Tertio,& vltimo casu,quando data sunt capitula super parte causæ, & super tota causa, & tunc si deposuerunt super capitulis productis, an possint repeti super illis dic,vt superius est dictum.sed si producantur super alijs capitulis possunt produci testes si non sunt inclusi super primis, vt s.eo.fraternitatis. etiam si sint de materia contenta in petitione. & idem fortius est dicendum,si essent capitula super iure, quod de nouo supeuenit,si est tale,quod habet prodesse ad victoriam,vt in casu.c.Abbate.de re iud.in vj.& in l.fi in rē. §.fi.ff.de pigno.act.nam tunc super talibus nouis capitulis multo fortius poterunt testes produci,per ea,quæ habentur.in d.c.fraternitatis. Item aduerte,quia quādo testes non sunt publicati: an possint repeti,tres fuerunt opiniones.vna,q indistinctè possint repeti. per ca. constitutis.el.3.s.eo. Secunda,quod possint repeti secū dum distinctionem.c.præsentata.j.eod.vt tetigit gloss. in d.c.consti.hæc potest saluari, quando coram alio iudice repeterentur,per ea,quæ habentur.s.eo.cum causam,quæ inter archiepiscopum. Tertia, q incontinenti possunt seipsos repetere, si volunt se corrigere, vt hic tetigit gloss. & ista verior videtur. de quo supra plenius dixi.

a D Icèt dilectus. Testes[a] sup principali productos reprobare est licitum,& similiter reprobare reprobatorios. Ulterius autem nō est locus reprobationi.h.d. Et in prima ponit processus narratio.in secunda causæ commissio.Secunda ibi : mādamus.¶ No.q cuilibet parti licitum est facere vnam reprobationem testium, siue probatoriorum, siue reprobatorium, & non vltra. ¶ Et ex hoc no.q inter probatorios,& reprobatorios licitū est cuilibet parti facere duas productiones,& non vlterius. qualiter autem intelligatur,quod hic dicitur de tertia productione,& de quarta declaratur. in glos. ¶ Et no.q decre.ista loquitur,quando agitur de reprobatione personarum testium,vt patet ex litera. An autem habeat locum si ageretur de reprobatione dictorū per testes,fuerunt opi.Io.An.j.eo.præsentium. libr.vj. ante glo.videtur tenere,q non. quia ista decre.non loquitur hoc casu. & quia est exorbitans à iure cōmuni, ideo

[a] Testes. Eodē modo sūmit hic d.Ab. & d.Fely.

ideo non debet extendi etiam per identitatem rationis per ea,quæ habentur . de regu.iur.ea quæ.libr.vj.& de regularibus.c.constitutionem . & c.non solum.eo.lib. ¶ Sed Io.Cald.hic tenet contrarium per rationem tex. in fi.& per no.per Hostien.š.eo.ex tenore.¶ Sed Paul. de Liaza.concor.opi.quia,aut propter falsitatem dicti opponitur periurium , vt sic in nullo credatur testi.& sic etiam super eo, super quo non probatur falsitas . & tunc habeat locum decre. Et procedat opi.Hostien.& Cal.quia tunc in effectu opponitur contra personam. Aut opponitur simpliciter falsitas alicuius dicti.& tūc non habet locum hæc decre.per iura,quæ dicunt indistinctè exceptionem falsitatis posse opponi etiam post sententiam . de prob.licèt causam . & quia dicens falsum plus deliquit,quàm criminosus, quia licèt quis sit criminosus : tamen posset dicere verum, & sic non est eadem ratio , quando agitur de reprobatione dictorū: quæ est,quando agitur de reprobatione personæ : quia magis suadet ratio admitti reprobationem contra dicta ratione falsitatis,qu m quando agitur solum de reprobatione personarum.cum vt dixi, licèt sint criminosæ personæ possent tamen dicere verum. ideo talis reprobatio magis fuit restringenda.& intellige,quia pōt reprobatio fieri ratione falsitatis, quando aliud nō ob. hoc dico propter ea,quæ habentur.in cle.testibus.hoc eo.ti.& de materia per Pau.š.eo.testimonium.¶ Et no. ꝙ litera procedit, quando agitur de reprobatione fienda per testes.ideo si quarto loco non producerentur testes.sed instrumenta ad reprobationem personæ testis admitti debent . cum hic non prohibeatur talis probatio,& sic stabimus in regula permissiua. ar.l.quoniam. ad fi.C.de hære.& similiter si produceretur instrumentum , & pars aduersa vellet reprobare illud per testes. Prima productio testium esset illa, quæ fieret cōtra ipsum instrumentum. ideo tunc duæ aliæ admitterentur per testes per hanc literam. de quo hic etiam per Ioan. And.& do.Anto.¶ In glo.fi.ibi,quæ incipit præsentium hodie habetur. de testi.lib.vj.¶ In ea.gl.in fin.Aduerte pro declaratione glo.& tex.quia aut actor solum producit testes super principali . Aut reus solum producit testes super principali,aut vterq;. Primo casu tūc actor potest habere duas productiones testium,vnam,quam facit producendo super principali,aliam si reus reprobat personas eorum , quia poterit producere testes reprobatorios contra testes reprobatorios rei , & sic reus tunc habebit solum vnam productionem testium, quā facit ad reprobandum,& actor duas. vnam,quam facit ad probandum super principali:aliam quam facit ad reprobandum testes rei . & sic hoc casu solum inter ambos habebunt tres productiones.& ex illis tribus actor habebit duas,reus solum vnam,quarta verò productio nullo modo concedetur ad reprobandūm, si fortè reus vellet illam facere ad reprobādum testes actoris,quos actor induxit ad reprobandum testes rei . Secundo casu,quando reus tantum produxit testes super principali:tunc reus poterit habere duas productiones : sicut in simili dixi de actore . & actor vnam tantum si ipse velit reprobare personas testium inductorum contra se per reum in principali . & sic inter ambos hoc casu solum habebunt tres productiones,quarum duæ erunt rei.s. vna probatoria : & alia reprobatoria . & alter ex dictis tribus erit actoris,& erit reprobatoria.quarta autem reprobatoria nullatenus concedetur per istum tex.¶ Tertio casu,qñ vterq; producit super principali,tunc cuilibet parti possunt competere tres productiones.vna producendo testes super principali:aliæ duæ ad reprobandum.nam poterit actor producere testes ad reprobandum personas testium inductorum contra se per reum in principali . & ista erit secunda productio actoris , & similiter poterit reus producere testes ad reprobandū personas testium inductorum contra se per actorem in principali.& ista erit secunda productio rei.Item poterit actor facere tertiam productionem reprobatoriam, producendo testes ad reprobandum testes reprobatorios inductos per reum contra suos testes productos in principali. & ista erit tertia productio quo ad actorem. & sic habebit vnam productionem probatoriā,& duas reprobatorias. & similiter poterit reus tertio loco producere testes ad reprobandum testes actoris inductos per actorem contra testes rei productos in principali. & sic similiter reus habebit tres productiones testium. vnam probatoriam . & duas reprobatorias. quarta autem neutri parti dabitur.& contingit hoc, ꝙ tot productiones habeat actor , q̄ reus propter diuersos respectus,& propter pluralitatem testium ab vtraq; parte ꝓductorum , sed reuera si consideramus solum respectu testium productorum ex parte actoris:tunc actor habet duas productiones.& reus vnam.quia actor habet vnā probatoriam,& vnam reprobatoriam,& reus vnam reprobatoriam. & similiter contingit ex parte rei:si consideramus testes productos ex parte ipsius rei:quia reus habet dicto respectu duas productiones,vnam probatoriam,& aliam reprobatoriam , sed actor vnam tantū reprobatoriam.& per hæc potes habere clarum intellectum tex.& glo.

SVMMARIVM.

1 *Compromitti potest in clericos super iure spirituali.*
2 *A compromisso recedi potest, quando arbiter se absentat à loco compromissi.*
3 *Tertius arbiter non potest aliquid laudare duobus absentibus.*
4 *Attestationes facta coram arbitro prosunt etiam coram iudice si testes sunt mortui.*
5 *Acta litis ordinatoria facta coram arbitro, an prosint coram iudice , vt super eis possit fundari sententia.& nu.8.*
6 *Confessio facta coram arbitro , an habeat prodesse coram iudice . & nume.9.*
7 *Compromissum factum in aliquem expresso nomine dignitatis , an transeat in successorem, & an morte alicuius compromittentium cesset compromissum .*

a Attestationes. Cōcordant in summario, huiꝰ decr. dñs Abba. Felv.& do. Io.de Imo. Et si quæras, an acta vnius iudicij faciant fidē in alio iudicio. vide hic diss. do. Henri. Bohych.in princ.

PRæsentata nobis. Attestationes[a] receptæ per arbitrum faciunt fidem in iudicio,si testes sint mortui. Si vero viuūt est in optione illius contra quem testes sunt producti,an velit attestationes recipere . An vero velit testes de nouo recipi.h.d.¶ Et in prima partis petitio. in secunda causæ commissio Secunda ibi: discretioni.
1 ¶ † No.ꝙ super iure spirituali potest compromitti in
clericos:an autem compromitti possit in laicum dic , vt
2 š.de arbi.contingit.¶ † Item no.ꝙ à compromisso vide
tur posse recedi,quando arbiter se absentat à loco com
promissi, & vadit ad longinquas partes in breui non re
uersurus.Facit,quod habetur.in l.si longius.ff.de iudi.
3 ¶ † Item no.ꝙ tertius arbiter non potest aliquid lauda
re duobus absentibus , quando in tres est simpliciter
compromissum. facit.š.de offi.dele.vno delegatorum.
4 ¶ † Item no.ꝙ attestationes factæ coram arbitro ꝓsunt
etiam coram iudice,si testes sunt mortui . Si vero sunt
viui est in electione eius, contra quem sunt producti:
an velit stare dictis eorum:an vero,ꝙ iterum producan
tur ad idem.l.fi.C.eod.An autem idem sit, si testes essent recepti coram iudice inter easdem personas.& ꝓducantur dicta eorum coram vno alio iudice.gl.voluit ꝙ sic in l.properandum.ad fi.C.de iudi.Sed communiter tenetur contrarium , quia si fuerunt publicatæ coram alio iudice , faciunt fidem coram alio inter easdē personas

personas etiam inuito aduersario.ſ.eo.causam,quæ.el j.& ibi etiam dixi.Et voluit Innocen.ſ.e.c.cum causa.
5 ¶†An autem acta litis ordinaria facta coram arbitro,ꝓ sint coram iudice, vt super eis possit fundari sententia, hic vr̃ casus,quod sic.& facit,quod no.Spe.in ti.de lit. cõte.§.nunc tangamus.circa fi.sed Inn.& do.Ant.hic. dicunt hoc procedere propter mãdatum Papæ, vel qa sic partes consenserunt.aliàs cum sit noua instantia:ne cesse esset reiterare acta litis ordinaria , & sic de nouo offerre libellũ.& iurare de calumnia.per l 2.ff.iudicatũ
6 solui.¶†An aũt confessio facta coram arbitro habeat prodesse coram iudice.j.dicam.¶In gl.j.in fi.do.Ant. hic post Io.An.reprobat gl.ex quo iste, qui fuit promo tus in archiepiscopum,erat clericus tpe cõpromissi:se cus si fuisset laicus,quia,tunc bene excusatur.& sic lo quant iura allegata. in gl.sed fortè gloss.potest saluari: quia licèt tempore compromissi,quis sit clericus . Aut superuenit dignitas,per quam non impedit posse vaca re cõmodè ad finiendum arbitrium,vt si efficiatur Dia conus,vel sacerdos: & tunc procedat dictũ doctorum. Interdũ superuenit magna dignitas,q̃ habet multas oc cupationes p.p quas non possit vacare circa arbitriũ. & tũc nõ poterit cõpelli,per ea,quæ hñr.in l.licèt. alle gata.in glo.& sic saluatur glo.¶In gloss.2.in fin.proce dit gl.secundum iura antiqua. An aũt hodie duo ex trĩ bus tertio absente & si simpliciter sint dati possint ꝓce dere ad sententiam,recurre ad tex.& glo.in c.fin.de ar bi.lib.vj.¶In gl.arbitrium ibi:alterius arbitrorum.hoc clarũ,qñ aliud non est actũ.& qñ cõpromissum nõ est
7 factũ sub noĩe dignitatis.† An aũt cõpromissum factũ in aliquẽ expresso nomine dignitatis trãseat in succes sorem videret,ꝙ sic.per c.qñ Abbas.de offi.deleg.cõ trarium voluit Inn.in ca.fi.eo.ti.& Bar.in l.qui liberis. §.hæc verba.ff.de vulg.& pup.quia licet expressa sic di gnitas vr̃ potius contemplata persona,ex eo,qa cõsue uit cõpromissum fieri in amicos cões , & non in alios. An autem morte alterius cõpromittentiũ expiret com promissum.dic,ꝙ sic.nisi aliud sit actum expresè , vel tacitè:per id,quod hr̃.in c.fi.ſ.de arbi.& iõ dixi tacitè, qa si factũ esset Per prælatum nomine ecclesiæ cũ au toritate superioris transiret in successorẽ , & ita põt in telligi hic,dum dicit litera in principio prædecessorem suũ.&c.facit,quod habet.in c.veniens.ſ.de transactio.
8 ¶†In gl.pen.in fi.& sic habes ex tex.cum gl.an acta de cisoria, seu respicientia decisionẽ facta corã arbitro va leãt corã iudice:qa si sunt attestationes,dicendũ est,vt
9 in tex.& gl.¶† Quid autẽ de confessione.tangit Spe.in ti.de confessi.§.nunc videndum. versicu.quid de con fessione.vbi videt dicere,ꝙ valebit coram iudice. per l. penul.C.de arbi.sed Ioan.An.ibi in additio.post Pe.& Cy.& sequitur hic do.Anto.dicit,ꝙ valebit,vt extraiu dicialis:non, vt iudicialis : quia coram arbitro non est propriè iudiciũ.l.j.C.de arb.& ff.de re iud.& l.ait præ tor . quod dicunt procedere etiam si sñia arbitri fuerit emologata:qa licèt quo ad sñiam reperiatur posse ha bere locum emologationem , non tamen reperitur re spectu confessionis.& ideo stabimus iuri antiquo . arg. l.præcipimus.C.de app.& l.sancimus.C.de testa.licèt aliqui secus dicant,quando sententia esset emologata. Sed fortè potest attentari,ꝙ confessio facta coram arbi tro valeat etiam vt iudicialis coram iudice, siue sit fa cta emologatio, siue non:per tex.in d.l.penul.qd sim pliciter vult,quod acta respicientia decisionem iudicij valeant coram iudice,& videtur intelligendum , quod valeant, vt iudicialia : quia aliàs non habuisset dubiũ; quis enim dubitasset,quod confessio facta coram arbi tro,si de illa appareat valeret,vt extraiudicialis. Certe rationabiliter nullus debuisset dubitare . per id , quod habetur.ſ.de proba.per tuas . & in l.generaliter.C.de non nume.pecun.pro hoc etiam litis contestatio facta coram arbitro valet etiam ꝗ, vt iudicialis , & interrũpit præscriptionẽ,vt ibi patet.& sic eadem ratione videtur fuisse mens Imperatoris,quod acta respicientia decisio nem facta corã arbitro , etiã vt iudicialia valeãt coram iudice.arg.l.iam hoc iure.ff.de vulga.& pupi. Vnde sor te et posset dici , ꝙ nisi emanasset hæc decre.& l.fi.C. de testi.attestationes receptæ coram arbitro indistin ctè valuissent coram iudice. per illam.l.penul.& pro ꝓ dictis etiam facit,quod no.Inno.de ordi.cog.cum dile ctus.vbi vult,quod confessio facta in summario iudicio præiudicet in plenario.Et adde, quod hic no.Io.Cal.ꝙ non videtur in omnibus bene dicere.

SVMMARIVM.

1 Testificari possunt pro monasterio omnes, qui sunt de conuentu.
2 Testimonium religiosi deponentis sine iuramento non valet.
3 Profiteri,an possit quis regulam minorum infra annum probationis.

Vper à nobis. Non credit isti, ei religioso, qui sine iuramento deponit.Et est cõis diui sio.Secunda ibi:rñdemus.¶† No.ꝙ te
1 stes de cõuentu,seu monasterio põt pro cã cõuentus,& monasterij testificari.de
2 quo plenè.ſ.co.in c.insuper.& c.cum nuncius.¶ † Itẽ no.ꝙ non valet testimonium ei religiosi deponẽtis si ne iuramento parte non consentiente, & cã sit spiritua lis, & ecclesiæ.¶Item no.ꝙ secundum hæc tẽpora , vr̃
3 ꝙ infra tempus probationis,quis possit pfiteri regu lam minorũ,vt illi obligetur.Hodie vero dic,vt hr̃.in c. non solum.de regularibus.lib.vj.¶In gl.secunda ibi:se cus si volente.& sic videtur,ꝙ siue contradicat ille con tra quem fit productio,siue taceat,non valebit testimo nium,si testis deponit non iuratus.secus si consentit, ꝙ sine iuramento deponat.¶In glo.fina.ibi:per confesso rem suum.de hoc etiam tangitur. in ca.testimonium.ſ. eo.vbi etiam tractatur,an debebit stari dicto confesso ris,sine iuramento.

SVMMARIVM.

1 Canonizari,an possit quis sine speciali licentia Papæ.

VEnerabili. Diligenter,& sigillatim exa minandi sunt testes.h.d. Et in prima petitio. in secunda testium recipien dorũ cõmissio. Secunda ibi:discretioni vestræ mandamus &c.¶No.duo requisita, vt quis canonizet pro sancto.Primum est,quod vitam duxerit virtuosam Secundum , ꝙ miracula fecerit.super quo vide bonam glo.in c.j.de reliquijs,& vene.san.lib.vj.& no.per Inn. j.de reli.& vene.san.c.j.¶Vltimo not.ꝙ testes sigilla tim,& diligenter sunt examinandi. An autem isti com missarij possunt hunc articulum receptionis testiũ sub delegare.dicebat Boatinus, ꝙ non,propter arduitatem negocii,& industriam electam.argu.de offic.dele.in c. fi.sed Io.An.hic remittit id ad ea,quæ hñr.in tex.& gl. in cle.1.de offi.deleg.& sic vr̃,ꝙ distinctio ibi posita ha beat locum etiam in casu isto , quod diligenter no.qa propter magnitudinem negocij videretur oppositum.
1 ¶In gl.t.in fi.& de materia.c.habetur. in d.c.1.de re lig.& vene.san.lib.vj.vbi glo.† tangit,an sine speciali li centia Papæ possit quis canonizari.& concludit,ꝙ non: tangit etiam quid iuris,si Papa erraret in canonizatio ne , an peccarent adorantes illum tanquàm sanctum, & an etiam aliquo casu possit quis non canonizatum adorare , vt sanctum.de quibus dicendum , vt ibi ha betur .

SVMMARIVM.

1 *Testis qui obscure deposuit potest repeti non obstante publicatione.*
2 *Confusè dictum, habetur pro non dicto.*
3 *Publicatio testium non nocet iudici quominus post illam possit testes producere.*
4 *Testes, an post publicationem repeti possint ad instantiam prosequentis inquisitionem.*
5 *Lis, an sit contestanda in causa inquisitionis.*
6 *Ambigua verba in iudicio prolata interpretantur pro parte proferente: sed verba ambigua testis interpretantur contra eum proferentem.*
7 *Testem repetere potest iudex ex officio suo, ut dictum suum obscurum declaret.*
8 *Testes quandoq; repeti possunt, & quandoq; non, & quando, & in quibus casibus.*

a Si quas, versi. & qui in cã inquisitionis publicatis attestationibus sup eis dē articulis possit testes dno uo pduci, & examinari, vel iã pducit, vel examinati reexaminari vide di stinct. hic per dom. Hēr. Boyc. in prin. c.

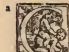

a Vm clamor. a Si testis obscurè deposuit dictum suum, iterum examinari pōt vt illud declaret. h. d. Et in prima ponit q̄rela. in sc̄cūda mādatū. Secūda ibi: mādamus. ¶ † No. j. q̄ nō obstāte publicatiōe pōt
1 testis repeti, & iterum examinari, si obscurè deposuit, & repetit officio iudicis, non ad instantiam partis, vt tā
2 git gl. de quo etiam. s. eo. per tuas. ¶ † Itē no. q̄ confuse dictum h̄r pro non dicto: nisi declaretur sic, & aliàs cōfusè scriptum h̄r pro non scripto. l. 2. ff. de his, q̄ pro nō
3 scriptis h̄nr. ¶ † Item no. q̄ publicatio testium non nocet iudici quo minus possit post illam testēs pducere, & est rō, q̄ ipsi iudici omnia sunt aperta. ideo si pter hoc impediretur post productionē vnius testis nō possent alij produci. & ideo non debet pp hoc impediri. ¶ Itē, q̄ in iudice non est suspicio, cū non tangat eius cōmodū, vel incōmodum, & ideo etiam post publica-
4 tionē pōt repetere testes. ¶ † An autem ad instantiā psequētis inq̄sitionē possint repeti testes post publicationē tāgit hic Inn. & ponit duas opiniones cōtrarias, sed Host. cōcordat opi. q̄ si datus est à iudice ad ipsam inq̄sitionē promouendā, & adiuuandam tunc, q̄ talis non est propriè pars, sed minister iudicis, non habet libellū offerre, nec litē contestari. & posset ad libitum iudicis remoueri. ideo tūc ad ipsius instantiā possent repeti, q̄ potius ex iudicis officio repeti vīr cui⁹ iste est minister, facit, quod h̄r. in c. olim. j. de acc. Secus si non est datus à iudice. sed à socijs, vel ipse se obtulit ad instigandam inq̄sitionē. q̄ iste censetur pars, & libellum debet offerre, & litem cū eo cōtestari. facit, quod h̄r. j. de pur. ca. cum dilec. & s. de iud. exhibita. & j. de acc. veniens. c. cū dilecti. & ideo hoc casu ad istius instātiā
5 non repetenē testes. ¶ † Et no. bene ex prædictis. An, & q̄n in causa inq̄sitionis sit lis contestanda. q̄ si ex mero officio iudicis pcedit, tūc nō est cū quo lis cōtestet. Si aūt aliquis prosequat̄ illā, tunc, aut est datus à iudice. & tunc ēt non fit contestatio necessaria. Aut ille, q̄ prosequit̄ inq̄sitionē non fuit datus à iudice. & tūc debet lis contestari, supple si contra præsentem procedit secus, si cōtra contumacē, vt s. eod. cū olim. & secundū prædicta intellige, quod h̄r. in c. quoniam frequenter. in §. sunt, & alij. s. vt lit. nō contest. quod tene mēti, q̄
6 melius hic declarat̄, quā in alio loco. ¶ † In glo. fi. ibi: li qs intētione. Solue, q̄ ibi loqtur in verbis ambiguis platis à parte in iudicio, in quibus fit interpretatio pro proferēte. sed hic in verbis ambiguis prolatis à teste, in quibus fit interpretatio cōtra producentē, vt in c. in pñsentia. s. de proba. & facit, quod no. Bar. in l. inter stipulantē. §. j. ff. de ver. ob. In contractibus autem verba ambigua interpretantur contra stipulatorē, seu creditorē. l. veteribus. & ibi de materia. ff. de pact. & est etiā bona gl. in regula contra eū. de regu. iur. lib. vj. & facit, quod

7 no. gl. s. de rest. spo. cum ad sedem. ¶ † In ea. glo. in fin. No. bene ex gl. q̄ iudex ex officio suo potest repetere testem, vt declaret dictum suum obscurum, licèt hoc facere teneatur ad partis petitionem, vt etiam dixit gl. in c. per tuas. s. eo. & in §. quia vero. in Auth. de testi. colla. 7. Et procedit hoc nedum in criminalibus. sed ēt in ciuilibus. vt volunt gloss. prædictæ cum iudex qñcunq; sibi videatur possit. interrogationes facere pro veritate eruenda. xxx. q. v. iudicantē. j. de fid. instr. cum Ioan. & l. vbicunq;. ff. de interro. act. maximè autem hoc potest facere in criminalibus per rationes hic alleg. in glo. vbi autem iudex non repetit, tunc stabit dictum vulgatū, q̄ dubia probatio non releuat probantē. vt in præall. c. in præsentia. Secus si iudex ex officio vellet repetere testem, vt declaret dictū. & ille testis postea declaret taliter, q̄ probaret. & sic limita. d. c. in præsentia. & propter hoc potissime expedit habere iudicem discretū, & gratiosum. Facit, q̄ no. Io. An. in c. consuluit. de offi. deleg. vbi concludit, q̄ propter arbitrariam valde expedit habere iudicē gratiosum. & prædicta procedunt, quando verba sunt ambigua etiam s̄m cōmunem intelligētiā. Si autem secundum cōmunē intelligentiā, & secundū cōmunem modum loquendi verba haberent certam interpretationem: tunc licèt aliter possent intelligi, & iudex ex officio etiā tunc posset repetere, vt hic voluit Host. tamen si non repetat vīr intelligenda secundum cōem modum loquendi per ea, quæ habent̄. in c. ex literis. j. de spon. & l. cum dclanionis. §. asinam. ff. de fun do instructo. & facit, quod notatur maximè per Bar. in
8 l. Labeo. ff. de suppel. leg. ¶ † Et no. ex prædictis, q̄ interdū reperitur testis, vt declaret dictum suum, & tūc dic vt superius est dictum. Interdum repetitur, vt addat, vel se corrigat. & tunc dic, vt h̄r. j. ti. j. præterea, & dictum fuit. s. eod. per tuas. Interdum aūt repetitur testis, vel ēt alius de nouo producitur, vt confirmet primū di ctū. & tunc hoc fieri potest secundum Inno. per id, quod habetur. s. eo. ex tenore. sed hoc intellige sane, quia si Titius petijt decē à Seio tanquā sibi pmissa in ciuitate Bononiæ, & pducat testes, q̄ deponant pmissionem factā de mense maij in prima die. & aduersarius postea velit reprobare testes allegādo, q̄ dicta die ipse promissor, vel ēt ipse stipulator non fuit in ciuitate ista. sed fuit in ciuitate florentiæ, & sic in loco adeo distanti ab isto, q̄ dicta die non potuisset hic esse: certe non obstante publicatione priorum testium, poterit ipse Titius producere testes ad confirmationem superiorum, qui deponunt, quòd dicta die vtraq; pars fuit in ista ciuitate, & sic ad confirmationem priorum: quia non debuit in dubio præsumere, quod pars aduersa vellet suos redargue re. vnde poterit, vt dixi producere testes ad confirmationem priorum, intelligo anteq̄ producentur testes ad uersarij: aliàs non esset licitum, q̄ super directè cōtrarijs articulis non est licitum producere testes post publicationem, nisi allegetur falsitas cum corruptione. s. ti. j. licèt. & in cle. testibus. cum ibi no. eo. ti.

SVMMARIVM.

1 *Criminosus perseuerans in crimine repellitur ab officio testificandi tam in ciuili, quàm in criminali.*
2 *Infamia facti, an repellat delegatum.*
3 *Crimen quare potius repellat testem, quàm iudicem.*
4 *Emendatus de crimine remanet infamis infamia iuris, non tamen repellitur à testimonio.*
5 *Crimen periurij non infamat infamia iuris.*
6 *Criminosus licèt sit emendatus repellitur in causa criminaliter mota in quatuor casibus.*
7 *Infamia facti repellit à testimonio in criminali criminaliter mota.*
8 *De crimine agitur ciuiliter, quando agitur ad pœnam pecuniariam.*
9 *Infamis iuris, quid sit, & quid infamia facti.*

10 *Infames infamia canonica, qui dicantur.*
11 *Periurus repellitur à testimonio, licèt sit emendatus, & an omnis periurus repellatur. & nu. 17.*
12 *Periurus, an sit infamis infamia iuris.*
13 *Condemnatus de crimine, an admittatur ad testimonium in causa ciuili, si egit pœnitentiam.*
14 *Ad testimonium admitti, an debeat accusatus, de crimine licèt non sit conuictus, vel confessus.*
15 *Accusatio criminalis eoipso, quod est instituta contra aliquem, videtur ex hoc quodammodo insurgere infamia.*
16 *Hæreticus, an admittatur in testem contra hæreticum.*
17 *Infamis non admittitur in testem, etiam contra infamem.*
18 *Excommunicatus, an post absolutionem repelletur à testimonio.*

a Estimonium. ᵃ Perseuerās in
crimine ēt in ci
uili repellitur à testimonio. Emendatus
verò non infamis admittitur in ciuili,
& ēt in crīali ciuiliter mota. Fallit in p-
iurio. In crīali verò crīaliter mota secus.
h.d. ¶ Et duæ sunt partes principales. nā primo loqtur
In criminoso perseuerante in crimine. Secūdo de emē-
dato. Secūda ibi: si vero. Secūda subdiuiditur. nā primo
tractat de emendato in causa ciuili, vel ciuiliter mota
de crīe. Secundo de criminali criminaliter mota. Secū
da ibi: in criminali. & s̄m Abbatē pōt dici, q decre. po-
nit tres casus in qbus in ciuili, & quatuor in qbus in
1 crīali testis repellit̄. ¶ † No. q crimē in quo qs pseuerat
repellit quē ab officio testificandi, nedū in crīali, sed ēt
in ciuili, licèt nō repellat quem ab officio purgandi, si
de illo qs nō sit cōdēnatus. ī. de purg. cano. cōstitutus.
cū ibi notatis. nec similiter repellit à iudicando, si non
inducit infamiā iuris, aliàs secus in delegato q̄uis ordi-
nariū nō repellat donec tolleretur, vt no. Inn. s̄. de præ
scri. sciscitatus. & de offi. dele. cum super. & tangit etiā
de excep. cum venerabilis. & no. glo. 3. q. 7. in summa.
2 † An aūt infamia facti repellat delegatum. dom. Ant. te
nuit, q non. c. sciscitatus. de rescrip. Sed dic, vt ibi dixi.
3 † Quare autem crimen potius repellat testem, quā iudi
cē. no. Ioā. An. ī. de cler. excō. ministrante si celebrat. &
Inn. s̄. de elec. nihil. nam ratio est, qa maius est pericu-
lū in teste: qa ab eo nō appellat̄, secus in iudice. Et no.
vt crimē repellat à testimonio exigit̄, q saltē, sit tale, q
repellat à promotione, vt dictum fuit. in c. super eod. &
4 in c. intimauit. s̄. eo. ¶ † Item no. q emendatus de crīe
remanet infamis, intellige infamia iuris, non tñ repelli
tur à testimonio tam in cā crīali, q̄ ciuili. ¶ No. 2. q si
emendatus de crīe non remanet infamatus infamia iu
ris non repellitur in causa ciuili excepto crīe periurij.
5 ¶ † Et ex hoc no. diligenter, q crimen periurij non infa
mat infamia iuris. alias exceptio non esset bona, cū de-
beat esse de cōtentis sub regula, vt no. ī. de regul. iur. in
rub. lib. vj. de quo per glo. 6. q. 1. infames. & c. quicūq;.
& per gl. & legistas. in l. Lucius. ff. de his. q no. infa. &
in auth. senecas mulieres. § j. colla. v. & aliqd etiā. in l.
quæ sub condōne. ff. de cond. inst. Vincen. hic dicebat,
q est infamis infamia canonica, sed non secundū leges
nec infamia iuris: nisi in casu legis, si quis maior. C. de
transac. s. quando venit contra transactionē, seu cōuen
tionē iuratam, vt patet ex illa. l. cū ibi no. per Bar. & sic
reqritur, q veniat contra cōuentionem, & contra iura-
mētū, vt voluit gl. in d. auth. senecas mulieres. & sic nō
vr̄ sufficere, vt veniat cōtra iuramētū tantū, vt si iurauit
aliqd dare, vel facere non præcedente cōuentione, li-
cèt iurauit parti, vt voluit sentire Vinc. & gl. in d. auth.
senecas mulieres. licèt Bar. aliter sentiat. in d. l. Lucius.
sed præcedēs opinio verior vr̄, qa s̄m leges iuramentū
de se nō erat obligatorium. l. si qs pro eo. cum ibi no. ff.
6 de fideiusso. ¶ † Item no. q in causa criminali crimina
liter mota criminosus licèt emēdatus repellit̄ in qua-
tuor casibus. Primus est, qñ de crīe est conuictus. Secū
dus, qñ de crimine fuit cōfessus. Tertius qñ de crīe cō
tra eū in iudicio probatur. Quartus qñ eius opi. de crīe
est grauata, & sic de crimine est de facto Infamatus in-
famia facti. nā duplex est infamia. vna iuris, alia facti. Et
de effectibus infamiæ facti notatur per gloss. in l. nullā.
7 C. ex quibus cau. infamia irrogetur. ¶ † Et ex prædictis
not. q infamia facti repellit à testimonio in criminali
criminaliter mota: secus in ciuili. etiā si ex crimine de-
scendat. de quo hic tangit Io. An. & per Cy. & Bar. in l.
j. C. de sum. tri. & etiam per glo. in l. eiusius. ff. de senato.
¶ Et no. ēt, q cōuictus ēt in alio iudicio de crimine nō
potest esse testis in causa criminali criminaliter mota.
& sic vr̄, q probatio facta in vno iudicio, noceat in alio
8 etiā si inter diuersas personas de quo in gl. † Quādo au
tē dicat̄ agi ciuiliter de crīe. dic secundum Ioan. Ardr.
quādo agitur ad pœnā pecuniariā. per l. vltimam. ff. de
priua. delictis. intellige hoc verum, qñ pœna pecunia-
ria venit applicanda parti, secus si fisco. qa tunc intelli-
geretur agi crīaliter, vt est gl. cum tex. quæ reputat̄ sin-
gularis. in l. 4. §. j. ff. de sepul. viola. & no. Bar. in l. agra-
ria. ff. de termino moto. & Inn. ī. de accu. qualiter. el. 2.
9 ¶ † In gl. a. ibi: sub nota infamiæ. supple iuris. nā quædā
est infamia iuris, quæ introducitur in casibus expressis
à iure. de qbus. in l. j. ff. de his, qui notantur. infamia, q̄-
dam est infamia, facti, vt quando grauata est alicuius
opinio apud bonos, & graues. vt innuitur hic in text. in
ver. in criminali. & longa est differentia inter infamiam
facti, & iuris. nam infamia iuris repellit indistinctè à te
stimonio tam in ciuili, quam in crīali: intellige nisi in
subsidium, & vbi alij testes non reperirentur. & tūc de-
mū, cum tormentis. vt no. Bar. in l. 2. C. de sum. trin. fa-
cit, quod habetur. in auth. de test. §. si vero ignoti. cū ibi
no. colla. 7. sed infamia facti repellit à testimonio in cri
minali, non autem in ciuili, vt hic probat̄, minus tamē
credetur tali testi, quàm alteri integræ opinionis. per id
quod hr̄. s̄. de proba. licèt. & in l. 3. §. causæ. ff. de carbo.
edi. & no. Cyn. in d. l. j. C. de sum. trin. posset etiam esse
tanta vilitas testis, q ei nō crederetur nisi cum tormen
tis. per id, quod habetur. in d. §. vero ignoti. & no. Bar.
in d. l. 1. C. de sum. trin. & secundū prædicta debet intel
ligi, quod notatur. per gl. in l. Cassius. ff. de senato. & ēt
vr̄ tenendum licèt Io. An. hic dubitauerit; & non bene
firmauerit pedes. & hoc sequitur in effectu etiā hic d.
Anto. Habet etiam alium effectum infamia facti. quia
repellit à dignitate. Item interdum facit locum quere-
læ inofficiosi testamenti. l. fratres. C. de inoffi. testa. & l.
nullam. C. ex quibus causis infamia irrogetur. vbi bo-
na gl. & facit, quod hr̄. ī. de regu. iur. infamibus. libr. vj.
Et no. q infamia iuris interdum surgit ex ipso facto, ēt
non secuta sententia. vt si quis lenocinium cōmittit,
vel si artem ludicram corā populo exercet. l. j. ff. de his,
q notantur infamia. Interdum surgit demum ex sentē-
tia, vt quando quis est damnatus de crīe publici iudi-
cij. Et q̄ sint crimina publici iudicij habetur. in l. j. ff. de
publ. iudicijs, vt crimen adulterij, falsitatis, & violen-
tiæ publicæ, vel priuatæ, & alia, quæ ibi enumerantur,
& appellantur publica iudicia, seu publica crīa. qa cui
libet de populo competit accusatio, vt habet̄. in d. l. j.
Alia autem in quibus non competit cuilibet de popu-
lo accusatio, sed passus damnum, vel iniuriam, & talia
appellantur crimina priuata. l. fina. ff. de priua delic. vt
est crimen furti, & iniuriarum. damnatus autem de pri
uato delicto non est infamis infamia iuris: nisi in casi-
bus expressis in iure, vt si sit damnatus de furto, vel cri-
mine, & iniuria, & per id, quod tangit hic gl. & ī. de te
iud. in c. cum te. & habetur. in d. l. 1. ff. de his, q no. in-
10 famia ¶ † Item no. q infamia canonica dicunt̄ esse in-
fames omnes criminosi, etiam si secundum formam

a Testimoniū. istud. c. est solenne, & magnæ vtilitatis ī practica. & iō si vis habere notitiam huius materiæ post do. Abb. & post hunc vide d. Fely. qui expedit hāc materiam per cōclusiones, & limitationes, & alijs modis quibus elegāter solet omnia tractare.

iuris ciuilis non ſint infames.vj.q.j.illi qui.& c.qcũq;
& c.infames.& multofortius, qñ eſſent infames de iu-
re ciuili.vt patet ex d.c.infames . Aduerte tñ : qa infa-
mia canonica abolet̃ ex pœnitentia.& ſic durat demũ,
dum quis in crimine perſeuerat.vj.q.j.quicunq;,iũcta
gl.Sed infamia iuris ciuilis non abolet̃ per pœnitẽtiã.
2.q.3.§.hinc colligit̃.ſed oportet,ꝙ qs reſtituatur in in
tegrum per habentem poteſtatem. puta per Principẽ,
vel Papam.vt plenè no.ĩ.de re iud.cum te.& in l.infa-
mem.ff.de publicis iudi.& l.j.§.de qua.ff.de poſtu.&
ſimiliter infamia facti non tollitur per pœnitentiam.vt
probat̃ in tex.iſto . & ſic etiam poteſt intelligi præalle-
gatus.§.hic colligitur.¶ In ea.gl.in fi.dic , quod ibi lo-
quitur in crimine ſimoniæ,quod propter criminis enor
mitatem reputatur de criminibus exceptis à cõmuni-
bus regulis.ĩ.de ſimo.tanta.& facit, quod no.in c.cum
p.ĩ.de accu.¶ Item aduerte,quia videtur velle hic Inn.
& videtur ſequi do.Ant.quod ſi quis eſt condemnatus
de crimine repellatur,licèt ſit emẽdatus ſicut ſi eſſet in
famis infamia iuris, & ita videtur voluiſſe Innoc.circa
principium.Sed credo dictum eius intelligendum, qñ
eſt dãnatus ex tali delicto, ex quò efficitur qs infamis.
nam tunc idem eſt, quod eſſet ſi quis ſine ſententia ex
ipſo crimine efficeretur infamis.quod quando ſit.ſ.di-
xi.ſecus vr̃ ſi damnatus ſit de crimine , ex quò non ſe-
qnat̃ infamia per iſtum tex.q loquitur indiſtinctè , &
vult admitti emendatum in cauſa ciuili dũmodo non
remanſerit infamis. & hoc videtur etiã fuiſſe de mente
11 Inn.hic in glo.ſua penul.¶ † In glo.periurij ibi:non re-
cipitur . Et eſt ratio ſpecialitatis , ſecundum doctores
quare periurus licèt emendatus repellitur à teſtimo-
nio indiſtinctè . quia ſemel malus præſumitur in eodẽ
genere mali ſemper eſſe malus.ĩ.de reg.iur.ſemel ma-
lus . libr.6.& ſic, ex quò ſemel periurauit præſumitur
quod iterato periurabit . facit.ĩ.de præſum.in c.ſcribã.
ideo non admittit̃ ad hoc ẽt qa periurus certo reſpe-
ctu vincit homicidium.22.q.v.in c.ille . cũ ibi notatis .
dicit tamen hic Vincen.ꝙ Papa poſſet diſpenſare , vt
periurus , vel alius in mortali crimine conſtitutus non
repelleretur à teſtimonio, per id,quod habetur.ĩ.de re
iud.in c.cum te.& ĩ.qui fi.ſint leg.per venerabilem . &
facit de hære.accuſatus.§.licèt.lib.vj.¶ An autem om-
nis periurus repellatur.Conclude,ꝙ ſi eſt periurus,qa
venit contra licitum iuramentum,ſiue ſit aſſertorium,
ſiue permiſſorium repellitur per iſtum tex. Secus ſi ve-
niret contra iuramentum illicitum,qa tunc non repel
leret̃ ſaltem acta pœnitentia.ſ.cod.conſtitutus.el.2.&
12 c.intimauit.¶ † In ea.gl.in fi.No.bene diligenter gloſ.
quæ videtur velle , ꝙ periurus non ſit infamis infamia
iuris:niſi in caſu.l.ſi qs maior. alleg.in glo.& illud etiã
tenuit Vincen.vt dixi in notabilibus.Et iſta opinio etiã
vr̃ vera,quia pœna infamiæ iuris nõ imponit̃, niſi in ca
ſibus expreſſis in iure,vt patet ex his,quæ habentur. in
l.1.ff.de his qui no.infamia. Et iõ cũ reperiat̃ ſolum in
dicto caſu periurum eſſe infamẽ non debet extendi ad
alium caſum.quia pœnæ ſunt reſtringendæ,& non am-
pliandæ.de pe.di.j.§.pœnæ.licèt gl.in c.qcũq;.6.q.1.fa
cit differentiam inter iuramentum de præterito, & iu-
ramentũ de futuro, vt hoc vltimo caſu,ſi cõmittatur p-
iuriũ ſit infamis.ſecus in iuramento de pterito, & hoc
ẽt ſequatur Bar.in l.Lucius.ff.de his qui nota.infa.qñ
iuramentum fuit de falſario parti,ſecus ſi ſoli Deo . &
videtur etiam fuiſſe de mente gloſſ.in d.ca. quicunq;.
in ratione quam ibi aſſignat: tamen hæc opi.non vide-
tur de iure vera per iſtum tex.& ſic tenendum videtur,
quod ſuperius dixi.¶ In glo.confeſſus ibi: in cauſa cri-
13 minali,licèt egerit pœnitentiam.¶ † No.diligenter,qa
videtur velle glo.ꝙ condemnatus de crimine admitta-
tur ad teſtimonium in cauſa ciuili,ſi egit pœnitentiam

intellige,quando non fuit factus infamis,per id, quod
dr̃ hic in ver.ſi vero.& ſic habes gl.quæ cõtradiceret In
no.ſecundum intellectũ aliquorũ intelligentiũ ipſum
voluiſſe, ꝙ indiſtinctè condemnatus de crimine repel-
latur ſicut repellit̃ infamis , ſed verior eſt,hæc gl.p iſtũ
tex.q loqtur indiſtinctè, & vult emẽdatũ poſſe teſtifi-
cari.dũmõ nõ ſit infamis . & dictũ Inn.nõ dẽt intelligi
ruditer,vt ſonat,ſed ſecundum id, quod dixi ſup gl.2.
¶ In ea.glo.ibi:nec eſt neceſſe &c.rõ eſt, qa ex quõ ſe-
mel eſt cõfeſſus,vel conuictus de crĩe factus eſt inhabi
lis ad teſtificandũ in criminali.ideo iſta inhabilitas ſeq
tur cum quocunq; vadat.& ſic etiã in alio iudicio . fa-
cit,quod no.per gl.in l.ex ea.ff.de poſtu.¶ In gl.pen.in
fi.& per hoc vr̃ tolli cõtrariũ regulæ,quæ habet,ꝙ acta
inter alios nõ faciunt fidẽ.ĩ.de re iud.cum inter.C.res
inter alios act.aper toſũ.Et aduerte,qa ſolutio gl.ſatiſ-
facit quarto caſui poſito in text.ſ. qñ grauata eſt opi-
nio ex eo,qa aliàs fuit repulſus per viam exceptionis.
nã tunc,ex quò exorta fuit infamia facti illa ſeqtur per
ſonã quocunq, vadat,ſicut lepra leproſum.facit,quod
no.in l.ex ea.ff.de poſtu.& no.bene, ꝙ ſi nõ eſſet exor-
ta infamia,nõ repelleret̃:niſi iterato pbaret̃. Nec obſt,
qd hr̃ hic in ver.in crĩali.dũ dicit cõuictus extitit &c.
qa ibi loqtur , qñ fuit conuictus inſtituta accuſatione,
Sed hic loqtur,quando fuit cõuictus p viam exceptio
nis, vnde qa non directè tunc agitur contra teſtem . vt
tangit gl.ſequens attenditur , an exorta fuerit infamia,
vel nõ.ſecus quando directè agitur contra ipſum inſti-
tuta accuſatione.nã tũc eoipſo,ꝙ eſt cõuictus,vel con
feſſus efficit̃ inhabilis ad teſtificandũ in crĩali,vt ibi pa
tet.& ideo nocet ſibi ẽt in alio iudicio:qa talis inhabi-
litas afficit perſonam. & ſeqtur illam quocunq; vadat.
facit,quod hr̃.in d.l.ex eã.ff.de poſtu. Et no.ꝙ licèt lo-
quatur hic lr̃a : quando qs eſt infamatus infamia facti,
ex eo, qa fuit repulſus per exceptionẽ:tñ idem vr̃ , qñ
alius appellat quẽ infamatum de crĩe apud bonos , &
graues,cum eadem ratio videatur, & per cõſequẽs idẽ
ius.ſ.de tranſla.præla.in c.2.& ſic etiam videtur intelli
gere Bar.in l.1.C.de ſum.trin.& videtur etiam de men
te Ioan.And.hic,quando producitur in criminali , licèt
videatur velle,ꝙ in ciuili ita demum infamia facti non
repellat ſi non traxit originẽ immediatè à crimine. ſed
à carceratione,vel à repulſione à teſtimonio . ſecus ſi à
crĩe , licèt etiam clarè ſe non firmet,ſed de hoc dic , vt
14 ſuperius dixi.¶ † An autem ſi aliqs non ſit conuictus,
vel cõfeſſus,ſed pendeat accuſatio, an admittat̃ ad te-
ſtimoniũ.dic,vt ĩ.eo.c.fi.¶ Quid ẽt ſi nondũ eſſet repul
ſus in alio iudicio.ſed penderet lis ſuper exceptione op
poſita contra eum.videtur velle Inno.ꝙ idem ſi ex hoc
grauata eſt opinio. cum ſit tunc ẽt eadem ratio . quod
no.pro his, quæ ſuperius dixi.¶ In gl.fi.ibi:grauata eſt
eius opinio. & ſic vr̃ gloſſ.verba iſta in hoc caſu poſita
in litera referre ſolum ad id,quod proximè , & imme-
diatè pcedit:tñ idem vr̃ dicẽdũ ẽt in alijs tribus caſibus
poſitis . in ver.in crĩali.ſ.quando inſtituta accuſatione
contra ipſum,fuit de crimine conuictus,vel confeſſus,
vel etiam tunc per exceptionem conuincitur. quia iſte
verſicu.in crĩali propter dictionem,aduerſatiua,autẽ
de qua.in l.hoc amplius.§.de his aũt.ff.de dã.infe.ma
ximè per Bar.aduerſari videt̃ in oĩbus caſibus hic poſi
tis in ver.in crĩalibus,quæ ſuperius dicta ſunt de cauſa
ciuili. vnde ẽt aliqui exponunt in hoc caſu.ſ.quãdo in
alio iudicio inſtituta accuſatione fuit conuictus,vel cõ
feſſus,vel nunc per exceptionem conuincitur.ſ.in alio
iudicio,vel in hoc,licèt fuerit emendatus, vel grauata
ſit opinio,ex eo , qa aliàs fuit per exceptionẽ repulſus.
nã in oĩbus iſtis cauſis admittendus vr̃ qs in ciuili : ẽt
ſi deſcendat ex crĩe dummodo ſit emendatus, & nõ re
manſerit infamis,per id,quod habetur. in verſi.ſi vero.
Et no.

15 Et no.† q eoipso, q accusatio criminalis est instituta 3
aliquē, vr̄ quodāmō ex hoc insurgere infamia facti, p id
quod hr̄.j.eo.c fi. Et multo fortius si de crimine, sit cō-
uictus, vel confessus cū tunc maior sit ratio. & idem vr̄,
qñ per exceptionem qs cōuincit̄ de crimine, p id, qd
hr̄.s.de ord.cog.cum dilectus.circa finē. & per hoc for
tè posset attentari, quod demum pp infamiam facti re
pellitur quis in criminali, quando surgit ex aliquo ca-
suum hic positorum, & in c.fi.j.eo.tamen, vt superius
tetigi. Bar.in d.l.j.de sum.trin.intelligit̄ indistinctè, qd
qualitercunq; qs sit infamis infamia facti repellat̄ à te
stimonio in criminali præcedens tñ dictum fortè de iu
re posset defensari per istum tex. & qa excludere quē
à testimonio, vr̄ qdā pœna, q nō debet imponi, nisi in
casibus in iure expressis, cū pœnæ sint restringendæ. de
pœni.di.j.§.pene.de reg.iur.in pœnis. lib.vj.¶In ea.gl.
ibi: p sacerdotē. sed an credet̄ illi sine iuramēto.¶Qui
dā, quod sic, cū sustineat vices Dei in actu cōfessionis.
facit.s.de off.ord.si sacerdos. Sed cōtrariū tenuit Host.
qa licèt in illo actu gerat vices Dei; tamen in foro con-
tentioso in quo nūc pducit̄, nō gerit vices Dei. iō non
credit̄ sine iuramēto, p id, quod hr̄.s.eo.nup. & p hoc.
ēt sequit̄ Arch.in c.in capite.l.dist.licèt do.Ant.hic ali
16 ter referat.¶ † In ea.ibi.C.de hæreti.l.penul.vbi videt̄
hæreticus admitti contra hæreticum in testem, sed dic,
q ibi loquitur in certis hæreticis, qui fm iura antiqua
nō erant infames. sed hodie oēs hæretici sunt infames,
vt in ant.gazaros.C.de hære. & no.ēt per Cy. & Bar.in
l.j.C.de sum.tri. & sic illa.l.hodie non habet locum. &
17 idē voluit gl.in c.si hæreti.2.q.7.¶†In ea.gl.ibi dico, q
non pōt. No.bene diligenter ex gl. q infamis nō admit
tit̄ in testem ēt contra infamem per rationem quā glo.
ponit. Accur.tñ tenuit contrariū. in l.3.§.l.Iulia.ff.de
testi. sed nō bene, vt voluit Bar.in l.cum mulier.circa fi.
nē.ff.sol.ma.allegat, quod no.Inn.j.de adul.intellexi-
mus. & nō allegat hanc glo.q in terminis hoc decidit.
iō tene singulariter ipsam menti.nec ob.l.in arenā.C.
de inof.testa. qa ibi loquitur de actibus, q fiunt inter
ipsos infames. sed hoc testimoniū principaliter reddit̄
cū fieri dēt fides.l.quinquaginta.ff.de proba. & tangit
Bar.in d.l.cū mulier. Et no.ēt bene, q gl.in d.§.l.Iulia.
valde dubitauit, an periurius emēdatus admittat̄ ad te
stimoniū, & nō allegat hūc tex.de quo est mirandum.
¶In ea.gl.ibi: directè nō agit̄. No.diligēter, q exceptio,
q obijcit̄ cōtra testē potius vr̄ obijci cōtra partē pducē
tē testē. & ideo ipsi testi nō sunt necessario dāda capitu
la sup dicta exceptione saluo nisi, fortasse vellet se de-
fendere, p id, qd hr̄.in c.puenit.j.de fideius.per Inn. &
facit, qd no.3.q.v.cōstituimus.¶In ea.gl.ibi: si seruus
vult probare. nā pōt seruus contrahere matrimoniū si-
cut liber.j.de coniu.ser.c.j. & 2.iō pro illo poterit esse
in iudicio, maximè cū sit res spiritualis. facit, qd hr̄.s.
de rest.spo.ex parte.¶In ea.gl.ibi: argm̄ cōtra. alias est
sine dictione 3. & p hoc facit, qa.c.personas.vr̄ potius
cōcordare ex eo, qa repellit̄ à testimonio habēs cōsi-
18 milē cām.¶†Extra gl.tagit hic Inn.an si pbet̄ aliquem
fuisse excōicatū debeat repelli à testimonio, licèt pbet
se absolutū. nā videret̄, q sic, saltē iu criminali. qa ex-
cōicatio nō debet fieri, nisi p graui crimine.xj.q.3.ca.
certū. & c.nullus. & facit ēt, quod no.4.q.1.in summa,
vbi ēt de materia Inn.hic finaliter vr̄ velle cōtrariū, vi-
delicet, q nō repellat̄, si pbet̄ absolutus ab ipsa excōi-
catione: nisi aliter pbet̄ crimē cōmissum p ipsum ex-
cōicatū. ex eo, qa excōicatio ēt iniusta ligat.xj.q.4.in
c.1. & iō licèt afficiet personā donec durat: tamen non
vr̄ cōueniens, q illā perpetuo afficiat etiam post abso-
lutionē. facit.6.q.1.in c.illi, qui, & pro prædictis ēt facit
qa ab hoīe nunq fieri debet sententia, nisi præcedente
cōtumacia.j.de sen.ex.sacro. & no.gl.in c.de presby-
terorū.17.q.4. & licèt iudex excōicet aliquē, qa nō cō
paruit in termino, vel qa non paruit, sibi possibile est,
q fortè ille fuit impeditus parere, vel cōparere in ter-
mino. & sic licèt sñia esset iusta quò ad iudicē, tñ esset
iniusta quo ad partē. & iō ex sola excōicatione nō p-
bat̄ necessario quē criminosum esse, nisi aliter probet̄.
Posset aūt pbari crimen si fortè de illo esset cōdemna-
tus, vel aliter esset crimē notoriū. & si esset tale, qd in-
duceret infamiam ēt post pñiam repelleret ēt in ciuili.
aliàs repelleret solū in criminali. & sic intelligit archi.
Innoc.in c.decernimus. de sen.exc.li.vj.q meo iudicio
melius pcepit mētē Inn.in locis, in qbus ipsum recitat
quā aliqs alius. d.Ant.hic aliter intelligit Inn.videlicet
qñ simpliciter excōicatio est lata. secus dicit Inn.velle
si aliqs fuit excōicatus pp crimen cōmissum, vel etiā
propter inobedientiā. qa non vult comparere, vel etiā,
qñ est excōicatus propter delictum, quod est notoriū
per euidentiam facti, vel qñ est excōicatus à iure. vt in
casu.c.si qs suadente.17.qō.4.¶Sed certè, vt superius
dixi iudex nō debet excōicare propter crimē, sed pro-
pter contumaciam in non parendo, vel nō cōparēdo,
& licèt mandauerit sibi, vt compareat ad defendendū
se sup tali crimine, non pp hoc probat̄ necessario cri-
mē cōmissum: nisi aliter pbet̄ per ea, q dixi. Fateor tñ,
q vbi apparet quē excōicatū à iure, id apparere nō pōt
nisi appareat crimen: qa à iure immediatè infert̄ excōi
catio propter crimen. tñ tunc non debet absolui, nisi sa
tisfaciat, ideo si apparet eum absolutum consequenter
vr̄ emendatus de crimine. ideo non nocebit in ciuili ni
si esset tale crimen, quod induceret iuris infamiam per
ea, quæ hic dicuntur in tex. Et adde prædictis, q vbi cō
stat quē cōmisisse crimen debet probare emēdationē,
siue crimen fuerit manifestum siue occultum: ex quò
nunc constat de crimine. qa ex hoc fundata est intētio
volentis eum repellere per id, quod hr̄.s.eo.super eod.
ideo cum volens se iuuare necessario habeat se funda-
re ex emendatione illam debet probare per ea, quæ ha
bentur. in l.2.ff.de proba. & in l.j. & 2.ff.de excep. & sic
non videtur procedere distinctio gl.in c.ipsi apostoli.
2.q.7.quæ distinguit, an crimen sit manifestum. & tūc
debeat probari emendatio, an vero occultum, & tunc
præsumatur. vltimo etiam his, quæ dixi super gl. potes
addere, id quod no.in c.1. & 2.j.de collusione detegen
da. quæ crimina dicantur publica secundum canones.
nam secundum leges satis dixi super dicta glo.

S V M M A R I V M.

1 *Productio quarta testium non admittitur nisi cum solemnitate. & numero 4.*
2 *Præsumptio malitiæ purgatur per iuramentum.*
3 *Testificata qui didicit repellitur à productione testium.*
4 *Iuramentum de calumnia est de credulitate.*
5 *Dilatio vnica dari debet in causis pecuniarijs.*
6 *Dilatio data ad probandum præsumitur in dubio peremptoria.*
7 *Dilatio secunda in causa pecuniaria si detur sine causa cognitione, an valebit datio, & quo tempore incipiat.*
8 *Prouincia sumitur multis modis.*
9 *Productio quinta testium cum solemnitate, an possit dari.*
10 *Attestationes percunctasse, quis dicatur.*
11 *Testificata didicisse, an præsumatur pars, quæ audiuit testem, quando testificabatur.*
12 *Et si iudex publicet attestationes, licèt non appareat partem aliter vidisse illas, an præsumatur didicisse testificata.*

a VLtra tertiam. Ponit formam [a] secū-
dam, secundum quā
datur quarta productio. & aliter summa-
ri non potest. Et in prima ponitur regula.
1 in secunda exceptio. secunda ibi: nisi.¶ † Not. q post

a Ponit formam. licet do. Io. de Imo. nō asimet hoc c. tamē d. Abb. & do. Fely. summāt hic videeos.

trinam productionem testium non admittitur quis ad quartam.nisi eum solẽnitate,de qua hic, de qua etiam habetur.in §.quia vero.in auth.de test.collat.vij.Vnde sumpta fuit hæc decre.& ratio est, quia ex quo præcedunt tres productiones, & adhuc petit aliam suspicat lex,ꝙ fuerit percunctatus attestationes,& ꝙ velit quartam, quia viderit se deficere in probatione. ideo propter timorem subornationis non admittitur ad quartã nisi cum solẽnitate hic posita.& sic patet, ꝙ præsumpta percunctatio testium repellit à productione testium,nisi illa purgetur.¶ Item no.quod sicut percunctatio propria excludit quem à facultate producendi testes, ita & percunctatio facta per alium.& sic paria sunt aliqua per se,vel per alium facere. facit.j.de reg.iur.q̃ p aliũ. lib.vj.¶ Item no.ꝙ eo ipso,quod quis subtraxit attestationes, & sic illas habuit penès se præsumitur percun-
2 ctatus.Facit.s.eo.constitutus.el.j.¶ Item no.ꝙ † per iuramentum purgatur præsumptio malitiæ.& sic in depẽdentibus ab animo statur iuramento. facit,quod hr.s. eo.præsentium. & in c.2.de iuramento calum. in vj.&
3 & per gl.in §.alie.in glo.magna.insti.de accu.¶ † Item no.vnum terminum habẽtem excludere productionẽ testium.s.q̃n q̃s didicit testificata, ꝙ intellige siue sint proprie attestationes,siue alterius partis,p id, quod habet.in d.§.q̃a vero.& quod dixi de testificatione alterius partis intellige,q̃n sup eodẽ, vel directe contrario articulo,q̃s vellet pducere testes, p id,q̃d hr.s.eo.fraternitatis. & in cle.testibus.hoc eod.ti.¶ Vltimo no.ꝙ subuenitur illi per quẽ non stetit. de quo.j.de reg.iur. imputari.libr.vj. ¶ In gl.j.in fi.& intellectus cõiter seruatur,ꝙ sumi debeat productio pro dilatione.vt no.gl. in d.c.in causis.& sic licèt in eadem dilatione,tres productiones essent factæ non denegaretur quarta etiam non adhibita solennitate. de qua hic.¶ Sed Bar.in aut. at qui semel.C.de prob.dicit, ꝙ de iure standũ esset significationi verborũ, vt sic non possit quarta productio fieri sine solennitate,siue tres præcesserint in eadẽ dilatione, siue aliquæ pcesserint in prima,siue aliquæ in secũda per istũ tex.q̃ simpliciter loquitur. intelligit tñ p dnctionem cum effectu, q̃n facta est productio cũ examinatione:nã si solũ testes essent producti, & forte intrassent.sed non deposuissent, licèt factæ essent tres tales pductiones,nõ impediret quarta ẽt sine solẽnitate, de qua hic.nã ex quo testes non deposuissent, nõ posset esse præsumptio,ꝙ percunctatus esset attestationes. iõ non esset necesse præstari iuramentũ,de quo hic. q̃a hoc casu nõ adaptaret:secus vbi facta esset pductio trina,& examinatio.d.An.tñ videtur hoc limitare, q̃n aliquod interuallum non paruum intercesserit inter pductionem,& productionẽ.nã aliàs censet vna productio arg.l.continuus.ff.de ver.ob.¶ Sed certè Bar.non facit differentiam,sed prædictã solũ attendit,an fuerit facta productio,& examinatio eo casu, quo vult aliã facere. & istud videtur rationabilius:q̃a tunc stat timor psumptionis,ne fuerit percunctatus attestationes, & sic statuere debet dispositio.arg.l.illud.ff.ad l.Aquil.& licèt iste intellectus Bar.de iure posset defensari.tñ, vt dixi,cõiter seruatur expositio gl.¶ In gl.2.in fi.& sic vult glo.ꝙ in cã in qua iuratur de calumnia indubitanter debet p
4 stari iuramẽtũ de quo in litera.q̃a † iuramẽtũ de calumnia est de crudelitate : sed iurm, de quo in litera est de veritate:& sic alterius speciei,iõ non dr̃ tunc sæpius iurari in eadem spẽ iuramenti. similiter etiam debet præstari, licèt sit causa in qua iuretur de veritate , vt est cã matrimonialis,& spiritualis.s.de iur.calum.literas.q̃a tale iuramentũ vniuersale non extenditur ad casum,de quo in litera,sed ad principale negocium.Item quia,ꝙ dicitur non debere sæpius iurari,est verum nisi specialiter aliter à iure sit prouisum. & ita ẽt potest intelligi hic.¶ Item potest dici tertio extra gl.ꝙ in effectu istud est iuramentum de malitia,seu quod præstatur ad malitiã excludendam.quod nedum est præstandũ in casibus à iure expressis , sed ẽt quandocunq; iudici visum fuerit, vt in c.2.de iur.cal.in 6.¶ Item aduerte, q̃a hic loqtur de quarta productione testiũ, & sic non loquitur de productione instrumentorũ.& iõ illa ẽt sine hac solennitate admitteret. ar.sumpto à contrario huius tex. & per id, quod no.per Ioan.Andr.s. eodem.licèt.el.3. ¶ Item aduerte, q̃a hæc quarta productio videtur danda cum solennitate,de qua hic.dummodo non excedatur terminus iuris.de quo. in §.spacium.3.q.3.& C.de dilatio.l.1.nam ille terminus non debet excedi,nisi forsan pars fuerit impedita per iudicem,vel per receptorem testiũ. nam tunc saltem subueniendum esset parti per restõnem in integrum.vt 2.q.vj.anteriorum.¶ Glo. tamen. in l.sed & si per prætorem.in princ.ff.ex q.cau. maio.vr̃ velle, quod quando stat per iudicem non currat tempus.& illa gl.vr̃ communiter teneri.licèt gl.aliter dicat in aut.item si appellatione.C.de temp.ap.de quo ibi per Cy.& Ia.de Bu.licèt Bar.ibi videatur seq̃ illam gloss.de quo dicetur.j.de appel.ex ratione.¶ Item aduerte,quia est dubium, an si data fuerit quarta dilatio sine hac solennitate valebit. de quo Innocen.supra eo.in causis.& per Bar.in auth.at q̃ semel.C.de probatio.& videntur velle prædicti, ꝙ sic,licèt malè faciat iudex,& propter hoc possit appellari. per ea,quæ habentur.in c.significauerunt.s.eo.Nec ob.quod habetur. in d.§.quia vero.circa principium , q̃a secundum Bar.loquitur,quando facta erat publicatio, & renunciatũ testibus.ideo tunc non valet, si detur quarta etiam cum solẽnitate ista. & sic multofortius sine solẽnitate,secus quando non esset facta publicatio neq; etiam renunciatum.¶ Sed aduerte, q̃a contra istam opin.fortiter facit tex.iste,ꝙ expresse prohibet dari quartam sine hac solennitate.& ideo videtur,ꝙ si contra fiat ipso iure sit nullum,quod agitur,per id,quod habetur.in c.vides filij carissime.x.dist.& in l.nõ dubiũ.C.de legibus.& forte de iure hæc opi.verior.licèt do.Anto.hic transeat cũ opin.Bar.¶ In glo.fin.ibi, quod non est verum.dic clarius,q̃a solutio glo.ex toto nõ tollit obstaculum,quod licèt appareat impedimentum , tunc posset sibi relaxari iuramentum quatenus iurat, quod non potuit prius habere quos modo produxit , q̃a ex quo vera probatio habetur super impedimento non esset necesse præstari iuramentũ.supra.de proba.c.2.& c.ad nostram.tñ saltẽ deberet iurare propter alia, quæ hic dñr. Præterea potest litera intelligi, quando non constat de impedimento,nisi per assertionẽ partis quo casu ei non creditur sine iuramẽto,& sic ẽt potest intelligi gl.¶ In ea.gl.ibi sufficiens productio testium . nam tũc agit̃ de multitudine restringenda.vt in d.c.significauerũt. ideo tunc si sufficiẽs productio testiũ facta est in prima pductione , vel dilatione,nõ dẽt tũc secũda,vel tertia cõcedi.¶ In e.gl. in fi.No.bene ex gl.quod in causis pecuniarijs nõ dẽt
5 † dari nisi vna dilatio ad pbãdũ,saluo nisi causa cognita.q̃a tunc poterit dari secunda. & idẽ intellige de tertia , q̃a illa non debebit dari nisi causa cognita.hoc est probato impedimento.vt no.in l.vlt.ff.de ferijs. quarta etiam non debebit dari sine causæ cognitione , & sine
6 solennitate hic posita.¶ † Et ex prædictis no.ꝙ dilatio data ad probandũ in dubio intelligitur peremptoria,ẽt si hoc non exprimatur,vt no.Bar.in d.l.fi.& Spec.in ti. de dila.§.videndum. ver.quid si data in capitalibus autem causis dantur tres dilationes reo,& duæ accusatori,vt habetur. in d.l.fin.Et an aliqua causæ cognitio sit habenda in prima dilatione.dixi in c.in causis.supra,e. q̃a leuis cognitio requiritur.nã solum habet iudex videre ad q̃d petetur. Et an calumniosè petatur, & ꝙ moderetur

deretur dilationem intra spacium iuris. ita, q illũ non
excedat, sed potius minus statuat. l. j. C. de dila. & in d.
§. spatium. In secũda aũt non sufficiet cognitio prædi-
cta, sed requireret, q probet impedimẽtũ fuisse in pri-
ma, vt no. d l. fi. ¶ Et aduertẽdũ, q a ẽm Bu. & Bar. in d.
l. fi. eatenus restaurãda est dilatio, quatenus fuit impe-
dimentum. & ideo si oẽs testes iurarunt in prima exce
pto vno, qui propter impedimẽtũ non iurauit, nõ dabi-
tur dilatio, nisi p illo, per ea, quæ hñr. in l. admonendi.
ff. de iureiur. idem dicunt si solũ fuit impeditus in duo-
bus vltimis diebus. quia solum illi duo restaurabunẽ,
& in secunda dilatione solum illi duo dies assignabun-
tur. arg. l. diuus. ff. de resti. in integ. & l. quod tpe. C. de
test. mil. Spec. tñ in tit. de dila. §. j. sentit contrariũ. s. se-
cundã dilationem docto de impedimento simpliciter
dandam. & non sic restringendã, & sic cõiter practicaẽ.
imo plus seruaẽ sæpe, q de impedimẽto sit fides solũ,
p iuramentũ. facit. l. scire oportet. §. sufficit. & qd no. p
Ia. de Are. & Bar. ff. de excu. tuto. Et sic patet ex pdictis,
q iusta cã dandi secundã dilationem est impedimẽtũ.
¶ Idẽ vr̃ dicere Inn. qñ prima dilatio nõ fuit data inte-
grè secundũ formã dicti. §. spaciũ. & d. l. j. C. de dila. q a
est iusta cã dandi secundã. s̃. dictũ spatiũ. ¶ Sed hoc nõ
placet Bar. in d. l. fi. quia licèt iudex non debeat exce-
dere spaciũ, seu tp̃s, de quo in dictis iuribus tñ in arbi-
trio suo ẽt est dare minus, vt ibi patet. & iõ ex quò se-
mel data est dilatio nõ dẽt dari secũda, nisi doceaẽ de
impedimento, & sic seruaẽ. de quo ẽt p Bar. in l. 2. ff. de
re iud. ¶ Itẽ põt esse cã dandi secũdã, si iudex videat, q
ius aduersarij non est factũ deterius p id, quod habeẽ,
per gl. in cle. sæpe. in verso saluo. de verb. sig. & p Cy.
in l. si ea. C. q accusare nõ pñt. & no. Bar. in d. l. fi. quod
est notandũ. ¶ In criminalibus aũt intellige, q dantur
tres reo cũ leui cãæ cognitione, de qua dixi dari primã
in causis pecuniarijs, & eodem modo accusatori duæ,
sed postea non dabitur alia, nisi eo modo, quo datur se
cunda in causa pecuniaria. & sic debet intelligi gl. in d.
l. fi. & intellige pecuniariã ẽt ex crimine. p d. l. fi. q̃ sim
pliciter loquiẽ in causis pecuniarijs. & sic in illis indi-
stinctè debet intelligi. ¶ Vnde intellige ĩ criminalibus
in quibus alia pœna quã pecuniaria venit imponẽda.
7 ¶ † An aũt si in cã pecuniaria deẽ secunda dilatio sine
cãæ cognitiõe de qua dixi, valebit dilatio. Bar. in l. j. C.
de dila. dicit, q si prima dilatio fuit data secũdũ termi-
nũ iuris, de quo in d. l. j. q est trium mẽsiũ, qñ intra cã-
dẽ prouinciã, vult producere testes, & sex, qñ extra p-
uinciã, dicit se habere testes, q̃ tñ est de cõtinẽtibus p-
uincijs puinciæ loci iudicij. Si verò esset prouincia vl-
tramarina. tunc est tp̃s nouẽ mensiũ, vt ibi patet. & in
d. §. spaciũ, tũc secũda non valebit p dictã. l. j. & iõ si pri
mo dedit dilationem triũ mensiũ. & postea propter te-
stes existẽtes in eadẽ prouincia detur secunda, sine cau
sæ cognitione de qua dixi non valebit datio. Secus ẽm
eum, si prima dilatio fortè fuit vnius mẽsis. q a si postea
det secũdũ mensem, sine causæ cognitione pdicta, licèt
malefaciat, vt superius dixi. licèt Inn. aliter dixerit, vt ẽt
s̃. tetigi. tñ valebit de mero iure. sed posset appellari p
ea, quæ habentur. s̃. eo. significauerunt. & sic transit hic
d. Ant. ¶ Sed fortè posset defensari cõtrariũ. per l. fi. ff.
de fer. vbi expressè dicit, q non debet dari secunda, nisi
causa cognita. & sic si aliter fit nõ vr̃ valeret tanq̃ factũ
contra legem. per l. non dubium. C. de legi. & debet il
la. l. intelligi, vt ẽt vult idem Bar. q etiam si prima dila-
tio fuit intra terminũ iuris non debet dari secunda, nisi
cum dicta causæ cognitione, quod tene mẽti. ¶ An au-
tem valeat probatio facta nulla data dilatione. tenuit
Bar. q sic. in d. l. fin. & in l. crimine. ff. de adul. Item ad-
uerte, quia est dubium, an si aliquis petijt dilationem
pro testibus existentibus in eadem prouincia, & ha-
buerit tres menses secundum formam. l. j. C. de dila. &
postea petat pro testibus existentibus extra prouinciã;
non tamen vltra maro debeant sibi dari adhuc sex mẽ-
ses, & si postea petat pro vltramarinis debeat habere
nouem, & sic in effectu. xviij. menses. ¶ Innocen. hic di
cit, q vt tollatur materia dilatandi lites debebit pars à
principio interrogari. de quo loco velit producere te-
stes. quia si eligat locum, nõ poterit postea variare, sed
si nõ fuerit interrogatus vr̃, q possit habere dictos. xviij.
menses, quia si petit primo pro testibus in eadem pro-
uincia non propter hoc negat quin de alijs velit produ
cere. ¶ Sed Petrus. in l. 1. C. de dila. dicit, quod isti ter-
mini confundentur adinuicem. quia si primo habuit
tres menses pro testibus in eadem prouincia, si petat
postea. vj. pro testibus extra prouinciam non tñ vltra-
marinã, solũ habebit tres, & sic computatis primis ha-
bebit. vj. non aũt habuit sex. Io. An. concordat opinio-
nes. q a si in prima dilatione poterunt testes etiam de
alijs locis procedat opinio Pe. aliàs procedat opi. Inno.
Et de remedio ẽt, qñ canillosè quis allegat se hr̃e testes
in longinquis partibus vide in tex. & gl. in c. statutũ. §.
pen. de rescr. lib. 6. & intellige ẽt appellatione puinciæ
in materia ista non contineri simpliciter prouinciã ar-
chiepiscopalem. q a ille cõiter ab inuicẽ parum distãt.
sed intellige de prouincia sicut Italia Gallia, Cicilia, &
similibus secundum doc. & ad prædicta benè facit, qd
8 hr̃. in l. notionẽ. §. j. ff. de ver. sig. ¶ † Et aduerte, q a istud
a nomẽ prouinciæ [a] diuersimodè sumiẽ secũdũ diuersas
materias. nã in materia. c. corã. s̃. de ele. sumitur prouin
cia p archiepiscopatu. & iõ Regium, & parma dicunẽ
esse hoc respectu de diuersis prouincijs. q a sunt sub di
uersis archiepiscopatibus, vt ibi tangit gl. ¶ Quandoq;
sumiẽ puincia iuxta vulgare. sicut Lombardia. Roman
diola. Tuscia. Marchia, & similia, vt patet in extrauagã
ti. hęretici, q sint rebelles in verbo Lombardiæ, vbi per
Bar. ¶ Qñq; sumitur prouincia prout comprehendit,
sub se plures prouincias sũmẽdo put statim dixi. Vnde
Italia appellaẽ vna puincia. licèt sub se cõtineat Lom
bardiã, & alias de quibus dixi, vt patet. in d. l. notionẽ.
§. j. ¶ Qñq; sumitur prouincia ẽt p vna ciuitate, q̃ hẽt
diuersum dñiũ, & diuersum regimen ab alia, & ita su-
miẽ in materia pscriptionis. vt est gl. or. quę reputaẽ sin
gularis. in l. fi. C. de pscr. lon. temp. & vt dixi. s̃. si testes
debeãt produci de eadẽ prouincia dari pñt tres mẽses,
vel minus, secundũ q iudici videbitur, sed non plus su
mẽdo prouinciã prout pen. loco dixi. Si vero petantur
ex continentibus, seu contiguis prouincijs dari pñt,
sex menses, vel minus prout iudici videbitur, sed non
vltra. & dicuntur contiguę prouinciæ ẽt si mediãte ma
ri distinguantur, dũmõ modico mari interueniente. vñ
Cicilia, & prouincia prouinciæ dñr contiguæ Italię, li-
cèt mediante mari distinguantur, ex quò id contingit
modico mari interueniente. nõ cõtiguæ aũt, & trãsma
rinæ dñr, quæ mediante multo mari distinguuntur, vt
patet in d. l. notionẽ. §. j. & in istis nõ cõtiguis dari pñt
nouẽ menses, vel minus, vt iudici videbiẽ. sed nõ plus,
d. l. 1. ¶ Et q dixi nõ posse dari plus vltra dilationes p-
dictas intellige secũdũ Inn. vbi ex magna cã, vt si fortè
interuenerit impedimentũ propter discrimina maris,
vel propter tempestates aquarum, vel ventorum respe
ctu maris, vel alios casus fortuitos. nam esset tunc iu-
sta causa prorogandi dictas dilationes, dũmodo non ha
beant durare multo tempore pericula. & sic non velit
nimis prorogare. facit, quod habetur. in l. si quis ex ar-
gentarijs. §. fi. cum sequenti. ff. de æden. & si iudex vide
ret, quod nimis haberet durare impedimẽtũ, potius de
bet procedere ad publicationem testium, vel pcessus.
& ad sentẽtiã saluo parti beneficio restitutionis postq̃
cessauerint pericula. ar. s̃. de re iudi. cũ Bertoldus. nam

a Prouinciæ. qd sit prouincia vide doct. in l. cũ longi. C. de lon. temp. præscr. & Bart. in extrauagã. ad reprimendum versi. Lõbardiæ. in fin.

vt dicit Inno.melius est tunc causam diffinire,ne detur
materia nimis dilatandi lites. & quia non videtur hoc
magnum præiudiciũ fieri parti, ex quò poterit postea
petere restitutionem in integrũ, & probari possit id,ad
qđ fuit impeditus nõ obstãte sñia,facit ad p̃dicta,q̃ hr̃
in l.2.ff.de re iud.& in l.q̃situ.eo.ti.& l.si longius.ff.de
iud.& in l.fi.ff.de vaca.munerum.·Et dicit ẽt hic Inno.
q̃ ei,contra quem producuntur testes non expedit pe-
tere,q̃ pars volens producere testes producat articulos
sup q̃bus habeãt deponere, q̃a q̃ denĩ capitula eẽt po
tius ɔ̃ ipsum,cõtra quẽ producunĩ, q̃a p capitula ma-
gis instruerenĩ testes super quibus haberent deponere
iõ capitula dari expedit potius producenti testes, quã
ei,contra quem producuntur.facit.quod dixi.s̃.eo.ti.p
tuas.¶Item aduerte ad id, quod dixi.s̃.in pecuniarijs.
causis vnã dilationẽ tñ dandam, & non aliam sine cã.
bene facit,quod hr̃.in l.oratione.ff.de ferijs. & in d.l.
j.C.de dilatio.¶An autem tempus harum dilationum
sit vtile,vel continuũ dic,q̃ est continuũ, q̃a in eo cõ-
putanĩ ẽt dies feriati.vt hic voluit Inn.& facit, qđ no.
gl.in rub.ff.de diuer.p̃scrip.qđ intellige saluo eo,quod
notauit Host.& Io.An.post eũ.s̃.de prob.licèt causam.
vbi etiam tetigi.¶An aũt, q̃n datur secũda dilatio tp̃s
medium inter primã dilationem, & secundam sit com
putandum. Dicit Inno.q̃ non,q̃a dilatio solum incipit
ex tempore,ex quò est assignata per ea, quæ habenĩ. in
d.l.j.C.de dilatio.& 3.q.3.§.spatium.¶Itẽ aduerte, q̃a
quod dixi.s̃.quod vbi impedimentum est multo tem-
pore duraturum procedi potest ad sentẽtiam, vr̃ proce
dere de iure canonico. sed de iure ciuili secundum q̃
instantia potest durare vsq; ad trienniũ non vltra,vt no
taĩ.s̃.de iud.venerabili. licèt de iure canonico non sit
determinatum aliquod tempus instantiæ cãæ princi-
palis,vt ibi notaĩ:vr̃, p posset iudex prorogare dilatio-
nes p p impedimẽta,dũmõ finiret cãm infra triẽniũ iux
ta.l.properãdũ.C.de iudi.iuncta.l.2.ff.de re iudi.& sic
9 voluit Bar.in l.fi.ff.de ferijs.¶†An aũt quinta p̃ductio
cũ solẽnitate de qua hic posset dari.Dic,q̃ si sumiĩ pro-
ductio prout verbũ sonat,certè non p istum tex.q̃ solũ
permittit quartam. sed si sumaĩ productio pro dilatio-
ne Bar.vr̃ velle,q̃ sic.d.l.fi.quia secundum eum non re
periĩ prohibitũ in dilatione. licèt reperiaĩ prohibitum
in productione,vt vltra quartã alia non detur. Sed cer-
tè gl.tenuit contrariũ.in d.l.fi.& illa, vt puto seruareĩ
in practica præsertim,q̃a expositio,q̃ habet,q̃ hic p̃du
ctio sumaĩ pro dilatione cõiter seruatur, vt tetigi super
gl.j.¶Et no.quod licèt data esset dilatio ad probandũ
sup dilatorijs, tñ postea poterit dari super perempto-
rijs:tũ quia illud est aliud capitulum.tũ ẽt,q̃a simul su
per dilatorijs, & peremptorijs nõ debuit procedi.s̃.de
iudi.exhibita.& sic, qđ dixi.s̃.non debere dari dilatio-
nẽ ad probandũ in pecuniarijs causis,nisi vnã. verũ est
sup capitulo,sup quo data est,secus sup alio, vt statim
dixi,& vt ẽt no.Bar.in d.l.fi.¶Itẽ aduerte,quia inqnan
tum dixi.s̃.dilationẽ datã ad probandũ in dubio intelli
gi peremptoria ẽt si non exprimatur de quo.est ẽt gl.in
cle.j.de exceptio.procedit, vt dixi in dilatione data ad
probandum. Secus in dilatione data ad comparendũ.
quia illa non intelligitur peremptoria,nisi exprimatur:
vt notatur per gl.xxiij.q.3.de illicita,& probat nr. in l.
ad perẽptoriũ.ff.de iud.& C.de iud.l.iudices. & auth.
iubemus.& idem in data ad allegandum,vt ibi,& ple-
nè per Bar.in l.si finita.§.Iulia.de dam.infec.& notaĩ
ẽt per eum.in l.consentaneũ.C.q̃o, & q̃n iu.¶Itẽ ad-
uerte, q̃a est dubium, an q̃n agitur de exceptionibus
probandis sit locus huic quartæ productioni,de qua in
litera.Spec.eo.tit.§.qualiter. versi.sed cum super,tenet
q̃ non, quia secundum eum non debent dari tot dila-
tiones in exceptionibus per decre.prudentiam.§.sexta.
de offi.deleg.& quia tales exceptiones videntur odio
se.facit.j̃.de excep.pastoralis.& de rest.spolia.frequẽs.
lib.vj.Io.An.in addi.super dicto ver.dicit hoc procede
re in exceptionibus odiosis,quæ differunt, & non peri
munt.q̃a tunc non dabiĩ, nisi vna dilatio, per ea,quæ
habenĩ.in d.c.frequens. & de excep.pia.lib.vj.secus in
peremptorijs,in quibus est maius periculũ. q̃a ille re-
gulanĩ s̃m naturã negocij principalis: facit.s̃.eo.de te-
stibus.& idẽ s̃m eũ ẽt in quasi peremptorijs.vt est exce
ptio testiũ reprobatoria iuxta notata. per gl.s̃.e.in c.de
testi.& in c.ex parte adæ. & in c.j.j̃.de exce.& ibi ẽt re
net in dicta addi.q̃ numerus harũ dilationum habeat
locum ẽt in summarijs,q̃a licèt in illis debeant ampu-
tari dilationes.per cle.sæpe. de verb.signifi.non tñ am-
putari debent necessariæ dilationes ad probãdũ, vt ibi
patet.& p hæc sit expedita materia dilationũ. quæ hic
tangiĩ per doctores,de qua ẽt per Bar.in l.fi.ff.de ferijs.
& per Cy.& Bar.in l.j.C.de dilatio.& ẽt hic per Inno.
10 ¶†Vltimo pro declaratione tex.tangit hic Inno.q̃n di-
catur quis percunctatus attestationes.& cõcludit,q̃ cũ
dictio per,perfectionem significet.l.vrbana familia.§.
pernoctare.ff.de verb.signi.q̃ non sufficit transcursoriè
vidisse attestationes.quia tunc nõ est perfecte illa scru-
tatus, & sic non habet locum ille tex.quia tunc verisi-
militer non vidit taliter,q̃ bene possit subornare testes,
& sic cessat causa hic posita,& per ɔ̃ñs dispositio.facit
de renũ.in c.post translationem. Idẽ dicit si hoc sciuit à
testibus,q̃ sibi dixerunt qualiter fuerunt testificati.q̃a
p viuã vocẽ non potuit plenè instrui de eo,qđ cõtineĩ
in scriptura.facit,quod habetnr.de priuilegijs.cum p-
sonæ.lib.vj.& q̃a sæpe testes dicunt parti mendacia, vt
complaceant ei.facit,quod notatur.s̃.e.præsentium. p
11 glo.¶†Quid aũt si pars audiuisset,q̃n testis testificatur
videretur idem dicendum, & hoc tenuit Vinc.s̃.eo.se-
ries. Sed contrarium tenuit Io.And.2.q.j.in primis. &
istud vr̃ sequi hic do.An.quia tunc pars, ex quò audit
à principio minutatim id,q̃ dicit testis,satis videĩ pos-
se instrui. ideo tunc videtur timeri timore subornatio-
nis.& ista opinio satis mihi placet,vt saluetur.gl.in d.c.
In primis,licèt aliter dixerim. in d.c.series.vbi autẽ q̃s
subtraxit attestationes propter delictum est præsum-
ptio contra eum. ideo præsumitur didicisse testificata,
vt hic patet idem,si alias habuit attestationes penès.s̃.
12 eod.constitutis.el.1.¶†An autem si iudex publicet
attestationes,licèt non appareat partem aliter vidisse il
las præsumatur didicisse testificata.dixi. in d.ca.series.
qnia si est publicatio minus solennis.Fortè,quia dixit
iudex probatũ est, nõ nocet. si autem sit solennis tunc
illa nocet,nisi fiat parte absente,vel inuita, vt notat gl.
in cle.testi.hoc eo.tit. & dixi.s̃.eo.cõstitutis. el.3.& in
d.c.series. & in c.fraternitatis.s̃.e.vbi etiam dixi mul-
ta, quæ hic tangit.do.Anto.quæ non expedit repetere.
¶Itẽ aduerte,quia inquantũ dixi supra. impedimẽtum
posse probari per iuramentum. Idem tenuit Spec.in ti.
de appella.§.nunc breuiter. versi.quid ergo.sed Iac.de
Are.in l.scire oportet.§.sufficit.ff.de excu.tut.dicit im-
pedimentum debere probari per testes, & non sufficit
iuramentum.Sed Guil.de Cu.& Bar.post eum. in l.2.
§.sed quod eicimus.ff.si quis cau.dicunt hoc esse arbi
trariũ. q̃a index inspecta qualitate personæ interdum
poterit credere iuramento.Interdum aũt si sibi videbiĩ
poterit exigere testes. Et hoc mõ videntur concordari
opinio.Vidi tamen simpliciter stari iuramento.

SVMMARIVM.

1 *Accusatio testimonium, & ordo parificantur: & qui ab vno repellitur: repellitur ab alio.*

2 *Infamia facti repellit à potestate testificandi in causa criminali.*

3 Crimina excepta quæ dicantur.
4 Accusatio sola non repellit quem a testimonio in criminibus exceptis.
5 Talionis siue similitudinis supplicij pœnam incurrere debet accusator non probans accusationem.
6 Accusatus si pendente accusatione eligeretur teneret electio: sed non debet confirmari antequam constet de innocentia.

a Non debet quis. Accusat⁹ de crimine a testificando repellitur accusatione pendēte nisi in criminibus exceptis. h.d. ¶ Et primo ponit regulam,& casum exceptū. secundo probat per duo simīlia. secunda

1 ibi:cum etiam. ¶†No.tria quæ parificantur.s.accusatio testimonium,& ordo.vnde qui repellitur ab vno repellitur ab alio,de quo etiam in tex.& glo.in c.ipsi aposto li.ij.q.vij.¶Item no.argumentum,quod propter pendētiam accusationis infametur accusatus saltem infamia

2 facti de quo in glo.¶Et no.quod † infamia facti repellit a potestate testificandi in causa criminali nisi in exceptis criminibus.de quo.s.e.testimonium.¶Item no. casum in quo non seruatur exceptio contra testes in tēpus disputationis,sed statim admittitur de quo.s. eo.

3 in c.ex parte adc.&.c.cum causam.Quæ †aūt appellentur crimina excepta tangit aliquid per glo.j.de accu.cū P.sed plenius in Spe.de accusatore in fi.in prima parte. Spe.¶In gl.j.ibi,& est verum si sit emendatus. hoc posset procedere si constaret ipsum accusatum commisisse crimen,sed in dubio vbi aliud non apparet,quia ex sola accusatione non statim apparet eum criminosum, vt j.tangit glo. ideo etiam si alia emendatio nō appareat,

4 debet admitti in ciuili causa ad testificādum.¶† In ea. glo.ibi,sed licēt accusetur.quasi velit glo.quod sola accusatio non repellit quem a testimonio in exceptis criminibus,quia ex illa sola, vt prædixi non apparet eum esse criminosum, sed vbi appareret testem esse criminosum, & vilem,tunc non videtur admittendus in exceptis criminibus,nisi cōtra illum,qui est male famæ,nec videtur tunc credendum nisi cum alijs adminiculis per id,quod habetur in c.per tuas.de si.& in c. in primis al legato in gl.& infra.de accu.in c.cum.P.¶ Vltimo extra glo.posset opponi,quia per hanc decre. videtur dari materia accusandi testes,ne possint testificari contra ipsum accusantem ipsos testes, & sic videtur quodammodo aperire viā malitijs cōtra decre.quāto.j.de diuor.& contra.ib.in fundoff..de rei uē.Sed dic,q nō est verisimi-

5 le,quod quis calūniosè velit aliū accusare pp pēnā† talionis,seu similitudinis supplicij,q̄ incurreret nō pbās accusationē,vt hr̄ in c.super his,cū ibi notatis.j. de accu.& in l.fi.C.de accu.vel pōt dici fm Io.An. q licēt testis repellat a testimonio nō est hoc ipsi tertū magnū præiudiciū,nec similiter si quis repellat ab accusatione,cū nō prosequatur interesse proprium, sed publicū , & iō si ageretur de interesse priuato,vt quia pendente accu-

6 satione ipse accusatus †eligeretur,teneret tunc electio, nec impediret talis actus : licēt nō deberet ipsa electio cōfirmari antequā constaret de innocētia,vt notauit In no.j.de acc.omnipotens.& licēt hæc secūda solutio in se sit bona,tamen magis placet prima,q licēt testi nō sit præiudicium si non admittat ad testimonium,tamē saltē est magnum præiudicium parti,quæ vult producere testē,quæ forte succumbet si ipsum pducere nō poterit,quia sine illo fort non poterit plenè probare.

¶ De testibus cogendis. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 Testis officium est publicum.

¶Visum,& tractatum est in ti.præcedenti de testibus.

1 verùm quia officium† testium,seu testificandi,quasi publicum est, & ad id illud interdum coguntur inuiti, ideo post rubricam præcedentem ponit istam. secundū Da.& Goff.facit ad materiam,quod habetur in decre. ij.q.vj.statuendum.

SVMMARIVM.

1 Verba ista moneas,& inducas,non importent præcisam compulsionem.
2 Delegatus an possit compellere testes.
3 Clerici possunt compelli testificari, quando veritas aliter haberi non potest.

Causam matrimonij. In cā matrimoniali cogendi sunt testes.h. d. Et in prima ponit causæ commissionē. In secunda prouidet partibus. secunda

1 ibi:idcoq;.¶†No.j.quod verba ista moneas,& inducas non videntur importare præcisam compulsionē.¶Item not. quod articul⁹ receptionis testium est delegabilis etiam in causa matrimoniali de quo in tex.& gl.in cle.j.de offi.dele.¶Item no.quod delegatus ad receptionem testium appellatur nuntius,quando que autē appellatur executor.Interdum etiam delegatus ad vnū articulum appellatur auditor,vel cognitor,

2 de off.dele.super quæstionum.§.j.& §.verum.¶† Item no.ar.quod delegatus non possit compellere testes, sed ordinarius, sed contrarium est verum,quia etiam delegatus potest compellere per id,quod habetur.supra.de off.delega.præterea,& in l.ij.ff.de iurisd.om. iu. nec ob. iste tex.quia dici potest secundū Vin.& Petr.quod fortè ideo hic scripsit ordinario,quia magis timebatur de ipsius facto,quēm delegati non autem ex eo,quia delegati non possent compellere.¶ Vltimo no.quod dixi in summario.¶In glo.j.ibi committit mortale.hoc verum in teste,seu in illo qui assumpsit officium testis,& hēt testificari,quia testis iurat dicere plenam, & meram veritatem.j.de accu.cum dilecti,& facit, quod notatur. s. tit.j.fraternitatis.& iō si occultat veritatē peccat mortaliter.j.de crimine falsi.c.j.& no.gl.in c.q̄ metu, hic allegato,& in c.ne quis.xxij.q.ij.Si autem quis nondū assumpsit officiū testis,licēt forte instiget,vt illud assumat,vel veritatē dicat,& tunc aduerte,q aut quis occultat veritatē,vt aliqd a superiore cōsequat , & tūc vr̄ peccare mortaliter,per id,q hr̄.xxv.q.ij. præscriptione. & s.de rescrj.sup literis.Aut nō vult aliqd cōsequi, sed tacet indamnū proximi,& tunc si aliter veritas sciri nō pōt,ex quo instigatur,vt illā dicat si illā occultat, & tacet peccat mortaliter per id,quod habet in tex.isto : idē pōt aliter haberi,sed ipse putat haberi non posse q at tenta eiu⁹ opi.ēt peccat per id.q habetur. xxij.q.ij. in c. j.& d.c.ne quis .Secus si aliter veritas haberi pōt,& ipse etiam sic putat,vbi autem quis tacet veritatem nō in damnū proximi,sed potius ad ipsius proximi commodum,puta in causa criminali , & tunc tacere veritatem non est peccatū,ex quo adhuc non assumpsit officiū testis , vt hr̄ in d.c.ne quis, & iō in criminali regulariter non compelluntur testes,de quo plene dicetur.j.eo. dilectorū.dicebat tn̄ Inn. hic , q ibi ēt in subsidiū si aliter veritas haberi nō potest debet fieri compulsio, de quo

3 tāgetur in d.c.dilectorū.¶†Et per prædicta patet,q qn̄ veritas aliter haberi nō pōt,ēt clerici cōpelli pñt testificari,ut in c.q̄quā allegato in gl.& ii.q.vj.statuendū.Idē dicit Host.de priuilegiatis,qui non possint compelli, vt sunt aliqui de qbus hr̄.iij.q.iij.§.item in criminali. ver. item.l.iulia.& ver.item inuiri, quod poterunt etiā tūc compelli,qn̄ aliter veritas haberi non pōt,quia nullum priuilegiū

a ¶ Accusatus idem sonat, hic. d. Ab. & Fel.

priuilegium, nec aliqua pietas excusat a peccato. infra de usur. super. eod. & sic secundum Hosti. erit differentia inter priuilegiatos, & non priuilegiatos, solum, quando veritas aliter haberi poterit. quia tunc non compellentur priuilegiati, sed alij sic. ¶ In gl. ij. ibi: præsumitur contra ipsum. hoc verum in causa ciuili, q̄a nisi appareat aliqua causa rationabilis quare se subtrahat, p̄sumetur contra ipsum. secus in causa criminali. quia tunc non p̄sumetur contra ipsum, nisi appareat, q̄ odio, vel timore se subtrahat, cum regulariter in criminali non uideatur compellendus. de quo plenè dicetur. j. eo. c. dilectorū. ¶ In ea. gl. ibi nisi cōstaret. hæc exceptio, seu limitatio videtur procedere in personis priuilegiatis, q̄ non debēt cogi nisi in subsidium, q̄n veritas aliter sciri non potest. vt dixi super glo. præcedēti. vnde in aliis non videtur hoc procedere de quo tāgetur in c. super. eo. j. eo. ¶ In glo. fi. in fi. vel dic, quod in c. testes volebat testis testimonium ferre per literas, quas scribebat iudici. ideo non auditur.

SVMMARIVM.

1 *testes sunt compellendi, vbi subest necessitas.*
2 *Citatus, vt cōpareat si est contumax, an possit sine alia citatione mulctari.*
3 *Verba ista scias, vel noueris te esse suspensum quid importent.*
4 *A suspensione contra inobedientes incipiendum est non ab excommunicatione.*
5 *Contumacia prima puniri debet.*
6 *Testis debet se præsentare coram iudice, nō suis expensis, sed producentis.*
7 *Sententia excommunicationis tenet etiam non præcedente citatione: item sententia excommunicationis etiam iniusta tenet licèt postea appelletur.*

Vm super. Per excommunicationis suspensionis, & depositionis sn̄iam cogendi sunt testes. h. d. ¶ Et tria facit, quia primo præcipit, secundo ibi: si vero, punit cōtemnentem. tertio aggrauat. ibi, & fi. ¶ †No.
1 j. quod testes sunt compellendi vbi subest necessitas, puta, quia p̄ aliōs veritas sciri nō potest, & sic potest exponi verbū necessariū, pt ēt exponi necessariū. i. vtile, vel expediēs, per id, q̄ notat in cle. j. in gl. vltima de procu.
2 ¶ †Item no. quod ubi quis citatur, vt compareat, & est cōtumax videt̄ posse mulctari sine alia citatiōe: de quo in c. j. §. de iudi. & p̄ Bar. in l. ij. ff. si quis in ius vo. non ier. Posses tñ dicere, q̄ hic in citatione comminata fuit mulcta, iō nō fuit necessaria alia citatio, quæ aliàs videret̄ necessaria secundū nota. p̄ Bart. in loco p̄allegato.
3 ¶ †Itē no. q̄ p̄ hæc verba scias, vel noueris te esse suspēsum, vel excōicatum. vt promulgari sn̄ia excōicatiōis, vel suspēsionis de quo in c. j. §. de iud. & in Spec. de citatione. §. pe. in vlt. col. & aliq. d. j. de app. pterea. ¶ Itē no.
4 prius incipiēdū a suspēsione, q̄ ab excōicatione contra inobedientes, q̄ est notandū, vt tangit hic. d. Ant. contra practicas nostri t̄pis, q̄a incōtinenti p̄lati incipiunt ab
5 excōicatione. ¶ †Item no. ēt primā contumaciā puniri. de quo. §. de procura. querelam, & per Cy. in l. sancim⁹. C. de iudi. Vinc. tñ hic dicebat, q̄ ideo illud hic fuit, q̄a hoc fuit in citatione expressum, aliàs nō puniretur prima contumacia, sed tu dic, vt notat̄ in locis proximè al
6 legatis. ¶ †Itē no. q̄ testis debet se p̄sentare corā iudice, ēt si sit in longinquis partibus, quod intellige verum ex pensis factis: & ministratis sibi per producentē nō proprijs, vt in c. statutum. §. pe. de rescrip. in vj. ¶ In gl. j. expedire officiū suū. q̄d satis dicit̄ facere si venit ea hora, quæ possit p̄stare iuramentū, licèt tunc non deponat dictū suum per id, q̄ habet̄ in l. si quando. C. de test. & §. tit. l. in noīe dñi. ¶ In gl. iij. in fin. & pro hoc bñ facit
7 q̄ ht̄ in c. constitutionē. de sen. excō. in vj. ¶ †In gl. fi. ibi multofortius sn̄ia excōicationis. nā sn̄ia excōicationis tenet etiam non præcedente citatione, licèt ferri nō debeat. j. de sen. excō. sacro. secus in diffinitiua. d. j. §. item cū ex eo. ff. quæ sent. sine app. rescin. Item sn̄ia excōicationis ēt iniusta tenet, ēt si postea appelletur. xi. q. iij. c. j. & j. de appel. pastoralis. sec⁹ in diffinitiua si appellet̄. j. de iureiurā. venientes, & sic ēt maioris autoritatis sn̄ia excōicationis, quam sn̄ia diffinitiua, & ideo si diffinitiua, tenet q̄n quis non comparet in termino, licèt fuerit impeditus multofortius tenere debēt sn̄ia excōicationis sicut tñ ibi reuocat̄ sn̄ia per restitutionē in integrū docto de impedimento, ita hic debet quis absolui sine difficultate ab excōicatione docto de impedimento, tñ tenet sn̄ia excōicationis, & ēt diffinitiua, vt p̄dixi, licèt citatus fuerit impeditus, nā ad valorē sn̄iæ sufficit, q̄ quis sit verus contumax, vel præsumptus put cōtingit in casu isto ex quò non cōparet in termino, & iō valet sententia, ex quo nō habet errorē expressum nā aliàs esset secus in c. i. j. de re iudic. & istā partem etiā tenuit Inn. §. de offi. delega. in c. P. & G. Sed Host. dicit gl. procedere in Papa, & idem in inferiore iudice, quando fuisset impedimentum incommoditatis, secus si fuit impedimentum facti, quia tunc secundū eum nō erit quis excōicatus, quia præceptum iudicis non ligat ad impossibile, vt tetigit gloss. & idem voluit Spe. in ti. de citatione. §. penul. ad fi. Sed certè ista opinio Host. non videt bona, quia Papa non posset ad impossibile obligare per id, quod habet̄. j. de reg. iur. nemo potest lib. vj. & q̄a ex quò error non est expressus in sentētia, & subest præsumpta contumacia debet dici esse excommunicatus sicut etiam tenet diffinitiua, vt supradixi, & pro hac parte casus est apertus in c. venerabilis. §. idem est. de sen. excommu. lib. vj. & ideo omnino videtur reijcienda opi. Hostien.

SVMMARIVM.

1 *Notorium non indiget probatione, nec ordine iudiciario, nec alia declaratione.*
2 *Testes, an compelli debeant.*
3 *In notorijs necessaria est sententia, & similiter citatio.*
4 *Clerici non debent cogi testificari.*
5 *Veritas quando sciri non potest, cogi possunt testes, sed quis probare debeat, quod veritas aliter sciri non potest.*

Vper eo. Testis q̄ timore aduersæ partis se subtrahit testificari cōpellitur. h. d. ¶ Primo decisa consultatio. Secundo responsio. secunda ibi: consultationi. illa secunda distinguitur, & secundum membrum prosequitur ibi: verum, & demum responsum moderat̄. ibi
1 nisi. ¶ †Not. ex tex. primo, quod illud, quod est notoriū non indiget probatione, nec ordine iudiciario, nec alia declaratione. ¶ Et sic facit, quod si notarius dicat actū in palatio potestatis ciuitatis, licèt aliter nō apponat cōfines, q̄ illud sufficiet, q̄a tales cōfines sunt notorij. facit quod habet̄ in l. j. in fi. ff. de dote prælegata, & quod ibi notatur per Bar. ¶ No. ii. quod sufficere videt̄ testes reddere causam dicti sui per actum proximum scientiæ, licèt nō reddat per actū immediatū, & sic vt̄, q̄ sufficiat, q̄d dicā scio, q̄a interfui, licèt nō addā, & vidi. de quo
2 dicetur. j. co. peruenit el. ij. ¶ † Itē nota, q̄ de iure canonico non compe'luntur testes, nisi se subtrahant timore vel odio, sed de iure ciuili indistinctè compellunt̄. facit quod habet̄ in l. si quando. C. de test. ¶ Item nota sc̄dm vnū intellectum, q̄ etiā in criminali testes sunt compellendi, si se subtrahāt timore, vel odio, secus si ex amore, q̄a non velint nocere reo. secundum Abbatē. facit, q̄ ht̄ in c. dilectorum. j. eod. & ibi plenè dicetur. ¶ In gl. i. ibi: manifesto. Melius fecisset gl. omittere istud verbum, vt sic

sic quæstio fuisset simplex, cui postea Papa respondit di
3 stinguendo.¶ †In gl.ij.in fi.no.benè ex gl. quod etiam
in notorijs necessaria est sententia, adde quod, & simili
ter necessaria est citatio, vt notauit gl.notabilis.ĩ. de iu
reiuran.ad nostram.el.iij.quam huic addo.¶ In glo.iij.
ibi.s̃.c.proximo, & sic videtur intelligere istud capitulũ
secundum illud, sed non videtur bona solutio, quia ibi
indistinctè cõpelluntur hic dcmũ si timore se subtrahãt
ideo dicit Inno.quod ibi loquitur in ciuili, sed hic in cri
minali, vbi non coguntur testes nisi se subtrahant timo-
4 re, vel malitia.¶ In ead. glo.in fi.Not.bene, quod † cle
rici sunt priuilegiati, vt non possunt cogi testificari nisi
quando aliæ probationes non pñt haberi, de quo in c.
quamquam allegato in gl. & ij. q.vj. statuendum, sunt
& aliqui priuilegiati de iure ciuili, qui non coguntur te
stificari de quibus in l.lege iulia.ff.de testi. canonizata.
4.q.3.& licèt tales secundum ius ciuile indistinctè non
compelluntur, tamen debet id limitari autoritate iuris
canonici, nisi aliter veritas haberi non possit, quia tũc ce
lare veritatẽ ẽet pecccatum mortale, vt dictũ fuit.s̃. c.j.
& in materia peccati standũ est iuri canonico, vt notat
gl.in regula possessor.de reg.iur.lib.vj.¶ In glo.fi.ibi:ex
hac præsumptione compellitur, hoc verũ scd'm.d. Ant.
in causa ciuili, secus in cã criminali, quia tunc in dubio
non præsumit̃ se subtrahere ex timore, vel malitia nisi
aliter hoc constet per istum tex. & sic intelligit hic Pe-
5 trus scd'm eum facit, quod dixi in c.j.s̃.eo.¶ †Et tractat
hic Io. An. post damasum, cũ testis compellat̃ qñ aliter
veritas sciri nõ potest quis arctabitur ad id ꝓbandũ, an
ꝓducens testes habebit ꝓbare, ꝙ aliter veritas sciri non
põt, an vero testis, vel reus arctabũrur ad probandũ, qđ
aliter veritas sciri nõ põt. Et arguit ꝓ, & cõtra, q̃a videt̃
ꝙ actor per ea, quæ habentur.s̃.de renũ.super hoc, econ
tra, ꝙ reus, quia in exceptione reus censetur actor.l. in
exceptionibus.ff.de prob.& quia ponit affirmatiuã, sed
actor negatiuã .facit.l.ij.ff.de proba.d.Ant.hic dicit, ꝙ
in ciuili arctabitur testis, vel re⁹ volẽs se exonerare, q̃a
fundat intentionem suam ex eo, ꝙ allegat, iõ debet id
ꝓbare, per id, ꝙ hr̃ in l.ij.de probatio.& in c.bonæ.el.j.
s̃.de elec.in materia negatiua, ꝙ dicit procedere nisi es-
set clericus, vel alius priuilegiatus, quia isti habẽt fun-
datam intentionem suam, vt non compellantur nisi ex
aduerso doceat̃, ꝙ aliter veritas haberi nõ põt.facit, ꝙ
hr̃ in cle.literas.de rescrip.vbi bona gl.In criminali ve-
rò, quia regulariter testes non debent compelli.ĩ.eo.de
lictorum dicit, quod actor volens illos compelli, debet
ostendere causam compellendi, sed aduerte, quia vide-
tur præsupponere Damasus, & d.An. quod regula sit, te
stes nẽ cõpellẽdos nisi qñ aliter veritas sciri nõ põt, &
idẽ forte voluit gl.ij.circa finẽ.s̃.eo.c.j.sed certè ista re
gula vr̃ habere locũ in clericis, & in ꝑsonis priuilegiatis
p id, ꝙ habetur in c.quamq̃.xiiij.q.ij.& dixi super glo.
præcedẽti, sed in non priuilegiatis, & laicis, videt̃ rema-
nere regula simplex, quod possint cogi. & hoc etiam vr̃
voluisse Hostien.s̃.eo.c.j.inquãtum dicit, quod hęc est
differentia inter priuilegiatos, & non priuilegiatos, q̃a
priuilegiati non compelluntur, nisi quando aliter veri-
tas sciri non potest, sed non priuilegiati compelluntur
indistinctè, & ideo non priuilegiatis, licèt vellent proba
re, quod aliter veritas sciri non potest non videtur ad-
mitti quicquid senserit Damasus, & do.Ant.qui viden
tur sentire contrarium.facit, quod dicetur in c. dilecto-
rum.ĩ.eodem.

SVMMARIVM.

1 *Testis cogi debet dicere si a parte fuerit astrictus ne testificetur.*
2 *Instrumentorum appellatione continentur testes.*
3 *Probationem, defensionem, vel aduocationem subtrahens an debeat perdere causam.*
4 *Testis astrictus per iuramentum ad non testificandum potest super principali testificari.*

PEruenit ad aures. Compellit̃ testis fraudem
illius detegere q̃ aduersari⁰ copiam probãdi subtrahit.h.d.Et in prima facti narratio,
in secunda iudicis instructio. secunda ibi : nos igitur.
1 ¶† Not.quòd etiam in criminali compellitur testis ad
testificãdũ suꝑ hoc, an fuerit astrictus a parte ne testifi-
2 cet̃.de quo in gl.fi.¶ †Itẽ no.ꝙ appellatione instrumẽ-
torũ ex lata significatione cõtinent̃ etiã testes. q̃a cãm
instruunt.ff.de fi.instru.l.j.& de uer.sig.l. notionem.§.
instrumentorum.& sic facit, quòd si statutus sit termi-
nus ad producendum instrumenta, quòd possint etiã
produci testes, sed contrarium tenet hic Petrus, quia
instrumenta producuntur post publicationẽ attestatio-
nũ.ĩ.tit.j.cum dilectus.secus in testibus.s̃.titu.j.fratet-
nitatis.Idẽ Spe.in ti.de dila.§.vidẽdũ.ver.item no.& sic
trãsit Io.An.& do.An.sed fortè posset dici, ꝙ aut termi
nus dat̃ ad producendum instrumenta, ante publicatio
nẽ testiũ, & tũc poterũt ꝓduci ẽt testes, ꝑ istũ text. Aut
dat̃ post publicationẽ testiũ.&, tũc procedat opi.Petri.
3 ¶ †Itẽ no.pœna subtrahentis aduersario probationem,
defensionẽ, vel aduocationẽ.quia debet experiri in se.i.
contra se.iudicis autoritatem elusam.i.quam eludere
voluit.An aũt ex hoc perdat cãm.dic, ꝙ nõ licèt aliqua
sit ꝓ̃sumptio cõtra eũ.vt uoluit hic Philippus. & est gl.
ordinaria in l.prouidendum.C.de postu.dicũt tñ aliq̃,
ꝙ si pars hẽret aliũ testẽ ꝓ se ultra subtractũ, ꝙ obtine-
ret ꝑ ꝑ fictã depositionẽ subtracti.ar.l.si de possessione.
C.de ꝓba.qđ nõ placet Vinc.q̃a hic nõ dr̃, ꝙ testis sub
tractus fingat̃ deposuisse contra subtrahentem. sed, ꝙ
cogit̃ detegere cõmentũ, seu malitiam fraudis.vñ, tunc
secũdũ eũ poterit deferri iuramẽtũ illi, qui hẽt vnũ te-
stẽ pro se.s̃.de procura.ex insinuatione.¶ In gl. ibi:suꝑ
negotio principali. No.bñ, q̃a præcise sequitur glo.qđ
4 † possit suꝑ principali testificari testis, quia fuit astrictus
per iuramentum ad non testificandum, & hęc opi.satis
vr̃ de iure procedere per id, qđ dicit gl.tñ fi.gl.infra.vr̃
istud in dubiũ reuocare.¶ In gl.ostendit ibi:pręsumpti-
uè.quasi velit, ꝙ nõ ꝑ hoc ꝑdit cãm si aliàs appareat ip
sum hẽre bonã cãm, & hoc clarius dixit accursius in l.
ꝓuidẽdũ.C.de postu.¶ In gl.fi.ibi: producto . sed certè
hoc non reperit iure cautũ. iõ tene sequẽtẽ opinionẽ
in qua residet glo.& quam etiam tenuit gl.j.¶ In ead.
gl.ibi, & postea si uoluerit.supple non obstante iuramẽ
to, qđ vr̃ esse inualidum inquantũ agit priuare testẽ li-
bertate deponendi testimonium.argu. l. stipulatio hoc
modo cõcepta.ff.de uerb.oblig.facit, quod dixi.s̃.titul.
proximo.intimauit.& c.constitutis.

PEruenit ad nos. Super probanda iniuria illata clerico
cogendi sunt testes.h.d.Et est cõis diuisio. se-
cunda ibi: consultationi.¶ Not.arg.quod non
sufficit testem reddere testimonium de actu propin-
quo ad sensum corporeum. nisi etiam reddat causam
de ipso sensu corporeo.vnde non videtur sufficere, si di
cat se pręsente aliquid actum nisi dicat se pręsente, &
vidente.arg.huius tex.ibi multis astantibus, & uiden-
tibus, sed tene contrarium, quia pręsente aliquo di-
citur factũ, qñ est factum eo intelligente, & vidente.ff.
de uerb.sign.l. coram.& notat glos.de elec.vt circa lib.
vj.& hoc etiam tenuit Bart. in l.j.ff.de auto.tuto. facit,
qđ not.Io.An.in nouella.in c.pręsentium.de test.lib.vj.
¶ Item no.arg.quod in criminali uidentur testes posse
compelli vbi aliter ueritas haberi nõ potest. de quo in
gl.& infra.eo.dilectorum.¶ In gl.j. ibi:appellat̃.hic res
ecclesiastica.facit, qđ hr̃ in §.ex his.xi.q.1.& ĩ.de verb.
sig.su-

sig.super quibusdam. & de materia dicetur.j. eo. dile-
ctorum. Et hanc secundam tenuit Inno.a cuius tempo
re fuit hæc additio.

Aeterum. Super consanguinitate ꝓ
banda cogẽdi sunt testes.
h.d.¶No.testes cogendos in causa matrimo
niali vbi se subtrahunt timore, vel odio, &
fortè sic dicit litera, quia si se non subtraherent,& spõ-
te vellent testificari non esset opus compulsione non
autem ex eo, quia sit necesse probare, quod se subtra-
hant timore,vel odio,licèt aliqui aliter intelligant, sed
fortè,quod dixi est magis de mente literæ.¶ Item not.
consuetudinem posse cum iure concurrere, & sic adde
re illi vinculũ de quo per gl.in c.j.li.vj. ¶ Item not.ex
quo oritur,& firmatur consuetudo, q̃a ex actibus ho-
minum de quo in c.vlti.s̃.de consue.& 4.di.in §.leges.
¶Vltimo potes notare in spũalibus testes cogendos.fa
cit.c.præcedens,sed certè, vt dicit Io.An.tex. simplici-
ter loquitur de consanguinitate,quæ nedũ potest ꝓba-
ri ad finẽ causæ matrimonialis,sed etiam ad finem suc-
cessionis in hæreditate.j̃.qui fi.sint legit.causam quę.iõ
notabile necessario non colligitur. ¶In glo.constiterit.
ibi iam dictum est supplè.s̃.e.c.j.¶In ea.gl.in fi.vel dic
vt dixi in notabilibus,quod ideo hic dicit si constiterit
quod odio,&c.quia si se non subtraheret,sed spõte vel
let testificari non esset opus compulsione.

S V M M A R I V M.

1 *Causa matrimonialis potest vacante sede coram capitulo tractari.*
2 *Testis synodalis qui semel deposuit coram ordinario non cõpellitur itera-
to iurare coram delegato nisi nouus articulus emergat, & nu.6.*
3 *Infamia superueniens post officium publicum susceptum repellit quem ab
actu testificandi, & nu.7.*
4 *Dispensatio tacita tollit vitia præcedentia non sequentia.*
5 *Testis corrigere potest incontinenti dictum suum, secus si ex interuallo,
& numero 9.*
8 *Incontinenti quando dicatur aliquid fieri, vel ex interuallo.*
9 *Testis quando dicatur varius, contrarius: aut vacillans.*

a ¶ Testis synodalis. nulla ẽ discrepantia in summã do hoc c. inter hũc & Ab.acc. dom. Fel. quos hic vide, vt plenè ĩtelligas hoc. c. & eius materiã.

a Reterea. Testis synodalis, qui co-
ram ordinario sup matri-
monio deposuit nõ compellitur super eo
coram iudice delegato,& ꝓpter superue
niẽtem infamiã a testimonio repellit̃ po
test tñ si errauit incõtinenti non ex interuallo dictũ suũ
corrigere.h.d.Et sunt tres partes,quæ patent ex summa
rio secunda ibi:huius verò.tertia ibi:quorũ.¶No.j.qđ
sunt aliqui testes qui habent officium testificãdi de pu
blico,vt synodales,de quo per Inn.s̃. de elec. nihil est.
1 ¶†Not.ij.causam matrimonialẽ posse tractari corã ca-
pitulo,intellige sede vacante arg.j̃.de hære. ad abolen-
dam.s̃.de maio. & obe. cũ olim. vel si fortè hoc habeat
de consuetudine.facit.s̃.tit.proximo.Alber. & j̃. de ex-
2 cessi.præla.accedentibus.¶ † Item no.testẽ synodalẽ q̃
semel deposuit coram ordinario non compelli iterato
iurare coram delegato nisi nouus articul⁹ emergat, vel
nisi, in subsidium deficientibus alijs testibus,quod qua
liter intelligi debeat tangitur per glo.Et aduerte secun-
dum Host.quod officium istorum testium potest dici ẽt
officialium denuntiatorum.allegat.C.de accu.in l.ea q̃
dem,& ff.de rebus corũ l.magis puto.§.cuius officio.
& de forma iuramenti istorum testium habetur. xxxvj.
q.vj. c. Episcopus in synodo, & §.cccc. cum sequenti.
3 ¶ † Item no.quod infamia superueniens post officium
publicum susceptum repellit quem ab actu testifican-
di, & sic a contrario secus videtur infamia præcedente,
& ex hoc not. quod tolerare seu tolerantia communis
operatur respectu vitij, quod præcessit assumptionem
officij non respectu eius, quod est subsecutum. ¶ Ex
4 hoc etiam potes notare † quod tacita dispensatio tollit
uitia præcedentia non sequentia, & facit tex. in ar. qđ
propter præcedens delictum non possit remoueri præla
tus,sed dicit Ioan.And.quod arg.nõ sumitur, quia nõ
dicitur, quod propter præcedentem causam non possit
remoueri testis ab officio,sed, ꝙ in officio manens non
repellitur a testimonio.de quo hic per Io.And. ¶ Item
no.quod illud dicit̃ studiosè fieri,quod fit ex certa sciẽ
5 tia,& deliberate.¶†Vltimo no. testem posse incõtinẽti
corrigere dictum suum secus si ex interuallo velit corri
gere de quo in gl.& etiam per accu.in aut.de testi.§.q̃a
vero.in ver.illud.collatione.vij.& per Bar.in l.eos.ff.de
falsis.¶In gl.& si aliter in fi.& sic vult gl.quod etiam si
aliter fides non fiat iudici delegato non debeant cogi
iurare isti testes,& secundum hoc forte intellexerit gl.
quod indistinctè nõ coget̃ iurare corã delegato.Sed an
possit cogi deponere,debeat distingui,an aliter fides fie
ri possit, vel nõ,&ita videtur intelligere istum text. &
videtur Host.etiam hunc intellectũ tenere tanquam in
se verum dicens,quod quando iuramentum pręstatur
generaliter sub ratione officij,vt hic contingit non cõ
pellitur quis iterare iuramentum secus secundum cum
q̃n testis spcialiter iurauit in aliqua causa, quia tunc
licèt nõ compellatur iterato iurare coram eodem iudi
ce tñ si tractaret̃ corã alio posset cõpelli arg.l.cũ apud.
ff.iudi.sol.vbi cautio præstita corã vno iudice nõ ꝓdest
coram alio facit.s̃.tit.proximo.p̃ntata,& sic videt̃, ꝙ in
casu illius c.præsentata q̃n testes producuntur,vt itera-
to deponant corã alio,ꝙ possint cõpelli iurare,sed Gos.
hic tenuit contrarium dicens,ꝙ tũc nõ compellent̃ iu-
rare,sed deponere,sed Ioã.An.plus videt̃ placere dictũ
Host.ꝑ d.l.cũ apud,& pro hoc ẽt,q̃a reiteratur iuramẽ
tum calumniæ propter diuersitatem instantię corã alio
iudice,vt notatur in l.ij.C.de iura.calũ.facit, ꝙ hr̃ in c.
ij.de iura.calum.li.vj.¶ Sed aduerte,quia meo iudicio
non excusatur ab iteratione iuramẽti hic testis propter
iuramentum vniuersale,qđ præstitit,quia per illud iu-
rat dicere veritatẽ Deo,ꝙ viderit fieri cõtra christianita
tẽ, vel Dei volũtatẽ, vel bonos mores vt in c.ep̃s in sy
nodo allegato in prima gl.Sed ex eo,q̃a deposuit speci
fice,& iurauit super cã matrimonij de qua in litera co-
ram ordinario, vel eius capitulo, vt satis potest colligi
ex litera,& pro hoc,quia per iuramẽtũ prędictũ vniuer
sale nil specifice tunc deponit,& sic videret̃ hic satis ꝓ
bari opi.Goffr.ꝙ ex quo semel testis iurauit suꝑ aliqua
causa,licèt coram iudice producat̃ super eodẽ, nõ de-
beat cogi iterato iurare coram alio iudice super eodem
& pro hoc faciat,q̃a iuramentum testis respicit decisio
nem causæ,& acta respicientia decisionem cãæ faciunt
fidẽ corã alio iudice.s̃.ti.j.c.cãm quæ el.j.¶ Quare aũt
cogãtur ibi testes deponere coram delegato pòt dici,vt
tangit Io.An.quod hoc ideo, ne fortè per redditionem
testimonij in publico sibi plures inimicos acquirãt, uel
quia periculũ est testi si repetatur super eo in quo iam
deposuit,q̃a posset de facili in aliquo alterare id,ꝙ di-
xit,& cadere in pænã falsi.l.eos.ff.de falsis,tñ tunc cau
tela esse potest quã ibi tangit Bar.ꝙ ipse si contingat eũ
iterato deponere dicat qũo alràs deposuit super hoc ne
gotio,& ꝙ tũc melius recordabat̃, & si contingeret eũ
in aliquo discrepare a primo dicto uult poti⁹ primo di
cto stari,uel adhibeat cautelam,ꝙ ostendatur, & legat̃
sibi dictum suũ primũ.Alij tñ uidentur uelle,ꝙ in subsi
dium cogi possit deponere,& iurare,sed tutius est tene-
re gl.¶Sed aduerte, q̃a posset opinio Host. defendi ab
isto tex.quia licèt hic dicat̃,quod testis hic deposuit su
per cã m̃rimonij corã ep̃o,uel capitulo,non tñ dicit, ꝙ
tunc iurauerit unde,pòt intelligi,ꝙ deposuit sub virtute
iuramẽti generalis,ꝙ prius p̃stiterat in synodo de denũ
tiãdo ueritatẽ super his,q̃ fierẽt ɔtra Christianitatẽ, uel
contra

contra bonos mores, & sic non faceret tex. iste contra opi. Host. inquantum dixit, q si specifice iurat per testem sup vna cā corā vno iudice, si producat sup eadem causa in alia instantia corā alio iudice cogit de nouo iura-
6 re, licèt Goff. aliter dixerit, vt superius dixi. ¶ † Et ex prędictis habeas, qd si testis synodalis deposuit sup aliqua cā corā Epo, non cogitur sup eadē corā alio iudice iurare, nec deponere, dūmodo aliter fieri possit fides iudici. Si aūt aliter fieri non posset cogeret deponere, sed non iurare: vbi aūt esset articulus nouus q nō cōprehenderetur sub primo iuramēto, vt fortè articulus cōtingens cām hæreditatis. vt tangit hic Io. An. facit, q habetur in c.j.j̄. qui fi. sint leg. vel dotis, vt j̄. de dote post diuor. resti. in c. de prudentia. tunc cogeretur iurare, & deponere. Sed aduerte, q a posses dubitare quare depositio facta per testē synodalē corā Episcopo non probat super eodem coram alio iudice, cū contrariū videretur dicendū per. c. causam quæ el. j. cum ibi notatis s. ti. j. vbi attestatiōes, & acta decisoria facta corā vno iudice faciūt fidē coram alio. Sed potes dicere tenēdo istū intellectū quod istud cōtingit, q a isti testes deponēdo corā Epo videnē potius fungi officio denuntiatoris, quā testis, vt hic tangit Inn. & tetigi in notabilibus. Goff. tñ hic fatebatur contrariū dicens, quod talis depositio corā Epo faciebat fidem corā delegato si de illa fiebat fides corā eo. secus vbi coram delegato, non fiebat fides de dicta depositione, quia tunc poterat cogi deponere corā delegato nisi per alios testes posset aliter fieri fides, & sic intelligebat istum tex. in ver. dūmodo aliter. Sed præce-
7 dens intellectus magis communiter tenetur. ¶ † In glo. ad prohibendum in fi. Sed quare non repellitur a testimonio propter infamiam quæ præcessit assumptionem officij, vt hic videtur innui a cōtrario sensu gl. nō declarat. Dic, q ratio esse potest, quia superior assumendo ipsum ad officium non obstante dicta infamia vr super illa tacitè dispensasse, per id, quod habetur. j̄. de cleri. cōiug. diuersis fallacijs. & j̄. de filijs presby. veniens. & l. quidam cōsulebat. ff. de re iudic. & hoc videtur præcedere, quando crimen ex quo procedebat infamia, erat manifestum, vel saltē famosum, ita q verisimiliter transiret ad notitiam superioris secus si fuisset occultū, q a tunc non videtur super illo dispensatum, sed potius videtur imputandū testi. qui hoc tacuit per id, q hr. s. de cor. vi ti. exposuisti. & j̄. de pb. cū non ignores sm Host. qui vi des sentire, quod tūc non possit testificari. Sed fortè potest dici, quod etiam tunc donec toleratur in officio poterit testificari per istū tex. qui loquitur indistinctè, & sic indistinctè debet intelligi j̄. de priui. quia circa. Fateor tñ, q ubi crimē fuit occultū posset peti remoueri ab officio, ex quo super illo non intelligit dispensatum. Secus quando nun fuit occultum, per ea, quæ habentur in d. c. diuersis fallacijs, & in alijs superius allegatis. ¶ In gl. remoueri: in fi. Prima opinio vera in denuntiatione iudiciali, intellige publica, vel canonica, q a in iudiciali priuatè benè admittitur infamis qui non repellitur a prosecutione iuris sui. 4. quæstione sexta. omnibus. secunda verò procedit in denuntiatione euangelica dummodo quis sit de crimine emendatus, quia in illa admittitur etiam infamis, dummodo sit emendatus de crimine, vt plenè notatur. s. de iud. nouit. ¶ In glos. si. ibi: loquatur partibus. supple, vel alteri personę secun-
8 dum Ioan. And. ¶ † In ea. gloss. ibi, sed hoc posset intelligi esse, sic videtur velle gl. q hoc sit arbitrariū, qn dicatur incontinenti, vel ex interuallo, & hoc tenet Host. dicēs hoc esse arbitrarium, vt sic considerata qualitate personæ, uel quātitate interualli colloquio partiū. & reliquis circunstantijs iudex correctionem admittat, vel non admittat, cōmuniter tamē seruat, q incōtinēti dr̄ fecisse si hoc facit antequā loquat cū partib⁹, vt dixit gl. & dicit etiam Accur. in auth. de testi. coll. vij. in §. quia vero. & Bar. in l. eos. C. de fal. Si autem se corrigat ex interuallo, non ualet correctio. & stabitur primo dicto per id, quod habetur. s. tit. j. sicut. dicit tamē hic Io. An. q licèt stetur, tunc primo dicto, tamen minor fides erit adhibenda, q a p secūm cōtrarium aliqualiter debilita-
9 tur primum, quod tene menti. ¶ † Item aduerte, q si testis incontinēti, anteq exeat conspectum iudicis se corrigat debet iudex attendere modum, & causam correctionis. arg. j̄. de accu. cum dilecti. & nisi cōgnoscat iudex testē probabiliter se corrigere incidet testis in suspicionē, vel vacillationem, seu variationē. facit. ff. de testi. in l. in testibus. & in l. q. falsa. & iiij. q. iij. versic. Itē q falsa, vel varia. Si aūt se non corrigat, sed addat, tunc si hoc facit anteq exeat iudicis conspectum clarum est, id esse licitū. Si aūt facit postea, & postq potuit loq cū ptibus, tūc audiēdus est secūdū Io. An. sed minor fides adhibebit. allegat notata i auth. de testi. §. q a vero. col.
10 vii. ¶ † Vltimo dubitat, qn dicat testis varius, & quando cōtrarius, & quando vacillans. ¶ Ioan. Andr. hic dicit, qd varius dr q primo dicit unū, postea dicit cōtrariū nullā variationis cām assignans. Contrarius vero dicit, quando dicit duo incōpassibilia, vt si dixi interfuisse in tali cōtractu tali die, & loco, & postea dixit te illo die alibi in loco valde remoto fuisse. facit. s. ti. j. ex tenore. Vacillans vero dicitur qui dubitando, & tremēdo loqt de quo et p Bar. in d. l. eos. & in Spe. de teste. §. j. ver. itē q testes, sunt varij. & sic transit. d. Ant. ¶ Tu posses exēplificare de vario. per id, quod habetur in l. scripturæ. C. de fid. instrumē. puta. si dixit primo, q Titius emit talem domum tali die postea dicit, q eadem die Titius cum vxure sua emit dictam domum. ¶ In ea. glo. in fi. supple, quia sunt casus diuersi non aduersi. nam in c. allegato pro contrario dr, q rem male alienatā p pdecessorem potest successor etiā ex interuallo reuocare. hic autem non agitur de reuocanda alienatione, sed an testis possit dictum suum corrigere, & dicitur, q non ex interuallo propter timorem subornationis. ¶ Quę autem sit differentia inter ignorantem errantem & dubitantem not. gloss. in rubric. ff. de iuris, & facti igno. & l. de statu. ff. de testa. & Ioan. And. infra de cleri. excōmunicatis. apostolicæ.

SVper his. Cum de fama, vel uitio falsitatis inquiritur: testes sunt compellendi. hoc dicit. Et aliter non diuiditur. Nota casum in quo testes videntur compelli etiam in criminali de quo plenè dicetur infra eodem dilectorū. ¶ In gloss. fina. Vincen. dicit, quòd compelluntur, quando aliter ueritas haberi non potest. Goffr. vero dicit, quòd hic compelluntur, quia ciuiliter agebatur, secus si criminaliter. Inn. vero dicit, qd cōpelluntur quia in modum inquisitionis procedebatur, vel quia de licitum fuit commissum lite pendente. & ne indignus præficiatur in Episcopum, sed hoc plenè dicetur. j̄. eod. dilectorum.

CVm contra. Super crimine falsi compelluntur testes. h. d. Et est communis diuisio. consultatio, & responsio. secunda ibi: nos igitur. ¶ Not. quòd in crimine falsi compelluntur testes si se subtrahant. Quid autem in aliis criminibus dicetur. j̄. c. proximo.

SVMMARIVM.

1 *Testes compelluntur ad testificandum in ciuili si se gratia, vel odio subtrahant, secus videtur in criminali.*
2 *Testes qualiter compellantur.*
3 *Testes, an sint compellendi.*
4 *Proxenete, siue mediatores, an compellantur ad testificandum.*
5 *Veritatem tacere, an sit peccatum mortale.*

Dilectorum

Ilectorum filiorum. Non diuit
a ditur neque summinatur[a] secũdũ Io.An.
propter diuersitatẽ lecturarũ.¶ In text.
ibi,& ĩ.decidiĩ,ꝙ quia partib⁹ erat gra
ue ꝓducere testes q̃ erant in partib⁹ ad
curiam,& fortè ẽt erat eis graue litigare in curia obti-
nuerũt,ꝙ Papa cõmitteret cãm illis,de quibus in supra
scriptione,& in rescripto cõmissionis respectu testiũ Pa
1 pa posuit clausulã de qua sequiĩ.¶ †No.ꝙ testes cõpel
luñ ad testificandũ in ciuili,si se gratia,vel odio subtra
hãt,secus in criminali,q̃a tũc nõ videñ cõpellẽdi ẽt si
subtrahãt gratia, vel odio, ꝙ qualiter intelligaĩ patebit
2 cũ gl.& super ea.¶ †Itẽ potes notare qualiter cõpellun
tur testes per iudicem ecclesiasticũ, quia per censuram
ecclesiasticam,vt hic,& s̃.eo.c.proximo.Quid autẽ con
tineatur appellatione censuræ,vide.ĩ.de verb.sign. quę-
renti.Iudex verò secularis cogit testes indicendo mul-
ctam.l.j.ff.si quis ius dicenti non obten.vel capiẽdo pi
gnora,sic contingit in tutoribus volẽribus satisdare.in-
sti.de satis.§.fi.& dicit hic Vin.quod astringentur testes
iuramento ne recedant antequã testificent non autem
carcerabunĩ.ꝑ l.si q̃n.C.eo.Aduerte tñ, quia ibi dr̃,ꝙ
infra.xv.dies postquã venit testis,non debet recedere si
ne licentia,sed postea recedere poterit sine aliqua licẽ
3 tia.de quo dicendũ,vt ibi.¶ †In gl.j.ibi: circa cõpulsio-
nẽ testiũ. Aduerte ꝓ euidentia in materia huius tituli
an testes sint cõpellendi,vel non quinq; fuerũt princi-
pales opin.tã in ciuili,q̃ in criminali, licèt in criminali
aliquæ aliæ specificæ fuerint de quibus ĩ.gl.tangit. Pri
ma fuit opin.ꝙ regulariter testes essent cõpellẽdi.Fallit
in primis priuilegiatis,& de ista dictum fuit.s̃. eod.c.j.
Secunda fuit opin.quod testes cõpellerenĩ q̃n iactarẽt
se scire veritatem,& aliter non,& de hoc tenebant qui
dam per quandam decretalem,quã hodie nõ habem⁹.
Tertia fuit opi.quod si veritas aliter haberi nõ põt,tunc
compellantur testes.s̃.eo.puenit.el.ij.aliàs secus.& ista
fuit opi. Vincẽ.in c.j.s̃.eo.& ibi ẽt gl.ur̃ sentire , & illã
ẽt vr̃ tenuisse Damasus in q̃onibus huius ti.de qua ẽt ꝑ
Io.An.s̃.eo.super eo.& ibi ẽt tetigi tenẽdo istã opin.cui
incũbat onus ꝓbandi,ꝙ veritas aliter haberi possit , vel
non possit.Quarta fuit opi.quod si testes se subtrahant
gratia,& odio,vel timore,tũc cõpellanĩ.s̃.eod.c.j. & c.
super eo.&.c.cæterum,& in c.præcedẽti,& aliàs secus.
Quĩta fuit opi.ꝙ si testes fuerũt rogati cõpellanĩ,& ali
ter nõ,de quo in Spe.de teste.§.pe.Sexta fuit opi.quod
in mere ciuilibus cõpellerenĩ, sed nõ in criminalibus
in quibus criminalibus duę fuerunt opi.principales,de
quibus.ĩ.tangit gl.quæ in effectu circa hnĩ vr̃ sequi pri
mam opinionẽ positã in gl.& ponit ẽt opi.Inn.qui in ef
fectu,licèt per alia verba vr̃ similiter sequi dictã primã
opi.vt.ĩ.tangeĩ,& iste opi.vñr esse de iure canonico.nã
de iure ciuili testes videnĩ cõpellẽdi nedũ in ciuili,sed
ẽt in criminali.s̃.e.suꝑ.l.& lege iulia.ff.de testi.nisi sint
personæ priuilegiatę,vt d.l.lege iulia.fuit de iure cano
nico opi.tertia Petri de saxonia,vt in criminalib⁹ distin
guaĩ,an iudex ꝓcedat ex officio, & tũc cõpellere possit
testes.An ad partis petitionẽ,& tũc non possit compelle
re:facit,quod no.Inn.s̃.e.suꝑ his.Fuit alia opin.Host.ꝙ
testes ẽt suꝑ criminalib⁹ cõpellanĩ q̃n agiĩ,vt ex crimi-
nẽ alius puniaĩ,secus si solũ opponiĩ crimẽ ad repellen
dũ a testimonio,vel ab accusatione,q̃a tũc non cõpel-
lantur cum istud sit valde exosum sin eẽ,ex quo oppo-
nẽti crimẽ nihil applicaĩ,& repulsus potius infamaĩ.s̃.
de ord.cog.cum dilectus.ad fin.& sic intelligit istũ tex.
Alia ẽt fuit opi.quinta Iac.de Are.quod si agatur de cri
mine ad pęnã pecuniariã possint cõpelli testes.vt. s̃.e.c.
ij.& c.peruenit el.ij.& c.super his.& c.cum cõtra.secus
si ad pęnã sanguinis , q̃a tũc nõ essent testes ꝓ ecclesiã

a ¶Neque sumantur. idem dicit hic.d. Ab. tamẽ Fel. hic sumat paucis verbis videlicet in criminalibus testes non cõpellantur. tamen dom. Abb ponit casum i terminis.

cõpellendi:hoc non spectat ad officiũ iudicis ecclesiasti
ci.ĩ.ne cleri.vel mona.sñiam.Ioan.And.dicit ex prædi
ctis posse formari distinctionẽ,quã tñ non format, sed
illã formauit Io.Ca.de qua dicam in fi.gl.licèt d.An.ẽt
hic tangat,sed plenius tetigit Cal.¶ In ea.gl.ibi:veritas
haberi nõ põt.& sic vr̃ velle gl.approbare opin.q̃ habet
ꝙ in causa ciuili non sint testes compellendi,nisi vbi ali
ter veritas haberi non põt nisi dicas,quod gl.sic dixit ꝓ
pter id,ꝙ ĩ.dicit de clericis,qui non videntur compel-
lendi,nisi quando aliter veritas haberi nõ põt,vt notaĩ.
4 s̃.eo.super eo.& ij.q.vj.statuendum.¶ †In ea.gl. ibi:nisi
de consensu partium.& sic vult gl.ꝙ mediatores seu ꝓ-
xenete nõ compellãtur ferre testimoniũ nisi ambe par-
tes consentiãt,& sic de consensu vtriusq; partis pñt cõ-
pelli.& multofortius poterunt tunc sponte testificari.
Si autem altera pars contradicat, tunc clarũ est , ꝙ non
compelletur proxeneta testificari. Sed an tunc poterit
sponte testificari.gl.tenuit,ꝙ sic in §.qm̃.in Auth. de te
stib.collatione.vij.contrarũ voluit gl.in §.in his.ver.ꝙ si
neq; ad muneratorẽ Auth. de fi.instr.& cautela. Et in
contrarium etiã uidetur esse tex.cum gl.in c.j.iũcta gl.
pe.de test.lib.vj.vbi vr̃ tex.cum glo. quod speciale sit in
casu illo,ꝙ admittaĩ ꝓxeneta inuita altera parte , & sic
in contrariũ vr̃ ius cõe.arg.l.ius singulare.ff. de legi. &
pro hoc etiam faciat,q̃a vt tangit hic Io.An.rõ posita ꝑ
gl.in.§.qm̃.hic allegato videtur etiã concludere in spõ
te uolente testificari altera parte inuita. nam sm̃ gloss.
ibi:ideo non compellitur inuita altera parte,q̃a præsu-
mitur,ꝙ habeat affectionem ad actũ,vt ille sortiaĩ effe-
ctũ,ne aliàs oporteat eũ reddere salarium,si ꝙ percepe-
rit,vel ne aliàs impingaĩ seu imputeĩ ei quominus cau
tè se habuerit, quæ ratio ẽt videĩ militare , vt repellaĩ
ratione dictę affectionis ẽt si sponte velit testificari inui
ta altera parte, & ideo uerior videtur opin. quod tunc
etiam non possit,& hoc etiam fortè fuit de mente Ioan.
licèt nõ clare hoc dixerit, quod ratio gl. dicti.§.quoniã.
habebat locum etiam in sponte volente testificari.¶ In
eadem gl.ibi:per connexitatem.& ratione consanguini
tatis vsq; ad septimum gl.gradum computando secun-
dum ius ciuile,uel etiam ratione affinitatis,ut cõtingit
in socero,qui non cogitur testificari contra generũ nec
e cõtra.¶ In eadẽ gl.ibi,q̃a agebaĩ de falso . & sic ur̃ uel
le gl.quod sit spirituale in crimine falsi,ut ẽt.ĩ.gl. expꝭ
se dicit,sed certè,ut dicit Host. multofortius debuisset
dici,ꝙ cogereñ in crimine hæresis,lesæ maiestatis,& si
monię,& sic non ur̃,quod sit speciale in dicto crimine.
¶ In ea.gl.ibi:prouidit nouũ ius,quasi uelit,ꝙ Papa ista
verba præterq̃ super criminibus nõ posuerit in rescri-
pto ꝑꝑ cãm,quæ uerterer inter partes,sed ex abũdanti
ad oñdendũ,ꝙ ideo testes in cã quę erat inter partes de
buerũt cogi,quia erat cã ciuilis,secus si fuisset cã crimi
nalis.¶ In ea.glo.ibi,ut patet in antiqua,quasi velit,q̃d
in antiqua apparebat,ꝙ erant dati procuratores ad totã
cãm,non aũt ad excusationes allegandas, & fortè ante
litẽ contestatã dati fuerunt pręterea ẽt non vr̃ bona opi.
prædicta,inquantũ vult post litẽ contestatã in cã crimi-
nali posse interuenire procuratorẽ, q̃a est cõtra text. in
c.ueniens.ĩ.de accu.& in l.pe.§. ad crimen.ff. de pub.
iud.& licèt etiam aliqui dicãt , ꝙ in cã criminali possit
procurator interuenire ad vnũ articulũ , tamẽ vr̃ cõtra
generalitatẽ dictorũ iuriũ.de quo in d.c.ueniẽs. ꝑ Inn.
& Io.An.& ꝑ Dy.& Bar.in d.§.ad crimen.Posset etiam
responderi tex.tenendo opi.q̃d hic erat cã suꝑ articulis
ciuilibus,& super criminalibus,& q̃d articuli crimina
les erant tales,quod ueniebat imponenda pęna relega-
tionis , uel minor, & iõ potuit interuenire ꝓcurator ꝑ
ea,quæ hñr in d.c.ueniens.& d.§.ad crimen . Sed istud
est diuinare,q̃d est refugiũ miserorũ,ut eleganter dixit
gl.in l.filiũ quẽ habentẽ.C.fami.her.¶ In ea.gl.ibi: sed
magis

magis ęquũ,& sic vr̃ glo.finaliter residere in prima opi.
super posita,vt non compellantur,qñ agitur criminali-
ter directè,& sic per viam accusationis , & hoc ne quis
de facili condemnetur ad tam grauẽ pœnã,prout cõsue
uit imponi per viam accusationis.ĩ.de accusa. sup his.
5 ¶†In ea.glo.in fi.gl.non declarat,qñ voluerit Inn.tace
re veritatem super crimine esse peccatum, sed ipsemet
Inn.se declarat,quia nisi compellentur testes,esset con
secuturus damnosam sententiam contra se,vel amissu-
rus lucrosam,tũc tacere veritatem est peccatum ſm eũ,
facit.s̃.eo.c.j.& c.peruenit el.ij.secus quando prædicta
cessarent,vt contingit,qñ agitur de crimine ad pœnam
criminalẽ,quia tũc,licèt non cõpellant̃ testes non cõse
quitur q̃s contra se dãnosam sniam,imo tũc potius reus
absolueret̃,& celaret̃ crimen fratris,q̃ vr̃ potius meri-
toriũ ſm eum. facit.ij.q.j.si peccauerit nec ẽt admittere
q̃s lucrosam sniam, quia accusator nihil cõsequeret̃ ẽt
si probet̃ crimẽ,cũ pęna veniat applicanda fisco seu ad
vtilitatẽ publicã in cã criminali,vt tetigi.s̃.ti.j.testimo-
niũ.& facit,q̃ no.gl.in l.iij.§.j.ff.de sepul. vio. & iõ ſm
eum non debent compelli testes qñ de crimine agitur
ad pœnam criminalẽ,& sic ad pęnam,quæ non venit ap
plicanda parti,sed fisco,seu ad vtilitatem publicã , & sic
si põderetur in effectu.Inn.videt̃ etiã tenere primã opi.
hic positam in gl. quam gl.etiam hic sunt secuti.nã tũc
proprie agit̃ de crimine directè,& criminaliter per viã
accusationis,vt d.c.super his.dicit tamen Inn.quod nõ
debent compelli testes tunc , saluo nisi quis perseueret
in crimine,quia tunc possent cogi si delictum esset ma
nifestum , vt emendetur,secus si occultum,quia tũc nõ
cogeretur nisi crimen esset periculosum sicut est crimẽ
hæresis,vel dilapidationis.ĩ.de acc.qualiter,el.ij. & de
hæreti.ad abolendam,& c.excommunicamus.§. q̃a ve
rò.dixit etiam prædicta vera nisi testes subtraherentur
a parte,vel ipsi se subtraherẽt malitiosè p̱ ea,quæ habẽ
tur.s̃.eo.peruenit.& in c.præcedẽti.Sed Host.nõ placet
opi.q̃a secũdũ eũ per eam Deus offendit̃:Respublica læ
ditur:proximus corrũpit̃.materia delinquẽdi datur , &
ẽt corrũpendi testes,& puniat̃ inobediẽs,q̃ deberet pœ
nis affici.Et ideo propter vitandas absurditates prædi-
ctas,& vt delicta punãitur.facit. ĩ.de sen.exc. vt famæ.
dicit testes compellendos esse regulariter facit,vt s̃.di-
xi , quando solũ opponitur crimen ad fi.repellendi ali-
quẽ a testimonio,vel ab accusatiõe, & sic ĩtelligit tex.
istum.nam tunc testes non debent compelli secundum
eum nisi magnũ præiudicium fieret parti,vt ĩ.c. proxi-
mo.& sic dicit vrbanũ quartũ de facto diffiniuisse ĩ qua
dã cã electionis toletanæ.non obst.l.si qñ.C.de testi.cũ
dicit in pecuniarijs causis testes compellendos, & sic a
cõtrario vr̃ innuere,secus in criminalibus,q̃a nõ debet
sumi sensus contrarius,quia esset alteri iuri contrarius,
vt patet ex c.super his.& c.cũ contra. & in lege iulia.p̱
locum a speciali.ff.de testib.& pro ista parte ẽt allegat,
quia accusator cũ teneat̃ ad pęnã talionis si nõ p̱bet.ĩ.
de accu.sup his.vitaturus est dãnosam sniam si testes co
gant̃, ideo ẽt sc̃dm theoricã Inn.vr̃ tunc,celare veritatẽ
esse peccatum,& per ꝯñs testes debere cõpelli , & hæc
sint dicta pro declaratione glossarum,& materiæ.Tñ p̱
conclusione si quæritur,an testes aliàs idonei sint cogẽ
di,vel non potes sic distinguere sc̃dm Io.Cal.q̃a aut no
minant̃ testes super cã ciuili mere,aut sup crĩali.primo
casu aut nõ sunt p̱sonæ priuilegiatę,& tunc indistinctè
ꝑñt cõpelli per id,q̃ habetur in l.si qñ.C.eo.& facit , q̃
hr̃.s̃.eo.c.j.& ij.Aut sunt personæ priuilegiatæ de quibus
habet̃.iiij.q.iij.§.Item in criminali. uer. Item lege iulia
iudiciorum,cũ duobus sequentibus,& ver.Item inuiti,
& tribus ibi sequentibus,& tũc tales secundũ leges nõ
cõpelluntur,ut in prædictis uersiculis,uolẽtes tñ admit
tunt̃, ut patet in eis a ꝯtrario sensu.facit.iij.q.v.c.j. q̃
tamem intellige nisi essent aliqui q̃ essent priuilegiati
propter reuerentiam eius contra quẽ producunt̃ , vt si
filius produceret̃ ꝯtra p̃rem, vt libertus cõtra patronũ.
nã tunc ẽt spõte nõ vident̃ admitti p̱ ea,quæ habentur
in iuribus p̃allegatis.de mediatoribus autem , an pos-
sint compelli dicit Ioan.Cal.distinguendum esse. vt no
tatur p̱ gloss.in auth.de testi.§.qm̃. nec ulterius decla-
rat. sed tu dicere potes , vt plenius dixi sup̱ gl.Sc̃dm ea
nones aũt dicit distingui posse secundũ Hostiẽ. in istis
priuilegiatis.quia aut per alios veritas haberi non põt,
& tũc compelli poterunt.& sic dicit intelligendũ, q̃ no
tat̃.s̃.ti.j.in c.si qui.& ratio esse potest,licèt non dicat,
q̃a tũc celare veritatem vr̃ esse peccatũ,iõ tunc debent
posse cõpelli,vt dixi.s̃.eo.c.j.Itẽ aduerte,q̃a non vr̃ Io.
Cald.inter priuilegiatos ponere clericos, secundum cõ
trarium videtur voluisse.glo.s̃.eo.sup̱ eo.& vr̃ etiã pro
bari ex his,q̃ habentur.ij.q.vj.statuendũ. & xiiij. q.ij. q̃
q̃ in q̃bus vr̃ probari, qd̃ clerici demum debent com-
pelli ad testimoniũ,qñ aliter veritas haberi nõ põt.sed
ipse Io.Cal.fortè intellexit dicta iura, qñ clerici produ
cerentur coram sæculari iudice p̱ ea,q̃ inferius dicam
post eum,sed certè iura p̃dicta,& potissimè,q̃ hr̃ in d.c.
statuendum.non videtur bene pati hanc limitationẽ.
nec vr̃ de mente glo.in d.c.sup̱ eo.& in d.c.statuendũ .
Secundo casu,quando nominãtur super crimine,& tũc
aut nominantur super crĩe directè proposito,aut p̱ uiã
exceptionis opposito. Primo casu,aut de illo crimine
agitur ciuiliter,aut criminaliter si ciuiliter.& tunc sunt
compellendi sicut in mera ciuili.supra.eod.sup̱ his.&c.
peruenit.el.ij.nec ob.licèt ipse non dicat tex.in d.cap.
peruenit.qui vr̃ uelle,q̃ cogantur demum si aliter veri-
tas haberi nõ potest,q̃a illud dẽt intelligi dictũ esse ad
finẽ,vt ẽt,tũc priuilegiati non possint compelli, nõ aũt,
q̃n non priuilegiati non possint compelli ẽt si aliter ve-
ritas hẽri non possit.quia resultaret absonus intellectus
ex eo,quia tunc non esset differentia inter priuilegia-
tos,& non priuilegiatos. cum etiam priuilegiati tunc
cogantur , vt superius dictũ. Item nõ obst. qd̃ habetur
supra.eod.cũ contra.dum dicit eos compellendos si se
subtrahant gratia,&c.supra eod. super eo. quia intelli-
go illud dictũ esse ex eo.q̃a si testes se non subtrahant,
sed spone parati sunt testificari,tunc non est opus com
pulsione non aũt eo,q̃a sit necesse probare, qd̃ se sub-
trahant, & hoc etiã satis uidet̃ de mente glossarum dũ
dicunt,q̃ eo ipso,q̃ moniti volũt testificari, videntur se
subtrahere.Si aũt agit̃ criminaliter. & sic ad pęnã appli
cãdam fisco,seu ad utilitatem reipublice,& nõ parti fa
cit,quod dixi.supra.titu.j.testimonium. & quod notat
glo.in l.3.ff.de sepul.uio.in §.j.tunc,licèt gloss.hoc ui-
deatur tenere,q̃ coguntur,& videatur ẽt seq̃ Inn. tamẽ
distinguere potes,vt tangit Io.Cal.quia,aut agitur cri-
minaliter in foro ecclesiastico,aut in foro sæculari. Pri-
mo casu,qñ in foro ecclesiastico, tunc omnes indistin-
ctè compelli debent secundum eum. allegat. c. præce-
dens.& supra.eo.p̱uenit.& sic trãsit Cal.sed certè istud
vr̃ intelligendũ vbi sint personæ priuilegiatę,q̃a ille nõ
uidentur compellendæ nisi in subsidiũ. Si enim illi non
compellunt̃ in ciuili mera,q̃ est magis fauorabilis,ergo
multominus videntur compelli in criminali,quæ de se
est odiosa.2.q.vij.in c.si quis Episcopus.facit, quod no
tatur.s̃.de elec.cum in cunctis.in prin.Si aũt agit̃ in fo
ro sæculari,& tunc,aut agitur ad penã pecuniariã,q̃ for
tè imponitur de iure cõi,vel p̱ statuta.Aut agit̃ ad pęnã
corporalẽ ĩponẽdã , si agit̃ ad pęnã pecuniariã ĩponẽ
dã,intellige applicãdã fisco,seu reipublicè,& non parti,
q̃a aliàs diceret̃ ciuiliter agi de crimine p̱ id, qd̃ dixi ĩ
d.c.testimoniũ.& tũc poterũt cõpelli laici p̱ decr. p̱ue-
nit.el.ij.s̃.e.& facit,qd̃ hr̃ in l.lege Iulia.a cõtrario sen-
su,seu per locũ a spãli.ff.de test.canonizata.4. q.3. Sed
puto

puto hoc intelligendũ,licèt ipse non dicat in pſonis nõ
priuilegiatis,aliàs non poſſent compelli vbi in ſubſidiũ
per ea quæ.ſupra.dixi.An aũt clerici tunc ſint compel-
lẽdi,dicit ꝙ non,ſi ueritas per alios haberi poſſit. Si ue-
rò per alios haberi non poſſet tunc poterunt compelli,
etiam clerici teſtificari , non tamen fiet tũc compulſio
per iudicem ſecularẽ,ſed per iudicẽ eccleſiaſticum nec
iurabunt in manibus iudicis ſecularis, ſed in manibus
iudicis eccleſiaſtici,uel alterius clerici cui committet,
& ſic dicit intelligendũ,ꝙ habetur.xiiij.q.ij.quamq̃. Et
no.benè,quia vr velle clericos tunc demum habere pri
uilegium,quãdo cõpelluntur corã iudice ſeculari,& qñ
producũtur ſuper crimine ad pœnã pecuniariã, ſed ut
ſupradixi de mente gloſſarum vr eſſe,ꝙ ẽt extra caſum
prædictum non cõpellãtur niſi in ſubſidium de quo ſu
perius dixi.Si autem coram ſeculari iudice agat ad pœ
nam corporalem,tunc laici poterunt cõpelli.allegat.ſ.
eo.ſuper eo.in fi.quod intelligo niſi eſſent priuilegiati.
ut ſ.dixi.clerici autem non compellentur etiam coram
iudice loci qui eſt de temporali iuriſditione eccleſiæ,ſi-
ue prælati eccleſiaſtici,ut contingit quandoq;,facit, ꝙ
habetur ne clerici,uel mona.c.fi.li.vj.& hoc propter ti
morem irregularitatis.j.ne cle.uel mo.ſñiam , & facit.
j.de rapto.in Archiepiſcopatu.& ſic uidet̃ hoc dictũ in
telligendum qñ pena eſſet talis,ex qua ſeq poſſet irre-
gularitas per ea,q̃ hñr in d.c.in Archiepiſcopatu.iõ tũc
non debene clerici compelli.Item honeſtum eſſet ſecũ
dum Ioã.An.& ipſum Io.Cal.hoc caſu etiam in foro ci
uili non cogi laicum,qui vellet clericari ne aliàs impe-
diatur a tali propoſito. Secundo caſu principali, qñ de
crimine agitur per viam exceptionis,& tunc aut punit̃
is contra quẽ excipit̃,puta,ꝙ repellitur a promotione.j.
de accuſa.ſuper his.& tunc ſunt compellẽdi facit.ſ.eo.
ſuper his. Aut non puniretur puta,quia excipitur con-
tra accuſatorem,teſtem,vel procuratorem,facit.ſ.de or.
cogni.c.ij.ad finem.& hoc caſu non debent teſtes com
pelli propter odium talis probationis,ex quò ſola infa-
matio ſequitur,& ſic poteſt intelligi hæc decreta,vt vo
luit hic Hoſt. & hoc verum ſecundum eum vbi magnũ
fieret parti præiudicium,quia tunc eſſent compellendi
per id,quod habetur.j.c.proximo,& ſupradictam diſtin
ctionem dicit Io.Cal.tenendam in hac materia reiecta
diſtinctione illorum,qui ſimpliciter diſtinguũt inter lai
cos,& clericos,& an per alios poſſit haberi ueritas , vel
non.Item illorum qui diſtinguunt an ſe ſubtrahant,vel
non,quæ diſtinctio ſi veritas põderetur parum releuat
in effectu ſecundum eum,& hæc ſufficiant de iſta mate
ria,quam plenius tractaui , quàm tractat hic do. An. &
etiam ipſemet Cald.¶Itẽ adde ſuperius dictis in quan-
tum dixi clericos eſſe priuilegiatos,vt non cogantur ni
ſi in ſubſidium,quando aliter ueritas haberi nõ poteſt.
nam hoc etiam tenuit Hoſti.in ſumma.eo.ti.§.j. idem,
etiam Goffr.in ſumma huius tituli ſubdit tamen,quod
etiam compelli poſſunt ſi ſe ſubtrahãt timore,vel odio,
& ſic etiam voluit glo.in d.c.ſtatuendam.ij.queſtio. vj.
ſed intelligo,quod hoc caſu non dicuntur ſe ſubtrahe-
re odio,vel timore eoipſo,quod nõ volunt teſtificari ni
ſi aliter probetur per ea,quæ dixi.ſ.eo.c.j. &, quia aliàs
non eſſet differentia inter ipſos clericos,& laicos.¶ Vl
timo adde, quod curia romana indifferenter non cogit
teſtes niſi agatur de crimine qualitercunq; de illo agat̃
vnde nec in reſcripto tunc apponit clauſulam de teſtibꝰ
compellendis,vt no.Hoſt.in ſumma huius tit.§.j. circa
fi.& ſimpliciter Goff.in ſumma huius tit.dicit tñ idem
Gof.quod licèt nõ apponatur illa clauſula in reſcripto,
iudex procedere poterit ſecundum diſpoſitionem iuris
ad compulſionem teſtamenti tenementi.

SVMMARIVM.

1 *Coniuratio eſt res illicita.*

Enerabilis. Ad detegendã coniurationẽ cogunt̃ ſocij
& iurati h.d.in prima parte iuſta petitio.
in ſcd'a ipſius exauditio.ſcd'a ibi:idcoq;.
¶No.practicã pcedẽdi cõ iuratẽ temera-
riè ad prẹiudiciũ alterius,qa vna practica eſt , vt com-
pellatur is cui pæſtitum eſt iuramentũ,ut abſoluat a iu
ramento.Alia etiam eſt practica, vt non obſtante iura-
mento tanquam illicito compellatur.de qua ſ.tit.j.inti
mauit.& c.conſtitutis.poteſt etiam cogi ad detegendã
fraudem prẹdictam.ſ.eo.peruenit.el.j.¶Item no.arg.ꝙ
præſtans iuramentum de non teſtificando non compel
latur niſi in ſubſidiũ , vel niſi ſe ſubtrahat timore , vel
odio , ſed an hoc procedat,patet ex his quæ dicta ſunt
in dicto c.intimauit.& c.conſtitutis. & ſ. eo. peruenit.
1 el.j.& etiam ex notatis hic per gloſſ.fi.¶†Item not. qđ
coniuratio uidetur eſſe res illicita.de quo hic in gloſ.j.
& etiam in c.exhibita.de iudi. & in c. conſpirationum.
xj.q.j.in quibus videtur notari , quod in dubio præſu-
matur illicita,poteſt tamẽ aliquãdo eſſe licita , vt ſi fiat
ad bonum finem.xvi.q.vij.in c.ſane,& facit,quod not.
in c.conquæſtionem.de uer.ſig.in vj.¶In gl.penul.ibi:
de electione.c.venerabilem.certè ibi erat dubiũ,an iu-
ramentum teneret,uel non, ideo non debet tunc quis
propria autoritate uenire contra,ſecus quando eſt cer-
tum iuramentum eſſe illicitum, & non tenere : quia ẽt
tunc benè poteſt quis propria autoritate venire contra
ſi uult per iura ſuperius alle.in glo.poteſt etiam ſi uult
ad cautelam petere ſe abſolui,nec etiam de facto note-
tur de reatu periurii poteſt etiam petere,quod per iudi
cem denuntietur ipſum non eſſe aſtrictum iuramento.
¶Quis autem debeat cogi abſoluere iſtos ciues in ca-
ſu iſto,dicit Ioan.Andr. quod illi qui regunt ciuitatem,
& ſic tenent vicem communitatis cui iuratum erat, ut
ſunt conſules ciuitatis.facit,quod habet̃.in l. municipi
bus.ff.de condi.& demon. Si autem iſti nollent abſol-
uere poſſet iudex ex officio abſoluere per id , quod ha-
betur in ſimili in c.i.& c.debitores.j. de iureiur. tamen
de neceſſitate in caſu.c. non erat neceſſaria abſolutio ,
quia iuramentum non tenebat,& erat illicitum,ut di-
xit gl.¶In ea.gl.ibi:ſiquis Papa.& facit,quod habet̃. ſ.
titu.j.ueniens.el.j.& de teſtibus.c.i.lib.vj.

¶De fide inſtrumentorum. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumenti appellatione quid comprehendatur.*

1 ¶Circa iſtam rubri.tangit Ioã.And. quid comprehen-
datur†appellatione inſtrumenti,& cõcludit, quod om
ne id,per quod cauſa inſtruitur, & ſic ẽt comprehendũ
tur teſtes.ſ.ti.i.peruenit.el.i.& ſic ẽt trãſit.d.An.ſed cer
tè quantũ ad materiã huius ti.nõ uidet̃,ꝙ appellatione
inſtrumẽti comprẹhẽdat̃ teſtes,cũ iſte tit.ſpecifice po-
natur tanq̃ diuerſus a titulis pcedentibus.Fateor tñ , ꝙ
aliàs ubi in iure fieret mentio de inſtrumẽto cõtinerent
tur ẽt teſtes,per id,quod habetur in c.peruenit.el.i.ſ.ti.
j.dixit tñ Acc.in l.notionem.§. inſtrumentorum.ff. de
uer.ſig.quod tunc comprehẽdunt̃ teſtes: nõ ex ppria ſi
gnificatione,ſed ex interpretatione,& ex lata ſignifica-
tione,& ſic uideretur,quod ubi in ſtatutis fieret men-
tio de inſtrumento non comprehenderẽtur teſtes,qa in
illis nõ eſt recedendũ a propria ſignificatione,ut not.p
glo.Cy.& Bar.in l.j.ff.de uer.ſig.& facit,quod no. idem
Bart.in l.labeo.§. contractũ.e.ti.& plenè ẽt per eũ in l.
oẽs populi . in materia interpretationis ſtatutorum.ff.
de iu.& iur.Bar.tamen in d.§.inſtrumentorũ.non uidet̃
tenere dictã gl.ex eo,quia etiam ex alluſione uocabuli
poteſt ſumi propria ſignificatio.l.tugurij.ff.de uer.ſign.
& l.ij.

& l.ij.§.j.ff.si cer.pet.& sic vr̄,ꝙ ēt ex propria significatione, appellatione instrumentorũ contineantur testes. nã dr̄ instrumentum in eo,q̃a instruit, quod etiam facit tex.dicit tñ,qđ ſm cõem vsum loquẽdi nõ vñr cõprehẽdi testes appellatione instrorũ.& sic posset saluari illa gl.& ꝑ hoc videret̃,ꝙ cũ in statutis,& ēt in cõtractibus verba debeãt sumi secũdũ cõmunem vsum loquẽdi ꝑ id,ꝙ no.& le.ĩ l.librorũ.§.qđ tñ cassius.ff.de lega.iij.& ĩ.de sponsa.ex literis,& Bar.in d.l.oẽs ppl̄i. in materia interpretationis statutorum,qđ in illis appellatione ĩstrumẽtorũ nõ cõtineat̃ testis.licèt sit secus in dispõne iuris cõis, ꝑ id, qđ hr̄ in d.c.ꝑuenit.ad p̄dicta bene facit,qđ no.gl.in authen.de fi. instru. suꝑ rub. & But.in l.j.ff.de fi.instru.vbi aperte vult Butri.ꝙ in statutis appellatione instrumentorum non contineantur testes.& ideo secundũ eũ pœna imposita ꝑ statutũ ꝓducendi falsum instr̄m non habebit locum in ꝓducẽte falsum testem, sed aliàs erit puniendus pœna iuris cõis.

S V M M A R I V M.

1 *Scriptura exemplata non est authentica.*
2 *Instrumentum ad hoc, vt sit autenticum quid requiritur.*
3 *Scriptura iudicis, an credatur etiam si habeat testes inscriptos.*
4 *Scriptura quam facit homo priuatus in præsentia trium testium, an sit authentica.*
5 *Scriptura, quæ ex archiuo publico extrahatur subscripta manu officialis ibi deputati, an sit authentica.*
6 *Notarius qualiter probabitur.*
7 *Instrumentum si producitur de longinquis partibus, & negaretur tabellionem esse illum qui illud scripsit, an tale instrumentum probet si sit in forma publica.*
8 *Instrumentum validum an possit sumi de rogatione notarij cancellata.*

a SI scripturam. Exemplũ [a] instrumenti non probat absque originali. h.d. & non diuiditur. ¶No.ꝙ scripturæ authẽticæ adhibet̃ fi-
1 des.¶ Itẽ no.† secđo,ꝙ scriptura exẽplata nõ dr̄ autẽtica.& iõ nõ dat̃ ei fides,vt tangitur in glo.fi. de scriptura authen.tangitur in glos. j.& etiam in c.seq.¶ In glo.j.ibi per manum publicam hoc est per manum tabellionis qui dicitur esse persona publica. & habet officium ex publico, quia autoritate superioris super hoc habentis potestatẽ, videlicet creãdi tabelliones,q̃ autẽ sint illi qui possint creare tabelliones.posuit Inn.c.cũ.p.tabellio. & habet̃ in Spe. de instru.ædi.§.restat.ver.& scias. vbi etiam tangit Io. And.in addi.An potestas notarij sit prorogabilis eo casu in quo notarius habet potestatem conficiendi instrumenta solũ in certo loco.de quo tãget̃. in d.c.cũ.p. & sic ad esse instrumenti publici scripti ꝑ manum ta-
2 bellionis videt̃ requiri.primo qđ† habuerit autoritatẽ tabellionis ab habẽte potestatẽ creãdi tabelliones.secũdo requirit̃,quòd de dicta potestate sibi data, & sic qđ constet ipsum creatum fuisse notariũ,qđ qualiter probetur tangit Inn.hic,& ĩ.de ver.sig. ueniens hodie. lib. vj.& etiam in Specu.de proba.§.1.ad fi.versi.licèt probatio.cũ seq.& de ĩstru.edi.§.restat.ver.& scias. & ver. illud autem. & ēt ꝑ Azo.in summa authen.hoc.e.ti.& per Cy.in l.comparatione ad fi.C.de fide instr.& plenè prosequitur hic do.Anto.¶Item exigitur tertio, quòd sit rogatus de confessione instrumenti:per id,quod hr̄ ĩ §.nos autẽ. in auth. de tabel. A quibus aũt debeat esse rogatus,& qualiter debeat rogari.& an in dubio præsumitur rogatus.tangit hic Innocen.de quo etiam per glo.in d.§.nos autem.& in Spec.eod.titul. §. breuiter. versi.& no. & etiam in §.iij. versi. sed nunquid. & per Bart.in l.sciendum.ff.de uerb.obli.& per Io.An.in addi.Spec.super d.uer.sed nunq̃d.¶Item exigit̃ quarto, ꝙ propria manu scribat instrumẽtum,& subscribat se, & etiam testes.An autem possit per alium scribere, & postea se subscribere.vr̄ dicendũ, ꝙ nõ regulariter per id,quod habetur in d.auth.de tabe.de quo dicet̃.ĩ.eo. inter dilectos.& etiam in Spe.eo.ti.§.j.ver. & scias. vbi videtur notari,quòd nõ possit per aliũ scribere nisi fuerit impeditus. & hoc faciat autoritate iudicis, vel nisi consuetudo aliud haberet per id, quod habetur.ĩ.eod. cum dilectus.non exigitur tamen, vt testes ipsi se subscribãt.sed sufficit,ꝙ notarius contra illos inscribat in instr̄o,nisi aliud hr̄et cõsuetudo,vt olim erat in priuilegiis, in quibus Cardinales ꝓpria manu inscribebãt, & hoc vidi in aliquibus priuilegiis antiquis.facit,quod habet̃.xii.q.ij.cũ Redemptor.licèt hodie hoc nõ seruetur. An aũt in actis requiratur subscriptio testiũ. recurrere ad no.in c.qm̃ contra falsum.ĩ.de proba.¶ Itẽ, an req̃rat̃,ꝙ testes sint rogati.tene.ꝙ regulariter nõ requiritur nisi appareat in iure expressum.Et casus ĩ q̃bus requiritur,ꝙ sint rogati.ponit Specu.in tit.de test.§.j.ver. item,ꝙ non fuit. Et an tunc in dubio præsumantur rogati notatur ibi:in se.ver.de quo per Bart. in d.l.sciendum.¶Item exigitur, quod instr̄m habeat annos domini,nomen Papæ in terris ecclesiæ, vel Imperatoris in terris imperii,indictionẽ mẽsem & diẽ ꝯfectæ instrumẽti.de quo.infra.eod.inter dilectos,& In Spe. in eo.ti. §. 1.& in authẽ. vt p̄ponatur nomen Imperatoris.in prin. colla.v.debet etiam contineri in instrumento locus cõditi instrumenti. de quo ꝑ gl.in c.Abbate.ad fin. de re iud.li.vj.Et etiam locus loci ꝑ id,qđ hr̄ in data. vj. lib. & in §.quãtũ vero.ĩ auth.q̃b.mo.na.effi.le.co.v. & no. Io.An.ĩ c.Abbate.suꝑ gl.exigit̃ ēt ſm aliquos,ꝙ in instrumẽto appositum sit signum notarii.per id, quod hr̄ in §.oportet.in auth.de fide instru.& l.fi. C. de assesso. de quo per Bar.in 1.constit.ff.& in l. ad testiũ. §. sed si signa.ff.de testa.Accur.tñ in l.generali. C. de tabu.li.x. nõ ponit aliquid de signo inter requisita ad solennitatẽ instrumenti.vnde cõiter tenetur,quòd de iure non esset necesse illud apponi. licèt utile sit apponi, vt melior possit fieri comparatio.vt in d.§.oportet.vnde dicit Bar.in locis præalleg.standum esse in hoc consuetudini.idem Io.An.in addi.Spe.eo.ti.§.1. vbi videtur tenere,quod signũ notarii nõ sit de substantia instrumenti, quia nõ bñ reperitur iure cautũ,& q̃a omissio solennitatis modice nõ hẽt uitiare.l.1.§.fi.ff.de ventre inspi. & quia etiam Accur.illud omisit in d.l. generali. An aũt requiratur,quòd instrumentum sit scriptum in charta pecudina,vel hedina.An etiã possit scribi in papiro,tene,quod ēt in papiro põt scibi.licèt cautius sit scribere in carta pecudina,vel hedina, q̃a in papiro facilitet corrũpit̃.de quo in l.j.ff.de bo.pos.secũdũ tabu.& per Bar. in l.commodato.§.sicut.ff.commo.& in Spec.eo. tit.§. postremo aliàs.§.instrumentũ.ver.Item,quòd scriptum est in papiro.Posset etiam scribi in tabulis cereis, vel ligneis,aut marmoreis per id,quod hr̄ in d.l.& in d.§.sicut.& ĩ. de ꝓba. in c.cum causam. An aũt possit scribi in chartis rasis:videretur, quòd non.per id,quod habet̃ in l.fi.C.de edic.Sed in contrarium est tex.cũ glo.in l. charte.ff.de bo.pos.secũdũ tabu. nec ob.d.l. fi.quia debet intelli.qñ apparet rasuram esse factã in certa parte. secus,quando de eadem litera,& vniformiter tota charta est scripta,debet etiã notarius de iure scribere extẽse & nõ per notas,seu signa.ꝑ l.1.C.de emẽda. Iustiniani Codicis. neq; per titulos secũdũ quosdã,tamẽ hoc non seruatur,cauere tñ debet a periculosis abbreuiationibus,quæ possent alterare sensum cõtractus.facit, quod no.in Specu.eo.ti.§.postremo.ver.item opponitur, qđ instrumentũ.Requiritur,& vltimo.ꝙ instrumẽtũ sit publice cotã partibus lectũ,aliàs nõ valet ꝑ.l.fideicõmissa.§.j.ff.de leg.3.& per Io.An.in Specu.eo.tit.§.exper.

a Exẽplũ instr̄i ad intellectum huius.c. vide doct. legum in auth. si q̃s in aliquo. C. de eden.& signãter p. d.Iason.de May. post omnes alios qui se in dicto loco multũ dilatat ponẽdo quæstiones singul.

ſo.uer.illud quoq; nc.¶ In ea.glo.ibi, ſed inſtrumenta.
Sed certè ille.§.uidetur loqui,quando inſtrumentũ eſt
publica manu confectum per manum tabellionis.Vn-
de melius facit,quod habet̃ in c.cum a nobis.ſ.de teſti
bus.Vbi uidetur caſus ſm vnum intellectum, prout ibi
plenè dixi.tñ ſecundum intellectũ quẽ ibi ſequit̃ Inn.
loq̃t̃ ibi de iudicibus.ſ.chartularijs,facit,quod no. in l.
j.ff.de iudicijs,& in l.fina.C.vbi,& apud quem reſtitu-
3 tio petatur. & ſic uidetur, quod ſcripturæ † iudicis nõ
credatur etiam ſi habeat teſtes inſcriptos, quia cẽſetur
priuata ſcriptura,cũ ſcribere non ſit officiũ iudicis, ſed
tabellionis.& iſtud videtur ſequi Inn.ĩ d.c. cũ a nobis.
¶ In ea.glo.ibi:vel duorũ virorũ.ſupple ſcribentiũ acta
de mandato iudicis.vt patet in c.qñ.alleg.in gl. aliàs.
non faceret fidem ſcriptura priuata etiam duorum vi-
rorum. ¶ In ea.glo.ibi; ſigillum autenticum.in hoc bñ
dicit gl.vt patet ex no.ſ.c.proxi.& in c.poſt ceſſionẽ. al
4 leg.in glo.¶†In ea.glo.ibi videtur auth.ſed ueritas eſt
q̧ proprie non eſt authentica, quia nõ facit fidẽ ſi nege
tur,niſi probetur per teſtes,vt patet in iuribus hic alle.
verum eſt,q̧ põt dici quaſi autentica.vt uoluit text.ĩ l.
ſcripturas.allega.in gl.ex eo, quia ſi talis ſcriptura ap-
ꝓbet̃ ꝑ teſtes habet vim autẽtici inſtrumẽti,nedũ in iu
re perſonali,ſed etiam in iure reali obligationis hypo-
thecæ,adeo q̧ habens obligationẽ hypothecæ, ſeu bo-
norum ex tali ſcriptura præferetur habentibus poſte-
riorem hypothecã,ſeu obligationem etiam uirtute pu-
blici inſtrumenti.vt ibi patet.dicitur etiam extra gl.ſcri
pturam eſſe authenticam,& publicã,qñ ei credit̃ de iu
re,vel de cõſuetudine abſq; alio adminiculo.ĩ.c.cũ di-
5 lectus.† Item ſcriptura,quæ trahitur de archiuo publi
co ſubſcripta manu officialis ibi deputati.ĩ auth.ad hęc
C.de fi. inſtr.dixit & hic d. Ant. q̧ ſcriptura ſcripta ab
hñte officiũ de publico in his, q̃ ſunt ſui officij poteſt
dici publica.alleg.no.per gl.in l.quædã.§.numularios.
ff.de eden.& l.ſi publicanus. ff. de publicanis. & C. de
Epi.& cle.l.ſi qua per calumniam. & de conuer.coniu.
dudum. per Innocen.& de vſur.quamquã.li.vj. & ff. rẽ
pupil.ſal.fore.l.nõ quaſi. Sed certè hoc uidetur proce-
dere, quando eſſet officialis deputatus ad ſcribẽdum,
vt erant argentarij, qui olim de publico eligebantur.
& ſic loquitur glo.in §.numularios,vel etiam, quando
ſcriptura haberet ſigillum authenticum. & ſic loq̃t̃ l. ſi
publicanus.& d.l.ſi qua per calũniã.no. auth. in c.q̃q̃.
nõ faciunt, q̃a ibi non dicit credi ſcripturæ ſacerdotis
parochialis.ſed,q̧ poteſt recipere cautionẽ de vſuris,
intelligo dummodo appareat per teſtes, vel per inſtru-
mentum publicum, nec ſimiliter obſtant no. in c. du-
dum.& d.l.non quaſi.quia hoc ibi non dicitur, ſed po
tius tractatur de ſcriptura tabellionis. & vt tetigi.ſ. illa
ſcriptura dicitur publica,ſeu authentica,qua ꝓducta da
tur ſibi fides ſine alio adminiculo. vñ ſi aliqua talis ſit
ſcriptura, cui ſecundũ conſuetudinem loci detur talis
fides dicetur publica, ſeu authentica.ĩ. eod.cum dile-
ctus.& iõ ſi de cõſuetudine loci notarius facit ſcribi in
ſtrumẽtũ de rogationibus ſuis per alium notarium,&
poſtea ſe ſubſcribit tali inſtrõ de cõſuetudine loci det̃
fides,tunc tale inſtrumentum ꝓbabit etiam ſi ſine au-
toritate iudicis fecerit per alium ſcribi.de iure vero cõ-
muni dicit Innocen.oẽm ſcripturã præter cõfectã a ta-
bellione,& p̃ter acta iudicialia poſſe dici priuatã ſcri-
pturã,q̃a eis ꝓductis nõ dat̃ a iure fides,niſi aliter ap-
probẽtur ꝑ cõfeſſionẽ aduerſarij,vel ꝑ teſtes, vel ꝑ cõ-
parationẽ literarum,ſecũdũ ea,q̃ habent in l. cõparatio
nes.C.eo.vel intelligas niſi habeat̃ ſigillum autenticũ.
dicit tñ,vt tangit hic do.Anto.q̧ oportet ſcripturam ex
qua fit comparatio ſaltem habere quatuor teſtes ſcri-
ptos.in auth.e.ti.§.ſi q̃s igitur. & C.e.l.comparationes.
Sed certè melius dixiſſet tres ad minus.vt patet ex iu-
ribus præfatis,& quia ſatis inſtat hic do.Anto. qualiter
prohet̃ quẽ eſſe notariũ.conclude breuiter, q̧ põt pro-
6 bari,†primo per inſtrumentum cõfectũ ſuꝑ creatione
ipſius tabellionis.l.cũ precibus.C.de ꝓba. Secundo ꝑ
teſtes,qui interfuerũt.l.in exercendis.C.eo.Tertio ſecũ
dum Inn.qñ probatur,q̧ tempore confecti inſtrumenti
& ante gerebat ſe publicè ꝓ tabellione.ar.l.3.C.ad ma
cedo.& quãdo producunt multa inſtrumẽta ꝑ eũ cõfe
cta:q̃bus datur plena fides:nõ tñ ſufficient duo,vel tria
ſed plura req̃rent̃.& quot req̃rant̃ erit in arbitrio iudi
cis:ſed iſtæ tertius modus nõ approbat̃, quia poſſet q̃s
vſurpare ſibi officiũ tabellionis.nec ob.l.barbarius.de
offi.p̃to.quia ibi habuit autoritatẽ a ſuperiore,licet ele
ctus non poſſet hr̃e officiũ:q̃a ſeruus iõ tñc ſufficit, q̧
cõi opinione reputatus fuerit habilis.Poſſet etiã ſalua
ri dictũ Inno,qñ ſciẽte,& patiẽte ſuperiore a quo p̃ten
dit poteſtatẽ habere.gerit ſe tanq̃ tabellio.ar.eorũ,quę
habent̃.in.c.conſultationibus.de iure patro.& per hæc
etiam põt patere,an ſufficiat, q̧ ſit deſcriptus in matri-
cula notatoriũ: quia certè,non ſi eſt ſcriptura priuata.
idẽ ſi publica,quia illa eſt enũtiatiua facti de p̃terito.fa
cit.l.hærennius.ff.de decurio.ſaluo niſi deſcriptio facta
eſſet ſciente,& patiẽte ſuperiore.a quo p̃tendit poteſta
tem habere per ea,que notantur per Innocẽ.in.c.in li-
teris.de reſtituti.ſpoliato.& in c.bonæ.de poſtu.& d.c.
cõſolationibus.quãdoq; tamẽ nõ ſufficit quẽ eſſe nota
rium niſi etiam ſit deſcriptus in matricula.ut qñ hoc ha
bet cõſuetudo,vel ſtatutum loci.vt contingit in hac ci-
7 uitate Bononiæ.¶†Et ꝑ prædicta põt patere,q̧ ſi inſtru
mentum ꝓducitur de longinquis partibus, & negetur
tabellionẽ eſſe illum,qui ſcripſit, an tale inſtrumentũ
probet ſi ſit in forma publica.Azo notabiliter tenuit,q̧
ſic in ſumma auten.huius tit.:ſi nõ eſt abolitũ neq; vi-
tiatũ,neq; in aliquò parte ſuſpectũ.nec etiam perſona
producens eſt ſuſpecta: ex quo tunc de facili alia ꝓba-
tio haberi non poteſt.Sed.Spe.eo.titu.§.reſtat.ver.q̃d
ſi producit̃.tenet hoc verũ, qñ producit̃ aduerſario ab
ſente,vel præſente non contradicente.ſecus ſi contradi
cat,q̃a tunc debet probari ipſum eſſe notariũ.& iſtud
vr̃ ſequi Io.An.ibi.& etiam hic do.An.& pro tãto ino
leuit practica,q̧ apportantur literæ teſtimoniales pote
ſtatis,vel dictum loci,in quo confectum eſt inſtrumen.
tũ habẽtes ſigillũ autẽticũ:in quibus fit atteſtatio q̃uo
talis eſt notarius:& ad ipſum tanq̃ notariũ publice re-
curritur,& eius inſtrumẽtis plena fides datur: & cautũ
eſt etiam,q̧ cõtineatur in litera quomõ talis ſcripſit ta
le inſtrumentum ſuꝑ tali facto,& inter tales perſonas,
q̃d incipit ſic,& finit ſic:quia licèt pars aduerſa confi-
teretur illũ notariũ. poſſet negare eũ ſcripſiſſe. & iõ ad
tolẽdũ dictũ dubiũ dẽt continere,q̃d dixi.vbi aũt aliàs
negatur ſcripturam factam manu ipſius tabellionis ſta-
bitur dicto eius,ſi viuit,& poſſit haberi.per.l.ſi quis de-
curio.C.de fal.Si aũt non poſſet haberi,poſſet probari
per comparationem aliorum inſtrumentorũ,quæ con-
ſtarent confecta per ipſum notariũ.per ea,quæ habẽtur
in.§.oporter.& in.§.ſed inſtrumenta.¶In glo.fi.ibi iu-
dicis autoritate.ſup.& parte citata per id,quod no.Inn.
ſ.ti.j.Albe.& ſic habes vnũ caſum in quo creditur exẽ-
plo.fallit ſecundo quando eſt apud acta regiſtratũ, &
hoc parte præſente, & non cõtradicente per no.ſ.de
probat.qñ contra.ſ. fallit tertio,quando quis habuit exẽ
plum inſtrumenti a parte aduerſa,quæ illud producit,
vel de eius volũtate.per.l.in fraudem.§.neque.ff.de iu
re fiſci.cum ibi notatis per Bart.ideo cautela eſt,q̧ tũc
pars faciat ſcribi in actis, q̧ pars producens dedit ſibi
exemplum,vel de eius uoluntate eſt datum. fallit quar
to qñ ab eodemmet notario qui confecit originale dat̃
ipſum exemplum,quia tunc eadẽ eſt autoritas cõficiẽ-
tis originale,& exemplum:ideo etiã exemplo creditur.
facit.

facit.l.unum.ff.de testa.& quod habetur in l. si quis ex
argentarijs.§.prohibet.ff.de edendo.& quod no.in d.§.
neq;.per Bar.fallit quinto,quando est exemplatum. de
voluntate partium,nam tunc præiudicat per.l.optimã.
C.de contrahen.stipu.quod intelligit do.An.uerum si
hoc est actum,vt illi exemplo fides adhibeat.aliàs non
probaret exemplũ,licèt sumptũ de uoluntate partium.
sed Bar.in auth.si quis in aliquo.C.de æden.videtur di-
cere hoc verum,qñ non cõstat partes approbasse origi-
nale,quia tunc,ex quò non apparet de plena fide origi
nalis nõ probabit exẽplũ.secus vr.si originale esset per
partes approbatũ,quia tunc, ex quò consentiunt sumi
exemplar uidentur velle,qđ ei deẽ fides. faciat.l.ad rẽ
mobilẽ.ff.de pcu.& s.de offi.deleg.Præterea.¶ An aũt
qñ in instrumento enuntiatur tenor alterius, seu aliqd
aliud illud probet.tangit hic do.Anto. sed dic melius,
vt dixi in c.quoniam contra falsam.& per Bart.in auth.
si quis in aliquo.& in l.sciẽdum.ff. de uerbo.obli.facit,
8 qđ no.in Specu.eo.ti.§.restat.versi.in summa.¶ † Vlti-
mo tangit hic domi.Anto. An possit instrumẽtũ validũ
sumi de rogatione notarij cancelllata.de quo p Io.An.
in Spe.eo.titu.§.ostenso. sup ver. illud. vbi concludit,
quòd sic etiam si reperiatur scriptum per manum ta-
bellionis cassatum, & cancellatum de uoluntate par-
tiũ,qđ in hoc non creditur soli notario.secus puto si di-
ceret cassatũ,& cãcellatũ tali die de uolũtate partiũ,&
psentibus talibus testibus,quia tunc talis cassatio esset
in forma instrumenti ex quo esset inter protocolla, &
rationes notarii, facit, quod not.per Barto.in l.si quis
ex argentariis.§. si initium tabullarum. ff. de edendo.
¶ In ea.glo.ibi in priuilegij.cum olim. Pro intelllectu.
d.c.adde omnino,quod no.Bar.in l.sicut.C. de fide in-
strumẽ.vbi in effectu cõcludit,q demũ statẽ testibus p-
bãtibus tenorẽ instrumenti, quando probatur perditio
originalis, & quando testes sunt valde periti.secus si
non sunt ualde periti, qa tunc solum semiplenè pbãt
per ea quę habentur in d.l.sicut.Item secus si nõ pbeẽ
amissio originalis.quia tunc stabimus in regula, q non
creditur testi de alieno facto deponenti. de materia gl.
per Bart.& Cyn.in authen.si quis in aliquo. C.de edẽ.
vbi etiam tangit Barto. an exemplo aliquo casu possit
sumi aliud exemplum.

S V M M A R I V M.

1 *Instrumentum quomodo dicatur publicum.*
2 *Instrumentum priuatum potest coadiuuari per depositionem testium viuentium descriptorum in iuramento.*
3 *Scriptura autentica, & publica qualiter differant.*
4 *Scriptura priuata,an præiudicet scribenti.*
5 *Et an ad solemnitatem scripturæ priuatæ requiratur, quod habeat annos domini diem, & mensem.*
6 *Scriptura, quòd sit facta ab aduersario qualiter constare potest.*
7 *Testes qui dicunt se interfuisse quando aliquis scripsit, an plenè probẽt.*
8 *Scriptura tertij si habet subscriptionem testium sine subscriptione partium, an præiudicet.*
9 *Scriptura priuata quando contra alium producitur cuius manu dicitur scripta si negetur nec aliter probetur non facit plenam fidem.*
10 *Scriptura priuata si habet subscriptionem partium tantum, vel testium tantum, an faciat fidem.*
11 *Comparatio literarum, an faciat fidem. & nu. 12.*
13 *Sriptura priuata,an, & quando habeat uim publici instrumenti, & quãdo dicatur quasi publica.*
14 *Scriptura priuata sumpta ex archiuo publico,an faciat fidem.*
15 *Epistola,an, & quando faciat fidem.*
16 *Liber rationum,an & quando faciat fidem.*
17 *Voci viuæ magis credendum est quàm scripturæ priuatæ.*
18 *Liber rationum est triplicis speciei.*
19 *Epistola facit fidem si habet sigillum autenticum.*
20 *Notarius debet esse liber.*
21 *Notarius debet se subscribere in fine instrumenti.*
22 *Sigillum Episcoporum, & superiorum Prælatorum. & etiam Principis secularis est autenticum.*
23 *Sigillandi forma, quæ sit.*
24 *Sigillum quale esse debeat.*
25 *Sigillo alieno, an possit quis sigillare.*
26 *Sigillatio ex quibus causis fiat.*
27 *Sigillum, an possit apponi chedulæ vacuæ.*

a SCripta verò. Priuato [a] instru-
mento nõ credi-
tur publico sic,& publicũ dr si manu pu
blica est cõsectũ,vel sigillo autẽticũ sigil
latum cũ subscriptione.h.d.nõ diuidit.
1 ¶ † No.q instrm dr publicũ dupliciter.s.
qñ est manu publica cõsectũ,vel ẽt sigillo autentico si-
gillatũ.¶ Et no. q vtroque casu videẽ exigi subscriptio
testium,aliàs non vr credi.facit, quod habetur in auth.
eo.ti.§.sed instrumenta.& §.oportet.¶ Et no.etiam,qđ
nõ sufficit instrumẽtũ esse scriptũ manu tabellionis,ni
si sit scriptũ in forma publica:facit,qđ hr in tex.& gl.in
2 l.scripturas.C.qui po.in pign.h l.¶ † Item no.qđ instru
mentum priuatum potest coadiuuari per depositionẽ
testium uiuentium descriptorum in instrumẽto.Illis ue
ro mortuis nihil vr ualere istrm si id negaẽ. Secus si cõ
fessaretẽ per partẽ in cuius piudiciũ tẽdit p id, qđ habe
tur in c.si.cum materia sua. s. de confes. Item si proba-
retur per alios testes qui interfuissent scripturæ, licèt
nõ fuissent scripti in Auth.eo.tit.§.si quis igiẽ.& §. sed
& siquis.de quo etiam tangit cum gl.¶ Et no. qđ non
est necesse, quòd testes in instro publico ppria manu
se inscribant.sed sufficit, q notarius eos inscribat per
ea, quæ habenẽ in d.§.oportet. in Auth.e.ti.& dixi.s.
c.proxi.nisi cõsuetudo aliud haberet p c.cũ dilectus. j.
3 eo.¶ † In gl.j.ibi instrumenta publica. Quæ differentia
sit inter scripturam publicam, & autẽticam.tangit hic
gl.vt patet ex hoc prin.iũcto ver.priuata.& ver. & talis
scriptura.inferius positis.& super hoc ẽt instat hic Inn.
& do.And.¶ Tu potes dicere.q scriptura publica dica
tur,quando est confecta per manum publicã, & in for-
ma publica, vel etiam quando habet autenticum si-
gillum.Sed scriptura autentica diciẽ etiam si sit scripta
manu priuata,nec habet sigillum autenticum,si habeat
testes inscriptos, vt satis videtur probari ex tex.isto.&
satis ẽt potest dici,qđ omnis scriptura publica est etiã
autentica.patet ex eo, quia oĩs exceptio debet esse de
regula.secundum no.de re iudi.li.vj.super rub.& iõ cũ
a scriptura autẽtica hic excipiaẽ scriptura publica bene
potest inferri,quòd scriptura publica potest dici auten
tica,sed econtra non oĩs autentica est publica, vt hic
aperte colligitur.Posset etiam fortè dici,quòd illa sola
dicatur scriptura publica,quæ est facta per manum pu
blicã,& in forma publica aliter dicaẽ priuata etiam si
habeat sigillũ autẽticũ.tñ tũc dicetur autẽtica, & faciet
fidem sicut publica,& ita videẽ posse colligi ex illa lite
ra dum ponit aduersatiuam aut,inter scripturã publicã
& scripturã hñtem sigillum autenticũ.& sic innuit illa
esse diuersa. facit, quod habetur in l. hæc verba ille,
aut ille. ff. de uerbo.sign.Ad id aũt, quòd scriptura pri
uata habens subscriptionẽ testium possit dici autentica,
licèt ex se sola nõ pbet,nisi aliter approbetur.bñ facit,
qđ habetur in l.scripturas.C.qui po. in pig.ha. vbi ap-
pellatur quasi publica.& interdum habet uim publi-
ci instrumẽti.vt ibi patet.& etiã ex his q.j.tãgunt in gl.
¶ In ead.gloss.ibi priuata vero. Pro euidentia glo.præ-
mitte,quòd quædam est scriptura priuata,quæ appel-
latur apodissa. facit.l. plures apochis. C. de fide instr.
& datur a parte alteri parti.puta,qñ quis faciebat scri-
pturam in qua quis confitetur se recepisse centũ a Ti-
tio ex causa depositi. & illa postea dat ipsi Titio. & idẽ
in sim.Quædã est priuata scriptura q appellaẽ Episto-

[a] Priuato do. Abb & do. Ioã. idẽ summãt. tamẽ Fel. aliter sũmãt mar uide eos hic.

la, & mittitur per absenté absenti. l. publia. §. fi. ff. depo. Quædam est, & tertio priuata scriptura, quæ appellatur liber rationũ facit, ꝙ habetur in l. rationes. & l. instrumenta. C. de prob. de prima priuata scriptura propriè loquitur. glo. tamen quid iuris in omnibus prædictis in
4 sequens etiã patebit. ¶ † In ea. gloss. ibi ita, ꝙ cõstet, & sic vult gl. ꝙ priuata scriptura ab aduersario scripta. si constet illam esse ab aduersario scriptam, habet præiudicare ipsi scribenti. hoc intellige, quando tale quid in scriptura cõtinetur, ꝙ sui natura habet afferre præiudiciũ, aliàs secus. vnde si in scriptura contineretur confessio indiscreta: id est non habens cãm annexã. puta, ꝙ quis cõfiteret se debere. x. Titio, & non adijcit ex qua cã nõ nocebit ista scriptura etiam si constet illam scriptã manu eius contra quem producitur per ea, quæ habentur. infra. eod. §. cautio. & in l. cum de indebito. §. fina. ff. de ꝓb. Si aũt sit cõfessio discreta, hoc est habẽs causam annexã. tunc considera qualitatem causæ. nam si quis cõfitetur se debere ex causa mutui nõ ꝑiudicabit nisi post biennium: si interim nõ contradixisset scribens. l. in cõtractibus. C. de non nu. pe. si confitetur se debere ex causa dotis non præiudicat vbi post tempora. de quibus in l. fin. in auth. ibi posita. C. de dote cauta. Si uero confitetur se recepisse ex causa depositi, vel ex alia cã, tunc preiudicat statim, vel saltem post. xxx. dies secundũ ea,
5 quę habentur in d. l. in contractibus. ¶ † An autem ad solennitatem scripturę priuatę requiratur, ꝙ habeat annos dñi diẽ, & mensem, fuit opinio. nam quidem uoluerunt, ꝙ sic: aliàs non pręiudicet, ut not. Bart. in §. quibus in j. consti. codi. Sed communiter tenetur contrariũ per l. cum tabernam. §. idem quęsijt. ff. de pigno. vbi etiam per Bart. & per illum tex. etiam dicit. quod non requiritur subscriptio ipsius qui scripsit, nec etiam appositio sui sigilli, dũmodo constet scripturã scriptã eius manu. Et quod dixi non requirat oppositionẽ diei. verũ est ad pręiudiciũ ipsius scribentis, sed si quis vellet scriptura vti ad pręiudicium tertij volendo agere hypothecaria uirtute obligationis bonorum, vt quia quis confitetur in priuata scriptura se recepisse cẽtum a Titio ex causa depositi ꝗ ipse promittit eidẽ Titio reddere, & obligare oĩa sua bona. nã tũc si virtute dictæ obligationis vellet agere hypothecaria ꝯ teriũ possessorẽ, ꝗ fortè ẽt ꝓtendat hypothecã ab eodem debitore, & iste agẽs diceret suã priorem, tunc esset expediens scripturam habere diẽ. vt sic posset de prioritate apparere. vt voluit Bar. in d. §. idẽ quæsijt. & facit: quod habetur in d. l. scripturas. C. qui
6 po. in pign. ha. ¶† Sed iuxta prædicta est dubium qualiter dicetur constare quòd sit scripta ab aduersario? dic, quòd multis modis poterit constare. primo si ipse scribens hoc cõfitetur, scilicet se illã scripsisse. nã stabit suæ cõfessioni contra se. s. de confess. in c. fi. ¶ Item secundo poterit cõstare ꝑ testes qui fuerunt præsentes, qñ ille scripsit. & viderũt ipsum scribere. licet aliàs non sint inscripti, vel subscripti in ipsa scriptura. & de iure antiquo, ante ius autenticorum ista erat sufficiens probatio per ea quæ habentur in c. in nomine dñi. & c. cũ causam. s. de testi. & cap. in omni negotio. & ff. de testi. l. vbi numerus. An autem hodie per ius authenticorũ sufficiat. j. tangetur. Tertio poterat constare per comparationem literarum. ꝗ olim faciebat plenã fidẽ, vt patet ex l. cõparationes. C. de fide instru. quæ q dem comparatio fiebat hoc modo, ꝗ a iudex eligebat duos, vel tres, in arte scribendi peritos, & faciebat eos iurare, quod bene regaliter facerent comparationes remoto timore prece, aut pretio, & isti postea habebant facere comparationẽ de scriptura, de qua erat qõ, & quã reus negabat sua manu scriptã ad aliã scripturã de qua constabat, ꝙ erat scripta manu ipsius rei, & quę hẽbat trium testium subscriptionem, qui omnes, vel saltem de quo ex eis dicebant illam talem scripturam habentem subscriptionem trium testiũ esse scriptã manu ipsius rei. nã ex tali scriptura. tunc poterat sumi cõparatio ad scripturã de qua erat quæstio: vt patet in d. l. cõparationes. & sic maior solennitas requirat in scriptura ex qua sumi debet cõparatio: quia illa requirit ad minus subscriptionem trium testium: ꝗ in scriptura ad quam fit comparatio: quia in illa non est necessaria aliqua subscriptio testiũ. vt no. in d. l. comparationes. potest etiam sumi comparatio ex certis alijs scripturis. de quibus hr in tex: & gl. in d. l. comparationes & non ex alijs, & si tales deputati per iudicem facta diligenti comparatione vt ex dicta scriptura habente subscriptionẽ trium testium ad scripturam de qua est quæstio referebant iudici scripturam de qua est quæstio esse scriptam de eadem manu: tunc dicebãt constare, & probatum esse per comparationem literarũ prædictam scripturam, de qua est quæstio scriptã esse manu aduersarij contra quem producitur. & ista comparatio olim faciebat plenam fidem, vt in dicta. l. comparationes. hodie vero per ius authenticorum nõ facit plenam fidem. per id, quod habetur in auth. & si contractus. C. de fide instrumen. §. si quis igitur. & §. sed & si quis. & ratio iuris authenticorum fuit, quia aliter interdum quis scribet de hyeme, aliter de æstate: aliter debilis, aliter robustus: interdum etiam variatur litera ex variatione attramẽti, vel mutatione pennæ. vt dicit tex. in dicta auth. de fid. instru. & ideo noluit credi plenè ipsi comparationi: sed bene facit semiplenam ꝓbationem. vt voluit gl. in l. admonendi. ff. de iureiuran. & tex. in §. si vero aliquid tale circa fi. in Auth. de fi. instru. vnde tunc poterit esse locus delationi iuramenti sm formam eorum, quæ habentur in dicta. l. admonendi. & in c. fi. j. de iureiuran. dicit tamen glo. in dicto §. si vero. ꝙ in dubio, nisi ex alijs circunstantijs aliud iudici videatur, debebit deferre iuramentum ipsi reo qui dicitur scripsisse, quia verisimiliter ipse melius est informatus de facto suo, quam alius: & ideo potius debet deferri: ex quo verisimiliter melius præsumitur scire veritatẽ de quo plene in d. c. fi. de iureiuran. & in d. l. admonendi.
7 ¶ † Sed hic restat dubium, an hodie plene probent testes, qui dicunt se interfuisse, quando scripsit: & certum est secundum omnes ꝙ testes concordant, cũ operatione literarum, ꝙ tunc sit plena probatio: sed vbi solum testes sunt ꝓducti: nec facta est comparatio est dubium, an plene probent hodie secundum ius auth. Bar. in d. l. admonendi. & etiam in auth. & si contractus. C. de fi. instr. & in l. nuda. ff. de dona. tenet ꝙ non ꝓbant plene, sed semiplene ex eo: quia possent decipi in visione scripturæ: & ideo solum semiplene probabunt: quando deponũt se vidisse scribi, secus si deponerẽt sup contractu: vt quia dicerent, ꝙ vidissent Titiũ deponere cẽtum apud Seium, ꝗ a tũc bene plene probarent. facit, ꝙ no. gl. in §. si quis igit. & §. sed & si quis. in auth. de fid. init. Sed aduerte, ꝙ durũ vr esse dicere, ꝙ testes nõ probent, si dicãt se fuisse præsentes, quando ille scripsit, & vidisse illũ scribere cõsiderato, ꝙ reddũt cãm dicti sui ꝑ sensum ꝓpriũ, & ꝑ sensum appropriatũ actui de quo queritur. & sic debẽt testes ꝓbare plene ꝑ id qđ no. Inno. s. de testi. cum cãm. & qđ notat per do. in l. testiũ. C. de testi. & pro ista parte vr etiam casus expressus. in d. §. sed & si quis. in Auth. de fide instru. vbi aperte litera vr velle tales testes ꝓbare: & ꝙ in hoc non vult minuere ꝓbationem antiqui iuris. & si hoc casu concurrat probatio per comparationem literarum bene est: sed videt potius esse pro cautela. ut uidetur velle tex. in d. §. sed & si quis. circa fi. & uoluit etiam Cy. in l. cõparationes. de fide instrum. ista opinio quam sequitur Hostien. & Ioan. post eum uidetur forte de iure uerior licèt Barto. in locis pręallega. quem sequitur etiam.

hic do. Anto. tenuerit contrarium. de quo etiam dixi in d. l. nuda. ff. de dona. ¶ In ead. glo. ibi : dummodo pretium. supple, subscriptione fuerit fulcita. vt infra sequetur. & supple, vel dummodo sit subscripta per partem, de cuius præiudicio agitur, licet per aliũ nõ esset subscripta. & sic patet, q̃ scriptura scripta manu tertij, si est subscripta manu partium, vel etiam manu partis, de cuius præiudicio agitur, ista præiudicat, licet sit scriptura priuata, quod intellige dummodo constet illam subscriptam per ipsas partes, vel per partem, de cuius p̃iudicio agitur. & dicetur cõstare, quãdo constat per cõfessionẽ ipsarum partium, vel ipsius partis, de cuius præiudicio agitur. Si autem negatur per partem de cuius præiudicio agitur : tunc poterit constare per testes, qui interfuerunt subscriptioni, & uiderunt illa fieri, vel per comparationem fiendam ad ipsam subscriptionem, non dico ad ipsam scripturam, ex quo est scripta manu tertii. & an testes, & comparatio bene p̃bẽt, dic. vt supra dixi in præcedenti casu, q̃n tota est scripta
8 ab aduersario. ¶ In ea. gl. ibi, vel testium subscriptione. & sic, vult glo. q̃ scriptura facta manu tertii si habet subscriptionẽ testium, licet non habeat subscriptionem partium præiudicet, sed certe istum casum nõ reperio bene de iure exp̃ssum. nã tex. in l. scripturas. loq̃t, quãdo scriptura tota est scripta manu partis, vel si est scripta manu tertii, sed sub scripta manu partis testibus ad hibitis, vel nõ adhibitis, & sic, siue hẽat subscriptionẽ testium, siue non. & similiter tex. in authẽ. de fi. instru. in §. si q s igit. & §. sed, & si quis. si benè ponderentur non ponit casum gl. dictũ tamẽ põt se sustineri. si scriptura tertij sit scripta de partium voluntate. & hoc forte attestãtur etiam testes in sua subscriptione, quia dicant se subscripsisse de uoluntate partiũ, & fuisse p̃sentes, quãdo de uolũtate partiũ dicta scriptura fuit cõfecta. & ista talis scriptura sic subscripta p̃ testes tñ si negetur p̃ illũ cõtra quẽ producitur, non probat, cum sit priuata scriptura nisi approbef per testes, qui recognoscãt suas subscriptiones, & dicant se interfuisse, & uidisse, quãdo dicta scriptura fuit facta de partium volũtate, ad cõparationẽ autem literarum hoc casu non poterit recurri, ex quo scriptura est scripta manu tertij, & non est subscripta manu partium, seu partis, de cuius præiudicio agitur. ¶ Et aduerte, q̃a inquantũ dixi, q̃ scriptura priuata negeẽ, potest probari per testes subscriptos, vel ẽt nõ subscriptos, qui dicant se interfuisse, & vidisse illam scribi. etiam hoc videtur hic tenere Hostien. &
9 Ioan. An. post eum, super hac gloss. ¶ Item aduerte, q̃ vbi scriptura priuata producitur contra aliũ cuius manu sit scripta, q̃ si negatur, non aliter p̃betur tunc, ex quo est priuata non facit plenam fidem : quinimo, nec semiplenam : sed benè facit aliqualem præsumptionẽ, quia non est verisimile, q̃ quis faciat vnã falsam apodissam propter rationem pœnæ falsi : cum posset etiam pro veritate. eruenda ad illam fieri comparatio. facit, qđ hr̃ in auth. de fide instru. & cau. in prin. & §. si uero aliquid tale. & ideo secundũ Bart. in d. l. admonendi. dicta priuata scriptura licet sit negata, & aliter non probata facit aliqualem præsumptionem, quæ cum alius adminiculis posset adiuuare. l. instrumenta. C. de probati.
10 ¶ Item aduerte, q̃ vbi scriptura priuata habet subscriptionẽ partiũ tñ, vel testium tñ. procedunt q̃ superius dixi, quia secundũ Bar. i d. l. admonendi. & in d. auth. si cõtractus. cõparatio non probat plenè. sed semiplene : nec similiter testes p̃bant plenè, sed semiplenè. quod tamẽ vltimũ, an p̃cedat superius dixi. dicit tamẽ in d. l. admonẽdi. q̃ tãta posset esse autoritas testiũ, q̃ facerẽt plenã fidẽ. & similiter tãta posset esset autoritas cõparationis, q̃ ei crederet. & sic dicit hoc arbitrariũ p̃ id, q̃ hr̃ in d. auth. de fide instr. §. si vero aliquid tale. cũ seq.

Sed certè si ponderetur mens illius tex. aliter loquitur. nam dicit, quod si negetur scriptura priuata, q̃ stãdũ erit dicto testium siue subscriptorum, siue non. dummodo dicant se interuenisse, & uidisse scribi scripturam, vt patet in §. sed, & si q s. in auth. & demũ. circa. fi. §. subdit, q̃ si etiam concurrat cõparatio tendẽs ad idẽ cũ dicto testiũ, q̃ tunc clarior erit p̃batio. Demũ subdit in §. si vero aliq̃d tale. quid iuris si comparatio tendat ad finem oppositum eius quod dicunt testes, q̃ attestãtur p̃ scriptura, & concludit, q̃ potius credendum est viue voci testium, & scripturę productæ, q̃ comparationi literarum tendenti ad oppositum, nisi ex circunstantijs aliq̃ iudici videretur : vt quia forte tanta esset dissimilitudo literarum, q̃ redderetur merito suspectum testimoniũ testium. vt patet ex d. §. si vero aliquid tale. coniuncta gl. & sic apparet ex mente illius tex. q̃ regulariter, & in dubio credendum est testibus ad plenam probationẽ. q̃ voluit etiam Hos. & Ioan. An. hic. post eum. vt s̃. tetigi. Si autem scriptura priuata habet subscritionem partium, & testium. tunc dixit Barto. in d. l. admonendi. & in d. auth. & si contractus. quod si negetur dicta scriptura probabitur plenè per dictum testium ex eo, q̃a s̃m eum, tunc de facili non possunt errare per tot subscriptiones, & sic intelligit. l. scripturas. C. qui po. in pigno. ha. secus secundũ eũ, q̃n habet subscriptionẽ par-
11 tium tantũ, vel testium tantum. vt superius dixi. ¶ Itẽ dicit hoc casu comparationem literarum facere plenã fidẽ. per. d. l. scripturas. & istud tenuit in d. l. admonendi. & in d. auth. & contractus. Sed aduerte, quia licèt hãc opin. sequatur hic do. Anto. tamen non videtur verũ : quia paria sunt scripturam esse scriptam manu partiũ, & subscritam a testibus, vel scriptam esse manu tertij, & subscriptam a partibus, & testibus, vt aperte probatur in d. l. scripturas. Sed eo casu, quo scriptura est scripta manu partium, & subscripta a testibus comparatio non facit plenam fidem. vt est tex. in d. §. sed, & si quis. in auth. de fide inst. ergo nec faciet plenã fidẽ, quãdo erit subscripta a partibus, & testib⁹. & sic dictũ Bart. non uidetur p̃cedere : nisi uelles dictũ suũ restringere, quãdo scriptura est scripta de manu partium. & etiam subscripta a partibus, & testibus. sed certè illũ casum nullatenus reperies in dicta. l. scrpturas. & sic eius opinio iure non probatur : imo potius oppositum per ea, quæ supra dixi. ¶ Item etiam aduerte, q̃a ipse idẽ Bar. in l. nuda. ff. de dona. aliter dixit. nam ibi contradicit, q̃, aut scriptura priuata hẽat subscriptionẽm partiũ, & tunc comparatio literarum benè plenè probabit. vt in d. l. scripturas, aut non habet subscriptionem ambarũ partiũ, & tũc nõ plene p̃bat, sed semiplenè. & sic aliter fuit locutus q̃ i d. l. admonẽdi. & j. d. authẽ. & si p̃ctus. Sed certè ẽt p̃dicta opi. vr̃ vera. q̃a vt dixi paria sunt scripturã esse scriptã manu partiũ, vel manu alteri⁹, & subscriptã p̃ ipsas partes, vt patet in d. l. scripturas. & voluit ẽt Io. An. post. Nic. de Mat. in addi. Spe. e. ti. §. nũc dicẽdũ. in ma. addi. i tertio supplemẽto priuatę scripturę. cũ igit̃ cõparatio nõ faciat plenã fidẽ, q̃n scriptura ẽ scripta manu partiũ, vt patet in d. §. sed, & si q s. ergo, nec ẽt faciet plenã, q̃n est subscripta manu partiũ. nec potes dicere Bar. loq̃ q̃n scriptura est scripta manu partium, & ẽt p̃ parte subscriptã, q̃a istũ casum non reperies in d. l. scripturas. p̃ quam Bart. mouetur. & sic eius opinio iure nõ probatur. imo potius oppositum p̃ ea, quæ. s̃. dixi. ¶ Itẽ ẽt aduerte, q̃a, q̃ dicitur. in d. l. de partium subscriptione. Intelligo, quãdo in scriptura cõtinentur aliqua, quæ possunt afferre præiudicium vtrique parti, sed vbi solum contineretur aliquid tendens ad p̃iudiciũ vnius partis, tũc videretur sufficere, q̃ scriptura sit scripta per illum, de cuius præiudicio agitur, vel per illũ subscripta p̃ id, quod no. in simi. s̃. c. px. & in §. nos autẽ. in auth.

de tabel.vbi patet,quòd quando notarius conficit in-
strumentũ si cẽdit ad utilitatem ambarum partium de-
bet esse ab ambabus rogatus,si autem alterius tantum
tunc sufficit, quòd ab illa sit rogatus.¶ In ea.gl.ibi:sul
cita sint.supple,& constet scripturam esse scriptam, vel
subscriptam per confessiones partis,contra quã produ-
cit̃,vel ꝑ testes,vel comparationem, eo modo quo su-
perius dixi:nã aliàs si negaretur,non faceret fidem ple
nam,nec semiplenam,sed quandam præsumptionem.
vt s̃.dixi facit,qđ no.ꝑ gl.in dicto §.si vero aliquid ta-
11 le.& in §.seq.in auth.de fide instr.¶ †In ea.glos.ibi:[a] in
a actione personali: id est in actione ex eo contractu,
quæ oritur in contractu in priuata scriptura, quæ po-
test intentari contra personam debitoris, & eius hæ-
redem vniuersalem,non contra tertium.& ideo dicitur
actio personalis.quia respicit personam ipsius debito-
ris. facit, quod habetur institu.de actio.§.j.& in l.j.§.
si hæres. ff. ad trebellia. vnde si quis confitetur in scri-
ptura priuata se recepisse cẽtum a Titio ex causa depo
siti,poterit agi ꝯ ipsum scribẽtẽ ꝑ ipsum Titiũ actione
depositi, q̃ appellatur actio personalis per rationẽ quã.
s̃.dixi,& qua ratione etiam aliæ actiones descendẽtes
ex alijs contractibus personales dicuntur,& obtinebit
Titius contra ipsum scribẽtem,dummodo,cõstet scri-
pturam scriptam manu eius contra quem producit̃ per
confessionẽ eius,vel si negetur probetur per testes. vel
12 cõparationem literarum,vt superius dixi:q̃q̃ † cõpara-
tio nõ videat̃ facere plenã fidẽ,vel semiplenã.licèt secũ
dũ Bar.q̃nq; ẽt faciat plenã,vt s̃.dixi.¶ In ea.gl.ibi, &
talis scriptura.supple,q̃n cõstat eã scriptã manu scribẽ-
tis.tamẽ tex.hic vr̃ ẽt appellare autẽticã,q̃n hẽt subscri
ptionẽ testiũ:licèt nõ cõstet eã scriptã manu scribẽtis:
non facit tñ tũc fidẽ nisi per testes approbaretur, vt hic
voluit litera. & ideo Host. exponebat literã,dum dicit
scripta vero authentica,id est, quę dicuntur ab aliqui-
bus autentica: sed veræ non sunt hæc tñ expositio ali-
qualiter literam violat,& forte hæc lr̃a habuit respectũ
ad l.scripturas,quæ appellat hanc scripturã quasi publi
cã,tñ illa vr̃ intelligenda, q̃n constat, qđ sit scripta,vel
subscripta manu eius cõtra quẽ ꝑducitur,aliàs nõ pos-
set dici quasi publica. ex quo vere esset priuata,& non
faceret fidẽ,quãdo tamẽ cõstat potest dici quasi authẽ
tica,qa p̃tendens actionẽ ꝑsonalem ex dicta scriptura
concurrit cũ habente actionẽ personalẽ ex instrumen-
to publico.vt patet in l.scripturas.& facit.l.fi.C. de bo.
auto.iudi.poss.& ff.e.ti.l.cũ vnus.¶ In ea.glo.ibi:in rea
li uero actione,i.quo ad actionẽ hypotecariam,quę est
actio realis: quia non simpliciter sequitur ꝑsonam,
sed rẽ quocũq; vadat.insti.de actio.§.omnes.& §.itẽ ser
uiana.& hypothecaria orit̃ ex obligatione bonorũ fa-
cta per debitorẽ in instrumento publico,vel priuato,&
olim poterat interueniri etiam contra Titium extraneũ
possessorem rei obligate, etiam non discusso principa-
li debitore. licèt hodie secus.in l. distractis. & in auth.
hoc si debitor.C.de pigno.& sic uult in effectu gl. ꝙ si
in scriptura priuata debitor promisit reddere debitũ,&
obligauit oĩa sua bona,vel certam rem,vel instrumẽto
publico alteri similiter obligauit,ꝙ tunc præferetur ha
bens hypothecam ex instrumento publico habenti ex
scriptura priuata,licèt sit posterior tempore hypothe-
ca publici instrumenti:saluo nisi priuatũ instrumẽtum,
seu priuata scriptura haberet subscriptionẽ triũ testiũ
vel amplius:qa tunc præferetur hypotheca ex scriptu-
ra priuata habenti hypothecam ex instrumẽto publico.
dummodo hypotheca q̃ esset ex scriptura priuata esset
prior tp̃e,quã sit hypotheca ex publico instrumẽto, &
13 sic hoc casu talis scriptura priuata si de illa ꝯstet. † hẽt
vim publici instrumẽti.vt patet ĩ d.l.scripturas.fortè tñ
non sufficeret constare per solam cõfessionẽ debitoris,

a In e. gl. has gl. do. Fely. expedit per conclusiones, & limitationes.

qa posset fieri fraus ꝯ habentem publicum instrumen-
tũ.facit,qđ hr̃ in l.repetitam.ff.de fide instru. sed fortè
requireretur etiam,ꝙ approbetur per testes. & illi for-
te etiam sufficerent sine confessione debitoris. ¶ In ea.
gl.ibi:ea,quæ scripserunt supple,quãdo constat illa scri
ptura per eos. vt supra. dixi. ¶ In ea.glo.ibi: ad cõmo
dum vero minimè. nam: licèt confessioni stetur contra
se:non tamen pro se.s̃.de confes.c.fi.dicit tamen Bar.in
d.l.admonendi,ꝙ scriptura priuata interdum facit ali-
quam pręsumptionem, vt in scriptura facta in libro ra
tionũ confecto per aliquem postea defunctum, qui re-
putatus est bonę opinionis,& bonę famę:licèt nõ ꝓbet
plenè,nec semiplenè. ex quo est pro ipso scribente. &
sic cũ alijs adminiculis possit iurare. per.l.instrumenta.
cũ alijs alleg.in gl.Et per prædicta habes expeditam gl.
istã primã quatenus intelligitur de priuata scriptura, q̃
appellatur apodissa. Nico.tamen de Mata. vt refert Io.
And.in d.§.nunc dicendum.dicit,ꝙ quãdo priuata scri
ptura fit in modũ instrumenti, vt fit apodissa: quãdoq;
est omnino priuatũ instrumẽtũ,quãdoque quasi publi-
cum.vt quia hẽt alteram de vij. suppletionibus. Prima
est secundum eũ maior solemnitas, vt quia habet sub-
scriptionẽ triũ testium bonę opinionis,& famę,qui co-
gnoscunt cõtrahentes,seu partes cũ alias in instr̃o pu-
blico sufficiant duo ẽt,si non cognoscũt partes. nã valet
instrumentũ publicũ:licèt duo tales sint scripti ꝑ nota-
rium coram quibus dicitur res gesta. facit,quod dixi.s̃.
de testi.cum causam.& quod not.per Bar.in l. fina.§.j.
C.de iure deliberan.Sed aduerte licèt Io. An. & Nico.
non dicant non sufficit istud supplementum si negetur
scriptura nisi testes deponant pro illa,vt superius dixi.
scđm supplemẽtũ est maioris autoritatis: vt si interue-
niat sigillum authenticum superius.nam, tunc scriptu-
ra priuata facit fidem in his, quę spectant ad officium
ipsius superioris. s̃. de proba. post cessionem. vbi plenè
de materia,in alijs nõ,nisi aliud hẽat consuetudo.ĩ. eo.
cum dilectus.Tertium supplemẽtum est cõscriptio,vel
subscriptio.i.quãdo scriptura priuata est scripta manu
eius ꝯ quẽ ꝑducitur,vel saltẽ subscripta ꝑ eũ,sed certè,
vt ipse ẽt tangit nõ faceret fidem nisi cõstaret, ꝙ ab ip-
so scripta,vel subscripta esset,de quo etiam superius di
xi.Quartũ supplemẽtũ est iudicis examinatio,quãdo iu
dex examinat testes sup veritate cõtẽtorũ in scriptura
priuata.& facit dicta testiũ redigi in publica monumẽta
l.publicati.C.de testamẽ.sed certè,tũc potius dat̃ fides
dictis testiũ publicatis,q̃ scripturę priuatę.Quintũ sup-
14 plemẽtũ est loci deputatio,†vt quãdo scriptura est sum
pta de archiuo publico,seu de camera actorũ in publi-
co deputata nã illa facit fide si eã ꝯstat de archiuo pu-
blico sumptã. in auth.ad hęc.C. de fide instru. Sextum
supplementũ est tp̃is obseruatio,vt quando ab antiq̃s-
simis temporibus data est fides tali scripturę,vt contin-
git in scripturis veteris,& noui test.& in scripturis Ari-
stote.& similibus.Septimum est loci consuetudo,quia
si consuetudo loci haberet, quòd scripturę priuatę ha-
benti certum signum de publicis impressum daretur fi
des faceret fidem per.c.cum dilectus.ĩ.eo.vbi antẽ scri
ptura priuata non habet aliquod ex supplementis prę-
dictis dicitur omnino priuata,& nõ probet aliquid ad
fauorem scribentis, ad pręiudicium autem tertij simi-
liter non probat.facit tamen pręsumptionem quãdoq;
maiorem,quandoque minorem secũdũ qualitatẽ ꝑso-
nę scribentis secundum eum, & certè si benè pon-
deres modicam vtilitatem habes in materia prędict:
sua, & hęc sufficiant de priuata scriptura quę dicitur
15 apodissa. ¶ † In epistola vero breuiter conclude, qđ
si data est per præsentem præsenti, quòd fieri potest,
vt probatur in l.Titius. ff. de cõsti.pecu.& etiam satis
de se patet.tũc dicas idem in apodissa.Si vero missa est

per

per absentem absenti, tunc dicas idem, quod dictum
estde apodissa: quia non probat si negeт nisi aliter pro
betur scriptam de manu mittentis epistolã.dicit tamen
Bar.notabiliter in dicta l.admonendi, & in dicta auth.
& si cõtractus.& in dicta.l.nuda. ꝙ comparatio litera-
rum hoc casu plenè probabit, quia in ista nihil repe-
ritur immutatũ, sed solũ in apodissa. vt patet in tex.
in dicta auth.de fide instr.§.si quis igitur.& §. sed, & si
quis igitur.& §.sed,& si quis.¶ Item non est eadem ra-
tio, q̃a magis est imputandũ recipiẽti apodissam,si nõ
facit illam solennizari in p̃sentia testiũ.q̃ recipiẽti epi-
stolam cum sic facere possit, ex quò mittens est absens
16 qđ diligenter nota. & hæc sufficiant de epistola.¶ †Cir
ca tertiam videlicet circa librum rationum conclude,
ꝙ aut liber rationum continet aliquid pro se,aut aliq̃d
contra se,aut aliquid tẽdens ad præiudicium tertij.Pri-
mo casu non facit fidem per l.rationes.& in l.instrumẽ
ta.C.de proba.quia cõfessioni pro se non statur: vt ple-
nè notatur in c.fi.ẽ. de confes. qđ intellige ſm Nic.de
Mat.nisi ex quantitate, & qualitate rei, de qua agitur
aliud posset præsumi.Puta si fortè tutor, vel negotio-
rũ gest.in lib. rationum scripsisset aliquid expẽdisse in
refectionẽ alicuius ędificij, vel in alimẽta, & doctrinã
alicuius pueri,de cuius p̃fectione cõstaret:cum talia,si
ne expẽsa fieri nõ ꝯsueuerũt.l.fi.C.de ali.pupil.p̃stã.&
& ideo poterit esse adeo moderata q̃titas,ꝙ attẽta qua
litate facti ẽt credeт pro ipso scribẽte.saltẽ cũ iuramẽto.
facit,qđ no.Cy.in simili i l.id,ꝙ pauperibus.C. de Epi
sco.& cle.& in l.pe.C.de donatio.¶ Scđo casu, qñ cõ-
tinet aliq̃d cõtra scribentem, tunc p̃iudicat ei:dũmo-
do constet librũ esse scriptũ per eũ,p ea q̃ dicta,sunt su
perius in glo.& si negeт librũ esse scriptum eius manu
poterit p̃bari per cõparationẽ lr̃arũ. q̃ hoc casu ẽt ho
diæ faciet plenã fidem,q̃a in ipso libro rationũ nõ re-
periт ius antiquũ immutatum, sed solum in apodissa.
vt superius dixi.nec ẽt eadem est ratio vtrobiq; cũ faci-
lius possit fieri vna falsa apodissa,q̃ falso ꝯfici vnum li-
brũ rõnũ,vt de se patet. ideo in lib. rõnum etiã hodie
comparatio plenè probabit,& hoc etiam tenuit Bar.in
d.l.admonendi.& in d.auth.& si ꝯctus.& in d.l. nuda.
¶ Tertio casu,qñ cõtinet aliq̃d ad p̃iudiciũ tertij.tunc
dicit Bar.ꝙ si esset liber rõnũ cõfectus ab habẽte auto-
ritatẽ de publico,vt erãt olim libri argẽtariorũ,q̃ de pu
blico deputabanт,& iurabãt fideliter facere officiũ,tũc
faciebãt plenã fidẽ.l.q̃dã.§.nũmularios.& qđ ibi no.ff.
de æden.& p hoc videtur,ꝙ libri campsorũ, & merca-
torum moderni tp̃is,quia non eliguntur de publico, ꝙ
non faciant plenã fidem ad præiudiciũ tertij.videtur tñ
velle gl.ibi,& Bar.ꝙ faciant saltẽ semiplenã p̃bationẽ,
q̃a cõsueuerunt saltẽ massarius artis suæ præstare iura-
mentũ de fideliter se habendo in exercitio artis suæ. nã
secũdũ Bar.sicut uiue uoci eorum stareт ad semiplenã
p̃bationẽ cũ unus testis faciat semiplenã p̃bationẽ, vt
d.l.admonendi.& ĩ.de iureiur.in c.fi.ita vr̃,ꝙ libris eo-
rũ ad p̃iudiciũ tertij,ex quò de ipsorũ scribẽntiũ cõmo
do non agiт,credatur semiplenè,ꝙ tenuit ipse Bar.in d.
no.in l.admonẽdi.& sic ſm eũ seruat cõsuetudo, qđ di
cit procedere, quando mercator cuius est liber, p̃so-
na,& fide digna,& non suspecta,aliàs secus per.l. si q̃s
ex argentariis.§.j.ff.de eden.¶ Sed aduerte, ꝙ fortè, vt
aliàs etiã tetigi in d.l.nuda.ff.de dona.de iure non pro
cedit hoc dictum,quia non repelliт iure cautum. Imo
potius oppositũ,cũ regula sit,ꝙ priuata scriptura nõ fa-
ciat fidẽ ẽt semiplenã.licèt faciat aliqualẽ p̃sumptionẽ,
vt patet in l. instrumeta. C. de proba.& superius etiam
dixi. nec videtur bona ratio differentiæ,ꝙ si crederetur
viue uoci ipsius mercatoris tũc faceret semiplenã pro-
bationẽ,ꝙ similiter idẽ debeat dici in eius priuata scri-
ptura,quia q̃si deponeret corã iudice, deponeret cum
iuramento,& sub forma testimonii.facit.ĩ.de testi.in c.
tuis.vnde nimirum tunc si faceret semiplenam proba-
tionẽ,sed scriptura priuata cũ sit extra iudiciũ.iõ nõ vr̃
facere semiplenã.sicut nec dictum testis depositũ extra
iudiciũ.Et pro hoc ẽt facit, qđ hr̃ in §.si vero in auth.
17 de fide instr.vbi vr̃ velle magis † credendum esse viue
uoci,q̃ priuatæ scripturę.Fateor tamẽ si cõsuetudo, vel
statutũ loci disponeret id,ꝙ dicit Bar.esset ei stãdũ. per
id,ꝙ hr̃.ĩ.e.cũ dilectus.nã ẽt interdũ statutũ, & cõsue-
tudo loci hẽt, ꝙ liber rationũ mercatoris plenè p̃bet,
nedũ ꝯ se,sed ẽt p se,vt est ĩ ciuitate ista.certis tñ solẽ-
nitatibus obseruatis.& tũc stãdũ est statuto p ea, quę
superius dixi.¶ Itẽ aduerte in quãtũ dixi de iure cõi li-
brũ rõnũ nõ facere fidẽ in his q̃ sunt p scribente.Fallit
In aliq̃bus casibus.primus est,quãdo cõtinet aliq̃d de-
pẽdẽs merę a uolũtate scribẽtis,vt si scripsit se expẽdis-
se aĩo repetẽdi expensas quas fecerit.nam si constat de
expensa credetur, quod aĩo repetendi fecerit. ex quò
in lib.sic cõtineт,quia id pendebat a suã volũtate.vt p-
baт in l.ne seruus.ff.de neg.gest.Fallit scđo, quãdo ex
qualitate,& quãtitate rei de qua in scriptura fit men-
tio,uerisimiliter p̃sumi põt pro ipsa scriptura. vt si scri-
psit se expẽdisse in alimentis,& doctrina pueri, quẽ cõ
stat profecisse in doctrina.nã talia nõ fiunt sine expen-
sa.l.fi.C.de ali.pupil.p̃stan.vnde tam moderata poterit
esse quantitas,ꝙ iudex stabit dictę scripturæ. pręsertim
cum iuramento scribẽtis.vt superius ẽt tetigi post Nic.
de Mat.& idem in simi.Fallit tertio,quãdo scriptura, q̃
est pro se est cõnexa ei,q̃ est cõtra se,& ab illa cõmode
separari nõ põt.nã tunc si aduersarius, vult stari contra
scribentẽ,stabiт ẽt pro ipso scribẽte.p.l.ẽt.§.j.ff.de min.
& no.Bar.in d.§.numularios.Quarto fallit,quãdo ꝯsue
tudo sic se hẽret p ea q̃ hñr in d.c.cũ dilect⁹.ĩ.e.Quin-
to fallit in libro rõnũ scripto p habẽtẽ autoritatẽ ex pu
blico,vt argẽtarij olim hẽbãt:tũc vr̃ velle gl.in d.§. nu-
mulararios.ꝙ ẽt stareт pro ipsis scribẽtib.in dictis libris.
sed Bar.ibi tenet oppositũ,q̃a regula est,ꝙ non dẽt sta-
ri dicto alicuius pro se.l.de ætate.§.j.ff. de inter. actio.
Et not. supra.de confess.c.fi.iõ intelligit gloss. quando
ratio esset cõnexa ita,quòd nõ bene posset separari scri
ptura p se ab illa q̃ est cõtra se.facit,qđ no.idẽ Bar.in l.
Aurelius.§.idẽ quęsijt.ff.de liber. lega.& qđ not. in l.si
q̃ dẽ.C.de dona.ante nuptias.Tu potes addere,ꝙ ẽt fal-
lit in casibus de q̃bus p̃xime dixi, q̃a eadem est ratio
in casu isto.imo fortior, ex quò liber est scriptus ab ha-
18 bẽte autoritatẽ de publico.¶ † Vltimo pro complemen
to materię aduerte,quia vt tetigit Ioã. And.post Nico.
de Mata. in addi. Specu. eod. titu. §. nunc dicendum.
in mag.addit.reperitur liber rationũ triplicis speciei.nã
quidam est liber rationum confectus ab habente auto
ritatem de publico ad scribẽdũ.vt erant olim argenta-
rij. & tunc talis liber dẽbat habere diem, & consulem,
seu diem,mensem, & annum, & subscriptionem scri-
bentis. solennitas autem testium, vel alia non requi-
rebatur sicut nec in libro cẽsuali.facit.supra de probat.
cum causam.& ff.de proba. in l. sensus, & credebatur
contra se,& ẽt ad p̃iudiciũ tertii.vt sic scribebat quomõ
tu soluebas hospiti tuò.x.pro pẽsione, p se aũt,an cre
dereт dic,vt superius dixi.& p istud dicit Bart. in d. §.
numularios. quòd libris rationũ illorum qui deputan-
tur de publico ad colligendum gabellam debet plenè
credi eadem ratione sicut libris argentariorum, & isto
casu p̃p publicam autoritatẽ scriptura trahit ad se do-
minium chartæ.licèt domino chartarum debeat satisfie
ri de pretio per id,qđ hr̃ in l.3.§.pe.ff.ad exhi. ¶ Scđa
species librorũ est, qñ quis ratione officii,qđ q̃s habet
ex uigore contractus, vel quasi tenetur librum cõfice
te,vt in tutore,& curatore, & in gerente negotia alte-
rius.facit.l.j.§.nunc de offi.& quod ibi no.ff.de tute. &
Io.ab Imo.in j.super ij.Decre.

ratio.distrahen. & istæ liber debet habere eandem solemnitatem, quam dixi de libro præcedenti,& dēt scribere illā q̄ recipit,& ex qua causa, & quantū expēdit, & p p qd̄,& potest etiam per alium scribere.argu.l.ita aūt.§.gessisse.ff. de admi.tuto. & j̄. de regu. iur.qui per aliū.lib.vj.cui ēt dn̄s tenebit satisfacere de labore scrū dū Nic.de Mat.& similiter de precio chartę. Et aduertē dū,q̄ hoc casu,ex quō non habet autoritatem publicā ad describendū,scriptura cedit charte. insti. de re.diui. §.lsæ.& l.qua rōne.in §.literæ.ff.de acqui.rerum do.& iō liber rōnū erit illius cuius est charta .tñ dominus cuius negotia sunt gesta poterit petere librum exhiberi p actionē in factū satisfaciendo de ptio charte.per l. iij.§.pe.ff.ad exhiben.quando esset apud tertium, sed quando esset penes tutorem, vel alium administratorē posset peti actione ex eo contractu, vel quasi, & sic actione tutelæ contra tutorem. vt notatur in dicto. §. nunc de officio. & in d. l. quædam. §. numularios. de eden.sed argentarius tenebatur edere per titu. de edē. offi.iudi.& si non debebat,potetit agi contra eū actione in factum ad interesse ex illo edicto. vt patet ex nota. in dicto. §. numularios.& in l.1.C. de eden. & l. si quis ex argentariis.§.prætor. ff.de edē.& huic libro cōfecto per tutorem,vel alium administratorem creditur contra se etiam si non haberet solennitatē diei vel mensis,aut anni,vt voluit Nico.de Mata.in addi. prædicta. An autem pro se sit credendum, dic, vt superius dixi. ¶Tertia species libri rationum est,quando de volūtate partium aliquis scripsit librū rōnū.nā si hoc cōster, debebit ille seruare solennitates,de quibus dixi. s̄. & credetur ad præiudicium ipsarum partium.ex quo sic voluerunt per illum librum confici.facit.l.theopompus. ff. de dote præleg. An autem crederetur per se,dic, q̄ non nisi in casibus de quibus superius dixi.& isto casu quia scriptura est priuata,& nō habet autoritatē de publico,scriptura cedit charte,& ideo liber esset illius,cuius est charta,tamen tenebitur edere ipsis ad quos pertinet satisfacto sibi de pretio chartę. per ea,quæ. s̄. dixi etiam cogetur per actionem mandati, ex quō suscepit

19 mandatum ad scribēdum.facit.l.j.ff.mandati.¶†Et adde etiam ei, quod dixi de epistola, quia illa facit fidē si haberet sigillum authenticum secundum Bart.in d.l. nuda,qd̄ intellige secūdū no.in c.post cessionē. de proba.plus voluit Spe.in titu.de pba.§.6.ver.x. q̄ faciet fidem si habeat sigillum priuatum ipsius scribentis,quia standum est sigillo ipsius scribentis contra se.l.2.C.de re.alie.non ali.quod no.diligenter.¶ In gl.2.ibi:seruus publicus.i.qui publicè seruit, & seruire debet omnibus requirentibus eum in faciendo scripturas, seu in-

20 strumenta,† non autem intelligas,q̄ notarius posset esse seruus, quia imo omnino debet esse liber.l.generali.C.de tabu.lib.x.¶In gloss.apparcat.ibi: ratione subscriptionis. supple,q̄a notarius debet se subscibere in

21 fide instrumenti.†debet etiam subscribere testes ipse tabellio.Item debet appōsuisse annos dn̄i, indictionem diem,& mensem, & nomen Imperatoris, in terris imperii,vel Papæ,in terris,ecclesię,nisi aliud haberet consuetudo, & etiam signū notarii si sit cōsuetudo. per ea quę dixi.supra.c.proxi.alias non diceretur instrumentū esse in forma publica.per id,quod notatur per gl. in l. generali.de tabel.li.x.& in auth.vt prępo. nomen. impera.colla.v.& per Io.An.super data sexti lib.in nouel.

22 ¶†In gloss.fin.de materia sigilli tangit hic Inno.& Spe. in titu.de proba.§.6.ver.x.vbi concludit.q̄ sigillū Episcoporū,& superiorū prelatorum, vt Archiepiscoporū, & Patriarcharum,& similiter alicuius Principis secularis d̄r esse sigillū authenticū.vt ēt si apponāt in scriptu ris super factis alienis credatur.& idem dicit in sigillis Abbatum magnorum,secus in paruis Abbatibus,& ēt in sigillis Decanorū, vel Archidiaconorum. fatetur ēt q̄ sigillis inferiorum prelatorum ab Epo habentium iurisditionem creditur in his, quæ spectant ad eorum iurisditionē,vel officiū,vnde credet̄ literę eorū citatorię alicuius cū eorū sigillo.& etiam si delegent cum alicui,& etiam in his,quæ essent parui præiudicij,vt in his, quæ essent testimoniales sup moribus alicuius.de quo dic, vt ibi plenius tangit. Et circa istam materiam sigilli primo est videndum, quod dicatur authenticum,seu publicum. de quo dic, vt in gl.& statim etiam tetigi.

23 ¶†Scd̄o est uidendum de modo, & forma sigillādi,cōcludę,q̄ cautum est sigillantē scribere quomodo sigillū apposuit.p l.si vnus.C.de testa.Alii tamē dicunt, q̄ sufficit si in charta apponatur sigillū etiam si apponens non faciat mentionē,q̄ apposuerit.alleg.infra.eod. interdilectos. sed hoc intelligit verum Innocen. si tales essent sigilla,quibus esset credendum.vt sigilla Eporū, & aliorū prelatorum iurisditionem habentiū. alleg.xi. q.iij.curę.& sic transit Io.An.& do.Ant.posses dicere, q̄ testis qui habet sigillare in testamento in scriptis omnino debet se subscribere,& facere mentionē quomodo sigillum suum apposuit.per.l.hac cōsultissima.C.de testa.sed si quis mitteret epistolam alteri suo sigillo sigillatā nō vr̄,q̄ sit necesse,q̄ exprimat se sigillum apposuisse p id,qd̄ hr̄ in l.ij.C.de re.alie.non alie.& p id, q̄

24 nota.Specu.in d.uer.x.¶†Tertio est dubium quale debet esse sigillū,dic,q̄ debeat habere characteres impressos,vel insignia,seu arma sigillantis,vel nomen eius. s̄. eo.inter dilectos.& ideo cum corrigia, vel alia re quę non hēt scripturam non posset sigillari. ff. de testi. l. ad testiū.debet tamen esse sigillū authenticū, quādo interponitur principaliter ad pstādā autoritatem scripturæ: secus si secūdario,id contingit,vt in teste se subscribēte & sigillum suum apponente, & non est differentia, an quis annullo habenti prædicta,vel sigillo q̄s sigillet.

25 vt hic tāgit Inn.¶† Quarto est dubium,an alieno sigillo quis possit sigillare, dic q̄ non,si proprio sigillo potest sigillare.per id,quod hr̄ in c.significauit.j̄.de appel. ubi sigillum etiam proprium deputatum ad vnū vsum: nihil operatur si imprimatur ad alium vsum:posset tamen ex causa quis sigillare alieno sigillo, vt si non haberet proprium.& de hoc faciet mētionem in subscriptione.l.ad testium.§. si signa. ff. de testa.cum ibi notatis.

26 ¶†Quinto est dubium.ex quibus causis fiat sigillatio. dic,q̄ñque in signum consensus.s̄.de procura.in c.j.Quādoque in signum testimonii.l.Caius.ff.de pig. actio. quandoq; in signum autoritatis præstitę.xii.q.2. sancto rū.& c.cum redēptor.quandoq; in signū cōfirmationis.

27 infra.e.inter dilectos.§.j.¶†Vltimo est dubiū,an possit apponi schedulę vacuę ita, q̄ faciat fidem quicquid postea scribatur. Inn.hic satis instat.conclude,q̄ si datum fuit mandatum illi,cui data fuit schedula vacua sigillata de certo actu si aliud scribat,falsum cōmittit,& pœna falsi tenetur. Si autem simpliciter fit data, vt scribat id,quod velit, tunc fuerunt opiniones, vna quōd possit scribere etiam alium obligando. Alia, quōd solum posset ponere, quōd obligaret illum cuius est sigillum. Tertia, quōd nihil operabitur dicta sigillatio si constet schedulā uacuam sic datam esse, nec poterit etiam ad præiudicium eius, cuius est sigillum aliquid ponere, quia sigillum dat authoritatem scripturę, & scriptura contractui, & ei, quod nondum est non potest autorari. facit. supra. de consti. cum accessissent. & quia non potest autoritas dari rei futurę. l. item eo rum. §.fina. ff. quōd cuiusque vniuer.nec debet interponi sine causæ cognitione. in q. iij.§.spatium. & quia sic notarius debet interesse actui,& audire negotium. vt in auth. de tabel. §. nos autem. ita etiam sigillans debet interesse actui,& scire,q̄ agit. & finaliter in ista

parte

parte residet Inn. pp multas absurditas, quę et possent
sequi de quibus ipse plene hic tangit. & Ioan. An. post
eũ. Fatetur tamen Inno. ꝙ poterit Episcopus commit-
tere sigillum alicui honestæ personæ, vt suo nomine si-
gilletur contractus, & alia occurentia. & tunc talis po-
terit sigillare scripturã in his, quę pertinent ad Episco-
pũ puta citare, cõmittere causas, & similia. In contracti-
bus autem aliarum personarum, non deberet sigillum
nomine Episcopi apponere, nisi Eps interfuerit contra-
ctui: sed posset ipse cui est commissum sigillum si inter
fuit contractui nomine suo sigillum apponere: dummõ
hoc exprimat. Hostien. tamen dicit de cõsuetudine ser
uari in aliquibus ciuitatibus, ꝙ etiam in absentia Epi,
talis habens sigillum sigillat nomine Epi, quia ex vi cõ
suetudinis censetur Eps esse præsens mediante perso-
na ipsius, cui commisit sigillum, qui interest ipsi actui.
& talis consuetudo valet, & excusat a poena falsi per c.
cum dilectus. j. eo. vt hic tangit Ioan. An. post Host. &
etiam do. An. post prædictos. & hæc sufficiant de mate-
ria sigilli. de qua hic plenius per prædictos, & etiam de
tota hac decre. loco eiusdem repetitionis qua menti
commendabitis.

SVMMARIVM.

1 *Rasura circa narrationem facti in rescriptis ad litem non reddit rescriptũ vitiosum, quia non est in loco suspecto.*

2 *Rasura in possessionibus, seu nominibus possessionum facit priuilegium suspectum. & nu. 4.*

3 *Aedi debet rescriptum parti aduersæ.*

5 *Rasura, an, & quando habeat nocere,*

6 *Notarius, an possit aliquo casu errorem sui instrumẽti corrigere.*

7 *Et si notario data sit a partibus facultas addendi, vel minuendi ad sensum sapientis quid sit acturus.*

2 EX literis vestris. Rescriptum ᵃ apostolicũ ꝓ
pter rasuram in loco non suspecto, non
cẽsetur vitiosum. h. d. & est cõis diuisio.
1 secunda ibi: dicimus. ¶ †No. ꝙ rasura cir
ca narrationẽ facti in rescriptis ad litem
non censetur in loco suspecto ad reddendum rescriptũ
vitiosum. nec mirum: quia non simpliciter debet proce
di secũdũ narrationem: sed ſm rei veritatem. s. de rescr.
super literis. ¶ †Item no. ꝙ priuilegium, nõ censetur su-
spectum, si rasura est in possessionib. seu nominib' pos-
sessionum, quod intelligit Inno. procedere in priuile-
gijs confirmatorijs. secus in originalibus, & collatorijs:
quia tunc rasura in possessionibus esset suspecta. sicut
3 in instrumento donationis possessionum. ¶ †Item no. ꝙ
rescriptum edendum est parti aduersæ: & etiam eius co
pia danda. de quo in glo. ¶ In glo. fi. ibi: literæ suspectæ
sunt. quinimmo sunt censendæ falsæ, ex quo falsa est la
4 tinitas. vt patet in c. ad audientiam. hic allega. ¶ †Sed
aduerte, quia videtur ꝙ rasura in nomine possessionum
dicat esse in loco suspecto: quia est, in parte substantiali
sicut quando est in nomine actoris, rei, vel iudicis. nam
& rescriptum, & priuilegium, non debet trahi ad aliã
rem q̃ contentam in rescripto, vel priuilegio. s. de rescr.
ad aures. & c. si pp. hoc dicit hic Inno. ꝙ id, quod hic
dicitur ꝙ abrasio in possessionibus, non reddit priuile-
gium suspectum; debet intelligi in priuilegijs confirma
toriis: quia in illis de facili posset apparere de veritate
per instrumentum confirmatum per ipsum priuilegiũ,
secus in priuilegijs originalibus, & collatoriis: quia tũc
abrasio in possessionibus redderet priuilegium suspectũ
sicut, & instrumentum donationis possessionis, si in pos
sessionibus esset abrasio, & plus etiam dicit, ꝙ etiam in
rescriptis contentiosis abrasio in nomine possessionis
reddit rescriptum suspectum per rationem in contrariũ
alleg. non respondet tamen ad istum text. Sed potes di-
cere, quod hic non fuit abrasio in nomine rei, sed in ac-
cessorio ad rem, quia hic non fuit abrasio in nomine
capellæ, sed in iure parrochiali accessorio ad ipsam ca-
pellam, ideo non reddit rescriptum suspectum. Nec si-
militer redditur suspectum, quando abrasio est in narra
tione facti, quia etiam si nulla esset abrasio, si esset erra-
tum in ea, non procederetur secundum erroneam narra
tionem, sed secundum veritatem, vt s. de rescrip. super
literis, & ideo in rescriptis ad lites, quia sunt de iustitia.
& non de facili præsumitur falsitatem committi. j. de
cri. fal. c. penul. ¶ Item, quod dixi supra abrasione in
nomine possessionis in priuilegijs collatorijs, vel in re-
scriptis contentiosis, & fortius in gratiosis. facit s. de re-
scrip. ad aures. redderet rescriptum, & priuilegium su-
spectum intelligit Gof. verum, quando totum nomẽ est
abrasum secus si certa particula, puta litera, vel syllaba
per id, quod habetur. j. cod. ex parte, & in l. qui habebat
ff. de manumis. testa. quod intelligit Archi. in c. apostoli
cę. xxxv. q. ix. quando per talem mutationem literæ, vel
syllabæ, non variaretur sensus nominis, aliàs secus, per
5 ea, quæ habentur. j. eo. inter dilectos. ¶ †Et in hac ma-
teria, an abrasio habeat nocere: Potes concludere, ꝙ aut
literæ emanarũt clausæ a curia, & tunc rasura, non no-
cet: quia propter clausuram tollitur suspicio. vt voluit
glo. præcedens, aut emanarunt aperte, & tunc aut rasu
ra non est in loco suspecto, vt quia est in narratione fa-
cti, vel in accessorio rei, vel in nomine possessionũ in
priuilegijs confirmatorijs. & tunc, non habet nocere ꝑ
istum tex. Aut est in loco suspecto, qud qñ fit: patet ex
his, quæ tetigit gl. & ex his, quæ superius dixi. & ex his
etiam quæ no. j. eo. inter. in verbo consumptum. vt qñ
esset in nomine actoris rei, vel iudicis: vel etiam in data
vel in aliqua clausula puta in remotione appellationis,
vel etiam in nominibus possessionum in casibus de q-
bus dixi. s. & tunc aut constat rasurã factã per ipsũ scri-
bentem: aut quia hoc attestatur: in fine scripturę, sicut sæ-
pe faciunt hodie tabelliones: & tunc non nocet. vt in l.
cancellauerat, & in l. j. §. j. ff. de his, quæ in teste. delen.
Aut hoc non attestatur, & tunc aut ex præcedentibus
sequentibus potest colligi, ꝙ ita debet stari prout stat
rasura, & tunc etiam non nocet per id quod habetur in
c. cum venerabilis. j. de relig. do. ubi etiam bona gloss.
quæ est fin. Aut non potest colligi qualiter debeat sta-
re ex præcedentibus, & sequentibus: & tunc aut rasura
est omnino de eadem manu, quod apparere potest ex
comparatione literarum, l. comparationes. C. de fid. in-
stru. & tunc etiam non nocet per id quod tangit glo. in
d. c. cum venerabilis. & quod etiam tangit hic Gof. &
no. glo. & Bar. in l. fi. C. de edicto diui adr. tol. Aut non
apparet de eadem manu: & tunc redditur instrumẽtũ,
& rescriptum, & priuilegium suspectum. ex quo rasura
est in loco substantiali. facit, quod habetur. in l. si vnus
C. de testa. & ꝙ notauit Bar. in l. fi. C. de edic. diui Adr.
& adde quod hic dicit Io. An. de constitu. quæ viget in
Italia contra radentem, minuentem, uel addentem ali-
quam literam, vel syllabam in literis apostolicis, sine li
centia eius, ad quem spectat: quia sunt ipso facto excõi
6 cati ¶ †Vltimo extra gloss. tangit hic dom. Ant. an nota
rius aliquo casu possit corrigere errorem sui instrumen
ti. de quo in Spe. de instru. edi. §. instrumentum. ver. sed
nunquid confecto. & ibi per Io. An. in addi. Specu. & ꝑ
eundem super data sexti libri. & etiam in eo. §. uersi. itẽ
opponitur ꝙ res aliter se habet. & per Archi. xxxv. q. ix.
§. is ita. de quo hic prosequitur do. Anto. ¶ Sed tu potes
dicere ut plenius dixit Bar. in l. si librarius. ff. de re. iur.
hoc addito ꝙ inquantum Bar. ibi permittit notariũ pos-
se corrigere sine autoritate iudicis, dẽt intelligi, quan-
do instrumentum nondum est productum in iudicio. &
sic non est deductum in controuersia: neque copia data
est parti aduersæ: nam tunc bene potest etiam sine iudi
ce in

a Rescriptũ apost. licũ. si q̃ras pp ꝙ vitiũ literæ apostolicæ, vel aliæ reddãt vitiosæ, vide per di. sti. d. Hen. Bohyc. i c. ad audien tiam. lo. j. supra de re scrip.

ce in casibus.de quibus ibi per Bar. aliàs non deberet, sine iudicis autoritate.per id,quod nota.Io. And.super data sexti libri . & sic etiam de facto seruatur . vt tangit
7 ibi:Io.And.¶†Tangit etiam hic do. Ant. si data sit facultas a partibus notario addendi,vel minuendi ad sensum sapientis quid poterit tunc facere ipse sapiens,vel notarius.de quo aliquid per glo. in l.si mandato.§.fin. ff.mandati.& in l.illa institutio.& ibi.per Bar.ff.de hær. insti.& aliquid etiam in l.ex ea parte.ff.de verb.obl.de quo in Spe.in d.§.instrumentum.ver.quid si a partibus. & ibi etiam per Io.And. in addi. Specu.& concluditur communiter,q poterit clariori modo describere,q̃ ante esset scriptum . Item q poterit supplere in his , quæ sunt de naturalibus contractus,vel etiam quæ cõsueuerunt fieri in ipso contractu.per ea, quæ habentur in d.l. ex ea.& in l.pacta.ff.de contrahen.emp.substãtialia autem,vel alia inconsueta,non poterit supplere : quia illa non possunt ex postfacto superuenire.nam propter defectum substantialium redditur actus nullus.l.testamẽtum.C.de testa.& per prædicta dicit,q poterit sapiens facere opponi in contractu donationis , vel venditionis ad fortificandum contractum pactum precarij, vel constituti, non poterit tamẽ secundum Richar.de Malumbris:si testator reliquit filiæ suę aliquid addere.s.iure institutionis:quia illud est de substantialibus testamenti. per §.aliud quoque.c.in auth.vt cum de appel. cognoscitur.& istud sequitur Barto.in d.l.illa institutio . sed Io.An.dicit in addi.pdicta q q̃cquid dicatur hic cõtrarium in hoc seruatur in facto:& habet æquitatem:quia talis videtur esse mens testantis : & quia etiam verbum relinquo,adaptatur ad institutionem,vt patet ex his,q̃ habentur.in l.his verbis. cum ibi notatis.ff.de hæredi. insti.& in c.Raynutius.de testamen. & in c.j.in gl. sed nunquid de testamen.in vj.& in auth.de hære. & fal.§. & hęc si quidem. aliàs.§.his omnibus.colla.j. quod diligenter nota.

SVMMARIVM.

1 *Aedi debent priuilegia, quando aduersarius, vult redarguere de falso, & sunt ędenda in loco secur o.*
2 *Accusandi facultas excluditur lapso termino dato ad accusandum tanquam peremptorio.*
3 *Sententia prætextu falsorum instrumentorum lata, an probata falsitate reddatur ipso iure nulla: an vero detur restitutio in integrum.*

Ccepimus. Redarguenti priuilegiũ de falso iudex illud faciet exhiberi coram paucis in loco secreto , & interim stabitur sententiæ latę per illud.hoc dicit.& in prima decisa petitio: in secunda prouisio . Scd̃a ibi: cum priuilegia.¶ In tex.ibi:dum dicit imponatis. supple:tu Eboracensis Archiepiscopus,& coniudices , q̃a vni soli nõ cõsueuit Papa loq in plurali.j.de cri.fal.c.q̃
1 graui.¶ †No.casum in quo debẽt ædi priuilegia,quando.s.aduersarius vult redarguere de falso.facit.l.fi.C.e. ¶Item no.q priuilegia,& instrumenta ędenda sunt in loco securo ipsi ędenti.facit, quod habetur.j. de priuil.
2 cum personæ.lib.vj. ¶†Item no.q lapso termino dato ad accusandum tanquam peremptorio excluditur facultas accusandi. & maximè , quando in termino facta est comminatio de vlterius non audiendo.facit.l. si ea. C.qui accusa.non pos.¶Item no.q pendente quæstione falsi interim, non vacillat fides instru. nec alicuius ex eo gesti.¶Item no.q nihil difficile, vel periculosum debet percipi parti,aliàs posset appellari.facit vt lite cõtestata.accedens el.ij.¶In glo.j.in fi.melius dic , quod etiam si sit iuratum de calumnia debet pręstari hoc iuramentum, quod non calumniosè petit:quia istud censetur esse iuramentum de malitia,quod debet præstari quantuecunq; iudici visum fuerit,vt in c.ij.de iuramen.
3 calum.in vj.¶†In gloss.penul.ibi:nullius erit momenti innuit gloss.quod probata falsitate sententia reddatur ipso iure nulla, sed text.in l. diuus alleg. in gloss. videtur velle,quod detur restitutio in integrum contra sententiam, & sic , quod sit aliqua,& illud verum regulariter. Fallit in certis casibus in quibus est nulla.de quo dictum fuit in c.licèt.s.de proba. & tangetur.j. de excep.cum venerabilis: vbi etiam glo. tangit . ¶ In gloss. fi.in fi.& de hoc hic,vt plenè habetur.j.c.proxi.& j. de priui.cum personæ lib.vj.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum comprehendens plura capitula debet totum recitari coram iudice, & aduersario , sed solum debet dari copia particule de qua agitur.*

Ontingit interdum. Instrumẽtũ vel priuilegium quo quis vtitur coram iudice , & aduersario,integraliter legi debet : sed solũ illud capitulum de quo agitur ipsi aduersario ædi dẽt. h.d.& est communis diuisio . secunda ibi: consultatio.¶Ibi dictis.supplé tu Abbas & fratres. nam soli Abbati non loqueretur in plurali.j.de cri.falsi.quã graui. ¶In tex.ibi:exhibere.supple. q̃a cogimini dare copiam totius priuilegij,quod fieri non debet.vt j.patet.¶No. q ex solo auditu recitationis instrumenti quis non sic plene instruitur de instrumento,sicut quando ipsius to-
2 tius copiam habet.¶Item no.practicam edendi†instrumentum,vel priuilegium comprehendens plura capitula,quia totum debet recitari præsente iudice, & aduersario , sed solum debet dari copia particule de qua agitur.facit,quod habetur in c. cum personæ.de priuil. lib.vj.& quod notatur per Legistas in l.fi.C.de precibus impera.offe.Et facit tex.iste in argu. q allegans statutum debeat producere totum volumen , vt videatur id,quod facit ad causam.de quo hic prosequitur dom. Ant.Sed dic plenius per Bar.super rubr. de ope.no.nũ. vbi concludit,q non est necesse producere totum volumen,vt videatur id,quod facit ad causam. de quo prosequitur do.Anto.Sed plenius per Bar. super rubric.de ope.no.nun.ubi concludit quod non est necesse producere totum volumen statutorum,sed sufficit producere statutum sub rubrica de materia, de qua agitur per l.argentarius.§.ædi autem.ff.de ędendo.¶Et aduerte quia id quod dixi de productione statutorum debet intelligi,quando sunt statuta alterius loci, quam loci iudicii q̃ pbabiliter possunt ibi ignorari. nã statuta loci iudicij sunt notoria in loco,& ideo non est necessaria ipsorum productio,facit quod nota.Barto. super dicta rubri. & l.quod nerua.ff.deposi.

SVMMARIVM.

1 *Libellus in actione reali qualiter concludere debeat.*
2 *Libellus generalis in accessorijs procedit.*
3 *Destrictius, & iur.strictius sunt diuersa.*
4 *Libellus in quo petuntur fructus ex aliqua re percepti admittitur, quãdo de ipsa res petitur.*
5 *Dictio quondam quid importet.*
6 *Episcopus potest esse comes.*
7 *In fundatione monasterij potest Episcopus aliqua donare ipsi monasterio.*
8 *Episcopus potest esse delegatus imperatoris in causa, qua mouetur contra ecclesiam.*
9 *Rasura , seu consumptio in loco indictionis reddit instrumentum suspectum.*
10 *Instrumentum redditur suspectum propter plura.*
11 *Sigilli sculptura debet proportionari dignitati sigillantis, & litera sigilli debent*

debent esse integre.
12 *Sigillum redditur suspectum ex diuersitate ceræ.*
13 *Instrumentum redditur suspectum ex rasuris siue cancellaturis.*
14 *Sententia lata inter alios non habet alijs nocere.*
15 *Acta causæ debent apponi in sententia.*
16 *De locatione non probatur proprietas, nec possessio. & nu. 27.*
17 *Possessio, an probetur per receptionem pensionis.*
18 *Clausula saluo iure addendi, vel minuendi quid operetur in libellis.*
19 *Indictio vnde traxit originem.*
20 *Indictio erat tota tempore natiuitatis domini.*
21 *Notarius, an possit suum errorem corrigere.*
22 *Instrumentum quando est publicum, si sigillum destruatur, an valeat.*
23 *Chronicis, an credendum sit.*
24 *Confirmans, an dicatur dare.*
25 *Res potest vti pluribus exceptionibus.*
26 *Institutio facta de filijs, qui negligunt: curam patris furiosi vitiatur. sed non vitiantur legata facta alijs personis.*
28 *Indictio qualiter breuiter colligi potest.*

1 INter dilectos. Absoluitur reus,[a]
cum iura actoris
sunt obscura, vel literę, aut sculpturæ sigilli
sunt deletę. h.d. Et in prima ponit petitio-
nem, & iura allegationes actoris, in secunda ibi: sed cõ
tra. ponit responsiones, & defensiones rei. in tertia, ibi:
cum autem. ponitur sententia. & sic tres sunt partes
principales. vt patet ex prædictis. ¶ In tex. ibi: indictio-
nis. supple: quia non apparebat quota esset: & sic non
poterat apparere, an concordaret, cum annis domini,
vel non; vbi potuisset citius facultas deprehendi. ¶ No.
ꝙ prelatus debet agere nomine ecclesię. de quo in c. li-
1 teræ. s. de dilatio. ¶ † Item no. cõclusionẽ libelli in actio
ne reali: quia concludi debet ad restituendum. de quo
plenius. in c. ij. de libelli obla. & in l. j. ff. de eden. ꝑ gl.
2 & Barto. ¶ † Item no. ꝙ in accessorijs procedit libellus
generalis. de quo. s. de resti. spo. cũ ad sedem. & in d. c.
3 ij. de libel. obla. ¶ † Item no. ꝙ districtus, & iurisdictio
videntur diuersa, de quo. in cle. romani. de elec. & s. vt
lit. non contesta. accedens. & de proba. licèt. ¶ Itẽ not.
cautum esse apponere in libello clausulam illam, saluo
iure addendi, vel minuendi. tamen est necessaria, & pa
rum operatur, si exprimatur. vt tangit hic gl. ¶ Item no.
cautum esse allegare sententiam latam in possessorio,
etiam quando agitur petitorio, sed tamẽ illa sola nõ suf
ficit. l. naturaliter. §. j. ff. de acq. pos. & l. an & eadẽ. §. fi.
4 ff. de excep. rei iudi. ¶ † Item no. ꝙ sufficit in libello pe-
tere fructus perceptos, quando ipsa res petitur, & sic ad
mittitur libellus tunc incertus super fructibus. de quo
in l. fundi. & l. fundum. ff. de excep. vbi glo. tangit, & ꝑ
Bar. etiam. in l. j. ff. de eden. licet aliter videatur sentire
in l. ex diuerso. §. j. ff. de rei ven. de quo dixi in c. ij. s. de
libel. obla. Fructus autem percipiendos non est neces-
se petere: quia illi veniunt officio iudicis, quando lite
pendente percipiuntur. l. ædiles. §. item sciendum. ff. de
5 ædil. edicto. ¶ In versic. satagens. ¶ † No. primo de ista di
ctione, quondam. de quo per glo. in l. hæc venditio. ff.
6 de contrahen. emp. ¶ † Item no. ꝙ Episcopus potest esse
comes quod ĩtellige verũ quò ad hoc, vt comes appelle
tur ex eo, quia est de genere comitum, sicut etiam est
mos in partibus istis Italiæ, sed comitatum cum sit feu-
dum imperiale perdit per adeptionem dignitatis Epi-
scopalis, vt in c. clericus. si de feudo fuerat controuer
7 siæ. ¶ † Item not. quod in fundatione monasterij potest
Episcopus aliqua donare ipsi monasterio, quod est cla-
rum si sunt ipsius propria. An autem aliquis possit dare
de bonis Episcopalibus. Dic, vt habetur. j. de dona. apo
8 stolicæ, & x. quæstio. ij. in c. bonæ rei. ¶ † Item no. quod
Episcopus potest esse delegatus Imperatoris in causa,
quæ mouetur contra ecclesiam, sed hoc ideo quia for-
te ratione feudi spectabat ad Imperatorem. s. de foro
cõp. ex transmissa. & xj. q. j. c. placuit. ¶ Item no. ꝙ in eo
dem priuilegio potest aliquid dari, & etiam alternati-
uè confirmari. de quo tangetur. j. in ver. cęterum. & in
gl. in verb. confirmari. & super ea. ¶ Item no. cautelam
vt formetur articulus duplicatas in tempore, quod de-
ducitur. ¶ Item no. cautelam, vt in fine articulorum po-
natur articulus de fama. & ita quotidie practicatᷣ. ¶ In
9 ver. sed contra. Not. † ꝙ consumptio in loco indictionis
10 reddit instrumentum suspectum. ¶ † Item not. plura ex
quibus vacillat priuilegium primum, si consumptũ est
in indictione, secundo si charta antiquior apparet, quã
scriptura, istud tamen secundum per se solum non suf-
ficit, vt dicit Inno. quia etiam nouus contractus in char
ta vetustissima scribi posset. facit quod dixi. s. e. c. j. sed
istud coadiuuat cum alijs, tertio quando corruptum est
sigillum notabili corruptione, vel in diuersitate ceræ in
11 colore, & planitiæ. ¶ † Item no. ꝙ sculptura sigilli debet
proportionari dignitati sigillantis. alias redditur suspe-
ctum, si habet formam sculptam proportionabilem alte
ri dignitati. ¶ Item no. ꝙ vbi literæ sigilli designãtis no-
men sigillantis, non sunt integre, ita qđ possunt pro-
portionari alteri, ꝗ̃ sigillãti, & sic surgere ꝑt equiuocatio,
non probat tale sigillum. ¶ Item not. ꝙ redditur sigillũ
suspectum ex diuersitate ceræ. Si forte pars cere sit re-
12 cens, & pars antiqua. ¶ † Item nota ex proportione ex-
tremorum indicamus de medijs, & ex quantitate loci,
& spacij præsumimus de locato. ¶ In ver. eadem. Nota
duo quæ reddunt instrumentum publicum, scilicet qñ
est scriptum manu publica, vel habet sigillum publicũ,
seu authẽticum. de quo. s. eo. c. ij. Item not. ꝙ enormis
corruptio, sigilli vitiat probationem priuilegij, vel in-
strumenti, quod a sigillo capit autoritatem. ¶ Item no.
ꝙ sigillum debet continere tantam partem nominis, ꝙ
saltem euitetur æquiuocatio. aliàs non ꝓbat & sic no.
ꝙ id, quod est æquiuocabile ad plura, alterũ de neces-
sitate non probat. Facit quod habetur. s. de proba. in c.
13 in præsentia. ¶ † In ver. instrumẽtũ. No. qđ ex literis. i. ex
rasuris, seu cãcellaturis instrumentum redditur suspe-
ctum. de quo plene dixi. s. eo. ex literis. ¶ No. ij. ꝙ reddi
tur instrumentum suspectum, quando scriptura instru-
menti, & subscriptio apparet de diuersa manu, & nota-
rius attestatur, ꝙ de eadem manu omnia sunt scripta.
¶ A contrario sensu no. ꝙ si in subscriptione attestare
tur diuersa manu scripta, ꝙ tunc uidetur ualere instru-
mentum. & sic facit, ꝙ aliquis notarius possit facere scri
bi instrumentum per alium, & postea se subscribere fa-
ciendo de hoc mentionem: quõ alius de eius volunta-
te scripsit de cuius rogationibus: & quia cum suis roga
tionibus concordat se subscripsit: & istud seruatᷣ in ciui
tate ista. dicit tamen notarius in subscriptione: ꝙ alijs
impeditus commisit tali, vt scriberet, & istud posset to-
lerari, vbi consuetudo, vel statutum loci illud haberet.
aliàs non posset hoc fieri, nisi iudicis autoritate interue
niente. per id, quod habetur in Auth. de tabellio. per to
tum. & j. eo. c. vlti. & penul. secundum Host. de quo &
in Specul. de instrumen. edict. §. restat. versicul. quid de
hoc. & §. instrumentum. uersicul. item ponitur, quòd
non est confectum. & ibi per Ioan. Andre. in addi. Spec.
vbi concludit prædicta procedere, quando ille qui scri-
bit instrumentum, non fuit præsens, confectioni in-
strumenti. Secus si fuisset pręsens, vt contingit, quan-
do duo notarij pariter sunt rogati de instrumento. nam
tunc vnus eorũ potest instrumentum scribere, & se sub-
scribere: & aliter solum se subscribere. ¶ In ver. porrò.
14 no. regulam vulgatam † ꝙ sententia lata inter alios aliis
non habet nocere: & similiter ꝙ res inter alios acta aliis
non præiudicat. ¶ Item no. ꝙ vbi non præiudicat sentẽ-
tia non preiudicant: etiã alia acta, nec attestationes, &
sic no. ꝙ attestationes, & acta regulariter in præiudicio
æquipa-

[a] Absoluit reus. Idem summat d. Ab. & do. Io. licèt Felyn. aliter ponat summariũ, & forte elegãtius vide eum. & vide hic do. Hè. Boyc. qui posuit duas distincti. valde bonas ad materiam huius c. pertinentes.

Quæ faciũt vacillare priuilegium.

æquiparantur ſententiæ:vt ſic ubi illa præiudicat præ-
iudicent & acta,vbi nõ prçiudicat:& nec acta præiudi-
cabunt.facit,quod habetur.ſ.de iudi.at ſi cleri.& quod
nota.p Inn.ſ.de teſti. in cauſam, quę.el j.ſ.de teſti. &
15 per Bar.in l.ij.ff. iudi.ſol.¶†Item no.cautum eſſe in in
a ſtrumento ſnīæ apponere acta cauſę a & maxime acta
ſubſtantialia.& hoc de facili fieri poterat olim ſm Ioã.
And.quia breues fiebant ſcripturæ,ſed hodie prolixio
res fiunt.¶In ver.cæterum.No.ex forma petitionis, &
interrogationis colligimus intellectum reſponſionis,
vt ſic in dubio adaptetur reſponſio interrogationi.¶Itē
no.ꝙ priuilegium habens in ſe repugnãtiam in verbis
dētp diuiſionem ad concordiam reduci.facit.ſ.de te-
ſti.cum tu.& quod habetur in §.quibus.in j. conſtitut.
Codi.Item no.ꝙ illud quod ſemel alicui eſt donatum,
non poteſt iterato eidem donari: quia quod ſemel eſt
meum amplius fieri nõ poteſt.l.res proprias.C. de leg..
¶Et ex hoc no.ꝙ incompaſſibilis eſt concurſus pluriũ
cauſarum ad acquiſitionem dominij, vel proprietatis
alicuius rei.intellige ſucceſſiuè,& diuerſo tempore. nã
eodem tempore bene poſſunt concurrere.vt notatur in
l.iij.§.ex plurimis.ff.de acquir.poſſ.¶Item no.ꝙ cõfir-
mato exiſtente nullo confirmatio velut acceſſoria red
ditur nulla.¶Et ſic no.illud vulgatũ, ꝙ vbi principale
eſt nullum,cætera conquaſſantur hoc eſt non valent.fa
16 cit.l.non dubium.C.de legi. ¶Item no. † ꝙ per actum
locationis,non probatur proprietas, nec poſſeſſio, nec
mirum:quia aliena res etiam ab alio poſſeſſio poſſet
locari:& ſic de neceſſitate,non probat aliquod prædi-
ctorum.facit,quod habetur.j.de except.cum venerabi
lis.& appell.bonæ.& hoc procedit quando locatio fie
in abſentia rei locatæ.ſecus ſi fieret in præſentia,& nõ
appareat alium eſſe poſſeſſorem.per id, quod habetur.
17 in l.prædia.ff.de acquir.poſſ.† An autem per receptio-
nem penſionis probetur poſſeſſio.habetur per Bar. in l.
quamuis.de acquir.poſſ.& tetigi.ſ.de reſt.ſpo.cum ue
niſſent.per do.Anto.¶In ver.cum autē.not.verba ſnīę
diſpoſiuua referenda ad procuratorem: executiua aũt
ſunt referenda ad dominum.de quo.ſ.de elect.quære-
lam.¶Itē no.regulam vulgatam, quando obſcura ſunt
iura partium,&c.de qua.j.de regu.iur.cum ſint partiũ.
lib.vj.¶Vltimo no. quod illud non dicitur probatum,
quod licèt prima facie fuerit probatum, tamen poſtea
fuit multipliciter impugnatum.¶In gloſſ.i.ibi:aliàs nõ
audiretur.pro hoc,quia hic agebatur de re grauis præ-
iudicii, vt patet ex litera,ideo requirebatur conſenſus
capituli,de quo plenè in c.edoceri.de reſcrip.& ſ.de p
cu.l.j.& eadem ratione videtur idem intelligendum in
Archiepiſcopo niſi præſtitiſſet cautionem de iudicato
ſoluendo.per ea,quæ habentur in iuribus prçallega.li-
cèt domi.Anto.hic aliter videatur dicere.& facit,quod
habetur in l.minor.§.quoniam.ff.de procu.& in c. mã
dato.ſupra de procur.¶In glo.ii.in fin. Et adde quod
no.in l.literæ.ſupra de dila.& de proba.ſupra c.ex lite-
ris.¶In gl.iii.ibi:generalis.ſup.in acceſſoriis.de quo ta
18 mē dic,vt no.plene in c.ii.hic alle.¶†In gl.addendi.in
fi.Nc.diligēter gl.q̃ decidit ꝙ cla illa ſaluo iure addēdi
& minuendi,q̃ apponitur in libellis eſt potius ad cau
telam,q̃ de neceſſitate:qa propter illam nõ poteſt plus
libellans, quàm poſſet, ſi non eſſet appoſita; & poteſt
eſſe ratio,quia talis clauſula videtur quædam proteſta
tio,quæ non poteſt operari cõtra iuris diſpoſitionem.
vt legitur,& no.in ſimili.in l.alimenta.C.de neg. geſt.
& ideo poſt lit.conteſt.non poterit fieri mutatio. quia
ius illud prohibet,licèt dicta clauſula fuerit appoſita.
In glo.conſerebant ibi:de feudis.ſup.in l. imperialem.
in ti.de probi.alic.feu.per Fede.in vlib.feudo.& ſic vult
gl.ꝙ quia confeſſio Luitardi non tenuit,potuit confer-
ri per Imperatorem ſuperiorem feudi.id, quod datum
fuit per ipſum Luitardũ: ſed tamen iſta non fuit mens
Imperatoris:vt j.patet. quia voluit confirmare, ſi erat
validum,quod factum erat per Luitardum:aliàs non.&
ideo glo.ſubdit ꝙ collatio,& confirmatio ad diuerſa re
feruntur.Et an confirmans videatur dare.dicetur.j.cũ
gl.in ver:confirmari. & tangit hic Io. Andr.poſt Inno.
in quadam addi.quæ communiter non habetur,ꝙ me-
liora ſunt priuilegia confirmatoria,quàm illa,quę con-
ceduntur ad inſtar alterius priuilegij. nam primis ſtaē
donec aliud probetur:ſed ſecundis non niſi appareat id
ad cuius inſtar cõceditur.facit quod habetur in l.in te-
ſtamento.la ij.ff.de condi.& demon. quod no. ¶In gl.
ſupra.& nitebatur hic probare præſcriptionem, & fa-
mam tamen neutrum fuit probatum, vel ſi fuit proba-
ta fama,illa ſola nõ ſufficit.vt no.ſupra de teſti. veniēs.
& maxime in caſu iſto in quo aliæ probationes fuerũt
reprobatæ a quibus præſumitur veriſimiliter traxiſſe ori
ginem.Et no.quod hic loquitur de teſtibus inductis ad
probãdum præſcriptionē,& famã,vt dixi. ſed.j.in verſ.
nec atteſtationes. loquitur de teſtibus productis ad p-
bandum,ꝙ legitima erat donatio Luitardi. ¶In gloſſ.
conſumptum. in fi.Idem ſi in nominibus partium,vel
rerum principalium,vel in concluſione iuris, vel in aſ-
ſignatione termini, vel in clauſula coactionis teſtium
ſecundum docto. ¶In gloſſ.indictionis.ibi nomen im-
peratoris.ſup.in terris imperij.In terris autem Papę ap-
ponitur nomen Papæ.de conſuetudine tamen in aliqui
bus locis,non apponitur nomen Papæ, vel Imperato-
ris,& tunc propter conſuetudinem valeret inſtrumen
tum.j.c.cũ dilectus. Et ꝙ dicit gl.de annis domini. in-
tellige a natiuitate.& iſtud cõiter ſeruaē. in aliquibus
tamen locis vt in tuſcia ſeruatur quod ponunē anni ab
incarnatione,& non a natiuitate, & in aliquibus, ꝙ a
circũciſione,ve Regij,& ſeruanda eſt cõſuetudo.per id,
quod hr̄ in d.c.cum dilectus.Facit,quod notant dñi de
Rota in ſua concluſione.xliij.¶In ea.gl.ibi:& dies.ſup.
& etiam locus.& locus loci.puta in tali ciuitate, & in
tali domo ſita in tali capella. facit,qđ hr̄ in c. ad apo-
ſtolicæ.alias.in c.Abbate.circa fi.de re iud.li.vj.& hæc
ſeruanē in inſtrumētis publicis,ſed in ſcripturis priua-
tis,nõ de neceſſitate requirię tp̄s,& locus.l.cũ tabernã.
§.idem quæſiit.ff.de pigno.cum ibi nota. per Bar.& di-
ctum fuit.ſupra e.c.1.& 2.¶Item quod dicit gl. de pri
uilegiis.ſeruabaē olim.ſed hodie in priuilegiis papali-
bus,non ponunē anni dñi,nec indictio:ſed annus pon
19 tificatus concedentis,vt docet experientia.¶†In ea.gl.
ibi:ex tribus luſtris.i.tribus quinquēnijs, & ſic vnũ qn
quennium appellat pro vno luſtro.& vt tangit gl.in ſe-
cunda conſtitutione codici.circa fi.traxit originē indi-
ctio ab eo,qđ ſeruabãt romani antiquitus dum domi-
nabantur orbi:qa in primo quinquēnnio præſtabaē ſi-
bi tributum in auro.in ſecundo p̄ſtabaē de argēto. in
tertio de ere,aliàs dr̄ qđ tributũ primo p̄ſtabaē in ferro
pro armis.ſecũdo in argento p ſtipendiis.tertio in au-
ro,vt hic dicit Io.An.p republica ſeruãda.& appellaba
tur indictio,qa indicebaē tributũ, ſeu ſolutio tributi.
20 ¶†In ea.gl.ibi:additis tribus.ſup.qa tota erat indictio
xpē natiuitatis Chriſti.vt no.gl.p̄alle.Et no.ꝙ nõ tran-
ſit quintãdecimã,vnde finita quintadecima reinchoa-
mus a capite, & dicimus prima indictione. & ſi īdictio
ſcripta in inſtr̄o collecta ſcđm regulã gl. nõ cõcorda-
ret cũ annis dñi.tũc inſtr̄m eſt ſuſpectum,vt voluit iſte
tex.Et tunc poſſit notarius dicere ſe erraſſe,& corrige-
re errorem.no.Bar.& Dy. in l.ſi librarius.ff.de reg.iur.
& tetigi in c.ex literis.eo.& p Io.An.ſuper data.vj.lib.
nã vr̄ ꝙ poſſit,ſi hoc uelit facere anteq̃ ſit mota cõtro-
uerſia,& anteq̃ ſit data copia parti aduerſæ. aliàs non
poterit,ſine iudicis autoritate,vel alterius officialis. ad
21 hoc deputati per ea,quæ notantur in locis p̄alle.¶†In
gl.ma-

a Acta cāç. Hāc præcucāobſeruat curia regia Lugduni.

gl.manu.in fi.licèt nũq̃d valet qñ publicũ est instrũ, licèt destruatur sigillum.dic ſm Inno. ꝗ sic,q̃a vtrunq̃ per se est sufficiens.s.eo. c.ij. nisi expresse esset actũ ꝗ ab autoritate sigilli penderet autoritas instrumenti. Et no.ꝗ enormis læsio sigilli vitiat sigillum, & quæ dicatur enormis relinquatur arbitrio iudicis ſcd'm Inn.
22 facit,quod habetur.s.de offi.deleg.de causis.¶†In glo. non magnis.in fin.No. benè diligenter gloss.quod stan-
23 dum est chronicis,& fidem faciunt.¶†In gl.inter alios. in fin.Et quare non nocuerit sñia archiepõ cũ fuerit lata per Archiepm.Instat hic Io.And.& Inno. conclude q̃d si ignorauit ius ad monasterium pertinere, non debuit nocere.ꝓ ea quæ habentur in c.pe.allega.in gl. Si autem sciuit est magis dubium tamen dic idem, q̃a nõ deducebat in iudicium per illum, qui prætenderet hre cãm ab Archiepõ,nec nomine Archiepi. & sic cessat, q̃d hr in c.pe.Itẽ factũ prælati non hẽt nocere ecclesiæ. de reg.iu.delictũ.lib.vj. & q̃a etiam in iudicando fungebat officio, q̃d de se est necessarium.l.nmerum.§. iudicandi.ff.de mune.& hono.Secus qñ quis vtitur officio volantario, puta procurationis,vel aduocationis: q̃a potest sibi tũc ꝑiudicare in iure sibi cõpetente,si cõtra illud præstat tale officium in l.pe.ff.de inoffi. testa. ¶In gloss.valere.in fi.Solue, ꝗ in contrarijs non poterat fieri interpretatio,vt res valeret attenta mente disponentis,qui voluit valere actum eo modo quo egit, q̃d esse non poterat:vt patet in c.cum super.hic alleg.& in alijs iurib.hic alle.& de brocardo.an si nõ valet q̃d ago ut ago,valeat vt valere potest.nota per Legistas in l.nõ codicillũ.C. de testa.& per Bar.in l.j.§.si quis simpliciter.ff.de uerbo.obli.¶In glo. confirmari.in fi.Solue vt
24 colligitur ex not.per Bar.in d.l. & quia.†nam aut actus non tenet,& tunc confirmare videtur dare.l.adoptio.ff. de adop.& ꝫ.de confir.vtili. vel inutili.c.j.& ij.& hoc intellige,qñ confirmatio fit ex certa sciẽtia: vt patet ex no.in d.c.1.& 2.nã si fieret in forma cõi nil operaretur. vt ibi no.& ſ.de cõsti.cum accessissent.intellige,qñ cõfirmatio fit ex certa scientia confirmare est dare.f.respectu iuris,q̃d processit.Quandoq; tenet actus qui cõfirmatur,& tunc aut actus erat imperfectus,& cõfirmatio tendit ad perfectionem:& tunc confirmare non est propriè dare,sed potius perficere, vt qñ fit electio per capitulũ,& cõfirmatur per superiorem. & sic loquitur. c.cum inter canonicos.alleg.in gl.facit quod habetur in §.sed interim.in auth.de defen.ciui.colla:2. Qñque actus tenet,& est perfectus, & tunc aut in potestate cõfirmantis erat renocare actum,& tunc confirmare potest dici etiam dare.l.posthumus.§. si paganus.ff.de iniusto testa.& sic loquitur c.in synodo.alleg. in glo.& c. in nomine dñi.in quibus Papa confirmat,& cõcedi priuilegia concessa Imperatoribus circa electionem prælati.nam poterat Papa reuocare:ideo benè dicit,ꝗ confirmat scilicet aliàs concessa,& concedit.Si autẽ nõ esset in potestate sua actum infirmare,tunc confirmare non est dare:sed potius approbare, quod iam factum est.de quo per Bart.in loco præalleg.¶In gl.quod meum est: ibi ex vna tamen dominium acquiritur.intellige, quando successiuè, & non eodem tempore cõcurũt istæ causæ. nam tunc ex quo semel facta est res mea nõ potest amplius fieri mea prima causa remanente valida.Secus si resoluetur: vt l.fundc.&.l.si a me.ff.ad le.falci.nã ibi testator legauit mihi fundũ sub cõditione, & post mortẽ testatoris hæredes legãt eum mihi purè. nam virtute legati facti per hæredem efficior dñs:tamen si postea eueniat conditio resoluitur illa causa legati hæredis, & habeo ex primo legato. Si autẽ concurrãt eodẽ tẽpore quo fit traditio plures causæ:puta emptionis,& stipulationis ex omnibus acquiritur.l.in numerationibus.ff. de solu.& in hoc non est differentia inter possessionẽ,& dñium:sed differentia est,qñ successiuè vna cã post aliã superuenit: quia tũc dñium non potest ex alia cã haberi remanẽte prima:sed possessio sic.vt plenè habetur in l.iij.§.ex pluribus.ff.de acq.pos.¶In ea.gl.ibi assignet. sup.successiuè per ea quæ.s.dixi.¶In eadem gl.ibi succumbet.sup.si nitatur ex posteriori causa,vel titulo,q̃a illa est inualida.secus si ex prima causa, vel titulo succumbet si vtraque nitatur ratione contrarietatis.vt in.l.
25 j.C.de fur.¶In ea.gl.in fi.pro hoc secũdũ Io.And.†q̃a reus non prohibetur vti pluribus exceptionibus etiam contrarijs.de regu.iur.nullus.lib.vj. ¶Sed certè non video gloss.saluatam inquantum vult, ꝗ competat exceptio licèt titulus sit nullus. vnde potes exẽplificare gl. in casu in quem suprapcsui, quando testator legauit mihi fundum.sub conditione: & postea hæres purè legauit mihi, & habui fundũ.nã si postea euenit conditio licèt resoluatur titulus legati hæredis tamen si hæres hæredis velit a me vendicare potero me tueri etiam ex illo titulo resoluto,quia sic fuit voluntas hæredis ipsius legãtis:& iõ hæres ipsius hæredis poterit exceptione repelli propter talem voluntatẽ.& inquãtum gl.dixit.s.ꝗ est vnũ genus possessionis.intellige,idest vna possessio in gñe sumpta cuius multæ sunt species:q̃a tot sunt, quot sunt causæ acquirendi puta ex venditione, ex donatione,ex permutatione,& de similibus causis.¶In glo.accessoriũ.ibi:specialia sunt.quæ autẽ sit ratio specialitatis glo.non declarat.sed dic,ꝗ ratio est quia in cõtrarijs non est eadem ratio vitiandi accessoriũ,quæ est in vitiãdo principale cũ iuramentũ debeat seruari si fieri põt sine interitu salutis eternæ.ꝫ.de iureiuran. cum contingat.& ideo remanet accessorium iuramenti:licèt principale inualidetur a iure:secus, quãdo eadem esset ratio vitiandi vtrunque.& ita loquit hic.de quo in regula accessoriũ.de reg.iu.in.vj.& in.l.ij.cum ibi no.per Cy.C.
26 de luitio. pigno.¶In ea.gl. ĩ fi.sup.q̃a vitiat† institutio facta de ipsis filijs qui negligunt curam patris furiosi: sed nõ vitiantur legata facta alijs personis:q̃a nõ est eadem ratio.& ideo licèt vitietur principale hoc est ipsa institutio,q̃ est caput testamenti.insti.de lega.§.ante hæredes.tamen nõ vitiatur accessoriũ ipsius legati.¶In gl. locatio.ibi locaui tibi domum.sup.uel pignoraui, aut commodaui propter ea quæ.ꝫ.subijcit glo.¶In ea.glo. ibi:non refertur quæstio dominij sup.scilicet tertij, sed quæstio dominij.conducentis,vel recipientis in pignus vel commodatum rem,quã dicit esse suam, quam fortè ignorauit sua tpe contractus bene potest opponi, quia reddit tunc contractum nullũ,q̃a in re propria non cadit cõductio,vel pignus & quia non potest quis rẽ propriã cõducere, uel pignus in ea habere, vel cõmodatũ in illa cõsistere.l.neq; pignus.ff.de reg.iu. & l.ei a quo. ff.de vsuca.& de materia.per gl.& doct.in l.si ita si, vt fur.ff.cõmo.& per Bart.in l.si alienã.ff.solu.matri.& in l.si rẽ aliquã.ff.de acquir.pos.¶In ea.gl.in fi.intellige, ꝗ conductor potest locare alteri æquè idoneo,& ad cũdem vsum,vt no.in c.nemo.hic allegato. Secus tamen est in socio recedente qui non potest inuito altero socio pro iure,q̃d habet in domo cõducta alteri locare, q̃a uſ electa fuisse industria personæ facit,ꝗ hr in §.qui admittitur,& l.de illo.ff.pro socio,& not.glo.in §. fi.in stitu.loca.& Specu.in titu.de iudi.§.ij.ver.circa hoc, & in ver.hoc etiam,vbi dicit, quod ex quo socij habitantes in eodem cenaculo sen in eadẽ domo potest vnus agere contra alium saltẽ vtili actione pro socio si vnus non cõmunicet,ꝗ debet,vel nõ soluat pro duodena id, q̃d per.l.perceptionem.ff.de his qui deiece.vel effude. dicitur et agi posse contra socium qui repetendo alteri, vel sibi adeo alta voce loquitur,ꝗ impedit alium studere de quo dic,vt ibi:& facit,quod no.glo.in l.j.C.de studijs libe.vrbis romæ vbi tangit de fabro malleante, & impediente

impediente f̄r:diñ de quo etiã per legiſtas in l. j.circa
27 fin.ff.ſolu.mat.¶ †Item aduerte, quia per locationem
non probatur poſſeſſio, quando locatio fit in abſentia
rei.Secus ſi fieret in præſentia rei locatæ: & non appa-
reat alium poſſeſſorem.& per id, quod habetur in l.præ
dia.ff.de acq.poſſ.¶ In gl.penul.in fi.& de materia, ẽt
in c.ſuſcitata.de reſti.in integ. ¶ In gl.fi.in fi.& de ma-
28 teria in regula, cũ ſint partiũ.de reg.iur.lib.vj. ¶ †Vlti-
mo ſi vis indictionem colligere potes breuiter ſic colli
gere: quia conſidera, ꝙ ꝓ quolibet centenario annorũ
diuidendo.per.xv.ſuperſunt decem, & ſic ex mille ſu-
perſunt centum, & illa cẽtum iunge cum alijs quadrin
gẽtis, & ſic erunt quingenta.& diuidendo iſta q̃ngenta
per.xv.q̃a ex quolibet cẽtenario ſupſunt.x.reſtabunt
quinquaginta: & quia non ſumus in tp̃e in quo hẽmus
mille quadringentos xxiij.annos a natiuitate: ad illa
q̃nquaginta debes addere illa xxiiij.& ſic erũt. lxxiiij.
quæ debes diuidere adhuc per xv.reſtabunt ſic.xiiii.nã
quater.xv.conſtituunt ſexaginta, & ſic vſque ad lxxiiij.
reſtabunt.xiiij.& ſic vides, ꝙ diuidendo annos domini
per xv.ſupponendo, ꝙ ſint mille quadringenti.xxii.re
ſtant ſolum.xiiij.quibus.xiiij. dabes addere tres, quia
tota erat indictio tp̃e natiuitatis domini. & ſic erunt.
xviij.quem numerum diuidendo adhuc per xv. vide ꝙ
ſuperſunt poſt.xv.duo, & ideo illa eſt indictio, q̃ modo
currit, q̃a eſt ſecunda indictio.& ideo ſi notarius appo-
nit ſecundam indictionẽ bene cõcordat cũ annis dñi:
ſed ſi nũc apponeret indictionem primam, aut tertiam,
vel quartam non concordaret, cum annis domini: ideo
inſtrumentum eſſet ſuſpectum.An tamen poſſet corri-
gere errorem dixi.ſ̃.cum gl.in ver.indictionis.

S V M M A R I V M.

1 *Sigillis ignotis cardinalium non creditur.*
2 *Literis cardinalium, an credatur.*
3 *Cardinalis aſſertioni, an credatur.*
4 *Cardinali, an credatur ſuper geſtis coram ſe.*
5 *Cardinali, an ſit credendum ſi aſſerat viue vocis oraculo aliquid per Pa*
pam ſibi commiſſum.

a Non valent. nulla eſt diuerſitas in ſummãdo hoc c.inter d. Ab.Ioã. & Fely.

b Credendũ Cardinali. uide hic per Fely.i ij.col. ver.prima cõcluſio.

Vod ſuper his. Nõ valent lr̃e
quas ſuper ab-
ſolutione voti cruce ſignatus obtinuit
ꝑ veritatem tacitam, vel per falſitatem
expreſſam.h.d.Et eſt cõis diuiſio. Secũ
da ibi: ad q̃d &c.In tex.ibi: cruce ſigna-
tos.i.circa illos qui fecerunt votum de eundo in ſuc-
curſum terræ ſanctæ in cuius voti ſignum receperunt
ſignum crucis, quod forte in veſtibus portabant. ¶ No.
ꝙ vbi litera continet aliquid quod non eſt veriſimile
eſt ſuſpecta de falſitate.¶ Itẽ nota ꝙ in abſolutione voti
abſoluens debet attendere finem voti, & ſalutem ani-
mæ vouentis.¶ Itẽ no.ꝙ ſubreptio poteſt dupliciter fie
ri.ſ.in occultando veritatem, vel in exprimendo falſita
1 tem.de quo.ſ̃.de reſcript.ſuper literis. ¶ Item no.ꝙ †ſi-
gillis ignotis cardinalium non creditur. ¶ Item nota.ꝙ
eo ipſo ꝙ litera emanat de curia præter ſtilum conſue-
tum eſt ſuſpecta de falſo, vel ꝙ ſit ſurreptitia, ideo non
eſt admittenda. facit, quod habetur in c. ex parte.ĩ.de
2 capel.mona.¶ †Item potes notare a contrario ſenſu,
ꝙ ſi conſtet literas, non ſubreptitias credit̃ literis cardi
nalium, & ſigillis etiam ignotis.de quo in gl. ¶ In gloſ.
ignota ibi, niſi ſint quinque.hoc verũ q̃n licèt ſint igno
ta ſigilla, & ſint ignoti Ep̃atus, & ipſi Ep̃i non tñ oĩno
ſunt ignoti: q̃a aliqualis fama, & notitia hr̃ de ipſis Epi
ſcopatibus: alias etiã ſi eſſent omnino, & penitus igno
ta non videretur credendum etiam ſi eſſent decẽ, vel
viginti.vt nota.gl.in c.j.& ij.& xcviij.diſtin.& facit q̃d

notat Innocen.in c.j.& ij.ſ̃.de cleri.peregri. ¶ In ead.
glo.ibi.ff.eo.ſ.quemadmodum teſtamenta aperiantur.
& dic, vt plenè habetur in d.l.j.in fi.per glo.& Bart.de
quo etiam tanget.ĩ.eo.cũ Ioannes, vbi tangit, q̃d iuris
q̃n vnus ex teſtibus contradicit inſtrumẽ. ¶ In ea.gloſſ.
ibi: etiam in præiudiciũ alterius intelligit dom. Anto.
quando non agitur de graui præiudicio, ſed leui, de
quo in c. poſt ceſſionem allega. in glo. & per Inn. in c.
j.& ij.ſ̃.eo.facit, ꝙ notat̃.ĩ.de ſentẽ.excõi.ſicut. & ſi re
putat̃ ſigillũ notũ incũbet probatio illi qui negat ipſũ
notum.per ea q̃ hñr in c.tertio loco.ſ̃. de proba. Poſſet
tñ fieri collatio cũ alijs ſigillis eiuſdẽ ſi illa habeant̃ ſi-
cut fit collatio literarum.C.eo.in l.comparationes. Et
3 tangit hic d.Ant.†An credatur aſſertioni, vel literis car
dinalium, & concludit circa primum videlicet, an cre-
dat̃ aſſertioni Cardinalis ꝙ ſi eſt perſona nota & hone-
ſta ꝙ in dubio p̃ſumit̃, ſi aſſerit officiũ legationis ſibi cõ
miſſum a Papa crederet̃ ei etiam ſine literis. per ea q̃
habentur in c.nobiliſſimus.xcvij.diſ.& ĩ. de priuile. cũ
olim.& de re iudi.ad apoſtolicę.li.vj.& hoc quo ad ea,
quæ includunt̃ ſub generali officio legationis.Secus ſi
aſſereret ſibi poteſtatem cõmiſſam circa ea, que inclu-
dunt̃ ſub generali officio legationis, ſine ſpeciali man-
dato.q̃a tunc non creditur, ſine literis dãtibus dictam
poteſtatem.de quibus.de offi.leg.c.j.lib.vj.in nouella.
& Specu.in tit.de leg.§.ſupereſt.ver.quid ſi delegati iu
riſdictione.vnde dicit ibi cautelam eſſe ꝙ in his, q̃ gerit
ex ſpeciali poteſtate: is cum quo actus gerit̃ habeat
copiam literarum in quibus appareat de mandato, &
4 faciet literas inſinuari.†An autem creditur cardinali ſu
per geſtis coram ſe. cõcludit ꝙ non de rigore ſicut nec
alteri iudici.ſ̃.de proba.q̃m contra. & de teſti.cum a no
bis.cum ibi no.ſed de conſuetudine curiæ creditur ei.
vt no.Ioan.An.de appel.conſtitutus.el ij.& Spec.in tit.
de teſte.§.j.verſi.quid ſi aduocatus. Si autem atteſtetur
de geſtis coram alijs: tunc non creditur niſi ſicut alii
dici.per ea quæ habent̃.in d.c.q̃m cõtra & c.cum a no
bis.& ſimiliter ſcripturæ eius ſigillatę eius ſigillo. & ſic
literis cardinalis ſigillatis ſuo ſigillo credit̃ eo caſu, quo
creditur literis epiſco.de quo in c.poſt ceſſionem.de ꝓ
b ba.¶ An autem ſit credẽdum Cardinali ſi †aſſerat ora
5 culo viue vocis aliquid per Papam ſibi commiſſum.
videtur velle domi. Anto. hic ꝙ non, niſi eo caſu quo
crederet̃ alteri p̃lato ſic ſcribenti.allegat not. in proœ-
mio.vj.in ver.tranſmittimus.per Arch.vbi de geſtis per
Papam in curia non creditur ſine literis Papæ. Sed tu
adde quod Lapus de caſtel.in ſua alle.xxxiij.tenuit cõ-
trarium, & ſic dicit ſeruari. Sed potes dicere illud verũ
quando Cardinalis eſt in curia. ita quòd de facili poſ-
ſet hàberi recurſus ad Papam pro veritate, aliàs uide-
tur ſecus.per id quod no.Spec.in titu.de proba.§. vidẽ
dum.uerſi. quid de auditoribus. de quo etiam dixi in
clem j.de proba. ¶ In gl.impedimentis.in fi.puta quia
dicebat ſe debilem, impotentem, & etiam pauperẽ vn-
de ſi falſum dixit non debent ſibi prodeſſe literæ, nam
etiam licèt ſit debilis, ſi tamen ſit diues, & in concilio
ſtrennuus, vel ẽt aliàs ſit diues adeo quod alium qui lo
co ſui præſtat ſubſidium in ſuccurſum terræ ſanctæ poſ
ſit opponere, nõ dẽt tũc ſimpliciter abſolui: & ſi tacuit
aliquod p̃dictorũ etiã nõ debẽt literæ ꝓdeſſe, vt hic vo
luit ifa.facit q̃d hr̃ in c.q̃d ſup his, ĩ.de voto. ¶ In glo.
penul.in fi.& quare excõicatio lata ex falſa cã noceat,
& abſolutio facta ex falſa cã nõ ꝓſit. vide ĩ c.ex parte.
de offi.ord.in vlt.col.nam ratio eſt, quia q̃n fert̃ excõi-
catio, licèt ex falſa cauſa iudex agit excõicare, & repu-
tatur excõicatio medicinalis potius quam mortalis.de
ſen.excõ.c.j.lib.vj.ideo tenet vbi fit abſolutio ex falſa
cã, non prodeſt ex quo non eſt facta ex vera cauſa.nam
& ſi quis eſſet excommunicatus ex duplici cauſa ſi fie-
ret

ret absolutio ab vna nihilominus remaneret excōicatus ex alia.ſ.de ſen. excom.cum pro cauſa.

a P Aſtoralis. Si de a extrauaganti dubitatur an ſit decretalis. tunc ſi eſt iuri conſona indicat̃ ſcd̃m illā,ſi vero ſit diſſona, Papa cōſuluit.h.d. & ſunt duo dicta quæ patent. ſcd̃a ibi: verū.¶ No.ꝙ extrauagans diſponēs idē qđ ius cōe nō cenſetur differre a iure communi.& ſic facit,quod ſtatutum diſponens idem quod ius cōe cenſetur eſſe ius cōe.de quo.in c.j.de conſti.lib.vj.vbi plene cōſueui dicere.& etiam tangitur per Bar.& ibi etiam dixi.in l.j.ff. ad l.falc.& per Ioan.de Ligna.& do. Ant.in c.i.ſ.de re ſcrip.¶Item no.ꝙ vbi extrauagās diſponit idem quod ius cōe non cadit ſuper illa probabilis dubitatio, ſecus ſi diſcrepet a iure communi.& per hoc dixit Barto.in l. cum prolatis.ff.de re iud.quod id, quod dr̃ de ſnīa lata contra ius iuris errore expreſſo in ſnīa,ipſo iure eſt nulla.ſ.de re iud.c.j.& ii.C. quando prouo. non eſt neceſſ. eſt verum quando eſt lata contra ius cōe:ſecus ſi ſit lata contra extrauagantem,quia de illa tunc poteſt probabiliter dubitari.quod intelligit verum do.Ant.antequam ſuperior de iure conſultus reſponſum præbuerit: ſecus ſi lata eſſet poſtquam certus fuiſſet de ipſa extrauaganti.forte per reſponſum ſuperioris.dicit etiā Bar.in d.l.cum prolatus.qđ id,qđ dictum eſt de ſnīa lata cōtra extrauagantem hēt locum etiā qñ eſt lata contra.l. inſertam in corpore iuris,ſi illa lex reddatur dubia p̄ p̄ diuerſitatem lecturarum,vel literæ. per id qđ habet̃ in ſ. quibus.in prima conſtitutione Codicis & in l.dos a patre.C.ſolu.mat.& facit quod habetur in c. nemo deinceps.in glo.pe.de elec.in vi.& no.ꝙ hodie ſi reperiatur aliqua extrauagans,quæ fuerit edita ante cōpoſitionē ſexti illa intelligit̃ reprobata:niſi reperiat̃ inſerta in volumine ſexti,vel clementinarum.per id, quod habetur in proœmio ſexti,& ſic hodie decre.iſta poſſet habere locum in extrauagantibus editis poſt compilationem ſexti.¶In glo.j.ibi ſit contra ius.i.quia aperte,& ſpecifice eſt reprobatū tale reſcriptū a iure , & ſic eſt cōtra ſtilum introductum a iure.facit,quod habetur in l.reſcripta.C.de prec.impe. offe. & in c.ex parte.ſ.de capel.mona.& c.eam te.allegato in gl.¶In ea.glo.ibi:nō eſt ex toto contra ius.ſuppie. quia non eſt expreſſe tale reſcriptum reprobatum a iure,licet aliàs in genere , quia contra ius reprobetur per.l.reſcripta.C.de precip.impera.offer.aliàs eſſet ſecus,vt ſuperius eſt dictum, & facit,quod habetur in c.nonnulli.ſ.de reſcript.& intellige hoc verum niſi in eo eſſet appoſita clauſula non obſtāte,vt ibi patet,de quo in l.j.co.tit.& in c.j. de exceſſ. prxla.in vj. per Io.An. ibi plenè dixi,& p̄ legiſtas in l. fin.C.ſi contra ius,vel vtilita.publi.¶In eadem gl.ibi: ſed conſulit ſuperior.ſup. ſecundū docto. ſi hoc iudici videatur.nam poſſet etiam procedere ad ſententiā nō facta dicta conſultatione ſi ſibi videretur:ex quo nō cōſtat ſibi de ipſa extrauaganti,facit,quod no.in l.cum de nouo.C.de legi.qualiter autem poſſet conſtare de ipſa extrauaganti,dic quod poteſt cōſtare primo per reſpōſum ſuperioris ſuper hoc conſulti:vt hic patet.Item ſecundo ſi de illa appareat litera cum bulla apoſtolica ſecundum morem aliarum literarum apoſtolicarum , & non reperiatur aliquis defectus facta diligenti inſpectione.facit quod hr̃ in l.ij.C.de l egib.Poſſet tamen ēt hoc caſu eſſe aliqua dubitatio : ſi forte reperietur litera diuerſimode:prout contingebat olim in c. nemo deinceps.de elec.in vj.in gl.penul.¶Et no. ꝙ licēt decre.inſerta in volumine approbato liget poſt duos menſes a tempore publicationis.ſ.de cōſti.c.j.& ij.cum ibi nota.ſecus videtur in extrauaganti, niſi dicas ꝙ demū ſit,ſecus qñ de illa non conſtat.¶In ea gl.ibi:inter alias decre.allegatur.ſup.cōiter.nā ſecus ſm̃ Hoſ.ſi p̄ vnū forte tantum allegaretur per ea , quæ habentur in c. quē progenitores.alle.in gl.¶In ea.gl.ibi.ſ.diu. Et de hoc dic vt hr̃ hodie in c.j.de conſti.lib.vi. & in c.quia ſæpe.de elec.eo.lib.¶In ea.glo.ibi aliàs.ſ.quando non eſt rationabilis:vel nō eſt præſcripta,& eſt cōtra ius. de quo in c.fi.ſ.de conſue.¶In glo.fi.ibi : interim ſuperſedeat. ſup. quando conſuluit.ſed vbi non conſuluiſſet non teneretur ſuperſedere.vt ſ.dixi.

a Si de. Idē per omnia ſūmāt hic d. Abb. & Fel.

S V M M A R I V M.

1 *Publicatio atteſtationum precludit viam facultati probandi per teſtes nō tamen impedit facultatem probandi per inſtrumentum.*

2 *Concluſio in cauſa precludit viā facultati probandi etiā per inſtrumēta.*

3 *Conſuetudo,an poſſit dare autoritatem notariatus, & dare fidem inſtrumento priuato.*

4 *Renunciatio facta in cauſa principali , an noceat in cauſa appellationis.*

b Vm dilectus. Poſt publicatas b atteſtationes poſſunt inſtrumenta produci vſque ad concluſionem in cauſa , & conſuetudo loci poteſt facere inſtrumentum authenticum , qđ aliàs de ſe non eſſet.h.d. ¶Et duæ ſunt partes,ſicut duo ſunt principalia dicta. Secunda ibi:ſuper tertio.1 ¶†No.primo ꝙ publicatio atteſtationum licēt p̄cludat viam facultati probādi p̄ teſtes,non tamen impedit facultatem probādi p̄ inſtrumentū.& rō eſſe poteſt:quia magis timetur ſubornatio in teſtibus, quàm in inſtrumentis.nam ex multis cauſis facilius deprehēdit̃ falſitas inſtrumēti,q̄ teſtiū.ſ.e.inter dilectos. & potiſſime.quia in inſtrumento debet apponi locus, dies,menſis,anni dñi,& indictio. & teſtes debent etiā eſſe inſcripti per tabellionem. vt dictum fuit in c. inter dilectos.cum glo.in ver. indictionis.& facit quod hr̃ in c.Abbate.de reg.iur.lib.vj.ſed teſtis interrogatus de tēpore poteſt dicere ſe nō recordari.vt ſ.tit.proxi. & hoc reſpectu verū eſt,ꝙ facilius deprehenditur falſitas in inſtrumentis,quàm in teſtibus,licēt alio reſpectu facilius falſari poteſt inſtrumentum: quia facilius eſt corrūpere vnum notarium,quàm duos teſtes,vel tres. facit quod habetur de clericis peregri.c.j. ſed hoc tollit præſumptio,quam ius facit pro ipſo tabellione ratione officij publici.ſ.de præſcrip.ad audientiam. & quia vt dixi ex multis poſſet interdum deprehendi falſitas ipſius inſtrumenti.ideo non eſt veriſimile neque præſumendū, ꝙ notarius patiatur ſe corrumpi:niſi aliud expreſſe appareat.¶ Item no.ꝙ concluſio in cauſa præcludi viam etiam facultati probandi etiam per inſtrumenta. & ſic videtur quod etiam liquida probatio nō admittat̃ poſt concluſionem in cauſa : & imputet ſibi pars, quæ tantum diſtulit.quod intellige,niſi eſſent inſtrumenta de nouo reperta:vt eſt caſus notabilis ſecundum vnam lecturam in l.admonendi.ff.de iureiur. & ibi per Barto.

3 ¶Item no.ꝙ conſuetudo videtur dare poſſe autoritatem notariatus : & dare fidem inſtrumento priuato , ſeu aliàs in ſe non publico.facit qđ hr̃ in ſ.nos aūt.in auth. de tabellio.exigitur tamen ꝙ perſona ſit honeſta,cuius inſtrumento debeat credi,vt hic patet. ¶In gl.j.ibi diu tacuit.& ſic videbatur imputandum.ſ.de teſti. præſentium.ſed non ob.quia in alio caſu ibi loquitur. & quia habet terminum producendi vſque ad concluſionem in cauſa.& ideo non debet talis terminus ſibi auferri. ſ.de reg.iur.indultum. lib.vj.qđ intellige niſi fuiſſet ſibi ſtatutus terminus ad producenda inſtrumenta , & permiſiſſet eum l.bi.ſupra de proba. licēt. de quo dic vt ibi plene dixi,& per gl. in cle.ſæpe.in ver.eo ſaluo. de verb.ſig.& per Cy.in l.ſi ea.C.qui accu.non poſ.& per Bar.in l.mācipio.ff.de op.leg.& in Spe.de dila.ſ. videndum

b Poſt publicatas atteſtatiōes. magna eſt concordia in ſummatione huius ca iter do & Ab. & Ioan. & Fely.

4 videndum.versic.quid si data.¶In gl.Ij.in fi. † An autẽ
renuntiatio facta in causa principali noceat in causa ap
pel.dic q non,nisi expssè aliud sit dictum . vt dixi.s̃.de
testi.eum venisset.post In no.& tangit hic d.Ant.& ꝓ
batur.j̃.in c.proxi.de quo etiam in Specul. de renun.
& conclusione.§.j.ver.hoc autem scias.¶In gl.penl.ibi
facit aliquod instrumentum authẽticũ.& adde qđ no.
Io.An.de foro cõp.in c.secularis.lib.vj.in nouella.

SVMMARIVM

1 *Compensatio admittitur vsque ad quantitatem concurrentem.*
2 *Venditor astringitur ad tradendum rem liberam vacuam, & expeditã.*
3 *Articulus omnino nouus non admittitur in causa appellationis,sed depẽdens ex veteribus.*
4 *Testis præsumitur iuratus,si in actis dicatur:talis iuratus deposuit &c.*
5 *Testis concludens causam scientiæ per sensum probat.*
6 *Super valore rei deponens ad hoc vt probet, sufficit si dicat, scio quod tantum res valet,quia a tali potuit tantum haberi..*
7 *Testes si nõ recordẽtur de certo die anno, vel mẽse,an vitietur testimoniũ*
8 *Testificari possunt notarius,& testes inscripti in instrumento pro adiuuando instrumentum, & pro confirmatione , & declaratione contentorum in eo.*
9 *Obligatio conditionalis impedit condemnationem fieri ante conditionis euentum.*
10 *Sententia potest esse pro parte confirmatoria,& pro parte infirmatoria.*
11 *Possessio,an dicatur vacua,si a nemine possideatur , licèt alius eam detineat,vt puta quia missus in possessionem causa rei seruandæ.*
12 *Venditor,an possit cogi ad tradendum rem venditam, si habet facultatẽ rei restituendæ.*
13 *Heremita simplex potest habere proprium.*
14 *Testes vbi contradicunt instrumento ad hoc vt instrumentum reprobetur per ipsos testes requiritur q sint quatuor meliores , quam sint illi, qui sunt in instrumento descripti.*
15 *Compensationis exceptio potest opponi post sententiam , quæ transiuit in rem iudicatam.*
16 *Sentẽtia ad instantiam appellantis potest ex nouiter deductis reformari, seu ei aliquid addi:& an idem fieri poterit ad instantiam appellati qui non appellauit.*
17 *Instrumento,an stari debeat,an testibus , qui contra illud producuntur.*
18 *Instrumentum,an possit per testes reprobari.*
19 *Simulatio contractus,an possit probari per testes.*
20 *Probatio contra instrumentum,an,& quando admittatur.*
21 *Testes descripti in instrumento,si negent se interfuisse, an reprobent instrumentum,& an censeantur singulares.*

a Falsitas. Idem sum mant oẽs hic.& si q̃ ras,an ven ditor coga tur ꝓcisè tradere rẽ venditam. vide hic p d.Hẽ. Boy ch.in prin. c.

Vm Ioannes. Falsitas ᵃ instrumenti,vel quod
deest in instrõ ꝓbari pt p testes.h.d. Et
sunt tres partes principales.nã in prima
ponitur ꝓcessus causæ principalis: in se
cũda ꝓcessus causæ app. in tertia diffini
tio ipsius cãæ app.scđa ibi:cum igitur.tertia ibi:de con
silio.¶In tex.ibi:aliis articulis.sup. quia petijt etiã idẽ
Ioannes sibi tradi vacuam possessionẽ domus,aliàs nõ
potuissent super hoc sñiam ferre , quia s̃m formam pe
titionis dictanda est sententia.j̃.de simo.licèt heli. ¶In
1 tex.ibi : liberatã.& j̃.deciditur†q etiam admiserunt cõ
pensationẽ vsque ad concurrentem quantitatẽ in text.
ibi:pendebat tñ.sup.& ideo fuit admittendũ.¶In text.
ibi:nepotibus.& sic forte Ioannes erat frater ipsius Pe-
tri:vel erat frater matris filiorum ipsius Petri.¶In tex.
ibi:momenti.i.efficaciæ,vel valoris.¶In tex.ibi:inten-
tionem,& sic patet, q petierat etiam domũ sibi tradi.
¶In tex.ibi:q aliàs iuste.sup.in alia causa principali, in
qua nõ fuit obiecta,nec probata exceptio, vt sequitur.
¶No.primo,q in libello formato sup actiõe principa
li sufficit exprimere causam remotã licèt nõ exprima-
tur causa proxima.nam hic expressa fuit causa mutui,
& nil expressit de obligatione.de quo plenè dixit ĩ c.ij.
2 de libe.obla.¶Itẽ no.†cõpensationem admitti vsq; ad
concurrentem quantitatem : licèt debita sint ex causis
diuersis,& in diuersa quantitate.¶Itẽ no.naturã actio-
nis ex empto,q a propter illã astringitur quis ad tradẽ-
dũ rẽ liberã vacuam,& expeditã,de quo in l.ratio.§. j.
ff.de act.empt.& in l.meuius.§.fundo.ff.de lega. ij. cũ
ibi nota.per Bar.¶In ver.cũ igitur.Not.quod conditio
impedit ius agendi ante eius purificationẽ facit.l.cede
3 re diem.ff.de verbo.signi.¶†Item no.q in causa appel.
nõ admittiĩ articulus oĩno nouus,sed tñ depẽdens ex
veteribus.de quo plene dictũ fuit.s̃.de testi. fraternita-
tis.& p Legistas.in l.per hãc.C.de temp.app. ¶Itẽ no.
q nouus articulus dĩ,licèt ẽt substãtia primi repetaĩ in
scđo articulo: qñ nõ repetiĩ ad finem , vt illa substãtia
subijciatur necessitati probandi.de quo dixi in dicto.c.
fraternitatis.& per Bar.in auth.at qui semel.de proba.
4 ¶†Item no.q satis vĩ probari iurm testis, si in actis di-
caĩ talis iuratus deposuit.de quo dictũ fuit. in c.tuis.s̃.
5 de testi.& Bar.in l.Theopõpus.ff.de op.lega. ¶ † Item
no.q ꝓbare vĩ dictũ testis concludentis causam sciẽtię
per sensum etiam si est immediatum,vt si dicat scio,q a
præsens fui, licèt dicat q a vidi , vel audiui. de quo per
Bar.in l.3.ff.de au.tu.& facit, quod no.Io.An. de testi.
pñrium.li.vj.in nouella.& dixi.s̃.de testi.cogẽ. pueni t.
¶Item no.q ex appositione conditionis aggrauantis cõ
ditionẽ res in p̃tio minus æstimaĩ.facit. qđ notaĩ.in l.
mortis cã capimus.§.fi.p gl.& Bar.ff.de dona.cã mor.
6 ¶†Item no.ar.pro teste deponente de valore rei, vt ꝓ-
bet si dicat scio,q tñ res valet:q a a tali potuit tñ habe
7 ri.de quo p Bar.in l.2.C.de rescin.vẽ.¶Itẽ no.†q nõ vi
tiatur testimonium,licèt testes dicant se non recordari
de certo die , anno,vel mense.de quo p Inn.j̃.de accu.
qualiter,& quando.el.j. quia istud est verum nisi tem-
pus omnino esset de substantia testimonij.ut ibi not. p
8 cum.¶†In ver.dictus vero . Nota primo tabellionẽ , &
testes inscriptos in instrõ,& posse produci in testes pro
adiuuando instrumento confirmatione , & declara-
tione contentorum in instrõ.¶Item no. q ꝓbatio in-
strumenti succumbit probationi trium testium,vel plu
rium, etiã qñ instrm adiuuatur depositione notarij, &
vnius testis in instrumento descripti . ¶Item no.q vbi
testes variant ab instrumento in qualitate actus itera-
bilis, si aliter non fiat determinatio de singularitate,&
vnitate actus . ꝓbari videtur actus multiplicatus , seu
actum multiplicatũ fuisse ex diuersitate qualitatis , q̃
in altero nõ ꝯcludiĩ, ex quo actus.reiterabilis.facit est
q no.Bar.in l.ij.C.de bon.pos.scđm tabu.& nota cau-
telam,quod tunc fiat articulus , seu positio de vnitate
actus probatur per partium confessionem , vel aliter, si
fieri potest.¶Item no.q iudex põt vsque ad conclusio-
nem in causa,& etiam postea vsq; ad sñiam interroga-
re partes ꝓ indaganda veritate.¶Ex vltima parte. No-
9 ta quod†obligatio conditionalis impedit condemna-
tionem fieri ante aduentum conditionis. ¶Item no.q
in causa appel.videtur in sñia exprimenda esse cã, qđ
videtur esse potius ad cautelam.per id, quod habetur.
s̃.de re iu.sicut.¶Itẽ no.q sñia in cã ap.ferĩ declarato-
ria sup iure partiũ nõ simpłr cõfirmatoria,vel infirma
toria,nec simpliciter ꝓnũtiaĩ bene appellatum, & ma-
le iudicatũ,qñ ex nouiter inductis, vel deductis in ap-
pellationis cã fertur sententia.nã tunc fit qđ dictũ est
ad seruandũ decorẽ primi iudicis.de quo in l.eos.C.de
10 appel.¶Item no.q†sñia potest esse partim confirmato
ria,& partim infirmatoria in diuersis articulis.facit,qđ
hĩ.j̃.de testi.in l.Raynutius.& c.Raynaldus.& j̃.de cõ-
uer.coniu.in c.placet.Vltimo no. q super exceptione
expresè pronuntiaĩ.de quo in gl.& s̃.de ord cog.in c.
11 j.¶In gl.ibi:qđ fieri debuit.† sed an diceĩ vacua si a ne
mine possideaĩ :licèt aliꝰ detineat eã forte : q a sit missus
ĩ possessionẽ cã rei seruãdæ q nõ dĩ possidere.sed deti-
nere

nerẽ. prout habetur in l.si quis ante.ff.de acquir. poss. & s.vt lit.non conte.c.qm.§.in alijs.dic,q non patet in l.ij.§.j.allegata in glo.sed an dicetur tradi vacua posses sio rei venditę.si tradatur res quę alteri debet aliquam seruitutem realẽ.Iac.de Are.dixit notabiliter,quod in l.meuius.§.fundo.de lega.ij.per ea quæ habentur in d. l.ij.§.j.iuncta.l.quod ad seruitutes.ff.de euic.sed nõ di cetur libera possessio,& ideo notarij apponũt in instru mento,q vẽditor promittit dare iẽ vacuã liberã,& ex pedita,aliàs non committeret stipulatio de euic.si alius euinceret seruitutẽ,licèt aliàs posset agi actione ex em pto,si emptor ignorauit,vt not.in d.l.q ad seruitutes.ff.

12 de euic.¶†An aũt ueuditor possit cogi pcisè ad traden

a dũ * rem venditã,si habet facultatẽ rei restituẽdę glo.iu ris ciuilis communiter tenet,qđ non:sed debet condẽ nari ad interesse,vt plenè notatur in l.j.in prin.ff.de act. emp.sed Marti.tenuit contrarium,vt ibi no.& in.§.pre tiũ.insti.de contrahen.emp.& ibi gl.sub dubio fortè te net opin. Marti.& hæc opi.Marti.cõiter tenẽ per Mo der.& illã etiã sequit Bar.in l.certi cõditio.ff.si cer.pe ta.& l.stipulationes nõ diuidunt ver.celsus.ff.de verb. ob.& Io.An.in tit.de emp.& vend.§.in anteriorib' cir ca prin.in addi.Spec.nec ob.l.si rem tradi.ff.de ver. ob li.vbi in obligatione rem tradi vr succedere post morã, obligatio ad interesse:nec videtur posse cogi prçcisè ad tradendum,qa illud verũ qñ rẽ trãdi est in obligatione ex alio cõtractu quã emptionis.nã in cõtractu emptio nis non censetur continere merum factũ:imo habet ad mistã causam honorum,seu dominij,cũ teneat etiã vẽ ditor ad faciendum emptorem dñm si ipse vendens est dominus cum manu fati,vt l.quod si distrahatur.§.j. ff.de contrahem.emp.& l.in cõuentionalibus.ff.de ver. obli.& nota.per Bar.in d.l.certi conditio.& d.ver. cel sus.¶Item aduerte quia potest esse quæstio. quid iuris si dictus emptor fuit condemnatus ad soluendum pre tium venditori:an poterit executionẽ sententiæ obijce re exceptionem rei sibi non traditæ per.l.iulianus.§.of ferri.de act.empt.nã certũ est,qđ ante sñiam potuisset excipere per dictum.§.offerri.Spec.de hoc posuit in tit. de executione sñiæ.§.si.ver.item pone.& ibi videtur in clinare,quod non ex quo lata est sñia,& non fuit appel latum remanebit tñ scđm eum salua actio emptori,vt possit petere rem sibi tradi.p.l.si duo.§.idem iulianus. ff.de iureiuran.sed dñs meus,dñs Anto.hic dicit,q si ni hil fuit disceptatũ in iudicio de hac exceptione ex quo illa non impugnat sententiam,quia fatetur emptor se debere pretium,sed dicit rem debere sibi tradi iõ tunc poterit opponi.facit,q habetur in l.Nesennius.ff.de re iudi.Secus si fuisset in iudicio dicta exceptio opposita, & illa non obstante lata sñia:quia tũc põt procedere di ctũ Spec.facit,quod habetur in l.q in diẽ.§.si rõnem.ff. de compensa.vide gl.in c.suborta.in gl.pe.š.de re iud. & secundũ distinctionẽ illius.l.q in diem videt intelli gendũ dictũ Spec.tutius videtur esse simpliciter tenere dictũ Spe.si opponitur exceptio rei nõ tradito ad impe

13 diendũ executionẽ super pretio.¶†Et no.ex tex.cõiun ctis his q sunt superius dicta:q simplex heremita potest habere proprium,oro quo facit,q hr in §.econtra pau lus.xix.q.ij.¶In glo.pendebat in ri.hoc verum in appel latione a diffinitiua,secus in appellatione ab interlocu toria in qua non potest quis prosequi causam aliã,quã expressam,vt in c.cordi.de app.in vj.& in cle. appellan ti.de app.¶In gl.quodlibet instrumẽtum in fi.No.benè ex glo.quod vbi testes contradicũt instrumẽto ad hoc,

b vt reprobetur instrumẽtũ * † per ipsos testes requiritur,

14 q sint quatuor meliores,quàm illi q sunt in instrumẽto descripti,aliàs requiruntur quinq; per rationẽ allega.in gl.vbi aũt non cõtradicunt instrumẽto,sed addũt aliqd, q est omissum in instrumẽto:tũc sufficiũt pauciores,& ista est opi.cõmunis gl.iuris canonici,vt patet ẽt ex his quæ no.in c.tertio loco.š.de proba.ibi tamen gl.etiam dicit ponderandum,an agatur de facto,quod melius p batur per scripturam quã per testes,vt est factum anti quũ,vt tunc non de facili reprobetur instrumentum p testes,& hanc opi.q requirãtur quatuor testes ad min' ad reprobandum instrumẽtũ,tenuit gl.iuris ciuilis in §.si uetò aliquid tale.in Auth.de fide instr & caute. ibi tñ dicit glo.hoc verum,quãdo testes volũt directè repro bare instrumentum,sed indirectè secundũ formã.c. ex tenore.š.de testi.& l.optimã.C.de cõtrahẽ.stip. tũc suf ficient duo,& idẽ tenuit gl.in l.in tali stip.sed aliter loquit gl.in l.si exercendis.C.de fi.in stru.vbi gl.vult,q tres sufficiãt ad reprobandũ instrumẽ tum,& idẽ glo.in d.l.optimam.ibi tamẽ gl.dicit hoc p cedere quando volunt reprobare instrumentũ publicũ, sed si vellent reprobare instrm priuatum: tunc sufficiẽt duo per illã.i.secundum unum intellectum.Alij verò, vt Odoff.& vt refert hic do.Anto.dixerunt,q cũ instru mẽtũ obtineat vim tot testiũ,quot sunt in eo descripti, facit,quod habet in l.si.C.de fideicõ.si in instrumento cõtinent tres testes requirunt quatuor ad reprobatio nẽ,& si continent quatuor,requirent quinq;:& si quin que,reqrent sex,& sic successiuè.Inn.verò hic plenè exa minans istam materiã concludit,q sufficiãt duo testes omni exceptione maiores,nisi aliter coadiuuet instrm. de quo dicam post gl.& de materia ẽt per Bart. in l.j.in fin.ff.queãdmo.testa.aperi.vbi etiã dixi,& per do.Ant. hic,& Io.Cal.in suis distinctionibus.¶In glo.in modũ exceptionis in fi.sup.& tamen cõtrarium innuitur hic in fi.Sed solue contrarium,quia loquitur quãdo oppo nitur exceptio dilatoria ad processum,& ideo pro exci piente non est pronuntiandũ in principali:sed hic oppo nebatur exceptio peremptoria quæ respicit negotium principale:ideo benè potuit pronuntiari pro excipien te.¶In glo.a partibus.in fi.& de materia etiã per gloss. in c.per tuas.& in c.cum clamor.š.de testi.¶Et aduer te,quia Inno.hic in additione,quæ tamen communiter non habetur videtur velle hoc verum,q iudex possit ex officio procedere post conclusionem in causa,quando uult interrogare pro declaratione aliquoũ q sunt acti tata:secus si vellet interrogare super eo,q non tende ret ad declarationẽ iã actitati,licèt aliàs laceret ad cau sam:refert tamen,qđ alij contra,& istam vltimam opi. in qua residet Inno.sequitur hic do. Anto. per regulam generalem l.vbicunq;.ff.de interro.act.de quo ẽt not. p eum in c.cum causam.š.de iuramẽ.calum.qđ notabis. nã hæc pars uidetur ęquior,vt sic veritas facilius possit haberi,facit,qđ habetur in l.is apud quem.C.de eden do.& in l.iudicantem allega.in glo.¶ Sed aduerte,q a videtur,qđ etiã si non fuisset facta interrogatio,de qua in litera,tamen testes debuissent probare,quia poterãt reduci ad concordiam cum instrumento: ex quo instru mentum simpliciter continebat venditionem:& testes deponebant,quod fuerat conditionalis,& sic reducen di erant ad concordiam per c.cum tu.š.de testi. Inno. hic fatetur contrarium dicens,qđ etiam sine ista inter rogatione testes debuissent reduci ad concordiam cum instrumento,& sic probassent,& per hoc,q vult potius ad cautelam,& clariorem probationẽ facta fuerit hæc interrogatio,sed Bartol.in l.ij.C.de bo.pos.secundũ ta bu.videtur velle cõtrariũ,videlicet,q de necessitate hic fuerit facta,qa aliàs testes nõ probassent secundũ eũ p pter rationẽ in litera positam.s.qñ nõ cõstasset de idẽ titate contractus:& pro ipso multũ facit hæc litera: sed aliter non respondet ad rationem Inno. nec de illa fa cit mentionem.do.Anto.hic videtur quodãmodo con cordare opi.nam dicit,q aut in instrumẽto simpliciter continetur venditionem factã esse.& tũe pcedat dictũ Ioan.ab Imo.in j.super.ij.Decr.

a ¶ Præsẽ ad tradendum. vide supra in pric. hu ius c. posti lam quam ibi posui, & hic per do.Fel.

b ¶ Instrumentum. p quot te stes potest reprobari. vide hic & per d.Abb. & Fely.& vide dom. Henr.Boy ch.i.i.col. ver. super ea gl.

R Inno.

Inno.quia tunc testes possunt reduci ad concordiã cum
instrumento. Aut in instrumento continetur expresse
venditionem fuisse puram,& tunc, quia testes dicentes
venditionẽ conditionalẽ contradicũt instrumẽto: & sic
dicunt de alia venditione,tũc procedat dictum Bar. q̃a
nisi appareret,ꝗ vnicus fuisset cõtractus,testes nõ repro
bassent instrumentũ unde propter opi.contractus vitan
das cautela est semper facere articulum super vnitate
cõtractus.¶ In gl.pe.in fi.& sic vult gl.quod sit speciale
in casu isto,quando nõ fuit opposita exceptio ante sen
tentiã.Sed tu potes etiam dicere,quod hic nõ de neces
sitate,sed potius ad seruandũ decorẽ primi iudicis fuit
expresse pronuntiatũ:nã non erat necesse,quia poterat
etiam tacitè pronũtiari,videlicet pronũtiando benè ap
pellatũ,& malè iudicatũ.nam licèt prima sñia nõ esset
iniqua ex dolo iudicis,erat tñ iniqua reipsa inquantum
reus fouebat iustitiã propter exceptionẽ sibi cõpetentẽ.
facit,ꝗ no.in simili in c.cum dilecti.ĩ. de emp. & vẽdi.
circa fi.& facit,ꝗ habetur in l.eos.C.de appel.¶ In gl.
15 fin.ibi:ꝗ in dic.§.j.No.bene gl.quæ videtur velle, † qđ
vbi nõ est apposita cõpensatio in iudicio ante sentẽtiã,
ꝗ licèt ferat sñia quæ trãseat in rem iudicatã, ꝗ nihilo
minus remanet salua actio,ex qua poterat obijci cõpẽ-
satio:& ex hoc videt,ꝗ etiam post sentẽtiã quæ trãsiue
rat in rẽ iudicatã poterat obijci exceptio cõpẽsationis,
q̃a cui dat actio multo fortius exceptio.l.j.§.ꝗ ait.ff.de
superfi.& l.inuitus.§.cui damus.ff.de reg.iur.& de hoc
etiam est tex.expressus in l.ij.aliàs.l.iiij.C.de compen-
sa.& tenuit do.Anto.in c.bona fides.ĩ.de deposi. & sic
pridie de facto iudicaui, & per hoc etiã dixi , ꝗ poterat
pars astringi ad respẽdendũ positionibus per quas po-
nebat id ex quò surgere poterat cõpensatio. nã per cõ-
pensationẽ obijciens debet admitti ad probandũ id.ex
quo surgit cõpensatio:ergo cõsequẽter fieri potuit posi
tio quæ tendit ad releuãdum ab onere probationis , vt
patet ex his quæ habentur in c.j.& ij.de confes.in vj.&
l.ij.§.obseruari.C.de iura.calum.Fateor tamẽ,ꝗ si nege
tur,debebit infra breue tẽpus probare,quia in executio
ne sñiæ non admittunt exceptiones requirẽtes altiorẽ
indaginem.l.iiij.§.condẽnatũ cũ ibi nota.ff.de re iudi.
& in l.si is a quo.cũ ibi nota.per Bar.ff.vt in pos.lega.&
quia si non posset de facili liquidari, non admitteretur
compensatio per ea quæ habentur in l.fin.C. de cõpen
sa.¶ In ea.glo.in fi.potes dicere,quod ibi fuit appella-
16 tum,hic secus de materia ibi per gl.in gl.fi.¶ † Et aduer
te quia,vt hic patet ad instantiam appellãtis ex nouiter
deductis addi potest sententiæ seu sententia reformari,
sed an idem fieri potetit ad instãtiam appellati, qui nul
latenus appellauit,tangunt domini de Rota in sua con-
clusione.ccclviij.nam videretur,ꝗ non quia appellatus
non appellando videtur acquieuisse sententiæ,& eã ap
probasse.ĩ.de re iudic.quo ad consultationẽ.& C.qũo,
& quando iudex.in l.ab eo.ergo nihil videtur posse pe
tere nisi confirmationẽ sñiç.ad hoc etiam facit,ꝗ habe-
tur in c.raynutius,&.c.raynaldus.ĩ.de testa. vbi quæli-
bet partium appellauit:& ideo quælibet auditur , & sic
secus videtur si ab uno tãtũ fuit appellatũ.¶ Sed contra
rium dicunt fuisse determinatũ in curia,q̃a ex quo per
vnã partium fuit appellatum a tota sñia per cõsequens
ipsius effectus totalis suspensus fuit.l.j.§.j. ff. ad turpil.
ĩ.de iureiu.venientes.& sic sñia nõ videtur transisse in
rem iudi.etiam ad præiudicium appellati:ex quò ipsius
totalis effectus est suspensus,& pro hoc etiã, q̃a sicut p
appellantem petitur infirmari, ita debet posse per partẽ
aduersam peti confirmari,& suppleri,& præsertim , q̃a
iudex appellationis succedit loco primi iudicis , & sic
debet posse omnia quæ poterat primus iudex. ¶ Item
quia interdum consequitur quis ex persona aduersarij,
seu alterius,ꝗ per se non posset.l.petẽdæ.C.de tempo.

a Possit reprobari.sup per his vidẽ p do.Fely. hic,in vlti. co.ver.pri. conclusio. nu.35. & est materia multũ quotidiana, & practicabilis, quæ sæpe euenit propter multitudinẽ notariorum.

restitu.in integ.& l.si post mortẽ.§.fi. ff. de contra.tabu.
& de conces.præben.in c.autoritate Martini.lib.vj.nec
ob.ꝗ videatur acquieuisse,q̃a uerum est si pars aduer-
sa acquieuisset.¶ Nõ ob etiam c.Raynutius,& Raynal
dus.q̃a secũdum eos sic de facto contingit ab utraque par
te fuit appellatum,non autem fuit illud necessarium ,
& sic fuit obtentum in curia,vt ipsi dicunt.quod est val
de notandũ.& sic etiam transit hic do.Anto. ¶ Sed for-
tè istud dictũ est verũ , quãdo simpliciter appellatur ab
ipsa sententia,vel qñ continet vnum capitulum tantũ :
sed si contineret plura capitula separata , & appellaret
vna pars a sententia in parte , & partibus, tantummo-
do contra eam facientibus ,tunc videretur , ꝗ si aliquo
fuissent capitula separata in quibus pro appellante cõ-
tra ipsum appellatum fuisset pronuntiatum , ꝗ tunc si
appellatus non appellaret ab illis,ꝗ imputandum esset
sibi,q̃a videret acquiscere,ex quò aduersarius ab illis
non appellat,& sunt diuersa,ab illis sup quibus est ap-
pellatum.nam tunc tot censentur esse sñiæ , quot sunt
capitula.per ea,q̃ habentur in l. scire debemus. de ver.
obli.& hoc mõ posset intelligi.c.Raynutius.& Raynal
dus. ponderanda est ergo diligenter forma appellatio-
nis,qđ tene mẽti pro limitatione prædictæ cõclusionis
dñorũ de Rota.& maximè,q̃a in ciuitate ista cõsuetudo pra
cticat appellare solũ a parte , & partibus facientibus
contra appellantem.¶ Vltimo pro declaratione eorũ q̃
tanguntur cum glo.in verbo quodlibet instrumentum.
17 † si quæratur , an stari debeat instrũo:an uero testibus q̃
pducunt cõtra instrumentum,& p quot testes instru-
a mentũ possit reprobari.[a] Cõclude,ꝗ aut sumus in casu,
in quo non recipitur probatio contra instrũm ex iuris di
spositione.exemplũ in l. fi.C.arbi.tu.quãdo tutor in in
strũo inuentarij apponit rẽ aliq̃ tanq̃ pupilli.nã non po-
test postea probare cõtrarium.& similiter in l.antiq̃.C.
ad velleia.quãdo mulier se cõfitet recepisse prĩũ p iter
cessione:& idẽ in similibus.facit,qđ no.in c.is qui.ĩ.de
spõsa.& tũc clarũ est,ꝗ stari dẽt instrumento , vt dictis
legibus.& l.cũ precibus.C. de proba. vult enim ius in
in dictis casibus esse præsumptionẽ iuris,& de iure,ↄ q̃
non admittitur probatio in contrarium saltem per te-
stes.per ea,quæ hñt in d.c.is q.licèt p cõfessionẽ partis
interdũ admitti possit,vt no.in auth.sed iã necesse. & ĩ
corpore,vnde sumit.C.de dona.ante nup.¶ Et,qđ dixi
non admitti probationem in cõtrarium per testes. limi
tat hic notabiliter Inn.hoc pcedere,quãdo q̃s vult pro
bare ↄ cõtẽta in ipso instrumẽto,sed fatet instrũm verũ
esse:secus si vellet dicere instrumẽtũ fore falsum, & fal-
sum fabricatum,q̃a tunc bñ admitteret,talis enĩ proba
18 tio nõ reijcit p dictas leges si bene põderet.& iõ rema
nemus sub regula,ꝗ reprobari potest instrumentum p
testes per hũc tex.Idem dicit hic do.Anto.si quis vellet
probare defectum solennitatis.ex quò fatetur in uerita
te fuisse instrumentum confectum. prout iacet per.l.iu
rigentium.§.qđ fere.ff.de pac.idẽ dicit si stante verita-
te facti quis velit probare aliquid per testes,ex quò pe-
timat effectus iuris.per ea,quç habent in cle.j.de pba.
iũcta.gl.& de hoc vltimo potes ponere exemplum : vt
ibi colligit.idem vr velle si fortè statutum dicat stari de
bere instrumento publico,& nõ posse probari contra
rium.nã scđm eum si q̃s vellet pbaret simulationẽ, ex
quò fatet instrumẽtũ pcessisse in ea forma,in qua est cõ
ditũ,licèt dicat,ꝗ ad alium finẽ,ꝗ tunc poterit simula-
tionẽ pbare per testes. cõtra istud tamen dictũ multũ
facit,qđ no.Bar.in l.j.§.j.ff.qđ vi aut clã.vbi vr velle,ꝗ
in dicto casu non admittitur exceptio simulationis cõ-
tra instrumẽtũ:sed posses dicere,ꝗ ibi loqt,qñ statutũ
expsse dicit,ꝗ nulla exceptio possit opponi ↄtra instrũm ,
nisi talis,& talis,& nõ numeret exceptio simulationis ,
sed dictũ d.Ant.pcedit, quãdo simpliciter statutũ dic e
standum

stā illam esse instrō publico.Bar.tñ ibi videť etiā hoc ca
su sentire attenta rōne sua,ꝙ non admittať tunc exce-
ptio simulationis, quia allegando illam videt allegari
contra instrumentū inquantum dicit rem sic nō esse ge
stā ꝓut diciť in instrū,& fortè dicit emptionē factā,nā
allegans simulationē,& dicens fuisse in effectu pignus
uidetur satis dicere contra ipsum instrm:prout dicit de
emptione,& nō de pignore,ideo fortè hoc dictū d.Ant.
non est tutum ad materiam.facit,ꝙ no.in l. gnāliter.C.
de nō nu.pecu.pro dicto tamen Anto.bene facit, ꝙ no.
in d.l.generaliter.per Iac.de bu.vbi dicit,quod qñ cele
brať instrumentū in scriptis,ita ꝙ scriptura sit de substā
tia,licèt non possit fieri probatio contra tale instrumen
19 tum nisi per aliā scripturā,vt habeť in d.l.gnāliter. † tñ
probari poterit simulatio cōtractus per testes, qa non
censentur tūc probare cōtra instrumētū ex quò fatetur
scriptū esse in instrumēto prout partes voluerūt, & idē
ēt videtur velle Bal.in l.j.C.plus vale.ꝙ agiť.Vñ posses
dicere,ꝙ aut ius,vel statutū disponit ꝙ cōtra instrumē-
tū nō possit admitti ꝓbatio nisi per aliā scripturā,& tūc
ꝓbari possit simulatio per testes ꝓut voluit Iac. de but.
in d.l.generaliter,& sic etiam posset intelligi dictū do.
Ant.hic:aut caueťur statuto,ꝙ contra instrumentū pu-
blicum,vel guarentigionatum non possit opponi exce-
ptio aliqua solutionis,vel inquietationis,aut falsitatis,
& tūc nō poterit opponi exceptio simulationis ex quò
non est permissa per statutū.nā ex mēte statuti appatet
fuisse,ꝙ non admittať aliqua exceptio cōtra instrumen
tū etiā si excipiens fatetur fuisse scriptū,vt partes volue
runt ex qualitate exceptionum exceptuatarū.nā etiam
ille qui opponit exceptionē quietationis fateť scriptū
esse,prout partes voluerūt,& tamē vř esse mēs statuti il
lā admitti,quia expresse permitteť,& sic secus videtur
voluisse in alijs non expressis,iō tunc non admittiť ex-
ceptio simulationis.hoc tamē limitat Bal.in d.l.j.C.plꝰ
valere, quod agitur. procedere qñ allegatur simulatio
contractus secus si allegareť simulatio rogitus notarij,
vt,qa simulassent se rogare notariū,ut cōficeret instru-
mentum,& tamē in rei veritate non rogasset,qa tūc be
nè talis exceptio admitteť,qa effectū cōcluderet illud
non esse instrumentum ex quò in veritate non esset ro
gatus notarius, quod notabis pro limitatione notato-
20 rum per Bart.in d.l.j.ꝙ vi aut clam.¶ † Aut sumus in ca
su in quo ius non ꝓhibet probationē admitti contra in
strumentum,& tunc subdistingue,quia aut est dubium
de instrumēto propter veritatē scripturæ,aut propter de
fectum veritatis negotij, si est dubium propter veritatē
scripturæ puta,quia negatur confectum esse instrm ab
illo a quo dicitur cōfectū,& tūc poterit ꝓbari ꝑ ipsum
qui scripsit si viuit,& eiꝰ copia habeať,qa stabit in hoc
eius edicto.l.si quis decurio.cum ibi no. per Cy. C. de
fal.¶ Item poterit probari si testes deponunt, quod eis
præsentibus confectum fuit per illū notariū instrumētū.
¶ Item per comparationē scripturarū aliorū instrumen
torum eiusdem notarij,per id,quod habeť in auth.de fi
de instr.& caute.in §.sed si instrumenta,& C.de fide in
stru.l.cōparationes.¶ Si autē est dubiū propter defectū
veritatis negotij,& tunc subdistingue:quia aut vnus te
stis tantum contradicit instrumento,aut plures,si vnus
tantum,aut nō est descriptus in instrumento,aut est de
scriptus.Si non est descriptus in instrumēto,& tunc nō
reprobať instrumētū,qa vox vnius vox nullius iō nō re
probat instrumētū,ꝙ plene probat.s.ij.j.ueniens. & c.
licèt vniuersis.& l.iurisiurandi.C.de testi. canonizata.
iiij.quæstio.iij.Idem si sit scriptura ꝗ de se non requirit
subscriptionē testium,ut est scriptura actorū.l.in dona-
tionibꝰ.& l.in hac.C.de dona.& iō si testis examinatus
dicat se aliter dixisse ꝗ notarius scripserit standū videť
scripturæ tabellionis,quia illa de se facit plenā fidē ig

non debet eneruari per dictum vnius talis, facit quod
habetur in c.cū dilecti.s̄.de elec.& j̄.de præscrip.ad au
dientiam.& no.per Cy. & Iac.de Are.in d.l.si quis de-
curio.& per Barto.in d.l.j.in fi.ff.quēadmo.testa. aper.
& hoc dicit Io.Cal.uerum quantū ad effectū ciuilē,se-
cus quo ad criminalem,& sic quo ad pęnam falsi impo
nendam ipsi testi,si postea accusetur de falso,& ipse ne
get se dixisse.quod in scriptura continetur, quia tūc nō
debet stari tali scripturæ ex quo agitur ad pœnam cri-
minis,cū tunc requirantur probationes luce clariores.
l.sciant cuncti.C. de proba. canonizata.ij.q. viij. & hoc
uoluit etiam Inno.licèt ipse non alleget in c. quoniam
contra falsam.s̄.de proba.¶ Aut testis qui cōtradicit est
de testibus inscriptis in instrumento, ꝙ requirit ad sui
solennitatem testium subscriptionem,seu testes subscri
ptos,& tunc,aut non est de numero necessario, qa tot
alij remanēt de inscriptis,ꝙ bene remanet numerus suf
ficiens testiū pro ipso instrumento, aut nō remanēt tot
quot alijs sunt necessarij. ¶ Primo casu talis testis non
reprobat instrumentum:nam satis est, quod remaneat
numerus sub alijs instrumentis sine illo:ideo tunc pro
pter autoritatē instrumenti nō attenditur vox illius so
lius.facit,ꝙ habetur in tex.& gl.ꝙ ibi no.per doc.in l j.
in fi.ff.quēadmo.testa.aper.& hoc dicit Io.Cald.simpli
citer verū,si alij testes sunt mortui,uel ipsorū copia ha-
beri nō pōt:nā standū est instrumēto propter ꝑsumptio
nem,quæ facit pro tabellione remanentibus substātiali-
bus instrumenti ar.præallega.c.ad audientiam. sed si vi
uerent,& ipsorum copia posset haberi putat, ꝙ tunc fo
ret vtile inquirere ab eis de veritate. facit, quod habeť
s̄.de elec. cum dilecti. Secundo casu quando ille qui
contradicit instrumēto est de numero necessario tūc di
cit hic Io.Cal.quod licèt in hoc mēbro,& sequēti mul
tum posset instari circa dictū testium, an sit affirmatiuū
hoc est an dicant rem aliter fuisse gestam,quā contineа
tur in instrumento:an vero negatiuū hoc est,an negent
se interfuisse, dicit concludendum esse,qđ in dicto ca-
su ille qui contradicit instrumēto facit vacillare fidem
instrumenti.per d.l.j.§.fi.ff. quemadm. testa.aper.& iō
secundum eum instrumētum non probabit,nisi melius
fuerit comprobatū per l.iubemus.C.de probat. & non
mirū secundū cū si isto casu magis creditur vni testi quā
supra,qñ testis examinatus dicit se non dixisse ꝓut scri
psit tabellio,qa ibi agitur principaliter de facto, vel di-
cto eius qui contradicit:& ideo præsumitur contra eū,
sed hic secus.¶ Tu autē in hoc membro potes dicere,
qñ unus de necessariis contradicit instrumento, quod
aut scriptura nō nititur proprijs iuribus, sed eget testiū
cōfirmatione, vt quia est scriptura priuata,& tūc clarū,
ꝙ nō probabit:ex quò nō cōfirmať per testes in nume-
ro sufficienti,vt est casus in d.l.j.§.fi.secūdū vnū intel-
lectū quē ibi sequitur Bal.si autem scriptura nititur ꝓ-
prijs iuribus,vt quia est publica,& tunc secūdū cōmu-
nem opi.redditur instrumentum suspectum adeo, ꝙ ei
nō crediť nisi aliter coadiuueť,vt est casus in d.l.j.§. fi.
coniuncta gl.ſm aliū intellectū,& hoc etiā tenuit Cal.
vt statim dixi.Et aduerte,quia hoc tenendo oportet di
ci,ꝙ istud nō sit ex eo:quia minus plena probatio impu
gnet magis plenā,sed quia instrumentū videtur rema-
nere sine debita solennitate cum requirat ad sui solēni
tatē numerū necessariū testiū,qui adijciunť instrumēto
vt per illos fides eis imponať,vt est tex.cū gl. in §. si ve-
rò aliquid tale.& in §.si verò moriantur.in auth.de fide
instr.& caute.de quo ēt plenè dixi.in d.§.fi. Si aūt sunt
plures testes qui contradicant instrumento,tunc distin
gue,quia aut sunt de inscriptis in instrumēto, & tūc re
probant instrumentū nisi coadiuuetur:sed hic est dubiū
qualiter possit coadiuuari.hic aduertendum, quia aut
testes dicūt rē aliter fuisse gestā quā contineatur in in-

ſtrumento,& tunc poterit coadiuuari per alios teſtes q. dicant ſe fuiſſe præſentes, & rem fuiſſe geſtã prout in inſtrumento continetur,& intellige,quod poterit coadiuuari ꝑ alios teſtes qui in numero ſufficiẽti deponãt. nam ſi eſſet inſtrumentũ in quo requirerẽt quinq; teſtes,vt in codicillis nõ ſufficeret ad coadiuuandum inſtrumentũ producere duos,ſed debẽt eſſe quinq;, vt voluit Inno.hic facit,ꝙ habetur in l.fi.C.de codicil.Si autem teſtes dicant ſe non interfuiſſe inſtrumento, & tũc ſi probaretur eos fuiſſe abſentes a loco cõditi inſtrumẽti,facit,ꝙ habetur.ſ.de teſti.ex tenore,& l.optimam.C.de cõtrahẽ.ſtipu.hoc caſu oportet coadiuuari per alios qui deponerent iſtos fuiſſe præſentes,vt hic voluit Inn. ¶Si autem ſimpliciter teſtes dicant ſe non interfuiſſe: nec aliud probetur,tunc Inn.hic ponit opi.vna eſt,quod reprobetur inſtrumentũ,& quod non coadiuuetur ẽt ſi decem,vel viginti,vel centum teſtes deponant rem geſtam,prout in inſtrumẽto cõtinetur:qa licèt tales teſtes tunc probent ipſum actum,vel cõtractũ in inſtrumento contentum tamen non ſequitur, quod inſtrumentũ probet,quia redditur falſum inquantum in eo ſunt deſcripti teſtes,qui non debuerunt deſcribi:vt quia non interfuerunt,& ideo ratione talis falſitatis admiſtæ in inſtrumento totum inſtrumentum vitiatur per id, quod habetur in c.ſi ad ſacras.ix.di. & iij.q.ix. pura. ideo ad coadiuuãdum inſtrumentum eſſet neceſſe,quod teſtes deponerent etiam illos fuiſſe præſentes qui negant ſe interfuiſſe,& iſta eſt vna opi.hic poſita per Inn. ¶ Alia
21 eſt,quod licèt†duo teſtes deſcripti negent ſe interfuiſſe non reprobetur inſtrumentum, quia videntur eſſe ſingulares,cum quilibet de ſua abſentia dicat, & ſic nõ videntur probare per id, quod habetur in c.bene,& c. cũ dilecti.ſ.de elec.& ſecus videretur dicere quando omnes negant ſe interfuiſſe,vt tangit in princi.magnę glo. Poſtea videtur dicere,quod etiam ſi oẽs negent ſe interfuiſſe,quod cum omnes videantur ſingulares non reꝓbent inſtrumentum,& ideo ſtetur inſtrumento maximè ſi alij deponãt actum celebratum, tamen idẽ ſentit etiam ſi alij nil deponant:& vltimate videtur velle, qđ relinquendum ſit arbitrio iudicis,an reprobetur inſtrumentum,vel nõ per tales teſtes, dicit tamẽ ꝙ in dubio debebit arbitrari pro inſtrumento.¶Sed aduerte, quia Ioan.Calde.vt patet ex his quæ dixi.ſ.poſt eum inquãtum dixi nõ debere attendi: an dictum ſit affirmatiuũ, vel negatiuum,tenet primam opi.& illam etiã expreſſe tenet Barto.in d.l.j.§.fi.ff.quemadmo.teſta.aperi.& pro iſta parte bene facit,qa teſtes deſcribuntur in inſtrumẽto,vt per eos imponatur fides ipſi inſtrumento, vt ſuperius dixi,& ideo ſi non imponatur,quia negãt ſe interfuiſſe remanet inſtrumentum ſine debita ſolẽnitate, & ideo vitiatur,& pro iſta parte etiam benè facit, quia ſi vnus ſolus de neceſſarijs negat ſe interfuiſſe reprobat inſtrumentum:ergo duo ex deſcriptis negantes ſe interfuiſſe debent ipſum reprobare, & pro iſta parte etiam benè facit, quod habetur in c.tertio loco.ſ.de proba.& c.tam literis.de teſti.licèt Inn.nitatur dictis.c.reſpondere. Reſtat nunc reſpondere ad rationem in oppoſitum factam de ſingularitate teſtium,ad quam poteſt tripliciter reſponderi, primo quod non cenſentur ſingulares, quia eoipſo,quod dicunt ſe non interfuiſſe cenſetur ẽt dicere, quod alij qui ſunt ſimul ſcripti cum eis non interfuerunt. Sed certè iſta reſponſio, vt etiam hic tangit Inno.non eſt bona,quia neceſſario hoc non infertur,& quia poſſibile eſt,quod alij interfuiſſent quos ipſi non uidiſſent.vnde alia datur ſolutio,quod dicti teſtes non cenſentur ſingulares, quia concordant in dicto: quia quilibet dicit inſtrumentum falſum, & ideo non curatur,licèt ſint in alijs ſingulares per id, quod not.Innocen.j. de accuſa.qualiter, & quando.el.ij.in glo.prima magna.& glo.in l.ob carmen.§.fina.ff.de teſti.Bart. tamen reſpondet tertio,quod iſta ſingularitas non nocet quia quilibet teſtis in ratione,quam reddit per ſenſum proprium immediate eſt ſingularis, quia deponit de ſuo ſenſu, & non de alieno.& ideo dummodo in alijs concordat non nocet.ita in propoſito ſi remoueat ſenſum ſuum ab actu: licèt in hoc ſit ſingularis cum alio: tamen ſufficit,quod in aliis concordat.do.Anto.hic videtur velle mediam viam capere. nam dicit, ꝙ ſi teſtis dicit ego, & tales fuimus congregati in tali tempore, & coram nobis non fuit factus talis ꝯctus,nec confectũ tale inſtrumentum tunc probet, quia iſtæ non eſt ſingularis cum etiam de aliis dicat. Idem ſi dicat ego, & talis fuimus tali die ſemper ſimul,& non fuimus ꝑſentes tali inſtrumento.nam iſtæ etiam non eſt ſingularis ſecundum eum,ſed ſi ſimpliciter dicat: ego non interfui tali inſtrumento: tunc bene videtur ſingularis ſecũdũ eũ,quia ſolum de ſe dicit,ſecus autem,quãdo affirmat actum ſecundũ eũ,quia tunc videtur etiam de facto aliorum dicere.ideo non eſt ſingularis, quando affirmatiuè deponit,ſecus ſi negatiuè,ſed certè iſta differentia non videt̃ bona,qa ſecundũ hoc ſequeret̃, ꝙ ſi teſtis diceret ꝯctũ eſſe celebratũ inter partes aliorũ teſtium,ꝙ non probaret,licèt alius teſtis ſimiliter diceret ꝙ in dicto tp̃e,& loco contractus fuit celebratus inter partes,quia præſens fuit,ꝙ tamen non videtur verum. & ideo verior v̾ opi. quã ſequit̃ Bar.& Io.Cald.Si aũt teſtes dicerent ſe non recordari:tunc non reprobarẽt inſtrumentũ:imò ſtandũ eſſet inſtr̃o.ꝑ ea,q̃ habẽtur in c. ad audientiam.j.de ꝑſcrip.& tenet ẽt Inno.hic,& Bart. in loco præallega.Si autem teſtes qui contradicũt ſint de non deſcriptis,tunc quot requirantur, vt reprobent inſtrumentum fuerunt opi. vt tetigi ſuper glo.in uerbo quodlibet inſtrumentũ.Do.Anto.hic concludit,ꝙ in factis antiquis,vel vbi factum eſt valde intricatũ duo teſtes non reprobant inſtrumentum per ea,quæ not.in c. tertio loco.ſ.de probati. vbi aũt factũ ſit recens, & nõ valde intricatum.tunc concludit,ꝙ ſi præpõderat autoritas teſtium autoritati tabellionis,tunc præferent̃ duo teſtes. Si autem econtra præponderat autoritas tabellionis præferetur inſtrumentum.ar. eorum.q̃ habent̃.ſ.de teſti.in noſtra.vbi autẽ ſit ęqualitas.tũc ſecundum Nic.de Ma.But. & Bart.qa vtraq; ꝓbatio de ſe eſt plena.ſ.probatio inſtrumenti,& probatio duorũ teſtiũ. ſtabitur ſecundum eos in dubio pro inſtrumento. argu.l. cum ꝑcibus.C.de proba.& ſic requirẽtur tres, vel quatuor,tunc ad reprobandum inſtrumentum ſi agatur de reprobatione directa ſiue indirecta.per ea,quę no.gl.in d.c.in noſtra.de teſti.Sed Inn.hic:quẽ ſeq̄t̃ Io.Cald.dicit,ꝙ ſi ſint duo teſtes omni exceptione maiores reprobabũt inſtrumentum,ex eo, qa inſtrumentum hẽt autoritatẽ ab autoritate tabellionis: cui autoritati æquum & iuſtum eſt præferri dictum duorum teſtium idoneorum reddentiũ ſufficienter rationẽ ſui dicti: ſi alias nõ coadiuuatur inſtr̃m.& hoc dicit Io.Cald. tenendum reiecta diſtinctione diſtinguentium inter factum recens & antiquum,& inter probationem directam, & indirectam.& ſic videtur reprobare diſtinctionem do. Ant. & iſta opin.videtur verior.nam ſi comparatio literarum, quæ eſt minoris efficaciæ,quàm aſſertio teſtium. ut patet in auth.de fide inſtr.& caute.in prin.coll.vj. & in §. ſi uero aliquid tale.& §.ſi quis igitur vult caute. & ſeq. facit vacillare fidẽ inſtrumenti.vt patet in dicta auth.ergo multo magis duo teſtes, cũ viua uox potẽtior ſit, q̃ mortua,vt i d.§.ſi uero aliq.d.& pro hoc ẽt faciat, qa ꝓbatio,quæ fit per inſtrumenta eſt probatio præſumptiua propter pręſumptionẽ,quã faciat ius ꝓ ipſo notario,& ꝓ eius inſtr̃o.d.c.ad audiẽtiã.de ꝑſcri.& eſt quaſi probatio miraculoſa,vt credat̃ pelli animalis mortui.

vt hic

vt hic tangit Inn.& ĩ.eo.cum.p.Si probatio testium est ve a,& naturalis.s̃.de testi.c.in omni. ergo illa debet p̃ ualere facit,quod habetur.s̃.de electio.cũ inter.R.&.ĩ. q i filij sint leg.trãsmisse.in quibus patet,ꝙ ubi sunt p̃sumptiones contrariæ statur illi quæ est fortior,& potentior ad idem etiam ꝙ habetur.s̃.de proba. proposuisti. & de iureiuran.in l.admonendi.in quibus patet, quod præsumptiua probatio aliàs plena potest reprobari per duos testes nec obst. quòd instrumentum habet fidem, & vim tot testiũ,qui continẽtur in eo : qa illud est verũ donec aliquid non probatur contra instrumentum , qa tũc bene stat præsumptio pro ipso :secus, qñ ꝓbatio sit contra instrumentũ:ita tollitur præsumptio ex eo resultãs.Item non ob.ꝙ instrumentum habet vim duorum testiũ.Item est ibi autoritas tabellionis, quæ habet vim etiam duorum,vel saltem vnius testis: & sic debent requiri quatuor ad minus,vel saltem tres meliores: quia respondeẽ,ꝙ hic est fallacia, quia bis idem repetitur in effectu.nam instrumentum obtinet vim duorũ testium propter autoritatem tabellionis nõ de per se.& sic bis vr̃ repeti,qđ fieri non debet.Item nõ ob.si dicatur, ꝙ ꝓbatio instr̃i est plena:& similiter ꝓbatio duorũ testiũ, & sic neutra dẽt alterã supare, qa vt p̃dixi ꝓbatio fortior dẽt præualere tanquã magis præponderans.s̃.de testi. in nostra.qualis est probatio testium cum sit vera,& naturalis,vt p̃dixi,sed ꝓbatio instrumenti est p̃sumptiua. Itẽ nõ ob,istæ tex.qui vr̃ velle,ꝙ reqrantur tres,vel plures:quia potest dici, ꝙ istud fuit ex eo, qa notarius , & vnus testis deponebant pro instrumento:ideo tunc benè requiruntur tres,uel plures:secus quando nullus testis deposuit pro instrumento.Si autem solus notarius deponeret tunc , quia deponit pro instrumento , quod ab eius autoritate dependet:videtur , quod standum sic dicto duorum testium cõtradicentiũ,dũmodo sint idonei,& omni exceptione maiores,& sufficienter assignẽtes causam sui dicti.Si autem esset alius testis solus, qui deponeret pro instrumento esset magis dubium, an duo tunc reprobarent,si tabellio actualiter nõ deponeret,& fortè hoc casu posset dici,quod requirantur tres aut plures ex quo ultra instrumentum adhuc est testis coadiuuans ipsum.nam tunc non uidetur iniquum : imo potius æquum,quod potius stetur instrumento coadiuuato per unum testem,quam duobus testibus:ideo tũc requirantur tres,uel plures,& prædicta ut dixi ꝓcedũt,ꝙ per duos testes idoneos , & omni exceptione maiores sufficienter assignantes causam sui dicti reprobatur instrumentum quando aliter non coadiuuatur, aliàs sec9 ut prædixi,& hæc opi.de iure videtur uerior,quam sequitur hic Inno.& Ioan.Cal.licèt do.Anto. hic approbet distinctionem distinguẽtiũ inter factũ recens, & antiquum.Et an præponderet autoritas testium autoritati tabellionis,uel econtra,licèt cæteris paribus teneat cũ Inn.contra Barto.& Nico.de mata.& sequatur tũc Inn. sed magis placet opi.Inn.& Io. cal.per ea,quæ superius dixi,& facit ad materiam,quod habetur.s̃.de testi.cum a nobis .& quod ibi dictum fuit,& de materia etiam p Cy. & alios in l.in exercendis. C.de fide instru. & per Bar.in d.l.j.§.si.ubi etiam dixi.¶Vltimo potes addere, quod inquantum dixi.s̃.quod ubi instrumentum celebratum est in scriptis,ita quod scriptura sit de substantia , quod admitti potest probatio simulationis per testes,nam idem dicunt aliqui glo. uoluisse in l. illicitas. §.ueritas.ff.de offic.præsi.sed gl. in l.generaliter.in uerbo quemquam.C.de non nume.pecu.tenet contrariũ , & idem ibi etiam tenet Bar.per illum tex. sed illam gl. ibi reprobat Butri.& idem etiam ibi sentit Bal. & in l.j. C.plus uale.ꝙ agitur.per tex.in d.l.j.ij.& iij.C.plus uale.ꝙ agitur.sed ad illas leges posset responderi, ut sentit Bar.in d.l.generaliter,ꝙ intelligatur qñ scriptura nõ erat de substantia,& hæc pars de iure uidetur uerior,licèt opi.But.uideatur æquior,& per glo.& Bar. multum facit tex.in d.l.generaliter.non cauillando eum , & ad glo.l.illicitas.§.veritas.posset responderi,quod illa glo. debet intelligi quando testes uolunt probare notarium scripsisse aliud, quã sit actum,& sic falsitatẽ,uel errorẽ. nam illa uidetur esse mens gl.relata ad tex. licèt allegatio quam facit aliqualiter faciat,quod intelligi possit de simulatione,sed certè de illa nõ debet intelligi,ne aliàs contradicat glo.in d.l. generaliter.unde tutius uidetur esse tenere cum gl.& Bar.in d.l.generaliter,licèt, ut dixi alia opi.uideatur æquior.

SVMMARIVM.

1 *Defectus literæ,vel syllabæ non vitiat rescriptum dummodo ex hoc non surgat obscuritas,vel equiuocatio.*
2 *Et quid de defectu dictionis,vel orationis.*

Xparte. Defectus literæ nõ vitiat rescriptũ h.d.¶Et ẽ cõis diuisio.scđa ibi:quia vero.¶No.ꝙ dictũ
1 est in summario,†& idẽ vr̃ si sit defectus syllabæ per ea q̃ habenẽ in l.q habebat. ff.de manumis.test.ꝙ intellige dũmodo. ex defectu lr̃æ,vel syllabæ nõ surgat obscuritas,seu equiuocatio per ea quæ habenẽ.s̃.eod.inter dilectos.vbi aũe nõ mutaretur sensus ꝓcedit,ꝙ hic diciẽ,facit ꝙ not.Archi.xxxv.q.ix.apostolice.¶Vltimo potes notare de modicis nõ curandũ,de quo s̃.in proœmio huius libri.¶In
2 glo.i.in fi.†idem videtur dicendũ de defectu dictionis, vel orationis dũmodo ex præcedentibus,& sequentib9. deprehendatur intellectus Papæ:licèt aliqui cõtra, sed præcedens opi.plus placet Ioan.And.quia propter autoritatẽ bullæ tollitur suspicio , & quia oculus officialiũ interdũ falliẽ, facit ꝙ habeẽ.s̃.de proba.in c.cãm matrimonij poss.et tñ distingui s̃m eũ,& Hostiẽ. inter literas contentiosas,vt tales nõ uitienẽ,& literas ad gratias q̃ facilius vitiantur.ĩ.de crimi.falci.c.penul.

SVMMARIVM.

1 *Reconuentio in causa spirituali habet locum etiam coram delegato.*
2 *Edenda sunt instrumenta communia etiam ad fundandam intentionem aduersarij.*
3 *Usufructuarius tenetur ad refectionem domus si est modica,sed vbi esset magna secus.*
4 *Edere instrumenta tenetur actor reo ad fundandam exceptionẽ,& reus actori ad iuuandam replicationem.*
5 *Producens fasciculum instrumentorum cum protestatione , quod intendit solum producere instrumenta facientia ad causam,an talis productio sine protestatione admitti debeat.*
6 *Producens instrumentum an possit productionem reuocare.*
7 *Contra confessionem venire (quæ ex productione instrumenti resultat) an possit quis venire.*

a
Perpetuus. Licite appellaẽ a iudice qui parti petenti nõ facit edi instrumẽta cõia.h.d. ¶Et in prima appellãtis narratio.In secunda appellationis commissio.secũda ibi: iõq;.In tex.ibi:&c. decidiẽ , ꝙ habeẽ in c. exhibita.s̃.de iudi.¶No.ꝙ interdũ ecclesia habet vicariũ perpetuũ de quo in c.extirpãdæ.§.q verò,& c. exposuisti.ĩ.de præben.qñq; ẽt habet temporalẽ vicariũ : vt patet.ĩ.de appel.peruenit.licet ille ꝓprie nõ sit vicarius s̃m Vin.nec Vicarius etiã dare potest uicariũ,ut habeẽ. ĩ.de offi.uica.prouideas.vide de materia plenè in cle.j.
1 de offic.uica.¶Item no.ꝙ†etiã in causa spirituali habet locum recõuentio ẽt corã delegato de quo in c.j. &ij.

a ¶ Licite appellaẽ, omnes cõcordãt in summario huius ca. si quæras an, & qñ, & qualiter debeat fieri editio . vide p do, Henr.Borch.s̃.de pba.c.i.

2 de mutuis peti.¶†Item no.ꝙ instrumēta cōia sunt edē
da ēt ad fundandam intentionē aduersarij,facit.ff.fami.
hercisců.in l.si quæ sunt cautiones.& de materia plenè
dictum fuit in c.j.s̄.de proba. & etiam tangitur hic per
gl.¶In glo.j.sed intelligo.hic ponitur secūda solutio sci
licet,ꝙ iste vicari⁹ habebat mandatū a principali recto
re,& ista est plena,tamen p̄cedens pōt sustineri,quia ꝑ
petuus vicarius censetur habere Ius in re sicut emphy
teuta,vel feudatarius, & sic etiam potentius ius quam
fructuarius,vnde cum prædicti.s.emphyteuta,feudata-
rius,& fructuarius possint conueniri,vt no.In c.quoniā.
§.pe.nec releuentur nominando dñm,vt ibi:no. ita po-
tuit iste vicarius conueniri,& similiter etiā potuit age-
re propter vtile ius,quod habet etiam sine alio manda-
to:nā censetur habere mandatum a principali rectore.
quatenus est sibi expediens pro iure suo consequendo,
cum & fructuarius censet̄ habere mandatū a dño etiā
deducendi ius proprietatis in iudicio:quatenus est sibi
expediens pro iure suo consequendo.l.j.in fi.cum ibi:
not.ff.vsufru.quemadmo.caue.& not.etiam per Bar.in
l.quamuis.ff.de dā.infec.nō nocebit tamē sn̄ia dño ni-
si sciuerit cām agi, & nō cōtradixerit per id, ꝙ hr̄ in c.
q̄uis.j̄.de re iudi.& in l.sæpe.ff.de re iudi.& ꝙ no.gl. in
3 l.ij.C..ubi in rem actio.& ꝙ dixit gl.vsufructuarium†te
neri ad refectionem domus, intellige qñ expēsa est mo
dica,sed vbi esset magna non tenet̄ reficere suis expen-
sis, sed dñs debet expensam facere,ad ipsum verò fru-
ctuarium spectat cura,& solicitudo.l.hacten⁹.ff. de vsu
fru.& no.per Bar.in l.cotem ferrò subijciendum.§. qui
maximos.ff.de publi.& intellige glo.quādo domus nō
est totaliter destructa:aliàs extinctus esset vsufructus ꝑ
ea quę habentur in l.quid tamen.ff.quibus mo.vsusfru.
amit.Hosti.vero hic posuit alium intellectum videlicet
quod ista ecclesia quam tenebat vicarius erat prioris si
conuentus qui percipiebant ibi oīa tēporalia, exceptis
minutis decimis,& quibusdam alijs pro sustentatione
vicario assignatis vnde forte erat quæstio inter priorem,
& vicarium, quod contineretur appellatione minuta-
rum, quod dicebat vicarius contineri in instrumēto in
quo facta fuit assignatio,qđ erat cōe,& iō debuit exhi-
beri.Alij verò dicunt,ꝙ iste decimę erāt cōmunes mo-
nachis,& vicario,quia fortè fuerant redemptę per vica
rium,& priorē,vel fortè aliquis miles qui habebat eas
in antiquū feudū cōiter priori, & uicario pignorauerat
facit,ꝙ habetur in c.j.& ij.j̄.de usur.¶In ea.gl.ibi: nec
titulum. Nota benè, quod uicarius non dicitur habere
titulum ecclesiæ,de quo in c.exposuisti.j̄.de præben.Et
aduerte,quia licèt instrumenta essent communia erant
pęnes priorem tanq̄ digniorē facit,ꝙ hr̄ in l.si qua.ff.fa
mi.hercis.& ff.de fide instru.in l.si.tenebat̄ tñ edere ui
cario ex quo erant cōia.¶In glo.fi.ibi: & quæcūq; acta
sunt.hoc uerum quando petuntur a tabellione,uel etiā
si a parte sunt originalia tabellionis,sed si essent scripta
manu tabellionis quæ pars proprijs pecunijs redemis-
set,tūc essent propria, iō nō teneret̄ edere saluo nisi in
subsidium,demū quando a notario haberi nō possent:
nam tunc ex quo sunt acta iudicij censebuntur cōia,&
poterit cogi ad exhibendum,ut uoluit Inno. hic, & in
c.j.s̄.de proba.& ideo hic decidit,quod si ille qui dicit
de nullitate sn̄iæ,uel de iniustitia in cā appellationis: si
aliter nō pōt habere copiam sn̄iæ poterit petere, ꝙ re⁹
pro quo est lata illam cōpellatur exhibere si eā habet,
facit,ꝙ habet̄ in l.si is apud quē.C.de edē.& si nō exhi
beat poterit iudex pronuntiare, ꝙ si quo tēpore appa-
reat sn̄iam pro illo latam non ualeat propter eius con-
tumaciā,arg.l.nō alienū.ff.de interro.act.& l.de ætate.
§.qui tacuit.eo.ti.& de cōfes.c.ij.lib.vj.posset ēt interro
gari. An pro reo sit lata sn̄ia tali die per talē iudicē su-
per tali quæstione,& si confitebit̄ satis dicetur consta-

a Vbi qs s̄
ðras,qñ in
scripturis
contrarie-
tas seu re-
pugnantia
repit̄,utrū
repugnan-
tia, seu cō-
trarietas
huiusmodi
scripturas
hēat vitia-
re, seu ipsa
rū fidei de
rogare. vi
de hic di-
stinctè do.
Hen.boyc.
in prin.c.

re de sentētia cū confessioni stetur contra se. de confes.
c.fi.Si autem negauerit nocebit sibi, quia non poterit
postea illa uti, nec obst. prædictis, qđ habetur in c.Ro
mana.§. si vero. de appel. libr. vj. vbi appellans debet
probare se infra decem dies appellasse,& sic ꝓbare de
bet sententiam latam,& tali tempore,quod infra decē
dies appareat appellatum,quia illud procedit, qñ ap-
pellans potest habere copiam sententiæ. secus, qñ il-
lam habere nō potest.quo casu ꝓcedit, quod dixi post
Inn.de quo ēt per Bar.in l.ij.C.de eden.¶In ead.gloss.
4 ibi:nec actor reo.Alij tamen dicunt † ꝙ actor tenet̄ ede
re reo ad fundandam exceptionem,quia reus est fauo
rabilior, & reus actori ad replicationē iuuādā. de quo
plenè dictū fuit in c.j.s̄.de ꝓba.& per legistas in l.fi.C.
de eden.& l.j.§.editiones.ff.de edē.¶In eadem gl. ibi:
sine die.sup.scilicet confecti instrumenti, sed dies solu
tionis bñ dēt ædi.per id,quod habetur in l. j. §. editio-
nes.ff.de eden.Quid aūt si nō bñ posset percipi dies so
lutionis sine die confecti instrumenti,tunc dic,ꝙ in cō
sequentiam debet edi dies instrumenti. argu.l.j. in fin.
ff. de auto. tuto.vbi patet,ꝙ in consequentiam permis-
si permittitur,qđ aliàs non permitteretur licèt aliij te-
neant contrarium.de quo in Specula.de instru.edi.§. vi
dendum.versi.sed cum dies.¶ Et no.ꝙ quando q̄s vti-
tur aliquo instrumento licèt proprio debet edi aduersa
rio,& poterit aduersarius ex illo etiam se iuuare in c.
connexo.vt hic etiam satis colligitur ex.l.j.§.edenda.
ff.de edendo. quod videtur procedere etiam si quis pro
ducat cum protestatione,quod non intendit ꝓducere:
nisi quatenus pro se faciat,quia ista protestatio non iu-
uat cum sit contra iuris dispositionem. vt voluit sentire
gl.in dicta.l.j.§.edenda.& seq̄t do.Ant.j̄.c.proxi.secus
tñ uidetur si instrumentum contineat plura capitula,&
quis producat instrumentum solum in certis capitu-
lis noīatis per eum.quia tunc nō debet aduersarius ha
bere copiā aliorum capitulorum.sed solū ꝓductorū,&
ex illis tantum poterit se adiuuare. vt notauit Specu.
5 in dicto.§.videndum.versi.quid si produco.¶†Quid au
tem si quis producat sacculum instrumentorum cū pro
testatione,quod intendit solum producere instrumen-
ta faciētia ad cām.tetigit Spec.in d.§.videndū.ver.Item
nō exhibeat.& ibi Io.An.in additio.vbi concludit̄, qđ
talis productio,siue protestatio non admittitur, nisi iu-
sta cā subsit.vt,qa fortè ponderata breuitate termini,
& distantia loci,de quo portata sunt instrā fortè hr̄dita-
ria. non potuerunt bene descerni pertinentia. dicit ta-
men,ꝙ bene faceret iudex si terminū prorogaret, vt sic
6 discerni possent spectātia ad cām.¶†An aūt ꝓducēs in
strumētū possit reuocare productionē quā fecit. tangit
Spe.in d.versi.quid si in aliquo.& tenet.d.Ant.j̄.c.pro-
ximo post Guid. de Suza.in auth. si quis in aliquo. C.
de eden.quòd nō,quasi sit ius quæsitum aduersario ex
tali ꝓductione,facit.l.sicut.C.de act.& ob.& C.de tēp.
7 resti.in inte.in l.petēdę.An † aūt possit q̄s venire cōtra
cōfessionē quæ resultat ex productione instrumēti. q.a.
vr̄ cōfiteri contententa in eo.notatur per Inno.j̄.de ex-
cep.cum venerabilis. & j̄. de censi.cum olim.In quo.c.
cum olim.videtur,quòd non possit,etiam si incontinēti
velit se corrigere nisi probetur rem aliter se habere.

S V M M A R I V M.

1 *Scriptura contrariæ si producantur neutri illarum datur fides.*
2 *Allegans contraria non est audiendus*

a IMputari ei potest. Vbi q̄s pro-
ducit, con
trarias scripturas,ne utri illarum statur.h.d.
primo ponit dictum,secundo rationem di-
1 cti.secunda ibi: cum in ipsius.¶† No.quòd
vbi ꝯriæ scripturæ producunt̄ ab vno ex quò ambo pro
ducunt̄ ab eadē pte indistīcte neutri illarū dat̄ fides.iō
tunc

tunc nõ distinguitur.an altera illarum sit maioris autoritatis,q̃ alia.nec distinguitur,an vna sit publica,alia verò priuata per rationem literæ.licèt secus,quando a diuersis partibus ꝑducerenť per ea,quæ habenť in l.scripturas.C.q po.in pig.ha.&.l.optimã.C.de cõtrahen.& cõmitten.stipu.de quo ẽt in Spe.de instru.edi.§.postremo.ver.sed pone produco.& tũc,qñ a diuersis partibus producuntur.'si ambo essent æqualia seu æqualis autoritatis stabitur instrumento facienti pro liberatione.nã & ꝓ causa fauorabili statur per ea, q̃ habentur in c.vltimo.ĩ.de re iu.& in l.arrianus.ff.de act.& ob.aliàs aurẽ iudex non adhibebit fidẽ alicui ipsorum. ex quò sunt æqualis autoritatis.& sic ex quò vtriusque partis probatio est obscura seu dubia.ideo iudicabit contra illum q grauabatur onere probandi. ex quo clare non probauit de intentione sua.per ea, quæ habentur in c.in præsentia.de proba.& C.vñ cognati.l.non ob hoc. & intellige prædicta,qñ scripturæ sunt adeo contrariæ,qđ diuisione aliqua iuuari nõ pñt.nec ad cõcordiã reduci pñt. aliàs reduci deberent ad cõcordiã.p ea, quæ habenť.s̃. de testi.cum tu.& in prima constitutione codicis.§.quibus.¶ In gloss.ij.ibi pactum de non petendo. sed certè vt hic tangit.Ioan.And.istæ scripturæ sunt compassibiles.q a possibile est vtrãq; fuisse factã. & iõ non sunt cõtrariæ quãtum ad originem. licèt respectu effectus possint satis dici cõtrariæ. q a prima tẽdit ad obligationẽ, scđa ad liberationẽ.¶ In ea.gl.ibi cũ inter.R.vel pòt poni exemplũ,qñ in vna continentur producentẽ esse usufructuariũ.in alia ipm esse ꝓprietariũ.nam istæ scripturæ si eodẽ tpe fuerũt factæ.bñ pñt dici ꝯriæ. q a non pòt q s esse vsufructuarius,& ꝓprietarius eiusdẽ rei.nã vsusfructus formalis cum sit seruitus personalis nõ cadit in re propria.l.j.ff.de vsufr.& l.j.ff.de serui.nam res sua nemini potest seruire iure seruitutis.l.in re communi.ff. de serui.vr.prædi.licèt ille qui habet plenam proprietatẽ habeat commoditatẽ ꝑcipiendi fructus , & causandi vsumfructũ formalẽ alteri.vbi aũt diuerso tpe emanassent posset illud esse: nam possibile esset quẽ primo cõstitui vsufructuarium,postea proprietariũ.tñ tũc superueniente ꝓprietate consolidaretur vsusfructus cũ ꝓprietate,& extingueretť vsusfructus inquantum erat seruitus personalis.& quod dixi scripturas esse repugnantes,qñ in vna continetť quẽm vsufructuarium, in alia proprietariũ,si eodem tpe facta dicantur ꝓcedit si dicať vsumfructum,& proprietatem ab eodẽ iore concessa. Si aũt a diuersis,tunc tales scripturæ essent compassibiles quã tũ ad originẽ,licèt respectu effectus non se cõpatiãtur ex postfacto , quia vsusfructus formalis non cadit in re propria, vt dixi. Alij vero ponunt exemplum per.l.vbi repugnãtia.ff.de reg.iu.&.ff.de condi.inst.in l.si titius. sed certè ibi est contrarietas in eadẽ scriptura eiusdẽ testamenti.& sic non bene conformatur literæ,q uæ loqť
2 de diuersis scripturis.¶ In ea.glo.ibi contraria †allegãs non est audiẽdus.& per hoc dicũt quidam decre.tantũ ꝓcedere in actore.secus in reo.q. pòt allegare cõtraria. ĩ.de reg.iu.nullus pluribus.in.vj.& ff.de excep.l.nemo. sed Io.An.tenet ꝯrariũ.q a licèt audiať reus allegãs cõtrariũ, tñ nõ auditur producens probationes cõtrarias, quia est sibi q d impediẽdum,& sic eadem ratio est,quæ in actore.Io.de Lig.hic dicit,quod simul non potest ꝓducere reus cõtrarias scripturas ꝑ istũ tex.sed bene potest successiuè allegare contrarium eius, quod primo allegauit.& illud probare. & sic intelligatur,quod habeť in dicta regula nullus pluribus . & hoc seqť ẽt hic.d. Ant.Et adde ꝑdictis,qđ dixi in.c.proximè præcedenti.

S V M M A R I V M

1 *Cautio siue confessio sine causa non est obligatoria , neque probat debitum.& nume.5.*
2 *Confessioni determinate statur ad præiudicium confitentis.*
3 *Scriptura publica per se probat sine alio adminiculo , sed si est priuata non probat nisi per confessionem partis , vel per comparationem literarum .*
4 *Comparatio literarum , an facit plenam fidem.*
6 *Exceptioni non numeratæ pecuniæ , an renuntiari possit. & numero. 10. & 25.*
7 *Confessio iudicialis,& extraiudicialis qualiter differant.*
8 *Ex confessione iudiciali oritur actio in factum.& nu.19.*
9 *Confessio extraiudicialis facta sine causa non valet.*
10 *Renuntiari , an possit exceptioni non numeratæ dotis sine non numeratæ pecuniæ.& nume.25.*
11 *Confessio extraiudicialis facta in vltima uoluntate habet effectum inductiuum .*
12 *Confessio facta extra iudicium si fiat cum causa,an valeat.*
13 *Confessio facta extra iudicium sine causa non valet,quando fit in instrumento,secus quando sine instrumento.*
14 *Stipulatio dicitur,quando præcedente interrogatione fit promissio .*
15 *Confessio facta absente illo ad cuius vtilitatem fit,non nocet.*
16 *Confessio facta absente parte non probat plenè,sed semiplenè.*
17 *Confessio in libro rationum facta absente,an,& quando probet.*
18 *Si confitear rem quæ est mea esse suam etiam , scienter non transfertur dominium.*
20 *Exceptio non numeratæ pecuniæ , an possit opponi post biennium . & numero.23.*
21 *Numeratio vera,seu receptio pecuniæ probatur si notarius in instrumento dicat Titius confessus fuit se habuisse a Seio decem quæ habuit,& recepit,& non dicit in præsentia mei notarij, & testium.*
22 *Exceptio non numeratæ pecuniæ, an possit opponi si in instrumento dicatur , quòd non spe futuræ numerationis confessus est.*
24 *Confessio facta in scriptura,an præiudicet post biennium quominus possit obijci exceptio non numeratæ pecuniæ.*
26 *Instrumentum in quo dicitur,q Titius dedit,& mutauit Seio decẽ, & testes dicant,quod nulla fuit ibi pecunia præsens,an reprobetur.*
27 *Promissio per stipulationem facta nulla causa incerta, an valeat.*
28 *Agens ex causa posita in confessione si probet confessionem , an debeat obtinere .*
29 *Agens ex confessione,& post a probat causam in confessione contentam,an obtinere debeat.*

2 SI cautio quam. Si ĩ instro a debiti exprimitur causa condemnabitur reus. Si uero non exprimiť,necesse est, vt creditor ꝓbet debitũ &c.h.d.& sunt duę partes sicut duo
1 sũt dicta.scđa ibi:sed si cã.¶ †No.q cautio,& ꝯsequẽter cõfessio sine cã nõ est obligatoria neque ꝓbat debitũ.iõ agẽs ex illa teneť ꝓbare debitũ es-
2 se.¶ Itẽ no.q † cõfessioni discretę, seu determinatæ , vt q a facta sit cũ cã expssa in cõfessione.stať ad ꝑiudiciũ cõfitẽtis nisi ꝓbeť cõtrariũ.In gl.j.in fi. Et aduerte , q a in scriptura cõtinebať qualiter q s cõfitetur se debere . x.Titio,q̃ sibi soluere ꝓmittit.nã ista appellať cautio , q a pro cautela ipsius Titij emanauit.& diceretur in casu ꝑdicto indeterminata,seu indiscreta.q a nõ exprimetur cã.secus qñ cã exprimiť, ut q a q s confitetur se dẽre.x. Titio ex cã depositi q̃ ꝓmittit reddere. nã ista non dř , tunc indeterminata, vel indiscretè facta , sed discreta
3 & determinatè facta. Idem si alia cã exprimať.¶† Et no. q vbi scriptura est publica,illa,per se probat sine alio adminiculo,sed vbi est priuata,non probat nisi confessetur ꝑ partẽ,vel probetur per comparationem literarũ.
4 s.eo.ti.c.j.& ij.& ibi plenè dictũ fuit.nõ tñ sp † cõparatio hodie facit plenã fidẽ.licèt olim secus, vt dixi I d.c. ij.& ꝑ Bar.in auth.& si cõtractus.C.de fi.instru.& in l. admonendi. ff.de iureiur. facit ad prędicta, quod hř in
5 l.cum de indebito.§.fi.alleg.in glo.¶† In glo.sed si causam.ibi mutuo recepisse, intellige non spe futurę numerationis,vt quia fortè hoc expsse exprimiť in scriptura vel aliter de hoc constat. nã tũc statim ꝑiudicat, vt uoluit La.Bu.in l.generaliter.C. de non nume.pecu.& sic dẽt intelligi hęc glo.Si autẽ cõfessio emanaret spe futu

a Si in instro.adẽ sũmãt hic d. Ab & Fel. & si q̃ras ĩ fia , qđ tẽpus exceptio.nõ numeratæ pecu. possit cõpetere addẽ hic distinctionẽ do. Hẽ.bo ych. ĩ prin. c. & quia . d.Fel.extẽdit materiam huius c. per a xii. colum. poteris eũ videre dũ ẽ tibi dabiť.

re numerationis,quod in dubio præsumit̃ , q̃a debito-
res sępe propter auiditatem habendæ pecuniæ faciunt
cautionẽ antequam illã recipiãt , tũc non præiudicaret
dicta confessio nisi post bienniũ.l. in cõtractibus.§.j. C.
de nõ nume.pec.Si aũt quis confitet̃ se recepisse ex cã
dotis,tũc si constat,ꝙ facta sit cõfessio nõ spe futuræ nu
merationis statim præiudicabit,vbi autem hoc non cõ
stat præsumit̃,ꝙ in dubio fiat spe futuræ numerationis,
quia sæpe , vt docet experientia ꝓpter auiditatem ha-
bendę vxoris sub spe futurę numerationis dotis quis ta
les confessiones,seu cautiones facit,& tunc non p̃iudi-
cat statim confessio,sed demum post tp̃a posita.in l.fin.
cum authentica sua.C.de dot.cau. non nume. In alijs
aũt confessionibus,q̃ fiunt ex alijs causis,q̃ ex cã mutui
& dotis.tunc si tendunt ad obligandum, seu ad probã-
dũ obligationem statim p̃iudicat cõfessio vt d.l. gñali-
ter.C.de non nume.pecu. sed si tendat ad probandum
liberationem.tunc statim præiudicat,si constet, qđ cre
ditor confiteatur se recepisse aliq̃d non spe future nu-
merationis.aliàs in dubio nõ p̃iudicaret. nisi post. xxx.
dies.d.l.in cõtractibus.§.j. nisi in certis casibus ibi po-
sitis,in quibus statim præiudicat.& propter p̃dicta ema
nauit practica quotidiana,quia notarij scribũt, ꝙ talis
sponte,& ex certa scientia,& non spe future numera-
tionis,cõfessus fuit se habuisse,& recepisse, tãtam quã-
titatem pecuniæ. & apponunt ẽt ꝙ cõfitens renuntiat
6 ẽt exceptiõi nõ habitæ,& nõ receptæ pecuniæ.¶ †An
aũt possit renuntiari exceptioni nõ nu meratæ pecuniæ
fuit q̃ő.& fuerunt opinio.de quibus in l.si ex cautione.
C.de non nu.pe.& per Ioan.An.ĩ.de solutio.ibi.c.fin.
& ꝑ Bar.in l.fi.C.ad velleia.seu.in l. si ex cautione.C.
de non nume.pecu.cõiter tñ practicat̃ , ꝙ sic potissime
cum iuramento.facit,quod habetur.ĩ.de iureiur. cum
contingat.& in auth.sacramenta.C.si aduersus vendi.
vbi aũt quis nõ renuntiaret dictæ exceptioni,licèt cõ-
fiteret̃ se debitorẽ in x.ex cã mutui:& ẽt iuraret se solu
turũ,posset nihilominus opponere exceptionẽ non nu
meratæ pecuniæ. q̃a intelligit̃ iurm̃ esse p̃stitũ sub spe
futuræ numerationis,sicut,& confessio.vt est casus sin-
gularis in l.fi.C.de non nu.pe. quod est diligẽter notã-
dũ. ¶ In ea.gl.ibi:C.de nõ nu.pec.gñal. supple,secus si
cã est inserta,& tunc bñ sequitur cum suis &c. ¶ In ea.
gl.ibi:idẽ est &c.Nota bene ex glo. ꝙ paria sunt aliquẽ
confiteri se debere.x.ex causa depositi.q̃ reddere ꝓmit
tit.& simpliciter confiteri se.x.ex cã depositi qđ est ve-
rum quò ad hoc,vt cõfitens efficaciter possit cõueniri,
sed non quò ad oẽm alium effectũ.nã q̃n vltra cõfessio
nẽ interuenit promissio,q̃ in dubio intelligitur ꝑ stipu-
lationem,quando verbum promittit in scriptura ꝓfert̃.
vt patet insti.de inuti.stipu.in §.si scriptum.& in l.sciẽ-
dum.ff.de verbo.obliga.ideo tunc induci(t) obligatio ex
ipsa promissione.sed q̃n interuenit simplex cõfessio. ex
illa non inducit̃ obligatio.sed bñ ꝓbat̃ ipsam inductã ,
aliàs fuisse ex causa contenta in confessione.l. publia.
7 §.fi.ff.depositi.& ex hoc patet ꝙ†simplex confessio regu
lariter habet effectum probatiuum,& declaratiuũ,non
autem inductiuum.& hoc verum in confessione extra-
iudiciali,secus in iudiciali . quia illa nedum hẽt effectũ
8 probatiuum.sed ẽt inductiuũ. vnde † ex confessione iu
diciali oritur actio in factum,sicut ex sententia.l.certũ.
§.fi.& ibi notatur.ff.de cõfessis . oritur ẽt vtilis actio ex
causa contẽta in confessione,sicut etiam oritur ex iura-
mẽto formiter p̃stito.i.ex cã aliqua expressa.l.si duo.§.
si quis iurauerit.&.§.idẽ iulianus.ff.de iureiur.de quo
ẽt tãgitur in dicta l.certum.§.fi.& in Spec.de confessis.
§.fi.ver.q̃ aũt actio.& ibi ꝑ Ioã.An.in additio. non aũt
oritur actio confessoria prout quidã dixerũt.vt hr̃ in.l.
inde neratius. §.final.ff.ad.l.aquil. quia illa est actio
inuenta pro seruitutibus.vt notatur.supra.de iudi.exa-
minata.& ĩ.de verb.signifi.Abbate. & ad dictam.l. in-
de neratius.§.fi.rñdeo,vt ibi notatur per glo. & per hoc
hẽs vnã dr̃iã inter cõfessionẽ extraiudicialẽ,& iudicialẽ.
9 Est † etiam alia differentia,quia confessio extraiudicia-
lis facta sine causa regulariter non valet,vt hic patet, &
inferius tangetur.sed confessio iudicialis valet etiã sine
aliqua causa incerta. puta, si in iudicio confiteor sim-
pliciter me tibi debere. x.nec dico ex qua causa.nã ni-
hilominus propter autoritatem iudiciorum valebit ta-
lis confessio.&,ex quò est informiter facta.i.certa causa
non expressa.tunc solum orie(t) actio in factum , vt pro-
bat̃ ex his,quæ habent̃ in l.j.in fi.ff.de interroga. actio.
& in dicta. l. certum.§.fina.& in dicto uer.quæ autem
actio.¶ Inquantum autem dixi.s̃.ꝙ cõfessio extraiudi-
cialis regulariter non habet effectum inductiuum , sed
declaratiuum,fallit in aliquibus casibus.nam fallit pri-
mo , quando emanant ex causa mutui spe futuræ nu-
merationis : nam post biennium inducitur efficax obli-
gatio,si infra illud non fuit opposita exceptio nõ nume
ratę pecuniæ.l.in contractibus.§.j.C.de non nume. pe-
cu. & similiter fallit in confessione facta ex causa dotis
sub spe futuræ numerationis,q̃a licèt interim possit op
poni exceptio non numerate dotis. tamen si non oppo
nitur inducitur efficax obligatio post tempora de qui-
bus in l.fi.& authẽtica ibi posita.C.de dote cau.Et , an
10 †possit renũtiari exceptioni nõ numeratę pecuniæ , vel
non numeratæ dotis.tangit Bart. in l.si ex cautione.C.
11 de non numerata pecunia.¶ † Item fallit , quando cõ
fessio fit in vltima voluntate , nam illa habet effectum
inductiuum,quia iducit obligationem ex testamẽto.l.
j.C.de falsa causa.& l.Lucins.§.Lucius.§.quisquis.de
lega.ij.non aũt ꝓbat talis cõfessio.nisi fortè esset iurata
per l.cũ q̃s.§.codicillis.de leg.iij.& l.rationes.& authẽ-
tica ibi posita.C.de probatio.& d.l.Lucius.§. quisquis.
& l.Aurelius.§.penul.& fi.de libera.leg.vel nisi facta es
set in præsentia partis.vt voluit Bar.ĩ l.j.C.de falsa cau.
sed ubi sit in absentia.& non interuenit iuramentum il
la non probat debitum,sed habet vim legati,vt patet in
dictis iuribus.& ĩ.de successio. ab intesta.in c. fi. cũ ibi
notatis. ¶ Idem uidetur secundum dominum Anto. si
fiat confessio ab existente in extremis ad purificationẽ
suę conscientiæ.nam censetur etiam tunc facta animo
disponendi vltimam voluntatem,& sic habebit vim re
licti per ea,quę habentur in d.c.fi. ¶ Item fallit quan-
do emanat cõfessio ad liberãdũ,vt si cõfiteor te nõ tene
ri mihi in aliquo. nam inducit pactum de non peten-
do.l. tale pactum. ff. de pactis. ¶ Item fallit secundũ
dominum Anto.quando obl̃o est talis naturæ, quę in-
ducitur nudo consensu. vt quia procedit debitum na-
turale.nam,tunc si quis confiteatur se debitorẽ ex cau
sa illius debiti inducitur obligatio constituti per l.j. §.
debitum.& l.Titius. & l. quidam. ff.de constitu. pecu-
cunia.¶ Item fallit secundum eum , quando confes-
sio fit in reali.vt si confiteor rem meam esse tuam,nam
tunc in te transfertur dñium secundũ eũ,& ex tali cõ-
fessione videor rem habere pro derelicta. allegat. quod
hr̃ in l.j.& per totum.ff.pro derelicto.& quod notat̃ ꝑ
Vin.s̃.de pac.cum pridem, & quod notat̃ in l. cũ falsa.
C.de iuris,& fac.igno. & Specu. de confessis.§. nunc
uidendum.uers.in summa.& versi.q̃d si cõfiteor.¶ Sed
certæ in hoc male videtur dicere,quia ex tali confessio-
ne,etiam si fiat ex certa scientia non trãsfertur dñiũ, ꝙ
ex solo titulo non transfertur sine traditione.l. traditio
nibus.C.de pactis.& tenet expresse Bar.in d.l.cũ falsa.
saluo nisi ad vtilitatem ecclesię fieret ista confessio,q̃a
ex solo titulo bene potest transferri dominium in ec-
clesia.l.fi.C.de de sacros.eccl. iõ si sciẽter cõfiteor rem
aliquã q̃ est mea esse ecclesię ,cũ videar tũc velle dona
re.facit,qđ plenè legit̃,& notatur in l.si rẽ aliquã. ff.de
acquiren.

acquiren.possessio.acquiretur dominium ecclesiæ. secus in priuato vt superius dixi.nec est verum,ꝙ videar habere pro derelicta: imo potius videor velle transferre in ipsum priuatum. ideo si tunc non transfertur,nō recedit dominium à me.l.sciendum.& l.nec vtilem.ff. ex quib.cau.maio. & videtur etiam velle Bar.in l.cum testamentum.C.de iur.& fac.ignoran.¶ Vltimo fallit secundum præfatum domi.Anto.quando confessio fit à sciente nullam causam subesse. & hoc constat ignorante eo,pro quo fit confessio. nam tūc habet in se causam donationis,& inducit obligationē. secus si vtroq; sciente,vel vtroq; ignorante,vel saltem ignorante confitente,vel si est dubium, an sciat, nam tunc procedit regula,ꝙ non obligat,nec etiam probat,ex quo nō habet causam annexam.allegat notata per Dy.in regula, quod semel.de reg.iur.in vj.sed certè cum confessio extraiudicialis sui natura non inducat.l.publia.in fin.ff. depositi.videtur,quod licèt fiat à sciente, ex quo fit ad declarandum,quia confitetur se debitorem,ꝙ non per hoc inducatur obligatio. quia iste non est modus inuētus à iure pro inducenda obligatione,ergo non potest inducere,per ea,quæ habentur. in l.obligationum ferè.§.placet.ff.de actio.& obliga.nec obstat,quod notatur.in l.2.§.circa.ff.de doli exceptio. quia ibi loquitur in promissione per stipulationem,quæ fit à sciente nullam causam subesse,quæ stipulatio,seu promissio bene est de modis inductis à iure pro obligatione inducen-da.l.j.& per totum.ff.de verbo.obliga.Item non obst. quod notatur.in l.3.§.1.ff.de consti.pecu.quia ibi loq- tur glo.in constitutio.quod est de modis inductis à iure ad inducendam obligationem, vt patet.in l.1.& per totum.de consti.pecu.ideo si quis sciens exceptionē, sibi competere constituit se soluturum,tenebitur:quia videtur remittere exceptionem sibi competentem, &, illi renunciare.quod potest.l.penul.C.de pac.vnde fortè esset secus,quando nullo pœnitus præcedente debito,quis constitueret scienter se debere.x. quia tunc fortè non valeret.quia secundum iuris dispositionem, cōstitutum non inducit obligationem non præcedēte ali-

12 quo debito.l.1.§.1.ff.de consti.pecu.¶† In eadem glo. ibi bene præiudicat. Nota ex glo.ꝙ regulariter confessio facta extra iudicium,si fiat cum causa valet. si antē fiat sine causa non valet,vt hic patet. Sed hoc intellige verum regulariter. nam fallit in aliquibus casibus, in quibus confessio facta cum causa nō præiudicat, vt qñ fit ex causa mutui, vel dotis,sub spe futuræ numerationis,vt superius dixi.& tangitur etiam in glos.sequenti. Item quando fit sine causa valet quandoq; . nā primo valet si fiat ad liberandum,vt patet.in l.tale pactum.ff. de pac.Item fallit secundo, quando confessio fit in reali,vt si confitor rem aliquam, quæ est mea esse tuam. nam si scienter hoc facio, licèt non inducat translationem dominij,vt superius dixi.tamen probat cōtra me, quia satis habet causam annexam, quia in consequentiam videor dicere,quod tu es dominus.& ex illa causa videor facere.facit, quod notatur. in l.an eadem.§. actiones.ff.de exceptio.rei iud.vbi in libello, qui fit in reali,non est necesse aliam causam exprimere, si quis dicit rem esse suam.facit, quod notatur per Cy.& Bar. in d.l.cum falsa. Item fallit,quando confessio fit in iudicio, quia tunc valet etiam si non inferatur causa.l.1. in fin.cum ibi notatis.ff.de interroga.actio.facit,quod notat in Specu.de confessis.§.nunc videndum.in principio. aliàs regulariter confessio facta sine causa non valet:nec etiam probat, quod intelligit Speculator plenè.nam secundum eum talis confessio sine causa extraiudicialis probat semiplenè. si fortè aliqua causa allegetur per agentem ex confessione, & sic dicit Martinū de Fano tenuisse. per l.instrumenta.C.de probatio.de

quo in Spec.de confes.§.nunc videndum. vers.sed quæ
13 est ratio.¶ † Item aduerte,quia dixit hic Hostien.vt ēt refert hic do.Ant.ꝙ confessio facta extra iudicium sine causa non valet, quando fit in instrumento. secus, quando fit sine instrumento. nam tūc valet secundum eum etiam sine causa. quia tunc præsumet causa donationis,& assignat rationem diuersitatis,quia in instruto notarius scribit id,quod placet.j.de conuer.cōiu.du dum.sed confitenti potest imputari.quare lex apertius non dixit.de regu.iur.contra eum.lib.vj.& ff.de pact.l. veteribus.& quia, ex quo confitetur se debere.præsumitur efficaciter,& ex iusta causa obligatus, quia verba cum effectu sunt intelligenda. de clc.nō resi.relatū. Sed certè ista opinio non procedit. nec seruaretur etiā in practica,vt tangit etiam hic do.Anto.quia imo plus iuris, & efficaciæ deberet habere confessio, quæ fit in instrumento à perito,ꝙ illa, quæ fit sine instrumento, vt patet ex his,quæ habentur.in l.1.C.de vsuris.vbi verbum promisit.prolatum in instrumento intelligit pro stipulatione.& tamen secus si coram testibus sit prolatum,quia non intelligit pro stipulatione, vt ibi notat, & in l.sciendum.ff.de verb.obliga.& l.sciendum.§.dictum.ff.de ædil.edic.¶ In eadem gl.ibi:ad instar stipu-
14 lationis.& dicitur † stipulatio,quando præcedente interrogatione fit promissio.l.1.in prin.de verbo.obliga.
15 ¶† Et no.ex glo.ꝙ † confessio facta absente illo ad cuius vtilitatem fit,nō nocet, quod dicit Pe.vt refert Cy. in l.generaliter.C.de non nume.pecu.procedere in cōfessione iudiciali. per l.certum.§.si quis absente.ff.de confes. Secus in extraiudiciali secundum eum:quia in illo hoc non reperit,quod non valeat. Item quia confessio potest fieri in vltima volūtate.l.1.C. de falsa causa.& certum est,ꝙ valet vltima voluntas etiam facta in absentia partis.l.cum pater.§.donationis.de leg.2. Sed gl.iuris canonici communiter tenent, quod non valet etiam extraiudicialis.& idem glo.iuris ciuilis, vt patet in l.vna.C.de confes.& istam opinio.cōmuniter sequūtur citramontani. & maximè Bar.vt patet ex notatis p eum.in d.l.1.& in l.non solum.§.si liberationis.ff.de liber.lega.mouet,quia si confessio fiat in vltima voluntate,illa non probat,nisi sit parte absente, unde si aliqs ad probationem debiti producat confessionem factam in ultima uoluntate, si aliter non probat succumbit.l. Lucius.§.quisquis.ff.de lega.2.& l.Aurelius.§.idē quæsijt.ff.de lib.leg.licèt postea possit petere,ut ex ultima uoluntate propter talem confessionem in testamento factam,ut in dictis iuribus,quæ habet uim relicti,ut & probat ibidem.¶ Fallit in pendentibus a sola uoluntate confitentis, quia in illis non exigit præsentia partis in confessione extraiudiciali,ut si quis confiteat se hæredem alicuius. nam præiudicat confessio etiam respectu absentium per ea,quæ notant.in l.1.ff.de interrog. actio.& in l.Pomponius scribit,si negociū. & l.Nesennius.ff.de neg.gest.& hoc si ille poterat adire, aliàs nō fieret præiudicium quò ad absentes,ut patet in d.l.fin. ¶ Item fallit secundum aliquos, quando confessio fit ad liberandum. nam tunc præiudicabit saltem quo ad exceptionem doli:licèt fiat in absentia partis, ut notauit glo.in l.non solum.§.si liberationis uerba.ff.de lib. leg.sed contrarium uoluit gl.in l.idem in duobus.ff.de pact.& illam sequit Bar.in dicto.§.si liberationis.ubi & respondet ad contrarium. & ista opinio uidet uerior p ibi notata.per eum.¶ Item fallit secūdum aliquos, qñ confessio fit in reali. quia potest quis rem habere pro derelicto etiam in absentia alterius.l.1.& per totum.ff. pro dereli.& facit, quod notat Innocen.de renuncia. ueniens.& quod notat per Ioan.And.in ca.cum pridē. de pact.& uidet sentire Bar.in dicto.§.si liberationis. & in l.postq̄ liti.C.de pact.sed fortè aliud est renunciare

clare iuri reali, quia istud bene videtur quodammodo esse rem habere pro derelicto. & ideo tunc posset fieri in absentia partis, vt sensit glo.in d.l.post. & Innocē.in d.c.veniens. Aliud confiteri rem esse alterius. quia per hoc non videtur habere pro derelicto, sed videtur potius velle in aliud transferre. ideo tunc non perdit dominium si non transfertur in alium.l.sciendum. & l. nec vtilem.ff.ex qui.cau.maio.& dixi.s.& est de mente Bar.in l.cum testium.C.de iur.& fac.ignoran.¶Itē fallit, quando confessio fit in epistola.l.publia.§.fina.ff. depositi. quia per illam videtur quis loqui absenti. & scriptura dum præsentatur videtur loqui illi cui præsentatur vice absentis.ideo tūc præiudicet. facit, quod habetur.in l.arriani.C.de hæreticis. & eadem ratione idem dixit Bar.in confessione facta in libro rationū. qa si liber perueniat ad partem, scriptura videt̃ loqui tunc ipsi parti vice absentis, ideo præiudicabit: vt ipse notat. in l.nuda.ff. de donatio. & ex hac ratione etiam fallit, quando confessio facta est in scriptura libelli, vel exceptionis producta per partem.l.cum precum.C.de lib. causa. & notat Bar.in d.l.certum.§.si qs absente.¶Itē fallit, quando confiteor me debere aliquid Titio ex aliqua causa in præsentia alicuius recipientis vice, & nomine ipsius Titij. nam etiam si ille non habeat ad hoc mandatum, & etiam si non sit tabellio. si tamen Titius postea ratum habet prodest sibi talis confessio per id, quod habetur.in tex.& gloss.l.huius.ibi in princip.ff. de lega.1.& in §.alteri.insti.de inuti.stipula.& not.Bar. in dicto.§.si liberationis. & facit, quod notauit Io.An. in additio.Specu.in ti.de confes.§.nunc videndum.ver. quid si confiteor.dicit tamen hic do.Anto.multum singulariter, q̃ forte de æquitate canonica posset dici, q̃ valeret confessio etiam absente parte: quia secundum æquitatem canonicam sola mens videt̃ sufficere, dummodo de illa constet. vt videt̃ voluisse gl.quæ reputat̃ singularis. in c.quoties cordis oculus.j.qō.7.quod maxime procedere videt̃ secundum eum, quando fieret ex aliqua causa stimulante cōscientiam allegat, quod habetur.i n l.Titius.de constitu.pecu.quod est singulariter notandum. Vide Ioan.de Imo.s.in procemio Gregoriano. & in l.stipulatio ista.§.alteri.ff.de verbo.obli. vbi reprobat glo.c.quoties cordis.Bal.tamen illam sequitur. in l.illud.C.de sacrosan.eccle.& hæc sufficiant de isto articulo.Et ad prædicta bene facit, quod notauit Bar.in l.generaliter. circa fi.C.de non numera.pec.

16 ¶†Item aduerte, quod licet confessio facta parte absente non probat plenè: probat tamen saltem semiplenè. & sic facit semiplenam probationem, vt notabiliter voluit Bar.in l.admonendi.ff.de iureiuran.allegat, quod

17 habetur.in l.capite quinto.ff.de adul.¶† Item aduerto inquantum dixi, quod confessio facta in libro rationū parte absente probat, si postea aduersarius habeat copiam libri.nam illud videtur esse verum, quando esset liber confectus me mandante expressè, vel tacitè. nam propter consuetudinem interdum inducitur tacitum mandatum.l. vel vniuersorum.ff.de pigno.actio.& iō, quia consueuerunt mercatores conficere librum rationum, videt̃ tunc interuenire tacitum mandatum.facit, quod notauit Iac.de Butri.in l.j.C.de æden.ideo tunc confessio facta in tali libro nocet scribenti, licet facta fuerit parte absente.l.si quis ex argentarijs.§.rōnes.& l.quidam.§.numularios. cum ibi notatis.ff.de æde.secus videt̃ quando esset liber rationum, qui non esset confectus me mandante expresse, vel tacitè, qa factus est per aliquem non mercatorem, qui pro sui memoria conficit sibi librum rationum. nam tunc confessio facta in tali libro in partis absentia censet̃ nuda, & nullius valoris.l.nuda ratio. secūdum vnum intellectum. ff.de dona.& ideo licet perueniat liber ad illum in cuius fauorem tendit confessio non probabit licet Bar.dixerit contrarium. in d.l.nuda. sed malè videt̃ dicere p̃ illum tex.vt ibi plenè dixi.nec obst.quod confessio facta in epistola parte absente nocet, si epistola deueniat ad ipsum absentem.qa ibi scriptura fit ad finem, vt ad absentem deueniat.ideo tunc bene videt̃ loqui absenti.& ideo præiudicat, & idem contingit in confessione facta in libello cum ille offerat̃ iudici ad finem, vt det̃ parti.C.de lit.conte.authentica offerat̃.& idem in cōfessione facta in alia scriptura, quæ pducat̃, vt parti aduersæ tradat̃, nam tunc est eadem ratio, quæ in epistola.secus in libro rationum quem quis sibi conficit animo retinendi.& non conficit alio mandante, quia tūc non est eadem rō, quæ in epistola. ideo tunc vr̃ secus, vt est casus. in dicta.l.nuda. secundum vnum intellectum. nec placet differentia Bar.qui dixit, q̃ confessio facta in libello demum nocet, quando libellus sit scriptus manu ipsius confitentis. secus si manu alterius, & sic limitat.l.cum precum.in d.l.nuda. sed certè si ista limitatio esset vera illa.l.cum precum. nobis seruiret de vento hodie, quia rarissime contingit, quod libellus sit scriptus manu partis, & sic illa.l.modicum haberet effectum.preterea.illa.l.indistinctè loquit̃, ergo indistinctè debet intelligi.§.de priuile.quia circa.cum concordantijs.& l.de precio.ff.de publiciana. Item quia eadē vr̃ rō etiam quando est scriptus libellus manu alterius.nā producens vr̃ confiteri contenta in libello, in autentica si dicat̃. Cum ibi notaris.C.de testib.& notatur per Innocen.§.de excep.cum venerabilis. & de censibus, cum olim. & ideo debet præiudicare confessio facta in ipso libello.ex quo talis scriptura porrigit̃ ad finem, vt deueniat ad aliam partem, de quo plenè dixi. in d. l.nuda. vbi etiam est casus secundum alium intellectū. quod quando in confessione facta in libro rationū nō est apposita causa licet fieret in præsentia partis diceretur nuda, & non præiudicaret facit, quod notauit Ioā.

18 An.in addi.Spec.super rubrica de deposito.¶ † Itē aduerte inquantum dixi, q̃ si confiteor rem, quæ est mea esse tuam etiam scienter non transfertur in te dñium. hoc videt̃ esse verum, qñ non est penès te. quia ex solo titulo non transfert̃ dominium, vt est dictum. sed si esset penès te videret̃ secus per ea, quæ habentur.in §. venditæ.insti.de rerum diuisione. sed tunc obstaret lex si pro fundo.C.de transa.sed posses dicere, q̃ ibi loquitur, quando ex causa transactionis dimittit̃ hic autem ex causa fictæ donationis.tamen de iure videtur dicendum, quod etiam tunc non transfert̃: quia tunc esset fictus titulus, & ficta traditio. ideo tunc non transfertur dominium.ne duæ fictiones concurrant circa idē. iuxta nota.in l.j.C.de dotis promissione. & per Dyn.& Bar.in l.si rem aliquam.ff.de acqui.pos.& per Cy.in l. qui rem.C.locati.& plus videt̃ sentire Bar.in d.l.si rē aliquam, q̃ etiam si confiteor illam esse ecclesiæ non transfert̃ dominium in ecclesia: quia sicut quando trado vere rem meam tanq̃ tuam non transfert̃ dominiū. l.3.§.subtilius.ff.de condictio.ob causam.ita multo fortius quando non interuenit vera traditio, si volo rem meam, vt tuam ad te peruenire. de quo dicendum, vt plenè habet̃.in dicta.l.si rem aliquam. & ibi plenè dixi. & sic vr̃ Bar.in hoc quatenus loquitur de ecclesia fuisse sibi contrarius.nam aliud videtur sensisse.in l.cū falsa.C.de iur.& fac.igno.vbi vult, q̃ si confiteor scienter rem quæ est mea esse ecclesiæ transferret dominium in ecclesiam, sed contrarium sentit. in d.l.si rē aliquā. vt patet ex prædictis.& illud videt̃ verius per rationem præallegatam.super quo tamen esset videndum, q̃ dixi.in d.l.si rem aliquam.& prædicta procedunt in confessione extraiudiciali. Si autem in iudicio confiteor rem, quæ est mea esse tuam, tunc habeo pro condemnato.

nato.l.certum.§.j.ff.de confes.& notat Bar.in dicta.l.
cum falsa.ideo tunc videtur, q si sequatur traditio vi-
gore talis confessionis transfertur dominium sicut qn
autoritate sententiæ prolatæ in rei vendicatione, li-
cèt iniustè fieret traditio transfertur dominium iuxta
notata per gl.insti.de officio iu.in §.fi.& l.pomponius.
19 §.iussu.ff.de acqui.pos.Et † ex prædictis habes tria ex-
pedita.primum est,an confessio habeat effectum proba
tiuum tantum,seu declaratiuum : an vero etiam indu-
ctiuum. Et no.bene,q cõfessio iudicialis habet vtrũq;:
quia inducit actionem in factum,& etiam probat con
t. a contentem, vt patet ex superius dictis,& ex.c.fi.
ĩ.de confes.l.vna.C.de confes.& ff.de confes.l.certũ.
§.fin.Secundum est, an aliquo casu confessio facta sine
causa præiudicet.tertium est,an confessio facta absente
parte præiudicet.restat videre, an stipulatio sine causa
valeat. Item,an agens ex causa contenta in confessione
debeat obtinere, si illam aliter non probat, sed solum
probat confessionem & similiter econtra. An agens ex
confessione debeat obtinere. si probet causam in con-
fessione contentam de quibus dicet post glo.¶In glo.
penul.ibi statur confessioni. intellige, quando est facta
parte præsente,& cum causa,vt patet ex notatis. in gl.
præcedenti.¶In eadem glos.ibi in pecunia confessata,
scilicet ex causa mutui. nam si esset confessata ex cau-
sa depositi esset secus, vt patet. in l.generaliter.C.de
20 non numera.pecunia.& dixi in gl.præcedẽti.¶ † Itẽ in
eadem gl.ibi infra biennium.& sic vult,quod post biẽ-
nium non poterit opponi,hoc verum in laico. secus in
clerico confitente se recepisse pecuniam mutuo pro fa
ctis ecclesiæ,quia tunc etiam post biennium non noce
bit,nisi probetur pecuniam versam in vtilitatem eccle-
siæ.in authentica hoc ius porrectum.C.de sacrosan.ec
cle.canonizata.x.q.2.de quo etiam in c.j.ĩ.de deposi-
to. Item procedit gl.inquantum dicit,quod potest op-
poni exceptio non numeratæ pecuniæ infra biennium
quando non constat de vera numeratione. secus si de
illa constaret. vt quia notarius in instrumento diceret
Titius confessus fuit habuisse, & recepisse.x. mutuo à
Seio,quæ habuit,& recepit in præsentia mei notarij,&
testium infrascriptorum. nam tunc nullo modo potest
opponi exceptio non numeratæ pecuniæ, vt notatur.
in l.si ex cautione.C.de non nume.pecu.& C.si certũ
21 peta.l.si ex precio.secus dicit † Bar.in dicta.l.si ex cau-
tione.si notarius solum diceret Titius fuit confessus se
habuisse à Seio.x.quæ habuit,& recepit,& non dicit in
præsentia mei notarii,& testium infrascriptorum:quia
tunc probabit vera numeratio,seu receptio:quia possi-
bile est secundum eum,quod illa verba,quæ habuit,&
recepit fuerunt verba partis prolata in prima persona,
quæ postea notarius posuit in tertia.facit.ĩ.de conuer.
coniu.dudum.nam potuit esset,q Titius dixit cõfiteor
me habuisse,& recepisse.x.mutuo à Seio, quæ habui,
& recepi. & notarius postea ponat dictam confessionẽ
in tertia persona in forma de qua dixi.ideo non proba-
bitur vera receptio. secus secundum eum si non dice-
ret,quæ habuit,& recepit : sed dixit,& habuit,& rece-
pit,quia tunc non bene probabitur vera receptio:quia
dicta verba non videntur tunc determinari à præcedẽ-
tibus, sed certe non video bonam rationem diuersita-
tis:quia etiam talia verba potuerunt esse verba à parte
prolata in prima persona, & posteà scripta per notariũ
in tertia. nam potuisset dixisse Titius confiteor me ha-
buisse.x.mutuo à Seio, & illa habui,& recepi.facit,qđ
habetur. in l.tutor.§.fi.ff.de vsur.& notarius postea po,
tuisset posuisse in tertia persona. & sic eadem ratio vi-
detur vtrobiq;.præterea vt etiam tangit hic do.Ant.vi-
detur, q vtrobiq; probetur vera receptio:quia illi videt
attestari notarius non impropriando verba.Et à verbis
in dubio non est recedendum.ĩ.de decimis. ad audien
tiam.& ff.de lega.3.l.non aliter. nam si fuissent verba
partis non debuisset taliter scribere notarius videlicet,
quæ habuit,& recepit : sed debuisset dicere, quæ dixit
se habuisse,& recepisse,vel quæ habuit,& recepit. vel
per copulam,& habuit,& recepit.satis ex vi verborum
probari videt receptio,& illa attestari notarius, & hæc
opinio fortè de iure verior.& hæc procedunt in scriptu
ra publica. in priuata autem esset clarum, quod non
probaret vera receptio. quia tunc bene vñr esse verba
partis.facit,quod habetur. in d.l.tutor.§.fi.& in l.cum
22 de indebito.§.fi.& in l.fi.C.de dote cauta.¶†Quid aũt.
si in instrumento dicatur, q non spe futuræ numeratio
nis est confessus, an nihilominus poterit opponere ex
ceptionem non numeratæ pecuniæ si non apparet de
vera numeratione.Bar.dixit,q sic.quia propter auidita
tem habendæ pecuniæ ex eadem fragilitate qua duci-
tur ad confitendum,inducit etiam ad opponendum di
cta verba.argu.l.doli exceptio.§.diuersum.ff.de noua.
& l.fi.C.ad velleia.Sed Iaco.de Butri.voluit oppositũ.
in l.generaliter.C.de non numera.pecu.Potes dicere,
q si tenemus opinionem, quod non possit renunciari
exceptioni non numeratæ pecuniæ. de quo per Bar.in
d.l.si ex cautione. q tunc procedat opinio Bar.per ra-
tionem suam.& quia sicut non noceret renunciatio di
ctæ exceptionis, sic nec noceat appositio dictorum ver
borum.Si autem teneamus posse renunciari,de quo di
xi super glos.precedenti.tunc procedere posset opinio
23 Butrigarij.¶ † Item aduerte, quia procedit gl.quando
confessio facta est in scriptura. sed vbi quis confiteret
coram testibus se recepisse mutuo.x.tunc videtur,q ẽt
post biennium possit opponi exceptio non numeratæ
pecuniæ.per id,quod notauit glo.valde notabilis,quę
allegatur pro singulari.in l.si non singuli.C.si cer.pet.
Idem tamen voluit gl.in l.non figura.ff.de act.& obli-
ga.contrarium tenuit Bar.in d.l.si ex cautione. & fortè
fuit etiam de mente Spec.in ti.de teste.§.j.ver.sed pone
egi.allegat Bar.glo.quam dicit esse contrariam glo.di-
ctæ.l.si non singuli.in aut.rogati.C.de testi.sed certè il
la gloss.non contradicit si bene ponderetur. sed potius
loquit in alio casu.s.quando creditor cõfitetur se rece-
pisse aliquid à debitore pro solutione debiti. quo casu
præiudicat confessio post.xxx. dies.l.in contractibus.
§.j.allegata.in glo.& sic non loquitur,qn quis confitet
se babuisse ex causa mutui.& cum glo.l.si non singuli.
transit Iaco.de Butri.& etiam Cy.in l.generaliter.præ
allegata Bal.& Saly.in l.si non singuli.videntur cõcor-
dare opiniones,quia vbi interuenit scriptura post bien
nium non potest obijci exceptio, nec probari contra-
rium.sed vbi facta est coram testibus sine scriptura. tũc
post biennium potest obijci. dummodo obijcens pro-
bet pecuniam non numeratam. nam propter lapsum
biennij aggrauatur onere probandi. & hæc opinio sa-
pit quandam æquitatem propter concordiam opinio-
num.tamen fortè de iure verior est opinio gl.in l.si nõ
singuli.vt dixi.in l.si ita stipulatus.§.Chrisogonus.ff.de
verbo.obliga.nam in casu isto videt esse de mente iu-
ris,quod inducat obligatio ex literis per lapsum bien-
nij.insti.de literarum obli.per totum.& sic ex mente il
lius tituli videt esse,quod non interuenientibus literis
non inducatur obligatio etiam post biennium. & vt di
xi.cum gl.l.si non singuli.transit Cy.& Iac.de Butri.in
locis præallegatis.statuta tamen,quando in istis proui
dent quibus esset standum.per l.omnes populi. cũ ibi
notatis de iusti.& iure.¶In eadem gl.in fin.& facit in
eo.titu.in l.si mulier scilicet. ad velleia.& ad id, quod
dixi,quod notarius non debet apponere verbum rece-
pit.nisi videat actualem receptionem.bene facit, quod
notauit glo.in d.l.si ex cautione.C.de non nume.pec,
& glo.

& glo.in l.si ex precio.C.si cer.peta.vbi etiam gl.alle-
gat illud,quod habetur in passione dominica,dum iu-
dæi dixerunt ad Pilatum.noli scribere Rex Iudęorum,
sed quia ipse dixit Rex sum Iudæorum.¶Item aduer-
te,quia inquantum dixi,ꝙ vbi confessio ex causa mu-
tui fit coram testibus non interueniente scriptura pōt
opponi exceptio etiam post biennium. nec præiudicat
confessio post biennium.Nico.de Mata.vt refert Bald.
in d.l.si ex cautione.tenet contrarium.& dicit differē-
tiam esse,an interueniat scriptura,vel non in hoc solū,
quia si interuenit scriptura post biennium inducit̃ obli
gatio literarum . sed vbi non interuenit non inducitur
obligatio, sed solum probabit numerationem post ip-
sum biennium nisi contrarium probetur. per l.publia.
in fi.ff.deposi.sed ante biennium non probabit . & sic
intelligit.l.in contractibus. allegatam in gl.& fuit no-
tabilis consideratio , & in effectu concordat cum opi-
nio.Bal.& Salyce.in l.si non singuli. de qua supra dixi.
tamen fortè non est de mente iuris inquantum ,voluit
ꝙ in causa mutui , vt confessio præiudicaret post bien-
nium requirantur literæ , vt patet institu.de literarum
24 obli.per totum.¶ † Item aduerte , quia est quæstio,an
post biennium præiudicet confessio etiam facta in scri-
ptura quominus possit obijci exceptio non numeratæ
pecuniæ,vel saltem doli, si excipiens vult probare pe-
cuniam non numeratam.nam glo. communiter tenēt,
quod tunc non præiudicet, vt patet ex notatis.in d.l.si
ex cautione. & sic lapsus biennii operatur,quod trans-
fert onus probandi in excipientem . & cum isto videt̃
transire Bar.in d.l.si ex cautione.& etiam Cy.& Nico.
de Mata.Sed Iaco.de Butr.in l.generaliter.& l.in con-
tractibus.C.de non nume.pecu.tenet oppositum vide
licet , ꝙ nullo modo audiat̃ excipiens post biennium,
per ea,quæ habentur . in l.in contractibus.§.illo . & in
d.tit.institu.de literarum obli.& istud sequitur Bald.&
Salyce.etiam.l.si non singuli. si cer.pe.quando interue
nit scriptura,sed quando non interuenit,tūc tenet opi-
nionem prædictam,vt superius recitaui.sed ipse Bal.in
d.l.si ex cautione videt̃ dicere , ꝙ de rigore post bienniū
nullatenus audiat̃ per d.l.in contractibus.§.j.& §.illo.
sed de æquitate præsertim canonica procedat opinio
gl.vt audiat̃ excipiens, si velit assumere in se onus pro
bandi. quia per lapsum biennij non surgit præsumptio
iuris, & de iure contra quam tunc non admitteret̃ pro
batio iuxta notata. in l.siue possidetis.C.de proba.& ĩ.
de spon.in c.is qui.sed surgit præsumptio iuris tantum
contra quam bene admittit̃ probatio,vt patet.in d.l.si-
ue possideris.cum ibi notatis. & quia videret̃ creditor
cum peccato habere si non mutuasset.ideo videt̃ audiē
dus excipiens. facit,quod notauit Innoc.ĩ.de immuni.
ecclē.in cap.quia pleriq;. & istam partem etiam tenuit
Hostien.& Io.An.post eum.ĩ.de solu.in c.fi.& ista opi
nio videt̃ æquior,quæ est communis,vt patet ex supra
dictis.licèt fortè de rigore iuris alia sit verior,per ea, q̃
habentur.in d.l.in contractibus.in §.illo. vbi post bien
nium non tenetur creditor præstare iuramentum, si si-
bi deferat̃ per reum,an verè mutuauerit. & sic non te-
nebit̃ etiam respondere positioni super hoc factæ . &
ideo videt̃,quod etiam alia probatio non admittat̃, li-
cèt aliqui dicant,ꝙ alia probatio bene admittet̃,cū illa
expressè ibi non excludatur : & dicunt etiam aliqui, ꝙ
licèt ad instantiam partis non cogat̃ respondere posi-
tioni,tamen coget̃ ex officio iudicis, si iudici videatur
sub sacramento respondere, an mutuauerit cum possit
ex officio interrogare partem pro veritate eruenda etiā
vbi pars non posset.s̃.eo.cum dilec.& facit,quod nota
tur in simili.in ca.per tuas. & cap.cum clamor.de testi.
Et hanc limitationem videt̃ velle Hostien.in d.c.fin.ta-
men fortè est contra mentem illius tex.qui videt̃ velle

esse imputandum reo,qui tanto tempore tacuit . & ad
idem facit , quod habet̃ in dicto titulo insti.de literarū
obli.æqua tamen est opinio Hostien.& similiter opi-
nio glo.vt prædixi.& hæc excedunt in laicis,in clericis
vero, & personis ecclesiasticis dixit Hosti.multum no-
tabiliter, ꝙ possunt opponere exceptionem non nume
ratæ pecuniæ etiam post biennium , quia leges in hoc
non potuerunt eis præiudicare.de consti. in ca.ecclesia
sanctæ Mariæ.& facit de foro competen.significasti. &
hoc posuit.in d.c.fi.& sequitur ibi Ioan.And.quod est
valde notandum pro limitatione dictæ.l.in contracti-
25 bus.¶ †An autem possit renunciari exceptioni non nu-
meratę pecuniæ.triplex fuit opinio.vna,ꝙ sic per l.ꝙ fa
uore.C.de legi.& ĩ.de reg.iur.quod ob gratiam.lib.vj.
Alia quod non potest renunciari,quia eadem fragilita
te , qua ducit̃ ad confitendum ducit̃ etiam ad renun-
ciandum.& ideo non debet tenere,per id, quod habet̃
in l.doli.§.diuersum.ff.de noua.& in l.fi.C.ad velleia.
& istam sequitur Bar.in l.si ex cautione.nisi renuncie-
tur cum iuramento,vt ipse notat. in l.fina.C.de nō nu
me.pecu.nam tunc propter iuramentum, quod potest
seruari sine interitu salutis æternæ . tenet renunciatio.
ĩ.de iureiuran.cum contingat.Tertia fuit ꝙ tenet renū
ciatio quo ad hoc, vt transferat̃ onus probandi in exci
pientem , vt sic renunciatio aliquid, operet̃ non autem
quominus possit opponi exceptio,si excipiens velit ꝓ-
bare,& istam tenuit glo.in d.l.si ex cautione.& eam se
quit̃ Nico.de Mata.& videt̃ satis æqua,quia quodam-
modo concordat opiniones,tamen de iuris rigore for-
26 tè verior est opinio Bar.per rationem suā.¶† Quid au-
tem si in instrumento publico dicatur,quod Titius de-
dit,& mutuauit seio.x.an reprobet̃ instrumentum,si re
stes dicant , ꝙ nulla fuit ibi pecunia præsens? Et quid
etiam si dicat̃ in instrumento,quod habuit , & recepit
in præsentia testium,& notarij.& testes dicunt,ꝙ bene
viderunt pecuniam in præsentia, sed non viderunt illū
recipere pecuniam,vel dicunt, quod bene viderunt eū
recipere. sed quod ex alia manu restituit retro. An re-
probet̃ instrumentum?vide per Bar.qui notabiliter lo-
quit̃.in l.singularia. in penul.& vlt.colum.ff.si cer.pet.
Et no.etiam bene , ꝙ notarius non debet attestari nu-
merationi. & sic non debet dicere pecuniam numera-
tam,nisi videat numerari.& si videat pecuniam esse ibi
in præsentia , & tradit̃ parti bene potest dicere , ꝙ ha-
buit, & recepit tantam quantitatem pecuniæ in pecu-
nia aurea, vel in argentea , vel in vtraq;,prout contin-
git in facto,quam dictæ partes confessę fuerunt tantam
esse.& ideo si esset pecunia in sacculo. & aliter non nu
meraret̃ non deberet scribere illam numeratam.& de-
bet etiam facere aperiri sacculum , vt videat̃, an ibi sit
pecunia,an aliud , facit,quod notat Bar.in l.cū seruus.
ff.de condi.& demonstra. & quod notat Bal.in dicta.l.
si ex cautione.¶In glo.fi.& sic habes ex tex.cum glos.
ꝙ etiam vbi confessio facta est cum causa admittit̃ pro
batio in contrarium,quod est verum , quando non est
facta in scriptis,ita ꝙ scriptura sit de substantia . si autē
esset scriptura de substantia , vt quia expressè hoc est
actum . nam aliàs præsumeret̃ potius ad probationem
fieri scripturam secundum notata. in l.in contractibus.
C.de fide instru.& in l.contrahitur.ff.de pig.nam tunc
quando scriptura est de substantia non admittitur pro-
batio in contrarium.nisi per quartam scripturam . in l.
generaliter.C.de non nume.pecu.nisi quis vellet pro-
bare instrumentum esse falsum, vel nisi vellet probare
contra pręsumptionem inter tantum resultantem ex
instrumento,per id, quod habetur . in l.iurisgentium.
§.ꝙ ferè.ff.de pac.& quod notatur per Bar.in l.q cūq;.
C.de apochis publicis.lib.x. An autem possit tunc pro
bare simulationē per testes . fuerūt opiniones,de q̃bus
dixi

dixi superius, ideo hic non repeto. Nam an possit probari simnlatio per testes plenè dixi in c.cum Ioannes.
27 post glo.3.eo.¶†Extra glo.quæritur primo nunqd promissio per stipulationem facta nulla causa inserta valeat.de quo per gl.& Bar.in l.2.§.circa.ff.de doli exce. & per Cy.in l.generaliter.C.de non numera.pecun.& in Spec.de confessis.§.nunc videndum.ver.sed quæ est ratio.& ibi per Ioan.And.in addi.videretur primo, qđ valeat, per id, quod habetur.in l.j.& per totũ.ff.de verbo.obligatio.& per id, quod habetur.in l.obligamur.§. verbis.ff. de actio.& obliga.vbi patet, ꝙ inter cæteras partes obligationis est obligatio, quæ contrahitur verbis, sicut contrahitur stipulatio, vt patet in d.l.j.de verbo.obliga.& etiam attenta etymologia vocabuli. nam dicitur stipulatio à stipite, ꝙ idem est, quod firmum.in stu.de verbo.obliga.in princ.& §.j.& istam partẽ tenuit Ioan.de Blanos.super titu.de actionibus. vt refert Cy. in d.l.generaliter. sed in contrarium videtur tex.in d.l. 2.§.circa glo.ibi concludit, ꝙ si promittens, & stipulãs credit causam subesse, quæ non subest, vel solus promittens, non valet promissio quo ad effectum, quia obstabit exceptio.Idem si vterq; sciuit causam non subesse.quia in pari causa potior est conditio possessoris.l.2. C.de condi.ob tur.causam.& de regu.iur.in pari.lib.6. & illud etiam sequitur ibi Dy.& hoc etiam sequit̃ hic do.Anto.addit tamen, quod vbi dubitaretur, an promittens sciuerit, vel putauerit causam subesse.in dubio præsumitur, quod putauerit illam subesse: quia in dubio non præsumitur quis velle donare.argu.l.cum de indebito.ff.de probatio.& ff.de dona.l.si filius. & sic præsumitur ex errore emanasse. ideo in dubio obstabit exceptio. nisi probetur causam subesse per dictum.§.circa. & per rationem præallegatam ad quod etiam allegat notata per Azonem in summa de fide instrumento. in libro autenticorum, & quod notauit Iaco.de Aret.& Cy.in d.l.generaliter.Bar.vero in dicto.§.circa. tenet, quod in dubio valebit stipulatio: quia præsumet̃ facta ex causa donationis non apparente alia causa. per id, quod habetur.in l.campanus.ff.de ope.libertorum. & in l.hoc iure.ff.de donatio.sed certè in casu dubij verior videtur opinio quam sequitur hic do.Anr.& quã sequitur etiam Cy.in d.l.generaliter.per rationẽ præallegatam. quia in dubio non debet præsumi donatio ꝑ dictam.l.cum de indebito.& hoc etiam videtur tenere Iaco.de Butri.in d.l.generaliter.nisi fortè fieret promissio coniunctæ personæ.& de modica re. arg.l.sed vtrũ. ff.de donatio.inter virum.nec obst.d.l.campanus.quia ibi sciebat causam non subesse.nec ob.etiam dicta.l.cũ hoc iure: quia ibi constabat, quod volebat donare, licèt quando fit reipublicæ non valeat sine causa, vt ibi voluit glo.& tex.etiam satis sonat. Aduerte tamen, quia inquantum gl.& do.Ant.dicunt, ꝙ quando vterq; scit causam non subesse, non valere stipulationem, vidétur male dicere: quia tunc vterq; videtur consentire in causa donationis.ex quò vterq; scit causam aliã nõ subesse. ergo debet valere, cum causa donationis sit à iure approbata.l.j.& per totum.C.& ff.de donatio.secus, quando promissio fieret ex causa turpi.quia tũc potior esset conditio possessoris: & sic loquitur lex.2.C.de cõdictio. ob turpem causam.imo plus videtur, quod vbi promissor scit caussam non subesse. & sic videtur velle donare, si tamen stipulator credit causam aliam subesse.non videtur valere effectualiter promissio. quia non videtur consentire tunc in causa donationis, ex quò recipit promissionem ex alia causa, quam subesse putat. per l.si ergo.ff.si cer.pet.vbi est casus in simili. Nec ob. l.cum in corpus. de acqui.rerum domi.quæ ad literam videtur contradicere illi.l.si ergo, quia responderi potest, vt notatur per gl.in d.l.si ergo. præsertim in secũda solutione.nec ob.etiam, quod habetur. in l.regula.ff. de iur.& fac.igno.vbi si emptor recipit rem ex causa vẽditionis efficitur dominus si tradens est dominus, licèt putet tradentem non esse dominum: quia ibi non discordabat emptor, & venditor in causa.Imo vterq; consentiebat in causa venditionis de cuius natura erat, qđ transferretur dominium, si tradens erat dominus. nec valebat pactum in contrarium, vt est tex.singularis. In l.cum manu sata.§.fin.ff.de contrahen.emp.ideo nimirum si tunc transfertur dominium propter naturam ipsius causæ, in qua vterq; consentit.sed hic discordabant in causa.ideo secus, & hoc videtur etiam esse de mente Bald.in d.l.generaliter. & hæc opinio videtur verior, quicquid senserit glo.Dy.& do.Anto.de quo etiã plenè dixi. in l.à Titio.ff.de verbo.obliga.& ad contraria potes respondere, quod debent intelligi secundum distinctionem superius factam. Et prædicta videntur procedere, quando promissio fit per stipulationem sine cõfessione, vbi autem fit accessoriè ad confessionem factam sine causa, vt quia qs cõfitetur se debere.x. Titio qui promittit reddere per stipulationem. tunc videtur clarum, quod promissio non obligat cum effectu: quia cum confessio facta sine causa non valeat, vt hic patet. non valebit etiam promissio accessoriè illi facta. argu. de regu.iur.accessorium.lib.vj.& de hoc est tex.cũ glo.
28 in l.cum de indebito.§.fi.ff.de proba.¶† Vltimo restat videre si aliquis agat ex causa posita in confessione, & demum probet confessionem. an debeat obtinere, & similiter econtra si primo agit ex confessione.& demũ probat causam, & non confessionem, an debeat obtinere.Spec.in titu.de test.§.j.versicu.sed pone egi.tenet quod si ago contra te ad x.ex causa mutui.si postea nõ probo mutuationem: sed probo te fuisse confessum debere mihi.x.ex causa mutui, quod non debeo obtinere: quia testis deponens super confessione videtur deponere extra articulum, ex quò articulauit de mutuo facto, & non de confessione. & ideo non valet dictum eius, per ea, quæ habentur.in l.si quis libertatem.§.planè.ff.de peti.hæred.& ĩ.l.si duo.§.idem Iulianus.ff.de iureiur.& idem tenet Bar.in l.2.§.fi.ff.si cer.peta: ex eo quia articulatum videtur de mutuo naturali. & testis videtur deponere de mutuo ciuili, quod ex confessione inducitur, vt tangit glo.in d.§.fi.& sic aliud est probatum, q̃ articulatum. ideo non debet sequi condemnatio.d.Anto.hic videtur fateri hoc esse verum in casu prædicto.quia confessio, quæ fit ex causa mutui est inductiua.nam post biennium nascitur obligatio literarum ex ipsa confessione, ut insti.de literarũ obli.quod intellige, quãdo facta fuit in scriptura, si autem coram testibus, an tunc inducat obligationem post biennium fuerunt opiniones, de quibus supra dixi. ideo non insisto.unde hoc casu, ex quò confessio est inductiua obligationis, & talis obligatio est de per se distincta ab obligatione, quæ nascitur ex ipsa causa. & sic ex ipso mutuo.ideo non debet sequi condemnatio. secus videtur quando confessio esset tantum probatoria, & declaratoria; ut quia facta esset ex causa depositi. nam tunc si petijssem à te.x.ex causa depositi.sequi debet condemnatio: quia probat causam ex qua est actum. & nouam obligationem non inducit.l.publia.§.fin.ff.deposi.& ꝑ hoc dicit posse esse dubium tenendo, ꝙ in confessione ex causa mutui.nedum inducatur obligatio. sed etiam probet post biennium. an tunc sufficeret probare confessionem.tamen uidetur tenere, quod ex quò cõfessio est inductiua, sit idem, sed fortè potest dici, quod ẽt quando confessio est mere probatoria non debeat sequi condemnatio: quia adhuc uidetur stare ratio Spec. nam si articulem de deposito, & postea testes deponũt de confessione ex causa depositi uidentur deponere

extra

extra articulum.nam aliud est actualiter deponere,seu
recipere depositum.aliud confiteri se recepisse.& ideo
videtur,ꝙ talis probatio nõ releuat per notata. in d.l.si
quis libertatem.& in d.§.idem Iulianus. & in c.de te-
stibus.s̃.de testi.& fortè hæc opinio de iure verior . qñ
testis iurauit solum super articulo , sed si iurasset dice-
re veritatem super articulo,& tota causa.tunc bene vi-
detur,quod sequi debeat condemnatio,quando proba
tur confessio, quæ est probatoria causæ incertæ in con-
fessione.d.l.publia.§.fi.& hoc casu possit saluari dictũ
do.Anto.imo plus videtur , ꝙ in hoc casu, quando te-
stis iurauit super tota causa, quod tunc etiam si probeť
confessio ex causa mutui,si lapsum sit biennium cũ illa
etiam probet ad præiudicium confitentis , nisi probeť
oppositum secundum opinionem glossarum , de qua
superius dixi. licèt etiam inducat obligationem,vt su-
pra tetigi,quod sequi debebit condemnatio,vt videtur
esse casus . in l.si ita stipulatus.§. Chrysogonus.ff. de
verbo.obliga.& ibi etiam hoc tenet Bar.licèt Ange.ibi
aliter loquatur,de quo ibi etiam plenè dixi.facit,quod
notatur per Bar.in d.§.Iulianus. & quod dixi etiam in
præallegato.c.de testibus. & sic videtur limitandum di
ctum Bar.in d.l.2.§.fi.& similiter dictum Spe.in dicto
29 ver.sed pone.¶ † Quid autem econtra , si egi ex cõfes-
sione,& postea probo causam in confessione cõtentã ,
an sequi poterit condemnatio. Nico.de Mata.vt refert
Io.An.in addi.Specu.super dicto ver.sed pone egi.vide
tur dicere,quod non : quia si egi contra te ad.x.ex eo,
quia confessus fuisti debere.x. ex causa depositi : licèt
postea probem me deposuisse tibi.x.vel etiam probem
confessionem,non poterit sequi condemnatio : quia si
probo depositum.probo aliud, q̃ in petitione deduxe-
rim,ideo non debeo obtinere.l.cum quæritur . & l.cũ
de hoc.ff.de excep.rei iudic.Idem si probem confessio-
nem:quia ex confessione non nascitur actio. sed solum
probatio.d.l.publia. & ideo non reperio sine actione
egisse,ideo debet sequi absolu.l.si pupilli.§.videamus.
ff.de nego.gest.Fatetur tamen,ꝙ tunc non obstabit ex-
ceptio rei iudi.si velim postea agere ex causa depositi,
per id,quod habetur.s̃.de iudi.examinata.& in l.& an
eadem.§.actiones.ff.de excep.rei iudi.do.Ant.hic con
tradicit,ꝙ si ago ex confessione quæ inducit, vt ex con
fessione iudiciali , vel ex confessione ex causa mutui.
tunc si probo confessionem debeo obtinere: quia pro-
bo intentum,& ex illa confessione etiam competit mi
hi actio, vt superius est tactum , sed si probarem ipsam
causam non debeo obtinere,quia alia est obligatio , q̃
inducitur ex confessione . Alia quæ inducitur ex ipsa
causa.& sic probando causam propter diuersitatẽ obli
gationis non debeo obtinere, quia non videor probas-
se causam deductã.facit,quod habetur. in d.l.& an ea-
dem.§.actiones. si autem confessio solum sit probato-
ria.vt quia facta est ex causa depositi,& egi ex illa.tunc
videtur procedere dictum Nicolai . tamen dicit, quod
fortè posset dici, quod licèt fundem me ex confessio-
ne,seu ex illa agam , tamen quia peto cõdemnari reũ,
& feci mentionem de causa in confessione deducta:
ex quò de ipsa in confessione feci mentionem,videtur,
ꝙ saluari possit libellus : vt intelligatur petitum reum
condemnari ex causa confessionis . ex quò confessio
de se non est obligatoria . vt sic libellus interpretetur
pro ipso libellante . arg.l.si quis intentione.ff.de iudi.
Et hoc potissime crederem verum si esset apposita illa
clausula,quæ sæpe,& vt plurimum apponitur in fine li
belli,videlicet,& prædicta dicit narrat,& proponit om
nimodo quo melius potest petens sibi in prædictis , &
quolibet prædictorum iustitiam ministrari.nam tunc
saltem videtur sustentari dictus libellus per dictã clau-
sulam.facit,quod notauit Innocen.& Ioã.Cal.in c.2.3.

de ordi.cogni.¶ Et prædicta faciunt ad quæstionem , si
aliquis constituit procuratorem ad recipiendum mu-
tuum,an si credatur agens contra mandantem non pro
bet veram numerationem factam procuratori,sed pro-
bet confessionem procuratoris,qua confitetur se rece-
pisse mutuo.x.an sequi ex hoc debebit condemnatio
contra ipsum mandantem. Ioan.And.in additio.prædi
cta dicit: ꝙ non quia procurator habuit mandatum ad
recipiendum.& sic ad veram receptionem,non autem
ad confitendum, & sic videtur egressus fines mandati.
ideo nõ videtur præiudicare domino.l.diligenter.ff. mã
dati.& s̃.de offic.delega.venerabili.& idem tenuit Bar.
in dicta.l.2.§.fina.ff.si cer.pe.idem Fed.de Señ.in suis
consilijs.consi.liij.& hoc fatetur dominus Anto.in con
fessione extraiudiciali ipsius procuratoris : quia illa vt
voluntaria non præiudicat domino secundum notata
maxime per Bar.in l.certum.§. sed an ipsos.ff.de con-
fes.& quod dixi.in c.primo. ad fi.s̃.vt lit.non contesta.
sed in iudiciali per quam præiudicatur domino secun-
dum notata.in d.§.sed an ipsos.& in d.ca.j.ad fi.videť
procedere dubitatio prædicta . tamen videretur posse
distingui,secundum eum:quia si probetur confessio q̃
consueuit inducere,vt confessio ex mutuo. tunc proce
dat , quod dicunt præfati doc. quia aliud est mutuum
naturale,aliud ciuile , quod inducit confessionem,sed
vbi confessio esset tantum probatoria sui natura , vt in
confessione ex causa depositi . tunc secundum eum si
procurator habuit mandatum ad recipiendum in depo
situm . & postea probetur confessio procuratoris facta
in iudicio, videť ꝙ debeat obtinere:quia confessio tũc
videť probare veram receptionem ad præiudicium do
mini,tamen finaliter tenet, quod etiam hoc casu nõ se
quať condemnatio:quia secundum eum confessio nõ
est vera probatio.sed probationis releuatio,vt notať.s̃.
de proba. super rubrica per Ioan.And.& per Cyn.in l.
actor.C.de proba.& sic est quodammodo ficta proba-
tio,de qua dominus non videť cogitasse,cum retulit se
ad ueram receptionem.facit,quod habeť.in l.3.§.hæc
verba.ff.de neg.gest.& in c.susceptum. de rescrip.in 6.
& ff.de lega.3.l.cum qui.§.j.& sic remanet in hac ma-
teria . Et aduerte, quia materia.§.sed an ipsos.non ha-
bet commune cum ista quid sentiat do.Anto.nam illa
habet locum quando procurator confitetur sup facto
domini,quo casu bene consueuit dici , ꝙ non præiudi-
cat domino si emanat per modum uoluntariæ iurisdi-
ctionis.secus si per modum contentiosæ.Sed hic loqui
mur quando procurator confiteť super facto suo. vide
licet , an receperit mutuum,vel depositum.¶ Item ad-
uerte.quia in §.Chrysogonus . transiui cum dicto Bar.
ex eo, quia confessio licèt præiudicet confitenti : non
videť præiudicare tertio per id,quod no.glo.ualde no-
tabilis.in l.fina.C.qui po.in pig.ha. vbi confessio dotis
facta per maritum præiudicat sibi,& heredibus suis,nõ
autem præiudicat creditoribus.licèt Bar.ibi dicat op-
positum si lapsum esset biennium,sed non uideť bene
dictum, quia illa.l.priuilegiat mulierem contra ius cõ
mune contra ipsos creditores,ut ibi patet. ideo eum lo
quať in dote data,non debet extendi ad dotem confes-
satam,prout loquiť ibi gl.& facit, quod notať in simili
in l.per diuersas.C.mandati.& licèt opinio Bar.& alio
rum doctorum fortè seruareť in practica.tamen, vt di-
xi.in l.si debitorem.ff.de noua.fortè posset de iure te-
neri contrarium,quia ex quò dominus dedit mandatũ
ad recipiendum mutuo . videť , quod possit agi contra
ipsum dominum, dummodo constet procuratorem re-
cepisse , quia tunc propter mandatum præambulũ do-
minus obligať.constare autem potest, uel per uerã re-
ceptionem probatam, uel per confessionem ipsius pro-
curatoris contra quam non possit obijci exceptio non
numeratæ

numeratæ pecuniæ . per id , quod notauit Bar.in d.§. Chrysogonus.& facit, quod habetur.§.de resti.spo.cũ ad sedem.& ideo videtur,ꝙ tunc debeat agens obtinere. & si dicas procurator non videtur habere mandatũ ad iactandum pecunias.l.si filius.ff.de don.confiteor, sed istud non est iactare,cum tunc præsumatur pro confessione. & si receperit pro hoc bene facit , quod notauit glos.in l.in contractibus.§.j.C.de non nume.pecu. Et si dicas procurator forte erit non soluendo,dico , ꝙ imputet sibi dominus,qui talem procuratorem elegit. arg.ff.de mino.in l.cum mandato.nam etiam si vere recepisset potuisset ludere,vel aliter consumere . & ideo videtur, ꝙ dicta confessio præiudicet etiam domino respectu agentis. tamen dominus habebit actionem contra ipsum procuratorem , vt sibi pecuniam assignet . & sic non est tractandum de donatione,& si dicas nõ debet præiudicare tertio confessio per d.l.assiduis potes dicere illud verum, quando sumus in materia exorbitante,vt est illa secus in materia iuris communis,vt est ista de quo plenius dixi.in d.l.si debitorem.& hæc sufficiant loco repetitionis huius capituli.

SVMMARIVM.

1 *Notarius si redigat notas alterius notarij in publicam formam, quæ requirantur, vt fides adhibeatur.*
2 *Notarius dum viuit non potest alteri committere completionem sui instrumenti.*
3 *Protocollo coram partibus lecto,& coram testibus , an sit credendum.*
4 *Tabelliones creare quis possit.*
5 *Notarius creatus ab inferiore à Principe, vel Papa,potest facere instrumenta solum in loco subiecto illi creanti tabellionem.*
6 *Notarius qui in instrumento omisit aliqua ad præiudicium partium,qua actione teneatur.*
7 *Imbreuiatura qualiter extendi possit.*

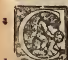

a Vm p.tabellio. Autoritate ordinarij a potest notarius in publicam formam redigere notas alterius notarij mortui.h.d. Et non recipit cõmodam diuisionem.
1 ¶ † No.ea quæ requirunt, vt quis possit notas alicuius notarij in publicam formam redigere taliter,ꝙ fides adhibeat.nam exigitur primo , ꝙ notarius,qui fecit notam non possit,vel sit impeditus illá perficere . Secundo quod notarius impeditus reduxit factum in notam.hoc est abbreuiaturam . Tertio requiritur , quod redigatur in formam publicam per alium notarium ad petitioné eorum,quorum interest. Quarto quod interueniat autoritas iudicis ordinarij, de quo tanget super gl.& facit etiam , ꝙ habet.j.ca.proximo. Quinto requirit,ꝙ fideliter redigatur. & sic nihil addẽdo,vel diminuendo, quod habeat immutare substãtiã. facit.3.q.9.c.puta.& c.hortamur.non refert tamen , an loquatur in prima persona, vel tertia.j.de conuer.coniu.dudum . Requiritur sexto,ꝙ vocent hi quorum interest.& cautum est super vocatione fieri publicum instrumentum.de quo.§.de testi.significauit . & c.Albericus. Et prædicta videntur procedere etiam si tabellio mortuus legauerit rogationes suas alteri , quod facere potest.l.quædam.§.nihil interest.ff.de æden.communiter tamen in practica non seruantur omnia prædicta, sed seruat,ꝙ notarius cui legatæ sunt rogationes,vel ẽt si non sunt legatæ ille cui eas concedit hæres vadit ad iudicem.& facit sibi dari licentiam redigendi instrumẽta in publicam formã ex dictis rogationibus , & iudex sibi concedit constito sibi quod sint legatæ, vel per hæredes concessæ. qua licentia habita postea ad petitionem illorum quorum interest redigit instrumẽta in publicam formam,& stat eis facit,quod habet.§.co.cum dilectus. Quid autem si imbreuiatura: seu scriptura est nimium imbreuiatè scripta tangetur inferius:& appellatur hic nota imbreuiatura prima,seu scriptura primo loco abbreuiatè facta per notarium, quæ aliquãdo appellatur seda quasi in sedula,aliàs cedula scripta.C.e.l. contractus . Quandoq; apponitur protocollum à protos,quod est primum:quia est prima materia instrumẽti , vel quia in collis pellium animalium scribebantur hæ notæ,vt notauit Accur.in auth.de tabel.§.fina.colla.v.forte erat illud , quia sicut charta quæ fit ex collo hędi est parua.ita parua scriptura prout erat prima scriptura imbreuiata in eis scribebatur.¶ In glo.j.ibi:ordinarius idem dicas in delegato à sede apostolica.§.de test.Albe.idem de delegato ab ordinario, si habet speciale mandatum.j.c.proximo. & quod dicit gl.de ordinario procedit indubitãter si habet administrationem & idem dicebat Hosti.etiam si non habeat administrationem,licèt tunc non possit alteri cõmittere , de quo. in Specu.eo.titu.§.ostenso.ver.fiebat autem . & ibi per Ioan.And.in additione.vbi dicit hoc verum,vt non habens administrationem possit pręstare autoritatem quũ publicatio fieret de voluntate partium aliàs cum in publicatione requiratur citatio,vt superius est dictum,nõ posset tunc fieri coram non habente administratorem cum citare non possem.¶ In eadem glo.qui essent consumpta.expone.i.timerent consumi per ea, quę habentur. in c.proximo.saluo nisi per testes de tenore instrumenti appareret.j.de priuile.cum olim.¶ In gl.fin.ibi: ęquiualet testamento.supple scripto manu tabellionis. ¶ In eadem glos.ibi:nihil addendo, vel minuendo supple,quod habeat substantiam immutare:nam aliàs bene addere poterit : quia scriptura protocolli est abbreuiata. & sic poterit illam extendere non mutando sub-
2 stantiam.† Et no.ex glo.quod notarius dum viuit non potest alteri committere completionem sui instrumenti,quod est clarum,quando vult quod imbreuiaturam alter notarius extendat,& reducat in publicam formã: quia alter notarius non ita bene habet notitiam: qualiter debeat imbreuiatura extendi, prout habet ipse notarius , qui eam scripsit , ideo id committere non potest, nisi aliud habeat consuetudo , vel nisi esset impeditus, & de autoritate iudicis id fieret argu.huius capituli. Si autem notarius qui scripsit imbreuiaturam postẽa extendisset prout facere consueuerunt notarij, quia vltra protocollum habent etiam librum, in quo extendunt instrumenta, & ex illo extẽso velit per alium scribi,& redigi in publicam formam:an tunc possit glo.videt velle, quod non , quia ipsemet debet instrumentũ complere,& scribere,nec debet instrumentum esse scriptum manu vnius,& subscriptum manu alterius.§.eo. inter dilectos . vbi etiam de hoc dixi,& hoc videt procedere,nisi consuetudo loci aliud habeat , vel nisi notarius fuerit impeditus , & autoritate iudicis illud factũ fuerit per illud , quod superius dixi,vnde in aliquibus locis seruat , quod notarius alius scribit ex extẽso. & postea se subscribit asserendo quomodo ex rogationibus talis,tale instrumentum assumpsit nullo addito, vel diminuto ; quod habeat substantiam immutare de voluntate eius cuius sunt rogationes, & postea notarius, qui fuit rogatus se subscribit , & in subscriptione dicit, quomodo dictum instrumentum de eius voluntate fuit scriptum per talem nutarium cui id commisit alijs impeditus,& quia inuenit cum suo originali concordare , ideo se subscripsit, & signum suum apposuit, & tunc propter consuetudinem , vel statutum loci dat fides,vt contingit hic Bononię , de iure autem videret secus,per id, quod dicit hic gl.& quod notat gl.in aut. de tabellionibus,in gloss.quę incipit argumenrum , & quod notat Specu.eo.ti.§.instrumentum. ver.item opponitur

a Autoritate ordinarij. concordant in hoc summario. do Abb.& d. Fel.hic ponit hic. domi. Henr. Boych. qs possit creare notarios vide eum hic.

ponitur quod non est confectum. dicit tamen ibi Spe.
& glo.præallegata. q si in ciuitate Constantinopolita-
na istud fieret darei fides instrumento:sed tabellio ve-
niret puniendus. In alijs autem ciuitatibus non face-
ret fidem instrumentum,quod intellige,nisi consuetu-
do loci aliud haberet,vt dixi, vel nisi etiam subsistente
impedimento autoritate iudicis esset factum.Item no.
quod vbi protocollum nõ fuit lectum coram partibus
non valet,nec potest exemplari. facit.l.fideicommissa.
§.j.cum ibi notatis.de lega.3. & quod notat in Specu.
eo.ti.§.ostenso. ver.illud quoq;.per Ioan.And.in addi.
3 Specu.¶ †An autem protocollo coram partibus lecto,
& coram testibus,sit credendum, videt q sic per ea, q̃
notant.in authen.de tabel.§.fin.& quod notat Spec.e.
ti.§.videndum.ver.nota,q tabellio.vide Bar.in l.Sem-
pronio proculo.ff.de lega.ij.& Bal.in rubr.C.eo.in ix.
col.in ver.sed tertio quærit.sed Nico.de Mata.vt ibi re
fert Ioan.And.in addi.multum singulariter tenet con-
trarium, quia licèt protocollum habeat solennitates,
quas habet instrumentum publicum:. tamen quia est
scriptura, quæ de se non est completa, sed scripta im-
breuiatè ad finem, vt postea compleat, & extendatur
videt quod non probet.ex quò non est completa.ar.l.
fina.C.ad sillani.& l.si is. & l.ex ea.ff.de testa.& l.j.C.
de senten.ex peri:reci.& l.contractus.C.de fid.instru.
licèt possit iudicis autoritate exemplari,& redigi in pu
blicam formam completè. Et tunc postea probabit,vt
hic patet.& cum hoc dicto transit Ioan.And.in addi.p̃-
dicta,& domi.Anto.hic, quod est valde notandum, si
est verum,& secundum hoc non sufficeret infra termi-
numdatum ad probandum producere protocollũ no-
tarij,quod diligenter tene menti. tamen si velles tene-
re oppositum posset responderi ad allegata in contra-
rium.& primo ad l.contractus.de fid.instrumen.quod
ibi loquit quando contractus celebrat in scriptis ita,q
scriptura est de substantia. vnde tunc non probat, nisi
quatenus reperit scriptum. nec posset aliqua extensio
fieri.secus quando scriptura non est de substantia.¶ Itẽ
non ob.l.j.de sen.ex peric.reci.quia ibi loquit in sñia
quæ in scriptis debet ferri per iudicem, & sic scriptura
ibi,est de substantia.¶ Item non ob.l.si is.& l.ex ea,q a
in eis erat imperfectio voluntatis:quia mortuus fuit te
stator,anteq̃ compleret suum testamentum:sed hic per
fecta fuit voluntas contrahentium.& lecta coram par-
tibus,& testibus.¶ Item non obst.l.fin.C.ad sill:a.quia
protocollum potest dici secundum suam naturam esse
completum: quia ex sui natura non requirit scripturã
extensam,sed sufficit quod sit imbreuiatè scriptum. &
ideo si habet solennia instrumenti publici videt quod
probet:& hoc puto verum quo ad id de quo principa-
liter fit mentio in protocollo, vt si fiat mentio quod
Titius emit à Scio talem domum pro tanto precio. nã
si de hoc reuocet in dubiũ,satis credo, quod protocol-
lum faciat fidem: sed si quis vellet producere protocol
lum ad finem probandi renunciationem aliquam, vel
promissionem aliquam factam in ipso instrumento em
ptionis, & diceret protocollo renunciauit &c.& pro-
misit &c.tunc fortè posset procedere dictum Nico.de
Mata.quia illud de se non est complectum. nec habet
perfectam orationem:ideo tunc procedat opinio Nico
4 lai.tene menti singulariter dictũ ipsius Nicolai.¶ †Ex-
tra gloss.est sciendum, quod tangunt hic Innocen.&
a Hostien.quis possit creare tabelliones.a & Innocen.hic
posuit opiniones,tandem videt concludere,q Impera-
tor.& Papa possint illos creare.& similiter reges saltem
non recognoscentes superiorem.j.qui fil:sint legi.per
venerabilem.& etiam consuetudo loci dare potest ali-
cui autoritatem tanq̃ tabellioni.s.eod.cum dilectus.
Alius autem inferior non poterit tabellionem creare,

a Creare tabelliones. de quo vide etiam hic per Henr. Boych. in princi. & per d.Fel. in 4 colũ. versi. decimo quæritur,& per do. Anto. hic in 4. col.ver vltimo quæritur nume.7.

nec talem potestatem dare, q credat scripturæ alicuius
tanquàm personæ publicæ,quia secundum eum vide-
tur,quod officium tabellionatus sit contra ius:quia ex
illo procedit, quod absq; alio adminiculo credit scri-
pturæ factæ in charta,seu pelle animalis mortui,quod
videtur quodammodo miraculosum esse. facit, quod
notatum fuit.s.eod.cum Ioannes. nulli autem videtur
esse licitum disponere cõtra ius,nisi principali.j.de cõ
ces.præben.proposuit.& ff.de legibus.l.principes. nisi
aliud sit expressum, vt in dictis iuribus. & facit.s.eod.
cum dilectus secundo.ff.de postu.l.j.§.de qua. vbi re-
stituere quem ad famam reseruatum est soli principi.
cum sit contra ius, de quo etiam.j.de re iudic.cum te.
& similiter de illegitimo nato facere legitimum.j.qui
filij sint legi.per venerabilem:& subdit, q quando con
suetudo loci dat potestatem solum habet inquantum
consuetudo concedit.& non in plus, & etiam dicit nõ
posse per statutum,aut pactum fieri, quod stet scriptu-
ris per manum alicuius priuatæ personæ confectis per
rõnem superius allegatam. Sed Hostien.tenuit, quod
etiam per statutum vniuersitatis possit hæc potestas da
ri,cum possit etiam dare iurisdictionem, vt notat.s.de
offi.ord.cum ab ecclesiarum. & ff.de iurisdi.om.iudi.l.
moræ.& l.quia. & per hoc etiam videt velle, q etiam
inferior à Principe possit dare hanc potestatem. dum-
modo sit talis,qui possit dare iurisdictionem,licèt non
possit ius generale contra ius superioris promulgare,vt
in cle.ne Romani.de elect.& in cap.cum inferior.s.de
maio.& obedien.Nec obstat, q sit contra ius creare ta
belliones, quia imo secundum eum satis potest dici se
cundum ius ex eo, quia ius vult instrumentis credi, q̃
non sunt confecta à priuatis personis prout censentur
esse tales,qui de publico habẽt potestatem. Et ex quò
constituti sunt legitimè credendum est eorum instru-
mentis,quia pro eis est præsumendum præsertim pro-
pter iuramentum,quod prestant,quando creantur.j.de
præscri.ad audientiam,de quo iuramento,& de forma
creandi tabelliones hr in Specu.eod.ti.§.restat.ver.sed
quæro.& de materia etiam habetur,in eo.§.ver.sed qs
potest facere tabelliones & hæc opinio Hostien.com-
muniter tenet pro qua facit: quia si consuetudo potest
hoc facere. ergo & statutum.cum æquiparent.l.de q-
bus cum ibi notatis.ff.de legibus.& l.omnes populi.ff.
5 de iusti.& iur.¶ † Aduerte tamen,quia habens potesta
tem ab inferiore non habente expressam potestatem à
Principe,vel à Papa non potest facere instrumẽta. Nisi
in loco subiecto ipsi facienti talem tabellionem. argu.
l.fina.ff.de iurisdictio.om.iudi.& consti.vt animarum.
lib.vj.& l.j.C.de sum.trini.& ibi per Bar.de quo etiam
in Specu.eod.ti.§.restat. ver.quid de his. Instrumenta
tamen confecta intra locum per talem probabunt ex-
tra locum, vt notauit Specu.in dicto versi.quid de his.
& Bar.in d.l.j.¶ An autem posset ex prorogatione, &
consensu partium extra locum conficere instrumenta
tetigit Ioan.And.in addi.Specu.super dicto ver.quid
de his.& ibi concludit, q non post Guil.de Cug.per l.
consulta.C.de test.& l.repetita.C.de episco.& cleri.&
C.de dona.& l.secundum. & quia hoc est nudum offi-
cium sine iurisdictione.& sic cessant iura loquentia de
prorogatione: quia loquunt in materia iurisdictionis,
quæ bene est prorogabilis.l.j.& ij.ff.de iudi.an autem
constitutus tabellio à Papa possit conficere instrumen-
ta in terris imperij, vel econtra domi.Anto. hic videt
velle,quod non,pro cuius dicto facit,quod supra proxi
me dixi,nisi dicas, quod Papa quo ad habitum habet
iurisdictionem in terris imperij, vt notat.s.de iudi.no-
uit.& Imperator aliàs habuit in terris ecclesiæ.ideo tol
lerat prorogatio.argumen.l.cum filius.§.dominus. de
lega.2. de rigore videtur opi.do.Anto.verior, sed con-
trarium

trarium tenuit Spe. in d. §. restat. ver. & no. qđ hęc cõ muniter teneť, & seruať. nã licèt sit qõ, an legitimatio facta p Imperatorē habeat effectũ ẽt in terris ecclesiæ, vel ecõtra, vt notať in c. p venerabilẽ. j. q. filij, sint legitimi. tñ quo ad ptãtẽ cõficiẽdi instrumẽta cõ muniter teneť, qđ dixi. & põt esse rõ diuersitatis: q a instrumẽta cõficiunť de voluntate eorũ, de quorũ prę iudicio agiť, & ideo facilius habent effectum, sed legitimatio interdũ fit sine consensu corum de quorũ præiudicio agiť, vt tangit Bar. in l. Gallus. §. qđ si tantum. ff. de lib. & posth. & ideo illa nõ sic faciliter extẽ diť, de quo tñ dicendum, vt plenè notatur in d. c. per venerabilem. quia in illa, vt dixi fuerunt opiniones.

6 ¶ † Qua aũt actione teneať notarius, q omisit aliqua ad præiudiciũ partis in instrumento tangitur in Spe. eo. titu. §. ostenso. ver. quid si imbreuiatura. & ibi per Io. And. in addi. & Bar. in l. fina. C. de magistra. cõuenien. & l. fina. ff. de tabulis exhiben.

7 ¶ † Vltimo etiam hic tangitur qualiter imbreuiatura possit expendi: qñ est abbreuiata multum scripta. de quo in dicto versi. quid si imbreuiatura. Conclude, q si cõtractus est in scriptis. Ita q scriptura sit de substãtia nullũ est remedium, q a nullo mõ põt extendi vltra, q̃ sit scriptum. C. de fide instr. l. cõtractus. Et per hoc dixit Bar. in dicta. l. Gallus. §. idem credendũ. quod cum in sententia diffinitiua requiratur scriptura, errare videntur tabelliones, qui extendunt scripturam iudicis vltra cõtenta in illa, sed fortè possunt defendi, quando cõsuetudo aliud habet. arg. s. eo. cũ dilectus. vbi aũt scriptura nõ est de substãtia. tũc dicit Host. q primo debet attẽ di pcedẽtia, & sequẽtia, & similiter abbreuiaturæ aliæ pcedẽtes, & sequẽtes, & si ex illis potest colligi intentio scribẽtis: tunc secundum illam extendet. argu. l. si seruus pluriũ. in fi. ff. de leg. j. & ff. de ædẽ. l. si qs ex argentariis. §. si initiũ. Item poterit perpendi intentio ex cõparationibus aliorũ instrumentorũ, quæ perfecit tpe ipse scribens imbreuiaturam inter easdẽ personas, vel diuersas in eadem materia, vt pro. l. vel vniuersorum. ff. de pig. ac. & in Aut. eo. tit. §. sed instrumẽta. vnde dixit Bar. q clausulæ cõfines ad cõtractum emptionis, & locationis, poterunt extẽdi in imbreuiatura instrumẽti emptiõnis, eo modo quo periretť extensæ in cõtractu locationis: nã sunt similes, vt l. j. §. ff. d: leg. 2. dicit tñ Hosti. q decisio cohærẽtiũ. l. confiniũ. si non sunt expressẽ appositi, & sic decisiõ nõ poterit suppleri. qđ intellige sine nona pcõne p id, qđ notať in d. vers. qđ si imbreuiatura. & sequẽti. vbi aũt pdicta cessant. tũc si qdẽ talis imbreuiatura habet certũ itellectũ a cõsuetudine loci, vel a iure cõi, ille intellectus dabiť, & fm illũ poterit extẽdi. facit insti. de fideiuf. §. si. alias si ex prædictis nõ bene põt p. rcipi intellectus debebit scribere ad literã put iacet, nisi forte esset ipsemet qui scripsit, qui põt suã scripturam interpretari. arg. l. si quis intentione. ff. de iudi. dicit tñ hic d. Ant. q si iudex interpretaretur, vt sibi videretur, & fm illam fieret extẽsio valeret, quod actum esset, nisi esset oppositũ, quod no. facit, qđ habeť. j. de re iudi. quod ad consultationem. & s. de electio. cũ dilecti. ad finẽ. & C. quomodo, & qñ iudex. in l. ab eo. recitat tamen Io. An. in addi. Spec. super dicto ver. quendã doctorem Florentinum disputasse pdicta procedere, quando imbreuiatura non deficit in substantialibus instrumenti, de quibus. in aut. vt præ po. no. Imperatoris. in tex. & gl. & in l. generali. C. de tabula. lib. x. aliàs cum instrumentum esset nullũ nõ posset ex postfacto validari. j. de reg. iur. non firmať. lib. vj. ẽt si illa posset probare intercessisse secũdũ tẽs cõditi instrumẽti, & sic tũc nihil posset ipse, vel alius supplere circa talia solẽnia omissa. & sic transit ẽt hic do. Anto. Sed tu dic melius, vt notatur per Bar. in l. si Barbarius. ff. de reg. Iur. nam licèt in imbreuiatura deficiãt anni domini. vel indictio, quæ sunt de solẽnitatibus instrumẽti, vt habeť. s. e. c. inter dilectos. tñ q a necessario concludiť imbreuiaturam, & instrum factũ esse sub certo tpe. & sub certa indictione. facit de re iud. in c. Abbate. li. vj. poterit ipse tabellio hoc supplere. q de hoc verisimiliter deť esse informatus, nã si aliter pdicta apponat nõ esset functꝰ officio suo, ex quo actus esset nullus. argu. l. si vt proponis. C. quõ, & qñ iud. cũ ibi notatis, & quod notať ẽt in c. gratia. de rescri. in 6. in qbus patet, qđ faciens actũ iure pprio si actus est nullus nõ impediť facere actũ validũ, qđ vť saltẽ pcedere, qñ nondũ data est copia parti aduersę, nec mota est qõ sup anno, vel indictione. aliàs nõ deberet apponere sine iudicis autoritate, & parte vocata de cuius piudicio agiť facit, qđ notauit ipse Ioan. An. sup data. 6. libri. & qđ dixi. s. eo. in c. ex literis, cũ autoritate aũt iudicis poterit, vt voluit Io. An. in loco præalle. & ẽt Bar. in d. l. si librarius. quicquid senserit ille doc. Flo. & Io. An. in addi. prædicta. & d. Ant. hic. Et ex pdictis patet, qđ notarius cui dať ptãs redigẽdi in publicam formam notas, & rogationes alterius notarij potest extendere imbreuiaturas eo modo quo dixi. & hoc videť sequi Spe. & Ioan. And. in loco præ allegato. & etiam do. Anto. hic. Sed Bar. in l. Gallus. §. idem credendum. de libe. & posthu. dicit, quod non debet extẽdere, sed scribere ad literã put iacet. q a secundũ eũ interpretari scripturã, vť potius spectare ad iudicẽ. facit l. volũtatis. C. de fideicõ. dicit, tñ qđ vltra imbreuiaturã poterit autenticare illud instrm eiusdẽ notarij. ex quo colligi possit intellectus abbreuiaturæ, & sic pars poterit vtrunq; pducere, sed forte opinio. Spec. & sequaciũ est de iure uerior p istũ tex. dũ dicit, q habita autoritate ordinarii poterit fideliter in publicã formã redigere. & p hoc habebit ppetuã firmitatẽ. & sic innuit litera, quod non egebit alio adminiculo. cuius cõtrariũ voluit Bar. & ad rõnem Bar. potest respõderi, quod notarius habita autoritate ab ordinario videť habere à iure ptãtẽ fideliter interpretãdi ipsam notã. p istũ tex. nã & pro ipso, q fideliter, se gerat in dubio est præsumendũ. j. de pscri. ad audiẽtiam. nisi aliud ex diuerso probeť circa prædicta, tñ attendenda esset consuetudo loci. arg. s. eo. cũ dilectus. An autem abbreuiaturis cancellatis possit instrumẽtũ publicum redigi dixi. s. eo. inter dilectos. & notať dictis versi. præce. dictum ver. quid si imbreuiatura per Io. An. in addi.

SVMMARIVM.

1 *Exemplatio instrumentorũ antequàm permittatur multa requiruntur.*
2 *Scriptura priuata ad hoc, vt probet eget publicatione.*
3 *Scriptura publica, an, & quando egeat publicatione.*
4 *Et apud quem debeat fieri illa publicatio.*
5 *Et an partes possint facere, q notarius publicet de eorum consensu ita, q tali scripturæ adhibeatur fides etiam sine autoritate iudicis.*
6 *Instrumenta si sunt de re ecclesiastica, vel negocio ecclesiastico possint publicari coram iudice ecclesiastico.*
7 *Publicatio scripturæ quos effectus habeat.*
8 *Ad publicationem testamenti quæ requirantur.*
9 *Et an testes primæ scripturæ sint omnes vocandi.*
10 *Publicationem testamenti petens, an debeat iurare, q non petit animo calumniandi.*
11 *Ad publicationem testamenti requiritur citatio eorum quorũ interest.*
12 *Vt in dubio præsumetur citationem præcessisse.*
13 *Et an sufficiat sola scientia sine citatione.*
14 *Protocollum, an probet.*

a Instrumentū exēplatū concordant cū dño Id.in summario do Abb.& Felyn.& si quæras,quā scriptura si dē faciar, vel non distingue hic secundū d. Hē.Bohyc.

a I instrumenta. Instrumentū exēplatum.
per tabellionem autoritate ordinarij
eādē vim hēt cū originali.h.d. Et non
recipit cōmodā diuisionē:loco tñ dini
sionis pōt dici, q ponit petitionē exa-
minationē,pceptū,& effectū.¶.No.q instrumēta pu-
blica pprię dñr exēplari:sed priuata dñr publicari:qñ
redigunt in publicā formā per manū tabellionis con
tenta in ipsa priuata scriptura consito de veritate cō
1 tētorū . in illa.C.de testa.l.publicati.¶†Itē no.multa
reqsita,vt permittat exēplatio instrumentorū. Primū
est,q instrumēta exigāt exēplationē pp vetustatē,vel
aliam causam iustā.Secunda,q exemplatio fiat auto
ritate ordinarij , vel delegati ab eo habentis ad hoc
spāle mādatū.Tertio reqrit,q diligēter inspiciant,&
examinent,an sit vitiosa in aliqua sui parte . Quarto
reqrit,q p publicam personā exemplent, & publicē
tur.Et no.tunc effectū talis publicationis: qa hēt ean
dē vim,quā habebat originale.An aūt alia requirant
patebit ex j.dicēdis . & de materia.in Spec.de instru.
edi.§.ostenso.versi.& qm.de publicatione. vsq; ad fi.
¶In gl.j.ibi reuocanda sunt:supple anteq̄ consumā-
tur.& qñ de consumptione timet.vt patet ex sequen
tibus.¶In ea.gl.ibi nulla fides adhibet.supple,nisi p
testes probaretur de tenore ipsius instrumēti.j.de pri
ui.cū olim . & no.in gl.sequenti.¶ In gl.2.ibi de pri
uilegijs.cū olim.No.ex gl.ista,& precedēti,q ēt instru
mēta publica interdū exemplant,& publicant,vt qñ
dubitat , ne pereat probatio propter vetustatem , vel
aliā iustam causam. vt tetigit gl.in prin.q & ibi dixit
gl.vel alio mō potes exēplificare,si fortè scriptura ste
tit in loco humido. & ex hoc inceperit deleri . Itē ēt
dixit Host si esset scripta in papyro. qa illa de facili
corrūpunt,vt docet experiētia.facit.j.de cōfir.vti.vel
inuti.cū dilecta. Idē si sunt pericula p emptionis : qa
fortè sunt trāsferēda ad locū remotū, & periculosum
est pp guerras,& discrimina viro.ū,idē sm eum si es-
sent instrumēta oīa inter hæredes, vel socios , quorū
quilibet eget vno.ff.fa.erc.l.si qua sunt.idē dixit Inn.
si esset instrm procuratoris ꝯ plures personas . ita, q
expedit in pluribus iudicijs hre in publica forma. vt
ipse no.s.de testi.significauit. & l.Albericus . Itē etiā
scriptura priuata pōt publicari.dūmō ꝯstet de verita-
te ipsius scripturæ,& cōtētorū.in ea.C.de test.in l.pu
blicati.Itē pōt publicari, quodlibet gestū coram testi
bus,cui⁹ expediat hre memoriā,siue sit testm siue cō-
tractus,vel quasi,siue quodlibet aliud.vt in d.c.signi-
ficauit.& c.Albericus.& c.qm.in princi.& §.sunt, &
alij.s.vt li.non cōte.dñt ēt quidā,q instrm donatiōis
ēt publica manu factū debet publicari corā iudice, si
excedit summā quingētorū aureorū.l.sancim⁹.C.de
do.sed certè,vt hic tāgit d.An.illa ñ est pprie publi-
catio,q̄ fiat ad finē cōseruandi pbōnē.de qua loquit
hæc materia.sed ad finē validitatis donationis.d.l.pu
blicati.& insti.de testa.§.fi.aliàs aūt nō exigit publi-
catio,si testm sit scriptū manu tabellionis.& p hoc ha
bes expeditū,q̄ scripturæ, vel gesta possint publicari.
2 ¶†Est ēt scd'o dubiū.An q̄libet scriptura egeat publi
catione,vt pbet,cōclude,q si est scriptura priuata illa
eget publicatione:qa illa de se nō pbat,sine alio ad-
miniculo.s.co.c.2.& ibi plenè dictū fuit:si aūt sit scri-
ptura publica regulariter nō eget publicatione: qa il
3 la de se pbat sine alio adminiculo.s.c.c.2. † Fallit tñ
interdū ad finē ꝯseruādi pbōnē,qñ dubitaret, ne pe
riret.vt hic patet.Itē fallit sm aliquos in donatiōe , q̄
excedit summā,qngētorū aureorū p l.sancim⁹.C.de
do.Sed certè,vt s.dixi.ibi non reqrit publicatio corā
iudice ad finem, vt probet si instrm est manu publica
cōfectū,sed ad finē,ut ualeat ipsa donatio. q aliàs nō
valeret,quatenus esset vltra dictā summā. vt patet.in
d.l.sancim⁹.Itē fallit tertio sm aliquos in testō,quod
sm eos non probat,licèt manu publica sit cōfectū,ni
si publicaret autoritate iudicis,& testes inscripti at-
testent vera esse, quæ in eo sunt descripta.l.publica-
ti.& l.testamenta.C.de testa.sed certè cōis opinio est
in contrariū. vt ēt hic tangit Inn.nam secundū cōem
opinionē demū egent testamēta publicatione : qñ nō
sunt scripta per manū tabellionis, & habeat solēnita
tes debitas.& hanc opinionē dicit Host.veriorē præ-
sertim secūdū ius canonicū.p no.de testa.relatum.&
c.cū esses. dicit tñ Inn.q prima opinio de cōsuetudi-
ne in multis locis seruat. & tūc seruanda est cōsuetu
do.s.eo.cū dilectus. & idē si statutū loci hoc dispone
ret eadē rōne.ar.l.de qbus.ff.de legi. Dicūt ēt aliq,q
publicāda est originalis scriptura.& nō sumpta,eo ca
su quo habet fieri publicatio.per l.sancimus.C.de di
uer.rescrip.canonizata.xxv.q.ij.de quo dic, vt p Bar.
in aut.si qs in aliquo.C.de eden.& per hoc habes ex
peditū,secundū, videlicet q scripturæ egeāt publica
4 tione.¶ † In ea.gl.in fi.No.ex gl.apud quos dēat,seu
hēat fieri ista publicatio,qa apud ordinariū pōt ēt fie
ri coram delegato ad hoc specialiter deputato,à sede
apostolica.s.de testi.Alberic⁹,vel ēt ab ordinario ad-
ministrationē habente,ut hic patet,& dixi.s.c.proxi.
An aūt possit fieri corā vicario ordinarij. dicit Gost.&
Hostien.q nō,nisi habeat spāle mādatū p istū tex.sed
Io.An.tenet contrariū: qa vicarius secundū ueriorē opi
nionē habet ordinariā prout ēt tenuit Host.non dele
gatā prout tenuit Gof.vt no.gl.in c.2.de offi.vica.in
6.& iō poterit fieri corā eo,ex quò ordinarius est , p
id,qđ dicit tex.hic,& gl.ēt si aliud spāle mandatū nō
5 habeat.¶†An aūt possint partes facere,q notari⁹ pu-
blicet de eorū cōsensu.ita,qđ tali scripturæ fides ad-
hibeat ēt sine autoritate iudicis.dicit Inn.q ex vi pa-
cti poterit cōuinci pars p talē scripturā. ar.l.si cōue-
nerit.ff de re iud.& l.fi.C.de tēp.app.nō tñ pñt face-
re partes,q talis scriptura trāseat in publicā formā:ni
si autoritas iudicis interuenerit : sicut nec pñt partes
facere quē priuatū iudicē.C.de iuris.om.iud.in l.pri
uato.ū.& no.s.de offi.dele.significantibus: nec face-
re q scripturæ priuatæ personæ credat, vt publicæ si-
ne alio adminiculo,ut dictū . fuit.s.e.prox.licèt ex vi
pacti si de illo cōstaret staret scripturæ ad p iudiciū ip
sarū partiū.& sic debet intelligi,qđ dictū fuit.in d.c.
pxi.& cū hoc trāsit Io.An.& d.Ant.sed fortè non im
probabiliter pōt dici,q qñ de consensu partiū p nota
riū exēplat instrm,& de hoc rogat corā testibus,q tñ
tale instrm habēs solēnitates debitas. licèt autoritas
iudicis non interuenerit:probet tanquam publicum
sine alio adminiculo. ex quò est manu publica confe
ctum.& de hoc rogatus coram testibus: quia non vi-
deo quid tunc repugnet.& per hoc videtur,q ista ma
teria debeat intelligi:quando de voluntate vnius par
tis tantum scriptura exemplat per tabellionē. Et hæc
procedunt de iure canonico.Sed secundum leges vi-
detur,q apud magistrum census in vrbe.si in prouin-
cijs apud præsides, debeat fieri ista publicatio.C.de
testa.l.consulta diualia . & secundum illas non uidet
posse fieri apud iudices ecclesiasticos : quia oppro-
brium esse videtur eis,si forensium disceptationū ve-
lint esse periti.d.l.consulta.& C.de epis.& cle.in l.re
petita.sed Inn.dicit de consuetudine antiquata,& ap
probata in Francia,& in Anglia seruari, vt fieri posse
apud Epos,& eorū officiales.facit,quod no.j.de tes.
in c.tua . & cap.si hæres.in gloss.2.Potes concludere
vt

vt tangit hic domi. Ant. quod apud religiosos non dēt
fieri. arg. s. de syndico. c. j. & de postulā. c. 2. & sic pos-
sunt intelligi dictæ leges secundū vnū intellectum: si
6 aūt quærit̄ de alijs personis ecclesiasticis.† Cōclude,
quod si instrumēta sint de re ecclesiastica, vel de ne-
gocio ecclesiastico: possunt corā ecclesiasticis iudici-
bus publicari. facit. s. de iud. decernim⁹. & c. sequēti.
Si aūt sint de alijs: tūc si sumus in terris ecclesiæ subie
ctis quo ad tēporalē iurisdictionē. Idem vr̄ per id, qđ
habet̄. j. de appel. si duobus. & quod no. gl. in ca. 2. de
arbi. lib. vj. Si autem non est de temporali iurisdictio
ne ecclesiæ: tunc si respiciunt cōtractus, & non respi
ciunt piam causam: videt̄, quod debeat fieri coram iu
dice seculari. s. de iudi. nouit. si autem respiciāt piam
causam: tunc vr̄, quod possit fieri coram iudice eccle-
siastico. per id, quod habetur. in d. c. tua. & ca. si hære-
des. & c. cum esses. & ca. relatum. j. de testamentis. &
multofortius hoc ꝓcedit: si esset testm̄, in quo essent
disposita in piam causam. Si aūt esset testamentū, in
quo nō esset aliqua disposita ad pias causas: tunc est
magnū dubiū. nam tunc videret̄, ꝙ deberet publica-
ri coram iudice seculari. contrariū sentit hic do. Ant.
ex eo, q̄a ad episcopum, & sic ad iudicem ecclesiasti-
cū spectat tueri. & sic defendere voluntates defuncto
rū, ēt si aliter non sint factæ ad pias causas: q̄a de se sa
tis censet̄ esse pium illas tueri. per id, quod no. in d.
c. si hæredes. & sic quantum ad hoc dictæ leges nō te
nerēt, nec astringerēt ecclesiasticas personas. s. de cō-
sti. in c. ecclesia. ex quò non reperiunt̄ approbatę per
Papā. & per hoc habes tertium expeditum, videlicet,
7 apud quos dēat fieri ista publicatio. ¶† In gl. fi. in fin.
No. ex gl. Primo vnū req̄situm in materia publicatio
nis. videlicet, ꝙ scribat̄ scriptura per tabellionē. Secū
do hēs ex ea effectū publicationis: q̄a ex quò facta ē
publicatio nō poterit̄ cōtra eam fieri probatio. licèt
amittat̄, vel consumat̄ originale. facit. l. publicati. C.
de test. Item faciet fidē: ēt si prima scriptura fuerit pri
uata: vel si fortè gestū erat solū in mente testiū. vt pa-
tet. in d. l. publicati. Itē est effectus: q̄a facta publica-
tione testamēti: si ostendat̄ iudici, ex quò nō apparet
aliqua suspicio ꝓcedet̄ ad missionē in possessionem
rerū hæreditariarū, quā debebit facere fieri iudex de
ipso hærede. l. fi. C. de edic. & interdū ēt habet maio-
rē autoritatē q̄ originale: vt qn̄ originale erat scriptū
scriptura priuata. Sed vbi esset scriptura publica habe
bit eandē vim, & nō maiorē, q̄ originale. j. de confir.
vti. vel inuti. cū dilecta. & ꝑ hoc habes effectū publi-
8 cationis. ¶† Restat nūc declarare aliqua req̄sita ad ip
sam publicationē. Et primo vides, ꝙ req̄rit̄, ꝙ scriptu
ra publicetur ꝑ tabellionem: qđ fatetur Innoc. hic in
vna parte: sed in alia parte videt̄ dicere, ꝙ non requi-
ritur tabellio: q̄a leges nō vn̄t facere mentionē de ta-
bellione. sed de honestis ꝑsonis, in quarū p̄sentia dēt
fieri apertura. C. quēadmo. test. ape. l. j. & ij. sed certè
ibi loquit̄ de publicatione, q̄ sumit̄ ꝓ manifestatiōe:
q̄a testm̄ nō fuerat lectum corā testibus, sed clausum
p̄sentatū. & talis publicatio bene pōt fieri corā hone
stis ꝑsonis de autoritate iudicis, ut dictis legibus: sed
publicatio, q̄ habet vim ꝓbationis, ista debet fieri cū
testes recognouerunt suas subscriptiones, & sua sigil
la corā iudice. & dēt tūc scribi ꝑ tabellionē. & sic per
ꝑsonā publicā tenor testamēti de autoritate iudicis.
vt ēt no. ꝑ Bar. in l. j. §. fi. ff. quēadmo. testa. ape. iō te-
ne cōclusionē gl. Requirit̄ ēt ꝙ primo, & an̄ oīa adea
tur iudex cōpetens quo sedente pro tribunali suppli-
cet̄ ꝓ publicatione. d. l. j. & ij. C. quēadmo. testa. ape.
qui ēt habebit facere solēnitates locorū. vt ibi dicit̄.
Itē requiritur tertio, ꝙ iudex inspiciat testamentum
de verbo ad verbum. & sic videat, ꝙ sit sine suspicio-
ne eo diligēter inspecto in charta, seu scriptura. Et in
filo, & sigillo, si sit priuilegiū. & in oībus suis circūstā
tijs. s. eo. inter dilectos. & si reperiat ēt sine uitio p̄ci
piet illud exēplari ꝑ tabellionē, vt hic dr̄, eēt ēt vtile
ꝙ cōferret, & auscultaret exemplatū originali. tn̄ nō
hoc est necessariū s̄m Host. q̄a p̄sumit̄ ꝓ tabellione.
j. de p̄scr. ad audiētiā: nec est necesse secundum eum
ꝙ aliter decretū, vel autoritatem suam interponat. li-
cèt id facere possit ad cautelā. licèt alij dicāt id neces-
sarium, & aliàs nō facit fidē exemplum secundū eos,
ēt exemplatum debet cōferri à triplici tabellione: sed
verior vr̄ opi. Host. ꝑ hunc tex. req̄ritur ēt, ut dixi, ꝙ
sit exēplatum ꝑ tabellionē. ¶ Sed an sufficiat vnū so-
lum notarium exēplare, ēt si alii notarii non interue-
niāt. Io. An. in addi. Spe. e. ti. §. ostēso. sup uer. sed nun
quid. pōderat istum tex. q̄ loquitur in singulari. & sic
vr̄ uelle, ꝙ sufficiat unus notarius. Ideo reprobat opi.
req̄rentiū quatuor, uel quinq; notarios ad ipsam pu-
blicationē. & iō cōcludit, ꝙ sufficit unus dūmō id fa-
ciat præsentibus testibus. Ita, ꝙ in contractu insinua-
tionis, & publicationis testes describantur, fatet̄ tn̄,
ꝙ ad cautelā plures p̄nt adhiberi: sed nō est necessa-
9 riū, qđ notabis. ¶† An aūt testes primæ scripturæ sint
vocādi. Inn. hic uariauit. nā primo in vna parte dixit,
ꝙ nō, in alia dixit cōtrarium vr̄ tn̄ voluisse, ꝙ sufficiat
maiorē partem uenire. C. quēadmo. testa. ape. l. 2. Sed
certè illa l. hoc non probat. & loq̄tur de publicatio-
ne, q̄ sumitur pro manifestatione. Nō aūt de illa, quæ
fit ad finē, ut fiat publicatio ad finē probandi. nā tunc
expedit oēs venire, & pro testō testificari, aliàs si vn⁹
solus de necessariis contradiceret, uel deficeret, non
probaretur testm̄. & sic non posset publicari. l. j. in ti.
ff. quēadmo. testa. ape. Potes dicere, ut tangit hic do.
Ant. qđ scriptura originalis erat publica, sed publica
tur. q̄a incipit deleri, non est necesse testes inscriptos
uocare: q̄a satis ꝓbaret ipsa scriptura in publica for-
ma scripta, & in nullo uitiata, secus si prima scriptura
esset priuata, vel cōsumpta. q̄a tūc expedit, ꝙ ꝓbet̄ ꝑ
10 testes. & hoc mō p̄nt opiniones cōcordari. ¶† Itē req
ritur, ꝙ petēs publicationē iuret, ꝙ nō petet aīo calū-
11 niādi. d. l. j. & 2. ¶† Itē req̄ritur citatio illorū quorū in
terest. d. c. Albericus. & c. significauit. de testi. nā parti
bus p̄sentibus, uel altera ꝑ cōtumaciā absente dēt fie
ri publicatio. facit. l. in causę. §. 1. ff. de minori. & qđ
dixi. in d. c. significauit. & c. Albericus. aliàs non præ-
iudicat absentibus ex regula uulgata. l. unoquoq;. ff.
de re iu. & s. de ma. & obe. c. 4. & hoc ēt tenet dn̄i de
Ro. in sua con. x. & cclviij. Fallit si exemplatio sit fa-
cta ꝑ notariū, q̄ primum instrm̄ cōfecit. facit, qđ no.
Bar. in aut. si q̄s in aliquo. C. de edē. Fallit secundo si
pars, cōtra quā fit exēplatio ex postfacto fuerit uoca-
ta ad cōtradicēdū ipsi exēplato. & nō cōtradixit. sed
fortè illud inq̄tū ꝓ se faciat ꝓduxerit. nam tūc ēt sibi
nocebit. ut no. do. de Ro. in locis præalleg. Item fallit
tertio si instrumēta aliqua, sint in casu ꝑditionis ꝑꝑ
uetustatē, uel alia iusta cā. & adeo periculum immi-
neat, ꝙ illi quorū interest, & q̄ sunt absentes cōmodè
uocari, uel expectari nō p̄nt. nā tūc statim p̄nt trāscri
bi, & publicè exēplari ēt nō p̄cedēte citatione s̄m In.
arg. c. qm̄. §. t. s. ut lit. nō cōtest. qđ intelligit Host. sal
uo tn̄ iure absentiū. ut sic possint obijcere cōtra hanc
scđam scripturā: sicut, & cōtra primā poterit. ꝑ id, qđ
hi. in d. c. qm̄. & j. de confir. uti uel inuti. cū dilecta.
§. nos igit̄. Itē fallit quarto ꝓut no. Spe. eo. ti. §. ostēso.
uer. porro. si instrumentū, quod publicat̄ alium nō tā
git sp̄āliter, ut priuilegiū, uel indulgentia. nam tunc
non exigitur specialis citatio. sed sufficit generalis

per edictũ.& aliàs nõ valeret publicatio saluo nisi fieret p illũ,q cõcessit priuilegiũ. de quo ẽt p Inn.s̃.de
12 testi.Albericus.¶†An aũt præsumat in dubio citatione processisse.dixi.in d.c.Albericus. & tangit ẽt Spe. in d.§.ostendo. versi.sed quid si post publicationẽ. & cõcludit,q non præsumit,nisi in publicatione,de illa fiat mẽtio.de quo dicẽdũ.vt dixi.in d.c.Albericus.
13 ¶ † An aũt sufficiat sola scia sine citatione.tãgit Spe. in ver.sequenti dicto ver.sed quid si post.& concludit tutius esse,q citet .do.Ant.tenet,quod etiã est necessariũ:qa citatio est de solẽnitate publicationis. & nõ sit simpliciter pp finẽ sciæ. Facit quod no.Bar.in simili.in l.denũciasse.§.qnid tamẽ.ff.de adul.si tñ esset sciens,& psẽns,licẽt nõ esset citatus sufficeret, p ca, quæ hñr.in l.in causæ.§.j.ff.de min.& quod no.Guil. de Cu.in l.j.ff.de in ius vo.& Io.An.in c.fi.de ele.in vj.& facit ẽt,quod dixi.s̃.de iudi.c.j.¶ Vltimo requirit,q notarius fideliter exeplet:nihil addẽdo , vel detrahẽdo,quod substantiã habeat immutare:faciendo de hoc mentionẽ in subscriptione. & ẽt de qualitatibus exẽplati . vnde etiam attestabit,q instrumẽtũ nõ erat vitiatũ,nec cãcellatũ,nec in aliqua sui parte abolitũ,aut suspectũ.& q de autoritate iudicis exẽplauit per istum tex.& C.de edic.diui adria.l.fi.& p illã legẽ.& per hanc decre.dicit Io.An.probari, q vitia visibilia,vt cancellaturæ,& rasura impediunt hanc pnblicationẽ,inuisibilia non,vt si objiciat,q instrũm, de quo exẽplando agit fuerit confectum ab excõicato, vel seruo,vel hĩs similia. nã nõ audiet hoc allegãs ad impediendũ pulicationem: audietur tñ talis cõtradictio alio respectu , & scribi poterit in actis ad finem, vt aliõ tempore discutiat . per id , quod hñ.in auth.si dicat.C.de testi.& c.ex parte adæ. debebit ẽt notari⁹ exẽplãs totũ exẽplare:nec sufficeret aliàs assertio notarij dicẽtis se vidisse instrumentũ.per id,quod hñ.in auth.si qs in aliquo.C.de æden.& j̃.de verb.sig.Abbate.& p Spe.in d.§.ostẽso.ver.sed nunqd credit. & p hoc habes expeditũ,q solẽnitates reqrant in publicatione.de effectu ẽt publicatiõis superius dixi. & sic est expedita materia decre.tñ aduerte, qa do.Ant.vñ sensisse,q si testm̃ est scriptũ manu tabellionis:ita demũ nõ eget publicatione:si fuerat lectũ corã testibus. alias secus,p l.j.& ij.C.queãdmo.testa.aperi.sed tu dicere potes, q si appareat notariũ esse rogatũ in præsentia testiũ subscribẽtiũ testo.& ipsum sigillantium, qđ illud testm̃ q̃q̃ clausum sit testm̃ ipsius testatoris. & q sic ẽt asserit testator corã testibus:quos ẽt rogauit,vt se subscriberent,& sigillarẽt,q tunc,si tabellio pdicta attestet, & se subscribat.& apponat solennia instrumẽti.de qbus dictũ fuit.s̃.c.inter se . & signum suũ.vñ,qđ tũc sine alia publicatione fiẽda corã iudice testm̃ probet.p id , qđ hĩ in tex.& gl.in l.2.ĩ prin. ff.queãdmo.test.aperi. & ibi no.p Bar.secus si prædicta nõ interuenirẽt. licẽt aliàs esset scriptũ manu tabellionis.p id,quod hñ.in l.scripturas.C.qui po.in pi
14 gno.ha.¶ † Vltimo potes addere his, quæ dixi.s̃.c.,pxi.qđ Bal.sup rub.de fi.inst.tenet,q protocollũ nedũ quo ad principaliter contenta in protocollo. sed etiã quo ad imbreuiatẽ scripta ,pbet : si habet aliàs solẽnitates instrumẽti publici,mouet qa tales imbreuiaturæ recipiũt interpretationẽ à cõi cõsuetudine loci. & hoc dictũ posset ,pcedere,si loci cõsuetudo hñet dari fidẽ ẽt quo ad imbreuiatẽ scripta.aliàs cũ scriptura sit imperfecta.& scripta ad finẽ,vt pficiat: non dẽat sem per cõsuetudo cõis attẽdi: sed potius cõsuetudo ipsi⁹ tabellionis.vt plenè dixi.s̃.c.,px.vñ,q de iure ñ faciet fidẽ quò ad talia imbreuiatẽ scripta.vt dixi.in d.c.,pcedenti.tene tñ mẽti dictũ Bal.propter eius autoritatẽ.

a Ex violẽta.videm summant hic d.Abb. & do Fely. & secũda Ab hic est casus no.vide hic eos dẽ do.Ab. & Fely.

De præsumptionibus. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Deprehensio in delicto videtur probare delictum,*
2 *Interficere volens hominem,licet non interficiat , ex quo per eum non steterit cum deuenerit ad actum proximum tenetur pœna homicidij,licet non interfecerit.*

SIcut noxius. In de'ictis in dubio pſumit dolus.h.d.Et nõ recipit cõmodã diuisionẽ.¶ No.q in his,quæ sunt de genere prohibitorum præsumit dolus,& animus delinquẽdi . facit,quod habet in l.j.C.ad l.Cor.de sica.¶ Item q interdum appellabit amicus, qui debet esse amicus : vel cui quis deberet esse amicus:licẽt non sit.facit,quod hñ in passione dominica,vbi dñs Iesus dixit iude. amice ad qd venisti. ¶ Itẽ no.q in depẽdentibus ab aĩo non stat verbo alicuius:qñ ex facto hñ certa præsumptio à iure de aĩo. & sic debet limitari,qđ no.in c.significasti. de homi. & insti.de act.§.alie.in glo.magna.¶ †Itẽ no.quòd de
1 prehẽsio in delicto videt ,pbare delictũ . de quo.s̃. de iud.in c.cũ nõ ab hoĩe.¶ Itẽ potes notare ẽm Abba. versum illũ.Si vides ludo,vel sacco sumpta recludo. & facit ẽt tex.secũdũ Host.q illos,q faciũt cantilenas famosas in piudiciũ ,pximi in Indis , vel festis sancti Nicolai,vel in alijs similibus , vt pp hoc nõ excusent à pœna.l.j.C.de famo.libellis.¶ In gl.j.ĩ fi.Et sic vult
2 gl.†quòd volẽs interficere hoĩem.licẽt nõ interficiat ex quò p eũ nõ stat cũ deuenerit ad actũ ,pximum tenet pœna homicidij.licẽt nõ interfecerit, qđ est verũ de iure cõi.l.is q cum telo.C.ad l.Cor.de sica.Sed secundũ formã statutorũ psertim Italiæ,nõ puniẽ pœna homicidij:nisi secutum fuerit homicidium. vt no. Bar.in l.j.ff.ad l.cor.de sica.¶ In gl.in fi.hoc verum nisi ex circunstãtijs aliud esset psumendũ.j̃.de sen.ex cõ.c.j.& l.illud.§.fi.ff.de iniurijs.canonizata.xv.q.1. & facit,qđ hñ.22.q.2.quòd ait.& c.ne q̃s. & de cõse. dist.4.in c.solet. & qđ no.p gl.& legistas.C.de sicar.

SVMMARIVM.

1 *Sententiam rusticorum potest iudex ferre in dubijs,scilicet, vt res per medium diuidatur.*
2 *Filiatio præsumitur,ex pietate,& dilectione erga aliquem.*
3 *Cedens liti causa pietatis,non debet perdere litem.*
4 *Ex violenta præsumptione quandoq; profertur diffinitiua ad effectũ ciuilem.*
5 *Libellus sine conclusione procedit de iure naturali,& diuino.*
6 *Violenta præsumptio est sufficiens ad ferendam diffinitiuam.*
7 *Filius de cuius filiatione inter duos est controuersia,obtinere debet hæreditatem illius,in cuius filiationis possessione erit.*

a AFferte mihi. Ex violenta a præsumptione fertur sententia diffinitiua .h. d. Prima pars ponit factum.secunda diffinit ibi:respõ
1 dit.¶ † No.argumen. quòd in dubijs iudex possit ferre sententiã rusticorum , s.vt res p medium diuidat.& sic facit,quod si æqualiter fiat ,pbõ in interdicto uti possidetis,res utriq; pro dimidia debeat adiudicari.de quo dic , ut dem fuit.s̃. de ,pb.licẽt.& de materia etiã p gl.& legi.in l.Nesennius.ff.de neg.gest.sed tñ reuera iste tex.modicũ facit qa ñ dixit rex diffiniẽdo,ĩfantẽ diuidendũ: sed poti⁹,
2 tentaret qd diecrẽt mulieres.¶ † Itẽ no.qđ ex pietate erga aliquẽ pſumit ð filiatiõe.& sic ex pietate,& dilectione

ctione aliqu id præſumiť.facit,quod habeť.in l.ſi mater.C.de inoſt.teſt.& l.ſiti quidē.ff. qđ metus cau.& in l.fi.C.de cuta.furioſi.& l.nec in ea.ff.de adul.¶ Itē no.non eſſe veriſimile,ꝙ parētes affectēt mortē filiorū.
3 rū.¶ † Itē no.ꝙ cedēs liti eā pietatis nō dēt ꝑdere lite:q̃a nō facit aio renunciandi.¶ Itē no.ſm Hoſtiē.ꝙ qs de alieno facit largas corrigias.¶ Itē no.ꝙ ſecūdū cōuētionē nō ꝓferť ſnīa,q̃n ambę partes nō cōcurrū in cōuentione,vel q̃n conuentio nō eſt volūtaria.ſed
4 miraculoſē facta iuſto metu.¶ † Itē no.ꝙ licēt diffinitiua, q̃nq; proferat ex præſumptione violenta ad eſſectū ciuilem, tñ ex illa non faciliter quis condemnatur ad pœnam corporalē,vel mulctā,vt hic patet: q̃a non fuit hęc mulier,q̃ habebat penès ſe infantē viuū iudicata ad mortē,vel mulctā, qđ factū fuiſſet ſi vere fuiſſet ꝓbatū,ꝙ: Iterins filiū ſubripuiſſet. facit, quod hř.in l.j.C.ad l.flauiam de plagia. ſed ſolū cōdēnata fuit ad reſtōnem filii.facit,qđ no.gl.ſ.de put.ca.c.inter.in vltima gl.& Inn.ſ.eo.quia veriſimile.poſſet tñ dici,quod ad hoc nō fuit actū niſi pro reſtōne filii ei-
5 uiliter.¶ † Item potes notare,ꝙ in ſnīa poni debet tenor libelli.¶ Item etiā.facit,quod ꝓcedat libellus,ſine cōcluſione de iure naturali,& diuino. & eadē ratione idem videť in caſibus, in quibus procedit ſine figura iudicii. & iſtud tenuit Bar.in extra.ad reprimē
6 dū.ꝑ hūc tex.in verbo.ſine figura iudicii.¶ † In gl.pe.in fi.& ſic vult gl.ꝙ non oīs præſumptio,ſed demum violēta,ſit ſufficiens ad diffinitiuam. facit, quod habetur.ſ.eo.quanto.& 2.q6.j.c.j.ſemper. Aduerte tñ,q̃a vt tetigi in notabilibus.licēt p̄ſumptio violēta ſit ſufficiēs ad cōdēnatione in ciuili nō tñ vř ſufficiēs in criminali.ut dixi,in notabilibus.qđ eſt uerū regulariter ꝑ l.abſentē.ff.de pœnis.fallit ſecudū Io.An.ſi p̄ſumptio eſt adeo violenta, ꝙ oīno videať inferre maleficiū.puta,ſi aliquis repertus eſt occiſus in camera, quę nō hēt niſi vnū oſtium, & viſus eſt vnus exire palido vultu fugiens cū enſe ſanguinolento.nā cōtra talē vř poſſe veniri ad pœnā corporalē. vt ipſe no.in Spe.de ꝓba.§.fi.ſup ver.xiij.& ibi etiā aliqua alia exēpla po
7 nit.¶ † In gl.fi.in fin.& ſic ſimpliciter remanet glo.in cōcluſione, ꝙ illius hęreditatē debet obtinere in euius filiationis poſſeſſione erat. nā talis poſſeſſio releuat ab onere ꝓbādi.niſi doceať de oppoſito. vt no.in l.nō in epiſtolis.& l.neq; naturales.C.de ꝓb.& ſ.de fi.preſby.in c.Michael.& facit,qđ no.Ia.de Bel.ſup.l.j.C .quorū bo.& qđ no.ꝑ Dy.in l.3.ſeu.4.§.ſi duobus.ff.de adi.lega.Goſ.verē no.hic dicebat, ꝙ ſi puer vtraq; hęreditatē poſſidet habet exceptionē cōtra petētes quis ꝓponat ꝯria: co ex quō eſt reus.ſ. de reg.iur.nullus pluribus.li.vj.& ff.de excep.in l.nemo. iō obtinebit ſecūdū eū:niſi ꝓbeť,ꝙ ſit filius alterius. Si aūc alius poſſideret vtraq;:tūc dicit, qđ ſi puer vtraq; petat.repellit ſeipſum tanq̃ ꝓponēs cōtraria. ar.ſ.do app.ſolicitudinē.ſi aūt vna pſona poſſideat hęreditatē vnius alia alterius: tūc ſecūdū eū ſi agat,tūc cōtra diuerſas pſonas audiť quis ꝓponat cōtraria:ex quō nō ꝓponit cōtra eandē pſonā.ar.l.contra maiores.C.de inoſ.teſt.& l.Papinianus.§.ſed nec in publicis.allegata.in gl.iō poterit eſſe,ꝙ obtinebit contra vtrūq;: nec ꝓbeť cōtra eū.ar.ꝑdicti.§.ſed nec impuberis.ſed opi.gl.tenet hic Hoſt.& ēt Bar.brixien.vt refert Io.And. ſed ſi vis tenere opinionē Goſ.q̃a vř ſatis no. potes ꝑ ipſa allegare,qđ no.Bar.in l.qđ ſenatus.§.itē ꝑ cōtrariū.ff.de lib.agu. nā ex quō q̄libet illarū principaliter aſſerebat ipſum eſſe ſuū filiū,vř ꝙ quātū ad quālibet earū de ꝑ ſe cōſideratum cenſeat eſſe in quaſi poſſeſſione filiationis illius.facit, qđ hř.in l.fi.ff.de prob.& iō vř,ꝙ illud ſufficiat ſibi,niſi ꝓbeť oppoſitum . & iō

poſſit ſaluari opinio Goſ.cōiter tñ cōſuenit dici,ꝙ ex ſola aſſertione, ſiue tractatu nō induci tut quaſi poſſeſſio,de quo.ſ.de proba.ꝑ tuas. & ſ.eo. illud.Bar.tñ aliter ſentit in d.§.item per contrarium.

SVMMARIVM.

1 *Exteriora faciunt iudicare de interioribus.*
2 *Qualitas perſonæ operantis præſumi poteſt ex qualitate exercitij.*
3 *Humilitas inter cæteras virtutes commendatur.*

X ſtudijs ſuis. Breue eſt,& poteſt diuidi in duas . nā primo poniť dictū.ſcđo eius expō.ſcđa ibi:quęcūq;. Potes etiā ſic ſummare,ī dubio p̄ſumi dēt bonus,ꝙ
1 ſe tradit uirtutū exercitio.h.d.¶ † No. ꝙ ꝑ exteriora iudicamus de interioribus.facit, qđ hř in §.pauonū.inſt.de rer.diui.vň uerſus. Intima ꝑ mores cognoſces exteriores . Paſcere qualis erit bos ex nitulo modereris . Annus qualis erit cognoſces tpe
2 ueris.ſecundum Io.An.¶ † Itē no ꝙ ex qualitate exercitij p̄ſumi pōt qualitas pſonę operātis. vň ſi exercet ſe circa uirtutes,p̄ſumiť uirtuoſus.ſi circa uitia,præſu
3 miť uitioſus.¶ † Vltimo no.ꝙ inter ceteras uirtutes ꝓcipuē cōmendať humilitas. facit , qđ no.in cle.j.de reli.do.¶ Itē no.ꝙ uerbum intelligit,interdū no.præſumptionē.interdum no.fictionē, ut colligi pōt ex.l. q̃ à ſeruo.iūcta gl.ff.de ac.& ob.¶ In gl.fi.ibi:aſſerit. ſupple ꝓuetbiorum.xxx.Et adde,ꝙ ipſe dicit de ſagitta emiſſa in certum locum:quia ignoratur uia tranſitus illius , ideſt non poteſt bene ſpecificari locus per quem tranſiuerit ſap.7.

SVMMARIVM.

1 *Fuga,an probet delictum.*

VJlus dubitat. Præſumiť de iniuſtitia illius q̃ iudicium ſubterfugit.h.d.Et nō diuiditur.¶ No.ꝙ ex mō fugę,iuſtitię, uel oblationis ad iuſtitiā p̄ſumitur de iuſtitia,uel iniuſtitia.¶ Et no.ꝙ cōtra illum,ꝙ q̃rit ſubterfugia,& dilationes,ſurgit p̄ſumptio de iniuſtitia.dicit tñ Io.An.ꝙ talis p̄ſumptio non erit ſufficiens ad cōdēnationē,intellige regulariter.Fallit in caſu.c.2.de cōſe.in 6.ſed poterit q̃nq; puniri in ex p̄ēſis ſi fuerit cōtumax; q̃nq; etiam poterit puniri pœna grauiori,ꝓut iudici uidebitur.facit C.de iud.l.ſancimus.& xj.q.3.rurſus.& c.q cūq;.& ſ.ut lit.nō cōte.
1 q̃m.in fi.& c.tuæ.† Et ꝓcedūt ꝑdicta in fuga iudicii. in fuga autē à loco ꝑꝑ delictum,tāgitur ꝑ Bar.in l.lege Cor.ff.ad ſilla.& ꝑ Cy.in l.j.C.de rap.uir.& ꝑ Io.An.in addi.Spec.ſup hoc ti.§.2.Bar.ubi.ſ.concludit, ꝙ ſi fuga allegatur tanq̃ delictum,ut in milite fugiēte ad hoſtes: ꝓbat delictum.l.deſertorē.ff.de re mili. Aut allegatur ad ꝓbōnē delicti.& tunc,aut ſumus in caſu,in quo ſuſpicio cenſetur delictum.& tunc ꝓbat ut in tutore,q̃ remouetur propter ſuſpicionem.facit, quod hř.in l.3.§.pe.& l.impuberibus.& l.hęc enim. ff.de ſuſp.tut.Aut allegatur fuga ad ꝓbationē delicti eo caſu,quo requiritur plena ꝓbō delicti, ut eſt regulariter.l.ſciāt.C.de ꝓb.& tunc nō facit plenā ꝓbōnē: ſed facit p̄ſumptionē.& iudicium. facit,qđ no.glo.ſ. de teſt.in c.ueniēs. el.j.& qđ hř.in §.ſi uero ēt quidā iurent.in Aut.de exhi.reis. & ſic interdum poterit eē ſufficiens indicium ad torturam ſi iudici uideatur. ¶ In gl.fi.& bene facit,quod hř.in l.de ætate.§.qui tacuit.ff.de interro.ac.& in c.2.de confeſſis.lib.6.

SVMMARIVM.

1 *Reſpondens parti poſitionis negando partem alteram videtur partem confiteri.*
2 *Tacens, an conſentire videatur.*

Onne bene dicimus.

a Negatũ. eodem mõ ſummant hic d.Abb. & Fely.

2 Negatum a in vno de duobus propoſi-
tis in altero vr̃ eſſe confeſſum .h.d.vel
aliter. Qui tacet conſentire præſumiť
Ad hoc allegať,primo ponit verba Iu-
dæorũ.& rñſionẽ eis factã,ſcd̃o ponit expoſitionẽ.ſe
1 cũda ibi:duo.¶ † No.ar.qđ rñdẽs parti poſitionis ne
gãdo partẽ,alterã partẽ cõfiteri vr̃ . An aũt rõne par-
tis falſæ,ſit licitũ ſimpliciter totã poſitionem negare.
no.p gl.in c.j.& ij.de cõfeſſis. li.vj.& p Io.An.in no-
uella.de teſti.p̃ſentiũ.co.li. & p Bar.in l.j.§.ſi qs ſim
pliciter.ff.de ver.ob.¶Itẽ no. ꝙ Ieſus dici põt ſamari
tanus. & hoc ex eo p̃ſertim:qa ſamaritanus interpre-
2 tať idẽ,ꝙ cuſtos,& ſic ſaluator.¶† Itẽ facit iſte tex.ſe
cũdũ Io.An.ꝙ ſi tacẽs vr̃ cõſentire:fortius diceť con-
ſentire actũ agẽs.& ſic facit ad qõnẽ,ꝙ ſi cõſtõ epi ꝓ-
hibet alienationẽ fieri ſine ſua licẽtia ſub certa pęna,
ꝙ ſi fiat in eũ cõſentire videať. de quo per Io.And.in
mercu.ſup regula,q tacet.de reg.iu.li.6. & ẽt ſup re
gula is q tacet.& facit ẽt,qđ no.Bal.in l.is,q.§.fin.ff.
de acq.hæ.& intellige p̃dicta quò ad pœnã euitãdã,
nõ quò ad validitatẽ ꝯctus: qa in facto ꝓprio nõ põt
ep̃s autorari. vt in cle.ſi vna.de reb.ec.nõ ali.¶ In gl.
fi.ibi:niſi vicinitas.i.cõſanguinitas.vt patet.ex l.alle-
gata.in gl.¶ In ea.gl.ibi:ꝓhibere.qđ ſit pone exẽplũ
ſecũdũ gl.ĩ l.ſi ſine.C.ad velle.& l.rẽ alienã.ff.de cõ-
tra.emp.qñ aliqs obligat rẽ meã me p̃ñte , & tacẽte.
nã dñt cõiter gl.ꝙ licẽt rẽ alienã,qs poſſit vẽdere ſine
dñi volũtate:qa p emptionẽ,& vẽd tionẽ obligať vẽ-
ditor emptori. & ſic agiť de obligatione pſonali . ſed
vbi obligať res,agiť de cõſtituẽdo iure in re , qđ fieri
nõ põt ſine dñi volũtate.iõ tũc tacẽs hr̃ ꝓ cõſentiẽte
cũ poſſit ꝓhibere.& nõ ꝓhibeat p l.ſępe.ff.de re iud.
& facit,qđ no.in l.Caius.ff.de pig.act.& hæc opi.cõi
ter teneť p gl.& doc.citramõtanos: ſed vltramõtani,
vt refert Cy.in d.l.ſi ſine.& ẽt Io.An.hic,dñt nullã eẽ
drĩã inter vẽditionẽ,& obligationẽ:qa vtrobiq; nullũ
ſit p̃iudiciũ dño.& ſic nõ tenet cõtractus ad p̃iudiciũ
dñi,ſed bñ tenet quo ad p̃iudiciũ cõtrahẽtiũ.De em-
ptione, & vẽditione hoc eſt clarũ ſecũdũ oẽs p l.rem
alienã.ff.de cõtra.emp.de obligatione ꝓbãt p l.tutor
§.cõtrariã.ff.de pig.ac.vbi dať cõtraria pignoratitia il
li cui res aliena obligať cõtra obligãtẽ ſi res euincať.
& iõ ſecũdũ eos ẽt ſi obligeť res mea me p̃ñte, & ta-
cẽte,ñ ſit mihi p̃iudiciũ,niſi doloſe tacerẽ oĩno, vt de
ciperet recipiẽs obligationẽ. vt vr̃ eſſe tex.in l.2.C.ſi
aliena res pi.da.ſit.& l.ſi ſine.C.ad velle.maximè . in
prin.vbi vr̃ ponere ius cõe. & iſta opi.forìè verior eſt
de iure p illas leges non cauillando eas.licẽt Bar.te-
neat opi.gl.in l.quæ dotis.ff.ſol.ma.circa fi.& cũ iſta
opi.tranſit hic Io.An.¶De materia,an tacẽs hãbeať

b Pro conſentiẽte.vide hic do. Hẽr.Boyc. in princ.c. qui diſtinguit egregiæ.

b pro conſentiente. qa eſt via brocardica vario modo
loquunť doc.de ipſa poſuit Cy.in l.inuitus.C.de ꝓ-
cu.& Bar.in d.l.q̃ dotis.Potes cõe udere,qđ de ꝓprio
ſignificato,tacẽs nõ hr̃ pro conſentiente:nec pro diſ-
ſentiene.non tenet mediũ inter p̃dicta duo.fi.de reg,
iur.q tacet.Si aũt quæriť:an quò ad iuris interpreta-
tionẽ habeať pro conſentiente . dicit,ꝙ ſi eſt caſus in
quo nõ ſit neceſſe taciturnitatẽ applicari ad aliquod
extremorũ cõſenſus,vel cõtradictionis. vt eſt videre,
in l.j.§.ſciam.ff.de tribu.& tunc non habeť pro con-
tradicente:nec pro conſentiente. Si autem ſit neceſſe
applicari ad aliquod dictorũ extremorũ,tũc,aut tacet
p contumaciã.& tunc hr̃ pro cõſentiente,ſi hoc vtile
eſt aduerſario,aliàs habereť pro negante.l.de ætate.
§.qui tacuit.de interro.act.Aut non tacet p cõtuma-
ciã,& tunc,aut agiť de fauore tacentis.& habet ꝓ cõ
ſentiente.l.qui patiť.ff.mandati.& no.Inn.s̃.de ele.in
geneſi.& gl.in regula,qui tacet. & in regula is,qui ta
cet.de reg.iur.li.vj.Si aũt agiť de p̃iudicio eius,cuius
negocia adminiſtrat.puta ſi eſt tutor, q tacet pupillo
contractũ faciente.& non vr̃ conſentire.l.2.& 4.ff.de
auto.tuto.ideo requiriť , ꝙ tutor expreſſe conſentiat
in autoritate præſtãda,vt patet ibi.Aut agiť de p̃iudi-
cio ipſius tacẽtis. & tunc,ſi de p̃iudicio actionis pſo-
nalis agiť,nõ intelligiť cõſentire.l.filiusfamilias.§.in
uitus.ff.de procu.niſi cũ taciturnitate aliqs actus po
ſitiuus interueniret.vt in cle.inſtrumẽto.de ꝓcu.& l.
ſi filius.ff.ad mace.Aut agitur de pręiudicio iuris rea
lis.& tũc aut eſt ius reale:qa eſt res aliena mihi obli-
gata p debitorẽ meũ:quã poſtea vẽdit me p̃ſente , &
tacẽte.& tũc nõ videor cõſentire.ſed potius ſcire ius
meũ vbiq; durare.l.ſicut.§.nõ vr̃.ff.qbus mod.pign.
uel hyp.ſol.de quo ẽt p Bar.in l.fi.C.de remiſ.pi.Aut
eſt ius dñi,vel vſusfructus. & tũc aut ſit actus me præ
ſente,& tacẽte,quẽ poſſum impedire . & tunc videor
cõſentire,aut nõ poſſum impedire , & tũc nõ uideor
cõſentire , p id,qđ dixit gl.ſaluo niſi rõ cõſanguinita
tis aliud induceret.l.ſi ſeruus cõis.alle.in gloſ.& hæc
ſufficiãt de iſta materia,de qua plenius in locis p̃alle.

SVMMARIVM.

1 *Conceſſio facta ſub nomine dignitatis, in dubio præſumitur realis.*
2 *Præterita faciunt præſumi circa futura.*

Andata cęleſtia. Ex p̃teri-
tis p̃ſumi
tur circa futura.¶Et primo p̃mittit ex
ordiũ.ſcd̃o ſubdit narrationẽ.ibi:ꝓin-
de,quã determinat.ibi : quas.& demũ
1 rõnẽ ſubiũgit.ibi,qa.¶†No.ar.ꝙ ꝯceſ
ſio facta ſub noĩe dignitatis in dubio p̃ſumatur rea-
lis:niſi aliud appareat.de quo. in ca.cũ veniſſent.j.de
inſti.& de reg.iur.priuilegium.li.6.& facit,quod ha-
betur. in c.2.de offi.leg.lib.6.& per Bar.in l.qa perſo
nale.ff.ſol.ma.dicit tamen hic Io.An.ꝙ hic etiã fuiſ-
ſet pſonalis cõceſſio.licẽt non addidiſſet quas nõ lo-
co &c.ex eo,qa ſcribebat expreſſo proprio noĩe pſo-
næ,de quo in Spe.de inſtr.edi.§.nunc autẽ.uer. qd ſi
Papa. & per Io.An.in dicta regula priuilegiũ.in mer-
2 curialibus.& s̃.de offi.delega.qm̃ Abbas.¶† Vltimo
no.ꝙ ex uita præterita præſumitur de futura.¶ In gl.
3.ibi:de officijs partiendis.ſupple inter plures . & ſic,
ut nõ dentur plura officia uni.¶ In ea.gl.in fi.& adde
quod no.s̃.de ꝓb.ex literis. & in c.ſingula. alle.in gl.

SVMMARIVM.

1 *Vicini præſumuntur ſcire facta vicinorum.*

Voſdam. Ex uicinitate præſumitur
ſciã facti publici in loco
uicino.h.d.Et fortè petebãt iſti de qb9 in
lr̃a p̃bẽdari in affrica q̃ à tartaris fuerat ua
ſtata,quos Papa noluit exaudire propter rõnem poſi
1 tã in litera.¶ †No.ꝙ uicini p̃ſumuntur ſcire facta ui-
cinorum . facit , qđ no.Bar.in l.j.ff.ſi cer.pe.ſimiliter
ꝯſanguinei p̃ſumuntur ſcire facta cõſanguineorum.
l.octaui.ff.uñ cogn.facit,qđ hr̃ in l.de tutela.ff.de re
ſti.ĩ inte.Itẽ no.duo,ex qb9 ciuitates deſtruunť.¶ In
gl.ul.in fi.& de hoc dicẽdum in c.cũ cãm. de iur.cal.
& in l.2.§.qđ obſeruari.C.de iur.ca.& ff.facit iſte tex.

cum

cum gl.ꝙ sufficit testem deponere se credere, id quod attestabat, seu id, quod deponit: quando deponit in materia ex qua scientia dicti concluditur ex præsumptionibus. de quo dixi. s. de testi. quoties.

SVMMARIVM.

1 *Ex vicinitate præsumitur aliquid.*
2 *Argumentum de minori ad maius affirmative tenet.*
3 *Præsumptio triplex est, scilicet temeraria probabilis, & violenta.*
4 *Præsumptio necessaria non admittit probationem in contrarium.*
5 *Ex præsumptione violenta, an possit fieri condemnatio.*

Vanto. Breue est, & non indiget summario, & ꝓpositione, casus. potes dicere, qđ forte Papa reprehēdit platū: ex eo, qa ñ correxit delictū cuius clamor ad ipsum Papā peruenerat: sed platus dicebat se ignorasse. ¶ † No. ꝙ
1 ex vicinitate ꝑsumit aliqđ, & ꝑcipue scīa facti publici
2 in loco vicino. facit s. §. ꝓximo. ¶ Itē no. ꝙ ar. de minori ad maius est validū in iure. nā si id, de quo minus vř inesse inest, multofortius id de quo magis. de quo. s. de ele. c. cū in cūctis. in prin. ¶ In gl. j. ibi: si q clericorū. solue vt ibi no. qa ēt ibi admittet ꝓbō in cōtrariū sicut hic. nā ista est ꝑsumptio iuristm contra quā bene admittit ꝓbō. facit, qđ no. in l. siue possidetis. C. de ꝓba. nō aūt est iuris, & de iure. cōtra quā nō admittit ꝓbō, vt in c. is qui. & ibi no. j. de sponsa. & in d. l. siue. & intellige, qđ nō admittit ꝓbō cōtra ꝑsumptionē iuris, & de iure nisi forte ꝑ cōfessionē partis, vt no. ꝑ doc. in auth. sed iā necesse. C. de do. añ nup. & gl. in corpore vñ sumit. idē dicit Inn. si probō facta fuerit parte nō cōtradicēte. per quā notorie pateat de veritate cōtraria in c. fraternitatis. j. de frigi. & facit, qđ ipse no. j. de immu. eccle. quia
3 plerīq;. & s. de resc. cum dilecta. & c. ad aures. ¶ † In c. gl. ibi: temeraria, & hæc appellat̃ qñq; suspicio. vt patet in c. oues. alleg. in gl. ¶ In ea. gl. ibi: ex purgatione. facit j. de pur. ca. c. j. & per totum. & j. de accu. cū. p. dicit ēt Inn. in c. seq. ꝙ ista præsumptio probabilis qñq; obtinet vim semiplenæ ꝓbōnis, ꝑ id, qđ hř. j. de sen. excō. inquisitioni. Qñq; reqrit ꝓbōnes cōtra se. j. e. qa verisimile. sed certe ibi potius aggrauat duriori onere probandi. Qñq; refundit ꝓbōnē in reū. C. de ꝓb. l. siue. & j. vt ce. cle. bñ vt nostrū. Sed certe dici pōt, ꝙ in d. l. siue est ꝑsumptio violēta, qa est ꝑsumptio iur. cui stat̃ donec ꝓbet̃ cōtrariū, vt ibi patet. & idē ēt cōtingit. in l. optimā. C. de cōtra. stip. ¶ In ea. gl. ibi violēta. ista vř esse qñ est ꝑsumptio iuris: cui stari dēt donec ꝓbet̃ cōtrariū. facit,
4 qđ no. in d. l. fine. C. de ꝓb. & j. de spō. in c. is q. ¶ † In ea. gl. ĩ fi. addūt qdā quarto spēm. vt tāgit Spe. e. ti. §. 2. q. qdā ēt ꝑsumptio necessaria, & appellāt necessariā qñ necessario ei dēt stari: nec admittit ꝓbō in cōtrariū vt q. a est ꝑsumptio iuris. & de iure, vel est fictio. & dř esse ꝑsumptio iuris, & de iure, qñ ius sup facto dubio aliquid ꝑsumit, & statuit nō esse admittēdā probationē. In cōtrariū exemplū. in l. fi. C. de arbi. tut. qñ tutor apposuit in inuētario aliquā rē. nā ꝑsumit, ꝙ sit pupilli: nec admittit ꝓbō in cōtrariū, ut ibi patet, & qđ intellige nisi ꝑ cōfessionē partis, vt superius tetigi, vel nisi de facto admitteret̃ parte nō opponēte, & notorie cōstaret de veritate. potes ēt ponere exēplū. ꝑ c. is q. j. de spon. Fictio aūt ꝓprie est, q̃ fit super certo. vt patet. l. di. in c. ferrū. & in l. j. & ꝑ totū. de capti. C. & ff. nā si aliqs capitur ab hostibus populi Romani, seu imperio efficit̃ seruus hostiū. facit, qđ hř. in l. hostes. ff. de capti. & sic ꝑdit dñiū rerū quas habebat. & tñ si postea reuertat̃ ab hostibus fingit̃ nunq̃ fuisse captus, & recuperat iura primæua. l. postliminiū ius. ff. de cap. & similiter si moritur ibi apud hostes fingitur mortuus præambula hora captiuitatis, licēt certū sit oppositū. & hoc, vt habere possit hæredē: qa fingitur mortuus liber. seruus aūt hæredē hře nō pōt. l. seruus. C. cōia. de succes. & ex ꝑdictis patet, q̃ dña est inter ꝑsumptionē iuris. & de iure, & fictione: qa præsumptio fit sup dubio. sed fictio fit super certo. facit, qđ no. gl. in §. accedit. C. de rei vxo. actio. licet cōtra neutrum ꝑdictorū admittat̃ ꝓbō in cōtrariū. sic in hoc conueniāt vbi aūt ius præsumitur, & nō ꝓcedit vlterius statuendo nō esse admittēdā probationem in cōtrariū: tūc illa appellatur ꝑsumptio iuris tm̃, & nō de iure ideo illi statur donec ꝓbetur cōtrariū. vt hic patet. & in d. l. siue. vbi etiam de materia. & de hac materia ēt ꝑ gl. in d. c. is q. & in c. j. de sponsa. ij. q. j. & in c. oēs. al le. in gl. & per Inn. j. e. c. qa verisimile. & ꝑ Spe. in d. §. iij.
5 ¶ † An aūt ex ꝑsumptione violēta possit fieri cōdemnatio in criminali. Dicunt quidam, ꝙ non in grauioribus delictis. j. eo. literas. el. 2. secus in alijs. sed quo ad dictū c. dic, vt ibi dicetur. & tangit in gl. pe. Inn. vero. j. eo. qa verisimile dicit id, quod dixi. s. eo. in ca. ij. sed tu dicere potes. vt ibi dixi super glo. 4.

SVMMARIVM.

1 *Ex præteritis præsumitur circa futura.*

Cribam eis. Breue est, & legit̃ dupliciter, vt patet ex gl. j. Et primo ponit dictū ꝓphetæ. secūdo expōnē Hyeronimi. secūa ibi ex quib⁹, & hñr verba ꝓphetæ Ozeæ. 8. c. ¶ In tex. ibi leges meas. supplc. inqt dñs per
1 ꝓphetā. ¶ † No. ꝙ ex ꝑteritis ꝑsumi pōt de futuris. & ꝑ hoc no. s̃m Gof. ꝙ q negligēter studuit in iure cano. negligēter studebit in iure ciuili. in glo. j. in fine vtraq; in se bona. prima tñ vř magis cōformis literæ, & bñ facit, qđ hř. in l. iudices. & auth. iubemus. C. de iud. ¶ In gl. ij. in fi. No. bene, ꝙ interdū ex uno tpe præsumimus ad aliud facit, quod habetur. in l. si q. adulterij. C. de adul.

SVMMARIVM.

1 *Probare volens non verisimile non auditur.*

Via verisimile. Efficacior probatio reqritur ab illo q uult probare nō uerisimile. h. d. Et primo ponit causam finalē. secundo prouisionē. tertio prouisionis causam impulsiuā. secunda ibi prouideas. tertia ibi: quoniam. ¶ No. j. ꝙ nō est uerisimile quē uelle permutare beneficiū pinguæ pro tenui, & minus honorabili. facit in argu. quod hř. in l. cū de indebito. ff. de proba. ¶ Item no. ꝙ fama iuuat ꝓbationes cōtra nō ue
1 risimile. debet tñ esse cōmunis fama in loco. ¶ † Item no. ꝙ uolens probare nō uerisimile nō auditur, nisi aliquid allegetur, qđ talē præsumptionē elidat. puta famā loci, vel bonitas testiū. facit, quod habetur. s. de procura. in nostra. & j. de ope. no. nū. in c. 2. Aduertēdum tñ, ꝙ talis uerisimilitudo pōt esse tanta, ꝙ nullā admittet probatione in contrariū. j. de hæreti. filii. li. 6. Qñq; est tanta, ꝙ non admittit sine causæ cognitione. s. de renūcia. in c. sup eo. Qñq; vero admittit probōnē. sed aggrauat probātē lucidiori probōne, ut hic patet. in l. nō est uerisimile. ff. de. me. cau. & ibi ēt bona gl. & sic patet, ꝙ hoc casu admittitur ꝓbō, licēt aggrauetur in duriori onere ꝓbādi. licet Spe. in ti. de ꝓba. §. nūc dicendū. in prin. uideatur velle, ꝙ qñ q s uult probare. id, qđ nō est uerisimile non admittatur: nisi facta aliquali discussione de quo ibi per Io. An. in addi. & ēt forte satis posset ei⁹ opinio practicari in casu hui⁹ c. ubi hic mādet testes nō recipi nisi alterum duorū, quæ ponūtur in litera interueniat, & sic utraq; practica uidetur posse tolerari.

Prima per l.non est verisimile ff.q me.cau.cum ibi no.
Secunda per hunc tex.& dictum Specu.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium potest esse inter seruum & liber.m. & nu.8.*
2 *Mulier non est in potestate viri.sed in eius obsequio, & offitio.*
3 *Enunciata in instrumento, an probentur per instrumentum.*
4 *Matrimonium contrahi non præsumitur per longeuam cohabitationem cum copula.*
5 *Voluntas præambula pluries prolata in dubio non præsumitur mutata.*
6 *Annulli delatio per mulierem non probat matrimonium.& nu.11.*
7 *Matrimonium qualiter in dubio probetur.*
8 *Maritus vendicare potest vxorem:& nu.9.*
10 *Libertas, an probetur eoipso, quòd dominus apud acta vocat ipsum liberum.*
12 *Fama sola non probat matrimonium.*
13 *Et an fama cum cohabitatione probet matrimonium.*
14 *Matrimonium non inducitur per cohabitationem solam.*
15 *Dictio præsertim, & dictio maximè idem important.*

a Per nominatiōnē. Si quæras vtrum per famā, seu per instrumentū donatiōis, vel dotis. & per quæ indicia matrimoniū probeī. vide hic dil. per d. Hē. Boych. in princ.

a Llud quoque. Per nominatiōnē,a cohabitationem, & famā: ꝓbaī cōiugiū maxime si appareāt instrumēta dotalia.h.d. Et est cōis diuisio.s.cōsultatio, vel facti narratio, & rñsio. secūda pars hī verum.
¶ In tex.ibi tenuerit supple, & sic indiuiduā vitam ha-
1 buerit.¶†No.q inter seruū, & liberā pōt esse matrimo
niū, qđ est verū de iure cano.ī.de cōiug.seruo: ū.p totū.secus de iure ciuili.l.cū ancillis.C.de incest.nup.& intellige, quod dixi de iure canonicó, quando scitur cōdō seruitutis p ꝯhentē, vt tangit gl.¶ Itē no.q rōne iuris, qđ habet maritus in vxorē pōt illā vendicare. de quo.in c.2.ī.de cōuer.infide. & ī.de sponsa.nō est nobis.& facit, quod hī p gl.in l.1.§.per hanc.ff.de rei vē. & per Io.An.in addi.Specu.super ti.qui fi.sint legi.vbi
2 vī cōcludere post Goffr.† q de iure Romano, & sic ſm leges mulier nō est in ptāte viri. sed in eius obsequio, & officio allegat.l.fi.C.qui po.in pig.ha.& bene facit, qđ no.gl.in l.si vxorē.C.de condi.inser.& iō ſm eū nō pōt vēdicare, sed agere interdicto de vxore exhibēda, si ab alio detineī, vel per vtile interdictū de libero hoīe exhibendo, p id, qđ hī in l.j.C.de lib.ho.exhi. Si autē ab alio non detineī, sed vxor facit controuersiā, seu peti poterit officio iudicis.per l.reprehendēda.C.de insti. & sub.facit, qđ no.gl.3.l.j.§.per hanc.ff.de rei vendica. Si aūt esset in ptāte viri prout est secūdū eū ex iure lūbardo, tūc, bene posset vendicari, supple adiecta cā de iure canonico aliàs lombardo, sicut vēdicaī filius à patre in cuius ptāte adiecta cā de iure quiritū, seu Romanorū posset ēt vendicare adiecta cā de iure canoni.propter ius, quod habet vir in vxo. secūdū ius canonicum. Fortè tñ posset dici, q licèt tutius esset seruare opinionē pdictā, tñ ēt sustineaī libellus, si vir vendicet vxorē simpliciter pp ius, quod haber in illa per hūc tex.¶ Itē no.q enunciatū in instrumento circūferens ad validitatem eius de quo agiī inter partes licèt probeī per instrumentū ad finē validitatis eius, quod principaliter agiī in instrumento, non tñ probaī tale enunciatū, si de eo in iudicio principaliter disceptetur, vt hic est casus coniuncta gl.3.& 4.& per hoc notabil ter limitare potes.l.optimam.C.de contrahen.& com.stip.quæ videī
3 velle, † q enunciata in instrumento probenī p instrumentum.nam illud videtur verum ad finem validitatis eius, qđ principaliter in instrumēto continetur, nō autem ad finem, vt probetur enunciatum si de eo principaliter in dubium refricetur.nam hæc enūciatio matrimonij facta in instrumento donationis pp nuptias, vel in instrumento dotis confert ad valitudinem ipsius donationis, & dotis: quia non est dos sine matrimonio. vt tangit glos.4.ideo si quæriī incidenter de matrimonio ad validitatē dotis, vel donationis pp nuptias, instrumentū probat matrimonium, sed si de matrimonio principaliter dubiteī, tunc plenè nō probat, sed coadiuuat probationē, facit, quod hī.in ca.si Papa.de priui.
4 lib.vj.& ī.de censi.cum olim.¶ † Itē no.quod per solā longeuām cohabitationē cum copula non præsumiī contrahi matrimonium, imo in dubio potius præsumimus concubinatū, & non matrimoniū de iure canonico, licèt aliud præsumaī secundum leges.l.in liberc.ff. de ritu nup & no.xxx.q.j.c.j.Et no.q in matrimonio seruari debet ius canonicū potius, q̄ ius ciuile, vt no.in §.fi.insti.de gradi.& in l.j.C.de secun.nup.facit, quod no.per gl.in regula possessor.de reg.iur.li.vi.& p doct. in l.priuilegia.C.de sac.san.eccl.& per Io.An.& Io.n.
5 Cal.in c.j.de ope.noui.nūcia.¶†Item no.q volūtas pambula deliberatè pluries prolata in dubio non præsumiī mutata: nisi aliud probeī.facit, quod hī.in l.cū qui leg.ff.de prob.& ff.de cond.& demon.in l.nam ad ea.
6 ¶†Itē no.q ex delatione annulli facta per mulierē non probatur matrimonium, licèt faciat aliquā præsumptionem.¶ Item no.q signū equiuocum ad plura non probat necessario: nec facit præsumi necessario alterum de signatis.& sic, vt signum habeat probare debet esse restrictum ad vnū tantū.facit, quod hī.ī.de præben.c.dilecto.ibi demū, quæ consueuit &c.ad hoc ēt bene facit, qđ no.Io.An.s̄.de offi.archi.in c.vt nostrū.faciat etiam
7 quod hī.s̄.ti.j.cum Ioannes.ī.de præscri.auditis.¶†Itē no.practicam probandi matrimoniū: q̄a debēt articulari, & probari tractata matrimonij in non proportionabilibus.i.non cōuenientibus: nisi cōiugio cum fama, & proclamatione viciniæ. Et no.signa tractandi aliquam, vt vxorem: vt quando tenet eam in eodem lecto. & in eadem mensa.& sic patet à contrario, q si tenet eam in lecto separato: vel extra mensam propriam, non videī mulierem, vt vxorem tractare.& sic videtur, q ad instantiā mulieris, q̄ docet de matrimonio possit vir ad pdicta cōstringi, cū eam in omnibus tractare debeat, vt vxorē. ¶ Itē no.practicā cognoscendi factū ex quò aliqd psumaī: q̄a vbi factū pportionatur, seu cōuenit diffinitioni, qđ est probādū tūc tale factū cōcludit ipsum, qđ est probandū, vel eius quasi possessionē, & facit ipsum præsumi.¶ Itē no.diffinitionē matrimonij. de qua ex [illegible] ex qua habes, q vita viri, & vxoris, dēt esse inciuidua. & sic nō separata quo ad habitationē lecti. & alia [illegible] lia.¶ Vltimo no.q instrm nō coadiuuat pbōnē, q̄ [illegible] cōfectū à psona nō fideliter suū officiū exercēte, vt [illegible]
8 pbaī à ꝯrio sensu.¶†In gl.1.in fi.pcedit gl.de iure canonico, sed de iure ciuili ēt inter sciētes nō pōt eē matrimoniū inter liberū, & seruā, & cōcubinā.l.cū ancillis.C.de īc.nup.tñ dēt seruari ius canonicū p ea, q̄ [illegible]
9 in notabilibus.¶†In gl.2.ī fi.quo iure possit peti, vel vendicari vxor.dixi in notabilib⁹.& facit, qđ no.In.de m[illegible] & obe.inter quatuor.circa fi.satis tñ vī p hūc tex.[illegible] tari posse libellū in quo uir simpliciter vēdicet uxorē, ut tetigi in notabilib⁹.& p hoc faciat, q̄a æqtas, & simplicitas canonica non curat de subtilitatibus. neq; de
10 noīe actionū.s̄.de iud.dilecti.cū ibi no.¶† In gl.nomināt ibi.§.simili.ibi loqī, qñ dñs apud acta noīat seruū suū liberū vñ tūc talis noīatio piudicat, q̄a ex illa c[illegible] quiī seruus libertatē, & ex illa deinceps libertas p[illegible] & cōtinua cū hac gl.p id, qđ hī. in gl.sequēti.¶ Et no. bñ ex istis duabus glossis, q noīatio facta in instrumento donationis pp nuptias, uel dotis, p quā noīantur cōiuges in dicto instrumēto, licèt faciat psumptionē, non tñ plenè probat, & istud tenuit Inn.hic in quadā gl.p[illegible] ua circa prin.sed postea in gl.magna uidetur uelle [illegible] uerum quando præiudicium fieret alteri matrimonio,

& sic a contrario, secus quando alteri matrimonio non præiudicaretur, & pro hoc dicto benè facit, quod habetur in l. optimam. C. de contrahen. stip. vbi si in instrumento dicitur, talis seruus Titij stipulatus fuit a feio. x. probari videtur ex nominatione facta in dicto instrumento, quod sit seruus, & ad l. non epistolis. de facili posset responderi, quia ibi loquitur quando nominatio emanat super eo, quod partes nō possunt inducere, puta super æternitate, vel consanguinitate, sed hic emanat super matrimonio, super quo partes possunt disponere facit, quod habetur in glo. j. Item ad l. neq; sine nuptijs. C. de nup. posset responderi, quod si benè ponderetur non facit contra, sed potius pro. nam ibi dicitur, quod si ne nuptijs non probatur matrimonium per instrumētū dotis cū q̃d diuersum à veritate cōtinent, & sic vult, q̄ non stetur instrumēto dotis ad probationem matrimonij, si probetur, quod verè matrimonium non interuenerit, & sic a contrario si aliud non probetur videtur velle litera, quod sic secus argumen. j. de his quæ fi. a prælа. cum apostolica, & C. de furtis. l. apud antiquos. sed Host. tenet cum glo. per istum tex. qui non fundat se ex nominatione principaliter, sed ex fama loci cum tracta tu nec apparet hic de præiudicio alterius matrimonij cum de hoc in litera nulla fiet mentio, & cum opinione Host. transit hic Ioan. And. & illam etiam sequitur do. Ant. & ad l. optimam: respondet multum notabiliter, quod illud, quod enuntiatur in instrumēto probat per instrumētum ad finem validitatis eius de quo principaliter in instrumento continetur, sed si principaliter disputetur de ipso emancipato, tunc nō probabit, vt hic est casus secūdm istum intellectū. facit, quod no. in simili p Bar. in l. quidā in suo. ff. de cōdi insti. vbi possessio, seu quasi possessio probat dñium quando incidēter de illo quæritur. facit, q̄ habetur in l. j. ff. familiæ hercis. & in l. sicuti. §. sed si quæritur. ff. si seruitus vendicetur si secus dñium in iudicium principaliter deducetur, q̄a tūc sola possessio nō sufficit facit, q̄ habet in l. in rē. l. sciēdū. ff. de ver. obli. simpliciter dixit, q̄ enūtiata in instrumēto ad præiudiciū partiū probantur per ipm instrumētū, & præcipuè q̄ñ sunt talia quæ possunt per partes induci. p d. l. optimā. & plus voluit, q̄ etiā probent, licèt non possit induci, sed dictū eius esset limitādū put superi⁹ dixi tenēdo intellectū gl. q̃d diligēter tene mēti. Si vis tenere dictū Bar. potes dicere, q̄ in casu isto enūtiatio in instrumēto in quātū nominat se cōiuges nō probat: q̄a talis nominatio potuit esse facta ad paliādū stuprū. facit, quod dicet cū gl. in verbo vxorem, & sic erit speciale in casu isto ratione prædicta. ¶ In glo. fraudaretur ibi frandat. idest priuatur. ¶ In ea. gl. ibi. §. sed & si quis. ibi dicitur, quod si dominus tradit ancillā suam in vxorem libero homini, & facit cōfici instrumentū dotis, priuat dominio ancillæ, & illa efficitur libera. ¶ In ea. glo. ibi. §. si verò. ibi dicitur, quod si ancilla sciente dño, & non cōtradicēte nubit liberæ personæ, seu libero homini priuat dominus dño, & efficit libera, & idē ecōtra si seruus accipit in vxorē liberā mulierē sciēte dño, & nō cōtradicente, vt etiam habet in auth. posita. su p. §. sed, & si quis. allegato in glo. & iste casus faciebat ad allegationē mulieris. nam dicebat mulier factū fuisse instrumētum donationis propter nuptias. in quo se coniuges appellabāt ad finē, vt dominus priuaretur dominio serui si aliter nō cōtradixisset nō ad finē, vt verè esset matrimoniū. ¶ In ea. gl. in fine. ibi ponitur casus, q̄ñ seruus p mouetur per principem ad malitiā sciente dño, & non cotradicente. vnde tunc priuatur dominio serui, & adde eti in, quod habetur in tex. & glo. xv. q. vlti. cū multa. ¶ In glo. despensaturum in fi. facit, quod habetur in

11 c. tuæ. cum ibi nō. j. de spon. ¶ † In glo. annulos in fi. ad uerte, quia hic non dicitur, q̄ annulus fuerit datus per virum mulieri. sed pro ipsa deferebat annulū. talis aūt delatio non probat, & p̃sertim in casu isto, in quo erat signum æquiuocū, quia nedū conueniebat mulieribus maritatis imo et alijs quæ vendebant panes: tñ vt ex se patet talis delatio necessario de se non infert matrimonium, quia etiam non maritata de facto posset annulū deferre, licèt in locis in q̄bus sit cōsuetudo, q̄ solæ maritate deferāt faciat præsumptionē hic aūt in ciuitate Ianuens non poterat bene inferre præsumptionē nisi ual de leuē ex quo et aliæ non maritate deferebāt. An aūt traditio annulli facta p virū mulieri pbet matrimoniū de p̃senti. An uero sponsalia de futuro, potes dicere, q̄ si traditur in ecclesia, q̄ñ benedicit, vt fit in aliquibus partibus, vel in apparatu ad matrimonium, vt fit in ciuitate ista, tunc probet matrimoniū de præsenti, alias pbet sponsalia de futuro. de quo plenius in e. fi. j. de despon. impube. ¶ † In gl. fama. in fi. No. bñ, q̄ sola fama

12

a non probat matrimonium. [a] similiter nec sola noiatio facta p ipsos coniuges de qua superius dixi similiter, nec sola delatio annuli, vt in gl. pcedēti similiter, nec sola cohabitatione cum de iure canonico potius pręsumat ɔcubinatus. xxx. q. v. in c. j. & dixi i notabilibus.

13 ¶ † An antè fama cū cohabitatiuè probet, vr̄ litera hic velle, q̄ nō, nisi pbetur, q̄ cohabitauerint simul in eadē domo, & in eodem lecto, & in eadem mensa. & tāquā vxor. sed pdictis cōcurrentibus bene vr̄ probai matrimonium, ex quō tractauerunt se tanq̄ uir, & vxor, & et fama viciniæ illud habet. & ita vr̄ hoc pbari. & sic vr̄, q̄ si aliqui diu coabitarunt tanq̄ vir, & vxor, & fama viciniæ etiā sic se hēt, q̄ tūc præsumātur, & probent cōiuges, & eadem rōne videtur, q̄ si aliquis diu administrauit tanquam rector, vel canonicus, & fama viciniæ, vel loci habet, quòd sit rector. vel canonicus, q̃d nedū dēt obtinere in possessorio, sed etiam in petitorio arguendo de mrimonio carnali ad spirituale. arg. s. de transla. pla. c. ij. & p ista parte facit. q̄a aliàs vr̄ seq absurdū, q̄ ip q̄s dēat habere penès se. & custodire instrm̄ti. sue bñficii. sed Inn. hic tenet cōtrariū, q̄a maior absurditās ex dicta opi. vr̄ seq si illa tenemus. nā secūdū illā vr̄, q̄ si possedi domū, vel fundum diū tanq̄ meam. & fama viciniæ illud habet, q̄ si deueniat domus vel fundus sine uitio ad aliū debeat obtinere agendo rei vendicatione, pbādo, q̃d aliàs diu possederim tanq̄ meā. & quòd fama niciniæ id hēret, quod eēt mea, q̃d tñ nō est verū q̄a aliter debet probari dñ. ū. l. in rē. ff. de rei vēdi. & quod no. in l. quidā. ff. de cōdi. insti. Si ergo vbi agitur de præiudicio temporaliū, dicta pbatio nō sufficit, multominus videtur sufficere in ecclesia, vel vxore in qua agitur de præiudicio spiritualium. arg. de elec. vbi periculū. lib. vj. Sed pro prima opi. videtur hic casus, posses dicere tenendo opi. Inn. quod hic cōcurrebat et nominatio facta in instro, & secundum hoc dictio præsertim posita in litera circa fi. nō dēt exponi pro maximè sed pro tm̄. facit, q̃d no. s. de fil. pſby. ad abolendā: tñ quia hæc expositio videtur literam violare. Host. dicit, quod in vxore, & ecclesia pōt cōcedi, quod sufficiat pbare possessionē cū fama licèt nō sufficiat in domo, vel fundo. & est rō diuersitatis, q̄a iudices nō multū cōsueuerūt inqrere de iuribus priuatoru, an res quas tenēt, de iure teneat, vel nō, an uero. q̄a dñs sit negligēs. facit j. de pſcrip. vigillanti. sed in ecclesia, & vxore iudices ecclesiastici sæpe ex officio inquirunt qualiter teneant. vt notat. j. de isti. c. 3. & j. de simo. licèt heli. §. 1. ver. pe. & de offi. ord. c. j. & de clāde. despō. cū inhibitio. Pro pdictis et allegat Host. q̃d clerici ecclesię nō libēter cōsueuerūt obedire illi, q̄ nō est veræ platus. sed potius ɔdicere. facit, q̃d hr̄. s. de cā pos. cū sup. c. cū olim. nec parentes, & cōsanguinei cōrer patiēter tolerāt, q̃d eorū filia vel consanguinea saltē a suo pari, vel inferiori illicitè teneat,

[a] ¶ Probat matrimo. niū. materi moniū qua liter pbari debeat vi de per An ge. in auth. de trie. & semis. §. cōsiderem⁹. & in auth. q. mo. p. effi. legi. § illud quo. qı. Bar. in l. si vxore. §. ii. ff. de a dulte.

teneat, & iō ex possessione cū fama viciniæ in ecclesia seu rectore ecclesiæ, & in vxore præsumat pro ipso rectore, & etiā q sit vxor, non aūt sic præsumit pro possessione domus, vel fundi ēt cōcurrente fama viciniæ, similiter tñ Host. dicit, q si factū est recens pōt habere locū opi. Inn. vt etiā in rectore ecclesiæ, & in vxore nō sufficiat talis possessio etiā cū fama viciniæ, secus si factū sit antiquū, quia tunc in rectore, & vxore sufficiat talis probatio nisi probet oppositioni per istū tex. secus in possessione domus, vel fundi, facit, q no. s. de offi. dele. cum in iure. super. j. gl. per Io. An. & j. de cle. excō. mi. in c. proposuit. c. cū aūt, & q notat ēt in l. qui in aliena. ff. de acqui. hære. & C. de pe. hære. in l. si filius. ¶ Quod aūt dicatur tempus recens, vel antiquum dicit Host. arbitrariū, & quod ex circunstātijs hoc arbitratur bonus iudex allegat, q habetur de transla. in c. fin. & s. de offi. de leg. de causis. sed certè per istū tex. satis uidet, q longū tempus dicat decēniū, facit etiā, q habet in d. l. si fili'. C. de peti. hære. & q no. per Inno. in c. ij. de resti. in integ. in glo. quę incipit per monachos: & hęc sunt vera, qñ principaliter deducitur proprietas tituli matrimonialis, vel prælaturæ in iudicio secus si incidenter, vt si dico me liberatū, q a solui prælato. nā sufficit. (ADDI q hoc facit. ff. de sol. l. qui hoiem. §. si. nullo. potes dicere, q ibi soluebatur alteri hoc debitū prælato ei qui erat in possessione, & cōmuniter imputabatur prælatus. TIO.) quod probē ipsum esse in possessione prælaturæ, & q cōmunis habebat ipsum esse in prælatū, facit, quod not. s. de resti. spo. in literis. per Inn. & similiter si aliquis tanq prælatus vult exigere debita prælaturæ sufficere videt, quod sit in possessione prælaturæ, & quod communiter reputetur prælatus per id, qđ no. in c. nihil est. per gl. fi. & Io. An. post Inn. & Cōpo. s. de elec. facit, qđ no. Bar. in l. quidā in suo. ff. de condi. insti. Itē hæc sunt vera, qñ agit de probatione pprij ti. In probatione aūt tituli alieni si inter duos vertit qō incidenter de ipso Titio sufficere uidetur probare titulū per cōem famā, & opi. exēplum, si producatur instrumētū, & negat ipsum esse tabellionē qui ipsum cōficit, nā secundū Inn. sufficit probare, q cōis opi. est, & fama ipsum esse, & fuisse tabellionē, vt ipse no. in c. veniens in gl. magna. in ver. prædictæ probationes. j. de verb. signi. quæ hodie habetur pro. c. j. de ver. signi. lib. vj. Secus si qō esset principaliter cum ipso tabellione, vt no. ibi per eum, & in Spec. de proba. §. j. ver. item, & secus videtur, & facit etiam, quod not. Io. An. in c. j. in glo. dicit hic Host. de concef. præben. in vj. facit etiam ad prædicta, quod not. Inn. j. de eo qui furor. susce. in c. ij. ¶ Item aduerte, quia videtur Host. & do. Anto. intelligere prædicta, quando probat cohabitatio cum fama viciniæ, vbi autem probaretur specifice, quod tractauit vir mulierē tanquam vxorē tenēdo eam in eadem mensa: & ad idem incisorium, & ēt in eodē lecto, & sicut vxorē induit illam ad ecclesiā mittit, q tūc si fama viciniæ cōcurrit cū prædictis probet matrimoniū præsumptū, secus si teneret eā, vt ancillā cū vestib' vilibus, & eā mitteret pro aqua, vel haberet lectū separatum ab ea, seu a lecto ipsius mulieris ad quē se defert ipse, seu accedit cum vult nō ipsa ad suū tunc præsumitur stuprū, vel concubitus, vt in c. j. xxx. q. v. Ad prędicta alle. q a si vnica carnis copula sequant spōsalia inducit matrimoniū. j. de spō. in c. is qui. ergo multofortius sequēs copula cū tali possessione, & cum fama viciniæ, de qua. s. dixi, & hoc dicit Host. tenēdū in fauorē matrimonij per id, q habet. j. qui ma. ac. pos. in c. videt. in fin. & s. de testi. licèt ex quadā. circa fi. & maximè in antiquo cōtractu. nā, & possibile est reuera iā lx. annis elapsis cōtractū fuisse alio matrimoniū, & oēs testes mortuos, & sic male posse aliter probari, & idē dicit ēt in facto de recēti. nā ex tali facto resultat violēta psumptio p matrimonio, & sic patet, q licèt sint periculosa matrimonia clandestina, & cōtrahentibus tūc pęnitētia imponat. j. de ma. contracto cōtra interdictū ecclesiæ. c. j. & ij. tñ tenent, & sortiunt effectum, si saltem præsumptiuè possunt probari, vt hic patet, & d. c. is q. de spō. sed certè, li cèt sic trāseat do. Ant. tñ vr idē dicendū in casu isto, q dictum fuit. s. qñ probat cohabitatio cū fama per istum tex. qui loquit in facto de longinquo, & sic nō videt habere locū in facto de recēti. vñ ipsemet Host. in gl. super uerbo mensa. in fi. post prædicta subiunxit: uel dic, vt dixi in glo. præcedenti, & loquitur de gl. magna. quā. s. recitaui, & in illa ēt gl. magna dixit secundū ibi no. intelligendum esse, q ipse erat dicturus in gl. seq. super verbo mensā. Aduerte tñ, quia si probent ista copulatiuè, uidelicet, q uir tractauit mulierē sicut uxorē in lecto, & mensa, & ēt, quod cōmunis fama uiciniæ sic habet, tūc clarū est, q procedit, q superius est dictū, ut saltē in facto antiquo dicta probatio sufficiat: nec aliud pbetur, tamen secundū do. Ant. ponderāda est litera q plus uidet uelle uidelicet, q si probat, q fama uiciniæ habet, quod uir tractauerit eā ut uxorē in lecto, & mēsa, quod istud sufficiat, & pbet matrimoniū præsumptiuè, & sic hoc casu fama obtinebit locū plenę pbationis, & probabit tractatū in actibus particularibus ad matrimoniū ptinētibus, & talis tractat' probabit matrimoniū. Quod putat procedere, qñ tractatus fuit lōgi tpis, ut decēnij, prout fuit hic, sed certè gl. hic sensit cōtrariū dū dicit, q sola fama nō sufficit ad probationē, & pro hoc etiā facit quia regulariter dicimus, qđ fama non probat, sed coadiuuat. iiij. q. iij. §. item in criminali. uer. Item sæpe. & l. iij. §. eiusdem. ff. de testi. & sic uidetur intelligendum, q hic fama inducebat ad coadiuuandū, sed aliàs cōstabat quod uir tenuerat mulierē in eodē lecto, & in eadē mēsa, & istud videtur tutius, tamen tene mēti intellectum do. Anto. quia est in se ualde no. ¶ Quid aūt si constet, quod uir adhesit alicui mulieri, ut uxori cū illa iacēdo, & stando animo, & intentione querēdi possessionē iuris, & vinculi matrimonialis, & mulier hoc idē sciebat & intendebat, dicit Inno. quod tunc ex tali actu concludet matrimoniū, & quasi possessio matrimonialis adeo, quod si postea contingat alterū spoliari dicta quasi possessione, igi poterit quasi possessorio etiam non probando aliter de Titio, licet aliàs vbi agitur possessorio recuperandæ per alterū coniugum possessorium debeat iustificari probando de titulo matrimonij saltem tolerate seu iustæ prima facie. de resti. spo. ex transmissa, & c. ex parte. cum ibi not. & hoc dicit hic sub dubio fortè, sed istud præcise firmat in d. c. ex parte. & hoc etiam tenet Host. hic dummodo intentionē prædictā expresserit coiā testibus, aliàs de intentione occulta solus Deus iudicaret facit, q habet in c. tua. j. de spō. & j. de simo. sicut. & l. si repetenti. C. de cōdi. ob causam. ¶ Itē aduerte, q a licèt dixerim. s. non sufficere probationē possessionis lōgeue cū fama ad probationem dominij domus, vel fundi, nī succurri poterit tali, si caderet a possessiōe iudicio possessorio, saltē, quod habet in l. si. C. unde vi. & q habetur in l. rem quæ nobis. ff. de acqui. pos. vbi etiā Bart. nititur dare aliqua remedia, facit ēt, q no. s. de resti. spo. cum ad sedem, & c. sæpe. ¶ In glo. vxorem. in fi. nam aliqui ne uideantur stare in peccato palliant seu fingunt matrimoniū, & non exprimūt de cōcubinatu, & habet locū dictū gl. etiam si vir, & vxor sint paris cōditionis, licèt gl. aliter dixit in c. j. hic alle. sed istā gl. tenet ibi Archi. dicebat tñ Vincen. q etiā per ius authenticorū uidebat correcta l. in libere. p id, q habet in. §. qm. in auth. quib. mo. nat. effi. leg. Sed certè ibi benè dicetur, quod si tenuit, vt & vxorem, & hoc constet, quod videt esse matrimoniū, sed non excludit, q in dubio alio nō apparente, qñ mulier est honestæ cōditionis nō præsumatur matri-

matrimoniũ ſcd̃m.l. in libe.quæ in dubio nõ videtur
correcta per aliam legẽ:niſi aliud appareat,p id,quod
habetur in l.precipimus.C.de appel.& C.de teſt.in l.
ſancimus.¶†Et no.ex gl.ꝙ cohabitatio ſola nõ facit,
14 nec inducit matrimoniũ etiã præſumptiuè de iure ca
no.cui in hoc ſtari debet,vt ſ.dixi.ſecus quãdo cũ co-
habitatione cõcurrit fama viciniç, ꝙ cohabitarunt tã
quam vir,& vxor,& ꝙ ſit vir,& vxor.nam tũc benè p
batur matrimonium præſumptiuæ:niſi probet oppoſi
um ſi talis cohabitatio fuit diuturna,ſeu lõgeua:vide
tur tñ,quòd ſi fama viciniç habet,ꝙ cohabitauit tanq̃
vir,& vxor,ꝙ in cõſequẽtiã præſumat,ꝙ fama viciniç
habeat,ꝙ ſicut vir,& vxor niſi aliud appareat p hunc
15 text.¶†In gl.præſertim in fi.no.benè,ꝙ dictio præſer
tim.idẽ operat,ꝙ dictio maximè.& ſic ſecundũ ꝓpriũ
ſignificatũ vocabuli eſt dictio implicatiua. de quo p
gl.ſ.de fil.presby.ad abolẽdã.& in l.illud.ff.ad l.aq̃l.
¶In gl.fi.ibi:vtriq; incũbit probatio,ꝙ qualiter intelli
gat vide in Spec.de proba.§.ij.ver.ix.vbi hoc declarat
Sp. e.de quo etiam in l.ubi.hic alle.

SVMMARIVM.

1 *Accuſare de adulterio an poſſit alius,quàm vir.*
2 *Teſtimonium de crudelitate,quando valeat.*
3 *Ad accuſationem matrimonij an admittantur extranei.*
4 *Vinculum matrimonij ſeparat ſolum mors ſi fuerit carnali copula con ſummatum.*
5 *Vicinus,& cõſanguineus p̃ſumitur ſcire facta vicini,& cõſanguinei.*
6 *Teſtis dictum debet neceſſario concludere.*
7 *Teſtis debet deponere cauſam dicti ſui per ſenſum immediatũ corporeũ.*

a Literis tuç. Per violẽtã [a] præſumptio
nẽ probat carnalis copu-
la,& eſt cõmunis diuiſio,cõſultatio,& re-
ſponſio,ſcd̃a ibi cõſultationi.In tex.ibi ac
cuſatores.i. ꝓcuratores mariti accuſantis mrĩmoniũ.
facit,ꝙ habetur.ſ.de procu.tuç.¶No.quòd,qñ ponit
matrimoniũ ſeparari quò ad torũ:etiam põt dici accu
1 ſari.facit.ſ.de proc.tuç.Et no.ar.†ꝙ etiã alius, quã vir
poſſit accuſare de adulterio, ſed certè regulariter non
admittit extraneus,imo primo loco ſpectat ad virum.
l.quamuis adulterij.C.de adul.nec ob.iſte tex. q̃a ex
pone,vt dixi ſuper litera.¶Itẽ no.ꝙ vt dictũ teſtis pro
bet,debet illud,qđ aſſerit firmiter dicere, & ſic nõ va
cillare.facit.ſ.de prob.licèt cãm.¶Item no.qđ in acti
bus,qui nõ cadunt in ſenſum immediatũ teſtis,prout
eſt actus copulæ carnalis,ſufficit teſtem cõcludere,&
deponere de actibus ꝓpinquis,quos percipit per ſen-
ſum immediatũ,ex quibus p̃ſumptiuè cõcludat act⁹
de quo quærit,facit,ꝙ habetur.j.c.ꝓxi.¶Itẽ no.quot
actus concludãt præſumptiuè copulã nã exprimunt
2 in litera.¶†Itẽ no.ꝙ teſtimoniũ de credulitate valet,
quãdo concludit præſumptiuè ex iuris diſpoſitione p
act⁹ de quib⁹ teſtis atteſtat, & vbi nõ cadit in ſenſum
immediatũ teſtis id, de quo quærit aliàs nõ admitte-
ret teſtimoniũ de credulitate,p id,quod habet in l.te
ſtiũ.C.de teſti.& ſ.de teſt.in c.cũ cãm.p Inn.& in Sp.
de teſte.§.j.ver.Itẽ,qđ depoſuit de credulitate. ¶Itẽ
no.qđ ex ſuſpicionibus fert ſñia,qñ ſuſpicio tranſit in
violẽtã p̃ſumptionẽ.¶Et no.qđ ſuſpicio aliqñ ſumit
pro violenta præſumptione,aliàs autem ſumatur p te
meraria.vj.q.j.oues.¶Vltimo no.pçnã iceſtus,q̃a pri
uat inceſtuoſus ſpe ꝯhendi matrimonium.ſi tñ de fa
cto cõtrahat,licèt præceptis nõ obtẽperet tenebit tñ
matrimoniũ.in c.tranſmiſſe.j.de eo q cog.cõſan. vxo.
3 ſuæ.¶†Et adde prædictis,qđ licèt ad accuſationẽ ma
trimonij admittant interdum ẽt extranei,vt qñ vir, &
alij attinentes ſunt negligẽtes.l. q̃uis adulterij. cũ ibi
no.C.de adulterijs.tñ quò ad ſeparationẽ tori ſol⁹ vir
vr accuſare poſſe,quia quò ad ipſius ſolius, & nõ al-
terius intereſt .& ideo alteri non admittet , p id,qđ
hr.ſ.de ele.cũ inter.R.& l.non ſolent.ff. de ap. cano-
nizata.ij.q.vj.¶Item potes addere vltra ſuſpicionem
hic poſitã in tex.nã ẽt alia eſſe põt,vt qñ vir lõgo tẽ-
pore ſuit abſens dimiſſa vxore nõ p̃gnãte,& demũ re
uerſus reperit vxorem habere filium anniculum. ff.
de his q ſunt ſui,vel alieni iur.in l.filiũ.¶In gl.j.in fi.
quaſi velit , qđ ad ſeparationẽ vinculi mrĩmonij agi nõ
poſſit pp adulteriũ,vel inceſtũ cõtractum conſtante
matrimonio.nam vinculũ mrĩmonij ſolũmodo ſepa-
rat mors,ſi fuit carnali copula ꝯſummatum.facit.ſ.de
trãſla.in c.ij.Si aũt nõ fuiſſet carnali copula conſum-
matũ , licèt ſolũ ꝯctũ ſic per uerba de p̃ſenti, tunc ſe-
parari poſſet etiam quò ad vinculũ per ingreſſum reli
gionis.j.de conuer.coniu.ex publico.¶In glo.ij.in fi.
no.diligenter ex hac gl.ꝙ i his,in q̃bus regulariter nõ
põt plenè cadere in ſenſum immediatũ corporeũ te-
ſtis id,de quo q̃rit ,admittit teſtimoniũ de credulita-
te,dũmodo deponat de actu ꝓpinquo p ſenſum im-
mediatũ appropriatum illi actui,ex quò reſultat iuris
p̃ſumptio ad actũ,de quo principaliter quæritur ſicut
contingit.in actu copulæ,q̃ plenè nõ cadit in ſenſum
immediatũ teſtis regulariter.vnde tunc ſufficit depo-
nere de actu ꝓpinquo per ſenſum appropriatum illi
actui,ex quò reſultet iuris p̃ſumptione p̃ſumptio co
pulæ,& ſic i alijs,i q̃b⁹ põt hẽri plena ſciẽtia de eo ſu
p quo deponit nõ vr ſufficere teſtimoniũ de creduli-
tate,ſed dẽt deponi de vera ſciẽtia,& p ſenſum corpo
reũ appropriatum illi actui.per id,quod no.Inn.ſ. de
teſti.c.cũ cãm.& qđ no.p gl.& doc. in l.teſtiũ. C. de
teſti.& 3.q.ix.in c.teſtes.& hoc faciũt ad no.p Bar.in
l.j.ff.ſi cer.pe.vbi tãgit,an ſi teſtis dicat aliquẽ eſſe ſa
nũ,vel diuitẽ.& interrogatus de cã ſcientiæ,dicat,q̃a
ſum vicinus,vel ꝯſanguineus,an ꝓbet.nã vr, ꝙ ſic ex
5 eo,†q̃a vicinus,& cõſanguineus p̃ſumit ſcire facta vi
cini,& cõſanguinei l.de tutela.C.de teſti.in inte. & l.
octaui.ff.vñ cog.& l.ſi ita.ad fi.ff.de fun.inſtr.& l. dñs
horreorũ.ff.loc.cũ ibi no.& facit,qđ hr ſ.e.quoſdam.
& c.quanto.ſ.de elec.poſtq̃:& hoc tenuit Bart.ibi,&
ſeq̃r hic do.Ant.nec ob.c.i p̃ſentia.ſ. de ꝓba.vbi pa-
6 tet,†ꝙ dictũ teſtis dẽt neceſſario cõcludere,q̃a rñdet,
ꝙ verũ eſt verè,vel p̃ſumptiuè,ſi ſit talis p̃ſumptio , q̃
ſurgat ex iuris diſpoſitione. vt cõtingit i caſu p̃poſito
7 ſm eũ.Itẽ nõ ob.†ꝙ teſtis dẽt deponere cãm dicti ſui
p ſenſum imediatũ corporeũ.vt patet ex no.in d.c.cũ
cãm.& d.l.teſtiũ.q̃a ſecũdũ eũ, licèt hoc caſu nõ ex-
primat ſenſus corporeus:tñ ſubintelligit.p id,qđ de-
poſuit.nã vicini p̃ſumũtur videre, & ſcire facta vici-
norũ.ſed fortè iſta opi.de iure nõ ꝓcedit p id,qđ.ſ.di
xi cũ gl.q̃a vbi ſumus in materia , q̃ poteſt plenè ca-
dere i ſenſum teſtis,dẽt deponere de illa p ſenſum ap
propriatũ actui de quo q̃rit.& ſic dẽt dictũ neceſſario
cõcludere.& ita contingit in caſu ꝓpoſito.nã põt ui-
dere qũo talis de quo deponit eſt ſanus. q̃a videt eũ
ambulãtẽ,& faciẽtẽ alia,q̃ ſani faciũt,& ſimiliter põt
videre,an ille de quo deponit ſit diues , q̃a uidit do-
mũ ei⁹ plenã multis ſuppellectilib⁹ magni valoris,&
iõ vr,ꝙ nõ ſufficiat dictũ eius cõcludere p̃ſumptiuè ,
& deponere dictũ nõ aſſignãdo cãm per ſenſum cor-
poreũ.nec ob.ꝙ vicinus p̃ſumit ſcire facta vicini , q̃a
in materia teſtis q hẽt deponere p ſenſum corporeũ,
taliter,ꝙ dictum eius neceſſario cõcludat nõ vr hoc
habere locum,ſed in alia materia.vt qñ q̃s pp igno-
rantiã ſe excuſat ab aliquo,qđ ſibi impingit.nam tũc
nõ creditur ſibi propter præſumptionẽ iuris ,q̃ hẽt,ꝙ
vicinus p̃ſumitur ſcire.& ſimiliter conſanguineus.vt.
dicto.c.quanto.cum multis alleg.in glo. fortè tamen
in practica ꝓpter autoritatẽ Bar. ſeruaret eius dictũ .

a Propter p̃ſumptionem.idem de verbo ad uerbũ ſummant hic domi Abb. & Felyn.

SVMMARIVM.

1 *Sponsæ appellatione comprehenditur etiam illa, cum qua contractum est matrimonium per verba de præsenti.*
2 *Turpitudinem allegans, an audiatur.*
3 *Testimonium de credulitate, quando admittatur.*
4 *Copula carnalis, an præsumatur ex eo, quia solus cum sola.*
5 *Manifestum dicitur, quod a pluribus prædicatur.*
6 *Copula fornicaria cum consanguinea sponsæ si facta fuit ante sponsalia, impedit, & dirimit matrimoniū postea cōtractū, secus si sequeretur.*
7 *Copula carnalis præsumitur si aliqui visi sunt per plana, & nemora, & loca secreta.*

a Propter p̄sumptionē. idē de verbo ad verbū summant hic d. Abb. & Fely.

TErtio loco. Istud capitulum dr̄ cit idē, ꝙ præcedēs, & est cōis diuisio, cōsultatio, & respōsio, scd̄a ibi nos aūt. ¶ In tex. ibi: præcognitā, scilicet añ dicta spōsalia, & iō dr̄ cit præ. ¶ In text. ibi: in uia. dic ēt extra
1 vias. ¶ † No. ꝙ appellatione sponse cōprehendit̄ aliqñ ēt illa, cū qua contractū est matrimoniū per verba de
2 p̄senti, necdū spōsalia de futuro. ¶ † Itē no. ꝙ audit̄ allegās turpitudinē suā ēt in agēdo vbi timetur periculū aīæ. de quo in gl. & per Bar. in l. iusiurandū. §. ꝓcura-
3 tor. ff. de iureiu. ¶ † Itē no. casum, in quo admittit̄ testimoniū de credulitate, & quæ sit rō, dixi. s̄. c. ꝓxi. sup gl. ij ¶ Itē admittit̄, qñ agitur de cōsanguinitate ꝓbāda. s̄. de testi. quoties. de quo dic, vt ibi: & eo. ti. licèt ex quadā. ¶ Itē qñ agitur de purgationē fiendam. ĩ. de pur. ca. quoties aliàs regulariter nō sufficit testimoniū de credulitate, vt no. Spec. in tit. de teste. §. j. ver. itē, ꝙ
4 deposui de credulitate. ¶ † Itē no. ꝙ ex solitudine maris, & fœminæ, præsumit̄ copula, licèt necessario non probetur. nā posset esse oppositū. facit. s̄. de ꝓba. in c. proposuisti. sed in dubio p̄sumet̄ donec ꝓbet̄ contrariū, ꝙ poterit ꝓbari ſm ea, quæ habent̄ in d. c. proposuisti. ¶ Itē no. ꝙ statur cōfessioni cōiugū ad separationē matrimonij, qñ fit cōfessio ab illo qui stat ꝓ matrimonio, & secū cōcurrit alia p̄sumptio ſm d. Anto. sed certè hic nō fuit cōfessio cōiugū amborū, sed solius viri, & alterius mulieris, quæ non erat coniux, vt patet ex litera. ¶ Item no. ꝙ confessio videtur dare maiorem
5 certitudinē, quā præsumpta ꝓbatio. ¶ † Itē no. quiddicatur manifestū, q̄a illud, ꝙ a pluribus p̄dicat̄, de quo
6 ĩ. de coha. cle. in c. nostra. ¶ † Vltimo no. ꝙ copula fornicaria cū consanguinea spōse si facta fuit ante spōsalia impedit, & dirimit matrimoniū postea cōtractū, secus si sequeretur, q̄a tūc solū inducit separationē tori, vt no. s̄. c. proxi. ¶ † In gl. ij. in fi. no. ex gl. ꝙ regulariter non auditur allegans suam turpitudinem. fallit, qñ agit̄ de periculo animarū, de quo no. ĩ. de dona. inter dilectos. ¶ In gl. ab ea in fi. sec⁹ si peteret matrimoniū separari: quia tūc suspecta esset eius confessio, vt in c. super eod. ĩ. de eo qui co. consan. vxo. suæ. vñ tunc non sufficit sola confessio etiā vtriusq; cōiugis, vt ibi patet.
7 ¶ † In gl. pe. in fi. satis tñ videretur, ꝙ si visi sunt ꝑ plana, & nemora, & loca secreta, qd̄ præsumat̄ copula ꝑ ea quæ habent̄. s̄. c. proxi. sed potissimè hoc ꝓcedit qñ aliæ presumptiones concurrunt de quibus hic habet̄, & qd̄ dixi satis videtur de mente Inn. hic. ¶ In glo. fi. in fi. No. bene, ꝙ etiam illud, qd̄ de iure nō tenet pōt peri dissolui, vel inferri, & sustinebit̄ talis libellus, q̄a intelligitur quaten⁹ de facto processit, vt hic patet. facit, quod no. glo. in l. j. ff. de ferijs.

SVMMARIVM.

1 *Delegatio, & arbitrium possunt esse simul apud eundem.*
2 *Compromittentes possunt conseruare potestatem delegatam.*
3 *Ab hæresi reuersus, reincidens in manifestum peccatum redditur suspectus de hæresi.*
4 *Ex suspicione etiam vehementi procedi non debet ad sententiam in causa criminali.*
5 *Minæ, vel inimicitiæ præcedentes, an faciant præsumptionem ad condemnandum de homicidio, quod ignoratur a quo sit factum.*
6 *Compromitti, an possit quando agitur de crimine.*
7 *Compromisso facto in iudicem delegatum, si alter litigantium resiliat a compromisso, poterit conueniri coram eodem iudice delegata potestate.*
8 *Confessio testatoris in testem dicentis se debere decem Titio in absentia Titij non probat debitum nisi fuerit iurata.*
9 *Dictio præter, capi potest exclusiuè, & inclusiuè.*

LIteras vestras. Propter p̄sumptionē^a etiā vehementē nō debet q̄s maximè de graui crimine condēnari. h. d. ¶ Et in prima iudicū cōsultatio. In scd̄a rñsio: secūda ibi nos verò. illa scd̄a subdiuidit̄. q̄a primo ponit motiuū mandātis scd̄o mādatū, ibi quo circa. ¶ In tex. ibi: impetebat. supple denūtiando eos dño Papæ forè hæreticos ad finē vt auferrent̄ bona. & sic ad finē ciuilē, & nō criminalē. Et per hoc tolli pōt contrariū, si dicat̄, ꝙ de cā criminali nō pōt cōpromitti. ¶ In tex. ibi, & ĩ. sub isto. ĩ. decidit̄, qd̄ tāgit gl. in verbo purgādo. ¶ Not. qd̄ de iure canonico pōt cōpromitti in iudicē delegatū, de quo in glo. i. & s̄. de
1 arbi. cū tpe. ¶ † Itē no. quod cōpassibilis est concursus ptātis delegatæ, & arbitrariç, & sic pluriū potestatum, de quo per Inn. ĩ. de præscri. cū ex officij. vbi tractat ēt de concursu ptātis delegatæ, & ordinariæ, & q̄d ope-
2 ret̄ talis concursus. ¶ † Itē no. qd̄ cōpromittentes pñt cōseruare ptātem delegatā. dicit tñ Io. An. qd̄ licèt expresse nō fuisset reseruata, tñ remāsisset. facit, ꝙ habet̄ in d. c. cū tpe, qd̄ intelligit do. An. vt finita arbitraria possit ex delegata ꝓcedi, sed ex utraq; simul fortè nō posset ꝓcedi: ni si facta fuisset reseruatio. facit, ꝙ hr̄ in l. si q̄s iē. ff. de arb. & ꝙ hr̄ ĩ d. c. cū ex officij. ¶ Itē no. ꝙ de cā criminali pōt cōpromitti, sed potes dicere, ꝙ
3 hic agebat̄ ciuiliter de crimine, vt dixi sup tex. ¶ † Itē no. qd̄ post reuersionē ab hæresi reincidēs in manifestū peccatū, reddit̄ suspectus de hæresi. & qd̄ fictè fuerit reuersus, de quo dic, vt hodie hr̄ in c. accusatus. de hære. li. vj. ¶ Itē no. qd̄ p̄sumptio alternatiua habet ꝓdesse, qñ in vtraq; parte alternatiuè cōcludit̄ intētio. facit. s̄. de rescri. ex parte. s̄. ¶ Itē no. nō esse verisimile quod attinens dicat sinistrū de attinente, nisi sit verū.
4 ¶ † Itē no. qd̄ ex suspicione, licèt vehemēti nō debet procedi ad sententiā in causa criminali, de quo hic in glo. pe. ¶ Itē no. modū purgandi aliquē cōtra quē est suspicio ne relapsus sit in heresim, q̄a debet p̄stare bonā securitatē de seruādo fidē catholicā, & ēt debet discreta pœnitentia sibi iniūgi: ex qua perpendat̄, an verè fuerit reuersus, an fictè, & sic an in luce: an verò in tenebris ambulet, q̄a si seruet pœnitentiā præsumitur verè reuersus secus si nō seruet, q̄a præsumit̄ fictè re-
5 uersus, & pōt tanquā hæreticus condēnari. ¶ † Itē no. ar. quod ꝓpter præsumptionē præcedētiū minarū, vel inimicitiarum, nō sit quis cōdēnandus de homicidio, de quo nescitur a quo sit factum. de quo in Spe. eo. ti. §. ij. ver. sed pone. ꝑ minatur. & sequēti, vbi allegat ꝓ, & contra, & concludit, ꝙ si talis qui fecit minas repto occiso postea, vel habebat inimicitias cum eo, est persona quæ nō cōsueuit minas ducere ad effectum, nec similia perpetrare: non debet tunc ex sola dicta presumptione puniri de homicidio. per. l. absentē. ff. de pœnis. sed benè posset poni ad torturā, si iudici videret̄, facit, quod no. Bar. in l. fi. ff. de q̄stio. & ꝙ no. ꝑ Cy. in l. metum. C. ꝙ metus cau. & ꝙ no. in l. metum. ff. in c.

ff.in c.tit.& benè facit ad prędicta,ꝙ hr̃ in l.j.C. ſi qs
impera.maledi.¶ Vltimo inducit tex.Io.An.& cōclu
ſionē hic poſita.in ver.tū,quia contra quēdam qui ac
cuſauerat eū cuidā dño ex eo,qa dicebat ipſum fuiſ-
ſe locutū contra illū dominū in quodā conſilio pau-
corū ciuiū,& iurato.nā dici potuit contra illū qui di-
xerat tali dño,quod ſi ipſe Io. And.nō dixerat, ꝙ ille
dicebat tūc ille dixit mēdacium.Si aūt dixerat tūc ille
deierauit reuelādo id,ꝙ per ſacramentū tenere debe-
bat occultū,& ideo non erat ſibi credendū, & ſic etiā
dicit ſe excuſaſſe illi dño.¶ In gl.j.ibi: benè poſſunt.
hoc clarum ſi volūt cōpromittere tanquā in arbitra-
torē.per id,qđ no.in l.ſed ſi in ſeruū.§. ſi quis iudex.
ff.de arbi. Si aūt volūt cōpromittere tanq̃ in arbitriū
gl.hic videť ſentire idē,& idem.ſ̃.de arbi.cum tpe.&
idē ēt tenuit gl.ij.q.vj.§.ꝙ de arbitris,& hoc cōiter vr̃
teneri de iure canonico ꝑ ea quę habenť in iurib⁹ prę
alleg.ſed de iure ciuili eſt ſecus,vt patet in d.l.ſed, &
ſi ſeruū.§.ij.& quæ poſſit eſſe ratio,quod in ordinariū
nō poſſit cōpromitti de iure ciuili gl. nititur aſſignare
aliquas rōnes.iij.q.vij.§.tria.circa fi. ſuper ver. iudex.
quæ incipit quidā verò intelligūt.¶ In eadem gl.in fi.
6 dic† qđ ſi ciuiliter agiť de crimine pōt compromitti,
& ita poteſt intelligi hic ꝑ id,qđ dixi in litera in ver.
impetebat.Si aūt agereť ad pœnā criminalē:tunc non
poſſet cōpromitti,vt in ꝯtrarijs. Vel potes dicere ſm
Goſ.qđ hic de facto,factū fuit cōpromiſſum,nec diciť
hic an de iure tenuerit,uel nō,& ſic nō obſtabūt ꝯria.
7 ¶ † An aūt ſi facto cōpromiſſo in iudicē: alter litigātiū
reſiliat a cōpromiſſo,qđ facere pōt,licèt incurrat pę-
nā.l.ſi quis rē.ff.de arbi.poterit tūc cōuenire corā eo
dē iudice extraordinaria,vel delegata poteſtate.dic,ꝙ
ſic per ea quæ habenť in d.l.ſi quis in rē.¶ An aūt po-
terit tūc pronūtiare ꝯtra illud,qđ pronūtiauit tanq̃ ar
biter.videtur,ꝙ non per id,ꝙ hr̃.ſ̃.de proba.per tuas.
Hoſt.tenuit cōtrariū ſi ex noua cā velit pronūtiare ar.
l.per hanc.C.de tēpo.app.& ſ̃.de teſti.fraternitatis,&
de fide inſtru.cū Ioannes.¶ In gl.de fratre ſuo. ibi pa-
tri,& matri.ſup.qñ deuiarēt a fide.¶ In eadē gl. ibi in
magnis criminibus puta,qñ venirent imponēda pęna
capitalis mortis,vel exilij, vel deportationis.l. ſi ma-
gnū alleg.in gl.& ſi ſecus videreť ſi pœna relegatiōis
tm̃,vel minor eſſet imponenda.¶ In gl.tam graue ibi:
in ultimo articulo.i.in vltima voluntate.¶ In ea.gloſ.
8 ibi:non tamen ſit ſufficiens probatio. † Vnde ſi teſta-
tor confiteretur ſe debere decem Titio in teſtamento
in abſentia Titij,talis cōfeſſio,licèt faciat præſumptio
nem non probat debitum eſſe.l.lucius.§. quiſquis de
leg.ij.& l.aurelius.§.pen.& fina.de liber.lega.niſi for
tè fuerit iurata,qa tunc probat.l.cum quis.§. titia. de
leg.iij. & hoc ad præiudiciū hæredum, ſed ad præiu-
dicium Titij ſi vellet dicere plus ſibi deberi non præ-
iudicaret,vt ĩ.ſequitur in glo.Aduerte tamen, ꝙ licèt
confeſſio non iurata non probet debitum tamē indu
cit fideicommiſſum,vt in d.§.quiſquis, & in l.aureli⁹
& ꝙ dixi confeſſionē iuratā non præiudicare Titio,
& ſic creditori.intellige verū etiam ſi teſtator dictio-
nem taxatiuam appoſuiſſet,vt patet ex l.rationes., &
auth.ibi poſita.C.de proba.¶ In glo.poſtea ibi: de ꝓ-
ba.per tuas.de quo etiam dictum fuit.ſ̃.de teſti.in c.ſi
cut,& c.cū cauſam,& ꝑ Bar.in l.eos.ff.de falſis dicit
tñ d.Ant.hic:ꝙ periurus reputatur, & detrahiť vtriq;
dicto.de quo dic,vt dixi in d.c.ſicut,& d.c.cum cām.
¶ In ead.glo.in fi.dic,quod aut concurrunt duæ præ-
ſumptiones contrariæ quæ ſunt patris potētię: & tūc
neutri ſtatur,quia vna confundit aliā, & ita intelligať
cōtrariū.Aut altera eſt potētior,& ꝑponderat tunc il
li ſtať facit,quod not.per glo.ĩ.qui filij ſint legiti.in c.

transmiſſa.& quod no.per doc.in d.c. pen.ſuper j. gl.
j.de crimi.fal.¶ In gl.pe.ibi:ſed non,vt cōdemneť de
hęreſi.vel dic,ꝙ in d.l.ij.appellet leuē articulū,qñ for
tè nō eſt circa articulos fidei,tñ aliàs ſapit hęreſim:vt
qa dicit nullo caſu eſſe iurandū:& ſꝑ eſſe peccatū iu
rare.nā hoc eſt reprobatum per eccleſiam. ĩ. de iure-
iuran.& ſi Chriſtus.& facit,qđ hr̃.ĩ.de hæreti.excōi-
camus.§.penult.¶ In ea.glo.ibi: ſed uiolenta tm̃. Idē
ſeqť hic Inn.ſed gl.ij.q.j. in c.j. ſꝑ dicit hoc eſſe ſpe-
ciale,ꝙ violenta ꝑſumptio non ſufficit ad cōdēnatio-
nem.¶ In ea.glo.ibi:ſi probetur cōtrariū. qđ fieri po-
teſt ſi eſt præſumptio iuris tantum:ſecus ſi eſt ꝑſum-
ptio iuris,& de iure:vt dixi.ſ̃.c.quanto.¶ In glo.fi.&
9 ſic vult glo.† ꝙ hoc caſu non pręſtetur iuratoria cau-
tio,& ſic,ꝙ dictio præter ſtet excluſiuè.& iſtud ēt te-
nent hic cōiter doc.maximè Inn.Hoſt.Goſ.Tācred⁹,
& Philippus Pe.& Abb.tenent cōtrariū.videlicet, ꝙ
debent iurare,& vltra iuratoria cautionem præſtabit
etiam aliam, & ſic dictio præter ſtabit incluſiue. nec
obſt.ꝙ periurus nō dēt admitti ad iuramētū,qa verū
eſt ad iuramētū honoris.ſed benè ad iuramētū oneris
& grauaminis,vñ qñ litigat teneť præſtare iuramētū
calumniæ.vt no.gl.xxii.q.v.in c.paruuli: & ſic reſidet
do.Anto.ſed verior vr̃ opi.glo.qa dictio præter exclu
dit.qñ id,qđ ſequitur poſtea etiā poterat includi ſub
præcedenti oratione,ſeu dicto,vt contingebat hic ſe-
cus,qñ non includebatur.vt notatur per legiſtas ma-
ximè Bar.in l.1.in fi.ff.de pig.act.& ꝑ gl.ēt bñ facit.c.
clericos.allegatū in gl.vbi ēt agiť de iuramēto,qđ eſt
oneris,& tñ propter timorē periurij nō ꝑſtať in caſu
illo.& eodem modo uidetur dicēdū in cauſa ꝑſenti.

SVMMARIVM.

1 *Pallio vti non debet Epiſcopus niſi ex ſpeciali priuilegio Papæ.*
2 *Senes magis inculpandus eſt, quam iuuenis in eadem ſpecie delicti.*

Vm in iuuentute. In ſene-
ctute nō
ꝑſumiť incōtinens,qui in iuuētute cō
tinentiā obſeruauit.¶ Et primo ponit
exordium circa excuſationē Epi.Scđo
ponit dilationē factā Papæ. Tertio po
nit dilationis repulſationē,& eius cām.Quarto ponit
inquiſitionis cōmiſſionē.Quinto inquiſitorū relatio-
nem.ſcđa ibi:licèt. tertia ibi, qa tñ quarta ibi:ſed vt.
1 quinta ibi:qui nobis.¶ Not.ꝙ Ep̄s † interdū eſt ſpāli
priuilegio Papæ poteſt vti pallio de iure aūt cōi ſoli
Archiepiſcopi, & ſuperiores illo vtunť. ſ̃.de auto. &
vſu pallij.in c.niſi cū pridē.& eſt quoddam ornamen
tū quo utunť ſupra planetā de cuius forma traditur ꝑ
doc.in dicto ti.de auto.& vſu pallii.¶ Itē no. ꝙ cōu-
nēs in ꝑſumiť incontinens in ſenectute fa.ſ̃. eo.man
data.¶ Itē no.vbi aliquid ordinatur. in fi. diminutio-
nis ibi non p.æſumiť augmētū. facit.l.legata inuti-
liter.ff.de leg.1.¶ Itē no.in dubio ꝑſumendū pro præ
dito ſcientia literarum, & maxime,ꝙ non præſuma-
tur in dubio delicta grauia cōmittere.¶ Itē no.ꝙ non
ſemper ex qualibet denuntiatio alicuius ſuſpicio-
nis ꝓcedēdū eſt ad inqſitionē,ꝑſertim, qñ ꝑſumptio
eſt,ꝙ non ꝓcedat ex radice charitatis.¶ Itē not. ꝙ li-
cèt ex leuibus ſuſpicionibus non debeat procedi ad
inquirendum de veritate:tamen bene poteſt procedi
ad inquirendum de ſama,vel infamia.¶ In gloſſ.2. in
fi.& facit etiam,quod habetur in l.ſemper. ff. de im-
mu.vbi dicitur ſemper in ciuitate nr̃a ſenectus vene-
2 randa fuit. ¶ † In glo. frequentius. in fi.ſtandum eſt
pro ſenectute;in dubio niſi aliud appareat, & tūc ma
gis inculpandus eſt ſenex,qnā iuuenis in eadē ſpecie
delicti.& facit,qđ habeť.lxxxvj.diſt.c.tāta neqtia.ibi
reſipiſcas

resipiscas miser senex,& alibi maledictus puer.c. annorũ.ij.q.vij.paulus.¶ In gl.pe.ibi : non est inquisitio facienda.sup.super veritate criminis delati, sed benè pôt fieri super fama,& infamia,vt hic patet,de quo.ĩ. de purga.cano.cũ dilectus.in penul.gl.¶ In gl.fi.in fi. facit,ꝙ habeẽ de cõsecra.dist.iiij.in c.paruulos, & c. cum itaq;,& quod no.ĩ.de testi.c.nuper.

S V M M A R I V M.

1 *Exceptio subreptionis concernens merita potest in beneficialibus opponi in vim dilatoriæ contra literas,& impediet processum.*

2 *Clausula si est idoneus,non reddit gratiam conditionalem, nec grauat onere probandi dicentem se idoneum.*

3 *Idoneus præsumitur qui libet nisi probetur contrarium.*

4 *Rescriptum impetratum a scholari super beneficio obtinendo,si sit clericus valet,sed si non sit clericus quid iuris.*

5 *Negatiua facti quæ non est coarctata loco,vel tempore non potest probari nisi p confessionẽ aduersarij.Et quid de negatiua qualitatis.*

6 *Allegans aliquem esse illegitimum, vel criminosum ad finem repellendi eum debet hoc probare.*

7 *Scientia quæ,& qualis in beneficio requiratur.*

8 *Executor ad beneficia,an possit assumere partes iudicis.*

9 *Executor ad beneficia,an teneatur assumere partes iudicis.*

10 *Executor datus ad prouidendum de beneficio si assumpserit partes iudicis,an tenebitur citare partes,& ordinẽ iudiciariũ obseruare,vel nõ.*

11 *Et an processus qui fiet per ipsum executorem assumptis partibus iudicis differat a processu,qui fit illis partibus non assumptis.*

12 *Actus iudicialis qualiter differat ab extraiudiciali.*

13 *Prouisio de beneficio facta per executorem,an valeat si non subsit veritatis clausula.*

a DVdum. Ille pro quo[a] beneficiãdo scribiẽ cũ clausula,si sit idoneus nontenẽ se probare idoneũ,cũ idoneus præsumatur.Et in prima parte ponit querelam.in scđa dat iudicẽ secunda ibi:causam. In text. ibi:& in fratrẽ,&c.decidiẽ, qđ adiecta erat conditio seu clausula si ꝑsona istius scholaris fuerit idonea,vt. ĩ.patet ẽt,quod instabat corã Archiepo scholaris ,vt mãdatũ apostolicũ exequeretur,q Archieps fortè monuit presbyterũ,vt ipsum scholarem reciperet in clericũ,& in fratrẽ,scđm formã mãdati apostolici: & modo bñ sequiẽ in litera,sed presbyter,&c.in tex.ibi: & ĩ.decidiẽ,ꝙ ẽt dicebat ꝑsbyter,ꝙ incũbebat scholari onus ꝓbãdi se idoneũ,& quia fortè Archieps volebat scholarẽ ad hoc constringere,scholaris habuit recursum ad Papã,qui ꝓuidit,vt sequiẽ,vel fortè nõ obstãtibus obiectis p presbyterum:Archidiaconus ꝓcedebat ꝯtra ipsum ꝑsbyterũ,iõ ꝑsbyter habuit recursum
1 ad pęnã qui ꝓuidit.vt sequit.¶ †No.j. ꝙ exceptio subreptionis concernẽs merita põt in beneficialib[9] opponi in vim dilatorię ꝯtra lr̃as,& impediet ꝓcessum, vt hic colligiẽ secũdũ vnũ intellectũ quem sequiẽ hic Host.Inn.tamen hic dixit,ꝙ exceptio prima hic posita nõ potuit opponi in vim dilatoriæ,& sic ineptè fuit ꝓposita secundũ eũ cũ respiceret merita,& iõ in vim peremptorię debebat opponi circa merita,& tunc debuisset admitti,sed nõ in vim dilatorię ad ꝓcessum ꝓ nt fecit iste ꝑsbyter.q secũdũ eũ ineptè opposuit , sed tene opi.Hostien.q̃a cũ per literas bñficiales nedũ detur executor,sed ẽt oriat ius,exceptio cõcernẽs merita perimit literas,vt nota ẽt ipse Inn.in c.j.de lit. contest.in vj.& ibi ẽt de hoc per gl.facit,ꝙ no.s̃.de rescri. constitutus.& c.super literas.& co.tit.ad audictiam. el.ij.¶ No.ij.ꝙ exceptio,ꝙ facultates ecclesiæ nõ sufficiant admittitur contra literas beneficiales,& illarũ
2 effectũ impedit cum censeatur subreptitia.¶ †Itẽ no. ꝙ clausula si est idoneus,non reddit gratiã cõditionalẽ,nec granat onere probandi dicentẽ se idoneũ, & sic talis conditio seu clausula potius sonat in monitionẽ quã in conditionẽ:q̃a etiã si non fuisset apposita sub-

a Ille pro quo. Simili mô oia summant hic do. Abba.& Fely. & si quæras vtrum impetrans se nõ recipi in aliqua ecclesia , seu in aliquo monasterio teneaẽ pbare ecclesiã ipsam, seu monasterium ipsum esse soluẽdo distingue hic secundũ do. Hẽ. Boye. in prin. & vid hic late per d. Fel.in suis conclusionibus.

intelligebatur:vt tangit hic gl.secunda.facit.l.mutuo. §.j.cum ibi no.ff.de tu. & hinc sumpta occasiõe Inn. hic tractat quo aliquę clausulę q̃ sonãt in monitionẽ: vt ille,quæ tacite insunt sicut est ista,si fuerit idone[9] q̃dam in cõditionẽ,vt qñ tacite nõ inerat:puta si de tali vico sit impetrãs oriundus , vel si sit doctor in sacra pagina,& prosequiẽ hic plenè materiã executorũ datorũ ad beneficia,& tangit etiã de materia aliquid in decreto.ĩ.de re iudi.& ĩ.de conces.præbẽ.ꝓposuit,& in c.ad dissoluendũ.de despõ.impu. & de materia ẽt per gl.in cle.j.de offi.deleg.q̃ fuit tracta ex dictis Inn. positis in hac decre.licèt meo iudicio clarius hic loquitur Inno.quã loquatur illa glo.& de materia tãgit hic do.Anto.& etiã hic:sed aliqualiter cõfusè. ¶ Ego aũt clare explicaui materiã in d. cle.j. & inferius etiã aliquid tangam,& de materia etiã per Pau. in cle. cũ
3 ei quẽ.de concessio.pręben.¶ †Itẽ no.ꝙ quilibet ꝑsumitur idoneus,nisi probetur contrariũ, de quo in c.j. s̃.de scruti.& intellige hoc verũ de naturali idoneitate,seu quo ad mores de accidẽtali,verò,puta an aliqs sit bonus cantor, vel peritus in iure cano. uel ciuili , vel in alia facultate,vel an sit diues,vr̃ ꝙ nõ præsumatur nisi probeẽ per id,ꝙ not.gl.in c.si fortè de elec. in vj.& in l.si verò.§.qui ꝓ rei.ff.qui satis.cog. & ex hoc potes etiã notare,an negatiua qualitatis sit probanda. de quo in c.bonæ.el.j.s̃.de elec. & vi.q.vlt. actor. & l.ij.ff.de probatio.& per Cy.in l.actor. C. de ꝓba. & ꝑ Io.And.super regula infamibus in mercu. de regu. iur.in vj.de quo etiã tangitur cũ gl.& facit etiã,ꝙ no. per Io.And.in regula sine possessione in mercu.de re-
4 gu.iur.in vj.¶ Item no.† ꝙ valet rescriptũ impetratũ a scholari super beneficio obtinendo , ꝙ est clarũ si sit clericus.An autẽ idem si non sit clericus,tangeẽ.s̃.de transac.ex literis.& in Spe.de rescrip.præsen.§. ratione aũt impetrãtis.ver.sed vbi scribere pro scholari : & ibi etiã tangitur,an possit contra illum obijci,ꝙ nõ sit scholaris,facit ẽt,ꝙ no.ĩ.de rescrip.cũ adeo . vbi ẽt de materia.¶ In gl.j.ibi:legitima est sup.in se rõnẽ sequitur.an autẽ legitimè fuerit apposita ad processum. & videatur respicere merita pẽdet ex his,quæ dixi in notabilibus.¶ In ea.gl.ibi:ostendendo facultates,& asserẽdo nõ esse plures.Nã videẽ satis taliter ꝓbari de facultatibus nisi probetur oppositũ,vt innuit hic glo.& apertius no.gl.Accur.in l.cũ de lege.ff.de proba.quæ consueuit reputari singularis,sed certè hęc gl.satis bñ concordat cum illa,licèt nõ sit gl.iuris ciuilis, sed canonici.¶ In ea.gl.in fi.solue,ꝙ ibi tpe quo agebaẽ nõ erat soluẽdo collega pro quo quis conueniebaẽ. Ideo præsumebatur etiã in præteritũ nõ fuisse soluẽdo:nisi probeẽ,ꝙ tẽpore depositi officij fuerit soluẽdo.nam tunc non poterit quis conueniri pro collega,licèt modo non sit soluendo:quia satis est, ꝙ fuit soluendo tẽpore depositi officij,& sic nõ obstat d.l.ex persona,q̃a ibi constabat tpe quo agebatur collegã nõ esse soluẽdo,ideo debuit probari,quod fuit soluẽdo tpe depositi officij:sed hic tpe quo agebaẽ nõ cõstabãt facultates ecclesiæ nõ sufficere.Ideò dicens illos nõ sufficere debet probare. Vnde potes concludere, ꝙ si appareat status ecclesiæ præcedens, & sic soliti sint in certo sustentari:tũc si impetrans impetrat inter numerũ consuetũ:& petit infra illũ se recipi debet audiri : nisi opponanẽ facultates nõ sufficere,& ꝓbeẽ ꝑ opponẽtẽ,& sic potest intelligi hic si autẽ vltra numerũ consuetum petit se recipi dicens facultates ecclesiæ sufficientes debet probare:quia propter præcedentẽ statum surgit præsumptio cõtra ipm . Iõ grauatur onere probandi facit,ꝙ hr̃.ĩ.de cõces.prębẽ.ex parte in fi.& de præscrip.c.j.libr.vj.& ꝙ no.ĩ.vt eccle. beneficia.c vnico

vnico.per glo.& in regula semel malus de reg.iur.in
vj.& ꝙ habetur in l.ex persona.alleg.in gl.si aũt præ-
cedens status ecclesiæ nõ apparet,tũc intra numerum
duorũ præsumendũ est ꝓ impetrãte cũ ecclesia non
debeat fundari:nisi cum dote,quæ ad minus sufficiat
duobus.ĩ.de vita,& hone.cle.c.vt quisq;, & de conse
cra.di.j.nemo ecclesiã.& in c.ꝓposuit.de filijs presb.
si verò impetretur vltra dictũ numerũ probare debet
dictus impetrãs facultates ecclesiæ sufficere,ꝙ intelli
git verũ do.Anto.in ecclesia nõ collegiata:sed si esset
collegiata,cũ saltẽ debuerint esse tres a principio:q̃a
pauciores non constituũt collegiũ, vt patet in l.nera-
tius.ff.de ver.sig.& no.in c.j.s̃.de ele. si impetretur in
ter numerum trium dicens facultates nõ sufficere,de
bet illud probare:sed vbi vltra q̃s peteret se recipi de
beret ꝓbare facultates sufficere arg.d.l.ex persona.al
lega.in gl.¶In gl.ij.in fi.Nõ em̃ est verisimile intẽtio
nẽ Papæ esse,ꝙ prouideat nõ idoneo,licèt nõ expri-
matur,vt patet ex iuribus allega.in gl.& iõ tacitè sub
intelligit̃ hæc clausula,si fuerit idoneus,etiã si non ex
primat̃,& sic,& in rescriptis ad lites tacitè subintelli-
gatur clausula si preces veritate nitantur.de rescrip.c.
ij.& ex prædictis habes,ꝙ quædã sunt clausulæ,q̃ taci
tæ insunt:etiã si nõ exprimant̃.Ex iste si exprimant̃ nõ
reddunt gratiã cõditionalem,sed potius sonãt in quã
dam monitionẽ,vt dixi in notabilibus.Iõ tenebit pro
uisio de mero rigore:ẽt si facta sit cõtra veritatẽ clau-
sulæ:licèt veniat taxãda velut facta ꝯtra mentẽ rescri
bentis si aũt exprimatur clausula,quæ tacitè nõ ine-
rat puta si sit doctor in sacra pagina, vel similis: tunc
reddit gratiã cõditionalẽ.Iõ si fiat prouisio cõtra veri
tatẽ,clausula erit nulla ipso iure,cũ prius debuerit ve
rificari cõditio,seu clausula.l.cedere diẽ.ff.de ver.sig.
de quo hic ꝑ Inn.& per gl.in ele.j.in gl.magna.de of
fi.de leg.& inferius tãget.¶In gl.fi.ibi:de elec. bonæ.
5 sed certè ibi loquit̃ de †negatiua facti,q̃ si nõ est coar
ctata loco,vel tp̃e,nõ põt ꝓbari:nisi per cõfessionẽ ad
uersarij,vt ibi patet,& in c.j.de cõfes.in vj.sed hic lo-
quit̃ de negatiua qualitatis,quæ bñ põt ꝓbari.facit,ꝙ
no.per gl.in d.c.bonæ,& vj.q.vlt.actor,& l.ij. ff. de ꝓ
ba.qualiter autem possit probari statim sequitur in gl.
¶In ea.gl.ibi:vel irregularitatis.puta,quia fortè sit il-
legitimus,facit,ꝙ habetur.s̃.de elec.cũ nobis olim. &
6 s̃.de fi.presby.c.i.per totũ,& sic no.†ꝙ qui allegat ali
quẽ eẽ illegitimũ, vel criminosum ad fi.repellẽdi eũ,
debet hoc probare.facit,qđ not.per gl.in locis proxi-
mè alleg.& qđ habetur ẽt in c.si forte.de elec.in vj.&
est rõ in casu isto:q̃a impetrãs prima facie habet fun-
datã intentionẽ suã virtute rescripti facit, qđ hr̃ in si-
mili in c.in præsentia.s̃.de ꝓba.¶Iõ ille,qui vult eum
repellere tanq̃ criminosum,vel illegitimũ, vel ꝓpter
alium defectũ,cũ fundat intẽtionẽ suã ex eo, ꝙ alleg.
debet illud probare.facit,qđ habetur in cle.literas.de
rescrip.& qđ no.Bar.in l.nõ solum.§.sed, vt ꝓbari.ff.
de noui ope.nun.nã reus in exceptione ꝓbanda obti
net uicem actoris.l.in exceptionibus.ff. de probat.&
ista vĩ vera ratio,nõ simpliciter illa quã voluit sentire
gl.quod affirmãti nõ negãti incumbit onus ꝓbãdi si
fundaret intentionẽ suã ex negatiua, & si nõ posset
illam probare potius deberet tacere, ut uoluit Inn.ĩ.
de accusa.sup his,& Io.An.sup regula fine. possessio
ne.in mercu.& Bar.in l.in illa,& l.hoc iure,& ibi ple
ne dixi.ff.de uerb.ob. ¶ Posset tamẽ ꝓbari semꝑ per
cõfessionẽ partis,ut in c.i.de confes.in vi.¶Et per præ
dicta habes aliq̃d de materia negatiua qualitatis,po-
tes tñ concludere,vt hic tangit do.Anto. ꝙ quædã est
negatiua qualitatis adhærentis personę,quædam au-
tem est negatiua alterius accidentis extrinseci.¶ Pri-
mo casu subdistingue.nã quædã est negatiua qualita-
tis inhærentis animæ:quędam est negatiua qualitatis
inhærẽtis corporis. si est negatiua qualitatis inhæren
tis animæ,vt bonitas:& tunc opponens, seu allegans
illã dẽt ꝓbare.nã q̃libet p̄sumit̃ bonus,nisi ꝓbet̃ cõ-
trariũ.s̃.de rescrip.c.j. & hoc p̄sertim. q̃a ꝑ baptismũ
aĩa p̄parat̃ ad statũ innocẽtiæ. & sic in illo esse p̄sumi
tur.vt ibi ẽt no.donec ꝯriũ ꝓbet̃,saluo nisi ꝓbet̃, qđ
semel fuerit malus,q̃a in eadẽ specie mali p̄sumit̃ ẽt
postea malus.ĩ.de reg.iu.semel malus.lib.vj. & ff. de
accu.l.si cui.§.ijsdẽ.vel nisi sit infamia,vel alia p̄sum-
ptio cõtra eũ.quo casu oportet, qđ illa purget.ij.q.v.
ꝑ totũ.& ĩ.de purg.cano.ꝑ totũ.facit,qđ no.ĩ c. si for
tè.de elec.in vj.& qđ hr̃ in l.cũ p̄r.§.rogò.de leg.ij. &
co.ti.l.cũ q̃dã.& qđ no.gl. in l.si vero.§. qui pro rel.
ff.q̃ satisd.cog.vbi glo.dicit,ꝙ q̃tum ad mores q̃s p̄su
mit̃ bonus,& idoneus. si autẽ sit negatiua qualitatis
inhærẽtis corꝑi,vt qđ q̃s sanus,vel legitimus, & ad-
huc ista qualitas p̄sumit̃ nisi ꝯtrariũ ꝓbet̃,vñ p̄sumit̃
q̃s sanus,nisi ꝓbet̃ oppositũ.l.nec codicillos.C.de co
di.ĩ.de suc.ab intesta.c.fi.an autẽ si aliq̃s semel fuit
infirmus,p̄sumit̃ ẽt postea infirmus.cõcludit do.Ant.
qđ nõ infirmitas erat tꝑalis secus si perpetua. de quo
remittit ad no.s̃.de elec.cũ inter canonicos. & qđ di
cit de perpetua,intellige verũ si constet illã esse perpe
tuã.idem si dubitet,vt si appareat quem semel fuisse
furiosum.nã quia dubitari põt, an sit ꝑpetua,si appa-
reat quem semel fuisse furiosum p̄sumit̃ postea furio
sus.per id,qđ hr̃ in tex.& gl.in c.indicas hermanum.
iij.q.ix.& d.c.fi.de suc.ab intest.& similiter vr̃ p̄sumi
q̃s legitimus nisi probetur oppositum.ꝑ id, qđ hr̃.ĩ.
q̃ filij sint legiti.in c.lator.& ab initio oẽs hoĩes libe-
ri,& legitimi nascebant̃ in auth.qui.mod.natu.effi.le
gi.circa prin.vnde nisi aliud probet̃ p̄sumitur, quis le
gitimus,vel nisi p̄sumptio sit in ꝯtrariũ,vt cõis fama vi
ciniæ, vel q̃a sit in quasi possessione illegitimitatis.ĩ.
qui filiji sint legi.trasmissa.¶Secũdo casu principali,
qñ est qualitas alterius accidentis exñei, vt quod q̃s
sit bonus cantor,vel sciẽtificus, seu peritus in iure ci-
uili,vel canonico,vel theologia.& hoc nõ p̄sumitur,
nisi probetur:vel nisi aliter ex examinatione appareat
vel ex vocatione ad aliquos actus,vel ex aliis circun-
stantiis aliud pręsumatur.ꝑ id,qđ hr̃ in d.c.1.de seru
ti.& de elec.si fortè.li.vj.& ex p̄dictis vr̃,ꝙ negãs aliq̃
qualitatẽ de supradictis,si fundet intẽtionẽ suã ex ne-
gatione,debeat probare.per ea quæ no.per Io.An.suꝑ
regula infamibus.nõ ꝙ fundans intentionẽ suã super
negatiua dẽt illã probare.& hoc clarum p̄sertim, qñ
est negatiua qualitatis inhærentis ꝑsonę,vel corpori.
per ea,quæ.s̃.dixi,quia p̄sumptio est ꝯtra negãtẽ.&
iõ in eũ trãsfunditur onus ꝓbãdi,per id, quod habe-
tur in l.siue.C.de ꝓba.& in c.vnico. ĩ. vt eccle.bñfi.
& idẽ si sit negatiua qualitatis externę: ex quo alle-
gans talem negatiuam fundet intentionẽ suã ex illa,
vtique aduersarius aliàs hẽt fundatã intentionẽ suam
vt patet hic.nã eo ipso,ꝙ promotus fuerat istæ schola
ris ad bñficia cẽsetur in dubio esse idoneus nisi aliud
ꝓbet̃.facit.supra.de elec. congregato. similiter vide-
mus,qđ si aliq̃s facit professionẽ p̄sumit̃ ꝑ ipso actu.
& sic,ꝙ fuit habilis ad illã faciẽdã nisi ꝓbetur oppo-
sitũ.supra.de ꝓba.in p̄sentia.hr̃ si q̃s fecit testm̃ eadẽ
rõne p̄sumimus pro ipso testamẽto,& sic,ꝙ fuit habi
lis ad testandum qui illud fecit nisi ꝓbetur oppositũ.
facit,qđ hr̃ in d.c.in præsentia.& in d.l.nec codillos.
superius alleg.& qđ no.ꝑ Bar.in l.de ætate.ff.de mi-
7 no.¶†Qualis aũt scientia requiratur in bñficiando.no.
per Inn.de elec.cũ in cunctis.& in c.j. de sum. tri. Et
p̄dicta procedũt q̃tũ ad hoc,vt allegãs negatiuã non
debeat

debeat obtinere repulsionē aduersarij,& vt veniat cō
demnandus in expensis tanq̄ nō probans, ꝙ incūbit,
facit,ꝙ no.gl.in d.l.si verò.§. qui ꝓ rei , & ꝙ habet̄ in
c.j.& c.vt circa.de elec.in vj.& eo.ti.si fortè.Sed tamē
agens non obtinebit etiā intētū,si sumus in materia
in qua iudex habet inuestigare veritatē:etiā in nemi-
ne opponēte,vt cōtingit,qn̄ quis est electus ad bene-
ficium:& postea petit cōfirmationē.s̄.de elec.cū no-
bis olim.nā tūc si aliquis opponat,ꝙ nō debet confir
mari ex eo:q̄a nō est idoneus cū sit illegitim⁹,vel illi-
teratus,vel nō habēs sufficientē scientiā ad beneficiū,
vel,quia nō est legitimæ ętatis:licèt talis opponēs re-
pellat talē petentē confirmationē,vt euitet pœnā expē
sarū,& c.j.de elec.in vj.tn̄ dēt ꝓbare,ꝙ allegat cū pri
ma facie sit præsumptio ꝓ electo:licèt nō ꝓbet, & ex
hoc nō possit obtinere,ꝙ repellat̄ aduersari⁹ a sua pe
titione,& cōsequēter,ꝙ cassēt̄ electio,& veniat puniē
dus secundū præalle.decre.primá:tn̄ iudex ex officio
poterit inquirere de veritate oppositorū,facit,ꝙ hr̄ de
elec.cūpiētes.§.cæterū,& in c.indēnitatis lib.vj. & iō
debebit probare se habilem:& sic se idoneū ætate ,&
sciētia,ꝙ poterit per examinationē patere, vt dicit gl.
in se legitimi,& sic natū ex legitimo mr̄imonio:aliàs
non obtinebit cōfirmationē per ea, quæ habent̄ in d.
c.cum nobis olim,& no.Ioā.And.in dicta regula sine
culpa,& in regula infamibus.¶Secus aūt in actib⁹,in
quibus iudex ex officio non habet se interponere, q̄a
tūc obtinebit agēs pro quo est p̄sumptio,si allegās ne
gatiuā nō ꝓbat: vnde si peto hǣditatē Titij tanq̄ eius
hæres ex testamēto,si cōuentus excipit testm̄ nō vale-
re,quia Titius nō potuit testari ex eo:quia nō fuit æta
tis legitimæ ad testandū,uel alia simili ratione,nō ob
tinebit nisi probetur dicta negatiua.facit , ꝙ habet̄ in
l.nec codicillos,& in d.c.in p̄ntia,& ꝙ no. per Bar. in
l.hoc iure.ff.de ver.ob.in l.de ætate.ff.de mino.& hāc
credo esse veram opi.in hac materia,licèt do.Ant.hic
aliter fuerit locutus. Nā facit differentiā,an quis pe-
tat aliquid ab aduersario:vt tunc allegans negatiuam
debeat probare:secus quādo petit a iudice.nā nō pla
cet hæc differentia,q̄a ēt,qn̄ quis petit a iudice,vt q̄a
petit per iudicē confirmari electionē , tn̄ opponēs ne
illud fiat,& allegās negatiuā debet illā probare aliàs
punitur in expēsis,& etiā secūdū formā.c.j.de elec.in
vj.¶Item non placet inquantū dicit,qđ differētia est
an reus neget fieri debere petita per actorem, vt tunc
probatio sibi non incūbat,sed actori:an uerò nedū ne
get petita fieri:sed ēt petat aliq̄d fieri vltra,puta,cassa
ri electionē,vt tunc debeat probare.nā nō videt̄ de iu
re hęc differentia procedere:q̄a si aliquis opponit , ꝙ
non debet fieri cōfirmatio,q̄a electus,est illegitimus,
vel nō est ætatis legitimę,vel est criminosus, & sic ne
get petita fieri ꝑ actorē,licèt nō petat cassari electio-
nē,tn̄ debet ꝓbare,ꝙ alle.aliàs punit̄, vt patet in d. c.
j.Præterea.licèt expresse nō petat cassari:tn̄ in conse-
quentiā satis dicit illā electionē cassandā ,ex quo di-
cit illam non esse confirmandā,tanq̄ factā de nō ido-
neo:fateor tamen,ꝙ qn̄q; est differentia,an principali
ter quis petat cassari electionē , an verò alio petente
cōfirmationē,se opponat ne cōfirmet̄.nam primo ca-
su,quia principaliter agit pōt repelli exceptione ex-
cōicationis,secūdo non cum sit reus.s̄.de iud.exhibita.
cum ibi nota.& j̄.de reg.iur.infamibus.per Io. An.in
mercu.¶Itē nō placet inquātū hic dicit, ꝙ si excipiēs
alleget infirmitatē,qđ debet illam probare,si opponat
contra petentē confirmationē postquam electus con
sensit electioni.nam propter statum vinculi matrimo
nij spiritualis,ꝙ contrahitur inter eligentes, & electū
per mutuū consensum.s̄.de elect.cū inter canonicos,

a ¶ Partes iudicis. de hac materia, quādo executor possit assumere partes iudicis add: hic. d.Fel. iiii. col. ver. extra gl. prope fin. col. vbi ponit plures cōclusiones, & earū fallētias egregie more suo.

præsumitur pro ipso electo,secus secundum eū si an
tequā cōsentiret,allegaret̄ infirmitas,& ꝓ isto aliqua
liter videt̄ facere p̄alleg.c.cū inter canonicos,sed non
video bonā rationē diuersitatis,q̄a vr̄ , ꝙ in dubio q̄s
debeat pręsumi sanus nisi probet̄ oppositū,& nisi ali-
qua præsumptio sit cōtra eū.d.l.nec codicillos,& de
intellectu.d.c.cū inter canonicos.dicēdū est, vt ibi di
ctum fuit.Et ex prędictis patet,ꝙ in materia in qua iu
dex ex officio pōt supplere , vt in materia bn̄ficiali. s̄.
de elec.cū nobis olim eueniet.No.ꝙ in materia bn̄fi-
ciali si opponēs de inhabilitate nō ꝓbat eā,agēs suc-
cūbet si nō probet se habilē,& ꝙ opponēs si nō ꝓbet
exceptionē succūbet,& puniret̄ ēt secundū decr.j̄. de
elec.in vj.& etiā succūbet agēs si nō probet se habilē
in eo,ꝙ obiiciat̄ contra eū,vt patet ēt ex no.ꝑ Io.An.
in dicta regula infamibus.¶ Extra gl. tractat hic Inn.
materiā executorū ad bn̄ficia q̄ posuit gl.in cle.vnica
de offi.deleg.& aliquid tangit etiā Inn. de exces. p̄la.
proposuit,& de re iudi.de cætero,& in c. ad dissoluē
dum.de despō.impu.& in prædictis locis,& per Ioan.
An.qui etiā posuit dicta Hosti.¶Cōposte.ēt posuit in
decr.c.j.s̄.de rescrip.& ibi ꝑ Io.An.post gl.& ꝑ Guil.
in Spe.de acti.& pe.§.sup actions, & ꝑ Vin.s̄. de re-
scrip.mandatum,& ꝑ Archi.xviij.q.ij.in c.dudum,&
per Pau.de Liaz.in cle.cū ei quē.de conces.præben.&
per dō.Pet.de Anch.in dicta cle.j.de offi.dele .vbi de
ducit materiā istā ad quinq; mēbra,seu ad quinq; ar-
ticulos.¶No.hic materiam,executor ad beneficia an
& quādo possit,& quādo debeat assumere partes iudi
a cis.a ¶Primus est,an executor datus ad prouidendum
de beneficio cum aliquibus clericis,vel sine illis pos
sit assumere partes iudicis si fortè aliquis se opponat
ne fiat prouisio,vel si vellet aliquos vocare ad cōtra-
dicendum si velint.Secūdus est an sit necesse , ꝙ ipse
executor assumat partes iudicis,& sic,ꝙ citet partes ,
& exceptiones admittat.Tertius articulus est,an dato
ꝙ assumpserit partes iudicis teneatur partes citare: &
ordinem iudiciarium obseruare,& qualem ordinem
obseruare debeat.Quartus articulus est,an sit aliqua
differentia inter processum qui fiet per ipsum execu-
torē assumptis partibus iudicis,& ꝓcessum q̄ fiet tan
q̄ per merū executorē illis non assumptis.Quintus ar
ticulus est,an si repetiatur prouisio facta contra verita
tem clausulæ prouisio sit ipso iure nulla,an verò sit ali
qua,sed veniat cassanda.Et pro huius euidētia posset
pręmitti,q̄uo aliquæ sunt clausulæ,q̄ sonāt in moni-
tionē,vt sunt ille,quæ tacite inerāt ēt si nō fuissent ex
presse.vt est illa si est idone⁹:vt patet ex gl.ij. & ex his
quæ dixi super illa,quædam autē sunt clausulæ sonā
tes in conditionē sicut sunt ille quæ nō inerant si nō
fuissent expresse,vt est illa si est doctor in sacra pagi-
na,vel in iure canonico , vel de tali vico oriundus. nā
iste nō inerant si non fuissent expresse.Primo nō red-
dunt proprie actū conditionale:n.l. conditiones quæ
extrinsecus.ff.de condi.& demō.& l.mutuo.§.j.ff. do
tut.Secus in secundis. hoc præmisso circa primū arti
8 culū † an possit assumere executor partes iudicis con
cludit Innocē.hic:ꝙ siue in rescripto sit apposita clau
sula sonans in monitionē,siue sonās in conditionē,si-
ue etiam nulla clausula sit inserta:sed simpliciter da-
tus sit executor ad prouidēdū alicui de beneficio, q̄a
subintelligitur tacitè clausula,si sit idoneus vbi hic di
xit glo.ij.quod poterit assumere partes iudicis, vt in-
quirat,an ille pro quo scribit̄ sit idoneus, vel an sit de
tali vico oriūdus , vel an sit doctor,dummodo ille qui
dedit potestatem executorum habuerit potestatē con
ferendi,& etiam iurisditionem.nam tunc sicut ipse de
legans posset assumere partes iudicis ita poterit etiā
ipse

ipſe delegatus.ar.c. ſuper literis.ſ̃.de reſcri. & cxiij. diſt.c.ſi.& ſ̃.de offi.dele.præterea.& c.corã.ſecus qñ nudũ miniſteriũ tm̃ alicui eſſet cõmiſſum.ſ̃. de offi. dele.c.ſi.§.is aũt. & ſic patet, ꝙ hoc caſu põt dici iſte executor miſtꝰ.ex quò hẽt ptãtẽ aſſumẽdi iudicis partes. facit qđ no.Hoſ.ĵ.de re iu.de cætero.& hæc eſt in effectu cõcluſio Inn.hic circa iſtũ primũ articulũ.ſed aduerte qa ipſe Inno.aliter dixit in d.c.ad diſſoluendum.nam ibi vř uelle , qđ ſit merus executor . ſecus qñ aliqua clauſula eſt appoſita:qa tunc poteſt inquirere de veritate clauſulæ.& idẽ vř voluiſſe in d.c. de cætero.vbi dicit,ꝙ ſi mandař alicui prouideri de ꝑbẽda,ſi vacat poterit inquirere de veritate clauſulæ . & ſic vacationis, & illo cognito remanebit merus executor.ſed tu tene opi.q̃ ipſe hic poſuit per rõnem, q̃ ſuperius dixi:qa ẽt ſi nulla,clanſula exprimatur ſaltem ſubintelligitur illa ſi eſt idoneus.& hæc ſufficiãt
9 de primo articulo. ¶†Circa ſm,Inno.hic poſuit tres opi.licèt d.Ant.videař dicere de quatuor: ſed re vera non ſunt niſi tres.Prima,qđ non teneř aſſumere partes iudicis:licèt poſſit ſi uelit, ſiue ſit clauſula ſonans in monitionem,ſiue in conditionem . Scđa fuit opin. ꝙ ſi clauſnla ſonet in monitionem ꝓcedat, qđ eſt dictũ:qđ nõ teneař aſſumere partes iudicis: & ſic nõ tenebiř citare partes,nec exceptiones,ſeu contradictiones aſſumere, uel cauſæ cognitionẽ adhibere , ſi aũt clauſula ſonet in conditionem, tunc ſi alteri non affert præiudicium,ut contingit, ſi ille ad quem pertinet prouiſio dederit executorẽ ad ꝓuidẽdũ alicui de beneficio,ſi eſt doctor,vel ſi eſt de tali loco oriũdus , & tũc adhuc idem dicendũ:qa non tenebiř aſſumere partes iudicis,nec vitiabitur prouiſio:ex eo qa nõ aſſumpſerit,nec partes citauerit, qa ẽt tunc nullæ vñr eſſe partes,ex quò nulli p̃iudicat in prouiſione. Et ſi dicař p̃iudicare ſaltẽ eccleſiæ, cui magis expediebat hře doctorẽ,q̃ aliũ.rñdẽt iſti,qđ hoc nõ ſpectat dicere ipſis aduerſarijs ſe opponentibus cõtra prouiſionẽ delegati,ſicut non liceret eis opponere cõtra prouiſionẽ delegantis:ſi aũt ſit clauſula ſonans in cõdõnẽ: & alteri inferař p̃iudiciũ : puta,qa Papa mandat alicui prouideri de beneficio ſpectante ad collationem Epi,vel capituli,ſi ſit doctor.& tunc tenebiř aſſumere partes iudicis,& nõ valebit ꝓuiſio facta,niſi vocatis partibus:& aſſumpta cognitione, & auditis cõtra dicentibus exceptionib.oppoſitis.xxv.q.ij.& ſi nõ cognitio.& ſ̃.de reſcrip.cũ dilecta. Tertia fuit opi. quã approbat hic Inn. ꝙ ſi ſit clauſula ſonans in ueritatẽ facti:puta,ſi talis eſt idoneus : uel ſi eſt de tali uico oriundus:uel ſi eſt doctor : & tũc nõ teneř aſſumere partes iudicis:ſiue illa clauſula ſonet in cõdõnẽ,uel in monitionẽ:ut patet ex p̃dictis, ſi verò clauſula ſonet in iudicialem indaginem: puta,ſi tibi conſtiterit, qđ de tali vico ſic oriundus:& tunc teneař aſſumere partes iudicis,ſi alteri præiudicareř:vt quia Papa mãdat prouideri de beneficio ſpectante ad collationem Ep̃i, vel capituli.tetigi.ſ̃. ſecꝰ ſi alteri nõ p̃iudicareř, vt quia ſpectaret prouiſio ad delegantẽ: qa tũc nõ tenetur aſſnmere partes iudicis:qa vř ſibi cõmiſſum negotium tanq̃ bono viro,& non vt iudici: ſed ſic ſufficiet ꝙ informet ſe extraiudicialiter.& hãc opi.firmat hic Inn.& glo.ẽt ſatis vř illam tenere,dũ hãc opinio. vltimo loco ponit in dicta cle.j.& poſtea dicit per illum finẽ patere ſolutionẽ q̃õnis primo loco formate.& reuera clarius percipitur mens Inno. ex dictis ſuis hic.quã ex illa glo.vt patere poterit inferius.ſed aduerte,qa p̃t eſſe dubiũ.an Inn. voluerit, qđ qñ ponitur clauſula ſonans in iudicialẽ indaginẽ. & p̃iudiceř alteri:an indiſtinctè debeat aſſumere partes iudicis:ſiue clauſula ſonet in conditionem, ſiue in monitionẽ.Inno.hic non bene declarat,tñ per exẽplũ , qđ poſuit,nam ponit exemplum qñ dř in reſcripto ſi tibi cõſtiterit,qđ de tali vico ſit oriundus.vř velle qđ hoc ꝓcedat demũ qñ exprimitur clauſula ſonãs in cõditionẽ:ex quò de alia nõ exp̃ſſit,cũ th̃ de alia ſuperius fecerit mẽtionẽ,ſed Lapus Abbas in ſuis addi. ſuper dicta clem.videtur velle intelligere dictum Inn. indiſtinctè,ſiue adijciař clauſula ſonãs in cõdõnẽ,ſiue in monitionẽ . Nã rñdet ad illã cle. & ponit caſum qñ adijcitur clauſula , ſi per inquiſitionem ſolertem repertus fuerit ille,pro quo ſcribitur vitæ laudabilis,& conuerſationis honeſtę,ibi non apponitur clauſula, ſi tibi cõſtiterit,ſed clauſula.ſi repertus fuerit . & dicit: qđ tũc eſt ſecus: qa non tenetur aſſumere partes iudicis in caſu dictæ clemẽ. ex quò nõ eſt ibi clauſula, ſi tibi conſtiterit.nam ſm eum cõſtare,eſt clarũ,& certũ eſſe,ꝙ eſſe nõ poteſt niſi facta ſit diſcuſſio partibus præſentibus,cum merita cauſarũ partium aſſertione pandantur.l.ſi.C.ſi per vim vel alio mõ.& ſ̃.de reſti. in integ.tum ex literis.ſed reperire eſt de re deꝑdita aliquid ſcire.facit.l.deperditũ.ff. de peti.hær.qđ põt fieri ẽt extraiudicialiter ſcđm eũ . & ſic de ſignificato verboiũ ſurgit pręd icta dñia. & ſic vř velle,qđ ſi in caſu dictæ cle.appoſita fuiſſet clauſula,ſi tibi cõſtiterit, qđ deberet aſſumere partes iudicis:licèt ibi exprimatur clauſula,q̃ inerat. nã ſub illa , ſi eſt idoneus,ſatis includtiur illa,ſi eſt vitæ laudabilis , & conuerſationis honeſtæ.& ſic vř Lapns intelligere dictũ Inn. qđ nõ ſit dñia:an exprimatur clauſula ſonans in monitionẽ:an vero in cõditionem.quãdo appoſita eſt clauſula,ſi tibi conſtiterit.ſed vt ibi tetigi in dicta cle. dictum Lapi non vř hře in ſe magnã rationẽ: quia etiã dici põt ſatis cõſtare illud , de quo quis eſt certus:ẽt ſi extraindicialiter nouerit ueritatẽ.ſicut ipſe dicit ẽt de verbo reperire.& ſic vř,ꝙ ſicut verbum cõſtiterit, importat iudicialem indaginem.ita etiam verbũ reperire.Pan.de Liaza.in cle.cum ei quem.præalle. nõ videtur facere differentiam inter clauſulam, ſi tibi cõſtiterit:& clauſulam,ſi repertus fuerit. vt patet ex ibi no.per cum,iuncto eo quod ibi h ř in tex.& ideo forte opi.Lapi de iure non procedit . aduerte tamen qa Paulus ibi vult, qđ ſiue apponitur clauſula ſonans in conditionem , ſiue in monitionem , ſi appoſita eſt clauſula,ſi tibi conſtiterit,vel ſi repertus fuerit: quod tunc teneatur aſſumere partes iudicis, quando alteri præiudicaretur:& ſic etiam ſi appoſita fuerit clauſula ſi ꝑ inquiſitionẽ repertus fuerit idoneus.uel vitæ laudabilis.vel ẽt conuerſationis honeſtę. & idẽ ẽt dicit. ſi apponitur clauſula ſonans in conditionẽ, & tracteř de p̃iudicio alterius , & ſi nõ ſit appoſita clauſula , ſi tibi conſtiterit.vel ſi repertus fuerit, puta ſi ſimpliciter ſit dictũ,ſi de tali loco ſit oriũdus,vel ſi ſit doctor. & ſic nõ facit dñiam,an clauſnla ſonet in veritatẽ facti.an uero in iudicialẽ indaginẽ, ſed Inn. vt dixi hic expreſsè hoc tenet cõtrariũ.nã.facit dñiam , an clauſula ſonet in ueritatem facti , puta ſi eſt idoneus , vel doctor.an vero in veritatis indaginem, puta,ſi tibi cõſtiterit.ꝙ de tali vico ſit oriũdus.uel ꝙ ſit doctor. Vñ vř eſſe mens Inn.hic , ꝙ tribus concurrentibus teneř executor aſſumere ꝑtes iudicis , primo,ꝙ ſit clauſula ſonans in iudicialẽ indaginẽ.ut eſt illa. ſi tibi conſtiterit,ut p̃dixi.ſecundo,ꝙ ſi ſit appoſita clauſula ſonãs in condõnem,vt eſt illa,quæ tacitè non inerat . nam ſic vř ſenſiſſe in pœnitendo exceptioni. & reſtringendo ſe ad talẽ conditionẽ . nam ponit exemplũ qñ dictũ fuit ſi de tali vico ſit oriundus.licèt Lapus Abb.dicta clemen. prima de offic.delega. vt ſ̃.tetigi. & etiã Io.ab Imo.in j.ſuper ij.Decr.

Paulus in dicta clemen. cum ei quem . non videat requirere hoc secundum. & sic idem volunt esse . si exprimatur conditio sonans in monitionem non in conditionē.posset etiam dici, q ibi nō dr , an teneat assumere partes iudicis,sed an alteri possit committere vices.Lapus tñ Ab.dicebat,q ibi loquitur iu conditione,si repertus fuerit,quæ secundū eū non sonat in cōditionē iudicialē.sed extraiu.secus in clausula, si tibi constiterit.ut superius tetigi, sed Pau. in d.cle. cum ei quem.sentit, non esse drīam inter prædictas clausulas.& illud forte.ut etiam superius dixi.Tertiū est qd requirit Inno.si qd agat de piudicio tertij : vt quia priuatur ordinarius sua potestate cōferendi. nā istis tribus concurrentibus tenebitur vocare partes, & causæ cognitionē adhibere,& contradictiones audire,& sic iudicialiter procedere:& per cōsequēs partes iudicis tenebitur assumere.& idē vr,si ageretur de auferenda possessione alicui.vt in c.licèt Eps.de pbē. in vj.quia illa non est auferenda sine causę cognitione.ut ibi:& facit quod no.Inn.j. de priui. cum olim. el.ij.in ver.per portarium.& istud vr clarum.quod pdictis tribus concurrentibus tenet assumere partes iudicis,si alia duo concurrant: qa Inno.ut dixi,hic vr sentire quod non.sed Lapus,& Paulus videntur uelle contrarium.sed pro Inno. potest alterari,qa quando exprimitur clausula sonans in monitionem : illa clausula,si tibi constiterit.vr intelligenda secūdū qualitatē clausulæ.& sic fm subiectam materiā.argu.l.si uno.ff.loca.& per cōsequens quod tanq bono uiro. & sic ēt extraiudicialiter cōstare dēat seu sufficiat. Si aūt deficiat tertiū,& sic nō agit de piudicio tertij : ut quia ordinarius collator forte Eps fuit ille , q dedit executionē ad prouidendū de beneficio: tūc licèt prima duo concurrant,vr qd non teneat assumere partes iudicis.ut hic uoluit Inno.unde vr tunc mēs fuisse dandi executorē, qd sufficiat etiam extraiudicialiter cognitionē hre,sed poterit prouidere etiam non vocatis aliquibus, nec audita ēt cōtradictione:& multo fortius hæc procederet, si fuisset apposita clausula sonans in monitionem:licèt dictū fuisset,si tibi cōstiterit.& sic vr q hoc casu quādo deficit istud tertiū qd teneat puisio: & sic facta in nullo vocato : & etiā nulla cognitione pmissa:dum tamen aliàs adsit in veritatem veritas clausulæ.nam aliàs si cōtra veritatem clausulæ prouidetur,& clausula sonaret in conditionē, prouisio esset nulla propter defectum potestatis: quam demum videtur hre subsistente veritate clausulæ.ff.de verb.sig.in l. cedete diem. & facit qd hr in c. prudentiam.de offi.delega.de quo,j.dicetur. & sic secundum hoc nō vitiabitur puisio hoc casu.ex eo,qa nō assumpsit partes iudicis: vel qa non notauerit partes:vel nō adhibuerit causæ cognitionē:vel qa noluerit audire cōtradictores : sed bene vitiabitur si facta sit contra veritatem clausulæ.sed Paulus in prealle. cle.cum ei quem.finaliter dicit,q licèt hoc casu quādo deficit tertiū nō teneat vocare partes : nec cognitionē iudicialē adhibere,tñ si nulla cognitione pmissa etiam extraiudiciali procedat executor ad puisionē.prouisio erit nulla propter defectū formæ mandati.per quam vr delegans voluisse aliquam cognitionem procedere ante prouisionē.& iō si nulla præcessit,vitiatur ipso iure qd agitur, velut factū nulla forma mandati seruata.de rescrip. cū dilecta.& l. diligēter.ff.mandati.& istam opi.ego credo verā, qñ est apposita clausula,si tibi constiterit,vel clausula,si repertus fuerit,siue sit apposita clā sonās in cōdōnē, siue sonans in monitionē:qa vtroq, casu si nulla penitus pmissa cognitione fiat prouisio nō valebit qd agitur,vt est dictū,vt voluit Pau.secus si interueniret cognitio saltem extraiudicialis:quia tunc teneret , ex quo deficit tertium:licèt aliàs partes non fuerint vocatæ. & idem videtur velle Pau. si non sit apposita clausula,si tibi constiterit,vel si repertus fuerit idoneus: sed tantummodo clausula sonans in conditionem : quia fm eum si concurrat quod agatur de præiudicio tertij tenenē assumere partes iudicis: & si nō cōcurrat piudiciū tertij licèt nō teneat assumere partes iudicis, dēt tñ saltē cognitionem extraiudicialem præmittere: sed certe in casu isto quando exprimitur clausula sonās in conditionem.nec exprimitur clausula, si tibi constiterit,vel clausula,si repertus fuerit: videtur tenenda opi.Inno.quam hic firmat. & etiam illam videtur tenere glo.in dicta cle.j.de offi.dele.& sic videtur, q non teneatur,tunc assumere partes iudicis : etiam si agatur de præiudicio tertij. Item etiam videtur quod si non agitur de præiudicio tertij, quod licèt nō adhibeat cognitionem extraiudicialem , qd nō vitiet ex hoc prouisio.vt etiam voluit sentire hic Inn. licèt bene faceret nō pcedere ad prouisionē:nisi prius habita aliqua cognitione super veritate clausulę.facit,qd no.Inn.s.de transla.præla.in c.si.circa si.Et prædicta pcedūt nisi in rescripto esset clausula apposita vocatis vocandis,vel moneas,& inducas talis &c. qa tūc pp formam rescripti debebit vocare, & monere partes.vt no.Inn.j.de conces.præben. proposuit. & idē etiam quod dixi, qñ ageretur de priuādo aliquē possessione.facit,quod no.Io.An.in addi.Spe.in tit.de peti.& possessorio.§.n.circa si.Et ex pdictis habes conclusionem,an teneatur executor datus ad prouidendum assumere partes iudicis.Aduerte tamen , qa eo casu quo dixi: qd debet hre cognitionē sup veritate clausulæ,vr q sufficiat receptos esse testes : licèt non sint publicati:qa sp quō ad ipsum recipiētē satis sunt publicati.s.de testi. in c.cum clamor. cum ibi not.& notauit Pau.in dicta cle.cum ei quē.vbi etiam dicit, q non est necessaria pronuntiatio super veritate clausulæ:quia sufficit q pcedat pbatio: seu cognitio sup veritate clausulę iudicialiter factę,eo casu,quo tenet assumere partes iudicis : vel etiam extraiudicialiter eo casu, quo nō tenet assumere . nā puisio sequens satis declarat effectū probationis præābulæ: & est effectus ipsius pbationis. Sicut priuatio bñficij est effectus pbationis delicti.s.de rescrip. inter cæteras.& c. olim. tamen melius esset pronuntiare : vt sic clarius appareat.& sic dictū domini de Rot.q hēt stilus curiæ, qd super illo pronuntietur in sua conclu. cclxxxij.nam tūc facilius probat de veritate clausulæ: & licèt ex pdictis habeas quid tenendum . Tamen p clariori intelligentia modo scias.qd Inn.in c.proposuit. de con ces.præben.aliter fuit locutus.nā ibi dicit, qd executor datus ad prouidendum:licèt non teneatur vocare partes:tamen debet admittere exceptiones, quæ opponerent contra rescriptum: secus si opponerent cōtra personam impetrantis.demū recitat aliā opi.q nō debet admittere exceptiones contra personam.aliter de accusa.accedens. & xxv.q.ij.& sic nō cognitio. & de causa.pos.cum olim.& subdit ibi.q primū dictum sustineri potest de iure stricto.sed Host. ibi tenet secūdum,cum talis executor sit mistus :& iō secundū eū legitimę exceptiones debent admitti. nā ille sp sunt admittendæ:licèt præcisè scribatur.s.de offic.delega. c.ex parte.Ipse vero Innocen.in c.de cetero.de re iudica.aliter dixit,& similiter in c.ad dissoluendum.de despon.impu.nam in dictis locis videtur velle: quod si nulla clausula est apposita,sit merus executor: & sic nō dēat aliquas exceptiones audire:secus qñ clausu-

la est

la est apposita.& plus uoluit Inn.in c.de cetero.qđ si aliqua sit apposita,& ueri i ata remanet merus executor vt si mandetur prouid i de pbeda si vacat.nã, licet possit assumere cognitionẽ sup vacatione: & sic sup ɔdõne apposita:tñ si de illa cõstet:postea remanebit merus executor:& nõ debet exceptiones admittere.sed Host.in d.c.de cætero.& in c.accepimus.vbi refert Io.An.circa fi.añ gl.dicit:ꝙ talis executor dẽt admittere exceptiones legitimas cõtra rescriptũ. & ɔtra bñficium alleg.de rescrip.cũ adeo.& i c.ad aures.& i c.postulasti.& in c.si proponente. & de offi.dele. pastoralis.§.qa vero.& dictũ Inn.secũdũ eũ posset ꝓcedere,qñ Papa exprimeret,ꝙ nullã exceptionẽ admitteret,sed istud nõ de facili cõcedit Papa,& rarissimè. vt habetur.s.de offi.dele.in c.ex parte.el.ij. Itẽ posset ꝓcedere ſm eũ,qñ Papa scripsisset pro aliquo sibi noto,cui bñficiũ vacans iã concessit,& mãdat in possessione bñficij poni.nã talis executor nõ hẽt prima facie admittere exceptiones.allegat no.de excep. cũ ecclesiasticę.& de cau.pos.c.pe.& de accusa.accedẽs.& sic patet qđ Host:tñ in d.c.proposuit.ꝗ in d.c.de cætero. ꝗ ẽt in d.c.accepimus. indifferenter tenet cõtra Inn.& vult,ꝙ licẽt nõ teneat executor vocare partes, nisi aliud in rescripto expresse cõtineret:tñ si opponatur exceptiones legitimę cõtra rescriptũ,vel cõtra bñficiãdũ dẽret admitti:alias esset iusta cã appellãdi. & istam opi.sequebatur do.Pet.de Ancha. in d.c.le.j.de offic. deleg. sed stilus curiæ illam non approbat : sed potius illam Inno.qa non arctatur ad admittendas illas exceptiones nisi in casibus.ex qbus.s.dixi. ut not. Compo.in decre.capitulũ.s.de rescrip.& ibi per Ioã. An.post gl.in ver.sed nunquid.vbi etiã recitat Compo.qđ sic mãdauit Papa suo tpe in curia seruari. Inn. vero in c.dudũ.el.2.in uer.litis cõtestatione.vř velle, qđ executor ad ꝓuidẽdũ debeat admittere exceptiones legitimas.alleg.supra.de rescrip.cũ adeo. & c. cõstitutus.& c.capitulũ.& facit bñ eo.ti.postulasti.& c. si proponente.non teneř tñ facere litẽ cõtestari: vt ibi dicit.de quo vltimo dicẽdũ,vt hodie hř i cle.2.de iudi.dicta cle.sæpe.de ver.sig.& inferius tãgeř.& istam opi.qđ dẽat admittere exceptiones legitimas tenuit Host.vt supius dixi.& ẽt d.Pe.de Anch. potissimè.qa cũ iste executor uideat missus , ex quo põt assumere partes iudicis, vř qđ dẽat admittere exceptiones legitimas.p id,qđ hř in c.pastoralis.§.qa vero. supra.de offi.dele.& in l.a diuo pio.§.si super rebus. de re iudi. nã sicut ibi dř,qđ missi executores quò ad alia deputati,quã quò ad bñficia debẽt admittere exceptiones legitimas.vt patet ex no.in dictis iuribus . & maximè in d.§.qa vero.ita eadẽ rõne vř,ꝙ hic dẽat admittere, sed volendo sustinere opi.Inn.& cõem,potes dicere. licẽt do.Ant.hic nõ tãgat,ꝙ aliud est in executore dato ab illo,ꝙ nõ poterat ꝓcedere sine ordine iudiciario in eo,qđ cõmittit executori. nã,tũc hẽt locũ ,qđ not.in d.§.qa vero.aliud aũt est in executore dato ad prouidendũ de bñficio,qa cõmittẽs ptãtẽ executori tenebat i ꝓuisione faciẽda de bñficio iudicialiter ꝓcedere.& iò idẽ fit in executore ab eo dato.arg.c.sup literis.ad fi.supra.de rescrip.de quo ẽt tetigi in d. cle. j.de offi.deleg.¶ Itẽ potes rñdere ad c. cũ adeo. & c. cõstitutus.& alia ꝑalleg.qđ in illis scribebatur ordinario collatori qui non tenetur prouidere si habeat legitimam exceptionẽ cõtra rescriptũ hic aũt loqmur de executore dato ad prouidendũ. Scđo ẽt dici põt , ꝙ in dictis iuribus loqtur de effectu literarũ : an sint ualide,vel non,si reperiantur subreptitiæ:nõ aũt de ? de potestate executorũ:seu de modo ꝓcedendi ꝑ executorẽ.nã ille interdũ vř facere ꝓcessum ẽt cõtra veritatem:seu nõ obstante,qđ rescriptum sit sbreptitiũ.facit ꝑalleg.decre.capitulum.& eo.ti.constitutus. sed fortius obstat opi.Inn.& cõis,qđ hř in c.dilecto. s.de appel.vbi videtur,ꝙ si executor nõ admittat exceptiones legitimas , & oblata sit probatio. nam sic dẽt suppleri illud capitulum.s.qđ oblata fuit ꝓbatio.vt ibi tangit glo.per.c.interposita.eo.tit. ꝙ tunc si appellatur,iustificatur appellatio ex eo qa nõ admisit exceptiones,& tamen si non teneret admittere sicut non tenet,quando extraiudicialiter proceditur, quia extra iudiciũ non sunt probationes nõ iustificaret appellatio nisi docto de veritate exceptionis secũdũ no. in ꝑalleg.c.interposita.& Inn. s. de elec. cum nobis olim.& c.cũ inter canonicos.& facit,qđ.j. dicã circa quartũ mẽbrũ.istud contrariũ tetigit Cõpost. in deacre.capitulũ.s.de rescri.& ibi ꝑ Io.An.post gl.in ver. sed nũqd exceptiones.& finaliter rñdet , qđ ibi loqř in executore dato ad compellẽdũ,iò in compulsione fienda requiritur cãe cognitio , quia nõ dẽt fieri nisi cã cognita,& iò dẽt iudicialiter procedere,& admittere exceptiones legitimas : secus dicit in executore dato ad prouidendum. Et nunqd aũt hoc indistinctè procedat statim tãgã:sed aduerte,añq hoc declarẽ,ꝙ Inn.in ꝑalleg.c.ꝓposuit.de cõces. pben. posuit duas alias opi.in hac materia vltra ꝓdictas.vna fuit, ꝙ executor datus ad prouidendum sit merus executor : nisi si adiecta clausula cõtradictionis ꝑ censuram ecclesiasticam cõpellendo.nã , tunc poterit summariã cognitionem adhibere:tamẽ scđm eũ ẽt illa omissa ꝓuidere,qa illa non est oĩno de substãtialibus ꝓuisionis,subdit tñ,qđ in cõpulsione bene requirit cãe cognitio.nihil allegat, sed Io.An.alleg.ad hoc vltimũ.c. licẽt Episcopus.el ij.de præben.in 6. Et hoc dictũ de compulsione tene menti propter id,quod.j. dicã.alia fuit opi.quã ibi ponit in glo. magna. circa fin.ꝙ si est executor datus ad prouidendũ sit merus executor : si autẽ scribat,qđ in alio prouideat,& in defectum dař executor ad ꝓuidẽdum,tũc nõ debet executor ꝓuidere:nisi cã cognita.allegat , qđ hř in simili de rescri. ab excõicato.sed de isto dic,vt tangitur in c.si soli. in nouella.& ibi consueui tangere de conces.præben.in vj. & bene facit, quod not.in simili in d.c.ab excõicato. Compost.in ꝑallega.decre.capitulum,vt ibi refert Io. And.post gl.in ver.sed qrit,an executor ad ꝓuidẽdũ . & ver.sed nũqd exceptiones.cõcludit simpliciter ,ꝙ executor datus ad ꝓuidendũ põt assumere partes iudicis,si vult. Item,ꝙ non tenetur admittere exceptiones si nõ vult,adeo,qđ si apponani:& non admittat , & propter hoc appelletur,non retractabit ꝙ est gestũ nisi doceatur de ueritate causæ appellationis : & sic pars obtulerit probationes, quia quãdo extraiudicialiter procedit nihil releuat obligatio probationum, cum ille non habeant fieri extra iudiciũ , sed in iudicio,& sic dicit seruari in curia.& no.bñ, ꝙ simpliciter loqř.& sic nõ distinguit:an nulla clausula sit inserta , an vero aliqua:nec etiam facit differentiã, an sit clausula sonans in conditionẽ,vel monitionem,vel an sonet in veritatem facti,an vero in cognitionẽ iudicialem.& sic non videř seq. opi.Inn.hic posită , & de facto executore multũ innititur huic opin. Cõpost. tñ rationabilis videtur opi.Inno. hic posita.¶ Itẽ aduerte,qa contra opi.Compo.fortiter facit prææalleg.c.dilecto. de appel.Sed ipse respondet.vt s. tetigi. qđ ibi loquitur in executore dato ad compellendum,hic in dato ad prouidendũ.nã in cõpulsione,ut dixi necessaria vř causę cognitio. & istud etiã tenuit Spe. post Cõposto.in ti.de act.& peti.§.sup actionibus.ver.sed qđ si anteq̃.& ꝑ isto ẽt dicto facit,qđ not.Innoc. in d.c.

proposuit.qd' 3.proximè recitaui. sed aduerte, quia Inno.vr velle contrarium in eo.c.proposuit.vbi aperte decidit,qd' si det executor,vt faciat alicui assignare bñficiū,qd' istæ est merus executor, & qd' statim põt mãdare,ꝙ assignare bñficiū:& ꝙ nisi assigneꝭ sit excõicatus q dẽt assigneꝭ. Cõposto.in decre.mãdatū.de rescrip.vt ibi refert Io.And.post glo. in uer. sed qualiter formabit.dicit,ꝙ executor datus ad compellendū,audiet exceptiones legitimas:sed si obijciat non legitimè,vel ẽt legitimè, sed nõ ꝓbenẽ poterit ꝓcedere ad cõpulsionẽ ẽt alia nõ lata sñia:licet aliàs vbi assumat partes iudicis ferenda sit sententia,quæ ferri non debet lite nõ contesta.sed de ista cõtestatione, dic melius,vt in cle.2.de iudi.do.Ant.hic vr velle, ꝙ si sit datus ad cõpellendū post prouisionẽ iam factam: vt qa Papa contulit canonicatum,& ad executorem mandauit illū recipi in canonicū,tũc ex quõ ꝓcedit prouisio erit merus executor,& nulla admittet exceptio, per id,qd' hr de accusa.accedens. & ĵ.de appel.cõstitutus.iõ nõ tenetur tunc partes iudicis assumere:neo exceptiones admittere licèt possit si uelit, saltẽ vt superiori referat per id,qd' no.Inn.de despon. impu. ad dissoluendū.& in d.c.proposuit.Si aũt sit datus ad cõpellendum respectu tertii possidentis beneficium, & sic ad finẽ,vt ille spolietur:tũc dicit,ꝙ oportet, ꝙ partes iudicis assumat, & exceptiones legitimas admittat,& citet etiam partes,qa non est auferenda possessio sine causæ cognitione.de præbẽ. licèt Episcopus. in vj.& sic intelligit,qd' no.Cõpo.in d.c.decre.capitulum.ver.sed nũquid exceptiones.& qd' not.Spe.in dicto uersi.sed quid si añ.vbi dicit executorẽ ad cõpellẽdū sine cãæ cognitione ꝑ executionẽ, vel aliter non dẽre aliquẽ cõpellere.allegat ẽt,qd' not.Io.And.in ti. de peti.& pos.§.fi.circa finẽ in addi.Spec.& qd' no. Inn. ĵ.de priuile. cum olim. in ver. per portarium. & facit etiam,quod notauit Innoc.in d.c.proposuit.in eo,qd' superius recitauit de cõpulsione.nã sic vr dictū Innoc. ibi intelligere Io.And. dum alleg.c.licèt Episcopus. de præben.in vj. ꝙ propriè loquitur, quando agitur de auferenda alteri possessione.& sic trãsit hic do. Anto.& si ponderes vr innuere à contrario, quod si datus sit executor ad compellendū non facta prouisione, & sic qñ datur, vt faciat prouideri, qd' tũc nõ debeat illud fieri sine cãæ cognitione,licèt istud non exprimat.sed hoc clare fuit de mente Compoſt. in dicta decre.capitulum.in dicto ver.sed nunquid exceptiones.& vr casus in d.decre.dilecto.de appel. & sic non videtur,quod non procedat dictum Inno.in præalleg. c.proposuit.inquãtũ dicit,ꝙ executor datus, vt faciat alteri prouideri est merus executor, & sic vr, qd' non dẽat ꝓcedere ad executionẽ, nisi admonitione præmissa.vt ĵ.de sen.excõi.sacro.& si apponanꝭ exceptiones legitimæ vr,qd' teneaꝭ illas admittere, & earū ꝓbationes si offerantur, & sic quantum ad hoc iudicialiter procedere: aliàs si opponaꝭ exceptio legitima,& offeraꝭ ꝓbatio si non audiaꝭ, & pp hoc appelleꝭ hoc ipso erit iustificata appellatio:sicut cõtingit ĩ qualibet alia appellatione.vt in d.c.dilecto.de appel. & eo.ti.interposita.si tñ admiserit exceptionẽ,& audi uerit ꝓbationes,& nõ fuerit ꝓbata poterit ꝓcedere ad cõpulsionẽ:ẽt alia nõ lata sñia.vt voluit Cõposto. in dicta decre.mãdatū.in versi.sed qualiter formabit. & sic quõ ad illud, vt feraꝭ sñia non teneaꝭ assumere partes iudicis,qd' tene mẽti,& bñ facit,qd'.ĵ. tangeꝭ. & qd' no.Inn.i d.c.ꝓposuit.vbi dicit, qd' si cõstet executori possessorẽ nõ hẽre ius in bñficio, Et cõstiterit sibi auditis partibus in forma iudicij,nõ tenebiꝭ ferre sñiam diffinitiuã,sed poterit ꝑcipere,qd' de possessione discedat.¶Et ꝑ prædicta patet qd' tenendū in executore dato ad cõpellendū.& ẽt qd' in executore dato ad ꝓuidẽdū.tñ do.Ant.hic dicebat,ꝙ si datus sit ad ꝓuidẽdū nulla clausula inserta,vel inserta clausula sonãte in monitionẽ:licèt de iure non teneatur vocare par. tes:tñ dẽret exceptiones legitimas admittere,si opponãtur saltẽ vt superiori referre.practica tñ nõ admittit secũdū eū.vt dicit Cõposto.& Io.pallag.decre. capitulū.si aũt exprimaꝭ clausula sonãs in cõditionem: tũc si nõ tãgiꝭ piudiciū tertijsatis putat idẽ, qd' in ꝑcedẽti mẽbro:si aũt tangaꝭ piudiciū tertij:tunc debet assumere partes iudicis,& partes vocare. & sic intelligit Inn.hic,& sic dicit reddere gl. in dicta cle.2. de offic.delega. nec facit differentiã, an dicaꝭ si cõstiterit,vel dicatur si est de tali vico,quia dicit se non videre in hoc differentiam,quia utrobique videtur referre ad cognitionẽ executorū:licèt apertius hoc faciat, qñ dr,si hoc tibi constiterit,& iõ tũc multo fortius dẽt exceptiones legitimas admittere, & hæc cõclusio sua hic dicẽs ꝑdicta vera nisi in literis esset apposita clausula,quod citet,& moueat,vel inducat, vel apposita sit clausula vocatis vocandis,qa tunc clarũ est, ꝙ dẽt vocare partes.& hoc casu secũdū eũ nõ põt tales executores ꝓcedere extra locũ,in quo, sunt deputati:cũ sint executores,& iudices.ꝑ decre.statutū. §. in nullo.de rescr.in vj.& no.qd' domini de Rota in sua conclusione.cccl xiij.& idẽ dicit si ratione subiectæ materiæ mẽs fuerit Papæ, qd' iudicialiter ꝓcedaꝭ:vt si mãdeꝭ ordinario,vel alteri,qd' si Titius tenuit, & possedit decanatũ,& ꝓpositurã quorũ vtrũq; curã hẽt aiarũ annexã cõtra decre.execrabilis.Ioan.xxij.& cõtra. c.de multa.de præben.qd' tunc si est ita,conferat Seio ipsam præpositurã.nam, tũc arctatur assumere partes iudicis in purificando si tenuerit cõtra decre. execrabilis.vel dictã decre.de multa.& hoc tenet Io.An. in addi.Spe.super dicto titu.de peti.& pos.§.fi. & hoc qa agiꝭ de possessione auferenda tertio,ergo,& ꝑ ea q habenẽ in decre.licèt Episcopus.de præben.lib.vj. & quia agitur de gratia facienda,& nõ iam facta. & istã rõnẽ tãgit hic do.Anto.& ẽt Io.An.in dicta additione.sed certe ꝑfunctoria vr ratio, quia qñ daꝭ executor ad prouidendū de beneficio agiꝭ de gratia facienda,& tamen regulariter non tenetur assumere partes iudicis.¶Quid aũt si detur executor in literis de iustitia, quæ emanant secundū formã decre. ch secundũ apostolũ.ĵ.de ꝓbẽ.& ŝ.de ęta.& qualita. accipimus. do.Ant.hic dicit,ꝙ nõ hẽt necesse assumere partes iudicis,sed põt se extraiudicialiter,& de innocẽtia impetrãtis informare,qa cũ aliàs fuerit examinatus, vt patet in dictis iuribus nõ exigiꝭ ꝑsentia, qa solũ hẽt fieri inquisitio extraiudicialis de moribus,& uita,qd' fieri poterit in loco ubi est conuersatus. vt ŝ. de elec. postq.& ĩ eo.quosdã.& c.quãto.& hoc tenẽt dñi de Ro.in sua cõclusione.cclxxxii. & Pau. in dicta cle.cũ ci quẽ.& dicit se ꝑdicti:qđ nõ erit purificatio facta instãte attinẽte bñficiati in eius absentia.allegat not. de ꝑben.accedens.& c.si tibi absenti.lib.vi.& per hoc habes expeditũ secundum articulũ,an ualeat, qd' qñ executor deputatus ad bñficia teneatur assumere partes iudicis.in quo vides cõclusionem dñi Ant. qa nõ videtur bona,inquantum intelligit Inn. qd' velit non esse differentiam,an dicatur,si tibi cõstiterit, an uero si est de tali vico.nã certè Inno.hic expresse tenet oppositũ.& gl.ẽt in d.cle.referendo verba Inn.videꝭ etiã istã opi.Inn.aprobare.& licèt dicat,qd' nõ videt rõnẽ diuersitatis,tñ meo iudicio satis patet intuẽti,qa clausula,si tibi cõstiterit sonat in iudicialẽ indaginẽ: sed illa si est de tali loco sonat in simplicẽ veritatẽ facti.ta-

teo: tñ, qđ Pau. in dicta clemen. cum ei quẽ. quando apponitur clausula sonans in conditionem non vř facere differentiam inter prædicta. & sic vř tenere idem qđ do. Ant. sed rationabilior videtur opi. Innoc. Sed aduerte, q̨a pro domi. Anto. & Pau. potest allegari primo, qđ habetur in c. olim tibi. & c. ij. s̄. de rescrip. vbi per clausulam si est. & sic, quæ sonat in ueritatem facti videtur mandari cognitio, sed potes dicere, qđ ibi loquitur in rescripto ad lites, in quibus quidẽ litibus etiam per Papam ex ordinata potestate nõ dẽt ꝓcedi sine cą̃ cognitione, & parte nõ vocata. supra. de cau. possef. in c. j. & ij. q. j. nos in quemq̃. & l. fi. C. si p vim vel alio mõ. hic aũt in rescriptis ad bñficia, in q̨bus q̨ dẽ bñficiis collator põt non præcedente alia cognitione extraiudicialiter cõferre, secundo vř facere pro opi. prædictorũ, quia ex quò data est potestas sub conditione vř, ꝙ non possit quis vti potestate, nisi primo sit certus de ueritate cõditionis, & sic de sua potestate. & p̄sertim cũ cõditio consistit in facto alieno, in quo in dubio præsumitur ignorãtia. l. fi. ff. pro suo: & no. supra. de rescrip. ab excõicato. & iõ vř, qđ non possit ꝓcedere virtute mãdati nisi prins agnito de ueritate cõditionis. per id, qđ hř in c. prudentiã. de offi. deleg. in prin. vbi si tres dantur iudices cũ clausula, ꝙ si omnes interesse non poterunt, duo ex illis mandatum apostolicũ exequantur, non videntur posse duo procedere tertio impedito, si non constet eis de impedimento. ad idẽ, quod no. Bar. in l. multũ. ff. de condi. & demõ. posses dicere primo, qđ dicta iura loquunť in rescriptis ad lites, nos in rescriptis ad bñficia. Secũdo potes rñdere, qđ vbi subest veritas conditionis vř, qđ possit mãdatarius procedere ad executionẽ mãdati, si putat conditionem veram licèt aliter nesciat. vt no. Io. An. super regula. cũ q̨ certus. de reg. iur. in vj. nec obst. c. prudentiã. q̨a non habet locũ, qñ est impedimentum necessarium, & sic non cõsistens in uolũtate impedimẽti: sed in alijs impedimẽtis. vt no. Io. An. super dicta regula. cum qui certus. & ideo cũ cõditio illa si est de tali loco non p̄deat a potestate alicuius, sed a mera veritate facti vř, qđ sufficiat illã in ueritate subsistere, & hoc putet mandatarius: licèt aliter nesciat veritatem. & ad l. multum. de cõdi. & demõ. posset responderi, ꝙ ibi loquitur in additione hæreditatis in qua q̨s dẽt esse certus anteq̃ adeat. facit, quod hř in l. si quis extraneus. §. j. & l. eum qui. ff. de acq. hę. & quod no. Io. An. super dicta regula. cum qui. posset ẽt responderi ad l. quæro. ff. de eo qui pro tu. qđ ibi ille qui erat datus tutor ignorabat se datum. & sic oĩno ignorabat fundamentum suæ potestatis, hic autẽ sciebat se datum, licèt sub conditione. Bar. in d. l. tenet, ꝙ in casu. c. prudentiã. non ualet processus, nisi sciuerit impedimentum alij collegę ipsius tertij per quod multũ videtur facere ille text. indistinctè loquẽdo. & sic indistinctè vř intelligendus articulus decre. q̨a circa. de priuile. & l. de precio. ff. de publi. pro ipso etiã facit, quod habetur in l. hęc autẽ. §. j. ff. ex quibus cau. in pos. eatur. vbi non vř valere processus factus per iudicẽ cõtra contumacẽ, nisi habuerit notitiam cõtumaciæ. & ideo fortè de iure verior est intellectus Bart. & si tenemus illũ. tunc oportet dicere, qđ habet locũ in rescriptis ad lites. sed secus in rescriptis ad bñficia, si volumus sustinere opi. Inn. aliàs oporteret fateri opi. Pau. & do. Ant. procedere. ¶ Aduerte tñ, ꝙ licèt tenemus, qđ qñ est apposita clausula si est de tali loco, ꝙ sit necesse, quod ille cui datur mandatũ sciat veritatẽ clausulæ, vt possit ꝓcedere: tñ satis puto, ꝙ sufficeret qualitercũq; constaret ipsum scire. p ea, q̃ hñr in d. c. prudẽtiã. etiã si super hoc non pręmiserit cognitionẽ, & sic sufficeret, qđ sciret, vt homo, & si non, vt iudici sibi constaret: secus tamen esset dicendum, si esset apposita clausula, si per inquisitionẽ tibi constiterit, qđ sit de tali loco, quia tunc non sufficeret scire ueritatẽ clausulæ: nisi cõstet, ꝙ fecerit sup hoc inq̨sitionẽ pp formã mandati a qua non est recedendũ. de rescrip. cum dilecta. & de rest. spo. pisanis. licèt non esset necesse pronuntiari sup ueritate clausulæ, sed sufficeret constare de ipsius veritate per inquisitionẽ factã. vt nota. Pau. in dicta cle. cum ei quẽ. & sic etiam saltem ipso respectu remaneret aliqua differentia inter clausulam, si est de tali loco, & clausulam si tibi per inq̨sitionem constiterit, ꝙ sit de tali loco. Tertio vř obstare, qđ habeť in dicta cle. cum ei quẽ. sed potes respondere, qđ ibi non est clausula sonans in veritatẽ facti, sed in iudicialẽ indaginẽ, q̨a ibi dictum fuit si per inquisitionẽ repertus fuerit vitæ laudabilis, & conuersationis honestæ. Nota tamen bene, qđ talis clausula nõ dicitur sonare in monitionem, sed in conditionẽ, vt ibi expresse vult litera, & tamen erat apposita conditio, si repertus fuerit vitæ laudabilis, & cõuersationis honestæ, quæ sonat in idẽ: ꝙ illa si sit idoneus, quò ad mores, q̃ tacitè inest, & quæ in dubio p̄sumiť. vt hic patet & l. cũ pater. §. rogo. de lega. 2. & no. gl. in l. si vero. §. qui pro rei. ff. qui satisda. cog. & tñ, ex quò est apposita clausula sonans in iudicialem indaginẽ reputatur dispositio conditionalis: adeo, qđ si procedatur non seruata forma mandati non valet, qđ agiť: & sic si ꝓcedereť ad prouisionẽ nulla p̄cedẽte inq̨sitione licèt reuera esset vitæ laudabilis, & cõuersationis honestæ nõ tñ valeret ꝓuisio pp defectũ formæ nõ seruatæ. arg. c. cum dilecta. de rescrip. cũ si. & hoc exp̄sse tenuit Pau. in d. cle. cum ei quẽ. licèt dicat, ꝙ qñ agitur de præiudicio tertii debeat præcedere inq̨sitio, vt iudicialis, & sic parte uocata: sed vbi nõ agitur de præiudicio tertii sufficit inquisitio etiã extraiudicialiter facta. & sic videtur secundum prædicta, ꝙ quando apponitor clausula sonans in iudicialem indaginem etiam si exprimatur clausula, q̃ aliàs sonat in monitionẽ, ꝙ nihilominus cẽseať sonare in cõditionẽ. vt patet in terminis dictæ cle. cũ ei quẽ. nã licèt tacitè insit ẽt si nõ exprimať clausula si est vitæ laudabilis, & conuersationis honestæ. & sic si est idoneus quo ad mores: tñ exprimitur aliter quam insit, qñ dicitur, si per inquisitionem repertus fuerit vitæ laudabilis, & cõuersationis honestæ. nã tacitè inerat respectu veritatis facti, hic autem exprimitur sub iudiciali indagine. & per hoc videreť dici posse, qđ qñ apponitur clausula sonans in iudicialẽ indaginẽ nõ sit differentia siue apponatur super conditione sonante in monitionem siue super conditione sonante in conditionẽ. qđ tenuit Pau. in d. cle. cũ ei quẽ. licèt, vt s̄. tetigi. Inn. hic restringẽdo se ad exẽplũ ponit de clausula si tibi ꝯstiterit, qđ si de tali loco videať aliud sentire. fortè ẽt posset dici, qđ Inn. nõ põderauit illud exemplũ, sed potius clausula si tibi constiterit pp rationẽ quã posuit, quæ concernit dictam clausulam si constiterit. etiam si sit adiecta conditioni sonanti in monitionẽ. nã dicit, qđ tũc, q̨a non põt sibi cõstare nisi pręsentibus partibus discutiat, iõ tunc teneť iudicialiter ꝓcedere. ¶ Vltimo videť obstare, qđ habetur in c. accepimꝰ. de ęta. & qualita. vbi videť, qđ admitti dẽant exceptiones etiã in forma pauperum, seu in literis de iustitia: sed potes dicere, ꝙ ibi scribebať ordinario collatori q̨ nõ teneť ꝓuidere si hẽt ltĩmas exceptiones: & loq̨ť ibi in executore dato ad cõpellẽdũ q̨ nõ debet cõpellere hñtẽ exceptiones legitimas. vt in c. dilecto. de app. & superius ẽt dixi, & p hoc sit expeditus

10 secundus articulus.¶ † Circa tertium articulũ,videlicet,qualis debet esse processus executoris , quando assumit partes iudicis.concludit Inn.ꝙ procedere poterit de plano , nec erit necessarius libellus : nec litis cõtesta.ipse tñ de hoc dubitauit in c.dudũ.el.ij.super verbo contestationẽ.s̃.de elect.sed hodie hoc est expeditũ ꝑ cle.ij.de iudi.iuncta cle.sæpe. de uerbo.sig. nam in istis beneficialibus ꝓcedit̃ sine strepitu,& figura iudicii , vt patet in dicta cle. 2. de iudi. & ideo seruari poterit forma cle.sæpe.de ver.sig.& hæc vera, vbi assumpsit partes iudicis eo casu quo tenet̃ assumere,qđ qñ sit,dixi in præcedenti articulo:sed vbi volũtariè assumpsit partes iudicis,vbi nõ tenebat̃. tunc dicit hic Inn.q̃a ex quò assumpsit partes iudicis , debet vt iudex procedere.& sic si opponatur exceptio legitima,puta,qđ cõditio non est vera,vel alia legitima, & offerat̃ probatio,& nõ audiat̃ excipiens poterit appellare ex eo,q̃a cũ ꝓcederet vt iudex, nõ seruat ordinẽ iudiciarium.refert tñ,quod alii dicunt, ꝙ ex dicta cã non poterit appellare,videlicet,ex eo, quia nõ seruat ordinem:ex quò non tenebatur seruare,& sic solũ ad instructionẽ recipiebat informationem,& sic non erit etiã necessaria sentẽtia:licèt aliàs esset secus.l.de qua re.ff.de iud.& s̃.de cau.posses.cũ super.& In ista opi. vr̃ residere Inn.& gl.In dicta cle.1.de offi.delega. sed do.Anto.plus placet præcedẽs opi. ex quò assumpsit partes iudicis.Paulus tñ secũdum eum indistinctè sequitur secundam , & qđ non sit necesse pronuntiare super conditionibus clausulæ,vel purificationibus earũ,& sic sufficit,qđ sequat̃ collatio,& qđ cõstiterit ei de purificatione,q̃a collatio est finis , & diffinitio probationis,sicut priuatio est finis delicti ꝓbati.s̃. de rescrip.ĩter cęteras.& c.cũ olim.de dolo,& cõtu.& c. veritatis. & sic satis dr̃ pronuntiare q̃tũ ad effectũ. & per hoc non ob.d.l.de qua re. vtile tamen esset super hoc pronuntiare , vt sic postea nullatenus possit negari.s̃.de elec.dilecti.ad fin.vt no.Pau. in d. cle. cum ei quẽ.& dñi de Ro.in sua conclusione.cclxxxii.vbi etiã dicunt,ꝙ si seruat stilus curiæ , quod pronuntietur. Dicit tamen do.Ant. ꝙ per talem pronuntiationẽ nõ vr̃ assumere partes iudicis:sicut dicit̃ de electo in arbitrum,& arbitratorẽ,qui hẽt vtrãq; potestatẽ:videlicet,vt arbiter,& arbitrator, & aliquos actus potest facere,vt arbiter,etiam aliquos,vt arbitrator.alleg.not. per Hosti.de iureiuran.Quintauallis. & no. quod uidetur sentire Pau,quod etiam,quãdo iudicialiter procedit̃ ẽt si teneat̃ sic ꝓcedere non sit necesse expresse pronuntiare super ueritate clausulę, sed sufficiat tacitè procedendo ad executionẽ , vel prouisionẽ mãdati.& istud etiam vr̃ voluisse Composto. vt refert Ioã. An.in decre.mãdatũ.post gl.in vers.formabit aũt. vbi loq̃t̃ in executore dato ad compellendum,q̃ ẽt secũdũ eum tenet̃ assummere partes iudicis apparẽte cõtradictore,qui opponeret exceptiones legitimas,vt superius dixi.& tamen dixit,ꝙ non tenetur sup illis ꝓnũtiare , subdit tamẽ,licèt aliàs vbi ꝓcedat,vt iudex, videatur,qđ debeat ferri sentẽtia,& sic vr̃ quodãmodo sibi contrarius,sed potes saluare dupliciter primo vt intelligat̃ dũ dicit licèt vbi aliàs procederet vt iudex sup.q̃a nõ sit executor,sed merus iudex, qđ non est in casu de quo prius loq̃t̃,vel exponedũ dicit videat̃,sup.prima facie sed non est necesse in casu proposito,tu potes concludere,ꝙ eo casu,quo tenet assumere partes iudicis,qđ qñ sit dictũ est. s̃. ĩ præcedẽti mẽbro dẽt iudicialiter ꝓcedere s̃m formã.d.cle.sępe. fortè tñ nõ tenebit̃ ꝓnũtiare sup veritate exceptionũ & cõditionis.ꝑ ea,q̃.s̃.dixi.& ꝑ id etiã, qđ nota. idẽ Inn.in c.proposuit.de conces.præben.in glos.magna.

circa fi.vbi dicit,ꝙ qñ cõstat possessorem non habere ius in bñficio,potest etiam non lata diffinitiua fieri p̃ceptũ,ꝙ dimittat possessionẽ,& tñ constat, qđ in auferenda possessione tenet̃ assumere partes iudicis , & iudicialiter procedere , q̃a ad hoc etiã tenet̃ ordinarius.de præbẽ.licèt Eps.in vj.si aũt nõ tenebatur assumere,tunc potes concludere,ꝙ aut expressit se velle iudicialiter procedere,seu assumere partes iudicis sup ipso negotio,& tunc vr̃,ꝙ debeat iudicialiter procedere secũdũ formã.d.cle.sæpe.ex quo illã viã elegit , nec vr̃ posse variari,cum variatio sit prohibita saltẽ in personis ecclesiasticis de iure pa. cum autẽ. & in clemen.cum illusio,de renuntia.si autem nihil dixit,sed processit in aliquo actu iudicialiter,nõ tenet̃ in aliis procedere,ex quò,sunt actus separari.ꝑ id, qđ nota. gl.in cle.sæpe.in ver.partibus.de uerb.sig.& qđ nota. Host.in d.c.Quintauallis.& hæc sufficiant de tertio.

11 ¶ † Circa quartum,an sit aliqua differẽtia inter ꝓcessum factũ,qñ assumit partes iudicis,& quando nõ assumit.conclude qđ sic.nã primo est differentia , quia quando processit non assumẽdo partes iudicis prouisio cẽsebitur extraiudicialis.& iõ poterit retractari ẽt post decem dies,& ẽt sine appellatione,si facta sit prouisio ꝯ veritatẽ clausulæ,vel facta sit indigno,q̃a non trãseũt actus extraiudiciales in rẽ iudicatã. facit , qđ not.ĩ.de app.cõstitutus.ad fi.el.2.& s̃.de cau.pos. cũ olim.posset ẽt appellari infra decẽ dies, & appellatio deuolueret,sed nõ suspẽderet,ex quò fit ab actu extraiudiciali . vt patet ex no. in d.c. cõstitutis. sed vbi procedit executor assumendo partes iudicis,tunc nisi appelletur a prouisione in decem dies, fit præiudiciũ volenti contradicere prouisioni.per ea,quę habentur in c.cum dilecti.ad fi.s̃.de elect.ꝙ intelligit Inno. qñ partes fuerunt præsentes,vel absentes , & non uocatę,si cum primũ sciuerit per factam prouisionem non appellauerit infra decẽ dies à tẽpore scientiæ. facit. l. ab eo.C.quomodo,& qñ iudex.si autem fuisset pars uocata,& contumax,non audiretur etiam appellãdo. l.& post editũ.§.fi.ff.de iudi.& 2.q.6.§.autẽ.& §.sunt etiã quorũ.& xxiiii.q.iij.de illicita.intellige istud vltimum.licèt Io.An.& Innocen.non dicant : nec domi. Ant.qñ pars fuit vocata,& ꝑsonaliter inuẽta,vel constat,ꝙ habuerit notitiã peremptorii. per ea , q̃ habentur in l.ex consensu.§.fi.ff.de appel. & in cle. si ante. de dolo,& contu. secus si solum fuisset pars citata ad domum,& non habuisset notitiam citationis peremptoriæ,q̃a tunc posset appellare infra decẽ dies a tẽpore sciẽtiæ latæ sententiæ.vt d.l.ab eo.¶ Itẽ aduerte inquãtũ Inn.voluit,ꝙ si pars fuit absens, & non vocata,ꝙ tunc p̃iudicat sibi,si nõ appellat cũ primũ sciuit. nã istud non vr̃ verũ quando assumpsit partes iudicis: quia vbi proceditur iudicialiter nõ ualet ipso iure,ꝙ fit parte non citata.l.de vno quoque.ff. de re iudi. & s̃.de maio.& obe.inter quatuor.do.Ant.ad, qđ ẽt alleg.no.in Spe.de acti.& pe.§.super actionibus. versi. sed qualiter formabit. ¶ Item aduerte , quia quando procedit,vt merus executor,si appelletur ex eo, quia non cognoscit de veritate implemẽti cõditionis a primo nõ est legitima:secus si appellet̃ ex eo , q̃a exeq̃t̃ cõtra ĩtentionẽ cõmittentis,q̃a ille cui,vult ꝓuidere nõ est si dignus:nã tũc appellatio erit ltima tñ , q̃a fit ab actu extraiudiciali nõ retractabit̃,ꝙ erit gestũ nisi probetur,ꝙ sit indignus ille cui est ꝓuisum ꝑ id , qđ hr̃.s̃.de elect.cũ inter canonicos.& qđ dixi non esse appellationẽ legitimã,qñ fit ex eo,q̃a non cognoscit de veritate implemẽti cõditionis vr̃ ꝓcedere , qñ est apposita clausula sonans in veritatem facti:secus si dictum fuisset si tibi p̃stiterit, vel si per inq̃sitionẽ reptus fue-

tus fuerit idoneus, vel quod sit de tali loco: quia tũc eo casu, quo teneretur assumere partes iudicis saltem de se extraiudicialiter informare: aliàs qđ agit est ipso iure nullum, velut factum contra formã mãdati. vt satis põt colligi ex dicta cle. cũ ei quẽ. de cõcess. p̃bẽ. & ideo hoc expresse tenet Pau. vt superius dixi. ¶ Itẽ est alia differentia, q̃a vbi executor assumit partes iudicis: tunc si opponitur de dignitate eius, cui debet ꝓuideri, vel, qđ non est de uico oriundus, & offerĩ probatio, non admittitur offerens probationem, & appellatur propter hoc iustificatur appellatio: ex eo, q̃a fuit oblata ꝓbatio, & non recepta, licèt aliter non probeĩ veritas exceptionis, quia in actu extraiudiciali nihil operatur obligatio ꝓbationis, q̃a nõ debet fieri extra iudicium, sed coram iudice, vt voluit Inno. in d.c. cũ inter Canonicos. & etiam in d.c. interposita. & ĩ. de his q̃ fi. a maio. parte capi. c. j. & no. Spe. ĩ d. ti. de act. & pe. §. super actionibus. ver. sed quid si añ. & in Spe. de appel. §. nouissimæ. ver. illud, qđ. & an in actu iudiciali sufficiat verbalis oblatio, an vero requiraĩ realis. tangit ibi Io. And. in addi. Specu. & dixi plenè in c.

12 ex parte. s̃. de testi. ¶ † Ex prædictis no. duas principales differentias inter actum iudicialem, & extraiudicialem. Vna, qđ actus extraiudicialis nõ transit in rẽ iudicatã: ideo etiam post decẽ dies põt eius reuocatio peti: secus in actu iudiciali. Secũdo est, q̃a in actu extraiudiciali nihil releuat obligatio probationis: se-

13 cus in actu iudiciali, & hęc sufficiãt de quarto. ¶ † Circa q̃ntũ, & ultimũ, an ualeat prouisio si fortè nõ subsit ueritas clausulæ, an uero valeat, & an possit retractari. Inn. hic in priu. magnæ gl. distinguit: an apponatur conditio, q̃ sonet in monitionẽ, vt quia exprimiĩ, qđ tacitè inerat: puta si mandaĩ prouideri Titio, si est dignus, vel si est idoneus: nã cũ talis clausula tacitè insit. vt hic tangit gl. ij. sonat in monitionẽ, & nõ ĩ cõditionẽ. ꝑ id, qđ hr̃ in l. mutuo. §. si. ff. de tu. l. si decẽ cũ petiero. ff. de uer. ob. & s̃. de elec. significasti. cum ibi no. & tunc valebit prouisio de mero rigore, etiã si facta sit indigno: & sic cõtra veritatẽ clausulæ, sicut valeret si nulla clausula esset apposita, & valebit ẽt excõicatio hac occasione lata fortè cõtra ĩpedientẽ fieri prouisionẽ, licèt sit iniusta. xj. q. iij. c. j. qđ intelligit do. Ant. procedere nisi appellatum esset ante excõmunicationẽ, q̃a tunc esset nulla sententia postea lata si appareat, quod ex legitima causa fuerit appellatũ, & appareat postea de veritate cãę. ꝑ id, qđ habetur. ĩ. de sen. exc. per tuas. caueat tamen appellans qualiter appellat, q̃a si appellaret ex eo, q̃a ꝓuidet executor non præmissa cognitione super ueritate clausulæ eo casu quo nõ teneĩ assumere partes iudicis: appellatio nõ esset legitima. per id, quod. s̃. dixi. secus si appellet ex eo, q̃a exequitur gratiam ꝯ intentionẽ cõmittẽtis ꝓuidẽdo indigno, q̃a illa bñ esset legitima appellatio: & sic si postea appareat de ueritate clausulę redderetĩ nullũ, quod factum esset post dictã appellationẽ, sed vbi nulla est appellatio interposita. ꝓcedat, quod dixi post Inn. ꝙ tenebit prouisio etiam facta indigno: & similiter excõicatio dicta occasione lata, poterit tñ peti coram superiore officium eius implorandi ẽt post decem dies, quãdo extraiudicialiter est ꝓcessum, qđ cassetur dicta prouisio, cum sit facta de indigno. per id, quod hr̃. ĩ. de app. cõstitutus. el. ij. & s̃. de causa poss. cũ olim. & ꝙ dixi in p̃cedẽti mẽbro. si aũt sit apposita clausula, q̃ sonet in cõditionẽ, puta ꝓuideas Titio, si a tali vico est oriũdus, vel si est doctor: tũc cum hæc clausula tacitè nõ inesset reddit dispositionẽ cõditionalẽ, & dat certã formã mãdato: iõ si Titius non est de illo uico, vel nõ est doctor, & fiat sibi ꝓuisio, nõ tenebit prouisio: ideo erit ipso iure nulla tanq̃ facta contra formã mãdati. s̃. de rescrip. cũ dilecta. & eadẽ ratione non tenebit excõmunicatio hoc casu ex eadẽ occasione lata. vt expresse hic voluit Innoc. & no. bñ, ꝙ hoc casu redditur prouisio nulla, ex eo, q̃a facta contra formam mãdati, cũ executor demum recipiat potestatẽ, si conditio sit uerificata. l. cedere diem. ff. de verbo. sig. non autem ex eo, q̃a facta sit non præmissa cognitione super veritate clausulæ: si non tenebatur assumere partes iudicis, plura dixi circa secũdũ articulũ. & facit ẽt, qđ dixi in præcedẽti articulo. ẽt intellige, qđ dixi prouisionẽ ipso iure nullã, qñ cõditio nõ est uera si ꝓcessum fuit extraiudicialiter, si aũt processum fuisset iudicialiter: tũc vr̃, ꝙ ꝑ autoritatẽ iudiciariã de mero rigore teneat processus, & p̃iudicet parti nisi appellet. ꝑ id, qđ no. in c. ad audientiam. el. ij. s̃. de rescri. & facit, qđ hr̃. s̃. de elec. cũ dilecti. ad fi. nã si nõ appellaĩ, trãsit ꝓcessus, & ꝓuisio in rẽ iudicatã ad p̃iudiciũ partis. vt d. c. cũ dilecti. ad fi. & sic ẽt nota. do. Ant. in cle. j. de offi. dele. posset tñ dici, qđ si appelleĩ, & appareat ꝓuisionẽ factã cõtra ueritatẽ clausulæ, licèt iudicialiter fuerit ꝓcessum, & apparebit illã fore nullam velut factam contra formam mandati. ¶ An autẽ sit aliqđ remediũ, qñ non est appellatum, ex quò sumus in bñficialibus, recurrendũ est ad no. in d. c. ad audiendã. el. ij. & per Inn. e. ti. ad aures. & c. constitutus. nã, licèt sñia in beneficialibus transeat in rem iudicatam ad præiudiciũ partis: nõ tñ trãsit in p̃iudiciũ superioris, quin possit ex officio inquirere, an iustè quis teneat beneficium, & fortè etiam per uiã denuntiationis euangelicæ audiretur pars. de quo dicendum, vt plenè not. in d. c. ad audientiã. el. 2. ¶ Sed iuxta prædicta insurgit vnum dubiũ, q̃d si petat prouisus, qđ ante omnia sua prouisio sortiatur effectũ, & opponatur contra eũ, ꝙ nõ debeat sortiri, q̃a facta dr̃ contra formã mandati, qñ fuit apposita clausula sonans in conditionẽ, an debebit audiri. videtur, quod sic: per. c. cõstitutus. el. 2. ad fin. de appel. cõtrariũ hic tenet Inn. q̃a hic contenditur nullitas prouisionis ex defectu potestatis ꝓuidẽtis, & iõ dẽt admitti añq̃ ꝓuisio hẽat effectũ. arg. s̃. de offi. deleg. cũ in iure. nec ob. c. constitutis. q̃a ibi non contendebatur de fundamento potestatis: imo constabat, ꝙ Episcopus habuerat potestatẽ confirmãdi, sed dicebatur, ꝙ confirmatio erat iniusta: hic aũt, ꝙ collata est potestas sub cõditione, q̃ nulla est, nisi extet cõditio. d. l. cedere diẽ. & iõ nõ obstãte tali prouisione cũ sit ipso iure nulla, tenebit prouisio, vel electio postea facta: dummodo fiat ab illis, qui iure, vel superioris delegatione hñt potestatem ꝓuidẽdi, seu eligẽdi. facit, qđ habeĩ. s̃. de sup. negli. præla. c. fina. sed si electio esset nulla ex alia cã puta, q̃a sit facta scienter de indigno: dũmõ fiat ab illo q̃ hẽt potestatem prouidendi non reuertetur ad illos ad quos de iure cõi spectat: imo ad primũ delegãtẽ. vt notat Inn. ĩ. de exces. præla. inter dilectos. & etiã tangit hic, & per hoc patet qualiter sit intelligẽda gl. in d. cle. r. de offic. delega. cum dicit, ꝙ si prouisio fit cõtra ueritatem clausulæ, erit nulla, aut veniet cassandã: nam, & nulla est, qñ adiecta fuit clausula sonãs in conditionem, cassanda est, quando est clausula sonãs in monitionem, & per hoc sit expeditus quintus, & vltimus articulus. & hæc sufficiãt loco receptionis huius capituli. de materia ẽt dixi in d. cle. j. de offi. dele.

a De iureiurando.[a] Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Iura mentum continens aliquid illicitum ex parte recipientis, debet officio iudicis relaxari.*

a De iure iurãdo. domi. Ioã. de Imo. nihil scribit sup ista rubri. vide domi. Abb. & Fel. qui cõtinuando hanc rubricam multa bona dicunt super eadem.

2 *Iuramentum remmittere potest ille ad cuius commodum præstitū est.*
3 *Iuranti vsuras soluere qualiter succurratur.*
4 *Iuranti vsuras soluere, & non repetere qualiter succurritur.*
5 *Vsuras soluere iurans, & nō repetere, nec querelam aliquam deponere nec absolutionem aliquam petere, nec aliquo modo vocare creditorē in ius quominus impediatur executio iuramēti nō tenet iuramentum.*

X administrationis. Agi potest ᵃ ad relaxationem iuramenti cuius implementum continet turpitudinem ex parte recipientis. hoc. dicit. & potest dici, q̄d primo ponitur decisa facti narratio. secundo prouisio, secunda ibi: mandamus.

a Agi potest. codē modo summát hic. d. abb. & Felyn.

1 ¶ † Nota ex textu vnam practicam se defendēdi aduersus iuramentum continens quid illicitum ex parte recipientis: videlicet, vt imploretur officium iudicis, vt faciat relaxari iuramentum per illum cui est præstitum. nam ad hoc poterit cogi per censuram ecclesiasticam. ¶ Item not. quòd ad relaxationem talis iuramenti debet agi coram iudice ecclesiastico, vt satis
2 tis colligitur ex tex. coniuncta gloss. fina. ¶ † Item no. quòd ille ad cuius commodum est præstitum iuramētū, pōt illud remittere, & ab ipso soluere. de quo p Io. An. in c. ij. infra. de sponsa. & in Specu. de legato. §. nūc ostēdēdū. ver, xxiiij. & uer. hoc etiam. ¶ In glos. j. ibi compelluntur creditores relaxare. & hoc uerum si petatur, sed vbi non petatur absolutio: tunc debet seruari iuramentū, q̄a quātū ad iurantē nō est illicitum. vt patet. ī. eod. debitores. & hoc mō dēt intelligi, q̄d sequitur in glo. ¶ In ca. gloss. in fi. no. ex gl, q̄d interdū debitor simpliciter iurat soluere vsuras, interdum iurat soluere, & nō repetere, & vtroque casu uidēdū
3 est de remediis q̄ competunt debitori. † Circa primū conclude, quod vnum remediū est, q̄d soluat, & postea repetat. vt infra. c. debitores. nā sic seruabit iuramētū, & ēt finaliter habebit intētū, q̄a licèt iurauerit soluere, nō tñ iurauit non repetere: & iō repetere potuit, arg. eorū, quæ habētur de renuntia. in c. cū inter. quod not. infra. de vsur. in c. tua. secundum remediū est, vt anteq̄ soluat petat a iudice, vt faciat sibi relaxari iuramentum. nā hoc petere poterit. vt hic patet. & sic etiā ideo, quia licèt iurauerit soluere. non iurauit tñ nō petere absolutionē iuramenti. ergo, &c. per iura superius alleg. & si contumax esset creditor in relaxatione iuramenti poterit Episcopus illud relaxare eū, possit absoluere a iuramento illicitè p̄stito. infra. eo. si vero. & quod nota. s̄. quod met. cau. in c. ad aures. & hoc ēt tenuit Ioan. An. in addit. Specu. super rubri. huius titu. in fi. facit, quod dicetur. infra. eo. debitores. vñ dixerunt quidam, vt hic refert do. Anto. q̄ nō poterit Episcopus nisi prius pars fuerit cōtumax in relaxatione, seu absolutione facienda, sed ipse tenet oppositū, q̄a secūdū eū duplex est via æquè principalis. vna p quā petatur ab Epo, vt cogat creditorem ad relaxādū sacramentū sibi præstitū super vsuris soluēdis. de qua hic. Alia, vt principaliter petatur absolutio ab Episcopo talis iuramenti tanquā illicitè præstiti: per id, quod habēt in d. c. si vero. & d. c. ad aures. & in c. j. & ij. xvi. q. vj. quod intellige parte tamē citata ad ꝯdicendum. per regulā. l. de vnoquoq;. ff. de re iudi. & s̄. de maior. & obedi. inter quatuor. & per nota. per Io. An. in addi. Specu. super hac rubri. vbi expresse tenet citationē requiri. de quo etiam tangetur in dicta decre. debitores. Tutius tamen videtur practicare secundum formā huius decre. vt sic petatur a iudice, vt cogat creditorē relaxare sacr̄m, & q̄d si postea sit cōtumax, tūc iudex absoluat. Aliud est secundum. d. Ant. remediū, quia poterit debitor si conueniatur excipere contra agentem, vt desistat ab exactione contra agentem ex eo, quia sibi competeret repetitio si solueret, & quia petere pōt, vt ipse creditor relaxet sibi iur̄m, q̄d etiā ex tunc petit a iudice, si possit exceptionem opponere p id, q̄d hr̄ in simili in l. nam, & postea. §. si minor. ff. de iureiu. vbi etiam in modum exceptionis opponitur restitutio in integ. & in l. nec non. §. exemplo. ff. ex qui cau. ma. & bene facit etiam, quod no. in l. Papinianus. §. si filius. ff. de inoffi. testa. vbi etiam interdum per viam exceptionis proponitur inoffi. testa. Posset etiam secundum domi. Anto. ex officio, ex quò uidet creditorem paratum ad exactionem. & sic paratum ad principium peccati compellere eum, vt desistat a petitione per id, quod no. in c. ex literis. infra. de sponsa. & xxij. q. v. c. hoc uidetur. & in dicto c. tuas. de vsuris. sed fortè istud non procedit, q̄a iudex nō dēt se interponere ad priuatam utilitatem nemine petēte, q̄ si potest esse aliter succursum parti: per ea, quæ habenē in l. iiii. §. hoc autem iudicium. ff. de damno infecto. & s̄. de electio. innotuit. ad fi. & notanit Innocen. in c. ad nostram. el. ij. ad fi. infra. eod. hic autem hēt pars remediū, quia potest soluere, & postea repetere: & ideo nō dēt se de officio interponere nisi. petatur. secus si pars non hēret remedium, ut quia iurasset soluere, & non repetere. nam tunc posset procedere dictū domi. Anto. & sic proprie loquitur dictum. c. tuas. & si dicas licèt iurauerit soluere, & non repetere, tamē hēt remedium, quod potest petere relaxari iuramentum. vt hic patet. & sic videtur, quod iudex ex officio non deberet se interponere. Respondeo, q̄d illud remedium, quod possit petere relaxari iuramentū p̄cedit ex quadam equitate potius, quàm rigore. & ideo non excludit iudicis officium, quod etiam super equitate fundatur per id, quod nota. per glo. in l. de pecoribus. C. ad leg. aquil. & per Inno. infra. de p̄scriptio. ex trāsmissa. Quod autem possit iudex ex officio se interponere, quando debitor iurauit soluere, & non repetere satis probatur ex dicto. c. ad nostram. el. 2. & ideo hoc expresse tenet Inno. posset tunc debitor aliud remedium habere uidelicet per uiam denūtiationis euāgelicæ. nam licèt creditor nondum receperit vsuras. tñ peccare uidetur retinendo debitorem obligatum. iō potest per uiam denuntiationis, ut desistat a peccato, & consequenter, quod relaxet obligationem. & hæc
4 sufficiant de primo casu. ¶ † Circa secundum breuiter conclude, quod remedia, quæ dixi in præcedēti cōpetere eo casu quo non est facta solutio: cōpetūt etiam, & in casu isto, cum sit eadē ratio. & plus etiam vr̄, q̄d hoc casu iudex ex officio possit se īterponere, p id, q̄ no. Inn. ī. e. c. ad nr̄am. el. 2. & p id, q̄d superius dixi. q̄ nō sic ī casu p̄cedēti. licèt do. Ant. aliter senserit, ut supra tetigi. Et hoc casu ēt poterit factū intimari iudici nihil petēdo, ut sic iudex hēat notitiā facti, & possit ex officio ꝓuidere. & hoc casu nō est necesse. ut tāgit do. Ant. monitionē p̄cedere, ꝓut dēt p̄cedere, qn̄ ꝓcede-
5 reē p uiā denūtiationis euāgelicę. ¶ † Quid aūt si iurasset debitor soluere, & nō petere, nec denūtiare, nec q̄relā aliq̄ deponere, nec absolutionē aliq̄ petere, nec aliquo modo in ius vocare creditorem, quod minus impediatur executio iuramenti. dicit hic do. Ant. q̄d non tenet iuramentum prædictum quominus nō possit denuntiare, per ea, quæ habentur in c. quemadmodum. infra. eodem. sed certè ibi hoc clarè non probaē. vnde etiam vr̄, q̄d egeat amico, qui pro ipso denūtiet, vt in simili dixit Inn. dicto. c. quēadmodum. vt ibi refert Io. And. super glo. fin. vel potes dicere, vt ibi tāgit Ioan. And, q̄d poterit denuntiare si moueatur propter

amorem

amorem proximi principaliter ne remaneat in peccato. secus si principaliter induceretur ad denuntiandũ, vt ipse euitaret vsuras, vel illas rehaberet. nam tũc potius deberet astinere etiam a denuntiatione, ne veniret contra iuramentum. per id, quod habetur in dicto c. quemadmodum. circa fi. posset tamen iudex ex officio super hoc prouidere, per ea, quæ habentur in dicto c. ad nostram. posset etiam petere absolutionẽ ab isto iurõ inquãtũ iurauit non petere absolutionẽ: nec in ius vocare creditorem. & hoc casu non requireretur citatio creditoris, ne veniat debitor contra iuramentum. vt dixit Io. And. in additio. Specu. super hac rubrica. sed postq̃ fuerit absolutus a tali iuramento, si voluerit petere absolutionem a iuramento præstito super vsuris soluendis: vel nõ repetendis bene dẽret pars citari: seu ipse creditor per ea quæ dixi superius. & quę notauit Ioan. An. in addi. prædicta. & per hoc habes declaratam glo. melius, & plenius, q̃ hic dicat do. Ant. & adde quod dicetur in dicto c. debitores. & c. ad nostram. el j. ¶ In glo. fin. potes dicere, quòd ex quò Episcopus habet hanc potestatem, quod faciat relaxari sacramentum: nec erit necesse exprimere, ꝙ faciat tanquam delegatus: vel tanquam ordi. sufficit qd potestatem habet ex dispositione iuris. vt hic patet.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentũ præstitũ a spoliato de non repetendis rebus videtur esse obligatorium donec absoluatur.*

2 *Iuramentũ interpositum metu, an sit ipso iure nullum.*

a PEruenit. j. Nõ valet ᵃ iurm p̃stitũ a p̃lato de rebus ecclesiæ, nõ repetendis. hoc dicit. Et est communis diuisio, facti narratio, & prouisio, secunda ibi: cognita.

1 ¶ † Noqd iuramentũ præstitum a spoliato de non repetendis rebus videtur esse obligatorium donec absoluatur, licèt possit, & debeat absolui, cum turpiter sit præstitum. posset etiam colligi argumentum a contrario. videlicet, quod iuramentum præstitum per metũ, sit nullũ ipso iure. de quo tangitur in gl. & j. eo. in c. si vero. in gl. j. in fine. ¶ Et sic intelligit glo. decre. in rebus ecclesiæ. & secundum istum intellectum hic est

2 casus, quod † iuramentum interpositum metu super rebus ecclesiæ non repetendis, ipso iure nõ obligat. nec obstat tex. in fi. dum dicit: quem tamen absoluimus: quia debet exponi, vt tangit gl. fina. uel potest intelligi, quod absoluit, non ab obligatione iuramenti: sed a peccato. nam licèt metus attenuet delictum: nõ tñ excusat ex toto a peccato. s̃. quod metus causa. sacris est. uibi autem præstitum fuisset iuramentum per p̃latum super rebus ecclesiæ non repetendis, uidetur ꝙ tunc liget prælatũ: licet superior ex officio possit ꝓuidere inẽditati ecclesiæ dando potestatem alteri, ut recuperet iura ecclesiæ: uel aliter prouidendo prout sibi uisum fuerit. j. de institu. cum venissent. ad fi. poterit etiam si aliter non possit succurri ecclesiæ dari licentia ipsi prælato repetẽdi. Host. uero uidetur uelle, qd etiam iuramentum sponte præstitum non obliget. per id, quod habetur in c. sicut. j. eodem. vbi videtur, ꝙ iuramenta præstita in detrimentum ecclesiæ nõ valeãt. ¶ Ioan. An. in dicto. c. cum venissent. super gloss. videtur concordare opinio, ꝙ si prælatus iurauit in sua ꝓmotione non alienare res ecclesiæ, tunc secundum iuramentum contrarium nõ valet. j. eod. c. intellecto. secus si non iurauit, quia tunc tendit ad præiudicium prælati, sed non ecclesiæ. dicto. c. cum venissent. & istud videtur tutius, licèt domi. Anto. hic dicat, quòd ibi præiudicium prælati erat separabile, quia si alius vtitur libertatibus spectantibus ad prelatum: vtitur nomine suo, nõ nomine prælati: nec nomine dignitatis, seu ecclesiæ prælati, non video, quod non agatur etiã de præiudicio ecclesiæ, & ex prędictis habes vnum intellectum in decre. quẽ sequitur ista glo. j. alius potest esse intellectus quòd iuramentum fuerit præstitũ super rebus proprijs ipsius Episcopi, prout litera sonat. & tunc faceret iste tex. ad illud dubium, an iuramentum per metum extortũ ipso iure teneat, vel non, super quo fuerunt opi. vt tãgit gl. seq. sed communis est, vt etiam tangit ea. glo. quòd ipso iure obligat, dũmodo alias possit seruari, sine interitu salutis æternæ. per id, quod habetur in c. si vero. j. eo. de quo etiam ibi tãgetur. & not. etiam in c. Abbas. s̃. quod met. cau. & e. tit. ad aures. per Inno. & tunc deberet litera ipsa sic intelligi, dum dicit nullius iuramenti vinculũ posse cõstringi, scilicet quantum ad effectũ: quia iuramentũ per metum exortum, licèt de mero iure obliget, tamẽ puta si sit turpiter p̃stitum effectualiter, non obligat, cum possit peti absolutio, & dari debeat. vt patet in d. c. si vero. & etiam hic in fine. & s̃m istum intellectum verbum absoluimus hic circa finem appositum stabit proprie. & nota bene, quòd a iuramento interdum datur absolutio, quando subest iusta causa: sed contra iuramentum a se præstitum nunquam quis restituitur in integrum, etiam si dicat se lęsum, & minorem. licèt restitui possit aduersus iuramentum ab alio præstitũ. l. nam & postea. §. si minor. ff. de iureiur. & hoc etiam notabiliter tenuit hic Inno. quod tene menti.

SVMMARIVM.

1 *Iuramento de aliquo implendo videatur recipere conditionem, nisi melius occurrat implendum.*

2 *Iuramentum in melius commutare, an possit quis autoritate propria.*

3 *Frangenti fidem fides frangatur eidem.*

4 *Treugua quid sit.*

5 *Vouens ire ad Sanctum Iacobum si ingredietur religionem liberatur a voto.*

b PEruenit ad nos. ij. Non dicitur ᵇ deierare, q implementum iuramenti in melius commutat, nec astringitur iuramento quis ad implendum id, quod iurauit, si ab alia parte, non impletur id, cuius respectu fuit præstitum iuramẽtum. hoc dicit. Et sunt duæ partes, sicut sunt duo dicta. Secunda ibi: nec tu. posset etiam dici quòd primo ponitur decisa facti narratio. Secundo Papæ responsio. & continet duo dicta, vt superius est dictum. Et aduerte quia in prima parte ponebat Abbas exemplum per c. sicut. j. de sponsa. & secunda per c. constitutus. j. de pe. sed non placet Io. An. forte quia in illo. c. sicut. non apparet quòd fiat cõmutatio in melius. imo ibi imponitur pœnitentia de violatione iuramenti. Ioan. de Deo aliter ponebat casum de quo tamen non exprimit Io. An. qualiter poneret: sed dicit quòd sibi non placet: nec aliter ponit exemplum. sed aduerte quia. Ioan. de Deo ponebat exemplum, quãdo Rex promiserat alicui nobili dare aliquas possessiones in feudum si iurasset sibi fidelitatem: & qa noluit nobilis iurare Rex donauit ecclesię illas possessiones: & sic in melius commutauit: sed certe istud non videtur sa. isfacere literæ, q̃ videtur velle, quòd etiam si facta fuisset ꝓmissio Regi. potuisset Rex nihilominus in melius commutare, quod tamen non videtur verum in casu prædicto: quia si nobilis voluisset seruare promissum, non fuisset licitum Regi dare possessiones ecclesiæ, quas tenebatur dare nobili, per id, quod habetur in c. cam te. j. eo. nec videtur etiam posse

a Non valet. idẽ sũmat hic. d. Ab. & Fel. licèt d. Ab. legat duobus modis.

b Non dr̃. nulla est dissonãtia in summãdo hoc. c. inter d. Abb. Fel. & do. Ioã. Et si q̃ras verum iurm, vel votũ, vel ꝓmissũ possit ĩ melius cõmutari. distingue hic s̃m do. Hẽ. Boyc. in prin. Et si quæras utrum fidẽ pactionis, seu cõuentiõis frãgẽti, fides licite frangi possit. vide hic p eũ lẽ d. Hẽ. i ver. sup eo. c.

posse dici,quòd si Rex promisit dare certas possessio-
nes:voluisset postea dare alias meliores, quod fuerit ex-
cusatus quasi in melius commutatum:quia non est li
citum Inuito creditore aliud pro alio soluere, etiam
si quod soluitur est melius.per id,quod habetur in l.
ij.ff.si cer.pet.& in §.siquis agens.insti.de actio. & sic
videtur malè posse exemplificari iste text. nisi dicas,
quòd primum dictum loquatur in casu diuerso.
nam si quis promisit, vel iurat ire ad Sanctum Ia-
cobum,& postea vouet intrare religionem:& illam
ingrederetur,hoc esset licitum: & in melius diceret
permutare.facit, quod habet in c.scripturæ.j.de vo-
to.sed tamen hoc non videtur de mente literæ, quæ
videtur velle,quod primum dictum habeat respectū
etiam ad secundum,forte posset poni exemplum. si
Rex promisisset alicui prælato facere construi aliquā
capellam in certa ecclesia, si econtra prælatus certū
quid faceret Regi: & postea Rex in alio loco eiusdē
ecclesiæ vbi vtilius esset,quàm in loco prius nomina
to cōstruere vult capellā: & forte honorabiliorē illa,
quam promiserat.nam tunc videtur posse procedere
1 primum responsum,& etiam secundū. ¶ †No.ex tex.
quod non violat iuramentum,qui occurrēte meliori bo
no illud amplectitur.& sic no. quod iuramentum de
aliquo implendo vr recipere cōditionem, nisi melius
occurrat implendo,quod intelligit do.An. quādo est
incompassibilis cum implemento primi: si autem es-
set compassibilis: tunc secundum eum quodlibet
deberet impleri.j.de sponsa.in c.commissum.sed for
te hoc est intelligendum,nisi autoritate superioris so
lum alterum adimpleret,per id, quod habet in c.j.j.
2 de voto.¶ †Item no.ar.quod possit quis propria auto
ritate commutare iuramentum, quando commutat
in melius. Tutius tamen est quod autoritate superioris
commutet,per ea,quæ habentur in dicto.c.j.dicit.d.
Ant.hic,quod non putat ipsum peccare,si propria auto-
ritate commutet.per hunc tex.& ideo secundum eū,
si ille qui vouit ire ad Sanctum Iacobum ingrediatur
religionē, erit liberatus a primo voto.de quo in pal
lega.c.si scripturæ.j.de voto.¶ In glo.ij.in fi. nam vt
dicitur in dicto.c.vlti.simpliciter, & indistinctè dēt
seruari. & sic secus videretur, si respectiuè vnum ad
aliud esset factum.nam tunc videtur quod altero nō ser-
uante continentiam.alter posset non seruare.dūmo-
3 do per actum meliorem id agere vellet. ¶ †Nec nō ob
stat.c.innocens. ibi allega.in gl.quia loquitur, quando iu
ramentum fuit per fraudem extortum, contra quod
nō debet propria autoritate veniri, ne detur materia
deierandi,nisi de autoritate superioris fit.vt j.cod. si
uero.Fallit tamen regula glo. quando actum esset quod
altera pars non possit contrauenire etiam altera con-
traueniēte:sed committatur pęna cōtra illam per id,
quod habetur in l.qui fidem.ff.de transact.Fallit etiā
secundum Vincen.in treugis.quia licèt vnus illas rū
pat forte dando damnum alteri.non tamen licebit e-
contra alteri illas rumpere, & damnum dare,donec
durat tempus treugarum.alleg.l.actione.§. diximus.
ff.pro socio.sed certe illa modicum facit,licèt cū hoc
dicto transeat hic Io.An.& do.An.Sed puto hoc di-
ctum magis ex consuetudine procedere, quàm de iu
re.cum hæc differentia in iure non reperiatur. & sic
ēt in illa vr stādū regulæ,quæ habet,quod frāgēti fidē fides
frangatur eidem.C.de pact.l.cum proponas. & in alijs
4 allega.in gl.& est propriè treugua†quæ fit ad tempus
inter habentes guerram.Sed pax,quę fit pro omni tē
pore.de quo.s.de treug.& pace.quis autem possit cō
mutare iuramentum.tangit hic Inno.qui concludit,
quod si illud est omnino illicitum. licitum est propria

a Prælatus. an possit proprijs manibus pugnare. itē prælatus dēt mortē pati pro tuitione bonorū ecclesię,si aliter tueri non pōt. vt habet per d. Car. i cle. j.xxv.q. de homici.

autoritate cōmutare.xxij.q.iiij.in c.mulier. & quasi
per totam quęstionem. Si autem iuramentum esset
vtile:& sic licitum:tunc non licet propria autoritate
illud cōmutare, sed debet commutare autoritate il-
lius,qui habet potestatem cōmutandi vota. allegat,
quod habetur in c.ex multa.j.de voto,& bene facit,
quod habetur eo.titu.c.i.& not.bene hoc dictum In
no.qui in commutatione fienda ęquiparat iuramen-
tum voto,& istud dicit do.Ant.verum,vbi potest esse
dubium,an id,in quod fit commutatio sit melius bo
num.Si autem certissimum est illud esse melius:tunc
secundum eum si potest vtrunque implere,non debet
alterum tantum implere sine autoritate superioris,
sed vbi non posset implere vtrunque. tunc secundum
eum, licèt sit tutius expectare autoritatē superioris,
tamen non peccabit si propria autoritate commutet.
alleg.quod nota.j.de sponsali. commissum. & j. de
regulari.licet,sed certe capitulum cōmissum potius
facit oppositum,& similiter.c.licet.quia ibi debet pe
ti saltem licentia a superiore cum in casu illo nō sit
5 necesse illam obtineri.¶ †Præterea contra eum facit:
quia ipse expressè hic decidit, quod si quis vouit ire
ad Sāctum Iacobum si ingreditur religionem liberatur
a voto,& tamen potuisset implere vtrunque:quia po-
tuisset prius ire,& postea ingredi:& videtur, quod ēt
interdum: licèt vtrunque posset impleri possit quis
propria autoritate commutare,de quo dicendum. vt
d.c.scripturæ.infra.de voto.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum Episcoporum, quando promouentur per Papam quid continere debeat.*
2 *Prælatus cum armis non debet propria manu pugnare.*

EGo.N. Ponitur forma iuramenti
septem capitula continēs,
secundum quam iurant Papæ Episco-
pi per ipsum,& non potest aliter com-
mode summari, & aliam etiam com-
modam diuisionem,non recipit: quia
in effectu sunt septem principalia capitula ipsius iu-
ramenti.secundum ibi:non ero.tertium ibi: consiliū.
quartum ibi:papatum.quintum ibi:vocatus.sextum
ibi:legatum.septimum ibi:apostolorum.¶ In tex.ibi:
Romanæ ecclesiæ supple,quod eam matrem,& magistrā
& omnibus alijs maiorē, & præexcellentem tenebo.
1 ¶ †No.formā iuramēti,quam præstant Episcopi, qui
promouentur per Papam,& eadem forma debēt es-
se contenti Archiepiscopi,quò ad suos suffraganeos
sibi subiectos,& similiter suffraganei,quò ad suos p-
latos.facit.s.de maio.& obe.dilecti.formam autē iu-
ramenti,quam præstat Imperator ecclesiæ. habes in
clemē. Romani. de iureiuran. formam autem iura-
menti Rectoris loci posuit Inno. in c.tua. & facit quod
habetur.xxiij.distin.quæ.& facit quod habet in Spec.
eo.tit.§.j.in ver.illud autem.vbi ponit de diuersis for
mis iuramentorū a diuersis personis præstandorum. ¶ In gl.
hic in fi.debet etiam iurare prælatus de non infeudā
do de no.infra.de feu.c.j.Item de non alienando res
ecclesiæ per ea,quæ habentur in c. vt super. infra de
2 rebus eccle.non alie. ¶ †In glo. super ver.ordine.in
a telllige gl.quòd prælatus, cum armis non debet cū
propria persona pugnare:sed bene potest esse arma-
tus armis defensibilibus,& habere etiam secum bel-
latores,& hortari illos ad pugnā in bello licito, per
id,quod habet in c.exposuit.j.de dila.& xxiij.q.viij.
c.igit.& c.hortatu.& quod habet.s.de vo.ex multa.
¶ In

¶In gl.canonica in fi.& ibi est gloss. quæ dicit,quòd sufficit vnica monitio in istis extraiudicialibus . vt ꝑ glo.in l.qui Romæ.§.cohæredes.& quod ibi no. per Bar.ff.de ver.obl.& in l.mora.ff. de vsur.& per istum tex.dicit Io.And. quòd licèt Episcopus videret omnes alios Episcopos ire ad consilium,non tenetur ire nisi fuerit vocatus per istum text. & nota secundũ eũ ꝙ hic impropriè dicit synodum, quia propriè Episcopi tenent synodum:Archiepiscopi, & Papa conciliũ: licèt quandoque vnum pro alio sumatur.facit.xvij. distin.nec licuit.& xviij.dist.per totum. de citatione autem iudiciali clarum est ꝙ regulariter, nõ sufficiat vna.de quo.xxiiij.q.iij.de illicita.& s̃.de offi.dele. cõsuluit.& c.cum causa.& in l.tres denuntiationes.C. quomo.& quando iudex.& l. consentaneum.eo.tit. & ibi per Bar.& in l.si finita.§.I.ul.ff. de damn.infect. In glo.fi.in fi.Idem dicas de illis, qui confirmationẽ, vel consecrationem,aut pallium recipiũt a Papa, q̃a similiter debebunt iurare:vt hic dicitur per id , quod habetur de elect.significasti.alij vero Episcopi debẽt iurare suis Archiepiscopis:& Archiepiscopi suis Patriarchis,quibus sunt subiecti : sub simili tamen forma de qua hic,per id , quod habetur in c. dilecti. de maiori.& obediẽ.& no.ꝙ inquantum litera loquitur de similibus apostolorum non intelligit simpliciter de ecclesijs apostolorũ Petri,& Pauli,in vrbe positis. sed de curia Romana , quia vbi est Papa,cum teneat vices apostolorum Petri & Pauli:ibi censentur esse limina apostolorum:& hoc satis indicat litera,dũ subdit,nisi eorũ absoluat licentia:quia de apostolis mortuis,non potest intelligi quod possunt absoluere,nisi miraculosè.Ideo oportet intelligi de Papa, qui liminibus ipsorum apostolorum præest,& eorũ autoritate fungitur.Et aduerte, quia non sufficeret visitare legatum existentem in prouincia. vt voluit Spec.in titu. ij.§.nunc ostendũ.in fi.no.etiam secundum Io. And. ꝙ licèt sit Episcopus,qui præstet hoc sacramentum, tamen debet illud corporaliter præstare per istũ tex. licèt secus sit in iuramento,qđ pstet Eps de calũnia, vel tanq̃ testis.de quo.s̃.de iura.calum.c.fi.& xj.q.j. nõ flagitentur.de elec.vt circa.lib.vj.per gl.

SVMMARIVM.

1 *Clerici regulariter non debent cogi ad iurandum.*

VLLUS Episcopus. Licèt sit breue : potest tamen sic summari. Clerici nõ tenentur iurare suo Archiepiscopo ratione ordinis:sed bene ratione assumptæ administrationis. primo ponit dictum.secundo exceptionem ad dictum.secunda ibi:
1 nisi.Nota† ꝙ clerici regulariter, non debent cogi ad iurandum,nisi in casibus a iure expressis . & no. vnũ casum qui ponitur in litera.¶In gl.j.ibi: ꝓ palea. appellantur paleæ capitula,quæ a principio,non fuerũt posita per Gra.in lib.decreti. sed postea fuerunt superaddita, & dicitur,quod per quendam discipulum suum vocatum pocopaleã suisse addita,facit , quod no.Ioan.And.in addi.Spec.in tit.de disputa.& alleg. circa finem, & communiter paleæ carent glo.& raro reperientur glossatæ.¶In glo.ij.in fi.ibi magna cauere.i.iuramentũ præstari,ꝙ magnæ est autoritatis. l.j. ff.de iureiurando.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum de soluendis vsuris videtur impleri ex solutione momentanea.*
2 *Iuramentum,& simplex loquela non differunt apud Deum.*
3 *Iuramentum transgrediens plus peccat, quàm simpliciter promittēs.*
4 *Vsuræ sunt prohibitæ de iure diuino,& canonico,& etiam ciuili.*
5 *Principale ubi non tenet,nec accessorium tenebit.*
6 *Actio cui datur,multo fortius dari debet exceptio.*
7 *Debitor qui petit absolui a iuramento, an debeat cogi ad soluendum vsuras.*
8 *Absolutio a iuramento de vsuris soluendis ad certam diem,vel de vsuris non repetendis quando petitur,an debeat pars citari.*
9 *Iurans soluere vsuras, vel non repetere , & non denuntiare , si petat absolui a iuramento pars debeat citari.*
10 *Iuramentum si est nullum,an sit necessaria absolutio.*
11 *Debitor qui certo die iurauit soluere, an lapso die solutionis possit petere absolutionem a iuramento,cum inciderit in periurium.*
12 *Vsuræ possunt repeti tanquam indebitæ.*
13 *Hæres vsurarij non tenetur ad restitutionem vsurarum,nisi quatenus suppetiũt facultates defuncti.*
14 *Ad vsuram recipere,an sit peccatum.*

a

DEBITORES. Promissio , vsurarũ , non est obligatoria, sed iuramentum de soluendo vsuras sic tale,tamen sacramentum non excludit facultatem vsuras solutas repetẽdi.h.d. Et tres sunt partes,sicut tria sunt dicta.Secunda ibi.si vero.Tertia ibi: & cum vsure.¶Not.primo differentiam esse inter promissionẽ, & iuramentum,quando ex parte recipientis est illicitum id,quod recipitur.nam non valet promissio , & tamen valet iuramentum. & ratio,quia iuramentum videtur principaliter dirigi Deo,qui turpiter non recipit.& hoc sonat litera hic dum dicit, cogendi sunt domino.& idem videtur velle tex.j̃.e. & si Christus. ibi redde Deo iuramẽtum tua &c.sed promissio principaliter obligat,seu agit obligare parti . & ideo si ex parte recipientis inficitur obligatio cum illa habeat subsistere in creditoris personam actiue, & in personam debitoris passiuè.quod hoc casu fieri nõ põt : iõ
1 inficitur tota obligatio.¶†Item nota ꝙ iuramentum de soluendis videtur impleri ex solutione momentanea,& reuocabili. facit,quod habetur in simili.in c. commissum.j̃.de sponsa.& ex hoc etiam nota ꝙ iuramentum obligans ad soluendum vsuras non obligat
2 ad solutas nõ repetendum. ¶†Vltimo potes notare, quod inter simplicem loquelam, & iuramentum,videtur esse differentia.quod videtur contra.c.iuramẽti.xxii.q.v.sed potest dici secundum Io.And. ꝙ licèt Deus non faciat differentiam inter prędicta.facit,qđ habetur in c.& si Christus. ecclesia tamen interdum
3 facit differentiam.vnde plus peccat† transgressor iuramenti,q̃ simplicis promissionis, quod patet ex maiori,pœnitentia.xxiij.q.j.non afferamus.pro hoc etiã quod habetur in c.rursus.j̃. qui cleri. vel vouen.vbi ecclesia longam facit differentiam inter votum simplex,& solẽne solennizatum per ingressum religionis:vel suspicionem sacri ordinis. nam simplex votũ, licèt impediat matrimonium contrahendum, non dirimit post cõtractum:secus in voto solẽni.c.j.de voto. lib.vj.Potes etiam dicere,quod licèt regulariter non sit differẽtia inter simplicem loquelam, & iuramẽtũ. tamẽ fallit in casu isto propter diuersitatem rationũ. nam per simplicem loquelam quis principaliter obligatur parti,quæ.licitè recipit.Ideo vitiatur obligatio: sed per iuramentum principaliter quis obligat Deo qui non dicitur illicite recipere.& ideo tunc obligat iuramentum.facit,quod dicetur super glo.¶In glo.j. ibi nulla fuit obligatio.intellige etiã si stipulatio in-
4 teruenerit:q̃a†vsuræ sunt prohibitæ de iure diuino, & canonico.j̃.de vsuris.c.quia in omnibus , & etiam de iure

a Promissio. Licèt doct. verbis diuersis sumẽt, tamẽ idẽ dicũt i effectu. & vide hic d. Hẽ. Boye. qui ponit duas distinctiones appriatas ad materiam huius.c.

de iure ciuili hodie.sed gl.de quo in auth. ad hoc.C.
de vsur.¶In ea.glo.in fi.quasi velit gl.ꝙ hic sit specia
5 le in casu isto,aliàs procedat regula† ꝙ vbi nõ teneat
principale non teneat accessorium etiam iuramentũ:
non assignat rationem diuersitatis. vnde alij dixerunt
ꝙ contrarium procedit in his , quæ fiunt contra ius.
secus in his,quę fiunt præter ius,per id , quod habet
in l.stipulatio ista.§.alteri.ff.de verb.obliga. sed certè
ista non videtur bona, quia hic videtur , quod etiam
principale sit contra ius.cum vt dixi prohibeant vsu-
ræ per ius diuinum,& canonicum:& ideo videt, qđ
omnino nulla obligatio nascatur etiam naturalis , si-
cut etiam secundum leges , non nascebatur quando
promittebantur vsuræ eo casu quo de iure ciuili erãt
prohibitę.l.si non sortem.in prin.ff.de condi. indeb.
ideo dic,quòd vbi eadem est ratio vitiandi principa-
le,& accessorium,procedit contrarium. secus vbi est
diuersa ratio:& ita hic. nam per principale agitur , vt
quæratur obligatio parti, quæ illicitè recipit : ideo vi
tiatur ipsum principale:sed per accessorium iuramen
ti agitur principaliter,vt quæratur obligatio Deo. vt
vt hic patet.& ĩ.eod.& si Christus. ideo valet tũc ac-
cessorium cum possit iurans illud implere,sine interi-
tu salutis æternæ.ĩ.eod. si vero.& c.cum contingat.
6 ¶†In gl.ij. ibi multo fortius habet exceptionem ad
istud contrarium.glo.ĩ.clare non respondet : sed po-
tes dicere,ꝙ regula illa cui datur actio,multo fortius
dari debet exceptio procedit regulariter.fallit quãdo
subest aliqua causa,quę suadet denegari exceptionẽ,
& tamen non suadet denegari actionem: & ita cõtin
git in casu proposito. nam ideo denegatur exceptio,
quia veniret contra iuramentum, ex quò nondũ sol-
uisset saluo,nisi exciperet eo modo , quo dixi in c.j.
s̃.e. & inferius tangetur.nam tũc tali modo excipiẽ-
do competeret exceptio:vt ibi dictum fuit. secus vbi
simpliciter exciperet,quod non tenetur soluere , q̃a
si soluat posset repetere.nam ista exceptio non est le-
gitima,ex eo quia uenit contra iuramentum non sol
uendo:sed non uenit contra iuramentum non peten-
do vsuras solutas:si solum iurauit soluere,quia imple-
uit iuramentũ soluendo: ideo postea poterit repete-
re.Et ad hoc actionem habet,quia non iurauit nõ re
petere.facit,quod habet.s̃. quod metus causa.ad au
dientiam.& quod no.infra de vsuris. per tuas . & sic
patet quod causa, quæ suadet denegari exceptionẽ ,
non suadet denegari actionem:ideo hoc casu non ha
bet locum regula prædicta. secus quando eadem ra-
tio esset vtrobique.¶In eadem gl.ibi: dolo petit . ad
istud contrarium etiam glo.non respondet clare : sed
potes dicere,quod exceptio resultans ex regula illa
dolo petis,quod statim restituere debes. de qua in iu

a Si debitor.si petit absolui a iur.o,an debeat cogi ad soluẽdũ vsuras.

ribus hic allegatis. & infra de reg.iu. dolo facit.li. vj.
procedit regulariter. fallit quando subest causa, quæ
suadet denegari exceptionem prædictam , quæ tamẽ
non suadet restitutionem:& ita contingit in casu pro-
posito,quod satis percipere potes ex his,quæ dixi cir
ca proximum contrarium: posset etiam dici ꝙ illa re
gula procedit ubi quis petit ex obligatione quæsita
illi qui debet restituere.secus quando petit , ex obli-
gatione quæsita alteri,per id, quod habetur in l.si so
cer.§.Lucius.ff.soluto matrimo.& ita hic.nam quan
do agitur ex iuramento petitur virtute obligationis
quæsitæ Deo:sed restitutio fit alio respectu : quia in-
debitè reperitur creditor recepisse : ideo nõ obstat di
cta exceptio.¶In eadem glo.ibi . Item a iuramento
non videtur liberatus.ad istud contrarium etiam gl.
ĩ.clare non respondet:sed potes dicere, quod contra-
rium procedit,quando creditor licitè repeteret solu-
tionem.secus quãdo solutio improbatur a iure respe
ctu recipientis:& sic illicitè recipit,& peccat recipiẽ
do,q̃a tunc non habet locũ dicta regula per istũ tex.
posses etiã dicere,qđ ibi soluit apposito pacto expres
se,quod posit repetere,hic autem simpliciter soluit,
& sic non obstat.¶In eadem glo.ibi:metu iuramẽ
ti.Sed certè secundũ hoc sequeretur,quod si hic sol-
ueret vsuras non præcedente,quod non posset repe-
tere,ex quò tunc metu iuramenti nõ soluit, quod ta
men constat esse saluum.vnde fortè glos. dedit aliam
solu.in versi.vel sic.quæ tamen non tollit hoc contra
riũ,sed in effectu ad idem tendit cum ista prima solu
tione.alij etiam dicunt,& ideo repetit,quia ex consi
lio,& autoritate iuris soluit: sed certe istud procede-
ret,quando interuenit iuramentum de soluendis vsu
ris:sed vbi non interuenit,lex non consuluit solui vsu
ras.vt patet ex princi.capituli.nam tunc non tenetur
debitor ad illas soluendas,vnde potes concludere, ꝙ
aut interuenit iuramentum super vsuris soluẽdis : &
tunc si illas soluit potest repetere,quia illas non cen
setur sponte soluere:sed metu iuramenti : & ex cõsi-
lio,& autoritate iuris,aut non interuenit iuramentũ:
& tunc aut constat quod quis vult illas donare,& nõ
põt repetere.ꝑ id,qđ hꝛ̃ in l.j.de condi.inde. & quod
no.in reg.peccatũ. de reg.iur.in vj. & per Fed.de Se.
in consilijs suis.in consi.xviij.& xxij.aut non constat,
an velit donare:& tunc in dubio non præsumitur do
natio,cum alia coniectura possit capi,argumento.l.si
cum aurum.ff.de solu.& l.eleganter.§.qui reprobos.
ff.de pig.act.nam aut soluit vsuras durante obligatio
ne sortis:& tũc potest pręsumi,ꝙ soluat,ne forte aliàs
creditor repetat sortem:non autem ex eo , quia velit
donare.& sic vt plurimum contingit,cũ nemo in du-
bio præsumatur iactare suum.l.cũ de indebito.ff.de
proba.aut soluit post sortem solutam: & tunc põt p̃-
sumi,quod ideo soluit, vt alia vice inducatur ad mu
tuandũ,vbi aliàs forte verisimiliter non mutuaret : &
ideo cum possit cadere alia coniectura, q̃ donationis
in dubio non debet præsumi donatio,per id,quod hꝛ̃
in d.l.cum de indebito.& in d.l.si cum aurum . Ideo
autem possunt repeti vsuræ: quia illas illicitè recipit
creditor,& censentur indebite: q̃a prohibite sunt de
iure canonico,& diuino.vt j.de vsuris. quia in omni
bus.nec obstat ꝙ soluens scienter indebitum,non po
test repetere,illud est verum regulariter . fallit quan-
do recipiens solutionem indebitè,recipit, & cũ pec-
cato:& ita contingit hic. Ideo datur repetitio etiam
scienter soluenti,cum in hoc casu nõ p̃sumat̃ in du-
bio velle donare per ea,quæ.s̃.dixi.secus qñ creditor
licitè,& sine peccato reciperet solutionem.nã tunc si
sciẽter soluat indebitum non repetitur. vt in d.l.j.de
7 condictio. indebit. ¶† In eadem gloss. in fin. & sic
a uult gloss. quod si debitor , petat absolui a iuramen
to,non debet cogi ad soluendũ usuras : sed forte hoc
est intelligendum,quando petit absolui:& sic obten-
ta absolutione possit excipere per ea , q̃ hñr in l.nam
& postea.§.si minor.ff.de iureiu.& quod dixi in c.j.ĩ.
c.facit qđ hꝛ̃ in c.tuas.ĩ.de usuris.& qđ no.gl.ĩ c.au-
toritatem.xv.q.vj. in glo.magna. forte etiã posset in-
telligi gl.quod si prius petita est absolutio , ꝑ quã cre
ditor petierit debitorem cogi ad seruandum iuramẽ-
tum ꝙ poterit debitor excipere, qđ nõ debet cogi pẽ
dente lite sup absolutione a iur.o. dixit etiam glo.in
d.c.autoritatẽ,quod põt debitor petere , ut creditor
desistat ab executione,si cogat̃ eũ per c. tuas.p̃alleg.
sed certe illud.c.loquitur,quando debitor iurauit sol
uere,& non repetere vsuras,& non dicit ibi debitorẽ
illud petijsse,sed qđ iudex potest cogere , ut desistat,
quod

qd ex officio pt facere ex quo debitor iurauit solue-
re, & non repetere, vt dixi in d.c.j.§.e.glo. etiam in
d.c.tuas.intelligit, quod pōt peti, vt desistat. prius tñ
absolutione petita: & ex prædictis patet, quod si debi
tor nōpetit se absolui, cogitur seruare iuramentum.
¶ Idem dicit Tancre. & Vincen. si instet terminus so
lutionis, ita quod non possit peti absolutio. ¶ Item si
sit cōtumax creditor nolēdo absoluere, & sic volunt
isti, q̄ Episcopus ēt creditore existente contumace in
absoluēdo nō possit absoluere, sed Inn. & Hosti. tenēt
contrarium, quia Episcopus potest absoluere a iura-
mentis illicitis.j.eo.si uero. sed istud uidetur esse illi-
citum respectu creditoris: ergo poterit absoluere pro
hoc, quia interdum etiam a iuramentis licitè a prin-
cipio præstitis ex cā q̄nq; absoluit. xv.q.vj. alius. & c.
nos sanctorum. & iuramenta licita interdum cōmu-
tat in melius.§.co.c.iij. & j.de vo.c.j. cum ibi no. &
c.scriptura. & c.ex multa. & per hoc dixerunt quidā,
q̄ Eps nō pōt absoluere a prin. ab isto iuramento: sed
demum q̄n contumax est creditor in absoluēdo. sed
certe, vt dicit d.Ant. ratio vr̄ suadere, quod etiā pos-
set a principio absoluere, cum iuramentum dicatur
a principio illicitum respectu recipientis. & istud ēt
dicit fuisse de mente Ioan. And. in addi. Specu. super
hac rubrica. vbi uult, quod etiam si creditor nō sit cō
tumax. sed absens: & aliàs īpeditus, qd nihilominus
poterit Eps absoluere, dūmodo p̄cedat citatio, intelli
ge saltem ad domum cū posset citari. per ea, q̄ hn̄r in
c.fi.§.de eo qui mitti. in posses. ¶ Tutius tñ esset. &
sic practicatur, quod petatur primo creditorem cogi
ad soluendum. & quod in cōtumaciā postea absoluat
Eps. Et aduerte quia concludit Io. And. in addi. præ-
8 dicta: † q̄ vbi petitur absolutio a iuramento præstito su
per contractu, qui dicitur iuratus, vel a iuramēto p̄-
stito de vsuris soluēdis ad certam diem: vel de vsuris,
non repetendis, q̄ debet pars citari. procedit, tamē po
test summariè secundū formam clemen. sæpe. de ver
bo. signi. iuncta cle.ij. de iud. Secus dicit ibi, q̄n iurm
resisteret vocationi: seu citationi: vt quia iurasset sol-
uere, nō repetere: nō renūtiare: nec in ius vocare cre
ditorē dicta occasione, q̄a tūc nō erit necessaria vo-
catio, seu citatio: quo ad hoc vt absoluatur a iuro. qua
tenus iurauit, non vocare in ius creditorem, quia non
posset fieri citatio, sine periurio: ideo a tali iuramen-
to poterit absolui sine citatione. & p̄sertim quia est
modici præiudicij, sicut & petitio veniæ, quā facit li-
bertus, quando vult in ius vocare patronū, vel filius
emancipatus partem: nam illa potest petere a iudice
etiam in absentia partis. alle.l.quiq;.§.j.ff.de in ius
vocan. & quia si volet postea absolui a iuramento de
non repetendis vsuris, vel de illis soluendis oporte-
bit citare partem, vt superius est dictū: & sic modici
p̄iudicij est relaxatio, seu absolutio alia præambula.
& p̄ prædictis q̄ posset fieri absolutio per Episcopū
parte nō absoluente: sed contumace: vel saltem citata
allegat. Ioan. Andr. in aditio. prædicta. ultra superius
alleg. id, quod hr̄ in simili. in auth. hoc amplius. C. de
fideicōmissis. adde bonū tex. in l. si ob cām. C. de eui-
ctio. & in l.fi. C. si man. ita fuerit aliena. vbi interdum
a iure, seu per ius repræsentat factū, quod aliàs p̄ par
tem erat fiendum. Et ex prædictis patet, qd vbi iurm
resistit vocationi, seu citationi: tunc potest a tali iuro
fieri absolutio. ēt parte nō citata, ne alijs detur mate-
ria deierandi, si pars vocaretur, & quia censetur esse
modici præiudicij. nam postea adhuc erit expediēs pe
tere absolutionē a iuramento de soluendis, uel nō re
petēdis vsuris, & tūc, debebit pars citari, vt superi° di
xi, & hæc est in effectu cōclusio Io. An. in addi. p̄di-
9 cta sup hac rubrica. ¶ † Quid autē si aliquis iurasset
soluere vsuras, vel nō repetere. & non denuntiare, an
debebit pars citari, si petat absolui a iuramēto de nō
denuntiando. Inn. hic videtur velle, q̄ non ex eo, q̄a
talis absolutio videtur potius esse ad cautelam, cū ta
le iuramentum non obliget tanq̄ illicitū cū videatur
prohibere correctionē fratris, & proximi, contra do-
ctrinam euāgelicā. de qua.ij.q.j. si peccauerit. & §. de
iu. nouit. & idē vr̄ uelle gl. xv.q.vj.c. autoritatē. & do.
Ant.§.co.c.j. sed ut ibi dixi hoc posset procedere, q̄n
quis principi° vellet denuntiare propter correctionē
fratris. sed vbi propter priuatum interesse principali-
ter moueretur ad denuntiandū. tunc videtur, quod
tale iuramentum valeat per id, quod dixi in d.c.j. &
quod no. Io. An.j.eo. quemadmodū. super gl. fi. videt̄
tamen Ioan. And. in addi. prædicta sentire, q̄ possit ēt
tunc absolui parte non citata, cum cēseatur esse mo
dici præiudicij, ex eo, q̄a licèt absoluatur a tali iura-
mento non tamen erit absolutus a iuramento dē
soluēdis, vel nō repetēdis vsuris: nec debebit absolui
parte citata. ¶ Fede. de Senis in suis consilijs. consil.
ccc. concludit citandam partem in absolutione a iu-
ramento, si petatur absolutio a iuramento præstito su
p̄ cōtractu q̄ dr̄ vsurarius, tñ dēbit summariè p̄cedi:
& sufficiet summariè p̄bare cōtractū fore fœneratitiū
ad hoc vt absoluatur a iuro ad finem, vt possit ostēde-
re contractum esse fœneratitium, & factum in fraudē
usurarum, & illud debebit postea plenè probare nec
sufficiet probatio summariè facta pro habenda abso-
lutione a iuramēto, per id, quod habetur in simili.§.
de testi. ueniens. el ij. & ibi etiam dicit, quod non de-
bebit iudex ecclesiasticus inhibere iudici seculari co
ram quo quæstio super contractu fuit mota, contra
quem conuentus opposuit exceptionem vsurariā, &
remissa fuit ad iudicem ecclesiasticum scd̄m ea, quæ
habentur.j.de ordi. cog. in c.tuā. nisi prius per ipsum
iudicem ecclesiasticum fuerit pars citata, p̄ id, quod
habetur in c.romana. de appella. in vj. dicit etiā ibidē
quod si elapsa sit dies solutionis, cum tunc debitor
incurrerit periurium non soluendo inter diem, non
poterit petere absolutionem a iuramento, ex quo cō
tra iuramentum venit, per id, quod habetur.j.de vsu
ris. quia frustra. ¶ Io. Cal. & Pau. de Liaz. vt refert hic
do. Ant. dixerunt q̄ petitur absolutio a iuramento cō
firmante contractum ubi aliàs forte contractus de se
non ualeret, vt in casu.c. cum contingat.j.eo. & C. si
aduer. vend. in auth. sacramenta. tunc debet pars cita-
ri, quia agitur tunc etiam de recisione contractus, si
fieret absolutio a tali iuramento. & idem ubi peteret̄
absolutio a iuramento, & a contractu: sed ubi petat̄
solum a iuramento eo casu quo contractus per se po
test subsistere, nō sit necessaria citatio, q̄a non vr̄ esse
10 magni præiudicij talis absolutio. ¶ † Finaliter d. Ant.
hic concludit, q̄ si iuramentum est nullum tunc non
est necessaria citatio, q̄a nec necessaria absolutio, nisi
ad cautelam, & posset iurans denuntiari, non ligatus
per id, quod habetur.§.de testi. in c. constitutus. & qd
notat̄. in c.fi.§.de testi. cog. si aūt iurm valeat, tunc si
continet in se licitum: sed fortè, uel illicitè est præsti-
tū: & tunc si iurm resisteret vocationi, seu citationi,
non est necessaria citatio. vt §. dixi. si aūt, non resiste-
ret necessaria est citatio, siue iuramentum sit præstitū
super contractu, siue solum iuramentum interuene-
rit: quia licèt de iure ciuili iuramentum non obliget,
nisi in liberto. l. si quis pro eo. cum ibi nota. ff. de fide-
ius. tamen secus est de iure canonico, per id, quod ha
betur in c. & si Christus.j.eo. & per Ioan. An. & Hos.
j. de insti. cum venissent. licèt Inn. aliter ibi sentiat. si
autem iurm cōtinet illicitum ex parte recipientis: vt
quia iurauit debitor soluere usuras, uel nō repetere,
tunc

tunc non erit necessaria citatio assignarecausam, qui i
in dicto casu non obligatur quis parti, sed Deo: vt hic
patet, & dictum fuit superius, ergo pars non erit citan
da. sed vt dixi. Io. An. tenuit expressè contrarium in
dicta addi. & ad rationem do. Ant. posset de facili re-
sponderi, quia licèt quæratur tunc obligatio Deo, q̃-
ritur tamen ad vtilitatem partis: & hinc descẽdit, qd
potest pars absoluere a tali iuramento, quam iuratẽ.
s. eo. c. j. qd aliis non posset: vt de hoc patet. per id, qd
no. Spec. in ti. ij. §. nunc ostendẽdum. versi. hoc autẽ.
sub ver. xxiiij. & per no. per Io. And. ĩ. de despon. c. ij.
& iõ vr, quod de præiudicio ipsius partis recipientis
iur̃m agat, & per cõsequens videtur, quod debeat ci-
tari. per id, quod habetur in l. de vnoquoque. de re iu-
di. & s̃. de maio. & obe. ca. inter quatuor. sed aduerte,
quia fortior ratio videtur posse allegari pro do. Ant.
quam ipse non allegat: sed potest colligi ex his, quæ
posuit Cal. in quodã suo consilio, prout hr̃ in quibus-
dam suis cõsilijs abbreuiatis sub hoc tit. in consi. vij.
videlicet, quia vbi pars si esset præsens non posset ve
risimiliter contradicere, quominus fiat id, de quo q̃ri
tur, non vr̃ necessaria citatio, nisi vt pars possit compa
rere, de suo p̃iudicio docere. facit. l. fi. C. si p vim. vel
alio mõ, & de præben. licèt Episcopus. lib. vj. & s̃. de
testi. in integ. tum ex literis. sed nullum uidetur esse
præiudicium, si verisimiliter nullã habet causam con
tradicendi: ergo tunc non debet citari. & ita videtur
contingere in casu proposito, quia non videtur q cre
ditor possit allegare causam, quare non debeat fieri
absolutio a iuramento de soluendis vsuris, vel de ip-
sis non repetendis: quia licèt in aliquibus casibus sit
licitum aliquid percipere vltra sortẽ, de quibus in c.
conquestus. ĩ. de vsur. tamen nullo casu reperit quòd
possint peti vsuræ, & quod sint licitæ. ĩ. de vsuris. super
eo. cum ibi nota. nisi forte in vno casu tm̃ quando qs
illas reciperet vb hoste. vt est casus ſm vnum intelle-
ctum. xiiij. q. iiij. in c. ab illo. intelligendo prout so-
nat, sed si intelligeret negatiue non probaret. ¶ Not.
q licita esset vsura etiam in dicto casu. vt notauit Io.
An. etiam in dicto c. conquestus. nam tunc esset sen-
sus, dum dicit ab illo exige vsurã. cui iura nocere desi
deras quasi velit dicere, quod quia nemo dẽt deside
rare alteri nocere: ideo a nemine dẽt vsurã recipere:
sed quicquid sit de casu illo saltem est clarum, quod
alio casu non est licita vsura: & sic verisimiliter, non
nõ hẽt creditor cãm cõtradicendi, quominus fiat ab-
solutio: & sic vr̃ verior opinio do. Ant. quam opi. Ioã.
And. sed si vis saluare opinionẽ Io. An. potes dicere,
q interest creditoris, vt citetur, etiã in dicto casu. ex
eo forte, quia poterit opponere exceptionẽ, & proba
re, quod ipse petens absolutionem est vsurarius. & sic
nõ dẽt audiri. ĩ. de vsuris. in l. quia frustra, etiam quã-
do iuratum est de non repetendis vsuris, forte posset
opponere exceptionem, quod sponte illas remisit, &
donauit, & pp hoc iurauit, nõ repetere. facit, quod ha
betur in regula peccatum. de reg. iur. in vj. Ista tamen
ratio cessaret vbi constaret, quod a principio tempo-
re contractæ obligationis super vsuris iurasset solue-
re, & non repetere: sed tunc posset habere locum re-
sponsio præcedens per dictum. c. quia frustra. & ex p̃-
dictis potes concludere, qd si iur̃m omnino est illici
tum, non est necessaria absolutio, nisi ad cautelam: &
ideo non est necessaria, tunc citatio. Si autem conti-
net in se licitũ: sed aliàs illicitè est præstitũ, vt fortè p
metũ: & tũc debet pars citari. nã potest habere exce-
ptionẽ, q fortè ex postfacto actus fuerit spõte ratifica
tus. facit, q habet in l. ij. C. q metus cau. & p id, q ha
bet in c. ad id. ĩ. de sponsa. Interdũ aũt iuramentũ cõ-
tinet illicitũ ex parte recipientis, & expressè hoc con

stat: & tunc, an sit necessaria citatio do. Anto. dixit,
non, sed Ioan. An. q sic, & quid tenendum stat in di-
xi. ¶ Interdum autem dicitur iuramentum continere
illicitum ex parte recipientis, & hoc non constat, vt
qa est præstitum super contractu emptionis, qui dicit
actus fictitiè, & simulatè in fraudem contractus pi-
gnoris, & vsurarũ: & tunc hoc casu reperio duplicem
practicam, vna est quã posuit Federi. in dicto consi,
ccc. q citetur pars, & summariè doceatur de fraude
ad finem, vt absoluatur a iuramẽto, ita quod sine me
tu periurij possit docere contractum esse factũ in frau
dem vsurarum. tamen hoc postea debebit plene pro
bari, & non sufficiat summaria p̃batio facta pro obti
nenda absolutione. Alia fuit practica, quã ponit Old.
in suis consi. cxx. vbi dicit quod si petatur absolutio
ad finem, vt habilitetur persona, vt possit absque me-
tu periurij docere de fraude: quod tunc non est neces
saria citatio, quia istud videtur esse modici præiudi-
cij, ex quò solum fit ad habilitandum personam: &
non fit ad alium respectum. Ideo poterit fieri etiã par
te absente, & non citata. sicut petitio veniæ, quã facit
libertus, vel filius emancipatus. l. quinq;. §. j. ff. de in
ius vocan. Secus si peteret absolutio simpliciter a iu-
ramento, vel ab ipso contractu. & hæc practica mul-
tũ hodie inoleuit in curia Episcopali Bononiẽsi. Sed
vt patet ex p̃dictis Fede. sensit contrarium. & forte de
de iure cuius opinio est verior, quia si pars citaretur,
forte ostenderet euidentem calumniam petentis talẽ
absolutionem. & qd id faceret gratia dilatandi, quò
casu non deberet audiri. l. satis aperte. C. de Fal. Et iõ
vr̃ magis iuri cõsonũ, qd pars debeat citari, ẽt in tali
absolutione, vt sic summatim cognoscat̃, an calũnio-
sè petat̃, & hæc procedunt vbi iuramentum non resi-
steret vocationi, vbi autem resisteret clarum est secun
dũ omnes, qd a tali iur̃o posset fieri absolutio parte,
non citata, & p hoc liẽs plene, an absolutione a iur̃o
sit pars citanda. & tene menti, quod dixi inhibitionẽ
non fiendã p iudicẽ ecclesiasticũ: nisi prius parte cita
ta, contrarium tamen quotidie practicatur in curia
Bononiensi: quia illam faciunt ante aliquam citatio-
nem, & in effectu simul cum ipsa citatione: sed de iu-
re videtur verior opinio Fed. per id, quod habetur in
11 simili in c. Romana. de appel. in vj. ¶ † Item attẽde, &
no. quod dixi, q si elapsa sit dies solutionis: nõ potest
debitor petere absolutionem a iuramento, quia inci-
dit in periurium tam. sed do. Ant. hic videtur tenere
contrarium, ex eo, quia licèt nõ soluatur in termino,
tamen debet absolui post terminũ: & sic iuramentum
etiam vr̃ obligare post terminũ. per id, quod hr̃. s̃. de
dolo. in c. cum dilecti. & in l. celsus. ff. de arb. & ideo
ſcd̃m d. Ant. dẽt posse absolui a iur̃o per quod tenet̃,
ẽt post diem soluere. Sed forte potest defendi dictũ
Fed. quia licèt sit obligatus debitor ad soluendũ post
diem, vt probat ratio prædicta. non tamen sequitur,
quod possit petere absolutionem ab illa obligatio-
ne, ex quò iam incidit in periurium. nam tunc vide-
tur sibi obstare, quod habetur in dicto. c. frustra. nec
erit debitor sine remedio, quia poterit soluere, & po-
stea repetere, ut hic patet. & ideo verior videtur opi-
12 nio Fede. ¶ † Item aduerte, quia vt ex prædictis patet
vsuræ possunt repeti tanquam indebitæ. possunt etiã
repeti quasi extortæ. & sic quodãmodo raptæ. xiiij. q.
iiij. in c. quid dicam. & sic patet, quod causa propter,
quam quis est obligatus ad restitutionem vsurarum
potest dici ex delicto, cum etiam exercere vsuras cẽ
seatur crimen. infra. de usuris. quia in omnibus. & c.
super eo. & ex hoc sequitur quod hæres usurarij
non tenetur ad restitutionem vsurarũ. nisi quatenus
supperant facultates defuncti. per id, quod habetur
in l.

in l.una.C.ex delic.defun.& j.de sepul.in c.fi. quod
dicit do.Anto.procedere,etiam si non sit cõfectũ in-
uentarium,quia non confectio inuentarij obligat ad
solidũ eo casu,quo ante inuentam cõfectionẽ inuen-
tarij quis obligatur ad solidum.l.fi.C.de iure delibe.
Secus vbi non obligabatur,vt erat in obligatione de-
scendente ex delicto. & istud etiam tenet Federi. de
senis.licèt ipse non alleget in consiliis suis.consi. xvii.
Facit etiam,quod no.Bar.in rubri.ff.de de acqrẽ. hę-
redi.& quod ibi etiam dixi.vbi dicit,ꝙ in foro cõsciẽ
tiæ non obligatur quis vltra vires hæredi.licèt nõ cõ
fecerit inuentarium.de quo ibi plenè dixi in foro cõ-
tentioso, etiam non obligat in casu quẽ susperius di-
xi.¶ Vltimo adde,qđ vbi petitur absolutio a iurõ , &
excipitur eo modo quo superius.& s.eo.c.j.clarũ est,
quod repellitur petens solui vsuras. Sed vbi petitur
absolutio , & solum excipitur , quod pendente peti-
tione absolutionis a iuramento non debet cogi. vi-
detur,quod ista exceptio sit legitima,si primo pręces-
sit petitio absolutionis a iuramento,& postea petan-
tur vsuræ. sed vbi econtra primo petiisset creditor de
bitorem cogi ad obseruantiam iuraméti. & postea pe
tatur absolutio,excipiatur quòd pendente dicta peti
tione non debet cogi.uidetur,ꝙ si ante litem conte-
statam super prima petitione hoc dicatur , quod dẽt
audiri debitor.Secus si post litẽ contestatam per id ,
quod habetur in simili.in c.fi.s. de ordi.cogni. ¶ Itẽ
adde,quod licèt tutus exceptione fauorabili soluens
possit repetere. l. qui exceptionem.ff. de cõdi. inde.
tamen illud uerum,nisi quis sciens sibi exceptionem
competere nihilominus soluat.l.quamuis. C. ad vel-
leia.& ideo nõ ur̃ simpliciter bñ dixisse hic d.Ant.in-
q̃tũ dixit,qđ si iurans soluere vsuras illas soluit, licèt
potuerit excipere ſm eam q̃ dixi in c.j. supra.eod. &
etiam supra in hoc. c. tamen potest repetere : quia
erat tutus exceptione fauorabili. nam non uidetur
hoc procedere,si sciens exceptionẽ competere soluat
attenta ratione do.Ant.ꝙ tamen est verum. vnde me
lior est ratio , quia recipiens peccat recipiendo. &
ideo potest repeti per ea,quæ superius dixi.¶ In glo.
a fina.ᵃ in fine.& sic videtur velle glo.quod recipere ad
vsuras non sit peccatum:sed dare sic.& hoc tenẽt qui-
dam,quasi recipiens videatur quodammodo redime-
re vexationem.j. de simo.dilectus.Alii uero dixerunt
ꝙ etiam est peccatum,cum non possit esse receptio si-
ne datione.& sic sint correlatiua:quorũ vnũ non est si
ne reliquo.l.fina.C.de indi.vidui.& l.fina.ff.de acce-
ptila.Sed certè ista opi.nõ est vera, q̃a si peccatum es
set recipere,cõsequẽter peccatum esset soluere, & sic
non deberet cogi iurans ad soluendũ,qđ est ꝯtra istũ
tex.Nec ob.qđ sint correlatiua,q̃a nõ seq̃t̃, qđ sp in
correlatiuis eadẽ sit dispositio in utroq;. nã põt esse
in eis,qđ vnus peccat ,& alter nõ. vt patet in exẽplo
posito in gl.qñ q̃s cõmittit adulteriũ cũ muliere in-
uita,& non consentiente.nam peccat cõmittẽs adul-
terium,& non ipsa mulier cũ qua cõmittit.vt in c. ꝓ-
posito.allega.in gl.Vnde dixit Innoc.in c. super eo.j.
de vsur.qđ recipere ad vsuras propter cãm voluptuo-
sam,seu ex causa lasciuiæ , vel luxuriæ perpetrandæ
nõ est licitum recipere:sed si ob aliam causam hone-
stã,sic.Alij ẽt aliter dicũt.vt refert Io.An.in d.c.super
eo.Potes concludere,quod recipere ad vsurã ex cau-
sa voluptuosa,vel lasciuię,nõ est licitum:& sic peccat
taliter recipiens.vt uoluit Inn.puto tñ,ꝙ si iuraret sol
uere,quia posset iuramentum seruari sine interitu sa-
lutis æternæ,obligaret iuramentum ad soluẽdũ ꝑ istũ
tex.qui indistinctè loquitur.& facit.j.eod. si uero. Si
aũt q̃s recipiat ex alia cã,& tũc, aut recipit ex neces-
sitate rei familiaris.& tunc puto , ꝙ si cõmodè posset
hr̃e ab aliquo sine vsuris,non deberet recipere ad vsu
ras, quia quando potest debet euitare ne proximus
incidat in peccatum. si autem aliter commode habe-
re non potest : tunc videtur, quod non peccet. argu-
mento.c.dilectus.de simo. Si autẽ quis vellet recipe-
re ad vsuras,vt faceret construi ecclesiam,vel hospita
le,vel redimat captiuos.& tunc si posset aliũde habe-
re,q̃ ad vsuras, nõ videtur, licitũ recipere ad usuras,
ne detur causa peccãdi proximo.si autẽ aliũde cõmo
de habere non potest:& tunc,si ille a quo uult accipe
re non haberet alium cui mutuaret, nõ deberet tunc
quis recipere ad vsuram,ne detur occasio peccãdi ꝓ-
ximo.facit,quod no.Io.And.in d.c.super rebus.Si au
tem ille a quo vult recipere alteri esset mutuaturus,
si isti non mutuaret,& haberet aliũ paratum ad reci-
piẽdũ : tũc licitum esset recipere,& etiam rogare,qđ
potius in hanc causam piam uelit mutuare,quã alte-
ri uolenti recipere ob aliam cãm,per ea,q̃ habent̃ in
præallega. c. super eo. Si autem quis vellet recipere
ad vsuram fortè vt emat aliquã possessionem , vel li-
brum,videretur distinguendum prout ꝓximè distin-
xi,quia aut ille a quo petitur alii esset mutuaturus,&
alium haberet uerisimiliter paratum.& tunc,possit re
cipere ad vsuram.aliàs autem secus:puto tamẽ, vt su
perius dixi , quod iurans soluere in omnibus casibus
prædictis obligetur ad soluendum, cum iuramẽtum
possit seruari sine interitu salutis æternæ.

SVMMARIVM.

1 *Possessiones, vel redditus, vbi dantur in loco pignoris, fructus cõputan-
tur in sortem nec illos lucratur creditor.*
2 *Redditus computandi sunt in sortem, vel saltem restituendi deductis ta
men expensis.*
3 *Absolutus ab excommunicatione si postea sit contumax in parendo
mandatis absoluentis ipso iure non recidit in sententiam excommuni
cationis, sed potest reduci in eandem sententiam.*
4 *Appellans quandoque remittitur ad iudicẽ a quo, licèt eũ grauauerit.*
5 *Causa si agitur inter Laicos in foro ecclesiastico debent seruari canones.*

b 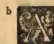D nostram. Si debitor ᵇ creditori
iurauit rẽ pignoratã
non repetere nisi prius debitũ soluat,iura
mentum seruare cõpellitur.h.d. & est cõ
1 in unis diuisio.Secunda ibi:ideoq;.¶ †Not.ꝙ vbi pos-
sessiones , vel redditus. dantur loco pignoris,fructus
non computantur in sortem , nec illos lucratur cre-
ditor,sed dissoluto debito illos restituere tenet̃. ¶ Itẽ
no.ꝙ est licitum iuramentum ex parte præstantis , &
recipientis,de nõ repetendo pignore,& fructibus,añ
solutum debitum,quando etiam fructus sunt loco pi
gnoris,ut hic patet secũdũ vnũ intellectũ,ſm aliũ no.
ꝙ iuramentũ de non repetẽdo pignus, antequã solua
tur debitum,est obligatoriũ, & obligat iurãtẽ ad non
repetendum pignus etiam si tot fructus ex pignore ꝑ
cipiant̃,ex quibus possit debito satisfieri:q̃a vr̃ actũ,ꝙ
nõ fiat compensatio:& sic iuramentũ dẽt ipleri in for
ma specifica.& ad hoc alleg.iste tex.de quo tãget̃ su ꝑ
gl.iij.& tangit Bar.in l.amplius.ff.rem ra.ha. & facit ,
qđ ipse not.in l.Iul.ff.de condi.& demon.¶ Et ex p̃-
dictis no.ꝙ nõ cõcludit̃ contractum esse vsurariũ,qñ
nõ est actũ de fructibus lucrãdis.& dato, ꝙ esset actũ
ꝙ nõ cõpẽsent̃ cũ sorte.secus,si dẽret eos lucrari , q̃a
tũc ꝯtractus esset vsurarius. j. de vsu.in c. 1. Iuſm tñ
ex parte iurãtis esset licitũ.licèt nõ ex parte recipiẽtis
2 facit,qđ dictũ fuit.s.c.proxi.¶ †Itẽ no.quod redditus
sunt cõputandi in sorte,vel saltẽ restituendi deductis
tamen

a In gl. fi. Recipere sub vsuris, an sit peccatũ. pro hac quæstione vidẽ sum.Ant. in uerbo. vsura. per discursum est enĩ magis theologica ista q̃stio,q̃ iuridica.

b ¶ Si debitor. Eisdẽ verbis sũmar.d.Ab. Felv. vero licèt alijs verbis sũmet idem tamen est sensus.

tamen expensis.Et redditus intelliguntur expẽsis deductis.vt hic tangit gl.i.¶ Itẽ no.ꝙ vbi qs absoluitur ab excõicatione debet præstare cautionẽ de soluẽdo ad mandatũ absoluẽtis.¶ Et no.ꝙ debet esse sufficiẽs cautio. de quo.j.de sent.exc.cũ desideres.& ȷ. de ver. sig.ex parte.el.1.põt tñ dici,ꝙ ideo hic sufficiẽs cautio requirit̃ qa nõ cõstabat Papæ de iniusta excõicatione.nam non constabat sibi plenariè de facto.vt patet ex tex.dum dicit.si ita est ecclesiastica cẽsura, &c. si aũt cõstitisset de iniusta excõicatione:tũc nõ vr̃, ꝙ debuisset cautio aliqua præstari per ea,quæ habentur

3 in c.excõicato.ȷ.de rescrip.¶ †Item not. ꝙ absolutus ab excõicatione si fit postea cõtumax in parendo mãdatis absoluentis ipso iure non reincidit in sententiã excõicationis:sed bene põt reduci in eandem sententiam.hoc est similẽ,cum prima fuerit extincta ꝑ abso

4 lutionẽ.l.qui res.§.areã.ff.de sol.¶ †Vltimo potes notare,ꝙ appellans remittitur interdũ ad iudicem a quo appellauit:licèt grauauerit iudex eum. qđ vr̃ cõtra decretalẽ.vt debitus.infra.de appel.sed potes dicere secundum Innoc.quod hic non fuit appellatũ: sed aliàs fortè deposuit q̃relã de iudice,vel dici põt, qđ nõ remittitur præcisè ad eundẽ:sed ad eundẽ,& aliũ simul sic:& ita posset intelligi hic text.vt hic patet iuncta suprascriptione. ¶In gl.ij.ibi nomine cautionis supple, qñ ꝓfert ab hoĩe:vel a iure ciuili:vel canonico. secus in dispositione prætoris. l. prætoria.ff.de ꝓto.stipu.& no.in l.sancimus.hic alleg.& sic in dispositione prætoria,appellatione cautionis intelligitur de sufficiẽti nõ de simplici promissione.¶ In ea.glo. in fi. & per hoc videtur,ꝙ si aliquis sit excõicatus pro cõtumacia in non ueniendo,qđ non sufficiat cautio simplex,vel iuratoria ꝑ id,qđ hr̃ in c.ex parte.el.1.infra de ver.sign. vbi ur̃ tex.quod tũc debet ꝓstari sufficiens cautio. & sic cũ fideiussore,uel pignore.ut ibi etiã tangit gl.sed Host.hic.& ibi dicit,tunc sufficere cautionẽ iuratoriã. Sed fortè uerior opi.ꝓcedens quã sensit gl. in d.c. ex parte.ubi autẽ q̃s esset excõicatus pro cõtumacia in non parendo aliàs iudici.tunc si offensa non est manifesta,debet præstari sufficiens cautio anteq̃ absoluatur:& sic cũ fideiussore , uel pignore,per ea quæ hñr in d.c.ex parte.& in casu istius.c.ꝓstari debuit sufficiens cautio, quia incertum erat de offensa. & an excõicatio fuisset iusta,qa non cõstabat Papę de forma iuris.ut patet ex litera dũ dicit si est ita, &c.& sic nõ habuit pro cõstanti qualiter se hẽret forma iuramẽti . & hæc ur̃ uera solutio.licèt Innoc.ponat aliã, q̃ reprehẽdit Hostien.ut refert Io.An.& do.Ant. & ẽt Host.dicat,ꝙ hic præstita fuit sufficiens cautio:qa dubiũ erat an tot redditus essent ꝑcepti,qđ sufficerent ad quantitatẽ sortis.Sed istud mihi non placet : qa ẽt si fuissent certũ tot esse perceptos,ꝙ sufficerẽt ad quãtitatẽ sortis.tñ snia,& mãdatũ Archiẽpi , vt creditor restituere possessiones fuisset iniusta , si forma iuramẽti fuisset,qđ nõ molestaretur donec sibi peccata soluerent, ꝑ ea q̃ dicentur in gl. sequen.nec placet etiã id , qđ dicit do.Ant. ꝙ ideo præstita fuit hæc cautio propter ea,quæ restabunt impleri post absolutionem ex parte creditoris , quia si dicta de causa fuisset præstita , Papa hic circa hnẽ mandasset creditorem cogi virtute cautionis ad restituendum possessionẽ, & fructus , qđ tñ nõ facit,& ꝑ eo , qđ dixi de iure requiri cautionẽ cũ fideiussore,vel pignore ẽt in contumace in nõ veniendo.bene facit , quod habetur in c.1. in fi.ȷ. de seq̃stra.posse.& qđ ibi no.per glo.& ȷ.vt lite non contest.qm̃.§.in aliis.Nec ob.j.de sen.cũ desideres.vbi ur̃ sufficere iuratoria cautio,quia ibi nõ dr̃,quod illa sufficiat,licèt dicatur , qđ ꝓstari debeat.ideo vr̃, ꝙ vltra illam dari debeant fideiussores,vel pignora , vt videt̃ velle tex.cum glo.fi.dicto.c.ex parte.el.1. de uer.sig. ¶ In gl.persoluatur ibi. Sed in casu isto , &c. hæc est vera solutio.& cõiter tenetur.nã præcedẽs videt̃ literã uiolare.Aduerte tñ,quia glo.infra nõ bñ ponit formã iuramenti,qa dicit illã fuisse donec creditori fuerit satisfactum. sed reuera illa non fuit forma , sed illa,donec peccata soluẽtur.vt patet ex litera, & longa est differentia inter dictas formas. nã creditori dicet̃ satisfactum,si tantũ sit ex fructibus ꝑceptũ,qđ ęstimatio ipsorum fructuum consumptorũ absũdat ab sortem.vt est casus in l.1.C.de distrac.pigno.& no.gl. in c.1.ȷ.de vsuris. licèt domi.Anto.hic aliter videtur tenere:scilicet,qđ nõ extenuent ipso iure , sed ope exceptionis, qđ videtur cõtra.l.ij.de distrac.pigno. non violando eam:sed non dicitur esse soluta peccata ẽt si tot fructus sint percepti,quod equiualent sorti,vnde hoc casu propter formam iuramenti non extenuabũt ipso iure,nec etiam ope exceptionis:quia non poterat obijci compensatio : sed omnino debebit formaliter impleri iuramentum. vt hic est casus notabilis , & singularis ꝭm istum intellectum.& istæ intellectus facit ad quæstionem. de qua.intra.dicã. ¶ Alij tñ tertio dicũt,ꝙ hic nõ erat liquidũ quãtũ ex fructibus esset ꝑceptũ:ideo fuit facta compensatio , qa de liquido ad non liquidum non fit compensatio.l.fin. C. de cõpen.& no.ȷ.de depo.si bona.fides.¶ Alij quarto dixerũt,qđ hic fructus extabant.ideo non fiebat ꝯpẽsatio,qa species ad quantitatem non fit compensatio.l. si cõuenerit.ff.de pigno.ac.& no.ad.l.fi.& c.ti.l.fi. ꝓpter . & l.si constat.secus, qñ essent consumpti.facit qđ no.in d.l.j.& ij.C.de pign.actio.¶ Alij dicunt, & q̃nto,ꝙ hic loq̃t,qñ etiam fructus fuerunt pignorati:& ideo tunc veniunt restituendi , & nõ cõpensandi : secus, quando fructus nõ essent pignorati , qđ est ẽt notandum. ¶ Alij & sexto dicũt,ꝙ hic debitor agebat:ideo non poterat cõpẽsari, secus si conueniretur. sed istæ intellectus non placet,quia non video,quid repugnet,ꝙ debitor non posset repetere pignus, & dicere creditori esse satisfactum ex fructibus perceptis , per ea quæ habentur in l.j.& ij.C.de pignor. actio. vnde tene alios intellectus , ex quibus habes multas limitationes ad l.j. & ij.de pignor. actio. tamen quo ad intellectum text. tene secundum intellectum in quõ residet glo. qa est magis notabilis. & facit ad quæstionem si iuraui tibi soluere. x. hinc ad mensem,an si contingat interim te esse debitorẽ meũ in x.potero compensare,vt nõ incurrã periurium nõ soluẽdo.nã vr̃,qđ nõ ꝑ istũ text.secũdũ istũ intellectũ Bar.& tetigit.q.in l.Iul.ff.de cõdi.& demon.& ibi nõ soluit.sed remittit ad decretalẽ.sed in l.amplius. ff. rẽ ra.hab.aperte decidit contrariũ.videlicet, ꝙ psit cõpẽsari. monetur etiam , quia conditio debet impleri in forma specifica. l. in eius. & l. qui hæredi.ff.de condi.& demõ.& tamen sufficit compensari.l. iij.§.j.& l. si peculium.ff.de statulibe.ergo eodem modo dicendũ in iuramento.Præterea si ille cõtra quẽ volo obijcere compensatiõẽ non soluit me interpellãte,eũ vr̃ ꝓstare impedimentum quominus impleat cõditio.& per cõsequens iuramẽtũ,quia si solueret possem postea implere cõditionẽ,& iurm̃.& iõ cũ per eũ videatur ꝓstari ĩpedimẽtũ,dẽt haberi cõditio ꝑ impleta,& similiter iuramentũ.alĩc̃g.quod habetur in d.l.iij.§.1. de sta.liber.& facit,qđ hr̃ in l.iuris ciuilis.ff.de cõdi. & demon.Et ad istum tex.nõ respõdet, sed fortè voluit tenere aliũ ex intellectib⁹ supra positis: sed qa istẽ lectus in quo residet gl.cõiter tenet,vr̃ qđ decisio sua non procedat.nam videt̃ cõtra istũ tex.in hũc intellectum

lectum:& ad rônes suas potest responderi dupliciter.
Primo,qđ magis debet impleri in forma specifica iu
ramentũ,quã conditio,vt patet ex tex.isto ſm vnũ in
tellectũ iunctis.ll. per ipsum alleg. nec ẽt in iuramen
to excusat impedimentũ aduersarij si nõ est tale, qđ
omnino impediat impleri iuramẽtũ,vt hic patet,licèt
secus sit in conditione,vt in iuribus p̃çalleg. secus si
esset tale impedimẽtum,ꝙ omnino impediret imple-
mentũ iuramenti,vt ĩ.eo.querelam.&.c.breui.cũ ibi
notatis.Secũdo potest dici,ꝙ illa iura quæ dicũt suffi
cere cõpẽlari ad implendã conditionẽ,loquunĩ in eo
cui relicta est libertas cõditione.& iõ fauore liberta-
tis illud põt dici fuisse statutũ facit insti.de dona.§.fi.
¶ In gl.fina.ibi causis ecclesiasticis,&c.id est quæ tra
ctantur coram iudice ecclesiastico.de quo dicendũ,vt
dictum fuit in c.j.de dolo,& contumacia. & nota bñ,
5 quod vbi inter laicos agitur causa † in foro ecclesiasti
co debent seruari canones,& nõ leges,de quo in c. ꝙ
clericis.s̃.de foro compe.¶ In ea.glo.ibi:autoritate iu
dicis.supple,& parte citata.aliàs secus.l.meminerũt.
C.vnde vi.¶ In eadem glo.in fi.& sic de extranea quę
stione non habebunt cognoscere.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum quod seruari non potest sine interitu salutis æternæ non obligat.*
2 *Iuramentum vbi est obligatorium non debet dari licentia, vt quis veniat contra illud.*
3 *Iuramentum si est extortum per metum cadentem in constantem potest peti absolutio,& nu.9.*
4 *Romæ non est bonus aer in augusto.*
5 *Iuramentum quando dicatur tendere in deteriorem exitum.*
6 *Coacta voluntas, voluntas est.*
7 *Iuramentum assertorium, quod dicatur,& quod promissorium.*
8 *Veniens contra iuramentum metu extortum, an peccet.*

a I verò. Si iuramentũ a per metum
extortũ seruari põt absq;
interitu animæ, seruãdũ est iuramẽtũ:
Romana tñ ecclesia a tali iuramẽto cõ
sueuit absoluere.h.d.Et in prima con-
sultatio. in scđa respõsio.Scđa ibi : qa
nos.¶ No.primo,ꝙ iuramẽtũ obligat, qñ si seruet̃ nõ
1 vergit in præiudiciũ salutis æternæ.¶ †A cõtrario no
ta.secus si nõ posset seruari sine interitu salutis æter-
nę:qa tũc nõ tenet̃ quis illud seruare.facit.xxij.q. iiij.
in malis,& per totum idẽ qñ a iure improbat̃.s̃.de fo
ro cõp.si diligẽti.& intellige a iure.s.canonico. Quid
aũt si a iure ciuili tãget̃.ĩ.in c.quẽadmodũ.& c.cũ cõ
tingat.& ibi tãget̃.¶ Quid si prohibeatur a statuto.de
quo per Barto.in l.si quis pro eo.ff.de fideiusso.¶ Itẽ
tertio excusatur quis ab obseruantia iuramẽti pp cõ
ditionẽ tacitè subintellectã.ĩ.eo.quẽadmodũ.nã sub-
intelligitur conditio si Deo placuerit.xxij.q.ij.beatus
Paulus,& not.Inno.s̃.eo.debitores.¶ Item subintelli
gitur conditio si res in eodẽ statu permãserit, vt in d.
c.quẽadmodum. & ideo iurans dare gladiũ Titio nõ
tenebitur,si postea sit effectus furiosus, vt etiam dicit
Innocen.in d.c.debitores.¶ Item excusatur quis auto
ritate Papæ.de rescriptis.constitutus.& facit.ĩ.eo.ve-
nientes.& etiã autoritate iuris,vt prædixi qñ iuramẽ
2 tum improbatur.ĩ.e.sicut.¶ †Item no.ꝙ vbi iuramen
tum est obligatorium nõ debet dari licentia, vt qs ve
niat contra illud, & facit,ꝙ datio licentiæ non excu-
sat ante absolutionem facit,qđ habet̃.ĩ.de senten.ex-
cõmu.cum desideres.ꝙ fortè posset procedere in in-
feriore a Papa,qui non potest præterire iura.s̃. de offi.
Archipresby.in c.fin.cũ ibi notatis. secus fortè in Pa
pa ex certa scientia dante licentiam dictã.argu.l. qui
dam consulebãt.ff.de re iudi.& qđ no.s̃.de filijs pre-
3 sbyte.veniens.¶ †Itẽ nota,qđ vbi iuramentum est ex
tortũ per metũ cadentẽ in constantem,põt peti abso-
lutio,& illa data potest quis absq; periurio contraue
nire.¶ Et ex hoc etiam no. ꝙ vbi iuramentũ continet
aliquam iniquitatem ex parte recipientis potest a ta-
li iuramento peti absolutio:& debet relaxari.facit, ꝙ
4 dixi.s̃.eo.c.j.& c.debitores.¶ †In gl.ij.ibi:si aliquis vl
tramontanus, &c.no.ex gl.qđ Romę in augusto non
censetur communiter esse bonus aer, & periculosum
est ibi morari,præsertim vltramõtanis,& maximè gal
licis,& propter hoc consueuerunt facere vacationes,
& ire ad loca vicina tamẽ no.benè gl.quod istud peri
culum non sufficit quominus debeat seruari iuramen
tum per illum qui iurauit se moraturũ dicto tempore
Romæ:sed hoc intellige verum nisi ex iudicio medi-
corũ attenta complexione,& cõditione personę iurã
tis immineret sibi periculũ mortis ex obseruantia iu-
ramenti:qa tunc non tenet̃ obseruare . nam creden-
dum est peritis in arte sua.facit,ꝙ habetur.s̃.de proba
5 tio.proposuisti.¶ †In eadẽ glo.in fine.quomodo mul
tis modis dicitur iuramentum tendere in deteriorem
exitum ponit hic do.Ant.ponẽdo dicta Archi. quæ
posuit in c.si aliquid hic allegato,& c.innocẽs.e.cau.
q.iiij.& in c.ij.xxij.q.ij.& not.præcipuè,quod dicitur
tendere in deteriorem exitum etiã si tendat ad obser
uantiam venialis peccati,vt est tex. cum glo. in d.c.si
aliquid.& nota per Ioan.An.de pactis quãuis.lib.v.in
nouella,& quæ sint venialia peccata tãgitur in §.alias
xxv.distin.Et no.etiã,quod dicitur tendere in deterio
rem exitum,quando iuratur aliquid a principio in se
licitũ:sed postea ex circunstantia obueniente eius ob
seruantia tenderet in interitum salutis temporalis,vel
æternæ,vnde tunc non obligaret dicto casu obuenien
te,de quo hic plenè per do.Anto.& per Archi.in locis
præallega.¶ In glo.proprium iuramentũ ibi:quia vo-
luntarium.intellige sanè glo.quod dixit voluntarium
6 ex eo,quia coacta voluntas,voluntas appellatur. xv.
quæstio.j.ca.merito.& §.si mulier.l.si metu.ff.qđ me
tus causa.alio tamen respectu non est voluntarium ,
7 sed coactum.¶ †In eadem gl.ibi:quidã appellãt . Dic
quod proprie assertorium iuramentum est id,qđ pra-
cticatur super eo,quod est de pręterito, vel præsenti ,
sed promissorium illud,quod est super futuro,facit, ꝙ
no.xv.q.vj.in c.autoritatẽ.per gl.& Archi.& aduerte,
quia communiter tenetur opin.gl.vidt licèt, qđ iura-
mentũ per metũ extortũ est obligatoriũ si põt seruari
sine interitu salutis æternæ,& sic nõ licèt cõtrauenire
nõ obtenta absolutione de quo etiã per Inn.s̃.ꝙ met.
cau.ad aures.& de elec.venerabilẽ.sed Ioan.An.dicit
tenendũ,qđ habet̃ in tex.ĩ.eo.verũ vbi vr̃ dici, qđ ve
8 niẽs cõtra iuramentũ† metu extortũ non peccat mor
taliter,sed venialiter.Io.Cal.vt hic refert d.An. tenet
ꝙ cõtrauẽtio añ absolutionẽ liget ẽt ad mortale.sic di
cit tenere Tho.in ij.ij.q.lxxix. arti.vij. nã ex tali iura-
mẽto surgit obligatio qua qs obligatur ei cui qs pro
mittit,hæc tollit̃ in effectu per coactionẽ,quia nõ me
ret̃ cogens vt sibi ꝑmissum seruet̃. Alia est obligatio
qua quis obligatur Deo,vt impleat, qđ per uim ꝑmi
sit:& hęc nõ tollit̃ in foro cõscientię ꝑ metũ,nã debet
magis dãnũ tꝑale pati q̃ cõtrauenire iuramẽto allega
to.xxij.q.iiij.si aliq̃d.ad c.verũ respõdet,ꝙ facit, ꝙ in-
quãtum ibi dicit̃,ꝙ absoluit̃ nec ob.uer.cæterũ. quia
debet intelligi post absolutionẽ.¶ Itẽ ſm eũ tex. dicit
ibi,ꝙ nõ est tanq̃ ꝓ mortali puniend9, & sic videt̃ vel
le,qđ peccet mortaliter,tamẽ nõ est tanq̃ pro morta-
li puniend9,qa met9 attenuat.s̃.ꝙ met.cau. sacris , &
9 sic residet do.An.¶ †In gl. vltima ibi dispẽsandũ.aliàs
dispensatur,& sic innuit,ꝙ hic sit dispensatio dum di-

a Si iuramentum. Quasi ex vno ore loquunt doc. in summã do hoc c. Et si quis an aliquis possit contra iuramẽtũ venire, distingue, vt hic l. cũ dñ Hẽ.Bo.

elt permissi,&c.sed cōiter tenet,ꝙ est ius cōmune:qa
ex quò absolutio est facta,intelligunt in cōsequentiā
permissi,vt hic tangit Inn.& hoc credo etiā si dicat,ꝙ
per talem renuntiationē perdiderit ius beneficij:quia
licèt de rigore perdiderit,tamen quo ad vtile ius non
intelligitur perdidisse saltem quin post iuramentū pos
sit ministrare.facit,ꝙ notatur in c.abbas.s.qd me.cau
sa.& l.metū.§.ex hoc edicto.ff.quod met.cau. tamen
tutius esset:vt hic voluit do.Ant. tunc habere expres-
sam permissionem,& quod dixi supra iuramentū per
metum extortū obligare,procedit qn̄ habet volunta-
tem,licèt coactā ipsius iurantis,secus si nō haberet vo
luntatē,& hoc cōstaret:qa tūc nō obligaret,vt voluit
Ala. constare aūt posset si præcessisset ꝓtestatio, cum
nō intendebat habere animū modo aliquo se obligan
di si cōtingeret se iurare ꝑ metū per id, ꝙ habetur.s.
ꝙ met.cau.c.j.& in l.qui aliena.§.celsus.de aequi.hæ
redi.¶ Itē in foro pœnitentię crederet ipsi iuranti: li-
cèt non in foro contentioso nisi aliter cōstaret fortè ꝑ
protestationem pręambulam,vt dixi.facit,ꝙ habetur
j.de spon.c.in tua.cum ibi notatis.

SVMMARIVM.

1 *Monachus pro vtilitate monastery potest propriā personam obligare.*
2 *Mulier potest se obligare etiam cum marito pro debito alieno,præstando iuramentum.*
3 *Reconueniri potest laicus coram iudice ecclesiastico ratione iuramenti.*
4 *Interdicto subyci potest tota terra propter delictum, vel contumaciam domini.*
5 *Clericum verberans etiam volentem incurrit excommunicationem.*
6 *Liber homo quomodo possit esse obses.*
7 *Mulier licèt non renuntiet velleiano si tamen iurauit seruare promissa debet seruare iuramentum,& sic non potest vti beneficio velleiani.*
8 *Velleiano renuntiare,an possit mulier sine iuramento.*

a Monachi.Si quęras verum aliquis ꝓpter aliq̄ obligationem serui re ꝑsonaliter teneat, vel in carcere seu obstagio remanere.distingue hic secundum dom. Hen. Boych.in prin.

a X rescripto. Monachi a qui ꝓ
debito monaste-
rij iurāt stare in obstagio,& fideiusso-
res q iurāt creditorē seruare indēnē iu
ramēta seruare cogunt.h.d. Primo po
nit facti narratio.Scd'o respōsio. Scd'a
ibi:ideoq;.¶ In tex.ibi,& infra decidit,ꝙ cōuenit sol
uere ad certū terminū dictā summā,& sic fortè ēt iu-
rarūt.¶ Itē ibi iurarūt,& cōuenit ēt,vt s.&c.¶ No.pri
mo,ꝙ ad cautelā debiti alterius videt quē posse se ob
ligare ad morandū in certo loco,de quo tanget cū gl.
1 ¶ †Itē no.ꝙ iuramētū de morādo in certo loco ꝓ cau
tela debiti,videtur etiam obligare monachum , & sic
videtur,quod monachus pro vtilitate monasterij pos
set propriam personam obligare.facit,ꝙ habetur in c.
2 ij.s.de postu.¶ †Itē no.quod mulier potest se obliga-
re etiam cū marito pro debito alieno iuramentū præ-
stando,& sic vr,ꝙ vbi iuramentū interuenit in obliga
tione quā facit mulier cesset bn̄ficiū velleiani de quo
in gl.¶ Item no.secundum Hostien.qd hic videt ex-
pressum,qd ex obligatione naturali ēt ex iuramento
agi pōt de iure canonico.nā certū est monachū nō ob
ligari ciuiliter.facit, qd habetur in l.deo nobis.C. de
epis.& cle.vbi habetur pro mortuo quo ad mundū,&
ciuiliter censetur mortuus ,& de materia in c.j. s. de
pac.de illa dicendū,vt ibi,& j.de instī.cū venissent.s.
3 de iudi.nouit.¶ †Itē not.laicū posse recōueniri rōne
iuramēti corā iudice ecclesiastico,& ad hoc pōt com
pelli via executiua ꝑ censurā ecclesiasticā cōstito de
iuramēto facit,ꝙ hr in c.cū.C.laicus.de fo.cōpe.li.vj.
4 ¶ †Itē no.qd propter delictū, vel cōtumaciā dn̄i pōt
tota terra subijci interdicto,& ꝓhibitioni celebratio-
nis diuinorū.facit.j.de spō.nō est nobis. & de ꝓhibi-
tione ab ingressu ecclię.vide,ꝙ hr hodie i c. is cui.de
sen.exc.l vj.¶ In gl.j.ibi aliàs detinere nō possunt.sup
ple sine pęna excōicationis.j.de sen.exc.nup.& xvij.
q. iiij. si quis suadente. imo plus vr,quod etiam ex
uoluntate eorū non possint detineri per id , qd habe-
5 tur.infra.de sen.exc.† Cōtingit vbi verberans clericū
ēt volentē incurrit excōicationē. pp hoc dicit gl.in c.
pridē.xxiij.q.viij.q hic detenti fuerūt de licētia Papæ
aliàs hoc fieri nō potuisset: sed certè istud est diuina-
re,qa non apparet,ꝙ a principio interuenerit licentia
Papæ.Iō tene,ꝙ si teneantur in loco, de quo nō pos-
sint exire etiā si consenserint ibi poni hoc nō est licitū
ꝑ iura pallegata: sed si post morent in loco certo pp
obseruātiā fidei,& iuramēti.tn̄ posset de facto rece-
dere.& tūc hoc modo licitè detinent etiā sine licētia
Papę.& ita intelligar hic secūdū Io.An.¶ In ea.gl.ibi:
multofortius pignoris obligatio. nā cui licet qd plus
est,licere dēt minus.de reg.iur.cui licèt.li.vj.& ff. de
adul.l.nec in ea. & sic licita est extēsio cū fiat virtute
regulæ iuris antiq.facit,qd no.in l.si q s seruo. C. de
fur.& qd no.Cy.l.j.C.q sit lon.cōsuę. & qd plenè di
xi i l.si uero.§.de viro.ff.solu.matri. vbi plenissimè tra
ctaui materiā extēsionis.¶ In ea.glo.ibi: qualitercūq;
6 fiat.¶ †Fortè voluit itelligere gl.ꝙ licèt nō hēatur ius
in libero homine,tū pp couentionē poterit retineri ,
donec satisfiat de debito, sicut aliàs iterdū retinet res
pro debito,pro quo non fuit obligata.l.vna.C.etiā ob
chirogra.pe.& no.gl.in d.c.vt pridē.verū, qa ista solu
rio nō vr bn̄ satisfacere ꝯriis.gl. voluit dare aliā solu.
ibi:& hic factū narrat:videlicet , qd hic de facto fue-
runt detēti,& nō de iure,sed certè istud vr cōtra tex.
in quo Papa mādat seruari conuentionem. Vnde gl.
soluit tertio,vt sequitur in gl.ibi,vel nō pōr. sed cer-
tè illa solu.nō tollit cōtrariū,qa hic obligat ꝓ pecca
to,& nō pro pace. vnde potes dicere, ꝙ pōt obligare
se liber homo ꝑ iuramētū ad morandū in certo loco,
donec satisfiat:& ita posset intelligi hic: sed nō potest
aliàs ꝑ cōuētionē aliquā ius obligationis i eo ꝯstitui.
vt detineat inuitus ꝑ iura ꝯria , licèt de facto qn̄q; ali
ter seruetur.an autem possit quis renuntiare benefi-
cio cessionis.notatur per Cy.in l.j.circa fin.C.qui bo.
cede.pos.& per Bar.in l.alia.§.eleganter.ff.sol. matri.
nam uideretur , quòd non :quia per hoc videtur se
astringere,vt possit incarcerari pro executione snīæ.
d.l.j.& hoc tener Bar.nisi i duobus casibus.vnus est ,
qn̄ in fraudē creditorum dissipasset bona, vel qn̄ sciēs
se non habere , vnde posset satisfacere dicto benefi-
cio. de quo dicendum,vt nota. in d.§.eleganter. Quis
autem debeat facere expensas obsidi. tangit hic Io.
An.& nō videtur clare decidere, sed ponit opinio.po
res dicere,ꝙ cū ipse obses nō faciat seruitia ei cui est
datus,debet ipsemet sibi facere expensas, & si alius fa
ciat poterit repetere per id,qd habetur in tex. & glo.
in l.si necessarias.in prin.ff.de pigno.act.secus, quan
do seruus cōmodati,qa cōmodatarius cui seruit faciet
sibi expensas.l.in rebus.§.possunt.ff.cōmo.& sic etiā
obseruatur in obsidibus,vt superius dixi,quia ex quò
non seruiunt , debet obses sibi facere expensas , & si
7 alius facit,repetit ab alio. ¶ † In glo.penul.in fi.nota
diligenter,ꝙ licèt mulier non renūtiet velleiano : si tn̄
iurauit seruare promissa dēr seruare iurm , & sic non
pōt vti bn̄ficio velleiani,ne ueniat ꝯ iurm , qd ēt ser-
uādū est in foro ciuili ꝑ ea,q hn̄r in c. licèt. de iureiu.
in vj. & sic multo fortius nō iuuaret si renūtiasset cū
8 iuramēto.† An aūt possit sine iuro renūtiare gl.cōiter
tenēt,qd sic,si ipsa mulier fuerit primo certificata de
bn̄ficio uelleiani aliàs sec9,& sic seruaret,de iure aūt,
an hoc ꝓcedat,cōiter tenet ꝙ sic,si fiat i iudicio tenet
renuntiatio

renuntiatio.l.pe.§.fi ff.ad velleia. sed si extra iudiciū,
regulariter nō tenet:quia ex eadē fragilitate videt̄ re-
nunriare,ex qua se obligauit pro alio.l.doli. §.diuer-
sum.ff.de noua.de quo per Cy.& Bar.in l.fi.C.ad vel
leia.¶ In gl.fi.in fi.vel dic,ꝙ isti ꝑmiserūt seruare cre
ditorē indēnē si monachi nō seruarent fidē, vt voluit
sentire Io.An.summando,facit,ꝙ habetur in l.si stipu
latus.ff.de fideiussoribus.

SVMMARIVM.

1 *Periurus priuandus est beneficio.*
2 *Iurans soluere non est periurus si necessitate impellente non impleuit iuramentum.*
3 *Veniens contra promissionem valatam interpositione fidei sit priuādus sicut quando venit contra promissionem iuratam.*

a QVerelam. Periurus [a] est ab ecclīa re
mouendus,qui nō ex ne-
cessitate : sed ex volūtate venit contra lici-
tū iuramentū.h.d.Et primo ponit impetrā
tis querelā,scd̄o dat iudicē.scd̄a ibi:qm̄ igit̄.¶ † No.ꝙ
b pp crimē periurij debet qs priuari bn̄ficio [b].¶ † Item
2 no.ꝙ a iuramēto de soluēdo,vel aliq̄d implendo casu
necessitatis,vel īpossibilitatis,cēset̄ qs except⁹, & sic
iurans soluere nō est periurus,si necessitate impellē-
te nō impleuit iuramentū.An aūt difficultas excuset
a piurio tanget̄.j.eo.breui.¶ Itē nota,qđ ille cui con-
cedit̄ ecclesia,videt̄ posse obligari ad soluēdū annuā
pensionē,sed hoc pōt intelligi,qñ quis locauit eccle
siā,hoc est euēriones ecclesiæ ꝑ certo redditu annuo,
vt no.gl.in c.querelā.j.ne p̄la.vj.sua.svel fortè erat ec
clesia annexa p̄bēde,ꝑ qua vicarius ēt perpetu⁹ tene-
bat̄ soluere certū q̄d annuatim ipsi canonico habenti
præbēdā:cui dicta ecclesia est annexa.¶ In glo.pe.ibi:
cū sit infamis ſm canones, & interdum ēt est infamis
secūdū.l.vt patet in l.si qs maior.C.de trāsac. & dixi
in c.testimoniū.s̄.de testi.¶ In gl.fi.ibi, & in modum
quasi denūtiationis.hinc collige scd̄am solu.nā vr̄,ꝙ
nō solū agebat̄ ad pēsionē iō nō debuisset priuari ēt si
erat cōductor,ex quo id nō agebat̄.arg.s̄.de ord.cog.
c.ij.Iō forte data fuit hæc scd̄a solu.posset ēt dici, qđ
Papa ex officio noluit istū priuare.ex quo ꝯstabat de
3 periurio.ar.xxiiij.q.iij.c.ecce.¶ † In ea.gl.in fi. sed nū
quid veniēs cōtra ꝑmissionē fidei interpositiōe valla-
tā sit priuād⁹,sicut qñ venit cōtra ꝑmissionē iuratā gl.
vr̄ sentire,ꝙ sic in c.fi.j.ne prꝉla.vi.suas,sed ꝯrium vr̄
velle Archi.in c.iuramēti.xxij.q.v. nā licèt eq̄parenē
p̄statio fidei,& iuramētū.s̄.ꝙ me.cau.ad aures.j.de fi
deius.peruenit.& d.c.fi.tñ differūt in impositione pœ
nitentię:q̄a maior imponit̄ pœnitētia periuro, vt no.
gl.in c.clericus.j.eo.& facit,ꝙ habet̄ in c.ij.xxij. q.v.
& pro hoc ēt facit,q̄a non reperitur exp̄ssum, ꝙ istud
crimen inducat priuationem beneficij: ergo ēt in illo
erit secus,per id,ꝙ no.glo.xv.q.viij.in summa.& ma-
ximę,q̄a non videt̄ eadē ratio per oīa. ex quo minor
pœnitētia imponit̄, & sic min⁹ cēsetur delictū. xxiiij.
q.j.nō afferamus.facit,ꝙ no.in c.j.de sepul.in vj.p Ar
ch.& nota diligēter gl.quę est in summa.xv.q.viij. in
quantū notabi.concludit,ꝙ pro nullo crimine debet
clericus deponi,nisi inquātū reperiret̄ in iure expres-
sum,ꝙ est valde notabile,& de materia per Inn.& gl.
s̄.de temp.or.in c.ex tenore,& j.e.in c.sicut. sed tu vi
de aliam glo.in c.j.lxxxj.dist.

SVMMARIVM.

1 *Pro iuramento temerario videtur quis deponendus a beneficio.*
2 *Iurans duo iuramenta contraria,quod seruare teneatur.*
3 *Periurius quis dicatur.*
4 *Iuramentum incautum, an sit peccatum.*

c TVa nos. Si præsentat⁹ [c] iurat præsentanti
de antiquo censu augendo , &
postea contrarium iuratva,let scd̄m iuramen
tum,& non primū,tñ ab ecclesia remouebi-
tur.h.d.primo consultatio.secundo respōsio.scd̄a ibi:
tua igit̄.¶ No.ꝙ vbi ab eodē duo iuramēta cōtraria p̄
stantur diuerso tempore:si primū est illicitū,secūdum
aūt licitū seruari debet scd̄m,& nō primū,secus autē
ecōtra si primū est licitū:q̄a tūc scd̄m cōtrariū cense-
tur illicitū,& sic nō seruādū.j.eo.c. intellecto . & bñ
facit,ꝙ no. gl.j.e.in c.licèt mulieres.in vj.¶ Item no.
ꝙ iuramentū pręstitū cōtra ius canonicū cēset̄ illicitū
1 de quo in gl.¶ † Itē no.ꝙ pro temerario iuramēto qs
videtur deponēdus a beneficio,& sic pertrāsit hic do.
Ant.sed contra illud videt̄ tex.cū glo.j.e.sicut nostris.
ideo potès dicere , ꝙ hic est speciale,qñ ab eodē duo
contraria iuramenta fuerunt pręstita,quia inspecta ei⁹
intentióne,nō poterit esse absq; periurio,aliás erit se-
cus,& sic intelligatur contrariū.facit,quod no.glo.xv.
q.viij.in summa.& ꝙ dixi.s̄.c.proxi.¶ Item no. modū
prouidendi de rectore ecclesię patronatæ, quia debet
præsentario fieri de promouendo in rectorem per pa-
tronos Ep̄o. & Ep̄s debet instituere præsentatū si est
idoneus,de quo.j.de instit.c.j.& ij.facit, ꝙ habetur in
c.cum in illis.de præben.in vj.quę autem sit forma iu
ramenti,ꝙ præstare debet rector curare,vel nō cura-
2 tæ ponit hic Host.& Io.An.post eū.¶ † In gl.j. ibi:ne u
tum tamen seruabit, supple postquam erit remotus ,
sed antequam remoueatur debebit seruari secundū
non primum.¶ In gl.ij.ibi temerario iuramēto . & sic
vult glo.iuncta cum tex.quod pro temerario iuramē-
to quis posset deponi:sed dic, vt dixi in notabilibus ,
quia hoc verum,qñ duo contraria iuramenta fuerunt
præstita ab eodem,quo casu inspecta intentione iurā
tis habuit animū periuriū cōmittendi:nec illud inspe
cta intentione videtur potuisse euitare,vt dicit litera,
sed tamen reuera quantū ad ueritatem potuit euitari
periurium seruando secundū iuramentū , & non pri-
mū,ad quod seruandū non tenebitur cū esset illicitū.
xxij.q.iiij.c.in malis.secus vbi vnicū est tantū iuramē
tum,& est temerarium:quia tunc non deponitur,vt j.
eo.sicut nostris.¶ In ea.gl. ibi: nullum est peccatū. rō
est:quia ex corde procedit peccatū.facit,ꝙ habetur in
l.qui in iure.ff.de iniur.& in c.homines alleg.in gl.&
ideo cū non habeat animum peccādi si credit verum
esse,quod iurat,non dicitur peccare, & intellige , qđ
non peccat mortaliter,neq; uenialiter si adhibuit dili
gentiam,quā potuit in inuestigando veritatē , aliàs si
fuisset illata culpa peccaret mortaliter , q̄a crassa,seu
supina ignorantia nō excusat.de consti.c.ij.libr. vj. &
in c.quia ea.xxviij.dist. ¶ In ea. ibi dicitur indiscretū
iuramentū.¶ Not.benè ex gl.quod lato sumpto voca
bulo periurus dicitur qui indiscretè iurat iurando il-
licitum.Idē etiam voluit Ray.in sua summa titu.de iu
ramento,& periurio,& clarius ibi glo.super tex.Ray.
3 † sed propriè,& strictè periurus dicitur,qui venit con-
4 tra iuramentū licitum a se pręstitum.¶ † In ea.gl.in fi.
No.benè,ex glo.quod si quis ex iocosa leuitate,& sic
per iocum , uel incautè fortè ex lapsu linguæ iurauit
falsum : cum tunc non habeat intentionē decipiendi
proximū , non incurrit peccatū mortale, seu veniale,
& idem sentit glo.in §.aliàs.hic allegato,& sic etiā trā
sit hic Io.An. sed d.Ant.ſm Archi. post Thomā in c.
habemus.xxij.q.j.tenet oppositum:quia ex quo addu
cit Deum in testem iurādo,adest ibi Dei contempt⁹,
& irreuerentia , ideo mortaliter peccat, sed vbi esset
mendacium sine iuramento : tunc glos. posset dicere

[a] Periur⁹. idem summat.d. Ab. & Fely. & si q̄ras quali er periurus debeat puniri. distigue hic secundū d. Henr Boy. in pr.n.ca.

[b] Bñficio priuari. an aūt ipso iure, vel per sentētiam. vide hic p do.Fely.in j.col. i tex. ibi remouentes.nume.1.

[c] Si p̄sētatus. quasi vna tuba omnes idē summ.an.hoc.c.

veritatē, quia si fit iocosè, vel incautè erit veniale ex quo non fit animo decipiendi proximum, alias esset mortale. xxij. q. ij. c. j. & sic videtur intelligēda etiam glo. in c. ne quis arbitretur. xxij. q. ij. licèt illa videatur concordare cum ista.

SUMMARIUM.

1 *Grauius peccat existens in dignitate, quàm alius, & nu. 4.*
2 *Iuramentum contra officia naturalitatis, & consanguinitatis, vel pietatis, & charitatis censetur illicitum.*
3 *Pro iuramento temerario debet imponi pœnitentia.*
4 *Pœna corporalis mitior imponitur existenti in dignitate, & magis punitur vilis, quàm non vilis.*
5 *Iuramentum de non præbendo subsidium coniuncto, an sit illicitum.*
6 *Iuramentum de non fideiubendo pro aliquo, an sit licitum.*

a Um quidam. Episcopi.[a] p periurio puniunt grauius q̃ alij. h. d. primo. ¶ Itē illicitū est iuramentū de nō sequendo, vel nō præbendo subsidiū personis coniunctis. h. d. ¶ Et sic sunt duæ partes quæ patent, scd'a ibi: illi verò. ¶ † No. j. quod plus peccat existēs in dignitate, quàm alius, & præsertim habens alios corrigere, & exemplum præbere: pro hoc benè facit, q habetur in c. præcipuè. xj. q. iij. ibi dicit beatus Grego. prælati tot mortibus digni, quot perditionis exempla ad alios transmittunt, & est durū verbū contra prælatos, si benè ponderarent. ¶ Item no. q facta superiorum de facili ab inferioribus trahuntur in exemplum, vnde alibi dicitur, q prelati sunt tanq̃ signū ad sagittā. j. de accusa. qualiter el. ij. & alibi etiā dicitur talis præsumitur inferior, & subiectus, qualis superior. facit, q habetur. xj. q. j. in c. cūces. ibi dicit cōponitur orbis regis ad exemplum. ¶ † Item no. q iuramentū contra officia naturalitatis, & cōsanguinitatis vel pietatis, & charitatis censet illicitū, & ab eo pōt quis absolui ad cautelā. ¶ Item no. q nō loqui attinētib' videt esse peccatū, & cōtra humanitatē, & instinctum naturalē. ¶ † Vltimo not. q pro temerario iuramento debet iniungi pœnitentia, & ad cautelam etiā fieri absolutio. ¶ † In gl. j. in fi. Conclude, q aut quærimus de pena in foro cōtētioso, aut in foro pœnitentiali, primo casu, aut quærit de pęna corporali, & tūc minus punit existens in dignitate, & magis punit vilis, q̃ nō vilis, vt probat in l. ij. C. vt nemo priua. & in c. q contra pacem. alleg. in glo. nam, licèt minor pœna imponat existenti in dignitate, tñ inspecta conditione p sonæ censet esse maior, quam si eadē pœna imponeret nō existenti in dignitate. facit, q habetur in l. j. & ij. C. vt j. cer. tps crimi. acc. term. aut agitur de pęna pecuniaria, & tunc plus punitur existēs in dignitate: q a præsumit magis abūdās in pecunijs, vt hic voluit sentire gl. ¶ Secūdo casu tūc pōt dicere, vt sentit gl. q aut cōstat quis plus contēnat, seu cōtēpserit, & ille intelligit magis peccare, & sic maior pœnitētia illi venit imponēda. ¶ Aut est dubium, & tunc existēs in dignitate in dubio plus censetur cōtemnere, q a plura a Deo recepit, & sic magis Deo est obligatus, & in eo maior videtur esse ingratitudo, iō magis videt peccare, & pfertim, q a eius gesta facilius trahunt in exēplū, & maior dat alijs audacia delinquēdi. facit, q habet in c. pcipuę. xj. q. iij. & de materia per Iac. de bel. in l. presby. C. de epis. & cleri. & per Cy. in l. nemo. C. de sum. trini. & adde etiā, quod habetur in tex. & in gl. j. de statu mona. ca. quæ. in iij. gl. ¶ † In gl. penul. ibi ad cautelā. & sic nō de necessitate, & hoc credo verū in casu hui' c. quicqd dicat Inno. hic cū iuramentū in casu isto est illicitum, & cōtra rōnem, vt hic expressè dicit, & per consequens non obligat. vt in c. inter cætera alleg. in glo. & in c. in magis. ea. cā. & q. & quasi p totū. nā in quantum sit iuramentum, non loqui patri, vel matri, videtur esse contra reuerentiam, quam tenetur pręstare filius parentibus secundum etiam præceptū diuinum iuxta illud honora patrem, & matrem, vt sis longeuus super terrā. & ideo tale iuramentum videt illicitum. & similiter si quis iurat non loqui sorori, vel fratri, videtur esse contra charitatem. qua astringitur quis fratri, vel sorori, & ideo videtur illicitum: si autem quis iuraret non loqui alicui extraneo, tunc si iusta causa subesset. forte, quia esset homo discolus. & proferret malas, & currupetibiles locutiones, videtur, quod seruari debeat iuramentum: cum seruari possit sine interitu æternæ salutis. & hoc tenet hic do. Ant. secus si cessaret causa prædicta secundum eum, quia iuramētum tale videt prima facie, nutrire odiū. & sic esse illicitū, sed forte potest dici contrariū, quia tale iuramentum uidetur posse seruari sine interitu salutis æternæ, sicut, & quando iuro non intrare domum martini. & ideo debet seruari nisi forte eueniat casus, in quo propter salutem proximi expediat loqui, vel intrare domum. per id, quod no. Archi. in c. inter cætera. xxij. q. iiij. & quod notauit do. Ant. s. e. c.
6 si uero. ¶ † Quid autem si quis iurauit non fide iubere pro aliquo nūqd censeat iuramentū esse licitū. Lau. tenuit, q sic. q a sicut potest quis iurare pro vtilitate pximi. ita multo fortius pro persona sua pp̃ria, cum prima charitas incipiat a seipso. & sic not. Archi. in c. non est. xxii. q. i. & tangit Io. And. in c. cū. C. laicus. de so. compe. lib. 6. & vr hoc maximè procedere in clerico. per ea, quæ hnt. xj. q. j. c. te quidem. Io. And. in addi. Spe. super rubri. & refert hic do. Anto. dicit hoc verum saluo: nisi salus proximi periclitaretur ex non fideiussione. nam, tunc non teneretur quis ad obseruantiam iuramenti, q a uf tendere in deteriorē exitū. & sic nō obligat. xxii. q. 4. in c. si aliqd. & qd not. do. Ant. in d. c. si vero. s. co. & iō iste casus intelligit exclusus a iuraméto in dubio. & si iurans vellet ipsum esse inclusum, hoc respectu esset illicitum. & ideo nō obligaret, & ad cautelam posset peti absolutio. & sic dicit do. Ant. se de facto fecisse obseruari in ciuitate Ferrarię. & hoc tene mēti, q a qsq; aliq pp dāna, q̃ recipiunt ex fideiussione iurant nō fideiubere pro aliquo. Io. & ita tenet Oldra. consl. suo. ix. & multi sunt destructi propter istas cautiones.

SUMMARIUM.

1 *Pro iuramento temerario est pœnitentia imponenda.*
2 *Monachus, an possit facere votum sine licentia abbatis.*
3 *Iuramentum præstitum sub calore iracundiæ, an teneat.*

Icut ex literis. Non ualet iuramentum monachi claustrum, ab iurantis. & sibi de hoc grauis imponitur pœnitentia. h. d. Primo cōsultatio. scd'o rñsio. scd'a ibi demus. ¶ No. q ad stabilitatē claustri quis obligatur ex uoto professionis. facit, quod habetur. xvi. q. 1. c. si cupis. & c. placuit. ibi dicitur, q sicut piscis sine aqua, sic monachus sine claustro viuere nō pōt, intellige spiritualiter. ¶ Item no. q iurm cōtra pcedēs votū licitū nō ualet. sed est potius temerariū iuramētū. & not. q peccat temerariè iurās. & p tali peccati est penitētia iiugēda. ¶ Itē no. q iracūdia i pstatio ne iurí non excusat iurantē. ¶ Vltimo not. q dignitas prioratꝰ nō liberat quē a monachatu. facit, qd hr. j. de sta. mo. in c. cū ad monasterium. §. prior, & qd habetur. j. de

Marginal note: a Episcopi. si quæras, an constituto in dignitate sit differēdū. distingue hic sēcūdū Hē. boich' in pri. & cōtra teri. glos. primæ in fin. prout etiam hic distinguit do. Ioā. de Imo.

ĩ.de simo.c.fi.¶ In gl.j.ibi debet manere hoc verum nisi vellet trãsire ad arctiorẽ religionẽ, q̃a tũc põt pe tita,tñ prius licentia a suo sup̃iore , licèt nõ obtẽta.ĩ. de reg.c.licèt . ¶ Itẽ hoc verũ nisi ex cã suadẽte vtilitatẽ monasterij , & ex iussu abbatis ad tp̃s vellet esse in alio loco,vt patet in c.ex rescripto.s̃.c.qñ extra locũ monasterij stant pro obside pro debito monasterij. idem in casu.c.ij.ne cle.vel mo. li. vj. vt qñ de licẽtia Abbatis est in loco studij,aliàs aũt extra casus prædictos debet in monasterio morari, in quo fecit profes-
2 sionẽ.†An aũt possit monachus facere votũ sine sui superioris licẽtia,dic q̃ nõ per ea quę habenẽ.xx.q. iiij. in c.monachos.& q̃a nõ cẽsẽ monachus habere velle aut nolle.de elec. nullus , & c. si religiosus.li.vj.& xij.q.j.in c.nolo.& c.non dicatis.¶ In glo.ij.in fi. & si clericus renũtiat sine licẽtia superioris tenet renũtiatio quò ad ipsum,vt ẽt nõ possit repetere , sed nõ quo ad p̃iudiciũ superioris quin possit eum tenere inuitũ ad ipsam ecclesiã,vt patet no.in d.c.admonet . & idẽ dñt in monacho abiurãte claustrũ,vt tenet renuntiatio quo ad ipsum,nõ quo ad superiorẽ,sed cõtrariũ tenet Inn.q̃a aliud in clerico seculari,qui potest esse sine ecclesia,aliud in monacho q̃ nõ põt esse sine claustro.xvj.qõ.j.placuit.& subdit,q̃ nõ debet abbas dare monacho suo literas absolutiõis : nisi prius habeat monasteriũ paratũ,vt tollaẽ materia euagãdi, licèt de facto,qñ malè seruẽ,facit,q̃ habeẽ in cle.vlt. de ele.
3 & s̃.de renũ.in c.fi.¶ † Extra gl.tãgit hic Io.An.an iuramẽtũ præstitũ sub calore iracũdię habeat obligare , & vr̃ innuere q̃ nõ,quasi nõ habeat tũc comitẽ discretionis,cũ tñ tres comites debeat habere,scilicet veritatẽ,iustitiã,& iudiciũ,hoc est discretionẽ,vt in c.& iurabunt.xxij.q.j.& q.ij.c.animaduertẽdũ.& iõ si iste prior nõ fuisset p̃fessus:sed merus laicus, videẽ q̃ nõ obligasset:ẽt tũc iuramentũ,& sic vr̃ velle,q̃ iuramentũ præstitũ calore iracũdiæ non obliget, licèt sit licitũ id,q̃ iuratur,& licèt illud possit seruari sine interitu salutis æternæ.Sed summiste,vt hic refert d.Ant. cõiter tenẽt cõtrariũ,uidelicet q̃ iuramẽtũ sit seruãdũ : si seruari põt sine interitu salutis æternæ,dicit tñ, qđ licèt hoc sit tutius satis põt dici,q̃ si calor iracũdiæ fuit tãtus,q̃ illud deliberate nõ fuisset,tũc,q̃a hæc voluntas nõ est discreta,non sit obligatoria , vel si saltẽ de facili est per ep̃m cõmutãda de quo remittit ad no. p̃ Ray. in sua summa.in ti.de iuramẽto circa prin.ibi gl.super tex.Ray.tacet simpliciter tale iuramentũ obligare,q̃a in culpa vr̃ esse taliter iurans,& iõ sibi imputandum. facit,qđ habetur.de reg.iur.damnum.lib.vj.

S V M M A A R I V M

1 *Iuramentum ratione dignitatis alicui præstitum est reale , & transit ad successorem in dignitate.*
2 *Rex Siciliæ debet fidelitatẽ,& homagium romanę ecclesiæ.*
3 *Homagium in homagio præstat quis fidelitatem nullo excepto.*
4 *Vasallus qui iurauit prælato,an teneatur iurare successoribus.*

2 Eritatis. Vasallus ᵃ q̃ iurauit p̃lato: successoribus iurare nõ teneẽ.h.d.Et primo decisa cõsultatio,scđo rñsio,scđa ibi:rñdem⁹. ¶ No. j.arg.p̃ simplicitate amplectẽda, facit ,
1 q̃ tãgeẽ hic in gl.ij.¶†Itẽ no.q̃ iuramẽtũ rõne dignitatis præstitũ ex parte eius cui præstatur , realiter põt intelligi esse reale,& transit ad successorem in dignitate illi cui præstaẽ, & illi obligat,ac si illi iurasset , q̃ videẽ verũ:quando quis iurauit prælato recipiẽti pro se,& successoribus per id,q̃ tãgit in gl.iij.ex parte aũt præstantis iuramẽtũ semp̃ est personale, vt hic tangit Inn.nã licèt pactũ possit esse reale ex parte paciscẽtis. & ex parte eius cui fit pactũ.l.iurisgẽtiũ.§.pactorũ.ff. de pac.tñ secus est in iuramento,etiã si quis iuraret p̃ se,& suis hæredibus,q̃a animã alterius,q̃s nõ põt obligare sine illius speciali mandato.facit de elec.vt circa.lib.vj. & sic ad pœnã spritualẽ periurij. licèt posset ad pęnã t̃palem seu pecuniariã per id , q̃ habeẽ in d.§.pactorũ,sed animã suã q̃s benè põt obligare pluribus,& sic recipiẽti,& successoribus eius , & ad hoc
1 sæpe alle.istud.c.cũ dicto Inn.¶ †Itẽ no. qđ Rex Siciliæ nõ solũ debet fidelitatem:sed ẽt homagiũ romanę ecclesiæ,& q̃d sit p̃prie homagiũ no.gl.in clemẽ.pa-
3 storalis.versi.verũ.ĩ.de re iudi.†nam in homagio præstat quis fidelitatẽ recipienti nullo excepto:sed fidelitas põt præstari alicui excipiẽdo in fidelitate aliquos superiores,contra quos non vult extendi fidelitatem. ¶ In gl.iij.ibi,vel dicas verius.hoc cõmuniter teneẽ , & pro ipsa facit ratio,q̃a iuramẽtũ nõ debet sine causa pręstari.ĩ.eo.& si Christus.& iõ si semel est pręstitũ taliter,q̃ obliget iurantẽ successori recipientis,nõ debet iterato præstari.secus vbi non esset taliter præstitum,q̃a tunc bñ deberet pręstari postea successori:ex quò primũ fuisset personale respectu ẽt recipiẽtis , & scđm prædicta ẽt debent intelligi iura alleg.in cõtra-
4 rium,quò ad iuramẽtũ:†quia si feudatarius iurauit fidelitatem recipienti pro se,& successoribus,non tenebitur postea iterato præstare successori:tenebiẽ tñ tũc inuestiturã petere infra annũ,per iura alleg.in glo. ab ipso successore , & similiter tenebitur libertus facere professionẽ:seu profiteri se libertũ ecclesię,& successori pręlati,qui eũ manumisit,& libertatẽ dedit,& hoc, quia in istis ecclesijs non fundat intẽtionẽ suam de iure cõi:ideo ne pereat ex lapsu temporis memoria eius iure ecclesiæ debet fieri dicta professio , & similiter inuestitura accipi per feudatariũ ecclesię a successore p̃lati:sicut ẽt accipitur a successore laici dñi,a quo habetur feudũ,vt habeẽ in vsibus feudorũ in ti.de prohibi. alie.feu.per Fede.in l.imperialẽ.§.præterea.& illa est constitutio fe.quam gl.vult allegare.vbi aũt clericus , vel p̃latus iurauit fidelitatẽ Papæ scđm formã.c. ego. s̃.eo.non tenebiẽ successori p̃fessionẽ aliquã facere, q̃a de iure cõi fundata est intentio Papę sup̃ omnib⁹ clericis,& prælatis:cum oẽs prędicti sint sibi subiecti. ¶ Itẽ aduerte,q̃a clerici possunt cogi ad præstandũ iuramentũ prælato,& successori per id, q̃ habeẽ in d.c. ego.sed laicus feudatarius videtur,q̃ nõ possit cogi ad pręstandũ iuramentũ nisi recipienti,& sic,licèt possit iurare recipienti, & successoribus, tñ nõ cogiẽ,si non vult,præstare nisi ipsi recipienti,& tũc postea mortuo recipiẽte debebit præstare successori.secus, qñ fuisset præstitũ recipiẽti pro se,& successoribus,vel recipienti,& successoribus,quæ duo idẽ videnẽ importare per id,q̃ habeẽ in d.c.ego.& tũc nõ teneaẽ iurare, vt probaẽ per istũ tex.& p̃ pręd icta patet,q̃ attẽdi debet forma iuramẽti.nã si cõstat,q̃ pręstitũ fuit ẽt pro successoribus,& sic,q̃ fuerit reale ex parte recipiẽtis nõ debebit postea reiterari.secus si nõ cõstat, q̃ fuerit p̃sonalis.in dubio aũt dicit hic do. Ant.q̃ si iuramentũ sit simpliciter p̃stitũ prælato in materia in qua q̃s põt cogi ad præstãdũ ẽt successori:tũc intelligeẽ realiter p̃stitũ.facit,q̃ habetur in l.si vno.ff.loc.aliàs secus: sed certè videẽ,q̃ attendi debeat forma iuramẽti:cũ illa specifice debeat impleri.s̃.eo.ad nostrã. & ideo videẽ , q̃ si nõ est facta mẽtio.de successorib⁹,ex quo iurauit simpliciter fidelitatẽ recipiẽtis,nõ videẽ q̃ obliget respectu successoris,ex quò hoc non fuit dictũ,licèt ad hoc potuisset cogi.¶ Itẽ aduerte inquãtũ dixi iur̃m esse p̃sonale ex p̃stãtis parte,& obligare realiter ex parte re

ᵃ Vasall⁹. idem summat hic d. Abb. quẽ, vide,& ei⁹ distin.quã ponit ver. extra glos. Et si quæritur quãdo iuramẽtũ dicatur p̃sonale, & quando extendẽ ad sucessores. distingue, vt hic per do. Henri. Boych. in princ.quæ distinctio cadit sup̃ glos.tertia huius.c.

cipientis:si realiter sit præstitũ.intellige verũ nisi respe ctus cesset cuius prætextu quis iurauit,& ideo si tanquã canonicus iurauit.si postea renũtiauit canonicatui nõ obligabit ex viribus dicti iuramẽti,facit,q̃ habet.j.de censi.significauit.quod intelligit do.Ant.procedere : et si postea restituat seu de nouo promoueat ad canonicatum, q̃a non obligabitur ex viribus primi sacramenti cũ istud fuerit præstitum respectu primi iuramenti,q̃ fuit extinctũ,facit,q̃ habetur.s. de renuntia.c.cum inter.

SVMMARIVM.

1 *Metus amissionis rerum,an sit iustus.*
2 *Iuramentum metu extortum est temerarium,& nu.4.*
3 *Iuramentum sub calore iracundie præstitum,an sit obligatorium.*
5 *Veniens contra iuramentum metu extortum,& ante absolutionem, an peccet.*

a A iuramento eodẽ modo sũmat hic dom. Abb. nihil addito, nihilq; diminuto.

a VErum. A iuramẽto [a] per metũ extorto ecclesia solet absoluere,& eius transgressores,vt peccantes mortaliter non puniuntur.h.d.¶ No.q̃ iustus dicit esse metus ubi timet periculũ vite,& rerũ,& hoc clarũ si copulatiue vtrunq; interueniat.Idẽ si primũ tñ:si aũt in
1 terueniat solũ scm,scilicet † metus amissionis rerũ:tũc si omnium,vel maioris partis idẽ dicendũ p id,qd̃ habetur.s.q̃ me.cau.abbas,& de resti.spo.frequẽs .in vj.
2 ¶†Itẽ no.q̃ iuramẽtũ metu extortum velut habẽs annexam voluntatem,licet coactũ,est obligatoriũ,& indiget absolutione,de quo.s.eo.si veró.¶Itẽ no. quod hortandi sunt iurantes etiam per metum ad obseruantiã iuramẽti: si tñ nõ seruauerint nõ sunt tanquã pro
3 mortali puniendi.¶†In glo.ij.in fi.facit glo.ista ad.q. quam tetigi.s. eo. sicut. videlicet, an iuramentũ factũ sub calore iracũdiæ obliget.nã videt,q̃ sicsicut obligat iuramentũ præstitũ per metũ vanũ, q̃a est tñ , q̃d imputãdũ iuranti hoc et tenuit expresse gl. sup sum. Ray.in ti.de iuramẽto,& periurio,in verbo tria, & facit etiã,q̃ no.gl.super summa Ray.in ti.de vo.in prin. vbi tangit de muliere existẽte in periculo in partu,& vouente,& similiter de existente in periculo sorti in mari tpe tẽpestatis, an teneat seruare,cõcludit, q̃ sic. idem etiã satis voluit Archi.xvij.q.ij.in c.gonsaldus.
4 ¶†In glo.absoluerit in fi. & sic tenet gl. q̃ iuramentũ extortum per metũ etiã cadentẽ in cõstantem virum obligat,& hæc est cõis opi.vt dictũ fuit.s.eo.si verò,legiste tñ vident tenere cõtra,in auth. sacramenta.C. si aduer.ven.per illum text.dum dicit per vim autẽ : vel per metũ extortum nullius esse momẽti iubemus: sed certè potest dici primo,q̃ illud procedat de iure ciuili.secus de iure canonico,vt est dictum,q̃ in hoc præiudicet iuri ciuili,quia in materia iuramenti poti⁹ debet seruari ius canonicũ, q̃ ciuile:etiã corã iudice seculari,vt in c.cũ contingat.j.eo.&.c.licet mulieres.j. eo.li.vj.& q̃ no.gl.in regula possessor.de regu.iur. lib. vj.& qd̃ no.Legistæ in l.priuilegia.C.de sac.sanc. ecclesi.vbi patet, qd̃ in materia spirituali : vel in materia peccati præfertur ius canonicũ iuri ciuili etiã corã iudice seculari.de quo etiã in c.j.de ope.no.nuntia.pôt et dici scd̃o,q̃ ille tex.dũ dicit nullius momẽti,intelligatur quãtũ ad effectũ,q̃a absolutio pôt peti a tali iuramento,facit,q̃ habetur in simili in c.ij.& q̃ ibi dictũ fuit.s.eod.¶In glo.pe.in fi.No.benè ex gl.q̃ iuramẽtum etiã per metũ cadentẽ in constantẽ virum extortũ seruari debet,dũmodo hoc fieri posset sine interitu salutis æternæ,licet possit peti absolu.si tñ non seruet: nõ debet nõ seruãs puniri tanq̃ pro directo piurio,& tanq̃ pro mortali,q̃a metus attenuat culpã.facit , q̃d habet.s.q̃ me.cau.sacris.& ideo hoc respectu pôt dici,q̃ iuramẽtũ p metum extortum parũ obligat.vt dicit gl.sequẽs.Et aduerte,q̃a gl.pôt itelligi dupliciter, vno mõ,q̃ gl.loquat est, q̃ñ nõ est habita absolutio a iuramẽto.& sic intelligit gl.Ioã.An.& similiter tex.in
5 ver.cæterũ.vsq; ad fi.& sic vr̃,† q̃ ueniẽs contra iuramentum metu extortum. & ante absolutionẽ nõ peccet mortaliter,sed venialiter.& hoc satis sentit gl.i §. aliàs.xxv.dist.i gl.fi.sed Tho.in ij.ij.vt dixi post Cal. in c.si vero.eo.s.tenuit contrariũ,videlicet , q̃ veniẽs contra iuramentum metu extortum : ante absolutionẽ peccet mortaliter, pter contẽptũ Dei,& eius irreuerẽtiã.vnde debuit potius pati damnum rerum temporaliũ,q̃ Deũ cõtẽnere,& eius reuerentiã.s.qd̃ me. cau.sacris.Nec ob.istæ vers.cæterũ. quia pôt intelligi post absolutionẽ,& sic et posset itelligi scd̃o mõ hæc gl.& istud satis vr̃ mihi de mẽte lræ, cuius in effectu sensus esse vr̃,q̃ licèt dẽant absolui iurãtes a talib⁹ iuramẽtis,tñ ut cõsultius agatur, & auferat materia de iejerandi.hoc est veniendi contra proprium iuramẽtũ nõ dẽt eis expresse dici:intellige,q̃ñ absoluunt,vt nõ seruẽt iuramenta:sed,q̃ si ea non obseruent : nõ sunt tanq̃ pro mortali crimine puniendi.vñ dicit et Inn.q̃ nisi tales absoluant , vel nisi dicant verba,de q̃b⁹ hic per habentẽ potestatẽ absoluẽdi,vel similia nõ erunt absoluti.& sic vult,q̃ si aliter non absoluerentũ si ei dicitur eis nõ tibi dico,q̃ nõ serues nõ punieris , vt pro mortali habebit vim absolutionis,vt vr̃ velle hic Inn. facit,qd̃ not.gl.in c.si inimicus.xciii. dist. dicit etiam Cal.q̃ si istæ text.in uer.cæterum.intelligat, ante absolutionem facit contra Io.And.inquantum dicit,q̃ si non seruet iuramentum non est quis tanq̃ pro mortali puniendus:nam secundum ipsum Io.Cald.innuit litera,& mortaliter peccet,sed qd̃ nõ est puniẽdus tanq̃ p mortali.hęc tñ solutio nõ multũ mihi placet, q̃a si quõ ad Deũ peccat mortaliter:ergo eccl̃ia et dẽt cũ punire tãquã pro mortali, q̃a oĩs Christi actio est nr̃a instructio.ii.q.j. Deus oĩpotens . & ideo debet ecclesia punire tanq̃ pro mortali:sed tñ minuit pęna quasi iuramentum fuisset sponte præstitũ,q̃a tunc ueniendo ptra,magis peccaret.sed metus attenuat aliqualiter ipsum crimen.s.quod me.cau.sacris. & ideo plus placet intellectus,q̃ istæ uer.cęterum.intelligat post absolutionẽ.tñ,vt dixi,Io.An.intelligit ipsum.& glo. hic positã.et ante absolutionẽ.& sic etiam uidet intelligere glo.fi.in d.§.aliàs . & Tancre.& Guil.Naso. hic,& etiã Host.& sic uidetur cõis opinio canonistarũ,q̃ ueniens contra iuramẽtum per metũ cadẽtẽ in constantẽ uirum extortum non peccet mortaliter. & tanquã pro ueniali,& non pro mortali debeat pœnitentia imponi.etiam si contrauẽtio fiat añ absolutionẽ.sed Tho.ut dixi.s.& in d.c.si uero.tenuit cõtrariũ. uidelicet,q̃ ptraueniẽs añ absolutionẽ peccet mortaliter,& hoc seq̃t Io.Cal.& uidetur etiã sequi. Archi. in c.hẽmus.xxii.quæstio.1 .& fortè, licet cõis opinio canonistrarum sit æquior.tamen forte uerior est opinio Thomæ per rationẽ,quã superius dixi.& ad istum tex.in uer.cæterum.& ad gl. hic positam potest rñderi,ut supra. tetigi. q̃ loquatur post absolutionem.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentũ de parendo mandatis alicuius non extenditur ad verisimiliter non cogitata.*
2 *Iuramentum secundum,an ualeat contra primum.*
3 *Iurans in compromisso si enormiter lædatur potest, petere absolutionem a iuramento.*
4 *Iurans creditori a studio non recedere debito non soluto, si pater,*

vel

vel episcopus eum reuocet, & exeat quæsita licentia creditoris, sed nõ obtenta, an sit periurus.

a Eniens. Si ille [a] culus mãdato sta
re iuraui aliquid pręcipit
contra iuramentũ per me prius licitè
factũ, illud seruare nõ teneor. h. d. ¶ Et
primo impetrãtis querela, secũdo ꝓpo
sitio. secũda ibi verũ, q̃a. ¶ No. ꝙ interdũ ex verbis, &
iniuria verbali surgunt graues inimicitiæ, ꝙ satis do-
1 cet experientia. ¶ † Item no. ꝙ iuramentũ de parendo
mandatis alicuius, non extenditur ad verisimiliter nõ
cogitata. facit. l. qui cum ru. ff. de transac. ¶ Item not.
quod verba quantuncunq; lata relata ad arbitriũ ter
tij cum proferantur sub quadam confidentia legalita
tis, & bonitatis eius in quem compromittit, si contra-
rium reperiatur, & sic si postea in effectu fallitur in cõ
fidentia taliter compromittens reducuntur, & reduci
debent ad arbitrium boni viri, & sic facit tex. iste secũ
dum do. Anto. ꝙ si compromitto in aliquem cum po-
testate, vt possit etiam enormiter lędere, ꝙ cũ hæc ver
ba dicta sub confidentia, quod iste agat, quod si omni
no irrationabiliter me enormiter lædat, potero petere
reductionem ad arbitriũ boni viri, de quo remittit ad
no. ĩ. c. Quintauallis. posset tamen dici, quod iste tex.
non probat, ꝙ dicit: quia hic nõ fuit expressum, ꝙ pos-
2 set enormiter lædere, vt patet ex lr̃a. ¶ † Itẽ no. ꝙ a ge
nerali iuramento de parendo: censetur exceptũ id, ꝙ
obuiat primo iuramẽto, & no. ꝙ scd̃m iuramentũ nõ
videtur valere cõtra primũ. ¶ Videtur tñ valere cõtra
præambulã ꝓmissionẽ, vt videt̃ hic ꝓbari scd̃m Inno.
nam hic interrogatus fuit Papa de ꝓmissione, & tñ re
spõdet solũ de iuramẽto, ergo cõtrariũ videt̃ voluisse
in promissione, arg. s̃. de p̃sum. in c. nõne. & xxv. dist.
in c. qualis. sed Host. hic tenet contrariũ. nã licèt Inn.
dicat, quod vbi iuramentum obuiat promissioni præ-
ambulæ, seruandũ sit iuramentũ, & aliter satisfieri de
beat de ꝓmisso: tñ videt̃, ꝙ si ꝓmissio erat licita cũ illa
ẽt quo ad Deũ obligaret cũ inter simplicẽ loquelã, &
iuramẽtũ nõ faciat Deus differẽtiã. xxij. q. v. c. iuramẽ
ti. videt̃ ꝙ iuramentũ scd̃o loco præstitũ non debeat
detrahi ad p̃iudiciũ talis ꝓmissionis, nec debet p̃sumi
ꝙ iurãdo hoc senserit, & hoc ẽt faciat: q̃a nõ debet fie
ri mãdatũ, per ꝙ deroget̃ iuri alterius, cũ nec Papa ve
lit sua mãdata extẽdi ad alterius p̃iudiciũ. s̃. de offic.
dele. sup co. nec ob. f̃m eum, ꝙ dicit Inn. ꝙ debebit ali
ter satisfacere de ꝓmisso: q̃a inuito creditore nõ põt
aliud pro alio solui. l. ij. ff. si cer. pe. & ideo dicit, ꝙ ta-
lia mandata debẽt intelligi de mãdatis licitis, qñ quis
iurat stare mandatis alicuius, vel aliquorũ, & sic vult
in effectu Host. ꝙ licèt Papa hic in fi. solũ dicat de iura
mento, qñ mandatũ ei p̃iudicat, tñ id: intelligat̃ dixis
se de promissione licita præambula, cũ Deus nõ faciat
differẽtiã inter iuramentũ, & simplicẽ loquelã, vt di-
xi. do. Ant. hic nitit̃ cõcordare opinio, nã si prima pro
missio obligabat p̃cise, vt q̃a erat obligatio ad dandũ:
tũc iuramẽtũ nõ habeat illi p̃iudicare, q̃a nõ põt im
pleri ꝓmissio de alio inuito creditore, si aũt promissio
nõ obligat ẽt præcise, vt contingit in obligationib' fa-
cti, vel si q̃s ꝓmitrit tradere rem, quo casu intelligitur
factũ promittere. l. si i ẽ tradi. ff. de ver. obli. tũc iuramẽ
tũ cõtrariũ tali ꝓmissioni debet seruari, & si primo ꝓ-
misisset tradere rẽ Titio: postea iurat illã dare scio de-
bebit seruare iuramentũ, & soluere interesse ipsi Ti-
tio, cũ erat obligatus p̃cise ad ip̃m factũ: sed poterat,
vel factũ implere, vel soluere interesse, vt in l. stip. nõ
diuidunt̃. versi. celsus. ff. de verb. obli. secus si iurasset
Titio tradere ipsam rẽ, q̃a tunc primum iuramentum
deberet seruari, & sic iuramẽtũ obligaret p̃cise ad tra
dendũ ꝓpter eius autoritatẽ, q̃a debet impleri si põt
sine interitu salutis æternæ. s̃. eo. ver. si & ẽt, q̃a habet
in se clau. vt oĩ meliori modo quo potest valeat obli-
gatio. l. cũ pater. §. filius matrẽ. ff. de leg. ij. ꝙ no. & te-
ne menti: q̃a per hoc habes limitationẽ ad no. in d. l.
stipu. non diuiduntur inquantum ibi dicitur, ꝙ obliga
tione facti q̃s pręcise nõ cogit̃ seu nõ potest cogi: q̃a
illud videtur verum nisi interuenerit iuramentũ. facit
ꝙ no. gl. parua. in l. si pecunia. ff. de condi. ob causam.
& ꝙ dixi in d. l. stipu. non diuidunt̃. posset etiã sustine
ri opi. Inno. etiam, qñ procedit promissio, & obligatio
dandi: quia licèt quis promiserit Titio dare librum: si
postea iurat ipsum dare Seio. potentior videt̃ secunda
obligatio propter autoritatem iuramenti, quando de
bet seruari si fieri potest sine interitu salutis æternæ,
& si seruaret dando librũ Seio: nec possit ab eo redime
re, poterit satisfacere Titio de valore libri ipsius, quia
non poterit præcisè cogi ad dandum, ex quo nõ habet
penes se, licèt ꝯdẽnatio fiat ad dãdũ. l. si seruũ. §. fi. ff.
de ver. ob. sed in executiõe officio iudicis satisfiet de
æstimatione: ex quo res haberi nõ põt, & prędicta pro
cedunt, qñ iuramentum specifice cõtradiceret seu re
pugnaret ꝓmissioni, sed vbi iuramentũ esset genera-
le, vt fuit hic, tunc fortè procederet opi. Host. vt in du
bio nõ trahat̃ iuramẽtũ contra promissionẽ licitã alte
ri factã, & præsertim qñ p̃cise alteri obligaret per rõ-
nes per ipsum allega. ¶ In gl. j. ibi: non fuerunt arbi-
tri. & hoc satis colligitur secũdũ Host. q̃a nõ iurauit
stare sententiæ: sed stare mandato, & sic potius tãquã
in bonos viros, & tanquam in illos qui extraiudiciali
ter haberent se intromittere, & reprehẽdet ẽt Host. il
los qui dicitur per hãc decre. ꝙ in causa propria non
põt esse quis arbitrator sicut nec iudex. nam hoc non
probatur hic, q̃a nõ fuit in partẽ cõpromissum, posset
dici, ꝙ non posset cõpromitti in illum qui dicitur ob
ligatus, quia ipse sibi percipere nõ põt, & sic intelliga
tur. l. penulti. ff. de arbi. sed in illum, qui dicitur credi-
tor videtur posse cõpromitti tanquã in arbitratorẽ,
& si inique arbitretur poterit peti reductio ꝑ ea quæ
habẽtur. ĩ. eo. q̃ntauallis, & in l. si libertus. ff. de ope.
liber. ¶ In ij. glo. in fi. & sic facit ista gl. ꝙ si clericus iu
rauit stare mãdato Episcopi: si postea Ep̃s præcepit ei,
quod renuntiaret beneficio, & ꝙ non appellaret, q̃d
nihilominus præcepto non obstante poterit appella-
re: quia tamen in tali iuramẽto generali non venit id,
ꝙ in specie quis verisimiliter non iurasset per iura al-
3 legat. in glo. ¶ † In glo. fi. in fi. No. diligenter glo. secũ
dũ do. Anto. ad iuramenta quæ apponuntur in laudis
seu compromissis, & in contractibus, q̃a si reperiatur
iurans enormiter deceptus, videtur, quod possit peti
absolutio a dicto iuramento. nam talis enormis læsio
secundum eum videtur habere in se præsumptum do
lum, de quo plenè dicetur in c. quintauallis. infra. eo.
4 ¶ † Vltimo inducitur text. ad quæstionem. si filiusfa.
in studio existens iurauit creditori non exire locũ de-
bitõ non soluto: an si pater, vel Episcopus eum reuo-
cet, & exeat quęsita licentia creditoris, sed non ob-
tenta, sit periurus, & tenuit Fede. de Senis disputan-
do, vt referr. dom. Anto. quod non, quia in tali iu-
ramento intelligitur exceptum ius patris, & ius su-
perioris per istum tex. & infra. eo. venientes. saluo ni
si in fraudem procurauerit se reuocari ar. de offi. dele
ga. pastoralis. l. & qui data. ff. ex qui. cau. ma. de quo
hic plenius per ipsum.

a Si ille. idem summat hic d. Abb. & si q̃ras verũ iuramentũ secundum quod contrariatur, vel obstat primo iuramento, vel primo promisso nõ iurato debeat obseruari. distingue, vt hic per d. Hen. Boych. in principio. c.

S V M M A R I V M.

1 *Difficultas excusat a pœna periurij, sed non a pœna conuentionali.*

a Si iurãs. Nulla est differentia in summatione huius c.inter do.Ioa. & Abb.& vide hic tres distinctiones, quas ponit hic.d Hen. boych. quæ cadunt optimę super hoc. c. & sũt breues tamen vtiles, & cadũt super gl. primã huius.c.

b In eadẽ glo. super hac glo.ad de. domi. Abb.hic.

a Reui. Si iurãs * ecclesiã defendere requisitus sine iusta cã recusset periur* est:nec appellatio eũ defendit.h.d.¶ Et est cõis diuisio,ↄsultatio, & rñsio.Scd'a ibi:taliter respondemus. ¶No.ꝙ aduersus iuramẽtũ nõ excusat appellatio,quominus debeat impleri,excusat tñ difficultas,vel impossibilitas implemẽti eius,ꝙ est iuratũ a periurio,facit,ꝙ hr̃ in l.fi.ff.q satis.cog.Et sic no. qđ ex cã nõ implẽs iuramẽtum põt a ꝑiurio excusari, vt
1 hic patet,& in d.l.fi.¶†In gl.j.in fi. & sic cõcludit gl. ꝙ difficultas excusat a pœna ꝑiurij:sed non excusat a pęna cõuẽtionali.de quo remittit Ioã.An.ad no. ꝑ se in regula,peccatũ in gl.j.de reg.iu.in vj.ibi Io.An.nõ perfectè loquiẽ patet ex no.ꝑ Bar.in l.cõtinuus.§. illud.hic alle.in gl.vñ potes dicere,ꝙ si pœna venit cõmittẽda ex ↄdõnis euẽtu, vt q.a obligatio ĩcipit a p̃cedẽti cõdõne:puta,si tibi nõ dedero stichũ infra Kalendas Septẽbris dabo tibi.c.& tũc difficultas nõ excusat a pęna.l. in illa stipulatione si Kalendas de ver.obl. & iõ ẽt si interim cõtingat stichũ mori , & sic ꝑ hoc dari nõ posse,nihilomin* cõmittiẽ pęna,& sic posset intelligi gl.ista: si verò venit pęna cõmittẽda ex mora, vt q.a incipit p̃cedẽte dispositiõe,puta,ꝑmittis dare stichũ in Kalendis Septembris,& si nõ dederis dabis.c.tũc , vt dicit Bar.in d.§.illud, vbi difficultas impediret morã,impediet ẽt pęnã committi, vbi verò nõ impediret morã,nõ impediet ẽt cõmissionem pęnę. Impedit aũt morã cõmitti,qñ in obligationẽ est speciẽ dari, no.ꝑ gl.& doc.in l.ꝙ te.ff.si cer pe.¶Itẽ si in obligatione esset factũ.l.si vehẽda.§.i.ad l.rhodi.de iac.vt not.Ioan. An.in dicta regula pactũ.ꝙ intellige nisi impedimẽtũ superueniret ex facto tertij:ↄ quẽ posset haberi recursus.nã tũc nõ impediret ↄmissio pęne.l.ij.§. fi.ff. si q.s cau.cũ.l.seq.& l.ꝑinde.ff.ad l.aquil.& no.hic Damasus,vt tãgit hic Io.An. si tñ poterit haberi regressus ↄ dictũ impediẽte,vt patet in dictis iuribus, si aũt sit in obligatione dari quãtitatẽ : tñ nõ impedit difficultas morã cõmitti in d.l.cõtinuus.§.illud.nã cũ sit debitũ in gñe:sicut casus,nõ liberat a p̃statiõe quãtitatis. ita nec liberat difficultas : iõ nõ impedict cõmitti pœnã cõuẽtionalẽ:ꝙ intellige,qñ pęna esset in alia re , q̃ in pecunia,puta ꝑmittis dare.x.inter Kalẽdas septẽbris, & si nõ dederis dabis talẽ rẽ.Si aũt esset in q̃titate puta dabis.l.tũc incideremus in dubium illud, an pœna adiecta dationi pecuniæ intelligaẽ adiecta in fraudẽ vsurarũ.de quo in l.cũ allegas.C.de vsur.& j̃.de pęnis in c.suã,& s̃.de arbi.dilecti excusat tñ difficultas a pęna ꝑiurij:ẽt si obligatiõe sit dari quãtitatẽ dũmõ non possit aliq.d imputari ipsi iurãti,vt patet.j̃.de pig.significãte.an aũt difficultas, vel casus superueniẽs excusat a pęna excõicatiõis dic,vt dictũ fuit.s̃.de test.cog. in c.ij.in gl.fi.& sup ea. & cũ p̃dicta cõclusiõe q̃ fuit effectualiter Bar.in d.§.illud ẽt,trãsit hic do.Ant. ¶In gl.ij.ibi arg.ↄ,&c.Io.An.remittit ad no. in Spe. de aduo.§.j.ver.sed nunq.d is cui iurauit.vbi cõcludit Spe. ꝙ si cõmode venire põt,& sic ecclesiã indigere , & cõsiliũ suũ vtile debet venire ẽt nõ req̃situs: si sibi est satisfactũ:fortè quia certũ salariũ daẽ annuatim.nã satis ſm cũ ipsum stimulat iuſm,& req̃rit.¶No.diligenter hanc rõnẽ,q.a per ipsam vr̃ litari id,ꝙ cõiter dr̃,ꝙ vbi obl'o habet diẽ,dies interpellat ꝑ hoĩe,sed vbi nõ habet diẽ, req̃riẽ ĩterpellatio de quo in c.potuit.j̃.de loca.& l.magnã.C.de ↄhẽ.stip.nã illud vr̃ verũ:nisi p̃stitũ sit iuſm,& debitor sciat creditorẽ ,indigerenã tũc , vr̃,ꝙ licèt nõ sit apposita dies,tñ ex vi iuri intelligaẽ interpellare,qđ est valde no.posset etiã dici,qđ in ecclesia contrahiẽ mora re ipsa sine interpellatione fauore ecclesiæ,sicut in minore.l.In minorũ.& quod ibi no. C.in q.cau.in integ.resti.nõ est neces. iuncta decretali.j.s̃.de rest.ĩ integ.¶In ea glo.b ibi, nec ipse teneẽ
b iuuare. hoc uerum si iurasset sub cõdõne si sibi aliq.d seruareẽ,sed vbi simpliciter iurasset,& fuisset sibi promissum aliq.d,qđ non esset seruatum,tunc si tota ecclesia deliq.t in nõ obseruãdo.vt q.a capitulũ fuit interpellatũ,vt seruaret,& nõ seruauit,tũc ẽt ꝑcedit gl. facit,qđ no.j̃.de ordi.cog.in c.2.si aũt solus p̃lat* fuit interpellatus,nõ noceret ecclesię factũ p̃lati.j̃.de reg. iur.delictũ.li.vj.¶Ideo dẽret iuuare ecclesiã, & agere cõtra eã ad obseruantiã ꝑmissi.& ex p̃dictis no.qđ factum prælati põt impedire implementum conditionis,sed non facit moram cõmitti,qđ tene mẽti. ¶ In ea.gl.in fi.Host.nõ placet dictũ gl.videlicet,ꝙ debeat haberi pro periurio.quia secundũ hoc posset ei auferri beneficium.s̃.co.querelã.& sic patereẽ dãnũ,vñ debet mereri ↄtra id,qđ hr̃.s̃. de renuntia. sane. & lvj. dist.c.satis peruersum.non ob.iura alleg. in gl. q.a loquunẽ in matrimonio.vbi timetur collusio. j.eo. tua. & de eo qui.cog.consang.in c.sup co.& in quo nõ ꝑ aliũ põt licite deseruire. secus in officio aduocationis,qđ ꝑ aliũ expediri põt.& iõ ſm eum poterit dare alium æquè idoneum loco sui si reperiat.nã salua cõscientia videtur id facere posse arg.l.at qui natura. §. cum me absente.ff.de nego.gest.& si non posset aliũ inuenire,tunc iudex habebit ↄsiderare ponderata qualitate ꝑsonę aduocati, & cãæ , an manifestè appareat fraus.vt, q.a manifestè appareat de iustitia ecclesiæ.& tũc poterit ꝑcedi contra ipsum : si autem manifestè apparet de bona fide , vt q.a apparet manifestè de iniustitia ecclĩæ.& tũc dẽbit absolui.facit de rescri.c.cũ ↄtingat.ad finẽ ĩ dubio.vt q.a sit dubiũ,an ecclesia souebat iustã cãm.dicit Host.cũ relinquẽdũ suę cõscientiæ.arg.j̃.e.mulieri.& j.q.vij.sancimus.sed do.Anto. hic dicit,ꝙ hoc casu,qñ est dubiũ põt saluari glos. q.a ipso,ꝙ cõstat eũ nõ defendere ecclesiam apparet esse fundatam intẽtionẽ dicẽtis ꝑiuriũ cõmissum,q.a non defendit,vt iurauit,nisi ostendat causam fuisse iniustã.& sic quicquid sit de conscientia eius in dubio,nisi aliud appareat reputabitur periurus.& sic salueẽ gl. nõ rñdet aliter ad rõnẽ Host.sed posset dici, ꝙ in dubio debet conformare cõscientiam suã cum ecclesia. facit.l.sunt personæ.ff.de reli. & iõ si non facit. videẽ esse in culpa. ideo imputetur sibi arg.j̃.de te.iur.damnum.lib.vj.& facit,quod not.j̃.de simo.per tuas.

SVMMARIVM.

1 *Consiliarij debent consulere domino,quod bonum,& licitum est.*
2 *Princeps non debet ad præiudicium populi statuere aliquid consensu populi.*
3 *Princeps faciendo pacem,an possit tollere , & remittere damna data subditis.*
4 *Moneta potest dici falsa,quando est legitimo pondere defraudata.*
5 *Iurans licitum,quod credit illicitum , & iurans verum , quod credit falsum est periurus.*
6 *Venire contra iuramentum illicitum potest quis propria autoritate.*
7 *Iuramentum si non potest ad vnguem seruari : debet seruari prout potest.*
8 *Monetæ falsatores qualiter puniuntur.*
9 *Pœna minor reputatur comburi,quàm dari ad bestias , & dari ad bestias minor,quàm puniri vltimo supplicio.*
10 *Monetam falsam expendens qua pœna puniatur.*
11 *Accusans falsificatorem monetæ si non probat nõ tenetur de præsumpta calumnia.*
12 *Falsarium monetę potest quilibet capere propria autoritate,& ducere ad iudicem.*

13 *Venire*

13 *Venire contra iuramentum, an liceat propria autoritate, & quando.*
14 *A voto absoluere, an possit Papa sine causa.*
15 *Periurans scienter est infamis infamia canonica, sed qui venit contra transactionem, vel conuentionem iuratam est infamis infamia iuris.*
16 *Moneta quot modis dicitur reproba.*
17 *Monetam diminuere, an possit princeps sine consensu populi.*
18 *Moneta si per Principem est interdicta, vel diminuta in valore, an hæc cedat in periculo creditoris, vt possit sibi de illa solui, an vero in periculum debitoris.*
19 *Moneta vna, an possit pro alio solui inuito creditore.*

a
Vanto. Princeps a q iurauit cer-
tam seruare monetam: si
sciebat illā legitimo pondere defrau-
datam debet pœnitere de iuramento
quod fuit illicitum. & ideo nō seruan
dum: si verò ignorabat: tunc iuramētū
seruat si illam faciat restaurari. h. d. Et primo ponitur
facti narratio. & petitio supplicantis. in secunda re-
sponsio. secunda ibi: super quo. ¶In tex. ibi licitū fuit
supple quantum ad mentem: si credebat legitimam,
& non erat. ¶Ibi vsquequaq;. idest omnimodo quo
fieri posset. ¶In tex. ibi à legitimo pondere diminu-
tam supple, & tamen non erat. & sic quò ad mentem
commisit periurium, licèt tunc seruare iuramentum
non esset peccatum. & in hoc differt à versi. si falsam.
s. eo. quia ibi credebat eam falsam. hoc est in ponde-
1 re diminutam: sed reuera non erat. ¶†No. ex tex. pri-
mo, q consiliarij debent consulere domino id, quod
sit bonum, & licitum. aliàs non sunt appellandi con-
siliarij: sed potius deceptores. ¶Et no. q sæpe consu-
lunt domino illicita propter pecuniam habendam,
& cumulandam, quod non est faciendum. licèt tales
vt docet experientia, sæpe placeant dominis. & qua-
lis debeat esse consiliarius satis colligitur. in §. festi-
nabis. in auth. de mandatis. princ. colla. 3. ibi dicitur,
q debet esse bonus, & optimus, & purus, & cōtentus
his, quæ danſ sibi de publico. aliàs si transgressus fue
2 rit debet expelli. & alius idoneus introduci. ¶†Item
no. q princeps ciuitatis. & Rex non pōt ad prudiciū
populi aliqd statuere sine cōsensu populi. & sic à cō
trario. secus intercedente populi consensu, quod in-
tellige; nisi iusta causa aliud suadeat. per id, quod no.
s. de consti. c. quæ in ecclesiarum. & quod notauit. in
3 summa. de pe. Host. §. fina. versi. sed pone. † q guerra,
vbi tangit: an dominus faciendo pacem possit tollere
& remittere damna data subditis. & dicit, q non sine
consensu subditorum: saluo nisi fortasse aliter pax fie
ri non posset. & expediret populo pacem fieri. facit,
quod no. per Innocen. j. de iniurijs. ca. in nostra. ¶Itē
no. an super iuramēto dubio liget. potius cadit inter-
pretatio, q absolutio. facit, quod no. s. de elect. vene-
4 rabilem. ¶†Item no. q moneta potest dici falsa: quan
do est legitimo pondere defraudata. ¶Item no. q iu-
ramentum de moneta falsa conseruanda velut illici-
tum non est obligatorium, & ideo non eget absolu-
tione: peccat tamen sic iurans, & ratione temerarij iu
ramenti iniungitur pœnitentia. ¶Item no. q iuramē-
tum de aliquo implendo secundum opinionem, &
credulitatem liciti obligat iurantem inquantum, &
quatenus est licitum. inquantum autem est illicitum
non obligat: nisi quatenus, sit reducibilis ad licitum.
5 ¶†Item no. q iurans licitum, quod credit illicitum,
& iurans verum, quod credit falsum quantum ad mē
tem est periurus. & ideo illi est imponenda pœniten-
tia pro tali temerario iuramēto. vt hic colligiſ in ver.
verum. ¶Item no. q solus Papa videſ posse interpre-
tari iuramentum. de quo. s. de elect. venerabilem. &
6 j. tangetur super glo. 2. ¶†Item no. q contra iuramen-
tum manifestè illicitum potest quis propria autorita
7 te contrauenire. ¶†Vltimo no. q ubi iuramentū non
potest seruari ad vnguem eo modo quo iuraſ, seruari
debet prout potest. & sic iuramentum videſ habere
in se clausulam, q si non valet, vt iuraſ. valeat, & ser-
uetur, vt potest ad hoc, quod habetur. in l. cum pater.
in §. filius matrem. ff. de lega. 2. cum ibi no. per Bar.
8 ¶†In gl. b prima ibi monetam. principum supple, quę
b non est aurea. sed si falsat auream monetam habet lo
cum, quod sequiſ in glo. in versi. sed qui numos. licèt
glo. ibi non ponat casum, quando ex toto fabricat fal
sam: tamen poniſ. in l. quicunq;. in gl. all. Dum dicit,
qui numos radit, aut tondit: aut frangit, & sic compre
hendit falsitatem ex toto, vt etiam patet ex no. ibi per
9 gl. & Bar. & notaſ ex glo. argu. † quod minor pœna re
putaſ comburi, q dari ad bestias, cum maius sit deli-
ctum falsare monetam auream, q non auream de se
patet. & sic maiorem pœnam mereſ. xxiiij. q. j. ca. non
afferamus. ¶Item not. ex gloss. q minor pœna repu
taſ dari ad bestias, quàm vltimo supplicio puniri. nā
in pœna corporali magis debet puniri seruus, q liber
cum sit debilioris conditionis. per id, quod no. s. eo.
cum quidam. ¶In ea. glo. ibi puniſ capite. idest pœna
capitali. vt patet. in l. j. hic allegata. & facit, quod ha-
beſ. in l. j. C. ad l. Corne. de fal. vbi pœna capitalis. &
pœna capitis pro eodē ponunſ. & per hoc refert hic
Gof. & Host. defensum fuisse quendam, qui falsaue-
rat monetā à pœna mortis, cū pœna capitalis sit mul
tiplex, vt notaſ. in l. 2. ff. de publi. iudi. & facit, quod
no. per Inno. in c. qualiter. j. de accu. lo. 2. & ideo mi-
nor pœna mortis potuit imponi, & debuit, cum pœ-
nę sint restringēdæ. de pœni. dist. j. §. pœnæ. & fieri de
beat in dubio mitior interpretatio. j. de reg. iur. in pœ
nis. li. vj. Communiter tamen per statuta ciuitatis hic
10 imponiſ pœna ignis. ¶† Quid autem de expendente
monetam falsam dicit Bar. in l. lege. ff. ad l. Corne. de
fal. quod si expendit numos falsos, qui vere sunt sta-
gnei, vel plumbei debet puniri pœna falsantis. si verò
expendit aliam monetam falsam debet puniri extra-
ordi. vt l. saccularij. ff. de extraor. c. i. & per hoc subij-
cit euasisse quendam à pœna mortis. & intellige præ
dicta de iure cōmuni in expendente scienter. nā igno
rans videſ excusandus. nisi ignorantia esset crassa, vel
supina. per id, quod habeſ. in c. 2. de consti. lib. vj. & l.
j. C. de fal. mone. ¶Statuta tamen quandoq; etiā ex-
pressè imponunt pœnam talibus expendentibus pe-
cuniam scienter. ¶In ea. glo. in fin. intellige hoc vlti-
mum: quando ignorantia non esset probabilis, secus
si esset probabilis. vt quia esset in loco valde remoto.
11 vt patet. in d. l. j. ¶†Item etiam est speciale: quia accu
satori præstaſ immunitas: quia non teneſ de præsum
12 pta calumnia si non probat. ¶†Item est speciale: quia
quilibet potest capere falsarium propria autoritate,
& ducere ad iudicem. vt patet. in d. l. j. de aliis autem
criminosis, an possint capi in flagranti crimine reper-
ti: habeſ. in l. j. ff. de rapt. virg. Et no. diligenter, q vbi
fit mentio pęnę capitis necessario non importat pœ-
nam mortis: nisi aliud appareat fuisse de mente dispo
nentis prout voluit Io. An. hic. & hæc gl. intellecta, vt
dixi quod est summè notandum. nam ubi fieret mē-
tio de pœna capitali hoc esset clarum. sed vbi fit men
tio de pœna capitis, & hoc est magis dubium: tamen
idem uideſ esse dicendum per ea, quæ dixi. & bene
facit, quod habetur. in l. 1. C. ad l. Corne. de fals. ¶In
gl. 2. ibi: & in iuramento etiam in eisdem causis. Not.
bene æquiparari votum, & iuramentum. & sic eo ca-
su quo potest cōmutari votum: potest cōmutari iura
mentum, & econtra. & eo casu quo Episcopus potest
dispensare

a Priceps. eodem mō sūmat hic. do. Abb. & vide hic di stinc. dom. Hēr. Boye. sup repro batiōe mo netæ cuius sit pericu lū credito ris, an debi toris.

b In gl. de falsificatio ne monetæ vide p do. legum G. de falsa moneta p totum tit. qa magis spectat ad materiā legum, quā canonum.

dispensare super voto.poterit dispensare super iura-
mento. & econtra ad idem quod no.per Innocen.s.
eo.c.2.seu.3.sic.s.eo.debitores.¶ In ea.glo. in fi.Hos.
vero dicebat,q sola voluntate absoluebat Papa eo ca
su:quo sola autoritas intelligitur excepta. vt patet.j.
13 c.proxi.& s.de rescri.constitutis.† Conclude ergo la
tius.secundum domi.Anto.quia aut iuramentū om-
nino est licitum.& hoc constat, & tunc potest q̄s pro
pria autoritate contrauenire.xxij.qō.iiij.in malis. &
quasi per totam quæstionem. & facit etiam iste tex.
an iuramentum est licitum ex parte præstātis, sed nō
recipientis.vt patet.in d.c.debitores.& tūc potest ab-
soluere Papa,& quilibet Episcopus suum subditum.
per id,quod habetur.in d.c.debitores. & s.eo.ca.j.&
quod no.per Inn.s.q me.cau.ad aures.nec est neces-
se.quod alia causa extrinseca adsit:quia sufficit turpi
tudo ex parte recipientis. vt patet in dictis iuribus.
¶ Idem dicit domi.Anto. si contingat recipientem iu
ramentum locupletari cum aliena iactura. dummo-
do damnum sit enorme. licèt non adsit alia turpitu-
do.per id,quod no.s.eo.veniens.in glo.fina.quod an
sit verum patebit ex his, quæ dicentur.j.eod. Quinta
uallis.& c.cum contingat.Aut iuramentum est licitū
ex parte vtriusq;.idest ex parte recipientis, & præstā-
tis,& hoc constat.& tunc, aut fuit illicitè præstitum.
vt quia fuit per dolum,aut per metum extortum. &
tunc Episcopus potest absoluere:etiā per ea,quæ ha-
bent.s.si vero.& c.debitores.& in d.c.ad aures. Aut
fuit licitè præstitum.& tunc aut fuit præstitum in ma
teria spectante ad Papam, aut pendente ab eius pote
state. & tunc potest tollere solum ipse Papa.j.eo.ve-
nientes.& s.de rescri.constitutus.& j.de cle.non resi
den.cum dilectus.nam sicut si concernerent vtilitatē
priuatā posset priuatus absoluere.vt hic no.per Ioan.
An.j.de spon.c.ij.& per Guil.de Cug.in l.Labeo.ff.
de iureiurand.sic & Papa in casu prædicto absoluere
posset,si vero iuramētum præstat super alia materia,
quæ non pendet à potestate, vel voluntate Papæ. vt
quia fortè quis per iuramentum vult placere Deo,
vel alteri priuatę personæ vtilitatem afferre, & tūc cū
causa posset absolui Papa, & etiā fieri illius cōmuta
tio ex causa,quando tendit ad reuerentiam Dei. per
id,quod habetur.j.eo.c.iiij.poterit etiam Episcopus,
nisi in casibus reseruatis Papæ,per id,quod habetur.
14 j.de voto.c.j.¶ † An autem sine causa posset Papa ab-
soluere à voto.glo.in c.autoritatem.xv.qō.vj.videtur
velle,q non debet absoluere sine causa: tamen si ab-
soluat tenet absolutio.Inno.s. de renuncia. in c.cum
inter.tenet,q non potest absoluere sine causa, & idē
sensit hic gl.& hoc est tenēdum,quò ad Deū, & quò
ad forum pœnitentiale.& sic in foro conscientiæ,ille
non est tutus quem Papa absoluit sine causa à iura-
mento,vel voto, & hoc etiam voluit glo.valde nota-
bi.j.de voto.in c.non est. sed respectu fori erit tutus.
quia in dubio præsumit causa, & non poterit opponi
sibi fractura iuramenti,vel voti. facit,quod no.in fin.
Cy.in l.rescripta.C.si contra ius,vel vtili.pub.& l.fi.
eo.ti.prædicta vera,vbi certum est:an iuramentum sit
licitum,vel non. vbi vero est dubium,tunc non exigi
tur absolutio,sed interpretatio.& videt,q solus Papa
habeat interpretari,p id,quod habet hic. & s.de ele.
c.venerabilem. & quod ibi no.per Inn.Specu.tamen
in ti.2.§.nunc ostendendum.versic.xxiiij.videtur vel
le,q etiam inferior à Papa possit interpretari iuramē-
ta.alleg.j.de pignoribus.significante. & j.de censib.
grauis.& respondet ad c.venerabilem.q ibi loquitur
in negocio arduo.& inter magnas personas:vel quan
do vult dare licentiam sine aliqua permutatione,vel

a Est infamis. An autē quis incidat ī periurū sine dolo. vide per domi. Alexan. de Imo. in cō silio. 92. in 2. volu.

commutatione. sed certe iudicio meo, licèt d.Anto.
sic transeat præalleg.c.significante.& c.grauis.modi-
cum faciunt,si bene inspiciantur. & melius facit c.si-
gnificauit.j.de censi.vnde posset dici,q in negocio ar
duo,& inter magnas personas,Papa habeat interpre
tari. idem in aliis,si quærimus de interpretatione, q̄
generaliter debeat obseruari,& habeat vim legis. sed
si quærāmus de interpretatione particulari respectu
personę,de qua quæritur.videt,q possit fieri per Epi-
scopum,per id,quod no.in fin.s.de iudiciis.c. cū ve-
nissent.& s.de pos.præla.c.j.& l.j.C.de legibus.& de
materia per Specu.vbi.s.& per Tho.ij.ij.qō.lxxxviij.
articu.ix.& lxxxviij.q.arti.x.& in præallegato.ca.j.j.
de voto & in d.c.autoritatem.xv.q.vj.& adde etiam
quod dictum fuit.s.eo.c.ij.quod in iuramento ꝓpriè
non cadit rescissio.sed absolutio.licet secus sit in con-
tractibus.de quo dic,vt ibi.¶ In glo.penul.ibi respon
deo,quod non semper &c. No.ex glo.quod vbi falsi-
tas committitur.circa id,quod de se non probat non
inducit pœnam falsi.facit, quod habet.ff.de falsis.l.si
quis legatum.& facit,quod habet. in l.damus.C.de
falsis. quod tene menti. Alii vero dixerunt. vt sensit
principium gloss.quod etiam excusatur Rex propter
formam iuramenti, sed certè istud non tollit contra-
rium.ideo dicit Hostien.quod cōtraria loquuntur in
instrumentis,non in moneta.nam dummodo nō fal-
set moneta:nec alteri præiudicet non refert,an cuda
tur sub nomine patris,vel sub nomine filii:vel quę fi
gura in ea ponat.¶ In ead.gloss.ibi:sanè.el.ij.solu.qd
ibi non dicit assertiuè per scripturam in colūna icul-
ptam fieri fidem. sed sub dubio fortè dicit,quod per
discretionem,seu sculpturam de ipsius autoritate cō-
stare.& hoc,an tales literæ,quæ reperiunt in colum-
nis lapideis,vel in lapidibus faciant fidem. dic,vt di-
15 ctum fuit.in c.causam.s.de probationibus.¶ † In glo.
fi.in fine. conclude, q scienter periurans indistinctè
a est infamis [a] infamia canonica,quæ per pœnitentiam
poterit aboleri.ut in c.infames.cum ibi no.alle.in gl.
sed infamia iuris solum est infamis, qui venit contra
transactionem:uel conuentionem iuratam. & ista nō
aboletur per pœnitentiam.2.q.3.§.hinc colligit. vn-
de requirit tunc restitutio ad famam per principem,
vel Papam. ut l.j.§.de qua.ff de postu.de quo etiā p
Inn.j.de re iudi.c.cum te.¶ Vltimo extra gl.tāgit hic
Io.An.post Innocen.& Hostien.materiam monetæ,
& tangit prin.tria.Primo quot modis falset,seu frau-
det moneta:cui etiā adde,quod habet. in l.lege Cor
ne.& in l.quicunq;.ff.de fal.¶ Secūdo tāgit,an prin-
ceps,uel Rex, uel dominus loci possit sine consensu
populi monetam diminuere. Tertio tāgit,quid si mo
neta est reprobata,uel interdicta per dominum terrę.
ita,q moneta in ualore est diminuta: an hoc cedit in
periculum creditoris.ut possit de illa sibi solui:an ue-
ro in periculum debitoris,ut de illa soluere non pos-
sit,de quo tangit per Bar.in l.cum quid. si cer.peta.&
in l.Paulus respondit creditorem.ff.de solu.& p Cy.
in l.in minorum.C.in qui.cau.in integ.resti.non est
necessaria.& in Spe.de solu.§.nunc aliqua.uer.fin.de
quibus omnibus hic plenè prosequitur domi.Anto.
16 ¶ † Circa primum cōclude,q ex tribus contingit mo
netam esse reprobam,primo ex materia. ut q̄a nimis
est ereosa. idest nimis habet de ere.l.creditor.ff.de so
lu.uel quia non est tota argentea, uel aurea, ut esse
debet.uel quia licet sit aurea,uel argentea non est de
liga debita.facit, quod no.Bar.in l.Paulus.ff.de solu.
Secundo dicitur reproba ex pondere. ut quia non est
legitimi ponderis.& hoc procedit siue à principio,si-
ue ex postfacto sit diminuta in pondere legitimo, ut
hic

hic tangit Innocen.& Ioan.And.¶Item tertio dicit reproba ex discursu:q a superior reprobauit eius cursum, & inhibuit illam expendi.licèt hoc fieri non deberet:quando est ex debita materia,& indebito pondere. licèt hoc faciant : quandoq; superiores propter lucrum,vt sic melius forum habeant de illa . & faciāt fabricari aliam , sed peccant sic facientes. vt hic tangit Io.An.& per hoc patet , quod male faciunt campsores,qui quandoq; radunt.& sic diminuunt monetam.nam per hoc videntur incurrere pœnam falsi . vt hic tetigit gl.j.& idem videtur Hostien.quandoq; pōderant singulos florenos,& grauiores cōflāt. & alios dimittunt.facit,quod habetur. in l.lege Corneli.& l. quicunq;.ff.ad l.Corne.de fals.¶Et no.q secundum leges tantum deberet valere pecunia in massa , & sic nondum formata in forma:quia olim imprimebatur expensis de publico. vt l.j.ff.de contrahend.emp.sed hodie secus seruatur . quia tanto minus valet,quanta est expensa, quæ occurrit in faciendo ipsam cudi . & vltra hoc etiam aliquid minus,quod cedit lucro superioris,à quo pecunia accipit. autoritatem nam tale lucrum est licitum secundum Innocen.dummodo sit
19 modicum. & sic quotidie seruatur.¶ † Circa secundum conclude , q absq; consensu populi non potest diminuere , sed cum eius consensu,sic quia quilibet potest renunciare iuri suo.vij.q.j.quam sit periculosum.cum simi.& quia est negocium vniuersitatis regni sufficiet consensus maioris partis.l.quod maior. ff.ad mu.& hoc inquantum habeat expendi intra regnum.nam extra regnum non sufficeret cōsensus populi , vel regni.l.fina.ff.de iurisdi.om.iudi.& ca.2.de
28 consti.lib.vj.¶ † Circa tertium,[a] & conclude,q si pe-
a cunia est reprobata eo,quia est diminuta in materia, vel in pondere,periculum est debitoris.per l.creditor ff.de solutio.etiam si debitor non fuerit in mora : q a debet reddi æquè bona.l.cum quid.ff.si cer.pet.& iō ex quò ista pecunia,quæ reprobatur non est æquè bona,sic mutuata non cogitur creditor illam recipere, quod videtur procedere etiam si cursus sit reprobatus per ea,quæ habentur.in l.cum quid.alle.& l.Paulus respondit creditorem.ff.de solu.aut non est diminuta in valore . & tunc,aut hoc contingit ante morā debitoris,aut post.si ante moram,& tunc videtur do. Anto.hic facere differentiam, q aut sit diminutio valoris per viam statuti.& tunc,sit periculum debitoris. quia secundum eum bonitas pecuniæ potissimè est respectu vsus,& valoris.& ideo debeat reddi in eadem bonitate intrinseca.vt l.cum quid.ff.si cer.peta.quod non videtur fieri secundum eum hoc casu.ideo videtur,q creditor inuitus non teneatur recipere secundum æstimationem prædictam.secus secundum eum si contingeret diminutio aliter quàm per viam statuti,sicut contingit multoties, quia variatur valor floreni.nam qñq; plus, quandoq; minus , vt patet ex experientia.& ideo hoc casu non attendetur dictus valor.sed sufficiat , q reddatur pecunia eiusdem materiæ,& ponderis. licèt plus valeret tempore cōtractuū quam modo:quia bonitas extrinseca non consideratē ante moram.sed solum intrinseca,per ea, quæ habentur.in l.cum quid.& l.vinum.ff.si cer.peta. Sed certè non video bonam rationem diuersitatis inter istum casum,& præcedentem,quando ex forma statuti , & diminuitur valor , cum vtrobiq; si ponderetur valor, sit bonitas extrinseca:quia si valor esset augumētatus creditor vellet eundem numerum florenorum sibi restitui,quem mutuauerat: ergo eadem ratione si diminutus sit valor, debebit similiter eundem numerum habere.ar.l.pe.C.de solu.& l.secundum naturam. de reg.iur.& j.de reg.iur.qui sentit onus.li.vj.Si autem post moram diminutus esset valor . & tunc hoc cedit ad periculum debitoris.ideo non sufficit soluere eundem numerum pecuniæ, seu florenorum:sed oportebit,q etiam soluat vltra,scilicet, quāti plurimi valuit florenus à tempore moræ.l.vinum.si cer.peta. & hoc dicit Bar.verum.in l.Paulus.allega.¶Quandoq; pecuniæ valor variatur in pecunia grossa , quæ æstimatē per minutam,vt contingit in floreno.nam secundum eum pecunia grossa æstimatē per minutā:sed nō ecōtra:quia non possumus dicere , q vnus numus valeat vnum florenum:sed certè,vt hic tangit do.Anto.sicut pecunia grossa æstimatur per diminutam : quia vnus florenus ualet tot bononinos in argento:uel tot florenos in quatrenis.ita uidetē econtra, q certa quantitas bononinorum,vel quatrenorum possit æstimare florenum.unde uidemus pro certa quantitate bononinorū,vel quatrenorū.emi florenū.& ideo in hoc non uidetē dixisse:quia si quis bene ponderet non uidetē magis ratio quare magis grossa æstimetē per minutū,quā econtra. dicebat tamen Bar.præsupposita sua opi.q si debitum erat in pecunia minuta.licèt cresceret ualor grossæ pecuniæ,etiam post moram,q tamen non habebatur ratio talis augumentī etiam post moram : q a secundum eum illud esset quoddam lucrum cessans, cuius ratio non habetur post moram. ut l.si sterilis.§. cum per uenditorem.ff.de acti.emp.& sic transit hic do.Anto.dicens cum Bar.secus esse si debitum fuit in pecunia grossa. cum illa secundum eum bene æstimetur per antiquam,& sic propter moram debeat haberi ratio augumēti,uel diminutiōis. Sed certè istud dictum Bar.non uidetur posse procedere per id,quod superius dixi:quia sicut grossa pecunia, uidetur æstimari per minutam.ita econtra.& sic cum utrobiq; uideatur eadem ratio.idem ius debet dici.argu.l.illud. ad l.Aqui.& in c.2.ē.de transac.Præterea. in d.§.cum per uenditorem.Ideo non habetur ratio interesse lucrum cessantis,seu extrinseci: quia ibi erat res in qua poterat cadere interesse intrinsecum:sed hic est pecunia,in qua non potest cadere affectio. facit,quod habetur.in l.numis.ff.de in li.iuran. ibi tamen gl.uidetur tenere, q propter moram soluendi pecuniam nō habeatur ratio lucri. & Bar.ibi uidetur sentire cōtrarium.¶Potes dicere,q si lucrum est quasi certum,ut quia pecunia debebatur campsori , qui ex aliis suis pecunijs est lucratus. & tunc habetur ratio lucri , per id,quod habetē.in l.2.§.fi.ff.de eo,quod certo loco.& in l.una.C.de sen.quæ pro eo . & ibi hoc uidetē Bar. an ꝑ interesse habeatē ratio lucri.alias autē non habebitur ratio lucri.¶Item aduerte,quia æstimatio, seu augmentatio momētanea,uel diminutio. ut quia fortè fuit unius,uel duorum dierum,illa non attenditur ut l.precia rerum.ff.ad l.fal.Interdum autem contingit reprobari pecuniam,hoc est cursum pecuniæ , licèt aliàs non sit diminuta in materia,uel in pondere. & tunc si hoc contingit ante morā sufficit , q soluat creditori de ipsa pecunia reprobata . nam erat creditor generis subalterni. quod uidetē peremptum . Ideo uidetur debitor liberatus,per id,quod habetē. in l.ratione.§.interdum.ff.ad l.fal.tamen licèt sit reprobata pecunia respectu cursus,& formæ:quia materia pecuniæ non est reprobata,& censetur quid principale cū sit reducibilis ad aliam formam. faciat.l.quæsitum.§. illud fortasis.de leg.3.Ideo non liberatē quin saltem illam tanq̃ materiam pro qua erat obligatus etiam debeat soluere , ut no.Bar.in l.quod te.si cer.pe.& ideo sufficiat, q illam antiquam debitor soluat . & sic uoluit hic Ioan.And.& idem uoluit Cyn.in l.in minorem.

[a] Circa tertium. vide Cy. in l. in minorum. C. in quib. cau. restit. in integr. non est necessaria. in vij. col.

rem,§.in qui.cau.in integ.resti.non est neces.tamen
aliqui dicunt,ꝙ creditor nõ cogitur recipere, ex quò
cursus est reprobatus. sed debebit soluere de noua
moneta æstimationem antiquę,per id, quod habetur
in c.cum canonicis.j.de censib.& ibi videtur tex.cũ
glo,& eo.ti.c.olim causam.Satis puto,ꝙ si reperiatur
illa antiqua possit solui per rationem quam dixi.¶ Itẽ
poterit seruari hæc practica,ꝙ soluat de noua æstima
tionẽ antiquæ.vnde non erit necesse, ꝙ soluat de no-
ua eundem numerum, ad quem tenebaẽ secundum
antiquam monetam:sed sufficiat,ꝙ soluat de noua tã
tum,ꝙ ex illa emeẽ quantitas antiquæ debitæ, hoc ẽt
esset expediens,quando non repereretẽ antiqua.vt tũc
soluaẽ de noua æstimatio antiqua hoc est quantum
vendi posset illa antiqua modo,non enim tenetur de
bitor cum suo detrimento in alia forma soluere. vt
d.l.Paulus.& prædicta procedunt, quando obligatio
surgit ex contractu. Sed si ex statuto,vt quia debent
solui salaria officialibus,vel condemnationes. puta,si
statuto caueẽ,ꝙ officialis debeat habere.x.libr.vel, ꝙ
quis ex tali debito debeat damnari in x.tũc dicit Spe
cu.in ti.de so lu.§.nunc aliqua. in fi.ꝙ tunc debet sol
ui de moneta noua: quia tunc mutata moneta videẽ
mutatum statutum.& sic de nouo soluaẽ.s.de consti:
translato. secus vbi ex contractu, vel ex testamento:
debeẽ:quia tunc procedit,quod est dictum.adde, qđ
no.Io.An.in addi.Specu.in loco præalleg.¶ † An au-
tem inuito creditore vna moneta pro altera possit sol-
9 ui dic,vt habeẽ.in d.l.Paulus. quia non alteraẽ mate
ria.licèt altereẽ forma: ex quò non lediẽ,creditor cõ-
pelliẽ recipere.vt quia vtraq; est de æquè bono argen
to:vel de æquè bono auro.& eiusdem ponderis. licèt
alterius formæ. Ideo licèt fuissent mutati bononini
aurei,cogeẽ recipere florenos eiusdem ponderis, vel
ianuenses aureos: ex quò non habet damnum: quia
sunt eiusdem valoris.aliàs esset secus. si aurem vellet
dare in alia materia:puta, quia pro florenis vellet da
re argenteos ad valorem florenorum:vel econtra,vel
pro bononinis quatrenos,vel econtra,de iure non co
giẽ creditor recipere.d.l.Paulus. nisi consuetudo loci
haberet,vt est gl.no.& sing.in l.si quis argentum. in
prin.ff.de dona.& hæc sufficiant de ista materia.licèt
aliqua alia hic tangit.d.An.de quibus etiam per Bar.
in d.l.Paulus.& ibi etiam dixi.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio suspendit iudicatum.*
2 *Iuramentum interpositum in materia iuris, recepit interpretatio-nem.*
3 *Iuramentum simpliciter præstitum referri debet ad actus capaces im plementi eius, quod iuratur.*
4 *A quolibet iuramento intelligitur exceptum ius superioris.*
5 *Attentata appellatione pendente reponenda sunt in pristinum statum.*
6 *Statutum, ꝙ non possit appellari non valet.*
7 *Statuente, an possit episcopus, ꝙ ab interlocutora non possit appellari, nisi secundum, quòd permittit ius ciuile.*
8 *Iudicare debet iudex secundum allegata, & probata.*

a Iudices. summariũ istud,& sũmarium d. Abba.sunt eiusdem te noris,& vi de eũ hic.

a VEnientes. Iudices a qui iurant sen-
tentias exequi infra cer-
tum tempus, hoc non obstante appellatio-
nibus ab eis interiectis deferre teneñẽ. hoc
dicit. Diuidiẽ in quatuor partes prin:nam in prima
poniẽ reprehensio consulum. In secunda ipsorum ex
cusatio.In tertia excusationis reprobatio, & generale
mandatum.In quarta mandatum speciale. & commi
natio nõ parentis,secunda ibi:verum,tertia ibi. quia
vero. quarta ibi:cum ergo.¶ In tex.ibi:cõuenire idest
redarguere, & corrigere.¶ No.ꝙ iudex debet deferre
appellationi à diffinitiua.facit,quod hẽ.j.de appel.vt
debitus.& ibi etiam quid de interlocutoria. & eo.ti.
c.j.& c.cum appellationibus friuolis.lib.vj.adde etiã,
quod habeẽ.eo.ti.si Romana.§.si autem post sñiam.
1 ¶ † Item no.ꝙ appellatio suspendit iudicatum.facit,
quod habeẽ.j.de re iudi.cum inter.circa fi.& de app.
si à iudice.lib.vj.tex.tamen in l.j.in fin.ff.ad turp.vẽ
dicere,ꝙ appellatio extinguit pronunciatum. vt etiã
tangit hic glo.pen. & sic videẽ hic tex.contradicere,
& alijs.s.allega.sed dic, ꝙ extinguiẽ respectu pręsen-
tis temporis,quia interim pendente appellatione sen
tentia diciẽ nulla,sed inspecto futuro diciẽ potius su-
spendi: qnia si appellatio deserreẽ: remaneret firma
sententia.l.furti. in princip.ff.de his qni nota.infam.
2 qđ non contingeret,si ex toto fuisset extincta.¶ † Itẽ
no.ꝙ iuramentum interpositum in materia inris reci
pit interpretationes, & limitationes iuris. facit.j.de
cle.non resi.c.cum dilectus.Ideo iuramentum de exe
quendo sñiam intelligiẽ, & limitaẽ secundum ius,ni
3 si sit appellatum.¶ † Item no.ꝙ iuramentum simplici
ter pręstitum referri debet ad actus capaces implemẽ
ti eius,quod iuraẽ. ideo iuramentum de exequendo
sñiam intelligiẽ referri ad sententias,quæ sint exeq-
biles de iure.¶ Item no.ꝙ cæteris paribus vinculum
consuetudinis non debet esse maioris roboris, & fir-
4 mitatis, q̃ sit vinculum legis.¶ † Item no.ꝙ à quoli-
bet iuramento intelligiẽ ius superioris exceptum.idẽ
de iure tertij, ꝙ similiter intelligiẽ exceptum.j.eod.
cum contingat.facit.ff.de pact.l.si vnus.§.ante om-
nia.vbi pactum factum inter certas personas aliis nõ
nocet,sic etiam nocere non debet iuramentum. facit
5 ad ea,quæ dicta sunt.s.eo.ueniens.¶ † Vltimo no.ꝙ
attenta appellatione pendente sunt reponenda in pri
stinum statum etiam anteq̃ sit diffinitiua appellatio,
quod est clatum, si est appellatum à diffinitiua,si au-
tem esset appellatum ab interlocutoria. idem dicen-
dum si post inhibitionem canonicam facta fuit exe-
cutio.aliàs differeẽ in euentum appellationis.de app.
6 non solum.lib.vj.& ibi de hoc plenè per glo.¶ † Item
no.quòd non videẽ valere statutum, quòd non possit
appellari de quo per Bar.in l.fin.ff.de aqua plu.arc.
& in l.omnes populi.ff.de iusti.& iur.quod est uerũ,
quando statuentes non habent iudicem appel.sub se.
& sic per tale statutum præiudicareẽ superiori. aliàs
7 secus,ut no.in locis præalle.¶ † An autem possit Epi-
scopus statuere quòd ab interlocutoria non possit ap
pellari,nisi secundum,qnòd permittit ius ciuile.facit
iste test.quòd non:quia per hoc præiudicareẽ iuri su-
perioris, cum de iure canonico à qualibet interlocu
toria possit appellari.ij.q.vj.in c.ad Romanam. & j.
de appel.vt debitus.& eod.ti.ca.j.in vj.& hoc etiam
tener finaliter Ioan.And.in c.fina.de appell.in 6.ubi
plenè de hoc disputat. & ibi etiam tangit, quod ius
fuerit magis æquum,an ius ciuile,an ius canonicum
8 super appellatione ab interlocutoria.¶ † In gl.iudica-
re.in fin.facit, quod habeẽ in auth.iusiuran.quod prę
sta.ab his.§.ad quos.coll.ij.& in Auth.de desen.ciui.
§.iusiuran.colla.3.Et aduerte, quia licèt uideatur in-
nui, quòd iudex debeat iudicare secundum.l. & sic
secundum iura.aliquando etiam diciẽ,quòd debet iu
dicare secundum allé.& probata.l.illicitas.§.ueritas.
de offi.præsid.& in c.iudicet.alleg.in glos.aliquando
secundum conscientiam.l.qualem.ff.de arb.& l.si in
corruptione.ff.fi.reg.tamen ista possunt reduci ad cõ
cordiam.ut tangit Ioan.And.uidelicet, ut iudex dẽat
iudicare secundum conscientiam,uidelicet,informa-
tam secundum leges, & iura ex allegatis, & pbatis,
& sic

& sic quam habet vt iudex, non autem secundum cō
scientiam, quam simpliciter haberet, vt homo. facit,
quod habetur. ff. de offic. delega. ca. pastoralis. §. præ-
terea. ¶ In gl. interpositis. in fin. supple, nisi consuetu
do aliud habeat: vel nisi deficeret superior secularis.
p id, quod habeť. in ca. si clericus. & c. licèt ex susce-
pto. cum ibi no. s̄. de fo. compe. ¶ In glo. superioris. ibi
excipitur autoritas. melius dixisset. secundum Ioan.
And. q̄ excipitur ius superioris, de autoritate autem,
an intelligatur excepta dicendum est, vt dictum fuit.
s̄. c. proxi. ¶ In glo. 2. & super ea. ¶ In glos. penul. ibi:
extinguitur pronunciatum. hæc gloss. videtur contra
tex. cum dicit appellatione suspensus, non dicit extin
ctas: sed salua gloss. per tex. quam allegat. & intellige
illam, vt dixi in notabilibus. ¶ In gloss. fina. & ibi: sed
ibi recitatur, supple: nec debet sumi argu. à contrario
sensu: quia resultaret iuri contrarius intellectus. per
id, quod habetur. in l. 2. C. de condi. infer. & no. glos.
in c. vnico. de æta. & qualit. in vj. & facit, quod no. glo.
de app non solum. lib. vj. ¶ In ea. glo. ibi: anteq̄ app.
causa &c. Hoc verum., quando appellatur à diffiniti-
ua: quid autem si appellatum fuerit ab interlocutoria
dic, vt dixi in notabilibus.

SVMMARIVM.

1 *Vsurarum remissio, an valeat etiam post vsuras solutas.*
2 *Vsuræ repeti possunt coram iudice seculari.*
3 *Iuramentum non impedit ius agendi ex noua causa.*
4 *Ius repetendi vsuras transit contra hæredes vsurarij.*
5 *Citatio generalis, an sufficiat, quando personæ sunt incertæ, & ignorantur.*
6 *Vsurarij hæredes compelli possunt ad restituendum vsuras quas testator mandauit restitui.*
7 *Iudex ex mero officio potest se intromittere de executione vltimæ voluntatis.*
8 *Ordo iudiciarius non est necessario seruandus, vbi agitur de executione testamenti.*
9 *Inquirere, an posit iudex ex suo officio ad vtilitatem priuatam.*

a D nostram. j. Per officium ª
iudicis subue-
nitur illi, qui propter iuramentum nō
potest repetere vsuras. h. d. Et in j. fa-
cti narratio. in secunda prouisio. secun
1 da ibi: mandamus. ¶ † No. j. quod non
videtur ualere relaxatio, & remissio vsurarum, facta ēt
post solutas vsuras. de quo per glo. & Ioan. And. in re
gula peccatum. de regu. iur. lib. vj. Posses tamen dice
re, q̄ fortè facta fuit ista relaxatio, seu remissio pendē
te obligatione sortis. & sic timore, ne fortè ipsa sors
exigeretur. & sic non animo donandi: vel fortè fuit fa
cta per pauperes, vel egentes pecunijs, qui dubitabāt
ne fortè aliter non mutuaretur eis, si contingeret eos
agere. facit, quod dixi super rub. de vsu. in vj. vbi ple-
nè examinaui istum articulum: an in foro conscien-
tiæ remissio, & relaxatio vsurarum habeat iuuare ip-
sum, qui recipit vsuras, de quo etiam per glos. & Dy.
& Io. An. super dicta regula. peccatum. facit, quod di-
2 xi. s̄. eo. debitores. ¶ † Item no. ar. q̄ coram iudice secu
lari possunt vsuræ repeti. sed Ioan. And. dicit, q̄ ista fue
runt verba partis, quæ hic ponuntur, in prin. non fue
runt verba Papæ. & sic non necessario probatur nota
bile. de quo per Archi. xiiij. q. iiij. in ca. quid dicam. &
in cle. dispendiosam. in glo. cum repetuntur. j̄. de iud.
3 vbi glo. valde no. & ad quam semper recurrit. ¶ † Itē
no. q̄ iuramentum non impedit ius agendi ex noua
causa. & ideo iuramentum de non repetendis vsuris
refert. ad causam repetendi subsistentem secundum
tempus iuramenti, non ad causam extortam post iura
mentum. facit, quod habeť. s̄. de renun. cum inter. &
s̄. quod me. cau. ad audientiam. & quod habetur. j̄. de
4 vsu. tuas. ¶ † Item no. q̄ ius repetendi vsuras transit ēt
contra hæredes vsurarij. facit, quod habetur. in c. fi. j̄.
de sepul. ¶ Item no. q̄ vbi tangitur periculum animæ
potest iudex ex officio procedere, quando pars est ex
clusa à remedio agendi, & æquitas suadet agi posse.
facit, quod habeť. in l. fin. & in l. planè. ff. de peti. her.
Item videtur etiam si competat ius agendi parti, per
id, quod tangit hic glo. in uerbo probarent. sed tu di-
cere potes illud verum, quando de iure competit ius
agendi. sed pars non audet agere, ne saltem de facto
ei ascribatur periurium. & ita erat hic. facit, quod no.
in fin. s̄. de arbi. peruenit. in gloss. ij. ¶ Item no. practi-
cam procedendi in casu isto, quia formata inquisitio-
ne debet iudex vocare testes, qui de hoc, super quo re
5 quiruntur nouerint veritatem. ¶ † No. q̄ sufficit cita-
tio generalis, quando personæ sunt incertæ, & ignorā
tur. facit, quod habeť. in l. si eo tempore. cum ibi no.
per Bar. C. de remis. pign. & quod no. per Innocen. s̄.
de maio. & obedien. c. fina. & de procur. c. in nostra.
¶ Item no. casum, in quo iudex ecclesiasticus habet
iurisdictionem in laicum, videlicet ratione testimo-
nij ferendi in causa ad ipsum pertinente inter laicos.
6 ¶ † Vltimo no. hæredes posse compelli ad restituen-
dum vsuras maximè quas testator mandauit restitui.
Idem tamen, & si non mandasset, per ea, quæ habenť.
in c. fina. j̄. de sepul. ¶ In glo. j. in fin. Fortè denuncia-
tio, seu intimatio facta fuit per debitorem, quam fa-
cere poterunt de iure, quia licèt iurassent non repete
re, non tamen iurarunt non denunciare, vel intimare
superiori. & ideo non dicunt de iure venire contra iu
ramentum, si aliud non petierunt. sed solum fecerūt
denūciationem, seu intimationem facti, per id, quod
habetur. in gloss. seq. & s̄. quod me. cau. ad audientiā.
& j̄. de vsu. in c. tuas. tamen ne fortè de facto ex vulga
ri opi. infamarenť de periurio. ideo Papa ad cautelam
non expressit, per quem fuerit denunciatum, vel for-
tè fuit facta intimatio, seu denunciatio per executorē
seu fideicommissarium testamenti creditoris. de quo
in litera, vt fortè fuit facta per amicum debitoris. ª Per iudicis officium. idē sūmae hic Ab. & per eadem verba.
7 ¶ In glo. 2. ibi: denunciet istud ecclesiæ supple. nam
hoc potest, quia non iurauit non denunciare. facit,
quod dixi super gl. præceden. & secundum hoc in li-
tera, dum dicit, q̄ iurarunt non deponere quæstionē
etiam apud ecclesiasticum iudicem non includit viā
denunciationis, licèt verba videātur generalia. & for
tè hoc contingit: quia etiam si expressè iurarent, non
denunciare iuramentum tunc esset illicitum, vt j̄. se-
quitur. in gl. Ideo dicta generalitas non intelligiť in-
cludere ipsam denunciationem, quod videť clarum,
si moueť prin. ad denunciandum propter correctionē
fratris, sui patris siue proximi. sed vbi moueretť princi
paliter propter interesse pecuniarium vsurarum: tunc
si iurasset non denunciare, deberet seruare iuramen-
tum, per id, quod dixi. s̄. eo. debitores. & quod no. Io.
An. j̄. eo. quemadmodum. super glo. fi. tamen fortè ēt
posset dici, q̄ si non iurasset non denunciare: sed solū
non deponere quæstionem super vsuris. cum denun
ciatio ex sui forma tendat princ. ad correctionem fra-
tris, seu proximi, fortè non includeť sub dicta genera-
litate. licèt non moueatur reuera prin. ad denuncian
dum propter correctionem proximi. sed potius pro-
pter interesse vsurarium: quia non attendiť, quod in
consequentiam venit, sed quod prin. petiť, seu agitur.
l. j. in fi. ff. de auto. tuto. & ideo cum principaliter nō
deponat quæstionem super vsuris. sed denūciat prin.
petendo

perendo correctionem proximi videt̃, ꝙ non veniat
contra iuramentum, ex quò forma agendi prin.non
cõcludit super vsuris,& sic etiam potest intelligi hæc
gloss.¶ In ead.glo.ibi:denunciet ecclesiæ.sed qd pro
derit denunciare si iurauit etiam non recipere.dic,ꝙ
si non petit absolutionem à iuramento,debebit pecu
nia erogari pauperibus:quasi non extet persona, cui
posset fieri restitutio,per id,quod habetur. in c.cum
tu.j̃.de vsu.¶ In glo.iij.ibi: iuramenti legati possunt.
& hoc etiam tenet hic Goffre.& Hostien.licèt Inno.
sentiat contrarium ex eo,quia istis debitoribus nihil
videtur relictum, ex forma testamenti. sed tene cum
gl.quia satis videt̃ relictum grauando hæredes in for
ma,de quo in litera. arg.l.fideicommissa.§.interdum
& §.plerunq;ff.de leg.3.& l.seruo legato.§.si testator.
ff.de leg.j.& quia non refert cum quo testator loqua
tur,sed in quem eius intentio dirigat̃.l.cum pater.§.
donationis verba.ff.de leg.ij.& j̃.eo.titu.l.miles.§.1.
& facit.de leg.1.l.si seruus.§.qui margaritã. nec ob.
ꝙ vbi debitor legat creditori,legatum non valet.l.si
creditori.ff.de leg.1.quia illud verum, quando nullã
veritatem affert legatũ,aliàs secus, vt ibi patet, & ita
hic.quia obstante iuramento non poterant repetere.
& ideo affert vtilitatem legatum, quia in effectu in-
ducet remissionem,seu relaxationẽ iuramẽti. Et no.
ꝙ poterit esse duplex practica petendi vsuras in casu
isto,vna,ꝙ petantur actus ex testamento,& si excipia
tur de iuramento replicabitur, ꝙ non extendit se ad
ius nouiter quæsitum virtute testamenti, & sic, ꝙ in
effectu iuramentum intelligitur relaxatum.¶ Itẽ po-
terunt secundo repetere vsuras tanq̃ indebitas, & sic
si excipiat de sacramento replicabitur, ꝙ intelligitur
7 esse remissum ex vi testamenti.¶ † In gloss.penul.ibi:
ad ecclesiam spectat.& no.bene glo.quæ videt̃,ꝙ iu-
dex ex mero officio possit se intromittere pro execu-
tione vltimæ voluntatis. de quo in c.Ioću.j̃.de testa.
& eod.ti.si hæredes.& c.tua nos.sed plenius per Ioã.
8 An.in d..Ioan.Et no.etiã † ꝙ vbi agitur de executio
ne testamenti,non videt̃ ꝙ sit omnino necessariũ ser-
uare ordinem iudiciarium.vt etiam notabiliter videt̃
velle glo.quomodo autem in causis vsurarum est ex
pressum hodie posse agi sine figura iudicij habet̃. in
cle.dispendiosa.de iudicijs.iuncta cle.sæpe.de verbo.
9 signi.¶ Extra glo.tangit hic Inno.† an iudex,seu supe
rior possit ex suo officio inqulrere ad priuatam vtilita
tem.Et conlcudit,ꝙ nõ regulariter pro quo facit, q̃a
regulariter iudex non impartit̃ suum officium,nisi pe
titum.s̃.de elec.innotuit.ad fi.& in l.4.§.hoc autem.
ff.de dam.infec.fallit, in aliquibus casibus.¶ Primus
est, quãdo agitur de restitutione vsurarum,quas pars
non potest repetere obstante iuramento. nam tunc
propter periculum animarum ex officio potest inqui
rere,vt hic patet.sed aduarte, quia hic videt̃ potuisse
agere,secundum intellectum. glo.3.& sic videtur,ꝙ
ex quò pars poterat agere,non debeat se intromitte-
re iudex,nisi eius officium imploret̃: sed potest respõ
deri, ꝙ licèt de iure pars possit agere: tamen timebat
ex subtili reuerentia agere,ne diceret̃, ꝙ contra iura-
mentum veniret,& sic timebat, ne saltem de facto in
famaret̃ de periurio. & ideo non attendit̃ talis poten
tia agendi.nec obstat etiam si dicat̃,ꝙ poterat pars de
nuntiare:quia licèt illud sit verum, vt dictum fuit cũ
glo.2.tamen fortè non audebat denũtiare, ne aliquo
modo notaret̃ de periurio etiam de facto.præterea il-
lis via denuntiationis, ex æquitate est interdicta.ideo
excludit̃ nõ officiũ iudicis, ꝑ id, quod no.in l.pecori
bus.C.ad l.Aquil.& per Bar.in l.in prouinciali.ff.de
no.ope.nuncia.¶ Item aduerte,quia limitat do.Ant.

a iudex ꝙ similia per oia sunt sũ maria domini Abb. & do.Ioã.

hunc primum casum procedere, quando iudex non
vult princ.procedere ad priuatum interesse alicuius
priuatæ personæ.sed prin.ad pœnitentiam imponen-
dam.s̃.de offi.ordi.in c.j.licèt in consequentiam, sit
ibi priuatum interesse, quia fructuosa pœnitentia nõ
potest fieri nisi restituat̃ alienum.de reg.iur.peccatũ.
lib.vj.sed certè Innocen.hoc non dicit,nec facit istam
limitationem.¶ Vnde puto dictum Innocen.simplici
ter procedere prout videtur esse de eius mente ¶ Se-
cundus casus est, quando vult inquirere de consan-
guinitate inter coniuges, vel de alio impedimento
canonico, per id,quod habet̃.j̃.de diuor.porro.& de
consan.& affini.in c.tua. & s̃ de offi.ord.significauit.
& c.j.& j̃.de clan.despon.in c.fin.¶ Tertius casus est,
quando uult inquirere de statu, & iuribus ecclesiæ,
quod est clarum in Papa:quia ex plenitudine potesta
tis potest inquirere de iuribus ecclesiarum.j̃.de insti.
cum venissent.ad fi.sed inferiori non videt̃ hoc licitũ
secundum Innocen.quod videt̃ intelligendum, nisi
ex magna causa,ut notauit. in c.quoniam frequenter
in princ.s̃.vt lit.non contest.& fortè dicet̃ magna cau
sa,quando non est,qui prosequat̃ iura ecclesiæ,& im
minet periculum in mora.facit, quod habet̃.s̃.de te-
sti.cum olim.licèt do.Anto.simpliciter dicat, ꝙ ma-
gna causa est, si res ecclesiæ sunt malè alienatæ. sed
istud non uidetur simpliciter verum, per ea,quæ ha-
bentur.in d.c.cum olim. & s̃.de resti.spo.in cap.olim
causa.¶ Quartus casus est, quando agitur de iuribus
principalibus.l.pen.& ulti.C.de bo.na.lib.x.¶ Quin
tus potest esse secundum Ioan.An.quando essent mi
serabiles personæ,quæ essent oppresse, nam ad com-
modum earum potest ex officio procedere,ut no.per
Ioan.And.j̃.de resti.spo.solicite. & idem dicit,si ue-
lit se intromittere pro conseruatione piæ consuetudi
nis.j̃.de simo.ad audientiam.cum ibi no.aliàs regu-
lariter non interponit iudex officium suum non peti
tum ad priuatam utilitatem,quod intellige prin.nam
secundario bene potest interponere etiam non peti-
tum.ut quando prin.fit inquisitio super correctione
criminum.in c.j.s̃.de of.ordi.nam tunc in consequen
tiã poterit facere restitui alienum cum aliàs non pos-
set bona correctio fieri,ut dicta regula peccatum. &
ꝙ liceat in consequentiam aliquid,quod prin.non li
ceret.facit,quod habetur. in l.j.in fi.ff.de auto.tutor.
j̃.qui filij sint legi.per uenerabilem.& de materia ge-
neraliter, quando iudex posit suum officium nõ pe
titum interponere dic,ut no.per gloss.& doct.in c.bo
næ.el.j.s̃ de postu.& per Bar.in d.l.iiij.§.hoc autem
iudicium.Io.de Imo.

S V M M A R I V M.

1 *Iuramentum contra ius non valet.*
2 *Ordinem non seruare in extraordinarijs ordo est.*
3 *Procedere plenariè, an posit iudex in notorijs.*
4 *Iuramentum per metum extortum, an obliget.*
5 *In notorijs requiritur citatio, & sententia.*
6 *Crimen per confessionem in iure factum redditur notorium.*

a D nostram.ij. Iudex qui a iurauit in omni
causa iuris ordinem seruare in notoriis subtilitatem ordinis iudiciarii nõ
seruabit.h.d. Et in prima recitat tenorem iuramenti.In secunda illud inter-
pretatur, & declarat.secunda ibi, nos iuramentum.
¶ No.1.ꝙ iuramentum præstitum in materia iuris re
cipit interpretationes, & limitationes ad declaratio-
nem ipsius iuris.facit, quod habetur.s̃.eo.uenientes.
& j̃.

& ĩ.de cleri.non residen.cum dilectus : & ideo si iu-
dex iurat ordinem iudi.obseruare, intelligit̃ de ordi-
ne plenario in causis plenarijs sui natura, non in alijs
sui natura non plenarijs.¶ Item no.ꝙ vbi iuramentũ
est reducibile ad iuris intellectum, in dubio est intel-
1 ligendum, vt non obuiet iuri.¶ † Item no.ꝙ iuramen
tum contra ius non videt̃ valere, de quo dicet̃.ĩ.eod.
2 ti.in c.quemadmodum.& c.cum contingat.¶ † Item
no.illud vulgatum, ꝙ in extraordinarijs ordinem nõ
3 seruare ordo est, & ad hoc allegat̃ decretalis.¶ † Item
no.ꝙ iudex in notorijs non videt̃ posse plenariè pro-
cedere, vel ad se procedendum plenariè obligare, qđ
in dubio videt̃ procedere altera parte contradicente:
sed vbi ambæ partes consentirent, fortè esset secus, ꝑ
id, quod habet̃.in cle.sæpe.in verbo partibus. de ver.
4 signifi.¶ † Item no.quod iuramentum per metũ ex-
tortum videt̃ obligare, dummodo non contineat illi-
citum.de quo dicendum, vt dictum fuit.s̃.eo.si vero.
& in c.verum.& adde, quod tanget̃ . in gl.j.¶ In gl.j.
in fi.supple, quia iuramentum per metum extortum
non videt̃ obligare, per ea, quæ habent̃. in l.j.ff.quod
me.cau.sed tamen hoc nõ habet obstare in casu pro-
posito, quia iuramentum hic non fuit verè per vim
extortum, sed quasi extortum, vt litera dicit:quia for-
tè contra consilium, vel desiderium iurantis fuit præ
stitum in sua promotione. cum aliter fortè canonici
nollent eum recipere. & sic nõ fuit metus cadens in
constantem virum: si autem verè per metum iustum
hoc est cadentem in constantem fuisset extortum: an
tunc tale iuramentum obliget, recurrendũ est ad no.
5 s̃.eo.si vero.& §.verum.¶ In gloss.ij.[a] ibi cum sit Ro-
a mana. in fin.no.diligenter ex hac gloss.ꝙ in notorijs
saltem requirit̃ citatio, & sñia, de citatione etiam no-
tauit glo.2.q.1.§.quandoq; autem.& de sñia notauit
glo.in c.porro.hic allegato.¶ Aduerte tamen, ꝙ licèt
requirat̃ citatio non tamen requirit̃, ꝙ sit solennis, &
sic, ꝙ sit trina, vel vna peremptoria. imo sufficiet vni-
ca etiam non peremptoria. & sic etiam licèt non ex-
primat̃, ꝙ sit peremptoria, per id, quod no.in c.cũ sit
Romana.hic alle.per Io.And.& quia etiã in causis, in
quibus procedit̃ sine figura iudicii sufficit vna citatio
et non peremptoria. vt notauit gl.in cle.sæpe.de ver.
sig.ergo eadẽ rõne in notoriis debebit sufficere.& si-
militer, qđ dicit gl.de sñia, nõ intelligas de sñia solẽ-
ni.& iõ valebit et si sine scriptura ꝓferat̃ corã testib9,
vt voluit Io.An.in c.ex parte.cl.j.de verbo.signi.licèt
aliàs regulariter sit secus.l.j. & ij.C.de sen.ex peri.re
ci.& no.bene gl.in eo, quod sequit̃, quæ declarat qua
liter sit intelligendum id, quod dicit̃, ꝙ iudex non te
net̃ seruare ordinem iudiciarium in notorijs, quia il-
lud verum, quando sunt notoria in prouincia, in qua
agitat̃ iudicium, & sunt etiã notoria ipsi iudici, aliàs
poterit eligere vnam de duabus vijs, de quibus in gl.
facit, quod habet̃, in §.quando autem.2.q.1.& de ma
teria notorii plenè.in cap.vestra.ĩ.de coha.cle.& ali-
qua per legistas.in l.ciues.C.de incolis, & in l.ea q-
dem.C.de accu.& ibi etiam per Salyc.in sua repe.&
etiam altera parte resistente, quæ grauaret̃ sumpti-
bus, & laboribus.sed vbi ambæ partes consentirẽt, nõ
videret̃ illicitum obseruare. & hoc in ciuilibus. seu
vbi ciuiliter ageret̃: sed vbi criminaliter, fortè nihil
operaret̃ consensus partium ad astringendum iudi-
cem.& ideo videt̃, ꝙ tunc posset punire etiam nõ ser
uato ordine iuris.¶ In glo.fina.in fin.solue, ꝙ vbi ius
non distinguit, & generaliter loquat̃, generaliter, &
indistinctè debet intelligi.vt in contrariis. hic allega-
tis, saluo nisi per aliud ius, vel rõne alterius iuris re-
stringat̃, vel distinguat̃, vt hic, & in primis concordã-
tiis, & no.etiam per gl.in l.de precio.ff.de pub.¶ Item
aduerte inquantum dixi cum gl.ꝙ in notorio requiri
tur citatio, & sñia. & quod dixi de citatione intelli-
ge, vbi pars non esset præsens. aliàs non requirit̃ cita
tio, per id, quod habet̃. in l.etiam.§.1.ff.de mi.& qđ
no.Bar.in l.1.ff.de in ius vocan.& Io.An.in c.fina.de
electio.li.6.de quo etiam dixi. in c.1.s̃.de iudi.Quod
autem requiratur sñia saltem in criminalibus. facit,
6 quia per confessionem in iure factam reddit̃ † crimen
notorium.ĩ.de coha.cle.c.fi.& tamen sñia requirit̃.
l.si confessus. cum ibi no.ff.de custo.re.sed inquantũ
fortiter facit lex ictus fustium cum glo.sua. & ibi no.
per Bar.ff.de his, qui no.infa.potes dicere primo, ꝙ il
la.l.habet duas lect.& secundum secundam, ibi fuit
lata sñia. & sic non ob.sed tenendo primam. fortiter
ob.potes dicere, ꝙ de iure ibi debuit ferri sñia: sed de
facto non fuit lata. & pœna fuit interposita. & sic ibi
non discutit̃, an sñia debuerit ferri: sed an sit infamis,
si fuerit fustigatus, vel potes etiam dicere, ꝙ ubi pœ-
na extraor.imponit̃, tunc possit in notoriis imponi nõ
præcedente diffinitiua, secus vbi tractaret̃ de pœna
ordi.imponenda. facit, quod no.in simili.in l.nullũ.
C.de test.Item non ob.l.emptorem.ff.de act.emp.q a
ibi secundum vnam lect.notorium releuat ab onere
probandi: sed non ab onere sententiandi. secundum
alium intellectum potest dici, ꝙ ibi loquitur in causa
ciuili, in qua non requiritur diffinitiua, quãdo est no
torium, sicut nec quando fit confessio in iudicio. secũ
dum no.in l.1.C.de confess.& ideo sicut in notorio
iuris non requirit̃ sñia. sic in notorio per euidentiam
facti.unde tunc sufficit præceptum tendens ad execu
tionem.l.si debitori. cũ ibi no.s̃.de iudi.& quod no.
in c.ex parte.1.ĩ.de uerbo.sign.& per hæc patet quali
ter debet intelligi.glo.2.huius.c.& pro eo, quod dixi
s̃.secundum unum intellectum, quod in d.l.ictus fu-
stium.fuerit grauata pars in modo procedendi præser
tim inquantum sñia nõ fuit lata.bene facit, quod ibi
no.Bar.met.in l.quid ergo.§.pœna grauior. eo.ti.vbi
dicit, quòd grauamen circa processum non inducit
dispensationem circa infamiam.& hoc dicit probari.
per d.l.ictus. & sic apertè innuit, quod ibi pars fuit
grauata in processu, quod non esset si crimen fuisset
notorium, & requireretur sententia.

a In gl.ij. super hac glo.si q̃ras an in notoriis requiratur ordo iudiciari9. vide diffi. quam hic po.d. Hēr. Boych.

S V M M A R I V M.

1 *Iuramentis contrarijs concurrentibus seruandum est licitum.*
2 *Protestatio, & reseruatio iuris alterius, quando in totum tali detrahi tur non releuat, nec validat, quod agitur.*
3 *Iuramentum fidelitatis præstans alteri, quàm ei cui debet, an incidat, in commissum, seu perdat feudum.*
4 *Debitor qui soluit creditori creditoris sui, an liberetur.*

b A te. ¶ Qui iurauit,[b] cui non debuit, il
li cui debet iurare compellitur.
h.d.& tria facit. nam primo ponit exor-
dium, secundo narrationem.tertio conclu
sionem, secunda ibi: sanè. tertia ibi cum igit̃.¶ No.1.
illud vulgatum. de quo in princ.literæ, quòd non re-
mittitur: sed augetur, quando soluitur uni, quod alte
ri est præstandum.¶ Item no.quòd concurrentibus,
2 † duobus iuramentis contrarijs, seruandum est lici-
tum. facit.s̃.eod.tua nos.¶ Item no.quod iuramen-
tum præstitum in præiudicium iuris tertij non obli-
gat iurantem inquantum præiudicatur tertio.facit.ĩ.
2 eo.cum contingat.& de pact.quanuis.li.vj.¶ † Itẽ no.
quòd protestatio, & reseruatio iuris alterius, quando
in totum tali iuri detrahitur non releuat, nec ualidat,
quòd agitur, nam male ius seruat, qui in totum illud
eneruat.

b Qui iurauit. Tau quàm ex vno ore locuti sunt in summario do.Abb & do.Io.

eneruat. sicut fecit seneschalchus quidam, vt refert hic Io.An qui hominem fecit suspendi saluo iure ipsius.& sic facit, quòd non minus teneatur iniuriarum qui alicui dicit salua reuerentia tu mentiris.& hoc tenuit Bar.in l.si quis extraneus.ff.de acquirẽ.hære.& no.etiam, quòd non faciliter euitat infidelitatem, q alteri iurat saluo iure domini, facile dixi quia contingit aliquando, q aliquis de eodem feudo facit fidelitatem duobus dominis.s. maiori domino,& minori, saluo iure maioris.facit, quod habeť. in l.imperialẽ.
3 in tit.de prohi.aliena.feu.per Fede.in vsi.feu.¶ † An autem præstans iuramentum fidelitatis alteri, q̃ ei cui debet incidat in cõmissum, seu perdat feudum.dicit Io.An.q sic. quia quantum in eo est videť alienasse.ergo &c.l.imperialem.præalle.quod maximè procedit si fiat contra pacta iurata.l.si quis maior.C.de transf.qđ intellige, quando sciẽter hoc fit secus ex errore per istum tex. quomodo autem possit esse licitũ iuramentum præstitum archiepiscopo Pisano, & nõ derogare iuramento præstando.tangit hic Io.And.& exemplificat, quando non præiudicať calaritano: sed pro aliquo alio castro.¶ In glo.2. q ibi peius est latroni.hoc verum, quãdo non partiť, quia pœnitet ipsum de peccato,& vult restituere, aliàs autem grauius delictum est retinere penès se deciperet etiam sociũ, vt patet.in d.c.si.peccatum.¶ In ead.glo.in fin.& idem si non sit omnino alius: sed censeať eadem persona iuris dispositione. vt quando soluiť adiectio in stipulatione, seu obligatione.l.q si stipulatus.ff.de sol.vel quando soluiť procuratori reuocato ignorante soluẽte.l.cum quis.§.si debitorem.ff.de solu.secus si nõ habuisset mandatum, quia tunc soluens non liberať.l.q. homines.§.si nullo.ff.de solu.nisi fortè fuerit depositarius, quia videť tunc liberari, cum de solo dolo teneať, si putauit illum habere mandatum, & ideo sufficiet, q actionem cedat contra illum cui soluit. p d.l. quod debeť.ff.de pecu.plus tamen placet Goffred.& Hostien.q ideo depositarius libereť.quia ipse est obligatus in spẽ.ideo si desinit illam possidere sine fraude liberať.l.si ex legati causa.ff.de verbo.obliga.& sic residet Ioan.And.& do.Auto.sed fortè præcedens ratio melior est.Nam possibile est depositum factum in genere: vt quia deposita est pecunia ad materiam.l.die
4 spõsaliorum.§.1.ff.depo.¶ †Item bene dixit, quando soluiť omnino alibi iam aliàs secus: & si debitor soluit creditori creditoris sui liberať saltem ope exceptionis.l.si opera & ibi per Bar.ff.de do.excep.quandoq; tamen liberatur ipso iure.puta, quando debitũ debitoris, & debitum creditoris debitoris ex eadem causa est contractum.l.si liber.ff.de neg.gest.vel quãdo creditor creditoris habet omnia bona obligata, & consequenter nomen sui debitoris.l.solutum.§.solutam.ff.de pigno.act.

SVMMARIVM.

1 *Compromitti potest super actione iniuriarum, quando ciuiliter agitur.*
2 *Arbitrator potest quis esse super iniuria propria.*
3 *Compromitti potest in fœminam tanquàm in arbitratricem, licèt non sit in dignitate.*
4 *Compromisso stare tenetur, quis per iuramentum, vel per pœnæ adiectionem.*
5 *Exhæredare filium non debet pater ex leui causa.*
6 *Iudex ecclesiasticus adiri potest pro reductione laudi ad arbitrium boni viri.*
7 *Arbitrator qui pronunciauit, vel præcipit aliquid iniustè potest suam pronunciationem in melius reformare.*
8 *Exhæredare potest pater catholicus filium hæreticum.*
9 *Arbiter, an possit sententiam mutare, siue reformare.*
10 *Arbiter, an possit declarare verbum dubium.*
11 *Arbiter, & arbitrator quomodo differant. & nu.21.*
12 *Arbiter, an debeat pronunciare secundum ius.*
13 *Compromissum, an sit factum tanquàm in arbitrum, vel tanquàm in arbitratorem.*
14 *Compromissum, si fiat in aliquem, vt procedere possit ordine iuris seruato, & non seruato, an talis dicetur arbiter, vel arbitrator.*
15 *Et si processus partim seruato ordine iuris, & postea processit sine ordine, an valebit sententia.*
16 *Attestationes receptæ coram arbitratore, an habebunt illum effectũ, quem habent receptæ coram arbitro.*
17 *Litis contestatio facta coram arbitratore non interrumpit præscriptionem: secus si fiat coram arbitro.*
18 *Arbitrator, & amicabilis compositor quomodo differant.*
19 *Arbitrator censeri debet is, cuius voluntati partes super aliquo stare permittunt.*
20 *Compromissum si fiat in aliquem, q possit procedere de iure, & de facto, & sententiare de iure tantum, an iste erit arbiter, vel arbitrator.*
21 *Ordo iuris, à partibus remitti potest.*
22 *Compromissum si fiat in arbitratorem, & amicabilem compositorem, vt procedat de iure, & de facto, & sententiat de iure, an censebitur arbiter, vel arbitrator.*
23 *Arbiter quando debet pronunciare secundum ius, an possit pronunciare secundum statuta, quæ sunt contra ius commune.*
24 *Arbiter debet citare partes, & partibus absentibus non potest laudare: sed arbitrator potest parte absente etiam non citata proferre laudum.*
25 *Arbitri non iurant.*
26 *Arbiter esse non potest quis in causa sua.*
27 *Arbiter suspectus potest ex causa recusari ante sententiam, secus in arbitratore.*
28 *Monachus non potest esse arbiter.*
29 *Abbas, an possit esse arbiter, vel arbitrator*
30 *Emologari potest dictum sine sententia arbitri, sed non arbitratoris.*
31 *Emologari, an, & quando possit sententiam arbitri, & quam actionem pariat.*
32 *Sententia arbitri potest habere executionem paratam.*
33 *Compromissum in arbitrum soluitur morte alterius compromittentis, secus in arbitramento.*
34 *Confessio facta coram arbitro præiudicat in iudicio, sed facta coram arbitratore non præiudicat.*
35 *Confessio facta coram arbitratore secuto laudo non potest reuocari. secus in confessione facta coram arbitro.*
36 *Litis contestatio facta coram arbitro interrumpit præscriptionem.*
37 *Arbiter non procedit diebus feriatis sicut nec iudex: sed arbitrator potest procedere, & ferre laudum diebus feriatis etiam in honorem Dei.*
38 *Arbiter non cogitur laudare licèt susceperit compromissum, nisi pœna interuenerit, vel datio pignoris.*
39 *Arbiter non potest sententiam ferre in ecclesia, sicut nec iudex, secus in arbitratore.*
40 *Arbiter non potest extendere manum ad ea, quæ sunt extra compromissum.*
41 *Excommunicatus non potest esse arbiter.*
42 *Arbitratoris dictum reducitur ad arbitrium boni viri, sed dictum arbitri non reducitur.*
43 *Arbitri dictum iniquum, an aliquo casu possit reduci ad arbitrium boni viri.*
44 *Arbitri si de necessitate eligantur, an ab eorum sententia appelletur.*
45 *Pactum, q à sententia arbitri possit appellari, an valeat.*
46 *Tertius à duobus arbitris propter discordiã electus, an poterit ab eius sententia appellari.*
47 *Sententia arbitri, an possit aliter retractari.*
48 *Laudum arbitratoris, an, & quando possit reduci ad arbitrium boni viri.*
49 *Laudum arbitri quare de iure ciuili non reducitur ad arbitrium boni viri, sed arbitratoris sic.*
50 *A sententia iudicis reducentis sententiam arbitratoris, an poterit peti reductio.*
51 *Arbitramentum quo iure reducatur ad arbitrium boni viri.*
52 *Arbitramentum infra quantum tempus possit peti reduci.*

53 Arbitrandi potestas quanto tempore duret.
54 Reductio arbitramenti coram quo debeat peti.
55 Laudum quando dicatur iniquum.
56 Laudi iniquitas qualiter detegitur.
57 Et quis habeat iniquitatem probare, an dicens laudum æquum habeat illud iustificare, an petens reductionem debeat probare iniquitatem.
58 Arbitrator, an possit esse testis in causa reductionis, & an possit contra iustitiam laudi testificari.
59 Reductio ad arbitrium boni viri, an possit tolli per pactum.
60 A transactione iurata non licèt recedere.
61 Dolus ex proposito qualiter possit probari.
62 Reductionem ad arbitrium boni viri petens, si succumbit, an poterit indistinctè peti pœna.
63 Iudex aditus super reductione, an debeat retractare totum in quo est læsio, an sufficiat, ꝙ reducat ad modicam læsionem.

a Vintauallis. Ille cuius a mãdato q̃s
stare iurauit nõ põt ꝑ-
cipere, vt filios exhæredet, uel uxorẽ abij-
ciat. h. d. Et in prima facti narratio. in secũ
1 da prouisio. secunda ibi: quo circa. ¶ † No. sup actio-
ne iniuriarum potest cõpromitti, qđ vr̃ verum, qñ ci
uiliter agit̃. secus si criminaliter. l. non distinguemus.
2 §. Iulia. ff. de ar. ¶ † Item no. ꝙ quis põt esse arbitrator
sup iniuria ꝓpria, & sic sup cã propria, qđ vr̃ cõtra. l.
pe. ff. de arb. sed dic, ꝙ nõ põt esse iudex, uel arbiter.
ut ibi: sed arbitrator sic. ut hic. & ꝫ. eod. ueniens. & ibi
per Inno. ¶ Istud vr̃ procedere siue sit debitor, siue cre
ditor in quẽ fiat cõpromissum, per ea, quæ hñr. in d.
l. pe. & per ea, q̃ notauit Inn. in d. c. ueniẽs. licèt ibi fe
cerit dr̃iam inter debitorem, & creditorem. istud ve-
3 rius vr̃. ¶ † Itẽ no. in fœminã cõpromitti posse: licèt
non sit in dignitate, qñ compromittit̃ tanq̃ in arbitra
tricẽ. secus, qñ tanq̃ in arbitrũ, ꝑ id, qđ hr̃. C. de arbi.
l. fi. & ꝫ. de ar. dilecti. & ex hoc habes unã differentiã
inter arbitrum, & arbitratorẽ: & aliã ẽt dixi in ꝑcedẽ-
ti nota. ¶ Itẽ no. in laudo non posse laudari, de facto
fiendo alteri ꝑsonæ, quæ nõ uenit ad cõpromissum.
4 ¶ † Itẽ no. unũ modũ se astringendi ad cõpromissum,
seu in cõpromisso, uidelicet, per iuramẽtũ, qñq; aũt,
fit ꝑ adiectionẽ pœnæ. l. j. C. de arb. & d. c. dilecti. ꝫ.
de ar. ¶ Itẽ no. modũ sñiandi, qñ compromissum est
iuramẽto firmatũ, ꝙ possit arbiter præcipere sub debi
to iuramẽti. & arctat cõpromittens ad obseruandũ si
licitũ est mandatũ. ¶ Itẽ no. ꝙ in iuramento de paren
do laudo apposito in compromisso in dubio non ue-
5 nit aliud illicitũ cõtra pietatẽ, uel cõtra ius. ¶ † Item
no. iniquũ esse, ꝙ pater exhæredet filiũ causis nõ ex-
pressis in iure, uel ex leui cã. ¶ Itẽ no. duplicẽ speciẽ
iniuriæ. unã, q̃ fit uerbo aliã q̃ fit facto, de quo. in l. j.
& l. Itẽ apud labconẽ. §. cum uitiũ. ff. de iniur. ¶ Item
no. qđ ubi in iuramẽto gñaliter ꝑstito dubitat̃, ne tra
hat̃ ad illicitum, opus est interpretatione non absolu
6 tione. facit. ꝫ. e. quãto. ¶ † Itẽ no. iudicẽ ecclesiasticũ
posse adiri ꝓ reductione laudi ad arbitriũ boni uiri.
qñ laudũ est iuratũ: & cõtinet iniq̃tatẽ contra pieta-
tẽ naturalẽ, uel ꝯtra ius canonicum. ¶ Itẽ no. practicã
ꝓcedẽdi, qñ ex ui iuramenti sit præceptũ iniustũ: q̃a
potest agi, seu implorari officium superioris, ut reuo-
cet̃ præceptũ. & si non reuocet̃ potest peti, ut decer-
7 nat̃ ꝑceptũ nullũ. ¶ † Itẽ no. ꝙ arbitrator, qui ꝓnũcia-
uit, uel aliq̃d præcepit, si iniustè fecit uidet̃ posse re-
uocare, qđ fecit, & sic uidet̃, qđ possit suã ꝓnũciatio-
nẽ in melius reformare, qđ uidet̃ cõtra. l. q̃a arbiter.
ff. de arb. sed potes dicere, ꝙ hic non reformabat lau-
dũ: nec reuocabat id, quod iudicauit tanq̃ arbitrator.
sed tanquàm pars ad cuius cõmodum erat præstitum
iuramentũ, ꝑterea istud faciebat ad mandatũ superio
ris. & sic non faciebat ꝓpria autoritate. & iõ nõ obst.
& de materia plenè ꝑ gl. & Bar. in d. l. q̃a. & in Spe. de
ar. §. fi. uer. sed pone actum est &c. cum sequentibus.
8 ¶ † In gl. 2. in fi. Adde alium casum. l. qñ filius est hæ-
reticus, & pater catholicus. ĩ. de hære. excõicamus. §.
credentes. & dicit hic Ioã. An. ꝙ in oĩbus casibus, in
q̃bus põt pater filiũ exhæredare ẽt in illis poterit ali
menta denegare, de quo ẽt per Bar. in l. si q̃s à liberis.
ff. de li. ag. & in Spe. q̃ fi. sint leg. uer. quid si filia. dicit
tñ ibi, ꝙ si pœniteat filiũ de peccato tenebit̃ pater tũc
9 eum alimentare. C. de nup. & l. di. c. ferrum. ¶ † Extra
gl. tãgit hic d. An. an arbiter possit mutare sñiam, uel
reformare. & in effectu cõcludit, ꝙ si est interlocuto-
ria põt. l. dicere. §. j. ff. de arbi. saluo nisi esset talis in-
terlocutoria ꝑ quã finiret̃ iudicis officiũ, ut no. Bar.
in d. l. dicere. idem si uult mutare circa accessoria. dũ
modo eadem, dic, ut no. gl. in l. q̃ arbiter. ff. de arbi. &
licèt d. An. cum hoc transeat. tñ fortè potest dici, ꝙ be
ne post diffinitiuam sñiam si omisit ꝓnunciare, de ac
cessoriis poterit pronunciare dũmõ eodem die. ꝑ l.
paulus. ff. de re iud. sed si pronunciasset sup eis nõ vr̃,
ꝙ posset mutare ẽt eadẽ die. q̃a hoc non reperit̃ iure
cautũ. nec. h. d. d. l. paulus. facit, quod ibi no. per Bar.
si aũt volet reformare sñiam quo ad dictum dictamẽ,
non mutato effectu poterit. vnde poterit emendare
malã latinitatem. l. acta. ff. de re iudi. aut uult mutare
sñiam diffi. & tunc, si est aliqua nõ põt, q̃a functus est
officio suo. facit. ꝫ. de of. del. in literis. si aũt sit nulla.
& tũc, aut fuit nulla: q̃a lata non seruata forma data
in cõpromisso. ut q̃a fuit cõpromissum sup pluribus,
& cõuentũ, ꝙ simul sup oĩbus ꝓnũciet. tunc, si ꝓnun
ciat sup vno tñ. sñia est nulla tanq̃ lata cõtra formã
mãdati. ꝫ. de rescr. cum dilecta. & l. diligẽter. ff. mã. &
iõ nõ dr̃ tũc perfunctus. i. ꝑfectè functus officio suo.
iõ poterit tũc de nouo formare sñiam super oĩbus, fa
cit. l. q̃d tñ. ff. de ar. & co. ri. nõ distinguemus. §. de of-
ficio. ¶ Aut ꝓnunciauit seruata forma cõpromissi. &
tũc ẽt si ex alio capite sñia sit nulla nõ poterit amplius
ꝓnũciare, q̃a tũc dr̃ ꝑfunctus officio suo siue bñ siue
malè ꝓnunciauit. l. q̃a arbiter. ff. de arbi. & l. iudex. ff.
de re iudi. nec oõ. iste tex. q̃a rñsio, ut dixi in notabi-
libus. & hæc ꝓcedũt ẽt si dictũ fuerit in cõpromisso,
ꝙ possit semel, & pluries iudicare. nã illa clausula re-
ferri debebit ad diuersos articulos, ut sic possit semel
sup oĩbus ꝓnũciare, vel pluries hoc est separatim su
per quolibet si aũt, ꝙ sup eodẽ capitulo possit pluries
iudicare, q̃a sup eadem re nõ possunt plures sñiæ fer
ri. l. j. C. qñ ꝓuo. non est necesse, & hoc tenuit Bar. in
d. l. dicere. & iõ s̃m eũ deberet latius formari clausu-
la, uidelicet, ut posset semel, & pluries iudicare, & ẽt
iã iudicatũ mutare, & corrigere: q̃a licèt aliàs hoc nõ
posset, poterit tñ tunc ex ptãte sibi attributa ꝑ partes.
ar. d. l. nõ distinguemus. §. de officio. s̃m Bar. in d. l. di
cere. seu in l. q̃d tñ. ibi sequenti. sed d. An. hic dicit, ꝙ
ẽt prima clausula, uidelicet, qm̃ dictum est, ꝙ posset
semel, & pluries iudicare sufficeret ad hoc, ut possit
mutare iudicatum, qđ unus esset articulus. nam tunc
poterit sup illo, ex ui dictæ clausulæ iterato ꝓnuncia
re. aliàs uerba nihil operant̃ ꝯ. l. si qñ. ff. de le. j. & fa-
cit, qđ hr̃. in l. ij. ff. de li. & posth. & quod no. Bar. in l.
si q̃s. in prin. tex. ff. de le. 3. ¶ Aduerte tñ, q̃a Io. And.
post Gui. de Suza. in addi. Spe. in §. fi. sup uer. licèt au
tẽ. vr̃ tenere, ꝙ nõ valeat tale pactum, vt possit arbiter
mutare suã sñiam, q̃a hoc esset inuitare eum ad delin
quẽdum ꝯtra. l. conuenire. ff. de pac. do. sed ut dixi. ꝫ.
Bar. voluit oppositum. in d. l. quid tñ. & sic ẽt cõiter
practicat̃, & hoc tenendo põt rñderi ad rõnẽ Guido.
& Ioan. Andr. ꝙ in dubio non debemus præsumere,

a Ille cuius. Sũmariũ d. Abb. & istud in nullo discordãt. & est istud. c. valde sol. ne superẽ quo latè scripsit. d. Abb. & d. Io. de Imo. quorum dictis cõnectis nõ est opus aliqua alia addere, quia plenè eius materiam tractãt, & ad de do. Bar. in l. si socie taté. §. arbitrorum enim. ff. ꝓ soc. vbi ponunt̃ multæ q̃ões, quæ etiam hic reassumit do. Io. & d. Abb. hic.

quod arbiter delinqnat . ar.l.merito.ff.pro so.sed po-
tius,qđ si cōtingat eum mutare mutet ex cā. tene tñ
10 mēti dictū pal.qa est valde no.si esset verū.¶†An au
tē posset arbiter declarare verbū dubiū. vt qa cōdēna
uit.in x.& vult declarare de qua moneta,dic,ꝙ nō ni
si aliud dicat̄ ex ptāte sibi data,p id,qđ hr. ĩ l.ab exe
cutore.ff.de app.vbi solū maiores iudices habēt ptā-
tē interpretādi, & iō arbiter nō poterit nisi super hoc
data fuerit sibi ptās.& hoc ēt tenuit Spe.in ti.de ar-
bi.§.fi.ver.sed nunqd verbū obscurum.¶Vlterius est
sciendum,quod Io.An.post Inno.Host.hic tractauit
materiam arbitratorū quam d.Ant.hic latius fuit pro
secutus cōmentando istā decretalē.& in effectu redu
cit materiam ad vnā principalē qōnē,videlicet , q̃ sit
11 † differentia inter arbitrū,& arbitratorē, & in effectu
rñdet,ꝙ multæ sunt differentiæ,de quibus p Cy.in l.
si qui ex cōsensu.& l. epalis.C. de epi.au.& p Bar.in
l.si societatem.§.arbitrorum.ff.pro so.& in Specu.de
arbi.§.j.nam vna est differētia,ꝙ arbitrator assumit̄ in
cōtractu.sed arbiter in lite,patet primo.in l.fina.C.de
contrahen.emp.& in l.si societatem.ff.pro so.& in l.si
qs arbitratu.ff.de ver.ob.vnde eligit̄ arbitrator p par
tes,vt cōstituat,seu arbitret̄ precium rei, vel operari,
vel partes societatis , vt patet in iuribus alle.vnde in-
terdum fit vēditio p precio,qđ Titius fuit arbitratus
vel cōstituerit,vt patet.in d.l.fi.sed certè ista dr̄ia , nō
vr̄ procedere, qa ēt in lite , seu sup lite vr̄ posse assu-
mi arbitrator,vt est tex.cum gl.in l.si de meis.§.rece-
pisse.ff.de arb.& in l.j.§.& post operis.ff. de no.oper.
nun.& in auth.si vero cōtigerit . & in corpore , vnde
sumit̄.C.de iudi.sed s̄m Bar.pōt saluari præcedēs dif
ferentia,qa licèt arbitrator pōt assumi in lite,vel sup
lite,tñ pōt etiam dici assumptus super ɔ̄ctu. videlicet
trāsactionis pficiēdæ.Nā vident̄ partes assumēdo ar-
bitrarorē sup lite trāsigere,& componere adinuicē,ꝙ
discedat̄ a lite s̄m modum quem declarauerit ipse at
bitrator,& iō arbitramentū dr̄ quædā trāsactio. vt vo
luit gl.valde notabilis.in §.si vero cōtigerit . in auth.
vt diffe.iudi.col.ix.& hoc ēt no.hic Inno.& Hostien.
¶Aduerte tñ,ꝙ non est propria, & stricta transactio,
cum illa non fiat,nisi aliquo dato,retento,vel promis
so.l.j.& ij.de transac.& l.transactio.C.eo.ti.sed arbi-
trator posset ex toto absoluere,vel ex toto cōdēnare,
vt notauit Bar.in d.§.arbitrorū . & iō non est propria
& stricta trāsactio:sed est quædā lata trāsactio:qa per
eā transit̄,& recedit̄ à lite.facit,qđ no.gl.in c.si qn.in
gl.j.s̄.de of.dele.& sic patet posse saluari dr̄iā p̄dictā.
pōt etiam saluari attenta cōi accidētia facti : qa arbi-
trator est ille,qui cōiter assumit̄ in cōtractu . vt patet
in iuribus palle. sed arbiter in lite cōiter assumit̄
l.3.§.j.ff.de arb.& ex hac dr̄ia surgit alia : qa ex quò
arbiter assumit̄ in lite habet procedere per viā litigij,
& sic ad instar iudicis.l.j.ff.de arbi. vñ vt ēt tangit hic
Inn.arbitriū diffinit̄,quod est actus triū psonarū,qua
si in iudicio contendentium.s.actoris,rei , & iudicis.
Arbitrator aūt,qa eligit̄ super cōtractu, qui est actus
& extraiudicialis , & ideo extraiudicialiter procedit,
& sic corā arbitratore nullus ordo iudiciarius est ser-
uandus,vt hic tangit Inn.quod intellige de necessita-
te.vt j̄.patebit.nā ex voluntate seruari posset etiā co-
rā arbitratore ordo iudiciarius,facit,quod hr̄.in simi-
li.in cle.sæpe.circa fi.de ver.sig. & sic nō habet necef
sario obseruare in pcessu ordinē iudiciariū , sed pōt
aliàs extraiudicialiter,vt bonus vir laborare ad verita
tē inueniendā. facit,quod hr̄.s̄.de os.dele.cū contin-
gat. & qđ no.Inn.s̄.ti.j.in c.fi. & ex prædictis ēt seq̄
tertia dr̄ia:q̄a arbitrator in pronunciando, & senten-
tiādo , seu declarando eius voluntatē,non habet ne-
cesse seruare aliquā solennitatē.& sic nō est necesse,
ꝙ pnunciet in scriptis,& proferat ex scripti recitatio
ne,vel sedēdo,& nō stando.secus in arbitro, p id,qđ
hr̄.in l.j.ff.de arbi.iuncta.l.j.& ij.C.de sen.ex peri.re
12 ci.¶Quarta aūt est dr̄ia , qa † arbiter dēt pronūciere
secūdū ius:licèt si aliter pnūciet stari dēat ei9 snīæ.l.
dic̄ pferre.§.stari.ff.de arb.vbi dr̄, ꝙ stari dēt snīæ ar-
bitri siue æqua,siue iniqua sit,qđ intellige,nisi habe-
ret in se expressum errorē iuris.l.apud Celsum.§.itē
q̃rit̄.cū ibi no.p Bar.ff.de do.ex.vel nisi dolus arbitri
interueniret,p ea,quæ hñr . in l.ita demū.ff.de arbi.
sed arbitrator dēt pnūciare secūdū æqtatē,vnde pōt
aliquid modicū dare de iure vnius alteri p bono pa-
cis.& cōcordiæ,vt no.in d.l.si de meis.§.arbitrorū.&
facit,qđ no.Bu.in auth.decernimus.C.de arb.vñ di-
cebat hic d.Ant.ꝙ arbiter dēt seruare rigorē iuris:sed
arbitrator iustitiā, allegat no.in Spec.de arbi.§.j.ver.
arbitrator vero. cū ibi no.p Ioā.An.in addi.sed certè
melius dixisset,ꝙ dēt æqtatē seruare. nā secundū iu-
stitiā iudicare,est secūdū ius iudicare.vt ĩ c.est ius di-
13 ctū.j̄.de ver.sign.¶ † Sed iuxta p̄dicta dubitat quali-
ter cognoscet̄, an compromissum sit factū tanq̃ inter
arbitrū , an vero tanq̃ in arbitratorē.dicit hic d.An.ꝙ
si simplr̄ fiat cōpromissum in aliquē.nec adijcit̄,vt in
arbitrū,vel arbitratorē,ꝙ in dubio,vr̄ electus, vt arbi
ter,& nō vt arbitrator,p id,qđ hr̄.in l.3.§.j.ff.de arb.
& quod no.in Spe.de arb.§.fin.ver.sed pone,ꝙ sicut 15
cum tribus sequen.nisi ex alijs verbis appareat aliud
fuisse de mēte partiū,vt qa dictū fuisset , ꝙ posset p-
cedere ordine iuris seruato,vel nō seruato. nā tūc pa
tet,ꝙ nō simpliciter vt arbitrū elegerūt , qđ aūt si di-
xerint cōpromittimus in Titiū,vt arbitrū, & bonū vi
rū dicit,ꝙ erit arbiter,q̃ arbiter eligit̄,vt bonus vir.d.
l.3.§.j.idē dicit si dixerint eligimus Titiū in lite nr̄a,
disceptatorē, vt in d.l.3.§.j.& hoc intelligo maxime
pcedere,qñ pœna apponit̄ . nā tūc maximè colligit̄
qđ voluerūt partes eū esse arbitrū , vt no.gl.in l.1.ff.
de iud.secus dicit,si partes dicāt eligimus talē , vt ar-
bitratorē.& idē dicit si dicāt eligimus talē,q̃ vt bonus
vir nostras terminet qōnes. sed fortè istud vltimū nō
est uerū,qa ēt arbiter vt bonus vir eligit̄,vt dicit tex.
in d.l.3.ff.de arb.& sic patet pōderāda esse verba . nā
aut expresse dicunt , ꝙ cōpromittūt tanq̃ in arbitrū,
aut dicūt,ꝙ cōpromittūt tanq̃ in arbitratorē, aut sim
pliciter cōpromittūt in aliquē,& qd iuris in oībus p̄
dictis patet ex superi9 dictis. Aduerte,tñ qa inquātū
dixi,ꝙ in dubio vr̄ assumi ut arbiter,vr̄ uerū,qñ assu
mit̄ sup lite,p id,qđ hr̄ . in l.3.§.j.sed si assumeret̄ in
ɔ̄ctu.vt qa vēdit qs rē Titio cōpromittēdo preciū in
scio,vr̄ qđ tunc intelligat̄ arbitrator,p id, qđ hr̄.in l.
fi.C.de ɔ̄hen.emp.nā ibi facta fuit vēditio p precio,
qđ cōstitueret setus . & sic nō sunt verba prima facie
importātia arbitramētū,imo potius sonātia ĩ arbitriū
& merā volūtatē.& tñ cēset̄ arbitrator,ut patet.ĩ d.l.
fi.ad idē ēt,qđ hr̄. in d.l.si societatē.§.arbitrorū.nā ar
biter ēt appellat̄, vt ibi patet q̃ hēt cōstituere ptes so
cietatis.& tñ reuera ē arbitrator,& sic nō vr̄ dr̄ia , an
dicat̄ ĩ ɔ̄ctu,ꝙ ptes societatis declarent̄ arbitrio Titij.
an uero dicat,ꝙ declarent̄ arbitratu Titij, per id, qđ
hr̄.in d.§.arbitrorū iūcta.d.l. si qs arbitratu.ff.de ver.
ob.sed qñ assumit̄ sup lite bñ est dr̄ia,an assumat̄ ut
arbiter,an vt arbitrator,ut patet ex no.ĩ d.§.recepisse.
& d.l.j.§.& post operis.& secūdū p̄dicta vr̄ limitādū
14 dictū.d.An.¶†Sed iuxta p̄dicta insurgit dubiū, qđ si
cōpromittat̄ in aliquē vt possit pcedere iuris ordine
seruato, & non seruato,an talis dicet̄ arbiter,uel ar-
bitrator.dicit hic Innoc.ꝙ habebit mistā potestatē.&
sic poterit eē,& arbitrator,& eligere uiā arbitri,& si-
militer

militer,& arbiter,& eligere viā arbitratoris.& ꝑ ꝯñs
erit in ei⁹ ptāte,quā viā eligat,& idē dicēdū si est cō-
promissum tanq̄ in arbitrū,& arbitratorē, & amicabi
lē cōpositorē.nā poterit eligere viā arbitri,vel arbitra
toris,ꝓut sibi placuerit.vt et voluit Bar.in d.§.arbito
rū.q̄d aūt si fuisset dictū,ꝙ cōpromittiť,vt in arbitrū,
& arbitratorē.Spe.in d.ver.sed pone,ꝙ sicut,& se.po-
nit opi.& finaliter vr̄ dicere,ꝙ talis cēsebiť arbiter.&
sic potētior ptās intelligať sibi ar.l.q̄riť.ff.de sta.ho.
Sed verius vr̄ qđ utraq; ptās intelligať sibi data ꝓut
elegerit argumēto ei⁹, qđ hr̄.in l.si Titio.ff.de vsufru.
ubi copula posita inter in cōpassibilia resoluiť in al-
ternatiuā:ergo ēt hic,qñ cōpromittiť tanq̄ in arbitrū
& in arbitratorē,illa copula resoluiť in disiunctiuam
cū uia arbitri sit opposita viæ arbitratoris . vt patet ex
supradictis.& sic nō vr̄ dr̄ia, an apponať copulatiuè ,
an vero disiunctiuè. & hoc puto fuisse de mente . do.
Ant.hic licèt clarè istud non dicat. Sed aduerte,quia
isto casu,qñ hēt duplicē ptātē ex mō ꝓcedēdi poterit
apparere,quā viā eligat.ar.l.si seruus.§.fi.cū ibi no.ff.
de le.j.& iō si in ꝓcessu,& sic in mō ꝓcedendi, & in
mō snīandi seruet ordinē iuris, seu solēnitatē cēsebiť
elegisse ptātē,& viam arbitri. si autem processerit nō
seruato ordine iuris, censebiť vt arbitrator . & viam,
& ptātē arbitratoris elegisse.& si ꝓnūciet iniquè po-
terit peti reduci dictū eius ad arbitriū boni viri . & ĩ.
15 diceť,secus in casu p̄cedēti.¶†Sed iuxta prædicta oc
currit dubiū,q̄d si partim processit seruato ordine iu-
ris,fortè q̄a fecit dari libellū, & litē contestari:sed po
stea ꝓcessit sine ordine iuris . & tulit snīam etiā sine
scriptis,vel stādo,& nō sedēdo.an tūc ualebit snīa, vr̄
ꝙ nō,quasi à principio faciēdo seruare ordinē iudi. ui
deať elegisse uiā arbitri. & iō postea nō vr̄ posse eli-
gere uiā arbitratoris imo illi potius renūciasse. arg.ĩ.
de app.solicitudinē.& ĩ.de elec.ut q̄s duas.libr.vj.&
hoc tenuit Dy.in l.3.ff.de testa.mi.& facit etiam, qđ
ipse notat.in d.l.si dn̄iū.ff. de fur.& iō , ex quò elegit
uiā arbitri snīa p̄dicta lata sine solēnitate iuris, vr̄ nul
la,& nō ducere petitionē pœnæ,ꝑ id,qđ notať . in d.
l.apud Celsum.§.itē q̄riť:quia ubi patet eo casu,quo
snīa iudicis esset nulla:ibi snīa arbitri nō inducit peti
tionē pœnæ . sed Hos.hic vr̄ dicere,ꝙ talis snīa uale-
bit,& si erit æqua stabiť ei,aliàs poterit reduci ad ar-
bitriū boni uiri, & sic iudicabiť potius ut arbitrator,
& nō ut arbiter:ut res potius ualeat, quā pereat.ĩ.de
uer.sig.abbate.cōcor.l.quot.ff.de re.du.& hoc ēt pla
cet hic d.An.ex eo,q̄a nō repugnat ſm eum oīno uię
arbitratoris,qđ in aliquo, uel etiam in toto in proce-
dēdo seruet ordinē iuris.allegat , qđ hr̄ in simili ꝑ gl.
in cle.sæpe.circa fi.de uer.sign.& ꝓ ista parte ēt facit.
q̄a actus iudiciarij sunt separati, ut ēt tāgit.gl.j.d.cle.
sæpe.circa fi.& iō,licèt seruauerit ordinē iuris in ali-
quibus actibus, nō vr̄ in alijs arctari ad obseruandū.
ex quò sunt actus separati in præambulis,& habebat
ptātē ꝓcedēdi ut arbiter,& ut arbitrator. & hoc uerū
qñ expresè nō eligit aliquā uiā,sed si expresè elegis
set uiam arbitri sup tota cā. uel simpliciter nō posset
postea redire ad uiā arbitratoris,ꝑ id,qđ hr̄.in d.c.ut
q̄s duas.& qđ no.gl.in dicta cle.sæpe.ad fi.nec puto
absonū,qđ arbitrator ꝓnūciet ex his,q̄ corā eo super
aliq̄bus articulis gesta sunt, ut corā arbitro,tū ſm mē
tē d.An.nō intelligerenť acta illa facta,ut coram arbi
tro,sed potius ut coram arbitratore cuius natura etiā
non repugnet oīno,ꝙ aliq̄s ordo fuerit obseruatus. li
cet non teneret.& sic patet , ꝙ in casu prædicto susti-
neri pōt snīam ualere tanq̄ arbitratoris.& posset peti
reductio ad arbitriū boni uiri.si expediat, & ut patet,
ex p̄dictis duplici uia sustineri pōt.primum,ut intelli
gať elegisse uiam arbitratoris.ut sic res potius valeat,
q̄ pereat ꝑ iura superius allegata . & q̄a nō repugnat
ex toto ptāti arbitratoris seruare ordinē si uelit : licèt
non teneať. & istam uiā sequiť.d.An.Alia est uia , ꝙ
intelligať elegisse uiam arbitri in actibus in q̄bus ser-
uauit ordinē, sed non in alijs in quibus nō seruauit.
& sic non intelligiť elegisse uiam arbitri in actu snīæ
ex quò in illo non seruauit ordinē iuris in ꝓnuncian
do,cū enim actus iudiciales sunt distincti, & separati.
ut patet ex diuersitate ti.& no.gl.in dicta cle.sæpe.ad
fi.licèt in aliquibus seruauerit ordinē & ꝑ hoc in eis
uideať elegisse uiam arbitri.nō tū sequiť,ꝙ in alijs in
q̄bus nō seruauit videať elegisse uiam arbitri.& ideo
post uidebiť elegisse uiā arbitratoris in actu snīæ , in
quo nō seruauit ordinē iuris pronunciādo.& sic repe
rieť,ꝙ tanq̄ arbitrator pronunciabit ex gestis corā se
tanquā corā arbitro. nec puto absonū hoc , q̄a uide-
mus in simili,ꝙ iudex pōt ꝓnunciare ex attestationi-
bus actitatis corā arbitro.l.fi.C.de testi.& s̄.c.pręsen
tata.Itē aduerte, q̄a dixit hic do.An.qđ si ēt seruauit
ordinem iuris nedū in ꝓcessu,sed ēt in snīandi mō,ꝙ
poterit nihilominus peti reductio ad arbitriū boni vi
ri:licèt dicat Bu.tenere oppositū . nā ſm eum non re-
pugnat processui arbitratoris omnino, ꝙ seruet ordi-
nē,vt superius est dictū . tu potes cōcordare opi.quia
dictū.d.An.posset ꝓcedere, qñ cōstaret, qđ elegisset
uiam arbitratoris saltē in snīando , ut q̄a hoc expres-
sisset.nā tūc ꝓcedere pōt dictū eius.& rō ꝑ eū assigna
ta:sed ubi non constat expresè de mente ipsius pro-
nunciantis,quam uiam noluerit eligere.tunc ꝓcedat
dictū Iac.de Bu.q̄a præsumeť in dubio elegisse uiam
arbitri.ex quò in ꝓcedēdo, & in snīandi mō seruauit
iura.ar.l.si seruus plurium.§.fi.ff.de leg.j.nec est præ
sumendū in dubio,si aliud non appareat,ꝙ in eodem
actu snīæ uoluerit eligere uiam arbitri, & uiam arbi-
tratoris,cū in dubio eadem res nō debeat diuerso iu-
re censeri.ar.l.cū q̄dam.ff.de usu.& dicit Bu.tenere,
16 qđ dixi.in l.fi.C.de iureiu.¶†An aūt attestationes re
ceptæ corā arbitratore habebūt illum effectū,quē ha
bent receptæ corā arbitro Bar.post Bu.in l.fi.C.de te
sta.tenet,qđ sic,si plenariè sunt receptæ , sed ꝯriū hic
uoluit d.An.& fortè melius, q̄a corā arbitratore non
censeť esse iudiciū,nec quasi:sed censeť extraiudicia-
liter gestum,ꝑ ea,q̄ dixi circa primam, & secundam
dr̄iam.& rō nō est eadē rō,quæ in arbitro,cū arbitriū
habeat instar iudicij.l.j.ff.de arbi.& pro hoc etiā.facit
qđ notauit Io.An.& Spe.in ti.de li.conte.§. effectus.
17 ubi no.ꝙ li.cōtest.facta † coram arbitratore non in-
terrūpet præscriptionē.q̄a hoc non est iure cautū. se-
cus,qñ fit corā arbitro , ut s̄.de arbi.c.fi.& sic eadem
rōne , vr̄ qđ ex quò nō reperiť cautum de attestatio-
nibus receptis corā arbitro,qđ faciāt fidē corā iudice
nō debemus dicere,ꝙ fidē faciat. ar.l.illā.C.de coll.
¶Quid aūt ecōtra,si a prin. ille in quē cōpromissum
est tanquā in arbitrū,& arbitratorē ꝓcessisset sine or-
dine iuris,& denūciauit sedēdo:& sic seruauit ordinē
iuris in actu snīæ,an censebiť snīa arbitri.an arbitra-
toris.refert.d.An.aliquos tenere,ꝙ valebit ut snīa ar
bitri:q̄a potius cōsiderare debemus finē,quā princi-
piū,& potius principale,quā accessoriū.& sic potius
actū snīæ ꝑꝑ cui⁹ finē alia fiūt:sed ꝯtrariū ipse tenet
uidelicet,ꝙ ualebit tūc ut snīa arbitratoris. & sic po-
terit peti reduci ad arbitriū boni uiri,si expediat, mo
ueť,q̄a nō repugnat ex toto ꝓcessui arbitratoris, qđ
seruet ordo:sed bñ repugnat ꝓcessui arbitri, qđ ꝓce
dit sine ordīe iuris,ꝑ id , qđ hr̄.ĩ l.j.ff.đ ar.& alleg.ēt
no.ꝑ gl.ĩ d.cle.sępe.ad fi.& ꝑ Fed.ĩ suo ꝯs.203.& hęc
opi.ēt placet potissimè : q̄a si diceremus, ꝙ intelligereť

eſſe ſnĩa arbitri.tũc nõ valeret,qa lata non præcedẽ-
te ordine iuris, & ſic ſicut nõ valeret ſnĩa iudicis lata
non p̃cedẽte ordine iuris.l.prolatã.C.de ſen.canoni-
zata.ij.q.vj.ſic nec valebit ſnĩa arbitri.ꝑ d.l.j.ff.de ar
bi.& ſic nõ induceret petitionẽ pœnæ,ſi nõ ſeruet̃,ꝑ
id,qđ hr̃.in l.apud Celſum.§.itẽ q̃rit̃.ff. de do.excep.
cũ ibi no.ꝑ Bar.& ſic vr̃,qđ vt res potius valeat,q̃ pe
reat debeamus præſumere, ꝙ cenſeat̃ ſnĩa arbitrato-
ris.p̃ſertim cũ nõ repugnet ei ex toto,qđ ferat̃ in ſcri
18 ptis,licèt ferri potuiſſet ẽt ſine ſcriptis.An † aũt ſit ali
qua dr̃ia inter arbitratorẽ, & amicabilẽ Cõpoſitorẽ.
tex.vr̃ cum gl.qđ nõ,ſm vnum intellectum. in l.ſi de
meis.§.recepiſſe.ff.de arb.& ſic ſm hoc eſſent noĩa
ſynonyma,qa diuerſa ĩ caſibus,ſed idẽ ĩportãtia, ſed
ſm aliũ intellectũ eſt dr̃ia : qa arbitrator hẽt diffinire:
ſed amicabilis cõpoſitor hẽt reducere partes ad con-
cordiã abſq; eo,ꝙ ipſe ꝓnunciet. Et iſtũ intellectũ ſe
quit̃ Bar.in d.§.recepiſſe.& vr̃ ẽt in ſe verũ,& ſatis cõ
ſonare cum verbis.Et ſm hoc patet, ꝙ aliud eſt arbi-
ter . aliud arbitrator : & aliud amicabilis compoſitor.
19 ¶† Quid aũt ſi ptes ꝓmittũt ſuꝑ aliquo ſtare volũta-
ti Titij:dicit hic.d.An. qđ ille cẽſebit arbitrator.alle-
gat no.ꝑ Bal.in d.§.recepiſſe. ſed iſtud puto verũ,qñ
ſuꝑ ꝯctu,ſeu ſuꝑ aliquo ꝯcernẽte ꝯctũ , ſic ꝓmittũt.
puta,ſuꝑ q̃titate p̃cij.l.fi.C.de ꝯhẽ.emp.vel ſuꝑ quã-
titate ptis initæ ſocietatis ĩ ꝯctu.vt l.ſi ſocietatẽ.§.ar-
bitrorũ.ff.ꝓ ſoc.ſecꝰ,qñ ſuꝑ litigio,ſeu lite ſic promit
tũt,qa tunc vr̃,ꝙ intelligat̃ eſſe arbiter.ꝑ l.3.§.j.ff.de
20 arb.& ꝑ id ẽt,qđ ſuperius dixi.¶†Sed circa p̃dicta oc
currit dubiũ,qđ ſi cõpromittit̃ ĩ aliquẽ. & dr̃ ĩ cõpro
miſſo,ꝙ ꝓcedere poſſit de iure , & de facto , & ſnĩare
de iure tm̃,an erit iſte arbiter,vel arbitrator Bar.ĩ d.§.
arbitrorũ.tenet,ꝙ erit arbiter , cui erit remiſſa obſer-
uatio iuris ĩ ꝓceſſu:ſed ĩ ſnĩa habebit obſeruare ordi
nẽ iuris.nã ẽt videmus,ꝙ qñq; lex remittit iudici ĩ ꝓ
cedẽdo ordinẽ iuris.l. nec qđq.d.§.de plano.ff.de oſ.
ꝓcõ.& l.de ſubmerſis.C.de naufr.li.xj.& dicta cle.ſæ
21 pe.nec ob.ꝙ ptes † nõ poſſint remittere ordinẽ iuris,
vt no.de oſ.del.de cauſis.qa illud eſt verũ,qñ volũt ꝓ
cedere corã iudice ſecus.ſi corã arbitro cuius ptãs pẽ
det à ꝑtibꝰ l.ñ diſtinguemꝰ.§.de officio.ff.de arbi.ſm
Bar.in d.§. arbitrorũ.& idẽ dicit.d.An.tenere Fran.de
Alb.de Are.in repeti.l.ſi q s arbitratu. Allegat ẽt,quæ
dr̃ia cẽt inter arbitrũ,& arbitratorẽ & eſt,ꝙ arbitrator
poſſit ſm æqtatẽ addẽdo de iure vnius alteri. & ſic p̃t
in ſnĩando trãſgredi ius ſaltẽ in modico,vt no.ꝑ gl.&
Bar.in d.§.recepiſſe.ſed arbiter dẽt ſecundũ ius ꝓnũ-
ciare.licèt ſtet̃ eiꝰ ſnĩæ,ſi ſit iniqua.allegat ẽt, qa mi-
ſtũ dẽt attribui digniori.ĩ.de cõſe.ecc. ꝙ in dubijs.di
gnior ẽ aũt ſnĩa,q̃ ꝓceſſus,cũ ꝓceſſus fiat ꝑꝑ ſnĩam
nõ ecõ,& hoc ſeqt̃ ẽt hic d.An.q ẽt vr̃ velle,ꝙ partes
poſſint remittere ordinẽ iudiciariũ eligẽdo viã ſum-
mariã corã iudice . ꝑ no.ꝑ gl.in e.fi.de re iud.ĩ 6.ſed
nõ puto hoc dictũ verũ ſimpliciter, qa ſi in cã plena-
ria volũt corã iudice tanq̃ corã iudice ꝓcedere,nullo
mõ pñt remittere ordinẽ iuris.& ſic intelligẽdo illam
gl.q̃ aliàs meo iudicio malè diceret.facit,qđ dixi.ĩ d.
c.de cauſis.& de li.obl.ĩ c.j.¶ Sed iuxta p̃dicta occur
rit dubiũ,qđ ſi dicat̃, ꝙ cõpromittũt tãquã ĩ arbitrũ,
& arbitratorẽ:& amicabilẽ cõpoſitorẽ ad cognoſcen
dũ de iure,& de facto,& ſnĩandũ de iure tm̃ , an erit
idẽ,qđ ĩ p̃cedẽti.& differt hæc qõ à p̃cedẽti : qa ĩ iſta
eſt additũ verbũ arbitratorẽ,& amicabilẽ cõpoſitorẽ.
& vr̃,ꝙ ñ ſit arbiter,ſi eligat de facto ꝓcedere,aliàs di
cta verba vñr ſuperflua.ſed Fran.de Are.vt refert do.
An.tenet idẽ,qđ in p̃cedẽti,videlicet,ꝙ hic erat arbi-
ter tm̃:qa dr̃ia inter arbitrũ,& arbitratorẽ principali-
ter cõſiſtit penès finem ſnĩandi.& iõ, ex quò in actu

ſnĩandi,vr̃ agi,ꝙ ſit arbiter cenſebit̃ arbiter.ar.l.q̃rit̃.
ff.de ſta.ho.& illa verba,vt in arbitratorẽ,videbuntur
dicta ſimilitudinariè hoc eſt,vt in procedendo nõ ſer
uet ius ad ſimilitudinẽ arbitratoris:nec debet intelli-
gi ſecũdũ eũ,vt intelligat̃ eſſe arbitrator in ꝓcedẽdo,
& arbiter in ſnĩando,i.e cõtinẽtia eiuſdẽ cauſæ diui-
dat̃.& l.nulli.C.de iud.& qa de qua re cognouit , vr̃
ꝙ debeat ꝓnũciare,prout cognouit.ar.l.de qua re.ff.
de iu.& de cã poſ.cũ ſuꝑ.& iſta opi.ſatis vr̃ poſſe ſu-
ſtineri ex eo : quia nõ põt dici,ꝙ intelligat̃ arbiter in
ſnĩando,& arbitrator in cognoſcẽdo,qa reperiret̃,qđ
ferret ſnĩam tanq̃ arbiter ex ꝓceſſu facto extraiudi-
cialiter,cũ corã arbitratore non cenſeat̃ eſſe iudiciũ,
nec quaſi.& iõ ñ poſſet valere,vt ſnĩa arbitri. ex quò
nõ p̃cederent acta,q̃ haberent inſtar iudicij.& cũ iſta
opi.ẽt Fran.de Are.n ãſit hic do.Ant.licèt nõ alleget
rõnẽ quã dixi. Tangit tñ,an partes poſſint in proceſſu
fiendo corã arbitro remittere ſubſtantialia iuris, vr̃ ꝙ
non ſaltẽ illa,q̃ hñr.in cle.ſæpe. ſed cõtrarium tenee
per ea,quæ habent̃ . in l.diem.§.ſi quis.ff.de arbi.vbi
pñt partes facere, ꝙ arbiter procedat ẽt parte nẽ cita
ta,vt ibi eſt tex.cum gl.non ſufficit tñ,ꝙ partes dicãt,
ꝙ poſſit arbiter procedere altera parte abſente.niſi ad
dat̃,& non citata . vt patet ex no.in d.§.ſi quis . nam
aliàs licèt poſſet procedere parte abſente ꝑꝑ conuẽn
tionẽ partiũ debent tñ citare,aliàs non poſſet: vbi aũt
non eſt dictum, ꝙ poſſit procedere parte abſente non
poſſet ꝓcedere ẽt citata parte , qa nõ põt procedere
in cõtumaciã partis:licèt in hoc ſecus ſit in iudice.vt
22 ex no.in d.§.ſi q s.¶ † Quid aũt ſi eſt compromiſſum
in arbitratorẽ,& amicabilem compoſitorem.vt ꝓce-
dat de iure,& de facto.& ſententiet de iure. an cenſe
bit̃ arbiter,vel arbitrator,& differt hæc qõ a p̃ceden-
ti:qa in iſta nõ ponit̃ verbum arbitrũ.ſed verbum ar-
bitratorem d.An.hic dicit,ꝙ erit arbitrator.& ſic po-
terit peti reductio ad arbitrium boni viri,mouet̃ non
vr̃ repugnare naturæ arbitratoris,quod informet arbi
trum ſecundũ ius,ſed fortè poteſt teneri contrarium
ꝑ ea,q̃.ĩ.dicã.qa vr̃, ꝙ ſi non pronunciaſſet ſecũdum
ius,quod ſnĩa ſit nulla:licèt ipſe in hoc teneat contra
riũ.Vnde eſt vidẽdũ in caſu iſto,& præcedẽtibus, qñ
actũ eſt , qđ pronunciet de iure.an ſi non pronunciat
ſecũdũ ius,ſed potius cõtra ius partis. licèt aliàs ſnĩa
nõ habeat errorem iuris expreſſum:an valebit.Bar.in
§.arbitrorũ.& illa qõ qñ dictũ eſt , ꝙ procedat de iu-
re,& de facto,& ꝓnunciet de iure, tãgit dubium:ſed
nõ decidit,& dicit cogitandũ.nã vr̃ prima facie,ꝙ lau
dũ ſit nullum, velut contra formam compromiſſi ar.
l.diligenter.ff.man.& ſ̃.de reſcr.cũ dilecta. refert do.
An.aliquos dicere,ꝙ Bar.hoc dicit.in l.qualem.ff.de
arbi.ſed dicit ſe non inueniſſe:ſed certè reuera ibi nõ
decidit:ſed bene decidit.in l.diem proferre.§.ſtari. &
dicit laudũ ipſo iure nullũ,licèt ipſe.d.An.non videa
tur hoc habuiſſe.& fortè non erat in antiqua lec.Bar.
ſed hodie bene hr̃,ipſe tñ dicit aliqua fuiſſe addita,q̃
non fuerunt dicta Bar.ſed Ang.Franc.de Are.vt ipſe
refert in d.l.ſi q s arbitratu tenet,qđ laudũ, videlicet,
qa vr̃ exprimi, qđ inerat.& ideo vr̃ dari noua forma.
l.3.ff.de leg.j.& ſic videnť dicta verba expreſſa potiꝰ
ad oſtendendum, ꝙ iudicare habeat, vt arbiter,quàm
vt arbitrator,ad hoc faciat.quia conditiones,quę taci
tè inſunt non faciunt rem conditionalem: ſed potius
inducunt quandã admonitionem.l.fi.§.x. cũ petiero.
de ver.ob.& plenè dictum fuit in c.fi.de præſump.&
ꝑ gl.in cle.j.de offi.dele.allegat etiã , qa vbi arbitro
non remanet libera facultas in pronunciando,non
videt̃ valere cõpromiſſum.l.qualẽ.ff.de arbi.& ſic ꝑ
prædicta verba nõ vitiabit̃ ſnĩa ſua . nec intelligeret̃ ,
reſtricta

restricta potestas.ar.d.l.qualẽ. sed solũ declaratũ, qđ
vt arbiter habeat ꝓnũciare, & hanc partẽ sequit̃ do.
Ant.allegat dictũ Inn.de offi.dele.prudentiam. in gl.
mag.vbi si superior delegãt causam sub forma, si Ti-
tius probauerit sibi deberi. x. à scio cõdẽnes ei seiũ.
nã si postea cũdẽnat.licèt Titius nõ ꝓbauerit sibi de
beri,tenebit snĩa de mero rigore. q̃a dicta cõdẽnatio
inerat tacitè.& sic nõ dat formã,nec inducit cõdẽna-
tionẽ, sed potius monitionẽ. & cũ dicto Inno.cõcor.
Io.An.s̃.de rescri.cũ ex insinuatione.& iõ tenet,cum
in casu p̃dicto censeat̃ arbiter,vt superius est dictũ. &
sic inesset tacitè,ꝙ deberet secundũ ius ꝓnunciare ta
lis expressio nõ faciat, qđ snĩa sit nulla,si ferat̃ contra
ius partis. secus dicit in arbitratore, vt est in vltima.
q.quã posui,qñ nõ fuit appositũ verbũ arbitrũ. nã cũ
tunc censeat̃ arbitrator ſm eũ facta est expressio eius
non]quod inerat,vel saltẽ aliter, quã inesset, q̃a ar-
bitrator non habebit necesse ꝓnũciare secũdum ius.
imo poterat contra ius modice lædẽdo partẽ. & ideo
hoc casu bñ posset dici arbitramentũ nullum. & talis
adiectio,vr̃ facere ꝯdõnẽ, ex quò exprimit̃ aliter quã
insit.Et ex p̃dictis patet d.Ant.velle, ꝙ vbi cõpromit-
tit̃ in aliquẽ,tanq̃ in arbitrũ hoc acto,ꝙ ꝓcedat de iu
re,& de facto,si ꝓnunciet de iure tm̃, qđ tunc si pro
nunciet contra ius partis non expresso iuris errore in
snĩa tenet tñ snĩa,& valebit,vt snĩa arbitri,ꝙ vr̃ facta
expressio eius tacitè,qđ inerat, cũ arbiter si nil dicat̃
dẽt ꝓnũciare secũdũ ius: vt tangit Bu.in auth.decer-
nimus.C.de arb.allegat.l.rẽ nõ nouã.& auth.ibi posi
tã.C.de iud.& bñ facit,qđ hr̃. in l.j.ff.de arbi.licèt si
aliter ꝓnunciet stari debeat snĩæ.l.diẽ.§.stari.eo.ti.li-
cèt tunc faciat litẽ suã.vt l.pe.C.de pac.iuncta glo.&
in prælle.auth.decernimus. ẽt ponit Bu.qũo videt̃
assumi sup contractu transactionis arbitrator, quãdo
assumit̃ sup litẽ.de quo dixi.s̃.& sic vr̃ velle.d.Anto.
ĩn casu p̃dicto,ꝙ ex quò tenet snĩa,& stari ei dẽt tan
quàm snĩæ arbitri,ꝙ ei debebit stari oĩno adeo, qđ si
nõ stet̃,poterit peti pœna p̃ alle.§.stari.sed qñq; com-
promittit̃ tanq̃ in arbitratorẽ hoc acto,qđ ꝓcedat de
iure,& de facto,sed ꝓnũciet de iure tm̃, tũc,vr̃ velle,
qđ si ꝓnũciat cõtra ius partis poterit dici snĩa nulla
ex defectu formæ mãdati,ex eo,q̃a fit expressio aliter
quã insit,cũ arbitrator nõ habeat necesse ꝓnũciare se
cũdũ ius:sed secundũ æquitatẽ ẽt cõtra ius auferẽdo
de iure,& dãdo alteri.dũmõ modice.iõ tũc bñ opera
tur aliq̃d,ex quò exprimit̃ aliter quã insit. arg.l.si ita
relictum.§.illi si volet.ff.de le.1.& l.3.§.filius.ff. de li
be.& posth.& qđ no. ꝑ gl.de spõ.c.vno.li.vj. Et ple-
nè ꝑ Bar.in l.3.de le.1.sed aduerte, q̃a p̃dictis vñr ob
stare duo.primo,q̃a qñ dr̃,ꝙ ꝓnũciat de iure vr̃ ꝙ de
beat intelligi secũdũ naturã subiectæ materię.& sic in
arbitro intelligat̃ ꝓut sonat.sed ĩ arbitratore,vr̃, ꝙ in
telligat̃ iure.s.naturali. & secundũ naturalẽ æq̃tatẽ.
ar.s̃.co.ad nostrã.el.3.sed ipse rñdet,ꝙ verba,q̃ præce
dũt,videlicet inq̃tũ dr̃,ꝙ ꝓcedat de iure, & de facto
dat ĩtellectũ ẽt sequẽtib⁹,qđ cum dr̃ de iure ĩtelligat̃
de iure positiuo,q̃a illa verba de facto ĩportãt natura
lẽ æq̃tatẽ.facit, qđ no.Bar.in extraua.ad reprimẽdã.
in uerbo uidebit̃.¶Itẽ ob.scđo ei,qđ dixi de arbitro,
q̃a ordo iuris expressus ĩ forma mãdati hoĩs vr̃ dare
formã mãdato.s̃.de rescr.cum dilecta.& de of.del.ve
nerabili.& de ref.spo.Pisanis.sed ipse rñdit, qđ cõtra
rium ꝓcedit,qñ ordo ñ est necessitatis.fortè voluit di-
cere,ꝙ licet pri⁹ dẽat restitui spoliatus, ꝙ tractet̃ peti
toriũ.tñ si iste ordo omittat̃,ñ erit ꝓcessus null⁹,licèt
si fieret ĩuita pte posset appellari.l.j.C.de ap.& facit.
qđ no.in l.ꝓlatã.C.de sen.ubi autẽ ordo eẽt necessi-
tatis,tunc scc⁹.& ita hic secundum eum: q̃a ĩ arbitro,

& in iudice vr̃ eẽ ordo debit⁹,vt ꝓnunciet secundum
ius.iõ expressio ñ operat̃,nec intelligit̃ dare formã,se
c⁹ ĩ arbitratore,ut dixi.sed certè ñ vr̃, qđ sit ordo oĩ-
no necessitatis ĩ iudice,& ĩ arbitro ꝓnũciare secũdũ
ius. ex quò si aliter ꝓnunciat,nõ reddit̃ actus nullus
dummõ nõ cõtineat ĩ se iuris errorẽ expressum.l.2.
C.qñ ꝓuo.nõ est nec.j̃.de re iud.c.j.& iõ vr̃ eadẽ rõ,
q̃ ĩ ꝯtrarijs.& sic ñ vr̃ bo.so.d.An.vñ aduerte.q̃a non
puto eũ bñ dicere neq; ĩ arbitratore neq; in arbitro.
nã ĩ arbitratore vr̃,ꝙ cõpromissum sit nullũ, ex quò
appositum ẽ pcm̃ cõtra substãtiã act⁹,uidelicet, ut co
gat arbitrator ꝓnunciare de iure: nã secundu ius dẽt
posse ꝯtra ius ꝓnunciare,ut superi⁹ ẽ dcm̃,& iõ pcm̃
ꝑ qđ arctat̃,ut ñ possit cõtra ius ꝓnunciare,ur̃ cõtra
substãtiã ipsi⁹ act⁹, & iõ ur̃ reddere actum nullum,ꝑ
l.cum p̃cario.ff.de p̃cario.silr ñ ur̃ bñ dicere ĩ arbitro
q̃a absonum,& iniquum ur̃,ꝙ partes habeãt necesse
stare snĩæ ei⁹.ex quò expressè dixerunt,ꝙ dẽret ꝓnu
ciare de iure,& sic ñ ur̃ cõueniẽs,qđ ꝯ mentẽ ꝑtium
cogant̃ stare snĩæ latæ cõtra ius.nã debem⁹ mẽtẽ con
trahẽtium,& disponentium seruare q̃tum possumus
hinc est,ꝙ potius mẽs,q̃ uerba attẽdit̃.l.cum uirũ.C.
de fideius.& ff.de re.iu.l.cõtract⁹.& l.j.§.si cõuenia-
tur.ff.depo.& j̃.de uer.sig.c.ĩtelligẽtia.& c.p̃terea. &
ꝓ hoc faciat, q̃a ptãs arbitri pẽdet à ptãte data ꝑ par
tes.l.ñ distinguem⁹.§.de officio.ff.de arb.& iõ si facit
cõtra ptãtẽ sibi datã, dẽt esse nullum qđ agit̃ ꝑ ea, q̃
hñr.ĩ d.§.de officio.& l.diligẽter.ff.mã. nec ob.rõ d.
An.q̃a vt dixi.j̃.ñ ẽ verũ,ꝙ simpliciter inesset, id qđ
exprimit̃ saltẽ de necessitate p̃cisa.nã ẽt poterat ꝓnũ
ciare cõtra ius,& debebit stari snĩæ,vt d.§.stari. & iõ
expressio dẽt operari,ꝑ ea,q̃ hñr.ĩ simili. in d.c.cũ di
lecta.& d.c.Pisanis.prætere a,& scđo põt dici,qđ ubi
exprimit̃,qđ inerat,nihil operet̃, si nõ sequat̃ magnũ
p̃iudiciũ parti,& p̃cipuè cõtra mẽtẽ disponẽtis. dum
expressio nihil operet̃.& ita ꝓcedat,qđ dicit Inn.ĩ d.
c.prudẽtiã.& Io.An.ĩ c.fi.de p̃sum.& gl.ĩ cle.j.de of.
dele.& Io.An.ĩ c.ex insinuatiõe.de resc.nã si delegat̃
cã sub forma,si Titi⁹ ꝓbauerit seiũ sibi dẽre.x. cõdẽ-
nes.ĩ x.ei seiũ.licèt expressio illa,si ꝓbauerit,q̃ tacitè
inerat ẽt si simpliciter mãdasset cõdẽnari seiũ, & Ti-
tiũ.ĩ x.s̃.de rescr.c.ij. & de of.dele.pastoralis.§.q̃a ve
ro.cũ ibi.no.& ꝑ Bar.in l.à diuo pio.ĩ prin.ff.de re iu
di.nihil operet̃,tñ nõ ex hoc multum lædit̃ pars:q̃a si
cõdẽnet̃ nõ facta probõne habebit remediũ appellã
di.& eodẽ mõ,qñ Papa mãdat ꝓuideri alicui,si ẽ ido
ne⁹. licèt expressio solũ inducat monitionẽ,nõ est tñ
magnum p̃iudicium:q̃a si fiat ꝓuisio indigno. poterit
peti cassatio ꝓuisionis officio iudicis superioris ĩplo-
rato.vt dcm̃ fuit.in d.c.fi.sed hic, qñ in arbitrũ cõpro
mittit̃ cũ dicta clausula,ꝙ procedat de iure, & de fa-
cto. & sententiet de iure,si illa uerba,ꝙ snĩet de iure
nihil operant̃, coget̃ pars stare snĩę arbitri ẽt iniquæ
& cõtra ius metu pœnæ. & sic resultaret magnum p̃-
iudicium ꝑtibus cõtra ipsarum intẽtionẽ.iõ nõ est di
cẽdum,ꝙ talis exp̃ssio nihil operetur,ex quò põt ali-
q̃d operari,& seruare mẽtẽ ꝑtium,& iõ debem⁹ ĩ du
bio ĩterpretari ĩ ptẽ istã,q̃ verisimilior ẽ, vt uidelicet
ꝑtes uoluerunt expressionẽ illã aliq̃d op̃ari,ar.l.sem
per in stipulationib⁹.ff.de reg.iu.& j̃.de reg.iu.inspici
m⁹.li.vj.& iõ uerior mihi ur̃ de iure,& de æq̃tate opi.
23 Bar.ĩ §.stari,quàm opi.Frã.de Are.& do.An.¶ † Sed
circa p̃dicta surgit dubium, an qñ dcm̃ est,ꝙ pronun
ciet secundũ ius poterit ꝓnunciare ſm statuta, q̃ sint
cõtra ius cõe. Suz.refert hic d.An.circa fi.repetitiõis
hui⁹.c.ubi ponit ẽt.q.p̃cedẽtẽ, ꝙ Guido in q̃õnibus
statutorũ dicit iudicatũ fuisse, qđ ñ poterit ꝓnũciare
secũdũ statuta iuri ꝯtraria,quasi illa uerba de iure in-

telligant̃ de iure cõi.allegat.C.de epi.audi.& ĩ auth. p ræ ſes.& l.rem non nouam.C.de iudi.& quaſi nominatio iuris,ſimpliciter vr̃ intelligi de iure Romano inſti.de iure na.§.2.dicit tñ Io.An.in addi.Spe.ſuper hoc titulo tenere,ꝙ in ꝓceſſu poterit ſeruare ſtatuta. ſaluo,niſi dictũ eſſet,ꝙ ꝓnũciet, & ꝓcedat ſ̃m ius.allegat,qđ hr̃.s̃.de eo q mi.in poſ.cũ veniſſent. ſed do. Ant.hic finaliter tenet, ꝙ poterit ẽt ſ̃m ſtatuta iuri ꝯ-ria iudicare;q̃a ſ̃m ius eſt, ꝙ ꝓnũciet ſ̃m ſtatuta loci, qñ reperiunt̃. licèt ſint ꝯ ius.l.ſi fund⁹.ff.de euic.& l.j.& ij.C.de emã.lib.& no.ſuꝑ rub.s̃.de ꝯſu.& ꝑ Bar. in l.oẽs populi.ff.de iuſt.& iu.& ꝑ Io.Cal.in q.q̃ ĩcipit ſtatutis. & hanc partẽ puto verã ꝑ rõnẽ p̃dictã.ex quò ſolũ fit mẽtio de iure:ſed ſi diceret̃, ꝙ pronũciet de iure,& ſ̃m ſtatuta,tũc nõ vr̃,ꝙ verbũ de iure poſſit accipi ſolũ ꝓ iure cõi. tũc q̃d dicẽdũ nõ tãgit.d Ant. ſed potes recurrere ad no.ꝑ Bar.in l.rerũ.ff.rer.amo. vbi vr̃ ꝯcludere idẽ,& in effectu intelliget̃ de iure, & ſecũdũ ſtatuta.i.ſ̃m ſtatuta à iure approbata. de quo

24 dic,vt ibi plenius ꝑ eũ.¶ Alia eſt drĩa:q̃a † ſecũdũ aliquos arbiter hẽt citare ꝑtes,& ꝑtibus abſentib⁹ ñ p̃t laudare.l.ſed,& ĩterpellat̃.ff.de arb. & c.ti.l.diẽ ꝓfer te.§.ſi q̃s.& §.corã.ſec⁹ ĩ arbitratore,q̃ poterit ẽt ꝑte abñte nõ citata ꝓferre laudũ,& hoc ſeq̃t̃ Gui.de Cu. in l.ep̃ale.C.de epi.audi.mouet̃,q̃a arbitramẽtũ cenſet̃ q̃dã cõtract⁹,& certificat cõtractũ.& iõ nõ debet poſſe fieri ĩter abſentes.ſicut,& cõtractus.l.Labeo.ff. de pac.& q̃a ẽ q̃dã declaratio volũtatis,q̃ vr̃ poſſe fieri ꝑte abñte.l.cũ pr̃.§.hr̃editatis.de leg.2.& l.ſi q̃s mihi bona.§.iuſſum.de acq.hær.allegat,qđ hr̃.ĩ l.certũ. §.ſi q̃s.ff.de cõfeſ.iũcta.l.publia.§.fi.ff.depo.& l.j.in fi.ff.ſi.reg.& ff.ſi men for ſal.mo.di.l.j.§.j.& ꝓ hoc ẽt qđ hr̃.in l.theopompus.ff.de dote p̃le.itẽ,q̃a citatio non reperit̃ neceſſaria, niſi in his, q̃ fiunt à iudice in iudicio.de p̃ſump.c.fi.cũ ibi no.ꝑ Inn.Cy.poſt Pe.in l.fi.C.de cõtrahẽ.emp.tenet cõtrariũ per l.ſi quis arbitratu.ff.de ver.ob.vbi, ſi ꝑ ꝑtẽ ſtet quominus arbitret̃ cõmittit̃ pœna ꝑ partẽ, aut aliter nõ vr̃ ſtare poſſe.niſi qñ eſt abſens.& facit,quod hr̃. in d.l.diem.§.ſi quis.ergo parte abſente nõ vr̃ poſſe ꝓnũciare.& hãc partẽ ſequit̃ Bar.in d.l.ſi quis arbitratu per multas rationes,quas hĩc refert do.Anto. & ſufficit remiſſio ad ibi no.Bal.in l.fi.de contrahend.emp.vr̃ tenere opin. Guil,& idẽ tenet ibi Cy.in addi. licèt additio cõiter nõ habeat̃, & hanc partẽ tenuit Fran.de Are.& ſequtur ẽt hic d.An.ex eo potiſſimè, q̃a nõ reperit̃ hoc iure cautũ in arbitratore. & iõ nõ vr̃ arctari ad hoc faciendũ.argu.l.illam.C.de colla.pro hoc allegat,quia arbitrator habet mandatũ arbitrandi ſine determinatione alicuius formæ. & corã eo nullus ordo de neceſſitate eſt ſeruãdus,vt hic voluit Inn. ergo erit ĩ electiõe ipſius,an hoc faciat, vel nõ.nã ex quò cõmittit̃ aliq̃d alicui vt bono viro extra iudiciũ, vr̃ poti⁹ haberi reſpectus ad effectũ quã ad qualitatẽ ꝓcedẽdi.ar.l. itẽ ſi fundi.§.fi.ff.de vſufru. quã allegauit notabiliter Gui.facit ẽt,qđ no.ĩ ſimili.ĩ d.c.j.de p̃ſum.& hoc maximè dicit Frã.ꝓcedere,qñ partes fuiſſent p̃ñtes ĩ diſcuſſione iã facta:q̃a tũc nõ erit neceſſaria p̃ñtia. nec vocatio ĩ arbitramẽto. ar.l.quãuis.C.de adul,& hoc tenuit Cy.& in arbitro.in l.ſi q ex cõ ſenſu.C.de epi. au.& facit, qđ no.In.ĩ.de teſt.Raynal.ſed licèt ſic trãſeat.d.An.in arbitro. tñ in arbitro fortè nõ eſt verũ ꝑ d.l.diẽ.§.ſi q̃s.q̃ indiſtinctè loquit̃, ꝑ id,quod notauit Bar.ĩ l.duo.ff.de re iud.Idẽ tñ dicit,ſi partes non fuerint adhibitæ ĩ diſcuſſionẽ,q̃a nõ ꝑ hoc arbitramẽtũ erit nullũ ꝑ rõnes p̃all.fatet̃ tñ,ꝙ in diſcuſsiõe negocij poterit hr̃e p̃ſentiã partiũ, & ſic ẽt eſt honeſtũ adeo,qđ ſi partes negligãt venire non poterit cogi arbitrator iudicare. q̃a poterit dicere, ſibi non liquere de cã.cũ partiũ p̃ſentia merita negocij pãdunt̃.l.fin. C.ſi ꝑ vim,vel alio modo.& s̃.de teſti.in inte.c.tũ ex literis.& hoc mõ poterit dici ſtari ꝑ veniẽtẽ,quominꝰ arbitret̃.& ſic põt intelligi.d.l.ſi q̃s arbitratu.facit. l.ſi de meis.§.recepiſſe.& §.fi.ff.de arbi.non tñ arctabit̃ de neceſsitate ad faciẽdũ p̃dicta ꝑ iura alleg.non ob.l.qđ ſi nolit.§.ſi q̃d.ff.de edili.edi.quam Bar.allegat,q̃a rñdit Fran.in d.l.ſi quis arbitratu.& Bal.in d. l.fi.ꝙ ibi non exigit præſentiã in arbitrãdo. ſed exigit præſentiã in reſtituẽdo rem,quæ abſenti nõ põt reſtitui.facit,quod hr̃. in l.ſi fundus.§.fi.ff.de le.cõmiſ.& l.pecuniæ. in fi.de vſu.item non ob.l.j.ff.vbi pu.edu. debeat. & l.legatum.ff.de vſuf.vel allegat Bar.& l.nã ita diuus.cum fi.de adop.quia loquunt̃ in illis, q̃ rõne poteſtatis,vel iuriſdictionis attributę iure,vel à iudice aliquid faciunt,per quod alteri põt fieri præiudicium. hic aũt in actibus extraiudicialibus in quibus non eſt data forma,vt hic notabiliter dicit Inn.& per prædicta ẽt nõ ob.l.hac ædictali.§.is illud. de ſecundis nup.q̃a ibi in arbitro,ſeu arbitratore, qui ꝓducit̃ in iudicio ex mandato iudicis, & producit̃, vt teſtis, & tanq̃ peritus,hic in arbitratore dato inter viuos: in dato vero in vltima volũtate tangit̃. in l.j.ff.de leg.ij. per Bar.& ſic reſtat cõcluſio ſecundũ Fran.Bal.Guil. & Cy.in addi.& ſequit̃.d.Ant.ꝙ arbitrator per partes electus de neceſsitate non habet citare partes,& ſine ipſarum præſentia poteſt etiam pronũciare, & iſtam opin.credo de iure veriorem. licèt opin.Bar.videatur æquior. & iõ ante factũ tutius eſſet ſeruari opin.Bar. maximè ꝑꝑ opi.euitãdas; ſed poſt factũ ſeruari poſſet opi.cõtraria, q̃a ex hoc ſolo nõ redderet̃ laudum nullum,licèt pars non eſſet citata,vel p̃ſens,ꝑ id,qđ tãgit hic Inn.& facit ẽt, qđ notauit. in c.fi.s̃.ti.j.& ĩ. de app.ex rõne.licèt Bar.conſuluerit ẽt pro opin.ſua. hodie tñ,& in cõpromiſsis expreſsè apponit̃, qđ poſſit ꝓcedere,& terminare partib⁹ citatis, & nõ citatis p̃ñtibus,& abſentibus.& tũc non erit dubiũ, ꝑ ea, q̃ hñr.in d.l.diem.§.ſi quis. cũ ibi no.ꝑ gl.& pro opi.ꝙ poſsit arbitrator pronunciare parte abſente,& nõ vocata,bene facit, vt tangit Bal.in d.l.fi.C.de contrahẽ. emp.quia arbitrator põt ferre ſnĩam die feriata ẽt in honorẽ Dei.cum arbitramentũ cenſeat̃ q̃dã trãſactio vt ſuperius eſt dictum,& no.hic Inn.& gl.in §.ſi vero contigerit. in auth.vt di.ind.coll.8.quæ tranſactio poteſt fieri etiã die feriato iu honorem Dei.l.fi.C.de ferijs.& expreſsè hoc tenet Spec.ſ.ꝙ poſsit arbitrari & tali die.Licèt ſecus ſit in arbitro, legis ſi feriatis.ff.de arbi.& no.ꝙ ipſe Spe.in ti.de arbi.§.ſequit̃. in ver.in forma cõſtat aũt dicit.ꝙ tali die feriata ñ põt fieri citatio.d.l.fi.C.de fe.& l.ij.§.fi.ff.ſi quis in ius voca.non ierit,& per Inn.in c.præterea.de dila.ergo vr̃,ꝙ neceſſario nõ habeat citare partes. Aduerte tñ quia Bal.in d.l.fi.de cõtrahen.emp. videt̃ dicere hoc verum, qñ aſſumit̃ ſuper cõtractu,vel ſi aſſumit̃ ſuper lite prius audiuit partes,quam ferret ſnĩam.aliàs ſecundũ eum videret̃ in dolo verſari,qui dolus non videt̃ remiſſus. l.creditor.§.Lucius.ff.mandati. & per conſequẽs tũc laudum non ualeret ſecũdũ eũ,ſecus qñ audiuit partes,vt p̃dixi,allegat,qđ notat Inn.ĩ.de teſt. in c.Raynal.ſed ut dixi ſuperius Frã.de Are.& d.An.tenẽt, ꝙ licèt de honeſtate habeat audire partes.tñ ſi aliàs extraiudicialiter ſe informauit ꝓut in dubio eſt vr̃ ſimile.tũc vr̃,ꝙ teneat nihilomin⁹ laudũ, licèt poſſit peti reduci ad arbitriũ boni viri.& iſtud fortè veri⁹ de iure cũ ñ reperiat̃ iure cautũ, ꝙ arbitrator habeat ſeruare aliquã formã ĩ cognoſcẽdo,vel ꝓnũciãdo. ſed ſolũ reperiat̃,qđ dẽat arbitrari æquè,& ſi iniquè, quod pe-

tatur

tatur reductio. ergo non vř curandū de mō ꝓcedēdi.
argumento.d.l.item si fundi.§.fi.ff.de vsuf. honestius
tñ est,& æquius,ꝙ omnino audiat partes anteꝙ ferat
laudum.¶Et aduerte,ꝗa hæc dria inter arbitrū, & ar
bitratorē,videlicet,ꝙ arbiter non pōt ꝓnūciare parte
absente,& nō vocata. Sed arbitrator sic,videẽ surge-
re ex differētijs suprapositis.ideo do.Ant.hic ponit il
25 lā sub quarta,& nō vt drīam de per se.¶Circa quin
tā differentiam,quam hic tangit.videlicet, ꝗa arbitri
nō iurāt.sed arbitratores sic s̄m Bar.in auth.decerni-
mus.C.de arb.Adde , ꝗa do.Anto.melius vř dicere,
quàm Bar.ꝑ rōnē suam. & adde etiam,quòd licèt de
iure ciuili arbiter nō debeat iurare. nec etiam partes
vt dicta auth.decernimus.s̄m vnum intellectū.tñ si iu
raẽ,de iure canonico, iurā est seruādū,cum possit ser
uari sine interitu salutis æternæ.ſ.eo.cū contingat.&
notat gl.in c.2.§.de arbi. & sic de iure canonico nō vi
deẽ ex hoc inualidari compromissum , licèt secus de
iure ciuili.vt ī dicta auth.decernimus. vñ fortè posset
dici,ꝙd de iure ciuili non cogereẽ arbiter pronuncia
re , ex quò compromissum esset nullū:sed de iure ca-
nonico esset secus,& illud seruari deberet in terris ec
clesiæ . vt in c.2.cū ibi no.de arbi.in vj.sed vbi arbiter
ꝓnunciaret,vř ꝙd si partes iurauerunt, ꝙd debeat ser
uari arbitriū ēt de iure ciuili propter vim iuramenti.
ꝙd ēt in foro ciuili debet seruari, vbi ius canonicum
vult illud seruari.licèt ius ciuile dicat oppositū, vt in
c.licèt mulieres.de iureiu.li.vj.Et conclude,ꝙ arbitra
tor ꝗ extraiudicialiter ꝑ partes assumiẽ ñ arctaẽ ad ꝓ
standum iuramenrū. quia hoc nō reperiẽ iure cautū.
nec ob.l.hac edictali.§.his illud.C.de secundis nup.
quia non loquiẽ in electo à iudice , vel à partibus de
mandato iudicis ad exprimendum precium , & ideo
tunc habet iurare,cū habeat quodāmodo deponere
in formā testis.secus ergo,ꝗ extraindicialiter partes
cōpromittūt in arbitratorē.¶Itē cōclude, ꝙ posset iu
rare,si vellet.& similiter partes,quia non reperiẽ hoc
ꝓhibitū ēt de iure ciuili.ꝗa auth.decernimus. nō lo
quiẽ in arbitratore,sed in arbitro.& velut exorbitans
26 nō dēt extēdi.ſ.de reg.iu.ꝗ à iure.lib.vj.¶Sexta dif
ferētia est, ꝗa nō pōt ꝗs esse arbiter in cā sua.sed be-
ne arbitrator.s̄.eo.veniens. & ibi etiam per Innocen.
¶Septima est s̄m Gui.in d.l.episcopalis.& seqꝪẽ hic
27 d.Ant.quia arbiter suspectus potest recusari,vt in l.
nō distinguemus.§.cum quidā.ff.de arb.intellige, ex
causa ante sniam,vt ēt tangit hic dom.Anto.in xviij.
differentia . Secus in arbitratore , quia non recediẽ à
ꝑsona eius,anteꝗ arbitreẽ.l.fin.C.de cōtrahen.emp.
& istam drīam seqꝪẽ etiam d.Ant.in d.l.si quis arbi-
tratu.&d.Ant.hic,qui ēt allegat,ꝙd hř.in l.si de meis
§.recepisse.ff.de arbi.& l.j.§.& post operis.ff.de ope.
no.nun.sed ista dria mihi non placet : quia qua rōne
pōt recusari arbiter ꝑꝑ iustā cām suspicionis super-
uenietē.vt d.§.cum quidā. eadē rōne debet posse re-
cusari arbitrator , si iusta causa suspicionis superue-
niat,ut omnino eadē sit rō . & per consequens idem
ius.arg.l.illud.ff.ad l.Aquil. cum si.non enim est veri
simile,ꝙd partes voluerint, ꝙ superueniente cā suspi
ciōis iusta nō possit recusari.& licèt arbitrator hēat ar
bitrari æquè, si & iniquè arbitreẽ possit peti reductio,
licèt in arbitro debeat stari sniæ ēt iniquæ . & sic hoc
respectu videaẽ rō diuersa,tñ melius est ante tempus
occurrere,quàm post vulneratā cām remediū quære-
re.l.fi.C.in q.cau.resti.nō est nec.ideo rōnabilis est,
ꝙ potius possit arbitrator recusari.anteꝗ ledat, quàm
expectare , quod lædat & petat postea ꝓuideri . nec
ob.ꝙd nō recediẽ ab arbitratore,nisi postꝗ ꝓnūtiauit
vt d.l.si ꝗs arbitratu.& d.l.fi.de cōtrahend.emp.quia
illud debet intelligi,qñ nō superuenit noua causa su-
spicionis aliàs secus ꝑ ea,quæ habenẽ. in d.§.cū qdā.
& in c.insinuante. de offi.de leg.& l.de ætate.§.ex cā.
ff.de interro.act.& pro prædictis ēt faciat, quia debe-
mus in dubio intelligere dispositionē partiū uerisimi
le est eos intellexisse.l. semper in stipulationibus.ff.
de reg.iur.& c.inspicimus. de reg.iur.lib.6.non autē
est uerisimile partes voluisse, ꝙ arbitrator possit ferre
sniam iuita parte,si inimicitiæ superuenerint.¶Octa
ua differentia est : quia mulier nō potest esse arbitra.
si non est in dignitate posita.l.fin.C.de arbi.cū ibi no.
& s̄.de arbi.dilecti.sed bene potest esse arbitratrix, vt
28 hic patet.¶Nona differentia,ꝗa monachus non po
test esse arbiter , ut notat gloss.in l.pedius.ff de arbi.
sed arbitrator,sic.& hoc Odoff.sed Cy.in d.l.si qui ex
consensu.& Specu.in ti.de arbi.§.fi.versic.sed quæro
de simplici religioso.tenet, ꝙ ēt arbitrator non potest
esse.ꝗa nō debat religiosi esse disceptatores forensiū
negociorum.l.consulta.C. de test.nec etiā exire clau
strum.xvj.q.j.monachi.& c.placuit.& d.Ant.conclu-
dit , ꝙ pōt esse arbiter de uoluntate abbatis interue-
niēte utilitate monasterij,cū etiam tunc possit esse ꝓ
curator,& aduocatus.de postu.c.2. cū ibi no.& ꝑ In.
ſ.de re iudi.cū l.& A.alias autē non pōt esse arbiter.
sed an poterit tunc esse arbitrator vř,ꝙ sic,ꝗa amica-
biliter cōponere,& reducere partes ad pacē uideẽ es-
se actus pietatis.facit.l.fi.C.de fe.& istud tenet dom.
Ant.inquantū uelit procedere sine, anfractu Iudæo-
rū.& ubi modicū distrahiẽ ab actu religionis,aliàs nō
fit sibi licitū. si tñ assumat arbitramentum , & laudet
tenebit eius laudū saluo, nisi esset de ordine minorū
fratrum , ꝗa tales non possunt esse executores testa-
menti,qui tñ in se est actus pius,ut in clem.exiui . de
ver.sign.& ideo non pōt esse arbitrator,licèt sine cō-
promisso posset laborare pro pace , & cōcordia sicut
ꝑ alijs operibus pietatis . & sic residet.do.Anto.Sed
aduerte,ꝗa multū facit in contrariū, quod hř.in cle.
religiosus.de procu.ubi religiosus nō pōt sine licētia
superioris cōstitui procurator ēt ad substituendū , ex
eo,ꝗa non censeẽ hēre velle, nec nolle.vt ibi ēt tangit
gl.& facit de elec.nullus.& c.si religiosus. li.vj.& sic
vř, quod etiam religiosus alius , quàm de ordine mi-
norū non possit esse arbitrator sine licētia superioris,
sed fortè posset dici,ꝙ cum licentia possit esse arbitra
tor,cū sit actus pietatis reducere partes ad concordiā
vt d.l.fi.C.de fe.licèt nō possit esse arbiter ēt cū licē-
tia superioris,nisi suaderet vtilitas monesterij.¶An
29 aūt Abbas possit esse arbiter , vel arbitrator in causa
monasterij.Io.An.in addi.Spe.super uer.præalle.seu.
ver.sed nunquid Abbas:vř dicere, ꝙd forte possit es-
se arbitrator, sed nō arbiter cū uidereẽ esse in propria
cā arbiter cōtra.l.pen.de arbi.ꝙd forte videret intelli
gēdum, nisi esset casus,in quo posset esse iudex in cā
monasterij,ꝗa tūc eadē rōne posset esse arbiter, ꝑ id,
quod hř.s̄.de arbi.cū tpe.& facit,quod no.Ioā.An.ſ.
de præscrip.cū olim.in verbo lucānis.Decima differē
tia est:quia ordinarius inter subditos,inter quos hēt.
iurisdictionē nō pōt esse arbiter.l. sed si in seruum.§.
fi.ff.de arbi.sed arbitrator sic ,ut in §.si vero cōtigerit.
in auth.vt diff.iudi.& ista opi.cōiter teneẽ ꝑ legistas,
licèt vltramontani cōtra,& hoc de iure ciuili.licèt de
iure canonico ēt in ordinariū, & in delegatū pōt cō-
promitti,ēt tanꝗ in arbitrū.s̄.de arbi.cū tpe.& no-
tat glos.2.q.6.§.ꝙd de arbitris.¶Aduerte tñ, ꝗa licèt
s̄m leges nō cōpromittāt partes in iudicē, possent tñ
se obligare ad stādū sniæ suæ,& talis obligatio habet
vim renūciationis appellationis.l.tale pactum.§.qui
pronunciauit.ff.de pac.¶Vndecima differentia est,

quia dictum arbitratoris non emologatur taciturnitate decem dierum, sed dictum arbitri sic.vt l.pe.C.de arbi.¶ Itē
30 expresse pōt † emologari dictum, seu sñia arbitri: sed non sñia arbitratoris: quia hoc non reperitur iure cautum ſm Inn.intellige quo ad hoc, vt habeat per omnia effectum emologationis, est autem effectus emologationis, quod sententia parit actionem in factum, & meretur executionem sicut sententia iudicis ordinarij.l.pe. C.de arbi.fatetur tamen Inn.quod possent partes emologare expresse sñiam arbitratoris quo ad hoc, vt valeat tanquam pactum, & transactio. facit.l.ij.C.cōia vtriusq;. iudi.cum ibi notatis.non autem quo ad effectū emologationis.de quo prædixi quod tene menti.nā hoc sequitur hic Innoc.& Bar.in d.§.arbitrorum. dicit tamen ibi Bar.quod statuta terrarum quandoq; aliter prouidet. aduerte, quia tamen Iaco.Bu.in l.si societate.§.arbitrorum.ff.pro socio.videtur velle, quod etiam sententia arbitratoris posset emologari. Sed Innoc.hic & Bar. in dicto.§.arbitratorum.vt prædixi tenent contrariū, vt videtur, quod verius, ex quo non reperitur hoc cautum in arbitratore, in quo etiam est diuersa ratio cū habeat procedere per viam contractus. & sic non est eadē ratio, quod eius laudum habeat parere actionem, quæ est in sententia arbitri: quia habet ad instar iudicis procedere.vt l.j.ff.de arbi.¶Sed iuxta prædicta insurgit du
31 bium, an, & quando possit † emologari sñia arbitri, & quam actionem pariat.¶Conclude, quod si cōpromissum factū est nudo pacto, tunc poreſt emologari sententia arbitri tacitè, vel expresse.l.pe.C.de arbi.si aūt non emologetur, sed potius contradicatur infra decem dies, solam exceptionē pareret, ex quo est cōpromissum nudo pacto, cum nudum pactū non pariat exceptionē de iure ciuili.l.iurisgentium.§.j.ff.de pac.& ideo, quia illud remedium nō competit hoc casu, ius ciuile voluit post sñiam emologari, vt in d.l.penul. Si aūt compromissum esset per stipulationem stari sñiæ arbitri.tunc ex stipulatione agi posset ad interesse, si non pareat sñiæ.l.diem proferre.§.fi.ff.de arb.& ideo hoc casu non habet locum emologatio.idem.& multofortius si per stipulationem promissa sit poena.vt ēt probatur.in d.l.pen.& hæc vera nisi apposita sit clausula rato manente cōpromisso, quia tunc etiam poterit emologari quasi ex vigore dictæ clausulæ censeantur duo compromissa. vnū cū pœna: alind sine pœna. ideo poterit tunc habere locum emologatio. & hoc vr tenere gl.& Bar.in l.2.ff.de arb.& per Io.An.s.de arbi.dilecti.sed aduerte, quia prædicta videntur procedere de iure ciuili.nam de iure canonico vr, quod indistinctè hīc possit locū emologatio siue nudo pacto sit cōpromissum, siue ēt per stipulationē, vel iuramentū: per ea, quæ habentur.in c.per tuas.s.de arbi.vbi satis meo iudicio videtur hoc probari, si bene ponderetur litera, & pro hoc etiam facit rō, quia de iure canonico ēt ex pacto nudo oritur actio.vt habetur.in c.j.s.de pact.ergo cum tunc sit dare remedium pro obseruantia laudi, nō deberet de iure canonico vnquam habere locum emologatio: quod tñ est falsum in dicta decretali per tuas. & ideo qua rōne habeat locū emologatio, licèt agi possit ex pacto ad interesse, si nō stetur sñiæ, eadem rōne est dicendū ēt emologationē habere locum de iure canonico. licèt cōpromissum sit per stipulationē, cū eadē videatur rō, & per cōsequens idē ius.s.ne transla.c.2.¶Et no. diligenter hoc dictum, quia non reperies per alios tactū, & sic in terris ecclesiæ habebit locū indistinctè emologatio, cū in illis seruari debeat ius canonicū, vt no. glo.in c.2.de arbi.in vj.& facit.s.de appellatio. si duobus, sed in terris imperij seruaretur ius ciuile. Et no. quod vbi emologatur sñia arbitri illa parit actionem in factū sicut sñia iudicis ordinarij, & habet eodē mō executionem, vt d.l.penul.C.de arbi.quo aūt iure laudum arbitratoris mereatur executionē, seu quod ius pariat. Inn.dicit hic, quod si arbitramentū incidit in ɔ̄ctū, vt quia arbitretur de pretio rei venditæ, vel de partibus societatis.& tunc agetur actione ex eo cōtractu, & sic actione ex vendito ad precium declaratum per arbitratorem.inst.de contrahē.emp.§.precium. & l.fi.C.de cōtrahen.emp.Si aūt non incidit in contractum, tunc si in compromisso intercessit iurm, mandabitur laudū executioni officio iudicis, dummodo sit æquum, vel ad æquitatem reductum: si verò non intercessit iuramentum, sed stipulatio agetur ex illa stipulatione, si aūt nudo pacto compromissum est in arbitratorem refert Inn.& Io.An.opi.& d.Anto.hic post eos.nam quidā dicūt, quod sola exceptio orietur reo, & vbi actori non seruetur laudū poterit redire ad pristinā actionem. alia fuit opi.quod ēt si pacto nudo sit compromissum officio iudicis seruandum sit, si est æquum, vel redactum ad æquitatem, & istud finaliter tenet hic Hostiē.quia de iure canonico ēt ex pacto nudo agi pōt, vt superius est dictū. & multofortius quando compromissum esset iuratū, & hoc de iuramento vr hic tenere Inn.licèt alibi videatur velle, quod per viā denunciationis euangelicæ debeat agi.s.de insti.cum venissent. & s.de iudi.nouit.& ibi ēt dicat ex pacto non agi immediatè, sed per viā denūciationis euāgelicæ, sed tene cū Host. quod ēt immediatè officio iudicis agi pōt pro obseruātia nudi pacti.¶Itē, quod ex iuramento confirmatorio compromissi agi poterit de iure canonico.licèt Bar.in §.arbitrorum.dicat, quod ex iuramento cōfirmatorio cōpromissi non oritur actio.& in hoc reprobat Inn.sed dictum suum posset procedere de iure ciuili, secūdum quod iuramentum demū inducit actionem, quando est litis decisiuum, vel quando est libertus qui iurat patrono, secundū notata plenè. in l.si quis pro eo.in prin.ff.de fideiuss.licèt confirmet quandoq; contractū nullum, vt in aut.sacramenta.C.si aduersus ven.iuncta.l.j.eo.
32 ti.Et ex prædictis etiam patet, quod † sententia arbitri potest habere executionē paratam, vt quando est emologata, an autē idem in sententia arbitratoris.Hostiē. videtur velle, quod sic inquantum dicit, quod mandabitur executioni officio iudicis, si est iuratum compromissum, vel etiam nudo pacto factum, vel per actionē descendentē ex stipulatione, si illa intercessit, sed vt dicit hic do.Ant.dictum Host.debet intelligi sane, videlicet, quod habet executionē, sed non paratā, & promptā prout habet sñia arbitri emologata, sed oportebit agi, & implorari officiū iudicis, vel agi ex stipulatione eo mō, quo aliàs cōsueuit implorari, vel agi, & sic in effectu via ordinaria, quia arbitramentū habet instar contractus, non aūt vim actus iudiciarij, nec ēt emologatur, vt est dictū. ideo non pōt dici habere executionē paratam, vt ēt voluit Bar.in d.§.arbitrorū. quod dicit do. Ant.procedere, ēt si arbitramentū sit latū ex cōfessione facta corā arbitratore, cum illa non sit iudicialis. sed potius extraiudicialis. quia corā arbitratore extraiudicialiter procedit vt est dictū.ideo non meretur execu
33 tionem promptam.¶ † Duodecima differentia est; quia cōpromissum soluit morte alterius compromittētiū, vt in c.fi.s.de arbi.secus in arbitramento. quia illud est pactū, vel transactio.& sic trāsit ad hæredes.l.si pactū. ff.de prob.& hoc tenet Host.in d.c.fi.& Spe.in tit.de arbi.§.finit. ver.sed nunquam arbitrator. de quo latius hic prosequitur.d.Ant.¶An aūt finiatur dāno alterius cōpromittētiū cōclude, quod nō, si bona nō sunt publicata. ar.l.actiōe.§.publicatione.ff.pro soc.nā tūc per publicationē oīa iura trāseūt i fiscū.l.fi.ff.de duo.re.& obligationes

gationes quæ erant in suspenso pereunt, quia existen
te cõditione nõ reperitur persona q̃ obligeť, cũ fiscus
nõ sit verè hæres, nec pet oĩa loco hæredis habeať, vt
est gl. notabilis in l. inter eos. §. fi. ff. de fideiusso. & fa-
34 cit. l. quoties. ff. de noua. ¶ † Decimatertia differentia
est, q̃a confessio facta corã arbitro præiudicat in iudi-
cio, sed facta corã arbitratore nõ, & hoc tenẽt quidã.
sed Cyn. in l. j. in v. q. C. de cõfes. tenet, q̃ vtroq; casu
valet tantũ, vt extraiudicialis, & sic nõ p̃cedit hęc dif-
ferentia, & sic trãsit hic do. Ant. & Bar. in l. ij. ff. de cõ-
fes. tenet, q̃ si arbitriũ fuit emologatũ tũc cõfessio corã
arbitro valebit in iudicio aliàs sec⁹, sed fortè põt dici
q̃ ẽt si nõ sit emologatũ laudũ arbitri, tñ confessio va-
leat, vt iudicialis p. l. cũ antea. in fi. de arbi. C. & p id,
q̃ dixi in c. pręsentata. s̃. de testi. & in c. fi. de cõfes. An
aũt sit differẽtia in testib⁹ examinatis corã arbitratore
ab illis qui sunt examinati corã arbitro tãgit. Bar. in l.
35 fi. C. de testi. & superius tetigi. ideo non repeto. ¶ † De
cimaquarta differentia est, quia confessio facta coram
arbitratore secuto laudo nõ põt reuocari, q̃a negotiũ
censeť quasi per transactionẽ finitũ, secus in confessio
ne facta, coram arbitro, quia non vř negotiũ finitũ, ni
si laudum essẽt emologatũ, & sic transit. do. Anto. sed
potes dicere, q̃ si laudũ arbitratoris petatur reduci ad
arbitrium boni viri poterit tunc reuocari confessio, si-
cut & in cã appellationis, de qua constat per notata p
glo. in l. error. C. de iur. & fac. igno. & q̃a tunc nego-
tium non censetur adhuc finitũ pendente dicta peti-
36 tione reductiõis, vt de se patet. ¶ † Decimaquinta dif-
ferẽtia est, q̃a litis ɔtestatio corã arbitro interrũpit p̃-
scriptionẽ. l. pe. C. de arbi. q̃ non reperiť in arbitrato-
re, cũ extraiudicialiter procedat, vt no. in Spe. de lit. cõ
37 te. §. effectus. cum ibi no. per Io. An. ¶ † Decimasexta
differentia, quia arbiter nõ procedit diebus feriatis, si-
cut nec iudex, sed arbitrator põt procedere, & etiã fer
re laudum diebus etiam feriatis in honorẽ Dei, cũ cẽ-
seatur quædam transactio, vt sæpius est dictũ, & cẽlea
tur actus fauorabilis reducere partes ad concordiam
extraiudicialiter. l. fi. C. de fer. & notat Bar. in l. si feriatis.
ff. de arbi. & Spec. in titu. de arbi. §. sequiť. ver. in for-
ma compromissi. & se. in vltima col. ¶ Decimasepti-
ma differentia est, quia secundum aliquos de iure ci-
uili arbiter astringitur instantiæ triennij statute in l. p
perandũ. C. de iudi. de quo in l. si de meis. §. fi. cũ seq.
& l. itẽ si vnus. §. j. ff. de arbi. sed arbitrator non: sed ad
uerte, q̃a Ioan. in addi. Spe. in ti. de arbi. §. differt. ver.
itẽ, vt infra triẽniũ. tenet, q̃ ẽt de iure ciuili arbiter nõ
astringatur ad instãtiã aliquã per id, q̃ habeť in auth.
si tñ in medio. C. de temp. app. ibi dũ dicit nõ curret
tp̃s appellationis pendẽte cõpromisso, ẽt si decies mi
lies plusquam tp̃s statutũ sit elapsum, & sic aperte vř
velle litera, q̃ cõpromissum nõ finiať triẽnio, de iure
aũt canonico hoc est clarũ, quia non est statuta instã-
tia in cã principali. s̃. de iudi. c. pe. & sic ista differẽtia
non vř procedere. ¶ Decimaoctaua est sc̃d'm aliquos,
q̃a si arbiter p̃nũtiabit super toto benè, vel malè, fun-
ctus est officio suo, & nõ põt amplius pronũtiare. l. di
cere. §. fi. ff. de arbi. in arbitratore videť sec⁹ p istũ tex.
sed certè ista differentia non procedit, q̃a eadẽ est ra-
tio vtrobiq;, & per consequẽs idẽ ius debet dici. s̃. de
cõsti. c. trãslato. Nec ob. iste tex. q̃a rñderi põt, vt dixi
in notabilibus, & iõ q̃n arbitrator ex potestate sibi ab
alio data pronũtiat, dicas vt dixi. s̃. post glo. in arbitro.
cũ eadẽ sit rõ vtrobiq;. vř tñ hic velle. d. Ant. q̃ si appo
sita sit clausula, vt possit pluries pronũtiare, q̃ illa ope
reť q̃n laudũ esset nullũ: licẽt nõ opereť quãdo laudũ
esset aliq̃d, vt dixi post gl. & est in se notabile dictũ, &
limitat dicta Bar. in l. dicere, & l. q̃d tamen. ff. de arbi.

38 ¶ † Decima nona differentia est, quia arbiter nõ cogiť
laudare, licẽt susceperit ɔpromissum, nisi interuenit
poena, vel datio pig. l. 3. §. 1. ff. de arbi. secus in arbitra
tore. q̃a si suscepit ɔpromissum cogiť laudare. Gl. tñ ĩ
l. fi. C. de ɔhẽ. emp. dicit idẽ ĩ arbitratore, sed p̃cedẽs
dictũ tenet Cy. ibi, & Frã. de Are. in d. l. si q̃s arbitra-
tu. & do. Ant. hic, & Spe. in ti. de arb. §. sequiť. ver. sed
nunq̃d arbitrator. sed tu potes dicere, q̃ si lato laudo
speretur actio competere, vt q̃a assumptus est sup de
claratione pretij in contractu uẽditionis. tunc proce-
dat opi doc. q̃a nõ est inutile eũ cogi, ex quò accepta
uit. sed si sit assumptus sup lite. tunc nõ uideo differẽ
tiam. nec rationẽ differentiæ inter arbitrũ, & arbitra-
torem, q̃a si nudo pacto fuit cõpromissum in arbitra-
torẽ, nec data sunt pignora, licẽt laudet erit vtile lau-
dũ, & q̃a laudũ de se non parit actionẽ, nec ex cõpro-
misso poterit agi, ex quò nudo pacto est ɔpromissũ,
& hoc de iure ciuili. sed de iure canonico secũdũ q̃d
ẽt pactũ nudũ parit actionẽ, vř q̃ ẽt arbiter nedũ arbi-
trator possit cogi postq̃ suscepit cõpromissum, sicut &
q̃n p stipulationẽ p̃missum est stari sniæ arbitri. l. diẽ.
§. fi. ff. de arbi. Si aũt nõ suscepisset cõpromissum, cla-
rũ q̃ neuter eorũ cogi dẽt. vt d. l. 3. §. j. dicit tñ alibi gl.
notabilis, q̃ ille q̃ põt reducere partes ad ɔcordiã, &
nõ facit, peccat. vt in c. sicut enim. xj. q. j. ¶ An aũt va-
leat pactũ, q̃ nõ possit cogi arbiter, vel arbitrator ad
laudãdũ, tenuit Spe. q̃ sic in d. §. seqť. ver. sed nũq̃d ar
bitrator, & seq. Aduerte tñ q̃a licẽt Spe. ibi velit, q̃ in
telligatur quis suscipere cõpromissum eo, q̃d patitur
in se cõpromitti in sui p̃sentia, & nõ contradicit, vel
si in absentia, & non cẽtradicit, cũ cognouit. tñ Io.
An. ibi tenet oppositum p id, q̃d hť in l. filiussa. §. inui
tus. de p̃cu. & in cle. instĩo. de p̃cu. & verior vř opin.
Io. An. p iura præalleg. & hoc in arbitratore contra-
ctus, in dato aũt in vltima volũtate, q̃ appellať ẽt exe-
cutor, & interdũ fideiussor. an possit cõpelli. plenè no.
39 in l. j. p gl. & Bar. ff. de leg. ij. ¶ † Vigesima differentiã
est, q̃a arbiter nõ põt sniam ferre in ecclesia, sicut nec
iudex. de immu. eccle. decet. lib. vj. secus vř in arbitra
tore, p ea quæ habentur in l. fi. C. de fe. & p ea, q̃ dixi.
s̃. in xv. seu in xvi. differẽtia. & hoc tenuit Frã. de Are.
40 vt hic refert. d. Ant. in d. l. si q̃s arbitratu. ¶ † Vigesi-
maprima differentia est, quia arbiter nõ põt extende
re manum ad ea, quæ sunt extra compromissum. l. nõ
distinguemus. §. de officio. ff. de arbi. & not. s̃. de arbi.
cum dilectus. quod videtur verũ, q̃n essent omnino
extranea. secus si connexa. per id, quod not. Barto. in
l. cum aquiliana. ff. de transac. & ideo si de re aliqua
esset cõpromissum, vř quod possit iudicare de æstima
tione rei. per l. si stipulatus esses opus. ff. de fideiusso.
sed arbitrator vř posse iubere aliquid dari alteri parti
in recompensationẽ adiudicati vni parti, per id, quod
hř in c. nisi essent. ĩ. de pręben. secus esset in arbitro p
ea, quæ habentur. in d. §. de officio. d. Anto. tamen hic
videtur velle, q̃ arbiter non possit iudicare etiam æsti
mationem rei. sed arbitrator sic. & hoc p iura præal-
lega. sed potes dicere, q̃ eo casu, quo iudex posset de
ęstimatione rei iudicare, quod contingit, quando res
esset perempta post moram, vel q̃n post morã succe-
deret obligatio ad interesse, vt contingit in obligatio-
ne rem tradi. ff. de uer. obl. & facit, quod not. in l. j. in
princi. ff. de actio. emp. tunc poterit etiam arbiter de
illa iudicare. argu. l. 1. ff. de arbi. aliàs secus, & sic intel
ligať dictũ do. Ant. de quo ẽt ĩ Spe. §. excipiť. versi. sed
41 pone. ¶ † Vigesimasc̃da differentia est, q̃a excõmuni-
catus nõ potest esse arbiter, q̃a nec iudex. ĩ. de re iu-
di. ad probandũ. sed bñ põt esse arbitrator. arg. l. ex fa
cto. §. si q̃s rogatus. ff. ad trebel. & ibi p Bar. & l. cum
pater.

pr.§.hereditatem.de leg.ij.ꝙ excommunicat⁹ nõ pos-
sit esse arbiter,tenuit Spec. in ti. de arbitro. §. differt.
ver.itẽ sc͞dm eũ.Io.An.super regula dolo facit,in qõ-
ne ibi posita de reg.iu.in vj.dicit, quòd excommuni-
catus non põt etiam esse arbitrator.allegat,qđ no. de
compromissarijs datis ad eligendum excommunica-
tis.ĩ.eo.in c. in causis de elec. sed benè põt esse sim-
plex mediator,vel proxeneta,ex cuius ordinatione p-
tesmet adinuicẽ cõponerẽt, de quo plenè ibi per eũ,
sed d.An.hic tenet oppositũ,videlicet,ꝙ põt esse arbi
trator.mouetur,quia arbitramentũ censetur quidã cõ
tractus,videlicet transactionis,vt superius est dictum:
sed excommunicatus potest cõtrahere, vt plenè not.
ĩ.de dolo.c.veritatis.per Inn.licèt ibi Host.contra, &
nõ benè,vt ibi dictũ fuit,ergo poterit esse arbitrator,
& quod si arbitretur teneat non ob.quod no.in d.c.in
causis. quia loquitur de compromissarijs ad eligendũ
prælatum, & sic ad actum spirituale. ideo non cadit
in excõicato,& hęc opi.fortè de iure verior,ꝓ qua &
potest allegari,ꝙ hr̃ in auth.credẽtes.C.de hęreti.vbi
videt̃,ꝙ demũ si sit excõicatus pro cã hæresis,& ꝑ an
nũ steterit in excõicatione,ꝙ tunc prohibeat, & sic a
cõtrario per locũ a speciali,secus erit extra casum illũ
arg.l.ius singulare.ff.de legi.ibi tñ vr̃ innui, ꝙ ante an
nũ possit excõicatus esse arbiter,& iudex,vt saltem te
neat,ꝙ fecit,ꝙ vr̃ cõtra.c.ad probãdũ.de re iudi.vnde
potes dicere,ꝙ illud de iure ciuili,sed sec⁹ de iure ca
nonico,vel intelligatur illud,qñ non est publicè excõ
municatus,sec⁹ qñ est publicè,vt d.c.ad probandũ. &
qñ dicatur q̃s publicè excõicatus,recurre ad gl.in cle.
j.de sepul.nec ob.iura allegata ꝑ Io.An.in dicta regu
la dolo facit,quia f̃m do.An.nõ probant istud,sed de
bent intelligi in arbitris.facit,ꝙ no.Arch.ij.q.vj.a iudi
cibus.& §.seq.non aũt in arbitratore per rationem su

42 perius allegatã.¶†Vigesimatertia differentia est,quia
dictũ arbitratoris reducit̃ ad arbitriũ boni viri.l. si so-
cietatis.§.arbitrio.ff.pro socio.sed dictũ arbitri non.l.
diẽ proferre.§.stari.ff.de arbi.& ꝙ dixi de arbitratore.
dicit Inn.verũ & si cõpromissum fuit iuratũ,quia iura
mẽtũ intelligitur f̃m naturã eius,super quo iurat̃.l.si.
C.de non nume.pecu.& l.si libertus.ff.de ope. lib. &
idẽ si pęna fuerit apposita,q̃a eadẽ rõne intelligit̃ ap-
posita f̃m naturã cõtractus,& sic,vt ita demũ cõmit-

43 tat,si ęquũ sit arbitriũ d.l.si libertus.¶†Circa istã diffe
rentiã est vidẽdũ primo,an dictũ arbitri iniquũ aliqua
via possit retractari.Sc͞do erit vidẽdũ de dicto arbitra
toris.circa primũ cõis est opi. ꝙ saltem via appel. non
possit retractari,nec olim,nec hodie,hoc firmat gl. in
l.j.C.de arbi.nam olim clarum est per.§.stari. Itẽ ho-
die post.l.pe.C.de arb. q̃a aut laudũ est emologatũ,
seu approbatũ,& tũc nõ põt appellari.l.ad solutionẽ.
C.de re iudi.& hoc si est expresse emologatũ,si aũt ta
citè est emologatũ per lapsum decẽ dierũ partib⁹ non
cõtradicentib⁹.ĩ.dictũ tp̃s, & tũc tarde ammodo ap-
pellaret̃,ex quo lapsi essent.x.dies a tp̃e sñiæ.facit, ꝙ
hr̃.ĩ.de re iudi.ꝙ ad cõsultationẽ.Bar.in d.l.j.C.de ar
bi.& in l.nemo potest. ff.de leg.j.fuit in vna singulari
opi. videlicet, ꝙ hodie posset appellari a sñia arbitri.
mouet̃, q̃a hodie sñia arbitri parit actionẽ.d.l.pe.C.
de arbi.ergo ab ęa poterit appellari.ar.l.j.C.de arbi.a
ꝯrio sensu.nec ob.iõ alleg.in cõtrariũ,q̃a procedetur
qñ simpliciter emologaret̃ exp̃sse laudũ,sec⁹ qñ emo-
logat̃,& approbatur,vt latũ,sed nõ,vt sic latũ ꝑ id, ꝙ
hr̃ in simili in l.iij.§.falsus.ff.rẽ ra.ha. & in l. Pompo-
nius.ff.de neg.gest.d.Ant.hic tenet opi. cõem contra
Bar.ex eo,q̃a emologatio dirigit̃ & ad iniustitiam, &
sic ad qualitatẽ sñiæ cũ fiat ad finẽ, vt pariat effectua-
lẽ actionẽ.secus in d.l.iij.§.falsus,& in d.l.Põponius,
q̃a ibi nõ exigitur,ꝙ approbatio dirigat̃ ad iustitiam,
sed sufficit,ꝙ dirigat ad factũ: & hæc opi. & mihi pla-
cet ex eo,q̃a sñia arbitri nõ parit actionẽ extra casus
expressos in iure ex rigore iuris,nõ ꝓp fauorẽ partiũ,
vt patet in d.l.j.ergo pars nihil põt operari,vt ꝓducat
actionẽ extra casus expressos in iure, & per hoc non
ob.d.l.iij.fallit, q̃a ibi sñia erat nulla in fauorẽ dñi,q̃
non dederat mandatũ,licèt esset aliqua ad pręiudiciu
procuratoris,vt no.in l.licèt.C. de procu. & ideo põt
dñs illã approbare.¶ Item aduertendũ,ꝙ cũ tanq̃ pro
curator ibi agitauerit iudiciũ noĩe dñi, dñs p̃t habere
ratũ,ꝙ ipse agitauerit in iudicio,vt sic ratihabitio ope
retur illud,ꝙ mãdatũ a principio fuisset operatũ:sed si
mandatũ a principio interuenisset,nõ prohiberet̃ dñs
appellare a sñia lata cõtra procuratorẽ:ergo eodẽ mo
do ratificando gesta per ꝓcuratorẽ poterit appellare
a sñia iudicis,q̃ nõ approbauit,appellãdo tñ a sñia sa
tis videt̃ ratificare gesta per illũ q̃ egit, vt procurator,
quia aliàs appellatio nõ esset sibi necessaria:& sic nõ
est ratio ibi,quia approbet sñiam,vt latã.imo,q̃a ap-
probat factum per illũ tanq̃ per procuratorem, vt sit
perinde ac si fuisset procurator,& ideo illa.l. non ob.
q̃a in casu nostro nihil est gestũ tanquã per procurato
rẽ,sed vt ꝑ arbitrũ.Vnde oportet,ꝙ vel approbet sen-
tẽtiã arbitri ex toto,vel ꝙ impugnet.Dicit tñ do. An.
hæc vera in arbitro volũtariè electo a partibus,sec⁹ in
arbitro iuris, vt cõtingit in arbitris qui eligũtur in cã
suspicionis,seu recusationis iudicis ordi. de iure cano
nico,vel delegati Papæ.nam ab illis potest appellari,
vt in c.ab arbitris.de off.deleg.lib.vj.facit, ꝙ habetur

44 in c.suspiciõis.de off.dele.c.cũ sp̃ali.de app.¶†Quid
aũt de arbitris electis ex necessitate virtute statuti ror
tè disponentis inter attinentes,ꝙ cogant̃ ad compro-
missum:an aũt a sententia talis arbitri poterit appella
ri.videtur ꝙ sic, ex quò necessitas iure statutarij assu-
munt̃ arg.d.c.ab arbitris & C.de iud.in l.cum sp̃alis.
& hoc videtur tenere Bar.cõtrariũ videt̃ ipsemet Bar.
tenere j.de cõsti. codi. & istud vltimum tenet hic do.
Ant.nõ facta mentione de opi.Bar. in l. cũ specialis.
& idẽ dicit si alia rõne quã attinentiæ cogant ad com
promissum.nec ob.c.ab arbitris.q̃a respondet,ꝙ loq̃
tur de arbitris assumptis in aliquo incidẽti iudiciali,
quia super exceptione recusationis in iudicio inciden
ter,& idem dr̃ de arbitris quasi iudicialibus,vt q̃a eli
guntur ad æstimãdũ aliquid incidenter corã iudice,
vel ad declarandũ aliquid incidẽter,vt sunt electi ad
æstimãdũ aliquid,seu æstimatores, vel ad approbãdũ
fideiussores.nã ab istis poterit appellari.l.arbitro.ff.q̃
satisda.cog.f̃m vnũ intellectũ,vel saltẽ iudicis officiũ
implorari,vt reuocet̃ male gestũ, vt ibi patet f̃m aliã
lectu.sed fortè potest dici,ꝙ si virtute statuti sit simpli
citer compromissum nudo pacto,ꝙ tũc procedat opi.
Bar.in l.cũ specialis.q̃a tunc vr̃ esse de mente statuti,
ꝙ laudũ habeat effectũ, & aliq̃d operetur contra ius
cõe.arg.l.si qñ.de leg.j.& sic videt̃ esse de mente sta-
tuti,ꝙ pariat laudũ actionẽ,sicut sñia iudicis.ideo tũc
videt̃ posse appellari: sed si compromissum esset stipu
latione vallatum, tunc ex quò per stipulationẽ ꝓui-
sum est de obseruantia laudi, nõ videtur ꝙ possit ap-
pellari:& sic potest intelligi alia opi.Et per p̃dicta pa-
tet,ꝙ si ex forma statuti laudũ põt executioni mãdari:
& sic pariat actionẽ,ꝙ tũc nõ poterit appellari,& hoc
tenet Bar.in d.l.j.C.de arbi. & in d.l. nemo. de leg.j.

45 ¶†Quid autẽ si partes compromittunt in arbitrũ cũ
pacto, ꝙ possit appellari ab eius sententia,an valebit
cõuentio?Cy.tenuit,ꝙ nõn in l.pe.C.de arbi.& per l.
priuatorũ.C.de iurisdi.om.iudi.nã per talẽ cõuentio-
nẽ quodãmodo efficeretur iudex, ꝙ non põt fieri ꝑ p̃
priuatos.

priuatos Dy.in l.ex consensu. de ap. & d.l. nemo. &
Bar.in d.l.nemo.& l.j.C.de arb.tenēt ꝯriū.quia stan-
dū est cōuētioni partiū.l.j.§.si cōueniat.ff.depo. dicit
tñ,ꝙ nō erit propriè appellatio:sed quędā reclamatio.
facit.l.distinguem⁹.§.cū q dā.ff.de arbi. non eñ repu
gnat,ꝙ partes cōueniāt,ꝙ iudex possit adiri,vt videat,
an arbiter bñ pronūtiauerit ex quo partes hoc volūt,
& verba debēt intelligi ſm subiectā materiā,& ēt im-
propriari.l.si vno.ff.loca.Nec ob.rō Cy.qa ex hoc nō
efficit̄ iudex,sed habet simplicē notionē inter partes.
l.ait ṗtor.ff.de re iud.de quo in Spe.de appel.§.in qui
b⁹.ver.xvj.& hāc opi.sequit̄ hic d.Ant.si aūt cōpromit
teretur in iudicē ordinariū: tūc de iure ciuili nō valet
cōpromissum,iō tunc si ꝓcedit,ꝓcedit vt iudex, & ꝑ
consequēs poterit appellari de iure canonico pōt cō-
promitti in ordi.vt superius dixi.vñ si procedit ex ar-
bitraria potestate nō poterit appellari nisi pactū esset
appositū,vt ꝓximè dixi.si ex ordinaria,bñ poterit ap-
pellari.si ex vtraq; idē vr̄ ex eo,qa potētior est ordina
ria, q̄ arbitraria cū illa hēat coerctionē nō arbitraria
ergo vr̄,ꝙ illa attēta possit appellari arg.l.quærit̄.ff. de
stat.ho.vel fortè deberet attendi,an vellet appellare a
potestate ordinaria an verò ab arbitraria ex quò sunt
potestates distinctę,& separatę, & sic , vt de separatis
iudicandū vr̄ arg.l.si marit⁹.C. de dona. inter.vi. nec
ob.ṗdictis.l.epi.C.de episco.audi. q̄ vr̄ velle tūc non
posse appellari qñ vtraq; potestate processit,qa sc̄d̄m
vnū intellectū ꝑ auth. si qs litigātiū ibi posita corrigi
tur:vel ſm aliū intellectū est speciale in Ep̄o, cui⁹ iu-
risditio est ꝓrogata a laico, vt tūc nō possit appellari,
de quo dicēdū, vt ibi, & hæc vera in arbitris electis a
46 partibus.¶†Quid aūt in tertio electo per arbitros ꝑꝑ
corū discordiā sc̄d̄m formā.l.itē si vn⁹.§.principaliter.
ff.de arbi.& qđ no.in c.innotuit.s̄.de arbi.an poterit
ab illius sñia appellari, cū eius autoritati debeat pare
re,vt d.§.principaliter.Ia.but.hic videt̄ velle,ꝙ sic,qa
dicit,ꝙ ille est potius iudex,q̄ arbiter,sed Spe. ī ti.de
arbit.§.sequit̄ ver. sed nūquid iste tertius tenet ꝯrium
dicēs,ꝙ iste erit potius cōsiliarius, & nō habebit ipse
pronūtiare:sed alij duo primo loco electi debebūt ꝓ
nuntiare sc̄d̄m cōsiliū istius,& ad hoc ēt poterūt cogi
vt sic pronūtiēt, & hoc modo stat̄ autoritati illius , &
iste est alius intellectus in d.§.Alius intellectus est,vt
ipse habeat pronūtiare,& eius sñiæ stet̄ , & istū ponit
ibi gl.& seqtur Butri.sed Bar.ibi dicit,ꝙ ṗcedēs est tu
tior.Io.An.in addi.sup ver.sed nūquid.tenet,ꝙ pote-
rit appellari:& sic vr̄ tenere intellectū gl.& dicit,ꝙ cē
setur iste arbiter iuris ex quò ex iuris dispositione eli
git̄:& iō poterit appellari per ea quæ hñr in d.c. ab ar
bitris.do.An.hic dicit,ꝙ poterit reclamari,sed nō pro
priè appellari:qa sc̄d̄m cū nō est arbiter iuris cum nō
eligat̄ ad decidendū aliqđ incidēs pendēs corā iudi-
ce,sed corā arbitris,sed certè nō video, ꝙ possit recla-
mari ex quò nō est arbitrator,& nō reperit̄ iure expſ-
sum.argu.l.illā.C.de collatio.Iō verior vr̄ opi.But.&
Io.An.nā licèt nō sit assumpt⁹ sup aliquo incidēti pē
dēte corā iudice tñ negari nō pōt q̄n sit assumptus ex
dispositione iuris:& iō satis dici pōt arbiter iuris , vel
fortè pōt dici,quod cū simpliciter litera ibi dicat, qđ
eius autoritati parebit̄,qđ præcise standū erit sñiæ il-
li⁹:nec poterit appellari,vel reclamari,cū lr̄a hoc non
dicat,sed simpliciter,ꝙ ei⁹ autoritati pareat̄ , & possit
ēt esse rōnē,qa si illi arbitri duo primo loco electi ꝓ
nūtiassent staretur corū sñiæ ēt iniquæ.l.diē.§.stari.ff.
de arb.ergo videt̄, ꝙ iste assumpt⁹ ab eis loco ipsorū,
intelligat̄ subrogatus,& per ꝯñs sapiat naturā subro-
gati.arg.l.si eū.§.qui iniuriarū.ff. si qs cau. & s̄.vt lit.
pen.in c.ecclesię,& iō præcise vr̄,qđ eius sñiæ sit pa-

rēdū ꝑꝑ subiectā mām:ꝓ qua rō cessat ī casu.c. ab ar
bitris.& iō nimirū si ibi ṗt appellari,& hic nō. Et ista
opinio fortè de iure uerior ꝑ illū tex. & rōnē ṗdictā.
Fateor tñ,ꝙ pęna nō poterit peti ex ea, qa nō pareat̄
sñiæ huius tertij si sit diuersa ab alijs,qa ꝑsona istius
tertij nō fuit cōprehēsa in stipulatiōe, facit qđ hr̄ in l.
cū apud.ff.iudi.sol.& l.si ita stipulatus.§.grisogonus.
47 ff.de ver.obli.¶† Restat nūc videre nūqd sñia arbitri
aliter possit retractari do. Ant.hic cōcludit,ꝙ si est nul
la,qa lata sine ordine iuris,vel contra ius expresso er-
rore in sñia,vel contra formam compromissi , vel per
pecuniam,ꝙ tunc poterit per uiam nullitatis retracta
ri,sed hoc intelligo verum esse eo casu,quo sñia pote
rat emologari. Si aūt non poterat emologari:quia cō-
promissum erat ꝑ stipulationē non apposita clausula
rato manente compromisso.tūc,qa sñia de se est nul
la ex eo,qa nullā habet parere actionem , sed solum
metu pęnæ,sibi est parēdū.l.j.& iij.C.de arbi. tūc non
vr̄ hēre locū dicta via nullitatis.sed poterit excipi ꝯ pe
titionē pęnæ ꝑ ea q̄ hñr in d.l.3.C.de arbi.& in l.ve-
nales.cum glo.C.quādo prouo. non est necesse. & in
l.apud celsum.§.Itē q̄rit̄ .cū ibi nota.ꝑ gl.& Bar.ff. de
do.exce facit,qđ hr̄ ī l.ita demū.ff.de arbi.Si aūt sñia
aliàs nō sit nulla ex dictis causis.sed lata dolo partis ,
& arbitri,nō interueniēte corruptela pecuniæ:vel etiā
arbitri tñ similiter poterit obijci exceptio ꝯ petitionē
ꝑ ea,q̄ nota.in d.l.iij.C.de arbi.& in d.l.ita demū. &
fortè ēt pōt attentari , ꝙ eo casu quo emologata esset
sentētia parte ignorāte dolum esset cōmissum si aga-
tur ex illa poterit excipi de dolo,vel si ex illa excipia
tur poterit de dolo replicari.arg.l. iij. & d.l.ita demū.
iuncta.l.tres fratres.ff.de pactis. ¶ Si aūt sñia arbitri
sit iniusta nō interueniente dolo partis,vel arbitri,tūc
cōiter dicūt legistæ,ꝙ stabit̄ sñiæ arbitri : licèt sit ini-
qua,aliàs pœna poterit peti per l.j.C.de arbi.& l. diē
ꝓferre.§.stari.ff.de arbi.& si sit emolagata multosorti⁹
tūc ei stabit̄:qa īputet sibi,tunc emologās ꝑ.l.penul.
C.de arbi.Secus in sñia arbitratoris,q̄ pōt peti redu-
ci ad arbitriū boni viri. vt hic post Inn. & gl.s̄. eo.ve-
niēs.& s̄.de electio.causam quæ.& sic sc̄d̄m hoc sñia
arbitri non reducitur ad arbitrium boni uiri,licèt arbi
tratoris sic,& hoc,vt dixi,cómuniter tenēt legistę.sed
glos.2.q.6.a iudicibus. dicit,quod si arbitrium est ini
quum superior poterit illud retractare.per.c.2. de ar-
bi.& in §.qđ ab arbitris.ibi.se.post dictū.c. a iudicib⁹.
gl.dicit,ꝙ licèt a sñia arbitri nō possit appellari tñ po
terit supplicari ꝑ ṗalleg.c.2.s̄.de arbi.gl.ī c.exposita.
supra de arbi.dicit,qđ iniquo arbitrio non est stādū.
Vincē.in ṗalleg.c.cām.& refert Archi.in d.c.a iudici
bus.dixit,ꝙ arbitriū iniquum est corrigendum per su
periorē,si cōtineat peccatū , & sit cōtra ius,vt qa cōti
neat simoniacā prauitatē,vel sit ꝯ ius expressè ,vel si
cōmsit dolū,vel si tulit sñiam extra potestatē sibi da-
tā,vel excessit illā , vel si appareat , qđ manifestè into
lerabiliter me læsit contra actitata per ea q̄ hñr. in d.
c.2.& in c.exposita.Host.vero hic in effectu vr̄ dicere
sñiam arbitri iniqui etiā reducēdam ad arbitriū boni
uiri per præalleg.ca.2.de arbi.& ibi etiam concludit ,
vt refert Io.Ant.super glo.ꝙ si euidēter liquet, qđ lau
dum contineat iniquitatem,& nutriat peccatū illud
emādabit̄ per iudicē.vt d.c.2.& ī c.exposita.& de pec
cato dr̄ cōstare, qñ cēstat de euidenti læsione partis,
quo casu secundū eum,nec in foro ciuili, nec in foro
canonico stabit̄ illi.§.stari.ex eo,qa etiā ipsa lex vult
peccata corrigi.vt patet in auth.vt nō luxu.cōtra natu
ram.§.1.qđ dicit verum esse si est reclamatum infra.
x.dies. ita quod non sit emologatū laudū. aliàs secus
vt l.penul.C.de arbi.& s̄.de arbi.per tuas.& dicit hoc
esse

eſſe de mēte vtriuſq; iuris,q̃a nullū peccatū lege,con
ſuetudine,ſtatuto,priuilegio,vel iuramēto, inuari pt
ſed bis nō obſtātibus debet emēdari.s̃.de cōſue.c.fin.
& ȷ̃.de præſcri.c.fina.& hoc credit do.Anto.verū,qñ
enormis eſt lęſio:quia tūc laudū pręſumitur doloſum
ſm cū per.l.omnes.§.lucius.ff.de his quæ in fran. cre
di.alleg.etiā.ff.mādati.l.creditor.§.lucius.& iō ſcd̃m
eum tūc habebit locū remediū exceptionis, & actio-
nis de dolo etiā ſcd̃m leges,ſed ſcd̃m ius canonicū ēt
plus erit,q̃a ēt officio iudicis poterit peti retractari ēt
non obſtante iuramēto,& ēt ſi obſtaret.iudex ex offi-
cio poſſet prouidere per ea q̃ habenī.s̃.co. ad noſtrā.
el.ij.allegat ad prædicta no.per Archid.in d.c.a iudici
bus.& ꝙ nota.in d.c.expoſita,& eod.titu.c.ij.& iij. &
ꝙ Spe.in ti.de arbi.§.j.verſi.eſt aūt differentia, & ſeq.
vbi etiā Spe.dicit idē tenuiſſe Iac.de Albēga.& Hoſt.
in ſumma.eo ti.§.pe.ver.penul.vbi tñ Hoſt.aliter loq
tur,q̃ hic,& in cap.ij.p̃allega.nā dicit, ꝙ ſnīæ arbitri
iniquæ ſtatur,ſed nō iniuſtę, vt quia eſt cōtra ius, q̃a
cōtinet ſimoniā,vel cōtra res prius iudicatas, vt d.c.
ij.& d.c.expoſita.& ſic ēt refert Spec.in loco prealle-
ga.& ſi bñ pōderetur hoc dictū magis reſtringit ſe Ho
ſti.in dicta ſumma in loco præallega.quā hic,& in di-
cto.c. ij. ¶ Vnde puto poſſe de iure dici,ꝙ ſi arbitriū
contineat euidens peccatū,cui pars nō pōt renūtiare,
vt quia contineat ſimoniā, tūc poſſit emendari, & ſic
propriè loquiī præalleg.c.ij.Idem ſi ſit aliàs cōtra ius
exp̃ſſe,vt ſi adiudicat laico ſpiritualia,vt in c.iij.de ar
bi.¶ Idem ſi ſit aliàs contra ius exp̃ſſe,vt quia ſit ſup
aliàs deciſum per ſententiam,quæ tranſiuit in rem iu
dicatam,& ſic loquitur dictum c.expoſita. nam de ta
libus non poteſt compromitti,nec in dubio intelligi-
tur compromiſſum.l.poſt rem. ff.de tranſact. cum ibi
not.Et idem eadē ratione,ſi alias ſit contra ius expreſ
ſe expreſſo errore iuris in ſentētia p id,ꝙ habeī in c.j.
ȷ̃.de re iudic.iuncto eo,ꝙ habeī in d.l.apud celſum.§.
item quæritur.aliàs videtur,ꝙ ſtandū ſit.d.§.ſtari.cum
nō reperiatur in hoc correctus,& correctio eſt euitan
d.a de elect.cū expediat lib.vj. & C.de app.l. præcipi-
mus.cum ſequen.& ſic nō videtur verū dictum Hoſt.
hic,& in d.c.ij.& maximè, quia ratio ſua non videtur
bona:q̃a ſi verū eſſet,ꝙ deberet emendari:q̃a nullum
peccatū pōt iuuari per l.cōſuetudinē, vel ſtatutū,&c.
ſequitur, ꝙ non deberet attendi, an ſit emologatum
laudum,vel nō:quia ex quò cōtineret peccatū omni-
no deberet emēdari.arg.d.c.ij.& s̃.eo.debitores. & p
hoc faciat,q̃a licèt arbitriū contineat iniquitatem,vi-
detur,ꝙ ei ſit ſtandū in d.§.ſtari.q̃a imputēt ſibi par-
tes,quæ fecerunt cōpromiſſum in arbitrū,& ſciebant,
vel ſcire debebāt,qualitatē poteſtatis arbitri qui pote
rat pronuntiare iniquè,& cōtra diſpoſitionē iuris,quę
volebat ſtari tali ſententiæ.arg.de reg.iur.dānum.lib.
vj.nec eſt abſonū, ꝙ partes poſſint ſic ſibi præiudica-
re,quia potuiſſet ēt vna pars alteri donare id de quo
factū eſt cōpromiſſum ſi voluiſſet.l. in re mādata. C.
mandati.& ideo nō videtur abſurdum,ꝙ tali ſnīæ,li-
cèt inique ſtetur,cum partes cōpromittendo in arbi-
tro hoc videantur voluiſſe cū ſciuerint, vel ſcire præ-
ſumanī diſpoſitionē.d.§.ſtari.nec eſt q̃d tūc repugnet
ex quò laudū cōtinet tale q̃d ſuper quo partes potue
rūt ſibi pręiudicare,vt qñ cōtineret ſimoniā,vt in d.c.
ij.vel qñ eſſet latū ſup alijs deciſis,vt in d.c.expoſita.
nec puto verū dictū do.Ant.ꝙ propter enormē lęſionē
præſumatur dolus in arbitro,ſi aliter probetur per ea
quę habenī in d.§.ſtari.& in d.l.ita demū,& in l.dol⁹.
C.de reſcin.vē.nec ob.d.l.oēs.§.luci⁹.q̃a pōt multipli
citer rñderi primo,ꝙ debitor ibi oīa bona ſua aliena-
bat ſciēs ſe habere creditores.iō præſumiī tūc in frau

dē creditorū feciſſe: ſed hic nō erat quæſtiō de oībus
bonis,ſed fortè de certa re,vel quātitate:ideo tūc nō
præſumitur dolus niſi probeī.facit,ꝙ hr̃ in l.ij.& l. do
lus.C.de reſcin.vē.¶ Scd̃o pōt dici,ꝙ vbi loquitur qñ
quis facit actū ad præiudiciū tertij a quo nullam ha-
ber poteſtatē ſuper actu quē facit, ſed hic loquimur,
qñ ille,qui facit actū habet poteſtatē ab illo cui fit p̃-
iudiciū,& iō nō ſic faciliter p̃ſumitur dolus. Et hanc
opi.puto de iure veriorē,videlicet, ꝙ etiam hodie de
iure ciuili:& etiam de iure canonico ſtandū ſit ſnīę ar
bitri etiā iniquę dummodo ſimus extra caſus,de qui-
bus ſuperius dixi:q̃a non debemus iura corrigere, vt
eſt dictum niſi quatenꝰ reperiaī expreſſum nō ob.ēt.
d.l.creditor.§.lucius,q̃a ibi nō dicit,an præſumaī do-
lus,ſed ꝙ in mandato quātūcūq; gñali nō venit dolꝰ:
& ſic remanebit.d.§.ſtari.qñ iniq̃tas eſt re ipſa,& non
ex propoſito,q̃a nō probaī de dolo arbitri.& hęc pars
vr̃ de iure verior,licèt alia opi.ęquior videaī, dicebat
etiā do.Ant.hic ſequēdo ſuā opi. ꝙ de iure canonico
inquantū debet reduci arbitriū, oportet ꝙ ſit reclamā
tū infra.x.dies,ſecus in arbitratore,q̃a dictū arbitrato
ris nō emologaī:vt ſuperius dixi.nec in eo habet locū
l.pe.C.de arbi.vt voluit Inn.hic,& Bar.in d.§.arbitro
rū.& hæc procedūt in arbitro. in arbitratore uerò di-
cit aliqua uidenda per quę expediī reſiduū materiæ.
¶ Primo,an qñ laudū arbitratoris poſſit peti reduci ad
arbitrium boni uiri.Scd̃o quo iure ueniat reducēdū.
Tertio infra quātum tp̃s.Quarto corā quo peti debe
bit reductio.Quinto pro quanta lęſione fienda ſit re-
ductio.Sexto qualiter iniquitas,vel lęſio detegaī. Se-
ptimo,an hoc remediū pacto,vel iuramēto tollaī.Vl-
timo an petēs reductionē ſi ſuccūbat cadat in poenā.
48 ¶ † Circa primū conclude breuiter,ꝙ ſi modica eſt lę
ſio nō debet reduci per ea q̃ no. in l.ſi de meis.§.rece
piſſe.ff.de arbi.ſecꝰ ſi nō ſit modica,q̃a tunc pōt peti
reductio,ſiue cōpromiſſum fuerit iuratū ſiue nō:ſiue
ſit ſtipulatione principali,vel ēt pęnali vallatū,p ea q̃
hñr in d.§.arbitrorum.& hic,& s̃.co.veniēs. & l.ſi li-
bertus.de opc.liber.& ratio eſt,q̃a iuramētū, & ſtipu
latio intelliguñī habere in ſe tacitā cōditionē,ſi arbi-
trator enormiter nō lędat p ea q̃ hñr in dictis iuribꝰ,
49 & l.ſi.C.de nō nu.pe.& ȷ̃.e.quēadmodum.¶ † Quare
aūt nō reduciī laudū arbitri de iure ciuili: ſed arbitra
toris ſic.Bar.tangit in §.arbitrorū,& do.An.hic.nā rō
eſt,q̃a ille qui cōpromittit in arbitrū videī velle,ꝙ ad
inſtar iudicis procedat.l.j.ff.de arbi.& ſi cōtēnit iudi-
cē quē habebat:ideo ad ipſum reuerti nō pōt.l. litiga
tores in prin.ff.de arbi.quę ratio ceſſat,qñ q̃s compro
mittit in arbitratorē,q̃a nō dicitur tūc cōtēnere iudi
cē,cū corā arbitratore non ſit iudicialiter agendū, ſed
extraiudiciał,& p viā cōtractus, vt ſuperiꝰ eſt dictū.
50 ¶ † An aūt a ſnīa iudicis reducētis ſnīam arbitratoris
poterit peti reductio.Iac.Bu.dicit ꝙ nō in d.§. arbitro
rū.q̃a non cognoſcit, vt arbitrator:ſed vt iudex a iure
deputatus,vt patet ex dictis iuribꝰ, ſed an a ſnīa talis
iudicis aditi ſuper reductione poterit appellari. But.
vr̃ ſentire,ꝙ ſic,cū dicat,ꝙ ut iudex p̃cedit, & ſic de-
bet poſſe appellari per.l.& in maioribus.C. de appel.
Io.An.in addi.Spe.in ti.de de appel.§.in q̃bꝰ ver. xvj.
multū notabiliter refert Ruſticanū diſputaſſe, ꝙ non
poſſit appellari ex eo,q̃a nō appellatur ab arbitramē
to:ergo nec appellabiī a ſnīa huius iudicis,quę ſubro
gaī loco arbitratoris,& vt bonus uir habet cognoſce-
re.d.l.ſi ſocietatē.§.arbitrorū.nā ſubrogatū debet aſſu
mere naturā eiꝰ,in cuiꝰ locū ſubrogaī s̃.vt lit.pē.eccle
ſia.cū cōcor.& iō ex quò iudex iſte ſubrogaī loco ar-
bitratoris non debebit appellare ſicut nec ab arbitra-
tore.pro hoc,quia quod arbiter cognoſcit in locū iu-
dicis

dicis tunc appellatur de offi. dele. ab arbitris li.vi. & sic resîdet Io.An.do.An.hic tenet primam opi. ex eo, quia ẽt in commissis ad arbitriũ iudicis põt appellari. alleg.no.per gl.ĩ.de accu.sup his.vbi bona gl. Tu potes allegare tex.cũ gl.in l.si qua pęna.de ver.sig.& qa non est verum,ꝙ per omnia subrogeť loco arbitratoris,ꝙ patet,qa vt iudex hẽt cognoscere, & ꝓcedere, & sic iudicialiter,& corrigere iudicialiter,ꝙ extraiudicialiter est malè factũ,sed corã arbitratore nõ proceditur iudicialiter,vt superius est dictũ,& ideo cũ nõ subrogetur per omnia loco arbitratoris non est mirũ si in aliquo discrepet a natura arbitratoris,& plus dicit, ꝙ si ẽt diceremus,ꝙ non posset appellari,cuius tñ contrariũ videtur verius, tñ saltẽ posset peti reductio ad arbitrium boni viri,vt est gl.no.in d.c.super his.sed p̃cedens dictũ.s.ꝙ possit appellari puto verius, & sic ẽt disputando terminauit do.me⁹ do.Pet.de anch.in sua q.quę incipit cũ.C.laicus.& sic etiã de facto consului apud ciuitatẽ Lucanã,& plenè scripsi in d.const.licèt ad præsens non habeã eius copiã licèt viderim diuersa cõsilia valentissimorũ virorũ pro,& cõtra.Sal. ẽt in in §.arbitrorũ.videtur tenere opi.Rusticani,& de materia etiam dixi in l.j.de lega.ij.& ad prędicta benè facit,ꝙ no. Bar.in l.j.§.hæc aũt actio. ff. si qs test.liber esse iussus.Et pro prædictis facit,qa coram isto iudice adito super reductione,debet libellus offerri,& lis contestari,& sic ordo iudicialis obseruari,vt no. Cy.in l.fi.C.de cõtrahẽ.emp.Secus in arbitratore, vt est dictũ,& eadẽ ratione videť,ꝙ in sententiando dẽt obseruare solẽnitatẽ.l.j.& ij.C.de sen.ex peri.reci.de qua etiã habetur in c.fi.de re iud.in vj. & iõ nõ subrogať per omnia loco ipsius arbitratoris,qui nõ tenetur ordinem iudiciariũ obseruare,& in prolatione,vt superius est dictũ,& ideo ex quò,vt iudex procedit, & nõ reperitur prohibitũ appellari,debet posse appellari ꝑ regulã.l.& in maioribus.C.de appel.Nec obst.si dicatur,ꝙ lis poterit protelari,qa hic verisimiliter potuerunt prouidere partes:& ideo est tolerandũ argumẽto.l.si quis domũ.§.j.ff.loca.& per hæc nõ videtur vera opi.Bar.qui tenuit in effectu opi. Rustı. in d.l.j. de leg.ij.in fi.ꝓut habetur in lectu.nouis.licèt in antiqs aliquibus non haberetur non allegat tamen ibi dictũ Rusticani,sed dictum Inn. in extrauagan.præsenti.de rescrip.quæ habètur inter extrauagãtes Innocẽtianas. nec videtur etiam verum dictũ Inn. inquãtum etiam hoc sentiat;quia vult, quod vbi aditur iudex, vt bon⁹ vir, quod non possit appellari, quod est contra.d.l. si q ia pœna.cum ibi no.per glo.& Bar.de ver.signi. satis tamen puto,ꝙ reclamatio habeat vim appellatiõis arg.l.non distinguemus.§.cum quidã.ff.de arbi. saltẽ quò ad hoc,vt non admittatur postea,nisi vna alia appellatio siẽda per illũ qui reclamauit per id,quod habetur in simili in l.vna.C.ne li.in vna eademq; causa ter.prouo.vbi etiam supplicatio habet vim vnius appellationis.Fateor tamen,vt hic tangit do.Ant. quod cũ iste iudex adeatur,vt faciat illud,ꝙ facere debebat arbitrator,ꝙ licèt sñia eius discreparet a iure. Si tñ habeat fundamentum ęquitatis: vt quia in aliquo modico lęsisset partẽ pro bono pacis,nõ posset iuste appellari sicut nec potuisset iuste reclamari,si arbitrator hoc fecisset,per ea quæ habenť in l.si de meis.§. recepisse. de arbi.& facit,ꝙ no.Io.An.in addi.Spec.in tit.de arbi.§.differt.versi.itẽ secundum eũ.satis etiã posset dici,ꝙ si pronuntiaret ẜm ius,licèt æquitas naturalis dictasset,ꝙ in modico potuisset lędere,ꝙ ex hoc non poterit licitè appellare,qa potest si vult sequi ius ẽt arbitrator,licèt non arctetur,quia possit lædere modicæ.facit,ꝙ habeť in.tex.& gl.& in clemẽ.sæpe.de verb.sig.

51 quod tenuit circa fi.& hæc sufficiãt de primo.¶†Circa secundum quo iure reducatur arbitramentũ ad arbitrium boni viri.docto.hic cõiter dicũt, ꝙ officio iudicis.& idem Spec.in titu.de arbi.§.seqť.ver.sed quo iure.alleg.s̃.de arbi.c.ij.& c.exposita.& l.j.ff. de iurisdi.om.iudi.But.& glo.tangunt in.§.arbitrorũ. & l.fi. C.de contrahen.emp.cõclude,ꝙ si arbitrator fuit aditus super contractu bonæ fidei,petitur reductio actione ex eo contractu.d.l.fi.& d.§.arbitrorum.si sup cõtractu stricti iuris dabitur officium iudicis, qd̃ succedit loco actionis.l. quod si minor. §.j. ff. de mino. vel actio in factũ ex ęqtate ẜm But.per l.quoties.de pręscri.verbis.ff.& hoc seqť ẽt Bar.in §. arbitrorũ. qd̃ dictum est de contractu bonæ fidei,& stricti iuris.intelligit tamen in cõtractu bonæ fidei, quando ex vtraq; parte oritur actio.vt in contractu emptionis,& venditionis:sed si non oriretur actio ex parte eius qui petit, vt in ꝯctu dotis si sit compromissum, vt arbitrio Titij statuať dos mulieri dãda viro. nam mulieri nõ oriť actio ad repetẽdã dotẽ cõstãte mřimonio regulariter.l.in rebus.C.de iure dot. Ideo tunc recurreť ad officium iudicis. per id,quod habetur in l.si libertus. de oper.liber. & quia mulier conuenta pro dote posset excipere de iniquitate.& consequenter poterit implorare officiũ iudicis, ne ab aduersario inquietetur, qa qui habet exceptionem etiam si conueniatur potest tale officium implorare.l.si contendat coniuncta glo.ff.de fideiusso.& l.Aurelius.§.eo. cũ gl. sua de libe.leg.facit.l.3.C.q bo.cede.pos. an tñ hoc dictũ de iure oĩno ꝓcedat.dixi in dicta.l.si contendat. nam vř ꝙ nõ,qa in potestate reinõ est agere.l.plura.in fi.ff.de doli excep.& tñ scd̃m theoricã prædictam semp possèt agere.ex quò haberet excep.quod videtur contra. d.l.puræ.in fi.vbi etiam non censetur esse in potestate sua.quando excipiat:sed demũ possit excipere, qñ conuenitur.vt ibi patet.Do.tũ Ant.hic trãsit cũ dicto Bar.& cõmuniter etiam consueuit trãsiri. si autem arbitrator aditus fuerit super lite,videtur velle But.in §. arbitrorũ.ꝙ non possit peti reductio: quia censeť esse quædam transactio, vt superius est dictum. cui transactioni videtur standum, cum etiam in illa nõ videatur habere locum remedium.l.ij.C.de rescin. ven. vt videtur velle gl singu.l.Lucius.§.fi.ff.ad trebel. Bar. tamen in §.arbitrorum.voluit oppositũ.videlicet,ꝙ ẽt tunc possit peti reductio satis uidetur fuisse de mente do.Anto.hic per ea, quæ inferius dicentur. licèt non clarè expresserit.Fran.de Are.vt refert do.Anto.dixit, ꝙ in iudiciis bonę fidei nõ datur actio ex eo ꝯctu:sed officium iudicis mercennarium deseruiẽs actioni. & ⁊ in hoc sequitur opi.vltramon.qui tenent, ꝙ remedium.l.ij.C.de rescin.ven.non competit per actionẽ ex eo contractu.sed per officium iudicis.per id,quod habetur in l.2.C.de act.emp.& in l.in cõtractibus.C. ex quiseau.maio.sed puto veriorẽ opi.But.& Bar.qa non video quomodo officium merce.deseruiẽs actioni possit intentari sine ipsa actione, cum sit eius accessorium: & sic non possit sine suo principali esse. & illo extincto extinguať.l.4.C.depositi.vbi ẽt bona glo. & pro hoc etiam videtur casus in l. in proposita. & l. sequen.ff.pro socio.vbi dicitur, ꝙ arbitrium corrigiť per iudicem bonæ fidei.hoc est ꝑ actionẽ pro socio.q̃ est benefidei.insti.de act.§.actionũ.& no.ĩ.de excep. cum venerabilis.nec est absonũ,ꝙ petat ꝓ ista reductione.qa ẽt interdũ cõpetit ꝓ rescisione ꝯctus. l. ex empto.C.si is q vina.ff.de act.emp.& l.sed,& celsus. ff.de ꝯhẽ.emp.¶ Itẽ ẽt aduerte.qa ĩ quãtũ dictũ est,ꝙ ĩ stricti iuris iudicio petitur reductio officio iudicis, vel actione in factum,non placet hoc do.An.qa secundum

dum eum in cōtractibus stricti iuris si est dolus ex ꝓposito purgatur per actionem ex dolo, & si reipsa per viam exceptionis doli.l.si quis cū aliter.ff.de ver. oblig.& l.eleganter.§.non solum.ff.de dolo. allegat no. per Pe.& Cy.in d.l.ij.de rescin.vē.licèt alibi aliter dixerint.l.in cōtractibus.C.ex quib.cau.maio. vt ibi ēt per Cy.& sic patet secundum eum,ꝙ dolus re ipsa in ꝯtractibus stricti iuris nō purgatur nisi per viam exceptionis.Idem dicit si non fuit dolus partis, sed dolus arbitri,vel arbitratoris etiā ex animo,q̄a ex dolo tertij non agitur de dolo.l.eleganter.in prin.ff. de dolo. sed certè istud dictum do.Anto.non videtur procedere ꝑ ea quæ habentur in d.l.si quis cum aliter.de ver. sig. & quę ibi dixi.nam etiam in stricti iuris.si deceptio re ipsa sit enormis,vt quia vltra dimidiam iusti pretij,potest etiam competere actio, vt si ꝓmisi tibi annulum qui erat de auro,& putabam ipsum de ęre siue metallo.nam si petas obstabit exceptio, quia non fuit intentio mea promittere,si sciuissem esse aurum,& si cōtingat,quod ex errore tibi tradā potero repetere. ex quo poteram per exceptionem tueri, & sic indebitè solui per eā quæ habentur in l.qui exceptionem.§.si pars. ff.de cōditio.indeb.& licèt exceptio doli videaī odiosa,& sic videatur,quòd illa tutus si soluat non repetat per.l.qui excep.ff.de condi.indebi. tamen illud nō ꝓcedit, quando exceptio doli a principio nō fuit orta, sed nascetur demum cum agitur,vt contingit in proposito,& notat glo.notabilis,& singularis in l.qui se debere.ff.de condi. ob causam & sic ex prædictis uī, ꝙ etiam in stricti iuris debeat posse peti, reductio cū competat etiam interdum actio quando est facta traditio,vt superius dixi,& si non est facta traditio cōpetat exceptio, & consequenter officium iudicis occasione illius exceptionis,si tenem⁹ opinionem Bar. de qua.s̄.dixi per.l. si contendat cum glo.sua.ff. de fideiuss.Ideo videtur,quod cum ęquum sit competere officium iudicis propter causas prædictas,ꝙ debeat cōpetere iudicis officium,vel actio in factum ex æquitate in ipsis stricti iuris iudicijs per.l.quoties.de p̄scrip. verbis,vt voluit Butr.& Bar.& sic videtur,quod quātum ad effectum,licèt non eodē modo per omnia remediū.l.ij.C.de rescin.ven. habeat locum ēt in stricti iuris iudicijs,de quo plenè dixi.l.si q̄s cū aliter.& hęc
52 sufficiat de secundo.¶†Circa tertiū intra quantum tēpus posset peti reductio,quidā, ꝙ vsq; ad x. dies,sicut in appellatione,quia hæc reductio videtur quædā species appellationis facit.l.non distinguemus.§.cū quidā.ff.de arbi.& hoc sequitur Spe.in ti.de arb.§.sequitur.ver.sed intra,quod tempus. Alij dixerunt, quod est tēpus arbitrarium cū nō videatur iure determinatum.Alij etiam aliter dixerunt,vt refert Spe.in loco p̄allegato.Butri.in §.arbitrorū tenet, ꝙ erit tēpus.xxx. annorum,quia tanto tempore durat actio,& officium iudicis.l.sicut.C.de præscri.xxx.ann.Idē Bar.in §. arbitrorū dicit tñ ꝙ oportet, ꝙ infra annū saltē extra iudiciū deponat querelā.ita,ꝙ appareat eum nō cōsentire,aliàs non audiretur post annū per.l. qui se grauatos.C.de censi.& perequatoribus li.xj.dicit etiam, ꝙ interdum durabit vltra.xxx.annos,vt qñ officium iudicis competit loco exceptionis,quia tunc durat ꝑpetuo,sicut exceptio.l.pure.in fi.præalle.& subdit finaliter in d.§.arbitrorū.ꝙ si per officium iudicis principaliter petatur reductio, tūc, solū infra quadriēnium poterit peti,quia datur ad rescindendum id, quod de iure cōi valet,& sic infra quadrienniū vī tantū cōpetere.l.in honorarijs.§.sed cum rescissa.ff.de actio. & oblig.& sic vult Bar.in effectu,ꝙ si infra annū nō declaret,se cōsentire in iudicio,vel extra,excludaī ꝑ lapsum anni.ꝑ d.l.q̄ se grauatos.Si aūt declarauit se nō ꝯsentire:tūc vbi dixi dari actionē habebit.xxx. annos vbi officiū iudicis habebit quadriēniū. si principaliter intētetur.Si verò loco exceptionis durabit perpetuo. sed Frā.de Are,vt hic refert d.Ant.non placet,ꝙ officiū iudicis,quod principaliter potest intentari excludatur quadriennio,q̄a imo debet iurare vsq; ad. xxx. annos ꝑ d.l.sicut nec obstar.d.§. sed cum rescissa. q̄a illud est remedium rescissoriū,& prætorium,ꝙ durat anno regulariter,hic autem datur ex ęquitate iuris ciuilis,& iurisconsultorū.Facit,ꝙ consueuit dici in simili in l.filio præterito.C.de iniusto testa.non ob. etiam l.qui se grauatos. quia loquitur de grauamine inuise adęquationis circa publicas functiones, & vbi venit contra actum ad factū ab habente autoritatē de publico,& ideo quodammodo sententiæ parificaī,vt saltē post annū nō possit fieri querela,vel illud inductū fauore publice vtilitatis. Ideo cū ille casus exorbitet a iure cōi nō debet extendi per id,ꝙ habeī in l. ius singulare.ff.de legibus.& j̄.de reg.iu.in regula.quæ a iure.& hanc opin.sequiī ēt hic do.And.& illā puto esse
53 de iure veriorem per ea quę habenī in d.l.sicut.¶†Infra quantum autē tempus durat potestas arbitrādi tāgit Bar.in d.l.si quis cum aliter.& ibi dicit,quod si arbitrator sit assumpt⁹ super vltima volūtate recurri debet ad no.in l.j.de le.ij.Si aūt super contractu,tūc notabiliter tenet,qđ duret donec appareat eū nolle arbitrari.Facit l.iij.§.j.ff.de arbi.dicetur tamen nolle arbitrari secundum eū si infra annum nō arbitretur per.l. fina.§.sed,& si quis.C. de legib. nam licèt sit speciale ibi,quod recedatur à persona,non tamen ēt est speciale secundum eum,quod infra annum debeat arbitrari, sed contrarium tenui in d.l.si quis cū aliter.quia non reperitur iure limitatum tempus intra quod habeat arbitrari.ergo poterit etiā post annū.Nec ob.d.§. sed, & si quis.quia ibi est spāle in casu illo. nā cū lex velit illo non arbitrante recedi a persona in consequentiā debuit statui qñ possit recedi, & ꝯsequēter intra qnātū ips diceretur nolle arbitrari,sed in casu nostro non receditur a persona,quādo nō arbitratur.l.fi.C. de cōtrahē.emp.& ille.§.nō habet obstare, & hanc partem reperio etiam tenuisse Bar.in d.§.sed, & si quis.vnde videtur,ꝙ nedū post annū,sed ēt post triēniū possit arbitrari per id,ꝙ habetur in auth.si tñ.C.de tēp.appel. per quam auth.etiam in arbitro tenuit Io.And.ꝙ etiā post trienniū possit ferre laudū,vt ipse no.in addi.Spe. in ti.de arbi.§.differt.ver.itē,vt infra trienniū,sed forte posset dici,vt tetigi in.d.l.si q̄s cū aliter in additionibus. ꝙ potestas arbitri, & arbitratoris duret etiam post triēnium,tñ q̄a arbiter ad instar iudicis habet ꝓcedere si lis est contestata corā eo, videtur quod intra triennium a tempore contestate litis debeat ferre sententiam sicut,& iudex.l.properandum.§.j.de iudi.vnde ex eisdem actis non poterit postea ferrè, sed ex nouiter actitādis,sicut & in iudice dicimus facit, ꝙ no. in l.ij.ff.iudicatū solui.& s̄.de testi.causam quæ.el primo,& sic non erit perempta potestas arbitri ex toto, sed potius instātiæ,sicut etiam nō finiretur iurisdictio delegata per lapsum instātię, iuxta no.in c.consuluit. de offi.dele.& hoc modo posset intelligi dicta auth.si tñ.tñ ista videntur cessare in arbitratore qui nō habet sequi viam iudicij,& secūdū prædicta videtur intelligenda dicta clementina quādiu.de appella. videlicet, possit compromissum durare etiam factum in arbitrū licèt instantia coram eo inchoata finiatur. Sali. tamē in l.j.C.de arbi.dixit,ꝙ si lis est contestata coram arbitro durat eius potestas intra triennium, & non vltra, & si non est contestata,durabit vsq; in quinquenniū.

per

per id, q habetur insti. de libel. obla. in arbitratore dicit, q si facta est contradictio inter partes corã eo infra triennium a tempore contradictionis aliàs intra quinquennium, sed de iure verius puto esse, quod dixi superius de quo dixi in d. l. si quis cum aliter. & hæc sufficiant de tertio, & q dixi supra potestatẽ arbitratoris durare etiam vltra annum, qñ assumptus est super cõtractu, vel etiam super lite, procedit, quando data est potestas arbitrandi tertio, sed vbi alteri contrahentiũ esset data. tũc videtur, quod debeat arbitrari intra. lx. dies per. l. q si nolit. §. si quid ita. ff. de ędi. edic. qđ videtur verum, qñ arbitrium versatur circa rem, vt est in casu illius. §. q a vendo tibi rẽ pro decem, si tibi placuerit ipsa res si autẽ competeret circa aliud extrinsecum, tũc videtur, q debeat arbitrari, q primũ potest ꝑ id, q habetur in l. hæc venditio. ff. de contrahen. emp. & ibi patet exemplum, puta, si vendo tibi seruum pro decẽ si rationes mihi reddiderit arbitrio meo, & hoc modo potest reduci ad concordiam hæc opi. & Ang. qui videntur cõtrariari in d. l. si quis arbitratu. de quo etiam ibi dixi. & pro his quæ dixi in præcedenti mẽbro, videlicet, quod in contractibus stricti iuris etiam potest peti reductio ad arbitrium boni viri, & de dicto arbitratoris benè facit. l. si libertus. ff. de oper. liber. & qđ no. gl. in l. fi. C. de cõtrahen. emp. & hæc de tertio

54 membro. ¶ †Circa quartũ coram quo debeat peti reductio fuerunt opiniones. nam quidam dicunt, q coram iudice appellationis, cum hæc reductio videatur sapere appellationis naturam, vt superius est tactum. Butri. in §. arbitrorum dicit, q adiri debebit iudex ordinarius, qui esset iudex principalis causæ, & sic in effectu ordinari⁹ ex eo, quia si agitur via actionis: actor sequitur forũ rei. §. de foro, competen. cum. sit generale. Idem si ꝑ iudicis officium, quod loco actionis succedit. l. ij. C. vbi, & apud quem. vbi autem petitur per officium iudicis ab eo cui competit via exceptionis, & sic loco exceptionis, tunc poterit peti secundum eũ coram iudice rei. licèt non sit iudex actionis, quia vbi exceptio examinatꝰ principaliter, debet examinari coram illo iudice coram quo deberet examinari si actore agente exceptio secundũ naturam exceptionis deduceretur, allegat, q habetur in l. cum hi. ff. de transact. vbi videtꝰ dici, q ille iudex debet arbitrari, & autorari super transactione alimentorum, qui esset iudex super ipsis alimentis si principaliter peterentur, & sic idem videtur in proposito cum laudum habeat instar trãsactionis, & cũ hac opi. videtꝰ trãsire hic do. An. dicit tñ, q si laudũ est iuratum poterit adiri iudex ecclesiasticus propter iuramentũ per hũc tex. & ĩ. de foro cõp. cũ. C. laicus. lib. vj. Idem si latũ est in materia spectante. ad ecclesiam, vt in matrimonio, vt etiã hic ꝓbatur. Idem si contra pietatem, vt etiam hic patet. Idẽ si cui dens peccatum nutriat, vt ĩ. de iudicijs. nouit. aliàs ꝓcedat Theorica Bar. quę põt seruari ſm eum etiam in ecclesiasticis personis ad discernendũ, an iudex ecclesiasticus rei, an verò iudex ecclesiastic⁹ actoris debeat adiri, sed aduerte, quia opi. Bar. satis vꝫ procedere si agatur via actionis, vel etiã per officium iudicis succedens loco actionis per iura superius alleg. Nec ob. qđ est species appellationis, quia reuera non est appellatio. cum illa debeat fieri de minori iudice ad maiorẽ. l. j. ff. de appel. sed arbitrator nõ est iudex. nec iudicialiter procedit. ideo ab ei⁹ laudo nõ põt haberi recursus ad iudicẽ appellationis, vbi aũt imploratur officiũ loco exceptiõis, videtꝰ dubiũ Bar. q a si intẽtetur ad rescindẽdũ, put fit, qñ ad finẽ, vt reducatꝰ laudũ arbitratoris imploratꝰ dictũ officiũ vꝫ, q debeat adiri iudex il li⁹ qui ꝓuocatꝰ ad iudiciũ. d. l. ij. C. vbi, & apud quẽ. & sic non videtꝰ, q debeat adire illũ, qui esset iudex rei si causa fuisset principaliter mota. & istud ẽt videtur tenere do. Pe. in sua disputatione quæ incipit cũ. C. laicus. Nec obst. d. l cũ hi. q a ibi nõ agitꝰ ad rescindẽdũ. sed ad autorãdũ trãsactioni. Nec ob. ẽt l. fi. C. de vsur. pu. q a secundum vnam lecturam nihil facit. ſm aliã etiam non obstat, quia non declaratur ibi coram quo iudice debeat peti examinatio testiũ. Præterea ibi nõ agitꝰ de rescissione actus, sed de examinatione testiũ, ne probatio pereat. & sic casus est diuersus. quid aũt si Florentinus compromittit cum Bononiensi in ciuitate Mutinẽsi in seiũ Parmẽsem de re sita Mediolani q s erit iudex in causa reductionis? Disputauit Fede. in suo consilio cclxxxv. vbi in effectu cõcludit, q adiri dẽt iudex illius partis contra quam petitur reductio per ea quæ habentur in d. l. 2. C. vbi, & apud quẽ.

55 & hæc sufficiant de quarto. ¶ †Circa quintũ, qñ dicatꝰ laudum iniquũ. gl. in l. si de meis. §. recepisse. ff. de arbit. dicit, q arbitrator põt dare de iure vnius partis alteri, quod intelligit ibi Bart. si modice lædat. Secus si non modice. Vnde restat dubium, quod dicatꝰ nõ modice lædere. gl. in l. fi. C. de contrahẽ. emp. videtur velle, q dicatur nõ modica læsio, qđ est vltra dimidiã ꝑ id, quod habetꝰ in l. ij. C. de rescin. vẽdi. & facit, qđ hꝫ. ĩ. de emptio. & vendi. cum dilecti. & in c. pe. Bar. in §. arbitrorum. dicit, q si aditur arbiter super cõtractu, vꝫ q læsio in sexta parte dicatur non modica per. l. vnde si neruę. & in l. in proposita. ff. pro socio. vbi dicitur, q si compromissum est per partes in arbitratorẽ. vt declaret partes societatis, q si declarat ad vnũ spectare duas tertias, & ad alium aliam tertiam, q tunc iniq; dicitur arbitratus, & sic secundũ eũ. si bñ põderetur ille tex. vult, q vbi est læsio in sexta dicatur, læsio enormis. nã qlibet res ex diuisione legali diuidi põt ĩ duodecim vncias. insti. de hære. insti. §. hæreditas. vnde cũ in dubio partes societatis debeãt esse æquales. qlibet deberet habere dimidiam de lucro. & ideo si arbitrator declarat, q vna pars habeat duas tertias videtꝰ declarare diuidendo rem in duodecim vncias. seu partes, q ex duodecim partibus habeat octo. nã ille octo sunt duæ partes ex tribus de duodecim. q a ter quatuor constituunt duodecim. & sic alter q hẽt vnã tertiã solum habebit quatuor vncias. & per consequẽs non habet dimidiã de duodecim. sed deficiũt sibi duæ vncię. quæ sunt sex totius. & isto modo inducit, & intelligit illã. l. do. An. hic dicit, q nidetur sibi, q d. ll. ꝓbant de dimia, q a dicit illum deceptum cui assignatꝰ tertia tñ, & nõ dimidia. Mihi uidetꝰ, q ille text. aliud uelit. uidelicet, q ubi est læsio in tertia eius, qđ de iure deberetur, q tunc dicatꝰ enormis læsio facta ꝑ arbitratorem. nam de iure in dubio debebat pars habere dimidiam lucri. & sic ex duodecim unciis sex. si ergo dantur sibi tñ quatuor, deficiũt duæ unciæ. quæ sunt tertia eius, quod deberet habere. quia, sunt tertia dimidiæ. & istæ uidetur intellectus illarum legum. & vꝫ, q non sufficiat deceptio in sexta parte, ut dicit Bar. nec etiam requiratur, q sit in dimidia. ut dixit do. Ant. imo sufficit, q sit ĩ tertia eius. qđ de iure debuisset fieri. Et aduerte, q a ꝑ pdicta põt inferri ad id, qđ tãgit Bar. in d. §. arbitrorũ. uidelicet, añ qñ pctus emptionis fit ꝑ procuratorẽ hẽat locum remedium aliquod, etiam si deceptio sit infra dimidiam iusti pretij. nam uideretur, quod non per. l. ij. C. de rescin. uendi. ¶ In ꝯtriũ facit. q a illa lex vꝫ loq. qñ q s ꝑ se ꝯhit. vñ secus vꝫ, qñ per alium. nam uidetur tũc sufficere deceptio in sexta parte secũdũ eũ, uel in tertia ſm ea, q dixi: & hoc tenet multũ notabiliter. licèt sub dubio fortè in d. §. arbitrorũ. & cũ ei⁹ dicto ꝑtrãsit hic do. Ant. & est

una

vna singularis, & valde notabilis limitatio ad d.l. ij. sed nõ credo eã de iure procedere, nec credo quod seruaref in practica, quia paria sunt aliquid per se agere, vel per aliũ.ff.de regu.in.qui per alium lib.vj.& l.ita aũt. §.gessisse.ff.de admi.tuto.sed ille qui facit per procuratorẽ videt per aliũ facere.l.j.§.deiecisse.de vi, & vi ar. & probatur etiã ex his quæ habẽtur in iuribus præalle.Iõ non debet habere remediũ nisi eo modo quo ipse cõtraxisset,& imputet sibi qui minus diligentẽ elegit.l.cũ mandato.ff.de mino.Fateor tamẽ, quod si habuit speciale mandatum ad vendendũ pro tanto pretio, vel ad emendũ pro tanto pretio, quod tunc est magis clarum, quod dictum eius nõ procedit.¶Idem tñ dico si habuerit mandatũ de vendendo simpliciter, vel pro pretio, de quo sibi videbitur per rationes pallegatas hoc tamen casu si minus diligenter se habuisset posset cõueniri actione mandati.l.a procuratore. C. mandati. Nec obstat prædictis, quod habetur in d.l.vnde si nerue, quia ibi arbitrator non erat procurator alicuius partium, nec nomine alicuius partis faciebat, & ideo tũc non habet locum.l.ij.C. de rescin. vendi. quæ habet locum quando quis lęditur per se gestum, vel per aliũ suo nomine,& hæc procedunt quãdo simpliciter fuit promissum stare sententiæ arbitri.etiam si interueniat pœna, vel iuramentum, quia tacitè subintelligitur nisi iniquè fuerit arbitratus, vt patet hic, & in l. si libertus de operis liber.& s.eodem.veniens.vbi aũt esset expsse dictum, quod arbiter posset dare de iure vnius partis alteri in totũ, vel in parte, vel renũtiatũ esset reductioni ad arbitriũ boni viri,& etiã si contingat eũ enormiter lędere partẽ tunc an poterit peti reductio si dicatur iniquè pronũtiasse. Host.dicebat, quod tũc stari debet dicto arbitri:& præsertim si erat iuramentũ interpositũ super prædictis nisi mandatũ arbitri esset cõtra Deũ, quia tunc nõ esset parendum.s.de tempo.ordi. ad aures.cũ ibi notatis, aliàs aũt si non pareat vbi nõ sit cõtra Deũ erit periturus si iurauit,& pœna cõmittat.s. eo.si verò.sed Ho.dicit tñ, quod fortè iudex ex officio poterit occurrere iniquitati cõsideratis causis, temporibus,& qualitatibus personarum alle.no.de transac.c. fi.& de arbi.c.ij.Sed an istud dictum sit verũ, licèt instet hic do.An.tñ melius cadit sub septimo mẽbro, in quo tractatur an potestas reducendi ad arbitriũ boni viri tollatur per pactũ, vel iuramẽtum, de quo ibi dicetur. Et prædicta procedunt, quando arbitrator fuit assumptus super lite.tunc dicit Bar.in §.arbitrorum. quod tunc debebit iudex aditus super reductione põderare qualitatẽ personarũ,& quãtitatem debiti,& dubium litis euẽtum,& istis inspectis si videat lęsionẽ in sexta parte eius, quod fuisset æstimata dicta actio de qua fuit compromissum, tũc arbitrabitur deceptionem enormẽ. al le.no.in l.lucius.§.fi. ad Trebel. nec sufficit probare, secundum eum, quando super lite assumitur arbitrator, quod arbitratus sit contra iustitiam in toto, vel in parte, quia nõ assumitur vt secundum iustitiã iudicet, sed vt quodãmodo transactioni immineat, & sic vt consideret quãtũ in dubio litis euentum sit equũ dari, vel detrahi, sed aduerte, quia quod dixit Bar.de sexta, non videtur procedere, sed potius debemus dicere de tertia eius, quod debetur, licèt illa posset appellari sexta totius rei,& hoc mõ posset saluari Bar.nõ aũt simpliciter loquendo de sexta parte, quod læsio illa sufficiat, sed melior est locutio, & opinio, quod lęsio in tertia eius, quod debet inducit enormẽ lęsionẽ quò ad laudũ per. d.l.vnde si nerue, licèt quo ad casum.l.ij.C.de rescin.ven.requirat lęsio vltra dimidiã, sed loquit in alio casu, vt patet ex his, quæ dixi superius.Itẽ inquantũ dicit Bar. quod quando assumit arbitrator super lite, nõ sufficiat pbare deceptionẽ respectu iustitiæ, sed respectu dubij euẽtus.an procedat, dicam in sequẽti membro, quia multũ difficile esset testes reperire qui scirent deponere, vt videt requirere Bar.& de intellectu.l.ij.de rescin. vẽ.& de cõtractu gesto per pcuratorẽ ẽt dixi in l.si quis arbitratu.de ver.ob. in additionibus seu in l.si quis cũ aliter.sed plus placet, quod dixi superius.¶Itẽ aduerte, quia dicit hic do.An. quod laudũ ẽt dicitur iniquũ quando aliquid pręcipitur cõtra Deũ, vel cõtra pietatẽ naturalẽ, vt hic patet, vel ẽt quando præcipitur ad præiudiciũ tertij.s.eo.veniẽs.vel quando præcipitur aliquid in quo facillima est cõtraẽtio, vt si mãdat sub pœna, vt nullũ verbũ dicat cõtumeliosum. nã de facili potest accidere, quod nihilominus dicetur,& nõ debet lubricũ linguæ trahi ad pœnam.l. famosi.ff. ad l.iuli.maie.¶Idem si mãdatũ sit cõtra iura sicut erat hic mandatũ de hæreditate, quod est contra iura, vt patet ex gl.& idẽ in mandato ne vxori adhereatur, quia est contra iura, vt patet ex diffinitione matrimonij, de qua.s.de præsum.illud,& in l.j.ff.de ritu nup.aliàs aũt conclu dit, quod laudũ dicitur iniquũ, quãdo non modice lędit, & hoc benè probatur in tex.l.si libertus.ff.de oper. lib. Secus si modice.argumen.illius tex.a sensu cõtrario. & benè facit, quod habet in l.scio.ff. de resti.in inte. & quod no.gl.in l.si de meis.§.recepisse.ff.de arbitris.quando autẽ dicatur non modica, dictũ est.s.quia aliqui dicũt, quod quando est vltra dimidiam.Alij quando in sexta.& dixi ẽt, quod in tertia eius, quod debetur videtur lęsio non modica gl. tamẽ valde no.in §.prætium, instit.de contrahen.emp.dicit quod iudex ex officio habebit æstimare, quando dicatur iniquè arbitratus, & quod poterit arbitrari etiam si lęsio sit infra dimidiam, quia non sic, licet arbitratori lædere partes, sicut ipsis partibus est licitum.argu.l.ẽt. §.j.& l.si cõstante.§.si maritus.ff.solu.ma.& ideo minor deceptio sufficit, quando arbiter lędit, quam quãdo pars ex suo contractu læditur, & ideo, licèt quando pars ex suo contractu lęditur, requiratur deceptio vltra dimidiam, vt l.ij.de rescin.ven.non tamen requiritur deceptio vltra dimidiam, quando arbitrator lędit, ideo poterit iudex arbitrari iniquè laudũ. etiam si læsio sit infra dimidiam, dummodo non sit modica ea quæ habentur in d.l.scio.& quæ superius sunt dicta, & sic videtur velle gl.quod sit in arbitrio iudicis, quando dicatur arbitrator iniquè laudasse,& pro hoc facit quia hoc nõ videtur benè in iure clare determinatũ, sed simpliciter reperitur, quod si in modico lędat, põt peti reductio,& quod tũc censetur iniquũ, vt d.l.si libertus.ergo videtur remanere in arbitrio iudicis per no. in c. de causis.de offi.dele.& per id, quod habetur in l.j.in fi.ff.de iu.de lib.& hanc opinionem etiam tenet Sali. in l.si.C. de contrahẽ.emp.licèt non alleget illã gl.in §. pretium. & per hoc videtur, quod iudex posset arbitrari nedum de dimidia, vel tertia, sed etiam poterit arbitrari de quarta:quinta, vel sexta, vel etiam sexta tantum.quia, vt dixi est in eius arbitrio, dummodo non sit valde modica læsio per ea quæ habentur in d.l.si libertus.nec obstat d.l.vnde si nerue, quia licèt ibi dicatur, quod lęsio in tertia sit enormis, non negat quin lęsio in quarta parte possit dici enormis, nã sufficere videtur, quod nõ sit modica lęsio, vt patet in d.l.si libertus.& ideo nõ videt sumendũ argumentũ a contrario sensu, quia resultaret contra d. l.si libertus.per id, quod habet in l.ij.C.de codi.inser.& in c. vno.de ęta.& quali.in vj.& hãc opinionẽ puto de 56 iure veram,& hæc sufficiãt de quinto dubio.¶ † Circa sextum, qualiter iniquitas laudi detegeẽ.An videlicet poterit detegi ex nouis pbationibus factis corã iudice adito sup reductiõe, an verò debebit detegi ex antiquis pbationibus, vel quod sufficiat ex nouis sicut in cã ap. s.de testi.fraternitatis.& C.de tẽpo.app.per hãc.iun-

ẽta.l.

cta.l.non distinguemus.§.cum quidam.ff.de arbi.Cōclude ꝙ vbi arguitur dolus arbitratoris debet detegi ex antiquis actis alias non concluderetur dolus, qui nō cadit in ignorantem.l.j.ff.de dolo.qđ intellige, nisi facto ipsius arbitratoris euenisset quominꝰ ꝓbationes factæ fuissent.arg.l.si dictū.§.j.ff. de euic.& s̄. de testi.constitutus.el ij.& no.Fed.suo consi. cclxxxv. & Bar.in d.§.arbitrorum.alias ex nouis ꝓbationibus nō poterit detegi, quod intellige ſcđm Bart. de omnino nouis.nā secus si non essent omnino nouæ: vt qa volet probare ꝑ testes, quod corā arbitratore aliqđ fuisset ꝓbatū.de quo non hr̄ scriptura, cum arbitrator nō habeat necesse facere scripturā, si non vult: nec teneatur seruare ordinem iudi.vt hic dicit Inno.& superius est dictum, & ideo acta corā arbitratore poterūt ꝓbari per testes.facit qđ hr̄ in l.quoties.§. qui dolo.ff.de ꝓba.& l.curent.ff.de test. ¶ Si aūt non arguatur dolus arbitratoris.tunc poterit iniquitas detegi ex nouis ꝓbationibus.argu. d.l.per hanc.& d.c.fraternitatis.& s̄. de fide instru.cum Ioannes.& hoc etiam tenet Fede. in præalle.cōsi.cclxxxv.vbi etiam dicit, quod poterūt etiam produci iura antiqua, quæ prius fuerant occulta, & super ignorantia, vel impedimento stabitur iuramento producentis.de exceptio. in c.pastoralis. & de elec.vt circa.lib.vj. ¶ Idē si sciebat de ipsis probationibus, sed nō habebat illas in promptu, & ob hoc non potuit producere corā arbitratore. Idē ſcđm eū non poterat ꝓducere, sed omisit, ex negligentia, vel simplicitate.secus si dolose omisit per id, quod hr̄.j. de re iud.inter monasteriū.& j.de excep.exceptionē. per locum a speciali.& sic ēt transit d. Ant. subdit tñ Fed.hoc verum, nisi forte fuisset prælatus omittēs, qa eius dolus, vel delictum nō ꝑiudicaret ecclesiæ. de regu.iur.delictum.libr.vj.sed aduerte, quia etiam si sit alius, qui dolose omiserit. videtur quod possit postea ꝓducere.sed forte tenebitur in expēsis aduersario, q si sciuisset non litigasset per ea, q̄ hn̄r in d.c. exceptionem.nec reperitur contrarium iure cautum, imo potius permissum per ea, quæ hn̄r in d.l.per hanc.& d.c. fraternitatis.nec obst.c.inter monasterium. qa ibi loquitur quando sententia transiuit in rem iudicatam, sed hic a dicto arbitratoris est reclamatū, & ideo pōt in cā reclamationis non probatū probari, sicut in cā appel.nec obstat præalleg.c.exceptionē. imo po-
57 tius facit pro: si bene consideretur. ¶ †Quis aūt hēat probare, an petens reductionē habeat probare iniquitatē, an vero dicens æquum laudum habet illud iustificare.dic qđ petens reduci bēt ꝓbare iniquitatē, sicut allegans læsionem in contractu hēt illā ꝓbare.facit.l.nā & postea.§.si minor.ff.de iureiu.& C. de resti. in inte.l.fi.& qa in dubio præsumitur solennitas intrinseca.l.sciendū.ff.de verb.obl.& notat Inn.j.de eo qui fur.ordi.susce.c.iij & ꝑ Dy.in r̄la scienti.de regu.iur.ī vj.& in suo cōsilio, qđ incipit Ptolomeus. & no. Ioan.An.in addi.Spe.in tit.de arb.§.fi.sup ver. Itē qd sit compromissum.& hoc etiam tenet hic do. Anto. nō simpliciter, ex eo.quia p̄sumatur ꝓ dictoꝰ arbitratoris, quia ex quo pendet reductio, parum aut nihil p̄sumit.sicut nec ꝓ snia.qn̄ pendet appellatio, vt legit, & not.in l.herēnius.§.Caia.ff.de euic.vbi bonus tex. & bona gl.& facit, qđ no.s̄.de renunc. in p̄sentia. sed ex eo p̄sertim incumbit probatio petēdi laudū rescindi.qa hæc est intētio ipsius agentis. & ideo debet illā ꝓbare.l.ij.ff.de prob.& facit, qđ no.gl.in clem.vlt.de rescr.& quod no.Inn.infra, de accu.super his.& quod no.ēt.s̄.de prob.qm̄ contra falsam. & per prædicta infert do.Ant.ꝙ si lato laudo in quo reus est absolutus in totum, vel in magnam quantitatem, si actor petens reductionem probet de debito clare per instrumēta, vel per testes, eoipso concludetur lęsio. nisi aliter circunstantiæ appareant, nec præsumitur adeo pro iustitia laudi. vt apparente dicta probatione obtineat petens retractationem. licet possibile sit arbitratorem habuisse probationes super exceptionibus, quia non præsumitur, quod habuit, ex quo nō apparet. nec p̄sumitur pro laudo, ex quo est reclamatū, & pendet reductio, & qa arbitramentū censeť actus extraiudicialis, qui non transit in rē iudicatam vt not.per Inno. in c.j.infra de his, que fiunt a maio.parte capi.& similiter, si cōdēnasset arbitrator.si postea in cā reductionis ꝓbeť exceptio apparebit de læsione, & not.bene hoc dictū, qa vr̄ uelle d.Ant.qn̄ etiā ꝙ arbitrator assumitur super lite in ponderanda lęsione haberi debeat respectus ad veritatē rei, & iustitiæ.sed Bar.in d.§.arbitrorum.tenuit contrarium, quia qn̄ assumitur sup li.nō dēat haberi respectꝰ ad rei veritatē, vel iustitiā. sed ad æstimationē dubii euentus litis sicut in trāsac. iuxta ea, quæ no.in l.Lucius.§.fin.ff.ad treb. & in l.ꝑ diuersas.C.mandati.vnde ſcđm eū ad concludendū læsionem laudi non sufficiet probari, ꝙ arbitrator nō iudicauit ſcđm iustitiā.& sic non sufficiet probare, ꝙ cōdemnauit vbi dēbat absoluere: vel ꝙ cōdēnauit in plus, q̄ deberet: vel quod absoluit vbi debebat cōdēnare in totum: vel in partem: quia secundū eū nō assumitur arbitrator tunc qn̄ assumitur super lite.vt simpliciter ſcđm iustitiā iudicet: sed vt transactioni imineat inter partes secūdū eū p̄supposita opinione sua ꝙ lęsio in vj.parte ad minus requirať.& nō sufficiat, ꝙ arbitrator ſcđm iustitiā læserit in sexta parte, sed erit expediens ꝙ læserit in sexta parte æstimationis dubij euentus litis.& ideo debebit secūdū eū articulari, & ꝓbari, quod ponderatis qualitatibus personarū, & q̄titate debiti petiti, & dubio litis euentu, æquū fuisset arbitratorē in tm̄ condemnare, & non in plus: & qđ multo maiore quātitate cōdemnauit: adeo quod læsit partē in sexta parte, vel maiori: & vt s̄.dixi, moueť, qa arbitramentum censetur quædā transactio: & ita iō secūdū eū sicut qn̄ quis prætendit se deceptū in trāsactione vltra dimidiam iusti pretij haberi debet respectus non ad veram æstimationem rei: sed ad æstimationem dubii euentus litis secundū ea, quæ no.ꝑ glo.& Bar.in l.Lucius.§.fi.ff.ad treb. ita eodē modo haberi debet consideratio ad dubium litis euentum. Sed aduerte quia vt supra tetigi.d.Ant. hic circa istud sextum membrum, vr̄ tenere oppositum. videlicet, ꝙ ēt qn̄ arbitrator assumitur super lite ad ostendendū de læsione haberi possit respectus ad id, qđ de iure, & secundum iustitiā fieri debebat.& sic sufficiet apparere quod enormiter lęserit habito respectu ad id, qđ de iure, & secūdū iustitiā ꝓnūtiari debebat.licet ipse d. Ant.circa quintū articulū siue mēbrū uideať transire cū Bar.& cū opi.q̄ hic vult d.Ant.contra Bar.ēt transit Bal.& Sal.in l.ij.C.de rescin.uend.& ibi etiā tenetur, quod in uero contractu transactionis non habeat locum remedium.d.l.ij.C.de rescin.uen. & intelligitur glo.in dicta.l.Lucius.§.fi.& sic etiā ibi intellexit Dy.& illā opinio.etiam cōiter sequūtur antiqui doctores.& sequuntur etiā canonistę, & Spec.vt plene dixi in d.l.lucius.§.fi.& per Io.An.in c.penu.& fi.de emptio.& uen.allegabat pro hoc quia transactio, & snīa æquiparantur, vt in c.j.de lit.contest.in vj. & facit qđ habetur in l.post rem.ff.de re iu. & sicut contra sententiam, quæ transiuit in rem iudicatam non est dare remedium ratione læsionis in maiore.ita nec cōtra transactionem facit, quod hr̄ in l. sub p̄textu.C.de re iud. ¶ Item quia in actu liberatorio non videtur locū ha-

bere remedium dicta.l.ij.alleg.l.ſub prætextu ſpecie-
rum.C.de tranſact. & re vera hæc eſt communis opi-
nio, ꝙ in tranſactione non habeat locum remedium.
& ſic communiter in telligitur gl.dictę.l. Lucius.§.fi.
& ſcd̃m iſtum intellectum,& iſtam opi.non eſſet bo-
na argumentatio de tranſactione ad laudum : quia in
tranſactione non poſſet peri reſciſſio ratione enormis
læſionis etiam per dicta.l. Lucius.§.fi. qđ ſecus eſt in
laudo.vt d.l.libertus.de ope.lib.& d.l.vnde ſi nerue.ꝑ
ſo.& hic cum concor.Bart. tamen aliter intelligit illã
gl.vt ſupra dixi,& etiam Iaco.de Rau.vt refert ibi Cy.
in addi.in d.l.lucius.§.fi.& Ang.videtur ibi illam ſeq.
& verba glo.etiam fortè poſſent trahi,ſi ponderentur
ad intellectum Bar.& etiam forte de iure poſſet ſuſti-
neri.nec obſtat ratio Bal. quia non eſt eadem ratio ꝑ
omnia in ſententia, & tranſactione:quia contra ſentē
tiã habebatur remedium appellandi.vnde imputet ſi-
bi pars,quæ non appellat per l.ab eo.C.quomodo, &
quando.j.de re iudi.quod ad conſultationem. ſed cõ-
tra tranſactionem nullum habet remedium, niſi hẽat
prædictum contra enormem læſionem. Item non ob.
quòd in actu liberatorio, non habeat locum.d.l.ij.de
rei ven.& per l.ſub prætextu ſpecierum.alleg.quia il-
la lex debet intelligi,& limitari ſm nota.in d.l.Luci⁹.
§.fin.¶Fateor tamen ꝙ difficile erit reperire teſtes , q
ſciant deponere ſcd̃m opi. Bar. quia oportebit ꝙ ſint
valde periti . & ideo puto ꝙ ſi tales reperiãtur, ꝓcedat
opi.Bar.quia tunc indubitantèr dicetur enormiter læ-
ſiſſe arbitrator,ſi enormiter læſit reſpectu æſtimatio-
nis dubij euentus.tamen ſi forte tales nõ reperiãtur ,
ſatis etiam puto,ꝙ procedat opinio. quã uidetur hic
ſequi.d.Anto.& Bal.& Sal.in dicta l.videlicet, ꝙ ſuffi-
ciat ꝓbare enormẽ eſſe læſionem,& arbitratorẽ enor
miter læſiſſe.& habito reſpectu ad id,quod de iure,&
ſm iuſtitiã debuiſſet pronuntiare.nam licèt opi.Bart.
eſſet vera in vera tranſactione.nõ tñ ſequitur , ꝙ idẽ
ſit dicendum in iſta propria tranſactione : qa vt ſupe-
rius fuit dictum circa prin. licèt arbitramentum lato
ſumpto vocabulo cenſeatur quædam tranſactio. non
tñ per omnia cenſetur vera tranſactio. aliàs nõ poſſet
abſoluere in toto per id,quod habetur in l.tranſactio.
C.de tranſactio.& quia etiam in vera tranſactione rę
quiritur læſio vltra dimidiam.ut etiam vult Bar.& tñ
hic ſcd̃m eum ſufficit lęſio in vj.& ſic non per omnia
æquiparatur verę tranſactioni.& ideo ſatis æqua videt̃
opi.d.Anto.& Bal.& Sali.ꝙ ſufficiat probare de læſio
ne.etiam habito reſpectu ad id,quod de iure, & ſcd̃m
iuſtitiam fieri debuiſſet.& potiſſime,quia non de faci
li reperirentur teſtes qui ſuper æſtimatione dubij euẽ
tus litis ſcirent deponere.iura aũt debemus adaptare
ea,quæ frequenter,& non raro accidere poſſunt.l.nã
ad ea.ff.de leg.& hæc vbi arbitrator aſſumitur ſuper li
te:vbi aũt aſſumitur contractu.Bar. & alij ſunt in con
cordar ꝙ haberi debet reſpectus ad verã æſtimationẽ
58 eius de quo quæritur.¶†An aũt arbitrator poterit eſ-
ſe teſtis in cauſa reductionis:conclude ꝙ in his , quæ
concernunt iuſtitiam laudi,non poterit eſſe teſtis: qa
eſſet ſuſpectus.facit quod no.ij.q.vj. ſtatuendũ .& C.
de arbi.l.ne in arbitris.& quod no.in Specu. de teſte.
§.oppo.verſi.ſed pone ꝙ adminiſtrator.& quod ibi no
ta.per Io.And.in addi.¶An autem contra iuſtitiã lau
di poſſit teſtificari.hr̃ in c.ij.& ibi per Inno.de arbi. Si
autẽ velit teſtificari de actis coram eo lactis: tunc cõ-
muniter tenetur ꝙ ſi eſt.vnus ſolus ei non creditur.ſe
cus ſi ſunt duo per id , quod no.ſupra de teſti. cum a
nobis.ſed Bar.in auth.niſi breuiores.C.de ſen. tenet,
ꝙ qñ data eſt poteſtas ut poſſit de iure , & de facto ꝓ-
cedere,tunc etiam vni ſoli arbitro erit credendum,cũ
nõ teneatur tũc facere confici ſcripturã de geſtis . &
iõ videtur eius dicto credendum . ſed hoc non placet
hic d.Ant.facit licèt non alleget,quia regula,eſt ꝙ di-
cto vni⁹ ſolius nõ debet credi.l.iuriſiurãdi.C.de teſti.
canonizata.iiij.q.iij.& ſi dicas qualiter tunc poterunt,
ꝓbari geſta coram eo.dic per teſtes qui interfuerant.
vt ipſe etiam idem Bar.dicit in §. arbitrorum. & forte
in dicto.§.arbitrorum.voluit ſentire ꝙ non ſtetur di-
cto arbitri,ſeu arbitratoris:cum dicat probationẽ fiẽ-
dam per teſtes.& hæc opinio vr̃ verior. ¶Itẽ aduerte
qa inquantum Bar.dixit ꝙ l.ij.C.de reſcin.ven. nõ ha
bet locum,quando quis contrahit per alium: quia tũc
non requiritur læſio vltra dimidiam, ſed ſufficit læſio
in vj.vt tetigi in præcedenti membro,uidetur caſus cõ
tra eum in l.ſi voluntate.C.de reſcin.ven. niſi dicas ꝙ
ibi loquitur quando pater vendit per filium. & pater
& filius eadem perſona cẽſentur.l.fi.C.de impube.&
alijs ſubſti.non autem loquitur quando extraneus de
alterius voluntate vendit. tamen hæc reſponſio non
videtur bona:quia non ponderatur ibi ratio prædi-
cta.ſed ſimpliciter ꝙ de voluntate ipſius partis facta
fuit venditio.& vt ſuperius dixi, non credo opi. Bar.
59 verã de iure. & hæc ſufficiãt de vj.¶†Circa ſeptimũ.
poteſtas reducendi ad arbitrium boni uiri tolli poſſit
per pactum vel iuramentum. fuerunt opi. Guido de
Suza.in l.ſi qui ex cõſenſu.C.de epiſ.aud.tenet ꝙ tol-
li poteſt per pactum,ſed non per ſimplicem renuntia
tionem:quia iuri de futuro nõ poteſt renuntiari ſim-
plici renuntiatione:ſed per pactum.ut not.in l.j.C. de
pac.infra de deci.ex multiplici.Butri.in l. ſi vnus.§.il-
lud.ff.de pact.dixit,quoſdam tenere ꝙ ſi deceptio eſt
re ipſa tolli põt per pactum,ſecus ſi ex propoſito:quia
dolus futurus,nõ põt per pactum remitti.vt in d.§.il-
lud.refert etiam alios dicere, quòd fiat pactum de nõ
reducendo , ſeu repetẽdo reductionem ad arbitrium
boni uiri,quòd tunc non teneat ne detur materia de
linquendi. & quia dolus futurus põt exp̃ſsè remitti.
ſecus ſi fiat pactũ quòd non implorabitur officium iu
dicis ſuper reductione. nec intentabitur aliqua actio
qa tunc velate vr̃ remitti dolus. ideo tunc tenet pa
ctũ per dictũ.§.illud. ſed ſibi non placet hæc opinio:
qa ibi actio depoſiti cõpetebat principaliter ad rẽ, &
acceſſoriè haberi debebat ratio doli. ideo ibi tenet pa
ctũ ne agatur actione depoſiti. ſed hic officium iudi-
cis competit principaliter propter læſionem dolo ar-
bitri factam:vel eius culpam . & iõ principalr̃ vr̃ fieri
ſuper dolo ideo non tenet.& hãc dicit eſſe cõem opi.
& illã vr̃ ibi ſequi.& in §.arbitrorũ. licèt in l.pe.C.de
arbi.uideatur ſequi opi.diſtinguẽtem inter deceptio-
nem re ipſa,& deceptionem ex propoſito.Guliel.de
Cu.in d.§.illud.tenet ꝙ non valet renũtiatio ꝑ pactũ,
qa vr̃ dare occaſionẽ delinquẽdi.cõtra.l.cõuenire.ff.
de pac.do.nec ob. ꝙ põt renũtiari appellationi.l.fi.§.
pen.C.de tempo.appella.quia iudex qui magis præſu
mitur peritus quam arbitrator.& ideo plus pro eo p̃-
ſumitur,& præſertim etiam qa iurat tũc. vt in Auth.
iuſiuran.qđ p̃ſtatur ab his.col.iij.qđ nõ facit arbitra-
tor. & quia iudex datur a ſuperiore ,ſed arbitra-
tor a partibus aſſumitur.& ſic non eſt bona æqpara-
tio.Cy.tangit in d.l.penulti.de arbi.& videtur firma-
liter incliuare opi.Dyn.quã ponit ſuper regu.ſcienti.
de regu.iur.in vj.vbi plenè de hoc tangit Dyn. & ibi
cõcludit tale pactum, vel renuntiationem non tene-
re: mouetur, quia in renuntiatione intelligitur taci-
tè ineſſe conditio , ſi ceſſet dolus ex propoſito, vel
re ipſa:quia non cenſetur excepta legalis diſpoſitio.
vt patet in ſimili.ff.loca.l. quæro.§. inter locatorem.
nam ſi promitto, nõ expellere te fundo ſub pœna ,
tacitè

tacitè subintelligitur ex legis dispositione, si solueris pensionem:quia sic est de iure.¶ Item si promitto te non exhæredare,intelligitur , nisi iusta causa subsit.l. quidam cum filium.ff.de verb.obli. & ideo s͡m eum non præiudicabit dicta renuntiatio, vel pactum: si læsio est magna,& uerisimiliter incogitata: siue sit ex ꝓposito arbitri, siue re ipsa. secus si esset modica læsio. quia tunc non offendit aliqua cōditionum subintellectarum.facit.l.si de meis.§.recepisse.ff.de arb.& qđ hr̃ in l.scio.ff.de resti.in integ.& idem vr̃ sequi Fede. de Se.suo consi.cxxv.& cxlj.videtur tamē dicere hoc verum,quando simplex pactum interuenit: sed si fuit pactum iuramento firmatum: tunc videtur ꝙ standũ sit iuramento,& pacto.mouetur: quia arbitramentũ censetur quædam transactio. vt superius est dictum. & no.in §.si non contigerit.in auth.diffe.iu.coll.viij.

60 ¶†A transactione autem iurata,non est licitum recedere.s̃.eo.si uero.& j.eo.cum contingat.& q͞a in dubio non præsumitur arbitrum dolum committere:cũ non speret aliquod lucrum , vel commodum. & per hoc non obstat secundum eum.l. si unus.§. illud.ff. de pac.quia ibi aliquid cōmodum pertinebat ad partem.¶ Item quia iuramentum per quod alterius iniquitas remittitur,est seruandũ.s̃.e. debitores.ex quò in obseruatione nō peccat. q͞a nō dēt alterius ꝑfidiã inducere ad suam fidem fallendam.xxij.q.iiij. Innocens.& pondera bene hanc rōnem , q͞a vr̃ uelle,ꝙ ēt si interueniat dolus arbitri,ꝙ ex quò iur͞m interuenit nō possit peti reductio:q͞a nō peccabit obseruans iuramentũ:nec debebit perfidiam arbitri inducere ad suam fidem fallendã.Iac.But. in l.pen.C.de arbi. tenet ꝙ sicut renuntiari pōr remedio.l.ij.C. de rescin. ven.licèt enormiter lędat̃ re ipsa.vt ibi ēt tenet Odof. Ita etiam poterit hic renuntiari , quando læsio est re ipsa:nec intelligetur conditio,si non enormiter lædat̃ ex quò non exprimitur.& pro hoc ēt alleg.q͞a stipulatio prætoria ex conuentione pōt alterari.in l. conuentionalib.ff.de ver.obl.ergo eodē mō potest alterari per pactum regularis natura arbitramenti.vt sic reducatur ad arbitrium boni uiri:siue sit æquũ, siue iniquum,dummodo cesset dolus ex proposito: vt sic tũc sapiat naturam arbitrij, cui statur etiam si sit iniquũ vt in l.dic.§.stari.ff.de arbit.sed vbi esset dolus ex proposito posset peti reductio: q͞a ille nō pōt remitti per pactum.dicta l.si unus.§.illud.Spec. tetigit de materia in titu.de arbi.§.fi.uer.item quid si compromissum. & ibi videtur inclinari in opi.Dy.Ioan.An.in add.ibi tãgit.& ibi post Io.Cal. qui disputauit quęstionem, quæ incipit:duo litigantes. uidetur in effectu tenere opi.quam tenet Butrig.in d.l.pen. dummodo renuntiatio, vel pactum nō fuerit simpliciter:sed latè fuerit conceptum. vt quia dictum fuit ꝙ non peteret reductionem etiam rōne enormis læsionis. aliàs secundũ eũ simplex renuntiatio intelligeretur de modica læsione.unde do.Ant.hic pro clariori intelligentia prosequitur aliquos casus.¶ Primus est,quando simplici renuntiatione quis renuntiat reductioni ad arbitriũ boni uiri parte absente. & hoc non nocet : q͞a ius de futuro simplici renuntiatione non tollitur.ut no.glo. j.de deci.c.ex multiplici.¶ Secundus est qñ renũtiatur per pactum,uel parte p̄sente,& acceptãte exp̄ssè vel tacitè.cũ tunc renũtiatio habeat uim pacti.ut no. in l.j.C.de pac.& tunc si renuntiatio est simplex,sine iur͞o respectu deceptionis , q̃ fieret ex ꝓposito , non vr̃ nocere.per id,quod dixi.s̃. post But. quod dicit ꝓcedere siue magna sit læsio,siue modica: ex quo deceptio fit ex ꝓposito qđ est notandũ. & idē uideret̃ , si iur͞m interuenisset.ꝑ ea,quæ.j̃.dicentur.qualiter aũt probet̃ dolus ex ꝓposito,nō tãgit hic d. Ant. sed dic ꝙ probari poterit ex perspicuis indicijs.vt in c.ij. de renun.lib.vj.in l.dolum.C. de dolo.vbi probatur dolus partis,qñ inebriauit alteram , vt haberet̃ ab ea , quod uellet.facit etiam quod hr̃ , & ibi no.in l.dolus. C.de rei vend.& l.item si pretio.§.j.ff.loca. & quod no.l.fulcinius.§.quid sit latitare.ff.ex qui.cau.in possessionem eatur.& in reg.iur.pro possessore.lib.vj. nam ex verbis prolatis per arbitratorem interdum poterit deprehendi dolus eius. vt dixit aliquibus,ꝙ pro certo vindicaret se contra talem partē.facit quod no.in simili in d.§.quid sit latitare.& in d.c.pro possessore. ¶ Aduerte tñ quia qñ est modica læsio, uidetur ꝙ nō possit peti reductio per d.l. si libertus. de oper.liber. nisi limites illam ut uidetur uelle do.Ant.hic quando dolus arbitri ex proposito,non intercedit. ¶ Tertius casus est quando pactum ,& renuntiatio est simpliciter non petendo reductionem: & deceptio postea cōtingit non proposito:sed re ipsa, & tunc si modica est læsio,non potest peti reductio,sed pro magna, & enormi læsione contingente re ipsa est dubium,an poterit peti reductio,Butrig.ꝙ non.in d.l.penul.Dyn.in dicta regu.scienti.& Guliel.in d.§.illud. sentit oppositum. ¶ Bar.in d.§.arbitrorũ.vr̃ hoc tenere per id , quod habetur in l.si de meis.§.recepisse.ff.de arbi.cum gl.sua & hanc opi.sequit̃ hic d.Ant.ex eo,quia illa simplex renuntiatio videt̃ instar donationis obtinere: & ideo ad modicum debet referri,sicut dicimus in simili, qñ quis vendit rem pro certo pretio, donat illud , quod plus ualet,quia refertur ad modicum.& sic non tollitur remedium.l.ij.C.de rescin.ven. & pro hoc etiam alleg.quia renuntians uidetur renuntiasse sub spe legalitatis arbitratoris,quē credidit se diligenter habere,facit dicta l.si libertus.& s̃.eo.ueniens. ¶ Item q͞a talis renunciatio, non videretur extendi ad immoderata.ad quæ verisimiliter non se extendit uolũtas cōpromittentiũ,& sic transit dom. Ant. adde,ꝙ & Ioan. An.in addi.prædicta.hoc idē uidetur uelle qđ.s̃.dixi. sed aduerte quia But.vt s̃.dixi, videtur sentire oppositum.& pro hoc etiam facit, quia etiam sine aliquo pacto,& renuntiatione,non potest peti reductio, qñ læsio est modica. sed demum quando læsio non est modica.ut d.l.si libertus.& s̃.est dictum.ergo videtur quando renuntiatur potestati petēdi reductionem,videtur intelligenda renuntiatio eo casu quo potest.& sic quando læsio non est modica.nam aliàs frustra fieret renuntiatio:quia & sine illa non posset peti reductio,qñ læsio est modica:ergo in dubio, vt renuntiatio aliquid operetur debet intelligi etiam de enormi læsione.argu.l.si quando.de leg.j. & quia ex quò renuntiatur iuri petendo reductionem,uidetur renuntiari eo casu quò peti potest.non eo casu quò nō pōt peti:ergo necessario debet intelligi renũtiatũ ēt sup enormi læsione.nō aũt videtur posse referri ad modicã læsionē: quia pro illa non cōpetebat ptãs petendi reductionem ad arbitrium boni viri.ut d.l.si de meis. §.recepisse.ff.de arbit.cum ibi nota.absurdum igitur videtur dicere, quòd ista renuntiatio de non petendo reductionem ad arbitrium boni viri intelligatur in casu,in quo fiat modica læsio : quia sic intelligitur facta in eo casu , in quo etiam sine renuntiatione, non competijsset potestas reducendi ad arbitrium.& ideo non videtur uera opinio. dominus Anto.licèt eam sequatur Barto.in dicto.§.arbitrorum.& Bal.in l.penul.C.de arbi.& Ioan.And. in addi. Spec. super dicto uersicu.item quid si compromissum. nec obstat,quòd partes uerisimiliter nō uidētur cogitasse de enormi læsione . ut dicebat domi. Anto. facit Io.ab Imo.in j.super ij.Decr.

quod habetur in d.l. si libertus.ff. de transact.l. cum Aquiliana.& l.q cũ tutoribus.quia respondeo, q illud procederet, quando partes simpliciter promisissent stare sententiæ arbitratoris,etiam si iurassent:qa iusm regulatur scd'm mentem partium.l.fina.C.de non nume.pecu.& ideo nõ trahitur ad enormem læsionem:ut etiam est expressum in d.l.si libertus.secus si partes expressè renuntiant potestati petenti reductionem ad arbitrium boni uiri:quia tunc cum sciat, vel scire præsumantur.ar.l.leges.C.de leg. & s.de postula.præla.c.j.& de consti.c.j.q nõ potest peti reductio,nisi pro magna lęsione.ut patet ex his, quæ hñr in d.l.si de meis.§.recepisse.ff.de arbi. & d.l. si libertus.¶Ideo tunc præsumuntur cogitasse, ẽt de magna seu enormi læsione renuntiando tali potestati,cũ uerba debeant intelligi scd'm naturã actus de quo agit. l.si uno.in prin.ff.loc.& ff.de usur.l. si stipulatus. nec ob.etiam simile,qđ adducit d. Ant. unde qñ uẽditur res pro certo pretio. & donatur illud plus , quod res ualet:qa tũc talis donatio refertur ad modicum.arg. ff.de uerb.sig.l.hæc adiectio.& s.de dila.c. literæ. & ideo si læsio sit ultra dimidiam iusti pretij nihilominus locum habebit remedium.l.ij.C. de rescin.uen. & ibi etiam no.per Bar. & facit etiam,quod no.s. de emptio.& uend.cum dilecti.quia rñderi põt,q simile prædictũ non est bonum simile quantum ad propositum:quia illa uerba,& si plus ualet &c.licèt referant ad modicũ.pñt tñ aliquid operari : qa ubi prius habebat rem simpliciter ex contractu emptionis.nūc habebit ẽt in partẽ ex cõtractu donationis, si plus ualeat,licèt referatur ad modicum: sed in casu ppposito uerba renuntiationis referuntur ad modicũ,nihil pœnitus operaretur, quod esse non debet.ut l.qñ.ff.de leg.j.¶Forte tñ posset dici q hoc casu licèt trahat ad magnã læsionem.non tamen extendetur ad maiorẽ, uel maximã:& sic licèt extẽdat ad enormẽ:non tñ ex tendet ad enormiorẽ,uel enormissimam,cum pdicta sint diuersi gradus.l.vbi aũt nõ apparet.ff.de verb.obli.& satis vr operari,si operet in magna,& enormi.licèt non operet in enormi,vel enormissima. facit qđ inferius tanget.& quod hř in l.j.& ij.si aduer.ven.& quod no.Bal.in d.l.pe.C.de arb.& quod inferius tãgit etiam hic d.Ant.¶Quartus casus est, qñ renuntiatio est latissimè cõcepta:quia renuntiatur reductioni ad arbitrium boni uiri quantumcunq; contingat enorme præiudicium inferri:vel quia dat potestas arbitratori:vt possit dare de iure vnius partis alteri ĩ modica,& magna quantitate,& moderatè, & immoderatè.& ẽt dicit Host.q talis renuntiatio excludit reductionẽ,& stari debet dicto arbitratoris,nisi dictũ esset contra Deum.alleg.s.de temp.ord.ad aures.cum ibi. no. ¶Dicit tñ q iudex forte ex officio ex æquitate poterit subuenire pensatis causis locis, & temporib' & qualitatibus personarum.alle.no.s.de transa.c.fin. & s.de arb.c.ij.Bar.in §.arbitrorũ. dicit q si esset excessus in nimis magna qtitate,q tunc poterit pcede re dictũ Host.ut tunc possit peti reductio nõ obstãte dicta renuntiatione,vel dicta lata potestate,mouetur quia talis excessus in nimis magna quantitate facit p sumi dolum.l.oẽs.§.Lucius.ff.de his quæ in frau.cre di.facit quod no.in l.qui testm. de proba. dolus autẽ nõ venit in generali renuntiatione, seu remissione . vt ff.mandati.l.lucius creditor.§. lucius . & sic vr velle Bar.q dicta renunciatio operetur in magna læsione : sed nõ in maxima,seu nimis magna. & idem vr velle Bal.in d.l.pe.allega. quod hř in simili in l.j.& ij.C. si aduer.uen.pi. Io.An.in addi.Spe.in loco præalle. super dicto uer.item quid si compromissum.refert Ioã. cal.disputasse quæstionem,& in effectu cõcludit, q si renũciatio est simpliciter generalis, vel diffinitiua nõ trahit ad enormẽ læsionẽ . & hoc ẽt tenet Iac.de Are. in d.l.si qs.arg.ut refert hic do.Ant.sed de isto dic, vt dixi in pcedẽti casu:qa hæc opinio non vr vera.vt ibi plene dixi.si aũt renũciatio sit latissima quã altero respectu idẽ Fran.vocabat specialẽ , quia in se expressè & specificę cõtinebat enormen læsionẽ:tũc cõcludit Io.An.post Calde.q si læsio contingit ex pposito ex dolo arbitratoris poterit peti reductio non obstante dicta renũciatione : qa dolus futurus non põt remitti ne deẽ materia delinquendi. vt l.si vnus.§.illud.ff.de pac.do. & hæc est cõis opin. nam uidetur inesse tacita conditio,si dolus abfuerit.l. ita demum.ff.de arbi.& d.l.creditor.§.Lucius.ff.mandati. nec est uerisimile partes voluisse hũc casum inclndi in renuntiatione p iura pdicta,& ne deẽ materia delinquendi.facit qđ hř in l.si pcurator.ff.de condi.ind.& in c.si cõ promissarius.de elec. in vj. & si etiã voluissent includere hunc casum non potuissent , quia esset contra bonos mores . & darent occasionem delinquendi.vt patet in dictis iuri.maximè in d.§.illud.& in d.l.conuenire.ergo nõ dẽt valere,ẽt si iurm interuenisse per id,qđ hř de reg.iur.non est obligatorium.lib.vj. licèt Fed.aliter senserit suo consi.cxxv. & cxlj.sed uidetur q nõ bene p rõnem prædllegatã. qa cũ iurm tũc cẽseatur præstitum contra bonos mores,ut est dictũ,nõ dẽt esse obligatorium per d.regu. nõ est obligatoriũ. licèt Fed.uoluerit oppositũ. tñ tunc ad cautelam pp opi.uitãdas posset peti absolutio a iuro,per id, quod hř.s.eo.si vero.Si aũt deceptio contingat, nõ ex pposito,sed re ipsa in enormi quantitate . tunc , aut constat,q lęsio,nõ contingit,ex proposito:sed re ipsa.aut est dubium,si constat q re ipsa.tũc Io.cal. & Io.And. post eũ tenet q ualet renuntiatio, & præiudicat respe ctu talis læsionis:ex quõ partes non voluerunt . nam potuerunt sibi piudicare:sicut etiã põt pars sibi piudicare,qñ renũtiat remedio.l.ij.C.de rescin.vẽ.qñ deceptio est re ipsa vltra dimidiam. vt no. But.post Odof. in d.l.pe.C.de arb. & pro hoc qa etiã partes pñt sibi præiudicare etiam in enormi læsione quando læsio est re ipsa qñ cõpromittunt in arbitrum, & nõ in arbitratorẽ.nam tenentur stare eius sñiæ,etiã iniquẽ.l. diẽ.§.stari.ff.de arbi. & hoc ẽt vr de mente Bar.in d. §.arbitrorum.in rõne sui:videlicet,q dicta renuntiatio tũc præiudicet,qa ex quõ præsupponimus cessare præsumptionem doli vr q tunc seruari dẽat mens partium.nec ob.q dicta renuntiatio referatur ad modicã læsionem.d.l.si libertus.qa illud uerũ in dubio , qñ renuntiatio simplex fm opi. Io.An.& do.Ant.de qua . supra vel qñ simpliciter partes pmisissent stare sñiæ arbitratoris,ut dixi in casu pceden. seu circa tertiũ casum.secus qñ constet de mente partium , quia in incertis, & nõ certis locus est cõiecturis. l. continuus.§.cũ ista.ff.de uer.ob. & p hanc partẽ tenet hic d.Ant.circa istud septimum membrum dicit tñ q p u tat q si ex aliqua legitima causa deceptus fuisset arbiter, ob quam appareret de voluntate arbitri uerisimiliter, q si sciuisset ea, quæ ignorauit fuisset inductus ad pnuntiãdũ aliter,q pronũtiauerit. & hoc cõstet qa tũc nõ vr fuisse mẽs arbitri in tã grauiter lædẽdo. ex quõ cõstat eũ fuisse deceptũ,q saltẽ ex cla gñali, uel iudicis officin subueniendum esset læso , qa arbitrator aliter pnũtiauit errore lapsus,q fuisset pnũtiaturus,si non errasset. allegat no. in Spe.de arbi.§. fina.uer.quid ergo cnm proposuisset.ad si. per duas chartas.& quod no.Ioan.An.s. de priuile.c.ij.& ff.de reg.iur.l.in ambiguo.& qđ in casu pdicto renũtiatio præiudicet.

præiudicet.tenuit do.Franc.de Aret.vt hic refert do.Anto.Si autem arbitrator læserit in enormi quantitate:& est dubium,an ex proposito:vel non læserit. tũc dicit,ꝙ in dubio præsumitur dolus, & propositũ lædendi per.ll. alleg. per Bar. & ideo tunc poterit peti reductio ad arbitriũ boni viri.vt dixit Bar.& sic intelligitur dictum Host.& idem tenuit Franc. de Are. in d.l.si quis arbitratu. ſm do.Anto.ex eo,quia ex facti qualitate dolus præsumitur. ut s̄.de ꝑsumptio.c.j.& l.j.ff.ad leg.cornel.de sica.& hoc dicit d.Ant.tenẽdũ. licèt Fed.in suo consi.cxxv. teneat , in dubio dolum non præsumi.per l.dolum.C.de do. & l. quoties.§.j.ff.de probatio.& per prædicta dicebat Fran.de Aret. ꝙ si nullis factis probationibus condemnauit arbitrator,ꝙ quia in toto est læsio,nedum ꝙ sit enormis audietur petens reductionem.allegat.l. summa cum rõne.ff.de pecu. dicit tamen aduertẽdum,quia si in cõpromisso sit dictum, ꝙ arbitrator possit assignare de iure vnius alteri etiam in magna quantitate , ꝙ cum aliud sit damnum modicum : aliud magnum : aliud enorme , seu maius , ꝙ ratione enormis læsionis audietur tanq̃ hoc non sit inclusum in verbis renuntiationis. & facit ad prędicta, quod habetur in simili in l.j.& ij.C.si aduer.ven.pig.& qđ no.s̄.eo.veniens. in gl.fi.& quod no.per Bal.in d.l.pen.C.de arbi.& l.penul.C.de pact.& tãdẽ dicit d.Ant. hæc uera,qñ emologatio,seu renuntiatio præcedit laudũ . sed vbi sequeretur,tunc imputent sibi partes, vel pars quæ approbaret laudum per l.pen.C.de arbi.& l.pen.C. de pactis.qđ putat uerũ,si erãt certificati de læsione. alias secus.argu.l.tres fratres.ff.de pac.& l. cum Aquiliana.& l.qui cum tutoribus.ff.de transac.& quod hr̄.s̄.eo.veniens.parum tamen cautus , & parum prudens est ille,qui approbat ignorans qualitatẽ laudi. Et aduerte etiam quia ſm Bar.in d.§.arbitriorum.idem dicendum est in emologatione facta in compromisso. & sic ante laudum,quod dictum est.s̄.in renuntia. & hæc sunt,quæ in effectu hic tangit.do. Ant. circa istũ vltimum articulũ, & circa istud septimum membrũ. Sed aduerte quia ipse in hoc articulo vr̄ sibi fuisse cõtrarius.nam in hoc septimo dixit,ꝙ vbi dolus est in re ipsa enormi læsione:qñ renuntiatio fuit lata, seu specifica ꝙ tunc præiudicat renuntiatio:sed ipse idem tenuit oppositum circa quintũ mẽbrum. vbi concludit ꝙ ẽt si uerba renuntiationis sint latè concepta.tamen si sit deceptus in magna quantitate re ipsa non ex proposito,etiam si hoc cõstet ꝙ adhuc cõpetit remediũ parti læsæ.quia talia uerba renuntiationis , sic effuso sermone vñr prolata sub confidentia discretionis, & amicitia,arbitrorũ ne taliter faciat læsionẽ.facit,quod habetur in d.l.si libertus.& s̄.eo.veniens. & ideo nõ videtur extendi mens intantum,sicut verba sonent: quia de verbis faciliter seruitur ad ostendendam confidentiam,& hoc potius videntur facere partes,vt captẽt beniuolentiã arbitrorum,q̃ ad lædendũ.facit qđ habetur in c.cum venissent.ĩ.de inst. & ideo si deceptos se reperiant sub dicta spe,debebit eis prouideri. arg.d.c.ueniens.& c.quanto.supra eo. & d.l.si libertus.& sic dicit se consuluisse etiã de facto . & si reperiatur taliter esse iuratũ ꝙ uerba iuri obuient,poterit dari absolutio a iuro, vel iudex ex officio prouidere s̄.e.ad nostrã.el ij.talia.n.verba sic lata,& adulatoriè ꝓlata,& generalia,nõ sic effusè debẽt obligare,vt sonãt.ar.d.c.cũ venissent.& maximę ſm eũ quia in cõpromissis apponũt hæc verba multoties præter intentũ compromittentium.& ideo si est lęsio in magna q̃titate,siue re ipsa,siue ex ꝓposito cõpetet læsæ parti remediũ.licèt Io.An.ſm eũ in addi.ꝑdic. post Io.cal. teneat cõtrarium vbi re ipsa pars est decepta:q̃a tunc excluditur a potestate petendi reductionẽ ꝑ renuntiationẽ. dicit etiã Bar. tenere ꝙ in dubio tũc ꝓsumat̃ de quo supra dixi.& sic patet ꝙ d.Ant.in articu.expsè contradixit, quod est mirandũ. tñ q̃cquid dicat in q̃nto mẽbro.& sic q̃cq̃d dicat in his, q̃ ꝓximè dixi. uerior vr̄ opi.sua quã ponit in septimo mẽbro. videlicet,ꝙ nisi læsio est re ipsa, noceat renuntiatio,etiam in enormi. ex quo expressè de illa renuntiatione est facta mentio: quia in incertis, & non certis locus est cõiecturis.l.cõtinuus.§.cũ ita.ff.de verb.obl. & iõ cũ simus certi de mente partiũ,ꝙ voluerũt dare potestatẽ arbitratori ẽt in enormi læsione. vt patet ex verbis specificis in renũtiatione. nõ est dicẽdũ ꝙ renũtiatio ei nõ ꝑiudicet, cũ renuntiauerit expsè iuri petendi reductionẽ ad arbitriũ boni viri,& ꝓ enormi læsione, & potuerũt id facere.vt patet ex his, q̃ hñr in l.ij.C.de rescin.vẽ.& in l.diẽ ꝓferre.§.stat.ff.de arb.& ideo. nõ obstãt rõnes d.Ant.q̃a possent hæc locũ,qñ verba essent gñalia.vt in d.c.cũ venissent.& ff.de cõtrahen.emptio.l.ea quæ.nã tunc succedit illud vulgarum, ꝙ uerba generalia, non sunt obligatoria saltẽ contra uerisimilem mẽtem partium.& ita etiam loquitur.c.ueniẽs.s̄.eo.l.si libertus . quia in eis simpliciter erat cõpromissum,& iuratũ stari sñiæ arbitratoris. secus vbi uerba sunt specialia:& expressè,ac specificè cõprehẽdunt casum de quo q̃rit̃ . q̃a tũc vr̄ esse mens partiũ talis qualẽ esse uerba demonstrant , cum uemo ꝑsumatur uerbo dixisse , quod mente non cogitauerit.l.labeo.§.tubero.ff.de suppel.le. & ideo licèt forte putauerint , ꝙ arbitrator enormiter nõ lædat tñ uidenẽ uoluisse ꝙ si pure contingat casualiter eum enormiter lædere,ꝙ nihilominus stabũt dicto eius: q̃a sic expressè,& specificè sonant uerba a quibus nõ est recedendum.l.non aliter.ff.de leg.iij.& ĩ.de deci. ad audientiam.& l.j.§.si is qui nauẽ.ff.de exerci.versi.in re igitur dubia.& istam partem,vt dixi puto veriorẽ. fateor tamen,ꝙ si dictum fuit ut superius dixi de enormi,non comprehendetur enormior,uel enormissima ut superius dixi.& ideo uidi apponi in cõpromissis,ꝙ cõpromittũt nõ petere reductionem rõne enormis,
16 enormioris , uel enormissimi dãni . ¶ †Qualiter autẽ dolus ex ꝓposito possit ꝓbari dixi superius: & quod dixi.s̄.si fiat renũtiatio,seu pactũ sup enormi ; qđ nõ extẽdat̃ ad enormiorẽ,uel enormissimã.tenuit ẽt expsè Ang.in sua dispu.q̃ incipit, diu litigantes.mouetur,q̃a pactum factũ in una re non trahitur ad aliam l.si unus.§.ante oĩa.ff. de pac. & pro hoc etiã faciat , qđ obligationes strictè sunt intelligẽdæ, & non sunt extendẽdæ.l.q̃cq̃d.ff.de uer.ob.& l.Arrian⁹.ff.de ac.& obl.facit qđ hr̄.supra de transac.ueniens.& eadem rõne si fiat de enormi,& de enormiori,non vr̄ extendi ad enormissimã.facit,qđ hr̄ in l.vbi aũt non apparet.ff.de uer.ob. q̃ aũt dicat̃ modica,vel enormis:aut enormior,uel enormissima.dixit Bal.in l.pe.C.e.hoc relinquendum arbitro iudicis inspecta qualitate personarum,& qualitate,& quantitate rei petitę. per id, quod no.in.auth.quod locum.C.de colla.sed melius facit quod hr̄ in tex.& gl.in l.sed si susceperit.§. si.libertus.ff.de iud.vbi bona gl. & quod no.ꝑ gl.& doc. in aut.ꝑterea.C.vñ uir,& uxor.& aduerte, q̃a enormis posset iudicari ſm opi.Bar. in d.§. arbitrorũ . qñ esset in sexta parte,vel in tertia ſm opi.q̃.s̄.posui circa.l.vñ si merce.ff.ꝓ soc. enormior aũt poterit iudicari qñ erat vltra dimidiã ꝑ l.ij.C. de rescin.uen. enormissima quãdo in toto,vel quasi ar.l. omnes.§.luci⁹.ff.de his quę in frau.cre.& quia nõ potest esse maior q̃ in toto:vnde tunc in superlatiuo põt dici enormissima,&

ma,& ad hanc partem.s.quando solum interuenit læsio re ipsa non possit peti reductio ratione enormis læsionis,si in renuntiatione expressum fuit de enormi, nec etiam ratione enormioris, vel enormissimę,si de illis fuit expressum, quod expresè etiam tenuit Ange.in ꝑalle.dispu.ex eo, q̃a non dr̃ pars tunc enormiter lædi:ex quo exp̃sè cõsensit,vt talis læsio fiat.arg. de reg.iur.c.scienti.lib.vj. & q̃a in re sua q̃libet est moderator,& arbiter.l.in re mandata.C.manda.& licitũ est sibi donare rem suam,vel ius suũ alteri ꝑ se, vel ẽt per alium:vt patet in d.l.in re mandata. iuncta l.si filius.ff.de dona. vbi ẽt potest quis dare mandatũ alteri de donando rem suam,& pro hoc etiam quia partes possunt sibi præiudicare,etiam in enormi , vel enormissima læsione compromittendo in arbitrum. l.diem ꝓferre.§.stari.ff.de arb.ergo eadem rõne compromittendo in arbitratorem , & renuntiãdo potestati petendi reductionem ratione enormis, & enormissimę lesionis:sed aduerte,q̃a fortiter facit ꝯ istum quia istud pactum vr̃ contra substantiã actus.de quo quæritur,& sic vr̃ non valere.l.per seruũ.§.j.ff.de vsu. & ha.vel ur̃ vitiare compromissum.per l.cum precario.ff.de præca.Bar.tetigit istud contrarium , & non soluit in d.l.pen.vr̃ enim hoc pactum esse cõtra naturam, & substantiam actus arbitramenti, cum debeat esse æquũ,& nõ iniquũ.d.l.vñ si nerue. & d.l.si libertus.& hic.& s̃.eo.ueniens.Sed potest dici, ꝙ proprie nõ est cõtra substãnã arbitramẽti: sed potius cõtra ipsins naturã:nã arbitrator poterat arbitrari æquè , & iniquè,licèt possit peti reductio,si iniquè arbitraretur vt patet ĩ d.l.vnde si nerue in l. proposita.ff. ꝓ soc. & & ideo sicut pactum cõtra naturalia contractus vẽditionis valet.vt plene no.in l. pacta cõuenta.ff.de cõtrahẽ.emp. vnde licèt de natura contractus venditionis.sit ꝙ re euicta agi possit de euictione,tñ valebit pactũ in contrarium factũ.videlicet , ꝙ nõ possit agi de euictione:vt no.ĩ d.l.pactũ. & iõ eodẽ mõ vr̃ in ꝓposito qđ licèt de natura arbitramẽti.sit,ꝙ possit peti reductio,tñ ꝑ pactũ poterit agi cõtrariũ.Itẽ ob. p̄dictis qđ hr̃ in l.pe.C.de arb.vbi emologatio , nõ p̃ot fieri ante sñiam:sed vt dicit Bal.in d.l.pe. vbi loquit̃ in arbitro intellige electo nudo pacto non aũt loquitur in arbitratore:& aliã rõnẽ diuersitatis nõ assignat:sed tu potes assignare,ꝙ iõ in arbitrio,non prodest emologatio,ante sententiam:q̃a cõpromissum esset factũ nudo pacto,ante illam.l.nõ oriebatur, nisi exceptio. & ideo cum lex illa introducat actionẽ ex sñia arbitri si emologet̃. hoc est si approbetur expresè, vel tacitè nõ cõtradicẽdo infra decẽ dies voluit lex,ꝙ demũ oriret̃ actio:si emologatio fieret post sñiam, & satis visum fuit legi ꝓuidere,vt in d.casu oriatur actio, faciat,ꝙ nota.in simili in l.præcibus. C. de impu. & alijs substi.in materia cõpendiosæ per gl.sed in arbitratore nõ habet locũ emologatio,vt voluit hic Inn. & Bar.in d.§.arbitratorũ,& sic ei⁹ sñia nõ habet parere actionẽ de iure : sed ei stari debet ex vi stipulatiõis si intercesit,vel actio ex eo contractu in casu.l.fi. C. de contrahen.emp.& sicut qñ cõpromittitur in arbitrum sub pęna possunt partes ꝓmittere stare ei⁹ sñię, ẽt anteq̃ feratur.d.l.diem.§.stari. ff. de arbi. ita eodẽ modo videtur,ꝙ possint partes ꝓmittere stare sñię arbitratoris, etiam antequã feratur: nec videtur ex hoc dari materia delinquẽdi contra decr.quemadmodũ: ĵ.eo.& l.conuenire.ff.de pac. q̃a non est præsumendum in dubio vt dixit Fed, suo cõsi.cxxv. & cxlj.ꝙ arbitrator,vel arbiter cõmittat dolum: & præcipuè, cũ electus sit vt bonus uir:nec aliqđ cõmodũ,vel lucrũ speret ex sua sñia; & quia si constabit de dolo ipsius arbitratoris,vel arbitri,tũc ꝯtrã petitionẽ pęnæ obstabit exceptio.l.ita demũ.ff.de arb.& l.3.C.de arbi.ꝓ p̄dictis ẽt faciat: q̃a ꝑ pactũ p̃t renũtiari iuri appellãdi a sñia ferẽda.l.ij.§.pe.C.de tẽp.ap. & l.j.ff.a q.ap.nõ lic.nec ob.etiã quod mens partiũ fuerit ꝙ enormiter non læderent̃:q̃a ad istud satis respondi superius , & istã partẽ etiã sequitur Saly.in l.pe.C.de arb.reperio. tñ qđ do.meus,d.Pe.de Anch.in quæstione sua , quę incipit cum C.laicus.determinat oppositũ dicẽs : qđ cõtra istam opi.& contra Io.Cald.& sequaces vr̃ esse casus in l.si quis cũ aliter.ff. de ver.ob. & l.ij.§.circa.ff.de excep.in q̃bus patet,ꝙ æq̃parari vr̃ dolus ex proposito:& dolus re ipsa , & ꝙ iniquitas re ipsa inducitur re ipsa:vnde etiam pro illa condemnat exceptio doli si agatur contra enormiter læsum, vt patet in d. legibus,& secundum eum non videtur ꝓcedere opi. Io.cal.& prædictorum dicit tamen posse opi.concordari,videlicet,quia non potent contrauenire propter iuramentum antequam petatur absolutio,& sic intelligat̃ opi.Io.cal.& sequaciũ,sed bene docto de enormi læsione debebit dari absolutio,sicut datur, quando quis per dolum est læsus.s̃.eo.si vero. nã licet ibi loquatur de iuramento per metum extorto:tñ etiam hẽt locum qñ per dolum, cum metus includat in se dolũ.l.si cũ exceptione.§.cũ qui.ff.quod met. cau.& iõ vr̃,quòd ex quò parificantur dolus ex ꝓposito . & dolus re ipsa:qđ dẽat dari absolutio docto de enormi læsione:& sic poterit postea cõueniri. & ad hoc ẽt adducit dictũ Vinc.qđ refert Io.And.ĵ.eo.cũ contingat.vbi dicit,qđ si mulier super cõtractu alienationis rei dotalis iurauit non cõtrauenire,poterit instare corã iudice,vt absoluatur rõne læsionis. allegat, ꝓ hoc ẽt dictum Host.hic dum dicit,ꝙ si est enormis læsio:licèt pars non possit contrauenire qñ renuntiauit etiã rõne enormis læsionis:tũ poterit iudex ex officio prouidere iniquitati circunstantijs inspectis.qđ est intelligendũ s̃m eum absoluendo partem a iurameto. & pro parte alle.d.l.pe.C.de arb. vbi ante sententiã nõ potest fieri emologatio.& etiam alleg. q̃a pactum vr̃ contra substantiam actus, & sic vr̃ vitiari per d.l.per seruum.§.j.ff.de vsu.& habi.vnde etiam dicit se consuluisse apud ciuitatem Senarũ : ꝙ puella,quæ renũtiauerat hæreditati paternæ valenti s̃m quantitatem triã milia florenorũ ad instantiã patrui dotantis eam in quingentis florenis posset petere absolutionem a sacramento,cũ esset enormissimè læsa, & iur̃m non debeat obligare,qñ est dolo, vel metu extortũ : quin saltem possit peti absolutio:vt in c.si uero.s̃.eo.& facit de pac.quãuis.lib.vj.& non distinguũt iura p̄dicta inter dolum ex ꝓposito,& dolũ re ipsa,& sic indistinctè uidentur intelligenda.& sic dicit limitandã auth. sacramenta.C.si aduer.uen.& pro prædictis ẽt alleg. q̃a iniquitas re ipsa,iniquitas est : ergo iur̃m non dẽt illam iniquitatem effectualiter souere,cũ iur̃m nõ sit inuentum , ut sit iniquitatis vinculum:vt s̃.eo. quãto.¶ Sed aduerte q̃a do.Pe.do.meus vr̃ nimis æquitatẽ sequutus in hac materia.vnde nõ puto decisionẽ eius de iure ꝓcedere ꝑ rõnes,& iura superius alle.nec ob.l.si quis cum aliter.& d.l.ij.§.circa. q̃a p̃ot rñderi dupliciter:primo,quod non est verum qđ in dictis iuribus æquiparetur ꝑ oĩa dolum re ipsa , & ex ꝓposito.nã ꝓ dolo ex ꝓposito.cõpetit actio de dolo in iudicijs stricti iuris:sed vbi est dolus re ipsa , sola exceptio cõpetit:ut patet in d.l.si q̃s cũ aliter. cũ ibi not. Scđo dici ꝑt,ꝙ ibi ꝓmissio fuit simpl̃r: nec aliqua ibi facta fuit renũtiatio,nã ibi nihil dr̃ de renũtiatione : & iõ nõ faciũt ad ꝓpositũ,cũ loquamur in casu ĩ quo exp̃sè facta est renũtiatio, quæ ẽt p̃ot fieri, qñ deceptio

ptio est re ipsa licet enormis, cu possit renuntiari reme dio.l.ij.C.de rescin.ven. fm gl.ibi:& doc.& ideo de hoc suit fundamentum per illas leges decidere cotra opi.Io.cald.& sequacium.¶Item non ob.dictu Vinc. de quo in c. cum contingat. quia ibi no determinat. Io.An.an dictu Vinc.sit verum:vnde non vr procede re.nam si indistincte ipsum intelligeremus illa decr. nobis seruiret de vento,si mulier iurans posset pete re absolutionem a iuramento, quod esse non debet, cum iura debeant esse posita rebus,& non verbis. de elec.in c.commissa.§.porro.lib.vj.& C.de leg.l.ij. vn de dictu illud vr esse intelligedum, qn mulier fuisset inducta pp metum forte pp minas, & verbera uiri ad iurandu.facit,quod not.Inn. in c.causam matrimo nij.de offi.deleg.Bar.in l.j.§.quae onerandae.ff. quaru rerum act.non datur.vel qn per aliqua medacia fuis set ad hoc inducta.na ex illis arguitur, seu praesumi tur dolose inducta.per id, quod notauit glo.in simili l.item si in pretio.ff.loc.secus si sponte: & absq; dolo iurauit:quia tunc vr seruandu esse iurm: ex quo ser uari potest sine interitu salutis aeternae: vt dicit.d.c. cum contingat. ¶Item non ob.dictum Host.qa ipse mouetur per c.ij.de arb.& sic det intelligi fm illu.s. qn laudu contineret euidens peccatum, cui partes non possent renuntiare,vt erat ibi: qa continebat si moniam.Et sic non videtur pcedere, qn iurm est in terpositum super enormi laesione,cui partes potuerut renuntiare:vt superius satis dixi.& ideo cum no co petat tunc actio,vel ius agendi parti no pot iudex se intromittere,nisi absoluendo parte cotra qua ageret de facto:ex quo constaret ius agenti no competere: vt est tex.cum gl.in l.vbi pactum.C. de trasac.& sic no pcedit dictum Host.simpliciter. vt etiam expresse di cit Ang.in d. disputa. sed vt dixi potest saluari in ca su d.c.ij.¶Item non obst.q iurm non det esse iniqui tatis vinculu:qa illud veru, nisi sit iniquitas cui pos sit renuntiari. & sic renuntiatu ut cotingit in pposi to,vt superius est dictum: na tunc non censet in effe ctu iniquitas:ex quo fit parte consentiente,cu scien ti,& volenti,non inferat iniuria,aut dolus.de reg.iu. scienti.lib.vj,nec ob.etia.l.pe.C.de arbi. vbi emolo gatio non potest fieri ante sententiam,quia loquitur in arbitro nudo pacto electo,vt s.dixi.¶Item no ob. quod pactum sit contra substantiam actio: quia non est veru:licet sit contra naturalia,vt superius, & per p dicta videtur, q no bene consuluerit idem do. meus in dicto consilio,quia si indistincte dictum suu intel ligatur,auth.sacra.esset imposita verbis, & non reb⁹. posset tn dictum suu saluari: qn puella dolo, vel per metum fuisset inducta ad renuntiandu, & istud cre do verius de iure,licet sua opi.habeat aequitate. nec ob.etia praedictis, quod mes debeat potius inspici q verba,de fideiusso.ea.l.cu viru.& j.de ver.sign.intel ligetia.& c.praeterea.& sic licet verba videant sonare de enormi laesione,tn qa arbitrator eligitur,vt bonus uir:& sub confidetia,q aeque arbitretur.s.eo.venies. & de ope.lib.l.libertus.& sic videtur qd dicta renun tiatio non noceat: si enormis sit laesio attenta mente partium:qa rnderi pot,vt superius tetigi:qd licet spe ret partes arbitratore aeque arbitrari:tn voluerut, qd et possit enormiter laedere:& q staret eius sniae, etia si enormiter lederet:& talis vr fuisse eoru mes:ex quo hoc exprimunt expresse,vel specifice.l.labeo.§. tube ro.ff.de sup.leg.& ideo etiam inspecta mente partiu, si enormis sit lesio det stari sniae arbitratoris: ex quo expresse hoc voluerunt.nec obst.d.c.venies. & d.l.si libertus.qa loquunt,qn simpliciter fuit pmissum sta re sniae arbitratoris:ut in eis patet.& p pdictis,qd no possit peti reductio a snia arbitratoris, qn laesio estre ipsa, & renuntiatio est cocepta in latissima forma. bene facit vt dixi,quia sicut partes possunt sibi praeiu dicare copromittendo in arbitru:vt cogantur stare, et iniquae sniae:vt praealleg.l.dic.§.stari.ita vr.et qd pos sint sibi praeiudicare in snia arbitratoris: qn renuntia tio est in latissima forma.d.tn Pet.de Ancha. in praeal leg.sua dispu.nitebat allegare driam inter arbitrium & arbitratore.per ea q no.Bar.in §.arbitroru circa fi. s.quia partes adeundo arbitru,cu debeat ad instar iu dicis pcedere videant spernere iudice. & ideo no ad eum redire possunt litigatores. vt in l.diem.§.stari.ff. de arbi.quae ratio uidetur cessare in arbitratore, qui no habet ad instar iudicis procedere:sed certe fateor, quod pp dictam ronem,qn non est fama renunciatio pcedit dicta dria,& ita loquitur dictu Bar.sed vbi est facta renunciatio non loquitur Bar.nec videtur, tunc posse peti reductio obstante renunciatione:cum par tes in hoc debeant sibi posse praeiudicare,ex quo vo lunt,sicut qn compromittunt in arbitrum:licet secus sit,qn non interuenit renunciatio: cum partes tuc no videantur, sibi velle praeiudicare in enormi laesione: & notorium est et qd qn simpliciter renunciat ptati petendi reductione:qd talis renunciatio non traha tur ad enorme secundu multoru opi. de quibus dixi. s.qua et sequit Ange.in dicta dispu. sed an hoc sit ve ru superius dixi.nunc restat videre, quando laesio est enormis,& non apparet,an sit laesio re ipsa tm:an ve ro sit facta ex dolo,& pposito arbitratoris: quid tunc erit in dubio praesumendum.Io.Cal.& Io.An. post eu in praealle.addi. super uersi. item quid si compromis sum.vr uelle,q non praesumatur dolus,nisi pbetur,p l.dolu.C.de dolo. & l. quoties.§.j.ff.de pbat. poterit autem probari scdm eum si probetur, qd arbitrator corruptus p preces:uel pecunia tulerit sniam iniqua. per ea,quae habentur. in l.venales.C.qn prouo. non est neces.C.de poena iudi.qui male. iudi.l.fi.& authe. ibi posita:Bar.vero in §.arbitroru. dicit: qd vbi laesio est in nimis magna quantitate praesumetur dolus.ar. l.omnes.§.Lucius.ff.de his quae in frau.cred.& quod no.i l.q testamentu.& l.patronu.ff.de proba. & istud et sequitur hic d.Ant.& do.Pet. in praealle.dispu.sed certe ista opi.non vr de iure vera:quia certum est, qd vbi arbiter fert sniam corruptus precibus, vel pecu nia.& sic dolose obstat exceptio, si petatur pena.l.ita demum.ff.de arb.& l.iij.C.de arb.& tamen licet ex cessiue laedat,non tn praesumitur dolus in arbitro,ni si pbetur.vt d.l.diem.§.stari.ff.de arbi.ergo eode mo dicemus in arbitratore. & pro hoc faciat:qa forte sic visum est arbitro,uel arbitratori,vt sic excessiue laedet pro bono pacis: seu in cocordia ipsaru partium : licet forte postea de facto non sequatur concordia, ut puta tabat:& ideo vr quod licet enormiter laedat, uel ex cessiue,qd no psumat dolus,nisi aliter pbet.nec ob. d.l.oes.§.Lucius.qa pot rnderi,ut superius dixi. nam loquitur qn fit alienatio omniu bonoru per debitore scientem te habere creditores:sed hic non fertur snia super oibus bonis:nec super maiori parte : ptere a ibi loquitur,qn per actum qui fit,leditur ius tertij a quo actum facies non habet potestate super actu facido. hic secus.ideo ibi facilius presumit dolus : & eodem mo pot rnderi ad no.i d.l.patronu.& l.qui testm.Sed hic occurrit dubiu. An sufficiat lata culpa arbitrato ris.Bal.in l.pe,C.de arbi.& idem do.Pet. in dicta di spu.tenent.quod cum lata culpa aequiparetur dolo. l.qd nerua.ff.depos.qd idem erit dicedu, ac si eet do lus ex pposito.faciat.l.j.§.j.ff.si mesor.fal.mo.di.sed forte ista opi.no e uera:qa fm illa uideret qd si arbi ter fuis

ter fuisset in lata culpa, quod non staretur eius sñiæ: qđ tñ vr̃ esse falsum per ea, quæ hñr in d.§.stari. & in d.l.ita demum.ff.de arbi.licèt enim lata culpa in contractib⁹ æquparet̃ dolo:vt patet ĩ dictis iuribus: nõ tñ reperit̃, qđ hoc casu æquparet̃ dolo, qñ agit̃ de veniẽdo contra sñĩam arbitri, vel arbitratoris: & ideo per consequens videtur standum præalleg.§.stari.& præallega. l.ita demum. de quarum. ll.mente videtur, quod demum quando apparet de dolo arbitri ob.exceptio.pœnæ. & istud etiam videtur fuisse de mente Io.Cal.& Io.An.inquantum requirunt probari dolũ ꝑ corruptelã ipsius arbitri, vel arbitratoris.nec d.Ange.istud de lata culpa posuit:qualiter aũt possit ꝓbari dolus arbitratoris, vel arbitri. tangit etiam Ang.in p̃alle.dispu.& etiam do.Pe. & concludit Ange. qđ ex perspicuis indicijs probari põt.vt l.dolum.C. de dolo.¶Dicit autem aliqua esse indicia ꝑspicua, vt si recepit pecuniam pro ferendo laudo ab altera partium per d.l.venales. idem si appareat, ꝙ ꝑ preces fuerit corruptus per ea, quæ no.in d.l.venales.& l.seruo inuito.§.cum prætor.ff.ad Treb.licèt quo ad valorẽ sententię iudicis sit aliqua differentia inter corruptelam pecunię, & p̃ciũ.ut patet in d.l.uenales. & in d.§. cũ p̃tor.cum ibi no. tñ vtrobique arguitur dolus: vt hic patet. Idem dicit qđ si pars fecerit pactũ cũ arbitratore, uel arbitro, quòd si contingat in eum cõpromitti ferret sñĩam pro ipso paciscente, hoc eñ fieri non debet.faciat.l.obseruandum.ff.de offi.præsi. Idẽ si dixerit, ꝙ licèt sciret talem partem non fouere iustitiã: tñ vult ferre sñĩam pro illa vt uendicet se de alia parte.facit.quod hr̃ per gl.in l.fulcinius.§.quid sit latitare.ff.ex quibus cau.in pos.eatur. licèt scđm eũ si hoc diceretur post sñĩam non crederetur sibi. ar.c.sicut.s̃. de testi.sed tu de hoc dic vt habetur in c.ij.per Inno. & Io.An.s̃.de arbi.¶Idem dr̃ si arbitrator, uel arbiter inebriauit partem, vt consentiret laudo: nam p̃sumit̃ ꝙ dolosè se gessit: vt dicit glo. in l.dolum.C.de dolo. idẽ si per mendacia aliqua induxit partem ad consentiendùm laudo.facit, quod habetur per gl.in d.l.itẽ si p̃tio.§.j.ff. loca. Idem dicit qñ pars voluit ostendere iura sua:& obtulit se paratũ incontinenti de iure suo docere, & arbitrator, vel arbiter noluit audire:sed potius leuato uelo, & capite fulminauit sñĩam.per ea, q̃ hñr in c.interposita.j̃.de app.& s̃.de test.in c.ex parte adc. Idem dicit qñ sñĩa continet euidẽtem iniquitatem apud bonos, & graues: vt quia priuauit filium successione patris non apparente causa, vel econtra.& idem dicit si priuauit fratrẽ a successione fratris sine causa:nam etiã videtur debita hæreditas fratris.facit. l.si.C.de codi.licèt magis sit debita filio:vt l. scripto. ff.vnde liberi.& l.cũ ratio.ff.de bo.dãna. & ẽt magis ascendentibus, quàm collateralibus.faciat.l.nã, & ii. ff.de inoffic.testa.iuncta.l.fratres.C.de inoffi.testa.& idem dicit do.Pe.si apparet per acta probatũ de debito, & ipse absoluit, vel si econtra nihil est probatũ, & ipse condemnauit:nam licèt possibile fuerit, ꝙ nõ adhibuerit fidem probationibus ex aliqua causa, & similiter possibile fuerit, ꝙ licèt nõ appareat ex actis: tamen aliquas probationes exhibuerit: quia tamen ex actis aliter hoc non apparet, videtur apparere de euidenti iniquitate cum acta inducant notoriũ, vt j̃.de verb.sig.cum olim.de coha.cler.c.si.& ꝙ no.per Inn. dè testi.per tuas.tamen dicit do.Pe.ꝙ quia, vt dixi potest esse, qđ non adhibuit fidẽ probationibus qñ absoluit, vel ꝙ aliàs habuit probationes qñ condemnauit, ꝙ tũc propter talem casualitatem nõ debebit cõtrauenire si est iuratum nisi petita prius absolutione a iuramento, sed fortè istud dictum do. Pet.& etiam dictum Ang.quando arbitrator priuauit fratrem, filiũ vel parentem hæreditate, non probat, si aliter non ꝓbatur dolus:qa licèt per acta appareat de læsione re ipsa:non tamen apparet de læsione ex proposito: seu ex dolosa mente arbitri:quia possibile est, vt est dictũ, qđ forte, licèt nõ appareat ex actis alias probationes habuit:vel ꝙ ex aliqua causa non adhibuit fidẽ in probationibus: vel etiam quod sic visum fuit sibi, & ideo non videtur quod sufficienter probetur dolus: licèt appareat læsio enormissima re ipsa: & ideo non videt̃ tunc posse peti reductionem:si partes in renuntiatione fecerunt mentionem de enormissima læsione, & istud forte verius de iure. licèt æquior videatur opi. Ang.& do.Pet.qui concludũt etiam, qđ in hoc non põt bene certa doctrina dari: sed iudex ex circunstãtijs habebit hoc arbitrari. per ea, quæ habẽtur.in d.l. dolum.& pro eo, qđ dixi, qđ vbi dolus ex ꝓposito requirit̃, nõ sufficiat lata culpa.facit, qđ no.in l.si plagij C.ad l.fal.de pla.& in l.igit̃.§.si.ff.de lib.cau.& in l. in actionibus.ff.de in li.iuran.ꝑ gl.& in l.lege Cor.ff.
62 de sicar.¶† Sed iuxta p̃dicta est dubium, qđ si aliqua partiũ petit reductionẽ, & succumbit: an indistinctè poterit peti pœna, ita ꝙ aduersus petitionẽ nõ possit doceri de iustitia. Dy.cõsuluit, qđ sic.ꝑ ea, q̃ hñr.in l. qui ratione.§.duo fratres.ff.de ver.obl.vnde pendẽte lite super reductione, non poterit pœna peti: sed an possit peti pœna, uel non, declarabit euentus sñiæ: q̃a si succumbat petens apparebit ventum esse cõtra laudũ, & peti posse pęnam, secus si obtineat. & intellige q̃õnem eo casu, quo põt peti reductio, vt quia ꝓmissum fuit stare laudo simpliciter sub certa pœna: nec fuit renuntiatum potestati:seu iuri petẽdi reductionẽ. Io.An.in præalleg.addi.super ver.item quid si cõpromissum.dicit dictum Dy. procedere:nisi euidẽter appareat de iusta causa petendi reductionem: quia tunc excusatur a pœna, licèt succũbat.arg.l.si quis forte.ff. de pę.& l.si debitor.ff.de pet.hær.& sic dicit tenuisse Guido de Suza.& hoc etiam hic d.Ant.inquantũ volendo ostendere se habuisse iustam causam litigandi noluit ostendere de iniquitate laudi: quia ad hoc nõ admittetur secundum eum si sententia transiuit in rẽ iudicatã:q̃a sñĩa lata super principali obstat in accessorio.l.ex diuerso.§.j.ff.de rei uen.vbi sñĩa est iniqua in principali si transiuit in rẽ iudicatã facit ius accessorio sumptum, & expensarum: & sic eadem ratione in accessorio pœnę. pro quo etiã vr̃ casus in d.§. duo fratres.& cum ista conclusione transit Ange. in dicta disputatione.s.qđ non possit peti pœna, si habuerit iustam cãm litigandi. sed ipse idẽ Ange. in §. duo fratres.dicit qđ poterit docere de iusta cã litigãdi: ẽt docendo de iniquitate laudi: cum nunc agatur ad aliũ finem.ar.l.quidã cum filiũ.ff.de verb.obl.& l.cũ quærit̃.& l.de hoc.de excep.rei iud.& alie. qđ hr̃ ĩ l. tres fratres.de pac.per gl.& Bal.tu potes dicere concordãdo opi.ut uoluit Bar.in l.Iulia.de cond.inde.circa primam lecturam:quia aut pars succubuit ex eo: q̃a nõ ꝓbauit, & tunc in iudicio bene possit docere de iniquitate:quia tunc nõ uenit contra sententiã, cũ possibile sit, ꝙ laudum fuerit iniquum:licèt non fuerit ꝓbatus:ut in simili tãgetur per glo.in d.l.Iul.aut succubuit, quia laudum erat æquum: & tunc non poterit ammodo de iniq̃tate docere:q̃a ueniret cõtra sñĩam ꝑ not.in d.l.Iulia.nec ob.l.q̃dã cũ filiũ.alleg.ꝑ Ang. q̃a ibi ille, q̃ succubuit prío loco postea ex alterius ꝑsona ueniebat.iõ nõ ob.exceptio hic secus:aut dubitat̃ ex qua cã fuerit lata & tunc si ex actis apparet de cã.intelliget̃ de illa per nota.in l.si q̃s ad exhibendũ. ff.de exce.rei iu.& ĩ l.hæ eñ.ff.de suspe.tu.si vero nõ

potest

potest bene apparere de causa:tūc in dubio præsumi-
tur lata: quia non probatum.vt plenè not.in d.l. Iul.&
ꝑ hunc modum possunt reduci opi.ad concor. vt di-
xi de quo plenius dixi in d.§.duo fratres. Salyc. tñ in
l.pe.C.de arbit.simpłr trāsit cum dicto Dy.sed de iu-
63 re uerius videtur,qđ dixi.An autē†iudex aditus suꝑ
reductione debeat retractare totum,in quo est lęsio,
an uero suficiat, ꝙ reducat ad modicā læsionem. do.
Anto.hic concludit,ꝙ si videt causam subesse:vt ꝓ bo
no pacis modicę lædat reformabit tollēdo enormē lę
sionē,reducendo ad modicam:si non videt cā aliquā:
tūc poterit tollere totalē læsionē: & in dubio præsu-
mi dēt cā:qñ modicè lædit,cum succedat loco arbitra
toris in hoc, & habeat facere,ꝙ ille habebat,fatetur
tñ,ꝙ si in totū retractaret læsionē licèt ęquitas natura
lis dictaret alterum litigantiū lædendū in modicū, ꝙ
ex hoc nō retractabit sñia,qa pōt seq ius, si vult, si-
cut,& arbitrator,licèt nō arctaret,facit qđ no. in cle.
fi.ad fi.de verb.sign.& qđ no.in c.Raynu.& Raynal-
dus.de testa.& l.si expressim.ff.de appel.in quibus pa
tet in simili, qđ iudex app. potest reformare sñiam in
totū,vel in partē.de quo hic plenè ꝑ do.Ant. & ꝑ hęc
sunt expedita,quæ tangit do.Anto. super hoc c. Et li-
cèt hic do.Ant.tangat, an excōmunicatus possit esse
arbiter,vel arbitrator.tñ Ange.tetigit in dispu. præal-
leg.& ibi concludit,ꝙ potest esse arbiter, & arbitra-
tor,saluo nisi esset excōicatus pro causa hæresis,& la-
psus esset annus.ꝑ auth.credētes.C.de hæreti.vel nisi
cohęret iurō potestati arbitri,vel arbitratoris:vt qa ex
forma statuti haberet executionē paratā: qa tūc non
possent per decr.approbādum.de re iud.& licèt cōis
sit opi.ꝙ excōmunicatus non possit esse arbiter.vt no.
glo.in l.pedius.ff.de arbi.& etiam Archi.ij.q.vj. a iu-
dicibus.& tetigi superius.tamen fortè de iure verior
est opi.Ang.qa infamis pōt esse arbiter.vt d.l.pedius.
& tamen nō posset esse iudex:vt in c.suscitatus. de re-
scrip.& ideo licèt arbiter ad instar iudicis ꝓcedat.l.j.
ff.de arbit.nō videtur,qđ sit bona æquiparatio de ar-
bitro ad iudicē,& ideo,licèt excōicatus nō possit esse
iudex. vt in c. ad probādū. nō tñ ꝑ hoc idē vr̄ inferri
in arbitro.de quo plenius per eum in d.disputa. & ibi
tangit cui æquiparandus sit excōicatus, an deporta-
to, vel relegato,& tangit etiam de bannitis nostri tē-
poris:cui æquiparetur talis bannitus, & an in talem
bannitū possit fieri compromissum. de quo similiter
dic,vt ibi per eum.& ibi ēt tangit,an valeat cōpromis
sum:si cōpromittat in aliquē hoc acto, quod debeat
pronuntiare scđm dictum,& consilium talis religiosi
de ordine minorum,vel alterius,& concludit non va
lere tale compromissum. de quo in l. item si vnus.§.
Pomponius.ff.de arbi.& tangit etiam quis iudex pos
sit adiri super reductione,& cōcludit ibi, quod iudex
eius contra quē petit reductio. ꝑ.l.ij.C.vbi,& apud
quē.& etiam iudex loci vbi initum est cōpromissum,
& latum laudum.per ea,quæ hñr in l.qui certo loco.
ff.de condi.indeb.& sic debet suppleri.d.l.ij.vt in simi
li videtur uelle Bar.in d.l.qui certo loco.vr̄ ēt, qđ su-
perior arbitratoris possit adiri,qñ ex forma statuti lau
dum hēt executionē.vt no.Bar.in d.l.ij. sed do.Pet.in
præallega.dispu.hoc vltimum non tenet per.c.venera
bilibus.§.1.de sent.excō.libr.vj. vbi per uiam querelæ
non potest adiri ille,qui non est iudex partium: sed
bene posset adiri per viam appel.vt ibi patet, & ideo
videtur licèt ipse non dicat,quod dictū Bar. possit sal-
uari si appelletur.nam, tunc uidet posse appellari ex
quò sñia producit actio.per.l.1.a contrario sensu. C.
de arbi.¶ Vltimo potes addere:quia idem do.Pet.in
d.disputa.vr̄ cōcludere, ꝙ si pars ex negligentia non

prodnxit iura coram arbitratore, ꝙ si reperiat ex hoc
læsa,non poterit postea peti reductio:sed istud nō vi-
detur uerum,quia non productum, & nō ꝓbatum ui
detur posse probari, & reduci in causa reclamationis,
cum habeat istam appel.l.non distinguemus.§. cum
quidam.ff.de arb.iuncta. l. per hanc.C.de tempo.ap
pel.Et hæc sufficiant pro modo loco repetitionis hu
ius. c. sic etiam est finis pro isto anno in honorem
huius.c.Quintauallis.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum tendens ad separationem coniugij,debet reduci inquantū est possibile ad separationem honestam,& licitam.*

2 *Exceptio adulterij non obstat repetenti coniugem,quando uterque cōiugum commisit adulterium.*

a Vanos. Coniuges, se abiurare
non possunt. h. d. com-
munis est diuisio, cōsultatio,& respō
sio.secunda ibi:nos igitur.¶ No.ꝙ vbi
iuramētum ordinatur ad separationē
absque honesta causa,non est obligato
1 rium,nec est seruandum.¶† No.qđ iuramentū tēdēs
ad separationem coniugii reduci dēt inquātū est pos-
sibile ad separationē honestam,& licitā,seruata men
te partium:& sic hoc fieri non potest,tunc vt temera-
rium,& illicitum non est seruādum,& faciat istæ tex.
in arg.ꝙ iuramentum habeat in se istam clausulam:ꝙ
si non valet,ꝙ ago,vt ago,valeat vt valere pōt,dum-
modo non trahatur vltra mentem partium.facit, qđ
habetur in l.cū pater.§.filius matrem. ff. de lega.2. &
qđ ibi no.per Bar.& in l.hi qui.ff.de fideius. & in l.si
qs pro eo.eo.ti.¶ Not.ꝙ coniuges possunt rōne con-
tinentiæ ab inuicem separari,dummodo illam seruēt
ēt dato,ꝙ cōtinentiā non uouerent:secus si illā nō ser
2 uarent,quia tunc cōpellūtur adinuicē redire.¶† No.
quod non ob. exceptio adulterii repetēti cōiugē: qñ
vterque cōiugum cōmisisset adulterium: secus qñ re
petens tantum cōmisisset.facit,quod habetur.ī.de cō
uer.coniug.in c.veniens.¶ In glo.1.in fi. nec ob.c. ve
rum.s̄.eo.quia ibi loquit,qñ iurm̄ fuit per metum ex
tortum. hic autem,qñ sponte fuit pręstitū.nec ob.qđ
habetur in §.criminis. quia locum hēt, qñ periuran-
do quis incurret veniale.de quo in d.§.criminis.circa
fi.& ibi etiam per glo.¶ In gl.2.ibi haberet locū, qđ
ipsi dicunt.& sic vult gl.qđ si uterque vult stare in sę-
culo,& conseruare cōtinentiam: quòd tunc possunt
separatim manere: si autem alter vellet ingredi reli-
gionem:tunc alter non posset continentiam seruare
in seculo remanendo, nisi fortè esset antiquus,ita,qđ
non esset suspectus de incontinentia.per ea, quæ hñr
in c.ad apostolicam.alleg.in glo.& est ratio diuersita
tis quare extra monasterium, seu in seculo possunt
ambo castitatem vouere,& non intrare religionē al-
tero remanente in seculo;qa si posset alter profiteri
altero in seculo remanente,posset seq absurdū, ꝙ nō
cōtinente eo qui remansit in seculo esset expediens,
vel quod professus educeretur de monasterio,vel qđ
alter semper uiueret in adulterio.facit.ī.de couer. cō
iu.c.ex parte.& c.placet. vbi uero ambo essent in se-
culo,nullum absurdum sequitur.si altero non seruan
te alter cogatur adherere ei:vt hic patet.dummodo al
ter aliquando non seruauerit:vt hic dicitur.¶ In ea.gl.
in fi.Idem dicas si iusta causa subesset,vt separarētur.
fortè,quia subesset impedimētū cōsanguinitatis, vel
aliud impedimētū canonicum.facit,quod hr.ī. de cō
san.& affi.c.non debet.An autem si alter ipsorū com
mitteret

a Cōiuges. Nec minoribus, nec pluribus uerbis sūmat do.Ab.hic ca.& si queras verū coniuges q iurauerūt, ꝙ nō diuerterent ab inuicem, uel q se abiurauerūt. n talia iuramenta sint obseruāda. distigue,ut hic per do. Hēn.bove. ī prin. c. & ista di.ca dic sup gl ij. istius. c

mitteret adulrcrium possent inuicem separari recurre
ad ea q̃ hñr.ĩ.c.proxi.& maximè circa fi.¶ In gl.pe.in
fi.Tácr.& Gost.tenent contrarium. sed dic,ꝙ opi.gl.
procedat, quando per lasciuiam fuerit præstitũ iura-
mẽtũ:si vero esset dubiũ,an propter lasciuiam : an ꝑꝑ
ꝯtinẽtiã abiurasset se,tũc ꝓcedat alia opi.ſm Io. An.

S V M M A R I V M.

1 *Matrimonium,an cõtrahatur per hæc verba promitto te semper habere pro legitima vxore.*
2 *Contrahens scienter cum aliquo videtur approbare conditionem illius quæ erat secundum tempus contractus*
3 *Iuramentum super contractu interpositum recipit limitationes iuris circa contractum.*
4 *Arguere licet a dictis poetarum,& a prouerbiis vulgatorum.*
5 *Matrimonium,an dirimatur propter deformitatem superuenientem.*
6 *Prælatus non potest repelli respectu criminis præcedentis eius promotionem.*
7 *Iuramentum vniuersale de accusando mulierem de aliquo crimine est temerarium.*
8 *Adulterium vxoris potest vir remittere quò ad pœnam fori cõtentiosi,sed non quò ad pœnam fori pœnitentialis.*
9 *Comparatiuum præsupponit suum positiuum.*
10 *Denuntiationis euangelicæ finis est correctio,& pœnitentia.*
11 *Depositum compensari non potest inuito repetente.*
12 *Iuramentum si sit contra leges,an,& quando sit seruandum.*
13 *Dictio,quamuis,de sui natura est aduersatiua : exponitur tamen quandoque pro,quia.*
14 *Pactum de non accusando super crimine nondum perpetrato non tenet secus si sit super crimine commisso.*
15 *Castigare potest vir vxorem suam moderatè,& eam in vinculis tenere si fuerit expediens.*
16 *Iurans non denuntiare mulierem de adulterio,quid agere debebit.*

a Quiiura uit.Idẽ sũmat.d.Ab.& si q̃ras vtrum iuramẽtũ, ꝙ est contra leges dẽat obseruari distigue ſm do.Hẽ.bohyc hic,& iunge tres sequentes distinctiones quas idem bohych. hic ponit.

a Vemadmodum. Qui iurauit a cum
muliere contrahere potest eam ꝓpter
superuenientem causam repellere,ꝑꝑ
ꝓcedentem vero nõ:& si vir iurauit,nõ
accusare vxorem temerarium est iuramentum,sed si specialiter de adulterio iurauit denũtiare poterit,Sed non accusare.h.d.ſm Io.And.& do.
Ant.sed melius fuisset defferre,& tutius est non accusare.per ea quæ.ĩ.dicen̄.sunt tres partes principales.
quarum prima durat vsq; ad.§. illud. sc̄da à.§. illud.
vsque ad versum,ꝙ si exp̃sse. vbi est tertia,quæ durat
vsque ad finem.prima subdiuiditur,quia primo subijcit secundæ solutioni faciendæ.secundo soluit ibi ita
si quis.tertio probat sol.propter citationem absurditatis,& per rõnem ibi alioquin.quarto respondet ad
oppositionem iuramenti. ibi nõ obst. ꝙ rũsum ꝓbat,
propter absurditatis euitationem.sc̄da põt subdiuidi.
quia primo ponit dictum.secundo rationem assignat.
secunda ibi:quia fĩr. tertia subdiuiditur, quia ponit
casum dubium.secundo ibi : cũ scriptura. allegat pro
negatiua. tertia ibi : sed nunquid.allegat pro affirmatiua.quarto ibi tutius.soluit quæstionem.¶ No.argu-
1 mẽ.† ꝙ per hæc verba promitto te semꝑ habere ꝓ legitima vxor.econtrahi videtur matrimoniũ. de quo.
infra.de spon.in c.ex parte.& licèt do.Ant. hoc notabile colligat.tamen tex.reuera non probat bene,q a videtur loqui,qñ aliàs constabat matrimonium esse cõ
2 tractũ : vt patet in litera.¶ †No.qđ ꝯtrahens scienter
cum aliquo vr̃ approbare illius conditionẽ, quæ erat
secũdũ tp̃s contractus.& sic de ꝓcedẽti vitio, aut inhabilitate non videtur posse opponere, non aũt videt̃
approbare respectu vitij postea superuenientis. facit,
qđ habetur in l.fi.C.de spon.& in c.nulli,de ele. lib.
vj.& sic facit, qđ contrahens cũ suspecto de fuga ex
eo:q a pauper,non potest ratione ꝓcedentis paupertatis eum allegare suspectum:secus si ex post facto efficiatur pauper.de quo in l.creditoris.ff.de priui.cre.facit,qđ no.Bar.in l.ait ꝑtor.§.si debitorẽ.ff.de his q̃ in
frau.cre.& qđ no.plenè Ang.in repe.l.nemo carcerẽ.
3 C.de exact.tri.lib.x.¶ †No. ꝙ in quolibet iuramento
inest conditio,nisi ab alia parte non seruetur, vel nisi
fiat contra.l. contractus. & si res in eodem statu permanserit.& sic no.ꝙ iuramentum suꝑ ꝯ̃ctu interpositum recipit limitationes iuris circa contractum. facit
qđ hr̃ in fi.C. de non nu.pecu.No.ꝙ licitũ est arguere per locum ab absurdo.facit.l.nam absurdum. ff. de
bo.libe.¶ No.ꝙ illa quæ dirimunt iã facta fortius impediunt fienda,& ꝙ facilius impeditur id, qđ est fiẽdũ,quã dirimatur iam factum.facit.l.patre furioso. ff.
4 de his qui,sunt sui,vel alie.iur.¶ †No.ꝙ licitũ est arguere a dictis poetarum,& a ꝓuerbijs vulgatorũ. l. si
chorus.ff.de leg.3.& l.1.ff.si cer.pe.& ibi ꝑ Bar.In cõtrarium facit,quod habetur.in l.1.ff.de cõtrahẽ. emp.
sed dic,qđ licitum est arguere a dictis approbatis: secus a reprobatis. de quo plenius ꝑ Bar. in d.l.1.ff. si
cer.pet.¶ No.ꝙ ex cõtrauentione iuramenti quò ad
eius corticem si implemẽtũ,& nõ implementum potest esse sine peccato ꝑꝑ condõnes subintellectas, nõ
5 incurrit quis periurium.¶ No.ꝙ † notabilis deformitas superueniens post sponsàlia de futuro ꝓbet legitimam cãm ab illis discedendi:secus si suꝑueniat post
matrimonium contractum per verba de præsenti. &
sic no.qđ facilius impeditur matrimonium contrahẽ
6 dũ,quã dirimatur iam factum.¶† No.arg.ꝙ prælatus
non posset repelli respectu criminis præcedentis eius
promotionẽ,sed bene respectu subsequentis.facit.infra.de purga.cano.in c.fi.de quo dicendũ,vt Io.And.
in c.præterea.ĩ.de testi.cog.& facit.quod no.in c.ac-
7 cepimus.de æta.& quali.in §.illud. ¶ † Not.qđ iuramentum vniuersale de non accusando mulierẽ de
aliquo crimine censetur temerarium, & non seruandum etiam inquantum excludit facultatem accusandi propter trahere ad infidelitatem.¶ No. qđ iuramẽtum de non accusando de adulterio excludere videt̃
inquantum accusatio prosequeretur priuatam vtilitatem:secus inquantum prosequeretur finẽ correctio-
8 nis denuntiando.¶ †No.virũ posse remittere vxori delictũ adulterij quò ad pœnã fori cõtentiosi:sed nõ quò
ad pœnã fori pœnitentialis. ¶ No.ex ver.tutius. quod
est comparatiuũ. & sic præsupponit suũ positiuum.
9 l.vbi autem non apparet.ff.de uer.obl.† ꝙ licèt, quando uir iurat vxorem de adulterio non accusare tutius
sit,quod non accuset:sed,ꝙ denuntiet:tñ ẽt vr̃,ꝙ posset accusare si velit intelligere, qñ adulterium post iuramentum committitur.nam tale iuramentum videret̃ præbere materiam delinquendi si ligaret. Ideo tã
q̃ illicitũ non videtur obligatorium. facit,quod hr̃ in
l.si vnus.§.illud.ff.de pac.& infra. de reg.iur. non est
obligatorium.lib.6.licèt.d.Ant.hic aliter videat̃ sentire.& etiam Io.An.dicit in ver.tutius.sed vbi adulte
rium ꝓcessisset iuramentum bene potest diei esse lici-
10 tum,vt hic tangit gl.in verbo crimine.¶ † Vltimo potest notari finis denuntiationis euangelicæ,q a eius finis est sola correctio, & pœnitentia pc̃ti.vnde probato adulterio per denuntiationem, vxor aliter nõ punitur:nisi quia cogitur pœnitere,ex quò no.ſm Pe.qui
dicit hic melius q̃ alibi probari, ꝙ vbi probatur crimen alicuius clerici per denuntiationem, seu etiam
via denuntiationis prælatus non debet eum, nec suspendere neque ab officio,uel beneficio priuare : sed
solum,vt agat pœnitentiam,nisi in casibus, de quibus
in c.inquisitionis.primo rñso.ĩ.de accus.¶ In gl.2.ibi:si
placet Papæ.hoc intellige,qñ p̃stat̃ iuramentũ super
materia

materia spectante ad Papæ potestatem. de quo plenè
dixi in c.quãto.s̃.e.& facit,quod habetur in c.cõstitu-
tis.s̃.de rescri.in gl.¶In ea.gl.ibi:& q.a subintelligun
tur etiam aliquę aliæ conditiones. de quibus hic per
Io.An.& facit,quod habetur.j̃.de censi.in c.significa
uit.¶In ea.gl.ibi:sed assertorijs.& sic videtur gl. intel
ligere.c.vltimũ.xxxij.q.vlt.in assertorijs iuramentis.
Sed certè de illis non loquitur,cum propriè iuramen
ta assertoria sint de præterito,& promissoria de futu-
ro.facit,quod not.per gl.s̃.eo.si vero.& xv.q.ij. in c.j.
vnde dic melius,q̃d illud. c. intelligitur de speciali-
bus conditionibus, quæ non subintelliguntur : sed
generales sic.vt ibi etiam not. & supra. est dictum
l.etiam mulier.ff.de iur.do.modicum facit. nã loquit̃
qñ aliquid promittitur ob dictam causam respicien-
tem fauorẽ eius,in cuius personã impleri debet quo
casu præsumitur impulsiua,& non finalis, vt ibi etiã
no.in l.ij.§.fi.ff.de dona.& ibi plenè per Bar.in l.Titio
centum.in prin.ff.de condi.& demon. & facit, quod
no.s̃.de renun.in c.post translationem.¶In ea.glo.in
fi.bene facit, quod no.Inn.in c.fi.s̃.de p̃sum.& gl.in
11 cle.j.de offi.deleg.¶†In gl.fortius.ibi : sed non cõpẽ-
sari,intellige inuito repetente depositum. Sed eo vo-
lente sic, cum eius fauore sit inductum,quod non ad
mittatur cõpensatio.facit.j̃. de reg. iur. q̃d ob gratiã.
lib.vj.& cõclude, q̃d vera est regula cui damus actio
nem,multo fortius exceptionem saluo nisi alia ratio
suadeat oppositum,vt cõtingit iuribus alleg.¶In glo.
sponsam.ibi.§.quærebat̃. ibi.loquit̃,qñ cõtracta sunt
sponsalia cum illa cum qua non poterant contrahi: vt
12 ibi patet,hic autem,qñ poterant contrahi.¶†In glos.
vel nasum. & ibi,vel si esset contra leges istud videt̃
contra.c.cum contingat.j̃.e.& c.licèt mulierem.j̃. e.
lib.vj.Ideo dicit Host.& Io.An.quod ista gl.debet in-
telligi,qñ est ꝯtra.l.canonicam.facit,q̃d hr̃.s̃. de foro
compe.si diligenti.secus si sit tantum contra.l. ciuilẽ.
quia illi non est necessario stãdũ, quò ad iuramẽtũ,
quod non censetur esse de foro ciuili,sed ecclesiæ. fa
cit,quod habetur.s̃.de iudi.nouit.& de elec.in c. ve-
nerabilem.ad fi.in auth.vt cle.apud propri. Epis.in §.
si uero ecclesiasticũ.col.vj.& hoc tene menti diligen-
ter,q.a secundũ hæc vr̃,ꝙ non valeãt statuta,q̃ repro-
bant iuramenta,quæ alias erant valida. de quo plenè
dicetur in c.cum contingat.j̃.eo.& plenè ꝑ Bar.in l.si
quis pro eo.in prin.ff.de fideius. glos. tñ singularis in
l.adigere.§.fi.ff.de iure pa.dicit,ꝙ in remissione iura-
menti lex obtinet vim apostolici.& sic patet, q̃d qua
liter sit intelligendum patebit ex his quæ dicentur in
c.cum cõtingat. ¶In ea.gl.ibi laberetur facultatibus.
intellige hoc uerum nisi certa quantitas, vel res fuis-
set promissa.per id,quod hr̃.j̃.de condi.appo. in c. de
illis.& facit,quod habetur.xxix.q.j.§.j.¶ In ea.gl.ibi:
sine culpa.sed non est sine causa.ne.s.quis cogat̃ inui
tus incurrere bigamiam.facit,quod habetur.de regu.
iu.sine culpa.lib.vj.& s̃.de consti.c.ij.¶In gl.tenere-
tur.in fi.adde etiam casum, qñ mulier fornicata est,
vt patet.s̃.hoc eo.c.addas casum.qui colligit̃ in c.quã
13 to.& c.gaudemus.Infra. de diuor.¶ † In gl.q̃uis.in fi.
no.bñ,q̃d licèt dictio q̃uis, de sui natura sit aduersa-
tiua secundum propriam significationem, tñ si rõne
subiectæ materiæ non potest aduersari,impropriatur,
& exponitur pro quia,nec mirum,quantuncunq; ex-
pedit vna dictio potest poni pro alia:vt not.gl.no.in l.
eas causas.ff.de condi.& demon.¶In gl.impedit.ibi :
votum simplex.quod dicatur simplex votum recurre
ad ea,quæ habentur in c.j.de voto.lib.vj. & supra. &
14 qui cle.vel uo.in c.rursus.¶† In glo.crimine.in fi.no.
bene,quod vult gl. q̃d vbi fit pactũ de nõ accusando
sup crimine nondum perpetrato,q̃d non tenet pactũ;
secus vbi fit sup iam commisso.& intellige, ꝙ qñ fit
super commisso valet pactum quatenus respicit vti-
litatem priuatam, & sic quatenus respicit publicã;
vt probat in l.si vnus.§.pacta.alle.in gl.Sed vbi fit sup
ne nõdũ ꝑpetrato,indistinctè non ualet, q.a censetur
turpe,& ꝯ bonos mores, vt patet in d.§.pacta.nam p̃-
staret,seu pararet viam ad delinquendum :& iõ non
debet valere.facit,quod hr̃ in l. conuenire. ff. de pac.
do.nam s̃m gl.hoc respectu potest dici contra publi-
cam vtilitatem,& per prædicta vr̃,quod iuramentum
de non accusando de adulterio futuro non valeat : cũ
cẽsatur esse turpe,& ꝯtra bonos mores,vt patet ex p̃-
dictis:& ex prædicto.§. pacta. & ideo non debet esse
obligatorium.vt j̃.de reg.iur.non est obligatoriũ. lib.
vj.& ibi tenet expresse hæc gl. & istud vr̃ de iure ve-
tius,licèt do.Ant.hic aliter sentiat.nam dicit, ꝙ crimi
ne non commisso potest quis pacisci in genere, sed
committendo non potest pacisci,vt tollat facultatem
accusandi respectu publicæ vtilitatis : licèt tutius sit
secundum eum,quòd desistat, ut litera dicit, quæ se
cundum eum, per hoc includit, quod potest accusa
re,quò autem ad facultatem accusandi inquantũ in-
tenditur vtilitas priuata quo ad separationem tori,iu-
ramentum in genere,& in specie obligat: secus si vult
denuntiare in fi.corrigendi peccatum, quia tunc bñ
potest.& sic uidetur velle domi.Anto. quod non pos-
sit ad priuatam vtilitatem accusare,qñ præcessit pactũ
vel iuramentum super crimine de futuro. & aliquali-
ter sensit Io.An.in fi.summarii, vt dixi ibi, & in nota.
sed contrarium puto de iure uerius,cum tale pactũ,
& iuramentum censeatur esse turpe,& contra bonos
mores,& sic non est obligatorium.per ea quæ haben
tur in dicta l.si vnus.§.pacta. & dicto c. non est obli-
gatorium.in tex. & gloss. licèt tutius sit sustinere,
vt dicit litera. ¶ In gloss. ethnica. ibi : gentiles. id
est, infideles.sicut, sunt gentes quæ non credunt in
Christum.facit,quod habetur in c.nouit.s̃. de iu.¶In
gl.in hoc casu.in fi.dic,ꝙ pro crimine iam commisso
potest se obligare ad non accusandum.quod intellige
quatenus vellet prosequi priuatam vtilitatem :secus
si publicam : sed pro futuro non potest se obligare.
vt plenè dictum fuit in glo.in uersic. crimine. ad quã
se gl.remittit.¶ In gl.fi.ibi:de procur.tuę. de isto bro-
cardo : an prohibitum vna uia intelligatur esse prohi-
bitum alia uia.vide tex.& glo.in regula.cum q̃d una
uia.de reg.iur.li.vj.quia si. l.habet respectũ simplr̃ ad
prohibitum,intelligit̃ & alia uia, nisi alia rõ suadeat
oppositum.sed si.l.hẽt respectum ad certam uiam, q.a
tunc alia non intelligit̃ prohibita,saltẽ qñ ratio aliud
suadet,vt hic etiã patet.de quo dic plenè, ut ibi. ¶ In
ea.gloss.ibi: Tancre.dicit hæc uidetur uerior opinio
de iure:q.a non est licitum separare uxorem a se sine
iudicio ecclesiastico.infra.de diuor.porrò.& c. signifi-
casti. fateor tñ,quod fortè hoc casu,ex quò est incor-
rigibilis poterit accusare de adulterio ad tori separa-
15 tionem:vt uoluit hic gl.¶ †In ea.gl.ibi:& castigare in
tellige moderate,secus si non moderate.per id,q̃d ha
betur in l.p̃ceptoris.ff.ad le.aqui.& in l.consensu.C.
de repu.& not.bene gl.ꝙ licitum est viro tenere vxo-
rem in uinculis si expediat.glo.tamen in c. placuit.al
leg.in gl.videtur velle,ꝙ sit speciale in uxore clerici,
quia illud.c.in illa loquatur, & non uidetur reperiri
in alia permissum.sed ista glo.sentit oppositũ.& fortè
melius dummodo se moderatè habeat, quia videtur
permissum viro moderate corrigere, & castigare vxo
rem. per id,quod habetur in c.duo.& in c. sicut alte-
rius,q̃ allegantur in glo.licèt Io.And.nihil super hoc
dicat

dicat.¶Quid autē si vir specifice iurat non denūtiare
mulierem de adulterio: dicit Hostien. q forte egebit
amico, qui denunciet illam quasi ipse non possit. facit
quod habetur in c.ad audientiam.s.quod.met.cā.ille
concludit, quod si uult denuntiare, qa principaliter
compatitur aīæ periclitanti: tunc secure poterit de-
nuntiare: secus si principaliter mouetur ratione pri-
uati interesse: quia tunc debet abstinere. per id, quod
dicit glo.præcedens. Et dictum fuit in gl.super ver.cri
mine. tu potes dicere, q hoc dictū pcedit, qn iurat nō
denuntiare de adulterio cōmisso, sed vbi iuraret sup
committendo: tunc non ligaret iuramentum, quia
non ligat etiam si fiat de non accusando: vt s.dixi. fa-
teor tamen, quòd tutius est abstinere si ratione priua
ti interesse vellet denūtiare. & sic itelligo dictū Host.

SVMMARIVM.

a Monachi idē sū mat h.c.d. Abb. & si ḡras verū duæ negatiōes æqui polleant vni affirmationi distingue, vt h c per. d. Henri. Boych.

a T si Christus. Monachi, [a] & cōuersi iurare
possunt pro ferendo testimonio in cā
sui monasterij.h.d. Et diuiditur in quin
que partes principales. Quia primo rn̄
det autoritati euangelice qua videbatͤ
esse prohibitum iurm̄. secda ibi: Iaco. respondet au-
toritati apostoli quæ videbatur similiter illud prohi-
bere. tertia ibi: Ange. pbat multis argumentis vete-
ris, & noui testamenti, quod licitum est iurare. quar-
ta ibi: quædam declarat. quare erat simpliciter phi-
bitum iuramētū. quinta ibi licèt ergo dat petentibus
licentiam iurandi.¶ In tex.ibi est est.i. simplex affir-
matio.¶ In tex. ibi non non.i.simplex negatio. ¶ In
tex.ibi quam culpa.sup.scilicet incredulitas, & infir-
miras insurgentes a pœna originalis peccati. facit, qd
habetur.xv.q.j.§.j.&c, qd ibi no.per gl.¶ In tex.ibi: fa-
cere album.sup.naturaliter. licèt artificialiter qnque
sic, uel intellige creando de nouo. ¶ In text.ibi: mo-
rior.i.paratus sum mori. & sustinere periculum mor-
1 tis. ¶ †In tex.ibi: per gloriam vestram.i. per eū in quo
est, vel esse dēt gloria vestra. facit, qd not. Archi. xxij.
q.j.nō est. No.qd non subsistente necessitate.sup. vel
vtilitate. vt hic tangit gl.in uer.necessitas nō debet iu
rari. sed simplex dēt fieri assertio affirmando, vel ne-
2 gādo. Itē patet, qd †sermo duplicatus censetcū maiori
deliberatione plat-. facit.C.ad velle.si mulier.& 2.q.
3. si is itatus. & qd no.j.eo. cū contingat. & pp hunc
finem duplicauit hic litera affirmationem, & negatio
3 nem.¶Not.quod † iurare in se non est malum, sed p
cedit a malo pœnæ, & non culpę. hoc est ab in credu
litate exigentis iuramentum, nam ignorātia, & incre-
dulitas pcedit a pęna originalis peccati.xv.q.j. ī prin
4 ci. quasi per totum. An autem † peccatum sit pœna.
no.in §.vsque adeo.eadem causa.& q.& ibi cōcludi-
5 tur, q potius est culpa committentis. ¶ Not.q † duæ
negationes non faciunt vnam affirmationem. de quo
dicetur in gl.j.¶ Not.quod illud dicitur vix fieri, qd
fit, tn̄ qnq; nā interdum creditur sine iuramēto. vt pa
tet in c.eius.s.de testi.& de ista dictione vix habetur
in l.vix ex certis.ff.de iudi.& in l.vir vxori. ff. ad vel-
le.& j.de cog.spi.in c.ij.lib.vj.¶ No.in ver. licèt eni.
6 lib.vj.¶ Not.in ver.licèt enim.q † phibitum est iura
re per craturam.& no.causam quare, ne videlicet, ho
norificentia creatoris transferatur ad creaturā. & sic
facit, q autoritates ordinate ad laudem Dei, & sancto
rū: non deberēt induci ad laudem creaturarum. Et sic
ex hoc tex.arguit Hosti. ɔtra illos qui plus hoīes quā
Deum honorant, qa si transeunt coram altari nullam
inclinationis reuerentiam exhibēt, & tamen, quan-
do coram domino temporali ueniunt, eum quasi
idolum venerantur genuflectendo, & deponendo pil
leum, aut caputium. contra quos etiam facit fin eū,
qd habetur Apocalipsis.xix.vbi Ang. dixit Beato Ioā
ni volenti cadere ad pedes eius: vide ne feceris con-
seruus tuus sum. vnde concludit, q licèt reuerentia
sit per inferiores superioribus exhibenda. facit, quod
habetur de maiorita. & obedien. quod super. & c.is
qui. & ipsi superiores debeant, & possit illam recipere
ne contēni videantur. vt ff.de offi.præsi. obseruādū.
tn̄ reuerentia, quæ recipitur, & exhibetur esse recipiē
da, & exhibenda in reuerentiam Dei. iuxta verbum
imperatoris Federici qui se genuflectēdo dixit Papæ
non tibi, sed Petro. facit, quod habetur in d.c.is qui.
¶ No.triplicem creaturam.s.angelicam, & humanā:
& tertiam ab istis differentem. ¶ No. q quis nō pōt fa
cere de capillo albo nigrum, quod intellige naturali-
ter: secus artificialiter, vt dixi super litera. vel intelli-
7 ge de nouo creando.¶ No.†q licèt non sit iurandum
per creaturā, & peccet sic iurans: tn̄ obligat iuramen-
tū si aliàs sit licitum, & sic no. q licèt iuramētū sit illi
citū respectu modi iurandi, si tamen aliàs continet in
se rem licitam est obligatorium. sic facit contra no. p
Bar.in l.si quis pro eodem.ff.de fideius.& auth. sacra
menta.C.si aduer.ven.inquantum dicit, qd si lex, vel
statutum prohibet personam contrahære, qd tūc pec
cat mortaliter contrahens faciendo contra.l. superio
ris.s.de maio. & obe.c.ij. qd tūc ēt si iuret contractū
seruare non obligatur: licèt secus sit, qn solum inuali
dat contractum, & non prohibet personam. & sic in-
telligit auth.sacrā.& s.cod.cum contingat. nam dictū
suum non uidetur procedere, quia licèt quis peccet
iurãndo. si tamen aliàs sit licitum in se, quod iuratur
debet iuramentum seruari, vt hic patet. & pro hoc ēt
facit, quod habetur.xxij.q.i.c.mouet. vbi si aliquis iu
rat per demones aliquid facere, qd aliàs sit in se lici-
tum: licèt peccet sic iurando: tamen seruare debet iu-
ramētū. facit ēt, qd habetur eadem causa.& q. in c. si
quis per capillum.& ibi ēt probatur, q sicut non est li
citum iurare per creaturam, sic non est licitum iurare
per membrum Christi: imo grauiter, tunc peccat: vt
ibi pbatur, in auth.ne lux.cōtra naturam. & ne iuret
per membra Christi. An autem opi.Bar. pcedat, vel
ne dicetur.j.eo.in c.cum contingat.¶ In ver.Iac.non
q prohibitum est iurare non subsistente necessitate se
8 cus si necessitas hoc suadeat.¶ † Not.tria requisita ad
iuramentū, qa dēt cōtinere veritatē, & ēt iudiciū.i.di
scretionem. facit, quod hr̄ insti.qui. non est p miss.fa.
test.in §.1.& quod ibi no.per glo.& j.de reg.iur. in iu
diciis. lib.6. ideo debet esse factum ab habente discre
tionem

tionem id est discreti animi iudicium . secus si ab in-
fante,vel furioso.facit,quod habetur.xxij.q.ij.in c.&
iurabunt.& C.de secun.nup.in auth. qđ eius. debet
ēt hēre iustitiā.i.qđ sit iustū,seu licitum, qđ iuratur.
Nā aliàs non ligat.xxij.q.4.c.inter.& quasi p totū.de
quo p Host.in summa.e.ti.§.quoties comites.¶No.
nō esse licitū iurare p aliq̄ creaturam,q̄cūque sit illa.
quod intellige,vt dicetur.in gl.& facit,quod in c.quo
9 ties.j.q.vij.¶ † No.ꝙ licitum est iurare ad finē tollen
dæ controuersiæ.& sic facit , quod exceptio quæ orit̄
ex iuramēto, dicat̄ exceptio litis finitę.de quo in c.j.
j.de lit.contesta. in vj. & per legistas in l. eleganter.
10 §.si q̄s post.ff.de ɔdi.inde.¶†No.p quē sit iurādū eo
casu,quo pōt iurari,q̄a p Deū est iurādū.An tñ aliter
possit iurari.tāgit̄ hic ī gl.in verbo testis.& facit,ꝙ no.
gl.ī cle.j.§.porrò.de hēd.¶In ver.Ang.no.autoritates
noui,& veteris testamenti in quibus probatur licitū
11 esse iuramentū.¶†Et no.etiam quid sit dicere amen :
quia idem,quod in ueritate.gl.tñ aliter videtur expo
nere,quia idem sit dicere,qđ sine defectu,ab æq đ est
sine,& menno defectus.facit,qđ hr̄ de consecra. dist.
ij.reueræ.¶In ver.quædam.No. qđ quædā sunt quæ
omnino sunt mala:& ista sunt omnino præcauēda,q̄-
dam vero sunt quæ nō sunt omnino mala,sed ex eo ,
quia ex eis sequitur,aut sequi potest malum,sunt in-
tātū ꝓhibita,& p ɔñs cauēda īquātū malū seq̄t,aliàs
aūt tenet̄ quis illa cauere,& ideo,q̄a iuramentū ꝓhi
betur,nō quia in se sit malū:sed ex eo,quia ex assidua
& incauta iuratione sequitur periurium,qđ non seq
tur ex necessaria,& cauta:ideo videtur ꝑmissum,q̄n
ex cauta,& necessaria causa præstatur. ¶Not. ꝙ vinū
12 moderatè sumptum confert ad sanitatem. ¶† Not. ꝙ
cessante causa prohibitionis cessare debet prohibitū:
& sic etiam potes notare illud vulgatum , ꝙ cessante
cā cessat effectus.de quo.ī.de app. cū cessante. & de
quo ēt aliq̄d p gl.& s̄.de renū.post trāslationē.p glo.
& Io.And.& Io.Cal.& Bar.in l.2.§. fi. ff. de dona. &
13 per Cy.in auth.generaliter.C.de Epi.& cle. ¶†In gl.
a ij.in fi.dic,qđ vbi duæ negationes * referūtur ad idē ,
faciunt vnā affirmationē , q̄a sicut prima negatio de-
struit primā affirmationē, sic scđa negatio destruit ne
gationē,q̄ alia faciebat.& sic intelligit̄.l. duobus. al-
leg.in gl.fallit,q̄n ad ostēdēdū exuberātiā voluntatis
proferretur,& sic ad ostendendum magnā voluntatē
negādi,& sic potest intelligi hic ſm vnum intellectū :
q̄n verò duæ negationes referuntur ad diuersa,& tūc
non inducit affirmationem,& ita pōt intelligi hic ſm
alium intellectū,q̄a vna respicit negationem cordis:
alia vero negationem oris,nā illud dēt q̄s ore expri-
mere,qđ gerit in corde quātū ad Deū, & ēt quātū ad
mūdū honestè viuendo, licèt male seruet̄,vt dicit Io.
An.Et sapiētia reputat̄ quò ad mūdū scire simulare il
lud,qđ gerit q̄s in corde.de materia hr̄ p Cy. ī l.j. C.
de ser.fug.& aliquid ēt per Bar.ibi,& in d.l. duobus.
facit quod tangitur in glo.seq.¶In gl.creaturam. Di-
cit tñ gl.j.q.vij.in c.quoties.qđ q̄n per creaturas iurat̄
in casibus etiam licitis debet haberi respectus in eis,
& per eas ad creatorem,vt sic per creaturam ipse crea
14 tor inuocetur,dicit etiam hic Inno. † ꝙ q̄n certa for-
ma iuramenti non exprimitur est iurādū p euāgelia.
per id,quod habetur.s̄.de iura.calū.in c.ulti.xj.q.j. te
stimonium.& super ipsa euangelia debet iurare:gl.tñ
in d.cle.j.§.porrò.de hære.dicit,qđ ēt sup alia scriptu
ra præstat̄ iuramētū quotidie , sed dicit illud procede
re posse,q̄n nō est expressum in iure , ꝙ sup euange-
liis iuret̄:aliàs esset iurādū sup euāgeliis: tu potes di
cere,qđ ēt,q̄n ius exprimat sup euāgelia iurari,suffi-
cit iurari sup alia scriptura:dūmō ɔsuetudo illud ha-
beat,& tāto tp̄e sit seruatū,ꝙ ɔsuetudo sit īducta. per
id,qđ hr̄ in c.fi.s̄.de consuetu.vbi aūt cōsuetudo nō
sit inducta,tunc ꝓcedit illa glo.& adde.etiā, qđ not.
glo.in c.vt circa.in ver.corporali.de elect.lib.vj. ¶ In
gl.omnino.ibi:omnino non obligatur,ibi est duplex
expositio,vna ꝙ non obligetur omnino.i.nullo mō ,
& hæc appprobatur ibi per Bart.& doct.cōiter,q̄a rō
ne formæ datæ a iure illa obligatio censetur indiui-
dua:licèt contineat quātitatē quæ est diuidua : iō to-
tum vitiatur,& sic in nihilum tenetur fideiussor : alia
expositio est,ꝙ omnino obligetur.i.in totum nō obli
gatur:sed solū quatenus ꝓmisit principalis: sed vt di-
xi p̄cedēs expositio cōiter approbat̄.facit, qđ hr̄ in re
gula vtile.de reg.iur.lib.6.¶In gl.seruandū.ibi est ser
15 uandum.vnde dixit Inn.& est de mente glos.† ꝙ si ali
quis iurat per Deos infideliū , ꝙ nihilominus si aliàs
iuramentum est licitum est seruandum : licèt peccet
sic iurando.& sic licèt christianus iuraret per Macho
metum aliquid facere,licèt peccet sic iurare,tñ serua
re tenetur iuramentum.dicit etiam Vinc. ꝙ non pec-
cat ille qui recipit ab infideli p Deū suū. p ea q̄ hīr
in c.mouet.allega.in gl.¶ In glo. mala . sunt ibi pro
benedictionibus nubentium. hæc glo. male dicit. &
similiter in eo,qđ sequitur de baptismo , q̄a cū talia
sint sacramenta,seu sacræ rei signa , illa sunt prohibi-
ta,quia sunt simoniaca,q̄n aliq̄d daretur pro eis , nō
autem sunt simoniaca, q̄a prohibentur per ecclesiæ
constitutiones.¶In glo.sequantur.ibi.l.vlt.dic, ꝙ pa-
tronus ꝓhibet̄ ibi stipulari mercedē operarū ab īuito
liberto,sed nō operas,& iō pōt stipulari operas , aut
mercedē:licèt posset seq̄,ꝙ p̄stabit̄ ęstimatio , quia il
lud nō est ꝓhibitū,nec malū,vt p̄stet mercedē volūta
riè,vt ibi dicitur,& sic non ob.¶In ea.gl.ibi. §. illud.
16 ibi vr̄ dici,† ꝙ & dolus futurus nō pōt exp̄sse remitti
tñ pōt pacisci ne agat̄ depositi, & sic vr̄ indirectè do-
lus futurus remitti,sed solue ſm do.Ant.qđ inquātū
dicit posse pacisci,ne agatur depositi,debet intelligi ,
s.respectu doli de p̄terito . Sed certè istud vr̄ literā il-
lam violare,& cōtra mētē glo.ibi positæ. vnde potes
dicere,qđ q̄n sit pactum ne agatur depositi dēt intel-
ligi.s.respectu doli de p̄terito : sed certè istud videtur
literam illam uiolare,& contra mentē glo.ibi positæ.
vnde potes dicere,ꝙ quādo fit pactū ne agat̄ depositi
videtur pars renuntiare omni iuri,qđ hēt pars ex cō-
tractu depositi,& ideo nō poterit agere etiam ad rem
repetendam ratione depositi,& ideo etiā ratione do-
li nō dēt posse agi:q̄a ex quò ex toto remissum est oē
ius agēdi ex p̄ctu ipso nō pōt dici quodāmō dolus cō
mitti circa p̄ctum ēt illo respectu agi nō poterit.¶ In
ea.gl.in fi.& de materia p gl.in rła.cū q̄s vna. de reg.
iu.lib.6.¶In gl.pe.in fi.dic melius de hac materia , vt
hr̄ in remissionibus,quas dedi in notabilibus.¶ In gl.
fi.in fi.vel dic,qđ Papa dedit indulgētiā, vt satisface-
ret cōsciētiæ petentium qui non putabāt se aliter se.
17 curos.Et no.ꝙ Ita hic videtur velle,† ꝙ demū in subsi
dium deficientibus alijs testibus possint monachi , &
conuersi esse testes in cā monasterij.sed Host. & Pet.
supplēt.maximè per id,qđ habetur s̄. de testi.in c. cū
nuntius.& in c.super prudentiā.alleg. in glo. & quia
q̄n quis se ęstimat habere plures bonos testes,q̄ hēat:
& ideo vtile est monasterio,qđ ēt possit produci aliis
insistētibus . ¶ An autē monachi possint esse testes in
alijs causis aliorum?dic,ꝙ sic de licentia tamen Abba
tis.vt no.in Spe.de testi.§.1.ver.item excipit,ꝙ est mo
nachus.& facit,qđ no.gl.in auth.si dicat̄.C. de testi.

a Duæ negatiões.vide.s̄. i pri postillā. d. Henri. bohych.q̄ cadit super hac glo.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum temerarium, an sit periurium.*
2 *Canonici non arctantur ad sumendum ordines sacros.*

Sicut

Icut noſtris. Iuramentum, qđ cōtra libertatē ec
cleſiaſticā eſt pſtitū nō tenet. h. d. Pri-
mo ponit iuramētum temerariū. Scđo
ponit iurātē. Tertio cōmittit inquirē-
da, & retractāda attētata. lcđa ibi: ꝑ iu
ratione. tertia ibi: q̃a nō. ¶ In verbo Eps. dic, ꝙ poſtea
fuit electus, & illo tpe erat canonicus. ¶ No. j. qđ iu-
ramentū pſtitū per canonicum ſi eſt licitum ligare vt̃
cū epm, vt hic uidetur colligi a contrario ſenſu, & ſic
non videtur alterari rōne dignitatis, qđ intellige, niſi
ratio ſubiectę materiæ ſuaderet oppoſitum, quia ſi iu
raſſet ſolum prætextu ſui canonicatus, & præbēdę ſuę
quam perderet poſtea creato Epo. ſ. de elec. cū in cū-
ctis. & j. de conceſ. pbē. cū noſtris. videtur qđ tūc nō
teneret, cū ceſſet cauſa obligationis. facit, quod habe
tur. ſ. ti. ꝑximo. circa ſi. ¶ No. ꝙ iuramentū tēdens ad
damnū tēporalis dignitatis, vel eccleſiæ eſt temerariū
& non obligatorium. facit, qđ habetur. ſ. e. c. 2. ¶ No.
ꝙ temerariè iurans peccat, & imponi debet ſibi peni
tētia pro tali peccato, an autē mortaliter peccet tan-
getur in gloſſ. ¶ No. qđ delictum temerarij iuramen
ti non eſt delictū inducens depoſitionē a dignitate. de
quo etiam tangitur in gl. quę crimina inducāt depoſi
tionem ab officio, vel beneficio, & ſic a dignitate. no.
per glo. & doc. in c. ex tenore. de tēp. ordi. xv. q. viii. in
ſumma. vbi bona gl. & facit, qđ habet. lxxxi. diſt. c. j.
1 ¶ †No. ꝙ incautum, ſeu temerarium iuramentū lato
ſumpto vocabulo, dici poteſt periurium, & lato ſum-
pto vocabulo, omnis mala, ſeu praua iuratio dici pōt
periurium. facit, quod no. gl. ſ. eo. c. tua nos. & per Ar
2 chid. xxij. q. ij. in c. animaduertendum. ¶ †No. arg. ſm
Abb. qđ canonici nō arctantur ad ſumendum ordi-
nes ſacros. ꝑ tex. dū dicit, dū eſſet in minoribus. &c.
de quo in c. quæris. de æta. & quali. & eſt glo. bona in
c. licet canon. de elec. lib. vj. facit, quod hr̃ in clemen.
vt hi qui. de ęta. & quali. poſſet tñ dici, qđ hic appellā
tur minores ordines præter Epiſcopalē, & tūc nō col
ligeretur arg. ¶ Not. qđ in criminibus ratione pecca
ti cōmiſſi contra eccleſiam videtur iudex poſſe inqui-
rere ex officio. de quo per Innoc. in c. ad noſtrā. el ij. ſ.
eo. facit, qđ hr̃ in c. j. de offic. ordi. ¶ An autem poſ-
ſet Eps rem ſpectātem ad menſam ſuā dare capitu-
lo, vt ſic præiudicet etiam ſucceſſori ſuo, dic, qđ non:
quia non poteſt Eps ſine conſenſu ſui capituli, & ſine
ſolennitate eccleſiaſtica talē rem alienare. xii. q. ij. ſi-
ne exceptione. capitulum autē non poteſt autorari in
facto ſuo. de quo in cle. ſi vna. de rebus eccle. nō alie-
nan. ¶ In gl. in mortali peccato. ¶ Nota, ꝙ temerariè
iurās peccat mortaliter, in cōtrarium videt tex. & gl.
xxv. diſt. nunc autem. ad finem. vbi dicitur, qđ incauta
iuratio eſt ueniale peccatū: ſed dic, qđ ibi loquit, qñ
incautè laudando quis iurauit licitū, & poſtea nō ſer
uauit: ſed hic loquitur, qñ deliberatè iurauit id, quod
eſt licitum, facit, quod dictū fuit. ſ. eo. tua nos. vbi
etiam tetigi, an ſit peccatum mortale, ſi quis laudādo
iurauit falſum. ¶ An autē temerarium iuramētū infa-
met. glo. tenet, quod nō in c. Archidiaconū. xcv. diſt.
& no. ex his, quæ ſequuntur in gl. qđ demū crimina,
quæ ſunt grauia inducunt depoſitionem, quod vide-
tur intelligendum, quando ſunt publica. de quo ple-
nè dic, vt habetur in c. ex tenore. alleg. in gl. ¶ In gloſ.
penul. ibi: nec ipſe Epiſcopus. ſup. ſine ſollennitate ca
nonica. de qua in c. ſine exceptione. xij. q. ij. & in cle. ſi
vna. de rebus eccle. non alie. ¶ In gloſ. penul. ibi: tanq̃
canonicus. Idem dicas, ſi tanquam Epiſcopus, ex quo
illicitè. conſenſiſſet. per id, qđ hr̃ in c. ſi q̃s presbyte
rorū. de rebus eccle. nō alie. & ſ. de eccle. in c. noſti,

S V M M A R I V M.

1 *Alienatio rei dotalis non valet ſecundum leges, & idem in alienatione donationis propter nuptias.*
2 *Iuramentum præſtitum ſuper contractu inualido, & prohibito ratione fauoris perſonæ iurantis eſt obligatorium, & ſeruandum.*
3 *Iuramentum vi, metu, vel dolo præſtitum non valet.*
4 *Et iuramenti obligatio impeditur inquantum tangit præiudicium alterius, & inquantum præiudicat animæ iurantis.*
5 *Mulier conſtante matrimonio non poteſt agere pro dote.*
6 *Ius canonicum, quando diſcrepat a iure ciuili, quod ſeruari debeat.*
7 *Iuramentum in aliquibus non obligat. & num. 3.*
8 *Iuramentum ſeruari debet ſi ſine interitu ſalutis æternæ ſeruari poſſit.*
9 *Alienatio rei prohibitæ permittitur in certis caſibus fauore perſonæ.*
10 *Iuramentum habetur pro ſecundo conſenſu.*
11 *Pactum legis commiſſoriæ in pignoribus eſt reprobatum.*
12 *Mulier iurans non venire contra alienationem rei dotalis, an debeat ſeruare iuramentum priuſquam abſoluatur.*
13 *Iuramentum metu extortum, an obliget mero iure.*
14 *Alienatio rei dotalis vbi vir, & mulier iurant, quando extant filij an valeat adeo, quod vir nō poſſit reuocare conſtante matrimonio, nec etiam mulier ipſo ſoluto.*
15 *Mulier iurans ſuper actu a lege infirmato, an contractus firmetur iuramento, an vero illa ſolum obligetur ad obſeruantiam iuramenti remanente contractu nullo.*
16 *Iuramentum, an tranſeat ad heredes.*
17 *Dotale prædium ſi alienetur, & poſtea repetatur, an poterit fideiuſſor datus conueniri pro euictione.*
18 *Fideiuſſor in alienatione rei minoris tenetur licèt ſuccurratur pupillo.*
19 *Maritus ſi alienauit rem dotalem, & dedit fideiuſſorem de euictione, an ipſe maritus non obſtante alienatione poterit ipſam rem dotalem repetere.*
20 *Maritus vendens rem dotalem, an teneatur de euictione ſi ipſa res repetatur.*
21 *Ignorantia iuris, quando præſumatur.*
22 *Mulier ſi alienat rē dotalē uiro nō cōſentiēte non tenet alienatio.*
23 *Et ſi alienauit cum ſacramento, & poſtea ſoluto matrimonio rem repetat, an poterit emptor repetere pretium.*
24 *Rem dotalem ſcienter emens non repetit pretium.*
25 *Fundus dotalis ſi a muliere conſentiente viro detur in dotem pro filia communi, an teneat.*
26 *Et ſi vir, & mulier ſimul alienant fundū dotalem, & cum iuramento, an ſoluto matrimonio poterit mulier repetere ab hæredibus uiri pro dote ſua pretium receptum ex ipſa re dotali vendita.*
27 *Fundus dotalis ſi ab extraneo vendatur tenet contractus ad præiudicium vendentis.*
28 *Iuramenti effectus qualis ſit inquantum non repugnat legi, ſeu iuri.*
29 *Iuramentum ſi tendit ad confirmationem actus validi quem effectum habeat.*
30 *Iuramentum, quando tendit ad inducendam obligationem, & conſequenter actionem, an tale iuramentum inducat obligationē, & actionem de iure ciuili.*
31 *Iuramentum, an habeat vim pacti.*
32 *Iuramentum, quando repugnat legi ex eo, quia eſt contra bonos mores, non obligat.*
33 *In carceribus eſſe, eſt ſpecies ſeruitutis.*
34 *Pactum, quod quis poſſit carcerari pro debito, an valeat.*
35 *Teſtamentum mutare, an poſſit quis licèt iurauerit non mutare.*
36 *Iuramentum, an firmet contractum, quando actus reprobatur fauore publicæ vtilitatis principaliter.*
37 *Lex ſi prohibet aliquid fieri ſub certa pœna, an intelligatur velle, quod etiam actus ſit nullus.*
38 *Iuramentum, an poſſit lege, vel ſtatuto annullari.*
39 *Iuramentum, an validet actum, quando actus eſt ipſo iure nullus.*
40 *Iuramentum, an poſſit a lege improbari.*
41 *Ad uoti obſeruantiam nō tenetur filiusfa. durāte patria poteſtate ſi pater contradicat: ſi tamen efficiatur ſui iuris debebit illud implere.*
42 *Donatio inter virum, & vxorem, an poſſit iuramento firmari.*
43 *Alienatio peculij aduentitij in quo pater habet vſumfructum, an teneat.*
44 *Contractus prodigi, an firmetur iuramento.*
45 *Ludenti, ſeu ad ludum, vel ludendum parato mutuare non licet.*
46 *Iuramentum, an poſſit per ſtatutum prohiberi.*

47 Pupillus

47 Papillus si faciat contractum cum iuramento, an poterit petere restitutionem in integrum.
48 Pupillus doli capax si contrahat cum curatore, & iudicis decreto, an valebit contractus,
49 Et si pupillus reperiatur deceptus, an & quando remedium sit dandũ.
50 Statuto si caueatur, quod nulla mulier maritata possit aliquẽ contractũ facere sine duorum proximorum consilio, verum si mulier nõ seruata dicta solennitate contraxerit cum iuramento possit uenire cõtra.
51 Minor si iurat non uenire contra contractum etiam propter enormem læsionem, an possit petere absolutionem a iuramento.
52 Renunciatio, an trahatur ad non cogitata.
53 Absolutio a iuramento, an possit peti propter enormem læsionem.
54 Minor si iurat non uenire contra ratione minoris precij, an per hoc videatur renuntiatum beneficio.l.ij.C.de rescin.vendi.
55 Contra iuramentum venire, an possit quis nulla habita absolutione.
56 Minor si iurauit non uenire contra ratione damni modici, vel enormis, an si sit enormiter læsus, an poterit habere aliquod remedium.
57 Minor iurans per caput suum, vel clericus per clericam suam non uenire contra contractũ quẽ facit, an tale iuramentum firmabit cõtractũ.
58 Iuramentum si corporaliter præstetur, & non corporaliter tactis scripturis, an habeat locum auth.sacramenta.C.si aduer.vendi.
59 Iuramentum, an obliget, si non iuretur super euangelio, sed super aliqua scriptura, vel super ligno.
60 Auth.sacramenta puberum.C.si aduer.vendi.an habeat locum in pubere doli capace.
61 Et quid de adulto curatorem habente, & contrahente sine eo.
62 Et an dicta auth.hẽat locum in iudicijs, si minor iurat non uenire cõtra.
63 Minor si iurat generaliter non venire contra contractum a se fiendũ cũ Titio in absentia Titij, an si postea contrahit cum Titio nullo præstito iuramento, an poterit contrauenire.
64 Donatio facta inter coniuges, an firmetur iuramento.
65 Renuntiare, an possit mulier velleiano.
66 Iuramentum, quod tendit ad firmandum contractum inualidũ in odiũ illius cui præstatur, & qui suscipit sacramentum, an obliget iurantẽ.
67 Contractus qui ex statuto prohibentur cum forensibus, vel nõ subditis potestati, an firmetur iuramento.
68 Contractus prodigi cui bonis est interdictum, & datus curator, an firmetur iuramento.
69 Iuramentum debet habere tres comites, scilicet, veritatem iustitiam, & iudicium.
70 Prodigus equiparatur furioso, & non potest testari, nec esse testis, nec obligatur naturaliter.
71 Prodigus, an possit contrahere, antequam ei sit bonis interdictum.
72 Contractus põt firmari iuramento in minore, & muliere iurante.
73 Contractus improbatus a iure propter defectum solennitatis probatoriæ, an firmetur iuramento.
74 Et quid si contractus reprobetur ratione solennitatis formalis, an firmetur iuramento.
75 Fideiussor obligari non debet in plus, vel in aliud quam principalis.
76 Contractus simulatus, & iuratus, an debeat seruari, & an possit iurans contrauenire non obstante iuramento.
77 Simulatio, an possit contra publicum instrumentum probari per testes.
78 Venire contra contractum simulatum, & iuratum, an possit quis.
79 Contractus iuratus non põt dici nullus, nec rescindi, quando iuramentum est licitum.
80 Iurans omnia in instrumento contenta uera esse, si sponte, & non per dolum iurauit non potest allegare simulationem.
81 Lex, quando dicatur resistere contractui, vel non assistere.
82 Lex, quãdo prohibet actũ, vel cõtractũ, si nõ deficit in forma, vel solẽnitate, vtrũ si fiat contra talem prohibitionem contractus sit nullus.
83 Iuramentum nihil operatur, quando deficit actus ratione rei, vel materia, super qua interponitur, quia videtur interponi super impossibili.
84 Actus merè spiritualis qui fit contra iuramentum est nullus.
85 Vendens rem duobus incidit in pœnam falsi.
86 Iuramentum de non cedendo bonis, an ualeat.
87 Iuramentum, quod filius a patre non petet alimenta non valet.
88 Fideiussores si obligant, se pro dote pro marito, & iurant, an iuramentum obligabit.
90 Donatio qua eget insinuatione, an valeat si fiat cum iuramento, licet non sit insinuata.
91 Donatio, quæ fit sine iuramẽto, an sufficiat dicere, quod donás, vult quod tot intelligantur esse donationes, quod nulla intelligatur excedere summam.
92 Insinuatio qualiter fieri debeat.
93 Insinuatio donationis, an possit fieri tempore feriato.
94 Rex, an hoc possit in suo regno, quod põt Imperator in suis subiectis.
95 Transactio facta super alimentis, an validetur iuramento.
96 Trãsactio, an valebit si cũ iuramẽto renũtietur.l.de his.ff.de transac.
97 Filiusfamilias qui iurauit creditori suo non recedere de loco sine sua licẽtia, an si reuocatus fuerit per suũ Episcopum, vel per patrem poterit recedere licentia petita, sed non obtenta.
98 Debitor qui iurauit soluere creditori, poterit non obstante iuramento soluere fisco si bona eius publicentur.

a CVm contingat. [a] Non auditur mulier contra alienationẽ rei dotalis, cui sponte consensit, & non contrauenire iurauit. b.d. & est cõis diuisio, cõsult.-
1 tio, & tẽsio. secũda ibi. nos aũt. ¶ † No. quod sm leges nõ ualet alienatio rei dotalis. facit, quod hr in l.lex Iulia.ff.de fundo do. & idẽ vr in alienatione donationis pp nuptias. facit, quod hr in auth. siue a me. C. ad velleia. Aduerte tñ, quod sicut dos soluto matrimonio dẽt redire ad mulierẽ. ita donatio pp nuptias ad virũ nisi ex pacto, vel ex cõsuetudine aliud fuerit inductũ. j.de dona. inter ui.c. vlti. ad fi. vnde si nõ interueniret pactũ, vel cõsuetudo, de lucrãda dõne pp nuptias, tũc videretur, quod alienatio teneret, ex quo nõ deberet redire ad mulierem. hoc tñ fortè videt intelligẽdum nisi dos fuisset in quantitate, quia tũc vr, quod intelligatur specialiter obligatã donatio propter nuptias pro restitutione dotis. facit, quod habetur in l.vbi adhue. & in l.rebus. C.de iure do. vnde, tunc videretur posse procedere, quod hic innuitur videlicet nõ valere vẽditionẽ rei donate propter nuptias ad pjudicium mulieris. & pro hoc faciat, quia si eo casu mulier dẽt lucrari donationẽ pp nuptias, nõ valet alienatio ipsius donationis propter nuptias. vt patet in dicta auth. siue a me & in corpore. vnde sumit multo fortius, quod non ualeat venditio dictæ donationis in casu proximè dicto tñ re uera l.vbi adhuc. & l.in rebus. C. de iure do. non videntur probare, quod proximè dixi, quia l.in rebus solũ videtur loqui in dote scilicet de re dotali. & in l.vbi ad huc. solum videtur loqui, quando constante matrimonio mulier, vult agere ex eo, quia vir vergit ad inopiam, quo casu clarũ est, quod vir nõ posset alienare donationẽ pp nuptias: quia illa est vxoris cõstante mrimonio sicut econtra dos est viri constante matrimonio vt in l. dote. C.de rei ven. & facit, quod hr in l.fi.C. de dona. ante nup. videtur tñ, quod tũc cõstante matrimonio non possit ipsa donatio pp nuptias alienari: ẽt de cõsensu mulieris, quo minus viro vergente ad inopiam possit peti p ipsam mulierẽ, qñ in alienatione interuenit iuramentũ per.d.l.vbi adhuc. & per dictam auth. siue a me. Sed vbi alienaretur constante matrimonio muliere consentiẽte, & postea dissolueretur matrimoniũ, si mulier non dẽret lucrari ipsam donationẽ non repetio clare expressum, quod non teneat, vnde posset dici, tunc in dicto casu idem, quod dr, qñ alienantur aliæ res viri obligatæ pro dote consentiente muliere. de quo hr. C. ad velleia. Concludit Bar. quod si mulier consentit solum alienationi nõ nocet sibi p.l.vir vxori.ff. ad velleia. secus si renunciat iuri hypothecarum in re illa, quia tunc nõ nocet sibi dummodo, tunc supersint alia bona, ex qb' cõsuli possit mulieri. & sic itelligit.d.l.iubemus. & pdicta intellige sp, quod iurm non iteruenit. p istud, quod dr i hoc.c. & adde oino, quod legit, & no. i c.p-
2 uenit. j.de emp. & vẽ. i tex. & gl. ¶ † Itẽ no. quod iurm pstitũ sup cõtu iualido, & phibito rõne furoris psonæ iurãtis est obligatoriũ, & seruandũ cũ possit seruari sine interitu salutis æternæ. Et no. quod hoc salrẽ vr pcedere secundũ canones: tñ ẽt idẽ vr, sm leges p auth. sacramenta

a Cũ contingat. ĩ pręsen. c. do. lo. de Imo. valde dilatauit fimbrias suas. & acumen ingenii sui extẽdit. nã quod multi, imo pœne tẽs doc. tã legũ, quàm canonũ diuersis in locis de iurõ, deque cõtractib. de iure ciuili reprobatis, sed iuramẽto cõfirmates sparsim scripsere: hic pœnè oĩa in hũc locũ cõgessit, ita non sit necesse remissiões seu additiones cõgere, cũ hæc sua scripta apprimè sufficiant, cũ ẽt repertoriũ hui' voluminis summo digito te dirigere poterit, verũ n. uero, quia certo certius est, quod iura canonica in hac materia iuramentorũ multũ derogant legibus: & quasi oẽs leges, quæ optimo iure statuerũt multos contractus irritos esse, vt ita dixerãt, abrogãt. quapropter in hoc christianissimo regno ĩ cancellaria regia faciliter solent mitti preces supplicãtium: & petentium restitui in integrũ ẽtra præd:

ctos contractus, dūmodo cum pluribꝰ suppliciendisbꝰ fit di[illegible]enfatū p rorū platos super iurādo i talibus cōtractibus pstito. Quod ego Ioā. de gradibus in ipsa regali cancellaria crebro fieri vidi. Et hec tibi pro additionibus satis sint vt que ad c.si. eunt.

menta pubetum.C.si aduer.vendi. de quo etiam tan-
getur eum glos. & not. etiam, quod hic simpliciter di
cit seruandum esse iuramentum interpositum super
contractu, non autem expresse validat contractum.
vñ super hoc fuerunt opi. an validetur ꝯtractus in ca-
3 su isto, & similibus de quo inferius dicetur. ¶ † Item
not. quod, vt talia iuramenta effectualiter obligent
ad obseruantiam est, necesse quod sint præstita absq;
vi, seu metu, & dolo, & sic a contrario videtur, quod
si per dolum, vel metum sint præstita, qđ nō obligent.
de quo per legistas in auth. præalle. sacramenta. vbi p
Bar. circa fi. & etiam per Salic. & cōmuniter legistæ vi
dentur tenere, qđ ipso iure nō obliget tale iuramentū
taliter pstitum pro quibus bene facit tex. in d. auth. sa
cramenta. vbi dicit per vim, aut per metum extortū
nullius esse momenti iubemus, sed canonistæ cōiter
tenēt ꝯtrariū, videlicet qđ de mero iure obliget iuřm
licèt peti posit absolutio. vt uoluit Inn. in c. ad aures.
quod metus cau. & hoc dicit esse tutius Archi. in c. q̃-
uis. de pac. in vj. de quo plenè dixi ∫ in c. si uero. š. eod.
& de materia etiam in c. autoritate. xv. q. vj. ¶ Posses
dicere, ꝙ de iure ciuili procederet opi. legistarum per
dictam auth. sacramenta. sed opi. canonistarū de iure
canonico. per id, quod dictum fuit in d. c. si uero. tñ,
quia in materia iuramenti tanq̃ spirituali potius ser-
uandū est ius canonicum, q̃ ius ciuile etiam in foro sæ
culari. vt patet in c. ij. j. e. in vj. lō ēt in foro ciuili seruā
dū est ius canonicum, & nō ius ciuile. facit, qđ not. gl.
in regula. possessor. de reg. iur. in vj. & qđ not. per legi
stas in l. priuilegia. C. de sacrosanc. eccle. & Io. An. &
Io. Cald. in c. j. j̃. de noui ope. nun. & secundū hoc ꝯtra
rius sensus hic debet sumi respectu effectus, quia tūc
effectualiter non obligaret, qñ aduersus talia iuramē
ta posset peti absolutio & hoc sequitur hic d. Ant. ēt.
item no. qđ hic simpliciter loquitur de dolo, & sic vi-
detur, quod, cum sit dare dolum ex proposito, & dolū
re ipsa. facit, quod legitur, & notatur in c. pe. j. de emp.
& ven. & in l. ij. C. de rescin. ven. & ff. de verb. obli. in
l. si quis cum aliter. uidetur, quod de utroq; hic sit in-
telligendum, quod an procedat patebit ex j. dicendis.
4 ¶ † Itē no. duo alia, q̃ habēt ipedire effectualr obliga-
tionē iuramēti. ¶ Primum est, inquantū tangit præiu
dicium alterius. facit, quod habetur. š. eo. veniēs. ¶ Se-
cundum inquantum præiudicat animę iurantis, quia
non potest seruari sine dispendio salutis æternæ, & sic
absque peccato mortali, quid autem si posset seruari
sine peccato mortali: sed non sine veniali, an tunc iu-
ramentum obligaret, videtur, ꝙ sic p istū tex. a cōtra-
rio sensu. sed contrarium tenuit Archi. in c. quāuis. de
pact. in vj. q. a vt iuramentum non obliget. sufficit, ꝙ tē
dat in deteriorē, seu peiorem exitum animæ. per id,
quod legitur, & notatur in c. si aliquid. xxij. q. iiij. &
iō sufficit, ꝙ non possit seruari etiam sine ueniali pec-
cato, cum tunc tenderet in deteriorem exitū aię. facit,
qđ legitur, & notaī per gl. in d. c. si aliquid. quatenus
aūt iuramentum p̃iudicat iuranti circa bona tēpora-
lia, & potest saluari sine detrimēto animæ, tunc iura-
mentum est obligatoriū. vt hic patet, & in dicta auth.
5 sacramēta. ¶ † Item no. a cōtrario sensu, qđ mulier cō
stāte matrimonio non potest agere pro dote: & iō est,
ꝙ tūc nō hēt actionē mulier, sed maritus p re dotali.
l. dote. C. de rei vēdi. nisi in causa. l. vbi. C. de iure do.
qñ videlicet vir vergit ad inopiam, vt ibi habetur, & ēt
plenè in l. si cōstante. in prin. ff. solu. matr. soluto autē
mřimonio bñ cōpetit mulieri actio, vt hic patet, ꝙ in
tellige siue morte viri solutū, siue p diuortiū rōne im
pedimēti cōsanguinitatis, vel alterius impedimēti ca
nonici p sententiam iudicis ecclesiastici: nā aliter nō

pōt fieri diuortiū ſm canones. facit, qđ hř. j. de diuor.
c. porrò. & c. significasti. licèt ſm leges olim de facili
possit fieri diuortium. vt patet in toto tit. ff. de diuor. &
hodie etiam in certis casibus. de quibus in l. consen-
su. C. de repu. Sed in hoc seruandum est ius canoni-
cum, quia in materia matrimonij velut spirituali, cum
sacramentum matrimonij sit magnum in ecclesia sa-
cramentum. š. de biga. debitum. debet seruari ius ca-
nonicum. facit, qđ no. gl. insti. de gradi. §. fi. & in l. j. C.
6 de secun. nup. ¶ † Item not. quod interdū ius canoni-
cum discrepat a iure ciuili, vt hic contingit in mate-
ria iuramenti, & an generaliter, quando ius canonicū
discordat a iure ciuili debeat seruari ius canonicum:
an vero ius ciuile, & an aliquo casu seruari possit ius
ciuile saltem in foro suo. tangitur per legistas in l. pri-
uilegia. C. de sacrosan. eccl. & per Io. An. & Io. Cal. in
c. j. j. de noui ope. nun. & est bona gl. in regula posses-
sor. de regu. iur. in vj. & in c. ij. de arbi. eod. lib. ¶ Et bre
uis conclusio, qđ in materia spirituali, vt iuramēti, ma
trimonij, vel similis seruari debet ius canonicum etiā
in foro ciuili, & in terris imperii. per id, quod habeī in
c. ij. j. eo. in vj. & in c. fi. j̃. de præscri. & per glo. in dicta
regula, possessor. & in d. §. fi. insti. de gradibus. & in d.
l. j. C. de secun. nup. aliàs in foro canonico seruari dēc
ius canonicū, & idē in foro ciuili in terris subditis ec
clesiæ. j. de app. si duobus. ¶ Sed in foro sæculari in ter
ris imperij seruari debent leges. vt uoluit gl. notabilis
in c. ij. de arbi. in vj. Et ad prædicta facit, quod not. hic
Host. dicens, quod videtur etiam esse de mēte legū, in
casu isto seruari debere sacramētū, ex quo canones vo
lunt illud seruari, quia etiam ipse leges mandant ser-
uari. in auth. quo opor. Episcopus. §. j. colum. j. & C. de
sum. tri. l. fin. in prin. & in Auth. de mand. princ. §. si ue
ro. col. iij. allegat Auth. sacramenta. C. si aduer. vē. quā
ipse Host. hic gloss. & inter cætera tenent auth. illam
hēre locū ēt in impubere doli capace, q̃a talis piura-
re potest. j̃. de delic. pu. in c. j. & ij. nec obstat ſm eū. c.
paruuli. & c. pueri. xxii. q. v. q̃a loquuntur de infanti-
bus, vel doli non capacibus, de quo est opi. inter legi-
stas, & inferius tāgetur, tenēt ēt, qđ illa auth. habet ēt
locū in donationibus. de quo ēt per gl. & legistas in di
cta auth. sacramenta. tangit ēt si minor qui iurauit fuit
deceptus vltra dimidiam iusti pretij. de quo remittit
Ioā. And. ad no. per gl. & alios in c. pe. j̃. de emp. & vē.
per gl. & legistas. C. de rescin. vendi. & inferius aliqd
tangetur, & vltimate etiam ponit hic vnum notabile
& singulare dictum, quod recitat gl. in c. ij. j̃. eod. in vj.
vbi glo. refert Host. hic tenere, qđ si mulier iurasset pa
tri non alienare rem dotalem, quia istud iuramentum
esset iustum, & cōformæ dispositioni iuris, ꝙ si postea
contingat, quod alienetur constante matrimonio, &
mulier consentiat, & iuret non contraire, ꝙ tunc præ-
ualebit primum iuramētum. facit, quod hř. j. e. intelle
cto. & sic secundū iuřm nō obligaret mulierē ad ob-
seruātiā, & sic hoc casu hēret locū istud. c. & esset sin-
gularis limitatio ad hanc decretalem, & ex illa etiam
posset sumi cautela ad impediendum alienationem
rei dotalis ēt cū iuramento, & iō singulariter hoc di-
ctum est mēti tenendum. ¶ An autē indistinctè proce
dat patebit ex his quæ inferius dicentur, & qđ dixi. š.
post Host. & gl. in dicto. c. ij. de iureiurā. in vj. tenuit ēt
Archid. ibi in c. ij. & etiam Spe. in ti. de emp. & ven. §.
tertio loco. versicu. & not. generale consilium. & per
pdicta posset dari cautela i iuř ꝯtra auth. sacramēta. C.
aduer. uē. nā posset fieri; qđ minor iuraret nō aliena-
re res suas sine solēnitate legali, & sine decreto iudi-
cis, & autoritate curatoris: nā cū tale iuřm sit iustum,
& conforme iuri cōmuni, qđ fuit ex iusta cā inductū
ne mi-

ne minores ex facilitate ætatis læderẽtur.l.j.ff. de mi-
no.videtur,ꝙ si postea fiat alienatio nõ seruata solẽni
tate iuris etiã cum sacramento,ꝙ non teneat alinatio,
nec præiudicet,ſm sacramentũ propter primũ præam
bulũ licitũ per id,ꝙ hr̃ in d.c.intellecto.& per gl.in d.
c.ij.de iureiur.in vj & per id,ꝙ superius dixi.& sic vi-
deretur,ꝙ limitanda sit dicta auth.si non ꝓcedit aliud
iuramentũ in cõtrariũ.de quo tñ an procedat simpli-
citer inferius tangetur in materia iuramenti, & tene
menti istã limitationẽ nouã,quæ nõ fuit acta per alios
ad dictã auth.de hoc tñ vide.j.in tertio mẽbro,& ple-
nius in nono membro. vbi hæc materia per eũ plenè
examinatur.¶ In gl.j.in fi.& habetur ẽt insti.qui.alie.
li.in prin.& in l.j.§.& cũ lex.C.de rei vxor. ac.& facit
ẽt,ꝙ no.in gl.dictorũ iuriũ,& ꝙ habetur ẽt in l.cũ vir.
ff.de vsur.& ꝙ ibi etiam plenè dixi facit ẽt,quod dicẽ
7 j.sub tertio mẽbro materiæ.¶ † In gl.ij.ibi cũ suis con
cord intijs.& benè facit.j.de reg.iur.accessorium.li.vj.
¶ In ea.glo.ibi.l.adigere. ¶ Potes etiam addere alios
quatuor casus ſm Io.An.nã etiã non obligat iuramẽ-
tum,qñ aliquid immoderata præcipit.s.e.quintaual-
lis.¶ Item secũdo qñ tolleretur libera facultas testan-
di.l.si quis.in princi.testamẽti.de leg.iij.facit.l.j.§.quæ
onerandæ.ff.quarum re.act.non datur.& quod hr̃ in l.
stipulatio hoc modo concepta.ff.de ver.obli.& no.be
nè hunc casum propter id,quod.j.tãgetur in materia.
¶ Tertius casus est quando ei qui iurauit nõ seruatur
fides.vt in c.seq.& in c.iij.s.e.¶ Quartus casus est quã
do seruus iurat ante manumissionẽ.l.seruum testõ.ff.
8 de ma.te.¶ † In ea.gl.ibi considerat vtilitatem animę.
videlicet,vt seruet iuramentũ ex quò põt seruari sine
interitu salutis æternæ.ne aliàs incurrat peccatũ non
seruando iuramentum prout tenet,cum scriptum sit
reddite Deo vota vestra,& iuramenta vestra.s.eo.& si
Christus.vtilitas autem animæ præferri debet cuicun
q; rei tẽporali.l.sancimus.C.de sacrosan.eccle.& xij.
q.j.in c.ꝓcipimus.diuersus ergo est finis iuris canoni
ci,qa illud ius cõsiderat vtilitatem animæ,a fine iuris
ciuilis,sed ius ciuile,& eius finis considerat bonũ po
liticum, & per quod conseruatur genus humanũ, &
ẽt recipiat multiplicationẽ non autem curauit regula
riter ius ciuile de fide animæ.facit,qđ notat Io.An in
regula possessor,de reg.iur.in vj.in mercu. & hæc pri-
ma solutio gl.bona est,sequẽs aũt solutio nõ vr̃ bona
ꝑ istũ tex.qui loquit̃ indistinctè, & qa vtrobiq; stat
rõ hic posita,& etiam reprobatur ſm Archi. per id,ꝙ
habet̃ in c.ij.de pact.in vj.in verbo omnino.inquantũ
litera vult,ꝙ omnino seruetur iuramẽtũ qñ potest ser
uari sine interitu salutis æternæ.¶ In e.gl.ibi,vel licet
cõtractus.melius dixisset,& licèt,quia in effectu vide-
tur continuari ad proximè dicta.& ponitur tertia solu
tio,videlicet,ꝙ licet contractus nõ valeat tñ,qa si sine
aliqua turpitudine põt saluari iuramẽtũ super eo ꝑsti-
tũ debet seruari,vt sic tenebat hoc casu accessoriũ cũ
possit seruari sine interitu salutis æternæ,licèt princi-
pale non teneat, vt in simili hr̃ in c.debitores.s.eo. &
põt esse rõ,qa non est eadẽ rõ vitiandi accessoriũ iura
mẽti quæ est in vitiando principale.nam in principali
agitur de quęrenda obligatione parti circa quã põt su
perior ex causa disponere.l.oẽs populi.ff.de iust.& iu.
& l.vẽditio.§.cõstat.ff.cõia pręđi.& ꝙ ibi not.in c. quę
in ecclesiarũ.s.de cõst.& iõ nimirũ si põt illa inualida
re.ſm iuramentum principaliter obligat Deo.d.c.& si
Christus.iõ circa illud non sic se extendit prohibitio
superioris.facit,quod dictũ fuit in d.c.debitores.¶ In
eadem gl.ibi præterea.hic ponit̃ in effectu quarta solu
tio ita distinguens inter ea quæ habent perpetuã cãm
ꝓhibitionis,vt qa sui natura sunt turpia,& tũc iura-
mentum nõ obligat per id,ꝙ habetur de reg. iur. non
est obligatorium.lib.vi.& ea quę nõ habent perpetuã
cãm prohibitionis,sed fauore personæ sit prohibitio,
& in certis casibus permittitur,vt contingit in mino-
9 re,& muliere.nã tales prohibentur † fauore personæ
alienare,& ꝑmittit̃ alienatio in certis casib', & patet
in muliere q si cõsentit post bienniũ iterato post pri-
mũ cõsensum ꝑiudicat sibi,vt in dicta auth.siue a me.
ideo tunc iuramentum põt operari,& põt cõfirmare,
ꝙ prius nõ valebat quasi ſm gl.pro secundo consensu
habeatur iuramentũ.not.benè gl.in eo,ꝙ dicit,qđ iu-
ramentũ potest confirmare,qđ prius non valebat, &
sic innuit,ꝙ nedũ iuramentum sit seruãdũ in casu de
cretalis,sed etiã,qđ firmet ipsum contractum de quo
10 tangetur cum gl.fin.¶ † Item aduerte,quia inquãtum
dicit gl.ꝙ iuramentum habetur ꝓ secũdo cõsensu,nõ
videtur prodesse,quia in auth.siue a me.requiritur, ꝙ
consensus secundus sit interuallum,& sic interueniat
interuallũ temporis inter primũ consensum,& ſcđm,
qđ nõ cõtingit in casu isto,qñ iuramentũ tempore cõ
tractus interponitur,& sic non videtur bona conside-
ratio gl.nisi dicas,quod iuramẽtum habeatur loco se-
cundi consensus,& præsumatur tanta deliberatio pro
pter iuramentum,quanta pręsumitur per ius, quandõ
interuallũ temporis interuenit in ſcđo cõsensu. tamẽ
multũ facit in cõtrariũ ratio,legis doli mali exceptio:
in §.diuersum.ff.de nona. qa ex quò incontinenti vr̃
ex eadem fragilitate fieri nisi sustineas, qđ propter re
uerentiã iuramenti,qa ad illud non debet qs de facili
venire,vt in d.c.& si Christus.pręsumat̃ maior delibe
ratio qñ pręstatur iuramẽtũ.tñ hæc cõsideratio ex alio
capite non videtur procedere,quia non sufficit secun
dus cõsensus etiam interuallatus.nisi etiam supersint
alie res ex quibus possit consuli mulieri,vt patet in di
cta auth.siue a me.tñ so.ista sane intellecta potest susti
neri,videlicet, qđ aliud sit in his quæ habẽt perpetuã
cãm prohibitionis,& q̃ sunt turpia sui natura,& aliud
in alijs quæ non habẽt perpetuam cãm prohibitionis
& sic prohibitio fauore personæ,qa tali fauori potest
renuntiari cũ sacramento,vt hic habetur, & facit, qđ
no.gl.in dicta regula non est obligatoriũ.j.de reg. iur.
in vj.& qđ legitur,& notat̃ in l.non dubium.C. de le
11 gi.per gl.& legistas.¶ † In ea.gl.ibi nec auditur volẽs
venire contra.supple nõ petita absolutione a iuramẽ-
to.nam ea petita benè vr̃ posse venire,cum tale pactũ
l.commissorie in pignoribus videatur reprobatum ex
eo, quia censetur factum in fraudem vsurarum iuxta
ea quæ legunt̃,& not.in l.j.& ij.C.de pactis pigno.sic
odio creditoris,& ideo vr̃,ꝙ possit peti absolutio ꝑ id
ꝙ legitur,& notat̃ in decr.j.& decretali debitores.s.eo.
¶ In ea.gl.in fi.Scđa solu.valde singularis, & notabi-
lis datur hic per Vincen.vt refert.Io.An. licèt de illa
12 non faciat mentionem do.Ant.videlicet,qđ † mulier
tenetur seruare iuramẽtũ anteq̃ absoluatur, tñ ſcđm
eum poterit instare,vt absoluatur,& sic limitat hãc de
cretalẽ Io.An.simpliciter recitat hoc dictũ,aliter.non
approbando nec reprobando,& sic potius videret̃ cũ
illa transire.ex quo non reprobat.& do.meus do.Pet.
de Anch.videtur istud sequi in c.ij.de pac.in vj.saltẽ,
quando est magna læsio.sed certè ista limitatio vr̃ con
tra mẽtẽ huius tex.nam ſcđm hoc iste tex. modicum
operabitur quantũ ad effectũ,si potest peti absolutio
nã verisimiliter semper petitur, & sic in effectu vana
erit prouisio huius capituli.& ꝓ ista parte ẽt facit, qa
verba debent intelligi cũ effectu.j.de cleri.non resi.in
c.relatum. & sic debet intelligi,qđ seruet cũ effectu.
¶ Præterea Papa hic verisimiliter hoc expressisset,si
voluisset peti absolutionẽ.sicut exꝑssit in c.si vero.s.e.

ma,& ad hanc partem.s.quando solum interuenit lęsio re ipsa non possit peti reductio ratione enormis læsionis,si in renuntiatione expressum fuit de enormi, nec etiam ratione enormioris, vel enormissimę,si de illis fuit expressum, quod expresse etiam tenuit Ange.in pralle.dispu.ex eo, qa non dr pars tunc enormiter lædi:ex quo expsse cõsensit,vt talis læsio fiat.arg. de reg.iur.c.scienti.lib.vj. & qa in re sua qlibet est moderator,& arbiter.l.in re mandata.C.manda.& licitũ est sibi donare rem suam,vel ius suũ alteri p se, vel ẽt per alium:vt patet in d.l.in re mandata. iuncta l.si filius.ff.de dona. vbi ẽt potest quis dare mandatũ alteri de donando rem suam,& pro hoc etiam :quia partes possunt sibi præiudicare,etiam in enormi ,vel enormissima læsione compromittendo in arbitrum.l.diem pferre.§.stari.ff.de arb.ergo eadem rõne compromittendo in arbitratorem , & renuntiãdo potest tati petendi reductionem ratione enormis, & enormissimę lęsionis:sed aduerte,qa fortiter facit ꝯ istum quia istud pactum vr contra substantiã actus.de quo quæritur,& sic vr non valere.l.per seruũ.§.j.ff.de vsu.& ha.vel ur vitiare compromissum.per l. cum precatio.ff.de præca.Bar.tetigit istud contrarium , & non soluit in d.l.pen.vr enim hoc pactum esse cõtra naturam, & substantiam actus arbitramenti , cum debeat esse æquũ,& nõ iniquũ.d.l.vñ si nerue. & d.l.si libertus.& hic.& s.eo.ueniens.Sed potest dici, ꝙ proprie nõ est cõtra substãtiã arbitramẽti: sed potius cõtra ipsius naturã:nã arbitrator poterat arbitrari æquè , & iniquè,licèt possit peti reductio,si iniquè arbitraretur vt patet ĩ d.l.vnde si nerue in l. proposita.ff.p soc. & & ideo sicut pactum cõtra naturalia contractus vẽditionis valet.vt plene no.in l. pacta cõuenta.ff.de cõtrahẽ.emp. vnde licèt de natura contractus venditionis.sit ꝙ re euicta agi possit de euictione,tñ valebit pactũ in contrarium factũ.videlicet , ꝙ nõ possit agi de euictione:vt no.ĩ d.l.pactũ. & iõ eodẽ mõ vr in pposito qđ licèt de natura arbitramẽti.sit,ꝙ possit peti reductio,tñ p pactũ poterit agi cõtrariũ.Itẽ ob. pdictis qđ hr in l.pe.C.de arb.vbi emologatio , nõ põt fieri ante sniam:sed vt dicit Bal.in d.l.pe. vbi loquit in arbitro intellige electo nudo pacto non aũt loquitur in arbitratore:& aliã rõnẽ diuersitatis nõ assignat:sed tu potes assignare,ꝙ iõ in arbitrio,non prodest emologatio,ante sententiam:qa cõpromissum esset factũ nudo pacto,ante illam.l.nõ oriebatur, nisi exceptio. & ideo cum lex illa introducat actionẽ ex snĩa arbitri si emologet. hoc est si approbetur expresse, vel tacitè nõ cõtradicẽdo infra decẽ dies voluit lex,ꝙ demũ orirer actio:si emologatio fieret post sniam, & satis visum fuit legi puidere,vt in d.casu oriatur actio, faciat,ꝙ nota.in simili in l.præcibus. C. de impu. & alijs substi.in materia cõpendiosæ per gl.sed in arbitratore nõ habet locũ emologatio,vt voluit hic Inn. & Bar.in d.§.arbitratorũ,& sic ei9 snĩa nõ habet parere actionẽ de iure : sed ei stari debet ex vi stipulatiõis si intercesssit,vel actio ex eo contractu in casu.l.si. C. de contrahen.emp.& sicut qñ cõpromittitur in arbitrum sub pęna possunt partes pmittere stare ei9 snię, ẽt anteq̃ feratur.d.l.diem.§.stari. ff. de arbi. ita eodẽ modo videtur,ꝙ possint partes pmittere stare snię arbitratoris, etiam antequã feratur: nec videtur ex hoc dari materia delinquẽdi contra decr.quemadmodũ: ĩ.eo.& l.conuenire.ff.de pac. qa non est præsumendum in dubio vt dixit Fed. suo cõsi.cxxv. & cxlj.ꝙ arbitrator,vel arbiter cõmittat dolum: & præcipuè, cũ electus sit vt bonus uir:nec aliqđ cõmodũ,vel lucrũ speret ex sua snĩa: & quia si constabit de dolo ipsius arbitratoris,vel arbitri,tũc ꝯtrã petitionẽ pęnæ obstabit exceptio.l.ita demũ.ff.de arb.& l.3.C.de arbi.p pdictis ẽt faciat: qa p pactũ pt renũtiari iuri appellãdi, a snĩa ferẽda.l.ij.§.pe.C.de tẽp.ap. & l.j.ff.a q.ap.nõ lic.nec ob.etiã quod mens partiũ fuerit ꝙ enormiter non læderent:qa ad illud satis respondi superius , & istã partẽ etiã sequitur Saly.in l.pe.C.de arb.reperio tñ qđ do.meus,d.Pe.de Anch.in quæstione sua , quę incipit cum C.laicus.determinat oppositũ dicẽs: qđ cõtra istam opi.& contra Io.Cald.& sequaces vr esse casus in l.si quis cũ aliter.ff. de ver.ob. & l.ij.§.circa.ff.de excep.in qbus patet,ꝙ æqparari vr dolus ex proposito:& dolus re ipsa , & ꝙ iniquitas re ipsa inducitur re ipsa:vnde etiam pro illa condemnat exceptio doli si agatur contra enormiter læsum, vt patet in.d. legibus,& secundum eum non videtur pcedere opi. Io.cal.& prædictorum dicit tamen posse opi.concordari,videlicet,quia non poterit contrauenire propter iuramentum antequam petatur absolutio,& sic intelligat opi.Io.cal.& sequaciũ,sed bene docto de enormi læsione debebit dari absolutio,sicut datur, quando quis per dolum est læsus.s.eo.si vero. nã licet ibi loquatur de iuramento per metum extorto:tñ etiam hẽt locum qñ per dolum, cum metus includat in se dolũ.l.si cũ exceptione.§.eũ qui.ff.quod met. cau.& iõ vr,quòd ex quo parificantur dolus ex pposito.& dolus re ipsa:qđ dẽat dari absolutio docto de enormi læsione:& sic poterit postea cõueniri. & ad hoc ẽe adducit dictũ Vinc.qđ refert Io.And.ĩ.eo.cũ contingat.vbi dicit,qđ si mulier super cõtractu alienationis rei dotalis iurauit non cõtrauenire,poterit instare corã iudice,vt absoluatur rõne læsionis. allegat, p hoc ẽt dictum Host.hic dum dicit,ꝙ si est enormis læsio:licèt pars non possit contrauenire qñ renuntiauit etiã rõne enormis læsionis:tñ poterit iudex ex officio prouidere iniquitati circunstantijs inspectis.qđ est intelligendũ ſm eum absoluendo partem a iurameto. & pro parte alle.d.l.pe.C.de arb. vbi ante sententiã nõ potest fieri emologatio.& etiam alleg. qa pactum vr contra substantiam actus, & sic vr vitiari per d.l.per seruum.§.j.ff.de vsu.& habi.vnde etiam dicit se consuluisse apud ciuitatem Senarũ : ꝙ puella,quæ renũtiauerat hæreditati paternæ valenti ſm quantitatem tria milia florenorũ ad instantiã patrui dotantis eam in quingentis florenis posset petere absolutionem a sacramento,cũ esset enormissimè læsa, & iurm non debeat obligare,qñ est dolo, vel metu extortũ : quin saltem possit peti absolutio:vt in c.si uero.s.eo.& facit de pac.quãuis.lib.vj.& non distinguũt iura pdicta inter dolum ex pposito,& dolũ re ipsa,& sic indistincte uidentur intelligenda.& sic dicit limitandã auth. sacramenta.C.si aduer.uen.& pro prædictis ẽt alleg. qa iniquitas re ipsa,iniquitas est : ergo iurm non dẽt illam iniquitatem effectualiter fouere,cũ iurm nõ sit inuentum , ut sit iniquitatis vinculum:vt s.eo. quãto.¶ Sed aduerte qa do.Pe.do.meus vr nimis æquitatẽ sequutus in hac materia.vnde nõ puto decisionẽ eius de iure pcedere p rõnes,& iura superius alle.nec ob.l.si quis cum aliter.& d.l.ij.§.circa. qa põt rñderi dupliciter:primo,quod non est verum qđ in dictis iuribus æquiparetur p oĩa dolum re ipsa , & ex pposito.nã p dolo ex pposito.cõpetit actio de dolo in iudicijs stricti iuris:sed vbi est dolus re ipsa , sola exceptio cõpetit:ut patet in d.l.si qs cũ aliter. cũ ibi not. Scđo dici pt,ꝙ ibi pmissio fuit simplr: nec aliqua ibi facta fuit renũtiatio,nã ibi nihil dr de renũtiatione : & iõ nõ faciũt ad ppositũ,cũ loquamur in casu ĩ quo expsse facta est renũtiatio, quæ ẽt põt fieri, qñ decepuo

ptio est re ipsa licèt enormis, cũ possit renũtiari remedio l.ij.C.de rescin.ven. ſm gl.ibi:& doc.& ideo debile fuit fundamentum per illas leges decidere cõtra opi.Io.cald.& sequacium. ¶ Item non ob.dictũ Vinc. de quo in c. cum contingat. quia ibi nõ determinat. Io.An.an dictũ Vinc.sit verum:vnde non vr̃ procedere.nam si indistinctè ipsum intelligeremus illa decr. nobis seruiret de vento, si mulier iurans posset petere absolutionem a iuramento, quod esse non debet, cum iura debeant esse posita rebus,& non verbis. de elec.in c.commissa.§.porrò.lib.vj.& C.de leg.l.ij. vnde dictũ illud vr̃ esse intelligẽdum, qñ mulier fuisset inducta per metum sorte pp minas, & verbera uiri ad iurandũ.facit,quod not.Inn. in c.causam matrimonij.de offi.deleg.Bar.in l.j.§.quæ onerandæ.ff. quarũ rerum act.non datur.vel qñ per aliqua mẽdacia fuisset ad hoc inducta.nã ex illis arguitur, seu præsumitur dolosè inducta.per id, quod notauit glo.in simili l.item si in pretio.ff.loc.secus si sponte: & absq; dolo iurauit:quia tunc vr̃ seruandũ esse iurm̃: ex quò seruari potest sine interitu salutis æternæ: vt dicit.d.c. cum contingat. ¶ Item non ob.dictum Host.qa ipse mouetur per c.ij.de arb.& sic dẽt intelligi ſm illũ.s. qñ laudũ contineret euidens peccatum, cui partes non possent renuntiare, vt erat ibi: qa continebat simoniam.Et sic non videtur pcedere, qñ iurm̃ est interpositum super enormi læsione,cui partes potuerũt renuntiare:vt superius satis dixi.& ideo cum non cõpetat tunc actio,vel ius agendi parti nõ põt iudex se intromittere,nisi absoluendo partẽ cõtra quã agereẽ de facto:ex quò constaret ius agenti nõ cõpetere: vt est tex.cum gl.in l.vbi pactum.C. de trãsac.& sic nõ pcedit dictum Host.simpliciter. vt etiam expresse dicit Ang.in d. disputa. sed vt dixi potest saluari in casu.d.c.ij. ¶ Item non obst.q iurm̃ non dẽt esse iniquitatis vinculũ:qa illud verũ, nisi sit iniquitas cui possit renuntiari. & sic renuntiatũ ut cõtingit in pposito,vt superius est dictum: nã tunc non censeẽ in effectu iniquitas:ex quò fit parte consentiente,cũ scienti,& volenti,non inferat iniuria,aut dolus.de reg.iu. scienti.lib.vj.nec ob.etiã l.pe.C.de arbi. vbi emologatio non potest fieri ante sententiam,quia loquitur in arbitro nudo pacto electo,vt s.dixi. ¶ Item nõ ob. quod pactum sit contra substantiam actio: quia non est verũ:licèt sit contra naturalia,vt superius, & per pdicta videtur, q nõ benè consuluerit idem do. meus in dicto consilio,quia si indistinctè dictum suũ intelligatur, auth.sacr̃a.esset imposita verbis, & non reb9. posset tñ dictum suũ saluari: qñ puella dolo, vel per metum fuisset inducta ad renuntiandũ, & istud credo verius de iure,licèt sua opi.habeat æquitatẽ. nec ob.etiã prædictis, quod mẽs debeat potius inspici q̃ verba,de fideiusso.ea.l.cũ virũ.& j.de ver.sign.intelligẽtia.& c.præterea.& sic licèt verba videanẽ sonare de enormi læsione,tñ qa arbitrator eligitur,vt bonus uir:& sub confidẽtia,q æquè arbitretur.s.co.veniẽs. & de ope.lib.l.libertus.& sic videtur qđ dicta renuntiatio non noceat: si enormis sit læsio attenta mente partium:qa rñderi põt,vt superius tetigi:qđ licèt sperẽt partes arbitratorẽ æquè arbitrari:tñ voluerũt, qđ ẽt possit enormiter lædere:& q stareẽ eius sñiæ, etiã si enormiter lęderet:& talis vr̃ fuisse eorũ mẽs:ex quò hoc exprimunt expresse,vel specificè l.labeo.§.tubero.ff.de sup.leg.& ideo etiam inspecta mente partiũ, si enormis sit lęsio dẽt stari sñiæ arbitratoris: ex quò expresse hoc voluerunt.nec obst.d.c.veniẽs. & d.l.si libertus.qa loquunẽ,qñ simpliciter fuit pmissum stare sñiæ arbitratoris:ut in eis patet.& p pdictis,qđ nõ possit peti reductio a sñia arbitratoris, qñ læsio est re ipsa, & renuntiatio est cõcepta in latissima forma. benè facit vt dixi,quia sicut partes possunt sibi præiudicare cõpromittendo in arbitrũ:vt cogantur stare, ẽt iniquæ sñiæ:vt præalleg.l.diẽ.§.stari.ita vr̃.ẽt qđ possint sibi præiudicare in sñia arbitratoris: qñ renuntiatio est in latissima forma.d.tñ Pet.de Ancha. in præal leg.sua dispu.nitebaẽ allegare drĩam inter arbitrium & arbitratorẽ.per ea q̃ no.Bar.in §.arbitrorũ circa fi. s.quia partes adeundo arbitrũ,cũ debeat ad instar iudicis pcedere videanẽ spernere iudicẽ. & ideo nõ ad eum redire possunt litigatores. vt in l.diem.§.stari.ff. de arbi.quæ ratio uidetur cessare in arbitratore, qui nõ habet ad instar iudicis procedere:sed certè fateor, quod pp dictam rõnem, qñ non est fama renunciatio pcedit dicta drĩa,& ita loquitur dictũ Bar.sed vbi est facta renunciatio non loquitur Bar.nec videtur, tunc posse peti reductio obstante renunciatione:cum partes in hoc debeant sibi posse præiudicare,ex quò volunt,sicut qñ compromittunt in arbitrum:licèt secus sit,qñ non interuenit renunciatio: cum partes tũc nõ videantur, sibi velle præiudicare in enormi læsione: & notorium est ẽt qđ qñ simpliciter renunciaẽ ptãti petendi reductionẽ:qđ talis renunciatio non trahatur ad enormẽ secundũ multorũ opi. de quibus dixi. s.quã ẽt sequiẽ Ange.in dicta dispu. sed an hoc sit verũ superius dixi.nunc restat videre, quando læsio est enormis,& non apparet,an sit læsio re ipsa tm̃:an vero sit facta ex dolo,& pposito arbitratoris: quid tunc erit in dubio præsumendum.Io.Cal.& Io.An. post eũ in præalle.addi. super uersi. item quid si compromissum.vr̃ uelle,q non præsumatur dolus,nisi pbetur,p l.dolũ.C.de dolo. & l. quoties.§.j.ff.de pbat.poterit autem probari ſcđm eum si probetur, qđ arbitrator corruptus p preces:uel pecuniã tulerit sñiam iniquã. per ea,quæ habentur. in l.venales.C.qñ prouo. non est neces.C.de pœna iudi.qui male. iudi.l.fi.& authẽ. ibi posita:Bar.vero in §.arbitrorũ. dicit: qđ vbi læsio est in nimis magna quantitate præsumetur dolus.ar. l.omnes.§.Lucius.ff.de his quæ in frau.cred.& quod no.i l.q testamentũ.& l.patronũ.ff.de proba. & istud ẽt sequitur hic d.Ant.& do.Pet. in præalle.dispu.sed certè ista opi.non vr̃ de iure verà:quia certum est, qđ vbi arbiter fert sñiam corruptus precibus, vel pecunia.& sic dolosè obstat exceptio, si petatur pęna.l.ita demum.ff.de arb. & l.iij.C.de arb.& tamen licèt excessiue lædat,non tñ præsumitur dolus in arbitro,nisi pbetur.vt d.l.diem.§.stari.ff.de arbi.ergo eodẽ mõ dicemus in arbitratore. & pro hoc faciat:qa forte sic visum est arbitro,uel arbitratori,vt sic excessiue lædeẽ pro bono pacis: seu in cõcordia ipsarũ partium: licèt forte postea de facto non sequatur concordia, ut putabat:& ideo vr̃ quod licèt enormiter lædat, uel excessiue,qđ nõ psumaẽ dolus,nisi aliter pbet.nec ob. d.l.oẽs.§.Lucius.qa põt rñderi,ut superius dixi. nam loquitur qñ fit alienatio omniũ bonorũ per debitorẽ scientem se habere creditores:sed hic non fertur sñia super oĩbus bonis:nec super maiori parte: pterea ibi loquitur,qñ per actum qui fit,lęditur ius tertij a quo actum faciẽs non habet potestatẽ super actu faciẽdo. hic secus.ideo ibi facilius pręsumiẽ dolus: & eodem mõ põt rñderi ad no.i d.l.patronũ.& l.qui testm̃.Sed hic occurrit dubiũ. An sufficiat lata culpa arbitratoris.Bal.in l.pe,C.de arbi.& idem do.Pet. in dicta dispu.tenent.quod cum lata culpa æquiparetur dolo. l.qđ nerua.ff.deposi.qđ idem erit dicẽdũ, ac si eẽt dolus ex pposito.faciat.l.j.§.j.ff.si mẽsor.fal.mo.di.sed forte ista opi.nõ ẽ uera:qa ſm illã uidereẽ qđ si arbiter fuiss.

ter fuisset in lata culpa,quod non staretur eius snīæ: qđ tñ vr̄ esse falsum per ea,quæ hñr in d.§.stari. & in d.l.ita demum.ff.de arbi.licèt enim lata culpa in con tractib⁹ æquparet̄ dolo:vt patet i dictis iuribus: nō tñ reperit̄,qđ hoc casu æqparet̄ dolo, qñ agit̄ de venie do contra snīam arbitri, vel arbitratoris:& ideo per consequens videtur standum præalleg.§.stari.& præallega. l.ita demum. de quarum. ll.mente videtur, quod demum quando apparet de dolo arbitri ob.exceptio.pœnæ. & istud etiam videtur fuisse de mente Io.Cal.& Io.An.inquantum requirunt probari dolū ꝓ corruptelā ipsius arbitri,vel arbitratoris.nec d.Ange.istud de lata culpa posuit:qualiter aūt possit ꝓbari dolus arbitratoris,vel arbitri. tangit etiam Ang.in ꝑalle.dispu.& etiam do.Pe. & concludit Ange. qđ ex perspicuis indicijs probari pōt.vt l.dolum.C. de dolo.¶Dicit autem aliqua esse indicia pspicua,vt si recepit pecuniam pro ferendo laudo ab altera partium per d.l.venales . idem si appareat , ꝙ ꝓ preces fuerit corruptus pet ea,quæ no.in d.l.venales.& l.seruo in uito.§.cum prætor.ff.ad Treb.licèt quo ad valorē sen tentię iudicis sit aliqua differentia inter corruptelam pecunię,& ꝓtiū.ut patet in d.l.uenales . & in d.§. cū ꝓtor.cum ibi no. tñ vtrobique arguitur dolus :vt hic patet.Idem dicit qđ si pars fecerit pactū cū arbitratore , uel arbitro , quòd si contingat in eum cōpromitti ferret snīam pro ipso pacifcente , hoc eīn neri non debet.faciat.l.obseruandum.ff.de offi.præsi. Idē si dixerit,ꝙ licèt sciret talem partem non fouere iustitiā : tñ vult ferre snīam pro illa vt uendicet se de alia par te.facit.quod hr̄ per gl.in l.fulcinius.§.quid sit latita re.ff.ex quibus cau.in pos.eatur. licèt scđm eū si hoc diceretur post snīam non crederetur sibi. ar.c.sicut.ȷ̄. de testi.sed tu de hoc dic vt habetur in c.ij.per Inno. & Io.An.ȷ̄.de arbi.¶Idem dr̄ si arbitrator,uel arbiter inebriauit partem,vt consentiret laudo: nam ꝓsumit̄ ꝙ dolosè se gessit:vt dicit glo. in l.dolum.C.de dolo. idē si per mendacia aliqua induxit partem ad consen tiendum laudo.facit,quod habetur per gl.in d.l.itē si ꝓtio.§.j.ff. loca. Idem dicit qñ pars voluit ostendere iura sua:& obtulit se paratū incontinenti de iure suo docere,& arbitrator,vel arbiter noluit audire:sed po tius leuato uelo,& capite fulminauit snīam.per ea,q̄ hñr in c.interposita.ȷ̄.de app.& ȷ̄.de test.in c.ex parte ade.Idem dicit qñ snīa continet euidētem iniquitatem apud bonos,& graues:vt quia priuauit filium successione patris non apparente causa,vel econta.& idem dicit si priuauit fratrē a successione fratris sine causa:nam etiā videtur debita hæreditas fratris.facit. l.si.C.de codi.licèt magis sit debita filio:vt l. scripto. ff.vnde liberi.& l.cū ratio.ff.de bo.dāna. & ēt magis ascendentibus,quàm collateralibus.faciat.l.nā,& si. ff.de inoffic.testa.iuncta.l.fratres.C.de inoffi.testa.& idem dicit do.Pe.si apparet per acta probatū de debi to,& ipse absoluit,vel si econtra nihil est probatū , & ipse condemnauit:nam licèt possibile fuerit, ꝙ nō ad hibuerit fidem probationibus ex aliqua causa , & similiter possibile fuerit,ꝙ licèt nō appareat ex actis:tamen aliquas probationes exhibuerit : quia tamen ex actis aliter hoc non apparet,videtur apparere de euidenti iniquitate cum acta inducant notoriū , vt ȷ̄.de verb.sig.cum olim.de coba.cler.c.fi.& ꝙ no.per Inn, de testi.per tuas.tamen dicit do.Pe.ꝙ quia,vt dixi po test esse,qđ non adhibuit fidē probationibus qñ absoluit,vel ꝙ aliàs habuit probationes qñ condemna uit,ꝙ tūc propter talem casualitatem nō debebit cōtrauenire si est iuratum nisi petita prius absolutione a iuramento , sed fortè istud dictum do. Pet.& etiam

dictum Ang.quando arbitrator priuauit fratrem,filiū vel parentem hæreditate,non probat,si aliter non ꝓbatur dolus:q̄a licèt per acta appareat de læsione re ipsa:non tamen apparet de læsione ex proposito : seu ex dolosa mente arbitri:quia possibile est,vt est dictū, qđ forte, licèt nō appareat ex actis alias probationes habuit:vel ꝙ ex aliqua causa non adhibuit fidem pro bationibus:vel etiam quod sic visum fuit sibi,& ideo non videtur quod sufficienter probetur dolus : licèt appareat læsio enormissima re ipsa: & ideo non videt̄ tunc posse peti reductionem:si partes in renuntiatione fecerunt mentionem de enormissima læsione , & istud forte verius de iure. licèt æquior videatur opi. Ang.& do.Pet.qui concludūt etiam , qđ in hoc non pōt bene certa doctrina dari: sed iudex ex circunstā tijs habebit hoc arbitrari. per ea,quæ habētur.in d.l. dolum.& prò eo,qđ dixi,qđ vbi dolus ex ꝓposito re quirit̄,nō sufficiat lata culpa.facit,qđ no.in l.si plagij C.ad l.fal.de pla.& in l.igit.§.si.ff.de lib.cau.& in l. in actionibus.ff.de in li.iuran.ꝑ gl.& in l.lege Cor.ff. 62 de sicar.¶† Sed iuxta ꝓdicta ēt dubium,qđ si aliqua partiū petit reductionē,& succumbit : an indistinctè poterit peti pœna, ita ꝙ aduersus petitionē nō possit doceri de iustitia.Dy.cōsuluit,qđ sic.ꝑ ea,q̄ hñr.in l. qui ratione.§.duo fratres.ff.de ver.obl.vnde pendēte lite super reductione,non poterit pœna peti : sed an possit peti pœna,uel non,declarabit euentus snīæ: q̄a si succumbat petens apparebit ventum esse cōtra lau dū,& peti posse pęnam,secus si obtineat. & intellige qōnem eo casu,quo pōt peti reductio,vt quia ꝓmissum fuit stare laudo simpliciter sub certa pœna : nec fuit renuntiatum potestati:seu iuri petēdi reductionē. Io.An.in præalleg.addi.supęr ver.item quid si cōpromissum.dicit dictum Dy. procedere:nisi euidēter appareat de iusta causa petendi reductionem: quia tunc excusatur a pœna,licèt succūbat.arg.l.si quis forte.ff. de pe.& l.si debitor.ff.de pet.hær.& sic dicit tenuisse Guido de Suza.& hoc etiam hic d.Ant.inquantū volendo ostendere se habuisse iustam causam litigandi noluit ostendere de iniquitate laudi: quia ad hoc nō admittetur secundum eum si sententia transiuit in rē iudicatā:q̄a snīa lata super principali obstat in accessorio.l.ex diuerso.§.j.ff.de rei uen.vbi snīa est iniqua in principali si transiuit in rē iudicatā facit ius accessorio sumptum,& expensarum : & sic eadem ratione in accessorio pœnę. pro quo etiā vr̄ casus in d.§. duo fratres.& cum ista conclusione transit Ange. in dicta disputatione.s.qđ non possit peti pœna,si habuerit iu stam cām litigandi. sed ipse idē Ange. in §. duo fratres.dicit qđ poterit docere de iusta cā litigādi:et docendo de iniquitate laudi: eum nunc agatur ad aliū finem.ar.l.quidā cum filiū.ff.de verb.obl.& l.cū quæ rit.& l.de hoc.de excep.rei iud.& alie. qđ hr̄ i l. tres fratres.de pac.per gl.& Bal.tu potes dicere concordā do opi.ut uoluit Bar.in l.Iulia.de cond.inde.circa pri mam lecturam:quia aut pars succubuit ex eo: q̄a nō ꝓbauit,& tunc in iudicio bene possit docere de iniquitate:quia tunc non uenit contra sententiā,cū possibile sit,ꝙ laudum fuerit iniquum:licèt non fuerit ꝓ batus:ut in simili tāgetur per glo.in d.l.Iul.aut succu buit,quia laudum erat æquum : & tunc non poterit ammodo de iniqtate docere:q̄a ueniret cōtra snīam ꝓ not.in d.l.Iulia.nec ob.l.q̄dā cū filiū.alleg. ꝓ Ang. q̄a ibi ille,q̄ succubuit prīo loco postea ex alterius ꝓ sona ueniebat.iō nō ob.exceptio hic secus:aut dubitat̄ ex qua cā fuerit lata & tunc si ex actis apparet de cā.intelliget̄ de illa per nota.in l.si q̄s ad exhibendū. ff.de exce.rei iu.& i l.hæ eīn.ff.de suspe.tu.si vero nō potest

potest bene apparere de causa: tûc in dubio præsumitur lata: quia non probatum. vt plenè not. in d.l. Iul. & ꝑ hunc modum possunt reduci opi. ad concor. vt dixi de quo plenius dixi in d.§. duo fratres. Salyc. tñ in l. pe. C. de arbit. simplr trâsit cum dicto Dy. sed de iu-
63 re uerius videtur, qđ dixi. An autẽ † iudex aditus suꝑ reductione debeat retractare totum, in quo est lęsio, an uero suficiat, ꝙ reducat ad modicã læsionem. do. Anto. hic concludit, ꝙ si videt causam subesse: vt ꝑ bono pacis modicę lædat reformabit tollẽdo enormẽ lęsionẽ, reducendo ad modicam: si non videt cã aliquã: tûc poterit tollere totalẽ læsionẽ: & in dubio præsumi dẽt cã: qñ modicè lædit, cum succedat loco arbitratoris in hoc, & habeat facere, ꝙ ille habebat, fatetur tñ, ꝙ si in totũ retractaret læsionẽ licèt ęquitas naturalis dictaret alterum litigantiũ lædendũ in modicũ, ꝙ ex hoc nõ retractabit sñia, qa põt seq ius, si vult, sicut, & arbitrator, licèt nõ arctaret, facit qđ no. in cle. si. ad fi. de verb. sign. & qđ no. in c. Raynu. & Raynaldus. de testa. & l. si expressim. ff. de appel. in quibus patet in simili, qđ iudex app. potest reformare sñiam in totũ, vel in partẽ. de quo hic plenè ꝑ do. Ant. & ꝑ hęc sunt expedita, quæ tangit do. Anto. super hoc c. Et licèt hic do. Ant. tangat, an excõmunicatus possit esse arbiter, vel arbitrator. tñ Ange. tetigit in dispu. præalleg. & ibi concludit, ꝙ potest esse arbiter, & arbitrator, saluo nisi esset excõicatus pro causa hæresis, & lapsus esset annus. ꝑ auth. credẽtes. C. de hæreti. vel nisi cohęret iurĩ potestati arbitri, vel arbitratoris: vt qa ex forma statuti haberet executionẽ paratã: qa tûc non possent per decr. approbãdum. de re iud. & licèt cõis sit opi. ꝙ excõmunicatus non possit esse arbiter. vt no. glo. in l. pedius. ff. de arbi. & etiam Archi. ij. q. vj. a iudicibus. & tetigi superius. tamen fortè de iure verior est opi. Ang. qa infamis põt esse arbiter. vt d.l. pedius. & tamen nõ posset esse iudex: vt in c. suscitatus. de rescrip. & ideo licèt arbiter ad instar iudicis ꝓcedat. l. j. ff. de arbit. nõ videtur, qđ sit bona æquiparatio de arbitro ad iudicẽ, & ideo, licèt excõicatus nõ possit esse iudex. vt in c. ad probãdũ. nõ tñ ꝑ hoc idẽ vr̃ inferri in arbitro. de quo plenius per eum in d. disputa. & ibi tangit cui æquiparandus sit excõicatus, an deportato, vel relegato, & tangit etiam de bannitis nostri tẽporis: cui æquiparetur talis bannitus, & an in talem bannitũ possit fieri compromissum. de quo similiter dic, vt ibi per eum. & ibi ẽt tangit, an valeat cõpromissum: si cõpromittat̃ in aliquẽ hoc acto, quod debeat pronuntiare scđm dictum, & consilium talis religiosi de ordine minorum, vel alterius, & concludit non valere tale compromissum. de quo in l. item si vnus. §. Pomponius. ff. de arbi. & tangit etiam quis iudex possit adiri super reductione, & cõcludit ibi, quod iudex eius contra quẽ petit̃ reductio. ꝑ l. ij. C. vbi, & apud quẽ. & etiam iudex loci vbi initum est cõpromissum, & latum laudum. per ea, quæ hñr in l. qui certo loco. ff. de condi. indeb. & sic debet suppleri. d.l. ij. vt in simili videtur uelle Bar. in d.l. qui certo loco. vr̃ ẽt, qđ superior arbitratoris possit adiri, qñ ex forma statuti laudum hẽt executionẽ. vt no. Bar. in d.l. ij. sed do. Pet. in præallega. dispu. hoc vltimum non tenet per. c. venerabilibus. §. 1. de sen. excõ. libr. vj. vbi per uiam querelæ non potest adiri ille, qui non est iudex partium: sed bene posset adiri per viam appel. vt ibi patet, & ideo videtur licèt ipse non dicat, quod dictũ Bar. possit saluari si appelletur. nam, tunc uidet̃ posse appellari ex quò sñia producit actio. per. l. 1. a contrario sensu. C. de arbi. ¶ Vltimo potes addere: quia idem do. Pet. in d. disputa. vr̃ cõcludere, ꝙ si pars ex negligentia non produxit iura coram arbitratore, ꝙ si reperiat̃ ex hoc læsa, non poterit postea peti reductio: sed istud nõ videtur uerum, quia non productum, & nõ ꝓbatum uidetur posse probari, & reduci in causa reclamationis, cum habeat istam appel. l. non distinguemus. §. cum quidam. ff. de arb. iuncta. l. per hanc. C. de tempo. appel. Et hæc sufficiant pro modo loco repetitionis huius. c. sic etiam est finis pro isto anno in honorem huius. c. Quintauallis.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum tendens ad separationem coniugij, debet reduci inquantũ est possibile ad separationem honestam, & licitam.*

2 *Exceptio adulterij non obstat repetenti coniugem, quando uterque cõiugum commisit adulterium.*

a Va nos. Coniuges, se abiurare non possunt. h. d. communis est diuisio, cõsultatio, & respõsio. secunda ibi: nos igitur. ¶ No. ꝙ vbi iuramẽtum ordinatur ad separationẽ absque honesta causa, non est obligato-
1 rium, nec est seruandum. ¶ † No. qđ iuramentũ tẽdẽs ad separationem coniugii reduci dẽt inquãtũ est possibile ad separationẽ honestam, & licitã, seruata mente partium: & sic hoc fieri non potest, tunc vt temerarium, & illicitum non est seruãdum, & faciat istæ tex. in arg. ꝙ iuramentum habeat in se istam clausulam: ꝙ si non valet, ꝙ ago, vt ago, valeat vt valere põt, dummodo non trahatur vltra mentem partium. facit, qđ habetur in l. cũ pater. §. filius matrem. ff. de lega. 2. & qđ ibi no. per Bar. & in l. hi qui. ff. de fideius. & in l. si qs pro eo. co. ti. ¶ Not. ꝙ coniuges possunt rõne continentiæ ab inuicem separari, dummodo illam seruẽt ẽt dato, ꝙ cõtinentiã non uouerent: secus si illã nõ ser-
2 uarent, quia tunc cõpellũtur ad inuicẽ redire. ¶ † No. quod non ob. exceptio adulterii repetẽti cõiugẽ: qñ vterque cõiugum cõmisisset adulterium: secus qñ repetens tantum cõmisisset. facit, quod habetur. ĩ. de cõuer. coniug. in c. veniens. ¶ In glo. 1. in fi. nec ob. c. verum. ȝ. eo. quia ibi loquit̃, qñ iurm̃ fuit per metum extortum. hic autem, qñ sponte fuit pręstitũ. nec ob. qđ habetur in §. criminis. quia locum hẽt, qñ periurando quis incurret veniale. de quo in d. §. criminis. circa fi. & ibi etiam per glo. ¶ In gl. 2. ibi haberet locũ, qđ ipsi dicunt. & sic vult gl. qđ si uterque vult stare in sęculo, & conseruare cõtinentiam: quòd tunc possunt separatim manere: si autem alter vellet ingredi religionem: tunc alter non posset continentiam seruare in seculo remanendo, nisi fortè esset antiquus, ita, qđ non esset suspectus de incontinentia. per ea, quæ hñr in c. ad apostolicam. alleg. in glo: & est ratio diuersitatis quare extra monasterium, seu in seculo possunt ambo castitatem vouere, & non intrare religionẽ altero remanente in seculo: qa si posset alter profiteri altero in seculo remanente, posset seq absurdũ, ꝙ nõ cõtinente eo qui remansit in seculo esset expediens, vel quod professus educeretur de monasterio, vel qđ alter semper uiueret in adulterio. facit. ĩ. de couer. cõiu. c. ex parte. & c. placet. vbi uero ambo essent in seculo, nullum absurdum sequitur. si altero non seruante alter cogatur adhęrere ei: vt hic patet, dummodo alter aliquando non seruauerit: vt hic dicitur. ¶ In ea. gl. in fi. Idem dicas si iusta causa subesset, vt separarẽtur. fortè, quia subesset impedimẽtũ cõsanguinitatis, vel aliud impedimẽtũ canonicum. facit, quod hr̃. ĩ. de cõsan. & affi. c. non debet. An autem si alter ipsorũ com-

mitteret

a Cõiuges. Nec minoribus, nec pluribus uerbis sũmat do. Ab. h c ca. & si queras verũ coiuges q iurauerũt, ꝙ nõ diuerterent ab inuicem, uel q se abiurauerũt, n a talia iuramenta sint obseruãda. dilligue, ut hic per do. Hẽn. bovc. i prin. c. & ista di. ca dit sup gl ij. istius. c.

mitteret adulrerium possent lnuicem separari recurre
ad ea q̃ hñr.ſ.c.proxi.& maximè circa fi.¶ In gl.pe.in
fi.Tácr.& Goſt.tenent contrarium. ſed dic,ꝙ opi.gl.
procedat, quando per laſciuiam fuerit præſtitũ iura-
mẽtũ:ſi vero eſſet dubiũ,an propter laſciuiam: an ꝑꝑ
ꝯtinẽtiã abiuraſſet ſe,tũc ꝓcedat alia opi.ſm Io.Au.

S V M M A R I V M.

1 *Matrimonium,an cõtrahatur per hæc verba promitto te ſemper habere pro legitima vxore.*
2 *Contrahens ſcienter cum aliquo videtur approbare conditionem illius quæ erat ſecundum tempus contractus*
3 *Iuramentum ſuper contractu interpoſitum recipit limitationes iuris circa contractum.*
4 *Arguere licet a dictis poetarum,& a prouerbiis vulgatorum.*
5 *Matrimonium,an dirimatur propter deformitatem ſuperuenientem.*
6 *Prælatus non poteſt repelli reſpectu criminis præcedentis eius promotionem.*
7 *Iuramentum vniuerſale de accuſando mulierem de aliquo crimine eſt temerarium.*
8 *Adulterium vxoris poteſt vir remittere quò ad pœnam fori cõtentioſi,ſed non quò ad pœnam fori pœnitentialis.*
9 *Comparatiuum præſupponit ſuum poſitiuum.*
10 *Denuntiationis euangelicæ finis eſt correctio,& pœnitentia.*
11 *Depoſitum compenſari non poteſt inuito repetente.*
12 *Iuramentum ſi ſit contra leges,an,& quando ſit ſeruandum.*
13 *Dictio,quamuis,de ſui natura eſt aduerſatiua: exponitur tamen quandoque pro,quia.*
14 *Pactum de non accuſando ſuper crimine nondum perpetrato non tenet ſecus ſi ſit ſuper crimine commiſſo.*
15 *Caſtigare poteſt vir vxorem ſuam moderatè,& eam in vinculis tenere ſi fuerit expediens.*
16 *Iurans non denuntiare mulierem de adulterio,quid agere debebit.*

a Qui iurauit.Idẽ ſũmat.d.Ab. & ſi q̃ras vtrum iuramẽtũ,ꝙ eſt contra eges dẽat obſuari diſtigue ſm do.Hẽ.bohic.hic,& iunge tres ſequentes diſtinctiones quas idem hoſtych.hic ponit.

2 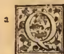
Vemadmodum. Qui iurauit [a] cum
muliere contrahere poteſt eam ꝓpter
ſuperuenientem cauſam repellere,ꝑꝑ
p̃cedentem vero nõ:& ſi vir iurauit,nõ
accuſare vxorem temerarium eſt iura-
mentum,ſed ſi ſpecialiter de adulterio iurauit denũ-
tiare poterit,Sed non accuſare.h.d.ſm Io.And.& do.
Ant.ſed melius fuiſſet deſſerre,& tutius eſt non accu
ſare.per ea quæ.ſ.dicent.ſunt tres partes principales.
quarum prima durat vſq; ad.§. illud. ſcd'a à.§. illud.
vſque ad verſum,ꝙ ſi exp̃ſſe. vbi eſt tertia,quæ durat
vſque ad finem.prima ſubdiuiditur,quia primo ſubij
cit ſecundæ ſolutioni faciendæ.ſecundo ſoluit ibi ita
ſi quis.tertio probat ſol.propter citationem abſurdi-
tatis,& per rõnem ibi alioquin.quarto reſpondet ad
oppoſitionem iuramenti. ibi nõ obſt. ꝙ rñſum ꝓbat,
propter abſurditatis euitationem.ſcd'a põt ſubdiuidi.
quia primo ponit dictum.ſecundo rationem aſſignat.
ſecunda ibi:quia ſiſr. tertia ſubdiuiditur, quia ponit
caſum dubium.ſecundo ibi: cũ ſcriptura. allegat pro
negatiua. tertia ibi: ſed nunquid.allegat pro affirma-
tiua.quarto ibi tutius.ſoluit quæſtionem.¶ No.argu-
1 mẽ.† ꝙ per hæc verba promitto te ſemꝑ habere ꝓ le
gitima vxor.econtrahi videtur matrimoniũ. de quo,
infra.de ſpon.in c.ex parte.& licèt do.Ant. hoc nota-
bile colligat.tamen tex.reuera non probat bene,q̃a vi
detur loqui,qñ aliàs cõnſtabat matrimonium eſſe cõ
2 tractũ: vt patet in litera.¶ † No.qđ ꝯtrahens ſcienter
cum aliquo vr̃ approbare illius conditionẽ, quæ erat
ſecũdũ tp̃s contractus.& ſic de p̃cedẽti vitio, aut in-
habilitate non videtur poſſe opponere,non aũt videẽ
approbare reſpectu vitij poſtea ſuperuenientis. facit,
qđ habetur in l.fi.C.de ſpon.& in c.nulli.de ele. lib.
vj.& ſic facit, qđ contrahens cũ ſuſpecto de fuga ex
eo:q̃a pauper,non poteſt ratione p̃cedentis pauperta
tis eum allegare ſuſpectum:ſecus ſi ex poſt facto effi-
ciatur pauper.de quo in l.creditoris.ff.de priui.cre.ta
cit,qđ no.Bar.in l.ait p̃tor.§.ſi debitorẽ.ff.de his q̃ in
frau.cre.& qđ no.plenè Ang.in repe.l.nemo carcerẽ.
3 C.de exact.tri.lib.x.¶ † No. ꝙ in quolibet iuramento
ineſt conditio,niſi ab alia parte non ſeruetur, vel niſi
fiat contra.l. contractus. & ſi res in eodem ſtatu per-
manſerit.& ſic no.ꝙ iuramentum ſuꝑ ꝯcto interpoſi
tum recipit limitationes iuris circa contractum. facit
qđ hr̃ in fi.C. de non no.pecu.No.ꝙ licitũ eſt argue-
re per locum ab abſurdo.facit.l.nam abſurdum, ff. de
bo.libe.¶ No.ꝙ illa quæ dirimunt iã facta fortius im
pediunt fienda,& ꝙ facilius impeditur id, qđ eſt fiẽ-
dũ,quã dirimatur iam factum.facit.l.patre furioſo. ff.
4 de his qui,ſunt ſui,vel alie.iur.¶ † No.ꝙ licitũ eſt ar-
guere a dictis poetarum,& a ꝓuerbijs vulgatorũ. l. ſi
chorus.ff.de leg.3.& l.1.ff.ſi cer.pe.& ibi ꝑ Bar.In cõ
trarium facit,quod habetur.in l.1.ff.de cõtrahẽ. emp.
ſed dic,qđ licitum eſt arguere a dictis approbatis: ſe-
cus a reprobatis. de quo plenius ꝑ Bar. in d.l.1.ff. ſi
cer.pet.¶ No.ꝙ ex cõtrauentione iuramenti quò ad
eius corticem ſi implemẽtũ,& nõ implementum po-
teſt eſſe ſine peccato ꝑꝑ condõnes ſubintellectas, nõ
5 incurrit quis periurium.¶ No.ꝙ † notabilis deformi
tas ſuperueniens poſt ſponſalia de futuro p̃bet legiti
mam cãm ab illis diſcedendi:ſecus ſi ſuꝑueniat poſt
matrimonium contractum per verba de præſenti. &
ſic no.qđ facilius impeditur matrimonium contrahẽ
6 dũ,quã dirimatur iam factum.¶ † No.arg.ꝙ prælatus
non poſſet repelli reſpectu criminis præcedentis eius
promotionẽ,ſed bene reſpectu ſubſequentis.facit.in-
fra.de purga.cano.in c.fi.de quo dicendũ,vt Io.And.
in c.præterea.ſ.de teſti.cog.& facit.quod no.in c.ac-
7 cepimus.de æta.& quali.in §.illud. ¶ † Not.qđ iura-
tamentum vniuerſale de non accuſando mulierẽ de
aliquo crimine cenſetur temerarium, & non ſeruan-
dum etiam inquantum excludit facultatem accuſan
di propter trahere ad infidelitatem.¶ No. qđ iuramẽ
tum de non accuſando de adulterio excludere videt̃
inquantum accuſatio proſequeretur priuatam vtilita
tem:ſecus inquantum proſequeretur finẽ correctio-
8 nis denuntiando.¶ † No.virũ poſſe remittere vxori de
lictũ adulterij quò ad pœnã fori cõtentioſi:ſed nõ quo
ad pœnã fori pœnitentialis. ¶ No.ex ver.tutius. quod
eſt comparatiuũ.& ſic præſupponit ſuũ poſitiuum.
9 l.vbi autem non apparet.ff.de uer.obl.† ꝙ licèt, quan
do uir iurat vxorem de adulterio non accuſare tutius
ſit,quod non accuſet:ſed,ꝙ denuntiet:tñ & vr̃,ꝙ poſ-
ſet accuſare ſi velit intelligere, qñ adulterium poſt iu
ramentum committitur.nam tale iuramentum vide-
ret̃ præbere materiam delinquendi ſi ligaret. Ideo tã
q̃ illicitũ non videtur obligatorium. facit,quod hr̃ in
l.ſi vnus.§.illud.ff.de pac.& infra. de reg.iur. non eſt
obligatorium.lib.6.licèt.d.Ant.hic aliter videat̃ ſen-
tire.& etiam Io.An.dicit in ver.tutius.ſed vbi adulte
rium p̃ceſſiſſet iuramentum bene poteſt dici eſſe lici-
10 tum,vt hic tangit gl.in verbo crimine.¶ † Vltimo po
teſt notari finis denuntiationis euangelicæ,q̃a eius fi
nis eſt ſola correctio, & pœnitentia pc̃ti.vnde probа
to adulterio per denuntiationem, vxor aliter nõ puni
tur:niſi quia cogitur pœnitere,ex quò no.ſm Pe.qui
dicit hic melius q̃ alibi probari, ꝙ vbi probatur cri-
men alicuius clerici per denuntiationem, ſeu etiam
via denuntiationis prælatus non debet eum, nec ſu-
ſpendere neque ab officio,uel beneficio priuare: ſed
ſolum,vt agat pœnitentiam,niſi in caſibus, de quibus
in c.inquiſitionis.primo rñſo.ſ.de accuſ.¶ In gl.2.ibi:ſi
placet Papæ.hoc intellige,qñ p̃ſtat̃ iuramento ſuper
materia

materia ſpectante ad Papæ poteſtatem. de quo plenè
dixi in c.quãto.ſ.e.& facit,quod habetur in c.cõſtitu-
tis.ſ.de reſcri.in gl.¶In ea.gl.ibi:& qa ſubintelligun
tur etiam aliquę aliæ conditiones. de quibus hic per
Io.An.& facit,quod habetur.j.de cenſi.in c.ſignifica
uit.¶In ea.gl.ibi:ſed aſſertorijs.& ſic videtur gl. intel
ligere.c.vltim ũ.xxxij.q.vlt:in aſſertorijs iuramentis.
Sed certè de illis non loquitur,cum propriè iuramen
ta aſſertoria ſint de præterito,& promiſſoria de futu-
ro.facit,quod not.per gl.ſ.eo.ſi vero.& xv.q. ỹ. in c.j.
vnde dic melius,qđ illud. c. intelligitur de ſpeciali-
bus conditionibus, quæ nõn ſubintelliguntur : ſed
generales ſic. vt ibi etiam not. & ſupra. eſt dictum
l.etiam mulier.ff.de iur.do.modicum facit. nã loquit̃
qñ aliquid promittitur ob dictam cauſam reſpicien-
tem fauorẽ eius,in cuius perſonã impleri debet quo
caſu præſumitur impulſiua,& non finalis, vt ibi etiã
no.in l.ij.§.fi.ff.de dona.& ibi plenè per Bar.in l.Titio
centum.in prin.ff.de condi.& demon. & facit, quod
no.ſ.de renun.in c.poſt tranſlationem.¶In ea.glo.in
fi.bene facit, quod no.Inn.in c.fi.ſ.de p̃ſum.& gl.in
11 cle.j.de offi.deleg.¶†In gl.fortius.ibi : ſed non cõpẽ-
ſari,intellige inuito repetente depoſitum. Sed eo vo-
lente ſic, cum eius fauòre ſit inductum,quod non ad
mittatur cõpenſatio.facit.j. de reg. iur. qđ ob gratiã.
lib.vj.& cõclude, qđ vera eſt regula cui damus actio
nem,multo fortius exceptionem ſaluo niſi alia ratio
ſuadeat oppoſitum,vt cõtingit iuribus alleg.¶In glo.
ſponſam.ibi.§.quærebat̃. ibi.loquit̃,qñ cõtracta ſunt
ſponſalia cum illa cum qua non poterant contrahi: vt
12 ibi patet,hic autem,qñ poterant contrahi.¶†In gloſ.
vel naſum. & ibi,vel ſi eſſet contra leges iſtud videt̃
contra.c.cum contingat.j.e.& c.licèt mulierem.j. e.
lib.vj.Ideo dicit Hoſt.& Io.An.quod iſta gl.debet in-
telligi,qñ eſt ꝯtra.l.canonicam.facit,qđ hr̃.ſ. de foro
compe.ſi diligenti.ſecus ſi ſit tantum contra.l. ciuilẽ.
quia illi non eſt neceſſario ſtãdũ , quò ad iuramentũ,
quod non cenſetur eſſe de foro ciuili,ſed eccleſiæ. fa
cit,quod habetur.ſ. de iudi.nouit.& de elec.in c. ve-
nerabilem.ad fi.in auth.vt cle.apud propri. Epiſ.in §.
ſi uero eccleſiaſticũ.col.vj.& hoc tene menti diligen-
ter,qa ſecundũ hæc vr̃,ꝙ non valeãt ſtatuta,q̃ repro-
bant iuramenta,quæ alias erant valida. de quo plenè
dicetur in c.cum contingat.j.eo.& plenè ꝑ Bar.in l.ſi
quis pro eo.in prin.ff.de fideiuſ. gloſ. tñ ſingularis in
l.adigere.§.fi.ff.de iure pa.dicit,ꝙ in remiſſione iura-
menti lex obtinet vim apoſtolici.& ſic patet, qđ qua
liter ſit intelligendum patebit ex his quæ dicentur in
c.cum cõtingat. ¶In ea.gl.ibi laberetur facultatibus.
intellige hoc uerum niſi certa quantitas , vel res fuiſ-
ſet promiſſa.per id,quod hr̃.j.de condi.appo. in c. de
illis.& facit,quod habetur.xxix.q.j.§.j.¶ In ea.gl.ibi:
ſine culpa.ſed non eſt ſine cauſa.ne.ſ.quis cogat̃ inui
tus incurrere bigamiam.facit,quod habetur.de regu.
iu.ſine culpa.lib.vj.& ſ.de conſti.c.ij.¶In gl.tenere-
tur.in fi.adde etiam caſum, qñ mulier fornicata eſt,
vt patet.ſ.hoc eo.c.addas caſum.qui colligit̃ in c.quã
13 to.& c.gaudemus.Infra. de diuor.¶ † In gl.q̃uis.in fi.
no.bñ,qđ licèt dictio q̃uis, de ſui natura ſit aduerſa-
tiua ſecundum propriam ſignificationem , tñ ſi rõne
ſubiectè materiæ non poteſt aduerſari,impropriatur,
& exponitur pro quia,nec mirum,quantuncunq; ex-
pedit vna dictio poteſt poni pro alia:vt not.gl.no.in l.
eas cauſas.ff.de condi.& demon.¶In gl.impedit.ibi :
votum ſimplex.quod dicatur ſimplex votum recurre
ad ea,quæ habentur in c.j.de voto.lib.vj. & ſupra. &
14 qui cle.vel uo.in c.rurſus.¶† In glo.crimine.in fi.no.
bene,quod vult gl. qđ vbi fit pactũ de nõ accuſando
ſuꝑ crimine nondum perpetrato,qđ non tenet pactũ;
ſecus vbi fit ſuꝑ iam commiſſo.& intellige , ꝙ qñ fit
ſuper commiſſo valet pactum quatenus reſpicit vti-
litatem priuatam , & ſic quatenus reſpicit publicã ;
vt probat̃ in l.ſi vnus.§.pacta.alle.in gl.Sed vbi fit ſuꝑ
ne nõdũ ꝑpetrato,indiſtinctè non ualet , qa cenſetur
turpe,& ꝯ bonos mores ,vt patet in d.§.pacta.nam p̃-
ſtaret,ſeu pararet viam ad delinquendum : & iõ non
debet valere.facit,quod hr̃ in l. conuenire. ff. de pac.
do.nam ſm gl.hoc reſpectu poteſt dici contra publi-
cam vtilitatem,& per prædicta vr̃,quod iuramentum
de non accuſando de adulterio futuro non valeat : cũ
cẽſatur eſſe turpe,& ꝯtra bonos mores,vt patet ex p̃-
dictis:& ex prædicto.§. pacta. & ideo non debet eſſe
obligatorium.vt j.de reg.iur.non eſt obligatoriũ. lib.
vj.& ibi tenet expreſſe hæc gl. & iſtud vr̃ de iure ve-
rius,licèt do.Ant.hic aliter ſentiat.nam dicit, ꝙ crimi
ne non commiſſo poteſt quis paciſci in genere , ſed
committendo non poteſt paciſci,vt tollat facultatem
accuſandi reſpectu publicæ vtilitatis : licèt tutius ſit
ſecundum eum,quòd deſiſtat , ut litera dicit , quæ ſe
cundum eum , per hoc includit, quod poteſt accuſa
re,quò autem ad facultatem accuſandi inquantũ in-
tenditur vtilitas priuata quo ad ſeparationem tori,iu-
ramentum in genere,& in ſpecie obligat: ſecus ſi velit
denuntiare in fi.corrigendi peccatum , quia tunc bñ
poteſt.& ſic uidetur velle domi.Anto. quod non poſ-
ſit ad priuatam vtilitatem accuſare,qñ præceſſit pactũ
vel iuramentum ſuper crimine de futuro. & aliquali-
ter ſenſit Io.An.in n.ſummarii, vt dixi ibi, & in nota.
ſed contrarium puto de iure uerius,cum tale pactũ ,
& iuramentum cenſeatur eſſe turpe,& contra bonos
mores,& ſic non eſt obligatorium.per ea quæ haben
tur in dicta l.ſi vnus.§.pacta. & dicto c. non eſt obli-
gatorium.in tex. & gloſſ. licèt tutius ſit ſuſtinere ,
vt dicit litera . ¶ In gloſſ. ethnica . ibi : gentiles . id
eſt , infideles.ſicut , ſunt gentes quæ non credunt in
Chriſtum.facit,quod habetur in c.nouit.ſ. de iu.¶In
gl.in hoc caſu.in fi.dic,ꝙ pro crimine iam commiſſo
poteſt ſe obligare ad non accuſandum.quod intellige
quatenus vellet proſequi priuatam vtilitatem :ſecus
ſi publicam : ſed pro futuro non poteſt ſe obligare.
vt plenè dictum fuit in glo.in uerſic. crimine. ad quã
ſe gl.remittit.¶ In gl.ſi.ibi:de procur.tuę. de iſto bro-
cardo : an prohibitum vna uia intelligatur eſſe prohi-
bitum alia uia.vide tex.& glo.in regula.cum qd una
uia.de reg.iur.li.vj.quia ſi. l.habet reſpectũ ſimpl̃r ad
prohibitum,intelligit̃ & alia uia, niſi alia rõ ſuadeat
oppoſitum.ſed ſi.l.hẽt reſpectum ad certam uiam, qa
tunc alia non intelligit̃ prohibita,ſaltẽ qñ ratio aliud
ſuadet,vt hic etiã patet.de quo dic plenè, ut ibi. ¶ In
ea.gloſſ.ibi: Tancre.dicit hæc uidetur uerior opinio
de iure:qa non eſt licitum ſeparare uxorem a ſe ſine
iudicio eccleſiaſtico.infra.de diuor.porrò.& c. ſignifi-
caſti. fateor tñ,quod fortè hoc caſu,ex quò eſt incor-
rigibilis poterit accuſare de adulterio ad tori ſepara-
15 tionem:vt uoluit hic gl.¶ †In ea.gl.ibi:& caſtigare in
tellige moderate,ſecus ſi non moderate.per id,qđ ha
betur in l.p̃ceptoris.ff.ad le.aqui.& in l.conſenſu.C.
de repu.& not.bene gl.ꝙ licitum eſt viro tenere vxo-
rem in uinculis ſi expediat.glo.tamen in c. placuit.al
leg.in gl.videtur velle,ꝙ ſit ſpeciale in uxore clerici ,
quia illud.c.in illa loquatur , & non uidetur repertiri
in alia permiſſum.ſed iſta glo.ſentit oppoſitũ.& fortè
melius dummodo ſe moderatè habeat , quia videtur
permiſſum viro moderate corrigere , & caſtigare vxo
rem. per id,quod habetur in c.duo.& in c. ſicut alte-
rius,q̃ allegantur in glo.licèt Io.And.nihil ſuper hoc
dicat

dicat.¶Quid autẽ ſi vir ſpecifice iurat non denũtiare
mulierem de adulterio:dicit Hoſtien. q̃ fortè egebit
amico,qui denunciet illam quaſi ipſe non poſſit. facit
quod habetur in c.ad audientiam.ſ.quod.met.cã.ſit
concludit,quod ſi uult denuntiare , q̃a principaliter
compatitur aĩæ periclitanti : tunc ſecure poterit de-
nuntiare:ſecus ſi principaliter mouetur ratione pri-
uati intereſſe:quia tunc debet abſtinere.per id , quod
dicit glo.præcedens.Et dictum fuit in gl.ſuper ver.cri
mine.tu potes dicere,q̃ hoc dictũ ꝓcedit,qñ iurat nõ
denuntiare de adulterio cõmiſſo, ſed vbi iuraret ſup
committendo : tunc non ligaret iuramentum , quia
non ligat etiam ſi fiat de non accuſando:vt ſ.dixi. fa-
teor tamen,quòd tutius eſt abſtinere ſi ratione priua
ti intereſſe vellet denũtiare.& ſic itelligo dictũ Hoſt.

SVMMARIVM.

1 *Iurare non licèt ſine neceſsitate,vel vtilitate.*
2 *Sermo duplicatus cenſetur cum maiori deliberatione prolatus .*
3 *Iurare in ſe non eſt malum.& nume. 11.*
4 *Peccatum,an ſit pœna.*
5 *Negationes duæ,quandoque non faciunt affirmationem.*
6 *Iurare per creaturam prohibitum eſt, & quare.*
7 *Iurans per creaturam,an peccet.*
8 *Iuramentum continere debet veritatem iudicium, & iuſtitiam.*
9 *Iuramentum ad tollendam controuerſiam eſt licitum.*
10 *Iurandum eſt per Deum.*
11 *Amen importat idem,quod in ueritate.*
12 *Ceſſante cauſa ceſſat effectus.*
13 *Negationes duæ ubi referuntur ad idem faciunt unam affirmationem .*
14 *Iurandum eſt per euangelia, quando certa forma iuramenti non traditur, & ſuper ipſa euangelia.*
15 *Iurans per Deos infidelium,ſi iuramentum eſt licitum ſeruari debet.*
16 *Paciſci poteſt ne agatur depoſiti,*
17 *Monachi poſſunt alijs teſtibus deficientibus eſſe teſtes in cauſa monaſterij .*

a Monachi.Idẽ ſũmat h.c.d. Abb. & ſi ẽras virũ duæ negatiões æqui polleant vni affirmationi diſtingue,vt h.c.per.d. Henri.Boych.

a T ſi Chriſtus. Monachi , a & cõuerſi iurare
poſſunt pro ferendo teſtimonio in cã
ſui monaſterij.h.d. Et diuiditur in qn
que partes principales.Quia primo rñ
det autoritati euangelicæ qua videbatũ
eſſe prohibitum iurm̃. ſcđa ibi : Iaco. reſpondet au-
toritati apoſtoli quæ videbatur ſimiliter illud prohi-
bere. tertia ibi : Ange. ꝓbat multis argumentis vete.
ris,& noui teſtamenti,quod licitum eſt iurare. quar-
ta ibi : quædam declarat.quare erat ſimpliciter ꝓhi-
bitum iuramẽtũ.quinta ibi licèt ergo dat petentibus
licentiam iurandi.¶ In tex.ibi eſt eſt.i. ſimplex affir-
matio.¶ In tex. ibi non non.i.ſimplex negatio. ¶ In
tex.ibi quam culpa.ſup.ſcilicet incredulitas, & infir-
mitas inſurgentes a pœna originalis peccati.facit,qđ
habetur.xv.q.j.§.j.&c,qđ ibi no.per gl.¶ In tex.ibi: fa-
cere album.ſup.naturaliter. licèt artificialiter qñque
fit,uel intellige creando de nouo. ¶ In text.ibi:mo-
rior.i.paratus ſum mori. & ſuſtinere periculum mor-
1 tis. ¶ †In tex.ibi:per gloriam veſtram.i. per eũ in quo
eſt,vel eſſe dẽt gloria veſtra.facit,qđ nor. Archi. xxij.
q.j.nõ eſt.No.qđ non ſubſiſtente neceſſitate.ſup. vel
vtilitate.vt hic tangit gl.in uer.neceſſitas nõ debet iu
rari.ſed ſimplex dẽt fieri aſſertio affirmando , vel ne-
2 gãdo.Itẽ patet,qđ †ſermo duplicatus cenſeĩ cũ maiori
deliberatione ꝓlat-.facit.C.ad velle.ſi mulier.& 2.q.
3. ſi is iratus.& qđ no.ĩ.eo. cũ contingat. & pp hunc
finem duplicauit hic litera affirmationem, & negatio
3 nem.¶Not.quod † iurare in ſe non eſt malum,ſed ꝓ
cedit a malo pœnæ,& non culpę.hoc eſt ab in credu
litate exigentis iuramentum,nam ignorãtia,& incre-
dulitas ꝓcedit a pęna originalis peccati.xv.q.j. ĩ prin
4 ci. quaſi per totum. An autem † peccatum ſit pœna.
no.in §.vſque adeo.eadem cauſa.& q.& ibi cõcludi-
5 tur,q̃ potius eſt culpa committentis. ¶ Not.q̃ † duæ
negationes non faciunt vnam affirmationem.de quo
dicetur in gl.j.¶ Not.quod illud dicitur vix fieri ,qđ
fit,tñ qñq; nã interdum creditur ſine iuramẽto.vt pa
tet in c.eius.ſ.de teſti.& de iſta dictione vix habetur
in l.vix ex certis.ff.de iudi.& in l.vir vxori. ff.ad vel-
le.& ĩ.de cog.ſpi.in c.ij.lib.vj.¶ No.in ver. licèt eñ.
6 lib.vj.¶ Not.in ver.licèt enim.q̃ † ꝓhibitum eſt iura
re per craturam.& no.cauſam quare,ne videlicet,ho
norificentia creatoris transferatur ad creaturã. & ſic
facit,q̃ autoritates ordinatæ ad laudem Dei,& ſancto
rũ:non deberẽt induci ad laudem creaturarum.Et ſic
ex hoc tex.arguit Hoſti. ɔtra illos qui plus hoĩes quã
Deum honorant,q̃a ſi tranſeunt coram altari nullam
inclinationis reuerentiam exhibẽt , & tamen , quan-
do coram domino temporali ueniunt , eum quaſi
idolum venerantur genufle ctendo,& deponendo pil
leum,aut caputium.contra quos etiam facit ſm eũ ,
qđ habetur Apocalipſis.xix.vbi Ang. dixit Beato Ioã
ni volenti cadere ad pedes eius : vide ne feceris con-
ſeruus tuus ſum. vnde concludit , q̃ licèt reuerentia
ſit per inferiores ſuperioribus exhibenda. facit,quod
habetur de maiorita. & obedien quod ſuper. & c.is
qui.& ipſi ſuperiores debeant,& poſſit illam recipere
ne contẽni videantur . vt ff.de offi.præſi. obſeruãdũ.
tñ reuerentia,quæ recipitur,& exhibetur eſſe recipiẽ
da,& exhibenda in reuerentiam Dei. iuxta verbum
imperatoris Federici qui ſe genuflectẽdo dixit Papæ
non tibi,ſed Petro. facit , quod habetur in d.c.is qui.
¶ No.triplicem creaturam.ſ.angelicam , & humanã :
& tertiam ab iſtis differentem. ¶ No. q̃ quis nõ põt fa
cere de capillo albo nigrum,quod intellige naturali-
ter:ſecus artificialiter,vt dixi ſuper litera. vel intelli-
7 ge de nouo creando.¶ No.†q̃ licèt non ſit iurandum
per creaturã,& peccet ſic iurans: tñ obligat iuramen-
tũ ſi aliàs ſit licitum,& ſic no. q̃ licèt iuramẽtũ ſit illi
citũ reſpectu modi iurandi,ſi tamen aliàs continet in
ſe rem licitam eſt obligatorium. ſic facit contra no. ꝑ
Bar.in l.ſi quis pro eodem.ff.de fideiuſ.& auth. ſacra
menta.C.ſi aduer.ven.inquantum dicit,qđ ſi lex, vel
ſtatutum prohibet perſonam contrahere,qđ tũc pec
cat mortaliter contrahens faciendo contra.l. ſuperio
ris.ſ.de maio. & obe.c.ij. qđ tũc ẽt ſi iuret contractũ
ſeruare non obligatur:licèt ſecus ſit,qñ ſolum inuali
dat contractum,& non prohibet perſonam. & ſic in-
telligit auth.ſacrã.& ſ.cod.cum contingat.nam dictũ
ſuum non uidetur procedere, quia.licèt quis peccet
iurãndo.ſi tamen aliàs ſit licitum in ſe , quod iuratur
debet iuramentum ſeruari,vt hic patet. & pro hoc ẽt
facit,quod habetur.xxij.q.1.c.mouet.vbi ſi aliquis iu
rat per demones aliquid facere, qđ aliàs ſit in ſe lici-
tum:licèt peccet ſic iurando:tamen ſeruare debet iu-
ramẽtũ.facit ẽt,qđ habetur eadem cauſa.& q. in c. ſi
quis per capillum.& ibi ẽt probatur,q̃ ſicut non eſt li
citum iurare per creaturam,ſic non eſt licitum iurare
per membrum Chriſti : imo grauiter,tunc peccat : vt
ibi ꝓbatur,in auth.ne lux.cõtra naturam. & ne iureẽ
per membra Chriſti.An autem opi.Bar. ꝓcedat , vel
ne dicetur.ĩ.eo.in c.cum contingat.¶ In ver.Iac.non
q̃ prohibitum eſt iurare non ſubſiſtente neceſſitate ſe
8 cus ſi neceſſitas hoc ſuadeat.¶ † Not.tria requiſita ad
iuramentũ,q̃a dẽt cõtinere veritatẽ,& ẽt iudiciũ.i.di
ſcretionem.facit,quod hr̃ inſti.qui. non eſt ꝑ miſs.fa.
teſt.in §.1.& quod ibi no.per glo.& ĩ.de reg.iur. in iu
diciis. lib.6.ideo debet eſſe factum ab habente diſcre
tionem

tionem id est discreti animi iudicium. secus si ab infante, vel furioso. facit, quod habetur. xxij. q. ij. in c. & iurabunt. & C. de secun. nup. in auth. qđ eius. debet ēt hēre iustitiā. i. qđ sit iustū, seu licitum, qđ iuratur. Nā aliàs non ligat. xxij. q. 4. c. inter. & quasi p totū. de quo p Host. in summa. e. ti. §. quoties comites. ¶ No. nō esse licitū iurare p aliq̄ creaturam, q̄cūque sit illa. quod intellige, vt dicetur. in gl. & facit, quod in c. quo
9 ties. j. q. vij. ¶ † No. ꝙ licitum est iurare ad finē tollendæ controuersiæ. & sic facit, quod exceptio quæ orif ex iuramēto, dicaf exceptio litis finitę. de quo in c. j. j. de lit. contesta. in vj. & per legistas in l. eleganter.
10 §. si qs post. ff. de ꝯdi. inde. ¶ † No. p quē sit iurādū eo casu, quo pōt iurari, qa p Deū est iurādū. An tñ aliter possit iurari. tāgif hic ī gl. in verbo testis. & facit, ꝙ no. gl. ī cle. j. §. porrò. de hrd. ¶ In ver. Ang. no. autoritates noui, & veteris testamenti in quibus probatur licitū
11 esse iuramentū. ¶ † Et no. etiam quid sit dicere amen: quia idem, quod in ueritate. gl. tñ aliter videtur exponere, quia idem sit dicere, qđ sine defectu, ab a: qđ est sine, & menno defectus. facit, qđ hf de consecra. dist. ij. reuera. ¶ In ver. quædam. No. qđ quædā sunt quæ omnino sunt mala: & ista sunt omnino præcauēda, q̄dam vero sunt quæ nō sunt omnino mala, sed ex eo, quia ex eis sequitur, aut sequi potest malum, sunt intātū ꝑhibita, & p ꝯñs cauēda īquātū malū seqf, aliàs aūt tenef quis illa cauere, & ideo, qa iuramentū ꝑhibetur, nō quia in se sit malū: sed ex eo, quia ex assidua & incauta iuratione sequitur periurium, qđ non sequitur ex necessaria, & cauta: ideo videtur ꝑmissum, qñ ex cauta, & necessaria causa præstatur. ¶ Not. ꝙ vinū
12 moderatè sumptum confert ad sanitatem. ¶ † Not. ꝙ cessante causa prohibitionis cessare debet prohibitū: & sic etiam potes notare illud vulgatum, ꝙ cessante cā cessat effectus. de quo. ī. de app. cū cessante. & de quo ēt aliq̄d p gl. & s̄. de renū. post trāslationē. p glo. & Io. And. & Io. Cal. & Bar. in l. 2. §. fi. ff. de dona. &
13 per Cy. in auth. generaliter. C. de Epi. & cle. ¶ † In gl.
a ij. in fi. dic, qđ vbi duæ negationes [a] referūtur ad idē, faciunt vnā affirmationē, qa sicut prima negatio destruit primā affirmationē, sic scđa negatio destruit negationē, q̄ alia faciebat. & sic intelligif. l. duobus. alleg. in gl. fallit, qñ ad ostēdēdū exuberātiā voluntatis proferretur, & sic ad ostendendum magnā voluntatē negādi, & sic potest intelligi hic s̄m vnum intellectū: qñ verò duæ negationes referuntur ad diuersa, & tūc non inducit affirmationem, & ita pōt intelligi hic s̄m alium intellectū, qa vna respicit negationem cordis: alia vero negationem oris, nā illud dēt qs ore exprimere, qđ gerit in corde quātū ad Deū, & ēt quātū ad mūdū honestè viuendo, licèt male seruef, vt dicit Io. An. Et sapiētia reputaf quò ad mūdū scire simulare illud, qđ gerit qs in corde. de materia hf p Cy. ī l. j. C. de ser. fug. & aliquid ēt per Bar. ibi, & in d. l. duobus. facit quod tangitur in glo. seq. ¶ In gl. creaturam. Dicit tñ gl. j. q. vii. in c. quoties. qđ qñ per creaturas iuraf in casibus etiam licitis debet haberi respectus in eis, & per eas ad creatorem, vt sic per creaturam ipse crea
14 tor inuocetur, dicit etiam hic Inno. † ꝙ qñ certa forma iuramenti non exprimitur est iurādū p euāgelia. per id, quod habetur. s̄. de iura. calū. in c. ulti. xj. q. j. testimonium. & super ipsa euangelia debet iurare: gl. tñ in d. cle. j. §. porrò. de hære. dicit, qđ ēt sup alia scriptura præstaf iuramētū quotidie, sed dicit illud procedere posse, qñ nō est expressum in iure, ꝙ sup euangeliis iuref: aliàs esset iurādū sup euāgeliis: tu potes dicere, qđ ēt, qñ ius exprimat sup euāgelia iurari, sufficit iurari sup alia scriptura: dūmō ꝯsuetudo illud habeat, & tāto tpe sit seruatū, ꝙ ꝯsuetudo sit īducta. per id, qđ hf in c. fi. s̄. de consuetu. vbi aūt cōsuetudo nō sit inducta, tunc ꝑcedit illa glo. & adde etiā, qđ not. glo. in c. vt circa. in ver. corporali. de elect. lib. vj. ¶ In gl. omnino. ibi: omnino non obligatur, ibi est duplex expositio, vna ꝙ non obligetur omnino. i. nullo mō, & hæc appprobatur ibi per Bart. & doct. cōiter, qa rōne formæ datæ a iure illa obligatio censetur indiuidua: licèt contineat quātitatē quæ est diuidua: iō totum vitiatur, & sic in nihilum tenetur fideiussor: alia expositio est, ꝙ omnino obligetur. i. in totum nō obligatur: sed solū quatenus ꝑmisit principalis: sed vt dixi p̄cedēs expositio cōiter approbaf. facit, qđ hf in regula vtile. de reg. iur. lib. 6. ¶ In gl. seruandū. ibi est ser
15 uandum. vnde dixit Inn. & est de mente glos. † ꝙ si aliquis iurat per Deos infideliū, ꝙ nihilominus si aliàs iuramentum est licitum est seruandum: licèt peccet sic iurando. & sic licèt christianus iuraret per Machometum aliquid facere, licèt peccet sic iurare, tñ seruare tenetur iuramentum. dicit etiam Vinc. ꝙ non peccat ille qui recipit ab infideli p Deū suū. p ea q̄ hfr in c. mouet. allega. in gl. ¶ In glo. mala. sunt ibi pro benedictionibus nubentium. hæc glo. male dicit. & similiter in eo, qđ sequitur de baptismo, qa cū talia sint sacramenta, seu sacræ rei signa, illa sunt prohibita, quia sunt simoniaca, qñ aliq̄d daretur pro eis, nō autem sunt simoniaca, qa prohibentur per ecclesiæ constitutiones. ¶ In glo. sequantur. ibi. l. vlt. dic. ꝙ patronus ꝑhibef ibi stipulari mercedē operarū ab inuito liberto, sed nō operas, & iō pōt stipulari operas, aut mercedē: licèt posset seq, ꝙ p̄stabit ęstimatio, quia illud nō est ꝑhibitū, nec malū, vt p̄stet mercedē voluntariè, vt ibi dicitur, & sic non ob. ¶ In ea. gl. ibi. §. illud.
16 ibi vf dici, † ꝙ & dolus futurus nō pōt exp̄sse remitti tñ pōt pacisci ne agaf depositi, & sic vf indirectè dolus futurus remitti, sed solue s̄m do. Ant. qđ inquātū dicit posse pacisci, ne agatur depositi, debet intelligi, s. respectu doli de p̄terito. Sed certè istud vf literā illam violare, & cōtra mētē glo. ibi positæ. vnde potes dicere, qđ qñ sit pactum ne agatur depositi dēt intelligi. s. respectu doli de p̄terito: sed certè istud videtur literam illam uiolare, & contra mentē glo. ibi positæ. vnde potes dicere, ꝙ quādo fit pactū ne agaf depositi videtur pars renuntiare omni iuri, qđ hēt pars ex cōtractu depositi, & ideo nō poterit agere etiam ad rem repetendam ratione depositi, & ideo etiā ratione doli nō dēt posse agi: q.i. ex quò ex toto remissum est oē lus agēdi ex ꝯctu ipso nō pōt dici quodāmō dolus cōmitti circa ꝯctum ēt illo respectu agi nō poterit. ¶ In ea. gl. in fi. & de materia p gl. in rła. cū qs vna. de reg. iu. lib. 6. ¶ In gl. pe. in fi. dic melius de hac materia, vt hf in remissionibus, quas dedi in notabilibus. ¶ In gl. fi. in fi. vel dic, qđ Papa dedit indulgētiā, vt satisfaceret cōsciētiæ petentium qui non putabāt se aliter se-
17 curos. Et no. ꝙ lfa hic videtur velle, † ꝙ demū in subsidium deficientibus alijs testibus possint monachi, & conuersi esse testes in cā monasterij. sed Host. & Per. supplēt. maximè per id, qđ habetur s̄. de testi. in c. cū nuntius. & in c. super prudentiā. alleg. in glo. & quia qñ quis se ęstimat habere plures bonos testes, q̄ hēat: & ideo vtile est monasterio, qđ ēt possit produci aliis insistētibus. ¶ An autē monachi possint esse testes in alijs causis aliorum? dic, ꝙ sic de licentia tamen Abbatis. vt no. in Spe. de testi. §. 1. ver. item excipit, ꝙ est monachus. & facit, qđ no. gl. in auth. si dicaf. C. de testi.

[a] Duæ negatiōes. vi: de. s̄. ī pri postillā. d. Henri. bohych. q̄ cadit super hac glo.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum temerarium, an sit periurium.*
2 *Canonici non arctantur ad suscipiendum ordines sacros.*

Sicut

Icut nostris. Iuramentum, qđ cõtra libertatẽ ecclesiasticã est pstitũ nõ tenet. h. d. Primo ponit iuramẽtum temerariũ. Scđo ponit iurãtẽ. Tertio cõmittit inquirẽda, & retractãda attẽtata. scđa ibi: p iu ratione. tertia ibi: q a nõ. ¶ In verbo Eps. dic, q postea fuit electus, & illo tpe erat canonicus. ¶ No. j. qđ iuramentũ pstitũ per canonicum si est licitum ligare vr eũ cpm, vt hic uidetur colligi a contrario sensu, & sic non videtur alterari rõne dignitatis, qđ intellige, nisi ratio subiectę materiæ suaderet oppositum, quia si iurasset solum prætextu sui canonicatus, & præbẽdę suę quam perderet postea creato Epo. s. de elec. cũ in cũctis. & j. de conces. pbẽ. cũ nostris. videtur qđ tũc nõ teneret, cũ cesset causa obligationis. facit, quod habetur. s. ti. pximo. circa fi. ¶ No. q iuramentũ tẽdens ad damnũ tẽporalis dignitatis, vel ecclesiæ est temerariũ & non obligatorium. facit, qđ habetur. s. e. c. 2. ¶ No. q temerarie iurans peccat, & imponi debet sibi peni tẽtia pro tali peccato, an autẽ mortaliter peccet tangetur in gloss. ¶ No. qđ delictum temerarij iuramenti non est delictũ inducens depositionẽ a dignitate. de quo etiam tangitur in gl. quę crimina inducãt depositionem ab officio, vel beneficio, & sic a dignitate. no. per glo. & doc. in c. ex tenore. de tẽp. ordi. xv. q. viii. in summa. vbi bona gl. & facit, qđ habet. lxxxi. dist. c. j.
1 ¶ † No. q incautum, seu temerarium iuramentũ lato sumpto vocabulo, dici potest periurium, & lato sumpto vocabulo, omnis mala, seu praua iuratio dici põt periurium. facit, quod no. gl. s. eo. c. tua nos. & per Ar
2 chid. xxij. q. ij. in c. animaduertendum. ¶ † No. arg. sm Abb. qđ canonici nõ artantur ad sumendum ordines sacros. p tex. dũ dicit, dũ esset in minoribus. &c. de quo in c. quæris. de æta. & quali. & est glo. bona in c. licet canon. de elec. lib. vj. facit, quod hr in clemen. vt hi qui. de ęta. & quali. posset tñ dici, qđ hic appellãtur minores ordines præter Episcopalẽ, & tũc nõ colligeretur arg. ¶ Not. qđ in criminibus ratione peccati cõmissi contra ecclesiam videtur iudex posse inquirere ex officio. de quo per Innoc. in c. ad nostrã. el ij. s. eo. facit, qđ hr in c. j. de offic. ordi. ¶ An autem posset Eps rem spectãtem ad mensam suã dare capitulo, vt sic præiudicet etiam successori suo, dic, qđ non; quia non potest Eps sine consensu sui capituli, & sine solennitate ecclesiastica talẽ rem alienare. xii. q. ij. sine exceptione. capitulum autẽ non potest autorari in facto suo. de quo in cle. si vna. de rebus eccle. nõ alienan. ¶ In gl. in mortali peccato. ¶ Nota, q temerariẽ iurãs peccat mortaliter, in cõtrarium videt tex. & gl. xxv. dist. nunc autem. ad finem. vbi dicitur, qđ incauta iuratio est ueniale peccatũ: sed dic, qđ ibi loquit, qñ incautẽ laudando quis iurauit licitũ, & postea nõ seruauit: sed hic loquitur, qñ deliberate iurauit id, quod est licitum, facit, quod dictũ fuit. s. eo. tua nos. vbi etiam tetigi, an sit peccatum mortale, si quis laudãdo iurauit falsum. ¶ An autẽ temerarium iuramẽtũ infamet. glo. tenet, quod nõ in c. Archidiaconũ. xcv. dist. & no. ex his, quæ sequuntur in gl. qđ demũ crimina, quæ sunt grauia inducunt depositionem, quod videtur intelligendum, quando sunt publica. de quo plenẽ dic, vt habetur in c. ex tenore. alleg. in gl. ¶ In glos. penul. ibi: nec ipse Episcopus. sup. sine sollennitate canonica. de qua in c. sine exceptione. xij. q. ij. & in cle. si vna. de rebus eccle. non alie. ¶ In glos. penul. ibi: tanq̃ canonicus. Idem dicas, si aliquam Episcopus, ex quo illicitẽ. consensisset. per id, qđ hr in c. si q s presbyterorũ. de rebus eccle. nõ alie. & s. de eccle. in c. nolli.

S V M M A R I V M.

1 *Alienatio rei dotalis non ualet secundum leges, & idem in alienatione donationis propter nuptias.*
2 *Iuramentum præstitum super contractu inualido, & prohibito ratione fauoris personæ iurantis est obligatorium, & seruandum.*
3 *Iuramentum vi, metu: vel dolo præstitum non valet.*
4 *Et iuramenti obligatio impeditur inquantum tangit præiudicium alterius, & inquantum præiudicat animæ iurantis.*
5 *Mulier constante matrimonio non potest agere pro dote.*
6 *Ius canonicum, quando discrepat a iure ciuili, quod seruari debeat.*
7 *Iuramentum in aliquibus non obligat. & num. 3.*
8 *Iuramentum seruari debet si sine interitu salutis æternæ seruari possit.*
9 *Alienatio rei prohibitæ permittitur in certis casibus fauore personæ.*
10 *Iuramentum habetur pro secundo consensu.*
11 *Pactum legis commissoriæ in pignoribus est reprobatum.*
12 *Mulier iurans non venire contra alienationem rei dotalis, an debeat seruare iuramentum priusquam absoluatur.*
13 *Iuramentum metu extortum, an obliget mero iure.*
14 *Alienatio rei dotalis vbi vir, & mulier iurant, quando extant filij an valeat adeo, quod vir nõ possit reuocare cõstante matrimonio, nec etiam mulier ipso soluto.*
15 *Mulier iurans super actu a lege infirmato, an contractus firmetur iuramento, an vero illa solum obligetur ad obseruantiam iuramenti remanente contractu nullo.*
16 *Iuramentum, an transeat ad heredes.*
17 *Dotale prædium si alienetur, & postea repetatur, an poterit fideiussor datus conueniri pro euictione.*
18 *Fideiussor in alienatione rei minoris tenetur licẽt succurratur pupillo.*
19 *Maritus si alienauit rem dotalem, & dedit fideiussorem de euictione, an ipse maritus non obstante alienatione poterit ipsam rem dotalem repetere.*
20 *Maritus vendens rem dotalem, an teneatur de euictione si ipsa res repetatur.*
21 *Ignorantia iuris, quando præsumatur.*
22 *Mulier si alienat rẽ dotalẽ viro nõ cõsentiẽte non tenet alienatio.*
23 *Et si alienauit cum sacramento, & postea soluto matrimonio rem repetit, an poterit emptor repetere pretium.*
24 *Rem dotalem scienter emens non repetit pretium.*
25 *Fundus dotalis si a muliere consentiente viro detur in dotem pro filia communi, an teneat.*
26 *Et si vir, & mulier simul alienant fundũ dotalem, & cum iuramento, an soluto matrimonio poterit mulier repetere ab hæredibus uiri pro dote sua pretium receptum ex ipsa re dotali vendita.*
27 *Fundus dotalis si ab extraneo vendatur tenet contractus ad præiudicium vendentis.*
28 *Iuramenti effectus qualis sit inquantum non repugnat legi, seu iuri.*
29 *Iuramentum si tendit ad confirmationem actus validi quem effectum habeat.*
30 *Iuramentum, quando tendit ad inducendam obligationem, & consequenter actionem, an tale iuramentum inducat obligationẽ, & actionem de iure ciuili.*
31 *Iuramentum, an habeat vim pacti.*
32 *Iuramentum, quando repugnat legi ex eo, quia est contra bonos mores, non obligat.*
33 *In carceribus esse, est species seruitutis.*
34 *Pactum, quod quis possit carcerari pro debito, an valeat.*
35 *Testamentum mutare, an possit quis licẽt iurauerit non mutare.*
36 *Iuramentum, an firmet contractum, quando actus reprobatur fauore publicæ vtilitatis principaliter.*
37 *Lex si prohibet aliquid fieri sub certa pena, an intelligatur velle, quod etiam actus sit nullus.*
38 *Iuramentum, an possit lege, vel statuto annullari.*
39 *Iuramentum, an validet actum, quando actus est ipso iure nullus.*
40 *Iuramentum, an possit a lege improbari.*
41 *Ad uoti obseruantiam nõ tenetur filiusfa. durãte patria potestate si pater contradicat: si tamen efficiatur sui iuris debebit illud implere.*
42 *Donatio inter virum, & vxorem, an possit iuramento firmari.*
43 *Alienatio peculij aduentitij in quo pater habet vsumfructum, an teneat.*
44 *Contractus prodigi, an firmetur iuramento.*
45 *Ludenti, seu ad ludum, vel ludendum parato mutuare non licet.*
46 *Iuramentum, an possit per statutum prohiberi.*

47 Pupillus si faciat contractum cum iuramento, an poterit petere restitutionem in integrum.
48 Pupillus doli capax si contrahat cum curatore, & iudicis decreto, an valebit contractus,
49 Et si pupillus reperiatur deceptus, an & quando remedium sit dandũ.
50 Statuto si caueatur, quod nulla mulier maritata possit aliquẽ contractũ facere sine duorum proximorum consilio, verum si mulier nõ seruata dicta solennitate contraxerit cum iuramento possit uenire cõtra.
51 Minor si iurat non uenire contra contractum etiam propter enormem læsionem, an possit petere absolutionem a iuramento.
52 Renuntiatio, an trahatur ad non cogitata.
53 Absolutio a iuramento, an possit peti propter enormem læsionem.
54 Minor si iurat non uenire contra ratione minoris pretij, an per hoc videatur renuntiatum beneficio l.ij.C.de rescin.vendi.
55 Contra iuramentum venire, an possit quis nulla habita absolutione.
56 Minor si iurauit non uenire contra ratione damni modici, vel enormis, an si sit enormiter læsus, an poterit habere aliquod remedium.
57 Minor iurans per caput suum, vel clericus per clericam suam non uenire contra contractũ quẽ facit, an tale iuramentum firmabit cõtractũ.
58 Iuramentum si corporaliter præstetur, & non corporaliter tactis scripturis, an habeat locum auth.sacramenta.C.si aduer.vendi.
59 Iuramentum, an obliget, si non iuretur super euangelio, sed super aliqua scriptura, vel super ligno.
60 Auth.sacramento puberum.C.si aduer.vendi, an habeat locum in pubere doli capace.
61 Et quid de adulto curatorem habente, & contrahente sine eo.
62 Et an dicta auth.hẽat locum in iudicijs, si minor iurat non uenire cõtra.
63 Minor si iurat generaliter non venire contra contractum a se fiendũ cũ Titio in absentia Titij, an si postea contrahit cum Titio nullo præstito iuramento, an poterit contrauenire.
64 Donatio facta inter coniuges, an firmetur iuramento.
65 Renuntiare, an possit mulier velleiano.
66 Iuramentum, quod tendit ad firmandum contractum inualidũ in odiũ illius cui præstatur, & qui suscipit sacramentum, an obliget iurantẽ.
67 Contractus qui ex statuto prohibentur cum forensibus, vel nõ subditis potestati, an firmetur iuramento.
68 Contractus prodigi cui bonis est interdictum, & datus curator, an firmetur iuramento.
69 Iuramentum debet habere tres comites, scilicet, veritatem iustitiam, & iudicium.
70 Prodigus equiparatur furioso, & non potest testari, nec esse testis, nec obligatur naturaliter.
71 Prodigus, an possit contrahere, antequam ei sit bonis interdictum.
72 Contractus põt firmari iuramento in minore, & muliere iurante.
73 Contractus improbatus a iure propter defectum solennitatis probatoriæ, an firmetur iuramento.
74 Et quid si contractus reprobetur ratione solennitatis formalis, an firmetur iuramento.
75 Fideiussor obligari non debet in plus, vel in aliud quam principalis.
76 Contractus simulatus, & iuratus, an debeat seruari, & an possit iurans contrauenire non obstante iuramento.
77 Simulatio, an possit contra publicum instrumentum probari per testes.
78 Venire contra contractum simulatum, & iuratum, an possit quis.
79 Contractus iuratus non põt dici nullus, nec rescindi, quando iuramentum est licitum.
80 Iurans omnia in instrumento contenta uera esse, si sponte, & non per dolum iurauit non potest allegare simulationem.
81 Lex, quando dicatur resistere contractus, vel non assistere.
82 Lex, quãdo prohibet actũ, vel cõtractũ, si nõ deficit in forma, vel solẽnitate, vtrũ si fiat contra talem prohibitionem contractus sit nullus.
83 Iuramentum nihil operatur, quando deficit actus ratione rei, vel materia, super qua interponitur, quia videtur interponi super impossibili.
84 Actus mere spiritualis qui fit contra iuramentum est nullus.
85 Vendens rem duobus incidit in pœnam falsi.
86 Iuramentum de non cedendo bonis, an ualeat.
87 Iuramentum, quod filius a patre non petet alimenta non valet.
88 Fideiussores si obligant, se pro dote pro marito, & iurant, an iuramentum obligabit.
90 Donatio quæ eget insinuatione, an valeat si fiat cum iuramento, licet non sit insinuata.
91 Donatio, quã fit sine iuramẽto, an sufficiat dicere, qđ donãs, vult quod tot intelligantur esse donationes, quod nulla intelligatur excedere summam.
92 Insinuatio qualiter fieri debeat.
93 Insinuatio donationis, an possit fieri tempore feriato.
94 Rex, an hoc possit in suo regno, quod põt Imperator in suis subiectis.
95 Transactio facta super alimentis, an validetur iuramento.
96 Trãsactio, an valebit sicut iuramẽto renũcietur l.de his.ff.de transac.
97 Filiusfamilias qui iurauit creditori suo non recedere de loco sine sua licẽtia, an si reuocatus fuerit per suũ Episcopum, vel per patrem poterit recedere licentia petita, sed non obtenta.
98 Debitor qui iurauit soluere creditori, poterit non obstante iuramento soluere fisco si bona eius publicentur.

a CVm contingat. [a] Non auditur mulier contra alienationẽ rei dotalis, cui sponte consensit, & non contrauenire iurauit. h.d. & est cõis diuisio, cõsultatio, & rñsio. scđa ibi. nos aũt. ¶ 1 † No. quod sm leges nõ ualet alienatio rei dotalis. facit, qđ hr̃ in l.lex Iulia. ff. de fundo do. & idẽ vr̃ in alienatione donationis pp nuptias. facit, qđ hr̃ in auth. siue a me. C. ad velleia. Aduerte tñ, quod sicut dos soluto matrimonio dẽt redire ad mulierẽ. ita donatio pp nuptias ad virũ nisi ex pacto, vel ex cõsuetudine aliud fuerit inductũ. j. de dona. inter ui. c. vlti. ad fi. vnde si nõ interuenirer pactũ, vel cõsuetudo, de lucrãda dõne pp nuptias, tũc videretur, quod alienatio teneret, ex quo nõ deberet redire ad mulierem. hoc tñ fortè videt intelligẽdum nisi dos fuisset in quantitate, quia tũc vr̃, qđ intelligatur specialiter obligata donatio propter nuptias pro restitutione dotis. facit, quod habetur in l. vbi adhuc. & in l. rebus. C. de iure do. vnde, tunc videretur posse procedere, quod hic innuitur videlicet nõ valere vẽditionẽ rei donate propter nuptias ad p̃iudicium mulieris. & pro hoc faciat, quia si eo casu mulier dẽt lucrari donationẽ pp nuptias, nõ valet alienatio ipsius donationis propter nuptias. vt patet in dicta auth. siue a me & in corpore. vnde sumit multo fortius, quod non ualeat venditio dictæ donationis in casu proximè dicto tñ re uera. l. vbi adhuc. & l. in rebus. C. de iure do. non videntur probare, qđ proximè dixi, quia. l. in rebus solũ videtur loqui in dote scilicet de re dotali. & in l. vbi adhuc. solum videtur loqui, quando constante matrimonio mulier, vult agere ex eo, quia vir vergit ad inopiam quo casu clarũ est, qđ vir nõ posset alienare donationẽ pp nuptias: quia illa est vxoris cõstante mr̃imonio sicut econtra dos est viri constante matrimonio vt in l. dote. C. de rei ven. & facit, qđ hr̃ in l. fi. C. de dona. ante nup. videtur tñ, quod tũc cõstante matrimonio non possit ipsa donatio propter nuptias alienari: ẽt de cõsensu mulieris, quo minus viro vergente ad inopiam possit peti per ipsam mulierẽ, qñ in alienatione interuenit iuramentũ per. d. l. vbi adhuc. & per dictam auth. siue a me. Sed vbi alienaretur constante matrimonio muliere consentiẽte, & postea dissolueretur matrimoniũ, si mulier non dẽret lucrari ipsam donationẽ non reperio clare expressum, quod non teneat, vnde posset dici, tunc in dicto casu idem, qđ dr̃, qñ alienantur aliæ res viri obligatæ pro dote consentiente muliere. de quo hr̃. C. ad velleia. Concludit Bar. quod si mulier consentit solum alienationi nõ nocet sibi p. l. vir vxori. ff. ad velleia. secus si renunciat iuri hypothecarum in re illa, quia tunc nõ nocet sibi dummodo, tunc supersint alia bona, ex qb' cõsuli possit mulieri. & sic itelligit. d. l. iubemus. & p̃dicta intellige sp, qđ iurm̃ non iteruenit. p istud, qđ dr̃ i hoc. c. & adde oino, qđ legit, & no. ĩ c. p̃uenit. j. de emp. & vẽ. ĩ tex. & gl. ¶
2 † Itẽ no. quod iurm̃ p̃stitũ sup cõtu iualido, & phibito rõne furoris psonæ iurãtis est obligatoriũ, & seruandũ cũ possit seruari sine interitu salutis æternæ. Et no. qđ hoc saltẽ vr̃ pcedere secundũ canones: tñ ẽt idẽ vr̃, sm leges p auth. sacramenta

a Cũ contingat. l præsenti. c. do. Io. de Imo. valde dilatauit simbrias suas. & acumen ingenij sui extẽdit, nã quod multi, imo pœnè oẽs doc. tã legũ, quàm canonũ diuersis in locis de iurõ, deqȝ cõtractib. de iure ciuili reprobatis, sed iuramẽto cõfirmatis sparsim scripsere: hic pœnè oĩa in hũc locũ cõgessit, ita non sit necesse remissiões seu additiones cõgerere, cũ hæc sua scripta apprimè sufficiant. cũ ẽt repertoriũ hui' voluminis summo digito te dirigere poterit, verũ. n. uero, quia certo certius est, qđ iura canonica in hac materia iuramentorũ multũ derogant legibus: & quasi oẽs leges, quæ optimo iure statuerũt multos contractus irritos esse, vt ita dixerim, abrogãt. quia propter in hoc christianissimo regno ĩ cancellaria regia faciliter solent mitti preces supplicantium: & petentium restitui in integrũ contra pæd-

ctos contractus, dũmodo cum plaribꝰ ſupplicanibꝰ ſit diſpenſatũ per coru plato ſi iuret iureiurãdo i talibus cõtractibus pſtito. Quod ego Ioã. de gradibus in ipſa regali cancellaria crebro fieri vidi. Et hęc tibi pro additionibus ſatis ſint vſq; ad c.ſi. eut.

menta pubetum.C.ſi aduer.vendi. de quo etiam tan-
getur cum gloſ. & not. etiam,quod hic ſimpliciter di
cit ſeruandum eſſe iuramentum interpoſitum ſuper
contractu, non autem expreſſe validat contractum.
vñ ſuper hoc fuerunt opi. an validetur ꝯtractus in ca-
3 ſu iſto,& ſimilibus de quo inferius dicetur. ¶ † Item
not. quod, vt talia iuramenta effectualiter obligent
ad obſeruantiam eſt, neceſſe quod ſint præſtita abſq;
vi,ſeu metu,& dolo, & ſic a contrario videtur, quod
ſi per dolum,vel metum ſint pręſtita,qđ nõ obligent.
de quo per legiſtas in auth.prææſe.ſacramenta. vbi p
Bat.circa ñ.& etiam per Salic.& cõmuniter legiſtæ vi
dentur tenere,qđ ipſo iure nũ obliget tale iuramentũ
taliter pſtitum pro quibus bene facit tex.in d.auth. ſa
cramenta. vbi dicit per vim,aut per metum extortũ
nullius eſſe momenti iubemus, ſed canoniſtæ cõiter
tenẽt ꝯtrariũ,videlicet qđ de mero iure obliget iuſm
licèt peti poſsit abſolutio.vt uoluit Inn.in c.ad aures.
quod metus cau.& hoc dicit eſſe tutius Archi.in c.q̃-
uis.de pac.in vj.de quo plenè dixi ſ.in c. ſi uero.ſ. eod.
& de materia etiam in c.autoritate.xv.q. vj. ¶ Poſſes
dicere,ꝙ de iure ciuili procederet opi. legiſtarum per
dictam auth.ſacramenta. ſed opi. canoniſtarũ de iure
canonico.per id, quod dictum fuit in d.c.ſi uero. tñ,
quia in materia iuramenti tanq̃ ſpiritualis potius ſer-
uandũ eſt ius canonicum,q̃ ius ciuile etiam in foro ſæ
culari.vt patet in c.ij.j.e.in vj.iõ ẽt in foro ciuili ſeruã
dũ eſt ius canonicum,& nõ ius ciuile.facit,qđ not.gl.
in regula.poſſeſſor.de reg.iur.in vj.& qđ not. per legi
ſtas in l.priuilegia.C.de ſacroſanc.eccle.& Io. An. &
Io.Cald.in c.j.j.de noui ope.nun.& ſecundũ hoc ꝯtra
rius ſenſus hic debet ſumi reſpectu effectus, quia tũc
effectualiter non obligaret,qñ aduerſus talia iuramẽ
ta poſſet peti abſolutio & hoc ſequitur hic d.Ant. ẽt.
item no.qđ hic ſimpliciter loquitur de dolo, & ſic vi-
detur,quod,cum ſit dare dolum ex propoſito, & dolũ
re ipſa.facit,quod legitur,& notatur in c.pe.j.de emp.
& ven.& in l.ij.C.de reſcin.ven.& ff.de verb. obli. in
l.ſi quis cum aliter.uidetur,quod de utroq; hic ſit in-
telligendum,quod an procedat patebit ex j.dicendis.
4 ¶ † Itẽ no.duo alia, q̃ habẽt ĩpedire effectualr obliga-
tionẽ iuramẽti. ¶ Primum eſt,inquantũ tangit præiu
dicium alterius.facit,quod habetur.ſ.eo.veniẽs.¶ Se-
cundum inquantum præiudicat animę iurantis, quia
non poteſt ſeruari ſine diſpendio ſalutis æternæ, & ſic
abſque peccato mortali; quid autem ſi poſſet ſeruari
ſine peccato mortali:ſed non ſine veniali,an tunc iu-
ramentum obligaret,videtur,ꝙ ſic p iſtũ tex. a cõtra-
rio ſenſu.ſed contrarium tenuit Archi.in c.quãuis.de
pact.in vj.q̃a vt iuramentum non obliget.ſufficit,ꝙ tẽ
dat in deteriorẽ, ſeu peiorem exitum animæ. per id,
quod legitur, & notatur in c.ſi aliquid.xxij. q. iiij. &
iõ ſufficit,ꝙ non poſſit ſeruari etiam ſine ueniali pec-
cato,cum tunc tenderet in deteriorem exitũ aĩę.facit,
qđ legitur,& notatur per gl.in d. c. ſi aliquid. quatenus
aũt iuramentum pıudicat iuranti circa bona tẽpora-
lia,& poteſt ſaluari ſine detrimẽto animæ, tunc iura-
mentum eſt obligatoriũ.vt hic patet,& in dicta auth.
5 ſacramẽta.¶ † Item no.a cõtrario ſenſu, qđ mulier cõ
ſtãte matrimonio non poteſt agere pro dote:& iõ eſt,
ꝙ tũc nõ hẽt actionẽ mulier, ſed maritus p re dotali.
l.dote.C.de rei vẽdi.niſi in cauſa.l.vbi. C. de iure do.
qñ videlicet vir vergit ad inopiam,vt ibi habetur,& ẽt
plenè in l.ſi cõſtante.in prin.ff. ſolu.matr. ſoluto autẽ
mr̃imonio bñ cõpetit mulieri actio,vt hic patet, ꝙ in
tellige ſiue morte viri ſolutũ,ſiue p diuortiũ rõne im
pedimẽti cõſanguinitatis,vel alterius impedimẽti ca
nonici p ſententiam iudicis eccleſiaſtici: nã aliter nõ
põt fieri diuortiũ ſm canones.facit,qđ hr.j. de diuor.
c.porrò.& c.ſignificaſti. licèt ſm leges olim de facili
poſſit fieri diuortium.vt patet in toto tit.ff.de diuor.&
hodie etiam in certis caſibus. de quibus in l. conſen-
ſu.C.de repu. Sed in hoc ſeruandum eſt ius canoni-
cum,quia in materia matrimonij velut ſpirituali,cum
ſacramentum matrimonij ſit magnum in eccleſia ſa-
cramentum.ſ.de biga.debitum. debet ſeruari ius ca-
nonicum. facit,qđ no.gl.inſti.de gradi.§.ſi.& in l.j.C.
6 de ſecun.nup. ¶ † Item not.quod interdũ ius canoni-
cum diſcrepat a iure ciuili, vt hic contingit in mate-
ria iuramenti,& an generaliter,quando ius canonicũ
diſcordat a iure ciuili debeat ſeruari ius canonicum:
an vero ius ciuile,& an aliquo caſu ſeruari poſſit ius
ciuile ſaltem in foro ſuo.tangitur per legiſtas in l.pri-
uilegia.C.de ſacroſan.eccl.& per Io.An.& Io. Cal. in
c.j.j.de noui ope.nun.& eſt bona gl.in regula poſſeſ-
ſor.de regu.iur.in vj.& in c.ij.de arbi.eod.lib.¶ Et bre
uis concluſio,qđ in materia ſpirituali,vt iuramẽti,ma
trimonij,vel ſimilis ſeruari debet ius canonicum etiã
in foro ciuili,& in terris imperii.per id,quod habetr in
c.ij.j.eo.in vj.& in c.ſi.j.de præſcri.& per glo. in dicta
regula,poſſeſſor.& in d.§.ſi.inſti.de gradibus. & in d.
l.j.C.de ſecun.nup.aliàs in foro canonico ſeruari dẽt
ius canonicũ,& idẽ in foro ciuili in terris ſubditis ec
cleſiæ.j.de app.ſi duobus.¶ Sed in foro ſæculari in ter
tis imperij ſeruari debent leges.vt uoluit gl.notabilis
in c.ij.de arbi.in vj. Et ad prædicta facit, quod not. hic
Hoſt.dicens,quod videtur etiam eſſe de mẽte legũ,in
caſu iſto ſeruari debere ſacramẽtũ,ex quo canones vo
lunt illud ſeruari,quia etiam ipſe leges mandant ſer-
uari.in auth.quo opor. Epiſcopus.§.j.colum.j.& C.de
ſum.tri.l.fin.in prin.& in Auth.de mand.princ.§.ſi ue
ro.col.iij.allegat Auth.ſacramenta.C.ſi aduer.vẽ.qꝛ ſ
ipſe Hoſt.hic gloſſ. & inter cætera tenent auth. illam
hẽre locũ ẽt in impubere doli capace, q̃a talis piurra-
re poteſt.j.de delic.pu.in c.j. & ij. nec obſtat ſm cũ. c.
paruuli.&c.pueri.xxij.q. v. q̃a loquuntur de infanti-
bus,vel doli non capacibus,de quo eſt opi. inter legi-
ſtas,& inferius tãgetur, tenẽt ẽt,qđ illa auth. habet ẽc
locũ in donationibus.de quo ẽt per gl.& legiſtas in di
cta auth.ſacramenta.tangit ẽt ſi minor qui iurauit fuit
deceptus vltra dimidiam iuſti pretij. de quo remittit
Ioã. And.ad no.per gl.& alios in c.pe.j.de emp. & vẽ.
per gl.& legiſtas.C.de reſcin. vendi. & inferius aliqd
tangetur,& vltimate etiam ponit hic vnum notabile
& ſingulare dictum,quod recitat gl.in c.ij.j.eod. in vj.
vbi glo.refert Hoſt.hic tenere,qđ ſi mulier iuraſſet pa
tri non alienare rem dotalem,quia iſtud iuramentum
eſſet iuſtum,& cõformæ diſpoſitioni iuris, ꝙ ſi poſtea
contingat,quod alienetur conſtante matrimonio, &
mulier conſentiat,& iuret non contraire,ꝙ tunc præ-
ualebit primum iuramẽtum.facit,quod hr.j.c.intelle
cto. & ſic ſecundũ iuſm nõ obligaret mulierẽ ad ob-
ſeruãtiã,& ſic hoc caſu hẽret locũ iſtud.c. & eſſet ſin-
gularis limitatio ad hanc decretalem, & ex illa etiam
poſſet ſumi cautela ad impediendum alienationem
rei dotalis ẽt cũ iuramento,& iõ ſingulariter hoc di-
ctum eſt mẽti tenendum.¶ An autẽ indiſtinctè proce
dat patebit ex his quæ inferius dicentur, & qđ dixi.ſ.
poſt Hoſt.& gl.in dicto.c.ij.de iureiurã.in vj.tenuit ẽt
Archid.ibi in c.ij.& etiam Spe.in ti.de emp.& ven. §.
tertio loco.verſicu. & not. generale conſilium. & per
pdicta poſſet dari cautela i iuſi ꝯtra auth.ſacramẽta.C.
aduer.uẽ.nã poſſet fieri; qđ minor iuraret nõ aliena-
re res ſuas ſine ſolẽnitate legali, & ſine decreto iudi-
cis,& autoritate curatoris:nã cũ tale iuſm ſit iuſtum,
& conforme iuri cõmuni,qđ fuit ex iuſta cã inductũ
nemi-

ne minores ex facilitate ætatis læderētur.l.j.ff. de mino. videtur,ꝙ si postea fiat alienatio nō seruata solēnitate iuris etiā cum sacramento,ꝙ non teneat alinatio, nec præiudicet,ſm sacramentū propter primū præambulū licitū per id,ꝙ hr in d.c.intellecto.& per gl.in d. c.ij.de iureiur.in vj.& per id,ꝙ superius dixi.& sic videretur,ꝙ limitanda sit dicta auth.si non pcedit aliud iuramentū in cōtrariū.de quo tñ an procedat simpliciter inferius tangetur in materia iuramenti, & tenementi istā limitationē nouā,quæ non fuit acta per alios ad dictā auth.de hoc tñ vide.j.in tertio mēbro,& plenius in nono membro. vbi hæc materia per eū plenè examinatur.¶In gl.j.in fi.& habetur ēt insti.qui.alie. l.in prin.& in l.j.§.& cū lex.C.de rei vxor. ac.& facit ēt,ꝙ no.in gl.dictorū iurium,& ꝙ habetur ēt in l.cū vir. ff.de vsur.& ꝙ ibi etiam plenè dixi facit ēt,quod dicet

7 j.sub tertio mēbro materiæ.¶†In gl.ij.ibi cū suis concord intijs.& benè facit.j.de reg.iur.accessorium.li.vj. ¶In ea.glo.ibi.l.adigere. ¶ Potes etiam addere alios quatuor casus ſm Io.An.nā etiā non obligat iuramētum,qn aliquid immoderata præcipit.s.e.quintaualli. ¶Item secūdo qn tolleretur libera facultas testandi.l.si quis.in princi.testamēti.de leg.iij.facit.l.j.§.quæ onerandæ.ff.quarum re.act.non datur.&quod hr in l. stipulatio hoc modo concepta.ff.de ver.obli.& no.benè hunc casum propter id,quod.j.tāgetur in materia. ¶Tertius casus est quando ei qui iurauit nō seruatur fides.vt in c.seq.& in c.iij.s.e.¶Quartus casus est quādo seruus iurat ante manumissionē.l.seruum testō.ff.

8 de ma.te.¶ † In ea.gl.ibi considerat vtilitatem animę. videlicet,vt seruet iuramētū ex quo pōt seruari sine interitu salutis æternæ.ne aliàs incurrat peccatū non seruando iuramentum prout tenet,cum scriptum sit reddite Deo vota vestra,& iuramenta vestra.s.eo.& si Christus.vtilitas autem animæ præferri debet cuicunq; rei tēporali.l.sancimus.C.de sacrosan.eccle.& xij. q.j.in c.pcipimus.diuersus ergo est finis iuris canonici,qa illud ius cōsiderat vtilitatem animæ,a fine iuris ciuilis,sed ius ciuile,& eius finis considerat bonū politicum, & per quod conseruatur genus humanū, & ēt recipiat multiplicationē non autem curauit regulariter ius ciuile de fide animæ.facit,quod notat Io.An in regula possessor,de reg.iur.in vj.in mercu. & hæc prima solutio gl.bona est,sequēs aūt solutio nō vr bona per istū tex.qui loquit indistinctè, & qa vtrobiq; stat rō hic posita,& etiam reprobatur ſm Archi. per id,ꝙ habet in c.ij.de pact.in vj.in verbo omnino.inquantū litera vult,ꝙ omnino seruetur iuramētū qn potest seruari sine interitu salutis æternæ.In e.gl.ibi,vel licet cōtractus.melius dixisset,& licet,quia in effectu videtur continuari ad proximè dicta.& ponitur tertia solutio,videlicet,ꝙ licet contractus nō valeat tñ,qa si sine aliqua turpitudine pōt saluari iuramētū super eo pstitū debet seruari,vt sic tenebat hoc casu accessoriū cū possit seruari sine interitu salutis æternæ,licèt principale non teneat, vt in similibus hr in c.debitores.s.co. & pōt esse rō,qa non est eadē rō vitiandi accessoriū iuramēti quæ est in vitiando principale.nam in principali agitur de quærenda obligatione parti circa quā pōt superior ea causa disponere.l.oēs populi.ff.de iust.& iu. & l.vēditor.§.cōstat.ff.cōia prędi.& ꝙ ibi not.in c. quę in ecclesiarū.s.de cōst.& id nimirū in pōt illa inualida re.fm iuramentum principaliter obligat Deo.d.c.& si Christus.idō circa illud non sic se extendit prohibitio superioris.facit,quod dictū fuit in d.c.debitores.¶ In eadem gl.ibi præterea.hic ponit in effectu quarta solutio ita distinguens inter ea quæ habent perpetuā cām phibitionis,vt qa sui natura sunt turpia,& tūc iura-

mentum nō obligat per id,ꝙ habetur de reg. int. non est obligatorium.lib.vi.& ea quę nō habent perpetuā cām prohibitionis,sed fauore personæ sunt prohibitio, & in certis casibus permittitur,vt contingit in mino-

9 re,& muliere.nā tales prohibentur † fauore personæ alienare,& pmittit alienatio in certis casib᷒, & patet in muliere q̄ si cōsentit post bienniū iterato post primū cōsensum piudicat sibi,vt in dicta auth.siue a me. ideo tunc iuramentum pōt operari,& pōt cōfirmare, ꝙ prius nō valebat quasi ſm gl.pro secundo consensu habeatur iuramentū.not.benè gl.in eo,ꝙ dicit,qđ iuramentū potest confirmare,qđ prius non valebat, & sic innuit,ꝙ nedū iuramentum sit seruādū in casu decretalis,sed etiā,qđ firmet ipsum contractum de quo

10 tangetur cum gl.fin.¶†Item aduerte,quia inquārum dicit gl.ꝙ iuramentum habetur p secūdo cōsensu,nō videtur prodesse,quia in auth.siue a me.requiritur,ꝙ consensus secundus sit interuallum,& sic interueniat interuallū temporis inter primū consensum,& scđm, qđ nō cōtingit in casu isto,qn iuramentū tempore cōtractus interponitur,& sic non videtur bona consideratio gl.nisi dicas,quod iuramētum habeatur loco secundi consensus,& præsumatur tanta deliberatio pro pter iuramentum,quanta præsumitur per ius, quando interuallū temporis interuenit in scđo cōsensu. tamē multū facit in cōtrariū ratio,legis doli mali exceptio. in §.diuersum.ff.de noua. qa ex quō incontinenti vr ex eadem fragilitate fieri nisi sustineas,quō propter reuerentiā iuramenti,qa ad illud non debet qs de facili venire,vt in d.c.& si Christus.præsumat maior deliberatio qm præstatur iuramētū.tñ hæc cōsideratio ex alio capite non videtur procedere,quia non sufficit secundus cōsensus etiam interuallatus.nisi etiam supersint aliæ res ex quibus possit consuli mulieri,vt patet in dicta auth.siue a me.tñ so.ista sane intellecta potest sustineri,videlicet,qđ aliud sit in his quæ habēt perpetuā cām prohibitionis,& q̄ sunt turpia sui natura,& aliud in alijs quæ non habēt perpetuam cām prohibitionis & sic prohibitio fauore personæ,qa tali fauori potest renunciari cū sacramento,vt hic habetur,& facit, qđ no.gl.in dicta regula non est obligatoriū.j.de reg. iur. in vj.& qđ legitur,& notat in l.non dubium.C. de le

11 gi.per gl.& legistas.¶†In ea.gl.ibi nec auditur volēs venire contra.supple nō petita absolutione a iuramēto.nam ea petita benè vr posse venire,cum tale pactū l.commissoriæ in pignoribus videatur reprobatum ex eo, quia censetur factum in fraudem vsurarum iuxta ea quæ legunt,& not.in l.j.& ij.C.de pactis pigno.sic odio creditoris,& ideo vr,ꝙ possit peti absolutio p id ꝙ legitur,& notat in decr.j.& decretali debitores.s.co. ¶In ea.gl.in fi.Scđa solu.valde singularis, & notabilis datur hic per Vincen.vt refert.Io.An. licèt de illa

12 non faciat mentionem do.Ant.videlicet,qđ † mulier tenetur seruare iuramētū anteq̄ absoluatur, tñ scđm cum poterit instare,vt absoluatur,& sic limitat hāc decretale Io.An.simpliciter recitat hoc dictū,aliter.non approbando nec reprobando,& sic potius videret cū illa transire.ex quo non reprobat.& do.meus do.Pet. de Anch.videtur istud sequi in c.ij.de pac.in vj.saltē, quando est magna la sio.sed certè ista limitatio vr cōtra mētē huius tex.nam scđm hoc iste tex. modicum operabitur quantū ad effectū,si potest peti absolutio nā verisimiliter semper petitur, & sic in effectu vana erit prouisio huius capituli.& p ista parte ēt facit, qa verba debent intelligi cū effectu.j.de cleri.non resi.in c.relatum . & sic debet intelligi,qđ seruet cū effectu. ¶ Præterea Papa hic verisimiliter hoc expressisset,si voluisset peti absolutionē.sicut expressit in c.si vero.s.e.

& in c.debitores.cũ ergo hic simpliciter dicat seruari
deberet iuramẽtũ.nec adiecerit posse peti absolutio-
nem.ergo videt̃ nõ voluisse posse peti absolutionẽ ar.
l.j.§.finautem ad deficientis.C.de cadu.tol.nam vt di
xi verisimiliter hoc expressisset videlicet posse peti ab
solutionẽ si voluisset hoc fieri posse.sicut fecit in d.c.
si debitores.& d.c.si verò.cum ergo hoc nõ expresse-
rit nõ vr̃ hoc voluisse.& hãc partem ẽt tenuit Arch.in
c.ij.de pact.in vj.dicens ẽt per illud.c.hanc opi. repro
bari,inquantũ ibi dicitur,ꝙ licèt actus sit prohibit⁹ ꝑ
leges,tñ omnino debet seruari iuramẽtũ,qñ põt serua
ri sine interitu salutis æternæ.itam ponderanda est di-
ctio illa quæ omnino est præcisa,& sic vr̃ velle,ꝙ om-
nimode seruetur iuramentũ,& per ꝯñs nõ poterit pe
tiab solutio,qa tũc omnimode nõ seruatur,& ió per il
lũ tex.dicit hanc opi.Vincen.reprobari.& ẽt aliã Ioã.
s.positam,inquantũ dicit tex.istum procedere,qñ aliũ
de posset consuli mulieri.Nam secundum eum hæc
distinctio non procedit per dictum. c. ij. qa oĩno de-
bet seruari iuramẽtũ.si potest seruari sine interitu salu
tis æternæ:licèt interponatur super cõtractu prohibi-
to per leges,& prædicta tene menti pro declaratione
tex.quia.Io.An.non declarat nec do.meus. do Anto.
¶ Aduerte tñ qa posset saluari dictũ Vincẽtij,q dixit,
credo,ꝙ mulier obligatur:sed instat,vt absoluatur, &
sic noluit,ꝙ superius dixi. nã põt saluari, qñ appatet
mulierem propter minas,& verbera per maritũ eidẽ il
lata consensisse cũ sacro:quia tunc videt̃ coacta fuisse
per id,quod notauit Inn.& Io. An.in c.causam matri-
monij. s.de offi.deleg.& ꝑ Bar. in l.j. §.q̃ onerandæ.ff.
quarum re.ac.non datur.aliàs procedat,ꝙ superius di
xi,& ꝙ posset petere,qñ fuit coacta.patet per ea q̃ ha-
bentur.s.eod.si vero.¶ Et ex prædictis no.ẽr, qđ valet
accessoriũ iur̃,licèt nõ valeat principale.¶ Quid autẽ
de accessorio fideiussoris.an possit teneri fideiussor in
casu isto,licèt non teneatur principalis.tangit hic Io.
An.& uidetur procedere quæstio,quando iuramentũ
non intercessit.Nã eo casu non intercessit iuramẽtũ,
ex quò principalis est obligatus ad obseruantiam iura
menti adest obligatio cui accedere potest fideiussor.l.
j.ff.de fideiusso.sed eo casu quo non interuenit iura-
mentum,procedit tunc dubitatio. an etiã indistinctè
intelligatur ꝓhibita fideiussio,& accessoriũ fideiussio-
nis,super quo fuerunt opi.Io.An.hic satis breuiter per
transit,& etiã domi.meus.do.Ant.sed dicã plenè post
13 gl.¶ † In gl.pe.in fin.& no.ꝙ gl.in c.Abbas. & etiã in
c.autoritatem.hic allegato tenent,quod de mero rigo
re obliget iuramentũ metu extortũ,sed possit peti ab-
solutio.& hoc satis vr̃ probari in d.c.autoritatẽ.& idẽ
ẽt videtur probari in d.c.ad aures.s. qđ met. eã. & ibi
etiã hoc tenet Inn.nec ob.illud.c.Abbas. inquantum
videtur facere in contrariũ,quia põt intelligi, ꝙ ibi re
nuntiauit per metũ beneficio,qa tñ nõ iurauit.postea
nõ repetere beneficiũ,ideo sibi nõ nocet,& præcipuè
ex quo per metũ facta fuit renũtiatio,posset ẽt intelli
gi,qđ factũ ꝑ metũ irritũ esset.s.quò ad effectũ habita
absolutione quæ vr̃ petẽda per ea quę habent̃ in d.c.
ad aures.& in d.c.autoritatẽ.& facit,ꝙ habetur.s. eo.
si vero.& qđ ibi dictum fuit.¶ In gl.fi.in fi.quod dicit
glo.de præiudicio crediturum.satis vr̃ procedere per
id,ꝙ habet̃ in c.veniens.s.eo.sed,ꝙ dicit gl.de præiu-
dicio filiorũ.intelligit Io.An.hic,& in c.quãuis.in gl.
j.de pac.in vj.ꝓcedere qñ directè,& principaliter tẽde
ret ad ꝑiudiciũ filiorũ;vt qa ex testõ aui,vel aliter res
debet ꝑuenire ad illos,qa tũc eẽt eadẽ rõne,q̃ in aliis
creditorib⁹.secus si nõ ageret̃ princi.& directè de ipso
rũ filiorũ pręiudicio,sed indirectè,& scđario,vt puta
rõne spei successionis,si res nõ esset alienata,qa illud
tale ꝑiudicium non debet attendi.facit,licèt non alle-
get,quod se.& no.s.post emancipationẽ.ff.de lib.leg.
qa etiam scundũ hoc nunq̃ ꝓcederet hæc decretalis,
qñ extarent filij ex ipso matrimonio,qđ vr̃ esse ꝯ me-
tã huius decre.quæ simpliciter,& indistinctè loqt̃, &
sic indistinctè vr̃ intelligenda ꝑ id,ꝙ hr̃ in c. qa circa.
j.de priui.& qa ẽt mulieri est licitũ alienare res suas,
dũmodo reseruet legitimam filiis suis.facit, ꝙ hr̃ in l.
j.& per totũ.C.de inoffi.dona.& in l.vna.C. de inoff.
dotibus. vbi aũt ꝑ alienationem ꝑiudicaret̃ filiis in le
gitima. tunc si alienatio fit ex titulo lucratiuo. puta,
ex cã donationis non ꝑiudicaret filijs quominus pos-
set fieri reuocatio inofficiosæ donationis.si autem fie
ret per titulum onerosum.tunc est dubium, an aliqđ
remedium det̃ per legistas in l.j.& ij.C.si in frau. patr.
& ꝑ canonistas.j.de rest.Raynutius.Aduerte tñ, quia
qñ fieret alienatio in fraudem legitimę filiorũ ex pro
posito,vel re ipsa.tunc vr̃,ꝙ possit ẽt intelligi hæc glo.
vt sic tũc nõ ꝑiudicet alienatio facta ẽt cum iuramen-
to filiis.& sic ẽt videtur hic intelligere do.Anto.& at-
tende,qa vr̃ posse dici,ꝑ istũ tex.cũ gl.scđm istũ intel
lectum,ꝙ hoc casu non teneat alienatio,nec ẽt ꝑiudi
cet sacramentũ, & ꝙ non erit necesse intentare que-
relam donationis inofficiosæ.nec ob.qđ habet̃ in l. j.
& per totũ.C.de inoffi.dona.vbi vr̃,ꝙ debeat agi q̃re-
la ad reuocationem,& rescissionẽ alienationis, qa il-
lud põt procedere,qñ alienatur res non prohibita de
iure cõi alienari.secus, qñ alienatur res prohibita de
iure cõi alienari. vt est res dotalis.quia,tunc si aliena
retur in præiudicium legitimæ filiorum non tenet ip
so iure alienatio.nec firmatur ẽt iur̃o. vt hic est casus
notabilis iuncta gl. & ex hoc not. limitationẽ ad.d.l.
14 j.de inoff.dona.& ad totam illam materiam.¶ † Item
aduerte quia aliqui simpliciter tenẽt gl.istam dicẽtes,
ꝙ vbi ex matrimonio extãt filij,qñ alienatur res dota
lis etiam si vir,& mulier iurassent,non valebit aliena-
tio quominus vir possit reuocare constãte matri. & ẽt
mulier ipso soluto ꝑ istũ tex.cũ gl.& per id, ꝙ notauit
gl.istitu q.alie.licet.i prin.& hoc tenet ibi Io. de Fab.
in sua lec.¶ Sed ꝯ ipsos facit,qa inquantũ,vult simpli
citer attendi præiudicium ꝙ fieret filiis, non videtur
verum ex eo,quia filij uiuente patre,& matre eorum
non habent ius etiam respectu legitimę. sed demum
post mortem per id,quod habetur in l.non vsque.ff. si
qs a pa.fuit ma.& notauit Dy.& Bar.in ti.ff.de li.agn.
licèt glo.aliter senserit,& non bñ secundũ ꝑdictos in
§.si quis aũt non implens. in Auth. de hæredi. & fal.
col.j.sed ipse rñdet primo,ꝙ illa.l.nõ vsque.est corre-
cta secũdũ aliquos iuxta not. in l. j. C. de inoff. dona.
Vel secundo potest dici secũdũ eũ, ꝙ aliud sit in alijs
bonis, aliud in dotibus ex quibus liberi debent ali.l.
vbi adhuc.C.de iure do. sed vt dixit Io. An. hic super
hãc gl.& in gl.c.quãuis.de pact.in vj.non tenet simpli
citer gl.istam.sed demũ dicit illam ꝓcedere, qñ prin.
& directè verteret̃ in ꝑiudicium filiorum. & nõ qñ se
cundario,& per hãc parte ẽt facit, quia posset mulier
ẽt extraneũ in dote instituere, nedum in alijs rebus.
dũmodo filio relinqueret legitimã. l. hac ædictali. C.
de secũ nup.cũ ibi no.& facit ẽt,qđ not.in d.l.j. C. de
inoffic. donat.& sic nõ vr̃ in effectu esse maius ius in
dotalibus,q̃ in alijs,& pro prędictis etiam facit, quia
etiam solu.matri. licèt extẽt libe. ex ipso mr̃imonio,
tñ mulier dẽt hr̃e suã dotẽ,& ipsã posset dare scđo ma
rito,licèt hodie dẽtet seruare moderationẽ.d.l.hac ędi
ctali.si ꝯtigeret postea ipsã mori. nec ob. ꝑdictis.l. vbi
adhuc.C. de iure do.licet Io. An.nõ rñdeat,qa fateor,
ꝙ mulier non reuocat dotem viro vergenti ad ino-
piã,sed dẽt fruct⁹ ꝯuertere i onera mr̃imonij,& ꝯhr ẽt
filios

filios alere. vt ibi patet. nam, & contra regulas iuris p mittitur sibi tunc reuocare, cũ nondũ sit solutum matrimonium, sed non per hoc sequitur, q filij habeant ius in dotẽ. nã ẽt tenetur mater alere filiũ. qñ non posset alia parte, vt legitur, & not. in l. alimenta. C. de nego. gest. & in l. Nesennius. ff. e. tit. & nõ videtur, q non præcedat opi. de qua. s. dixi. ¶ Aduerte tñ, qa posset dici saluando illã, q eo casu quo vir vergeret ad inopiã extarent filij, quod tunc procedat dicta opin. Ioã. Fab. & etiam huius glo. simpliciter intelligendo, quia tunc satis agitur de præiudicio filiorũ, ex quò debet ex illa re dotali. Ideo tunc nõ teneat etiã si facta fuerit cũ iuramento per istum tex. cum gl. sed vbi vir non vergeret ad inopiam, tunc possit procedere opi. Io. And. & q dixi superius ex prædictis potes concludere, q si agit de præiudicio filiorum directè, & prin. tunc absq; dubio, procedat glo. si autem non agatur de tali præiudicio tunc si agitur de præiudicio alimentorũ, quia vir vergit ad inopiã, & tunc etiam videtur posse procede. hæc gl. Idem videtur si agatur de præiudicio legitimę qa videtur, quod hoc casu ẽt non teneat alienatio facta etiam cũ iuramento rei dotalis, per id, qđ dixi superius. ¶ Sed huic vltimo videtur obstare, quod s. tetigi, quia filius in vita patris, vel matris non dicitur habere ius in legitima. sed potest responderi, quod licèt nõ habeat ius in legitima, vt illã possit petere viuente patre, vel matre, cũ censetur habere ius quò ad hoc, vt in eius præiudicium respectu legitimę nõ possit fieri alienatio, vt patet ex his quæ habentur in l. j. & per totũ. C. de inoffi. dona. & ideo vr posse saluari ẽt istud vltimum dictũ, & erit hic notabilis casus, q ipso iure nõ valebit. ex quo alienatur res dotalis, quæ iure communi prohibet alienari. & sic non erit op' querela inofficiosę donationis. solum autem præiudiciũ spei successionis non videtur attendendũ, vt voluit Io. An. & benè facit, quod habetur in d. l. post emendationem. ¶ Item aduerte inquantũ dixi, q potest principaliter agi. de præiudicio filiorũ, si res dotalis esset debita ex testamento aui. nam istud potest procedere, quando mulier haberet legitimam vltra rẽ ipsam dotalem. nã aliàs non posset fieri substitutio, vel grauamẽ in re dotali, vt legitur, & not. maximè per Bart. in l. fi. §. filius. ff. de leg. ij. ¶ Item attende inquãtũ gl. loquitur de præiudicio creditorũ, qa põt dubitari qualiter possit hoc exemplificari potest dicere, q si consideremus pręiudicium creditorum in genere loquendo, & non referendo nos ad casum decretalis. tunc posset poni exemplũ per c. veniens. cum ibi not. s. e. sed referendo gl. ad tex. potest exemplificari primo, si mulier fortè antequam daret rem in dotem iurasset illã dare alteri, & postea dedisset in dotem viro, cum quo contraxit matrimonium. nam si postea alienaretur in alium tẽderet hoc in præiudicium creditoris cui mulier iurauit. facit, q habetur in d. c. veniens. si autem solum promisisset sine iuramento dare, tunc si postea dederit in dotẽ viro & demum alienet cũ sacramento. an tunc debeat potius seruasse sacramentũ, quam promissionẽ, & sic an attendi debeat tale præiudicium talis creditoris pẽdet ex his, quæ dixi in d. c. veniens. nã ẽm Inn. potius deberet seruari sacramentũ, & sic non attenderetur tale prę iudicium, sed ẽm opi. Host. de qua ibi dixi benè attenderetur tale præiudiciũ, & quæ opi. sit verior. posset ẽt considerari præiudiciũ respectu hypothecæ, & fortè res dotalis fuerit obligata alicui anteq̃ daretur in dotẽ, & tunc est dubiũ, an de tali præiudicio hic possit intelligi, vt sic nõ teneat tũc alienatio ẽt cũ sacramento in præiudiciũ creditoris habentis hypothecã. & clarũ est, q nõ præiudicat ipsi creditori. quominus possit agere hypothecaria, quia res transit semper cũ onere suo, j. de pigno. ex literis. & facit, q habetur in auth. hoc si debitor. C. de pigno. ¶ Sed dubium est, an hoc casu ex quo res dotalis ꝓhibita est alienari, an tũc rem ineat prohibitio iuris, vt sic non teneat alienatio etiam cũ sacramento. ex quò tendit ad præiudicium creditoris habentis rem hypothecatam. nã, licèt creditor posset aduocare rem a tertio possessore non obstante alienatione facta per mulierem cũ sacramento, tñ oporteret prius facere executionem bonorũ mulieris, in auth. præallega. hoc si debitor, sed si res eẽt penes mulierẽ facilius aduocabit, vnde videretur posse dici, qđ hoc casu nõ teneat alienatio. nec teneatur mulier seruare sacramentum ex quò agitur de p̃iudicio creditoris, vt sic velit ista decretalis, q demum iuramentum debeat seruari pręstitum super cõtractu prohibito per leges, quando non tenderet in alterius præiudicium, & secus, quando tenderet in pręiudicium alterius, & sic secundũ istum intellectum, esset hic casus notabilis, & singularis, quod vbi res dotalis esset alteri obligata, si postea alienetur non firmatur contractus iuramẽto, nec mulier tenetur seruare iuramentũ, quod esset valde notandum. Tamen iste intellect' nõ est sine dubio, ex quò creditor posset consuli agendo hypothecaria contra tertium possessorem. Itẽ attẽde, quia posset ẽt intelligi hic, quod mulier haberet creditores, & nõ haberet nisi rem dotalẽ, & si alienatio fieret p mulierẽ, tenderet ad præiudicium creditorum. Nam in effectu videretur omnia bona sua alienare in fraudem creditorũ. l. omnes. §. lucius. ff. quæ in frau. credi. quo casu posset agi reuocatoria per id, q legitur, & notatur in. §. item si quis in fraudem. insti. de actioni. Sed hoc casu videretur secundum istum intellectũ, quod ex quo res quæ alienatur est prohibita alienari de iure cõmuni, ipso iure non teneat alienatio, nec firmetur iuramẽto, nec mulier etiam debeat seruare iuramẽtum, & sic possit etiam propria autoritate venire cõtra alienationem, & rem aduocare. Facit, quod legitur, & notatur in l. quemadmodũ. C. de agri. & censi. & in l. post mortem. ff. de adoptioni, & in c. nosti. s. de electio. & quod etiam inferius dicetur. Et sic habes etiam limitationẽ secundum istum intellectum ad ea, quæ habentur in dicto. §. si quis in fraudem. qa non est necesse hoc casu agere reuocatoria ex quò res quæ alienatur de iure cõmuni, est prohibita alienari, tutius tamen esset petere absolutionem a iuramento saltem ad cautelã quę videtur debere concedi per id, quod notauit Inno. in c. ij. j. eod. & quod etiam. j. dicã. Et ex prædictis potes notare si teneamus quæ superius sunt dicta, quod vbi iuramentum præstatur super re prohibita alienari de iure communi fauore personæ, quod tale iuramentũ non obligat si tendat ad præiudicium alterius etiam si de magno præiudicio agatur. Nam superius in casibus prædictis nõ est magnum pręiudicium. ¶ Tertio, licèt mulier teneatur seruare iuramẽtũ, quia posset ipsi tertio succurri per viam querelæ inofficiosæ donationis, vel per hypothecariam agendo contra tertiũ possessorem facta excussione bonorum mulieris per actionem reuocatoriam secundum ea, quæ habentur in. §. item si quis in fraudem. instit. de actioni. Sed tenendo istud potest dici, qđ hoc contigit, qa iuramentum prę statur super re prohibita alienari de iure cõmuni. Et ideo ius noluit, quod obligaret, si tenderet in præiudicium tertij, etiam si non de magno præiudicio ageretur. ¶ Sed aduerte, quia posset etiam aliter intelligi iste text. vt dum litera dicit, quod mulieres ipsę debẽt seruare huiusmodi iuramẽta sine vi, & dolo pręstita. supplcatur. Et sic alienatio tenebit, & nõ poterit reuoca-

ri. Et tunc contrarius sensus qui pōt sumi ex eo, q sub
ijcit. dū dicit, cū in alterius præiudicium non redūdet.
poterit referri ad subauditum. Et erit sensus, q si in al
terius præiudicium redundet, tunc poterit reuocari
ad instantiam tertij ius suum prosequentis. Et secun-
dum hoc mulier quantum in se esset debet seruare iu
ramentum, cum possit sine dispendio salutis æternæ.
Tamen tale iuramentū non præiudicabit iuri alterius.
Facit, quod habetur in simili in c. cum tempore. con-
iuncta glo. s. de arbitris. Et quod habetur etiam in c.
cum venissent. j. de institutio. Et istum intellectum vi
detur hic sentire domi. Ant. circa finem dum dicit, q
si argueretur dolus in alienando ad præiudicium spei
filiorū, vt quādo mater alienaret, vel donaret in frau-
de legitimę, re tantum, vel re, & consilio, quod tunc fi
lij haberent remedium contra ipsum iuramentum, &
similiter ageretur de præiudicio filiorum respectu iu
ris realis, vt quia aliquo modo forent obligata bona
quæ alienantur ipsis filijs, vel subiaceret restitutioni
ex testamento aui, vel alterius tunc non præiudicaret
filijs iuramentum: subdit tamen, q non præiudicabit
tunc sicut nec præiudicat inquantum detrahitur iuri
creditorem per ea quæ habentur in c. veniens. s. eo. &
sic in hoc vltimo videtur accedere ad præcedentem in
tellectum primo loco positum, sed in alijs videtur sen
tire intellectum quē proximè dixi. & iste intellectus
videtur magis literæ conformis nihil subaudiendo, &
etiam est notabilior. nam iste sensus minus habet du-
bitationis. ¶ Sed iuxta prædicta potest esse dubiū, nun
15 quid in casu huius c. quando † mulier iurat firmetur
contractus iuramento. an verò illa solū obligetur ad
obseruantiam iuramenti remanente contractu nullo:
& dubium facit, quia tex. hic istud dubium non deci-
dit, sed simpliciter dicit, quod mulier debet seruare iu
ramentum. Vnde Io. de Fab. institu. qui. aliena. licet. in
principio. tenuit istam partem, quòd contractus nō fir
metur, sed solū mulier obligetur ex iuramento. moue
tur, quia tex. in hoc capitu. & in c. licèt mulieres. eodē
ti. in vj. non dicit contractum firmari iuramento, sed
solum, q debent seruare iuramentum, & sic non con-
trauenire. & ideo remanemus in iure antiquo, quate-
nus reperitur correctū. facit, quod habet in l. sancim⁹.
C. de testa. & de electio. cum expediat. lib. vj. ex hoc
infert multas illationes. nā dicit, q secundum hoc mu
lier poterit a tertio possessore cui non vendidit soluto
matrimonio rem vendicare, quia ille non est domin⁹,
sicut nec ille qui emit a muliere. nam ex quò contra-
ctus fuit nullus iure prohibente. non potuit transfer-
ri dominiū per. l. nūquā nuda. ff. de acquiren. rerū do.
& ideo cum mulier sit domina. facit. C. de iure dotiū.
l. in reb. cū ibi nota. poterit ab illo vendicare. nec po-
terit ab eo per exceptionem repelli: quia ei⁹ respectu
nihil iurauit: sed emptor cui iurauit si possideret be-
nè posset eā exceptione repellere, & sic exceptio erit
personalis secundum eum. sicut in simili habetur in l.
militis. §. veteranus. ff. de testa. militis. & l. qui ex libe-
ris. §. testamēto. ff. de secundum tabulas, & facit, quod
habetur in l. loci corpus. §. competenti. ff. si serui. ven-
di. quod intelligit esse verum. nisi ille tertius haberet
causam ab eo, cui illa mulier iurauit, qa tūc posset ēt
se exceptiōe tueri, sicut ille a quo habet causam, cū ex
ceptio transeat etiam in singularem successorē. l. etiā
si in rem. ff. de iureiuran. & l. ait prætor. §. fina. cum se-
quen. eo. tit. allegat ad prædicta. l. si quis emptio. C. de
præscri. xxx. anno. vbi antiquus dominus licèt nō pos
sit rē aduocare a male fidei possessore si possedit. xxx.
annis. tamen ab alio poterit, ut ibi patet. Et per præ-
dicta etiam infert, quod mortua muliere hæredes ei⁹
poterunt rem aduocare etiam ab emptore, qui emit a
muliere. & cui mulier iurauit ex eo, quia in ipsos trā-
sibit dominium, quod erat penès mulierē. facit, quod
habetur in l. cum hæredes. ff. de acquiren. posses. cum
ibi nota. & ipsi non ligantur iuramēto pstito p mulie-
rē. quia iuramentū est personale ex parte iurātis iuxta
no. per Inn. & Io. And. in c. veritatis. s. eo. & per pdicta
etiam videtur posse inferri. vt hic tetigit Ioan. Cald. &
do. Ant. quod si mulier cederet ius quod habet alieni,
quod isto casu posset cessionarius rē aduocare in quē
per cessionem translatum esset dominium, vel saltem
rei vendicatio. secundum id, quod notatur per glos. &
doctores in l. planè. ff. fami. hercisc. & sic poterit rē ad
uocare, cum ipse nihil iurauerit. & iurām, vt dictū est p
sonale iurantis plus etiam videtur voluisse Barto. in l.
si quis pro eo. ff. de fideiusso. q si tenemus istam opi-
nionem sequeretur, quod etiam ipsa mulier posset rē
repetere, quia videretur implesse iuramentum traden
do rē, & sic remaneret res postea sine cā penès empto
rē: & ideo deberet posse repeti per id, quod habet in
simili in c. debitores. s. eo. sed aduerte, qa secūdū hoc
ista decretalis modici esset effectus, & de facili etiam
posset eneruari eius dispositio, si mulier cederet ius al
tari, vel si dicamus, quod ipsamet posset repetere. &
propter hoc Io. Cal. hic tenet contractum firma. i iu-
ramento. & secundo hoc cessabunt illationes pdictę.
& hanc partem etiam tenuit gl. in simili, in auth. sacra
menta. C. si aduer. vendito. vbi licèt lr̄a non dicat cō-
tractum firmari, quando minor iurat sup cōtractu, sed
dicat sacramenta præstita super rebus suis debere ser-
uari, tamen gl. dicit de mente esse, quòd contractus fir
metur iuramento, quasi ius velit, q licèt non sit licitū
cōtrahære sine iuramēto. tn̄ cū iuramēto sit licitū. &
ideo teneat contractus. & istā partē ēt tenuit Bart. in
dicta auth. sacramenta. & etiam in dicta. l. si quis pro
eo. sed Io. de Lig. hic videtur tenere, q cōtractus nō fir
metur iuramento, quia hoc non dicitur hic. nec in c. li
cèt mulieres. & idē videtur velle hic domi. An. per ra-
tionem prædictam. licèt dicat Fed. velle idē q Cal. in
suis consilijs consilio. cclxxi. sed vt dixi ipse tenet con
tractum non firmari iuramento, quia hoc nō reperit
iure cautum. ergo non debemus hoc dicere. argumen
to. l. illam. C. de collatio. & s. de translatio. plato. inter
corporalia. Ad absurditates q̄ videntur sequi, & de qui
bus superius dixi nitit respondere. Et primo ad id, qđ
dicitur, quod posset mulier tradendo, & sic implendo
contractum repetere per. c. debitores. s. eo. q istud nō
sequit, quia iuramentum tunc impletur ex momenta
nea solutione in casu prædicto, cum nulla adsit turpi-
tudo ex parte recipientis quæ ratio cessat in casu. c. de
bitores. nec obstat ēt dicatur, q adesse videtur turpitu
do. ex quò contrahit contra legem, quia non per hoc
dicitur adesse turpitudo. licèt temerariè videatur age-
re. & sufficit secundum eū, q talis temeritas punit pę
na nullitatis actus. ¶ Item, quia secundum eum reci-
piens iuramentum hoc casu, recipit canone pmittēte
ipsum recipi pferendo periculū animæ fauori tpali.
¶ Itē nō obstāt sm si dicat, q ex quò ɔct⁹ est nullus re-
cipiens rē tenet eam sine causa, quia sm eū pōt dici,
q imo tenet cum causa pp iuramentum præstitū a iu
rāte. & iō adest ius tenēdi, quò ad ipsum iurantē. ex
16 quò iurans agere non potest obstāte iuramēto. ¶ † Itē
non obstat, quod non trāsit iuramentum ad hæredes.
& sic hrdes nō tenebunt obseruare. & p hoc effectua
liter p ipsos hæredes reuocabitur alienatio, qa rndet,
q licèt iuramētum nō trāseat ad heredes quo ad pęnā
periurij, tamē tenent seruare id, qđ iurauit defunctus
& sic arctant ad seruādā fidē qua defunctus erat astri-
ctus, vel

ctus ne lędatur anima dcfuncti,vel periclitetur.facit, ꝙ habet in c.fina.ꝟ.de sepulturis. & de raptoribus. in c.in literis.& istam responsionē ēt in effectu videt vo luisse Ioan.de Ligna.hic,& in c.veritatis.§.eod.vbi di cit,ꝙ ex iuramento oritur vna obligatio,quæ ligat ad periurium,& alia quæ ligat ad obseruantiam , & hæc secundū eū afficit hæredes.¶Itē nō obstat si dicatur , ꝙ poterit mulier cedere ius sibi competens, & cessio narius poterit venire contra,quia respondet dñs Ant. ꝙ istud non est verum si fiat cessio. ex causa lucratiua : vel etiam ex onerosa,si fieret cum fraude : quia exceptio personalis quæ obstat cedenti , obstabit etiā cessionario.l.apud celsum.§.de autoris,&.§. si cum legi tima.ff.de do.exceptio.vbi aūt cessio fieret ex cā onerosa,& non apparet de fraude.tunc dominus Ant.hic variauit.nam in vna parte sub tertio membro iuramē ti.quando prohibitio dirigitur ad personam videt vel le,quod tunc non sit dare aliquod remedium contra talē cessionē.quominus cessionarius possit agere , dicit tamen,quod cedens esset periurus,quia per alium vi detur molestare.facit,ꝙ habetur in l.fluminū.§.adijci tur.ff.de dāno infecto.& quod notauit in simili Spec. in tit.de arbitris.§.sequit̄ versi.quid si iurauit quis:sed in alia parte in eodem membro.quando prohibitio di rigitur in rem aliter dicit.nam videtur velle, quod sit remedium contra cessionarium.nam dicit ,quod licèt tunc,contractus non validetur ex iuramento.tamen ex illo surgit obligatio quæ protendit vinculū in par te super obseruantiam contractus id ēst producet obligationē similē,& illius naturæ cuius est contractus, & sic obstabit omnibus;& proficiet quibus obstabit ; & proficiet et cōtractus,& sic firmiter obseruabitur iuramentum,& hāc dixit esse ipsam veritatem. E sicresidet in hoc articulo.Sed certè ista vltima responsio nō videtur bona:quia si qua obligatio oritur ex iuramento est personalis, & sic nō debet afficere singularē successorem:licèt afficiat vniuersalem secundū ea quę ha bentur in l.j.§.si hæres.ff.ad trebellianū. & ideo nō vi detur affici ipse cessionarius ex causa onerosa cessante fraude.facit,quod habetur in dicto.§.de autoris. & §.si cū legitima.sed aduerte, quia de iure videt posse defensari,quòd contractus firmetur iuramento, & sic opinio quæ voluit glo.in authen.sacramenta . & etiā Bar.& Ioan.Cal.hic,& in c.ij. de pac. in vj. vbi litera aperte dicit , ꝙ licèt pactum de quo ibi,improbetur a iure ciuili.tamē si sit pręstitum cū iuramento seruari omnino debet,& sic pondera,quod vult ipsum pactū seruari,& non simpliciter dicit de iuramento, & sicut ibi pactū firmatur per iuramētū,vt ibi est expressum ; ita videtur,quod eadem rōne idem sit dicendū in casu proposito, cum eadem sit ratio , & per consequens idem ius dici debet per id,quod habetur.ꝟ.de consti- tu.trāslato.& in l.quæ illud.ff.ad legem aquil.& pro hoc etiam,quia tenendo hanc partem cessant absurditates,& difficultates de quib⁹ supra , & decretalis tūc benè habebit effectum,& ista pars de iure verior per id,quod habetur in.d.c.ij.licèt aliter teneat hic Io.de Lign.& do.Anto.& Ioan.fab.vbi.ꝟ.& hanc opinio. ꝙ contractus firmetur iuramento etiam tenuit Io. An. in gl.sua ordi.in verbo seruari.in cap.ij.de pact. in vj. & idē etiam ibi Archid.super eodem verbo.nā dicūt per illam decretalem approbari opin. Placen. positam in l.pactum.C. de colla. & merito debuit approbari sm eos.ex eo,quia qua ratione tenet contractus minoris super re sua si iurauit , licèt aliàs nō teneret,per auth. sacramenta.C.si aduersus vendi.eadem ratione debet tenere pactum iuratum in casu illius decre. & idē in similibus,& etiam dicit gl.ibi idem in casu hui⁹.c. & c.licèt mulieres.ꝟ.eo.in vj.& sic patet aperte, ꝙ voluit contractum ēt firmari iuramento,& ex quo glo.iuris ciuilis,& etiam gl.iuris canonici. istam partem tenēt vltra autoritates superius allegatas in dubio in iudicādo,& consulendo non esset recedendum a glo.secundum Theoricam Ia.But.in l.vna.C.qui pro sua iurisd. gl.etiam hic secunda.in versi.& præt erea.etiam sentit istam partem.ibi,vnde multofortius iuramentum po test confirmare,&c.licèt in præcedētibus videatur sensisse aliam opinio.& pſertim in ver.vel licèt. & in uer si.sic aliàs. ¶ Sed ulterius iuxta prædicta est videndū

17 †quid iuris si alienetur prædium dotale, quod postea repetatur.an conueniri poterit fideiussor datus ꝑ euictione,& sic an teneat accessoriū fideiussionis.sicut tenet accessorium iuramenti.de quo tetigit hic Io.An. super gl.scdā,& intelligenda videtur quæstio, quādo iuramentum non interuenit,vt tetigi super glo.dicta, & uidetur,quod tunc non teneat fideiusso per.l.cum lex.ff.de fideiusso.& qa ex quō nō tenet principale ; ergo nec accessorium.l.non dubiū.C.de legi. & ꝟ.de reg.iur.accessorium lib.vj.¶In contrarium facit , qđ habetur in l.si pupillus.ff. de arbi.vbi † licèt pupillus

18 non teneatur ad pœnam,tamen tenetur fideiussor.ad idem etiā,quod habetur in l.j.& ij.C. de fideiuss. mino.vbi licèt succurratur minori,non tamen succurritur fideiussori.ad idem ēt benè facit ꝙ habetur in l.& si is C.de prędijs minorum.vbi videtur casus,quod quando alienatur res minoris,licèt non teneat alienatio,tamen teneat pignus pro hoc datum,& eadē rōne fideiusso,& ꝑ illā.l.dicit ibi Cy.hāc quæstionē fuisse terminatam,ꝙ fideiussor teneat, & licèt ibi loquatur de re minoris alienata.tamen idem vr̄ dicendū in re dotali.vt notauit gl.in l.cū lex.ff.de fideiusso.vbi æquiparat istos casus.licèt glo.aliter senserit in l. dotalem.ff. de testamēto militis.vbi dicit, ꝙ legata re dotali nō tenet legatū etiam vt debeatur æstimatio.sed illa glo.cō muniter reprobatur,vt etiam hic tangit Io. An. & sic videtur tenere Cy.ꝙ teneat fideiusso.Spec.verò in ti. de emptio.& vēditio.§.tertio loco.ver.sed pone vxor. & sequē.& in ver.sed in casu pręmisso.dicit hoc verū, quando emptor ignorauit rem esse dotalē secus si sciuisset,quia tunc non tenebitur fideiussor.allegat,ꝙ habetur in l.prædium.& ꝙ ibi notat̄ per gl.C.de iure dotiū.Io.An.hic recitat aliam opin.distinguentem,& in illa residet quia dicunt alij , ꝙ aut contractus non tenet de iure cōi,aut quia sit super re sacra, vel religiosa ignoranter vendita.l.si in emptione.§.itē si emptor. ff.de contrahen.emptio.& tunc non tenet fideiusso : aut contractus non tenet iure speciali inducto fauore personæ,& aut alienatur per ipsam personā prohibitā,& sic in casu prohibito , & tunc non tenet fideiussor per l.cum lex.ff.de fideiussorib⁹.aut alienat̄ in casu concesso.sed cōpetit restitutio rōne læsionis,& tūc qa de mero iure tenet cōtract⁹,tenet̄ ēt fideiussor, & nō vr̄ tūc succurri fideiussori.ꝑ id,ꝙ habet̄ in l.j.& ij. C.de fideiussorib⁹ mino. aut alienat̄ ipsa res ꝓhibita alienari fauore personæ per extraneū, & tūc tenet̄ fideiussor,vt dicta.l.& si is.C.de prædijs minorū.nā ibi nō alienauit minor,sed eius administrator, vt ibi patet,& per hoc vr̄, ꝙ si mulier alienauit, ꝙ hoc casu fideiussor ab eo dat⁹ nō tenebit̄.qa cōtractus nō valet, nec ipsa mulier obligat̄.vnde tūc est eadē rō,vt accessoriū ēt fideiussionis nō teneat.ex quō nō tenet principale per dictā.l.cū lex.sed si maritus, uel alius alienat.tunc uidentur velle isti,& Ioan. An. & etiā Cyn. in loco præallegato,& Bar.in d.l.cū lex. ꝙ tunc teneatur fideiussor,licèt non teneat cōtractus in præiudicium mulieris.tn̄ uidet̄ tenere in pręiudiciū extranei

contrahentis.facit,quod habet in d.l.& si is.ff.de cõ-
trahen.emptio.in l.rem alienã.& ista vr esse cõmunis
conclusio doctorum,quã videt et sequi Ioã.de Lig.&
domi.Ant.hic:licèt pro declaratione huius articuli ip
se tangit,an generaliter quando lex resistit actui oria
tur obligatio naturalis.an verò intelligatur prohibita
nedũ ciuilis,sed etiam naturalis,vt sic neutra oriat,&
in effectu prosequitur verba Bar.quæ ipse posuit in di
cta.l.cum lex.prosequẽdo quatuor casus principales:
quia quandoq; lex.resistit cõtractui qñq; resistit obli
gationi,qñq; resistit actioni seu petitioni,qñq; execu-
tioni seu alienationi,prout istud vltimum cõtingit in
materia de qua loquimur,quia lex resistit alienationi
fundi dotalis.¶ Iterum etiã subdistinguit,q̃a si resistit
contractui,aut dirigit prohibitionem ad personã , aut
ad contractum.Et si ad cõtractum,aut in principio in
ualidat illum:aut ex post facto.& etiam dicit,q differe-
rentia est an lex resistat contractui, vel obligationi,an
verò non assistat.& an quando dicat assistere,& qñ nõ
assistere,etiã ibi declarat,& prosequit hic domin9 An.
in effectu nihil addendo , & conclusiue in quæstione
proposita tenet cum cõmuni opinione , sed aduerte ,
q̃a pro declaratione huius quæstionis est vidẽdũ pri-
19 mo,si † marit9 alienauit rẽ dotalẽ.& dedit fideiussorẽ
de euictione.an ipse maritus non obstãte alienatione
poterit ipsam rẽ dotalẽ repetere.Ioan. And. videt hic
præsupponere,q sic,vt patet ex quæstio. de qua.s. sed
gl.tenuit contrariũ in l.cũ vir.in gl.ff.de vsuris. & illã
etiam tenet ibi Ang.q licèt venditio facta per virũ de
re dotali nõ teneat in præiudiciũ mulieris.tamẽ bñ va
let in præiudicium mariti vendentis,vt ipse,& fideius
sores teneantur,& iõ cum teneatur de euictione non
poterit vendicare per.l.vẽdicantẽ.ff. de euictio. & q̃a
non debet posse venire contra pactum suũ.l.cũ profi-
tearis.C.de donatio.& q teneatur ipse marit9, & fidè
iussores. allegat et , q habetur in dicta.l. & si is.C.de
prædijs minorũ.limitat tñ hoc esse verũ.si ex sua per-
sona velit rẽ dotalẽ uendicare:q̃a nõ poterit, cum nõ
possit contra factum suũ venire,vt est dictum:sed potè
rit vendicare ex persona mulieris,& sic dixit gl. vellè
in dicta gl.penultima.l.cum vir.& respõdet ad legem
vendicantem,q loquitur qñ suo nomine quis agit se-
cus si alieno:seu ex alterius persona.facit , q habet in
l.generaliter.ff.de exceptionibus,sed certè gl.pallega
ta penul.videtur simpliciter velle,q vir repellatur ex-
ceptione.An autem Ang.ex toto bñ dixerit , patebit
ex sequentibus gl.tamẽ in l.prima.§.& cum lex.ff. de
rei vxo.actione.tenet,q maritus poterit repetere non
obstante alienatione,& illa gl.communiter approba
tur per doctor. nec obstat.l. cũ profitearis præallega.
nec dicta.l.vendicantem.q̃a regula est,q quis non po
test venire cõtra factum suum. fallit quando factũ est
prohibitum a iure propter publicam vtilitatẽ.nã tunc
potest etiam ipse idem venire contra,vt probat aper-
te in l. quemadmodum. C.de agrico.& censi. libro.
xj.& notatur per legistas in l.post mortem.ff.de ado-
ptio.& etiam per canonistas in c.nosti.s.de electione.
& in c.diuersis fallacijs.de cle.coniug.& facit etiam,
quod notatur in d.l.vendicantẽ.& in l.prima.C. de li
bera.cã.& q notatur per gl.in d.l.quẽadmodũ . & cũ
gl.dicti.§.& cũ lex.cõcordat gl.instit.qui.aliena.licèt,
vel non in principio.& successiuè erit videndũ an da-
to,q hoc sit verũ an ex persona mulieris veniat ad re-
uocandũ,& demum an maritus vendens teneatur de
euictione.Circa primum gl.in dicta.l.vir.videtur vel-
le,quod vir non reuocet ex sua persona,sed mulieris.
& idẽ Ang.ibi,vt s.dixi.sed certè ista opinio nõ vr ve
ra,q̃a mulier nõ est domina rei dotalis cõstãte matri-
monio:sed ipse vir.l.doce.cũ ibi notatis.C. de rei vẽ-
dica.& iõ cũ sit dominus ipso iure vendicabit non ob
stante alienatione p eũ facta,ex quò est prohibita pro
pter publicam vtilitatem,vt patet in l.j.ff. soluto ma-
trimonio.iuncta.l.lex Iulia.ff.de fundo dota.& facit ,
quod hr in l. de die.ff.de pac.dota.Mulier autẽ demũ
soluto matrimonio,vel qñ vir vergeret ad inopiam vr
posse uendicare.l.in rebus.& in l.vbi adhuc. C.de iu-
re dotium.& sic etiam voluit glo.notabilis, & singu-
laris melior de corpore iuris. instit. qui. aliena. licet
in principio.& not.Spec.in §. dicto tertio loco.versic.
quid ergo si uir.ad finem. ibi consueuit autem nota-
ri,&c.& intelligo prædicta vera etiam si uenditio sit
facta emptore ignorante rem dotalem, q̃a nihilomi-
nus stat eadem ratio, q̃a alienatio non ualet propter
publicam vtilitatem.& ideo dẽt admitti ad reuocan-
dũ,& intelligo pdicta procedere etiam si maritus iu-
rasset nõ cõtrauenire,q̃a talis alienatio nõ est phibi-
ta in sui fauorem,sed in fauorem tertij , ne remaneat
Indotata.& ideo tale iuramentum non videtur ligare
per illum tex.a contrario sensu, nec obstat si dicat,'q
iuramentum videat semper hoc casu tẽdere in præiu
diciũ alterius,quia reipublicè.& sic etiã si mulier iu-
rauit non uidetur ligare. qđ est contra istud.c.q̃a re-
spondeo,qđ inquantum dicit,q iuramentum nũ li-
gat.si vertitur in piudicium alterius, dẽt intelligi pri-
uati.secus si reipublicæ secũdario,& nõ principaliter
vt est,quando mulier iurat super re dotali sm no.ple-
nè p Bar.in l.j.ad fi.ff.soluto matrimo.& l. si q̃s p eo.
ff. de fideiussoribus. Si autem esset in præiudicium
reipublice principaliter,tunc nõ obligaret,vt in c.quã
to.s.eo.& s.de foro competen. si diligenti. quod ta-
men qualiter sit intelligendum declarabitur in mate
ria iuramenti sub secundo membro principali: ¶ Itẽ
non obstat prædictis si dicatur,q si maritus constante
matrimonio est dñs rei dotalis,& potest pcipere fru-
ctus,vt d.l.doce.C.de rei uendica.& sic de eius præ-
iudicio tantummodo videt agi cõstãte matrimonio,
& p cõsequẽs nõ dẽret posse repetere saltẽ,qñ pstitit
sacramentũ.q̃a respõderi põt,q licèt sit dominus , &
fructus debeat percipere.tñ tenetur cõuertere in one
ra matrimonii.l.pro oneribus.C.de iure dotiũ.& cõ-
sequẽter subuenire mulieri i opportunis.ideo nõ sim
pliciter est piudicium viri,si non reuocat fundus do-
talis,imo etiam mulieris. Iõ propter tale piudicium
admittitur ad reuocandum. licèt et ipse in consequẽ-
tiã quãdã vtilitatẽ percipiat,sed hoc non dẽt obstare
arg.eius,qđ hr in l.j.in fi.ff. de autori. tut. & per hoc
potest dici,quodãmodo ex persona mulieris recupe-
rare dicta decem. & hoc mõ posset saluari id , qđ sen
sit gl. in dicta.l.cum vir. & Ang. inquantum dicunt ,
quod vir reuocat ex persona mulieris nõ ex sua. nam
dicta ex respectu posset saluari. tñ rectè cõsiderando
ex iure.i.propter suũ dñiũ reuocat ipse vir, & hoc re-
spectu potest dici ex sua persona reuocare,q̃a ex iure
in sua persona rescindẽte.¶ Item aduerte, quia prædi
cta etiam videntur procedere et si maritus esset aliàs
locuplex, & soluendo. & bñ posset deseruire oneri-
bus matrimonij,ex eo,quia pinguius poterit subue-
nire si hẽbit et fructus rei dotalis,q debent esse penès
illum qui sustinet onera mrimonij.l.si is q. §.q dicit .
ff. de iure dotiũ. & quia et facilius aduocabit mulier
ab hrde viri soluto mrimonio quã ab alio extraneo :
nã,& et non poterit referre quæstionẽ dominij.secus
in extnco,vt in l.si q̃s condõnis.C.loca.cũ ibi notatis.
& facit,qđ hr i Auth.vt imobi.añ nuptia.dona.§.j.&
§.fi.colla.v.& p eo,qđ dixi.supra q marit9 q alienat
& solus iurat possit reuocare nõ obst.iuramẽto.bñ fa-
cit,quod

cit,quod habetur in c.peruenit.el.j.& c. ſicut noſtris.
ſ.e.ubi patet,ꝙ ſi ꝑlatus alienauit rem eccleſiæ.& iu-
ret non contrauenire non obſtante ſacramẽto poterit
reuocare. & repetere rem alienam propter vtilita-
tem eccleſiæ. licèt ipſe hẽat uti fructibus pro alimẽ-
tis, facit,ꝙ notat gl.in c.ꝑſenti.de officio ordi.in vj.&
hoc ẽt aperte,& clarius tenuit do.Ant.in c. cũ veniſ-
ſent.ſuper gl.ĩ.de inſt.& idẽ ẽt videt̃ tenere Io. de Fa
bris.in loco ſuperius allegato.tutius tñ eſſet petere ab
ſolutionẽ a iuramẽto.ſaltem ad cautelã ꝗ ſine dubio
deberet concedi per id,ꝙ legit̃, & notatur in dicto.c.
30 peruenit.¶†Sed iuxta ꝑdicta inſurgit dubiũ,an mari-
tus vendẽs teneatur de euictione,ſi ipſa res petat̃,re-
perio triplicẽ fuiſſe opinionẽ.Vna fuit indiſtinctè, ꝙ
non,per.l.cum lex.ff.de fideiuſſoribus.cõiuncta.l.nõ
dubium.C.de legibus.ff.de fundo dot.in l.lex iulia:
Et hanc tetigit Spe.in dicto.§.tertio loco.verſi. ſed po
ne vxor.& verſi.ſed in caſu præmiſſo. Secũda fuit opi
nio,quod ſimpliciter teneret̃ per.l. & ſi is.C. de præ-
dijs minorũ,& hæc vr̃ fuiſſe cõis. nã idẽ vr̃ ſequi Cy,
in dicta.l.& ſi is.& ẽt Ioã.An.hic,& Ioan. de Lign.&
Bart.in dicta.l.cum lex.& do.Anto.hic, q̃a cũ prohi-
beatur alienatio fundi dotalis fauore mulieris, demũ
impeditur naturalis, & ciuilis obligatio, quando ipſa
mulier cuius fauore facta eſt prohibitio alienationis,
iõ tunc non tenetur de euictione, nec obligatur etiã
fideiuſſor,quia non ſubeſt cui poſſet accedere ex quo
ipſa mulier etiam naturaliter obligatur per dictam.l.
cum lex.cum ibi not.ſecus,quando alius alienat: q̃a
tũc,licèt ſit prohibita alienatio in præiudicium mulie
ris,& iõ nõ transferatur dñium in emptorẽ.tñ non in
telligitur eſſe tunc prohibitus contractus, vel obliga-
tio ipſi⁹ tertij,& iõ ex ipſo cõtractu tenet̃ de euictio-
ne,& per cõſequẽs ẽt tenetur fideiuſſor per id, quod
habetur in dicta.l.& ſi is.C.de prædijs minorũ.aliqui
tñ videntur hoc limitare, quod teneat̃ ſaltem quò ad
pretium per id, ꝙ habet̃ in l.fi.§.emptor.C. cõmunia
de leg.vbi in ſimili vendens rem ſubiectã reſtitutioni
tenetur ſolũ ad pretiũ.& ſic videretur dicendũ eodem
modo ex propoſito,nã ſicut ibi res erat vendentis,ſed
ſubiecta erat reſtõni.ita,& hic erat res mariti: ſed ſu-
biecta reſtitutioni,& iſtam opinio.ẽt tetigit Bart.in l.
cũ vir.ff.de vſur.in quarta oppoſitione, & hoc poſſet
dici tertia opin.Alia opin.fuit quæ ſm prædicta poſ-
ſet dici quarta,quod ſi emptor fuit ignorans, tunc nõ
teneat̃ maritus de euictione.ſecus ſi fuit ſciens,& iſtã
tangit gl. in ſimili in l.ſi prædiũ.C.de iure dotiũ.& in
ipſa videt̃ reſidere Spec.in dicto verſi.ſed pone vxor.
& in verſic.ſed in caſu permiſſo. & expreſsè ẽt ſequit̃
Io.de fab.in ſua lect.in loco prællegato, videlicet, in
tit.inſti.q.alie.licat.in prin.& ibi ẽt concludit, ꝙ ẽt ſi
emptor fuit ſciens tenebitur marit⁹ de euictione ſi ex
preſsè ipſe emptor fuerit ſtipulatus de euictione per.
l.ſi fundũ.C.de euictione.¶ Tu potes concludere, ꝙ
aut quærit̃ nunq̃d ipſe maritus vendens teneatur ad
prætium re ipſa euicta,aut nunquid vltra teneatur ẽt
pro euictione.primo caſu ſi emptor fuit ignorans ius,
& factũ,vt q̃a ignorauit fundũ eſſe dotalẽ ſine dubio
poterit repetere.ex quo fuit bonæfidei,vt voluit gl.in
dicta.l.quemadmodum.ad finem.C.de agrico.& cen
ſi.& in l.imperialem.in fi.principij.de prohibita feu.
alienatione,& per Federi.in ſui.feudo.idẽ ſi ſciuit fa-
ctũ,ſed ignorauit ius,vt voluit gl.in dicta.l. quẽadmo
dũ.nã licèt nõ cenſeat̃ bonæfidei quò ad vſuras, tñ ſe
cus eſt quò ad alia.l.ſi fur.§.j.cũ ibi notatis.ff. de vſu-
31 ris.Præſumit̃ aũt ignorantia† iuris,ſi erat perſona ru-
ſtica,vel alia cui liceat ius ignorare per id, ꝙ legitur,
& notat̃ in l.cũ de indebito.ff.de ꝓbationib⁹.& in l.
regula.§.primo.ff.de iuris,& facti igno.& facit,ꝙ ha-
bet̃ de reg.iu.ꝑſumit̃ li.vj.aliàs nõ ꝑſumet̃ niſi aliud
appareat ꝑ id,ꝙ legit̃,& notat̃ in l.leges ſacratiſſimę.
C.de legibus.& per id,ꝙ plenè notat per Bar.in l.q̃
nerua.ff.depoſiti.ſi aũt ſciuit ius,& factũ ipſe emptor
tũc nõ vr̃ etiam,ꝙ poſſit recuperare pretiũ per dictã.l.
fi.§.emptor.C.cõmunia de lega.vbi etiã ſciẽs recupe
rat pretium in caſu illo.& ꝑ id,ꝙ habet̃ in auth. qui
res iã dictas.cũ gl.ſua.C.de ſacroſan.eccle. & iſtã par
tẽ tenuit Ia.de Rauen.in dicta.l.cũ vir. & reſpõdebat
ad l.quẽadmodũ.ſuperius allegatã, quę innuit oppo-
ſitum,quod ibi prohibetur res de iure cõmuni aliena
ri,ideo tunc non reperitur pretiũ per emptorẽ ſcien-
tem.ſecus qñ propter ſpecialẽ fauorem perſonæ ꝓhi
betur alienatio,vt contingit in dicta authentica, qui
res. vbi propter fauorem eccleſiæ prohibetur aliena-
tio,& ẽt in caſu de quo quæritur,quia prohibetur alię
natio fundi dotalis in fauorẽ mulieris, ideo tunc de-
bet poſſe peti pretiũ per ea, ꝗ habent̃ in dicta authen
tica,qui res,& ẽt ex eo, q̃a res dotalis eſt viri conſtãtę
matrimonio.licèt ſubiecta ſit reſtõni.ergo debet poſ-
ſe agi ad pretium ẽt per emptorẽ ſcientẽ.per ea,ꝗ ha-
bent in dicta.l.fin.§.emptor.C.cõia de lega.ſed certè
contrarium de iure videtur per dictam.l. quemadmo
dum.in ratione ſui. nam imputandum videtur ei qui
contra legem interdicta ſciẽter mercatur,vt ibi dicit,
vnde videtur emptor delinquere contra interdictum
legis contrahendo ſcienter,& iõ puniatur, vt perdat
pretium,vt ibi dicitur,& hanc partẽ vr̃ tenere ibi Io.
de Fabr. in loco præallegat.nec obſtat, quod habe-
tur in dicto.§.emptor.q̃a ibi interim ante euentũ cõ-
ditionis nõ impeditur tranſlatio dominij,& ſic nõ eſt
ibi omnino interdictum cõmerciũ. ideo tunc magis
ſubuenit̃ emptori,hic ſecus, quia omnino impeditur
tranſlatio dominij rei dotalis.dicta.l.iulia.& facit, qđ
habetur in l.j.& ij.C. de fundo dota. ¶ Item non ob-
ſtat,ꝙ habetur in dicta authentica. qui res q̃a licèt gl.
ibi videatur tenere illam opinionẽ, ꝙ emptor ſciens
recuperet pretium ab œconomo,licèt nõ ab eccleſia,
& videatur etiam ſequi Innoc.in c.ſi quis presbytero
rũ.ĩ.de rebus eccle. non alienan. tñ contrariũ tenuit
gl.in §.ſi q̃s igitur. in Authentica.de nõ alienã. colla
tio.ſcd͠a.& eã ſequũtur doctores cõiter:maximè Cy.
& Bart.in dicta authen.qui res.& etiã glo.in c.ad au-
dientiam.ĩ.de rebus eccle.nõ alienã.& hæc pars vide
tur verior per dictam.l.quemadmodum.quę fundatur
ex ratione illa quam dixi,ſcilicet,quia ſcienter contra
interdicta legum contraxit non autem fundatur ſup
ratione Iaco.de Rauẽ. dicta auth.ratio:locũ habet ẽt
in caſu dictę auth.qui res.credo tamẽ, quod non re-
manebit pretium penès maritum, cũ ſit in pari cã tur
pitudinis cum emptore,& iõ aufertur ab eo per fiſcũ
tanq̃ ab indigno.vt voluit glo.in dicta.l.quẽadmodũ.
& facit,ꝙ habetur in l.lucius.ff.de iure fiſci.& ꝙ no-
tatur.in l.ij.C.de conditione ob tur. cãm. ¶ Si autem
quæritur,an ad aliud vltra pretium poſſit agi de eui-
ctione conclude:ꝙ ſi fuit emptor ſciens,ius, & factũ,
videtur dicendum,ꝙ non,q̃a etiam tunc non agit ad
pretium,vt eſt dictum.ergo multo minus poterit age
re ad aliud,quod intelligo etiam ſi ille emptor fuiſſet
ſtipulatus de euictione,vel pretium ſibi reddi in caſu
euictionis,licèt gl.ſenſerit contrariũ in dicta.l. quẽad
modũ.& ẽt Io.de fab.in loco prællegato,& Spe.ſimi
liter in loco ſuperi⁹ allegato,ſed videt̃, ꝙ non benè,
quia talis ſtipulatio videtur fouere cauſam turpẽ per
ea quę ſupra dixi,& quæ habentur in dicta.l.quemad
modũ.ergo nõ debet tenere ꝑ id,ꝙ legit̃,& notat̃, ĩ l.
l.ſi plagij.ff.de verbo.obligati. ſi autem emptor fuiſſe

ignorans.tunc videtur velle Ioan.de Fab.prædictus,& similiter Spec.in locis præallegatis,& gl.in d.l. si pretiū.ꝙ teneatur de cuictione ad interesse etiā vltra pretium:sed forte posset dici oppositum,quia ex quo lex dimittit maritum venire contra contractum ad ipsam rem vendicandam nō debet ꝑ viam indirectam prohibere ipsum a vendicatione ꝑ.d.l.cū lex.ff.de fideiusso.& ꝙ habeť.j.de reg.iu.cū quid vna via.lib.vj.fateor tñ,quòd si res esset meliorata per viam æstimationis saltem posset emptor cōsequi meliorationem seu æstimationem illius argu.l.in fundo.ff.de rei vend.& forte etiam ad aliud cōpeteret actio,sicut ad pretiū,sed si vellet agere quatenus res nō eēt meliorata nec vir locupletatus tūc videtur ꝙ nō possit per id,ꝙ superius dixi,& per id ēt,quod statim dicā,& per prædicta videtur posse decidi,quid si ipse emptor fuisset stipulatus duplam,vel aliā pœnam nomine euictionis:an poterit illam petere.Spe.in loco præalleg.tenuit,ꝙ non,si fuit sciens,qa tunc nil poterit petere vltra pretium per.l.fi.§.emptor superius allegatam.secus si fuit ignorans,secundum eum,sed gl.in d.l.queadmodū.& Io.de fab.in loco præalleg.videntur velle,ꝙ poterit petere ēt si fuit sciens,sed certè videtur posse dici,ꝙ si emptor fuit sciēs non poterit agere:quia dicta stipulatio videtur fouere causam turpem,vt superius dixi,& qa si nō potest tunc agere ad pretiū,vel ad aliud interesse vt superius est dictum multominus debebit posse agere ad pœnam,facit,ꝙ no.gl.in l.imperialē.in fi.princ.de prohi.alie.feu.ꝑ Federi.in vsi.feu.¶ Idem videť si fuit ignorans,quia non poterit petere pœnā,licèt possit petere pretium,vt ṡ.dixi,& est ratio,qa ex quo lex permittit ipsi marito ex suo iure vendicare,nō debet per indirectum impediri per aliā viam per id,ꝙ habetur in d.l.cum lex.& in dicta regula cū quid vna via,nec obstat prædictis.d.l.& si is.C.de prędijs mino.qa ibi non recuperabat administrator minoris rem ex iure suo,sed ex iure minoris,ideo ibi benè teneretur ad pœnā,hic autē ex iure suo recuperat,ideo non uideť inconueniens,ꝙ teneatur ad pœnā per ratione in d.l.cum lex.& eodem modo potest responderi ad §.si qs igitur.in Auth.de non alienā.& ad id,qđ habetur in l.iubemus.§.sanè.& in auth.q res.C.de sacrosan.eccle.& prædicta procedunt,quando vir vendidit rē dotalē sine cōsensu mulieris,idem dicas,si cū cōsensu si non interuenit iuramentū mulieris per d.l.j.§.cum lex.secus de iure canonico,qđ in hoc præualeret iuri ciuili.vt patet in hoc.c.& ṡ.e.licèt mulieres.lib.vj.vnde tūc qñ mulier iuramēto cōsensit tutus esset emptor,nec posset vir,qui alienasset muliere cōsentiente,& iurante ipsam rē repetere,nec ēt ipsa mulier soluto matrimonio,& per hæc expeditus est articulus,

22 qñ vir alienauit rē dotalē cōstāte matrimonio.¶†Nūc restat videre,quid econtra,quando mulier alienat rē dotalem,potes concludere,quod si alienat viro nō cōsentiente non valet alienatio.nec præiudicat viro,vt est casus expressus in d.l.si prædiū.C.de iure dotiū.si aūt vir consensisset videreť secus per dictā.l.si prędiū.a contrario sensu,quod sequitur ibi.Iac.de are.sed tene contrarium ꝯm Bart.ibi,& Cy.& cōmuniter doc.qa non debet ibi sumi argumentū a cōtrario sensu ꝑ id,ꝙ habeť in d.§.& cū lex.insti.qui.alie.li.in prin.Iō tene securè,ꝙ vir poterit rē aduocare cōstāte matrimonio non obstāte cōsensu per eū præstito per dictā.l.queadmodū.& per id,ꝙ ṡ.dixi.Sed tunc insurgit dubiū:an soluto matrimonio poterit mulier rē aduocare.Vidi istā qōnem de facto in ciuitate ista,& dicebatur,ꝙ non:quia confirmabatur alienatio per ius superueniens mulieri ꝑ id,ꝙ habetur in dicta.l.cum vir.ff.

de vsuris.& pro hoc etiam videtur gl.singularis,ꝙ nō est alibi in l.ꝯstante.C.de donationibus.& eam vř sequi Cyn.Bal.& Sal.in dicta.l.si pdium.& Spe.in dicto.§.tertio.versi.sed nunquid potest cōfirmari.¶Cōtrarium voluit gloss.valde notabilis in dicto titu.insti tu.quibus aliena.licet.in princip.vbi dicit,ꝙ soluto matrimonio mulier reuocat rem.& idem Specu.in d.§.iij.ver.consueuit autem notari.& hanc partē puto de iure ueriorem:quia non cessat ratio legis prohibentis alienationē,interest enim mulieris sibi cōseruari rem dotalē etiā soluto mřimonio.vt sic possit iterato nubere.facit,quod hř in l.j.ff.solu.mřī.& hoc puto verum,etiam si emptor fuerit ignorans,quia adhuc stat ratio ꝑdicta.& quia etiā,tunc non videtur obligata de euictione per rationem.d.l.cum lex.& voluit etiam ibi Bar.& Io.de Fab.in loco præallegato.Ideo non est ratio quare debeat confirmari,ex quo alienatio est nulla,nec obligat mulier de euictione.nec ēt cessat ratio legis.facit,quod habetur.ṡ.de regu.iur.ꝙ ab initio.lib.vj.nec obst.prædictis dicta.l.cum vir.quia ibi loquitur in viro cuius fauore non est prohibita alienatio.secus in muliere.cuius fauore est ꝓhibita,& in qua non cessat ratio legis prohibentis soluto mřimonio per legē primā.ff.soluto matr.¶Itē nō obstat prædictis.l.hæredi.§.filiæ.ff.de pactis.quia ille.§.debet intelligi,qñ dissoluto iam mřmonio fit pactū ꝑiudiciale doti.secus si eo cōstante,ēt si cōferatur in tempus soluti matrimonij per id,qđ habetur in l.de die.& in l.Attilicinus.ff.de pac.dotalibus.& fortè ēt non noceret si fieret ante matrimonium.licèt gl.ꝯ in d.§.filiæ.de quo dicendum.vt plenè dixi in l.si socer.§.Lucius.ff.soluto matrimo.¶ Item non obstat ꝑdictis,quod habetur in l.spem.C.de donat.quia loquiť quando donatur spe actionis rei non prohibite alienari.secus,quando esset prohibita per id,qđ legiť,& notatur in l.si ad resoluēdū.C.de ꝑdijs minorū.& in l.j.& 2.C.si aduersus transactio.¶ Et prædicta intelligo,qñ mulier non iurauit.si autem mulier iurasset nō contrauenire.tunc tale iuramentum non ꝑiudicaret marito.si non consensit per istum tex.a ꝯrio sensu.& ꝑ id,qđ hř in dicta.l.si prædium.tamē,tūc soluto matrimonio in effectu confirmareť alienatio,qa mulier obstante sacramento non posset contrauenire.ut patet in hoc.c.& hoc casu possit seruari gl.in dicta.l.constāte.& opinio.Cy.Bal.& Saly.Si autē mulier alienauit cum sacro cōsentiēte viro:tunc neq; vir neq; mulier admittetur ad reuocandum per id,quod habetur in hoc.c.maxime si vir etiam iurauit.Idem tamē credo,& si non iurasset.ex quò mulier iurauit cuius fauore lex ꝓhibuit alienationem.in hoc.c.patet.vbi autem mulier alienat non interueniente sacramento ipsius mulieris.tunc,vt superius dixi non impeditur reuocatio per virum constante matrimonio ēt si ipse

23 iurasset,ex quò mulier non iurauit,nec similiter ipse dit mulier soluto matrimonio.¶†An autem,qñ mulier alienauit cum sacramento,& postea soluto matrimonio rem repetit,poterit emptor petere ꝓtium cōclude,quod non si fuit sciens,etiam si expresse fuisset stipulatus eo casu quo alienatio nō teneret ꝑ ea,ꝙ superius dixi,qñ vir alienat.secus si ignorauit,qa tūc poterit petere ꝓtium nō tñ pœnam per dictā.l.cū lex in ratione sua.ēt si fuisset ignorās emptor,& hoc etiā voluit Io.de Fab.in loco palleg.q respondet ad l.si is.C.de pdiis minorū.qđ ibi administrator non reuocat ex iure suo.secus in muliere.Iō,tunc succedit rō.l.cū lex.ff.de fideiussoribus.& facit,qđ ibi notatur per Bar.& ideo etiam,tunc non vř teneri de euictione eadē rōne vltra ipsum pcium,& ꝑ hoc pōt inferri,

ferri,quod gl.in d.l.si prædium. inquantum dixit mu
lierem teneri de euictione, si emptor fuit ignorans
non bene dixit, & hoc etiam satis videtur fuisse de
mente Bar.in d.l.cum lex. nisi intelligas glo.& illam
24 salues respectu precij. ¶†Ex prædictis etiam petere
potest,quod si vir, & vxor simul vendat rem dotalē,
siue quilibet solum pro parte se obliget,siue quilibet
insolidum,& siue vterque iuret,siue alter tātum. nec
obstat prædictis inquātum dixi, quod si emptor emit
scienter rem dotalem non petit precium,nec pœnam
etiam si fuerit stipulatus, quod habetur.in l.si fundū.
C.de euictio.vbi videtur probari oppositum:quia ibi
loquitur quando venditur res aliena, quæ non est
prohibita alienari.facit,quod habetur. in l.rem alie-
nam.ff.de contrahen.emptio. secus quando prohibi-
ta est alienari. vt d.l.quemadmodum.C.de agrico.&
censi. & sic etiam soluit glo.valde notabilis. in l.im-
perialem.circa finem princ.de prohi.feu.alie.per Fe-
der.in vsibus feudo.quę videtur melius dicere quam
gl.in d.l.quemadmodum.& quā etiam dicant Spec.
& alij tenentes oppositum.& bene facit,quod habe-
tur.in tex.in d.l.imperialem.circa finem prin.¶Item
non obstat, quod habetur. in l.fi.C.de fundis limi-
trophis.li.xj. quia debet intelligi, quando emptor
fuit ignorans saltem ius.& sic fuit in bona fide. vt ibi
tangitur.in d.l.quemadmodum. ¶Sed iuxta prædi-
cta potest dubitari,quid si vir, & vxor vendunt alteri
rem dotalem, an saltem pro dimidia tenebitur mu-
lier ad precium eo casu,quo venditio non tenet, &
res repetatur, videtur q sic ex quo vterque vendidit,
& vtrique dicitur precium solutum argu.l.res.§.cum
in tabulis.& quod ibi not.ff.de duobus reis. & hanc
partem videtur tenere Bart.in quodam suo consilio,
quod incipit,punctus quæstionis talis est.domina.P.
nupsit cuidam.M. & sic in quæstione de facto vidi di
ctum consilium allegari. In contrarium fortiter facit.
quod habetur in authent. si qua mulier.C.ad velleia.
vbi quando vir, & mulier in eodem instrumento se
obligant non tenetur mulier, nisi quatenus docetur
versum esse in vtilitatem mulieris, & hanc partem
etiam videtur tenere Spec.in ti.de solu.& libera.§.an
te omnia.versi.sed pone vir. & hanc partem puto de
iure veriorem per dictam authē.si qua mulier.& quia
docet experientia,maritus vero percipit totam pecu-
niam, sed pro cautela emptoris quandoque mulier
principaliter se obligat,& confitetur se precium rece
pisse, nec commode etiam mulier bene posset resiste
re voluntati viri. & ideo satis est iustum,quod nō te-
neatur etiam si in instrumento dicatur, q pecunia
fuit sibi numerata prout notabiliter videt̄ sentire Spe.
in dicto versi.sed pone vir. & videt̄ satis de mente.d.
auth.si qua mulier. quæ verisimiliter fuit facta propter
rationem superius tactam. nec obstat dictus.§.cum
in tabulis.quia quod ibi dicit̄ procedit regulariter in
his,qui possunt se obligare:sed fallit in muliere, quæ
non potest se obligare pro viro,nec etiam regulariter
pro alijs,per id, q habetur. in dicta auth.si qua mu-
lier. & in l.j.& per totum.ff.ad velleia. & hanc quæ-
stionem,vt prædixi vidi etiā de facto in ciuitate ista.
& sic videt̄, q ad hoc,vt mulier obligat̄,quando obli
gat se cum viro, q sit necesse aliter apparere pecuniā
esse versam in vtilitatem mulieris, q per id solū, qd
dicat̄ in scriptura instrumenti,per id,quod habet̄. in
dicta authē.si qua mulier. & quod notauit Spe.in lo
co præalle.quod est diligenter notandum,& valde est
videt̄ rationi consonum,& adde etiam prædictis, quod
si emptor fuit ignorans rem esse dotalem, si apparet
mulierem cōsensisse animo decipiendi: vt quia asser-
uit rem non esse dotalem cum vere esset,videretur q
tunc non subueniatur sibi,per id, quod habetur.in l.
si fine.C.ad velleia.& in l.iij.C.si mi.se ma.di.de cau
tela autem,quando mulier primo iurauit, non iura-
uit alienare rem dotalem, & postea alienat cū sacra-
mento de qua tetigi in notabilibus,an indistincte pro-
cedat tangam in materia iuramenti sub tertio mem-
bro.¶Quid autem si statutum expresse dicat, q non
possit mulier alienare fundum dotalem etiam cū iu-
ramento prout viget statutum in ciuitate ista,an tunc
firmabitur contractus iuramento dicam similiter in
materia iuramenti sub tertio membro,vbi etiam tan-
gam,an tale statutum valeat, vel saltem præbeat iu-
stam causam absolutionis petendæ a sacramento.
25 ¶†Quid autem si mulier consentiente viro, vel am-
bo dant in dotem pro filia communi fundum dotalē,
tangit Spec.in d.§.iij.loco.versi.quid ergo si vir.& ibi
videtur concludere, q nō teneat,nisi interueniat iu-
ramentum mulieris per istud. capi.quod tene menti.
26 ¶†Item aduerte,quia potest esse dubium,quādo vir,
& mulier simul alienant prædium dotale, & cum iu-
ramento, an tunc soluto matrimonio poterit mulier
repetere ab hæredibus viri pro dote sua precium re-
ceptum ex ipsa re dotali vendita.Bar.in consilio supe
rius allegato concludit, qd pro dimidia pro qua pre-
cium videtur peruenisse ad virum, licet ambo se in-
solidum obligassent de euictione, & confessi fuerint
precium se recepisse propter id,quod consueuit dici
in materia duorum reorum. in l.vir vxori.§.final.ff.
ad vellejan. & in l.reos.§.cum tabulis.ff. de duobus
reis. & in l.eadem. eodem titu.poterit agere contra
hæredes viri: quia tale precium in dote succedit lo-
co rei.ff. de verborum significatio. in l.labeo.§.item
si dominus.cum ibi notatis per gl.Et quia dos est no
men vniuersale iuxta id,quod legitur,& notatur. in
l.quod dicitur.ff.de impen.per gl.& Bart.& per eun-
dem Bar.in rubrica.ff.so.matrimo. & ideo ibi succe-
dit precium loco rei sicut in iudicijs vniuersalibus,vt
patet.in l.si rem,& pretium.cum ibi notatis.ff.de pe-
titio.hæredit. pro alia autem dimidia dicit non posse
agi cum illa secundum eum videatur peruenisse ad
mulierem, sed certe contrariū videtur posse dici de
iure, per id, quod superius dixi: quia ex quo vir, &
vxor sunt obligati in eodem instrumento,nisi probe-
tur manifeste aliter quam ex tenore instrumenti pe-
cuniam esse versam in vtilitatem mulieris non vide-
tur mulier teneri,per id,quod habetur. in dicta au-
thē.si qua mulier.C.ad velleia. & per id, quod nota-
uit Spec.in d.§.ante omnia.versi.sed pone vir.& hoc
credo verum,quando vterque se insolidum obligauit
de euictio.licet Bar.aliter sentiat in dicto consilio. si
autem solum pro dimidia se obligasset de euictione
mulier, & pro alia vir tunc posset procedere opinio
Barto. quia satis est verisimile, q si pecunia debuisset
insolidum ad manus viri peruenire, q emptor voluis-
set virum insolidum obligari. ¶Item, quia tunc non
reperitur mulier obligata in dicta dimidia simul cū
uiro, & ideo uidet̄ tūc cessare dicta auth. si qua mu-
lier,si autem vir alienasset consentiente muliere, &
iurante,& ipse precium recepisset tunc clarum, q ab
hæredibus eius posset peti dos, & consequenter pre-
cium receptum per rationem superius allegatā, quæ
colligitur ex d.l.quod dicitur, cum ibi nota. & ex d.
§.item si dominus.cum gl.sua.Si autem econtra mu-
lier alienauit, tunc si quidem hoc fecit sine consensu
viri,clarum est,quod etiam ab hærede viri nil petet,
si autem alienauit cum consensu viri, & etiam iura-
uit tunc si mulier sola est obligata de euictione, &
precium

precium recepit, vt dicitur in instrumento, non poterit aliquid petere, si autem vir insolidum se obligasset de euictione cum eo, tunc satis dici potest, quod licèt dicatur in instrumento mulierem pretium recepisse, nisi aliter probetur precium versum in eius vtilitatē, præsumatur venisse ad manus viri, per id, quod habetur in dicta auth. si qua mulier. & quod notauit Spec. in d. §. si ante omnia. versi. sed cum, & vir. Et ex prædictis plenè patet, quid iuris, siue mulier, siue maritus alienet fundum dotalem, & intellige, vt etiam voluit Ang. in d. l. cum vir, quando fundus dotalis est inæstimatus, nam si esset æstimatus ea æstimatione, quæ faceret emptionem, non esset proprie fundus dotalis iuxta ea, quæ leguntur, & notantur. in l. si inter virum. C. de iure dotium. si autem esset æstimatus ea æstimatione, quæ non facit emptionem: sed vt videatur, an sit melioratum, vel deterioratum ipsum prædium dotale, tunc est casus singularis coniuncta glo. non est alibi secundum Ang. in l. si æstimatis. ff. solu. matrimonio. quod tunc potest vendi per maritū consentiente vxore, & sic in illo non habet locum. §. & cum lex. de rei uxo. actio. sed solummodo in omnino æstimato, quod est notandum pro limitatione dicti. §. nam uidet, quod ille. §. & cum lex habeat locum solū, quando fundus datus fuit in dotem, seu res immobilis. & non fuit facta aliqua æstimatio, unde aduerte, quod aut res immobilis data in dotem nullatenus fuit æstimata, & tunc illa propriè dicitur res dotalis, & in illa habent locum iura, quæ prohibent alienationem rei dotalis, adeo quod non poterit fieri alienatio etiam consentiente muliere, & etiam si interueniat iuramentum de iure ciuili, ut legitur, & notatur in d. §. & cum lex. licèt secus sit de iure canonico, quā mulier iurauit, ut hic patet. ¶ Interdum autem datur res in dotem, & æstimat ea æstimatione, quæ facit emptionem, & tunc illa non censetur res dotalis, sed censetur esse propria ipsius uiri, & empta per eum, & in effectu precium æstimationis uidet recepisse in dotē, per id, quod legit, & notat. in d. l. si inter uirum. C. de iure do. & in l. plerunq;. ff. co. ti. & ideo talis res posset alienari per uirum etiam sine consensu mulieris, sicut quælibet alia res propria ipsius uiri, & ideo nō censetur dicta res esse dotalis, aut fuit ipsa res æstimata ad finem, ut uideret, an res esset deteriorata, uel meliorata, non ad finem ut faceret emptionem, & tunc uidet, quod i hac re eligat media uia: quia si alienatio fit sine consensu mulieris non uidetur ualere, sicut non ualeret si nulla esset facta æstimatio, & sic hoc respectu censet res dotalis, facit, quod habetur, in l. quod si fundus. ff. de fundo do. sed si alienet cum consensu mulieris: tunc uidet, quod teneat alienatio. per id, quod habetur. in d. l. si æstimatis. secundum unam lecturam quam communiter sequuntur doctores, & non censet simpliciter dicta res dotalis, quia tunc posset alienari etiam cum consensu mulieris, & dicto. §. & cum lex. sed aduerte: quia licèt hæc uideat esse communis opin. tamen de iure uidet tenendum oppositum ex eo, quod inducta ad unum effectum, non debent aliud operari. l. legata inutiliter. ff. de leg. i. & l. non omnis. ff. si cer. pe. & l. obligationum substātia. §. fina. ff. de actio. & obliga. Et ideo cum æstimatio fuerit facta ad finem tantummodo, ut uideat, an res sit meliorata, uel deteriorata. ergo alium effectū debet operari. & per consequens, uidet quod debeat censeri res dotalis, ex quo res mobilis data in dotem, & quæ debet reddi soluto matrimonio ipsi mulieri, nec obst. dicta. l. æstimatis. quia à contrario sensu colligitur intellectus doct. vt ibi patet; talis autem intellectus nō uidet sumendus tanq; rationi contrarius, & quia etiam talis intellectus satis uidet esse contra. d. §. & cū lex. & ideo non uī sumendus, per id, quod habet. in l. 2. C. de condi. inser. unde alia lectura esset tenēda, quā sequit ioi Dy. & sic non obstaret. & pro hoc etiam faciat, quod licèt ante ius. C. ualeat qnq; alienatio consentiente muliere, & ita etiam posset intelligi dicta. l. æstimatis. tn̄ hodie istud est correctum, vt patet. in d. §. & cum lex. & insti. quib. alie. li. in princ. & hæc opinio uidet magis rationi consona. licèt illa, quam dixi. s. post Ang. cōmuniter teneat. ¶ Item aduerte, quia licet Host. hic dixerit, ut tetigi circa principium decr. quod ex mente iuris ciuilis satis poterat colligi, quod cōtractus deberet firmari iuramento in casu decretalis: tamen legistæ cōmuniter tenent contrarium. nec obst. authen. sacramenta. C. si aduersus uenditorem. quia respondet. gl. in l. si predium. C. de iure dotium. quod iō ibi sacramentum operat præstitum per minorem: quia facit ipsum haberi pro maiore, & ideo sicut si esset maior teneret contractus, ita etiam tenet, quando præstitit iuramentum, licèt sit minor, quod rō cessat, quando alienat res dotalis per mulierem, & ideo non obstante authen. sacramenta. videt, quod non ualet secundum legem alienatio rei dotalis, etiam si fiat cum sacramēto propter ea, quæ habent. in l. non dubium. C. de legibus. & sic etiam tenuit glo. in dicto. §. & cum lex. & tenent communiter legistæ. & hoc etiam tenuit Bal. in l. pactum. C. de colla. circa princ. quinimo. & tex. hic uidet satis probare hoc. dum dicit, quod hoc casu iuramentum non erat obligatorium secundum legitimas sanctiones, licèt secus sit de iure canonico, & quæ sit ratio diuersitatis dictum fuit cum gloss. ij. nec obstant alia iura ciuilia allegata per Hostien. quia debent intelligi casibus, in quibus ius ciuile non induxit prohibitionem actus gerendi, aliàs secus per regulam. d. l. non dubium. C. de legibus. alias dicta iura contradicerent dictæ. l. quod in dubio non est dicendum: quia generalis dispositio, uel locutio nō debet trahi ad specialiter prouisa, ut in c. j. de rescrip. & ff. de pœ. l. sanctio legum. & prompti esse debemus ad iura concordanda. l. una. C. de inoffi. dona. & in ca. cū
27 expediat. de ele. in vj. ¶ † Quid autem, si extraneus vēdit fundum dotalem, non autem ipse vir, vel vxor videret dicendum, quod idem esset, quod in uendente rem alienam. & sic, quod tenet contractus ad præiudicium uendentis, licèt non ad præiudicium uiri, vel mulieris. per id, quod notauit Bar. in dicta. l. cum lex ff. de fideiusso. & quod habet. in l. rem alienam. ff. de contrahen. emp. & ista etiam videt esse cōmunis opinio. per id, quod legit, & notat. in l. si is. C. de predijs mino. cum ibi no. per Cy. sed fortè disputationis gratia posset dici hoc uerum quando emptor esset ignorans, si autem fuerit sciens, tunc uidet quod nō possit agere ad precium, etiam si esset stipulatus, quia uidet quodammodo delinquere contra interdictum. l. emendo. per id, quod legit, & notat. in dicta. l. quemadmodum. C. de agrico. & censi. lib. xj. & quod habetur. in c. i. in fine princ. cum gl. sua. de prohibita feu. alienatione per Fede. i. in vsi. feu. nec obst. quod habet. in dicta. l. rem alienam. ff. de contrahen. emp. quia debet intelligi in rem non prohibitam per legē alienari, per id, quod habet. in dicta. l. quemadmodum. & in d. c. j. ¶ Item non obstat, quod habet. in l. si fundum. C. de euic. quia similiter videtur illud intelligēdum, quando alienaretur res non prohibita alienari, aliàs secus, per ea, quæ habentur. in d. l. quemadmodum. & in d. c. j. ¶ Item non obstat, quod habetur in l. & si is. C. de predi. mino. quia uidetur, quod debeat intelligi

intelligi quando emptor fuit ignorans saltem ius, p
id, quod superius dixi in simili. nam si sciuisset ius, &
factum, videt quòd non deberet posse agere aliquo
modo de euictione, etiam si sit stipulatus per rationē
dictæ.l.quemadmodum:& per id, quod habet.in di-
cto.c.j.cum prohibita sit res minoris alienari, vt patet
in l.j.& per totum.ff.de reb.eorum. & C.de prædijs
minorum.& per totum.nec obstat etiam si dicatur, q
lex videt prohibere alienationem rei dotalis, & rei
minoris, & non contractum, vt voluit sentire Bar.in
dicta.l.cum lex.ff.de fideiuss. quia responderi potest,
quod imo prohibet etiam contractum super re dota-
li, vt patet.in l.2.ff.de fundo dota.& quod similiter su
per re minoris.l. non solum.C.de prædijs minorum.
& l.j.ff.de rebus eorum, inquantum prohibet, ne ipse
res distrahantur. nam distrahere secundum Hugoli.
sub verbo trahere. idem est, quod remouere, vel do-
nare, & sic videtur, quod dictum Bar. simpliciter non
sit verum, aduerte tamen quia dicta.l.& si is. multū
facit pro communi opinio. cum iudistinctè videatur
loqui. Ideo tutius esse videtur tenere cōmuniorem
opinio. licèt superius dicta videntur etiam posse de iu
re defensari, & de materia etiam dixi. in l.cum vir.ff.
de vsur.& hæc sufficerent pro communi lectura hu-
ius decretalis, tamen quia Ioan.de Ligna.hic posuit
materiam iuramenti, & successiuè dominus An.quā
Bar.ante alios per p.ius tractauit in l.scius, & auge-
rius.ff d l.falci.& plenius.in l.si quis pro eo. in prin
cipio.ff.de fideiusso.& ibi dicit se dicere illa, quæ ab
alijs non sunt tacta, & Ioā.de Ligna.hic secutus fuit
ordinem Bar.in l.si quis pro eo.& similiter dominus
Anto.hic. Et ideo restat descendere ad ipsam materiā
iuramenti, quæ valde quotidiana est, & ideo plenius
attingenda iuxta Theoricam iurisconsulti Pauli.in l.
legaui.ff.de liber.legā. & est etiam materia huius gl.
quia in ea tractatur de præiudicio, seu ligamine ani-
mæ, & an ligetur, vel non ligetur per iuramentum,
& in ipsa vario modo loquuti sunt docto.vt patebit
ex sequentibus, & hanc materiam promisi me dictu-
rum. in dicta.l.si quis pro eo, dum legerem: sed hic di
cam, quod ibi eram dicturus, & pluries fui stimula-
tus, vt hanc materiam pertractarem, & illam dispo-
sueram pertractare tempore, quo postea superuenit
interdictū hoc. vnde propter superuenientiā interdi-
cti; hoc facere non potui. & sic dilatata est vsq; in ho-
diernum diem. Veniendum est igitur cum Dei adiu-
torio ad ipsam pertractandam in qua, vt prædixi Bar.
præ cæteris dedit principium in dicta.l.si quis pro eo.
vbi dicit se dicere, quæ alibi non reperiuntur, & Ioā.
de Lig.hic secutus est ordinem eius, & in paucis di-
screpauit ab eo dominus, & præceptor meus, domi-
nus Ant.me audiente sub eo precise in lectura huius
capituli; sequebat Bar.in omnibus per eum positis in
dicta.l.si quis pro eo. prout habebam in recollectis,
per me sub ipso reportatis, quæ postea perierunt cum
alijs, propter casum incendij mihi occursum, sed de-
mum dum cōmentaret hanc decretalem aliter fuit
loquutus, & in multis discrepauit à Bar.vt patet in
eius lectura; ego autem conabor iuxta mei ingenij
paruitatem dicere, quod mihi visum fuerit iuri, & ra
28 tioni cōsonum. ¶ † Pro declaratione igitur huius ma
teriæ, duo sunt principaliter videnda, primum, qs seu
qualis sit effectus iuramenti, inquantum non repu-
gnat legi, seu iuri. secundo erit videndum de effectu
iuramenti inquantum repugnat legi, aut iuri. ¶ Cir-
ca primum est aduertendum, vt tetigit Bar.in dicta.
l.si quis pro eo.& Ioan.de Ligna.& domi. Anto.hic,
quod triplex est species iuramenti, nam quoddā est
iuramentum declaratorium, & litis decisorium, & sic
tendens ad litis decisionem, quoddam est iuramentū
tendens ad confirmationem actus gesti, quoddam ve
ro est iuramentum tendens ad inducendam obliga-
tionem. ¶ Circa primam speciem est dicendū, q ma-
gnus est effectus talis iuramenti tendentis ad litis de
cisionem, nam habetur pro veritate.l.non erit.§.da-
to.ff.de iureiuran.& imponit finem liti.l.j.ff.de iure-
iuran.& etiam inducit obligationem, & consequēter
actionem.l.actori.C.de iureiuran.& aduertendum,
q si iuramentum præstetur super aliquo facto infor-
mi.vt non exprimitur aliqua causa, vt si asseris me de
bere tibi decem: & ego contentor stare tuo sacramē-
to, & tu iuras me tibi debere decem, tunc oritur actio
in factum ex ipso iuramento, per ea, quæ habent. in
d.l.actori. nec alia actio oritur, ex quo est sic informi
ter præstitum, quia non est aliqua causa obligationis
expressa, & sic non adest materia alia aliqua apta ad
inducendum aliam obligationem, non uitiatur tamē
obligatio hoc casu descendens ex iuramento, licèt cā
non sit expressa propter autoritatem iuramenti, sicut
nec etiam vitiatur confessio iudicialis facta in iudi-
cio, per quam quis confitet actori se debere decem,
nulla causa expressa, vt est gl.notabilis, in l.j.ff.de in-
terro.actio.& ideo oritur tunc actio in factum, sicut
ex sententia, cum ipsum iuramentum habeat vim sen
tentiæ.l.j.ff.de iureiuran.& similiter ipsa confessio.l.
j.C.de confessis. si autem iuramentum fuerit pstitū:
quia super aliqua causa apta ad inducendam obliga-
tionem, puta si iuraui te debere mihi decem ex causa
venditionis talis rei tibi factæ, tunc iuramentum fa-
cit, quod præsumitur factum fuisse, vt est iuratum, &
sic præsumi facit materiam super qua iuratur. & tali
præsumptione, quæ non admittit probationem in cō
trarium. vt dicta.l.non erit.§.dato. & ideo agi poterit
actione descendente ex ipso contractu iurato proba-
to per iuramentum.l.si duo.§.si quis iurauerit. & §.
Marcellus.ff.de iureiuran. facit etiam, quod habetur
in l.certum.§.fi.ff.de confes.cum ibi no.per glo.& de
hàc specie iuramenti plenè habetur.C.& ff.de iurei
29 iuran. ¶ † Circa secundam speciem est aduertendum,
q si iuramentum tendit ad confirmationem actus va
lidi uidet habere effectum: quia adijcitur vinculū ip
si actui, facit, quod habetur.in c.vltimo.de foro com
pe.in vi.& etiam adducit, q accumulat forum. ut ibi.
patet. nam vbi aliàs si iuramentum non interuenisset
non potuisset quis tanq laicus conueniri coram iu-
dice ecclesiastico de foro compe.cum sit generale. tū
modo propter adiectionem iuramenti, poterit etiam
conueniri coram iudice ecclesiastico. vt in dicto.c.fi.
de foro compe.in vj.& sic electio erit actoris coram
quo velit conuenire ipsum reum, & nota bene hunc
effectum: quia vt plurimum hodie in quolibet con-
tractu interponitur iuramentum, & electio erit acto-
ris coram quo iudice uelit reū conuenire: licèt vterq;
contrahens sit laicus, & etiam sit de terris imperij, qd
diligenter est notandum. nam interest nostra habere
electionem iudicum propter arbitria quæ occurrunt
in iudicio. seu in quibus iudex habet arbitrium. nam
interdum vnus iudex erit magis fauorabilis actori, q
alteri, & in talibus expedit habere iudicem gratio-
sum iuxta id, quod legitur, & notatur.in c.consuluit.
de offi.deleg. interdum vero adijcitur actui inualido
ad confirmationem ipsius, & tunc istud propriè ve-
nit examinandum sub secundo membro principali,
quod iuramentum interponitur super eo, quod repu
gnat iuri, vnde quis sit effectus in dicto casu, & an, &
quando possit confirmare ipsum actum inualidum,
& an

& an ipſum actum confirmet, an vero ſolum obliget
iurantem ad obſeruantiam iuramenri, tangetur ple-
nè in dicto ſecundo membro, & etiam aliquid ſupe-
rius eſt dictum cum glo.2.& ſuper glo.fi.& hoc ſuffi
30 ciat pro nunc de hac ſecunda ſpecie.¶† Circa tertiã
ſpeciem iuramenti, quando tendit ad inducendam
obligationem, & conſeqnenter actionem, eſt viden-
dum, an tale iuramentum inducat obligationem, &
actionem de iure ciuili.ſecundo quid iuris, & de iu-
re canonico. ſi quæriẽ de iure ciuili, eſt attendendũ
ꝙ fuerunt opinio.nam gl.iuris ciuilis, & cõmuniter
doctores maxime citramon.tenent, ꝙ de ciuili regu-
lariter iuramentum non inducit obligationem etiam
naturalem, fallit in liberto, qui obligatur ex iuramen
to ſi poſt manumiſſionem iurat operas dare domino
manumittenti, ſeu danti libertatem. nam tunc bene
obligatur ex tali iuramento.l. iuriſiurandi. in princ.
ff.de oper.liberto.ff.de liber.cauſa.& no.per gl.& do
ctores. in l.j.C.de oper.liber.ſed doctores aliqui vl-
tramontani tenuerunt contrarium dicentes, ꝙ iura-
mentum tendens ad inducendam obligationem ha-
bet obligare quemlibet etiam libertum, vt etiam re-
fert Bal.in d.l.j.mouentur. per l.actor.i.C.de reb.cre-
di. & iureiuran. & per dictam.l.vt iuriſiurandi.¶ Itẽ,
quia ſi iuramentum tendens ad confirmationem con
tractus, & ſic indirectè ad obligationem inducit obli-
gationem, vt patet ex his quæ leguntẽ, & notantur in
auth.ſacramenta.C.ſi aduer.vendi. per gloſſ.& docto
res, ergo ſecundum eos videẽ, ꝙ multo fortius debeat
inducere, quando directè tendit ad inducẽdum obli-
gationem: ſed vt dixi communis opin.glo.iuris ciui-
lis, & doc.eſt in cõtrarium.per l.ſi quis pro eo.in prin
cip.ff.de fideiuſſori.vbi patet, quod iuramentum pſ-
ſtitum per aliũ, q̃ per libertũ nullam obligationem
inducit etiam naturalem, quod patet.quia ibi nõ po-
teſt accedere fideiuſſor cuius contrarium eſſet ſi iura
mentum inducere: obligationem ſaltem naturalem,
vt patet.in l.j.& ij.ff.de fideiuſ.& l.fideiuſſor obligā-
ri.§.fideiuſſor.eo.ti.& etiam pro hoc bene facit, quod
habeẽ. in d.l.vt iuriſiurandi. ubi expreſſe diciẽ, ꝙ vt
iuriſiurandi obligatio contrahaẽ oportet iurantem eſ-
ſe libertum, & de operis iurare, & ſic aperte videtur
velle, ꝙ alius, q̃ libertus non obligeẽ ex iuramento,
nec obſt.prædictis, quod habeẽ.in l.actori, quia ibi lo-
quiẽ in iuramento litis deciſiuo, in quo aliud eſt fa-
uore litium dirimendarum. facit.l.i.ff.de iureiurã.&
quia etiam ibi non tendit iuramentum princ.ad obli-
gandum, ſed ad litem decidendam, & ad declarandũ,
an id de quo eſt contentio debeat.¶ Item.non obſt.ꝙ
habeẽ.in d.l.vt iuriſiurandi: quia imo facit, ꝙ ſic ſi be
ne pondereẽ, vt patet ex ſuperius dictis.¶ Itẽ nõ ob.
ꝙ inducit obligationem, quando tendit ad confirma
tionem actus geſti, vt in auth.ſacramenta. quia illud
eſt ſecundum Bald.in d.l.& etiam in dicta auth.ſacra
menta. quia iuramentum ibi repreſentat iurantem,
& ideo nimirum ſi poſtea obligaẽ, ſicut obligareẽ ma
ior: ſed hic non obligareẽ maior per iuramentum, vt
patet.in d.l.ſi quis pro eo.& in d.l.vt iuriſiurãdi. ſed
aduerte, quia iſta reſponſio non videẽ concludere, ſi
ſuper contractu valido præſteẽ iuramentum. nã tunc
non videtur adaptari poſſe dicta reſponſio, ſed forte
Bal.voluit, ꝙ tunc iuramentum de iure ciuili nõ obli
garet, quod an ſit verum patebit ex ſequentibus, &
ſic ex prædictis videtur reſtare concluſio, ꝙ vbi iura-
mentum tendit ad obligationem inducendam, quod
de iure ciuili, in alio, quam in liberto non inducit
obligationem etiam naturalem, per id, quod habeẽ.
in d.l.ſi quis pro eo. vbi non poteſt accedere fideiuſ-

31 ſor.¶†Et ex hoc inferri poteſt. vt tangit Bar.in d.l.ſi
q̃s pro eo. ꝙ iuramentum non vr̃ habere vim pacti,
quod patet, q̃a per pactum inducitur obligatio natu-
ralis.l.j.& l.iuriſgentium.ff.de pac. quod ſecus eſt in
iuramento.& ideo eſſe poteſt ſecundum eum, q̃a ꝑ
iuramentum q̃s potius vr̃ obligari Deo, quàm parti,
& ſic non videtur ibi eſſe pactum: cum pactũ ſit duo-
rum in idem placitum, & conſenſus.l.j.ff.de pac.vt
dicit hic do.Ant. de obligatione Dei lex non videtur
iuraſſe, q̃a finis legis ciuilis non fuit principaliter de
anima prouidere.facit, quod dictum fuit cum gl.2.&
quod no.etiam per Ioan.An.ĩ.de reg.iur.poſſeſſor.li.
vj.in mercurialibus: adducit ẽt ad prædicta ſimile de
pollicitatione, quæ eſt ſolius offerentis ſponſio, & ſic
non eſt actum: cum non præſupponat cõſenſum duo
rum.facit, quod habetur. in l.j.& ij.ff.de pollic.quod
vr̃ intelligendum, quando pollicitatio ſit in partis ab
ſentia: ſi autem fiat præſenti, & acceptãti prout in du
bio ẽt vr̃ acceptare per l.q. patitur.ff.mandati.tunc ſa
tis vr̃ habere vim pacti.facit, quod legitur, & no.per
Cy.in l.1.C.de pac.ſed licèt regulariter de iure ciuili
iuramentum non inducat obligationem: tamen vt di
xit fallit in liberto iurante ſe præſtaturum operas pa-
trono q. cum manumiſit.d.l. vt iuriſiurandi. & eſt rõ
ſecundum Bal.in d.l.1.C.de oper.lib.& in d.auth.ſa-
cramenta.circa finem propter priuilegium manumiſ
ſionis, & libertatis.quam recipit libertus.nam maxi-
mum eſt cõmodum libertatis, & in finita eſt liberta-
tis æſtimatio.l.libertas.ff. de regu.iur.ſed dom.Ant.
hic dicit, quod ideo in dicto caſu eſt ſpeciale, q̃a ibi
præcedit quædam obligatio naturalis quo ad antidoq
ra eſt obligatus libertus. & vt præſtet operas. habeẽ.
in l.ſed ſi lege.§.conſuluit.ff.de pet.hære.quæ natura
lis obligatio, prædicta, propter remunerationem liber
tatis habet quandoq; annexam neceſſitatem præſtan
di iuxta ea quæ habenẽ. in l.ſi nõ ſo tem.§.libertus.
ff.de cõd.indeb.Ideo tunc ſecundum eum iuramen-
tum propter naturam cauſę præambulæ inducit obli
gationem. & ex hoc infert idem eſſe dicendum vbi-
cunq; aliàs præcederet obligatio naturalis: quia tũc
32 ſecundum eum iuramentum ẽt de iure ciuili ſuꝑ il-
la præſtitum induceret obligationem. allegat, quod
habetur in ſimili.in l.j.§.ſi debitum.ff.de conſt.pecu.
vbi etiam in ſimili conſtituens ſe ſoluturum id, quod
prius debebatur ẽt naturaliter tantum, obligatur na-
turaliter, & ciuiliter. adducit etiam ad prædicta, q͞d.
no.per Hoſt.ĩ.de arb.per tuas.vbi dicit, quod obliga-
tio ex compromiſſo iurato oritur, q̃a ibi adeſt cõſen-
ſus.facit, quod habetur.in ſimili in auth.ſiue à me.C.
ad velle.& ſecundum hoc videretur, quod ſi præce-
dente pacto nudo q̃s iuraret dare, quod deuenit in pa
cto, vel iurare ſeruare pactum, quod de iure ciuili ta-
lis iurans obligaretur ſecundum do.Ant.ſed contra
rium apertè fuit de mente glo.in l.j.C.de oper.liber.
quæ voluit, quod iuramentũ non ſit ſufficiens veſti-
mentum ad inducendam obligationem niſi in liber-
to.& expreſſe etiam ibi hoc tenet Bald.dicens, quòd
pactum nudum non veſtitur iuramento de iure ciui-
li.idem etiam ipſe voluit.in auth.ſacramenta.C.ſi ad-
uerſus vendi.& idem etiam ibi voluit Salyc.vnde di-
cunt prædicti Bal.& Saly.ꝙ interdum interponiẽ iu- 33
ramentum ſuper actu, in quo deficit ſolennitas ex-
trinſeca.& tunc bene poteſt operari, & inducere obli-
gationem.vt in dicta authen.facamenta. aut interpo-
nitur ſuper actu, in quo deficit ſolennitas intrinſeca,
vt contingit in caſu iſto quando interponitur ſuper
pacto nudo. & tunc non inducit obligationẽ. & iſta
pars videẽ verior de iure pro cuius declaratione eſt,
videndum

videndum quæ potuit esse ratio, quòd ius ciuile noluit obligationem oriri ex iuramento in alio, q̃ in liberto: potest dici, quod ratio potuit esse, quia ius ciuile considerauit, quòd proni sunt homines ad malè seruandum iuramentum, & per consequēs ad periuria. & ideo, vt tolleret materiam periurandi, voluit quod non obligaretur quis ex iuramento. & sic vidētes homines, q iuramentum non erat species obligationis inducendæ, consequenter sed de iuramento non intromitterent, nec inducerent alium ad iurandum, ex quò viderant, q tale iuramentum non haberet effectum. facit ad prædicta, quod habetur. in l. j. & ij. C. de indi. vidui. & hac ratione etiam remisit prætor conditionem iurandi. si in testamento apponatur, puta si relinquantur. x. Titio, si iurauerit ascendere capitolium. nam non cogitur iurare, sed sufficit, q ascendat capitolium, & nihilominus habebit legatum. vt patet ex his, quæ habentur. in l. quæ sub conditione. ff. de condi. insti. & ideo cum ista ratio vigeat, & habeat locum etiam si præcedat pactum nudum, videtur q de iure ciuili etiam tunc non inducatur obligatio per iuramentum. & eadem ratione videretur, q etiam si præcedat stipulatio iuramentum super ea interpositum non inducat obligationem. nec ob. prædictis authē. sacramenta. quia potius facit, q in quantum vult ibi seruari iuramentum, ne aperiatur via periurijs. facit, qđ habetur. in l. j. C. aduersus vendi. alias fortè posset dici. q quando super contractu etiam alias valido interponitur iuramentum, q tunc debeat seruari, ne aperiatur via periurijs, & quia ex quò præcedit alia obligatio valida, videtur q verisimiliter inducatur pars ad obseruantiam compromissi. & secundum istam vltimam solutionem videtur, q iuramentum interpositum super contractu valido inducat obligationem. sed certè istud non videtur bene de iure esse clarum, imo potius videtur dicendum oppositum: quia regula est, q iuramentum tendens ad inducendā obligationem in alio, q̃ liberto, non videtur illam inducere, per id, quod habet. in d. l. si quis pro eo. & in d. l. vt iurisiurandi. nec videt esse bona responsio si dicat, quod in d. l. si quis pro eo. ideo non oritur obligatio, quia ibi iurauit quis dare operas. & sic videtur super incerto fuisse interposita. & ideo in alio, q̃ in liberto tunc non valet, vt ibi. licèt secus videatur in liberto. per l. si non sortem. §. si libertus. ff. de condi. inde. cum ibi no. nam potest dici, q etiam ingenuus potest operas promittere. & intelligit de illis operibus, quæ secundum qualitatem personæ ipsius promittentis possunt præstari. vt si est pictor præsumit de talibus operibus fuisse sensum, si ligonizator de operibus ligonizatorijs. & sic de similibus. facit, quod habetur. in l. plenum autem. §. æquirij. ff. de vsu, & habi. & expresse etiam voluit Bar. in d. §. si libertus. & ideo videtur etiam in ingenuo tenere promissio. facit, quod habetur. in l. in stipulationibus. §. operarum. ff. de ver. obli. & l. operas. ff. loca. præterea ibi. in d. l. si quis pro eo. dicit, si quis iurauerit se daturum operas. vnde potest intelligi certas, vel incertas. & ideo vtrobiq; videt habere locum. arg. l. de precio. cum ibi no. ff. de publi. j. de priuile. quia circa. & pro hoc etiam videtur text. in d. l. vt iurisiurandi. non cauillando. vbi apertè litera dicit, q vt iurisiurandi obligatio contrahatur, oportet iurantem libertum esse. & sic vult secus esse in ingenio præstante iuramentum. Cum igitur regula esse videatur, q ingenuus non obligetur ex iuramento, videt q standum sit dictæ regulæ in casibus in quibus aliud non reperitur expressum. per id, quod legitur, & no. p gl. in l. omnis diffinitio. ff. de reg. iur. & ideo videtur, q siue iuramentum sit præstitum super obseruantia pacti vestiti, siue super obseruantia pacti nudi, & sic super contractu alias valido, q iuramentum non inducat obligationem in ingenuo de iure ciuili. licèt d. Ant. in vtroq; hic velit contrarium, sed vt dixi Bal. & Saly. in dicta auth. sacramēta. & etiam. in d. l. j. de ope. liber. volunt contrarium, quando interponitur super pacto nudo. & idem etiam videntur sentire, quando interponitur super contractu valido, in responsione ad auth. sacramenta, vt superius tetigi: sed aduerte, q huic opi. videt obstare primo. d. auth. sacramenta, sed posset responderi. vt s. tetigi post Bal. & Sal. vel potest dicere, q illa authen. habet duplicem intellectū. vnus est, q loquatur, quando iuramentum interponitur super contractu inualido ratione solennitatis extrinsecæ. licèt alias de se haberet solennitatem intrinsecā. alius est intellectus, q loquatur quando interponitur super contractu valido: sed poterat peti restitutio ratione læsionis. & potest dici, q in dictis duobus casibus fuerit specialiter inductū, quòd iuramentum obligaret, ex eo, quia homines per alia vestimenta pactorū non poterant sibi plenè prouidere, in dictis casibus. & ideo tunc non poterant prouidere in dictis casibus: saltem semper. & ideo recurrebant ad sacramēta, vt sic metu sacramenti induceret iurans ad obseruantiam. licèt de iure dictæ auth. non obligarentur. & propter hoc deueniebatur ad periuriū. & ideo, vt tolleret materia periurandi superuenit illa auth. quæ voluit sacramentū debere seruari, sed vbi alias homines poterant sibi prouidere cōmodè, & faciliter per alia vestimenta pactorum. de quibus plene. in l. iurisgentiū. §. quinimo. ff. pe pac. non curauit ius ciuile induce re obligationē ex iuramento, quia non erat verisimile, quod homines recurrerent ad iuramentū pro obligatione, vel obseruantia: ex quò regulariter non obligabant, & poterant recurrere ad alia vestimenta pactorum. & si dicas eadē ratione debuisset statui p ius ciuile, quod si mulier alienaret prædium dotale cum sacramento, quod tunc iuramentū obligaret: quia videtur eadem ratio: quæ est in dicta auth. sacramenta. ex eo, quia per alia vestimenta pactorū non potest beneconsuli, in dicto casu potest responderi, quòd ius ciuile illud non induxit in dicto casu propter publicā vtilitatē, ne mulieris remaneāt indotatæ. facit, quod habetur. in l. j. ff. solu. matri. & quod notauit eiā gl. in l. si prædium. C. de iur. do. nec etiā poterat fieri extensio in istis exorbitantibus per hominē. l. si vero. §. de viro. ff. solu. matri. nec obst. etiā si dicatur, quod in d. auth. sacramenta. poterat fieri prouisio faciendo fieri contractū cū solennitate requisita ad alienationem rei minoris: quia illud non poterat de facili fieri sine magna discussione. vt patet ex his, quæ habentur. in l. magis puto. ff. de re. eorū. & sic non faciliter poterat fieri prouisio etiā per alia vestimēta pactorū. & ideo propter hoc recurrebatur ad sacramenta. vt sic pter reuerentiā Dei, saltē quis induceretur. ad obseruantiā. licèt de iure ciuili quis non obligaret ante dictā auth. & ideo, vt dixi, vt obuiaret periurijs, puidit illa auth. quod seruet iuramentū. Itē non ob. pdictæ opi. quod habet. in l. si quis maior. C. de transac. quia ibi non inducit actio ex iuramento: sed imponitur pœna non seruanti iuramentū interpositū ad obseruantiā pacti: vel transactionis. & quod interpositū esset super pacto nudo nō dicitur ibi quod introducat actionem: sed notatur infamia non seruans iuramentū. & si interpositum sit super transactione habet locū pœna. de qua ibi dicitur. & sic ex prædictis videt remanere conclusio, quòd de iure ciuili ex iuramento pstito ab in-

ab ingenuo non oritur obligatio, sine per iuramentũ iurauerit aliquid date, siue fuerit interpositum sup pacto nudo, vel etiam super contractu vestito ad eius obseruantiam. fallit in casu auth. sacramenta. vt patet ex his, quæ dicta sunt superius: iste tamen articulus non est sine dubitatione. de iure autem canonico, an ex iuramento producatur actio fuerunt opinio. nam quidã tenuerunt, quod sic, per id, quod legitur, & notat. xij. q. ij. quicunq;. & q. v. quia Ioannes. & xxij. q. v. iuramẽti. Inno. tenuit contrarium. in c. nouit. de iudi. & de iudi. cum venissent. vbi apertè tenet, ꝙ ex iuramẽto nõ oritur actio: fatetur tamen, ꝙ agi potest ad obseruantiam per viam denunciationis, per id, quod habetur. in d. c. nouit. ipse etiam Inn. in c. Quintanallis. s. eo. videtur velle, ꝙ implorari possit officium iudicis pro obseruantia iuramenti. Host. & Io. An. in d. c. cum venissent. vbi per Io. An. super glo. & Archi. in d. c. iuramẽti. tenent, ꝙ de iure canonico oriatur actio ex iuramẽto, per ea, quæ habentur in iuribus superius allegatis. & quia ex pacto nudo videt oriri actio de iure canonico, vt legitur, & notat. in c. j. s. de pac. & sic multo fortius, videtur ꝙ oriatur ex iuramento, quod videtur esse maioris potentiæ, per id, quod habetur. s. eod. debitores. & istam opinio. etiam sequitur Bar. in d. l. si quis pro eo. & sic ius canonicum mandat seruari iuramentum, quod seruari potest sine interitu salutis æternæ. & ideo ne inane sit mãdatum inducitur, & exceptio, per id, quod legitur, & notatur. in l. statuas. ff. de acqui. re. do. & istam opinio. etiam tenet hic do. Ant. dicens, ꝙ ex iuramento duplex oritur obligatio, vna principaliter Deo. facit, quod habetur. s. eod. & si Christus. alia, quæ secundario oritur parti quicquid promittat secundum eum, per id, quod no. gl. notabilis, quæ reputatur etiam singula. in j. q. vij. in ca. quoties cordis. vbi glo. vult, ꝙ si iuro Titio dare Seio. x. quod potest ipse Seius agere ex iuramento. licèt non fuerit præstitũ Seio: sed alteri tertio. videlicet ipsi Titio. & secundum canones non dicitur habere locum saltem in hoc casu l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verb. obl. nec ob. ei quod dixi secundario oriri obligationem parti ex iuramento, quod habetur. in c. debitores. s. eod. quia respondet do. Ant. ꝙ ibi, si iuramentum induceret, secundario obligationem parti induceret obligationem, circa id, quod est turpe ex parte recipientis. & ideo non inducit obligationem parti, in casu illo. vt etiam dictum fuit. in d. c. debitores. secus vbi nulla versaretur turpitudo: quia tunc obligat etiam secundario parti secundum eum. Sed aduerte, quia de iure videtur posse defensari opinio Inno. in c. quintaualllis. & consequenter. in d. c. nouit. & c. cum venissent. nam illud, quod est in officio non est in obligatione. l. qui per collusionem. ff. de act. empt. & l. quintus. ff. de an. leg. & etiam officiũ iudicis non est actio, vt plene dictum fuit. in c. fi. s. de offi. iudi. ꝙ autem competat officium iudicis pro obseruãtia iuramenti, videtur esse tex. in c. fi. de fo. compe. libr. vj. vbi vult, ꝙ monitione præmissa per iudicem ecclesiasticũ cogatur iurans per censuram ecclesiasticam ad obseruantiam iuramenti. & sic verba videntur dirigi ad iudicem. & ideo erit tunc officium iudicis, per id, quod. no. per glo. in l. si soror. C. de colla. & quod no. Barto. in l. vna. ff. de condi. ex lege. nec ob. quod habetur. in d. l. statuas. quia illa. l. potest habere locum, vbi non reperiretur prouisum qualiter deberet fieri obseruantia iuramenti, quod cessat in casu isto: cum reperiatur prouisum qualiter seruari debeat. in d. l. fin. Item non obst. ꝙ habetur in iuribus superius allegatis: quia non probat in illis, ꝙ oriatur obligatio, & actio. sed ꝙ est bene conueniens, ꝙ quis seruet promissa. nec obst. etiam quod habetur. in c. j. de pac. quia etiam apertè non ibi dicitur, ꝙ oritur actio ex pacto nudo. licèt canonistæ communiter videntur sic intelligere. Vnde potest dici, quòd potius competit ibi iudicis officium, per id etc. quod ponitur ibi in text. dum dicit, quòd per ecclesiasticam disciplinam debet quis cogi ad obseruantiam pacti. & sic videtur, quòd per censuram ecclesiasticã sicut etiam dicitur de iuramento. in d. c. fin. de fo. compe. lib. vj. & sic paret, quòd de iure canonico secũdum opi. Host. & sequacium, oritur actio ex iuramento, vel secundum opi. Inno. in cap. quintauallis. saltem potest implorari officium iudicis pro obseruantia iuramenti quandocunque seruari potest sine interitu salutis æternæ. & sic siue tendat ad inducendam obligationem, siue interponatur super pacto nudo, siue super pacto vestito, seu contractu valido: vel etiam super inualido in casu huius. c. & auth. sacramenta. licèt de iure ciuili aliter videatur dicendum. vt superiùs tetigi. & secundum prædicta etiam videtur intelligendum, quod s. dixi. circa secundam speciem iuramenti. & hæc sufficiant de isto primo dubio principali, quando quæritur de effectu iuramenti, inquantum non repugnat legi, seu iuri.

¶ Nunc restat deuenire ad secundum membrum principale: quando quæritur de effectu iuramenti, inquantum repugnat legi, seu iuri. & istud membrum prosequitur per decem casus. in d. l. si quis pro eo. ¶ Primus est, quando iuramentum repugnat legi ex eo. quia est ꝯ bonos mores & sic interponit sup actu, q improbat à iure, quia est ꝯ bonos mores. ¶ Secundus est, quando iuram tendit ad firmãdum actum, qui per legem reprobatur fauore publicæ vtilitatis principaliter. ¶ Tertius casus est: quando tendit ad firmandum actum, qui improbatur a lege principaliter ratione vtilitatis priuatæ. & secundario publicæ. vt in alienatione rei dotalis. ¶ Quartus, quando interponitur ad firmandum actũ, qui improbatur a iure odio creditoris: vt quando interponitur ad firmandum pactum. l. commissoriæ. appositum in pignoribus. facit. j. de pignor. significante. ¶ Quintus est, quando tendit ad firmandum actum, qui improbatur ex fauore personæ. vt in alienatione rei minoris. ¶ Sextus, quando interponitur ad firmandum actum, qui improbatur a iure ratione defectus solennitatis probatoriæ. ¶ Septimus est, quando interponitur ad firmandum actum, qui improbatur a iure ratione solennitatis formalis deficientis. ¶ Octauus est, quando interponitur ad firmandum actũ, qui improbatur a iure ex eo, quia lex non assistit. ¶ Nonus est, quando improbatur actus ratione rei de qua agitur. ¶ Decimus, & vltimus est, quando improbatur actus
32 propter aliquas alias vtilitates subditorum. ¶ † Circa primum est aduertendum: quia secundum eũ ex quo actus reprobat, quia contra bonos mores iuramentũ, tunc non obligat, per id, quod habetur. j. de reg. iu. non est obligatorium. lib. vj. & quod habetur. s. eo. quanto. & l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verbo. obliga. & ex hoc infert, ꝙ iuramentum interpositum super futura successione affirmatiue, & nõ negatiue, quòd nõ valet, per id, quod habetur. in l. fina. C. de pac. quia tale pactum super futura successione certo modo disponẽda, sine consensu illius de cuius successione agitur cẽsetur esse contra bonos mores. nam videtur etiam inducere votum captandæ mortis alterius. ideo non valet. vt d. l. fi. C. de pact. & d. l. stipulatio hoc modo concepta. Item per hoc etiam infert, quòd non valet pactum, & consequenter iuramentum, per quod tollitur libertas contrahendi, & dissoluendi matrimonium: quia videtur esse contra bonos mores, per id, quod habet. in l. titia. ff. de ver. ob. & in c. gemma. de spon. j. & sic

residet

resideт hic do. Ant. idem dicit Bar. in d. l. si quis p eo. si iuramentum interponatur super re turpi. per l. generaliter. & l. si plagij. ff. de ver. obl. Si autem nō esset in terpositum super re turpi: sed esset turpiter pręstitum. vt quia dolo, vel metu, tunc remittit ad c. si vero. s. eo. & sic videт velle, q iuramentum prǽstitum dolo, vel metu, habeat obligare: sed peti possit absolutio. nam sic concludit gl. in d. c. si vero. & est cōmunis opi. canonistarum. vt ibi dictum fuit. & eod. ti. in c. verum. & s. super gl. pe. ipse tamen Bar. expresse tenuit contrarium. videlicet, q iuramentum per metum extortum ipso iure non obliget, vt in auth. sacramenta. ad ti. C. si aduersus vendi. & sic in hoc videtur sibi fuisse contrarius, sed potes concordare, vt s. tetigi. quia de iure ciuili videtur iuramentum non valere, vt per dictam auth. sacramenta. & sic intelligatur dictum Bar. ibi. secus de iure canonico. & sic intelligatur dictum Bart. in l. si quis pro eo. & ius canonicum in hac materia p ualet iuri ciuili, vt hic patet. & j. eo. in c. ij. in vj. Ang. in d. l. si quis pro eo. circa hoc dicebat, q quando iuramentum extorquetur dolo, vel metu, cum iuretur de non cōmittendo dolum, vel metum. & periurando offendatur Deus, bona est absolutio à iuramento. vt in d. c. si vero. & ideo secundum eum minor iurans sup contractu per dolum, vel metum debet petere absolutionem saltem ad cautelam per d. ca. si vero. nec obst. auth. sacramenta secundum eum, quia respondet fatendo, q vbi iuramentum extortum est dolo, vel metu non est obseruandum. vt ibi. tamen petenda est absolutio secundum eum: sed certè istud dictum angeli non bene declarat. & etiam non videtur bene dicere: quia si iuramentū dicto casu non est seruandum: nec obligat, tunc non est necesse petere absolutionē, per id, quod habetur. in l. quæ sub cond. ff. de condi. insti. & in ca. solet. de sen. excom. in vj. licèt voluntariè ad cautelam posset peti per id, quod habetur. in d. ca. solet. & de sen. excō. per tuas. Et ideo dictum Ang. non videtur procedere. ¶ Item aduerte inquantum dixi, q iuramentum per quod tollitur libertas contrahendi, vel dissoluendi matrimonium, seu sponsalia, non valet tanq̄ contra bonos mores, licèt Bar. in d. l. si quis pro eo. & do. Anto. hic sic pertranseant: tamen istud non videtur simpliciter, seu indistinctè verum, pter id, quod habetur. in c. ij. & c. ex literis filii acensis. j. de spon. vbi patet, q si quis iurat contrahere matrimoniū cum alia, debet obseruare iuramentum. & potest etiā cogi per censuram ecclesiasticam. & tamen tunc se astringit ad matrimonium contrahendū, & sic tollit sibi libertatem matrimonij contrahendi. ideo istud dictum non indistinctè procedit: sed saluando dictum eorum videretur posse dici, q procedat, quando appo sita esset pœna, & promissa cum iuramento. uā videt, q tunc non valeat, per id, quod habetur. in d. ca. gemma. de spon. ¶ Aduerte tamen: quia hoc non est sine dubitatione ex eo, quia nihil ibi dicitur de iuramento: sed solum de stipulatione pœnali, nec videт bona consequentia, non valet stipulatio pœnalis in dicto casu, ergo iuramentū super dicta pœna non est seruandum, quia patet instantia. s. eo. debitores. & sufficit da re instantiam ad tollendum argumentum. vt le. & no. per gl. in c. sicut vrgeri. j. q. j. nisi saluando dicas, q iō ibi improbatur stipulatio pœnalis: quia sentetur esse contra bonos mores. vt habeт. in d. l. Titia. de ver. obliga. & tunc eadem est ratio improbandi iuramentū, p id, quod habetur in dicta regula non est obligatoriū. de regu. iur. in vj. tamen hoc non est sine dubitatione propter ea, quæ inferius tangentur. ¶ Item aduerte, quia per prædicta videтur posse inferri, an valeat pactum iuratum de non cedendo bonis. & sic pactum, per quod renunciatur beneficio cessionis. nam videretur, q non, quia videtur esse contra bonos mores, p id, quod habetur. in l. alia. §. eleganter. ff. sol. ma. & ibi etiam per Dyn. & Bar. sed contrarium tenuit Fede. in suis consiliis consi. lx. quia tale pactū secundum eum non est contra bonos mores, nec habet perpetuā causam prohibitionis: cum etiam aliquibus casibus non possit quis vti tali beneficio, per id, quod leg. & no. in l. fi. C. qui bo. ce. possunt. de quo etiā per Cy. in l. j. C. qui bo. ce. possunt. vbi refert Iac. de Are. idem tenuisse: quando tempore contractus renunciatur. & idē q teneat renunciatio cū iuramento pcipuè voluit Spe. in ti. de re. & concl. §. j. ver. Item est beneficium. sed Richar. de Malumbris tenuit dicto beneficio nō posse renunciari, per id, quod no. per glo. in auth. imo. C. de act. & obli. & istā partem etiā videт tenere Cyn. in d. l. j. Bar. in d. §. eleganter. videtur etiā istam partē tenere, q non valeat renunciatio regulariter. fallit secūdum eum in duobus casibus, primus est, quando qs dissipasset bona in fraudem suorum creditorū. l. sed & si. ad fi. ff. quæ in frau. cred. ¶ Item fallit secundo, si tempore renunciationis, & contractus sciebat se non esse soluendo, per id, quod habetur. in l. pen. ff. de iure do. & hanc partem tenet hic do. Ant. sequendo videlicet opi. Bar. per quam aliæ possunt concordari, intelligendo illas in casibus exceptis per Bar. sed aduerte, quia de iure videtur posse defensari opi. Fede. & Spe. quia de se non videtur turpe, nec contra bonos mores, q quis incarceretur pro debito. aliàs non valeret lex hoc dicens, neq; statutum: quod est falsum per ea, quæ habentur. in d. l. j. qui bo. ce. possunt. & in l. nemo carcerem. C. de exac. tribu. lib. x. & facit etiam qđ no. Bar. in l. sacrilegij. ff. ad l. Iul. pec. & docet etiam experientia statuta quotidie super hoc prouidere, & quotidie etiam seruantur. & ideo videtur, q possit renūciari tali beneficio per regulam. l. si quis in conscribendo. C. de pac. & j. de reg. ad apostolicam. nec ob. quod habetur. in d. §. eleganter. quia ibi loquitur quando beneficium est concessum ob reuerentiam personæ, ne conueniatur vltra q̄ facere possit, quo casu bene est contra bonos mores si aliquis vellet tollere illud beneficium, & ita loquitur ibi. nam loquitur de beneficio concesso marito, ne conueniatur so. ma. vltra q̄ facere possit. vnde secus esset si beneficium non esset cō cessum ob reuerentiam personæ, sed aliàs ex natura actionis, seu contractus: quia tunc bene posset renūciari, nec censereт contra bonos mores. vt legiт. & no. per glo. & doc. in l. si quis crediderit. ff. de pac. & in l. si quis conuenerit. ff. de reg. iu. nec ob. etiam quod habetur. in d. auth. imo. & in l. ob es. eo. ti. quia ibi loquitur, quando per pactum ageretur, vt creditor posset constringere debitorem propria autoritate ad sibi seruiendum pro debito, quia illud fieri non potest: nec tali iuri potest renunciari. vt ibi dicit glo. & hoc ne detur materia rixis. facit, quod habetur. in l. non est singulis. ff. de reg. iur. & quod no. Bar. in l. iij. C. de pigno. sed hic non venit capiendus propria autoritate, sed
33 autoritate iudicis. ¶ Item non ob. si dicat, q stare in carceribus est species seruitutis. & sic videт, q nō possit quis se obligare, per id, quod habeт. in l. j. & ij. ff. de li. ho. exhi. & facit, quod habeт. in l. titio centum. §. j. ff. de condi. & demon. quia licèt stet in carceribus, nō per hoc seruit creditori. facit, quod no. Cy. in l. j. C. q bo. ce. possunt. & quia talis species seruitutis non videtur a iure reprobata, cum etiam in certis casibus de iure potest quis capi, & incarcerari. vt patet ex his, q̄ habentur. in d. l. j. & l. fi. C. qui bo. ce. possunt. & quæ no. in

no.in d.l.nemo carcerem. & in d.l.sacrilegii. & ideo cum in se non videatur in hoc turpe saltem cum iuramento videt posse renũciare dicto beneficio, & istud videtur de iure verius.licèt vt dixit Bar.in d.§.eleganter.& domi.Ant.hic aliter dicant.ad prædicta bene facit, quod no.glo.in d.l.j.C.qui bo.ce.possunt. & in l.fi.in glo.fi.eo.ti.& pro prædictis etiam bene facit, q̃a hoc casu agitur de renunciando beneficio cessionis principaliter, quod fuit inductum ex humanitate in fauorem cedentium.ideo illi debet posse renunciare.per regulam.l.pen.C.de pac.& j.de regu.ad apostolicam.& licèt in consequentiam surgat dispositio legis, ꝙ possit pro debito carcerari: ex quò non habebit beneficium cessionis, per id, ꝙ le.& no.in d.l.j.& in l.fi.in glo.fi.qui bo.ce.pos.& licèt etiam non debeat deueniri ad carcerationem:nisi in subsidium facta prius excussione bonorum si nil reperiatur in bonis, per id quod le.& no.per glo.& Bar.in l.iij.§.pen.ff. de suspe.tu.tamen id non videtur ponderandum: ex quò venit in consequentiam actus permissi, per id, quod habetur.in l.j.in fin.ff.de auto.tu.licèt secus esset si vellet quis principaliter se obligare per pactum, vt pos-
34 sit capi pro debito.† quia tale pactum non videt valere, cum reducat quandam speciem seruitutis, quod principaliter non videt posse fieri per pactum, per id, quod habetur.in d.l.Titio.§.j.ff.de condi.& demonst.& in l.ij.ff.de lib.ho.exhi.licèt per statuta possit induci, ꝙ quis possit capi pro debito, de quo constat p instrumentum. nam aliqua possunt fieri per statutum, quæ non possunt fieri per pactum, per id, quod no.p gl.in l.neq; pignus.§.priuatorum.ff.de reg.iur. & per Bar.etiam in l.omnes popu.ff.de iusti.& iur.vbi etiã tractat, an, & quando licita sit argumentatio de pacto ad statutum.& per gloss.in rub.de decr.decu.lib.vj.& per prædicta videtur posse inferri, ꝙ renunciari possit beneficio cessionis nedum quò ad hoc, vt conueniatur, vltra q̃ facere possit deductis præcise alimentis, sed etiam, vt possit carcerari. licèt Bald.in d.l.j.d.xerit concordando opiniones, renunciari posse beneficio cessionis quò ad primum effectum, & non quo ad secundum, & mouetur: quia non videtur interesse creditorum, vt maceretur debitor in carcere, & quia carcer est inductus ad custodiam, & non ad pœnam. facit, quod habetur. de pœ.in c.q̃uis. in vj.& quia non videtur posse se obligare, vt incarceretur: cum inducatur species seruitutis, quod non videtur posse fieri facit, ꝙ habetur. in l.iubemus. in l.interrogata.C.de h.cau.& in d.l.ij.de li.ho.exhi. & quia nemo est dominus membrorum suorum.l.li.ho.ff.ad l.Aquil.nã iste rationes possent procedere, quando principaliter, q̃s se obligare vellet, vt posset pro debito carcerari, secus quando non obligat se principaliter ad prædicta, sed in cõsequentiam actus permissi. vt est in casu isto: quando renunciat beneficio cessionis. nam tunc nõ videtur attendi, ꝙ in consequentiam surgat dispositio legis, per quam quis possit carcerari, per id, quod.s̃.dixi.& quia etiam hoc permittitur, quãdo cessat beneficium cessionis, vt patet ex no.per glos.in d.l.fi.ad fi.C.qui bo.ce.pos.nec ob.ꝙ non videt interesse creditorum debitorem macerari in carcere: cum ex hoc non videatur esse aliquid cõmodi allegatum. sed potius, vt officiat, seu noceat contra.l.in fundo.ff. de rei vendi.quia hoc non debet attendi in casu isto, in quo istud fit ex legis dispositione, per ea, quæ habentur.in d.l.j.& l.fi.& quia potest dici interesse creditorum ipsum debitorem esse in carcere, quia fortè aliquis amicus debitoris ductus pietate mouebitur ad satisfaciẽdum pro eo.vt docet experientia, quæ est efficax rerũ magistra.de elec.q̃ sit. in vj.Item non ob.ꝙ carcer inductus est ad custodiam.& non ad pœnam: quia verũ est perpetuam: sed hoc casu solũ erit in carcere quousq; satisfiat de debito, præterea illud debet intelligi nisi in casu expresse à iure permisso, vt contingit in casu isto, in quo ius permittit carcerari pro debito illum qui non habet bona, nisi habeat beneficium cessionis, vt patet ex his, quæ habentur. in d.l.j.in fin.in glo.fin.¶ Item non ob.vltimum: quia procederet, q̃n per pactum principaliter debitor se vellet obligare, vt posset capi.vt etiam.s̃.tetigi. sed hoc casu obligaretur ex iuris dispositione in consequentiam actus permissi.& per hoc etiam videtur, ꝙ per simplex pactum etiam non iuratum, & multo fortius si interueniat iuramentum poterit renunciari beneficio cessionis.

a Testator si fecit testamentũ, & iurauit, non mutare, an possit aliud facere. Bart. tigit hanc qõ. in l. si quis.i principio.ff de lega.3 in vi. col.ver q̃ro quid si testator.& in l.cũ duobus & ibi Alexan de Imol post Bart §. idē respondit. ῖ pro sic. vide Alex. in addi.ad Bar.in d.l. si quis. in princ.in lo co.s̃.alleg. vbi ponit remissiões pro hac.q.

35 ¶ † Item per prædicta videtur posse inferri ad aliam
a quæstionem.si testator [a] fecit testamentum, & iurauit non mutare, an poterit mutare non obstante iuramẽto, & si mutet, an erit periurus. nam communiter omnes concordant, ꝙ poterit mutare: quia non potuit sibi legem imponere, à qua non liceat discedere.l.si q̃s in principio testamenti.ff. de leg.iij. & facit etiam q̃d no.gl.xiij.qõ.ij.in c.vltima voluntas. & quod no.Cy.in l.j.ad fi.C.de sacrosan.ece.& Barto.in d.l.si quis in principio testamenti.& Io.An.in regula, quod semel.in mercu.de reg.iur.in vj.sed dubium est, an erit periurus, si mutat.Ioan.An.tenuit, ꝙ sic.in præalleg.c.q̃d semel, q̃a licèt potuerit mutare. per d.l.si quis in principio testamenti. & quia ambulatoria est vltima voluntas vsq; ad mortem.l.iij.in fi.cum l.seq.ff.de adi.lega.tamen non debuit mutare propter iuramentum. & ideo si mutauit incurrit periurium. Facit, quod no.in simili per gloss.in c.fin.de procur.in vj. Vbi si quis constituit procuratorem. & iurat eum non reuocare nihilominus potest reuocare. licèt non debeat nõ superueniente iusta causa.nam tunc bene esset licitum, per id, quod habetur.s̃.eo.quemadmodum.l.qui iurato.ff.qui satis.cog.aliàs non deberet mutare, tamen si mutat tenet mutatio, intellige ante li.contest.per ea, quæ habentur.in l.ante litem.ff.de procu.& in c.ij.de procu.in vj.& s̃.de procu.mandato. sed tamen erit periurus: ad idem etiam quod habet.j.de spon.sicut ex literis.vbi si quis iurat contrahere cum aliqua, si postea contrahit cum alia tenet contractus: sed incurrit periurium.ita eodem modo videtur dicendum in proposito.sed Bar.in d.l.si quis in principio testamenti. tenet, ꝙ iuramentum ipso iure non obligat: quia secundum eum censetur esse contra bonos mores. cum videatur auferre liberam facultatem testandi. allegat, quod habetur.in l.stipulatio. hoc modo concepta.ff.de verbo.obliga.& ideo non videtur obligatorium p præalle.regulam non est obligatorium. de regul.iur. in vj.adducit etiam ad prædicta, quod habetur. in l.cũ duabus.§.idem respondit.ff.pro soc.sed aduerte, quia pro opi.Ioan.And.facit, quia in casu isto testator non fuit coactus ad faciendum testamentum. imo libere fecit testamentum prout voluit. licèt postea iurauerit non mutare. & ideo non videtur, ꝙ hoc casu non sit contra bonos mores. sed solum contra legem dicentem, ꝙ non est licitum sibi imponere legem a qua nõ liceat discedere. vt patet.in d.l.si quis in principio testamenti.& per hoc non ob.l.stipulatio hoc modo cõcepta.superius alle.nec.§.idem respondit: præallega. quia in illis iuribus loquitur, quando per contractum quis vellet astringere alium, vt certam personam cogatur instituere, seu sibi hæredem facere. quo casu bene dicunt iura illa, ꝙ id censetur esse cõtra bonos mores, nam tunc non habet libertatem in instituendo,

seu

seu in faciendo sibi hæredem. secus in quæstione proposita. Præterea potest esse dubium, an semper, qn̄ ius ciuile dicit aliquid esse contra bonos mores: an illud operet̃, ꝙ etiam secundum iuramentum secundũ canones non obliget, si aliter non apparet, ꝙ ea non illud reputet esse contra bonos mores. nã vt dixit Bald. in l. pactum. in xviij. q. C. de colla. aliquid potest dici esse contra bonos mores, vel turpe triplici de causa. vno modo, quia est contra ius naturale, vel quasi, puta, vt quis non debeat alere parentes, vel filios. facit, quod habet̃. in c. cum quidam. s̄. co. q̄nq;. & secundo dr̃ aliquid turpe. vel cõtra bonos mores ex ipso facto, vt q̃a factũ de se est turpe. vt si q̃s iuraret occidere, vel vulnerare hoĩem: vel fieret pactum, p̃ quod inuitaret̃ q̃s ad delinquẽdũ. facit, quod hr̃. in l. si vnus. §. illud. & §. generaliter. ff. de pac. & l. conuenire. ff. de pac. do. & quod no. in d. regula nõ est obligatorium. q̄nq;. & tertio dicit̃ aliquid turpe, vel contra bonos mores iuris artificio. vt quia ius sic disponit, vel etiam ex eo, ꝙ aliquid prohibet põt quodãmodo dici cõtra bonos mores, si contra fiat. vnde dicit, ꝙ si fiat pactũ de nõ succedendo, quia illud est improbatum à iure ciuili, potest quodãmodo dici esse contra bonos mores ex iuris artificio. & ideo à iure ciuili non firmaret̃ iuramẽto: sed de iure canonico, qđ inspexit fauorem religionis, & ipsius iuramẽti. est secus, vt in c. ij. de pac. in vj. & põt dici ius ciuile dicto casu fuisse ineuctũ ad euitãdũ inconueniẽs, qđ videbat̃ posse sequi, si tale pactũ de nõ succedendo valuisset. nam videbatur, seu poterat seq. inconueniens, q̃a filius, si videret pactũ valere. & consequenter, se priuatum spe successionis paternæ, non curaret præstare obsequia patri, prout aliàs deberet p̄stare. & ideo, vt filius potius prouocet̃ ad præstandũ obsequia patri sperans etiam successinnem: si pactum non valet. vt incitet̃ etiam ad viuendum honestè, & secundum desiderium paternum, noluit ius ciuile, ꝙ dictum pactum valeret propter dictas inconuenientias vitandas, tamen ius canonicum fauore religionis sacramenti de illis non curauit. & præsertim, quia filius ex iure naturali tenet̃ ad præstandum obsequia patri: facit, ꝙ habet̃. in l. j. §. si. cum l. sequenti. ff. de iusti. & iure. & tenet̃ ad illa præstanda eo, quia pater, non autem ex eo, quia diues, quia etiam inopi præstare tenetur. & sic videt̃ sentire Bal. quod vbi aliquid est turpe, q̃a contra ius naturale, vel diuinum, quod etiam interdũ naturale appellat̃. idest diuinum humanũ genus, vel quia in se sit turpe, quod tunc iuramentũ non habeat opari, sed vbi aliàs ex iuris ciuilis artificio, seu censura aliquid reputet̃ contra bonos mores, tunc videtur velle, ꝙ nõ habeat locum regula non est obligatoriũ, si aliter per canones non est improbatũ, tanq̃ contra bonos mores. faciat, quod no. Io. An. post Host. & qđ ibi dixi. s̄. eo. quemadmodum. super glo. in ver. vel nasum. ipse tamen Bal. aliter videt̃ loqui, & sentire in eadem. l. pactum. & in l. neque patronis. C. de oper. libe. & in l. non dubium. C. de legi. in quibus videtur velle, ꝙ ius ciuile habeat potentiam disponendi super iuramento, quod qualiter procedat, & quomodo debeat intelligi, tangam. j̄. sub tertio mẽbro: tamẽ quantum ad propositum eius de quo quæritur attinet, fortè videtur benè dixisse. in d. l. pactum. nam non video quare, si iurauero tibi, ꝙ te instituam hæredẽ, ꝙ istud iuramentum non debeat obligare, cum possit seruari sine interitu salutis æternæ, nec in se contineat aliquid turpe, licèt lex ciuilis. in d. l. stipulatio. reputetur esse contra bonos mores, quòd quis astringatur ad alium instituendum, tamen ex quò non reperitur expressum de iure canonico hoc esse contra bonos mores, nec est de se turpe. videtur, ꝙ tale iuramentũ obliget, fateor tamen, ꝙ potero alium instituere, quia in potestate mea esse debet quem instituam, & in libertate mea est instituere, quem velim, cum ambulatoria sit volũtas vsq; ad mortem in vltimis voluntatibus. vt in d. l. iij. in fi. & d. ca. vltima voluntas. & in l. j. C. de sacrosan. eccl. fateor tñ, ꝙ si alium instituã incurrã periuriũ, sicut qñ iuraui non mutare procuratorẽ. nã nihilominus possum mutare, cum iuramentũ sit interpositum super pendentibus ex voluntate mea. licèt incurrã periurium. vt patet ex no. j̄. d. c. fi. de proc. in vj. & per prædicta videtur, ꝙ de iure opi. Io. An. in dicta regula. quod semel. sit verior, q̃ opi. Bar. licèt legistę cõiter transeant, cum opi. Bar. & videtur p̄cedere opi. Io. An. ẽt de iure ciuili, quia hoc casu nõ astringit̃ quis ad instituendam certã personã quo casu proprie loquitur. l. stipulario hoc modo cõcepta. ff. de verbo. obl. quæ dicit, ꝙ id censetur esse contra bonos mores si sponte, & liberè instituit quem voluit. licèt postea iurauerit non mutare testamentũ. vnde tunc sumus in casu. l. si quis in principio testamẽti. de leg. iij. quo casu videt̃ dici, ꝙ in d. l. non possit testator astringere se quominus non possit mutare testamentum, quia non est licitum imponere legem a qua non liceat discedere. & ideo hoc casu videtur, quod possit mutare. licèt incurrat periurium si sine causa faciat, p̄ id, quod notatur. in glo. in d. c. fi. de procu. in vj. vbi dicit in simili, quod licèt quis constituerit procuratorẽ, & iurauerit non mutare, potest nihilominus mutare: sed incurrit periurium, si hoc faciat sine causa, & plus videtur posse dici de iure canonico, quod licèt iurem te instituere hæredem, non videatur iuramentũ astringere, quia videtur esse contra bonos mores. d. l. stipulatio. tamen licèt illud secundum leges procedat, q̃a secundum canones non reperitur hoc esse cõtra bonos mores. & potest seruari sine interitu salutis æternæ videtũt quòd quis debeat seruare iuramentum, nisi iusta causa superuenerit. facit, quod habetur. supra, eo. quemadmodum. & hoc etiam tenet Specu. in titu. de instru. ædi. §. compendiose. versi. quid si quis iurauerit. videtur tamen, ꝙ si alium instituat ille, qui sic iurauit tenebit institutio licèt incurrat periurium, si sine causa instituit alium, per ea, quæ. s̄. dixi, licèt Spec. in d. ver. si quis iurauerit videatur velle, ꝙ non valeat institutio facta contra iuramentum, & ꝙ etiam; quando quis fecit primum testamentum, & iurauit nõ mutare, ꝙ si facit s̃m non valet, sed illud cõiter nõ tenet̃. vt ibi etiam tangit Io. An. in addi. nam videtur, ꝙ valeat, licèt incurrat periuriũ, si sine causa mutet, vt est dictũ, & hæc sufficiãt de primo casu. & pro opi. Io. An. facit, q̃a in his, quæ tendũt ad periculum animatum. vbi sunt opiniones tutius est tenere opi. p̄ quam periculũ aĩæ euitat̃, p̄ id, ꝙ habetur. in c. iuuenis. de spon. & quod no. Io. An. in c. ij. d. cogna. spi. cum Bar. tamen cõcor. Ang. in l. si quis pro eo. circa fi. ff. de fideiuss. dicẽs, quod iur̃m debet habere tres comites. s. veritatẽ, iustitiã, & iudiciũ, & si quod istorum deficit non videtur obseruandũ per id, quod no. gloss. in auth. ꝙ eis. §. de nup. & ideo, q̃a non videtur iustum, vt q̃s possit legẽ cõdere, à qua non possit recedere, vel testamẽtum seu vltimam voluntatem, vel taliter pacisci, ꝙ auferatur libera testamenti factio, non seruabitur iuramentum circa prædicta interpositum velut temerarium, & non iustum. & similiter, ubi caret iudicio, idest discretione non ligat iurantem. & ideo non ligabit eum qui bonis cessit, nec ligabit populum quem lex non reputat habere stabilem mentem, seu sententiã. vt l. fi. C. de test. mili. & quod no. in authen. sacramen-

ta.C.ſi aduerſus ven.dicit tamen,ꝙ ſi pupillus doli ca
pax iuraret,vel periurat,ꝙ de iure canonico eſt puniē
dus,per id,quod habetur. in ca.j.& ij.j.de delic.pu.&
idem dicit in prodigo: quia ſi iurando deierat puniť,
qñ obligatur ex delicto. licèt non obligetur ex con-
tractu q̃uis glo.quæ non eſt alibi ſecundum eum di-
cat cõtrariũ.in l.ſi quis.in tantam.C.vnde vi.¶An au
tẽ procedat dictũ Ang.in pupillo,& prodigo.j.tange-
tur ſub tertio membro.In eo autem,quod dixit de eo
qui ceſſit bonis, videtur male dixiſſe, quia poteſt
fieri ceſſio etiam ab homine ſane mentis,& bonæ di-
ſcretionis,& ſimiliter fieri renunciatio beneficio ceſ-
ſionis.& ideo eius opinio non videtur vera, per ea,q̃
ſuperius dixi. Item non videtur bene dicere inquan-
tũ tenet opi.Bar.quam ponit in l.ſi quis in principio
teſtamẽti.ff.de leg.iij. per ea quæ ſuperius dixi. nec
obſt.ꝙ iuramentum debet habere tres comites: veri-
tatem,iuſtitiam,& iudicium,ſeu diſcretionem.quia
ſatis dicitur habere iuſtitiam,dummodo id, quod iu-
ratur non ſit turpe, vel non tendat ad obſeruantiam
peccati.alias ſequeretur, quòd cum iuſtum ſit mino-
rem non obligari ſine debita ſolennitate. & ſimiliter
mulierem non alienare fundum dotalem. & per con
ſequens iniuſtum videatur oppoſitum. facit,quod ha
betur. in l.j.ff.de mi.& l.lex Iulia.ff.de fun.do.ꝙ iura-
mentum præſtitum ſuper contractu rei minoris, vel
per mulierem ſuper alienatione rei doralis non obli-
garet,quod apertè eſt falſum. & contra auth.ſacramē
26 ta.& contra hoc.c.¶† Circa ſecundum quando actus
improbatur fauore publicæ vtilitatis principaliter, &
tunc cõiter omnes dicunt poſt Bar.ꝙ iuramentum in
terpoſitum ad firmandum talem actum improbatum
à iure propter publicam vtilitatem principaliter non
firmat actum.nec obligat,& ſic non valet, per id, qđ
hebetur.in c.ſi diligenti. de ſo.compe.& l.ij.& l.quē-
admodum.C.de agri.& cenſi.lib.xj.& per hoc infert
Bar.in d.l,ſi quis pro eo.& domi.Anto.hic poſt eum,
ꝙ iuramentum interpoſitum ſuper alienatione illa-
rum rerum, quæ ſiunt affixe ædibus,non firmaret con
tractum:nec eſſet ſeruandum, quia prohibitũ eſt pro-
pter publicam vtilitatem, principaliter detrabit illa,
quæ ſunt ædificijs affixa, ne vrbs deformetur.l.cæte-
ra.ff.de leg.j.& facit,quod habetur. in l.ſenatus.ff.de
contrahen.emp. Item per hoc infert, ꝙ iuramentum
Interpoſitum ad firmandam prorogationem inſtantię
non haber obligare,quia tendit ad firmãdum, id qđ
eſt prohibitum,& contra publicam vtilitatē principa
liter.l.properandum.in prin.C.de iudi.& ibi etiam ꝑ
gl.& Bar.Item dicit do.Anto.ſi iuramentum tẽdat ad
firmandum contractum alienationis rei eccleſiaſticæ
initum, nõ ſeruata debita ſolennitate,quia tunc tale
iuramentum eadem ratione non obligaret iurantem
allegat,quod hř,& quod dictum fuit.ſ.eo.c.ij.& qđ
dictũ fuit.ſ.eo.c.ſicut. licèt ſm eũ poſſit iuramentum
valere inquantum tangeret aliquod præiudicium ꝑ-
ſonale iurantis, per id,quod dictum fuit.in d.ca.ſicut.
& in d.c.ij.& quod legitur, & notatur.j.de inſti.cum
veniſſent & j.de rebus eccle. non alie.ſi quis presby-
terorũ.& cũ hac opi.Bar.cõiter tranſeunt oẽs doct.ca
noniſtæ,& legiſtę. ſed aduerte, quia inquantum Bar.
dicit,ꝙ iuramentum tendens ad confirmandum pro-
rogationem inſtantiæ non obligat,& eſt nullum non
videtur procedere de iure canonico, licèt poſſit proce
dere de iure ciuili,per id, quod habetur. in l.non du-
bium.C.de leg.nam licèt de iure ciuili cenſeatur eſ-
ſe ſupra publicam vtilitatem prorogare inſtantiam:
tamen de iure canonico non videtur hoc eſſe contra
publicam vtilitatem, cum de iure canonico non ſit
præfixa inſtantia in cauſa principali. vt legitur,& no-
tatur.in cap.pen.ſ.de iudi.& ſic videtur,ꝙ ſecundum
canones tale iuramentum, licèt tendat ad proroga-
tionem inſtantiæ ſtatutæ per ius ciuile:etiam propter
publicam vtilitatem principaliter debeat ſeruari, ex
quò ſeruari poteſt ſine interitu ſalutis æternæ. per id,
quod habetur.in hoc c.& ſ.eo.ſi vero.& j.eod.ca.ij.in
vj.nec obſt.c.ſi diligenti.de ſo.compe.quia ibi loqui-
tur,quando actus nedum eſt approbatus propter pu-
blicam vtilitatem,ſed etiam reperitur expreſſe impro
batus à canonibus.vnde in fine ibi dicitur,ꝙ iuramē-
tum licitè ſeruare non potuit,quia contra ſtatuta ca-
nonica illicitis pactionibus informatur. & ſic videť,
ꝙ vt iuramentum non obliget in dicto caſu, quando
eſt contra publicam vtilitatem,ꝙ ſit etiam contra ſta-
tuta canonica,aliàs videtur ꝙ remaneat regula,ꝙ ſi po
teſt ſeruari ſine interitu ſalutis æternę ſit ſeruandum.
& per hoc etiam videtur poſſe dici,ꝙ licèt de iure ciui
li,ſi alienetur ſeruus aſcriptitius fundi, ſeu poſſeſſio-
nis non teneat alienatio ſecundum leges,etiam ſi fiat
cum iuramento:quia ibi videtur eſſe prohibitũ pro-
pter publicam vtilitatē principaliter, videlicet ne de-
ſeratur cultura agrorum. vt voluit gloſſ.in d.l.ij.C.de
agri.& cenſib.tamen,quia hoc non reperitur à cano-
ne improbatum, videtur ꝙ alienatio firmaretur iura-
mento ſecundum canones:cum poſſit ſeruari ſine in-
teritu ſalutis æternæ.& etiam poterit agriculturæ pro
uideri locando alteri.Per prędicta etiam videtur poſ-
ſe inferri ad id, quod etiam dicit Bar.in d.l.ſi quis ꝓ
eo.vbi dicit,ꝙ ſi fiat ſtatutum, vt deberes ſoluere fru-
mentum liberetur ſoluendo tantum pro corbe. &
hoc,vt ciuitas abundet,qui poſſint ſoluere collectas,
& vacare agriculturæ, ꝙ quia tale ſtatutum videtur
inductum ob publicam vtilitatem principaliter, ꝙ ta
li ſtatuto non poterit renunciari etiam cum iuramē-
to,per ea,quæ habentur.in d.l.ij.de agri.& cenſi.nam
illud videtur poſſe procedere de iure ciuili. ſed de iu-
re canonico videtur dictum iuramentum eſſe ſeruan
dum, cum poſſit ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ,
nec reperiatur à canonę,id ſuper quo fit renunciatio.
& ad prædicta bene facit, quod no.Io.An.poſt Hoſt.
in c.quemadmodum.ſuper gloſſ.in verbo,vel naſum.
vbi dicit,ꝙ non ſufficit,vt iuramentum inualideť, qđ
ſit præſtitum contra leges ciuiles,ſed requiritur,ꝙ ſit
præſtitum contra canones, & per hoc etiam videreť,
ꝙ iuramentum interpoſitum ſuper alienatione rerũ,
quæ ſunt ædibus affixe. licèt non obliget de iure ciui
li,tamen cum poſſit ſeruari de iure canonico: nec re-
periatur a canone improbatum,id ſuper quo interpo
nit̃,ꝙ debeat ſeruari. nam etiam in certis caſibus lici-
tum eſt detrahere affixa domui: puta ſi detraherentur
columnæ marmoreæ, vt ponerentur in aliquo ædifi-
cio publico.vt habetur.in d.l.cætera.cum ibi.no.ff.de
leg.j.& ſic non babet perpetuam cauſam prohibitio-
nis diſpoſitio legis facta ſuper dictis rebus.ideo vide-
tur,ꝙ iuramentũ opereť ꝑ id,qđ dictũ fuit. in gl.ma-
gna. & hoc ſufficiat de iſto ſecundo caſu.cum Bar.ta-
men tranſeunt cõmuniter legiſtę. & Io.de Lig.hic.&
dom.Pe.de Anch.& Ang.in l.ſi quis pro eo.vbi dicit,
ꝙ vbi diſpoſitio contradicit principaliter publicę vti-
litati non eſt ſeruandum iuramentum.per c.ſi diligē-
ti.ſed ad illud ſuperius eſt reſponſum. alleg.etiam,ꝙ
iniquum eſſe videtur obſeruari iuramentum afferens
alteri damnum temporale. & quia iuramentum non
debet eſſe iniquitatis vinculũ.allegat,quod hř.in hoc
c.& xxij.q.iiij.inter cætera. & quia ẽt non eſt ſeruan-
dũ ſi afferret damnum priuato.ꝑ id, quod hic habeť.
& ſ.eo.ca.ſicut. & j.eod.intellecto. ſed potes reſpon-
dere

dere tenēdo id, quod superius dixi. quod hoc casu iuramentum non habet præiudicare iuri reipublicæ cō petenti, sed potius præiudicat dispositioni factæ propter publicam vtilitatē, quod non videtur esse prohibitum. nam firmat iuramentum contractum super re dotali initum. licèt propter publicam vtilitatem fuerit prohibitus, & etiam, quia licèt ius ciuile aliquid reputet esse contra publicam vtilitatem principaliter, non per hoc sequitur, ꝙ de iure canonico illud ēt debeat reputari contra publicam vtilitatem principaliter, nisi hoc exprimatur, vt patet in eo, quod dixi de iuramento interposito circa prorogationem instātiæ. nec obst. si dicatur, quòd ius canonicum, videtur reprobare dispositionem iuris ciuilis: si illam non improbat, per id, quod no. in cap. j. infra, de oper. no. nunc. quia illud videtur verum quo ad hoc, vt seruetur dispositio iuris ciuilis, quando non interueniit iuramentum. & ideo etiam in terris ecclesiæ, videtur ꝙ alienatio fundi dotalis non interueniente iuramento non teneat. & idem in similibus. tamen non videtur approbare, quando interuenit iuramentum, quod est seruandum, vbi seruari potest sine interitu salutis æternæ. & non tendat in præiudicium iuris alterius, nec videtur curandum. licèt tendat contra publicam vtilitatem ponderatam à iure ciuili: si aliàs nō sit ponderata à canone, per id, quod habetur. in c. si diligenti. circa fi. de so. compe. & quod dixi. s. & quod no. lo. An. post Host. in c. quēadmodum. super gl. s. e. vbi autem iuramentum præiudicaret alicui iuri competenti reipublicæ: tunc multo minus præiudicaret, quàm præiudicet, vbi præiudicaret iuri priuatæ personæ. ¶ Nunc restat venire ad tertium, qui difficilior est præ cæteris: quādo videlicet actus improbatur à lege principaliter ratione vtilitatis priuatæ. & secundario ratione publicæ vtilitatis, vt contingit in alienatione rei dotalis: quæ est prohibita, ne mulier careat dote. & consequenter non possit nubere, & ex hoc impediatur liberorum procreatio, & repletio ciuitatum ex liberis hominibus iuxta. l. j. ff. solo. ma. & facit, quod habetur. in l. lex Iulia. ff. de fund. do. & quod habetur. in l. j. §. & cum lex. C. de rei vxo. act. hoc casu Bar. multum. no. in l. si quis pro eo. præallega. ff. de fideiusso. & in authen. sacramenta. C. si aduersus ven. dicit diligenter aduertendum, quod aut lex, vel statutum dirigit prohibitionem ad personam: puta, qa statuit, ne mulier alienet. & idem etiam videtur considerandum in quinto casu, quando improbatur actus fauore personæ, vt contingit in minore: nam erit attendendum, ao lex, vel statutum dicat statuimus, quod nullus minor contrahat, sine tali solennitate, vel ꝙ nullus minor possit se obligare sine tali solennitate. nam tunc, quia dirigitur prohibitio ad personam, intendit dispo nens prohibere personam. & ideo si contra fiat, & veniatur contra talem legem, vel contra tale statutum incurrit contra faciens peccatum inobedientiæ: ex quo venit contra legem, vel statutum factam ex iusta causa. & sic contra præceptum superioris iustū. & ex iusta causa factū. facit, qđ hr. s. de ma. & obe. in c. ij. vbi non obediens iusto præcepto superioris, videtur incurrere mortale peccatum: ad idem etiam, quod habet ad Roma. xiij. & in c. qui resistit. xj. q. iij. vbi dicit, ꝙ qui resistit ptāti superioris, Dei ordinationi resistit: & damnationē sibi acquirit. facit, quod habetur. xiiij. q. j. qđ pcipit. & ideo tunc iuramentū non videt obligare: quia vr outrire peccatum. & quia cōsequens nō videtur posse seruari sine præiudicio salutis æternæ. & per consequens videtur ꝙ non obliget. p id, quod habet in c. cū ... isto. & in c. ij. de pac. in vj. cum si. si autē lex, vel statutum inhibens cōtractū nō loquat in psona: sed in rem, puta, quia statuit, ꝙ res non alienet vel, ꝙ si fiat contractus certa forma non seruata nō valeat, tunc hoc casu dicit Bar. ꝙ quia intentio disponentis non videt fuisse ligare personam: sed solum annullare actum: tunc hoc casu secundum eū, si iuramentū interponatur super actu inualido, dicta de causa obligabit, quia potest seruari sine interitu salutis æternæ, per id, quod hr. in auth. sacramenta. C. si aduersus vēdi. & in hoc. c. & in d. c. ij. de pac. in vj. ¶ Et dicit, quòd hoc casu non tantum obligatur iurans ad seruandum iuramentum, sed etiam validatur cōtractus, quod patet secundū eū: qa aliàs si ex contractu solueret, quia non haberet ius retinendi, si cōtractus esset inualidus posset repeti. per id, quod habetur. in c. debitores. s. e. quod videtur esse contra dictam authen. sacramenta. ¶ Itē, ꝙ contractus firmet iuramēto, qn prohibitio dirigit in rem, & non ad personā. facit, qa si contractus nō teneret, videret, ꝙ ille qui recepit rem ex tali cōtractu, teneret illā sine causa. licèt iuramentum sit præstitum, quia illud ordinari videtur potius ad obligandū Deo, q̄ parti. & quia, vt dicit hic Cal. aliàs deciperent contrahentes interueniente iuramento. per l. canoni cā. si res trāsisset per multas manus, cum iuramentū non obliget successores ipsius iurantis. vt no. s. eo. veritatis. & sic per successores posset repeti. & ideo videtur, ꝙ contractus firmetur iuramento. & hoc etiam tenuit Fede. suo consi. cclxxxj. de hoc tamen, an contractus firmetur iuramento in casu huius. c. & auth. sacramēta, an vero solum obliget iurans ad obseruantiā iuramēti, fuerūt opi. de quibus superius satis dixi vbi etiam dixi, quid in hoc teneat d. Anto. qui hoc ponit sub isto tertio membro. ¶ Item aduerte, quia Bar. pro sua opi. ꝙ quia prohibitio dirigitur ad personam, iuramentū non obliget per superius allegata. allegat etiam, quod habet. in rub. in l. j. C. ne fideiuss. do. dent. & quod ibi no. per glo. alle. etiam quod no. per glo. in c. ij. s. eo. in vj. inquantum dicit post Host. ꝙ si mulier prius iurasset non alienare fundum dotalem. licèt postea alienaret cum iuramento, ꝙ tunc secundum iuramentum non obligaret: quia tenderet ad obseruantiā peccati, cum esset contra primum præstitū. & hoc tāgit in d. l. si quis pro eo. & sic videtur approbare glos. dictum Host. in d. c. ij. de quo. s. tangam. ¶ Item aduerte, quia Bar. in auth. sacramenta. si bene ponderetur, non videtur facere differentiam, an statutum dicat statuimus, vt nullus minor contrahat sine tali solennitate, vel nulla mulier possit alienare rem dotalem sine tali solennitate, an vero dicat, statuimus, ꝙ nullus audeat contrahere cum minori sine tali solennitate, vel vt nullus audeat contrahere cum muliere sine tali solennitate. nam cum vtrobiq; dirigatur prohibitio ad personam, non videt, ꝙ iuramentum habeat firmare contractum, nec obligare propter rationes superius tactas. sed in l. si quis pro eo. si bene ponderetur, videtur facere differentiam inter prædicta. nam vbi statutum dicit statuimus, vt nullus minor contrahat sine tali solennitate, vel vt nullus minor possit contrahere sine tali solennitete: vel vt nulla mulier possit se obligare, sine tali solennitate: dicit, ꝙ tunc iuramentum interpositum per minorem, vel mulierem, non est obligatorium propter rationes superius tactas, quia videlicet minor, vel mulier contrahendo contra præceptum superius, videtur incurrere peccatum, & sic iuramentum non debet tunc obligare secundū eum, qa tenderet ad obseruantiā peccati. sed vbi statutum dicit, ꝙ nullus audeat, vel præsumat, vel possit contrahere, cum minore, vel cum muliere, sine tali solennitate.

nitate.dicit,ꝙ tunc: quia prohibitio non dirigitur ad personam mulieris, vel minoris: tunc si iurat minor, vel mulier obligatur ex iuramento.tamen, quia cootrahens secũ peccat cõtrahẽdo contra præceptum superius,poterit agere minor,& mulier,vt absoluantur à iuramento.per id,quod habetur.in c.debitores.s.e. & quod.j.etiam dicetur sub quarto membro, quando actus prohibetur odio personę,& hanc opi.Bar.sequitur Ang.in d.l.si quis pro eo. & communiter legistę consueuerunt cum illa transire.Istam etiam opi.sequitur hic d. meus, do.Pe.de Ancha.hanc opi.etiam sequebatur do.meus do. Anto. me audiente,vt habebam in reportatis sub eo,quæ vt s. dixi perierunt per casum incendij mihi occursum,& tunc etiam passus sum damnum maximum,& in rebus,& in libris,& potissime in libris, quia perdidi multa quæ scripseram super decretalibus, & super. vj. & etiam aliqua in iure ciuili, & etiam multos libros singulares,quos difficile erit reperire: sed de omnibus laudetur altissimus, qui post casum infinitam gratiam dedit, & præcipue,quòd non perdiderim animum prosequen di lecturam: ac etiam præstitit mihi gratiam vltra spe ratum, & quod tunc sperarem circa refectionem domus,& etiam circa recuperationem librorum,& alio rum postea emptorum.¶ Item aduerte, quia istã opi. Bar.non sequitur hic Io.de lig. ex eo,quia licèt verba dirigantur in rem: tamen videtur dici trausgressor legis,faciens contrarium.l.non dubium.C.de legi. Adde quòd sic videretur debere etiam incurrere peccatum inobedientiæ.facit,quod habetur.in ca.generali. per gl.in vj.& tamen secundum Bar.firmatur contractus iuramẽto,qñ dirigiť prohibitio in rem.alleg.etiã quia non videtur esse perpetua cã prohibitionis, ex quò potest cũ certa solennitate fieri contractus. & sic vř, ꝙ debeat firmari iuramento, per id, quod voluit gl.magna.Bal.in auth.sacramenta non tangit hunc articulum: de quo miror, & sic videtur traosisse, cum Bar.Salyce.ibi non tenet opin.Bar.mouetur,quia dispositio facta super effectu,intelligitur etiam facta super causa inducente effectum: quia qui vult, consequens videtur velle, & antecedens.l. ad rem mobilẽ. & l.ad legatum.ff.de procura.& facit, quod habetur. s.de offic.dele.in c.præterea.& in ca.ex literis.& ideo ex quò statutum annullat contractum, & annullatio est effectus prohibitionis. vt patet. in l.non dubium. C.de le.facit.x.di.in c.vides.videtur in consequentiã prohibere contractum,& quia prohibet effectum, videtur etiam prohibere causam efficientem.& per cõsequens ipsos contrahentes contrahere,ex quò prohiber ipsum contractum,vel annullat illum. & ideo videtur, ꝙ non sit facienda differentia secundum eum, an verba dirigantur in personam,an in rem, & qualiter respondeaǐ ad rationes Bar.dicam.j.sub quæstione illa,qñ statutum prohibet.& expresse etiam iuramen tũ,si interponatur. do. meus,do.Anto.hic quando cõ mentauit hanc decre.mutauit opin.ab eo, quod aliàs tenuerat legendo istud.ca.me audiente. & in effectu non videť tenere opin.Bar.ex eo potissimẽ,ꝙ vbi lex, vel statutum emanat per viam præcepti fauore personæ:cui fit præceptum. tunc transgressio talis præcepti non obligat ad peccatum: quia tale præceptum sapit naturam consilij.per id, quod habetur.in l.j.ff.man.& in l.cum pater.§.mando.ff.de lega.ij.& in l.Titio. in prioc.de condi.& demon.& quia præcepta intelligũtur secundum naturam materiæ, per id, quod legi.& no.in c.& ego.xj.q.iij.& quod no.ipse do.Anto.in c. nã cõcupiscentia.s.de cõsti.vbi cõcludit,ꝙ in materia qui sui natura est præcepti per quecunq; verba fiat dispositio intelligitur esse præcepti. Sed vbi materia de se est materia consilij: tunc quæcunq; verba apponantur non inducunt præceptum,sed consilium. vbi autem materia est indifferens,tunc si apparet de mente,illud seruetur:si autem non apparet,dicit attendẽda verba.nam si dicitur statuimus: tunc non videť esse præcepti secundum eum: quod tñ,an procedat dixi.in d.c.nam concupiscentia. secus si dicat,præcipimus:saluo nisi præceptum fiat fauore personæ: quia tunc potius sapit naturam consilij. per d.l.cum pater. §.mando.vbi autem sunt verba imperatiui modi: tũc dicit,ꝙ si materia est grauis.& ponderosa,inducit præceptum.aliàs consilium.per id,quod habetur. in cle. exiui.§.item præterea. de verbo.signifi.in clem.vnde secundum eum.licèt Bar.possit dicere verum:qñ præceptum, vel statutũ fieret in materia, cuius transgressio obligaret ad peccatum, vt qa induceret præceptũ, quod quando fit patet ex prædictis.& induceret tale, quod non esset factum in fauorẽ personæ:tũ vbi emanat lex, vel statutum etiã per viam præcepti in fauorem personæ: quia tunc sapit potius naturam cõsilij, vt est dictum secundum eum transgressio tunc non obligat ad peccatum.& ideò, videť tunc valere iuramentũ interpositũ super actu & prohibito per præceptum ipsius statuti,vel legis, & ideo ex prædictis infert, quod licèt Bar.teneat in d.l.si quis pro eo. iuramenta non obligant, vbi diriguntur ad personam minoris,vel mulieris:tamen istud non videtur verum secundum eum:quia ex quò statutum est fundatum super fauore ipsius,qui iurauit:videť ꝙ iuramentũ semper obliget etiam si in consequentias remotas adsit in prohibitione fauor publicus,puta, quòd liberi procreentur,vel ꝙ ciues diuites maneant, & locupletes, & non depauperentur,quia debet posse tali statuto renunciare saltem per iuramentum: ex quò fauore ipsius personæ iurantis est inductũ. Aduertendũ tñ, qa ſm d.Ant.Fede.in suo cõs.cclxxij.ſm quotã, ꝙ cõiter hodie hř.licèt aliqui aliter habeãt. & fortè aliter habuit d.Ant.qui aliã quotã allegat: vř velle in ratione sui,ꝙ iuramentum obliget iurantem: sed creditor teneatur ad relaxandum ipsum iuramentum.per id, qđ habetur. in ca.debitores.s.eo.sed certè Fede.non loquitur hoc casu: sed loquitur, quando per statutum prohibetur contractus etiam cum iuramento, & sic etiam quando expresse statutum prohibet iuramẽtũ. nam tunc videtur turpiter recipere iuramentũ ille, q recipit contra statutum superioris ex causa legitimẽ factum, de quo, an procedat.j. dicam.tñ põt esse dubium in casu Bar.qñ prohibitio dirigitur ad personã: nec expresse prohibet iuramentum,an saltem poterit agi, vt creditor relaxet sacramentum, seu ipse cõtrahens cum minore,vel muliere:etiam supposito, ꝙ iuramentum obliget iurantem.do,Ant.hic videť velle, ꝙ non cogatur etiam ipse contrahens ad relaxationẽ iurameoti.licèt aliter senserit. Fede.secundum eum. nec ob.ſm eum,ꝙ cõtrahens cũ ipso minore,vel muliere turpiter vř agere,quasi veniat cõtra legem, quæ esset præcepti. & sic videtur peccare recipiens ipsum iuramentum,ꝙ respondet do. Ant.ꝙ istud nõ habet obstare ex eo,qa in casu præmisso lex, vel statutũ,nõ intelligiť quò ad effectũ esse præcepti, nec etiã intelligitur esse obligatorium, sed potius intelligiť esse consultoria,vel consultorium.& ideo secũ cõtrahẽs non debet ligare ad peccatũ.& ꝓ tanto talia iuramẽta simpliciter sunt seruãda,nisi lex statuẽs in ꝓhibẽdo hẽat respectum ad aliud, q̃ ad fauorem,& fragilitatem iurantis,aliàs iuramentum debet seruari:dum tamẽ præstans sit doli capax,per id,quod hř. in c.j.& ij.de deli. pu.

pu.& sic videtur sentire etiam impuberem doli capacem æquiparari puberi in casu auth.sacramenta. sed glo.ibi contra.& Ang.in l.si quis pro eo.vt s.tetigi. de quo.j.tangam.& prædicta dicit vera. & procedere &, si statuta annullent iuramenta, vel prohibeant.moue tur, quia prohibere iuramenta non videtur spectare ad iudices seculares,nec ad l.ciuilem.sed potius ad iu dicem ecclesiasticum.& ad l.canonicam. alle.qd no. Host.in c.quemadmodum.s.eo.& ibi per Ioã.And.in glo.super verbo,vel nasum.& sic subijciat articulum: an statutum expresse possit prohibere iuramentum. de quo.j.dicetur.Et ex prædictis dicit posse inferri,qd de iuramentis quæ præstantur per mulieres super rebus dotalibus:vel per mulieres renunciantes velleiano:vel obligantes se non seruata forma statuti: vel p minores in contractu inito sine præsentia consanguineorum,vel sine alia solennitate per statutum,vel per filiūfa.sine consensu patris:vbi statutum disponat filiumfa.non posse obligari sine consensu patris. nam secundum eum licèt statutum dirigat prohibitionem ad personā obligabit iuramentum,& debebit seruari per rationem superius tactam.licèt Bar.aliter dixerit. in d.l.si quis pro eo.& in auth.sacramenta. nec dicef etiam contrahens cum ipso minore,muliere, vel filiofa.turpiter agere,vel recipere, per ea,quæ.s.dixi.post eum.licèt Fede.videatur sentire contrarium in dicto consilio.cclxxij.& aduerte: quia etiam si opi.do. Ant. esset vera in minore,& muliere:tamen non videretur vera in filiofa. quia in eo prohibitio non vr fieri simpliciter quò ad fauoré ipsius filij, sed fauore patris, p id,quod habetur.in l.fi.§.filius autem.C.de bo.quæ li be.vel in odium creditorum,per id,quod hr. in l.j.ff. ad mace.& ideo videtur, quod tunc iuramentum nō deberet ligare,ex quo esset statutum:vel lex præcepti facti non simpliciter in fauorem iurantis:sed in fauorem alterius, vel in alterius odium. nam tunc cessat ratio sua: q debeat censeri præceptum sapere naturā consilij: ex quo non fit merè fauore personæ. Præterea non videtur etiam procedere opi.do.Ant.etiā qn præceptum fit merè in fauorem personæ:quia si tunc sapit naturam consilij:ergo non compelleretur quis ad obseruantiam talis præcepti,sicut non tenetur qs ad obseruantiam consilij,vt patet ex his, quæ habentur.in d.§.mando.& l.j.ff.man.& 14.q.j.in c.quod pcipitur. & per consequens non deberet inualidari dispositio. licèt quis non seruaret præceptum, etiam si non interueniret iuramentum,per ea, quæ habentur in iuribus præalleg.quod tamen constat esse falsum, per id,quod habetur.in l.non dubium.C.de legi.nec ob.quod habetur.in l.j.ff.manda.quia ibi loquitur,qn fit mandatum per viam contractus, per illum qui nō habet potestatem in illum cui mandat. ideo si tunc mandatum fiat gratia mandatarij iudicatur consiliū. Item non ob.quòd habetur in §.mando. quia ibi loquitur,quando per testatorem fit mandatum in fauorem eius cui mandatur: quo casu tale mandatum necessario non est seruandum,per id,quod habetur.in l. filiusfa.§.diui.de leg.j. vbi nudum præceptum testatoris factum mere in fauorem hæredis necessario non est seruandum. secus si fieret in fauorem alterius. vt ibi patet.& l.peto.§.fratre.de leg.ij.sed hic loquimur, quando prohibitio fit a lege cōmuni, vel municipali: quo casu præceptum est seruādum.aliàs nō valet, qd agitur,vt est expressum.in d.l.non dubium. & in c.vi des.x.di. & sic non videtur procedere simpliciter ratio do.Ant.tñ aduerte,quia contra Bar. facit,quod habetur.in l.lex Iulia.ff.de fundo do.iuncto hoc.c. nam ibi dirigitur prohibitio legis ad personam mariti, ne alienet rem dotalem.vt ibi clare patet. & tñ si alienet consentiente muliere cum iuramento tenet iuramentū.vt hic patet.licèt posset dicere, q ibi phibitio non dirigitur ad personam mulieris iurantis:tamen attentis his quæ dixit Bar.in auth.sacramenta,videretur, q marito alienante iuramentum non obligaret: etiam si præstetur iuramentum per mulierem.licèt aliud esset dicendum attentis his quæ dixi.in l.si quis pro eo, ex quo prohibitio non dirigitur,ad iurantem. vt tetigi.s.circa princ.huius articuli. Item contra Bar.videtur facere,quod habetur. in auth.sacramenta. iuncta. l.j.ff.de reb.eorum. vbi prohibitio dirigitur ad personam tutoris,vel curatoris. & tamen si alienent cum consensu minoris iurantis tenet contractus. vt patet. in authen.sacramenta. sed posses respondere eodem modo quo responsum est ad.l.lex Iulia,videlicet, qd prohibitio.in d.l.j.de re.eorum. non dirigitur ad personam minoris, sed ipsius tutoris, vel curatoris, & quod plus est, videtur prohibitio ibi tutori, vel curatori fieri solum ad finem, ne præiudicetur minoribus.& ideo quantum ad præiudicium tutoris,vel curatoris alienantis, non videtur facta probatio. per id, quod habetur.in l.& si is.C.de prædi.mi.vbi tales administratores alienantes res minoris obligantur. licèt non præiudicent minori.Item contra Barto.facit, quia lex prohibet rem alienari,si est res minoris:cum alienatio non possit fieri, nisi per personas contrahentes, videtur quòd ex quo lex, vel statutum prohibēs alienationem,vel contractum,intelligatur etiam prohibere personas contrahere: quia aliquo prohibito, intelliguntur omnia prohibita, per quæ peruenitur, ad illud.l.omnino.ff.de despon. & sic non videt fienda differentia, an prohibitio dirigatur in personam, an vero in rem,prohibendo contractum, vel alienationem:nisi voles saluare Bart.dicendo, vt hic voluit sentire domi. Anto.q licèt. prohibendo contractum, vel alienationem videatur prohibere etiam personas contrahere, vel alienare quò ad finem nullitatis actus.& sic si procedat ratio superius facta non tamē intelligetur prohibere personam ad finem illaqueandi ad peccatum, nisi expresse prohibeat, & hoc modo posset etiam responderi rationi Io.de Ligna.quia verum, q etiam quando prohibitio fit in rem, licèt nō dirigat ad psonā, q cōtraueniens dr trāsgressor legis:q illud verū erit quo ad pœnā nullitatis actus,vt in d.l.nō dubiū.& eodem mō videref posse rñderi ad rōnes Saly.quas ponit in auth.sacramēta. & superius recitaui.Itē aduerte,qa cōtra Bar.vr facere. nam non vr sequi,cōtrahens peccat faciēdo cōtra prohibitionē superioris:ergo nō tenef seruare iurm,si iurauerit seruare cōtractū,p id,quòd hr.in c.& si Christus.s.eo.& 22.q.j.in c.mouet.vbi patet, q licèt qs peccet iurādo p Demones,vel p creaturā:tñ tenef ieruare iurm. & sic vr in pposito,q licèt peccet cōtrahens,& iurās,qn præceptū dirigif ad personā, q tñ debeat iurm seruari:sed posses dicere, q simile nō vr ex toto bonū.nā q iurat dare Titio decē p Demones,vel p creaturam. li cèt peccet in forma iurādi:tñ qd iurat est licitū.s.dare Titio decē.sed in casu pposito vr iurm interponi sup illicito,q sup phibito p superiorē. Itē contra Bar.vr facere, qa licèt qs iurat in dicto casu cōtrahendo,nō tñ vr peccare seruādo cōtractū,qa statutū,vel lex, id nō phibet,sed vr se referre ad initium.facit,q hr.in l. qd ergo.ff.de his,q no.insa.& quod habef. in cle.cos q.in tex.& gl.de cōsan.& affi.vbi patet, q si qs cōtraxit mrimoniū sciēterā principio i casu illius cle.icurrit pœnā excōicationis. & tñ si prius cōtraxisset ignorātet, & postea pseuerarct n incurreret excōicationē

ſed poſſes dicere, ꝙ ibi in pœna excõicationis.& item
in alia pœna in qua lex conſideraret initium, vt patet
in d.l.quid ergo.ſed hic probibetur initium. & conſe
quenter videtur prohiberi etiam obſeruantia: nec agi
mus de pœna alia extrinſeca:ſed ſolum de pœna pec
cati.& ſic videretur poſſe defenſari opi.Bar.attentis ſu
perius dictis,ſed tamen ex alio capite non videt̃ pro-
cedere:quia lex ciuilis non videtur in dubio velle il-
laqueare ad peccatum : ſed non conſiderat animam,
nec bonũ, vel malum animæ,ſed potius bonum ciui
le tendens ad conſeruationem ſocietatis humanæ. li-
cet ſecus ſit in iure ca. vt dictum fuit ſuper gloſſ.ij.&
ideo,videt̃ ꝙ licèt lex ciuilis dirigat prohibitionẽ ad
perſonam,non tamen videtur velle illaqueare perſo-
nam ad peccatum, ſed potius inducere pœnam nulli
tatis actus . & hoc ſatis videtur probari . in l.non du-
bium . ſuperius allega.& ideo videtur ceſſare rõ Bar.
etiam quando prohibitio dirigit̃ ad perſonam,per le-
gem , vel ſtatutum,imo plus videtur eſſe dubium , an
ſi conſtaret expreſſe , ꝙ lex , vel ſtatutum vellet illa-
queare tranſgreſſorem ad peccatum, an poſſet , quia
poteſtas ligandi animam tanq̃ rem ſpiritualem non
videt̃ eſſe penès laicum, qui non habet poteſtatem li
gandi,neq; ſoluendi animam, vt dictum fuit.ſ.de of.
ord.paſto.§.fi.in glo.& ſuper ea.nam illa ſolum eſt da
ta Petro , & ſucceſſoribus.j.de pœni.& re.in ca.noua
quædam.& pro hoc etiam bene.facit, quod habetur,
in c.qui reſiſtit.xj.q.iij. vbi litera dicit, ꝙ imperator,
vel iudex ſecularis habet poteſtatem imponendi pœ-
nam carceris,vel temporalem,non autem pœnam ge
henne,ſeu mortis æternæ,& ſic ſatis innuitur , ꝙ non
habet poteſtatem ligandi animam. nec obſt.quod ha
betur . in c.ij.de maio.& obe.quia quatenus ibi dicit̃,
qui non obedierit Principi morte moriatur, ſi intelli-
gatur de æterna. & ſic de illaqueatione ad peccatum
mortale debet exponi Principi . ideſt Papæ. vt ibi vo-
luit gl.vel intelligatur de morte temporali, tunc non
obſtabit contrarium:quia tanta poteſt eſſe inobedien
tia,& in tanto negocio,ꝙ poterit damnari ad mortem
non obediens Principi ſeculari.facit,ꝙ habetur . in l.
fina.ff.de re.diui.fateor etiam, ꝙ ſi præceptum iudicis
ſecularis eſſet iuſtum.& ſubditus eſſet inobediẽs,poſ-
ſet etiam implorari auxilium iudicis eccleſiaſtici , ꝑ
ea,quæ habentur.in ea.j.ſ.de offic.ordina.& quod ibi
dictum fuit. & ſi ſubditus tunc monitus per eccleſia-
ſticum iudicem perſeueraret in contumacia poſſet ex
communicari:quia tunc peccaret non obediendo iu-
dici eccleſiaſtico,& ſic etiam poteſt intelligi,quod ha
betur.in d.c.2.non ob.etiam, quod habetur ad Rom.
xiij.& quod habetur.in d.ca.qui reſiſtit . vbi dicitur,ꝙ
qui poteſtati,id eſt ſuperiori habenti poteſtatem reſi-
ſtit,Dei ordinationi reſiſtit : quia debet exponi , ideſt
poteſtati ordinatæ à Deo , ſeu habenti poteſtatem ex
ordinatione Dei, cum omnis poteſtas à Deo ſit, ipſo
iubente,vel permittente.xiij.q.j.in c.qui culpatur . &
ſic etiam videtur exponere Archi.in d.ca.qui reſiſtit.
nec ob.quod ſubditur, dum dicit , & damnationẽ ſibi
acquirit:quia poteſt exponi, ideſt, propter inobedien-
tiam poteſt licitè damnari,intelligo ad pœnam tem-
poralem , quæ congruit iudici ſeculari,non autem ad
pœnã ſpiritualem,quæ ſibi non cõgruit: ſed iudici ec
cleſiaſtico.facit,quod habetur.ſ.de ordi.cog.tuam. &
ſic non intelligetur de pœna peccati velut ſpirituali.
& ſic per prædicta vr̃,ꝙ licèt ſtatutum , vel lex dirigat
prohibitionem ad perſonam,non per hoc ſequitur, ꝙ
iuramentum non habeat ligare : quia vt dixi,non vi-
detur in dubio : ſſe de mẽte legis,vel ſtatuti illaquea-
re aliquem ad peccatum , ſed ad pœnam nullitatis
actus . & etiam expreſſe non poſſet : ex quò eſſet lex
ciuilis.& ſic ædita per ſeculares,per ea , quæ ſuperius
dixi:fateor tamen , quòd ſi ſtatutum emanaret in ma-
teria,in qua aliàs ſecundum ius diuinum , vel cano-
nicum tranſgreſſio obligaret ad peccatum , tunc etiã
incurrat peccatum contrafaciens , ſed non vi ſtatuti:
ſed vi legis diuinæ, vel canonicæ.etiam no.diligenter
conſiderationem prædictam , quæ noua eſt , & non
tacta per alios. & meo iudicio videtur vera , & ra-
tioni conſona. & per eam videtur aperiri via verita-
ti in hoc articulo.nec obſt.prædictis,ſi dicatur,quòd
licèt lex, vel ſtatutum prohibendo perſonam,non vi-
deatur illaqueare contrafacientem ad peccatum:quia
ad hoc non tendit finis legis ciuilis . vt ſupra dictum
eſt,tamen videtur , quòd ex quò lex canonica , & di-
uina dicunt obediendum eſſe iuſto præcepto ſuperio
ris. vt patet ex his,quæ habentur.in ea.qui contra mo
res.8.diſt.& xj.qõ.3.qui reſiſtit . & ſupra , de maio.&
obedien.c.ſolitæ.videtur,ꝙ non parens dicto caſu in-
currat peccatum ſaltem attenta diſpoſitione prædi-
cta legis diuinæ,& canonicæ : quia poteſt reſponderi,
quod licèt ſecundum legem diuinam , & canonicam
obediendum ſit iuſto præcepto ſuperioris , illud eſt
verum quo ad hoc, vt ſuperior iuſte poſſit punire ſub
ditum inobedientem per ſuas pœnas temporales. fa-
cit,quod habetur.in d.c.qui reſiſtit. non autem ſequi
tur per hoc, ꝙ peccet contraueniens . & ſic etiam po-
teſt intelligi,quod habetur. in ca.quis neſciat.xj.diſt.
gl,tamen ibi coniuncta cum tex.videtur velle , quod
peccet inobediens legi. ſed poteſt dicere , ꝙ illud po-
teſt procedere quando præceptum emanaret in ma-
teria.de cuius natura eſſet, quod tranſgreſſio induce-
ret peccatum. facit, quod no.Bald.in l.non dubium.
in xvij.op.C.de legi.vel poteſt intelligi , quando ex
contemptu quis faceret contra legem ſuperioris . &
ſic videtur loqui dictum.c.quis neſciat . & dicitur ex
contemptu quis facere contra legem , quando pro-
pter elationem , & ſuperbiam non vult obedire legi.
& non vult diſpoſitioni legis ſubijci. facit , quod
no.Archi.lxxxj.diſt.quicunq;. & lxxvj.diſt.c.vtinam.
ſecus videtur,quando ex contemptu non venit cõtra
legem poſitiuam.nam tunc videt̃,ꝙ non incurrat pec
catum . licèt poſſit puniri per ſuperiorem . & quæ ſit
pœna tranſgredientis legem. tetigit Iaco.de Bel.&
Bal.poſt eum.in d.l non dubium . vbi cõcludit,quod
vltra pœnam nullitatis actus habebit locum alia pœ-
na:ſi ſpecialiter inueniatur impoſita. aliàs poterit pu-
niri pœna arbitraria. facit,quod habetur . in l.ſanctio
legum.ff.de pœn.& in l.j.§.expilatores.ff.de effra.&
37 quod habetur.ſupra,de offi.deleg.de cauſis.¶ † An ta
men ſi lex prohibeat aliquid fieri ſub certa pœna, in
telligatur velle,quòd etiam actus ſit nullus : ſi contra
fiat ,licèt aliter non exprimat . & tangit Barto.in l.præ
tor.in princip.ff.de no.oper.nuncia.& Bald.in d.l.non
dubium. circa fin.& ſic ex prædictis , videtur conclu-
dendum , quòd licèt quis non obediat iuſto præce-
pto legis poſitiuæ , non incurrat pœnam : niſi con-
tra faceret ex contemptu , vel niſi emanaret,in ma-
teria cuius tranſgreſſio ſui natura induceret pecca-
tum. ¶ Item aduerte , quia rationi Barto.etiam aliter
poteſt reſponderi. nam etiam ſuppoſito,quòd vbi pro
hibitio dirigitur ad perſonam , peccaret contra fa-
ciens : tamen vt ſuperius tetigi : non videtur , quòd
peccet ſeruans contractum, quem probibitus eſt fa-
cere:quia ſtatutum,vel lex hoc non dicit : nec prohi-
bet , quod ille ſe obliget ad obſeruantiam , ſed ſo-
lum prohibet , ne contrahat , & ideo videtur quòd
ſi iuret ſeruare contractum : vel non contraueni-
re non

te non peccet sic iurãdo, licèt peccauerit cõtrauenië-do, facit, quod habetur. s. e. debitores. & in c. ad audiẽtiam. §. quod me. cau. Item videtur posse responderi, prout respondet Salyce. in authen. sacramenta. circa fin. de qua responsione faciam mentionem in articulo. ij. & an etiam dicta responsio procedat de iure. Item etiam aduerte: quia videtur, quod quando statutum dirigit verba prohibentia ad contrahentem cũ minore, vel muliere: vbi adijcit nullus audeat contrahere cum muliere, vel minore sine tali solennitate: eum tale præceptum non fiat fauore prohibiti, sed minoris, vel mulieris, videtur cessare ratio dom. Anto. & sic videtur ꝙ in hoc casu sua opin. non procederet. Item aduerte, quia. s. tetigi, quæ sit pœna transgredientis legem, quæ autem pœna transgredientis canonem. habetur. iiij. distinctio. §. vlti. & per glos. & Ioan. And. de elect. generali. libr. vj. & per ea, quæ habentur in dictis iuribus, videtur ꝙ transgrediens canonem præcepti peccet nec mirum, quia canon emanat à superiori ecclesiastico, qui habet potestatem ligandi animam. & sic potest intelligi, quod habetur in c. ij. s. de maio. & obedien. & quod no. Archi. lxxxj. di. c. quicunq;. quod tangit etiam. in c. vtinam. lxxvj. distin. inquantum sentit, ꝙ veniens contra canonẽ præcepti peccet. licèt non faciat ex contemptu. facit, etiã quod no. per glo. & Ioan. An. & Ioan. Cal. in c. ij. s. de
38 treuga, & pace. ¶ † Nunc restat videre, an statutum vel lex possit expresse annullare iuramentum, & hic aduertendum: quia est casus valde quotidianus. Bar. in l. omnes populi. in iij. q. principali. concludit, ꝙ nõ: quia cum iuramentum sit res spiritualis non potest se intromittere iudex secularis. facit, quod habetur. in c. tuam. de ordi. cog. & quia scriptum est de iure diuino reddite Deo iuramenta, & vota vestra. s. eo. & si Christus. contra ius autem diuinum non videtur posse fieri statutum, vel legem per seculares. & hoc dicit esse verum, nisi per statutum excluderetur causa peccati. & per hoc dicit, ꝙ si statutum dicat, ꝙ non valeat contractus minoris sine tali solennitate etiam si fuerit iuratus, ꝙ tale statutum non valet per ea, quæ s. dixi. sed si statutum diceret. & si aliter fiat contractus præsumatur per dolum, & metum extortus, tunc quia statutum videtur excludere causam peccat inquantum præsumit extortum esse contractum, & iuramentum per metum, vel dolum: tunc non ligabit sacramentum sicut non ligaret, quando per dolum, vel metum esset extortum. vt patet in authen. sacramenta. & sic videtur sequi opin. ꝙ iuramentum per dolum, vel metum extortum ipso iure non obliget, quod est verum secundum leges: sed secundum canones cõtrarium tenet contrarium. vt dixi super gl. pe. Ideo videt, ꝙ tũc obligaret, sed posset peti absolutio, per ea, quæ habentur. in c. si vero. s. eo. Ray. de for. in repetitione. d. l. omnes populi. non videt tenere istud dictum inquantum dicit Bar. ꝙ si statutum præsumat actum extortum, per dolum, vel metum, ꝙ tunc iuramentum non obliget: quia secundum eum hoc videt fieri in fraudem iuris canonici, & in fraudem iuris diuini volentis iuramẽtum seruari. & ideo tale statutum non debet tenere tanq; factum in fraudem legis superioris. facit, quod habetur. de reg. iur. certum. lib. vj. & in l. staus. cum l. seq. ff. de leg. & j. de priui. quanto. & cum quid prohibet vna via non debet per viam indirectam cõcedi. J. de reg. iur. cũ quid vna via. lib. vj. & facit etiam, quod habet. in d. l. non dubium. Bar. t ñ in d. l. omnes populi. in loco superius alle. dicit se vidisse secundum suã opi. iudicari. Bald. de materia ista tetigit in pluribus locis, videlicet. in l. pactum. C. de colla. in l. nec patronus. C. de oper. libe. in l. non dubium. C. de lega. & in authen. sacramenta. C. si aduersus vendi. & aliquid ẽt tangit Bald. in l. ij. C. de rescin. vend. in ix. q õ. & aduerte, quia in l. pactum. C. de colla. dicit certa notabilia. ¶ No. quòd si statutum prohibet iuramentum excipi, non potest ex illo iuramento agi, vel excipi, per id, quod habetur. in l. ij. C. ne fideiuss. do. den. & in l. inuitus. §. final. ff. de regul. iur. demum. in eadem. l. in v. q. quærit, an per statutum possit prohiberi, ꝙ non valeat iuramentum. & dicit, ꝙ sic: quia lex videtur obtinere vim Apostoli, seu Papæ in remissione iuramenti. vt l. adigere. §. fina. ff. de iure patro. vbi est gloss. singula. & no. & idem videtur velle in eadem. l. in xxj. quæstio. vbi videtur velle, ꝙ valeat statutum disponens, ꝙ mulier non possit contrahere sine consensu duorum cõsanguineorum, nec obligetur, aliter etiam si iurauit, & potestas teneat cogere illum qui aliquid recepisset ex tali contractu restituere mulieri. Idem videtur velle. in l. nec patronus. C. de oper. libe. vbi concludit, ꝙ lex ciuilis potest remittere iuramentum sicut Papa, quia lex obtinet in hoc vim apostoli. vt no. in præallega. l. adigere. §. fina. vnde secundum eum potest legem interpretari, & statuere, ꝙ iuramentum non extendatur ad casus illicitos. & allega. quod habetur. in l. non dubium. C. de leg. & l. si quis inquilinos. §. fina. ff. de leg. i. & subdit etiam, ꝙ in contractu semper videtur exceptum ius commune, nisi illi fuerit specialiter renunciatum. allega. quod habetur. in l. sequen. C. de inofficio. testamen. dicit etiam ibi, ꝙ in casibus in quibus iura præsumunt simulationem non est necessaria probatio hominis, nec etiam est necesse adire Episcopum pro relaxatione. alleg. quod habetur. in l. quæ. sub conditione. §. fina. ff. de condi. insti. allega. etiam quod habetur. in l. qui testamentum. ff. de proba. & ff. de leg. ij. l. cum quos. §. codicillis. & §. Titia. & quod habetur. in l. iuris gentium. §. & generaliter. ff. de pac. & in l. fina. ff. ad muni. ¶ Idem videtur velle. in l. non dubium. C. de legi. nam ibi dicit in notabilibus, quòd vbi lex prohibet iuramentum, non tenetur quis illud seruare. & sic no. quòd lex ciuilis potest prohibere iuramentum, & ex hoc infert, quòd valent statuta, quæ in certis casibus prohibent iuramenta. allega. quod habetur. in l. si quis inquilinos. §. final. & l. adigere. §. fina. de quo remittit ad ea, quæ tangit in eadem. l. in xvij. op. vbi tangit primo, an iuramentum interpositum super actu inualido de iure ciuili ipsum actum validat. Secundo tangit quid de iure ca-
39 nonico. ¶ † Circa primum variat aliqualiter. nam primo, videtur dicere, quòd vbi actus est ipso iure nullus: tunc iuramentum non validat actum, per id, quod habetur. in l. non dubium. & l. antique. & in authen. si qua mulier. C. ad velleia. & secus, vbi actus est inualidus quantum ad effectum, vt quia de mero iure tenet, sed potest rescindi per beneficium restitutionis: quia tunc bene valet per hoc iuramentum. Sed certè, vt ipse etiam tangit primum dictum videtur contra authen. sacramenta. secundum communem opin. quia etiam illa habet locum, qñ interponit sacramentũ super contractu nullo, secundũ cõmunem opin. & ideo postea aliter ibi. dixit. nam aut actus est prohibitus eo casu, quo habet in se æquitatẽ naturalẽ, licèt prohibeat per ius positiuum. & tunc iuramentum operetur si interponatur super actu nullo de iure positiuo, exemplum si minor propter necessitatem sibi imminentem alienet rem sine decreto: tunc, quia secundum æquitatem naturalem actus deberet tenere, ex quo imminet necessitas minori. ideo dicit, quòd si tunc contraxerit sine decreto, & iu-

lo. ab Imo. in j. super ij. Decr. A a 4 rauerit

rauerit tunc iuramentum operabitur. licèt postea minor pecuniã luserit. & sic poterit intelligi auth. sacramenta. ſm eum. & opi. illorum qui tenent, ꝙ validaẽ actus per sacramentum. in casu. d. auth. sed vbi actio non habet in se æquitatẽ naturalem. vt qa minor nõ subsistẽte aliqua necessitate alienaret rem sine decreto. tũc isto casu iuſm interpositum super actu nullo, non obligabit. & sic hoc casu nõ habebit locum auth. sacramenta. C. si aduer. ven. sed certè ista distinctio iure non probatur, & est contra tex. in auth. sacramẽta. quæ indistinctè loquitur, & simpliciter, & sic indistinctè debet intelligi. l. de precio. ff. de publi. & c. quia circa. j. de priui. & quia vtrobiq; est eadem ratio, ne via aperiatur periurijs. vt in d. l. j. & sic eadem debet esse iuris dispositio. vt l. illud. ad l. Aqui. & s̃. de consti. trãslato. De iure vero canonico concludit, ꝙ si iuramentũ tollit causam prohibitionis: tunc seruandum esset iuramentum. verbi gratia, si causa prohibitionis est minor ætas, quia iuramentum repræsentat eum maiorẽ, ideo tenet contractus si fuerit iuratum. vt in d. auth. sacramenta. si iuramentum non tollit causam prohibitionis. verbi gratia, quia statutum prohibet minorẽ contrahere sine certa solennitate. aliàs fingit dolum interuenisse; tunc quia iuſm non tollit causam doli p̃sumpti. ideo nihil operatur. arg. l. si quis inquilinos. §. fi. ff. de leg. j. & sic tantum operatur iuramentũ in causato, quantum posset operari in cã. & non in plus, sed contra hoc videtur facere. c. ij. de pact. in vj. & hoc ca. & j. eo. licèt mulieres. in vj. vbi causa ꝓhibitionis nõ remouetur per iuramentum. & tamen remoueẽ prohibitio per ipsum iuramentum, ideo in hoc casu subdistinguiẽ: quia aut iuſm emanat super actu prohibito ex iustitia positiua, & sic cõmutabili. & tunc seruari debet iuramentum, ex quò seruari põt sine interitu salutis æternæ, per id, quod habetur. in d. auth. sacramenta. & in c. isto. & de pac. quãuis. in vj. Sed si emanat sup materia ꝓhibita ex iustitia non simpliciter positiua, sed immutabili, & dr̃ secundum eum immutabilis, qñ eius transgressio induceret peccatum, & tũc iuſm non obligaret: quia non debet esse iniquitatis vinculum. s̃. eo. quarto. & xxij. q. iiij. inter cætera. & super hac dicit fundatam regulam. ea. non est obligatorium. de reg. iur. lib. vj. & prædicta dicit procedere, vbi ageret de præiudicio iurãtis, sed de præiudicio tertij, tunc non tenet iuſm, per id, quod habeẽ. in l. fi. §. filijs aũt. C. de bo. quæ lib. cum ibi no. per gl. & ipsum Bal. & etiam dicit in xvij. op. ꝙ interdum iuramentum est contra ius iurantis, si est contra ius constitutionis, interdũ contra ius tertij. Quando autem est contra ius iurantis, si est contra ius constitutionis: tũc distinguit an illa constitutio sit ex iustitia positiua, & cõmutabili: an vero ex iustitia incõmutabili per ea, quæ proximè dixi. Si autem fit contra ius tertij non præiudicat, vt est dictum, secus, quando est contra ius iurantis, vt in d. auth. sacramenta. ¶ Item idem dicit, ꝙ interdum l. disponit circa iuramentũ prohibẽdo præstari, & tũc valet legis dispositio. vt patet. in l. quæ sub conditione. ff. de cõd. insti. Interdum vero lex destruit iuramẽtum. & tunc si destruit dando remedium, puta, vt petaẽ absolutio. & tunc deberet peti. & debet forma data seruari: nec põt contra iuſm propria autoritate contrauenire. vt no. Inno. in c. venerabilem. de elec. saluo nisi non adesset iudex a quo peteretẽ absolutio. quod dicit esse notandum secundum Inno. hic allegat. Sed bene facit, quod habeẽ. in l. nullus. C. de iudæis. & qđ no. ipse Innocen. in cap. olim causam. de resti. spolia. Si vero destruit ministerio iudicis: tunc dicit, ꝙ faciẽs incurrit periurium, tamen iuris fictione non censetur periurus. l. qui iurato. ff. qui satisda. cogan. & l. final. ff. ad muni. Interdum autem disponit interpretando. & tunc licèt quis veniat contra iuſm, si tamen non venit contra interpretationem non censetur periurus, per id, quod habetur. in l. fi. C. de non nu. pecu. & sic videtur conuertere ibi casum, quando lex prohibet simpliciter, & inualidat iuramentum sine distinctione: tamen istud membrum satis potest colligi, ex his, quæ dicit in notabilibus. in d. l. non dubium. & quod s̃. dixi post eum, quando iuramentum præstatur contra ius constitutionis, subdit etiam post prædicta, ꝙ quando forma iuramenti respicit merum factum debet seruari forma specifica. Secus quando respicit iuris ministerium, quia tunc iuramentum non ligaret, vbi contra iuris ministerium non fieret. alle. quod habetur. in l. ea quidem. C. si manci. ita fue. alie. & quod no. in l. quidam cum filium. ff. de verbo. obli. & in l. q. Romæ. §. flauius. ff. eo. ti. & sic si bene ponderentur dicta Bal. videtur velle, ꝙ statutum possit prohibere iuramentum, idem etiam videtur velle. in l. ij. in 8. q. C. de rescin. vend. sed in authen. sacramenta. C. si aduersus ven. quærit nunquid per statutum possit fieri, ꝙ valeat contractus sine decreto, etiam si non interueniat iuramentum. & inducit tres rationes, quòd non. Prima est, quia sacramentum est quid spirituale. & sic videtur, ꝙ statutum laicorum non possit super illo disponere, per id, quod habeẽ. in cap. tuam. de ord. cog. Secunda est, quia tale statutum videtur aperire viam periurijs contra. l. j. C. si aduersus vend. ¶ Tertia, quia tale statutum videtur esse contra legem superioris. quia contra. d. auth. sacramenta factam ab imperatore. & sic videtur, quòd inferior non possit contra disponere. facit, quod habetur in §. interim, in authen. de defen. ciui. colla. iij. & xxj. dist. inferior. & supra, de maio. & obedien. in cap. cum inferior. & sic videtur, ꝙ propter prædicta dictum statutum non valeat: sed ipse refert, ꝙ antiqui aduocati dicebant statutum valere per l. si quis inquilinos. §. fi. ff. de leg. j. sed ipse dicit, quòd illa lex pro hoc non facit: quia ibi loquitur quando iuramentum interponitur super reprobato à iure communi, & quando iuramentum reprobatur per ius commune, sed in casu isto iuramentum interponiẽ in casu permisso à iure communi: vt patet. in d. authen. sacramenta. & sic non facit ad dictam. l. si quis inquilinos. §. fina. pro eis, vnde dicit, quòd propter hoc statuta interdum disponunt; quòd si fiat contractus sine tali solennitate, non valeat etiam si iuretur, & si aliter fuerit factum præsumatur dolo, vel metu extortum. nam secundum eum possunt statuta inducere præsumptionem, cui sit standum. facit, quod no. in l. siue possidetis. C. de proba. & infra, de spon. ca. is qui. qua inducta secundum eum apparet, ꝙ tunc iuramentum non habet ligare, sicut quando est dolo, vel metu extortum. vt in d. auth. sacramenta. & sic videtur ponere cautelam quam posuit Bar. in l. omnes populi. licèt de eo non faciat mentionem. & etiam eam ponit Salycc. in d. authen. sacramenta. & ponit eam aliqualiter ampliorem: nam ponit quando statutum dicit, & si aliter fiat præsumatur contractum fuisse per dolum metu extortum: nec possit probare contrarium, & ponit etiam cautelam, si non iudicat præsumptionem, sed fictionem: vt quia dicat si aliter factum fuerit fingatur contractus per dolum metu extortus: nam contra fictionem iuris nulla admittitur probatio. facit, quod plenè consueuit dici. in l. siue possideris. & l. pro emptore. maximè per Barto. ff. de vsur. & quod no. gloss. in l. vnica. §. accedit. C. de rei vxor. actio. & quod no. per gloss.

& doc.in d.c.is qui.j.de spon.dicit ẽt Bal.in d.auth. sacraměta.ꝙ etiam si statutũ non inducat dictã præsumptionẽ, uel fictionẽ prædictam; tamen si habeat in se rationẽ,& ęquitatem valebit statutum. Exemplũ ponit si dicat statutũ,qa malitia hominũ adeo excreuit, ꝙ prompti sunt hoĩs ad decipiendum minores. Ideo statuimus,vt nõ obligeẽ minor sine tali solẽnitate ſm eum,qui statutũ habet in se,& omnẽ æquitatẽ valebit statutũ ẽt prohibens iuramẽtũ,& sic dicit de facto seruari. & idem dicit.l.ij.C. de rescin. ven. in.ix.q. vbi cõcludit,ꝙ qa minores,& mulieres de facili subducũtur,qñq; minis,quandoq; blanditijs, seu adulationib⁹ & pollicitationibus.facit,quod habeẽ in auth. vt imo. ante nupt.de. colla.v. Ideo ſm eũ ęquissima sunt statuta,quæ in contractibus mulierũ, & minorũ exigũt cõsensum coniunctorum,quibus statutis ẽt cum iuramẽto renuntiari nõ põt,vt plenè no.Bar.in l.si quis ꝓ eo. ff.de fideiusso.& dicit etiã se notasse in l.non dubium C.de legi.Sali.in d.auth.sacraměta.circa fi.ponit arg. pro,& cõtra: quæ sunt superius tacta.concludit finaliter per statutũ posse prohiberi sacramentũ.moueẽ primo per.d.l.non dubiũ,& d.§.si quis inquilinos.§. fin. de leg.j.alleg.etiã secundo pro hoc,qa nõ dicĩ periuri⁹ qui ex iusta causa deserit iuramentũ.l.fi.ff.q satisd. cog.Item allegat pro hoc tertio, qa iuramẽtũ põt remitti per illum cuius fauore est pręstitũ.alleg.ꝙ habetur in l.si libertus non aluerit.ff.de bo.li.& in l.fi.ff. q & a quibus.sed melius probatur,per ea,quę habentur in c.ij.cum ibi no.per Io.An.j.de spon.& in Spe.tit.j. §.nunc ostendendum.ver.hoc quoq;.si ergo potest remitti per pactũ:ergo,& per statutũ cum illa videantur parificari.per id,ꝙ no.gl.in rub.C.de decre.decu.li.vj. confirmat etiam istam rationẽ,quia in eo, quod fit ꝑ statutum,censentur oẽs consentire etiã qui nõ interfuerunt in statuendo.allegat no.in l.omnes populi.ff. de iusti.& iu.sed melius facit,ꝙ habetur in l. qđ maior.& l.municipes.ff.ad muni.& ꝙ no.etiã in rub. C. quæ sit lon.consue.& ideo cũ contrahens cum minore videatur consensisse,quod iuramẽtũ sibi nõ prosit: nec ẽt alteri,videtur, ꝙ tale iuramentũ præstitum per minorẽ in cõtractu non habeat sibi nocere.& per prędicta dicit posse responderi ad rationes in cõtrariũ.nã primo non obst.dum dicitur,ꝙ sacramentũ est res spiritualis.& sic statutum laicorũ non videtur posse sup illo disponere,quia respondet,ꝙ licèt sit res spiritualis.tamen potest remitti per illũ,cuius fauore est præstitũ,vt superius est dictum,& sic videẽ esse remissum hoc casu attenta forma statuti,& eo, ꝙ superius dixi.

¶ Item nõ ob.si dicatur,ꝙ aperitur via periurijs, quia respondet hoc non esse verũ ex eo,quia non dicĩ periurus qui ex iusta causa deserit iuramentũ,vt superius est dictũ. ¶ Itẽ non obstat,quod istud statutũ videẽ cõtrarium iuri, vt patet in d.auth.sacramenta. & sic videretur,ꝙ nõ deberet valere.vt in auth.nauigia.C.de fur.& C.cõmu.de suc.in auth.oẽs peregrini. & per id ẽt,ꝙ superius tetigi,qa respondet, ꝙ istud statutũ non debet dici cõtra ius,quia habet in se rationẽ,& æquitatem,ne minores decipiantur: & quia ꝓpter statutũ censetur consensisse, vt iuramentum non obliget qñ eis præstatur,quæ ratio cessat in casu.auth.sacraměta. sed aduerte,qa ista cõsideratio Sali.licet fuerit subtilis tamen nõ videĩ simpliciter ꝓcędere, primo,qa si contingeret aliquẽ forensem cõtrahere cũ minore cessat rõne Sali.quia ille nõ fingiĩ cõsensisse ex quò est forẽsis,& sic videretur, ꝙ tũc iuramẽtũ haberet ligare nõ obstãte statuto.Pręterea,licèt illi cui verè est pręstitũ sacramẽtũ ob ei⁹ fauorẽ possit illud remittere: vt patet ex his,quę hñr in d.c.ij.de spon.ꝑ Io.An.tñ nõ reperitur, quod ille qui verè non consentit in relaxatione iurĩ,licèt fingat consensisset ex iuris ciuilis cẽsura non possit petere obseruantiam iuramenti: ergo non vĩ,ꝙ hoc dictum procedat cũ iure canonico nõ videatur approbatũ.facit,quod habetur in c.ij.ŝ.de trãsla.ꝑla.& quod habeẽ in l.illam.C.de colla.& in l.iij.§.hęc verba.ff.de nego.gest.vbi statutũ in casu vero non trahitur ad casum fictum.& sic nõ videtur simpliciter ꝓcedere ratio Sali.Fede.de senis suo consil.cclxxij.format quæstionẽ si statuto caueĩ,ꝙ nõ valeat ꝓmissio facta ꝑ filiũfa.sine ɔsensu patris si fuerit iurata, & in effectu cõcludit, ꝙ si interueniat iuramentũ obligabiĩ filius non obstantẽ statuto,moueĩ qa iuramẽtũ obligat etiã in casibus vbi minus deberet obligare. & sic fortius obligabit hoc casu.ar.eorũ quæ habentur in c. cũ in cũctis.§.i prin.ŝ.de elec.& in auth.multo magis. C.de sacrosan.ecc.nã iurñ obligat in casu auth.sacraměta.& ẽt ĩ casu huius.c.& tñ cõstat,ꝙ obligatio erat ꝓhibita de iure cõi vbi iurñ nõ interueniebat. & sic multofortius dẽr iuramẽtũ obligare in casu prędicto, qa filiusfa.de iure cõi,obligari potest sine cõsensu patris excepto macedoniano, & uoto.l.filiusf.la.ij.ff. de polli.nec ob.si dicaĩ,ꝙ nõ debet filiusfa.obligari iurõ sicut nec obligatur voto.vt patet in d.l.ij.§.j.ff.de polli.& facit,quod not.Inn. & Io.And.in c. scripturæ. de voto.qa respondet Fede.in dicto consilio. & seqĩ hic do.Ant.ꝙ nõ valent illæ leges inquantum infringunt votũ.per id,qđ no.gl.in c.si mulier xxxij. q.ij. in gloss. pe.& vlti.sed certè Inno.videtur uelle contrarium in d.c.scripturæ.vbi vĩ velle,ꝙ qñ votũ potest tẽdere ad præiudicium iuris patrię potestatis, ꝙ tunc non possit facere votum sine consensu patris. de quo tñ plenius dicendum.vt no.per eum in d.c.scripturæ. & per Ioã. And.ibidem.dicit tñ Fede.in d.consi.ꝙ qa debuit obediri statuto facto ex causa per superiorem ꝑ id, qđ hĩ, ix.dist.quæ cõtra mores.& xj.q.iij. qui resistit. & talis inobediens potius meretur pœnã q̃ pręmiũ.facit, qđ habetur in c.cum qui.de præbend.in vj.Ideo dicit, ꝙ poterit peti relaxatio iuramenti, seu vt cogatur ad relaxandũ iuramẽtum cũ indebite videatur recepisse recipiẽdo cõtra legẽ superioris cui debuit obedire.alleg. qđ habeẽ in simili in c.debitores.ŝ. eo.nec diceĩ, tũc venire contra iuramentum,qa imo potius fatetur se obligatũ ad obseruantiã ille qui petit, vt relaxeĩ iuramẽtũ,& dicit,ꝙ ad relaxandũ poterit cogi ille q iurñ recipit per iudicẽ ecclesiasticũ rõne peccati,& etiã per iudicẽ secularẽ, cũ ipse recipiens sit laicus, & de eius foro.facit,quod habetur de foro cõpe.cum sit generale.& in c.fin.de foro compe.lib.vj.& subdit,ẽt ꝙ si ageretur in casu ꝑdicto cõtra illũ q præstitit iurñ posset excipere dicendo,nõ potes me conuenire,vel astringere,qa possum petere,ꝙ relaxes iurñ, & sic etiã peto, facit,qđ habetur in l.Papinianus.§.si filius.ff.de inoff. testa.facit etiam,quod no.glo.in c. pastoralis. circa fi, ŝ.de causa posses.vbi gloss.vult,ꝙ licèt per.l. si quis in tantam.spolians aliũ debeat perdere ꝑ sniam ferendã ius, quod hẽt.l.si quis in tantam.C.vnde vi, tamen si spoliator agat rei vendicatione eo casu quo posset poterit obijci exceptio,ꝙ perderet ius,quod habet. & sic eodem modo in proposito poterit opponi exceptio. de qua. & sic p[illegible] et Feder. velle, quod statutum non possit exꝑsse ꝓhibere iurñ, quominus obliget: tñ bñ operaĩ ꝓhibendo iuramentum,ꝙ recipiens iuramentum illicitum illud vĩ recipere.& ꝑ cõsequẽs põt cogi ad relaxationem iuramenti. & hæc opin. prima facie videtur multum rationabilis, sed an procedat parebit ex infra.dicendis.dn.meus domi.Pet.de Ancha. tangit de materia in regula. ea quæ fiunt a iudice.de reg.

reg.iur.in vj.in iij.q.in repe.dictæ regulæ. Idẽ tãgit de
eadem materia in repe.c.j.de conſti.in.iij.q.& in xj.q.
in ver.item ſi ſtatutum.& etiam circa finem ipſius qõ
nis,& in oĩbus iſtis locis videt̃ in effectu ſequi Bal.nã
in dicta regula ea.quæ dicit,ꝙ quia cã iuramenti ne-
dum eſt de foro eccleſię,ſed etiã de foro ciuili,vt patet
ex his quæ habẽtur in c.fi.de foro cõpe.in vj.dicit ,ꝙ
leges pñt diſponere ſup iuramẽtis,vnde quandoq; re-
probant in certis caſibus iuramenta, & quandoq; re-
mitũt.allegat,qđ habetur in l.adigere.§.fi.ff. de iure
patro.vbi gl.notabiliter dicit , ꝙ lex obtinet vim apo-
ſtolici, hoc eſt Papæ in remiſſione iuramẽti,& in effe-
ctu ponit verba Bal.quæ poſuit in l.nec patronus. C.
de ope.lib.quę ſuperius recitaui.& ẽt ponit dictũ Bal.
in l.pactũ.C.de colla.circa notabilia.Et ex p̃dictis cõ-
cludit,ꝙ leges,& ſtatuta poſſunt diſponere ſuper iura
mentis ſubditorum,& per conſequens iudices , & le-
gũ miniſtri ſunt in ipſis iudicis cõpetentes ad quorũ
officiũ ſpectat leges , & ſtatuta tueri.l.ij. §. poſt origi-
nis.ff.de orig.iur.ſicut ad officiũ pręlatorũ ſpectat tue-
ri canonicas ſanctiones.ſ̃.de offi.archipresby. in c. fi-
na.cũ ibi nota.in nouellâ.& ſic reſidet ſuper dicta re-
gula in repetitione.c.j.de cõſtit.in iij.q.reuocat in du-
biũ,an leges ſuper iuramẽtis poſſint diſponere,& du-
bium facit,quia iuramenta concernũt religionem,&
reuerentiã diuini cultus, & tranſgreſſio eorũ inducit
peccatum mortale.ſ̃.eo.& ſi Chriſt⁹.& xxij. q.ij. in c.
j.& c.animaduertendum.& finaliter remittit ad ea q̃
tangit ſuper dicta regu. ea quæ fiunt.in iij.q. cõclude,
ꝙ principaliter,& incidenter iudex laicus põt cogno-
ſcere de quæſtione iuramẽti.per id, quod no. per Ioã.
40 An.in d.c.fi.de foro compe.in vj. ¶†Sed an poſſit im-
probare lex,vel admittere iuramẽtũ vel impedire obli
gationẽ a iuramẽto vallatã, cũ iuñm obliget Deo. fa-
cit,ꝙ habetur in d.c.& ſi Chriſtus . & ſ̃. eo.debitores.
nõ videretur,quod hæc obligatio poſſit impediri per.
l.humanam.ſicut nec impediri poteſt obligatio natu-
ralis.inſti.de iure na.gen.& ciui.§.ſed,& naturalia.ta-
men finaliter tenet contrarium,quia lex reprobat iu-
ramentum in multis caſibus:vt patet in d.l.nõ dubiũ.
C.de legi.& in d.l.ſi quis inquilinos.de lega.j.& in d.
l.adigere.ſ̃.proxi.alleg. & in l. quæ ſub conditione. §.
fin.ff.ad muni.& ratio ſcđm eũ colligitur ex no. in l.
cum lex.ff.de fideiuſſo.& ſimiliter dicit , ꝙ poteſt etiã
remittere iuramentum in hoc obtinet.l.vim apoſtoli-
ci.per notata in d.l.adigere.& proſequitur verba Bald.
in dicta.l.nec patronus.fatet̃ tñ,quod in certis diſpo-
ſitionibus iuris cõtra legẽ iuramẽtũ interpoſitũ ope-
ratur,ꝙ valet diſpoſitio,vt plenè no.Bart.in l.ſi quis ꝓ
eo.in quibus caſibus lex ſuccumbit canoni, etiam in
foro ſeculari.& hoc propter periculũ animę,vt in c.li
cẽt.de iureiur.in vj.& in hoc.c. & ſic reſidet in dicta.
iij.q.in xj.verò.q.in verſi.item ſi ſtatuto cauetur.impu
gnat opi.Bar.in l.omnes populi.inquantum dicit iu-
ramentum non obligare , quando ſtatutum præſumit
dolum ,vel metum.nã dicit,ꝙ Bald. in d.l. omnes po-
puli.deridet iſtam conſiderationẽ,quia fictio ſiue præ
ſumptio ſtatuti non liberat a peccato.ſubdit tamen,ꝙ
Bal.ibi tenet,quod ſtatutum valet reprobans iuramẽ-
tum in certo caſu:ex eo,quia ius ciuile poteſt ex cau
ſa iuramentũ reprobare,& l.in hoc obtinet vim apo-
ſtolici,vt ſuperius eſt dictũ.& no.in dicta repeti. ea q̃
fiunt a iudice.ſed in ea.q.xi.circa fi.in ver. quid dices.
in materia iuramenti reuocat in dubiũ,nunquid ꝑ ſta
tutũ poſſit derogari iure canonico:quo cauetur,ꝙ om
ne iuramentũ,ꝙ non vergit in diſpendiũ ſalutis æter-
næ ſit ſeruandũ.verbi gratia:ſi ſtatutũ reprobat cõtra
ctũ minoris,vel mulieris ẽt iuramento vallatum ; niſi
interueniat decretum iudicis,vel conſenſus duorum
conſanguineorum,& in effectu arguit, ꝙ non per ra-
tiones quas tangit Bald.in auth.ſacramenta.de quib⁹
dixi.ſ̃.& finaliter concludit poſt Bal.ibidem,ꝙ ſi ſtatu
tum habeat actionem annexam.puta,propter multas
deceptiones quas patiuntur mulieres,& minores:tũc
tale ſtatutum valeat,& habet pro ſe rationẽ naturalẽ,
& æquitatem,& ſic videt̃,ꝙ non poſſit dici contra iura
mentum.fatetur tamen,ꝙ in multis ciuitatibus ſtatu
ta fingunt in ſuis contractibus minores videri,& fin-
gi dolo,& metu inductos,ſi ſine ſolẽnitate ſtatuti mi-
nor contrahat,qđ videtur poſſe fieri ſm enm . nã põt
ſtatutum inducere fictiones,& ita voluit Bal. in dicta
auth.ſacramẽta.ſcđm eũ,& Bart. plenius in dicta.l.cũ
lex.& l.ſi quis pro eo.ff.de fideiuſſo.ſcđm eũ.Sed cer-
tè quo ad hoc expreſſius dicit in dicta.l.omnes popu
li.in iij.q.& ſic reſidet,ſed ſi benè ponderes Bal.in eo,
qđ dicit in dicta auth.ſacramẽta.inquãtum approbat
fictionem,vel præſumptionem ſtatuti.quã etiã ibi Sa
li.videtur approbare.& etiã do. Pe. in loco ſtatim di-
cto.videtur ipſe Bal.ſibi contrariari,& in eo, qđ dixit
in l.oẽs populi.vbi videtur reprobare has fictiones,&
pręſumptiones reprobando doctrinã,& practicam ibi;
& tetigi ſuperius,& tangit idem do.Per.in dicta xj.q.
in ver.item ſi ſtatuto.licet de iſta cõtrarietate nõ facit
mentionem,ſed quid in hoc tenẽdũ patebit ex ſequẽ
tibus,& ſic per prædicta videt̃ dicendum Pe. fuiſſe ſe-
cutum in materia iſta dicta Bal.Io.An. etiã tetigit de
materia in tit.de ſen.prola.§.vt autem . ſuper ver. hoc
autem.not.poſt Nicola.de mata.& Iaco.de belui. vbi
tangunt quęſtionẽ.quid ſi ſtatuto cauetur,qđ filiusfa.
nõ poſſit obligari ſine expreſſa licẽtia patris: nec adul
tus ſine expreſſa licentia ſui curatoris,vel duorũ pro-
ximorum cõſanguineorum, ſi curatorẽ nõ habeat, &
qđ contract⁹ aliter factus nõ valeat nec teneat : an ſi
poſtea contraxerit filiusfa.ſine licentia patris,vel ſine
licentia curatoris,& conſanguineorũ,& iurauerit cõ
tractum ſeruare, an tunc iuramentũ obligabit . & di-
ſtinguit poſt Iac.de bel.in ſua.q.quæ incipit lege peru
ſina inter filiumfamil.& adultum. nã dicit, qđ in filio
fa.non valebit contractus nec obligabit iuramẽto:ex
eo,quia principale non veſtitur nec regulat̃ a ſuo ac-
ceſſorio.l.ex pupillari.ff.de vulg.& pupilla. & qa ta-
le iuramentum non videtur eſſe contra bonos mores.
per id,quod habetur in l.j.ff.ad macedo. inſti. qđ cum
eo.§.pe.vbi dicitur,qđ ſæpe filiifa. onerati ere alieno
inſidiantur vitæ parentum,& ſic pręſtatur materia pec
candi malis moribus: & iuramentum nõ videtur eſſe
obligatoriũ per id,qđ habetur de reg.iur.nõ eſt obli-
gatorium lib.vj.in adulto autem dicit, qđ aut quærit̃
de iure ciuili:& tunc iuramentũ nõ obligat ex eo, qa
cum ſtatutum annullet contractum ſi nõ interueniat
ſolennitas ſtatuti:videtur velle,quod contractus non
valeat nec operetur ſi ſolennitas ſtatuti non interue-
nit:ẽt ſi alia ſolennitas interueniat,& ſic ẽt ſi interue-
niat ſolennitas iuramẽti.Facit,quod hr̃ in l. non du-
biũ.C.de legi.nec obſtat auth.ſacramenta.C.ſi aduer.
vendi.quia ſcđm eum ibi loquit̃ qñ iuramentũ inter-
ponitur ſuper contractu qui ſolum erat prohibitus de
iure communi.Sed in caſu iſto erat etiã prohibitio ſta
tuti.ideo tunc nõ habet locum dicta auth.ſed ei.quo
ad effectum videtur per ſtatutum loci derogatũ, ſi aũt
quæritur de iure canonico,tunc dicit,ꝙ iuramẽtũ ob-
ligabit, ex quò cõtractus eſt ꝓhibitus fauore ꝑſonæ,
quia iuramentum poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis
æternæ per hoc.c.cum contingat. & ſic reſidet ibi Io.
An.& pondera,quod quæſtio nõ videtur loqui qñ ſta
tutũ expreſſe prohibet iuramentum , vt patet ex titu.
quæſtionis

quæstionis, quę posui. Dominus tñ Ant. hic nõ tenet distinctionem prædictam inter filiumfa. & adultum: imo utrobique dicit iuramentũ obligare, quia statutũ videtur factum in fauorem ipsius adulti, & filijfami. & ideo debet posse ei renunciari cũ iuramẽto. non respondet tamen aliter ad rationẽ Iaco. de Belui. sed an aliqua sit differentia inter prædictos fienda, patebit ex inferius dicendis. in articulo autẽ de quo principaliter est quæstio videlicet, an per statutum possit annullari, vel probiberi iuramentum. domi. Ant. hic tenet, ꝙ nõ ex eo, q̃a probibere iuramenta non spectat ad iudices seculares: nec ad legem ciuilẽ. alleg. qđ no. Io. An. post Hosti. in c. quemadmodũ. in ver. vel nasum. s̃. eo. & qđ no. Fede. in dicto consilio. cclxxij. Item pro hoc allegat, quia cum talia iuramenta principaliter dirigantur in Deum, nõ sunt subiecta legi præcipuè ciuili. al. leg. j. de regula. licèt. allegat etiam simile, quod dicimus de dispositionibus ad piam cãm, quæ nõ videnẽ subiici legi ciuili. per id, qđ legitur, & notatur in l. j. maximè ꝑ Bar. C. de sacrosan. eccl. & quod no. in c. cũ esses. & in c. relatum. j. de testa. & idẽ putat, si iuramentis dareẽ aliqua solennitas a statuto, q̃a talibus lex ciuilis non potest addere solennitatẽ, inquantũ obligatio dirigiẽ in Deum: sicut dicimus in dispositionibus ad pias causas, ſm ea quæ no. in d. l. j. & d. c. cũ esses. & c. relatum. Idem dicit si statuta annullarent instrumenta, vel fraudem præsumerent alia non apparente causa præsumendi, vel si imponerent pœnas venientibus ad contractũ etiam iuratum, q̃a omnia talia possent fingi ad excludendam obligationem iuramentalẽ per viam indirectam, vbi directè fieri non posset. cõtra id qđ hẽ in regula. cũ quid vna via. de reg. iu. in vj. & j. de priui. quanto. & per hoc dicit, quòd licèt statutum dicat, ꝙ non valeat promissio facta per filiumfa. sine licentia patris ẽt si fuerit iuratum: nec cõtractus factus cum minore, vel muliere sine consensu duorũ cõsanguineorum ẽt cum iuramento, cũ nihilominus si prędicti contrahant cũ iuramento licèt non seruata solẽnitate statuti obligabuntur propter iuramentum. nec obstat ei, quod dixit de filiofa. qđ hẽ in l. ij. ff. de polli. vbi filiusfa. non obligaẽ ex uoto sine licentia patris. & sic vẽ, ꝙ nõ obligetur ex iuramento. cũ illa videanẽ parificari. s̃. eo. & si Christus. nam respõdet post Fede. in suo consil. præalleg. cclxxij. ꝙ non valent leges inquantũ infrigunt votũ. vt not. glo. quam reputo singularẽ in c. mulier. xxxij. q. ij. in gl. penulti. & vlti. ¶ Sed aduerte, licèt dom. Ant. & Fede. sic simpliciter dicãt. tamen Inn. aliter videẽ dicere in c. scripturæ. de uoto. nã licèt votum religionis possit filiusfa. sine licẽtia patris facere. xx. q. ij. c. j. & ij. tamen dicit Inn. ꝙ votũ abstinentię, vel peregrinationis, non potest facere filius sine licentia patris expressa, vel tacita. per id, qđ habetur. xxii. q. iiij. tribus. q. v. paruuli. dicetur tamen tacitè consentire si scit, & non contradicit, vt ibi no. ꝑ eũ. & idem videẽ etiam sentire de alio uoto propter patriã potestatẽ, & dicit, ꝙ nõ peccat pater contradicens, nec filius tunc non seruans præceptum patris cum hoc autoritate canonis faciat. pro hoc posset allegari, qđ habetur. xxiij q. iiij. qui peccat. & sic videntur residere Io. An. & Hosti. in dicto. c. scripturæ. nõ tangunt tñ ibi aliquid de iuramento, sed posset dici, ꝙ si iuramentũ concerneret reuerẽtiam diuini numinis, vt quia in iuramento contineretur tendens ad reuerentiam, & cultũ diuini numinis, tũc videreẽ idẽ dicẽdũ, qđ in uoto: q̃a eadẽ est rõ. & ꝑ cõsequens idẽ ius vẽ dicẽdũ. arg. s̃. de cõsti. trãslato. sed si iuramẽtũ respiceret vtilitatẽ priuatã, vt q̃a iurasset aliquid dare alicui, tunc videẽ, ꝙ sicut filiusfa. potest se obligare sine cõsensu p̃ris ꝑ aliũ contractum, præterquã in mutuo. l. filiusfa. la. ij. ff. de actio. & obli. ita videtur, ꝙ eadẽ ratione possit se obligare per iuramentũ, imo multo fortius cũ sit maioris autoritatis. & sic hoc casu iuramentũ nõ æq̃paraẽ voto, & per consequẽs nõ obstaret cõtrariũ. ¶ Itẽ attẽde, q̃a dixit Inn. in d. c. scripturæ. ꝙ licèt filiusfa. durãte patria potestate non teneẽ ad obseruantiã voti vbi pater
41 contradixisset: tñ † si efficiatur sui iuris debebit illud implere, q̃a sicut per delictum posset obligari Demoni. facit, qđ habeẽ de delict. pu. c. 1. & 2. ita multo fortius debuit posse obligari Deo, licèt durante patria potestate fuerit excusatus p̃re ꝯtradicẽte in alio voto, q̃ religionis. vt s̃. tetigi. ¶ Itẽ aduerte, q̃a licèt sic ꝑtranseat Inn. & Io. And. in d. c. scripturæ. tamẽ videreẽ dicẽdum, quòd vbi per votum non perderetur ius patriæ potestatis, qđ tunc teneret. per id, quod nota. Host. in summa de uoto. §. ij. ¶ Quid enim si uoluisset omni die dicere septẽ psalmos pœnitentiales, nõ videtur, ꝙ tale votum in aliquo pręiudicet iuri patrię potestatis. & ideo videtur, ꝙ debeat ualere: ex quò cessat præiudicium iuris patriæ potestatis. arg. j. de appel. cũ cessante. & idẽ in similibus, & tene menti prædicta, q̃a quotidiana sunt. & Io. And. non bene declarat in d. c. scripturæ. Nec ob. etiam prædictis, si dicatur, ꝙ legis resistentia impedit naturalem obligationem. ff. de fideiusso. l. cũ lex. & l. si non sortem. in prin. §. j. de condi. inde. & sic pari ratione iuramentum videtur posse impediri, cum canon dicat inter simplicem loquelam, & iuramentum non fiendam differentiam. xxii. q. v. iuramenti. q̃a respondet do. Anto. sequendo suam opi. quòd illud esset verum, qñ prohibitio legis cõsonaret iuri diuino, vt si statutũ, vel lex ꝓhiberet vsuras, aliàs videretur secus ſm eũ: præterea posset dici ſm eũ, ꝙ licèt statutum posset infringere naturalem obligationem, inquantum ex contractu aliàs haberet oriri, & etiam iuramentale quò ad secundariam obligationẽ quæ dirigitur in partem ad cuius commodum tenderet obligatio, possit ẽt impedire. facit, qđ hẽ. s̃. eo. debitores. & in hoc possunt dici paria esse, simplex loquela, & iuramẽtum, valet respectu secundariæ obligationis quærendæ parti ex iuramento, vt sic vtrãque possit prohibere statutum, nõ tamẽ põt ꝓhibere obligationẽ quæ principaliter oriẽ ex iuramento per quẽ obligeẽ Deo, & sic remanebit virtus sacramẽti saltẽ propter obligationẽ, quæ in Deũ dirigiẽ: vñ concluditur, ꝙ hoc casu iuẽm obligabit iurantem, sed nõ firmabit contractum, vt ex eo possit agi, vel excipi. & sic vult do. Ant. ꝙ vbi statutũ dirigit verba ꝓhibitiua ad ꝑsonam, non ualet actus, nec obligaẽ prohibitus ex cõtractu, nec ẽt ex iuramento respectu secundariæ obligationis quærendę parti: sed solum obligatur ad obseruantiam iuramenti propter obligationem quę principaliter Deo acquiriẽ, & in Deũ dirigiẽ. & nota, qđ hęc distinctio de obligatione principali, & secundaria vẽ procedere tenendo, ꝙ ex iuramẽto oriatur obligatio, & actio ſm canones: sed tenendo, ꝙ solũ oriaẽ officiũ iudicis. de quo dixi in primo principali mẽbro. materia non videretur procedere, q̃a iudicis officium non prę supponit obligationẽ. l. qui ꝑ collusionẽ. §. j. de act. empt. ¶ Quis autem erit effectus validitatis iuramenti in casu prędicto: ex quò nõ oritur obligatio secũdaria parti, dicit, ꝙ effectus erit, ꝙ poterit cogi ad obseruantiam iuramenti ꝑ viã denũtiationis, vel officio iudicis, vel alijs remedijs, q̃bus cogiẽ iurãs de soluendis vsuris. de q̃bus. supra. eo. debitores. ¶ An autẽ in casibus p̃dictis hẽat iurãs aliqđ remediũ ꝯtra iuramentũ, dicit, ꝙ nõ, si non arguitur aliqua deceptio quæ hẽt in se dolum annexum taliẽ præsumptũ: nec fuerit cũ sta-

tim cõsumptuto:nã non habebit ẽt remediũ, ꝙ possit repetere postquã soluerit ex quò tenetur seruare iuramentũ in casibus statutis.de quibus.s̄.dixi ẜm eũ.nec habet obstare.c.debitores.s̄.eo.q̃a respondet, ꝙ ibi arguit̃ turpitudo ex parte eius cui soluitur,ideo dat̃ repetitio,q̃a tunc iuramenrũ nõ obligat nisi vt momento soluat,hic nulla adest turpitudo in recipiente: & iõ nõ impletur obligatio iuramẽti,qua tenetur Deo ad obseruantiam ex momentaneo implemento,q̃a momẽtaneũ implemẽtũ nõ sufficit nisi arguat̃ turpitudo in recipiente,vt in c.debitores.vel nisi ex hoc mai⁹ bonũ impediatur,per id,ꝙ habet̃.j.de spon.commissum. nec ob.ẽt si dicat̃ , qđ debet posse repetere qui soluit saltem cõdi.sine causa,cũ sine causa videat̃ esse penes eum cui facta est solutio:ex quo orit̃ obligatio ex contractu,nec etiã ex iuramẽto quò ad secũdariã obligationẽ quærendã parti,q̃a rñdet,qđ potest dici,qđ nõ est sine eã penès recipientẽ ex eo , q̃a tenet.iõ,q̃a obligatus erat soluẽs Deo ad sibi dãdũ,vel tradendũ ipsi recipiẽti,& sic nõ debet posse repetere, q̃a quantũ ad ipsum iurantẽ vr̃ licite tenere,cũ nõ debeat repetere obstante iuramento, & nõ impleatur obligatio iuramneti hoc casu ex momẽtaneo implemẽto, vt est dictũ.¶ Itẽ ẽt nõ ob.si dicat̃,ꝙ hæredes iurãtis poterunt repetere,q̃a ipsi nõ iurarũt,& iuramentũ defuncti nõ videt̃ eos obligare,q̃a iuramẽtũ est personale ex parte præstantis,vt no.s̄.eo.veritatis.nã rñdet,qđ Imo hæredes iurãtis tenebunt̃ ad obseruantiã iuramenti: ne quasi cõtrauenıẽdo se illaqueant ad periuriũ,q̃a iuramentũ est personale effectũ,vt est dictũ,sed quasi ꝯtrauenıẽdo illaquearẽt aĩam defuncti ad quã exonerãdã tenent̃.j.de sepul.c.si.& de rap.in literis. Nec ob. etiã ẜm eũ si dicat̃,qđ ex quo contractus est nullus,& impedita trãslatio dñij,qđ poterit iurãs cedere ius suum alteri,qui nõ repelletur ex quo,non iurauit,& sic erit tale remediũ non obstãte iuramẽto,q̃a dicit,qđ si cessio sit ex causa lucratiua obstaret exceptio cessionario q̃ obstaret cedenti per.l.apud celsum.§.de autoris . & §.si eũ legitima.ff.de do.excep.si aũt sit ex causa onerosa vr̃ dicere,qđ tunc bonũ esset remediũ, q̃a nõ obstaret exceptio cessionario.quæ ob.cedẽti.per no.in iurib⁹ præalleg.sed tñ cedẽs esset periur⁹, q̃a per alium molestaret per no.in Spe.in ti.de arbi.§.sequit̃.uer.q̃d si iurauit quis,& sic transit in hoc mẽbro,qñ prohibitio dirigitur in rem videt̃ velle,qđ ẽt obstet exceptio si fiat cessio ex causa onerosa.vt tetigi post gl. & ibi ẽt declaraui,qđ dictũ sit verius,vbi autẽ prohibitio dirigit̃ in rẽ fauore personæ,vt q̃a prohibet cõtractũ, vel alienationẽ rei minoris,vel fundi dotalis:tũc dicit,qđ annullat̃ cõtractus,& obligatio ex vi legis,vel statuti: sed si iuramẽtũ fuerit interpositũ,obligat iurãtẽ an tũc firmet cõtractũ.refert opi.Bar.q̃ tenuit,qđ sic. ꝑ auth. sacramenta.& istã opi.ẽt multi tenuerũt , vt dixi post gl.& illã ẽt sequit̃ Ang.in l.si q̃s ꝓ eo.& licèt iura canonica simpl̃r videant̃ velle seruari iur̃m,vt hic patet & j.eo.c.ij.in vj.& in auth.sacr̃a.etiam dicat seruari debere sacramẽta,nec dicat aliq̃d de cõtractu.tñ debent intelligi,ꝙ cõtractus roboretur ꝑ iur̃m, q̃si iuramentũ nõ firmaret contractus,videretur, qđ posset solutũ repeti.& viderent̃ sequi multa absurda quæ du.Anto. hic tãgit,& Io.Cal.de quib⁹ plenè dixi post gl. & tetigit ẽt Fede.in suo cõsi.cclxxxj.vbi ẽt tenet hãc partẽ , ꝙ contract⁹ firmet̃ iur̃o in casu hui⁹.c. & auth. sacr̃a . sed do. Anto.hic tenuit oppositũ dicens: qđ nõ firmatur ꝯtractus iuramento.nã lex ciuilis põt inhibere cõtractũ,& impedire oẽm obligationẽ.l.si nõ sortem.in prin.& §.j.ff.de cõdi.inde.& cũ lex canonica nõ dicat cõtract⁹ firmari ex iur̃o,sed solũ dicat iuramentũ esse

seruãdũ,dicit,ꝙ nihil est,ꝙ stringat dicere,ꝙ cõtractus validet̃ ex iuramẽto,& nititur rñdere ad absurditates quæ adducunt̃ ad propositum eo modo quo dixi post glo.vñ hic nõ repeto,& an sua opi.in hoc ꝓcedat, ibi etiã dixi,& tandẽ cõcludit,qđ in hoc casu ex quò lex nõ resistit personę,licèt ꝓhibeat cõtractũ,vel alienationẽ ex iuramẽto orit̃ obligatio nedum respectu obligationis quæ dirigit̃ in Deũ,sed ẽt respectu secundariæ obligationis,quæ dirigit̃ in partẽ : ex quò nõ adest in recipiente alia turpitudo,qđ dicit ꝓcedere ẽt si statutũ det solennitatẽ cõtractui:& illũ annullet cessante solẽnitate.licèt Fede.aliter senserit ẜm eũ in.d.cõsi. cclxxij.q̃a,vt dixi,lex ciuilis põt prohibere ꝯtractũ,& impedire oẽm obligationẽ.d.l. si nõ sortem. & ꝑdicta dicit procedere ẽt si statutũ dicat,qđ nõ valeat cõtractus ꝓmissio,vel iur̃m,quę fiant per filiumfa.absq; cõsensu patris,vel per minorẽ sine consensu cõsanguineorũ,& q̃a secđm eũ: vt s̄.dixi,lex ciuilis nõ potest annullate iur̃m : & ex quò ꝓhibitio fit fauore ꝑsonæ,vr̃ cessare turpitudo in cõtrahẽte,si alia non appareat deceptio:licèr fiat cõtra legẽ ciuilem . nã non fit contra legẽ Dei,inquantum in dicto casu recipitur iuramentũ,& ideo iuramentũ erit obligatorium:nec annullabitur ex turpitudine,quia lex Dei non habet hoc ꝓ turpi,qđ iurans seruet in casu prædicto iur̃m parti: licèt lex ciuilis aliud velit.¶ Et no.secđm eũ,qđ differẽtia est,an lex,vel statutum dirigat prohibitionẽ ad personã:an verò in rem,licèt vtroq; casu actus non firmetur iuramento,sed teneat̃ iurans ad obseruantiã iur̃i, & si dirigitur prohibitio ad personam,non oritur ex iuramento obligatio secundaria quærenda parti : sec⁹ qñ prohibitio dirigitur in rem , q̃a tunc benè quærit̃ ex iuramento obligatio secundaria,quæ dirigit̃ in partem. Nec ob.secđm eum si dicatur , quod non videtur referre an lex,vel statutum prohibeat contractum,uel alienationem:& sic disponat in rẽ,an vero prohibeat personã;q̃a prohibendo contractũ , vel alienationem vr̃ etiam prohibere personas ꝯtrahentium,q̃a respondet,qđ illud est verũ solũ propter finẽ contractus , & solũ propter fauorem personę,quã attendit lex ciuilis non propter peccatũ inducendũ,qđ peccatũ attendit lex canonica,quæ considerat bonũ animę potius quã corporis,vt dixit gl.nã debet potius quis oĩa mala pati temporalia,quã agere aliq̃d cũ animæ detrimento. s̄.qđ met.cau.in c.sacris.& per hoc patet secđm eũ , qđ qñ prohibitio dirigitur in rem:nedũ habebit locũ via denuntiationis,vel officio iudicis pro obseruantia iuramenti,sed etiam poterit agi ex ipso iuramento propter obligationem secũdariã ipsi parti positam , licèt hæc vltima via non haberet locũ,qñ prohibitio dirigit̃ ad personam secđm eum:& ẽt non haberet locum qñ dirigit̃ in rem,si statutum annullet iuramentum , sed posset tunc cogi quis ad obseruantiam iur̃i per viam denuntiationis,vel per officium iudicis, non tñ poterit peti relaxatio a iuramento:ex quo iuramentum nihil turpe continet,etiam si statutum ꝓhibuerit iur̃m, vt est dictum.& ꝑ hoc dicit patere Fed.in dicto consi. cclxxij non ex toto benè dicere.dicit ẽt se non distinguere adultum a filiofa.licèt aliter voluerit Ioã. And. post Iaco.de bel.in addi.Spec.in tit.de sen. prola.§. vt autem.ver.hoc autẽ notandũ.& sic non erit aliqđ remedium aduersus iuramentum,nisi alia arguatur deceptio,vbi autem argueretur deceptio in cõtractu : & aliter non obuiaret iuramento,vt quia esset iuramentum interpositum super obseruantia contractus: tunc dicit:qđ haberet remedium,si exceptio esset enormis per ea quæ habent̃ in c.quintauallis.s̄.eo.& quę ibi dicta fuerũt post eũ,vnde tũc haberet remedia.de q̃bus

in

in præalleg.c.debitores. ſm eũ ad hoc etiam allega.ꝙ ha bet.ſ.ſ.eo.veniens.in glo.fina.cum iuribus ibi alleg. ¶ Item, quia in enormi læſione præſumitur dolus, & cenſet eſſe cã ſic preſumendi.l.oēs.§.Lucius. ff. de his q̃ in frau.credi.& l.qui teſtamētũ.cum ibi notatis. ff.de ꝓbat.vnde,tunc adeſſet turpitudo ex parte eius, cũ quo cōtrahit,& cui pręſtatur iuramentũ,iō tūc ha berent remedia locũ. de quibus in d. c. debitores. ſm eum,& idem putat, ſi contractus iniretur, cum ſtatim ueriſimiliter cōſumpturo:vbi hoc conſtaret ex euidētia facti, vt quia notoriè eſſet prodigus,vel eius bonis vt prodigo fuiſſet interdictum,quia tunc aliqualis eſt turpitudo ex parte contrahentis,qui dat materiam iu ueni conſumpturo,vt proprium patrimonium conſu mat,& lex ex cauſa legitima fraudē in tali preſumit.ff. pro empt.l.ſi quis cum ſciret.& ff.de mino.§.fin.& l.ſi vero non remunerādi.§.adoleſcēs.ff.manda.l.2.ff. qua rum re.ac.nō dat.vnde concludit per pdicta,ꝙ ſi aliqs mutuaret parato ad ludum , vel corrupto notoriè in actu ludi,vel in voluptatibus mulierum,ꝙ tunc bene eſſet remedium aduerſus iuramenta præſtita per dicta iura, quia ſatis videtur tunc adeſſe turpitudo, vel fraus præſumpta ex parte recipientis per iura pallega ta,ſed aliàs nō putet ſufficere, ſi ſtatutũ pſumat dolũ, fraudē,vel deceptionē:aut metũ ad finē euertendi iu ramenta,niſi ſtatutũ habeat aliquam aliã cām promptam,propter quam prædicta pſumi poſſint,aliàs apet te eſſet de facili via legi ciuili ad prohibenda iuramēta indirectè, quod non eſt concedendum ſecūdũ eũ , per ea,quæ ſuperius dixi.& hæc ſunt in effectu,ꝙ ipſe tāgit circa iſtũ articulum quo ad eius mētē,licèt ipſe per aliũ ordinē,& magis cōfusè, & nō ſic clarè poſuerit. ¶ An autē bene,dicat patebit ex his quæ.j.dicenſ. vnde eſt aduertendum. primo inquãtum facit differētiā,an ꝓhibitio dirigaſ in pſonā,an vero in rē, vt primo caſu impediaſ obligatio ſecundaria ex iuramēto: ſed nō in ſecūdo. nam hæc differentia nō vr̃ uera,nec procederet etiam ſuppoſita ſua opi.qa,ex quò ſm eũ qñ præceptum fit fauore perſonæ ſapit naturã cōſilij, videtur ꝙ poſſit tunc prohibitus, & iurans renũtiare ſuo fauori,& per conſequens ex iuramento debet ēt oriri obligatio ſecundaria quærenda parti , ſicut & qñ prohibitio dirigiſ in rē,qa videſ eadē ratio vtrobiq; , ex quò præceptũ,vel prohibitio reſpicit fauorē pſonę & ſic vtrobique debet poſſe renuntiare , & obligare iuramentum iurantē pariformiter.arg. eorũ, quæ habentur in c.tranſlato.ſ.de conſti.& ff.ad leg.aquil.l.illud.cũ ſi. ¶ Itē aduerte ſecūdo, inquãtũ nō diſtinguit filiumfa.ab adulto.nã cōtra eum facit, qa in adulto, ſeu minore,ꝓhibitio vr̃ fieri fauore ipſi⁹ minoris, ſed in filiofa. non videſ fieri ſimpliciter ipſius fauore:imo etiã pp fauorē pr̃is.ꝑ id,qđ habeſ.in l.ſi.§. filiis autē. C.de bo.q̃ lib.vel odio creditorũ.ꝑ qđ id, quod habetur in l.j.ff.ad mace.& inſti.quod cũ eo.§.pe.vñ aduer rendum,qđ in filiofa.vbi prohibeſ obligari per ſtatutũ ſine conſenſu patris ſi poſtea ſe obliget cũ iuramēto,reperio triplicem opi.ēt ſi ſtatutũ nō dirigat verba ad perſonã,ſed in rē diſponat,vt quia dicat,ꝙ non valeat promiſſio , vel obligatio facta per filiumfa. ſine conſenſu patris. nam vna fuit opin.Iac.de Bel.in ſua qōne,quæ incipit lege peruſina. & etiam ꝑ Io. An.in addi.Spe.in loco ſuperius alleg. vbi concludit,ꝙ non obligetur etiam de iure canonico. licèt iurauerit per rōnes,quas tāgit Io.An.ī dicta addi.& ſ.recitaui. Alia fuit opi.Bar.in l.ſi qs ꝑ eo.ꝙ vr̃ velle,ꝙ ꝓhibitio q̃ dirigiſ ad pſonã non obligat iuſm,etiam de iure canonico per rōnē quã ſequiſ ibi,qa tūc ueniēdo cōtra ꝓceptũ ſuperioris,videſ peccare mortaliter,vt ſuperius etiã tetigi in præcedenti articulo poſt eum, quãdo ſta tutum expreſſe non prohibet iuramentum:ſi autē ꝓhibitio dirigatur in rem,tunc videtur velle,ꝙ obligeſ ſi iurauerit,ſed quia tunc uidetur contractus prohibe ri odio creditorũ,poſſit peti abſolutio.per id, quod hr̃ in c.debitores.ſ.eo.& hoc etiam tenuit Fede.quando ſtatutum dicit , quòd non valeat obligatio filijfam. ſine cōſenſu patris etiam iurantis,in conſilio.de quo. ſ.feci mentionē. ¶ Tertia opi.quam ſequitur do. Ant. ꝙ ſi interueniat iuramētum ſiue prohibitio dirigaſ in rem,ſiue in perſonã,efficaciter obligeſ ex iuramento nec poſſit peti aliqua abſolutio, licèt quo ad obligationem ſecundariam faciat differentiã , an prohibitio dirigatur in rem,vel in perſonam , vt ſupra .tetigi. & motiuum ſuum quare obligetur efficaciter filiusfamilias ſi iurauit in dicto caſu eſt iſtud,quia ſm eũ ꝓhibitio uidetur fieri fauore ipſius filijfamil.& ideo debet poſſe renuntiare cum iuramento. Sed certè iſta ratio nō vr̃ bona,qa dictũ ſtatutum videtur,ēt reſpicere fauorē patris.per ea quæ habenſ in d.l.fina.§. filiis aũt. & etiam odium creditorum. per ea,quæ habentur in d.l.j.ad macedo.Vnde videtur dicendum,ꝙ iuramentum obliget ipſum filium:ex quò poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ,ſed tunc eſt dubium, an poſſit peti abſolutio.& licèt Bar.in d.l.ſi quis pro eod.& etiã Fed.in conſilio præalleg. videantur velle,ꝙ poſſit peti abſolutio:tamen in contrarium facit,qa hoc caſu creditor non recipit turpiter id,qđ ſibi datur,nec peccat in recipiendo,& ideo videtur,ꝙ non poſſit peti abſolutio. Nec obſt.qđ habeſ in c.debitores. qa in caſu illo recipiēs vr̃ turpiter recipere.cum recipiat cōtra diſpoſitionem iuris diuini prohibentis vſuras. vt in c.j. & in c.quę in omnibus. j.de vſur.& pro hoc etiam facit,qa licèt ɔ̃ctus mutui ſit prohibitus odio creditoris,qñ fit cum filiofa. tñ ſi ſoluaſ creditori licite recipit:nec poteſt etiã repeti.l.qui exceptionē.ff.de ɔdi.in debi.ergo vr̃ ꝙ ſi filiusfa.in cōtractu mutui obliget ſe per iuramentũ,ꝙ tunc poterit cogi ad obſeruantiã iu ramenti:nec ēt poterit repeti ſi ſoluatur.licèt Bar. aliter uideatur velle in d.l.ſi quis pro eo.nō enim video qd repugnet quin efficaciter debeat tūc filiusfa.ſerua re iuramentũ. ex quò pōt ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ , & ēt recipiens videatur ſibi debitum recipere nec obſt.qđ hr̃ in d.l.ſi.§.filijs autē.quia ibi loquiſ, qñ filiusfa.alienaret rem,in qua pater haberet vſumfructũ.hic autem,qñ ſe obligabat , nec alienabat rem ſpectantem ad patrē,vel in qua haberet vſumfructũ. ¶ Itē etiã nō ob.ratio Ia.de Bel.inquãtum dicit , ꝙ iuramentum vr̃ eſſe contra bonos mores ꝑ l.j.ff. ad maced.qa pōt dici primo,ꝙ illa lex loquiſ in mutuo:non autē loqſ in alijs caſibus , vt ibi patet. præterea ēt pōt dici,qa licèt occaſionaliter qñq; filiusfa. inſidiaretur vitæ patētum.tñ,ex quò illud,qđ iuraſ de ſe eſt licitũ, nō dēt attendi talis occaſio ad inualidandum iuramētum.ꝑ id,qđ not.per glo.in c.ſi vero.ſ.cod.& ꝑ id ēt, 42 qđ dicã poſt Fed.in qōne illa,an donatio inter virũ , & vxorē firmari poſſit iuramento.&ꝑ hoc ēt , quia nō reperitur iure canonico improbatũ tale iuſm: ergo debet obligare , ex quò ſeruari poteſt ſine interitu ſalutis æternæ.facit,qđ hr̃ in c.ſi diligenti.circa fi.ſ.de fo. cōpe.& ſic vr̃,ꝙ opi.do. Ant. poſſit ſuſtineri , per ea q̃ ſupius dixi. licèt nō ſit ſine dubitatione:tñ in dubio tutius eſt fauere opin. q̃ fauet iuramento per ea q̃ hñr in c.iuuenis. j.de ſpon.& pro pdicta ēt opi. facit , qa aut ɔſideramus ɔ̃ctus alios q̃ mutui, & tūc certũ eſt , ꝙ de iure cōi filiusfa.pōt ex illis obligari.l.filius fa. ff. de actio.& obli.& ſuperius eſt dictũ.licèt ergo ꝑ ſtatutũ ꝓhibeaſ filiofa.ɔtrahęre ſine conſenſu pr̃is, vr̃ ꝙ ſi interueniat

interueniat iuramentū debeat efficaciter obligari, qa per hoc vr rediri ad dispositionē iuris cōis, sed m quā, vt prædixi filiusfa. obligatur etiam sine cōsensu patris in alio cōtractu quàm mutui. & sic vr quodāmodo p iuramētum res redire ad naturā suā, q de facili iura p mittūt l. si v nus. §. pac. ver. q, & in specie. ff. de pact. & xxxv. dist. ab exordio. & sic nō potest dici, q iuramētū hoc casu aliquā turpitudinē in se cōtineat, ex quo ten dit ad obligandum filiumfa. & eo casu in quo de iure cōi obligaret: aut consideramus ɔtractū mutui. & adhuc videt, q ēt iuramentum debeat obligare non obstante statuto, qa certū est, q antequā inductū esset sc natuscōsultū macedonianū filiusfa. obligabat ex mutuo: ergo vr, q de se talis obligatio non sit turpis: aliàs nulla fuisset inducta obligatio generaliter. & l. si plagij. ff. de ver. obl. & l. remunerādi. §. rei turpis. ff. mā. pro hoc etiam facit, quia etiam post introductū senatusconsultū macedonianū, seu beneficiū ipsius senat obligat de mero iure: licèt possit obijcere exceptionē, vt patet in l. j. ff. ad maced. & no. Bar. in l. cum lex. circa fi. ff. de fideius. & sic pater, q de se obligatio nō est tur pis: quia aliàs etiam ipso iure nō obligaretur, vt dixi. Præterea, licèt prohibeat obligatio odio alterius, tñ si interueniat iuramentū obligatur iurās. per id, q habe tur. s. eo. debitores. j. de pigno. significante. & no. Bar. in d. l. si quis pro co. ergo in proposito nō est absonū, quod ēt in contractu mutui obligetur filiusfa. iurans nō obstante prohibitione statuti, & quia nō vr pecca re creditor recipiens sibi debitū. facit, q hr in l qui exceptionē. ff. de cōd. inde. videt, q efficaciter obligetur, nec habet obstare. c. debitores. quia ibi peccabit recipiēs vsuras. ideo tunc bñ potest peti absolutio a iuramento: sed hic nō peccat recipiēs sibi debitū, & iō secus. & per hoc respondetur rationi quā tangit Bar. in d. l. si quis pro co. Et ex pdictis vr defensari posse opi. do. An. licet ratio sua non videat simpliciter vera. p ea quæ superius sunt tacta. ¶ Itē aduerte, qa dixit Bal. in
43 l. fi. §. filijs autē. C. de bo. q li. qd si filiusfa. alienet † rem peculij aduentitij in qua pater habet vsumfructū non valet alienatio etiam si iurauerit illā seruare, nec obligabitur ex iuramēto fm eum: adeo, qd etiā post mortem patris non tenebitur seruare iuramētū. mouetur quia vr facta prohibitio ipsi filiofa. in dicto casu ad instar prodigi. p id, qd hr in d. §. filijs. in ver. melius est em. vnde sicut iuramentum præstitū sup contractu nō obligat, vt no. Ia. de Aret. in l. q hēt. ff. de tute. & Bar. ff. de ver. obli. l. is cui. ita non obligabit filiumfa. in dicto casu. alleg. etiam, qd nota. Spe. in ti. de actore. §. j. ver. sed quid si sup hoc iurauerit. sed certè ibi Spe. vr sentire contrariū. & idē etiā videt sentire gl. in d. §. filijs. in ver. volūtatis. & ista pars videtur de iure verior per regulam istius. c. cum si. quia debet seruari iuramētum, qd seruari potest sine interitu salutis æternæ. Fateor tñ, qd non tenebit ad præiudicium patris p id, q habetur in hoc. c. sed bñ vr, qd sibi præiudicabit post mortē patris: saltē, vel postq factus fuerit sui iuris. facit, qd no. Inn. in simili de voto facto p filiumfa. in c. scripturæ. j. de voto. vbi licèt non obliget durante patria potestate in præiudicium patriæ potestatis: tñ postea tenet seruare, si factus sit sui iuris. facit ēt, qd dixi. s. de muliere alienāte rem dotalem, vel consentiente alienationi cum iurō cōstante matrimonio. facit, qd no. gl. in l. constante. C. de dona. Nec ob. ratio Bal. qa non clare probat ex dicto tex. Præterea est dubiū, an contractus prodigi firmet iurō. de quo. j. dicet. ¶ Item aduerte inquātum do. An. dixit: qd vbi dat aliqua deceptio enormis in cōtractu, qd tunc vīr esse remedia contra iurm. de quibus in d. c. debitores. s. eo. nam nō videt bene dicere, si em minor prohibeat cōtrahere si ne certa solennitate: si postea contrahat cū iuramēto non seruata dicta solennitate tunc aut interuenit dece ptio intra dimidiā iusti ptij & tūc videtur, q non sit remediū, quia licitū est contrahentibus se taliter decipe re: dūmodo nō interueniat dolus. l. in causa. §. pe. ff. de mino. & p hoc ēt videt casus in auth. sacramenta. Aut deceptio est vltra dimidiā. & tūe, quia fm eōem opi. iuramentum habet representare ipsum minorē iurātem p maiori, licèt nō posset cōtrauenire rōne mino ris ætatis, tamen sicut posset contrauenire si esset ma ior intentando remediū. l. fi. C. de rescin. vē. ita poterit hoc casu, qñ simpliciter iurauit nō cōtrauenire, vt no. per gl. & doc. in d. l. ij. & etiā per Sali. in auth. sacræ. secus si iurasset nō contrauenire rōne minoris ętatis, vel alia quaecunq; rōne, quia tunc non posset intentare remediū. d. l. ij. vt no. per gl. & doc. in d. l. ij. & sic nō vr dictū do. Ant. procedere. Nec ob. qd habet in c. veniens. in gl. fi. cum iuribus ibi alleg. qa ibi loquit, qñ quis lædit ex facto tertij per eū electi in arbitratorē, hic qñ ex proprio contractu per se inito quis læditur, quo casu est secus, vt patet ex supradictis. ¶ Item non obst. q habetur in l. oēs. §. lucius. ff. de his quæ in fraud. cred. &. ff. de prob. l. qui testamentum. cum ibi no. per gl. qa ibi loquitur quādo cōtractus qui gerit tēdit ad præiudicium tertij: puta, creditoris, sed hic loquit, qñ contractus qui fit tendit in præiudiciū ipsius cōtrahē tis. & sic casus est diuersus. nam facilius quis potest sibi præiudicare, quàm tertio. per id, q habet in l. pe. C. de pac. ¶ Item aduerte, quia inquantum dicit, qd vbi contractus iniretur cū statim verisimiliter cōsumpturo, vbi hoc constaret ex euidentia facti, vt quia esset notoriè prodigus: vel ei bonis, vt prodigo esset interdictum, qd tūc posset peti absolutio a iuramēto, quasi turpitudo esset ex parte contrahentis cū tali. nā aduertendum esset primo: an non interueniente iuramēto teneret contractus factus cū tali, qd pēdet ex intellectu. l. si quis cū sciret. ff. pro emp. quæ singularis est fm Ange. & habet tres intellectus, vt ibi plenè declaraui. & sedm vnū intellectū, licèt quis contrahat cū cōsum pturo in malum vsum, si nesciat certū, & determinatū vsum in quē vellet consumere, teneret contractus, & sic fortius tunc obligat iuramentū: secus qñ sciret, q in certum malum vsum esset consumpturus, q a tunc nō obligatur. & iste intellectus cōiter ibi tenet: tamē, vt ibi dixi etiā quando quis nescit certū malū vsum, tamen si videat eum paratum in genere ad malū consumendum, & in malos vsus, videt eadem ratio, quia videt iste contrahēs participare cū illo in re illicita. fa
44 cit, q habetur in c. si concubinę. j. de sen. exco. ¶ † An autē ɔtractus pdigi firmetur iurō. tāgetur. Itē attēde inquātum dicit, qd si quis mutuaret, vel contraheret cū parato ad ludū, seu ludendum, qd etiā hoc casu esset remediū aduersus iuramentum: quasi tūc videatur versari turpitudo ex parte cōtrahentis, & sic videatur
45 posse peti absolutio, & sic vr velle, qd † non sit licitum mutuare existenti in ludo seu parato ad ludendū, sed hoc plenè dixi in d. l. si quis cum sciret. nā licèt non videatur bñ declaratum per doct. tñ p ea quæ hñr in l. j. & in l. ij. ff. de aleato. & l. ij. ff. quarū rerū act. nō dat. & l. qd si minor. §. fi. & qđ ibi notat. ff. de mino. vr colligi, qd mutuās possit repetere, nisi in quatuor casib. de quib dixi in d. l. si quis cum sciret. & ibi ēt dixi: an in foro conscietię teneat qs ad restituendū illud, qd vincit ex ludo, siue sit lud scachorum, siue lud azardi, siue ludus tabularū, & an tales ludi sint liciti. de quo, ēt tetigit Io. An. in c. cleri. j. de vita, & hone. cleri. sed ple ni dixi in d. l. si qs cū sciret. vnde hic vlteri nō insisto.

¶ Istis

¶ Istis sic declaratis quo ad ea quæ tangit d. Ant. nunc pro declaratione materiæ, an ꝑ statutum possit prohi-
46 beri † iuramentum est aduertendum, ꝙ interdum statutum, vel lex simpliciter prohibet cõtractum, vel ꝑsonã, nec de aliquid dicit de iuramento. ¶ Interdũ vero prohibet cõtractum sine certa so lennitate, & dicit illum non ualere nisi & si ite ueniat iurm. Interdum, & tertio statutum ꝓhibet contractum sine certa solẽnitate, & etiam dicit, ꝙ si aliter fiat contractus non valeat, nec & iurm si fuerit iterpositum. Primo casu est aduertendum, qa licet Bar. i d. l. si qs ꝑ eo. faciat differẽtiã, an ꝓhibitio dirigat ad ꝑsonã: an uero i rẽ, seu ad contract, vel alienationẽ, tamẽ illa distinctio non vr vera, qa si ꝓhibetur contractus, vel alienatio videtur etiam prohiberi ea, ꝑ quæ ad illa peruenitur. ꝑ id, ꝙ hr in l. ono. ff. de spon. & ꝑ ꝯns etiã vr ꝓhibere personas cõtrahere, vel alienare. facit, qđ ipse & no. in l. cum lex. ad fin. ff. de fideiuss. vbi etiã in simili hoc ipse vr velle, vñ sua distinctio nõ vr bona. & illã & reprobat Io. de Lig. hic. & etiã Saly. in auth. sacramenta. in vlti. q. Nec ob. ratio sua quam fecit in d. l. si quis pro eo. quia potest multipliciter respõderi, vt dixi in alio articulo, qñ statutum non prohibet expresse iurm, vnde videndum est, an hoc casu si interueniat iuramentum, habeat obligare, & certe videtur dicẽdum, ꝙ sic per id, qđ habetur in hoc. c. & in auth. sacramenta. vñ vr, ꝙ intelligẽda sit prohibitio statuti inquantum nõ interueniat iuramentum: secus si interueniat, quasi tũc sit licitus contractus, & nõ habeat locum prohibitio. vt in simili dixit glo. in d. auth. sacra. nã statuta recipiunt interpretationẽ a iure cõi, vt legitur, & notat in l. ij. C. de noxa. & plenè in l. omnes populi. lac. tamẽ de Bel. in sua. q. quæ incipit lege perusina. superius allega. viderut velle, ꝙ si statuto prohibetur contractũ fieri sine certa solennitate, & si aliter fiat nõ ualeat, ꝙ tunc videtur velle prohibere omnem aliã solẽnitatẽ, vt illa nõ sufficiat & si sit solennitas sacramẽti, nisi interueniat solennitas statuti: & ideo, tunc de iure ciuili secundum eũ nõ firmaret contractus iuramento licèt videretur secus per auth. sacramenta. sed ipse respondet, ꝙ illa non habent locũ vbi adest prohibitio statuti, sed solum vbi habet locum prohibitio iuris cõis. facit tñ, ꝙ de iure canonico non obligaret iuramẽtum per istud capitulum, qñ cõtractus per statutum prohibebatur, vt non fieret per minorẽ sine certa solẽnitate, sed certè non videretur absonum, ꝙ ex quo statutum nihil dicit de iuramento debeat intelligi, vel interpretari: & de iure ciuili, vt non habeat locũ si iurm interuenit. per id, qđ not. gl. in simili. in dicta auth. sacramenta. nam eadem est ratio. & sic idẽ ius vr dicendum. s. de consti. translato. & satis videt, ꝙ hoc casu firmet cõtractus iuramento. ꝑ id qđ nota. glo. in d. auth. sacramenta. & qđ habetur in c. ij. de pac. in vj. & videt etiam esse communis opi. vt tetigi post gl. nã illam & sequitur Bar. Ang. Io. Cald. hic Io. And. & Archi. in d. c. ij. & Federi. in consilio. cclxxxj. licèt do. Ant. aliter dixerit, videlicet, quòd non ualidetur contractus: sed solum teneatur quis ad obseruãtiam iuramenti. de quo plenè post gloss. Secundo casu, quando dispo nit statutum, ꝙ contractus aliter factus nõ ualeat, etiam si interueniat iurm, tunc vr dicẽdũ. ꝙ cõtractus nõ firmetur iuramento: ex quo expresse statutum annullat illum, etiam si interueniat iurm. nã potest lex ciuilis, & sic ipsum statutum sup ipso contractu disponere, & prohibere etiam obligationem, & illam inualidare. ꝑ id, qđ habetur in l. cũ lex. ff. de fideiuss. & ff. de ꝯdic. indebit. l. si nõ fortem. vnde hoc casu nõ poterit aliquo modo agi ex ipso cõtractu: ex quo inualidus est ꝑpter dispositionem statuti: nec poterit etiam coram iudice seculari agi ex iuramento, qa de iure ciuili iurm de se non est obligatorium regulariter, vt inducat obligationẽ, vt legitur, & not. in l. i. de ope. liber. & satis dictum fuit in primo principali membro materiæ, & sic videretur, ꝙ in foro ciuili nullum haberet tunc contrahens contra formam statuti remedium: sed solum videtur, ꝙ posset recurrere ad forum ecclesiasticum, vt cogeret iurans ad obseruantiam iuramenti. facit, qđ hr in c. fin. de foro cõpe. in 6. posset tñ esse dubiũ, ex quo statutũ expresse non inualidat iuramẽtũ. & sic videatur seruandum, an debebit iudex secularis illud facere seruari, cum ius canonicum in hoc ꝑualeat iuri ciuili inquantum vult iuramentum habere efficaciã etiam si tendat ad inducendam obligationẽ: licèt aliud velit ius ciuile, & videret. ꝙ sic per id, qđ hr in c. ij. j. eo. in vj. tamen credo, ꝙ cõiter in foro seculari nõ audiret agẽs in casu prædicto ꝑ statutũ, ꝙ nõ inualidat iuramentũ, licèt inualidet intantum, ꝙ contractus remanebit nullus, & solum remanebit iuramentum, nec hoc casu videtur tractandum, an statutum possit prohibere iuramentum: ex quo expresse illud non prohibet, seu nõ infringit. Tertio casu, qñ statutum expresse disponit super iuramento, vt quia dixit, ꝙ si contractus aliter fiat non ualeat contractus, nec etiam iuramentum si interponatur, & tunc est aduertendum, qđ variæ fuerunt opi. vt patere potest ex superius dictis. nam una fuit, qđ simpliciter tale statutum ualeret. & hanc sequitur Bal. in l. pactũ. C. de colla. in nota. & clarius, & expressius in v. q. ubi ad literã hoc decidit, ꝙ statutũ potest prohibere: ut non ualeat iuramentum. per id, qđ habetur in l. adigere. §. fi. cum gloss. sua singulari. ff. de iure patro. ꝙ in remissione iuramenti lex obtinet vim apostolici, & sic Papæ. & hãc opi. etiam uidetur sentire in l. nec patronus. C. de ope. liber. hanc etiam sequitur Salyce. in auth. sacramenta. in ulti. q. ¶ Alia, & secunda fuit opi. qđ statutum possit inualidare sacramentũ, saluo nisi, uel fingat dolum, uel fraudẽ, aut metum, & istam sequitur Bal. in l. omnes populi. in 3. q. sed ut supra. tetigi Ray. in d. l. simpliciter tenet statutũ non ualere, qa semper statutum posset præsumendo, vel fingendo fraudem, uel dolũ in fraudem iuris diuini, & canonici eneruare iuramẽtũ, & sic aperiretur via fraudibus contra ea quæ habẽtur. j. de diuor. quanto. ¶ Tertia fuit opi. qđ non obstãte statuto iuramentũ obligaret: qa non potuit sup illo disponere tanq̃ sup re spirituali: tamẽ, qa tunc recipiens iurm contra formã statuti vr illicitè illud recipere, qa contra iustũ mãdatum superioris cui debuit obedire. viij. dist. q̃ ꝯtra mores. & de ma. & obe. c. 2. & c. solite. uidet. ꝙ possit cogi ad relaxationẽ iuramenti. & istam opi. tenuit Feder. in suo consi. cclxxij. & ibi & vr uelle idem in casu ꝓcedẽti, qñ statutũ dicit, qđ nõ valeat contractus factus aliter & si interueniat iurm: quasi secundum eum tacitè uideatur statutũ tunc uelle, qđ ille non debeat sine solennitate statuti recipere iuramenta. Dñs Anto. hic, ut patet ex superius dictis post eũ simpliciter tenet, ꝙ statutũ non põt prohibere iurm, qa illud non spectat ad iudices seculares, nec ad legẽ ciuilẽ, vel statutariam, sed ad legẽ canonicã. & ꝑsertim alleg. no. in c. queadmodum. super glo. per Io. An. post Host. s. e. quid igit tenendũ in hac uarietate. ur posse dici, qđ si illa sit uera opi. quæ hẽt, qđ statutũ, uel lex nõ possit ꝓhibere, vel annullare sacrm, qa ipsum sacrm, ut est dictũ est res spũalis, & ꝑ ꝯns ur, qđ statutũ laicorũ non possit sup illo disponere. ¶ Sed illud potissimè ur dubiũ, an saltẽ poterit peti absolutio a iuramento. prout voluit Fede. cuius opi. prima facie uidetur

nec de eo ius reddat̃:nisi intercesserit certa solẽnitas. nã stãte dicto statuto euenit casus, ꝙ patruus q̃dã habẽs neptẽ ex fratre, tradidit illã nuptui datis sibi ĩ dotẽ q̃ngentis. & ista neptis minor renuntiauit dicto patruo omni iuri sibi cõpetenti in paterna hæreditate, q̃ valebat plus in quadruplo, & iurauit nõ cõtrauenire, & q̃rebat̃ si aliq̃d esset remediũ rescisiuũ talis cõtractus finis, q̃etationis: & dicit se de facto consuluisse, ꝙ poterat peti absolutio a iur̃o, siue relaxatio ab eo. & pro hoc inducebat primo regulam, ꝙ iur̃m nõ dẽt esse iniq̃tatis vinculũ. s̃. eo. quanto. & xxij. q. iiij. inter cætera; ꝙ verbũ iniq̃tatis dicit esse multũ põderãdũ. sc̃d̃o pro hoc allegat, q̃a iuramentũ debet habere tres comites, videlicet veritatem, iudiciũ, atq; iustitiã. s̃. eo. si Christus. & xxij. q. ij. animaduertẽdũ. & facit, q̃d h̃r ĩ auth. ꝙ cis. C. de nup. sed s̃m eũ in q̃õne p̃dicta euidẽs apparet iniquitas. & per cõs iniustitia, cũ pro modico quis renuntiet hæreditati paternæ ita locupleti. tertio ꝓ hoc alle. quia paria videtur esse in dispositione dolũ adesse ex proposito, vel re ipsa. & videt̃ esse casus in l. si q̃s cum aliter. ff. de uer. obli. & l. ij. §. circa. de doli excep. & ideo cum iuramentum non obliget interueniente dolo, vt hic innuit, videt̃, ꝙ cum simpliciter loquatur intelligat ẽt de dolo re ipsa, in casu aũt præmisso satis vr̃ esse dolus re ipsa saltem propter graue dãnũ. nam nedum vsque ad quadruplum deceptis, sed etiã vltra dimidiam veræ æstimationis etiam maioribus deceptis iura subueniunt. l. ii. C. de rescin. ven. & sic multo fortius succurri debet in casu præmisso, in quo cum enormi deceptione coniuncta est minor ætas, & sexus fragilitas, quibus iura multipliciter subueniunt, & medentur propter naturalem æquitatem, & deceptionem, vel similem tam in contrahendo, q̃ in solennitatibus adhibẽdis. iuxta id, q̃d h̃r in l. j. ff. de mino. & in l. doli exceptio §. diuersum. ff. de nouatio. vñ ex qualitate ꝑsonarũ, & ipsius facti natura vr̃ cõtrahentẽ cũ tali sua nepte de dolo argui posse præsumptiuè. alleg. q̃d habetur in l. j. cũ ibi no. ff. de doli excep. & iõ concludit, ꝙ rõne euidentis iniquitatis, & doli, saltem re ipsa inhærentis illi renuntiationi vr̃ iur̃m esse relaxandũ, sicut qñ ꝓ metũ quis renũtiat bonis cum iuramento. s̃. eo. si uero. nam paria sunt quo ad rescisionẽ contractus dolus, vel metus. vt hic patet, & d. c. si vero. s̃. ꝙ metus cã. c. pe. & c. Abbas. & pro p̃dictis etiam alleg. dictum Vinc. q̃d ponit hic Io. An. sup gl. nã dicit, ꝙ licèt in casu huius. c. iur̃m obliget mulierẽ ad obseruãtiã cõtractus: tñ debet instare, vt absoluat̃. & sic vr̃ concludere, ꝙ debeat cõsequi absolutionem in casu huius capituli. multo ergo fortius in casu p̃misso debebit fieri absolutio vbi etiam cõcurrit sexus fragilitas, minor ætas, & enormis læsio: & etiã reuerentia quam puella habere debebat ad patruum suum, in cuius domo, & sub cuius gubernatione remãserat post mortẽ pr̃is. facit, q̃d h̃r in l. j. §. q̃ onerãdæ. ff. quarũ re. act. non datur cũ. ibi no. per Bar. & xxij. q. 4. vniusquisq;. & pro prædictis etiam alleg. q̃d no. Fede. in consi. cclxxii. sæpius alleg. licèt ipse aliam quotã habuerit. sc̃d̃m p̃dicta dicit deberet limitari auth. p̃dicta sacramẽta puberum. vt sic non habeat locum in casibus in q̃bus cõtractus, vel distractus põt argui de iniquitate euidẽti, & de dolo re ipsa ex ꝑspicuis indicijs. facit. l. dolũ. C. de dolo. quæ est valde notabilis, & singularis limitatio si est uera. alleg. etiam pro prædictis, q̃a iste patruus cõtrahẽdo cũ nepte nõ seruata solẽnitate statuti põt dici ipsi⁹ statuti trãsgressor. vt dixit Fed. i p̃alleg. cõsi. nec est s̃m eũ faciẽdũ ius, verũ statutũ dirigat verba ꝓhibitionis ad cõtrahẽtes, an in rẽ. put dixit Bar. in l. si quis pro eo. & l. cũ lex. ff. de fideiusso. nam de hac diffe. ẽtia uerbali sc̃d̃m eum. nõ curauit Fede. in loco prealle. & ꝓ hoc ẽt allegat cõ dictã differentiã, q̃a statutũ annullando cõtractum satis videt̃ prohibere contrahentibus, ne attẽtent contrahendo. ar. c. qui contra iura. de reg. iur. in vj. & q̃a uerba ꝓlata in rẽ potius concernũt ꝑsonas, q̃ res ipsas. alleg. c. tãta. de excess. p̃la. & q̃a non refert cũ quo quis loquatur. l. cũ pater. §. donationis. ff. de leg. ij. & iõ concludit iuramentũ esse relaxandũ. put in simili dicit Fede. in filiosamil. in consi. præalleg. nec obstat prædictis, ꝙ no. per Io. An. in addi. in Spe. in tit. de sen. §. ut autẽ. ver. hæc auth. post Iac. de bel. vbi dicit, ꝙ si filiusfami. & minor prohibetur cõtrahere sine certa solennitate, ꝙ si minor contraxerit sine illa cũ iur̃o, ꝙ tale iuramentum obligat de iure canonico, q̃a respondet, ꝙ licèt obliget, tñ poterit peti relaxatio iuramẽti probata aliter læsione enormi. nam s̃m eũ de hoc non tangit ibi Io. And. nec Ia. de bel. sed solum, an qñ solennitas statuti omittitur, suppleatur per iuramentum, & ius canonicum, ꝙ dicit se negare: saluo nisi esset solennitas formalis, quã iuramẽtũ nõ videtur posse supplere. iuxta no. ꝑ Bar. in l. si quis pro eo. superi⁹ alleg. recitat etiam dictum Iac. de Bel. in filiofa. contrahente sine solennitate statuti, qui dixit, quod non obligatur tunc etiã cũ iuramento, cum videatur iuramẽtum esse tunc cõtra bonos mores: quia tales cõtractus filiorũ uidentur præbere causam depredandi parẽtes, & peccandi iuxta. l. j. ff. ad mace. iuncta regula. non est obligatorium, & aliter nõ declarat q̃ sit verior opi. an opi. Fed. an opi. Ia. de Bel. & Io. And. in ipso filiofa. sed
50 hoc declaraui plenè superius. ¶ † Per prædicta etiam dicit inferri posse ad aliam quæstionẽ. si statuto caueatur, ꝙ nulla mulier maritata possit aliquem cõtractũ facere sine duorum proximiorum consilio. verum si mulier contraxerit non seruata dicta solennitate cũ iuramento possit uenire cõtra. & alleg. primo, ꝙ possit: q̃a multa sunt in iure ꝓhibita personis: & tñ valet contractus initus cum persona ꝓhibita: vt patet in excõicato cuius cõio prohibita est a iure: & tñ cõtractus per eum factus: & similiter matrimoniũ per eũ contractũ: & ẽt professio facta per eũ tenet. iuxta ea quæ habent̃ in c. veritatis. de dolo, & contu. per Inn. & ꝙ no. ẽt in c. significasti. de eo q̃ du. in ma. & j. de sen. excõ. cũ illorũ. Itẽ quia periuria sunt in iure prorsus ꝓhibita: & tñ actus qui geritur contra iuramentũ valet. facit, ꝙ no. Inn. & Io. An. in c. dilectos. de præben. & ꝙ no. Io. An. in regu. quod semel. in mercu. de reg. iur. in vj. Itẽ matrimonium contractum, & alia quædam contra ꝓhibitionẽ legis, vel canonis gesta valeãt: licèt fieri nõ debuerint. j. de ma. contracto contra interdictũ ecclesiæ in c. fi. & facit, ꝙ no. s̃. de ser. capellanus. randem dicit quendã disputãtem inclinasse in contrarium. nã uidetur isto casu statutum prohibere tam mulierẽ cõtrahere, quã ẽt contrahentem secum. per id, ꝙ habet̃ in l. j. C. de cupres. ex lu. dã. li. x. facit, quod habetur in l. fin. ff. de accepti. & sic cõtrahens cõtra præceptũ legis municipalis peccat mortaliter. alleg. de maio. & obedi. c. ij. & de offi. ordi. inter cætera, & sic residet. vnde videt̃ velle, ꝙ hoc casu iuramẽtum nõ obligetur. & videtur tenere rationẽ Bar. ꝙ ueniens contra præceptum legis municipalis peccat mortaliter, & sic ꝓ hoc casu nedũ ꝙ possit cõtrauenire: sed ẽt nõ erit periurus. sed de isto plenè superius dixi. Ideo hic nõ insisto. nõ omitto tñ, ꝙ pro eo, ꝙ dictũ est. s̃. ꝙ statutũ annullãdo contractũ videtur satis prohibere cõtrahẽtibus, & sic ꝑsonas, & ne contrahant, videt̃ benefacere. l. j. & ij. ff. ad vellea. vbi lex dicit, ꝙ mulieribus est interdictũ: ne se obligẽt ꝓ marito, vel alio: & tñ verba senatuscõsul. velleia. nõ reseruot̃ ad personã: sed potius ad ipsum contractum

seu ad obligationem, vel actionē ex ipso cōtractu, vt patet in d.l.ij.& sic ille duæ leges videnē destruere etiā distinctionem Bart. ¶ Item aduerte, q̄a do. Ant. hic in quarto casu principali posito per eū, q̄n videlicet contractus annullatur, vel rescinditur ex legis resistentia ex eo, q̄a datur læsio, vel deceptio in contractu quē casum non posuit Bar. de per se ab alijs, q̄a satis cōprehēdebatur sub tertio, quarto, & quinto casu, positis per eū in d.l.si q̄s pro eo. videtur in effectu circa intellectū auth. sacramenta. & circa id, quod dixit do. Pe. se cōsuluisse. Idem ēt in effectu velle, & de facto etiam idē in effectu cōsuluisse, vt patebit ex sequētibus. Vnde in dicto casu, quando ɔtractus annullatur, vel rescinditur ex legis resistentia, q̄a datur læsio, vel deceptio in contractu, dicit aduertendum: q̄ si quis iurat simpliciter eō tractum, vel iurat obseruare contractum, & non cōtra uenire, q̄ isto casu, aut uult redarguere cōtractum ex exceptione dolosa; aut ex deceptione re ipsa. Primo casu si de illa constat, dicit, q̄ poterit non obstāte iuramento, q̄a iura firmant talia iuramenta, q̄n non sunt dolo, vel metu p̄stita: vt hic patet. & de pac. quamuis. in vj. & in auth. sacramenta. C. si aduer. uendi. & ideo putat, q̄ vbi dolus excludat mentē iurantis in eo, q̄d est deceptus, eū censeatur a iuramento delictum excep tum. & id, quod dolose est actum. ff. de pac. in l. tres fratres. & etiam legitima causa. l. fi. ff. qui satisda. cog. & l. fi. C. de nō nu. pe. q̄ tūc absq; alia absolutione poterit venire ɔtra: licet tutius sit petere absolutionē secūdum eum, si autem dolus non excluderet cōsensum: tunc bene exigeretur absolutio. per ea quæ habentur s̄. eo. c. si uero. & c. debitores. Et si dicas, q̄n dicetur dolus excludere consensum. dicit hoc esse, q̄n fallacijs, seu mendacijs inducitur q̄s ad aliquid agendum de dolo dante cām contractui, & sic inducit ad cōtrahendum: licēt per quādā artē: sed vbi dolus incidit in contractu, vt q̄a uolebā vēdere: sed credebā rē esse valoris certi p̄tij, & suades, q̄ non est tanti pretij: tūc in eo salte consentio: de quo cōueni vēdere. modo si volo eme re credens, q̄ ualeat decē, & nō vltra, & indueis ad credendum, q̄ plus ualeat, saltē consentio in partē: licēt non in illo pluri ī quo fuit dolus. & sic uē uelle, q̄ ubi dolus dat cām contractui. ibi non dicaē esse consensus aliquo modo: secus q̄n incidit in contractū, q̄a tūc saltem in parte adest cōtractus, sed certè licēt cōsueuerit fieri differentia, an dolus det cām cōtractui bonę fidei, vt tunc ipso iure sit nullus, an uero ī eidat in cōtractū, ut tunc si aliq̄s, sed possit agi, ut q̄s decipiatur. ut no. ī l. elegāter. ff. de dolo. tñ nō pōt negari q̄n utrobique consenserit, q̄s in contractū faciendo: licēt ad hoc fuerit inductus p̄ dolū. & ideo uē, q̄ s̄p debeat peti ab solutio: licēt ipse aliter sentiat. & p̄dicta p̄cedūt, q̄n allegaē exceptio dolosa ex p̄posito: si aūt non constet de tali deceptione dolosa, sed si aliàs allegeē dol', siue deceptio re ipsa, tunc concludit, q̄ siue sit maior siue minor, si deceptio est in magna quātitate, qa tunc uē q̄ p̄sumat dolus. p̄ id, q̄d hē ī l. oēs. §. Lucius. ff. de his qui no. insa. & in l. qui testamentum. ff. de proba. poterit tunc resilire a contractu per sua remedia non obstante iurō. & hoc casu secundum eum non erit necessaria absolutio a iuramēto, q̄a tales enormes deceptiones, & consequenter remedia illarum uigore competentia uidenē a iurō exceptа. per ea q̄ dicit se notasse in c. quintauallis. s̄. eo. fatetur tamen, q̄ tutius est, q̄ petatur absolutio p̄p simplicia uerba iuri, q̄ notabūt saltē de facto cōtra uentionē, & ēt p̄p dubium uoluntatis, cum uerba sint indistinctè cōcepta, & iurm̄ dirigatur ad factum. q̄d potest oīa prædicta comprehēdere. vt dicit Bar. in l. sciendum. ff. de uer. obl. & in l. ij. C. de rescin. ven. ad prædicta, videlicet, q̄ hoc casu succurraē rōne enormis læsionis: ēt adducit, q̄ licēt tex. hic & j. eo. c. ij. in vj. & d̄ epact. quāuis. eo. lib. dicant iuramentū esse seruandum: tamen hoc excludunt, q̄n iuramētū præstitū esset. sic simpliciter excludunt, & indiffini te iuramentum dolo præstitum: & iō videē s̄m eū, q̄d siue dolus sit in actū, siue ex p̄posito, siue re ipsa rōne enormis læsionis. facit, q̄ legiē, & no. in l. si quis eū alt ter. ff. de ver. obl. & in l. ij. §. circa. ff. de doli excep. non obuiet tunc iuramentum tale potestati rescindēdi cōtractum, & hoc putat ēt procedere, nedū si verba sint indefinita, puta, q̄ iurat simpliciter nō contrauenire: sed ēt si sint generalia, vt q̄a iurat nō uenire cōtra aliqua rōne: vel ex quacunq; causa, q̄a p̄dictis verbis ciuili modo intellectis tales deceptiones possunt, & debent excipi. alleg. l. creditor. §. Lucius. ff. mandati. & l. tres fratres. ff. de pac. si verò verba essent magis specifica, ita q̄ aperte videant excludere remedia prædicta vt q̄a iuraē nō venire ɔtra ratione enormis deceptionis, tūc s̄m eum est aduertendū, q̄a aut concludūt ad vnum remedium tm̄: & non ad aliud, vt q̄a iurat non uenire ɔtra rōne minoris ætatis ēt p̄p enormem deceptionē, & tunc solum excludiē beneficium competēs rōne minoris ętatis: & iō si esset deceptus vltra dimidiam iusti p̄tij, q̄a tunc cōpetit remediū. l. ij. C. de rei vēdic. et maior excludeē a dicto remedio. per id, q̄ no. per gl. & Io. An. j. de emp. & vendi. in c. pe. & per gl. & Bar. in d. l. ij. de rei vendic. & ideo a tali remedio non excludit minor etiā in casu prædicto. Aut verba concludunt ad oīa remedia, vt q̄a iurat non uenire ɔtra ēt p̄p enormem læsionē ratione minoris ætatis: nec alia quaeunq; de causa. & hoc casu concludit, q̄ si maior iuraret non venire contra etiā ratione enormis læsionis: tunc ɔtractus remanebit validus: nec poterit infringi ex quo aliter non annullaē a iure. In minore verò concludit, q̄ si solū appareret de leui læsione nō audireē, & remaneret contract' validus: si aūt læsio esset enormis, & tunc, licēt valeat ɔtractus, & iurm̄ poterit peti absolutio a iurō in casu enormis, vel enormissimę læsionis: licēt non in casu leuis læsionis: etiā si dictum fuerit specificè in iurō, q̄ non uenier contra ɔtractum etiā ratione enormis læsionis: q̄ est singulariter notandum si est uerum, fateē tñ, q̄d Bar. & alij renent contra in d. l. ij. plus etiā dicit se putare in minore, quod etiam si adijceretur, quòd omne id, & totum, q̄d plus ualere res donat: & donare intendit ɔtra henti, secum: & multoforti' poniē in ɔtractu, q̄ adhuc idē erit dicēdū, q̄ est supradictū. & rō sc̄d'm eū, q̄ a licēt ɔtractus sit validus, & iuramētū, tñ ex quò in tm̄ ledunt minorē contrahētē nō uē esse id absq; fraude: & dolo eius qui contrahit cū ipso minore: & nedū cōsumpturo, sed ēt eū actualr male cōsumente. facit, q̄d habeē in l. si quis cū sciret. ff. p̄ empt. & in l. si uerò nō remunerandi. §. adolescens. ff. manda. & l. quod si minor. §. penul. ff. de mino. & ff. quarū re. act. nō daē. l. ij. unde cum fraus uideatur tunc esse ex parte recipientis, dicendum uidetur, q̄d iura canonica non assistant talibus iuramentis. per id, quod hic habeē, & s̄. eo. debitores. & p̄dicta ēt dicit p̄cedere: ēt si minor iurauerit oīa, & singula in ɔtractu cōtēta uera eē: & illud eē verū p̄tiū rei de quo in instrumēto fit mētio: q̄a si postea ɔstat de opposito talia poterūt reuocari. per id, q̄ legiē, & notaē. j. eo. cum in positionibus. lib. vj. & q̄a iurm̄ taliter p̄stitū eēseē p̄stitū sub confidētia, vt illud sit verū p̄tiū, de quo in instro fit mētio: unde si reperiatur rē aliter se habere, uē q̄d nō sit periurus, licēt temerè iurauerit: ex quò ī rei ueritate p̄tiū erat mai'. alleg. q̄ hē. s̄. eo. quemadmodū. sed facit melius. s̄. eod. ueniens.

ueniens.ellegat etiã, qđ hr.xxij.q.ij.per totũ.& sic di cit de facto se consuluisse in qõne cuiusdã puellæ: q a quodam suo attinẽte sic luctat induċta ad iurandũ: & dicit.qđ equitatem habet.qđ.s.est dictũ.& pſertim quia talia uerba sæpe apponuntur p notarios a seipsis, & aliqñ sub inuolutione verborum obripiuntur talia iuramenta a minoribus maximè fœminis, quæ nõ bñ intelligunt quid agant.& sic residet hic in quarto casu principali posito per eum.¶ Et ex prædictis no. diligenter primo limitationẽ ad auth.sacramẽta. quã uoluit do.Pe.de Anch.nam illa auth. secundũ eũ debet intelligi,& limitari:nisi appareat de enormi læsione. nã tũc fm eũ saltem potent peti absolutio a iurõ p rõ nes quas post eũ tetigi,& quas narraui in repe.c. j. de ꝓsti.in xi.q.circa fi.¶ Itẽ no.diligẽter fm eũ, ꝙ in casu hui⁹.c.posset peti absolutio fm opi.Vin.q̃ ipse vř seq. Illam tamen non tenet Arch.in c.2.in vj. de pac. nec etiam Ange.in l.si quis pro eo.licèt de illa non faciat mentionem.tamẽ dicit,quòd in casu huius.c. & auth. sacramenta.valet contractus, nec potest peti absolutio.¶ Itẽ diligenter no.fm do. Anto.qa pet ea quæ.supra.dixi.& q̃ tãgit circa quartũ casum principalẽ,vř ad hoc magis fauore minoribus,quã faciat do.Per.nã attende,qa uult primo,ꝙ vbi iuramentũ simpliciter interponiť,& qa iurat qs nõ venire cõtra contractũ, vel etiam generaliter,qa iurat nõ venire cõtra aliqua rõne,vel ex aliqua causa,ꝙ hoc casu ẽt maior poterit cõ trauenire rõne enormis læsionis si fuerit deceptus vltra dimidiã iusti pretii. & sic tale iuramentũ in dubio non excludet maiorem a remedio.d.l.ii. & multominus minorem.gl.tamẽ, & cõiter doc.oẽs in d.l.a.& ẽt in e.pe.j.de emp.& ven.tenent contra,p quibus facit: qa certũ est,ꝙ ẽt si non iurasset nõ contrauenire non tñ posset venire contra,si esset maior cessante dolo ex ꝓposito, nisi reperiret decept⁹ vltra dimidiã iusti ptii: ergo in dicto casu si iurm nõ excludit tale remediũ nihil operabitur contra ea q̃ hñr in c.si Papa.de priuile. in 6.& l.si qñ.ff.de lega.j.& p hoc ẽt,qđ hř in l.si duo. §.marcellus.& §.si qs iurauerit.ff.de iureiu.nã ex quò iuratur simpliciter non contrauenire, iuratur super facto contrauẽtionis quæ poterat fieri rõne enormis læsionis:ergo illã includet iuramẽtũ.per ea quæ hñt in dictis iuribus.nec ob.qđ hř in c.quintauallis.qa ibi loquitur,qñ quis lędirur per arbitratorẽ a se electũ.& sic pct actum tertij non repræsentãtis personam eligẽtis. hic autẽ læditur qs ex contractu per se inito:ideo hoc casu facilius præiudicat iurm.¶ Not. tamẽ limitationẽ do.Ant.pro limitatione eorũ q̃ hñr in d.l.a.q fecundom eum solum procederet,qñ quis iuraret non contrauenire ratione enormis læsionis ẽt, & non qñ simpliciter non facta mentione de enormi læsione. & est notabilis limitatio si est vera,sed vt dixi non vř ꝓcedere.& est ꝓtra opi.gl.& doc.ideo difficile esset in practica illã obtinere,& ẽt de iure non vř ꝓcedere per ea q̃

51 dixi.¶ † Item ẽt no.diligẽter,qa voluit hic do.Ant. vt patet ex prædictis,ꝙ ẽt si minor iurat non uenire contra contractum ꝑp enormẽ læsionem ratione minoris ætatis,vel alia quacunque,ꝙ nihilominus poterit petere absolutionẽ a iuramento si appareat pe enormi læsione.& secundũ doct.debet limitari auth. sacramenta qa deberet intelligi,qñ non interueniret enormis læsio: aliàs posset peti absolutio:& si iurasset non contrauenire rõnc enormis læsionis,qđ est singulariſ simè notãdum si esset verum.& î hoc vř magis facere minorib⁹,q̃ fecerit do.Pe. qa vult, ꝙ succurraẽ minori ꝑp enormẽ læsionẽ,ẽt si iurauerit nõ uenire cõtra rõne enormis læsionis,vbi aũt minor simplr iurasset nõ venire cõtra cõtractum:tunc idubitãter secundũ eum

videreť,ꝙ r.tione enormis læsionis posset contrauenire,qa simplex iuramentũ,vt s.tetigi fm eum ẽt in maiore non extenditur ad enormem læsionem:ergo multominus extendereť in minore.& fcdm hoc ẽt nõ opetita aliqua absolutione succurreretur minori propter enormẽ læsionem:etiam si iurasset nõ cõtrauenire: si simpliciter iurasset:vel etiã si iurasset non cõtrauenire aliqua rõne uel causa.& sic vř,qđ posset petere restitutionem aduersus contractum ratione ænormis læsionis:ex quo iuramentum ad ipsam ænormem læsionẽ non trahiť.per ea quæ habentur in l. fi.C.de in integ.resti.& ex hoc habes aliã limitationẽ,fcdm eũ ad dictam auth. sacra. qa non habebit locum qñ simplr est iuratum si appareat de enormi læsione, qa tũc sue curreť etiam nulla absolutione petita a iuramento,vt sic possit petere restitutionem in integrũ ratione enormis læsionis.¶ Item etiam non habet locum,quando apparet de enormi læsione: etiam si fuerit iuratũ non contrauenire ratione enormis læsionis ratione minoris ætatis,vel alia quacũq;:qa tunc licèt valeat contractus,& iuramentum,& sic possit saluari dicta auth. sacramenta.tamen poterit peti absolutio a iuramento: & licèt ista videantur in se habere magnam æquitatẽ: tñ non uidenť de iure ꝓcedere, & videť contra dictã auth.vbi simpliciter iuramentũ fuit interpositũ de nõ retractando,& sic de non veniendo ꝓtra contractum; & tñ ibi indistinctè diciť,ꝙ tale iuramentũ est seruandũ:nec iuuabiť propter læsionem.nã non poterit petere se restitui,vř esse de mente illius tex.& etiam gl. ibi.& l.j.eo.ti.& d.l.ij.de rescin.vendi.& in c.penul.j. de empt.& vendi. & etiã in corpore, vnde sumiť dicta auth.sacramenta.& constat,qđ non daẽ restitutio ꝑp leuem,sed propter enormem læsionem.l.scio.ff.de re sti.in integ.& ideo vř esse,qđ per tale iuramentũ etiã simplr præstitũ excludaẽ a bñficio restitutionis in integrum.& p hoc ẽt facit,qđ habeť in l.si duo.§. marcellus.& §.si qs iurauerit.ff. de iureiu. inducẽdo put superius induxi.est tñ verum,qđ Dy. quẽ sequiť Ioã. An.in d.c.pe.j.de emp.& vendi.dixit hoc verum,si minor fuit certificatus de beneficio resti.aliàs non nocebit sibi iuramentum,& moueẽ per id,qđ habeť in simili in l.fi.§.penul.ff.ad velleia.vbi non nocet mulieri renuntiatio:nisi fuerit certificata de bñficio velleiani:ergo eodẽ modo idẽ dicendum in minore, quo ad beneficium resti.in integ.& pro hoc etiã allegat, qa iurm non extenditur ad id,qđ uerisimile est mentem

52 iurãtis non extendi.l.fin.C.de non nume.pec.¶ † Itẽ renunciatio non trahiť ad uerisimiliter ignorata l. mater.ff.de inoffi.testa.sed in minore ꝓsumenda vř ignorãtia,sicut in muliere,& rustico.p id,ꝙ habeť in l.regula.§.j.ff.de iur.& fac.igno.& in l.j.§.fi.ff. de eden. & l. ij.§.fi.ff.de iureiurã.sic ergo vř,ꝙ dicta renuntiatio nõ nocet quo ad beneficium resti.i. de illo non fuit certificat⁹.& p hoc,qa solennitas extranea non ꝓsumiť.l. q̃cunq;.§.fi.ff.de publi.& l.sciendũ.ff.de uer.obl.& ibi per gl.& Bar.& ibi etiã ad hoc dixi.¶ Sed aduerte, qa Bar.tenet ꝓtra.& sic dicit se de facto consuluisse in d. l.ij.de rescin.vẽ.primo p dictã auth.sacra.ubi nil dř de certioratione:& tamẽ fcdm gl.& doc.excludiť ꝑpter iurm præstitũ super contractũ de non contraueniendo a remedio restitutionis. fcdm etiã p hoc adducit, qa licèt renũtiatio non trahaẽ ad oĩa ignorata. trahiẽ tñ ad illa de quib⁹ saltem in gñe cogitauit,ut plenè legiť,& no.in l.sub prætextu spe.C.de trãsac.sed hic saltem in genere uř cogitasse.ex quo iurauit non ꝓtrauenire, & ꝓuenire poterat rõne restitutionis: ergo iurm sibi debet nocere. p id,qđ habeť in d.l. sub prætextu. & l.si duo.§.marcell⁹,& §.si qs iurauerit.ff.de iureiur.

vbi iuramentũ simpliciter p̃stitũ sup facto præiudicat
in omni iure descendente,seu q̃ potest descendere ex
ipso facto,& hanc partẽ,q̃ non requiratur certificatio
in minore quo ad excludẽdũ eũ a beneficio restitutio
nis si iurat nõ uenire cõtra,tenuit Archi.ĩ c.ij. de pac.
in vj.& idẽ ẽt dicit tenere Host.& in practica nõ fit ista
certioratio in minore.licèt fiat in muliere.& sic vr̃. qđ
consuetudo approbet opi.Bar.Ideo videtur, q̃ diffici-
le esset obtinere contra.tñ si tenemus , q̃ de iure mu-
lier debeat certificari.fortè posset de iure defensari , q̃
eadẽ ratione deberet minor certificari de bñficio re-
stitutionis,de quo plenè dixi in d.l.sciẽdũ.vñ hic vlte
rius nõ insisto.nã nõ videreĩ absurdũ,q̃ sicut licèt lex
expresse non dicat de certioratione bñficij velleia.sed
dicat,q̃ mulier põt renũtiare vella. & tñ interp̃tamur
qđ requiratur certiorator. ita eodẽ modo interpreta-
mur auth.sacr̃a,qđ licèt minor possit sibi p̃iudicare p
iur̃m:vt ibi dr̃.tñ hoc intelligatur si fuerit certioratus
de bñficio restõnis , & hæc opi.hẽt ęq̃tatẽ pp̃ dece-
ptiones q̃ fiũt minoribus,tñ,vt dixi practica vr̃ obser-
53 uare opi.Bar.quã etiã fuit secus Archi.& Hosti.¶ †Itẽ
attẽde inquantũ voluit do.Ant.q̃ possit peti absolutio
a iuramento propter enormem læsionem licèt minor
iurauerit nõ contrauenire etiã ratione enormis læsio
nis non vr̃ de iure verũ. q̃a ex eo quò exp̃sè iurãt nõ
venire ↄtra rõne enormis læsionis dẽt seruare iuramẽ
tũ,ex quò potest seruari sine interitu salutis æternæ ,
& est sponte præstitũ.sicut etiã si donaret rem aliquã,
& iuraret nõ cõtrauenire, q̃a nõ audieĩ postea si non
arguaĩ dol' ex ꝓposito,vt no.p gl.& doc.ĩ dicta auth.
sacr̃a.& pp̃ hoc non obstat ratio do.Anto.dũ dicit , q̃
non vr̃ esse absque dolo , & fraude ille qui contrahit
cum minore.nedũ cõsumpturo,sed cum actualr̃ con-
sumẽte,male ex quò est enormis læsio,q̃a istud nõ vr̃
verũ si alr̃ nõ appareat de dolo, vel fraude nã aliàs ea-
dẽ rõne nõ posse donare rẽ aliquã iurãdo nõ cõtraue
nire,q̃a tunc vr̃ actualiter male consumere patrimo-
niũ.& tñ hoc est falsum , vt patet ex no.p glos.& doc.
in d.authen. sacramenta , & sic ratio sua non vr̃ pro-
cedere.nec etiam vr̃ verũ, q̃ illud.c. & similia iura in-
telligantr̃ excludere dolũ re ipsa. imo potius videĩ op
positum per ea quæ no.p glo.& doc.in d.l.2.C.de rei
vendi.& in c.pe.j.de emptio.ven.vbi patet,q̃ iur̃m de
nõ cõtraueniẽdo p̃stitũ p maiorẽ p̃iudicat sibi quo ad
remediũ.d.l.ij.& sic ẽt si enormis sit læsio, & p conse-
quens dolus re ipsa.d.l.si quis cũ aliter.de verb.obl.&
ideo de tali dolo nõ vr̃ hic intelligendum quando in
teruenit iur̃m,non obstat etiã p̃dictis,q̃ hr̃ in d. l. si q̃s
cũ sciret. cũ similib' supra alleg.q̃a loq̃r̃,q̃ñ contrahe
reĩ cum illo qui in turpem causam esset consumptu-
rus,quo casu videtur contrahens secum participare in
delicto. facit.j.de sentẽ.excom.si concubinæ,ideo tũc
videreĩ,q̃ turpiter reciperet ipse contrahens rem a mi
nore,& pro tanto tũc bñ succurreĩ minori, & fortè in
dicto casu posset peti absolutio a iur̃o per id, qđ hr̃. s̃.
eo.debitores,sed in casu isto non apparet,q̃ minor es-
set consumpturus in turpem , vel in malum vsum,qđ
accipiebat , sed solum apparebat , quod uolebat sibi
præiudicare ne posset venire contra contractum etiã
ratione enormis læsionis , quòd videtur facere potuis
se.sicut,& potuisse totam rem donare.vt superius teti
gi,& nota.in d.auth.sacramenta , & sic multofortius
dẽt sibi p̃iudicare posse in partiali læsione etiã enor-
mi.& ideo non vr̃,q̃ dictũ do. Ant. ꝓcedat , licèt ma-
gnã ęq̃tatẽ habeat,nec vr̃ etiã ꝓcedere dictũ do. Pe-
tri circa auth.sacr̃a,q̃a,ut dictum est s̃.non ur̃ attendi
dolus re ipsa. ex quo iuratum est non contrauenire ,
ut superius dixi. Et quia secundum sentẽtiam gloss.&
doc.p iur̃m in casu dictę auth.colligiĩ remediũ resti-
tutionis.& tamẽ constat, q̃ illa non datur propter le-
uem:sed propter enormem lęsionẽ.l.scio.ff.de in inte.
resti.nec potest etiam tũc peti absoluti. q̃a aliàs dicta
auth.esset imposita verbis,& non rebus cõtra ea quæ
habentur in c.commissa.§.porrò.de elec.in vj.& l.ij.§.
fina.C.cõmunia de lega. & ẽt tenet expresse Ang. in
d.l.si quis pro eo.ad fi.& voluit ẽt Archi.in c.ij.de pa-
ctis.in vj.nec obstat opi.Vincen.quia illa non videtur
vera,vt tetigi super glo.ij.& si dicas saltẽ si læsio est vl
tra dimidiã iusti pretij debet subueniri.respõdeo, q̃ si
fuit iuratũ per minorem non venire contra rõne mi-
noris ætatis,fateor q̃ poterit tunc minor intentare re
medium.l.ij.de rei ven.ex quo illi non est renuntiatũ.
Si vero iurasset non venire cõtra ratione minoris ęta
tis,vel alia quacunq; de causa,& tunc non posset ve-
nire cõtra ẽt si esset deceptus,vltra dimidiam iusti pre
tij,vt no.per glo. & doc.in d.l.ij.& ẽt in d.c. penul.de
emptio.& ven.si vero iurasset simplr̃ nõ venire cõtra ,
tũc ſm Bart.& ẽt sequitur Bal.in d.l.ij. intelligeĩ iuras
se non venire contra rõne minoris ætatis:q̃a iuramen
tum in dubio rẽpresentat eũ maiorem,vt no.glo.in d.
l.ij.& sic non excludeĩ a remedio,q̃ competeret maio
ri.Sali.aũt in auth.sacramẽta.C.si aduersus venditio .
alr̃ loquiĩ in ista materia , & videtur tenere contrariũ
eius,q̃ vltimo dixi.unde dicit,q̃ aut renuntiatio,& iu
ramentum restringitur ad beneficium competens ra-
tione minoris ætatis , ut quia iurat non contrauenire
ratione minoris ætatis,& tunc clarum,quod non præ
iudicat in remedio iuris communis competenti ratio
ne minoris pretij seu deceptionis ultra dimidiã iusti
pretii.qiua renuntiatio limitata limitatum parere de-
bet effectum.argumen.l.in agris.ff.de acqui.re.do. &
ff.de admi.tu.in l.ita autem.in prin.si aũt sit renuntia
tum,& iuratũ non uenire ↄtra rõne minoritatis p̃tij.
& sic ratione remedij iuris cõis.d.l.ij.de rei uẽ. & tũc
non ꝓhibeĩ petere restit.in inte.ratione minoris æta
tis , ex quo iur̃m est limitatũ ad remedium iuris cõis
per rationem tactam in superiori casu , & ideo posset
tunc petere restitutionem in integrum ratione mino
ris ætatis.Si autem iurat non contrauenire ratione mi
noris ætatis:uel etiam ratione minoritatis pretii,tunc
quia utriq; remedio renuntiat,non poterit contraue-
nire beneficio ætatis.nec etiam per remedium dictæ.
l. secundæ.si autem iurat simpliciter non contraueni
re. tunc secundum eum debet considerari,an ex præ-
ambulis , uel annexis iuramento uideatur ex mente
facta restrictio ad certum remedium.nam tunc illi so-
li intelligetur esse renuntiatũ.arg.l.si seruus plurium.
§.fi.cum ibi nota.ff.de leg.j.& l.titia.§.idẽ respondit.
ff.de verbo.oblig.exemplum ponit,si dicatur in instru
mento,& talis uenditor sciens se minorẽ iurauit non
contrauenire.nam tunc ex mente,ex quo facta est mẽ
tio minoris ætatis, uidetur facta restrictio ad benefi-
cium competens ratione ętatis,& plus dicit uidelicet
hoc procedere etiam si sic dictum fuit : & talis sciens
se minorem iurauit nullo modo contrauenire , q̃a in
telligeĩ scilicet ratione ætatis.arg.d.l.si seru' pluriũ.&
d.l.titia.sed melius facit,q̃ habeĩ in l.si de certa.C.de
transactio.si autem ex præambulis gestis inter partes
uel annexis iur̃o non possit colligi restrictio,& simpli
citer fuerit iuratum non contrauenire,tunc dicit, qđ
ſm docto.uideĩ renuntiatum esse utriq; remedio , in-
telligit tamen Dy.ſm eum.ita demum uideri renun-
tiatum bñficio restitutionis cõpetẽtis ratione mino-
ris ætatis,si de illo fuerit certificatus,licèt ſm opi.Bar.
de qua in d.auth.sacramenta,& in d.l.ij.non requira-
tur certificatio. & pro ista opinio. qđ utriq; remedio
intelli-

intelligatur renuntiatum.allegat,quod legitur,& notatur per gl.in l.j.§.sed videntur.ff.de success.edic.vbi quando alicui competunt plura remedia: si simpliciter renuntiat,uidetur omnibus renuntiare, secus si limitate fiat renūtiatio.Sed aduerte inquantū tetigi,an requirat minorē esse certificatū de beneficio restitutionis.Bal.in d.auth.sacramenta. & etiam in d.l.ij. de rescin.uēdi.cōcordat opi.nā dicit,ꝙ opi.Bar.potest procedere,quando minor ꝓxit cū curatore, qa sciētia curatoris cēset esse sciētia ipsius minoris,allegat,qđ legitur,& notat.in l.pupillus.ff.de acqui.hære. & ideo tūc ꝑiudicat renuntiatio,licèt nō fuerit certificatus.secus qñ ꝯtraheret sine curatore, licēt cōtraheret ēt cū decreto iudicis,qa minor ꝑsumit ignorare ꝑ id, qđ hr̃ l.j.in fi.ff.de cđe.& in l.fi.§.j.ff. de iuris, & facti igno. nec est qui tunc suppleat sciēotiam quæ nō supplerur etiā ex facto iudicis cū hoc nō reperiatur iure cautū. & ideo hoc casu ꝑcedat opi. Dyn.quia cū vt dixi minor ꝑsumat ignorare beneficiū sibi cōpetens ratione minoris ætatis,nō videturꝙ trahatur renūtiatio ad tale bñficiū:nisi fuerit certioratus,ꝑ ea quæ habent̄ in l. qui eum tutoribus.& in l.cum aquiliana. ff. de trāsac. & in l.legitimā.ff.de peti.hære. & in l.mē.ff. de inoffi. testa.& qđ notat per glo.in auth. quo oportet Epis.§. sed neq; est eruditus.circa fi.in gl.q incipit no.&c.sed Saly.in d.auth.sacramenta.non placet hæc distinctio: quia t̄m eū reperitur iure cautū, ꝙ iudex pōt supplere defectum tutoris,& curatoris.l.bonorū. C. qui ad bo. pos.& l.si infanti.circa fi.C. de iu. delibe.& eadē rōne vr̃,ꝙ sciā iudicis possit supplere id,qđ supplet sciencia curatoris.Preterea,vt ipse ēt tāgit,licèt curator sciat,ipse minor nesciat,q est ille qui principaliter renuntiat. & sic,vr̃,qđ cū ipse ꝑsumat ignorare,vt est dictū, non deberet nocere ēt,qñ interuenit curator. aliter tñ nō declarat q opi.sit verior de iure, sed de hoc tetigi plenè superius.nam tunc eū Bar.concordāt Io.An. Host. & Archi.vt patet ex his,quæ notauit Io.An.& Archi. in c.ij.de pac.in vj.& cōiter est videt practicari opi.Bar. quia communiter non certificant̄ minores, qñ p̄stāt sacramenta.& tñ nō audiuntur si postea velint contra uenire,& sic consuetudo,videtur approbare opi.Bart. & ideo practica verisimiliter saluaret. licet Cy. videatur sequi opinio Dyn.in d.l.ij.& etiam Ioan.Andr.videatur transire cū illa in d.c.pe.aliter tamē loquitur in d.cap.ij.de pac.in vj.de iuris tamen rigore quid tenendū recurre ad ea q superius dixi in versi.sed aduerte, qa Bar.tenet ꝯtrariū,&c.& ꝓ opi.ēt Dy. facit, qa minor nescit virtutē iuri, nisi sit certiorat⁹,excludit ꝑ iuramētū,& iō vr̃ in suo ꝑiudicio cōsentire,qa iurā est de iure naturali, seu diuino,& reqrit consensum. l. fi. C.de non nu.pecu.& tacit,qđ not.Bal.in d.l.ij. io viij. q.& seq.¶ Itē aduerte,qa Ang.in dicta auth.sacramēta.cōcludit circa istum articulum,qō minor iurat nō contrauenire,ꝙ aut iurat non uenire cōtra ratione minoris ætatis,tunc non impeditur intentare remediū.l. ij.aut iurat nō venire cōtra aliqua de causa.& tunc nō poterit venire contra ratione ætatis:nec etiam per remedium dictæ.l.ij.Idē dicit si simpliciter iuret nō cōtrauenire.& sic dicit esse de mēte doc.ꝙ tale iurām generale ꝑiudicet in vtroq; remedio,& idē ēt uoluit Saly ce.in hoc ultimo,vt s.tetigi,quādo non apparet ex ꝑambulis,vel anexis iuramento,ꝙ fieri debeat restrictio.Sed certè licèt Ang.& Sal.dicant doct.hoc velle,ꝙ qō simpliciter iurat non contrauenire,ꝙ ꝑiudicet in vtroq; remedio.tñ hoc non vr̃ verū,qa Bar.& Bal. expresse dicunt contrarium,vt patet ex nota.ꝑ eos in d. l.ij.& vr̃ ēt fuisse de mēte glo.ibi,& ēt in c. penul. de emptio.& vendi.inquātū volūt,ꝙ vbi iurat minor simpliciter non contrauenire iuramētum representet eē maiorē,& ideo non excludat̄ a beneficio.d.l.ij.& hęc opi.videt̄ equior.& videtur ēt satis de iure procedere si ipse qui re vera erat minor apparebat etiam minor ex aspectu.na tūc videtur,ꝙ iuramentū intelligat præstitum s̄m qualitatē personæ,& sic tanq̃ a minore arg. l.plenum.§.æquitij.ff.de vsu,& habi.& ꝙ legit̄.& notat̄ in c.solitæ.de ma.& obe.¶ Si aūt nō esset facta mētio minoris ætatis,nec ex aspectu ēt appareret minor tunc fortè posset dici,quod procedat opi. Sali.per ea q̃ habent̄.in d.l.j.§.sed videndum,quia nō videt tūc sub esse coniectura,per quam videatur,ꝙ iuramentum restringat̄ solū ad beneficiū cōpetens ratione ætatis, & sic videtur, ꝙ iuramentū tunc cōprehendat vtrūq; remedium:qa præstatur simpliciter sup facto cōtrauentionis,& sic omnem viam contraueniendi videt̄ comprehēdere per id,ꝙ legit̄,& notat̄ in l.si duo.§. marcellus,& §.si quis iurauerit.ff.de iureiuran.& quod Italia tut ad vtrūq; remediū tenuit Pet.vt refert Cyn.in l.ij. in q.v.C.de rescin.vendi.tamē gl.in d.l.ij.& in dicto. c.penul.& etiam Barr.& Bal. vt supra tetigi volūt indistinctè,quod ex quō re vera iurās est minor, ꝙ tunc tale iuramentū satis operetur,quod facit eum haberi pro maiore:& ideo non tolletur in dubio beneficiū dictæ.l.ij.& hanc opinio.etiā tenuit Nic.de Ma.vt refert Bal.in d.l.ij.ante.x.q. pro qua alleg. quod habetur in l.j.C.si ma.fac.vbi patet,ꝙ minor factus maior si ratificat venditionem factā in minoritate sine sacramēto nō tollit sibi beneficiū.d.l.ij.& sic eodē modo nō tollet sibi dictū remedium minor si cōtrahit cū sacro. nisi specialiter hoc exprimat eadē ratione.vnde,vt dixit Ange.in d.auth.sacramēta.de cautela est ad omne dubium tollēdum ,quod quis faciat exprimi,ꝙ iurat nō venire contra ratione minoris ætatis aut alia quacūq; de causa.& ꝙ etiam faciat exprimi, ꝙ minor fuit certificatus de beneficio restitutionis,& sic minoris ætatis propter opi.Dy.de qua superius dixi.& hęc opinio est æquior:& fortè seruaretur in practica propter autoritatem glo.& Bar.& Bal.licèt de iure fortè procederet id,

34 ꝙ superi⁹ dixi.¶ Item aduerte inquātum dixi,ꝙ si iurat nō venire cōtra ratiōe minoris pretij,potest esse dubium an ꝑ hoc videatur renuntiatum remedio.d.l.ij. nam Sali.declarat,quia nō ita specifice exēplificat, vt s.feci.vt patet ex lecturis eius in d.auth.sacra.in ver. ro.cum glo.quid si iste minor fuit deceptus. nā solum dicit aut quis iurando se restringit ab beneficium ætatis, aut ad beneficiū iuris cōis , aut super vtroq; expssim iurauit nō venire contra.sed Bal.io d.l.ij.C.de resin.ven.in viij.q.& etiā circa fi.seq.ante.x.& etiā gl. in d.l.ij.in gloss.mag.in versi.nisi,& ipse iurasset, &c. videtur velle,quod sic.sed in contrarium facit:qa potest esse minus pretium ēt inter dimidiam cuius vigore cōpeteret restitutio in integrum. & sic satis vr̃, qđ operetur tunc iuramētum si operet̄,qđ tollatur remedium in integrum restitutionis cōpetens ratione minoris læsionis pretij sit læsio in dimidia,vel intra dimidiam.& ideo videtur , qđ nō retrahatur ad enormem læsionem quādo videlicet esset læsio vltra dimidiā. & pro ista parte facit,qđ not.per doc. maximè Bart. in d. l.ij.vbi dicit,qđ si dicatur in instrumēto vēditionis,ꝙ talis vendidit rem pro tāto pretio:& si in aliquo plus valet,illud donat.& ꝑ hoc nō intelligit̄ renūtiatū bñficio dictæ.l.ij. quia talis adiectio refertur ad modicū per ea quæ habentur in l.hæc adiectio.ff. de verbo. signi.& l.cum filius.§.cum pater.ff.de lega.ij. & hoc ēt seqt̄ ibi Bald.in d.l.ij.licèt dicat Nico. de Ma.tenoisse cōtrariū,sed ipse dicit opinio. ei⁹ sal uati posse, qñ dictū esset, & si in aliquo plus valeret etiā id,& totū

quantuncunque sit illud donat facit,quod habetur in l.Iulia.In princi.de leg.iij.secus,quādo simpliciter dicitur,& si plus valet illud donat. quia, tunc procedit opinio Barto.& non per hoc excluditur remediū. d. l. ij. & per hoc, vt dixi,satis videt̄ posse inferri,ꝙ si simpliciter fuerit iuratum non uenire contra ratione minoris pretij,non trahatur dicta renuntiatio,quādo esset valde enormis,& sic ultra dimidiam iusti ꝑtij. licēt Bald.aliter videatur sensisse in dicta.l.ij.in viij.q. quod tene menti.¶Aduerte tamē,quia potest dici,ꝙ Bal.loquitur,quando ex certa scientia iurat minor nō ꝯtrauenire ratione ætatis,nec ratione minoris ꝑtij, secus si per errorē facti,qa ignorat verum pretium iurat nō uenire contra ratione minoris pretii.¶Itē ēt potest dici,ꝙ gloss.posita in dicta.l.ij.loquitur, quando minor iurat non uenire contra ratione minoris ætatis: nec ratione minoris pretii,quia tunc cum ex prima parte renuntiationis,seu iuramenti tollatur remediū restitutionis cōpetens pro læsione infra dimidiā, vel in dimidia.secūda pars iuramenti necessario erit intelligēda,vt aliquid operet̄ de minori pretio vltra dimidiā. secus uidetur si minor solū iuraret nō uenire ꝯtra rōnē minoris pretij,quia tunc videtur posse ꝓcedere dubiū.de quo superius dixi.Si autē maior iuraret nō venire ꝯtra rōne minoris pretij,satis videt̄,ꝙ sufficiat ad tollendū remediū.d.l.ij.qa maior, nō cōpetit remediū rōne minoritatis pretij: nisi sit vltra dimidiā. vt patet ex his,quæ habentur in c.in causæ.§.idē Pompo.ff. de mino.iuncta.d.l.2.¶Ideo tunc necessario comprehēdit remedium.d.l.2.facit,quod habetur in l.2.ff.de lib.& posthu.& qđ not.per Bar.in simili in l.si qs.in prin.ff.de leg.3.¶Et aduerte etiā,qa notabiliter dixit Bal. ꝙ licēt quis promittat non contrauenire, vel generaliter renuntiet omni beneficio cōpetenti,non videtur per hoc renuntiasse remedio.d.l.2.& sic dicit etiam tenuisse Nico.de Ma.a.quia non uidetur hoc casu sufficere generalis renuntiatio,quæ non trahitur in dubio ad ea quæ quis verisimiliter præsumitur ignorare,ꝑ ea quæ habentur in l.qui cum tutoribus.& l.cū aquiliana.ff.de transac.& in dubio nō præsumitur quis sciuisse pretium rei,qn̄ reperitur deceptio vltra dimidiā iusti ꝑtij,vt est tex.cum gl.in l.quisquis.C.de rescin.vēdi.& ibi ēt no.per Bart.& pro hoc ēt facit,qa cum cōmuniter in instrumentis apponatur illa clausula, qđ partes promittunt prædicta obseruare,& nō ꝯtrafacere,vel nō ꝯtrauenire,nunq̄ hēret locū remediū d.l.2.si eo ipso,ꝙ ꝓmittit nō ꝯtrauenire itelligit̄ qs renūtiasse remedio.d.l.ij.ꝙ tene mēti.Sed ꝯtra hoc fortiter facit,qa si tenemus istā opi.vr̄,ꝙ ēt si iur̄m iterponatur,& iuretur,nō cōtrauenire,ꝙ nō ꝑ hoc pdat̄ remedium.d.l.ij.qa iuramētum nō extenditur vltra mentē partium.ꝑ id.qđ hr̄ i l.fi.C.de non nu.pecu.& qđ no. Bar.in l.si qs ꝓ eo.circa fi.ff.de fideiuss.& tñ glo.cum qbus transeunt doc.videntur velle, ꝙ qn̄ maior iurat simpliciter non ꝯtrauenire,ꝙ isto casu non hēat remedium.d.l.ij.vt patet ex no.ꝑ glo.in l.ij.& in d.c. pe. de emptio.& v ē.& si sustinēdo opi.Nic.velles dicere ꝙ hoc operet̄ autoritas facti non videret̄ bn̄ dictum ꝑ rationē quā supra tetigi,q i iuramentum non dēt extēdi vltra mētē partium.& sic mēs partium non vr̄ in dubio esse,qđ uelint sibi piudicare,qū enormis est læsio,qa vltra dimidiā non dēbit similiter sacramentum ad talē casum se extēdere.Iste articulus non vr̄ bn̄ declarat⁹ ꝑ doc.de mā tetigit Bal.i d.l.2.i 4.q.& seq.vsq; ad decimā.potes ꝯcludere qn̄ qs vēdit rē minus dimidia iusti ꝑtij,qđ aut vēdidit sine sacro:ut cū sacro primo casu,aut quis scienter vēdidit sciēs verum ꝑtium rei,aut vēdidit ignoráter ignorās,videlicet, verū pretium rei:aut dubitatur an sciuerit,vel ignorauerit,primo casu,qn̄ sciēter vēdidit minus dimidia iusti pretij. tunc nō habet remediū d.l. ij. quia deceptio re ipsa q̄ surgit ex læsione vltra dimidiā.facit,ꝙ legit̄, & notat̄ in l.si qs aliter.ff.de verbo.obli.nō habet locū hoc casu,q.a sciēti,& volēti nō vr̄ inferri iniuria, vel dol⁹. facit.l.cū donationis.C.de trāsac.& de reg. iur. sciēti. lib.vj.& l.j.in fi.de actio.empt.& qa ex quō sciēter vēdidit,videtur velle donare quatenus plus valer per id, ꝙ legit̄,& notat̄ in l.j.ff.de cōdi. indebi. & videt̄ ēt ex quō scit tacitē renūtiare remedio.d.l.ij.per id,ꝙ hr̄ in l.quærit.§.si vēditor.ff.de ędi.edic.& iō nō habebit remediū.d.l.ij.hoc aūt limitat Bal. notabiliter in l.ij. in iiij.qō.procedere,nisi qualitas ꝑsonæ suaderet,ꝙ poti⁹ ex simplicitate,q̄ liberalitate facta esset venditio. arg. l.cum de indebito.§.j.ff. de proba. & ideo scđm eū in muliere,& minore requiritur, quòd sint certiorati de beneficio.dicta.l.& idem dicit in rustico, q circa rura lia versatur,& operatur.allegat, ꝙ habet̄ in l. athlete. §.de rusticis.ff.de excusa.tuto.& in l.fina. C. de testa. & hæc limitatio est valde æqua.& notanda,tamen videtur,ꝙ de iure non procedat.quia si scit mulier verū pretiū rei,& nihilominus vendit pro minori, videt̄ ꝙ velit donare residuū per id,ꝙ habet̄ in d.l.j.& ff. de regu.iu.in l.euius per errorem.Ita videt̄,ꝙ hoc casu sibi nō subueniat̄,& pro hoc etiā,quia non subuenit̄ masculo.vt patet ex superius dictis. ergo nec mulieri, cu non reperiat̄ hoc expressum ꝑ ea quæ leguntur, & no tātur in l.fin.C.de iu.& facti igno.nec ob.dicta.l.cum de indebito:quia loquitur, quando est dubiū:an sciuerit indebitū,vel non.vnde tunc mulier, & ēt rusticus præsumitur putasse fuisse debitum id,qđ soluit, & similiter minor.Ideo sibi nō incumbit probatio:sed aduersario.secus in maiore,qui non sit rusticus:quia præsumptio est contra ipsum tunc.Ideo tūc debet ꝓbare, qđ sit indebitū,vt ibi dr̄.& sic dicta lex nō facit ad casum qn̄ mulier sciēter indebitū soluerit.tene tñ mēti dictum Bal.Scđo casu,qn̄ ignoranter vendidit:tūc clarū,qđ habet remedium.d.l.ij.qđ dicit Bal.nota biĺr ꝓcedere ēt si renūtiatū sit generaĺr oī bn̄ficio cōpetēti:q.a.fm cū talis renūtiatio nō habet ꝓiudicare in bn̄ficio,qđ cōpetit rōne ignorātię facti fm Nic.de Ma.al leg.qđ hr̄ in l.cū aquilian.ff.de trāsac.& in l.j.ff.si q.s in ius vo.nō ictit.& ꝓ ista parte ēt pōt allegari,qđ legit̄,& no.in l.sed,& si q.s.§.quitum. §. si quis cauti. & ꝑ hoc ēt vr̄ eadē rōne,qđ si vendens simpliciter promittat nō uenire ꝯtra,qđ non præiudicet sibi in remedio.d.l.ij.& istud vr̄ scđm Butrig.in d.l.ij.esse de mente glo.ibi ex quo nō interuenit iur̄m,sed qđ ista opinio sit vera patebit ex sequentibus.¶ Tertio casu,qn̄ dubitatur dicit post.Nic.de Ma.recurrendū ad coniecturas:quia si cōsuetum sit versari circa agriculturā,ꝓ sumit̄ scire.secus si res sit fortè in lōginquo posita,vel habet latum ꝑimonium ita, qđ verisimiliter nō habet notitiā dictarū rerū tunc ꝓsumet̄ ignorans si aūt non adsint coniecturæ,tūc in dubio ex quò lęsio est vltra dimidiam ꝓsumit̄ potius ignorasse argu.l. cum de indebito.ff.de prob.& de hoc est text.cum gl.in l.quisquis.C.de rescin. vendi. & ibi nota.ꝑ Bar.si autē adijciatur,& illud,qđ plus valet donat,qd tenendum .dixi.§.qui t scđm Nic.tunc tollit̄ remediū.d.l.ij.sed Bar. contra Bal.concordat opi.vt supra tetigi:& etiam subdit,quid iuris si aliquis vendit rem pro min⁹ dimidia iusti ꝑtij cum pacto,qđ intra certum tempus possit redimere,an si intra temp⁹ nō redimat ,poterit post tempus habere remedium.d.l.ij.& finaliter cōcludit, qđ sic:qa tunc duo remedia sibi competebāt.s. remediū redimendi intra tempus,& remedium.d.l.ij.& ideo licēt

eēt excludatur per lapsum termini a primo, facit, qđ habetur in l.statuliberū.§.stichū.ff.de leg.ij. tñ nō excluditur a sc̄do. facit, qđ habetur in c. pastoralis.ſ.de priuileg.& ī l.si seruitus.ff. de seruit.vrb.pdio.¶ Sc̄do casu, quando vendidit cum iuramento, tunc concludit Bal.ꝙ si sit minor, nō perdit beneficiū.d.l.ij.& hoc si iurat non uenire contra ratione minoris ætatis, & idem dicit si iurat non uenire contra ratione minoris pretij, si erat in ignorantia facti, secus si ex certa scientia iuret nō venire contra ratione ætatis, nec ratione minoris pretij: tūc nō posset contrauenire nisi dolus aduersarij pbaret. si aūt simpliciter iurat minor nō cōtrauenire. tenet post Nico.qđ supra dixi, ꝙ nō perdit beneficium d.l.ij. & sic in maiore iurante videtur remanere cum gloss.d.l.ij.quæ vult, quod excludat p iuramentum a beneficio.d.l.¶ Sed aduerte, qa cōtra istā communem opinionem quæ hēt, ꝙ si maior iurat nō contrauenire, nō habet remedium dictæ.l.ij.C.de rei vendi. siue nullo modo iurauerit contrauenire, vt dixit glo.in dicta l.ij. siue iurauerit simpliciter non contrauenire. vt dixit glo.in d.c.penul.fortiter facit, qđ superius tetigit post Bal.& Nico.de Ma. nam si quando maior promittit non contrauenire, vel renūtiet omni beneficio sibi competenti non excluditur a remedio dictæ.l.ij.quia dicta promissio, & renuntiatio non trahuntur ad remedium, quod quis ignorat, vel præsumitur ignorare per iura quæ superius allegaui, eadem ratione videtur dicendū, ꝙ iuramentum præstitum super dicta promissione, vel renuntiatione, vel ēt si simpliciter iuretur non contrauenire, vt̄ ꝙ non trahat ad dictum remedium, qđ quis ignorat, vel psumit ignorare. argu. eorum quæ habentur in l.fin.C.de non nume.pecu.vbi iuramentū se non extendit ad id, quod se non extendit mens partium.& notauit etiā Bart. in d.l.si quis pro eo.circa fi.& facit ēt, qđ notauit Bar. in l.sed,& si quis.§.quæsitum.ff.si quis cau.vbi cōcludit, qđ ad quēcūque casum nō extenditur renūciatio, nō extendit ēt iuramentū, & istam partem etiā videt tenuisse Rofre.vt refert Iaco.de Butri.in d.l.ij.vbi dicit, ꝙ tale iuramentum recipit conditionem, nisi appareat de ænormi læsione per id, qđ habetur in l. si libertus. ff.de oper.libe.& sic non videtur præiudicare, quando est deceptio vltra dimidiam.& pro ista parte etiam faciat, quia si quis renuntiat reductionē ad arbitriū boni viri, vel pmittit nō petere reductionē, nō piudicat si sequat enormis læsio. vt uoluit Bar.in l.societate. §. arbitrorum.ff.pro socio.& Io.And.in addi.Spec. in ti. de arbitro.§.fi. super ver. itē qd si ꝯpromissum. & pro ista parte etiam facit, quod notauit idem Bar.in l.fi. ff. de præto.stipu.vbi si quis compromittit, vel iurat stare dicto alterius, intelligitur nisi enormiter lædat: & sic non præiudicat si appareat de enormi læsione. Idem videt velle Bal.in titu.de pac.iura.fir.in §.itē sacramēta.in vsibus feudorū.ad dictā tñ.l.si libertus.& ad id, qđ dixi de renuntiante ad arbitrium boni uiri posset responderi, vt tetigit Iacob.Butr.in d.l.si. qđ loquūtur qñ quis læditur per alium, qa ex facto arbitratoris, hic aūt qñ lędit p seipsum.& ex suo ꝯtractu.quo casu nō est fienda oīmoda æquiparatio.nā maior læsio reqrit, qñ quis lædit per seipsum, quia requiritur, ꝙ sit vltra dimidiam.vt patet in d.l.ij.quā requirat, qñ quis lædit per aliū, qa sufficit minor læsio,& sic fit intra dimidiā. vt patet ex his, q̄ habenē in d.l.si quis societate.§. arbitrorū.per Bart.ff.pro socio.sed pro gloss.facit, qa sicut iurm præstitū per minorem de non contraueniendo rōne minoris ætatis piudicat sibi, & similiter, qñ simpliciter iurat nō ꝯtrauenire, piudicat saltē rōne minoris ętatis, & sic in beneficio, ꝙ competere potest rō ætatis, vt in auth.sacramēta.C.si aduer.vēdi.& facit, ꝙ ibi not.per Bar.in d.l.ij.¶ Item videtur, ꝙ si maior iurat nō contrauenire, pręiudicet in beneficio, ꝙ sibi cōpetit ratione maioris ætatis, seu ēt si sit maioris ætatis ratione deceptionis vltra dimidiam.cum eadem videtur ratio: & per consequēs idem ius dici debeat, arg.c. translato.ſ.de constitu.& ſ.de trāsla.in c.ij.& ff.ad le. aqui.l.illud.cum simi.Itē etiā, qa sicut si maior pmittit non contrauenire, etiā non apposito iuramento videtur, quod obster sibi exceptio, si velit intētare remediū dictę.l.ij.quia tunc videtur venire contra suā promissionē, vt ibi voluit Iaco.Butr.& etiā gl. in d.l.ij. & Rofre.in suis libellis, in rubri.si aliquis emerit seruū, vel liberū.in penul.col.pro præcedenti tamē parte fortiter facit, quod habetur in l.fi.§.idem quęsit.ff.de cōdi.indebi.vbi patet, ꝙ quando ex errore deducitur qs ad aliquem actum, licēt promittat nullo modo contrauenire non fit sibi præiudicium, vt ibi est casus singula.vel valde notabi.vnde si quis p ignorantiam soluit indebitē.& promittit nullam controuersiam moueret & sic nullo modo contrauenire non præiudicat sibi quominus possit repetere solutum per conditionem indebiti.& ratio est secūdū Bar.ibi, quia ex eodē errore ex quo inducitur ad soluendū indebitum videt induci etiā ad faciēdā dictam promissionē.& iō non debet præiudicare.argu.l.doli except.§. diuersum.ff. de noua.& qđ habetur in l.si mulier.C.ad velleia.facit ēt qđ nota.idem Bar.in l.qui Romę.§.duo fratres. ff. de verbo.oblig. scđm unū intellectū.& plus notabiliter dixit Bar.in d.§.idem q̄sijt.qđ etiam si renuntiaret cōdic.indebi.& sine causa, & omni alio auxilio, ꝙ nō piudicabit talis renuntiatio per rationem prædictam, sed certè istud vltimum videtur valde durum, qa si expresse renuntiat conditioni indebiti apparet aperte, ꝙ in renuntiatione cogitauit de ipsa conditione debiti specifice: ergo videtur, quod tunc fiat sibi præiudiciū: ex quo illi expresse renuntiat.arg.l.penu.C.de pac.& ī.de regu.ad apostolicam. & quia forte non putaret illam sibi competere, tamen quia in genere potuit cogitare illam sibi posse competere: ex quo specifice renuntiat dictæ conditioni indebiti, videtur qđ sibi piudicet per id, quod habeē in l.qui iure. ff. de militari testamen.& quod nota.Bart.in l.si de certa.& l. sub prætextu.C.de transac.& sic per illa quæ habentur in d.§.idem quæsijt.& per ea quæ superius tetigi videret qđ iuramentū de non contraueniendo nō excludat a remedio dictæ.l.ij.quia ex eodem errore, ex quō inducit ad vendendū rem valentem vltra dimidiā pro minori pretio ex eodem videtur induci ad præstandū iuramentū.sed pro gl.faciunt rōnes quas.ſ.tetigi. & qa ex quō iuratur simpliciter super facto non contrauentionis videtur per tale iuramentum excludi omne remedium tendens ad contrauentionem.arg.l.si duo patroni.§.marcellus.& §.si quis iurauerit.ff.de iureiurā. & qđ nota.Bart.in d.l.ij.& d.auth.sacra.& sic videtur, qđ per sacramentum excludatur remedium.d. l.ij. cū per tale remedium dicatur quis venire contra contractum, vt aperte voluit gl.in d.l.ij. licēt Plac. tenuerit contrarium, vt ibi refert glo. quid igitur dicendum in hoc articulo. non potest negari hunc passum esse dubium propter ea quæ superius sunt tacta videret posse dici, qđ si maior iurās est persona quæ præsumit ius ignorare, vt est mulier, & rusticus.l.rsa.§.j.ff.de iur.& f.c.igno.& l.j.ad finē.ff.de edē.& l.ij.§.fin.ff. de iu.fisci.tūc, qa nō psumit habere notitiā remedij dictæ.l.ij.tempore quo contrahit, videtur quod tunc non excludatur a dicto remedio per dictum iuramentum, quia ex quō præsumitur illud ignorasse non videt ve-

Io.ab Imo.in j.super ij.Decre.

risimiliter voluisse illi renuntiare per tale sacramentum.sed vbi est persona,quę non præsumitur ius ignorare,vt est regulariterquilibet maior.l.leges.C. de legibus.& s.de constitu.in c.j.& facit,quod notatur per Barto.plenè in l.quod nerua.ff.de postu.tūe,quia talis præsumit̃ habere notitiam remedij dictæ.l.ij.videt̃,qđ ex quò simpliciter iurat non cōtrauenire, & verisimiliter potuit cogitare,qđ posset esse casus in quo competeret remedium dictæ l.ij.cum,vt dixi præsumatur verisimiliter scire illud remediū esse proditum a iure, videtur,quod tunc sibi præiudicet per dictū iur̃m.arg. dictæ. l. qui iure.ff.de milita.testamen.& quod habetur in dicta.l.si duo.§.Marcellus.& §.si quis iurauerit, & hoc modo uideretur posse intelligi, quod notauit Bald.in d.l.ij.in iiij.q.licet in alio casu loquatur, tamē inquantum facit ad differentiam inter mulierem, & rusticum ex vna parte,& alios ex alia, facit pro eo, qđ dixi,tamen contra istam opnio.facit, quod habetur in d.§.idē q̃sijt.nā videtur, quòd ibi dicitur procedere in quocunque soluente indebitè, & promittente nullā mouere quæstionem; quia non uidetur sibi talis ꝓmissio præiudicare,cum videatur verisimiliter facta ex eodem errore, ex quò solutum est indebitum. & sic eadem ratione videretur,ꝙ etiam in quocūque nō ꝑiudicet iuramentum ad tollendum remedium dictæ. l.ij.cum errore inducatur ad uendendum minus dimidia iusti pretij. & sic verisimiliter ex eodem errore ad iurandum,& ꝑ ꝑdicta videretur, ꝙ de iure non hēret obstare tale iuramentum maiori iuranti nō cōtrauenire,quominus possit intentare remedium dictæ. l. ij. si reperiatur deceptus vltra dimidiam iusti pretij.cōmunis tamen opi.gl.& docto.est in oppositum.& per prædicta etiam videretur posse dici, qđ de iure, si minor iurat non contrauenire ratione minoris ætatis, aut alia de causa, ꝙ tale iuramentum non præiudicaret sibi circa remedium dictæ.l.ij.per rationem superius tactā,& quæ colligitur ex nota.per Bar.in d.l.ij.& etiā ꝑ Bal.& alios scribētes.si tamen volumus sustinere opinionem cōem, videtur posse dici, quod aliud sit in ꝑmissione non contraueniendi,& aliud in iuramento, & ratio diuersitatis fit, quia in promissione præsumit̃ quis ex eodem errore ductus ad promittendum. & iō licèt de mero rigore sit obligatus non contrauenire, & per hoc possit excipi contra eum: tñ replicari potest, quòd dicta promissio non habet præiudicare,cū ex errore uideatur facta per id, quod habetur in l.2. §. circa.ff.de doli excep.sed licèt iuramentum præsumeretur ex errore præstitum.tamen obligat,nec videtur, ꝙ possit contra illum venire, quia est periurus veniendo contra ipsum iuramentum. sicut etiam de mero rigore obligat iuramentum per dolum extortum, s̃m ea quæ habent̃ in c. si vero.j.de iureiu.& iō videtur, ꝙ non possit propter iuramentum intentare remediū dictæ l.ij.quia ipsum intentando veniret contra contractū,& consequenter contra iuramentum. posset tamē secūdum hoc esse dubium. an a tali iuramento posset peti absolutio,sicut potest peti,quando est per dolū ꝑstitū,vt hr̃ in d.c.si vero.& not. s. quod metus cau.ad aures.per Innocen.& de elec.venerabilē. & dubiū facit,q̃a non reperitur bene hoc iure expressum.& quia vr̃ imputandum iuranti,quare præstat sacramentū de non contraueniendo,cum potuerit cogitare, ꝙ aliqđ remedium sibi competeret,& ꝑcipuè remediū dictæ. l.scdæ.In cōtrariū facit,quia,ex quò errore præsumit̃ inductus ad iurandum,satis videret̃,qđ dēat dici subesse iustam causam propter quam fieri dēat absolutio. ex quò ex errore facti inductus est ad præstandū iuramētū.arg.l.a.ff.de iur.& fac.igno.& hæc pars satis videretur ęqua,tamē difficile esset contineri.quia cōmunis opin.gloss.& docto. videtur simpliciter habere, ꝙ tale iuramentum præiudicat maiori,vt non posset intentare remedium.d.l.2.Posset tñ dici,ꝙ glo.& docto. nihil dicunt de absolutione a iuramento.& pro eo,ꝙ dixi de absolutione,bene facit,qđ nota.glo.in c.quanto.s.co.secundū opinio.Tācre.quam ibi sequit̃ Host. vt ibi refert Io.An,& ad materiā facit, quod not. Innocen.in dicto.c.quanto.& s.eod.debitores. & quod metus cau.ad aures. de electio.venerabilem. & quod nota. per gloss. & Archidia.xv.q. vj. autoritatem. & quod nota.in Spec.titu.2.§. ostendendum. vers.xxiiii. per totum illum versic.Ad id autem,quod.s.tetigi de renuntiatione generali. facit, quod notatur in Speeu.de renuntia.§. t.versicu.& quia.versic. quid si qui s. Barto.tamen in dicto.§.quæsitū.in l.sed & si quis. ff. si quis cautio.dixit,quod de iure in stipu.prætoris renūtiatio generalis non pręiudicat,quia prętor noluit sub intuolucro verborū alicui præiudicari. secus in conuētionibus. gloss. tamen ibi dicit de consuetudine seruari,ꝙ si est generalis renuntiatio nō valet,secus si aliqua sint specialiter enumerata, & subiecta clausulę generali,q̃a tunc bene ꝑiudicat,pro quo facit, quod habetur in c.qui ad agendum .de procurato. in 6. & hoc etiam tenuit Dy.in reg.contractus. de reg. iur. in

55 vj.¶ †Item aduerte inquantum dixi, ꝙ quis non pōt uenire contra iuramentum, saltem nulla habita absolutione, nō habet obstare,quod habetur in l.fin.C.de non nume.pecu. & quod habetur in c. quemadmodum.s.eod.& per Barto.in l.si quis pro eo.de fideiussoribus ad si.quia contraria procedunt,quando ex mente partium inest aliqua conditio ipsi dispositioni, & consequenter iuramento. nam tunc si non euenit cōditio,iuramentū non obligat, vt in dicto c.quemamodum.& patet in dicta.l.fina.quia si quis confitetur se habere decem sub spe futurę numerationis, & promittit,& iurat soluere,intelligitur si sequatur numeratio,sed in casu de quo dixi,quando maior iurat nō cōtrauenire.statim obligatur ex iuramento licèt ex errore sit inductus ad pręstandum iuramentū. & ideo nimirum,si tunc non potest venire contra. & adde etiā pręedictis,quod licèt renuntiatio generalis non valeret.tamen videtur,quod valet si interuenit iuramentum,quia talę iuramentum,ex quò potest seruari sine interitu salutis ęternę, videtur seruādum per istū tex. & imputet sibi qui renuntiationem generalem confirmat iuramento.vnde hoc casu puto, ꝙ non procedat dictum Bar.positum in d.l.sed,& si quis.§.quęsitū. circa fi.sed posset procedere,quando ex mente partiū renuntiatio esse limitata ad certos casus.nam, tunc iuramentum veniens ad firmandum talē renuntiationem similiter restringeret̃ ad casus ꝑdictos,per ea, q̄ habentur in d.l. fina.C.de non nume.pecu. ¶ Item attende,quia pro eo,quod dixi supra,ꝙ cōtra promissionem factā per errorem subueniri potest per exceptionem,vel replicationem.licèt secus sit in iuramento. bene facit,quod nota. per Innocen.in c.2.supra.eod. vbi dicit,ꝙ contra iur̃m a se præstitū nō datur restitutio aliquo casu: sed solum subuenitur ꝑ absolutionē, & per hoc etiam videtur,quod qñ iuramētū est extortum per metum,quòd possit excipi,seu opponi exceptio ex titu, quod metus cau. sed debet peti absolutio. gloss. tamen de hoc dubitauit in c. autoritatem. xv.q.6. vbi dicit, quòd quando iuramentum est per metum extortum.licèt uideatur competere exceptio quod metus cau.non poterit illa vti virtute iuramenti. facit, quod legitur, & nota. in l. nec non §. exemplo.ff. ex quibus cau.maio.& in l. nam, & postea.§.si minor.

minor.ff. de iureiuran. & ideo videtur, quod debeat petere absolutionem, vt illa vti possit, & sic etiam videtur ibi velle Archi. videtur tamen ꝙ posset dicere dico ꝙ iuramentum fuit, præstitum per metum, & sic effectualiter non debet me ligare titulo & vt hoc possim melius allegare peto me absolui.facit quod nota. in simili. in l. papinia.§.si filius.ff. de inoffic.testam. & quod not.in d.§.exemplo.& in d.§.si minor. & qđ not.etiam Fed.de Senis.in suo consi.lx.circa fi.¶ Item aduerte, quia quando minor læditur, subuenitur sibi regulariter, etiam si sit modica læsio, dummodo, non sit minima.vt patet ex his, quæ leguntur, & notantur in l.scio.ff.de in integ. resti.& l.si ex causa. in prin.ff. de mino.& in l.ij.C.si aduer.ven.pig.In aliquibus tñ casibus requiritur enormis, vt patet ex no. in d.l.si ex causa.& in d.l.ij.si aduer.ven.pig. & tunc videtur, ꝙ enormis læsio sit etiam, si sit in dimidia, vel etiam intra dimidiã, vt in hoc differat a maiore, nam in maiore enormis læsio dicitur, quando est læsus supra dimidiã.vt patet ex.l.ij.C.de rescin.vẽ.& notañ, ꝙ sit læsio vltra dimidiã, ẽt si esset in vno nũmo tñ. quia lex sic fingit pedes suos.vt in simili dicit gl.in l.si nõ fuerint, ad fi.ff.pro so.& hoc etiam tenet Bal. in d.l.ij. de resc, ven.in xij.q.quod tene menti.& intellige, ꝙ enormis læsio in maiore dr̃ esse, quando est vltra dimidiam: qñ læditur ex contractu per se initio, vel etiam per aliũ de eius mandato, secus quando læderetur ex facto arbitratoris: quia tunc etiam minor læsio dicitur enormis, vt possit peti reductio ad arbitrium boni viri. vt nota.p Bar.in l.si societatem.§.arbitrorum.ff.pro so-
56 cio.& qđ plene dixi. in c.Quintauallis.s̃.eo,ti. ¶†Sed iuxta prædicta potest esse dubium, quid si minor iurauit, non uenire contra rationẽ dãni modici, vel enormis.an si ualde enormiter, sit læsus. fortè, quia uendidit rem ualentem.cc.pro.50.an tũc poterit habere aliquod remedium.vr̃ ꝙ non, ex quò iurauerit non contrauenien te ratione modici dãni, uel enormis: sed in contrarium facit, quod not.Bar.in d.l. si societatem.§. arbitrorum.vbi dicit post Host.quod licèt quis ꝓmiserit, uel iurauerit nõ petere reductionẽ ratione enormis læsionis: tamen si erit nimis magna, poterit petere: quia licèt esset data potestas arbitro lædẽdi in parua, & magna quantitate: non tñ intelligitur data in nimis magna. nam & tunc quando est nimis magna vr̃ ibi inesse dolus.argu.l.omnes.§.Lucius.ff.de his, q in frau.credi. & pro ista parte etiam bene facit quod no.Ang.in sua quæstione, quæ incipit: duo litigantes, vbi dicit quod est considerare enormem læsionẽ, enormiorẽ, & enormissimam.& sic in positiuo comparatiuo, & superlatiuo.facit quod habetur in l.vbi autem non apparet. ff.de verborum obliga. & ideo concludit, quod si iuratum fuit nõ cõtrauenire ratione enormis læsionis, non impedietur venire contra rõnẽ enormioris, vel enormissimę, & in maiore, qñ cõpromisit, quando dicatur enormis læsio.patet ex his, quę not. Bar.in d.§.arbitrorum.& plene dixi in d.c.Quintauallis.& ex ibi nota.posset colligi etiam, quæ dicañ enormior, vel enormissima.Sed in minore videretur, quod enormis dicatur quando esset in dimidia.vel iuxta dimidiã.Sed enormior, quando esset vltra dimidiã, enormissima, quando multo vltra dimidiam.facit quod superius dixi, & sic videtur, quod non debeat impediri minor in casu prædicto, non obstante iuramento. ex quo læsio est valde enormis, & quodammodo enormissima: nec videtur trahi ad prædictum casum p ea, quæ dixi post Bar.& Ange.& per consequens non videtur necessaria absolutio à iuramento: licèt ad cautelam posset peti.arg.eorum, quæ habentur. in simili, in c.cum contingat.s̃. de offi.delega. & de senten.excom.in c.solet.lib.vj.& bene facit etiam, quod no.in c.ij.& c.cum quidam.s̃.eo.nec habet obstare prædictis, quod nota.per glo.& docto.in l.ij.C.de rescin.vẽdi.& in c.penul.de emptio.& vendi.quia loquuntur, quando iuramentum non est limitatum ad certam læsionem. Puta, quia dictum fuit, quod minor iurauit, non contrauenire ratione minoris ætatis. Vel alia de causa, sed hic, quando iuramẽtum fuit limitatum ad læsionem modicam, vel enormen.& ideo videt̃, quod non extendatur ad minus excessiuam, cum limitata dispositio non extendatur vltra limites ipsius dispositionis.l.in agris.ff.de acqui.rerum domin.& l.ita autem.in princip.ff.de administra.tuto. & propter prædicta fortè Ioan.And.in addi.Specu.in titu.de arbitro.§.fina. super versi.item quid si compromissum. ponit formam quando iuratur non contrauenire ratione cuiuscunque enormis damni. Et per prædicta etiam videretur, quod si minor iurat non contrauenire ratione damni modici, vel enormis, vel alia de causa.quod etiam tunc non præiudicet, si læsio sit nimis excessiua: quia illa clausula, uel alia de causa videtur referri ad similia, vel saltem non multum dissimilia, quia non debet comprehendere multo maiora, per id, quod habetur.in c.sedes.de rescriptis. & in clem.fi. non potest.de procura. & in l.fi.§.cui dulcia.ff.de vino.triti.& oleo lega.& pro ista parte bene facit, etiã quod dixi superius post do.Ant.& do.Pet.Et propter prædicta inoleuit practica, ꝙ iuratur non uenire contra rationẽ damni modici, uel enormis, vel etiã enormissimi. & tene menti prædicta, quia quotidiana
57 sunt.¶†Et quia facta est mentio de auth.sacramenta. C.si aduer.vendi.potest dubitari de aliquibus circa illam, videlicet, an si minor iurat per caput suum: vel clericus per clericam suam, non venire contra contractum quem facit ipse minor. an tunc tale iuramentum firmabit contractum.legistæ communiter dicũt ꝙ non.& præcipuè Iaco.But.Bal.& Sal.ex eo, quia illa auth.loquitur quando interuenit sacramentum, qđ est sacre rei signum. Et sic uidetur quod debeat intelligi de iuramento, quod tendat ad religionem Dei.& per consequens videtur, quod dicta auth.non habeat locum in dicto sacramento.dicit tamen Bal.ꝙ si esset clericus minor.xxv.annis, q haberet ordines sacros, quia tunc ordo sacer potissime consistit in capite, ꝙ tunc videtur & sufficiat, sicut si iurasset super alia re sacra.per ea, quæ habentur in l.generaliter.§.fi.C. de rebus credi. & per prædicta etiam videretur, quod cũ sit prohibitum iurare p mẽbra Christi.ut patet in Authen.vt non li.contra natu. colla.vj. ꝙ etiam tunc nõ haberet locum dicta auth.si quis forte iuraret per caput, vel per viscera Dei.Sed aduerte, quia licèt legistæ sic communiter transeãt, tamen contrarium videtur de iure dicendum: quia licèt non sit iurandum: per creaturam, vel per membra Dei.vt in c.& si Christus.supra eod.& in Auth.præalle.tamen si iuretur obligatur iurãs ad obseruantiam iuramenti, vt patet d.c. & si Christus. & plus uidetur quod etiam si quis iurauerit per Dęmonẽ aliquid facere: licèt peccet sic iurando, sicut peccat iurando per creaturam, vel per membra Christi. tamen obligatur ad obseruantiam iuramenti, ut est tex.in c.mouet. xxij.q.j. & ideo cum illa auth.facta fuerit ne aperiatur uia periurijs, vt patet ex his, quæ habentur ibi.& in l.j.eod.titu. & hæc ratio etiam procedat in casu prædicto, quando quis iurat per caput suum, uel per membra Christi. quia iuramentum obligat ad obseruantiam: & sic ad casu... tium, si contra hat videtur, quod etiam in casu prædicto

ćto habeat locum dicta auth. & adde, ꝙ licèt Bald.vi-
deatur innuere ordines minores non eſſe ſacros : tñ
contrarium eſt verum,quia ſunt ſacræ rei ſignum : li-
cèt ſacri ordines vltra minores magis appellentur ſa-
cri propter maiorem caſtitatem, ad quam magis ſunt
ligati habentes ordines ſacros.vt notauit.gl.xxxij.di-
ſtin.in ſumma.& ſic videretur, quod etiam Bald. de-
buiſſet idem dicere in minoribus ordinibus, quod di
xit in ſacris:quia illi etiam dicuntur ſacri,vt ſuperius
58 dixi.¶†Item ſecũdo poteſt dubitari an ſi ſacramentũ
verbaliter præſtetur,& non corporaliter tactis ſcriptu
ris,an tunc habeat locum dicta auth. legiſtæ cõmuni
ter tenent quod non,& potiſſime Butr.Bal.& Sal.mo
uentur,quia.d.auth. venit ad interpretationem.l. eo.
titu, quę loquitur de corporali iuramẽto, vt ibi patet,
ergo eodem modo debet intelligi dicta auth.quia lex
interpretans debet intelligi ſecũdum terminos legis
interp̃tatę.vt hr̃ in Auth.de ſi.ante do.inſtrumẽta na.
§.j..colla.iij.& do.per gl.in cle.ſtatutum.de elec.& pp
hoc notarij ſemper apponunt , ꝙ iurauit corporaliter
manibus tactis ſcripturis, & pro hoc etiam facit,quia
plus videtur obligare corporale iuramentum , q̃ ver-
balę.l.ſi alterius.C.ſi mi.ſe ma.di.& quomodo nõ ſuf
ficit tangere ſcripturas , cum pectore , vel cubito ,
vel illas videre.not. per gloſſ. in decreta. vt circa . de
elec. in vj.vbi eſt bona gloſſ. & facit etiam quod no.
glo.in cle.j.de hæretj.in verbo tacta.ybi eſt bona gl.
in hac materia. Sed certe videtur ꝙ de iure dicendũ
ſit oppoſitum, ſaltem inſpecta diſpoſitione iuris cano
nici, quæ in materia iuramenti eſt ſeruanda . vt in c.
ij.j.eo.in vj.ex eo , quia iuramentum licèt verbaliter
ſtitum , eſt ſeruandum , & ligat ad periurium.vt pa-
tet ex his,quæ habentur in c.& ſi Chriſtus. ſ.eod.& p
hoc etiam facit tex.iſte qui ſimpliciter dicit, ꝙ iurm,
quod poteſt ſeruari. ſine interitu ſalutis æternæ , de-
bet ſeruari . licèt ergo quòd debeat corporaliter præ-
præſtari:tamen videtur ꝙ etiam ſi verbotenus ſit præ-
ſtitum debeat ſeruari per id,quod habetur in iſto c.&
in c.ij.de pac.in vj. In quibus autem caſibus debeat
iuramentum præſtari: arctari poſſet ad præſtandũ iu-
ramentum tactis ſcripturis , vt no.gl.in d.cle.j.puto ,
tñ ꝙ licèt in dictis caſibus,non fuerit arctatus,ſi iura-
uit ꝙ debeat iuramentum ſeruari per ea,quæ habent
59 in hoc,c. & in d.c.ij. ¶†Item tertio poteſt dubitari,
quid ſi non iuretur ſuper euangelio, ſed ſuper aliqua
ſcriptura,vel ſuper ligno,an iuramentum obliget.gl.
tenuit,ꝙ ſic in Auth.iuſiur.quod præſtatur ab his.col.
ij.& in titu.de pa.iuramento fir.§.item ſacramenta.&
ſic etiam ſeruat cõſuetudo,ꝙ ſufficiat iurari ſuper ali-
qua ſcriptura, etiam ſi ibi ſint euangelia.dicit tamen
Butrig.in d.auth.ſacramenta.quando in illa ſcriptura
aliqua uerba euangelij continerentur.& dicit Bal.ibi
ꝙ etiam in rebus arduis vidit portari Codicem euãge
liorum,ſuper quo debeat iurare tamen ſatis videtur ,
ꝙ ex quò etiam ſi præſtetur verbotenus obliget iura-
mentum, ꝙ ſufficiat etiam ſi ſuper alia ſcriptura, uel
ſuper ligno præſtetur, vt voluerunt gl.ſuperius alleg.
60 ¶†Itẽ poteſt dubitari,quid de impubere doli capace.
Bal.in d.auth.ſacramenta.& in §.item ſacramenta.vn
de ſumitur dicta auth.tenuit,ꝙ non habet locum : qa
illa auth.loquitur in pubere . & ſic cum reſpiciat de-
terminatam ætatem,videtur ꝙ non habeat locum in
pupillo:licèt ſit doli capax,& proximus pubertati.&
idem tenuit Ang.in auth.ſacramenta.dicens,ꝙ etiã ſi
eſſet iuxta pubertatem per vnam horam non habet
locum dicta auth.quia adhuc non eſſet puber.ſicut &
tunc teſtari non poſſet,cum lex requirat certam de-
terminatam ætatem.l.qua ætate.cum ibi no.ff.de te-
ſta.& ſic dicit ſuper acta teſtamenti ſic fuiſſe hic Bo-
no.diſputatum,& idem etiam tenuit ipſe Ang.in l. ſi
quis pro eo. circa fin.licèt dicat, quod peccaret,& in
curreret periurium ſi eſſet doli capax per ea,quæ ha-
bent in c.j.& ij.de delic.pu.Bar. tenuit contrarium in
d.auth.ſacramenta.quia in impubere doli capace eſt
eadem ratio,quæ in pubere:ſ.ne aperiatur via periu-
rijs,vt in l.eo.titu.But.ibi videtur concordare opi. vt
recitaui ſuperius,ibi etiam de hoc articu. tetigi uide-
tetur poſſe dici,quod de iure ciuili procedat opi. Bal.
& Ang.ſed opi.Bar.de iure canonico, tamen in mate
ria ſacramẽti ſeruari debet ius canonicum etiam in
foro ciuili.vt habetur in c.ij.j.c.in vj. verior videtur
opi.Barto.quam etiam ſequitur hic Ioan.And.& Ho
ſtien.& illam etiam ſequitur Salye.in dicta auth.ſacra
menta.æquius tamen fuiſſet prouidere, quod in ipſo
impubere non haberet locum, tamenquia obligatur
ad periurium,ex quò eſt doli capax videtur quod &
61 in eo habeat locum dicta auth. ſacramenta . ¶†Item
iuxta prædicta poteſt dubitari,quid de adulto haben-
te curatorem,& contrahente ſine illo cum iuramen-
to.An illa auth.habeat locum.Saly.ibi tenuit , ꝙ nõ:
quia ſecundũ eũ per donationẽ curatoris videtur in
terdicta adminiſtratio.& ideo videtur , quod non fir-
metur contractus iuramento.ſicut nec firmetur con-
tract⁹ prodigi , cui eſt bonis interdictum,vt no.in l.is
cui bonis.ff.de verb.obl.ſed doct.cõiter tenent con-
trarium in d.auth.quia ſecundum communem opin.
licèt contractus ſit nullus, quando adultus contrahit
ſine curatore,ſi habet illum ſecundum ea,quę haben
tur in l.ſi curatorem.C.de reſti.in integ. tamen vali-
datur contractus per ſacramentum. nec obſtat, ꝙ per
dationem curatoris videatur interdicta adminiſtra-
tio:quia iſtud non videtur verum ſimpliciter. Nam
ſecundum hoc ſequeretur,ꝙ ſicut ille cui bonis eſt in
terdictum,nõ obligatur etiam naturaliter.l.is cui bo-
nis.ff.de verb.obl.Ita nec obligaretur adultus habens
curatorem,ſi contraheret ſine eo.quod tamen non vi
detur verum:quia etiam pupillus ſi habeat tutorem
& contrahat ſine illo obligatur naturaliter, vt legitur,
& no.in l.j.ff.de noua.ergo multofortius debet obli-
gari adultus naturaliter,licèt contrahat ſine curatore
quem habet.Præterea eſt dubium , etiam an contra-
ctus prodigi firmetur iuramento . de quo tangit hic
d.Ant.ſub hoc membro.& finaliter concludit contra
Bar.ſed de hoc plene dicam ſub quinto mẽbro prin-
cipali,quando videlicet contractus prohibetur fauo-
62 re alicuius.¶† An autem.d.auth.habeat locũ in iudi
cijs,ſi minor iurat nõ venire cõtra. cõiter tenẽ,ꝙ ſic,
& maximè per Bal.& Sal.in d.auth.& idẽ ẽt Ang.ꝙ li
cèt iudiciũ reddatũ in inuitũ.l.inter ſtipulantẽ.§.j.ff.de
uer.obl.tamen tale iuramentum ſponte præſtatur, ſi
iurat non venire contra ea , quæ fiunt in iudicio ,
ſiue agatur ciuiliter,ſiue criminaliter. & facit ad ma-
teriam,quod habetur in l.clarum.C.de au.præſtan.&
in l.certum.§.ſed an ipſos.ff.de confeſ.& pro hoc etiã
quia maior.xiiij.annis in ſpiritualibus cenſetur habe
re legitimam perſonam.vt in c.ſi.de iud.in vj. & facit
etiam quod habetur.ſ. de reſtitu. ſpo. ex parte.ſacr̃m
autem eſt res ſpiritualis,& facit eum repreſentari ma
iorem.ut not.in l.ij.C.de rei uen.licèt Butr.aliter ui-
63 deatur dixiſſe.in d.auth.ſacramenta.¶†Item ulterius
poteſt dubitari,quid ſi minor iurauit generaliter non
uenire contra contractum ad iſ fiendum cum Ti-
tio in abſentia Titii . an ſi poſtea contrahat cum Ti-
tio nullo modo præſtito iuramento poterit contra-
uenire:uideretur , ꝙ ſic, per regulam res inter alios
acta.C.res inter alios ac.per totum.Item uidetur, qđ
debeat

debeat præstari parte præsente.l.iij.ff.de iureiurã. Itẽ quia videtur præstitum super contractu, sed seorsum ab ipso contractu. dicta auth. loquitur quando super contractu iuratur. vt patet ex verbis illius auth. Item quia ad tollendum istam defensionem videtur, quod tale iuramentum generale non sufficiat per ea, quæ habentur in l.si quis.§. quæsitum.ff.si quis cau. Item quia tale iuramentum videtur quodãmodo indiscretum. ex quò sic iodeterminatè est positum. facit qđ habetur in simili.l. cum de indebito.§.fi.ff.de proba. & s̃.de fid.instr.si cantio.& sic videtur, quod non obliget propter tres comites.quos debet habere sacramẽtum.de qubus in auth.quud eis.C.de emptio.& s̃.e. & si Christus.Item quia non iuratur parti.vnde licèt fortè io foro pœniten.quoad Deum videatur obligare.tamen videtur quod in foro contentioso, oon obliget parti.& propter prædicta hanc partem tenuit Sal. in dicta auth.sacramenta.sed glo.ibi,quam etiam sequtur Bar.& Bal.tenet contrarium.& pro ista opi.facit regula vulgata:quia cum tale sacramentũ possit seruari sine interitu salutis ęternæ, debet seruari.vt in hoc. c.& in c.ij.de pact. in vj. & quia etiã videtur obligare iurameotum io absentia partis præstitum,vt etiã no. gl. quæ reputatur sing.in c.quoties.j.q.vij.& hæc opi. verior videtur de iure per rationes prællę.& de facili potest responderi ad rationes factas in contrariũ. nã ad primam potest dici ꝙ d.l.iij. loquitur de iuramento litis decisiuo.Item potest dici,quod procedit de iure ciuili:sed de iure canonico, quod debet seruari in materia iurameoti. non requiratur præsentia partis, vt est dictũ.& no.io d.c.quoties.Item nõ ob.secundo quia licèt non sit specifice iuramentum præstitum super dicto contractu. tñ saltem in genere dici põt præstitum super dicto contractu.argu.corum quæ habentur.in l.omnes.C.de qua.præscrip. Item non ob. tertio,quia potest dici primo ꝙ §.quæsitum loquitur in prætorijs stipulationibus, vt ibi nota.Bar.vel secundo potest dici ꝙ licèt renuntiatio generalis non valeret, tamen sacramentum generale bene valeret,cum seruari possit sine ioteritu salutis æternæ. vt etiam superius tetigi.Item oon obstat quarto quia licèt iuramẽtum fuerit generale non per hoc debet dici indiscretum.ex quò fit ab habente discretionem quò ad materiam istam iuramenti,vt patet ex notatis, in d.c.& si Christus.& d.auth.& quod eis,sed in d.l.cum de indebito.& c.si cautio.loquuntur in cautione iodiscreta facta sine iuramento.Item noo ob. vltima:qa vt dixi iuramentum necessarium non requirit partis præsentiam per ea,quæ habeotur in d.c. quoties. & facit etiam quod consueuit dici in l.labeo.ff.de iureiur. de reliquis autem pertineotibus,ad d.auth. sacramenta. dicendum est,vt no.per glo. & docto.in dicta authẽ.
64 sacrameota.& in corpore vnde sumitur.¶†De dooatione autem facta inter coniuges, an firmetur iuramento,& similiter quid de transactione alimentorũ facta cum iuramento, & etiam an valeat iuramentũ de oon eedendo bonis, de quo etiam tetigi sub primo membro principali,quando improbatur actus cõtra bonos mores,& etiam quid de prohibitiooe ne fideiussores dotium dẽtur:an si obligent se fideiussores cum iuramento valebit obligatio, de istis tangit hic do.Ant.sub isto membro, sed de istis dicam sub.x. & vlt.& de iuramento præstito per prodigum.licèt hic, vt supra dixi tangat,dicam sub quinto membro. An autem actus qui fieret contra sacramentum valeret vel non,tangam sub nouo membro,& per hæc sit expeditum tertium principale membrum huius materiæ,quod difficilius est præ cæteris vnde alia facilius, & multo breuius expedientur.& adde inquantum dixi,ꝙ vbi iuramentum præstatur in absentia partis obligat.nam pro hoc bene facit, quod iuramentũ principaliter præstatur Deo.s̃.e. & si Christus.ibi reddite Deo vota vestra,& iuramenta vestra. Deus autem est vbique.facit quod nota Cy.in l. illud.ad fi.C.de sacr. san.eccl.& ideo nimirum, si tunc obligat. Item adde inquantum dixi, quod hodie præstatur iuramentum super qualibet scriptura. nam notarij caute noo dicunt,quod iurauit ad ista sancta Dei eoangelia. sed dicunt quod iurauit ad sancta dei eungelia.manibus tactis scripturis, vt no.Iac.de Butr. & Saly.io auth. sacramẽta.¶ Item adde quid iuris, si adulta iurauit, oõ contrauenire ratione minoris ætatis,vel etiam ratione deceptionis vltra dimidiam iusti pretij.an si postea intentauerit remedium.l.ij.C.de rescin.uen. & õbtinuerit, quia forte non fuit apposita exceptio iuramẽti,& traosiuerit senteotiam in rem iudicatam, an coram iudice ecclesiastico poterit agi,vt cogatur ad obseruaotiam iuramenti.de quo tetigit Lapus de Castigliooe in suis allegatiooibus.alleg.xxv.vbi videtur cõcludere,ꝙ non ex eo, quia sententia lata videtur valuisse,cum ooo fuerit contra ius constitutionis, sed ius partis,vt in c.cum inter vos.j̃.de re iudi. & c.j. cũ ibi no.eo.ti.& l.ij.C.quando prouoc.noo est neces.& sic videtur claudere os parti aduersæ volenti venire contra ipsam sententiam.& sic videtur, ꝙ non sit audiendus volens docere de sacramento.facit quod no. Inoo.s̃.de proba.quooiam contra falsam. circa fi.pro hoc etiam allega.quia ille, qui nõ opposuit exceptionem iuramenti,videtur illi renuntiasse.facit quod habetur.j̃.de iudi.inter monasterium. & videtur sibi imputandum quare non opposuit per ea quæ ibi habentur.& de electio.si fortè.libr.vj.nec obstat si dicatur,ꝙ processus fuit cum periuro,quia respondetur,ꝙ nihilominus valet ex quo non fuit opposita exceptio.sicut etiam valet actus cum excommunicato si noo excipiatur de exceptiooe.c.pia. libr.vj. & pro hoc etiam allegat:quia videtur, quod autoritate sententiæ posset contra iuramentum venire. per id quod no. in simili.per Inno.j̃.eo.mulieri.& sic residet, & videtur posse dici,quod ista procedant in foro contentioso. tamen in in foro conscientiæ videtur, ꝙ sententia iniusta non habeat proficere quominus quis debeat aduersario facere quod iustum est saltem, si ab eo requiritur,vt voluit Innocen.j.de immu.eccle. quia plerique.si tamen esset casus in quo posset peti absolutio a iuramento videretur, ꝙ tunc cautela esset illam petere:quia noo videtur sufficere modo, quæ lata est per iudicem secularem,qui noo habet potestatem absoluendi a iuramento. Et not.diligenter propter ea, quæ superius tetigi de absolutione,quod vbicunque est probabile dubium, an absolutio debeat concedi, uel oon,illam oon potest concedere inferior a Papa, nec potest hoc declarare:sed solus Papa ut fuit de mẽte Innoc.in c.venerabilem.de elect.& glo.super summa Raymundi in titu.utrum possit dispẽsari in uotis, hoe etiam expresè tenet quod tene menti. sed ubi ꝓbabiliter certũ est debere dari absolutiooem, ut contingit,quando est præstitum per dolum, vel metum, tunc bene potest Episcopus absoluere per ea,quæ oota.Inno.s̃.eo.debitores,quod metus cau. in c.ad aures.Item ei quo tetigi de filiosam. superius adde, qđ dicetur io sequenti membro. Et adde etiã quod licèt minor possit renuntiare beneficio minoris ætatis,uel restitutionis io integrum,cum iuramento.ut patet in d.auth.sacramenta.tamen secus est sine iuramento,
65 ut l. si iudex circunuento.ff.de mino. ¶†An autem sioe

sine iuramento mulier possit renoriare velleia. not. per doct. in l. fi. C. ad velleia. & per gl. in l. fi. §. penul. ff. ad velleia. & l. doli mali. §. diversum. ff. de noua. Item inquantum dixi circa intellectum. auth. sacramenta. q iuramentum verbaliter præstitum videtur sufficere. Intellige illud verum de iure canonico, quod seruari debet in iuramento, vt sæpe dictum est, vt in c. ij. eo. tit. in vj. sed de iure ciuili posset procedere opi. docto. tenentium contra & volentiũ, q requiratur iuramentum personale, seu corporale per iura per eos allegat. & intellige etiam quod dixi de iuramento verbali, qñ est iuramentum permissorium, seu concernẽs futurum: sed si esset assertorium, seu concernẽs præsens, vel præteritum, facit quod no. s. eo. si vero. videtur q etiam sit differentia, an fuerit verbaliter: an vero corporaliter præstitum p ea quæ hñr in l. si alterius. C. si minor se ma. di. vbi apparet, q si minor, cum iuramento verbaliter præstito asseruit se maiorem admittitur ad probandum contra etiam per testes, secus si fuerit vt ibi patet. & illa differentia sine dubio procedit de iure ciuili. & potest etiam procedere de iure canonico: quia hoc casu iuramentum, non tendit ad obligãdum in futurum, si fuit assertorium, & super falso, si vere erat minor, & ideo videtur q possit probare contrarium, ne iuramentum præstitum sup falso habeat nocere minori, quæ est persona fauorizata, nedum a iure ciuili: sed etiam a iure canonico, vt patet. ff. de mino. per totum, & in titu. s. de resti. in integrum. & sic videtur q fauore minoris ætatis licet allegare turpitudinem suam: sicut aliàs etiam interdum licitum est eam allegare secundum ea, quæ habentur in c. dilectos. j. de dona. & in l. j. C. de libe. cau. & in l. iubemus. & in l. interrogatam. & ideo cum in casu. d. l. si alterius non reperiatur discordantia iuris canonici a iure ciuili videretur q dicta lex procedat, etiam de iure
66 canonico. ¶ †Nũc igitur restat descendere ad quartũ membrum principale: quando videlicet actus improbatur a iure odio personæ: & sic quando iuramentum tendit ad firmandum contractum inualidum in odiũ illius, cui præstatur, & qui suscipit sacramentum. & hoc casu concludit Bar. in d. l. si quis pro eo. q iuramẽtum obligat iurantem quia potest seruari sine interitu salutis æternæ. tamen non firmat contractum. per id, quod legitur, & notatur in c. significante. j. de pig. & s. eo. debitores. & in hoc differt a casu quando improbatur actus, propter publicam vtilitatem secundario, vel quando improbatur fauore personæ. nam rũc iuramentum nedum obligat iurantem: sed etiam firmat ipsum contractum secundum Bar. & communẽ opi. licẽt do. Ant. aliter dicat, vt dixi. s. in præcedenti membro. Exemplum autem quando improbatñ actus odio personæ ponit in pacto legis commissoriæ in pignoribus, quia illud improbatur odio creditoris, qui præsumitur illud apponere in fraudem vsurarum. l. j. & ij. C. de pact. pigno. & no. in c. significante. j. de pigno. ideo tale pactum non firmatur iuramento. licẽt obliget iurantem: potest etiam poni exemplum in pacto de vsuris præstan. s. eo. debitores. & quia non firmatur iuramento magnus est effectus fm Bart. quia si iuramentum impleatur soluendo, ex quo contractus non est firmatus iuramento: & sic non est valida tus per iuramentum remanebit solutum sine causa penes eum, cui facta est solutio. ideo poterit repeti. supra eo. debitores. & hoc si non obstat iuramentum, vt quia simpliciter iurauit soluere, sed si iurasset soluere & non repetere, tunc potest dici, quod remedium esset, quod posset peti, quod absoluatur a iuramento. supra. eo. c. j. vel si creditor peterit obseruari iuramentũ poterit peti, vt desistat a tali petitione, & absoluat p id, quod habetur. j. de vsu. tua nos. & quod nota. glo. xv. q. vj. autoritate, & quod plene dictum fuit supra. e. c. j. & c. debitores. Et per prædicta etiam dicit idem di ceodum si filiusfam. renunriat macedoniano, cum iuramento. cum tunc prohibeatur contractus odio creditoris. l. j. ff. ad maced. & idem dicit si contractus fiat cum efficiali ;cum iuro: quia talis contractus vẽ im probatus odio ipsius officialis. l. noo licẽt. ff. de cõtrahen. emptio. & l. fi. Casi quis alteri vel sibi. & idem dicit si per statutum prohibeatur contractum fieri, cũ magnaribus, & postea fiat, cum iuramento, quia eadẽ videtur ratio. & hæc est conclusio sua in hoc membro in dicta. l. si quis pro eo. Idem ibi in effectu. tener. Ange. dicens, quòd vbi iuramentum potest seruari sine præiudicio alterius, & sine dispendio salutis iurantis, si tamen ipsa obseruantia est nutritiua peccati eius cui iuratur: tunc iuramentum non confirmat dispositionem cui adijcitur: sed solum ligar iurantẽ ad obseruantiam iuramenti: ne per periurium ipsius anima in ficiatur. tamen tunc ad euitandum dictum nutrimentum peccati peti potest absolutio a iuramento. exemplum ponit in eo, qui iurauit soluere vsuras. vt hẽ in c. debitores. & etiam in pacto. l. commissoriæ in pignore. quia vtrobique peccat creditor, videlicet, retinendo vsuras, & etiam retinendo pignus. d. c. debitores. & capit. significante. tamen non peccat contrahens cum illo, pooir etiam exemplum in creditore mutuante filiosfam. contra senatusconsultum macedonia. & generaliter concludit, quod vbicunque creditor sui odio prohibetur contrahere ibi retinendo illud quod in contractu deuenit, peccat, & in peccato nutritur: sed quando debitor obseruans in nullo peccat, & nemini affert præiudicium necessaria est absolutio, & peti potest. secus dicit, quando iuramentũ confirmaret contractum: vt contingit in minore, & in muliere contrahente cum iuramento, quia in dicto casu non prohibetur contractus ex odio, seu ex fauore personæ: quia contractus confirmatur iuramento. vt in d. auth. sacra. C. si aduer. uen. & sic contrahẽs se inuenit obligatum. ideo non est in potestate alicuius iudicis eneruare obligationem illam. & ideo non potest tunc peti absolutio a iuramento, licẽt sit secus quando iuramentum non firmat dispositionem: sed solum legat iurantem ad obseruandum iuramentum: quia tunc obseruantia est nutritiua peccati potest peti absolutio. aliàs autem oon potest peti cum tracterur solum de præiudicio iurantis, & not. bene hoc dictum Angel. qui aperte vult q in casu huius. c. & in casu. auth. sacramenta. non possit peti absolutio. Vincen. tñ hic videtur voluisse contrarium. & ẽt do. meus Pet. de Anch. de quo plene dixi superius in præcedenti membro, ideo hic non insisto. ¶ Do. Anto. hic super hoc membro, quando iuramentum tendit ad firmandum contractum inualidum in odium eius qui suscipit iuramentum, concludit in effectu, cum Bar. quò ad principale dictum. videlicet, qđ cõtractus non validatur iuramento: sed bene obligabit iurantem. si turpitudo oon sit ex parte iurantis, licẽt sit ex parte recipientis turpitudo, vel odium, quo casu fm eum vbi non interuenit iuramentum contractus oĩno est nullus, quia cum contractus debeat esse ex parte vtriusq;. l. labeo. §. contractum. ff. de ver. sig. ex quò annullatñ ex parte suscipiẽtis in consequẽtiã annullatur ex parte alterius. arg. l. si. ff. de acceptil. sed vbi interuenit iuñ. ex iuramento obligañ iurãs Deo ad obseruandum quod iurat, licẽt fm eum secũdario obligatio iuramenti prout ꝑtendit in partẽ, seu ꝑut tendit

tendit ad quærendã obligationẽ parti annulleẽ per ea, q̃ habentur.s.eo.debitores. vnde hoc casu ex iuramento competerent remedia, quæ habẽtur in c.debitores.& etiam contra ipsum iuramentũ competent remedia, de quibus ibi.& in c.j.supra.eo.& per prædicta in pacto.l.commissoriæ in pignore. Puta si feci pactũ cũ creditore mutuãte, q̃ si nõ redima pignus intra tũ tps, pignus fit suum pro debito, q̃ isto casu, cũ odio creditoris lex ꝓhibeat tale pactũ, vt super ius est dictum, iuꝛm nõ firmabit ipsum pactũ, sed bene obligabit ad implendũ cõpetũt, tñ remedia ꝯtra iuꝛm, de quibus in c.debitores.& rõ ſm eum quia cõiter cõtingit tale pactõ fieri contra charitatem debitore habente necessitatẽ,& anxietatẽ habendi pecuniam, & creditore habente animũ lucrandi vltra sortem, & sic habet turpitudinẽ annexã ex parte recipientis sacramẽtũ: q̃a sapit speciẽ vsuræ.& iõ idem dicendũ, q̃d dr̃ in d.c.debitores, q̃a cõtractus nõ firmatur iuꝛo.licẽt iuramentum obliget per respectum ad obligationẽ, q̃ dirigitur in Deũ, non respectu secundariæ, quę protẽditur ad partẽ, p̃ prædicta ẽt potest inferri ad casum, quando filiusfa.renuntiat macedoniano,& iurat, nõ contrauenire.nã videtuꝛ, q̃ iuꝛm nõ obliget, licẽt posset peti absolutio.vt dixit Bar.& enã voluit Ang.superi⁹ dixi.sed d.Ant.hic dicit aduertendum, q̃ si lex prohibens habeat rationale odium in recipiente propter quod prohibeat ipsum actũ,& ipse recipiens recipiẽdo turpiter recipiat.tũc dicit quod procedere põt dictum Bar.inquantum dicit q̃ iuꝛm obligat: sed peti potest absolutio, secus dicit, si nõ hẽt rationale odiũ, q̃a tunc non recipit turpiter:& licẽt faciat contra legem: nõ tñ peccat, cũ lex non habeat rationalem causam prohibendi.& per hoc dicit, q̃ si statutũ prohibeat aliquẽ contrahere cũ minore sine certa solennitate, q̃ ex hoc annullabitur contractus: sed nõ iuꝛm, ex quõ tunc turpiter ſm Deum nõ recipit, q̃a totum q̃d fit fauore minoris, obligatio adem respectu Dei. & ẽt respectu secũdarij vinculi, q̃d dirigiť in partẽ. & iõ ſcd̃m eum nõ poterit peti absolutio. licẽt Bar.velit ꝯriũ in d.l.si quis ꝓ eo.in quinto mẽbro inq̃tũ decidiť hõc casum ſcd̃m casum.c.debitores. Per prædicta etiã dicit inferri posse ad dubium de filiosa.mutuum recipiente,& iurante, vel renunciante macedoniano, cũ iuꝛo.nã Bar.tenuit q̃d supra dixi cui secũdũ d.Ant.vr̃ adherere Io.An.in addi.Spe.in ti.de sen.ꝑla.§.vt aũt. vel.hoc autẽ post Ia.de Bel.& plus ibi vr̃ sentire, q̃d iuꝛm, nõ teneat quasi vr̃ ꝯtra bonos mores per ea, q̃ habentur in l.j.ff.ad ma.do.Ant.hic concludit, q̃ si ita tutum, vel lex esset in loco vbi frequentaretur, q̃ filij inducerentur ad occidendos patres propter mutua, q̃ reciperent, vt possent satisfacere creditoribus, q̃ tunc q̃a talia iuramenta velut turpiter præstita,& cõtra bonos mores non obligarent iurantem saltem respectu secundariæ obligationis, quæ dirigitur in patrem posset peti absolutio anteq̃ solueret, q̃a creditor turpiter peteret, sed subesset cã ꝓhibitionis, dicit tñ q̃ forte soluũ,& sic si soluat ipse filiusfa. creditori, nõ poterit repeti obstãte iuꝛo quasi tũc cessaret cã, q̃a verisiſr ex verecundia nõ soluẽdi, non induceretᷓ ad interfectionẽ patrũ: ex quõ iã soluit,& licẽt creditor turpiter peteret: tñ turpiter retinet.facit q̃d hr̃ in l.iij.§.sed q̃d meretrici.ff.de condi.ob turp.cau.vbi aũt essemus in loco vbi cõiter ex mutuo non induceretᷓ filiusfa. ad tñ malũ: vt verisimiliter ſcd̃m eũ contingit hodie in oĩ loco Christianorũ, qui talia mala abhorrerent vide licet interfectiones parentum. tunc secũdũ eũ potest dici q̃ iuꝛm obligat, ne possit peti absolutio.alle. q̃d no. in c.quia plerique.de immu.eccle.& maxime dixit hoc ꝓcedere vbi euidens necessitas adesset in filiosa. suscipiendi. dicit etiam q̃ senatusconsultũ maced. præsumebat talia delicta: q̃a tunc si agebaꝛ,& frequenrabatur.& ideo quõ ad vinculum Dei debet cessare præsumptio legis,& attendi veritas, quam imitaꝛ obso, quę dirigitur in Deũ.& ista est in effectu cõclusio sua. Sed aduerte primo inquãtũ d.Anto. dixit.secus si lex nõ habeat rõnale odium.vt superius tetigi post eũ.nã melius,& apertius dixisset, secus si recipiens turpiter nõ recipiat, q̃a possibile est q̃ lex habeat rõnale odiũ. & tñ recipiẽs turpiter nõ recipiat, vt cõtingit, q̃n ꝓhibet contrahẽrem cũ minore sine certa solẽnitate & ẽt in mutuãte filiosꝛ.vt patet ex d.l.j.ff.ad mac.iũcta.l.sed si pr̃.§.si.eo. tit.& in l.qui exceptionẽ.ff.de ꝯd.inde.in q̃bus.ll.aperte dr̃, q̃ licẽt filiusfa.contra creditorẽ mutuanrẽ hẽat exceptionẽ mace. tñ si soluat non repetit & loquũtur illa iura ẽt si non interuenerit iuꝛm, multofortius, ergo debet impediri repetitio, si interuenerat iuꝛm cõtrariũ vt.voluit Bar.& Ang.de quo est mirandum ꝑꝑ casus dictarũ legũ. Et aduerte ẽt quia licẽt Iac.de Bel.& Io.And. in addi.præalleg. videantur tur velle, quod iuramentum sit contra bonos mores, & ẽt do.Ant.hic videatur hoc dicere ꝑꝑ q̃ ipse d. Anto.vr̃ quodammodo implicare contradictiooem, quia si esset cõtra bonos mores nullatenus debent obligate.j.de reg.iur.non est obligatorium. cuius contrariũ ipse dicit, q̃a vult q̃d obliget saltem respectu obligationis, quæ dirigitur in Deum. tñ reuera vr̃ q̃ non sit eootra bonos mores, quia præstatur sup re licita. nã iuraꝛ reddere q̃d mutuatũ est.hoc aũt de se est licitũ.l.& per totum.ff.si cer.pet.licet tex. introduxerit exceptionẽ ex eo: quia occasionaliter dabatur materia, q̃nque occidendi parẽtes, vt patet in d.l.j. vñ q̃a principalis obligatio de se erat licita dabatur actio de mero rigore, sed ob.exceptio maced. vt tolleretᷓ occasio. de qua.supra.& sic patet q̃ in filiosa. recipiente mutuũ contractus non est oĩno nullus, sed solũ ob.exceptio.& iõ non mirum si iuꝛm præstitũ super tali contractu mutui obligabit filiũsa.ad seruandũ iuꝛm. fateor, tñ q̃ satis vr̃ æquum q̃ si essemus in loco vbi filij inducerentur per hoc aũt patentes occidendos, q̃ tũc daretur absolutio a iuramento, si peteretur. vt voluit d.Ant.sed si essemus in loco vbi verisimiliter de hoc nõ timereꝛ sicut cõiter contingit. vr̃, q̃d iuꝛm efficaciter obliget ne possit peti absolutio, ex quõ recipiens turpiter nõ dr̃ recipere, sed potius sibi debitum, licẽt contra illud obstaret exceptio odiosa. vt hr̃ in d.l.sed si pr̃.§.fi.& l.tametsi.ff.ad ma.& d.l.q exceptionẽ.ff.de ꝯdi.inde. licẽt Fede.de Sen.in suo consi.cclxxij.videatur velle q̃ posset peti absolutio, seu in consil. cclxxj. de quo plene dixi sub præcedenti membro. Per prædicta etiam potest inferri ad id, quod dictum est de officiali, qui prohibetur emere tempore officij. ounq̃d iuramentum obliget Bar.dixit idem quod dictum est supra in summario, vt superius est dictum.& facit q̃d habetur in d.l.non licẽt.& l.j.C.si qua præditus po.& hoc sequitur do.Ant. ex eo quia talis contractus habet io se tacitum metũ præsumptum a lege ex verisimili causa:& ideo videtur subesse causa petendi absolutionẽ a iuꝛo, licẽt forte ſcd̃m eum si impleret quis contractum, non posset repetere, nec haberet locũ.c. debitores: quia turpitet non tenderet cessante metu, vel alia turpitudine. potes dicere q̃ hoc vltimũ dictũ non videtur procedere si impletus fuerit contractus durante officio, quia tunc videtur durare eadem causa metus.facit quod legitur,& notatur in l.ij.C.quod metus cau.& supra eo. q̃d met.cau.c.j.& iõ vr̃ q̃d tũc posset peti absolutio in foro contentioso. tñ quõ ad

Deum

Deum in foro conscientiæ, si reuera contractus sponte fuisset initus:& sponte præstitum iurm ligaret, qa in foro conscientiæ attenditur veritas.vt legit, & notatur in c.tua nos.j.de sponsa. Per prædicta etiam pôt patere,quid de contractibus,qui prohibentur fieri cū magnatibus a statutis: quia idem videtur dicendum quod de contractibus,qui cum officialibus fiunt cū
67 eadem videatur ratio. ¶ Quid de contractibus, qui prohibentur cum forensibus, vel non subditis potestati.dicit do. Anton. q si statutum in hoc attenderet publicam vtilitatem:tales contractus non firmarētur iuramento.facit.quod habetur in l.ij.& l.quemadmodum.C.de agri.& censi. ¶ Sed tu dic de hoc,vt plene dictum fuit sub secundo membro:si autem aliàs propter odium fieret prohibitio.tunc dicit,qđ iurm obligaret,& firmaret contractum tenendo Bar. sed certe imo tunc fm Bar. non firmaret contractum, ex quō odio psonæ phiberet: sed fcđm quæ dixi post d.Ant. bene firmaret,quia non esset turpitudo ex parte recipientis. unde dicit idem d.Ant. q saltem obligaret in effectu iurm,& ecclesia non audiret petentem absolutionem. Et per prædicta etiam patere potest quid de contractibus, qui interdum prohibentur inter partiales fcđm dom. Ant. & hæc sufficiant de isto quarto membro. Et adde inquantum dixi, q qn filiusfam. renuntiat cū iuro: si postea soluat vr q multofortius impediatur repetere,q si non iurasset, quo casu clarū est,qđ non repetere,vt patet in præalle.l.sed & si patet. §.fi.ff.ad maced.& in l.qui exceptionē.ff.de condi.inde.nisi forte fuissent in errore facti, vt hr in l.fin.ff.ad mace.& l.cū quis.C.de iur.& fac.igno. nam illud nō vr procedere.imo quod potius debeat repetere, quādo interuenit iuramentum, q qn non interuenit ex eo:quia vbi interuenit iurm videtur soluisse timore iuramenti,qui videtur esse iustus timor per ea , quæ hñr.s.eo.debitores, & ideo videtur qđ tunc posset repetere per ea,quæ ibi hñr.& bene facit etiam q nota. Bar.i l.j.§.j. ff.quod vi aut clam. quę ratio cessat quando sponte soluit ipse filiusfa.non interueniente iuro. Ideo nimirum,si tunc repetit,& pp hoc forte Barto. & Ang.in d.l.si quis pro eo.voluerunt filiumsa.renūtiantem macedo.cum iuramento , & promittentem, & iurantem soluere implere posse iuramentum soluendo,& postea repetere. Sed certe ad hoc pôt rnderi,q non est verum semper,quòd vbi interuenit iurm præstitū ab illo qui tutus est exceptione,q possit repetere:& sic dictorū opi.non videtur pcedere, qa sufficit dare instantiam ad tollendum argm, vt hr in tex. &glo.in c.sicut vrgeri.j.q.j. exemplum patere potest in muliere fideiubente pro alio cū iuro.nam clarum est q ipsa erit tuta exceptione,si non interuenisset iuramentum.& ideo ex quō interuenit iurm, vr q debere repetere posse si soluat attēta ratione facta in cōtrarium:qa videtur tunc soluere timore sacramenti: & tñ hoc est falsum,qa per tale iuramentum tollitur sibi exceptio.vt etiā voluit Bar.in d.l.si quis pro eo. sub quinto membro.& satis probatur per id,qđ hr in hoc.c.in ratione sui. & recipiens nō turpiter recepit. & sic eodem modo vr dicendum in proposito : qa filiusfa.renuntiando exceptioni mac.cum sacro, vel recipiendo mutuum,& iurando soluere perdit propter sacramentum dictam exceptionem, ex quō iurm seruari potest sine interitu salutis æternæ, & recipiens, non peccat recipiendo, nec turpiter dicitur recipere, quod patet ex eo:maximè , quia si turpiter diceretur recipere filiusfa.soluens, non diceatur turpiter soluere:& sic turpitudo esset solum ex parte recipiētis, deberet indistincte repeti solutio posse per filiumsa.qui soluit pecuniam mutuatam per id,quod habetur in l. pe.ff.de condi.ob tur.cau. cuius tamen contrariū est verum, vt patet in d. l.sed & si pater.§.fina.& per prædicta non obst.quod habetur in c.debitores. quia procedit quādo recipiens turpiter , & cum pacto recipit, vt ibi patet in recipiētes vsuras. hic secus vt superius est dictum.¶ Item non ob.not.perBart. in d.l.j.§.j.ff. quod vi aut clam. quia loquuntur, qn funditus non eneruatur ius partis,licèt suspendatur in illo iudicio: sed in casu isto , quia per iuramentum tollitur exceptio competens:ideo nimirum,si dixi,quod multofortius dēt ipediri repetitio,qua in eo casu, quo nō interuenit iurm , cū tūc non fuerit sublata exceptio ante solutionē. ¶ Aduerte tñ,qa vno casu forte posset seruari opi.Bar.& Ang.qn videlicet essemus in loco,vbi frequentaretur,quod filii inducerentur ad occidēdos parentes . nā tunc per iurm nō tollitur effectualiter ipsa exceptio per ea, quæ superius dixi post d. Ant.iō tunc videretur soluere timore iuramenti , & per ons posset tunc dici,q soluendo impleret iurm, & postea daretur repetitio prout voluerunt prædicti.licet secus sit si sponte solueret non interueniente iuramēto.& p hoc habes declaratum istum articulum . Et adde his, quæ superius dixi inquantum feci differentiam, an filiusfa.recipiat mutuum cum iuramento in loco vbi consueuerunt filij fa.occidere parētes:vt possint mutua reddere. vt tunc iurm non tollat effectualiter exceptionem maced. & possit peti absolutio a iuro, & si soluat ante absolutionem,quia videtur soluere timore iuri possint repetere. secus qn recepit mutuū in locis in qbus talia fieri non consueuerunt: nā differentia procedit,qn interuenit iurm,sed vbi non interuenit, tunc in omni loco de iure communi seruari dēt dispositio.l.j.ff. ad Maced. vt si mutuetur filiosa.hēat exceptionē mac.& sic seruari debet. d.l. etiā in locis in qbus talia fieri consueuerunt: qa illa.l.non reperitur correcta.Et sic remanet in suo esse.l.sancimus. C.de testa.& quia causa illius.l.fuit, qa sæpe dabatur materia peccandi:& sic locum habebat etiā qn nō dabatur materia peccandi.facit qđ hr in simili in clem. j.d ape.in tex.& gl.& ideo licèt hodie non detur materia peccandi,non per hoc cessat illa.l.facitq hr in d. cle.j. & attende etiam , quia licèt qs possit petere absolutionem. tamen si soluat illa nō petita videt solue re timore iuramenti.vt satis probatur.s.eo.debitores, cū ibi uota.& pro hoc etiā facit,qa multi sunt,qui timent ne de facto etiā notent de periurio.si illud iuramentū nō seruet.facit,q habet in l.fi.C.de fi.instr. & quod nota.Inno.in c.ad autes.s.q me.cau.¶ Descēdo igit ad quintū mēbrum principale quando actus improbatur fauore personæ.Et hoc casu concludit Bart. in d.l.si quis pro eo sub quinto membro, q iuramētū obligat, & firmat cōtractum per ea quæ habentur in auth.sacramenta.C.si aduer.uendi.vbi patet, q contractus prohibitus a iure fa uore minori firmat iuramento.ad hoc etiam bene facit istud.c.& p hoc dicit Bar.in loco præalleg.quod si mulier fideiubet, cū iuramento, q obligatur efficaciter,nec potest opponere exceptionem velle.& sic firmatur contractus fideiussionis p iurm. nā fm cū nō phibet mulier fideiubere.sed dr q si fideiubeat,nō datur actio cōtra illā.l. ij.§.eius.ff.ad uelle.nec ob.licèt ipse tangat, quod hr in l.j.eo.tit.& in l.ij.in prin.in quibus videtur pbari, q mulieres phibeantur introducere, seu fideinbere: qa dnt interdictū esse mulierib⁹ ne,p viris vel p alio fideiubeant,qa rnderi pôt,q illa non sunt verba originalia senatusconsulti inducentis bñficiū uelle. sed hñr in d.l.ij.§.cuius.Ideo illa nō sunt attēdēda,sed po tius

tius verba ipsius senatus, & dicit Bar. in loco præallc. ꝙ ponderandum est, an lex vel statutum ꝓhibeat per sonam cōtrahere. vnde dicit, quòd si statutum dicat ꝙ nullus audeat contrahere cum minore vel muliere si ne coosensu duorum cōsanguineorum, quod isto ca su si mulier vel minor cootrahat cū iuro, sine dicta so lennitate. licèt dicta ꝓhibitio videat̃ fieri fauore mi noris, & mulieris, tñ ꝗa recipiēs iurm̃ recipit cōtra ꝓhibitionē statuti, ꝙ isto casu erit idē dicendū, qđ dictū fuit in ꝓcedēti mēbro, qò actus improbatur odio ꝑsonæ, & sic vr̃ velle, ꝙ hoc casu mulier, & minor poterūt soluere: & postea repetere: & etiā solutionē poterunt petere absolutionem a iuro. Si aũt statutum prohiberet minorē contrahere, vt quia dicat ꝓhibemus ve null' minor possit se obligare, vel nulla mulier sine tali solennitate: tunc dicit ꝙ si minor, vel mulier contrahat sine dicta solennitate, & iuret non contrauenire, qđ tunc iurm̃ non obligat mulierem, nec minorē. ex eo quia minor, & mulier nō cōtrahens cōtra formā statuti venit cōtra iustū præceptū superioris. & sic peccarēt mortaliter per id, qđ hr̃ in c. ij. de ma. & obe. & ideo non vr̃ obligati, ꝗa tunc iurm̃ videtur esse quodammodo contra bonos mores, cū videat̃ nutrire peccatū. & sic nō dēt obligare ꝑ id qđ hr̃ in regu. non est obligatoriū. de reg. iu. in vj. & ista est ꝯclusio Bar. in d. l. si quis pro eo. in hoc mēbro. ¶ Sed aduerte, & no. primo ꝙ Bar. voluit qđ cū mulier fideiubēdo ꝓ alio cū sacro obliget̃ efficaciter, & sic perdat exceptionem velle. quod no. ꝓꝓ ea, quæ dixi in fine præcedentis mēbri. ¶ Item secūdo pondera, ꝗa voluit quod qñ statutū dicit ꝙ nullus audeat cōtrahere cū minore, & muliere sine tali solennitate, ꝙ tunc mulier, & minor contrahēs sine tali solēnitate, & iurās obligat̃, ꝓꝓ iurm̃ tñ non firmatur contractus iuro. & si soluat poterit repetere. nam vr̃ contrarium dicēdū, ꝗa cum prohibeatur contractus fauore minoris vt ipse ēt dicit, vr̃ quòd contractus firmetur iuro. per auth. sacramenta. & per hoc etiam videtur, ꝙ si soluat, ꝙ nō possit repetere. & hoc etiā tenuit do. Anto. sub quinto casu, quem hic ponit, & dixi sub præcedenti mēbro. ¶ Item etiam aduerte, quia Bar. facit hic differentiā, an ꝓhibitio dirigat̃ ad ꝯtrahentem, cū minore, an vero dirigatur ad ipsum minorē, sed cōtrariū ipse videt̃ voluisse in auth. sacramenta. C. si aduer. ven. vbi non nō vr̃ facere differentiam, an prohibitio dirigat̃ ad cōtrahentē cū minore, vel ad minorem, & vr̃ velle vtrobiq; ꝙ iurm̃ non obliget ipsum minorē. ¶ Itē aduerte, qđ licet Bar. fuerit in hac sua opi. ꝙ ꝓhibitio dirigitur ad personam minoris, ꝙ tunc iurm̃ nō firmaret cōtractū, tñ non vr̃ procedere de iure per ea quæ dixi plene superius sub tertio mēbro principali: qñ valer actus ꝓhibet̃ a iure, quia est contra publicā vtilitatē secūdario. vnde de hoc, an dictū Bar. ꝓcedat, & an aliquo casu posset hēre locū. recurre ad ea, q̄ dixi sub dicto mēbro. Aduerte tñ quia vr̃ suæ opi. obstare, qđ hr̃ in l. non possit. C. de ꝓdi. mi. sed rñdet Ang. in d. authen. sacramenta. ꝙ ibi prohibitio nō dirigit̃ ad personam minoris, quia non dr̃ ibi ꝙ minor nō possit cōtrahere, sed dirigitur ad res: quia dicit quod non possūt res minorū alienari. & iō scdm eū nō hēt obstare, & sic vr̃ tenere opin. Bart. qui fecit differentiā. an lex prohibeat personam, an vero contractum, & illam ēt sequitur hic d. meus d. Pe. de Anch. & etiam sequebatur do. meus. do. Anto. in recollectis vt audiui ab eo dum legeret hoc. c. licèt. postea in lectura huius. c. aliter dixerit. legistæ communiter consueruut transire cum dicto Bar. ¶ Ioan. tamen de Lign. hic non tenuit opi. Bar. quia prohibendo contractum, in consequentiam, etiam videt̃ prohibere personas. ar. l. omnino. ff. de spon. & facit ꝙ notauit idem Bar. in l. cū lege. circa si. ff. de fideiuss. & ideo videtur ꝙ sicut firmatur contractus iuramento, quando prohibetur contractus fauore personæ, ita etiā quādo prohibetur persona ipsi' fauore contrahere, non tamen rñder ad rationem Bar. sed de hoc dic vt plene dixi sub dicto tertio mēbro, & quia plenariè ibi examinaui vlteri' nō insisto. & ibi non tenui opinionem Bar. quā etiā in lec. hui'
68 c. non tenet do. Ant. ¶ Sed iuxta prædicta pōt esse dubium, an contractus prodigi cui bonis est interdictū, & dat' curator firmet̃ iuro. Bar. in l. is cui bonis. ff. de ver. obl. tenet quod contractus prodigi non firmet̃ iuro. Et idem dicit tenuisse Iac. de Are. in l. qui hēt. ff. de tute. Dicit etiam se de facto sic consuluisse, & etiā dicit quendam valentem canonistam, tunc etiam idem cōsuluisse. & forte loquitur de Fed. de Se. qui de hoc posuit in consiliis suis consi. xxxj. & forte ab eius dictis sumpsit opi. suam quam posuit in ista materia, an statutū, vel lex prohibeat personam, vel non, & quod nō
69 firmetur iuramento contractus prodigi. allegeɫ quia iuramentum debet habere tres comites de quibus. s. eo. & si Christus. & in auth. quod cis. C. de nup. videlicet, veritatem iustitiā, & iudicium, seu discretionem sed isto casu vr̃ quòd iuramentū careat discretione: ex quo fit ꝓdigo, & non censet̃ habere discretionem: faciat quod hr̃ in l. j. ff. de cur. ideo vr̃ quod iuramentum non liget. Item pro hoc allegat. secundo ꝗa veniens cōtra iustum ꝓceptum superioris vr̃ peccare ꝑ id, quod hr̃ in c. ij. de maio. & obedieo. & vr̃ etiā illud ꝓcedere secundum cum in superiore seculari per id, quod hr̃ in d. c. ij. & ff. de legi. in l. j. & ij. & xj. q. iij. c. q resistit. & ideo, ex quo iudex interdixit administrationem bonorum ipsi ꝓdigo, si veniat ꝯtra ꝓceptum ipsius iudicis sui superioris contrahendo, videtur peccare, & ideo vr̃ quod actus non firmet̃ iuro per id, quod hr̃ in regula, nō est obligatorium. de reg. iu. in vj. nec ob. si dicatur quod ꝓdigus obligatur delinquendo. licèt non obligetur contrahendo. vt no. per doc. in l. si quis in tantum. C. vnde vi. licèt glo. ibi aliter dicat. ꝗa respōdet quod iste sic iurando, qui temerarie iurauit & sic delinquit poterit puniri pro temerario iuro. & istā opi. etiam sequitur Ang. in d. l. is cui bonis. & etiā in d. l. si quis pro eo. circa finem dicens ꝙ contractus ꝓdigi nō firmatur iuro, tñ si iurando deierat puniri poterit, ꝗa obligatur ex delicto. licèt non obliget̃ ex contractu ꝙuis gl. dicat contrarium. & no. bene secundū eum. in d. l. ꝗs in tantū. hanc opi. etiā sequitur Sal. in auth. sacra. hanc opi. sequitur Bal. in l. ij. C. de rescin. ven. in x. q. allegat. ꝗa licet reperiatur, quod iurm̃ præstitum a minore representet eum maiorem, vt patet ex his, quæ no. in d. l. ij. & quæ habentur in d. authē. sacra. tñ non reperitur, quod iuramentum prodigi faciat eum censeri non prodigum, eum ista opi. trāseūt cōiter legistæ. & etiā d. Petr. de Ancha. hic. & communiter etiam canonistæ, & hac partem etiam tenuit Fed. de Se. in præalle. consi. xxxi. mouetur primo per duas rationes superius tactas per Bar. & forte Bar. ab eo recepit. vnde allegat primo. quia videtur peccare veniens contra iustum præceptum superioris. nam dicit ꝙ iuramentum non fuit inuentum, vt esset iniquitatis vinculum. alleg. xxii. q. iiii. c. inter cætera. & s. e. quanto. & quod no. in simili in c. iii. de appel. sed dictum iuramentum est contra iustum præceptum superioris, cui est obtemperandum. viij. dist. quæ contra xj. q. iii. qui resistit. de maio. & obe. c. solite. & quia ordinationi Dei resistit qui potestati superioris resistit d. c. ꝙ resistit. & ad romanos. xiii. ¶ Item scdo ꝗa vr̃ deucere

deficere discretio, & sic non videtur interuenire oēs
comites iuramēti. Item allegat tertio, quia prodigus
vr̄ æquiparari furioso, vt in l. is cui. ad fi. ff. de tut. & cu-
ra. da. ab his, ibi furiosi exitū faciūt ad idē: & qd̄ hr̄ in
d.l. is cui bonis. in text. ad idem quod hr̄ in l. j. ff. de
cur. & tuto. vbi exēplo furiosi dat̄ curator ꝓdigo. ¶ Itē
allegat quarto, quia per interdictū iudicis vr̄ sibi abla-
ta administratio. ¶ Ideo videtur, quod non valeat qd̄
agitur, ex quo non habet administrationem per ea, q̄
hn̄r. s̄. de dolo & contum. veritatis. & j. de accusa. in c.
fi. & quod habetur etiam in c. j. de sup. negli. præla. in
vj. & in c. si soli. de concess. præben. in quibus vr̄ pro-
bari, quod actus, qui fit contra interdictum supe-
rioris sit nullus: nec debet posse prodigus per suum iu
ramentum recuperare bonorum administrationem
in elusionem legis, & sui superioris, ne leges, & in-
terdicta prætorum sint ludibrio. argumento eorum, q̄
hn̄r in c. bonæ. ver. nec nocebat. s̄. de postu. & de elec.
cōmissa. lib. vj. & s̄. eo. sicut ex literis. facit etiam quod
hr̄ in l. si prætor. ff. de iudi. ¶ Item allegat quinto quia
videtur æquiparari pupillo. l. certi condictio. §. idē q̄-
rit. ff. si cer. pet. sed secundum eum contractus ꝓpilli
non firmatur iuramento. vt no. in auth. sacramenta.
per gl. multominus contractus prodigi: quia pupillus
obligatur naturaliter, vt no. in l. j. ff. de noua. & tamen
prodigus non obligatur etiam naturaliter. vt patet in
d.l. is cui bonis. & per has rationes tenet hanc partē,
quod contractus prodigi non firmetur iuramento, &
ponebat. q. quando erat minor. xxv. an. & ꝓdigus cui
fuerat bonis interdictū, & datus curator, & postea cō-
traxerat sine curatore, cū iuro: an firmet̄ cōtractus iu-
ramento, & concludit, quod non: tene menti inquan-
tum vult qd̄ auth. sacra. non habeat locum in pupillo
doli capace, sed hoc dic vt dictum fuit sub tertio mē-
bro. ¶ Sed aduerte quia contra prædicta facit primo.
vt tetigit. Fed. quia prohibitio legis, & hominis videt̄
æquiparari. l. fi. C. de reb. alie. non alie. sed vbi cōtra-
ctus prohibetur a lege, firmatur contractus iuro, vt pa
tet in auth. sacramenta puberū, & in hoc. c. cum con-
tingat. ergo videtur, quod eodem modo debeat fir-
mari cōtractus per iuramentum, q̄n est prohibitus ꝑ
iudicem. vt contingit in casu. ¶ Item secundo facit cō
tra prædicta, supposito casu Fed. de quo. supra tetigi:
q̄n scilicet minori fuit interdicta administratio tanq̄
prodigo, nam aut dicemus contractum non firmari
iuramento ratione ætatis, & hoc non vr̄ verum ꝑ au-
then. sacramenta. aut dicemus, non firmari ratione ꝓ
digalitatis. & istud etiam non vr̄ verum quia ante in-
terdictionem iudicis vr̄ quod poterat contrahere. l. j.
ff. de cur. fur. & sic videtur quod sola prohibitio iudi-
cis erit causa quare iuramentum nō valebit: sed hoc
etiam videtur esse falsum: quia præcepta superioris
non vn̄r posse infringere iuramentum, nisi fiat ex cā
ex qua iuramentum reddatur illicitum per ea, quæ ha
bentur in c. significauit. j. de censi. & sic per prædicta
vr̄ quod contractus prodigi debeat firmari iuramen-
to, sed prædictis non obstantibus. Fed. tenuit contra-
rium, vt prædixi per rationes superius in alia parte al-
legatas, & ad contraria rn̄det. Et primo ad id, quod dr̄
quod æquiparatur prohibitio legis, & hominis, quod
illud non est verum per omnia, nam prohibitio con-
trahentium non inuadit actum licet prohibitio legis,
& testatoris sic, vt no. in d.l. fi. & in l. ea lege. C. de cō
dict. ob cau. hic autem agitur de prohibitione iudicis
ex causa facta, quæ videtur fortius operari, quā prohi
bitio. l. quia durius agitur cum ministro legis, q̄ cum
ipsa lege vt in l. celsus. ff. de arbit. & bene dixi de præ-
cepto iudicis, ex cā facto propter ea, quæ cōsueuerūt
dici in c. ij. cum ibi not. per Inno. supra de restit. in in-
tegr. & in c. ad dissoluendū. j. de despon. impub. ¶ Itē
ad auth. sacramenta. & ad istud c. respōdet dupl̄r. Pri-
mo quod illa iura loquūtur in minore, & muliere. hic
70 tin prodigo qui est magis prohibitus, quā sint præ-
dicti, cū æquparet̄ furioso, vt patet in legibus superius
allegatis pro hac parte, & non posset testari, nec esse
testis. l. is cui. ff. de testa. secus in prædictis. ¶ Item
non obligatur, etiam naturaliter. vt patet in d.l. is cui
bonis. ff. de ver. obli. secus in prædictis personis. Secū
do respondet, quod in dicta auth. sacramēta. & in hoc
c. cum coutingat. est sola prohibitio iuris cōis, sed in
prodigo vltra prohibitionem iuris est prohibitio iudi
cis, & ideo fortius debet operari, nam videmus in si-
mili, quod licēt prælatus qui de iure cōi est prohibi-
tus alienare rē ecclię possit alienare in casu necessita-
tis, vel vtilitatis. xij. q. ij. sine exceptione: tn̄ si per supe-
riorē interdicatur sibi administratio, tunc non poterit
etiam alienare in casu necessitatis, vel vtilitatis: vt ex
his, quæ habentur in c. fi. j. de accu. & supra. de dolo,
& contu. veritatis. circa fi. Bart. autem in d.l. is cui bo
nis. aliter respondet ad dicta iura. nam dicit, ꝙ lex nō
prohibet personam minoris contrahere: sed non assi-
stit, si non contrahat cum debita solennitate, ideo ni-
mirum si firmatur contractus iuramento, sed hic pro
digus est prohibitus contrahere per suum superiorē,
etiam iō si contrahit vr̄ peccare per ea, quæ superius
fuerunt dicta, & sic vr̄ quod non obligetur sacro. Ad
hoc. c. respōdet, qd̄ hic non prohibetur cōtractus, nec
obligatio. sed ꝓhibetur vir alienare rem dotalem. fa-
cit, quod ipse notauit in l. cū lex. de fideiuss. Ideo nimi
rū si contractus factus per mulierem firmatur iuramē
to, q̄a non est prohibita cōtrahere. secus in prodigo.
Ad aliam aūt rationem inq̄tū dr̄, qd̄ aut ꝓhibetur
iuramentum ratione ætatis, aut ꝓdigalitatis. &c. rn̄-
det Fede. quod verum est, qd̄ non prohibetur rōne:
nec ex eo qd̄ datus sit curator: quia tunc bene firma-
ret̄ iuro ꝑ auth. sacra. nec ēt ex eo, q̄a īterest reipublice
locupletes hr̄e subiectos. facit, quod habet̄ inst. de his,
qui sunt sui uel alie. iur. §. fin. q̄a ēt īterest reipublicę
mulieres non eē dotatas. l. j. ff. so. ma. & tn̄ firmatur cō
71 tractus iuramento. vt patet in hoc. c. ¶ † An aūt ante
interdictionem posset prodigus cōtrahere. cōcludit,
quod si notorium esset eum esse prodigū: esset notoriū
facti: tūc non posset contrahere, & æquipararet̄ furio-
so per iura superius allegata. & per id, quod le. & not.
in l. j. ff. de cu. fu. Ideo contractus non firmaret̄ iuro.
¶ Idē dicit si esset notoriū iuris, vt q̄a ꝑ sniam cā ple-
nē cognita declaratū est eū esse ꝓdigū. facit, qd̄ hr̄
in l. emptorē. ff. de act. empt. & in l. Iulianus. ff. de cur.
fur. Si autē no esset notorium iuris, nec factū: tūc ante
prohibitionē iudicis potest contrahere per ea quæ le
guntur, & no. in d.l. j. C. de cura. fu. Sed post interdi-
ctū factum per iudicem causa cognita nō poterit cō-
trahere, & si contrahat, tunc non tenebitur cōtractus
etiam cum iuramēto: nec videtur posse per suum iura
mentum contra iustum preceptum superioris venire,
nec eludere dispositionē superioris q̄ interdixit sibi
administrationē per ea quæ hn̄r in c. ciuitatis. de dolo
& cōtu. & in d. c. solite. & s̄. e. sicut. & c. ij. & si dicat̄ nō
videtur, quod prohibitio iudicis possit inualidare sa
cramentum per ea quæ habentur in c. significauit. de
cēsi. rn̄det, ꝙ ibi loq̄r, q̄n ꝑcessit iurm̄ illicitum, & po-
stea sit præceptum contra ipsum iuramentum. Ideo
tunc præceptum non, tollit uires ipsius iuramenti: ex
quo constat illud esse licitum, sed vbi dubitaretur,
an esset licitum, vel non, tunc obediendum esset pre-
cepto superioris. & facit, quod not. in c. ad aures. s̄. de
tempo.

tempo. ordin. sed in casu proposito præcedit iustum præceptum superioris, & sequitur iuramẽtum. Ideo videtur, quòd tale iuramentum non obliget ne sit in potestate prodigi eludere præceptum iustum superioris recuperare bonorum ad ministrationem, & ista in effectu est conclusio. Fede. qui tamen vltimate dixit, quòd quando non erat notoria prodigalitas: sed facta est interdictio per iudicem, ꝙ licèt impediatur translatio dominij, & vsucapio.facit, quod habetur in c.ij. de reb.eccle.non alie.in vj. tamen videtur, quòd hoc casu si talis contrahat cum iuramẽto, quod obligetur per c. cum uenissent.j. de institu. & per consequens ille qui habetet rẽ ex tali contractu posset repellere ipsum q iurauit dicẽdo quantũ ad te liberas edes habeo, vt habetur in simili in l.loci corpus.§.cõpetit.ff.si ser. uẽ.nescio si istud vltimum fuit additio alterius. An verò fuerit dictum ipsius Fede.qa rõnes superius facte per eum videñ ẽt isto casu cõcludere, qđ nõ obligeñ iurõ cum cõtrarium ipse vltimate in hoc casu dixit, licèt videañ velle, qđ qñ pcessit pdigalitas notoria, qđ tunc sine dubio nõ firmeñ cõtractus iurõ, tñ ẽt si non pcedat ex quo facta est interdicto per iudicẽ cã cognita videñ rationes suæ concludere, qđ ẽt tunc non firmetur contractus iurõ.do. An. hic sub scđo casu teneret ꝯtra Fed.& Bar.vbi cõcludit qđ alio extrinsecus non accedẽte, seu non interueniẽte iurm obligabit pdigum dũ tñ sit capax sensus.moueñ, qa æquiparañ pupillo pubertati proximo in aequirendo, vt legitur, & no.in d.l.is cui bonis.& ẽt obligatur ex delicto, sicut ẽt pupill⁹ doli capax.vt ẽr no.Bar. et in d.l.is cui.& no.etiam per doc.in l.si quis in tantũ.C.vnde vi.licèt gl. aliter ibi dicat.ergo eodẽ modo debet obligari iurõ, sicut & pupillus doli capax, & debet posse incurrere piurium, sicut ipse pupill⁹ de quo pbañ in c.j.& ij.j.de deli.pu.sicut ergo auth.sacra.habear locum in pupillo doli capace: ne incurrat pœnã periurij, vt voluit Bar.& Io.An.& Host.hic ergo eodẽ modo debet firmari contractus pdigi iuramẽto, cum eius fauore prohibitus sit contractus: sicut, & fauore minoris, & per consequẽs eadẽ ratio vñ vtrobiq;, & iõ idẽ ius debet esse.s.de transla.c.ij.& ff.ad legẽ aqui.in l.illud.nec ob.qđ interdicta sit ei administratio, qa nõ per hoc est interdictum sibi iuramentum, vt patere potest ex pdictis, nec ẽt ipse iudex secularis potuit ipsum sacrm interdicere, qa super sacramẽto velut super re spirituali non videñ habere potestatem.facit, qđ hñ.s. de ordi.cogni.in c.tuam. & ideo in materia iuramẽti statur dispositioni iuris canonici potius quã iuris ciuilis, vt habetur in c.ij.j.co.in vj.& de pac.c.ii.eo.lib. & probatur etiam in hoc c.Item non ob.quod lex videtur æquiparare ipsum prodigum furioso, quia respondet, qđ quo ad iuramentum non debet attendi talis æquiparatio legis, per id, qđ proximè dixi, & quia omnis prohibitio quæ reperiatur in ipso prodigo videtur

72 esse facta eius fauore.¶ † Ideo uidetur, qđ possit contractus firmari iuramento sicut dicimus in minore, & muliere iurante, & pro prædictis etiam faciat, quia ipse prodigus obligatur delinquendo, vt superius est dictum, quod non contingit furioso.l. infans.ff. de sica. & facit etiam, quod habetur in c. dilectus.j. de spons. cum simi.& sic paret, quod non per omnia æquiparatur furioso. ¶ Item etiam non ob.quod dicatur peccare contrahens cum contra interdictum superioris: qa respondet, quod licèt contractus a lege annulletur, qa tamen hoc fit fauore ipsius prodigi, non dicetur peccare contrahens cum eo contra interdictum superioris, quia respondet, quod licèt contractus a lege annulletur, quia tamen hoc fit fauore ipsius prodigi non dicetur peccare contrahens cum illo secundum eum, sed ad istam rationem melius posset responderi per ea quæ plenè dixi superius sub tertio membro. ¶ Itẽ nõ ob.si dicatur, quod legis resistentia impedit naturalẽ obligationem.l.cum lex.ff.de fideiuss.& l.si non sortẽ, §.j.ff.de condi.indebi.cum ibi notatis.& sic pari rõne videtur, quod impediat iuramentum per id, quod habetur.xxij.q.v.iuramenti. vbi inter simplicem loquelam, & iuramentum non facit Deus differentiã, quia respondet, quod illud verum, quando prohibitioni cõsonat ius diuinum, vt contingit in vsuris, dicit etiam quod licèt legis resistentia possit infringere naturalem obligationem inquantum quis per eam obligatur per tit.& similiter etiam iuramentalem quo ad secundariam obligationem, quę dirigitur in partem, non tñ infringit nec potest infringere obligationem iuramenti inquantum principaliter dirigitur in Deũ, & sic licèt respectu obligationis quę dirigitur in partem simplex loquela, & iuramentũ possint parificari, tamen nõ parificãtur quo ad obligationem quæ ex iuramẽto principaliter dirigitur in Deũ. ¶ Et ex prædictis cõcludit, qđ hoc casu iuramentum obligabit iurantem: sed nõ firmabit cõtractum, vt ex eo possit agi, vel excipi: sed solum ex iuramento, & hoc vltimũ dixit, quia tenuit ꝙ etiam in minore, & muliere non firmetur cõtractus iuramẽto, licèt obligetur ad obseruandũ iuramentum vt ipse tangit hic sub secundo casu sub tertio mẽbro, sed cõis opinio est in contrariũ in hoc; qa cõiter tenetur, ꝙ contractus minoris, & mulieris firmetur iuramẽto, vt plenè dixi sub tertio membro, & sic idẽ videretur dicendũ in ipso prodigo, cum æquipareñ pupillo pubertati pximo.vt no. per Bar.in d.l.is cui bonis.ff. de vet.obli.tñ scđm opi.do. An.licèt nõ firmaretur cõtractus iuramento: ex quò tñ iuramẽtũ valeret, posset per viã denuntiationis, vel officium iudicis agi ad obseruantiã iuramenti, vel alijs remedijs quis cogitur ad seruandũ iuramentum.de quibus in c.debitores.eo.ti. An autem posset habere aliquod remediũ cõtra iuramentũ, concludit, ꝙ si interuenit dolus aduersarij, vel aliqua deceptio q̃ habeat in se dolũ annexũ saltẽ præsumptiue, posset sibi succurri: sicut plenè dictũ fuit in simili superius de minore, ꝙ prosequitur hic do. Ant. sub scđo casu, sed plenè dixi sub tertio membro superius. Et ex prædictis videtur remanere do. Anto. ꝙ prodigus iurãs cõtractũ factũ sine curatore obseruare teneatur ad obseruantiã iuramẽti, sed tñ cõtractus non firmetur iuramẽto, sed certè sit tenerem⁹ opi.auth. sacramenta.habeat locũ in pupillo doli capace: quam tenuit Bar.ibi, & etiam Ioan. An.& Host.in hoc c. æquiparetur ipsi pupillo pubertati proximo, vt patet ex notatis per Bar.in l.is cui bonis.& ex d.l. iuncto eo, qđ habetur.insti. de inuti. stipula.§.sed, quod diximus, & ipse pupillus pubertati proximus obligetur ex delicto.l.pupillum.ff.de reg.iur.& consequenter ad periurium.j.de delic.pu.c.j.& ij.& per consequens ad obseruantiam iuramenti, ne incidat in periurium videtur, quod idem sit dicendum etiam in ipso prodigo, & cõsequenter, ꝙ sicut firmatur cõtractus iuramento in ipso pupillo doli capace scđm cõem opinionẽ quam sequitur etiã Bar. & Ang.& Io. An.in c.ij. de pac.in vj. similiter firmabitur contractus prodigi iuramento, & tenendo istam opinio.posset responderi ad rõnes Fede.& etiam Bar. Primo dum dicitur, quod obediendũ est iusto præcepto superioris, & per consequens si nõ obediatur peccat non obediens. Potest dici, vt tetigi post do. Anto.superius, ꝙ illud non procedit, quando præceptum fit fauore personę, potest etiam dici, quod faciens contra præceptũ iudicis secularis non peccat

mortaliter, vt plenè declaraui sub tertio mẽbro. ¶ Itẽ non ob. quod non videtur iuramentũ habere discretionẽ, q̃a imo habet, ex quo est doli capax, licèt non habeat ita plenam sicut alius, & hoc nõ habet infringere iuramentum, vt patet in pupillo doli capace, qui similiter nõ habet ita plenã discretionem sicut alius, & tñ obligatur iuramẽto. Itẽ nõ ob. q̃ interdicta est sibi administratio: quia satis est responsum. s. post do. Anto. & similiter non obst. inquantũ dr̃, q̃d equiparatur furioso, quia non est verũ, q̃ poña equiparetur, vt superius est dictũ. ¶ Itẽ non ob. q̃ equiparatur pupillo, q̃a imo facit pro tenendo, q̃ in pupillo doli capace hẽat locum auth. sacramenta. sed tenendo, quod authen. sacramenta. non haberet locum in pupillo etiam doli capace. prout tenuit gl. in auth. sacramẽta. & in corpore, vnde sumitur, & ẽt Ang. & Bal. in dicta auth. sacramẽta. & ẽt Fede. in dicto consilio. tunc satis videtur dicendũ, q̃ nõ haberet locũ ẽt in prodigo: cũ æquipararetur pupillo. vt patet in d. l. certi condi. §. item q̃rit. tñ verior videtur opi. q̃d dicta auth. habeat locũ in pupillo doli capace, attenta dispositione iuris canonici, quę in hac materia dẽt seruari, vt sæpius est dictũ, ex quo obligari põt ad periurium, & sic, & ex quo ratio illius auth. ne videlicet aperiatur via piuriis. facit, q̃d hr̃ in l. j. C. si aduer. vend. habet locum in pupillo doli capace, vr̃ quòd etiam habeat locum ipsius auth. dispo. licèt fortè de iure ciuili non haberet locum: tñ in hoc ius ciuile non debet considerari, sed potius canonicum per ea quæ habentur in d. c. ij. ꝫ. eo. in vj. ¶ Aduer te tñ, q̃d licèt pupillus doli capax obligetur ex iuramento, & sic obligetur ad obseruantiam iuramenti, tamen videtur, ex quò nõ habet plenum animi iudiciũ, cũ impuberes non multa cognoscant propter in experiẽtiam, videret, q̃ esset causa iusta absoluẽdi a iuramento imposita pœnitẽtia congruenti propter ea q̃ no. Inno. in c. scripturæ. ꝫ. de voto. vbi dicit, q̃ in uotis, & iuramentis, ab impuberibus præstitis facilius dispẽsatur, & fit cõmutatio ꝑ qualitatẽ ætatis. licèt sic nõ fiat in pubere, ad quod bene facit, quod habetur in c. j. & ij. ꝫ. de delic. pu. & ideo satis videtur ęquum, quòd si appareat ipsum esse læsum saltem enormiter, quod dari debeat absolutio imposita pœnitentia congruẽti, vt posset postea venire contra contractum saltem pe tendo restitutionem in integrũ. non audeo tamẽ hoc firmare, quia a nemine reperio tactum: tamen meo iu dicio est satis equum. & pro ipso bene facit, quod no. Inno. in d. c. scripturæ. do. Pe. de Ancha. vt superius te tigi sub tertio membro tenuit, quod nedum in pu bere, seu pupillo doli capace. Sed etiam in pubere iu rante super contractu, si enormis sit læsio, q̃ dari dẽat absolutio, & eius dictum satis videtur æquum in ipso

73 pupillo per no. per Innoc. in d. c. scripturæ. & per prædicta sit expeditum quintũ mẽbrũ principale. ¶ † Nũc restat descendere ad sextum mẽbrũ, q̃n videlicet actus improbatur a iure propter defectũ solẽnitatis probatoriæ. & hoc casu cõcludit Barto. in d. l. si quis pro eod. q̃d non firmatur talis contractus, vel actus iuramento, quia talis solennitas videtur esse inducta fauore pu blice vtilitatis, cui per pactum aut iuramentum priua torum non uidetur posse piudicari, & ꝑ consequens non videtur posse tolli. l. ius publicum. ff. de pac. & l. nemo potest. ff. de leg. 1. dicit tñ, q̃d si iuramentum sit interpositũ sup aliquo ꝯtractu, hẽt vim illi' clausulæ si actus nõ valet, vt agit, q̃d valeat, vt valere põt ꝑ ea quæ hñr in l. cũ pr̃. §. filius mẽem. vbi est tex. notabilis, & singularis. ff. de leg. ij. & idẽo si q̃s faceret testm̃ corã q̃nq; testibus, & sup illo testõ iterponeret iurm̃. licèt, tũc nõ valeret, vt testamentum, q̃a ibi nõ est solẽnis numerus testium, cum requirantur septẽ. l. hac cõsultissima. C. de testa. valebit tñ, vt codicillus, in quõ sufficiunt q̃nque. l. fi. C. de codi. & sic perinde erit, ac si dixisset si non ualeat iure testamenti, valeat iure codicillorũ. facit, q̃d legit, & no. in d. l. fin. & l. j. ff. de iure codi. maxime per Bar. & idem in effectu tenet hic do. Ant. sub septimo casu. dicit tñ, q̃d si solẽnitas non sundatur omnino super publica vtilitate, quòd non impediret obligationem iuramenti, exemplum ponit in cõ tractibus in quibus daretur solennitas per statutum ad fauorem minorum, & mulierum, & idẽ dicit ẽt ĩ il lis casibus in quibus solennitas esset inuenta ob publicã vtilitatẽ, q̃n si nõ impleret dispositum læderet aĩa. vt contingit in legatis ad pias cãs. facit, quod habetur j. de testa. c. cum esses. & c. relatum. tu potes adde re, q̃ licèt a iure sit introducta solennitas probatoria vltra solennitatem iuris diuini, quæ vult quod in ore duo rum, vel trium stet omne uerbum. supra de testi. c. in omni. vt contingit in certis casibus de quibus habetur in l. fin. & auth. ibi posita. C. si cert. peta. videtur, quòd talis solennitas non habeat locum, quando interuenit iuramẽtum saltem si agatur de probatione ip sius iuramenti. nam videtur, quod quo ad ipsum iuramentum sufficiat probatio iuris diuini, & sic per duos, vel tres testes ideoneos: quia. l. ciuilis non uidetur habere potestatem super ipso sacramento vo lut spirituali per ea quæ habentur in c. tua. de ordi. cogni. & eadem ratione, nec statutum editum a laicis. facit, quod notauit domi. Anto. hic sub secũdo casu, &, quod dixi superius sub tertio membro, & sic videtur, quod etiam in casibus in quibus requirerentur quatuor, aut quinque testes ex forma iuris communis, vel etiam statuti, quod licèt non posset fieri ꝓbatio. vbi non interuenit iuramentum, nisi probetur per numerum statutũ a lege, vel statuto, tñ si nõ interue nit iuramentum poterit probari ipsum iuramentum per duos testes idoneos, maxime coram iudice ecclesiastico, coram quo agi potest ad obseruantiam iura menti. ut in c. cum. C. laicus. de foro competen. libr. vj. & eadem ratione uideretur, quòd si per legem, uel statutum requiratur scriptura ad probationem contra ctus, quòd interuenerit iuramentum, licèt ipse contractus non posset probari nisi per scripturam tamen uidetur, quod posset iuramentum ipsum probari per testes idoneos, quia lex, uel statutum non uidetur po tuisse disponere quo ad iuramentum, per ea quæ superius dixi, & prædicta tene menti: quia possunt de facto contingere, & vr̃, q̃ saltem coram iudice ecclesiastico ad obseruantiam iuramenti agi poterit, & fieri poterit probatio per duos, uel tres testes idoneos, q̃d diligenter tene menti, quia per alios hoc non tangitur: & aduerte, quia si iuramentum est explicitum, ut quia iuratum esset tale quid facere: tunc ꝓcedere potest quod dixi, quia probatio talis sacramenti fieri po test per duos testes idoneos saltem coram iudice ecclesiastico, sed ubi iuramentum esset implicitum, ut q̃a factus esset ꝯtractus, & iurasset pars cõtractũ serua te, tũc nõ posset ꝓbari iurm̃ ad finem, ut sortiatur effectũ, nisi ẽt ꝓbetur cõtractus, qui nõ põt probari f̃m statutũ ꝑ duos testes. unde tunc est magis dubium, sed dicere potes, quod etiam tunc poterit probari contractus eo modo, quo & iuramentum, q̃a ex quo iuramentum põt probari per duos testes idoneos, & talis ꝓbatio non haberet effectum nisi ẽt probetur cõtractus in cõsequẽtiam ẽt debet permissa ꝓbatio cõtractus argu. l. j. ad fin. ff. de auto. turo. & ut euitetur periculũ animæ, q̃ imminet, si nõ seruet iurm̃. supra. e. & si Christus. & ꝑ hoc ẽt faciat, q̃a statutũ laicorũ circa

decisoria

decisoria non vt facere præiudiciū,qñ concernit rem vel personā nō subiectā,vt voluit Io.Cald.in sua qōne quæ incipit,statuto ciuitatis,vbi cōcludit,ꝙ statutū disponens,ꝙ solutio debiti non possit probari per testes non arctat clericū contrahentem cū laico, & sic eadē rōne non videtur astringere probationē fiendā in sacramēto,ꝙ est res spiritualis.arg.eorū quę habetᷓ in c. tuā.de ordi.cogni.& in c.ij.j.eo.in vj.& hæc sufficiant
74 de sexto mēbro.¶†Septimū membrū est qñ actus improbatur ratione defectus solēnitatis formalis,& hoc casu concludit Barto.in d.l.si quis pro eo. quod iuramentum non potest operari in supplendo ipsam formam:quia forma dat esse rei,& illa destructa destruitur res.l.si is qui.cccc.§.quædam.ff.ad l. falc. exemplū ponit in stipulatione,quæ ex sui forma requirit interrogationē præcedere,& respōsionē sequi.l.j.ff.de ver. obli.& ideo si in promissione forma nō fuerit seruata licèt interuenerit iuramentum,non per hoc supplebitur forma stipulationis ex quo non interuenit. dicit tñ,ꝙ iuramentū habet vim clausulæ si nō valet,ꝙ ago vt ago,valeat,vt valere pōt ꝓ id,ꝙ habetᷓ in l.cū pater. §.filius matrē.de leg.ij.& dictū fuit in præcedenti mēbro,& ideo tūc valebit vt pactū,licèt nō valeat,vt stipulatio.facit,ꝙ habetur in l.j.§.si quis ita.ff.de ver.obl.
75 cum ibi no.¶† Per prædicta etiā infert,ꝙ licèt de forma fideiussionis sit,ꝙ fideiussor non obligetur in plꝰ, vel in aliud,q̄ principalis.l.hi qui.& l. græce.§. illud. ff.de fideiuſ.tamen si in plus,vel in aliud se obliget.licèt nō valeat,ꝙ agiᷓ si nō interuenit iurm, vt patet in dictis iuribus,tñ si iurm interuenerit valebit actus eo mō quo valere poterit,& sic obligabiᷓ tanquam principalis,licèt nō tanq̄ fideiussor,ꝙ est valde notādum. ¶Et prædicta inquātū est dictū iurm nō operari, limitat procedere nisi actus deficeret rōne cōsensus,qa si deficit ex toto consensus,vel est limitatus iuramentū non obligaret vltra ipsum cōsensum,nā iuramētū regulatᷓ ſm metas ipsius ꝯsensus , & ſm mentem ipsius principalis ꝯtus sup quo iuratur per l.fi.C.de nō nume.pec.& l.fi.ff.q satiſ.cogā.& ff.ad muni in l.fi.& l.si libertas.ff.de opc.lib.& idē in effectu voluit hic d.An.
76 sub.vj.casu.¶† Iuxta prædicta potest esse dubiū,an ꝯ contractum simulatum,& iuratum quis possit venire non obstāte iurō:an vero debet seruari iurm glo. in l. emptione.C.plus valere , ꝙ agitur.tenet iuramentum non obstare quin possit opponi de simulatione,quare actus sit cōtra legē allegat,ꝙ habetur.C.de legi.l. non dubium.& C.de cōtrahen.emp.l.si ancillā.eū illa gl. transeūt cōiter legistæ,sed Bal.in d.l.emptione.dicit illam ꝓcedere,qñ contractus fuit simulatꝰ,quia tūc sicut se non extēdit cōsensus ad contractū simulatum , sic nec iuramentū.per id,quod habetur in d.l.si.C. de non nu.pec.Secus dicit si contractus esset verus, licèt in fraudē factus,vt qa dum peteretur pecunia mutuo a creditore,& offerret debitor sibi dare in pignus vnā possessionem,dixit creditor ego nolo mutuare ista forma,sed si tu vis mihi uendere ipsam possessionem,ego sum contentus emere eam tali pacto , quòd si postea velis,reemere possis,nam hoc casu dicit,qđ si fiat venditio,& iuret venditor non contrauenire,non poterit uenire contra non petita absolutione,tñ dicit,ꝙ uidetur,ꝙ poterit peti absolutio,cum contractus fuerit factus in fraudem vsurarum,ne uidelicet ipse recipiens posset notari de vsuraria prauitate,& ut posset lucrari fructus.facit,ꝙ habetur in c.ad nostrā.& c.debitores, §.eo.& dicit hoc ꝓcedere etiā si dictum fuerit,qđ talis vēdidit rem talem vetē, & non in fraudē usurarū . nā propter talem clausulam maior suspicio resultat . per id,quod notauit gl.notabilis in l.si sub condi.ff.de condi.insti.dicit etiam,qđ ubi agitur de probanda simulatione,si tertius sit de cuius pręiudicio agatur,vel fiscus,satis probabiᷓ eo ipso,ꝙ continue post venditionem ipse venditor possedit.l.sicut.§.superuacuum. ff. qui.mo.pig.vel hyp.solu.Secus,qñ ipse contrahēs vel let probare seu allegare,nam ipse venditor contra emptorem nō ꝓbabiᷓ simulationē secundum eum, licèt possederit per longū tēpus, qa actio ex empto durat. xxx.an.l.ij.C.de consti.pecu.& l.sicut.C.de præscript. xxx.an.& ideo si alia coniectura nō subsit,illa sola nō sufficiet,quod ipse uenditor possederit loca longo tēpore.licèt sit aliqualis præsumptio pro ipso venditore allegante simulationem,vnde recurrendū esset ad nota.per Bart.in l.post cōtractū.ff.de dona. tangit etiam Bal.in d.l.emptione.an ex contractu simulato transferatur possessio,& concludit,ꝙ si quæritur an transferatur per constitutum,vel præcariū,& dicit,ꝙ non,quia illud intelligitur esse simulatū:sicut,& ipse cōtractus, & quia ex quo remanet damnum pœnes illū qui facit constitutū,vel præcarium:ex quo cōtractus est simulatus non tenet in re propria præcarium,vel cōstitutio. l.neq; pignus,& l.neq; ex prætorio.ff.de reg. iur.si autem interueniat traditio,tunc dicit Bar.tenere in l.emptor.ff.de aqua plu.arcē.ꝙ si constat de animo transferendæ possessionis,tunc transfertur:quia illa etiam sine titulo potest transferri.l.j.§.si uir.ff. de acquir. possesſ.licèt secus in dominio.l.nunquam nuda.ff. de acqui.rerū do.sed in dubio ſcđm Bar.nō videtur trāsferri possessio,quia præsumitur traditio simulata: ex quō contractus est simulatus per ea quæ habentur in d.l. emptor.sed Bal.dicit hoc verum,si tradēs remanet postea in possessione. Secus si dimisit illam alteri cōtrahenti qui ipsam accepit,& ipsam postea tenuit per id quod habetur in l.cum quis.ff.de dolo.& l. fistulas. §.
77 j.ff.de contrahen.emptio.¶†Et ex prædictis patet de mente Bal. fuisse posse probari simulationē per testes etiam contra instrumentum publicum, sed cōtra hoc facit, quod habetur in l.generaliter.C.de non numerata.pecu.vbi videtur,quod quando in contractu interuenit scriptura,quod non possit fieri probatio contra illum contractum,nisi per contrariam scripturam,sed ipse respondet in l.j.C.plus valere,quod agitur. quod d.l.generaliter.locum habet quando quis vellet facere probationem ad remotionem causæ cōtentæ in instrumento.Secus si vult facere probationē ad probandum defectum consensus,& sic ad remouendum consensum,sed Butri.clarius respondet in d.l.generaliter. nam dicit,qđ qñ quis vult probare falsitatem instrumēti,& clarum est,ꝙ pōt,nec hoc casu loquitur.d.l.generaliter.aut vult ꝓbare contra præsumptionē resultātem ex instrumēto ex præsumptione iuris tātū, & idē per ea quæ habentur in l.iurisgen.§. ꝙ ferè.ff. de pac.. aut quis confitetur instrumentū esse verū , & causam in ipso appositā fuisse de voluntate partium appositā, sed dicit illā non esse veram,& tunc propriè loquitur. d.l.generaliter . aut quis fatetᷓ instrm fuisse scriptū de volūtate partiū,tñ dicit,ꝙ simulatè illud fuit factū, & tunc benè poterit probare simulationē per testem per ea quæ habentur in l.j. & per totum.C.plꝰ valere , ꝙ agitur.& benè facit,quod no.per gl. in l.illicitos. §. j.ff.de offi.pręsi.& hoc casu non loquitur.d.l. generaliter.& tene mēti prædicta,quia sic prius uidi in practica in dubium reuocari.an possit simulatio ꝓbari ꝑ testes contra īnstrm publicum. Bart. tñ in d.l. generaliter.uidetur uelle,ꝙ non probetur simulatio per testes, qa solum ponit tres casus scilicet,qñ quis vult ꝓbare falsitatē instrumenti,& quādo qs uult ꝓbare cōtra ꝓsumptionem iuris resultātē ex instrō , & quando uult

aliàs probare cōtra instrumentū,& hoc ultimo casu di
cit non posse fieri probationē per testes per.d.l. gene-
raliter.Secus in duobus primis. sed certè Butri. & Bal.
videnē melius dixisse per ea quæ hn̄r in d.l.j.& per to-
tum.C.plus valere, quod agitur.& ad.d.l. generaliter
potest responderi,vt superius est dictum. potest etiam
dici,vt sensit glos.in d.l.generaliter.quod ibi loquitur
qn̄ scriptura est de substantia,quia sic actum fuit inter
partes.Secus,qn̄ non est scriptura de substantia,prout
in dubio non videtur esse,sed potius ad probationē.l.
contrahitur.ff.de pig.tn̄ si scriptura esse de substantia
videretur sentire Bald.& Butri.procedere,quod supe-
rius dixi post eos. dicit tamen Bald.in d.l.j. quod si sta
tum dicat,qđ contra instrumentum non admittaē ali
qua exceptio nisi solutionis,qđ isto casu videē,ꝙ non
poterit opponi exceptio simulationis , vt uoluit Bart.
in d.l.j. ff. quod vi , aut clam. tamen ipse limitat hoc
verū,qn̄ opponitur exceptio simulationis contractus.
Secus si opponeretur exceptio simulationis instru-
menti , vt quia simulassent notarium esse rogatum
& tn̄ voluissent , & egissent, qđ in rei ueritate non es-
set rogatꝰ,nā tūc talis exceptio bn̄ poterit opponi , qa
ꝑ illā in effectu dr̄,qđ nō est ꝑ id,qđ hr̄ in l. j. & ꝑ to-
tū.C.plus va.ꝙ agitur. & ideo nō habebit locū statu-
tum,qđ loquitur de instrumento, & sic ꝓsupponit sub
esse instrumētū quo ad veritatē.facit,qđ not.Bar. in l.
diuus.ff.de test.mili.& qđ no.ipse idē in d.l.j.§. qđ vi ,
78 aut clā.† do.Ant.hic sub octauo casu super hoc articu
lo,an quis possit venire contra contractū simulatū , &
iuratū non obstante sacro,concludit considerandū es-
se modū simulādi,nā interdū simulāt se agere, qđ intē
dunt nō ualere. Interdum fit simulatio de vno cōtra-
ctu ad alium cōtractum.¶ Primo casu,qn̄ simulant
se agere,qđ intendunt nō valere licèt iurent, & sic si-
mulent iuramentum. exemplum ponit si aliquis , vt
euitet collectas,vel aliq̄ condēnationē fingat se bona
sua Titio uendidisse,actū tn̄ est inter eos,qđ cōtractus
nō valeat,& ꝙ nō sit uera uēditio,tūc cōcludit,qđ ta-
lis ꝯctus nō valet l.nuda.ff.de cont.alien.emp. nec ēt
iurm̄,tunc obligat ſm eum,qa deficit volūtas, & con
sensus iurantis, & recipientis iurm̄ , licèt aliter finxe-
rit.ideo, ex quò deficit cōsensus nō obligat iurm̄ per
ea quæ habentur in d.l.ti.C.de non nume.pec.aliàs iu
ramentum secundum eum esset contra intentionem
partiū si obligaret,& haberet in se quandā cōtrariera-
tem.facit,quod no.Bar.in simili in l.nemo potest.ff.de
leg.j.vbi dicit,qđ si simulatur cōtractus tamen reuera
agitur,ꝙ nō sit cōtractus,licèt renuntietur exceptioni
simulationis ī ipso contractu, nihilominus poterit op
poni de simulatione:qa talis renuntiatio ꝓsumiē simu
lata, ex quò in ipso contr actu apponitur. Secus dicit
si fortè ex interuallo fieret talis renuntiatio. facit , qđ
no.in simili.C.de vsur.l.per retētionē.& in l.q̄uis. ars
incipit calipodius.ff.de solu videtur tn̄ , licèt do.Ant.
non dicat,ꝙ tunc ipsi cōtrahentes peccent apponēdo
iuramentum, quia vidētur in vanum assumere reli
gionē diuinā,& sic eis pęnitētia posset imponi per ea
quæ habentur.xxij.q.iiij.c.qui sacramento.& facit,qđ
no.in c.tua nos.s̄.eo.& pro eo,qđ dictū est,qđ iuramē
tū nō obliget facit , qa vbi iuramentū præstatur parti
ad utilitatem partis,potest pars ad cuius vtilitatē rēdit
absoluere a iuramento,vt no.per Io.And.in c. a. ĵ. de
spon.& in Spec.in ti.ij.§.nunc ostendēdū.ver.xxiiii.in
ver.ēt.¶ Secundo casu,qn̄ simulatio fit de vno contra
ctu ad alium,tunc concludit, ꝙ si partes agunt , quod
verus contractus subsistentiam habeat,& ille seruetē ,
& non cōtractus apparens,& simulatus , tunc idē di-
cit,quod iurm̄ non obligat respectu apparentis , & si-
mulati ex eo,qa in illo deficit cōsensus , & volūtas se
obligantis.Exemplum ponit,si de contractu venditio-
nis non soluantur gabellæ,sed de contractu donatio-
nis sic,& pars agit donare,sed simulat venditionē , vt
sic nō soluaē gabella, nā tūc licèt interueniat iuramē
tum nō obligabit respectu uenditionis,qa in illo ꝯtra
ctu deficit consensus , & iō poterit veniri cōtra ipsum
cōtractū venditionis probando simulationē nō obstā
te iuramento,si vero partes agunt,ꝙ seruetur contra-
ctus apparens,& non ille cuius loco simulatur, exem
plū si simulat vsurarius de cōtractu pignoris venditio
nē,vt lucretur fructus pro usuris , & tunc dicit , qđ cū
istæ contractus surrogatus succedat loco veri, licèt qn̄
vterq; contractus per se posset seruari ab vtraq; parte
absq; pctō , vel turpitudine iuramentū haberet obsta
re,& deberet seruari id qđ iuratur, tn̄ si surrogaē loco
contractus turpis, vel qui non poterat seruari absque
periculo animæ saliē respectu recipientis iurm̄,vt cō-
tingit in casu proposito,tunc dicit,ꝙ qa iurm̄, & simu
latio tendunt ad implementū primi contractus illici-
ti, ergo non obligabit iuramentū effectualiter, sicut
nec obligaret respectu primi contractus illiciti , & sic
illa remedia habebit ꝯtra iuramentū præstitū suꝑ ip-
so contractu simulato,quæ hēret ꝯtra primū verū ꝯtra
ctū si fuisset iuratus.Bal.tn̄,vt superius tetigi in d.l.em
ptione.vr̄ in effectu idē uelle, sed tamē uī ponere ca-
sum,quādo agitur,qđ sit uerus cōtractus uenditionis
ī fraude usurarū.licèt do.Ant.ponat, quādo cōstat par
tes velle iurm̄ cōcernere ipsum cōtractū simulatū , &
uterque in se uī bene dicere. Et ꝓdicta ꝓcedūt ſm do.
Ant.inquantū dictū est posse allegari simulationē nō
obstante sacro,quādo q̄s simpl̄r iurasset de nō venien
do cōtra contractū,qui simulabatur,& de illo seruan-
do,sed si ꝓstitisset iurm̄ prout cōmuniter ꝓstatur , vt
quia iurasset oīa,& singula uera esse q̄ in instro , sunt
contenta,& in nullo contra facere: sicut cōiter hodie
notarii apponunt,tunc iurm̄ excluderet iurātē inquā-
tū vellet ostēdere simulationē,qa veniret cōtra iurm̄,
& detegeret se ꝑiurium, & sic repellet tanq̄ detegens
suā turpitudinē, ꝑ ea q̄ hn̄r.ĵ.de don.inter dilectos.sal
uo nisi ueniret ꝑ viā denūtiationis euāgelicæ ad exo-
nerandū conscientiā aduersarii,qa tunc non obstaret
turpitudo īquātum salutē aīæ ꝓsequereē.facit,qđ not.
in ꝓalleg.c. īter dilectos. & s̄.c.quēadmodum.circa fi.
79 & qđ no.s̄. de testi. ex tenore. ¶† Item aduerte inq̄-
rum dixi.supra.contractum iuratum nō posse dici nul
lum:nec rescindi,qn̄ iuramentum est licitum proce-
dit,vt tangit hic domi.Anto.sub octauo casu,quando
quis vellet arguere nullitatē surgentem cā subsistente
secundum tempus iuramenti. Secus si causa de no-
uo superuenerit ,quia tūc iuramentū non excluderet
iurantem ex eo , quia iuramentum in dubio referē ad
causam subsistentem secundum tempus iuramenti ,
ut legitur , & not.supra. de renun.in c. cum inter P.&
per hoc dicit, ꝙ si iurauit seruare contractum vendi-
tionis non excluditur ueniendo contra contractum ,si
postea contractus per statutum annulletur ex post-
facto ex eo, quia donatarius infra certum tempus non
soluit gabellam , uel quia non fecit infra certum tem
pus , ut debeat ex forma statuti insinuari ipsam dona
tionem , nam talia iuramenta intelliguntur, si res in
eodem statu durauerit,per id , quod legitur , & no.in
c.quemadmodum.supra.eo.& ĵ.de censi.significauit .
& xv.q.6.in c.nos sanctorū.& in c.iuratos.& facit, qđ
habetur.supra.de elec.c.uenerabilē,circa fi.& l.cū q̄s.
in prin.& in §.si debitorem. & l. si cum Cornelius. ff.
de sol.& qđ no.ēt Fede.in suo consi.cclxxxi.ubi apec
te tenet, ꝙ proximè dixi , & illud tn̄ limitat nisi esset
expresse

expresſè renuntiatũ tali ſtatuto loquẽti de inſinuatio
ne cũ iuramẽto,quia tunc non poſſet venire cõtra do
nationem,licèt donatarius non faceret inſinuari, qa
tunc propter talem renunciationem cum ſacramento
non poſſet contrauenire per id,ꝙ habetur in auth. ſa-
cramenta.& ꝙ habetur in hoc.c.& nedum ipſe dona-
tor iurãs poterit contrauenire nec etiã eius hæredes;
ſcd'm eum, quia licèt hæredes non ligentur ad pœnã
ſpiritualem periurijs ligantis animam ex iuramento
defuncti per id,qđ no.per Inno.ſ.eo. veritatis : tamen
licèt non ligentur ad tale vinculum ſpirituale, ligant̃
tñ temporali vinculo quo fuit ligatus defunctus, cum
propter iuramentum valida fuerit donatio,& non po
tuerit contrauenire,quia per ſacr̃m præſtitum ſup cõ
tractu nedum obligatur iurans ad obſeruantiam iura
menti,ſed etiam firmatur contractus,vt notatur in di
cta auth.ſacramenta.& ideo talis obligatio afficit etiã
hæredes.facit,licèt non alleget,quod not.Io.An.in c.
80 eum.C.laicus.de fo.compe.in vj.¶†Item adde inquã
tum dixi ſupra,quod ubi quis iurauit omnia, & ſingu
la in inſtrumento contenta uera eſſe,ſi ſponte, & non
per dolum iurauit,nõ poteſt allegare ſimulationem.
nam etiam hoc tenuit Barto. in l. fina.C. de non nu-
me.pecu.¶Item adde ſuperius dictis, quod no. Lap'
in ſua allegatione decima ubi tangit, an ſi Bononien-
ſis contraxerit hic Bononiæ cum Mutinenſi,& iurauit
contractum ſeruare, an ſi Bononienſis dicat, & uelit
petere declarari inſtrumentum vſurariũ, & petere ſe
abſolui a iuramento : an poterit petere coram Bono-
nienſi Epiſcopo.& an Bononienſis.Epiſcopus poterit
procedere in abſentia ipſius Mutinenſis intellige ipſo
tamen citato,per regulã quæ habetur in c. inter qua-
tuor.de maio.& obe.& in l.de uno quoq;.ff.de re iud.
& concludit,quod ſic,quia nihil poterit dari,uel fieri
ab aduerſario,& agitur de periculo animæ,& ẽt cã eſt
ſummaria,& põt procedi lite nõ cõteſtata,vt in cle.ij.
de iudi.iuncta cle.ſæpe.de ver.ſig.facit,ꝙ not. Iaco.de
But.& Bar.in auth.qui ſemel.C.qũo,& qñ iudex.& ꝙ
habet̃ in c.qm̃ frequẽter.§.ſi autem.& §.porrò, vt lite
non cõteſt.de quo plenius per eum in dicta allegatio
ne decima.¶Item aduerte,quia Bar.in d.l.ſi.C.de nõ
nume.pec.cuius dictum ſuperius allegaui,nõ videtur
proprie loqui quando quis iurat cõtenta in inſtrumẽ
to vera eſſe,ſed loquitur quando quis renuntiauit ex-
ceptioni non nume.pecu.& iurauit non contraueni-
re, quo caſu dicit,quod poterit ſoluere,& poſtea repe
tere.arg.c.debitores.ſ.eo.& per hoc etiam videtur vel
le,quod ex quò poſt ſolutionẽ poteſt repetere abſolu
tionem a iuramento per ea quæ habentur in d.c. debi
tores.& per hoc etiam videretur,ꝙ ſi quis renũtiaſſet
exceptioni ſimulationis,& iuraſſet contrauenire, qñ
reuera contractus fuit ſimulatus, quòd tunc ſimiliter
idem eſſet dicendũ videlicet,vt poſſit fieri ſolutio ob-
ſeruãdo iuramentum,vel etiam ante peti abſolutio.fa
cit,qđ no.idem Bar.in l.non poteſt.ff.de leg.j.& idem
ẽt videretur dicendum eadem ratione qñ pars iurauit
contenta in inſtrumento omnia, & ſingula contenta
in inſtrumento vera eſſe, & non cõtrauenire ſi reuera
contractus eſſet ſimulatus,ſed attẽde,quia dictũ Bar.
in d.l.ſi.non videtur procedere, quia ſecundum eum
in l.ſi ex cautione.C.de non nume.pecu. non põt re-
nuntiari exceptioni non numeratæ pecunię ex eo,qa
non eadem fragilitate,videlicet cauſa habendi pecu-
niam,vel ſpem pecuniæ recipiẽdæ induceretur ad re
nuntiandum, quia etiam inducitur ad cõtendum ſe
recepiſſe, & ſic videtur, quòd vbi interuenit iuramẽ-
tum non poſſit contraueniri,ſicut in ſimili videmus in
minore qui non poteſt renuntiare beneficio minoris
ætatis ſine ſacramento,quia eadem facilitate induce-
retur ad renuntiandum, qua induceretur ad contra-
hendum.l.ſi iudex circunuento.ff.de mino.& benè ſi
renuntiat cum ſacramento non poteſt contrauenire.
vt in auth.ſacramenta.& idem etiam uidemus in mu
liere quæ ſecundum communem opi.licèt gl.aliter di
cat in l.ſi.§.pe.ff.ad uelle.regulariter non poteſt renũ-
tiare uelle.quia eadem fragilitate induceretur ad renũ
tiandum,qua induceretur ad contrahendum pro alio.
facit.l.doli mali exceptio.§.diuerſum. cũ ibi no. ff. de
noua.& no.ẽt Bar.in l.ſi.C.ad uelle.& tamen renũtia
re poteſt cũ ſacramento,ut etiam noluit Bar.ſub quin
to membro in l.ſi quis pro eo.Nec ob.qđ no. gl. in §.
itẽ ſacramenta.in tertia gl.magna, quæ uidetur uelle
contrariũ,videlicet,ꝙ ẽt cũ ſacramẽto non poſſit renũ
tiare,quia loquitur qñ mulier erat minor quo caſu ſa
tis operatur iur̃m, qđ facit illam repræſentari maiorẽ
quando ſimpliciter iuraſſet non contrauenire ratione
minoris ætatis,uel alia quacunq; per no. in l.iij. C. de
reſcin.vẽ.& ſic videtur,ꝙ nõ procedat dictũ Bar. in d.
l.ſi.C.de non nume.pec.tenendo opinionẽ ſuam circa
renũtia. exceptionis non nume.pecu. quã ponit in
d.l.ſi ex cautione.ſed tenendo.opi.glo.ibi poſitam, ꝙ
vbi renuntiatur exceptioni non nume.pecu.ſolũ præ
iudicet renuntiatio debitori,vt ammodo creditor nõ
cogatur probare renunciationẽ, prout cogebatur ſi
non eſſet facta renuntiatio,ſed nõ præiudicat quo mi
nus ipſe debitor ſi velit probare non numeratã,poſſit
tunc iuramentũ de non cõtrauenientiendo intelligi eodẽ
modo quo,& ipſa renuntiatio arg.d.l.ſi.de nõ nume.
pec.& ideo illa non obſtãte poſſet debitor aſſumẽdo
onus probãdi ꝓbare nõ numeratã,ꝙ poterit fieri ſi ne
gatiua coarctetur loco,& tpe,per ea quæ habentur in
l.optimam.C.de contrahen.& cõmit.ſtip.& in c. bo-
næ.el.j.ſ.de elec.vel per cõfeſſionem ipſius creditoris
reſpõdendo poſitioni debitoris,vt in c.j. de confeſſis.
in vj.licèt contra iſtud vltimũ faciat.l.in cõtractibus.§.
illo.C.de non nume.pecu.vbi videtur,ꝙ non cogatur
creditor iurare, & ideo tutius eſſet facere probationẽ
per teſtes.Item etiam,& per ea quę ſuperius dixi ſi te
nemus opi.Bar.in l.ſi ex cautione videtur,quod nõ ꝓ
cedat dictum eius in d.l.ſi.adeo ꝙ nõ videtur poſſe re
peti tunc ſolutũ,nec peti abſolutio, & imputet ſibi ꝙ
ſic iurauit,nec videtur habere locũ.c.debitores. quia
hic non uidetur turpiter recipere creditor cũ iuramẽ-
tũ faciat debitũ,& videatur voluiſſe obligari debitor
ẽt nulla ſecura numeratione.æquitatem tñ habet di-
ctum Bart.quia videtur debitor inductus ad renuntiã
dum,& iurandũ propter ſpem habendi pecuniam,&
in foro cõſcientiæ ſi ita fuiſſet,ꝙ debitor aliter noluiſ-
ſet reuera obligari creditor in foro conſciẽtiæ non li-
citè exigeret,licèt in foro contentioſo ſic : ex quo re-
nuntiãtem cũ iuramento per illum qui potuit taliter
renũtiare.¶Itẽ attende, quia inquãtũ dixi, ꝙ vbi pars
iurat omnia,& ſingula contẽta in inſtrumẽto vera eſ
ſe,& nõ cõtrauenire, ꝙ nõ põt poſtea allegare ſimula
tionẽ propter periurium,ꝙ videretur incurrere.ꝓ iſta 15
parte facit,quia videtur tunc quodãmodo eſſe prote-
ſtatio contraria facto,inquantum volunt,ꝙ ſit ſimula-
tio,& nihilominus,quod iuretur prædicta omnia ve-
ra eſſe,& ideo videtur,ꝙ non habeat prodeſſe per ea,
quæ habentur.ſ.de cõſtit.cum M.& in l.cũ in plures.
§.locator horrei.ff.loc.vel poſſet dici,ꝙ cum qs poſſet
remittere parti iuramentũ ſibi præſtitum ad ſuã vtili-
tatẽ,vt no.de ſpon.j.c.ij.eadẽ ratione videtur,ꝙ poſſit
remittere exceptionẽ periurii ſurgentẽ ex iuramẽto ꝓ
ſtito ad eius vtilitatẽ,arg.c.tranſlato.ſ.de conſtit.& ff.
ad.l.aqui.l.illud.& ideo videtur poſſe dici,ꝙ ſi pars vo

luit probare oĩa contenta in instr̃o fuisse simulata, seu facta ad colorandam simulationẽ, & per cõsequẽs, qđ dictũ iuramentũ fuerit p̃stitũ ad colorandã simulationem, qđ debeat admitti, quia si pars aduersa excipiet de periurio, poterit replicare ꝙ remisit, seu remisisse videtur sibi periurium inquantũ voluit contractũ esse simulatum, & talia opponi ad colorandum simulationem, nam hic uidetur satis fuisse mens partium, si retiera uoluerunt contractum esse simulatũ nõ obstãte dicto iuramento, & iõ debemus illa leuare quatenus fieri potest, cũ magis mens q̃ verba debeat attẽdi. j. de verbo. sig. intelligentia. & c. preterea. & pro hoc bene facit, quod no. Bar. in l. nemo potest. ff. de lega. j. & hęc opi. videtur rationabilior: peccare tñ vidẽtur partes tale sacramentum apponendo, cũ videantur nomen Dei in vanum assumere contra id, quod habeť Exodi. xx. xx. & s̃. eo. & si Christus. Nec ob. huic opi. si dicatur, qđ ꝓtestatio ꝯtraria facta nõ iuuat, qa hic nõ videť factum contrarium cõtra protestationẽ simulationis, ex quò actum est, qđ oĩa tendunt ad colorandam ipsam simulationẽ per ea quæ superius dixi, & hæc sufficiãt de hoc septimo mẽbro. ¶ Octauum mẽbrũ est, qñ lex non resistit, cõtractui, sed non assistit sicut ꝯtingit, qñ quis stipulatur alteri aliquid dari. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de ver. obli. & etiam in pacto nudo secđm ius ciuile. l. iurilgen. §. sed cum nulla. ff. de pac. & l. legem. cũ ibi not. C. de pac. & hoc casu cõcludit Bar. in l. si quis pro eo. qđ iuramentum operatur, & sic validat dictã stipulationẽ, & similiter pactum, quia tale iur̃m obligat iurantem sicut etiam stipulatio penalis inducta tali stipulationi, vel pacto obligatet, vt habetur in d. §. alteri. & C. de contrahen. & cõmit. stip. l. nuda. facit optimè, qđ habetur per gl. j. q. vij. in c. quoties. & ꝙ not. in Specu. de lega. §. nunc ostendẽdum. ver. xxiiij. circa fi. & quod no. Ray. in summa de iur̃o, & ꝑiurio. circa finem. & idẽ tenet hic do. Ant. sub sexto casu dicẽs, idẽ dicendum si deficit alia solennitas legalis, vel statuti, dummamen adsit consensus obligandi, dicit tamen, qđ si lex alicui actui ad solennitatẽ dat aliquod robur vltra vim consensus, iuramẽtũ non dabit sibi illam vim, & iõ non faciet, qđ vbi nõ est stip̃lo sit stipulatio: operabitur tñ, qđ valeat, vt pactum nudum, quia iuramẽtum babet in se clausulã, qđ si non ualet, qđ ago, vt ago, valeat, vt valere potest. vt habetur in l. cũ pater. §. filius matrem. ff. de leg. ij. & dictũ fuit in præcedẽti mẽbro. ¶ Et aduerte, quia longa videtur esse differentia, an lex, vel statutũ resistat cõtractui, vel actui, an vero nõ assistat, quia primo casu nõ oritur obligatio etiam naturalis. l. si non sortem. §. j. ff. de condi. inde. & l. cum lex. ff. de fideiusso. & ideo non posset accedere fideiussor per ea quæ babentur in l. fideiussor. §. fideiussori. ff. de fideiuss. qa fideiussor nõ põt obligari, vbi nõ reperitur principalis obligatus, vt ibi patet, sed in secđo casu oritur obligatio naturalis, vt patet ex his, quæ habẽtur in d. l. stipulatio. §. ista alteri. & ideo tali obligationi bene posset accedere fideiussor. l. j. ff. de fideius.

81 ¶ †Sed iuxta prædicta potest esse dubium, quando dicatur lex resistere, & qñ simpliciter nõ assistere. Bar. de hoc tetigit in d. l. cũ lex. ff. de fideius. & etiã tetigit hic do. Ant. circa finem huius. c. sequendo in effectu dicta Bart. in d. l. cum lex. Vnde aduertendum, quòd interdum lex prohibet contractum, interdum actionẽ, seu petitionem. Interdum effectum, seu execunonem. Primo casu, quando prohibet contractum, concludit, quòd si prohibet personas contrahere, intelligitur resistere, & non oritur obligatio etiam nedum ciuilis, per ea quæ habentur in l. j. & per totum. C. quæ res vendi. non pos. & C. de sacrosan. eccle. & in l. iubemus nulli. & in auth. hoc ius porrectum. C. de agri. & cẽsi. & in l. quemadmodum. lib. xj. & in d. l. cum lex. ff. de fideius. Idem vr̃ dicere si lex prohibeat contractum fieri per d. l. cum lex. nam licèt contractum prout est facti. l. consilio. §. fina. ff. de cur. fur. non possit facere infectum. l. in bello. §. factæ. ff. de cap. tamen potest tollelere eius effectũ. facit, qđ legiť, & notať in l. nõ dubiũ. C. de legi. Idẽ dicit si lex prohibeat alterũ ex contrahẽtibus ꝯhere. l. nõ licet. ff. de cõtrahen. emp. & qđ hr̃ in in l. 1. C. nõ li. ha. metrocomiæ loca sua ad extraneum transferre. lib. xj. & est iõ s̃m eũ quare non oriť ẽt naturalis in casibus p̃dictis, qa obligatio naturalis est de iuregen. l. stiebũ. §. naturalis. coniuncta gl. ff. de sol. sed iure gentium pateri debet magistratibus. l. veluti. ff. de iusti. & iure. & ideo videtur, quòd, ex quò magistratus seu superior prohibet actum non oriatur naturalis. & pro hoc etiam bene facit, quod habetur in l. cos. §. j. C. de vsu. iuncta. l. si non sortem. §. j. ff. de condi. inde. Itẽ etiam, quia interdictũ iudicis impedit naturalẽ. l. is cui. ff. de verb. obli. ergo eadẽ ratione interdictum. l. ꝑ id, qđ hr̃ in l. fi. C. de re. alie. non alie. ¶ Itẽ, qa s̃m eũ peccare vr̃ faciẽns contra ꝓhibitionẽ superioris. s̃. de maio. & obe. c. ij. & c. solite. & xi. q. 3. qui resistit. sed de hac vltima rõne dic, ut dictũ fuit s̃. sub tertio membro ad p̃dicta ẽt allegat, qđ hr̃ in l. si in emptione. §. j. ff. de ꝯtrah. emp. & ꝑ p̃dicta vr̃, qđ si statutũ dicat, ꝙ minor, vel mulier nõ posit cõtrahere sine tali solẽnitate, ꝙ si contrahat sine illa non oriatur obligatio etiam naturalis nec ob. qđ hr̃ in l. stip̃lo. §. alteri. superius allegata. vbi lex dicit, qđ alteri stipulari nemo põt, & iñ oriť naturalis, qa respondet Bar. qđ ibi ponunť verba p̃sentis tp̃is, q̃ sunt simpl̃r declaratoria, & non prohibitoria respectu futuri. Secus in casu p̃dicto, qñ verba statuti respiciunt futurum, qa dicit, qđ possint contrahere sine tali solẽnitate. Idem dicit si statutũ dicat, ꝙ non ualeat contractus, qa tunc non oriť etiã naturalis ꝑ id, qđ hr̃ in l. j. & ij. ff. de dona. iter ui. & vxo. iuncta. l. iij. §. si vxo. eo. ti. qbus patet, qđ lex dicit dõnẽ inter vi. & vxo. nõ valere, & pro hoc etiã dr̃ in d. §. si vxor. qđ non põt accedere fideiussor, & sic non oriť etiã naturalis, & hoc, qñ lex, vel statutum dicit contractum non valere. Secus si dicat, qđ si ex post facto aliqd fiat, non valeret ipse contractus. puta si dicit statutum, ꝙ si non soluať gabella, si non insinueť j. tm̃ tp̃s non ualeat contractus. nã intelligiť, tunc ope exceptionis, & sic ita demum si opponať ꝑ id, qđ legitur, & no. ĩ l. quoties. & l. vniuersa. C. de p̃ci. ipe. offe. Idẽ si dicat, qđ cassat ipsum cõtractum, qa intelligeť quo ad effectum si opponať exceptio. ꝑ ea q̃ hñr in l. vbicũqz. cũ ibi notatis. ꝑ Ber. ff. de fideius. ¶ Secđo casu, qñ lex prohibet obligari ꝑsonã, & tũc dicit idẽ, qa non oriť obligatio ẽt naturalis, vt paret in seruo q ꝓhibetur obligare ex fideiussione. ff. de fideiussione in l. sed, & si seru. facit ẽt quod habetur in l. antiqua. circa fi. & in auth. si qua mulier. C. ad uelle. Nec ob. p̃dictis, qđ hr̃ in l. obligari. ff. de auto. tut. vbi dr̃, qđ pupillus obligari non potest sine tutore, & tñ oritur naturalis, vt legitur, & no. in l. j. ff. de noua. qa r̃ndet, qđ ibi sunt verba p̃sentis tp̃is, q̃ sunt simpliciter declaratiua: non aũt ꝓhibent in futurũ. Secus qñ ꝓhibitio legis, vel statuti respicit factũ, vt superius in simili ẽt dictũ fuit, qa tunc non oritur ẽt naturalis. ¶ Tertio casu, qñ lex resistit actioni, seu petitioni, vt qa dicit actionẽ, vel petitionẽ non dari, & tũc si actus aliàs de se producebat actionẽ sui natura, tũc nõ impeditur obligatio ciuilis, nec naturalis, sed solũ inducitur exceptio. l. a. §. t. ff. ad velle. & l. j. ff. ad mace. Si vero ex illo actu nõ oriebať sui natura actio, sed solũ dabať officiũ iudicis, tunc dicta verba ĩpediũt cũ audiri, &

ri,& sic nullo modo debet admitti:nec est ibi tractandū de obligatione:qa iudicis officiū nō præsupponit obligationē.l.qui exclusionē.ff.de act.emp.& l. quintus.ff.de annu.leg.& facit,quod habet in l.si seru⁹.C. de his qui ad eccl.confu.& ꝙ legitur,& no. in l.j.§. ꝙ aūt.ff.de alea.Et an hoc casu si procedatur valebit iudiciū plenè dixi in l.j.§.i.ff.ad treb.& facit ēt,qđ dixi in l.quidam cōsulebāt.ff.de re iudi.¶Quarto casu qñ lex resistit executioni, & effectui contractus , vt quia prohibet alienationem rei surgentem ex cōtractu,nō aūt expressè prohibet contractum,vel obligationem, aut actionē,vt contingit in re dotali,& in re immobili minoris,& ēt mobili,quæ seruādo seruari pōt, vt habetur in l.lex quæ tutoris.C.de admi.tuto. & ēt contingit in re in qua non cadit commercium in l. inter stipulantem.§.sacramēta.ff.de ver. obli.isto casu concludit,ꝙ si alienatio prohibetur rōne ipsius rei , vt qa in eo nō cadit cōmercium,tunc recurrendū est ad distin.quæ habet in l.& liberi.ff.de contrahē.emp.& in l.si in emptione.§.j.in eo.ti.& l.cū,ꝙ habetur in l.em ptorē.§.fi.ff.de act.emp.nam clarum est,ꝙ tunc prohibita est ipsa alienatio,& nō sortitur effectū: sed an cōtractus super dicta re aliquē sortiatur effectum aliquo casu,patet ex dictis iuribus.Si verò alienatio est prohibita fauore personę,vt cōtingit in minore,& ēt in muliere,tunc dicit,ꝙ licèt expresse non prohibeat cōtractus,vel actio:tamen quia non potest deueniri ad alienationē nisi mediāte ipso contractu,& obligatione in consequentiā videtur prohibitus contractus etiā obligatio.argu.l.omnino.ff.de spon.quod intelligit quatenus ratio legis se extendit,& sic respectu personæ minoris cuius fauore prohibita est alienatio intelligetur etiā esse prohibitus contractus, & obligatio respectu ipsius minoris,vt non possit contrahere nec se obligare super dicta re prohibita alienari,ideo non obligabitur ipse minor etiā naturaliter:nec per consequens fideiussor pro eo datus.Secus si tertius alienaret,cum illius fauore non sit prohibita alienatio,ideo benè obligabitur ipse alienans ad sui præiudicium , & similiter fideiussor pro se datus per ea quæ habētur in l.& si is. C.de prędi.mi.& ꝙ dixi procedit in alienatione rei minoris,sed dubium est de alienatione rei dotalis,an sit idē in illa,ꝙ in alienatione rei minoris gl.in l. cū lex. ff.de fideiuſ.dicit , ꝙ sic quia vtrobiq; videtur ꝓhibita alienatio fauore personæ & sic, videtur eadem ratio vtrobiq; casu.sed glo.in l.dotalē.ff.de test. mili. videt velle contrarium.nam videtur velle,ꝙ rei dotalis non sit commercium,& per ꝯñs videtur,ꝙ extraneus non obligetur,& hoc ēt tetigit glo.in l.si prædiū.C.de iure dot.sed Bat.in d.l.cum lex.tenet primā partē per ea quæ habentur in l.cum vir.ff.de vsur.& idē Cy.in d.l. si prædium.& sic videtur,ꝙ si mulier alienet,nō oritur naturalis nec ciuilis , quia eius fauore ꝓhibita est alienatio. Secus si extraneus alienet, vt superius dixi in minore , & ista est communis opinio.de qua plenè dixi super glo.magna.& etiam post gl. Et aduerte, qa per superius dicta videtur Bart.velle in d.l.cum lex.ꝙ vbi lex non resistit actui,licèt non assistat , quod tunc iuramentum super illo actu præstitum operetur,& valeat. Secus videtur velle,quando lex resistit,quia videtur tunc peccare faciens contra legem , & sic contra præceptum superioris,per ea quæ habentur in c.ij.de maio.& obe.hoc etiam videtur velle in l.si cui bonis. ff.de ver.obli.& in authen. sacramenta, sed in l.si quis pro eo. videtur facere differentiam an lex prohibeat contractum, vel alienationem,ut tunc contractus firmetur iuramento,ut patet in contractu inito per minorem,uel mulierem super alienatione rei suæ, & ꝑ mulierem super alienatione rei dotalis.Secus,qñ lex, vel statutum prohiberet personā cōtrahere,qa tūc nō firmatur iuramento, sed certè vtrunq; dictum nō videtur procedere , quia primum videtur impugnari ꝑ dicta suamet in l.si quis pro eo.sub tertio mēbro.¶Itē secundum non videtur procedere,quia prohibēdo cōtractum,vel alienationē satis in cōsequētiam videtur personam prohibere arg.l.oratio.ff.de spon. & facit,ꝙ superius dixi post eum.& ꝙ ipse no.in d.l.cū lex.ad fi. nec videtur etiam esse verum simpliciter,ꝙ faciēs cōtra legē seu cōtra præceptum indicis secularis , ꝙ peccet mortaliter,vt plenè dixi superius sub tertio membro principali.vnde licèt legistæ cōmuniter transeant cum opinione Bat.& cū dictis eius in d.l.si quis ꝓ eo. & sequitur etiam hic do.Pet.de Anch. & sequebatur do.Ant.in recollectis.tamen Io.de Lig.hic tenuit cōtrarium,& etiam do.Anto. hic sub secūdo sub tertio casu.& etiam Sal.in auth. sacramenta. & de hoc plenè dixi sub prædicto tertio mēbro,ideo hic nō insisto, & sic videt,ꝙ dicta distinctio Bar.in d.l. cū lex. an lex resistat actui,an verò non assistat videtur ꝓcedere , qñ iuramentum non interuenit.Sed aduerte: quia posses dicere quare lex potest tollere naturalem obligationem,vel impedire,& non impedire ipsum iuramētū , cum inter simplicē loquelam,& iuramentū Deus nō faciat differentiam.xxij.q.v. iuramenti. respondet hic do.Anto.ꝙ istud ideo contingit,quia obligatio naturalis principaliter obligat partem parti,ideo eum lex potest statuere ad commodum, & incommodū subditorū.facit,ꝙ habetur,& no.in l.omnes populi.de iusti. & iure.& in l.ij.C.quæ sit lon.cōsue.& ꝙ not.per Inn. j.de iniur.in nostra.& in l.fi.C.si contra ius,vel vtilitatem publicam.ideo nimirū si potest lex tollere ipsam obligationem naturalem,quæ est de iure gentium , vt dixi superi⁹,& habetur in l.stichum.§.naturalis.ff. de solu.& secundum ius gentium parendum sit magistratib⁹,& superiorib.l.veluti.ff.de iust.& iure.sed iuramētum principaliter ordinatur ad obligandum quē Deo vt.§.co.& si Christus.ideo lex tale vinculū tollere non potest.Nec obst.quod non sit differētia inter iuramentum,& simplicem loquelam, quia illud nō est verum per omnia,vt no.in d.c.iuramenti. Præterea illud pōt procedere,quādo inductum est vinculū in vtroq; , qa tunc vtrunq; debet seruari,sed quo ad inducendū vinculum,& impediendam oriri benè potest esse differētia per rationē superius dictam.¶Itē aduerte , qa pōt esse dubiū:an ēt eo casu quo non interuenit iuramentū ꝓcedāt quæ superius dixi post Bar.& quæ ipse not. in d.l.cum lex.nam videtur velle in effectu,ꝙ lex, vel statutum dicatur resistere actui quando prohibet contractum fieri , vel prohibet personas contrahere, uel illas obligari,& idem quando dicit contractū nō valere,& ēt quando prohibet alienationē , & sic effectū respectu illius cuius fauore prohibet. Secus videtur velle,quando lex per verba præsentis temporis declarat non posse aliquid fieri,vel etiā quādo resistit actioni , vel petitioni,seu prohibet, vel dicit,quod non audiatur agens, vel petens, quia tunc censetur non assistere non autem resistere, sed aduerte inquantum dicit, quod si lex,vel statutum dicit contractū , vel actū non valere ab ipso initio,quod videtur resistere,& qđ impeditur etiam naturalis non videtur indistinctè verum,qa lex dicit,ꝙ non valet contractus factus per minorem habentem curatorē sine curatore,vt ꝓbatur in l.si curatorem habens.C.de restitu.in integ. & tamen si contrahat sine curatore obligatur naturaliter.vt patet ex his quæ habentur in l.j.ff.de noua. & facit, ꝙ ipse not.in authen.sacramenta. Ange.in d.l.cum lex.

dixit, q dictum Bar. potest procedere, quando lex an nullat actum ppter defectum formæ. secus scilicet ,p- pter defectum materiæ. per ea quę habentur in l.j.§. si quis ita. ff. de verb. obli. coniuncta gl. & ex eo, quod le git, & notat in l. si unus. §. acceptilatio. ff. de pac. & in l. an inutilis. ff. de accepti. ¶ Item dicit dictum Bar. pro- cedere nisi dispositio sit iuramento firmata per ea quę habentur in l. cum pater. §. filius matrem. ff. de leg. ij. & in c. licèt mulieres. de iureiur. in vj. ¶ Item dicit præ dicta procedere in dispositionibus inter viuos, nam in vltimis voluntatibus secus videtur esse præcipuū secū- dum eum, vt licèt dispositio non teneat propter defe- ctum solennitatis inductum a solo iure ciuili, nihilo- minus oriatur naturalis obligatio. Vnde dicimus, q ex testamento non solenni oritur naturalis, & tamen lex dicit dispositionē talem non valere deficiente so- lēnitate, vt patet ex his quæ habentur in d. l. hac cōsul- tissima. C. de testa. & quæ plenè not. in l. cum quis. C. de iuris, & fac. igno. & in l. j. ff. de condi. inde. Posset tñ dici, q ibi est defectus solennitatis probatoriæ, sed at- tendæ, qa per prædicta non videtur responsum ei, qđ tetigi de minore. do. Ant. hic simpliciter circa finē hu ius. c. transit cum dictis Bar. in d. l. cū lex. sed pro dicto Bar. facit multū. l. 3. §. si vxor. ff. de dona. inter vi. & vxo. alle. p eū, sed posset dici, qđ illud ideo, qa lex vltra ,p- cessit declarando etiam fideiussorē non posse accede- dere, facit, quod no. in simili in l. non dubium. C. de le gi. vnde secus videretur, quando simpliciter dicerent cōtractū non valere, quia videtur, qđ solū tollat ciui- lis nō naturalis, per qđ dixi de minore saluo nisi pro- pter defectum formæ inualidaret actum, per ea q ha- bentur in d. l. j. §. si quis ita. de ver. obli. & qđ dixi supe rius post Aug. ¶ Item etiam aduerte inquantum Bat. dixit, qđ vbi lex resistit potentiæ contrahendi per ver- ba futuri temporis, nulla oritur obligatio, sed vbi per 82
verba præsentis tēporis, vt quia dicit non pōt, tūc oriē naturalis obligatio, quia talia verba non tollunt potē tiam contrahendi in futurum, sed solum declarant, q lex non assistit ꝯtui. licèt secus fit, qñ dicit per verba futuri tēporis. puta nō possit cōtrahere. Ange. in d. l. cum lex. reprobat dictum Barto. inquantum dicit, quod si lex dicit per verba præsentis temporis. puta nō potest, q tunc oritur naturalis. nam dicit, qđ hæc opi. uidetur contra casum. l. j. in prin. ff. de ver. obl. coniun- cto d. §. si quis ita. nam ibi dr, quod stipulatio non po test confici nisi utroque loquente, & tñ in d. §. si quis ita. dicitur aliter facta non ualet, nec ,pducit naturalē, vñ cōcludit, qđ dictum Bart. non ,pcedit, qñ actus defi ceret pp defectū formæ per ea quæ habentur. in d. l. j. & in §. si quis ita. secus si propter defectū, vel qualita- tē personæ, vel subiectæ materiæ non possit subsistere obligatio, quia tunc procedat dictū Bat. & sic intelli- gatur, qđ habet in l. stipulatio ista. §. alteri. de vet. obl. & in l. obligari. ff. de auto. tuto. quod ur intelligendū nisi lex vlterius procederet per ea quæ habentur in l. pupillus. ff. de auto. tuto. & addidit, q verbum non po test, operetur idem, quod verbum non possit, qñ est defectus formæ, facit, quia illud verbum consueuit di ci esse extensiuum, & trahi etiam ad futurum. vt no. in l. si ita quis in princip. ff. de lega. ij. & facit etiam, quod hr in l. nemo potest. ff. de lega. 1. do. vero Ant. hic circa finem huius. c. dicit, quod verba legis, vel statuti prohibent personam contrahere, vel tollunt potestatem contrahendi prout contractus est in fieri. vt, quia dicunt minor non possit contrahere sine tali solennitate, &c. non oritur etiam tunc, naturalis al- legat. l. iubemus. C. de sacrosan. eccl. & l. nō dubiū. C. de legi. secus dicit si declaret impotētiam simpliciter

vt quia lex dicit potest alteri stipulari, tunc dicit, q at- tendenda est cā. nam si cā nō est pp nō assistentiā, tūc contractus redditur nullus, nec oritur etiam naturalis, sed si sit propter non assistentiam, tunc impeditur ciui lis, sed oritur tamen naturalis. d. l. stipulatio ista. §. alte- ri. de uerb. obli. Secus si causa concluderet ad resistē- tiam, quia vt dixi, tunc impediretur etiam naturalis. idem dicit si lex simpliciter procedit asserendo nullita tem contractus, vt si dicat non valeat contractus, nā tunc si causa nullitatis concludit ad prohibitionē, & resistentiam, & subest causa prohibendi secundum tempus contractus, tunc non oritur etiam naturalis. l. iij. §. si uxor. ff. de dona. inter uirum, & vxo. & C. ad velle. in autb. si qua mulier. Secus dicit si ex causa q debeat intercedere post contractum dicat lex, vel sta- tutum contractum non ualere, quia tunc actus nō erit nullus, sed poterit opponi exceptio si non interueniat post contractum id, quod lex disponit per ea quæ ha- bentur in l. vniuersa. C. de preci. impera. offerē. & po- test poni exemplum in statuto dicente, quod contra- ctus non ualeat si non soluatur gabella, vel si non insi nuetur infra certū tēpus. de quo ēr superius tetigi, & per dicta do. Ant. habes limitationē dicta Bar. in qu ātū dixit, q verba pñsentis tēporis inducūt declarationē, & nō resistentiam, qa licèt simpliciter sic dicat debet at- tendi causa ipsius legis, vel statuti, vt prædixi, & eodē modo quādo dicit a principio contractum non ualere dicat simpliciter, quod non oriatur naturalis: tñ vr̄ sm do. Anto. q debeat ponderari causa propter quam lex annullat contractum, an concludat ad resistētiā ita, q verisimiliter velit impedire etiam naturalem, an non sed solum ad simplicem non assistentiam, quod tene menti. facit, quod legitur, & no. in c. cum dilecti. j. de accu. vbi patet, qđ de actu iudicamus fm suā causam. ¶ Itē aduerte, q a qñ lex prohibet actū, vel ꝯtractū si nō deficit in forma, vel solēnitate pōt esse dubiū, an si fiat contra talē prohibitionē cōtractus sit nullus. nam dicta Bar. in d. l. cum lex procedunt eo casu, quo actus ēst nullus, sed per prius est uidendum, an indistinctè si fiat contractus contra prohibitionem legis, vel statuti non deficienti forma, vel solennitate quæ aliàs fm na turā actus requiretur, an actus sit nullus de quo tetigit Bat. in l. nō dubium. C. de legibus. vbi etiam p glos. & doc. & per glo. quæ reputatur notabilis, & singularis in cle. j. de iure patro. & facit ēt ad materiā, qđ no. Bar. in l. ptot. in prin. ff. de ope. no. nun. potes cōcludere la tius quā tāgāt doc. qa cōsiderandi sunt duo casus prin cipales, nā aut lex inhibens procedit vltra, aut nō ,pce dit vltra, sed simpliciter inhibet. Primo casu consi- dera quatuor membra, quia aut ,pcedit vltra actū ꝯfir- mādo: aut procedit ultra actum infirmando, aut pro- cedit vltra dādo remedium contra factum: aut ,pcedit vltra pœnā iponēdo. Primo casu valet actus, & sic in telligiē. l. j. §. biduū. ff. qñ appel. sit. ¶ Scđo casu nō va- let, qa tunc in effectu videtur apponi decretum decet nens irritū contra factum. facit, qđ habetur in l. iube- mus. §. sane. C. de sacrosan. eccl. & in c. ad dissoluēdū. circa fi. j. de despō. impu. & de pbē. apostolicæ. lib. vj. ¶ Tertio casu si est remediū tēdēs ad rescissionē actus, valebit actus, sed poterit rescindi, vt patet in toto titu. quod metus cau. facit, quod not. per Barto. in dicta l. non dubium. circa. fi. ¶ Quarto casu conside- ra duos casus, quia aut imponitur pœna inferens ne- cessario nullitatem actus, & tūc clarum, qđ actus erit nullus. exemplum in l. j. ff. de ope. no. nun. & j. de ope. no. nūtia. c. t. & 2. nā ius inhibet edificare post nūtia- tionē no. ope. & si ꝯ fiat pcipit destrui opus, & sic īferē necessario, qđ edificatio de iure fuit inualida, aut nō in- fert

fert necess^r^o nullitatē actus. & tūc si actus esset nullus, pœna non potiet habere loca tunc remanet actus va'idus, exemplum. in l.fi.ff.de d uor.vbi lex inhibet libertæ nuptæ patrono, ne sine eius consensu diuertat, & si diuertit imponit pœnam ne alteri nubat. nā si diuortium non teneret, tunc illa pœna non haberet locum, nam ex alio capite prohiberetur alteri nubere, scilicet, quia habens vnum virum non potest habere alium eodem tēpore.l.eum qui duas.C.de adul. Si verò diuortium teneat tunc bene pœna est nō posse alteri nubere, aut pœna potest se compati cū nullitate actus, & tunc aut actum esse nullum solum tendit ad præiudicium prohibiti. & tunc non valet actus l.j.ff.de his, quæ pro non scrip.ha. aut tenderet ad præiudicium alterius, quam prohibiti, & tunc remanet actus validus, exemplum in illo qui vendidit rē vni, & postea eandem vendidit alteri ignoranti primam venditionem, & ei tradidit, nam hoc est prohibitum, scilicet vendere rem duobus, & incidit vendens in legem Cor.de Fal.l.qui duobus.ff.de fal.& tamen venditio secunda tenet.l.quoties.C.de rei vend.& facit, quod no.gl.in l.non videtur dolo facere.ff.de reg.iur. & quod habetur. in l.filius.§.fin.ff.de fal.& quod habetur.in d.cle.j.de iure patro.secundum vnum intellectum. ¶ Secundo casu principali, quando lex inhibet simpliciter, & plus non dicit, & tunc conclude, quod aut ille cui fit inhibitio recipit potestatem ab ipsa lege inhibente, & tunc non valet actus, & sic loquatur.d.l.non dubium.vt no.gl.in d.cle.j.Aut non recipit potestatem ab illa.l.inhibente, & tunc aut sumus in habentibus perpetuā causam inhibitionis, & tunc actus erit nullus, & sic etiam loquat. d.l.nō dubium. secundum alium intellectum.facit, quod habetur. in d.c.tua.de spō.du. Aut sumus in alijs, & tunc aut per inhibitionem erat quæsitum ius tertio, aut non erat quæsitum, si erat quæsitum, & tunc si actum esset nullum tendit ad fauorem ipsius tertij, cui est ius quæsitum, & tunc actus erit nullus. Exemplum in ca.si soli. de concess.præben.in vj. Et ita etiam potest intelligi. d.l.non dubium.vt no.glo.in d.cle.j.Si vero actum esse nullum non est fauor ipsius tertij, vel si non est tertio ius quæsitum, & tunc valebit actus, & iste est casus notabilis coniunctā gl.sua singulari. in d.cle.j.de iure patro.nam ibi ex inhibitione non est tertio ius quæsitum, vel si est quæsitum alicui est quæsitum præsentato, cui non est fauor actum institutionis ibi prohibitum esse nullū, sed interest potius, quod valeat. Ideo non est nullus, & hæc sunt de mente gl.præalle. capituli, si diligenter aduertatur. Sed attende quare contra istud vltimum videt casus. in c.fi.de elec.& videtur etiam contra no.in c.si eo tēpore. de elec.in vj. vbi patet, ꝙ si fiat inhibitio habentibus eligere, ne eligant sine licentia Papæ, non valebit electio, & tamen non erat ibi quæsitum ius tertio. Potes tūdere dupliciter. Primo, quod illa gl.in d.cle.j.loquatur quando inhibitio fit a lege, contrarium procedat, quando ab homine, quia mitius agitur eum lege., q̄ cum homine.arg.l.Celsus.ff.de arbi.& bene facit, quod no.Ioā. An.post Gof.in c.fi.§.de resti.spo.Sed contra istam solutionem facit, quia gl.in d.cle.j.videtur loqui etiam de prohibitione hominis.vt patet.in c.si soli.quod ibi allegat, sed posses dicere, quod licèt glo.illud videatur sensisse, tamen limitari debet eius dictum in inhibitione legis, aliàs videretur male dicere, vel secūdo potest dicta glo.saluari in casu dictæ cle.j.quando interest eius in cuius fauorem facta est inhibitio, qđ actus potius va'eat, q̄ quod sit nullus, aliàs non procedat. Et per prædicta habes hunc articulum expeditum, & hæc secunda solutio, videtur tutior, quia licèt pro prima multum faciat, quod no.Io.An.post Gof.in d.c.fi. tamen fortiter facit contra illud, quod legitur, & not. in l.si libertus.ff.de iure patr.vbi patet, quod respectu nullitatis actus potentius operatur lex quàm homo, vt etiam no.Bar.in l.si insulam. in viij.op.ff.de verbo. obli.facit, quod dixi in dicta cle.j.de iure patro. Et potes addere his, quæ superius sunt dicta, quod quādoq; prohibetur contractus, vel alienatio ratione publicæ utilitatis principaliter, & de hoc proprie loquitur.l. quemadmodum.C.de agri.& censi.libr.xj.quandoq; prohibetur ratione publicæ utilitatis secundario. & hoc proprie loquitur, quod habetur. In l.lex Iulia.ff. de fun.do.iuncta.l.j.cum ibi no.ff.sol.ma.& quod habetur.in l.cum uir.ff.de usur.quandoq; prohibetur fauore ecclesiæ. & de hoc proprie loquitur.l.iubemus. §.sane.C.de sacrosan ecclε.quandoq; prohibetur fauore personæ, & de hoc proprie loquitur.l.j.& per totum.ff.de re.eorum.& C.de prædi.mino.quādoq; prohibetur, quia res non est in cōmercio.& de hoc habetur.in l.inter stipulantem.§.sacramenta.de uerb.obl. & in l.si in emptione.§.j.ff.de contrahenda.emp.& in l.j. Apud Iulianum.§.fi.ff.de leg.j.& quandoque prohibetur propter uitium rei, puta, quia est furtiua, uel uiolenta, & de hoc proprie loquitur, quod habetur.in l.si emptionem.§.item si emptor.ff.de contrahē.emp. & sic patet, quod sex modis prædictis prohibetur à iure alienatio rei sui contractus super illa, & an actus ualeat, quando fit contra prohibitionem legis, & statuti.dixi etiam in d.l.cum lex. & etiam in d.clemen.t. de iure patro.& hæc sufficiant de isto octauo mēbro.

83 ¶ † Nonum membrum est, quando deficit actus tōne rei, uel materiæ super qua interponitur, ut quia super illa non est cōmerciū, & tunc dicit Bar.in d.l.si quis pro eo, quod iuramentum nihil operatur, quia uidetur interponi super impossibili de facto, uel de iure, per ea, quæ habentur. in l.apud Iulianum.§.fi.ff.de lega.j.& l.inter stipulantem.§.sacramenta.ff.de uerbo. obli.quia consensus priuatorum non potest supplere defectum rei ipsius, ideo nihil operatur. & sic etiam transit hic do. Ant.sub octauo casu, & uidetur etiam uelle, quod idem sit in re fiscali, quod in re sacra, vel in re deputata ad publicum usum, ut platea, & cāpus fori eum si.facit, quod habetur. in d.l.apud Iulia.§.fi. sed certe, quod dicit de re fiscali non uidetur bene dicere.dummodo non sit in usu publico, quia illa uidetur esse in cōmercio, nam licèt possit usucapi triennio insti.de usuca.§.res fisci. tamen potest præscribi spatio.xxx.an.l.sicut.& l.omnes.C.de præscri.xxx.an.& etiam quandoq; minori tempore, ut patet ex his, quæ not.in d.§.res fisci.& in l.inter quatuor.ff.de diuer.& tempo.præscr.sed circa istud membrum potest dubitari, an si actus, uel contractus fiat contra iuramentū præambulum ualeat, an uero non ualeat ratione materiæ præcedentis: iste passus uidetur aliqualiter dubius. licèt dom. Anto. hic non tangat, nec etiam Bar. in d.l.si quis pro eo.uideretur primo dicendum, quod actus non ualeat qui fit contra iuramentum. nam de hoc uidetur esse tex.in c.dilecto.j. de præben. ¶ Item pro hoc uidetur esse gl.ord.& valde notabilis. in ca.ij. in gl.fi.j.eo.lib.vj.ubi gl. notabiliter dicit, quod si mulier iurauit non alienare dotem, nisi ex causa necessaria, & cum autoritate iudicis, & si contra faceret pro posse reuocabit, ꝙ si postea alienat sine autoritate iudicis etiam cum iuramento, quod non ualet, quia seruari debet primum iuramentum, quod fuit licitum.j. eo.intellecto.secus si fuisset illicitum, ut s.eo.tua. & illam gl.etiam tenuit Host.ut ibi tangit Io.An.& etiam Io.

Io.mona.& Arch.& idem Spe.in ti.de emp.& uen.§.
tertio loco.uer.& no.generale ubi Spe.dat cõsilium,
quod quando pater, vel alius dat dotẽ pro filia, faciat
ipsam præstare dictum iuramentum, vt sic postea de
facili non possit sibi præiudicare alienatio, quod tene
menti,& illam glos.etiam tenuit Bar.in d.l.si quis pro
eo.in tertio membro. & etiam in l.is cui.ff.de verbo.
obli.& pro dicta glo.bene facit prealle.c.intellecto.
& quod habetur.s̃.eo.veniens.¶ In contrarium, vide
tur esse casus. in ca.sicut ex literis.j̃.de spon.vbi valet
contractus matrimonij factus post,& contra iuramen
tum prius præstitum.¶ Item hoc videtur tenere Inn.
in d.c.dilecto.vbi concludit, quod actus temporalis,
qui fit contra iuramentum valet, licèt secus sit in actu
spirituali: quia videtur, ꝙ si actus spiritualis fiat contra
iuramentum non valet per ea, quæ habentur. in d.c.
dilecto.j̃.de præben.vbi videtur casus, dicit tamen ali
quos tenere, ꝙ etiam actus spiritualis qui fit contra iu
ramentum valet.facit, quod habetur.in prælleg.c.si-
cut ex literis.de spon.vbi matrimonium, quod est res
spiritualis valet contra iuramentum præambulum.&
ad d.c.dilecto.respondet, ꝙ inquantum ibi innuitur
contrarium, videlicet, quod exceptio cannnicorum
contra iuramentum non valeat, est quædam allegatio
partis, quæ non ponit ius. & istam opi.tenuit ibi Ioã.
And.videlicet, quod etiam actus spiritualis factus cõ
tra iuramentum tenet, & hoc etiam tenuit Spe.in ti.
ij.§.nunc tractemus.ver.sed si legatus.& ibi etiam idẽ
tenuit Io.An.in addi.Spe.vbi concludit, quod electio
vel receptio facta in canonicum contra iuramentum,
seu contra matrimonium iuratum, quod valet saluo
nisi ille qui fuisset electus, vel receptus contra matri
monium iuratum procurasset se eligi, quia tunc vide
retur esse particeps periurij, per id, quod habetur. in
c.j.s̃.de offic.deleg.2.q.j.in c.notum.ideo non teneret
electio, cum periuri non sint habiles ad beneficia, imò
si illa habeant debeant illis priuari.s̃.eo.querelam. &
sic idem dicendum de eo, qui participaret in crimine
periurii.facit, quod habetur.j̃.de sen.excom. si concu
binæ.aliter tamen non respondet Io.An.ad c.dilecto.
nisi quia dicit, quod ibi fuit allegatio partis, nec etiã
respondet ad gl.suam in d.c.a.quinimo nec de illa fa
cit mentionem, sed si velles tenere opi. Ioã.An.quam
ponit.in d.c.dilecto.& etiam in addi. Spe.super d.ver.
sed si legatus, posses dicere, quod dictum suum, & di-
ctum Inno.in d.ca.dilecto. inquantum dicunt tenere
actum qui fit contra iuramentum præcipue tempora
lem, debet limitari saluo nisi iuramentum habeat se-
cum concursum iuris cõmunis, vt contingit.in casu.
d.gl.c.2.j̃.eod.in 6.nam de iure cõmuni probibita est
alienatio rei dotalis. vt paret. in l.lex Iulia.ff.de fund.
do.& l.1.§.& cum lex.C.de rei vxo.act.Ideo quia iu-
ramentum habet tunc concursum iuris cõmunis. se-
cus autem si non habet cursum iuris cõis, qa tunc nõ
inualidatur actus factus contra iuramentum, & sic lo
quatur, quod no.Io.An.in d.c.dilecto. & in addi.præ-
alle.& ad istam distinctionem bene facit, quod no.in
simili per legistas.in l.2.C.de vsuca.pro emp.vbi, qñ
prohibitio testatoris habet concursum cum prohibi-
tione iuris cõmunis valet, vbi aliàs non valeret,& pro
hoc etiam faciat. glo.in l.ea lege.C.de condi.ob cau.
circa contrarium.§.sanctissimas. de aliena.& emphy.
vbi similiter dicit, quod pactum contrahentium ha-
bens concursum iuris cõmunis operat̃, vbi aliàs non
operaret̃ inualiditatem actus, & isto modo consueui
saluare. gl.in c.2.quæ cõmuniter videt̃ approbari, vt
patet ex superius dictis.Aliqui tamen illam reprobãt.
per ea, quæ habent̃.in d.c.sicut ex literis.& quæ no.ꝑ
Ioan.And.& Innocen.& in c. dilecto. sed æquius vi-
det̃ saluare glo.eo modo quo dixi, ex quò cõmuniter
tenetur.¶ Aduerte tamen, quia videtur casus.in d.c.
dilecto.quod actus spiritualis, qui fit contra iuramen
tum non valeat, nam videtur esse violatio dicere, qđ
ibi sit allegatio partis, considerato ꝙ ex illa videtur se
fundare,& sic videtur, ꝙ ponat ius etiam si fuerit alle
gatio partis,& istud etiam videtur voluisse ibi Innoc.
nam videtur inclinare Inno.in hanc partem licèt reci
84 tet vltimo loco opi.aliorum.¶ † Vnde videretur pos-
se in hac materia distingui, quia aut loquimur in actu
mere spirituali, aut loquimur in actu non merè spiri
tuali. Aut loquimur in actu merè temporali.¶ Primo
casu videtur, ꝙ actus qui fit contra iuramentũ sit nul
lus, vt videt̃ esse casus.in d.c.dilecto.non cauillando,
& vt dixi in hanc partem etiam videt̃ inclinare Inno.
licèt Spe.aliter dixerit.vt s̃.tetigi.nec ob.c.sicut ex li-
teris.per quod mouet̃ Io.An.quia non loquit̃ in actu
merè spirituali, vt dicetur in sequenti mẽbro.¶ Secũ-
do casu, quando loquimur in actu non merè spiritua
li, vt est matrimonium carnale, nam non est omninò
mere spirituale, quia potest pro eo interuenire pecu-
nia, nam datur dos pro illo.j̃.de do.post diuor.restituẽ
da in rubro,& nigro. & l.j.& per totum.ff.de iure do.
& C.secus in matrimonio merè spirituali, vt quando
quis eligitur in canonicum, vel prælatum.s̃.de elect.
cum inter canonicos.& de translatione. in c.fin.nam
non potest ibi interuenire pecunia.imò esset simonia
s̃.de pac.cum pridem.& j̃.de simo.in c.Iacobus.& ca.
Matthæus.& c.dilectus. & in pluribus alijs titulis. &
hoc casu, quando agimus de actu non merè spiritua-
li, vt est matrimonium carnale potes concludere, ꝙ
aut actus qui sequitur iuramentum non est plenior
actu, qui continetur sub iuramento. Exemplum, si qs
iurauit accipere Bertam in vxorem,& postea iurat ac
cipere Margaritam. nam vtrunq; iuramentum respi-
cit sponsalia de futuro, & tunc primum iuramentum
cum sit licitum est seruandum, non secundum,& pro
secundo debet imponi pœnitentia.vt habetur.in d.c.
sicut ex literis. circa fi. si autem actus qui sequit̃ post
iuramentum est fortior illo, qui continetur sub sacra
mento, vt quia iurauit accipere Bertam in vxorem, po
stea contrahit per verba de præsenti cum Margarita,
& tunc tenet actus qui fit contra sacramentum, nam
fortius est matrimonium de præsenti quàm sponsalia
de futuro, vt de se patet,& probatur etiam ex his, quę
habentur.j̃.de conuer.coniug.ex publico.& in c.ij.de
spon.nam partes possunt recedere à sponsalibus, de
futuro etiam iuratis, vt habetur.in d.c.ij.de spon.& tñ
non possunt recedere è contractu matrimonij ꝑ ver-
ba de præsenti, etiam si non interueniret iuramẽtum.
& ita loquitur.d.c.sicut.¶ Tertio casu, quando inter-
ponitur iuramentum super re merè temporali, & tũc
aut interponitur affirmatiue, aut negatiue, si interpo-
nitur affirmatiuè, tunc satis videretur distinguendũ,
an actus sequens non sit fortior eo, qui continet̃ sub
sacramento, an vero sit fortior. nam si non est fortior,
videtur ꝙ seruandum sit primum iuramentũ. Exem-
plum, si quis iurat uendere Titio rem aliquam demũ
iurat rem illam vendere Seio, nam videtur, ꝙ primum
iuramentum sit seruandum, ex quò fuit licitum. facit
quod habetur.in d.c.sicut ex literis.circa fi.& quod le
gitur.& no.in l.operis.ff.loca.si vero solum promitte
ret per stipulationem absq; iuramento vendere Seio,
vbi prius iurasset vendere Titio. adhuc videretur idẽ
saltem de iure canonico, quod non facit differentiam
inter iuramentum,& simplicem loquelam, seu ꝓmis
sionem.xxij.q.v.iuramenti.Idem tamen videretur de
iure

iure ciuili, per no. in d. l. in operis, saluo, quia communis opi. est legistarum, quod iuramentum non inducit obligationem, nisi in liberto, vt no. in l. si quis pro eo. ff. de fideius. & in l. j. de ope. lib. & etiam tetigi superius circa principium materiæ, sed posset procedere de iure ciuili, quando per stipulationem primo promisisset Titio vendere, demum secundo promitteret per stipulationem vendere Seio, nam videt̃, quod prima promissio deberet seruari, per ea, quæ habentur. in d. l. in operis. videretur tamen, ꝙ Seius, cui secundo loco facta est promissio posset agere ad interesse contra promittentem, si interesset sua promissionem seruari. Si autem actus qui fit contra iuramentum sit fortior eo, qui continetur sub iuramento, tunc videt̃, ꝙ teneat actus, qui fit contra iuramentum, per ea, quæ habentur. in d. c. sicut ex literis. Exemplum, si aliquis iurauit vendere rem Titio, demum postea vendidit illam Seio, & ei tradidit. facit, quod habetur. In l. quoties. C. de rei vendi. nam videtur, ꝙ tunc standum sit ipsi venditioni. licèt facta sit contra sacramentum, tamen cum de iure canonico iuramentum producat actionem, vel saltem officium iudicis. vt notat Ioan. And. j. de insti. cum venissent, & facit, quod notauit Inno. s. eo. quintauallis, & quod dixi circa princi. materiæ, videretur ꝙ Titius agere posset ad interesse. si sua interesset iuramentum fuisse seruatum, per ea, q̃ habentur. in l. stipulatio. nõ diui. ver. Celsus. ff. de ver. obl. & etiam deberet imponi pœnitentia de periurio per ea, quæ habentur. in d. c. sicut ex literis. Si vero iuramentum fuit negatiuè conceptum, & tunc potest dicere, ꝙ aut habet concursum iuris cõmunis, & tunc actus qui fit contra iuramentum non valet. & sic intelligatur gl. in c. licèt mulieres, quod est. c. ij. j. eo. in vj. quæ cõmuniter approbatur, vt dixi, & facit, qd̃ habetur. j. eo. intellecto. aut non habet concursum iuris communis, & tunc, vt̃ ꝙ actus qui fieret contra iuramentum valeret, per ea, quæ habentur. in d. c. sicut ex literis. & per Inno. in d. c. dilecto. saltem quãdo actus sequens esset perfectus, vt si quis iurasset non vendere domum alicui de tali familia, & tamen postea venderet, & traderet. nam valeret contractus, licèt incurreret periurium. facit, quod legitur, & no. in c. fin. per gl. de procu. in vj. ¶ Aduerte tamen ad vnum, ꝙ in c. intellecto erat concursus iuris cõmunis tendens ad publicam vtilitatem principaliter. videlicet ad cõseruationem regni, & rerum in ipso regno: sed in muliere iurante non alienare rem dotalem est concursus iuris communis concernentis publicam utilitatem secundario, & non principaliter. & ideo cum tali iuri possit renunciari cum sacramento, ut patet in hoc capitulo, non uidet̃ ꝙ glo. prædicta precise probetur per præalle. c. intellecto. unde uideretur disputatiuè posse teneri contrarium. tamen ut dixi glo. cõmuniter approbatur. Et hæc sufficiãt de nouo membro. ¶ Et ad-
85 de, ꝙ ubi quis † uendit rem duobus, incidit in pœnã falsi. vt l. qui duobus. ff. ad l. Cor. de falsis. quantum autem ad ipsam rem habendam potior est ille cui sit res tradita, etiam si prima venditio fuisset facta cum iuramento, per ea, quæ habentur. in l. quoties. C. de rei vẽdi. iuncto eo, quod habetur. in ca. sicut ex literis. j. de spon. ¶ Si autem neutri sit tradita res, & concurrant ambo, vt̃ ꝙ præferendus sit ille cui primo facta fuit vẽditio, per ea, quæ habentur. in d. l. operis. ff. loca. siue prima fuerit iurata, siue non. Secus videt̃ si primo solum promisisset, vel iurasset, & secundo vendidisset, licèt nondum tradidisset, quia videt̃. quod secũdus debeat præferri, quia potentius ius videt̃ habere, ex quò venditio sibi facta est. & primo solum facta est promissio, vel iuratum de vendendo. nam potest cogi ad instantiam secundi cui vendita est, vt precise rem tradat, si habet facultatem ipsam dandi, vt no. glo. secundum opi. Mar. insti. de contrahen. emp. §. precium. quę opi. cõmuniter tenetur, & illam etiam tenet Bar. in l. stipu. non diuiduntur. ver. Celsus. de verbo. ob. & etiã in l. certi condictio. in princ. ff. si cer. pet. & etiam Inn. & Ioã. An. j. de sen. excõ. sacro. ¶ Item adde tenendo opi. glo. de qua. in c. ij. j. eo. in vj. videlicet, ꝙ si mulier iurauit non alienare rem dotalem, nec alienationi cõsentire, nisi cum autoritate iudicis ex causa necessaria, ꝙ si postea alienet etiam cum iuramento non valet alienatio dicta, opin. videt̃ procedere, quando contrahens cum muliere scit, siue habeat notitiam prædicti iuramenti. nam tunc imputet sibi quare tunc contrahit. argu. l. j. in fi. ff. de actio. emp. & j. de regu. iur. in regula damni. libr. vj. Si autem ignorauit, tunc videt̃ magis dubium. an valebit contractus, tamen potest dici, ꝙ si mulier dolose tacuit ipsum iuramentum præambulum causa decipiendi emptorem, tunc videt̃ ꝙ contractus valeat, quia deceptis, & non decipiẽtibus iura subueniunt. l. iij. C. si mi. se ma. di. & C. ad velle. in l. iij. secus videt̃ si ex simplicitate, vel quia tunc fortè non habuit bene memoriam per ea, quæ habent̃. in d. l. iij. & imputandum videt̃ emptori ex eo, quia vult facere contractum, qui est in sui genere prohibitus, videlicet emere rem dotalem constante matrimonio, vt patet. in d. l. lex Iulia. C. de fun. do. & d. §. & cũ lex. C. de rei vxo. actio. nam & potuit etiam præcogitare, an iuramentum præcessisset cum debuerit esse cautus, ex quò contractus est de genere prohibitorũ. argu. eorum quæ habentur. in l. qui cum alio. ff. de regu. iur. & facit etiam, quod habetur. in c. is qui. de homi. in vj. & in l. quoniam multa. C. ad l. Iul. de vi. & in dubio non uidet̃ dolus mulieris puniendus nisi probetur, per ea, quæ no. glo. in l. iij. C. si alic. res pi. da. sit. ¶ Item adde inquantum post id, quod tangit Io. And. in c. dilecto. j. de præben. & in addi. Spe. in ti. ij. §. nũc tractemus. uer. sed si legatus, ꝙ electio facta de periurio non ualet, nec similiter collatio de beneficio sibi facta. nam idem uidetur uelle Fede. de Señ. sũo consilio. l. Sed Lapus Abbas ibi in additione uidetur sentire contrarium, uidelicet, ꝙ electio, & collatio, sit aliqua, licèt ueniat cassanda, per ea, quæ habentur. in ca. inter dilectos. j. de exces. præla. ubi collatio facta usurario non est nulla, sed uenit irritanda, ad idem etiam quod no. Ioan. And. in c. auditis. s. de elec. super gl. fi. & quod no. Innoc. j. de conces. præben. in c. quod nostris. & sic uidet̃ ꝙ non procedat dictum Io. An. in d. c. dilecto. & in d. addi. nisi fortè saluando uelis dicere, ꝙ sit speciale in illo, qui procurauit se eligi ultra numerum iuratũ. faciat, quod habet̃. in l. & qui data opera. ff. ex quib. cau. ma. illud autem est certum, ꝙ collatio facta excõmunicato non valet. ut j. de cleri. excõ. mi. in c. postulasti. & facit, quod habet̃. s. de elec. in ca. illa quotidiana. cum ibi notatis. de consue. cum dilectus. ¶ Nunc restat descendere ad decimum, & ultimum membrum, quando actus prohibetur à iure ꝓpter aliquas subditorum utilitates, non autem ex eo, quia sit contra bonos mores, uel quia sit contra publicam utilitatem principaliter. Exemplum potest poni. in l. cum hi. ff. de trans. & in l. pactum. C. de collat. in quibus patet, ꝙ prohibetur quis remittere ius futurũ ex eo, quia interdum quis pro modica quantitate de præsenti data de facili repromitteret magnam quantitatem in futurum debendam, & ideo noluit lex, ꝙ ualeret transactio super alimentis futuris sine autoritate iudicis. l. cum hi. ff. de transac. saltem, quando debentur

tur ex vltima voluntate, vt ibi patet, nec similiter pa-
ctum de non succedendo. vt in d.l.pactum. & hoc ca-
su concludit Bar.in l.si quis pro eo.ꝙ valet iuramen-
tum super tali actu interpositū,& validat ipsum actū,
per ea,quæ habentur.in c.quāuis . de pac.in vj.nā , vt
dixi non improbatur actus tunc , quia sit cōtra bonos
mores,nec quia sit contra publicam vtilitatem princi
paliter,sed propter vtilitatem subditorum, ne pro mo
dico de præsenti dato perdat ius futurum in magna
quantitate.nam interest reipublicæ ne quis re sua, vel
suo iure male vtatur.insti.de his,qui sunt sui, vel alie.
iur.in §.j.& facit,quod habetur.in §.cogitatio.in Au-
thē.vt iu.si.quoquo suf.¶ Et per prædicta dicit Bar.in
d.l.si quis pro eo.ꝙ donatio facta inter virum, & vxo-
rem confirmabitur iuramento ex eo,quia non prohi-
betur, ꝙ fit contra bonos mores , sed propter vtilitatē
subditorum, ne videlicet alter coniugum efficiaꝰ pau
perior . & alter ditior.l.j.& ij.ff.de do.inter vi.& vxo.
& idem dicit tenere Guil.de Cu.in l.sed & si possesso
ri.§.item si iurauero.ff.de iureiur.& plus non dicit. in
d.l.si quis pro eo.Et an in hoc bene dicat inquantum
vult donationem inter virum, & vxorem firmari iura
mento patebit ex.j.dicendis.¶ Vnde aduerte,q a sub
hoc decimo membro est videndum præcipuè de sex
quæstionibus, quæ tamen non erunt minus prolixæ.
¶ Prima quæstio, an valeat iuramentum de non ce-
dendo bonis . vt sic possit quis pro debito capi secun-
dum ea, quæ habentur.in l.j.C.qui bo.ce.pos.¶ Secū
da est quid de prohibitione. ne fideiussores do.dentur
an iuramentum obligabit,si fideiussores obligant se
pro dote pro marito , & iurent.¶ Tertia quæstio erit,
an donatio facta inter virum , & vxorem firmetur iu-
ramento.¶ Quarta erit,an donatio q̄ eget insinuatio-
ne valebit , si fiat cum iuramento etiam dato , ꝙ non
fuit insinuata.¶ Quinta erit, an transactio facta super
alimentis valideꝰ per iuramentum.¶ Sexta,& vltima
erit, an si renuncietur legi de his.ff.de trans.cum iura
86 mento valebit transactio.¶ † Circa primum videreꝰ
dicendum,ꝙ non, quia iuramentum videtur tunc es-
se contra bonos mores,per ea, quæ habērur.in l.alia.
§.eleganter.ff.solu.ma.& quod habetur.in auth.imo.
C.de actio.& ob.& facit, quod dictum fuit.s.eo.ex re-
scripto . & quod habetur . in l.j.& ij.C.qui bo.ce.pos.
¶ In contrarium facit,quia videtur valere pactum , vt
quis possit pro debito detineri,per ea , quæ habentur.
in d.c.ex rescripto.& no.in Specu.de renun.& concl.
§.j.ad fi.in ver.Item est beneficium . & hoc etiā tenet
Fed.in suo consi.lx.dicens,ꝙ valebit pactum , & iura-
mentum,quia non est cōtra bonos mores . nec habet
perpetuo causam prohibitionis,per ea quæ habentur
in dicto ver.item est beneficium. & præcedenti . & in
l.fi.C.qui bo.ce.possunt . hoc tamen limitat procede-
re.nisi esset notoria,& manifesta mendicitas, & pau-
pertas ipsius renunciantis . quo casu iuramentum nō
87 obligaret.sicut nec † pactum,& iuramentum, ꝙ filius
non petet alimenta.s.eod.cum quidam.& facit, quod
habetur in Spe.qui fi.sint legi.in ver.sed pone.& cum
isto dicto transit do.Ant.sub tertio casu quem hic po-
nit circa finem.sed sub primo casu , vbi tangit etiam
istud iuramentum transit cum opin.quam Bar.ponit.
in l.alia.§.eleganter.ff.sol.ma.tu potes tenere opi.Fe-
de.licèt ipse Federic. non respondeat.ad §.eleganter.
nec ad alia iura alle.in contrario. sed potes responde-
re per ea, quæ plenè dixi super hoc articulo supra sub
primo membro principali,quando videlicet prohibe
tur actus, quia est contra bonos mores . ideo vlterius
hic non insisto . & ibi etiam recitaui opin.Bal.quam
ipse posuit.in l.j.C.q bo.ce.pos.& hæc de prima quæ-
88 stione.¶ † Circa secundam quæstionem aduerto: q a
cōmunis videꝰ esse opi. ꝙ fideiussores non possint da-
ri pro dote conseruanda.& pro hoc facit,quod habeꝰ.
in l.j.C.ne fide.do.den.sed an possint dari pro dote re
stituenda fuerunt opi.Odof.tenuit,ꝙ sic. & tenuerunt
aliqui glossatores. vt refert. gl.in d.l.j.sed glo.ibi tenet
oppositum pro qua facit generalitas rubri.& quod ha
betur etiam in l.ij.eo.ti.de quo etiam consueuit dici.
in l.si constante.§.quoties . & ibi etiam per Bar.ff.sol.
ma.& ibi etiam de hoc dixi , & tangitur etiam per Io.
And.in addi.Specu.in titu.de do.in c.vj.§.ij.ver.illud
quoq; præsupposito agitur pro modo , ꝙ prohibeanꝰ
fideiussores dari pro ipsa dote conseruanda, vel resti-
tuenda est dubium, an si obligant se cum iuramento,
an tunc obligentur,licèt vbi non interuenit iuramen
tum videatur,ꝙ non obligentur, quia videtur dari le-
ge prohibente.& sic videtur, quod non valeat, quod
agitur.l.non dubium.C.de legi. nec videtur etiā pos-
se renunciari dispositioni dictæ.l.j.& ij.quia prohibi
tiue procedit.vt patet ex ipsa rubrica à qua licitum est
arguere,per id,quod legitur.& no.in l.fi.ff.de eo , per
quem fac.erit.& etiam in procemio sexti . & facit, qꝰ
plenè dixi super rubrica.de verbo.ob.& ideo vide , ꝙ
non possit renunciari.sicut etiam contingit in casu.l.
j.C.ne Christia.mā.hære.vel pag.& in l.j.& ij.ff.ne-
quid in loco publico.& quia prohibitio videtur diri-
gi ad personam,& ideo videtur , ꝙ non valet actus.&
istud communiter tenetur,quando non interuenit iu
ramentum.licèt aliqui dixerunt contrarium dicentes
quod d.l.j.& ij.ff.ne quid in loco publico . prohibet
quem cogi ad dandum fideiussorem.sed nō prohibet
dare volentes.vt tangit Cy.in d.l.j.tamen communis
opi.est quod etiam sponte non possit dari fideiussor,
nec consequenter dictis renunciari , sed dubium est,
quando interuenit iuramentum.Bar.videtur velle , ꝙ
non firmetur obligatio iuramento,per ea q̄ ipse tan-
git . in d.l.si quis pro eo.sub tertio, & quinto mēbro.
vbi concludit,ꝙ quando prohibitio legis dirigitur ad
personam.tunc contrafaciens peccat,& tanq̄ nō obe
diens iusto præcepto superioris . facit , quod habetur.
in c.ij.de ma.& obe.& ideo videꝰ,ꝙ non firmetur iu-
ramento.do.Ant.hic ad finem tertij casus tenet idē ,
non tamen per rationem Bar.quia illa non simplici-
ter sibi placet , per ea quæ tangit sub tertio casu di-
cto.& facit, quod plenè dixi sub tertio membro prin-
cipali,sed ex eo,quia secundum eum ideo prohibetur
dicta obligatio,quia propter illam surgit,seu surgeret
quædam differentia . & non confidentia inter coniu-
ges qui sibi inuicem cōmittunt personās.& præcipuè
ipsa mulier cōmittit personam , & dotem.l.hac lege.
C.de pac.conuen. & sic debent esse vnius cordis . &
ideo dicta promissio videtur quodammodo esse con
tra bonos mores . & per consequens non videꝰ vali-
dari per iuramentum.faciat , quod habetur.j.de regu.
iur.non est obligatorium . in vj.videtur enim mulier
exigendo fideiussores à viro non confidere de ipso. &
sic videtur dari causa perfidiæ inter coniuges. per d.l.
ij.C.ne fide.do.den.quæ occasio tolli debet,per ea , q̄
habentur . in l.in reprehendenda.C.de insti.& substi.
& facit, quod notauit Cy.in d.l.j.C.ne fide.do.den.&
no.ꝙ Cy.ibi videtur tenere opi.Odof.quam etiam te
nuit Dy.videlicet,ꝙ sit differentia,an fideiussores den
tur pro dote conseruanda, an vero pro dote restituen
da.Bar.tamen in l.si constante.§.quoties. tenuit opin.
quam tenet gl.in l.j.videlicet,ꝙ non possit dari etiam
pro dote restituenda per dictam.l.ij. quæ generaliter
loquitur,& videtur ampliare primam,per id,quod ha
betur in rubro , quod etiam indistinctè loquiꝰ super
quo

quo ad præsens non insisto, quia dixi.in d.§.quoties. ¶Sed aduerte, quia inquantum Bar.& do.Ant.voluñt, ꝙ non possit dari fideiussor pro dote etiam cum iuramento, videtur de iure dici posse contrarium ex eo, quia licèt inhibeat contractum, tamen si iuramentum potest seruari sine interitu salutis æternæ, videt ꝙ sit seruandum, per ea, quæ habetur. in hoc.c.& in auth. sacramenta. in quibus, ꝙ licèt lex prohibeat alienationem rei dotalis etiam consentiente muliere, vt patet. in §.& cum lex.in l.j.C.de rei vxo.actio.& facit, quod habetur.in l.lex Iulia.ff.de fun.do.tamen si alienetur cum iuramento ipsius mulieris iurantis non contrauenire, licèt de iure ciuili non valeret, vt hic patet, & no.in d.§.& cum lex. tamen de iure canonico, qđ in hac materia seruari debet, vt superius est dictum, & ꝓbatur.j.eo.ca.ij.in vj.tenetur mulier obseruare sacramentum, & firmatur contractus sacramento.vt superius est dictum. & notauit etiam Fede.in cõs.cclxxxj. circa fi.& similiter videmus, ꝙ licèt lex prohibeat alienari res minorum immobiles, & etiam mobiles, quæ seruando seruari non potest.l.1.ff.de reb.eorum.& l. lex quæ tu.C.de admi.tu.& l.non possunt.C.de præd. mi.tamen si minor alienat cum sacramento tenet iuramentum.& contractus, vt legitur, & no.in d.auth. sacramenta. & sic etiam videtur eodem modo, & eadem ratione dicendum in casu proposito, faciat etiã, quòd habetur. in c.quamuis. de pac.in 6.nec obstare videntur allegata in contrarium. & primo non obst. ratio Bar.inquantum vult, ꝙ vbi lex prohibet personas contrahere, ꝙ si contra fiat tunc contrahens peccat mortaliter. & per consequens non obligetur per iuramentum, quia ista ratio non est simpliciter vera. nec ipsam etiam tenuit simpliciter d.Ant.hic sub tertio casu, & plenè dixi sub tertio membro. ideo hic nõ insisto. Item non ob.quòd videatur esse contra bonos mores: quia hoc non dicitur.in d.l.1.& a.¶Item non ob.ꝙ videatur dari occasio perfidiæ inter coniuges, vt videtur probari. in d.l.a.quia non dicitur ibi, ꝙ directè, & semper detur occasio perfidiæ, sed quod interdum, & occasionaliter posset esse occasio perfidiæ. talis autem occasio casualiter contingere potens non habet impedire vires iura.per ea, quæ notauit gloss. in decr.si vero.§.eo.& facit, quod dicetur in se.q.ex prædictis tamen no.quod vbi lex procedit prohibendo, videtur ꝙ non possit renuncian sine iura.& istud satis, videtur velle glo.in l.1.C.ne fideiuſ.do.den.& etiam Bar.in l.Modestinus.ff.de don.& in d.l.si quis pro eo. & etiam Ioan.An.in addi.Specu.in ti.de instru.ædi.§. porrò.circa finem. & etiam idem Bar.in l.de his.ff.de transac. & facit etiam quod notauit Bal.in l.illud.C. de sacrosan.eccl.sed vbi interuenit sacramentum, tũc est magis dubium propter ea quæ dixi, tamen Io.An. in addi.proxi.allega.super d.§.porrò. videtur tenere in simili, quod superius dixi, videlicet, quod licèt non possit renunciari legi prohibitiuæ sine iuramento, tamen renunciari potest cum iuramento dummodo nõ sit extortum per dolum, aut metum. facit, quod dicã. 29 j.in iiij.q.& hæc sufficiant de ista secunda.¶ † Circa tertiã, ao videlicet donatio inter virum, & vxorem firmetur iuramento, fuerunt opin.Bar.in d.l.si quis pro eo.tenet, quod sic, vt superius dixi. Idem Guil.de Cu. in l.sed, & si possessori.§.item si iurauero.ff.de iureiu. allegat, quia donatio inter virum, & vxorem est permissa causa religionis. allegat.l.si sponsus.§.concessa.ff.de dona.inter vir.iuramentum autem est magna religio.l.1.& a.ff.de iureiur. ergo videtur permissa iuramento.hæc tamen ratio potius suasiua est, quàm cõcludens, vt patere potest intuẽti.tamen ꝙ teneat, tenuit ipse Bar.in l.seius, & Augerius.ff.ad l.Fal.ubi tãgit etiam de materia.l.si quis pro eo. & ibi etiam tenet, quod si filiusfa.recipit mutuum cum iuramento iurando uidelicet, reddere, quod tunc obligatur, sed potest postea repetere si soluat, de quo plenè dixi sub quarto membro.& ibi etiam dicit vnum notabile uerbum, uidelicet, quod ubi instantia periret, iudex ex officio potest procedere ad sententiam requisitis par tibus etiam si hoc non fecerit ad instantiam alicuius earum, per ea, quæ habetur. in l.properandum.ff.C. de iudi.quod no.pro limitatione.l.iiij.§.hoc autem iu dicium.ff.de dam.infect.ubi dicitur, quod regulariter iudex non debet officium impartiri, nisi sit petitum. ¶In contrarium uidetur, uidelicet, quod donatio nõ firmetur iuramento, tenuit ipse Bar.in l.j.ff.de dona. inter vir.& vxo.per illum tex.qui videtur velle, quòd talis donatio non sit contra bonos mores. & sic videtur, ꝙ non firmetur iuramento. facit, quod habetur, in regula non est obligatorium de reg.iur.in vj.idem videtur velle.in l.cum quis decedens.§.Titia.de le.3. Idem Cy.in l.1.ad fi.C.de sacrosan.eccle.Idem vid et sentire Ioan.And.in addi.Spec.super rubr.de do.p ost diuor.resti.& de dona.inter vir.& vxo.circa finẽ.hanc partem etiam tenuit Ange.in l.si quis pro eo.mouet, quia lex videtur resistere potentiæ donandi, & dirigere verba prohibitiua in personas coniugum. & sic ipsi donantes videntur peccare non obediendo præcepto superioris, & sic cum in ipsa præstatione iuramenti peccetur, videtur, quod non firmetur talis dispositio iuramento per theoricam ipsius Bar.in d.l.si quis pro eo.& maxime inquantum vult, quòd si obligentur fideiussores pro dote cum iuramento, non firmet obligatio ex eo, quia verba sunt prohibitoria. vt patet.C. ne fideiuſ.do.den.in rubro, & nigro. & etiam videtur notari.per gl.in d.l.j.pro ista opin.posset adduci, quia videtur quod censeatur esse contra bonos mores, per id, quod habetur. in d.l.j.ff.de dona.inter vir.Item ex eo, quia videtur esse contra bona matrimonii. q̃ sunt tria, videlicet, proles, fides, & sacramẽtum.vt legitur, & not.per gloss.in c.fi.j.de condi.app.videtur enim ꝑ ipsam donationem, si valeret impediri educatio prolis, seu filiorum, quia vacarent potius circa tales donationes, quàm circa educationem prolis, seu filiorũ vt etiam videtur colligi.ex d.l.j.& a.de dona.inter vi. & per hoc videtur impediri bonum prolis. Item etiã videtur impediri ipsum sacramentum, quia per hoc matrimonia fiebant venalia.nam si non fiebant donationes, inducebatur diuortium, vt etiam colligitur ex dicta.l.1. & 2.cum tamen debeat esse perpetuum ipsum matrimonium.l.1.ff.de ri.nup.& facit, quod habetur.§.de præsump.illud, & sic videtur esse prohibita dicta donatio.ex eo, quia videretur, quòd inducerẽtur coniuges ad prædicta, quæ sunt contra bona matrimonii. & per consequens, videret quod censeatur contra bonos mores. facit, quod notauit Bal.in l.cum multæ.C.de don.ante nup.Fed.de señ.suo consi.cxl. tenuit primam partem, videlicet, ꝙ talis donatio firmetur iuramento, per id, quod habetur.in hoc.c.& in auth.sacramenta.& in dicto.c.quamuis. de pact.in 6. in quibus patet, quod licèt lex prohibeat actum, tamẽ firmatur iuramento si potest seruari sine interitu salutis æternæ.& sic eodem modo, videtur dicendum in proposito.& pro hoc etiam allegat, quia non videtur ꝙ sit contra bonos mores.cum morte confirmetur, vt patet. in l.donationes.C.de dona.quod non fieret, si esset contra bonos mores.de reg.iu.non firmat. li.vj. iuncto. ca.non est obligatorium.facit, quod circa hoc notauit Bald.in d.l.cum multa. & ideo cum non sint contra

contra bonos mores.nec habeant perpetuam causam prohibitionis,quia non semper est prohibita.imo certis casibus permittitur,ut patet ex his,quæ habentur. in c.fi.j.de dona.inter ui.ideo debet firmari iuramento.facit,quod legitur,& notatur.in l.non dubium.C.de legi.& quod habetur. in hoc.ca cum iuribus superius alleg.non respondet tamen ad l.r.in prin.de dona.inter ui.sed potes respondere,quòd ibi non dicit, q fit contra bonos mores. sed quod moribus hoc est iure ciuili inducto à moribus.i. cõsuetudine prohibetur donatio inter ui.& uxo.ut ibi etiam uoluit glo.& facit,quod habetur.in §.& non eleganter. insti.de iu.na.gen.& ciuili. Item non ob.si dicatur, q fuit prohibita,ne matrimonia essent uenalia,seu ne daret causa diuortio,quia ut dicit Fede.de iure canonico diuortiũ prohibetur.j.de diuor.gaudemus. quod in hoc debet seruari quicquid dicat ius ciuile, quia in materia matrimonii tanq̃ spiritualis seruari debet ius canonicũ. no.per glo.in §.fina.inst.de gradi.& In l.1.C.de secundis nup.¶ Item non obst.q per talem donationem videtur cessare studium alimenrationis, seu educationis liberorum. vt videtur colligi ex d.l.ij.de do.inter vi.quod studium est de iure naturali. prima.dist.c. ius naturale.& sic videtur, q non valeat iuramentũ, per ea,quæ habent.s.cod.cum quidam.& ca. Quintauallis.& quod habetur in Specu.qui fi.sint legi.in ver.sed pone quidam. quia respondet Fede.in loco præalle.q per tales donationes non directe, nec semper hoc inducitur, quod cesset studium educationis liberorum. licèt interdum possit contingere occasionaliter.vt habetur. in d.l.ij.tales autem occasiones sic remotæ non videnť attendi quominus seruari debeat iuramẽtum quod alias seruari potest sine interitu salutis æternæ. vt notauit gl.in c.si vero.s.co.& facit etiam quod no. per glo.& Io.And.in c.ij.de pac.in vj.& hanc partem tenuit etiam hic do.An.sub tertio casu circa fi.videlicet,q iurans seruare donationem factam inter virum, & vxorem,obligetur ex iuramento,sed tamen dicit,q non firmatur donatio iuramento propter legis resistẽtiam. sed solum teneť donans ad obseruantiam iuramenti. Fede.tamen in loco præalleg.& etiam Bar.in d.l.si quis pro eo.circa fin. volunt, q nedum obligeť iurans ex iuramento,sed etiam firmetur ipsa donatio iuramento.& similiter firmeť contractus, vt in auth. sacramenta. & etiam in hoc.c.tamen do.Anto.tenuit contrarium.sed communis opi.habet oppositũ, quæ videť verior, vt plenè dixi.s.circa prin.c.in glos.mag. & post glo.non obstat etiam tenendo istam partem ratio Ang.quia potest responderi per ea, quæ plenè dixi sub tertio membro.nam non est verum, q simpliciter procedat ratio Bar.per quam facit fundamentum in hac materia,videlicet,q peccare dicatur, qui facit contra legem,seu præceptũ superioris.& per hoc non firmetur actio iuramento,& quia plenè de hac ratione dixi.an procedat sub dicto tertio membro,hic vlterius non insisto. & sic ex prædictis, videtur defensatã esse opi.quæ habet,q donatio facta inter virũ,& vxorem firmetur iuramento, & quod obligeť iurans. & ad contraria patet responsio ex superius dictis. Sed aduerte,quia posset dici, q Bar.in l.cum quis.§.Titia.ff.de leg.iij.& Cy.in l.j.ad fi.C.de sac.san.eccl. non propriè loquuntur.quando fit donatio per virum, & vxorem, vel econtra. & donans iuret non contrauenire, sed loquunť, quando testator in testamento dixit, q relinquebat vxori mille vltra dotes, quæ ab ea receperat. & iurauit ita fuisse. & sic ibi loquiť in iuramento assertorio super facto de pretrrito,non autem in iuramento promissorio super facto de futuro. & bene dixi in testamento.quia si inter viuos in instrumẽto cõfiteretur se habuisse mille.& iuraret tunc,quia nõ apparente alia causa videretur esse causa mutui.facit,qđ no.in l.cum quid.ff.si cer.pe.tunc infra tempus opponendi exceptionem non nume.pec.posset obijci exceptio non obstante iuramento per ea, quæ habenť. in l.fi.C.de non nume.pecu.& facit,quod notauit Io.An.in addi.Spe.super rub.de dona.inter vir.facit, qđ dixi sub sexto membro.vbi declaraui intellectum.d.l.fi.de non nume.pecu.Et per ea,quæ ibi dixi potes colligere,quid dicendum in casu proximo. vbi autem sit in testamento relictum prout dixi,seu confessio. quia testator reliquit vxori suæ vltra dotes mille,quæ confessus fuit. seu dixit se ab illa habuisse. & sic iurauit, tunc licèt aliàs,quando iuramentum præstatur per testatorem præiudicet hæredi iuramentum, vt stari debeat ipsi iuramento ad præiudiciũ hæredis prout habeť.in authen.quod obtinet.C.de proba.& in corpore vnde sumitur.& in l.cum quis.§.codicillis.de lega. iij. tamen dicit Bar.& Cy.in loco præalle.q hoc casu non stabiť iuramento, quia videtur præstitum in fraudem legis prohibentis donationem inter virum, & vxorẽ. & hoc casu iuramentum non operatur. licèt aliàs,qñ cessaret suspicio fraudis operetur.& sic loquitur.§.codicillis.& ideo dicebat Cyn.in d.l.j.quòd licèt videať hoc casu voluisse donare,non confirmabitur morte, quia non interuenit traditio.nec aliquid, quod sit loco traditionis,per ea,quæ leguntur, & notantur. in l.Pap.ff.de dona.inter vir. & vxo.& hoc clarum etiam videretur,si vxor non fuisset præsens,quia donatio nõ potest fieri absenti nisi mediante nuncio, vel epistola.l.absenti.ff.de dona.& facit etiam,quod habetur.in l.inter mortis.ff.de do.causa mor.& aduerte,quia voluit sentire Cy.in d.l.j.quod sit differentia inter iuramentum promissorium,quod respicit futurum.& iuramentum assertorium,quod respicit præteritum. nã dicit, q in promissorio non inest peccatum iurando, quando quis iurat seruare contractum, sed in assertorio inest periurium.si iurat falsum. ideo videť, q non adeo sit fauorabile.& per prædicta videtur, q licèt dicamus,q iuramentum habeat vim clausulæ, q si non valet actus,vt agiť,valeat, vt ualere potest,secundum ea quæ habentur. in l.cum pater.§.filius matrem. de leg.ij.cum ibi no.per Bar.tamen videtur,q solum habeat uim, quod ualeat,ut ualere potest sine iuramento, ubi uidetur posse colligi ex dictis Cy.& Bar.in d.§.Titia.nam haberet vim clausulæ,q ualeat, ut ualere potest etiam cum iuramento.tunc videreť, q cum donatio inter uirum possit ualere cum iuramẽto, qđ tunc præiudicaret dictum iuramentum in casu,quem posuit Bar.in d.§.Titia.attento eo, quod ipse dicit. in d.l.si quis pro eo.circa fi.vbi tenet donationem talem iuramento firmari cuius tamen contrarium dicit. in d.§.Titia.& hoc modo intelligendo saluaretur Bar.in contrarietate,quia alio casu loqueretur. in d.§.Titia. videlicet in iuramento promissorio.attende tñ, quia posset etiam attentari, quòd inquantum Bar.dicit.in d.§.titia.quod iuramentum assertorium non operatur ubi potest esse suspicio fraudis. seu,quòd in fraudem iuris sit præstitum,quod illud ꝓcedit, quando ꝑsona esset omnino incapax, ita quòd non posset etiam cũ iuramento sibi aliquid quæri, secus, quando non est omnino Incapax, quia saltem cum iuramento posset capere,ut contingit in uxore, quæ capere potest a uiro ꝑ donationem factam cum iuramento. vt patet ex superius dictis. & ideo uidereť, quòd tunc standum esset iuramento testatoris,ne redarguamus ipsum in dubio de periurio.argu.eorum quæ habentur. in l.sancimus.

mus.C.ad l.Iul.repe.hoc tamen non est sine aliquali dubitatione,& hæc sufficiant de ista tertia quæstione.
10 ¶†Circa quartam,quando fit donatio sine insinuatione vltra summam permissam a iure cum iuramento, an tunc valebit, etiam si non fuerit insinuata. & hic primo est videndum, an legibus loquentibus de insinuatione fienda possit renunciari per pactum sine iuramento.Guid.de Suza.in l.illud.C.de sacrosan.eccl. & in l.pen.C.de dona. & refert Io.An.in addi.Spe.in ti.de fi.instru.§.porrò.in vltima addi.tenuit, q valeat renunciatio, quia austeritas legum potest per pactū remitti.l.quæritur.§.si venditor.ff.de ædil.ędic.& l.fi. circa fi.C.de temp.ap.& l.pe.C.de pac.Si modo vince.super l.sancimus.C.de dona.vt refert Io.An.super dicta addi.& Ia.de Bel.in quadam.q.tenuerunt cōtrarium.& hæc etiam videtur esse communis opi.quam sequitur in dicta addi.& Bar.in d.l.Modestinus.ff.de dona.& in dicta.l.sancimus.& Sal.in d.l.penul.C.de do.& Bal.in d.l.illud.in quinta quæstione,& pro ista opi.facit,quia non videtur,q partes possint renunciare.ll.inducentibus certam solennitatem in actu.l.nemo potest.ff.de leg.j.¶Item secundo,quia insinuatio fieri debeat non videtur inductum in fauorem donātis,sed in odium aliorum,videlicet,ne fraudes fiāt. l.data opera.& l.donatio siue.C.de dona.& sic videt, q tali iuri renunciari non possit,per ea, quæ habenē. in l.rametsi.ff.ad maced.& quæ no.in §.quia vero.in Auth.vt sine prohi.debi.ma.col.vij.per gl.& pro hoc facit tertio, quia lex prohibet fieri donationem vltra certam summam sine insinuatione.& sic videt, quòd tali iuri renunciari non possit,per id,quod legitur, & notatur.in l.ij.C.ne fideiuf.do.dentur.& quia in simili uidemus.in l.probibente rem minoris,vel dotalem alienari,& donationem inter coniuges,quia per pactum non interueniente iuramento non potest renūciari.Item pro hoc faciat quarto, quia prohibitū vna via non debet alia esse conecssum.de reg.iur.cū quid vna via.lib.vj.¶Item quinto,quia videtur esse publicæ vtilitatis,ne.s.donantes per metum,vel fraudem grauiter lædantur, quæ duo coram iudice cessare præsumuntur,coram quo habet fieri insinuatio in l.in donationibus.C.de do.Facit lex si.ff.quod met.causa. ¶Item quia interesse videtur reipublice,ne quis re sua prodigaliter,& male vtatur. facit, quod habetur. in l.imperator.ff.ad treb.& instit.de bis, qui sunt sui, vel ali.iu.§.j.malè autem videtur vti qui donat. cū donare,sit perdere.l.filius.ff.de dona.vnde non censetur esse donatio in administratione patrimonij,per ea, q̄ habentur.in d.l.filius.& quæ habentur. in l.ab agnato.& l.fi.ff.de cura.fu.in quibus pater, quod non possetres minoris donari,etiam eum decreto,& autoritate iudicis, licèt posset vendi. nisi fortè esset donatio à iure permissa secundum ea, quæ habentur.in l.lex q̄. C.de admi.tu.& l.j.§.sed nonnullos.ff.de tut.& ra.di. vt quia esset donatio fortè propter nupti.vel quæ fieret bene merenti.vt habetur.in dictis iuribus. & vt dixi hæc est cōmunis opin.q non valeat renunciatio sine iuramento.¶Sed dubium est quid iuris,si interueniat iuramentum,an valebit sic donatio sine insinuatione vltra summam à iure taxatam. Bar.de hoc quæsiuit.in d.l.Modestinus.& ibi non decidit.sed remittit ad no.per se in l.si quis pro eo, vbi de boc nihil dicit. Io.An.in addi.præallc.tenet,q confirmetur sacramento,per ea,quæ habentur in hoc c.& in auth.sacramenta.& in d.ca.quamuis.& quia talis donatio non est in toto prohibita,quia valet saltem vsq; ad summā permissam sine insinuatione. vt patet.in d.l.sancimus.& quia non habet perpetuam causam prohibitionis,q.a in certis casibus videlicet etiam sine insinuatione,de quibus habetur.in d.l.pen.C.de do.& ideo videtur, q firmetur iuramento.nec obst.secundum eum, q donare sit perdere.nec etiam,quod notauit glo.tertia in principio.in §.item sacramenta.in ti.de pa.iura.fir.in vsibus feudorum.quia secundum eum responderi potest,per ea,quæ habentur.in regula scienti.de reg.iu. in vj.quia imputet sibi qui scienter talem donationē facit sine iuramento Bal.in d.l.illud.C.de sacrosan.eccle.tenuit oppositum non facta mētione de dicto Io. An.nam dicit,quod ad hoc,vt iuramentum operetur præcipuè requiruntur tria. primo, quod persona sit habilis, seu habilitata per iuramentum.¶Secūdo qđ generalis forma sit seruata.¶Tertio q non fiat super re prohibita.allegat,quod babetur.in l.si quis inquilinos.§.si.ff.de le.j.& ideo cum hoc casu videatur fieri super re prohibita,cum prohibeantur donationes vltra summam a iure taxatam. si non insinuentur eum censeanē occultæ,& suspectæ.d.l.donatio siue.& l.data.& sic non videtur,q iuramentum operetur.& quia etiam non videtur posse renunciare, cum lex videaē prohibere talem donationem in odium procurantiū illas fieri occulrè, vel per fraudem.vt in dictis.ll.& &c ne quis prodigaliter vtatur re sua. faciat.l.imperator. ff.ad trebel.& etiam, quia non posset renunciari legi data solennitate.l.nemo potest.ff.de leg.j.Saly.tangit de materia. in l.pe.C.de donatio.& ibi allegat aliqua pro opinio.Bal.nam dicit,quòd pro illa facit, quod habetur.per gl.in §.item sacramenta.in glo.iij.circa principium. & etiam inquantum tangit denuncianti velleiano. Item allegat pro illa, quia vt superius tactum est,donare est perdere. & sic uidetur esse patens læsio. & consequenter uidetur indiscretum iuramentum super hoc interpositum.& ideo non videtur obligare,per ea,quæ habentur.in auth.quod eis.C.de nup.& facit quod habetur.s.eod.& si Christus. ¶Item tertio allegat,quia prohibitum una uia nō debet alia permitti. per regulam eum quid una uia de regu.iur.in vj.& ff. de excu.tu.l.scire oportet.§.oportet.¶Item quarto allegat,q ubi non fit insinuatio,uidetur donatio esse suspecta.facit,quod habetur. in l.donatio siue.C.de donatio.¶Item quinto,quia eadem facilitate duceretur ad iurandum qua,& ad donandum ultra summam taxatam a iure.& sic uidetur,q non obligetur. ar.l.doli exceptio.§.diuersum.ff.de noua.¶Item sexto,quia uidetur esse contra ius publicæ vtilitatis causa inductū. ne donans per metum, vel fraudem grauiter lædatur. quæ duo coram iudice cessare præsumuntur.l.fina.ff. quod met.cau.& etiam quia interest reipublicæ. ne quis re sua male vtatur. insti.de his qui sunt sui, uel alie.iu.§.1.& propter prædicta dicit quæstionem esse dubiam. & super illa cogitandum.tu potes tenere cū opi.Io.An.per rationem per ipsum allegatam,dūmodo per metum,aut dolum non sit extortum iuramentum.nam tunc posset peti absolutio iuxta ea,quæ habentur.s.eo.si vero.nec obstant rationes in contrariū alleg.& primo non ob.quod notat glos.iij.in princip. in §.item sacramenta.quia illa glo.videtur velle, q sit speciale in illo casu, quòd contractus inualidus confirmetur iuramento,& sic vult, quod in alijs casibus contractus inualidus non firmetur iuramento,& boc etiam uoluit sentire glo.in l.si prædium.C.de iure do. & in l.unica.in §.& cum lex.C.de rei uxo.ac.nam uolunt gloss.prædictæ,quòd licèt contractus minoris firmetur iuramento.per auth.sacramenta, tamen secus dicunt esse in contractu rei doralis, quia de illo non disponit authen.sacramenta. & sic remanemus in regula.d.l.non dubium.C.de legi quæ uult, quòd ubi actus

actus est nullus non validetur iuramento, sed certè illud posset procedere de iure ciuili, sed de iure canonico, quod in hac materia debet seruari. vt est dictum, & probatur in c.ij.ſ.e.in vj.non procedunt ille glo.qa imo videtur, ꝗ licèt in alijs casibus contractus sit nullus, firmetur tamen iuramento. dum tamen firmari possit sine interitu salutis æternæ.& non tendat in alterius præiudicium, per ea, quæ habentur. in hoc capitulo. & ſ.de pac.c.ij.in vj.& sic, videtur ꝗ vbicunq; dicta ratio potest habere locum, firmetur contractus iuramento.& ideo per hoc videtur ꝗ in casu proposito firmari debeat contractus, cum dicta ratio sibi locum vendicare possit. Item non obst.quod notauit eadem glo.inquantum dicit renuncia.velleia.factam cum iuramento non nocere; quia loquitur, quando est facta per mulierem minorem.xxv.an. quo casu satis est, ꝗ iuramentum representet illam maiorem. vt legitur, & notatur.in l.ij.C.de rescind.vend.& ideo sicut maior posset vti velleiano, licèt renunciasset secundum no.in l.fi.C.ad velle.Item etiam poterit in dicto casu. & secundum opi.gl.si non fuit certificata de beneficio non tenet renunciatio. de quo.in l.fin.§.pen.ff.ad velle. Præterea posset esse dubium, an dicta gloss.inquantum dicit mulierem minorem renunciantē velleiano cum iuramento non præiudicare sibi, an procedat, ex quò specifice cum iuramento renunciat ipsi beneficio velle.nam tale sacramentum potest seruari sine interitu salutis æternæ. & sic videretur seruandū per hoc capitulum, saltem si mulier fuit certificata de ipso beneficio.Item non obst. quod donare est perdere &c.quia imputet sibi qui donat.ar.de reg.iur.damnum. lib.vj.& quia aliàs etiam intra summam taxatā non deberet posse donari, quod tamen est falsum.nec etiam debet dici indiscretum iuramentum. dummodo alias donans sit sanę mentis, per ea, quæ habentur in auth.sacramenta.& etiam in hoc.c. & per hoc non obstat, quod habeť.in auth.quod eis.quia illud procedit, quando iuramentum præstaretur ab eo qui non esset sanę mentis.& sic non haberet discretionē.¶ Itē non obstat tertia ratio, quia illa non procedit, quando secunda via est cum iuramento.& prima sine illo. vt patet expresse in auth.sacramenta. & etiam in hoc.c. & ſ.eo.de bitores.& hoc propter autoritatem, & reuerentiam iuramenti.facit, quod habetur.ſ.e.& si Christus.¶ Item non obstat quarta ratio, quia licèt donatio non sit insinuata. tamen potest valere publicè facta coram testibus, vt fiunt alij contractus. & sic per hoc non debet dici suspecta, nisi aliter appareat, quod occultè, & per fraudem fuisset procurata. nec obstat, quod habetur in dicta.l.donatio. quia ibi diciť, quòd donatio vltra summam taxatam a iure debet insinuari, vt tollať occasio procurandi donationes fieri clam in fraudem.& sic non dicit, quod directe, & semper, si non fiet insinuatio, quod fiat clandestinè, & fraudulenter, sed quod occasionaliter potest illud contingere, quæ occasio non debet attendi, quando iuramentum est præstitum, vt no.per glo. in c.si uero.ſ. eod.& de pac.c.ij.in vj.& dictum fuit in præcedenti quæstione, nisi aliud probeť. & sic nisi aliter probetur fraus. item non obstat quinta ratio. dum dicitur, quod eadē facilitate &c.quia illa ratio non procedit, quando interuenit iuramentum propter reuerentiam, & autoritatem ipsius sacramenti.vt patet in minore, & muliere iurante.vt patet in authen.sacramenta. & in hoc c. Item non obstat, ꝗ dicať esse contra publicam vtilitatem, quia istud non reperiť iure cautum, sed bene dicitur, quod fuit inducta insinuatio, vt tollatur occasio procurandi donationes fieri per metum, vel fraudem, seu clandestinè, vt patet in d.l.donatio. & licèt dicať interesse rei publicæ, ne quis re sua male vtatur istud non sufficit ad infringendum iuramentum, quia est vtilitas secundaria.& patet in simili in muliere alienāte rē dotalem.nam licèt intersit reipublicæ mulieres non esse dotatas.l.j.ff.solu.matri.tamen firmať cōtractus alienationis rei dotalis per iuramentum. vt hic patet. Item non ob. quod non videť posse renuntiari legibus inducentibus solennitatem in actibus hominum iuxta.l.nemo potest.ff.de le.j.quia illud verum, quando non interuenit iuramentum. secus, quando interuenit, vt patet in minore. nam licèt lex dicat, & det solennitatem contractui in alienatione rei minoris, videlicet, quod fiat cum autoritate administratoris, & cum decreto iudicis, & causa cognita.l.magis puto.§.non passim.ff.de re.eorum.tamen si alienetur sine dicta solennitate cum sacramento, tenet alienatio.vt patet in auth.sacramenta.cum ibi no. Item ob. si dicatur, quod inductum fuit insinuationem fieri nō in fauorem donantis, sed in odium aliorum qui procurabant fraudulenter, & clandestinè illas fieri.l.donatio fine.& l.data.C.de dona.& sic videtur nō posse renunciari.per no.in l.tametsi.ff.ad ma.quia potest respondéri dupliciter. primo, quòd licèt sine iuramento non posset renuntiari. tamen cum iuramento videť posse renuntiari, & secundum omnes iuramentum obligat, vt in c.significante.in simili.ſ.de pigno.& supra eo.debitores.& dixi supra sub quarto membro. & notauit Bar.in l.si quis pro eo.in quarto membro: sed an possit peti absolutio bene fuerunt opinio. de quo dixi sub dicto quarto membro, & etiam sub tertio. ¶ Item secundo potest dici, quòd inductum fuit donationem fieri principaliter in fauorem donantis.ne ex sua liberalitate pericliteť, facit lex ne liberalitate.ff.de re iudi.& secundario in odium procurantium clam, & occultè illas fieri. & vt tollať talis occasio. ideo videť, quòd possit renunciari per regulam.l.pen.C.de pac.saltem cum iuramento. nam communiter teneť, quòd sine iuramento renunciari non potest propter, alias rationes superius tactas. Item non obstat, quòd lex prohibet fieri donationem vltra summam taxatā sine insinuatione. & sic videť non posse renuntiari ꝑ no.in l.j.& ij.C.ne fi.do.de nī.quia ista rō non procedit, qñ interuenit iuramentum, vt declaraui superius in secunda quæstione huius membri. Item non obstat vltimo, quod dicit Bald.in d.l.illud.dum dicit, ꝗ vbi iuramentum interponitur super re prohibita, qd non ligat.per l.si quis inquilinos.§.fin.ff.de leg.j.quia illud procedit, quando esset lex prohibita per canones.secus, quando per leges tantum, vt voluit Ioan. An.post Hostien.supra eo.quemadmodum. super gl. in ver.vel nasum. Item secundo potest dici, ꝗ illud ꝓcedit, quando esset res prohibita, quia contra bonos mores, vel quia reprobareť à iure canonico rōne publicæ vtilitatis principaliter, per ea, quæ habentur. in c.si diligenti.supra, de foro compe.& ea, quæ habentur.in c.non est obligatorium. de regu.iur.in vj.quod non contingit in casu proposito, quia non reprobatur donatio vltra summam prædictam per dictas rōnes, sed per alias superius tactas, & ideo non sequiť, quòd non possit iuramento firmari.satis tamē uideť, ꝗ ubi non interuenit iuramentum nedum de iure ciuili, sed nec etiam de iure canonico ualeat, per ea, quæ habentur.in c.t.ſ.de no.ope.nunc. Attende tamen, quia dixit Ioan.And.in dicta addi.super dicto.§.porrò.in vltima addi.quod non posset renunciari, cum iuramento legi si unq̄.C.de reuo.dona.ubi dicitur, ꝗ donatio facta per non habentem liberos, reuocatur postea superuenien-

peruenientibus liberis etiam quod est valde notandū si est verum etiam cum iuramento dicit non posse renunciari, quia tendit in alterius præiudicium, videlicet ipsorum liberorum.& ideo non debet præiudicare per istum text. contrarium tamen ibi sensit Specu. vbi in forma instrumenti expresse ponit, q renunciat & promittit donans reuocare etiam per superuenientiam liberorum, & istam partem ego credo veriorē, quia ista donatio reuocatur ex præsumpta mente donantis, quia non est verisimile, q voluerit illam habere effectum si sibi superueniant liberi. & sic præsumit lex illa esse vtriusq; partis voluntatem. facit, quod notauit Dy.& Bar.in l.Titia.§.imperator.ff.de leg.ij.dictum tamen Io.An.posset saluari quatenus reperiretur esse intra legitimam ætatem, quia illa non posset præiudicare filijs etiam cum iuramento, per ea, quæ habentur. in l.j.& l.si liqueat.C.de inof.dona.sed quatenus esset vltra legitimam videretur, q teneret renunciatio. tene tamen menti dictum Io.An.dixi etiam in eadem addi.post Alber.pap.quod si debes mihi mille florenos,& remitto tibi obligationem ipsorum, quòd licèt talis remissio videatur donatio, facit quod habetur. in l.j.ff.de transac.& in l.si quis delegauerit.ff.de noua.tñ valebit sine insinuatione, quia non est directa donatio sm eum,& ideo habuit liberum arbitrium p l.in re mandata.C.mandati.sed glo.tenuit contrariū. in l.si quis obligatione.ff.de iureiur. & illā tenet Bar. in l.Modestinus.ff.de dona.quando ex vna cā debebantur illa mille.secus si ex diuersis quarum nulla ex cedebat summam a iure taxatam, per ea, quæ habenē in d.l.Modestinus. in princ.ff.posset tñ dici esse spāle in delicto vsurarum. vt posset fieri remissio etiam. vltra summā, & non exigatur insinuatio odio ipsarum vsurarum.& sic etiam videtur fuisse de mente Azo.in summa de dona.tutius videtur esse tenere gl.cum re vera talis remissio in effectu sit donatio obligationis excedētis summam.& videē etiam, q talis donatio in qua ipse obligans tenetur vltra summā prohibeatur, 91 vt patet ex tex.cum gl.in d.l.donatio siue.¶ † An autem quando fit donatio sine iuramento sufficiat dicere, q donans vult, q tot intelligantur esse donationes, q nulla intelligatur excedere summam. cōiter teneē, q non, vt notauit Bar.in d.l.Modestinus.& etiam Io. An.in dicta addi.licèt Spe.ibi ponat opi.& etiam hoc tenet in l.sancimus.§.si quis autem.C.de do.& no.q Bar.in d.l.Modestinus.dicit, q etiam si specificenē plures res in vna donatione, quæ ascendūt vltra summā, q non valet etiā tūc donatio. licèt aliàs consueuerit dici, q tot censentur esse contractus quot sunt res.l. scire debemus.ff.de ver.ob.quod no.quia Spe.vr sentire. in d.§.porrò.dixit etiā alibi pap.q si donationes fiant plures in fraudem legis, q non valebūt.licèt aliqui contra.sed non bene sm eum per l.fraus.& l.contra.ff.de legi.dixit ēt, q si donatur certa quātitas pluribus, licèt nullius pars excedat summam, tñ si tota excedat exigitur insinuatio, vt notauit Io.An.in titu.de 92 dona.§.j.super ver.quid si.¶ † Sed iuxta prædicta, ex quo tactū est de insinuatione possit esse dubium qualiter fieri debet insinuatio. Spec.tetigit.in d.§.porrò. versic.donatio.& Ioan.And.plenius ibi in addi.& in effectu dicit duas esse opi.vna, q fiat hoc modo, vt redigatur ad scripturam ipsam donatio demum coram iudice autorante publicetur, & registretur apud acta. nam dicunt isti, q non est absonum, q vnus actus primo scribatur, deinde iterato reducatur ad scripturam, allegat, quod habetur . in simili.in l.ij.C.de adoptio. & quod habetur.in l.iubemus.C.de emanci.libero.facit quod notat Inno.de testi. Albericus. & secundum aliquos requiritur etiam, q partes se subscribant, & præcipue ipse donatarius.& sic sentit Spe.in dicto ver.donatio,& etiam dicit cautum, q iudex subscribat. & p hoc facit, quod habetur. in l.in donationibus.C.de dona.tamen, vt dicit Io. An.non est in vsu, q pars subscribat neq; index. Alia est opin.videlicet, q donatio scribatur,& publicetur coram iudice, nec requiratur aliam scripturā fieri.& ista opin.vr esse cōis,& cōiter seruari.vt tangit Io.An.super dicto ver.donatio.& illā vr sequi Azo.in summa de dona.& similiter Goffr.& Host.& etiā Bar.in l.Modestinus.vbi dicit, q insinuatio est, qn donatio fit in scriptis corā iudice.nec requiritur secundū eū decretum iudicis, vel alia autoritas: qa hoc non videntur requirere iura, sed q fiat in præsentia iudicis . licèt Guil.de Cu.aliter dixerit. in l.illud.C.de sa.san.eccl.qs aūt sit iudex cōpetēs. & concludit Io.And.in addi.dicta, q si est iudex partiū clarū est.Idem si sit iudex loci rei quæ donatur, faciat lex data.in fi.C.de don.si autem non sit iudex partium, nec loci rei tunc dicit q cautum esset seruare primā opin. videlicet, q donatio fiat interueniente scriptura inter partes,& demū, q publicet apud iudicem. nā per contractū donationis sortietur ibi forum. aliqui tñ faciūt fieri ad cautelam, q apponatur, q partes ibi eligāt domicilium, vel quod prorogāt iurisdictionem.Bar.in l. Modestinus.vr velle, q coram quocunq; iudice possit fieri per d.l.data.& l.in hac.C.de do.satis puto, q ista opi.sit vera.licèt ad dictas.ll.posset rnderi, vt voluit sentire Io.An.q loquantur, quando est iudex partiū, vel ipsius rei quæ donatur.tamen etiam sequendo secundam opi.considerato, q etiā secundū illā fit cōtractus corā iudice in ipso actu sit competens, faciat qđ hr.in l.si Titius.ff.de verb.ob.& est etiā iste actus voluntariæ iurisdictionis, qa fit inter volentes. ideo vr q valeat, ex quò partes in illum consentiunt pro tali actu celebrando.facit, quod habetur.in l.2.ff.de offic. procon.& leg.¶ Aduerte tñ qa videtur, quòd debeat esse iudex ad ius reddendū, vt præses prouinciæ, vel ptor ciuitatis, vt habetur in l.in hac.C.de dona.& ideo si ex forma statuti in contractibus requireretur præsentia vnius iudicis de collegio iudicum non sufficeret contractum donationis fieri coram illo, si excederet summam, ex quò non esset deputatus talis iudex ad ius reddendū, sed expediret publicari coram iudi- 93 ce deputato ad reddendum ius.¶ † An autem possit fieri tpe feriato tenet Io.An.quòd sic in dicta addi.qa est actus voluntariè iurisdictionis. faciat.l.actus.C.de fe.dicit, quòd qa ēt fit inter volentes nō est necessaria causę cognitio.& ideo poterit fieri ēt in alio loco quā in tribunali, per ea, quæ habentur. in l.voluit.§.j.ff.de inter.act.& sic dicit practicari, qa interdum ēt fit in camera.fortè de iure istud non procedit, quia iura videntur velle, quòd quando fit insinuatio non requirātur testes. l.in donationibus.C.de dona.& hoc ideo, quia præsumuntur esse testes, quando fit insinuatio apud acta.& tex.videtur velle, quòd apud acta fiat ipsa donatio, seu publicetur. vt patet. in d.l.donatio.& in l.in donationibus. & istud bene contingit iudice sedente pro tribunali, quia communiter ibi sunt plures, quia non est verisimile ibi iudicem sedere solum quin sint ibi aliæ personæ, seu officiales publici. & ideo dicit lex, quòd sufficiat publicum testimoniū. licèt non interueniant priuati testes, & istud videtur esse de mente Azo.in summa de donatio.§.quæ donatio.dum dicunt, quòd debet fieri coram iudice astantibus publicis personis.nec requiruntur priuati. Goffre. autem in summa de dona.aliter dixit, q si fiat coram publicis personis, & non requirentur priuati credo

de mente iuris fuisse, quod debeat fieri iudice sedēte pro tribunali, vel saltem ipso existēte in loco iudicij, quo casu non consueuit esse sine præsentia aliquorum officialium, vel familiarium, per ea quæ habentur in dictis iuribus, tñ de consuetudine communiter seruatur quod sufficit, quod fiat coram iudice, etiā alibi quam in loco iudicii, & notarius scribit testes.i. coram quibus fit, vnde licèt ad cautelam bonum esset, quod fieret corā iudice sedente pro tribunali. tñ puto quod seruaretur facta secundum consuetudinē in camera. per l. minime.ff.de legi.& per id, quod notauit Ioā.And.in d.ver.donatio.¶ An antem sicut nō exigitur insinuatio quando Imperator donat iuxta ea, quæ habentur in authē.posita.in l.sancimus. & quod no.in l.penul. C.de dona.sit idem dicendum in Regibus. Ioan.An. tangit in dicta addi.& concludit, quod de facto seruatur, quod non requiritur insinuatio.& intelligē, quādo donaret rem patrimonialem. nam si donaret aliud pertinēs ad regnum recurrendū esset ad c.intellecto.

94 j.eo.¶ † An autē de iure Reges possint in suo Regno, quod potest Imperator in suis subiectis recurrendum est ad ea, quę notat Innoc.in c.cum te.de re iudi.& facit, quod habetur.j.qui fi.sint leg.per venerabilem.& de verbo.significa.super quibusdam. per Ioan.An.& dixi.ff.de pu.iu.in l.infamem. & etiam in d.c.cum te.

95 & hæc sufficiant de ista quæstione.¶ † Circa quintā compe.an si fiat transactio super alimentis, cum iuramento, an valeatur. Bar.quod sic.in l.si quis pro eod. circa fi.contrarium tenuit. in l.cum hi.circa princ.ff. de transa.mouetur, quia transactio super alimentis debitis ex vltima voluntate prohibetur fauore alimentorum, & vltimæ voluntatis.¶ Item quia fau or publicus videtur esse vt testamenta executioni mandentur.l.vel negare.ff.quemadmo.te.aper.& ne tenues, seu pauperes famæ moriantur.l.cum hi.§.sed & personatum.ff.de transactio.¶ Item quia lex videtur dare formam ipsi transactioni. & procedere prohibendo ibi, ne aliter fieret &c. & ideo non videtur firmari iuramento. sed tu potes tenere opin.primam per istū tex.in ratione sui, & per auth.sacramenta, & per d.ca. quanuis. de pac.in vj.quia ex quo potest seruari sine interitu salutis æternæ videtur seruandum, per id, quod habetur in iuribus prælegatis. nec obstante contraria.non obstat primo, quod transactio prohibeatur fauore alimentorum, & vltimę voluntatis, quia per hoc non sequitur, quod non possit renunciari saltem cū iuramento per ipsum cui sunt relicta per rationem istius tex.licèt sine iuramento non valeret. facit, quod dictum fuit in præcedenti.q. non obst.secunda ratio, quia licèt intersit reipublicæ testamenta mādari executioni. illud intelligitur, quando illi quibus facta sunt relicta non renunciant, aliàs nulli legato facto in testamento posset renunciari, quod est falsum. & ideo debet posse renunciari saltem quando iuramentum interuenit in ipsis alimentis. nam alias illis relictis in testamento posset renunciari. Item non obstat, quod fuerit prohibita transactio, ne tenues, seu pauperes famę moriantur. nam licèt fuerit prohibita vt tollatur dicta occasio. non tamen semper, & directè illud contingit, quod licèt remittantur alimenta, & remittentes moriantur famæ, & licèt hoc occasionaliter contingat non videtur impedire vires iuramenti per not.in c.si vero, & quę dixi in prece.q.& etiam in tertia. forte tamen si de facto notoria paupertas appareret, & fames verisimilis, quam pateretur, si transactio teneret non firmaret iuramento, per ea, quę hñr in c.pasce famæ.lxxxvj.di.& quod dixi in prima qōne huius membri, quod lex

dat formā, & procedit prohibendo, quia potest respōderi, vt in simili dixi in præcedenti.q. & hæc sufficiāt de

96 quinta.¶ † Circa sextā, & vltimam, an videlicet possit renūciari.l.de his.ff.de transa.gl.ibi tenet, quod possit renunciari etiā sine iuramento. Iaco.de Bel.& Iac.But.tenent contrariū. primo illa lex non est facta in fauorē legatariorum, sed in odium occulrantium testamēta. & ob fauorem publicū.vt testamenta executioni mādentur. facit, quod notat glo.in d.l.de his.& quod habetur. in l.tametsi.ff.ad ma.& in l.ius pu.ff.de pac.¶ Itē quia videtur dare formam transactioni fiendæ super dependentibus ex testamento.quia dicit, quod aliter transigi nō pōt, & sic vr quod nō possit renuntiare.l.nemo potest.ff.de le.j.Itē quia illa lex est prohibens cui renuntiari non pōt.l.j.& ij.C.ne fi.do.den.cum ibi notatis. & quod prohibeat apparet, quia dicit non pōt. verbū autē potest negatiue prolatū inducit nécessitatē, vt notatur per gl.in regula.j.de reg.iur.in vj.& facit l.nō potest.ff.de fur.& per prædicta tenuit Bar.in d.l.de his. renuntiationē nō valere. non tñ exprimit, quid si fiat cum iuramento.vr tñ sentire, quod nō valeat, per ea quæ ipse dicit.in l.cum hi.eo.ti.sed certè de iure vr dicendū contrariū per regulam istius tex.& c.quanuis. de pac.in vj.quia ex quō iuramentum potest seruari sine interitu salutis æternæ, vr seruandum. nec obst.quod illa lex est facta in odium occultantiū testamēta, quia hæc ratio bene facit, quod non pōt per simplex pactū renūciari, sed non quominus possit per iuramentū, per ea quę habentur in c.significante. de pig.& quæ dixi in quarta q.& quod etiam plenè dixi sub quarto membro. ¶ Item non ob.quod videtur dare formā, quod etiam videt procedere prohibendo, quia potes respondere, per ea quæ dixi in præcedenti.q.& in quarta.& hæc sufficiāt de sexta, & vltima. Adde tamen vnam opi.quam tetigit Ioan.An.in addi.spe.in titu.de renuntia.§.j.super ver.& quia.vbi dicit, quod si sciēns pactū.l.cōmissoriæ esse licitū iurat nihilominus illud seruare, quod tunc vr illi sit impurandū, secus qñ ignorabat illud valere, sed certè vr quod etiam si sciuerit sibi subueniatur, quia vr illud fecisse propter necessitatem habendæ pecuniæ. & ideo sicut succurrit iuranti soluere vsuras, licèt eas illiciras sciat.§.eo.debitores.ita etiam vr succurrēdū hoc casu, cū tale pactum videatur in fraudem vsurarum, vt probat. in d.ca.significante.& l.j.& ij.C.de pac.pi.potes etiā addere id, quod tangit Fede.suo con si.cxcix.vbi de muliere reuuntiāte bonis paternis, & maternis, quia si per falsas suggestiones fuerit inducta ad renuntiandū ēt cum iuramento, vr quod sibi sit succurrendū.nam censetur tunc in dolo. facit, quod notat gl.notabilis. in l.itē si precio.§.j.ff.loca.licèt ipse non alleget.& præsertim, quia vt ipse dicit puellæ sæpe circunscribunt a consanguineis.& plus ipse ibi dicit, quod ēt si in instrumento dicat, quod fuerit certificata de iure sibi cōpetēti, quod tale instrumentū non probat certificationē, per ea quæ notant Inn.Host.& Io.An.post eos. in c.quū contra falsam.j.de prob.vbi videntur dicere, quod licèt notarius dicat visa lit.cōte.& probatione &c. non probentur per hoc dicta interuenisse, sed certè istud dictum non videt verum, quia credendū est instrumento, & notario de his, quæ poterunt interuenire tempore instrumenti, per id, quod notat glos.in l.j. de fi instr.& iu.haste fis.li.x.& notauit Bar.in l.theopōpus.ff.de dona.qualiter autem debeat intelligi dictū Inno.in d.c.quoniam.plenè ibi dixi.& etiā per Bar.in

97 auth.si quis in aliquo.C.de æden.¶ † Vltimo ad materiam huius cap.facit, quod notauit Feder.in suo consi.cxcj.vbi tangit, an filiusfa.qui iurauit creditori suo nō recedere de loco sine sui licentia, an possit recedere licen-

te licentia petita, sed non obtenta. si reuocatus fuerit per suũ Epm, & concludit q sic, quia in iuramento vr̃ excepta superioris autoritas. facit. s̄. c. veniẽtes. de quo plene per eum ibi. & per Io. ā. An. in regula in malis in
98 mercu. libr. vj. & an etiam † debitor q iurauit soluere creditori nõ obstãte iuramento poterit soluere fisco, si bona creditoris fuerint publicata. voluit Io. And. q sic. j. de censi. significauit, & no. Fed. suo cõs. ccxxxix. & ad materiã etiã fieri possent aliquæ q. quas Io. An. tetigit super rub. de iureiur. in addi. de quibus dicendum, vt ibi per eum. & in remissionibus ibi datis. Et hæc sufficiant pro repetitione, & materia huius. c. pro qua sæpe a dominis canonistis fui molestatus. & similiter sufficiãt pro repetitione, & materia. l. si qs p eo. ff. de fideius. pro qua sæpissime fui molestatus a dñis legistis. Omnia autem superius dicta subijcio correctioni, & determinationi sanctæ mr̃is ecclesiæ, & summi Põtificis. & p̃sertim attento, q multa sunt dubia in hac materia in quibus summè vtilis esset declaratio Papalis. & subijcio etiã omnia prædicta, & singula correctioni cuiuslibet melius sentientis. si quid autẽ reperiatur bene dictum hoc omnipotenti Deo a quo omnis sapientia procedit ascribatur. si quid autem reperiatur male dictum hoc meæ insufficientiæ ascribatur, cui sufficiat viam dedisse, & aperuisse veritatis inuestigandæ ad laudem, & gloriã omnipotentis Dei, & saluatoris nostri Iesu Christi &c.

S V M M A R I V M.

1 *Bellum quando est iniustum debent ablata ex eo restitui.*
2 *Iuramentum de non repetendis rebus iniustè ablatis est obligatorium, nisi fiat absolutio.*
3 *Iuramentum habet in se tacitam conditionem, si & inquantum fuerit ab aduersa parte impletum, quando ex mutuo assensu est præstitũ.*
4 *Capti in bello, an efficiantur serui capientium.*
5 *Ad bellum vocatus, si perdat equum, vel arma, an possit agere contra mandantem, seu vocantem.*
6 *Incõtinẽti recuperare bona autoritate ꝓpria licet, sed nõ ex interuallo.*

a Icut. Fides a etiam iurata seruanda nõ est fidem non seruanti. h. d. & primo ponir decisa querela, & consultatio. secũdo r̃nsio. secũda ibi, si cõstiterit &c. ¶ In tex. ibi iur̃m aũt &c. hic loquir̃ de alio iuramẽto quã superius fuerit locutus. nam supra loqnir̃ de iuramento præstito per violentiam de rebus ablatis non repetendis. hic autem de iuramento, quod fortè fecerat iste. I. iurando eidem. h. date certam quantitatẽ pecuniæ, si sibi non moueret bellũ, quod tamen postea nõ
1 fecit idem. h. ¶ † No. j. q occupata per bellũ iniustum debent restitui ei cui essent ablata. & sic secus, si esset bellum iustum, quando autem dicatur bellum iustũ taliter, quod ea, quæ occupantur sint occupantis. tangit hic Innoc. qui posuit hic magnam glo. de materia belli. & s̄. de test. spo. c. cum olim causa. & Bar. in l. hostes. ff. de cap. & postli. reuer. ¶ Item no. q ratione peccati potest ecclesia compellere etiam laicum ad restituendum iniustè occupata. de quo. s̄. de iud. nouit.
2 ¶ † Item no. q iuramentum de non reperendis rebus illicitè ablatis est obligatorium, nisi fiat absolutio. & no. cum præstitum sit ex causa turpi potest agi, vt cõpellatur quis absoluere a iuramento. facit. supra cod. c. j. & quod ibi no. & sic no. quod priuata persona potest absoluere a iuramento præstito ad sui vtilitatem,
3 de quo. in c. ij. j. de spon. per Io. An. ¶ † Item no. q iuramentum habet in se tacitam conditionem si & inquantũ fuerit ab aduersa parte impletum. qñ ex mutuo assensu est præstitum. facit, quod hr̃. supra eo. c. ij.
4 seu in c. 3. ¶ † In gl. ij. ibi essent suæ &c. hoc verum, qñ bellum fuisset indictũ per Papã, vel per imperatorẽ, quo casu etiam capti efficerentur serui capientiũ saltẽ si hoc vellet superior. facit, quod no. in l. hostes. p gl. & Bar. ff. de capti. si autem per inferiorẽ esset indictũ. tunc si talis haberet iurisdictionem contra illum contra quem inducir̃ posset statuere, quod res, q̃ occuparent̃ essent occupãtis. aliàs aũt non efficerent̃ eũ hoc non reperiat̃ bene cautũ, nec eadẽ ratione posset statuere, q q caperent̃ essent. serui. aliàs aũt licèt bellum esset iustum, vt qa fieret ad defensionem non fierent
5 bona occupantis. An † autem vocatus a faciente bellũ si perdat equũ, vel arma possit agere contra mãdantẽ seu vocantẽ. concludit Inn. q si bellum erat iniustum nõ põt, per l. si remunerandi. §. rei turpis. ff. man. secus si erat iustum. dũmodo non teneantur causa pietatis, vel ex debito, nec obstat prædictis. l. inter causas. §. nõ omnia. ff. man. quia hic loquitur; qñ casus qui euenit, fuit præuisus a mandante ibi aũt verisimiliter nõ fuit præuisus. & ideo in casu isto tenetur mandans reficere damnum. facit, quod hr̃. ea. l. §. impendia. & ex hoc no. diligenter limitationẽ vnã ad §. nõ omnia. dicit ẽt Inno. q si mandaui vni, q faceret mihi domum in aliqua terra circundata aquis, quod si iste habebat calcẽ & alia necessaria ad faciendum ædificiũ anteq̃ mandatum reciperet, quòd si talia portat per mare, vel vadit ad locum. & si propter fortunam maris pereãt, qđ non poterit repetere a mandante, qa ẽt si domi remãsissent potuissent aliter perijsse. secus dicit si res illas non habebat, sed emat occasione mandati, quia tunc bene poterit repetere. & sic limitat præalle. §. non omnia. Et ex hoc no. aliam limitationem, qa ille. §. habet locũ, quando res non fuerunt emptæ occasione mandati. dicit tamen finaliter posse dici, quod siue fuerint emptæ, siue prius habitæ, distingui debet, quòd aut perierunt tali casu qui verisimiliter domi non contigisset. vt fortuna. i. per tempestatem maris, vel qa incidit in latrones, tunc bene posset repetere. & sic intelligit illum. §. non omnia. & ex hoc etiam habes aliam limitationem ad d. §. non omnia. aliam etiam ponit Bar. in l. si seruus. §. quod vero. ff. de fur. quia ille. §. non omnia loquitur, quando quis recipit mandatum voluntariũ. secus si necessarium, vt contingit in mandato superioris cuius ambasiatam cogitur quis adimplere. etiam in casu fortuito, si quid damni patiatur debet resarciri, si non culpa sui contingat, & sic iste. §. non omnia. non habet locum, quando quis non suscepit mandatum voluntariè. sed ex necessitate. quę omnia no. pro limitatione dicti. §. tangit etiam Innocen. hic an si spoliasti me re mea, & ego contra re spolio, an admittatur compensatio, & videtur concludere, quod sic per l. viro. ff. sol. matr. & j. de adul. intelleximus. sed de hoc dic. vt l. si quis ad se fundum. C. ad l. Iul. de vi. quia di-
6 ctum suum non videtur verum. nam † licèt incontinenti sit licitum recuperare tunc propria autoritate, non tamen est licitum ex interuallo, imo perdit seu perdere debet ius, quod habet, vt ibi no. & in l. si quis in tantam. C. vnde vi. reliqua dic, vt hic per Innocẽ. & tangit etiam de materia. in d. c. olim causam. & per gl. & Barto. in l. hostes. ff. de ca. & per Host. in summa de treu. & pa. §. q si iustum bellum & j. de homici. ca. pro humani. lib. vj.

a Fides. idẽ sũmat hic d. abb & si quæras, an milites extranei stipẽdiarij cognati, vel amici mouẽtes bellũ & ipm in bello iuuãtes excusentur a crĩe, vel peccato distingue hic prout p dom. Hen. Boych. in princip.

S V M M A R I V M.

1 *Iuris diuini appellatione comprehenditur ius canonicum.*
2 *Frangenti fidem fides non est seruanda.*

NImis de iure. Clerici temporalia non tenentes a laicis, eis fidelitatem iurare non tenentur. hoc dicit. & primo ponit factum reprehensibile. secundo prouidet. ibi: quia vero.

¶No.q clerici non debent astringi ad præstandum iu
ramentum laicis. vbi ab eis nihil temporale tenēt, se-
cus si tenerent, vt ca. vno. §. verum. de sta. reg. in vj. &
1 tangit glo. j. hic. ¶ † Item no.q appellatione iuris diui
ni comprehenditur ius canonicum. de quo in ca. j. su-
pra, de iura. cal. & j. de accu. & qualiter, & quando. el.
2. facit, quod habetur de censi. q̄q̄. lib. vj. vbi etiam pa
tet, q hic potest intelligi de iure diuino veteris testa-
menti. & adde etiā quod habetur. in c. ij. de re. eccl. nō
alie. in vj. vbi patet, q clerici non debent subijcere res
2 ecclesiæ laicis alias puniuntur. ¶ † In glo. fi. c. præcedē
tis. supple, quod ibi no. quādo quis se obligauit Deo.
hic autem quando obligauit se homi. & de intellectu
dicti. ca. quod Deo. alle. in glo. vide, quod no. supra e.
ca. iij. per gl. Et adde etiam quid iuris si pars alia non
implet ex eo, quia non potest, non ex eo simpliciter
quod non vult, an tunc teneatur alia pars adimplere
iuramentum Host. sentit, q sic per id quod habetur.
supra eo. breui. & hic dum dicit seruare negligit. sed
do. Ant. hic tenet contrariū. quia quomodocūq; non
impleatur stat tacita conditio quæ subintelligitur in
iuramento, si ab altera parte fuerit impletum. facit,
quod habetur. in d. c. iij. & c. quemadmodū. supra eo.
& ideo qualitercunq; non impleatur dicta conditio.
non videtur altera pars teneri. facit, quod habet. j. de
condi. app. in c. de illis. nec obstat. d. ca. breui, qa licèt
difficultas excuset interim ab implemēto, non tn̄ facit
haberi pro implemento. nec hoc ibi dr̄. ¶ In gloss. 1.
istius. c. nimis. in fi. dic, & hodie est expressum. in cap.
vno. §. verū. de sta. reg. in vi. ¶ In glo. fi. in fin. & adde,
quod hr̄. in c. a. de re. eccl. non alie. in vi. vbi patet, qd̄
cauere debent clerici, ne submittant res ecclesiæ lai-
cis. aliàs incurrunt pœnas de quibus ibi. ¶ An aūt eo
ipso, q qs tenet bona in terra alterius teneaē illi ad fi-
delitatē iāgit. hic Host. & cōcludit, q non, nisi appa-
reat quòd illa recognoscat in feudūm ab eo, p id, qd̄
hr̄. nec similiter teneē ad aliā seruitutē, nisi pbeē illā
fuisse impositā. facit, quod hr̄. j. de cēsi. in c. licet. & C.
de serui. l. altius. fateē tn̄ q dn̄s ciuitatis, vel prouincię
super rebus sicut in territorio ciuitatis, vel prouincię
fundat intentionem suam quo ad iurisdictionem. fa-
cit, quod habetur. in l. forma. §. si vites. ff. de censi. & l.
j. §. cum vrbem. ff. de offi. præfec. vr. nisi appareat per
alium præscriptam esse iurisdictionem in aliquo lo-
co subdito ciuitati, vel prouinciæ. facit, quod habe-
tur. in l. pupillus. §. territorium. & infra, de præscrip.
cum ex officij.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum recipit limitationem, & interpretationem.*
2 *Iuramentum de non essendo contra aliquem, vel de non agendo indeterminate præstitum debet intelligi de illicito contra indebitum iuramentum, & non de licito.*
3 *Machinans contra Principem qua pœna puniatur.*
4 *Machinatio quid sit.*
5 *Iuramentum per dolum, vel metum extortum, non est seruandum quantum ad effectum, sed peti debet absolutio.*
6 *In sermone generali non comprehenditur persona loquentis.*

a PEtitio. Qui iurauit [a] contra aliquē
non esse cōtra cū, in ppriis
& ecclesiæ suæ causis esse pōt. h. d. & est
cōis diuisio. secūda ibi. interpretatione.
nā ponit particularis petitio, & rn̄sio.
¶ In tex. ibi spālibus vestris. supple iuribus, seu nego-
tijs, vel expone. s. coniunctis personis, vt s̄. de postu.
c. iii. ¶ No. j. q pro interpretatione, & declaratione iu-
ramēti, an sit obligatorium, & quo respectu, recurren-
dū est ad Papā. de quo. supra, de elec. venerabilē. & su
1 pra eo. quanto. ¶ † Itē no. q iurm̄ sicut & contractus,

a Qui iurauit: si quæras verū in generali sermone comprehēdatur persona loquentis distingue sicut hic per dom. Hen. Boych.

b Si iudex idem summat hic do. Abba. vide eum.

& alia quæ inter homines geruntur recipit limitatio-
nē, & declarationē à causa mouēte, seu impellēte ad
ipsum iurm̄, seu contractū, quæ ex præambulis inter
partes colligitur. facit. l. Titia. §. idem. ff. de verb. obl. &
item quia. ff. de pactis. & ita videtur colligi hic iuncto
2 principio cum fine. ¶ † Item no. q iuramentū de non
essendo, vel non agendo contra aliquem indetermi-
natè præstitum, videtur debere intelligi de illicito cō
tra debitum iuramentum. & non de licito, præsertim
qn̄ trahit cām a iure proprio, vel alterius sibi coniun
cti, & sic notat hic d. Ant. per quod vr̄ velle, quod etiā
in alijs causis quā proprijs, vel ecclesiæ suæ possit esse
cōtra illū cui est præstitum iurm̄, dūmodo licite sint,
sed certè hoc non dicit litera ista imo potius, vr̄ velle
oppositum inquantū solum excipit, q possit esse pro
iuribus ecclesiæ, vel suis proprijs, vel suorū cōiuncto-
rum. & sic vr̄ velle, q alias indistinctè seruet prout in-
distinctè est præstitū. facit, quod hr̄. s̄. de maio. & obe.
solitè. & j. de priuile. quia circa. & ff. de publ. l. de pre-
3 cio. Quæ autem sit pœna † machinantis contra Prin-
cipē hr̄. in c. si quis laicus. xxij. q. v. post. c. de forma. qa
si est laicus venit excōicandus vsq; ad satisfactionem
condignā. aliter debet detrudi in monasteriū ad pœ-
nitentiam agēdā. si autem sit presbyter, vel diaconus
4 venit deponendus. & no. secundum Abbatē q † ma-
chinatio est propriè conspiratio facta in præiudicium
alicuius personæ, vel dignitatis eius. facit, quod habe
tur. in c. conspirationum. & c. si qui clericorum. xj. q. j.
& quod no. per Ioan. And. supra, de iudi. ca. exhibita.
5 ¶ † In gl. 1. ibi non est seruandū iuramentū quantum
ad effectum. nā peti potest absolutio. s̄. e. si vero. tamē
de mero iure obligat anteq̄ absolutio fiat, vt ibi patet
licèt Bat. aliter senserit, & non bene. in auth. sacramē
ta. C. si aduer. ven. nec obst. vt dixi. in d. c. si vero. nec
ob. dicta auth. sacramenta. cum dicit, q sacramenta p
dolum aut metum extorta nullius sunt momenti, qa
debet intelligi quantum ad effectum. facit, quod dixi.
supra eo. c. 2. fallit tamen quando per metum præstaē
super rebus ecclesiæ, quia tunc ipso iure nō obligat,
vt habetur. in d. c. 2. cum ibi notatis. ¶ In glo. fi. in fi.
6 potes dicere, quòd † in generali sermone non com-
prehenditur persona loquentis. fallit si ratio subiectæ
materiæ aliud suadeat. & ita intelliguntur contraria
de materia. in d. l. inquisitio. alle. in glo. & d. c. de for-
ma. 22. quæstio. v.

SVMMARIVM.

1 *Fama non facit plenam probationem.*
2 *Fama minus est, quàm notorium.*
3 *Causa vsurarum, an sit spiritualis.*
4 *Confessio prælati non nocet ecclesiæ, nisi habeat mandatum a capitulo.*
5 *Confessio de credulitate, an præiudicet confitenti.*

b EX literis. Si iudex [b] in principio
causæ iurm̄ de veritate
nō exigit a partibus in pcessu illud exi
gere poterit. h. d. & in prima facti narra
tio. in scd̄a puisio. ibi, ne ergo. ¶ No. q
vbi repetiē pignus ex eo, qd̄ dicatur ex
fructibus satisfactū de sorte nō sufficit pbare pignus
datū. & fructus perceptos. nisi & probeē quantitas
1 sortis ex fructibus cōpensanda. ¶ † Itē no. q fama non
facit plenā probationē, sed bene videē facere semiple
nā, cū eius prętextu videaē posse deueniri ad delatio-
nem iuramenti. facit, quod hr̄. j. eo. in c. fi. & supra, de
test. in c. veniens. el. j. & in l. admonendi. ff. de iureiur.
per gl. & Bar. in l. de minore. §. tormenta. ff. de questi.
2 ¶ † Et no. q fama minus est quā notorium. & de dr̄ia
inter famā, & notoriū plenè habeē. in c. vestra. de co-
ha. cle. & mu. & vt dicebat Hosti. forte isti testes dice-
bant,

bant, ꝙ iste.G.obligauerat talem rem ipsi.C.sed pro
quanto non recordabantur.& dicebant etiam, quod
fortè peccatum esset, quod iste sic perderet rem suam.
¶ Vltimo potes notare, quòd dixi in summario. ¶ †In
gl.prima ibi:in spiritualibus.quasi sentiat gl.quod cau
sa vsuratũ sit spiritualis, vel quasi spiritualis.& hoc ex
presse tenet in glo.fi.& s̃.de fo.compe.c.cum sit gene
rale.de quo dicendũ, vt ibi dictum fuit. & tangit etiã
per glo.xj.q.j.in summa, & in cle.ij.de iudi.in gloss.
4 quæ incipit cũ repetantur. ¶ †In eadem glo.ibi,& ca-
pituli.& sic videtur quòd confessio prælati non nocet
ecclesiæ, nisi etiam habeat mãdatũ à capitulo. de quo
in c.præsentium. de testi.lib.vj.quæ olim erat extraua
gans. & inter extrauagantes Innocẽ.quarti. vt voluit
hic gl.in fi. ¶ In glo.regula.in fi.& adde, quod dictum
fuit.s.eo.c.ad nostram. el.j. ¶ In gloss.fina.ibi de testi.
co.c.fi.& ibi plene dixi, an,& quando testes possint co
gi. ¶ In ea.gloss.ibi imo vtile esset,& hoc est etiam sta
tutum hodie, ꝙ etiam in spiritualibus de calumnia,
& veritate iuretur, de iuram.calum.lib.vj. ¶ In eadem
5 glo.ibi. & æquè prędicat † confessio de credulitate.
nota diligenter gl.quod sicur præiudicat confessio fa-
cta per verbum veritatis ita etiam per verbum credi-
tur,& ideo responsiones, quæ fiunt quotidie positio-
nibus per verbum credit, præiudicant ipsi confitenti,
6 licèt assertiue aliter non loquatur. ¶ † In eadem gl.ibi
quandocunq; potest præstari,& hoc est etiam expres-
sum hodie. in c.j.de iura.calum.lib.vj. ¶ Quid autem,
si in casu huius ca. per iuramentum non possit consta
re de quantitate sortis, vt quia creditor dicit de.x.de-
bitor de.v.dic secundum Host.cõsiderare debere pre-
cium verum rei,& consuetudinem creditoris.vt si cõ
sueuerit velle pignus ad valorem dupli eius quod
mutuat, præsumendum erit, quod sors fuerit pro dimi
dia valoris pignoris. & sic iudex per suam subtilitatẽ
veritatem inquirendo causam decidet. facit, l.si ser-
uos.in fine.& l.vel vniuersorum.ff.de pigno.acti.& l.
qui semisses.ff. de vsu.si autem de consuetudine tali
non appareat, dicit quòd considerata fama vtriusq;
creditori, vel debitori deferet iuramentum, per id, qđ
habetur.j.eo.ca.fin. & omnibus deficientibus absol-
uet reum, vt ibi.& sic etiam transit Io.An.& do.Ant.
sed certè videtur quod creditori si sit fenerator nõ sit
deferendum per id, quod habetur. in l.improbum.C.
ex quib.cau.infa.irro. hodie vero coguntur libros ra-
tionum ædere. vt in clem.j de vsur.& per illos inter-
dum poterit apparere,& de sorte,& de vsuris. ¶ Quid
autem si constet Titium consuetum fenerari ad ratio
nem quatuor Deñ.pro libra in mense. & constat ip-
sum mutuasse seio certam pecuniæ quantitatem, quã
tenuit per annum,& apparet, quod demum lapso an-
no fuit soluta, an si Titius postea repetat vsuras a se-
io dicens, se soluisse ad rationem quatuor deñ.pro li-
bra in mense.tamen non bene hoc probat, an debe-
bit ei condemnari.Ioan.An.hic videtur dicere quod
sic, ex quò apparet, quod Titius est consuetus fœne-
rari ad dictam rationem, quia non est verisimile, ꝙ
iste voluerit donare vsuras. argumen.l.cum de inde-
bito.ff.de proba. & sic est verisimile, quod perceperit
iuxta consuetudinem suam. & ideo videtur condem-
nandus. arg.d.l.qui semisses. & d.l.vel vniuersorum.
Iac.de Are.& Cy.in l.j.C.de proba.dicunt probandã
esse solutionem vsuratum factam esse per istum tex.
sicut hic debet probari quantitas fructuum, sed certè
secundum Ioan.An.quantitas fructuum non sic ve-
nit præsumptiuè, sicut quantitas vsurarum. & illa etiã
facilius probatur. vnde dicit seruatum in curia episco
pali Bono. quod talis condemnetur, quod tene men-
ti.& facit etiam quod ipse no.in ca.ad nostrã.de emp.
& vend.dicit tamen, quòd per libros rationum quan-
doque hoc apparebit quos tenetur vsurarius ædere.
vt in cle.j.de vsur.

S V M M A R I V M.

1 *Rex non debet alienare in præiudicium regni.*
2 *Rex in sua coronatione debet præstare iuramentum de non alienando res aut iura regni.*
3 *Actus qui fit contra iuramentum licitum non valet.*
4 *Iuramentum super obseruatione contractus tendens ad præiudicium dignitatis, an sit obligatorium personæ iurantis.*
5 *Alienatio rei dotalis, an firmetur iuramento.*

Ntellecto. Si ille qui præstit iu
rauit non alienare,
non valet alienatio quam postea fecit
ẽt si iurauit non cõtrauenire.h.d. pri-
mo ponit factũ corrigẽdũ. Scđo illud
corrigi mandat.secũda ibi: nos eidem.
1 ¶ †No.j. Principẽ,& existentẽ in dignitate non posse
facere alienationẽ in præiudiciũ regni, vel dignitatis,
aut honorum ipsius, & no.qđ detrahit honori existẽ
tis in dignitate, si bona dignitatis alienant. ¶ Itẽ no.
2 ꝙ †quilibet Rex in sua coronatione debet præstare iu-
ramentum de nõ alienandis rebus aut iuribus regni.
¶ Item no.ꝙ ipse idẽ malè alienans admittit ad reuo-
cationẽ ipsius malè alienati.facit, quod habet. in ca.si
qs presbyterorũ.j.de re.ecc.non alie.& s̃.de elec.in c.
3 nosti. ¶ †Itẽ no.ꝙ vbi præstat iuramentũ cõtra primũ.
sm non est obligatoriũ, nec seruandum cum sit con-
tra primũ præambulũ licitum.& sic ẽt potes notare, ꝙ
actus q fit contra iurm licitum nõ vr valere,& p hoc.
facit, quod notauit gl.in c.licèt mulieres.de iureiu.in
vj.& quod no.Inn.in c.dilecto.j.de præben.hoc tñ nõ
est simpliciter verũ.vt patere põt ex no.in c.sicut ex li
teris.j.de spon.vbi patet, ꝙ matrimoniũ contractum
cõtra spõsalia iurata valet,& tenet, vnde de hoc dicẽ-
4 dum, vt dici cõsueuit.in c.dilecto.alle. ¶ † Item potes
notare, ꝙ iurm sup obseruatione contractus tendens
ad p̄iudicium dignitatis vr obligatorium personæ iu
rãtis.nisi aliud oppositum iurm præcesserit, potest ta-
men induci in cõtrarium, qa tex. vr ponderare duo.s.
quod Rex tenet conseruare iura regni.licèt nõ præsti
tisset super hoc iurm.& intellige, quod Rex nõ potest
facere alienationem in præiudicium regni saluo, nisi
esset modica, per id, quod hr in simili.in c.2.j.de don.
& j.de simo.c.u.§.quęstiones. ¶ In gl.fi.in fi.& de reg.
iur.in malis.in 6. Et tene menti præcipue gl.in c.licet
mulieres.eo.ti.lib.vj.per quam potes colligere reme-
5 dium, vt † alienatio rei dotalis non firmetur iuramen
to.licèt regulariter contrarium sit verum de iure ca-
nonico.per c.cum contingat.supra eo.nam illud vide
tur limitandum, nisi ipsa mulier prius iurasset nõ alie
nare.vt notabiliter vult illa glo.an tamen simpliciter
procedat dixi.in d.c.cum contingat.

S V M M A R I V M.

1 *Contra iuramentum etiam per sententiam reprobatum non debet ecclesia dare licentiam contraueniendi.*
2 *Iuramento coniugis asserentis matrimonium contractum non statur.*
3 *Contra iuramentum per sententiam reprobatum ius non prohibet contrauentionem, sed relinquit iurantem suæ conscientiæ.*
4 *Periurium non est de criminibus, quo habeat impediri matrimonium.*
5 *Iuramentum, an sit differendum in causa matrimoniali.*

MVlieri. Si mulier iurauit aliquem suum
maritum,& succubuit, q alıter
non probauit non dat sibi, nec denegat li-
cẽtia cũ illo ꝯtrahẽdi.h.d. & nõ recipit cõ-
1 modã diuisionẽ. ¶ † No.i.ꝙ ꝯtra iurm ẽt si i effectu sit
per sñiam reprobatũ non debet ecclesia dare licentiã
contraueniendi. Qñ illud reprobatur nõ ex eo, quod

non licet, sed ex eo, qđ perfecte non probat.¶ Itē no.
2 ꝗ non statur † iuramento cōiugis asserētis matrimo
nium contractum.facit, quod hr̄.in c.super eo.j.de co
3 qui cogno.consan.¶ † Itē no.ꝗ ꝯ iuramentū per sentē
tiam reprobatū ius nō prohibet contrauentionē, sed
relinquit iurantē suæ conscientiæ.& sic potest venire
contra iur̄m si velit.& eadē rōne vr̄, ꝗ vbi snīa est lata
contra confessionem, quā fecit pars, non teneī confi-
tēs stare illi cōfessioni.vt hic patet in simili, qđ est no
tādū per limitationē eorū, quæ habentur.in ca.fi.š.de
4 cōfes.& l.vnica.C.de cōfes.¶ † Vltimo no.ꝗ periuriū
non est de criminibus, quod habeat impedire matri-
moniū, super quo vide bonā gl.in c.ij.j̄.de pœni. & re
5 mis.¶ † In gl.j.in fi.[a] Host.tenet simpliciter contrariū.
a per l.iij.§.pe.ff.de iureiu.vbi videī, ꝗ quacunq; actio-
ne agatur possit deferri iur̄m.fatetur tñ, ꝗ snīa ad præ
judicium matrimonij non transibit in rē iudicatam.
quominus si appareat postea contrarium possit, & de
beat retractari, quia etiam hoc contingit, qñ ex ple-
nis probationibus est lata, vt j̄.de re iudi.ca.tenor.& c
consanguinei.& c.latot. sed Iaco.Butr.& Bar.dicunt,
quod si agitur ad dissolutionem matrimonii, non dēt
deferri, qa solū per mortem dissoluitur matrimoniū.
š.de trāſ.c.ij.sed si agaī, quod declaretur matrimoniū
esse.tunc secundū eos poterit deferri ei qui stat ꝑ ma
trimonio non ei qui stat cōtra matrimoniū, sed tu po
tes dicere, vt tangit.d.Ant.j.eo.in c.fin.& hoc casu iu
ramentum iudiciale potest deferri ei, qui stat ꝑ matri
monio, qa uī deferens cōsentire, si ille iurat.facit.l.q
iurasse.§.fi.ff.de iureiur.& sic saltem ex tali consensu
inducetur matrimoniū illo iurante cui est delatū, sed
iuramentum necessariū in supplementū plenę proba
tionis non vī deferendum s̄m cum etiam ei qui stat
pro matrimonio, cum causa sit magna.vt dicit glos.&
de facili forte non possent haberi probationes contra
snīam, si illa referretur pro iurante. & ideo non videī
iur̄m deferendum, per id, quod dixit gl.& etiam no.j̄.
eo.c.fi.& per hoc etiā patet quid dicendum in cā mo
nachationis, si aliquis petitur in monachum alicuius
monasterii, an tunc deferatur iuramentum.nam dicē
dum est, vt superius est dictū in causa matrimoniali.
¶ In glo.ij.in fi.aduerte, quia per id, quod dixit gl.non
habes claram responsionem.ad §.nihil.vnde dic, ꝗ ibi
erat simplex assertio inquantum asserebat alium pos-
sidere quæ poterat esse erronea propter ignorantiam
facti alieni, quia fortè vendicans rem possidebat rem
ipsam per procuratorem, cum id ignorabat. & ideo ni
mirum si postea potest redire ad interdictū vti posside
tis, & dicere se possidere, sed hic mulier iurauit, & sic
fuit assertio iurata super facto proprio.& sic verisimi-
liter præsumiī mulier sciuisse, an verum iurauerit, &
præsumiī in dubio, ꝗ sic ad sui præiudicium, ꝑ id, qđ
hr̄.in l.sancimus.C.ad l.Iul.repe.& ꝑ id, quod supra
dixit gl.& ideo hoc casu relinquiī suæ conscientiæ ꝑ
pter rationem literæ.¶ An aūt si petat banna poni, ꝗ
si aliquis sciat impedimentum subesse. ne contrahat
debeat comparere, dic ꝗ non debent simpliciter dene
gari, ne aliàs videatur denegari matrimonium cum il
la sint præambula ad matrimonium.j̄. de clan.despō.
in c.fi.nec etiam simpliciter videnī concedenda, ne vi
deaī dari licentia contrahendi, sed poterit concedere
præmissa protestatione, ꝗ per illam non intendit da-
re, aut denegare licentiam contrahendi.Consuluit ta-
men Hosti.ꝗ episcopus suadeat illi continentiam.fa-
cit.j̄.de eo qui con.ma.cum cōsan. vxo.suæ.in c.discre
tionem si tñ non potest illam ad continentiam indu-
cere potest concedere banna cum protestatione præ-
dicta. dicit tamen, quod licèt prædicta protestatio sit

[a] In gl.j.in fi. an iuramētū sit deferendū in causa matrimoniali vide per.d. Azo ī summa.ff.d re. cre.& iureiur.§, item in cā monachatio nis.

vtilis, non tamen videtur omnino necessaria. argu.l.
non videtur.ff.de iudi.quia per illam non videtur sim
pliciter dari licentia contrahendi.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum de seruandis statutis ecclesiæ intelligitur de statutis subsistentibus tempore iuramenti.*

Lericus. Se summat, & non recipit cōmodā diuisionē.
1 ¶ † No.ꝗ iur̄m de seruādis statutis ec-
clesiæ intelligiī de statutis tūc subsistē
tibus s̄m tēpus iuramēti, & non de po
stea ęditis.facit, quod hr̄.in l.si ita.ff.de
au.& ar.le.¶ No.ꝗ in his in quibus requiritur forma-
lis expressio ad concludendam obligationem, non suf
ficit simplex consensus cum relatione ad aliud aliàs
præstitum. & sic no.quod vbi exigitur certa forma in
actu.actus de præterito non pōt ad alium postea sub-
secutū extendi illa forma specifice non repetita, qđ
est notandū.& sic facit, quod si aliquis post stip.ex in
teruallo dicat consentio per stipulationem, quam tibi
feci dare.c.non obligabitur ex ipsa stipu.facit etiam,
quod si detur licentia notario, vel iudici, quod exten-
dat instrumentum prout vult, quod non possit ibi da
dere iuramentum, vel stipu.si formaliter non inter-
cessit, qa nō pōt hoc simplici cōsensu suppleri, cū ha-
bet certā formā.vt patet. in l.j.ff.de ver.ob.& hic etiā
colligiī, & bñ dixi.š.si interuallo cōsentio. secus si in
continēti, qa quæ incōtinēti fiunt vñr inesse.l.lecta.
ver.dicebam.ff.si cer.pe.& l.petens.C.de pac.& facit.
š.de elect.officij.¶ In gl.a.in fi.& pro hoc facit, quod
hr̄.in c.ij.xxij.q.v. & qđ dixi. supra eo.& si Christus.
circa fi.Et aduerte, qa vr̄, ꝗ licèt virtute iuramen.pri-
mo loco ꝑstiti non teneatur in casu isto clericus.tñ vr̄
ꝗ teneaī vi secundi iuramenti inquantū ꝓmisit serua
re per iur̄m, quod prius præstitit, cum ēt si iuretur per
creaturas teneaī qs seruare iuramentum.supra eo.&
si Christus.ideo Cal.fateī cōtrariū. Et dicit decretalē
limitandā, & intelligendā, vt non teneaī vi iuramen-
ti.s.primi, sed bene tenebiī vi secūdi.Sed istud vr̄ lite-
rā istā violare.vnde pōt dici. hoc dicit.d.Ant.qđ cōtra
riū ꝓcederet, cum non constaret, qđ secundo loco vo
luisset iurare, qđ hic non cōtingebat.vnde potius vr̄
fuisse mens solūmodo extendere primū iuramentū.
& ideo non induciī aliud iur̄m, cum actus agentium
nō operetur vltra intentionem eorum.l. non omnis.
ff.si cer.pe.& istud etiam fuit de mente Archi.in c.ne
quis.xxij.q.ij.facit etiam quod notat Io.An.in additio
ne Specu.in titu.de iureiur.circa finem.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum delatum a iudice parti non potest recusari nec referri.*
2 *Iuramentum delatum a parte parti potest recusari, & referri.*
3 *Actor si defert iuramentum reo, & reus iuret, fertur sententia pro reo nec potest appellari.*
4 *Actor si defert iuramentum reo, & reus refert illud actori, & actor iuret, fertur sententia pro actore, sed an tunc poterit reus appellare.*
5 *Scriptura priuata, an faciat semiplenam probationem.*
6 *Confessio facta parte absente non facit plenam probationem, sed semiplenam.*
7 *Attestationes receptæ inter diuersas personas non faciunt fidem inter alias etiam super eodem articulo.*
8 *Iuramentum, an possit deferri in causa famosa.*
9 *Iuramentum, an sit differendum in causa monachationis.*
10 *Iuramentum, an sit deferendum in causa matrimoniali.*
11 *Iuramentum necessarium, an in supplementum probationis deferri possit.*
12 *Et an in causa criminali.*
13 *Iuramentum cui deferri debeat eo casu quo potest & debet deferri.*
14 *Testes si noniter reperiantur, an retractetur sentētia, quæ lata est propter iuramentum necessarium.*

Iuramen-

a Vramentum. Se summat, a
& hīc qnque
dicta, q̄ patēt, vel potes dicere, qđ sunt
duæ partes principales, q̄a ī prima tra
ctat de recusatione, & relaxatione iura
menti. in secunda tractat de relatione
iuramenti in iudicio fienda: secunda ibi, sanè. ¶ No j.
1 ꝙ † iuramentum delatum à iudice parti non potest re
2 cusari, nec referri. ¶ † Item no. ꝙ iuramentum delatū
a parte parti in iudicio. licitè pōt recusari, & referri.
fallit in conuento actione famosa, qui non potest re-
ferre. ¶ Item no. ꝙ vbi actor deficit in probatione, si p̄
sumptiuè aliqua facit pro actore iuramentum purga-
tionis defertur reo. nisi ex circunstantijs iudici videat̄
deferendū esse actori. ¶ In glo. j. ibi, vt hic in prima li-
nea. & sic intelligit glo. principium, quando defertur
iuramentum necessarium in supplementum proba-
tionum per iudicem alicui parti. sed do. Ant. videtur
intelligere, ꝙ loquatur de iuramēto, quod appellatur
iuramentum malitiæ, quando suspicatur de malitia.
de quo. in c. ij. de iura. cal. lib. vj. & facit, quod habet̄.
in c. vltra tertiam. s̄. de testi. sed tutius est tenere gloss.
quia illud de malitia non videtur posse recusari, p ea,
quæ habentur in iuribus præallega. Et no. etiam, ꝙ il-
lud, quod appellat hic gl. iuramentum voluntarium,
potest dici extraiudiciale, quia extra iudicium defer-
tur. vt hic voluit Host. iudiciale vero dicitur, quod iu-
dicio defertur, tamen illud subdiuidit̄, q̄a qn̄q; defert̄
per partem parti iudice approbante, & confortante.
& tunc dicitur iudiciale, quandoq; defertur per iu-
dicem in supplementum probationis, & tunc appel-
3 latur iuramentum necessarium. ¶ † In ea. glo. ibi, ꝙ nō
est necessarium iuramentū subire, vel deferre, supple
si recuset. alias secus per l. manifestè. ff. eo. & no. ꝙ vbi
actor defert reo, si reus iuret fertur sententia pro reo,
nec potest appellari, ex quò ipse voluntariè elegit de-
cisionem per iuramentum fieri. si autem reus recusa-
ret iurare, tunc si apparet iusta causa non debet cogi
iurare, nec cogitur etiam tunc referre, sed si nō appa-
ret, nec etiam tunc referat, tunc condemnabitur, ac si
actori retulisset iuramentum, & actor iurasset, poterit
tamen tunc appellare, & in causa appel. de recusatio-
nis causa docere. per l. generaliter. §. siue autē. & §. j. &
ij. hic alleg. & quia in causa appellationis nō oppositū
& non probatū potest opponi, & probari. l. per hanc.
C. de temp. appel. si autē non probaret confirmabitur
4 prima sententia. ¶ † Si autem actor defert iuramentū
reo, & reus refert illud actori, & actor iuret fertur sen-
tentia pro actore. sed dubium est, an tūc reus poterit
appellare. Io. & Azo. ꝙ non, quia secundū eos oīs rela
tor poterit dici delator, & ideo sicuti deferens non ap
pellat si iuret, ille cui defert. sic nec appellabit referēs,
si iuret ille, cui refertur. sed Plac. tenuit oppositum, vt
tangit. glo. in d. §. siue autē. in l. generaliter. q̄a delator
sponte venit ad delationem, sed ille, qui refert, seu re
lator est: & sic ille cui defertur necesse habet iurare,
vel referre. facit. l. manifestè. ff. eo. & ideo est ei magis
subueniendum, per id, quod habetur. in c. ab arbit. de
offic. delega. in vj. & l. si fideiussor. §. necessaria. ff. qui
satisda. cogan. & hanc opi. approbat ibi Pet. & Cyn. &
sequitur etiam hic Io. An. Si autem actor nollet iura-
re, quando reus sibi defert, & tunc procedit, quod se-
quitur hic in gl. quia alterum de duobus poterit fieri.
nam vel iudex denegabit ei actionem, vel absoluet
reum, ac si reus ipse iurasset per iura allega. in gloss.
¶ In ea. gl. ibi, vel hic nouum ius. & sic secūdū hāc so
lutionem induceretur correctio. melius dic secundū
doct. quia ius nouum declarat, & distinguit antiquū,
quia iuramentum delatum debet p̄stari, vel referri, vt
d. l. manifestè. aliud nisi iusta causa recuset, vt hic pa-
tet, & in d. l. generaliter. §. j. ¶ In ea. glo. ibi. non potest
recedi. ¶ Hoc intellige verum qn̄ fuit iuramentū ne-
cessarium. secus si fuit iudiciale. vt patet. in d. l. admo-
nendi. circa fi. & ideo ratio diuersitatis hic tangitur p
gloss. nam in iudiciali imputare debet sibi pars, quia
elegit causam per iuramentum recedi. l. non erit. §. da
to. ff. de iureiuran. sed iuramentum necessarium defer
tur etiā altera parte inuita, & ideo magis succurritur;
& præcipuè cum sententia ex minus plena probatio-
ne feratur. ¶ In ea. glo. ibi vniuersorum bonorum. sup
ple, cum libera. facit, quod habetur. ff. de procu. l. pro-
5 cu. cui libera. ¶ † Extra gl. adde dictis docto. & domi.
Anto. inquantum tangit de semiplena probatione. &
b de scriptura b priuata, an faciat semiplenam probatio
nem. nam Bar. in l. admonendi. ff. de iureiuran. dicit,
ꝙ si scriptura priuata habet subscriptionem partium,
& testium illa facit plenam probationem, si probetur
per testes tantum, vel comparationem literarum. l. fi.
C. qui po. in pig. hab. quam dicit non esse correctā. se-
cus si habet subscriptionē partium tantum, vel testiū
tm̄, vel nullam, quia tunc si testes dicant se vidisse illā
scribi. tunc probat semiplenè, & similiter per compa-
rationem fit semiplena probatio. nam dictum istud,
non videtur verum ex eo. quia d. l. fi. parificat casum,
quando scriptura est facta manu partium, & quando
scripta manu alterius, & subscripta per partem, & sic
non loquitur. quando scripta, & subscripta per partes
¶ l. em quia. §. sed & si quis. aut in auth. de fide instru.
loquitur eodem casu quo loquitur. d. l. fi. & tamen di-
cit comparationem non facere plenam fidem. & ideo
dictum Bar. non videtur verum. ¶ Item videtur, quòd
quādo testes dicunt se interfuisse, & vidisse scribi scri
pturam, videtur ꝙ plenè probetur, per id, quod habe-
tur. in §. si quis igitur vult caute. de fi. instrum. cum §.
seq. de his duobus plene dixi. in c. j. de fid. instrumen.
6 ¶ † Item no. diligenter inquantum Bar. dicit, & sequi
tur etiam hic do. Anto. ꝙ confessio facta parte absen-
te, licèt non faciat plenam probationē. l. certum. §. si-
quis absente. ff. de cōfes. & no. s̄. de confes. c. fin. tn̄ fa-
cit semiplenā. per id, quod hr̄. in l. capite quinto. ff. de
adul. An autē fama faciat semiplenam probationem.
gl. ord. & notabilis voluit, ꝙ sic in causa ciuili in ca. ve
niens. el. i. s̄. de testi. quod Bar. videtur limitare. in l. de
minore. §. tormenta. ff. de quæsti. nisi probet famā ha-
buisse originem ex aliqua causa. facit, quod habetur.
in l. decurionum. C. de pœnis. & in c. qualiter, & quā
7 do. el. 2. j̄. de accusa. ¶ † No. diligenter, ꝙ attestationes
receptæ inter diuersas personas non faciant fidem in-
ter alias etiam super eodem artic. tn̄ secundum Bart.
in d. l. admonendi. faciunt semiplena. si tunc nō potue
runt examinari forte quia, mortui argu. l. fina. C. de te
8 stibus. ¶ † Item adde inquantum tangit, an in causa fa
mosa deferri possit iuramentum. nam Bar. videtur te-
nere, ꝙ sic per l. 3. §. in quacunq;. ff. de iureiurā. & l. lex
Corne. §. hac. lege. ff. de iniur. tamen do. Ant. hic vr̄ cō
trarium. q̄a secundum eum hæc cā vr̄ esse ardua, & iō
vr̄, ꝙ exigantur plene probationes. facit, quod habet̄.
in l. fi. C. de proba. & in l. sciant. C. eo. ti. & idem videt̄
velle hic Io. An. & Specu. in ti. de iura. dela. §. j. ver. vt
aut. ad iura allegata per Bar. potest responderi, ꝙ lo-
quantur in iuramento iudiciali. non autem in iura-
mento necessario. & pro hac parte faciat, quia cā fa-
mæ, videt̄ afficere p̄sonā. l. cogitationum. §. j. ff. de var.
& extraor. cog. & sic videtur censeri maior quacunq;
pecunia. l. in seruorum. ff. de pœnis. & ideo, sicut quā-
do est quæstio de omnibus bonis, vel maiori par-

a Se summat. ā. Ab. tamē summat pro iu ...ntibus vi. de cum hic hæc est ma teria lega. lis de qua vide. C. de re cre. & iu reiurā. vbi per scribē. per totum. ti. C. & ff la bora, si re- lis.

b Scriptura priuata. An aūt scriptura priuata signata manu debitoris: licet al's eā scripserit, an va leat vide p Pau. de Ca. in l hac cō sultissima. versicul. no. C. de testa.

non licet,sed ex eo, qđ perfecte non probat.¶Itē no.
2 ꝙ non statur † iuramento cōiugis asserēris matrimo
nium contractum.facit,quod hř.in c.super eo.j.de co
3 qui cogno.consan.¶†Itē no.ꝙ ꝯ iuramentū per sentē
tiam reprobatū ius nō prohibet contrauentionē , sed
relinquit iurantē suæ conscientiæ.& sic potest venire
contra iuřm si velit.& eadē rōne vř,ꝙ vbi sñia est lata
contra confessionem, quā fecit pars,non teneř confi-
tēs stare illi cōfessioni.vt hic patet in simili, qđ est no
tādū per limitationē eorū,quæ habentur.in ca.fi.ş.de
4 cōfes.& l.vnica.C.de cōfes.¶† Vltimo no.ꝙ periuriū
non est de criminibus , quod habeat impedire matri-
moniū,super quo vide bonā gl.in c.ij.j.de pœni. & re
5 mis.¶†In gl.j.in fi.[a] Host.tenet simpliciter contrariū.
a per l.iij.§.pe.ff.de iurein.vbi videř, ꝙ quacunq; actio-
ne agatur possit deferri iuřm.fatetur tñ, ꝙ sñia ad præ
judicium matrimonij non transibit in rē iudicatam.
quominus si appareat postea contrarium possit, & de
beat retractari,quia etiam hoc contingit , qñ ex ple-
nis probationibus est lata,vt j.de re iudi.ca.tenor.& c
consanguinei.& c.lator. sed Iaco.Butr.& Bar.dicunt,
quod si agitur ad dissolutionem matrimonii,non dēt
deferri,qa solū per mortem dissoluitur matrimoniū.
ş.de trās.c.ij.sed si agař,quod declaretur matrimoniū
esse.tunc secundū eos poterit deferri ei qui stat ꝓ ma
trimonio non ei qui stat cōtra matrimoniū, sed tu po
tes dicere,vt tangit.d.Ant.j.eo.in c.fin.& hoc casu iu
ramentum iudiciale potest deferri ei,qui stat ꝓ matri
monio,qa uř deferens cōsentire , si ille iurat.facit.l.q
jurasse.§.fi.ff.de iureiur.& sic saltem ex tali consensu
inducetur matrimoniū illo iurante cui est delatū, sed
iuramentum necessariū in supplementū plenę proba
tionis non vř deferendum ſm eum etiam ei qui stat
pro matrimonio,cum causa sit magna.vt dicit glos.&
de facili forte non possent haberi probationes contra
sñiam,si illa referretur pro iurante. & ideo non videř
iuřm deferendum,per id,quod dixit gl.& etiam no.j.
eo.c.fi.& per hoc etiā patet quid dicendum in cā mo
nachationis,si aliquis petitur in monachum alicuius
monasterii,an tunc deferatur iuramentum.nam dicē
dum est , vt superius est dictū in causa matrimoniali.
¶In glo.ij.in fi.aduerte,quia per id,quod dixit gl.non
habes claram responsionem.ad §.nihil.vnde dic,ꝙ ibi
erat simplex assertio inquantum asserebat alium pos-
sidere quæ poterat esse erronea propter ignorantiam
facti alieni, quia fortè vendicans rem possidebat rem
ipsam per procuratorem,cum id ignorabat. & ideo nō
mirum si postea potest redire ad interdictū vti posside
tis,& dicere se possidere,sed hic mulier iurauit , & sic
fuit assertio iurata super facto proprio.& sic verisimi-
liter præsumiř mulier sciuisse,an verum iurauerit , &
præsumiř in dubio,ꝙ sic ad sui præiudicium,ꝓ id,qđ
hř.in l.sancimus.C.ad l.Iul.repe.& ꝓ id , quod supra
dixit gl.& ideo hoc casu relinquiř suæ conscientiæ ꝓ
pter rationem literæ.¶An aūt si petat banna poni , ꝙ
si aliquis sciat impedimentum subesse . ne contrahat
debeat comparere,dic ꝙ non debent simpliciter dene
gari,ne aliàs videatur denegari matrimonium cum il
la sint præambula ad matrimonium.j. de clan.despō.
in c.fi.nec etiam simpliciter videnř concedenda,ne vi
deař dari licentia contrahendi, sed poterit concedere
præmissa protestatione, ꝙ per illam non intendit da-
re,aut denegare licentiam contrahendi.Consuluit ta-
men Hosti.ꝙ episcopus suadeat illi continentiam.fa-
cit.j.de eo qui con.ma.cum cōsan. vxo.suæ.in c.discre
tionem si tñ non potest illam ad continentiam indu-
cere potest concedere banna cum protestatione præ-
dicta. dicit tamen, quòd licèt prædicta protestatio sit

[a] In gl.j.in fin.an iuramentū sit deferendū in causa matrimoniali vide per.d.Azo i summa.ff.de re.cre.& iureiur.§.item in cā monachationis.

vtilis,non tamen videtur omnino necessaria . argu.l.
non videtur.ff.de iudi.quia per illam non videtur sim
pliciter dari licentia contrahendi.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum de seruandis statutis ecclesiæ intelligitur de statutis subsi-
stentibus tempore iuramenti.*

Lericus. Se summat,& non reci
pit cōmodā diuisionē.
1 ¶† No.ꝙ iuřm de seruādis statutis ec-
clesiæ intelligiř de statutis tūc subsistē
tibus ſm tēpus iuramēti, & non de po
stea ęditis.facit,quod hř.in l.si ita.ff.de
au.& ar.le.¶No.ꝙ in his in quibus requiritur forma-
lis expressio ad concludendam obligationem,non suf
ficit simplex consensus cum relatione ad aliud aliàs
præstitum . & sic no.quod vbi exigitur certa forma in
actu.actus de præterito non pōt ad alium postea sub-
secutū extendi illa forma specifice non repetita , qđ
est notandū.& sic facit, quòd si aliquis post stip.ex in
teruallo dicat consentio per stipulationem,quam tibi
feci dare.c.non obligabitur ex ipsa stipu.facit etiam,
quod si detur licentia notario,vel iudici, quod exten-
dat instrumentum prout vult, quod non possit ibi da
dere iuramentum , vel stipu.si formaliter non inter-
cessit,qa nō pōt hoc simplici cōsensu suppleri,cū ha-
bet certā formā.vt patet. in l.j.ff.de ver.ob.& hic etiā
colligiř,& bñ dixi.ş.si interuallo cōsentio. secus si in
continēti , qa quæ incōtinēti fiunt vñr inesse.l.lecta.
ver.dicebam.ff.si cer.pe.& l.petens.C.de pac.& facit.
ş.de elect.officij.¶In gl.2.in fi.& pro hoc facit, quod
hř.in c.ij.xxij.q.v. & qđ dixi . supra eo.& si Christus.
circa fi.Et aduerte,qa vř, ꝙ licèt virtute iuramen.pri-
mo loco pstiti non teneatur in casu isto clericus.tñ vē
ꝙ teneař vi secundi iuramenti inquantū ꝓmisit serua
re per iuřm,quod prius præstitit,cum ēt si iuretur per
creaturas teneař qs seruare iuramentum .supra eo.&
si Christus.ideo Cal.fateř cōtrariū. Et dicit decretalē
limitandā,& intelligendā, vt non teneař vi iuramen-
ti.s.primi,sed bene tenebiř vi secūdi.Sed istud vř lite-
rā istā violare.vnde pōt dici. hoc dicit.d.Ant.qđ cōtra
riū ꝓcederet,cum non constaret,qđ secundo loco vo
luisset iurare, qđ hic non cōtingebat.vnde potius vē
fuisse mens solūmodo extendere primū iuramentū.
& ideo non induciř aliud iuřm,cum actus agentium
nō operetur vltra intentionem eorum.l. non omnis.
ff.si cer.pe.& istud etiam fuit de mente Archi.in c.ne
quis.xxij.q.ij.facit etiam quod notat Io.An.in additio
ne Specu.in titu.de iureiur.circa finem.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum delatum a iudice parti non potest recusari nec referri.*
2 *Iuramentum delatum a parte parti potest recusari, & referri.*
3 *Actor si defert iuramentum reo, & reus iuret, fertur sententia pro reo nec potest appellari.*
4 *Actor si defert iuramentum reo, & reus refert illud actori, & actor iuret, fertur sententia pro actore , sed an tunc poterit reus appellare.*
5 *Scriptura priuata, an faciat semiplenam probationem.*
6 *Confessio facta parte absente non facit plenam probationem, sed semiplenam.*
7 *Attestationes receptæ inter diuersas personas non faciunt fidem inter alias etiam super eodem articulo.*
8 *Iuramentum, an possit deferri in causa famosa.*
9 *Iuramentum, an sit differendum in causa monachationis.*
10 *Iuramentum, an sit deferendum in causa matrimoniali.*
11 *Iuramentum necessarium , an in supplementum probationis deferri possit.*
12 *Et an in causa criminali.*
13 *Iuramentum cui deferri debeat eo casu quo potest & debet deferri.*
14 *Testes si nouiter reperiantur, an retractetur sentētia, quæ lata est propter iuramentum necessarium.*

Iuramen-

a
Vramentum. Se summat, a & hīc quinque
dicta, q̄ patēt, vel potes dicere, q̄d sunt
duæ partes principales, q̄a ī prima tra
ctat de recusatione, & relaxatione iura
menti. in secunda tractat de relatione
iuramenti in iudicio fienda: secunda ibi, sanè. ¶ No. j.
1 q̄ † iuramentum delatum a iudice parti non potest re
2 cusari, nec referri. ¶ † Item no. q̄ iuramentum delatū
a parte parti in iudicio. licitè p̄t recusari, & referri.
fallit in conuento actione famosa, qui non potest re-
ferre. ¶ Item no. q̄ vbi actor deficit in probatione, si p̄
sumptiuè aliqua facit pro actore iuramentum purga-
tionis defertur reo. nisi ex circunstantijs iudici videat̄
deferendū esse actori. ¶ In glo. j. ibi, vt hic in prima li-
nea. & sic intelligit glo. principium, quando defertur
iuramentum necessarium in supplementum proba-
tionum per iudicem alicui parti. sed do. Ant. videtur
intelligere, q̄ loquatur de iuramēto, quod appellatur
iuramentum malitiæ, quando suspicatur de malitia.
de quo. in c. ij. de iura. cal. lib. vj. & facit, quod habet̄.
in c. vltra tertiam. s̄. de testi. sed tutius est tenere gloss.
quia illud de malitia non videtur posse recusari, p̄ ea,
quæ habentur in iuribus præallega. Et no. etiam, q̄ il-
lud, quod appellat hic gl. iuramentum voluntarium,
potest dici extraiudiciale, quia extra iudicium defer-
tur. vt hic voluit Host. iudiciale vero dicitur, quod iu-
dicio defertur, tamen illud subdiuidit̄, q̄a q̄nq; defert̄
per partem parti iudice approbante, & confortante.
& tunc dicitur iudiciale, quandoq; defertur per iu-
dicem in supplementum probationis, & tunc appel-
3 latur iuramentum necessarium. ¶ † In ea. glo. ibi, q̄ nō
est necessarium iuramentū subire, vel deferre, supple
si recuset̄. alias secus per l. manifestè. ff. eo. & no. q̄ vbi
actor defert reo, si reus iuret fertur sententia pro reo,
nec potest appellari, ex quo ipse voluntariè elegit de-
cisionem per iuramentum fieri. si autem reus recusa-
ret iurare, tunc si apparet iusta causa non debet cogi
iurare, nec cogitur etiam tunc referre, sed si nō appa-
ret, nec etiam tunc referat, tunc condemnabitur, ac si
actori retulisset iuramentum, & actor iurasset, poterit
tamen tunc appellare, & in causa appel. de recusatio-
nis causa docere. per l. generaliter. §. siue autē. & §. j. &
ij. hic alleg. & quia in causa appellationis nō oppositū
& non probatū potest opponi, & probari. l. per hanc.
C. de temp. appel. si autē non probatet confirmabitur
4 prima sententia. ¶ † Si autem actor defert iuramentū
reo, & reus refert illud actori, & actor iuret fertur sen-
tentia pro actore. sed dubium est, an tūc reus poterit
appellare. Io. & Azo. q̄ non, quia secundū eos oīs rela
tor poterit dici delator, & ideo sicuti deferens non ap
pellat si iuret, ille cui defert. sic nec appellabit referēs,
si iuret ille, cui refertur. sed Plac. tenuit oppositum, vt
tangit. glo. in d. §. siue autē. in l. generaliter. q̄a delator
sponte venit ad delationem, sed ille, qui refert, seu re
lator est: & sic ille cui defertur necesse habet iurare,
vel referre. facit. l. manifestè. ff. eo. & ideo est ei magis
subueniendum, per id, quod habetur. in c. ab arbit. de
offic. delega. in vj. & l. si fideiussor. §. necessaria. ff. qui
satisda. cogan. & hanc opi. approbat ibi Pet. & Cyn. &
sequitur etiam hic Io. An. Si autem actor nollet iura-
re, quando reus sibi defert, & tunc procedit, quod se-
quitur hic in gl. quia alterum de duobus poterit fieri.
nam vel iudex denegabit ei actionem, vel absoluet
reum, ac si reus ipse iurasset per iura allega. in gloss.
¶ In ea. gl. ibi, vel hic nouum ius. & sic secūdū hāc so
lutionem induceretur correctio. melius dic secundū
doct. quia ius nouum declarat, & distinguit antiquū,
quia iuramentum delatum debet p̄stari, vel referri, vt
d. l. manifestè. saluo nisi iusta causa recuset̄, vt hic pa-
tet, & in d. l. generaliter. §. j. ¶ In ea. glo. ibi. non potest
recedi. ¶ Hoc intellige verum q̄n fuit iuramentū ne-
cessarium. secus si fuit iudiciale. vt patet. in d. l. admo-
nendi. circa fi. & ideo ratio diuersitatis hic tangitur p
gloss. nam in iudiciali imputare debet sibi pars, quia
elegit causam per iuramentum recedi. l. non erit. §. da
to. ff. de iureiuran. sed iuramentum necessarium defer
tur etiā altera parte inuita, & ideo magis succurritur,
& præcipue cum sententia ex minus plena probatio-
ne feratur. ¶ In ea. glo. ibi vniuersorum bonorum. sup
ple, cum libera. facit, quod habetur. ff. de procu. l. pro-
5 cu. cui libera. ¶ † Extra gl. adde dictis docto. & domi.
Anto. inquantum tangit de semiplena probatione. &
b de scriptura b priuata, an faciat semiplenam probatio
nem. nam Bar. in l. admonendi. ff. de iureiuran. dicit,
q̄ si scriptura priuata habet subscriptionem partium,
& testium illa facit plenam probationem, si probetur
per testes tantum, vel comparationem literarum. l. fi.
C. qui po. in pig. hab. quam dicit non esse correctā. se-
cus si habet subscriptionē partium tantum, vel testiū
tm̄, vel nullam, quia tunc si testes dicant se vidisse illā
scribi. tunc probat semiplenè, & similiter per compa-
rationem fit semiplena probatio. nam dictum istud,
non videtur verum ex eo. quia d. l. fi. parificat casum,
quando scriptura est facta manu partium, & quando
scripta manu alterius, & subscripta per partem, & sic
non loquitur. quando scripta, & subscripta per partes
¶ Item quia. §. sed & si quis. aut in auth. de fide instru.
loquitur eodem casu quo loquitur. d. l. fi. & tamen di-
cit comparationem non facere plenam fidem. & ideo
dictum Bar. non videtur verum. ¶ Item videtur, quòd
quādo testes dicunt se interfuisse, & vidisse scribi scri
pturam, videtur q̄ plenè probetur, per id, quod habe-
tur. in §. si quis igitur vult caute. de fi. instrum. cum §.
seq. de his duobus plene dixi. in c. j. de fid. instrumen.
6 ¶ † Item no. diligenter inquantum Bar. dicit, & sequi
tur etiam hic do. Anto. q̄ confessio facta parte absen-
te, licèt non faciat plenam probationē. l. certum. §. si
quis absente. ff. de cōfes. & no. s̄. de confes. c. fin. tn̄ fa-
cit semiplenā. per id, quod h̄r. in l. capite quinto. ff. de
adul. An autē fama faciat semiplenam probationem.
gl. ord. & notabilis voluit, q̄ sic in causa ciuili in ca. ve
niens. el. 1. s̄. de testi. quod Bar. videtur limitare. in l. de
minore. §. tormenta. ff. de quæsti. nisi probet famā ha-
buisse originem ex aliqua causa. facit, quod habetur.
in l. decurionum. C. de pœnis. & in c. qualiter, & quā
7 do. el. 2. j. de accusa. ¶ † No. diligenter, q̄ attestationes
receptæ inter diuersas personas non faciant fidem in-
ter alias etiam super eodem artic. tn̄ secundum Bart.
in d. l. admonendi. faciunt semiplena. si tunc nō potue
runt examinari forte quia, mortui argu. l. fina. C. de te
8 stibus. ¶ † Item adde inquantum tangit, an in causa fa
mosa deferri possit iuramentum. nam Bar. videtur te-
nere, q̄ sic per l. 3. §. in quacunq;. ff. de iureiurā. & l. lex
Corne. §. hac. lege. ff. de iniur. tamen do. Ant. hic vī cō
trarium. q̄a secundum eum hæc cā vī esse ardua, & iō
vī, q̄ exigantur plene probationes. facit, quod habet̄.
in l. fi. C. de proba. & in l. sciant. C. eo. ti. & idem videt̄
velle hic Io. An. & Specu. in ti. de iura. dela. §. j. ver. vt
aut. ad iura allegata per Bar. potest responderi, q̄ lo-
quantur in iuramento iudiciali. non autem in iura-
mento necessario. & pro hac parte faciat, quia cā fa-
mæ, videt̄ afficere psonā. l. cogitationum. §. j. ff. de var.
& extraor. cog. & sic videtur censeri maior quacunq;
pecunia. l. in seruorum. ff. de pœnis. & ideo, sicut quā-
do est quæstio de omnibus bonis, vel maiori par-

a Se summat. Ab. tamē summat pro in ventibus vi. de eum hic h ec est ma teria legalis de qua vide. C. de re cre. & in reiurā vbi per scribē. per eorum. ti. C. & ff. la bora, ū vehs.

b Scriptura priuata. An aūt scriptura priuata signata manu debitoris: licet al's est scripserit, an valeat vide p Pau. de Ca. in l hac cō sultissima. versi. nl. no. C. de testa.

te bonorum non est locus iuramento necessario cum æquipararetur criminali.l.propter litem.ff.de excu.tut. ita etiam vt in proposito non esse locum delationi.
9 ¶† Et per prædicta etiam videt q in causa monachationis non sit locus delationi iuramenti necessarii,q a ibi videtur esse quæstio omnium bonorum in consequētiam, cum monachus nihil possit habere propriū. de statu.mona.cum ad monasterium.circa fi.& sic intelligitur.gl.in l.iij.§.quacunq;.alleg.cōtrarium.tamē videt voluisse glo.in c.vidua.de regu. sed posses dicere,q illa glo.intelligatur in iuramēto iudiciali. & vbi deferret per illum qui peteretur in monachū , q a tūc videt fateri se velle esse monachum. si actor iurauit per id,quod hr. in l.qui iurasse.§.fi.ff.de iureiu.econtra aūt per actorē ipsi reo non videtur posse dari, quia ex euentione partium non videt posse dissolui monachus.facit,quod habetur.in simili de matrimonio carnali.in c.super eod.de eo qui cog.consan.vxo.suæ. &
10 per hoc pōt ēt inferri.¶† Quid in causa matrimoniali. nam si aliquis petit aliquam in vxorem iuramentum iudiciale poterit deferri per mulierem agenti.quia vr tunc consentire,q sit vxor,si ille iurauerit.quod pōt facere etiam si prius nō fuisset,sed econtra per actorem ipsi mulieri deferri non pōt , quia etiam ex consensu amborū matrimoniū dissolui non potest. vt dicto ca.
11 super eo.¶ † An autem iuramentum necessarium in supplementum probationis deferri possit.gloss. videtur velle,q sic in dicto.§.quacunq;.& etiam Hostien. hic sentiunt tamen , q si sequatur, sententia illa non transibit in rem iudicatam quominus si postea appareat de veritate illa possit retractari,quia hoc etiam cōtingeret si præcedente plena probatione illa esset lata,per ea,quæ habentur.in c.tenor.& c.lator. de re iu di.sic multofortius, quando esset lata ex minus plena.Bar.tamen.in d.§.quacunq;.videtur velle hoc procedere,quando defertur stanti pro matrimonio, quia tali potest deferri, sed stanti contra matrimonium ſm eum deferri non debebit argu.d.c. super eo.sed domi. Anto.hic dicit , q etiam stanti pro matrimonio non videtur deferendum,cum causa sit ardua.& quia fortè non de facili poterit probari contrarium, si sequatur sententia. & fortè ista pars est verior , quia si non sufficit confessio vtriusq; partis.vt in præalleg.cap.super eo. multominus videtur sufficere confessio vnius partis tantum,licèt etiam interueniat vnus testis,hęc tamen ratio videtur concludere, quando defertur stāti contra matrimonium. tamen cum æqualitas seruari debeat in iudiciis.l.fi.C.de fructi. & li.expen.videtur,q sicut non debet deferri stanti contra matrimonium.vbi adest semiplena probatio.ita nec etiam deferatur stanti pro matrimonio.¶† An autem in causa criminali possit deferri. conclude quòd iudiciale potest deferri per reum actori. quia videtur fateri crimē, si actor iurauit per d.l.qui iurasse.§.fi.sed econtra per actorem reo non quia non est in potestate actoris desistere.l.j.& l.& in priuatis.ff.ad turpillia. De necessaria autem,an possit deferri,dic, q non, quia causa est ardua , & requiruntur probationes luce clariores.l. sciant.C.de proba.fateor tamen , q eo casu quo reus venerit absoluendus:poterit deferri iuramentum ipsi reo.si aliqua præsumptio sit cōtra eum per istum tex. & per id , quod habetur . in l.præsenti.§.sicubi.C.de his qui ad eccle.confu.& hoc etiam tenuit Butr.in d. l.admonendi. & in l.bonæfidei.& eadem ratione ita videtur dicendum in causa matrimoniali . & in causa monachationis.facit,quod habetur. in c.attestationes.infra,de despon.impub.& quia vt dixit But.si ab solueretur nullo præstito iuramento , multo fortius eo præstito . & hæc vera , quando agitur criminaliter de crimine. etiam si agatur ad pœnam pecuniariam applicandam fisco.per id, quod habetur . in l.iij.§.j.ff. de sep.vio.licèt domi.Ant.hic aliter videatur sentire, & non bene.quia in tali non licet desistere , & requirunt probationes plenę.vt d.l.& in priuatis. & l.sciāt. Si autem aliter ageretur de crimine , tunc idē videret dicendū,quod de mera ciuili,per id,quod habetur.in d.l.iij.§.quacūq;.& in l.lex Cor.§.hac lege.nisi fortassè esset causa famosa . de qua dicendum est,vt supra.
13 ¶†Item aduerte,quia est quæstio cui deferri debet iuramentum eo casu quo pōt,& debet deferri.cōclude, q debet deferri ei qui melius verisimiliter scit veritatē.vt tetigit gl.in d.l.bonæfidei.Et melius dicitur scire ille de cuius facto agitur,quàm alius qui tractat de facto alieno.facit, quod habetur. in l.q in alterius.ff. de reg.iur.& in l.q.q.ff.ad velleia.si autē vterq; pariter verisimiliter veritatem scit. tunc debet deferri illi de quo est præsumptio,q potius dicat veritatē.hoc autem pōt contingere,quia forte sit legalior,& secundū Cy.in l.bonæfidei præsumit legalior in dubio,si de melioribus parentibus sit natus. arg.l.q si nolit.§.qui mācipia.ff.de ædil.cdi.¶ Secundo ex qualitate actus alias artium.vt quia alter magis virtuose vixit, quàm alius.facit.c.cum in iuuentute.supra,de pręsump.l.nō omnes.§.a barbaris.ff.de re mili.¶Item si alter sit in dignitate: alter non est.magis præsumendum est pro eo qui est in dignitate.arg.l.j.ff.de offi.præfect.præto. ¶Item ex accidentia rerum , vt si alter sit diues,alter pauper.nam facilius præsumitur deictare.l.iij.ff de testibus.& in §.si vero ignotū . Auth.de testibus, quod intellige verum secundum Cyn.in d.l.in bonæfidei. quando diuitiæ sunt bene aequisitæ.secus si male , vt contingit in vsurarijs stipendiarijs , & raptoribus . nā præsumendum est contra tales , quod sicut perdiderunt animam male acquirendo.ita etiam maculabūt illam deierando.l.fi ciui.§.ijsdem.ff.de acc.& in regu la semel malus.de reg. iur.in vj.Et dicit etiam Ia.Butri.q dignior reputatur masculus quàm fœmina , per ea,quæ habentur . in l.fi.ff.de fide instrumen.& ideo in dubio potius est deferendum masculo. Si autē sint æqualis conditionis . glo.in l.admonendi.& in d.l.in bonæfidei,videtur velle, q deferatur illi qui semiplenè probauit. licèt referat alias opin.& istud sequitur Bar.in d.l.admonendi.sed tex.hic videt velle, q deferatur reo.& glos.hoc vult in regula.cum sint partium. de regu.iur.in 6.Iacob.de Butri.dicit, quòd si est plusquam semiplene probatum,puta per duos testes. quorum alter est consanguineus. tunc deferatur habenti plusquam semiplenam probationem,si autem tantum sit semiplenè probatum , defertur reo domi.Anto.hic finaliter tenet cæteris paribus deferendum reo etiam si sit plusquam semiplene probatum . ex eo, quia grauatur reus per regulam,quæ habet, q actore non probante plenam intentionem suam reus debet absolui.C.de æden.l.qui accusare.& infra,vt eccle.bene.cap.vt nostrum. ergo in alio debet releuari, vt sibi deferatur.argumē.l.eum qui.ff.de iureiuran.¶Et pro ista parte etiam facit,quia quando sunt opiniones, in dubio debemus accipere illam,quæ fauet reo . argumen.l.fauorabiliores.ff. de regul.iur.tex.tamen in §.sacramentum.in ti.de consue.tec.fue.in vsibus feudorum. videtur velle , quòd deferatur ei qui habet semiplenam probationem.sed posses dicere , q illud in causa feudali in qua etiam multa specialia statuuntur facit, quod not.Barto.in l.iurisiurandi.§.si liberi.ff.de oper.liberto. Bartol.in d.l.admonendi . respondebat ad istum tex.quòd hic præsumptio faciebat pro actore,sed

re,ſed non erat ſemiplenè probatũ.tutius puto tene-
re cum gl.in c.cũ ſint partiũ.per id,qđ hř in §.in regu-
c4 la fauorabiliores.ff.c.¶†Vltimo tangit Bar.in d.l.ad-
monendi.& etiam hic do.Ant.circa finem.qa in l.ad..
monendi.dicitur,ꝙ quando fertur ſententia propter
iuramentum neceſſarium delatum in ſupplementum
probationis,retractari poteſt propter inſtrumenta quę
nouiter reperiantur.an idem ſi nouiter reperiantur te
ſtes,qui tunc non potuerunt haberi. Bar.dicit,ꝙ non
ſi prius ſemiplena probatio facta erat per vnum teſtẽ.
quia poſt publicationem atteſtationum non poſſunt
alij ꝓduci etiã in diuerſa inſtãtia,vt in cle.teſtibus. de
teſt.quæ ratio ceſſat,cum inſtrumenta producuntur.
Secus dicit ſi ſemiplena probatio eſſet facta aliter quã
per teſtes.quia tunc idẽ dicit,ꝙ in inſtrumentis.nã
appellatione inſtrumentorum comprehenduntur ẽt
teſtes.ſ. de teſti.cogen.peruenit. & ff. de fide inſtru.l.
j.ſed do.Anto.tenet,quod indiſtincte etiam per teſtes
poterit probari contrarium. quia cum non obſtet ſen-
tentia probationi,non debebit obſtare publicatio per
id,quod habetur.ſupra.de ꝓba.licèt,& c.iurauit.de te
ſti.c.ſeries.¶Item,quia probatio minus plena vř poſ-
ſe reprobari per plenã nõ obſtante publicatione ſicut
ſemiplenè ꝓbatũ pôt poſtea plenè ꝓbari.ſ.de teſt. ve-
niens.el.ij.¶Sed fortè opi.Bar.verior. quia, ex quò ſe-
mel deuentum eſt ad productionẽ teſtiũ in plenario
iudicio.& facta eſt publicatio. non vř, qđ ꝑ timorẽ
ſubornationis. deinceps poſſint produci teſtes. per id,
qđ hř.in d.cle.teſtib.nec obſt.iura alle.per eũ qa intel
liguntur,qñ nõ ꝓducunť teſtes ſuper eo articulo, vel
directo ꝯtrario. vt patet ex no.in d.c.licèt.ſaluo tñ,qđ
habetur in cauſa matrimoniali in d. c. ſeries. & ꝑ pdi-
cta etiã nõ obſtat,qđ habeť in d.c.ueniens.qa ibi pri-
mo iudiciũ ſummariũ.ſed huic fuit plenariũ. ideo nõ
videtur recedẽdũ a regula dictæ cle. reliqua pertinen-
tia ad materiam decretalis dic, vt hic per do. Anto.&
per Bar.in d.l.admonendi.

a De exceptionibus. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio oppoſita contra teſtes non debet ſtatim probari, ſed ſufficit, quòd probetur ante ſententiam.*
2 *Exceptio reprobatoria perſonæ teſtium non poteſt opponi, ſiue probari poſt ſententiam.*
3 *Teſtis repellitur ſi eſt ſuſpectus infamis, aut ſi habeat maculam corporis propter quam repellitur a promotione ordinum.*
4 *Conuictus de crimine in quocunque iudicio, & cũ quacunque perſona repellitur a teſtificando in alio iudicio.*
5 *Crimen probatum per modum exceptionis non punitur pœna ordinaria vbi non eſt connexum negotio. & nu.9.*
6 *Confeſſo imponitur pœna etiam ordinaria, quando de crimine agitur aliter, quàm per viam exceptionis.*
7 *Acta facta in alio iudicio, etiam cum alia perſona probant.*
8 *Exceptio, quæ opponitur cõtra perſonas teſtiũ poteſt dici perẽptoria.*

b DEnique. Si teſtis[b] de crimine cõ
tra eum excepto cõuin
citur,vel aliàs cõuictus apparet repel-
litur a teſtimonio: ſed de crimine non
punitur ſi non tangit negotium prin-
cipale.hoc dicit.Et tria ſunt dicta ꝙ pa
1 tẽt.ſm ibi:ꝙ ſi.tertiũ ibi cæterũ.¶†Nota primo,ꝙ pro
batio exceptionis oppoſitę cõtra teſtes nõ vř neceſſa-
rio ſtatim fienda. ſed videtur ſufficere, quòd fiat ante
ſententiam, de quo dicendum, vt plenè dictum fuit
2 in c. ex parte ade. ſupra.de teſtib.¶†Item nota,ꝙ ex
ceptio reprobatoria perſonæ teſtiũ non uidetur poſſe
opponi, ſeu probari poſt ſententiam. & ſic idem videť
in ea.quod in alia exceptio.facit.l.perẽptorias.C. ſen.
reſcin.non poſ.& quòd not. per gloſſ.in d. c.ex parte.
3 ¶†Item no.tria ꝙ detrahunt de fide teſtis.ſ. quando
eſt ſuſpectus,infamis, vel quando habet aliquam ma
culam,& dicitur habere maculam,quãdo eſt talis ma-
cula corporis,quæ impediret eum promoueri ad ordi-
nes:talis enim macula repellit, quem a teſtificando in
criminali contra clericum.vt no.in c.ipſi apoſtoli.ij.q.
vij.ſm Pet.& Ab.& an q̃libet īfamia facti, vel iuris re
pellat.recurre ad.c.teſtimoniũ.ſ.de teſtibus.¶Item no
ta caſum in quo res inter alios acta facit fidẽ ſcilicet,
quando ex illa afficiť perſona. vnde conuictus de cri-
mine in quocunque iudicio,& cũ quacũq; perſona re
pellitur a teſtificando in alio iudicio.& cũ alia perſo-
na hoc ſolo docto ꝙ aliàs fuit cõuictus:niſi alr ſe excu-
4 ſet.¶†Itẽ not.ꝙ crimen probatũ ꝑ modum exceptio-
nis non puniť pęna ordinaria. vbi non eſt connexum
negotio,de quo agitur.& ſic ſecus videtur a contrario
ſi eſt connexum. & ſecundum hoc dictio, ꝓſertim,ex-
ponitur pro tantum. & hæc expoſitio eſt vera ꝑ id,qđ
hř in l.ij.§.ſi publico.ff.de adul.vbi puniť pęna ordina
ria. qñ crimen connexum eſt oppoſitum. vt erat ibi
crimen lenocinij.de quo excipiebat ibi mulier. & vi-
detur procedere ſiue conſtet per confeſſionẽ, ſiue ꝑ te
ſtes per iſtũ tex.qui pariter de vtroque loquitur, ꝑ id,
quod hř.in d.§.ſi publico. & hoc ẽt hic ſequiť Io.An.
licèt Inn.hic dicat,ꝙ pœna ordinaria imponitur, quã-
do conſtat per confeſſionem de ipſo crimine excepto,
& connexo.ſecus ſi per teſtes.& hoc ſequitur do.Ant.
qa ſecundum eum non videť poſſe imponi pœna or-
dinaria non præcedẽte tela ordinarij iudicii.ſecus,quã
do apparet confeſſio, quia illa non videť exigere telã
iudicii.cum confeſſioni ſtãdũ ſit cõtra cõfitẽtẽ, & nõ
præcedente tela ordinaria iudicij. facit, quod no.Inn.
j.de accu.qualiter,& qñ.el.ij.& ſecũdũ hoc dictio,præ
ſertim,deberet exponi,pro maxime, qñ ꝓbatio fit per
teſtes.ſed,qñ ꝑ cõfeſſionẽ,tunc debet exponi pro tan-
tũ.ſed hoc mihi non placet, qa eadẽ dictio ad diuerſa — a De exceptionibus. ſup continuatione huius rub. magnæ vtilitatis vide do. Abb. & Fely. q hic notatu digna ſcribunt.
relata in dubio vniformiter debet intelligi. vt l.iã hoc
iur.ff.de ver.obli.& ſic placet opi.Io.An.vbi autẽ cri-
men non contingit negotiũ de quo quæritur pôt pro-
cedere differentiã. Inno. quo ad pœnam extraordina-
riam imponendã. quia ſi crimen non cõnexum pro-
bať per teſtes.non punitur pœna etiã extraordinaria.
ſed ſolum repelleť.facit.ſupra.de ordi. cog.in c.ij. cir-
ca finem. ſecus ſi conſtat per confeſſionẽ. & hoc ſeqť
Io.An.ſed fortè poſſet dici. ꝙ etiam pœna extraordi-
naria poſſit puniri,quando probatur per teſtes. per id,
quod habeť in l.nullum.C.de teſti.niſi reſtringas illã,
quando per confeſſionẽ,vel vacillationẽ, cõſtat de de-
5 licto teſtis.¶†Et ex prædictis potes notare, quòd id
quod dicitur,ꝙ confeſſo imponitur pœna etiam ordi-
naria.vt voluit Inno.in c.qualiter,& qñ.el. ij.j. de ac-
cuſa.& facit, quod no.Bart.in l. ſi confeſſus. ff.de cu-
ſto.reo.illud eſt verũ, quando de crimine agiť aliter q̃ — b Si teſtis. idẽ ſumant d. Abba. & Fely.
per uiam exceptionis, vt hic aperte videtur probari,
quod eſt diligenter notandum pro limitatione illius
dicit. ¶ In gloſſ. ſecunda ibi: ſine alia probatione.
6 & ex hoc nota, quòd † acta facta in alio iudicio etiã
cum alia perſona probant, quando per illa afficitur ꝑ-
ſona.facit, quod not.per gl.in l.ex ea.ff.de poſtu.¶In
ead.gl.ibi aliud ſecũdũ leges.ſupple,quæ ſeruantur,&
ſeruari debẽt in foro ciuili in terris ſubiectis ĩpetio ꝑ
id,quod no.gl.in c.ij.de arbi.in vj.¶In glo. exhibenda
ibi:vel infra terminũ. & innuit gl. hoc eſſe arbitrariũ.
ſed de hoc plenè dic, vt dictũ fuit in d.c. ex parte.ſ. de
teſti.

a Infinitū. q. quæras vs o ad quod tēpus possit ille contra quem testes producūtur cōtra ipsos testes excipere, vide dñm d Hē. Boych. hic a prin.

testi.¶In gl.per sententiā ibi post.xx.annos.supple,ēt
post sententiā:licèt non sit appellatū : & qualiter hoc
intelligatur examinabitur in c.cum venerabilis.s̃.eo.
a ¶In ea.glo.ibi in infinitum a possit agi. hoc intellige
saluo eo,q habetur in c.sicut.supra. de testi. ¶In ea.
gl.ibi:peremptoria saltē per obliquū.nota bene,quod
8 † exceptio quæ opponitur cōtra psonas testiū,pōt di-
ci peremproria saltē indirectè : quia in effectu perimit
intentionē agentis:si testes repellātur , & non habeat
aliam exceptionē.idē voluit gl.in c.ex parte.supra. de
testibus.¶In gl.innocentes.in fi.Idem no.gl.in c.testi
moniū.supra.de testi.Adde,q ēt possunt probare se in
nocentes,si velint probare indirectè cōtrariū eius,qđ
fuit probatū cōtra reū.per id,q habeē in c.ex tenore.
supra.de test.& in l.optimā.C.de ɔtrahen.& cōmit.sti
pula.directè aūt nō possent probare ɔtrariū per cle. te
stibus.de testi.Itē,licèt nō possent uenire cōtra cōfes
sionē,possent tñ illā excusare,vt in c.cum dilecti.j.de
accu.¶In gl.cōfessi.ibi nunq̃ vidi fieri.supple taliter,
q cogerent respondere,si nō vellent,qa hoc fieri non
debet.vt no.in c.cū cām.supra de testi.¶In ead. gl.ibi
potest ab ipso quæri.supple extraiudicialiter: qa idem
nō debet esse iudex.& pars,facit , q habetur in l.fi.C.
9 de assess.¶†In glo.fi.ibi alias puniri nō debet.not. be
ne ex gl.quia sentire videtur,q quando crimē nō con
tingit negotium de quo agiē nō debet puniri:sed solū
repelli a testimonio,& sic u ideē velle,q nō debet pu
niri ēt pœna extraordinaria.& pro hoc benè facit tex.
in c.ij.circa fi.supra.de ordi.cog.vbi dicit, quod dūta-
xat repellit a testimonio.& hoc ēt tenet Inno.quando
fuit conuictus solū per testes.sec9 si per cōfessionē. &
hoc sequitur Ioā. An.vt dixi super notabilibus.tñ ista
gl.uidetur sentire indistinctè,q nullatenus puniatur,
quando crimen non contingit negotium. de quo agi
tur,& benè facit tex.in d.c.ij.in fi.nec obstat.l. nullū.
C.de testi.quia ibi loquitur quādo vacillauit,vel dixit
falsum.& sic offendit aures iudicis quæ tō hic cessat ,
& ideo fortè de iure est verior opi.gl.nec ob.tex.a con
trario sensu dum dicit pœna ordinaria mulctari,nō de
ber,quasi a contrario possit extraordinaria puniri : qa
non debet sumi arg.a contrario sensu:qa uidereē con
tra ea quæ habenē in d.c.ij.in fi.facit,q no.in l.ij.C.de
ordi.cog.& in c.vno.de æta.& quali.in vi.Et quia si sit
meremus hic contrariū sensum:cū hic pariter loquaē
quando testes sunt conuicti , vel confessi vtroq; casu
possent puniri pœna extraordinaria, & non solum in
casu,quādo sunt confessi prout voluit Inn.& Io. An.
& sic videtur,qđ debeamus tenere alterum duorū,vel
qđ vtroq; casu posset extraordinaria imponi, uel, qđ
neutro casu posset imponi etiam extraordinaria,pro-
ut hic videtur voluisse glo.& hæc opinio videtur am-
plectenda.per regu.in pœnis. de reg. iuris. in vi. quia
pœnę sunt in dubio restringendę.facit. ff. de pœnis l.
si præses.

SVMMARIVM.

1 *Communicans scienter cum excommunicato in locutione, vel oratione est excommunicatus minori excommunicatione. & nu. 5.*
2 *Excommunicatio minor priuat communione sacramentorum.*
3 *Excommunicatus repellitur ab accusando.*
4 *Excommunicatus an possit opponere exceptionem.*
5 *Exceptio, an prius probari debeat quam replicatio.*

b Reo. excipienti. Idē summat. d. Abb.

b A Nobis. Reo excipiēti b ɔtra acto
rē de excōicatione. Nō
obstat exceptio cōionis.h.d. & est cō-
muuionis diuisio consultatio,& respō
1 sio.scđa ibi:nos igitur.¶†No.qđ sciē-
ter cōicās excōicato in locutione , vel
oratione est remotus a participatione sacrorum,& sic
est excōicatus minori excōicatione.j.de cleri.excōm.
mi.si celebrat.& sic nō est licitū loqui, vel salutare ex
cōicatum.facit.xj.q.iij.cum excōicato.j. de sen. excō.
nuper.& sic peccat,an tñ dicatur mortaliter peccare ,
an verò solum peccet venialiter,récurre ad no.per Io.
in c.sacri.s̃.quod metus cau.vbi cōcludit,quod regula
riter peccat venialiter,fallit in certis casibus in quibus
2 peccat mortaliter.de quibus ibi per eum.¶†Item no.
ex prædictis effectum minoris excōmunicationis :qa
priuat quem communione sacramentorum,& nō cō
munione hominum.de quo in d.c. si celebrat. secus
in excommunicatione maiori,qa illa repellit etiam a
3 communione hominum nedum sacrorum.¶†Itē no.
qđ excōicatus repellitur ab accusando.Et eadē ratio-
ne ab agendo non obstante replicatione communio-
nis:quia nullum crimen videtur repellere ab excipiē
do,& sic a defendēdo.j̃.eo.cum inter.& qa talis com-
munio non excludit a communione hominum,& sic
replicatio non inficit exceptionē nec illi detrahit , &
ideo illa non tollit.& sic no.qđ vt replicatio tollat ex
ceptionem oportet,quod illi detrahat.vt tangit ēt hic
Io.An.in materia replicationis.quā hic summauit cir
ca quartum mēbrum.nec obstat,quod habetur.j̃.c.p-
xi.vbi replicatio videtur repellere exceptionē.licèt in
hoc non contingat.qa responderi potest ibi,qđ exce-
ptio fuit voluntaria,quia excipiens non fuit prouoca-
tus ad iudicium . sed voluntariè veniebat ideo de illa
exceptione iudicaē,vt de actione per id,qđ no.pręci-
pue per Inn.s̃.de elec. super eo. & sic tunc replicatio
assumit naturā exceptionis. q pōt obijci cōtra psonā
licèt nō cōcernat actionem. & sic pōt intelligi,scđm
unū intellectū.secundū aliū potest dici,qđ ibi potius
natura actionis,seu iudicii intentatur,quā virtus repli
cationis attenditur ex eo,quia iudicium erat tale,q ex
sui natura non admittebat exceptionē.facit,q dicetur
in d.c.proximo.& qđ j̃.de accu.accedēs.& j̃.de app.cō
stitutis.& q no.Io.An.in vj.membro.¶Item non ob-
stat.j.de adulte.intelleximus:qa ibi adulterium viri de
quo replicabatur tollitur per compēsationē adulterii
mulieris.de quo excipiebatur,vt ibi patet. & facit , q
habetur in l.viro.ff.sol.mat.ratio,ibi admittitur repli-
catio non ex eo respectu:quia adulterium sit crimē ei9
cōtra quem replicatur,cum etiā criminosus possit ex
cipere,& non repellatur,ab excipiēdo.j̃.c.cum inter ,
4 sed inquantum est compēsatio exceptionis,vt ibi pa-
tet.¶†In glo.i.ibi quælibet legitima defensio sit reser
uata.& sic poterit etiam excommunicatus exceptio-
nē opponere,siue sit dilatoria,siue perēptoria:siue alia
quæcunq; per id,qđ habetur in c.cum inter. & p hoc
dicit Inn.qđ excommunicat9 maiori, si accusetur per
excommunicatum minori poterit repellere ab accusa
tione cum talis excommunicatus minori sit crimino
sus.Et sic debet posse repelli per id,q.j̃.dicit glo.facit
j̃.de accu.c.i.quod intelligit Io.An.verū in casibus in
quibus excōmunicatus minori peccat mortaliter. de
quibus per eum in c.satis.alleg.dicit ēt Io.An. q sicut
excommunicatio non repellit ab excipiendo: ita nec
repellet actorem a replicando,qui in replicatione cen
setur reus,& excipiens.l.ij.§.i.ff.de excep.& facit , qđ
no.in Spe.eo.tit.§.i.ver.itē quæritur.& sic residet do.
Ant.sed certè hoc videē modici effectus,qa si actor sit
excōicatus potest ab agendo repelli per exceptionem
replicationis.j̃.eo.exceptionē.& sic non erit tractādū
de replicatione,si tamen de facto nō exciperetur.vide
tur tunc posse tolerari,quod dictū est de replicatione.
¶In ca.gl.ibi.ij.q.vij.alieni.ibi non est dictum Gratia
ni.sed in.§.in hoc.c.ibi sequē.& dictū Gratiani repro
baē ibi per gl.& nō obstat.c.alieni.qđ ibi nō debet su
mi

mi arg. a contrario sensu, q̄a esset cõtrarius iuri per ea
quæ superius dixit gl. ¶ In ea. gl. ibi iniuriā suam. sup-
ple, q̄a tunc non repellitur criminosus: sed bene re-
pelleretur excommunicatus. facit, quod habetur de
procu. ex insinuatione. per gl. & qđ notat̃ in c. oībus.
5 alleg. in glos. ¶ † In glos. ñ. in fi. vel potes etiam dicere
aliter. vt ibi notatur. regulariter autẽ cõmunicans ex-
cõmunicato si nõ cõmunicat ĩ crimine. sed aliter par-
ticipat secum in locutione, vel alio simili modo so-
lum incurrit minorem. ¶ Extra gl. Io. And. posuit hic
materiam replicationis prosequendo illā ꝑ septẽ mẽ-
bra. dic, vt hic per eum. ¶ Aduerte tamẽ inquantum
6 tāgit, an † prius debeat ꝓbari exceptio, an replicatio:
quia licèt satis instet conclusio est, ꝙ si est vera exce-
ptio, & vera replicatio prius probanda est exceptio sal
uo nisi excipiens haberet fundatam intentionem suā
de iure cõmuni. facit, qđ diximus in simili in c. de te-
stibus. s̄. de testi. vbi no. ꝙ prius dẽt actor ꝓbare inten
tionẽ suā, & demũ postea reus tenetur suā exceptio-
nẽ ꝓbare. secus, qñ nõ esset proprie exceptio, vel repli
catio, vt contingit in exẽplo hic posito per eum in vj.
mẽbro An aũt sit pronuntiandum super replicatione:
cõclude, ꝙ si exceptio contra quā obijcitur replicatio
est emergẽs, sufficit sup exceptione ꝓnũtiari, q̄a tacitè
vr̃ sup replicatione pronuntiare. si autẽ esset incidẽs,
tunc sufficiat pronuntiari sup principali per id, quod
plene not. in c. j. s̄. de or. cog. reliqua dic, vt hic per eũ:
quia sunt modicæ vtilitatis.

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum in quo Papa loquitur vni in plurali, an valeat.*
2 *Per inuestituram transfertur possessio.*
3 *Pluralis contra pluralem, an possit opponere exceptionẽ pluralitatis.*
4 *Plurales qui nõ sunt possunt se opponere nomine suo, & nomine ecclesiæ, sed plurales possunt se opponere nomine ecclesiæ.*
5 *Plura beneficia habere, an sit crimen.*

2 CVm ecclesiasticæ. Habẽs a plu
ra beneficia
cõtra aliū de pluralitate nõ excipit. h.d. &
in prima decisum exordiū. in scđa manda-
tum. ibi mādamus. in quo exceptionẽ repellit, & cau-
1 sam exprimit. ¶ † No. primo, ꝙ nõ vr̃ vitiari rescriptũ
in quo Papa vni loquitur in plurali, qđ vr̃ contra. c. q̄
graui. j. de crimi. falsi. sed potes dicere, ꝙ supplenda est
litera in suprascriptione. dum dicit Laudẽ. Episcopo.
2 supple. & conjudicibus. ¶ † Item no. ꝙ per inuestiturā
videtur transferri possessio. de quo in c. ij. de consue. &
s̄. de electio. transmissa. communis tamen est conclu-
sio, ꝙ non transfertur si fiat in absentia rei. sed intelli-
gitur data licentia apprehendendi possessionẽ. facit, ꝙ
notatur per legistas. maximè per Bart. in l. prædia. ff. de
acquiren. posse. & qđ not. per glo. in c. autoritate. j. de
3 insti. ¶ † Item not. quòd pluralis contra pluralem nõ
videtur posse opponere exceptionem pluralitatis. &
sic identitas criminis uidetur repellere ab exceptio-
ne criminis. & facit, quod habetur in l. in arena. C.
de inoffi. testam. ¶ Itẽ no. s̃m unum intellectum, ꝙ pe
tenti possessionẽ facti post collationẽ iuris totalis nõ
videtur posse opponi exceptio non canonicæ institu-
tionis. & sic facit, ꝙ agenti possessorio adipiscendæ in
bñficialibus. non obstat exceptio delectus proprieta-
tis, de quo in c. cum olim. s̄. de causa pos. & s̄. de dolo,
in c. cum olim. & j. de appel. cõstitutis. el ij. & j. de ac-
cusa. accedens. Pro recitatione glos. potes opponere,
ꝙ isti de eccl̃ia possint saltẽ nõie eccl̃iæ opponere ex
ceptionẽ pluralitatis, licèt ipsi sint plurales. q̄a delictũ
ꝑsonæ nõ dẽt nocere eccl̃iæ. j. de reg. iu. delictũ. lib. vj.
& xvj. q. vj. si Ep̃m. hui⁹ timore facti est gl. q̄ ponit opi
nionẽ. vt patet ĩ gl. ¶ In gl. j. ibi aut electi sunt ab alijs
glo. insufficienter arguit, q̄a possibile est, ꝙ illi qui uo-
lunt opponere pluralitatem non elegerunt alios plu-
rales. Sed illi fortè fuerunt prouisi a Papa. Nec ẽt fue-
runt electi a pluralibus: quia fortè fuerunt electi ante-
4 quam illi electi essent plurales. ¶ † In eadẽ gl. in fi. &
& sic patet, ꝙ gl. remanet in opinio. Vincen. videlicet,
ꝙ illi qui non sunt plurales possint opponere nomi-
ne suo, & nomine ecclesiæ: & illi q. sunt plurales pos-
sint se opponere nõie eccl̃æ. nec ob. ꝙ dictũ est, ꝙ illi q
nõ sunt p̃lales pñt se opponere, ꝙ s̃m hoc alij ꝑ eos
cõsequẽtur, qđ per se nõ pñt, q̄a istud nõ est absurdũ,
qñ ratio hoc suadet. vt patet ex his quæ habentur in
l. Aristo. ff. quæ res pig. oblig. possunt. secus qñ ratio
hoc nõ suadet. vt l. quæritur. ff. de bonis liberto. & c. si
cut non suo. alleg. in glo. & similiter non obstat inquā
tũ dicitur ꝙ plurales nomine ecclesiæ possunt se op-
ponere. licet non suo, quod vna via est prohibitũ non
debet alia esse permissum. j. de regu. iur. cum quid vna
via. libro. vj. quia illud verum nisi aliqua ratio suadeat
5 oppositum. vt patet ex ibi not. ¶ † Pro declaratione
tamen glo. & text. est aduertendum, ꝙ dubium est, an
esse pluralem sit crimen. de quo fuerunt opiniones. vt
patet in c. cum iandudum. infra. de præben. cum ibi
not. per Inno. & Hostien. & Ioan. And. nam Innocen.
fuit in opinio. ꝙ non sit crimen, quia secundũ eum de
iure quis potest habere duas præbendas in diuersis ec
clesiis. licèt non possit habere multitudinem officio-
rum, quia tunc ibi notaretur ambitio. & censeretur
crimen. sed Hosti. tenuit, ꝙ esse plurales sit crimẽ. nec
secũdũ eũ põt q̄s habere plures p̃bẽdas in diuersis ec
clesijs sine dispensatione, potes concordare opinio. vt
colligit̃ ex nota. per gloss. in c. gratia. de rescrip. in vj.
quia si sunt præbendæ quæ non requirunt residentiā,
ex consuetudine hoc dico, quia de iure communi,
quodlibet beneficium requirit residentiā. vt no. in c. fi.
j. de cleri. non resi. per Io. And. & procedat, tunc opi.
Innoc. si autem requirant residentiam tunc procedat
opinio Hostien. de quo plenius in dicto. c. gratia. vbi
etiam dixi hoc supposito est aduertendũ, ꝙ si hic erat
casus in quo esset pluralis nõ esset crimẽ tũc planum, *a Habens. Idẽ est summariũ do. Abba. cum isto suũ hic distin. do. He. boych. in prin.*
ꝙ nõ potuit opponi exceptio pluralitatis. & p̃cipue ꝑ
illos qui verisimiliter essent plurales. & sic põt intelli-
gi istæ tex. secũdũ vnũ intellectum. si aũt erat casus in
quo esse pluralis erat crimen. tunc obstat, quia vide-
tur, quod etiam pluralis debuit posse excipere de plu-
ralitate, quia criminosus non debet repelli ab exci-
piẽdo. vt dicit gl. in c. a nobis. supra. eo. & p̃sertim, q̄a
ẽt excõicatus non repellitur ab excipiendo. j. eo. cũ in
ter. & c. dilecti. & sic vr̃, quòd tex. non procedat: potes
dicere, vt hic sentit Io. An. & supra. c. ꝓximo. qđ exci-
piẽs hic veniebat, & opponebat se uolũtariè, q̄a non
fuerat vocatus ad iudicium. Et ideo exceptio tũc hẽt
vim actionis. vt no. Inn. supra. de elec. sup eo. & ideo
sicut criminosus ageret, posset repelli quādo non ꝓse
quitur suam iniuriam. vt no. in d. c. a nobis. ita potest
etiam istæ excipiens repelli etiam per alium crimino
sum: cum tunc replicatio habeat vim exceptionis. &
ita potest intelligi hic secundũ alium intellectum. sed
contra p̃dicta facit, quia excipiens volũtariè si ꝓseq̃
ius ecclesiæ, nõ videtur repellendus per id, quod nota-
tur. j. eo. in c. cum dilecti. etiam si esset excommunica
tus per ibi nota. & sic multo minus debet repelli si sit
criminosus: sed dicere potest sustinendo hunc intelle-
ctũ, ꝙ ꝓsequebat̃ interesse cõmune, & non ĩteresse ec
clesiæ, vel ꝓpriũ, & ideo potuit repelli ꝑ replicationẽ.
secus si nõie eccl̃iæ ꝓsequẽdo eius interesse opposuis
set exceptionẽ. dicebat ẽt Innoc. quòd põt dici, ꝙ repli
catio inficit exceptionem ex eo, quia paria delicta
pari

pari compẽsatione tollunẽ.j.de adulte.intelleximus.
sed huic op.obstat:quia vidẽtur esse diuersa delicta:&
sic non debet fieri compensatio.Respon.Inno.ꝙ satis
possunt dici esse circa idẽ.s.circa negligentiam præbẽ
dę canonicalis in eadem ecclesia.& sic videtur idẽ de
lictum in genere.sed certè licèt dom.An.hic resideat,
non videẽ hæc responsio bona:quia diuersa est prębẽ
da excipientis,a præbenda replicantis,& sic non sunt
delicta circa idem,ideo nõ placet iste intellectus.alius
fuit intellectus,ꝙ hic repellitur excipiens nõ ex capi-
te replicationis,sed ex eo, q̃a hoc casu nõ cõpetebat
exceptio aliqua:quia tarde opponebatur ex quo agẽs
fuerit consecutus totale ius:quia fuerat confirmatus,
vel prouisus quo casu ad impediendum quomin⁹ ha-
beat possessionẽ:non potest opponi exceptio,nisi op-
ponatur crimẽ cũ infamia,vt patet j.de accu.accedẽs.
& j.de appel.constitutis.el.ij.& ideo hoc casu ex quò
erat ideo tale ius cõsecutus nõ potuit obijci exceptio
& præsertim per pluralẽ:q̃a nec ẽt per aliũ posset op-
poni.sed maxime per pluralẽ hooestũ est,ꝙ non oppo
naẽ,& sic intelligit Hostı.istũ tex.nec ob.j.de accusa.
super his,quia ibi non erat totale ius cõsecutus.hic se
cus.Sed tunc obstat,quia pluralitas videẽ nõ posse es
se non notoria ar.supra.de trãsla.p̃la.c. licèt. & sic de-
bet posse opponi:q̃a si crimẽ cũ infamia pôt opponi.
vt d.c.accedẽs.fortius debuit posse obijci crimẽ noto
riũ.Sed potes dicere,quod si sumus in casu in quo ha
bere plura bñficia non sit crimẽ,de quo dixi.s̃.tũc ces
saret obiectio.si aũt sumus in casu in quo sit crimen.
tunc dicas,ꝙ Celestinus hic ex certa sciẽtiã fecit man
datũ pro isto.& ideo tunc pluralitas in eo nõ fuit deli
ctum,& ideo non potuit obijci.& per hoc ẽt patet, ꝙ
rescriptum tunc non fuit surreptitium,ꝙ aliàs contin
geret qñ taceret beneficium quãtuncunq; modicũ.
de p̃ben.si motu ꝓprio.li.vj.nisi motu proprio ex cer
ta scientia fiat collatio,vt ibi patet.& ex p̃dictis patere
potest qualiter intelligi debeat,& possit hæc decreta.
& qualiter etiam intelligi possit glo. inquãtum dixit
pro nomine ecclesię poterant opponere:nã istud non
vr̃ procedere,q̃o ex certa scientia fuisset facta collatio
vt hic voluit gl.circa princi.in ver.sed hic non ꝓfuit.
& ex p̃dictis ẽt patet,ꝙ hic potest intelligi qñ iste Ia-
cobus nondum fuerat adeptus possessionẽ: pôt ẽt in-
telligi,quod hic fuerat adeptus.& hoc in gl.in ver. &
hic tangit.& tunc clarum videtur,q̃d non poterat per
exceptionem repelli.ex quo iã consecutus erat posses
sionẽ.& sic non petebat illã.vnde tunc ꝓprie non ha
bebat locũ hæc exceptio.& maximè non poterat op-
poni per pluralẽ. & per ista habes declaratam decre.
quæ consueuit reputari difficilis,& intricata.& si dare
tur in punctis difficultatem ingereret eã habenti,licèt
per superius dicta satis patere potest intellectus.

a Iudex debet.idq; statuẽs hic d. Ab. & hoc ẽ spãle sũmarium. si autem generaliter q̃ras, & usq; ad quod tẽpus exceptiones proponi debeãt. distingue si cut hic secundũ do. Hen,Boyc.

S V M M A R I V M.

1 *Terminum statuere potest iudex ad proponendas dilatorias.*
2 *Lapsus termini ad proponendas dilatorias excludit quem a facultate illas proponendi.*
3 *Et in quibus casibus post lapsum termini: audiatur obyciens dilatoriam.*
4 *Nouiter ad notitiam aliqu.d deuenisse qualiter probetur.*
5 *Terminus an possit a iudice statui ad proponendas peremptorias.*
6 *Exceptionis casus an habeat locum in locis peremptorys.*
7 *Exceptio declinatoria iudicij an possit opponi post terminum datum ad dilatorias.*
8 *Exceptio litis finite an possit proponi post terminum datum ad proponendas dilatorias.*
9 *Terminus statutus a iudice ad proponendas exceptiones in dubio intelligitur peremptorius.*
10 *Terminus,quando est datus ad proponendum exceptionem non sufficit proponere talem exceptionem saluis omnibus alys exceptionibus mihi competentibus,sed debet illas specificare.*
11 *Exceptiones contrarias proponens an audiri debeat.*
12 *Actio an tollatur per lapsum termini dati ad tollendam exceptionẽ.*

a De exceptione exc. unde hic. Ab. ĩ iij. col. ner. q̃. su an exceptio excõ. & hic p do. Tel. qui in multis locis hui⁹ c allc.do. Io. An,de imo.

a PAstoralis. Iudex a debet statuere termi
num ad omnes dilatorias ꝓ
ponendas post quem excipientem nõ audiet
nisi in tribus casibus hic positis.h.d.in prima
decisa consultatio.in secunda ibi: quoniam.ponit re-
sponsio,in qua duo facit.nam primo ponit decretum,
& eius causam.sc̃d̃o pœnã,& tres casus exceptos.pœ
1 na ibi in uersi.ita quod.¶ Not.primo,ꝙ iudex potest
statuere terminum ad proponendas dilatorias, & sic
potest abbreuiare terminũ iuris statutũ ad illas oppo-
nendas. nam de iure possunt ꝓponi vsq; ad terminũ
cõtestationis litis.l.si quis a duo.& l.fi.C.de excep.&
facit,ꝙ no.j.eod.exceptionẽ.& j.de re iudica.inter mo
nasteriũ.sed qñ est statutus terminus per iudicẽ nõ po
terunt ꝓponi postea etiã adhuc l nõ fuit contestata.
2 ¶ Itẽ not.ꝙ lapsus termini dati ad proponẽdas dilato
rias excludit quẽ a facultate illas proponendi,sic nota
ꝙ in dubio talis terminus intelligiẽ peremptorius, ẽt
si nõ exprimatur.vt colligiẽ ex tex.isto.iuncta glos. in
ver.ex tunc.& no.glo.in cle.j.de excep. & Spec. in ti.
3 de dila.§.i.ver.exceptione.¶ Itẽ no.tres casus in qui
bus ẽt post lapsum termini auditur subiiciens dilato-
riã,scilicet qñ protestatio processit.Itẽ qñ ius oppoñẽ
di superuenit de nouo.Item quãdo superueoit de no-
uo notitia exceptionis.facit,ꝙ habeẽ. s̃. de offi. deleg.
insinuante.& de elect.vt circa.li.vj. ¶ Itẽ not.qualiter
probatur nouiter ad notitia deuenisse.quia iuramen-
tum ipsius hoc alleg.& sic no. q̃d in dependentibus a
conscientia statur sacramento illius de cuius consciẽ-
tia agitur.facit,quod no.glo.§.alie.institu.de acti.& ꝙ
habetur in c.significasti.el.j.j̃.de homi.secus dixit in
cle.constitutionẽ.de elec.quando dicit exceptionem
de nouo superuenisse:quia illud non probabitis ꝑ iu
ramentum.Sed aliter debebit probari per istum text.
qui solum ponit de iuramento in vltimo casu.dicit ta
men ibi P.iu.quod si exceptio non superueniat de no
uo,nec etiam eius notitia:sed superuenit de nouo ꝓ-
bandi facultas quam prius non habebat,quòd tũc po
terit etiam probari post terminũ:& cõsequẽter oppo
nere ipsam exceptionem:quia sc̃d̃m non fuit sibi im-
putandũ si ante non opposuit, ex quo videbat se non
posse ꝓbare:q̃a ut dicit canõ.pleriq; boni viri tacent
q̃d probare non possunt.ij.q.vij.in c.pleriq;.& no.q̃d
quædam est dilatoria iudicij,& de hac ꝓprie loquitur
hic.quædã aũt dilatoria solutionis. & quid iuris in ista
tangit hic Inn.de quo dicetur.j̃.eo.exceptionẽ.& tan
giẽ etiam per legistas in l. exceptionem.C. de proba.
5 ¶ In gl.j.in fi.in eo.q̃d dicit gl.de excep. excõicatio
a nis a.Inn.tenet contrarium qñ statutus erat terminus
a iudice:q̃a sc̃d̃m eum postea nõ poterit proponi,sed
benè poterit proponi post terminũ a iure quãdo non
fuit terminus a iudice.& sic intelligit.c.exceptionẽ.j̃.
eo.sed opinio gl.est approbata.Vt etiã hodie post ter-
minũ statutũ a iudice possit obijci exceptio excõmu-
nicationis propter periculum cõmunionis.in clemẽ.
j.de exceptionibus.In eo aũt,quod dixit gl.de perem
ptorijs est aduertendum.quia si gl.voluit, q̃d si datus
est terminus ad proponendas dilatorias non noceat
quominus postea possint opponi peremptoriæ, cum
ad illas proponendas nõ fuerit terminus statutus, tũc
clare procederet glo.sed si glo.vellet ꝓut sentire vide
tur,quod licèt possit statui terminus a iudice ad ꝓpo
nendas dilatorias, non tamen possit statui ad propo-
nendas peremptorias,tunc videtur male dicere.& cõ-
trarium tenet hic Hostien.& Innoc.idem Bart. in l.ij.
ff.de

ff.de re iud.dicit tamē hoc procedere, qn̄ ex cauſa iu-
dex ſtatuit terminum ad proponendas peremptorias
abbreuiando terminū iuris,qui eſt vt poſſit perēptoria
opponi,quandoque,ante ſentētiam.l.pemptorias.C.
ſenten.reſcin.non poſ.& plenè notatur.j. eod.c.exce-
ptionem. ſed ſine cauſa hoc facere non debet p id,qđ
habetur in regu.iur.indultū.de reg.iur.lib.vj.& per il
lū tex.etiā vr̄, ꝙ non debet ſine cauſa ſtatuere termi-
num in dilatoriis . nam aliàs ſine ea auferret bene-
ficium iuris. & ſic patet,ꝙ regu.iſtius text.etiam habe
re pōt locū in iſtis peremptoriis. vt ſicut ſtatui pōt ter
minus ad pponēdas dilatorias,ſic & ſtatui pōt ad pro
ponēdas peremptorias.& hæc eſt communis opi. quā
ſeq̄ Spe.in tit.de exceptionibus,§.dicto.verſi.vtrū au
6 tē.& Pau.in pal.cle.ↄſtitutionē.de electio.¶ † An aūt
caſus exceptionis etiā locū habeāt in peremptoriis.
conclude,ꝙ primus caſus videlicet,quando fit prote-
ſtatio locum hēt,cum eadē ſit rō.vt patere pōt ex his,
quæ habentur in glo. iij. & ſimiliter idē dicas de ſcđo
caſu quādo de nouo eſt exorta:quia , tunc nō eſt im-
putandum parti.ſi ante nō oppoſuit de tertio caſu eſt
magis dubium, ſi quando dicit nouiter ad eius noti-
tiam perueniſſe.nam Compoſt.in c.qđ ſicut. de elec.
tenuit,ꝙ hoc nō hēt locū in peremptoriis : quia in eis
hoc nō reperitur. & quia ſtatuitio termini eſt quædā
interlocutoria. & ſic cum trāſiuerit in rem iudicatam
non debet pars audiri poſt lapſum termini de iure cō-
muni.licèt beneficio reſtitutionis in integrū interdū
poſſit audiri.vt ſ̄.de reſti. in integ.c.coram. quæ reſtitu
tio non debet dari , quando quis uellet opponere ex-
ceptionē criminoſam. cum in delictis nō deī reſtitu-
tio.l.auxilium §.in delictis.ff.de mi. & iſtud ēt vidētur
tenere do.de Rota in ſua conclu.xxx.ſed aduerte , qa
Pau.in d.cle.conſtitutionem.tenet,ꝙ etiā in perēpto
riis h beat locum iſta tertia exceptio. & multoſortius
quia ibi eſt maius præiudicium. & ſic cautius eſt agē-
dum in electione. vbi periculum. lib.vj. & hoc etiam
tenuit Spe.in dicto.§. dicto verſi. ſed quid ſi datus. &
hoc ſatis videtur procedere,quando quis vellet oppo
nere exceptionem nō criminum, vbi autem vellet op
ponere exceptionē criminum, videtur magis dubiū .
tamen Pau.ſentit idem in dicta clemē.conſtitutionē.
& Archidia.xiii.q.2.in ſumma. & hæc opi. vr̄ verior.
vt in c.vt circa. de elec. in 6. licèt Compo. aliter dixe-
rit. nec obſt.prædictis,ꝙ iſtæ textus videtur exorbitās
in vltima exceptione,inquantum vult ſtari ſacramē-
to ipſius allegantis notitiam ſuperueniſſe. & ſic debe
ret extendi ad peremptorias.vt dicebat Compo. quia
poteſt dici,ꝙ non eſt exorbitans per id, qđ dixi in no-
tabilibus. quia vbi agitur de conſcientia alicuius re-
gulare eſſe videtur, ꝙ eius ſacramento ſtetur per ea q̄
habentur in iuribus quæ allegaui in notabilibus. & in
dilatoriis procedit vltima exceptio.multoſortius pro-
cedere debet in peremptoriis. vbi de maiori præiudi-
cio agitur: extra caſus autem poſitos in litera,& illum
quē addidi poſt Paulum,quando ſuperuenit probatio
vr̄,ꝙ de iure non debet quis audiri niſi beneficio reſti-
tutionis p ea quæ habentur in dicto.c.coram. fateor
tamen,ꝙ vbi vellet crimina opponere non deberet da
ri reſtitutio per id,qđ ſuperius dixi.& adde etiā inquā
tum dixi exceptionem excōicationis poſſe qn̄cūque
proponi: quia illud eſt verum , qn̄ proponitur in vim
dilatoriæ,ſecus ſi in vim pemptoriæ,qa tunc non poſ
ſet opponere poſt lapſum termini dati ad proponen-
das perēptorias.nota.Archi.de exceptio.pia. lib.vj. &
pro eo,qđ dixi de perēptoriis,bn̄ facit,ꝙ nota.Io.Mo
na.& Io.An.poſt eū ī regula. generali.circa fi. de reg.
iur.in 6.vbi videtur in effectu idem tenere,quod ſupe
rius dixi poſt Pau.& Archidia. de quo etiam in Spec.
eo.titu.§.dicto.verſi.ſi vero.& verſi.ſed pone datus. &
intellige,quòd poſſet poſt terminum proponi perem
ptoriam,vel dilatoriam,quando ſuperuenit notitia de
nouo pcedere,quando id,qđ excipitur non erat noto
rium,vel famoſum.nā aliàs eſſet pſumptio ſciētię.arg.
c.1.de poſtulatio.præla.& ideo non audiret etiam vo-
lens iurare p id,qđ no.in c.innotuit.ſupra.ad fi. de ele
ctio.& j̄.de reg.iuris.præſumitur.lib.6.& idem ſi aliàs
pſumatur ſcientia contra excipientem,niſi ex aduerſo
ex aliq̄bus circūſtantiis tollatur illa præſumptio per,
id quod notatur in d.c.innotuit.& nota.Paulus in di-
7 cta cle.conſtitutionem.¶ † An autem poſt terminum
datum ad dilatorias poſſit opponi exceptio declinato
ria iudicii.Dubitat hic do.Anto.& videtur inclinare,
ꝙ ſic etiam extra caſus hic poſitos,& ideo dicit, ꝙ de-
beret ſtatui tempus,ſed terminus ad proponēdum di-
latorias,& decli.potes dicere de iure oppoſitum,quia
appellatione dilatoriarum cōtinetur etiam decli.iudi-
cii,tanq̄ illius ſpecies.vt patet ex glo.in c.exceptionē.
j̄.eodem. & etiam ex notatis in Specula.in titu. de di-
lationi.§.2.circa princip.licèt cautius ſit exprimere ēt
8 de declinatoriis. ¶ † Quid autem de exceptione litis
finitæ: nunquid poſſit proponi poſt terminum datum
ad proponendas dilatorias etiam extra caſus hic poſi-
tos,vel ſaltem in caſibus hic poſitis ? tetigit Spe.in tit.
de dila.§.item quæritur.& ibi per Io.And. in addi. vbi
concludit,ꝙ proponi poſſunt non obſtante lapſu ter-
mini ex eo : quia terminus datus eſt ad proponendas
dilatorias. tales autem ſunt peremptoriæ , licèt priui-
legiatę,vt poſſint opponi ad proceſſum,& ad impediē
dum litis cōteſtationē.vt habetur in c. 1. de litis cōte.
in 6.& ideo non excluduntur per lapſum talis termi-
ni cum in dubio ſtrictè debeat intelligi cū ſit præiudi-
cialis. facit,qđ habetur in l.qcquid aſtringendæ. ff. de
ver.ob.licèt aliqui dicant oppoſitum:ſed verior eſt p̄-
cedens opinio ſecundum Io.And.quia pœna quæ ſe-
quitur ex lapſu termini non debeat extendi. Sed po-
tius reſtringi.de pœni.diſtin.1.§.pęnæ.& de reg.iur.in
pœnis.lib.6.dicit tamen,ꝙ ſi quis vellet tenere ſecū-
dā opinionē deberet dicere illam veram , quādo talis
exceptio opponereī ad pceſſum . ſecus ſi in uim perē-
ptorię.Et ſi dicit poſſe opponi illā in vim petēdo acto
ri ſilentium imponi , vel ſe abſolui a petitione actoris
propter talem exceptionem etiam ante litis conteſta.
& ſecundum eum erit caſus in quo ēt lite conteſt. po
terit procedi ad diffinitionē.per id,qđ cōſueuit nota-
ri ī dicto.c.j.de lit.cōteſta.lib.6.dicit tamē,ꝙ tutius eſt
ppter opiniones euitādas,ꝙ quādo opponitur ad me
rita cauſę,opponatur poſt litem cōteſtatā.& fortè etiā
iſtud eſt uerius , quia non habemus clarū,qđ hoc ca-
ſu poſſit ad diffinitiuam pcedi ante litem conteſ.& iō
ſtandum eſſet regulæ.de qua.ſ̄. vt li. non conteſ. quo-
niam,& per totum.facit ēt,qđ no.Bart.ī l.1.C.de ordi.
9 iudi.¶ †In gl.ij.in fine. No.bene ex textu cōiuncta gl.
quòd terminus ſtatutus a iudice ad proponendas ex-
ceptiones in dubio intelligiē pemptorius.de quo per
glo.in cle.1.de exceptio. & dicit domi. Anto.in quo-
cunque termino ſtatuto ex cauſa a iudice niſi ſit ter-
minus citatorius , vel niſi expreſſe reperiatur cautū,
quòd requiraē,quod ſit terminus peremptorius.facit,
quod hē in c.1.ſ̄.de ſupplen.negli.p̄la. & j̄.de cleri. nō
reſiden.ex tuę.& in cle. 1.de vita,& hoſt.clerico.¶ Sed
aduerte , quia in termino citatorio dicit, quòd in cu-
ria omnis terminus citatorius eſt peremptorius.vt no.
in deciſio.Rote.in concl.xxx.ſed certe ibi loq̄ē de ter-
mino citatorio poſt litem cōteſta. & facit , qđ no.Spe.
in titu.de cita.§.viſo.verū.dicunt etiam. vn̄ potes con
cludere

eludere, ꝙ si est terminus citatorius in principio litis. puta ad respondendũ libello: tũc videtur, ꝙ debeat esse trinus, vel vnus peremptorius, hoc expresso per ea quæ habentur in l. properandum §.j.C. de iudi. Et idẽ si detur terminus ad sententiam audiendam. l. tres denuntiationes. C. quomodo, & quando iudex. & l. ad ꝑemptoriũ. cũ sequen. ff. de iudi. & hoc in ordine iudiciario. nam in summarijs in quibus sine figura iudicij proceditur sufficit vnica citatio etiam non peremptoria ad sententiã audiendam. vt notat glo. in clemẽ. sæpe. de verbo. signi. in alijs autem terminis citatorijs q̃ sunt intermedij inter principium causæ, & finem, sufficit vnicus & nõ peremptorius: vnde sufficit quem semel citari ad videndũ iurare testes. iuxta ea quæ habentur in l. si quando. de testibus. & notat Ioã. And. in c. consuluit. de offi. deleg. Bar. in l. consentaneum. C. quomodo, & quando iudex. requiritur & trina citatio vel vnica peremptoria, vt possit procedi ad primũ, & sm decretum, vt plenè no. per Bar. in l. si finita. §. si plures. & §. iul. ff. de dam. infecto. ¶ Et nota etiam, quod si iudex in citatione comminatur, quod nisi compareat procedet ad sententiam, intelligitur velle peremptoriè citare. l. ad peremptorium. ff. de iud. secus si comminatus fuisset, quod procedet iustitia mediãte: qa de iustitia est, ꝙ alie citationes sequãtur. facit, ꝙ notatur in c. causam. s̃. de rescri. & quod no. per Bar. in d. §. plures. Itẽ prædicta vera nisi iudex admoneat partes præsentes, ꝙ debeant tali die vel hora comparere ad sentẽtiã audiendã: quia monitio iudicis facta partibus præsentibus habet vim peremptorij. vt est tex. cum gl. in l. ij. C. quomõ, & qñ iudex, & est gl. no. in d. c. cõsuluit. de offi. delega. & facit, quod no. do. de Rota in sua cõclu-

10 sio. ccxxxix. ¶ † In glo. iij. in fi. no. benè, & diligẽter gl. quod quando datus est terminus ad proponendũ exceptionem, non sufficit proponere talem exceptionẽ saluis omnibus alijs exceptionibus mihi competentibus: quia hæc generalis protestatio non iuuat: sed bñ specificare illas, & hoc satis benè probatur in l. scire oportet. §. scire. ff. de excu. tu. & no. Bart. in l. j. ff. de ex-

11 ce. quod diligenter tene menti pro practica. ¶ † In gl. audiantur ibi: sed in contrariis. secus dicit do. Anto. ꝙ fortè posset dici idem in cõtrariis: quia licitum est reo proponere exceptiones contrarias saltem alternatiuè vel conditionaliter, vt si dicit se soluisse, vel saltem tutum exceptione præscriptionis. facit, quod no. in reg. nullus pluribus. de reg. iu. in vi. tamen doc. cõiter transeunt cũ glo. & videtur posse sustineri: quia non põt illas prosequi simul. & ideo videtur, quod non sit imputandum: licèt possit econtra dici, ꝙ licèt nõ possit simul prosequi ratione contrarietatis, tñ saltem possit illas proponere intra terminum sicut & contingit, qñ ꝓponit declina. iurisditionis ratione recusationis. nã licèt illa sui natura debeat præcedere aliàs vt no. in c. inter monasterium. j. de re iudi. & supra. de probatio. quoniam. tamen etiã debent aliæ dilatoriæ proponi. j. terminum. vt dixit glos. iii. & per hoc posset etiam defensari opinio Anto. ¶ In ea. gl. ibi: actio non perditur.

12 si gl. voluit † quod per lapsum termini dati ad ꝓponẽdũ exceptionẽ non tollatur actio. si est tale factum ex quò cõpetit exceptio, & actio, vt etiam videtur in exceptione compensationis. tunc glo. potest procedere: sed si velit, ꝙ si datur terminus intra quem debeat agere, quòd postea debeat audiri. Male dicit sm doc. qa si datus fuit terminus ex causa nõ audiet postea ꝑ id, ꝙ habet in l. diffamari. C. de inge. ma. & ꝙ no. in l. i. C. vt nemo inuitus. ¶ In gl. fi. in fi. Gof. in summa huius ti. tenuit contrarium. sed fortè glo. habuit bonum intellectum per id, qđ dixit in fi. qa si sciuit factum ex quò resultat exceptio, sed ignorauit ius: tunc nõ debet audiri: quia non est probabilis ignorantia cum nemini liceat ius ignorare. vt dicit gl. & facit. supra. de cõsti. c. i. secus si non habuisset notitiam facti, & ignorãtia fuisset probabilis, quia tunc non deberet audiri per id quod habetur in tex. isto.

a Excõicatus. idẽ est summariũ do. Abb. & hi q̃ras an excõicatus compensare possit distingue, vt hic per do. Hẽr. Boye. in prin. ca.

S V M M A R I V M.

1 *Recusari potest iudex non suspectus propter collegam suspectum.*
2 *Excommunicato permittitur ius excipiendi quo ad merita negotij, & etiam declinatoriè contra personam iudicis, & ei permittitur omnis defensio.*
3 *Excommunicatus non potest reconuenire*
4 *Excõicatus potest iurare in his quæ sunt oneris, & incommodi, sed non admittitur in his quæ sunt honoris, & commodi.*
5 *Excommunicatus iniustè an possit excipere, quod non tenetur respondere nisi restituatur ad communionem hominum.*
6 *Surreptio in contentiosis an vitiet ipso iure.*
7 *Iudex qui aliàs erat incõpetẽs efficitur cõpetens ratione recõuentionis.*
8 *Exceptionem compensationis an possit excommunicatus opponere.*
9 *Fideiussor excommunicati an possit compensare debitum excõicati.*
10 *Reus necessarius quis dicatur.*
11 *Excommunicatus an possit appellare extra iudicium.*
12 *Excommunicato an currat tempus eo casu quo non potest agere.*

a
Vm inter. Excõicatus[a] excipere appellare, & omnẽ suã defensionem facere potest: sed reconuenire nõ potest. hoc dicit. & est communis diuisio, consultatio, & responsio. secunda ibi: inquisitioni.

1 ¶ † Nota iudicem & non suspectũ posse propter suspectũ collegã recusari, quod videtur procedere, qñ non suspectus non posset absq; suspecto procedere. vbi esset simpliciter datus. facit. s̃. de offi. deleg. in c. causam

2 matrimonii. ¶ † Item not. quod excõicato nedum ꝑmittitur ius excipiẽdi quo ad merita negotii: sed etiã declinatoriè contra personam iudicis. ¶ Item no. qđ omnis defensio permittit excommunicato, & nota, ꝙ appellatio etiam dicitur defensio. ¶ Item nota, ꝙ taciturnitas declina. personæ iudicis inductiua Papæ ad concedendum rescriptum, quod aliàs ex certa sciẽtia non concederet inducit surreptionem rescripti. facit, quod habetur. s̃. de rescri. super literis. & de so. compe. ex parte. b. & vt lite non contestata. accedens. ¶ Item not. quod in casibus in quibus excõmunicatus potest esse in iudicio potest etiam sentẽtia ferri pro eo. ¶ Itẽ no. quod æqualitas in iudicio est seruanda. facit. l. fi. C. de fructibus, & lit. exp. ¶ Item no. quod vbi permittitur impugnatio, econtra aduersario debet permitti de-

3 fensio ratione æqualitatis seruandæ. ¶ Itẽ nota ꝙ †. excommunicatus non potest reconuenire. Et not. rationem quæ exprimitur in litera ex quò nota, ꝙ inducta ad vnum finem non debẽt trahi ad contrariũ. facit, ꝙ habetur in l. legata inutiliter. ff. de lega. i. ¶ In gl. i. ibi: quia quicquid facit. quasi velit, quod licèt re⁹ quò ad onus probandi censeat actor, tñ secus est quo ad alia: quia quicquid facit tunc prosequendo exceptionẽ fa-

4 cit ad sui defensionem. ¶ † In ea. gl. ibi: ꝙ ad cõmodũ. & sic vult gl. ꝙ possit præstare iuramẽta quæ sunt oneris, & incommodi. Sed non debet admitti ad iurandũ ea quę essent honoris, & cõmodi. ead. gl. xxij. q. v. in c.

5 paruuli. ¶ In ea. glo. ibi Ioã. dicit, ꝙ sic † & hæc opinio vera si cõueniatur ab eo q̃ iniustè excõicat, vel ad cui⁹ instantiam excommunicatur. Sed si a tertio per id, qđ habetur in c. frequens. de resti. spo. li. vi. de qua materia in c. nullus. ij. q. ii. per gl. & Archi. & lxxxiiij. distin.

6 quisquis. ¶ † In gloss. ex certa scientia ibi ad audientiam. ibi dicit glo. quod surreptio in contentiosis nõ vitiat ipso iure. licet possit obiici exceptio, quod si nõ

fuit

fuit opposita tenuit processus.& tenuit sentẽtia,& im
putet sibi pars quæ non appellauit si putabat se graua
tam.Nam aliàs uidetur acquieuisse sententiæ. j̃. de re
iudicata, quod ad consultationem, & lege ab eo. C.
quomodo,& quando iudex.¶ In glosa finali ibi.§.sed
si agant.ibi est ratio. Quia ratione reconuentionis est
iudex competens qui aliàs nõ erat,vt patet in iuribus
hic allegatis.Ideo ibi admittitur recõuentio.Vbi sim-
plex conuentio non admitteretur. Quia reconuen-
tio tollit defectum incompetentiæ propter eius priui-
legiũ quem non tollit conuentio. Sed hic reconuen-
tio tendit ad impugnationẽ.quæ non est permissa ex-
cõmunicato,sed defensio sic.Ideo secus in reconuen-
tione.¶ In eadem glosa in fine nota bene ex glosa, ꝙ
excommonicatus non videtur posse opponere exce-
ptionẽ compensationis.Quidam tamen dicunt,ꝙ si te
nemus opinionẽ,ꝙ compensatio fiat in ipso iure,tune
vr̃ competere excõmunicato:quia in effectu non cen
setur obligatus. Si autem tenemus opinionẽ quæ est
cõis,qđ non fiat nisi opponatur. tunc dicit Hostien.ꝙ
si debitum est liquidum,& aduersarius non contradi-
cit,ꝙ compensatio debet admitti per legẽ si.C.de cõ-
pensatio.& facit,quod hr̃.j̃.de deposito.ca.bona fides,
nam sufficere dẽt iudici secũdũ eũ qualitercũq; satisfa
ciat creditori.l.si rẽ.ff.de pign.actio.Si autem aduersa
rius cõtradicat ne fiat ꝯpẽsatio.tũc adhuc tenet Host.
ꝙ potest compensare:quia ẽt in cõpẽsatione venit, ꝙ
non potest peti.l.etiam.ff.de compensa.&,qa ẽt excõ
municatus videtur posse soluere debitũ per id, qđ no
tatur.s̃.de dolo,& contuma.in c.veritatis. Et sic eadẽ
rõne cõpensare. facit.l.si debitor.ff.qui potio.in pign.
habeantur.Sed Gof.tenet eum glo.per.l.amplius.ff.rẽ
ratam haberi. Vbi ille qui damnatus est nõ petere nõ
potest compensare,quia videtur petere.& istud etiam
sequitur Tancre.Io.& Vincen.do.Ant.hic tenet opi-
nio.Hostien.ꝙ possit cõpensare: quia omnis exceptio
reseruatur excõicato. vt hic videtur innui.ergo etiam
exceptio compensationis. nec obstat,ꝙ in consequen
tiam sibi debitum cõsequitur,quia principaliter agit
excipere, quod est sibi permissum.& ideo non debet
attendi,quod in consequentiam potest euenire.l.j. in
fin.ff. de auto. tuto. & per hoc etiam non obstat, ꝙ
compensans dicatur impugnare, quia hoc facit indi-
rectè. & per quãdã consequentiam nõ principaliter.
Item non obst.l.q̃cũque.ff.de compen. vbi dicit,ꝙ q̃-
cũque pñt perimi per exceptionẽ nõ pñt cõpensari,
qa illud intelligit,qñ pñt perimi ꝑ exceptionẽ pem-
ptoriam secundum eum.non obstat etiam dicta.l. am
plius.ff.rẽ ra.habe.quia ibi in effectu cõpensans videt̃
petere inquantũ compensat:quia intantum dãnificat
agentem. inquantum compensat: quod erat sibi pro
hibitum, & ideo non potest compensare: sed hic
compensans formaliter non petit,sed defendit, qđ est
sibi ꝑmissum.¶ Sed forte defensari potest gl.qa iõ vr̃
cõpetere exceptio compensationis ex eo, qa cõpetit
actio per regulam illam cui damus actionẽ,multofor-
tius exceptionem.l.inuitus.§.cui damus.de reg.iur.&
ideo cum hoc casu nõ possit agere.ex quò excõicatus,
videtur ꝙ eadem ratione competat sibi exceptio:& ꝑ
9 hoc etiam faciat ratio dictæ. l. quẽcunque.¶ † An au-
tẽ fideiussor excommunicati possit compẽsare debitũ
excõicati.instat hic Io.An.& finalr̃ cõcludit, ꝙ sic, qa
fideiussor potest soluere de bonis principalis. l. si pro-
curatorem.§.si ignorantes.ff.mandati.quod satis videt̃
facere in casu isto. & qa exceptio q̃ obstat principale
est personalis.& ideo non habet obstare fideiussori ꝑ-
tẽdẽti causam onerosam.per id,quod hr̃ in l. apud cel
sum.§.si cũ legitima.ff.de doli excep.facit. quod nota
tur per glo.in c.j.de iure patro.in vj. & per Dyn. in re-
gu.is qui ius.de reg.iu.in vj.de quo latius hic per Ioã.
And.& domi.Ant.& eum glo.inquantum dixit excõ-
municatum non posse compensare etiam hic Innoc.
hoc tenet.& idẽ etiam tenuit Iac.de Are. & Old. & re
fert Bar.in l.amplius.ff. rem ratã hab. & ibi ẽt hoc se
quitur Barro.nunquid autem habens exceptionem si
super illa imploret officium iudicis.vt imponatur silẽ-
tium actori secundum ea quæ habentur in l. si cõten-
dat.ff.de fideiuss.& per Bart.in l.si finita.§. eleganter.ff.
de dam.infec.an, tunc poterit repelli excommunica
tus,videretur quòd sic, ex quò prouocat alium ad iu-
dicium.contrarium tenuit hic do.Anto.no. quia licèt
secundum eũ prouocet alium ad iudicium, tamen il-
lud qđ facit,facit vt se defendat, & in effectu absolua
tur. & sic dicit etiam sentire Fede.de senis in suo cons.
cclxxvi.Sed fortè ista opi.de iure non ꝓcedit, qa non
potest negari qn tũc volutariè veniat ad iudiciũ ꝓuo
cãdo alium. &, ex quò non fuerat citatus,ergo nõ dẽt
audiri,qa dicendus est actor, ex quò alium prouocat
ad iudiciũ. facit.l.in tribus.ff.de iud.& ideo cum solũ
in casibus expressis iure audiri debeat,& istæ casus nõ
reperiat̃ expressus nõ videt̃ hoc sibi permissum,& pro
hoc bene facit,quod not.Io.And. in c.j.de rescrip. in
vi.vbi etiã concludit,ꝙ licèt excõicatus possit appella
re a sententia:non tamen poterit petere illam pronun
tiari nullã.licèt videat̃ velle per hoc se defendere ꝯ sen
tentiam:quia hoc nõ reperitur expressum.¶ Vñ ẽt cõ
cludit,ꝙ si fuerit captus nõ poterit dicere capturã nul
lam:nec potest etiam si est spoliatus petere se restitui
vt est glo.ord.in c.ex insinuatione.iuncta cũ tex.s̃. de
proc.& est glo.fi. An autem possit petere reuocari te-
nutam contra se datam: Iac.de Are.tenuit,ꝙ sic.qa vi-
detur,tũc se velle defendere,quod est sibi permissum.
facit. pupillo.§. qa remissionẽ. & ibi per eũ.ff. de ope.
no.nun.Hosti.tenet contrarium in c. dilecto. de uerb.
signi.de quo etiam in Specu.de contu.§.fi.ver.sed po-
ne.Bart.in d.§.qui re concordat opinio.quia si.vult ue
nire principaliter ad se defendendum,& purgare con
tumaciã, & in consequentiam petit reuocari tenutã:
tunc debet audiri,qa talis petitio venit in consequen
tiã promissi.facit,quod habetur in l.j.ff. de auto. tut.se
cus si principaliter diceret tenutam nullam, vel pete-
ret illã reuocari,qa tunc non potest,ex quò est excõ-
municatus per istũ tex.quia venit tunc ad impugnan
dũ principaliter. de quo ẽt plene dixi in d.§.q remis-
10 sionem.& no.bñ ꝑdicta, qa quotidiana sunt.¶ † Item
aduerte,qa inquãtũ hic dicitur,ꝙ excommicatus po-
test excipere,& limitat Inno.hoc esse verum, quando
a est reus necessarius: a vt quia est ad iudiciũ, quod red-
dit̃ in inuitũ.l.inter stipulantem.§.j. de ver.obli. secus
si sit reus voluntarius: ut quia comparet non uoca-
tus,quia tunc secũdũ eum cẽsetur quodãmodo actor,
ex quò uoluntariè uenit,& ideo non debet audiri, &
per hoc vr̃,ꝙ si aliquis petit electionem suã confirma-
ri.si excommunicatus cõpareat,& se opponat,ꝙ non de-
bet audiri.quod an indistinctè procedat dicet̃.j̃.eo.di
lecti.idem secundum eum si petatur restitutio in inte-
grum aduersus aditionem hæreditatis secundum for-
mã auth.si oĩs.C.si ut se ab hære.absti.si nõ est noĩatus
in iudicio ipse excõicatus q uult se opponere. secus se
cundũ eũ si esset noĩatus,ut qa peteret̃ restitutio in in
tegrũ aduersus aditionem.ex eo qa hæreditas reperitur
multũ grauata ꝓpter ea q̃ debentur Titio. nã tunc Ti-
tius licet excõicatus poterit cõparere,& se opponere.
¶ Sed aduerte,quia licèt nõ nominet̃ specifice Titius,
tñ cum citati debeant saltẽ ꝑ ꝓclama generales credi
tores,& legatarij per ea quę habentur in dicta auth. si
omnes

a Reus necessari°. qs sit reus necessari°, vel uoluntari° vide hic do.Fel.i vj. colum.post Inn. versic. quotidie al legatur. & Bal.in mar ga.i uer. j. & in addit. ad spec. de eta.uer. qa citatus.

omnes videtur ꝙ si Titius erat creditor, ꝙ satis dicat
prouocari ad iudicium, cum talis citatio licèt genera
lis etiam eum comprehendat, & regulariter tantũ de
beat operari generalis citatio q̃tum specialis per id,
quod hr̃ in l.omnes.C.de quadri. præscri. & sic videt̃
ꝙ hoc dictum Inno. non sit sine dubitatione. & an ꝓ-
cedat de iure, dicam in dicto.c.dilecti. Ex prædictis ẽt
potest decidi, an si pendente litigio inter duos com-
pareat Titius nõ vocatus pro suo interesse, an debeat
audiri, si sit excommunicatus, nam videtur ꝙ non per
prædicta, ex quò non est vocatus. & hoc videtur cla-
rum, si solum quale quale præiudiciũ sibi fiebat: sed
si plenum præiudiciũ sibi fiebat ꝙ est in casibus not.
in c.q̃uis.j.de re iud.& in l.sæpe.ff. de re iud. & facit
quod habetur in l.a sententia.ff.de appel. vbi est exẽ-
plum de qualiquali præiudicio tunc videtur ꝙ debe-
ret audiri: quia videtur trahi inuitus ꝓne ius suum pe-
reat. & istud videtur hoc sequi do. Anto. de quo tan-
11 getur in d.c.dilecti. ¶ † An autem excõicatus possit ex
tra iudicium appellare est dubium, licèt certum sit
de appellatione iudiciali, ꝙ potest illam facere videre-
tur ꝙ non quia illa est prouocatio ad causam.j. de ap-
pella.cum sit Romana. & ideo videtur sibi prohibita.
& hoc vr̃ Inno.hic tenere. contrarium tenuit in c.dile
lecti.de maio.& obe.Ioan.An.post Ioan.Mona. in c.
pia.de exceptio.in vi. concordat opi. quia si est mere
extraiudicialis procedat opinio. secus si non sit neces-
sario extraiudicialis, vt quando appellatur ab execu-
tione: quia tunc procedat secunda opinio. & quod di-
xi de mera extraiudiciali videtur procedere quando
fit a futuro grauamine ex causa verisimili, & probabi
li.facit.j.de appell.bonæ. sed vbi fieret a præterito gra
uamine videretur secus ex quò inducit̃ propter gra-
uamen ad appellandum & istud videtur sequi hic.d.
Anto.hic recitat alios tenere contra. & finaliter dicit,
ꝙ si volumus tenere secundã, potest dici, ꝙ speciale
est in appellatione. facit quod habetur.j.eo. significa-
uerunt. sed forte de iure verior est opinio, ꝙ non pos-
sit appellare. ex quò non est prouocatus ad iudiciũ,
imo potius alium ꝓuocat. vt in dicto.c.cũ sit Roma-
12 na. ¶ † Vltimate tãgit hic Inn. an eo casu quo excom-
municatus non potest agere, vel nõ debet audiri cur-
rit sibi tempus, & videtur concludere, ꝙ vel non cur-
rit tempus tanq̃ sit impeditus. facit.j. de conces.ꝓbẽ.
quia diuersitatem: vel si currat detur restitutio. de quo
etiam per eum in c.prudentiam.§.vj.de offic. delega.
Sed Hostien.hic tenet contrarium, quia propter cul-
pam, & [a] delictum suum impeditur, ideo non debet si-
bi subueniri. facit, quod hr̃ in l.Papinianus exuli.ff.
de minoribus.do.Anto.dicit & satis probabiliter, pos
se concordari opinio. q̃a si est excõicatus iniuste, tũc
procedit opi.Inno. facit quod dictũ fuit in gl.i. si autẽ
iuste sit excõicatus: tunc si est in culpa petẽdi restitu
tionem, tunc currit sibi tempus. facit quod notat̃ in d.
c.quia diuersitatem. si vero non est in culpa. quia for-
te vellet petere, sed non posset tunc etiam hoc casu
potest procedere opinio Inno. nec obstat ꝙ delictum
non dat causam legitimam impediendi cursum tem-
poris, vel restitutionis: quia delictum, vel culpa non
est immediata causa quare non potest agere, vel actũ
explicare, sed est ipsa excommunicatio. vt notatur in
simili in d.c.quia diuersitatem.

[a] Si reus. Nihil inter se differt sũmariũ hic & d. Ab. & si quæras an delictũ personæ in dãnũ ecclesiæ, vel alterius ab ecclesia redũdare debeat, distingue, vt hic per Hẽr. Boyc. in prin.

S V M M A R I V M.

1 *Excipiens de permutatione facta cum actore, non fatetur per hoc actorem esse dominum.*
2 *Libellus si sit certus in principali licèt accessoria non sint certificata, an sit admittendus.*
3 *Libellus, an vitietur, si conclusio fiat priusquam narratio.*
4 *Exceptionem proponens, non videtur fateri intentionem rei. & numero. 20. & 21.*
5 *Permutari non potest speciale cum spirituali, si aliquod temporale accessoriè accedat.*
6 *Permutari, an posit vna ecclesia cum duabus.*
7 *Concedo verbum in contractu potest notare translationem dominij.*
8 *Dominiũ de præsenti concludere volens debet probare dominiũ fuisse in præterito.*
9 *Permutationis contractus est contractus bonæfidei.*
10 *Producens instrumentũ fateri videtur oĩa, q̃ in instrumẽta cõtinẽtur.*
11 *Reprobato instrumento de falso põt pars producens instrumentũ reuocare tacitam confessionem surgentem ex productione instrumẽti.*
12 *Reprobans instrumentũ de falso non potest se fundare ex illo.*
13 *Producens instrumentũ, nõ potest illud redarguere de falso, sed si ab aduersario redarguatur poterit falsitatem illam allegare. & nu. 17.*
14 *Falsitatis exceptio vsque ad quod tempus debeat opponi.*
15 *Delictum personę non debet nocere ecclesiæ.*
16 *Proprietas non probatur ex possessione.*
18 *Repentina, & indeliberata confessio non nocet.*
19 *Vsuræ, an vtroque iure sint prohibitę.*
22 *Delictum vnius personę, an noceat ecclesię.*
23 *Sententia lata prętextu falsarum probationum, seu instrumentorũ censetur valida donec constet de falsitate.*
24 *Libellus in quo patronus petit ecclesiam cũ pertinentiũs, an procedat*
25 *Producens instrumentum, an posit illud impugnare.*
26 *Producens instrumentum protestando, ꝙ producit pro ea parte, quę facit pro eo, an iuuetur protestatione.*
27 *Sententia, quando habet relationem ad instrumenta, an valeat.*

a CVm venerabilis. Si re[a] a quo petit̃ res exci
1 piat † de permutatione ipsius rei facta cũ
actore, non fatetur per hoc actorem fuisse
dominum, & exceptio falsi etiam post sententiam po
test opponi, hoc dicit. Et sunt duo partes principales.
Primo ponitur processus narratio. in secunda diffini-
tio. secunda ibi: intelleximus. prima subdiuiditur in
tres, quia primo ponit petitionem actoris. secũdo re-
sponsionem exceptionum, & probationem reorum.
tertio replicationem, & probationem actoris. secun-
da ibi: idem. tertia ibi: ad hoc. ¶ Secunda etiam subdi
uiditur in tres. quia primo ponit motiuum diffinitio-
nis quoddam soluens obstaculum. secũdo diffinit cau
sam quo ad spiritualia. tertio quo ad temporalia. secũ
2 da ibi: quia vero. tertia ibi verum. ¶ † Item nota ꝙ suf
ficit libellũ esse certũ in principali. licèt accessoria,
non sint certificata, sed in genere petantur. de quo
in c.cum accedens.de restitu.spo.& de ordi.cog.cum
dilecti.& in c.ij.de libel.oblatio.& ibi plene de mate
ria. ¶ Item nota ꝙ appellatione pertinentiarum non
3 videntur cõprehendi possessiones nec econtra. ¶ † Itẽ
nota ꝙ licèt in libello prius fiat conclusio, quàm nar-
ratio, non vitiatur libellus ex tali præposteratione. fa-
cit. quod habetur. supra. de restitu. spoliato. literas.
¶ Item nota ꝙ minus prudenter facit reus qui exce-
ptionem peremptoriam opponit ante fundatam in-
tentionem actoris, de quo in c.de testibus. supra de te
4 sti. ¶ † Item no. ꝙ proponens exceptionem non intel
ligitur fateri intentionem aduersarij, & præsertim q̃n
conditionaliter factum proposuit. facit quod notatur
in l.si quidem.C.de exceptio.& de materia in regu-
la exceptionem obijciens.de reg.iu.in vj. vbi bona gl.
& per Bar.in l.non vtique.ff.de excep.& in Spe.de ex
ceptio.§.viso.versi. est ergo. & sequen. ¶ Item not. ꝙ
in permutatione ecclesiarum requiritur, ꝙ fiat ꝑ Epi
5 scopum cum consensu capituli. ¶ † Item nota quod
spirituale cũ spirituali potest permutari: & si aliquid
hincinde temporale accessoriè accedat. de quo in c.ad
6 quæstiones.j.de rerum permutatio. ¶ † Item no. ꝙ vna
ecclesia potest cum duabus permutari. & hoc quando
permutatio

ꝑmutatio fit respectu ꝓprietatis ecclesiarū.sed,an idē qñ fieret respectū tituli:& sic nunquid vnū beneficiū poterit cum pluribus per aliū decētis in titulum permutari,vř dicēdū ꝙ sic.arg.istius.textus.& hoc sequit̃ Hostien.& sic dicit se aliquando vidisse.facit,qđ notatur.s.de mutu.peti.c.ij.Ioan.Cald.dicit hoc verum,qñ essent beneficia talia quæ simul possent de iure teneri. qđ qñ fit no. per gl.in c.gratia.de rescri.lib. vj. aliàs secus, quia tunc necessaria est dispensatio, quæ uelut personalis sit facta vni non transit alium.vij.q.j.in c. petijsti. facit, quod not. do. de Rota in sua conclusio. lxxxvj. & xxiiij. & quod habetur in c. non potest. de præben.in vj.¶ Item no.de hoc verbo in cambium, qa significat idem,quod permutatio.¶ Item no. ꝙ diuersitas verborum inter articulum,& probationē,dū tamen idem in effectu significent nō vitiat probationē.facit,qđ no.j.de verb.signi.in c.nihil.nā hic articulus dicebat de permutatione, instrumētum de cābio.

7 ¶†Itē no.ꝙ verbū cōcedo,est aptum notare etiā contractum habilē ad translationem dominij.de quo in l. j.& l. fina.ff.de dona.¶ In ver.ad hoc no. ꝙ ex allegationibus,& ex propositis ꝑ eum actor potest suam intentionem fundare:nec dicitur,tunc de domo rei extrahere probationem.ex quo sunt in iudicium dedu-
8 cta.¶†Itē no.ꝙ ponens cōtractū vř ponere oīa q̃,sunt de natura contractus, & quę requirunt̃ ab vtraq; parte in contractu.¶ Item not. quòd ad concludendum dominium de præsenti sufficere videt̃, qđ cōstet quē fuisse dominum in præteritum. facit,quod habetur in l.siue possidetis.C. de probatio.& s. de transac. prætcrea,quod no.gl.in l.certū.§.j.ff.de confes.& quod dixi in c.2.de libel.obla.vbi examinaui gl.d. l.certū.quæ ali-
9 qualiter videtur facere contra prædicta.¶†Itē no.ꝙ cōtractus permutationis est contractus bonæfidei. ex eo qa numeratur inter contractus bonæfidei. institu. de act.§.actionū.& ex hoc no.vnum modū probandi.s.ex descriptione.& per hoc dicimus, ꝙ quis dicitur notarius ex eo, qa reperitur descriptus in matricula notariorū.& similiter bannitus,vel scholaris eo, qa reperitur descript᷑ i matricula bānitorū, vel scholariū. an tū hoc sit verum simpliciter,quòd matricula probet.die, vt dixi in l.fi.de fi.instr.vbi per do.Ant.& facit ad materiā,quod hř in l.herēnius.ff.de decurio.& quod habet̃ in l.j.ff.de albo.scriben.¶ Itē no.quod ad substātiā permutationis reqrit̃,quòd ꝑmutās sit dñs: vel qđ habeatur loco domini.¶ Itē no.quod licèt Epi nō sint domini,sed procuratores rerū ecclesiæ. j. de dona.c.a. hīt tñ loco dñorū:quo ad potestatem permutādi, vel alienandi.seruata tñ forma iuris.& c.fine exceptione. xii.q.2.nam censentur habere generalem cum libera. facit,quod habet̃.s.de electio.cum uobis olim.¶ Item no.signum subiectionis quo ad temporalia, qñ videlicet superior de rebus ecclesiæ pro libito voluntaris disponit,& illas possidet. ¶ In versic.intelleximus. not. regulam,quòd excipiens non fatetur.de quo.supra.remisi.¶ Itē no.quod ex materia articuli non declaratur probatio.dubia. nam licèt articulus diceret de ꝑmutatione facta per Epm Sabin. tamē probatio simpliciter facta,quod quidam Episcopus permutauit non intelligitur, quòd fuerit Sabin.facit,quod habetur de pro-
10 ba.in præsentia.& ibi etiam dictum fuit.¶† Item not. quòd producens instrumentum videtur fateri contenta in instrō iuxta limites comprehensa in ipso instru-
11 mento non vltra.¶†Item not.quòd reprobato instrumento de falso, potest pars producens instrumentum reuocare tacitam confessionem surgētem ex productione instrumenti. de quo plenè tangit hic Inn.& j.de cēsi.cum olim.& facit,qđ hř supra.u.i.c.mulieri.

12 ¶†Item not.quòd reprobās instrumentū de falso non potest se fundare ex illo,nec sup tacita cōfessione sur-
13 gente ex productione instrumenti.¶† Item no.quòd licèt pars producens instrumentum non possit illud redarguere de falso: si tamen redarguatur ab aduersario
14 poterit etiam ipse falsitatem illam allegare. ¶ † Item no.quòd de falso potest etiam post sententiam opponi.Et no.quòd solū vsq; ad.xx.annos.videtur posse opponi de quo dicetur cum glo.penul.¶ Et nota, quòd uidetur posse excipi sententiam latā esse per falsas ꝓbationes etiam non petita restitutione. quod vř contra.l.diuus.ff.de re iudi.de quo tangetur cum glos.pe-
15 nulti. ¶†Item no.regulam illam vulgatam, quòd delictum personæ non debet nocere ecclesiæ.de quo. infra.de reg.iu.delictum.lib.6.& supra.de ord.cogn.c. ij. ¶ In §.qa vero.nota, quod Episcopus super iure Episcopali fundat intentionē suā de iure cōi.& sic sup subiectione quo ad spiritualia:non autem quo ad temporalia.intellige nisi quo ad generationem, & gubernationē.x.q.j.regēda.& xvi.q.vii.c.nullus omnino. & c. seq.Vnde potest velle videre rationem administrationis temporalium a rectoribus sibi subiectis.¶ Itē nota ꝙ sufficit sententiam esse certā per se, vel ꝑ relationē ad acta, uel per instrumentum apud acta productum. facit, quod habetur in l.ait prætor.§.j. ff. de re iudica. & infra.de relig.domi.c. cōstitutus. Item uidetur si sit certa per relationem ad instrumentum autenticum:&t si non sit in iudicio productum.ut hic uidetur probari, quod an procedat inferius tangetur. Idem tamen si esset certa per relationem ad dicta testium. de quibus appareret in actis. facit, quod habetur in l. iij. C.
16 de sententiis quæ sine certa.& quod ibi notatur.¶† Itē nota, quòd ex possessione non probatur proprietas, vbi illa principaliter in iudicio deducitur. de quo dictum fuit.s.de restitutione spoliatorum.cū ad sedē. & per Barto.in l.quidam in suo.de conditioni, institue. ¶Item nota Episcopum non fundare intentionē suā in temporalibus.facit quod habetur.j.de religio.do.c. constitutus.¶ Item no.do.Anto.æquipollere ius possidere, & aliquanto tempore possidere, sed certe istud non probatur hic,sed potius oppositum. ut patere porest inferius.nam hic allegatū fuit Episcopum Sabiñ. diutius possedisse ecclesiā. de qua hic in litera,& eius bona,tamen quia postea solum fuit probatū ꝙ aliquāto tempore possederit,& non qòud diutius succubuit Episcopus.vt patet ex litera. potes etiam notare.vt tāgit hic do. Ant.in versi.intelleximus. ꝙ licèt actor nō possit fundare intentionem ex exceptione rei. fundare tamen potest super probatione exceptionis : quia s̃m eum probatio intelligitur esse communis, ex quō est in iudicium deducta facit.l.j.§.edenda. & quod ibi notatur.ff.de edendo.sed secundum eum exceptio est propria,sed certe ista ratio non videtur esse bona: qa ex quō exceptio est ꝓducta in actis.illa ēt vř esse cōmunis sicut etiam alia acta.facit quod notatur.s.de fide instrumen.c.j.& c.G.perpetuus.Iste tamen tex. bene facit pro notabili inquantum ponderat nedum exceptionem: sed etiam instrumentum productum ad illa probanda.& per prædicta dicit ꝙ si fiat responsio ad positiones factas sup exceptione,ꝙ ex illis poterit se fundare actor. licèt nō exceptione. & ꝑ hoc dicit ꝙ hodie videtur inutilis regula exceptionem obijciens,cū hodie communiter de exceptis,& replicatis fiant positiones.alleg.quod notatur in Spec.de excep.§. viso.versi.
17 est igitur.ibi tamen Spec.hoc non dicit. ¶ †Item potes notare scd̃m eum, ꝙ licèt pars producens instrumentum non possit illud redarguere de falso. poterit tñ iudex ex officio supplere,& iurare iustitiam præser-

tim vbi vult hoc facere ad commodũ publicum, & se
non fundare ex falsitate. facit, qđ notauit gl. supra. de
ꝓba. in c. licèt causam. in verbo astrinxerit. & qđ no-
ta. Innoc. j. de censibus cum olim. ¶ Potes etiam vlti-
mate notare ſm eum, ꝙ vbi iudex supplet ex officio
ad commodum partis, eius officium videtur limitari
ad terminos in quibus si pars se opponeret posset op-
ponere. & sic solum illo tẽpore supplebit in quo pars
a admitteretur. ¶ In gl. secunda [a] ibi huiusmodi repen-
18 tina, &c. † Nota bene ex glos. quia videtur velle, ꝙ re-
pentina contestatio non præiudicat. & similiter repen
tina, & indeliberata confessio. facit, quod habetur in
c. ex literis. j. de diuor. per glo. & de hoc vltimo dixi. s.
de confess. in c. fin. & tangitur etiam in c. cum in po-
sitionibus. de iuraiurand. in vj. ¶ Quod autem dicit
glo. de repentina litis contestatione videtur procede-
re, quando coactus esset reus, vel procurator rei litem
contestari repente. non obstante, ꝙ petat deliberato-
rias q̃ sibi non fuerunt latæ. nam tunc non ualet cõte-
statio. per id, quod habetur in §. illud. alleg. in gl. & ꝑ
id, qđ notauit gl. notabilis in c. vxor felicis. xvii. q. iiii.
& glo. in clemen. sæpe. de verbo. significatio. vbi con-
cluditur per gloss. ꝙ deliberatoriæ sunt de substantia
iudicij si petantur. si autem nõ sunt petite, & reus spõ
te statim responderet. tunc videtur, ꝙ nõ vitietur con-
testatio per ea quæ notantur in locis præallegatis. &
nota, quia secundũ Innocen. si constet reum respon-
dere animo litem contestandi. siue respondeat exci-
piendo, siue negãdo, siue etiam confitẽdo inducitur cõ-
testatio. facit qđ hr̃. supra de electione. dudũ. el. secũdo,
& l. i. C. de litis contestatione. & si dicas hoc videt̃ cõ
tra casum capituli secundi. de litis cõtestatione. in vj.
per obiectam exceptionem non inducitur cõtestatio.
potes respondere, quòd illud est uerum in dubio. se-
cus quando constat, quòd animo litem contestandi
respõdet. & ita videtur velle hic Innocẽtius, qđ notã-
dum est pro limitatione illius. c. licèt Bar. aliter loqua
tur in dicta. l. prima. C. de litis contestatione. sed non
uidetur dictũ eius bene procedere per ea quæ haben-
tur in dicto capitulo secundo. ¶ In glo. bonæ fidei. ibi
præscriptis uerbis. & quę de æstimato proponitur, &c.
caue, q̃a glos. vr̃ innuere, ꝙ actio ꝑscriptis. uerbis. &
etiam actio quę de ęstimato proponitur sit bonæ fidei:
sed ueritas est, ꝙ actio ꝑscriptis uerbis est bonę fidei t
solum in duobus casibus, scilicet quando de æstimato
proponitur, & quando ex permutatione datur: ut pro
betur in §. actionum, institu. de actio. aliàs est stricti iu
ri, ut ibi etiam no. per gl. ¶ In ea. gl. ibi hæreditatis pe
tit. adde etiam actionem. ex stipulatu quæ dat̃ pro do-
te, ut habet̃ in. §. fuerat. institu. de actio. ¶ In ea. gl. ibi:
19 nisi sint specialiter promissæ, † istud procedit ſm iu-
ra ciuilia: secundum quæ usuræ non erant prohibitę:
secus secũdum canones infra. de usur. q̃a in oĩbus. q̃ni
mo etiam hodie vr̃, ꝙ de iure ciuili usuræ sunt prohi-
bitę, per id, qđ notatur in auth. ad hoc. C. de usuris, de
quo tamen dicendum: ut ibi. & in l. j. C. de sum. trini.
per But. & Bar. hoc tamen tene pro certo, ꝙ usurę nul
lo modo possunt peti hodie, ut usure: licèt tanq̃ inter
esse q̃nq; possint peti ſm not. in l. socium qui in eum.
20 ff. pro socio. & in c. conquestus. infra. de usur. ¶ † In gl.
cõfessus. in fin. No. bñ ex gl. cautelã, & practicam cau
te ꝓponẽdi exceptionem: ut non simpliciter propona
tur exceptio, sed conditionaliter, tũc clarũ, ꝙ excipiẽs
nõ vr̃ fateri intẽtionẽ aduersarii, si autẽ simpliciter ex
cipiat, tunc etiam concludit gl. qđ nõ intelligit̃ fate-
ri itẽtionẽ aduersarii ex eo, q̃a uerba exceptionis põt
referri ad merũ factum. Et sic vr̃, quòd in dubio de-
beat intelligi in fauorẽ ipsius excipiẽtis: ut l. si q̃s intẽ
tione. ff. de iudi. Si autem explicite fateretur intentio-
nem aduersarij: vt quia peto a te decẽ ex c. i. mutui: &
tu r̃ndes, fateor quòd tu mutuasti: sed fecisti postea pa
ctum de non petendo: tunc potest actor se fundare ex
confessione, & succumbet nisi probet exceptionẽ, per
id, quod habetur in c. præterea. s. de transac. & no. etiã
gl. in l. exceptionũ. C. de proba. ꝙ videtur intelligen-
dum quãdo in exceptione ponitur aliquid, ꝙ ex inter-
uallo est secutum. nã tunc videntur esse diuersa capitu
la separata: ideo potest vnum acceptari quatenus facit
contra reum: & aliud refutari quatenus facit pro reo.
facit, quod habetur in l. publia. §. fi. ff. deposi. secus quã
do in exceptione ponitur aliquid, quod tempore obli
gationis dicitur interuenisse. puta si peto a te decem:
quia promisisti, tu r̃ndes quod verũ est ꝓmisi: sed sub
conditione, vel in diem. nam tunc videntur esse capi-
tula cõnexa: ex quò eodem t̃pe facta dicuntur: iõ tunc
oportet vtrũq; acceptari, vel vtrunq; repudiari, vt vo-
luit. gl. quæ fuit additio in l. si quidem. C. de exceptio.
& Bart. in l. aurelius. §. idem quæsijt. de libe. leg. & hæc
videntur procedere secundũ gl. in d. l. si quidẽ, quando
incontinenti sic respondit. secus si primo fateretur sim
pliciter se promisisse, & demum ex interuallo diceret
se sub conditione ꝓmisisse: quia tunc ꝓpter tẽporis di
uersitatem censentur tunc duo diuersa capitula: ideo
nisi probet conditionẽ succumbet: aliqui tñ volunt di
cere, ꝙ ex quò non respõdit in vnico constructu verbo
rũ: sed in duplici, quando dicit confiteor me promisis-
se: sed sub conditione, quod præiudicat cõfessio rei ni-
si probet conditionem, sed gloss. voluit contrarium in
d. l. si quidem. & etiam Barto. in loco præallega. fateor
tamen, quod tutius est ad opiniones vitandas sub vni
co constructo respondere: puta dicendo, fateor ꝙ pro-
21 misi tibi sub conditione. ¶ † Aduerte tamen quia licèt
supra dixerim simpliciter excipientẽ non intelligi cõ-
fiteri intentionem aduersarij. hoc clarum quando exci
pit saluo iure suo, si autem simpliciter exceptionẽ pro
ponat tunc licèt glo. dicat, quod non videtur confite-
ri intentionem aduersarij: & sic non habet necesse pro
bare suam exceptionem: nisi actor prius probauerit
suam intentionem, tamẽ Dy. tenuit contrariũ in reg.
exceptionẽ obiiciẽs, & idem Spe. in ti. de exce. §. viso.
versic. est igitur. & ideo ad opi. vitandas cautum esset
seruare practicam glo. vel, quia illa docet mentiri: vt
dicit glo. in c. exceptionem, saltem cautum esset pro-
testari seu adiicere illa verba saluo iure meo. Bartol.
tamen in l. non vtiq;. ff. de exceptio. nititur concorda-
re opi. quia si actor fatetur exceptionem, sed dicit com
petere replicationem, tunc procedit opi. Dy. & Spe-
cul. sed si negat exceptionem: quia illam impugnat
ex ea non potest se fundare, vt de regu. iur. ex eod.
lib. vi. sed glos. hic. & in dicta regula exceptionem,
videntur velle simpliciter, quod proponens simplici-
ter exceptionem non uideatur fateri intentionem ad-
uersarii: quia opponit exceptionem ad finem peri-
mendi intentionem actoris: ergo illam non debet
fundare, quia inducta ad unum effectum non debent
operari contrarium. supra. c. proxi. in fi. & ideo etiam
si actor fatetur exceptionem non erit simpliciter tra-
ctandum de replicatione: imo prius debebit proba-
re suam intentionem, & pro ista parte videtur casus
hic non cauillando. & in d. regula. exceptionem,
& istud etiam sequitur Bald. in l. alia. C. de his quib.
vt indig. & hęc pars de iure videtur verior per prædi-
cta. ¶ In gloss. licèt autem. in fine. Not. benè ex
22 gloss. quod licèt † delictum vnius personæ [b] non no-
b ceat ecclesiæ: tamen quando est delictũ collegii, seu ca
pituli bñ nocet. de quo plenè dictũ fuit in c. i. s. de do-
lo, &

a In gl. ij. cõtestatio repentina an præiudicet & ad de hic do. Abb. in ij. col. ste fi. versi. & uf nume. 34.

b Delictũ vnius pro ꝑs. vide. do. Ioan. And. in c. delictũ. de reg. iur. lib. 7. in mercuris.

lo & contu.& facit,quod notatur in c.ij.ſupra.de ord.
cogn.No.etiam ex glo.qa videtur velle , ꝙ vbi quis fal
ſauit inſtrumentum , & illud producit in iudicio , ꝙ
debeat perdere cauſam,per ea quæ hñr in c.cũ ex lite
ris.ſ̃.de reſt.in integ.ille tñ tex. hẽt uarios intellectus.
vt patet ex nota.ibi per gl.in verb.ex parte veſtra.Bar.
tamen in l.fraudẽ.§.quoties. ff.de iure fiſci.ꝙ licèt ille
qui falſitatem committit in actis perdere debeat cau-
ſam,facit quod habetur in l.olim.ſ̃.de reſcrip.tamẽ ſe
cus eſt,quando aliàs falſauit inſtrumẽtum ,quod pro
duxit,per id,quod habeť in l. diuus. ff.de re iud. & ſic
videtur,ꝙ iſta gloſſ.in hoc non procedat , ſi tamen vel
les tenere glo.poſſes dicere , ꝙ in illa.l.diuus. non fuit
petitum imponi talem pœnam.opi.tñ Bart.mitior vi-
detur,& ſic videtur magis iuri cõſona per ,regulã in pę
nis.de regulis iuris.in vj. ¶ In gl.penul.in fi.Nota bñ
23 ex gloſſ.quòd † ſententia lata per falſas probationes ,
ſeu per falſa inſtrumenta quantum ad opinio.interim
cenſetur valida,donec conſtet de falſitate,vbi autẽ de
falſitate cõſtabit:tunc retro apparebit eam nullã fuiſ-
ſe, & ita etiam videtur hic tenere Hoſtien. & pro iſta
parte etiam ſatis facit tex. iſtæ inquantum vult poſſe
excipi de falſitate contra ſententiam,& eodem modo
etiam facit.l.q agnitis.ff.de excep.& facit ẽt,qđ habe-
tur in l.j.ij.& iij.C.ſi ex fal.inſtrumen. ſed in cõtrariũ
videtur text.in l.diuus. ff.de re iudi. vbi videtur velle
litera , ꝙ per remedium reſtitutionis in integrum re-
ſcindatur ſententia detecta falſitate,facit , quod nota-
tur.ſ̃.de probatio.c.licèt cauſam,& hoc etiam videtur
ſequi Spec.in ti.ſ̃.de executio.§.fina. circa fin.& gl. in
dicta.l.qui agnitis.vbi dicit exceptionem cõpetere de
mum petita reſtitutione. Conclude : ꝙ ſi ſententia eſt
lata per falſum reſcriptum: quia tunc ſubeſt defectus
in fundamẽto iuriſdictionis ſententia erit nulla,licèt
quo ad opinio. donec appareat de falſitate poſſit di-
ci de falſitate. ſ̃. de crimi. fal.c.ij. Aut eſt lata per fal-
ſum inſtrumentum procurationis.& tunc adhuc idẽ :
quia ad præiudicium domini ſecundum veritatem in
terim eſt nulla. ſ̃. de procura.in noſtras. & C. de pro-
cura.in c.licet. Aut lata eſt per falſa inſtrumẽta , vel ꝑ
falſas probationes,& tunc ſi eſt lata contra minorẽ ip
ſo iure nulla eſt.C. ſi ex fal. alleg.l.j. & ij. Si autem eſt
lata contra maiorem:tunc ſi lata dolo præſentis, & do
loſè falſas probationes producentis cõtra abſentem ,
tunc adhuc eſt nulla ipſo iure.l.ſi prætor.§.Marcellus.
ff. de iudiciis,ſecundum vnum intèllectum. Si autem
ſit lata ſine dolo præſentis , vel etiam dolo cõtra pę
ſentem , tunc ſunt opinio. quia aliqui dicunt , quòd
eſt nulla quantum ad ueritatem, vt uoluit hic gloſſ.&
idem Specul.de ſent.prola.§. fina.verſicu. item oppo-
nere,qđ eſt lata,& ſe.Alii vero tenẽt,ꝙ eſt aliqua, ſed
venit reſcindenda beneficio reſtitutionis in integrũ.
vt uoluit gloſſ.in dicta.l.qui agnitis , & Spec. in titu.
de execu. ſenten.§. fina. circa finem. & videtur caſus
in d.l.diuus.Bar. in diuus.ff.de re iudic.& etiam in d.l.
q agnitis,tenet,ꝙ duplex poterit eſſe uia vna , vt op-
ponatur exceptio , vel replicatio, alia autem , vt peta-
tur reſtitutio in integrum , de prima dicit probari per
id , quod hic habeť, & dicta. l. qui agnitis , de ſecun-
da dicit probari. in d.l.diuus , & facit , quod not.glo.
in d.l.ij. & l.fina.C.ſi ex fal.inſtrumen. & eſt differen
tia inter vias prædictas , quia quando quis opponit
exceptionem ſolum conſequitur effectum repulſio-
nis : & ideo ſi contingeret de nouo agi , & probari
debitũ ꝑ veras ꝓbationes cõdẽnabiť reus, licet prius
fuerit cõſecutus repulſionẽ actoris agẽtis ex ſñia lata
ꝑ falſas ꝓbationes:ſed vbi petita eſſet reſtitutio in in-
tegrũ aduerſus ſententiã potuiſſet reᵘ petere ſe abſolui

diffinitiuè : & ſic deberet abſolui ſi probata eſt falſitas
probationum:& actor aliter non probauit intentionẽ
ſuam:& ſi feratur abſolutoria pro reo quæ tranſeat in
rem iudicatam non poterit poſtea cõueniri prætextu
probationis poſtea repertæ.l.ſub ſpecie.C.de re iudi.
& ſic plenius ſubuenit remedium reſtitutionis,quàm
remediũ exceptionis,& ideo non excluditur per reme
dium exceptionis,per id,ꝙ notať in l. in prouinciali.
ff.de ope.noui nun.& in l.in cauſæ.el ij. ff. de minori.
& C.ſi aduer.rem iudica.l.fin.videť dicere Bart. de re-
plicatione , quando ſententia abſolutoria eſſet lata ꝓ
reo per falſas probationes,quia ſi excipiať cõtra acto-
rem de ſentẽtia poterit replicare,ꝙ lata fuit ꝑ falſas ꝓ
bationes ad finẽ repellẽdi exceptionem prædictã , ſed
ſi vult plenius ſibi prouidere debet petere reſtitutio-
nem in integrum,& facere reum condemnari.Io. An.
hic:quo ad quędã videtur cõcordare cum Bar.ſed non
per omnia.nam dicit , quòd quando ſententia eſt lata
per falſas probationes,ꝙ non pôt agi criminaliter,ſeu
fieri accuſatio criminis,& iſta via durat vſq; ad.xx.an
nos.l.querela.C.de fal. ¶ Itẽ poteſt agi ciuiliter actio-
ne in factũ ad intereſſe.l.qui nomine.ff.de falſis.& hęc
via durat vſq; ad xxx.annos ꝑ l.ſicut.& l. omnes.ff. de
præſcrip.xxx.an.Item poteſt peti reſtitutio in integrũ
& tunc debet peti infra quadriennium. l.ſi. C. de tẽp.
reſt.in integ. & quod habetur in clemen. j. de reſtit. in
integr.¶ Item poteſt excipi.& hęc via durat perpetuo
per.l.pure.§.fina.ff.de doli exceptio.facit, quod nota-
tur in dicta.l.quærela.de fal.nec obſt.iſte tex.qui vide
tur velle,quod ſolum vſq; ad. xx. annos poſſit excipi :
quia habuit reſpectum ad l.querelam, quæ tamen nõ
loquitur in exceptione,ſed in accuſatione, & ſic videť
quod nõ bñ fuerit motus autor in hac parte : ſi autem
per viam replicationis velit venire:vt qa ſentẽtia fue-
rit abſolutoria lata per falſas probationes.tunc diſcre-
pat Ioan.An.a Bar.Nam dicit: quod ſi replicans repe-
tit ius illud principale ſuper quo lata eſt ſententia : &
tunc nõ poteſt replicare ſine reſtitutione:quia ſibi vi
deť imputandũ ſi nõ petijt ſe reſtitui aduerſus ſñiam ,
quæ excludebat ius,quod principaliter in iudiciũ de-
ducit:puta ſi ago rei vẽdicatione,tu excipies cõtra me
de ſñia lata per falſas probationes.nã tunc non audior
niſi petam reſtitui ad ius replicandi:ſecus dicit ſi ſentẽ
tia non eſt lata ſuper iure,ꝙ agendo principaliter de-
ducit in iudicium.nam tunc admittitur replicatio ſi-
ne reſtitutione.exemplũ ſi petam electionem tuã caſ-
ſari propter aliquod crimen.tu excipies,quod a dicto
crimine fuiſti abſolutus:ego replico ſententiam illam
latam fuiſſe per falſos teſtes·certè tunc debeo audiri ſi
ne reſtitutione: quia ſñia nõ fuit lata ſuper eo de quo
modo principaliter agitur.& ſic reſidet ẽt Io.An. hic :
ſed certè non video bonam rationem diuerſitatis:qua
re non poſſit actor replicare de falſitate ſine reſtitutio-
ne:etiam qñ deducitur principaliter in iudicium id,ſu
per quo ſñia fuit lata:ſicut,& poteſt reus excipere ſine
reſtitutione petita.nam eadẽ ratione videreť,ꝙ debe-
ret imputari reo:quare nõ petiit ſe reſtitui cum poſſet
aduerſus ſententiam:& quia actor in replicatione cen
ſetur reus,& in effectu excipiens. per id, ꝙ habetur in
l.ij.§.fi.ff.de excep.& ſic verior videť opi.Bar. ſi tenea-
mus,ꝙ exceptio cõpetat reo ſine reſtitutione:qa eadẽ
rõne debebit competere replicatio ſine reſtitutione.
¶ Aduerte tñ ,quia de iure videť, ꝙ ſi dicimus ſenten
tiam latã per falſas ꝓbationes eſſe aliquã,& trãſiuiſſe
in rem iudicatam:non video,ꝙ contra illam poſſit ex
cipi nõ petita reſtitutione: nec ſimiliter replicari:quia
ex quò aliqua eſt,& non eſt appellatum habetur inte-
rim pro veritate.l.j.ff.de re iudi.& ſic claudit os volẽti
Io.ab Imo.in j.ſuper ij.Decr.

opponere,vel replicare:& ideo vr̄,ꝙ de iure verior sit
opin.ꝙ demum possit excipi, vel replicari petita resti-
tutione in integrum,prout uoluit gl.in d.l.qui agētis.
& in l.ij.& l.fin.C.si ex fal.instrumen.nec obstat.d.l.q
agentis: inquantum velle uidetur posse obijci exce-
ptionē contra sententiam latam per falsas probatio-
nes,quia debet intelligi petita prius restitutione, per
id, quod habetur in d.l.diuus.& in l.nec nō exceptio,
cum ibi notatis. ff. ex quibus cau.maiores. & l. exce-
ptiones.§.fina.ff.de exceptio.& sic etiam intelligit ibi
glo.non ob.ēt istæ text. qa dēt intelligi ſm pdicta,vn-
de videtur, ꝙ alterum de duobus debeamus tenete,
vel,ꝙ sententia sit nulla in rei vetitate. sed quo ad opi.
interim censeatur aliqua donec doctum fuerit de fal-
sitate:quòd si sit aliqua,ꝙ omnino necessaria sit restitu
tio. ad hoc,vt possit excipi,vel replicari,& si uis tene-
re,ꝙ sit nulla,multum facit tex.nō cauillādo.in l.ij. &
l.fin.C.si ex fal.instrum.& ad.l.diuus,posset dici,quòd
dēt nō intelligi, ꝙ restitutio in integrum ad finē rescin
dendi sententiam sit necessaria: sed quòd sit restitu-
tio in integrum, hoc est, quòd reponuntur omnia in
pristinum statum:vt si fortè aliquid sit solutum prætex
tu talis sentētiæ latæ per falsas probationes debet red-
di, & fortè posset dici sustinendo hunc text. ꝙ solui
vsque ad.xx.an.poterit excipi,ne obstat.l.puræ.§.fin.
ff.de doli excep.ꝙ intelligitur,ꝙ exceptio sit perpetua
nisi aliud reperiatur in iure expressum.facit,quod ha-
betur in auth.hanc autem querelam.C.de nō nume.
pe.fateor tamen,ꝙ de iure ciuili non reperitur limita-
ta hæc exceptio ad tempus.xx.annorum sed, ex quò
non habemus expresse cōtrarium.& habemus hic ex-
pressum uidetur,ꝙ standum sit huic tex.per id,qđ ha-
betur in c.licèt.s̄.de foro competen.An autē si intente
tur accusatio criminalis consequi debeat accusans re
tractationem sn̄iæ,videtur ꝙ nō,cū ad hoc non uidea
tur agere:sed vt puniatur conuentus de falso, & facit,
quod not.Inno.in c.licèt causam, de proba.¶In con-
trarium videtur facere hic text.fortè posset dici, ꝙ iu-
dex incidenter possit illam retractare,per id, qđ hr̄ in
simili in l. interdum. §. qui furem.ff. de fur. vbi iudex
aditus sup accusatione criminali furti incidenter facit
rem restitui. facit,qđ habet̄ in simili in d.c,licèt.¶ Ex
24 tra glo.tangit Inn.hic de ista petitione. peto. † eccle-
siam cum possessionibus,& pertinentijs, an procedat
si petens solum sit patronus, videtur inclinare, ꝙ sic:
qa si est patronus ecclesiasticus videtur per hoc pete
re ius patronatus,& rationem sibi reddi de temporali
bus si est laicus solum videtur petere ius patronatus,
sed certè,vt uoluit hic Host. non videtur bene adapta
ri, quando agens solum est patronus,quia tunc nō de
bet petere ecclesiam cum possessionibus,sed petere se
pronuntiari patronū,& sibi reddi rationem de tempo
ralibus si est patronus ecclesiasticus,& ideo tutius est
nō vti,tunc forma libelli de qua in litera.¶ Tangit ēt
25 hic Innocen.an producens † instrumentum possit il-
lud impugnare: & in effectu videtur concludere, ꝙ
potest dicere, quòd non facit pro aduersario, per id,
quod hic habetur: sed si aliàs velit impugnare vide-
tur concludere, quòd si aduersarius impugnauit,
quòd tunc isto casu etiam poterit producens illud im
pugnare: quasi aperta sit ibi via per aduersarium fa-
cit. l. post mortem.§.fin.ff.de contrat abu.& C. de tē-
po. in integrum restitu.l.petendæ,facit etiam,qđ ha-
betur.supra.tit.j.c.mulieri.nā, ex quò lata est senten-
tia pro aduersario cōtra istud instr̄m, vr̄ qđ nō habeat
amodo præiudicare producenti: si aūt velit ipse pdu-
cēs impugnare:tunc vr̄ velle,qđ nō possit,p id, quod
hr̄ in c.imputari,de fide instr. & in c. cum olim.j. de
censi.uidet̄ tamen velle,ꝙ si iudici constet instrumētū
esse falsum,ꝙ nō per hoc condemnabitur, ne aliàs se-
tat iniquam sentētiā,& hoc si ignoranter produxit: se
cus si scienter,quia tunc cōdemnabit̄, non tn̄ ex iuri-
bus instrumenti cum illud appareat falsum, sed ēt in
pœnam producentis falsum instrumentū, per id,ꝙ hr̄
in c.tum ex literis,de restitu.in integrum,ēst tn̄ specia
le in ecclesia:ꝙ scientia,vel delictum prælati aut pro-
curatoris ei non noceat,vt hic dicit̄,sed aduerte, quia
contra Inn.videntur casus in l.post legatū.ff.de his q.
vt indi.vbi producens instrumentum pōt postea illud
dicere falsum,vel minus solēne:qa nō est in potestate
sua facere,ꝙ instrumentum falsum sit validū:nec simi
liter,ꝙ minus solenne,sit ideo de hoc videtur meli⁹ di
cendū,vt nota.per Bat.¶ An autē reprobato instrumē
to possit aduersarius se fundare ex cōfessione quæ sur-
git ex productione instrumenti,tangit hic Inn. & in c.
cum olim j.de censi.& concludit, quod non si vult se
fundare ex confessione tacita resultante ex productio-
ne instrumenti,idem si sit confessio expressa coherens
instrumento:vt quia confitetur contenta in instrumē
to:secus si esset confessio de per se nō coherens instru
mento:vt quia confitetur aliquid quod continetur in
instrumento non facta mentione de instrumēto. nā
tunc illa prеiudicabit: ex quò per se stat,secus qn̄ p se
non stat:sed habet relationē ad instrumētū: qa tūc re
probato instrumento tanquā fundamēto intelligūtur
omnia cōfessata,facit,ꝙ habetur.s̄.de fide instru.c.in-
ter dilectos.§.cæterum,ꝙ dicit esse verum, quando in-
strumentum est reprobatum,quia falsum: secus si ex
eo,qa non sit solenne:qa tunc instrumentū habet sal
tē principium veritatis non nocebit confessio: ēt cohe
rens instrumento,& sic ēt transit hic do.An.Bar.tamē
sentit oppositum in d.l.post legatum,quia scđm eum
non intelligitur fateri: nisi quatenus instrumentū pro-
bet,& ſm eum videtur casus in d.l.post legatū.inquan
26 tum ibi patificatur falsum,& non solenne.¶ † An autē
si produco instrumētū protestando,ꝙ pduco in ea par-
te quę pro me facit iuuet protestatio.dicunt dn̄i de Ro-
ta in sua conclusione cclxxvj.ꝙ sic si est confectum ad
petitionem solius aduersarij,puta iuramentum appel
lationis eius: quia scriptum in illo mihi præiudicat:
sed si esset cofectum ad mei petitionē: qa teneor stare
tūc tali instr̄o si ipsum pduco nō pdest mihi talis p-
testatio,facit quod no.j̄.de censi.olim,vbi tangit an te
stem approbatum in vna causa possim in alia repro-
bare & an si approbaui personam vnius in vno officio
possim in alio reprobare:& qa clare loquit̄ dic, vt hic
27 per eum.¶ Vltimo tangit hic Inn.an quādo † sn̄ia ha-
bet relationē ad instrumēta valeat.& concludit; qđ si
sunt pducta in actis valeat si nō sunt producta in actis
tūc si sn̄ia referat se in exceptione ad ipsa instrumēta,
ēt nō producta poterit teneri per istū tex.:vt si condem
nat,& adiudicat ius ep̄ale exceptis certis capitulis de
quibus non plenè sibi cōstet: nā pōt tunc dicere,ꝙ ad-
iudicat exceptis illis,de qbus nō appareret per auth.
instr̄a,sed si sn̄ia in eo,qđ principaliter refert se ad in-
strumenta nō producta in actis:tūc nō valeret ex quò
per acta non certificaretur,facit,qđ no.in l.ij.& iij.C.
de senten.quæ sine certā quantita.& l.air prætor.§.j. ff.
de re iud.Et tāgit hic do.An. an valeat sn̄ia qn̄ iudex
dicit pronūtio scđm formā cōsilij:nec aliter absoluit,
vel cōdēnat an valeat.de quo p Io.An.in additio. Spe.
in tit.de excep.§.viso.versi.porro.vbi tenet, quod in-
terlocutoria tenet: sed non in diffinitiua quæ debeat
ferri descripta recitatione.c.fi.de re iudic.in vj.sed lac.
de Are.in l.j.C.si aduer.libe.& Butri.in l.fi.C. vbi, &
apud quos,tenet idem in diffinitiua; quia censetur in
effectu

effectu condemnasse vel absoluisse, prout dicit consilium,& istud videtur sequi hic do. Ant.& mihi etiam placet, de quo plene dixi in l.j.§.si quis.de verb.obli. ¶Item attende quia Bar.in l.post legatum.ff.tractauit tria dubia. Primum est,an ille qui produxit instrumentum aliquo casu possit illud impugnare. Secūdo, an si aliquis impugnauit instrumentum aliquo casu possit se ex illo fundare.& in aliquibus videtur discrepare à dictis Inno.hic.& in c.cum olim.infra de censi. prout patere voluit intelligēti. Tertio tractat nota.an expositione negata aliquo casu quis possit se iuuare, de quibus dic vt ibi per eū, tractat etiā hic Ioan. And. post Inn.& Hos.quale ius habeat Episcopus in ecclesia non patronata,vel collegiata,aut sita in alterius parochia, de quibus dic vt hic per eum: quia clare loquitur & nota etiā q licèt reus non probet exceptionem: tamen non obtinet actor si non probat suā intentionem, facit quod not.in l.circa.ff.de probatio.

SVMMARIVM.

1 *Exceptionem proponens & illam probare se offerens si non admittitur eo ipso iustificata est appellatio.*

2 *Diete quæ fiunt per terram quando sunt diuersæ à dietis quæ fiunt per aquam quæ magis attendi debeant.*

a Lim Qui propter exceptionem a non admissam appellat corā iudice appellationis probare debet exceptionē esse veram.h.d.Et primo appellātis querelam, secundo prouisio. ibi discretioni vestre.¶ No.q de iure isto coram delegato à sede apostolica non poterat trahi vltra duas dietas, & no.q attendebatur locus tractus nō aūt cōmissionis,hodie vero secus in decre.statutū.§.cum aūt,& §.nullo.de rescrip.in.vj.¶Item no. practicā appellandi qn proponitur legitimè exceptio q quia demū appellari debet qn non admittitur,& sic à nō admissione exceptionis,facit quod no.s.de testi. ex parte.¶Item not.q ex solo obiecto exceptionis & eius non admissione non videtur iustificari appellatio nisi aliter veritas eius coram iudice ad quē probet,de quo in c.interposita.de app.& in c.ex parte, de testi. ¶Itē no.q iustificata appellatione ꝑpter declinatoriā nō admissam officiū iudicis videt esse in supersedēdo processu nō aūt in cognoscendo de principali de quo etiā in glo.¶In gl.j.in fin.hodie debet attendi locus cōmissionis,non aūt locus tractus: vt dixi in nota.& quod hic dicit de duobus dietis hodie redactū est ad vnā seruata distinctione, q habetur.j.in c.statutū.§.j. &.ij.de rescri.in.vj.¶In gl.ij.in fi.& sic patet quod vbi
1 quis opponit † exceptionē & offert se illā probare q si nō admittitur eoipso iustificata est appellatio si appellatur: & coram iudice appellationis ad iustificandum appellationē non erit necesse docere de veritate causæ grauaminis, de quo dic vt plene dictum fuit in c.ex parte ad e.s.de test.si aūt solū opposuit exceptionem & nō obtulit se probaturū: tunc debet ꝑbare coram iudice appellationis veritatē causę ꝑpellationis saluo nisi de illa cōstaret per cōfessionē aduersarij vel alio modo: vt voluit gl.¶In gl.fi.in fi.Hosti.dat alias
b solutiones.[b] sed finaliter tenet cū gl.quia ille videtur diuinare,sed Pe.& Ab.dicūt:q hic loquitur qn opposita fuit exceptio ꝑpter quā si erat vera,iudex debebat supersedere, & ideo si nō admisit,& appellet probata veritate causæ corā iudice ap.debebit iudex appel.supersedere: q̄a debebit facere id quod debuisset iudex causæ principalis:secus qn ꝑposita fuit exceptio propter quā iudex nō tenebat supersedere:q̄a tunc iudex causæ principalis si nō probet veritas grauaminis debebit cognoscere de principali, negotio per c.vt debitus.j.de app.cōtra tñ istā solutionē videtur tex.in c.ex parte.M.j.de app.vbi iudex appel.cognoscit de principali:licèt exceptio opposita fuisset talis, q iudex corā quo opponebat debebat supersedere si vera esset: sed respondent aliqui.& illos videt sequi do.Ant.q illud est ex vi mandati Papæ. sed certe ista videt diuinare & violare illū tex.vnde potes dicere q ibi eadē est ratio in iudice app.vt debeat supersedere, quæ esset in iudice principalis causæ:& tūc deberet supersedere:vbi autē nō esset eadē ratio: & tunc videt secus,exemplū si in casu decretalis nō traheret pars coram iudice appellationis vltra duas dietas:sed bene trahebat corā iudice principalis causæ.¶Vltimo scias q tractat hic Ioan.
2 An. † qn diuersæ sunt dietæ ꝑ terrā à dietis quæ fiunt per aquā,& quæ sint magis attendende,& sic quæ via debeat magis attēdi,an via terrestris, an via quæ fit ꝑ aquā,& cōcludit q illa quæ magis frequentat: per id quod habet in l.cū delanionis.§.asinā.ff.de sun.instr. & in l.j.circa prin.ff.de flumi. Idē tenuit Bar.in l.j.ff. si quis cau.vbi addit hoc verum,qn sumus in materia itinerandi:si aūt de alia materia tractaretur. puta q nō possit esse officialis in loco: nisi distet tantum.tunc dicit q recta via per aerem fieri possit dinumeratio, & sic nō simpliciter attendet via per quā itineratur, & sic dicit fuisse declaratū per quandā extrauaganrem.

SVMMARIVM.

1 *Electio prælati quandoq; spectat ad aliud collegium, quàm ad collegium propriæ ecclesiæ.*

2 *Periurium non repellit à defendendo nec similiter excommunicatio.*

3 *Criminosus quilibet excepto excommunicato admittitur ad agendum & ad accusandum si suam vel suorum prosequitur iniuriam.*

4 *Exceptio, an & quando tollatur per replicationem.*

5 *Reus voluntarius repellitur per exceptionem excommunicationis secus in necessario.*

Ilecti. Per exceptionem excōmunicationis, vel periurij nō debet qs ab ecclesiæ defensione repelli h.d.Et primo ponit appellantis petitionē, secundo dat iudicē. secūda ibi: quo circa.¶In rex. ibi,&c.sub isto,&c.decidit quod habet de iudi.exhi-
1 bita.¶No.q interdū ad † collegiū propriȩ ecclesiȩ nō spectat electio prælati,sed ad aliud collegiū,quod pōt esse ex priuilegio,vel ex cōsuetudine pręscripta,facit qd habetur.s.de cōsuetu.cū dilectus, de iure vero cōi spectat ad collegiū ipsius ecclesiȩ,de quo.s.de electio. c.j.¶Itē no.qd petenti cōfirmationē electionis obstat exceptio excōmunicationis periurij,facit.s.de iureiu.
2 ¶Item no.q † periurium non repellit à defendendo, nec similiter excommunicatio.facit.s.eod.cum inter. ¶Itē no.quod licèt excōmunicatio repellat ab agēdo non tamen repellit à defensione ecclesiæ suæ nedum à propria.¶ Item no.q nō debet quis admitti ad probandum id quod probatum nō releuaret, facit supra, de offi.deleg.cum contingat.¶Et not.q sicut ex non admissione legitimę exceptionis quis grauatur:ita ex admissione illegitimę: ideo tunc potest appellari. ¶Item not.q vbi opponitur exceptio vel replicatio prius debet admitti probatio sup exceptione, de quo per Ioan.And.s.eo.in c.à nobis,& in Specul.eo.tit.§. fin.circa finem.¶In glos.j.ibi admitteretur. supple,
3 quia quilibet † criminosus excepto excommunicato admittitur ad agendum,vel etiam ad accusandum si suam vel suorum iniuriā prosequatur. Limita tamen glos.in eo,q dicit de periurio, quia ꝓcedit nisi quando vellet agere ad id super quo esset periurus:& tunc non posset,per id quod habetur in l.si quis maior.C. de transact.sed quo ad alia nō videtur repelli, vt dicit glo.& an etiam ad vtilitatem ecclesiæ possit quis venire contra proprium iuramentū recurre ad ea quæ habentur

4 benẽ.s̄.de iuteiu.c.ij.& c.sicut nostris. ¶ †In gl.fi.in fi. Bart.in l.cum mulier.ff.solu.matrimo. dicit, quod vbi excipiens tractat de dãno: tunc non admittitur replicatio doli, exemplum patet in §. Marcellus, allega.in gl.sed vbi excipiens tractaret de lucro: tunc bene admittitur replicatio, exemplum ex his quæ habentur in d.l.cum mulier, vt si mulier repetit dotem, & excipiatur de adulterio eius: tunc poterit replicari de adulterio viri.nam tunc mulier tractat de damno, & excipiens de lucro, cum venit lucrari dotem propter adulterium mulieris, facit quod habetur in l. consensu.C. de repu.& ista theorica videtur vera, quãdo exceptio, & replicatio concernunt merita negotij de quo agitur. sed si ꝯcernunt ꝑsonã tunc vr̃ ꝙ non tollatur exceptio per replicationẽ, quia tunc replicatio non inficit illam, & ista est ratio tex.nam exceptio excõicationis opponebatur contra personam agentis, & similiter replicatio contra personam excipientis, & ideo nõ admittitur replicatio, quia exceptio tendit ad defensionẽ q̃ nemini est deneganda. supra.eo.cum inter, iõ replicatio, tunc non inficit illam, & sic licèt excipiens tractaret de lucro, vt quia agens peteret aliquid ꝙ sibi debetur a conuento qui excipit de excõicatione: tamen non tolletur exceptio per replicationem, quia vt dixi replicatio non inficit illam, facit ꝙ notat̃ in Spec. eo.tit.§.fina.circa fin.secus est quando exceptio cõcernit merita causæ, quia tunc si excipiens tractat de lucro replicatio inficit exceptionem, quia vi compensationis videtur tolli, vt in c.penul. de adul.ff. solu. matrimo.l.vito atque vxore, & facit, quod notat Inn.in c. intelleximus, de adult.& p p̃dicta inferri põt ad similia.de quibus per Bart.in dicta.l.cum mulier, ad.c. autem cum ecclesiæ.supra.eodẽ.dic, vt ibi plenè dictum fuit. ¶ Extra gloss.tangit hic Inno.de forma cõmissionis citationis: cites omnes qui se uolũt, & possunt opponere p publicum edictum, & concludit, quod non arctatur quis ad comparendum nisi uelit: cũ ex forma cõmissionis in eorum uoluntate videatur relinqui: a ctat etiam de forma, vt citentur omnes qui opponunt se electioni tali, an debebunt citari illi qui post datam se opposuerunt, & recitat opinio. & finaliter videtur remanere, quod non: quia data litterarum debet attẽdi.de rescript.c.eam te. & aliqua etiam alia tangit circa hoc.de quibus etiam per Io.And.qui etiam remittit ad Specul. ¶ Vltimo iste tex.inducitur per Hostien. contra Innocen.in c.eum inter. supra.eo.inquantum
5 dicit ibi, ꝙ † reus uoluntarius repellitur per exceptionem excõmunicationes: licèt in necessario secus, qa hic ur̃, ꝙ sponte se opponebant, & tamen non repelluntur. Innoc.tamen uidetur r̃ndere, ꝙ isti censendi erant rei necessarij, quia tracti erant ad causam: ut patet ex littera ibi traxisset in causam, & ideo secũdũ eũ, ex quo fuerunt citati, uidetur tunc citãs, seu faciens citari firmare ꝑsonam eorum, secus quando sponte q̃s compareret. Sed Hosti.vr̃ uelle, ꝙ isti opposuerunt se uoluntariè, licèt postea fuerunt citati, & dicit, qđ etiam reus voluntarius debet admitti nõ obstante exceptione excommunicationis: vnde dicit Clemẽtem pronuntiasse, quod opponens se trãslato petẽti possessionem cui opponebatur crimẽ cum infamia contra quem prælatus ipse replicat excommunicationẽ non debere repelli ipsum excipientem: licèt sit reus uoluntarius, & non uocatus. Specu.in ritu.de actio.§.j.uersi. itẽ, ꝙ est excõicatus, & dicit seruari ĩ curia, qđ excõicatus p ecclia sua possit se opponere ꝯ petẽtẽ ꝯfirmationẽ: ẽt si uoluntariè ueniat, & istud ẽt in effectu tenet hic do.Anto.alleg. etiam, quod notatur p Inn.j.de accusa.super his.in uer.excludatur.secus dicit ubi uellet se opponere p interesse publico, & nõ p interesse ecclesiæ: quia tunc poterit, & idẽ voluit ẽt Spe. in d.versi.item, ꝙ excõicatus, si velit se opponere pro proprio interesse.licèt do.An.aliter videatur sentire.s̄.eo.cum inter.nec ob.prædictis.s̄.de iudi.exhibita.quia ibi nõ veniebat per modũ exceptionis: sed per modũ actionis petendo electionem cassari: quo casu non auditur etiam si nomine ecclesiæ velit agere. Et no. quod etiã reus uoluntarius dicitur si quis spõte præcedente edicto seu generali citatione, quod quicunq; velit se opponere contra talem compareat intra talẽ terminũ.nã licèt præcedat citatio non citatur specifice aliquis: & etiam citatur in genere, vt demum cõpareat q velit, facit, qđ dixi.supra.post Inn.& iõ dicet̃ reus voluntarius.& hoc etiam tenuit Bar.in d.l.cũ mulier, & multo fortius dicetur voluntarius in cã.authen.si omnes. C.si vt se ab hæredi.absti.vbi non fit citatio, vt se opponat: sed vt videat bona, vt hic tãgit Io.And.& ẽt.d. Ant.facit, qđ no.Archi.de exce.c.pia.lib.vj.& per prędicta vr̃ posse dici: quòd si tertius non vocatus ad iudiciũ, vel vocatus per generale ędictum emanatũ.vt quicunq; velit se opponere compareat non sit audiendus si sit excõicatus, quia voluntarius reus videtur esse: & ideo non videtur audiendus, vt voluit Inn. in d.c. cũ inter.& etiam Bar.in d.l.cum mulier. & Arch. in d.c. pia, & hoc clarum, quando non fiebat sibi plenum p̃iudicium, si autem fiebat sibi plenũ præiudiciũ est magis dubium propter ea quæ dixi in d. c. cum inter. nã do.Ant.ibi sensit, quod tũc secus: sed fortè de iure videtur contrarium verius: qa ex quò voluntariè venit. hoc est nõ vocatus videtur qđ nõ sit firmata persona eius, & ideo possit repelli per exceptionẽ excõicationis: & licèt iudiciũ sibi præiudicet imputet sibi quare non petit se absolui, sicut videmus in simili.qđ etiam sicut spoliatus nõ potest agere durante excõicatione, vt no.supra.de procura.ex insinuatione.

a Per exceptionem.tã qui ex vno ore locuti sunt. d. Io. & do.Abb. in summatione huiꝰ ca.

SVMMARIVM.

1 *Suspensus est inhabilis ad eligendum.*
2 *Suspẽdere aliquẽ ab officio, & beneficio, & ipsum priuare paria sunt.*
3 *Suspensus ab officio an intelligatur suspensus a beneficio.*
4 *Laicus an possit esse procurator clerici in causa spirituali.*
5 *Absolutio ad cautelam quare sic dicatur.*
6 *Absoluere ad cautelam an possit quilibet iudex etiam inferior.*

a Postolicę. Per exceptionem a suspẽsionis contra quã replicat̃ de nullitate: si ordinatio ecclesiæ retardat̃ fit relaxatio ad cautelã.h.d.& primo ponit exceptionẽ, secũdo replicationẽ. tertio relaxationis cãm, quarto relationẽ.scđa ibi: quas tertia ibi: nos r̃n.
1 quarta ibi: sententias. ¶ No.vnũ effectum† suspensionis, quia impedit, & inhabilitat quẽ ad eligendum. facit, qđ habetur.supra.de cõsue.cũ dilectus. & ex hoc etiam no.qđ suspensus ab officio, & beneficio vr̃ priuari iure vocis dande quã habet ratione beneficij, facit, qđ notatur in c.cũ vintoniensis.de elec.& in c.pręalleg.cũ dilectus, & adde, qđ habetur in d.c.cũ vintoniẽsis. ¶ Vltimo no.qđ in sñiis suspẽsionis, & amotionis a beneficio ꝓcedit absolutione ad cautelã, sicut & in sentẽtia excõicationis, de qua absolutio ad cautelã plenè habet̃ in c.solet.de sen.excõi.in vi. ¶ In gl.i.ibi: de suspensione tamen quæ contrahitur p participationẽ, sup.participando cũ excõmunicatis in locutione, vel mẽsa, non autem in crimine, per id, qđ habetur.j. de sen.excõi.nuper.& in c.si cõcubinæ.nam si partici

paret

paret in crimine incurreret maiorem excõicationẽ:vt
ibi patet:sed vbi aliter participãt,incurrit participãs so
lum minorem per quã suspẽsus a participatione sacra
mentorum. vt in c.si.de cler.excom.minis.& sic bene
dicit gloss. de suspensioue canonis quæ contrahitur
per participationẽ cum excõmunicato: quia illa non
suspendit ab officio, vel bñficio, sed a participatione
sacramentorum,secus si esset suspẽsio canonis,quę ex
alia causa contraheretur p quam quis suspenderetur
ab officio,vt patet ĩ e.j.de iud.in vj. & in c.j.de sen.ex
cõi.lib.vj.¶In ea.glo.ibi priuati sint.innuit gloss.con-
a iuncta cum text.q paria sunt a quem † suspendere ab
2 officio,vel beneficio,vel ipsum priuare, de quo p In-
noc.in c.cum bonæ. supra. de ęta. & qualita. vbi dicit
hoc verũ,qñ hoc fieret cum causæ cognitione, & pro
pter crimen,exquò posset priuari:secus si interloquẽ-
do fieret dicta supẽsio,vel rõne cõtumacię.de quo dic
3 vt ibi p eũ de cohabi.cleri.in c. sicut. An autẽ † suspẽ
sus ab officio intelligatur suspensus a beneficio, tan-
gitur.supra.de consuc.in c. cum dilectus. & in d.c.cũ
bonæ,recurre ad glo.nota.in cle.cupientes, super uer.
suspẽsi.quæ incipit no.nouam,de pe.vbi gl.refert plu
res opi.& finaliter cõcludit,quod non, si pro leui cri-
mine,vel p cõtumacia sit suspensus ab officio: secus
si pro graui:saltem si sit in mora petendi absolutionẽ,
de quo dic,vt ibi.¶In ea.gl.ibi pro eo,q possidere nõ
pñt,& sic vr uelle gl.quod non possit quis agere etiam
pro alio super eo, quod possidere non potest, & per
4 hoc dicunt aliqui,quòd † laicus nõ poterit esse pcura
tor clerici in iudicio in causa spirituali: sed ɔtrariũ ho
die est determinatũ in c.j.de pcura.in vj.& ideo videẽ
qđ isti licèt suspensi ab officio,& bñficio:licèt nõ pos-
sint agere pro ecclesia qua sunt priuati, tamen, ex
quo non sunt priuati communione hominũ videtur
quòd possint pro alijs suis propriis esse in iudicio: ẽr p
negotiis aliorũ spiritualibus. ¶ In gl.fi.& hæc abso-
lutio ad cautelam conceditur,quando allegatur nul-
litas sñiæ censuræ: nisi opponaĩ, quòd pro manifesta
causa, seu pro manifesta offensa fuerit facta.j̃. de sen.
5 excom.solet.lib.vj.dicitur aũt ideo absolutio † ad cau
telam,q̃a fit ad cautelam excõicati q̃ fortè dubitat,an
sit excõicatus licèt firmius, & probabilius credar, qđ
nõ,& ideo ne lædaĩ opi.sua in aliquo propter infamiã
excõicationis ad cautelam dr̃ fieri absolutio. ¶ Itẽ dr̃
fieri ad cautelam aliorũ,vt sibi possint secure commu
nicare qui aliàs fortè se retraherent. Item dicitur fieri
ad cautelam: ne fortè gesta per eum interim irriten-
tur, ut fuit in casu huius decre.'& ideo ad cautelam
ecclesiæ ne periclitaretur prouisio ecclesiæ, & ne ali-
quid posset dici contra prouisionem facta fuit absolu
tio ad cautelam, & de ista materia plenè tractatur in
6 d.c.solet.¶ † An autem quilibet iudex etiam inferior
possit absoluere ad cautelam,dic,quòd sic a sententiis
pro se,vel sua autoritate latis,nõ autem a sentẽtiis alio
rum,nisi aliud reperiatur in iure expressum: vt uoluit
hic Host.de quo remittit ad no.s̃.de offi.ordi.ad repri-
mendam. & c.pastoralis.§. fi. ¶ Quomodo autem su-
spensionem perpetuam, vel ad longum tempus non
facit delegatus Episcopi,remittit Io.An.ad nota. in c.
j.j̃.de exces.præla.vbi per Inno.

S V M M A R I V M.

1 *Excommunicatio lata in vniuersitatem, an valeat.*
2 *Excommunicatus auditur appellans, & appellationem prosequens in iudicio.*
3 *Libellus super attentatis qualiter formetur.*
4 *Attentata post appellationem, an sit omnia reuocanda.*

Ilectę filiæ. Per exceptionẽ excõi-
cationis non repellitur
q̃s a prosecutione appellationis. h.d.¶ Et
in primã appellantis narratio, in secunda
appellationis cõmissio.secunda ibi quo circa.¶ Not.
1 j.quod valere videtur † excommunicatio lata in vni-
uersitatem,de quo dic,vt hodie habeĩ in c.Romana.§.
vniuersitatẽ. de sen.excõi.in vj.sed tamen hic nõ di-
cit,q sit lata in ipsum cõuentũ monialiũ: sed in ipsas
moniales:& sic in personas monialiũ.¶ Item no.q ap
pellatio debet ĩterponi ex legitima cã,de quo j̃.de ap.
2 in c.vt debitus.& c.ordi.eo.ti.li.vj.¶ Itẽ no.quod † ex
cõicatus auditur appellans:& ẽt prosequẽs appellatio
nem in iudicio:& maximè qñ est excõicatus post ap-
pellationem legitimã,cũ talis excõicatio censeaĩ nul
la.j.de sen.excõi.per tuas.¶ Item no.quod in omni cã
in qua excõicatus audiĩ agens,vel excipiẽs in eo põt
impetrare,& valet rescriptũ,in aliis aũt nõ.vt in c.j.de
rescrip.in vi.¶ Itẽ no.scđm Goffre.qđ licèt sit faciẽda
mẽtio in rescripto de processu.vt j.de re iud.in c.inter
monasterium. hoc tamen nõ procedit in his quæ fiũt
post appellationem. nã tũc si per appellationẽ sit re-
cessum a iudice,non teneĩ scire appellãs q̃d postea fa
ciat iudex,& iõ de illo nõ teneĩ facere mẽtionẽ,vt hic
patet & j̃.de ɔfir.vti.vel inuti.in c.bonę.& no. ẽt scđm
Phi.qđ sicut de literis q̃ sunt nullæ nõ est necesse face
re mentionẽ.facit,qđ no.s̃.de rescri.in c.ex tenore.&
j̃.de cõces.pben.in c.cũ nostris,ita nõ est necesse face
re mẽtionẽ excõicationis q̃ est nulla.¶ Extra gl.tãgit
hic Inn.aliqua circa materiã attentatorũ.de qua mate
ria recurre ad gl.in c.non solũ.j̃.de appel.in vi. vbi est
3 gl.magi.& tangit etiã de forma † libelli sup attentatis
quæ poterit esse talis,peto a vobis domine iudex reuo
cari q̃cq̃d est factum post talẽ sñiam a qua appellaui,
& ne prætextu dictæ sñiæ aliquid ɔtra me attenteĩ q̃-
diu pẽdebit appellatio,& antequã per uos fuerit diffi
nita.¶ Quid aũt si appellans petat sñiam pronuntiari
iniquã,& ante oĩa reuocari attentata:an si pcedaĩ su-
per dicta petitione.& fiat cõtestatio poterit appellans
instare post contestationem:vt per uiã attentati iudi-
cis officio reuoceñ attentata,dicit Spe.qđ non,sed de
bebit amodo via ordinaria pcedi,& imputet sibi q li
tem est cõtestatus,q̃a debuit pri⁹ facere reuocari attẽ-
tata,vt no.ipse Spec.in tit.de appel.§.penu.ad fin. sed
Io.An.in c.non solum.de appel.in vi. nouella tenuit
contrariũ,quia per hoc intelligiĩ renuntiasse vie attẽ
tati:ex quo ante omnia petiit attẽtata reuocari,& hoc
sequitur etiam hic do.An.de quo dicendum, vt ibi.
4 ¶ † An autem indifferenter sint reuocanda omnia at-
tenta pendente appellatione,cõcludit Inn. qđ omnia
quæ impedit pendentia causę principalis impedit etiã
pendentia appellationis,& omnia quę non afficit pen
dentia causæ principalis non afficit pendentia causæ
appellationis,quod no.& bene facit,quod habetur in
tex.& qđ ibi no.per Bar.in l.postquam.§. imperator.
ff.vt lega.no.ca.& per hoc infert,qđ si alieneĩ res, qñ
actum est actione personali:quia pendentia litis causę
principalis non afficit talem alienationem,non afficit
etiam appellatio:sec⁹ si actũ sit actione reali,facit etiã
qđ not.Inn.s̃.de consti.in c.cum.M.& ibi etiam dixi.
nam hæc opi.non videĩ vera:quia si actum sit actione
personali res videtur affecta,per id, quod habetur in
l.ij.C.de litigio.& quod no.per Bar.in l.fi.ff.de litigio.
& facit etiam,qđ dixi in c.fi.supra. ut lit. pen. de quo
dic,vt dixi in.c.cum.M.

a An paria sũt. Aliquẽ suspendere a beneficio & officio, & ipsũ priuare. & ad de hic do. Abba.in ij. col.ver.op. videĩ enim nume.a.

S V M M A R I V M.

1 *Verbum pluralis numeri datur quandoque singulari numero, quando est collectiuum.*

2 *Capitulum, an possit excommunicari.*
3 *Appellare potest vtraque pars ab eadem sententia.*
4 *Sententia, an possit ferri pro excommunicato.*
5 *Excommunicatus, an audiatur si velit dicere sententiam nullam.*
6 *Excommunicatus, an possit petere restitutionem in integrum.*
7 *Excommunicatus, an possit petere laudũ reduci ad arbitriũ boni viri.*
8 *Excommunicatus, an possit petere reuocari tenutam contrà se datam.*
9 *Procurator excommunicatus, an possit pro domino suo prosequi appellationem.*
10 *Excommunicatus quare auditur appellans.*

a Per exceptionẽ. idẽ per omnia sẽmat hic. Abbas.

a Significauerunt. Per exceptionẽ[a] excõmunicationis a prosecutione appel
latinnis, ẽt originalis actor repelli non
dẽt. h. d. Et prĩn ponit appellãtis q̃relã,
scd̃o iudicẽ istruit. scd̃a ibi mãdamus.
1 ¶ †No. ꝙ interdũ numero singulari datur verbũ plu-
ralis numeri, qñ est collectiuũ multorũ. de quo ꝑ Io.
2 Cal. in c. capitulũ. supra. de rescr. ¶ Itẽ no. ꝙ † capitulũ
vr̃ posse excõicari. sup quo dic, vt hodie hr̃ in c. Ro-
mana. §. in vniuersitatẽ. de sen. excõ. in 6. ¶ Item no.
3 ꝙ † ab eadẽ sñia põt vtraque pars appellare, qñ cõtinet
diuersa capitula. facit, qđ habeť in c. Raynutius. & c.
Raynaldus. ĵ. de testa. ¶ Itẽ no. qđ nĩs legitima defen-
sio reseruatur excommunicatn. & not. singulariter, ꝙ
defendere dicitur qui appellat. & si sit originalis actor
qa se defendere videtur aduersus stimulum, seu iniq
tatẽ sñiæ, quæ alias transiret in rem iudicatam. ¶ Itẽ
nnt. casum in quo finita causa appellationis cõmittiť
causa iudicis, a quo est appellatum. qñ iudex ꝓnuntia
uerit supersedendum, vbi non debebat supersederi. fa
cit, quod notãr dñi de Rota in sua cõclu. lxxxiiii. ¶ In
gloss. ij. ibi: a parte aduersa expensas, aliqui reprobãt
istam expositionem, quia non videtur fuisse licitum
appellare propter expensas. ex quo appellatum fuit
per partem aduersam in principali per. l. fina. C. quan
do ꝓuo. nnn est neces. sed certè ibi loquitur, qñ fuit
omissa ꝯdẽnatin expẽsarũ: vñ cũ appellatio rescindat
ꝓnunciatum, sicut pẽdẽte cã principali poterãt peti
expensæ ita modo poterant peti pẽdẽte cã appellatio
nis. & ideo, ex quò appellatum est per partem aduer-
sam in principali non potest appellari per illũ qui ob-
tinuit in causa principali ratione omissę cõdemnatio-
nis expensarum, sed hic loquiť, qñ nõ fuit omissa mẽ-
tio expẽsarum: sed expresse fuit pars dicta absoluta ab
expẽsis, quò casu sñia lata sup expensis si nõ appelleť.
trãsiret in rẽ iudicatã. supra. de elec. cum dilecti. ad fin.
& de re iudic. quòd ad cõsultationẽ. & hic est ille ca-
sus secundum istum intellectum. & hoc no. diligẽter
pro limitatinne. d. l. fi. qa vidi, qñq; in hoc errari. & sic
vr̃, ꝙ ille tex. nõ hẽt locum: qñ sup expẽsis aliqua sñia
fuit lata, qa tunc licèt appelletur ꝑ partẽ aduersam in
principali, nõ tñ ꝓderit illi contra quẽ fuit lata sñia in
expensis nisi ipse expresse appellet: & tunc sua appel-
latio erit illa q̃ sibi ꝓderit. & istũ intellectum sequitur
domi. Antn. qđ tene menti. ¶ In gl. penul. ibi nõ videť
4 valere † sñia sup. quãtum ad effectũ, qa si petatur exe-
cutio poterit obiici excommunicatio. & si ꝓbeť repel
leť: sed tñ ipso iure valebit sñia, qđ patet, qa ipso solu-
to agere poterit, & petere executionem, & audiri de-
bebit: vt infra. tangit glos. ¶ In eadem gloss. in fin.
not. bene ex his quæ superius dixit glo. quòd nedum
reo originali: sed etiam actori originali licitum est ap
pellare, si grauetur. ¶ Item secundo nn. quòd si contin
git sñiam ferri pro eo saltẽ poterit ferri sñia per q̃ cas-
setur præcedens ipsum grauans. An autem possit ferri
condemnatoria pro eo: an vero debebit differri in
tp̃s absolutionis ab excommunicatione est magis du
biũ. & gl. posuit op. videť tñ residere, ꝙ possit ferri sñia
condemnatoria pro excõmunicato, sed si postea petat
executionẽ, poterit repelli exceptione excõicationis
si nnn fuerit absolutus. ¶ Circa primum aduerte, quia
glo. communiter tenetur per istum text. vbi est casus
vinlando ipsum. & hoc etiã sequitur Archidi. in c. pia.
de exceptio. in vj. & etiam Io. An. hic. licèt Host. tenue
rit contrarium dicens, quod actor originarius si fuerit
excommunicatus non debet audiri ẽt appellãdo: ex
quo originarius actor est. sed certè illa opi. est contra
istum tex. licèt nitatur respõdere, & ipsum violare. iõ
tene. opini. glo. quia debet tũc audiri, cum appellãdo
se defendat aduersus iniquitatem sententiæ, vt ẽt teti
git glo. ¶ Circa scd̃m, licet dom. An. hic satis instet cõ
clude, ꝙ si est appellatum ab interlocutoria, & illa po
stea reuocetur, & actor velit prosequi in negotio prin
cipali scd̃m formam. c. vt debitus. de appel. poterit si-
bi obijci exceptio excommunicationis: quia iste est
actus separatus ab interlocutoria. facit, qđ habetur in
c. pia. ad fi. de exceptio. lib. vj. si autem appellatum sit a
diffinitiua: tunc si ab initio sit oppositum de excõica-
tione, & qđ non debet audiri saltem, vt aliqua cõdem
natio, vel adiudicatio sequatur pro eo: & tunc debet
audiri reus volẽs probare excõmunicationem ad di-
ctum effectum non obstante appellatione facta a dif-
finitiua, & sic intelligatur opi. Io. Cal. qui dicebat nul
lo modo ferendam esse adiudicatnriam, vel condẽna
toriã sñiæ pro excommunicato etiam appellante: sed
si vellet repellere eũ quominus posset prosequi appel
lationẽ ad finẽ cassetur sententia: & tunc non põt, qa
ad hunc finẽ permissum est sibi appellare: & appella-
tionem prosequi ad finem, vt auferatur grauamen si-
bi illatum, & sic per consequens permissum est ad fi-
nem, vt possit ferri sñia cassationis primæ sñiæ. facit,
qđ habeť. s̃. co. cũ inter. & si dicas, qđ cassando sñiam
videtur in cõsequentiam cõdemnare. facit Leos. C. de
appel. dicit, qđ iudex poterit declarare, qđ non faciat
hoc animo cõdẽnandi, ex quò constat illũ esse excõi-
catum. facit, quod notant dñi de Rota in sua cõclusio
ne. cxcix. si autem a principio nõ fuerit oppositũ acto
rem appellantẽ nnn esse audiendum quo ad finẽ præ-
dictum: sed fortè post conclusionem in causa hoc ali
ter, tunc potest procedere opi. glo. quia cũ tũc non cõ
stat illum esse excommunicatũ, nec etiam debeat au-
diri hoc allegans, cũ probatio nõ debeat fieri post cõ-
clusionẽ in, causa de procurato. auditis. & s̃. de fide in-
stru. cum dilectus. ideo tũc ex quo iudici nõ cõstat de
excõicatione poterit cassare primam sententiam: & ẽt
condemnare reum ipsi appellãti. & sic intelligať hęc
glo. ¶ Quid autẽ si sit actor originarius nõ appellans,
sed appellatus, quia sententia fuit lata pro eo, & reus
appellauit: an si velit prosequi appel. interpositam per
reum erit audiendus. dic, quod non, quia tunc nõ po-
test dici se defendere eum habeãt sententiã ꝓ se. & sic
ius suum nõ est læsum. & sic non nocet sibi si nõ ꝓse-
quitur. qa si reus non prosequitur rata manebit sñia.
facit. l. vlti. ad fi. C. de tẽpo. appel. & hoc ẽt tenuit Ar-
chi. in c. pia. de excep. in vi. & hoc intellige verũ quan
do prosequi vult reo non prosequẽte, qđ aliàs potest
facere appellatus in auth. item si appellatione. C. de
tempo appel. sed si reus ipse prosequeretur appellatio
nẽ benè deberet audiri ipse actor: licèt excõicatus vo
lens defendere sententiam, quia non debet esse licitũ
appellãti illam impugnare: & hoc non sit licitũ appel-
latũ econtra illam defendere: quia sic læderetur ęqui-
tas iudicii: & non seruaretur ęqualitas, contra ea quę
habentur. supra. eo. cum inter. & pro hoc bñ facit, qđ
not. per Inn. j. c. proxi. ubi decidit, qđ quando excõi-
catus

catus cogitur ad agendum ad instantiam rei, ꝙ tunc potest causam ꝓsequi, nec potest repelli per exceptionem excommunicationis: exemplum, si reus agat eo dictione.ex l.diffamari.C. de inge.& ma.dicens ꝙ qa talis diffamat eum, & asserit ipsum esse debitorē suū petit statui sibi tempus intra quod cogatur agere.posset etiam poni exemplum per ea, quæ habentur in auth.qui semel.C. quomodo & q uando iudex. quia si semel reus est citatus ad instantiam actoris, si actor postea non prosequatur potest petere, ꝙ cogatur ipse actor in causa procedere: vnde tūc quia actor nō agit voluntariè, sed de necessitate ad instantiam rei, nō poterit obijci exceptio excommunicationis. nam etiā tunc ipse reus esset quodammodo sibi contrarius. nā ex vna parte vellet eum agere, ex alia vellet repellere, ideo ratione contrarietatis, tunc repelletetur.j.de app.solicitudinem.¶Circa tertium autem ꝙ dicit gl. de executione bene dicit.quia secundū omnes poterit obijci exceptio per id, quod habetur in c.pia ad fi. de exceptio.lib.vj.& adde quod decret.pia. olim erat de extrauagantibus.Inno.sed hodie habetur ꝓ c.j.de excep.in vj.¶In gl.fi.in fi.hæc soluit.in se vera, tamē quia videtur diuinate potes dicere, ꝙ hic grauauerat iudex in repellendo processum eo casu quo ipse procedere debebat: & ideo vt grauamen per oppositum repareretur fit ad eum remissio. facit, quod notant dñi de Rota.in sua conclusi.lxxxiij. Extra gloss.hic tangit

5 Io.An. hic sicut†excōmunicatus audiatur appellās. ita audiat, si sententiā nullā dicere velit. Host.tenuit ꝙ sic.quia omnis defensio reseruari debet excommunicato.supra eo.cum inter.& hic sed inter aliās defensiones est ēt remedīu nullitatis:ergo hæc via non dēt esse ei exclusa.argu.supra de maio.& obe.in c. solitę. ad fi.& l.a procuratore.C.mandati.& quia si defendit appellando, quando sententia est aliqua, ergo fortius dēt ei ꝑmitti, q̄ū est nulla.ar.eorum, quæ hñr in auth. multomagis.C.de sacrosan.eccl.& cum in cunctis in prin.supra eo.¶Itē quia se defendere aduersus sententiā male latam contra eum.& sic videtur ꝙ debeat audiri:contrarium tenet Ioan. An.per ea, quæ habentur.in c.j.de rescr.in vj. quia si licitum esset excōicato principaliter dicere de nullitate:ergo licitū esset supplicatione impetrare.j.eo.c.fi.& tamē hoc est falsum. qa iste casus non numerat in d.c.j.præterea non vī eadē ratio in nullitate, & appellatione: quia si non posset appellare sñia transiret in rem iudicatam. & sic magnum præiudicium generareī ipsi excōicato, secus si non dicat sententiam nullam. quia semper potest dicere de nullitate.l.iiij.§. condemnatum.ff.de re iudi. & etiam ipso absoluto poterit dicere de nullitate: & ideo non generatur magnum præiudicium sibi si nō potest dicere de nullitate per viam principalis petitionis.

6 ¶†An autem possit petere restitutionē in integrū.Hostien.videtur concludere, ꝙ si petatur ex clausula generali ꝑ ꝑ cām aliquā, & nisi subueniretī illa ꝓbata pateretur enorme dānū, vel periclitaretī anima, ꝙ tunc debeat audiri.argu.supra eo.cum inter. secus dicit ubi peteret ex solo fauore ꝑsonæ: qa excōcati repellūtur ab omni legum fauorabili auxilio, in Auth. de priuile.do.hereti.mu.non ꝑstan. colla.viij. dñi de Ro.in sua conclu.cccclxij. dicunt ꝙ principaliter nō pōt petere restōnem:sed incidenter, si vult illam petere, vt restituatur ad appellandum: ꝙ cum appellatio, sit permissa excommunicato: vt hic patet, & hoc præambulum debet esse permissum: videlicet possit restitui ad appellandum, argum.l.omnino.ff.de spon.forte posset dici, quòd posset imputari excōcato quare nō appellauit:& ideo videtur, quod non dēat restitui, cū negligentibus iura non subueniant.l.non enim.ff.ex qui.cau.in maio.& ideo videtur simpliciter tenendum, ꝙ non possit in integrum restitui petere, cum hoc nō reperiatur iure expressum. nec est de casibus positis in c.j.de rescrip.in vj.& imputet sibi quare non appellat, cum ab omni grauamine de iure canonico possit appellari.j.de appel.vt debitus.& eod.titu.c.i.lib. vi.

7 ¶†An autem possit petere laudum reduci ad arbitriū boni viri, tenuit hic do.Anto.ꝙ sic.& pro ipso facit: qa videtur esse quędā species appellandi.l. non distinguimus.§.cum quidam.ff.de arbi.& ideo sicut ꝑmissum est sibi appellare, ita videtur, ꝙ sit permissum dictam reductionem petere, allega.quod no. Lapus de Casti.in sua allega.bono.sed potest forte de iure dici contrarium:quia de iure communi laudum nō transit in rem iudicatam per lapsum decem dierū loquēdo de laudo arbitratorū, vt no.Inn.in c. quintaualis. & ibi etiā dixi.supra de iureiu.& no.Bar.in l.si societatem.§. arbitrorum.ff.pro socio. licēt sententia meri arbitri emologetur per lapsum decem dierū, & si non cōtradicat.l.pe.C.de arbi. & sola contradictio impedit talem emologationem, si fit infra decē dies, & sic ēt tenendo, ꝙ haberet locum emologatio in laudo arbitratorum sufficeret contradictio intra decē dies, & per ɔ̄ns pateret, nec posset peti magnum damnū excommunicatus: si non peteret reductionem, hæc vera de iure communi, statuta sū quandoq; aliter ꝓuidēt, vnde si statutū diceret, ꝙ laudū arbitratoris mādetur executioni: nisi petatur intra decem dies reductio ꝓcedere dictum d.Ant.

8 ¶†Ante aūt q̄ excōicatus possit petere reuocari tenutam contra se datam dixi.s.e. in e.cum inter, & ibi etiam dixi, an possit prosequi appellationem extraiudicialem:& an etiam si sit spoliatus possit petere restitui, de quo etiam tangit gl.in c.in nomine domini.23.distin.& in c.ex insinuatione.

9 supra de procura. ¶†An autem procurator excōicatus possit pro domino suo prosequi appella. Inno. hic tangit opi.& non perfectē dicit, vt hic etiā tangit Hosti.conclude ꝙ non:qa licēt teneatur appellare: non tamen tenetur prosequi.supra de procura. non iniuste.§.fi.& sic si vellet prosequi, voluntariè se communioni hominum videretur ingerere, & ideo debet repelli per id, quod habetur.supra eo.cum inter. & j.de cleri.excō.mini.in c.illud.& hoc clarum quando simpliciter fuit constitutus:quo casu videtur constitutus ad instantiam causæ principalis, ut possit appellare: sed si fuisset constitutus etiam ad prosequendam appellationem, tunc est magis dubium:quia uidetur necessario trahi ad prosecutionem propter fidem susceptam, & datā:& hoc tenuit Inn.sed Host.tenuit cōtrarium, & bene, quia intelligitur suscepisse mandatum ad prosequendum: si non sequatur status mutatio.argu.quemadmodum.supra de iureiuran. & ideo non tenetur si superueniat excommunicatio, nam ēt si expressè promisisset prosequi: etiam si contingeret ipsum excommunicari turpis fuisset promissio, & sic non seruanda.22.q.4.in malis.& supra de pact.c. fi.& ideo propter periculum animarum tenetur seruare: nec etiam erit magnum damnum domino, vel procuratori: quia poterit, vel per se vel alium procuratorē

10 prosequi causam, de quo etiam per Io.An.¶†Vltimo no.diligenter ꝙ ideo auditur excommunicatus appellans, quia sibi non simpliciter denegatur audientia: sed denegatur potestas agendi, & impugnandi, & datur defensio, si autem simpliciter denegaretur audientia: tunc uideretur, ꝙ non audiretur appellans, per id, quod habetur.15.q.7. in c.si qs deinceps, vbi Arch. hoc uidetur uelle post Bar. Brixien.in uer. audientia. & sic

& sic transit etiam do. Anto. sed in contrarium facit,
quod habetur in d.c.in nomine domini.xxiij. distin.
vbi excommunicato videtur denegara audientia: &
tamen dicimus,ꝙ non videtur esse denegata appella
tio,& pro hoc etiam,quia nemini videtur deneganda
defensio:q̄ est de iure naturali in cle.pastoralis, de re
iudica.& in l.vt vim.ff.de iust.& iur.& sic videtur,qđ
non intelligatur,etiam interdicta appellatio,quæ est
species defensionis,facit quod notat Bar.in l. cū mu-
lier.ff.sol.mat.& nota etiam quod agitur de periculo
animarum:vt in causa matrimoniali videtur,ꝙ exco-
municatus etiam audiatur agendo ad periculum ani
mæ euitandum,propter quod etiam auditur allegans
turpitudinem suam.j.tit.j.lator.& c.tenor.& c. cōsan
gnuinei, & hoc etiam hic tenuit Hostien. vt refert
hic domi. Anto.

SVMMARIVM.

1 *Exceptiones dilatoriæ debent opponi intra tempus a iure statutum.*
2 *Exceptio excommunicationis potest opponi in qualibet parte litis. & numero. 8.*
3 *Exceptio si dolosè omittitur, non potest postea regulariter opponi.*
4 *Excommunicatus publicè potest ex iudicis officio repelli etiam nemine opponente.*
5 *Communicare excommunicato est peccatum.*
6 *Declinatio iudicij est dilatoria.*
7 *Exceptio dilatoria respiciens personam iudicis debet initio opponi.*
9 *Exceptio dilatoria solutionis, an debeat opponi ante litis contestationē.*
10 *Exceptio peremptoria, quod possit opponi vsque ad sententiam qualiter intelligatur.*
11 *Processus habitus cum excommunicato, an sit validus.*
12 *Processus factus coram iudice excommunicato, an teneat.*
13 *Excommunicatus, an facta condemnatione expensarum poterit ad illas agere.*

a Reus. Sic & summat do. Abb. & si q̃ras, an processus habit° cū excōicato maiori excōicatione ualeat, seu teneat distingue, ut hic per Hen. boye.

b In glo. j. Add hic d. Abbs. in ij. col. uers. q̃ro text. hic numero. 11.

2 Xceptionem. Reus a in qua
libet parte li-
tis exceptionem excommunicationis
obijciens actori auditur,etiam si mali
tiosè distulerit: sed tunc in expensis
condemnatur: & dato quod reus non
excipiat iudex tamen publice excommunicatum re
pellet.h.d.& primo ponit dictum quod dicit esse spe-
ciale,& causam exprimit.secundo iubet puniri reum
dolosum,tertio sine ope exceptionis publice excom
municatum repelli,secunda ibi:ꝙ si.tertia ibi: excom
1 mnnicatus.¶No.primo ꝙ† exceptiones dilatoriæ de
bent opponi intra tempus a iure statutum: aliàs au-
tem regulariter non possunt, istud autem est tempus
lit.contes.facit quod habetur in l. Pompo.§.rati.ff.de
procura.& quod habetur.s̄.de offi.deleg.in c. insinuā
te.& j.de re iu.in c.inter monasterium. cum ibi not.
2 per gl.de quo etiam hic glo.j.¶Item no.ꝙ † exceptio
excommunicationis licèt videtur dilatoria, tamē op-
poni potest in qualibet parte litis: etiā si scienter sit
omissa: & est in illa speciale propter periculum ani-
marum,quod est in cōicando excōicato,& ex hoc po
tes notare, ꝙ vbi causa proponendi dilatoria habet
causam successiuam: & non momentaneam, potest
quandocunque opponi ipsa dilatoria.ex quò durat eā
eius: quoties communicatur toties surgit peccatum,
& sic etiam surgit ius opponendi.facit quod not.in si
mili in c.dilectus filius.I.Sarracenus.s̄. de rescript. &
3 quod not.Iaco.But.in l.adulterium.C.de adul.¶†Itē
no.ꝙ vbi exceptio dolosè omitti͞r non pōt postea regu
lariter opponi. fallit in excommmunicatione, & sic
facit ꝙ exceptio peremptoria dolose omissa non pos-
sit opponi in cā appellationis.de quo per glo.in c.in-
ter monasterium.j.de re iud.& ibi dicatur. nam pos-
ses dicere ꝙ iste volebat opponere post litem conte-
sta.& sic tempore prohibito: sed in causa appellatio-
nis peremptoria potest opponi.l.per hanc.C.de tem-
po.appel.¶Item no.pœnam omittentis excipere ad
processum dolosè:quia damnatur in expensis, quan
do processus redditur nullus,vt erat hic,prout hic tan
git gl.& ex hoc no.ꝙ secundū ista tempora processus
hæreticus cum excommunicato: etiam coram ordi-
nario erat nullus.nam aliàs si non foret nullus, non
fieret condemnatio expēsarum.de qua hic loquitur:
cum processus esset inutiliter factus. hodie vero hoc
non habet locum in ordinario: quia processus tenet.
vt in c.pia.de except.lib.vj.in delegato vero posset ꝓ
cedere,quia processus etiam esset nullus:quando tē
pore impetrationis impetrans fuisset excommunica-
tus:vt in c.j.de rescrip. in vj. secus si postea pendente
iudicio excommunicaretur: quia tunc teneret ꝓces-
4 sus,vt plene per glo.in d.c.pia.¶Item no.ꝙ† publicè
excommunicatus potest iudicis officio repelli: etiam
nemine opponente,facit l.quos prohibet.ff.de postu.
& plene per Barto.in l.iiii.§. hoc autem iudicium.ff.
de dam.infec.¶Et no. ꝙ circa inhabilitatem publicā
personæ actoris,pōt iudex de facto supplere, de quo
in dicto.§.hoc autem iudicium. & supra de postu. in
5 in c.bonæ.¶Item no.ꝙ†communicare excommuni-
cato est peccatum:an autem sit mortale, vel veniale,
recurre ad no.per Io.An.in c.sacris. supra ꝙ metus cā
vbi concludit,ꝙ regulariter est veniale, fallit in cer-
tis casibus de quibus ibi per eum in quibus est morta
le.¶Vltimo no.ꝙ condemnatio expensarum,quæ fit
ratione omisse exceptionis habet locum demum, qñ
facta fuit omissio dolosa.& sic a contrario, secus si ex
iusta causa distulit.forte quia tunc non haberet pro-
bationes in promptu secundum Inno.ar.l.argentari°.
§.pen.ff.de eden.& facit quod notatur in c.plerūq;.ii.
b q.vii.¶In gl.i.b ibi:alia declinatoria,no.bene ꝙ † de-
6 clinatoria iudicii,etiam dilatoria appellatur, idem vo
luit Specu.eo.ti.§.ii.in prin.& sic facit ad ea,quæ di-
xi.s̄.eo.pastoralis.¶In ea.gl.ibi:non videt posse redi
7 re,no. bene ex gl.†ꝙ exceptio dilatoria, quæ respicit
personam iudicis debet in initio proponi: aliàs non
posset opponi:etiam si lis non sit contestata:quia qua
litercunque appareat in iudicem esse consensum: si-
ue tacite,non potest opponi.& satis videtur consenti
re eoipso,ꝙ alia exceptio opponitur coram ipso iudi-
ce,quia uidetur consentire opponens,ꝙ super illa ꝓ-
nuntiet.& hoc etiam uoluit gl.in c.inter monasteriū.
infra de re iudica.& hoc etiam tenuit Barto. in l.qui
dam consulebant.ff.de re iudic. & hoc tangetur in d.
c.inter monasterium,alie autem dilatoriç ꝓponi pñt
usque ad cotest.litis:nisi statutus esset terminus ad il
las proponendas:quia tunc non possunt opponi: nisi
in casibus de quibus.supra.eo.c.pastoralis,possunt ta
men proponi post litem contest.si de nouo superue-
nerunt.ut etiam not.in l.ii.C.de confor. eiusdem li-
tis,in causa autem appellationis, non possunt propo
ni,ex quò non fuerunt proposite ante litem conte-
statam in causa principali,quia quo ad hoc durat ef-
fectus litis contestationis. ut est casus notabilis in l.
Ita demum.C.de procur. & quod dixi supra de dila-
to.iud.ꝙ debeant proponi ante litem contesta.proce
dit regulariter,fallit in aliquibus casibus, nam fallit
primo in exceptione excommunicationis, quæ licèt
8 sit dilatoria iudicii:tamen † potest opponi post litem
cotestatā in quacunq; parte iudicii,intellige ante cō
clusionem in causa,quia postea non possunt fieri pro
bationes,vt supra de fide instru. in c.cum dilectus.
¶Item intellige in quacunque parte litis.s.instan-
tiæ causæ principalis,sed in causa appellationis, non
poterit postea proponi,vt no.supra c.proximo. ¶Fal
lit se-

lit ſecūdo quando exceptio dilatoria habet cauſam
ſucceſſiuam: ex qua quotidie oritur ius excipiendi: vt
eſt exceptio, ꝙ quis non debeat audiri ex forma ſorte
ſtatuti. quia bannitus, nam quoties petit audiri, etiā
poſt litem conteſtatam, oritur ius excipiēdi. vt voluit
Iaco. But. in l. adulteram. C. de adul. & facit quod no.
Io. And. in c. dilectus filius. I. Sarracenus. ſ. de reſcrip.
& pro hoc etiam tex. iſte ratione ſui. ¶ Item fallit ter-
tio, quando exceptio dilatoria redderet iudicium re-
tro nullum, vt exceptio incompetentiæ iudicis, qñ
non eſſet iuriſdictio prorogata. l. fi. C. ſi a non compe-
ten. iudi. & ſ. de offi. vi. in c. ſua. nam tunc ſemper vr̃
poſſe opponi ante litem conteſtatam: & etiam poſt li.
conteſta. ex quò iudicium eſt nullum, facit quod not.
in l. licèt. C. de procura. & ibi etiam habetur quid iu-
ris de iſta exceptione: tu non es procurator, vel nno
potes eſſe, de quo etiā in c. in noſtra. ſ. de procur. & in
c. j. in verbo abſentia per glo. de ele. in vj. & ibi etiam
ꝑ Inn. & aliquid etiam per eum in c. quoniam contra
falſam. ſ. de probatio. & j. de eo qui fur. ord. ac. in c. ij.
quando autem poſſit opponi exceptio, tua non inter-
eſt, tractat Inno. j. de accuſa. ſuper his. Item aduerte
inquantum dixi, ꝙ ſi dilatoria ſuperuenit poſt litem
conteſta. ꝙ poteſt proponi, intellige hoc verum vſq;
ad primum actum qui poſtea fieret. vt voluit gl. in d.
c. j. in ver. abſentia. & Bart. in l. procuratoribus. C. de
procura. Item hoc videtur verum vt poſſit opponi di-
latoria nouiter ſuperueniens, dummodo de ea non ſit
prouiſum per viam agendi, vt contingit in exceptio-
ne ſpoliationis, nam tunc videtur quod non poſſit op
poni poſt litem conteſtatam, vt notau. voluit Inno. in
c. ij. de ordi. cog. qđ an procedat dic vt ibi dixi. ¶ Itē
etiam aduerte quia dixit Specul. eo. tit. §. nunc viden
dum. verſi. illud quoque. ꝙ iudex non debet audire ꝓ
ponentem dilatoriam: niſi prius receperit libellū, qñ
lis ordinariè petatur, facit quod nota per Inno. ſupra
9 de procur. cōſtitutus. ¶ † In eadem gl. ibi dilatoria ſo-
lutionis. conclude, vt fuit de mente Inno. ſupra eod.
paſtoralis. & Bar. in l. exceptionem, hic alleg. ꝙ aut di-
latoria ſolutionis opponitur ad proceſſum, quod vr̃
fieri poſſe: ex eo qa dicit lex: ꝙ q. añ diē agit male agit
l. j. in fi. ff. quando dies vſufruc. leg. ce. & tūc debet op-
poni ante litem conteſtatam, ſicut regulariter aliæ di
latoriæ, & hoc ſi poſſit de ea conſtare. aliàs autem nō
poterit opponi ad proceſſum: ſi autem non intendat
opponere ad proceſſum, ſed circa merita: tunc vide-
tur ꝙ proponi dẽat ante litem conteſta. ſed ſufficiat il
lam probari poſt fundatam intentionem actoris. l. ex
ceptionem, hic alleg. & ſic videtur ꝙ non poſſit ꝓpo-
ni poſt litem conteſtatam. Alia fuit opi. ꝙ poſſit oppo
ni etiam poſt litem conteſtatam: ex quò reſpicit nego
tium principale. nec obſt. dicta. l. exceptionem, quia
vr̃ velle, ꝙ proponi debeat ante conteſta. litis: quia de
bet intelligi, quòd loquatur de conſilio, & non de ne
ceſſitate, hoc ſequitur Bar. in dicta. l. exceptionem. &
videtur uelle Inno. in dicto. c. paſtoralis, ſed multum
facit in contrarium tex. in dicta. l. exceptionē. vbi po-
nit verbum oportet, ꝙ eſt neceſſitatis non conſilij, &
ſic videtur, ꝙ omnino debeat proponi ante litem con
teſtatam, & iſtud ſequitur ibi Cy. & etiam uidetur ſe-
qui Iac. But. & forte iſtud de iure uerius, quia in du-
bio non debet recedi a proprio ſignificato uer. l. non
aliter. ff. de leg. iij. & j. de deci. in c. ad audientiam, li-
cèt do. Anto. ſequatur opi. Bar. ¶ Item aduerte inquā
tum dixi ꝙ poteſt probari poſt fundatam intentionē
actoris, debet intelligi, quando reus uult probare ali-
ter quàm per teſtes; ſi uero uelit ꝑ teſtes: tūc non poſ-
ſet quando directe aſſereretur contrarium eius quod
probauit actor per teſtes: ut ſi probauit actor qđ reus
purè promiſit ſibi decem, & reus uult probare quòd
promiſit in diem. Nam ſuper eiſdem articulis, uel di-
recto contrarijs poſt publicatas atteſtationes non eſt
licitum producere teſtes, ut in clemen. teſtibus. de te-
ſti. ſi autem uelit probare, quòd ex interuallo fecit pa
ctum de non petendo uſque ad certum tempus: tunc
iſte eſſet alius articulus: ideo bene poſſet probari per
teſtes. ¶ Item aduerte, quia etiam ſi non ſit oppoſita
dilatoria ſolutionis: ſi tamen de ea conſtat iudici, vt iu
dici, per acta, non debebit iudex ſimpliciter condem-
nare reum: ſed debebit condemnare eum ad ſoluen-
dum ad diem: quando dies fuit appoſita ab initio tꝑe
contractæ obligationis: quia tunc uidetur ineſſe ipſi
obligationi. l. lecta. verſi. dicebam. ff. ſi cer. peta. & l. cū
qui. §. j. & ibi per Barto. ff. de verb. oblig. ſecus quan-
do ex interuallo fuiſſet pactum, quòd ſolui deberet
ad certam diem: quia tunc ex quò non eſt oppoſita
exceptio: nec ineſt obligationi: licèt de illa conſtet
iudici, tunc iudex debebit ſimpliciter condemnare
reum ad ſoluendum. l. ſi vnus. §. pactus. & ibi per Bar.
ff. de pactis. & in dicta l. eum qui ita. ¶ In eadem glo.
ibi: ſiue antequam ſit in cauſa. No. diligenter ꝙ illud,
10 ꝙ dicitur † peremptoria poſſe opponi uſque ad ſen-
tentiā debet intelligi dummodo opponatur ante cō-
cluſionem in cauſa: nec mirum: quia non poſſunt po
ſtea fieri probationes. c. cum dilectus, de fide inſtru.
& procedit hoc regulariter. fallit, ſi eſſet exceptio ꝑ-
emptoria, quæ redderet iudicium retro nullum: ut ſi
opponatur quod aliquid ſit factum per falſas proba-
tiones in caſibus de quibus dixi ſupra, eodem. cū ue-
nerabilis. Nam tunc uidet̃ ſꝑ opponi ante ſententiā:
ex quò reddit ſententiam, & iudicium nullum. ¶ Itē
fallit ſecundo quando eſt exceptio, quæ opponit̃ poſt
ſententiam, quæ non tranſit in rem iudicatam, ut cō-
tingit in cauſa matrimoniali. j. de re iud. c. tenor. & c.
lator. ¶ Item fallit, quando exceptio non impugnat
ſententiam: ſed potius moderatur executionem, vt
eſt exceptio, ne quis conueniatur ultra quam facere
poteſt. l. Neſennius. ff. de re iudi. ¶ Item fallit in exce
ptione, quæ renouatur in ipſa prolatione ſnīæ, vt in
exceptione uelleiani. l. ſi mulier. ff. ad uelle. ¶ Item
fallit in certis caſibus in l. j. C. de iuris & fac. ignorā.
& ibi etiam ſpeciale eſt in militiæ, ut poſſit opponere
peremptoriam etiam poſt ſententiam. ¶ Fallit etiam
in minorib. & in eccleſia, & in abſentibus cauſa rei-
publice qui beneficio reſtitutionis poſſunt illam op-
ponere, facit quod habetur in c. j. & ij. ſupra de reſti.
in integrum. ¶ Item aduerte diligenter, ꝙ hæc proce-
dunt in meris peremptoriis, ſed in miſtis, vt exceptio
litis finite per tranſactionem, vel iuramentum uidea
tur, ꝙ ſi opponatur in vim dilatoriç ad proceſſum de-
beat opponi ante litem conteſtatam, ſi autem oppo-
nantur ad merita cauſæ, tunc debent opponi poſt li-
tem conteſtatam ſicut alia peremptoria, per id, quod
no. in c. j. de litis conteſta. in vj. & quod not. Barto. in l.
j. C. de ordi. iud. Ioan. And. tamen ut tetigi. ſupra eod.
paſtoralis, uidetur uelle, quòd etiam in uim perem-
ptoriç poſſit opponi ante litem conteſtatam, licèt tu
tius ſit opponere, tunc poſt litem conteſtatam, ut di-
xi in c. paſtoralis, & plus dicit Specu. in tit. de excep.
§. dicto uerſi. ſed pone quod in cauſa appellatio. circa
finem. uerſi. quod omnis exceptio perēptoria. de qua
conſtaret iudici poterit opponi ad proceſſum, vt eui-
tetur circuitus, facit qđ habetur. ſupra de fil. prsbyte.
in c. conſtitutus, per Inno. & idem uoluit Ioan. Mod.
& Ioan. Andr. in c. j. de litis conteſta. in vi. & ſequitur
etiam hic do. Anto. quod tenementi perpetuo. & ſic
procedit

procedit regula, q non potest opponi peremptoria ad
pcessum: quando de illa non constat iudici tempore
quo opponitur: secus, quando est notoria. & istud est
valde æquum licèt non clarè probetur iure: quid autẽ
si non opposui exceptionem solutionis, quia non re-
peti instrumentũ, nunquid si postea reperio potero in
executione obijcere peremptoriam solutionis? tractat
Specu. in tit. de exe. senten. §. fina. uersi. illud autem, &
ibi p Io. And. vbi uidetur concludere, q sic saltem be-
neficio restitutionis in integrum ex clausula generali.
de quo etiam p Ioan. And. in c. ij. j. de priuile. & p Cy.
in l. j. C. de condic. indebi. & plenè dixi in l. Imperato-
11 res. ff. de re iudica. ¶ In eadem glo. in fi. an † hodie pro
a cessus habitus cum excommunicato sit validus[a] vel
non. dic vt habetur in c. pia. de exceptio. in vj. & in c. j.
de rescr. e. li. quia si factus est corã ordinario tenet licèt
habitus fuerit cum excõmunicato. ut in c. j. licèt olim
eẽt secus, vt hic patet. & idẽ si hodie fiat coram delega
to, si excommunicatio superuenerit post impetratum
rescriptum: secus si tempore impetrationis actor esset
excommunicatus q rescriptũ impetraret: qa tunc nõ
12 tenet processus: vt in c. j. de rescri. in vj. ¶ † Quid autẽ
si fiat processus corã iudice excommunicato. Respon-
deo, q si erat publicè excõmunicatus est nullus pces
sus. j. de re iudica. in c. ad probandum, secus si occul
te fuisset excommunicatus, per ea quæ ibi no. ¶ Quid
autem de exceptione quasi peremptoria, vt de exce-
ptione per quam reprobantur testes, quando possit
opponi, dic vt plenè habetur supra de testi. in c. ex
parte. & supra. de testibus. c. in præsentia. ¶ De exce-
ptione autem feriarum, & de exceptione non numera
tæ pecuniæ, & de exceptione, q principalis conueniatẽ
antequam fideiussor: vel quòd filius non habet con-
sensum patris, uel quòd tutor non fecit inuentarium,
uide in Specu. eodem titu. §. dicto. uersicu. quid de ex
ceptione feriarum, & sequenti. & per Cyn. in l. exce-
ptionem. C. de probatio. & per gloss. & Barto. in l. ij. ff.
de exceptio. ¶ In glo. fina. in fine. & adde, quod notat
gloss. in clemen. eos. de sepul. & aduerte, quia hoc est
clarum in ordinatio, q differentia est, an sit publicè
excommunicatus, an occulte, ut superius etiã tetigi:
sed in delegato, qñ est excommunicatus tpe impetra-
tionis, est dubium, an sit differentia, an fuerit excom-
municatus occultus, uel publicus, de quo in c. j. de re
scrip. in 6. ibi tamen concluditur, q utroque casu re-
scriptum est nullum, & idem etiam si impetrans etiã
13 occulte fuerit excommunicatus. ¶ An autem poterit
excõicatus in casu decretalis facta cõdẽnatione expẽ
sarũ ad illas agere? cõiter teneẽ q non p id, qđ hẽ in c.
pia. de excep. in 6. Et no. q tex. iste procederet, quãdo
dolosè reus omiserat opponere exceptionem, & sic a
cõtratio, secus si nõ dolosè. Itẽ secus si sciuisset actor
se excommunicatũ, qa tunc dolus cũ dolo ex ui com
pensareẽ. j. de adulte. c. penul. secundum Host. ¶ In gl.
fi. ibi admittit compẽsationẽ hoc contingit, qñ alia ps
locupletareẽ cum aliena iactura, & hoc constet iudici
ut iudici, aliàs regulr ad commodum partis non inter-
ponit officiũ suũ nõ petitũ, de quo plenè p Bar. ĩ l. 4. §.
hoc autẽ. ff. de dãno infe. an aũt possit appellare, ex eo,
qa iudex ex officio nõ repellit aliquẽ ubi potuit. dicit
Spe. q nõ in ti. de offi. iud. §. impedit, in prin. qa ĩputet
sibi pars quare nõ opponit, & qa nõ qcqd iudici pmit
tiẽ subiiciẽ iuris necessitati. l. non quicquid. ff. de iudic.

ADuersario. Non cõpetit exceptio rei
iudicatæ reo absoluto, qa
nõ possidebat, si postea possidere reperiaẽ. h.
d. ¶ Not. q ĩ actione reali ex parte conuenti
reqriẽ possessio, ut sic cõtra illũ dirigi possit actio. facit
l. j. C. de aliena. iud. ¶ Item no. a cõtrario, q paria sunt,
quẽ possidere, vl dolo desijsse possidere. facit. j. de re. iu.
c. p possessore. lib. vj. ¶ Itẽ no. q possidẽs tpe litis cõte-
sta. pſumiẽ possidere nisi aliud doceat. ¶ In gl. ij. ibi: c.
cũ pater. §. rogo. hic iunge ver. vel dic, qui est infra, per
quem patet veritas quæstionis, qa si apparet, quod tẽ-
pore motæ litis possidebat non debet probare se sine
dolo desiisse possidere: sed vbi non apparet, quod possi-
deret a principio tempore motæ litis: tunc, vt pos-
sit cõueniri, dẽt pbari, quòd dolo desiit possidere. ¶ In
ead. gl. ibi. si qs ad exhibendũ. & aduerte, quia põt qs
absolui ex eo, qa nõ possidet, & ex eo, qa actor nõ p-
bauit. & si ɔstet ex qua cã sit absolutus, hoc clarũ. vbi
aũt non constet, intelligiẽ absolutus ex illa quæ colli-
gitur ex actis. vt dixit glo. in d. l. si quis ad exhibendũ.
& facit, quòd not. gloss. in c. si confirmationem, de ele
ctio. in vj. & no. ubi agitur contra aliquem rei vendi. si
non interrogatur reu san possideat, si apparet tempo-
re sñiæ, q nõ possidet, nec possidebat tpe motæ litis
debet absolui, si tamẽ actor probauit intentionẽ suã:
debet ferri declaratoria pro eo: & si postea reperiaẽ reũ
possidere, sententia faciet ius pro actore contra reum
sine alia probatione. l. si a te. §. vlti. & quod ibi not.
ff. de exceptio. rei iudi. ¶ In eadem gloss. ibi: ad hoc
vt exceptio, &c. hinc sumpta occasione do. Ant. hic tã
git, an variato modo agendi habeat obstare exceptio
rei iudicatæ, siue varietur de via excipiendi ad modum
agendi, siue ecõtra, & sine de iudicio plenario ad sum
marium, siue econtra, & prosequitur dicta Bartol. in l.
qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verbo. obligationib.
& Inno. in c. ij. & c. fi. supra. de ordi. cog. non insistunt:
quia satis dictum fuit in d. c. ij. & fina.

SUMMARIUM.

1 Excommunicatus auditur appellans.
2 Habilis ad agendum est habilis ad excipiendum.
3 Concesso vno intelliguntur concessa omnia ordinata ad finem illius.
4 Sententia si pro excommunicato feratur, an poterit petere executionem illius.

Enerabilem. Valet rescriptũ[b]
impetratũ ab ex
communicato super prosecutione appel-
lationis, licèt de excommunicatione non
fecerit mentionem, & primo dictum, se-
1 cundo eius causam ibi, quia. ¶ Not. q † excõicatus au-
ditur appellans, etiam si velit prosequi appellationem
etiam ab interlo. & graua. ¶ Item no. q in omnib9 ca-
sibus, in quibus quis potest esse in iudicio, in illis põt
2 impetrare delegatum, & sic no. q † habilis ad agẽdum
censetur esse etiam habilis ad excipiendum, & sic no.
q habilis ad certum finem censetur habilis ad omnia
ordinata in illum finem. ¶ † Vltimo no. q vno conces
so intelliguntur concessa omnia ordinata ad finem il-
lius, facit quod habetur in c. præterea. & in c. literis. de
offi. dele. ¶ In gl. fina. in fi. licèt ista capitula videantur
dicere idem, tamen sunt diuersa. quia decretalis intel-
leximus. de iudi. & decre. cum inter. supra. eo. loquun
tur de excommunicato qui agit, vel defendit nomine
suo tm̃, & pro iure suo. & decre. cum inter plenius lo
quitur quàm decre. intelleximus. & decret. dilecti. lo-
quitur de excommunicato defendente ecclesiã. decr.
dilecte. loquiẽ de excõicato lite pendente, & post ap-
pellationẽ. c. significauerunt, loquitur in actore appel
lante a diffinitiua, istud autẽ c. loquitur in reo, & in
appellante ab interlocutoria, & in excommunicato
ex alia cã, & ab alijs iudicibus, & sic de diuersis casib9
loquũtur sm Abbatem. ¶ Extra glo. tangit hic Innoc.
4 an si † sententia sit lata p excõicato possit petere illius
executionem, & intellige, qñ est lata pro excõicato, q
esse

a Sit validus. Adde hic d. Fely. in xxxi. co. uer. itẽ inquiũ nu. xxv. & supra. in j. apostilla, huius c.

b Valet rescriptum. adem do. Abb. summat hic cap.

eſſe poteſt in pluribus caſibus. Primus qñ non erat ex communicatus tempore latæ ſententiæ: ſed poſtea fuit excommunicatus. ¶Secundo pôt eſſe ꝙ de facto fuit lata pro eo: quia non fuit oppoſita aliqua exceptio ex communicationis, & ideo tenuit, vt hr̃ in c. pia. j. eod. lib. vj. ¶Item tertio poteſt eſſe, ꝙ fuit lata in cauſa appellationis ſm no. s. eo. ſignificauerunt. ¶Item potuit eſſe, quod fuit lata ex eo, quia neceſſario agebat tractus ad iudicium condictione ex. l. diffamari. ¶Item potes ponere exemplum in ſententia condemnatoria expenſarũ, de qua. ſupra. eo. in c. exceptionẽ. an igitur in dictis caſibus poterit peti executio, ſi obijciatur exceptio excõicationis. ¶Inn. hic finaliter tenet ꝙ nõ debet fieri executio, ſi opponatur exceptio prædicta: qa non lęditur æquitas iudicij: ſi differatur executio: quia non ſemper ẽt ille, q. pronuntiat mandat ſñiam ſuam executioni, ſed alius: vt l. a diuo pio. §. j. ff. de re iudi. & ſupra de offi. dele. ſignificaſti. & quia poterit poſt abſolutionem petere executionẽ, ideo ſibi imputet, ſi non petit, & hoc ẽt ſatis probatur ex his, quæ hñr in c. pia. præalle. refert etiam aliquos aſſignare hanc rationem, ſcilicet quia non debet ſolui excõicato durante excõmunicatione. xv. q. vj. nos ſanctorum, & c. iuratos, ſed iſta ratio ſibi non placet: qa ſecundum eũ etiam excõmunicato, pôt quis ſoluere, vt no. per eum. ſupra de dolo & contu. c. veritatis, ſed aduerte qa eõ tra iſtud multum facit, quod hr̃ in c. eum excommunicato. xj. q. iii. vbi non eſt licitum communicare, cum excommunicato, potes dicere pro concordantia opin. quod in caſibus in quibus licitum eſſet contrahere cum excõicato: vt contingit interdum vt patet. j. de ſen. excom. in c. ſi vere, tunc licitum ſit ſibi ſolui, & ſic intelligaẽ opi. Inn. & quod ipſe no. in d. c. veritatis. ſi aũt ſit caſus in quo non ſit licitum contrahere. tunc licẽt ſi contrahaẽ contractus teneret ſm opi. Inn. in c. veritatis. licẽt Hoſtien. contra tamen ſaltem videtur quod non erit licitum ſibi ſoluere: ex quo non eſt licitum ſibi communicare: nec videtur arctare promiſſio, vel iuramentum ad ſoluendum ipſi excõicato tanquã nutriens peccatum, per id, quod hr̃. xxii. q. iiii. c. in malis, iuucto dicto c. cum excommunicato, & bene facit, quod dixi poſt Hoſt. ſupra eo. ſignificauerunt. in illa quæſtione, an ꝓcurator excommunicatus teneatur proſequi appellationem. ¶Item eſt ſciendum, quod d. Ant. ſupra. c. ꝓxi. tractat, an quælibet variatio hẽat operari: vt nõ obſtat exceptio rei iudicatę, & concludit, ꝙ ſi variatur cã agendi, planum eſt ꝙ non obſtat exceptio. l. cum q̃rit. & l. cum de hac. & l. & an eadem. ff. de excep. rei iud. & facit tex. in c. præcedenti. idem ſi varieẽ res, qa de alia re agatur, & idem ſi varietur perſona: quia alia pſona quæ non cenſeatur eadem perſona cum prima modo agat: vt patet in iuribus præallega. ¶Si autem varietur modus agendi, tunc ſi variatur de ſummario ad plenarium, non habet obſtare. l. penul. ff. de his qui ſunt ſui, vel alie. iur. & ſupra de teſti. veniens. el ij. & facit quod no. Inn. ſupra de ord. cog. c. ſi. ſecus ſi econtra de plenario ad ſummarium, vt voluit Inn. in d. c. fi. ſi aũt vtrunque ſit plenarium, tunc ſi ſecundum ſit acceſſoriũ ad primũ habebit obſtare exceptio rei iudicatæ. l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de ver. obl. ſecus ſi ſm iudiciũ ſit magis principale: quia tunc non nocebit exceptio. l. ſed ſi ante. ff. de exceptio. & ibi per Barto. ſaluo niſi in primo iudicio aſſumpta fuiſſet principaliter diſputatio ſuper eo, de quo diſputatur in ſecundo, qa tunc obſtaret exceptio, vt voluit Inno. in c. eum eccleſia ſutrina. de cau. poſ. & proprie. & Bar. in dicta. l. ſed ſi ante. ſi aũt vtrunque ſit æque principale, tũc ſi ambo iudicia tendunt ad eundẽ finẽ obſtabit exceptio, l. qđ in dic. §. ſi rationem. ff. de compen. ſecus ſi tendat ad diuerſum finem. l. vendicantem, cum l. ſeq. ff. de euictio. & per prædicta poſſunt decidi mulᵗa, de quibus per Inno. in d. c. fi. & per glo. & Inno. in c. ij. de ordi. cog. & per do. Anto. ſupra. c. proximo. & per Bar. in dicto. §. duo fratres. ¶Vltimo aduerte quia dixi. in c. ſignificauerunt. quod ſm vnum intellectum eſt ibi caſus, qđ vbi actor obtinet condemnatoriam pro ſe, ſed reus abſoluit̃ ab expenſis: licẽt reus appellet a ſententia lata in principali: tamen poterit appellare actor ab abſolutione expenſarum: vt ibi videtur eſſe caſus ſecundũ vnã expoſitionem: ſecus eſſet quando fuiſſet omiſſa condemnatio expenſarum, vt l. finali. C. quando prouo. nõ eſt neceſſe. idem quando condemnaſſet: ſed in minus, q̃ deberet: vt ibi patet, & ſic videtur ꝙ illa lex non hẽat locum quando quis eſt abſolutus ab expenſis. ſed Pe. & Abb. videnẽ velle contrarium in dicto. c. ſignificauerunt, inquantum videntur in effectu reprobare exẽplum glo. per dictam l. fina. & ſimiliter videtur Spec. reprobare gloſſ. in titu. de appel. §. in quibus. verſicul. xxxiii. & facit pro iſta parte quia quando in minus cõdemnatur, videtur quod in alijs debet dici abſolutus, argu. de præſumptio. c. nonne. & in l. maritus. C. de ꝓcu. ſed huic poſſet reſponderi, quòd iſtud non eſt verũ: ſcilicet, ꝙ intelligaẽ in reſiduo abſolutus, vt plene no. per docto. in l. j. C. ſi aduerſus rem iud. tamen pro iſta parte etiam facit, quia litera videtur velle, quod appelletur per actorem ex eo, quia habet ſententiam ꝓ ſe in principali. & ideo ſufficiat reum appellaſſe. & ꝑſertim quia acceſſorium expenſarum regulariter regulentur ſecundum naturam principalis. facit de reg. iur. acceſſorium. li. vj. & quod habetur in l. properandum. §. cum autem alterutra. C. de iud. Sed aduerte quia de iure videtur poſſe defenſari gl. in dicto. c. ſignificauerunt. quia ibi eſt caſus ſecundum illum intellectũ, nec obſtat. d. l. finalis. quando prouo. non eſt neceſ. quia loquitur hoc caſu reus eſt abſolutus ab expenſis. nec vẽ etiam omnino eadem ratio: quia quando facta eſt abſolutio. tunc neceſſe erit illã reuocari. & ſic veniri cõtra factum prioris. ſecus in caſibus in dicta. l. fina. quia ibi non venitur contra factum primi iudicis. ſed potius ſuppletur eius factum in eo, quod omiſit, & ideo illud facilius conceditur, non obſtat etiam, ꝙ acceſſorium debet regulari ſecundum naturam principalis: quia illud verum niſi acceſſorium aſſumpſerit per ſe ſubſiſtentiam per id, quod no. in ſimili de iureiurando debitores, & ita videtur eſſe in caſu propoſito ex quo abſolu. eſt lata: quia illa videtur tranſire in rem iudicatam. ſi non appelletur ab eadem. s. de electio. eũ dilecti. ad finem. eſt etiam cõmunis opinio. quod vbi reus non appellaret poſſet actor appellare ꝓpter omiſſam condemnationem expenſarum. vt ſic ſibi ſuccurratur vt voluit Bar. ibi & But. & Specu. in dicto §. in quibus. in præalleg. verſiculo. & ſequenti. licẽt ſatis dubitauerim de hoc, dicit tamen curiam hoc ſeruare. Bald. tamen in dicta l. fin. videtur velle oppoſitum ꝙ non, ſcilicet, quod actor non poterit appellare, ex quo ſententia eſt lata pro eo: ſed certe fateor ꝙ non appellabitur a ſententia. ſed a grauamine illato qa omiſit de expenſis pronuntiare. facit quod habeẽ in c. dilecto. j. de app.

a De præſcriptionibus. Rub.

a Præſcriptionibus. d. Ioan. de Imo. nihil ſcribit ſup hac rubrica. iõ vide hic p dom. Ab. continuationem eius, & alia multa, quæ ſuper hac rubrica ſcribit. & d. Fely. poſt eũ.

SVMMARIVM.

1 *Præſcribere poteſt eccleſia contra aliam eccleſiam ſpatio triennij.*

2 *Matrix eccleſia intelligitur cathedralis, quandoque tamen capitur pro inferiori eccleſia.*

3 *Epiſcopus hæreticus, vel ſchiſmaticus, ſi reuertitur ad vnitatem eccle ſiæ, an poſsit recuperare eccleſiam.*

PLacuit. Epiſcopus contra Epiſcopum locum per ſe ad finẽ
conuerſum præſcribit triennio ſubdu-
ctis tẽporalibus vacationis, & ſchiſma-
tis eccleſiæ, contra quã præſcribit̃. h.d.
¶ primo ponit dictum. ¶ Secundo ibi, ſi tamen. illud
determinat. tertio caſum determinatiue exponit. ibi,
ſinaurem. & vltimo alium addit. ibi item ſi. ¶ In text.
ibi ex donati. hæreticus quidam fuit, qui induxit
hęreſim, qđ fili⁹ eſſet minor patre. vt habet̃. xxiiij. q. vl
1 rima. c. penul. ver. donatiſtę. ¶ †No. j. caſum in quo ec
cleſia contra aliam eccleſiam præſcribit ſpatio trien-
nij. & hoc operatur fauor fidei, vt facilius, & citius cõ
uertatur quis ad fidem. ¶ Itẽ no. ꝙ de tali præſcriptio-
ne ſubducitur tempus vacationis eccleſiæ, contra quã
præſcribitur. & etiam tempus ſchiſmatis. ¶ Item not.
ꝙ non currit præſcriptio eccleſiæ, quæ habet prælatũ,
ſed quæ habet inutilem ad agendum, facit quod not.
xvj. q. iij. c. prima actione. & quod no. j̃. eo. cum non li-
2 ceat. ¶ †Item nota ꝙ appellatione matris eccleſię in-
telligitur cathedralis, quandoque tamen ſumitur pro
inferiori eccleſia, vt patet. j̃. eo. ex tranſmiſſa. ¶ Itẽ no.
ꝙ prima facie videtur eſſe deterior conditio Epiſcopi
catholici, quàm non catholici. nam hic currit præſcri
ptio contra catholicum. & non contra non catholicũ.
ſed dic ſecundum Hoſtien. quod iſtud contingit non
ex odio perſonę: ſed ex negligentia, quæ præſupponit̃
3 in catholico. non autem in nõ catholico. ¶ †Item no.
ꝙ vbi Epiſcopus ſchiſmaticus, vel hæreticus reuertit̃
ad vnitatem eccleſię, videtur recuperare eccleſia ſuã:
ſed certe iſtud videtur verum, quando tunc vacaret ec
cleſia, & ſecum diſpenſaret Papa, aliàs ſecus. ſupra de
electio. in c. quia diligentia tua. ¶ In gl. prima, ibi: poſt
illos ſex menſes. ſupple, & poſt conuerſionem factam
de loco: quia a tẽpore cõuerſionis incipiet currere triẽ
nium, non autem immediate poſt ſex menſes, & ita vi
detur eſſe de mente iſtius tex. ſm Inn. & Hoſtien. vn-
de ſecundum eos in contrario ponitur tempus poſt ꝙ
licitum eſt cõuertere. hic autem ponitur tempus poſt
quod Epiſcopus populi lapſi in hæreſim, & reuerſi ad
fidem non poteſt illum repetere. ¶ In glo. ſecunda in
fin. nec obſtant iura alleg. in gl. quia non loquuntur
in economo. ſed in coadiutore dato, qui habet plenã
adminiſtrationem in temporalibus ſecundum Odoſ.
pręterea non valet conſequentia, quam facit gl. quia
patet inſtantia in ſimili in tutore, qui poteſt agere, &
conueniri nomine pupilli. & tamen non currit præ-
ſcriptio durante pupillari ætate. l. ſicut in rem. C. de
præſcrip. xxx. annorum. & facit quod habetur per gl.
in c. ſicut vrgeri. j. q. j. vbi gl. notabiliter dicit, ꝙ ad tollẽ
dum argumentum ſufficit dari inſtantiam.

1 NIhil. Taciturnitas [a] prælati non nocet ec
cleſiæ donec ſit præſcriptum. h.d.
vel aliter. In rebus inuaſis non currit præ-
ſcriptio. hoc dicit ſecundum alium intelle-
ctum. ¶ No. j. ꝙ propter ſcandalum vitandum quis vr̃
dimittere proſecutionem iuris ſui. ¶ Item no. quod Pa
pa ſe nominat in ſingulari, & alium in plurali. & hoc
ex nimia humilitate, hodie præſumeretur reſcriptum
falſum per id, quod habetur. j. de crimi. fal. c. quam gra
ui. ¶ Item no. quod factum prædeceſſoris non vr̃ noce
re ſucceſſori in gl. j. in fi. ſolu. vt ibi notatur per gloſſ.
¶ In gl. fi. ibi, & hæc ꝓteſtatio. hic potes ſumere tertiã
ſolutionem. ſ. qđ negligentia p̃deceſſoris non nocet
ſucceſſori, quia fuit interrupta præſcriptio per iſtã ꝓ-

[a] Taciturnitas. Ab. poſt gl. legit uariis modis unũ tamẽ ſummariũ Ab. concordato cũ iſto.

[b] Præſcribit̃. licèt d. Ab. & Ioã. de Imo. ſũmẽt hoc. c. uerbis uariis, idẽ tamen dicunt in effectu. Et quia Tex. ponit̃ uerbum, niſi, ſi quæras utrum hęc dictio, niſi, ponat, uel affirmet, ſi ue capiat uel neget, diſtingue, ut hic per do. Henr. Boych. in prin.

teſtationem, quę in caſu iſto vr̃ operari interruptionẽ
ſecundum Inno. quia non poterat forte aliter propter
eius potentiam iſta patritia conueniri. ¶ Quartũ intel
lectum hic ponit do. Anto. dicens, quòd ſi aliquid eſt
erogandum in pauperes, qui non ſunt certificati, qđ
non curret præſcriptio contra eos antequam certificẽ
tur. & ſic dicit aliàs de facto in ſe fuiſſe conatũ defen-
dere. licèt dicat Fed. tenere in ſuo conſilio primo, qđ
pro debito talibus pauperibus competit condictio ex
l. nulli. C. de epiſ. & cle. & ſic præſcribatur ſpatio. xxx.
annorum. vt C. de præſcript. xxx. vel xl. annorum. l. ſi-
cut. nec requiruntur quadraginta. ex quo non agitur
de rebus eccleſiæ: ſed ipſe dicit, quod non dẽr currere
pauperibus præſcriptio antequam ſint certificati: quia
ante non poſſunt agere. facit quod habetur in l. j. an ſi.
C. de an. excep. & eſt notabilis intellectus in ſe tamen
tex. hic non dixit præiudicium non generari pauperi
bus: ſed non generari Põtificibus, & ſic videtur loqui
de rebus ſpectantibus ad adminiſtrationem pontifi-
cum: & ſic de rebus eccleſiarum.

SVMMARIVM.

1 *Præſcribere poteſt eccleſia contra laicum ſpatio triginta annorum.*
2 *Ad præſcriptionem requiritur, ꝙ præſcribens poſſederit tempore ad præſcriptionem deputato, & ꝙ quiete, & inconcuſſe.*
3 *Præſcriptio interrumpitur per citationem iudicialem.*

SAnctorum. Per quietam. xxx. an-
norum poſſeſſionem
1 præſcribit eccleſia. hoc dicit. ¶ †Not. ſecun
dum vnum intellectum, quòd eccleſia prę-
ſcribit contra laicum ſpatio. xxx. annorum. ſi aũt lo-
queretur de præſcriptione cõtra aliam eccleſiam. hoc
eſſet correctum, quia hodie requiruntur. xl. anni. j. eo.
de quarta. & c. illud. & intellige, quod ſufficiunt. xxx.
anni. contra laicũ qñ bona fide ſine titulo poſſedit. l. ſi
q̃s emptionis. C. de præſcri. xxx. anno. ſi aũt cũ titulo,
& bo. fi. tũc ſufficeret tempus. x. annorũ inter p̃ſentes.
& xx. inter abſentes. l. fi. C. de præſcrip. lõ. tẽp. & ſecũ
dũ prædicta debet intelligi, & limitari gl. quę habet̃ in
c. illud. j. eo. in tertia gl. licèt Io. An. illam reprobet. ſed
2 certè poteſt ſaluari ſecundum prædicta. ¶ †Item nota
requiſita ad præſcriptionem, ſcilicet ꝙ præſcribẽs poſ-
ſederit tp̃e deputato ad præſcriptionem. & ꝙ quiete,
3 & inconcuſſe. ¶ †Vltimo nota, quod clamatione iudi
ciali ſeu ad iudiciũ interrumpit̃ præſcriptio, ꝙ eſt ve-
rum qñ eſt pręſcriptio lõgiſſimi temporis. xxx. vel. xl.
annorum. l. ſicut. C. de præſcrip. lon. tempo. & tangeẽ.
j̃. eod. c. illud. ¶ In glo. ij. in fin. vel dic, quod hic ſumit̃
proclamatio pro citatione facta ad iudicium, & iõ ſuf
ficit ad interruptionem. ex quo eſt pręſcrip. xxx. ann.
vt patet in l. ſicut. alle. in gl. ¶ In gl. fi. vel ſalua hoc. c.
per ea quæ dixi in notabilibus.

SVMMARIVM.

1 *Non præſcribitur contra eccleſiam minori ſpatio. xl. annorum.*
2 *Seruitutes qualiter amittantur.*

DE quarta. Præſcribitur [b] contra epi
ſcopum quarta decima-
rum, vel oblationum, ſi ſpatio. xl. annorũ
non fuerit ſoluta. & eccleſia interim non
vacauerit. hoc dicit. & primo ponit dictũ,
ſecundo caſum exceptum, tertio repellit ius antiquũ.
ſcđa ibi: niſi tertia ibi: nã Romana. ¶ Not. j. qđ ep̃s vr̃
fundare intentionem ſuam de iure cõi ſuper quarta
decimarũ, & oblationum, quæ percipiuntur in eccle-
ſiis parochialibus ſibi ſubiectis. facit qđ habetur. ſupra
de officio. ordina. conquerente. & ex hoc quod ſuper
ipſo iure decimarum clericus, ſeu rector eccleſiæ vr̃ de
iure cõi fundare intentionem ſuam, non autem ipſe
Epiſcopus

Episcopus cum solum super quarta decimarum videatur fundare.de quo plenè tangitur in c.cũ contingat. j.de deci.& ibi ꝑ Ioan.Cal.¶ Itẽ nota,ꝙ hodie contra
1 †ecclesiam non præscribitur minori spatio xl. annorũ,& sic correcta sunt iura q̃ dicebant de ꝑscriptione.xxx.annorum. facit, quod habetur.j.eo.illud.¶ Vltimo nota,ꝙ de præscriptione deducitur tẽpus vacationis ecclesiæ.¶ In gl.super verbo tueri. ibi concessionẽ Episcopi tantum,quasi velit,ꝙ nõ sit facta cum consensu capituli. & sic fuit minus iustus titulus. nã aliàs si fuisset facta cum consensu capituli potuisset tenere, per ea quę habentur.j.de do.pastoralis.& quod habetur.xii.q.3.c.fina.& si dicas titulus fuit minus iustus. ergo non debuit dare cãm præscribendi, quia videt̃ fuisse in errore iuris ille qui allegat præscriptionem.si putauit sufficere concessionem Episcopi. & sic nõ debet ꝓdesse ad præscriptionẽ.l.nunq̃.ff.de vsur. & j.de dona.apostolice.cum ibi no.per gl. sed potes dicere, qđ fortè fuit in errore facti putans concessionẽ Episcopi fuisse factam cum consensu capituli. ideo potuit præscribere. facit, quod notat glos.in c. apostolice.& quod notat Pau.in clemẽ.j.de reb.eccle.nõ alie. posset fortè etiam dici, quòd licèt in præscriptione.x. vel xx.annorũ error iuris non proficiat.& ita loquatur dicta.l.nunq̃.tñ in præscriptione. xl. annorũ videt̃, ꝙ non habeat locum,cum non reperiatur iure cautum: præcedens tamen dictum videtur tenere gloss. in dicto.c.apostolice.& Pau.in dicta clemen. t.& scias, qđ de iure.ff. de præscrip.xxx. vel. xl. annorum non erat cognita.vt uoluit gloss.in l. Iulianus.ff. ex quibus cau. mai. & in l. qui occidit.ff.ad legem aquiliam. prima autem solutio hic posita in glo. non videtur bona ex eo, quia vbi præscriptio est contra ius cõe ,seu qñ ius cõe facit ꝯ præscribentem non sufficit bona fides: sed sed requiritur etiam titulus.vt det causam præscribendi. vt probatur in c.1.j.eo.in 6.¶ Qualiter autem poterit probare clericus,seu rector ecclesiæ præscriptionem in casu huius.c. considerato, quòd illa allegatur per negatiuam: quia dicit non esse factam absolutionem per tẽpus quadraginta annorum,& vltra, recurre ad not.per Ioan. Andr.in regula sine possessione, in quæstione ibi posita,de regul.iur.lib.vj. nam secundũ eum sufficiet probare titulum, ante dictum tẽpus, & allegare solutionem non factam.vnde nisi probet Episcopus aliud obtinebit clericus.de quo ibi plene ꝑ eũ.
2 ¶ †Extra glo.tangit hic Inno.qualiter seruitutes amittantur,& in effectu,'& concludit illud quod habetur in l.fi.C.de serui.& l.seruitutes.ff.de serui. quia perditur spatio.x.annorum inter præsentes. & xx.inter absentes.nisi habeat interuallum mensium,vel anni: qa tunc requiritur tempus duplicatũ, secus si sit interuallum horarum.vel dierum.& tangit quid de interuallo septimanarum.& concludit, quod idem in illo interuallo,qđ in interuallo mensium. cũ ꝑscriptiones sint odiosæ non ampliandæ.argu.l.quidam.ff.de lib. & posthu.quòd no.pro intellectu legis si sic.ff.quemadmodum seui.ami. Tangit etiam qualiter seruitutes acquirantur.& concludit quod spatio longi temporis,si habeat causam continuam, vel saltem quasi conti.& sic.x.annorum.inter pręsentes. & xx.inter absentes.l.fin. C.de pręscriptio.lon.tempo. secus si non habeat cãm continuam,quia tunc requiritur tempus cuius initij memoria non existit.l. hoc iure.§.ductus aquæ.ff. de aqua quoti.& æstiu.& dicit quod ius percipiendi decimas potest dici habere causam continuam.vel saltem quasi conti.ex eo, quia omni tẽpe prædium est aptum ad producendũ aliquid quod potest decimari, & hoc loquendo de iure decimandi in genere:sed si esset ius decimandi frumentum,vel vinum tñ. tũc quia solum hoc in certis partibus anni fit quod percipiatur frumẽtum,& uinũ,non hẽret cãm cõti.nec quasi,sed tu potes dicere securè, quòd etiam ius decimandi gñaliter & vniuersaliter omnia,quæ nascuntur in prædio, nõ videntur esse ius hñs cãm continuam,vel quasi ex eo, quia in vsu talis iuris requiritur hominis factum. nec aliter tale ius percipitur,nisi interueniat factum hominis recipientis ipsam decimam, ergo non dr̃ hr̃e cãm continuam,vel quasi ꝑ id,quod habetur in l. foramẽ. ff.de seruitu.vrba.prędio.sed potes dicere,quod illa distinctio,an hẽat causam continuam,vel quasi, an nõ, procedit in seruitutibus realibus,quæ debent̃ a re rei. non autem in personalibus, quæ debentur personæ. vnde seruitus vsufr.licèt requirat factum hominis. & sic non habeat cãm conti.vel quasi.tñ quia est seruitus personalis, quæ debetur personę præscribitur spatio longi tẽporis.l. fi.C.de præscr.lon.temp. & est ratio diuersitatis:qa in personalibus est persona, quæ animo continuat possessionem,quæ animo retinetur.C.de acquiren.pos.in l.licèt.quæ ratio cessat in seruitute,quæ debetur a re rei.& per hoc posset dici, quòd ius decimandi cẽsetur esse ius personale, quod debetur ecclesiæ tanquam personæ representanti.l.mortuo.ff.de fideiusso.& sicut ecclesia dr̃ possidere alias res, & alia iura.ut notat Inno.s̃.de caus.pos.cũ super. ita & istud. ¶ Aduerte tamen quia licèt præscriptio contra priuatos in seruitutibus realibus habentibus cãm conti. vel quasi cũ bona fide etiam sine titulo possit fieri, & spatio longi temporis.l.si quis diuturno.ff.si serui. vẽ. & etiam in seruitutibus personalibus cum titulo, vt dicta.l.fi.C.de præscriptio. long. tempo. & facit quod notat Bar.in l.iuste.§.non mutat.ff.de vsuris.tñ contra ecclesiam non currit minor præscriptio, quàm ꝑscriptio.xl.annorum per istum tex.etiam in prædictis. & sic etiam voluit hic Host.dicit tamen etiam hic do.Anto.qđ in seruitutibus realibus, quæ non habent cãm cõti.vel quasi,vt seruitus itineris per fundum vicini, quòd illa non præscribetur etiã de iure canonico spatio.xl.annorũ:sed requiritur tp̃s cuius initij memoria nõ existit,sicut etiã requiritur secundũ leges,qa canones nõ intendunt ampliare materiã præscri.sed potius restringere,vt patet in c.proximo.& j.eod.c. fi.de materia per legistas in l.seruitutes.ff.de seruitu. titulo generali.& etiam tangit̃ in c.peruenit.j.de censi.¶ Item aduerte,qa videtur,ꝙ de iure canonico nõ procedat ꝑscriptio in seruitutibus sine titulo ẽt in realibus:qa ius commune facit contra præscribentẽ,cũ quælibet præsumatur libera,nisi probet̃ serua.l.altius.C. de seruitu.& sic uidetur quod non præscribat̃ sine titulo in c. j.de præscriptio.in vj.posses dicere, qđ aliud sit de iure ciuili.ut patet.in l.si quis diuturno.ff. si serui.uen. & forte hoc etiam voluit Host.hic, vel potes dicere,secundo,qđ illud.c.limitetur vt habeat locũ vbi agitur de magno,seu graui præiudicio. vt qñ agit̃ de pręscriptione iuris decimarum,& similiũ. secus qñ agitur de leui præiudicio.vt cõtingit, qñ agit̃ de seruitute reali. facit quod no.in d.l.seruitutes.& l. cum de in rẽ verso. ff.de vsu.& per glo.& Bar.in l.pen.C.cõi diui.& adde etiam quod in præscribenda libertate seruitutis vrbanæ requiritur etiam factum ipsius volentis præscribere.vt patet in l.hæc aũt iura.ff.de seruitu.vrba.prædio. licèt secus sit in seruitute rustic.vt etiã tangit hic Inn.

SVMMARIVM.

1 *Præscriptio cum mala fide non procedit de iure canonico, secus de iure ciuili.*

2 *Præscriptione completa, si mala fides superueniat, an res præscripta restitui debeat.*

VIgilanti. Possessor male fidei non prę scribit.h.d. ¶ Et primo ponit dictum, secūdo rationē.l. ciuilis. ¶ Tertio illam corrigit. secunda ibi: ephesinus. tertia
1 ibi: nobis autem. ¶ † Not. quod de iure canonico non præcedit præscriptio cum mala fide. licèt secus sit de iure ciuili. sed seruari debet ius canonicum ētin foro ciuili eum præualeat in materia peccati. vt no. in regula possessor. j. de reg. iur. in vj. & dicetur. j. eo. c. fi. ¶ Itē no. q possessor male fidei dicit̄ ille qui habet scientiam rei alienæ. ¶ Item nota finem iuris ciuilis in præscriptione deuiare a fine iuris canonici. nam ius ciuile cōsiderat vtilitatem ciuilis societatis, & vt vitetur cōfusio, & ne rerum dominia sint in incerto, & puniat̄ negligentia. facit. l. j. ff. de vsuris. sed canones considerant vtilitatem animæ. ¶ In glo. j. ibi sic nec inducit. hic ratio non est omnino perfecta concluderet etiam de iure ciuili. vnde dic melius, vt dixi in notabilibus. ¶ In gl. nouerit. ibi, benè a zenone. Aduerte: quia ibi fiscus tenet̄ dare pretiū domino. & eodē modo potest intelligi. l. lucius. alleg. in glo. aliàs nō videt̄, q sine causa possit de iure auferri mihi res mea. vt voluit Innocē. s. de consti. quæ in ecclesiarum. & per Bart. in prima consti
2 tutione. ff. ¶ † In ea. gl. ibi: Alanus dixit. hæc opinio reprobatur, quia nō est differentia inter lucratiuā cām, & non lucratiuā per id, q habet̄ in l. pen. C. de prę scriptio. lon. tempo. & j. de dona. apostolicæ. vnde cōmuniter tenet̄ opinio secunda hic posita. quā tenet gl. & sequitur Io. And. in regula possessor. in mercuria. de reg. iur. in vj. Intellige tamen hoc uerum. nisi quis habet conscientiā remordentem: vt q a putaret omnino se teneri. licèt præscriptio fuerit completa: quia deberet sequi conscientiam, vt j. de simo. per tuas. secus si conscientiam confirmet cū opinio gl. do. Anto. dicit hanc opinio. procedere in foro contentioso. vt non possit artari ad reddendū: sed in foro pœnitentiæ dicit, q videtur, q teneatur restituere sicut tenent aliqui theologi si vult verā pœnitentiā agere: sed non credo hanc opinio. veram, quia si in foro pœnitentiæ obligaret̄ ad restitutionē eodem n. ō deberet obligari in foro cōtētioso, si constaret in illo, q constat in foro pęnitentiæ per id, q habetur in simili in c. cōsuluit. j. de vsu. & ideo videt̄, q neutro modo debeat cogi.

SVMMARIVM.

1 *Præscriptio quadragenaria tollit omnem actionem.*

AD aures. Vna ecclesia in parochia alterius spatio. xl. annorū̄ decimas præscribit. h. d. & est communis diuisio, consultatio, & responsio. secunda
1 ibi: tunc. ¶ † No. quod quadragenaria prę scriptio tollit prorsus omnem actionem facit, quod habetur in l. omnes. & l. sicuti. C. de præscriptio. xxx. annorum. & quod not. in Spe. de præscriptio circa princi. hinc sumpta occasione tractat domi. Anto. id, quod tangit Barto. in l. fi. ff. rem ratam habe. licèt nō alleget eum. vbi tangit, an per præscrip. tollatur naturalis obli. & concludit quod sic si est præscriptio conuentionalis, vt quia voluit solum vsq; ad certum tempus obligari. nam tunc tollitur naturalis, & eliditur ciuilis. l. si vnus. §. pactus. ff. de pac. si autem est præscriptio legalis. tunc si erat actio temporalis sui natura, vt actio redhibitoria, vel quanto minoris. l. iul. in princi. cum ibi nota. ff. de actio. empti. tunc tollitur ciuilis, & remanet naturalis per. l. at qui natura. in principio. ff. de neg. gest. ¶ Si autem renebatur actio perpetua sui natura quæ hodie tollitur prę scriptio. xxx. annorum, vel xl. tunc tollitur ciuilis, remanet tamen naturalis quā ius ciuile ex toto non uidetur tollere. insti. de iur. na. gen. & ci. §. sed naturalia. tollitur tamen tunc effectus talis naturalis per id, quod hic dicitur, & dicta. l. sicut. & d. l. omnes. & in l. si quis postquam. ff. de fideiusso. & sic videtur velle, quod vbi actio erat temporalis sui natura, quod remaneat naturalis cum suo effectu, & secundum hoc videtur, quòd illa naturalis induceret cōpensationem. & etiam fortè posset ei accedere fideiussor, sed fortè istud non est verum per ea quæ habentur in d. l. si quis postquam, vbi nō potest accedere fideiussor, quando quis est liberatus pręscriptione, nec potest intelligi ibi de præscriptione. xxx. annorum. quia illa non erat cognita de iure digestorum, vt no. in l. iulianus. ff. ex quibus causis maio. & sic vr̄, quod loquatur in præscriptione actionis temporalis. non ob. l. at qui natura, quia illa non probat id, ad quod allegatur, videlicet, quòd præscriptio remaneat naturalis, sed dicit, quod ille qui erat obligatus actione tēporali si ministrauit bona creditoris a se nō exigit tenebitur actione neg. gest. licèt liberetur a prima. ¶ In glo. ij. in fi. dic melius, vt hodie habetur in c. j. infra. e. io vj. & per ibi no. patet, quod hic debet intelligi, quòd habebat titulum cum ius commune faceret contra præscribentem, ex quò præscribere volebat in alterius parochia.

SVMMARIVM.

1 *Præscriptio non procedit sine possessione.*

CAusam quæ. Laicus decimas nō prę scribit. h. d. & primo decisiua consultatio. secundo responsio. secunda ibi: ideoq;. ¶ Nota, quod laic' non potest possidere ius spirituale nec illud præscribere. ¶ Item illud, quod non potest quis possidere nec
1 pręscribere potest, nam † sine possessione non procedit præscriptio. c. sine possessione. j. de regu. iur. lib. vj. ¶ In gl. prima, ibi: post Lateranense, quasi velit, quòd secus si fuisset facta concessio ante dictum concilium, de quo in c. cum apostolica. j. de his quæ fiunt a præla. ¶ In gloss. fina. ibi: possessio germinat prolem, intellige possessio ciuilis, seu canonica, seu a iure approbata germinat prolem, idest acquisitionem dominij.

SVMMARIVM.

1 *Præscriptio cessat probata interruptione.*
2 *Præscriptio. xl. annorum sola currit contra ecclesiam.*
3 *Inundatione fluminis possessio perditur, & interrumpitur præscriptio.*
4 *Præscriptio non interrumpitur per litis contest. factam coram non suo iudice.*
5 *Vsucapio habet locum in rebus mobilibus tantum interueniente titulo, & bona fide.*
6 *Quando præscribitur contra ecclesiam, an vltra bonam fidem requiratur titulus.*
7 *Interruptio præscriptionis qualiter fiat.*
8 *Præscriptio qualiter interrumpatur contra accusationem criminalem.*

a Si cōtra. nihil hūc differt hic summariū a sūmario do. Abb. ne quidē vno verbo.

a ILlud. Si contra a præscriptionem xl. annorum quæ sola currit cōtra ecclesiā opponatur interruptio: vterq; probabit. h. d. & sunt duę partes sicut duo sunt dicta, secūda ibi: vetum. ¶ Nota, q existente contrarietate inter canones attēdit̄ stilus curie romanæ. lō qualis debeat esse possessio quę requirit ad pscriptionē: qa debet esse incōcussa. i. non interrupta. ¶ Nota qualiter sit procedendū super exceptione pscriptionis, quia vr̄, q supra vtrāq; simul debeat pcedi. & simul debeāt testes sup vtrāq; recipi, q vr̄ procedere, quādo partes consentirent, vel etiā quādo directè replicatio contradiceret exceptioni, vt quia allegans præscriptionē dicit se possedisse per xl. annos cōtinuos. & allegans replicationē dicit præscriptionē interruptā: qa possedit intra dictum tempus

tempus per v. annos. nā tunc replicatio directè cōtradicit exceptioni, oportet quòd simul recipiant testes aliàs publicatis testibus sup exceptione non possunt pduci sup repli. testes, p id, quod hr in clemen. ae testib. de testi. secus vbi directè nō cōtradicit, vt si dicat inter ruptam præscriptio. per li. contest. nam tunc ex ordine videt quod prius sit admittenda probatio sup præscriptione, & demū illa probata sup replicatione cū non teneat replicans illam probare, nec sibi expediat nisi demum pbata exceptione præscriptionis. facit, qd no. in simili. s. de testi. in c. de testibus. vbi reus nō habet necesse probare exceptionem anteq̄ sit fundata intentio actoris. facit, qd notat Io. An. in c. a nobis. supra ti. j. in vj. membro. ¶ Vltimo no. q † probata inter

1 ruptione cessar præscriptio. ¶ † Et no. etiam, q hodie

2 sola pscriptio. xl. annorū currit cōtra ecclesiā. ¶ In gl. ecclesiam. ibi spacio. xxx. annorum Io. And. hic, & do. Ant. post eum vnr reprobare gl. dicētes, q imo ecclesia aduersus priuatum pscribet spacio. x. annorum inter psentes. & xx. inter absentes, sicut & priuatus contra priuatum. l. fin. C. de præscrip. lon. tempo. & notat Accursius in auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccl. tu potes saluare gloss. quia dictum Io. And. procedit, quando ecclesia contra priuatum vellet præscribere, cum titulo, & bona fide. sed vbi vellet pscribere sine titulo cum bona fide: tunc pscribit spacio. xxx. annorum. vt dicit gl. sicut alius priuatus cōtra priuatum. l. si qs emptionis. C. de pscri. xxx. vel xl. annorum. facit, qd dixi. supra eod. sanctorum. ¶ In gl. si. ibi, vel flumi-

3 nis. nota bñ, q † p inundationē aquæ maris, vel fluminis pdit interim possessio. & iō interrumpit pscriptio. sicut si aliàs pdidisset qs possessionē, qd diligenter tene menti pp inundationes, q fiunt à flumine Padi. & à flumine rheni, & à flumine vreute, qd est prope Paduā. nā p tales inundationes interrumpit possessio. & consequenter præscriptio. ¶ In ead. glo. ibi in actione annali. supple, & prætoria, vt est actio iniuriarum: de quo in l. ij. allegata. in glo. ¶ In eadem gl. ibi: perpetuis actionibus. idest q̄ durent vsq; ad xxx. vel. xl. annos, vel etiā 100. vt l. sicut. & l. oēs. C. de præscri. xxx. annorum. & l. fi. C. de sacrosan. eccl. ¶ In ea gl. ibi: co-

4 rā suo iudice. quasi velit, q † contestatio facta coram iudice non suo non interrumpat præscriptionem, nec mirum, quia illa non valet. l. fi. C. si a nō cōpetenti iudice. & no. in l. pen. hic alleg. ¶ In ea. glo. ibi p sacrum oraculum, idē dicas si libellus sit coram iudice porrectus, & demum secuta cōuētio per executionem. i. facta citatio per nuncium, vt patet in l. sicut. alle. in glo. ¶ In eadem glo. ibi: per solutionem vsurarum. hoc iō, q̄ videtur tunc agnoscere debitum, & eodem modo quando facit debitor secundam cautionem, vt j. tangit gl. vt probatur. in l. cum notissimi. s. sed & si quis. & ibi de materia. per gloss. C. de præscrip. xxx. annorum. ¶ In eadem glo. ibi factam a colono hoc intellige prout habetur. in c. quoniam. s. si super. alle. in glo.

5 ¶ † In eadem gl. in fi. pro intelligentia gl. & materiæ est sciendum præsertim pro canonistis, quòd in iure reperit vsucapio strictè sumpta. ¶ Itē præscriptio, prima propriè locum habet in rebus mobilibus tantum interueniente titulo, & bona fide, insti. de vsucapio. in prin. s. j. & no. gl. xvj. q. iij. in summa. ¶ An autē ista currat contra ecclesiam fuerunt opinio. glo. in Auth. quas actiones. canonizata. xvj. q. iij. tenuit, quod sic & sic tex. iste, & similes non habent locum in re mobili: sed in rebus immobilibus, & hoc & voluit Accur. in s. pro teporalibus. in Auth. de eccl. titu. colla. ix. idem Gof. in summa de pscriptio. idē Holt. in summa de pscriptio. idē Dy. de regu. iur. possessor. lib. vj. Hostien.

tenuit contrarium. in c. j. s. de resti. in integ. & sic mutauit opinio. ab illa, quam tenuit in summa, mouetur per generalitatē istius tex. rum si. & quia non reperit tute canonice cautum, quòd currat talis præscriptio contra ecclesiā, & vt, licèt hoc reperiatur in ll. secularibus ille non potuerunt ligare ecclesias, per ea, q̄ habentur. s. de consti. quæ in ecclesiarū. & c. ecclesia sanctæ Mariæ, & ista opi. forte de iure verior, licèt alia sit magis cōis. nec ob. quod illa auth. sit canonizata, quia canonizatio facta p solū gratianū non obtinet vim canonis, vt cōsueuit dici. in c. s. supra, de rescr. pscriptio

8 vero pūt differt ab vsucapione, pprie sumpta, licèt lato sumpto vocabulo pscriptio q̄nq; appelletur vsucapio. l. j. ff. de vsucap. quæ habet locum in rebus immobilibus, & in iuribus incorporalibus. & ista cū titulo, & bona fide cōplet spacio. x. annorū inter præsentes. & xx. inter absentes. & sic spacio longi tpis. l. fi. C. de pscr. lon. temp. sine titulo autem cum bona fide pscribit spacio. xxx. annorū. l. si qs emptio. C. de præscri. & hoc quando qs vult præscribere contra priuatū, sed aduersus ecclesiam non currit minor præscriptio. xl.

6 annorū. vt hic patet. ¶ † An autem requirat titulus vltra bonā fidem, quando præscribitur contra ecclesiā recurre ad c. primum. j. eo. in vj. cum mala fide autem procedebat pscriptio. xxx. annorum. vel xl. de iure ciuili, sed hodie hoc est correctum per canones. j. eo. ca. si. & no. quod vsucapio strictè sumpta dicitur inducta mero fauore præscribentis pp modicum tēpus in quo completur, sed præscriptio. xxx. vel xl. annorum, quādo procedit sine titulo dr esse inducta ex mero odio negligentis. facit. supra eod. vigilanti. sed vbi requirit titulus, & bona fides, vt in præscri. lon. tem. x. vel xx. annorum. & &, xl. quando requiritur contra ecclesiā titulus vltra bonam fidem dr esse inducta partim ex odio negligentis, & partim fauore, & sic mista cōsideratione, facit, qd hr. in tex. in l. fi. C. de edic. diui. & notauit Dy. in regula possessor. de reg. iur. in vj. & ex his descendit, q facilius interrumpitur præscriptio quę est ex mero odio inducta, quàm illa, quæ est inducta meso fauore, & similiter illa, quæ partim fauore, & partim odio. & & difficilius interrumpitur præscriptio, q̄ mero fauore inductur, quàm illa, quæ inducitur partim fauore. & partim ex odio, vt infra patebit. ¶ Item etiam aduertendum, vt tetigit glo. quod habemus interruptionem, q̄ præscriptio interdum interrumpit, interdum & dormit, interdū etiam perpetuat nedum interrumpitur, de dormitione dicetur eodem. ca. cum non liceat. de interruptione cum perpetuatione dicas, quod illa fit per litis contestationem, quia illa nedum interrumpit præscriptionem imo etiā perpetuat actionē vsq; ad quadraginta an. licet actio sul natura esset minoris vitæ. l. fi. C. de annali exceptio. Et facit, qd notat. supra, de offi. ordina. pastoralis. s. fina. & quod notat gloss. in s. de præscriptionibus. xvj. qō. iiij. ¶ Aduerte tamen, vt tangit notabiliter dominus An. quod maioris effectus sit hęc perpetuatio de iure canonico, quàm de iure ciuili, quia de iure ciuili perpetuat solum vsq; ad quadraginta annos. Sed de iure canonico in perpetuum. Et sic etiam ad mille annos, vt ita dixerim ex eo, quia litis contestatio facit malam fidem censeri in eo contra quē fit contestatio, quę mala fides impedit pręscriptionē nisi aliter purget, vt est gl. valde notabilis. in c. t. xvi. q. iii. ¶ Aduerte tamen, q̄ videtur purgari de iure canonico, si moriat ille cōtra quē est facta contestatio, & succedat alius, q sit bonę fidei. vt voluit Dy. in regula, possessor, licèt de iure ciuili mala fides noceat vniuersali successori, vt in l.

7 an vitium. ff. de diuersi. & temp. pręscrip. ¶ † Circa in-

terruptionem attende, quod quædam est naturalis, q̄dam ciuilis, vt tetigit gl. & latius prosequitur Bar. in l. naturaliter. de vsuris. ff. cuius verba prosequitur hic d. Ant. & conclude, quod naturalis potest dici interruptio, quando aliquid de substantialibus requisitis ad præscriptionem deficit ex postfacto, ciuilis autem interruptio dicitur, quando ex aliquo impedimento accidentali extrinsecus obueniente impeditur præscriptio, vt contingit in exemplis hic positis per glo. de ciuili interruptione circa naturalem interruptionem, quia de substantialibus præscriptionis est primo, q̄d interueniat titulus. Secundo bona fides. Tertio possessio. Quarto res de qua præscribenda agitur. Quinto persona præscribens. Sexto persona contra quam præscribitur. Bar. prosequitur vbi. s. in singulis prædictis. ¶Quid si superueniat impedimentum, & aduerte, q̄a circa primum, quando superuenit impedimentum in titulo, ipse concludit, q̄ si ex postfacto titulus deficiat, non tamen taliter dominium in alium ipso iure trāsferetur si esset dominus habens titulum, quod tūc nō impeditur præscriptio per l. si hominem. ff. de vsuris. & sic etiam transit do. Ant. sed non credo istud dictū verum, quia idem videtur si ipso iure transfertur dominium propter defectum tituli. vt est casus in dicta. l. si hominem. & intelligendo illam in pacto. l. cōmissoriæ, vel adiectionis in diem in quibus propter solutionem tituli ipso iure transfertur dominium, vt plenè notatur. in l. ij. ff. de donatio. & in l. traditionibus. C. de pact. nec obstat. l. quæsitum, de acquiren. rerum dominio. quam allegat Bart. quia ibi impeditur præscriptio propter malam fidem, vt ibi patet ex litera. ¶Circa secundum de bona fide conclude, q̄ si ex post facto superuenit mala fides de iure ciuili non interrūpitur præscriptio. l. iusto. §. & si possessionis. ff. de vsucapio. & l. vnica. C. de vsucapio. transfor. aliud si superuenit mala fides vna cum cognitione rei furtiuæ, vt est casus notabilis. in l. si ancillam. ff. pro suo. de iure autem canonico superueniens mala fides etiam sine cognitione vitii furti impedit, & interrūpit p̄scriptionem, vt in regula possessor. cum ibi notatis. de reg. iu. in vj. & standum est iuri canonico cum tractet de materia peccati, vt notatur in dicta regula possessor, & dicitur satis superuenire mala fides, quando ex post credit rem esse alienam. Si autem dubitaret nec firmiter crederet. Barto. in dicta. l. naturaliter. videtur velle quod non interrumpatur, sed cōtra eum videtur text. in c. j. xvj. q. iij. vbi sufficit, quod ducatur in dubitationem. Et hoc etiam sequitur dom. Anto. hic fatetur tamen cum Barto. q̄ si aliquo tempore putauit rem esse alienam postea melius informatus putauit cōtrariū, q̄ non interrumpitur præscriptio, facit, quod notat Inno. j. eo. c. fi. ¶Circa tertium, quando interrumpit possessio conclude, q̄ regulariter interrumpitur præscriptio. Fallit in aliquibus casibus notatis per Barto. in d. l. naturaliter, quos etiam ponit hic domi. Ant. circa alia requisita, de quibus dixi. dic, vt per Bart. in dicta. l. naturaliter. & hic per do. Anto. Et hæc de naturali interruptione. ¶Circa ciuilem conclude, q̄ si est præscriptio mero fauore inducta, illa non interrumpit etiam per litis contestatio. de mero rigore, sed solum quo ad effectum. vt l. si post acceptum. ff. de rei vendic. & ista est vsucapio strictè sumpta, ut s. dixi. Si autem sit præscriptio inducta ex mera negligentia non petentis illa interrumpitur per solam citationem, vt in l. sicut. C. de præscriptio. xxx. annorum, & an requirat̃ libellū esse oblatum. tangitur etiam ibi per glos. & etiam per doctores, sed vbi partim est ex fauore, & partim ex odio, vt præscriptio decem, vel. xx. annorum. tunc illa non interrumpitur per solam citationem, sed bene ipso iure per solam litis contestationem. Facit, quod notatur. in l. ij. §. fin. maxime per Bar. ff. de vsucapio. pro empto. & sic vides, quod præscriptiones mistæ tenent medium inter fauorabiles, & merè odiosas. ¶Ex prædictis infert, q̄ si per statutū præscribat̃ in debito decem annorum, q̄ interrumpet̃ per citationem: sed nō credo istud de iure procedere, quia solum reperitur in præscriptione. xxx. annorum, q̄ illa interrumpat̃ per citationem, ergo vr̃ q̄ non habeat locū in minori præscriptione, ex quo non reperitur iure cautum. ¶Qua-
8 liter autē † interrumpat̃ præscriptio contra accusationem criminalem habet̃. in l. mariti. §. quinquennium. ff. de adul. vbi per solam libelli oblationē vr̃ fieri interruptio. ¶Et nota, quod maior est effectus naturalis interruptionis quam ciuilis, quia prodest regulariter quo ad omnes; secundus tantum quo ad interrumpentem, vt plene notat̃. in d. l. naturaliter. vbi ēt tractatur qualiter interrumpatur præscriptio seruiturum, & ēt libertatis de quo etiam hic prosequitur do. Anto.

S V M M A R I V M.

1 *Limites siue causa limitum debent per agrimensoris iudiciū terminari.*
2 *Vsucapio procedit in rebus ecclesiasticis non tamen minor. xl. annis.*
3 *Hortamur verbum importat iurisdictionem.*

Via indicante. Fines prædiorū ecclesiasticorum quadraginta annorū spacio præscribunt̃. h. d. Primo ponit dictum. Secundo exequēdum cōmittit ibi. hortamur. Tertio circa exceptionem in-
1 struit. ibi. xl. ¶No. quæstionem † finium terminandā esse per iudicium agrimensoris, forte enim apparebat ex instrumentis quot iugera terræ debebat quilibet habere, sed vnus dicebat de parte alterius occupa-
2 tum, iō. oportet, q̄ fiat mensuratio. ¶Item no. q̄ † in rebus ecclesiasticis procedit vsucapio. non tñ minor. xl.
3 annis. ¶Vltimo no. q̄ † per verbum hortamur continetur iurisdictio. facit, quod habetur. in c. j. j. de testa. ¶In gl. ibi. de culpa, supple de leui leuissima, nā de lata bene tenetur cum æquiparet̃ dolo, l. quod nerua. ff. depo. ¶In glo. ij. ibi, q̄ nouit. certè hic nouit, vt iudex eum rem subijciat oculis, de quo plenè notatur. in ca. pastoralis. §. præterea. de offi. dele. ¶In ea. gl. in fi. hodie est. c. j. de re iud. in vj. ¶In gl. tertia in fine. & hodie die, vt habetur. in c. j. j. eod. lib. vj.

S V M M A R I V M.

1 *Matrix ecclesia potest dici ecclesia baptismalis, licèt appellatione matricis ecclesiæ comprehendatur cathedralis.*
2 *Ecclesia, vel capella quæ est sita intra limites baptismalis ecclesiæ si habeat parochiam ad quam ecclesiam spectabunt decimæ. & nu. 4.*
3 *Præscriptio non currit hostilitatis tempore.*
4 *Decimas prædiales percipere, an possit ex consuetudine vna ecclesia in alia.*

X transmissa. Tēpore hostilitatis nō currit p̄scriptio. Hoc dicit, diuidit̃ in duas partes, q̄a primo ponit q̄relā. Secundo dat
1 iudicē: ibi: discretioni vestræ. ¶† No. q̄ ecclesia baptismalis dicitur matrix ecclesia, licèt appellatione matricis ecclesiæ cōprehendantur cathedrales. s. eod. c. j. ¶Item no. q̄ ecclesia baptismalis, & parochialis, si habet ecclesias, seu capellas in sua parochia, quæ non sint parochiales super iure parochiali decimarum, oblationum, & similium
2 fundat intentionem suam de iure cōi. ¶† Quid autem si ecclesia, vel capella, quæ est sita intra limites baptismalis haberet parochiā, an tunc decimæ spectarēt ad matricem, vel ad ecclesiā ipsam, seu ecclesiā parochialem.

chialem tangeť in glo.¶Itē no.ꝙ nedū in decimis,ſed
ēt in alijs obuentionibus videť ecclesia matrix fundate
te intentū ſuū de iure cōmuni,facit,quod habeť.j̃. de
3 decimis.in c.cum contingat.¶Item no.ꝙ † tpe hosti-
litatis non currit præſcripiio,& ſic tale tps ſubducitur
de præſcriptione.¶In glo.j.in fine.facit, quod habeť.
j.de ſucceſſio.ab inteſta.in c.fin. & de materia dic , vt
plenè notatur per Innocen.& Io.An.in c.cum deputa
ti.de iudi.& de reſti.ſpolia.in c.olim cauſam.& tangi-
4 tur etiā de materia iſta in clemen.j.de reſcriptis.¶† In
glo.penultima,ibi,capellę nihil debēt habere.hoc cla
rum ſi capellæ non haberent parochiam, & ita loquiť
hic. Si autem haberent parochiam,licèt intra limites
eccleſiæ matricis tunc eſt magis dubium,& fuerūt ſu-
per hoc variæ opiniones.nam glo.iſta fortè voluit, qđ
etiam ius decimarum ſpectat ad eccleſiam matricem.
Archidi.tenuit contrarium xiij.q.j.in ſumma per.c.ad
decimas.de reſtitu.ſpolia.in vj.glo.etiam tetigit de ma
teria in c.cum contingat.allegato.& xvj.q.j.in c.ſtatui
mus.& c.quicunq;. Ioan. Andr.in additionibus Spec.
in titu.de deci.refert multas opiniones de quibus etiā
tetigit Ioan.Calde.in præallega.c.cum contingat,& fi
naliter concludit cum iſta gloſſ.quod de iure ſpectant
ad matricem eccleſiam ſaltem prædiales decimæ niſi
per pręſcriptionem, vel ſpeciale priuilegium, vel ſpe-
cialem conceſſionem factam per Epiſcopum de con-
ſenſu capituli ſpectent ad ipſam capellam,facit, quod
habetur.j.de religio.dom.conſtitutus.de quo plenius
5 per eum in dicta additione. ¶† Vltimo extra gloſſ.fa-
cit iſte tex.contra opinio Hoſti.quam poſuit.j. de cle-
ricis non reſiden.in c.quia nonnulli.vbi concludit , ꝙ
licèt conſuetudo poſſet dare ius percipiendi vni eccle
ſiæ decimas prędiales in alia.j̃. de deci. in c. cum non
ſint.& c.apoſtolicæ.non tamen idem eſt dicendum de
perſonalibus,nec de iure baptizandi alienū parochia-
num nec oblationibus,primitijs,vel alijs quę inter per
ſonalia computantur , quia res facilius ſubmittiť quā
perſona,de foro competenti.ſignificaſti.& qa conſue
tudo videtur irrationabilis ꝑ id,ꝙ habeť in c.j. & ij.de
parochijs.& de pœniten.& remiſſionibus.omnis. niſi
inquantum per ius canonicum approbetur,vt ꝙ archi
diaconus,& quidā alii præſcribant iura parochialia,&
iuriſdictionē.de offi.arch.c.fi.j.c.veniēs. & c.cū olim.
ſed ſecundum eum rationabile eſſet,ꝙ vnus rector in
parochia alterius omnia præſcriberet.facit de ſepul.in
c.i.nam hic videtur probari contrarium,quòd niſi ſub
duceretur tempus hoſtilitatis poſſet aliàs procedere ꝑ
ſcriptio,facit,ꝙ habetur in c.i.j̃.eo.in vj.Forte tamē po
teſt ſaluari dictum ſuum, quando volens præſcribere
non haberet titulum per id, quod habetur in c.j. præ-
alleg.j.c.in vi.

S V M M A R I V M.

1 Procurationes quæ debentur legatis, & nuntijs ſedis apoſtolicæ præſta ri debent, nec in eis habet locum conſuetudo, vel præſcriptio.

ACcedentes. Procurationes quæ debentur legatis , &
nuntiis apoſtolicæ ſedis pręſcribi nō poſ-
ſunt.h.d.Et prima pars ponit querelā . Se
cunda dat iudicem.ſecunda ibi: volentes.
¶No.ꝙ de iure clerici.& beneficiati tenētur ad ꝓcura
tionem nuntiorum,& legatorum ſedis apoſtolicæ, &
ad ipſam etiam debent contribuere canonici eccleſia
1 rum cathedralium.¶No.† quòd in talibus procuratio-
nibus nō habet locū conſuetudo, vel præſcriptio quo
minus debeant præſtari de iure. ¶ Item not. caſum in
quo non ęquiparatur priuilegium, & conſuetudo, qa
aliquid eſt acquiſibile per priuilegium , quod non eſt
per cōſuetudinem,vel pręſcriptionem.facit,quod no-
tat gl.xi.di.in c.catholica.xciij.diſt.c.illud.& too.diſt.
c.contra morem.¶Itē no.ꝙ debitus ordo debet ſerua-
ri in exigendis ꝓcurationibus, quia debent attēdi fa-
cultates habentium conſerre,vt ſic pro rata earū quis
grauetur,& non vltra.facit.ſupra.de offi.ord.in c. con-
quærente.& j̃.de cenſi.cum inſtantia.¶ Vltimo no. ꝙ
canonici appellantur ordinarij , & eſt vulgare loci ſi-
cut in ciuitate Rauennæ dicuntur Cardinales. ¶ In gl.
j.in fi.facit.infra.de reg.iur.qui ſentit.lib.vi.& in cle.i.
de cenſi.

S V M M A R I V M.

1 Præſcriptio non currit contra obedientiam debitam ſuperiori. & numero. 10.
2 Vacante eccleſia cathedrali prælati inferiores debent obedientiam præſtare capitulo.
3 Præſcriptio non currit hæreditate iacente.
4 Præſcriptio, an currat tempore peſtis.
5 Præſcriptio in multis caſibus non currit.
6 Præſcriptio non inchoatur in fundo dotali.
7 Præſcriptio non currit contra minorem. xxv. an.
8 Vſufructuarius non præſcribit proprietatem.
9 Creditor non pręſcribit dominium rei pignoratæ.
11 Præſcriptio, an interrumpatur tempore hoſtilitatis.
12 Præſcriptionem dormire aliud eſt, quàm interrumpi.
13 Præſcriptio, an intelligatur prohibita ſi lex prohibet rem alienari. & nume. 16.
14 Præſcriptio, an currat agere non valenti.
15 Præſcriptio, an currat contra prodigum.
17 Præſcriptio, an habeat locum in ſimplici pacto.

a CVm non liceat. Subditus [a] non
præſcribit obe-
dientiam cōtra prælatū,& primo reprehē
dit factū iſtorum quibus ſcribit exprimen
do cauſam. Secundo illud corrigi pręcipit,& exceptio
nem remouet.ſecūda ibi: ideoq;.¶ No.1. illud vulgatū
quod non debēt mēbra a capite diſcedere, & ꝙ caput
in dięceſi eſt Epſ. Alii autem ſunt membra.facit,ꝙ ha
betur.s̃.eo.ſignificaſti.ad finē.¶Itē no. ꝙ de iure com
muni epiſcopus fundat intentionem ſuam quo ad prę
latos,& rectores ſuæ dięceſis ſub obedientia , & reue-
1 rentia.¶Itē no.ꝙ † contra obedientiam debitam ſupe
2 riori non currit præſcriptio.¶† Item potes notare, qđ
vacante eccleſia cathedrali debent inferiores prælati
præſtare obedientiam capitulo,cum ſuccedat in pote-
ſtate epiſcopi ſecundū ea quæ habentur in c.cū olim.
s̃.de maio.& obe.¶ In gl.i.ibi canon dicit.hoc non eſt
ſoluere quæſtionem,quia adhuc ſtat quæſtio,quare ſic
canon ſtatuit. Vnde potes dicere,quòd ratio ſpeciali-
tatis eſt in ſimoniaco in ordine , quia ab ipſo initio eſt
vitium,& ſic intus occidit.vt notať in c.tāta.j̃.de ſimo.
in fornicatione autem eſt ratio:quia illud crimen coin
quinat corpus,& animam,& nimis frequētatur.xxxii.
q.vij.quid in omnibus . & ideo magis fuit perſequen-
dum.l.aut facta.§.fi.ff.de pœnis.& de materia in præal
legato.c.tanta.de coha.cleri.in c.veſtra.& adde etiam ,
quod habetur in c.ex tenore.& c.fi.de tēpo.ordi. ¶ In
glo.ſecunda.ibi:poſſeſſor non cogitur.ſupple niſi præ-
ſumptio, vel ius commune ſit contra eum . vt hic pa-
tet.& j.co.c.i.in vj. ¶ In glo.fi.ibi publicis ſunctioni-
bus.ibi eſt ſpeciale , quia præſtantur in re cognitionē
vniuerſalis dominii, vt l. comperit . cum ibi notatis .
C.de præſcri.xxx. vel.xl. annorum. ¶ In eadem gloſ.
ibi: liber homo non præſcribitur.intellige,vt efficiatur
ſeruus,ſed benè pręſcribitur,vt efficiatur a ſcriptitius ,
vt no.in l.fi.C.de præſcrip.long.tempo.quæ pro liber.
3 & notatur in c.ij.j̃.de Iudæis . ¶†In ea.gl.ibi: vacantis
eccleſię . & per hoc videtur , quòd iacente hęreditate
nō currit præſcriptio.Specu.tn̄ eo.tit.§.i.ver.item not.
Ioan.ab Imo.in j.ſuper ij.Decre.

[a] Subditus. idē ſūmat. hic.d.Abb. en aūt ,̇. & quādo præſcribatur libertas ſ ab quo actu.ui de per do. Alex.I cōſi. cal in xiij. colū.in ii. uolu.

tenuit contrarium per. l. si pretio. ff. de in diem adiec. & in l. ad diē. ff. de verb. obli. & l. si ff. de nau. fe. sed dicit do. Ant. quod illa loquuntur in conuentionali præscriptione, non in legali, vnde dicit posse dici, quod si est in facultate hæredis posse adire hæreditatem, tūc curreret præscriptio, quia potest facere: vt possit agere. l. qui potest. ff. de regul. iur. & s. de elec. c. si. Si autem aliter est impeditus, tunc videt, quod non currat, vel saltem datur restitutio. Facit, quod habetur in l. si scriptus. ff. de carbo. edic. & adde etiam, quod habetur in text. & in gln. in

4 l. si seruus. ff. de di. & tempo. præsc. ¶ In eadē gl. ¶ † Ibi: tempore hostilitatis. hoc intellige secundum Innocen. quando erat tanta hostilitas, quod ius reddebatur in ciuitate, & idem dicit Bar. in l. naturaliter. ff. de vsucapio. & probat hoc ibi dicit Bart. quod si tanta fuit pestis in ciuitate, quòd non reddebatur ius, quòd etiam istud tempus non debet currere, cum videatur tunc quædam hostilitas diuina, & satis videtur eadem ratio, & per consequens idem ius. arg. c. ij. s. de translatio. Hoc tamē nō est bene in iure expressum. dicit do. Ant. quod saltē esset iusta causa dādi testi. arg. l. j. in fi. ff. ex q. b. cau. maio. ¶ In ead. gloss. ibi, iniusto titulo quæsita. dicas, & bene probatur in l. i. j. de regul. iuris. in vj. ¶ In eadem

5 gloss. ibi. nec † publica. intellige istum casum, & sequētem, quando res est in vsu publico. vt notatur in l. præscriptio. hic allegata. alias bene posset præscribi ius publicum. vel res Republicæ saltem spatio triginta, vel quadraginta annorum. l. omnes. & l. sicut. C. de pscrip. xxx. annorum. ¶ In eadem glo. ibi: res sacra. ratio, quia ista non est in commercio. l. inter stipulātē. ff. de ver. obli. ¶ In eadem glo. ibi: res fiscalis. Hoc intellige postquam est incorporata. nam ante bene potest præscribi. l. in omnibus. cū ibi notatis, & l. inter quatuor. ff. de diuer. & tempn. præscri. Item, & si sit incorporata. licèt non præscribatur spatio longi temporis. saltē tamen præscribitur spatio longissimi temporis triginta, vel quadraginta annorum. dicta. l. omnes. & l. sicut. ¶ In eadem gl. ibi: præsidi data. scilicet durante officio, vt fortè iustitiam administret, nam hoc fieri non debet. l. j. ff. ad legem Iul. repetun. ¶ In eadem gl. ibi: res pupillaris, & adde, quod habetur in l. ij. §. si a pupillo. &, quod ibi notatur per Bart. ff. pro emptore. & per

6 gl. in l. cum qui. C. de autoritate tutorum. ¶ † In eadē gl. ibi fundus dotalis. in isto non inchoatur pscriptio, sed si anteq̄ esset dotalis fuisset inchoata bene præscriberetur, vt in l. si fundus. allegata in gloss. ¶ In eadem gloss. ibi: res particularis. hoc verum quo ad longi temporis præscriptionem, sed longissimo tempore bene posset præscribi, vt notatur per glo. in vltima hic allegata. vel melius potest dicere, quòd ibi nō præscribitur: quia deficiebat titu. & bona fides, ideo longo tempore ibi præscribitur: sed longissimo poterat præscribi de iure ciuili etiam cum mala fide. sed hodie secus, vt dixi in dicto. c. vigilanti. Secus ergo si interueniret bona fides, & iustus titulus, & sic bene dicit gl. vt videtur, quia in effectu nil est speciale in re peculia

7 riquantum ad hoc. ¶ In eadem † gloss. ibi: pupillo. idem dicas in adulto minore. xxv. annis. quia etiam contra eum non currit præscriptio saltem longi temporis, vt patet in l. vltima. allegata in gloss. ¶ In eadem glo. ibi: præcario tenentes. istæ non præscribit, quia non possidet sibi, sed alteri, vt s. de restitutione spoliatorum. cum venissent, & eadem est ratio in colono. &

8 in alio qui nomine alterius possidet. ¶ † In eadem gl. ibi vsufructuarius. iste non præscribit proprietatē, quia non possidet respectu proprietatis: sed respectu vsufructuarii. l. naturaliter. ff. de acqui. possess. & l. pmiscerit. eo. titu. Posset tamen præscribere vsumfructū si habe-

ret titulū, & bonā fidem, quamuis a non domino. l. si. C. de præscriptio. longi temporis. nec obstaret. l. iusto. §. non mutat. ff. de vsucapio. quia debet intelligi, quòd vsufructuarius nō præscribit scilicet respectu proprietatis, vt ibi etiam tangitur per Barto. ¶ In eadem gl. ibi: nec creditor præscribit, ratio, quia quantum ad vsucapionem intelligitur possideri debitori non sibi,

9 vt habetur in legibus hic allegatis. ¶ † In eadem glo. ibi: non de longissima. quasi velit, quòd si debitor non repetiit pignus spatio longissimi temporis triginta, vel quadraginta ann. quod tunc repelli possit exceptione præscriptionis: quia licèt creditor non præscripserit dominium, quia sciebat rem alienam: tamen saltem poterit se tueri exceptione, ne cogatur rem tradere, ex quo allegat tempus longissimum, & hoc potest procedere de iure ciuili secundum quod procedit præscriptio cum mala fide. l. si quis emptionis. C. de præscript. xxx. annu. sed de iure canonico hoc non procedit. j. eod. c. fina. & illud præualet iuri ciuili, vt dixi in cap. vigilanti. & ad materiam gloss. facit, quod notatur in l. male agitur. per glo. & doctores. C. de præscriptio. xxx. ann. & etiam in Specu. eo. titu. §. j. & versic. quid si colonus. Et adde etiam, quod tempore prælati male alienātis non currit præscriptio, vt notatur. s.

10 eod. in c. ij. ¶ † In eadem gloss. in fi. quasi velit gl. quòd contra obedientiam non possit præscribi extinctiuè, id est volendo illam extinguere, sed translatiuè sic, id est volendo illam transferre de vno prælato ad alium.

11 ¶ † Extra gloss. tangit hic Innocen. an tempore hostilitatis interrumpatur præscriptio. an uero solum dormiat, & non currat interim & ponit opiniones, finaliter tenet, quod non currat ipso iure non autem interrumpatur. Et est longa differentia inter dormire, & interrumpi: quia si dormit illud tempus solum detrahitur de præscriptione. & alia tempora insimul coniunguntur, & sic non est necesse, quod de nouo inchoetur præscriptio. secus quando interrumpitur: quia tunc coniunguntur tēpora, sed est necesse, quòd de nouo incohoetur præscriptio. Et nota, quòd siue circa principium. siue circa medium. siue circa finē præscriptionis contingat præscriptionem dormire, semper coniunguntur tēpora data ad præscriptionē subducto tēpore quo dormiuit. facit quod notatur per gl. j. eo. cū nobis. in gl. fi.

12 ¶ † Et nota etiam ex prædictis, quod aliud est præscriptionem dormire aliud interrumpi. Et attende etiam quia quædam est simplex interruptio, & tunc oportet præscriptionem de nouo inchoari, & sufficit tempus deputatum ad ipsam præscriptionem. Quædam autē est interruptio, cū perpetuatione, quia nedum interrūpit præscriptio, imo etiam perpetuatur actio in quadraginta annos. licèt actio sui natura minori tempore duraret, & hæc interruptio quę fit per lit. contestationem, quia illam non solum interrumpit, sed etiam perpetuat actionem in tempus quadraginta annorum, vt probatur in l. fin. C. de præscriptio. xxx. anno. ¶ Item not. attente quia dixit Inn. quòd licèt præscriptio dormiat in casibus de quibus hic tangitur per glo. tamen posset etiam interrumpi per alios modos introductos a iure, quia plenius subuenitur per remedium interruptionis, quā per remedium simplicis dormitionis, & sic nota quòd remedium minus plenum, non excludit magis plenū. facit quod notat in l. fi. C. si aduersus rē iudicatā. vt l. prouinciali. ff. de ope. no. nuncia. tangit etiam incidenter hic Inno. an quando præscriptio cōpletur in præsentia aduersarij, etiam post modicum tempus postquam reuersus est causa Reipublicæ, an dari debeat restitutio aduersus præscriptionem certum est enim, quòd si compleretur præscriptio tempore

pore quo q̃s est absens causa reipublicæ, vel intra mo dicũ tempus postquã est reuersus, q̃ deberet restitui, sed vbi non post modicum temp' post ipsam reuersionem completũ est magis dubium, quia videtur tunc imputandũ absenti reuerso qui non interrumpit, & negligens fuit. l. non enim. ff. ex qui. cau. maio. & istã pa tem videtur hic inclinare Innocẽ. Sed But. vt refert, & tangit etiam hic Innocen. & refert gl. in l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. ff. ex quib. cau. maio. tenuit cõtrarium: quia secundum cum tempus absentiæ subducitur per restitutionem in integrum, siue fuerit in principio præscriptionis: siue in medio: siue in fine. facit. l. quo tempore. & quod ibi notatur. ff. de restitu. milit. nã licèt compleatur præscriptio post reuersionem, tamen completur propter tempus, quod currit etiã in absentia, & sic etiam tempus absentiæ videtur lædere, quia sine illo non esset adhuc completa præscriptio, ideo secundum eum debet restitui, vt subducatur illud tempus absentiæ. facit, quod dixi in simili. §. de dormitione. Ioan. And. videtur hic dicere, q̃ prima opinio de iure est verior, sed secunda æquior, de quo dicendum vt plenè consueuit dici in clemen. vna. de testit. in integ. & ibi etiam dixi in præallegato. §. sed quod simpliciter. per Butri. & Barto. & per Cyn. in dicta. l. quo tempore. Sed præcipuè tene menti quod Innoc. hic inclinat in primam opinionem.

13 ¶ † Item aduerte, quia est dubium, an si lex prohibet rem alienari, intelligatur ꝓhibita præscriptio. videtur, quod sic per l. vbi lex. ff. de vsucapio. & ff. de verbo. significa. l. alienationis. in contrarium facit. l. si fundus. ff. de fundo dota. & quod notatur. in l. vltima. C. in quibus causis in integrum restitutio non est necessaria. Conclude, quòd aut lex prohibet rem alienari ex eo, quia non est in commercio, vt contingit in re sacra, & tunc clarum, quod non potest præscribi. facit quod habetur in l. inter stipulantẽ. §. sacramenta. ff. de verbo. obliga. Aut est in commercio, sed tamen prohibetur alienari, & tunc aut simpliciter prohibetur alienari, vt contingit in re dotali, aut prohibetur ratione personæ, vt contingit in re principali. l. bonæ fidei. ff. de acquiren. rerum dominio. aut non prohibetur simpliciter alienari, sed sine certa solennitate, vt cõtingit in re minoris. ¶ Primo casu tũc, aut præscriptio est inchoata antequam efficeretur dotalis. & tunc non impeditur pr̃scriptio, vt probatur in dicta. l. si fundus. Aut non erat inchoata, & tunc impeditur præscriptio, vt ibi etiam probatur, quod videtur intelligendum de præscriptione longi temporis, & ẽt longissimi, secundum tempora digestorum, q̃a illa non erat cognita secundũ tempora. ff. vt no. gl. in l. nõ solũ, ff. ex quib. cau. maio. & l. q̃ occidit. ff. ad legẽ aquil. sed hodie secundum iura. C. videtur, quod præscriberentur spatio longissimi temporis. triginta, vel quadraginta annorũ, per id, q̃ habetur in l. sicut. & l. omnes. C. de præscriptio. xxx. anno. & in §. furtiue. instit. de vsuca. vbi licèt lex prohibeat præscriptionẽ rei furtiuæ, vel vi possessæ, t̃n illud intelligitur de præscriptione longi tẽporis, non autem longissimi, vt voluit gl. notabilis in dicto. §. furtiuę. ¶ Secundo casu remittit do. An. ad notata in l. ij. §. si a pupillo. ff. pro emptore. sed satis videretur posse dici, quod intelligatur tunc prohibita præscriptio longi temporis, sed non longissimi, hodie per id, quod dixi in præcedenti casu. ¶ Tertio casu Bar. in dicta. l. fi. C. in quib. causis. vr̃ velle, q̃ non intelligat̃ ꝓhibita præscriptio: sed fortè potest dici cõtrariũ per dictam. l. vbi lex. nam ex quò lex inhibet alienationẽ nõ interueniente solennitate debita ergo intelligitur etiã p̃scriptionẽ. tunc prohibere per id, quod habetur in dicta. l. vbi lex. quæ videtur simpliciter, & indistinctè loqui. & ideo indistinctè intelligenda per. l. de p̃tio. ff. de publi. & j. de priuilegijs. quia circa. & hoc videret̃ procedere in præscriptione longi tẽporis. sed non in præscriptione longissimi. & sic intelligitur. d. l. finalis. & ꝓ hoc ẽt facit, quia videmus, quod licèt res ecclesiæ nõ possint alienari sine certa solẽnitate. xij. q. ij. sine exceptione tamen contra ecclesiam nõ currit nisi p̃scriptio longissimi t̃pis quadraginta annorũ, nõ intelligit̃ esse prohibita præscriptio, vt patet ex his quæ habent̃ in c. j. j. eo. in vj. Et hoc nota pro intellectu dictæ. l. vbi lex. & dictæ. l. fi.

14 ¶ † Tangit etiã hic dominus Anto. an non valenti agere currat præscriptio, & recitat verba Bart. in l. senatus. ff. de officio præsidis. & Cyn. in l. quoties. C. de præci. imperato. offerẽ. dic, vt dicet̃ in c. audītis. in glo. fina. vbi glos. tangit. j. eod. tangit etiam quando superuenit impedimentum feriarum, an currat præscriptio, & concludit quod sic, nec dabit̃ restitutio si erãt feriæ inductæ a iure communi. quia imputet sibi qui se arctauit. Secus si fuerint rep̃etinæ, quia tunc currit tempus: sed dabitur restitutio, quia nõ potuit illas prætendere. l. sed, & si per prætorẽ. §. si feriæ. ff. ex quib. cau. maio. Dicit tamen Innocen. quod debet apparere, q̃ paratus erat ad agendũ, si non fuisset impedimentum. facit, quod not. Bartol. in l. ij. §. si quid. ff. si quis cau. vbi concludit, quòd si quis impeditur casu, oportet quod tempore casus superuenientis dederit operã rei expediendæ quæ incumbebat allegat. l. qui commeatus. vbi bonus text. ff. de re mili. quod tenc menti. tangit etiam Ant. an pacto possit induci, quòd contra ipsum paciscentem non habeat locum præscriptio. de quo etiam tetigit Bar. in l. j. & ij. ff. de vsucapio. & l. nemo. de lega. j. vbi etiam per Dyn. & per Ioan. Andr. in additio. Specu. super hac rubrica. vbi concludit, quod sic quo ad paciscentem, & habentem causam ab eo. argumento. l. si tibi. §. pactum. ff. de pactis. sed non habet effectum quo ad extraneum cum quo pactum non est factum. argumento. l. si vnus ante omnia. ff. de pactis.

15 §. de transactio. c. præterea. & c. veniens. ¶ † Vltimo tangit an præscriptio currat contra prodigum. dubium facit, quia potest esse dubium an æquiparari debeat pupillo, au verò adulto, de quo tangit Ioan. Andr. in rubrica huius tituli super additio. Spec. vbi dixit post Vbertum de Bobio, quod sicut non currit pupillo, ita nec furioso, vel prodigo, quia lex prohibens pupillum alienare extenditur ad prodigum furiosum. l. qui neq;. ff. de re. eorum. & C. de curato. furio. l. ij. & per id, quod habetur in l. fulcinius. §. adeo. ff. ex quib. causis in possessionem eatur. dicit tamen, quòd ad omne dubiũ tollẽdũ cautius est, q̃ petatur restitutio. Facit, q̃ dixi supra circa quæstionẽ illã qñ prohibetur res alienari. an prohibeatur præscribi, & ex his quę ibi dixi potes ẽt inferri ad decisionem huius quæstionis, cũ ẽt res prodigi, & furiosi prohibeatur alienari sine solennitate debita vt patet in iuribus præallegatis. Et aduerte, quod vbi minor alienaret rẽ etiã alienã quã putat esse suã, si alienaret sine solẽnitate debita alicui qui scit eũ minorem

16 non procedit p̃scriptio: quia non videtur habere iuridicum titulum emens ab eo per id, quod habet̃ in l. ij. §. si a pupillo. ff. pro emptore. & l. eũ qui. C. de auto. præstan. vbi etiã bona gl. & hæc sufficiant de materia

17 huius c. ¶ † Aduerte vltimo inquãtũ dixi post Io. An. in simplici pacto non habere locũ præscriptionẽ. Bac. in l. j. ff. de vsuc. & in l. nemo potest. de lega. j. fatet̃ hoc verum, quando per pactũ inducitur mala fides, & agitur de præscriptione longi temporis, in quo requiritur bona fides. Secus vbi non requireretur bona fides, vt quia transferet ad alium cum bona fide, vel etiam tractaretur de præscriptione longissimi temporis, quæ Ioan. ab Imo. in j. super ij. Decre.

procedit de iure ciuili etiam cum bona fide, quia tūc
pactum non operaretur tanquam contra ius publicū,
seu inductum ex publica vtilitate. vt dicta. l. t. de vsu-
capio. licèt dominus. Anto. hic videatur aliter dice-
re. Sed pro opinione Bar. multum facit, qđ hr̃ in d. l. j.

VMMARIVM.

1 *Census potest deberi ratione consuetudinis.*
2 *Litis contestatio inducitur per responsionem quæ fit ad ius, licèt non fiat ad factum.*
3 *Liber censualis in quo scriptæ sunt solutiones census videtur probare solutionem ipsius census, & per consequens censum esse debitum in futurum.*
4 *Pro scriptura tabellionis præsumitur, & credendum est testes dixisse secundum quòd scripsit notarius.*
5 *Notarius si attestetur nuntium se retulisse talem citasse, & nuntius dicat oppositum cui magis credetur.*
6 *Præsciptio centenaria currit contra Romanam ecclesiam, & non alia.*
7 *Dicta testium obscura declarari possunt.*
8 *Vasallus, an possit præscribere libertatem contra dominum.*

a In feudo. Idem summat hic do. Abb. & do. Felyn. post eos.

2 AD audientiam. In feudo a Ro-
manæ ecclīæ cō
tra ipsam, & vasallum currit sola p̄scriptio
centenaria. hoc dicit. Et primo ponitur
processus narratio. Secundo ponitur diffinitio. secun-
da ibi: non igitur. Prima subdiuiditur, & primo po-
nit petitionē actoris. Secundo responsionē rei. Tertio
probationes actoris. secunda ibi: secundum ea. tertia
ibi: a quo. ¶ Nota primo, ꝙ Papa potest concedere lai
co temporalem iurisdictionem in loco, & etiam per-
ceptionem census debiti Romanæ ecclesiæ conceden
1 do sibi in feudum. ¶ Item nota, ꝙ † census potest debe
ri, & peti ratione consuetudinis, & sic procedere vide
tur libellus, si aliquis petat censum quem ex consuetu
dine dicat debitum. Facit, quod no. s̃. de offi. ordi. dile-
ctus. ¶ Item no. ꝙ interueniēte pluralitate iurium, seu
rerum procedere videtur libellus enumeratis aliqui-
bus subiecta postea clausula generali. Facit, quod ha
betur in c. qui ad agendum. de procuratoribus. in vj.
2 ¶ † Item nota, ꝙ per responsionem quæ fit ad ius, licèt
non fiat ad factum inducitur litis contestatio. vnde si
reus respondeat petita fieri non debere, licèt non ne-
get narrata inducitur litis contestatio. de quo in c. j. s̃.
3 de lit. contesta. ¶ † Item nota, ꝙ liber censualis in quo
scriptæ sunt solutiones census vr̃ probare solutionē
ipsius census, & consequenter censum esse debitum
in futurum. nam tales libri videntur probare, vt pu-
blici, qñ reperiuntur in archiuo publico, & in loco su
specto. nā etiā hoc modo dicitur scriptura authētica in
auth. ad hoc. C. de fide instru. & no. in c. j. & ij. s̃. de in-
stru. per Inn. Secus videtur, qñ in loco suspecto repe-
4 rirentur. ¶ † Itē no. præsumi pro scriptura tabellionis
ex eo, qa hēt officium de publico, & illud iurat. & iō
credēdum est testes dixisse scd̃m qđ scripsit notarius
donec probetur cōtrarium tñ aduerte, qa si testis exa-
minatus dicat se aliter dixisse quā scripserit notarius
non bñ potest probari contrariū, qa testes in secreto
testificantur. s̃. de testi. nuper, & sic testis esset singula-
ris ideo potius credendum est tabellioni. dūmodo sit
bonæ famæ, & hoc tenuit Cy. in l. si quis decurio. C.
de fal. Et nō tñ licèt quo ad effectum ciuilē credat̃ scri
pturæ notarii non tamen credet̃ quo ad effectū crimi
nalem si testis fortè accusaretur de falso in eo, qđ repe
ritur scriptū, ipse diceret se illud non dixisse, quia tunc
non stabitur dicto notarii, vt criminaliter testis possit
puniri. Facit, quod notat Innocen. supra. de proba-
tioni. quoniam, & no. Specu. in titu. de instr. ædic. §. re-
stat. versi. quid si vnus, & versi. quid si dum attestatio-
nes, & sic dicit doctores cōcordasse in sua priuata exa
minatione. Facit ad prædicta, quod notat Bart. in l. j. in
5 fine. ff. quemadmo. testamen. aperian. ¶ † Quid autem
si notarius attestetur nuntiū se retulisse talē citasse, &
nuntius postea dicit oppositum, cui magis credet̃, an
notario, vel nuntio. dicit Ioan. And. super dicto versi.
quid si vnus, ꝙ cum vterque gerat publicum officium
attendi debet qualitas personarū, quia si tabellio est su
spectus ex prius gestis per eū, & non nuntius, magis
credetur nuntio. aliàs in dubio potius stabitur scriptu
ræ per istum tex. cum similibus. facit, qđ notat Cy. in
6 dicta. l. si quis decurio. ¶ † Item nota, ꝙ contra Roma-
nam ecclesiam non currit nisi centenaria præscriptio.
nec etiam contra alium ad præiudicium Romanæ ec-
clesiæ quominus noīe Romanę ecclesię non possit ip-
sum ius prosequi, licèt quo ad præiudiciū ꝓpropriū sic
vt sic sibi tanq̃ sibi non teneatur quis respondere. ¶ Et
ex hoc nota, ꝙ propter connexionem quam hēt qs cū
iure alterius cōsequit̃ interdū ꝑ alium, & alterius no-
7 mine, qđ suo cōsequeretur. ¶ † Itē no. ꝙ dicta testium
aliàs obscura, & non includentia necessàrio certifica-
ri, & declarari possunt ex instrumentis productis si
ex eis patere potest veritas in eo in quo testes defici ūt
vt hic patet, nam testes soli probabunt de solutio-
ne census. sed de causa p̄stationis non dicebant. Vnde
illa suppletur ex priuilegiis deductis. ¶ Item nota, qđ
licèt in tributo, quod præstatur in signū recognitio-
nis supreme superioritatis non currat pręscriptio.
l. comperit. C. de præscrip. xxx. anno. tamen secus est
in censu qui alio respectu potest deberi. ¶ In gloss.
foris facta in fine. potest etiam exponere, quod dicit
banna, idest ius mittendi bannū, & quod dicit come-
stiones idest fortè certas procurationes. ¶ In glo. auto-
ritatem. ibi: priuilegium allegatur. quasi velit, ꝙ requi-
ratur scriptura ad probandum priuilegia. & de mul-
tis casibus in quibus requiritur scriptura vide glos. in
c. j. de censi. in vj. vel dic secundum Io. And. ꝙ ideo di-
cit magis autoritatem priuilegij, & c. quia testes solū
dicebāt de solutione. sed non de causa, nec ꝙ esset de-
bitum. ¶ In glo. censualem. ibi manu comētariensis id
est officialis deputati ad custodiam loci vbi sunt scri-
pturę, in gl. principaliter ibi secus si secundario. & iō
non potest ecclesia Romana se opponere cōtra pręscri
ptionem quadragenariam quę opponitur particulari
bus ecclesiis, qa principaliter hoc non spectat ad ec-
clesiam Romanam. secus quando spectat ad ecclesiā
Romanā, vt hic. videtur tamen, ꝙ licèt ecclesia sit im-
mediate subiecta Romano pōtifici ad p̄iudiciū ipsius
in rebus illius possit currere præscriptio quadragena-
ria, licèt nō ad pręiudicium Romanę ecclesię, vt habe-
tur in c. a. ad fi. j. de capel. mona. & xvj. q. iiij. in c. vo-
lumus. cum ibi notatis ꝑ gl. licèt Archi. aīr videat̃ intel
ligere illud. c. sed cōmuniter tenetur. qđ dixi, vt ibi ēt
ipse fatet̃, vbi aūt quis vellet p̄scribere obediētiā in ec-
clesia quæ esset immediate subiecta Romano pontifi-
ci. tunc clarum, ꝙ reqrit̃ tēpus cētū annorū, qa tūc p̄-
scriberet contra ius principaliter spectans ad Roma-
nā ecclesiā. ¶ In ea. glo. ibi: posset iste castellanus, &c.
Host. tenuit contrarium ne Romana ecclesia habeat
vasallum quem non vellet, vel non expediret habe-
re, & sic etiam transit hic do. Anto. & Ioan. And. ¶ Sed
fortè gl. potest sustineri, qñ sciente, & patiēte Roma-
na ecclesia gessit se ꝓ vasallo ecclesiæ, per ea q̃ hñr in
simili in l. ꝯperit. allegata in gl. & qa tūc cessare vr̃ rō.
Host. vel fortè etiā posset substineri gl. ꝙ si iste ex ali-
qua cā bona fide gessit se tanq̃ vasallus, qđ præscripse-
rit vtile ius feudi etiam non considerata ignorantia
eius cōtra quē prescribitur ꝑ ea q̃ habent̃. in l. fi. C. de
pręscriptio,

præscriptio.lon.temp.& dicta.l.competit.quia tunc nõ fit magnum præiudicium ecclesiæ Romanæ, ex quo habet vasallum in eodem iure.licèt alium quem prius habuit sufficit præscriptio. xl. annorum. & sic limitetur,qđ hic dicitur,& secundum hoc dictum gl. erit valde notabilis.¶ In glo.fin.in fin.& facit,qđ hr̃ in simi
8 li.s.de offi.ordi.§ sacerdos.¶ † Vltimo posset dubitari, an vasallus possit præscribere libertatem feudi.de quo tangit Io.And.in additio.Spe.super hac rubrica, & ibi concludit,q si vasallus erat obligatus ad certũ seruitium, forte quia tenebatur tenere equum pro seruitiis dñi,q si nõ tenuit,nec dominus exigit, tunc possit præscribere propter negligentiam domini non exigẽtis.Si aũt erat feudũ honorificum, tunc dicit, q si dominus infra tempus. xxx. annorum habuerit negotia ad quæ vasalli consueuerunt vocari,vt si factus fuit miles,uel duxit vxorem,tunc dicit,q si non fuit vocatus videtur currere præscriptio.qđ intelligit do.Ant. posse procedere si ex facto alieno fuisset vassallus, ita qđ bona fide potuisset credere se non esse vasallum. l.qui iit alterius.ff. de reg.iur.Secus si ex facto proprio fuisset vasallus, quia tunc non præscribit propter malam fidem.§.eod.c.fi.

SVMMARIVM.

1 *Præscriptio tempore schismatis censetur dormire.*
2 *Præscribere, an possit ecclesia Romana contra inferiores ecclesias spatio.xl.annorum.*
3 *Præscriptio,an possit statuto prohiberi.*

a CVm nobis. De centenaria a pscriptio ne q̃ sola currit cõ Romanã ecclesiã tempore chrismatum deducuntur.hoc dicit. & in prima decisa consultatio. secunda responsio. secunda ibi : licèt. ¶ Not. t. quòd contra Romanam ecclesiam non currit præ-
1 scriptio minor centenaria.¶ † Item no. q tpa schismatum deducuntur,& debent deduci de pscriptione, qa præscriptio interim censetur dormire.facit, q dictum
2 fuit.§.e.cũ nõ liceat.¶ † An aũt ecclesia Romana possit contra inferiores ecclesias præscribere spatio quadraginta annorum. remittit Ioan. Andr.ad notata in Spe. eod.titu.versi.illud etiam vbi post Vincen.dicit, q Papa non potest pscribere res ecclesiæ,qa sunt suæ. & sic amplius non pñt effici suæ.§.de fide instru.c.inter dilectos.l.res proprias.C.de legi.Sed certè,vt dicit hic do. Anto.licèt habeat dominium vniuersale nõ habet tñ particulare. & ideo videtur,q possit præscribere, vt si bi immediate sit subiecta ecclesia, vel res vbi prius nõ erat,& sufficere dẽt tpa quadraginta annorũ. non aũt dẽt requiri tempus centum annorum ne inductũ in fauorem retorqueatur in læsionem contra id, quod habetur de regul.iur. quod ob gratiam libr. vj. Facit, quod not.Innocen.supra. de postula. c. bonæ. el ij. & quod notatur in l.bene a zenone.C.de quadri. præscri
3 ptio. ¶ † An autem possit per statutum fieri, quòd nulla pscriptio currat. concludere videtur domi. Anto. quod non per statutum iudicis ecclesiastici inferioris a Papa, quia tales non possunt contra ius statuere. vt legitur,& notatur.§.de offi. Archipresby.c.fi. secus dicit per statutum factum a laicis,quia illi possunt cõtra ius statuere. l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. licèt tale statutum videretur contra publicam vtilitatem ,tamen quia ex alio respectu habet æquitatem naturalem ne scilicet quis locupletetur eum aliena iactura.facit. l. nam natura. ff. de condi. inde. videtur posse subsistere per id , quod Ioan. Andr.in simili in regula.possessor. in mercu.de regu.iur.lib.vj.¶ In gl. centum annorum.ibi in rebus , & possessionibus ad-

de,quod dictum fuit in c. pcedẽti. & quod notaĩ. xvj. q.iiij.volumus.¶ In eadem gl. ibi , vel qđ testes dicãt hic in effectu est practica superioris solutionis , vt patet ex notatis in c.j.ad finem.§.eo.lib.vj.tamen ista solutio est ɔtra mẽtẽ istius rex.qui non requirit probari memoriã nõ extare in cõtrariũ,sed solũ pscriptio centũ annorũ iõ gl. finalr dicit nõ esse recedẽdũ a verbis literæ.facit,qđ hr̃.§.de reg.iur. decret. lib.vj. tamen per hoc non apparet solutio contrarii formati in glo.ideo dic secundum doctores,q centenaria præscriptio potest probari. licèt difficilis sit probatio. nam possibile est recipere testes tante ætatis.de quãta dixit gl.& p tales poterit probari licèt raro,& rarissimè hoc contingat, qđ tales ripetiantur. Item poterit probari præscriptio centenaria per instrumentum secundum modum de quo dicetur.§.eodem.si diligenti.Item poterit probari per confessionẽ partis.facit. §. de cõfessis. in c. j.in vj.& ideo licèt sit difficilis pbatio sufficit , q in rei ueritate esse potest,ut euitetur obiectio gl.& no.quia gl.uĩ sentire,q maior.xiiii.annis non possit testificari. de his quæ uidit in ætate minori.xiiii. annorũ. de quo per glo.in c.testes.3.q.3.& per Io. And in c. ex parte. supra.de corpore uitiatis.& in Spec.de teste.§.opponitur.uer.sed nunquid factus pub. & ibi etiam in additiontbus Specu.& per gl.xxxvii.dist. relatum. & ff. de testi.l.iij.§.lege Iulia.per quas remissiones patet , q nõ simpliciter procedit hæc gl. nam ibi ad solennitatem actus non requiritur certa ætas potest testificari de his quæ uidit in pupillari ætate dummodo,tunc esset doli capax.ut no.in d.§.l.Iulia.

a De centenaria. idẽ summariũ do.Abb.cũ isto.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiæ sitæ in diœcesi Episcopi, sunt sibi subiectæ ex lege diœcesana.*
2 *Per præscriptionem potest ecclesia eximi a potestate Episcopi.*
3 *Locus si diuersimode nominetur in libello, & probationibus, sufficit ad concludendam identitatem loci, q patet ex alio instrumento , q locus si diuersimode nominatus sit vnus, & idem.*
4 *Cognitio causarum monialium potest præscribi ab inferiore Episcopo.*
5 *Exceptiones contrarias potest quis opponere.& nu.8.*
6 *Exceptiones plures,quando accumulantur , vel probationes expediri prius debet illa quæ facilior est in expediendo.*
7 *Causa matrimonialis est de lege iurisdictionis.*
9 *Præscriptio, in recurrat agere non ualenti.*

b b De pscriptione. do. Abba.Felv. hoc mõ sũmat hoc.c. nihil deuiãtes a domi. de Imo.

b AVditis. De pscriptione b subducitur tps quo uacabit ecclia ɔtra q̃ pscribiĩ. hoc dicit. Et primo ponitur processus , & conclusio negotii. Secundo in decise narrat restitutionem ab vtraque parte petitã,& concessam. ut patet. supra. de testitu. in integr.auditis. Tertio in uersi. quo circa. committit probationes
1 recipiendas , & causam diffiniendam. ¶ † Nota.quòd ad Episcopum uidentur pertinere ecclesiæ sitæ in sua diœcesi, & esse sibi subiectæ ex lege diœcesana , & an differẽtia sit iter legẽ diœcesanã,& legẽ iurisdictionis dicitur plenè hr̃ in tex.& glo.in c.dilectus.supra.de off.ord.& p Inn.j.de statu mona.c.j.& p gl.x.q.1.i sum
2 ma.¶ † Itẽ nota , q p præscriptionem pot ecclesia exĩmi a potestate Episcopi,quando alius prælatus in illa præscribit subiectionẽ. & sic non uult rector ecclesiæ simpliciter libertatem contra Episcopum præscribe-
3 re.nam tunc esset secus.supra eo.cũ non liceat.¶ † No
c ta,quod ubi locus diuersimodæ noiatur in libello c & probationibus ad concludendam loci idẽtitatem sufficit,quod patet ex alio instrumẽto,q locus sic nominatus diuersimodè sit unus,& idẽ locus.& sic una pbatio certificatur per aliã. facit, qđ dictũ fuit. supra. de exceptionib'.cũ uenerabilis.circa finẽ.¶ Itẽ nõ.qđ de præscriptione contra ecclesiã subducit tẽpus uacationis ecclesiæ,qa tunc interim dormit pscriptio.¶ Itẽ

c In libello. an aucte verba libel li intelligãtur contra libellistem, vid. d. Abba in cõs. Iaxiiij.in j. colum.

 nota,

nota,quod in petitione iuris debiti venit non solũ de
bitũ de iure cõ.sed etiã debitũ de iure speciali,qñ est
accessorium ad debitum de iure cõmuni, vt erat hic
in solutione istorum denariorum,de quibus in litera.
de quo etiam tetigi in c.cum ad sedem.de restitu.spo.
liato.& tangitur etiam in c.conquerente.s̃.de offi. or-
di.& j.de sepul.certificari.¶ Item no.quòd per interru
ptionem alicuius articuli,vel aliquorũ articulorũ cõ-
tentorum sub iure vniuersali,non cõcluditur interru-
ptio respectu aliorum articulorũ,& eadem ratione po
tes notare,ꝙ quasi possessio vnius articuli cõtenti sub
iure vniuersali non concludit possessionem aliorum
ad quod benè facit,quod habet̃ in l.j.§.si quis hoc in-
terdicto. & quod ibi etiã notatur per Barto.ff. de iti.
actuq; priua.& facit etiam ad materiam, quod notat
Inno.j.de capel.mona.c.ij.& quod tangetur cum glo.
4 penul.¶†Item nota,quod cognitio causarum monia
lium potest præscribi ab inferiore Episcopo.Facit, qđ
habetur.j̃.de excessi.prꝗla.c.accedentibus.¶Item no.
quod ex titulo indeterminate videtur posse præscribi
res indeterminata,vel ius in loco determinato. ¶ Itẽ
nota,quod ad interrumpendam præscriptionem non
sufficit probare interruptionem nisi probetur facta in
5 tra tempus præscriptionis. ¶ † Item no.quod videtur
quem posse proponere plures exceptiones contrarias
de quo etiam tangitur in glo.& plenè per Dy. de re.
iur.nullus pluribus,lib.vj. & per Bar.in l.nemo. ff. de
6 exceptio.¶†Item no.qđ vbi accumulant̃ plures exce
ptiones,vel probationes prius debet expediri illa quę
facilior est in expediendo.facit,ꝙ habetur in c.si fortè
de elec.in vj.& quod notatur etiam per Inn. s̃. de elc.
7 cum inter.R.& de consue.cũ inter uos.¶ † In glo.j.in
fi.h.d.gl.quod cognitio causarũ matrimonialiũ est de
lege iurisdictionis,vt patet ex no.in c.dilectus. allega
to in gl.& tamen hic iuncto principio.c.cũ fine innue
ret,ꝙ esset de lege diœcesana,ꝙ non est verũ stricte su
mendo legẽ diœcesanã,prout est species distincta a le
ge iurisdictiõis,vt patet ex notatis in d.c.dilect⁹. ¶ In
gl.ij.ibi:sed ibi conuenit̃ subditus suo noĩe.supple,qa
conueniebatur pro censu qui petebatur ab eo.iõ tunc
potest conueniri,& eodem modo esset idem dicendũ
in casu huius.c.si voluisset eṗs petere censum,vel pro
curatorem a capellanis,vt prosequit̃ in gl. Vbi autem
eṗs solum contendit de subiectione,vr̃ glo. remanere
in conclusione,quod non debeat agere contra subie-
ctũ sed cõtra aliũ prelatũ qui dicit illũ sibi subiectum.
sed Inn.hic videt̃ velle, ꝙ ẽt poterit agi contra ipsum
subiectum:qa vr̃ facere cõtrouersiam quominus pos-
sideat eṗs ex quo sibi non obedit, & sic habet̃ quo ad
hoc ꝑ possidente,vt cõueniri possit. Facit, ꝙ habet̃ in
l.j.§.competit.ff.de aqua quoti.& ęsti.& in l.j.in fi.ff.
si vsufruc.petatur.facit,quod notatur per Inno.in c.in
ter quatuor.s̃.de maio.& obe.& per gl.in l.j.§.per hãc
ff.de rei vendica.dicit etiam Inn.quod vbi conuenire
tur prælatus qui dicit ecclesiam sibi subiectam pote-
rit rector ecclesiæ assistere liti, quia interest ẽt subditi
non mutare dñm,& similiter si conueniatur subditus
poterit assistere prælatus,qui asserit illum sibi subditũ
propter suum interesse.¶ Si autem prætenderet quis
se exemptum,tunc clarum, ꝙ potest agi contra eum
& dicit Inno. ꝙ si aliquis prætenderet se exemptũ ab
episcopo,vt non teneatur ire ad cõciliũ.vel ꝙ possit or
dinari a quo maluerit eṗo.tunc si alius prælatus prętẽ
dat illũ rectorem sibi subiectum,nõ poterit episcopus
illi assistere:qa sua non interest ex quò non tenet̃ ve-
nire ad eum.ar.s̃.de electio.cũ inter.R.sed Host.tenuit
cõtrariũ,qa s̃m eum semper uidetur interesse episco-
pi,quod eius subditus non vadat ad alterius synodũ,
sed vt dicit dominus Anto.dictum Inn. potest proce-
dere quãdo Episcopus fateretur illum a se exemptũ.
sed quando negaret procedit dictum Hostiẽ. tamen il
lud est clarum,quod tunc potest ipse subiectus conue
niri.an autem sententia lata contra vnum ex prędictis
præiudicet alteri,tangit hic Innoc.& concludit, qđ si
est lata contra illũ ad quem primo loco spectat defen
sio,præiudicabit alteri per ea quæ habentur.j̃.de re iu
dica.quamuis.& ff.de re iudi.l.sæpe.sed,vt dicit Host.
illa iura potius ponunt casum econtra, quando fertur
contra eum ad quẽ secundo loco spectat defensio sciẽ
te altero ad quem principaliter spectat. Ad quem au-
tem dicatur primo loco spectare defensio. dicit Inno-
cen.quod videtur dicendum, quòd specter primo lo-
co ad prælatum qui prætendit ecclesiam subiectam,
& secundo loco ad ministrum seu rectorem ipsius ec-
clesiæ. Secus si ageretur de possessionibus ipsius ec-
clesiæ. deinde refert alios dicere.& fortè melius secũ-
dum eũ,quod in dictis casibus æquè principaliter spe
ctat defensio ad vtrunq;.allegat.l. principaliter. C. de
liber.causa.quæ tamen modicum aut nihil facit. Nec
hoc probat si benè inspiciatur.& concludit,ꝙ s̃nia la-
ta cõtra vnũ non præiudicabit alteri ignoráti.sed sciẽ
ti,sic per iura præallegata licèt compositio, vel tran-
sactio facta ab vno nõ habeat pręiudicare alteri,ẽt sciẽ
ti per ea quæ habentur.s̃.de transac.contingit.¶ No-
ta bene,quod.c.quãuis.de re iudica.non habet locum
in compositione,vel transactione,sed in sententia. &
licèt sic resideat Io.An.hic tamen forte prima opi. ve
rior est de iure,per ea q̃ no.in d.c.quamuis.de quo j bi
8 plenius dicetur.¶†In gl. ius Episcopale.ibi, sed alius
cuius nomine,&c.per hoc quod dicit hæc glo. dicunt
domini de Rot. in sua conclusione.ccxxxiij.quòd si de
canus,& capitulum alicuius ecclesiæ dicat, & det in
articulis se exemptos ab omni iurisdictione Eṗi,& se
esse, & fuisse in possessione huius exemptionis a tṗe
cuius initij memoria non existit,ꝙ nisi dent articulos
de alio prælato qui præscripsit iurisdictionem in eos
tales articuli non sunt admittendi, quia nullus potest
seipsum iudicare,vel corrigere nec in seipso talia pos-
sidere,vt voluit hæc glo. Et si dicatur quomodo ergo
procedit præscriptio.si alius prælatus dicat̃ præscripsis
se.ex quo ipse subditus non põt talia in se possidere.
facit.l.pe.ff.de arbi.& præscriptio sine possessione nõ
procedit.de regu.iur.sine possessione.lib.vj.rñderi po
test,ꝙ licèt subditus talia non possideat,tamen præla-
tus qui dicitur præscripsisse potuit possidere.potest ẽt
dici,quod qñ allegatur præscriptio ad extinguendum
ius alteri competens,non exigatur possessio sicut pa-
tet in p̃scriptione actionis personalis cui præscribit̃.l.
ij.C.de cõst.pe.& l.sicut.& l.se.C.de præscrip.xxx.an-
no.& tamen nemo actionem illã possidet nisi ille cui
verè cõpetit.vt no.Inn.de resti.spo.in literis. ¶ In ea.
gl.in fi.q d aũt de institutione,& destitutione fiẽda de
rectore ecclesiæ,an possit p̃scribi per Abbatẽ, vel aliũ
inferiorẽ Eṗo.Inn.hic videtur velle,ꝙ sic.Hosti.cõce-
dit institutione corporali,vel collatiua tituli. secus in
inautorizabili per quã dat̃ ius exercendi curã aĩarum
de quo plenè no.per Io.An.in c.cũ satis.s̃. de offi. ar-
8 chi.¶†In gl.præscripsisse.in fi.no.ad gl.ꝙ reus copu-
latiuè codẽ tẽpore nõ videtur posse vti exceptionibus
cõtrarijs,sed disiũctiue proponẽdo sic. puta si dicat se
tutũ priuilegio,vel præscriptione,diuerso aũt tṗe cla
rũ est,ꝙ põt proponere, & si in vna succubuit põt ad
aliã trãsire nisi expræsè reperiat̃ prohibitũ.& istã opi.
multi tenẽt.de quo per Dyn.in regula nullus plurib⁹.
in vj.& p gl.& Bat.in l.nemo.ff.de excep.gl. tñ in d.l.
nemo.videt̃ velle, ꝙ etiam copulatiuè codẽ tempore
possit

possit proponere exceptiones contrarias. Bart. saluat illam gl. quando excipienti incumbit probatio super vtraq;, vt si reus allegat solutionem, & pactum de nō petendo, & etiam in casu huius capituli, quando allegat priuilegium, & præscriptionem, secus si non incū beret probatio reo super vtraq;. per id, quod habetur in l. cum de indebito. ff. de proba. quia tunc eodē tempore non debet proponere exceptiones contrarias, tamen videtur, ꝙ licèt admitteretur quatenus proponit exceptiones contrarias, tamen deberet prosequi alterā earum, & non vtranq; simul, quia esset sibi contrarius, & sic non deberet audiri. l. ij. §. sed & si alius. ff. quando appellandum sit. & j. de ap. solicitudinem, cautius tamen puto esse, ꝙ proponantur exceptiones contrariæ alternatiuè, vt sic euitentur opi. ¶ In gl. per illa. in fi. & sic patet, ꝙ incautè se habuit aduocatus monasterij non producēdo priuilegia regalia sine q̄bus priuilegium celestini non iuuabat monasteriū, & per istum tex. coniuncta gl. dicit Ioan. And. posse instrui aduocatos nouitios, vt sint cauti taliter articulare, ꝙ probatio concludat, & si expedit de aliquibus in tersignijs probare: debent de illis articulare, seu facere atticulos, & probationes super illis. vnde in quæstione facti, dum quidam bidellus cōduxisset equum ad vecturam pro eundo ad certum locū, & ille equus diceretur naturaliter mortuus in via, & locator peteret emendam, seu precium equi qui sibi non restitue batur, & conductor probasset per illos qui secū erāt, quòd equus quem equitauit mortuus fuit naturaliter, quòd quia in genere probauit, & non in specie, de equo sibi locato, ꝙ talis probatio non habuit ipsum releuare. nam dicebat locator verum est, ꝙ probasti vnum equum esse mortuum quē tu equitasti, sed non probasti illum quem tibi locaui fuisse mortuum & sic probatio non concludit necessario. & ideo non iurat. s. de proba. in præsentia, ideo debet articulari, & probari de intersignijs equi taliter, ꝙ concludetet illū fuisse equum locatum. & idem dicas de similibus, & ideo si velis petere librum ab aliquo sis cautus etiam articulare de intersignijs libri. ¶ Dicit etiam per hanc decre. instrui aduocatos, vt non præcisè articulent de tempore necessario ad præscrip. quia si tūc probaretur ꝙ aliquibus diebus præscriptio dormierit cessabit præscriptio. & ideo cautum est articulate de maiori tempore quam sibi necessario, & ideo moderni aduocati, & procuratores sic formant articulos, inten dit talis probare, ꝙ possedit talem rem. xl. l. lx. annorum. & plus tanto tempore, ꝙ eius initij memoria non exstitit, vt sic testes habeant occasionem deponēdi de qua remoto tempore testes magis cognoscunt, & sciunt. ¶ In gl. penul. in fi. sed certè gl. non respondet ad contraria. ideo dic secundum Host. quòd contraria loquuntur in indiuiduis, & contiguis, hic in indiuiduis, & separatis. facit, quod habetur. in simili in l. eum actum. ff. de nego. gest. Sed tunc obstat, quod no. Inno. j. de capel. monacho. c. ij. vbi dicit, quòd dēt cōtiguitas in genere, quia sint multa capitula sub eodem genere comprehensa. vt apprehensio vnius atticuli extendatur ad alios eiusdem generis. & sic cum agatur hic de pluribus capitulis contentis sub vno genere iurisdictionis Episcopalis, vr quòd debeat fieri extensio. Sed potes dicere, quòd illud procedit, quando acquireretur possessio ex voluntate possidētis, vel quando ex certa scientia, vel patientia eius vtitur q̄s. parte, vt quærat totum. Secus quando non patitur in aliquibus, vel quando sumus in dubio, an velit quærere possessionem ad limites eius quo vtitur. facit, qđ habet, in l. ij. §. si q̄s hoc interdicto. ff. de itinere actuq;

priuato. & vt dixi etiam hic non patiebatur ille cōtra quem agebat quis quærere illis de quibus hic dicitur in litera. Et ideo ad illa non extenditur. vbi autē episcopus animo retinendi ius episcopale in aliquo capitulo illo vteretur in omnibus alijs sibi conseruat. vt voluit Inno. in d. c. ij. de capel. mona. quod videt̄ procedere, nisi alius aliqua possideret, quia in illis tunc non conseruaret ius episcopale. ut hic patet. ¶ In glo. fina. ibi. s. eo. illud dic, quòd taciturnitas ante completam præscriptionem non nocet successori. Sed postea sic. & ita hic, de quo in regula delictum. de regu. iur.
9 in vj. ¶ † In ca. glo. ibi. §. si dolo. Concludit ergo gloss. in isto articulo, an non ualenti agere currat præscriptio, quod regulariter currit, sed datur restitutio, nisi facto tertij fuerit quis impeditus qui non sit soluēdo, quia tunc contra eum non debet agi, aliàs vt dictum est currit, sed datur restitutio. Fallit vbi lex dicit tempus ipso iure non currere. vt in casu. l. j. in fi. C. de anna. exceptio. & in alijs no. s. eo. cū non liceat, sed Cy. in l. quoties. C. de precibus imperato. offeren. & Bar. in l. senatus. ff. de offi. præsid. dicunt, quod aut quis est impeditus impedimento facti, aut iuris. Primo casu si impeditus est facto tertij habet locū, quod tetigit gl. quæ aut ille est soluendo, aut non. si autem est impeditus casu fortuito, tunc currit, sed datur restitutio. facit, quod habet. in simili in l. si fundū. ff. de fundo do. & quod hī. in d. l. senatus. aut erat inchoata, & tunc ipso iure non currit præscriptio durante impedimento. l. i. in fi. C. de anna. exceptio. & de materia per do. Anto. s. eo. cum non liceat. ¶ Extra gl. tangit hic Inn. quid si testes Abbatis contradicant telibus Episcopi, quæ probatio præualebit. Et concludit, ꝙ si Episcopus solum probet ecclesiam sitam in diœcesi, & Abbas probet se possedisse iura Episcopalia præualebit probatio Abbatis, quia probatio Episcopi non concludit ad possessionem, sed ad proprietatem. facit, qđ no. s. de testi. spo, olim. el 3. Probatio vero Abbatis respicit possessionem, & ideo illi non detrahitur per ꝓbationem Episcopi. ¶ Interdum autē Abbas probat possedisse iura episcopalia, & similiter probat Episcopus, & tunc præferentur testes Episcopi, tanquam veriora dicentes, cum dicant consona iuri cōmuni. facit, ꝙ habetur. in l. ob carmen. §. si testes. ff. de testibus. & supra de probatio. licèt causam. & de testi. in nostra. & pro hoc etiam est gl. ordina. licèt non allegetur hic per doc. in c. cum ecclesia vulterana. supra de ele. hęc tamen limitat. d. Anto. quando testes Abbatis sunt pares testibus Episcopi, vel in modico excedunt, secus si in multo. nam tanta posset esse numositas, & dignitas testium Abbatis, ꝙ præferrentur verisimilitudini prædictæ. per id, quod habet. supra de testi. in nostra. quod est arbitrio iudicis relinquendum. l. 3. §. 1. ff. de testi. ¶ Interdum autem testes Abbatis dicunt, quod omnia iura Episcopalia possedit, tunc videt velle, ꝙ præualeat probatio Abbatis tanq; clarior, eum indefinita verificetur etiam in aliquibus ex sui proprio significato. facit, quod no. de elec. vr circa. in vj. ¶ Si autem testes Abbatis vniuersaliter deponant super omni iure Episcopali: intelligo possibili possideri ꝑ Abbatem per id, quod dixit gl. in verbo ius Episcopale, vt Episcopus in certis articulis specifice probauit, tūc dicit, ꝙ in illa specificè præualebunt testes Episcopi, & sufficiet probatio fortè per duos testes ad probandum interruptionem, licèt per pluries fuerit facta probatio per Abbatem super vniuersali vsu. arg. ca. illud. supra eo. & pro hoc faciat vniuersalis satagat negatiuam. Et ideo non videtur æquè valida. supra, de cau. poss. cum ecclesia. ¶ Item quia nō est sic determinata probatio:

probatio : ficut probatio facta in specie, & in illa po-
tuit falli plus teitis, quàm in speciali depositione: &
quia possibile est testes Abbatis plura vidisse exerci-
tia, & non oppositum exercitium Episcopi, quod in-
terdum breui tempore potuit expediri, & istud sequi
tur etiam hic domi. Ant. licèt Inno. dicat hoc sibi non
placere, & remittit ad no. j. de relig. do. constitutus, &
voluit allegare no. per se in c. 2. de ca. mona. quia in c.
constitutus. non tractat de hac materia. & non obstat
secundum dom. Anto. no. in d. c. a. quia loquuntur qñ
quis exercet vnũ capitulũ iurisdictionis animo quæ-
rendi totum, & hoc constat, & patitur is qui possidet,
quod hic non contingit. facit, quod dixi super glo. pe
nul. ¶ No. bene practicã, quia faciũt, q si aliqui testes
dicunt, q Titius possedit tales boues pro suis, & tanq̃
suos, & alij testes dicant, q possidebat eos tanq̃ condu
ctos à Titio. & fuerunt præsentes locationi, q magis
sit credendum vltimis testibus. qa magis specifice de-
ponunt, q tene menti. & si dicatur cum idem ius pos-
sit esse apud plures. facit, quod habetur. in l. Lucio. ff.
de aqua quoti. & supra, de off. arch. c. j. vbi Ius visitan-
di competit Episcopo, & etiam archidiacono. & sic vi
detur quod licèt Abbas præscribat quæratur nouum
ius, & nõ extinguatur ius Episcopi, sed dic licèt Inn.
clarè non declaret, q hic in dubio Abbas non præsu-
mitur velle creare nouum ius, sed velle vti eo respe-
ctu quo Episcopus vtebatur, vt sic ecclesia eximatur
ab episcopo, & sibi subiiciatur. & hoc etiam patet, qa
dicebat ecclesiam sibi pleno iure subiectam, & eam
prorsus exemptam à iurisdictione Episcopi, qualiter
autem interrumpatur præscriptio in corporalibus. di
cit Innocẽ. eodem modo quo in rebus corporalibus,
& sic per contestationem, & alios modos de quibus.
supra. eod. illud.

SVMMARIVM.

1 *Visitare potest archiepiscopus totam prouinciam suam. & nu. 10.*
2 *Procuratio quæ debetur ordinario non potest præscribi.*
3 *Præscribi non potest ius visitandi, nec ius procurandi.*
4 *Archiepiscopus potest exercere iurisdictionem in subiectos suffraganeorum ratione iurium denegatorum.*
5 *Procuratio debetur propter visitationem, quæ fit ex necessitate.*
6 *Seminans spiritualia potest metere carnalia.*
7 *Procuratio potest commutari.*
8 *Procuratio non potest expresse remitti.*
9 *Præscribi, an possit contra procurationem.*
10 *Potestatem delegatam, & ordinariam potest quis habere. & nu. 6.*
11 *Potestatem delegatam, & ordinariam habens, si procedat non exprimendo, an ex delegata, an ex ordinaria ex qua intelligetur præscripsisse.*
13 *Processus, an valebit si partes ignorantes ius, vel factum a principio processerunt coram ordinario nõ suo, & posteà sciunt nihilominus procedunt.*

a Procuratio. vnius moduli, & tenoris sũt do. Abb. Fe ly. & Ioã. in summatione huius. c.

a
Vm ex officij. Procuratio a q̃ debetur ordi-
nario non potest præscribi. h. d. Et pri-
mo narrat factum, & allegationẽ reo-
rum. Secundo allegationem reprobat,
& processum contra reos factum serua
ri præcipit. Tertio reseruat allegationes aliás si quas
rei habet legitimas, secunda ibi. nos igitur. tertia ibi.
1 si quid enim. ¶ † No. 1. q archiepiscop⁹ potest visitare
totam prouinciam suam. & sic etiam diœceses suffra-
neorum de iure cõmuni, & procurationem recipere a
locis visitatis. Et sic no. casum in quo hodie archiepi-
scopus habet iurisdictionem in subditos suffraganeo
rum, de quo in c. pastoralis. supra, de offic. ord. ¶ Item
no. q vbi ius cõmune fundat intentum petentis non
sufficit reo negare intentionem agentis, nisi alleget
2 iustam causam negationis. ¶ † Item no. q ius soluen-
dæ procurationis non videt̃ posse præscribi per volen
3 tem non soluere. ¶ † Item no. q ius visitandi non vide
tur posse tolli per præscriptionem, & eadem ratione
nec ius procurandi illi annexum. facit, q habetur. su-
pra, de consti. transla. ¶ Item no. q licèt ius visitandĩ,
& procurandi sit imprescriptibile a subiecto extinctæ
translatiuè tamen est præscriptibile, vt sic de vno præ
lato ad alium transferatur. facit, q dictum fuit. supra
4 eo. c. accedentes. ¶ † Item no. argu. q etiam occasione
iurium denegatorum archiepiscopus potest exercere
iurisdictionem in subiectos suffraganeorũ, nisi aliud
habeat ex consuetudine, & sic transit do. Ant. inquan
tum litera vult, q Episcopus Parisiẽsis facere debet
5 tales sententias obseruari. ¶ † Item no. q propter visi-
tationem, quę fit ex necessitate debetur etiam procu-
ratio, sed istud intellige secundum Host. quando visi
tatio fit ex necessitate iuris, vel loci visitati, quia visi-
tatione indigebat, si autem propter necessitatem pro
priam ipsius visitantis declinasset ad locum, non tene
batur de necessitate rector loci recipere saltem quan-
tum ad hoc, vt si non fuerit receptus possit iurisdictio
nem contra talem exercere, quia non est de casibus
no. in præalle. c. pastoralis, dicit tamen Innoc. quod si
inhumaniter denegetur hospitium charitatiuum, pu
niri possit per suum Episcopum, licèt non per ipsum
archiepiscopum, facit, quod habetur. j. de emp. & ven.
6 c. fi. ¶ † Item no. illud vulgatum, q seminans spiritua-
lia metere potest carnalia, & sic facit, q quilibet pro-
curator possit exigere procurationem, sed certè secun
dum Host. hoc debet intelligi de seminantibus spiri-
tualia ex debito sui officii. ¶ Quid autem si Abbas ali
quis pręscripserit visitationem, & non recepit procu-
rationem, an completa pręscriptione visitationis pote
rit exigere procurationem. tangebat hic Host. de quo
gl. in regula. odia. de regu. iur. in vj. vbi glo. concludit,
q non ex quo non consueuit procuratorem recipere,
& non debeat extendi pręscriptio. per id, quod habe-
tur. in d. regula. odia. ¶ Vltimo per istũ tex. iuncta an-
tiqua quæ habebatur per verbum contemptores, &
dicebat̃ tam autoritate nostri rescripti, quàm ex anti-
qua metropolitica consuetudine, &c. Colligit Inn. q
potest quis habere duplicem potestatem, scilicet dele
gatam, & ordinariam, & ex vtraq; procedere. facit, q̃d
hr̃. supra de cor. viti. in c. significauit. & j. de præbend.
in c. nisi essent. de quo. j. tangetur. ¶ In glo. j. in fi. dic;
q hic loquitur in iure imprescriptibili. & ideo nõ ha
buit proficere allegatio præscriptionis. Secus vbi age
retur de iure præscriptibili. & ita loquitur contrariũ.
Nec ob. tunc, q tempus non est modus tollendæ obli
gationis, quia verum est ipso iure, & sic loquit̃. §. pla-
cet. alle. in glos. sed bene tollit quantum ad effectum.
vt patet. in l. sicut. & l. omnes. C. de præscrip. xxx. ann.
7 ¶ † In gl. pœnitus. in fi. no. bene ex glos. q procuratio
potest cõmutari. & licèt in hoc instaret Inno. & Host.
tamen hoc est expeditum. in c. exigit. & c. felicis. de cẽ
8 st. in vj. ¶ † Secundo no. ex glo: q procuratio non po-
test expresse remitti, sed Innoc. & Vincen. tenuerunt
contrarium ex eo, quia in temporalitate consistit, &
videtur tangere ius priuatum. ideo videtur posse illi
renuntiare. vij. q. j. quam sit periculosum, fatetur ta-
men, q licèt expressè possit renuntiari. tamen tacitè
non renuntiatur non recipiendo. & sic intelligit istũ
tex. Secus dicit in visitatione, quia illa consistit in pu-
blica vtilitate. & sic in iure publico. ideo nedum taci-
tè non renuntiatur, sed etiam nec expresse posset re-
nuntiari, per id, quod hr̃. supra de foro compe. si dili-
genti. & quia non est licitum pacisci, q non accusabit
vel non aget contra alium de delicto. supra de iureiu.
quem-

quemadmodum. & ff.de pac.l.si vnus.§.illud.Hostiē.
vero tenet cum gl.cum procutatio est annexa visita-
tioni, & sic censeri debet iuris publici sicut visitatio.
argu.supra de consti.transla.& ideo non videtur etiã
posse expresse remitti.do.Anto.concordat opio.quia
secundum eum opi.Inn.potest procedere in temissio
ne temporali ad præiudicium ipsius prælati remitten
tis,sed oon in perpetua ad præiudicium successorum.
9 ar.supra de transa. de cætero.& j.de preca.c.ij.¶†Ter
tio oo.ex gl.quia viderur velle, ꝙ non possit præscribi
contra procurationem, quod intelligit Vinc.quando
non fuit petita,sed quando fuisset petita, & denegata
ttunc videtur posse præscribi,quia ex tunc,videtur es-
se in quasi possessione libertatis ipse denegans,dum-
modo violentia non interuenerit. Inno.hic.& Arch.
in c.perpetuo.de censi.in vj.tenet, ꝙ ex roto præscri-
bi non potest.sed quota procurationis bene posset p̄-
scribi.& hoc ideo,quia ꝙ detur aliqua procutatio vi-
detur esse ius publicum autoritate,& vtilitate,quia si
nulla daretur negligeretur visitatio, quæ ratio cessat,
quando aliquid datur.facit,quod habetur. in ca.fœli-
cis.de cens.in vj.& xvj.q.quicunq;.el.j.vnde etiam in
modo procurandi potest ꝓdesse præsctiptio, vt not.
10 Spe.in ti.de leg.§.superest.ver.illud quoq;.¶†In glo.
pen.ibi.cum Episcopus sit negligens.imo etiam si nõ
sit negligens potest visitare prouinciam.in c.si.de cen
si.in vj.& si concurreret Episcopus, & archiepisco-
pus,præferri debet archiepiscopus. arg.xj.q.3.qui resi
stit.& de tempo.ord.c.ad aures. Cauere tamen debet
archiepiscopus,ne impediat Episcopum temporibus
11 suis consuetis.de quo in præalle.c.si.¶†Extra gl.vt te
tigi in notabilibus. dicit hic Ionocen.quem posse ha
bere potestatem delegatam, & ordinariam. & si ex
vtraq; procedat,& expediat appellari: appellari debe
bit ad Papã non ad Patriarcham, quia magis digna
est autoritas delegata Papæ,q̃ metropolica.& ideo at
trahit ad se minus dignum, vt de conse.ecc.vel alta-
tis.c.quod in dubiis.& de offic.dele.si duo.lib.vj.dicit
etiam ꝙ potest eligere ex qua procedat. facit secundũ
eum,quod habetur.supra de offi.dele. significãtibus.
Item potest eligere vnam potestatem in vna parte li-
tis,& aliam in alia parte.alle.quod habetur. supra de
arb.innotuit. & infra de præben.nisi, & quatenus ex
ordinaria si grauet appellabitur ad superiorem:quate
nus à delegato appellabitur ad delegantem. facit,qđ
habetur.j.de appel.si duobus. & sic etiam videtur trã
sire hic Io.An.sed dom.Anto.hic dicit,ꝙ non videtur
de iure posse simul concurrere potestas delegata, &
ordinaria:quia in specie in qua facta est delegatio, vi-
detur remota potestas ordinaria, & transfusa in dele-
gatam.facit,quod habetur de officio delegati.licèt. &
quod habetur in p̄alleg.c.si duobus, & c.vt nostram.
Nec ob.quod habetur.in c.innotuit.p̄allega.& c.nisi,
quia ibi potestates oon eraot impassibiles, quia erat
potestas arbitraria,& potestas delegata.hic secus.Sed
puto opi.Inno.posse defendi per istum tex.iuncta ao-
tiqua.& per id,ꝙ habetur.in d.c.significauit.de corpo
re viti.& pro hoc etiam faciat, quod potestas delega-
ta,videtur dari, ex quò datur habenti ordinariam, &
ad adiuuandam,& ad ampliandam potius q̃ ad dimi
nuendam.ergo non debet operari diminutionem. ar
gu.c.cum inter. supra titu.1.& l.legata inutiliter.ff.de
lega.j.Nec obstant iura allega.per dom.Anto.quia lo
quuntur quando delegatio fit tertio,quo casu videtur
tunc species delegata exempta a potestate ordinaria,
quia tunc tendit ad detraheodum iurisdictioni ordi-
nariæ. secus est quando eidem ordioario fit delega-
tio, vt supra dixi.nec video quid repugnet quominus
possit procedere sententia Iono.& hæc procedunt,qñ
constat delegatio fieri.¶An autem in dubio videatr
velle delegare, quando committit aliquid ordinario:
an vero excitare iurisdictionem ordinariam. recurre
ad no.per Inno.in c.licèt.de offic.ordi.& per legistas.
in l.ius autem ciuile.ff.de iusti.& iu.& in l.sæpe.ff.de
offi.præsid.nam consueuit dici,aut per cõmissionem
alteratur in aliquo iurisdictio ordinaria, & tunc cen-
setur delegatus:aut noo alteratur, & tũc secus.¶Sed
iuxta prædicta est dubium,quid si in veritate quis ha
bet vnam tantum potestatem,puta ordinariam.& pu-
tat se habere delegatam.sed illa m non habet, an si ꝓ
cedat ex delegata teoebit processus.Innocē.hic refert
duas opin.vna est, quod sic.quia iste in genere voluit
procedere.facit in argu.quod habetur.in l.eum qui.§.
si iniuria.ff.de iniur.alia est opinio,quod non valeat,
ex quò elegit viam incompetentem.per id,ꝙ habetur
in c.cum super. de offic.deleg.nam tunc videtur suc-
cedere illud vulgatum,quod nolui potui, &c.l.mul-
tum.C.si quis alteri,vel sibi.& no.in ca.cum super,&
istam partem tenet Host.per præalle.ca.cum super. &
ista est cõmunois opi.de quo etiam ego allego. in c.ex
literis.de offi.deleg.in glo.fin.nec ob.d.§.si iniuria.q̃a
in diuerso casu loquitur. præterea ibi volebat delin-
quere,& faciebat actum prohibitum,ideo tenetur,li-
cèt ille cui intulit iniuriam sit alia persona,q̃ putaue-
rit.nõ ob.etiam l.ij.§.j.ff.de iudicijs. vbi si iudex igno
rat de prorogatione valet processus. quia ibi iurisdi-
ctio prorogata non differt specie a priori iurisdictio-
ne. vt no.s.de offi.delega.P.& G.hic autem delegata
differt specie ab ordinaria.& ad prædicta facit, quod
no.Spec.in ti.de sen.§.quooiam. versi.quid si dixerit.
12 & in ti.de iurisdi.om.iudi.§.j.versi.vlti.no.¶†Quid
autem si procedat non exprimendo, an ex delegata,
an ex ordinaria. licèt fortè putat se habere delegatã.
dicit d.Anto.quod in dubio intelligetur processisse ex
potestate per quam valeat processus.argu.l.iij.ff.de te
sta.mili.& j.de verb.signi.Abbate.licèt aliqui contra.
sed non bene secundum eum. & hoc clarè pateret, si
in sententia diceretur,quod tulit sententiã omni mo-
do,iure,& forma quibus magis,& melius potest si cõ
muniter consueuit dici. Et propter prædicta tangit.
hic dom.Anto.aliqua quæ notantur. per legistas.in l.
j.C.qui pro sua iurisdi.& in l.j.C.vbi de crimine agi
oportet.vnde tangit, quid si habenti alias potestatem
ordinariam sit facta delegatio de causa inter non suos
subditos per noo habentem potestatem delegandi,
an si in tali causa procedat teneat processus. & patet
ex prædictis,quod si procedit vt delegatus,non tenet,
nec similiter si vt ordinarius, ex quò non erat ordina
rius illius causæ si partes fuerunt in errore iuris,& fa-
cti.secus si scientes ius,& factum litigauerint, q̃a tũc
prorogata est iurisdictio.l.1.& 2.ff.de iudi.¶Quid au
tem si superueniat potestas in delegante, an cõfirme
tur delegatio, & videtur velle gl.in locis præallega.&
Bar.ibi,quod si ex causa de præterito superuenit.vt in
casu.l.obseruate.§.fi.de offi.proconsu.tunc confirme
tur, quia tunc a priocipio in delegante erat habitus,
licèt non exercitium iurisdictionis, confirmatur ta-
men,vt ex tunc, non vt retro.d.l.obseruate.§.fi.secus
si superuenit ex causa nouiter exorta, quia tunc sine
noua voluntate non confirmatur etiam, vt ex tunc.
13 ¶†Quid autem si partes ignorantes ius,vel factum à
principio processerunt coram ordinario non suo, &
postea sciunt nihilominus procedunt, an valebit pro
cessus.gl.in d.l.i.C.vbi de crimine agi oportet.& Bar.
volunt,quod sic. & quod confirmetur etiam quod re-
tro est gestum,arg.l.licèt.ff.de iudiciis. quia solũ pro-
pter

pter defectum consensus vitiabitur iudicium, ideo su
perueniente consensu deber validari. secus, quando
ex alia causa deficit. sed do.Anto.hic dicit.& puto me
lius, quòd propter superuenientem consensum non
validarur processus, quia fuit a principio nullus, & iõ
ex consensu partium non potest validari. facit, quod
no.Inno.in c.prudentiam.s̃.de offi.delega.nec obst.l.
licèt.præalleg.quia ibi iudicium nõ erat omnino nul
lum, sed erat aliquod in præiudicium falsi procurato-
ris, vt no.in l.licèt.C.de iudi.hic autem a principio
acta fuerunt omnino nulla. facit, quod no.in l.ij.per
gl.C.de iure fis.lib.x.Et bæc videntur procedere, qñ
post contestationem litis superuenit consensus, sed
vbi ante contestationem superueniret, quia proroga
tio secundum opinionem gl.non fit nisi per contesta
tionem, tunc tenendo opinionem glo.satis videt̃, qđ
validentur ante gesta, ex quò superuenit ante conte-
stationem. facit, quod dixi in c.j.s̃.de iudiciis.

SVMMARIVM.

1 *Possidens nomine alieno non præscribit.*
2 *Possessum contra iuramentum non dicitur baberi bona fide, & ideo non potest præscribi.*
3 *In præscriptione requiritur titulus, & bona fides.*
4 *Præscribi non potest contra ius Romanæ ecclesiæ minori spatio centum annorum.*
5 *Præscriptio centenaria de facili probari non potest.*
6 *Et an possit probari ex communi auditu, vel ex communi opinione.*
7 *Patrimonium ecclesiæ Romanæ.*
8 *Donatio constantini facta Papæ Siluestro, & ecclesiæ, an fuerit facta de Roma, & de Italia.*
9 *Bona fides, an semper requiratur in possessionibus.*
10 *Iura incorporalia, an possint præscribi.*
11 *Bona fides, an præsumi debeat, an vero debeat probari.*
12 *Bona fides sine titulo, an sufficiat in præscriptione longissimi temporis. xxx. vel. xl. annorum.*
13 *Præscriptio. xl. annorum cum bona fide absq; titulo currit contra ecclesiam.*
14 *A ludente emens, an censeatur possessor malæ fidei.*
15 *Mala fides autoris, an noceat vniuersali successori.*
16 *Error non prodest quo ad vsucapionem, vel præscriptionem.*
17 *Bona clericorum, an gaudeant eodem priuilegio quo ecclesiarum.*

a Qui alieno.sup vna
incude oẽs
fabricãt eis
dẽ vbibus.
j. eisdẽ uer
bis d.Abb.
Fely.& Ioã.
de Imo.

b Bona fides.vide d.
Alexan. de
Imo in cõ.
s.125.in j.
col in 2.uo
lumi.

a I diligenti. Qui alieno [a] nomi-
ne possidet non præ
scribit, nec etiam qui proprio nomine
possidet, si non habet iustum titulum.
h.d. Et primo inducit vnam rationem
contra archiepiscopum. Secũdo repro
bat ipsius excusationem per locum a diuisione. secun
da ibi: nos igitur. ¶ No.j. quod aliqua sunt loca, quæ
sunt immediatè subiecta Romano pontifici. vt patet
hic de tota sardinia. & de isto iudicatu calaritano.
¶ Item no. quod confessio prælati videtur præiudica-
re. de quo in ca. præsentium. de testi. in vj. ¶ Item not.
quod in iure mere personali videtur posse dari quasi
possessionem, vt contingit hic in iure præstandi iura-
mentum de fidelitate. secundum dom. Anto. sed cer-
tè istud non est mere personale. imo inhæret iuri rea-
li feudi. & de materia dic, vt consueuit tangi. in c. per-
uenit. j. de censib. & per Cyn. in l. si certis annis. C. de
pact. & s̃. de elect. querelam. & per Bar. in l. 2. ff. quo-
1 rum bono. ¶ † Item no. quod possidens nomine alie-
no non præscribit: quia non intelligitur possidere, sed
ille cuius nomine possidetur. s̃. de resti. spo. cum venis
sent. & C. de præscri. xxx. annorum. in l. male agitur.
2 ¶ † Item no. ꝙ exactum, vel possessum contra iuramẽ
tum non dicitur haberi cum bona fide, & ideo non
potest præscribi, nec licite retineri. facit, quod habet̃.
supra quod metus causa. ad audientiam. & idem dicas
de alijs cum peccato acquisitis. j. de iude. cum sit. cum
3 ibi notatis. ¶ † Item no. ꝙ in præscriptione etiam in-
corporalium, videtur requiri titulus, & bona fides, qñ
id de quo quærit̃ non potest possideri bona fide absq;
titulo, licèt aliàs præscriptio non sit contra ius com-
4 mune. ¶ † Item no. quod contra ius Romanæ ecclesiæ
etiam si illud accidenter habeat non præscribitur mi-
nori spacio. c. annorum. facit, quod habetur. in Auth.
5 vt ecclesia Romana. §. j. & per totum colla. a. ¶ † Item
no. ꝙ præscriptio centenaria de facili non potest pro-
bari: potest tamen cum difficultate. vt dictum fuit. su-
pra eo. cum vobis. & in casu isto posset probari per in-
strumenta fidelitatis facta. per c. annos. & vltra pro ip
sa ecclesia pisana, per testes autem difficiliter proba-
tur. ut dictum fuit. in d. c. cum vobis. ¶ Item no. quòd
illud, quòd de facili fieri non potest: non de facili est
6 credendum. ¶ † Vltimo no. arg. secundum do. Anto.
præscriptionem centenariam ex auditu, vel ex cõmu
ni opin. alias de facili esset probabilis, & sic non sem-
per est verum, quòd vbi agitur de facto, vel iure anti-
quo probetur ex fama, vel ex auditu de quo per Inn.
j. de ver. sig. veniens hodie. lib. vj. & tetigi. supra, de te-
sti. præterea aduerte tamen quia si probaretur cõmu-
nis opi. per modum de quo tangitur per glo. in c. j. ad
fi. j. eo. in vj. videretur sufficere, quia tunc nedum pro
baretur præscriptio centenaria, sed etiam tanti tempo
7 ris cuius initii memoria non existit. ¶ † In gl. 2. in fi.
& no. bene ex tex. cum hac gl. quòd tota Sardinia est
de patrimonio ecclesiæ, similiter & tota Sicilia. vt ha-
betur. xciiij. dist. c. j. & supra de iureiurand. veritatis. &
no. Io. An. supra de præsump. mandato. & probatur ẽt
in cle. pastoralis. de re iud. ¶ Item Roma cum suo Du
catu, & cum adiacentibus territoriis maritimis, & mõ
tanis. lxiij. dis. tibi Domino. & c. ego Ludouicus. & in
palea Cõstantinus. xcvj. dist. ¶ Item Ferraria, & Mar
chia. vt no. Accu. in Auth. vt ecclesia Ro. 100. an. gau.
priuilegio. col. 2. ¶ Itẽ Bononia, & Romãdiola, vt no.
Spe. in ti. de represen. §. fi. versi. item quod obtentum
est ab Imperatore. vbi dicit donationem Bononiæ, &
Romandiolæ esse factam per Rodulphum Imperato-
rem. de quo Rodulpho etiam fit mentio. in cle. ne Ro
8 mani. de iureiuran. ¶ † Item aduerte, quia in palea Cõ
stantinus. videtur innui valde latam fuisse donationẽ,
quam fecit Constantinus Papæ Siluestro, & ecclesiæ,
quia videtur innui, quod fuit facta de Roma. & de Ita
lia, & omnibus partibus occidentalibus, tamen in ca.
tibi domino. superius alle. innuit contrarium de Ita-
lia. & videmus etiam partes Italiæ per Imperatorem
teneri. tanquam de iure sibi subiectas, & etiam ꝓ hoc
facit, quod specifice fuit facta donatio aliquarum pro
uinciarũ, & aliquorum locorum existẽtium in Italia,
sicut patet de Bononia, & Romandiola &c. vnde fortè
ecclesia non sic late acceptauit sicut sonat illa palea
Cõstantini, vel resignauit Imperatori aliqua retentis
sibi aliquibus. aliàs non video quomodo dicta iura be
ne possent concordari. ¶ In gl. confessionem ibi. sibi p̃
iudicauit. de hoc die, vt dixi in notabilibus. & tanget̃.
j. c. fi. vbi tangetur, an confessio prelati preiudicet ec-
9 clesiæ. ¶ † In glo. penul. ibi de proba. verius. & sic pa-
tet duo esse examinanda. Primum est, an semper in
b præscriptionibus requiratur bona fides [b]. Secundum
est, an supposito, quòd requiratur presumi debeat, an
vero sit necesse illam probari, & tunc etiam erit vidẽ
dum qualiter probetur. circa primum cõclude, quòd
si agitur de prescrip. lon. temp. x. vel. xx. annorum. req
ritur bona fides. aliàs non procedit prescriptio etiam
de iure ciuili. l. fi. C. de prescri. lon. tempo. ¶ Et hoc si-
ue loquamur de prescrip. rerum corporalium, siue de
prescri. iurium incorporalium. l. si quis diuturno. ff. si
serui.

10 ſerui.ven.¶ † Iura tamen incorporalia ita demum p̄-
ſcribuntur ſpatio longi tempo. quando habent cau-
ſam conti.vel quaſi, alias requiritur tantum tempus,
cuius initii memoria non exiſtit. vt plene not.in l.ſer
uitutes.ff.de ſerui.& per Inno. ſupra,eo.ex tranſmiſſa.
ſi autem agatur de pręſcrip.libertatis, tunc ſi agitur
de pręſcript.libertatis perſonalis exigitur bona fides.
l.ſi.C.de pręſcrip.lon.temp.quę pro liber.idem ſi aga
tur de pręſcriptione libertatis a ſeruitute pſonali vſu-
fru.ita videtur innuere hic dom.Ant.¶Sed contrariũ
videtur de iure ciuili, quia illa libertas per ſolum nõ
vſum acquiritur, & ſic ex mera negligentia non vten
tis, & ideo etiam cum mala fide procedit de iure ciui
li.l.ſequitur.§.ſi viam.ff.de vſuca.& l.penul.C.de ſer
ui.¶De iure autem canonico quid tenendum, dice-
tur. in c.fi.j.eo.in pręſcriptione autem libertatis ſerui
tutis realis non videtur requiri bona fides ſi erat ſer-
uitus ruſtici prædii.quia illa ſeruitus ex mera negligẽ
tia perditur.vt d.l.ſequitur.§.ſi viam.¶Aduerte tamẽ,
ꝙ perditur ſpatio.x.annorum, inter pręſentes. & xx.
inter abſentes.l.penul.& fi.C.de ſerui.ſaluo niſi habe
ret vſum interpellatum per ſpatium menſis, vel men
ſium, quia tunc requireretur ſemper ad minus tem-
pus.xx.annorum. vt no.in d.l.fi.Si autem agatur de p̄
ſcribenda libertate ſeruitutis vrba.tunc requiritur bo
na fides,quia illa non pręſcribitur ſine facto pręſcribẽ
tis.l.hęc autem iura.ff.de ſer.vrb.pręd.& l.fi.ff.quem-
admo.ſer.amit.cum ibi no.& per Innoc.ſupra,eod.ex
11 tranſmiſſa.& hoc ſufficiat de iſto primo.¶† Circa ſe-
cundum dixit hic glo.quòd tunc quis dicitur habere
a bonam fidem [a] quando credit tradentem eſſe domi-
num, vel habere ius diſtrahendi. licèt erret in facto,
quia fortè non ſit dominus,uel non habeat ius diſtra
hendi.& intellige,quod credere debet tradentem eſ-
ſe dominum,& habere poteſtatem tradendi. hoc di-
co,quia licèt crederet tradentem eſſe dominum, ſi ta
men credit eum eſſe minorem.xxv. annis.non debet
credere eum habere poteſtatem tradendi, & transfe-
rendi dominium.¶Sed ſi crederet eum eſſe maiorẽ
cum eſſet minor,& haberet iuſtam cauſam credendi,
tunc bene diceretur in bona fide, & poſſet tunc præ-
ſcribere, ſi res eſſet aliena. per id, quod habetur.in l.
eum qui.C.de auto.tut.& l.2.§.ſi a pupillo.ff.p emp.
licet ſecus videret̃ ſi eſſet ipſius minoris, ex quò alie-
naret ſine ſolennitate debita,per ea,quę habentur in
iuribus pręalle.& quę dixi ſupra, eo.cum non liceat.
ideo autem dicit glo.vel haberet ius diſtrahendi pro-
pter illum qui emit a creditore vẽdente rem ſibi obli
gatam,quam putat poſſe vendere ſecundum ea, quę
habentur. in l.fi.C.de iure dominii impe.& inſti.qui.
alie.licet.§.i.¶ Et aduerte,ꝙ quando circa pręſcriptio
nem rei corporalis allegatur bona fides,illa pręſumi-
tur ſi habeatur titulus uerus, vel putatiuus errore iu-
ſto.l.penul.C.de pręſcrip.lon.tempo. niſi aliqua præ-
ſumptio appareat in oppoſitum.per id, quod j.tangit
glo.& quod habetur. in c.i.j.eod.in vj.ſi autem nõ ha
beretur titulus, tunc fruſtra quęrimus de bona fide ſi
agitur. de pręſcrip.lon.tompo.quia illa non procedit
ſine titulo in re corporali, nec etiam in iure corpora-
li,quod obtineat vicem dominii,ut in iure vſufruct.l.
12 fi.C.de pręſcrip.lon. tempo.¶ † In præſcriptione au-
tem longiſſimi temporis.xxx. anno.vel xl. bene ſuffi-
cit bona fides ſine titulo.l.ſi quis emptionis.C.de p̄-
ſcri.xxx.anno.& tunc videtur, ꝙ non pręſumatur niſi
probetur per l.fi.C.unde ui.ubi quis debet ſcire alie-
num eſſe,quod ad ſe non ſpectabat. tamen Bar.ibi vi-
detur uelle oppoſitum, uidelicet, ꝙ ex quò longiſſi-
mum tempus eſt tranſactum pręſumatur in tali bona
fides.videtur tamẽ hoc limitare. in l.Celſus.ff.de vſu
capio.quando non apparet alium antiquiorem poſ-
ſeſſorem fuiſſe. & hoc videtur etiam ſequi hic d.Ant.
& no.ꝙ licèt de iure ciuili procedat præſcriptio.xxx.
vel.xl.annorum.cum mala fide, tamen tunc ſolum p
illam quæritur exceptio,non actio.ſecus, quando bo-
na fide,licèt ſine titulo,quia tunc datur actio ad recu-
perandum præterq̃ cõtra dominum.d.l.ſi quis exem-
ptionis.de iure autem canonico non procedit præſcri
ptio cum mala fide.vt in c.fi.in eodem. facit ad prædi
cta, quod no.Inno.ſupra de reſti.in integ.c.2.in gloſſ.
13 magna. & per prædicta, videtur † ꝙ contra eccleſiam
currat præſcriptio.xl.annorum cum bona fide etiam
abſq; titulo:niſi præſumptio fuerit contra præſcriben
tem.vt etiam voluit gl.in c.j.j.eo.lib.vj.licèt aliqui di-
cant,ꝙ requiratur etiam titulus. quaſi iſta præſcriptio
ſuccedat loco præſcriptionis.x.vel.xx.annorũ. in qua
de iure ciuili requirebatur titulus, vt eſt dictum, ſed
præcedens opinio videtur verior,per ea, quæ haben-
tur, & no.in d.c.j.vbi autem agitur de præſcriptione
incorporalium,tunc ſi agitur de præſcriptione liberta
tis ſeruitutis, pręſumitur bona fides:quia ius commu
ne facit pro pręſcribente.cum quælibet res pręſuma-
tur libera.l.altius.C.de ſerui.& aqua.Si autem agatur
de pręſcrip.ſeruitutis,tunc eſt dubium,an pręſumatur
bona fides. Dy.voluit ꝙ ſic, quia idem operatur bona
fides in pręſcrip.ſeruitutis, quod operatur titulus, &
bona fides in pręſcriptione rei corporalis.l.ſi quis diu
turno.ff.ſi ſer.vendi.& ſic ſicut in re corporali pręſu-
mitur bona fides, ex quò titulus non requiritur, ſed
cõmuniter tenetur contrarium.vt plenè per Cy.in l.j.
& ij.C.de ſer.& aqua. & per Bar.in l.j.§.j.ff.de itiner.
actuq; priua.ratio,quia pręſumptio eſt contra pręſcri-
bentem.cum ius cõmune faciat contra eum. cum vt
dixi quęlibet res pręſumatur libera.ideo in dubio pręę
ſumetur mala fides,niſi ex circunſtantiis aliud appa-
reat, puta, quia a fide dignis dictum eſt ſibi ſeruiturẽ
deberi,vel reperijt ſuos anteceſſores eſſe in quaſi poſ-
ſeſſione ſeruitutis. facit.ff.de regu.iur.qui in alterius.
& j.de reg.iur.is qui in ius. libr.vj.¶Item ſi probatur
famam viciniç ſic habere, vel fortè, ſi reperiat ſigna
ſeruitutis. vt plenè no.Bar.in d.l.j.§.j.¶In ea.gloſſ.ibi
denunciationis vigorem.hoc intellige, quando denũ
ciatio fuit facta ante contractum, ſeu ante traditionẽ,
nam ſecus ſi fiat poſtea.per id, quod no.gl.no.in l.pe-
nul.ff.pro empto.probatur etiam mala fides, ſi appa-
reat ipſum habuiſſe ſcientiam rei alienę.per id,quod
habetur.j.eo.c.fi.Idem ſi probetur famã viciniç fuiſſe
ſciuiſſe rem alienam. pręſumitur etiam ipſe hoc ſci-
uiſſe.C.de peri.tutorum.l.ſi tutor.¶In ea.gl.ibi. cum
ſciat protinus. Hoc non eſt neceſſe ſi erat bonis inter
dictum per iudicem, q̃a ſciebat, vel ſcire debebat eũ
non habere ius diſtrahendi. & ſi aliter putauit,erat in
errore iuris, qui non prodeſt ad vſucapio.vel pręſcri-
ptio.l.nunq̃.ff.de vſucapio.vnde procedit gloſ.etiam
ſi non ſit bonis interdictum. ſi erat minor.xxv.annis.
& ſciebat eum ſtatim conſumpturum in malũ vſum,
licèt incertum.Idem ſi erat maior,& ſciebat ſtatim cõ
ſumpturum in certum malum vſum.l.ſi quis cum ſci
14 ret.& ibi per Bar.ff.pro empto.¶ † Quid autẽ de emẽ
te ab exiſtente in ludo.dic,quod ſi emẽs eſt colluſor,
qui ſecum ludit,cenſetur malęfidei,ſecus ſi alius.l.fi.
C.de liti.¶In ea.glo.ibi.& generaliter.ibi eſt ſpeciale
ex eo, quia etiam verus dominus tenebatur dare pro
noxa.l.j.& 2.ff.de noxalibus.¶In ea.glo.ibi placuit.&
habetur.ſupra eod.ca.j.& ratio ſpecialitatis ibi patet.
¶In ea.gloſ.auth.male fidei corruptę.allegat,quia ha
betur in titulo,C.de pręſcrip.lon.tempo.& de multis
limita-

[a] Bonam fi dẽ. Bona fides, an præſumi dcat, an uero debet probari qualiter autem probetur uide hic per do.Fel. & in j.col. poſt princ. uer.modos autẽ uu.ſ.

limitationibus illius Auth.tangit Cy.& aliquid Bar.
in l. Pompo.§.cum quis.ff.de acquirend.posses.& per
Ioan.And.in additio.Specu.& in titu.de præscriptio.
15 circa finem. est tamen dubium,† qa de iure ciuili ma
la fides autoris nocet vniuersali successori in præscri-
ptione.x.vel.xx.annorum'. nunquid idem sit secundũ
canones.Dyn.in regula possessor. videtur velle,quod
non,quia de æquitate canonica bene procederet præ-
scriptio.si successor sit in bona fide . sed do.Anto.hic
tenet contrarium , quia vniuersalis successor tenetur
purgare animam defuncti a peccato. in c.fi.j.de sepul
turis.¶ In ea.glo.ibi.licet.secus sic &c.dic quo ad vsu-
capio.error iuris non prodest.vt l.nunq̃.allega.in glo.
sed bene prodest quo ad acquisitionem fructuum . vt
habetur in tex.& gloss.in l.si fur.§.j.ff.de vsucapio.&
ibi per Bart.& sic quo ad illud dicitur bonæ fidei,qui
16 est in errore iuris.¶ † In ea.glo.ibi: habeat conscientiã
dubiam. de hoc dicet.j.eod.c.fi.& quod dixi errorem
non prodesse quo ad vsucapionẽ, vel præscriptionẽ,li
mita nisi esset error iuris probabilis, quia ille æquipa
ratur errori facti probabili. facit,quod no.Ioan.An.in
c.j.de postula.prælatorum.in vj.& quod legitur,& no.
supra de cõsue.c.cum dilectus.Item limita id esse ve-
rum nisi error iuris esset mistus cum errore facti,& ex
illo insurgeret.vt patet exemplum . in l.si vir.ff.p do-
nato. quãdo vir donat vxori rem quæ verè est aliena ,
cum tñ vxor putat illam esse ipsius viri.& sic errat in
facto: & successiuè in iure inquantum putat donatio-
nem posse fieri inter virum,& vxorem.tamen, qa cõ-
currit error facti cum errore iuris procedit vsucap.seu
præscriptio.vt ibi patet.facit,quod ibi nota.per Dy. &
Bar.& per Dy.in regula sine possessione . & in regula
possessor.de regu.iur.in vj.¶ In glo.fi.ibi , vt ille cre-
dat talem titulum &c.sed certe tunc videtur errare in
iure.ideo non videtur procedere præscriptio saluo ca
su.l.si vir.ff.pro donato . & ideo ista opinio non vide-
tur perfecta.¶ In ea.glo.in fi.dic,quod non est differẽ
tia,an in eodem Episcopatu,an in diuersis præscriba-
tur,& idem ẽt est de alijs prælatis inferioribus Episco
po,quando in alterius parochia volunt præscribere,
quia vbicunq; ius cõmune est contra præscribentem,
vel pręsumptio contra ipsum requiritur titulus,& bo
na fides,nec sufficit tunc bona fides ad præscribẽdũ ,
nisi esset tanti temporis cuius initij memoria non ex-
taret.vt hodie est expressum. in c.j.j.eo.in vj.vbi gloss.
plenè recitat opiniones,quæ olim erãt, sed ibi in effe
ctu approbatur opinio quam dixi,& quam videtur se
qui hæc glo.& fuit tracta illa decretalis , de extrauag.
venerabilium.hic allega.in glos.¶ Pro clariori tamen
intelligentia aduerte, quia quandoq; ius cõmune fa-
cit contra pręscribentem ex eo, quia resistit pręscribẽ
ti propter incapacitatem personę,vel alia ratione. fa-
cit,quod habetur.supra eo.cum nõ liceat.& tunc cla-
rum,quod sine titulo non pręscribit.supra eo.ca.cau-
sam quę.¶ Interdum autem ius cõmune non resistit
potestati pręscribendi : sed fundat intentum agentis
contra ipsum volentem pręscribere:tunc tex.simplici
ter.in d.c.j.j.eo.in vj.videtur uelle,quòd requiratur ti
tulus, in contrarium uidetur esse tex.in c.cum eccle-
sia sutrina. supra de causa posses.ubi ius cõmune fun-
dat intentũ canonicorum contra alios clericos uolen
tes interesse electioni . & tamen uř ibi procedere pręę
scriptio ex sola bona fide sine titulo.propter quod do.
Anto.hic uř dicere,quòd quandoq; ius cõmune facit
contra pręscribentem,& iniustificat possessionem . &
tũc non procedit sine titulo.ut d.c.j.Interdum autem
nõ iustificat,qa possessio, seu quasi possessio potest ha
beri ex patientia eius , contra quem præscribitur , &
qui posset etiam tale ius concedere.& tunc non req-
ratur titulus.& ita loquitur.c. cum ecclesia.nã ex pa-
tientia canonicorum potest alius interesse in actu eli
gendi,& acquirere possessionem iuris eligendi vna cũ
eis.ideo tunc procedit præscriptio sine titulo. nam ẽt
ipsi canonici cõmunicare possunt illi ius eligendi: nõ
enim videtur ex hoc præiudicati ecclesiæ . cum magis
ratum sit iudicium , quod plurimorum sententijs cõ-
probatur.supra de offic.delega.prudentiam, & sic me
lior præsumetur alectio,quæ a pluribus fiet. & sic,vi-
detur , quòd secus esset si aliquis uellet præscribere
ius eligendi exclusis canonicis, quia tunc bene requi
reretur titulus ex eo , quia ius cõmune facile contre-
ctaret. & quia canonici nõ possent pręiudicare in hoc
ecclesię sine solennitate debita . facit, quod no.Ioan.
An.in d.c.cum ecclesia.& secundum hoc oporteret li
mitari præalleg.c.j.j.eo.in vj.Sed aduerte, quia secun
dum hoc videretur,quòd quando ageretur de præscri
bẽda seruitute in fundo ecclesiæ , quòd quia prælatus
non potest illud concedere sine solennitate debita.c.
sine exceptione.xij.q.ij. quod tunc requireretur titu-
lus,nec sufficeret bona fides.quod est contra.l.si quis
diuturno.ff.si seruitu.vend.gl.in d.c.j.videtur dicere,
quòd tunc præscriptio non est contra ius cõmune,sed
contra ius priuatum , seu priuatæ personæ . sed certè
hoc est falsum, qa imo videtur esse contra ius cõmu-
ne,quia ius cõmune fundat intentum agentis,& asse
rentis rem esse liberam.l.altius.C.de seruit.do.Anto.
hic non declarat , mihi videtur quod oportet alterum
de duobus dici,vel qđ aliud sit de iure ciuili.& aliud
de iure canonico,per ea,quæ hñr. in d.l.si quis diutur
no.iuncta.d.l.altius.& in d.c.j.vel q d.c.j.debet limita
ri in his,q̃ sunt grauis p̃iudicii,vt qñ ageret de præscri
bẽdo iure decimarũ,vel simili.secus,qñ ageret de mo
dico p̃iudicio.vt qñ ageret de præscriptione seruitutis
rusticorum,vel vrbanorum prædiorũ . facit,quod ha-
betur.in præalle.c.cum ecclesia.& quod no.gl.& Bar.
in l.penul.C.cõmu.diui.vnde in præscriptione serui-
tutis vsusfruc.quia censetur agi de graui præiudicio,
cum censeať pars dominii requiritur titulus , sicut &
qñ agitur de pręscribenda ipsa re.l.fi.C.de præscr.lon.
tempo.& l.iusto.§.non mutat.ff.de vsucap.cũ ibi not.
per Bar.¶ Item aduerte, q vbi titulus habetur ab illo
qui potest transferre dominium rei,vel iuris, & est ha
bilis ex dispositione iuris ad transferendum,tunc ta-
lis titulus cum traditione inducit translationẽ domi-
nii rei,vel iuris.ideo tunc non dat causam præscriben
di, quia quod suũ est non potest amplius fieri suum,
sed vbi habetur titulus à non domino, qui putať esse
dominus tunc bene parit talis titulus iustam causam
præscribendi illi qui acquirit rem , vel ius ex dicto ti-
tulo.l.j.ff.de publi. & idem si non habeat possessor ti-
tulum , tñ iusto errore ductus putat se habere . fortè,
qa procurator suus dicit se emisse nomine suo . cum
re vera non emerit.l.quod vulgo.ff.pro empto.Idẽ si
fortè legatũ factum fuit Titio.& duo erant Titii.& de
vno sensit testator, sed alius putauit de se fuisse sen-
sum.l.4.ff.pro lega.idem si inuenit rem in hæreditate
eius,cui successit.& credit defunctum emisse , quia sic
fortè dixerat in vita , uel sic habebat etiam fama vici-
niæ . facit,quod hř . in l.cum quidam.§.quod dicitur.
ff.de acqui.hære.& per Bar.plene in l.Celsus.ff.de vsu
cap.& facit , qđ no.Io.An.j.de iure patro.c.cura.Idẽ si
ex suasione aduersarii quis putat habere titulũ . puta
qa aliquis tradit aliquam rem Titio,quã dicit se aliàs
ipsi Titio promisisse.l.si existimãs me debere.ff.p so-
luto.vbi aũt non haberet quis titulum verum,nec pu
tatiuum errore iusto,tunc non procederet pręscriptio
in casi-

In caſibus in quibus requiritur titulus. vt cõtingit de iure ciuili in vſuris rei mobilis. & etiã in præſcriptione longi temporis rei immobilis. & de iure canonico qñ ius cõmu[illegible], vel præſumptio eſt contra præſcribentẽ. dicit tñ glo. in d. c. i. ꝙ non requiritur titulus. licèt ius cõmune ſit contra allegantẽ præſcriptionem, dummodo non fundat intẽtũ agentis, ſecus qñ fundaret intẽtũ agentis. & ſecundũ prædicta dicit poſſe intelligi c. ad aures. ſupra eo. tit. quod eſt notandum. ¶ Item aduerte: quia vt dixit glo. minus iuſtus titulus dat cauſam præſcribendi de iure canonico, ꝙ intellige dummodo quis nõ erret in iure ſed in facto. per ea quæ not. per glo. in c. apoſtolicæ. j. de dona. & per Archi. x. q. iij. in c. quia cognouimus. & per Pau. & Ioan. de lig. in cle. j. de reb. eccle. nõ alie. puta qñ conceſſio fuit facta per epiſcopũ ſine cõſenſu capituli. ſed præſcribens putauerit conſenſum capituli interueniſſe: q̃a forte ſic à fide dignis fuit ſibi relatum. facit quod no. Ioan. And. in præallegato c. cura. de iure patro. ſecus ſi putaret conceſſionẽ ſolam Epiſcopi ſufficere, quia erraret in iure, ideo tunc non præſcriberet. facit quod no. Ioan. Andr. de priuile. cum perſonæ. lib. vj.
17 ¶ † Vltimo tãgit hic do. Ant. an bona clericorũ [a] gaudeant eodẽ priuilegio, quo eccleſiarũ quantũ ad præſcriptionem. & ſic requiratur tempus. xl. annorũ. ſicut requiritur cõtra eccleſiã, gl. dixit ꝙ non in c. poſſeſſiones. xvj. q. iiij. & idẽ voluit gl. in c. quanquã. de cenſib. in. vj. vnde videtur ꝙ non gaudeant priuilegio rerum eccleſiæ res clericorum: niſi quo ad expreſſa in iure, multa tñ enumerat Ioan. And. in c. j. de cleri. coniug. in. vj. & iſtud ſequitur etiã hic do. Anto. & adde quod habetur in c. cum dilec. de conſue. vbi patet, ꝙ quãdo agitur de præſcribendo intellectu priuilegij habentis ambiguitatẽ, videtur requiri tempus. xl. annorum. de quo dicendum vt ibi. Item aduerte inquantũ dixi ꝙ res clericorum quo ad præſcriptionem non gaudent priuilegio rerum eccleſiæ. & ſic non requiritur tempus. xl. annorum, videtur tamen gloſſ. in ea. poſſeſſiones. xvj. q. iiii. velle ꝙ requirat̃ & ſufficiat tempus. xxx. annorum. per id quod habetur ſupra eo. ſanctorum. quod poteſt procedere quãdo quis vellet præſcribere bona fide ſine tit. ſed vbi vellet præſcribere bona fide cum titulo, tunc ſufficeret tempus. x. annorum, inter præſentes. & xx. inter abſentes: ſicut in rebus laicorum dixi in præalleg. c. ſanctorum. & ſupra eo. illud.

S V M M A R I V M.

1 *Compromitti poteſt de iure eccleſiæ in perſonam vnius vel duorum de eccleſia.*
2 *Et an compromitti poſſit in prælatum ipſius eccleſiæ.*
3 *Præſcribere non poteſt prælatus inferior ab epiſcopo ius iniungendæ pœnitentiæ.*
4 *Et an poſſit præſcribere poteſtatem excõmunicandi & interdicendi.*

CVm olim. Abbas ĩ capellis præſcribere põt epiſcopalia iura. obtinet tamen in his ſolis, quæ præſcripſit. h. d. Et primo ponit petitionem actoris. & ipſius iura. Secundo ponit iura Abbatis. ibi. ad elidẽdã. Tertio ibi. q̃a prædictus diffinit. & partim pro Abbate vſq; ibi ſuꝑ aliis ab inde pro epiſcopo. ¶ Not. j. ꝙ etiã plebs. & ſic eccleſia collegiata põt eſſe ſubiecta abbati. ¶ Itẽ no. ꝙ ius inſtituendi & prouidendi in eccleſia colleggiata. & plebanali habente ſub ſe capellas de iure cõmuni ſpectat ad epiſcopũ, licèt alteri inferiori prælato ſit ſubiecta: niſi appareat aliud eſſe dicendũ per priuilegiũ vel præſcriptionẽ. & ſic not. ꝙ inferior Epiſcopo põt præſcribere ius inſtituendi & deſtituendi. ſed Hoſt. dicit hoc verũ in inſtitutione. ſi ſumatur pro collatione iuris, ſecus ſi loquamur de autorizabili inſtitutione per quam datur poteſtas exercendi curam. & ſic tranſit do. Anto. & Ioan. And. ſed Pau. in cle. frequens. ver. quidam præterea. de exceſſib. prælat. tenet contrariũ per illum text. & ſic dicit etiã de conſuetudine ſeruari, videlicet ꝙ etiã inferior Epiſcopo poteſt præſcribere inſtitutionẽ autorizabilem quod tene menti quia Hoſti. vbiq; & maxime in c. cum ſatis. de offi. archi. tenet cõtrariũ. & Ioã. And. pertranſit. ¶ Item no. vnam ſpeciẽ priuilegiorũ dantium exemptionem, qñ ſcilicet dant exemptionẽ à iuriſditione Epiſcopi: ſed tamen relinquitur quis ſub poteſtate alterius inferioris prælati ab Epiſcopo, & ſic Papæ non ſunt immediate ſubiecti. ¶ Item no. ꝙ prælatus regularis nõ videtur habere poteſtatẽ celebrandi in eccleſia ſeculari inferiori ſibi ſubiecta: niſi aliter præſcripſerit, quod intellige qñ vellet ſecundũ officiũ monachale celebrare. per id quod habetur. xvj. q. j. c. iij. ¶ Item no. ꝙ ad præſcriptionẽ vnius articuli iuris Epiſcopalis nõ ſequitur præſcriptio alterius articuli ſub eodẽ genere contenti. de quo ſupra eo. auditis. ¶ Item no. ꝙ de ſpiritualibus poteſt cõpromitti in iudicẽ eccle-
1 ſiaſticũ nõ ſuum. ¶ † Item no. ꝙ in perſonã vnius vel duorum de eccleſia põt de iure eccleſiæ cõpromitti. vt hic patet: quia de iure eccleſiæ lucanæ fuit compromiſſum in archipresbyterum & primiceriũ lucanum.
2 & Papa approbat arbitrium. ¶ † An aũt poſſet cõpromitti in prælatum ipſius eccleſiæ. tangit Spe. in tit. de arbi. §. ſequitur. ver. ſed nunquid abbas. vbi tangit an Abbas poſſit eſſe arbiter in cauſa monaſterii & tenet ꝙ ſic. ſi ſyndicũ cõſtituit: quia nõ eſt dominus rerum monaſterii: ſed procurator. vt. j. de donatio. c. ii. facit quod not. ſupra de teſti. inſuper. Ioan. And. ibi tenet ꝙ põt eſſe arbiter ſed nõ iudex. alleg. quod no. in ſimili in Auth. vt diffe. iudi. §. ſi vero contigerit. colla. ix. & ſecus videtur dicere in Epiſcopo. quia ille põt eſſe iudex in cauſa eccleſiæ ſuę. facit quod no. ii. q. vii. ſi quis erga. & c. ſi quis ab Epiſcopo. & ſupra de iudi. cum veniſſent. & infra de verb. ſig. ex parte. ſed do. Anto. hic dicit, ꝙ putat eadẽ ratione etiam Abbatem poſſe eſſe iudicem in cauſa eccleſiæ ſuę. & eadẽ ratione poterit eſſe arbiter. arg. l. cum lex. ff. de arbit. forte poteſt dici quod de iure Epiſcopus eſt ordinarius iudex. & etiã in cauſa monaſteriorũ ſibi ſubditorũ. & ideo dictum Ioan. And. videtur ꝓcedere: niſi forte ex cõſuetudine præſcripta Abbas haberet iuriſditionẽ ordinariã, qualiter tñ debeat intelligi ꝙ Epiſcopus poſſit eſſe iudex in cauſa ſuæ eccleſię, recurrendũ eſt ad notata in d. c. cum veniſſent. & in d. c. ex parte. ¶ Item no. ꝙ libellus formandus videt̃ cõtra illum qui dicit eccleſiam ſibi ſubiectã: non autẽ contra ſubiectã. de quo in c. auditis. ſupra eo. ¶ Item no. multa iura quæ poteſt Abbas præſcribere cõtra Epiſcopum. de quo dicendũ. vt no. ſupra eo. auditis. & infra de exceſ. præla. c. accedenti-
3 bus. & facit quod no. de cenſi. cum venerabilis. ¶ † Itẽ no. inferiorẽ prælatum ab Epiſcopo nõ poſſe præſcribere ius iniungendę pœnitẽtię quo ad grauiores culpas. & quo ad cauſas Epiſcopo reſeruatas. de quo tamen dic vt habetur in d. c. accedentibus. nam hic nõ colligitur ex toto quia forte non præſcripſerat niſi in
4 leuioribus. ¶ † Item no. inferiorẽ Epiſcopo poſſe præſcribere poteſtatẽ excõmunicandi & interdicendi. & tangit hic Ioan. And. an in cõſuetudine requiratur titulus, ſicut in ꝑſcriptione, ſed de hoc dic vt plene cõſueuit dici in c. fi. ẽ. de conſue. ¶ In gl. fi. ibi: ſine licentia papæ. ſed certè hoc nõ fuit neceſſe: q̃a per libertatẽ datã à iuriſditione diœceſana nõ erãt immediate ſubiecti papæ. ſed ipſa plebs & capellæ erant ſubiectæ

ipſi

[a] Bona clericorũ. vide hic do. abb. in pe. colũ. ver. vlt. q̃rĩ nu. xxxvj.

ipsi Abbati. ideo bene potuissent renunciare sine licentia Papę.& tangit hic Ioan.And.an possit recedi à laudo soluendo pœnam.de quo dicendum . vt habetur in l.pe.C.de arbi.& supra de arbi.c.per tuas . vbi plene hoc examinatur.

S V M M A R I V M.

1 *Libellus in interdicto vti possidetis super iuribus incorporalibus qualiter concludere debeat.*
2 *Parochia quandoq; sumitur pro comitatu.*
3 *Decimarum perceptio de iure communi spectat ad episcopum.*
4 *Ordinū inferiorū non sacrorū collatio nō est mere Episcopalis ordinis.*
5 *Episcopo suspenso vel nolente sine simonia ordines cōferre subditus nō potest sibi eligere Episcopum, qui habeat sibi ordines conferre.*
6 *Priuilegium secundum contrarium primo non valet si de illo non facit mentionem.*
7 *Titulus superueniens inchoata præscriptione repugnans statui præscriptionis impedit præscriptionem.*
8 *Reus an possit eodem instanti vti contrarijs defensionibus.*
9 *Agens interdicto vti possidetis si ab aduersario reconueniatur interdicto recuperandæ quid iuris.*
11 *Exceptio spoliationis an debeat opponi ante litis contest.*
12 *Sententia si feratur pro actore in interdicto vti possidetis, an obstet exceptio rei iudicatæ reo volenti agere vnde vi.*

a Qui præscriptione, idem summat hic do. Abb.p ola.

2 VEniens. Qui pręscriptione [a] completa priuilegium contrarium impetrat, & vtitur illo, præscriptioni renuntiat. si vero præscriptio non erat completa.malam fidem inducit, ideo nō præscribit.h.d.Et primo ponit cōnuentio abbatis. Secundo recōuentio Episcopi,ibi:prefatus vero.Tertio dissinit ibi crisma.& duo soluit obstacula. primum est ibi:
1 non obstante. secundū ibi nec obstare.¶ † No.j.practicā libelli in interdicto vti possidetis super iuribus incorporalibus: quia concludi pōt vt aduersarij eum non impediant per se vel per alium vti ipso iure incorporali.& etiā potes similiter notare secundum alium intellectum practicā libelli in confessoria vel negatoria.de qua etiā tangitur & ibi dixi in c.examinata.§.de iudi.& per Inn.& infra de verb.sig. Abbate.& de materia etiā per Bart.in l.j.ff.vti possidc. & l.si.eo.titu.& de materia confessorię & negatorię plene per eum l.si prius.ff.de no.ope.nun.¶ Item no.quod de omnibus quę possidentur debent solui decime. de quo in c.j.&
2 per totum.j.de deci.¶ † Itē no.quod interdum paro-
b chia sumit pro comitatu [b] & pro parte diœcesis.quandoq; vero sumitur pro parochia vnius ecclesię tantū, infra de paroch.c.ij.quandoq; pro Episcopatu.j.de dona.c.apostolicę.circa princ.vbi de hoc secundū Host.

b Pro comitatu. qd autē sit comitatus declarat hic do. Felyn. post Abbatē in prin.

3 ¶† Item no.quod de iure cōmuni perceptio decimarum videt spectare ad Episcopū.de quo.j.de decimis. dudum.& c.cum contingat.nam veritas est quod spectāt ad eum si percipiant extra limites alicuius ecclesię baptismalis inferioris. facit quod habetur infra de decimis .quoniā . secus si perciperentur intra limites alicuius ecclesię baptismalis inferioris:quia tunc spectant ad illam ecclesiā : non autē ad Episcopum : nec ad capellas subiectas ecclesię matrici seu baptismali: nisi aliud habeat priuilegium vel consuetudo.§.eo.ex transmissa.& ibi no.¶ Itē no.q in libello potest deduci etiā debitum per priuilegium.¶ Item no.quod nō vitiatur libellus, licèt in eum deducat exceptiue ius rei.de quo per Inno.in c.fi.§.de libel.obla.¶ Item no. quędā iura Episcopalis ordinis, quę licèt per inferiorem prelatum nō possint acquiri in ecclesiis sibi subiectis : potest tamen acquisitio fieri , vt illa possit à quo
4 magis velit Episcopo recipere.¶† Item no.a cōtrario sensu quòd collatio inferiorum ordinum non sacrorum non videtur esse mere Episcopalis ordinis , nam potest spectare ad inferiorem Episcopo, supra de eta. & qualita.cum contingat. & de priuil. Abbate.lib.vi. ¶ Item not.quod non est licitum accipere ordines ab Episcopo heretico, vel schismatico, vel excōmunicato aut suspēso ab officio.de quo i c.j.infra de schisma.
5 vbi plene per Inno.&.viii.q.i.In summa.¶† Item no: quod Episcopo suspenso vel nolente sine prauitate simonię ordines conferre non videt posse eius subditus sibi eligere Episcopum q habeat sibi ordines conferre nisi aliud habeat priuilegium vel cōsuetudo. de quo tangetur cum glo.¶ Item no.q iudex in sententia pro declaratione eius potest se referre ad Instrumēta in iudicio producta : facit quod dictum fuit supra de
6 excep.cum venerabilis.¶† Item no.q secundum priuilegium contrarium primo non valet, si de illo non facit mentionem.de quo plene in c.i.supra de rescrip. ¶ Et no.diligēter q licèt vbi priuilegium est solū contra ius cōmune vel etiā contra priuilegium cōtinens idem quod ius cōmune valeat. licèt non fiat mentio de iure cōmuni vel priuilegio:vt plene no.in d.c.i.tamen vbi priuilegium partim continet ius cōmune.& partim priuilegium contra ius, secundū priuilegium ex toto contra ius nō valet:si nō facit mentionem de priuilegio præambulo quod partim erat secundū ius, & partim cōtra.& sic nō tollit primum etiā quatenus cōtinebat in parte ius cōmune & est ratio. vt hic tangit Inno.qa si superior scinisset primum priuilegium fuisse moderatè concessum.& in certa parte seu certo casu reseruasset ius cōmune. similiter nō immutasset primum priuilegium quæ ratio cessat : qn ex toto priuilegium continet ius cōmune.licèt tunc propriè appellet priuilegium,cum priuilegiū dicatur quasi priuans legem.iij.dist.priuilegium.sed ideo dicit priuilegium : qa in forma priuilegii & aliorum priuilegiorū cōcessum. facit quod notatur in d.c.i.de rescrip.§.per Ioan.And.& per eundē de excessi.præla.c.vno.in.vi. ¶ Item no.quod super petitorio pōt pronuntiari quando in quocunq; euentu declarētur dubium cōcludit sufficientem causam pronuntiari.facit quod habetur supra de transactio.præterea.& infra qui filii sint leg. per tuas.¶ Itē no.quòd per acceptationē tituli oppositi pręscriptioni quis videtur renuntiare iuri ex pręscri-
7 ptione quęsito.¶ † Item not.q titulus superueniens iam inchoata præscriptione repugnans statui præscriptionis impedit omnino præscriptionem : quia videtur habere malam fidem volens intra limites ipsius tituli acquirere . facit quod no.Ioan.And.de priuile-
8 giis . cum personę.super vlti.glos.¶ † Item no.q non videtur reum posse eodem instanti vti contrariis defensionibus.de quo supra eo.auditis.¶ Item potes notare q conuentus interdicto vti possidetis potest reconueniri ab aduersario possessorio recuperandę . vt hic probatur secundum vnum intellectum:vel etiam petitorio secundum alium.¶ In gl.i.in fi.sed huic intellectui obstat, quia tunc non erat necesse allegate titulum prout fecit Abbas dum dixit sic in priuilegiis &c. sed dic secundum Inno.quòd ex superabundanti non de necessitate hoc fecit vel ex eo.quia ius cōmune faciebat cōtra eum.facit quod habetur infra eo.c.i.in.vi.posset etiam dici quod iste Abbas intentauit cōfessoriam.& sic iudicium proprietatis. & tunc non obstabit contrarium.¶ In glo.ii.in fi.quasi velit q de facto Rex dedit hic priuilegium : nec determinatur an de iure hoc potuerit,vel potest dici secundū Ioan.Andr.q iste Rex fuit sanctus vt litera innuit & erat forte Apostolicę sedis legatus.¶ In gl.postulauit. ibi:super secunda parte libelli.supple. quæ continebatur in decisa ante versum crisma , & mirabilis fuit

decisio

deciſio ſecundum docto. quia potius debuiſſe decidi
9 prima pars libelli, & poni ſecunda. ¶ † In glo. paſchalis. in fi. licèt aliqui teneant cum gloſſ. tamen Hoſti. tenet contrarium per iſtum text. quia licèt ordinarius fuerit excommunicatus, vel aliter ſuſpenſus non tamen de iure communi poteſt ſubditus ire ad alium quem, vult. vt eſt tex. in c. j. de ſupplen. negligen. prę la. in vj. & ideo clauſula hic appoſita ĩ priuilegio multum operatur. nec obſtant iura allegata in gloſſ. quia loquuntur in alio caſu. Item ibi: ꝓpter negligentiã delegati deuenitur ad ordinarium. ſed hic propter malitiam, ſeu delictũ ordinarii, vult ire ad aliũ extraneũ. ¶ In gloſſ. renuntiaſſe. in ñ. aduerte, quia poteſt intelligi, ꝙ priuilegium Alexand. erat contrarium præſcriptioni. vt tangit glo. ſequens ex eo, quia Abbas intẽdebat per præſcriptionem ſimpliciter acquirere, ꝙ clerici ſuarum eccleſiarum reciperent ſacramenta a quo vellent Epiſcopo, ſed priuilegium Alex. dicebat, qđ primo a diœceſano ſuo deberẽt recipere ſi eſſet catholicus, &c. vt in litera. & ſic contradicebat præſcriptioni. & ideo nimirum ſi tunc impetrando tale priuilegium, & vtendo videtur renunciari præſcriptioni, põt etiam intelligi ſecundo, ꝙ impetrabatur priuilegium. vt ſimpliciter clerici poſſent recipere ſacramẽta a quo velint Epõ. & tũc nõ vr̃ directè priuilegiũ cõtradicere ꝑſcriptioni, ſed potius concordare, tamen tunc eſt aduertendum, quia aut Abbas impetrat priuilegium intendens ſibi ius quærere per priuilegiũ. & tũc vr̃ renũciare iuri ꝑſcriptionis, q̃a aliàs priuilegium nõ poſſet operari. cũ id, quod ſit ſuũ ex donationis cã amplius fieri non poſſit ſuum. de fi. inſtru. inter dilectos. tamẽ iſto caſu poſſet præſcriptio de nouo inchoari. ſi fortè priuilegium eſſet minus iuſtum: quia etiam iuſtus titulus dat cauſam præſcribendi, quod tamen intellige, vt dictum fuit. ſ. eod. ſi diligenti. ſed ſi iuſtum eſſet priuilegiũ nõ eſſet neceſſaria ꝑſcriptio. licèt, vt dixi renuntiatum videretur præſcriptioni præambulæ. ſi autem impetret̃ priuilegiũ ad confirmationem præſcriptionis. & ſic non, vt ex priuilegio ius nouũ paret̃. ſed antiquũ cõfirmet̃, tũc ꝑ priuilegiũ nõ tollitur præſcriptio ex eo, q̃a tunc, ſunt adinuicem cõpaſſibilia, ſecus in aliis caſibus. de quibus. ſ. & ſic patet, ꝙ attendi dẽt, an illa de quibus dixit gloſſ. ſint adinuicẽ cõpaſſibilia, vel non. & ſi fiat poteſt quis eis ſimul vti, aliàs ſecus. ¶ In gloſſ. penulti. ibi: renuntiabat præſcriptioni. ſed quomodo potuit prælatus renuntiare ad præiudicium eccleſiæ. non videtur, qđ poſſit per id, quod hr̃ xii. q. ij. ſine exceptione. dicunt quidam, ꝙ hic impetrauit cũ conſenſu capituli. & idem potuit renuntiare, vel ſecũdũ Inn. hic agit̃ de modico præiudicio inquãtũ ꝑ hoc redditur ad iuriſdictionem ordinariã. cũ res de facili redeat ad naturam ſuã. xxxv. diſt. ab exordio. & l. ſi unus. §. pactus. ff. de pact. & ideo potuit hoc ſolus prę latus facere. facit, quod habetur. j. de dona. c. cæterum. vel ſecundum aliquos tenuit renuntiatio ex eo, quia facta fuit ex cauſa, vt Abbas effugeret indignationẽ diœceſani, arg. 1 ro. diſtin. cõtra morem. ſed in odium facit illud capitulum. vnde meliores uidentur ſolutiones præcedentes. ¶ In ead. glo. in fi. & ſic videtur uelle glo. ꝙ alius Epſ poſſet præſcribere: tamen requireretur titulus ſaltem talis q̃ daret cãm præſcribendi per id, qđ dictum fuit. ſ. eo. ſi diligenti. & quod habetur. j. eo. c. j. in 6. ſed aduerte, q̃a cum eſſet in ſimplici volun tate Abbatis, & clericorũ eligere Epiſcopũ, nõ videt̃ ꝙ ille electus poſſet præſcribere, q̃a hoc faceret, ut electus ab Abbate, & nõ tanq̃ vtẽs iure ſuo. ſed fortè gl. poſſet ꝓcedere, qñ iſte vteret̃, vt ex ſuo iure. facit, ꝙ hr̃
10 in l. ii. ff. quẽadmo. ſerui. amit. ¶ † Ex gl. tãgit hic Inno.

qđ ſi agẽs interdicto vti poſſidetis recõueniatur ꝑ aduerſariũ ĩterdicto recuperãdæ poſſeſsionis. & cõcludit ꝙ ſi prius cõſtabit de interdicto retinendæ ſuper illo feret̃ ſnĩa, & cõpelletur agens. ut interim deſiſtat a moleſtatione quouſcunque ſententietur ſuper interdicto vnde ui. facit, quod habetur. ſ. de cauſa poſ. cũ dilectus. ſi autem prius cõſtaret de interdicto unde ui, tũc fieret reſtitutio poſſeſſionis. & ſic non eſſet neceſſe inſtare ſuper interdicto uti poſsidetis. ſi autẽ ſimul cõſtaret de utroque, tunc ponit gl. opiniones, una eſt, ꝙ feratʳ ſententia pro utroq;, ſeu ſuꝑ utroq;: & ſic pro agente in interdicto uti poſsidetis, & pro agente in interdicto, unde ui: tamen dicit. quod mandabitur executioni ſolũ ſuꝑ interdicto unde ui. ꝑ id, quod habetur in ſimili. de cauſa poſ. cum dilectus. & ſcđm hoc ſnĩa lata ſuꝑ interdicto uti poſsidetis ſolũ proficeret quo ad expenſas. ¶ Secunda fuit opi. quod nulla, tũc promulgabitur ſententia ſuper interdicto uti poſsidetis, & ſic intelligit. l. j. §. fi. ff. uti poſsidetis. ubi dicit̃, ꝙ non competit interdictum uti poſsidetis. illi q̃ ui aut clã, uel præcario poſsidet ab aduerſario, & ꝙ cõtra eũ nõ debet uincere. ſed prima opi. plus placet Inn. q̃a ſecundum ſecundam ſequeretur, ꝙ ſpoliatori licitum eſſet turbare impune ipſum poſsidentẽ, quod nõ uidet̃ uerum, q̃a etiam prædo permittendus eſt pacificè poſſidere donec euincatur poſſeſsio ab eo. per id, quod habetur. ſupra. de reſti. ſpo. in lr̃is, & ſic datur ſibi interdictũ ſi ſpoliet̃ ꝓ ipſa poſſeſsione recuperãda, vt d. c. ĩ literis. & ſic fortius videtur ſibi dari interdictũ retinẽdæ ad manutenendam poſſeſsionem. ar. l. j. §. qđ ait. ff. de ſuperficiebus. & l. inuitus. §. cui damus. de regu. iuris. ¶ Item quia ſi ipſi ſpoliato licitum eſſet turbare, eadẽ ratione licitum eſſet ſpoliare quod tñ eſt falſum. l. ſi quis in tantã. C. vnde vi. & l. ſi quis ad ſe fundum. C. ad l. Iul. vnde vi. & facit quod habetur in l. cum a te. ff. de vi & vi ar. Item quia ſecundum eum conſtat ſpoliatũ moleſtantẽ male feciſſe turbãdo, ergo debet puniri. aliter autem nõ poteſt puniri, niſi interdicto vti poſſidetis: q̃a non per actionẽ iniuriarum, vt quidam ſomniauerunt ſecundum eum: quia illa actio prodita eſt ad vindictã tñ. & ſic per illã non conſequeret̃, vt aduerſarius ceſſaret a moleſtatione, nec ẽt per officiũ iudicis, q̃a illud tanquã ex ordinariũ nõ cõpetit, vbi locum hẽt ordinarium. l. in cauſæ. la. ii. ff. de mino. & ſic videt̃ ꝙ puniri debeat per ipſum interdictum vti poſſidetis. ſed tũc obſtat. d. l. i. in fi. ff. vti poſſidetis. vbi dr̃, ꝙ agẽs illo interdicto vti poſſidetis. non debet vincere a quo poſſidet. & ſic vr̃ ꝙ non ſit ferenda ſententia pro ipſo q̃ egit vti poſſidetis. contra illum a quo vi poſſidet. & ſic videtur ꝙ ſcđa opinio ſit melior. ſed rñdet Inno. ſubſtinendo primam, ꝙ inquantũ in d. §. dicit̃. qđ non debet vincere, debet intelligi, cũ effectu. & ita contingit in caſu propoſito: quia ſi de vtroque conſtat. licèt ſententiet̃ ꝓ vtroq;: tñ illa ſnĩa, quæ ferret̃ in vti poſſidetis mandabit̃ executioni. & ſic per eum prodeſt. facit in argumentum quod hr̃. j. ti. c. cum aliquibus. ſed illa quæ nõ ferret̃ in vnde vi bene mandabit̃ executioni. facit quod habetur. ſ. de cauſa poſſeſſionis, & ꝓprie. cum dilectus. ſed certe iſta reſponſio non videtur tuta per illum tex. qui ſimpliciter, & indiſtinctè dicit ꝙ nõ dẽt vincere. & ſic indiſtincte vr̃ debere intelligi. j. de priuile. quia circa. & quia licèt præualeret in executione ſententia lata ſuper interdicto vnde vi quo ad reſtitutionẽ poſſeſſionis, & quo ad hoc, vt in futurũ non poſſit dicere ille qui egit vti poſſidetis ſe moleſtari, tñ nõ video rõnẽ, qñ ſaltẽ nõ dẽret hr̃e effectũ, & executionẽ ſuꝑ cõdẽnatione intereſſe rõne turbationis ꝓteritę ad quã ẽt fieri dẽt cõdemnatio in dicto interdicto.

vt legit̃,& no.§.de proba.licèt causam,& l.j.C. vti possidetis.& per Bar.in l.si duo.ff.vti possidetis.l.j.§.j. eo. ti.vnde fortè Inno.propter hoc dedit aliam solutionẽ, quòd illa lex prima.§.fi.inquãtum dicit, ꝙ non debet vincere,debet intelligi quando contra agentẽ vti possidetis,fuit opposita exceptio spoliationis.nam tunc si probetur,repellitur ipse agẽs,vti possidetis.supra.de ordi.cogn.c.ij.& c.fi. secus qñ nõ fuit opposita exceptio, sed simpliciter fuit actum interdicto vnde vi. quia tũc nõ debet retinere repulsionem,ex quò non excepit.vt in d.c.ij.sed do.Ant.hic dicit,ꝙ licèt nõ fuerit opposita exceptio spoliationis in principio. tamem quandocunq; poterit opponi ante sententiam: quia secundũ eũ videtur esse exceptio perẽptoria.& ideo debet posse opponi ante sententiam.l.peremptorias.C. sẽtẽtiã rescindi non posse.& no.supra.de exceptio.c.exceptionem.sed certè istud non videtur procedere quando iã esset conclusum in causa per ea,quæ habentur de fi.instru.cum dilectus. & quod no.gl.in d.c. exceptionem. sed vbi non esset conclusum.tunc posset procedere dictum dn.Ant.tenendo,quòd ista exceptio spoliationis possit opponi in vim peremptorię,& sic ad merita contra agentem vti possidetis. de quo infra statim dicam. & ideo dicit,quod uidetur tunc si opponatur dicta exceptio.& constet de violentia,quod non debet vincere agens vti possidetis.sed potius debet reus absolui ꝑ illum textum in d.l.j.§.fi.nec obstat ratio Inno.dũ dicit,quod secundum hoc licitum fuit turbare.& sic eadem ratione esset licitum spoliare,quod est falsum,quia respondet,quòd aliud est in spoliatione, quia spoliatio secũda purgat primum vitium spoliationis.l. si quis ad se fundum.C.ad legem iul.de vi pub.& facit,quod no. in d.c.in literis.sed non sic in turbatione, nam minus est turbare quàm spoliare:& sic non est eadem rõ.ideo de vno ad alium non infertur argumen.l. papinianus. ff.de minoribus.& j.qui filij sint legit.per venerabilẽ. & per hoc etiam non obstat inquantum dicitur,quòd si spoliato datur remedium ad recuperandum: fortius dari debet ad defendendũ:quia imo maior est ratio dãdi ad recuperandum: quia tunc purgatur vitiũ per secundam spoliationem, sed non sic per turbationem. non obstat etiam,quòd iniuste facit turbando:quia verum est donec liqueat de violentia, sed liquidata violentia,non censetur iniuste fecisse.per ea quæ habentur in d.l.j.§.fi.& sic patet ex prædictis spoliatum posse turbare ipsum spoliatorem. sed non est licitum ex interuallo ipsum spoliare.& hoc videtur etiam tenere
11 in d.l.j.§.fi.¶†An autem exceptio spoliationis debeat opponi in principio ante litem contestatam. an uerò etiam possit opponi post.Inn.hic notabiliter dicit, q̃d debet opponi ante litis contestationem.& si in vim ꝑemptoriæ excipiat non poterit obtinere sentẽtiam ꝑ se:quia sic sequeretur, quòd ei licitũ esset molestare. quod non videtur verum:nec etiam feretur pro agente vti possidetis,quia contradiceret.d.l.i.in fi.& sic tũc nulla sententia feretur, nec pro agente vti possidetis. nec pro excipiente.Sed certè hoc videtur contra mentem.d.l.i.in fi.inquantum vult,quòd non debet agens vincere.& sic videtur velle,quòd reus absoluatur. nec obstat,ꝙ non debet spoliato esse licitũ molestare:sicut non est licitum spoliare:quia non est bona æquiparatio,vt superius dixi.& plus videtur dicere Bar. in d.l.j. in fi.quod exceptio spoliationis debet opponi in vim peremptoriæ:quia iura de hoc loquentia uidentur respicere merita.nam dicunt,quòd opposita dicta exceptione non debet actor uincere. ut patet in d. l.i. sed certè satis puto procedere. quod nedum in uim perẽptoriæ potest opponi ad merita causæ.sed etiam in uim dilatoriæ ad processum.per ea quæ habentur in c.ij.& c.fin.§. de ordinis cognitio. ¶†An autẽ si feratur sententia pro actore in vti possidetis. obstet exceptio rei iudica.reo uolẽti agere,vnde vi.pro eadem re.dicit Innoc.quod non,quia variatur actio.i& etiam finis,cum ad aliud agatur interdicto,vnde vi pro eandem re. & aliud fuerit actum interdicto vti possidetis,& ideo non debet obstare exceptio rei iudica. l. cum quæritur. ff. de exceptio. rei iudica.& quod notatur.supra.de exceptio.c. pen. sicut nec etiam obstaret si ageretur petitorio per ea q̃ habentur in l.naturaliter. §. nihil cõmune.ff.de acquiren.possessio. secus,quando primo actũ esset petitorio, quia tunc obstaret sentẽtia postea agẽti in possessorio. per id, quod habetur. supra.de causa possessionis. cum dilectus. quod intellige, quando sententia lata in petitorio fuit declaratoria. ita, quòd notoriè constar de proprietate aduersarii. ideo, tunc obstaret volenti agere possessorio. de restitu.spolia.ad decimas. lib. vj. quando autem dicatur quis vi clam, vel præcario possidere ab alio,vel ab aduersatio.Inno. hic dicit, quòd licèt multum laborauerit Azo in summa vti possidetis,in ponendo exempla,tamẽ ipse simpliciter intellexit, quod dicor possidere a te vi, quando per violentiam tibi abstuli,& sic de aliis.sed tu adde, quod non sine ministerio Azo laborauit,vt plenè declarat Barto.in d.l.1.§.fina. nam quo ad sententiam ferendã pro reo nõ fuit necesse laborare in exemplis. vt dixit Innocẽ.si actor possidet vi,clam,vel pręcario ab ipso reo,sed respectu agentis uti possidetis. quia ille nõ potest obtinere:nisi possideat tempore litis contestat.§. retinendæ. instituti. de interdi. & not. supra. de probatio.licet causam. ideo tunc difficile est videre quomodo agens possit obtinere contra reum qui possidet vi,clam,vel præcario ab ipso agente, sed potes exemplificare per ea quæ posuit Azo in dicta summa, & plenius per Bar.in d.l.1.§.fi.C.Et no. etiam ex supradictis,quòd Innocen.videtur restringere. l. 1. in fine.ff.vti possidetis. quando obijcitur exceptio spoliationis, seu violentiæ ad processum.secus, quando ad merita causæ. Itẽ secus, quando non opponeretur exceptio. sed actum fuisset interdicto,vñ vi contra agentem vti possidetis. ¶ An autem bene dicat, patet ex superius dictis, quia certè non videtur ex toto bene dixisse. licèt possit substineri,quòd ad processum possit opponi. Item etiam aduerte inquantum Inn. vult, quod non feratur sententia contra exceptionem in vim peremptoriæ ex spoliatione,videtur quodammodo sequi, quod permittat spoliatum molestare, ex quo etiam non fertur pro agente vti possidetis. quod tamen hic ipse habet pro absurdo. & ideo dictum suũ non uidetur procedere. ¶ Vltimo aduerte, quia Innocen. videtur velle, quod si Abbas præscripsisset nõ competeret sibi actio contra Episcopum ex eo, quia publiciana non datur contra dominum.l.penultima. ff.de publicia.cum ibi notatis. sed certè, vt hic tangit dominus Antonius Abbati competeret utilis rei uendicatio ꝑpter præscriptionem.ut plenè legitur,& notatur in auth.nisi tricẽnalis.C.de bonis maternis. quæ utilis eũ cõtradicit directè actioni præfertur ipsi directè. ut patet in toto titulo. de rescript. & usucapioni. C.& ff. de materia, an,& quando vtilis pręferatur directę,tangitur per gloss.in l.procuratorem. ff. de procurato.& ibi plenius per Bar.

S V M M A R I V M.

1 *Fides accipitur multis modis.*
2 *Peccatum:& delictum quomodo different.*
3 *Synodus quid sit.*
4 *Nulla præscriptio etiam a iure ciuili inducta procedit absque bona f. de*

na.fide, & nu. 9.

5 *Leges cassare, & constitutiones statuta, & consuetudines peccatum nutrientes spectat ad Papam.*

6 *Bona fides a principio non sufficit si ante impletam præscriptionẽ mala fide superueniat.*

7 *Præscriptio ad hoc, vt interrumpatur propter defectum bonæ fidei requiritur, quòd quis habeat conscientiam rei alienæ.*

8 *Fides, quandoque capitur pro conscientia. & nu. 1.*

10 *Mala fides autoris, an habeat nocere vniuersali successori.*

11 *Successor hæreditarius debet liberare animam defuncti.*

12 *Error iuris, an proficiat ad vsucapionem, seu præscriptionem.*

13 *Præscriptio longissimi temporis non erat inuenta tempore digestorum.*

14 *Bonam fidem habere quis dicatur.*

15 *Bona fides, an præsumatur in præscriptione rerum incorporalium.*

16 *Mala fides quomodo probari debeat.*

17 *Præscriptio, an tollat effectum naturalis obligationis.*

18 *Bona fides, an sufficiat ad præscriptionem.*

19 *Titulus qualis requiratur ad præscriptionem.*

20 *Bonæfidei possessor dicitur ille qui cogitatione domini possidet, & sic putat se dominum.*

21 *Bona fides, an præsumatur.*

22 *Mala fides inducitur ex denuntiatione facta post contractum.*

23 *In præscriptione libertatis seruitutis vrbanæ, an præsumatur bona fides.*

24 *Præscriptio.xxx.vel.xl.annorum, an procedat cum mala fide.*

25 *Testator si mandat creditoribus testamentariis, quòd satisfaciãt creditoribus suis, an possint satisfacere illis contra quos erat prescriptum.*

26 *Statutum si dicat, quod si debitum non petatur intra decem annos præsumatur contractus simulatus, & ex eo agi non possit, an valeat.*

27 *Et, an stante, seu præsupposita validitate statuti si creditor audiatur, an teneat processus. & nu. 32.*

28 *Emphyteuta non soluens canonem intra tempus debitum cadit ipso iure a iure suo si dominus voluerit, & potest dominus autoritate propria rem apprehendere.*

29 *Præscriptio cum mala fide non procedit in cautionibus realibus secus in actionibus personalibus.*

30 *Præscriptio in nulla parte temporis debet habere cõscientiã rei alienæ.*

31 *Per præscriptionem longissimi temporis etiam sine titulo dummodo interueniat bona fides, an requiratur dominium.*

33 *Per præscriptionem, an tollatur naturalis obligatio.*

34 *Dominium, an requiratur per præscriptionem.*

35 *Præscriptio, an dicatur interrupta. si quis tempore præscriptionis habuit conscientiam læsam, & postea incipiat habere non læsam.*

36 *Præscriptione pendente si quis incipiat dubitare, an res sit sua, & habeat iustam causam dubitationis, an censebitur bonæfidei.*

37 *Præscribibi possunt res immobiles ecclesiæ solum spatio.xl. annorum, & quid de rebus mobilibus, & quid de rebus propriis patrimonialibus clericorum.*

38 *Res clericorum, an quo ad pedagia, & collectas gaudeant priuilegio rerum ecclesiæ.*

39 *Res clericorum præscribuntur spatio.xxx.annorum.*

a QVoniam. a Possessor malæ fidei nullo
b tpe pscribit. h.d. Et diuiditur
in quatuor partes principales. Nam primo
ponit constitutionis causam. Secundo constitutionem. Tertio infert ex causa. Quarto concludit.
secunda ibi synodali. tertia ibi cum generaliter. quar
1 ta ibi, vñ uportet. ¶ † In tex. ibi ex fide. accipitur hic fi
des pro conscientia, vt tangitur in gl. 1. quomodo au
tem multis modis sumet fides tangit p glo. s. de sum.
2 tri. & fide catho. de quo dicendum est, vt ibi. ¶ † Item
in tex. peccatũ. q differẽtia sit inter peccatũ, & delictũ
3 tãgitur p gl. in regula peccatum. de re. iur. in 6. ¶ † Itẽ
ibi synodali. hic accipitur synodus pro generali consi
lio autoritate Romani Pontificis congregato. facit,
quod habetur. supra. de iureiu. ego. N. & quod ibi no.
per Ioan. And. quandoque vero sumitur pro concilio
prouinciali autoritate Archiepiscopi cõgregato. xviii.
dist. Episcopus, & c. si Episcopus, & sequenti quando
que vero sumitur pro consilio prælatorum totius diœ
cesis autoritate Episcopi congregato in c. vt apostolicæ. de priuil. in 6. ¶ Item ibi: iam canonica, &c. dupliciter potest exponi. vt tangitur in gl. pe. Item ibi: rei hẽat conscientiam alienæ, ponderanda, sunt hæc uerba ,p pter inferius dicenda. ¶ Not. illud uulgarum, quod omne, quòd non est ex fide est peccatum. quod qualiter debeat intelligi tangitur in glo. j. ex qua potest ẽt colligi, q omne, qđ nõ est s'm cõsciẽtiã est peccatum.
4 ¶ † Item not. q nulla præscriptio etiam a iure ciuili in
ducta procedit absque bona fide. & ex hoc no. q Papa
hic vr derogare iuribus ciuilis inquantum dicunt cõ
trarium. & per hoc etiam not. casum in quo canones
præualẽt legi ciuili ẽt in foro ciuili, qñ uidelicet cano
nes ordinanẽ ad tollẽdũ peccatum. quod lex ciuilis p
mittit, in regula possessor. de reg. iur. in vj. & gl. & pec
legistas in l. priuilegia. C. de sacrosan. eccl. & p Io. An.
5 p Io. Cal. in c. j. j. de ope. no. nuntia. ¶ † Item no. qđ ad
Papã spectat cassare leges, cõstituriones, cõsuetudines
statuta, q nutriunt peccatũ. facit, qđ habetur. supra. de
cõsue. c. penul. & fi. & no. q hoc vr verum, quando nu
triunt mortale peccatum. & sic a contrario, secus vide
reẽ si veniale peccatum nutrirẽt: tñ dicas idẽ si nutriãt
ueniale peccatũ. & sic non debet sumi argumẽtũ a cõ
trio sensu. qa resultaret iuri cõtrius intellectus. p ea q no.
s. de ele. publicato. & p Io. An. & p gl. de ętа. & qual. c.
1. in 6. & per id, quod habetur in l. ii. C. de condi. inser.
& in l. conuẽticulam. C. de Epis. & cle. sufficere enim
uideẽ, qđ tendat in deteriorem exitũ aĩæ constitutio,
uel consuetudo, ut non ualeat, sicut in simili dicitur
de iuramento, quod nedum non ligat, qñ nutrit mortale peccatum: sed etiam non ligat, quando tendit in
aliquod detrimẽtũ aĩæ, uel in deteriorem exitũ, & sic
etiam si nutriat peccatum veniale: quia illud non potest seruari sine aliquo detrimento animæ. ideo nõ ligat. ut legitur, & no. xxii. q. iiii. in c. si aliqd. p gl. Archi.
& per Io. An. in no. de pac. q uis. libr. 6. & tangit etiam
6 d. Ant. supra. de iureiu. si uero. ubi ẽt dixi. ¶ † Item no.
quòd de iure canonico non sufficit bona fides in prin
cipio, si superueniat mala fides ante præscriptionẽ cõ
pletam. facit. j. de reg. iur. possessor. lib. 6. & qđ ibi no.
secus tamẽ uidetur de iure ciuili. l. unica. C. de usucapione transfor. sed in hoc uidetur præualere ius canonicum etiam in foro ciuili. cum sumus in materia
peccati per ea q. supra. dixi. secus uidetur si post cõple
tam præscriptionẽ superuenier per ea q no. supra. eo.
vigilanti. per glo. & doc. & per Ioan. An. in Mercu. super regula possessor. & tangitur hic in gl. fi. Et ex pdi
ctis no. q ubi res deuenit ad casum de quo nõ posset
incipere, uitiaẽ qñ est de pendẽti. secus si sit in rẽ perfecto: de quo Brocardo per Bar. in l. pluribus. §. & si pla
7 ceat. ff. de uerb. obligationib. ¶ † Item no. q ad hoc, ut
interrumpatur præscriptio propter defectum bonę fi
dei ur requiri, q quis habeat conscientiam rei alienæ. & sic ur q alias procedat præscriptio. & p hoc uide
rur posse inferri, q nõ interrumpatur præscriptio. licèt
superueniat probabilis dubitatio si aliter non habeat
conscientiam rei alienæ, de quo tangetur cum gl. fi. &
hęc sufficiant pro notabilibus. ¶ Venio ad glo. Et opponitur primo pro citatione primę glos. & uidetur,
quòd text. istę non procedat inquantum dicit, quod
omne, quod non est ex fide est peccatum. nam cõstat
matrimonium contractum inter infideles non esse ex
fide: ex quò infideles sunt, & sic fidẽ nõ habent, & tñ
nũ peccant cõtrahendo matrimoniũ, nec in tali matri
munio dr esse peccatũ. j. de diuortiis. in c. gaudeamus.
ergo litera videtur magis loqui huius timore facta est
8 gl. 1. quæ dicit † qđ hic accipiẽ fides pro cõscientia, &
sic erit sensus, q id, quod non est ex fide, hoc est s'm cõ

a Possessor malæ fidei. istud c. est malleus legũ loquẽtiũ de pscr. quę possit pcedere cũ mala fide, & sine ti. & in summatione huius c. oẽs doct. sunt vnanimes ac un. tenoris. & ad declaratione hui' c. uide do. Ant. in sua summa de præscri. ubi theologaliter loquit.

scientiam est peccatnm. & hoc modo etiam exponiẽ
in §.ex his,& in §.illud.& in c.literas. alleg.in gl. facit
quod habetur infra de simonia.per tuas. el.ij. secundũ
hic non obstat cõtrariũ,q̃a matrimonium consectum
inter infideles non est contra conscientiam. ideo non
est peccatum. quomodo autem multis modis snmi-
tur fides remissi in notabilibus. ad not.per gloss.super
9 rubri.de sum.trini.¶ † Venio ad secundam glo.& op-
poniẽ cum illa,& videtur, quòd imo cum mala fidè
procedat præscriptio. per id, quod habetur in c. cura.
j.de iure patro.glo.non soluit hic,sed in contrario dat
plures solutiones. vna est, quòd ibi procedat præscri
ptio propter scandalum, quod esset in aduocando tẽ,
sed certe ista solutio non est tuta,q̃a propter scandalũ
non est fiendum aliquid cum peccato.per ea quæ ha-
bentur.j.de regu.iur.qui scandalizauerit. vnde secun-
da fuit solutio,quòd vbi præsumitur Episcopum taci
tè cõsentire eo ipso,ꝙ tacuit,& nõ contradixit,sed cer
te,tunc non essent tuti illi clerici virtute præscriptio-
nis,sed virtute taciti consensus cuius contrarium uult
ibi litera. ¶ Vnde alii tertio dixerunt,ꝙ ibi illi clerici
erant in possessione bonæ fidei, & quia non erant illi
quibus donatio fuit facta,sed successores eorum. & iõ
præsumũtur habuisse bonam fidem, quia repererunt
prædecessores fuisse in possessione, & crediderũt eos
habuisse.argum.l. qui in alterius. ff. de re iudi. & j. de
reg.iur.cum quis lib.vj.& ex ista solutione potes no-
10 tare, † ꝙ mala fides autoris non nocet etiam vniuersa
li successori. quod videtur esse contra ea q̃ habenẽ in
l.eum hæres.ff.de diuersis præscriptio. secundum Dy.
in regula possessor.de reg.iur.in vj.dicit,ꝙ illud proce
dit de iure ciuili,secus de ęq̃tate canonica. & pro Dy.
bene facit,q̃d no.glo. in d.c.cura.in vlti.solutione.sed
do.Ant.in c.si diligenti.supra.eo.dicit, q̃d ẽt de iure
canonico videtur,ꝙ mala fides autoris habeat nocere
vniuersali successori,quia tenetur purgare animã de-
functi a peccato.per id,quod habetur in c. fina. infra.
de sepul.¶ Potes dicere pro concordia, quòd quidam
est successor vniuersalis qui succedit ratione iuris hę-
reditarij,& tunc possit procedere opi.do. Anto.quidã
vero est successor uniuersalis qui non succedit ratio-
ne iuris hæreditarii.Sed aliàs habet titulum a superio
re habente potestatem conferendi,vt contingit in prę
lato,vel alio beneficiato qui succedit alteri in prę̨latu
ra,vel beneficio,quia in illis nõ habet locum succes-
sio hæreditaria,vt supra.de filiis præsbyte.ad extirpan
das,& tũc possit procedere opi.Dy.& gl.in d.c.cura.q̃
etiam ibi posuit Innoc.hoc enim casu satis est, quòd
11 † successor hr̃ditarius sit obligatus ad purgãdum ani-
mã defuncti: ideo sucessor non hæreditarius non tene
bitur. ¶ Quarta solutio dari potest,ꝙ etiam primi fue-
runt in bona fide: quia fortè putauerũt donationes va
12 lere: & si dicatur sic putãdo errauerunt in iure: & † er-
ror iuris nõ proficit ad vsucapionem, seu præscriptio-
nem.l.nũq̃.ff.de vsucapio.& sic vr̃.q̃d hæc solutio nõ
procedat,responderi potest,ꝙ illud est verum in vsuca
pione triẽnali, & in præscriptione longi temporis in
quibus non sufficit bona fides, sed requiritur etiã iu-
stus titulus.l.celsus.ff.de vsucapio.secus in præscriptio
ne longissimi tẽporis videlicet.xl.annorum s̃.eo. in c.
de quarta.videtur,q̃d non noceat:imo proficiat error
iuris in tali præscriptione: licèt olim secundũ tempo
ra.ff.nõ ꝓficeret error iuris ad vsucapionẽ,vel præscri
ptionẽ:sed põt dici,ꝙ illud erat,q̃a s̃m tp̃s.ff. non erat
13 † inuẽta p̃scriptio lõgissimi tẽporis,vt no.gl.in l. nõ so
lũ.ff.ex q̃bus causis maio.aliàs incipit.l.Iulia. & in l.q̃
occidit.ff.ad le.aquil.& sc̃d̃m tẽpora.ff. non procede-
bat p̃scriptio sine titulo.l.celsus.,ff. de vsucap. & istud
videreẽ posse ꝓbabiliter sustineri.tñ gl.vr̃ velle cõtra
rium in c.apostolice.j.de dona.vbi videtur velle,quòd
vbi agitur de præscriptione rei ecclesiæ in qua, vt di-
xi requiritur præscriptio quadraginta.ann.ꝑ.e.de quar
ta.s̃.e.non proficiat error iuris. & idem uidetur ẽt vel-
le Archi.x.q.iij.quia cognouimus,& ẽt Pau.& Ioã.de
ligna.in cle.j.de rebus eccle.non alienan.& ideo hæc
quarta solutio non est sine dubitatione:licèt,vt dixi vi
deaẽ posse sustineri per ea quæ.s̃.dixi.¶ Aduerte.tñ,ꝙ
nõ pręsumeretur error iuris in dubio:quinimo potius
pręsumitur quem scire iura. per ea quæ habentur in
c.j.supra.de consti.& in l.leges.C.de legi.& per conse
quens pręsumeretur esse in mala fide. facit, quod not.
ꝑ gl.in l.quẽadmodũ.C.de agri.& censi.lib.xj.& ꝙ no
taẽ in regula.qui contra iura. & de re.iur.in vj. sed vbi
ex circunstantiis appareret eum errasse in iure, quod
interdum esse potest:vt colligi potest ex his quæ not.
Bart.in l.2.ff.de confes.& facit etiam,quod habetur in
simili in l.si adulterium cum incestu.§.idẽ pollioni .ff.
de adul.tũc ꝓcedere posset ꝙ s̃.dixi : q̃a tũc posset dici
esse in bona fide : & sic uidereẽ,quod posset præscrib-
re,quando agitur de pręscriptione longissimi tempo-
ris : tamen vt dixi iste intellectus non est sine dubita
tione propter ea quę superius dixi. ¶ Quinta solutio
potest colligi ex his quæ posuit Inn. in d.c.cura. in gl.
penul. videlicet, ꝙ vbi pręscribens fundat se ex mera
negligentia non petentis, tunc currit præscriptio, q̃a
in odium negligentium ius,seu habens potestatẽ iu-
ris condendi super temporalibus potuit inducere hãc
præscriptionem. & sic intelligatur ibi secundũ Inno.
secus vbi se fundat ex mera possessione,& ita intelliga
tur,& limitetur tex.iste.sed certè iste intellectus videẽ
esse cõtra tex.istũ qui loquitur simpliciter,& indistin-
ctè, qui dicit præscriptionem procedere nõ posse sine
titulo, & bona fide. & ideo non videtur, q̃d præscri-
bat etiam si habens malam fidem alleget negligentiã
non petentis.¶ Aduerte tamen,quia dictũ Innoc.pos-
set intelligi, quando ageret de præscriptione actionis
personalis:quo casu cum ex mera negligentia proce-
dat præscriptio potest esse dubium. An tunc procedat
dictum Innocen.propter ea quæ notat Bartol.in l. seq
tur.§.si viã.ff.de vsucapio.& ꝙ dicetur cum glo. seq.&
sup ea.Et aduerte inquantum dixi bonam fidem sur-
gentem ex errore iuris nõ proficere ad vsucapionem
triennii,vel longi temporis, vel etiam longissimi se-
cundum aliquos videtur limitãdum nisi esset error iu
ris ꝓbabilis, per id,quod legitur,& notatur in c.cum
dilectus.j.de consuetu.& quod ibi tangit do.Anto. &
quia etiã talis error uidetur ęquiparari errori facti. ut
uoluit Ioan.And.infra.c.unico.de postula.præla. in 6.
¶ Item limita etiam illud esse uerum,quando est sim-
plex error iuris: secus si esset admistus cũ errore facti:
& ex illo insurgeret, quia tunc non noceret etiã quo
ad p̃scriptionẽ:patet exemplũ in l.si vir uxori.ff.ꝓ do-
nato. qñ uidelicet uir donat uxori rem quæ uerè est
aliena,& nõ ipsius uiri:cũ tamen uxor putet illam es-
se ipsius viri, & sic erat in facto, & successiuè in iure
inquantum putat donationẽ posse fieri inter virũ,&
vxorẽ,tñ quia concurrit eror facti cũ errore iuris pro-
cedit vsucapio in re mobili:& p̃scriptio in re immobi
li,vt patet in d.l.si vir.& ibi etiam not.per Dy. & Bart.
& facit ẽt,q̃d not.Dyn.in regula.possessor. & in regu
la.iuris ignorantia.de reg. iur.in vj. Et adde etiam in-
quantum fecit differentiam supra inter successorẽ vni
uersalem ratione iuris hr̃editarii,& aliũ vniuersalẽ suc
cessorem,q̃d idẽ videẽ in effectu ẽt voluisse do.Anto.
14 supra.eo.i c.si diligenti. ¶ † Vlterius redeo ad gl. & q̃
ro cum illa quis dicatur habere bonam fidẽ.gl.hic re
mittit

mittit in c.ſi diligenti.ſ.eo.in notula,ſeu gloſſ.quæ incipit illud generaliter.& concludit,quòd præſumitur in dubio bona fides: niſi probetur contrarium. de quo etiam per glo.in gl.præallega.c.ſi diligenti, ſed hic aduertendũ eſt,quia Inno.variauit in hoc articulo. Nam in c. ſi diligenti. tenuit idem ,quod ibi , & quod proxime dixi:ſcilicet , ꝙ præſumitur in dubio bona fides niſi contrarium probetur,ſed in c.ij.in gloſſ.quæ incipit,per monachos.circa fi.ſupra.de reſti.in integ. & ẽt Archidia.in c.j. de præſcrip.in vj.dicit oppoſitum:vnde dicunt prædicti,ꝙ licèt quilibet p̃ſumatur bonus niſi probetur contrarium,vt in c.ſi.ſupra. de præſumpt. & in c.vnico.ſ.de ſcrutinio:non tamen ſic eſt in bonę fidei poſſeſſore.quia oportet ad hoc , vt præſumat̃ bonæfidei,ꝙ habeat iuſtum titulum,vel ꝙ probabilibus rationibus quęſiuerit poſſeſſionem.alleg.ff.de libe.cã. l.igitur.§. ij.& l. liberis.§. fina. vel quod longo tempore fuerit in poſſeſſione.ff.de acquit.poſſeſ.l. poſſideri.§.ſi ſeruus.& quod dicatur longum tempus arbitrio iudicis dicunt relinquendum.argu.l.j.§.fina.ff.de iure deliberan.& ſ.de officio delega.in c.de cauſis.Iaco.de Are.& Cyn.in l.penulti. de præſcrip.longi tempo.dicunt, quod ſi aliquis habet titulum,præſumitur bona fides,aliàs præſumitur mala fides : niſi aliud probetur propter,ꝙ præſumi debeat bona fides,per id,quod legit,& notatur in l.fina.C.vnde vi.Bar.in l. celſus.ff.de vſucapio.dicit,qđ in eo qui habet titulum verum, vel putatiuum etiam errore iniuſto præſumitur bona fides per.l.igitur.§.poteſt.ff.de libe.cauſ.i.p id,quod notatur in l.ſi fur.§.j.ff.de vſucap.& vt patet ex ibi notatis p eum,ꝙ dixit de titulo putatiuo errore iniuſto , vt cauſet bonam fidem videtur intelligendum quo ad acquiſitionem fructuum, non quo ad vſucapionem, ſeu præſcriptionem : plus etiam dicit in d. l. celſus. ꝙ etiã ſi quis nullum habeat titulum pręſumitur bona fides. alleg. gloſſ. in l. ſi quis emptionis , in verſi. detinuerit.C.de p̃ſcr.xxx.ann.nõ ẽin cum niſi appareat alium fuiſſe antiquiorem poſſeſſorem præſumeretur bona fides:etiam ſi aliter non appareat de titulo , & plus etiã dicit , quòd etiam ſi appareat alium fuiſſe antiquiorem poſſeſſorem:tamẽ illam allegationẽ de antiquiore poſſeſſore non poterit facere,niſi antiquior poſſeſſor.arg. l. loci corpus.§. competit. ff. ſi ſerui.vendi. & hoc etiam ſequitur do.Anto.ſupra. eo. ſi diligenti. dixit etiam Bartol.in d.l.fi.C.vnde vi. quod lapſis. xxx . annis. præſumetur retro quem fuiſſe bonæ fidei per illum tex.ſed aduerte, quia Bart.videtur in multis male dixiſſe.& primo inquantum dicit,quòd vbi quis nõ hẽt titulũ præſumatur bona fides.nam hoc contra. d. l.fina.C.vñ vi.eo enim ipſo,quòd apparet rẽ eſſe alienam,& per ipſum poſſeſſorem occupatam : licèt non appareat de antiquiori poſſeſſore : quia fortè poſſeſſio erat vacans.Tamen ſtat ratio illius literæ : quia debuit ſcire,ꝙ ex quò non erat res ſua nõn fuit licitum occupare:& ſic occupando fuit in mala fide.& pro hoc etiã quod no.Inno.in d.c.ij.Nec obſtat gl.in dicta.l. ſi quis emptionis. quia non dicit id,ad quod Bar.alleg.videlicet,quòd bona fides præſumatur in nõ habente titulum:ſed bene dicit,qđ poſsibile,ꝙ licèt nõ hẽat titulũ habeat tamẽ bonã fidem , quod poſſet eſſe ex eo , qa ex aliquibus circunſtantiis crederet ſe de iure habere. facit.qđ no.idem Bartol.in præallegata.l.celſus. ¶ Itẽ etiam non videtur verum,quòd quis nõ poſsit allegare de antiquiori poſſeſsionem,qa imo debet poſſe algare,ex eo,q a ex illa ſeq̃ exclusio iuris agẽtis ex toto ſecũdũ no.i l.ij.de execut.rei iud.& in l.cũ ſeruũ.C. de ſeruis fugiti.nam allegando illã,& ꝓbãdo ſequit̃ , qđ malę fidei poſſeſſor alio non docto per dictam. l.fina. C.vnde vi.& ex hoc ſequit̃ quod non potuit pręſcribere longo tempore. & per conſequens ꝙ hoc non põt agere ille, qui dicitur præſcripſiſſe . ¶ Item etiam non vr̃ verum dictum Bar.in d.l.fin.C.vnde vi. inquãtum dixit ꝙ finitis.xxx. annis retro. pręſumet̃ bona fides : quia hoc non dicit illa lex:licèt dicat ꝙ finitis,xxx.annis non poſſit agi contra poſſeſſorem,ꝙ eſſe poterat ſecundum leges ẽt ſi fuiſſet malefidei poſſeſſor : quia ẽt cum mala fide locum habebat præſcriptio.xxx.annorum.l.ſi quis emptionis.C.de pręſcriptio.triginta.ann. ¶ Item etiam non obſt.quod no.Inno.in d.c.ij.vbi dicit:ꝙ ex longo tempore præſumitur bona fides: quia illud non videtur verum. Ex quo a principio præſumitur malæ fidei per dictam.l.fina.C.vnde vi. Nec cã extrinſeca ſuperuenit mitandi opi.arg.l. cum nemo. C.de acquiren.poſſ.nec obſtat.l.iij.§. ſi ſeruus.de acq. poſſeſſio.allegata per Innocen.quia tex.ibi vult,quòd ſi bona fide per ſpatium longo tempore quis ſtet in poſſeſſione libertatis,& tanquam liber homo præſcribatur libertas,licèt eſſet ſeruus.facit. l.j.& ij.C.de pręſcriptio.longi tempo. quę pro libertatis. non autem debet intelligi,ꝙ a principio,non fuit bonæ fidei.Ex ſolo curſu temporis præſumatur bonę fidei:quia attendi debet origo non ſuperueniente cauſa extrinſeca.l. clam poſſidere.& quod ibi notatur.ff.de acquiren. poſſeſſ. & per prędicta videtur quòd verior ſit opin. Iaco.

15 de Are.& Cyn.¶ †Et hęc vera quando agitur de præſcriptione rerum corporalium, & quæritur in illa , an præſumatur bona fides:ſi autem agitur de pręſcriptione incorp.tunc aduertendũ,quia aut agit̃ de p̃ſcriptione libertatis ſeruitutis realis ruſticæ:ſeu ruſtici prędij, & pręſumitur bona fides : niſi aliud appareat:quia ius commune facit pro præſcribente , cum quælibet res pręſumatur libera.l.altius.C. de ſeruit.& aqua. ſi autem agatur de pręſcriptione libertatis ſeruitutis vrbanæ,tunc recurrendum eſt ad ea, quæ habentur in l. hæc autem iura.ff.de ſerui.vrbano.prædio.& in l.fina. ff.quemadmo.ſerui.amittatur.Si autem agatur de præſcriptione ſeruituris realis , tunc eſt dubium , an pręſumatur bona fides. Dyn. voluit quod ſic , quia idem operatur bona fides in præſcriptione ſeruitutis, quod operatur titulus,& bona fides in pręſcriptione rei corporalis.l.ſi quis diuturno.ff.ſi ſerui. vendi. & per conſequens ſicut in re corporali p̃ſumitur bona fides,quãdo adeſt titulus.ita in dubio in re incorpali præſumitur bona fides:ex quò titulus non requiritur. Sed certe communiter tenetur contrarium , vt patet ex his , quæ plene notatur per Cyn.in l.j.& ij.C.de ſeruitu. & aqua.& per Bartol. in l.j.§.j.ff.de itl. actuque priua. & ratio eſt:quia præſumptio eſt contra præſcribentẽ , cũ commune faciat contra eum:quia vt dixi quælibet res præſumitur libera:ideo in dubio præſumitur mala fides : niſi ex circunſtantijs aliud appareat : puta quia a fidedignis dictum eſt ſibi ſeruitutem deberi:vel ſi reperit anteceſſores ſuos fuiſſe in quaſi poſſeſſione ſeruirutis,facit.ff.de reg.iur.l.qui in alterius.& ĩ.de reg.iu. cũ quis.lib.6.idem ſi probatur fama viciniæ ſic habere,vel forte ſi reperiat ſigna ſeruitutis,vt plene no.Bar. in d.l.j.§.j.¶ Redeo ad gl.in ver.ſed qd ſi aduerſarius , & quęro cum illa nunquid eo caſu quo præſumitur bona fides ſi aduerſarius voluerit probare , quod habuerit malam,an debeat audiri. & glo.argum pro , & contra.nam videtur primo dicendum , quòd ſic quia poſſet probare originem pręſcriptionis vitioſam fuiſſe.l.nec creditores.C.de pigno.actio. cum alijs alle.in gl.demum gl.ad oppoſitum alle.in ver.argu.contra.c. ad aures.ĩ.eo.vbi videt̃ dici ꝙ quadragenalis p̃ſcriptio oẽm actionẽ excludit,& tollit,finaliter gl.ↄcludit, qđ

bene debet audiri qui vult probare malam fidẽ ſuiſ-
ſe in poſſeſſione ab initio:quia ſic non potuit præſcri
bere.ſupra.eo.vigilanti.& c.ſi diligenti.ad c. aures nõ
reſpõdet,ſed potes dicere, quòd illud capitulũ debet
intelligi,quando fuit in bona fide ille qui allegat p̃ſcri
ptionem,vt ibi etiam notatur,aliàs non procederet p̃-
ſcriptio,& ſic poſſet non tollere actionẽ, & ideo dice-
bat do.Anto. q̃ ſtante hoc, quòd præſupponaẽ p̃ſcri-
ptionem procedere: tunc verum eſt,quòd quadrage-
nalis pręſcriptio tollit omnem actionem. facit, quod
habeẽ in l.penul.& vlti.C.de præſcrip.xxx.anoorũ. al
legata.in gloſſ.& in l.ſicur.& in l.oẽs.eo. tit. ſecus vbi
16 p̃ſcriptio nõ procedit,vt ſuperius eſt dictum.¶†Qua-
liter autem probari poterit mala fides: eo caſu quo p̃-
ſumitur bona fides.tangit.Barto.in l.celſus.in vlti.co.
ff.de vſucapio.nam poterit probari ſi fuit ei denuntia
tum,anteq̃ contraheret.l. ſi fundum. C. de rei vendi.
ſecus videtur ſi denuntiatio facta fuit poſt cootractũ
iam factum,per id , quod not.gloſſ. in l.penulti.ff. pro
empt.ſed aduerte,quia videretur poſſe dici illud pro-
cedere de iure ciuili:ſcd̃m,qđ ſufficit booã fidem fuiſ
ſe in principio.l.vna. C. de vſucapio.transfor. ¶ Sed
de iure canonico non ſufficit,quod ſolum a principio
fuerit in bona fide:vt ſuperius tetigi , & probatur hic
in fine literæ,& not.etiam in regula poſſeſſor.de reg.
iuris.in vj.Et ideo videretur,q̃ de iure canonico : etiã
ſi denuntiatio fiat poſt cõtractum ſi taliter fiat,q̃ dedu
catur ad noritiam poſſeſſoris rem eſſe alienam , q̃ etiã
ex hoc probeẽ mala fides,& quod impediatur præſcri
ptio.& ſic videtur limiranda dicta glo. in l. penult.cũ
qua cõmuniter tranſeunt legiſtæ , q̃ procedit de iure
ciuili:ſed de iure canonico non uidetur procedere per
ſuperius dicta,poteſt etiam probari mala fides.Si corã
aliquibus dixerit ſe ſciuiſſe rẽ alienam,quia illud prę-
ſumitur in mente habuiſſe,quod verbo dixit.l. labeo.
§.tubero.ff.de ſuis.& legi.¶ Idem ſi probetur, quòd de
hoc erat fama in vicinia, quòd res erat alterius quã vẽ
dentis,& ipſe erat vicinus,ſeu de vicinia: nam præſu-
mitur ſcire.ſupra.de præſumptio. quanto. & bene fa-
cit,quod notat glo.C.de perieu.tu.vnde ex p̃dictis , &
aliis induciis:prout facti qualitas dictauerit ꝓbari po-
terit mala fides , facit, quod habetur in l. penul. C. de
17 euic.¶†Itẽ aduerte inquãtũ gl. dicit,q̃ p̃ſcriptio tollit
omnem actionem,nã poteſt eſſe dubium , an præſcri-
ptio tollat effectum naturalis obligationis , de quo p
Barto. in l. fina.ff. rem ratam habe.vbi concludit , q̃
ſi eſt præſcriptio conuentionalis bene tolitur ipſa na-
turalis,per id,quod habetur in l.ſtichũ.§.aliũdæ. ff. de
ſolutio.& in l.ſi fideiuſſor.§.fi.ff.mãda.ſi vero eſt p̃ſcri
ptio legalis,& tunc concludit,q̃ aut eſt p̃ſcriptio.xxx.
vel xl.annorum,& tunc tollitur nedum ciuilis : ſed ẽt
effectus naturalis obligationis,per id , quod habetur.
in l.oẽs.& in l.ſicur.C.de p̃ſcrip.xxx.ann.& in l. ſi q̃s
poſtq̃.ff.de fideiuſſo.¶ Si aũt ſit actio tẽporalis ſui oa
tura,vt actio redhibitoria,'& quãto minoris. l. cũ lex.
ff.de ędili.edic.& l.Iulia.in prin.cũ ibi nota. ff. de act.
emp.tũc p talẽ p̃ſcriptionẽ non tolliẽ effectus natura-
lis ſ̃m Bar.moueẽ.per id, qđ habetur in l.atq̃ natura.
cũ ibi not.ff.de nego.geſt.ſed aduerte, q̃a iſtud vltimũ
videtur eſſe cõtra dictã.l. ſi q̃s poſtquam.ff.de fideiuſ-
ſo. quæ vult per præſcriptionẽ tolli effectũ naturalis:
cum non poſſit accedere fideiuſſor, vt ibi dicitur. Et tñ
illa lex nõ poteſt intelligi in pręſcriptione.xxx.vel.xl.
annorũ:quia illa de iure ff orũ. nõ erat cognita. vt no-
tatur p gl.in l.non ſolũ , aliàs incipit Iulia.ff.ex q̃bus
cau.maio.& l.q̃ occidit.ff.ad legẽ aq̃l.& per eũdẽ Bat.
in d.l.fin.ff.rem ratam habe. & etiam tetigi ſuperius :
nec videtur poſſe dici,q̃ illa.l.ſi quis poſtq̃.debeat re-
ſtringi ad præſcriptionem conuentionalem: quia hoc
eſt diuinare ad illam legem:& illam violare,cum ſim-
pliciter,& indiſtinctè loquatur de qualiber p̃ſcriptio-
ne:quę poterat eſſe ſcd̃m illa tempora.nec obſtat. d.l.
atqui natura.quia ibi noo dicit qđ non tollatur effe-
ctus naruralis obligationis , ſed q̃ ille qui eſt debitor
actione tp̃ali.Si gerat negotia illius cui teneretur dẽt
a ſe exigere,adeo quòd ſi durante adminiſtratiooe li-
beretur tenebiẽ actione negotiorũ geſtorum : ex quo
a ſe non exegit.Et ſic non dicit ibi remanere effectũ
naturalis obligationis,& per conſequens non videtur
probare dictum Barto.quod vt dixi videtur eſſe cõtra
dictam.l.ſi quis poſtq̃.non violando cum Bart. tamen
videtur in effectu tranſire Ang. io repeti.l.j.C.de iud.
& tangit etiam in dicta.l.fi.ff.rem ratã habe.Nam cõ-
cooludit,q̃ ſi eſt pręſcriptio.xxx.vel xl.aonorum : li-
cèt ipſo iure non tollatur naturalis : quia tempus non
eſt modus tollendæ,vel inducendæ obligationis.l.ob-
ligatio ferè.§.placet.de actio.& obli. vnde ſaltem tol-
litur quo ad effectum per dictam.l.ſicur . & l. omnes.
C.de pręſcriptio xxx.annorum . ¶ Idem dicit in præ-
ſcriptione ſtatutaria. Si ſtatutum non velit aliàs dicit
remanere naturalem ſceundum nota.per Bar.in d.l.fi.
ff.rem ratam habe.& hoc dicit procedere in obligatio
nibus aliis quã ex delicto : ſi autem eràt obligatio ex
delicto in qua vr̃ ineſſe obligalio naturalis.iuxta no-
tata per gl.in l.j.§. beſtias.ff.de poſtu. tuoc tollitur illa
naturalis ſecũdum cum per pręſcriptionem, allegat.l.
ſit §. quædam.ff. de pac.ſed certe ibi non loquitur de
præſcriptione: ſed de pacto forte tamen voluit induce
re , quod ſicut ibi tollitur obligatio deſcendens , ex
delicto ipſo iure per pactum:licèt aliàs ſolum tollatur
obligatio per pactum ope exceptionis.l. ſi vnus.§. pa-
ctũ.ff.de pact..ita criam per præſcriptionem tollatur
oaturalis deſcẽdens ex delicto: licèr aliàs nõ tolleref:
ſed aduerte quia ſi intellexit de obligatione pœnali ,
ſatis vr̃ procedere,quod dixi per id, quod inferius tan
getur ſuper gloſſ.ſeq.ſi autem noo eſſet pœoalis:tunc
videreẽ,qđ deberet attẽdi:an ageretur de præſcriptio.
xxx.vel xl.annorum,an vero de minori, ſi teneremus
opinio.Bar.niſi dicas ſuſtinendo. Ang.q̃ quia actio ex
delicto ſit in ſe odioſa,q̃ aliud ſit in eis quã in aliis ob-
ligatio.tamen.dictum Angel. non bene videtur pro-
bari ,quia lex quam allegat, vt dixi non loquitur in
pręſcriptione,ſed in pacto.¶ Item aduerte quia ꝓ eo ,
quod dixi ſuperius : q̃ pręſcriptio.xxx.vel xl.annorũ
non eſſet cogoita de iure ff orum bene facit quod hr̃
ioſti.de perpe.& tempo.actio.in prioc. iuncta glo. vbi
ſatis hoc videtur probari:& licèt ibi loquatur nedum
de actionibus perſonalibus , ſed etiam de actionibus
realibus.tamen ut ibi dicit gl.noo parificat illas quò
ad hoc vt eſſent pariter perpetuo: quia clarum erat , q̃
rei vendicatio tollebatur tempore.l.j.ff. de vſucapio.
licèt ſecus eſſet in actionibus perſonalibus:ſed parifi-
cat in hoc quia per conſtitutiouem Codicis circa me
tam temporis eſt dcelarata tam in perſonalibus, q̃ in
realibus,licèt alienata declaretur in perſonalibus , q̃
in realibus:ut patet ex his,quæ hñr in l.j.C.de vſuca-
pio.transfor.& in l.fi.C.de præſcriptio.loogi temp. &
l.ſicut.& l.oẽs.C.de præſcriptio.xxx.anoorum. & l.ij.
C.de conſtitu.pecu.Nec obſtat prædictis, quod habeẽ
in l.ſi pupillus alterum.ad fi.ff.de admini.tuto.vbi vi-
detur probari q̃ etiam de iure fforum.actio perſonalis
tutelæ tollebatur tempore,quia vt ibi dicit Bar.poteſt
intelligi de actione tutelę, quæ dabaẽ contra patrẽ de
peculio,quæ finitur anno poſt mortem filij qui geſſe-
rat tutelã.i.tutores q.e.ti.& l.j.ff.q̃ñ actio eſt annalis.
licèt enim ẽt ibi aliter nitaẽ rñdere . ¶ Vltimate gloſſ.
hic

hic quærit, an sufficiat bona fides ad præscriptionem: an uero requiratur titulus, & remittit ad notata.s̄.eo. si diligenti.in notula, seu gl.q̄ incipit, sed hoc videtur. & est gloss.fina. & ibi post multa finaliter concludit, quòd non requiritur titulus nisi ius cōmune, vel præscriptio sit contra p̄scribentē.& ita hodie est exp̄ssum in c.j.s̄.eo.lib.vj.vbi etiam gloss. plenè recitat opinio. antiquas. Sed aduerte, quia contra dictam conclusionē fortiter facit, quod habetur in c. cū ecclesia. supra. de causa pos.& proprie.vbi patet: quod ius cōe fundat intentionem canonicorum contra aliquos clericos volentes interesse electioni. facit.supra.de electio.in c.j. &, q̄ ibi nota.& tamen videtur ibi procedere præscriptio ex sola bona fide sine titulo p̄pter quod do. Ant. in dicto.c.si diligenti. dicit aduertendum, q̄ quandoq; ius cōmune facit contra præscribentem, & iustificat possessionem, & tunc nō procedit sine titulo.& sic loquatur.d.c.primum.interdum autem nō iustificat possessionē, q̄a possessio, seu quasi possessio potest haberi ex patientia eius contra quē præscribitur, & qui ēt posset tale ius concedere, & tunc non requiratur titulus, & ita loquatur.c.cum ecclesia, nam ex patientia canonicorum potest alius interesse in actu eligendi vna cū eis, ideo tunc procedit præscriptio sine titulo. Nam ēt ipsi canonici cōmunicare possunt illi ius eligendi, nō enim videtur ex hoc p̄iudicari ecclesiæ, sed potius vtilitas procurari cum magis ratum, seu firmum sit iudicium, quòd plurimorum sententiis comprobatur. supra.de offic.delega.c.prudētiam.& sic melior p̄sumetur electio quæ fiet a pluribus: secus esset si aliquis vellet præscribere ius eligendi exclusis canonicis. quia tunc bene requireretur titulus ex eo, q̄ ius commune faceret contra talem, & quia canonici nō possent i hoc p̄iudicare ecclesiæ sine solennitate debita, de qua. xii. q̄.2.sine exceptione.& in c.1.de rebus eccle.nō alie. in 6.facit, q̄ notauit Io. And.in d.c.cum ecclesia. circa fi.super gl. & s̄m prædicta oportebit limitari dictū. c.j.j.eo.in 6.Sed aduerte, quia secundum hoc uideret, quod q̄n ageret de præscribenda seruitute in fundo, vel domo ecclesiæ, quòd quia prælatus non potest id concedere sine solennitate debita, vt præallega.c.sine exceptione, quod tunc requireret titulus: nec sufficeret bona fides, q̄ videtur esse 3l.si quis diuturno.ff. si serui.vendi.vbi simpliciter videntur dici, q̄ in præscribenda seruitute sufficit bona fides absque titulo, & tamen ibi videtur esse ius commune contra præscribentem, cum qualibet res p̄sumatur libera, & p̄sumi debeat.l.altius.C.de seruitu.& aqua. gl.in d.c.1.j. eo.in vj.volens tollere hoc contrarium dicit, q̄ talis præscriptio seruitutis non est contra ius cōmune, sed contra ius priuatum, seu priuatæ personæ, sed certè hæc solutio non videtur bona: quia imo videtur esse cōtra ius commune ex eo, quia ius cōmune fundat intentum agentis asserentis rem esse liberam.d.l.altius.do.Ant. hoc non declarat in dicto.c.si diligenti, nec etiam, hic, vel in alia parte. Potes dicere primo, q̄ aliud sit de iure ciuili, & aliud de iure canonico, per ea quæ habent in d.l.si quis diuturno. & d.l.altius, & in d.c.i.vel.ii. potest dici, quòd dictum.c.i.debet limitari in his, quæ sunt grauis præiudicii, vt quando ageretur de præscriptione iuris decimarum, vel similis: secus quando ageretur de modico præiudicio, vt quando agetur de præscriptione seruitutis rusticæ, vel urbanæ, nā censetur tunc agi de modico præiudicio, vt patet ex his, q̄ notant p gl.& Bar.in l.penulti.C.cōi diui.& facit etiā, q̄ notat per gl.in d.c.cū ecclesia.vn̄ in præscriptione seruitutis vsufru.q̄a censetur agi de graui præiudicio, cū censeatur esse pars dominii.l.4.ff.de vsufruc. requiritur titulus, sicut quando agitur de ipsa præscribenda l.fi.C.de præscriptio.longi tempo.&l.iusto.§.nō mutat.ff.de vsucapio. Et ex prædictis patet sequendo secundam solutionem: & etiam attento eo, quod dictū est circa contrarium.c.cum ecclesia.quòd etiam de iure canonico non semper vbi ius cōmune fundat intētū agentis contra præscribentem requiritur titulus, dummodo adsit bona fides, & per prædicta etiam potest patere solutio ad.c.cum ecclesia sutrina, quia pōt dici, q̄ ibi agitur de modico præiudicio: ex eo, quia cōmunicare ius eligendi alteri videtur potius esse fauor ecclesiæ quā præiudiciū.per ea quę dixi superius, & iō nimirū si ibi procedit præscriptio sine titulo, dūmodo appareat de bona fide ex aliquibus circūstantiis: licèt ius cōmune sit cōtra præscribentē: vbi autem ex circunstantiis non appareret de bona fide præsumeretur mala fides, ex quò ius commune erat contra præscribentem.& ideo non procederet tunc præscriptio nisi fortasse esset tanti temporis cuius initii memoria non
19 extaret, vt probatur in dicto.c.j.j.eo.in vj.¶ †Qualis titulus requiratur ad præscriptionem.tangitur in d. c. si diligenti.in gloss. fina.eo casu quo titulus requirit in præscriptionem. Nam requiritur, & sufficit, quòd sit talis, vt habeat præbere iustam causam præscribendi non aūt reqrit, quod habeatur titulus ab illo qui potest transferre dominiū rei, vel iuris, quia tunc talis titulus cum tradente induceret translationem dominii rei, vel iuris: de quo præscribēdo tractaretur: ideo tunc non daret causam præscribēdi, quia quod suum est nō potest amplius fieri suum. l. res p̄prias.C. de lega.& s.de fide instru.inter dilectos circa fi.& ideo sufficit, q̄ habeat titulus a non domino qui putatur dominus. Nam tunc talis bene probet iustam causam præscribendi illi qui vult acquirere ius, vel rem ex dicto titulo.l.j.ff.de publi.& idem possessor non habeat titulū: tamē iusto errore ductus putat se habere fortè, q̄a procurator suus dicit se emisse noīe suo rem quā possidet uolens præscribere, cum reuera non emerat.l. quòd vulgo. ff.pro empto. idem si fortè legatū factum fuit Titio, & duo erant Titii, & de vno sensit testator, sed alius putauit de se fuisse sensum.l.iiij.ff.p legato. Idē si inuenit rem in hæreditate eius cui successit, & credit defunctum emisse, quia si fortè dixerat in vita, vel sic habebat etiam fama uiciniæ.facit, quod habet in l. cum quidam.§.quod dicit.ff.de acqui.hæredi.& quod notatur per Bart.in l. celsus.ff.de vsucapio.& per glo. & per Ioan. An.infra.de iure patrona.cura. Idem si ex suasione aduersarii quis putat habere titul.puta, quia aliquis tradidit rem aliquam Titio quam dicit se aliàs ipsi Titio promisisse.l.si existimans.ff.pro soluto. Nam in dictis casibus procedit præscriptio propter titulum verum, vel putatiuum errore iusto, vbi autem quis nō haberet titulum verum, nec etiam putatiuum errore iusto, tunc non procederet præscriptio in casibus in quibus requiritur titulus, vt contingit de iure ciuili in vsucapione triennii rei mobilis: & etiam in præscriptione longi tēporis rei: imo, & de iure canonico, quādo ius commune, vel præsumptio est contra præscribentem saluo eo, quod dixi. supra. circa solutionem contrarii. c. cum ecclesia. &l. si quis diuturno ¶ Aduerte tamen, quia dixit gl. in d. c.j. infra. eod.in 6. quòd etiam non requiritur titulus, licèt ius cōmune sit contra allegantem præscriptionē, q̄n non fundaret intentum agentis: nam tūc sufficit bona fides, de qua ex circunstantiis appareat.& sic dicit posse intelligi.c. ad aures.supra.eo.ti.quod est notādū, secus q̄n ius cōmune fundaret intentum agentis contra præscribentem, quia tunc requireretur titulus, vel saltem tantū

tempus,quod eius initii memoria non extet.vt habet in d.c.j.quod in dicto casu debet intelligi s'm glo.prædictam,quod tene menti. ¶ Item aduerte,q dixit gl. vlti.in d.c.si diligenti. q minus iustus titulus dat causam præscribendi de iure canonico.Nam potest intelligi,q appellet minus iustum qui nō habetur a domino,vel ab habente potestatem transferrendi dominiū rei,vel iuris potest etiam intelligi,quòd sit minus iustus titulus in rei veritate,sed purat esse ius: nam tūc etiam uidetur præbere causam.per ea quæ notant in c.cura.j.de iure patro.& quæ notat glos.in c.apostolicæ.j.de donat.& Archidia.x.q.iij.in c.quia cognouimus. Pau.& Ioā.de Lign.in cle.j.de rebus eccle. non alienan.puta,quando concessio fuit facta per Episcopum quæ fieri non poterat sine consensu capituli: sed præscribens putauit cōsensum capituli interuenisse: quia forte a fidedignis fuit hoc sibi relatum. facit, qd not.Ioan.And.in dicto.c.cura.vel forte putauit priuilegium non esse impetratum per falsi suggestionem, q fuit per alium impetratum cum tamen fuisset. facit, quod notat Io.An.j.de priuile.c.si persona. in ver.causam præscribendi.lib.6. secus esset s'm Archi.in loco prælleg.& similiter Pau. & Ioan. de Ligna. in dicta clemen.& uidetur etiam sentire glo.in dicto c. apostolicæ. si aliquis putasset concessionem solam Episcopi sufficere sine consensu,eo casu quo requireret,q tūc erraret in iure:ideo nō pscriberet s'm pdicta.facit,qd notat.Io.And.in d.c.cum persona.an tamen in hoc vltimo possit aliter dici, tetigi.supra.in priuci.gloss.2. circa contrarium.c. cura. ¶ An autem vbi agitur de præscribendo intellectu priuilegii habentis ambiguitatem. & q potest plures intellectus habere, requiratur tempus.xl.annorum,videtur dicendum,quòd sic, per ea quæ leguntur,& notant supra.de consuetu.cum dilectus.& supra.co.auditus. & per iura etiam pdicta, q tale priuilegium dicatur præbere iustā causam pscribēdi scd'm alterū ex itellectibus q pñt colligi.facit,qd
20 notauit d. Ant.i plle.c.cū dilectus.¶ † Quis ait dicat bonęfidei possessor, dic, q ille q cogitatione dñi possidet,& sic purat se dñm.l.bonæfidei.ff.de ver.sig. & facit,qd notatur.s.eo.si diligēti.in gl.pe.¶ An aut bona fides psumatur dictū est.s.sed aduerte,q a pro opinione q hēr,q in dubio psumat, facit q a bona fides cō sistit in animo,& sic in conscientia,& ideo uideretur, q stādū sit dicto, & affectioni eius de cuius animo, & conscientia quæritur. per id, quod habetur. j. & notat per glo.in §.alie.institu.de actio.& in c.dilecto. xvj.q. iij.& in c.significasti.j.de homi. & sen. excōi. c. si uero,sed potes dicere,quòd illud procederet nisi psumptio esset in oppositum.per ea quæ habentur in l. siue possidetis.C.de probatio.& j.eo.c.1. in vj. sed, vt dixi superius præsumptio uidetur esse contra illum qui occupauit rem alterius sine titulo.l.fina.C.vnde vi.& ad
22 de ēt inquantum dixi.s.q † denuntiatio facta post cōtractum videtur inducere malam fidem, & impedire præscriptionē de iure canonico,sicut quando fit ante. bene facit,quod notat.glo.in l.vna. §. hoc tantummodo.C.de vsucapio.transfor. ¶ Et vt dixi uidetur procedere,quando per denuntiationē quis deducit in notitiā rei alienę:sed vbi nō deduceret certitudinaliter in notitiam rei alienę:tunc uideret posse sustineri distinctio gl.quā cōire sequuntur legistæ in l.penult.ff. pro empt.Nam si aliquis denuntiat alteri añ cōtractū ne talem rem emat a Titio:quia sua est ipsius denūtiātis: ex quo fit añ cōtractū,& ab illo qui habet ius denuntiandi:si causa est uera vr imputādū illi qui spernit denuntiationē,& nō inquirit de ueritate,& ideo, tūc in dubio inducit malā fidē in illū cui fit:si illa spreta pce dat ad contractum. & iste uidetur verus intellectus. l. si fundum.C.de rei vendi.quem videtur ibi sequi Cy. & etiam Dyn.in l.ij.ff.quod cum falso tu.au. & Bar.in l.nō solū.§.morte.ff.de ope.no.nū.in mā ptestationis in secunda specie probationis, quando fit protestatio ne aliquid fiat, & sub membro,quādo fit protestatione fiat,quod aliàs erat licitum.Sed vbi fit post contractū iā factū,tunc vr,q nō teneat sibi credere, ex quo iam processerat ad contractum, & ideo nisi aliter deducat in veram notitiam conscientiæ rei alienæ ex so la denuntiatione tali,quia dicat ipsum emptorē emisse rē q est ipsius denuntiantis non induceret mala fides,& sic possit intelligi,& saluari glo.in d.l. penul.ff.
23 pro empto.& p hæc sit expedita hæc secunda gl.¶ † Et adde inquantū tetigi.s.de præscrip.liberta. vrba.seruitu.q a potes dicere,q etiam in illa præsumitur bona fides ex eo,q a est præsumptio iuris pro pscribēte, cū qlibet præsumatur libera, vt superius est tactū.& pbatur in præallegata.l.altius.C.de serui. & sic eadem est ratio in præscriptione libertatis seruitutis vrbanæ, quæ est in præscriptione libertatis seruitutis rusticæ.& ideo quo ad hoc uidelicet respectu bonæ fidei præsumitur vtrobique idem esse dicendum, cum sit eadem ratio, argu.l.illud.ff.ad leg.aq.l.& supra.de trāsla.prael.c.ij. & de constitu.trāslato.¶ Licēt quo ad alia sit differentia inter pscriptionē libertatis seruitutis rusticę.q a primo nō pscribitur: nisi interueniente aliquo facto pscribētis.l.hæc autē iura.de serui.vrba.præ.secunda.l.seq.§. si uia. ff. de vsuca.¶ Item prima non procedit sine bona fide:secus in secunda quæ procedit etiam sine bona fide secundū leges.d.§.si viam.& nota.in l.si.ff.quē admo.serui.amit.& facit, quod no. in d.l. hæc autē.& in dicto.§.si viam.¶ Venio modo ad glos.penul.& pro
24 eius recitatione oppono.& vr,q imo † pscriptio. xxx. vel xl.annorum procedat cū mala fide.p ea q habētur in l.si quis emptionis.C.de præscript.xxx.an.nec videtur Papa potuisse derogare illi iuri laicorū. saltem in terris imperij.per id,quod habetur.j.qui fi.sint legi. in c.causam quæ.de iud.in c.nouit.gl. hic videtur rndere,q illa lex hodie sit correcta per hoc.c.& ptingat. ratione peccati cuius occasione Papa potuerit statuere super dicta præscriptione, & illam tollere, quia ōis causa ratione peccati saltem indirectē pertinet ad ecclesiam.& secundum hoc oīa iura ciuilia inquantū approbant præscriptionē cū mala fide hodie erūt correcta per hoc capitulum.& secundū istū intellectū illa verba posita in tex.ibi:tā canonica q ciuilia debent exponi.i.siue sit inducta de iure canonico: siue de iure ciuili. ¶ Sed aduerte,q a tangit gl. non vr q intentio Papæ fuerit,q voluerit præiudicare legibus in suo foro contentioso,sed potius voluisse quod id, quòd hic dr procedat de iure diuino in foro pœnitentiæ: quia laicus talem tem sine peccato detinere nō pōt.xiiij.q. vj.in c.j.& ad istum tex.secundū istū intellectū potest rndēri secūdū gl.vt exponatur dū dicit tam canonica, q ciuilis.i.siue sit de re spirituali, siue de re temporali inducta tamen a iure canonico. non autem debet intelligi secundū istum intellectum,qd velit ex toto corrigere leges loquētes de pscriptione cum mala fide in suo foro finaliter gl.tenet primū intellectū q fuit Ioā. videlicet q hic corrigat.d.l.licēt leges prædictæ certo respectu habuerint bonum respectum, nam aliud considerauit lex ciuilis, aliud lex canonica,lex enim ciuilis considerauit negligentiam non petentis, sed canō considerauit peccatum præscribentis, q non excusat negligentia non petentis, ideo merito fuit hic constitutū,q nulla valeat præscriptio canonica,vel ciuilis, q sine peccato mortali seruari nō pōt.& ideo in hoc potius

tius est standum canoni, vel legi. & per consequens p̄scribens non excusatur ratione legis ciuilis, quam voluit Cōcilium, seu Papa vna cum Cōcilio per hoc capitulum corrigere propter periculum animarum. dicit tamen gl. quod hoc non seruatur in foro seculari. & allegat ad prædicta simile de vsuris, quæ licèt olim permissæ essent per leges: tamen hodie omnino non tenent: & sunt illicitæ. j. de vsuris. c. quia in omnibus. cum ibi notatis, & hoc voluit gl. in effectu vsq; ad ver. & hoc constitutio. circa fi. gl. & per prædicta posset responderi quomodo lex ciuilis, quæ debet etiam esse rationabilis. j. dist. c. lex est. & iiij. dist. in c. erit autem. approbauit præscriptionem cum mala fide. nam pōt r̄nderi, q lex ciuilis solum habuit respectum ad finem publicum conseruandum. & ideo quia publice videbatur esse vtile negligentiam puniri, & admittere præscriptionem in odium negligentis, facit quod habetur s̄. eo. vigilanti. ne rerum dominia essent in incerto, & vt tolleretur materia litibus, facit quod habetur in l. j. ff. de vsucapionibus. & quod notat Ioan. And. in regula. possessor. in mercuria. de reg. iur. in vj. Sed lex canonica non tantū curauit de fine publico quantū de anima. & ideo cum peccato noluit permittere p̄scriptionem, nec peccatum excusat negligentia, non petētis, vt superius est dictum, & ideo reprobauit præscriptionem cum mala fide ratione peccati: & debet seruari etiam in foro seculari, & etiam in terris imperij: quia in materiam peccati lex succumbit canoni. vt hic innuit text. & etiam gloss. in ca. secundo. de regu. io vj. Vnde iudices seculares possunt compelli per censuram ecclesiasticam ad seruandum in hoc ius canonicum in quantum esset expediens, per ea, quæ habentur. in c. ij. j. c. in vj. & de iureiur. in ca. licet mulieres. eodem lib. licet ut dixit gloss. quandoque in aliquibus locis de facto admittatur p̄scriptio mala fide in foro seculari. præcipue, quando procedit a statuto loci: tamen de iure seruare non deberet, & super hoc etiam adiri posset iudex ecclesiasticus, vt faceret seruari ius canonicum: & dispositionem huius. c. etiam in foro seculari non obstante statuto. ¶ Et aduerte quia prædicta procedunt in p̄scriptionibus, in quibus interuenit possessio, vel quasi. licet Innocen. in c. cura. circa fi. j. de iure patro. videatur velle quod attendi debeat an allegans præscriptionem fundet se ex possessione: vt tunc procedat, qđ hic dicit: an vero ex negligētia nō petentis: vt tunc non habeat locum, quod hic dicitur, cuius opin. non videtur bona per hunc tex. qui simpliciter reprobat talem p̄scriptionem, quæ est cum mala fide. & ideo videtur quod qualitercunque præscribens velit se fundare: non debet audiri, cum talis præscriptio non fit absque peccato per hunc tex. & facit. quod dixi super glo. ii. circa contrarium. c. cura. vbi autem in præscriptione non requirat̄ possessio, vel quasi, sed procedat ex mera negligentia non petentis: vt cōtingit in præscriptione libertatis seruitutis rusticæ: & in præscriptione actionis personalis: tunc an procedat etiam hodie non obstante dispositione huius capi. est magis dubium, quia hoc casu non procedit præscriptio non ex terminis residentibus principaliter in persona quærentis ex præscriptione, prout contingit in casu præcedenti, quando interuenit possessio, vel quasi, quo casu: quia tunc acquirit, cum aooexione peccati, non præscribit: nec procedit præscriptiō per hoc capitulū, sed procedit præscriptio principaliter, ex terminis residentibus in p̄sona, eius contra quē præscribit, q̄ñ ex mera negligentia procedit præscriptio. Ideo vr̄, quod tunc talis p̄scriptio procedat etiā cum mala fide: quia videtur principaliter procedere ex eo, quia ex negligētia sua perdit præscribēs ius q habebat, nō autem ex eo, qa principaliter causetur ex acquisitione ipsius præscribentis, & ideo vt dixi, videtur quod in hoc casu non habeat locum istud capitulum, & hōc videtur fuisse de mente Innocen. in præallega. c. cura. circa finem. de iure patronatus, & istam partem etiam tenuit Barto. in l. sequitur. §. si viam. ff. de vsucapio. & in l. fina. ff. quemadmodum serui. amit. nam concludit in præallegato. §. si viam. quod capi. possessor. de regu. iur. in sexto. & similiter hoc capitulum non habet locum in debitore præscribente contra creditorem, & actionem personalem: mouetur, quia illa præscriptio non causatur a possessione: sed a mera negligentia oō petentis. l. omnis. & l. sicut. C. de præscriptione. xxx. annorum. & ideo non habet locum. c. possessor, quia vt patet ex uerbis dicti capi. quod loquit̄ in p̄scriptione quæ procedit a possessione patet: quia dicit possessor, & similiter non habet locum istud capitulum secundum eum ex eo, quia loquitur de præscriptione rerum: patet dum dicit in fine rei habeat, &c. & sic videtur loqui de præscriptione quæ procedit a possessione, non autem de præscriptione actionis personalis. Et p̄ hoc infert, quod si statuto cauetur, quòd si creditor nō petat debitum intra decem annos, cadat ab omni iure suo, quod tale statutum valet, & quia tunc tollitur ciuilis obligatio, & etiam in effectu naturalis per ea quę habentur in l. si quis postquam ff. de fideiussn. & per eundem in l. finali. ff. rem ratam haberi. dicit, quòd tutus erit debitor nedum in foro ciuili. sed etiam in foro ecclesiastico. secus autem dicit si statutum dicat, quòd si creditor non petierit debitum intra decennium non audiatur: quia tūc solum causat̄ quædā exceptio: & eliditur ciuilis non autem tollitur naturalis, facit, quod habetur in l. j. ff. ad velleia. & iō tūc illa naturalis per viam denunciationis euāgelicæ poterit deduci ad forum ecclesiasticum per id, quod notat Innocen. & Ioannes Andr. in capi. nouit. s̄. de iudi. & etiā ipse idem Bart. in extrauaganti ad reprimendum. in verbo denuntiationē. & hęc dixit sub dubio fortè in p̄allega. §. si viam. submittēdo se determinationi Sanctę Matris ecclesiæ, & theologorum. ipse tamen Bart. simpliciter videtur tenuisse dictam opinionem io dicta. l. fina. ff. quemadmod. serui. amitta. sed contrarium ipse videtur firmasse in l. omnes populi. in iij. q. principali. ff. de iusti. & iure. vbi expresse decidit, q statutum de quo. s̄. non valet quando dicit, quod si debitor non petierit intra decennium cadat a iure suo, quia tale statutum nutriret peccatū. & ideo nō valet per istū textum. & sic Bart. in hoc articulo videtur sibi fuisse contrarius. Ange. in dicto. §. si viam. dicit, q Bar. benè fecit se submittere sententiæ seu determinationi ecclesiæ, & theologorum: ex eo, quia canonistę t̄m eū: & similiter theologi determinant cōtrarium. & dicit, quod fuit quæstio disputata quā posuit Ioan. And. in mercu. sup dicto. c. possessor. sed certè Ioan. And. ibi non dicit aliquid expresse de p̄scriptione actionis personalis: sed simpliciter dicit, qđ iura ciuilia quæ dicunt possessorē male fidei posse p̄scribere sunt correcta per ius canonicū, sed benè est verum, qđ ipse idē Io. An. in c. ij. de exceptio. lib. vj. expresse hoc tangit. Et ibi concludit disputatum fuisse, quod tale statutum nō iuuet debitorē nec consequenter valeat. & idem etiā ibi tenebat dñs meus dominus Petrus de Ancha. & idē tenet ipse idē in regula. possessor. in vij. qō. sequens Bartol. io dicta. l. omnes populi. & Baldum in sua quæstione quæ incipit statuto ciui. ca. quod, & ita. j. allegat iste doctor. & vide per dominum Petrū de Anch. in sua repetitione. c. si propter. de rescrip. in vj. & plus dicit Angelus in dicto.

in d.§.si viam. quod non credit Barto. verum dixisse etiam de iure ciuili: ex eo qa illa decretalis.possessor male fidei.emanauit solum ratione eneruationis peccati:& similiter hoc capitulum, constat autem secūdū eum:& etiā scd̄m leges peccare,& in peccato nutriri illum qui se tuetur iniquo pręsidio præscriptionis, eo qđ habet malam fidem, tex.est singularis scd̄m eum in auth.vt ecclesia Romana.§.habeat itaque.collatio.ij.& per illum tex.dicit se defensasse multa arbitramēta.Nam multoties arbitratores, qui habent potestatē pronuntiandi scd̄m ueritatem,& æquitatem condemnauerūt reiecta exceptione præscriptionis teū cōuenuentum ad restitutionem possessionis, vel debiti. Et deinde petitur per condemnatum reduci laudum ad arbitrium boni viri. Nam dicit tale laudum non esse iniquum si de mala fide præscribentis possit doceri p istum tex.& præallegatū.c.possessor. aliàs esset secus, cum præscriptio tam de iure ciuili, q̄ canonico sit inducta,& approbata, qū est cū bona fide.vt patet in titulo de pręscriptionibus posito in iure ciuili,& etiā in iure canonico. Sed aduerte quia tex. in dicta authē.vt ecclesia Romana.videur potius facere contra Ange. nā ibi dr̄, ꝙ ecclesia Romana habeat priuilegium, qđ non possit quis se tueri contra eam iniquo pręsidio pręscriptionis: nisi sit præscriptio centum annorum: & sic inquantum concedit etiam cum mala fide præscriptio centum annorū contra ecclesiam facit contra eum. ¶ Item facit contra ipsum Angelum inquantū ille tex.vult in aliis esse secus, quàm ipsa ecclesia Romana: cum ius singulare, & priuilegium, non trahatur ad alios.j.de priuileg.sanè.& ff.de legi.l.ius singulare.& sic videtur approbare in alijs pręscriptionem, cū mala fide: ideo pro constanti potest tenere, quòd de iure ciuili ille tex.non reprobat opinio.Bar.& potissime, qa etiam tex. ille loquitur etiam in ignorante: patet maxime ex implicatiua etiā ibi posita dū litera dicit, ne tutus peccandi locus etiam scientibus relinquatur: & tamen ibi appellat iniquum pręsidium præscriptionis indifferenter etiam respectu ignorantis, sed forte Ang.voluit dicere ꝙ per illum textum probatur etiā de iure ciuili, ꝙ ille qui vtitur præsidio pręscriptionis, & habuit malā fidem, seu scientiam dicitur peccare, q̄q̄ lex ciuilis non appellat tale peccatum in alijs personis, quàm in ecclesia Romana, nec etiam in ecclesia Romana respectu præscriptionis centum annorū: qa lex ciuilis, quæ tendit in finem conseruationis societatis humanæ p̄pōderauit finem, seu bonum publicū, qđ orit̄ ex p̄scriptione: vt scilicet sit finis litiū, & dominia rerum non sint in incerto.l.j.ff.de vsucapio.propter, quę conseruatur ciuilis societas humanæ cōditionis,& proposuit prædicta peccato præscribētis, qa tollere peccatum in præscribente est solum rectificare interiorem actum hominis, seu conscientiam, non autem est rectificare actum exteriorem tendentem solum in finem conseruandæ societatis ciuilis, prout plene prosequitur Ioan. Andre.in dicta regula possessor.in iij.articulo.& ideo forte voluit Angel. dicere quòd ex quò lex ciuilis dicit talem peccare: licèt non simpliciter illo respectu prohibeat pręscriptionem: tamen ex quò in materia peccati prævalere debet ius canonicum iuri ciuili. iuxta notata per gloss.in dicta regula possessor. merito per illum text. in præalleg.authen.vt ecclesia Romana.videtur posse dici iunctis notatis per gl.in dicta regula.possessor. qđ opinio.Bar.non procedat.ipse autem Ange. in repetitione.l.j.ad fi.C.de iudi.idem tenuit scilicet, ꝙ opinio Bar.non procedat: mouetur ibi, quia licèt.c. possessor, videatur loqui in præscriptione quę procedit ex possessione: tamen capitulum istud videtur indistinctè hic loqui in quolibet male fidei præscribente. nam aliàs secundum eum istud capitulum fuisset superfluū: quia per alia iura istius tituli, & maximè per.c.vigilanti.§. eo.erat prouisum de præscriptione: quæ procedit ex possessione cū mala fide: sed certè huic rationi posset responderi, quòd istud capitulum nō fuit superfluum: quia licèt in dicto concordaret cum alijs capitulis: tñ satis est: quòd hic addit rationem quæ nō erat posita in alijs capitulis.per ea quæ habentur in l.ij.§. si quid tamen.C.de vete.iur.enu.& l.si quid prioris.C. de secū. nup. & per not.per Ioan. Andr.supra. in proœmio Grego.ex quibus patet: quod nō est absonū repetere aliàs dictum: dūmodo aliquid addatur.præterea nō videtur tolli ratio Bar.quam.s.tetigit Bal.in l.j.C. de serui. tenet similiter contra opinio.Bar.ex eo, quia negligentia non petentis non purgat malam conscientiam pręscribentis,& sic dicit etiam contra Barto.tenere communiter canonistas: & plus dicit in effectu non dicit quo ad hunc articulum.ipse tamen Bald.in quæstione sua quæ incipit.statuto cauetur, quod fenerator. videtur in effectu istud limitare: videlicet, ꝙ statutum permittens præscriptionem cum mala fide nō valeat nisi fiat ex causa: vt quia fiat contra personam odiosam: & contra quam ius præsumit, vt contra feneratorem, & ideo ibi decidit, ꝙ statutum disponēs, ꝙ fenerator post quinquenium non audiatur etiam super sorte valet, & tenet.& istud etiam sequebatur dñs meus dñs Pet. de Ancha.in repetitione regulæ possessor.circa finem de regulis iuris.in vj.contra istud tamen facit, quia licèt fenerator peccet fenerando seu mutuando sub vsuris, tamen debitor qui sortem vult retinere: & non soluit vsura ascendentes ad quantitatem sortis videt̄ peccare etiam non debet etiam quis in seipso peccatum committere, vt peccatum alterius puniatur, per id, quod plenè legitur, & notatur in text.& in gloss.in c. nerui.xiij.distin.& sic non videtur tuta prædicta decisio etiam in feneratione.dominus meus dominus Anto.in hoc capitulo concludit, quod si agitur de præscriptione actionis pœnalis tolerari potest, quòd præscriptio iuuet etiam scientem, quia in foro conscientiæ non teneretur quis ad pœnam, vt est textus singularis,& nota.coniuncta gloss.in c.fraternitatis.xij. quæstio.j.si autem loquimur de pręscriptione alterius actionis: tunc si debitor est ignorans, quia fortè fuit obligatus ex facto procuratoris non habentis speciale, mandatum: sed generale cum libera. facit, quod habetur in l.procurator totorum. & in l.procurator cui libera. ff.de procuratoribus. & infra.de procura. qui ad agendum.libr.vj.& quod habetur etiam in c.cura.infra. de iure patronatus.tunc procedat præscriptio, quia tunc est cum bona fide, & non cum mala. si autem sciebat se debitorem: tunc dicit, quòd non procedit præscriptio per hoc capitulum: quia ex quo scit se debitorē non est ex bona fide: sed potius ex mala.si vult acquirere commodum liberationis propter solam negligentiam non petentis alleg.text.in præallegata authen.vt ecclesia romana. & ideo reprobat opinionem Bart.positam in dicto.§.si viam. inquantum vult, quod valeat statutum disponens, quòd si creditor non petierit debitum infra decennium cadat a iure suo, & quòd virtute talis statuti procedat præscriptio: etiam cum mala fide.plus dicit hic do.Anto. quòd etiam quando statutum dicit, quod si debitum non petatur intra decē annos, quòd non debeat audiri creditor: quod tale statutum etiam non valet nec debet seruari etiam in foro ciuili:& ideo si conuentus excipiat de præscriptione virtute statuti poterit replicari, quòd non debet iu-

uari

uari ex tali ſtatuto: quia non valet ſtante diſpoſitione canonica illi contraria: ex quo nutrit peccatum: & ſic non debet tale ſtatutum ſeruari etiam in foro ciuili. per id, quod habetur in c. ſecundo. de exceptio. in vj. vnde ſcd̃m eum non erit neceſſe currere ad viam denuntiationis euangelicæ. de qua dixit Bar. in dicto. §. ſi viam, & ſuperius recitaui. & quod tale ſtatutum nõ valeat etiam. & idem ipſe Barto. tenuit in l. omnes populi. in ij. quæſtio. principali. ff. de iuſtitia, & iure. vt tangit hic do. Anto. & etiam ſuperius. & ſic patet, quòd in hoc articulo Barto. fuit ſibiipſi contrarius, & quòd communis opinio Modernorum eſt contra ſuam opinionem: vt patet ex prędictis. nam Ioan. Andr. in præallega. c. ſecundo. de exceptionibus. in vi. in nouel. tenet contra Barto. & ſimiliter ibi dominus meus dominus Petrus. ſimiliter Angelus in dicto. §. ſi viam. & in l. prima. C. de iudiciis. in repetitione. & ſimiliter Bald. in dicta. l. i. de ſerui. & etiã dominus Antonius in hoc capitulo. & ita etiam aliàs de facto conſului. ſed attende, quia dominus Anto. hic videtur facere differentiã. an a principio actio naſcatur duratura cum limitatione certi temporis: an verò a principio originaliter fuerit perpetua, ſed poſtea lex decurtet eius vitam, & hoc ſecundo caſu ſubdiſtinguit: quia aut decurtat vitam actionis ipſo iure, aut ope exceptionis, & videtur velle quod vbi a principio actio introducitur certę vitę, & ſic pœnalis, quod tunc procedat præſcriptio etiam cũ mala fide. ſecus videtur velle, quando a principio erat perpetua. & poſtea fuit eius vita limitata: quia ſecundum eum aliud eſt tollere iam data: aliud ab initio dare certo tempore limitatam: quia vltra tempus hoc ſecundo caſu non tollit lex actionem: ſed potius nõ dat. & ſecundum prædicta videretur, quòd cum actio furti pœnalis originaliter fuerit perpetua, vt patet ex his quæ habentur inſtitu. de perpe. & tempo. actio. in princi. & poſtea fuit tempore limitata per conſtitutionem capituli, vt patet ex his quæ habentur in dicto titu. inſtitu. de perpe. & temp. act. & l. ſicut. & l. omnes. C. de præſcrip. xxx. anno. & l. j. C. de anna. except. quòd tunc non procederet præſcriptio in ſciente, quod non videtur verum, quia etiam tunc ſtat ratio quam. ſ. tetigi: videlicet, quòd in foro conſcientiæ non arctatur quis ad pœnam ſoluendam: vt patet ex his quæ habẽtur in d. c. fraternitatis. & ideo non puto dictam diſtinctionem procedere inquantum diſtinguit: an a principio, naſcatur actio tempore limitata: an vero a principio, & originaliter fuerit perpetua: ſed poſtea fuerit tempore limitata: ſed benè videtur poſſe tolerari diſtinctio inter actionem pœnalem, & non pœnalem: & in non pęnali inter ſcientem, & ignorantem. ¶ Item aduerte pro clariori intelligentia huius articuli. quòd per opi. Bart. poſitam in §. ſi viam. poſſunt plura allegari. primo, quia ſumus in materia correctoria. & per conſequens non videtur fienda extenſio per. l. præcipimus. C. de appella. & de ele. cum expediat. li. vj. & C. de reſta. l. ſancimꝰ. & ideo cum c. malæfidei poſſeſſor. de regu. iur. in vi. & iſtud capitulum veniant ad correctionem iuris ciuilis: & non videantur loqui in præſcriptione actionis perſonalis. prout deducit Bar. in d. §. ſi viam. & ſuperius tetigi. videtur, quòd in illa remaneat ius ciuile. Secundo pro hoc facit, & fortius, quia ille qui vult ſe tueri tali præſcriptione. hoc facit autoritate ſuperioris q̃ habet plenam poteſtatem diſponendi de temporalibus. l. bene a zenone. & l. omnes. C. de qua. præſcrip. & viij. diſtinc. in c. quo iure. & ideo cum ex cauſa introducat talem præſcriptionem in odium negligentis ꝓpter bonũ publicũ, ne dominia rerum in incerto ſint: & vt litium ſit finis. l. j. ff. de vſucap. videtur, quòd talis præſcribens quãtũcunq; fuerit ſciens, ſeu in mala fide poſſit ſalua conſcientia ſe defendere præſcriptione finita. & hoc expreſſe Inno. tenuit in c. cura. in glo. penul. j. de iure patro. vbi aperte in effectu hanc opi. Bar. videtur approbare. facit, quod not. per gloſſ. & docto. in l. fina. C. ſi contra ius, vel vtili. pu. & per Innoc. ſ. de conſtitu. quę in eccleſiarum. vbi patet, quod ex cauſa poteſt Papa, vel Imperator per ſuam legem tollere ius alterius, ipſe tamen Inn. contrarium videtur voluiſſe in c. quia plerique. de immu. eccleſia. in glo. magna. verſic. item qui tutus eſt. Aduerte tamen, quia poteſt dici, ꝙ ibi loquitur Inno. de pręſcriptione cum mala fide quæ procedit ex poſſeſſione, patet quia dicit, ꝙ per illam ſolum quæritur exceptio nõ autem dominium. vnde in præſcriptione actionis perſonalis videtur verius dictũ Inno. in c. cura. & maximè per id, quod ſubdit in d. c. quia plerique. in gloſſ. præallega. de tuto. exceptione mace. nam dicit, quod cum filiusfa. habeat dominium pecuniæ mutuatæ penes ſe: nihil poſſidet de alieno. & ideo cũ actiones ſint de iure ciuili. l. ij. §. deinde ex his. & §. omnium. ff. de origi. iur. debet eſſe tutus etiam in foro cõſcientiæ: ex quo datur ſibi exceptio cõtra actionem ab illo qui ipſam actionem introduxit, ſic igitur videtur dicendum in propoſito, nam debitor nihil poſſidet alienum: ergo debet poſſe ſe in foro conſcientiæ tueri: ſi a iure ciuili in odium negligentis ſibi tribuatᷣ exceptio. nam non videtur etiam interim peccare debitor: ex quò nil poſſidet alienum: ſi ab eo non petitur debitum. & ſic videtur ſuperuenire exceptio ipſo non exiſtente in peccato: licet ſciat ſe debitorem. & ſic videtur, quod procedat præſcriptio. Item pro opi. Barto. facit ſecundum dom. Anto. quia hoc caſu pręſcribens immediate non quęrit ex ſeq. ſed acquirit, quia ille cõtra quem præſcribitur perdit, ideo videtur, quòd poſſit præſcribere: aliàs videtur, quod ſequatur inconueniens videlicet, quòd non licite quis teneret rem alienam: ſeu quæ fuit aliena, quam dominus habuiſſet ꝓ derelicto. contra id, quod habetur. ff. de uſucapio. pro derelic. per totum. ¶ Item pro hoc facit: quia omnes actiones hodie ſunt temporales. l. ſicut, & l. omnes. C. de præſcript. xxx. anno. C. de anna. excep. & l. ij. C. de conſtit. pecu. ſed ſi tenemus contra opinio. Bar. tũc de iure canonico erunt omnes actiones perpetuę, quod uidetur in contrarium. contra opi. Barto. faciunt etiam plura. primo, quia licèt ſimus in materia correctoria: tamen ex quo ſumus in materia euitandi peccatum. & ſic ubi agitur de fauore animarum, uidetur quòd debeant uerba latè intelligi. per id, quod not. per gloſſ. & Bartol. in auth. ſacramenta. C. ſi aduer. uendi. ubi Bart. expræſsè dicit: quod quia illa authẽtica eſt fauorabilis animæ. ut euitetur peccatũ periurij debent uerba eius latè intelligi, licèt corrigant. l. j. eo. ti. ¶ Vnde quod ibi dicitur de contractibus trahitur etiam ad contractus qui non ſunt ultro citroq; obligatorij qui tamen proprie non dicuntur contractus: ut eſt tex. cum gloſ. in l. labeo. §. contractum. ff. de uerbo. ſigni. & ibi etiam per Barto. unde trahitur etiam illa authentica ad contractum donationis: licèt non ſit ultrocitroq; obligatorius, ut ibi tangit glo. & Barto. & ideo licèt regula. poſſeſſor malefidei, loquatur in poſſeſſore. tamen uidetur trahenda ad poſſeſſorem iuris, nam & debitor latè dicetur poſſidere debitum, ut eſt text. in l. etiam. §. fi. ff. de peti. hęredi. & facit. l. quod ſi in diem. §. Iulia. eodem titu. & quod not. glo. in l. regulariter. ¶ Item iſtud loquitur in eo qui habet conſcientiam rei alienæ: ſed latè ſumpto vocabulo dicitur etiam res aliena q̃ eſt alteri debita, & mea, quæ eſt mihi debita, vt eſt tex. cum glo. in l. ſi me & Titium. ff. ſi cer. pet. in c. quid dicam.

dicam.xiiij.q.iiij. vbi creditor habens vsuram dicitur possidere alienum.& tamen constat, quod est dominus pecuniæ tradite pro vsura:licèt sit alteri debita, & veniat alteri restituenda.facit.c.si quid inuenisti. eadē causa.q.v.& per consequens satis videtur posse dici, ꝙ hoc capitulum etiam compræhendat casum nostrū, prætetea verbum rei hic positū est generale.l.j.ff. si certum.pet.& videtur compræhendere etiam rationem, facit, quod habetur instit.de rebus corpo. & incorpo. per totum.vnde debitor qui scit actionem contra se cōpetere,& actionem esse alterius,potest dici habere cōscientiam rei alienę lato sumpto vocabulo. & pro ista parte etiam facit:quia vbi exprimitur ratio in l.corrigete.trahitur etiam ad casum qui, potest cōpræhēdi sub lata significatione,si ratio sibi vendicat locum, vt est glo.singularis iuncta cum tex.in clemen.j.de elect. in ver. eligatur.& dixi plenè in l.si verò.§.de viro.ff. solu. matrimo.vbi plene examinaui materiā extensionis,& ideo videtur quòd.d.c.possessor male fidei. corrigitur per hoc capitulum : ex quò ratio concludit etiam in præscriptione actionis personalis corrigatur ius ciuile.¶ Aduerte tamen,quod potes considerare duos casus.nam aut debitor fuit interpellatus ab homine,aut a iure:aut nō fuit interpellatus. primo casu quado fuit interpellatus,& non soluit cū posset,quia erat in malafide.& in peccato non satisfaciendo. & tunc secure videtur tenenda hæc secunda pars contra opinionem Bar.& sic,quod non posset præscribere contra opinio. Barto.aut non soluit:quia non potest soluturus si posset,& tunc dicendum, vt statim dicetur in secundo casu quando non fuit interpellatus.in quo secundo casu uidetur posse dici, quòd aut non soluit,quia intendebat dilatare,& differre non soluturus etiam si peteret. & iste uidetur habere intentionem corruptam, & esse in peccato.ideo non uidetur posse præscribere,aut nō soluit:quia non potest,uel quia non interpellatur soluturus,tamen si interpellaretur,tunc iste non videt̄ prima facie esse in peccato.ideo uideretur posse dici, qđ hoc casu procedat præscriptio : tamen forte contrariū est uerius:ex quò scit se esse debitorem,& sic etiā sentiunt Moderni communiter. Nam ex quò scit se debitorem:& uult acceptare commodū liberationis ex tēpore,uidetur hoc non posse facere sine peccato,q̄a nō uidetur iustum, ꝙ propter negligentiam non petentis ipse talem exceptionem acquirat considerato,quod sibi pro fuit talis negligentia:quia interim habuit commoditatem pecuniæ debitæ:ut uidetur esse iniustū, ꝙ ex illa negligentia ex qua cōmodū percepit uelit exceptionem acquirere considerando bonā fidē, & cōsciētiam.argu.l.cum in fundo.§.qđ si mulier.ff. de iure dotiū,licèt ius ciuile considerauit conscientiā,si pro hac parte benè facit tex.in dicta authen.ut ecclesia Romana. ubi expresse innuit talem scientem se debitorem uolentem se defendere exceptione pręscriptionis peccare.loquitur enim ibi etiam de præscriptione contra actionem personalem: vt patet ibi in verbo maximè,in his in quibus læsionem sustinuerit dum subdit: vel aliquid debeatur iunctis glosselis ibi positis, & hanc partem credo veriorē per rationes superius allegatas, & per supradicta etiam satis patere potest responsio ad rationes in oppositum factas:quia licèt simus in materia correctoria:tamen quia sumus in materia peccati. & vbi agitur de fauore animæ verba debent latè sumi,& potissimè cum ratio sit expræssa in constitutione.¶ Itē non videtur esse iusta causa secundum bonam fidem, & bonam conscientiā tribuendi exceptionem scienti se esse debitorem propter meram negligentiā non petentis;imo potius esset nutrire peccatum,vt innuit tex. in dicta auth.vt ecclesia Romana.idéo non pōt per cōstitutionem hoc induci:vt patet in hoc tex. & per hoc potest dici,quòd cessat ratio Inno.in c.cura. de iure patrona.& quod not.in c. quæ in ecclesiarum. vnde errā dicebat do.Ant.hic:ꝙ quemadmodum lex arctat creditorem ad petendum si vult consequi sibi debitum. ita Deus arctat debitorem ad satisfaciendū. & ideo nō videtur absq; peccato posse pręscribere.allegat,quod habetur in dicta auth. vt ecclesia Romana. vnde in hoc articulo in effectu videtur tenenda conclusio.quam.s. dixi:quia aut loquimur in actione pœnali,aut in alia, & si in alia aut debitor sciuit aut ignorauit. & pro his quę.s.dixi bene facit,quia si incboata præscriptione superueniat emptori scientia rei alienæ,& sic mala fides per id,quod habetur in l. bonę fidei.ff.de verbo. signifi.& C.de fur.in l.apud antiquos. & facit, quod not.s. eo.in c.si diligenti.in glo.penul.vt patet in dicta regula.possessor.secūdum vnā lecturam.& tñ non peccat non restituendo rem:nisi sibi euincatur iudicialiter, ut sic conseruet ius sibi de euictione. iuxta ea quæ habent in l.antiqui natura. §.cum me absente.ff. de nego. gestis.ita eodem mòdo dicendum uidetur, quòd licèt debitor qui sciuit se debitorem:licèt non peccet si nō soluit qñ non est interpellatus paratus soluere si interpellaretur:tamē ex quò scit se debitorem.& sic quodammodo habet scientiam rei alienæ saltem tamen largo sumpto uocabulo:ut supra dixi:nī,qđ non pręscribat nec obst.his quæ.supra.dixi. id,ꝙ superius allegaui: uidelicet,ꝙ legistator possit tollere actionem quam ipse legislator introduxit,cū actio sit de iure ciuili.l.ij.ff. de origi.iuris,& eius est tollere cuius est inducere.ī.de regu.iur.c.j.& facit,ꝙ no.Inn.& Io.An.supra.de cōstitu. quæ in ecclesiarum.& sic uidetur,ꝙ debitor debet esse tutus qui uere non habet dominium rei alienæ cū fuerit in eum translatum.Nam potest respōderi,ꝙ legislator possit tollere actionem cum fuerit ab eo introducta:ut superius tetigi.tamen nō potest tollere quominus iustitia ministretur:cum illud sit secūdum ęquitatem, & rationem naturalem,& seruabat̄ etiam saltem manu regia ante aliquam introductionem actionis:ut patet in l.ij.§.post originē.ff.de orig.iur.& hoc ēt uoluit Inn.& Cōpost.& Io.An.post eos.in d.c.quæ in ecclesiarum.& fuit etiā dictum Guid. de suza.ut refert Cy. in l.fi.ad fi.C.si contra ius,uel utili.pu.& ideo si petatur per creditorem sibi iustitiam ministrari debebit sibi ministrare non obstante statuto,quādo debitor fuit sciens,nec obstat,quod notat Inn.in c. quia pleriq;.de filiosa.tuto.excep.macc.quem dicit nō posse effectualiter conuenire:q̄a nihil possidet alienum cum trāslatū fuerit in eum dñium pecuniæ mutuatæ, & autoritate superioris se tuetur per exceptionem: q̄a potest respōderi,ꝙ illud ibi contingit,quia non interuenit ibi simplex negligentia creditoris:sed potius delictū eius pręsumptum:q̄a præsumebatur,ꝙ induceret filiū ad occidēdum patrem:ut posset restituere pecuniā mutuatā. l.j.& ꝙ ibi not.ff.ad mace.facit,ꝙ no. Bart. in extraua. ad reprimendum.in uerbo.denun. & Bald. in auth.ad hæc.C.de usur.ideo nō fuit ęquum filiumfa.teneri ad restitutionē,forte tamē posset dici,ꝙ teneretur ad erogandū pauperibus,per ea quæ notatur Inn.in simili in d.c.quia pleriq;.de recipiēte salariū ultra debitū.¶ Itē etiam nō obst.supradictis id,quod habetur in d. auth. ut ecclesia Romana.ubi uidet̄ litera innuere,ꝙ etiā in ignorante dicatur esse improbitas,uel iniquitas si uelit uti præscriptione: quia illud debet intelligi quo ad ignorantantem.s.prima facie,ut ibi ēt innuit gl.ex eo uidelicet,q̄a talis præscriptio uidetur cōtra regulam, & ęquitatē naturalē,quę habet,ꝙ quis nō locupletē cū aliena

aliena iactura faciat.l.nam & natura.ff.de condi. inde bi.tamen in rei ueritate non est censenda improba, nec cum peccato in ignorante propter bonam fidem & propter bonum publicum.de quo in l.j.ff.de vsucapio.& per id,etiam quod ibi dixi post Iaco.de Rau. & Bar.& per id,quod etiam notat Ioan. Andr.in regula.
25 possessor.in mercuria.in ii.& in vi.articulo.¶†Et p p̄dicta etiam patere potest decisio quæstionis:si testator mandat executoribus datis in testamento per eum q̄ satisfaciat creditorib⁹ suis:an possit satisfacere illis cōtra quos erat præscriptum.nam videtur q̄ poterunt,& debebunt satisfacere illis contra quos præscripserit testator cum mala fide:secus si cum bona fide.per ea, q̄ superius sunt dicta.& hoc etiam tenuit Bal. in dicta disputatio.quę incipit.statuto cauetur.& secundum prædicta etiam debent intelligi,& limitari, q̄ tetigit Bar. in l.quibus diebus.§.dominus.ff.de condi.inde. & ibi dixi ,& in l.si is cui.§. flauius.ff.de solu.& in l. legaui.ff.de liber.le. nec obstat etiam prædictis ratio.q̄ tetigit do.Anto.quòd in actione etiam personali pręscribens non immediate q̄rit ex se si ex eo,q̄ ille cōtra quem præscribitur perdit propter eius negligentiā, & sic debet prescribere:quia aliàs sequeretur,q̄ non licite,quis teneret rem,q̄ fuit aliena habita p̄ derelicto nam pōt rńderi q̄ non valet ɔ̄ña, nec est eadem ratio: quia vbi res est habita pro derelicto in nullius bo.est: vnde tunc occupanti conceditur. facit, quod habetur in l.j.& ij.ff.pro derelic.& insti. de re.diui.§.1.& 2.& sic non dr̄ quis occupare rem alienam: secus autē est in casu proposito:vt patet ex superius dictis.Item etiā non obstat, quòd actio personalis erit perpetua boc casu:quia istud non videtur absurdū donec durat ma-
26 la fides ratione peccati euitandi per istū tex. ¶†Quid autem si statutum dicat, q̄ si debitum non petatur intra decem annos præsumatur contractus fictionis, & simulatus,& ex eo agi non possit.Bar.in d.l.omnes populi.in iii.q.principali.videtur velle,q̄ ualeat tale statutū , quia nō videtur excludere causam peccati.sed Ray. in repetitione illius legis vr̄ velle oppositum ex eo,quia illud statutum videtur esse factum in fraudem l.canonicę.& vt per viam indirectā nutriat peccatū. & ideo non debet valere per l. contra. & l. fraus.ff.de legi.& de regu.iur.certum lib.vi.& in regula.eum q̄ i vna via.eo.tit. & lib. & bene facit, quod habetur in l. Seius.& Augerius.ff.ad leg. falc. & istud videtur esse verius,nisi aliter vere doceatur de simulatione. nam aliàs de facili posset eludi dispositio huius ca.& regulæ,possessor malæfidei.¶Item aduerte, q̄a dixit Ang. in dicta repetitione.l.j.C.de iud. q̄ licet in foro ɔsciæ non possit quis se tueri p̄scriptione statuti: tñ sc̄dm eū in foro contentioso ciuili,& ecclesiastico tenebit statutū disponens,q̄ creditor cadat iure suo, si non petat intra decē annos:ex eo,quia ius ciuile potest impedire naturalē obligationē.l.si non sortem.in prin.cū ibi no.ff.de condi.inde.& l. cum lex.ff. de fideiusso. ¶ Itē pōt transferre obligationem naturalem in alium.l.ii. C.ad legem Iul.de vi in toto titu.de bo. damna.C.& ff.Item potest extinguere illud, quod est de iure gentium,vt libertatem.l.& in seruotum.ff.de statu.ho.& l.ex hoc iure.ff.de iusti.& iure. & ideo vr̄ q̄ statutum possit extinguere ciuilem , & naturalem obligationē in hoc casu.& debebit hoc in vtroq; foro tam ciuili, q̄ ecclesiastico seruari secundū eū,sed certe non credo eum bene dixisse in debitore sciente:q̄a tale statutū nō hēt in se iustam cām:imo nutriret peccatū:vt patet ex superius dictis,ideo non vr̄ valere respectu sciētis.nā non valet cōstitutio,aut lex si p̄ illa auferat̄ ius alterius absq; iusta causa,vt not.Innoc.in d.c. q̄a plerisq;.ad fi.& no. etiā per Bar.in prima cōstitutione ff. orū.& benè facit,quod habetur.iiij.dist.erit autem lex, & hoc etiam aperte tenuit Bald.in dicta auth.ad hęc. C.de vsur.vbi etiam plus dixit:quòd etiam si expresse statutum tollat naturalem,quòd tale statutū non valebit:q̄a nō pōt tollere naturalē iustitiā,& veritatē. arg. eorum q̄ habent̄ in l.j.& ij.ff.de vsufru.ea.rerū quę vsu cōsu.& l.eas.ff. de capi. dimi. vbi aūt expresse statutū non tollit naturalem tunc sc̄dm Bal. non tolletur per præscriptionē ipsa naturalis.facit, q̄ j. dicam tangit etiā Ang.in d.l.j.de iudi. an sciens semper dicatur habere malam fidem:& dicit,quod non:nā interdū sciens nō dicetur habere malam fidem:vt quando legis autoritate rem appræhendit.Exemplum patet in c.j.§. eod. & in l.generaliter.ff.de noxali.ideo dicit : q̄ tūc etiam de iure canonico procederet præscriptio. & hoc satis credo respectu dicti.c.j.§.eo.quia loquitur in rebus ecclesiasticis transferendis de vna persona ad aliam, in quibus Papa habet plenariā potestatē,vt in c.j.& ij.de pręben.in vj.& in cle.j ad fi.vt lit. penden. & iō autoritas Papæ.facit,quod notanit Io.An.In additio. Spe. in tit. de teste.§.nunc videndum.in versi.item oppono.& in c.significauit.sup̄ prima glo.j. de censi. sed respectu l.generaliter.ff.de noxali.est magis dubium : q̄a loquitur in rebus laicorum.tamen glo.etiam sentit idē , qd̄ Ang.in c.contingit.s̄.de dolo,& contuma.& facit etiā quod notatur in c.quoniam.§.penul.in verbo reserua ta.supra.vt lite non contesta.& sequitur etiam do.An. supra.eo.si diligeń.vbi etiam gl.videt̄ idē tenere in gl. penul.& assignat rationem do.Anto.quia in d.l.generaliter , cēsetur ille cui seruus est adiudicatus in actione noxali contra illum qui bona fide tenebat seruum habere etiam quodammodo causam a domino serui, eum & ipse dominus teneat̄,vel emēdare damnū, vel dare seruum pro noxali.instit.de noxa.§.i.& etiam patet ex his quæ habentur in d.l.generaliter.& ideo etiā sciens vsucapit.sed forte posset dici , quòd de iure canonico non procedit,q̄ habet̄ in d.l.& generaliter per hoc capitulū,& c.possessor male fidei.nam ex quo haber conscientiam rei alienę,& per cōsequēs est in mala fide:ut hic probatur videtur,q̄ nō possit pręscribere seu vsucapere p̄ istum tex.& pręalleg.c.possessor male fidei.cū loquat̄ indistinctè,& satis erit,q̄ in dicto casu: licèt nō p̄scriberet nō teneret̄ restituere nisi sibi dānū emēdare nec videtur procedere ratio dn̄i Anto. quia non potest dici,quod aliquam causam habeat a domino quo ad quærendum dominium ipsius serui:quia nihil actum est cum illo:nec etiam fuit in iudicio: & regula etiam,q̄ res inter alios acta alteri non nocet:licèt vt dixi verum sit dicere,q̄ non poterit recuperare nisi emendet damnū cōmuniter tñ docto.& glo. videntur transire,quòd in casu.d.l.& generaliter etiā sciēs de iure canonico vsucapiat seu præscribat:sed fortè de iure
27 canonico non procedit,per id,q̄ prędixi.¶†Item et attēde quia supra.tetigi de statuto disponente,quòd quis non audiatur si non petit debitum intra decem annos.nā pōt esse dubium an stante seu præsupposita validitate statuti,de quo tamen quid tenendū superius dixi si fuerit nihilominus auditus creditor teneat processus , & tenuit Bal.quod sic in præalleg. quæstione : qnia sc̄dm eū statutū in effectu videtur inducere exceptionē præscriptionis quę nō cōsueuit inualidare p̄cessum stāte aliàs habilitate personę : secus sc̄dm eum vbi statutū inhabilitat personā,vt quia dicit,q̄ bānitus nō audiatur.nam tūc saltem in aliquibus casibus quos ibi tangit erit processus nullus sequendo.vt ipse dicit Iac.de Are.in sua disputatione , de qua per Ioan. Andr. licèt ipse non alleget in additio.Spec. in tit.de sen.§. iuxta.

super

super versi.item , & nulla. & dixi etiam de materia in
l.j.§.j.ff.ad trebellia.& plenius etiam in l.quidam con-
sulebant.ff.de re iudicata.in §.vlti.quia tangit hic Bar.
iuxta finem per duas chartas,sed certè vbi statutum di
ceret cadat a debito,posset procedere,quod dicit Bald.
quod inducitur exceptio:sed quando dicit,qđ nō au-
diatur, uidet̃ quod dicatur inhabilitare personā sicut
etiam quando dicit bannitus non audiatur: vnde pos-
sent tres casus considerari,quia aut dicit cadat a debi-
to:aut dicit non audiatur,aut dicit non detur actio. ad
quod vltimum facit,quod habetur,in l.j.ff. ad velleia.
& in l.j.ff.ad macedo. & quid iuris dicendum in casi-
bus prædictis patere potest ex his quæ dixi in dicta.l.
j.§.j.ad trebellia.& in dicta.l.quidam consulebant. iō
hic non insisto. & adde an per illa verba cadat a iure
suo: an ipso iure perdat ius suum : an verò requiratur
sententia.recurrendum est ad notata in l.in criminali.
C.de iurisdi.om.iudi.per gloss.& docto. & in l. si quis
in tantam.C.vnde vi.& per gloss.in c. quam sit. de ele
ctio.in vj.& per glo.& Io.And.s̃.de foro compe. si dili
genti.& per Dynum,& Bart.in l.Imperatores.ff. de iu
re fi.quia si dicitur protinus,vel saltem , vel hoc ipso ,
vel similia verba.intelligitur,quòd ipso iure cadat ab-
sq; sententia,aliàs requireretur sententia ex quò non
est verbum præteriti temporis nisi de mente legis ap-
pareret aliter esse.& sic potest intelligi,quod no. glos.
in l.fi.C.de iure emphyteu. iunctis his quæ habentur
in c.potuit.de loca.ex quibus satis videtur esse de mē
te legis, quòd cadat ipso iure in casu d.l.finalis per ea
quæ habentur ibi.& per præallegatum.c. potuit. & in
l.secunda.C.de iure emphy.nam præallegatum.c.po-
tuit.ęquiparat ista duo videlicet vendere rē emphyteu
ticam domino irrequisito,& non soluere debitum ca-
28 nonem intra tempus debitum . vnde sicut † quando
non soluitur canon intra tempus debitum cadat ipso
iure emphyteuta a iure suo si dominus uoluerit.l.secū
da.C.de iure emphy.vnde potest dominus propria au
toritate ipsam rem emphyteuticā appræhēdere: ut no
tauit gl.in dicta.l.finali.& in c.potuit.præallega. ergo
eodem modo idem videtur dicendum,quādo emphy
teuta alienauit domino irrequisito : ut tunc etiam di-
catur cadere ipso iure a iure emphyteutico si domin⁹
uoluerit,vt voluit glossa in dicta.l.fin. C. de iure em-
phyteu.circa finem.cum ista duo ęquiparentur nō sol
uere canonem debitum intra tempus a iure statutum,
& alienare rem domino irrequisito, ut patet in præal-
lega. c. potuit . ¶ Pręterea maius uidetur esse delictū
alienare rem domino irrequisito in alium quàm sim-
pliciter non soluere canonem infra biennium in ec-
clesia,& infra triennium in priuato cadit emphyteuta
ipso iure a iure suo:ut patet in dicta.l.secunda.& dicto
c.potuit.ergo multofortius fuit de mente legis , quòd
caderet ipso iure a iure suo emphyteuta alienando si-
ne licentia domini.argu.auth.multomagis.C.de sacro
san.eccle.& quod habetur in c.eum in cunctis,in prin
ci.s̃.de electio.& ideo non mirandum,licèt litera sim-
pliciter in dicta.l.finali. C. de iure emphyteu. dixerit
cadat a iure suo:& non dixerit ipso iure.s.gl. nihilomi
nus.ibi:suppleuit scilicet ipso iure : quia sic videt̃ fuis-
se de mente legis,per ea quæ superius sunt dicta. & sic
saluetur illa gloss.vbi autem ex coniecturis non posset
percipi,ꝙ lex, vel statutum dum dicit cadat a iure suo
velit intelligere scilicet ipso iure. ¶ In dubio illud nō
intelligetur : tum quia non est verbum præteriti tem-
poris,sed futuri:tum quia in pœnis mitior interpræta
tio est sumenda.de regu.iur.in pœnis in vj.& l.si præ-
ses & l.interpretatione.ff.de pœnis,ideo tunc require
retur sententia per notata in l.in criminali.superius al

legata.& s̃.de foro competen.si diligenti.¶ Item adde
prædictis inquantum dixi opinionem Bartol. in §. si
viam.non procedere in sciente.nam hoc etiam tenuit
Baldus in dicta auth.ad hæc. C.de vsuris. in iiij.colū.
allegat rationem.quia fides promissionis fortius obli-
gat quàm sola possessio : vt patet ex his quæ habentur
instit.de actioni.§.i.vbi patet,ꝙ ille qui tenetur actio-
ne reali pro re quam possidet,nō dicitur propriè,& stri
ctè esse obligatus:sed lato sumpto vocabulo : secus in
obligato actione personali ; si ergo ipsa possessio cum
mala fide impedit præscriptionem : vt hic patet, ergo
multofortius impediet mala fides vbi quis ex bona fi-
de est obligatus secundum.l.contractus,& promissio-
nis,& ista ratio potuit sumi ex dictis Hostien. in sum-
ma de præscript.rei imo.§.qui res p̄scribi possunt . vbi
etiam videtur fortificare istam rationem.nam rei ven-
dicatio est actio stricti iuris , quia non numerata in §.
actionum.institu.de actio.nec in glos.in c.cum vene-
rabilis.supra. de exceptio. tamen secus est regulariter
in actionibus personalibus quā in realibus,& per con
sequens magis deberet nocere mala fides. Facit,quod
notatur in simili per legistas in l.eleganter.ff.de dona.
& infra.de emptio.& venditio.in c.cum dilecti.an ta-
29 men ista ratio ꝓcedat patebit ex infra.dicendis.¶ † Vn
de sciendum est,quòd Hosti.in loco præalleg.dixit no
tabiliter,quod in actionibus realibus non procedit p̄-
scriptio cum mala fide.& in hoc corriguntur iura ciui
lia secus in actionibus personalibus,quia in illis pro-
cedit præscriptio,& non corriguntur iura ciuilia,mo-
uetur ipse,quia in actionibus realibus præscriptio nō
procedit absq; possessione,& ideo si possessio sit cū ma
la fide,ex consequenter cum peccato: quia omne, qđ
non est ex fide peccatum est , vt hic dicitur in princi-
pio. Et ideo licèt ibi interueniat negligentia non petē
tis : tñ quia etiam interuenit peccatum præscribentis
canon præponderauit peccatum præscribentis cū ma-
la fide negligentia non petentis propter salutē animę,
& ideo canon præscriptionē prohibuit:sed in actioni-
bus personalibus p̄scriptio procedit ex mera negligē-
tia non petētis:ex eo,qa præscribens in actione perso
nali nil possidet alienum: quia in eū voluntate dñi est
translatum,vel est pœnes ipsum præscribentem:vt pa
tet in eo qui obligatus est actione personali ex mutuo
sibi facto,vel ex causa uenditionis sibi factæ pro certo
prætio.& ideo ex quò in actione personali non reperi
tur præscribens possidere alienum,non potest tunc di-
ci,ꝙ præscriptio procedat nisi ex negligentia nō petē-
tis non eñ videt peccare debitor nō soluēdo dūmodo
inuito creditore id non faciat:sed fortè paratus solue-
re si petatur,& multofortius si quis ignoraret se debi-
torem,& ideo dicit,quòd in actione personali proce-
dit præscriptio dummodo inuito creditore non recu-
set solutionem:qa tunc censeretur esse in mala fide:&
nullatenus p̄scriberet ꝑ hoc capitulū. & plus ēt ibi di-
cit,ꝙ licèt dies interpellet pro homine quo ad moram
cōmittēdā in c.potuit.de loca.& l.magnam.C. de cō-
trahē.stipulatio.tamen non interpellat ad faciendum
incurrere debitorem in peccato,saluo nisi iurasset per
c.debitores.supra.de iureiuran.quod est valde notabi
le dictum si est verum,tamen fortè de iure nō ꝓcedit,
qa sicut virtute iuramēti obligatur ad soluēdū ad diē
præfixam ex cōuentione partiū.ita etiā ex simplici cō
uentione per ea quæ habent̃ in c.j.supra.de pact.& sic
videt̃,ꝙ vtrobiq; peccet non seruando conuentionē ,
per ea quæ habentur in dicto. c.j.& xxij.q.v. iuramēti.
vbi non facit Deus differentiam inter simplicem lo-
quelam,& iuramentum,& ideo non videtur dictū Ho
stiē. procedere in eo,quod vltimo dixit.¶ Item atten-
de, quia

de quia contra dictam differentiam, quã ipſe facit In-
ter præſcriptionem actionis realis & perſonalis, ipſe al
legat, quod videtur non procedere, ex eo, quia fortius
obligatur, quis in actione perſonali, quàm in reali. in-
ſtitu. de actio. §. j. & ſ. dixi poſt Baldum. & ſic videtur ꝙ
mala fides fortius impediat præſcriptionem in actio-
ne perſonali, quàm in reali. Et præcipuè, quia actio rea
lis eſt ſtricti iuris: ſed perſonalia communiter ſunt bo
næ fidei: vt ſ. tetigi. & ſic exuberantior fides bona de-
beret interuenire in perſonalibus actionibus: & con-
ſequenter magis nocere mala fides. ſed ipſe reſpondet
ꝙ prædicta non habent obſtare: ex eo quia in realibus
actionibus quo ad præſcriptionem ipſarum requiritur
poſſeſſio. de regulus iuris. & ſine poſſeſſione. libr. vj.
ideo ſi illa habetur cum mala fide. & ſic cum peccato,
non procedit præſcriptio, & præcipuè quia, vt pluri-
mum conſueuit res aliena vſurpari contra domini vo
luntatem. facit. l. qui vas. §. vetare. ff. de fur. ſed in actio
ne perſonali res deuenit ad debitorem, cum volunta-
te domini, & nihil poſſidet alienum: ſed quod ſuum
eſt. & ſic non eſt in peccato detinendo. & præcipuè:
quia ex quò creditor non petit ſecundum eum pôt ꝑ-
ſumere debitor, ꝙ non curat hr̃e, & qñ longiſſimo tẽ-
pore non petit pôt ſecundum eũ præſumere ꝙ velit
donare, vel facere ſibi in hoc gratiam. facit quod habe
tur in c. vnico. ĩ. de cõmoda. & ideo ſecundũ eũ æquũ
eſt præſcriptionem currere, quæ currit ex mera negli-
gentia non petentis abſque peccato præſcribentis: qa
etiam ſecundũ eum forte fuit obligatus propter tam
longum tempus. facit. l. peregre. ff. de acquiren. poſſeſ.
& videtur etiam eſſe æquum talem præſcriptionem
procedere: quia forte poteſt eſſe, quòd debitor reuera
ſoluerit: & ſatis poteſt eſſe veriſimile: ex quò tanto tẽ-
pore diſtulit creditor licèt forte non habeat paratas ꝓ
bationes de ſolutione, quia forte mortui ſunt teſtes ꝑ
quos poterat probare, vel forte perdidit inſtrumentũ
ſolutionis, vel forte ſoluit creditori nemine præſente
confiſus de eo: ideo ad tollendas huiuſmodi ambigui
tates: ſatis videtur fuiſſe iuſtum ſecundũ eũ, ꝙ dicta
præſcriptio in actionibus perſonalibus procedat, ꝙ di
cit procedere in actionibus mere perſonalibus, ſed in
ꝑſonalibus in rem ſcriptis, vel mixtis dixit idem, qđ
in realibus. & hæc eſt in effectu opi. ſua In loco præal
lega. quæ multũ eſt põderanda ex eo quia Hoſtiẽ. fuit
maximus canoniſta. ¶ Et conſueuit, vt plurimum ſe-
qui æquitatem canonicam, & reprehendere Inno. inni
tentem qũq; rigoroſitati iuris ciuilis. & ſic vides, ꝙ ori
ginaliter diſtinctio inter præſcriptionem actionis per-
ſonalis, & præſcriptionẽ actionis realis fuit Hoſ. in lo
co præalle. & videtur etiam fuiſſe originaliter Inn. in
c. cura. circa fin. de iure patrona. & facit etiam qđ ipſe
notat in c. quia plerique. in gl. magna. de immunita. ec
cleſia. in ver. qui tutus eſt, & verſi. ſecus. & verſi. item
qui tutus exceptione maced. & forte Bar. nõ vidit ſum
mam Hoſt. tamen in effectu vt videtis cõcordat in ea-
dem opinione. & quia non modice autoritatis eſt ipſe
Hoſt. non eſt hic articulus ſine dubitatione. & videreẽ
probabiliter poſſe hæc opinio defenſari. ¶ Tamẽ cre-
do ꝙ verior, & tutior ſit opinio contraria per ea quæ ſu
perius dixi. & potiſſime, quia licèt debitor ſtricte lo-
quendo non dicatur poſſidere alienum: ſed alteri de-
bitum, tamen latè ſumpto vocabulo ſatis dicitur poſ-
ſidere alienũ per ea quæ habẽtur. in l. ſi & me & Titiũ.
ff. ſi certum petatur. & per alia iura quæ ſuperius alle-
gaui. & ideo cum ſimus in materia peccati, & ẽt pecca
re dicaĩ vtens præſcriptione in actionibus perſonali-
bus. vt patet ex his, quæ hñr in auth. vt eccleſia Roma
na. & ſuperius dixi, & latè videantur ſumenda verba
ad tollendum materiam peccati, per ea quæ habentur
in authẽ. ſacramenta. C. ſi aduerſus venditio. & ſupe-
rius tetigi, & quia in dubio tutior via eſt eligenda, vbi
agitur de periculo animarum. ĩ. de ſponſalibus. iuue-
nis. ideo videtur amplectenda opinio communis mo
dernorum contra Barto. & Hoſt. & vt dixi ſic etiã aliàs
de facto conſului. licèt tunc non vidiſſem opinio. Ho
ſtien. & per hoc ſit expeditus iſte articulus. ¶ Redeo
ad gl. in fi. in ver. & hæc conſtitutio. & quæro cum gl.
An iſta conſtitutio trahatur ad præſcriptiones præteri
tas, reſpondet glo. ꝙ non, quia de eis nil dicit. ideo ſo-
lum trahetur ad futuras præſcriptiones per ea, quæ ha
bentur in c. vlti. vbi de materia. ſ. de conſtitutio. & cũ
glo. concordat Vincen. Goffred. & Philip. & dicebat
Vincen. quòd is qui iam præſcripſerat ante iſtam con
ſtitutionem conſuletur, ſi habet propoſitum non fa-
ciendi ſic deinceps, nec taliter præſcribendi: & de præ-
terita mala fide conterantur. Fatetur tamen quòd præ
ſcriptiones inchoatę, ſed nondum perfectę tempore
huius conſtitutionis fuerunt interruptę. Ioan. repro-
bat hanc opinionem inquantum gl. dicit quòd nõ tra
hitur ad præſcriptiones præteritas per ea quæ notanẽ
in præallega. c. vlti. de præſcriptionibus. & in c. cũ tu.
ĩ. de vſuris. nam hæc conſtitutio cum ſit fundata ſuꝑ
iure diuino: & ſic naturali, ne prima diſtinctio huma-
num genus debet comprehendere etiam præterita ꝑ
ea, quæ habentur in dictis iuribus. & præcipuè in di-
cto. c. cum tu. idem etiam tenet dom. Ant. ex eo, quia
iſta cõſtitutio eſt declaratoria, & declarat irrationabili
tatẽ legis ciuilis. ideo in dubio debet trahi ad præteri-
ta, ex quò aliud non dicitur per ea, quæ notantur in
c. j. de poſtulatione prælatorum. in vj. per glo. & ꝓ hoc
quia non potuit lex ciuilis præbere iuſtã cauſam præ-
ſcribendi legem Dei: licèt habuerit reſpectum ad finẽ
publicum conſeruationis ſocietatis humanæ, qui ce-
dere debet legi Dei tanquam ſuperiori. xj. q̃one. iij. Iu
lianus. & facit etiam quod ſuperius dixi cum gloſſ. &
ſic qđ lex, declaratoria in materia peccati trahatur ẽt
ad præterita. licèt aliud non dicat, quàm quod gl. hic
& aliqui tenuerunt contrarium, & nota bene per ea,
quæ ſuperius dixi, & per hæc ſit expedita hæc gloſſ.
¶ Venio ad glo. vltimam. & pro ipſius recitatione op-
pono: & videtur quod licèt in aliqua parte temporis
ille, qui præſcribit habeat conſcientiam rei alienæ.
non tamen noceat per ea, quæ habẽtur in cap. de quar
ta. ſupra. eodem. & c. ad aures. & infra eodem. c. j. in vj.
& quod notatur in c. vigilanti. per glo. hic autem in-
nuitur contrarium dum vniuerſaliter dicitur, quòd in
nulla parte temporis, quia oratio vniuerſalis falſifica-
tur etiam ex vno. ſupra. de maio. & obediẽ. ſolite. ad fi
nẽ. ff. de rebus dubijs. l. ſi is qui. §. verum. & facit, quod
notatur in l. a procuratore. C. mandati. & quod habeẽ
xix. diſtinctione. ſi Romanorum. hui⁹ timore facta eſt
gl. quæ dicit textum eſſe intelligendum, cum dicit in
nulla temporis parte: ſcilicet ipſius præſcriptionis: id
eſt dum durat ſeu pendet præſcriptio. & ſic ante eam
compleram: quia antequam compleatur in nulla par-
30 te temporis præſcriptio † debet habere conſcientiam
rei alienæ, & ita intelligatur hic. Facit etiam quod no.
per gl. in cap. poſſeſſor. de reg. iur. in vj. Vbi autẽ poſt
præſcriptionem completam quis ſciret rem alienam.
tunc nõ nocet: nec ideo dicitur eſſe in mala fide. & ſic
intelligantur contraria. & id quod notaĩ. ſupra eodẽ.
vigilanti. & ratio eſſe poteſt, qa vbi præſcriptio eſt cõ-
pleta translatum eſt dominium, in præſcribentem ꝑ
præſcriptionem. in auth. niſi tricẽnale. & ibi notaĩ. C.
de bo. mat. & l. ſi quis emptionis. circa principiũ. C. de
præſcriptio. xxx. annorũ. & facit quod habetur. xvi. q.
iij. in

ilij.In c. quicunqꝫ c.& in summa illius quæstionis. &
ideo nõ potest dici, quod sciat tunc rem esse alienã, li
cèt dici possit, ꝙ sciat rem fuisse alterius ante comple
tam præscriptionem. nam duo non possunt esse insoli
dum domini eiusdem rei eodem tempore. l. si vt cer-
to §. si duob⁹ vehiculum. ff. cõmo. & l. Põponius. §. sed
& eis. ff. de procuratoribus. & ideo cũ non dicat habe
re post completam præscriptionem conscientiam rei
alienę: quia scit eam esse suam, & non alienam. licèt
sciat eam fuisse alterius ante completam præscriptio-
nem: ideo non debet dici esse in mala fide. & ideo nõ
videtur teneri ad restitutionem, quia videt esse tutus
præscriptione. ex quò cum bona fide præscripsit ex au
toritate iuris ciuilis, & etiam canonici. vt patet ex his
quæ habentur in dicta. l. si quis emptionis. & in præal
lega. c. de quarta. & in alijs superius allegatis quę ratio
cessat quando ante completam præscriptionem sciret
rem alienam: q̃a tunc ex hoc esset in mala fide, & cõ
sequenter non posset complere præscriptionem per
id, quod habetur hic. & in regu. possessor malæfidei. li
cèt secus sit de iure ciuili, secundum quod sufficit bo
nã fidem a principio interuenisse, vt supra tetigi. & ꝓ
batur in l. vna. §. hoc tãtũmodo. C. de vsucapio. trans-
for. sed ius ciuile in hoc succũbit iuri canonico: quia
sum⁹ in materia peccati. vt notat in dicta regul. posses
sor. & dixi super glo. penulti. & facit, quod habetur in
præallegato. §. hoc tantummodo. per glo. licèt de iure
ciuili etiã quandoq; superueniens mala fides habeat
nocere quando cum mala fide superuenit etiam scien
tia vitij furtiuitatis secundum distinctionem. l. si an-
cillam. ff. pro suo. & notat Barto. in l. naturaliter. ff. de
vsucapionib⁹. Sed simpliciter mala fides superueniẽs
non nocet de iure ciuili· vt dixi, quod tamen corrigit
per ius canonicum per ea quæ supra dixi. & hoc casu,
quando superuenit mala fides ante completam præ-
scriptionem loquitur. c. vigilanti. supra. eod. & xxxiij.
q. ij. si virgo. vbi etiam de materia: ideo nimirum si tũc
mala fides nocet, vt dicitur in dictis iuribus. Secus, q̃n
est completa, quia tunc proprie non dicitur superue-
nire mala fides eum sciat tunc rem esse suam, licèt de
ueniat ad eius notitiam, quòd fuit aliena, & ideo non
debet sibi nocere ex quò legitimè acquisiuit. facit, q̃d
habetur in regu. factum legitimè. de regu. iuris. in vj.
quia aliàs capitula, & iura permittentia præscriptionẽ
seruirent nobis cum bona fide de verbis, & de vento,
quod non est dicendum, quia iura debent esse imposi
ta rebus non verbis. l. ij. C. commu. de leg. & de elec. c.
commissa. §. porrò. lib. vj. & hęc est cõis opinio legista
rum, & canonistarũ: uidelicet, ꝙ si ille qui præscripsit
bona fide post cõpletã præscriptionem sciat rẽ alteri⁹
fuisse, non teneatur ad restitutionem. & istam opinio.
sequitur glo. hic. & s̃. eod. vigilanti. & etiam Inno. hic
& Hostien. & Io. An. qui etiam hoc plene prosequitur
in præallega. regul. possessor. in mercuria. vlti. articu.
licèt ibi referat aliquos Theologos. & maximè Ray-
mũ. in summa sua de præscriptio. aliter dicere. Goffre.
tñ dicebat, ꝙ opinio Theologorũ est de cõsilio: sed de
necessitate consilium non obligat. xiiij. q. j. in c. ꝙ præ
cipitur, limitat tamen prædicta Hostiẽ. procedere nisi
fortè quis haberet consciẽtiam remordentem, vt quia
putaret omnino se teneri, licèt præscriptio fuerit com
pleta: q̃a tunc deberet sequi conscientiã. j̃. de simo. ꝑ
tuas. el. ij. Secus si conscientia cõformaret cũ opinio.
glo. & communiter doct. do. Anto. s̃. eo. vigilanti. dixit
hanc opinionem canonistarum, & legistarum proce-
dere in foro contentioso, vt in illo non arctet quis ad
restitutionem: sed in foro pœnitentiæ dicit procedere
opinio Theologorũ: videlicet, ꝙ teneat ad restitutio-
nẽ, & præcipuè, q̃n præscripsit contra illũ cui nõ pote
rat imputari negligentia, vt quia forte ignorauit cum
præscriptio etiam contra ignorantes procedat. l. fina.
C. de præscrip. longi temp. Mouetur, quia præscriptio
acquiritur cum dãno, & ĩniuria alterius, & cõtra natu
ralem æquitatẽ locupletat cũ alterius iactura contra
legẽ. nam natura. ff. de condi. indebi. & l. iure naturali.
ff. de regul. iuris. & j. de reg. iu. locupletari. li. vi. ¶ Et si
dicatur illud non est sine causa: quia causa acquirendi
fuit, vt puniatur negligentia eius cõtra quẽ præscribi-
tur, & vt dominia rerũ non sint in incertũ, & vt sit li-
tiũ finis. & sic propter bonum publicũ. l. j. ff. de vsuca.
dicit, ꝙ non videt talis causa sufficiens quo ad æquita
tem æqua lance mensurandam. ad finẽ, vt res mea mi
hi auferatur. & ideo in foro conscientiæ, & pœniten-
tiæ videtur, quòd teneatur quis ad restituẽdũ, vt dicũt
Theologi, & sic dicit se disputãdo tenuisse. ¶ Sed ad-
uerte, q̃a hæc opinio nõ videtur ꝓcedere, quia si in fo
ro pœnitẽtiæ obligaret ad restitutionẽ ex eo, q̃a sciret
rem alienã fuisse eodẽ modo deberet obligari in foro
contentioso si constaret similiter, quod sciret rem alie
nam fuisse. & sic illud, quod constat in foro pœniten-
tiæ per id, ꝙ habet in simili in c. cõsuluit. j̃. de vsuris. Et
ideo vr̃ ꝙ in neutro foro debeat cogi. nã si ratione pec
cati cogeretur in foro pœnitentiæ. videtur, ꝙ eodẽ mo
do, & eadem rõne si de eodẽ peccato cõstaret in fo-
ro cõtentioso, ꝙ debeat eodẽ modo cogi, quia corrigi
debet de peccato de quo cõstat etiã in foro contentio
so. per id, ꝙ habetur in præallega. c. cõsuluit. & s̃. de of
fi. ordi. in c. i. ideo hæc opinio non videretur ꝓcedere.
Innoc. in c. quia pleriq;. de immunita. ecclesi. in glos-
sa magna. in versicu. item qui tutus est. & versicu. &
secus est in aliis. videtur facere differentiam inter præ
scriptionem longi temporis: per quam cum titulo, &
bona fide nedum acquiritur exceptio. sed etiam ac-
quirit dominium: vt tunc licèt qui præscripsit post pre
scriptionem completam sciat rẽ alterius fuisse nõ no-
ceat sibi ex quo per præscriptionem acquisiuit domi-
nium, & inter præscriptionem longissimi temporis ꝑ
quam sc̃dm cum non quęritur dominium. sed sola ex
ceptio etiam si bona fide absq; titulo præscripserit. Et
ideo tunc licèt completa sit pręscriptio si superueniat
scientia rei alienæ tenetur ad restitutionem, quia tunc
nõ habet dominium penes se, & sic dominium est pe
nes alium. sed solam exceptionem acquisiuit. & ideo
quia habet conscientiam rei alienæ pro tanto tenetur
ad restitutionem. ¶ Sed aduerte, quia contra Innoc. fa
31 cit, quia videtur, quòd † per præscriptionem longissi-
mi temporis. & sic. xxx. anno. vel. xl. etiam sine titu. dũ
modo interueniat bona fides quæratur dominium. ꝑ
ea quæ habentur in d. authenti. nisi triennale. & in d.
l. si quis emptionis. vbi etiã patet, quod si cadat a pos-
sessione ille qui præscribit tali pręscriptione habet ius
illam vendicãdi, & recuperãdi. Sed potes saluare. Inn.
ꝙ licèt possessio deueniat ad tertium, & non ad domi
nium contra quem est præscriptum possit pręscribens
illam recuperare, vt dictis iuribus, non tamen põt illã
recuperare si possessio deueniat ad dominum contra
quem est præscriptum, vt patet ex his quæ habẽtur in
d. l. si quis emptionis circa finem principii cum ibi no
tatis. & sic non videtur plenariè, & etiam omni respe
ctu dominium quæsiuisse. ideo videtur, quòd tunc si
sciat rem fuisse alterius, quia illius respectu nõ habet
plenarium dominium: teneatur restituere. & hoc mo-
do videtur posse seruari opi. Innocẽ. & hoc de iure ci
uili seu inspecta dispositione iuris ciuilis iuncta di-
spositione iuris cano. sed inquantum ius canonicum
permittit præscriptionẽ quadraginta annorum cum
bona

bona fide,& fine titulo, vt quando non est ius cõmune, nec præsumptio contra præscribentem.j.eod.ca.j. in vj.quia illam simpliciter concedit, & sic videtur ẽt concedere contra antiquum dominium,& cum potestate agendi etiam contra illum, si ille q̃ præscripsit cadat ab actione videt;ꝙ tunc de iure canonico in tali ꝑscriptione non procederet dictum Innoc. ex quo non solum exceptio, sed etiam ius agendi, & consequẽter dominium esset simpliciter acquisitum, & sic etiam in hoc videtur sentire Io.And.in dicta regu.possessor. in vltimo articulo.Ang.in l.j.C.de iudicijs. in repetitione dixit, ꝙ quando per præscriptionem ius plenariè fuit quæsitum, ut in vsucapio.triennali,in rebus mobilibus tunc procedat glo.hic posita,& communis opinio, ꝙ non teneatur ad restõnem, nam per vsucapio. quæritur directum dominium vsucapienti . ut notat ꝑ gl.& legistas. in l.traditionibus.C. de pact.& in authen.nisi tricennale . Et facit, quod notat gloss.xvi.q. .4.in summa.vbi etiam glo.tractat, quæ sit differentia inter vsucapionem,& præscriptionem.& quæ requirantur ad vsucapionem, & quæ ad præscriptionem, & ꝑ quæ interrumpant, & q̃s ẽt sit effectus vsucapio.& ꝑscrip.& est bona gl.in materia præcipue pro canonistis,sed vbi nõ esset plene quæsitũ ius , ut cõtingit in præscriptione longi temporis per quam quæritur utile dominiũ,& non directum,tunc dicit,ꝙ ex quõ ille, q̃ præscripsit habet conscĩam directam dñium esse penes alium, ꝙ ipse non erit tutus in foro consciẽ, nisi restituat æstimationem saltem illius directi dominij, & sic quatenus vendi posset hoĩ scienti illius condõnem.l.mortis causa capimus.§.fin.cum ibi notatis ꝑ glo.& Bar.ff.de donatio.causa mortis . Sed certè non video , quòd illud directum dominium , quod remanet penès illum contra quem est præscriptum sit bene æstimabile ex eo,q̃a habens vtile quæsitum ꝑ præscriptionem præfertur habenti directum,siue excipiẽdo,siue agendo contra tertium,siue etiam contra antiquum dñm , vt patet ex his quæ habentur in d.l.si q̃s emptionis, & facit etiam quod notatur in dicta regula possessor in quarto,& sexto articulo. ideo videtur, ꝙ talis dominij non debeat haberi consideratio. & sic etiam uidetur,ꝙ fuerit de mente Innocen.in d.cap. q̃a pleriq;.in loco superius allegato.¶ Item dixit Ange.in d.l.j.ꝙ interdum per præscriptionem cum bona fide quæritur sola exceptio. ideo tunc si superueniret scientia completa præscriptione tenebitur ad restõnem in foro conscientiæ.¶ Exemplum ponit,quando q̃s est missus in possessionem in actione reali , & credebat rem esse suam.nam si tenet illam postea spatio. xxx.anno.erit tutus exceptione. sed quæret dominiũ secundum eum ex eo,quia illud non agebat quærere ex quo putabat se dominum.allegat notata. in l.j.C. vbi in rem actio.& ad hoc bene facit,licèt nõ alleget ꝙ supe.ius dixi post Inno.sed aduerte, quia potest dici, quòd etiam in casu prædicto acquirit dominiũ nedum exceptionem , ex quo autoritate sententiæ data est sibi possessio per ea, quæ habentur. in l.Pompo.§. si iussu. cum ibi notatis.ff.de acquirenda possessione. & quod ibi ẽc dixi,& quod notatur per gl.in §.fi.inst. de officio iudicis,in quibus patet,quòd si lata sit sentẽtia pro agente actione reali,& traditio sit facta autoritate sententiæ.licèt agens forte nõ fuerit dominus, sed putauerit se dominum , sed reus fuerit dominus nihilominus acquirit dominium.& si reus nõ erat dominus acquirit vsucapiendi condõnem,vt notatur in d.§.si iussu.Et sic idem uideretur dicendũ i proposito & uideretur ẽt sufficere tempus.x.annorũ inter pñtes . & xx.inter absentes . cum uideatur habere titulum autoritate sententiæ licèt interlocutoriæ.per id; quod habetur.in l.iuste.de acquirenda possessione, & facit , quod notatur per glo.in d.l.2.C.vbi in rem act. & quod notatur etiam per glo.in .x.quoniam frequẽter.§.penult.in verbo reseruata . Bald.vero in authen. ad hæc.C.de vsuris. in 4.colum.videtur facere differẽtiam inter præscriptionem actionis realis, & præscriptionem actionis personalis. in primo casu procedat opinio huius glo.& sequacium,& si hoc ex eo,q̃a per præscriptionem quæritur dominium per præscribentem , & sic transfertur dominium de eo contra quem præscribitur in præscribentem, ideo ex quõ res est facta præscribentis non tenetur restituere, licèt sciat eã fuisse alterius. Secus autẽ dicit in præscriptione actionis personalis ex eo , q̃a secundum eum per præscriptionem talem non liberatur quis totaliter ab obligatione.nam secundum eum per præscriptionem non tollitur naturalis obligatio ex eo,quia remanet vinculum naturalis æquitatis,& ideo ipsa conuentio ex q̃bus oritur naturalis obligatio quę est vinculũ,& conuentio prædicta uidentur esse perpetua. l.obligationum fere.§.placet.ff.de act.& obligat.& ideo non uidetur per pręscriptionem tolli ipsa naturalis , allegat etiam ad hoc , quod habetur . in l.at qui natura.ff.de negotijs gestis. & uult hoc procedere siue quis habuerit scientiam obligationis.& sic fuerit in mala fide:siue etiam non habuerit. & sic fuerit in bona fide:quia utrobique secundum eum durat naturalis obligatio etiam post pręscriptionem : quia per illa , ut dixi non tollitur secundum eum propter uinculum ęquitatis naturalis,& conuentionis , quod uĩ esse perpetuum, per ea quę habentur . in dicta.l.obligationum fere.§. placet.& ideo cum sciat se naturaliter obligatum , ẽt si scientia superueniat post pręscriptionem completam,uĩ quod teneatur ad restitutionem.per id , quod habetur.s.de pactis.c.j.nec obstat si dicatur,quòd ille contra quem præscribitur negligendo, videtur tacitè renuntiare iuri suo . per id,quod not.gloss. in l.si ego. ff.de negotijs gestis.quia secundum eum illud procedit,vbi agitur de iure quærendo. & ita loquitur dictũ gloss.& facit,quod habetur. in l.bonorum.ff. rem ratam haberi. Secus vbi agitur de iure acquisito: quia tunc secundum eum non videtur,ꝙ ille contra quem præscribitur dicatur consentire prout videtur notasse glo.in l.j.§.penulti.ff.de donatio.¶ Sed aduerte,q̃a istud vltimum non videtur simpliciter verum , quia etiam vbi agitur de iure acquisito perdendo : licèt nõ interueniat verus consensus.tamen videtur, quòd intelligatur interuenire præsumptus,vel interpretatus, aut fictus per tex.in l.alienationis.ff.de verbo.significat.& notauit etiam Ioan.And.in regul.possessor. in vlti.articu.Facit quod consueuit dici in simili de non appellante a sententia intra tempus debitum,quia ꝑsumitur consentire.l.ab eo.C.quomodo,& quãdo iudex.& j.de re iudicata.c. quod ad cõsultationẽ.¶ Præterea licèt de mero rigore non tollatur naturalis præscriptio, tamen videtur tolli eius effectus,per id,quod habetur in textu,& glo.in l.sicut. & l.omnes.C.de ꝑscriptione.xxx.annorum.vbi per præscriptionem dicitur ius esse extinctum.& pro hoc etiam, quia præscribens dicitur esse similis soluenti quo ad effectum.l.si pupillus alterum.ff.de administra.tuto. Et sic videtur ꝙ sicut per solutionem tollitur naturalis. institu.quibus modis tolli. natura. in princ.ita etiam videtur, ꝙ per præscriptionem quo ad effectum saltem tollaĩ naturalis:& pro hoc etiam faciat , q̃a post præscriptionẽ non potest accedere fideiussor.l.si q̃s postq̃.ff.de fide iussoribus,quod tamẽ deberet posse fieri , si remane-

ret naturalis cum effectu: quia etiam naturali obligationi tantum potest accedere fideiussor.l.j.& l. fideiussor obligari.ff.de fideiusso.Item etiam, quia solutum post præscriptionem repetitur iuxta ea, quæ habent. in l.finali.ff.rem ratam haberi.quod non esset,si remaneret naturalis, per ea, quæ habentur.in l.cum quis. C.de iuris.& facti ignorantia.& l.j.ff.de contradictione indebiti.& ĵ.de solu.in c.fina.& sic per prædictas leges non videtur procedere opinio Bald.quibus etiam ipse non respondet,nec congruè etiam videtur posse responderi.Et ideo videt,quod in actione personali,si præscriptio completa sit bona fide, licèt post præscriptionem completam quis habeat notitiam obligationis,tamen nõ teneatur ad restitutionem per rationes, & iura superius allegata,& per ea quæ notauit glos.ŝ. eodem.vigilanti.& Ioan.And.in d.regula possessor in vltimo articulo. & per prædicta videt quòd licèt post præscriptionem completam bona fide superueniat scientia rei alienę non tamen teneatur quis ad restitutionem etiam in foro pœnitentię, licèt aliqui contrarium tenuerint.¶ Et ex prędictis patet in hoc articulo plures fuisse opiniones.nam vna fuit, quod teneatur ad restitutionem habens conscientiam rei alienę pręscriptione completa,& ista fuit opinio Hugo.quã theologi videntur sequi.¶ Secunda fuit, quòd non teneatur ad restitutionem. & istam tenuit glossa hic, & supra eodem,vigilanti. & etiam tenuit illam Ioan. Philip.Goffred. Innocen.& Hostien.& est communis opinio legistarum, & canonistarum.¶ Tertia fuit Alani per quam videntur posse concordari opiniones:videlicet,vt distinguatur, an quis pręscripserit ex causa lucri,vt tũc habeat locum prima opinio, & opinio theologorũ,an vero ex causa onerosa,& tunc habeat locum secunda opinio canonistarum, vt tetigit gloss.in prçallegato.cap.vigilanti. vbi posuit tres opiniones prędictas.& facit pro ista tertia, quod habetur in l.fina.ŝ.licentiam in ratione sui.C.de iure deliberand.vbi magis fauetur tractanti de damno, quàm de lucro, sed istam opinionem reprobat Hostien.& Ioã. And.per ca.apostolicę.ĵ.de donatio.& per l.penulti. C.de pręscriptione longi tempo.in quibus simpliciter videtur approbari etiam pręscriptio procedens ex causa lucratiua.Sed posses dicere, quòd ibi approbatur quo ad ius excipiendi: non autem simpliciter, sed ista responsio non videtur bona,per ea,quę habētur. in l.locus.ff.de acquiren.possess.vbi etiam quo ad potestatem acquirendi rem per prescriptionem ęquiparatur pręscriptio ex causa lucratiua,& ex causa onerosa.¶ Quarta fuit opinio quę colligitur ex dictis Innocen.in c.quia plerique.in glo.magna. in versi.item qui tutus est.& ver.secus,vt distinguatur inter pręscriptionem longi temporis, & pręscriptionem longissimi.de qua dixi. supra,& adde inquantum dixi, ꝙ pręscriptio longissimi temporis quadraginta annorum cum bona fide etiam sine titulo de iure canonico idē operatur, quòd pręscriptio longi temporis cũ titulo, & bona fide de iure ciuili. nam hoc expresse tenuit Hostien.in summa.de præscriptio.rerum immobiliũ. ŝ.quis sit effectus.¶ Quinta fuit opinio quam tetigit dom. Anto.ŝ.eod.vigilanti.& tenent aliqui theologi, scilicet, quod fiat differentia inter forum contentiosum,& forum pœnitētiale.¶ Sexta fuit opinio Ang. quam posuit.in l.prima.C.de iudicijs.vt distinguatur, an per pręscriptionem quęratur dominium directum an vero solum vtile.¶ Septima fuit Bal.in dicta auth. ad hęc, vt distinguatur inter pręscriptionem actionis personalis,& pręscriptionem actionis realis, quę non videtur bona, vt superius dixi.& licèt Bald.dicat in dicta authen.ad hæc.Bar.tenere per præscriptionem nõ tolli naturalem in extrauaganti ad reprimen.in verbo denun.non videtur illud verum,quia non simpliciter illud dicit secundum illam distinctionem quam posui.in l.fina.ff.rem ratam haberi .& licèt etiam dicat doctores hoc cõmuniter tenere. tamen hoc etiam nõ videtur per ea quæ notauit Barto.in dicta.l.fina. Et facit etiam quod notatur in Specu.de præscriptio.ŝ.j.licèt Speculator aliqualiter ambiguè videatur ibi loqui.¶ Item etiam aduerte, quia ibi statutum dicit, quòd si non petatur debitum infra decennium cadat creditor a debito, videtur tunc velle tollere effectum naturalis obligationis,quia videntur respicere substãtiam debiti.facit,quod habetur. in l.omnes.C.de præscriptio.triginta annorum. dum dicit ius debiti extingui per præscriptionem. & sic etiam voluit Bart.in d. ŝ.si viam.licèt Bald.velit contrarium in dicta authen.
32 ad hæc.¶ †An tamen ipso iure cadat a debito,an vero requiratur sententia pendet ex his quæ tetigi superius. Vbi autem statutum dicit non audiatur lapso decennio,vel non detur actio, vel petitio, tunc videtur induci exceptio, & non videtur respicere substantiã debiti. ideo tunc videtur durare naturalis. vt voluit Barto.in ŝ.si viam. plus tamen dixit Bald.in dicta authen.ad hæc, quòd etiam expresse statutum nõ posset tollere naturalem,quod non videtur verum, vt superius tetigi,& ad materiam.facit,quod not.xxxiiij.q.2. si virgo.& xiij.qõ.vj.c.j.& de materia per Hostien.in summa,de præscriptione rerum immo.ŝ.quæ exiguntur.sub.ŝ.verum. versi.sed quid si iam completa præscriptione, vbi etiam recitat opiniones positas per gl. ŝ.eodem.vigilanti.& vt dixi cõmunis opinio canonistarum videtur esse verior per rationes,& iura allegata.in glo.in d.c.vigilanti.per Hostien.in summa,in loco præallegato,& per Ioan. An.in regula.possessor,in vltimo articulo, & per hæc est expedita ista quæstio. ¶ Sed aduerte,quia Bald.in dicta authen.ad hæc.tetigit, an per præscriptionem tollatur naturalis obligatio descendens ex delicto,& dicit primo videndũ, an intelligatur inesse naturalis obligatio in delictis.nam primo videtur ꝙ sic, per ea quæ habentur in l.non solũ.ŝ.j.ff.de iniurijs. vbi litera dicit actionem iniuriarũ quæ est ex delicto esse ex bono,& æquo,& sic ex æquitate naturali, & per consequēs videtur quod in ea sit obligatio naturalis. ad idem etiam facit,quod habet. in authen.de non alie.aut permutan.ŝ.quia vero leonis.collatione secunda. vbi sic periculi amatores &c. nam innuit sibi consensum esse delinquentis, ad idē etiam quod habetur in tex.& gl.in l.prima.ŝ.bestias. ff.depo.pto ista parte, videtur esse tex.cum gloss.in l. seruus.ff. de his qui no.infam. vbi gloss.dicit seruum naturaliter obligari ex delicto,idem etiam voluit glo. in l.in de Neratius.ŝ.fina.ff.ad legem Aquil.contrarium videtur voluisse expresse gloss.institu.de iure naturali.ŝ.ius autem gentium. in verbo penę.concludit dici posse,ꝙ aut quæritur de obligatione naturali quę oritur ex æquitate iurisgentium. Facit quod habetur. in l.j.ŝ.fina.pro socio. & l.ex hoc iure, & quod notauit Barto.in l.Iulianus.ff.de conditio.indebi.& tunc bene dicitur talis obligatio naturalis in eo iure, quia ratio naturalis,seu iurisgentium suadet materialia puniri.& bonum,& æquum esse,uidetur quod puniantur.l.ita uulneratus.ff. ad l.Aquil.ĵ.de senten.excõm. ut famę.l.licitatio.ŝ.quod illicitè.ff. de publi.& facit, quod hr̄. in l.non solum.ŝ.j.& quod ibi etiam notat per Bar.¶ Aut loquimur de obligatione naturali strictè sumpta,put puenit ex consensu.Et ista nõ dr̄ inesse in maleficijs, qa non consentit, quis obligari. & etiam

etiam secundum Bal. licèt offendens cõsentiat ostendere, tñ offensus non consentit offendi. & iõ non põt dici naturalis ex consensu. Sed certe posset dici, quòd licèt offensus non cõsentiat offendi. tamen verisimiliter consentit sibi acquiri obligationem, si offendit, & licèt offendens expresse non consentiat puniri. nec etiam est verisimile, quòd velit puniri. tamẽ potest dici, quòd interpretatiue. ex quo offendit, & deliquit, & sic vult offendere, & delinquere, & sic per legẽ dispositum esse talem puniri in consequentiã, & interpretatiuæ potest dici, quòd eoipso, ꝙ deliquit, & consentit delinquere in consequentiã intelligitur consentire, vt puniatur. Facit quod habetur. in d. §. qa verò leo nis, & in dicto. §. bestias. & quod no. de obligatione naturali ficta, seu interpretata ex consensu interpretato, quando quis non appellat a sententia. vt in l. ab eo. C. quomodo, & quando iudex. & sic videt posse concludi, ꝙ in maleficiis indubitanter idest obligatio naturalis præcedens ex æquitate iurisgentium. ¶ Itẽ potest dici, ꝙ licèt non sit naturalis ex vero consensu, tamen sit naturalis ex ficto consensu, seu interpretato consensu. & per prædicta possunt concordari gl. s. allegatæ. licèt videantur contrariæ, & ad id, quod dixi de æquitate iurisgentium. facit etiam, quod habetur.
33 in l. bona fides. ff. depositi. ¶ † Redeundo ad quæstionem, an per præscriptionem tollatur naturalis in maleficiis. concludit Bal. ꝙ si est actio pœnalis, tunc tollatur obligatio naturalis pro illa competens, qa pœna solam duritiem continere videtur. facit, quod habetur. in l. si seruus ea. l. ff. de ser. expor. & quod habetur. in l. sed si vnius. §. si ante. ff. de iniurijs. & in c. fraternitatis. xij. q. 2. in glo. & ex isto dicto potuit sumi quod dixi secundum dom. Ant. supra, cum glo. penul. de pręscrip. ac. pena. licèt fortè domi. Ant. non viderit hoc dictum. Si vero obligatio descendens ex maleficio cõpetat restitutionem rei non ad pœnam. & tunc non tolletur naturalis secundum eum, sed tn potes dicere, ꝙ licèt non tollatur ipso iure, tamen tollitur quo ad effectum saltem in bona fide præscriben. per ea, quæ habentur. in l. omnes. & l. sicut. de pręscriptio. xxx. anno. & l. j. de anna. exceptio. ¶ Tangit etiam ibi, quid in obligatione pœnali ex conuentione, vel ex præcepto iudicis facto causa cognita. Ad primum facit, qđ legitur, & notatur. s. de arbitris. dilecti. Ad secundum quod notauit Inno. j. qui matri. accu. pos. c. cũ in tua. ¶ Concludit ꝙ quatenus est mera pœna potest dici ꝙ tollatur obligatio per præscriptionem. secus quatenus non est mera pœna. Sed istud vltimum, vt dixi nõ videtur procedere in bona fide pręscribente, quia videtur tolli quo ad effectum. per ea, quæ superius dixi, & videretur, ꝙ vbi tollitur quo ad effectum non possit pro tali naturali practicari via denuntiationis euangelicæ, vt etiam voluit Bar. in dicta extrauagan. ad reprimen. licèt Bal. aliter videatur loqui in dicta authen ti. ad hæc. tangit etiam quid in actione redhibitoria, an per præscriptionem tollatur naturalis, & concludit ꝙ sic, quia per præscriptionem firmatur cõtractus præambulus ex consensu initus. & no. bene hoc dictum, quia actio redhibitoria tollitur spatio sex mensium. l. cum sex. ff. de edi. edic. & sic est temporalis sui natura, & tamen dicit, ꝙ per præscriptionem tollit naturalis, contrarium expresse tenuit Bar. in l. fi. ff. rem ratam haberi. & Guil. in l. at qui natura. ff. de neg. gef. & facit ẽt quod ibi notatur per glo. sed dictum Bald. verius videt per ea, quæ habentur. in l. si qs postq̃. ff. de fideiuß. & tetigi super glo. penul. tangit etiam ibi quid si pupillus præscribat, qui non censetur esse in mala fide, nec habere scientiam, cum eius ætas ignoret, quod videt. l. j. ad finẽ. C. de fal. mo. an si tutor sciat impediatur præscriptio, & finaliter videtur concludere, ꝙ non impediat, qa debet attendi, an ipse pscribens, sit in mala fide, & sic in peccato. per ea. quę leguntur, & notãtur. supra de iud. nouit. tangit etiam qđ de successore vniuersali, an ei noceat mala fides defuncti. Et concludit, ꝙ sic per c. nouit. de iud. vbi successor in Regno conueniebat p viã denuntiationis ex facto pdecessoris. ¶ Item ẽt, qa mala fides autoris obligauit eũ ad restitutionẽ. & per cõsequẽs descẽdit obligatio in successorẽ. licèt nõ sit malæ fidei, sicut ẽt hæres vsurarij tenet ad restõnẽ. licèt ipse hæres nõ sit vsurarius sacit, quod habetur. j. de sepultur. parochiano. & de hoc ẽt tetigi, cum gl. a. seu super ea tangit etiã ibi, an illud, quod retinetur per fal. in foro conscientię possit retineri. Et similiter, an illud quod qs consecutus est autoritate iniquę, & iniustę sententię possit qs in foro conscientię retinere. & in effectu sequitur id quod tenuit Bar. in extrauagan. ad reprimen. in verbo denuntia. & Innocen. in c. qa pleritque. j. de immun. ecclesia. & aliqua & alia tangit in materia denuntia. & qa sępe forus conscientię, videtur contradicere foro contentioso. vt in fallen. retinenda, vel non. & in testamẽto minus solenni, & in obtinente per sñiam iniustã. & in tutore per macedo. & in simili. quid tunc sit seruãdum, & similiter in præscriptione de qua superius dixi: & an quis debeat omnino sequi conscientiã de prædictis, & pluribus alijs tetigit Innocen. in dicto. c. quia plerique. vbi etiam per dom. Anto. & per Bald. in dicta autben. ad hæc. & etiam in quæstione superius allegata. quæ incipit. statuto caueiur, ꝙ fœnetator. & aliqđ etiam per Innocen. in ca. sicut. de electio. & per Bar. in dicta extrauan. ad reprimen. in verbo denuntia. & plenius per do. meum do. Pet. de Anchar. in dicta regu. possessor malæ fidei. vbi latius quam alius ptractauit istam materiam, an autem in omnibus perfectè dixerit ad præsens non examino. ¶ † An autem
34 a per præscriptionem queratur dominium. [a] & an quæratur directum, vel vtile, fuerunt opinio. de quibus per legistas. in authen. nisi tricenale. C. de bon. maternis. & in corpore, vnde sumitur. videlicet in auth. de nup. §. si vero oportet. circa finem. §. & in l. si quis emptio. C. de præscriptio. xxx. anno. & aliquid. in l. traditionibus. C. de pact. & per canu. tangitur per gloss. xvj. q. 3. in summa. & per Hostien. in summa. de vsuris. in §. quis sit effectus, & de præscriptio. rerum immobilium. in §. quis sit effectus. Et per Ioan. Andr. in regula. possessor. in quarto articulo communiter tenetur, quod per vsucapionẽ. triennij quæ procedit cũ titulo, & bona fide in rebus mobilibus quæritur dominium directum, sed per pręscriptionem longi temporis, quę habet locum de iure ciuili in rebus immobilibus cum bona fide, & titulo, & perficitur spatio. x. ann. inter pręsentes. & xx. inter absentes. l. fi. C. de pscriptio. longi temporis. quæritur domiuium vtile nõ directum, per ea, quæ habentur. in l. si quis emptio. nis. in princip. præallegata. & quæ habentur. in l. j. in fin. cum ibi notatis etiam per Barto. ff. de aqua plu. arcend. & nota. etiam de materia. ff. de vsuris. l. j. & etiã idem videtur de præscriptione longissimi. xxx. annor. quando procedit sit cum bona fide. licèt sine titulo. vt in d. auth. nisi tricennalis. & in corpore vnde sumitur. licèt non videat habere effectum contra dominũ antiquum si possessio reuertatur ad eum sine vitio, vt patet in d. l. si quis emptionis. si autem mala fides interuenisset, tunc solam exceptionem quærebat de iure ciuili. vt d. l. si quis emptionis. quod hodie est correctum per hoc. c. quia propter malam fidem non quæritur

[a] Dñium, an acquiratur per pr[æ]scriptionẽ, vide dom. per A[nt.] in cõs. [..] in iij. colũ volo [..] ponit, an [..] sumat [..] na fides vbi est titulo. & in c[..] xxj. in & in 4. ro..

titur etiam exceptio.¶ In præscriptione autem, an q̃ procedit etiam cum bona fide iure canonico, dũmodo non sit præsumptio secundum ius cõmune contra præscribentem acquiritur dominium eo modo quo quæritur de iure ciuili per præscriptionem longi temporis. vt voluit Hostien.in summa, de præscriptione rerum immobilium.§.quis sit effectus. & etiam superius tetigi. Aliqui tamen dixerunt, ꝙ etiã per præscriptionem longi temporis, & longissimi quæritur directum dominium prout dicit mag.gl.vt notatur in dicta authen.nisi. & dicta.l.si quis emptionis. & etiam in summa.xvj.q.iij.sed præcedens opinio magis communiter tenetur, licèt Pe.teneat opi.secundam, vt refert Cy.in dicta auth.nisi, quam tenet Bar.& citramõtani no.sequuntur. Bald.tamen ibi voluit concordare opinio.quia si præscribitur contra scientem, tunc quęretur dominium directum.quia censetur dominus cõtra quem præscribitur consentire, ex quo scit, & tacet, & negligit recuperare. Facit, quod habetur. in l.alienationis.ff.de verbo.signi. Sed vbi præscriberetur cõtra ignorantem. tunc quæratur vtile, quia ibi non vr̃ esse tacitus consensus, de quo prædixi, ex quo ignorat, & videtur hæc opinio prima facie colorata, tamen contra illam facit textus. in l.fina.C.de præscrip.longi tempo.ad fin.vbi dicit non fiendam differentiam, an præscribatur contra ignorantem, an vero contra sciẽtem, & pro hoc etiam, quia lex si quis emptionis. non facit etiam hanc differentiam, sed simpliciter dicit, quòd si aliquis præscripserit longo tempore, si agatur contra eum per dñm antiquũ potes se exceptione tueri, & sic innuit, ꝙ de mero iure cõpetat actio antiquo dño, & per consequens remanserit dictũ dñiũ penès eum, euidentior tamen ratio est acquirendi dominium per præscriptionem quãdo sciuit ille contra quem præscribebatur. vt etiam voluit Io.An.in regula.possessor.in vltimo articulo. ¶ Sed hic est aduertendum, quia potest esse dubium, an eo casu quo præscriptum est contra ignorantem possit sibi aliquo remedio subueniri. Bar.multum notabiliter dixit, quòd q̃a per restitutionem in integrum ex clausula generali, si qua mihi iusta causa videbitur de qua in l.prima. ad fi.ff.ex qui.cau.maio.& ita dicit ipse.in l.prima.§.si q̃s autem propter. coniuncta glo.ff.de iti.actuq; priua.& per hoc etiam videtur esse glossa coniuncta cum textu.in l.si partem.§.j.ff.quemadmodum ser.amit.in cõtrarium facit præallega.l.fina.C.de præscrip.lon.temporis.vbi in fine.dicit in materia præscriptionum non esse fiendam, an præscribant contra scientem, an vero contra ignorantem: sed ipse respondet, ꝙ illud procedit quo ad complendam præscriptionem, sed non quo ad impediendam restitutionem in integrum. & istud dictum satis videtur habere æquitatem, quando ignorantia fuit probabilis. Facit quod habetur in l.fina.ff.pro suo.secus, quando non fuisset probabilis, sed supina, vel fuisset ignorantia iuris per quod habetur, in l.sicut.ad fi.C.de præscriptio.xxx.annorum. & in l.nec supina.ff.de iuris, & facti ignoran.& de constitutio.c.ij.lib.vj. ¶ Contra istam tamen opinionẽ posset allegari, quod notat glo.in c.auditis.de restitutione in integ.vbi concludit gl.ꝙ contra præscriptionẽ.xl.anno.non datur restitutio, ne aliàs lex videatur imposita verbis, & non rebus, & illud sequitur ibi Io.An in cle.j.de restitutione in integrum.in gl.ordinaria, licèt aliqui tenuerint contrarium, & præcipue Stepha. quẽ videtur sequi Io.An.in quibusdam additio.ad gl. clementinariam, licèt ille communiter non habeant. Posses dicere, ꝙ ibi loquitur in præscriptione.xl.ann. quæ est valde prolixi temporis. ideo tunc nõ datur restitutio. Secus in præscriptione longi temporis. Vnde restaret etiam dubium de præscriptione.xxx. annor. Tamen satis videretur esse æquum, ꝙ interueniente probabili ignorantia possit dari restitutio in integrũ, nisi dicat, ꝙ fauore litium dirimendarum, & vt sit litiũ finis contra illa non concedatur, sicut nec contra illam quæ est.xl.anno.tamen ratio quæ allegatur per glo.in d.c.auditis.in præscriptione.xl.anno.videretur etiam procedere in præscriptione longi temporis. & xxx.anno.q. tamen non habemus hoc bene expressum, & habemus autoritatem Barto.quæ videtur in se habere æquitatem, credo quod seruaretur in practica opi.Barto.& per prædicta videretur, ꝙ si per statutum inducta est præscriptio.x.anno.quòd si currit cõtra probabiliter ignorantem poterit peti restitutio aduersus talem præscriptionem. An autem res mobilis ecclesiæ vsucapi possit triennio, an vero requiratur tẽpus.xl.anno.dixi plenè. in d.c.j.supra de restitutio. in integrum. vbi tangit Io.And.de quo etiam in regula
35 possessor. de reg.iur.in vj.super gl. ¶† Redeo ad gloss. in versicu.sed quid, & quæro cum glo.quid si aliquis tempore præscriptionis habuit læsam conscientiam, & postea incipiat habere non læsam nunquid per hoc erit interrupta præscriptio. Glo.respondet, quòd non quia prima conscientia videtur fuisse erronea. ideo eam deponere potuit, & debuit.j.de si.per tuas. el.ij. & xj.q.iij.c.cui est illata. cum gl.concordant Ioã.Phi. Vincen.& Inno.contrarium tenuit Host.per id, quod habetur.supra c.proxi.circa finem. do.Anto.hic dicit aduertendũ, q̃d si habuit conscientiam læsam ex legitima probatione cõcurrente veritate, & postea eã aliter erroneè informatã, ꝙ tunc non præscribit. Si autẽ habuit conscientiam læsam ex leui iudicio, & postea eam aliter informauerit ex aliis iudiciis legitimis, tũc gl.bene dicat. ¶ In dubio autẽ si prima concurrat cũ veritate, præsumitur ꝙ eam bene primo informauerit, & secundo malè, nisi appareat. Pro quo aduerte, q̃a gl.potest dupliciter intelligi, vno modo, q̃n a principio p̃scriptionis habuit conscientiam læsam, postea, incipit habere non læsam, & sic videt̃ intelligere glo. Alio modo potest intelligi, ꝙ a principio non habuerit conscientiã læsam, sed ex postfacto, & deinde postea incœpit habere non læsam: iste intellectus videt̃ magis de mente gl.dum dixit nunq̃d per hoc est interrupta p̃scriptio.& sic innuit, ꝙ erat iam inchoata, q̃d non fuisset, si a principio habuisset malã fidem. Potes cõcludere, ꝙ aut a principio p̃scriptionis habuit conscientiã læsam, & sic malã fidẽ, & tunc non vr̃ præscribere, q̃a bona fides req̃ritur in initio p̃scriptionis.l.sequit̃.§.de illo.in fi.ff.de vsuca.& l.ij.in prin.ff.ꝓ emp. & l.vnica.§.hoc tãtũmodo.C.de vsuca.transfor.& ꝓ hoc, q̃a imputandũ vr̃ illi, q̃ talẽ rem quærit hr̃e, ex quò a principio hẽt conscientiã læsam. ¶ Interdũ aũt a principio habuit bonã fidẽ. Sed ex postfacto habuit læsam cõsciẽtiã, & sic malã fidẽ tunc, vr̃ posse dici, q̃d aut modico t̃pe durauit, & illa nõ habeat nocere: q̃a ꝓp breuitatẽ t̃pis censet̃ nõ fuisse arg.l.a diuortio. la secũda.ff.de diuor.cano.de pœni.dist.j. ¶ Si aũt durauit vltra modicũ tẽpus, tunc est magis dubiũ. tñ Bar. in l.naturaliter.ff.de vsuca.tenet idem. Vnde cõcludit malã fidẽ superueniẽtẽ. ita demũ de iure cano.interrumpere p̃scriptionẽ si durauerit aliàs secus, & sic intelligit istã gl.& dictũ Inn.dicẽs, quòd Inno.etiã hoc vult, sed Host.vt dixi vr̃ velle contrariũ, videlicet dici posse, quod prima p̃scriptio sit interrupta, ex quò mala fides superueniẽs non fuit momentanea per istum tex.in fin. Sed certè potest dici, quòd poterit de nouo inchoare ex eodem titulo superueniente bona fide,

& sic

&ſic ſi deponat conſcientiam præambulã, per id, q́d habetur.in ſimili.in tex.& gl.quos Bar.reputat ſingulares. in l.ſi quis pro emptore.§.penul.ff.de vſucapio. vbi dicitur,ꝙ ſi præſcribens cadat a poſſeſſione, & ſic interrumpatur præſcriptio.l.naturaliter.præall.Tamẽ ſi poſtea recuperet poſſeſſionem ſine vitio ex titulo priori poteſt præſcribere longo tempore incipiendo de nouo,ex quo habet bonam fidem. Sic igitur in ſimili propoſito poteſt dici, quòd licèt prima fuerit interrupta,tamen noua poterit inchoari ſuperueniente bona fide. & quando procedit cum titulo nõ videtur curandum, an fortè erroneæ depoſuerit primam conſcientiam,vel non:licèt dom. Anto.aliter voluerit. vt ſupra tetigi,quia ſatis eſt,ꝙ habeat bonam fidẽ, & titulum quæ bona fides etiam poteſt cauſari a cauſa erronea.per ea,quæ notantur. in l.ſi fur.§.j.ff.de vſucap. & in l.gitur.§.ſi.de libe.cauſa. & l.ſi plagij.C.ad l.fal.

36 de plagi.¶† Redeo ad gl.in verſic.item quid, & quæro cum gl.quid ſi aliquis pendente præſcriptione inci

a piat dubitare,[a] an res ſit ſua.& habeat iuſtam cauſam dubitationis,an cenſebitur eſſe bonæ fidei.Gl.reſpõdet,quod ſic,vnde etiam vtetur fructibus,& ſic faciet illos ſuos.l.qui ſcit.§.bonæ fidei.ff.de vſu.& ideo hoc caſu præſcribet, licèt habeat conſcientiam dubiam, quia licèt adhuc ſit dubius neſcit tamen adhuc,an ſit aliena. & debet inquirere ab alijs de illa, vt ſic poſſit peruenire ad veritatẽ ſi poteſt.ar.xxxvij.diſt.§.vlti.& xxiiij.q.vlt.occidit.Cum gloſ videtur concordare hic Io.Vincen.& Inno.& etiam Hoſtien.in ſumma de pſcript.re.immo.§.quæ exiguntur ſub.§.vetum. contrarium tenuit Hoſt.ſupra eodem,ſi diligenti. vbi gl. etiam tangit glo.pc.ad ſi.vbi dicit, ꝙ illud,quod dicit glo.poteſt pcedere ſm leges,ſecus ſecundũ canones. per id,quod habeẽ. in hoc c.& ſupra ea.proxi.circa finẽ ſecundũ quos canones, q́d vtilius animæ eſt videẽ præeligendum allegat.j.de ſpon.iuuenis. & ſic Hoſt. videtur ſibi fuiſſe contrarius, tñ videtur tenere hanc opi.per ea quæ dicit in proœmio huius compilationis vbi dicit,ꝙ ſi contingat eum in apparatu, ſeu lec. ſuper hoc volumine ſcribere contrarium ei, quod dixerit in ſumma,vult ſtari ei, quod dixerit in apparatu tanq̃ vltimo dicto. Inno.vt dixi ſequitur glo.& etiam Bar.in l.naturaliter.ff.de vſuca.mouetur,quia iura canonica corrigunt iura ciuilia in malæ fidei poſſeſſore vt patet hic,& in regula poſſeſſor. & ideo nõ corrigẽt hoc caſu,quia cum a principio fuerit bonæ fidei,licèt poſtea ſuperueniat dubitatio,non poteſt dici male fidei.licèt etiam non dicatur tunc proprie bonæ fidei inquantum dubitat. vnde dixit gl.in l.iij.§.ſi.ff.de acqui.poſſe.ꝙ dubitatio tenet medium inter malam fidem,& bonam. quia proprie non eſt malæ fidei, nec bonæ fidei ſimiliter,nec ignorans,vt notauit gloſſ.in l.j.C.de acqui.poſſ.ex quo ergo non poteſt dici malè fidei.videtur,quòd non interrumpatur præſcriptio. licèt dubitet,& per prædicta dicit Bar.in dicta.l.naturaliter.ꝙ licèt denunciatio, quæ fieret ante præſcriptionem inchoatam habet nocere, quia induceret in dubitationẽ,& conſequenter excluderet bonam fidẽ, q̃ exigitur in initio præſcriptionis. ideo tunc habet nocere denuntiatio.l.ſi fundum.C.de rei vendi.Secus, qñ fit poſt præſcriptionem inchoatam. quia tũc licèt reddat quem dubium, non tñ conſtituit in mala fide. ideo non interrumpitur præſcriptio.& ſic intelligitur gl.in l.penul.ff.pro empto.Facit quod dixi ſuper glo. pen.Sed contra iſtam opinionem,facit ſecundum do. Ant.quod no.gl.in c.quoniã frequenter.§.quod ſi ſuper.ad finẽ, in verbo reſeruate.circa principiũ.gl.ſ.vt lit.non conte.vbi videtur gl.ſentire, ꝙ ſuperueniens dubitatio interueniat præſcriptionem.do.Ant.hic dicit eſſe aduertendũ quomodo iura canonica loquantur in hac materia. Nam aliqua dicũt malę fidei poſſeſſorem non præſcribere.ſupra eo.vigilanti.& c.ſi diligenti.aliqua exigunt bonam fidem. ſupra eo.c.ſi diligenti.ad finem.& aliqua dicunt, quòd abſq; bona fide non procedit,quia omne, quod non eſt ex fide eſt peccatum,vt patet hic. Et facit,quod habeẽ.ſ.c.proximo.circa finem.pro hoc infert, ꝙ attẽtis verbis huius decretalis,& prædictis. circa ſi.dicti.c.ſi diligenti,ad ſi.non vr̃ ſufficere,ꝙ deficiat extremum malę fidei,niſi detur ẽt extremũ bonæ fidei, & ſic cũ dubitans, ſit in medio,& non habeat bonam fidẽ, nec malã, vr̃ ꝙ non pſcribat finaliter.do.Anto.hic concludit, quod ſi dubitatio eſt momentanea,& non ficta,ſeu firma,ſed potius vacillans,quod hoc nõ interrumpat pſcriptionẽ.ſicut etiam in ſimili non dicitur eſſe hæreticus, q́ dubitat,ſed non fixe,& firme, ſeu pertinaciter. vt in c.j.§.de hæreticis.cũ ibi notatis. Facit quod no.in clemen.prima,de vſu.¶ Si autem eſt dubitatio perſeuerans,& firma ac fixa,& merito dubitandum cõcurrat cum veritate aliqua cauſa legitima impellens ad plus credendum alienam, quàm propriam licèt pro certo neſciat.tunc dicit, quod putat præſcriptionem interrumpi.¶Idem dicit, ſi aliquid ei oſtendatur, vel probatur,ex quo veriſimiliter potuerit, & debuerit dubitare,licèt afferat,ſe non dubitare,per ea, quæ habentur.in ca.nouit.ſ.de iudi.& de reſcriptis. cum contingat.& per prædicta putat,quòd aliquo caſu denuntiatio etiam poſt poſſeſſionem ademptam,& præſcriptionem inchoatam interrumpetur præſcriptio, vt quãdo ſit à tali cui merito eſt credendum.vbi autem dubitatio eſſet in principio præſcriptionis, tunc fortius impediretur eo caſu quo dixi inchoatam interrumpi,allegat,quod legitur, & notatur. C.de acquiren.poſ.licet.& l.nemo.& facit,quod no.eo.ti.l.j.¶Tu potes dicere, ꝙ aut dubitatio ſuperuenit per actum iudicialẽ, & tunc ſit verum, quòd interrumpitur præſcriptio. qa talis actus inducit præſumptam,ſeu fictam malã fidem ex diſpoſitione iuris,per ea, quæ habentur. in d. l.nemo. & per gl.xvj.q.iij.c.j.& hoc caſu etiam loqui glo.in c.quoniam frequenter.§.penul.in verbo reſeruata. Aut ſuperuenit dubitatio per actum extraiudicialem,& tunc, aut ſuperuenit ab ipſo principio præſcriptionis,& ſic ante illam inchoatam. Et tunc etiam habet nocere,per ea, quæ habentur in l.ſi fundum.C. de rei vend.& quæ etiam notauit Bar.in l.naturaliter. ff.de vſucapio.& eſt etiam ratio,quia per illam excluditur bona fides,cum dubitans nõ dicatur habere bonam fidem neq; malam fidem,vt notat gloſſ.in l.iij.§. ſi.ff.de acqui.poſ.bona fides autem exigitur in principio præſcriptionis.ſ.eod.ſi diligenti.ad finem.& l.ſequitur.§.de illo.ad finem.ff.de vſucapio.& l.ij.in principio.ff.pro empto.& l.vna.§.hoc tantummodo.C.de vſuca.transfor.Aut ſuperuenit dubitatio poſt inchoatam præſcriptionem. &tunc aut fuit momentanea, ſeu breui tempore durans. & tunc non habet nocere, per id,quod habetur in l.diuortio.la ſecunda.ff.de diuor. & quod notatur.j.de hæret.& ca.j.& quod ſupra tetigi. poſt domi.Anto. Aut dubitatio ſuperueniens poſt inchoatam præſcriptionem non fuit momentanea.& tũc ſi aliquo tempore poſtea ceſſaſſet, ſatis videretur, quòd ſaltem ex tẽpore ceſſationis dubitationis poſſit inchoari noua præſcriptio,per id, quod legitur,& notatẽ. in ſimili. in l.ſi is q́ pro emptore.§.pen. ff.de vſucapio.& per id quod dixi in ſimili in præcedẽti qõne gl.¶ An aũt præambula præſcriptio, ſit interrupta fuerunt opinio.vt patet ex dictis. ſupra gl.tamẽ

[a] Dubitare. ad id. Abb. hic in ii.col. verſ. tertio. glo. quærit. nume.39.

hic & supra eodem.c.si diligenti.in glo.penul.ad finem & etiam Innocen.hic & Bar.in d.l.naturaliter.tenuerunt,quòd non interrumpitur,& idem etiam Host.in summa in loco quem superius allegaui. licèt cõtrariũ tenuerit in dicto.c.si diligenti. & etiam dominus An. hic. Sed certe verior videtur opinio gloss.per istum textum a sensu contrario. Nam ad hoc vt non interrumpatur satis esse videtur, q̃ præscribens non sit in peccato mortali, & quod non habeat conscientiã rei alienæ, vt hic apertè colligi potest a sensu contrario, quod est validum in iure,de his, quæ fiunt a præla.cũ apostolica. & l.j.§.huius rei.ff. de officio eius cui mã. est iurisdictio.sed dubitans non est in peccato.q̃a non habet malam fidem,nec etiam conscientiam rei alienæ,vt patet ex his,quæ notauit glo.in d.l.3.§.fin.ff.de ac.pos.ergo non debet interrumpi præscriptio. & pro hoc etiam faciat ratio, quia quis in dubio non debet dimittere ius suum indiscussum.l.illud.ff.de petitione hæredi.Ergo non est imputandum præscribenti, si in dubio rem non restituit. ergo non est certus tẽ esse alienam,licèt de hoc dubitet.nec credo eum etiam arctari in foro conscientiæ ad restituendum,ex quò non est certus licèt dubitet rem esse alienam per rationẽ. d.l.illud.& sic videtur quòd non interrumpatur præscriptio.& istam partem credo veriorem. Nec ob.q̃ in præscriptione requiritur bona fides.supra eodem.si diligenti.ad finem, & facit etiam hic dum dicit absque bona fide &c.quia illud videtur intelligendum, scilicet à principio,vt sic a principio omnino requiraẽ bona fides,& sine illa non procedat præscriptio,sed non quo ad hoc, vt postq̃ est inchoata non procedat a bsq; bona fide dũmodo possit præscriptio seruari sine peccato mortali. & non habeat quis conscientiã rei alienæ,vt satis probatur hic in tex.isto, & facit etiam rõ, quam superius dixi,quæ colligitur ex d.l.illud. de peti.hæredi.quia in dubio non est imputandum alicui, si ius suum non dimittit indiscussum. non obst.etiam quod habetur in capitulo præcedenti in fin.quia ibi nedum cessauit bona fides,sed etiam facit actum contrarium præscriptioni.vt ibi etiam notatur. ideo non mirum si tunc interrumpitur præscriptio. Et ex prædictis potest satis inferri,q̃ licèt post inchoatam præscriptionem superueniat probabilis dubitatio, nõ tñ interrumpit̃ præscriptio: licet d. Ant.& aliqui in hoc te nuerunt contrariũ. Et aduerte etiã q̃ notabiliter dixit Bar.in d.l.naturaliter, q̃ licèt q̃s habeat malã fidẽ quo ad vnũ, vt q̃a putat rem esse Titii, quæ est Sempronii non impeditur præscriptio aduersus illum,aduersus quem non habet malam fidem, & hoc ẽt voluit gl.in l.si fundum.ff.de acqui.pos.& in l.sicut.in gl.sup verbo possidente,quæ incipit mala fide.C.de præscr.xxx. ann.facit etiam, quod hr̃ in l.qui balneum ad finẽ.ff. qui potiores in pigno.habeantur. & l.fulcinius.§.q̃ si aduersus.ff.ex quibus causis in possess.eatur.Redeo ad glo.in ver.item quid si prælatus. & quæro cũ gl.q̃d si prælatus habeat læsam conscientiã in re aliqua quã possidet ecclesia, tñ habet bonã fidem nunquid teneẽ dimittere illi.Gl.respondet,q̃ nõ,dicit tñ,q̃ prælatus debebit significare illi cuius est, vt illam petat ẽt hoc mõ purgabit suam conscientiã nec dicet fraudẽ committere,q̃a vr̃ hoc facere,vt conscientiã saluet sic denunciando.facit,quod habet.in simili. in l.at q̃ natura.§.cũ me absente.ff.de nego.gest.& l.quintus.ff.mã dati. Et idem etiam sequitur Inn.¶ Dicit tamen,q̃ caueat sibi prælatus, ne aliquid cõtra cõscientiã faciat, vel fieri p̃curet,& de materia etiã hr̃ quadragesimater tia distinctio.generalis.& trigesima quarta.q.2. si virgo.& ẽt in c.bonæ.el.2.§.de post.præla.vbi etiam glo. dicit,q̃ vbi solũ agit̃ de p̃iudicio iuris prælati,si habet conscientiã læsam põt illi renuntiare,sed vbi agitur de præiudicio ecclesiæ.tunc p̃cedit,quod hic dicit gloss. ¶ Et aduerter q̃a gl.p̃supponit,q̃ prælatus põt habere conscientiã læsam, licèt ecclesia habeat bonã fidem, hoc aũt potest esse q̃n ecclesia habet conuentum, vel capitulum.nam tunc si cõuentus, vel capitulũ habet bonam fidem dicitur ecclesia habere bonam fidem,licèt prælatus habeat malã.sed si capitulũ, vel cõuẽtus etiam haberet cõscientiã læsam. tunc etiã ecclesia dicetur habere malã fidẽ. facit,quod hr̃. in c.requisisti. j.de testa.& quod notat Io.An.& Innoc.j.de iure pa. cura.vbi aũt ecclesia non habet conuentũ,nec capitulũ.tũc si prælatus, seu rector habet malã fidẽ, satis vr̃ q̃ ecclesia ẽt tunc dicaẽ habere malã fidem,per id,q̃d notauit gl.in c.potuit.j.de loca.vbi gl.notabiliter dicit,q̃ illud, quod potest prælatus cum capitulo, videẽ posse prælatus,seu rector, quando non habet capitulum.Item aduerte, quia cum gl.concordat ẽt Hostiẽ. in summa de p̃scriptione re.immo.§. quę exiguñ. sub.§.verum.ver.quid si prælatus.& ex his quę ibi tangit,& quæ tetigit hic gl.habes vnã practicã,quæ teneri potest, quando prælatus habet conscientiã læsam, & non ecclesia.duas alias practicas posuit Host.in loco præallega.vna fuit,q̃ conuocet capitulũ,& certificet ipsum,q̃o res est aliena. & hoc facto p̃sulat agno sci bonam fidem. quã etiam tutor teneẽ agnoscere.l. quoties.§.sicut.ff.de administra.tut. & eadem ratione prælatus qui æquipararì põt tutori per ea, quæ no.j. de accu. qualiter,& quando.el.2. licèt non per omnia æquiparetur. vt voluit Innoc.de simo.licet Heli.& sic fineum poterit tunc res restitui ei cuius est,sed aduerte,q̃a hoc posset procedere, q̃n habereẽ res per ecclesiam ex causa lucratiua. ex qua non debereẽ euictio. sed vbi habereẽ ex causa onerosa.tunc propter cõseruandũ ius de euictione,quod non cõmittiẽ, nisi indicialiter euincaẽ.l.habere licere. & l. Herennius.ff.de euict.& tunc videtur.q̃ nõ teneatur restituere.sed potius seruari debeat practica. huius gl.alia fuit practica quam sentit Hostien..in loco præallegato, q̃ p̃latus dicat capitulo mũdæ sunt manus meæ a sanguine huius cãe. vos aũt defendatis illã prout potestis, & vobis videaẽ.facit,quod hr̃.in cap.Ephesijs.Paulus dicit mũdæ sunt manus meæ.&c.xiij.dist.& per hęc sit expedita gl.vs; ad ver.sed si ille.¶ Demũ quærit gl.ibi q̃d si ille cui facta est denũtiatio veniat ad iudiciũ, & petat rem in iudicio quam tenet ecclesia, & prælatus, nunq̃d si prælatus confiteatur forte tẽdendo positionibus aduersarii rem esse petentis, an præiudicabit ecclesię.quę habet bona fide.gl.vr̃ dicere q̃ non,nisi platus fuerit constitutus syndicus a concilio, seu capitulo ecclesię ad defendẽdũ cãm.q̃a tunc, si confiteaẽ ẽt tanq̃ syndicus,q̃a sustinet personã totius ecclesię p̃iudicabit tũc ecclesię.alias aũt cõfessio p̃lati non præiudicabit ecclesię,nisi forte confiteretur de eo,q̃d ipse fecisset.arg.eorũ quæ hñr.xxv.q.2.postq̃. & de materia remittit gl.ad notata.in c.dudum. el.2.§.de elec. & pro dicto glo.etiam hodie, vt esse tex.in c.præsentiũ.de testi.in vj.& per Cy.in l.j.C.de confes.in xv.q. & per Bar.in l.certũ.§.sed an ipsos.ff.de confes.& facit ẽt quod dixi.in c.j.ad fi.§.vt lite non cõte.do.Ant. hic concludit, q̃ si prælatus confitetur in his in q̃bus habet diuisam administrationem ab ecclesia,seu capitulo,tunc p̃iudicat confessio solius prælati.q̃a talia potest solus prælatus in iudicio deducere.nisi sint ardua. p̃ea q̃ leguñ,& notañ.§.de rescr.edoceri.& de p̃cu. c.j.& de iud.cãm q̃.licèt ipse dicta iura non alleget. si aũt cõfiteaẽ in his in q̃bus non habet diuisam admi.

sed coniunctam tunc procedit gl. secundum eū. vt demū præiudicet confessio prælati. si fiat cum consensu capituli. & dicit se non videre, ꝙ aliquid operet, quod gesserit solus actum in quo cōfitetur. licèt gl. hic aliter velit, qa etiā in hoc ei vt vnico testi. non semp crederet. supra de testi. cū à nobis. cū ibi notatis. & facit, qđ legitur, & notatur en. titu. insuper. tu potes addere, ꝙ dictum dom. Ant. in quantum dixit confessionē prælati nocere ecclesiæ procederet, qñ emanat per modū contentiosæ iurisdictionis, secus videtur qñ p modū volūtariæ iurisdictionis. per ea, quæ notauit Bar. in dicto. §. sed an ipsos. & quod etiam notauit idem domi. Anto. in c. vltimo. de confes. & in c. j. ad fi. supra vt lite nō cōtestata super gl. fi. & per hæc sit expedita ista gl.

37 ¶ † Extra gl.[a] potest quæri de vna quæstione, videlicet
a qa res immobiles ecclesiarum pscribuntur solū spacio. xl. anno. supra eodē. de quarta. & q d iuris sit de remo. tetigi sup gl. fi. remittēdo ad ea, quæ dixi. in c. j. de restitutione in integrum. vbi etiam per Ioā. And. nunquid idem erit in rebus proprijs patrimonialibus clericorū. vt similiter imo non præscribantur, nisi per tēpus. xl. anno. gl. notabiliter voluit, ꝙ non in c. possessiones. xvj. q. iij. unde dicit res clericorum posse pscribi spacio. xxx. ann. allegat. c. sanctorum. ubi Hostien. idem videtur velle idem glo. in c. q̄q̄. de censi. in vi. & etiam Archidia. ibi, vbi dicit, ꝙ non est perpetuum illud, quod dicit̄ res clericorū gaudere priuilegio ecclesiarū, seu rerum ecclesiæ. licèt alibi dicat̄, ꝙ res clericorū gaudeāt priuilegio rerum ecclesiæ. vt notatur. in c. ex literis. j. de pigno. & xvi. quæst. t. in c. verisimiliter. Archidia. in d. c. possessiones. videtur innuere, ꝙ etiā quo ad præscrip. gaudeant res clericorum priuilegio ecclesiæ. quia dicit, ꝙ intellectus qui datur. ad c. sanctorū. per gl. in c. possessiones. non est bonus, & aliter debet intelligi. vt ibi notauit Inno. do. Anto. hic tenet primā, scilicet ꝙ quo ad præscriptionem non gaudeāt priuilegio rerum ecclesiæ. vt voluit gl. in d. c. possessiones. & etiam in d. c. q̄q̄. mouetur, qa secundū eū multa priuilegia habēt bona ecclesiæ quæ non videntur habere bona clericorū. nā bona ecclesię non possunt alienari absq; solēnitate canonica. de qua. xij. q. ij. sine exceptione, & tñ secus in bonis clericorum, qa nō reperitur in illis dictā solennitatē requisitam fore. ¶ Itē res ecclesiæ non potest concedi in emphy. vel in feudum sine solēnitate canonica. si non est cōsueta infeudari, vel emphyteuticari. de feu. c. j. & ij. & tamen hic non reperitur in bonis clericorum. ¶ Item bona ecclesiarum non possunt dari in emphyte. vt transeāt ad extraneos hæredes. de quo tamen, & an sit verum plene dixi in capitulo in præsentia. s. de probationi. & tamen secus vr̄ in bonis clericorum. & pro hoc etiā facit, quia non vr̄ esse eadem ratio. ratio enim de solēnitate, & de non trāsitu ad extraneos pōt esse, qa per administratores fit alienatio in rebus ecclesiæ. qui nō tractant de priuato damno. vnde non præsumuntur talia agere cum tanta diligentia, & maturitate, cū quāta propria aguntur. argumentum eorum quæ habentur. in l. ij. in fi. ff. ad Carbonia. & supra de pcuratori. tuæ. & hinc etiam descendit, quod delictum, vel culpa plati non nocet ecclesiæ. j. de reg. iur. delictum. in vj. non tamen vr̄ dubitandum, quòd delictum, vel culpa clerici haber sibi nocere in proprijs bonis. facit, quod habet̄ in lege etiā §. j. ff. soluto matrimonio. ¶ An autem quo ad pedagia, & collectas res clericorum gaudeant priuilegio rerum ecclesiæ. recurre ad ea, quæ habent̄. in d. c. q̄q̄. de censibus. in vj. & de immunita. eccl. c. j. eo. lib. & in cle. 1. de cēsib. Nā quo ad pedagia vr̄ ꝙ sic, si non portetur causa negotiandi, aliàs secus, vt dictis iuribus. quo ad collectas vr̄ ꝙ gaudeant. qa illę imponuntur personæ pro rebus, lege rescripto. §. fina. & ibi notatur. ff. de muneribus, & hono. & ideo cum persona clerici non sit subiecta laicis de foro competenti, si diligenti. non poterit collectari per laicos. & concludit do. Ant. in c. si diligenti. ad fi. supra eodem. vbi tangit hanc quæstionem pro regula tenendam. quòd res clericorum gaudeant priuilegio ecclesiarum, vbi appareat expressum. vel vbi sit eadem ratio casus nō expressi quæ est in casu expresso. facit, quod notatur. in c. t. de tempo. ordi. in sexto, aliàs non gaudent. in q. bus autem reperiatur expressum remittit ad nota. per Io. An. in c. 1. de cleri. coniu. in sexto, & facit etiā quod notatur. in c. fi. j. de vi. & honesta. cle. ¶ Aduerte tamē inquantum dixi, ꝙ res clericorum præscribuntur spacio. xxx. annorum. & sic, vr̄ velle glos. in d. c. possessiones, ꝙ in eis requiratur, & sufficit tempus. xxx. an. per id, quod hr̄. in c. sanctorum. istud potest procedere, qñ quis vellet præscribere bona fide sine titu. si autē vellet præscribere cum titulo, & bona fide. tunc satis puto, ꝙ sufficeret tempus. x. anno. inter præsentes. & xx. inter absentes, sicut in rebus laicorum dixi in præallega. c. sanctorum. & supra eo. illud, & ex his potest inferri, ꝙ res clericorum etiam minori spacio. xxx. annorum possunt præscribi. licèt gl. contrarium videat̄ innuere in præallega. c. possessiones. & istud etiam videtur satis fuisse de mente domi. Ant in d. c. si diligenti. circa finem. ¶ Potes addere duo breuia. primum quatenus dixi super glo. 2. ꝙ in præscriptionē longissimi temporis error iuris non videtur habere illam impedire. quod idem videtur voluisse dom. Ant. in c. cura. j. de iure pa. ¶ Vltimo etiam potes addere inquantum tetigi super glo. fin. circa primam quæstionem. & circa opinio. Ange. ꝙ vbi quis est immissus in reali, ꝙ potest præscribere spacio. x. anno. inter psentes. & xx. inter absentes. si habet bonam fidem. quia habet etiā titulum sententię. nam gl. Accur. expresse hoc tenet. in l. a. ad fi. C. vbi in rem ac. tamen ibi reprobatur cōmuniter per doc. quia ibi interuenit solum interlocu. de mittendo quæ fuit missa executioni. & non interuenit adiudicatio, vel declaratio dominij. & ideo non poterit præscribere spatio longi temporis, sed longissimi. & hæc sufficiant de repetitione huius capituli.

[a] Extra gl. de hac qōne vide per d. Fel in c. ecclesia sanctæ Mariæ de cōst. iij. colū. ver in gl. ij. in fi. nume. 7.

b De sententia & re iudicata.[b] Rubr.

[b] De sinse. do. Abb. & Fely. super hac rubrica faciunt magnū tractatū, Abb. quidē per duas magnas colū. Fel. per nou. & multa scribunt q̄ sunt memoria digna quos poteris videre.

SVMMARIVM.

1 *Sententia, & res iudicata qualiter differant.*
2 *Sententiæ quæ transeunt in rem iudicatam regulariter non transeunt ante decem dies: sed post.*
3 *Sententia quotuplex sit.*
4 *Sententia quare dicitur diffinitiua.*

1 ¶ † Super ista Rubrica est videndū quæ differētia est inter sniam, & rem iudicatam. dicit, ꝙ dfia est; qa sententia dicitur etiam anteq̄ transiuit in rem iudicatā, sed res iudicata dicitur postq̄ transiuit sententia in rē iudicatā. ita, ꝙ non potest retractari, facit lex de fideiuss. §. si plures. ff. de pigno. quandoq; tamen lato sumpto vocabulo appellat̄ etiam res iudi. ipsa sententia à qua potest appellari. l. litigatoribus. C. de app. & no. ff. eodem super Rubrica. ¶ Item etiam aduerte, quia ex sententia, quando sequuntur aliqui effectus iur. vt cū damnatus ex furto sit infamis. l. non potest. ff. de fur. & l. furti. ff. de his qui no. infa. & quia iste effectus surgit etiam tendente tempore dato ad appellandum, vt paret in dictis iuribus potest dici res iudicata. ad hunc effectum. licèt adhuc possit appellari. sed quo ad executionem eorum, quę consistunt in facto non dicitur

res iudicata. nisi quando sententia transiuit in rem iu
dicatã. ita, q amplius non possit appellari. an aũt om-
nes sententiæ transeant in rem iudicatã. dic regulari-
ter, quod sic. s. de ele. cum dilecti. fallit, qñ seruata sen
tentia periculũ esset animæ. quia tunc nõ transit sen-
tentia in rem iudicatã. j. eod. tenor. & c. lator. & c. con-
2 sanguinei. & notaẽ. xxxv. qõ. viij. in summa. ¶ † Et ad-
uerte, q sententiæ quæ transeunt in rem iudicatam re
gulariter non transeunt ante x. dies. sed post. vt j. in c.
quod ad consultationẽ. fallit in casibus in quibus iu-
ra prohibent appellationẽ. de quibus in §. sunt porrò.
ij. q. vj. & c. Romana. §. si aũt post sententiam. de appel
3 latio. in vj. ¶ † Tractat etiam hic do. Anto. quotuplex
sit sententia. & dicit, quod triplex, qa quædã interlo-
cutoria, q̃dã diffinitiua, quædam mista, quæ appellaẽ
interlo. habens vim diffi. prima est, quando aliqua in-
terlocu. ferẽ circa media. tunc quæ non attingit nego
ciũ principale. vt notat gl. in clemen. ad compescen-
das. de sequestratio. po. ¶ Diffinitiua vero est quæ dif-
finit negociũ principale. ij. q. v. diffinitiua. mista vero,
quæ appellaẽ interlocutoria habens vim diffinitiuæ
est, quando principaliter non diffinit negotiũ de quo
agiẽ. sed per quandã consequentiã, vt interlocu. lata
sup exceptione perẽptoria. vel sup desertione appella
tionis. vt notauit glo. in clemen. vltima. de appellatio.
4 & facit, quod notat Io. An. in c. peruenit. j. ti. j. ¶ † Itẽ
nota. q diffinitiua dicitur propter multos respectus.
primo propter solennitatẽ maiorẽ, quæ requiritur in
diffi. q̃ in interlocutoria. in ca. vltimo cum ibi notatis.
de re iudi. in sexto. & quod notauit Barto. in l. titia. ff.
de accu. & facit, quod habetur. in l. fi. C. de sen. ex pe-
ri. recitan. ¶ Item dicitur diffinitiua. qa diffinit ipsum
negocium principale. l. ex stipulatione. & l. post sentẽ
tiam. C. de sen. & interlo. & l. præses. eod. titu. ¶ Item
dẽ diffinitiua, qa parat partibus ius irreuocabile etiã
quo ad iudicẽ. quod nõ contingit in interlo. quæ non
transit in rem iudicatã quo ad iudicẽ. j. de appel. c. cũ
cessante. ¶ Item dẽ diffinitiua. qa finit officium iudi-
cis, qđ non semper facit interlocutoria. l. qualẽ. §. dice
re. ff. de arbi. & quod plenè no. per Bar. in l. quod iussit.
ff. de re iud. tamen propriè, & strictè dẽ diffinitiua:
ex eo, qa diffinit negocium principale hoc dico, qa
posset esse interlocutoria, quæ finiret officiũ iudicis.
5 vt notat Bar. in dicta. l. quod iussit. ¶ † Item posset esse
interlocutoria, quæ non posset reuocari p iudicem. vt
notaẽ. in d. l. quod iussit. & in d. c. cum cessante. ¶ Item
posset interlocutoria ferri cum solennitate. cum qua
ferẽ diffinitiua, & sic esset diffinitio modo prolata. vt
notat Bar. in d. l. titia. de accusa. dicitur ẽt sm do. Ant.
diffinitiua. quia parat ius agendi, quod non facit inter
locutoria, vt notat glo. in clemẽ. vlt. de appellatio. sed
certè Bar. tenuit contrarium. in l. à diuo. §. j. ff. de re iu-
di. per id, quod hẽ. in l. si postulauerit. ff. de adul. & ideõ
6 forte ista dña non procedit. ¶ † De sententia autem
pcepti, quod fit in cõfessum dic, vt dici solet. supra de
elec. dudum. el secundo. & j. de verbo. signi. c. ex par-
te. De snia super possessorio. dic vt notaẽ. supra de offi
cio dele. consultationibus. & ibi dixi. & in c. fi. de iud.
An aũt per sententiam acquiratur dñium gl. insti. de
offi. iudi. §. fin. super verbo, cui adiudicatum est, dicit,
quòd non. nisi secuta traditione si tradens est domi-
nus. aliàs cõpetet publi. & potestas vsucapiẽdi. de quo
pet Bar. in l. Pomp. §. si iussu. ff. de acqui. poss.

a Non valet, qđ summat hic d. Ab. & si ḡtas, an, & quãdo sententia lata contra ius est nulla, vide distinctè hic per do. Hen. Boyc.

S V M M A R I V M.

1 *Sententia si est nulla non est necesse appellare. & nu. 3.*
2 *Appellans suspendit pronunciatum.*
3 *Sententia lata contra ius constitutionis, quando est lata errore iuris*
expresso est nulla.
4 *Appellans a sententia lata contra falsum procuratorem qui nullum*
mandatum habeat, an intelligatur ratum habere id, quod gessit no-
mine suo.
5 *Procurator falsus contra quem lata est sententia si succedat domino,*
an poterit ex iure domini dicere sententiam nullam.
6 *Reus contra quem agitur pro aliqua re quam lite pendente desinit pos*
sidere, an poterit talis conuentus condemnari in eadem instantia, &
ad quid, & quomodo erit sententiandum.
7 *Sententia aliquando per appellationem non suspenditur.*

2 Entententia. Non valet a sententia,
quæ est contra ius la
ta expresso errore in sentẽtia. h. d. Not.
1 summarium. ¶ † Item nota, q vbi sen
tentia est nulla. non est necesse appel-
lare, an aũt possit appellari in dicto ca-
su. j. ti. j. dilecto. & l. si expressim. & ibi etiam per Bar.
2 ff. de appellatio. ¶ Item no. q † appellans suspendit p-
nuntiatum. & sic non extinguit, quod videtur contra
l. j. in fi. ff. ad turpi. sed dic, vt dictum fuit. s. de iureiu-
rando. c. venientes. quia extinguit respectu præsentis
temporis, sed respectu futuri suspendit. ¶ Item no. q
illud, quod est nullum non potest suspendi, vel rum-
pi. facit. j. de despon. impube. ad dissoluendũ. ff. de in-
3 iust. rup. test. l. nam & si. §. rumpendo. ¶ † In gl. ij. ibi in
sentẽtia exprimaẽ. quasi velit gl. q si ex tenore senten
tiæ expresse apparet sententiã esse contra ius constitu-
tionis. & sic in effectu lata est errore iuris expresso, tũc
est nulla. facit, quod habeẽ. in l. j. §. j. ff. quæ senten. sine
appella. rescin. Secus qñ ex tenore sententiæ non ap-
paret expresse q sit contra ius. nam tunc est aliqua. &
diciẽ potius tunc lata cõtra ius partis, q̃ contra ius cõ
stitutionis. ideo tunc non est nulla. & trãsit in rem iu-
dicatam si non appelletur. l. ij. cum ibi nota. C. quan-
4 do prouoca. non est necesse. ¶ † Item aduerte, quia in-
quantum gl. dicit, q sententia lata contra ius cõstitu-
tionis hoc expresso procedit regulariter, fallit primo,
quando lata esset contra ius constitutionis extrauagã
tis. & non insertę in corpore iuris. per id, quod no. La.
do Are. & Bar. in l. cũ prolatis. de re iudi. & facit, quod
habetur. s. de fide instr. c. pastoralis. Itẽ fallit, qñ est la-
ta contra ius constitutionis super cuius intellectu va
riæ sunt opinio. & sic non est ius omnino certum. cla
rum exemplum patet ex his, quæ habentur. in l. dos a
patre. C. soluto matri. & in §. quibus. cum ibi not. per
glo. in prima constitutione codicis. & facit, quod no-
tauit Innocen. j. de appe. c. cum speciali. & Bar. in d. l.
cum prolatis. ¶ Item intellige glo. quando expresse ex
verbis sententiæ colligitur, q lata est contra ius cõsti
tutionis. secus si per media aliqua sit intellectualiter
reducibilis ad conclusionẽ contra ius. quia tunc nõ p
hoc redditur sententia nulla, vt voluit Inno. in c. p. &
g. de offi. deleg. & glo. s. de testi. cogen. c. cum super. &
facit, quod no. Inno. in d. c. cum speciali. & quod nota
5 tur. in l. pe. ff. de iusti. & iure. ¶ † Quid autem si appa-
reat error ex actis iuncta snia. licèt nõ appareat imme
diatè ex tenore sniæ diceẽ. j. eo. c. cũ Bertoldus. & tan-
gitur in l. j. C. de errore calculi. Item aduerte inquan-
tũ hic dẽ, q sententia lata contra leges non valet. est
verũ nisi fortè lex sit reprobata per canonem. qa tunc
valeret in foro canonico, per id, quod habeẽ. & no. in
c. ij. de arb. in vj. & etiã in foro ciuili. quando essemus
in materia periculi animarũ. vt patet. in c. cum contin
gat. s. de iureiu. & eo. ti. licèt mulieres. in vj. ¶ In ead.
gl. ibi citra appel. rescindiẽ. supple quatenus de facto
processit: quia de iure non potest rescindi si est nulla.
6 facit, quod notatur. in l. j. §. j. ff. de feriis. ¶ † In eadem
gl. ibi intelligitur approbare. Nam videtur velle habe
re ratum, quod fecit eius procurator nomine suo.
& ideo

& ideo sicut si à principio habuisset mandatum teneret sententia lata contra procuratorē & præiudicaret dño nisi appellaret. posset tamē appellare, ita hoc casu potest appellationē prosequi eum tacite vt dixi appellando videatur habere ratum ꝙ procurator egerit nomine suo.& ratihabitio trahitur retro.& comparatur mandato.l.fi.C.ad mace.& infra de reg.iur.ratiha bitionem.lib.vj.¶ Sed vbi nō haberet ratum expresse nec tacite.tunc solū sentētia tenet ad præiudiciū falsi procuratoris l.Plautius.ff.de procura.& notatur in l.licèt.C.de ꝑcura.si aūt procurator falsus cōtra quem lata fuit sententia successerit dño. an poterit ex iure dñi dicere sententiā nullam. tangit Ioan.And.in additio.Specu.in tit.de senten.prola.§.quoniā. versi.quid si procurator. & concludit ꝙ non.quia cum teneat ad eius præiudiciū vt est dictū, repellitur eius exceptio.

7 & sic fortius denegabitur sibi actio.¶ † Quid autē de iudice qui pronuntiauit.an si succedit parti cōtra quā pronuntiauit q̄ appellauit, tenet Ioan.And.vbi supra ꝙ sic.si fuit sentētia diffi.quia tunc in appellatione potest nō probatum probari. & sic nō arguetur turpitudo iudicis. secus videt̄ si appellatū fuerit ab interloc. quæ habet iustificari ex eisdē actis. vt in clemētina appellanti.de appel.& hoc si scienter sententiasset.secus videret̄ si ignoranter. vt hic tangit do.Ant.fatetur tamen ꝙ honestius esset quod ꝑ aliū prosequeretur.

8 ¶† Vltimo Ioā.And.post Hosti.hic tangit aliqua quę posuit Inno.supra super Rubrica. & quæ potius spectant ad materiā e.pe.§.de exceptio.videlicet qd iuris si cōtra aliquē agitur ad rem aliquā.& cōtingit ꝙ lite pendēte desinit possidere, an poterit cōdemnari talis conuentus ;in eadē instantia & ad quid & quomodo erit sententiandū.& prosequitur quid iuris q̄n aliena tur ante litem contestatā animo mutandi iudiciū. & q̄n etiam aliàs dolo desijt possidere & quid iuris etiā si post litem contestatā dolo,vel culpa desiuit possidere. nam bonę fidei possessor post litem contest.tenetur etiā de culpa l.Iulia.scribit si hominē.ibi nō de rei ven.& tangit etiā quid iuris si absque dolo,vel culpa desinit possidere qualiter feretur sententia siue actum fuerit ꝑsonale siue reale.& tangit id quod tangitur in tex.& gl.in l.vtique.ff.de rei ven.vbi etiā gl.ponit formā sententiæ.& facit etiā quod habet̄ in tex.& glo.& quod ibi notatur per Bar.in l.si à re.§.j.ff.de excep.rei iudi.tangit etiā quomodo & q̄n quis cōdemnatur ad restitutionē fructuū:sub nomine fructuū debet intelligi quicquid sibi obuenit occasione ipsius rei, & sic an debeat cedere actiones sibi quęsitas propter ipsam rem.& examinat quod habetur in l.vtrum.ff.de peti. hære.ad quam dat duplicem intellectū. vnus est ꝙ ibi non teneret̄ cedere quia cōmodū possessionis spectabat ad ipsum conuentum, aliàs secus. Alius est ꝙ ibi nondū fuerat facta exactio. ideo nō poterat dici ꝙ fecerit suā illa quę debebāt exigi.secus si iam exegisset: quia tūc nō teneretur restituere : sed certe hoc posset procedere q̄n esset facta cōsumptio. & nō esset factus locupletior.aliàs videretur ꝙ deberet restituere per id quod habetur in l.si possessor.ff.de peti.hær.& l.ex diuerso.ff.de rei vend.tangit etiā de illo q offert se liti. de quo in l.is qui se.ff.de rei ven.de quibus hic prosequitur Ioan.And.& do.Ant.sed omitto. quia nō pertinet ad materiā decretalis. & quia potius est declarare.ll.q̄ canones. Item aduerte q Inn.hic videt̄ velle ꝙ in l.vtrum.de peti.hęr.non teneatur bo.fi.possessor ad restituendū ea quæ percepit occasione rei:sed certe illud est expresse contra illum tex.vbi illud probatur. nisi quo ad ea ꝙ percepisset ex interdicto vnde vi. sed bene est verū ꝙ in l.is qui rem.ff.loca.seu in casu dictæ l.nō tenetur conductor restituere ea q̄ percepit occasione rei.vt ibi patet ꝑ rationē quam voluit sentire. & quam etiā ibi sentit glo.s.quia vtilitas vsus rei spectat ad ipsum cōductorē. secus q̄n non spectasset. dixit etiā Inno.ꝙ si executor datus ad prouidendum prouidit:& prouisio est nulla ꝙ pōt iterato prouidere si errauit in facto.secus si in iure errasset : quia nō intelligitur prouidisse nisi cum effectu prouiderit.argu. infra de cler.nō resi.c.relatum.& idē videtur voluisse Inno.sup.a de offi.deleg.c.in literis.& in decre.si cōpromissarius.de elec.in.vj.licèt secus sit quādo alicui detur potestas eligendi:quia si semel elegit nō potest amplius eligere.licèt electio sit nulla ex quo elegit ex iure alieno.vt patet in dicto c.si cōpromissarius. & facit quod no.Bart.in l.ij.ff.de opt.leg.& quod not.etiā.

9 in decreta.gratia.de rescrip.in vj.¶† Vltimo adde ꝙ licèt sententiæ à quibus pōt appellari regulariter suspendantur ꝑ appella.vt hic patet.tamen hoc fallit in sententijs censurę. in quibus non suspenditur executio per appellationem.vt infra tit.j.pastoralis. vnde appellatio tunc non operatur quo ad finē suspendendi. sed quo ad finē deuoluendi negotium ad superiorem. facit quod notatur de offi.ord.c.ad reprimendum.

Vrgantium. Nota ꝙ controuersię debēt terminari celeri sententia,quod intellige vt tangit glo.¶ Item no.ꝙ rigor quandoq; cōcordat cum ęquitate q.uādoq; autē discordat.& tunc q̄d debeat præferri.no.in c.fi.§.de transact.& per legistas in l.j.C.de legi.¶ In gl.ibi:ex causa. vt quia lata est à Principe ex impetu iracundię. vt fuit in dicto c.apud.tamē ibi nō dicitur ꝙ sententia fuerit dilata sed executio. & sic nō facit cōtra illum textum qui loquitur de sententia.& no.q̄d id quod dicit̄ in d.c.cum apud.videt̄ occurrisse in ciuitate ista Bononiæ.quæ tunc Thesalonia appellabatur.¶ In ca.glos.in fi.vnde notabiliter dixit Bart. in l.prolatā.C.de senten.ꝙ si tanta fuit breuitas temporis inter inchoatum iudicium & sententiā ꝙ apparet non fuisse causę cognitionem.facit quod habetur in c.tum literis.supra de restitutione in integrum.

On potest. Breue est.¶ Nota ꝙ ad validitatem efficacem sentētiæ requiruntur duo,præcipuè videlicet potestas in sententiante. & quod iuste iudicet.¶ Itē nota casum in quo in iudicādo requiritur concursus plurium iudicum. Et no.ꝙ videtur etiā requiri cōcordia ipsorū. & sic videtur ꝙ nō debeat stari maiori parti, quod an ꝓcedat tangetur cum gl.¶ Item no. ꝙ appellatione sacerdotis ratione subiectæ materię intelligitur de Episcopo. vt patet ex tex.iuncta glo.¶ In glo.i.ibi in causa diaconi. idem dicas de subdiacono ꝑ id quod habetur in c.a multis.supra de ęta.& quali.& de seruis non ordi.c.miramur.¶ In ea. gl.ibi : in causa presbyteri.sed supple non computato proprio Episcopo. facit,quod notat̄ in c.fœlix.alleg. in glo.& in Spec.de accus.§.iiii.in prin.fallit tamen in casu c.i.de hæreti.in.vj.vbi in causa hæresis pauciores sufficiunt.si aūt Episcopi nō reperiantur in prouincia vocabuntur vicini.iii.q.viii.in c.suggero.cum ibi no. ¶ In ea.gl.ibi ; sufficit ꝙ maior pars cum gl.transeunt cōmuniter doctores.sed contra eam multū facit iste tex. qui videt̄ velle in casu isto esse speciale ꝙ requiratur concordia quā vere non pōt dici intercessisse si aliqui discordauerint.nec ob.l.quod maior.allega.in glo.q.a ibi ponitur regula. sed hic est casus specialis:nec etiā ibi dicitur ꝙ oēs dicantur concordes si aliqui discordant:

dant:sed ꝙ iurisdictionẽ, illud ꝙ maior pars facit om
nes videntur fecisse. Item non ob.c.j.ij.&.iij.alleg.in
gl.quia non loquunẽ dicta c.in casu decreta.sed quan
do agitur de cõsecrando aliquẽ Episcopum per suum
metropolitanũ cum cõsensu aliorum suffraganeorũ,
tene tñ menti gl.quia vt dixi doc.transeunt cum illa.
¶ In eadem gl.ibi in causa Episcopi.supple criminali.
per quã accusatur vt deponaẽ ab ordine Episcopali.
& intellige ꝙ requirentur ad minus.xij.alij Episcopi
cum ꝓprio metropolitano. vt notaẽ.iij.q.viij.in sum-
ma.&.vi.q.iiij.c.i.&.ii.nõ possunt tamen isti senten-
tiare sine licentia Papæ etiã absoluendo Episcopum
accusatũ.licèt aliqui cõtra. vt notatur.iii.q.vi.accusa-
tus.de quo etiã.xii.dist.ꝑceptis.& adde etiã quod no
tatur.iii.q.viii.in fine summe.& ĩ Spe.de accusatione.
in pręalleg.§.iiii.¶ In ea.gl.in fi.& ibi no.ratio in gl.

EA quæ. Sententia iusta potest pe
ti vt per Papam cõfirme-
tur.h.d.¶ In tex.ibi iuste.i.non contra
ius cõstitutionis.& quòd subdit ratio-
nabiliter,põt intelligi quo ad ius par-
tis.¶ Nota argumentũ ꝙ pro sententia
confirmata per Papam præsumiẽ quo ad iustitiam. &
quo ad processum.¶ An autẽ pro aliis sententiis præ-
sumatur quo ad prædicta. dic vt dictum fuit supra de
probatio.c.quoniã contra falsam. in gl.fi.& sup ea.&
tangitur etiã supra de renunciati. in nostra.¶ In glo.
prima,ibi si postulatum fuerit.h.d.quia aliàs non im-
partitur iudex officiũ. nisi petatur, supra de elect.in-
notuit. ad fi.& in l.iiii.§.hoc autem.ff.de dam.infect.
¶ In ea.glo.in fi.& adde etiam quòd notatur per glo.
supra de consti.cum accessissent.

S V M M A R I V M.

1 *Executor datus ad actum executionis sententiæ non potest cognosce-
re de exceptionibus quæ obijciuntur in executione concludentibus
nullitatem vel iniustitiam sententiæ.*
2 *Executio sententiæ an possit delegari per inferiorem à Papa.*

a Mer' executor. de parte execu toris. vide hic per d. Hen. Boyc. in princ. & est hoc sũmariũ idẽ cũ summario d.Abb.

a DE cetero. Merus executor, sen
tentiæ contra quã ex-
cipitur de fraude nõ.cognoscit de illa
sed remittit.h.d.& nõ recipit cõmodã
1 diuisionẽ.¶ † Nota ꝙ executor datus
ad actum executionis sentẽtiæ non po
test cognoscere de exceptionibus quæ obiiciuntur in
executione concludentibus nullitatẽ vel iniustitiam
sententiæ & hoc ad finẽ vt super illis pronuntiet. sed
bene potest illas admittere si sibi videtur ad finẽ vt su
periori referat,non autẽ ad finem vt sup eis iudiciali-
ter cognoscat vel sup illis pronuntiet.sed bene põt il-
las admittere si sibi videẽ ad finẽ vt superiori referat,
non aũt ad finẽ vt super eis iudicialiter cognoscat.vel
super illis pronuntiet ¶ In glo.i.in fi.In no.hic posuit
tres opi.circa materiã istam & quia per illas nõ habes

b Cõclude meli'. vide per d.Felv. hic incipiẽdo à princ. qui ꝓcedit per conclusiones, & limitationes in materia huius.c.

b claram intelligentiã cõclude melius,[b] quia quidã est
mistus executor, quidã vero est merus executor non
tamen puri & nudi facti. quidã vero est executor me-
rus puri & nudi facti.& sic sunt tres species executo-
rum.de prima specie dicitur esse.quãdo nõ præceden
te causæ cognitione cõmittiẽ ipsa executio.exemplũ
quia in rescripto Papę vel alterius superioris dicitur
cõquestus est nobis Titius ꝙ Seius eum spoliauit tali
re.ideo mandamus tibi ꝙ si est ita illam sibi restitui fa
cias.vnde iste talis executor dicetur mistus. quia da-
to nõ pręcedente causę cognitione.& ideo poterit de
causa cognoscere.& de omnibus ipsam causam con-
cernentibus.vt in l.& si non cognitio. allega.in gl.&

idem in similibus. in secunda specie sunt executores
qui dantur ad executionẽ sentẽtiæ iam latę. & de istis
proprie loquitur iste text.& sic patet ꝙ isti dantur co
casu quo iam præcessit cognitio sup causa & lata est
sententia. & in istis conclude.¶ Quod aũt isti execu-
tores dantur in defectum iurisdictionis sententiantis
quia forte ille qui tulit sententiã non habet potestatẽ
exequendi, vt contingit in sententia latã ꝑ arbitrum
qñ est emologata.quia illã nõ posset exequi ipse arbi-
ter. facit quod habeẽ in l.ait prætor.ff.de re iudi.vnde
tũc recurritur ad ordi.pro executione. facit quod no.
in l.Episcopale.C.de Episcopali audien.& iste execu
tor poterit cognoscere de oĩbus exceptionibus. quæ
possunt obiici in executione sentẽtiæ.non aũt poterit
aliàs cognoscere de iustitia sententię quæ transiuit in
rem iudicatã per id qđ habeẽ in cap.pastoralis.§.quia
vero.allegato in gl.si autẽ sit executor q sit deputatus
potius in auxiliũ iurisdictionis. ex eo quia sententiã
poterat etiã exequi,& habebat potestatẽ exequẽdi.&
tunc cõclude ꝙ si sunt exceptiones quæ concernãt or
dinẽ executionis.puta q a prius debeat fieri executio
in rebus mo.quã in immobilibus facit quod habetur
in l.a diuo Pio.§.ij.ff.de re iud.& tũc talẽ exceptionẽ
debet admittere ꝑ ea quæ habenẽ in l.præalleg.idẽ si
opponaẽ exceptio quæ nõ impugnet sententiã:si mo
deretur executionẽ,puta ne fiat executio vltra quam
quis facere possit cõmode,q̃ exceptio aliquibus perso
nis cõpetit l.nesennius.ff.de re iud.¶ Aut est alia ex-
ceptio per quã sentẽtia dicitur nulla vel retractatur,
& tunc de illa non potest iudicialiter cognoscere:sed
posset se informare. & si sibi videatur nõ calumniose
opponi supersedere debet executioni & referre supe-
riori.vt hic diciẽ & l.si prætor.§.marcellus.ff.de iudi.
& sic etiã debet intelligi iste text.vt etiã voluit Hosti.
¶ De tertia aũt specie diciẽ esse nuntius. vbi cõmittiẽ
executio nudi facti.vnde iste nullã penitus habet co-
gnitionẽ l.executorẽ. & l.si vt proponis.C.de execu-
tio.rei iudica.& de materia ꝑ Bart.in.d.l.a diuo Pio.
in priu.¶ Item aduerte ꝙ si executor merus datus ad
executionẽ sententiæ perpendit exceptionẽ falsi, vel
alia malitiose & calumniose opponi poterit ꝓcedere
ad executionẽ salua & remanente quæstione falsi per
viã principalis petitionis. per l.satis aperte.C.de fal.
2 secundũ Gof.¶ † An aũt executio sentẽtiæ possit dele
gari per inferiorẽ a Papa. tangitur ꝑ Bar.in d.l.a diuo
Pio.& etiã per glos.& doct.in d.c.si quis cõtra clericũ.
de fo.compet.& facit etiã quod no.in c.quod sedem.
de offi.ordi.& ista ꝓcedũt in executoribus ad lites,de
executoribus aũt datis ad beneficia:an habeant pote-
statẽ cognoscẽdi.de exceptionibus oppositis ꝑ partẽ,
aliquid tangit hic Inno.& infra de despon.impu.ad
dissoluendũ.& plenius in c.fi.supra de pręsump.& ibi
plene dixi.& etiã tangitur per glo.in cle.j.de offi.dele.
¶ Vltimo tangit hic Inn.si Papa cõfirmauit aliquẽ in
pręlatum,an poterit inferior cognoscere de prauitate
confirmationis:si forte dicatur simoniace facta per pe
cuniam datam alicui ex familiaribus Papæ.& conclu
dit ꝙ si agitur ad pœnam depositionis immediate ex
vi delicti simoniæ.ita ꝙ non disputetur de viribus con
firmationis. sed solum de pœna simoniæ: tunc dicit
ꝙ poterit inferior ordinarius cognoscere.secus si prin
cipaliter disputaretur de viribus confirmationis:quia
de illa non potest se intromittere. de quo etiam dice-
tur in c.j.&.ij.infra de confirma.vti.vel inutili.

S V M M A R I V M.

1 *Possessio non transfertur ex sola adiudicatione possessionis, nec etiam
dominium.*

Cum

Vm aliquibus. Non sufficit
ad prætoriũ
pignus vt verbaliter & non actualiter
fiat missio.h.d. Vel magis ad literam.
Non implet quis sententiã adiudica-
tionis si sit paratus dare pignora.h.d.
1 ¶ † No.ꝙ ex sola adiudicatione possessionis nõ trans-
fertur possessio.similiter, nec dominium ex sola adiu-
dicatione rei, vt no.gl.insti.de offi.iudi.in §.fi.¶ Item
no.ꝙ non sufficit dare pignora, qñ adiudicata est pos-
sessio.¶ Item no.argumentũ pro opi.Bar.de qua in l.
in prin.ff.de acqui.pos.videlicet, quòd sit dare corpo-
ralem possessionem tanquã speciem distinctam à na-
turali, & eiusdi de quo dicendũ, vt ibi etiam examina-
ui, an eius dictum procedat.¶ In gl.j.ibi: nisi ventum
fuerit in possessionem. & sic, vult gl.ꝙ pignus præto-
rium non constituat.licèt iudex iusserit aliquem mit-
tendũ esse in possessionem, nisi actualiter mittatur, pi
gnus tñ conuentionale ex sola cõuentione potest cõ
trahi. vt plenè not.in l.j.ff.de pigno.actio.vbi glo.no.
differentias inter pignus prætoriũ, & conuentionale.
& facit ad prædicta, quod no.Spec.de primo decreto.
§.j.versi.huius quidem decreti.& in §.iam de effectu.in
princ.vbi dicit Specu.quod licèt nuntius dicat mitto
te in possessionẽ huius rei pro omnibus alijs nõ suffi-
cit, vt dicat esse in possessione aliarum: nisi etiã in pos-
sessionẽ illarum aliter mittat. licèt iudex iusserit quẽ
immittẽdum esse in omnibus rebus. & multo minus
dicetur immissus in omnibus, si in vna tantũ simplici
ter sit immissus. & plus dicit Specu.in loco præallega
to, quod etiã si nuntius esset in conspectu aliarũ rerũ,
ita ꝙ illas videre posset nõ transferretur possessio etiã
si nuncius dicat se in illas immittere, nisi actualiter
mittat.quod est notandũ. sed ob.l.quod meo.§.si per
venditionẽ.ff.de acqui.pos.quæ videt velle, quod ex
tali conspectu transferri possit possessio ad quod re-
spondet Spec.ꝙ illud est verum qñ traditio fieret per
possessionem.sed nuntius nõ possidebat, & ideo in il
lo secus.facit, quod no.in l.j.circa finẽ prin.ff.de acq.
pos.inquantum autem dixi pignus prætoriũ non con
stitui: nisi fiat missio in posses.fallit, qñ non posset fie-
ri missio per potentiã, vel dolum eius contra quẽ fien
da est missio.l.cum vnus.§.fi.cum l.seq.ff.de bo.au.iu
di.pos.& s.de dolo.in c.contingit.& prædicta puto de
iure procedere.licèt Bar.aliter dixerit. in d.l.cũ vnus.
§.fi.vbi videtur velle, ꝙ per missionem factam in vna
re intelligatur etiam facta immissio in omnibus alijs
per illũ tex.sed certè ibi loquit, qñ fieri non poterat,
vt ibi patet.ideo verior vr opi.Spec.de qua prædixi.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contractum cum muliere inuita est nullum, & etiam, quando contrahitur in existente in ætate non legitima.*
2 *Sententia lata super matrimonio contra vinculum matrimonij non transit in rem iudicatam. & nu.7.*
3 *Pro sententia diuortij præsumitur donec probetur contrarium.*
4 *Negatiua (quod tales non fuerunt legitimè separati) est probabilis.*
5 *Sententia, an possit per partes approbari.*

Ator præsentium. Sentẽ-
tia lata
cõtra matrimoniũ non transit in rem
iudicatã. ideo constito de errore reuo
catur quãdocunq;.h.d. Et in prima po
nitur facti narratio. In secunda iudicis
1 datio.secunda ibi: nolentes.¶ † Not.ex text.duo quæ
cõcludunt nullitatẽ matrimonii primũ est qñ contra-
ctum est cũ muliere inuita.facit quod no.supra quod
me.cau.in c.Abbas. & infra de spon.cum locũ.&.ff.
quod me.cau.l.si mulier.§.si dos. Secundũ est qñ con
trahitur cum existente in ętate nõ legitima ad matri-
monium, facit quod habet in c.i.&.ii.infra de despon.
2 impu.¶ † Item ꝙ sentẽtia lata sup matrimonio cõtra
vinculũ matrimonii nõ transit in rem iudicatã. maxi-
me qñ vtriusq; partis studio matrimoniũ est separatũ.
3 ¶ † Item no.ꝙ præsumit pro sententia diuortij donec
probetur contrarium. facit, quod no.s.de renuntia.in
psentia.& per Inn.supra de elec.c.bonæ. el.j.& quod
no.supra de proba.c.quoniã contra falsam.& j.de sen
4 ten.excõ.sacro.¶ † Item no.ꝙ negatiua, videlicet, ꝙ ta
les non fuerunt legitimè separati est probabilis. pro-
babitur autem per acta, per quæ patebit, ꝙ ad solam
confessionem coniugum separatum est matrimoniũ.
j.de eo qui cogno.consan.vxo.suę.c.super eo.vel etiã
probabitur eo ipso, ꝙ negabitur processus cuius virtu
te potuit ferri sentẽtia si non appareat de eo.s.de testi.
spo.cum ad sedem. circa finẽ. & de probatio.quoniã
cõtra.vel forte constabit qa docebit de falsitate pba-
tionis. facit quod habet de testi.ex tenore. & c.series.
¶ Vltimo nn.practicã sentẽtiæ cõtra sententiã latam
sup diuor.& separatione matrimonij minus legitimè
5 separati.¶ † In glo.j.in fi.no.bene casum specialẽ in
quo licet allegare turpitudinẽ suam & de hoc recurre
ad plenius no.per Bar.in l.iusiuran.§ procurato.ff.de
6 iureiuran.¶ † In glo.fi.in fi.& sic in effectu vult glo.ꝙ
vbi partes nõ possunt ex sua taciturnitate vel ex suo
acquiescere sentẽtiæ facere ꝙ sentẽtia habeat effectũ
lata in causa matrimoniali. tunc licèt non appelletur
nõ transit in rem iudicatã quominus veritate cõperta
sententia possit retractari. secus vbi partes possunt sibi
præiudicare acquiescendo sentẽtiæ.& sic vitiũ senten
tiæ est remissibile p partes: quia tunc si nõ appelletur
trãsit sententia in rem iudicatã. vt hic dicit gl.in fi.&
inquantũ dictũ est sententiã latam cõtra matrimoniũ
non trãsire in rem iudicatã. quia tale vitium nõ est re-
missibile p partes. idẽ dicit Inn.vbicunq; sentẽtia nu-
triret peccatum. quod p partes nõ posset tolli: qa etiã
tunc non transit sententia in rem iudicatã. licèt nõ ap
pellet propter periculum animarũ. cum nec etiã in ta
libus pscriptio vel cõsuetudo operet, supra de cõsue.
c.fi.& supra tit.j.c.fi.& facit qđ no.infra eo.inter mo-
nasteriũ. in gl.fi.& xxxv.q.ix.in summa &.§.qa ergo.
& qđ no.per Inno.infra de immu.eccle.quia.pleriq;.
7 ¶ † Item aduerte: qa inquantum dicit sententiã non
trãsire in rem iudicatã in causa matrimoniali hoc de-
bet intelligi verũ quo ad finẽ rescindendi & retractan
di. qa semp põt retractari vbi de veritate cõstat. secus
quo ad finẽ deuoluendi causam ad superiorẽ, qui so-
lum per viã appel.põt adiri. quia tunc quo ad dictum
effectum bene trãnsit: nisi intra tempus debitum ap-
pelletur. vt no.gl.s.de offi.ord.ad reprimendã. vel vbi
tertio appellaretur: qa talis appellatio nõ deuolueret.
vt no.gl.in c.fraternitatis.infra de frigi.¶ Item transit
in rem iudicatã quo ad hoc vt si non appellet pro ea
præsumat donec aliud appareat. vt no.Inno.s.de elec.
bone.el.j.de probatio.quoniã contra falsam. & infra
de senten.excom.sacro.& facit qđ no.p Archi.ij.q.vj.
in summa.¶ Itẽ transit in rem iudicatã quo ad instan-
tiã. vt no.supra de restitu.in integ.ex literis.& tange-
tur.j.eo.consanguinei.¶ Itẽ videt transire in rem iudi
catã si sententia primo lata sit postea bis cõfirmata. vt
videt velle glo.in præallegato c.fraternitatis.sed certe
vt hic tangit do.Ant.illud põt restringi quo ad finem
deuoluendi: qa tunc tertio non potest appellari: sed
non quo ad finẽ retractandi, si coram competẽti iudi-
ce agatur per viã nullitatis, vel querele, vel restitutio-
nis in integrum. & de modis retractandi tales senten
tias quæ non transeunt in rem iudicatã tangitur per
do.Anto.

do.Anto.supra de restit.spo.ex parte.& de rescript.ad
audientiã.¶ Item prædicta vera. vt sententia in causa
matrimoniali non transeat in rem iudicatã: quando
lata est contra substantiã vinculi matrimonialis.si au-
tem lata esset ad separationem tori.adhuc non transit
semper in rem iudicatam donec alter coniugum reli-
gionem ingrediatur, cum semper possint se reconci-
liare vt no.per Ioan.And.in c.ex literis.j.de diuor.

S V M M A R I V M.

1 *Agere potest clericus contra laicum coram iudice ecclesiastico ad re-scissionem contractus super re ecclesiastica celebrati spreta solenni-tate canonica.*

2 *Iudex à quo potest statuere terminum appellanti ad iter arripien-dum pro prosecutione appellationis.*

3 *Appellare potest quis à sententia diffinitiua deserta appellatione ab interlocutoria.*

4 *In alienatione rerum ecclesiæ debet obseruari solennitas canonica quæ tolli non potest prætextu consuetudinis iniquæ.*

5 *Sententia lata prætextu consuetudinis iniquæ si non habet in se iuris errorẽ expressum valet & transit in rem iudicatã si nõ appelletur.*

6 *Pretium rei ecclesiæ alienatæ debet verti in vtilitatem ecclesiæ & hoc probari debet.*

7 *Consuetudo laicorum si sit bona extenditur etiam ad res ecclesiæ.*

a Retractatur sententia. do.Fel. hic tractat quod an & quã cõsuetudo laicorum ligat clericos. vide eũ hic in prin. remissiue a tamen.

a CVm causa. Retractatur senten-
tia a prætextu iniquæ
consuetudinis lata cõtra ecclesiã.h.d.
Et primo ponit factũ. Secũdo diffinit.
ibi:nos autẽ.¶ In tex.ibi ab archipres-
bytero vestro,supple sine consensu ca
pituli. & forte etiã non approbat pretium cõuersum
in vtilitatẽ ecclesiæ.¶ Item ibi: interpositã. supple ab
aliqua interlocutoria.¶ Itẽ ibi:filio iste forte erat syn-
dicus ecclesiæ.¶ Item ibi consuetudinẽ:forte erat con
suetudo in ciuitate quod valeret alienatio facta a solo ar-
chipresbytero sine cõsensu capituli.& sic cõtra c.sine
exceptione.xij.q.ij.& quod habet in c.i.de reb.eccle.
1 non alie.in.vi.¶ † No.i.secundũ vnum intellectum quod
ad rescissionẽ contractus sup re ecclesiastica celebrati
spreta solennitate canonica clericus põt agere contra
laicum corã iudice ecclesiastico. facit quod habet supra
2 de fo.compe.in c.cum sit generale.¶ † Item no.iudi-
cem a quo posse statuere terminum appellanti ad iter
arripiendum pro prosecutione appellationis.¶ Et no.
quod non arripiens iter intra terminum videtur deserere
appellationẽ. de quo.j.tit.i.personas. & c.cum sit ro-
mana.¶ Item no.quod contra non prosequentẽ appella-
tionẽ intra terminum eo elapso videtur posse procedi
tanquã contra cõtumacẽ ad diffinitiuã absque alia ci
3 tatione.de quo tangetur in gl.i.¶ † Itẽ no.quẽ posse
appellare a sententia diffinitiua etiam deserta appella
tione ab interlocutoria.& sic nõ concluditur vt verus
cõtumax repellatur ab appellãdo a diffinitiua.de quo
infra titu.i.directe. & in cle.si ante. de dolo & contu.
4 ¶ † Item no.quod per cõsuetudinẽ maxime laicorum nõ
potest detrahi solennitati canonice requisite in alie-
natione rerum ecclesiæ.de quo in auth.hoc ius porre
ctum.C.de sacrosan.eccle.& p gl.in c.i.de reb.eccle.
5 non alie.in.vi.¶ † Item not.quod sententia lata prætextu
consuetudinis iniquæ si non habet in se iuris errorem
expressum videtur de mero iure valere,& transire in
rem iudicatã si non appelletur.¶ Item no.secundum
vnum intellectũ practicã sententiæ in causa appella-
tionis pro actore qñ obtinuit contra se sententiam in
causa principali & postea obtinet in causa appel.quia
non debet esse confirmatoria vel infirmatoria primæ
sententiæ & etiã debet esse iudicatoria eius quod fuit
petitum:an tñ hoc oĩno sit necesse pendet ex his quæ
habentur in l.eos.C.de appella.& tangitur in c.dile-
cto.j.de app.& procedit notabile inquantum intelli-
gatur quod syndicus ecclesiæ agebat ad rescissionẽ cõtra-
ctus.alius tñ est intellectus quod ecclesia fuerit conuenta
a laicis.& sic quod laici fuerunt actores.& petebant adiu
dicari sibi domum.& hoc innuit litera dum dicit ante
versi.deinde adiudicare curauit.& etiã cum litera hic
in fine dicit quod absoluit clericos ab impetitione laico-
rum & dicas quare tunc adiudicauit ecclesiæ domum
potes dicere:quia forte assumpsit in se onus probandi,
secundũ ea quæ habentur in l.circa.ff.de proba.& supra
de restit.spo.ex conquestione.¶ In glo.i.in fi.aduerte
quia iura allegata p gl.videtur loqui de iudice ad quẽ
est appellatum,hic aũt de iudice a quo, vnde melius
facit quod habetur in c.eum qui.de dolo & contu.in.vi.
tamen ille tex.videtur velle quod iudex a quo possit pro-
cedere contra appellantẽ ab interlo.qñ non esset re-
nuntiatum appellationi.vnde est dubium quod iuris quã
non renuntiat expresse: sed tacite non prosequendo
intra terminum.de quo dicendum vt ibi p Ioã.And.
6 ¶ † In glo.ii.in fi.& sic no.ex gl.casum in quo oportet
probari pretium versum esse in vtilitatem ecclesiæ,de
quo dicendum vt plene no.per Inno.in c.grauis.infra
de deposito.& p legistas in auth.hoc ius porrectum.
de sac.san.eccle.& per Bar.in l.ciuitas.ff.si cer.peta.&
no.bene ex tex.cum gl.quòd vbi consuetudo sup re-
bus ecclesiæ est mala, illa non valet,secus si bona, &
7 sic facit iste tex.cum glo.† quòd cõsuetudo laicorum
si sit bona extendatur etiã ad res ecclesiæ. & sic etiam
alleg.Bart.in l.i.C.de sum.trini.& fi.catho.an tamen
eius dictum procedat.dixi in c.ecclesiæ.de constitu.&
per Ioan.de lig.in cap.ii.de eo qui mit.in pos.& facit
etiam quod dixi in c.quod clericis.de fo.compe.

INter ceteras. Sententia in se
continẽs mani-
festã iniquitatẽ retractatur non obstan
te quòd causa fuerit cõmissa cum clau
sula appellatione remota.¶ In gl.i ibi.
cum sententia tenuerit. supple:quia nõ
est in ea error iuris expressus & tunc erat dubium in
decretali:quia videbatur quod non posset appellari propter
clausulã appellatione remota,tñ contrarium determi
natur: quia sicut potest appellari in casibus expressis in
iure etiã qñ apposita est dicta clausula vt habetur eo.
tit.cle.pastoralis.ita etiã qñ continet manifestã iniqui
tatẽ.vt declarat iste tex.& sic per hunc tex.supplentur
ibi notata.& secundũ hoc sequens expositio põt intel
ligi qñ sententia est nulla:quia habet in se errorẽ iuris
expressum.vt tangit gl.fi.tamen do.Anto:hic videtur
sentire quod etiã possumus intelligere quòd sententia sit
nulla licèt non habeat in se errorẽ iuris expressum si
contineat in se manifestã, hoc est notoriã iniquitatẽ
argu.eorum quæ habẽtur in l.eo tempore.ff.de pecu.
& infra de appel.solicitudinẽ.§.si vero notoriũ. & quod
no.per Inno.in c.fraternitatis.de frigi.& p Pau.in cle.
pastoralis.de re iudi.secus si simpliciter cõtineret ma
nifestã iniquitatẽ accipiendo manifestũ prout distin-
guitur a notorio:quia tunc valeret.per id quod no.infra
de senten.excom.per tuas.per glo.& facit quod no.in c.
vestra.de coha.cleri.forte tamen est tutius tenere, quod
teneatur sententia de mero rigore quãdo non habet
in se errorẽ expressum.vt voluit hic sentire gl.tamen
pro do.Ant.facit quia notoriũ videtur operari idem quod
expressum.vt voluit Inn.in extraua.præsenti.de rescri.
quia tunc non possumus præsumere pro sententia:ex
quo habet notoriũ contra se.& ideo sicut sententia la
ta contra sententiã tanquã lata contra notorium non
valet vt dicetur.j.eo.inter monasterium.ita videtur quod
non valeat quãdo est contra notorium facti.& ita erit
casus notabilis secundũ istum intellectũ.¶ In gl.fi.ibi
& infamis

& infamis efficitur, supple quando dolose iudicauit
corruptus prece vel pecunia. secus si per ignorantiam
per ea quæ habentur in l.ij. hic allegata. & adde etiam
quod hodie habetur in c.j. de re iudi. in .vj. vbi poni-
tur pœna iudicis qui contra conscientiam in præiu-
dicium partis tulit sententiã de quo dicendũ vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Infirmitas vera excusat à contumacia.*
2 *Sententia lata in causa matrimoniali contra matrimoniũ non transit in rem iudicatam quominus possit allegari matrimoniũ & probari.*
3 *Mulier superinducta lite pendente debet à viro sequestrari donec causa decidatur.*
4 *Subarratio annuli, an probet matrimonium.*
5 *Matrimonium an possit contrahi per subarrationem.*
6 *Sententia lata contra absentem non contumacem an valeat.*
7 *Sententia si est lata contra verum contumacem non retractatur.*
8 *Sententia an in dubio præsumatur lata contra præsentem vel contra absentem.*
9 *Sententia non transit in rem iudicatam in causa matrimoniali.*

Enor. Idem dicit in effectu quod c.la-
tor. s. eo. ¶ Vel aliter sententia
lata cõtra absentem nõ contumacẽ in cau
sa matrimoniali nõ valet. h.d. Et est cõmu-
nis diuisio cõsultatio, & responsio. secunda ibi: ideoq;.
1 ¶ † No. j. q infirmitas vera videt̃ excusare a contuma
cia, quod intellige qñ est talis quę prebet impedimen
tum in agendis vt l. quæsitũ. ff. de re iudi. ¶ Item no. q
per actum sequentẽ incompassibilẽ cum infirmitate
tollitur executio præambula facta prætextu infirmi-
tatis quasi p̃sumat̃ vere infirmitatem non interfuisse.
¶ Item no. q actus ducẽdi vxorẽ incõpassibilis est ve-
risimiliter cũ infirmitate. ¶ Item no. ex his, quæ incõ-
tinenti sequunt̃, q p̃sumi potest de p̃teritis. facit s. de
electio. officij. cum ibi nota. ¶ Item no. q attẽratũ lite
pendente est retractandũ. ¶ Et no. qđ satis dr̃ pendere
qñ pendet lis sup sententia, quæ dr̃ nulla, vel aliter pe
tit̃ retractari. ¶ Item not q p sententia lata in cã ma-
trimoniali ꝯ matrimonium in dubio p̃sumitur donec
2 probet̃ contrariũ. † Item no. q sententia lata in cã ma
trimoniali contra matrimoniũ non transit in rem iu-
dicatã quominus possit allegari matrimoniũ, & pro-
3 bari. ¶ † Itẽ not. q mulier supinducta lite pendente dẽt
4 a viro seq̃strari, donec cã fuerit decisa. ¶ † Item no. q p
actum subarrationis annuli vr̃ pbari matrimonium,
& ꝯtrahi de quo. in gl. & j. de despon. impu. c. fi. ¶ Itẽ
Itẽ no. q literæ non facientes mentionẽ de processu p̃.
ambulo valẽt, qñ processus esset nullus: qa tunc non
est necesse de ipso facere mentionẽ. facit, qđ not. j. de
concessio. p̃ben. in c. cum nostris. idem vr̃, qñ est talis
p̃cessus, qui nõ repugnat impetrationi. vt qa facta est
in cã, in qua non transit sentẽtia in rem iudicatam, a-
liàs aũt regulariter non valẽt literæ: nisi faciant men-
tionem de pcessu p̃ambulo, vt in c. inter monasteriũ.
j. eo. tit. ¶ Item no. ac. q p p iodebite factum possit qs
excõicari ab homine, quod vr̃ contra ea, quæ habent̃.
xj. q. iij. c. nemo. & xvij. q. iiij. c. vxor fęlicis. vbi demum
p p contumaciam debet qs ab homine excõicari. li-
cẽt a iure ipso facto qs qñque excõiceretur. xvij. q̃st. iiij.
si quis suadente. sed potes dicere, qđ hic non fuit ex-
communicatus, qa contraxerit cũ secunda, & illã su-
perinduxerit. sed qa monitus illam superinductã non
dimittebat. ¶ In gl. j. ibi: nec tunc res iudi. censet̃, sup-
ple: qa est nulla si iudex sciuisset infirmitatẽ, vt est ca-
sus notabilis. in l. q̃situm. alleg. in gl. s̃m intellectum.
si autem ignorasset, tunc de mero rigore tenuisset sen
tentia. s̃m posset peti restitutio in integrum. & illa ob
tenta non cẽseretur in effectu res iudicata, per id, qđ
hr̃. in d. l. quæsitum. ¶ In glo. ij. in fi. & sic vr̃ velle glo.
quòd iudex excommunicauerit ratione contumaciæ
in non veniendo, posset etiam dici, q excõicauit, quia
contumax erat in nolendo dimittere superinductã. fa
cit, qđ dixi in notabilibus. ¶ In gl. iij. ibi: vel potest di-
5 ci & no. bene † q etiam p̃t contrahi matrimonium per
subarrationem, q̃ fit per immissionem annuli interue
niente tacito ꝯsensu, vel expresso. & sic hoc casu non
sunt omnino necessaria verba ad matrimoniũ ambo-
rum contrahentium, & istud quotidie seruatur, & vẽ
satis rationabilis: qñ p̃cedente apparatu ad matrimo-
nium, & etiam interrogatione, q̃ fit p tertiũ, an vnus
consentiat in alium fit subarratio, & immissio annuli
muliere tacite consentiente, & sic interpretat̃ consue
tudo, q̃ est optima iurium interpres. s. de consue. cum
dilectus. & sic vr̃ posse per hoc limitari illud qđ cõsue
uit dici, q inter valentes loq debẽt interuenire verba
ipsorũ contrahentium ad matrimoniũ contrahendũ.
de quo in c. tua. j. de spon. & in c. fi. j. de despon. impu.
& p gl. in l. cum notissimi. C. de p̃scrip. xxx. annorum.
& tene menti istum tex. cum gl. p eo qđ quotidie fit.
6 ¶ † In gl. absolutione: ibi non contumacẽ. Odof. hic vẽ
velle contrariũ, videlicet qđ valeat lata contra absen-
tem, & non contumacem per l. ab eo. C. qũo & qñ iu-
dex. Hosti. tenet gl. potes concordare opi. s̃m Io. And.
qa licẽt sententia lata est contra nullo mõ citatum. &
p hoc non contumacem tunc sententia est nulla. & in-
telligat̃ gl. si autem lata est contra citatum ad domũ, li
cẽt alias non peruenerit ad notitiã citati, tunc bene va-
let sententia. & sic intelligat̃ opi. Gof. qa licẽt talis nõ
sit verus cõtumax est tñ fictus, vel præsumptus, quod
sufficit ad valorem sententiæ. vt in d. l. ab eo. & l. j. §. itẽ
cum ex eo edicto. ff. q̃ senten. sine appel. rescin. & facit,
qđ plene no. de vero contumace, & ficto in cle. si an-
7 te. de dolo, & contu. ¶ † In ea. gl. ibi: nõ reuocatur sen-
tentia. istud est verum regulariter, q si sentẽtia lata est
contra verum contumacem. qđ non retractatur sentẽ
tia. sed Inno. hic dicit hoc fallere in cã matrimoniali:
qa ẽt si sit lata contra verum cõtumacem. cum nõ trã
seat in rẽ iudicatam quominus veritate cõperta dẽat
retractari. s. eo. lator. ideo poterit tũc etiam peti retra-
ctatio per ipsum verum contumacem non obstante
contumacia. ¶ Et plus videtur velle, quod audietur p
viam appellationis, etiam licẽt aliàs verus contumax
non audiatur appellans. l. & post edictum. §. fina. ff. de
iudi. & plenè no. in dicta clem. si ante. de dolo, & con-
tu. istud tamen q audiatur per viam appellationis nõ
placet hic do. Anto. quia sententia etiam in causa ma
trimoniali transit in rem iudicatam quo ad modum
deuoluendi. vt dictum fuit. s. eo. lator. & no s. de offic.
ordi. ad reprimendam. nec obstat iste text. quia potest
intelligi, q mulier non fuit contumax. vt dixit gl. vel
si intelligatur, q fuit contumax fuit audita aliter, q̃ p
appellationem: nec hic dicitur contrarium. nam licẽt
fuit sententia lata in contumacem, & iusta ex ordine
iudicij: tamen fortè fuit iniusta respectu iustitiæ: quia
lata fuit fortè ex falsa causa: vel non plenè discusso de
veritate. ideo potest peti retractari etiã citra remediũ
appellandi. Aduertendum, q licẽt non transeat sentẽ
tia in rem iudicatam in causa matrimoniali, non tamẽ
indistinctè, & indifferenter debet admitti petens retra
ctari: nisi aliquis color, vel aliqua causa allegetur. nam
hic allegabatur absentia mulieris, quæ forte dicebat,
q si fuisset præsens non sic fuisset sententiatum vnde
si fuisset præsens, & non allegaret colorem non audie
tur audiendum, vel eadem ratione audietur secundo,
& tertio, & vlterius in infinitum, quod videtur absur-
dum, vt in decretali sequenti. mouit quia illa eadem
pars pro qua erat lata sententia petebat infringi. & in
c. lator. etiam apparet causam, quæ iudicem mouit: si-
ne causa

ne causa autem non deberet audiri. per id quod hr.s.
de resti.in integ.in literis. dicit tn̄ Inn. ꝗ summariè &
parte aduersa non vocata poterit, fieri examinatio hu
ius causæ.& sic iudex ad sui instructionē poterit quæ-
rere de causa quare vult admitti contra sententiā con
tra quam qlibet de populo, & maximè cōsanguineus
admittitur.j.qui ma.accu.pos.c.videtur nobis.& j.eo.
consanguinei . vnde si pats allegat quod modo potest
probare,quod prius non potuit. & hoc prima facie vi
deatur iudici,vel simile admittetur.facit.l.argētarius.
§.fin.ff.de eden.& idem si allegetur aliqua alia causa.
de qua iudici videatur, quia etiam in dubio potius de
bet admittere,quàm repellere.j.de app.cum speciali .
§.excessus.cum ibi notatis.& quod no.eo.ti.vt debit⁹.
8 ¶†An aūt sententia in dubio præsumatur lata in præ
sentem:an vero in absentem.no.Spec. in tit.de sen.§.
vt autem.ver.& no. secundum quosdam ibi dicit, ꝗ si
fiat mentio in sententia partes fuisse præsentes illud
præsumitur,idem si non fiat mentio si sententia transi
uit in rem iudicatam.aliàs secus.de quo etiam dixi in
c.quoniam contra falsam.s.de probatio.¶ In glo.fin.
ibi pendente lite,sed qūo pendebat lis cum videretur
finita per sententiam absolutoriam.sed dic , ꝗ illa fuit
nulla tanquam lata contra non contumacem,vel pen
debat lis : quia facta erat citatio coram iudice,coram
9 quo de retractatione sententiæ poterat agi. † cum sen
tentia non transeat in rem iudicatam in causa matri-
moniali . vt sæpius est dictum . facit quod habetur in
cle.ij.vt lit.penden.

S V M M A R I V M.

1 *Consanguinei possint accusare matrimonium consanguinea contractū stante impedimento compaternitatis .*
2 *Compaternitas superueniens post matrimonium contractum non infringit illud .*
3 *Soli confessionis coniugis non creditur contra sententiam separationis matrimonij nisi aliud probetur.*
4 *Ad negatiuam probandam arctatur quandoque aliquis.& nu.6.*
5 *Confessio facta in foro pœnitentiali non debet per sacerdotem reuelari.*

Onsanguinei. Potes summa-
re eodē modo
quo summatur decretalis lator.s.eo. &
ideo iste tres decretales.s.lator.c.tenor.
& c.consanguinei. cōiter consueuerūt
simul allegari. & est eōis diuisio,consul
1 tatio,& responsio.Secunda ibi:fraternitati.¶† Not. ꝗ
consanguinei possunt accusare matrimonium cōsan-
guineę contractum stante impedimento compaterni-
2 tatis.¶†Item no.ꝗ compaternitas superueniens post
3 contractum matrimonium illud non infringit.¶† Itē
no.ꝗ soli confessioni coniugis non creditur cōtra sen
tentiam separationis matrimonij nisi aliud probetur.
¶Item no.ꝗ etiam pro sententia, quæ transit in rē iu-
4 dicatam præsumitur donec probetur contrariū.¶†Itē
no.quem arctari ad probandum negatiuam,qn̄ est cā
suæ intentionis,vel qn̄ præsumptio est contra eum. de
quo plenè in c.bonæ.el.j.s.de elec. & per Bart.in l.in
5 illa.& l.hoc iure.ff.de verb.obl.¶† Item no.ꝗ licèt cō
fessio facta in foro penitentiali non debeat reuelari ꝑ
sacerdotem,seu confessorem.j.de penit.& remis.om-
nis.§.caueat.secus tamen est quando est facta aliter,ꝗ̄
in foro pœnitentiali:vel quando fit publicatio de con
6 sensu confitentis ita potest intelligi hic.¶†In gl.fi.in
fi.poterit autem probari negatiua allegata per mulie-
rem in casu isto:si forte primi testes dixerunt,qđ mu-
lier leuauit filium Petri in baptismo tali die , & loco .
& modo probari potest,quòd ille non erat filius Petri
sed alterius , vel si testes primi deposuerunt de certo
die,& loco,quo dicunt mulierem leuasse filium Petri
de sacro Fonte.poterit mulier probare , quod illa die
fuisset grauissimè infirma per totam diem nec exiuit
domū,vel quòd fuit in alio loco valde remoto . supra
de testi.ex tenore.& facit ad prædicta quod habetur.j.
qui filij sint legiti.transmisse.¶ Quid autem si mulier
succumberet in hac negatiua.an potest cum alio cō-
trahere.dic eam relinquendam suæ conscientiæ.supra
de iureiuran.mulieri . ¶An autem ipsa succumbente
possit alius denuntiare primum matrimonium ꝑ falsi
tatem fuisse separatum.videtur quod sic per c.cum in
tua.j.qui ma.accu.possunt.in contrarium facit , quia
actio popularis videtur consumi vno agente , & suc-
cumbente.l.iij.ff.de po.actio.sed tene primum secun-
dum Host.quia speciale est in istis sententiis,quę non
transeunt in rem iudicatam . vt semper audiatur volēs
facere fidem de errore .facit,supra,c.lator.& quod hic
dicitur de sententia lata in causa matrimoniali habet
locum ēt sm̄ Hostien.in sententijs censuræ,quia eadē
est ratio periculi animarum.& ideo si volo probare ve
ritatem,debeo audiri non obstante sententia. vnde si
pronunciatum sit aliquem nō esse excōicatum debet
audire volens docere contrarium.ne aliàs quis contra
conscientiam habeat cōicare excōicato . & ideo quo
ad publicam vtilitatem quatenus statur periculo ani-
marum non transit sententia in rem iudicatam . facit
quod habetur.supra,de officio delegati . cum contin-
gat.sed quo ad priuatam vtilitatem potest transire se-
cūdum eum.vt si aliquis fuit excommunicatus ex eo
quia contumax in parēdo intra terminum poterit tran
sire in rem iudicatam quo ad expensas contumaciæ,
vt non possit retractari nisi solutis expensis : sed non
trāsit quominus eis solutis possit petere absolutionē.
facit quod notat Io.An.in c.venerabilem.§.querimo-
nia.de senten.excom.lib.vj.& adde quod dictum fuit.
supra,eod.lator.vbi dixi quod quo ad instantiam po-
rest transire in causa matrimoniali in rem iudicatam.
de quo etiam tangit do.Ant.& not.de restit.in integr.
ex literis.& ad id quod dictum est, ꝗ sententiæ in qui
bus versatur periculum animarum quibus nō potest
per partes prouideri non transeant in rem iudicatam.
bene facit quod habetur.j.eod.inter monasterium.&
xxxv.q.ix.in summa.

S V M M A R I V M.

1 *Vocem duplicem potest quis habere in actu electionis.& nu.8.*
2 *A grauamine futuro,quando liceat appellare.*
3 *Inuestitura quandoque sumitur pro collatione quādoque pro corporali traditione,seu licentia intrandi possessionem.*
4 *Collatio facta contra protestationem, & determinationem factam per Papam ad commodum tertij non valet.*
5 *Literæ præiudiciales factæ ad præiudicium existentis in curia absque citatione illius non valent.& nu.9.*
6 *Sententia , an in causa notoria possit in absentem promulgari.& numero.10*
7 *Promoueri non potest sine dispensatione ad dignitatem inferiorem episcopatu,qui est in minoribus.*

Vm olim. Si Papa cōtra pronuntia-
tionem suam beneficium
confert hoc tacito surreptitia dr̄ collatio.
h.d.Et primo narrat factum. Secundò dif-
finit.ibi:nos igitur.¶No. ꝗ nominatio interdum po-
nitur pro electione:qnq̄ue autem aliter sumitur.vt pa
ter in c. bonæ.el.j.de postula.prælat.vbi sumitur pro
actu præambulo ad electionem futuram. potes etiam
dicere,quod hic sumitur pro prouisione:quā forte as-
1 serebat episcopus ad se spectare.¶† Item no.eandem
personam posse habere duplicem vocem in actu ele-
ctionis:forte ex priuilegio,vel consuetudine,vel ratio
ne duplicis dignitatis . de quo etiam tangetur cū gl.j.
¶†Item

2 ¶†Item no.quòd in appellatione extraiudiciali potest
appellari a grauamine futuro præparato, seu de quo
verisimiliter timetur expressa causa grauaminis. de
3 quo.j.titu.j.in c.bonæ.¶ † Item no.q inuestitura ali-
quando sumitur pro collatione iuris.vt hic colligitur
secundum vnum intellectum,aliquando sumitur pro
corporali traditione,seu licentia intrandi possessionē
de quo.in c.autoritate. infra de instit.& supra de ele.
4 transmissa.¶† Item no.quòd collatio facta contra pro
testationem, & determinationem factam per Papam
ad commodum tertij non valet, si non est facta men-
tio de protestatione, & determinatione prædicta.
5 ¶† Item no.argumentum,quòd non valent literæ p̄-
iudiciales ad præiudicium existentis in curia absque
citatione illius. quod an procedat tangitur in gl.¶ Itē
no.q collatio facta per inferiorem ad cōfirmationem
6 collationis nullæ factæ per Papam non valet.¶†Item
no.q videtur sententiam posse promulgari in absen-
tem in causa notoria. & de qua Papa est informatus
de quo in glo.¶ Item no.q cassatio actus nullius. vi-
tur posse fieri parte absente i quando notoriè constat
de illius nullitate. de quo etiam tangetur in glo.¶ Itē
no.de verbo ordinare, quòd sumitur pro prouisione.
7 de quo.in c.eum in illis.de præb.in vj.¶†Item no.qđ
existens in minoribus non videtur posse promoueri
ad dignitatem inferiorem Episcopatu absq; dispensa
tione.de quo.in c.præterea. supra de æta.& qua.& in
c.dudum.el.j.š.de elec.¶ Item no.secundum Innocē.
quòd illud, quòd fit per surreptionem non valet etiā
si aduersarius postea cōsensit. facit,quod no.supra de
8 causa poss.cum olim.¶† In gl.j.in fine,prima solu.gl.
videtur contra istum tex.qui videtur velle,quòd præ-
a tendebat duplicem vocem [a] non autem simpliciter,
quòd vox eius præponderaret alteri simplici voci.
¶ Secunda licèt videatur in se vera:tamen diuinat for
te etiam glo.in princi.voluit sentire,q ex consuetudi
ne potest afferre duas voces. vnam rōne dignitatis: a-
liam rōne canoniæ.& ita intelligatur hic. non autem
de iure,licèt habeat plures dignitates, vel dignitatē,
& canoniam habebit plures voces: nisi aliud habeat
consuetudo,sed Inno. hic dicit,q cum propter plura-
litatē dignitatum: vel dignitatis,& canoniæ sustineat
vices plurium personarum.ideo de iure potest habere
plures voces.facit in argumentum,quod habetur. in
l.penul.ff.de his quib.vt indig.ubi quando plura iura
cōcurrunt in personam unius: ille potest uti iure quo
uterentur plures personæ in quibus dicta iura cōcur-
rerent,potest concludere ut hic uoluit Ioan. Andr.&
do. Anto. post eum,quòd una persona respectu unius
dignitatis,uel beneficij non habet de iure duas uoces
nomine proprio:nisi aliud habeat statutum,uel cōsue
tudo ecclesiæ:si autem habeat quis plures dignitates,
uel plura beneficia ex quibus si in diuersis cōcurrent
nō competerent plures uoces. & tunc multominus si
concurrant in personam unius:nisi aliud habeat con-
suetudo,si autem quis habet plures dignitates,uel plu
ra beneficia a quibus si in diuersis personis concurre-
rent surgeret a qualibet dignitate,seu beneficio inso-
lidum ius uocis dandæ:tunc licèt esset æquum,qđ uō
haberet nisi unam uocem,quia non habet nisi unum
rationis dictamen:ex quo unica persona est,tamen de
iure potest habere plures uoces:q̄a ex quo cōcurrunt
plures qualitates in personam eiusdem faciunt illum
loco plurium censeri.š.de elec.cum inter. el j.& el ij.
& d.l.penul.de his q.ut indi. & pro hoc ēt,quod ha-
betur.in c.Raynutius. & Raynaldus.j̄.de testamē.ubi
filius grauatus retinet unam quartam tāquam filius.
aliam tanquam extraneus,ad hoc ēt facit,q̄a in uolū-
tarijs,& cōpassibilibus potest quis sustinere vices duo
rum. vt legitur, & no.š.de prob.ex literis.& ff.de ado.
l.si consul. Item pro hoc etiam facit: quia geminatio
causatum geminat, & multiplicat effectus.l.iiij.ff.de
stipu.seruo.& l.dominus.§.dominus.ff. de pecu.lega.
& pro hoc etiam faciat quod no.gl.in c.quia in tantū.
j.de præben. Item ratio.l.generaliter.ff.de fideiuss.q̄a
si dicis ipsum vnam vocem habere non potest osten-
di quare magis ex vna qualitate,quàm ex altera,& q̄-
libet qualitas concludit ius solidę vocis,ergo vtraque
attendetur. vt ex qualibet voce habeat arg.d.l.gene-
raliter. & per prædicta dicit Ioan. And.se consuluisse
in ecclesia florētina in qua thesauratius ex statuto ec
clesię habet ibi certas distributiones, & vocem in ca-
pitulo,licèt non sit canonicus.& similiter habent ca-
nonici,seu quilibet canonicorum,qđ si cōtingat quē
habere thesaurariam, & canonicam quod pōt cōtin-
gere ex dispensatione,vel ex statuto ecclesiæ,q hēbit
tūc ille duplicem vocem,& duplicem distributionē.
& dicit qđ cum in Bonon.sit archidiaconatus, & ar-
chipresbyteratus, & habens alterā ex dictis dignitati
bus non hēt vocē in capitulo,licèt habeat distributio
nes.quòd si ɔtingat,qđ aliquis sit canonicus, & archi
diaconus,vel archipresbyter, q non habebit nisi vnā
vocem licèt plures habeat distributiones. & hoc mō
intelligit gl.hic dum dicit,q propter pluralitatē stipē
diorum non debet habere plures voces.& prędicta ēt
placent hic do.Ant.præterquàm id quod dicit Io.An.
de distributionib.quia dicit,q si dantur ratione serui-
tij personalis. puta propter interessentiam in diuinis
officijs,q tunc licèt concurrant canonicatus cum di-
gnitate in persona eiusdem non habebit nisi vnam
distributionem,quia non est nisi vnus, qui seruiat li-
cèt hēat canoniam, & dignitatem, & q̄a si dicta iura
cōcurrerēt in personā diuersorū. & vnus interesset in
illis.& alter nō:nō deberent non interessenti.sed plus
placet mihi opinio Io.An.q̄a quando concurrunt p̄-
dicta in personam vnius certū est sibi deberi distribu
tionē.& si dicas vnā tantum deberi: non est rō quare
magis ex vna qualitate q̄ ex alia,ergo cōueniens est,
q ex vtraq; præstetur.per id,quod habeť. in d.l.gene-
raliter.& quod dixi in sīn.š.de iure vocis dādæ, & nō
obstat rō dom. Ant.q̄a cessat, quando duæ qualitates
concurrunt in personam vnius, q̄a vt dixi in dicto ca
su non est rō quare magis ex vna,q̄ ex alia debeat da-
ri.& ideo verior videtur opi.Ioan.Andr.¶ In gloss.a.
in fi.vel dic,q habuit respectum ad canones antiquos
secundum quos bona erat allegatio.lx.dist.cap.j.& a.
vel secundum Inno.ideo hic ponderat,q nō erat pro
motus ad diaconatum, q̄a nec poterat propter aliqđ
impedimentum.& ideo bona erat allegatio.¶ In glo.
3.ibi præsumitur circumuentus.supple, qn̄ causa non
cognita mutat. secus autem si cum causæ cognitione
mutaret,per ea,quę habentur.in c.cum cessante.& fa
cit ēt quod no.per Bar.in l.quod iussit.ff.de re iudica.
¶ In ea.gl.ibi:argumentum contra hanc partem.seq.
tur glo.j.in fi.de quo etiam per Inno.supra de rescrip.
cum dilecta. & ad istam potest responderi. vt j̄.tangit
9 gl.¶† In ea.gl.in fi.Host.hic dicit,quod qn̄ impetran
tur lr̄æ,quæ non sunt simpľr ad iuris obseruantiā: sed
continet̃ in eis aliq̄d præiudiciale,q tunc debet citari
aduersarius si est in curia.& debet citari ad hospitium
vbi morať,nec sufficit citatio facta in audientia. & sic
vř velle,quod obseruať in curia,standū aūt est stilo cu
10 riæ.j̄.de crimi.fal.in c.q̄ graui.¶†In gl.absenti.in fin.
Idē voluit gl.in c.veniam.xxxv.q.ix.& dicebat Host.
hic satis colligi,q in notorijs fertur sentētia in absen-
tem non citatum ad quod allegat etiam.j.de accusa.
si con-

[a] Duplicē vocē. Adde hic d.Abb. in j.col.ver si.& primo pro declaratione nu.2. & do. Feli. post eum.

si constiterit.& de app.c.cũ sit romana. qđ dicit vrbanũ
Papam pronuntiasse esse verũ vbi agitur de reb.quæ
malè notorie tenenẽ ab aliquibus,vt ipse pronuntia-
uit contra spoletanos tenentes quandã terrã spectan-
tẽ ad ecclesiã,quę appellatur Armumsorũ.¶ Et ex pdi
ctis no.casum in quo in notorijs pcedit̃ ad sententiã
absq; citatione.licèt aliàs cõiter dicatur , ꝗ etiã in no
torijs exigat̃ citatio. vt in c.ad nostrã.el.iij.š.de inteiu
ran.& sic potest dici quod hic sit speciale quando agi-
tur de subiectione pp rationem præallegatam in glo.
& idem voluit gl.xxxv.q.ix.vel põt dici ſm do. Ant.ꝗ
pcessus Papæ in notorijs valeat absq; citatione ex eo
quia nõ subijcitur formæ iuris.facit quod no.j. de sen
ten.excõ.nulli.sed ista solutio non vr̃ tuta : quia cita-
tio vr̃ esse de iure defensionis naturalis . per id quod
hr̃ in cle.pastoralis.de re iudi.& per Bar.in extrauagã
ti,ad reprimendum.super verbo figura iudicij:vel po-
test dici ſm eundem.quod licèt citatio debeat fieri in
notorijs,omissio tamen citationis non vitiabit proces-
sum si postea constet de notorio,& nihil rationale al-
legetur,quia ratio circuitus vitandi videtur, ꝗ debeat
remanere sentẽtia,quia etiam si retractaretur esset in
eundem statum reducenda facit, quod no.š.de testib.
in c.ex parte adæ.hęc etiam nõ vr̃ tuta per id quod hr̃
j.de accusa.ad petitionem.vbi patet , ꝗ vt deseruiatur
iuri cassatur id quod postea ponitur in pristinũ statũ,
vnde tutum videtur esse tenendo solutionem gl.illud
etiam est certum quod citatio solemnis hoc est cũ so-
lemnitate peremptoria,vel quod sit trina non requiri
tur in notorio:sed sufficit vnica, & non peremptoria:
vt no.per Ioan.An.in c.j.& c.cum sit romana.¶ In gl.
fi.ibi:ideo fortè dicit quasi uelit , ꝗ hic erat cõsuetudo
a ꝗ absentes non vocentur[a] aliàs de iure deberent vo-
cari pro quo videtur tex.j.de pręben.cum in ecclesijs:
li.vi.vel potest dici , ꝗ hic fortè collatio deuoluta erat
ad Papam.Ideo poterat dare facultatem solum pręsen
tibus:nec alij poterant conqueri, vt in l.in re manda-
ta.C.mandati.¶ In ea.gloss.ibi, vel maioris partis,vel
potest dici , ꝗ in casu isto propter formam mandati da
ti a Papa requiritur omnium concordia. & præsertim
quia dicit plenè omnium vestrum concordia interue-
niente.facit quod no.in gl.in c.vbi periculum.in ver-
bo singulis.de elect.in vj.

[a] Absentes non vocentur. si quæras verũ, & qñ,& vsq; quo illi qui sunt pntes de electionibus absentium expectare teneãtur distingue hic secundũ d. Hen. Boyc. in prin. huius c.

SUMMARIUM.

1 *Super iure subiectionis potest dari libellus contra illum , qui subiectus dicitur.*
2 *Subiectio plena ex pluribus causis arguitur.*
3 *Episcopus, an possit a se totaliter eximere vnam ecclesiam, aut vnam ecclesiam subijcere alteri.*
4 *Testificari potest prælatus in contractu celebrato ad vtilitatẽ ecclesię.*
5 *Subscribere se potest quis per alium in instrumento.*
6 *Sentencia lata cum subdito ratione subiectionis sciente, & patiente domino præiudicat ipsi domino scienti, & patienti.*
7 *Sententia lata contra ius litigatoris transit in rem iudicatam. secus quũ est contra ius legis.*
8 *Sententia alternatiuè lata, an valeat.*
9 *Libellus generalis super iure generali formatus procedit.*
10 *Archiepiscopus ad hoc, vt possit concedere priuilegia in diœcesi suffraganei, an sufficiat consensus solius suffraganei in cuius diœcesi fit concessio, an vero omnium.*
11 *Sententia duplex, an possit in eadem instantia ferri super eodem.*
12 *Sententia lata super parte petitorum, an valeat.*

[b] Ius legis. Si quæritur qñ sententia transit in rem iudicatam, vel non, distingue hic s.dm Hẽr. Boych. in prin. huius c.

CVm inter. Valet sententia lata contra ius litigatoris : si ab ea.j.x. dies non fuerit appellatum.h.d. Et sunt duæ partes principales. Nam in prima narrat pro
cessum,& iura vnius partis. In secunda diffinit diffini
tionis causam pręmittens . secunda ibi:quamuis for-
te &c.¶ In tex.ibi:obedientiam repromitteret:supple,
& etiam fidelitatem.vr̃ patet ex antiqua ſm Inn. & sa
tis colligitur ex sententia Papæ in qua fit mentio de
fidelitate,& obedientia. fundat se ex sententia lata ra
1 tione priui.¶ † No.j.ꝗ super iure subiectionis dari po
test libellus cõtra illũ, qui subiectus dicitur.de quo.š.
de mai.& obed.inter quatuor.& in c.auditis.supra, de
2 rescrip.¶ † Item no.capitula ex quibus arguitur plena
subiectio.de quibus fit mentio in litera . & quod hñs
ecclesiã pleno iure subiectam habet illã subiectã quo
ad omnia hic in litera expressa.dicit tñ Inno.ꝗ nõ om
nia , quæ hic exprimuntur concludunt plenam subie
ctionem:quia non letaniæ,& similia, sed institutio in
spiritualibus,& fidelitas in tpalibus bene vñr conclu
dere.& facit quod hr̃.j.de priui.quoniam.& multo for
3 tius omnia hic posita simul iuncta.¶ † An aũt episco-
pus possit a se totaliter eximere aliquam ecclesiã not.
j.de dona.pastoralis , & plenius per Io. An.j.de censi.
cum venerabilis.¶ Itẽ no.epm cum debita solennita-
te posse subijcere vnam ecclesiã alteri de quo in pręal
4 legatis iuribus.& j.de excess.præla.sicut vnire. ¶ † Itẽ
no.ꝗ prælatus vr̃ posse scribi in testem in contractu,q
celebratur ad vtilitatẽ ecclesiæ : sicut ẽt põt esse testis
in causa ecclesiæ.supra.de testi.c.insuper.& c.cũ nun-
tius.cũ ibi notatis.¶ Item no.argumentum Abbatem
posse cum tirio præscribere epalia.de quo. supra tit.j.
5 auditis.& c.cum olim.& j.de priuil.accedẽtib.¶ † Itẽ
no. ꝗ quis potest se subscribere per alium in instro si
6 fortè ille alius nesciat, vel sit ĩpeditus scribere.¶ † Itẽ
no.argumentum,ꝗ sententia lata cum subiecto super
iure subiectionis sciente,& patiente olim dño præiu-
dicare vr̃ ipsi domino scienti,& patienti. & præcipuè
quando ipse dñs super illo iure pronuntiat pro alio .
sed certè,vt hic tangit.d. Ant.istud non bene hic col-
ligitur quia hic nihil dr̃,an præiudicetur episcopo sen
tentianti:Sed solum,ꝗ præiudicatur ipsi subiecto facit
quod legitur,& no.supra,de fide inst.inter dilectos.&
j.eo.cum super.& supra,de testi.spo.olim.¶ Not.ꝗ li-
cèt non sit iudicandum exemplis inquantũ inter alios
est iudicatum:tñ bene vr̃ posse iudicare exemplis in-
quantum inter eosdem est iudicatum in diuersa instã
tia.¶ No.ꝗ data nullitate concessionis cassantur om-
nia accessoria,& consecutiua ad ipsam concessionem,
7 facit.supra,de fi.instru.inter dilectos.¶ † No.ꝗ senten
tia lata contra ius litigatoris trãsit in rem iudicatam.
b secus quando est contra ius legis, [b] vt quia error est in
ea expressus.facit quod no.in l.ij.C.quando prou. nõ
est necesse.¶ No.ꝗ pro solennitate sententiæ, vt pro-
cessus præsumitur nisi aliud probetur. ¶ No.veritatẽ
præualere debere de quo etiam tangit gl. & facit.viij.
8 dist.veritatem.¶ † No. ꝗ valet sententia etiam alterna
tiuè prolata,nam valet etiam conditionaliter prolata.
9 l.j.§.biduũ.ff.quando ap.sit canonizata.ij.q.j.¶ † Not.
quod procedit libellus generalis quando formatur su
per iure generali.de quo.supra , de libelli oblatione .
c.ij.¶ In glo.sub testimonio in fine.& facit quod no.p
10 gl.xvj.q.vj.placuit.vbi gl. videtur requirere † ꝗ inter-
ueniat consensus omnium Epõrum prouinciæ,vt Ar
chieps possit concedere priuilegia in diœcesi suffraga-
nei allegat.ix.q.iij.archieps.quod est valde notandũ .
nam videretur,ꝗ sufficeret consensus illius suffraga-
nei in cuius diœcesi fit concessio,cum de ipsius solius
pñiudicio agatur,& non aliorũ, & per ꝯñs videret̃ qđ
aliorum consensus non esset necessarius.argu.regulæ
quod omnes tangit.a contrario.de reg.iur.in vj. & ſm
prædicta etiam possit intelligi.d.c.archieps.doc. tamẽ
uidentur transire cum gl.¶ In glo.sua uice.si scribere
sciunt supple,& pñt,aliàs possint etiam subscribere p
alium.per id quod hic dr̃. ¶ In ea.glo.ibi:cum alieno
annulo.

annulo.supple cum caret proprio. facit, ꝙ habetur in
l.hæredes palam.ff.de testa.& in Spe.de proba.§.vidē-
11 dū.vet.x.ad fi.¶†In gl.cardinalem.in fi. vel potes di-
cere, ꝙ licèt io eadem instantia noo possit super eodē
duplex sententia ferri.tamen secus videtur in diuersa
iostaotia.nam tunc videtur valere si ferat̃ secundū te-
norem primæ, si ferretur cootra an tūc teneat.dicet̃.j.
eo.inter monastenum,& tangitur etiam per Bar. in l.
duobus.ff.de excep.rei iudi. & in l.i.C. qn̄ pronocare
nō est necesse.& ibi etiam per Cy.& Iaco.Butri.¶ In
gl.donationis:ibi, vel priuilegia.hoc verum quādo cō-
cedens priuilegium non agebat aliquid de nouo con
cedere.secus si voluisset de nouo cōcedere, & potesta
tem habuisset.per id, quod habetur.iij.dist.priuilegia.
& facit etiam, quod habetur in c.j.& ij.j.de confir.vti.
vel inutili.¶ In gl.litigantes io fine, de materia gl. dic
vt plenè no.j.eo.c.penul. & j. qui fi. siot legi. causam
quæ.& in l.sæpe.ff.de re iudic.& ibi plenissimè dixi de
ista materia in glo.penul.in fi.¶ Aduerte tamen, quia
si in sententia exprimeretur duplex causa, quarū vna
esset expræsè cootra ius alia non sustioeretur senten-
tia virtute causæ quæ non est cōtra ius, vt notabiliter
voluit Inno.s.de renun.in præsentia,& bene facit, ꝙ
habetur in c.per tuas.j.qoi filii sint legi.secus quando
vnica causa tantū exprimitur quæ in c.ex parte.est con
tra ius.quia tunc non valet.facit, ꝙ habetur.j. de con-
ces.præben.¶ In gl.fi.in fi.vel potes dicere, quòd forte
pars dicebat primam sententiam oullā ex defectu cō
testationis litis,& ex actis apparebat cōtrariū.ideo ge
a sta sermonibus præualuerunt. [a] facit.supra.de re iudi.
l.gesta.supra.de prob.quoniā cōtra.vel scd̄m Host.ve
ritas gestorū,& actorū apparebat præsumptè.q̃a de fa
cto antiquo ꝑcedebat̃ scd̄m iostrumētū sn̄iæ quo ca-
su scd̄m eū præsumit̃ pro contestatione,& processu ar
gu.l.i.C.de cōtrahen.empt.& ꝙ habet̃.j.eo.sicut.nam
tunc res iudicata pro veritate accipitur.Ideo tunc præ
ualet sermonibus contrariis.secus scd̄m eū si factū est
recens.& obiiciatur cōtra processum:q̃a tunc nō præ
sumebatur pro processu, nisi quatenus appareat. & sic
intelligitur.c.qm̄ supra.de proba.& dicetur factū aoti
quū scd̄m eū.quando lapsum esset bienniū super quo
remittit ad notata per se.supra.de renūtia.in præsentia
no.bene hoc dictum, quia sepe allegatur.& facit, quod
no.Cy.& Bal.in l.emancipatione.C.de fide instrumē.
& quod notatū fuit c.Alberi.supra.de testi.sed de hoc
plenius dixi in d.c.quoniā.glo.fi.nam etiam videtur,
q̃d si factum non fuit antiquum dummodo sententia
traosiuerit in rem iudicatam.quòd præsumatur etiam
pro actis donec probetur contrarium.vt voluit Inn.in
c.bonæ.supra.de elec.& Specu.io titu. de senten.§.fi.
12 ver.in sententia.vt pleoè dixi in d.c.quuniam.¶†Ex-
tra glo.tangit hic Inn.an sententia lata super parte pe
b titorum valeat. [b] nam hic videtur ionui, quòd sic. In-
no.hic concludit, ꝙ si petitio,est generalis apta cōpræ
hendere plura capitula,& feratur sentētia super certo
capitulo, seu articulo.& de aliis oihil dicitur tunc cen
setur pars condemnata in vno articulo in alijs absolu
ta.& ita potest intelligi hic.Si autem petitio continet
plura.Tuoc si feratur super vno valebit, non tamen in
alijs tunc videbit̃ absolutus, vel condemnatus. nā nō
poterit postea instari, vt procedatur super articulis nō
decisis.& si non instabitur peribit instantia super illis
de iure ciuili secundum.l.properandum.§.j.C.de iud.
Si verò sit voica petitio super vna sententia, vel quan
titate, vel super vna re:tūc scd̄m eum si in parte tantū
fiat cōdēnatio, non videtur in alia parte absolut⁹ nec
condēnatus allegat.l.quidam.ff.si cer.pet.nihil tn̄ di-
cit. An ualebit sentētia super illa parte, & de materia
remittit ad notata.per Azo.in summa de arbitris. &
tangit etiam per ipsum Inoo.io c.eum inter.R.supra.
de electio.Et ex prædictis patet duo esse dubia in ma-
teria.Pnnium est an si pronuntietur super parte, taci-
tè intelligitur etiam pronuntiari super alia parte.Secū
dum est an supposito, quòd noo intelligatur tacitè ꝓ-
nuntiare:an valebit seoteotia lata super parte. de quo
etiam tangetur in glo.& doct.in l.i.C.si aduersus rem
iudi.& in l.apud celsum.§.item qoærit. ff. de doli ex-
ceptio.do. An.hic videtur dicere, quòd quando peti-
tio est generalis,& fertur sententia super certis articu
lis.& in aliis non videatur absolutus per id, quod ha-
betur in l.licèt.C.de iudi.isto tamen casu dicit, quod
valebit senteotia super articulis super quibus est lata
quæ habentur in d.l.licèt.& quod no.in c.j. supra. de
transactio.& sic videtur, quod dictum Inn.non proce-
dit, posset tamen saluari, quando dolosè omissa esset ꝓ
secutio per ea quę habentur in l.de rebus.ff.de arbi.Si
autem petitio contineat plura capitula, tunc si sunt di
uersa,& separata procedat dictum Inn. quod valet in
his super quibus est lata:nec in alijs intelligitur tacitò
pronuntiare.& hoc intelligitur verum, quando fertur
sententia per ordinarium:si autem per delegatum, vel
arbitrum, tūc si data esset forma, ꝙ deberent simul om
nia terminari nō valeret sententia.l.quid tn̄.ff. de arb.
& an in dubio intelligatur hæc agi.tangitur.j. per gl.
& Bar.nam fueruut opi.vt ibi tangitur, & etiam in d.
l.celsum.§.item quæritur.tamen, vt ibi tangit Bar. sa-
tis videtur, quòd cum ab eadem parte plura capitula
deducuntur ex quo suot separata, ꝙ nō videt̃ actum,
vt simul pronūtiet.secus qn̄ essent capitula conoexa,
vel quando per viā recōuentionis ab alia parte essent
proposita,& expræssata in cōpromisso.per id, quod ha
betur in c.i.& ii.supra.de mutuis peti.¶ Item aduerte
quia vbi sunt capitula cōoexa etiam sentētia lata ꝑ iu
dicem ordinariū super aliquibus nō valebit, ex quo nō
fertur super omnibus, quia iudicādū est de cōnexis si-
cut de vnico capitulo per id, quod habetur in l.etiam
§.i.ff.de mioo.oon tamen dicuntur cōnexa ex hoc so-
lo, ꝙ sub vno generali iure possunt compræhendi per
ea quæ dixi.supra.& quæ habentur in d.l.i.C.de iudi.
sed qn̄ aliter cōnexitatē habent, quia nō pōt bn̄ ratio
vnius discerni sine alio.facit, quod habetur in l. eum
actū.ff.de neg.gest. Si autem sit vnicum.c.Tunc sentē
tia lata super parte noo intelligitur lata super alia par
te:nec ualebit tunc sententia etiam super parte : quia
sententia censetur quid indiuiduum,& sup vno capi-
tulo debet in totum naturale, vel nō naturale.l.in hoc
iudicio.ff.fami.herci.facit, quod oo.j.de conuersi. cō
iu.placet.& in Spec.de sentē.prola.§.qualiter.uer. q̃d
si peto.oon obstat.l.i.C.si aduersus rem iudi.q̃a debet
intelligi, quādo in alia parte fuit facta absolutio. ut ibi
tangit glos.& hæc uera in causa principali.secus dicit
Host.in causa appellationis:q̃a ibi pōt pronūtiare su
per parte capituli, q̃a in residuo remanet firma senten
tia primo lata. facit quod habetur in c. Raynuti.& c.
Raynald.j.de testa. ¶ Itē prædicta vera scd̄m Bar.quā
do iudicium tenet super toto capitulo. secus si super
parte:quia tunc poterit fieri super parte tantum per.l.
constante.§.fi.ff.solu.matri.& per hoc dicit se de facto
tenuisse, ꝙ si contra possidētem partem rei sit actū ad
totam rē, & nō fuerit facta interrogatio, an possideat
io totum, vel in partem, ꝙ quia super parte quā reperi
tur nō possidere nō uidet̃ in effectu tenere iudiciū per
ea quę habentur in l.una.C.de alie.iud.& supra.de ex
ceptio.c.aduersario.cū ibi notatis.& tuoc poterit ferri
solū sup parte q̃ possidet, licèt sup alia nō ferat̃.¶ Sed
aduerte quia.l.si cōstante.§.fi.ff.solu.matri.quam Bar.

[a] Gesta sermonibus ꝑualuerunt. vide hic d. Abb. l. sui. col.ver.quęro q̃d intēdit nu.xxii.

[b] Parte petitorū valeat. an sola possit valere l vno capitulo. in alio non. si de per do. Alex. in cō sil.c.in vlt. col. in iij. volu.

allegat ibi,& in d.l.j.C.si aduersus rem iudi.videt᷑ benè probare dictū Bar.de quo vltimo dixi,quia lib pendente iudicio super parte desiit omnino cōpetere ius agendi,sed in casu Bart.in quo actum erat rei vendicatio. & consequenter petitum declarari rem spectare ad agentem,& sibi debere restitui,non desiit cōpetere dominiū ipsi agenti,& virtute talis petitionis poterit declarari agētem esse dominum totius rei si hoc sit probatum, licèt reus non possideat nisi partem per id,quod habetur in tex.& gl.in l.si a re. §.1.ff. de exceptio.rei iud.cum ibi notatis per Bar.& sic respectu declarationis dominii potest ibi sententia ferri super toto, licèt respectu restitutionis fiendæ de re solum ferri debeat pro parte possessa.& ideo videtur, quòd iudex super toto debeat pronuntiare declarando actorē esse dominum rei,& condemnando reum ad restituēdum partem quam possidet, & ab alia absoluēdo quā non possidet: nec dolo desiit possidere, & per consequens possideret, videtur quòd si solum feratur super parte ex quo potest ferri super toto non valet argumētum.d.l.in hoc iudicio.ff.fami.herc.prodest autem declaratoria sententia domini super parte non possessa: quia si quo tempore reperiatur postea reus possidere poterit peti executio contra eum. Vt cogatur illam restituere virtute dictæ sententiæ per ea quæ habentur in d.l.si a re.§.i.do.tamen Anto.hic simpliciter transit cum dicto Bar. Item non obstat his quæ dixi superius hæc decreta. Inquantum vult, quòd valeat sententia lata super parte: quia hic diuersa erant capitula, licèt sub vno genere contenta. & ideo valuit etiam lata super certis tantum, per id, quod legitur, & not. in lege licet. C. de iudi. vel potest dici, quod hic constabat iudici non esse controuersiam inter partes nisi de duobus. & ideo super illis tantum fuit lata sententia. facit, quod habetur in l. quidam æstimauerunt.ff. si cer. peta. & de materia in d. l. i. C. si aduersus venditio. & per gloss. & doct. & per Azo.in summa de arbi. circa medium.

SVMMARIVM.

1 *Nullitas sententiæ potest prosequi in instantia causæ appellationis.*

2 *Pro sententia præsumitur in causa appellationis, si sententia ex processu producta iustificatur.*

3 *Mandatum si conditionatur, vt quia mandat superior, quòd sententia detur pro actore si probet, quòd licèt probet, & contra eum detur sententia non tamen videbitur esse nulla.*

4 *Iudex appellationis si videat probatum per testes an debeat illis fidem adhibere.*

a Sufficit. Idē sumat hoc c.d.Ab. & an a iudice approbato per partes possit appellari, uide hic p do. Fel. in prin.

a Ausam. Sufficit a ad confirmationem sententiæ, illā nihil iniquum continere si contra ipsum aliquid non probatur. hoc dicit. Et primo ponit delegatorum processum,& sententiam,& etiam appellationem a sententia. Secūda ibi: licèt. ponit appellationem appellantis,& motiuum Papæ, & confirmatio-
1 nem sententiæ. ¶ † Not. quòd in instantia causæ appellationis etiam de iure cannnico quis potest prosequi nullitatem, nam etiam a sententia nulla appellari potest propter grauamen facti. de quo.infra. eo. di-
2 lecta. & in l. si expræssim. ff. de appellatio. ¶ † Not. quòd in causa appellationis præsumitur pro sentētia, si sententia ex processu producta iustificatur, & sic a cōtrario, si nō appareat de processu nō præsumitur pro sententia.s̄.de restitu.spol.cum ad sedē.Si autem apparet processus ex quo aperte apparet de iniustitia sententiæ,tunc tollitur præsumptio ipsius sententiæ per id,ꝙ habetur in d.l.cum ad sedem.& supra de proba. quoniam contra falsam.si autem apparet processus,etiam ex illo non apparet aperte de iniustitia, licèt non appareat aperte de iustitia videtur ꝙ pro ipsa præsumatur,nisi aliud probetur, vt hic videtur colligi,cui autē incumbat onus in causa appellationis probandi.not. per doc.supra de renun.in præsentia. & per legistas in
3 l.hi qui.C.de app. ¶ †No.ex tex.coniuncto dicto Inn. ꝙ vbi conditionatur mandatum,vt quia mandat superior sententiari pro actore,si probet,ꝙ licèt probet, & contra eum feratur sententia,non tamen videtur sententia esse nulla, quia contra probationem,nec etiam videtur iniqua,quia non semper præcisè allegatur animus iudicis ad probationem factam per partem. nam forte nō dat sibi fidē,quia fuerunt testes viles:vel quia variando dixerunt,& præsumitur iudex motus ex talibus similibus contra probationem, cum in eius arbitrio sit cōsiderare quanta sit fides testibus adhibēda.l. iij.§.j.ff.de testi. facit quod no. Inno.s̄. de proba. quoniam contra.& j̄.de fideiusso.peruenit. No.verba mandati,prædicta videntur intelligenda. si probauerit taliter, ꝙ iudici videantur probationes fore sufficientes per d.l.j.§.j.de testi. & facit quod no.Inncen.in c. prudentiam.de offi.deleg.vbi dicit,ꝙ cum talis conditio tacitè in sit si exprimatur, non credit mandatum conditionale.sed potius inducit quandam monitionem. facit,quod plene no.per Inno.de præsumptio.c.fin.& p gl.in cle.j.de offi. deleg. ¶ No.argu.ꝙ requisitio iudicis,vt sententiet videtur tollere vitium præcedentis processus,quod vr̄ posse procedere, quando tollere vitiū pēdebat a potestate ipsius partis, vt hic tangit.Io.An. post Hostien.facit quod hr̄.s̄.de offi.deleg.gratū. ¶ In gl.j.ibi:probatum fuisset quasi videtur,ꝙ hic nō fuit probatum.nam forte mandauit,ꝙ si constaret eum electū a maiori parte adiudicaret̄ sibi præbenda. & iste forte probauit per aliquos tests. sed forte iudex non adhibuit fidem, quia erant viles, vel variando dixerunt.
4 ¶ †Sed aduerte quia dubium est an iudex appel. si videat probatum per testes debeat illis fidem adhibere, & certe videretur quod sic,quia in dubio debet præsumere testes idoneos.facit, quod habetur in c. vnico.s̄. de scrutinio.& in l.j.& ij.ff.de testi.& ideo videtur, qd̄ pars,quæ obtinuit sententiam debeat coram iudice appellationis allegare,& probare causas,ꝓpter quas primus iudex non adhibuit fidem.videtur tamen velle Innocē.hic cum.c.quoniam contra falsam.s̄.de proba.ꝙ iudex a quo poterit per suas literas facere fidem, cum ipse habuerit arbitrari quanta sit fides testibus adhibēda,vt dixi in notabilibus. Sed cōtra istud est multū.c. quoniam contra falsam.vbi verbo iudicis non credit̄, nisi aliter constet ex processu, sed forte Innoc.voluit ꝙ sit speciale in hoc casu per ea, quæ habentur in d.l. iii.§.i.quia tamen ille tex.in c.quoniam.loquitur indistinctè, tutius videtur ꝙ hoc faciat scribi in actis scilicet,ꝙ testes variando dixerunt.nam hoc fieri pōt vt tāgit Inn.in d.l.quoniam. & ꝙ etiam super vtilitatem testium fuerit facta aliqua fides. ¶ In ea.glo. in fi.dicit, quod in iuribus hic allegatis, licèt esset præter formā mandati id, quod agebatur,erat tamen de coniunctis connexis mādato. ideo valebat secus in aliis quia tūc paria sunt esse præter,vel contra formam mandati. de offi.dele.prudentiam.& de elec.c. si cui.lib.vj. ¶ In gl. fi. ibi:fuit commissa.Illud potest operari, qa tollit potestatem recusandi iudicem,nisi noua causa superueniat.de offi.deleg.insinuante.Item quo ad hoc, vt valeat secundū rescriptum. licèt faciat mentionē de primo si nō facit mētionē de cōsensu habito in primo.s̄. de rescrip.caterū.Itē operat secundū Host.qa inducit præsumptio-

præsumptionem, quòd ille fuerit amicus, & cōsequenter, q verisimiliter non grauauerit: nisi aliud appareat. ¶ In ea. glo. ibi de offi. dele. de causis. potest etiam operari requisitio secūdū Host. si forma rescripti respiciēs tantum fauorem partis esset violata, quia tunc per requisitionē videretur renuntiari tali formæ. argu. §. de offi. dele. gratum. & c. fi. & quod ibi no.

SVMMARIVM.

1 *Tempus datum ad appellandum currit a tempore latæ sententiæ, licèt sententia lata sit in diem.*
2 *Purgationis indictio an sit interlocutoria, an verò diffinitiua, & numero. 9.*
3 *Appellandi facultas tolli videtur per susceptionem termini appositi in per executione sententiæ.*
4 *Sententia transit in rem iudicatam per lapsum decem dierum a tempore sententiæ, & excluditur facultas appellandi.*
5 *Sententiæ acquiescere tacitè dicitur qui non appellat.*
6 *Tempus datum ad exequendum, licèt detur a iure sine ministerio hominis tamen potest abbreuiari, & elongari per iudicem per quem fertur sententia.*
7 *Appellari an possit a pronuntiatione de exequendo. & nu. 14.*
8 *Appellās a diffinitiua an possit in causa appellationis aliquid dicere cōtra interlocutoriam a qua non appellauit.*
9 *Sententia per quam inducitur purgatio, an sit interlocutoria.*
10 *Sententia consentire an, & quando videatur petens dilationem.*
11 *Sententiæ consentire an videatur recipiens terminum ad soluendum iudicatum.*
12 *Iudex an possit arctare terminum a lege datum condemnatis.*
13 *Exceptiones quæ sunt ab executore admittendæ, & quæ non.*
15 *Delegatus qui debet decidere causam sibi commissam intra mensem si excommunicet reum propter contumaciam, an poterit eum post mensem absoluere.*

QVod ad consultationem. a Sententia [a] per lapsum. x. dierum transit in rem iudicatā, si prius non fuit appellatum, & tempus quadrimestræ, quod datur iudicatis ad soluendum in actione personali ex causa per iudicem potest abbreuiari. h. d. In prima consultatio. In secūda re
1 †sponsio. secunda ibi taliter. ¶ †No. quod tempus datū ad appellandum a sententia currit a tempore latæ sententiæ licèt sententia lata sit in diem non autem currit a tēpore lapsus diei appositi in sententia. & ratio est: qa ipsa sententia ex sui forma granat. & ideo statim intra x. dies a tempore sentētiæ debet appellari. facit, q habet in l. j. §. biduum. ff. qñ appellādū sit. canonizata ij. q. vi. ¶ No. quod tēpus appellādi videt currere de momento ad momentū, dū dicit a eius prolatione, &c. & non dicit a die latæ sententię de qua ii. qōne. vi. ante riorum. & in Spec. de appella. §. restat in i. colum. & in
2 auth. hodie. C. de appel. ¶ †No. q indictio purgatiōis vr esse interlocutoria, & sic, vt ab interlocutoria debet appellari super quo videtur dubitare hic Inn. nam in vna parte videtur uelle, quod sit interlocutoria, in alia q diffinitiua, sed possunt concordari opi. secūdm Io. An. distinguēdo formā sentētiæ. nā si fertur sñia contra clericum nisi se purgauerit est diffinitiua. secus si simpliciter indicat purgatio: qa tūc est interlocutoria, vt dicebat Abbas ex eo, quia expectabat post se diffinitiuā, videlicet cōdēnatoriā si deficiat purgatione, vel absolutoria si obtineat. facit. j. de pur. cano. c. cū. p. &
3 c. seq. ¶ †No. q p susceptionē termini appositi sup executione sententiæ vr excludi facultas appellādi. In cōtrarium etiam potest appellari, quia hic videtur innui q si intra. x. dies a tempore sententiæ fuisset appellatū, quod potuisset præcedere appellatio, de quo tangetur
4 cum glo. iij. ¶ †Not. quòd per lapsum. x. dierum a tempore sententiæ sententia transit in rem iudicatam. & excluditur facultas appellandi. & hoc videt verū, qñ sententia est lata, vel vox iudicis habet vim sentētiæ, aliàs interdum posset etiam post. x. dies. appellari, vt voluit Archi. de appel. concertationi. lib. vj. & Spec. in ti. de appel. §. restat. ver. sed quid dices. ¶ Item hoc verum quando grauamen ex momento perficit: secus vbi continuē iteraretur, vt voluit Cōpo. & Io. An. post eū. §. de rescrip. dilectus filius. & Spe. in d. §. restat. ver. & no. secundum Vincen. ¶ An autē eoipso videat appellatum intra. x. dies. dic, quod non nisi hoc probetur per id, q habet de ap. Romana. li. vi. in ver. constiterit. & §. de testi. significa. & in c. cum speciali. de ap. §. por-
5 rò. ver. penul. ¶ †No. q non appellans dicitur tacitè acquiescere sententiæ. & sic facit, q ex sententia non iudicatur vera naturalis obligatio, sed interpretatiuè de quo per legistas in l. cum quis. C. de iur. & fac. igno. & per Bar. in l. iulia. ff. de condi. inde. & in l. ab eo. C. quo modo, & quādo iudex. nam potest esse, q nō appellat ex eo, quia executurus non est, vel nō intendit uel... ut si uult ... (sic) ex eo, quia executurus iurgia, & lites facit. l. item si res. ad finē. ff. de alie. iudi. non autem ex eo: quia verè consentiat. ¶ No. quod regulariter tempus datum ad executionem sententiæ de iure communi est tempus quatuor mensiū, quod est verum in actionibus personalibus, vt no. supra de offi. deleg. Querenti. & idem videt
6 in priuato cōtra nisi se purgauerit per istū tex. ¶ †No. quod tempus datum ad exequendum, licèt detur a iure sine ministerio hominis, tamen potest abbreuiari, & elongari per iudicem per quē fertur sententia de quo plene per glo. & Bar. in l. ii. ff. de re iudicata. & facit, q dictum fuit in c. i. supra. de dilatio. & no. literā inquantum vult, quod debebat fieri a iudice sedente. Et sic debet fieri cum causæ cognitione. de quo in l. a procedente. C. de dilatio. & d. l. ii. de re iudicata. ff. ¶ Not. q per susceptionem termini abbreuiati quis videtur approbare terminum, vt sic de abbreuiatione deinceps non possit conqueri. ¶ No. quod ab executore, & executionis actu non appellatur nisi inquantū mod[a] excedatur. facit, quod habetur. supra. de offi. deleg. super quæstionum. §. i. & C. quorum appellationes nō recipiantur. l. ab executore. ff. de ap. & ii. q. vi. §. sunt quorū ver. ab executore. ¶ Et no. quòd vbi appellatur ab executione debet causa exprimi, quia appellari non pōt: nisi modus excedatur, & modum excedi non potest petere nisi causa expressa, & hoc etiam tenet Spec. in ti. de executione sententiæ. §. nunc dicendum. ver. sed nunquid. & in tit. de appella. §. in quibus. ver. quinto.
7 & per Bar. in d. l. ab executore. ff. de app. ¶ †An autem
b a pronuntiatione de exequendo possit appellari. [b] gl. tenuit qđ sic in d. l. ab executore. ff. sed Cy. ibi etiam Bar. in l. ab executore. ff. de appel. tenent contra, quia eadē est ratio quæ est in ipsa executione. & ideo vtrobiq; nō potest appellari: nisi modus excederetur. Quædam autem tractat hic Inno. quæ hodie sunt decisa in c. fin. j. eo. lib. vi. & eo. titu. & lib. c. non solum. de quibus dic, vt in dictis iuribus. Nam tractabat hic Innoc.
8 †An ille qui nō appellauit ab interlocutoria si postea appellet a diffinitiua possit in causa appellationis prædictæ aliquid dicere contra dictam interlocutoriam. Nam hodie decisum est, quod sic, si talis interlocutoria concernebat merita causæ. aliàs secus, vt habetur in c. fi. de appella. in vi. Item erat dubium an si executio sententiæ facta fuerit intra. x. dies. si postea appelletur ante lapsum decem dierum. An reti actabitur executio per viā attentati, qđ hodie est expeditum in c. non solū. de appella. in vi. & per legem ex iudiciorū. ff. de accusatio. & in l. i. ff. nihil innoua. app. pē. ¶ In gl. i. in fi. Et sic vult gl. qđ hic fuerint duæ sententiæ separatæ se inuicem non cōtingentes, vna fuerit per quā

[a] Sentētia eodem modo summat hic d. Abb. & si quęrat iudex, vel executor debeant exceptiones ad mittere. di. stin. hic secundum d. Hē. Boych. in prin.

[b] Appellari an possit a pronūtiatiōe de exequendo.

indicta fuit purgatio alia condẽnatoria in causa pecuniaria.sed Inn.hic posuit aliũ, & secũdũ Intellectũ videlicet,ꝙ fuerint duæ sententiæ se inuicem contingẽtes.nam vna fuit interlocutoria, quòd se purgaret.j.xx.dies. Alia diffinitiua,quòd nisi se purgauerit priuabatur ecclesia.& a neutra istarum sententiarũ appellauit j.x.dies.Nam si appellasset a secũda diffinitiua nõ ptæiudicasset sibi interlocutoria:sed quia a neutra appellauit.j.x.dies.& terminum sine contradictione recepit,mandatur sententia executioni.Tertium intellectum ponit hic Inno.quòd hic fuerit tantũ vnica sententia,& istum exemplificat primo in causa ciuili mera,vt quia faciente pręsumptione pro actore cõtra reũ fuit lata sententia contra ipsum reũ, vt nisi.j. xx. dies innocentiam suam,& præsumptionẽ purgaret,solueret decẽ quã tñ purgare poterat per iuramẽtum.supra de iureiurã. c. fi. Secundo exemplificat in causa ciuili ciuiliter mota de crimine furti nõ manifesti ad consequendũ duplum,vel vi bonorũ rapto. ad quadruplũ, quia præsumptione faciente cõtra reũ lata fuit sñia cõtra ipsum,vt soluat duplum,vel quadruplũ nisi purgauerit se.j.xx.dies.& secundum hoc no.qđ etiã in causa criminali ciuiliter mota ad pœnam applicandã parti potest deferri iuramentũ necessarium de quo plene in c.fi.de iureiuran.põt etiam secũdum Inn.intelligi tex. qđ fuerit vnica sententia,sed alternatiua, qa præsumptione faciente contra reum fuit condẽnatus ad soluẽdum decẽ vsq; ad.xx.dies.aut ad iurandum,ꝙ nihil debet.Et sic ad se purgandum.j.xx.dies.facit, qđ habeť in l.miles.§.j.ff.de re iudica. Nam potest sententia alternariue proferri per ea quæ ibi habenť. & similiter conditionaliter,vt ii.q.vj.biduum.de quo etiã in Spe.
9 de senten.prola.§.iuxta.ver.sed certè.¶ † In gloss.ij. in fi.sed aduerte,quia hic potest esse dubium, An sententia per quam inducitur purgatio debeat dici interlocutoria. An uero diffinitiua,vt sic sciatur an in appellatione sit exprimẽda causa,vel non.& Inn.hic uariauit,qa in vna parte sensit, qđ esset interlocutoria. In alia,quod esset diffinitiua.concorda opinio. vt dixi in notabilibus,quia attendi debet forma sentẽtiæ. Nam si simpliciter indicitur purgatio est interlocutoria.sec⁹
10 nbi priuať ecclesia nisi se purgauerit.¶ † In gl.iij.in fi. ubi patet,quòd petendo dilationem nõ videť quis in iudicẽ consentire, sed certè loquitur ibi de dilatione quæ datur ad deliberandũ:ideo nõ videť cõsentire.facit,qđ habeť in auth.offerať.C.de lit.cõtest.sed hic loquiť de dilatione ad soluẽdũ,ideo tũc facilius induciť approbatio.¶ Aduerte tñ,quia Inn.hic notabiliter dicit,qđ aliud est qñ appellatio pendet, qa tunc petẽdo vel recipiendo terminum videť appellationi renũtiare,vt in c.gratum.& c.cum venissent.allegatis in glo. ¶ Quid autem quãdo nondum est appellatũ. sed põt appellari,quia differentia est an quis recipiat terminũ sibi statutum,& nõ vř renuntiare appellationi fiẽdę. Et ita intelligit istum tex.aliud si petit terminũ ad soluendum,quia tunc bene videtur renuntiare.Et sic intelligit.l.absolutionẽ.C.de re iudicata. & per hoc dicit Io. An.qđ aliud est petere terminum.aliud suscipere.Itẽ aliud est recipere sponte,aliud cõtradicere. De quo ẽt aliquid tangeť cum gl.penul.¶ Et no.multum diligenter dictum Inn.ꝑ limitatione dictæ legis absolutionẽ.sed do.An.aliter hic dicit,& fuit de mẽte do. de Rota in sua cõclu.cclxxxj.Nã dicit ipse, qđ aut suscipit terminus ad exclusionẽ iurisditionis,& cõseruationẽ appellationis.& tunc nõ diciť renuntiare appellationi,& si illa pẽdeat.per id,ꝙ no.gl.in c. si a iudice. de ap.in vj.& ibi patet exẽplum,qñ quis suscipit terminum ad docẽdum de grauamine corã iudice a quo,ad finem vt excludat eius iurisdictionem.facit quod no. per Inno.infra.de appel. solicitudinem. Interdũ vero suscipitur terminus ad executionem sententiæ, vel grauaminis illati. & tunc renuntiatur appellationi, siue pendeat,siue possit fieri per ea,quæ habenť in d.l. absolutionem coniuncta gl.Interdum vero terminus nõ tendit ad executionem grauaminis illati. Et tunc renuntiatur appellationi,siue pendeat,siue possit fieri.ꝑ ea,quæ habentur in d.l.absolutionem. coniuncta glo. Interdum vero terminus, non tendit ad executionem grauaminis illati, vt quia forte iudex grauauit in vno articulo, & pars recipit terminum ad probandum in alio pendente tempore ad appellandum a grauamine illato.& tunc aduerte,quia si appellatio nondum pẽdet,quia non est interposita, non videtur renuntiare, quia iudicium redditur in inuitum donec quis fuerit exemptus a iurisditione iudicis.l.inter stipulantem.§. i.ff.de verb.signi.Et hoc tenuit Host. supra de testi.significauerunt.& Inno.in c.solicitudinem.j.titu.j. Tutius tamen est,vt dixit Host.in loco præalleg. vt recipiat terminum saluo iure appellandi a grauamine illo.Si autem appellatio penderet,tunc bene intelligeretur renuntiare appellationi. Quia non cogebať tũc terminum recipere. & illa statutio termini supponit iurisditionem in iudice statuẽte.& ideo susceptio termini a iudice a quo licèt in articulo est cõtraria appellationi.ideo tunc videtur illi renuntiare. per id quod habetur.in d.c.gratum.& c.cum venissent.Si autem susciperetur terminus ad deliberandum,tunc non vř renuntiare per ea, quæ habentur in auth. offerať.præalleg. & hæc est conclusio d. Ant.in effectu ad quam dř posse reduci,quod no.Io. An.in c.fi.de app. in vj. Super gloss. in verbo appellatum,in prima suppletione. ¶ Sed aduerte,quia non vř perfectè dixisse,qa nõ ponit differentiam inter petere, & suscipere, quam posuit hic Innocen.& Ioan. Andr. & facit etiam ꝙ se no.in d.c.fina.de appella.in vj.vnde potes dicere,ꝙ in tertio membro,quando agitur de tertio, quia non rendit ad executionem grauaminis, ꝙ si petit terminum in alio articulo, quia non cogebatur tunc renuntiare videtur appellationi fiendæ, ut voluit Innocen. secus quando suscipit sibi statutum. Quia interim tenetur iudici obedire antequam sit exemptus ab omni iurisdictione.¶ Item aduerte,quia potest esse dubium, An ista differentia inter petere,& recipere habeat locum quando terminus tendit ad executionem grauaminis illati.Innocen.hic videtur velle,quòd ideo repellatur ab appellando, quia lapsum erat tempus decem dierum.sed vt dixit domi. Anto.in hoc sentit contrariũ.
11 & idem domini. de Rot.in loco præallegat. ¶ † Item videtur velle Bal.in l. absolutionem. ibi enim tenet, quòd recipiendo terminum ad soluendum iudicatũ videatur consentire sententiæ. Et ista pars forte verior est de iure,quia non potest negari,quòd tacitè videatur satis consentire sententiæ recipiendo terminum ad soluendũ. Ergo debet induci renuntiatio appellationis,etiam fiendæ.argum. præalleg.c. gratum. nec obstat iste text. quia potest dici, ꝙ etiam non potuisset appellari.intra. x.dies si voluisset. Ex quo a cęteprauerat spõte terminum non debet audiri appellãs, nisi modus executionis excedatur.Si tamen velles defensare Inn.posses dicere, ꝙ ibi in fine non negat,qn potuerit appellare.intra.x.dies si voluisset a sñia appellare.Sed quòd non potuisset appellare ratione breuitatis termini,ex quo sponte ipsum terminum recepit. Item posses dicere, quòd ex quo non petit terminũ, sed recipit statutum, ꝙ videatur recipere quasi inuitus adhuc est sub iurisdõne iudicis.quia nondum est appellatum

appellatū,& potest dici. ꝙ intelligaṫ recepisse saluo iu
re appellandi,in simili voluit Inn.in d.c. solicitudinē.
& Hosti.in c.significauerunt.& Io.An.in d.c.fi. super
glo.de appellatio.in vj.Vnde ꝓbabiliter posset defen-
12 sari opinio Inno.per hunc t.x.¶†In gloss.penul.in fi.
vel potes dicere, vt hic voluit Innocen.& Host. quod
contrarium proceuit,quādo inuita parte fieret abbre
uiatio.secus quando sponte recipit terminum breuio
rem: quia tūc etiam sine causa iudex statuit breuiorē,
tamen tenet statuitio,& imputet sibi pars quę sponte
suscepit,vt litera hic dicit.dicit tamen Inn.quod si cō-
tradicat,& non appellet censebitur sponte suscepisse:
q̄a non sufficit contradictio sine appellatione in actu
iudiciali.facit,quod legitur,& no.in l.j.& ij.C.de rela
tio.& per Inno.in c.1.j.de his quæ fiunt a maio. parte
capituli.sed Host.contradicens,ꝙ si contradicat,vel in
uitus recepit non videbitur sponte fecisse,potes dice-
se ꝙ si quæritur quo ad hoc,vt suppleatur tēpus qua-
drimestræ si minus sit datum tūc satis sit , ꝙ contradi-
xerit.Licèt non appellauerit si iudex sine causa id fe-
cit:quia tunc non est imputandū parti:ex quò sponte
non recepit terminū.Et sic cessat ratio de qua in lite-
ra,& hic videtur,ꝙ verior sit opinio Hostien.¶ Si aūt
quæritur quo ad hoc, vt sententia in alio non noceat
tūc clarum est,ꝙ nō sufficit cōtradicere nisi appelleṫ.
nam aliàs transit sententia in rem iudicatā. s̄. de elec.
cum dilecti.circa finem.Et ideo tunc ex quò nō appel
lat quodāmodo videtur consentire,vt voluit hic litera
io ver.taliter.in glo.fi.ibi plus aggrauando illū.puta si
fortè ille cōtra quē fiebat executio habebat exceptio-
nem,ne exigeretur vltra quam facere possit deducto
ne egeat,vt l.Nesennius.ff. de re iud. & l. ex diuerso.
ff.sol.matri.Nam si iudex velit eam insolidum exige-
re.licèt non excedat mandatum datū sibi ab homine,
tñ quia excedit modum executionis datum a iure po
terit appellari.prædicta enim exceptio debet admitti
in executione: quia illā recipit: nec impugnat sñiam.
facit,quod legitur,& no.in d.l.nesennius.per Bar.& l.
j.C.de iur.& fac.igno.¶ Item posset excedere modum
executionis datum a iure si primo velit exequi in im-
mobilibus,quò mobilib᷑.l.a diuo pio.§.ii.ff.de re iud.
excedit etiam modū datum a iure, quādo vellet exe-
qui ante tēpus,vt j.tāgit gl.& multas alias tangit Spe.
in ti.de executio.sententię.§.fi.& de appella.§.in qui-
bus.uersic.v.& seq. ¶ Item excedit modū quādo vult
admittere exceptiones nō admittendas , & super illis
iudicare.l.si vt proponis.C.de re iudi.& j̄.tangit gl. &
in prędictis casibus potest appellari.Si autem sit casus
in quo iudex possit recipere,& non recipere , & sic in
ptāte sua sit tūc nō vṙ posse appellari,siue recipiat , si-
ue nō,per ea q̄ no.Io.An.in c.exceptionē. & c.fi.& qđ
habetur.ff.de iudi.l.non quicquid.Et ex prædictis pa-
tet, quòd licèt quis non excedat formam mandati ab
homine tamen potest excedere formam executionis
datam a iure.ꝙ quando sit patet ex prędictis.Et sic sol
litur obiectio glo. Host.tamen dicebat , ꝙ licèt faciat
contra mandatum datum ad homine,& sit nullum, ꝙ
agit.Et per hoc non sit necesse appellare.s̄.eo.c. tamē
poterit appellari,& erit vtile ne grauetur saltem de fa
cto.Nam etiam de facto posset fieri executio.facit , ꝙ
habetur in l.gesta.ff.de mino.& ꝙ a sentētia nulla pos
sit appellari etiā habetur in l.si expræs sim.ff.de appel-
la.j̄.tit.j.dilecto.vel potest dici,scd̄m ipsum Hostiē.ad
contrariū glo.ꝙ licèt executor faciat id,qđ sibi māda-
tur,tamen mādatum posset esse iniustum , vel nullū ,
vel surreptitiū.Et sic poterit apppellari scd̄m eum.sed
do.An.hic dicit hāc solutionē procedere inquātū mā
datū esset nullū,vel surreptitiū,secus vbi esset iniustū
quia tunc grauamen nō infertur ab executore,sed ab
illo qui protulit sententiam, sed certe dictum Hosti.
videṫ posse saluari , quādo esset iniustum ratione ex-
ceptionis competentis ad materiam causæ quę oppo-
ni posset post sententiam . Vt quia esset de notatis in
l.j.C.de iur.& fac.igno.per ea quæ.j.tangenṫ. Sed vt i
esset exceptio quæ nō posset opponi post sentē.iā pos
set procedere dictum do.An.¶ Item aduerte, q̄a glos.
hic posuit quasdam exceptiones quas tenetur admit-
13 tere executor.¶ † Circa hoc autem quæ exceptiones
a admittendæ sint, vel non,fuerunt opiniones:quarum
tres recitat hic Io.And.& do.Anto.post cum de q̄bus
etiam in c.de cætero.s̄.eo.per Inno.finaliter concludit
do.Ant.ꝙ si iste executor est mistus , quòd quando sit
colligitur ex his quæ dixi in d.c.de cætero. & per Bar.
in l.a diuo pio.in ptin.ff.de re iudica.tunc tenetur om
nes exceptiones admittere.Et si non admittat poterit
appellari.supra.de offi.dele.ex parte.Et de tali execu-
tore non loquitur hic.Sed de ipso potest intelligi secū
dum aliquos.l.si prętor.§.Marcellus.ff.de iudicijs.Sed
certe,vt dixit Host.ibi potius loquitur de mero execu
tore.Quidam vero est merus executor datus ad exe-
cutionem sentētiæ latæ,& tunc est aduertēdum.Quia
quædam sunt exceptiones concernentes executionē.
Puta,ꝙ quis non exigat vltra quam facere possit, vel ,
quod primo fiat executio in bonis mobilibus, faciat.
d.l.a diuo pio.§.ij.& l.nesennius.eo.ti.Et istas debet ta
lis executor admittere.Ex quo ipsam executionē com
missam respiciunt,arg.c.præterea.&.c.ex literis.supra.
de offi.deleg.& l.ad rem mobilem.& l.ad legatum.ff.
de procura.& quod legitur,& no.in l.penul.ff. de con
fes.¶ Quædam autem sunt exceptiones quæ concer-
nunt iniustitiam sententiæ exequendi. Et tunc cōclu
dit hic do.Anto. quòd talis executor non tenetur nec
potest eas admittere, nisi vt superiori referat si velit in
istis si admitteret eas ad discutiendum posset appella
ri,vt dixit glo.Si autem repellit non poterit appellari.
& idē si non admittit etiam ad referēdum secundum
eum:quia non poterit appellari ex eo,quia in faculta-
te sua est , an taliter admittat.facit,quod no.Io.An. in
c.exceptionem.circa finem tex. supra. de exceptio. &
sic transit do.Anto.sed aduerte,quia non videtur per-
fectè dicere in hoc casu.Nā aut erat exceptio quæ nō
poterit obiici post sententiam sicut regulariter cōtin
git de qualibet peremptoria.l.peremptorias.C. sentē.
rescin.non posse.Non potest admitti etiam ad referen
dum per ea quæ habētur in d.l.ad peremptorias.Ideo
si contrafaciat poterit appellari.Si autē erat exceptio
de illis quæ possunt opponi post sententiam in execu
tione,vt quia erat de notatis in d.l.j.C.de iuris, & fac.
igno.vt est exceptio Macedoniani,vel velleiani , etiā
quando opponitur peremptoria per militem tunc vi-
detur, quòd ex quò exceptiu ista potest obiici in exe-
cutione,ꝙ debeat illā admittere nō , vt iudicialiter de
illa discutiat : q̄a nō debet assumere partes iudicis,sed
executoris,vt tāgit hic gl. sed vt quasi extraiudiciali-
ter se informet.An habeat obstare,vel nō.vt si nō ha-
beat obstare exequaṫ eā nō obstāte,facit l.satis. C. de
fal.Aliàs vṙ,ꝙ debeat supersedere,& referre superiori
per id,ꝙ habeṫ.s̄.eo.de cætero.Et,ꝙ dicitur in sequēti
mēbro.Nam eadē ratio videṫ vtrobiq; ex quo est ex-
ceptio quæ potest opponi in executione.Et per conse
quēs idē ius debet esse,argumentū capituli secundi.s̄.
de translatio prælato.¶ Quędam autem sunt exceptio
nes quæ respiciunt nullitatē sententiæ.Et tunc cōclu
de,qđ si uelit admittere ad finē iudicialiter discutiēd.
non videṫ,qđ hoc possit per ea quę habenṫ in dicta.l.si
vt ꝓponis.C.de executione rei iudicatæ.& ꝙ dixit hic

a Quæ exceptiones sint admittende, vel non,quādo autem iudex possit repellere excipientem iniustè, & denegare sibi audiētiā vide per d. Alex.in cō. si lxv. in v. col.l j. vol. & in cōsil. xli.col.iiij. in vj. vol. misc.

glo.Et ideo si contrariũ facere vellet posset appellari.
¶ Si autem vellet summariè se informare. an calum-
niosę opponatur,uel non, vt si repellat eas si reperiat
calumniosè opponi,& exequatur iuxta.l.satis apertè
C.de falsis.Si autem non calumniosè opponat super-
sedeat executioni,& referat ad superiorẽ. Et tunc po-
test hoc facere per ea quæ habent.supra. eo. Et ista uĩ
ueritas.tamen dominus Ant.hic aliter uidetur cõclu
dere.Nam dicit,quòd aut petitur, vt admittantur ta-
les exceptiones,& summarim examinentur ad finem
repellendi. Et tunc iuste petitur,& si non admittitur
poterit appellari.Allegat.l.secundam.C.de fal.Aut pe
titur,vt admittat ad finẽ plenariè discutiendi,uel non
exequendi.Et tunc si notoriè constat de iniustitia exce-
ptionis,quod potest esse quando constat ex cõfessio-
ne partium.tunc debet admittere tales exceptiones,
& non exequi,aliàs modũ excederet,& posset appella
ri.Et sic potest intelligi secundum Host.l. si prætor.§.
marcelllus.ff.de iudi. Si verò non constat notoriè.tunc
si admittit ad finem discutiendi, & cognoscendi. Et
tunc poterit appellari per ea quæ habentur in l. si ut
proponis.allegat in glos.Si autem uult adimere ad fi-
nem referendi. tunc potest,& si hoc faciat non pote-
rit appellari. Idem dicit si hoc non faciat,quia nec ẽt
tunc poterit appellari, cum illud sit in eius facultate
seu potestate.Facit,quod notat Io. And.in c.exceptio-
nem.de exceptio.ante gl. quod dicit procedere etiam
si pars opponens offerat se paratam probare per testes
de nullitate qui interfuissent sententię.Quia licèt exe
cutor habeat iurisdictionem contra rebelles.vt de of-
ficio delegati.in c.ex literis.Non tamen habet iudicia
lem indaginem,vt in præallegata.l.si vt proponis. C.
de executione rei iudicatæ. Et per hoc dicit Hostien.
glo.in dicto §.Marcellus non procedere. Inquantum
vult admitti probationem fiendam per testes. Et hoc
dicit procedere,quando alius est executor ab ipso ꝓ-
nuntiante.sed ipse pronuntians benè tenetur admit-
tere exceptionem nullitatis per id, quod habetur de
exceptionibus.pia.§.pen.lib.vj.& de offi.dele.pastora
lis.§.quia vero. quod est intelligendum, quando op-
ponitur.vt debeat,vt quia opponens offert se inconti
nenti paratum probare:quia iudicium executionis ex
peditur summariè modo admittuntur exceptiones re
quirentes altiorem indaginem.vt no.Bar.in l.iij.§.cõ
demnatum. ff. de re iudi. & facit, quod habetur in l.
iij.§. ibidem. ff.ad exhiben. sed aduerte, quia non vi-
detur perfectè dixisse Hostien. nec domi. Anto. quia
uidetur, quod si opponatur exceptio nullitatis tenea
tur executor illam admittere ad finem, ut uideat an ca
lumniosè opponatur.& sic procedendum sit ad execu
tionem illa non obstante. An vero non calumniosè
opponatur.& sic supersedere debeat, & deferri nego-
tiũ ad superiorem per tex. in d.c. de cætero.ubi dicit,
quod deferri oportebit quæstiones quæ inciderunt ad
superiorem,& sic non est simpliciter in potestate exe
cutoris taliter admittere.Imo etiã necessitat.& ideo si
non admittat ad finem prædictũ poterit appellari qua
si modum excedat.Et ad hunc finem uidetur ẽt,ꝙ po-
terit recipere probationes per testes,& sic possit salua
ri gl.in d.§.Marcellus. Et pro hoc faciat,quia ex quò
exceptio nullitatis potest obijci contra executionem.
d.l.iij.§.cõdemnatũ.& facit,quod habet. supra. eo.c.
i.ergo non debet esse in potestate executoris illã indi
14 stinctè reijcere.an † autẽ a pronuntiatione de exequẽ
do possit appellari.tetigi superius, & dixi, ꝙ non nisi
modus excedatur. Et pro hoc uidetur,qđ si sententia
feratur super actione in factum descendente ex re iu-
dicata.Cum illa tendat ad executionẽ sñiæ nõ poterit
appellari,vt etiam voluit Specu. in tit.de execu. sen.
§.breuiter.ver.sed secundum. ¶ Nunquid autem si ap
pelletur vbi modus exceditur suspendatur solum exe
cutio quo ad id in quo exceditur. an vero in totũ. po-
suit Specu.in ti.de execu.sen.§. nunc videndum.vers.
sed nunquid vbi concludit,ꝙ si in appellatione expri
matur in quo sit excessus,in illo tantum suspenditur.
Si autẽ non exprimitur, tunc in totum suspendit exe
cutio ratione dubitationis. de quo plenius dic vt ibi.
¶ In eadem glo.in fi.& sic videtur illa lex velle, ꝙ ex-
cedens fines mandati. non faciat contra mandatum,
sed aliud.Sed potest dicere,ꝙ si mandatum est limita-
tum super certo,vt si mandaui rem emi pro decem,&
emitur pro duodecim.tunc taliter excedens dicitur fa
cere contra formam mandati.Et nullum est qđ agitur
ad præiudicium mandati. Si autem non est limitatũ
super certo. vt quia mandatum est ꝙ mittat in posses-
sionem bonorum valentium centum, si mittat in pos
sessionem aliquorum bono. de quibus dubitetur. an
vltra valeant.tunc ratione dubitationis appellari dẽt.
ex quo non est certum factum esse contra formam mã
dati. facit quod habetur.s̃.e.c. cum inter.circa finem.
15 ¶ † Vltimo tangit hic Host. vtrum delegatus cui cau-
sa cõmissa est decidenda intra mensem. Si excõicet
reum propter contumaciam poterit eum post mẽsem
absoluere.& concludit ꝙ non,quia expirauit potestas
delegati per lapsum termini.supra de offi.dele. de cau
sis.ideo tunc recurrendum est ad Papam, si erat dele-
gatus Papæ.s̃.de offi.ord.pastoralis. circa finẽ. de quo
ẽt hic per Io.An.& do.Anto.post eum.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio rei iudicatæ qualiter debeat proponi.*
2 *Testis deponens super sententia alia lata qualiter habeat deponere.*
3 *Sententia potest probari per testes.& nu.11.*
4 *Causa,an sit necessario in sententia exprimenda.& nu.8.*
5 *Consuetudo fori,& loci vbi pronuntiatur sententia attendi debet quo ad solennitatem.*
6 *Testimonium quando dicatur nudum.*
7 *Testis,an teneatur reddere causam scientiæ,sui dicti.*
8 *Iudex an, & quando,teneatur exprimere causam in sententia.*
9 *Solennitatem circa instrumentum allegans debet illam probare.*
10 *Testis descriptus in testamento,an præsumatur rogatus.*
11 *Notarius,an præsumatur rogatus.*
12 *Exceptio tu non habes mandatum reddit iudicium nullum.*

SIcut nobis. Sententia sine ex-
pressione causæ la-
ta tenet.h.d.cõls diuisio, cõsultatio,&
responsio.secunda ibi:cũ autẽ. ¶ Not.
argumentũ, ꝙ super iure personali an-
nuæ protestationis agi, põt possessorio
iure caconico.& sic dari põt talis iuris quasi possessio.
de quo per Cyn. in l.si certis annis.C.de pactis. & per
Bar.in l.fi.ff.quorum bo.& facit etiam ꝙ ipse no.in l.
fi.vti possidetis.& quod etiam no.per Io.An.in c. que
relam.de elec.& c.peruenit. de censi.& plene per d.
1 Anto.in repe.c.vlt.s̃.de causa pos. ¶ † Not.practicã ꝓ-
ponendi excepcionem rei iudicatæ, videlicet vt dicat
se non teneri.qa aliàs fuit absolutus. & nota ꝙ hoc ca
su cum opponatur ad merita causæ videtur induci lit.
contest.secus si opponeretur ad impediendum conte-
stationẽ litis.vt qa diceret non ꝓcedẽdũ in cã.qa aliàs
fuit absolutus in c.j. vbi plene,de lit.contestatione. in
2 vj.de quo etiam hic in gl. ¶ † No. practicã quã hẽt ser-
uare testis deponens super sententia aliàs lata: qa de-
bet deponere super quo sit sentẽtiatum,& cõtra quẽ,
& a quo iudice sit lata.Et nota,quòd debet taliter cõ-
cludere,ꝙ cõcludat iurisdictionẽ in iudice, sufficit sñ
si est ordinarius,ꝙ simplr nominẽtur, qa eius iurisdõ
notoria

notoria est,vt legitur,& notatur.s̄.de offi.deleg. cū in
iure.Si autem sit delegatus dēr dicere a quo sit delega
tus.dicit tñ Inn.hic,ꝙ si dicat talis autoritate talis Epī
tulit sententiam,verificari pōt siue tulerit tanquā le-
gatus,siue tāquam officialis eius,vel vicarius.¶ Et no
ta benè,quod non videtur arctari testis.vt dicat, quod
sententiauit in scriptis.quia talis solennitas videt̄ tan
quam intrinseca præsumi etiam qñ a teste profertur.
fortè tamen hoc speciale propter autoritatem rei iudi
catę.quia aliàs vbi ius requirit scripturam videtur, ꝙ
debeat probari per scripturā. per id,quod habetur de
sent.excō.cum medicinalis.lib.vj.& quod no.Inn. in
c.innotuit.j.de eo qui fur.or.recepit.¶ Nota,ꝙ nō est
necesse,ꝙ testis assignet causam quæ mouerit iudicē,
nam in dubio præsumi debet iusta causa motus.facit,
quod habetur.s̄.de tenun.in præsentia.& in l.j.seu. ij.
C.de offi.ciui.iudi.& ex hoc nota,ꝙ licèt testis arctet̄
qñq; ad assignandā causam sciētiæ dicti sui non tñ ar-
ctat̄ ad assignādā cām dicti , vel facti ad se relati. & sic
nō artatur dicere cām mouentē factū,vel dictum, qd̄
3 refert.s̄.facit,quod no.in c.super hoc.de renū.¶† No.
sententiam posse probari per testes.facit,ꝙ habet̄.s̄.de
testi.Albericus.& sic no.quòd etiam actus de quo exi
git̄ scriptura,vt est sn̄ia.facit.j.de re iudi.c.fi.in vj.pōt
ꝓbari per testes.facit pręal.c. Albericus. j. de priuile.
cum olim essemus.& per do.de Rota sua cōclusione.
cccccij.Aduerte tamen,quia ibi vr̄ velle hoc simplici-
ter procedere.sed fortè hoc nō est verū indistinctè.qa
aliàs frustra requireret̄ scripturę si indistinctè posset ꝓ
bari ꝑ testes,ꝙ nō est dicēdū.ar.l.si qñ.ff.de leg.i.& de
priui.si Papa.li.vj. & quia vr̄ ꝙ debeat ꝓbari casualis
amissio scriptura.vt d.c.cū olim essemus.& l.testium.
C.de test.nec ob.iste tex.& præalle.c.Albericus. quia
pōt intelligi , ꝙ hic testis deponebat sn̄iam latā fuisse
in scriptis,licèt lr̄a nō exprimat,vel spāle est ꝑ ꝑ auto
ritatē rei iudicatę,vt ꝑsumat̄ lata in scriptis,& solēni-
4 ter ꝑ id,ꝙ litera dicit in fi.hic.¶†Not.cām in sn̄ia nō
esse necessario exprimendā maximè vbi habet̄ copia
peritorū. & sic est ar. quod præbēs consiliū in ciuitate
cū allegationibus.secus vbi non est copia peritorum.
de quo in Spec.de senten.prola.§.qualiter.versi.cæte-
rum.& de consilj exhibitio.§.primo.versiculo.& nota
ꝙ consiliarii.Io.An.hic dicit,& sic cōiter seruatur , ꝙ
vbi consilium dat̄ ad instantiā alicuius partis tūc dat̄
cū allegationibus.Sed vbi dat̄ ad instantiā iudicis cō-
mittentis cām consilio sapientis.tunc cōmittit sine al
5 legationibus.¶†No.in sententiis,& solennitate sen-
tentiarum debere attendi morem, & consuetudinem
fori,& loci vbi promulgatur sententia.¶ No.ꝙ pro iu
stitia,& solennitate sentētię præsumitur etiam surgit
hæc præsumptio ab autoritate rei iudicatæ.de quo in
c.in præsentia.s̄.de renun.& l.hærennius.§.caia.ff. de
6 euictioni.¶†No.testimonium appellari nudum quan
do non est causa inserta.Goffre.tamen hic dicit,quod
alio respectu testimonium nō erat hic nudū, sed vesti
tum vestimentis necessarijs,quia testes dixerunt de iu
dicis cōmissione,& de ipsius sentētia.& super qua cā
fuit lata.Et pro quo,& contra quē non valuit testimo
nium.nam motiua iudicis in sententia proferēda pl⁹
vestiunt sententiam quàm ipsum testimoniū.¶ In gl.
hęc exceptio capituli primi de litis contestatione . in
vj.& sic uult glo.ꝙ hic non fuit opposita exceptio ad
impediendum contestationē . licèt potuisset opponi.
7 de quo dixi in notabilib⁹.Et plenè in pręalle.c.j.¶†In
glo.ij.io fi.nota benè ex gl.quòd testis non tenet̄ red
dere causam scientiæ dicti sui nisi fuerit interrogatus,
& hoc ne videat̄ verbosus.Et ideo valet dictū eius , li-
cèt cām ꝑdictā non assignet. si nō est interrogatus,de
quo in c. si qñ.de rescriptis.& in c.cū cām q̄.de testib.
Et ideo cautū est,quod pars faciat interrogatoria , vt
testis interrogetur de causa scientiæ . Item hęc vera ,
quando deponit super his quæ sunt facti . Si autem
deponeret super his,quæ sunt iuris,vt super dominio,
vel similibus.tunc non creditur sibi nisi assignet cau-
sam dicti sui etiam non interrogatus , vt voluit Inno.
in d.c.cum causam.& Barto.in l.solam.C.de testibus.
8 ¶†In glo.penultima.ibi:ad hoc potest dici,&c. Potes
a concludere,qd̄ iudex ᵃ si vult potest exprimere cām :
vt hic tangit glo.An autem debeat exprimere dicit,ꝙ
regulariter non tenetur exprimere. fallit in certis casi-
bus in quibus.j.dicetur.¶ Aduerte tñ , qa etiā si in il-
lis non exprimatur nihilominus tenebit sententia, vt
videtur velle hic gl.Et facit,quod notatur in c. in tan-
tum.xxj.distin.casus autem in quibus deberet expri-
mere sunt isti.Primus in causa appellationis . Vbi ex
nouis actis reuocat̄ prima sententia.vt hic tangit gl.ii.
Secūdus,qñ propter inep⁊ā actionē absolueretur re⁹.
s̄.de iudi.in c.examinata. Tertius secundum leges,qñ
absoluitur reus ab instantia iudicii. nam debet expri-
mere pro quo stetit quominus causa finiretur.l.prope
randum.§.illa proculdubio.C.de iudiciis.Quartus vbi
recedit a iure communi.l.sciendum.ff. de appel. reci-
piendis . & ideo si non condemnat victum victori in
expensis debet dicere cām,vt in auth.de iudi.§.opor-
tet.colla.vi.Quintus , quando absoluitur reus ex eo ,
quia non possidet.supra.de exceptio.c.penul. Sextus
in sententia excōmunicationis.j. de senten. excōmu.
c.i.lib.vi.de quo in Specu.de sen.prola.§.qualiter.ver.
alleg.¶ Extra casus prædictos dicit Io. An.causam nō
esse exprimēdam in sentētia.Imo vr̄ sibi fatuum esse
exprimere:quia de facili posset contingere bonā cau
sam taceri,& malam exprimi.Et sic non valeret sentē
tia.j.de conces.præben.ex parte.& c.dilectus.& ff. de
excu.tuto.l.qui testamento.& facit,quod habetur. su
pra.de resti.in integ.cum ex literis.ver.nos igitur,ꝙ di
cit habere locum nedum in diffinitiua, sed etiā in in-
terlocutoria,argumento de offi.dele.cum super , & sic
refert Hostien.fuisse iudicatum per clementem de cō
silio fratrū.de quo etiam per gloss. & Butr.in l.ii.§.qui
ignominia.ff.de his qui nota.infamia.Vbi breuiter cō
cludit, ꝙ si iudex uult augere effectū sententiæ ultra
effectum quem habet sententia simpliciter prolata
debet exprimere causam.& idem si vult minuere cau
sam eadē ratione per ea quę habentur in d.§.qui igno
minia.aliàs non tenetur exprimere,& de cautela est,
secd̄m eū,ꝙ si pur velit exprimere, ꝙ exprimat per di-
ctionē maximè.Vt sic non videat̄ ad illā tantū expræs
sam restringere se:facit quod habetur.s̄. de fi. præsby.
ad abolendam.& l.illud.cum glo.ij.ff.ad legem aqui-
liā.& sic communiter seruatur,& adde,ꝙ dixi.s̄.eo.cū
inter vos.& per hoc sit expedita glo. vsq; ad ver.simi-
9 liter,& in instrumentis.¶†In eadē gl.ᵇ ibi:aliàs autem
b qui allegat,&c. Aduerte,qa gl.in hac parte vr̄ cōtradi
cere ei,quod superius dixit in versic.similiter,& in in-
strumētis.nā ibi dicit omnia præsumi solēniter acta in
instrumentis si expræssa sit causa obligationis.sed hic
vr̄ dicere oppositū,quia simpliciter dicit,ꝙ qui allegat
solennitatē circa instrumentū debet illā probare . sed
dicit gl.in ver.aliàs intelligendum,qñ allegatur solēni
tas extrinseca.puta,qa venditio facta fuit ꝑ pupillū cū
autoritate tutoris.nā non præsumit̄ tutorē interuenis
se si in instrumēto hoc non dicit̄,vt l.quæcūq;.in fi.de
publici.alle.in gl.sed id,ꝙ dicit gl.in ver.similiter pro
cedat in solennitate intrinseca: qa illa præsumitur in
dubio.vt l.sciēdum.& ibi plenè de materia per Bar.ff.
de verbo.obli.ꝙ intellige cū solēnitate formali intrin-
seca:

a Iudex.an teneatur exprimere cām in sententia, vide hic per do. Fel. in vnj. colum. post prin. ver. regulariter . vbi ponit regulam,& eius declarationes,& adde hic d. Hen. Boy. in iuj. col. versi. super eo. c. post princ.

b Hic tractat̄. de solēnitate extrinseca, & intrinseca . quando pręsumantur, vel non, de quibus etiā per do. Fel. prīo de extrīseca. hic. 8. col. uer. extrinseca solennitas. nu. 16. ubi ponit regulam cū suis fallētiis. secundo de solennitate intrinseca in colū. xv. uer. intrinseca solēnitas. nu. 17. ubi ponit suas fallentias q̄ omnino ibi uide si uispectus esse sequere: d. Fel. post d. Abb.& do. Io. de imo.

seca:quia illa est vniformis. secus si in solennitate materiali.quia illa est deformis.Et ideo non præsumit, vt institu.de contrahen.emptio.§.pretium. vnde si in instrumento dicitur rem esse venditam per Titium Seio non præsumitur pretium, quia consueuit esse difforme secundum conuentionem partium, licet sit de solennitate intrinseca materiali contractus emptionis: quia sine pretio non consistit uēditio.l. inter partem. §.fine pretio.ff.de contrahen. emptio. Solennitas autem formalis intrinseca bene præsumitur, vt dixi, est autem solennitas intrinseca formalis, quando ex natura verborum necessario infertur, vt si dico,talis stipulatus fuit.x.Seio.nam intelligitur necessario,φ præcedente interrogatione,& sequente responsione promissa sint dicta.x. quia aliter non esset stipulatio.l.j.& φ ibi notatur.C.de vsuris.& l.j.ff.de uer.ob.& hoc procedit, quando verbum stipulatur reperitur prolatum in instrumento per notarium, uel etiam per testes in scriptura priuata.l.i.C.de contrahen.stipula.secus dicit dom. Anto.hoc esse,quando profertur a teste,quia testis habet attestari de his,quę sunt facit,non de his, quæ sunt iuris. vt notatur. supra de testi. c. cum cām quæ.& l.qui testamento.§.fi.ff.de testam.& facit quod notat Barto.in d.l.i.sed certe hoc videtur verum quando testis non assignat cām dicti sui,& nō interrogatur quia tunc non probat eius dictum, quando deponit de his,quę sunt iuris,vt no.Innocen.in d.c.cum causam.& Barto. in l. solum.C. de testi. Item hoc verum.sed do.Ant.ad factum. vt quia deponit testis talē iudicem sic sententiasse,quæ non sunt verba meri iuris ideo præsumitur solennitas intrinseca.& sic φ solēniter pronuntiauerat.idem dicit,φ præsumatur solennitas,quando nō est omnino intrinseca.dūmodo verba sint apta illā comprehendere, licet necessario non includant. nam hæc etiam appellatur solennitas intrinseca secundum legistas. vt patet ex notatis p Dy. & Barto.in d.l.scienda.de verborum obligationi.exēplum, sed si in instrumento dicatur talis promisit Titio.x.nam intelligitur per stipulationem. quia verbū promisit ex sui significato, & ex sui natura aptum est comprehendere stipulationem,licet etiam possit comprehendere pactum nudum.l.sciendum.§. dictum.ff. de ædil.edic. & tamen si reperiatur scriptum promisit.x.intelligitur per stipulationem.institu.de inuti.stipula.§.si ita scriptum. & l. iurisgentium.§.φ sere.ff.de pactis.secus si de promissione non appareat scriptura, sed probetur per testes.quia tunc non probatur stipulatio.quia dictum testis oportet necessario concludere,vt in c.in præsentia.supra de probati.¶ Si autem solennitas extrinseca , vt φ interuenit autoritas tutoris in contractu,vel alia similis , & tunc si de illa non est facta mentio in instrumento non præsumitur.l.quicunque.§.fi.ff.de publicia. in rem acti. licet in contrarium faciat, quod habetur in c.ea noscitur.j. de his, quæ fiūt a præla.sed illud dēt intelligi,qn pars aduersa nō negat solennitatē.facit quod not.Io. post Compo. in c.cum dilectus.s.de consue. de quo ēt dicendū , vt dicto.c.ea noscitur.Si autem est facta mentio de solennitate in instrumento , tunc si potuit interuenire tempore actus celebrati præsumitur pro illa.l. optimam. C.de contrahen.stipula. secus si non potuit interuenire tempore actus gesti.l.j.cum ibi notatis.C.de fi.instru.& iure hastæ fis.lib.x.quia tunc nō præsumit talis solēnitas saluo nisi sit talis cui possit renūtiari per patrer.vt dicta.l.optimam.& no.per Bar.in l.sciendū. inquantum autem dixi præsumi solennitatem;intellige verum quo ad præiudicium partiū,vt d.l. optimā. sed nō quo ad præiudiciū tertij , vt in auth.si quis in aliquo.C.de eden.& facit ēt,quod notat Inn. dc offi. deleg.cū in iure. saluo nisi tertius reputetur eadē psona cū partibus, vt quia sit hæres , vel successor. & sic debet intelligi,φ no. Inno.j.de eo qui fur.or.recepit.c.ii. inquātum dicit tales præsumptiones pꝛiudicare partibus,& aliis,quia non debet intelligi de omnino aliis.

10 ¶ † An autem si appareat testem descriptum in testamento nec apparet an fuerit rogatus, an præsumatur. dic,quod non:quia hæc est solennitas extrinseca quę non præsumitur nisi de illa fiat mentio in instrumento.vt etiam notat Bar.in d.l.sciendum. & Cy.in l. hac

11 consultissima.C.de testa.¶ † An autem notarius præsumatur rogatus. tangit Inn.in c.ii.s.de fide instru.& ibi dixi de quo etiam per Barto.in d.l.sciendum.& ibi etiam tangit.an pro solennitate relationis nuntii præsumitur,inquantum autem dixi,solennitatem præsumi.intellige hoc verum secundum Inno.in dicto.c.ii. de eo qui fur.or.te.nisi ius expresse dicat formam pro bandā.allegat.j.de senten.excom.sacro.Item fallit secundo,φ ius præcepit scripturam interuenire : quia intelligitur precessisse,vt sic per scripturam probetur, de ap.cordi.lib.vi.& de sententen.excom.c.i.eo.lib. & facit,quod notat Inno de accu.super his.¶ Sed aduerte quia istud non videtur contra istum tex.nam ius vult quod de sententia appareat scriptura de re iudi.c.si lib.vj.& l.j.& ij.C.de senten.ex peri.reci.& tamen videtur valere dictum testis si dicat mandatum fuisse,licèt non appareat scriptura. ideo quidam intelligunt, quòd testis debet adiicere in testificatione sua , quòd sententiam fuit in scriptis.sed istud videtur diuinare quo ad istum tex.vnde potest dici,quòd hoc sit speciale propter autoritatem rei iudicatę , & per prædicta an pro solennitate sententiæ præsumatur. Et similiter an in contractibus præsumatur pro solennitate contractus. An autem præsumatur pro his quæ facit iudex in iudicio dicit Inno.in dicto.c.ii. quod parum præsumitur nisi quatenus constet ex actis.s.de proba. quoniam.fallit in arbitris. quia in illis præsumitur p facto iudicis.An autem præsumatur pro fundamento potestatis.tangit Inno.in dicto.c.ii.& in dicto.c. quoniam.& de offi.deleg.cum in iure. & de electio.c.i. in verbo absentiæ.lib.vi.sed Bar.plenius tangit in l.licèt C.de procu.vbi concludit,quòd si a principio fuit disputatum . An agens habeat mandatum, & admissus fuit cum cautione rati,quòd præsumitur,quod habeat mandatum nisi aliud probetur l. inter quos.§. alieno. ff.de dam.insec.idem si fuit disputatum an habeat mādatum, & pronuntiatum fuit pro ipso agente , quia præsumitur pro sententia. vt hic patet, & hoc quo ad præiudicium eius cum quo litigat, domino autem ab senti cuius nomine agit non præsumitur.vt notatur in dicta.l.licèt.per Bar.& Cy.& per Ioan.Andr.in c.super literis.post glo.supra. de rescrip. Si autem nō fuit aliquod discussum super mandato . tunc si apparet in actis,quòd instrumentum mandati fuit productum , & non apparet cōtradictum,præsumitur pro ipso agēte donec aliud probetur, vt voluit Innocen. in dicto. c.quoniam. Si autem omnia prædicta cessant,tunc si lis non est contestata non præsumitur pro ipso agente.saluo nisi alleget mandatum,& appareat pœnes eū esse instrumenta causæ:quia tunc saltem debebit admitti cum cautione de rato propter præsumptionem facientem pro eo ex quo habet instrumenta penes se.s.de offi.dele.coram.cum ibi notatis.si autem lis sit cōtestata,& cessant pdicta.Inn.videtur velle in c. quoniam.φ ex quo lis est contestata tanquam cū procuratore præsumat pro eo.arg.l.Pōponius.§.rati.ff. de procurato.nisi probet contrariū forte probando reuocationem

tionem mandati,& videtur sentire gloss.in dicto.§.rati.& idem Innocen.in dicto c.i.de electio. in 6. & etiã glo.ibi.sed Bart. videtur velle oppositum in dicta. l.li-
12 cet. quia † ista exceptio tu non habes mandatũ reddit iudicium nullũ.supra. de procura. in nostra. & dicta.l.licet.vnde ẽt post litis cõtestationem potest obiici.nam etiam post sententiã posset obiici cum reddat illam nullã.vt d.l.licet.secus sit,qñ petit̃ cautio de rato.q̃a talis petitio nõ admittit̃ post cõtestatã litẽ, vt dicto.§.rati.sed glo.in dicto.c. i.in verbo absentia, videt̃ dicere,ꝙ pars nõ poterit obiicere. sed' iudex ex officio suo sic.ne iudiciũ sit elusorium,quod est ualde notandũ.sed forte posset de iure sustineri opinio Inn. quia ex quò facta est contestatio tanquã cũ procuratore vr̃ surgere præsumptio, quòd sit procurator ad p̃iudiciũ litis cõtestatio.cũ illa donec aliq̃d probet̃. arg.dictæ.l. optimã.C.de cõtrahẽ.stipula.& q̃d notat Inn. ĩ dicto. c.cũ in iure.de offi.deleg.¶ An autem p̃sumat̃ pro fundamento partis iudicantis tangit Inno.in d.c.ii.& cõcludit, quòd sic si lis fuit contest.secus si ante li. contc.obiiciatur,vel sit processum semꝑ contra cõtumacẽ.q̃a non præsumet̃ nisi appareat, & in delegato, in ordinario aũt pro eo præsumeret̃ si esset in quasi possessione officii ꝑ id,quod habetur in c.nihil. supra. de elec. & q̃d ibi no.& in d.c.cũ in iure. & de iure patro. consultationibus.si aũt q̃rit̃,an p̃sumat̃ pro his q̃ fiũt a iudice extra iudiciũ.dicẽdũ est,ꝙ sic si spectẽt ad eius officiũ,aliàs secus.vt notat̃ ꝑ Inn.in d.c.2. Si aũt dubitatet̃, an p̃sumat̃ pro his q̃ agunt̃ ab aliis per modum facultatis, seu potestatis volũtariæ, ut in actu electionum,& similium,tunc cõcludit Inn.j.de acc.suꝑ his. & tangit etiam de dolo,& contuma.olim. per Io.An. post Cõpost.de ele.ꝙ sicut.ꝙ si nõdum facta est confirmatio non præsumit̃ pro solẽnitate electionis nisi de illa appareat,secus si facta sit confirmatio. de quo dicendum, vt notatur in gl.præalleg.& tangit̃ ẽt de electio.in Genesi.¶ An aũt præsumatur pro gestis quasi iudicialibus,vt qñ fit publicatio scripturę priuatę,uel alterius instrumenti recurre ad not. in c. Albericus.s̃. de testi. vbi videtur concludi,ꝙ non nisi sit factũ valde antiquũ de quo dicendum,vt ibi.¶ In ea. gl. in fi.tenuit Inn.ĩ c.innotuit.q̃d est.c.sc̃m.j.de eo qui fur.ordi.rece. dicens,ꝙ qñ probatio solennitatis surgit ex p̃sumptione instrumenti faciliter per alias probationes toli potest,facit q̃d hr̃.s̃.de præsumptioni. q̃a verisimile.& ibi no.Bart.tamen in l.generaliter.C. de non numera.pecun.dicit, ꝙ si volo probare contra tenorẽ instrumẽti dẽt fieri ꝓbatio per scripturã per illã.l.sed illa lex loquitur quãdo contractus est celebratus in scriptis,vt ibi no.Si aũtem volo probare cõtra solẽnitatẽ præsumptam,tunc bene possum etiam per testes.l. iurisgentium.§.ꝙ fere.& ibi notatur.ff.de pactis.¶ In gl. fin.in fi.potes dicere,ꝙ hic loq̃t̃, quando sententia trãsiuit in rem iudicatam,ideo præsumitur pro illa,sed ibi loquitur, quando non transiuit in rem iudicatam. de quo plenius dicendum,vt ibi notatur.

S V M M A R I V M.

1 *Sententiæ plures consonantes si in eadem causa ferantur in diuersis instantiis valent.*
2 *Sententia a qua plures appellant, potest quo ad vnum confirmari, & quo ad alium suspensa manere.*
3 *Appellans a diffinitiua grauatur onere probandi de iustitia sententiæ in causa appellationis.*
4 *Appellans arctari debet ad probandum appellationem esse prosecutam intra tempus legitimum.*
5 *Sententia inter alios lata aliis non præiudicat.*
6 *Tertius cõparens pro suo interesse quid habeat probare ad hoc, vt admittatur ad contradicendum, & quæ ab eo exigantur.*
7 *Et qualiter admittatur,an solum ad contradicendum, vel vt in se litẽ suscipiat.*
8 *Duobus agentibus contra possessorem,si vnus ante alium contra reum obtineat poterit in se assumere defensionem.*
9 *Processus, vel sententia,an præiudicet prælato contra cuius subiectum prælato ignorante de iure subiectionis agitur.*
10 *Tertius comparens pro suo interesse, an publicatis attestationibus cum principali poterit publicatione non obstante alios testes producere.*
11 *Tertius comparens pro suo interesse, an possit quandocũque appellare.*
12 *Et an victori tertij si contingat pro eo ferri sententia, an habebit prodesse reo principali.*
13 *Tertius comparens pro suo interesse, quando appellat, an appellatio censeatur iudicialis, vel extraiudicialis.*

CVm super. Cõfirmat̃ sñia quo ad reũ appellantem, si nihil doceat contra eã, differtur tamen ipsius executio si tertius doceat de suo interesse. h.d. Et primo decisè narrat factum, secũdo quo ad reum principalem confirmat sententiam, tertio quo ad tertium appellantem cõmittit causam executionis fiẽdæ, vel non fiendæ.secunda ibi: cum ex parte.tertia ibi: mandamus.¶ In tex.ibi: pertinere.& j.sub isto infra decidit̃,ꝙ a sñia appellatũ fuit pro parte monasterij.& etiã appellatum fuit pro parte Episcopi Oueten. vt colligi potest ex sequenti.¶ In tex. ibi:monasterii.i.ad præiudicium monasterii.¶ No.j.ꝙ vbi agitur de subiectione ecclesiæ dirigi potest libellus contra ecclesiam quæ prætenditur subiecta de quo in c. inter quatuor de
1 maiori.& obedien.& supra.de p̃scri.c.auditis.¶ † Not. ꝙ si in eadem cã in diuersis instãtiis ferant̃ plures sñiæ consonantes valent,secus est qñ in eadem instantia. l. j.cum ibi not.C. quando prouocare non est necesse. & adde,ꝙ habetur in elemen.j.de re iudi.vbi est statutum, quòd victus contra quem latè sunt tres sententiæ cõformes in diuersis instantijs non auditur de nullitate,nisi prius facta sit plenè illarum executio per illã tñ decretalẽ nõ mutat̃ secũdũ Io. An.quod hic dicitur de tertio cuius interest.sed solũ ibi loquit̃ quo ad præiudiciũ eius cõtra quẽ sunt late, quod notat̃ pro
2 litatione illi⁹.c.¶ † No.ꝙ vbi per plures appellat̃ ab eadem sententia,potest quo ad vnum cõfirmari. & quo ad aliuni in suspensione manere. & sic no. ꝙ exclusio appellationis quo ad vnum non excludit quo ad reliquum,facit quod habetur in l.si quis separatum.ff. de app.& quod not.Bar. in l.si a sñia.C.eo.ti. ¶ No.vnã practicam comparendi,quã potest facere tertius comparens pro suo interesse lata iam sententia contra subiectum conuentum,quia potest comparere appellando ab ipsa sententia,potest etiam comparere simpliciter se opponendo executioni sententiæ. facit quod hr̃ s̃.de testi.c.veniens.el ii. tamen diuersus est effectus: q̃a si comparet appellando, & prosequendo appellationẽ impedit executionem sententiæ fieri contra subiectum.secus si comparet non appellando, vel minus legitimè, vel si appellans non prosequitur. quia tunc non impeditur executio sententiæ contra subiectum, non tñ fit sibi p̃iudicium quo ad proprietatẽ.licèt quo
3 ad possessionem videatur fieri. ¶ † Not.arg.ꝙ appellãs a diffinitiua grauetur onere ꝓbandi de iustitia sñiæ in cã appellationis de quo plenc.in c. in præsentia.supra
4 de renuntia.& per legistas.in l.hi.C.de ap.¶ † No.appellantem arctari ad probandum appellationẽ esse ꝓsecutam intra tempus legitimum, & sic ꝙ non sufficit docere de appłone.nisi ostendat̃,ꝙ rite, & debito tꝑe fuerit interposita,& prosecuta.facit quod hr̃.j.de app. Romana.lib.vi. ¶ No. sufficere intra tempus statutũ ad prosequendũ destinasse nuntiũ.& sic videtur, ꝙ nõ sit ne-

ſit neceſſe, q licèt litē fuerit conteſta.vel libellū obtulerit,& dicunt quidam, q nō eſt neceſſe, q ſe iudici pſentauerit, ſed ſufficit nuntium eſſe deſtinatū. ¶ Alij tamen,& melius dicunt, q ſufficit nuntium deſtinaſſe cū effectu,ita q impetrauerit cām cōmitti, vel ſaltē ſe iudici appellationis præſentauerit per id,qđ habeť. j. de appel.oblatæ.& j.de cle. non reſidē.relatū. & ſcđm hoc in termino ſtatuto a iure non ſufficeret deſtinare nuntium.niſi cum effectu proſequať,ante lapſum termini.vt in auth.ei q appellat,& in corpore, vñ ſumiť. C.de tempo.appel.niſi interuenerit impedimētū p id

5 qđ habeť in c.ex ratione.j.ti.j. ¶†No.regulā vulgatā, q ſententia inter alios lata aliis regulariter nō pīudicat.de quo in c.pe.j.e.& in l.ſæpe.ff.de re iudi.¶ In gl. prima in fine.Nota bene ex gl. æquiparari ſententiā, & vltimam voluntatem. & pro hoc facit. l.j. ff. de teſtamen.vbi dicitur teſtamentū eſt noſtræ voluntatis iuſta ſentētia. & ſic facit,quod de uno ad aliud poſſit argui.& pro hoc bene facit.l. ſeruus hac lege. & , qđ ibi notatur per Iaco.de Are.ff.de manumiſ.¶In gl.ij. ibi, q aliquo modo ſua interſit. ſupple etiā ſummariè probando. nam talis ſummaria probatio ſufficit quo ad impediendum executionem ſententiæ p.c.veniēs.el. ij.ſ.de teſtibus.ſed tamē p talē probationem non obtinebit, q caſſeť ſnīa.vt dixit glo.ſed debebit poſtea plenariè diſputari de iure tertij ad finem, vt videatur , an ſnīa ſit caſſanda.¶In eadem glo.ibi:imo poteſt.nec obſtat. l. a ſentenia. quia illa potius concordat.vel potes dicere , quòd vbi ſententia inter alios lata alteri non præiudicat etiam quo ad qualequale præiudiciū.tunc non poteſt tertius appellare: quia tunc ſua non intereſt.c.eum inter.R.ſeniorem.ſ.de elec.& ij.q.6.ſolēt.le eus , quando ſententia habet alteri præiudicare quo ad plenū præiudicium,vel etiam qualequale, ſeu quo ad quandam præſumptionem . quia tunc pōt tertius appellare , quia ſua videtur intereſſe rōne talis præiudicii.¶ In eadem gl.in fin.quaſi velit gl. q cōtrariis loquatur , quando pendente iudicio inchoato per vnū ſuperuenit alius. nam tunc ille qui vincet primo præſtabit cautionem reo , q defendet eum aduerſus aliū: ſecus quando ſecundus ſuperuenit finito iam iudicio inchoato per primum . quia tunc non habet locum dicta cautio.vt uoluit hæc glo. quod not. pro limitatione legū alſega.in glo.ſed aduertè. quia hoc videtur verum. quando finitum eſſet iudicium per ſnīam quæ trāſiuiſſet in rem iudicatam. & facta eſſet executio.tūc eſt magis dubium.tamen gl.fortè voluit idē: quia ipſe reus contra quem lata fuit ſententia ſi modo ab alio conuenitur poterit dicere , q habet alii rem reſtituere qui ab eo euicit,& ſic eſt paratus.ideo nō debet cōueniri. ſi autem ſenīa non tranſiuiſſet in rem iudicatam. tunc diceretur perdere iudicium. ideo videť , qđ tunc haberet locum cautio de qua in l.allega.in gloſſ.

a Extra gl. ſi quis utrū oppoſitio tertii impediat ſententiā inter alios latam executioni debite demandari vi de diſt. do. Hen. bove, in c.veniēs. Io ij. ſupra, de teſti & p do. Fel. h c in 2. colū. verſic. que, ries tertius tibi p eum elegantiſſimè hm diligēter pſcrutatus hēbis ingurgitatā materiā huius capi.

a ¶Extra glo.ᵃ Innocē.hic poſuit magnas glo. circa materiam tertii comparentis pro ſuo intereſſe.Quas ad literam nullo addito , vel mutato recitauit Io.And.do. Anto.hic nititur expedire materiam per multa quæſita.& licèt dicat ſe expedire p ſeptē quæſita,tamen in effectu proſequiť.ix.prout patere poterit intuēti. Nā tangit primo quæ exigantur a comparente pro ſuo intereſſe,& quid habeat probare,vt admittatur ad contradicendum cum effectu. Secundo qualiter comparens pro ſuo intereſſe in ſe litem ſuſcipit.Tertio,an & quando comparenti pro ſuo intereſſe obſtat exceptio rei cū alio iudicatę,& I quo liēat obſtare.Quarto cū tertius cōparēs p ſuo itereſſe poſſit appellare.Quinto,an & qñ cōparēs p ſuo itereſſe poſſit ipedire ſnīam terri ꝯtra reū,vel executionē ſnīæ.Sexto, an cōparēs p ſuo intereſſe publicatis atteſtationibus cū principali poſſit producere alios teſtes non obſtante dicta publicatione. Septimo , an ſi feratur ſententia pro tertio cōparente pro ſuo intereſſe debeat prodeſſe in aliquo. reo principali. Octauo de practica libelli , & ſententia , quando tertius comparet pro ſuo intereſſe. Nono & vltimo,quādo tertius appellat pro ſuo intereſſe qualis ſit appellatio prædicta. an iudicialis,an vero extraiudicialis. & ad prædicta nititur reducere dicta Innocen. tamen multoties in vno membro repetit , qđ in alio dixit, Barto. autem aliqua enucleauit ex dictis Innocen. hic quæ poſuit in l.a ſententia.in principio. ff.de appella. & eod.titu.l. ſi quis ſeparatim. §.

6 fina.& in l.ſi perluſorio. in principio.eod.titu. ¶† Tu potes reducere pro modo materiam reſpectu eorum quæ vtilia ſunt ad quinque dubia infra ſcripta. primum eſt , quod etiam tetigit domi. Anto. videlicet quid habeat probare tertius comparens pro ſuo intereſſe , vt admittatur ad contradicendum , quæ ab eo exigantur. Secundum eſt qualiter comparens pro ſuo intereſſe admittatur , vel non ſolum ad contradicēdum . an vt in ſe litem ſuſcipiat. Tertium , an tertius comparens pro ſuo intereſſe poſſit , quādocunque appellare . Quartum , an uictoria ipſius tertij ſi contingat pro eo ferri ſententia habebit prodeſſe reo principali. Quintum,an qñ tertius appellat pro ſuo intereſſe cenſeatur appellatio iudicialis , an vero extraiudicialis.¶Circa primū aduerte, q triplex poteſt eſſe intereſſe propter quod quis poteſt admitti. Primū eſt , qñ ex pceſſu q fit cū alio fieret ſibi plenū pīudicium vt in caſibus.l.ſępe.ff.de re iud.& c.penul.j.eo.Secundum eſt , quando comparenti præiudicaretur in ſola poſſeſſione,vt quia poſſeſſio vacans occuparetur , vel illam quam habet perdere , vel in illa moleſtareť . facit quod habetur in tex.iſto.& ſupra de teſtibus.c.veniens.el ii.Tertium pōt eſſe intereſſe rōne qualis qualis præiudicii ſurgentis ex præſumptione. quæ ſurgit contra ipſum tertium ex ſnīa cum alio lata.ff.de appel.l.a ſnia.& ibi patet exemplum , & facit.ff.de iureiuran.l.ſi duo patroni.§.j.& quod hic notat gl.ij.cōcludit, q qūocunq; interſit pp aliqđ pdictorū ſufficit , vt tertius admittatur.tñ eſt neceſſe, q ſaltē altero de tribus modis prædictis interſit.¶Item etiam exigitur , q de tali intereſſe doceat.qualiter aūt habeat docere cōclude,vt voluit hic d. Ant. q ſi tertius ſolum intendit finem legitimandi perſonam ſua. vt admittatur ad diſcutiendum de iure ſuo.tunc ſufficit, q ſummariè doceat de iure ſuo vnde ēt ſufficiet oſtēdere, intelligo ēt ſummariè quaſi poſſeſſionē,vel aſpectū ipſius iuris prima facie.nec erit neceſſe, q doceat plenariè de pprietate.nam eo ipſo quod poſſidet licèt cā defendendi , vel etiam ſi aliàs ſummariè conſtet de ſuo intereſſe, quod habetur.in d.c.veniens. el ij. Si autem intendit impedire executionem ſnīæ.tunc cōcludit,vt etiā hic dixit gl. q ēt tunc ſufficit ſummariè docere de ſuo intereſſe ex eo quia iudicium executionis de ſe eſt ſummarium.l.a diuo pio.§.ſi ſuper rebus.ff.de re iud.& iō ſufficiunt ſummarię probationes.facit qđ no.Bar.in l. iiij.§. condemnatum.ff. de re iud. & quod hť in l.iii.§. ſciendum.& §.ibidē.ff.ad exhibē. Aderte tñ , quia ita demum vř impedire executio, qñ fit ſuper re,ſup qua eſt ſententiatum,ſi poſſeſſio erat vacans,quia tunc intereſt tertii, q ab alio non occupeť . vt voluit Inn. in d. c.veniens.el ij.& Bar. in d.§.ſi ſuper rebus . idē ſi ipſe tertius ipſam rem poſſideat per id,quod hť in hoc.c.ſecus ſi non poſſideret,nec poſſeſſio eſſet vacās,ſed poſſideretur forte per eum conuentum:qa tunc non impediretur executio quin fiat reſeruata qōne proprietatis.per

tatis.ꝑ id,qđ hr in l.is a quo.& l.a quo fund⁹.ff.de rei vēd. Si autē fieret executio sup alia re q̄. super illa su per qua est sniatū bn admitteret tertius docēs de iure suo summariè ad impediendum executionē sup illa iuxta ea quæ notantur per Innoc. in d.c.veniēs. & per Barto. in d.§. si super rebus. ¶ Item adverte.inquantum dixi,quòd potest impedire executionē respectu possessionis,intelligit hoc verum ,qn ignorasset causam agi,& sic lata fuerit sententia eo ignorante, nam propter ignorantiam etiam si non appellauerit poterit impedire executionē.facit,quod habetur in l.fi.C. si per uim,vel alio modo. Si aūt sciuisset causam agitune videtur,ꝙ non audiatur uolens impedire executionem si non appellauit per istū tex. quē sic intelligit Inno.in glo.in uerbo appellationem. licèt in aliquibus glo.de hoc dubitet.Si aūt velit intētare ad finē cassationis sn̄tę.tūc oportet,ꝙ plenè doceat de iure suo vt etiam fuit dictū eū gl.ij.& facit,quod hr in d.c.veniēs. el.ij.& per prædicta apparet ,qđ non procedat opinio quorūdā dicētiū,ꝙ ita demum,admittitur tertius si sit in possessione iurium petitorium.quia,vt ex prædictis apparet. non est vera,vt contra eam etiam facit.l.a sententia.ff.de appel.nec obstat.l.is a quo.cum seq.de rei vendi. quia non interesat quo ad possessionem. quia reus possidebat; nec etiam super proprietate fiebat ꝑiudicium,qa primus agens de suo dominio agebat.& ideo secundus qui prætēdit suum dominium impedire non potest quo minus agat primus,sed pōt secūdus admitti ad agēdū si vult,ut ibi dicitur, & hæc sufficiāt de primo q̄sito.¶†Circa secđm adverte, qa aut tertius vult nouā instantiā incboare, & pōt dūmodo non sit de casibus in quibus snia præiudicat tertio de quibus in l.2.C.de re iudi.& ſ.eo.c.penul.& hoc casu dari debebit libellus,& lis contestari,& alia fieri quæ fieri cō sueuerunt secđm naturā cāæ.vt uoluit Innoc.hic in gl. in uerbo nuntius.circa finē. & adverte , quia si comparet expedito primo iudicio. tunc habet locū,qđ dixit gl.2.in fi. & quod dixi super ea. Si autem nondum esset finitum,tunc posset habere locum.l. is a quo fundus.cum sequen.ff. de rei vendi.Si autē non velit nouam instantiā inchoare:sed velit liti inchoate assistere,& illā iuuare,vel in se assumere. tūc cōcludit hic d. Anton. ꝙ si venit,ante sententiam. & est tale ius cuius primo loco spectat ad ipsum tertium defensio. tūc habet triplicem viā cōparēdi. nam potest assistere, ne fiat collusio.l.si suspecta.ff.de inoffic. testa.& l. ab executore.§.alio.ff.de appella.Item potest assistete liti iuuando illam facit,quod no.in d.l.si suspecta. Itē pōt tertius assumere in se litem remouendo reū a prosecutio ne litis cęptę.ex quo principaliter ad eum spectat defensio.& sic transit hic do. Anto.sed Barto.in l. perlusorio. de appel.dicit hoc vltimum esse verum,quando a principio ante litis cōtest.cōparet,& idē pōt si ignorauerit litē agi.quia tunc talis contestatio sibi nō ꝑiu dicat sicut ne præiudicaret snia eo ignorāte lata,dicta. l.sæpe.de re iudi.& ſ.eo.c.penul. secus si sciuisset litē contestari.& non contradixisset. quia tunc talis contestatio sibi præiudicat sicut præiudicaret snia eo sciente lata.quia cui ꝑiudicare habet snia in eodē casu etiā ꝑiudicant acta. vt uoluit Inno.in c.causam quæ.š. de testibus.& Bat.in l.sæpe.præalleg.& ideo cum reus sit ta cus dominus litis per conte.š.de procu.c.j.lib.vj.& ff. de procu.l.post litem.ideo non potest eum remouere, qđ videtur intelligendum nisi reus ipse cōsisteret ꝑ ea quę habenē in dicta.l.post litē.& l.q̄ oia.& l.mutari.ff. de procura.poterit tn̄ assistere,& iuuare cām ēt reo in uito.per ea q̄ hn̄r i dicta.l.si suspecta.Si aūt est tale ius cuius primo loco ad ipsum tertiū nō spectat defensio.

sed forte æquè principaliter ad vtrunq;,exēplū qn̄ agitur de iure subiectionis,quia æquè principaliter vł in teresse subiecti ne mutet dominum.argu.l. ancillę.cū ibi notatis.C.de furtis. & ipsius prælati ne pdat subie ctum.facit,qđ hr in l.principaliter.la.ij.C.de liber. cā. & quod no.Inno.š.de præscriptio.c.auditis. & hoc casu potest assistere ne colludat. & etiam causam iuuare. non autem posset eum a prosecutione remouere, ex quo æquè principaliter spectat ad ipsum cōuētum. nisi forte esset suspectus secđm Inno. nam tunc videř, ꝙ posset remouere per.l.ab executore.§.alio. ff. de appella.& hoc etiam tenet Innocē.in verbo,rationabiliter, sed certè hoc nō bene ibi probař. Sed bene vř dici,ꝙ possit assistere ne colludat.licèt do. Anto.transeat cum Innoc.Si autem est talis tertius ad quē secundario spectat defensio, tunc potest assistere, & iuuare causam , sed non litem in se assumere saltem remo uendo conuentum saluo secundum Innocē. nisi esset suspectus. & sequitur etiam do. Ano.sed hoc non credo per id, quod dixi in præcedenti membro, ꝙ satis est,ꝙ possit assistere ne fiat collusio. facit, qđ habetur in l.si suspecta.ff.de inoffi.testamen.vbi autem dixi tertium posse assistere liti, & iuuare illam intelligit hoc procedere etiam inuito reo.adeo , quod etiam si reus vellet desistere a lite,& confiteri intentionem agentis posset tertius nihilominus prosequi per id ,quod habeř in l.principaliter.la. ij. C. de libe. causa. & voluit hic Inno.in glo.magna.& probař etiā in l. a sentētia. §. item rescripserunt. cum ibi notatis per Barto. ff. de appel. & notatur etiam per eundem in l. si perlusorio. eod.titul Et prædicta procedunt , quando vult venire ante sententiam . & sic pendente lite principali. Item si velit uenire post sententiam suspensam per appellationem a reo interpositam , quia eadem est ratio.posset etiam appellare a sententia si per reum nō fuisset appellatum. vt dicet in tertio mēbro, & eo casu quo tertius comparet pendente causa principali, vel appellationis ,vel etiam appellando poterit docere de iure suo tam respectu ꝑprietatis, q̄ possessionis , dummodo ius tertiæ personæ sit idem cum iure , qđ deductū est per reum , facit quod habetur in l.ab executore.§.alium.ff.de appel. secus videtur si ius primo deductum in iudicio esset omnino separatum a iure tertij per id,quod habetur in l.penul.ff.de peti. hære. & l.is a quo.ff.de rei ven.quia tūc seruari deberet, qđ in illis dicitur.¶Item adverte quia dicit hic Innoc.ꝙ quando tertius prosequitur litē cœptā siue principalem,siue appellationis,non est necesse nouum dare libellum.nec est necessaria noua contestatio,quia sufficit contestatio,& libelli oblatio facta eum reo,quia videtur approbare id, quod factum est cum reo principali prosequendo litem per eum cœptam. arg.l.iij.§. falsus.ff.rem ratam habe. secus tamen videtur dicere, vbi inchoaret nouam instantiam.& idem videtur dicere,si appellat.nam tunc est etiam noua instantia,scilicet appellationis.& tangit etiam qualiter tunc debeat formari libellus in causa appellationis emissæ per tertium.sed vbi prosequitur instantiam cœptam , vt dixi non est necesse nouum libellum offerri , vt litē contestari de nouo.Hostien. tamen hic videtur tenere contrarium videlicet, quòd indistinctè sit necessarius nouus libellus,& noua contestatio , qn̄ tertius cō patet , ex eo quia secundum eum non videtur procedere ratio Innocen.inquantum dixit, quòd prosequendo litem cœptam per reum videtur approbare quicquid factum est cum reo.nam secundum Host.hoc non vř ꝑcedere,quia reus principalis nō fuit in causa nomine ipsius tertii. & ideo tertius non potest ratificare non suo

ſuo nomine geſtū.l.ſi pupillum. §. ſed ſi ego.de nego.
geſt.& ȷ.de reg.iur.ratum.lib.vj.Ideo ſi, vult ſententiá
directè pro ſe terti exigeret alia conteſtatio ſecūdum
eum.domi.Anto.hic nititur concordare opinio. Vñ di
cit cōſiderādū, quòd aut tertius venit ad finem impe-
diendi executionem ſententiæ tantum. & non exigit
alia conteſtatio. quia tale iudicium eſt ſummarium., vt
hic uoluit gloſſ. facit, quod habetur in clemen. ſæpe.
de verbo.ſignifica.& l.a diuo pio. §. ſi ſuper rebus. de
re iudi. Aut venit ad finem, vt diſcutiatur ſecum nego
tium principale. & tunc ſi ius tertij eſſet ſeparatum a
iure rei exigeretur noua inſtantia, & conſequenter li-
bellus, & cōteſtatio, vt ēt ſentit Innocen. pro quo be-
ne facit.l.is a quo.& l.a quo.ff.de rei vend.¶Si aūt eſ-
ſet idem cum iure rei, vel illi connexum.tunc hoc ca-
ſu eſt opinio Innocen.& Hoſtien.vt dixi.ſed ipſe dicit,
quòd opinio Innocen.procedit, quando proceſſus agi
tatus cum reo principali præiudicaret tertio etiam in
ꝓprietate iuris, quod eſt in caſib⁹.l.ſæpe.ff.& ȷ.e.c.pe
nul.& ſic ratio. quia, tunc id, quod agitatum eſt cum
reo videtur agitatum cum tertio tam reſpectu commo
di ꝗ præiudicij per id, quod habet in præallegatis iuri
bus. ſed opinio Hoſtien.procedat, quando tertio non
inſerebatur plenum præiudicium reſpectu ipſius pro-
prietatis: quia tunc nec fictè poterit dici agitatum cū
tertio id, quod eſt agitatum reo.ideo oportebit, vel qđ
ius inſtantiæ cedatur, vel quòd nouiter fiat conteſta-
tio, & libelli oblatio ſaltem ſecundum formam.l.mi-
litari. cum ibi, notatis per Barto. ff. de procura. ¶ Sed
aduerte, quia verior videtur opin.Innocen.ex eo, qa
quo ad ſuum præiudicium poteſt quis approbare ēc
non ſuo nomine geſtum.vt plenè legitur, & notat in
in l.pomponius ſcripſit.ff.de neg.geſt.& in l.mater.C.
de rei vendi. & quia iſtæ tertius volendo proſequi litē
cęptam, ſeu ei aſſiſtere, & illum iuuare acceſſoriè ve-
nit ad iuuamē litis ceptæ. ergo ſufficere dēt cōteſtatio
& libelli oblatio præambula.cū acceſſorium ſequatur
naturam ſui principalis.de reg.iur.acceſſorium.lib.vj.
& quia ſententia concipietur in perſonam ipſius rei
contra quem lis eſt cępta. facit, quod habet in l.1.C.
de ſen.& interlocu.om.iudi.& ideo non videt, qđ alia
cōteſtatio ſit neceſſaria, & quando proceſſus q agita-
batur cū reo non faciebat plenum ꝑiudiciū.Per prædi
cta poteſt inferri, ꝙ ſi reus eſt conuentus quia rem de-
tineat.fortè tanꝗ colonus, vel comodatarius poſſiden
tis, quòd ſi compareat ipſe tertius ante litem conteſta
tam.& velit aſſumere in ſe litē, & remouere reū, ꝙ po
terit. quia ad ipſum principaliter ſpectat defenſio. nec
obſtat.l.officium.ff.de rei vendic.vbi rei vēdicatio cō
petit etiam cōtra nō poſſidētē qui detinet: quia illud
procedit, quando nullus poſſidens offerebat ſe defen-
ſioni. vt etiam hic voluit Innocen. & do. Anto.ſi autē
ſe offert poſt litis conteſtationē.tunc poterit litē in ſe
aſſumere, & remouere cōuentum ad finē, vt nō cōdē-
net ad rē reſtituendā.licèt non poſſet remouere eum
ad fi., quin condēnet ad ęſtimationē.vt etiā voluit hic
Innocen.& domi.Anto.allegant. ff. de pet. hære.l.nec
nulla.§.non ſolum.vbi autem conuentus poſſideret.&
ſic non ſpectaret cauſa principaliter ad tertium licèt
prætenderet ſe ius habere in re, non poterit tñ ipſum
reū a defenſione remouere.facit, ꝙ habet in l.is a quo.
ff.de rei vēd.Si aūt reus nō poſſideat id a quo ꝗrit. ſed
alius in ipſo reo poſſideat, ꝓut cōtingit in liberto qui
non poſſidet in ſe ius patro.ſed patronus illud poſſi-
det in ipſo liberto.& ſimiliter cōtingit in clericis, ſeu
eccleſia.qa nō poſſident ius ſubiectionis: ſed ſuperior
ꝓlatus in illis: quia nulla res ſibiipſi ſeruitutē dēt.l. in
re cōmuni.ff.de ſeruj.vrba.prædio.& l.vti frui.in prin.
ff.ſi vſufru.petatur.tunc tertius poſſet aſſiſtere liti cę-
ptę.& illam iuuare. Sed eſt dubium, an poſſet præla-
tus in ſe aſſumere litem remouendo conuentum.& vi
detur tangere domi. Anto. opiniones de quibus etiā
tangit.ſupra.de ꝓſcriptionibus.c.audiris.vbi dicit Inn.
aliquos tenere, ꝙ primo loco ſpectat defenſio ad pręla
tū.demū recitat alios dicere, & fortè melius, ꝙ ad vtrū
que æquè principaliter ſpectat defenſio.allegat.l.prin-
cipaliter. la.ij.C.de libe.eā.& in hac parte reſidet.& tā
git etiam ibi, an ſnīa lata contra vnum præiudicet alte
ri de quo aliquid.ȷ.eo.c.penul.& hęc ſecunda opinio
placet.& hic do.Ant. qa non poteſt negari qn etiam
ſubiecti interſit principaliter ſe defendere.quia inter-
eſt ſua ne dominum mutet.facit, quod notatur in ſimi
li per legiſtas in l.ancillæ.C.de furtis.& ſic videt, ꝙ nō
poterit eum remouere, quod videtur procedere niſi
fortè eſſet ſuſpectus ſcđm Innocen.ſed an hoc proce
8 dat tetigi ſuperius.¶ † Per prædicta etiam pōt decidi
ꝙ ſi duobus agentibus cōtra poſſeſſorē vnus obtineat
contra reum ante alium, ꝙ tunc poterit in ſe aſſume-
re defenſionem, nam videt ꝙ pręferatur tunc reo prin
cipali.quaſi ad ipſum principaliter ſpectet negotium,
vt videtur velle Inno.& domi.Ant.Sed certè hoc nō
videtur procedere, ex quò iam lis erat conteſtata cō-
tra reum. & ideo tunc deueniendum erit ad practicā.
l.is a quo. ff. de rei vendi. poterit tamē aſſiſtere reo ſi
nollet, quia intereſt ſua, ex quò obtinuit.licèt fortè
anteꝗ obtinuiſſet non potuiſſet ſe aſsiſtere per id; qđ
habetur in dicta.l.is a quo.& in l.penult.ff.de peti. hę-
9 redi. ¶ † Et nota bene, ꝙ Innocen. hic videtur velle,
ꝙ quando agit contra ſubiectum ſuper iure ſubiectio-
nis ſi agitur ignorāte prælato.q prætēdit illum ſubie-
ctum non præiudicet proceſſus, vel ſnīa ipſi prælato.ſi
autem ſciuit. tunc præiudicet quo ad poſſeſsionem. ſi
non appellat a ſententia.ſed quo ad proprietatē nō.&
idem dicit Inno.ſed domi. Ant.in patrono, & liberto.
qa fertur ſententia cōtra libertum nō præiudicabit pa
trono ſcienti quo ad proprietatem iuris patronatus: ſal
uo niſi interuenerit in iudicio. & defendit cauſam. &
ſic intelligit.l.ſæpe.ff. de re iudi.& dum litera ibi dicit
interueniente, debet ſuppleri, & defendēte, ꝓut voluit
ibi Rogerius licèt Ioan.contra.ſed ſecundum cum hic
vr approbari opinio Rogerij.ſed, vt dicit hic do.Anto.
Legiſtæ cōmuniter tenent opinio. Ioā. & maxime gl.
in dicta.l.ſæpe.& etiam Bart.ibi.& ſic videt, ꝙ ſenten-
tia præiudicare habeat patrono ſcienti, & tacenti.Sed
domi.Anto.hic dicit, quòd illud poteſt procedere in li
berto qui habet cauſas libertatis a patrono. & ſic vide
tur patronus conſenſiſſe, & diſputare de iure liberta-
tis ab eo proceſsit. facit, quod habetur. ȷ. eodem.c.pe
nulti. & ideo ſcienti, & tacenti præiudicatur. ſed ſe-
cus pōt dici in ſubiecto ſecundum eum qui nō habet
cauſam a prælato cui ſubeſt.quo caſu poteſt habere lo
cum dictum Innocen.de quo in dicto. c.penult Tan-
git etiam Innoc.ſi agatur contra colonum ſciente do-
mino, an ꝑiudicabit ipſi domino.& videtur, ꝙ non re
ſpectu proprietatis, ſed reſpectu poſſeſsionis ſic, ni-
ſi appellet per id, quod hic dicitur in ſimili. vbi autē
ignoraſſet nō præiudicat ēt in poſſeſsione ſecundum
eum. Quod videtur verum, quando in executione cō
pareret.nā ſi fuit ignorans videtur, quòd poſsit illam
impedire, dominus tamen Anto. hic videtur velle, ꝙ
non impedietur executio quo ad detentionem. ſed re
ſpectu poſſeſsionis nō pręiudicabitur ignoranti. Inn.
tamen hic videt velle cōtrarium inquantum vr velle,
ꝙ ſi fiat executio, tunc perdetur poſſeſsio.qa cū illa ſit
ſuper detētione fundata quā habet ipſe reus, vr quòd
perdatur, quando detentio ab alio occupatur etiam
ipſo

ipso ignorāte. l. iij. §. si seruus. & l. peregre. §. quibus. ff. de acquirenda possessio. ipse tamen Innocen. in c. quoniam frequenter. §. q si super. vt lite non contesta. videtur tenere contrarium eius, quod hic dicit videlicet, q per talem executionē non fit præiudicium domino ignoranti: quia non est de mente iudicantis præiudicare nisi detentori. secus est quando detentor alij tradit, vel expellit. & sic loquit secundū eū dictus. §. quibus. & §. quòd si seruus. & idem Barto. in l. ij. C. vbi in rem actio. sed fortè, quod hic dicit verius est: qa licèt non sit de mēte sententiantis præiudicare nisi detentori. tamen detentor tradendo alij licèt ad mandatum iudicis vr velle transferre rem in illum. & ideo vr q priuetur primus possessor possessione. Bart. tamē dubitauit de hoc, & non decidit in dicto. §. quibus. & facit ad materiam, quod dicetur in c. penul. infra. eod.

10 ¶ † Sed iuxta prædicta est dubium, an tertius comparens pro suo interesse publicatis attestationibus cum principali poterit producere alios testes non obstante publicatione. Innoc. hic in glos. magna videtur tenere, quod non sicut non posset ipse reus si vult producere super eisdem articulis. facit. s. de testibus. fraternitatis. & est rō secundum eum, qa si p̄iudicat tertię psonæ sententia contra reum lata, & nedum in possessione: sed etiam in proprietate, eadē ratione debet p̄iudicare processus, & alia acta. & per rōnem prædictā dicit domi. Ant. posse colligi dictum Innoc. procedere, quando sententia facit præiudicium in pprietate. secus si præiudicaret solum quo ad qualē qualē præsumptionem. quia tunc sicut non noceret sentētia quo ad plenum præiudicium, ita nec acta. ¶ Item dicit hoc verum, qn verisimiliter potuit percūctari dicta testium, aliàs secus. ¶ Item dicit hoc verum, quando prosequitur eandem instātiā secus si nouam alleg. de testibus c. cām quæ, sed aduerte, quia istæ limitationes non videntur de iure p̄cedere, quia ex quò vult accedere ipsi liti vr, q habeat litē prosequi in eo statu in quo uenit per id, quod habetur in c. ij. vt lite pēdente in vj. & in regula. accessorium. de reg. iur. eo. lib. & videtur saltem procedere, quando sciuisset processum agitari. nā etiam si non præiudicaret, nisi quo ad qualem qualem præsumptionem videtur imputandum tertio si non comparuit ante publicationem attestationum. & ideo si comparet postea non videtur quòd possit super eisdem articulis producere testes. sed vbi ignorasset processum agitari. & sic ignorauit productionem testium etiam publicationem quam postea scit. tūc vr q posset producere nō obstante publicatione. qa sicut snīa non ignoranti ita etiā acta facta illo ignorante non debent sibi nocere per id, quod notat in c. cām quæ. de testibus. per Innocē. & hoc etiam tenuit Barto. in l. si perlusorio. ¶ Item inquantum dicit do. Anto. quòd si potuit verisimiliter percunctari dicta testium non potuit producere videt, q satis sit publicationē esse factā partibus cōsentiētibus. licèt aliter verisimiliter non potuerit percunctari per id, quod hr in c. constitutus. el. ij. s. de testibus. & qd ibi dictū fuit. ¶ Item non videtur differentiam inter nouā instātiā, vel eandem. per ea quę hnr in cle. testibus. de testibus. saluo nisi tertius inciperet nouam instantiam eo casu quo acta priora sibi non præiudicarent, quia tunc nō obstaret publicatio facta in alia instantia cum alio. facit, qd habetur in c. veniens. de testibus. el. ij. Item adde, q nedū tertius potest assistere reo ad iuuādū eum. sed ēt actori per id, qd hr in c. cū dilecta. qa vero. j. de cōfirma. vti. vel inuti. & etiā tangit hic Inn. vñ pōt Papa assistere ecclesiæ p̄tendēti se subiectā Papæ, vt dr in d. c. cū dilecta. & hæc sufficiant de scdo principali.

11 ¶ † Circa tertiū cōclude breuiter, q si tertius vult appellare a prima sententia. vel etiam a secunda quæ nō transit in rem iudicatam potest, qa sicut potest reus appellare. ita etiam ipse tertius pro suo interesse per id, qd hic hr, sed dubium est quid si vult appellare a tertia sentētia lata in cā scdæ appellationis a qua reus nō posset appellare, cum non sit licitum tertio prouocare. C. ne in una eadēq; causa liceat tertio prouocare. l. j. & tunc conclude, quod si sciuit cām agi in cā principali, & in prima, & in secunda appellatione, & tacuit, non poterit appellare a tertia sententia. sicut nec ipse reus. Si autem ignorat omnes processus prædictos. & supuenit lata tertia sententia. tūc videtur, q possit appellari intra decem dies a tempore scientiæ si vult appellare per id, quod habetur in l. ab eo. C. quomodo, & quando iudex. & poterit appellare, qa pp ignorātiā nō præiudicantur sibi processus pręambuli. nec ēt sententia illa pręiudicaret, ex quò eo ignorante fuit lata. j. eo. c. penul. & l. sæpe. ff. eo. tn̄ potest si vult appellare, vt dixi ne aliquo modo etiam quale quale fiat præiudicium sibi. Si autem nō ignorasset pcessum cāę principalis, & primæ causæ appellationis, tūc si tacuit nō poterit postea appellare ab ipsa tertia sentētia, qa imputet sibi, qa non nouit cām cum potuit per id, qd hr in d. l. sæpe. secus etiā si solum sciuisset ante sententiā post conclusionem in causa. vel etiā ignorasset alium fuisse processum secundę appellationis: quia tunc bene poterit appellare: quia non est: tunc quid sibi imputet. & ita videt esse de mente Inno. hic. do. Ant. & Bar. in d. l. si perlusorio. seu in d. l. a sentētia. & hęc sufficiāt
12 de tertio. ¶ † Circa quartum, an victoria tertij habeat prodesse ipsi reo. do. Anto. hic satis prolixe insistit. potes concludere, vt fuit de mēte Bart. in d. l. a snīa. & in d. l. si perlusoria. & l. si quis separatum. §. fi. de appel. q aūt vterque appellauit a sententia. & tunc, qa quilibet prosequitur suā appellationem non vr, quòd victoria tertij habeat prodesse ipsi reo principali per id, quod habet in hoc. c. & notat Bar. in d. l. a sententia. & in d. l. si quis separatim. §. fin. quod intellige verum nisi quatenus præiudicium rei principalis esset inseparabile a præiudicio tertij, qa tunc rōne indiuiduitatis pdesset ipsi reo. ar. l. si cōmunē. ff. quēadmo. serui. amit. & etiam voluit hic d. Anto. ¶ Interdum autem solus tertius appellauit. & tunc si reus principalis approbauit sententiam expressè, vel tacitè nun habebit etiam tunc prodesse. per id, quod habetur in d. l. si quis separatim. §. fi. cum ibi notatis per gl. & Bar. & quod intellige, nisi præiudiciū rei esset inseparabile a præiudicio tertij, vt supra proxime dixi. & dicetur tacitè approbare, si non appellat intra decem dies ignorans de appellatione tertij. Nam vr tunc tacitè acquiescere snīę. supra. eo. quod ad consultationem. & l. ab eo. C. quomodo & quando iudex. Si autem sciuisset appellatum esse per tertium. tunc non appellando non videtur per hoc tacite approbare sententiam: quia forte ideo nō appellat, quia cōfidit de appellatione tertij. vnde hoc casu si tertius obtineat erat eadem causa defensionis proderit ipsi reo per ea, quæ habentur in dicta. l. si quis separatim. §. fin. quod dicit Barto. ibi procedere, etiam si tertius solum prosecutus fuisset suum interesse. ex quò est eadem causa defensionis, & sumus in causa appellationis. nec obstat quod habetur in l. si p iusiurandum. §. qui legatorum. ff. de accepti. vbi no. q licèt effectus acceptilationis corrigatur de reo ad fideiussorem, si tamen agitur quod non attenditur ad fideiusso. ē non extendit: quia illud procedit in cōtractibus qui regulant a cōsensu secus in sentētijs & hoc qū tertius appellauit. Si autem cōparuit pendente cā principali.

principali. tūc si uelit ad assistendū liti:vel ad adiuuā-dum,quia tunc sententia fertur in personam rei principalis cum quo principiatum est iudiciū.clarū est, ꝙ habet sibi prodesse.si autem fuisset remotus a prosecutione litis, quia negorium principaliter spectasset ad ipsum tertium.tunc sententia quæ ferreť pro tertio habebit etiam prodesse ipsi reo saltē quatenus præiudiciū eius esset inseparabile a præiudicio tertij.¶ Et aduerte, quia inquantum dixi victoriam tertii in causa appellationis prodesse ipsi reo.videtur procedere,quādo negotium principaliter spectat ad ipsum tertium,si autem solum fiebat sibi quale quale præiudiciū, vt in casu.l.a sententia. ff. de appel.tunc videtur velle Inn. quòd victoria tertij non prosit reo: sed debeat tantum pronunciari in causa appellationis sentētiā latā cōtra reum non præiudicate ipsi tertio,non autem cassabiť sententia lata contra reum. secus in casu ꝑcedēti. sed Barto.in d.l.si quis separatim.& l.a sententia. vř velle quod etiam tunc cassetur prima sententia per id, qđ habetur in d.l. si quis separatim.§.fi. nam si pronuntia tur pro ipso ipsum bene appellasse. & sententiam nō habere sibi præiudicare, etiam tacitè videř pronuntiare sententiam iniquam. & sic reum absoluendū. & iō proderit ipsi reo, quia sententia censetur quid indiuiduum.l.in hoc iudicio.ff.fami.hercis.& ideo intelligitur reuocata ēt respectu ipsius rei,istud fortè verius de iure,licèt domi. Anto.hic videatur transire cum Innocen.potissimè vbi tractat de practica libelli,& sentētię, quādo tertius cōparet pro suo interesse,& qualis dēat esse practica satis pōt colligi ex suplus dictis licèt hic plenius prosequatur d.Ant.¶ Item aduerte,quia videtur velle hic domi.Anto. quòd quando tertius cuius interest ratione qualisqualis præiudicij comparet pendente cā principali.& assistit liti,vel illam iuuat, quòd tunc si fertur sententia contra reum nocebit sibi, ex quò fuit in iudicio. nam videtur, quòd sententia ēt lata cū alio habeat nocere tertio qui fuit in iudicio, vel fuit vocatus,seu citatus, vt etiam voluit Cy. in l.j. C. de aduoca. diuersorum iudiciorum. sed fortè istud dictū nō est verum,quando ad aliud agereť cōtra tertiū. exemplum si cōtra vnum ex hæredibus debitoris fuit actum per creditorem pro dimidia debiti. & aliter cohæres cui sententia quæ ferretur contra hæredē faceret qualequale præiudiciū assisteret liti. nam si feratur sententia contra hæredem. & postea pro alia dimidia agatur cōtra illū hrēdē qui interfuit in lite cohrēdis, qa non ad aliud agitur. quia ad illam dimidiam, ꝙ non habeat obstare exceptio rei iudi. & qđ hř in c.cū ꝗriť. & l.cū de hoc.ff.de excep.rei iu.& quod notatur.š. de excep.c.penul.secus,qñ ad idē agereť. & sic intelligatur, quod notat Cyn.in l.j.de aduoca.diuer.iudi. licèt do.Anto.aliter velit, vt supra.dixi, & hæc de quarto.

15 ¶ † Circa quintum, & vltimum, an, & quando tertius appellat a sententia lata contra reum dicatur appellatio iudicialis. dubitauit hic Innocen.tamen finaliter concludit, quòd dicatur appellatio iudicialis ex eo,quia superior iudex appellationis condemnat appellantem ob iniuriam sibi illatam per sententiam in iudicio. & ideo debet appellare, & prosequi,sicut fieri consueuit in appellatione iudiciali. Barto. tamen in dicta. l. a sententia. dicit, quòd certo respectu potest dixi extraiudicialis ex eo videlicet, ꝙ dēt inseri causa in appellatione,ꝙ non est necesse in appellatione iudiciali a sententia in c.j. de appella.in vj.& tñ hoc casu vř,ꝙ dēat exprimi cā ꝑ ea ꝗ hñr in d.l.a snīa.¶ Aduerte tñ,qa non videť necesse, ꝙ exprimať cā iniqtatis snīæ ꝑ id,quod habeť in dicto.c.j.circa finem. & ĵ. tit.j.c.vt debitus. sed dēt exprimi cā quare intersit sua appellare ꝑ id,quod habetur in d.l.a sententia. & hæc de quinto.¶ Et ex ꝑdictis hēs effectū totum,quæ sunt vtilia:licèt latius domi.Ant. hic insistat. qui ēt vltimo quærit de dubio videlicet, qđ si Abbas hic in propria persona se defendebat per syndicū.& eadē die,& hora pro vtroq; Epō lata est snīa cui habebit obedire.rñdit ꝙ ei ꝗ melius ꝓbauit ꝑ id, qđ habetur.š. de proba.licèt. vel erit locus gratificationi de iurepatro.cum aūt. vel potest dici, ꝙ alter alterum impediat ex concursu. arg.l.quoties.ff.de vsufru.vt sic neutri obedire teneatur donec inter se agant: & apparet quis eorū melius ius habeat per ea quæ habentur in d.l. quoties. Inno. tñ hic vř velle,ꝙ poterit vni obedire recepta cautione ꝙ defendetur aduersus alium.sed certè,ex quò iudiciū est finitum per sententiam quę transiuit in rem iudicatam, nō vř ꝙ tunc recurrendum sit ad cautionem. vt voluit gloss.ii.Ideo vř,ꝙ primo venienti debeat obedire,ex quò hēt sententiā pro se.& si alter postea veniet oportebit, ꝙ doceat de iure suo. cui obedit Abbas. Si autem simul concurrerent,tunc impedirent se per cōcursum ꝑ dictā.l.quoties.vel locus erit gratificationi.

SVMMARIVM.

1 *Iuspatronatus transit cum vniuersitate loci in quo sita est ecclesia.*
2 *Præsentatione sola laici patroni quæritur præsentato ius agendi.*
3 *Delegare potest delegatus causas suæ legationis.*
4 *Delegatus potest remittere attestationes per partes ad delegantēm.*
5 *Iudex ad quem fit remissio processus potest præsentato processu vnius partis tantum procedere in contumaciam alterius ad ferendam sentētiam super processu præsentato tantum.*
6 *Sententia lata in absentem iusta de cā ex processu non plenè instructo respectu absentis debet retractari.*
7 *Sententiæ nullitate detecta ipsa pronuntianda est nulla, & ex antiquo processu de nouo est iudicandum.*
8 *Delegatus inferior a principe potest subdelegare receptionem.*
9 *A subdelegato non in totum, an possit ad Papā appellari.*
10 *Sententia ex quibus causis absque appellatione retractetur.*
12 *Quasi possessio iuris patronatus non probatur per receptionem alicuius particularis iuris consueti patrono præstari.*
12 *Præsentatio secunda, an valeat prima non cassata.*
13 *Præsentatus licèt petat se institui, satis tamen videtur institutus si beneficium sibi adiudicatur.*
14 *Archiepiscopus Remensis, an sit legatus natus.*
15 *Præsentatus debet petere, vt instituatur si tamen petit, quòd sua præsentatio confirmetur sustinebitur libellus.*
16 *Citatio vnica ad sententiam audiendam nō sufficit nisi sit peremptoria.*
17 *Delegatus inferioris a principe, an possit alij subdelegare vices suas.*
18 *Iudex, an possit scribere acta quæ coram se geruntur.*
19 *Delegatus inferioris a principe, an possit subdelegare merum, & nudum articulum, & nu. 8. & 17.*
20 *Sentētia si sit lata per falsas probationes, an possit dici nulla, an veniat rescindenda beneficio restitutionis.*
11 *Sentententia, an reddatur ipso iure nulla si interuenerit corruptela procuratoris, vel aduocati.*
22 *Sententia, an retractari debeat prætextu instrumenti nouiter reperti.*
23 *Tensionis perceptio non probat possessionem neque dominium.*
24 *Creditor cui pignoratur fundus vtitur seruitute debita ipsi fundo.*
25 *Petitio qua petit quis electionem, vel præsentationem suam confirmari, & electionem, vel præstntationem aduersarij cassari, an admitti debeat.*

a CVm Bertoldus. Probata legitima causa, absentiæ reuocatur sententia contra absentem lata, maximè vbi apparet iudicem fuisse circunuentum.hoc dicit. In prima ꝓcessus narratio. In scđa ibi: licet autem. ponitur partis restitutio. auditoris datio, ipsius relatio, & Papæ diffinitio suum motiuum continens. prima subdiuiditur in tres. nam primo poniť creditum: vacatio ecclesię: pręsentatio creditoris: institutio,

a Probata iusta causa, ex vno ore fit summa pro huius c. per do. Abb. & do. Io. de Imo.

stitutio, & inuestitura præsentati. secunda ibi:ptæ di-
ctus.ponitur præsentatio debitoris. repulsio præsenta
ti:mota per ipsum quæstio.& contra ipsum diffinitio.
tertia ibi i postmodum. ponitur contra sententiam p̄-
terea restitutio ipsius, delegatio delegatorum subdele
1 gatio, & victoris appellatio. ¶ † Not.j. ꝙ iuspatrona-
tus transit cum vniuersitate loci in quo sita est eccle-
sia, quod videt̃ verum, quando locus alienat̃. j̃. de iure
pa.ex lr̃is.secus, qñ pignorat̃, vel pignori obligat̃, & p
bat̃ in hoc.& tãgit̃ in gl.¶No.ꝙ ad officiũ Arch. tanq̃
vicarij Ep̃i de iure cõi.facit.supra.de offi. Archi. c.I.&
c.ad hæc spectat admissio, & institutio p̄sentati nõ tñ
videtur posse instituere absque consensu Epi.facit, qđ
hr̃.supra.de offi.archi.cũ satis.& de offi.vic.c.ij. lib. vj.
potest tñ tradere possessionem, quia hoc videt̃ specta-
re ad eius officium. supra. de offi. Archi. vt nostrum.
¶ Not.qualiter prouideatur ecclesiæ patronatę, quia
debet fieri præsentatio, & postea institutio pręsenta-
ti.facit, quod habetur in c.j.de institu. in vj.& de prę
ben.cum in illis.eod.libr.¶No.qđ p pactũ institutio-
nis inquantũ ordinat̃ ad trãsferẽdũ ius tituli in bñfi-
cio non trãsferetur.facit, qđ hr̃.in c.autoritate.j̃.de in-
sti.& p Dyn.de reg.iur.c.j.lib.6.& facit, qđ notat Cõ-
2 po.de ele.trãsmissam.¶ † No.in ver.prędictus, ꝙ p solã
præsentationẽ patroni laici etiam præsentato repulso
ab Ep̃o iniustę quęritur ius agendi ipsi pręsentato p,
quod prosequi potest ius suũ contra alterũ iniuste p̄-
sentatũ, & admissum p Ep̃m.& sic nota, quòd est ĩ po
testate Ep̃i tollere ius patronatus, nec repræsentati li-
3 cèt repellat pręsentatum.¶ † No.legatum posse delega
re cãs suæ legationis.facit, qđ hr̃ in l.I.legatus.ff.de off.
procon. & lega. quod videt̃ procedere ẽt si sit legatus
natus, vt est Archiepiscopus Remẽsis, & q̃dam alii de
qua in c. I.de offi.lega.& de multiplici spẽ legatorum
apostolicę sedis tangit̃ in c.fi.supra.de offi.lega. & eo.
4 ti.c.i.in 6.¶ † Nota delegatum posse remittere attesta-
5 tiones per partes ad delegãtem.¶ † No.ꝙ iudex ad quẽ
fit remissio processus p̄sentato p̄cessu vnius partis tã-
tũ põt procedere in cõtumaciã alterius ad sñiam ferẽ
dã sup processu tantũ præsentato non dẽt tñ multũ fe
stinare si perpendit negotium non esse totũ transmis-
sum.facit, quod habet̃ in l.si finita.§.si fortè.ff.de dã.in
fec.& facit, quod habetur.supra. de elec. c. cum nobis
6 olim.& c.dudum.¶ † No.in ver.postmodũ, quòd sñia
lata in absentẽ iusta cã ex nõ plenè instructo processu
respectu absentis retractari dẽt.¶ Et no.quod videt̃ re
tractãda ex capite nullitatis, quod an p̄cedit tãgit hic
in gl.in verbo decidens.nam hoc procedit secundum
vnum intellectum, secundum alium dẽt retractari per
viã restitutionis in integrum de quo tanget̃ cũ gl.præ-
dictis. ¶ No.quod relatio dẽt esse plena, & fidelis, fa-
cit, quod habet̃.supra.de elec.c.dudũ. & in l.j.& 2.C.
7 de rela.& j̃.de appel.intimasti.¶ † No.ꝙ detecta nulli-
tate sñiæ ipsa pronuntiãda est nulla, & ex antiquo pro
cessu de nouo est iudicandum, ex quò vitiũ nõ cõcer-
nit acta de quo per Io. An.s̃.c.c.j.& p Bar.in c.cõque-
rebatur.ff.de re iudi.& in l.vt propnnis.C. quomodo,
& quãdo iudex.& facit, qđ notat Io. And.j̃. de accu.c.
8 qualiter.el.j.sup gl.¶ † No.delegatũ inferioris a princi
pe posse subdelegare receptionẽ, qđ videt̃ procedere,
quando subdelegatur merus, & nudus articulus rece-
ptionis : facit, quod habet̃.s̃.de offi.deleg. super quæ-
stionum.§.j.& c.ex literis. & c.fi. secus si mistus arti-
culus subdelegaret̃.j.ti.j.cum cã.& no.glo.in cle. i. de
offi.deleg.de quo etiam tangit Spec.in ti.i.§.i.ver. sed
nũq̃d delegatus.& per dñs de Ro.in sua cõcl.cccccix.
9 ¶ † No.ꝙ a subdelegato nõ in totũ videt̃ posse appella
ri ad Papã, quod vr̃ contra ea quæ habẽtur in dicto. c.
quęstionum.§.porrò.sed Inn.hic dicit, ꝙ nõ fuit oppo-
sita exceptio aliàs fuisset secus, vt ibi.¶ Item no. ex mi
nus sufficienti probatione aliquando promulgat̃ sñia,
& procedit secundũ aliquus in cã beneficiali ipsius fa
uore, sicut aliàs in causa matrimoniali.supra.de restu.
10 in integ.ex literis.de quo tãgetur cum gl.No.† hic tres
causas ex quibus sentẽtia absq; appellatione retracta
tur.prima est, qñ lata est in absentem legitima cã licèt
citatum, & lata est iniuste. de quo etiam in c. querelã.
supra.de procur.& in l.fin.ff.de resti.in integ.¶ Secun
da est, qñ per relationem sentẽtiæ ad acta apparet ma-
nifestus error sentẽtiãtis. vbi sentẽtiauit se referendo
ad acta, puta dicendo probatum vbi nõ erat probatũ,
de quo etiam aliquid in l.i.C.de errore calculi. per le-
gistas. & aliquid per Inn.supra.de probationibus.quo
niã cõtra.vbi videtur velle contrariũ de quo j̃. tange-
tur.facit, quod dictum fuit.supra.eo.c.cãm, quæ.¶ Ter
tia est, quando lata est ex dolo præsentis contra absen
tem non plenè instructo processu.facit, quod habet̃.
supra de electione.c.dudum.el.i.& l.si prętor.§. Mar-
cellus.ff.de iudi.& quod notat Bart.in l.si is ad quem,
11 ff.de acqui.hæredi.¶ † No.quòd per receptionem ali-
cuius particularis iuris cõsueti patrono p̄stari, nõ p̄ba
tur quasi possessio iurispatronatus quo ad alia iura de
12 quo etiam tangit glo.hic.¶ † No.ꝙ valet secunda præ-
sentatio facta prima non cassata, quod videtur contra
ea quæ habentur in c. considerauimus. supra. de elec.
sed dic, quòd hic facta fuit prima a nõ habẽte ius p̄sen
tãdi.secũda ab habente ius præsentandi.ideo valuit se
cũda nõ obstãte prima quæ erat nulla, & velut facta
per non habentem potestatem, si autem facta esset pri
ma, & secunda ab habente potestatem præsentandi.
tunc si prima esset nulla, & hoc constaret adhuc vale
ret secđa per id, qđ hr̃.j̃.de reg.iur. nõ p̄star lib.6. & in
dicto.c.cõsiderauimus.per Innocẽ.& Io.An.& e.ti. c.
auditis. vbi etiam de materia. secus si prima esset ali-
qua licèt veniret cassanda, vel esset dubium, an esset
aliqua, vel non, quia tunc non valeret secunda prima
non cassata per ea, quæ habentur in d.c. considerau-
13 mus.& c.auditis. ¶ † No.ꝙ licèt præsentatus petat se in
stitui.satis vr̃ institutus si beneficium sibi adiudicatur
& eadem ratione, si admittatur, vel confirmatur præ-
sentatio:quia non est fienda vis in verbis, dũmodo ha-
beamus effectum.infra de verb.sig. in his.& præcipuè
hoc procedit in Papa cuius factum, non eget admini-
culis.C.de testa.l.omnium. & facit quod notat̃ in c. I.
de libel.obl.& quod hr̃.in l.i.& fin. C.de sen.pas.Et p
prædicta etiam videtur, ꝙ si aliquis petat beneficium
tanquam suum, & illud sibi adiudicari, ꝙ ẽt talis libel-
lus sustineatur, quasi videatur petiisse ius sibi in bene-
ficio competere. melius tamen esset petere declarari
beneficium ad ipsum spectare, q̃ petere adiudicari:q̃a
ex sñia quæ fertur super iure reali, ius non constituit̃,
sed declarat̃.l.ex diuerso.ff. de rei vend. & l.sicut.§. sed
si quęrat̃.ff.si seruitus vendi.de quo etiam in Specu.de
actio.& peti.§.super petitionibus. ver.cæterum.& per
Io.And. post Compo.s̃.de rescrip.mandatum.post gl,
14 in vltima colum. ¶ † Vltimo aduerte inquantum dixi
ꝙ iste Archiepiscopus Remẽsis erat legatus natus. nã
hoc forte etiã voluit sentire Archidia.de offi.lega.c.i.
in vi.inquantum allegat.cũ.c.i. de appell.c. dilecto.de
p̄bẽ.vbi fit mentio de isto Archiepiscopo Remensi.&
in c.i. de appellatio. fit mentio de Eboracen.& in c.i.
de offi.dele.s̃.de Cantuariensi.sed Ioã. And. hic videt̃
innuere contrarium circa solutionem.c.super quæstio
num.§.porrò.de offi.dele.vbi dr̃ ꝙ a subdelegato non
in totum delegati Papæ appellatur ad Papam, sed ad
delegantem cuius contrarium hic videt̃ dici. nam di-
cit Ioan.

est Io. An.ꝙ hic finita erat legatio delegãtis,& delegati
ab eo fortè subdelegauerant in totũ. Iõ debuit appella
ri ad Papam. Inquantum enim dicit, quòd finita erat
legatio innuit, quòd non erat legatus natus, sed aliàs
missus per Papã.& pro ista parte etiã facit tex. in di-
cto.c.dilecto.inquãtum dicit cum in manibus Remẽ-
sis Archiepiscopi, tunc apostolice sedis legati. & sic
innuit,ꝙ ex accidenti erat,non ex priuilegio dignita-
tis.& istã partem, vt dixi uidet̃ amplecti Ioã.And. pōt
etiã dici ad contrariũ,ꝙ hic Papa appellationẽ recepit
ex certa scientia,& de plenitudine potestatis. sed con-
trarium procedit de iure regulari, vel tertio potest di-
ci,vt superius tetigi,ꝙ appellatio, ex tunc deuoluitur
ad Papam nisi per partem appellatã peratur ad infe-
riores remitti.& hic non fuit petitum. Alij etiam di-
cunt in dicto. §. porrò. loqui de subdelegato Papæ cũ
clausula appella.remo. hæc tñ opinio cõiter nõ tene-
tur. vt paret ex ibi notatis. Ideo tene alterã de præce-
dẽtibus.¶In gl.secunda,in fine. Aduerte tamen,ꝙ vr̃,
quòd de iure cõi si Episcopus elegerit sibi vicarium ẽt
in generali mãdato ueniat potestas instituẽdi præsen-
tatum.j̃. de institu.c.i.cum ibi notatis per gloss. & Io.
And.licèt non possit conferre spectantia ad collatio-
nem sine speciali mandato. vt in c. vlt. de offi. vica.li.
15 6.& ibi de hoc per glo.¶†In glo.[a] aduersus ibi, vt sua
a præsentatio confirmetur no. gl.ꝑ eo,quod dixi in no-
tabilibus. videlicèt, ꝙ licèt præsentatus proprie lo-
quendo habeat petere, vt instituatur facit. infra. de
institu.c.i.& ii.& 3.& eod.titu.c.i.& ii. in 6. tamen ẽt
si petit, quòd confirmetur sua præsentatio sustinetur
libellus. & pro hoc faciat,q̃a sustinere debemus libel
lum etiam impropriando verba si expedit, vt legitur,
& notatur in l.solemus.& l.si quis intentione.ff. de iu
di.& notatur etiã ex glo.quòd licèt p̃sentatus ex p̃sen
tatione non consequatur plenum ius in beneficio,q̃a
antequã sit institutus non potest dici beneficium esse
suum,sed sibi debitum. facit,quod habetur de præbẽ.
si tibi absenti. lib. 6. & eod.tit.& li.c.penult. quod no
tatur.s̃. de renun. veniens. tamẽ saltem quærit̃ ius,vt
beneficium dicat̃ sibi debitũ, vt possit p̃sentationẽ suã
confirmari, vel se institui,& pręsentari,& aliã de facto
attẽtatã cassari.& hoc est clarum in præsentato a cleri
co patrono:q̃a ille non habet potestatem variandi. vt
j. de iure patron.cum autem, sed si præsentatus est lai
co patrono, tunc videtur magis dubium,q̃a ille videt̃
habere facultatem mutandi per ea,quæ habent̃ in di-
cto.c.cũ aũt.& eo.ti.pastoralis. sed certè cõiter tenetur
ꝙ nõ hẽt potestatẽ mutandi,sed bene accumulãdi. &
sic videtur remanere dictum gl.& si pur velles dicere,
quod hẽt facultatẽ mutandi,illud debet intelligi inter
ueniente cõsensu superioris cui est facta præsentatio.
q̃a post præsentationem superiori factã non est licitũ
mutare volũtatem sine superioris licentia,facit, qđ hr̃
supra. de cle. bonæ. el. ii. Sed vt dixi cõiter tenetur,ꝙ
potest accumulare non mutare, & ex accumulatione
non tollit pręsentato ius agẽdi,vt instituatur saluo ni-
si secundo præsentatus esset etiam idoneus, & institue
retur ꝑ ordinariũ.cui facta est præsentatio de vtroq;.
quia, tunc superior admittendum secundum præsen
tatũ cẽsetur consentire uariationi. Ideo primus p̃senta
tus non habet vlterius ius agendi, vt instituatur, sed
bene poterit agere contra ordinarium qui ipsum re-
pulit si ipse erat idoneus sedm formã.c.pastoralis.alle
gati in gloss.& hoc,quando plures successiuè ab eodẽ
patrono p̃sentant̃. Si aũt plures præsentant̃ a diuersis,
quorum alter est patronus.alter non. tunc portior erit
præsentatus a vero patrono remoueri debebit institu-
tus ad petitionem alterius. vt probatur in hoc.c. cir-

[a] In gl. aduersus memoratū. sup hac gl. si quæris, an p̃ñtato q̃ra tur aliquod bñficiũ, & qđ vide hic do. Hẽr. Boych & do. Fel. l prin. vbi late per eos.

ca finem. quod intellige vbi quis iuuaretur ex quasi
præsentatione patroni secundum ea quæ habentur. j̃.
de iurepatro.c.cõsultationibus. Si aut̃ fiat præsenta-
tio tãtum ab vno patrono,& de vno tñ,& Eps alium
nõ pręsentatum admittit, cassabit̃ institutus ab Episco
po. vt xvj.q.vii.decernimus. non obstat. c. pastoralis.
de iurepatro. quia ibi admissus fuerit præsentatus a ve
ro p̃rono, licèt post primã præsentationem ab alio fa
ctam. Item non obstat.s̃.de offi.deleg.dilectus. q̃a tñ-
sio patet ex ibi notatis ꝑ glo.¶Quando vero nulla est
facta præsentatio per patronum,& Episcopus suo mo
tu instituit aliquem in beneficio patrono, vel illud si-
bi confert, & tunc regulariter non valet, quod facit
Episcopus, fallit quando propter delictum patroni,
vel propter eius negligentiã, quia non præsentauit in
fra tempus statutũ a iure deuoluta esset ad Episcopũ.
supra. de supplen.negli.prælatorum.c.2.& j̃. de iure-
pa.c.1.& 2.& c.cam te.& c. cum propter, & facit etiã
quod habetur in c.j. de iurepatro.in vj.¶ In gloss. re-
misissent. ibi terminum peremptorium. Nota bene,
16 quòd † non bene sufficit vnica citatio ad sententiam
audiendam nisi sit peremptoria,& hoc verum regula
riter. fallit in summariis in quibus sufficit unica ẽt nõ
ꝑemptoria. vt notatur per gl. in clemẽ. sępe. circa finẽ.
de verb.signi. sufficeret tñ trina citatio etiam si nõ adii
ciatur verbum peremptoria. l. tres. denuntiationes. C.
quomodo, & qñ iudex.& facit, qđ not. xxiiii.q.iii. de
illicita.& per Innocen.j̃.de accu.c.ad petitionem.¶In
glo. tempus. ibi purgari in iudiciis.& sic videret̃, quòd
debuisset auditi de iure etiam non probata cã absen-
tiæ. sed certè, vt sequitur in gl. purgatio more admit
titur circa præparatoria iudiciorum intra breue tẽpus
ante litis cõtestatio. si ius actoris nõ sit factũ deterius.
sed vbi mora est commissa in decisoriis non videt̃, ꝙ
admittatur purgatio. vt l.celsus.ff.de arbitris.& l.si cũ
dies. eod.titu.& Barto.plenè in l.si insulam.ff. de ver-
bo.obliga. & ideo Papa noluit audire nisi probaret iu
stant causam absentiæ, ibi non fuisset auditus, supple
q̃a in dubio debet stare sententiæ si non appellatur.s̃.
eod.cum inter vos.¶In eadẽ gl. ibi argumentũ contra
ad id, quod dictũ est ꝑ glo. quæ vr̃ velle, quòd ut audia
tur debeat allegari, & probari iusta causa absentiæ,
sed contra text. non facit, imo potius cõcordat, q̃a hic
dicitur fuit auditus propter minus sufficientẽ proba-
tionem, licèt non plenè probauerit, & potest dic i bic
esse spãle in causa beneficiali,& sic matrimonio spiri-
tuali sicut etiã est speciale in matrimonio carnali, vt
patet in dicto.c. ex literis.alle. in gl. & hoc ne opinio
p̃iudicet veritati in p̃dictis aliàs regulariter dẽt proba
ri plenè cã absentiæ, cum paria sint non apparere, vel
minus sufficienter apparere. argumẽto. l. quoties. ff. q̃
satisda.cogan.& c.2.s̃.de transla.præla. vbi dicas Papã
ex plenitudine potestatis voluisse istũ admittere: sed
p̃cedens intellectus notabilior est.¶In glos. decerne-
rẽt ibi,& ĩpropric ponit̃,&c. vñ dẽt ĩtelligi nulli⁹ valo
ris scilicet quãtũ ad effectũ facit, qđ hr̃ ĩ c.ij. supra. de
tutelur.& nota ex gl. vnũ intellectũ ex decreta. videli-
cet, ꝙ sñia hic erat aliqua, sed fuit retractata ꝑ restitu.
in ĩreg. ꝑ ꝑ iustã cãm absentiæ allegatã, & ꝓbatã licèt
min⁹ sufficiẽter ꝓbatio min⁹ sufficeret ĩ casu isto fuit
fortè admissa fauore cãæ bñficialis. sicut alibi fuit ad-
missa fauore matrimonii vt tetigi sup gl. p̃cedẽti. uel,
q̃a sic Papæ placuit in casu isto, q̃ est legibus solutus.
j̃.de sentẽ.excõi.nulli.cũ ibi notatis.& C. de legibus.
digna vox.cũ ibi notatis. Alios ĩtellectus tãgã.j̃.cũ gl.
in verbo sufficiẽter.¶In gl.cõmittẽtibus ibi uideãtur
facti quasi domini litis, hoc non est uerum in iudice:
quia ꝑ litis contestatio, nõ efficitur dominus litis, qđ
patet

patet: qa reuocari potest quandocunq; p superiore & sine aliqua causa.l.iudicium soluitur.ff.de iudicijs.secus in procuratore: quia ille bene efficitur dominus litis p quasi contractum,qui fit in contestatione.l.3.§. idem scribit & facit,quod notatur in l.2.§.fi.ff.de pręstipula.& quod habetur in c.j.de procuratoribus in vj.Ideo non potest post litis contesta.sine causa remoueri.l.post litē.ff.de pcuratoribus.¶In ea.gl.ibi , vel dic.hæc nō videtur bona : qa, ex quo videtur subesse defectus potestatis,vr ipso iure nullum:qa agitur ēt si non apponatur tanq̄ factum a iudice incompetenti. l.fin.C.si a non competenti iudice.& supra de officio
17 vicarij.fu.am.¶†In eadem glo.ibi.nō valet hodie.quasi velit, ꝙ hæc decreta.hodie sit correcta : & est tertia solutio , & non bona,& iuriū correctio est euitāda de elec.cum expediat.li.vj.& l.præcipimus.C.de appella.ideo dic secundum doct. quod delegatus inferioris a Principe mistum articulum delegare non potest per iura in contrarium allega.nudum,& merum articulū bene potest subdelegare:& ita intelligatur hic,vñ potes intelligere, qđ hic cōmiserūt vices suas ad receptionē,seu examinationem testiū præcedente tamē discussione super interrogatorijs,& super exceptionibus oppositis contra testes,& taxato numero testium ita qđ restabat nuda examinatio, & receptio testium. Ideo potuit cōmitti secus si voluisset committere examinationem, & receptionem testium cum potestate examinandi interrogatoria,& exceptiones,q̄ opponerentur contra testes:quia tūc fuisset mistus articulus, iō nō potuisset committi,vt voluit ēt gl.in clem.j.de offi.delega.de quo etiā plenè in Specu.titu.j.§.j.versi. sed nunquid delegatus,potest tñ ille cui commissa est nuda receptio testium eligere notariū qui habeat scribere, vt etiam voluit hic Io.And.sed ille electus non posset committere alteri vices suas sine consensu partium,vt uideat electa eius industria facit, quod habetur in c.fin.§.de offi.deleg.& l.inter artifices.ff.de sol. An aūt ordinarius possit cōmittere receptionem testium . dic qđ sic in ciuili negotio,secus in criminali. C.de fide instru.auth.apud eloquentissimū.& no.per glo.in d.cle.j.& aduerte, quia Inno.hic dicit, ꝙ aliud est recipere testes:aliud scribere attestationes, vnde receptor testium nō pōt alteri cōmittere vices suas: qa vr electa industria,sicut dr̄ in electo ad scribēdū , quia videtur solum opera illius electa,iō non poterit alteri committere vices suas,sed certè vt dicit Hosti.ēt tabellio qui habet scribere multa potest,vt docet experientia, & sępe quis considerat de electo,& nō de substituto non debet posse alteri cōmittere vices suas sine consensu partium,vt superius tetigi,dixit etiā hic Inn.quod poterit tabellio deputatus ad scribendum attestationes examinare testes de mandato receptoris sed Io.And.|hic dicit,ꝙ de iure non videt id verum , quia examinare testes spectat ad ipsum receptorem: non autem ad ipsum tabellionem qui habet scribere attestationes:& dicit,ꝙ de consuetudine seruatur oppositum:quia interdum committitur tabelioni q̄ habet scribere attestationes,vt etiam testes recipiat,consuetudo autem potest iuri detrahere.l.de quibus.ff. de legibus & §.de consuetu.c.fi.forte tamen post dici ꝙ hoc pcedat,quādo iudex committit,sed illi cui cōmissa est receptio,cum videatur eius electa industria non vr̄ posse alteri committere examinationē.argu.c. fina.supra de offic.deleg.& l.inter artifices.ff.de solutio. qđ pōt intelligi nisi forte consuetudo etiam expsè ī hoc casu aliud haberet,cū illa possit ēt iurisdictionē nō habēti §.de for.cōpe.cū cōtingat.¶† An aūt ali
18 quo casu possit iudex scribere acta, q̄ corā se gerunt,

videret qđ nō p ea,q̄ hn̄r in c.quoniā ɔtra falsam.supra de pbatio.& p id,qđ no.Inn.supra de testibus.cū a nobis , & hoc ēr vr tenere Guil.de cunio in l.iubemus.§.sanè.C.de sacrosan.eccle.& ibi ēr per Bar.limitar tñ hoc verum nisi simus in his,q̄ agūtur p modum voluntarię iurisdictionis vnde in Tuscia seruatur, qđ notarius q̄ ēt appellat iudex ordinarius , facit præceptū partibus guarentigiæ uidelicet,vt obseruēt cōteta in instrumento,qđ ēt ipse notarius scribit,facit qđ hr̄ in l.si consul.ff.de adoptio.& in c.ex lr̄is.supra.de pbati.¶Item fallit secūdo in causis breuioribus,in quibus ēt sine scriptura posset pcedi iuxta auth.nisi breuissimas.C.de sen.& iō practicatur quotidie,qđ vicarij comitatus,quando sunt tabelliones,quia habēt cognitionem in modicis summis etiam scribunt acta co
19 ram se.¶†Item aduerte inquantum dixi delegatum inferioris a principe posse subdelegare merum,& nudum articulum,licèt non mistum, nam hęc est cōmunis opi.canonistarū,vt patet ex his, q̄ hic notā.p Ioā. And.in c.super quæstionū.§.j.de offi.delega.& in clemen.j.de offi.delega.Petrus tamen, & Cy.tenuerunt cōtrarium,videlicet, qđ nullo mō possit subdelegare delegatus ab inferiore a principe ēt si velit subdelegare vnum articulum per l.a iudice.C.de iudic.quæ vr̄ indistinctè loqui , sed certè illa lex potest limitari secundum opi.canonistarum p ea,quæ hn̄r in text.isto secundum vnum intellectum,& hoc ēt sequtur Barto, in auth.ibi posita, sed in l.more ff.de iurisdi.om.iud. dicit simpliciter , ꝙ delegatus ad vniuersitatem causarum potest vnam subdelegare,licèt non possit omnes l.j.§.j.ff.quis , & a quo appellet.Ita poterit delegatus ad vnā causam vnū articulum subdelegare,licet nō totam causam, & hoc modo non posset intelligi, hic tamen canonistę communiter limitāt istud,q̄n cōmittitur articulus cōsistēs ī mero,& nudo & facto intelligunt istum tex.secus si esset articulus mistus per ea, q̄ hn̄r in d.l.a iudice,& hæc opi.tanq̄ cōis seruaretur in practica per id , qđ hr̄ per Io.And.in c.j.& in c.ne innitaris de constitu.& per Barto.in l.fi.C.de pœna iudicis.fatis tamē de iure forte posset probabiliter defensari opinio Bar.in d.l.more.¶Item adde etiam , ꝙ delegatus ab inferiori a principe vr̄ posse subdelegare,quando expresse fuit data sibi potestas subdelegādi,& hoc tenuit gl.in c.is cui.de offi.deleg.in vj.licèt aliq̄ contra,vbi refert Io.An.in nouel.¶In glos.sufficiēter.ibi:ne veritati, &c.sed certè si ista ratio attendatur semper deberet sufficere minus sufficiens probatio absentiæ,cuius tamen contrariū vr̄ de iure communi regulariter paria tunc aliqd non probari,vel minus sufficienter pbari,facit quod not.glo.in cle.constitutionem,vt circa ad fi.de elec.in cle.& quod habetur, in l.quoties.ff. q̄ satisd.cog.& in c.ij.§.de transla. & ideo glos.in frequentibus vr̄ velle,qđ ideo hic fuerit auditus ex minus sufficienti probatione,qa cōcurrebat,& aliud videlicet, qa iudex fuerat circunuētus ex pluribus causis,vt j.tangetur in gl.Inn.vero dicit, ꝙ dici potest speciale in causa beneficiali,qđ sufficiat minus sufficiens probatio absentiæ,sicut alias sufficit in causa matrimoniali fauore matrimonij.§.de resti. in integ.c.ex literis,vel tertia fm eū hoc facit Papa ex plenitudine potestatis,sed primæ duæ solutiones sunt magis notabiles.Et nota,quòd fcđm istas tres solutiones fuit presbyter auditus p restitutionem in integrū aduersus sententiā,vt ēt voluit gl.in verbo decerneret, & iste est vnus principalis intellectus ī decre.¶Alius est intellectus quem ēt ponit hic Inn. ꝙ iste presbyter licèt non fuerit appellatus auditus fuerit ipo iure absq; restitutione ad retractationē snīæ, quæ aut po-

tuerit esse cã considerato, quòd regulariter sententia a qua nõ est appellatum transit in rem iud. ad præiudiciũ partis. s. eo. cum inter vos. Innoc. hic prosequitur plures causas in verbo concessimus ex quo resultant plures intellectus. nam hic dicit primo, ꝙ cã esse potuit, qa hęc erat causa beneficialis in qua sententia nõ transit in rem iudicatũ, sicut nec in matrimonio carnali: ex eo, qa omnis puritas ĩ talibus debet adesse, & malitia cessare, facit. quod habetur. s. eo. cum olim, & quod no. Inn. s. de offi. deleg. eum olim, & de rescrip. cõstitutus, & c. ad aures, & ſm istam vult Innocen. ꝙ etiam si nihil fuisset ꝓbatum de absentia tamen debuisset audiri ex quo causa erat bñficialis, sed aduerte, qa iste intellectus non est sine dubitatione, qa sententia in bñficialibus videtur transire in rem iudicatã ad ꝓiudiciũ partis. p id, qđ habeť supra de elect. cũ dilecti. licèt nõ trãseat quo ad ꝓiudiciũ superioris, vel ẽt partis, quando vellet venire per viã denuntiationis de qua plenè consueuit dici in. c. ad audientiã, & ibi dixi supra de rescrip. ¶ Secundus intellectus est quẽ ponit hic Innocẽ. & ideo iste presbyter fuit auditus sine appellatione, qa ex tenore sententiæ deprehẽdebatur euidens iniquitas sententiantis, & ipsius sententiæ, & facit quod habetur in. c. a. j. de pur. vulg. & ſm istum intellectum sæpe allegať decret. sed do. Anto. hic dicit, ꝙ si iniqtas appareret ex tenore sẽtẽtiæ posset ꝓcedere dictum Inno. per id, qđ hř supra in c. cũ inter, & c. inter cæteras, sed hic nõ apparebat ex tenore sentẽtię: sed ex actis iuncta sẽtẽtia, quo casu sentẽtia nõ uř nulla, qa ex alio potuit iudex motũ sui animi formare, ſupra de renun. in ꝑsentia expſſum supra eo. c. causam, & sic iste intellectus nõ vř ꝓcedere nisi saluetur ſm eũ, ꝙ hic ꝓnũtiãdo se specifice retulerit, & restrinxerit ad acta dicẽdo, ꝙ ex actis erat ꝓbatũ, vel nõ ꝓbatũ: quo casu ꝓpter relationẽ expressam ad acta vitiũ actoris vř esse in sẽtẽtia: & appareret alligasse animũ suũ solũ ad ꝓbationẽ actoris, iõ tũc sẽtẽtia est nulla, & sic intelligit Inn. hic, & quod no. domi. de Rota sua conclu. cccxxxv. & quod not. Pau. in clemen. Pastoralis. de re iud. & Archidi. de sen. excõ. romana li. vj. & Cyn. in l. j. C. de errore calculi. de quo ẽt remittit ad no. p se. s. de ꝓbatio. quoniã contra falsam, sed aduerte, qa Inno. ibi videtur tenere contrarium, videlicet, qđ vbi ex tenore sententiæ non comprehenditur euidens iniquitas licèt comprehẽdatur per relationem ad acta ad quæ se referat sententia, tamen valebit vbi appellatur vnde ibi dicit, ꝙ si iudex condemnet titium scio in x. qa per. A. & B. testes ꝓbatum est illa. x. ꝓ seium mutuata titio, quod licèt illi testes hæc nõ ꝓbẽt, & hoc appareat ex actis. tamẽ tenebit sẽtẽtia, sed Hosti. ibi tenuit cõtra: qa ex quo sententia se refert ad acta expresè, error qui est in actis videtur esse in sñia facit, quod habetur in l. ait prætor. §. j. ff. de re iud. & in l. j. ff. quæ sen. sine appella. rescin. & Innocẽ. ẽt hic satis hoc vř voluisse, & hoc etiã expresè Cy. & Bar. in l. j. C. de errore calcu. & fortè ẽt ipse Inno. idem voluit in dicto. c. quoniã cõtra. inquãtum ipse arguitur contra dictũ suum de isto. c. cũ Bertoldus, & non soluit. Item aduerte, qa inquãtum iudex dixit, ꝙ p attestationes clerici fuerat sufficiẽter ꝓbarũ cum per attestationes apparebat oppositũ, vt litera hic dicit apparet sẽtẽtiã tẽ euidẽter errasse per tenorẽ sñiæ iũctis actis ad quæ se refert, nec est necesse, ꝙ aliter specifice hoc casu se retulerit q. cqd dicat do. Ant. qa satis ex tenore sẽtẽtiæ iũctis actis ad ꝙ se referebat apparebat erratũ, inquãtũ vero dixit, qđ titius in ꝓbatione defecit videreť posse ꝓcedere dictũ do. Anto. quia licèt prima facie appareat per testes ꝓbatum, tamen fortè iudex aliqua de causa non adhibuit fidem testibus suis facit, quod habetur supra, causam tamen possumus sustinere, ꝙ in casu isto satis apparear de euidenti iniquitate: quia non viderat attestationes ipsius. T. quia non fuerunt sibi præsentatę, vt litera dicit, & ideo non poterat dici, ꝙ fortè non adhibuit fidem illis ex quo illas non vidit, & sic non poterat dicere ipsum defecisse in probatione ex quo attestationes nõ viderat ideo ẽt in hoc detegitur euidẽs iniquitas sententiæ. ¶ Tertius est intellectus quem tangit hic Innocen. scilicet, ꝙ hic nõ fuit auditus ꝑsbyter sine appellatione: qa sententia fuit lata contra eum absentem ex falsis allegationibus dolosè factis ꝑ præsentem. facit, qđ habetur ff. de iud. l. si prætor. §. Marcellus. vbi ẽt in simili est casus, & licèt aliqui dicant, quòd ibi auditur per viam restitutionis. In glos. ibi, & sequiť Bart. tenet, ꝙ ipso iure ex quo sciẽter ex falsis allegationibus ꝑsentis lata est sentẽtia cõtra absentẽ: secus si ignoranter, quia tũc bñ opus esset restitutione, vt ibi voluit glo. & ideo vt ẽt sit differentia inter scientem, & ignorãtem ꝓut vř lřa ibi velle oportet dici, qđ audiať ipso iure quãdo ex falsis allegationibus scienter factis cõtra absentẽ sentẽtia est. Si aũt lata esset cõtra ꝑsentẽ dolo aduersarij, tũc sentẽtia de mero rigore tenet si non appellatur, tamẽ si agať primitiua actione, & excipiatur de sententia poterit replicari de dolo. vt l. cum a re. ff. de dolo. ad damna aũt posset agi actione de dolo, vt in dictis iuribus no. & hoc dicit do. Anto. procedere nisi sententia esset lata ex falsis probationibus: quia tunc retractaretur per restitutionem in integrum secũm vnã opi. l. diuus. ff. de re iud. de quo dictũ fuit de excep. cũ venerabilis, sed certè licèt posset peti restitutio in integrum, vt rescindatur sententia, tamen poterit etiam agi primitiua nõ petita restitutione, & si excipiať de sententia replicabiť de dolo ꝓ iura ꝑallega. hoc enim remedium nõ vř tollere restitutionẽ in integrũ, quia est minus plenum quã ipa restitutio, facit, quod notatur per glo. in l. fina. C. si aduersus rem iud. vbi remedium appellãdi nõ excludit remedium restitutionis, qđ est plenius, facit, quod dixi post Inno. s. de rescrip. ex trãsmissa. Itẽ aduerte, qa §. Marcellus. loquitur, quãdo ꝑsens sciẽter falsò allegauit cõtra absentem. An autem idem sit si præsens dolosè tacuerit aliquid, ꝙ si iudex sciuisset non tulisset sententiam ꝓ ipso ꝑsente dixit do. Anto. quod sic, quia ẽt tunc habet locum dictus. §. p id, qđ no. Innn. j. de acceu. c. fina. ¶ In glo. magna ad fi. ibi idẽ si aduersarius dolosè substituisset attestationes aducr se partis in casu isto habebit locum. §. Marcellus secundum eum, quod est notandum pro ampliatione dicti §. ¶ Quartus est intellectus quẽ ponit hic Innoc. quòd ideo hic fuerit auditus sine appellatione, quia sentia vř fuisse lata sine ordine iuris, quia sine causæ cognitione contra l. prolatã C. de sen. quia fuit prolata non plenè trãsmiso instructo ꝓcesso, & nõ fuit adhibita plena causæ cognitio ꝓut fieri debuit, facit, qđ habetur s. de elect. dudum. Sed aduerte, quia ista causa non vř sufficiens in casu decreta. ex eo, quia terminus perẽptorius fuerit statutus vtriq; parti ad præsentandum suas attestationes, & index potuit procedere in contumaciam s. ut lit. non contesta. quoniam. §. porro. nisi sustineas istum intellectum, quando pars præsens dolosè tacuisset de attestationibus partis aduer sę, p id, qđ dixi. s. proxime. & adde qđ no. Bar. in l. ꝓlata C. de sen. vbi ꝙ si ex breuitate termini iter petitio nẽ & sñiam apparet sñiam eẽ latã sine cãæ cognitiõe erit nulla. ¶ Quintus ẽ itellectus quẽ tãgit hic Inn. videlicet

delicet, quòd si sententia est iniustè lata, & trãsiuit in rem iudicatã incipiunt disputare in noua instantia super iniustitia sententiæ coram iudice competenti, & iudex reperiat sententiam iniustam, tũc reuocabit sententiã per regulã illam. de qua re iudex cognouit, &c. §. de causa possess. eũ ecclesia. & l. de qua re. ff. de iu. ẽm allegata, & probata. l. illicitas. §. veritas. ff. de offic. psidis, & hoc etiam tenuit Innocen. supra. de rescriptis. cum dilecta, & imputet sibi pars, q passa est de hoc disputari cum posset cõtradicere, facit quod notat Inn. supra. de pbatio. quoniam. & iste intellectus licèt in se sit verus. facit, quod hr in l. duobus. ff. de re iud. cũ ibi not. per Bart. tñ non videtur huic literæ cõformari. dicit etiam Inno. quod si post sententiam, quæ transiuit in rem iudicatam ex confessione partis pro quo est lata apparet sententiam iniustam, q tunc audietur pars contra illam sententiam ex quo manifestè cõstat de iniustitia per partis confessionem, facit, quod habetur in auth. sed iã necesse. C. de donatio. ante nuptias, & in corpore vnde sumitur, vbi patet quòd licèt contra præsumptionem iuris, & de iure non admittatur probatio in contrarium per alias probationes, admittitur tamen per confessionem partis, & hoc etiam voluit Inno. in c. quia pleriq; de immuni. eccle. & facit, qđ habetur per eũdẽ in c. fraternitatis. de frigi. & malefi. & ex hoc etiam habebit aliam causam pter quã sententia potest retractari sine appellatione. Ex prædictis habes sex causas in quibus sententia absque appellatione potest retractari. Septima est, quando sententia esset lata p pbationẽ a iure reprobatã, vt patet
20 in c. a. de pur. vbi ẽt de materia p Io. And. ¶ † Quid aũt si sit lata per falsas probationes, an autẽ possit dici nulla. An verò veniat rescindenda beneficio restitutionis. dictũ fuit in c. venerabilis. supra. de excep. & tãgit etiã c. licẽt causam. de pba. & p legi. in l. diuus. ff. de re iudi. Octaua causa est, quãdo sententia lata est contra absentes ex necessaria, & pbali causa iudice sciente impedimẽtum, vt est tex. singu. secũdũ vnam lectu. in l. quæsitum. ff. de re iudi. secus si iudex ignorasset ipedimentum: qa tunc opus est restitutione si sit lata contra absentẽ lctiẽ citatum. vt ibi notatur, & in l. fina. ff. de rest. in integrũ. & supra de procuratore interueniẽte pecunia. l. venales. C. quãdo puoca. nõ est neces. secus si interuenisset corruptela precum añ modo: quia tunc dabitur restitutio. l. seruo inuito. §. cum
21 prætor. de quo dicendum, vt ibi. ¶ † Quid autẽ si interuenerit corruptela pcuratoris, vel aduocati, an eo. modo sit distinguendũ put dictum est ĩ iudice. tangit Bar. ĩ l. j. C. de aduo. diuerso. iu. vbi uf uelle, quòd snia nõ reddaẽ ipso iure nulla: ẽt si ĩteruenerit corruptela pecuniæ ipsius procuratoris, uel aduocati, quod an pcedat plenissimẽ dixi ĩ dicta l. diuus. Decimus casus est, qñ snia lata est ex falsis allegationibus contra minorẽ. l. j. & ij. C. si ex falsis allegatio, quod uidetur intelligere Ange. ĩ l. qui romæ. §. duo fratres. de uerbo. obliga. quando snia ferẽ cõtra minorem excusando, seu absoluendo administratorem petitum dari pro minori. Bar. tamen uidetur intelligere generaliter qualitercũq; sit lata cõtra minorẽ ex falsis allegationibus: in l. si ad quẽ ff. de acqui. hære. & dictũ Bart. est magis nobile, tñ dictũ Ang. forte verius. qa l. j. & 2. C. si ex falsis allegationibus, vr loq solũ in casu quẽ prædixi. s. quãdo ex falsis allegationibus excusatur aliqs ab administratione minoris. Vndecimus casus est in snia lata ĩ causa matrimoniali. supra eod. tenor. & c. lator. & c. cõsanguinei. & idẽ dicit Hostien. ĩ oibus casibus in qbus vertetetur periculũ aĩe si snia seruaretur: qa ẽt tũc volens venire cõtra sniam pbãdo contrariũ etiã circa appellationem debet audiri, qa talis sententia non transit in rem iudicatam, prout ẽt voluit glos. xxxv. q. ix. in summa. & infra. eo. inter monasteriũ. in gl. fi. de quo & dictum fuit. supra. e. cõsanguinei. Quo autẽ remedio tales sentẽtiæ retractẽt. posuit do. Ant. in c. ex parte. supra de resti. spoliato. vbi cõcludit, q si qs vult venire cõtra sententiam, & ẽt reintegrari ad instantiã, peti debet restitutio in integrum, supra de resti. in integrum. in c. ex literis. Si autẽ velit solum venire cõtra sentẽtiã, tunc si vult agere coram iudice q nõ potest adiri nisi per viam appellationis, vt si vellet agere cotã metropolitano contra sententiã latã p suffraganeum in cã matrimoniali: tunc oportet, q fuerit appellatum, & intra tẽpus debitum p id, qđ hr supra de offi. ordi. ad reprimẽdam & c. Pastoralis. Si autem vult agere coram illo q potest adiri p viam querele: tunc dicit aliquos tenere, q restitutio in integrum sit petẽda aduersus sententiam, si ipse dicit posset peti pnuntiari sententiã nullã, vel petere officio iudicis illam retractari: qa docto de errore apparet pnuntiasse id super quo non habuit potestatem, vt si pronuntiauit matrimonium non esse. si postea probetur matrimonium fuisse, apparet quod non potuit illos separare, qa quos Deus coniunxit, homo non separet. & similiter si pronuntiasset matrimonium esse inter aliquos: & postea pbetur impedimẽtum canonicum inter eos apparet, qđ noluit coniungere quos non po-
22 tuit. facit, quod no. per gl. supra eo. lator. ¶ † Duodecimus, & vltimus est, qñ post sentẽtiã latã reperiunt instrumẽta ex qbus patet de iniustitia sniæ, quo casu si lata fuit ex pbatione nõ integra retractabit, licèt non fuerit appellatum. l. ad monendi. ff. de iure. & facit qđ not. ĩ. de purga. cano. ex tuarũ, & de purga. vul. c. a. Si autem fuisset lata ex plena probatione, an tũc prætextu instrumẽti noniter reperti retractetur est magis dubiũ, exẽplũ si debitum plenè fuit pbatũ, & pter hoc fuit lata sentẽtia cõtra reum, tñ postea tractu tpis apparet instrumẽtum solutionis a debito, quod nõ fuit pductum in primo iudicio: qa fortè reus illud nõ habuit, vel ignorauit, videtur q tunc non debeat retractari ptextu instrumẽti nouiter reperti. p l. si sub specie. C. de re iud. Spe. in titu. de sen. excõ. §. fina. uersi. illud autem dicit, q subuenietur reo petita restitutione in integrum, arg. l. j. in fi. ff. ex quibus cau. maio. & qa ẽt si soluisset posset repetere conditione sine causa p id qđ no. in l. si fideiussor. §. in omnibus. ff. mãdati, & sic uidetur, quod fortius possit retinere: qa cui datur actio, fortius exceptio. l. nitus. §. cui damus. ff. de regu. iur. Io. And. in addi. Specu. in titu. de instru. edi. §. postq. uersi. qđ si soluit decẽ. recitat Hug. tenuisse, q potest agere reus ad interesse cõtra creditorẽ reperto instrumento prædicto ex eo, qa creditor non reddidit sibi instrumẽtum crediti, qñ soluit, qđ facere tenebatur. p l. si qs ex argẽtarijs. §. ex hoc edi. ff. de edẽ. & C. de cõdi. indebi. l. dissoluti. sed certè posset dici, q imputandum sit ei soluenti quare non petijt reddi instrumẽtum tpe solutionis. ideo ex quo non apparet creditorẽ interpellatum fuisse non uidetur, q teneaẽ ad aliquod interesse ex quo non fuit in mora, quę contrahitur p interpellationẽ. l. morã. ff. de vsur. Cy. tetigit de materia in. l. 1. C. de condi. indebi. & ibi reprobat dictum Spec. inqtũ dicit, q solutũ post sentẽtiã, q trãsit in rẽ iud. possit repeti cõditio. sine causa, qđ ẽt voluit gl. in d. l. si fideiussor. §. in omnibus, qa illa opinio nõ videtur vera: quia sicut nõ cõpetit condictio. indebiti ad tale solutũ ex eo, qa sententia fecit debitũ: ita ẽt non cõpetit cõditio sine cã: qa nõ est sine cã ex quo est debitũ per sentẽtiã. vñ dixit Iac. de are. qđ si credi-

tor fuit in dolo:vt qa fuit ille qui receperit solutionē, vel fecit absolutionem:& sic sciebat sibi nō debeti & per consequens in dolo fuit petendo tuū:quia incidit in crimen stellionatus ꝓpter dolum prædictū.vt d.§. in oibus.ideo competit etiā actio in factū ad interesse cōtra creditorē ipsum. arg.l.qui nomine.cū ibi no.ff. de fal.& sic in effectu recuperabit pecuniam solutam. Si aūt non fuisset in dolo.forte qa fuisset heres creditoris q reperisset instrumentū debiti,& ignorasset de solutione vel absolutione.tunc secundū Iaco.de Are. videretur ꝙ nō sit remediū per dictam l.si sub specie. tamen. Cy.ibi concludit ꝙ etiā cessante dolo actoris possit peti restitutio in integrū ex clausula generali,in fi.in fi.ff.ex quibus cau.ma.& per id quod habetur in l.si mater.in prin.ff.de excep.rei iudi.& in l.seruo inuito.§.cū prætor.ad trebel.& in l.si is ad quem.in fi.ff. de acqui.hær.& hoc etiā sequitur Ioan.And.in addi. Specu.ti.de allega.§.illud. nec obstat l.imperatores.ff.de re iudi.videtur speciale in negotio reipublice vt retractetur sententia prætextu instrumēti nouiter reperti quia illud procedit quando administratori reipublice potuit imputari negligentia:quia tunc est speciale in re publica quòd non ab illa possit retractari sententia beneficio restitutionis prætextu instrumenti nouiter reperti.facit, quod dicet.j.in c.inter monasterium.in gl.fi.In alijs autem vbi potest aliquid imputari nō audientur : quia negligētibus iura non subueniunt.l.nō enim.ff.ex quibus cau.ma.secus vbi non potest imputari,quia tūc audiūtur ex clausula generali,si qua mihi iusta causa videbitur.de qua in l.j.in fin.ff.ex qbus cau.ma.& per hoc videtur, ꝙ si cōuentus fuerit hæres debitoris, quia ille probabiliter ignorat gesta ꝑ defunctum.l. qui in alterius.ff.de reg.iur. & j.de regu.iur.is qui in ius.& c.cum quis.libr.vj.& facit, quod not.per glos.& Bartol.in l.cum quibus.§.in hac.ff.de verbo. oblig.videtur ꝙ tunc possunt subueniri sibi per restitutionem in integrum ex clausula prædicta.secus vbi ipsemet debitor qui in facto suo non potest probabilem ignorantiam allegare:s.de rescrip.ab excommunicato.cū ibi not.& in l.quanquam.ff.ad velleia. iō non est iusta causa dandi sibi restitutionem nisi ꝓbet se impeditū fuisse, & habere instrumēta postea reperta.& de materia etiam dixi in dicta.l.imperatores, & de materia per Bat.in.l.si siue.ff.rem ratā haberi.& vbi dixi subueniri fauore reipublicæ prætextu instrumenti nouiter reperti beneficio restitutionis.Idem dicit gl.in pupillo.& etiam l.imperatōres.& in dicta.l. si sub specie.& idem videtur in alio minore per id,qđ habetur in.c.j.de restitu.in integrū. facit etiam quod habetur in c.inter monasterium.in gl.fi. Aduerte , qa in casibus i qbus sup:a dixi excepto illo vltimo i quo dicendum est , vt statim dixi snia retractatur propter iniustitiam concludentem nullitatem sententiæ , vel saltem facultatem retractandi sententiā absque appellatione. Alios duos casus ponit hic do.Ant.in quibus euacuatur effectus sententiæ non suspensę appellatione:& etiam post executionem.¶ Primus est in l.si ful lo.ff.de condic.fine cau.quando scilicet cā sententiæ ex postfacto redit ad non causam,vt si fui tibi cōdemnatus,qa male custodiui vestes quas mihi custodiendas dedisti,q̄ subtractę fuerunt,& propter hoc solui tibi æstimationem,nam si postea recuperasti vestes possum petere condictione sine causa id n quo fui cōdemnatus,& solui. ¶ Secundus casus est,quādo exceptionem legitimam mihi cōpeteōtē non potui opponere fōrtè obstante statuto , qa tūc si dāpnatus soluo potero repetere , qđ solui cōdictione sine cā: qa licēt statutū repellat ius excipiēdi:modo tñ intelligit repellere ius agendi.ar.cap.debitores. de iureiurā.& no.Barto in l. j.§.1.ff. quod vi aut cl.in.vbi autē sententia esset nulla propter ordinem iuris non seruatum, vel ꝓpter defectum potestatis ferentiantis clarum est, ꝙ contra illā potest veniri.l.prolatam.C. de senten.canonizata. 2.q.6.& idem si esset nulla propter errorē expressum vt in c.1.s.eo.& idem in alijs casibus in quibus a iure sententia redderetur nulla , sed vbi rōne iniustitiæ quis velit venire contra sententiam recurēdum est ad ea,quæ dixi.qa regulariter non potest si non appellatur:fallit in casibus de quibus.s.dixi, & ꝑ prædicta patere potest intellectus.l.io l.si ptor.§.Marcellus.ff.de iudi.Nam vnus fuit intellectus,quòd ibi sentētia fuerit nulla , qa snia lata fuit in absentē falsis allegationibus sciēter factis ꝑ pñtē, vt voluit Inn.in verbo cōcessimus.& ēt gloss.i d.§. Marcellus,& est cōis intellectus,qa fortè nō est alibi,licēt satis faciat iste text.sm vnū intellectū. ¶ Secūdus intellectus fuit quē voluit tangere Innoc.supra.de officio delega.cum in iure. in verbo de mandato.scilicet, quòd ita demum sententia sit nulla si sit lata ex falsis allegationibus sciēter factis per præsentē contra absentē si fuit absens probabili,& necessaria causa:& sic videt velle,qđ ver. Paulus.ꝰ sequit uet.Marcellus.veniat addendo, & limitando supradicta:sed certè cōmuniter tenetur contra vini,videlicet,ꝙ ver.Paulus. nō venit limitādo supradicta.in §.Marcellus.sed potius ponēdo , & addendo nouū casum.& sic.§.Marcellus.habet locum in absentē ex volūtaria cā.& postea in versi.Paulus . addit,qđ si fuisset absens ille contra quē lata est sententia ex necessaria, & probabili cā , quòd tunc ēt si non apparet sniam latam per falsas allegationes sciēter factas ꝑ præsentē,tamē snia non debet sortiri effectum, & aut denegari debet actio iudicati,aut non debet fieri executio,vt ibi litera dicit , qa verba duobus modis possunt exponi, vno modo , ꝙ denegetur actio iudicati, quando snia fuisset lata contra absentē ex necessaria causa iudice sciente impedimentū absentiæ : qa tunc snia est nulla.l.quæsitum . cū ibi notatis. de re iudica. & supra dixi. Si autem fuit ignorans cōcedi debet restitutio:& sic non debet fieri executio. Alio modo potest intelligi litera,qđ si intenderet actio iudicati, seu in factum ex re iudicata , quādo snia lata est cōtra absentem ex necessaria causa deneganda est dicta actio, quod intellige, vel ipso iure , vel per viam restōnis habita distinctione scientiæ , & ignorantiæ impedimēti de quo dixi.Si autem petatur officio iudicis executio sniæ,tūc non debet fieri executio : vt ibi dr in secunda parte alternatiuē.quod intellige eodem modo seruata distinctione sciæ, & ignorantiæ impedimenti de qua dixi. ¶ Tertius fuit intellectus , ꝙ in §. Marcellus. audiatur pet viam restōnis,de quo tangit Innoc.in d. c.cum i iure.& ēt gloss. in d.§.Marcellus.sed communiter hæc non tenetur : qa tunc non esset dña inter scientem,& facientē falsas allegationes,& ignorantē, cuius contrarium vr velle lra ibi · vt etiam gl.tangit. ¶ Quartus fuit intellectus quem tetigit Innocen.i d. c.cum i iure . quòd ibi audiatur per uiam appellationis.sed certè iste intellectus diuinat, nec cōmuniter tenet.¶ Quintus fuit ualde notabiliter Ang.si esset uctus.i d.§.duo fratres.ubi dicit , ꝙ in §.Marcellus. snia erat nulla : qa lata ex falsis allegationibus sciēter factis contra absentē , & executor datus ad executionē sniæ debet admittere exceptionem prædictam si opponatur contra sniam , non ad finem ut prouuntiet sup illa.sed ut se informet , & remittat ad superiorē.s.eo. decreto,& ubi allegat, quòd absens fuerit ex necessaria,& probabili cā ille,q est cōdēnatus,& opponat ut

dicta exceptio poterit executor illã admittere : & sup
illa pronuntiare:nec habebit necesse ad superiorẽ re-
mittere : & sic intelligit quod habetur in ver.paulus.
iuncto dicto ver.marcellus . & demũ subdit & ꝑ hoc
intelligit.§.marcellus.tu q̃ nunquã intellexisti est sin-
gularis & peregrinus casus secundũ eum.Sed aduerte
quia iste intellectus non videt̃ bene ibi ꝓbari si litera
bene ponderet̃.nã vt patet ex illa & maxime ex prin-
cipio appellat ibi prætorẽ sententiantẽ,& deputatum
ad executionẽ appellat iudicẽ super executione datũ.
& ideo nõ põt dici ꝙ in ver.paulus.loquatur de execu
tore:quia loquitur de prætore.& sic de Episcopo sen-
tentiante.vnde põt intelligi qñ forte ipse executor re
misisset negotiũ ad ipsum prætorẽ sentẽtiantẽ. vt etiã
sensit Bart.in l.à diuo Pio.in prin.ff.de re iudi.& facit
quod no.Inno.s̃.eo.de cetero . Item potest intelligi ꝙ
addat nouum casum eodẽ modo quo superius dixi.&
sic nõ videt̃ intellectus. Ang.ꝓcedere,nec videt̃ pro-
bari.Aduerte tñ quia Hosti.s̃.eo.qd̃ ad cõsultationẽ.
dicit ꝙ qñ opponit̃ exceptio nullitatis cõtra sentẽtiã
non debet admitti nisi notoriè constet de illa ꝑ con-
fessionem.& sic intelligit.§.marcellus . vnde reprobat
glo.ibi q̃ videtur velle ꝙ probatio possit fieri ꝑ testes,
sed certe opi.Host.non videt̃ bona per illũ tex.dum
dicit fuerit approbatũ.nã confessio non est ꝓpriè pro-
batio : sed ꝓbationis releuatio.vt voluit Ioã.And.sup
rubr.s̃.de proba.& Cy.in l.actor.C.de proba.& ideo
videt̃ quòd intelligi debeat de ꝓbatione etiã per te-
stes.vt ibi voluit gl.quæ cõmuniter tenetur.vnde ipse
Hosti.& aliter dixit supra dicto c.quod ad cõsultatio-
nem.videlicet ꝙ sibi ꝓponat̃ exceptio nullitatis tunc
executor debet audire vt se informet:& referat supe-
riori & interim supersedeat executioni. Si aũt propo
natur exceptio per quã sententia veniat rescindenda,
tunc potest audire si vult:sed non cogitur imo potest
exequi si vult.& sic intelligit qd̃ habet̃ supra eo.dece
tero.sed certe hæc solutio etiã non videtur bona.ꝑ id
qd̃ habetur in l.penul.de confes.vbi etiã si ꝓponatur
exceptio per quã sentẽtia veniat rescindẽda,ꝙ poterit
executor adire si vult non vt pronuntiet:sed vt referat
superiori:sed si non vult non cogitur:sed põt exequi.
sed certe hæc solutio videtur cõtra dictũ.§.marcellus.
vbi ponitur ꝙ sui natura importat necessitatẽ l.iij.cum
ibi no.C.de pign.Nam dicit ꝙ executor talẽ querelã
debet admittere.ad idẽ etiã c.decetero.supra eo.ponit
verbũ oportebit,ꝙ sui natura etiã necessitatẽ inducit:
& ideo hæc solutio non videtur vera . Inno.in c.cum
internn verbo de mandato,de offi.delega.dicit quòd
quando opponitur exceptio nullitatis quæ prouenit
ex defectu fundamẽti.potestatis illa debet admitti in
executione. & idem si dicatur sententiã latam contra
absentem ex probabili & necessaria causa , quia etiã
tunc si allegetur nullitas debet admitti.& idem quan
do executio cõmissa est pari : puta alteri ordinario in
cuius iurisdictione sunt res:sed vbi executio,sed cer-
te iste intellectus non videtur bonus ꝑ ea quæ haben
tur in.§.Marcellus.secundũ cõmunẽ intellectũ:secun
dum quẽ patet ꝙ etiã si allegetur nullitas contra sen-
tentiam latam cõtra absentẽ ex voluntaria causa ni-
hilominus videt̃ admitti ꝑ executorẽ saltẽ vt referat
superiori supra eo.decetero. forte tamẽ Ang.ex dictis
Inno.in dicto c.cũ in iure.sumpsit suã opinio.inquan
tum dixit in.§.duo fratres.qd̃ si opponit̃ nullitas con-
tra sententiã regulariter executor nõ admitit illã, vt
sup ea pronuntiet.sed super ea referat superiori.fallit
secundũ eum qñ allegatur nullitas contra sententiã
latam cõtra absentẽ ex necessaria & probabili causa:
quia tũc executor poterit admittere talem exceptio-
nem & vt sup illa pronuntiet per id quod habetur in
l.si prętor.in ver.Paulus.ff.de iudi.& sic erit casus pe-
regrinus & singularis.in quo inferior infringet sentẽ-
tiam superioris. sed certe iste intellectus non videtur
probari in dicto versi.Paulus.ꝑ ea quæ superius dixi:
& est etiã contra regulã vulgatam : quia inferior non
debet rescindere factum superioris l.minor aũt magi
stratus.ff.si mino.& supra de maior.& obed.cum infe
rior. vnde verius videtur qd̃ no.Inno.vlti.in c.decete
ro supra eo.videlicet ꝙ si opponat̃ exceptio nullitatis
siue alia exceptio q̃ posset opponi cõtra sententiã per
quã sententia veniat rescindenda,quòd executor de-
bet illam admittere vt se informet & referat superiori
nõ vt pronũtiet & hæc videtur vera & cõmunis opi.
per ea q̃ habẽtur in dicto c.decetero.& in l.penulti.ff.
de cõfessis.licèt alias opinio.etiã ponit Inno.in prædi-
cto c.decetero. & de materia ibi dixi . & in dicto c.qd̃
ad cõsultationẽ . & etiã in.§.duo fratres.& in l.à diuo
Pio.in prin.ff.de re iudica.vbi etiam per Bart.& adde
his quæ dixi.s̃.in casibus in q̃bus exceptio perempto
ria potest obiici post sententiã . de quibus in l.j.C.de
iuris & facti igno.poterit etiã tunc retractari sentẽtia
sine appellatione & sine restitutione.vt etiam no.glo.
in l.j.C.senten.rescind.nõ pos.vbi bona gl.¶Itẽ præ-
dicta vera in sententia diffinitiua.sentẽtia vero decreti
sem ꝑ est nulla si interponitur ex falsa causa l.j.§.hæc
verba.ff.ne vis fiat ei . & l.cum vero.§.subuentũ.ff.de
fideicõmis.liberta.& per Inno.de dilatio.præterea . &
per Bart.in l.si is ad quem.ff.de acqui.hær.& no.bene
prædicta ex quibus habes plenariè intellectũ l.si præ-
tor.&.§.Marcellus . cũ sequen.ff.de iudi.¶In gl.iure.
ibi vna est via.sed certe ibi loquitur in indiuiduis quę
sunt indiuidue l.ii.§.i.ff.de verb.obl.& sic melius vi-
23 detur facere ꝙ sequitur.¶ † In ea.glo.ibi : nec probat
possessionẽ.hoc verũ quando apparet alium possidere
quam percipientẽ possessionem : aliàs in dubio bene
probaret. vt no.Bart.in l.quãuis.§.j.hic allega.& facit
quod habet̃ in l.Pomponius.ff.quibus modis vsufru.
amittatur.& sic hæc solutio nõ videtur perfecta. vnde
glo.in ver.quia alia est ꝑceptio, videtur sentire aliam
solutionẽ:videlicet quod diuersum est ius percipien-
di pensionẽ à iure præsentandi. & ideo ex possessione
vnius nõ infertur ad possessionẽ alterius. cum de sepa
ratione non fiat illatio.infra qui filij sint legiti.per ve-
nerabilẽ . & l.fi.de calum.&.C.de donat.inter virum
& vxor.l.si maritus.& l.Papinianus exuli.ff.de mi.sed
certe ista solutio non videtur perfecta:quia licèt iura
in se sint diuersa si sub vno iure vniuersali seu gene-
rali contineantur videnẽ habere quandã connexitatẽ
seu contiguitatẽ ad inuicẽ . vt voluit Inno.j.de capel.
mo.& ideo videtur ꝙ acquiret possessionem vnus ani
mo acquirendi totum . totũ appareat , vt voluit Inno.
in dicto c.dilectus.vnde glo.in ver.& per talem.forte
voluit sentire aliam solutionẽ : videlicet ꝙ perceptio
pensionis naturaliter nõ includitur sub iure patrona.
sed alia iura includuntur. de quibus no.in c.nobis.de
iure patro.sed accidentaliter põt contineri si forte ex
accidenti cõstitutus fuit census ipsi patrono in funda-
tione beneficii : & ideo per acquisitionẽ possessionis
iuris percipiendi pensionẽ nõ acquirit̃ possessio iuris
patro.quo ad aliud.& hęc est no.solutio per quã imi-
tantur dicta Inno.in dicto c.dilectus. vel potes dicere
extra gl.ꝙ hic alius erat in quasi possessione iuris præ-
sentãdi.l.ipse Bertold.ideo licèt q̃s acquirat possessio-
nem iuris ꝑcipiendi possessionẽ non per hoc acquiret
possessionẽ p̄sentãdi in qua est alius.facit qd̃ habet̃ in
dicta l.quoties via.ff.de seruit.tñ ꝑ acquisitionẽ partis
non acquirit̃ totũ.l.j.§.iul.cũ ibi no.ꝑ Bar.ff.de itine.

actuq; priua. sed certè hoc dictũ videt̃ intelligendũ,
& limitandũ ſm nota.per Inn.in pręalle.c.dilectus.&
per hoc qd̃ voluit gl.in ver.& ꝑ talem.¶ In glo.fi.ibi:
excipit ius patro.& sic voluit gl. ꝙ ideo non transiue-
rit ius patr.in casu isto,quia expresse fuit exceptũ, sed
certè ista solutio diuinat,& violat literam. quia nihil
de hoc dicit.& ideo gl.j.in verbo. sed alia ratio,ponit
ſm intellectũ,qui cõiter tenet̃ videlicet, qd̃ aliud est
in creditore in quẽ non transit ius patro. ex obligatio
ne gñali,seu vniuersali. Aliud aũt in emptore, & feu-
datario,vel emphyteuta.& sic aliud est qñ res sub eu-
ius vniuersitate est ius patronatus obligat̃ aliquid qñ
aliter alienatur.& quæ sit ratio diuersitatis. tangit̃ hic
in gl.q̃ ponit plures rationes, vt patet in ea,& iste se-
cundus intellectus cõiter tenet̃.¶ In ea.gl.ibi:hoc cõ
uenerit.hoc vr̃ esse falsum,per ea,quæ hñr in l.credi-
24 tor cũ pignus.ff.de pign.act. vbi apertè dr̃ quod † cre
ditor cui pignoratur fundus vtitur seruitute debita ip
si fundo:ẽt si hoc non ꝯuenerit: imo qd̃ plus est si nõ
vtatur.& per hoc perdatur seruitus imputatur sibi. vt
ibi patet.nec ob.l.sed an vix.allega.in gl.quia ibi non
dr̃ ad id qd̃ glo.alle.sed dr̃,ꝙ potest conueniri,ꝙ credi
tor qui habet fundũ vicinum fundo debitoris cui de-
betur seruitus per alium fundũ potest conuenire eum
debitore,ꝙ possit vti seruitute donec soluatur sibi de-
bitũ,& ideo melior vr̃ ratio præcedens,& illa quæ se-
quitur. ¶ In ea.gl.ibi.l.ei qui fundũ.sed intellige illã.
legẽ prout no.co.ti.in l.quoties. qa licèt esset inutilis
respectu præsentis partis,tñ non erat inutilis respectu
futuri.vt ibi nota.¶ In ea.gl.ibi:bene trãsit eũ vniuer-
sitate,supple,qñ alienatur non qñ obligatur ne cõtra-
dicat his,quæ superius dicta sunt.¶ Et adde ẽt inquã
tum glo.s̃.dicit,ꝙ soluto pignore omnia iura tollunt̃,
supple,quæ ꝓcedunt ab ipso creditore. vt patet ex iu-
25 ribus alleg.in gl.¶ † Extra glo.tangit hic Inn.an ad-
mittatur hęc petitio,peto electionẽ per pręsentationẽ
meã cõfirmari,& electionẽ,vel præsentationẽ aduer-
sarij cassari.nam quidã dicunt,ꝙ nõ ex eo,quia si pro-
baretur aliquid per qd̃ electio aduersarij esset cassan-
da,etiã dato ꝙ nihil probaret̃:per quod sua esset con-
firmanda cassabitur electio illius contra quẽ probatũ
est ex quò principaliter id est petitũ. & sic quandoq;
si ille cuius nõ interesset: idest qui etiam aliàs nõ es-
set admittẽdus,ex quò nõ interesset.s̃.de ele.cum in-
ter.R.obtinebit cassationẽ electionis alterius, qd̃ vr̃
incongruũ.potes cõcludere cõiungẽdo dicta Inno.&
Host.qd̃ si dant̃ petitiones,& allegatur aliquid in pe-
titione:ꝑ quod sibi aliqd accrescit, seu patet interesse
ex eo,qd̃ petit electionẽ aduersarii cassari,& tũc peti-
tio est admittenda. verbi gratia. si qs petit electionem
suã cõfirmari, & illã aduersarij cassari tanq̃ factam de
hoie illiterato irregulari,vel criminoso.& sic de tali q̃
nõ potuit eligi. & ꝑ cõsequẽs electio de eo facta non
habet suã electionẽ impedire.nã tunc satis apparet in
teresse petere illã aduersarij cassari. iõ debet admitti
talis petitio. Idẽ si aliàs apparet de interesse,qa fortè
ille q petit est canonicus ecclesiæ:& sic interesset sua
qd̃ remoueat̃ ꝑlatus minus canonicè institutus in ec
clesia in qua ipse est canonicus.licèt electio de ipso ca
nonico facta nõ valeret.facit,ꝙ hr̃ de elec.statuimus.
& c.vt circa. in gl.q̃ incipit.quorũ interest, de elec.in
vj.& qd̃ no.Inn.j.de accu.sup his.quinimo nõ solum
canonicus,sed ẽt patronus,& parochianus cuiuslibet
ecclesiæ, vr̃ admittẽdus cõtra prælatũ minus canoni-
cè institutũ saltẽ ad denũtiandũ hoc superiori, vt talẽ
remoueat.facit,qd̃ l r̃.in c.ex parte.s̃.de test.& c.si qs
ꝑsbyterorũ.de rebus eccl.nõ alie.& xvj.q.vij.filijs.nã
etiã ad talem denuntiationẽ poterit superior inquire-
re.& etiã sine illa ex officio.vt infra de simo.licèt hel.
cum ibi no.¶ Si autem nõ apparet interesse petentis,
nec in petitione aliq̃d ponit ex quo appareat sua in-
teresse.vt quia simpliciter petit electionẽ suam confir
mari.& illã aduersarij cassari,nec apparet illũ esse cle-
ricũ ecclesiæ nec patronũ vel parochianũ.tunc si reus
opponit non debet admitti talis petitio per rationem
quã in principio tetigi. & plus sentiunt Inn.& Hosti.
quòd etiã hoc procedit siquis petit electionẽ suã con-
firmari & illam aduersarij tanquã factam de homine
illiterato vel irregulari si non subiungit.& ideo suam
per illam non impediri.quia etiã tunc non videt̃ bene
allegare interesse,quod est notandum.& ideo dicit ꝙ
reus etiam poterit petere quo iure petit cõfirmari. &
si dicat agens quod canonica:poterit reus dicere quia
multi sunt modi canonicę electionis scilicet per com
promissum,vel per scrutiniũ.Item quandocunq; quis
eligit iure suo poterit petere quod exprimat modum
canonicę electionis: cautior tñ debet esse secundum
eum quo ad secundã partem libelli in qua petit ele-
ctionẽ aduersarij cassari, vt quęrat causam quare de-
bet cassari:quia si dicat causam quæ tendat ad præiu-
dicium aduersarii:quia ad cõmodum agentis,vt quia
dicat qa est facta de homine illiterato, vel irregulari
ideo suã non debet impedire admitteret̃ petitio aliàs
repelleretur reo instante.¶ Si autẽ exceptio non fue-
rit obiecta,videtur ꝙ procedat petitio:& quia quòd si
apparet electionẽ aduersarii cassari debere quòd tunc
debeat cassari etiã si actoris non intersit,nec probaue
rit aliquid ꝑ quod sua debeat cõfirmari.arg.l.posthu-
mus.§.siquis ex his.ff.de inoffi.test.& qd̃ notat Inno.
de accusa.per his. vbi dicit ꝙ exceptio tua nõ interest
ante lit.contesta.debet opponi.pro quo bene facit di-
cta l.posthumus.licèt tamen electio aduersarii veniat
cassanda:nõ tamen cõfirmabitur sua,nisi doceat qua-
re sit confirmanda; supra de rescrip.olim. ad fi.& per
prædicta etiã potest inferri an procedat talis libellus:
peto 100.ex causa mutui.nõ obstante pacto de nõ pe
tendo vel sententia lata contra me. Nam Inno.hic
finaliter concludit ꝙ sic.dum tamen aliquid exprima
tur ꝑ id quod appareat aliquid accrescere ipsi actori:
vt qa non obstat pactũ de nõ petendo quia factũ fuit
per metum: vel non obstante sentẽtia contra me lata
quia fuit nulla, aliàs autẽ non deberet recipi libellus
cum adiectione ꝑdicta.non obstante pacto de non pe
tendo.vel non ob.sentẽtia cum talis adiectio sibi non
habeat prodesse: sed potius nocere,melius tamẽ esset
simpliciter petere centũ ex causa mutui. & si excipe-
retur de pacto replicaret de metu illato. & similiter si
excipiat̃ de sentẽtia replicaret de nullitate. per nota.
per Inno.in c.fi.s̃.de libel.obla.& vt dicit Inno.in d.c.
fi.cautius est tacere ius aduersarii in libello.& de ma-
teria in Specu.de elec.§.j.versi.si non duc.& facit etiã
ad materiã supra de offi.deleg.cum contingat.

N causis. Papa in sentẽtiis quas
profert ordinẽ iuris ser
uat.h.d.primo ponitur dictũ.secundo
ratio.tertio exceptio. secũda ibi:cũ in
similibus.tertia ibi nisi.¶ Nota qd̃ alij
iudices tenentur sententiare in simi-
libus negotiis secundũ quod Papa in similibus sen-
tentiauit.¶ Nota Papã non debere sine causa dispen
sare.facit qd̃ habetur.j.de pręben.de multa circa finẽ.
& in c.non est.j.de voto.¶ In gl.j.ibi:in corpore iuris
claudatur.nam tunc facit ius nisi ex tenore eius appa
reat quòd inducat ius locale vel speciale. facit quod
habetur in l.non plures.C.de sacrosan.eccle. idem di
cit Hosti.si sit lata cum causæ cognitione & partibus
præsen-

præsentibus. quia tunc ēt interlocutoria facit ius, &
seruari debet pro iure per.l.fi.C.de leg. sed glo.hic &
cōiter legistæ intelligunt illā legē in diffinitiua.& sic
non hēt locum interlocutoria. & in diffinitiua cōclu
de,qd̄ si est inserta in corpore iuris multofortius facit
ius cōe,quam interlocutoria nisi tenor eius repugnet
per id quod hēt in d.l.non plures.¶ Si autem non est
incerta in corpore iuris,tūc si est lata cum cāæ cogni-
tione partibus præsentibus facit ius. & ita intelligat
h c.& l.vlti.C.de legibus. secus si lata sit sine causę co
gnitione,vel altera parte absente:arg.l. qui repudian
tis.ff.de inoffi.testa. per id quod habetur in dicta l.fi.
C.de leg.idem intellige quando ipsa diffinitiua lata
cum causę cognitione partibus pręsentibus,& pręter
ius.Si autem esset contra ius cōe nō deberet trahi ad
consequentiam.quia correctio iurium est euitanda.l.
præcipimus.C.de appel. & prædicta in sententia Pa-
pę.sententia autem inferioris a Principe etiam diffini
tiuè lata causa cognita partibus præsentibus non fa-
cit ius nisi inter ipsos litigātes, & super eo super quo
est lata.l.nemo.C.de sententijs.& s̄.e.cum inter uos.
quia nō exemplis,sed legibus est iudicādū.d.l.nemo.

SUMMARIUM.

1 *Delegatus non potest sine causa sufficienti recusari.*
2 *Exceptio recusationis est proponenda ante lit.contest.*
3 *Literæ secundæ si non faciant mentionem de primis, vel de priuilegio per primas concesso, vel de processu habito per illas non valent.*
4 *Sententia secunda,quæ fertur contra primam,quæ est nulla valet.*
5 *Electus in Abbatem non vocatur Abbas ante benedictionem.*
6 *Suspicionis exceptio potest intra viginti dies proponi.*
7 *Iudex,an possit recusari post præstitam satisdationem de iudicio sisti.*
8 *Sententia in causa matrimoniali non transit in rem iudicatam,nec in alijs vbi vertitur periculum animæ.*
9 *Exceptio peremptoria scienter,& dolosè omissa in causa principali nō potest opponi in causa appellationis.*
10 *Sententia secunda contra primam,an valeat.*

a INter monasterium. Tenet[a]
secunda sententia diffinitiua lata con
tra primā si de prima non fuit exceptū
nec appellatum a secunda.h.d. s̄m le-
cturam quā ponit vltima gl. & s̄m le-
cturam Io.ad[d]i deber si de prima dolose,& sciēter nō
fuit exceptū:& an hæc additio procedat,& sit necessa
ria tāget cū gl.fi.& diuidetur in quatuor partes.in pri
ma ponit thema decisum.in secunda . cām diffinitio-
nis.in tertia soluit obstaculum.in quarta diffinit. Se-
da ibi:cū cōstiterit.tertia ibi:n̄ obstat.quarta ibi:factū.
1 ¶†Not.ꝙ etiam delegatus non potest recusari nisi cā
recusationis sufficiens allegetur,& probetur. de quo
s̄.de offic.deleg.suspicionis.& hoc de iure canonico .
sed de iure ciuili sufficiat allegare iudicem delegatū
suspectum āt si aliter non probetur aliqua causa suspi
tionis,ut legitur,& notatur in l.apertissimi.C. de iud.
ordinarius autem de iure ciuili non recusatur: sed po
test peti associari in auth.si vero contigerit.C.de iudi
ciis sed de iure canonico bene potest recusari.j.titu.j.
2 cum speciali.¶†Nota,ꝙ exceptio recusationis tāquā
dilatoria est proponenda ante lit.contesta.¶Nota, ꝙ
vbi quis non proponit dilatoriam ante lit.contesta.vi
detur tacitè illi renunciare:quod intellige nisi de no-
uo superuenerit post lit.contestatio.supra,de offi.de-
3 leg.insinuante. ¶†Nota,ꝙ vbi secundæ literæ non fa
ciunt mentionem de primis,vel de priuilegio per pri
mas concesso,vel de processu habito per illas non va
lent.facit quod habetur.supra,de rescriptis. cæterum.
& c.dilectus.el.ij.& j.de cohabita. cleric. & c. mulier.
4 super eo.¶†Nota,ꝙ secunda sententia,quę fertur cō-
tra primam,quæ est nulla valet:vt hic patet secūdum
vnum intellectum.& idem etiam si prima erat valida.
si secunda fuit lata in diuersis instantijs, & nō fuit pri
ma ostensa scienter,& dolose.vt hic colligitur secun-
dum alium intellectum.& idem si aliàs nō fuerit ostē
sa secundum alium intellectum. de quo tangetur cū
glo.fin. & tangetur etiam in l.j.C.quando prouocare
non est necesse.¶Nota illud vulgatum, quòd sub prę
textu instrumentorum nouiter repertorum nō debēt
lites instaurari.¶ No.argumen. Abbatem benedictū
a Papa.de hoc.c.per tuas.supra, de maio. & obedien.
5 ¶†Nota electum in Abbatem non vocari Abbatem
ante benedictionem,sed electum. & sic uidetur bene
dictio dare nomen Abbatis : sicut & consecratio dat
nomen Episcopi per paleum nomen Archiepiscopi ,
supra,de autoritate, & vsu pallei.c.j.de transactio.c.ii.
Hostien.tamen tenuit contra. per id quod habetur in
c.j.supra,de supplen.negligen.prælato.& j̄.de accusa.
meminimus.in quibus patet quòd ante benedictio-
nem notatur quis Abbas.¶Nota, ꝙ vbi aliquid fit ꝑ
quod potest alicui præiudicari vtile est protestari , fa-
cit.vij.q.j.Pontifices.& supra,de supplen.neglig.præ-
lato.c.ii.ad finem.¶ Not.ꝙ Papa etiam per proprium
factum nō intendit alteri præiudicare,neç iuri episco
pali detrahere . quod procedit etiam si Episcopus sit
schismaticus.de elect.quia diligentia. & facit etiā qd̄
habetur.in c.super eo.de officio delega.j̄.de confirm.
vtili.vel inutil.c.fin.¶In glo.i.ibi:sancti Antonii:In-
nocen.dicebat sanctæ Annæ : sed cōiter sancti Anto.
b & sic glo.videtur melius dixisse. ¶ In glo.iudicium b
ibi:quod primo inquiratur de suspicione : melius di-
xisset de falsitate rescripti.nam hoc melius adaptatur
ad præcedentia.¶ In eadem gl.ibi argum.contra.si ha
bes argu.contra.solue quod ibi post lit.conte. super-
uenit iusta causa recusationis.hic autem ante lit. con
testa. compettebar,aliqui tamen non habent verbum
contra. ¶ In eadem glo. in fine.& sic residet glo.cum
opinio.Tancre.& illam etiam sequitur Innoc.hic &
Bartol.in l.quidam consulebat.ff de re iudica.dicitta
meo ibi,quòd si simul proponeretur alia exceptio cū
exceptione recusationis : quòd secundum ordinem
intellectus intelligitur prius proposita exceptio recu
sationis.argum.l.talem.ff.de hęred.instituen.& l.ij.§.
sed si ita.ff.de vulgari & pupilla.sub.dicit tamen quòd
tutius est,quòd etiam ex ordine prius proponatur ex
ceptio contra iudicem.nec obstat huic opin. quod di
citur in l.non videtur.ff.de iud.vbi dicitur, quòd non
videtur in iudicem consentire:qui postulat sibi edi ge
nus actionis:id est petit sibi libellū offerri: quia aliud
est petere libellum sibi dari,vt possit deliberare. aliud
excipere,seu exceptionem opponere dilatoriā : quia
primo casu nil agit per quod videatur cōsentire in iu-
dicem.secundo sic:quia tacitè videtur petere pronun
tiari super illa.¶Item non obst.authē.offeratur.C.de
lit.contesta. canonizata.iii.q.iii. inquantum ibi dicit
6 quod exceptio † suspicionis potest intra viginti dies
proponi:quia debet intelligi illud verum : nisi aliter
ante fuerit renuntiatum huic exceptioni tacitè , vel
expresse.¶Quod videtur fieri procedendo coram ip-
so,vt coram iudice. per quòd dicebat Inno. quòd pro
ponens exceptionem dilatoriam contra procuratorē
aduersarii non poterit iudicem recusare: quia propo-
nendo dictam exceptionem videtur petere super illa
pronuntiari.& per consequens tacitè in iudicem con
sentire . sed si actor proponit exceptionem contra
procuratorem rei . & idem procurator recuset iudi-
cem bene potest hoc facere : quia tunc ille qui re-
cusat,non eligit iudicis sententiam super exceptione
alia:sed aduersarius cui habet inuitus respondere , &

a Tenet idē summar. hic d. Ab. Et si quæres verū impetrans literas ad secūdos iudices de processu habito corā primis iudicib. teneatur facere mentionē. vide hic distincte do. Hēr. Boye. & do. feli. in prin.c.
b In gl. iudicium. Sup tota ista gl.vide do. Abb hic in ii.col.versi. quæro hic. & adde Roma. consil. 269 & addi.do.Hēr. Boyc. in i. col.

iudicium reddatur in inuitum.l. inter stipulantem.§. j.ff.de verbo.obliga.¶Item non obstat præallega.au then.offeratur. inquantum vult† iudicem posse recusare
7 post præstitam satisdationem de iudicio sisti quia illa satisdatio habet in se tacitam conditionem annexam de stando in iudicio.si & inquantum de iure stare debeat,& pro opi.Tancre.allegat etiam Bar.l.fina.C.de exceptio.inquantum ibi dicit,quòd in initio litis debet recusatio ꝓponi.l. ad idem & allegà.l.& si susceperit.ff.de iudi.Alij vero dixerunt, ꝙ indistinctè pôt opponi vsque ad xx.dies per præalleg.auth.offeratur. & tangitur per gl.iij.q.iij.offeratur. facit, quod habetur, in regu.indulrum. de regu.iur.in vj.sed certè ad illam auth.potest responderi superius. Alij vero dixerunt, vt Iaco.de Albori.& Abbas. & etiam Guil.in Spe.de dilatio.§.nunc videamus. circa fi.quòd semper vsque ad lit.cõtest.potest opponi, per id,quod habetur.in l. nemo.C.de iurisdi.om.iud.& dicta l.apertissimi.in q bus videtur calus, saluo,nisi fuisset datus alius terminus ad dilatorias proponendas secundum ea quæ hñr §.de exceptio.pastoralis,quia tunc post lapsum termi num et ante lit.contesta. non posset opponi nisi in ca sibus ibi positis,nec obstat præallega. authen.offerat. quia ideo ibi dicit de viginti diebus.quia post.xx.dies debet lis contestari.vt ibi patet. & ideo ci debeat ante lit.contest.proponi hoc respectu dixit, ꝙ debet ante viginti dies proponi.Io.An.dicit hic, ꝙ omnis exceptio per quam negatur quem esse iudicem, puta,vt quia dicatur rescriptum impetratum ab excõmunicato,vel iudicem esse publicè excõmunicatũ,vel alia similis præcedit naturaliter: & ꝓcedere debet exceptio nẽ de suspecto. vt etiam voluit gl.hic in ver.præterea videtur. & ideo proponendo talem exceptionẽ ante exceptionem de suspecto non videt in iudicem consentire quominus postea posset recusare. nã si non est iudex nõ est necesse alia recusatione.vtile tamẽ esset etiam tunc protestari saluam esse exceptionem recusationis, licèt non sit necessarium.¶Si autẽ obijciat alia exceptio per quã nõ negatur iurisditio. puta si opponatur exceptio excommunicationis contra actorem.non tamen dicatur, quòd fuerit excõmunicatus tẽꝑore impetrati rescripti. vel forte obijciat exceptio contra procuratorem:vel alia similiter,tũc dicit,quòd istas ꝓcedere debet recusatio.& sic exceptio de suspecto.facit, quod no.in Spec.de exceptio.§.viso.ver.potro.videtur tamẽ sentire, quòd etiam si dictæ exceptiones proponunť ante illam de suspecta. quòd non impediatur postea proponere exceptionem de suspecto vnde ante factum cõsuluit tenendam opinio.Tancre. vel saltẽ, quod fiat protestatio exceptionis de suspecto,& ita et consuluit Spe.in tit.de recusa.§.si autem. sed post factum videtur tenere cum opi.Phi.& Spec. videlicet, quòd vsq; ad lit.côte.possit ꝓponi nisi fuerit alius terminus datus ad proponendas dilatorias.& pro ista opinio.videtur calus.in d.l.nemo.& l.apertissimi.superius alleg. & sic videtur etiam ibi sentire gl. & etiam gl.in l.sed & si susceperit.ff.de iud.& ꝓ hoc etiam tex.iste.dum dicit, quòd ante lit.contre.ingressum debet opponi. & sic ante lit.contest.nam per lit. cõtest.ingressus est initium iudicij. supra de offi.dele. super qõnũ.§.j.& in auth.de litigiosis.§.ad excludendas. colla.viij.& istam opi.etiam sequitur do.Ant.qa cõiter dici consueuit, quòd vsque ad lit.contest.ꝓponi possent dilatoriæ.vt plenè no.supra de excep.exceptionem.& C.de prob.in l.exceptionẽ, & sic et debet intelligi.l.fin.C.de excep.& tõ et ista exceptio recusationis tãquã dilatoria poterat ꝓponi vsque ad lit.contc.nec ob.rõ Tancre.& sequacium,qa licèt ꝓponendo aliã exceptionẽ videatur consentire,quòd sup illa pronuntiet:non tñ vr̃ consentire super negotio principali.facit quod no.in c.super his.§.rescri. & cod.tit. c.fin.& in cle.j.eo.tit.Item non vr̃ irreuocabiliter consentire ante lit.contest.per id quod hr̃ in l.si conuenerit.ff.de iurisd.om.iud. & facit quod no.Iaco.de But. in l.ij.ff.de iudi.& Io. And.in addi.Spec.in tit.de competenti iudi.adirio.§.j.super versi.sed quid erit.vbi cõcludit, ꝙ licèt aliqui actus fiant coram iudice ante lit. contest.per quos videantur partes in iudicem consentire,& eius iurisdictionem prorogare.tamen de duobus erit alterum,vel quòd erit prorogata:sed reuocabiliter,vt sic possit habere locum pœnitẽtia vsq; ad lit. contest.per dictam.l.si conuenerit. vel si dicatur prorogationem non esse factam si sequatur postea contestatio fingeretur retro fuisse iudex. vt sic valeant illa, quæ gessit ante lit.contest. & sic eodem modo in proposito vr̃,ꝙ licèt proponẽdo aliã exceptionem videatur tacite consentire.Intelligitur tamen reuocabiliter consensisse,ex quo lis non est contesta.& ideo poterit postea proponi exceptio de suspecto.& hęc opinio vr̃ verior de iure.tamen ante factum cõsulendum est seruari debere opinio.glo.& Tancre.iuncto eo quod dixi post.Io.And.& quod voluit glo.in ver.præterea vr̃. & sic patet ꝙ opi.Inn.Bar.qui sequitur opi.gl. & tamẽ de iure non procedit:licèt ante factum tutius sit illam seruare in modo practicandi. vt superius dixi in gl.de priuile.in fine.Inno.hic dicit non esse faciendam vim an facta fuerit mentio de priuilegio,vel non. Hostiẽ. contra per istum text.salua vtramque opinio. quia si est priuilegium,inducens merè exceptionem peremptoriam non est necesse facere mentionem de illo sicut nec de alia peremptoria. vt io c.j.de lit.contest.in vj.secus si inducat dilatoriam: vt quia habet clausulã derogatoriam ad rescripta.vt conuenit dici in c.cum
a ordinem.de rescrip.¶In gl. de processu.* in fine. sed an sufficiat facere generalem mentionem de ꝓcessu. videretur ꝙ sic.quia forte prolixitatem actoris nõ bene posset continere pergameum. Host. dicit hoc esse arbitrarium,sufficit tamen,& est necesse, ꝙ fiãt expresse in principalibus articulis.de rescriptis.eum dilecta.& de procura.in nostra.§.fin.& de ordinationib. supra.eo.cum olim.& de iudicijs,& litigãtibus, & de rebus de quibus agitur.supra,de dolo,& contuma.in c.ex literis.¶In glo.habita.aduerte,quia gl.in effectu voluit, ꝙ duplex posset esse expositio.vna ꝙ ista verba post habita sint duæ dictiones.s.post & habita: & tũc est sensus,& debet exponi post: id est postea habita.i. uisa,& quod subdit cõtrarium statuissent,intellige.s. eius quod statuerunt.Alius est intellectus, ut sit tota una dictio.& sic exponetur prohibita:id est reiecta:& tunc dum dicit contrarium statuissent,intellige:id est contra ipsam sñiam statuissent.qa erat nulla. ut dr̃ in gl.præcedenti.non aũt tunc intelligas,quod tunc statuissent contrariũ eius qđ statuerunt. & ista est mens gl.in effectu.¶In gl.pen.in fine.quasi uelit glo.quòd si essent instrumenta nouiter facta per illa bene posset tolli sententia.nam potest nouari actio descendens ex sñia & transfundi in stipulatione.l.minor annis.xxv.ff.de min.¶In glo.fi.ibi negotio publico.hoc tñ casu per uiam restitutionis in integrum retractatur prima sententia.l.imperatoris.alle.in glo.& idem dicit ibi gl.in pupillo,& ecclesia.sed Ioan.hic dicit cõtrarium in ecclesia per id quod hr̃.j.c.proximo. sed cõiter tenetur gl.Accur.per id quod hr̃.in auth. de non alienan.§.si minus.coll.ij.& quia iura ecclesiarum etiam dicãtur publica.l.j.§.ius publicum.ff.de iustit.& iure.& regulariter æquiparantur ecclesia, & Respublica. l.final. C.de

a In gl. de processu,vi de postilla. j. supra in prin.c.

C.de sacrosanctis eccle. & voluit etiam satis glos.s.in versicu.item iure minoris.& etiam j.in versic.benefi-
8 cium restitutionis.¶† In ea.glo.ibi:vbi vertitur peri-
a culum animæ.[a] nota diligenter glo.quæ vult, q nedū in causa matrimoniali.sed etiam aliàs.vbi vertitur periculum animæ non transit sententia in rem iudicatā idem voluit glo.xxxv.q.ix.in summa.& facit,quod dixi.s.eo.consanguinei.& c.cum Bertoldus.& nota bene ex glo.multos casus in qbus sententia contra sententiam tenet,alios casus potes etiam colligere, p ea, quæ dixi.in d.c.cum Bertoldus.super glo.sufficienter. & de materia etiam tangam in fine glo.¶ In ead.glo. ibi Io.dixit.Nota diligenter singularem opinio. Ioan.
9 qui vult,q in causa † appellationis non possit opponi exceptio peremptoria scienter,& dolosè omissa in cā principali. & illam videtur sequi Hostien.per id, qd habetur.in c.exceptionem.s. de excep.per locū a speciali:qa si est speciale ibi in exceptione excōmunicationis,quod illa scienter, & dolosè omissa possit proponi.secus videtur in alia, tamen gloss.hic non tenet istam opinio.vt statim sequit.in gl.nec obstat illa decreta.exceptionē,quia ibi loquit in exceptione dilatoria:quæ post lit.contesta.regulariter non potest opponi. fallit in exceptione excōmunicationis quæ potest etiam opponi: condemnabitur tamen in expensis opponens si dolosè omisit. sed nos loquimur in peremptoria quæ sui natura potest opponi quandocunq; ante sententiam,ante conclusionem in causa. & ēt post sententiam in causa appellationis. in c.cum Ioannes. de fide instru.& l.per hanc.C.de tempo.appel.& ideo etiam si dolose omisit opponere in causa pcincipali, videtur,q nihilominus possit opponi in causa appellationis.licèt fortè condemnari deberet in expensis. argu.eorum, quæ notantur in dicto.c.exceptionem. licèt possit dici,q ibi iudicium reddebatur retro nullū. vt ibi nota.hic secus. & sic videretur aliud esse in hoc casu.¶ Aduerte tamē,q vbi petitio esset generalis,& prosecutio esset specialis:& sententia generalis, quæ transiuit in rem iudicatam. licèt generalis sententia, tunc debeat restringi ad prosecuta. per id,quòd habetur. in l.licèt.C.de iudi.tamen videtur quod non obstet in dolose omissis. per id,quod habet. in l.de rebus.ff.de arbi.quæ reputatur singularis.& facit p hoc etiam ista glo.seu ista opinio,Ioan.An.tamen vbi sententia non transiuisset in rem iudicatam, & penderet appellatio, videtur quod non procedit ista opinio.Io. per id,quod dixi.licet Host.& do.Anto.videatur cum illa transire.sed verius puto, quod dixi.¶ In ea.gl.ibi, & talis appellatio nulla fuit.supple.quia facta ex causis friuolis,& frustratorijs manifestè.facit, quod habetur.in c.cum appellationibus. de appella.in vj.& censetur talis appellans esse contumax verus, nec videt citandus.de dolo,& contumacia. eum qui.lib.vj.& facit,quod habetur in clemen.vnica.eo.titu.¶ † In ead. glo.in fine.circa istam materiam,an sententia secun-
b da contra primam valeat,[b] an non,fuerunt variç opiniones:de quibus hic tangitur per glo.& per Io.A. An. & per legistas. in l.j.C.quando prouocare non est necesse. potes cōcludere,quòd aut prima sententia erat suspensa per remedium appellationis. vel restitutio. in integrum petitę,vel ratione supplicationis.& tunc clarum,q secunda tenet, licèt feratur contra primam. & probatur.in c.Raynutius, & Raynaldus.j.de testa. & supra de restitu.in integrum.c.tum ex literis. & ca. ex literis. & l.si quis aduersus.& aut.quę supplicatio. C.de precibus impera.offe.& ratio est, quia tunc dicitur sententia ferri contra primam sententiam: nec cōtra rem iudicatam.tunc staret regula,q sententia non valet.;Si autem sententia non erat aliquo remedio suspensa:.& tunc conclude, q aut prima sententia erat nulla, & tunc bene potest valere secūda.vt hic voluit glo.in verb.sententia.& etiam.s.in ver.item non potest.etiam in verbo habita.ratio, quia tunc non censetur sententia,seu res iudicata. ex quò est nulla.l.iiij.§. condemnatum.ff.de re iudi.aut sententia erat aliqua: & tunc non valet secunda lata in eadem instantia:& tunc non valet,ratio est, quia prima sententia finiuit instantiam, & functus est iudex officio suo. supra de offi.delega.in literis. ideo reperitur secunda tunc lata sine instantia,& per illum qui non habet potestatem, ex quò functus erat officio suo. ideo tunc est nulla.l. iudex.ff.de re iudica. Aut fertur secunda sententia in diuersa instantia: & tunc,aut prima fuit condemnatoria,aut absolutoria. si condemnatoria, tunc imputet sibi actor qui egit primæua actione.quod potuit facere,per id, quod habetur.in l.j.C.si plures vna sententia.& quod notatur. in l.j.C.de iudi.& quod habetur in l.duobus.ff.de exceptio.rei iud.ideo tunc valet secunda.quia tacitè videtur quodammodo renuntiasse primæ non petendo illius executionem. vt voluit Bu. in l.j.C.quando prouo.non est necesse. & quoǒ dixi proximè tenuit Guli.de Cu.in l.j.quando prouo.non est necesse. & gl.expresse.in l.duobus.ff.de excep.rei iudi.& idem tenuit Barto.in d.l.duobus.& dicta.l.j.& idem etiam ibi Butr.Bal.& Salycet.& sic est cōmunis opinio legistarum. & gl.hic etiam satis hoc tenere videtur.sed Io.An.hic videtur tenere contrarium.inquātum dicit non esse distinguendum inter condemnatoriam,& absolutoriam. & etiam quod vtroq; casu hic est,siue prima sit absolutoria, siue condemnatoria nō tenet secunda ēt in diuersa instantia, si prima sentētia non fuit allegata.dūmodo non fuerit scienter, & dolosè omissa:qa partes non videntur posse de iure consentire, quod secunda sententia feratur contra primā quæ erat aliqua,& transiuerat in rem iudicatam.p id, quod no.gl.in l.si diuersa.C.de transac.sed vt dixi gl. hic sensit contrarium. & expresse etiam tenet contrarium.in d.l.duobus.& sic etiam cōmuniter tenent legistę,vt prædixi. nec obst.gloss.in d.l.si diuersa.qa debet intelligi, quando vellent secundam sententiam ferri contra primam ex eadem instātia.qa tunc secūda ferēt sine instantia,& per eum q nō habet potestatem.qa iam functus est officio suo ferendo primā diffinitiuam.s.de offi.delega.in literis. & ff.de re iudi.l. iudex.vel secundum alios illa gloss.in l.si diuersa pōt intelligi,quando prima sententia erat absolutoria.secus si esset condemnatoria,ne contradicat.gloss.in d.l. duobus.& quia fauorabiliores sunt absolutiones,quā cōdemnationes,vel obligationes.l.Arrianus.ff.de ac. & obliga.& facit,quod habetur.j.de reg.iur.cum sint partium.lib.vj.& ff.de regu.iur.fauorabiliores.An tamen hæc differentia,an prima sit absolutoria, vel cōdemnatoria procedet.patebit ex sequentibus.Si autē prima sententia fuerit absolutoria. & tunc considera, quod aut potest se compati cum secunda condemnatoria. & sic non est illi directè contraria: quia primo fuit lata absolutoria pro reo contra quem agebat rei vendicatione. demum alio tempore, & in alia instantia lata est cōdemnatoria contra reum, & pronontiatum est rem meā esse, ubi prius in absolutoria fuerat pronuntiatum rem meā nō esse. nam utrunq; potest esse suo tempore, qa pōt esse, quod tempore absolutoriæ latę non erat mea.sed modo tempore cōdemnatoriæ est mea. & sic ratione diuersitatis temporis non sunt incompassibiles.nec omnino contrariæ: ideo tūc secunda ualebit,quia tunc in effectu non censetur secunda

[a] Animæ. super hac tota glo. vide d.Abb. in v. colū. ver. j. principaliter opono. nu. xvj. vbi latè materia istius glos.

[b] Snīa secunda contra primā lata an valeat, hāc qōnem prosequitur vsq; ad fin.c. & vide domi. Alex.in cōsil. xxiij. in iij. & ī vlt. col.in j.volu.& ī consi.xcv.in j. colū.in ij. volu.

cunda contra primam. sed potius diuersa ab illa. facit quod nota. & legitur. s. de testi. cum tu. & supra de fide instru. imputari. & de poeni. distin. j. periculose. C. de testi. auth. si dicatur. videtur enim tunc quodammodo cessasse causa primæ sententiæ. facit, quod habet. supra de tenu. post translatio. & l. ex ratione. ff. de excusa. tuto. glo. tamen in d. l. j. C. quando prouoca. non est necesse. sensit, quod in casu prædicto, quando primo pronuntiatur rem meã non esse. & secundo loco pronuntiatur eandem rem meam esse. & tunc censeantur dictæ sententiæ contrariæ. & ideo valebat prima, & non secunda per dictam. l. j. sed Cy. & Iaco. de Arc. & Bar. ibi. & etiam Io. An. hic. & do. Anto. non tenent in hac glo. illam. sed dicunt dictas sententias esse compassibiles propter diuersitatem temporis, & non esse contrarias. & hoc, quando simpliciter agens rei vendi. dixisset rem suam esse. sed glo. illa posset procedere, quando ex certa causa expressa in primo iudicio dixisset rem suam esse. & similiter ex eadem causa dicit rem suam esse in secundo iudicio. facit, quod habetur in c. abbate. de re iudi. in vj. Bal. tamen, & ipsum videtur sequi Saly. in dicta. l. j. videtur velle saluare gl. prædictam etiam prout iacet ex eo: quia semel pronũtiatum est rem non esse meã: sed alterius, non præsumitur dominium ab alio recessisse. si aliud non apparet. l. si ue possidetis. & quod ibi no. C. de prob. & facit quod no. s. de restitu. spolia. cum ad sedem. & ideo secundũ eum videt secunda sententia in qua pronuntiat rem meam esse contrariam primæ. sed verius credo dictũ Cy. & Bar. & Io. An. hic, quia licet sit præsumptio, quod ille qui fuit dominus non perdiderit dominium est verum, nisi alia præsumptio appareat in contrarium. nã vna præsumptio per aliam tollitur. vt j. qui filij sint legitimi. transmissæ. & l. diuus. ff. de restitutio. in integ. & ideo cum hic adsit præsumptio contra primam ex secunda sentẽtia lata, pro qua in dubio debet præsumi. supra de renuntia. in præsentia. & l. prima. ff. de re iudica. & l. j. C. de re iudica. ideo videtur quòd sententiæ secundæ sit standum. ex quo excusari potest a contrarietate ratione diuersitatis temporis. facit, quod habetur. in §. quibus. in prima constitutio. C. & in præallega. c. periculose. & in dicto. c. cum tu. Aut secunda sententia condemnatoria est omnino contraria primæ absolutoriæ. & tunc considera, quòd aut in secundo iudicio non fuit allegata prima sententia: aut fuit allegata. si non fuit allegata: & tunc aut scienter, & dolose fuit omissa, & tunc valet secunda, vt hic est casus secundum lecturam Ioan. & facit, quod habetur. in l. de rebus. ff. de arbi. Aut fuit scienter omissa: sed non dolose. & tunc secundum Ioã. And. secunda sententia non valet, per id, quod habetur per gloss. in l. si diuersa. C. de transactio. vbi ex consensu partium non potest fieri secunda sententia contra primam. & idem, & multo fortius si ignoranter fuit omissa secundũ eũ. ¶ Quidam tamen distinguunt, quia aut iudex sciuit primã sententiã latam fuisse. & tunc non tenet secunda. arg. l. si forte. ff. de offi. præsi. & j. de appella. si duobus. Aut ignorauit. & tunc teneat secunda sententia. argu. iurium præallegatorum. & istam opinio. tetigit Cyn. in dicta. l. j. sed Ioan. An. hic reprobat illam præalleg. l. j. quæ loquit indistinctè: & quia non est æquum, quòd beneficium ignorantiæ partis lædatur ex sententia iudicis. per quam potius deberet iuuari. argum. supra de rescrip. ex parte decani, nec ob. dicta l. si forte. & ca. si duobus. quia loquunt, quãdo procedit ille, qui iudex non est. quo casu circa validitatem processus ponderat scientia, vel ignorantia iudicis. præterea in cap. si duobus. reperit pars in culpa, vt ibi patet pro opinio.

tamen prædictorum etiam posset allegari, quod habetur in l. quæsitum. ff. de re iudica. vbi si iudex scit impedimentum absentiæ non tenet processus. secus si ignorat. facit, quod dix. supra eo. eum Bertoldus, sed tenendo opinio. Ioã. An. posset dici, quòd illud habet locum in casu illo, secus in casu de quo quæritur. quia tunc vt sit litium finis, videtur indistinctè quod secũda sententia contra primam, quæ transiuerat in rẽ iudicatam non valeat per dictam. l. j. Sed aduerte, quia glo. hic aperte tenet contra Ioã. An. inquantum, vult quod si non fuit allegata prima snia siue scienter, siue ignoranter fuerit hoc omissum teneat secunda per istum textum. in versicu. alioquin. & quod habet. j. c. proximo. & hanc partem etiam cõmuniter sequuntur legistæ. vnde illam sequitur etiam Butr. in dicta. l. j. & etiã Bar. Bal. & Saly. monentur per istum tex. & quia exceptio peremptoria resultans ex prima sententia debuit opponi ante secundam sententiam. aliàs non videtur posse opponi si non sit appellatum a secunda sententia. per id, quod habetur. in l. ij. C. senten. rescind. non posse. & facit, quod no. hic glo. ista finalis circa primũ & istam partem etiam sequitur hic dom. Ant. sed fortè possent opin. concordari, quia opi. glos. & legistarũ potest habere locum, quando scienter fuit omissa: quia tunc est quid imputandum parti quare non adiecit: & quare illam non opposuit, sed vbi pars ignorasset, saltem si probabiliter ignorauit: tunc si non opposuit non est sibi aliquid imputandum. & hoc casu possit procedere opinio Ioan. Andr. & pro hac distin. facit tex. iste in ratione sui in versi. alienum, inquantum ponderat imputandum esse parti, quæ non obiecit de prima sententia. & sic a cõtrario sensu uidetur uelle, quod secus sit quando non est quid imputetur. arg. j. de his. quæ fiunt a præla. cum apostolica. & l. §. huius rei. ff. de offi. eius cui manda. est iurisdi. tamen vt dixit gl hic, quam communiter sequuntur legistæ tenet idem in ignorante, & omittente. nec obst. prædictis, quod no. in d. l. diuersa. de transac. per quam mouetur Ioan. And. quia debent intelligi, quando partes ex eadem instantia vellent ferri secundam, secus quando ferretur in diuersa instantia per istum tex. & id, quod habetur. in d. l. duobus. ff. de excep. rei iudi. Item si velles tenere distinctionem quam feci inter scientem, & ignorantem, posses respondere ad l. ij. C. sen. rescin. nõ pos. quæ vult peremptoriam non posse obiici post sententiam a qua non fuit appellatum. quia illud procedit in alia peremptoria quam in illa quę descendit ex prima sententia: quia in illa est speciale: vt sit litium finis, quod possit etiam post secundam sententiam opponi si non est quid imputetur parti quare ante sententiam non opposuit. argumẽ. huius tex. a sensu contrario. & est noua consideratio in materia. Prædicta procedunt quñ prima sententia non fuit allegata contra secundam. Si autem fuit allegata, tunc aut fuit allegata, sed non probata. & tunc habetur perinde ac si non fuisset opposita: quia paria sunt non esse, vel non apparere. l. in lege. ff. de contrahen. emp. & quia tunc videt, quòd simus in casu in quo disputat. An sit iudicatum, vel nõ quo casu si iudex pronuntiat non esse iudicatum rescindit in effectu prima snia. l. j. in prin. ff. quæ sententiæ sine appellatione rescin. & tangit hic glo. nam tacitè procedendo ad secundam nõ obstante dicta allegatione videt tacitè pronunciatum non esse, per id quod legit, & notat. supra de ordi. cogni. ca. j. Aut fuit prima snia allegata, & pbata, & tũc aut nihil fuit obiectum contra illã sniam, nec aliquid probatum, & iudex nihilominus tulit sniam secundam contra illam, & tunc secundum omnes cõmuniter secunda snia est nulla

nulla per dictam.l.primā. & ita expresse voluit hic gl. & sequitur etiam Io. An.& do. Anto.hic,& etiam Bu. Bal.& Saly.in d.l.j.Bar.tamen ibi.& in d.l.duobus. videtur velle contrarium. inquantum indistinctè tenet quod secunda sententia lata in diuersa instantia tenet, sed verior videtur opinio huius gl.quæ est cōmunis per dictam.l.j.& quia vt dicit dn.Anto.videtur, quòd sit speciale,quòd in diuersa instantia valeat secūda cōtraria,quando reuocatū est in dubium,an fuerit prius iudicatum, vel non.d.l.j.quæ sen.sine appella.rescin. aut fuit allegatum contra ipsam sniam:& tūc,aut fuit allegatum de nullitate,aut de iniustitia, si allegatum fuit de nullitate,tunc videt̃ quòd secunda teneat, qa vr̃ fuisse dubium, an prima fuerit nulla, vel non propter controuersiam super hoc factā. & sic tacitè videt̃ pronuntiatū ipsam fuisse nullā. & ideo vr̃ valere, per id,quod tangit hic glo.in verbo,sententia.in glo.sequ. & ēt in hac gl.fina.in versi.itē non potest opponi.& p̄cipuè hoc procederet, qn̄ aliquid esset allegatum, ex quò verisimiliter posset præsumi de nullitate. imputet ergo sibi pars, quæ non appellat a secunda sententia si videt̃ iniquè pronuntiatum ex eo,qa prima sententia fuerit aliqua in rei veritate,& nō nulla. aut fuit appellatum,& tūc si pars aduersa nō contradixit quominus discuteretur de iniustitia primæ sententiæ: tūc, si constat de iniustitia primæ per confessionem partis, vel alio modo tenebit secunda,per id,quod no.Inno. j.de immuni.eccle.quia plerique.& in ca.fraternitatis, de frigi.& male. & quod dixi.s.eo.cum Bertoldus. & imputet sibi pars, quæ passa est disputari de iniustitia primæ sententiæ. quia ipsa inuita non poterit de hoc disputari obstante exceptione rei iudi.in c.j.de lit.cōtest.in vj.& in l.j.C.de re iudi. Si autem pars ibi contradixit, & non obstante contradictione iudex admisit probationes super iniustitia,tunc est dubium,an si feratur secunda valeat, vel non: & istud contingit de facto in ciuitate Bono.nam videt̃, quod secunda sententia non valeat,ex quò lata est contra primam,que erat aliqua,& quæ fuit allegata,& probata.per id, qđ hic dicit gl.& quæ habent̃.in d.l.j in contrarium facit qa videtur,q ex quò constat de iniustitia sententię debeat valere secunda.per id,quod no.Inno.in d.c.quia plerique.& in d.c.fraternitatis. sed forte contraria opi. est verior,quia de iure parte contradicente nō debuit admitti probatio sup̄ iniustitia. facit,quod no.p Inno. supra de proba.quoniā contra.vnde salt̄e est iusta causa appellandi a secūda sententia.licèt etiam potuisset appellari ab admissione quam fecit iudex admittēdo partē ad probandū de iniustitia, cum de iure canonico ab omni grauamine possit appellari: licèt secus de iure ciuili.l.ante sententiam.C.quorum ap.non recipian.illud tamē est certum secundum utrūque ius,ex quò iudex non admisit peremptoriam potest appellari à diffinitiua.in c.fi.de appel.a.in vj.& sic de iure deberet retractari secunda sententia in causa appellationis tanq̃ iniustè lata saltem.l.eos.C.de appel.& j.de testa.Raynutius.& Raynaldus.& ita tunc de facto allegabam.& per hoc habes plenè expeditam istam materiā latius quàm tangant hic doct.& quam ēt tangāt legistæ.in d.l.j.¶ Quæ aūt sit rō quare secunda sententia contra primā non valeat:cōclude,quòd ratio est si fert̃ ex eadem instantia: qa secunda fert̃ sine iustitia: & ēt per illū qui functus esset officio suo.Si autem fertur in diuersa instantia,tunc cōiter dicit̃, quod rō est, vt sit litium finis.vt tangit gl.in d.l.j.Bar.tamen illam reprobat:qa si illa esset ratio eadē ratione nō deberet valere snia,quæ fert̃ contra instrm,vel transactionē, cū etiam illa fuit veniæ per quā lis finitur.vt in c.j.de lit. contē.in vj.quod tn̄ est falsum.l.nā & postea.§.si damnet̃.ff.de iureiur.vt in l.eleganter.§.si qs post.ff.de cōdi.indeb.sed dixi cōiter tenet̃ ratio prædicta, & illam sequit̃ Bal.& Saly.in d.l.j.& ēt Butr.licèt non clarè respondeat rationi Bar.tn̄ potes respondere, quòd snia sui natura magis ordinat̃ ad litem finiendā. & ideo in hoc est maioris autoritatis. facit, quod notat̃.in l.j.ff. de iureiur.do.Ant.hic assignat aliā, videlicet,qa sententia quę trāsiuit in rem iudicatā inducit notorium. j.de coha.cleri.vel mu.c.fi.sententia autē contra notorium non vr̃ valere.s.eo.inter exteras. & c.cum Bertoldus. & j.de appella.solicitudinē. & per Archid.de sen.excō.Romana.circa finē. Et ideo videt̃ valere secunda sententia contra primā: quod tamen intelligit, qn̄ de prima sententia facta est fides iudici,quia tūc videt̃ pronuntiari contra notoriū.Secus qn̄ non est iudici facta fides allegando, vel probando primā sententiam:quia tunc non constat iudici de notorio. iō tunc valet:sed an hoc vltimum procedat indistinctè recurre ad ea,quæ dixi.s.& hæc de materia huius glo.

SVMMARIUM.

1 *Confessio procuratoris, an noceat domino.*
2 *Possessorium, & petitorium si in eadem instantia accumulentur, si prius constat de possessorio super eo prius fertur sententia, & executioni mandatur.*
3 *Sententia lata contra subiectum, an præiudicet vero domino.*
4 *Iudicandum est pro parte quę efficaciora iura producit.*
5 *Sententia lata contra instrumentum, vel priuilegium valet etiam si iudici fuit ostensum.*
6 *Instrumentum solutionis, si post sententiam reperiatur, an reus condemnatus habebit aliquod remedium.*
7 *Instrumenti, vel priuilegij prætextu nouiter reperti non debent lites instaurari.*

2

Vborta. Tenet [a] sententia lata cōtra priuilegium si ab ea nō fuerit appellatū,vel supplicatum.h.d. & tria facit,sicut tres sunt partes. Primo p̄mittit p̄cessum,& sententiā latam super possessorio. Secūdo cōmittit ipsius executionē, & causam sup̄ petitorio. Tertio petitorium diffinit, & diffinitum moderatur: & quoddā soluit obstaculū.secunda ibi:verum. tertia ibi:iudicibus.¶ In tex.ibi Inno. Papę.s.ij.qa autor decre.fuit Inno.iij.ibi.& j.decidit̃, quòd coram delegato fuit processum super petitorio, & tandem ex parte Episcopi ostensa fuit quædam sententia lata per Alexandrum pro Episcopo,vnde iudices perplexi,an debuerit seruare priuilegium Inno.an vero sententiam prædictā remiserit causam instructā ad sedem apostolicā.¶ No.q vbi in eodem libello plures accumulantur articuli,quorū alter facilius potest expediri potest iudex, & partes pronuntiare expediendo articulū de quo constat alio dilato. de quo.s.eo.cum inter vos.& de elec.cum inter.R.seniorem.¶ No.q in causa monasterij per Abbatē,& monachos potest cōstitui procu-
1 ratori.facit,quod no.in c.seq.¶ † No.q confessio p̄curatoris videt̃ nocere domino. de quo.in c.j.ad fin.s.vt
2 lit.non contest.¶ † No.q vbi in eadē instantia accumulatū est possessoriū,& petitoriū,si prius constat de possessorio super eo prius fertur snia, & executioni mandat̃, nec differt̃ executio vsq; ad sniam in petitorio.de quo.in c.cū dilectus.de cau.pos.& eo.tit.pasto-
3 ralis.¶ † No.arg.pro & cōtra,q per sententiam cōtra subiectū non præiudicat̃ vero domino etiā ipso vero dño iudicante super subiectione. de quo ēt.s.eo.cum super.& c.cū inter vos. & de fi.instru.inter dilec.nam facit pro inquantū hic dicit,vt nullū p̄pter hoc &c.facit in contrariū inquantum videt̃ quod rōne protestationis nō fiat præiudiciū quasi aliàs si protestatio non fuisset facta præiudicaret. Hostien.tn̄ hic videt̃ velle,

[a] Tenet sententia. eiusdem tenoris sunt Abba.& dom. Io.in sum. mādo hoc. c.licèt Ab. pauca verba addat.

q si

ꝙ si verus dñs ignoraret ius suũ.licèt sciat litem motã
inter alios non præiudicat sibi. & sic intelligit,qđ ha-
bet. in l.sæpe.ff.de re iudi.& j.eo.c.penul.vel etiam si
sciuit præiudicat sibi, qñ gerit actum inter alios rõne
publici officij.argu.l.videlicet.ff.ex quibus causis ma
io.l.cũ quidam.C.de admi.tuto.Secus si gereret offi-
ciũ priuati voluntarium,sicut est officium procurato-
ris, & aduocationis.l.aduersus.§.fina.ff.de inoffi.test.
& l.j.eo.tit.tutius tamen est semper protestari de iu-
re suo. per id,quod hic habet.¶No.ꝙ qñ dubium in
quolibet casu certi concludit iudicem pro iustitia par
tis non impedit sup illo sententiã promulgari. facit.l.
4 Gallus.§.si enim.ff.de libe.& posthu.¶ † No.iudican-
dum pro illa parte,quæ efficaciora iura producit.facit
l.fin.C.de edic.diui Adri.& ſ.de probat.licèt causam.
5 ¶ † No.quod valet sñia lata contra instrm, & etiã pri
uilegium ẽt si iudici fuit ostensum.Quid aũt si feratur
contra sententiã iudici ostensam. plenè dictum fuit.ſ.
6 ea.proxi.cum gl.fin.¶Quid autem si † instrm absolu-
tionis post sententiã fuit repertũ : an tunc reus condẽ
natus possit habere aliquod remediũ. tangit Spe.in ti.
de senten.executione.§.vlt.versi.illud autem.& de in-
strumen.edit.§.postq̃.versicu.quid si solui decem. de
quo etiã per Cy.in l.j.C.de condictio.indebi.& plenè
dixi.supra eo.c.cum Bertoldus. & de materia etiã per
Io.And.ſ.de pur.vul.c.2.& facit etiam, quod no.glo.
7 in l.si fideiussor.§.in omnibus.ff.mandati.¶ † Not.il-
lud vulgatum prætextu instrumẽti, vel priuilegii no-
uiter reperti &c. ẽt vide quod no.in l.imperatores.ff.
de re iudica.& quod notat.supra c.proximo. in glo.ſ.
fin.& in l.admonendi.ff.de iureiuran.nã fallit in casi-
bus dictarum legum.¶ No.vltimo,ꝙ ad hoc, vt quis
obtineat in possessorio recuperandæ super iure incor
porali sufficiet ꝓbare,se fuisse aliqñ in quasi possessio
ne.nã illo probato obtinere debet cõtra nunc resisten
tem : qa censet tunc resistens eũ priuasse possessione.
vt voluit hic Inno.quod est notandum,& ideo tũc cõ
petit interdictum recuperãdæ,vel officiũ iudicis, vel
condictio ex canonæ. de quo. supra de elect.querelã.
per Inno.de restitu.spolia.sæpe.& facit,quod dixi eo.
titu.c.audita.& quod notatur ẽt in c.accedens. supra,
vt lit.non cõte.¶In gl.j.in fin.& de materia etiã ꝑ le-
gistas.in l.j.C.de cõfessis.& per Bat.in l.certum.§.sed
an & ipsos.ff.de confessis.& plenè dixi. in c.j.ad finem
allega.in glo.¶In gl.ij.in fi.facit etiam quod habet.in
c.conquestus. supra de foro competen.& de iudiciis.
c.finali.¶In gl.restitutio ibi:præiudicialis. facit,quod
habet institu.de act.§.præiudiciales.¶In ea.glo.ibi:ei
præiudicat hæc ratio, qa de possessione prius consti-
tuit,aliàs nõ præiudicasset.vt supra de causa possessio.
pastoralis.cum ibi notatis.¶In ea.gl.ibi:per cõfessio-
nẽ partis aduersæ. Secus si aliter constitisset secundũ
aliquos. sed Innocen.hoc non tenet, quia eadem est
ratio qualitercunq; constiterit de possessorio.facit,qđ
habet.C.de fide instr.l.in exercendis.¶In gl.fin.ibi:
secus in cõpensatione.quasi velit glos.speciale esse in
cõpensatione non declarat rationẽ diuersitatis quare
aliud sit in cõpensatione:sed potes dicere, ꝙ ideo est
aliud in cõpensatione, qa illa põt opponi ad merita
causæ ante sñiam, & etiam post sñiam in executione.
facit,quod no.gl.supra de fide instru.cum Ioãnes. ad
fi.& quod ẽt dixi.& ideo si expresse non reprobat, vr
reseruata quo ad executionẽ.secus,qñ expresse repro
bat:secus in alijs exceptionibus quæ tñ possunt oppo
ni ad merita causæ ante sentẽtiã sicut regulariter sunt
exceptiones peremptoriæ.l.peremptorias.C.sentẽtiã
rescin.non posse.& ideo tũc eo ipso,ꝙ non admittunt
videntur reprobari,quia non possunt reseruari ad tẽpus
executionis cum post sñiam nõ possunt opponi, dicta
l.ij.C.sentẽ.rescin.nõ posse.¶In eadem glo.in fi.& fa
cit,quòd plenè notatur. supra de cõsti.cũ accessissent.

SVMMARIVM.

1 *Canonici regulares possunt nomine suo procuratorem constituere aliũ concanonicum in causa quam mouere volunt contra Abbatem.*
2 *Canonici etiam regulares possunt proprium prælatum deferre superiori super criminibus ipsius prælati.*
3 *Propter infamiam prælati inquiri potest contra membra.*
4 *Inquisitores appellantur iudices.*
5 *Inquisitor datus super pluribus articulis potest aliquos expedire alijs dilatis.*
6 *Iurare cogitur is contra quem fit inquisitio.*
7 *Inquisitores non possunt procedere lite non contestata.*
8 *Conspiratores contra inquisitum non sunt recipiendi in testes.*
9 *Publicatio testium,an sit de substantia iudicij.*
10 *Publicare attestationes, & illas ostendere differunt.*
11 *In appellatione interposita ad curiam, si pars non potest ibi probare causam appellationis non statim est ferenda sententia: sed ad partes est remittenda,si illic pars consulit se posse probare.*
12 *Conspiratores non sunt admittendi in testes contra eos contra quos conspirauerunt.*
13 *Testimonium non vitiatur propter admistionem testium inhabilium cum habilibus.*
14 *Conspirationis actus inhabilitat testem solum respectu illius contra quem conspiratum fuit.*
15 *Limitata causa limitatum parit effectum.*
16 *In causa appellationis potest plenè probari, quod tantum semiplenè, fuit probatum in causa principali.*
17 *Compromissum quando fit de pluribus potest separatim pronunciare, nisi aliud actum sit.*
18 *Lis contestari debet in causa inquisitionis, quando aliquis illam prosequitur contra inquisitum.*
19 *Publicatio attestationum si omittatur,an processus erit nullus.*
20 *Testes minus idonei admitti possunt in causa inquisitionis.*
21 *Conspirator qui conspirationem fecit contra prælatum pro bono ecclesiæ repellitur à testimonio contra ipsum prælatum.*
22 *Monachus,an possit constituere procuratorem.*
23 *Monachus,an possit constitui procurator.*

CVm.I.& A. Sententia à qua fuit appellatũ re-
tractat si constat testes ad quorum di-
cta tantũ lata fuit conspiratores fuisse
& ꝯdicente parte receptos.h.d. Et pri-
mo ponit factũ corã Papa narratũ ap-
pellationis remedio.Secũda dat iudices.Secunda ibi:
qa vero.Prima ponit subdelegationẽ principalis cau
sæ,& eius forma.Secunda ibi:iudices.ponit ꝓcessum,
& sñiam delegatorũ.Tertia ibi:à qua.ponit appellatio
nẽ ab illo interpositam,& ipsius prosecutionẽ. Secun
da ẽt potest subdiuidi, qa primo in certo casu proces-
sum priorũ iudicũ irritari,& de nouo inchoari. Secun
do sub triplici membro mãdat processum.priorũ con
firmari.Tertio quoddam soluit obstaculum.Secunda
1 ibi:si vero.Tertia ibi: licèt.¶No.ꝙ † canonici regula-
res etiã nomine suo possunt procuratorem cõstituere
alium canonicũ regularem in causa,quã mouere vo-
2 lunt contra Abbatẽ.¶No.secundo † canonicos eccle
siæ etiã regulares posse propriũ prælatum deferre su-
periori super criminibus ipsius prælati.¶Et no.ꝙ nõ
solum possunt deferre crimen,imo ẽt & criminis infa
miam,qa ipsorũ interest habere bonum prælatum, &
non diffamatũ de criminibus.facit, quod notatur per
Inn.j.de accusa.super his.¶No.practicam dandi visi-
tatorem,& inquisitorẽ generalem. nã generaliter da-
3 tur, qñ datur tam in capite, q̃ in mẽbris.¶No.ꝙ † ꝓ-
pter infamiã prælati potest procedi ad inquisitionem
contra membra,fortè ideo, qa infamato capite viden
tur ẽt membra infamata.argu.eorum,quę habent.vj.
q.j.ex merito. No.quod cui cõmittitur correctio, vi-
detur

detur posse priuare beneficio. ¶ No. in versi. iudices.
4 q † inquisitores ēt iudices appellantur. nā admodum
iudicum ab administratione deponuntur, & ēt exce-
ptiones admittuntur. de quo per Io. An. supra de iud. ex-
5 hibita. ¶ Nota, q † inquisitor datus super pluribus ar-
ticulis potest aliquos expedire alijs dilans. de quo. in
6 gl. & supra eo. cum inter vos. ¶ No. q ille † contra quē
fit inquisitio cogitur iurare. de quo. j. de accusa. quali-
7 ter. §. debet. in versi. a qua. ¶ No. primo argu. q † inqui
sitores nō possunt procedere lite non contestata. sed
de hoc dic, vt hic tangitur per gl. iiij. & super ea tangi
8 tur. ¶ No. q † conspiratores cōtra inquisitum nō sunt
recipiendi in testes. de quo. j. de simo. licèt. & c. p tuas.
¶ No. q in causa appellationis nedum potest allegari
iniustitia: sed etiam nullitas processus. de quo. infra ti-
tu. j. dilecto. & per legistas. in l. j. C. quando prouo. nō
est necesse. & in l. si expressim. ff. de appel. ¶ No. q actus
9 † publicationis testium, vī esse de substantia iudicii,
vel saltem de iustitia, vt illo omisso sniā saltem reddaī
iniqua: an autē propter hoc reddatur nulla. tangit hic
Inno. & tangetur cū gl. in verbo ostensis. & per gl. Ia.
Butri. & Bar. in l. prolatam. C. de sentē. ¶ No. q aliud
10 est † publicare attestationes, aliud ostendere, & q nō
videī sufficere publicare attestationes nisi etiā osten-
danī. de sic quo dictum fuit. s̄. de testi. fraternitatis. nā
verū est, q si pars petat sibi ostendi post publicationē
debet sibi ostendi, vt sic possit facere defensiones suas
contra illas. Si autem pars non petat sibi ostendi, tunc
si publicatio est ritè facta: an illa sufficit ad impedien
dum deinceps testes produci super eodem articulo di
ctum. fuit. s̄. de testi. constitutis. el. iij. super glo. finali.
facit ēt quod no. ibi per Ioan. And. & per gl. in clemē.
testibus. de testi. & per Bar. in auth. at qui semel. C. de
11 proba. in versic. quia vero ¶ Nota, q † in appellatione
interposita ad curiam, licèt nō possit pars ibi probare
cām appellationis, nō tñ statim ferenda est sententia,
si pars cōfidit posse probare in partibus, vnde tunc est
causa remittenda ad partes. ¶ No. q si fuit sola volun-
tas probandi cām appellationis hoc non iustificat ap-
pellationem, nisi aliter actualiter probetur. de quo ta
men dicendū, vt plenè hī. j. titu. j. interposita. & s̄. de te
sti. ex parte adē. & intellige, quando voluit probare co
rā iudice a quo, facit q tangetur cum gl. pen. & cū gl.
12 in verbo recepto. ¶ No. q † sentētia lata receptis testi
bus cōspiratoribus demum irritatur, quando apparet
q testes fuerūt cōspiratores, & q deposuerunt contra
illū contra quē cōspirarunt, & q iudices secuti sunt
dicta illorū. Et no. q tunc dicuntur secuti, qñ p alios
non est probatū: secus, quando per alios est plenè pro
batum. facit, quod hī. in l. ij. C. si ex falsis instr. ¶ Et ex
13 hoc no. q † cōmistio inhabilium cum habilibus ad te
stificandū non vitiat testimonium, dūmodo tot habi-
les deponant, q remaneat integra probatio. ¶ No. qd
14 actus † conspirationis, vī inhabilitare testē solum re-
spectu illius contra quē est conspiratum, & nō respe-
ctu alterius. nam hic cōspirantes contra Abbatem re-
cipi possunt contra monachos. ¶ Et ex hoc no. q deli
ctum conspirationis non vī indistinctè repellere a te
stificando, q intellige, vt tangeī. j. cū gl. fina. ¶ No. ēt
15 ex prædictis, q † limitata causa limitatū parit effectū.
facit, quod habeī. in l. in agris. ff. de acquiren. rerū do-
mi. & in l. ita autem. in princ. ff. de administ. tutorum.
¶ No. q per actum receptionis testium inhabiliū non
vī pars grauati: nisi statim probenī inhabiles. de quo
dicendū, vt plenè dictū fuit. in c. ex parte. s̄. de testib.
16 ¶ No. vltimo secundū Host. q † in causa appellatio-
nis pōt plenè probari, quod tantum semiplenè fuit
probatū in principali. de quo dicendū, vt plenè habe-
tur. in l. per hanc. C. de appellat. & supra de testibus.
fraternitatis. in glo. j. in fine. ¶ An aūt de consensu par
tium posset fieri extra locū. vide, quod habeī. de offic.
delega. statuimus. lib. vj. & de rescriptis. statutum. §. in
nullo. eod. libr. ¶ In gl. dilata. in fine. de hoc, an possit
per partes pronuntiari hoc est particulariter super ali
quibus si sup omnibus nō pronuntiaī, siue loquamur
in ordinario, siue in delegato, siue in arbitro plenè di-
ctum fuit. in c. inter vos. s̄. eo. de quo ēt per legistas. in
l. j. C. si aduersus rem iudicatā. ¶ Et no. bene hīc glos.
17 quæ vult, q † quādo cōpromittitur de pluribus possit
separatim pnuntiare, nisi aliud sit actum. ¶ Glo. tamē
posuit opinio. in d. l. q tamen. ff. de arbi. & vī ibi velle
finaliter, p semper tacitè vī agi, q super omnibus pro
nuntietur. & idem vī velle Azo. in summa de arbit.
circa medium. sed potes dicere hoc verum, quādo es-
sent capita cōnexa, vel quādo ab actore aliqua pete-
rentur, & econtra à reo p modū reconuētionis. vt no-
tat Bar. in d. l. qui tamen. Secus vbi ab eadē parte plu-
ra petuntur separatim: qa tunc non vī agi, vt de om-
nibus simul pronuntiet nisi hoc agatur. vt etiā voluit
Bar. in d. l. qui tamē. & sic etiā intelligatur hæc gloss.
¶ In gl. non cōtestata. ibi: & hoc intelligitur expone,
18 & pro vel: qa hic poniī, noua solutio, videlicet, q † in
cā inquisitionis contestari debeat lis, quando aliquis
illam prosequitur contra inquisitū: & ita intelligatur
hic. Secus quādo ex officio iudex inquirit nemine p-
sequēte inquisitionem: qa tunc non est cū quo lis cō-
testetur, tamē si inquisitus est præsens tradi debent si-
bi capitula, & illis respondere. & tunc responsio hī p
cōtestatione. Si autē contumaciter se absentet, citari
debet, & procedi pōt contra eum ēt lite non contesta
ta. vt §. sunt, & alij. allega. in gl. facit. quod notatur. su-
19 pra de testi. in c. cū clamor. ¶ † In gl. ostensis. ibi: & ita
tam ex hac cā &c. & sic vī velle glo. q vbi dicta testiū
non publicantur: & sic non datur ēt copia attestatio
num, q sit iusta causa appellandi. & per hoc uī q non
p hoc reddatur sniā nulla, si non appellatur. & hoc
ēt expresse tenuit hic Innoc. & secundū eum si nō ap
pellatur tale grauamen transit in rem iudicatā ad præ
iudicium partis. s̄. eo. quòd ad consultationē. glo. in l.
prolatā. C. de sen. & interlocu. omnium iudi. videī te-
nere oppositum, videlicet, q si omittatur publicatio at
testationum processus reddatur nullus. sed contrariū
ibi tenuit Iaco. de Butrio. & Bar. quia non debet dici
publicatio de ordine substātiali iudicij, cum etiā sine
illa possit procedere iudicium, vt quādo fieret proba-
tio p instrm, potes cōcludere q si nō est petitum pu-
blicationē fieri, tenebit processus. nam iudici sunt sa-
tis publica, vt possit ipse illam videre, & sententiā fer-
re. facit, quod legitur, & notaī. s̄. de testi. cum clamor.
& maximè hoc procedit, quādo per ipsum essent te-
stes examinati. Si autē petitum fuerit publicationem
fieri, tunc si nō fiat, an teneat processus est magis du-
biū. p id, quod no. in simili. in c. vxor fœlicis. xvj. q. 4.
& l. ij. §. sed qa veremur. C. de iuramen. calum. & facit
etiā quod hī. in c. fina. de hæreti. lib. vj. & Bar. in extra
uaganti ad reprimendū. in verbo, sine figura iudicij,
tamē cōmunis opinio esse vī, quod licèt malè faciat
iudex aggrauare partē. & per hoc posset pars appella-
re de iure canonico, tamen si non appellatur tenebit
processus: vt hic videī velle Inno. Hostien. Ioan. And.
Iaco. Butri. & Bar. in d. l. prolatam. & hoc vidi de facto
reuocari in dubium in practica, dicebat tamen Inno.
quantū ad intellectum tex. ēt posse dici, q hic fuerūt
publicata dicta aliquorū testium: sed non illa conspi-
ratorum, & iō hæc exceptio non habuit obstare. & ex
hoc no. q saltē, quādo aliqua facta est publicatio atte-
stationum:

stetionum: licèt non omnes attestationes sint publicatæ, non per hoc vitiabitur processus, vbi aût ex toto omissa est publicatio: an habeat vitiare. recurre ad ea quæ supra dixi.¶ In gl.recepta.ibi:sed illud soluit, dic melius quo ad tex.istum, q hic non fuit appellatum ante snīam, sed solum ab ipsa snīa diffinitiua. & ideo licèt fuisset obiecta exceptio, & oblata probatio, & nō recepta non p hoc iustificatur appellatio à diffinitiua: qa illa debet ex meritis causæ iustificari. secus, si fuisset obiecta exceptio, & oblata probō, & non recepta, & propter hoc fuisset tunc appellatū: qa tūc hoc constito corā iudice appellationis iustificata esset appellatio ab ipsa interlocutoria: vt ī c.interposita.j.eo. ideo tunc ad finem reuocandi attētata non esset necesse probare veritatē causæ, licèt posset ipse appellās si vellet. & sic potest intelligi, quod hr. in e.ex parte. supra de testibus. de quo plenè ibi dictū fuit. & tangerur & in d.c.interposita.¶ In eadē gl.ibi:&, probanda debeat probari exceptio, quæ opponitur, quando ecōtra testē recurre ad ea, quæ plene no.per Io.And.in d. c.ex parte. & ibi & dixi.¶ In gloss.pen.in fi.vel potes dicere, vt tetigi cum glo.in verbo.recepta, q hic non fuit appellatum ante snīam. & ideo cessat contrarium glo. qa hic solum fuit appellatum a diffinitiua, qa nō debet retractari, nisi appareat illā esse retractandā contrarium gl. posset procedere, quando appellatū fuisset ante snīam ex causa ltīa probabili. nā tūc, si fuit oblata probō, & non recepta: & propter hoc appellatum fuissent nulla postea attentata. per c.interposita.j.ti.j. Si aût non fuisset oblata probō: tunc ita demū declararentur nulla attētata, si appareret causam appellationis esse ueram. per id, quod legitur, & notat.j.de sen.

20 excōmu.licèt.lib.6.¶† In glo.fin.ibi: qa de facto suo agitur, sed certè hoc est diuinare. ideo uī stare solutio quā glo.sensit.s.quod sit spāle in causa inqūtionis, ut admittātur testes minus idonei, qa illa fit contra infamatum. j.de accu.qualiter, & quando.el.2.tamen hæc solutio sur perfecta, qa licèt in tribus exceptis posset procedere. per id, quod habetur.j.de accusa.cum.p.& de si.per tuas. tamen in alijs non exceptis non uidet procedere: unde secunda fuit solutio quæ colligit ex gl.in uer.& quod hic dr, q hic recipiantur non ad plenam fidem, sed ad præsumptionem faciendā, & ut cū alijs habeant probare. Tertia fuit q colligitur in uersi. uel posset, q hic recipiuntur minus idonei contra illos q eos tolerauerunt, & nō cōtra alios. per id, quod habetur.j.de accus.nulli, sed certè spāle uī in Episcopo, ut nō possit obijcere contra illos quos tolerauit in sua familia. ut in d.c.nulli.& ij.q.vij.§.in hoc.c.unde potes dicere quartā secundum Inno. q hic fortè nihil fuit oppositum per aliquē, nisi p Abbatē. & ideo quo ad alios poterunt recipi, vel quinque secundum Inn. & notabiliter non solum repellendi, sunt qui conspirant malo animo: sed etiam q faciūt conspirationem pro bono ecclesiæ cōtra illum contra quē conspirant nam quodā modo videtur habere cām inimicitiæ cōtra talem. & ideo cōtra illum debet repelli. arg.cap.2. & iii.iij.q.v.licèt, quādo fiat pro bono ecclesiæ conspiratio fiat sine peccato secundū notata.s.de iud.exhibita. vel sexto secundū Host.spāle est in generali inqsitione, vt tales admittanī, qa in illa non est locus solennitatibus, vī saltem quādo fit ad pœnitentiā peragendā. Potes concludere ex prædictis, q si † conspira

21 tor fecit conspirationē pro bono ecclesiæ contra prælatum: tunc repellitur à testimonio contra ipsum prælatum: sed non cōtra alios de ecclesia, contra quos nō cōspirauit, vt voluit hic Inn.in vna solutione.¶ Si autem conspiratio sit facta in malum.i.ad finē mali, seu malo animo, & in odium prælati, tunc repellitur à testimonio contra ipsum prælatum.¶ An aūt tunc repellatur contra alios, cum videatur criminosus, tunc si obijciatur aliqd contra eum admittitur: vt hic etiā voluit Inno.¶ Si autē obijciatur tunc in generali inqsitione, vbi agatur ad pœnitentiā, & contra infamatū admittetur saltem ad præsumptionē faciendam in spāli autem vī, quod admittit ad informationē, vel ad psumptionem, sed non ad plenā probationem, vbi alij testes possint haberi: sed vbi alij non possent haberi, tunc fortè in subsidiū admittentur, vt voluit hic Gosfred.argu.eorum quæ habentur. supra de test.veniēs. el.ij.circa fi.& in l.cōsensu.§.super plagijs.C.de repudijs. quanta tamen fides sit adhibēda relinquendū ivī arbitrio iudicis. per ea, quæ habent. in l.iij.§.j.ff.de testi.& ita & voluit hic do. Anto.¶ Extra glo.tangit hic

a Inno. An monachus possit constituere procuratorē.a

22 & an monachus possit constitui procurator.¶† Circa primum, quòd conuētus monachorū uā, dubio potest cōstituere procuratorem. supra, de consuetu.c.cū dilectus. & de iuramen.calum. imperatorum.¶ Item & fiat potest religiosus constituere procuratorem, si inqsitio fiat contra ipsum: vt patet in Abbate, q etiā monachus est.j.de simonia.c.fin. Et idem si ipse monachus inqsitionem promoueat contra prælatum: vt hic patet.& j.de accusa.c.penul.& si sunt plures religiosi promouentes inqsitionem pōt vnus alterum procuratorē constituere: vt hic patet, & in clemen.religiosus. de procura.potest etiā agere pro electione sui prælati confirmanda. facit supra de rescrip.cum dilecta. & j. eo.ad probandum vbicunque reperitur licitū monacho agere poterit procuratorem constituere. per l.j. ff.de procur.& qa melius est, q per alium agat quàm per ipsum. de simo.ca.j.potest & monachus accusare suum prælatū. & tunc ei expensæ de bonis monasterij sunt ministrandæ. j.de accusa.ex parte. & similiter potest ipsum denunciare superiori.ij.q.vij.c.quapropter.¶ Circa secundū conclude, q† monachus potest 23

constitui procurator ab Abbate in negocio monasterij sui: & sic mandato Abbatis, & pro vtilitate monasterij.xvj.q.ō.j.qui verè.& c.monachi. non autem poterit esse procurator negocijs proprijs Abbatis, si fortè fiat inqsitio contra Abbatem secundum aliquos. sed non placet hoc Innocen.qa etiam in inquisitione quæ fit contra Abbatem potest pro defensione Abbatis constitui procurator: & similiter, vt prosequat electionem factā de Abbate: qa in hoc versatur & vtilitas monasterij. videlicet, vt bonus Abbas monasterio præficiatur, & & præfectus defendatur. & plus dicit Inno.quod de mandato Abbatis poterit esse procurator pro amico monasterij: qa in hoc censetur esse, & procurari utilitas monasterij. argu. eorum quæ habentur.j.q. fil.sint legiti.per uenerabilem. ubi archiepiscopus. de quo ibi admittitur tanquā procurator pro domino. de quo ibi in suprascriptione, q tamen nō erat suus princeps, nec patronus: sed amicus tantū. & sic fortius debet admitti monachus, cum magis uideat esse prohibitū Episcopo esse in iudicio pro alio, quàm monacho. per id.quod hr. in l.penul.C.de proc.& s. q.3.qa Episcopus. & si is contra quē admittitur excipiat, q non debet admitti, qa non uersatur utilitas monasterij replicabitur, q non pertinet ad eū de hoc excipere, nec inqrere, qa fortè utilitas monasterij est occulta quā non expedit publicari aduersario. nec obst. prædictis.xii.q.1.nō dicatis.ubi uī, q non debeat recipere monachus aliquas literas: qa illud fallit, quando hoc facit de uoluntate Abbatis in casibus permissis a iure. & de materia ista hic latius per Inno.

a Cōstituere pcuratorem.an religiosi possint constituere procuratorē vide distīctē d. Hē.Bohyc. hic 1 prin. cap.

SVMMARIVM.

1 *Ad famam restituere potest Papa. & nu. 5.*
2 *Sententia lata super minima iniuria non infamat.*
3 *Responsio conuenire debet interrogationi.*
4 *Iniuriosum verbum si proferatur contra aliquem, licèt animo repentino, & calore iracundiæ tenetur actione iniuriarum.*
5 *Restituere clericum ad famam potest Papa, & etiam laicum, qui est de temporali iurisdictione ecclesiæ. & nu. 7.*
6 *Restituere in integrum ad famam, & honores potest solus princeps, seu Imperator, vel senatus.*
7 *Imperatori obedire, an debeant Reges.*
8 *Restituere ad famam, an possit collegium cardinalium.*
9 *Infames repelluntur à testimonio, & similiter ab ordinibus.*
10 *Condemnatus de crimine, an possit testificari in criminali.*
11 *Infamia iuris qualiter cautè euitari possit.*

a
Vm te. Damnatus [a] actione iniu
riarũ est infamis, & p Pa-
pam potest restitui. h. d. Primo ponit
petitionem. Secundo ipsius exauditio
nem. secunda ibi: nos autẽ. ¶ No. ꝙ sen
tentia lata actione iniuriarum quantũ-
cunq; super minima iniuria videtur infamare secun-
1 dum vnũ intellectum. ¶ Et no. ꝙ † Papa, vr̃ posse resti
tuere ad famam etiã simplicem laicum infamatũ secũ
dum legem ciuilẽ. de quo cum gl. ij. ¶ Nota secundũ
2 alium intellectum, ꝙ † sñia lata super minima iniuria
non infamat. Et istam vider̃ sequi hic gl. & etiam Spe
cula. in titu. de restitu. in integ. in secunda parte. §. vi-
dendum circa finẽ. Sed Inno. hic tenet primum intel
lectũ, ꝙ hic sentẽtia infamauerit, & quod opus fuerit
restõne dum litera dicit, volumus subaudi in integrũ.
& hæc opinio placet Hostien. & Abba. & pro ista fa-
3 cit. q̃a † rñsio debet conuenire interrogationi: vt in c.
inter dilectos. versi. cæterũ. s̃. de fide instrum. & l. j. §. si
q̃s simpliciter. ff. de verbo. obliga. & §. sequen. & si di-
catur in quo poterat hic dicere se iniuriatum iste pro
quo lata fuit sentẽtia. dicit Ioan. An. ꝙ fortè erat iuue-
nis, q̃ gloriabatur in capillis, seu crinibus: sicut mulie
res, & sunt aliqui iuuenes, q̃ tenent singulis noctibus
certas insulas ad crines ordinandos, & equus istius
erat fortè tristis. ¶ In glo. ij. ibi. & incõsultus calor &c.
4 ¶ † Aduerte, q̃a ista non vr̃ procedere in actione in-
iuriarum, q̃a si verbum iniuriosum pferer̃ cõtra ali-
quem, licèt animo repentino ex calore iracundiæ, ta-
men teneri vr̃ actione iniuriarum: vt l. si non conui-
tij. C. de iniur. nã, vt ibi dicit Cy. q̃n illud, quod est fa-
ctum calore iracundiæ põt retractari sine præiudicio
aduersarij. Exemplũ. in l. diuortium. ff. de repud. cano
nizata. de pœniten. dist. j. tunc non nocet, quod tali-
ter est dictum. Potes exemplificare, per ea, quę haben
tur. in c. si q̃s natus. alleg. in gl. Secus q̃n sine præiudi-
cio aduersari non põt desisti ab eo, quod est dictũ ani
mo repentino, vel ex calore inconsulto: vt patet. in d.
l. si non conuitij. ¶ Et nota, quòd gl. hic. & s̃. eo. quod
sequitur in glo. habet intellectum, quòd non infama-
uit hæc sententia. & concordat ẽt Specu. vt dixi in no
tabilibus. sed Innocen. voluit contrarium. & videtur
sequi Hostien. & Ioan. And. vt tetigi in notabilibus. &
glo. etiam sequens fortè voluit sentire opinio. Innoc.
¶ In ead. gl. ibi: restõ pro modico non datur. & est ra-
tio, q̃a illa datur contra ius cõmune. l. in honoratijs.
§. sed cũ res ipsa. ff. de act. & obl. & sic eadem rõne nõ
datur actio de dolo. q̃a per ipsam quodãmodo quæ-
dam restõ concedi vr̃, secus in actione furti quæ de iu
re cõi cõpetit. facit, quod no. Bar. in l. si proprietarius.
ff. de damno infecto. & quod notatur per Ioan. And.
in c. q̃a sæpe. de elect. in vj. ¶ In glo. iij. in fi. No. ex gl.
5 ꝙ † Papa potest [b] clericum restituere ad famam. & si-
b militer laicum, qui sit de temporali iurisdictione ec-
clesiæ. & sic vr̃ velle, ꝙ secus sit in laico existente de
terris imperij. facit, quod haber̃. s̃. q̃ filij sint legitimi.
causam quæ. & c. per venerabilem. sed Innocẽ. hic di-
cit, quòd si esset laicus sibi necessarius pro clericatu,
quòd tunc etiã posset ipsum restituere ad famam. per
ea, quæ habentur. in d. c. per venerabilem. ¶ Itẽ etiam
vider̃ si esset laicus, qui non recognosceret superiorẽ.
per id, quod haber̃. in d. c. per venerabilem. alium au-
tem laicũ, qui esset de terris imperij non vider̃ posse
restituere ad famam. per ea, quæ habeñ. in d. ca. cau-
sam quæ. & c. per venerabilẽ. Host. tamen, vr̃ hic sen-
tire contra ius ex eo, quia restõ potest fieri de tali per
Principem, & ẽt senatum. l. j. §. de qua. ff. de postulan.
ecclesia aũt ẽt dr̃ habere senatum, in palea Constanti
nus. xcvj. dist. & xvj. q. j. c. ecclesia ẽt senatũ: vnde colle
gium cardinalium, quod obtinet vicẽ senatus, seu se-
natorum. facit, quod hr̃. in d. c. Constantinus. & quod
habetur. in l. j. C. de offic. præfe. præto. poterit restitue-
re ad famam. vt etiã voluit hic Innoc. & ideo ẽt Guil.
de monte Laudino in clemen. ne Romani. de electio.
& sic multofortius vider̃ Papam posse restituere. ta-
men dom. Anto. hic stat cum Innoc. & non respõdet
ad rõnem præallega. sed posset responderi, ꝙ rõ prædi
cta procederet quo ad illos, qui sunt de temporali iu-
risdictione ecclesiæ, quia quo ad illos poterit collegiũ
cardinalium restituere ad famam: sed non sequitur, ꝙ
possint restituere ad famam laicũ subiectũ iurisdictio
ni Imperij. Et per prædicta procedunt tenendo cõmu
nem opinionẽ quæ haber, ꝙ Papa non possit legitima
re subiectũ iurisdõni Imperatoris. de qua materia ple
nè. in c. per venerabilem. s̃. qui fi. sint legitimi, sed te-
nendo opin. Iaco. de Butr. de qua tamen tangit Ioan.
And. in d. c. per venerabilem. qui renuit contrariũ ex
eo, quia secundũ eum actus legitimationis est volun-
tarię iurisdõnis. & ideo potest ẽt extra territoriũ exer-
cen. l. 1. §. fina. ff. de offi. proconsul. & leg. tunc videtur
ꝙ eadem ratione possit etiã Papa restituere ad famam
laicũ subiectum iurisdictioni Imperii, quia talis resti-
tutio etiã est actus voluntariè iurisdictionis. & de ma
teria dicendũ, vt plenè consueuit dici. in d. c. per vene
rabilẽ. & tangit hic Inn. quis possit restituere ad famã,
& honores. & concludit, ꝙ de iure ciuili, licèt mino-
res magistratus possint restituere in integrum ratione
lęsionis terũ in casibus in quibus a iure restitutio con
ceditur: vt patet. in l. 1. & l. minor autem magistratus.
6 ff. de mino. & l. præses. & l. præfecti. eo. titu. Tamẽ † re
stituere in integrum ad famam, & honores solum po
test Princeps, seu Imperator, vel senatus. l. 1. §. de qua.
ff. de postu. ¶ An autẽ Reges, vel alii Principes possint
restituere ad famam. recitat Inno. opinio. nã vna fuit
opi. ꝙ non ex eo, quia cum sit soli Imperatori, vel Se-
natui hoc concessum omnibus aliis intelligir̃ prohibi
tum. argu. s̃. de transla. prælato. c. ii. §. sed neq;. nã secũ
7 dum eum † Imperatori oẽs Christiani tam Reges, q̃
alii debent obedire. facit. C. de legibus. l. leges. vider̃
ꝙ sint subiecti legibus ipsius Imperatoris, quæ viden
tur prohibere dictã restitutionẽ omnibus aliis præter
quã Imperatori, & Senatui. facit, qđ no. glo. in c. 1. de
pace iuramen. firmã. circa princ. in vsibus feu. Alia ve
ro fuit opinio, ꝙ omnes Reges possunt restituere in
integrum ad famã ex eo, quia nõ uidẽtur subditi Im-
peratori: sed soli Papæ, in dubiis tamẽ, & grauibus ar-
ticulis tantum. per id, quod legitur, & notatur. s̃. qui fi
lii sint legiti. per uenerabilem. & maximè in §. rationi
bus. do. Anto. hic concordat opi. quia secundum eum
prima opinio potest esse uera in Regibus recognoscẽ
tibus superiorem, & sic ipsum Imperatorem. secunda
habeat locum in his, qui non recognoscunt superio-
rem.

a Damnatus. idẽ Ab. hic de verbo ad verbum. & do. Fely.

¶ Reges, & alij Principes, an possint restituere ad famã.

b Papa potest. Adde hic dicta Fely. in 4 col. versic circa restõnẽ famæ. nu. 10.

tem.per id,quod no.Bar.in l.hostes.ff.de captiuis. & l.
infamē.ff.de publ.iud.vbi etiam videtur velle, quòd
ciuitates, quæ non recognoscunt superiorem possint
restituere ad famam. sed fortè de iure verior est prima
opi.quia licèt de facto aliqui Reges, & aliquæ ciuita-
tes non recognoscant superiorē. tamen de iure videt̃
ꝙ oēs debeant recognoscere Imperatorē in superio-
rem.per id,quod habetur.vij.q.j.in apibus.xj.q.j.volu
mus.& c.quicunq;. & no.gl.in d.c.de pace iuramēto
firmanda.tñ sicut de facto non recognoscunt superio
rē,ita ēt de facto interdum restituunt ad famam:tamē
videt̃ ꝙ si irrogata erat infamia secundum ius ciuile,
talis restitutio extra iurisdictionē restituentis non ha
beret effectum.Si tamen infamia esset irrogata virtu-
te legis municipalis,tunc videretur,quòd per superio
rem illius habentem potestatem statuendi posset,tūc
restitui talis fama.argu.j.de regu.iur.omnis res. & ff.
de regu.iur.l.nihil tam naturale. de iure aūt canoni-
co concludit, quòd Papa potest restituere ad famam,
vt dixi, vt si restituit clericum, vel laicum sibi subie-
ctum. Nec obstat,quod habetur.ij.q.iij.§.hinc colligi
tur,vbi dicit̃, ꝙ quāquā animas per pœnitentiā salua
re possimus non tamen infamiam abolere, qa debet
intelligi.s.per solam pœnitentiam, vel qñ esset laicus
non subiectus iurisdictioni Papæ, vel potest intelligi
de infamia facti quæ cum in facto consistit nō potest
tolli quin fuerit.l. in bello.§.factæ.ff.de capti.vel po-
test intelligi in alio quàm in Papa. ¶ Item secundū eū
8 potest † collegium cardinalium restituere: vt s̄.etiā te
tigi.sed dubiū est de Episcopis.& Superiorib⁹:an pos-
sint restituere ad famam.& Inno.hic concludit, ꝙ nō
quia licèt possint restituere quo ad damna rerum.s̄.de
restitu.in integ.c.j.& per totum.& in multis dispensa
re.s̄.de tempo.ordina.dilectus.cum ibi no.& ēt absol
uere à votis, & iuramentis.s̄.de iureiuran.ca.cum qui
dam.& c.si vero.& j̄.de voto.c.j.xv.q.vj.autoritatē. tñ
secundum eum,vt dixi nō possint restituere ad famā,
quia hoc nullo iure cauetur, & per hoc dicit, ꝙ licèt
9 † Episcopus infamis ipso iure, vel p̄ sñiam ab aliquo
crimine tolleraret,non tamen cū eis dispensat, qa hoc
ei non est licitum.allegat,quod habetur.in §.hinc col
ligit̃.2.q.3.vbi etiam de materia. & aliquid ēt tāgitur
quinquagesima dist.domino sancto.& xvj.q.j.c. eccle
sia.& xv.q.viij.hi qui.& facit etiam quod notatur.vj.
q.j.c.omnes.& c.illi.& iō tales ab accusatione,& testi
monio repelluntur,ex quo sunt infames.ij.q.j.prohi-
bent̃.& s̄.de test.testimoniū.& similiter ab ordinibus:
qa non debet vacillare fama promouendi.j̄.de accus.
omnipotēs.cū ibi no.Nec obst.s̄.de tempo.ordi.quæsi
tum.qa non loquit̃ de infamibus infamia iuris:sed de
occultis peccatoribus,vel infamatis solū infamia facti
cum quibus potest Episcopus dispensare post peractā
pœnitentiā,vel eius partē:vt ibi patet. & per hoc di-
cit Inno.ꝙ si Episcopus dispensat cū aliquo crimino-
so,qui tamen nō sit infamis de iure,qa hoc facere po
test de iure secundū ea,q̄ hñr.s̄.de iud.atsi clerici.§.de
adulterijs.tūc bene admittit̃ ad accusandū, & ēt ad te
stificādū nō solū in ciuili,sed ēt in criminali. Nec ob.
10 supra de testi.testimoniū, vbi † cōdēnatus de crīe nō
pōt testificari in crīali:qa illud p̄cedit, qñ nō est secū
dispēsatū,vel qñ est infamis de iure.¶ Itē nō ob.quod
no.gl.in c.dño sancto.l.dist.vbi vr̃ velle, ꝙ in oī crimi
ne in quo Eps̄ potest dispensare possit ēt infamiā tol-
lere, qa illud debet intelligi de infamia canonica.de
qua ēt notatur.in c.omnes. & c.illi qui.vj.q.j.non aūt
de infamia,quæ oritur ex iure ciuili.nā infamia cano
nica,vr̃ tolli per pœnitentiā.iuxta nota.in d.c.omnes.
& c.illi ex sola.tamen pœnitentia non habilitatur ad
ordines, nec ad accusationem,testimoniū, nisi fuerit
dispensatum.per ea,quæ habentur.in d.c.ad testimo-
niū.¶ Glo.tñ in c.hi qui.xv.q.viij.notabiliter dicit, ꝙ
in casibus in q̄bus Episcopus recipit à Papa ptātem
dispēsandi cū criminoso,intelligit̃ etiam recepisse po
testatē dispensandi cū infamia. & hoc ēt satis voluit.
glo.in d.§.hinc colligitur.ij.q.iij.& in d.c.dño sancto.
& fortè ista opi.de iure est verior:qa ex quo Papa per
mittit potestatem dispensandi cū criminoso,simplici-
ter,& indistinctè permittit. ergo videtur ꝙ permittat
ēt dispensari cū infamia,aliàs nō posset promoueri. p̄
id,quod hr̃ in præallega.c.omnipotens.j̄.de accusa.&
qa beneficiū Principis,seu Papæ latè debet interpre-
tari.l.beneficio.ff.de constitu.prin.& j̄.de uerbo.sign.
in c.olim tibi.do.Ant.hic transit cū dicto Inno.& pro
opinio.gl.bene facit, ꝙ habet̃. in d.c.domino sancto.
in tex.si non cauilletur.¶ In gl.fi.ibi:constituas procu
11 ratorē. no.unā cautelam euitandi † infamiā iuris,ui-
delicet,ut quis non litiget per se,sed per procuratorē.
Alia est cautela, vt si veniret per sñiam cōdemnādus
in aliqua quantitate soluat anteq̄ condemnet̃, quia
tunc non poterit condemnari: & sic nō efficiet̃ infa-
mis per sententiā, sed debebit absolui obseruatione
iudicij.l.si reus paratus.ff.de procu.& ibi p̄ Bar.& fa-
cit etiam, quod ipse no.in l.infamem.ff.de publi.iud.

SVMMARIVM.

1 *Iudex appellationis debet confirmare, vel infirmare sententiam.*
2 *Iudex publicè excommunicatus est inhabilis ad iudicandum. & numero. 11.*
3 *Excommunicatio occulta in qua quis toleratur non inhabilitat quem ad iudicandum quin teneat sententia ab eo lata.*
4 *Literæ testimoniales etiam cum sigillo, ex quò non sunt promulgatoria non faciunt plenam fidem.*
5 *Sententia vbi cassatur ex vitio concernenti pariter acta, & sententiā cassatur etiam tunc processus, & debet de nouo processus inchoari.*
6 *Sententia illius qui communicauit cum excommunicato in locutione non in crimine, an valeat.*
7 *Excommunicatus, an possit esse arbiter, vel arbitrator.*
8 *Sententia lata ab excommunicato qualiter infirmari debeat.*
9 *Excommunicato qui actus permittatur, & qui non.*
10 *Tolerantia, & communis opi. iuuat.*
11 *Litis contestatio, an sit necessaria in causa electionis.*
12 *Litis contestatio, an sit iteranda si sententia, vel processus cassetur.*

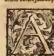
D probandum. Reuocata
sñia pro-
pter defectum iurisdōnis, vt qa vnus
ex iudicibus erat publicè excōmuni-
catus iterū de principali negocio q̄ret̃.
h.d.& de eodem facto loq̄tur decre.cū
dilecta.supra de rescr.& commodè diuidi non potest.
¶ In tex.ibi:interim.i.pendente applone,vel.i.pendē
te cognitione sup̄ exceptione excōmunicationis op-
posita: ꝯ procuratorem dñi, q̄ fuit decisa de principio
huius decre.vel potes exponere.i. petita administra-
tione illius cui debebat fieri resignatio subtractorū se
cūdū id,qđ hr̃. supra de rescr.cum dilecta. sed prima
expositio planior est.¶ In tex.ibi : electione custodis.
supra q̄ fuerat electa in abbatissam.¶ No.ꝙ ad officiū
1 † iudicis appellationis spectat cōfirmare,vel infirma
re sententiam,secundum quod reperit eam confirmā
dam,vel infirmandam, & idem videt̃ spectare ad offi-
ciū iudicis aditi sup̄ nullitate p̄ istum tex. secundum
alium intellectum.& facit,qđ notatur p̄ Io. An.j̄.ri.j.
dilecto.& per Inno.supra de of.delega.cum cōtingat.
2 & per Bar.in l.si expressim.ff.de appel.¶ † No.ꝙ vbi
iudex est publicè excōmunicatus censetur inhabilis
ad iudicandum adeoq; quod sñia p̄ talem lata, est nulla.
facit quod hr̃. supra de rescr.sciscitatus. a ꝯrio sensu.
¶ No.

3 ¶No.q occulta.† excõmunicatio in qua quis tolerať
non inhabilitat quẽ ad iudicandum quin teneat snia
ab eo lata, ex quò aliud non opponitur etiam si fuerit
4 delegatus.¶No.arg.q † literę testimoniales etiam cũ
sigillo publico, ex quò non sunt promulgatoriæ nõ
videntur facere plenam fidem.de quo.supra.de proba.
post cessionem.glo.tamen hic colligit cõtrariũ. de quo
dicetur super ea.& plene de matetia. supra. de proba.
post cessionem.¶Not.q vbi deducitur in iudicio nul-
litas ex vna causa, nihilominus videtur sententiã pos-
se infirmari etiã ex altera.facit.supra.eo.cũ Bertoldus.
& qđ dicetur.j.tit.j.dilecto.& qđ no.Bat.in l.si expres-
sum.ff.de appel.& Inno.de offi. delega.cum cõtingat.
5 ¶No.q vbi cassať † sententia ex vitio concernenti pa
riter acta, & sententiã, cassať etiã tunc processus.& iõ
oportet, tunc de nouo inchoari, seu fieri processus. de
quo per Bar.in l.si expressim, præalleg.& l.conquere-
batur.ff.de re iudi.& l.si vt proponis.C.quomodo, &
quando iudex.¶ Itẽ, q actus sentẽtiandi cẽseť indiui-
duus.& ideo sententia lata permistis habilibus cũ in-
habilibus est nulla.facit, quod habetur in c.illa.supra.
de officio delega.cum super.facit tamẽ in cõtrarium.
c.si.supra.de procurat.¶Sed Inn. dicit, q ibi loquiť in
constitutione procuratoris in qua dicendum est prout
ibi habetur.hic autẽ in sententiæ platione.licèt Host.
6 hic aliter dixerit.vt hic tangit Ioã.And.¶† An ualeat
sententia illius qui cõmunicauit cum excõicato, in lo.
cutione non in crimine.Quidã dicebant, quòd nõ per
istum text. sed contrarium est verum, quia talis non
est excommunicatus maiori excommunicatione: vt j.
de clerico excommuni.ministran.si celebrat.¶ An au
7 tem † excõicatus possit esse arbiter.& quid de bannito
habetur in Specul. de arbi.§.differt. versic. itẽ secun-
dũ eum.& sequen. ¶An autẽ possit esse arbitrator est
magis dubium de quo per Ioan.And.in regula, dolo fa
cit.in mercuria.j.de reg.iur.in vj.& plenè dixi in c.qu
8 tauallis.supra.de iureiur.¶ † Qualiter autẽ infirmabiť
ista sententia lata ab excõicato.dicunt quidam p exce
ptionẽ obijciendã contra executionem sniæ. nam ali-
ter non potest agi ad irritãdã sententiam lata ab excõi
cato secũdũ eos.sed cõtrariũ tenet Inno. pro quo not.
Bart.in l.q sub cõditione.§.si.ff.dde cõditio.insti.& in
d.l.si expressim.& quod no.ipse Innoc.in c.cũ cõtin-
gat.de offi.deleg. in q bus patet, q etiã implorari potest
officium iudicis, vt actus declareť nullus.¶In glo. j.in
9 fi. conclude q † quidam sunt actus qui sunt permissi
a excõicato[a] vt contrahere mřimonium. j. de eo q du-
xit in matrimonio.c.significasti.Itẽ appellare, & appel
lationes prosequi.supra.de excep.significauerunt. Itẽ
se defendere in iudicio, & pcuratorem ad id cõstitue-
re. supra.de iudi.intelleximus.& in istis non est dubi-
tatio, qa valẽt ẽt si hãt a publicè excõicato.facit, quod
no.Io.An.ĩ dicta regula.dolo facit.ĩ Mercu.& Io. Cal.
in sua.qõ.de excõicato qui contradixit, in quarta ratio
ne.Quidam vero sunt actus, qui ipso iure non valẽt si
fiant a publicè excommunicato, & in istis est dubium
an si fiat ab occulto, vel a tolerato, an ualeant.conclu
de, q si erat toleratus, & tolerantia erat immobilis, qa
snia fuerat publicè lata non hẽt iuuare.xvj.qõ.vj. q di
citis.& supra.de postu.plato.c.j.j. de cleri.excõmu.mi
ni.apostolice. qđ limitat do. Ant.nisi fuisset lata in lo-
co valde longinquo.Ita, qđ verisimiliter nõ potuit trã
sire ad notitiã illorũ in quorum loco est sentẽtiatũ. fa-
cit, qđ no.Pau.in proemio cle.in uerbo de cætero. aut
tollerantia erat probabilis, & tunc, aut q̃rimus in his
q̃ geruntur rõne priuati iuris. Aut in his q̃ gerũtur ratio-
ne iuris publici: seu publicæ potestatis, siue officij pu-
blici, primo casu aut actus geritur ad vtilitatẽ gerẽtis
vt si excõmunicatus toleratus impetrat per se rescri-
ptum gratiæ, vel etiam elegit, & tunc nõ iuuat talis to
lerantia, vel communis opinio. per id, quod habetur
de rescript.c.j.in vj.licèt aliqui aliter ibi dicãt, aut geri
tur actus nomine alieno per ipsum excõmunicatũ to
leratum, & tũc si geriť sciente illo uitium cuius nomi-
ne actus geritur non valet actus: secus si ignorasset. fa
cit, quod habetur j.de senten.excõmuni. cum non ab
homine.& j.de præben.si beneficia.lib.vj. Secđo casu,
quando geritur ratione publici officij tũc dicit: quòd
10 † tolerantia probabilis, & cõmunis opinio iuuat p iu-
ra allegata in hac glo.& per tex.hic a contrario sensu.
Fallit tñ in sententia excommunicationis quæ non te
net lata ab excommunicato etiam tolerato: vt not. gl.
xxiiii.q.j.in summa.aliàs regulariter valet, q actus in-
tellige si ille ad cuius vtilitatẽ gerit ignorabat vitiũ: se-
cus si sciebat, & uoluntate communicauit sibi secũdũ
eũ, qa tunc ẽt si de mero iure valeret, qđ factũ est pro-
pter communem opi.tamen iustũ est, q irriteť in odiũ
talis scientis.argu.eorum quæ habentur.j.q.j. si q Epi
scopi.& j.de ele.excommu.mini.postulasti.& per præ-
dicta videtur, q valebit collatio beneficij facta p præla
tum excommunicatum qui communiter habebatur
pro non excommunicato, & similiter valebit confir-
matio electionis facta ab eo, & hoc si non sit facta scie
ti, vel descienti. & sic tenuit Cal. in sua disputatione.
¶In gl.in fi.sed certè ex tex.vř colligi contrariũ, qa si
crederetur literis Episcopi Papa hic non mandasset in
quiri: sed potes dicere, q hic non mãdat inqri de excõi
catione, qa quo ad hoc credi debet literis Episcopi: fa-
cit, quod hř.xj.q.iij.cũre.sed mandat inquiri de publi
catione.i.an publice fuerit excommunicatus.¶ In gl.
iij.ibi: vel, quia non fuit seruata.innuit in gl. qđ in.ele
ctione facienda, seu fiẽda per Moniales de Abbatissa,
vel priorissa seruari debebat forma.c.quia propter. de
elec.q poterat esse verũ secundum ista tpa hodie ser-
uari dẽt, q habeť.j.c.indẽnitatibus.de elec.in vj. ¶ In
eadem glo.ibi: non fuit lis contesta. & sic vult gloss.q
11 † in causa electionis lis sit cõtestanda, qđ scđm ista iu-
ra poterit procedere secđm ea q̃ hñr s. de elec.dudum:
cl.a.hodie non est omnino necessaria contestatio. per
ea quæ habentur in clemen.dispendiosam.de iudi.iun
cta.cle.sæpe.de uerb.signi.¶In glo.pe.ibi: irrita nũtia-
ta.nã publicè excõicatus nõ potest esse iudex.vt patet
ex his quæ habentur s.de rescrip.sciscitatus.¶In ea.gl.
ibi.& hoc est contra, &c.solue, quia iura allegata in gl.
loquuntur in eo qui erat toleratus, & communi opi.
reputabatur habilis, quia fortè erat occultæ excõica-
tus, hic erat publicè excommunicatus.¶In ead.gl.ibi.
l.1.§.1.solue, vt notať in c. cum super. gloss. & docto.
s.de offi.delega.¶In eadem gloss.ibi cum vinculũ. sol
ue, vt colligitur ex ibi not.quia ibi in potestate habi-
liũ erat habilitare inhabiles.& iõ nimirũ si actus, tunc
gestus per habiles cum talibus uidelicet, qa cẽseñť ha
bilitati.& sic censetur actus gestus ab omnibus habili
bus. ¶ In eadem gloss.in fin. & de materia recurre ad
gloss. in regula utile de regul. iur. in vj. & per Barto.
in l.grece.§.illud.ff.de fideiusso.& aliud per gl.in l.pe-
cuniæ.ff.de vsuris.¶ In glo.fi.ibi cognoscetur ex inte-
12 gro.¶† An autem iteranda sit lit.contesta.remittit Ioã
nes andreas ad notata in Spe.de senten. prola.§. iux-
ta ver.sed si.Sed dic, vt notatur per Bart. l. conquereba
tur.ff.de re iudica.quia si vitium pariter concernit sen
tentiam, & contestationem, tunc iteranda erit. Secus si
vitium solum concerneret sententiam de quo etiam
per Barto.in l.si, vt proponis.allegata in gl.& in l. si ex-
pressim.ff.de appellationibus.& bene facit, quod ha-
betur in c.si confirmationem.de electio.in 6.

¶ Cautela, vt quis in actione iniuriarũ nõ efficiať infamis. vide p do. legũ in l.iniuria rũ.C.de his qui.no. ĩfa.

a Qui act[9] sunt pmissi excommunicato. Et vide distinctionẽ do. Hẽr. bohy. hic in prin. ca.& etiam hic p Abb. & do. Fely.

xi supra sententia lata contra ordinatum non nocebit
quo ad plenum præiudicium ipsi ordinatori. Dicit ta-
men hic do.Anto. quòd si disputatum est de potestate
ordinatorum : quia petitum fuit pronũtiari ipsum nõ
habere potestatem ordinandi, quia non erat præses,
quod si, tunc sententia feratur super defectu talis po-
testatis sciente ipso ordinato, qđ tũc nocebit sibi per
ea quæ habentur in d.l.sæpe.& facit ẽt, quod hẽ in de
cre.cupientes.§.cæterum .ad finem de electio. in vj.
Sed certè istud dictum non videtur bene probari iu-
re quia sumus in aliquo de casibus positis in d.l.sæpe.
nec ẽt in hac decr. & iõ vẽ, qđ remaneamus in regula,
sed fortè hoc dictum põt saluari sic, qđ ẽt potest pronũ
tiari ordinatorem non habuisse ptãtem ordinandi, &
etiam vt cassetur quicquid factum fuerit per eum per
id, quod hic dicit Innoc.in simili, quando petitur ali-
quẽ restitui ad quasi possessionem eligẽdi:& ẽt, vt cas-
setur quicquid interim est factũ.& pro hoc ẽt, q̃a qua
tenus petitur cassari quod est factũ videtur disputari
de iure ipsius ordinati. & ideo si scit, & tacet vẽ sibi fie
ri præiudicium.per id, quod habetur in isto tex. in d.l.
4 sæpe.¶ †Item aduerte, quia censetur connexitas inter
eligentes, & electũ.¶ An aũt sententia lata contra eli
gentes noceat electo. tangitur per Inno.de elec. dudũ.
el. ij.in verbo partibus. & per gloss.in d.c.dudum.cõ-
cludit, ꝙ si agatur contra eligentes, & petatur eos pri-
uari potestate eligendi, quia elegerũt criminosum, vel
contra formam iuris, quòd tunc talis sententia nõ bẽt
nocere electio.¶ Si autem eligentes petant electionẽ
confirmari, quod possunt. per ea quæ habentur. in d.
c.dudum. tunc si obijciatur electionem non esse con
firmandã propter crimẽ electi:tunc non nocebit s̃nia
ipsi electo:nisi fuerit citatus etiam si sciuerit agi, quia
de eius magno præiudicio agitur si cassẽ electio r̃one
criminis, q̃a redditur inhabilis, vt in c. sup eo.de elec.
secus dicit si obiiciatur eã non confirmandã pp defe-
ctum formæ, q̃a tunc nocebit sibi, & sensit, quod no-
ceat etiam ignorãti, sed gl. in d.c.cupientes.§.cæterũ.
ad fi.dicit præiudicari demum si sciuit, secus si ignora-
uerit. & hoc sequitur ẽt ibi Io.Inn.& Archidia.& do.
Ant.hic intelligit dictum Inn.in c.dudum.ꝙ præiudi-
cẽ ignoranti scilicet quo ad quale, quale præiudiciũ:
sed nõ quo ad plenum.¶ Item aduerte, q̃a potest esse
cõnexitas, q̃n aliq̃s est priuatus, & alius loco illius sur
rogatur pp priuationem. & de hoc proprie loquitur.
iij.q.vj.hoc quippe.& c.ad petitionem alleg.in glos.&
hoc etiam videẽ, ꝙ si petatur reuocari priuatio tanquã
indebitè facta, ꝙ sententia super hoc lata ratione con
nexitatis præiudicet surrogato. per ea quæ habentur
in d.c.ad petitionem.& d.c.hoc quippe. & hoc etiam
tenet hic do.Ant.circa sextum casum principalẽ quẽ
ipse hic prosequitur.& pro hoc faciat, qđ habetur in
dicta.l. sæpe.ff.de re iudi.inquantum ibi dicit, ꝙ si cre
ditor patiaẽ debitorẽ disputare de dominio rei, & sen-
tẽtia feratur contra eũ nocebit creditori.& sic patet, ꝙ
vbi quis patiatur disputari de iure a quo ius suum de-
riuatur, quòd fit sibi præiudicium.& ideo eodem mo-
do videtur in casu proposito, quia propter priuationẽ
quæ facta erat successiuè derogatum erat iuri substitu-
ti, seu surrogati.& ideo si feratur sententia pro ipso q̃
fuerat priuatus, & remotus, & declaretur priuationẽ
nõ valuisse sciente, & patiente surrogato, videẽ, ꝙ bẽt
sententia sibi nocere.& per hoc etiam videtur defensa
ri posse, quod.s̃.dixi post dñm Ant.videlicet, ꝙ q̃n fer
tur s̃nia cõtra eligẽtẽ, vel ordinantẽ ex defectu pote-
statis, ꝙ talis s̃nia hẽat nocere electo, & ordinato q̃ sci
uit iudicium prædictum agitari.& p p̃dicta etiã videẽ,
quòd s̃nia lata contra præsentantem ex defectu pote-
statis p̃sentandi habeat nocere præsentato.& per con-
sequens idẽ ius, arg.c.translato.de consti.& s̃.de trãsla.
prælato.c.ij.& l.illud.ff.ad le.aqui. licèt glos. aliter di-
xerat in c.hoc quippe.allegato in gloss. vbi facit diffe-
rentiam inter eligentem, & præsentantem:sed, vt dixi
nõ videtur esse bona ratio diuersitatis.vt hic tãgit do.
Anto.¶ In eadem glo.ibi:in causa libertatis not.bene
quia glo.videtur uelle indistinctè, ꝙ sententia lata pro
libertate præiudicet aliis, tamen tex.in l.ingenuum. al
lega.in gl.videtur loqui quãdo est causa ingenuitatis,
vt quia quis dicit se liberum a natiuitate. nam tales di
cũtur ingenui, sed vbi quis natus est seruus : & postea
manummittitur licèt ex hoc efficiatur liber tamen ap
pellatur, tunc libertinus, seu libertus: vt insti.de liber-
tinis.in §.j.& dominus manumittens est patronus. Et
attende, quia quãndo est quæstio seruitutis, & ingenui
tatis, quia quis dicit se ingenuum, & alius dicit eũ ser-
uum bene habet locum lex ingenuum, quia si senten
tia ferẽ declaratoria sup iogenuitate præiudicat aliis.
Sed vbi aliquid diceret aliquem esse libertum, & ipse
diceret se ingenuũ.tunc dixit Inno.in c.causam. el. ij.
j.qui fi.sint legi. ꝙ tunc sententia lata sup ingenuitate
nõ habet omnibus præiudicare.allegat, quod hẽ in l.j.
& l.patronum.ff.si inge.quis esse dicaẽ: & ibi etiã glos.
hoc sentit scđm vnã solutionẽ. & sic ẽt transit hic Io.
And.& posset allegari ratio diuersitatis, quia maio-
ris præiudicii est quęstio seruitutis quàm libertatis:iõ
magis succuratur, q̃n de maiori præiudicio agiẽ. arg.
decre.vbi periculum.de elect.in vj. Glos.tamẽ ipsa vẽ
sentire idem vtrobiq; etiam.d.l.ingenuũ.vt plenè dixi
in l.sæpe.ff.eod.& Cy. etiam hoc videtur sentire in l.
ij.C.q̃bus res iudi.non nocet.ad dictam.l.j.& l. patro-
num.posset responderi tenẽdo alias solutiones ibi po
5 sitas.¶ †In eadem glo.ibi: in causa filiationis.sup.quia
si aliquis pronunciatur filius Titij.facit ius quo ad oẽs
alios de cognatione Titij, qđ intelligit do.Anto.quan
do causa est cognita cũ eo cuius principaliter interest:
puta cũ eo qui prætendiẽ pater, secus si cum alio arg.l.
cum non iusto.ff.collu.deteg.an autem sententia quę
fertur sup legitimatione faciat ius quo ad omnes.Inn.
dixit quòd non, valde notabiliter in dicto c. causam
quæ.el.ij.mouetur, q̃a s̃m eũ hoc nõ reperitur iure ex
pressum, & nunq̃ s̃m eum sententia facit ius inter om
nes nisi vbi reperiaẽ expressum.Cy.tamen in d.l.ij.C.
quibus res iudi.non nocet. videtur velle contrariũ, vbi
videtur velle quòd, quando sententia est declaratoria
iuris personæ inherentis, quòd tunc faciat ius inter
omnes.do.Anto.hic non facta mentione de dicto Cy.
videtur concordare opinio.nam dicit, quòd opi.Inno.
potest procedere, quando aliquo petente hereditatem
obiiciẽ sibi, quòd sit illegitimus, & propter hoc ipse pe
tiit se pronuntiare legitimum.nam tunc, ex quo pro-
pter priuatum interesse sententiatur, seu pronũtiaẽ su
per illegitimate, vel legitimitate, tunc nõ nocebit s̃nia
aliis: secus si aliquis vellet admitti ad honores, & pp
hoc petiisset p̃nunciari se esse lẽimũ, q̃a tũc feraẽ s̃nia
p legitimitate præiudicabit omnibus cum tũc sit lata
propter interesse publicum.¶ In eadem glo.ibi.§. me-
minisse. Aduerte, quia ibi sententia nõ habet alijs pro
desse super eo in quo est lata : sed bene habet prodes-
se in alio, quia ille qui succumbit in querela efficiẽ in-
dignus legato sibi facto in testamento, quod voluit im
pugnare, sed non potuit, & ideo tale legatum venit ap
plicãdum fisco.& sic loquitur dictus.§.meminisse.sed
melius facit, quod habeẽ in l.posthumus.§.j.de inoffi-
testa.vbi s̃nia lata sup querela inofficio si testi pro ip-
so querelante licèt ipsius non intersit, q̃a sit talis qui
non possit venire ab intestato nõ prodest aliis veniẽti

bus ab intestato.& est speciale, q sententia rescissoria
testamenti facit ius quo ad omnes:vt ibi patet,& in l.
6 Papinianus.§.fina.alleg.in glo.¶†An autem sit idē si
testamentū dicatur nullum, vt sententia lata sup nul-
litate hēat similiter facere ius inter alios, sicut & sen-
tentia recissoria testamenti. Gloss. tetigit in l. t. ff. de
excep.rei iudi.& in l.ij.C.de fide instrumentorum. in
quibus tenet, quòd aliud sit in sententia lata super
nullitate:an indistinctè sit uerum plenè declaratur in
7 d.l.sæpe.¶†In eadē gl.in §.si fundus.vbi dicitur,q sen
tentia lata pro uno dominorū fundi cōis super serui-
tute ipsius fundi hēt pdesse alteri domino.¶An si fe-
rat cōtra unū nō noceat alteri.Gl.ibi dubitat, tñ fina-
liter vr̄ inclinare ibi,& in l.si de cōi.eo.titu.q si nō in-
teruenit culpa, vel negligentia ipsius agentis, quòd
habet nocere alteri socio. ¶ In eadem glos.ibi: si com
munem.ibi dicit, q si aliquis habet fundum cōmunē
cum pupillo cui fundo debeatur seruitus licèt neuter
dominorū vtatur seruitute nō pscriberet seruitutē,qa
contra pupillum nō currit præscriptio,& quia res est
indiuidua,in consequentiam prodest socio, vt etiam
non currat contra eum. ¶ In eadem glo. in uersi. quā
doque plures.ibi ponitur casus qui habetur in c. pe.j.
8 de appella.qa loquitur quando plures † sunt cōdēna
ti una sentēria,& vnus eorum appellat. nam victoria
illius pderit aliis si eadē sit causa defensionis. de quo
in præallega.c.pe.& plenius per Bar.in l. si qui separa
tim.§.ti.ff.de appella.¶In ea.glo.ibi: de communium
rerum alie.l.2. sed certe ibi potius videtur nocere qa
9 †alienatio facta per fiscum de re quam habet cōem
cum priuato nocet ipsi priuato, qa potuit totam alie-
nare rōne partis suæ, & hoc respectu pōt dici pdesse.
¶ In ea.gl.ibi ignorāte creditore. pro declaratione gl.
10 conclude, q aut quæritur, an † snīa lata contra debito
rē piudicet creditori. aut quæritur econtra, an senten
tia lata contra creditorem præiudicet debitori. Primo
casu conclude, q aut sententia fuit lata ante oblatio-
nē pignoris factā creditori,& tūc illa nocet creditori.
l.si mater.§.fina.ff.de excep.rei iudi. nam tunc fuit af
fectum ius debitoris, & ideo cum affectione, & suo
uitio transit res ad creditores. facit. j.de pigno.c. ex
literis.& qd̄ ibi not. Aut fuit lata creditore ignorāte,
& nō nocet sibi.vt uoluit hic gl.& pbat,& in d.l.sępe.
secūdū vnā lecturā. Aut fuit lata creditore sciente, &
nō contradicente,& tunc præiudicat ipsi creditori : vt
pbat in d.l.sæpe.nisi appareat, q fuerit lata per collu-
sionem, vel propter iniuriā debitoris. p id, qd̄ not.in
l.præces.C.de pigno.& in l. si superatus. de pigno. &
in l.si per imprudētiam.ff.de euic.Idē si sit lata absen-
te debitore in eius contumacia, quia tunc pręsumitur
potius contra contumaciam latam.¶ Ideo non noce-
bit creditori.l.si ideo.§.fi.ff.de euic.& l.qui repudian-
tis.§.fi.ff.de inoffi.testa.vbi Barto.videt velle, q nun-
quā sententia noceat alteri parti absenti : licèt solum
fuerit absens in actu sententiæ. quod est notandū. &
& hæc procedūt, qn̄ snīa fuit lata cōtra debitorem cō
uentum rei vendicatione. Si autē sit lata contra debi-
torē agentē contra possessorem rei pignoratę, an tunc
noceat creditori conclude, quòd si lata fuit sententia
contra debitorem ex eo, quia nō probauit se dñm : &
nō nocet creditori:postea volēti agere hypothecaria :
quia, ex quò modo ad aliud agitur absolutoria lata p
reo, quia non probatum non hēt sibi nocere quo mi-
nus possit docere ad defensionem hypothecę de do-
minio debitoris. per id, quod habet in l. Iulianus verū
debitorē secūdū vnā lecturā.ff.de cōdic.indebi. Si aūt
fuit lata sententia contra debitorem agentē ex eo, qa
reus probauit se dominum secūdū.l.circa.ff.de proba
tio.& secundū nota.de restitu.spolia.ex cōquestione.
& tūc nocebit creditori scienti,& non contradicenti.
per ea quæ hñr in d.l.sæpe.& licèt isto casu nō potue-
rit phibere creditor debitorem quo minus ageret rei
vēdicatione, tamen ex alio capite præiudicat sibi sen-
tentia. scilicet, quando passus est autorem suū a quo
habet causam de iure suo per quandam cōsequētiam.
experiri hēt sibi nocere. per id, qd̄ hr̄ hic in text. in se-
cunda fallentia seu in secundo casu facit, q inferius
dicitur. secundo casu, quādo quæritur, an sententen-
tia lata contra creditorem noceat debitori. conclude,
quòd, aut fertur contra creditorem conuentum rei
vendicatione ad rem pignoratam quam possidet : &
tunc si debitor scit,& tacet nocebit sibi sententia : se-
cus si ignorat. per ea quæ habentur in d.l.sæpe. & non
potest esse quia debitor tunc patitur disputare de iure
quod ad ipsum principaliter spectat:quia de dominio
rei non tunc nocet per id, quod hic habetur in primo
casu fallentiæ hic positæ.& facit etiam, quod habetur
in d.l.sæpe. Aut creditor agit contra alium hypotheca
rio possidentem rem pignoratam:& tunc aut succum
bat ex eo : quia non probat oblationem pignoris : &
tunc non nocet debitori, quia nil est disputatum de
iure suo : cum non sit disputatum de proprietate,
seu dominio rei : aut creditor ipse probauit oblatio-
nem,& deduxit etiam dominium debitoris ad confir-
mationem illius secundum.l.& quæ nondum.§. quod
dr̄.ff.de pigno.& tunc aut succubuit ex eo.quia non p
bauit de dominio debitoris: & tunc non nocet snīa de
bitori cum principaliter in hoc iudicio ageretur hypo
thecaria:& postea debitor agat rei vendicatione,& sic
ad alium finem. ideo non debet nocere per id, qd̄ hr̄
in l.iulianus.in j.lect.ff.de cond.inde. & per id, quod
dixi.§.qn̄ snīa fertur contra debitorē agentem facit, q
habetur.supra.de testi.veniens.el ij. si autem fuit lata
ex eo:quia reus probauit se dominum:& tunc si debi-
tor sciuit reum assumpsisse onus pbandi super domi-
no.& tacuit snīa lata contra creditorem nocebit ipsi
debitori. per ea quę hñr in tex.isto. in primo casu fallē
tiæ.& in d.l.sæpe.scd̄m vnam lectu.dicit tñ Bar. in d.l.
sæpe.q.non sufficit debitorem scire creditorem agere
hypothecaria:nisi sciuerit, etiam disputari de dominio
suo.& sic intelligit dictā.l.sæpe.sed aduerte quia text.
ibi dicit simpliciter, quod præiudicatur debitori scien
ti.sed Bart.intelligit qn̄ scit de proprietate, & de dño
disputa t.& ita ēt tex.vr̄ sentire in ratione sui. ¶In ea-
dē gl.quando non nocet.supple.quia potest poni exē-
plum:quando vnius cohæredum agit, vel conueniatr
pro parte sua lata contra eum non nocet cohæreds.in
tellige quo ad plenum præiudicium : sed bene nocet
quo ad aliqualem præsumptionem.l.a sententia.ff.de
11 appel.¶†In eadem glo.ibi, vel potest poni banc opi-
nio.in qua residet glo.sequitur hic Inno.sed Accur. te
nuit contra in l.sæpe.ff.de re iud.Bar.in d.l.sæpe.con-
cor.in effectu.opinio.quia aut venditor succumbit ex
eo:quia non probat se dominum:& tunc nocet sentē-
tia emptori:quia tunc videtur dixisse se dominum tē-
pore intentatæ actionis per ipsum uenditorem, & sic
non uidetur deduxisse omniuo dominium, q habuerit
ante venditionem.& iō si succumbat, qa non probat
dñium scd̄m tp̄s intentati iudicii, non debet nocere
ipsi emptori:quia nō est disputatum de iure ipsius em
ptoris:si autem succūbat ex eo: qa re⁹ iu se assumpsit
se onus probandi dominium, & probauerit se domi-
nū tunc quia bene est disputatum in effectu de domi-
no emptoris:quia duo non possent esse dñi insolidum
eiusdē rei.l.si vt certo.§.si duob.ff. cōmoda. & supra.
de fid.instr.inter dilectos.& si reus est dñs per ꝯsequēs

sequitur

sequit, q emptor non est dominus. facit. l. Pōponius. §. si is. ff. de procurato. & ideo, tunc si emptor hoc sciuit, & tacuit, qa passus est autorem suū disputare de iure suo sit sibi præiudiciū. & per id, quod habetur in tex. isto, & in scd'o casu fallentiæ. & in d. l. sæpe. & hoc casu saluetur opinio huius glos. & Innocen. sed in casu præcedendi potest procedere opin. Accur. ¶ Et aduerte. quia Bart. dicit hoc verum, quando sententia lata est contra venditorem, quando vero disputatū est de iure emptoris nocet emptori: si ipse venditor simpliciter egit rei vendicatio. & sic nomine suo. Sic secundum eum non habet tunc locum ista materia, nec. c. istud. nec dicta. l. sæpe. sed potius tunc sumus in regula, quòd non videtur tacēs approbare nisi agēs vtiliter egerit, & sic obtinuerit. alias potius intelligitur probare per ea quæ habentur in l. ex parte. ff. famil. hercis cun. & in l. iij. §. in hac. ff. iudica. solui. & in l. j. C. manda. Innocen. tamen hic videtur velle contrarium, ex quo ille qui agit est ille a quo habet' cām ipse tacens per istum tex. qui loquitur indistinctè. secus si non haberet causam etiam si esset coniuncta persona, q tunc nō præiudicaret illi cuius nomine agit nisi haberet ratum tacitè, vel expresse. l. ij. C. quibus rea iudi. non nocet. sed aduerte, quia ipse Innocen. in c. ex parte decani. §. de rescrip. videtur velle contrariū. nam ibi dicit, quòd eo ipso, q quis scit alium agere nomine suo. & non contradicit, quòd videtur tacitè approbare per ea quę habentur in dicta. l. sępe. & illud dictum sepissimè allegatur. etiam sic videtur in hoc fuisse sibi contrarium nisi dicas, qđ illud, quod hic dixit debeat intelligi secundum illud, vt inquantum hic dicit, quòd non sit præiudicium ei cuius nomine agitur nisi expresse, vel tacitè ratum habeat. Intelligatur, quòd satis tacitè videatur ratum habere si scit, & tacet, tamen hoc non bene videtur de mente Innocen. hic, qa vř velle, quod aliud sit tunc, q̄ in casibus huius decre. & sic eum in casu decre. sufficiat taciturnitas conscientia videtur velle, qđ in dicto casu non sufficiat: sed requiratur, q per alium actum tacitè appareat de consensu. Ang. tñ in d. l. sæpe. tenet dictū Innocen. in c. ex parte decani. de rescrip. reprobata opinione Barto. non facta mentione de dicto Innocē. hic posito potes concordare opin. vt tetigi in dicta. l. sępe. nam ille qui agit nomine alieno est autor illius cuius nomine agit. & tunc videtur, q procedat dictū Innocen. in c. ex parte decani. per istū text. qui loquit indistinctè. & sic etiam voluit Innoc. hic in glos. magna. ver. ideo autem. licèt Bart. in hoc velit contrariū in dicta. l. sæpe. sed uidetur, qđ nō bene per pdicta: aut nō est autor eius cuius nomine agit, & tunc aut aliàs fuit eius pcurator super eo super quo agit, sed fuit reuocatus. & tūc si postea agit nomine domini ipso sciente, & tacēte vř reuocasse prohibitionem. & sic etiam potest intelligi, qđ habetur in dicto. c. ex parte decani, qđ etiā loquitur in procuratore reuocato. facit, q hř in l. semp qui non prohibet. ff. de reg. iuris. Idē videtur si procurator excedit mandatum dño sciēte, & tacente, quia tunc ēt vř tacite approbare per ea quæ habentur. §. de offi. delega. cum olim Abbas. Idē videtur secūdū Cy. in l. inuitus. C. de procura. si sit coniuncta persona quæ agit nomine alterius, quia ratione coniunctionis facilis præsumitur consensus. argu. eorum quæ habentur in l. quæ dotis. ff. solu. matrimonio. & ēt in l. si seruus cōis. ff. de dona. inter viru. & vxorē. & isto casu pōt intelligi dictū Inn. in d. c. ex parte. & idē videt velle Cy. in d. l. inuitus. si sit amicissimus ille qui agit. hoc tamē nō bene vř probare. sed Innoc. hic ēt te net contra. in coniuncta psona. & forte hoc de iure verius, qa nō reperitur hoc de iure cautum licèt opi. Cy. sapiat equitatem. Item secūdū dñm Ant. in clemē. j. de procu. vř posse saluari dictū Inn. ex parte. si ille cuius nomine agitur inchoauerat iudiciū, quia tunc cogit psequi reo instante: vt in auth. qui semel. C. quomodo, & qñ iudex. & sic secundū eū si alius noīe suo psequatur, vř q si hoc fiat eo sciente, & tacente vř ratū ēt hře ratū, ex quo tenebatur proseq, forte tamē hoc dictū nō est rutū: quia non apparet in isto actu iudicia li, an utiliter egerit, vel non, nisi ex euentu. voluit glo. in d. l. ex parte. ff. familiæ hercis. & ideo forte de iure non procedit hæc limitatio. extra casus aūt prædictos procedat Barto. & dictum Innoc. hic, nec obstat etiā l. sæpe. videlicet, quia ex quo potest prohibere, & nō phibet vř cōsentire, qa illa ratio hēt locū in casibus positis in d. l. sæpe. sed nō in casu isto in quo sumus in actu iudiciali qui fit noīe alterius quo casu ita demū tacendo intelligitur cōsentire si reperiatur vtiliter gestum, & aliter non per ea quæ habentur in d. l. ex parte. & in d. l. 3. §. in hac. ff. iud. solui. & qđ dixi de emptore, & vēditore. Idem dicas de socero, & vxore respectu mariti, eum eadem fit ratio: sed aduerte, qa dubiū est qd iuris de proprietario, & vsufructuario de quo terigit Bart. in d. l. sæpe. & aliquid tāgit Inn. hic, de dño aute, & emphyteuta, vel feudatario tetigit hic glo. & uidet æqparari illos emptori, & uēditori. sed Bar. æqparat eos proprietario, & usufructuario. & puta, q melius dixerit q̄ glo. quia uēditor non hēt aliqđ ius, sed bene hēt ius proprietatis, seu directū dñiū, sed emphyteuta, & feudatarius utile. ur no. gl. s. eo. Bart. in glo. fi. & ideo potius equiparatur fructuario, & proprietario quia quilibet ipsorum habet aliquod ius in re est ergo videndū, an sententia lata contra fructuarium noceat proprietario. & similiter contra si fuerit lata contra proprietarium noceat fructuario, primo casu scilicet, quādo fertur contra fructuarium concludit Bart. quod si fertur contra fructuarium cōuentū rei uēdi. non nocet sententia domino proprietario, quia secundum eū snīa lata contra naturaliter possidentem, vt cōtingit in fructuario qui naturaliter possidet. l. naturaliter. ff. de acquiren. posses. non habet præiudicare ciuiliter possidenti. l. Pomponius si is qui præcario. cū ibi nō. ff. de acquiren. possess. ¶ Si autem feratur cōtra fructuarium agentem, tunc dicit idem dicendum, qđ dictum est. s. eo. in simili in creditore agente: qa si vsufructuarius succūbit, qa non pbat cōstitutū vsumfructū, vel non probat cōstituentem dñm. & pp hoc absolutus reus, & tūc nō nocebat sentētia proprietario q postea aget ad alium finem. per id, quod habetur in l. Iulianus. ff. de conditio. indebi. secus si succumbat. quia reus assumpsit in se onus probādi se dominum, & probauit, quia tunc præiudicabit proprietario si sciuit de hoc disputari. per id, quod dictum fuit in simili. supra. de debito. & credito. cum eadem sit ratio vtrobiq;. & per consequens idē ius. supra. de trāslatio. in c. 2. Si autē snīa est lata cōtra pprietariū, & tūc si lata fuit cōtra pprietariū cōuētum rei vendicatione: tūc nocebit fructuario si sciuit, & tacuit. p id, qđ hř in d. l. sępe. si autē fuisset lata cōtra pprietarium agētē, & tunc si lata fuit ex eo, quia non probauit se dominum non præiudicabit vsufructuariu qui postea agit cōtra aliū per id, quod habetur in d. l. Iulianus. secus si sit lata contra proprietarium agentem ex eo, quia reus probauit se dominum, quia tunc pṛaiudicabit sententia vsufructuario qui sciuit de hoc disputare, & tacuit. per ea quæ habentur in dicta. l. sæpe. sed aduerte, quia Innocen. hic aliter loquit in materia ista. & ēt non uidetur Bar. perfectè dixisse: quia sicut sententia

lata contra fructuarium qui naturaliter tantum possi-
det non nocet secundum eũ proprietario.ciuiliter pos
siden.Ita eadem ratione sententia lata contra proprie
tarium ciuiliter possidentem non deberet nocere ipsi
vsufructuario naturaliter possidenti. præterea glo. quã
sequitur Cyn.& Butr.in l.ij.C. vbi in rem actio. tenet
quod sñia lata contra fructuarium præiudicat domi-
no scienti, & tacenti. potes dicere declarando dictũ
Innocen. hic positum. & dicta Bart.quod aut ille qui
agit contra fructuarium solũ intendit aduocare vsum
fructum etiam possessionem naturalem: quia forte pe
tit se declarari vsufructuarium:sibi rem restitui ratio-
ne vsusfructus, & tunc hoc casu si succumbit fructua
rius conuentus non nocebit proprietario quo ad suã
ciuilem: qa agens non intendit illam acquirere, sed
solum habebit naturalem. & hoc casu potest saluari
dictum Barto.præiudicabit tamen quo ad quid, vt uo-
luit Inno. qa cogeř pati vincentem vti iuribus vsusfru
ctus: vt uoluit Innnoc.ex quò sciuit, & tacuit in iudi-
cio agitato contra fructuarium habentem causam ab
eo: si autem agens contra fructuarium prætenderet se
dominum. tunc considera, quòd agit tanq̃ cõtra fru-
ctuarium, seu prætendentem se fructuarium, & tunc
qa vř solum aduocare possessionẽ naturalem non fiet
præiudicium dño ciuiliter possidenti in sua ciuili. &
sic etiam loquitur dictum Bar.facit, quod notat in si-
mili in l.vna.C.vti posside.per glo.& doct.de illo qui
ingreditur possessionẽ ꝓtestãdo, ꝙ solũ vult acqrere
naturalẽ hoc tñ casu non poterit prohibere vincentẽ
quo minus habeat cõmoditatem vtendi, & fruendi, si-
cut iudicium agitandi contra fructuarium qui ab eo
habebat causam.& tacuit, vt uoluit Inno.Si autẽ agẽs
simpliciter diceret se dominum:& peteret rem sibi re
stitui, nec appareret quod ageret tanq̃ contra fructua
rium:sed simpliciter tanq̃ contra possessorem:tũc, qa
agit obtinere rem quo ad omnẽ possessionem: tunc si
proprietarius scit, & tacet, præiudicabit sibi sententia,
vt uoluit gloss.in d.l.ij.arg.C.vbi in rem actio.& arg.
per id, quod habetur de patrono, & liberto in l.sæ-
pe.ff.e.& prædicta procedũt, qñ sentẽtia lata fuit cõtra
fructuarium agentẽ.tunc tene, vt dixi post Bar.ꝙ sen-
tentia non ꝑiudicat domino: nisi reus probauerit se
dominũ, & tunc bene præiudicat, quia reus tunc asse
rit simpliciter se dominum:licèt fructuarius solũ age-
ret pro vsufructu.& ideo cum per talem sententiã in-
tendat reus habere plenum dominium hẽt præiudica
12 re ipsi proprietario qui sciuit, & tacuit.¶ †Quid aũt si
sentẽtia sit lata contra proprietarium: an noceat fru-
ctuario.potes dicere, ꝙ si proprietarius conuenitur so-
lum ratione ciuilis, quam habet; & illam solam in
tendit agens aduocare: tunc videtur, ꝙ non fiat præiu
dicium fructuario qui naturaliter possidet per id, qđ
dixi. s̃. quãdo econtra fertur contra fructuariũ cõuẽtũ
ratione suæ naturalis, quia eadem ratio uideř esse vtro
bique.& per consequens idem ius arg.l.illud. ff. ad le.
aquil.& s̃.de constit. translato. & hoc casu bene dixit
Barto Si autem agens simpliciter intendat rem aduo-
care non autẽ solam ciuilem possessionem, quia sim-
pliciter narrat conuentum possidere, & petitũ condẽ-
nari ad rei restitutionem, & tunc vř, ꝙ sentẽtia lata cõ
tra prioprietariũ cõuentũ hẽat nocere ipsi fructuario:
quia tunc videtur ẽt de ipsius iure disputare: ex quò
simpliciter rem restitui petat agens. & hoc casu possit
procedere opin. Bart.& gloss.& l.2.C.vbi in rẽ actio.
& hoc quando vsufructuarius sciuit, & tacuit: aliàs se
cus, vt d.l. sępe. Si autem lata sit sententia cõtra ꝓprie
tarium agentẽ:tunc tene quòd non nocet regulariter
fructuario. fallit, quando reus probauit se dominum

per id, qđ dixi.s̃.in simili, quãdo fertur cõtra fructua
13 rium agentẽ.¶ †Tangit etiam Bar.in d.l.sæpe. Quid si
sententia sit lata contra colonum, an ꝑiudicet domi-
no.& remittit ad nota.in l.peregre.§.quibus.ff.de acq
ren.possess.ibi non videtur clare dicere. sed ipse idem
in l.ij.C. vbi in rem actio.Innoc.s̃. vt lite non conte-
testa.in c.quoniam.§. quod si super. videtur velle, ꝙ si
colonus nominat dñm ĩ iudicio, & ferř sñia cõtra eũ,
ꝙ nõ hẽt dño ꝑiudicare, qa nõ intẽdit iudex facere ꝑ-
iudiciũ, tertio ꝑ suã sñiam.facit.s̃.de of.dele.sup eo.&
ꝑ ꝯñs nẽ vř voluisse præiudicare dño qui possidebat,
nã colonus nõ dř possidere, sed detinere.s̃.de restitut.
spoliatorũ.cum venissent.& l.j. C. cõia de vsucap.nec
obst.l.qui vniuersas.§.itẽ, qđ prętor.ff.de acquirẽ.pos-
sess.quã Bar.allegat in §.qbus.qa ibi dicit sñia nocere
quo ad possessionẽ contra illũ ꝯtra quẽ est lata, nõ au
tẽ dicit de tertio.nec etiam.obst.l.celsus.§.j. ad exhibẽ
dum. quam Bart.similiter allegat in §. quibus. qa ibi
diciř, quod rei vendicatio potest dari etiam contra ci-
uiliter possidentẽ, sed nõ dicit, ꝙ sententia lata contra
colonũ habeat domino absenti præiudicare. & istud
dictum cõiter cõsueuit teneri. & videtur etiã seq hic
domi.Anto. quia secũdũ eũ non videtur data licentia
colono disputandi de proprietate.seu deducendi rem
in iudicium ad præiudicium domini.facit.l. j. C. si per
vim, uel alio modo. & hoc quo ad proprietatem: an
autem noceat domino quo ad possessionem. Bartol.
videtur sentire, quod non in d.l.ij.C.vbi in rem actio.
sed Innocen.s̃.eo.cum super. uidetur velle, ꝙ noceat
quo ad possessionem si dominus sciuit sententiã latã,
& nõ appellauit per tex.in d.c.cum sup. secus si igno
rasset, qa tũc secũdũ aliquos non fiet præiudiciũ ẽt in
possessione. refert tamẽ alios tenere, ꝙ noceat in pos-
sessione si facta sit executio. & fortè, vt tetigi in d. c.
cũ super.hæc opin.de iure verior: quia licèt iudex di-
rectè non agat pręiudicare tertio, agit tamen, vt fiat re
stitutio rei agenti:& sicut cõuentus illã tradat ipsi agẽ
ti. & ideo videtur, quòd transeat possessio in ipsum
agentem: sicut quãdo aliàs colonus alteri tradit.l. 3.§.
quod si seruus.ff.de acqui.pos.& qđ hř in d.l.peregre.
§.quibus.sentit tñ Inn.ꝙ succurratur tunc dño, vt pos
sit recuperare per officium iudicis, vel cõditione ex.l.
j.C. si per vim vel alio modo. sed melius dixisset con-
ditione.ex.l.fi.C.de acq.pos. per quã succurritur dño
qñ colonus malignatur: vel aliàs negligenter se hẽt in
possessione ad præiudiciũ domini.¶ Item aduerte, qđ
licèt cõis.sit opi.quam dixi, quòd nõ præiudicet sñia
lata contra colonum dño etiam scienti in proprietate;
tñ forte de iure põt defendi cõtrarium: quia ad ipsum
principař spectat defensio sup dño rei: & iõ vř qđ si
patiř ipsum colonum qui hẽt ab eo causam de hoc di-
sceptare, quod habeat sibi nocere.per id, qđ hř in d.l.
sæpe.& in tex.isto.& quia vř eadem rõ, quæ est qñ de-
bitor patitur creditorẽ disputare de proprietate: licèt
posset tunc dici, quod vř data licentia ipsi creditori ꝓ
iure suo defensando disputandi de proprietate. facit.l.
si pignori.& quod ibi notatur.ff.fam.herci.& qđ hř in
14 l.i.in fin.ff.vsufruct.quemadmo.caue. ¶ †Quid autem
si sententia feratur contra libertum, an noceat patro-
no.in c.cum super.s̃.eo.refert opinio.contrarias. nam
vna fuit opinio scilicet Rogerii secundum eum, qđ nõ
præiudicat.alia lo.quod præiudicet. & tenet opinio. ꝙ
non præiudicet in dicto c.cũ super ꝑ illud capitulum.
sed gl.& Bar.in l.sępe.tenent opinionẽ cõtrariam. est
cõis opinio legistarum. & sic intelligunt illam.l. sępe.
& ſm hoc colligi põt vna rła. videlicet, ꝙ vbi autor
penès quem aliquod ius remansit patitur successorẽ
habentẽ causam ab eo disputare de iure suo sibi no-
cet.&

cet.& est aduertendum quòd non posset, tunc succes-
sorem prohibere, seu remouere a prosecutione cãæ:
quia principaliter causa spectat ad ipsum successorẽ,
facit.l.principaliter. la. ii.C. de liberali causa. vnde
tunc oportet dici, quod potest contradicere ad finem
ne sibi fiat præiudiciũ:& vt non videatur ex uoluntate
sua disputare de iure suo.aliàs autem si non contradi-
cit:nec protestatur, quod non vult sibi fieri præiudi-
cium:sed si scit,& tacet præiudicabiẽ sibi quasi ex eius
voluntate disputatum sit de iure suo,nec obstat prædi
15 ctis.c.eum super. quia ibi loquitur, quando † senteñia
fertur cõtra subiectum qui non habet causam ab ipso
cui subest:sed nec fortè ab alio puta a Papa. & ideo se
cũdũ dñm Ant.tunc sententia non nocet superiori,
quando fertur contra subiectum,& fuerit sciẽs:& hoc
quãtum ad proprietatem ipsius iuris subiectionis: li-
cèt noceat quo ad possessionem si sciuit latam sentẽ-
tiam,& non appellauit. & istud voluit Innocẽ.in illo.
c.cum super.videlicet, quod sententia lata contra su-
biectũ non præiudicet superiori etiam scienti quantũ
ad proprietatem. hic tamẽ in hoc capitulo videtur ali
qualiter sensisse oppositum: quòd videtur velle, quòd
tunc spectet primo loco defensio subiectionis ad ip-
sum superiorem.& ideo si scit,& tacet præiudiceẽ sibi.
tñ in c.auditis. de præscriptio.videtur velle, qđ æquè
principaliter spectat ad subiectum, per ea quæ haben-
tur in l.principaliter.la.ij.C. de libera. cau. & sic videẽ
quod remaneret opinio Innocen. in c.cum super. præ
terea etiam hic videtur se restingere ad præiudicium
possessionis. & hanc partem sequitur etiam domi. An-
ton.hic uidelicet, quod sententia lata contra subie-
ctum non præiudicet superiori etiam scienti quo ad
proprietatem.& hæc opinio.fortè seruaretur in practi
ca: licèt alia opinio fortè posset etiam probabiliter
defensari, & responderi ad c.eum super de quo latius
tetigi in dicta. l.sæpe.¶ Item aduerte,quia ex illa.l.sæ-
pe.& ex hac decreta. plures rationes possunt colligi,
quare sñia nocet in casibus illius,& istius decreta. vna
est. quia vr̃ imputãdum illi qui potuit prohibere aliũ
disputare de iure suo, & non prohibuit. & hæc ratio
potest habere locum, quando quis patitur autorem
suũ a quo habet causam agere, vel defendere: quia pos
set prohibere si vellet: sed non videtur habere locum,
quando creditor agit hypothecaria, quia non posset,
tunc prohibere debitor quo minus ageret: tamen tũc
potest esse ratio: quia ille qui est autor apud quem ali
quid iuris remansit, patitur per successorem disputa-
ri de iure suo: ideo tunc nocet sicut dixi in patrono
& liberto. Item secundum Anto. licèt non possit pro-
hibere creditorem agere: tamen posset prohibere ne
disputaret de dominio.nam ſm eum posset dominus
comparere, & illam disputationem in se assumere cũ
ad ipsum primo loco spectet: licèt creditor posset ei
assistere secũm.l.si suspecta. ff. de inoffi.testamẽ.sed cer-
tè nõ video: ex quo iudicium est inchoatum cum ip-
so creditore: quare non possit prosequi in ipsa hypote-
caria, & etiam probatur de dominio ad defensionem
hypotecę: quia etiam hoc a principio intelligitur sibi
concessum. argumento eorum quæ habentur in lege
si pignori.ff. familiæ hercíscũ.& in l.j. in fin.ff.de ope
ris noui nuntiatio. & ideo potius fortè pôt dici, ꝙ pôt
dominus tunc prohibere.ne ipse solus creditor dispu
ret de dominio: & ideo si ipsum solum ꝑmittit disputa
re fit sibi præiudicium, & hoc modo possit hæc ratio
habere locum in creditore. ¶ Secunda ratio est, q̃a q̃n
ad aliquẽ principaliter spectat actio, vel defensio, si pa-
titur alium agere, vel defendere. tunc fit sibi præiu-
dicium, quia videtur sibi tunc imputandum. ¶ Ter-
tia ratio est, quando quis patitur eum a quo habet
causam agere, vel defendere, vt hic etiam colligitur.
tamen huius ratio præcedentis videtur esse, quia im-
putandũ tunc uideẽ, ꝙ non prohibuit. ¶ Quarta ratio
est quam tetigi. quãdo aliquod ius remãsit apud auto-
rem disputare de iure suo, vt contingit in liberto,
& patrono. ¶ Quinta ratio etiam videtur colligi ex d.
l.sæpe. scilicet. quia ex uoluntate patientis videtur in
dicatum de iure suo. & videtur a principio hoc con-
cessum, vt contingit in creditore, & fructuario q̃bus
uideẽ data licentia disputandi de iure domini.l.1. in si
ne.ff.vsufructu.quẽadmodũ caue.& dicta. l. si pigno-
ri. sed tamen hoc est intelligendũ, quod videtur con-
cessum, quod possit deducere ius domini pro defen-
sione iuris sui, vel in fauorem domini, sed non ad eius
præiudicium nisi ipso consentiente. vel saltem tacitè
tacendo. & non prohibendo, vt dicta.l.sæpe. ¶ Quan-
do autem,& qualiter debeat fieri hæc prohibitio. con-
clude, ꝙ si uult ad finem remouẽdi ex toto illũ q̃ agit,
vel defendit, eo casu quo pôt debet fieri ante litẽ cõ
test.s.eo.inter. Si autem ignorasset contestationem li-
tis, tunc posset prohibere ad finem ne sibi fiat præiu-
dicium, sed non quo minus possit procedi cum illo,
cum quo est facta contestatio, vt uoluit Innoc.in c. cũ
super.s.eod.& videẽ etiam de mente Bar.in l.sæpe. cir
ca finem,& sic etiã debet intelligi, quod notat Bart.in
l.si perlusorio. de appell. si autem quis velit prohibere
vel contradicere eo casu quo non posset ex toto re-
mouere, sicut contingit in aliquibus casibus: vt s. dixi.
& tunc sufficit, quòd protestetur, ꝙ non sentit illum
disputare de iure suo.& idem si faciat aliũ actũ ꝑ quẽ
hoc appareat, vt si vsufructuarius agat contra possesso
rem rei. & etiam ipse proprietarius dirigat libellum
contra illum non satis per hoc videtur velle, ꝙ iudi-
ciũ, qđ agitaẽ cũ fructuario nõ præiudicet sibi.l. si pari
ter.ff.de libera.causa.& notat Bart. in d.l. sępe. & plus
notabiliter voluit Ange.ibi, ꝙ sufficiat etiam iudiciũ
de hoc protestati.& non intendit sibi fieri pręiudiciũ
per iudicium agitatum cum tali. & pro hoc faciat, q̃a
sicut etiam extra iudicium potest præsentari consessus
in actu exercendo in iudicio.l. honores.§.fin. ff.de de-
cur.& no.Bar.in l.cum non solum.§.necessitate.C. de
bo.quæ libe.ita eodem modo videẽ, ꝙ possit declarari
voluntas extra iudiciũ per quã appareat, ꝙ non inten-
dit sibi fieri præiudiciũ ꝑ actum iudicialem ꝑ aliũ exer
citium. ¶ Vltimo pro declaratione materiæ posses di-
stinguere reducendo materiã istam ad aliquas regu-
las prout tangit Cyn.in l.2.C.qui res iudi. non nocet.
& Rayne.de Forli.in l. ij. ff. de libe.agnoscen. sed ego
plenius dixi ĩ d.l.sæpe. vbi ꝓsequor duos principales,
q̃a aut agiẽ de iure publico. aut de iure priuato. & hoc
secũdo casu subdistinguo. q̃a aut est sñia interlocutoria,
aut declaratoria.& hoc vltimo casu subdistinguo. q̃a
aut est declaratoria facti, aut iuris. & si facti: aut facti in
troductorij obligationis, aut facti criminalis ad effe-
ctũ criminalẽ. aut facti ciuilis ad effectũ ciuilẽ. Si autẽ
sit declaratoria iuris, subdistinguo. q̃a aut est declarato
ria iuris realis dñij rei. Aut iuris seruitutis realis. aut iu
ris alterius seruitutis. aut iuris nullitatis. aut iuris qua
litatis, seu status ꝑsonæ.& õibus p̃dictis plenè prose-
quor q̃d iuris. & ꝓcedũt ĩ actibus iudicialibus, in ex-
traiudicialibus similiter procedit regula, qđ res inter
alio acta,&c.C.res inter alios acta.in rub. o, & nigro.
An autem præiudicet in casibus hic exceptis. Innoc.
s.de p̃scriptio.auditis.dicit, ꝙ licèt in casibus istis p̃iu
dicet sñia, non tamẽ præiudicabit trãsactio, vel pactũ.
sed de hoc est dicẽdũ, vt plenè notat Bar.in l.facta.§.si
hæres.ff.ad trebellia.& in l.si.de transact. & not. ẽt in
Io.ab Imo.in j.super ij.Decr.

casibus hic positis, q̃ sola sententia sine citatione p̄iudicat. vt voluit Innocen.

SVMMARIVM.

1 *sententia delegatorum vbi sunt contraria in potestate superioris est approbare quam velit.*
2 *Sententiæ arbitrorum si sunt contraria neutra valet. & num. 4.*
3 *Ordinarius, & inquisitor hæresis si discordant in contrarietate sententiarum quid iuris.*
5 *Ordinarius, & delegatus si concurrat cum collega ordinarius, & discordent in sententia quid iuris.*

a Se summat. super. hoc. vide d. Fel. q ponit hic vndecĩ declarationes quibus visis habebis intellectũ. huius. c. & eius materiam.

a DVobus. Se summat, a & transeunt dicta q̃ patent. ¶ Nota, q̃ vbi feruntur sententiæ cõtrariæ ab ordinarijs sup eo dẽ negotio valet sententia lata pro reo nisi cã actionis sit fauorabilis. Et nota quatuor causas hic expressas q̃ fauorabiles appellanẽ scilicet mr̃imoniũ, li
1 bertas dos, & testm̃. ¶ †No. q̃ vbi sentẽtiæ delegatorũ, sunt contrariæ in potestate superioris est approbare q̃
2 velit. ¶ †Nota, q̃ vbi sñiæ arbitrorum sunt contrariæ neutra valet. quomodo autem possunt esse duo ordinarij eiusdem causæ tangunt hic docto. de iure ciuili ponũt exẽplũ in duobus consulibus. l. j. ff. de offi. pro consul. & in duobus comitibus, notat Bar. in l. Pomponius. ff. de re iudic. Item in duobus doctoribus eiusdẽ scolaris scd'm auth. habita. C. ne filius pro p̄re. sed in duobus iudicibus ecclesiasticis nõ vr̃ de facili hoc cõtingere. q̃a vna ciuitas, vel diœcesis nõ dẽt hẽre duos Episcopos. s̄. de off. or. q̃m. tñ posset esse de dispensatione Papæ. vii. quæstio. i. nunc aũt. & tunc posset hr̃e locũ, q̃ hic dr̃. Itẽ correctio clericorũ, & cognitio causarũ posset simul pertinere ad archidiaconũ, & præpositum, & ad vtrunque eorũ insolidũ. Itẽ possent esse duo vicarij eiusdẽ Epi, & secundũ cõem opinionẽ vicarius habet ordinariã. de offi. vica. c. i. lib. 6. & sic in ordina-

b De appellationibus. d. Abb. continuat hãc rubricã. ipseque. & do. Feli. sup ea multa elegãtia, & vtilia scripserũt q̃ enarrare hic nõ est operæ p̄tium, quia charta non caperet poteris eos videre.

3 tiis ecclesiasticis põt hẽre locũ decre. ¶ †Quid aũt si discordans ordinarius, & inquisitor hr̃sis. habetur. j. de hæreti. c. pro hoc. lib. vj. vbi debet recurri ad Papam. & eadem ratione videtur idem si concurrant ordinarius, & delegatus Papæ in contrarietate sententiarum. per illum tex. intellige quãdo ordinarius haberet potestatem in causa. hoc dico. q̃a Papa delegando videreẽ eximere causam a iurisdictione ordinarij. s̄. de offic. deleg. studuisti. ¶ In gl. j. ibi pastoralis primo responsio. & quæ sit ratio specialitatis ibi tãgiẽ per gl. ¶ In eadẽ gl. in causa criminali Episcopi. de hoc etiam hr̃. s̄. eo. non potest. ¶ In glo. fina. ibi: non est superior. supple a quo immediate dicãtur ordinarij habere iurisdictionem. quia habent illam a lege mortua secundũ ea quæ habentur. ff. de iurisdi. omnium iudi. l. minorem. l. & quia. & quod no. s̄. de offi. ordina. cum ab ecclesiarum prælatis. & hoc modo potest saluari ratio glo. licet Hostien. videtur eam reprobare. dicens, quòd imo reperitur superior si Papa. vel Imperator ad quem potest haberi recursus, & ideo dat aliam rationem, q̃a secundũ eũ iurisdictio ordinaria est magis fauorabilis q̃ sit delegata quæ est extraordinaria. facit, quod notat gl. in c. j. de rescriptis. in 6. & ideo magis fauetur sententiæ ordinariorum. sed certè ratio glo. etiã potest saluari per ea. quæ. supra. dixi, q̃a licèt reperiatur non tamẽ immediate habet ordinarius iurisdictionẽ a Papa, vel Imperatore: sed potius a lege mortua. sed delegati hñt iurisdictionẽ a superiore delegante ad quẽ potest, tũc

c Collatio bñficij. idẽ summat. hic. domi. Abb. hoc. c.

4 haberi recursus. ¶ †In eadem glo. ibi: nec habẽt iurisdictionem a lege. nam arbitri non habent iurisdictionem quæ non potest dari per priuatos. l. priuatorũ. C. de iurisdictio. om. iudi. & supra de offi. deleg. significantibus. sed habent quandam notionem ex potestate sibi data a partibus. l. ait prætor. ff. de re iu. & l. non distinguemus. §. de officio. ff. de arbi. & ideo si ad aliquem deberet recurri ad ipsas partes deberet recurri. quæ cum sint discordes verisimiliter nõ concordarẽt. & ideo non valet tunc aliqua sententia ipsorum arbitrorum. quia sibi habent imputare partes quæ voluntariè tales elegerunt. argumento. l. diem. §. stari. ff. de arbitris. & quia cõpromissum est stricti iuris: vt supra. de arbitris. cũ dilectus. cũ ibi notaris. lõ non suppleẽ a iure, sed omissum habetur pro omisso. facit, quod habetur in l. quicquid astringendæ. ff. de verbo. obliga. & quod habetur de rescriptis. susceptum. libr. vj. ¶ Quid autem in arbitris electis ex necessitate iuris. dicit idem, quod in delegatis per ea quæ habẽtur de of
5 ficio delega. ab arbitris. libr. vi. ¶ †Quid aũt si concurrat ordinarius, & delegatus collega ordinarij, & discordent in sententia. dicit Ioã. And. quòd si per ordinariũ fertur sententia pro reo, vel pro actore in causa fauorabili videtur, quòd illa debeat valere, vt sic non impediatur eius effectus per contrariam sentẽtiã delegati collegæ sicut etiam non impediretur per contrariã sententiam ipsius collegæ. Si autem ecõtra delegatus collegæ ferat sententiam pro reo, vel etiam pro actore in causa fauorabili. tunc dicit, quod utraque non ualet, cum vtraque videatur lata a pari potestate cum nõ sit casus determinatus a iure: sed omissus, facit, quod habetur in l. commodissimè. ff. de lib. & posth. & de rescriptis. susceptum. libr. vi. Vnde secũdum eum si hæc decreta. non emanasset de iure fuisset dicendum neutram sententiam valere. quando iudices discordant in pari numero. siue fuissent ordinarii, siue delegati. & ideo necessaria fuit positio huius decreta. quæ in casibus suis seruari debet.

b De appellationibus. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata post appellationem legimam est nulla.*
2 *Collatio beneficiorum in ecclesia collegiata de iure spectat ad prælatũ, conuentum, seu capitulum.*
3 *Legatus non de latere licèt sit legatus natus non habet potestatem conferendi beneficia legationis suæ spectantia ad collationem alterius ordinarij.*
4 *Obedientia subiectorum priuari, non debet prelatos pendente lite.*
5 *Denuntiationis actus, an promulget excommunicationem.*
6 *Appellans cui opponitur nõ esse appellatum, vel non ritè, an de hoc debeat fidem facere in curia, an vero poterit petere fieri remissionem ad partes.*

c DIlecti. Collatio beneficii c facta post & contra appellationem legitimã non tenet. h. d. Et primo ponit impetrãtium querelam. secundo dat iudices. secunda ibi: super q̃bus. ¶ In tex. ibi: & infra. sub isto infra deciditur manifestum grauamen, videlicet quod contulerat ecclesias spectantes ad collationem prioris, & canonicorum cõtra formã iuris. & huic parti decisè tantummodo r̃ndetur. & sic inepta fuit decisio, sicut & illa quę hr̃
1 supra de rescriptis. c. veniẽs. ¶ †No. i. q̃ sñia censeẽ nulla si lata est post appellationem legitimã, de quo. infra de sen. excõ. per tuas, & eo. ti. licet. lib. vi. & supra de of.
2 dele. cũ contingat. ¶ No. q̃ † collatio bñficiorũ in ecclesia collegiata de iure vr̃ spectare ad prælatũ, & conuentũ, seu capitulũ de quo. s̄. de elec. cum ecclesia vulte-
3 rana. ¶ †No. legatum nõ de latere, licèt sit legatus natus, vt est Archieps̄ Eboracensis, & q̃dam alij de quibus p gl. in c. i. de offi. leg. in vi. & supra de officio leg. in c. pẽ. nõ habet potestatẽ cõferẽdi bñficia legationis suæ

suæ ad collationem alterius ordinarii spectantia: nisi ex negligentia ad eum deuoluatur potestas, de quo in d.c.j.de officio lega.in vj.& j.de concess. præben. c.
4 ij.¶†No.quòd prælatus non est priuandus obedientia subiectorũ lite pendẽte, anteq̃ sit lata snia priuationis.
5 facit.viij.q.iiij.nonne.¶†No.ꝙ per solum denuntiationis actũ videt̃ promulgari excõicatio,ꝙ videt̃ esse contra ea quæ habent̃ in c.pastoralis.§.j.Ideo Hostiẽ.dicit tex.intelligẽdum esse, quòd prius fuerat lata snia excõicationis aliàs sola denuntiatio non ligaret.vt in d. c.pastoralis.¶No.ex tex.dum dicit,& formã. si exponat̃,& pro,vel prout videt̃ fiendum, qa sufficere vr̃ ꝙ per idoneas psonas cõstet fine fama.vt hic dicit gl.qa fama videt̃ plenè probare.sed dic secũdũ Host.ꝙ fortè hic respicit consuetudinẽ Angliæ scd̃m quã creditur. xli.iuratis asserentibus se credere aliquid esse. & talẽ esse vocem,& famã patriæ,quæ tñ consuetudo nõ toleratur in sententiis ferendis.s.de consuetu.c.ii.& de probationibus.c.ii.& c.ad nostrã:qa talis nõ est plena probatio,vt ex se patet.¶Item no.ꝙ inferior Episcopo vr̃ posse ordinare,ꝙ intellige conferendo, vel præsentando.facit,ꝙ habetur de officio Archi. vt nostrũ. & de institutio.c.i. & ii. nõ aũt videtur posse ordinare autorizabiliter instituendo de quo.s.de officio Archi. cũ satis.ꝙ intellige nisi fortè ex cõsuetudine pscripta. vt voluit pau.in cle.i.j.de excessi.prælato.licèt Hosti. velit non valere consuetudinem in gl.i. in fi.& adde etiã,ꝙ habet̃ de iure ciuili in l.iudicibus.supra.de ap-
6 pel.¶†Extra gl.tãgit Io.An.si opponatur nõ esse appellatũ, vel nõ esse rite appellatũ.an debeat appellãs fidẽ de hoc facere in curia.An verò potetit petere fieri remissionem ad partes.concludit,ꝙ si opponatur an te litem contestatam de hoc fienda est fides in curia. facit.j.eo.Romana.§.si verò.lib.vi.secus si post litis cõtestatio.opponatur non in vi declinatoriæ,sed peremptoriæ.vt si forte facta positione per appellantẽ,ꝙ appellauit.intra decem dies,& illa negata formet articulos,& petat remitti ad partes pro probatione. tũc dicit,ꝙ bene dabitur dilatio ad probationẽ fiendã etiã extra curiam,& imputet sibi qui ante litis contestationem non opposuit.nam de stilo curiæ est,ꝙ pro dilatoriis pbandis non datur dilatio extra curiã.sed peremptoriis sic,vt notat Specu.de dilatio.§.i.versi.sed,& si. & p dominos de Rota.sua cõclusione.cc xiii. facit ẽt, quod notat Io.mona.& Archid.de exceptionibus.pia. lib.vi.dicit tamen Host.quòd de mẽte tex.in c.i.de electio.in vi.& c.eordi.de appell.eo.lib.videtur esse,ꝙ ẽt super peremptoriis quis debeat ad curiam cõparere, & sic portare instrumenta necessaria.vnde fortè de iure etiam in peremptoriis, quando prohibitio habet fieri per instrumenta non deberet dari dilatio extra curiam, qualiter autem informabunt se commissarii de quibus in litera.Io.An.post Tancre.& Hostien. videntur velle, quòd informabunt se secundum formam iudicii, & secundum iuris ordinem,facit supra. de iudi. exhibita.Sed do.Anto.hic dicit,quòd satis putat, qđ poterunt ex officio mercennario se informare. quia hic agitur per viam attentati quę est via summaria iõ videtur sufficere attentatum esse post appellationem legitimam.facit,quod notatur.j.eod.noo solum. libr. vi.& j.co.consuluit.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio generalis non valet.*

1 **INter cætera.** Appellatio generalis in omni eã non valet.h.d.¶†No. qđ non ualet appellatio generalis.hodie uerò nõ ualet ẽt specialis nisi fiat cum eã probabili.j. eo. c.ut debitus. An autẽ a futuro grauamine appelletur satis hic innuitur, quod nõ fallit si sit cõminatũ.infra eo,c.cum cessante.¶No.redarguendum in illũ, qui facit contra ius,facit quod hr̃ supra.de auto.& vsu pa.ni si.& in c.vel non est Compo. supra de temp.ord. ¶In gl.i.ibi solue, vel ibi supple. quia hic fuit generalis in omni eã.ibi in vna tantum.tamen illa etiam hodie nõ valet per c.vt debitus.Infra eod.¶In ea.gl.ibi argumẽtum contra.dic ꝙ regulariter tantum valet aliquid generaliter fieri quantum specialiter. fallit in casibus in quibus reperitur cõtrariũ,& in quibus rõ suadet opposituũ,de quo.in c.si sacerdos. & xxiii. dist.q̃q̃.& facit ẽt. quod habetur in l.omnes.C.de quadr.præscrip.

SVMMARIVM.

1 *Abbas habet iurisdictionem in monachos.*

AD nostram. A correctione non appellatur. hoc dicit. Et primo præmittit eãm mandati.secundo ponit mandatum.ibi:mãdamus.¶ No.ꝙ introducta ad vnum effectum non debent trahi ad oppositum.facit quod habetur in l.legati inutiliter.ff.de lega.j.¶ Not.ꝙ appellatio, quę fuit introducta pro releuatione iniquitatis nõ debet fouere iniquitatẽ.¶†No.
1 ꝙ abbas habet iurisdictionem in monachos quo ad ea quæ sunt de regula de institutione ordinis, de quo supra de officio ordi.c. quanto. astringuntur etiam monachi in his,quæ sunt præcepti in regula:non in his,q̃ sunt consilii.de quo per dominum Anto. supra de cõstitutio.nam concupiscentiam.& ibi tetigi.¶ No.vlt.a pœna iuris,non appellari.facit.infra eo.qa nos. & qđ habetur.ff.de verbo.sig.in l.si qua pœna.¶In glo.1.in fi.hoc verum regulariter, fallit vbi non vtitur re etiam ad illum vsum in c.quamuis. de pœnis. in vi. & in cle. quia contingit.de religio.domi.¶In gl.fi.ibi extra formam iudicii.vnde dicebat.Vincen.quòd si in forma iudicii prætenderetur ad correctionem tunc bene posset appellari.Innocen.vero hic dicit, quòd olim poterat esse differẽtia inter regulares,& seculares,qa olim vix,aut nunquam audiebãtur regulares: sed seculares facilius. sed hodie non est differentia secundum eum inter regulares,& seculares. quia vtrique appellant,si grauantur aliter non. Item secundum eum licèt olim esset differẽtia,an appelletur a correctione,an ab aliis. tamen secundum eum hodie non est differentia. sed attenditur,an grauatur appellans,an non. sed Host.nõ placet dictũ Inn.qa ẽt hodie dĩa est inter regulares, seculares.j. de simonia.c. per tuas.§.fi.vnde dicit,qđ siue sint seculares, siue regulares, siue grauãtur, nõ appellant.& in hoc conueniunt:sed in alio est differẽtia:quia facilius grauantur seculares, quàm regulares ex eo. quia a iure magis laxantur habenę in procedẽdo contra regulares, & magis remittuntur solennitates iudiciarię in religiosis, quàm in secularibus.facit quod habetur in d.c.p tuas.ad finem. vnde sm eũ, & olim & hodie est differentia inter correctionem regularium,& correctionẽ secularium clericorũ. vt infra.eo.cum speciali.& de accusatio.c. qualiter. el ij.ad finem.de quo ẽt in Spec.de accu.§.in quibus. ver.ii.xi. ¶Item aduerte qualiter:quia in correctione nihil põt consuetudo ne quis corrigatur.sed in aliis causis, & iurisdictionibus bene potest consuetudo operari.facit.s. de consue.c.ii.& de foro compe.c.cum contingat.

SVMMARIVM.

1 *Appellans potest sibi præfigere terminum ad appellationem prosequendam.*
2 *Desertionis appellationis effectus quis sit.*
3 *Deserens appellationem non auditur reiecta omni contradictione ab appellatione.*
4 *Appellans habet annum ad prosequendam appellationem, vbi non est terminus*

terminus statutus a parte nec a iudic̃. & ex causa biennium.
5 *Deserens appellationem, & non comparens, an cogatur stare iudicio iudicis a quo: an iudicis ad quem.*
6 *Terminus statutus a iudice a quo an possit abbreuiare per iudicem ad quem.*

a Si appellans. Idem est summarium istud cũ summario d. Abb.

a PErsonas. Si appellans a infra terminum
statutum a iudice a quo appel
lauit, vel a scipso statutum appellationem nõ
prosequitur sententię, vel iudicio illius a quo
appellauit stare compellitur. h.d. sunt duo dicta quæ
1 patent secundũ ibi: si aũt. ¶ No. j. † quòd appellãs põt
sibi præfigere terminum ad prosequẽdã appellationẽ,
quod intellige dũmodo statuat minorẽ terminũ iuris.
¶ No. ꝙ vbi appellãs statuit nimis prolixum terminũ
ad appellationem prosequendã iudex potest illud mo
2 derari, & restringere. ¶ † No. effectum desertionis ap-
pellationis per lapsum termini statutum ab appellan
te, & moderari a iudice, vel etiã non moderari si con-
gruus fuit assignatus. quia cõpellitur stare iudicio iu-
dicis a quo appellauit si ab interlocutoria, vel graua-
mine appellauit, vel si a sentẽtia diffinitiua cogitur pa
rere sententiæ: & sic loquitur ver. si autẽ. sed principiũ
loquitur de appellãte ab interlocutoria. ¶ Itẽ in prin-
cipio terminus fuit moderatus per iudicẽ, sed in ver.
si autem. nõ fuit moderatus. ¶ Item scd̃o potest dici, ꝙ
in principio fuit statutus terminus ad se præsentandũ,
sed in ver. si aũt. videtur statutus termin⁹ ad prosequẽ-
3 dum. de quo tangitur. j. c. proxi. ¶ † No. ꝙ talis deserẽs
non auditur reiecta omni contradictione ab appella-
tione, & sic uidetur, quòd deserens appellationẽ tanq̃
verius contumax non audiatur appellãs de quo dic,
vt dicet̃ infra. e. c. directè. ¶ Et no. ẽt ex tex. isto iuncto
principio cum fine, ꝙ hæc videntur equipollere siue
dicantur procedas omni cõtradictione cessante. vel ꝓ
4 cedas omni appellatione cessante. ¶ † In gl. j. in fi. vbi
aũt non statuit̃ terminus a ꝑte, nec a iudice, tũc habet
appellans terminũ iuris ad appellationẽ prosequendã
videlicet annũ, & ex cã biẽniũ. j. c. ꝓximo. ¶ In gl. ibi:
ad p̃sentandũ se. qñq; verò datur ad iter arripiendũ',
de electio. c. j. in vi. quandoq; ad prosequendũ. j. c. pro-
ximo. & an inter ista sit differentia tangã. j. in c. sequẽ-
ti. de quo etiã per Io. An. in Spec. eo. titu. §. tunc breui
ter. circa finem. in additio. Spec. ¶ In gl. fi in fi. Aduer
te, quia iura variè vident̃ loqui in hac materia. q͞a hic
5 dicit, quod † deferens, & non comparens in termino
cogit̃ stare iudicio iudicis a quo, sed j. c. proximo. ver.
si autem. secundum vnã literã dicitur, ꝙ cogitur stare
iudicio iudicis ad quem. sed j. e. repræhensibilis. dicit
appellantẽ condẽnandum appellato in expensis. sed
in c. sępe. j. ex text. aliter loquit̃, & dicit, ꝙ habet̃ ac si
peremptoriè fuisset citatus, & videt̃ intelligere per iu
dicem ad quẽ. sed glo. ista uidetur intelligere per iudi-
cem a quo, quid tenendum dicitur in c. sæpe. ¶ Itẽ ad-
uerte, q͞a dicunt, ꝙ si appellatum est a diffinitiua, licèt
sit lapsus terminus statutus ab homine nõ tñ remane
bit firma sententia nisi labatur terminus iuris, sed cer
tè est contra istum tex. vt voluit etiã hic Inn. nã aper
te litera hic uult, quòd lapso termino illa sententia re-
maneat firma. & sic poterit mandari executio non po
terit appellari. nisi modus excedatur. s. tit. proximo, ꝙ
ad consultationẽ. ¶ Sed quid si appellatus infra termi-
num prosequatur appellationẽ, an audietur appellans
lapso termino inuito appellato si nõ vult plus ꝓsequi
Spe. eo. ti. §. nunc breuiter. uersi. sed pone. tenet, quòd
non ex quo ipse non fuit prosequutus infra terminũ
per istum tex. dicit tamẽ, ꝙ si terminus est statutus ad
se præsentandũ sufficit se pręsentare in termino. licèt
non incipiat aliter ꝓsequi intra terminũ. facit, ꝙ nota

b Appellãs ad ꝓsequẽdã ad intellectum huius c. vide Spe. ti. de app. §. restat videre. & d. Hen. Boy. hic ponẽtẽ distĩ. pulchrã super materia huius cap.

tur. j. c. proximo. fatetur tamen, quòd appellatus post
terminum posset prosequi, & petere confirmationem
sentẽtię per id, ꝙ habetur. j. eo. oblatę. & sic indirectè
tũc compelleret̃ appellans etiam posset appellatio-
nem prosequi de quo etiam in c. j. j. eo. li. vj. An autem
6 iudex † ad quem possit abbreuiare terminum statutũ
a iudice a quo, posuit Spe. in versi. seq. dicto ver. sed po
ne, & finaliter tenet, quòd non, quia non est iudex pẽ
dente dilatione, & quia etiam appellans possit renun-
tiare, facit, quod notatur de electio. quamuis. in vi. &
in l. si quis prouocatione. C. de appella. licèt aliqui cõ
tra secundum eum.

SVMMARIVM.

1 *Terminum appellationis prosequendæ potest iudex a quo abbreuiare statuendo tempus appellanti, intra quod prosequatur appellationem.*
2 *Appellationem non prosequens qua pœna veniat puniendus.*
3 *Appellari potest de iure canonico a quocunq; grauamine ante litis ingressum, & etiam ante sententiam: sed secundum leges secus.*
4 *Appellari potest extra iudicium.*
5 *Deserens appellationem a diffinitiua videtur verus contumax.*
6 *Appellans in causa criminali auditur nisi delictum sit notorium.*
7 *Sententia potest promulgari in absentem non citatum quãdo delictum est notorium.*
8 *Dilationes quæ dantur a lege, an possint per iudicem abbreuiari.*
9 *Iudex a quo potest statuere terminum appellanti ad iter arripiendum.*
10 *Iudex a quo non potest statuere terminum appellanti ad finiendam appellationem.*
11 *Comparere non tenetur quis, licèt alter sibi dicat appello te, vt venias ad curiam, vel ad iudicem, vt faciat mihi iustitiam de tali re.*
12 *Excommunicari non potest quis propter crimen notorium nisi monitione præmissa.*
13 *Condemnatio nimis accelerata est odiosa.*

b CVm sit Romana. Appellãs ad
ꝓsequẽdã b
appellationẽ habet annũ, & ex causa biẽ-
niũ, nisi iudex breuius tempus moderetur
si intra tempus non prosequitur rata, & firma manet
sententia, & redit ad primum iudicẽ si ante sententiã
fuit appellatũ. & qui de crimine impetit̃ seu accusatus
appellare potest nisi crimen sit notoriũ. Et primo po-
nit terminum appellationis prosequendæ. Scd̃o ponit
pœnã non prosequentis illã. Tertio ponit an de crimi
ne delatus appellet. scd̃a ibi: intra quod, tertia ibi: præ
terea. ¶ No. terminũ datũ a iure ad appellationẽ ꝓse-
1 quẽdum. q͞a est annus. & ex cã biẽnium. ¶ † No. ꝙ iu-
dex a quo põt abbreuiare terminum appellationis ꝓ
sequendæ statuẽdo tẽpus appellanti. j. qd̃ prosequat̃
2 appellationẽ. ¶ Et no. † pœnã nõ prosequẽtis appella
tionẽ intra tp̃s datum: q͞a si est appellatum a diffiniti-
ua cõpellit̃ stare sniæ latæ, si ab interlocutoria cõpellit̃
stare iudicio illius a quo appellauit. facit, qd̃ habet̃. s.
3 eo. c. personas. & qd̃ dicetur. j. c. sæpe. ¶ † No. quòd an
te litis ingressum, & etiã ante sententiã de iure cano-
nico põt a quocunq; grauamine appellari sicut a diffi
nitiua. secus tñ scd̃m leges. quia secundum illas regu
lariter ante sententiam non appellatur. l. ante senten-
4 tiæ. C. quorũ appellatio. non recipi. ¶ Et no. ꝙ † potest
ẽt extra iudiciũ appellari. tñ talis appellatio extraiudi
cialis non propriè dicitur appellatio, sed prouocatio
5 ad cãm. & ad hoc sæpe allegatur. ¶ No. quod † deserẽs
appellationem a diffinitiua videtur verus contumax.
vt non audiatur amplius appellans. secus si appella-
tum fuerit a grauamine, quia tunc videtur audiri ap-
pellans si nouiter grauetur. ꝙ intellige, vt dicetur in c.
6 directè. infra. c. ¶ No. † quòd in causa criminali audit̃
appellans nisi delictum sit notorium. facit, qd̃ notatur
secundum vnum intellectum in l. constitutiones. ff.
7 de appel. ¶ † Not. quod sententia videtur posse pro-
mulgari

mulgari in absentem non citatum,qñ delictum est no
torium.de quo dicendum , vt tangetur in gl.fi. & sup
ea.¶In gl.j.ibi:& triennium hoc intellige , vt dicet in
c.ex ratione hic allegato:quia non eodem modo om-
nino datur triennium quo datur biennium,vt dicetur
in dicto c.ex ratione.¶In glo.ij.in fine.& plene de ma
8 teria in l.ij.hic allegata. vbi per glo.& Barto.¶†In glo.
tertia ibi,de dilationi.præterea.cum gl. concordat Ho
a stien. si iudex vellit abbreuiare a vel elongare. quia ex
ea potest. sed etiam poterit dilationes datas a l.ex to-
to denegare.& addit etiam duos alios casus in quibus
non potest iudex abbreuiare vltra casus gloss. vt quan
do vellet abbreuiare tempus semestre datum ad diri-
mendum animal morbosum.ff.de ædil. edicto.l. cum
sex.vel ad conferendum beneficia ex concessione præ
ben.c.ij.Item addit alium casum,quãdo vellet abbre-
uiare tempus.lx. dierum,qui dantur ad accusandũ vxo-
rem iure mariti.l.muliere.§.sex.ignrã.ff.de adulteriis.
& 4.q.4.§.aliter.ratio autem dictorum casuum est se-
cundum aliquos:quia in prædictis casibus tempus da-
a lege sine ministerio iudicis . facit quod notatur p gl.
& Cy.in auth.offeratur.C.de li.cõtestatio.secus si datũ
tur a l.ministerio iudicantis.quia tunc possunt abbre-
uiari.l.ad peremptorium.cum sequenti.ff. de iudiciis.
facit quod notatur per Cyn.in l.j.C.de dilatio. &in au
then.qui semel.C.quomodo, & quando iudex.Barto.
notat.in l.a.ff.de re iud.tenet quod siue dilatio detur a
lege siue ministeriu iudicis posit,ex cã abbreuiari p-
bat dictum suum ex eo , quia videmus quod tempus
statutum a iure ad proponendas exceptiones.qđ est tẽ
pus ante litis contestatio.in dilatoriis, & ante senten-
tiam in peremptoriis de exceptionibus in c.exceptio-
nem,cum ibi notatis potest abbreuiari , vt patet in c.
pastoralis.de exceptionibus.& facit quod notat Dyn.
in regula indultum.de regulis iuris.in vi. & tamen ta-
le tẽpus datur a iure sine ministerio iudicis . ¶Itẽ sm
eum patet in tempore dato ad petendam , & fiendam
restitutionem,in integrũ.nã licèt detur a iure sine mi-
nisterio indicantis . tamen videtur prorogari ex causa
p iudicem.l.intra vtile . secundum vnam lecturam.ff.
de minoribus. Item patet secundum eum in tempo-
re dato ad adeundum hæreditatem , nam licèt detur a
iure sine ministerio iudicis. tamen potest abbreuiari
per iudicem.ff.de heredit. institutuen.l. si quis institua-
tur.& l.quandiu.ff.de acquiren.hæredita. oportet ta-
men secundum eum quòd adsit causa legitima . facit,
quod habetur in l.iiii.§. si quis condemnatus.ff.de re
iud.& inter cæteras causas causa legitima est consue-
tudo fori per id,quod habetur in l.iii. in fin.ff. de testi.
& quod notatur in authen.qui semel.C.quomodo, &
quando iudex.¶Item si iurisdictio esset modico tem-
pore duratura,supra de officio delega.c.cõsuluit.¶Itẽ
si est causa modicę quantitatis in auth. nisi breuiores.
C.de senten. ¶Itẽ si res est tempore peritura . vt si est
quæstio de rectoratu temporali. supra de iudiciis.c. si.
Item si est cã alimentorum,ne forte alias quis pereat
famæ. facit quod notatur in d.l.ii. Est etiam interdum
iusta causa breuiandi ex qualitate rei de qua agitur.vt
si est quæstio de equo,vel alio animali quo casu pro-
pter dilationes posset tanta expensa fieri, quòd ascen-
deret ad valorem equi.facit, quod habetur in l. medi-
terraneæ.C.de anno.& tribu.lib.x.potest etiam esse cã
elõgandi.si forte sit causa valde grauis in qua magna
exigatur deliberatio.facit,quod habetur.s.de dilatio.
exposuit.& sic transit hic dñs Ant. Sed certe cõis opi-
nio cũ est gl. q dilationes, quæ danĩ a iure,sine mini-
sterio iudicantis,non possint abbreuiari. quod intelli-
go,nisi in casibus in quibus reperiĩ expressum cõtra-
rium.& per hoc cessant cõtraria Bart. & hoc ẽt voluit
gl.in regula.indultũ.de regulis iuris.in vi.& facit, qđ
notat gl.in decre.cupientes.§.qđ si per viginti.in ver.
xv.dierum.de electio.in vi.& quod notat etiam glo.in
authentica.offeratur de litis contestatio . de quo ple-
9 nius dixi in l.ii.ff.de re iudi.¶†In eadem glo. ibi:vel ,
quod arripiat ite.tnota bene ex gloss. quod quandoq;
statuitur tempus appellanti per iudicem a quo ad se
præsentandum coram iudice ad quem est appellatũ ,
quandoq; statuitur ad iter arripiendum . vt hic tangit
glo.& facit,quod habetur s.c.proximo.Est tamen du-
bium an hoc casu in quo statuitur tempus ad prose-
quendum sufficiat intra tempus iter arripere.Spe. eo.
ti.§.nunc breuiter.circa finem.videtur velle, qđ sic. p
id,q habetur.supra.ti.i.c.cum cãm. ¶Sed certè,vt tan
git Io.And.in additione Specu. in loco præallegato.
potest dici,quòd in dicto.c.cũ causam , dicitur, quod
non arripuit iter ad ostendendum maiorem negligen
tiam.vnde videtur ibi velle,quòd diuersa est forma in
prædictis sic diuersus fuit effectus.& ideo, quando sta
tuitur tempus ad iter arripiendum sufficiat intra tem-
pus iter arripere.licèt infra illud se non præsentet. Si
autem fuerit statutus terminus ad se præsentandum .
tunc non sufficiat iter arripere intra terminum nisi ẽt
se præsentet coram iudice appellationis.Si autẽ fuerit
statutus terminus ad prosequendum,tune nõ sufficiat
Iter arripere intra terminum nisi etiã se præsentet corã
iudice ad prosequendum etiã tunc non sufficiat se p-
sentare nisi etiam inchoauerit prosequi,ut quia impe
trauit iudicem,vel porrexit libellum.j.eo.c.oblate. &
hæc opinio ante factũ est tenenda,sed post factum for
tè posset defensari opinio. Specu. per dictum.c. cum
causam,per quod videretur , quod etiam sufficiat iter
arripere quando datum fuit tempus ad se præsentan-
dum,sicut,& qñ fuit datum ad prosequendũ,cum ea-
dẽ ratio,& fortior videaĩ.facit ad distinctionem quam
feci ante factum,& post factum,quod notat Io.An.in
decre.nihil.s.de electio.& quod notat gl.in clem.i.de
10 priuilegiis.¶Et no. ẽt ex gl. q †iudex a quo non pôt
statuere appellanti terminum ad appellationem finiẽ
dã, de quo.j.eo.ex insinuatione,in glo.ante litis in fi-
ne.facit,quod habetur in l.ante sententiæ.C.quorum
appellatio.non recipi.& in c.fin.infra. eodem.lib. vi.
Sed aduerte,quia licèt gl.in se benè dicat. & doctores
transeãt cum illa , tamẽ de mente tex.videtur esse,qñ
extra iudicium appellaĩ , & ante litis ingressum idest
etiam ante citationem a qua citatione incipit iudiciũ
instituta de pœna teme.liti.§. fin.licèt initium litis ap
pellari consueuerit,quando fit cõtestatio. supra. de of
ficio dele.super quęstionum.§. i.& quod de mẽte tex.
sit id quod dixit patet,quia si appellatum fuisset super
exceptione dilaturia coram iudice.tunc litera debuis
set dicere in isto versicu.si vero prout dixi in versi. se-
quenti. si autem qđ cogitur stare iudicio illius a quo
appellauit.& eadem est ratio siue appelletur post litis
contestationem,siue ante ab ipso iudice per aliqua di
latoria.¶In glo.passim in fine.vel potes exponere pas
sim,idest in iudicio, siue extra appelletur.dicit tamen
Hostien.hic,quòd si appelletur in iudicio ante sentẽ-
tiam debet causa probabilis exprimi.p id,quod habe-
tur.j.eod.c.vt debitus.¶Si autem extra iudicium,& a
iudice adhuc dicit idem per id , quod habetur. j. eod.
c.bonæ.& c.dilectis.§.quia vero.de quo per gl.in c.i.j.
eodem. lib.vj.Si extra iudicium,& a parte appelletur,
tunc nulla causa requiritur,quod exprimatur in appel
latione secundum Hostien.& sic dicit intelligendum
decre.i.infra.eodem.libro sexto.de quo dicendum, vt
ibi,nota bene dictum sui pro limitatione præallegatę
decre.

a Velit abbreuiare. iudex, an pôt prolõgare, vel abbreuiare tpa prosequendę appellatiõis, & vide hic do. Abb. in ij. col. post prĩ ver. gl. in verbo recitauus.

11 decre.j.¶†In gl.nec solent ibi,sed ille non tenetur in
re,&c.Nota benè ex glo. quòd licèt aliquis dicat ego
appello te,vt venias ad curiã,vel venias ad iudicẽ, vt
faciat mihi iustitiam de tali re.quod non per hoc tene
tur pars comparere nisi aliter fuerit citata.dicit tamen
Barto.in l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori ad finem.ff.
de operis noui nuntiatio.quòd si alicui fiat,vel timeat
nisi sibi fiat violentia potest protestari ex parte pote-
statis ne illa sibi fiat,& iter arripere ad potestatẽ,adeo
quòd si interim aliquid innouetur reuocabitur ꝑ viã
attentati per id,quod habetur in dicto.§.si quis.& fa-
cit,quod habetur.infra.eo.c.veniens.& c.suggestum.
& quod dicitur.infra.eod.c.vt debitus.& adde etiam,
quod notatur per glo.& Bart.in l.de pupillo.§. memi
nisse.præallega.¶In glo.cogitur.in fine procedit hæc
glo.prout habetur in text.in versi.si autem. ad quem
noscitur appellasse, & tunc facit, quod habetur in c.
præcedenti. & quod dicetur in c.sæpe.infra.eod. titu.
¶In glo.penulti.in fi.quasi velit,quòd si sumatur ma
a nifestum prout distinguitur a notorio. de quo plenè
in c.nostra.de coha.cleri.vel mu.tunc non impeditur
appellare,quod intellige saluo eo, quod habetur in l.
constitutiones.ff.de appellationibus.& l.ij. C. quotũ
appellatio.non recipi.& facit, quod notatur in c. Ro-
mana.§.si autem.post sententiam.infra. eo.lib.vi.¶In
12 glo.fin.in fin.Nota ex glo.ꝙ † ẽt per notorium crimen
non potest quis excommunicari nisi in monitione ꝑ-
missa.& hoc etiam tenuit Hostien.per id, quod habe-
tur.j.de senten.excõmuni.sacro. imo requiritur,quòd
in scriptis excõmunicetur de senten.excommu.c.j.li.
vj.potest tamen aliàs condemnari secundum eum ab
sens,& etiam irrequisitus ex quo crimen est notoriũ.
finaliter tamen residet,quòd nullus absens, & noto-
rius sit condemnandus nisi sit contumax. & sic citat[9]
per ea quæ habentur in ij.q.ix.per totum. & C. quo-
modo,& qñ iudex.l. ea quæ. &.c. ad nostrã. el.ij.vbi
bona gloss.s. de iureiur. & hoc dicit Hostien. esse iu-
stius,& tutius, tñ q̃a multi dicuntur notorij qui non
sunt.j.eo.c.consuluit.tamen ẽt, q̃a licèt sit notorius
fortè habet legitimas defensiones, & exceptiones q̃
sunt admittendæ.de officio deleg.c.ex parte.el.ij.& de
13 restitutio.spoliato.c.literas.ad finem.¶†Itẽ q̃a omnis
condẽnatio nimis accelerata est odiosa.facit.s.ti. pro-
ximo.c.cum Bertoldus.& hoc etiam sequitur Tancre.
& Innocen.non tamen exigitur in notorijs solennitas
trium citationum.nec etiam peremptorium, sed suffi-
cit vnica citatio sicut etiam in simili dicimus de sum
mariis in clemen.sæpe.de verbo.signific.circa finem.
& sic etiã potest intelligi iste tex.& facit, quod notat
Archidia.in c.digne.alleg.in glo.& loquitur iste text.
de corinthio qui notoriè tenebat nouercam suam ꝓ
vxore.Et pro eo,quod dixi.non requirere solennitatẽ
peremptorii in notoriis.benè facit,quod voluit gl.hic
in prima solutione.Aduerte tamen,q̃a ex glo. prædi-
cta videtur,quòd sufficiat admonitio etiam si fiat per
viã denuntiationis euangelicæ.sed hoc nõ placet hic
domino Ant. quia citatio debet fieri ad sententiã au-
diendã,vt voluit tex.& gl.licèt ipse non alleget in cle
men.sæpe.ad finem.in verbo ad id,de verbo.significa-
tio.quod non fieret secundum formam glo.¶Vltimo
aduerte,q̃a tractat hic Innoc.de appellatione extraiu
diciali,& concludit,quòd licèt in multis cõueniat cũ
iudiciali tamen differt in hoc,quia extraiudicialis est
propriè prouocatio ad causam, vt hic dicitur, secus in
iudiciali,quia illa fit cum iam inchoata.¶Item vbi in
iudicio quis grauatur,& non appellatur transit graua-
mẽ in rẽ iudicatam.s.titu.i.c.quod ad consultationẽ.
secus quando quis extra iudicium grauatur, q̃a actus

a A notorio.manifestum qualiter differt a notorio vide Bart. & Alex.in l.si vero §. qui pro rei. ff. q. sauf.cog. & in auth. qui semel. C.quõ. & quãdo iu. & in l.fi. des palã.ff. de test. Bal. in l.ciues, C.de appel.

b In glo.l. adde hic d. Abb.i j.eo. ver. opp. & videtur,

extraiudiciales non transeunt in rem iudicatã.facit,ꝙ
habetur.j.de his quæ fiunt a maiori parte capituli.c. ii
per Inocent.adeo quod etiam si appelletur ab actu ex
traiudiciali. licèt quis non prosequatur appellationẽ
non fit sibi preiudicium quominus alio iure possit suũ
ius prosequi,vt est expressum in c.concertationi.j.eo.
li.vi..& de multis aliis differẽtiis inter appellationem
iudicialem, & extraiudicialem tangitur per Ioan. An.
infra.eo.c.bonæ.& per Inn.supra. de maio. & obe. il
lud.& de ele.cũ nobis olim. & in d.c.i. de his qui fiũt
a maio.parte capi.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio iudicis a quo per appellationem suspenditur solum in cau-
sa in qua appellatum est,& poterit adiri in alia causa contra ipsum
appellantem nisi recusetur.*

2 *Recusari potest tam delegatus quam ordinarius dummodo iusta causa
allegetur,& probetur.*

AD hæc. Appellatio suspendit iurisdi-
ctionem iudicis a quo solum
in causa super qua pẽdet appellatio nõ in
alia separata.potest tamẽ recusari.hoc di-
1 cit.Et non recipit commode diuisionem.¶†Nota pri-
mo,quod iudex a quo est appellatum in aliqua causa
nihilominus potest adiri in alia causa cõtra ipsum ap-
pellãtem nisi recusetur per ipsum appellantẽ.¶Et no-
ta,ꝙ legitima causa recusandi videtur esse eoipso, q̃d
appellatum est ab eo,& grauauit in alia causa, q̃d est
intelligendum,vt dicetur cum gloss. ¶Nota prædicta
habere locum siue fuerit iudex ordinarius, siue dele-
b gatus.¶In glo.prima [b] ibi ita indistinctè. hæc est vera
solutio sanè intellecta.quia secundum leges non pote
rat recusari ordinarius secundum tẽpora digestorum.
nec,& sec̃m tempora codicis,vt legitur,& notatur in
l.apertissimi.C.de iudic.nec etiam hodie secundũ ius
authẽticorum potest recusari,sed benè potest peti, vt
alius associetur,vt patet in authen.si verò contigerit.
C.de iudiciis.quæ fuit sumpta ex authentico, vt diffe
rentes iudices coll.ix.sed delegatus poterat recusari ẽt
1 nulla causa adiecta.vt notatur per glo.in dicta.l. aper-
2 tissimi. sed de iure† canonico tam delegatus, quàm
etiam ordinarius potest recusari dummodo iusta cau-
sa allegetur,& probetur.supra.de officio delega.c. su-
spicionis.& j.eo.c.cum speciali. & ideo secundum le
ges videtur legem primã hic allegatã habere locũ in
ordinario qui secundũ illa tempora non poterat recu
sari nec etiam peti,quod delegatus alius associẽt. sed
si suisset delegatus ad plures causas benè potuisset re-
cusari per illum qui appellauerat in vna ex eis per ea
quæ habentur in dicta.l.apertissimi.sed secundũ [c] cano
nes non est differẽtia,an sit ordinarius,vel delegatus;
& hoc innuit dictio maximè posita in tex.quæ est im-
plicatiua.vt notat glo.in c.ad obolendam.de filiis præ
sbyterorum,& in l.illud.ff.ad legem aquiliam.& ideo
vtroq; casu hoc est,siue fuerit ordinarius, siue delega-
tus poterit ille qui appellauit in vna causa recusare ip
sum in alia,vt hic dicitur.¶Aduerte tamen diligẽter,
quòd non sufficiat ad iustificandã recusationem, li-
cèt appellans doceat de pẽdẽtia appellationis in cau-
sa illa,quia possibile est, quòd licet appellauerit non
fuit grauatus.& ideo non probatur ex hoc iusta causa
appellationis prout fieri debet,vt in præallegato.c. su
spicionis.& j.eo.c.legitima.lib.vj.sed oportebit, ꝙ do
ceat iudicẽ eũ grauasse ad finem iustificandi ipsam re-
cusationem.quæ tñ probatio non faciet fidem coram
iudice causæ recusationis, q̃a in appellatione ad aliũ
finẽ tũc agitur.Ideo oportet iterato ꝓbari grauamẽ co
ram ipso iudice appellationis.facit,ꝙ notatur in simi-
li.s.de testibus.c.veniẽs.el.ii.& de restõne spoliatorũ.

c.ſollicite.& infra de ſen.excommuni.c.licèt.lib.vj. & plus dicit hic Io.An,quòd debet probare in cauſa recuſationis iudicem ex animo grauamen intuliſſe,non vĕ iuſta cauſa ſuſpicionis ſecundum eum licèt quo ad iuſtificandum appellationem ſufficiat grauamen re ipſa illatū,& ſic dicit intelligendū hunc tex.¶ Sed forte poteſt dici,quòd non ſit neceſſe probare,quòd ex animo iudex grauauerit : quia hoc de facili probari, non poſſet, licèt quandoque ex aliquibus coniecturis poſſet apparere ſecundū notata in l. fulcinius.§. quid ſit latitare.ff.ex quibus cauſis in poſſ.eatur. & in regula pro poſſeſſore.de reg.iur.in vj. & ideo videtur quòd ſufficiat probare ſimpliciter grauamen illatum in alia cā.Vbi autem eſſet delegatus, tunc ſecundum leges plane procederet,quod appellans in vna cauſa poſſet recuſare ipſum iudicem in alia cauſa tanq̃ ſuſpectum. quia non eſt neceſſe de iure ciuili in delegato probare cām ſuſpicionis, vt nota.in dicta.l. apertiſſimi. ¶ Adde quia forte pōt attentari, quod litera iſta intelligaĕ plane prout ſonat videlicet, ꝙ eo ipſo qđ quis appellauit ab vno iudice in aliqua cauſa ſit iuſta cā recuſandi eū in alia ſi voluerit ipſe appellans.Ex eo quia aliqualis iniuria vĕ inferri iudici quo appellatur iuris præſumptione:quia videĕ appellans dicere,& conqueri de eo quod male geſſit contra ipſum, & inique.facit qđ hĕ.ĵ.eo.vt debitus.& in l.fi.ad finem.C. quando prouoca. non eſt neceſſe. & ſic iſta cauſa poteſt addi aliis cauſis notatis per Ioan. And.infra in c. legitima. de appella.in vj.Nec obſtat ſi dicatur,vt dicit Io.And. ꝙ ſecundum hoc dabitur materia.ut de facili poſſit q̃s recuſare iudicem.Quia de facili poterit ab illo appellare in aliqua cauſa. & ſic poſtea poterit recuſare eum in omnibus aliis,quod videtur abſurdum ſcđm eum, q̃a de iure canonico cauſa dĕt eſſe legitima ſuſpicionis,vt in præallegato.c.legitima.& ſ.de offi.dele.ſuſpicionis.infra.eo.cum ſpeciali. Rñderi pōt quod nō eſt veriſimile,quod quis appellet ſine cā. quia alias cōdĕnarĕ in expenſis.infra.eo.vt debitus. ¶ Itĕ hodie nō admittiĕ appellatio,niſi appelleĕ ex cā legitima,vt patet in præallegato.vt debitus. Et ideo interim pendente dubio videtur quòd appellans probabiliter habeat iudicem ſuſpectum eum ex iuris præſumptione aliqualis iniuria ei uideatur illata,vt prædixi.Et ſic veriſimiliter poteſt dubitare ne iudex uelit ſe ulciſci,facit, quòd habetur in l.qui cum maior.§.libertus.ff.de bonis libertorum. præterea etiam poſſet dici, quòd ſi appellatio eſſet manifeſtè fruſtratoria, quòd tūc illa nō admittitur.nec ius patitur ex illa fieri iniuriam iudici, ut d.l.omnem honorem.ad finem.Ideo talis fruſtratoria appellatio non proficeret in caſu capituli. & hæc opinio uidetur magis literæ conformis licèt doc.communiter tranſeant,cum eo quod tangit hic Ioan.An. & ſuperius dixi.

S V M M A R I V M.

1 *Appellare poteſt vtraque pars a ſententia lata ſuper eodem negotio.*
2 *Appellatio vbi interponitur ad diuerſos iudices a diuerſa parte ſuper eodem negotio quorum vnus eſt iudex ſuperior alter inferior iuriſdictio ſuperioris abſorbet iuriſdictionem inferioris.& nu.10.*
3 *Citatus comparere tenetur ſtante dubio iuriſdictionis, aliàs tanquam contumax punitur.*
4 *Proceſſus non valet, quando certum eſt iudicem non habere iuriſdictionem.*
5 *Citatio ad locum notoriè non tutum non valet.*
6 *Taciturnitas partis circa ius aduerſarij abſentis non reddit proceſſum nullum.*
7 *Appellatio alternatiuè interpoſita ad diuerſos iudices,an valeat.*
8 *Subiectus imperio non debet ad Papam appellare.*
9 *Appellare licet ad Papam omiſſo quolibet medio.*
10 *Appellatio ſi interponatur ad Papam ignorante iudice, qui excōicauit valebit proceſſus factus ad puniendum contumaciam, licèt pars præſens ſciuerit appellationem interpoſitam ad Papam.*
11 *Citatio non valet quando notorium eſt iudicem citantem non habere iuriſdictionem in citatum.*

a I duobus. Superior a ad quĕ tuus aduerſarius appellauit,ſi igonrat te ſuper eadĕ cā ad ſedĕ apoſtolicā appellaſſe te corā ipſo cōparere nolentĕ poterit excōicare.h.d.primo.Et a ciuili iudice qui nō ſit de temporali iuriſdictione eccleſiæ non appellatur ad Papā hoc ſcđo.& ſic ſunt due partes quæ patĕt.ſcđa ibi: deniq;. ¶ In tex.ibi:ad ſui iudicis.i.ad audiĕtiā iudicis ſuperioris illi qui iudicauit. ¶ † Nota,ꝙ ſententia lata ſuper eodem negotio poteſt vtraq; pars appellare etiam ſi vna appellet ad vnū iudicĕ.alia ad aliū,ꝙ intellige, qñ vtraq; pars erat grauata ex eadĕ ſnīa.Potes ponere exemplū.ſi petebātur.x.& reus in quinq; fuit cōdemnatus,& in quinq; abſolutus. Nā forte actor reputat ſe grauatū. Quia non eſt facta condemnatio in decĕ. Reus verò econtra.quia prætendebat ſe debere abſolui in totū. facit,ꝙ habetur,& no.ĵ.de teſtamĕtis. Raynutius.& Raynaldus.Si tñ vna pars tantum ſolū eſſet grauata:quia reus fuiſſet abſolutus in totum, Et actor appellaſſet non liceret reo appellare,vel dicere.appellanti volo,ꝙ tua appellatio deuoluatur ad tales iudices: quia appellatus non habet eligere iudicem, ſed
2 appellās.¶ † No.qđ vbi appellatio interponitur ad diuerſos iudices a diuerſa parte ſuper eodem negotio: quorū vnus eſt iudex ſuperior alter inferior. iuriſdictio ſuperioris demum abſorbet iuriſdictionĕ inferioris, & annullat eius geſta a tempore ſcientiæ appellatio-
3 nis interpoſitæ ad ſuperiorem. ¶ † No. ꝙ ſtante dubio iuriſdictionis tenetur citatus cōparere.alias tanquam contumax pōt puniri. Et ſic valebit proceſſus contra eum tendens ad punitionĕ contumaciæ. Facit,qđ notat Inno.ſ.de dilatio.præterea.& ꝙ dicitur,& no.de reſcriptis.ſuper literis. ¶ Quid aūt de proceſſu negotii
4 principalis tangeĕ ſup glo.¶ † No. quod vbi certū eſt iudicem ipſum non habere iuriſdictionem, non valet proceſſus per eum factus in abſentem etiam tendens ad puniendā contumaciā, quod intellige verum, qñ ſcit ſe omnino non eſſe iudicem.Sed ſi ſciret ſe eſſe iudicem.licèt ſciret eius iuriſdictionem poſſe elidi per exceptionĕ forte recuſationis,tunc bene tenet proceſſus.Si non compareat citatus,vt voluit glo. in clemĕ. ii.vt lite pen.Et etiā Hoſt.hic facit,qđ no.de officio de
5 leg.c.cū ſuper. ¶ † Quid autem ſi iudex citat aliquĕ ad locum notorium non tutū citatio videĕ nulla.ĵ.eo. ex parte.Et ad materiam facit,ꝙ tangit hic gl.ſeq.& ĵ. de accuſatio.veniens.circa finĕ.& gl.iij.q.ij. Si Epiſcopus,
6 & ꝙ no.ſupra.de reſcriptis.c.ſup literis. ¶ † No. quod taciturnitas partis circa ius aduerſarij abſentis nō reddit proceſſum nullū, ꝙ vĕ eſſe contra notata per Inn. in c.fin.ĵ.de accuſa.Sed dom.Ant.hic nititur defendere duobus modis.¶ Primo,quòd iſtud procedat,quando dolosè non tacuit. ſecus ſi dolosè. & hoc etiam intelligit Innocen.in dicto.c.fi. Sed iſta ſolutio mihi non placet, ut quia tangit hic Innocen. cum partes in iudicio ad inuicem aduerſentur non tenetur vna pars ius alterius partis pro illa contra ſe allegare.facit quod habetur.ſupra.de probationibus in c. j. Si ergo de iure non tenetur allegarre ius alterius partis. Ergo non poteſt dici,quòd ſolum committat tacĕdo dictum ius.Et non allegādo cum utatur iure ſuo de electione cum eccleſia vulterana. nec obſtat lex ſi prætor.§.Marcellus.ff.de iudiciis.per quam mouetur Innocen.in dicto,c. fina. Quia illa loquitur,quando præſens aliquid falſo allegauit cōtra abſentem:ſed quando ta-

a Superior nulla eſt diſparitas inter do. Abb. & d. Io. in ſummatione huius. c.

fationem prædicta teneat processus. Nam videtur dicendũ, quod tenet, quia ille non est iudex. ex quo non fuit appellatum, vel renuntiatum est, licèt ille iudex hoc ignoret. Et hoc videtur hic tenere Inno. qui dicit quòd erit reuocandum, quod egerit talis iudex conditione sine causa. vel per querelã falsi allegat. ff. de iud. l. si prætor. & supra de excepti. c. cum venerabilis. vel saltẽ per restitutionem in integrum ex clausula generali. Per hoc tamen vltimum videtur velle Innocẽ. quòd valeat de mero rigore processus, sed per restitutionem veniat rescindendus. Sed Compost. vt refert Io. And. supra de rescriptis, super literis, per gl. tenuit. j. quod valeat ꝓcessus ratione dubii cuius ratione vr̃ iudex habuisse iurisdictionem per ea; quæ habentur in dicto. c. super literis. & ad dictum Inno. hic rñdet, quòd debet intelligi, quando absens non fuit legitimè citatus. vel quando pars dolosè dicebat appellatũ esse. cum sciret non esse appellatum. de quo etiam ꝑ Archidiaconũ. infra eo. Romana. §. si vero. lib. vj. & in Spec. de citatione. §. j. ver. Item pone. Sed certe licèt sic transeat Ioan. An. prima tamen respõsio nõ est bona. quia non haberet dubium si nõ fuit absens legitimè citatus, qđ non tenet ꝓcessus. l. j. §. itẽ cum ex eo. ff. quæ sen. sine ap. rescin. & ĩ. titu. j. tenor cũ ibi notatis. Secunda etiam videtur contra mentem Inno. hic quia vult, quòd non valeat processus in principale. ex quo ipso iure non est iudex ipso ignorante, & contra Compo. facit quod hr̃ In cle. si appellationẽ. hoc eo. tit. & quod dicetur. infra. c. proximo. Et iõ vr̃ ꝙ dictum Compo. non procedat saluo nisi iudex prius ꝓnuntiasset expresse se iudicem competentem ꝑ id, quod superius dixi, & quod no. Inn. in c. j. de offi. deleg. in vi. & Lapus Abbas in c. i. de rescri. in vi. Vt hoc tenet hic dñs Anto. licet dñi dẽ Rota in conclusione lxxxiii. dicant stilum curiæ habere, quòd pronuntiatio per quam pronuntiabitur cãm forte deuolutã ad Papam vbi est facit eam esse deuolutam, sed do. Anto. dicit quod quicquid sit de stilo de iure videret dicendũ oppositũ per id, quod dixi forte posset dici dictum dominorum de Rota procedere quando ex ꝓnuntiatione appareret error iuris. aliàs ꝓcedat dictũ domini. Anto. Et per prædicta patet quod multofortius procederet decret. si iudex, & pars capituli ignorasset appellationem aduersari. Si aũt uterque sciuisset non procederet, & idem si solus iudex sciuisset ꝑ istum tex. secus econtra si iudex ignorauit, licèt pars sciuerit, vt patet ex tex. & superius est dictum. & per hoc hẽs substantialiter, quæ tangunt hic docto. ¶ In
1 gl. cognouerit. in fine no. bene quòd † vbi notorium est iudicẽ citantẽ non habere iurisdictionem ꝯ citatum non valet citatio. nec citatus comparere tenetur. de quo per gl. j. c. ueniens. ad finẽ. de accusatio. & iii. q. ii. si eps. Et intellige hoc verum qñ omnino nõ est iudex secus si posset exceptione repelli, ut tetigi in notabilibus. tangitur per glo. in clem, secunda, ut lite pendente.

S V M M A R I V M.

1 *Tempus appellationis prosequendæ videtur currere a tempore sententiæ.*

2 *Et quantum tempus detur ad appellationem prosequendam.*

3 *Appellãs potest multis ex causis impediri in prosecutione appellationis adeo, quòd ei non imputetur, & quid operentur talia impedimenta. & nu. 5. 6. 7. 8. 9. & 10.*

4 *Instantia causæ appellationis potest per compromissum prorogari secus tamen est in instantia causæ principalis.*

11 *Appellans allegans impedimẽtum ad prosequendam appellationem qualiter probabit illud.*

12 *Appellans intra quantum tempus prosequi possit appellationem negligente appellante.*

13 *Et an si lapso primo, vel secundo fatali feratur sententia pro appellante an teneat, & si appellatus petat sententiam mandari executioni an obstabit exceptio rei iudicatæ super infirmatione sententiæ.*

14 *Iudex a quo quando appellans est impeditus in prosecutione appellationis: an possit exequi sentẽtiam post lapsum primi anni si aliter de impedimento sibi non fuit intimatum.*

2 EX ratione. Etiam post. biennium auditur appellans qui prius prosequi non potuit. hoc dicit. Et primo ponit dictum cuius rationem interserit, vt patet in litera. ¶ Nota, quod nedũ ad appellationem prosequendam datur appellanti biennium ex causa, vt supra. eo. cum sit Romana. imo etiam vltra bienniũ succurritur si est legitima causa. j. biennium impeditus. & no. quòd viderit succurri ipso iure. de quo tamen
1 tangetur cũ glo. & super ea. ¶ † No. ꝙ tempus appellationis prosequendæ videtur currere a tempore sñiæ. olim de hoc erant multæ opinio. vt patet in l. fin. §. illud. C. de tempori. appellatio. & per gl. in clemẽ. sicut appellationem. j. eo. titu. in clementinis. & per Hosti. hoc tñ hodie est expeditum. Et sic ẽt olim erat cõmunis opinio, qđ tempus appellationis prosequẽdæ currit a die interpositæ appellationis, & non a die sententiæ in appellatiõe iudiciali. in extraiudiciali si sit a grauamine illato: si autem a futuro grauamine extra iudicium fuerit appellatum. tunc incipit recurrere a tempore illati grauaminis, vt est expressum in clemẽ. prædicta, sicut appellationẽ. & per hoc est expedita secun
2 da quæstio quam hic tangit dominus Anto. ¶ † Quantum autem tempus detur ad appellationem prosequẽdam, dic, ꝙ datur annus, & ex causa biennium tã in iudiciali quã extraiudiciali siue interposita a diffinitiua siue ab interlocutoria, vt hic probatr̃, & clarius. supra. eo. cum sit Romana. & supra. c. personas. de quo etiam io dictis iuribus tactum fuit. & facit, quod contra dicetur. & hoc de iure canonico. sed de iure ciuili dicit Iaco. de Bel. in auth. de his qui ingrediunr̃ ad appellãdũ. §. j. collatio. v. ꝙ si appellatio ab interlocutoria concernat negotiũ principale. tunc habebit tantum tempus. intra qđ principalis quæstio possit terminari. l. properandũ. C. de iudi. Et per hoc sit expedita prima quæstio hic tacta per do. Anto. An autem tp̃s prædictũ nedum detur ad prosequendum. sed etiam ad finiendum causam appellatiõis, licèt olim esset dubitatio. Hodie est expeditum, quod nedum est ad prosequendum. sed ẽt ad finiendum, vt in clemen. præallegata. sicut appellationem. eo. tit. & sic patet, quòd non sufficeret hodie intra annum mittere procuratorẽ ad impetrandum si aliter non prosequeretur. facit, quod notar̃. supra. ti. j. cum super. & per hoc sit expedita tertia quæstio. An autem detur tempus duplicatum in termino hominis propter impedimentum. sicut datur in termino iuris, tangit hic Inno. & finaliter concludit', quod sic, quia talis terminus surrogar̃ loco termini iuris. supra. eo. cũ sit Romana. Et ideo sapere debet ei' naturã. arg supra. vt lite pendẽte. in c. ecclesia. el. ij. & l. si cum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautionibus. Et per hoc videtur, ꝙ si a iudice, vel appellante statutus fuit terminus mensis ad prosequendam appellationẽ si in illo occurrat impedimentum habebit alium mẽsem ad prosequẽdum sicut dicimus in termino iuris, quòd a iure habet quis annum, & propter impedimẽtum datur sibi bienniũ. Et quo ad hoc potest ꝓcedere. qa terminus iste statutus a iudice, vel a parte. & sic ab homine succedat loco termini iuris succedit ẽt quo ad aliud, qa sicut deseritur appellatio si negligar̃ terminus iuris. ita ẽt si negligar̃ terminus hominis dicto. c. cũ sit Romana. & c. personas. non vr̃ tñ surrogari per oĩa loco termini iuris.

a Etiã post biennium. idẽ sũmat hic d. Abb. & ne te longis ambagibus suspẽsum reddã de materia huius. c & fataliũ appellationũ, q a legibus ciuilibus ortũ habuerunt si vis etiã hæc notitiã recurre ad fontes legũ videlicet. C. de tẽpo. appell. vbi per legum doc. amplissimè hoc materia tractatur maximè in l. ãillius tit. & ẽt in sequentibus iunctis his quæ a do. scrĩ hic & ab alijs dicuntur habebis materiam appellationum prosequendarũ de pane lucrãdo elucidatã.

ria.quia terminus datus ab hoie datur ad prosequen-
dū non ad finiendum, vt tetigit glo. magna.in c.cū sit
Romana.de quo dicet in c. ex insinuatione. j. eo. sed
terminus iuris datur ad finiendum , & prosequendū,
3 vt pdixi. Et p hoc est expedita quarta qstio.¶ †In glo.
j.ibi plurib⁹ modis,&c.¶ Aduerte, qa vt patet ex his
quæ sequunt in glo.multiplex potest esse impotētia.
nam quædā est impotentia respectu personę appellā-
tis.vt quia fortè fuit infirmus,vel fuit incarcerat⁹ , vel
& scdm Inn.quia fuit inops,seu pauper . & ppter hoc
non potuit psequi . & sic dicit etiā posse intelligi hāc
literam,q dicit esse notandum , & nō allegat aliū tex.
sed de hoc est expræssus tex.in autb.de his qui ingre-
diuntur ad appellandū.§.j. collatio.v. & facit tex. qui
habet.j.de sentē. excōmu. quod de his. & sine dubio
hoc benè est notandum.quia pōt quandocunq; de fa-
cto contingere.¶ Secunda est impotentia prosequen
di,quæ contingit per factū iudicis qui fortè nō potuit
procedere ex quo,qa infirmus, vel aliter impeditus ,
vel,qa voluit procedere,licèt pars instaret pro expedi
tione.¶ Tertia est impotentia quæ surgit mistius a fa-
cto appellantis,& appellati,vt quia appellās,& appel-
latus eligunt arbitros pendente appellatione.& sic cō
promittunt , & sic propter pendentiā cōpromissi inte-
rim non potest appellans prosequi appellationē corā
iudice appellationis de quo impedimento etiā habet
hodie in clemen.quamdiu , de app.quæ in aliquibus
supplet auth.si tamen. alleg.in gl.& pręcipuè,quia ēt
citra viam compromissi potest ex partium cōsensu ex
præsè agi.j.certum tempus supersedeatur appellatio
ni,vt ibi habetur.non autem.possent conuenire , qd
duplicaretur tps appellationis,vel alio modo proroga
re,vt voluit Bar.in auth.si tamen hic allegata,& Ioā.
An.in additio.Spec.§. nunc breuiter. super ver. licèt
autē . vt patet in magna additione ibi posita maximè
4 circa finem.& nota etiam,quòd licèt per compromis
sum possit prorogari instantia causæ appellationis.ta-
men secus est in instantia causæ principalis, quia hoc
non reperitur expræssum,nec est eadem ratio per om
nia cū maius præiudicium versetur in lapsu instantiæ
causæ appellationis quàm in lapsu instātiæ causę prin
cipalis, quia salua manet prima actio.facit.l.properan
dū ad finem.C.de iudi.& no.Cy.in auth.si tū,alleg. in
gl.Quarta est impotentia quando quis impeditur per
factū tertij priuati prosequi appellationem.¶ Quinta
est quam non tangit gl.qn contingit impedimentum
respectu appellati. Et hoc pōt euenire dupliciter,pri-
mo quando interuenit impedimentum facti , vt quia
ipse appellatus per se,vel alios impedit appellantē ire
ad prosecutionem appellationis.alio modo potest ap
pellatus præbere impedimentum quominus finiatur
causa appellationis.intra terminum iuris petendo for
tè dilationes ,& ad reprobandos testes appellantis, vt
sic dilatetur iudicium, vt nō finiatur intra terminum
iuris.videt etiā hic sentire do.Ant.q possit esse impe-
dimentum ex parte appellati.si fortè sit infirmus , &
sit causa in qua non teneat mittere procuratorē secun
dū notata.s.de procura.querelam . sed tn hoc videret
procedere.qn iudex sciret impedimentū,quia tūc nō
posset procedi contra ipsum appellatum.l.quæsitū.cū
ibi no.ff.de re iudi.& s.c.proxi.Sed vbi ignorasset be
nè teneret processus qui fieret cōtra talē appellatum.
dummō fuisset legitimè citatus saltem ad domum iu
xta ea quæ habentur in d.l.quæsitum.& in c.fi.s.e.de
eo qui mittitur in possessionē . licèt postea appellatus
petere possit restitutionem in integr.rōne impedimēti
vt patet in d.l.quæsitū.& facit,q no.in l.fi.ff.de rest.in
integ.& s.tit.j.c.cū Bertoldus,Sexta,& vltima impo-
tētia est qn contingit per casum fortuitū, vt qa pp te
pestatem, vel inundationē aquarū non potuit appel-
lans ire ad prosequendā appellationē in auth. de his
q ingre.ad appel.§.j.colla.v.¶ Et no.q si duplex esset
via,vna per aquā.alia per terrā. licèt impediret ire per
alterā illarū.Si tn posset per aliā ire.tunc nō excusare
tur.vt patet in dicto auth.de bis qui ingre.ad appella.
in §.j.ideo,vt excusaretur debuit impedimētū concer
nere vtrāq; viam. Et sic,q fuerit impeditus per vtrāq;
5 viam ire.¶ †Istis sic declaratis est vidēdum qualem ef
fectum operentur prædicta impedimenta, vel quodli
bet eorum.In primo si cōtingat in primo anno appel
lationis prosequēdæ.& an pp illa,vel alterum eorum
det secūdus annus ipso iure a lege.An verò erit neces
se petere restitutionē in integrū.vel an erit dicendū,q
interim durante impedimento tempus ipso iure non
currat.& similiter erit videndū quid iuris si aliqd im-
pedimentū ex prædictis occurrat in scdo anno.¶ Pri-
mo casu,qn occurrit impedimētū in primo anno.con
clude,q si occurrit circa primā speciē ipedimēti.vt qa
occurrit impedimentū det secūdus annus ipso iure a
lege per id,q habetur in l.fi.§.illud.C.de tem.ap.& in
hac decre.& in dicta aūtb.de bis qui ingre.ad ap. §. j.
q tamē qualiter debeat intelligi patebit ex inferius di
6 cēdis.¶ †Circa secundā speciē impedimenti, qn vide
licet cōtingit circa personā iudicia.gl.hic videt velle,
q ipso iure nō currat tps.Et sic videt velle, q non per
hoc detur biēniū integrum,sed q interim durāte im-
pedimento nō currat tps.Idem videt velle ij.q.vj. an-
teriorum.§.ad hæc.idē gl.accur.in l.sed si per ptorē in
prin.ff.ex q.cau.maio.& idē voluit gl.in §. ad hæc. in
autb.de ap.colla.iiij.Idem in auth.de his qui ingre.ad
app.§.illo tantūmō. Sed contrarium vr qd currat tps
sed detur restitutio.vt voluit glo.in authentico,vt spō
salitia largi.§.hoc quoq;.colla.ix. & in autb. itē si lis
C.de tem.ap.& ibi idem tenet Bar.dicit tamen, qd iu
dex sine libello dabit restitutionē incidenter.nā pote
rit dicere,qa talis fuit impeditus facto nostro intra tā
tum tps iō ipsum ad illud restituim⁹.& scdm hoc spe-
ciale est. qn lis appellatio, est corā Principe , vt tunc
ipso iure non currat.si impediatur propter occupatio
nes Principis,vt in d.auth.Itē si quis aliàs sed lis. & di
cit hic do. Anto.q hæc est cōis opinio legistarum.Sed
certè hoc non est verum , qa qd nō currat tps ipso iu-
re tenuit Iac.de Rau.& Cy.in dicta auth.sed lis.& Iac.
Butr.& sic tenent glo.in d.l.sed si per prætorē.vbi glo.
rndet ad.§.ait ptor.in eadē.l.p quā mouet gl.in auth.
sed lis.qa ibi loquit de tpe actionis,q benè currit non
obstante impedimento iudicis,sed dat restitutio. Sed
hic loquitur de tpe instantiæ causæ appellationis,qd
non vr ipso iure currere,vt vr esse tex.non violando in
d.§.hoc quoq;.in authen. vt spō.largi.vbi dic,q nullū
præiudicium generatur ipsi appellanti ex tali impedi
mento.constat autem,qd si opus esset restitutione, q
saltem præiudicaretur quo ad expēsas cāæ restitutio-
nis quas facere oporteret , & etiā quia euētus iudicij
est dubius.& ideo interest potius , qd non sit necesse
litibus versari.facit,qd habetur in l.minoribus.ff. de
minoribus.& l.qd debetur.ff. de pecul. & hanc partē
ēt tenuit Ia.de Bel.in d.§.hoc quoq;. & istud etiā tan-
git hic do.An.dicit tn,qd licèt propter impedimentū
iudicis interim non currat tps nec sit opus restitutio-
ne.tamen non dabitur bienniū.Et sic dicit posse redu
ci opinio.ad concor.¶ Sed aduerte,qa videt, qd imo
detur bienniū per tale impedimentum per tex. in l.fi.
§.illud.C.de tem.app.& etiā videtur expræssum in au
then.de his qui ingre.ad appella.§.j.Sed dom. An.re-
spondet,qd ille.§.est correctus per dictū.§.hoc quoq;.
Credo

Credo de iure oppositũ.quia correctio iuriũ debet eui
tari.l.præcipimus.C.de appella.& de elect.cum expe
diat.li.vj.Nec obstat. dictus.§.hoc quoq; . qa vt patet
ex tex.& ex gl.j.illius.§.ibi loquitur,qñ in biennio cõ
tingit impedimentũ iudicis.& sic , quando in primo
anno contingit impedimentum remanet incorrectus
dictus.§.primus.& d.l.fi.§.illud.& qñque impedimen
tum occurrit in biennio,etiam loquitur gl.in d.auth.
sed lis, & in autẽthica.Item si appellationem.C.de tẽ
po.appella.Vnde potes dicere,quòd interdum impe-
dimentum iudicis occurrit in instantia causæ princi-
palis.Et tunc,videtur quòd currat nihilominus instã
tia. & tenetur iudex ad interesse partis . & non detur
restitutio, vt voluit gl.in autenthica prædicta . sed lis.
facit,quod habetur.in l.properandum.circa finem.C.
de iud.Quandoq; occurrit impedimentum iudicis in
primo anno appellationis , & tunc videtur quòd pp
hoc detur secundus a iure per iura superius allegata,
quod tamen intellige,vt patebit ex sequentibus,quia
hoc procedit , quando appellans alias fuit diligens.
Qñque occurrit impedimentum iudicis in biẽnio da
to ad prosequendũ appellationem . & tunc sunt opi-
nio.de quibus dixi.s̃.qa aliqui dicũt,quòd currit . sed
datur restitutio,vt voluit gl.in dicto.§.hoc quoque.&
& in dicta authẽ.sed lis.¶ Alij quòd ipso iure nõ cur
rit,vt voluit.glo.in l.sed si per prætorem.& etiam alia
glo.superius allegata .& hæc opinio videtur de iure
verior,vt superius dixi.Ratio autem diuersitatis inter
instantiam causæ principalis . & appellatio.est , quia
de maiori præiudicio agitur in causa appellationis,cũ
ibi periret ius appellantis,si non subueniretur.s̃.eod.
cum sit Romana . Sed in instantia causæ principalis,
non perit ius agentis . licèt pereat instantia , vt patet.
in dicta.l.properandum.& l.ij.ff.iudica.solui. & facit,
7 quod not.Innocen.de testib.causam quæ.¶ † Circa
tertiam speciem impedimenti, quando contingit mi
stum a facto appellantis, & appellati,vt quia fit cõpro
missum pendente appellatione . conclude , vt voluit
hic glo.quòd donec pendet compromissum interim
ipso iure non currit tempus etiam in primo anno ap
pellationis,vt in auth.si tamen.allegata.in gl.& sic fi-
nito compromisso habebit appellans tempus , quod
restabat tempore compromissi . Sed hic est dubium,
quid si esset terminus datus a statuto ad prosequendã
appellationem.an idem sit dicendum.Io.An.in Spec.
de ap.§.nunc breuiter . super ver.licèt autem in effe-
ctu tenet,quòd idem in tali termino, quia surrogatur
loco termini iuris . & sic eius naturam debet sapere.
supra,vt lite pendente.ecclesia.la.ij. & hoc etiam satis
probatur per clemen.quandiu.de appella. Vbi loqui-
tur de termino statuto ab homine,vel a iure per illam
clementinam etiam est additum,quod per expressum
consensum partium potest agi , vt intra certum tem-
pus supersedeatur non autem possent partes agere , q
tempus duplicaretur , vt voluit Bar.in d.auth.si tamẽ.
Et Ioan.And.in addi.præallega.& per prædicta patet,
quòd propter hoc impedimentum non datur biẽnium.
hec necessaria est restitutio, sed interim ipso iure non
8 currit tempus.¶† Circa quartam speciem impedimẽ
ti,quando occurrit facto tertij priuati conclude,q cur
rit tempus.& non datur restitutio.nec propter hoc da
bitur biennium. Sed agi poterit actione de dolo ad in
teresse contra talem sic impedientem.l.arbitrio.§.do-
lo.ff.de dolo.quod est intelligendum, si talis impedi-
tus sit soluendo,alias daretur restitutio ad tempus im
pedimenti,vt habetur . in tex.& gloss.in d.§.dolo . &
istud pcedit siue loquamur de instantia causæ prin-
cipalis,siue causæ appellationis , & siue simus in pri-
9 mo anno,siue in secundo.¶†Circa quintam speciem
quando ex facto appellati contingit impedimentum
Inno.hic,videtur dicere, quòd non debet nocere ap-
pellanti.sed nõ declarat.an ipso iure,an p viam restõ-
nis.gl.in §.dolo.in præallegata.l.arbitrio . vr̃ velle,qđ
idem sit per tertiũ.Et sic,quòd ipso iure currat . & de-
mum in subsiduum restituatur, do.Anto.hic dicit do-
minos de Rota tenere,quòd non currat tp̃s appellati.
Si impedimentũ factũ fuerit per appellatũ , vnde dñr,
quòd si appellatus interim pendente appellatione ali
qd attentauit.& interim oportuit appellantem agere
super reuocatione attentatorũ, quòd tunc si obtinuit
nõ computabitur sibi tale tp̃s,allegat cle.quãdiu. de
appella.sed tamen reuera illa non loquitur hoc casu:
vt ibi patet. Si aũt succubuit tunc imputet sibi , qa vr̃
ipse sibimet impedimẽtũ præbuisset,finaliter do.Ant.
dicit cõem esse opinio.quod currat tp̃s.& nõ restituat
nisi in subsidium aduersario non existente soluẽdo si-
cut dictum fuit de impedimento tertij . Sed tu potes
dicere hoc verũ,qñ impedimentũ fuit per viam facti,
per ea,quæ hñr in dicta.l.arbitrio.§.dolo.sed vbi fuis-
set per viam iuris , vt quia petisset dilationes aliquas
pp quas non potuit causa intra terminum iuris expe
diri , tunc vr̃ quòd tale impedimentum ipso iure non
noceat appellanti. quominus causa possit expediri nõ
obstãte lapsu termini ex causa prædicta. p:d,quod ha
betur.in simili. in l.perendæ.C.de temp.rest.in integ.
Et sic debet intelligi dictum Innoc.hic positũ.Et hoc
modo posset etiam intelligi dictũ dominorũ de Rota:
10 ¶ † Circa sextum impedimentum,quãdo occurrit ca
sus fortuitus impediens appellantem prosequi.cõclu
de, quòd pp tale impedimentum vr̃ quòd a iure det
secundus annus,p ea,quæ habentur. in l.fi.§.illud.C.
de temp.ap.& in auth.de his,qui ingre.ad ap.§.j.qđ tñ
intellige,vt patebit ex sequentibus.& sic idẽ est dicen
dũ in hac sexta impotentia , quod dictũ fuit in prima.
Et hæc procedunt , qñ impotentia occurrit in primo
anno appellationis,si autem in secundo occurrat cõ-
clude, licet fuerint opinio.quod regulariter currit tp̃s
sed datur restitutio ad tempus impedimenti.vt voluit
hic Inn.non autem restituetur. vt detur tertius annus
integer,si minori tempore fuit impedimentum in ip-
so biennio. licèt gl.videat alter sentire.in authẽ.ei q
appellat.C.de temp.ap.aliter loquitur hic do.An.sed
non bene . vt hic voluit Inno.Nam restitutio solũ dẽt
concedere,qđ abstulit læsio, & non plus.l.quod si mi
nor.§.restõ.ff.de mino.& hoc procedit, qñ fuit impe-
dimentũ in persona appellãtis,vel casu fortuito.Et in
hoc est differentia , an tale impedimentum occurrat
in primo anno . An in secũdo,qa si occurrit in primo
anno,licèt impedimentũ durauerit minus anno. Si ta
men alias appellans fuerit diligens dat̃ secundus inte
ger a iure,secus qñ occurrit in secundo anno,qa non
dat̃ tertius annus a iure.nec ẽt per restõnẽ . sed solum
restituet̃ ad tp̃s ĩpedimenti. Si autem ĩpedimẽtum cõ
tingat p factum iudicis in secundo anno.tunc,vt dixi
superius fuerunt opinio. Sed de iure videt̃ q interim
donec durat impedimentum ipso iure non currat per
id,quod hr̃.ĩ d.§.hoc quoque.licèt aliqui dicãt , quod
currat.sed detur restõ ad tẽpus impedimenti . Si autẽ
contingat impedimentum facto tertij priuati,vel ap-
pellati.tunc cõclude per oĩa eodem mõ quo superius
conclusi.qñ occurrit in primo anno . Si vero impedi-
mentum cõtingat mistum a facto appellãtis.& appel-
lati. & tunc similiter dicit idẽ pcisè.vt dictum fuit qñ
occurrit ĩ primo anno.¶ Itẽ aduerte inquãtũ dixi, qđ
impedimentũ cõtingens ppter factum iudicis habet
excusare.Istud videtur esse intelligendum.vt hic tan-

git Io. An.qñ ipsi appellanti per superiorẽ ipsius iudicis non potuit prouideri. Saltẽ in secundo fatali, seu in biennio.& sic vr̃ secũdũ eum licẽt per iudicem stet quominus ꝓcedat licẽt appellãs instet, qđ debeat ꝓcedere,& ꝓtestet,& reqrat eũ, vt in causa procedat.i. qđ per ipsum appellantẽ nõ stat, qđ istud nõ sufficiat nisi etiã ipse appellans adeat superiorẽ ipsius iudicis, & petat illũ cogi, si hoc facere potest ipse appellans, alias imputet sibi,& nõ erit excusatus. per tex.in l.fi. §.illud.C.de tẽpo.ap.Vbi dicit,quòd summopere niti debet appellans ad prosequendã appellationẽ cõstat aũt quòd summopere non inniteretur, si non faceret id,qđ posset adeundo superiorem. Nam alias non dr̃ summopere,niti ex quo aliud vltra facere potuisset.facit,quod no.ĩ.in rubrica.de summa.trini.& tex.& ibi dicit,quòd imputandũ est sibi qui non adiuit superiorẽ.Et istud est valde notandũ,cũ quo etiã hic transit d. Ant.tamen forte hoc videret verum quando in biennio contingeret impedimẽtũ. Et ita loquit.in tex.inquantũ ponderat,quòd debuit adire superiorem. Sed in primo anno hoc non dicit.licẽt dicat, qđ summopere debet niti ad ꝓsecutionẽ appellationis. Sed posset intelligi,qđ summopere quantũ in eo est.s.in stando corã iudice.Nam facilius succurrit in primo anno obueniente impedimẽto.quã in secũdo,& pinguius, vt patet ex superius dictis, cautius tñ esset ad opinionẽ vitandã,vt in primo anno adeatur superior.Si hoc cõmodè fieri posset.tñ quod dixi magnã habet æquitatẽ, vt sic facilius succurratur appellanti propter impe
11 dimentũ obueniens primo anno.¶ † Sed iuxta prædicta est dubium qualiter ꝓbabitur impedimentum allegatum p appellantem. Spe.in ti.de ap.§.nunc breuiter.ver.quid ergo,dicit, quòd probabit per iurm.allegat.c.fi.quod metus causa. quod tamen modicum facit,qa in aliquo casu loquit, vt ibi patet.sed melius.facit,l.scire oportet.§.sufficit. & quod ibi notat.per Iac. de Are.ff.de excu.tuto. Et idem voluit Guil.& Bar.in l.ij.ff.si qs cau.& sic dicit Spe.se de facto pronuntiasse.Sed Io.An.in addi.super dicto versi.quid ergo.dicit quòd hoc posset ꝓcedere in appellationibus interpositis ad curiã.& de longinquo in qbus difficile,& quasi impossibile est testes ꝓducere, & remissio ad partes interdum forte plus tpis occuparet sup dicto articulo quã negocium principale.secus, quãdo appellaret ad iudices vicinos,vel etiã ad Papam de loco vicino. qa tunc secũdũ eum probõ debet esse plena. nihil alleg. sed bene facit.l.fi.§.illud.C.de temp.ap.in euidentissimis probõnibus &c. & dicit Io.and.quòd talis probõ per iuramentum non sufficeret in terminis.c.cupientes.§.quod si per.xx.de elec.in vj.qa ibi de impedimẽto plenè debet fieri fides apud sedem apostolicam, vt ibi dicit tex.Si aũt agetur de probando impedimentũ quo ad alium effectum posset procedere dictum Speculi.quod etiam tenuit Fede.suo consi.114.vnde quotidie seruat, quòd petens secundam dilationẽ ad probandum,allegans se impeditum ĩ prima audit, si hoc ꝓbet p iuramentum. facit,quod notatur.ĩ.l.fina.ff.de ser.¶ Item aduerte,qa videtur, quòd quando quis est ĩpeditus præsertim propter factum iudicis, quòd debeat ꝓtestari de ĩpedimento,vt voluit glos.ĩ c.j.& cisi aũt.& c.plerunq;.ĩ.de rescr.& idem gl.in c.cupiẽtes. §.quod si per viginti.ĩ verbo,proposita. de elect.in vj. vbi patet, quòd quando qs debet comparere corã Papa debet reqrere ipsius præsentiã, & si illam habere non põt debet protestari de hoc corã testibus. & plus dicit ibi etiã gl.quòd si Papa conuenisset illo tpe dare audientiam in camera, quòd debet ẽt procurare illam habere. & si nõ põt,ꝓtestari debet coram ipsis hostiariis,& testibus ,& sine dubio cautũ est dictã ꝓtestationẽ facere, an aũt sit omnino necessaria.tangetur.ĩ.eo. si iustus metus. & dicit ẽt gl.in d.§.quod si per.xx.qđ cautum est pluries protestari. & sic appareat de maiori diligentia: tamen videtur velle sufficere semel protestari, vt excusetur protestans donec appareat copiã potuisse habere Papæ,seu ipsius iudicis. facit,qđ no. Bar.in l.Titia seia.§.vsuras.ff.de leg.ij.& in l.mora.ff. de vsu.licẽt do.Anto.hic videatur velle,quod debeat cõstare impedimentũ durasse, qa põt cessasse aliquo tpe:sed forte gl.põt sustineri:qa sufficeret protestationẽ factã esse donec cõster cessasse impedimentũ, per ea quæ habẽtur.in d.l. Titia seia.§.vsuras.& in d.l.mora.& per prædicta patere potest qualem effectum habeat impedimentũ contingens in primo, vel in secundo anno appellationis.& an quodlibet impedimentũ cõtingens faciat dari secundum:an vero faciat dari restõnem ad tempus impedimenti,an vero faciat, ꝙ tẽpus ipso iure non currat, & per hoc est expedita.v.q. quam hic tangit do.Ant.nunc restat videre de vj.fine qua non habetur perfectus intellectus in præcedenti qõne.Et est sexta,qa talis,videlicet quanti tpis impedimẽtũ reqrat, vt habeat appellãs secundum fatale, seu secundum annum,& quãti tẽporis negligentia excludit eum a dicto secundo fatali. de quo etiã hic ꝓsequitur Io.An.& videretur, ꝙ modici tẽporis negligentia excludat appellantem a secũdo anno.p l.fi.§.illud.C. de temp.ap.vbi dicit,qđ si per eum steterit quominus oĩa litis certamina impleant nõ habet bieñiũ. & l.ẽt dicit, qđ summopere niti debet ad ꝓsecutionẽ appellationis in primo anno.& sic vr̃ ꝙ si in aliquo negligẽs fuerit,qa summopere nõ fecit ꝓsecutionẽ,nec impleuit oĩa certamina litis,quòd non debet habere secundũ annũ,& per hoc ẽt ĩ.eo.cũ sit Romana.debet esse impeditus ex necessaria,& euidẽti cã q necessitas nõ adest nisi interuenerit diligẽtia. facit,qđ hr̃.ĩ.de ꝓscrip.vigilãti. Irẽ qa negligens se præsentare vltra diẽ termini bois intelligitur deseruisse appellationem.ĩ. eo.psonas.& c.cũ sit Romana. & sit negligens in vna die vr̃ excludi a secundo fatali.Item similiter vr̃ quòd impotentia modici tpis non excuset, qa cõstat,ꝙ tpe feriarum solenniũ qs impeditur procedere.ĩ.de fe.ca. fi.& l.j.cum ibi notatis.C.de feriis. Item etiã licẽt nõ possit qs prosequi appellationem pendente tempore dandorũ apostolorũ.in cle.quãuis. eo.tit.tñ nõ ꝓpter hoc habebit secũdũ.In cõtrarium facit, videlicet, qđ modica negligentia nõ excludit: & qđ modicũ impedimentũ faciat dare secundũ annum. facit,qa eoipso, qđ interueni tali qđ,impedimentũ in primo anno. vr̃ esse interruptũ primũ fatale. ĩ auth.de his q ingre.ad appel.§.hæc nos. colla.v.Item qa tex.auth.ei q.C.de tẽp.ap.simpliciter dicit ex iusta causa dari bienniũ,& hoc etiã simpliciter dicit propter impotentias. & sic vr̃ ꝙ ꝓp huius indefinitã locutionem sufficiat quantuncunq; impotentia.Itẽ qa differentia est inter impedimentũ primi anni,& secundi,qa ꝓpter impedimentũ obueniẽs in primo anno datur biennium: sed si in secundo,restituit ad tempus impedimenti, sicut ergo rõne modici impedimẽti obuenientis in secundo anno datur restõ.Ita vr̃, quòd rõne modici impedimẽti obueniẽtis ĩ primo dat bienniũ.Io.An.hic refert opi. circa ꝓdicta. & primo opinio.Inn.secundo opi.Nicol. de Math.quã ẽt posuit Cy.in auth.ei q.C.de tẽp.ap. & demũ ponit opinionẽ Iaco.de Bel.licẽt non alleget eũ quam posuit ipse Ia.in auth.de his qui ingre.ad ap. in §.j.& aliter nõ declarat. vnde ipse idẽ in additione Spec.super hoc ti.in 4.parte Spe.dixit, ꝙ dum occurrisset quidam casus in curia in materia ista existente in

te in curia,& ab ipso quæreretur quid iuris. quòd tūc exhibuit nouellam super hoc.c. quam correctā porta uetat secum.licèt nondū publicasset. & tādē dicit qđ ex his, quæ hic scripsit non potuit haberi perfecta doctrina.secūdi ēt in additione prædicta aliqualiter,vide tur loqui ambiguè.sed aduerte, licèt do.Ant.hic reci tet opi.quas etiam hic tangit Io.An.& demum postea concludit id, quod sibi videt pro intellectu materiæ referā opinio.Innoc.& illā Nico.& de illa Iac.de Bel. ēt inferius faciā mentionem.vnde aduerte. qa voluit hic Inn.qđ negligentia non excludat a biennio. Nisi fuerit tanta, quòd a tpe quo incepit post negligentiā non poterat causa expediri. Si aūt incepit tali tpe, qđ cessante impedimento causa potuisset expediri, tūc si postea superueniat impedimentum nō excluderetur a biennio propter primam negligētiā ex quo inchoa uit tali tpe,quòd causa potuisset expediri, si non fuit impedimētū.¶No.bene,qa dicit, ꝙ hoc casu dicetur esse impedimentum,si aduersarius hoc est ipse appellatus per dilationes frustratorias petitas ad reprobandos testes appellantis impediuit cām finiri intra tps, vel etiam ex eo,qa potuisset ipse appellatus dilationē ad probandum de iure suo,sicut fecit appellans: quia hæc dilatio non imputabitur ipsi appellanti. allegat.l. penul.C.de temp.in inte.resti.peten.& no.bene,quia videtur velle Inn.quòd propter impedimentū appellati in via iuris detur secundus. & idem sensit Io.An. in addi.Spec.super hac rubrica in quarta parte, quod est notandum.Nam per l.pen.præalleg.videretur potius protogari tempus instātiæ ipsius primi anni. Sed tenendo dictum Inn.potes dicere,quòd hic sumus in materia in qua propter impedimentum duplicat̄ rem pus instantiæ. Et ideo hoc casu propter impedimentū datum per ipsum appellatum dabitur secūdus annus. sed in d.l.pen.loquitur in materia in qua pp impedimentum non duplicatur instantia, quia loquitur in quadriennio dato ad petendam,& finiendā restitutionem in integrum. Et ideo ibi solum prorogatur illud tēpus ad tempus impedimenti, qđ no.p ea, q dixi in pcedenti qōne.& sic habes secūdū Inno.quāta negligētia excludat a secūdo.¶De impotentia vero dicit, ꝙ si postq̄ incepit tali tpe,quod cā poterit expediri.& tūc si superueniat impedimentū ēt in vna die pp quā causam non poterit expediri dabit̄ secundus annus de iure, p ea,quæ hn̄r.in dicta auth.de his, qui ingre. ad ap.in §.j.& in hoc est differentia secundū eum: an detur ipso iure secundus annus propter impedimētū: qa tūc etiā si fit minus anno:tamen datur integer annus secundus.Sed vbi pp impedimentū datur restitutio, tunc solum daretur restitutio ad tempus impedimēti.l.ab hoībus.§.fi.ff.ex q.cau.ma.alia fuit opinio Nico.de Mate.qui dixit,qđ si negligentia fuit tāti tēporis, qđ intra illud cā verisimiliter poterat expediri: si postea superuenit impedimentū non dabitur secūdus annus. Sed excludet̄ ab illa pp talem negligētiā. Si autem non fuisset tanto tempore negligens, & sic superuenit impedimentū pp quod cā non potuit postea expediri.Tunc dicit,qđ talis negligentia non nocet. Ex quo cā non poterat expediri intra tempus negligentiæ.Et ideo secundū eum illa culpa, seu negligentia nō debet puniri. Ex quo ēt sine illa euenisset id,qđ euenit.arg.l.fi.§.j.ff.ad legem rhodi.de ia.& ff.qđ me.cau.si cum exceptione.§.qđ si homo.¶Sed aduerte, qa vr̄ Inn.contradicere opi.Nic.qđ licèt fuit appellans tanto tpe negligēs, quòd cā potuisset expediri: si tñ postea incepit cām tali tpe post dictā negligentiam, ꝙ cām non potuerit verisimiliter expedire, vr̄ ꝙ non noceat, vt voluit Inno.potes considerare aliquos casus. vt hic tangit do.Ant.quia aut appellans toto tē pore primi fuit diligens. Sed tamen non potuit illam expedire. Et tunc clarum, ꝙ dabitur secundus annus ēt si in vna die tantū fuisset impedimentum. facit,qđ dixi.§.post Innoc.& quod habetur.in l.fi.§.illud.C.de temp.ap.Aut fuit toto tempore anni impeditus.& tūc multo fortius habebit secundum annum: qđ intellige verū,dūmodo appareat, quòd valebat incipere, si non fuisset impedimentum.p id, quod no.Bar.in l.ij. §.quod si diximus.ff.si quis cau.& quod habetur. in l. q cōmeatus.ff.de re iud. Aut fuit a principio impeditus. sed postea aliquo tempore cessauit impedimentū.Et hoc casu conclude: qđ aut fuit impeditus tanto tpe,quod negociū potuisset expediri: si nō fuisset impedimentū:aut minori tempore durauit. Primo casu, quādo durauit tanto tpe, ꝙ potuisset tā verisimiliter expediri, tunc videtur velle Bar.in auth.item si appellatione.§.de tempo.ap.quòd tunc datur secundus annus.& dicit,qđ l.psumit, quòd intra mensem potuerit expediri, p ea,quæ hn̄r.in dicta.auth.itē si appellatione. & fortè voluit Bar.hoc pcedere etiā si post impedimentū restituit tantū de tpe,quòd potuisset causa expediri.sed do.Ant.in hoc tenet contra.& etiā Ia. de Bel.in §.j.in auth.de his, qui ingre.ad ap.vbi dicit, quòd si tempus negligentiæ post impedimētum, fuit tantū, ꝙ causa potuisset expediri non dabitur secundus annus.Et per prædicta videtur velle do.Anto.ꝙ si post impedimentum nō restauit tantum de tempore, cā posset expediri. & tunc det̄ secundus licèt post impedimentū interueniat negligentia. & hoc ēt videtur de mente Nico.de Mate.per dicta superius.Iac.autem de Bel.in loco pallegato,vr̄ aliqualiter ambiguè loq. nā in vna videtur velle,quòd dictum est.§.quòd detur secundus, qñ post impedimentum non restauit tantum tempus,quod causa posset expediri. In alia parte videtur sentire,ꝙ tunc non videtur secundus, si interuenit negligentia.p quo facit.d.l.fi.§.illud.C.de tēpo. ap.& quod ēt voluit hic Inn.circa finē.vbi dicit,ꝙ dato, qđ modicum tēpus supersit post impedimentum, nihilominus appellans debet prosequi.aliès si non psequatur imputabit̄ sibi etiam si esset modicum tps. Ita qđ nō potuisset finire.& si quis diceret cōtrarium secundum eum daretur materia prorogationi litiū ptra ea quæ hn̄t.in c.fi.§.de do.& contu.& idem ēt in hoc tenet Host.vr̄ tamen idem Iac.sentire, quòd tunc dabit̄ restitutio ad tps impedimenti. An hæc opinio pcedat patebit ex nis,q̄ statim dicam, tñ vt dixi d.Ant. videtur velle,& similiter Nico.de Mat.quòd detur secundus annus, quando post impedimentum non superat tantum tempus:quod causa potuerit finiri. licèt in illo interuenit negligentia.Nā si non esset negligēs, tunc clarū esset secūdū opi.Inn.ꝙ daret̄ secundus annus.Interdū vero cōtingit, ꝙ a principio est negligentia.& postea superuenit impedimentū. & tunc conclude,qđ si tanta fuit negligentia inchoando, ꝙ postea nō potuisset cā verisimiliter finiri nō dabit̄ secundus annus. licèt in residuo tpe iterueneritimpedimētū,vt voluit Inn.& bñ facit,qđ hr̄.i d.l.fi.ff.illud. Aut non fuit tanti temporis,& sic inchoauit tali tēpore, ꝙ cā poterat expediri,& tūc si interuenit postea impedimentum dabitur secūdus annus,vt voluit Inn.qa satis est,qđ tali tpe inchoauit,ꝙ verisilr̄ poterat cām expedire.j.annū per ea, quæ hn̄r in d.auth.de his, q ingre.ad ap.§.j.& ibi ēt hoc tenet Ia.de Bel.& hoc elatū si post impedimētū nō fuit ī negligētia quo casu si fuerit impedimētū vnius diei,vel septimanæ,& pp illud si potuit cā expediri nihilomin⁹ dabit̄ īteger secūdus annus,vt voluit Innoc.& §.dixi.si autem post impedi-

mentum interuenisset negligentia.& tūc est aduertēdū,qa aut tātum supererat de tpe,ꝙ cā poterat expediri.& tunc si fuit negligens non dabiť secundus annus.¶ Si aūt nō supererat tm̄ de tpe,& tūc. An deť secundus annus fuerunt opi.vt s̄.tetigi, qa do.Anto.vť velle,ꝙ sic, ex quò tpe debito inchoauit nō obstante negligentia primi anni adhibita nō obstāte ēt negligentia post impedimentū ex quo causa non poterat expediri.sed Inno.& Host.hic sentiunt cōtrarium . vt supra tetigi.& ēt Iac.de Bel.in loco præallega.& hæc vť verior opinio, qa ex quò incepit causam debuit instare toto posse,vt dicit tex.in d.l.fi.§.illud. & iō si fuerit in negligentia post ipsum impedimentum non dabitur secundus annus.¶ An autem dabitur restitutio ad tēpus impedimenti,satis vī dicendum , quòd sic si fuit tantum tēpus impedimenti. intra quod potuisset cā expediri.Si aūt nō fuit tantum tēpus. intra qđ potuisse causa expediri,tunc non video ad quem effectū dareť restō ad tēpus talis impedimēti : ex quo non est tantū tp̄s intra illud cū potuisset expediri. & hæc opinio fortè de iure verior.fateor tn̄,ꝙ alia opinio quā tenet Nico.& do.Ant.videtur æquior ex quò tēpus , qđ supererat post impedimentum nō erat tantum, quòd cā potuisset expediri.Ex per prædicta pōt inferri.An si appellans fuerit solicitus in primo anno , & solum in vna die fuerit negligēs,an dabať secūdus annus.Nam videretur de rigore quòd non si illa negligentia fuit post tēpus.intra quod causa hoc verisimiliter habebat expediri,tamen Iaco.de Bel.in dicte authen.dicit,ꝙ si potuisset habere expeditionē causæ si in illa die non fuisset negligens, tunc non dabitur secundus annus. Secus si non potuisset obtinere,qa in mora tam modici tēporis nō est habenda consideratio.facit,qđ habeť in l.si debitori.ff.de iudi.Item potest inferri ad q̄onem quā tangit Io.And.in additio.præallega.super hac rubrica quarta parte,q̄ est talis,videlicet,si appellans ad sedē apostolicā in Kalendis Iulij mittit procuratorem ad curiā qui demum in Kalendis Septembris impurauit iudicē absente aduersario.& demū de mēse Octobris cōparuit procurator appellati , & contradixit impetrationi . & tandē obtinuit illā reuocari circa kalē. Nouembris, & dati fuerūt tres iudices.videlicet duo. vnus,videlicet electus ꝑ ꝓcuratorē appellātis. Alius per procuratorē appellati.tertius datus per curiā , seu ꝑ auditorē cōtradictarum nunqd si postea procurator appellantis neglexerit prosequi appellationem,& appellatio sit deserta.& dicit hunc casum esse ambiguū propter ea,quæ hic scribunť, & nō clarè haberi determinationē eius dicit.tn̄ ꝙ prima facie fortè aliqs diceret non dari secundum annum, qa licèt diligentia ꝓcuratoris appellantis fuerit impedita per appellatum qui fecit reuocari impetrationem per eum factam cōgruo tempore,tamen qa reperitur post dictum impedimentum cucurrisse tempus sex mensium , & vltra negligenter quod tunc videtur ꝙ non sit dandus secundus annus:sed ipse videť dicere,ꝙ posset dici,ꝙ talis negligentia nō haberet nocere sicut etiā non noceret,si a principio, qs esset negligens . Si tamen postea tali tpe quis inchoasset,ꝙ potuisset causam ꝓsequi sicut hic dicit Inn.& finaliter dicit ipse Io.And.in additione prædicta,quòd si volumus tenere, ꝙ ꝑꝑ impedimentū , quod occurrit ipsi appellanti intra annum, q̄ fuit diligens inchoando tempore congruo,quòd cōpetat sibi ius habendi biennium, seu alium annum finito primo , ꝙ licèt postea labatur primus annus non ꝑ hoc tolletur ius habendi illo finito arg.eorum quæ habētur.in c.concertationi . de appel.in vj.de restı.in integ.c.ij.eo.lib.& in l.j.§.sed videndum.ff.de succes.

ædicto.& sic residet:& per hoc videť inclinare,ꝙ in dicto casu debeat habere appellans, secundum annum primo finito ex quò incipit tempore cōgruo ꝓsequi, licèt postea fuerit negligēs post impedimētū etiā per sex menses,vel circa , quod esset valde notādū si esset verum tn̄ Iac.de Bel.in dicta auth.de his qui ingre.ad ap.& ēt do.Ant.& hic satis etiam vť de mēte Inn.circa finem huius capituli . Vbi videtur velle , ꝙ ex quò causa potuit expediri post impedimentum habeat nocere negligentia.vt nō deť secundus annus.& istud videť rationabilius:qa imputandū vť tali negligenti. argu.l.non enim.ff.ex qui.cau.ma. & plus voluit Iac.de Bel.ꝙ etiam in loco prælle.& hoc casu non dabitur restitutio ad tēpus impedimenti:sed contra istud multum.facit,quod legitur , & no.in l.ab hostibus.§.fi.ff. ex qui.cau.maio.& l.quo tpe.C.de rest.mili. Sed potes dicere,ꝙ hic tēpus negligentiæ fuit maius, quàm tempus impedimenti.Ideo corrosit ipsum tp̄s impedimenti secūdū ea q̄ notātur.in d.§.fi.& d.l.quo tpe.sed vbi tp̄s impedimenti esset maius quàm tp̄s negligentiæ subsecutæ,tunc esset magis dubiū : an saltem dari debeat restitutio ad tp̄s impedimēti saltem quatenus est vltra tp̄s negligentiæ.nā videtur,quòd sic per ea,q̄ notanť.in dictis iuribus , & hoc,qn̄ esset tantum tp̄s. intra quod cā posset expediri,aliàs non videtur,quod dari deberet restitutio ad tale tp̄s impedimēti. Si etiā dato ꝙ restitueretť non posset causa finiri , & hæc vn̄c procedere tenendo opinionē gl. quæ cōiter teneť , videlicet,ꝙ licèt post impedimentū eius cōpleať negligētia intra tp̄s negligētiæ , quod tn̄ datur restitutio ad tp̄s impedimēti saltē quatenus est vltra negligētiam, sed tenēdo opinionē vltramontanorum qui tenēt opinionē Mar.quòd qn̄ compleť præscriptio tpe gegligētiæ non datur restitutio ad tempus impedimēti præambuli:tunc non dareť restitutio aliqua.de quo plenè ꝑ glo.& doct.in d.l.ab hostibus.§.fina.& per Cy.in l. quo tpe.C.de restit. mili. Illud clarum, videtur quod non debeat dari secundus annus ex quo post impedimentum potuit causa finiri secundum ea quæ habentur.in l.fi.§.illud. de tēp.app.qa vt ibi patet debuit esse solicitus intra ipsum annum , vt finireť causa,aliàs non dabiť secundus annus.vt Ibi patet.Si aūt post impedimentū non suꝑ fuisset tantū de tēpore, ꝙ potuisset causa expediri intra ipsum primum annum . Tunc an deť secundus annus a iure , & an etiam possit peti aliqua restitutio,si dicamus,ꝙ non detur declaraui superius.ideo hic non insisto.& per hoc patet etiam qd iuris si a principio occurrat impedimētum . & duret minori tpe quàm causa possit finiri.An dabitur secūdus casus,qa considerandum est, quòd aut post impedimentum superest tantum tempus , quòd causa pōt expediri intra ipsum annum,aut non, & vtroq; casu, qd dicendum apparet ex supradictis, & per hoc est expedita.vj.q.quam hic tangit domi.Ant.& per dicta in hac quæstione, & etiam in præcedenti satis patere potest declaratio corū,quæ tetigit hic circa multiplicem speciē impotentiæ, & an etiā in casu decre.fuerint auditi appellātes ipso iure : an beneficio restitutionis,de quo etiam tetigit gl.¶ Sed aduerte , qa pōt esse dubiū circa prædicta.An eo casu quo datur secundus a iure, sit necesse quod ipse appellans petat declarari ipsum habere secundum annum ad prosequendum appellationem , & finaliter concludit , quòd licèt quo ad quid posset esse vtilis declaratio.tamen ad euitandum inculcationem litium melius videtur secundum eū, quòd appellans instet coram iudice appellationis etiā lapso primo anno,vt procedat in causa, & si excipiať, quòd deserta sit appellatio propter lapsum primi anni.

ni poterit replicare, quod illud non est verũ ꝓpter impedimentũ, qđ occurrit in ipso primo anno. & si hoc probet debebit procedi in causa, licèt alia nõ ꝓcesserit declaratio, qa qđ à iure cõcedit nõ est opus a iudice impetrare. l. quæ sub cõdõne. §. fi. ff. de cond. inst. & facit, qđ no. in c. vlt. in gl. penul. j. de mag. nec obst. secundum eum. j. de hæreti. cum secundum. li. vj. vbi vř requiri declaratio, qa ibi loquit, vbi agitur de nouo processu inchoãdo hic qñ agitur de prosequẽdo iam
12 inchoatum. quod no. propter practicam. ¶ † Tangit ẽt hic dom. Anto. post Inn. in vj. q. infra quantum tẽpus possit appellatus prosequi appellationem appellante negligente. & refert opiniones. Nam aliqui dicunt, ꝙ circa finem primi anni in vltimo mense poterit petere, vt confirmet sua sententia. & licèt tex. in auth. itẽ si appellatione. C. de temp. ap. in auth. de his qui ingre. ad ap. §. ij. videatur dicere, ꝙ circa finem secũdi anni. & sic in vltimo mense secundi anni. tñ, vt dicit Inno. non est dare rationem diuersitatis, quare non possit ea dem ratione in vltimo mense primi anni. Et sic idem ius debet dici. arg. š. de consti. translato. Alij tamen dixerunt, ꝙ sicut in causa principali post citationem põt reus ꝓsequi causam. in auth. qui semel. C. quõ, & qñ iudex. Ita eodem modo in causa appellationis, sed Inno. non videtur tenere hãc opi. per tex. in auth. de his qui ingre. ad appella. §. qa enim. vbi vř, velle, ꝙ etiam si in medijs certaminibus litis venerit appellans, & illã deseruerit, tamen appellatus si vult petere cõfirmari sñiam debet expectare vltimum mensem. nec obst. dicta auth. qui semel. quæ loquitur in causa principali, hic in causa appellationis, quæ habet suũ tempus a iure determinatum. fatetur tamen do. Ant. ꝙ prędicta procedant, qñ appellans non prosequitur. Si autẽ prosequeretur posset tunc appellatus, quando sibi videretur petere confirmationem sententiæ. & sic residet, & idem etiam hic Ioan. An. idem etiam videtur velle Bar. in dicta auth. item si idem. ẽt Iac. de Bu. dicens, ꝙ sicut in causa principali actore absente post litem cõtestatã non põt reus instare circa prosecutionem cãe: nisi in vltimo semestri. l. properandum. §. j. C. de iudic. ita hic i causa appellationis nõ poterit instare, nisi circa finẽ secundi. si secundus annus datus fuerit a iure, vř tñ velle, ꝙ licèt saltem appellatus possit in vltimo mense prosequi appellationẽ petendo cõfirmari sententiã: tñ ẽt aliqualiter ante si iudici videat poterit etiã petere dictã cõfirmationem. sed certè hæc sua opinio ꝙ ante possit ꝓsequi: non bene iure probatur, & vř cõtra tex. in prællegata auth. Iaco. de Bel. in dicta auth. de his, qui ingre. ad app. §. j. tenet, ꝙ in primo anno poterit appellatus qñcunque voluerit instare pro expeditione. per id, quod habetur. in l. fi. §. illud. de tẽp. app. vbi hoc videtur expressum, & illũ tex. ẽt hic alleg. Inno. Sed in secundo anno non possit appellatus ꝓsequi ante vltimũ mensem ipsius biennij, ratio diuersitatis secũdũ eũ: qa ex quo appellans habeřvnũ annũ, appareret quòd fuit diligens, qa alias non daretur secundus annus sibi. & ideo ius præsumit pro diligẽtia ipsius appellantis. iõ voluit expectare finẽ ipsius biẽnij ad hoc, vt appellatus possit prosequi q rõ cessat in primo anno, qa nõ apparet adhuc de ipsius diligẽtia: sed cõiter tenet opi. Inn. qđ ẽt in fine primi anni demũ possit appellatus prosequi & hoc, vř limitatum. š. illud. & per
13 hoc lic expedita. vij. q. ¶ † Tangit ẽt nunqđ si lapso primo fatali, vel secundo feratur sñia pro appellante, an teneat, & si appellatus petat sentẽtiam mãdari executioni. An obstabit exceptio rei iudicatæ super infirmatione sententiæ. Inno. dicit, ꝙ sic, qa obstabit exceptio ex quo fuit infirmata sententia. Host. hic tenuit cõtra, qa ex quo deserta fuit appellatio non potuit postea ferri sententia per iudicẽ appellationis. Inn. vř tunc lata a non suo iudice, ex quo desijt esse iudex. & sic videř nulla. per id, quod hř. š. de offic. vica. sua. & hoc est hodie approbatũ. in cle. si appellationem. de ap. quod intellige, nisi fuisset reductũ in dubium. An appellatio fuisset deserta, vel nõ. & iudex pronuntiasset se in iudicẽ competentẽ, & appellationẽ non esse desertã: qa tũc tenet, qđ postea actũ esset corã eo, p id, qđ dixi in simili. š. eo. si duobus. de quo hic latè per do. Ant.
14 ¶ † Vltimo tãgit, an iudex a quo possit exequi post lapsum primi anni sñiam: si aliud non fuit sibi intimatũ de impedimento. & in effectu concludit, ꝙ si reuera nõ interuenit impedimentũ poterit exequi ẽt non facta citatione: qa secundũ eum nõ reperitur a iure cautũ, ꝙ executor habeat seruare ordinẽ iudiciariũ. Et iõ poterit exequi etiã non facta citatione. & tenebit executio: si reuera nõ interuenit impedimẽtũ in ipso primo anno. Secus si interuenisset, qa cũ tunc in effectu adhuc duret appellatio retractabit executio facta per viã attentati ꝑ iudicẽ appellationis corã quo cõstabit de impedimẽto, dicit tamen, ꝙ licèt executor nõ tenetur citare partẽ in executione sententiæ, si tñ compareat, & opponat aliquã exceptionẽ legitimã debebit illã admittere, & de illa se informare, saltẽ, vt referaẽ superiori. š. tit. j. de cætero aliàs posset appellari, & no. diligenter hoc dictum Inn. ꝙ in executione sñiæ non est necesse partem citari, sed Barto. in l. a diuo pio. §. in venditione. & §. si super rebus. ff. de re iud. dicit dictũ Innoc. procedere, quando fit executio in re super qua lata est sententia, secus si fieret super alia re, vt qa lata est sup quantitate, & pro satisfactione vult exequi in re alia cũ fortè non reperiat pecuniã. de quo plenius per Bar. in loco prællega. & ẽt tangit hic do. Anto. & ꝑ prædicta vř, ꝙ nedũ post biennũ potest peti executio sñiæ, sed etiam post lapsum primi anni. nam ꝑ talem lapsum, vř ẽt confirmari sententia, si aliter nõ apparet de impedimento. vt hic voluit Inn. & idem voluit gl. si bene ponderetur in auth. itẽ si appellatione. circa finem. C. de temp. app. videatur uelle, ꝙ demum post lapsum biennij confirmetur sententia, & possit peti executio, sed verius puto quod supra dixi. facit, quod habetur. š. eod. cum sit Romana. & quod voluit gl. in d. auth. item si appellatione. circa finem.

SVMMARIVM.

1 *Itineris arreptio nõ suspendit iurisdictionem iudicis, si fiat post citationem, vel notitiam literarum secus, si ante. & nu. 3.*
2 *Clausula appellatione remota non tollit suspensionem, quæ fit ex itineris arreptione.*

Eminimus. Si reus post citationem, vel notitiam literarum iuit ad curiam, delegatus in cã procedere põt aliàs. non. h. d. cum e.
1 suggestũ. j. eo. secũda ibi: qđ si. ¶ † Not. ꝙ itineris arreptio non suspendit iurisdictionẽ iudicis, si fiat post citationem, vel notitia lite-
2 rarũ. secus si ante. ¶ † No. ꝙ clausula appellatiõe remota nõ tollit suspensionem q fit ex itineris arreptione, & respectu eius, quod dř in decre. ¶ No. facti contingentiam, qa idem est siue cõmissio sit facta cum dicta clausula, siue sine, quia est ratio vtrobique. & de materia clausulæ appellatione remota. no. j. eod. pastoralis. ¶ In gl. ij. ibi: sed quid si non misit. aduerte, quia hęc videtur esse quæstio quæ ponitur. in text. & sic vř ꝙ gl. illa nõ debuit formare: sed potes dicere, ꝙ gl. habuit respectũ, quòd decretalis hic posita loquatur secũdũ sua tẽpora, sed dubiũ illud hodie ꝓcedat per decre. vt debitus. propter rõnem infra positã. in gl. & ideo gl. forlo. ab Imo. in j. super ij. Decr.

 mauit

5 mauit quæſtionem. ¶† In ea. glo. ibi iam litigabat, ſed
certè tunc videretur, ꝙ ex quò poſt litem inchoatã ar-
ripuit iter, non habeat prodeſſe ſicut hic non habet ꝓ
deſſe, qñ poſt citationẽ: ſed tu potes ſaluare gloſ. quia
voluit, ꝙ ſi lis ſit inchoata, & proceſſum in cã taliter,
ꝙ poſſit in aliquo allegari grauamẽ, tunc itineris arre-
ptio habeat vim appellationis. ſecus, vbi ſola citatio
fuit facta. ¶ In ea. gl. in fi. & præſumetur dolus, quan-
do poſt notitiam literarum, vel poſt citationem iter ar
ripuit per iſtum tex. & ĵ. eo. ſuggeſtum. & iſtam opin.
Tan. tenebat Hoſt. potes cõcludere, ꝙ mittere nuntiũ
non prodeſt ſaltẽ hodie ꝑ decre. vt debitus, vt voluit
glo. Si verò iter arripiat in ꝓpria perſona, tunc ſi ante
notitiã literarũ ſuſpendiẽ iuriſdictio ꝑ ti. ĵ. de peregri
nãtibus. niſi vero arripuit poſt notitiã nõ prodeſt, qa
videtur dolo facere, idẽ vr̃ ſi quis iter arripuit poſt cita
tionẽ, ſed vbi arripuit poſt cãm ceptã taliter, ꝙ graua-
mẽ põt prætendi, tũc proſit, & habeat vim appellatio-
nis, vt voluit gloſſ. de quo plenius dicẽ in ꝑallegato.
c. vt debitus. & facit, quod dicetur. ĵ. eod. directè.

S V M M A R I V M.

1 *Appellatio ſuſpendit iuriſdictionem iudicis à quo, reſpectu articuli cauſa.*
2 *Exceptio tempore incongruo oppoſita non admittitur.*
3 *Exceptionem allegare non ſufficit, niſi probetur.*
4 *Cauſa principalis terminari non poteſt ſine decid. ſine exceptione oppoſita.*
5 *Exceptio falſitatis, an poſſit poſt ſententiam opponi.*

a Se ſũmat do abb. hoc c. ſic. ſũmat licet dñs Ioan. non ſũmet. Superſedeſ pro pter articulum in quo appelatum eſt etiã ſup cauſa principali ſine illo articulo expediri non poteſt.

a SVper eo. Se ſummat, habens tria di
cta ſecundum ibi: & ſi prin
1 cipalis. Tertium ibi: ſi aũt. ¶† No. quod ap-
pellatio ſuſpendit iuriſdõnẽ iudicis à quo
reſpectu articuli cauſæ, niſi talis articulus ſit conne-
xus negocio principali taliter quòd ſine illo non poſ
2 ſit expediri. ¶ † No. ꝙ vbi quis opponit exceptionem
tempore incongruo, & propter hoc appellaĩ, qa nõ ad
mittiẽ non obſtante tali appellatione procedi põt ad
ſnĩam, vt probaẽ hic in fine ſecundum vnum intelle-
3 ctum. de quo. in gl. fi. ¶ † No. ſecundum alium, qđ nõ
ſufficit allegare exceptionem, niſi etiam illã velit pro
4 bare, vt hic probatur ſecũdũ aliũ intellectũ. ¶ † In gl.
iij. in fi. & ſic vult gl. ꝙ ſine exceptione peremptoria,
ſeu illius decidione non poſſit decidi, ſeu terminari cã
principalis ꝓ quo bene facit. ŝ. de ord. cogn. c. j. ¶ Sed
aduerte, qa gloſ. non ponit exemplum, quando cauſa
principalis poteſt terminari abſq; exceptione oppoſi-
ta ſuper qua eſt appellatũ, & fortè gl. hoc fecit ꝓpter
id, quod dicitur. in glo. ſequenti. vbi concludit, ꝙ hic
vacat argu. a contrario ſenſu, & ſic vult in effectu, qđ
ad literã ſuppleatur, maximè, ſed iſtud eſt violare lite-
rã. & ideo Inno. hic poſuit exemplum, quando cauſa
principalis põt terminari ſine exceptione, primo qñ
obiecta fuit exceptio cõpenſationis, & reiecta, & pro
pter hoc appellatum. nam poteſt interim procedi in
cauſa principali. & ſine dicta exceptione terminari. fa
cit, quod hr̃. in l. fin. C. de compen. & in l. quod in diẽ.
§. ſi rationẽ. ff. de cõpen. ¶ Item poteſt opponi exem-
plum, ſi exceptio concernit modificationẽ executio-
nis, vt eſt exceptio, ne quis conueniaẽ, vltra quã face-
re poſſit, quæ competit marito, & aliqbus alijs perſo-
nis. l. ſunt, q putant. cum ſequentibus. ff. de re iudi. vn
de ſi petatur debitum, & opponatur talis exceptio, &
ex eo, qa non admittatur appelletur, nihilominus po-
terit procedi coram eodem iudice in principali. ¶ Itẽ
põt poni exemplum, ſi facta ſit condemnatio expenſa
rum ob contumaciam aliquã, & appelleẽ ab illa pote
rit ꝓcedi in principali, alia exempla ẽt hic ponit Ioã.
An. ſuper quibus non inſiſto, qa prædicta ſufficiunt.
¶ In gl. non poterit. in fi. & ſic concludit glo. ꝙ non eſt
facienda differentia: an principalis cã poſſit terminari
ſine exceptione, vel non. & ꝙ hic vacat arg. a contra-
rio ſenſu quaſi reſultet iuri contrarius intellectus. &
hoc idẽ vr̃ tenere hic Hoſt. ex eo, qa nihil dẽt innoua
ri appellatione pẽdẽte. ff. nil innouari appellatione pẽ
dẽte. l. j. & qa iudex appellationis ex quò recipit ap-
pellationẽ tanq̃ emiſſam ex cauſa ꝓbabili põt inhibe
re iudici principalis cãę, ne ꝓcedat. ĵ. de app. C. Roma
na. §. ꝙ ſi obijciaẽ. li. vj. quia iuſtificata appellatione re
uocanẽ ꝑ modũ nullitatis oĩa attentata ꝑ iudicẽ prin
cipalis cauſæ. ĵ. eo. non ſolum. li. vj. & ſic ẽt reſidet Io.
An. tu potes dicere, vt ẽt hic ſenſit. d. Ant. quòd ſi iu-
dex à quo detulit appellationi non põt vlterius in cã
ꝓcedere. ĵ. eo. cũ appellationibus friuolis. lib. vj. Item
ſi non detulit ſi facta eſt ſibi inhibitio ſecundũ formã
d. c. Romana. & c. non ſolũ. ĵ. eo. in vj. Si aũt non ſit de
latũ appellationi, nec facta inhibitio tunc ꝓcedit tex.
iſte, quia ſi cã principalis non põt terminari ſine exce
ptione ſuꝑ qua eſt appellatũ intelligiẽ a iure ſuſpenſa
iuriſdõ iudicis a quo ẽt ſuꝑ principali ꝑ iſtũ tex. ſecꝰ
ſi poſſit cã principalis ſine illa terminari, quia tunc nõ
intelligiẽ ſuſpẽſa iuriſdictio iudicis à quo, quominus
poſſit ꝓcedere in principali pendente appellatione ſu
per dicta exceptione, & non facta aliqua inhibitione
ab hoĩe. Fateor tñ, ꝙ ſi appellans obtineat ſuper exce
ptione reuocantur oĩa attẽtata per iudicẽ à quo ꝑ ea,
q hñt. in præalle. c. nõ ſolũ. & ſic intelligaẽ dictũ Hoſ.
& Io. And. ¶ Itẽ intellige, ꝙ ſi principalis cauſa poteſt
terminari ſiue exceptione, qđ poterit in illa procedi
nõ facta alia inhibitione ab hoĩe, vel a iudice ad quẽ,
ſaluo niſi appellans recuſaret ipſum iudicẽ a quo ap-
pellauit tanq̃ ſuſpectũ ꝑ ea, quæ habenẽ. ŝ. eo. ad hæc.
ſecus ſi nõ recuſareẽ, qa tũc poterit ꝓcedere, vt eſt di-
ctũ, & ſic debet intelligi iſte tex. & ceſſat obiectio glo.
¶ Itẽ aduerte, ꝙ plus ſentiũt domini de Ro. ſua concl.
188. videlicet, ꝙ vbi iudex appellationis vult facere
inhibitionẽ iudici a quo illã debet facere tm̃ ſuꝑ con
nexo, & ſic nõ debebit facere, quando cauſa principa
lis poteſt terminari ſine articulo appellationis. Sed
certè, vt dicit hic do. Ant. hoc dictũ vr̃ contra præall.
c. non ſolum, vbi indiſtinctè videẽ dici, quòd iudex ap
pellationis poteſt inhibere iudici a quo, ne procedat
ſuper principali, & videtur ſatis ęquum, ne eodem
tempore ſuper principali, & ſuper articulo appellatio
nis coram diuerſis iudicibus fatigetur, per ea, quæ ha
bentur. ſupra de reſcrip. c. fi. & eo. titu. diſpendia. li. vj.
& eodem modo videtur indiſtinctè intelligendum.
ca. cũm appellationibus. infra eod. lib. vj. præallega. &
per hæc patet, quod litera hic poteſt ſuſtineri, vt iacet
& non vacabit argu. a contrario ſenſu ſicut regulari-
ter non debet vacare. ĵ. de his quæ fi. a præla. cum apo
ſtolica. ¶ In gloſſ. fin. ibi probare nolebat. intelliget,
coram iudice a quo,[1] nec coram iudice a quo ſi fuit ap
pellatum: qa non amittebat exceptiones prima facie
legitimas, ſi poſtea probaret coram iudice appellatio-
nis iuſtificaretur appellatio, ex quò probata eſſet ve-
ritas exceptionis oppoſitæ, ſed ex ſola oppoſitione,
non iuſtificatur appellatio ſaluo, niſi oppoſuiſſet ex-
ceptionem, & obtuliſſet ſe paratum probare incon-
tinenti, & iudex noluiſſet admittere, & ꝓpter hoc eſ-
ſet appellatũ, quia tunc hoc conſtito iuſtificata eſt ap
pellatio. ĵ. eo. interpoſita. poteſt etiam intelligi glo. qñ
iudex a quo admittebat exceptionem inquantũ obij-
ciẽs ꝓbaret eã. & illã obijciens noluit ꝓbare, & appel
lauit, qa tũc non valet appellatio cũ non fiat ex cauſa
5 lĩia. ¶ † In ea. gloſſ. ibi: cum ſit dilatoria, & ſic loquitur
glo.

glo. quando exceptio ex falsi suggestione respiciebat
rescriptum, quia talis exceptio tanq̃ dilatoria, & respi
ciens processum debet opponi ante lit. conte. s̃. ti. j. in
ter monasterium. Secus, qñ exceptio falsitatis respicit
probationes factas in causa, & sic merita causæ, quia
illa potest opponi etiam post sententiam, supra de ex-
ceptio. cũ venerabilis, & de probationibus licèt cau-
sam. ideo tũc impediret executionem l. ij. & fi. C. si ex
falsis instrumentis. saluo nisi appareret euidẽter, quòd
malitiosè obijceretur causa dilatandi. l. ij. C. de fal. &
ita etiam potest intelligi hic, vel potes etiam dice-
re extra glos. quòd hic appellatio non fuit formalis,
vt quia non fuit opposita exceptio, nec consequenter
obiecta, & nihilominus fuit appellatum ne proceda-
tur ad executionem ob. exceptio de falsi suggestione,
nam videtur tunc appellatũ a futuro grauamine, ideo
nõ valet appellatio in iudicio facta. j. e. vt debitus de-
bet ergo exceptio proponi, & expectari, an iudex ad-
mitat, & si amitat nõ haber de quo conqueratur, si ve
ro appellat tunc poterit appellari, quod no. pro pra-
ctica, vel potest etiam dici, ꝙ hæc generalitas exce-
ptionis impediuit vim appellationis, quia multiplex
est exceptio de falsi suggestione, vt patet ex prædictis
ideo debuit specificari, arg. c. vt qs duas. de elec. in vj.
& ff. de iure fi. l. in fraudem.

S V M M A R I V M.

1 *Minima in causa appellationis curari debent.*
2 *Parua causa, qua dicatur.*

E appellationibus. Ita appellari
potest in minima causa, sicut in magna.
1 h. d. ¶ † Not. quod de minimis est curan-
dum quo ad materiam appellationis, qa
etiam in minimis iustitia est ministranda vnicuiq;, li-
cèt quo ad aliam materiam interdum non curetur de
minimis. de quo supra in proœmio huius libri. & j. de
simo. & si quæstiones. & per Bar. in l. si proprietarius.
ff. de dam. infec. ¶ In gl. j. ibi. §. illud etiam, per ea, quæ
tangit gl. non habes bonam doctrinã, vnde dicit, ꝙ in
casibus in quibus reperitur à iure determinatũ, quæ
tñ dicatur parua in dictis casibus standũ est dictis iuri
bus, vt est videre in casibus allegatis. in gl. sed in aliis
in quibus non reperitur hoc determinatum. Conclu-
2 de † ꝙ hoc erit arbitrio iudicis relinquendum quæ cã
dicatur parua, vel magna, quia habebit arbitrari inspe
cta quantitate rei petitæ, & qualitate personarum. nã
causa centum aureorum inter personas valde diuites
reputaref parua, vbi tñ inter alias personas q̃ non es-
sent diuites reputaretur magna. facit, ꝙ habet. in text.
gl. in l. sed & si susceptis. §. quod si libertis. ff. de iudic.
vbi glo. refert de Comitissa Matilde, quæ donauit cui
dam territorium, quod extendebat se per triginta mi
liaria. & tamen dixit aliquantulum terræ dono tibi:
quia modicum erat respectu ipsius donatoris, aliàs do
natricis. facit, quod habetur. in auth. præterea. C. vnde
vir, & vxor. ¶ In ea. glo. ibi: furtum committitur. supple.
in vno ouo. facit, quod habetur. in §. galinarum. insti.
de re. diuisione.

S V M M A R I V M.

1 *Appellatio de iure canonico admittitur ante litem contestat. & post.*
2 *Appellans quando profertur excommunicatio, an sit excommunicatus.*
3 *Appellatio, an, & quando admittitur ante sententiam secundum leges. & nume. 7.*
4 *Recusatio, & appellatio parificantur. & nu. 8.*
5 *Terminus statutus iudici ad decidendum causam currit a tẽpore præsentationis literarum.*
6 *Rescriptum si de consensu partium est impetratum, & cuilibet partium datum est vnum, si reus præueniat in præsentando, an nocebit actori.*

V per eo. Se summat habẽs tria.
d. Secundũ ibi: in cau-
1 sis. Tertium ibi: si aũt. ¶ † No. ꝙ de iure
canonico admittiẽ appelatio ante litẽ
cõte. & post ẽr ante sñiam, & similiter
ẽt post sñiam. & ẽt in ipsa ꝓlatiõe sñiæ,
quod vltimũ vẽ procedere secundũ hæc iura secundũ
quæ indifferenter poterat appellari, sed hodie non vẽ
ꝙ ꝓcedat si appellaẽ ab ipsa sñia ferẽda, qa ante graua
mẽ illatũ in iudicio nõ debeat appellari. j. eo. vt debi-
tus. & s̃. eo. sup eo, sed posses ꝓcedere si appellareẽ ab
2 aliqua interlocutoria prius lata. ¶ † Quid aũt si qs ap
pellat dũ proferẽ excõicatio, an erit excõicatus. vide
p Io. An. de reg. iur. cum sint partium. li. vj. in mercu-
rialibus, vbi concludit, ꝙ si apparet prius appellatum,
seu probatum verbum appello per appellantem ante
q̃ verbum excõico sit prolatum per iudicẽ censeẽ tũc
excõicatio lata post appellationem. Secus si econtra
prius sit prolatũ verbum excõmunico. ¶ Si autem nõ
appareret, quod prius sit prolatũ pręsumiẽ excõicatio
nẽ ꝓcessisse, qa est actus spãlis, qui penetrabilior est,
3 vt voluit Inno. j. eo. præterea. ¶ † No. ꝙ secundum le-
ges nõ admittitur regulariter appellatio ante sñiam,
nisi in casibus a iure expressis. de quo. ij. q. vj. non ita.
& C. quorum appellatio. non recipiã. l. ante sentẽtiã.
& in Spe. de appell. §. in quibus. versic. sed nunqd po-
4 test. ¶ † Not. quòd recusatio, & appellatio regulariter
parificantur, vt sic sublato remedio appellandi cẽsea-
tur etiam sublatum remedium recusandi. facit, quod
habetur. in l. fi. C. de senten. & interlocutoriis omniũ
5 iudicum. ¶ † No. quod terminus statutus iudici ad de-
cidendum causam currit a tempore præsentationis li-
terarum, quod intellige, quando est statutum per nu
merum dierum, mensium, vel septimanarum. Secus si
aliter sit statutũ, puta, vt ante pascha debeat causam
decidere, qa tunc etiã ante tẽpus præsentationis cur-
rit tẽpus ex eo, quia omnino intra tempus præfixum
debet cã decidi. An aũt si in casu decret. tempore præ
sentationis rescripti reperiretur tunc iudex excõica-
tus curreret tẽpus, dicit ꝙ non, qa tunc nõ põt ꝓce
di. s̃. ti. j. ad probandũ. & ideo non est tunc quid impu
tandum parti. facit. supra de rescrip. si aũt, & plerunq;.
de cautela tñ tunc est, ꝙ pars non præsentet durante
6 excõmunicatione. ¶ † Quid autem si de consensu par
tium impetratũ est rescriptũ, & cuilibet partium datũ
est vnum: qa duplicatè fuit scriptũ, si præueniat reus
in præsentando, an nocebit actori. Dicit quod non si
malitiosè præuenit, p ea, quæ hñt. j. eo. oblatę. de quo
7 hic latius per Io. ¶ † In glo. ij. in fi. dic melius. in c. non
ita eadem causa, & qõne. & potes concludere, quòd
de iure ciuili regulariter non appellatur ante sentẽtiã
qa grauamen illatum potest reparari per appellatio-
nem à diffinitiua. Secus si non possit reparari: qa tunc
poterit appellari. & ita loquunẽ casus notati. in l. ante
sententiæ. C. quorum appellationes non recipiuntur.
de quo per Bar. in l. ij. ff. de appellatio. & per Io. An. in
addi. Spe. eo. ti. §. in quibus. super versic. sed nunquid
8 potest. ¶ † In gloss. penultim. in fin. & procedit regu-
lariter parificatio hic facta, fallit quandoque. nam ap-
pellari potest a iudice in quem consensi. l. ex consen-
su. ff. de app. sed tamen non recuso eum nisi ex noua
causa superueniente. per no. supra titu. j. inter mona-
sterium. & de offi. deleg. insinuante. ¶ Item recusatur
officialis Episcopi coram ipso Episcopo, & tamen de
officiali non appellatur ad Episcopum. de offi. deleg.
si contra vnum. lib. vj. & ratio ibi patet. ¶ Item ab exe
cutione non appellatur. & tamẽ recusatur. sed de hoc
dic, vt habetur. infra eo. nouit. licèt Ioan. An. & dom.

Anto. hic simpliciter transeat. ¶ Item non appellatur à iudice, nisi grauet. j. eo. vt debitus. & tamen recusat ratione suspicionis etiam ante grauamen. j. eo. cū spe ciali. & s. de offi. delega. suspicionis. ¶ In glo. fi. ibi pia hodie. in c. j. de excep. in vj. & c. frequens. de quo sequi tur est in titulo de resti. spo. in vj. ¶ In ead. gloss. in fin. primam partem tenet Vincen. Gos. Philip. & Hostiē. sed Guil. hic tenet contrarium, & sequitur Ioan. An. per tex. dum dicit ex tunc, & sic innuit tempus computari de momento ad momentū. & pro hoc facit; qa sic debet regulariter fieri cōputatio quando aliud nō exprimitur. fallit, quod hr̄ in iuribus hic in contrariū allegatis. & in l. iij. §. minorē. ff. de mino. & in rub. ff. de diuersis, & tempo. præscrip. & per hoc non ob. c. pia. nec c. frequēs, quia aliud exprimitur, vt ibi patet. facit quod habet. in l. 4. ff. de condi. & demon. & quod not. Barto. in l. j. ff. si quis cauti. ¶ Vltimo tangit hic Inno. an iudex datus ad terminum possit abbreuiare dilatio nes, vt causam possit decidere intra terminum, & in effectu concludit, quod sic de quo hic latius per eū. ¶ Tangit etiam, an si mandatur alicui, vt debeat intra certum tempus causa inter aliquos instrui, & postea fieri remissio, an negocio non instructo poteri i fieri re missio post terminum, & an post terminum poterit ali qua partium probare de iure suo saltem corā iudice, cui est facta relatio de quo dic, vt hic per eum, & in Spe. de remis. §. videndū. ver. in summa. vsq; ad finem.

SVMMARIVM.

1 *Iudex a quo potest statuere terminum appellanti ad prosequendum.*
2 *Appellatio impedit denuntiationem excommunicationis.*
3 *Notorium excludit facultatem appellandi.*
4 *Percutiens clericum de iure est excommunicatus.*
5 *Appellationi renuntiare potest aliquis.*

Peruenit. Cōdemnatus super iniuria clerici appellare potest, nisi sit notorius criminosus. hoc dicit. Secunda ibi. fraternitati tuæ. ¶ In tex. ibi. appellauit. supple forte cōdem nati, & quæritur, seu dubitatur, an propter talem appellationem impediatur processus, seu executio cōtra eos. Et hic deciditur sub conditione. & j. ibi. represen tent. h. d. Quia percutiens clericū debet absolui p Papam. xvij. q. 4. si quis suadente. ¶ No. iudicē à quo possit statuere terminum appellanti ad appellationē pro-
1 sequendā. de quo. s. eo. cum sit Romana. ¶ † No. q ap
2 pellatio vr̄ impedire denuntiationē excōicationis, qn̄ super facto non notorio iudex vult illā facere de quo.
3 j. eod. pastoralis. ¶ † No. vnum effectum notorij, quia excludit facultatem appellandi, nec impedit executio nem pœnæ. gl. tamen. ij. q. j. manifesta, videtur hoc restringere ad notorium facti permanentis. de quo per Innoc. j. de cohabi. cleri. & mulie. tua. & per Ioa. And. eo. ti. ca. vestra. ¶ No. q in imponenda pœna iuris super facto notorio non videtur exigi alia sententia, sed ista tim potest imponi pœna absq; alia declaratione facti, vt hic est casus secundum vnum intellectū intelligendo, si non erat lata sententia. secus si factum non esset
4 notorium. j. de hæreti. cum secundum. lib. vj. ¶ † No. q percutiens clericum est de iure excōmunicatus, à qua excōmunicatione non absoluitur nisi per Papam, de
5 quo. in l. si quis suadente. xvii. q. 4. ¶ † In gl. 1. in fi. sup plc. & C. eo. ti. scilicet de appella. in l. si quis libellos. vbi patet, q quis potest renuntiare appellationi. facit, quod no. in decreta. quamuis. de elec. in 6. ¶ In gl. 2. in fi. & de hoc. in c. significauerunt. eod. ti. scilicet de excep. ¶ In glo. fi. ibi: manifesta. secus si esset dubia, vt pa tet. in c. ex parte. allegato. in glo.

SVMMARIVM.

1 *Notorium quid sit.*
2 *Appellans cogitur alternatiuè prosequi appellationem, vel respondere coram iudice à quo.*
3 *Notorium excludit facultatem appellandi.*

Consuluit. Notoriè delinquens non auditur appellās. h. d. & primo ponitur decisa cōsultatio. Secūdo responsio. & tertio iudicum in duobus instructio. Secūda ibi: consultationi. Tertia ibi: sed cū multa.
1 ¶ † No. illud vulgatum, quòd multa dn̄r notoria, quę non sunt. & quid sit notorium vide p gl. in c. de mani festa. 2. q. 1. & j. de cohab. clericorū, & mulierū. vestra. ¶ No. q dubium non est sumendū pro notorio. facit,
2 quod habetur. supra de resc. cum cōtingat. ¶ † No. q appellans cogitur alternatiuè prosequi appellationē, vel respondere coram iudice à quo. de quo. supra. cap.
3 proxi. ¶ † No. q notorium excludit facultatem appellandi, de quo ēt in c. præcedenti. dicit hic Inn. q hodie non videtur differentia inter notorium, & non notorium, qa vtrobiq; si grauaretur potest appellare, si nō grauatur non potest. concor. c. vt debitus. sed Host. dicit, q imo in aliquo etiam hodie remanet differentia inter notorium, & non notorium ex eo, qa in non notoriis, quis multis modis potest grauari, sed in notoriis non nisi modus excedatur, vnde dicit, q mēs istorum iurium est, quòd notoriè delinquens non posset euitare pœnam iuris impositā pro facto notorio quasi illud non cōmiserit, ex quō factum est notorium. & sic negatio non prodest. facit, quod no. in c. 1. de offic. deleg. in 6. & in l. post rem. ff. de transa. & per Inn. j. de censi. venerabili. & de verb. sign. ex parte. secus, quando est notorium, quia illud potest negari, & ex multis causis pœna euitari. ¶ In glo. ii. in fi. & eo. tit. cum nostra: & ii. q. i. c. manifesta.

SVMMARIVM.

1 *Itineris arreptio post cognitionem literarum non suspendit iurisdictionem iudicis.*
2 *Contra absentem procedi potest in causa appellationis.*
3 *Appellari debet coram iudice.*

Suggestum. Summatum est supra eo. meminim⁹. & est cōis diuisio. Secunda ibi: tuæ. ¶ No. secūdum vnū intellectū, quòd grauatus per sniam pōt dici oppressus. & sic facit ad no. supra de fo. compe. ex
1 parte. B. ¶ † No. q itineris arreptio post cognitionē literarū nō suspēdit iurisdōnē iudicis, de quo. supra eo. meminimus. & j. eod. vt debitus. ¶ No. q̄d inducta ad vnū effectum non debet ad oppositum retorqueri. supra de excep. cū inter. ¶ † Et no. q in cā appellationis
2 pōt procedi contra absentem, quod vr̄ procedere ēt li te non conte. & quo ad diffinitiuam. de quo. in l. si. §. illud. C. de temp. appell. & j. eo. per tuas. ¶ In gl. 1. ibi: non fiat malitiosè, & hoc tenebat Gos. per istum tex. a contrario sensu, sed dic melius, vt no. gl. in c. appel-
3 lo. de appe. in 6. ¶ † In gl. iii. ibi: gl. cōcludit, q regula riter appellandum est coram iudice, per ea, quæ habē tur. j. eo. ti. vt debitus. fallit in duobus casibus, videlicet, qn̄ eius copia haberi non potest. facit, quod hr̄. in l. 1. §. adeundi. ff. qn̄ appellandum sit. & ibi videt probari, quòd sufficiat, quòd in publico nō habeat. ¶ Itē fallit, si propter iustum metum quis timeat corā iudice appellare. j. eo. si iustus metus. dicit tamen hic do. Anto. q si etiā extra istos casus appelletur in absentia sufficiet, sed non proteget appellatio appellantem, donec deducatur ad notitiam iudicis de quo tangetur in d.

in d.c.si iustus. Et facit,qđ no.Inno.ibi, & j.eod.dile-
ctis, sed tutius est seruare practicam glo.pălleg.& ibi
ēt gl.tangit, an necessario appellatio sit legenda corā
iudice, & hęc procedunt, quando appellatur ab vno
iudice,si autem a pluribus quis vellet appellare tunc
serua , quod habetur in clemen.j.de appellatio.¶Itē
procedunt prædicta in appellationibus factis in iudi-
cio:sed in factis extra iudicium,vel per actū arreptio-
nis itineris si fiat bona fide videtur secus facit , quod
no.j.eo.cord.li.vj.saluo nisi appellaretur verbo ēt ex-
tra iudicium a iudice:qa tunc interponenda esset co-
ram eo per no.in d.c.appellatio , & de materia etiam
per glo.ij.q.vj.biduum,in verbo imputetur.¶In glo.
2.ibi ipso facto vř ꝓbata.supple in casu huius decret.
quia satis ex circunstantijs de quibus in litera apparet
de malitia.facit,quod habetur in l.omnes.§.lucius.ff.
de his,quę in frau.creditorum.& c.ij.de renūtia.in vj.

S V M M A R I V M.

1 *Excommunicatus post appellationem absolui debet ad cautelam.*
2 *Excommunicatus post appellationem legitimam si immisceat se diuinis non efficitur irregularis.*
3 *Delegatus potest soluere ad cautelam.*
4 *Absolui ad cautelam petēs non videtur fateri se excommunicatū.*
5 *Absolutio non est danda nisi petenti.*

AD præsentiam. Pendente cogni-
tione apellationis
excommunicatus post ipsam appellationē
absoluitur ad cautelam,& si apparet eū le-
gitimè appellasse non punitur ex eo, qa interim cele
brauerit.h.d.Et primo ponit dationem auditorū. Se-
cundo actum ipsorum.Tertio principalem diffinitio-
nem, secūda ibi:qui ad obiectionem:tertia ibi:ideoq;.
1 ¶† Not.quod excommunicatus post appellationem
absolui debet ad cautelam si hoc petat in initio causę
2 appellationis.¶†No.ꝙ excommunicatus post appel-
lationem legitimam non prohibetur se misceri diui-
nis,nec ex hoc efficitur irregularis , quia ex quo sen-
tentia est nulla ,non ligauit eum,facit , quod habetur
j.de senten.excom.c.j.in vj.Secus vbi excommuni-
catio tenuisset, quia tunc efficitur irregularis.j.de ex
3 cess.præla.c.fi.& de senten.excom.lib.vj.c.1.¶†No.ꝙ
delegatus videtur posse absoluere ad cautelā,de quo
infra de senten.excommu.solet lib.6.in 3.gloss.cessat
tamen notabile si teneas auditorem habere ordina-
riam, de quo per glos.in cle.auditor de rescrip.¶No.
quod licèt excommunicatus post appellationem sit
ab aliis euitandus, vt in d.c.solet.& facit,quod habeř.
infra de senten.excommu.per tuas.Ipse tamen nō te-
netur se agere pro excommunicato, vt hic patet,& iō
dicit hic Ioan.And.quòd etiā si non fuisset absolutus
ad cautelam tamen potuisset celebrare diuina si fue-
rit excommunicatus post appellationem legitimam:
qa talis excommunicatio non ligat eum , vt prealle.
per tuas.j.de senten.excommu.¶In glo.j.ibi de sen-
ten.excommu.per tuas. hodie habetur de senten.ex-
4 mu.solet.lib.vj.dicunt tamen doctores† quòd petens
absolui ad cautelam non videtur fateri se ligatum,li-
cèt secus videař,quando simpliciter peteretur absolu
tio de quo supra de elec.uenerabilem.vbi aliquid per
glo.& Inn.& de ordi.cognitio.cum dilectus,per Ioan.
5 An.†non est tamen danda absolutio nisi petenti de eo
qui duxit in matri.significasti, & facit ad materiā, qđ
no.Bart.in l.decem.ff.de verb.oblig.

S V M M A R I V M.

1 *Iudex a quo super attentatis contra appellantem potest adiri via ordinaria.*
2 *Appellatio suspendit iurisdictionem iudicis a quo solum respectu iuris separati. & nu.4.*
3 *Seruus an possit esse in iudicio.*
4 *Iudex a quo pōt appellatione pendente se intromittere de his,quæ tendunt in faciliorem exitum appellationis, & nu.2.*
5 *Lite pendente non debet pars prohiberi vti iure suo.*

a CVm teneamur. Si appellās[a] in
sua possessione
turbař,iudex a quo appelllauit eā sibi po-
test reformare hoc dicit.Et est consultatio
1 & rñsio.Secūda ibi: prudētię tuę.¶† No.iudicē a quo
sup attētatis ꝯ appellātē posse adiri via ordinaria, vbi
talia expediri pñt absq; cognitione articuli applonis.
2 ¶†No.ꝙ appellatio suspendit iurisdictionem iudicis
a quo solum respectu iuris separati etiam super eadē
re,& præsertim nouiter orti.¶No.ꝙ tendentia in faci
liorem exitum appellationis vř posse expedire iudex
a quo nec quo ad illa vř suspensa eius iurisdictio, dū-
modo illa expediri possit sine cognitione articuli ap-
pellationis,facit,quòd habetur in c.2.j.de ma.contra
cto contra interdi.eccle.no.quod iudex a quo non vi-
detur posse appellatione pendente retractare attenta
ta p viam attentati:quia hoc videtur spectare ad offi-
cium iudicis ad quē.Sed bene vř posse retractare via
ordinaria si hoc petatur, & ex hoc etiam not.ꝙ iudex
non tenetur impartiri officium suum nisi petitum,de
quo.s.de elec.innotuit,& de posthu.in c.bonæ, & ple
nius per Barto.in l.4.§.hoc autem ff.de damno infe-
cto.¶In glos.1.ibi:turbata no.bene , quia vult gl.qđ
in l.1.hic allegata in glo.habeat locum etiam , quan-
do possessio est turbata, nedum quando per violentiā
est ablata , & istud etiam communiter tenent legistæ:
quia licèt tex.in d.l.i.videatur loq. de ablata,tamen ru
brica loquitur etiam de turbata a qua licitum est ar-
gumētari,vt not.gl.in procemio in 6.in verbo titulus
3 & plene dixi super rubrica de verbo.oblig.¶† Not.ēt
ex glo.casum specialem in quo seruus potest esse in
iudicio regulariter contra l.vix ex certis & l.non id.
b circo.§.1.ff.de iudi.& C.de iudiciis l.seruus.¶In gl.[b]
secunda ibi,colligitur,sed dic,quòd istud procederet,
quando appellans recusaret ipsum iudicem ordina-
riū,sed hic non recusat.Et iō potest ipsum adire, vt s.
dixit gl.& aditur hic via ordinaria,nam per viam attē
tati non posset adiri ipse iudex a quo, vt dixi in nota
bilibus. Alii tamen dicunt, quòd hic spoliatio fuit fa-
cta per appellantem quo casu videtur appellans talia
attentando suæ appellationi renuntiare,cum ei non
referat.j.e.c.an sit.Et ideo per appellatum agi potest
ad ordinarium a quo fuit appellatum.Sed certè iste in
tellectus non conformatur literæ , quia videtur loqui
de appellante,quia dicit appellans.Vnde alii dixerūt,
ꝙ est speciale in Cantuariensi Episcopo,quia ex priui
legio habet,vt cognoscat de appellationibus interpo
sitis ad Papā.Sed certè licèt intellectus possit esse bo-
nus,tamen quia faceret decr.inducere ius speciale, &
non ius commune,melior videtur intellectus gl.vel
posset etiam intelligi litera in appellante qui fuisset
spoliatus a tertio , quia appellatio licèt suspendat iu-
risdictionem† quo ad appellatum,non tamen quo ad
4 tertium.j.eo.romana circa fi.lib.6.Et facit, quod no.
eo.titu.& libro.in c.nō.solum.¶Item potuisset intel
ligi, quando appellatione pendēte spoliatur amicus,
vel filius appellantis,nam licèt talis petat restitui pos
sessionem pro absente spoliato , qui appellauerat
non per hoc renuntiatur appellationi , quia ipse ap-
pellans nihil agit coram iudice a quo, & licèt iste
intellectus etiam in se sit verus,tamen notabilior est
intellectus glo.vt etiam ipse appellans possit via ordi
naria petere possessionem sibi reformari,quia licèt pē
deat appellatio super proprietate rei,tamen si appel-
lans

a Si appellans summarii istud & do Abb. sunt eiusdē tenoris nihil differētes.

b In gl. secunda vide do. Abb. in j. colū. in versic. opp. contra tex. nu. iiij.

lans fuit pendente appellatione spoliatus ab appellato,& petat appellans se restitui corã ipso iudice a quo hæc est noua cã separata a principali,q̃a diuersa est cã possessionis proprietatis. l. naturaliter.§. nihil cõe.ff. de acquirend. possessio.& ideo non per hoc intelligitur renuntiare super proprietate, & licet appellans possit iudicem recusare in alia causa si tamen non vult non cogitur,cum illud sit in eius fauorem inductum,de reg.iur.quod ob gratiam lib.vj.Et si dicatur, quod restitutio possessionis hoc casu videtur annecti articulo appellationis qui posset retractari per viã attentati per iudicem ad quem,dicas quòd illud verum quando per viam attentati fieret reuocatio,nam tunc illud spectat ad iudicem ad quem, secus quãdo via ordinaria petitur reuocatio,quia tunc bene potest peti coram iudice a quo,vt hic est casus notabilis, & singularis, & non reperies meliorem,plus tamen dixit. Inn.quod, licet per viam attentati appellatione pendente non possit iudex a quo reuocare,tamen tanquã attẽtatũ lite pẽdẽte ꝑ titulum s.vt lite pẽdente. videtur posse reuocare sine libello,nam secũdum eum potest dici satis lis pendere propter spem quam habet:quia poterit esse, quòd reassumet iurisdictionem j.eo.vt debitus.primum tamẽ dictum magis sibi placet scilicet,quòd via ordinaria,& non per viam attentati retractare, & istud videtur tutius per istũ text.& prædicta dicit vera do.Anto.si iudex a quo vult retractare per viam attentati.Sed si vellet reuocare aliq̃d, quod ipse iudex attentasset,tunc bene posset facit,q̃d habetur.j.eo.cum cessante,& alle.ẽt,quod not.Fede. in suis consilijs consil. ccxxiij.& adde ẽt, quod not.in c.cum appella.infra eo.in vj.vbi tangit gl.An iudex q̃ detulit appellationi possit statuere terminum appellanti.

5 ¶ † Et no. præcipue:quia do.Ant.hic facit vnam regulã,quòd iudex a quo pendente appellatione potest se intromittere de his, quæ tendunt in faciliorem exitum appellationis,ad quod allegat,quod habetur in c.a.de ma.contracto contra interdic.eccle.& s.eo. personas & c.cum sit romana,& facit etiã, quod not. in Specu.de appellatio.§.penul.in prin.vbi ponit aliquos casus in quibus potest aliquid innouari appellatione pendente,& videtur dictum do. Ant.intelligendum,quando via ordinaria aditur ipse iudex a quo,facit,quod dicetur infra e.qua fronte,& c.solicitudinẽ. ¶ Et adde prædictis,quòd licet iudex detulerit appellationi, tñ vr̃ posse inhibere ne aliq̃d attẽtet in p̃iudiciũ appellatiõis,vt vr̃ ꝓbari in c.ij.de ma.cõtracto cõtra interdi.eccle.vt videtur voluisse Eed.in loco præalleg.& sequit̃ hic do.Ant.vbi etiam videtur dicere, quod si pendẽte appellatione super quæstione instrumenti prouuntiati non vsurarij, quod dicebatur vsurarium per ipsum iudicem ecclesiasticum poterit ipse iudex mittere inhibitoriam iudici seculari,ne exequatur interim instrumentum super quo lis vsuraria pendet,licet sit appellatum ab eo nã nihilominus potest dictam inhibitoriã facere per prædicta.

6 † Nec ob. quod lite pendente non debet pars prohiberi vti iure suo, quia illud verum nisi tendat in faciliorem exitum appellationis id,quod agere vult per ea, quæ supra sunt dicta, & plus dicit,q̃ si in sententia diffinitiua reuocasset inhibitoriam prius factam iudici seculari debebit illam reuocare appellatione pendente, quod est valde notandum,& sequitur hie do. Ant.allegans etiam ad prædicta, quod no.in c.tuã.de ordi. cog.Sed fortè istud vltimum non est sine dubitatione, quia ex quo lata est sententia diffinitiua videt̃ functus officio suo.s.de offi.dele.io literis & ff.de re iud. l.iudex.Et ideo non videtur, q̃ possit reuocare id, q̃d fecit in ipsa diffinitiua sententia tene tu menti dictũ do.Anto.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio,an valeat certo grauamine non expresso.*

2 *Appellatio extraiudicialis non suspendit penitus potestatem partis sicut in iudiciali.*

3 *Attentatum post, & contra appellationem extraiudicialem non est ipso iure nullum,sed venit irritandum.*

a Consuluit. Generalis a appellatio si fiat in oĩbus causis nõ ualet. Secus si fiat in vna cã tm̃.h.d.Et primo ponit̃ decisa ꝯsultatio,Secũdo rñsio.ibi:cõsultatiõi q̃ h̃et duo mẽbra,& scd̃m ibi : si uero.

1 ¶ † In gl.ibi istud tenet.supple hodie ꝑ iura, quæ infra allegantur etiam cum gl.concor.Inn.in appellationibus iudicialibus,sed in extraiudicialibus dicit,quod ẽt hodie valebit appellatio certo grauamine non expresso: dum tamen aliquid dicatur, vel fiat ex quo probabiliter grauamen timeri posit,& grauamen postea subsequatur,nam extra iudicium potest appellari a futuro grauamine si probabiliter de illo dubitatur, facit, quod dicetur.infra eo.c. bone. fatetur tamen, quòd si aliquid paratum præcedat, quòd ad illud restringitur appelllatio,vt si peto aliquid extra iudicium, & appellas ne te grauem restringitur appellatio ad grauamen occurens occasione illius petitionis præparatę,seu cõtinuatæ facit infra eo.ad audiẽtiã. & c.dilectis.Io.An. dicit,quòd etiam in iudicialibus appellationibus potest hodie procedere decre.in duobus casibus. ¶ Primo, quando appellatio interponitur expresso certo grauamine subiecta clausula generali, vt si appello a iudice, quia me grauauit in tali facto, & timens plus in futurũ grauari appello ab omni grauamine ꝑ ipsum inferẽdo,facit, q̃d h̃r.s.de dilationi.ꝑterea. ¶ Itẽ secundo potest intelligi de appellatione generali interposita in causis maioribus in quibus non est necesse causam exprimi,infra eo.vt debitus.tractat etiã hic Inn.de practica libelli super attentatis, & concludit, quòd non debet simpliciter peti,vt reuocetur quicq̃d factum est post, & contra appellationẽ, vel quicquid fit ei annexum per id,quod habetur supra de elec.cũ nobis olim, & de procuratoribus auditis.Nec ob.supra de iudiciis.exhibi ta.& infra.eo.ex parte,vbi dicit̃ reuocato in irritum quicquid post appellationẽ fuerit attentatum,quia debet intelligi,scilicet contra ipsam appellationem ꝑ iura prææallegata,sed Host.hic dicit,q̃ quicquid dicit Inno.q̃ nec ius, nec cursus iudiciorum admittit hanc subtilitatem,nam quicquid fit post appellationem legitima.retractatur infra eo.dilectis, & tota die admittitur talis libellus,peto attentata post appellationem retractari,fatetur tamen, q̃ tacite intelligatur talis petitio de eo, quod contra appellationem,vel contra iura fit actum per c.audita.de resti.spo.& infra ad hoc.c.solicitudinem, sed do.Anto. hic dicit,q̃ opinio Inno.potest intelligi in appellatione extraiudiciali,sed secundum Host.in iudiciali. &

2 ratio diuersitatis est † quia extraiudicialis non suspẽdit penitus potestatem partis de elec.considerámus. & c.bene, & est quædam prouocatio ad causam supra eod.cum sit romana,sed appellatio iudicialis suspendit potestatem iudicis, & aonullatur, quod, fit postea ex defectu potestatis dicit tamen aduertẽdum, vt no.Archi.ij.q.vj.c.quoties.† q̃ attentatum post, & contra appellationem extraiudicialem venit irritandum,q̃a nõ est nullũ ipso iure. Sed attẽtatum post appellationem iudicialem, si est interposita ex causis in iure expressis est nullũ. Sed si ex causa nõ expressa venit irritandum, de quo in præalleg.c.quoties. ꝑ Arch,

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Nuntiỹ relationi creditur. & nu. 6.*
2 *Citatio facta sine expressione certe diei, an valeat.*
3 *Citatus ad maius tribunal si non comparet licèt vocetur ad minus censetur contumax. & nu 5.*
4 *Citatus vt se præsentet coram Papa potest per nuntium seu procuratorem comparere.*
6 *Nuntio Papæ creditur circa citationem. & nu. 9.*
7 *Nuntio non creditur de commissione sibi facta, nisi, & illa appareat.*
8 *Nuntius si dicat se non retulisse id, quod dixit notarius, vel non retulisse, prout scripsit an credetur nuntio an notario seu scripturæ.*

CVm parati. Sub obtentu [a] appellationis nõ dẽt qs cõtẽnere citationẽ legati. Et primo ponit, qđ opponebat cardinalis Episcopo. Secundo excusationẽ Episcopi. Tertio responsionem cardinalis ad illam. Quarto citationem episcopi, secunda ibi. cũque. tertia ibi: cardinalis quarta ibi: nos attendẽtes. ¶ In tex. ibi infra deciditur, q̃ Eṗs dicebat se applicasse anteq̃ esset excommunicatus, & allegat, quod sequtur ibi aduocationem, fortè aduocabat eum ad concilium. ¶ No. q̃ excommunicatus petens aliquid a Papa non debet audiri, & videtur hoc procedere etiam si extraiudicialiter fiat petitio, vt hic videtur probari. ¶ No. q̃ videtur admittendum fore ad opponendum de excommunicatione, & illum contra quem nõ dirigitur petitio excommunicati, facit ad notata de rescriptis nonnulli. super glo. fi. & ex hoc potes notare, q̃ in casibus in quibus iudex ex officio potest supplere potest etiam admittere opponentem, licèt eius nõ
1 intersit. ¶ † No. q̃ statut relationi nuntij de his, q̃ asse-
2 ruit, vel fecit de quo in gl. ¶ † No. q̃ videtur valere cita
b tio etiam [b] si facta sit sine expressione certę diei, quia intelligitur tacitè dies, videlicet q̃ compareat quã citius potest, argu. l. si peculium. §. fi. ff. de statuliber. & supra de do. contu. cum dilecti, & de elec. cupiẽtes. primo responso. lib. vj. & hoc etiam sequitur Io. And. hic & tenuit Spe. in titu. de cita. §. sequitur. ver. quid si nõ præfixit, & sequitur etiam hic do. Ant. licèt Pe. & Cy. teneant cõtra in l. fi. C. de ferijs per l. ita stipulatus. de verb. obliga. vbi non valet stipulatio sine die. Sed certè illud contingit, q̃a errore facta fuit omissio, vt ibi plenè no. per Bar. aliàs esset secus, vt l. de die. ff. qui satisda. cogã. & l. si finita. in prin. ff. de dam. infec. Sed aduerte, q̃a Bar. in l. liber homo. §. decem. de verb. obli. videtur tenere opinio. Pet. p̃ l. aut qui aliter. §. j. ff. qđ vi aut clam. vbi videtur, q̃ citatio debeat certum tempus continere. Ang. ibi videtur concordare opi. q̃a si quærimus, an valeat citatio sine die quantum ad hoc, vt possit iudex punire cõtumacem si non veniat quã primum potest, & tunc dicit, quòd sic, & intelligatur iste text. & opinio Spec. ¶ Aut quæritur nunq̃d valet talis citatio, vt possit procedi in causa ad sententiã, vel alium actum expediendum, & dicit, quòd nõ ex quo nõ habet certum diem per ea, quę habẽtur. in d. l. aut qui aliter. §. j. & sic possit intelligi opi. Pe. & Bar. quod no. q̃a do. Anto. hic non tãgit prædicta, sed trãsit sim-
3 pliciter cum Io. An. ¶ † No. q̃ vocatus ad maius tribunal si non comparet licèt vocetur ad minus tribunal censetur contumax, quia debet superiori parere facit
4 l. contra pupillum. §. is qui ff. de re iud. ¶ † Not. q̃ citatus, vt se præsentet coram Papa videtur posse comparere per nuntium, seu procuratorem, facit, quod habetur in c. Episcopus. xviij. distin. & sic trãseat Io. An. & do. Ant. hoc videtur intelligẽdum nisi qualitas causæ requireret præsentiam personalẽ, facit, quod habetur supra de dilatio. c. exposuit, & l. iter artifices. ff. de

solu. in gloss. ij. vbi exemplo Petri, vt habetur Lucæ. v.
5 c. & t. q. 2. §. verum. ¶ † In ea. gloss. in fi. Conclude pro declaratione glo. si quæritur, quando quis vocatur a duobus superioribus cui magis sit obediendum, q̃a aut vtrique potest obediri, & tunc vtrique est obediẽdum: vt hic voluit Host. & facit, quod habetur in c. 2. supra de maio. & obed. & in l. si q̃s in graui. §. si cum omnes. ff. ad sillenia. ¶ Si autem nõ potest vtriq; obedire, vt quia pro eadem die vocatur, vt personaliter se præsentet, & tunc aut mandantes sunt pares, & obediendum est illi cui magis astringitur, argu. j. de testa. cum in officijs, & in d. §. cum omnes. ¶ Si autẽ vtriq; pariter astringitur parendum est illi qui est in maiori necessitate per prædictum. §. si cum omnes, & vbi est equalis necessitas parendum est primo vocãti. arg. supra, de rescrip. cæterum. ¶ Si autẽ non sunt pares, sed vnus est superior, alter inferior, & tũc in his quæ sunt iurisdictionis tam superioris, quàm inferioris parendum est superiori, facit d. l. contra pupillum. §. t. ff. de re iud. in his vero, quæ spectant ad iurisdictionem inferioris, & non superioris parendum est inferiori. supra de offic. ordi. Pastoralis, & per hoc potest inferri ad id, quod tetigit glos. videlicet, an prius sit parendũ Regi, quã alteri prælato si prius a Rege fuit vocatus, quia certè non si non tenet ab eo regalia, vt etiã sensit gl. quia tunc non censetur subiectus Regi, sed tantum superiori prçlato. ¶ Si autẽ tenet a Rege regalia tunc Host. uidetur tenere, qđ parendũ est prælato tanquam maiori. de maio. & obedien. c. solite, & hoc q̃ñ non potest utrique parere, sed Inno. uidetur uelle hoc uerũ, q̃ñ cõstat prçlatũ uelle mãdare ꝯ mãdatũ Regis: q̃a tunc sibi prius quam Regi est obediendũ arg. d. c. solite. & quia fortius est uinculum spirituale quã carnale de transla. c. ij. sed non cõstat prælatum uelle excludere mãdatum Regis præambulum obediendum est tũc Regi prius requirenti, q̃ñ ab eo tenet regalia, quia non intelligitur in dubio prælatum mãdasse ad prçiudicium Regis nisi hoc exprimat arg. de offi. ↄdele. super eo. & hçc uera in prælato inferiore a Papa, sed ubi Papa, uel eius uices gerens uocat, tunc sibi p̃ omnibus est obediendum, ut uoluit hic glo. & per prædicta uidetur, q̃ licèt malè faciat prælatus ecclesiasticus superior mandans inferiori, quòd non obediat mandato Regis præambulo, sed compareat coram eo, quãdo non subest iusta causa faciendi tale mandatum si
6 pur ipsum faciat ei obediendum. ¶ † In gl. nuntius. ibi fideliter exequẽti quòd in dubio præsumitur si aliud non apparet per ea, quæ habẽtur in c. ad audientiam. de præscriptio. & in c. uno. de scrutinio. ¶ In ea. gl. ibi: alias nõ crederetur, ut si fortè referat delictum aliqđ esse commissum, facit, quod habetur in l. diuus. ff. de
7 custo. reo. & in l. 1. C. de decurio. lib. x. ¶ † Et no. bene hanc glo. cuius opi. communiter tenetur, & practica
c tur uidelicet, q̃ nuntio [c] Papæ credatur circa citationẽ licèt gl. aliàs dicat supra de probatio, quoniam contra de quo etiam per gl. lxxxii. dist. proposuisti. 4. q. 3. §. itẽ in criminali. uer. item testes. Spe. uero in tit. de citatione. §. sequit̃ uer. sed nunq̃d credet̃ tenet, qđ credit̃ nũtio saluo nisi ille qui dr̃ citatus afferat cõtrium cum iuramento. Hostien. uero dicit hoc arbitrarium inspecta qualitate causæ, & personarum arg. c. fi. de iureiut. Archi. in c. proposuisti p̃ hoc allegato, quia graue ur̃ esse, qđ uni nuntio forsan uili contra Episcopum iurantem contrarium credatur, cũ Episcopus sic posset damnari absens, & non audiretur appellans si censeretur contumax. 2. q. vj. §. sunt quorum. de quo etiã remittit ad summam de contumacia. §. qualiter. uers. q̃d si absens. Io. And. in additio. Spec. super dicto ver. sed nunquid

a Sub obtentu. vide hic casum longum in terminis p̃ do. Abb.

b Citatio etiã an valeat sine commissione vide per pau. de cast. ff. de in ius voc. l. ad opinionem. §. p̃mr. nu. xxj. fol. xxiiij. ĩ impssione Lugdunẽ.

c Quod nũtio. An nũtio. referẽti credatur vide hic per d. Hẽ. Boy. in princi. c. & per do. Ab. in iiij. col. ver. q̃ro etiam & reuoco. nume. xij.

nunquid credetur. tenet in effectu opinio. Hostien. videlicet, quòd sit arbitrarium: ex qualitate personarũ, & causæ, & si iudex malè arbitraretur posset appellari, facit, quod habetur. ff. de verborum significa. l. si qua pœna. de offic. delega. ab arbitris. lib. vj. licèt secus sit in casu c. statutum. de rescrip. eo. lib. vj. §. assessorẽ Bar. in extrauaganti ad reprimendam in verbo nuntium. per illum tex. tenet opinio. gl. & sic seruaretur, & practicaretur: quia creditur nisi probetur cõtrariũ, quod posset fieri saltem indirectè. Sed id, quod habetur supra de testib. ex tenore, & in l. optimam. C. de contrahen. & committenda stipulatione, & sic quicqd sit iu
4 ris seruatur, quod dixi. ¶ †An autem de commissione facto nuntio credatur sibi. Concludit Ioan. And. in dicta additio, quòd non nisi appareat de illa, facit, licèt non alleget, quod habetur in l. fi. C. de exhiben. reis, & ideo dicit, quod debet commissio iudicis facta nuntio scribi in actis, quod dicit esse contra multas curias in quibus non scribitur nisi relatio nuntij, nec scribitẽ commissio: sed solum scribitur, retulit talis nuntius se de mandato talis iudicis talem citasse, nam de iure ralis relatio non probat commissionem seu mãdatum. & ideo non valeret citatio per id, quod habetur in d. l. neminem cum ibi nota. p Bar. sed fortè tales relationes possunt sustineri si consuetudo diutius obseruata illud habet per id, quod habetur in l. de quibus. ff. de legi. & supra. de consuetu. c. fina. Sed vbi non appareat de consuetudine non valeret pcessus, q diligẽter no.
9 quia sæpe vidi in hoc errari. ¶ †An autem crederetur nuntio referenti de verbis citanti, vt quia refert citatum dixisse se non venturum, seu quòd non vult venire, dicit Ioan. An. in additio. prædicta, quod non: quia sicut non creditur nuntio super commissione: vt est dictum, sic non creditur super responsione facta p partem: & quia etiã non crederetur sibi si diceret se iniuriarum a citatio, & si dicas, quòd talis responsio citati videtur annexa citationi dicti id non esse verum: quia certum est citationem esse perfectam etiam citato tacente, & ideo oportet aliter probari dictam respõsionẽ, facit, q no. de sen. excom. c. venerabilis. §. secus lib. vj. & quod superius dixi tenuit Ioan. And. in rit. de cõ
10 tumacia §. j. in magna additione. ¶ †Quid autẽ si nũtius dicat. se non retulisse id, quod dixit notarius, vel non retulisse prout scripsit, an credetur nuntio, an notario, seu scripturæ notarii, de hoc tangitur p Cyn. in l. si quis decurio. C. de fal. & per Io. An. in tit. de instr. edit. §. restat. super ver. qd si vnus, & ibi cõcludit post Cy. hoc esse arbitrarium ex qualitate personarum, cũ vterque gerat officium publicum, vnde si tabellio est suspectus propter alia prius gesta per eum tũc nõ credetur sibi ex quo tali suspicioni addicitur dictũ vnius testis, scilicet nuntij: quia duo imperfecta faciunt vnũ perfectũ. C. de testa. l. sancimus. & facit, quòd no. Bar. in l. admonendi circa fi. ff. de iureiuran. & quod habetur in l. rationes. C. de probationi. aliàs in dubio stabitur scripturæ tabellionis per id, quod habetur in l. pci bus. C. de probatio. & facit, quod no. Bar. in l. j. ff. quẽadmodum testament. aperi. & quod habetur in l. legitimos. ff. de legitimis tutoribus. facit etiam ad prædicta, quod no. supra de probatio. quoniam. ¶ Adde hic quæ dixi circa notabilia si vis tenere simpliciter opinio. Io. An. & Spec. quòd citatio facta sine die teneat, quã etiam tenuit Bald. in l. qui ante calendas in qbus dam additionibus. ff. de verb. ob. quas fecit super digesto nouo. licèt non alleget dictum Io. And. nec Spe. pores respondere ad legem aut qui aliter. §. 1. ff. q vi aut clam. per quam mouetur Bar. & ibi non loquitur in citatione facta per iudicem, sed in denuntiatione

a Summatur. sup hoc c. & quæritur. num plus accipitur ad iurandũ vtilque hic secundũ dom. Henri. boych. in pun.

quam fecit pars de opere, quod intendit facere, q debet esse certa, vt ibi dicit, & ratio diuersitatis esse pôt vt tetigi in d. l. qui ante calendas, quia vbi iudex citat in dubió debet intelligi, quòd compareat citatus quã primum potest, vt sic lis citius expediatur, & non prorogetur nã, & ad eius officium spectat lites abreuiare. l. properandum. C. de iudiciis. & s. de do. & contu. c. finem litibus, sed i d. l. aut qui aliter §. r. pendebat a mera volũtate partis, quãdo vellet facere opus, nec arctabitur illud certo tempore facere, ideo si denuntiat se velle opus facere debet illa denũtiatio esse certa, & tempus certũ cõtinere in quo vult facere opus, aliàs non nocet aduersario si non intersit, quando fit opus, cum probabiliter tempus illud potuerit ignorare: & sic videtur posse defensari opinio Spe. & Io. An. propter tamẽ opiniones vitandas tutius est, quòd apponatur tempus illud: quia potuerit ignorare: & sic videtur posse defensari opi. Specu. & Ioan. And. pter tamen opi. vitandas tutius est, quòd apponatur tempus in citatione.

SVMMARIVM.

1 *Appellans cogitur prosequi appellationem intra tempus sibi statutum a iudice a quo, vel parere mandatis ipsius iudicis.*
2 *Tempus appellationis prosequenda currit a tempore appellationis interposita.*

D Hæc. Qui iurat stare mandato ecclesiæ, & cõtra iuramentum appellans si nõ grauat nõ potest appellare. h. d. cum sequen. ¶ In tex. ibi: præstãt. fortè tempore quo absoluuntur ab excommunicatione. Facit, quod habetur. infra. de senten. excom. c. ex tenore, & c. cũ desideres. ¶ Not. q appellans a quo minus impleatur iuramentum non debet audiri, facit infra
1 c. proxi. ¶ †Not. quod appellans cogitur prosequi appellationem intra tempus sibi statutũ a iudice a quo, vel parere mandato ipsius iudicis, facit, quod habetur
2 s. e. sup eo. & c. peruenit. ¶ †No. q tẽpus appellationis p sequendæ currit a tempore appellationis interpositæ de quo. s. eo. ex ratione, & in cle. sicut appellationem. de appellatio. ¶ No. q iuramentum præstitum iudici videtur habere promptam executionem sicut sententia. ¶ In gl. t. ibi: secundum qd iurauerat. supple: quia seruari debet iuramentum, quod seruari potest sine interitu salutis æternæ. s. de iureiurã. si vero & c. cum contingat.

SVMMARIVM.

1 *Absolutos semel non reincidit in excommunicationem licèt reincidat in delictum.*
2 *Actio semel extincta non resuscitatur.*
3 *Sententia excommunicationis non ligat inquantum implementum præceptireducatur ad impossibile.*
4 *Criminosus non potest testificari, & non admittitur ad præstandum iuramentum.*

a

Væstioni. Summatur a cũ præcedenti. Et primo ponit consultatio. Secundo responsio, secunda ibi: tibi. ¶ No. i. q in absolutione ab excõmunicatione præstari debet iuramentum. ¶ No. q hoc videtur inductum ex consuetudine ecclesiæ: & sic videretur, q nõ sit de substantia absolutionis. Host. tamen tenet contrarium dicẽs, quòd non licèt transgredi consuetudinem sicut, nec legem de quo. s. de senten. excom. cum desideres. & communiter tenetur, quod non precisè est de substantia quin absolutio valeat sine illo, licèt. Hostien. contra de quo plenè dicendum, vt ibi. ¶ No.

pellatio contra iuramentum, vel præceptum executiuum iuramenti inquantum cõtineat iustum, & nõ contra ius nõ tenet nec eis debet deferri.¶ No.quòd non parens mandato facto ad executionem iuramẽmenti præstiti in absolutione ab excommunicatione non reincidit ipso iure in excommunicationem nisi
1 iterato actualiter ĩ illa reducatur.¶†Et ex hoc not.q̃ semel absolutus non reincidit in excommunicationem licèt reincidat in delictum pro quo fuit excommunicatus nisi de nouo reducatur in illam ab homine, vt hic patet, vel a iure, vt in casu decre.eos de sen.exc.in vj.vel nisi reducatur ex vi absolutionis condi
2 tionalis.Et est ratio prædictorũ.†quia actio semel extincta non resuscitatur.l. qui res.§.arena.ff.de solu.& de cõsecratio.distin.iiij.quæris.¶ No.quod semel cõtumax post absolutionem in parendo mandatis ecclesiæ non videtur absoluendus solummodo cautionem præstando, sed ita demum si incipiat parere manda-
3 tis.¶† No.arg.q̃ sentẽtia excommunicationis non ligat inquantum implementum præcepti reducaẽ ad impossibile de quo dicendum, vt no.Inn.ĩ.de offi.de-leg.p.& g.& per gl.in c.ii.s̃.de testi.cog.quia istud nõ videtur procedere, quando præceptum habet in se errorem expressum, vt notaẽ.in iuribus præall.¶ In gl.i. in fi.& sic effectu vult glo.q̃ in c.præcedenti appellauit ex iusta causa, hic secus, & hæc vera solutio licèt Ro.t.q.vii.c.si q̃s. faciat differentiam, an quis iurauerit stare mandatis ecclesiæ, & tunc non possit, & sic ꝑcedit hoc.c.Sed certè hæc solutio non est bona inter prædicta non est in effectu differentia, vt no.per gl.ĩ.
4 de sen.excõ.ex tenore.¶ † In gl.penul.ibi: nõ potest. ibi videtur dici, quòd criminosus non potest testificari, & sic non potest admitti ad præstandum iuramentum de quo plenè.in c.testimoniũ.s̃.de testi.¶ In ead. gl.ibi: præter iuramentum intellexit fortè Tan.& sic videtur etiam intelligere.ĩ.gl.q̃ ista dictio præter, stet exclusiuè:& sic excludat iuramentum qualiter tamẽ debeat accipi.in c.literas.de præsump.ibi dictum fuit. ¶ In e.gl.in fi.Host.dicit, q̃ licèt iuret, & etiam fideiubeat non debebit absolui nisi saltem inceperit implere mandatum iudicis argu.huius.c. per istum tex.fatetur tamen, q̃ etiã a periurio in absolutione ab excõmunicatione debet exigi iuramentum:quia illud est de forma absolutionis per ea, quæ habentur.in c.cum desideres.ĩ.de sen.excom.& facit, quod habetur.in c. cũ in ecclesijs.alle. in gl. & quia nõ debet esse melioris cõditionis ille qui nõ paret mandatis iudicis, quã qui paret.arg.ĩ.de præben.eum qui li.6.& ff.quod vi aut clam.l.seruus.¶ Item aduerte, quia litera hic loquitur, quãdo post factam absolutionem appellatur, vt hic patet, & sic non habet commune cum c.solicitudinem.ĩ.eo.nec cum c.qua fronte in quibus appellatum fuit ante absolutionem, an eo casu quo appellatum est absolutionem per excommunicatũ possit pendente appellatione petere se absolui a iudice a quo, tangit hic Inn.de quo dicetur in d.c.qua fronte.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio eximit appellantem a iurisdictione iudicis a quo solum respectu causæ in qua est appellatum.*

Ræterea. Appellans ab ordinario puniri potest ab eo delicto, quando postea committit.h.d.
1 Secunda ibi:duximus.¶†No.q̃ appellatio eximit appellantem a iurisdictione iudicis a quo appellatur solum respectu causæ in qua est appellatũ.facit, quod habetur.s̃.eo.super eod. el.i.& c.ad hæc in vna.No.q̃ inuenta ad releuandam iustitiam non debent fouere iniquitatem.facit, quod habetur supra de exceptio.cum inter.& supra eodem. suggestum.

SVMMARIVM.

1 *Electio facta post primam appellationem, quæ est nulla valet etiam prima aliter non cassata.*
2 *Electio si pronuntietur a pluribus, & etiam per verba pluralis numeri valet.*

Onstitutis. Qui detulit appellatiõi aduersarij de sua postmodum appellatione non poterit contra aduersarium excipere.h.d. Et primo decise narrat factũ.Secũdo
1 dat iudices.secũda ibi:ideoq;.¶†No.q̃ electio facta post primam appellationem, quæ est nulla valet ẽt prima aliter non cassata de quo plenè s̃.de elec.auditis, & c.cõsiderauimus.¶ No.q̃ vbi quis non defert appellationi alterius non est etiam suæ appel-
2 lationi necessario deferendum.¶†No.quòd valere videtur electio si pronuntietur a pluribus, & etiam per verba pluralis numeri, sed de hoc dic, vt hodie habeẽ in c.cum ab vno.de re iud.in vj.per quod c.deciduntur no.per Innocen.& Host.¶ No.q̃ in electione Episcopi videtur, q̃ nedum debeat interuenire consensus canonicorum, vel maioris partis eorum:sed etiam cõsensus cleri totius Episcopatus, vel maioris partis, & sanioris partis eorum, quod posset procedere, quãdo hoc haberet consuetudo.facit, quod habetur s̃.de causa pos.cum ecclesia, sed de iure communi videtur spectare ad collegium canonicorũ ipsius ecclesiæ de quo plenè in c.j.supra de elec.¶ In gl.j.in fi.supple: q̃a ibi loquitur de suspenso a participatione propter participationem loquelæ cum excommunicato, & sic de suspensione minori.Secus de suspensione ab officio, & sic de suspensione maiori ĩ.de re iudi.c.j.lib.vj.& de senten.excom.c.j.eo.lib.¶ In gl.fi.ibi: c.auditis.in q̃bus videtur probari, quòd non valet secunda electio facta post primam non cassatam:sed responde, vt sequitur, quia illud verum, quando prima fuisset aliqua.Secus, quando prima fuisset nulla, vt hic fuit multis de causis, vt hic per glo.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio ex viribus appellationis non suspendit iurisdictionem iudicis a quo in causa separata posset tamen talis iudex ab appellante recusari ex quo semel fuit grauatus.*
2 *Recusatio iudicis non habet locum notoriis, & nu. 5.*
3 *Iudex a quo appellatum est recusari potest in alia causa.*
3 *Graue delictum, quando dicatur.*

a Ropo suit. Appellãs a ab ordinario in vna causa in aliis coram eo conpellitur respondere potest tamen eum recusare si vult nisi graui, & manifesto crimine conueniatur.h.d.Secunda ibi super quo.ibi.compellere supple si ille vellet eum recusare. a Appellãs. nihil differt hoc summa nõ summario d. Abb.
1 ¶†Not.j.quod appellatio ex viribus appellationis nõ suspendit iurisdictionem iudicis a quo in causa separata, posset tamen talis iudex ab appellãte recusari ex
2 quo semel fuisset grauatus.¶ † No.quòd in notorio non videtur habere locum recusatio saltem, quando delictum nedum est notorium, sed etiã graue de quo tãgetur cum gl.fi.¶ No.quòd in notoriis videtur posse quem damnari absque alia declaratione facti, facit quod habetur supra eo.peruenit, & per istum tex.dicebat hic Vincen.quòd in notoriis nõ obstabat agẽti exceptio spoliationis licèt illa habeat obstare in nõ notoriis.supra de ordi.cogni.c.ij.& c.fi.& non est secundum eum, quia sicut non potest opponi dicta exceptio post litem contesta.cum sit dilatoria, per id, q̃d habetur supra titu.j.inter monasterium.ita secundum cum

cum nō debet opponi in notorijs cum plus videaȝ aliquid esse notorium, quàm litem esse contestatam per id, quod habetur.in simili in hoc tex.¶ In gl.ij.ibi.est in pendenti.contrarium tenet hic Ioan.Andr.& do. Anto.post eum, quia si appellans vult probare grauamen in causa recusationis: & illud probet licèt pendeat appellatio: quia adhuc non ꝓbauerit grauamen, & ille poterit recusare etiam pendēte ipsa appellatione per id, quod dictum fuit supra in c.ad hæc.ꝓbationes factæ in causa recusationis videntur proficere in causa appellationis cum sint factæ ad aliū finem arg. supra de testi.veniens.e.ij.& ideo erit necesse, qđ iterato fiāt in causa appellationis: vt dictum fuit.in c.ad hęc.¶ Aduerte tamen, quia Gof.dicit,ꝙ iuste causa recusandi iudicem ex eo: quia fuit ab eo appellatum in alia causa propter ea, quia iudices a q̃bus appellatur solent ꝓuocari ex appellatione allegant.l.iij.C.de Episco.audien.aliàs.C.de summa.trini.sed melius facit, quod habet.in l.in minoribus.C.de appel.& l.fin.ad fi.C.quando prouo.non est necesſ.propter quam prouocationem solent se velle vlcisci, facit, licèt non allegct, quod habetur.in l.qui cum maior.§.si libertus.ff.
3 de oper.lib.& ideo secundum eum poterit † iudex a quo est appellatum recusari in alia causa, & hoc etiā no.ipse Gof.in summa.de iudi.circa finem.ver.in his ergo casibus,& hæc opi.multum conformatur tex.in c.ad hęc si in vna.§.eo.vt ibi etiam dixi, licèt tunc nō viderim istam opi.sed Ioan.And.& do.Ant.nituntur hanc opi.reprobare ex eo, quia iudex non debet prouocari ex appellation, cum appellās vtatur iure suo. facit supra de electio.in c.cum ecclesia vulterana, & ff.de iniu.l.iniuriarum, & iō secundum eum non erit sufficiēs causa ipsa appellatio ad recusandum nisi aliter constaret iudicem iniuriatum esse parti.facit, qđ habetur supra de offic.deleg.cum super in parte decisa, & quod ibi notatur.in prima gl.Tu potes attentare, quod sine dubio secundum hæc tempora sufficiēs erat causa recusandi ipsa appellatio pānibula ꝑ text. in dicto.c.ad hæc si in vna non violanda, quia sicut se eūdum hæc iura de facili admittebatur appellatio.ij. q.vj.ad romanam,& quod ibi notatur, & quod no.in summa dictæ quæstionis,& ꝑ id, quod habetur.j.eod. peruenit.etiam de facili admittebatur recusatio.arg. eius, quod habetur.in c.super eo.el.ij.ver.in causis.s. eo.quinimo plus videt posse dici, quòd etiam hodie sit iusta causa recusandi pendentia dictæ appellationis eum non reperiatur hoc correctum per id, quod habetur.in c.cum expediat.de electio.in vj.& in l.sancimus.C.de testa.nec obstat hoc, qđ dicit domi.Ant. videlicet.ꝙ si a iudice appellatur non debet prouocari ex appellatione: quia licèt illud sit verum, & ꝑpter hoc non possit agere actione iniuriarum, vt notatur in dicta.l.& in maioribus,& in dicta.l.fin.C.quando prouo.non est necesſ.tamen aliqualis iniuria videtur inferri ipsi iudici appellādo: quia videtur pars dicere, quod malè se habuit in taliter iudicando, & ideo præsumi potest, ꝙ aliqualiter sit prouocatus, & pro tanto videtur, quod possit recusari per ea, quæ habenī.in dicto.c.ad hæc si vna,& quod habetur.in dicta l.fina. C.quando prouoca.non est necesse, & ideo fortè de iure opi.Gof.ꝓcedit q̃cq̃d dixerit Io.An.& d.An.Fateor tamen, quod vbi probaretur grauamē a quo dicitur appellatur, vt voluit Ioan.And.& tunc clarum esset,ꝙ posset recusari, sed secundum Gof.sufficeret pēdentia appellationis.¶ In glo.fi.ibi: non notorijs, & sic stricto sumpto vocabulo, differt manifestum a notorio lato sumpto vocabulo, licèt quandoque sumaȝ pro notorio de quo.in c.vestra.j.de cohabi.cler.& mulierum.& ij.q.j.c.manifesta.vel potes dicere secūdo secundum Hostien.quòd hic loquitur in manifestis,
4 & grauibus, sed contrarium loquitur, quando est manifestum, sed non graue,& dicetur † graue secundum Host.de quo plurimi scandalizātur, & quod quasi vniuersam commouet vrbem.xxvj.q.vj.c.fina.vel relinquitur arbitrio iudicantis.j.de sent.excommu.cum illorū.ver.nisi excessus,& secundum hoc videretur, qđ notorijs non grauibus admittatur recusatio, sed hic videtur contra notata per Inno.j.de censi.venerabili. & de verb.signi.ex parte vbi videtur dicere, quòd in notorijs iudex nō debet dici suspectus: quia nihil habet cognoscere, sed solum exequi, & propter hoc melior
5 videtur solutio glo.¶ † Aduerte tamen, quia quod dixi in notorijs non habere locum recusationem est verum in quantum iudex vellet imponere pœnam a iure determinatam quo casu non posset etiam appellari: secus si aliā vellet imponere, & tunc grauaret.¶ Si autem pœna non esset a iure determinata, & sic relinqueretur arbitrio iudicātis secundum notata de offi. delega.de causis.tunc quia in arbitrio posset grauare partem potent tunc postea recusari si sit suspectus, & sic potest intelligi.e.quia suspecti.allega.in glo.secundum alium intellectum de quo ibi etiam per Arc.& sic etiā debet intelligi, quod habetur in c.nouit.j.eo.& quod no.gl.de offi.deleg.c.j.lib.vj.in gl.magna circa fi.& secundū prædicta etiam limitari debet dictum Inno.in locis de quibus.s.

SVMMARIVM.

1 *Ordinem iuris peruertens, & contēnens canones videtur indignus gratia sedis apostolicæ.*

2 *Electio vbi debeat fieri.*

3 *Spiritualia exercenda non sunt in domibus laicorum etiam si sint principes.*

4 *Excommunicatus pro contumacia, vel alia causa potest per excommunicatorem absolui præstita cautione de parendo mandato iudicis ad quem appellatur non obstante appellatione, & contradictione partis aduersæ.*

5 *Causa appellationis regulariter nō defertur ad curiā, ut ibi tractetur.*

6 *Excommunicationis sententiam iniustam coram superiore excommunicantis allegans debet ante ingressum iudicij absolui præstita debita cautione.*

7 *Appellatio non admittitur in his, quæ non capiunt dilationem.*

8 *Excommunicatus si appellauit, & postea petat se absolui ab excommunicatore, an excōicator poterit eum absoluere.*

9 *In absolutione ab excommunicatione, an pars sit citanda, & an satisfieri debeat de expensis ante absolutionem.*

10 *Iudex pro excommunicato supplere potest si vult in his quibus iudex ex officio supplere potest de facto.*

Va fronte. Absoluitur excommunicatus cautione recepta: licèt aduersarius, vel excommunicator ne absoluaȝ appellet.h.d. & primo reprehendit quærentem.Secundo duplici eius quæstioni respondet.Secūda ibi: sanè. Secūda quęstio.ibi.de his.¶ No.
1 primo,ꝙ peruertens † ordinem iuris, & contēnēs canones videtur indignus gratia sedis apostolicæ: sic ēt dicimus de excommunicato,& inobediente.§.de offi. ordi.ꝙ sedem,& supra eo.cum parati.& facit, qđ habetur.supra.de tempo.ordi.vel non est. vbi etiam in simili redarguitur faciens contra canones.¶ Not.lo-
2 cum in quo confirmari potest † electio,& debet, quia debet fieri in ecclesia, vel palatio Episcopali, vel in camera proprij Episcopi,& ex hoc videtur argui, qđ cōfirmatio electionis fieri pōt extraiudicialiter ex quo non habet fieri necessario in tribunali, ex quo consueuit ius reddi, & hoc videtur satis posse tolerari secundum ista iura, secundum quæ poterat fieri confirmatio,

tio,quæ habebat vim interlocutoriæ,& non diffiniti
uæ,vt voluit Inn.j.e.constitutus.ij.& no.gl.j.de elec.
c.fi.in vj.facit, qđ no.Inn.s̃. de do.& cōtu.c.cū olim.
& de elec.cum dilecti.vnde poterat fieri etiam parte
non vocata:vt no.in iuribus pręalleg.sed hodie neces
sario vocanda est pars secundum formam dicti.c.fi.de
elec.in vj.& sic videretur,quòd hodie deberet fieri in
tribunali: vbi redditur ius.facit.l.penul.ff.de iusti.&
iure.Archi.tamen.in c.si Episcopus.de offi.ordi.in 6.
videtur velle,per illum text.ꝙ possit in quolibet loco
suę diœce. dūmodo honesto reddere ius,& secūdum
hoc videreť, quòd etiam hodie in camera ipsius Epi-
scopi posset facere cōfirmationem si illum locum eli
geret pro iuridico,tutius tamen est, quòd fiat in loco
3 tribunalis.¶†Nota,quòd in domibus laicorum etiā
si sint Principes non sunt exercenda spiritualia: quia
in hoc videtur detrahi dignitati ecclesiæ, quæ maior
est regali.s̃.de sacra.vnctio.c.vno.dicit tamen.Innoc.
hic: ꝙ licèt non debeat fieri confirmatio in talibus lo
cis si tamen fiat tenebit.facit,quod no.s̃.de elec.cum
4 terra.quòd no.¶†No.ꝙ excommunicatus pro cōtu-
macia, vel alia causa potest absolui per excommuni-
catorem præstita cautione de parendo mandatis iudi
cis ad quem appellatur,vel eius delegati non obstan-
te appellatione, & contradictione partis aduersæ, &
intellige,quod dixi pro alia causa, quando excōmuni
catus esset pro offensa dubia.nā si esset manifesta non
absolueretur pręstita cautione:sed plus deberet satis-
facere.vt j.de uerb.sig.ex parte.& de sen.excōmu.ve-
nerabilibus.§.secus.lib.vj.saluo nisi esset offensa ma-
nifesta commissa in Deum: quia tunc absolueretur p̃
stita cautione de parendo mandatis ecclesiæ:ut hic est
casus secundum unum intellectum,quod no.pro li-
5 mitatione dictorum iurium. ¶ Not.quòd † causa ap-
a pellationis regulariter non defertur a ad curiā, ut ibi
tractetur:nisi appellatus in hoc consenserit,sed debe
bit delegari extra curiam in partibus.facit, quod ha-
betur.j.eo.Nicolao,& quod notatur per gl.quam om
nino uide in ca.j.j̃.de appel.in vj.& secūdū hoc dum
dicit hic litera si maluerit aduersarius debet intelligi.
i.ipse appellatus,& sic non obst.quod no.in dicto c.j.
¶Si exponas, idest ipse appellans: vt litera videtur
innuere referendo ad superiora,tunc potes dicere,qđ
istud habeat locum secundum hæc tempora: sed ho-
die secus, uel intelligatur,quando appellans proseq-
tur,& non appellatus: sed ubi uterque persequeretur
tunc exigeretur consensus uniuscuiusque in cōmissio
ne fienda.facit, quod habetur.supra.de offi.deleg.cū
inter.R.sed prima expositio planior est, vt exponatur
aduersarius.i.ipse appellatus per ea,quæ habentur.in
dicto.c. j.j̃.eo.in vj.quia ut dixi non est causa tractan
da regulariter in curia.si in hoc non consensit ipse ap
pellatus:sed potius debet delegari cognoscenda ex-
6 tra curiam.¶No.ꝙ † conquerens de iniusta sentētia
excommunicationis coram superiore excōmunican
tis debet ante ingressum iudicij absolui p̃stita debi-
ta cautione non obstante contradictione,vel appella
tione sententiantis,vt hic patet.in versi.de his,& per
hoc patet in quo differat ille ver.a pręcedenti,quia in
præcedenti non quæritur de iniustitia sententiæ, sed
petit se absolui ab excommunicāte,sed in uer.de his,
conquerebatur de iniustitia coram superiore excom
municantis.Item in versicu.de his.fuit lata sententia
ex officio iudicis.sed in ver.præcedenti ad instātiam
partis,& ex hoc etiam sequitur,quia in ver.de his op
ponebat se excommunicans.sed in ver.præcedenti op
ponebat se pars,& nota ex hoc,ꝙ vbi iudex ex officio
tulit sententiam admitti debet,si illam uult desende-
re,& vocandus videtur, vt intersit si sua putauerit in-
teresse.facit.de sen.excom.uenerabilibus lib.vj. secus
quando lata fuit sententia, & processit iudex ad instā
tiam partis:quia tunc non est necessario vocandus,vt
defendat processum,ut no.Inno.s̃.de transac.de cæte
ro.& supra.de procura.in nostra.¶ In gl.iij.ibi: cōsen
su, sed certè ut dicit Ioan.And.iura hic alleg.solum
dicunt de consilio,& adde etiam, ꝙ de consuetudine
præscripta etiam sine consilio posset per.c.ij.&.iij.de
consuetu.li.vj.& c.cum ex eo.per glo.de elec.libr.vj.
¶In glo.decedant.ibi : quæ dilationem non capiunt.
7 Nota bene,quòd † in his,quę capiunt dilationem nō
admittitur appellatio.de quo in Specu.de appel.§.in
quibus.ubi ponuntur multi casus tales.& in uersi.viij.
ponitur casus, de quo hic facit etiā, quod habetur in
l.vlt.alle.ī gl.& No.ēt ex Gl.illud, qđ dixi.in prin.ui-
delicet, ꝙ pp peccatum uerisimiliter dubitādum est
ne homo citius moriatur, & ideo peccator sibi proui
dere debet per pœnitentiam salutarem.facit, qđ ha-
betur.j.de pęni.& remis.ca.omnis.& c.cū infirmitas.
¶In glo.cautione.ibi:sufficienti cautione, & uult gl.
quòd in casu isto ultra iuratoriam cautionem præstē-
tur pignora,uel fideiussores, sicut quando restituitur
possessio data pp cōtumaciā,in aliis aūt excōicationi
bus sufficit regulariter iuratoria cautio in absolutio-
nem,ut in c.cum desideres.de sent.excommuni.& fa
cit, quod not.in l.si mandato Titii.§.si per glo.ff.man
8 da.¶†In gl.fin.in fi.& ibi de hoc in glos.quæ incipit,
sed quare extra glo.tangit hic Inno.& Ioan.And.qd
ille qui fuit excōmunicatus appellauit, & postea pe-
tat se absolui ab ipso excōmunicatore, an poterit: &
an excommunicator poterit eū absoluere.de quo ēt
tāgit Inn.supra.c.q̃stioni.& ibi concludit,quòd si pe-
tit se absolui absque protestatione uidetur recedere
ab appellatione.per id,quod habetur.j.eo.solicitudi-
nē.& supra.de offic.deleg.gratū,qa uř,qđ hoc nō spe
ctet ad iudicē a quo:sed ad iudicē ad quē.ut infra.de
sent.excōi.p tuas.secus si petit se absolui cū protesta-
tione,qđ nō intēdit ab appellatione recedere: qa tūc
nō recedit ab appellatione, & hoc opereť protestatio
propter periculū moræ:& pp periculū cōmunionis:
uñ tenebit absolutio licèt principale negotiū sit dela
tū ad superiorē p uiā appellationis.ut hic.& infra.de
sent.excōi.sacro.cum ibi no.in gl.penul.& super ea,
& hoc tenet Hosti.dicēs:qđ iste est specialis casus in
quo iudex a quo se intromittit absoluendo,& cautio-
nē recipiendo sine alio mādato ipsius iudicis ad quē.
Inn.tamen.in d.c.q̃stioni refert alios tenere, q si nō
renuntietur appellationi iudex a quo non poterit ab
soluere per id, quod habetur.infra.eo.solicitudinem.
circa fi.& sic residet do.Ant.hic.& in d.c.q̃stioni.di-
cit: qđ si iudex sine petitiōe ptis uelit reuocare sñīam
excōicationis,ꝙ poterit p ea,q̃ hñr.infra c.cū cessan-
te.& supra.de rescr.ab excōicato.& idē si p viā absolu
tionis si excōicauit post appellationē quasi retractan-
do a se attētatum.d.c.cū cessante.idem si uelit absol-
uere,ut legitimet psonā ad prosequēdā appellationē
præstita cautione.de qua hic.& hoc uideť tendere in
faciliorē exitū appellationis. facit,qđ dixi.supra.c.cū
teneamur, & hoc si si uelit cognoscere de articulo ap
pellationis.secus si absoluendo vellet cognoscere de
illa per ea,quæ hñr in.d.c.solicitudinem, sed fortè ue
rior est opi.de iure:ꝙ non debet admitti petens abso
lutionē si ptestať,ꝙ nō uult recedere ab appellatiōe p
ea, quæ habētur in d.c.solicitudinē.nec iste tex. loq-
tur hoc casu:nec similiter.c.q̃stioni.si qs tñ cōsideret.
9 ¶ Vltimo tractat hic Io.And.an † in absolutione ab
excōicatione sit pars citanda, & concludit, ꝙ sic post
Hosti.

a Non defertur. hoc bene seruatur i regno francorū,et si appellatus vellet cā nō deferretur ad curiam.

Host.nisi periculũ sit in mora.de quo ẽt.xj.q̃.iii.c.ex
cõicatos.per gl.& in Spec.de contuma.§.fi.versic.sed
potiẽ excõicatus.& seq.dicũt tñ,ꝙ si nõ vocet̃ pars ni
hilominus tenebit absolutio licèt pars hoc grauetur,
& possit appellare,qñ ad petitionẽ partis fuit lata sen
tentia excõicationis,secus si ex officio, qa illã põt tũc
tollere ex officio sicut tollit,& facit ẽt ꝓ prædictis:qa
etiã sñia excõicationis:licèt non debeat ferri sine mo
nitione præambula j.de sent.excõi.facto.si tñ feratur
valet:ergo eodem modo in absolutione.facit, qđ no.
Inno.s̃.de rescrip.ab excõmunicato.in regula.i.j̃.de
reg.iur.¶ Sed iuxta prædicta occurrit dubiũ qđ si ad-
uersatius citatus petat primo sibi satisfieri de expen-
sis anteq̃ fiat absolutio: & econtra petens absolutio-
nẽ excipiat contra illum de excõmunicatione:& offe
rat se paratũ ꝓbare,an faciẽda erit absolutio añ satis-
factionẽ expẽsarũ nõ obstãte dicta exceptione excõi-
catiõis:videret̃,qđ sic,qa excõicatus nõ põt agere de
iud.intelleximus,& sic vr̃, quòd ẽt non possit petere
expensas.Guil.naso.tenuit cõtra.qa iste petens expẽ-
sas nõ agit,sed excipit non prius fiendam absolutionẽ
q̃ sibi satisfaciat de expensis.& hoc est sibi licitum de
excep.cum inter.Et,qa etiam si diceretur agere cum
expẽsæ veniẽt officio iudicis.C.de iud.l.sancim⁹.põt
tamen iudex ex officio cõdẽnare s̃m eũ, qđ est dili-
10 genter notandũ. nã ex hoc habes † ꝙ iudex ꝓ excõi-
cato potest supplere si vult in his in quibus iudex ex
officio supplere potest de facto.facit,quod hr̃.s̃.de iu-
reiur.debitores.& qđ no.supra.vt lit.nõ cõtesta.qm̃.§.
in aliis, vbi tãgitur q̃stio de reo q vult recuperare pos
sessionem cui opponitur excõicatio.de quo ẽt p Bar.
in l.de pupillo.§.q remissionem.ff.de ope.no.nun.&
facit,qđ no.Io.And.in c.exceptionẽ.supra.de excep.

SVMMARIVM.

1 *Religiosus non habet proprium.*
2 *Relatio si non potest fieri ad proxima fit ad superiora.*
3 *Monitio præcedere debet excommunicationem, vel suspensionem.*
4 *Sententia excommunicationis si a canone profertur ipso iure potest prælatus subditum excommunicare monitione non præmissa.*
5 *Iudex a quo potest statuere terminum appellanti ad prosequendam appellationem.*
6 *Appellans non prosequens appellato prosequente condemnatur in expensis.*
7 *Monachum corrigere,an posit prælatus secundum regulam sine consensu sui capituli.*
8 *Puniri debet in corpore qui luere non potest in ære.*
9 *Episcopus contra dominum feudi committens feloniam priuari debet in vita sua feudo.*
10 *Appellatione deserta quis habeat condemnare in expensis.*

a Prelati.super hoc c.ii quæras i q bus criminibus necessaria est & i quibus sufficit monitio & quota ad hoc vt superior habeat potestatem excõicandi excõicationem ferre possit, vt de dilin d. Hẽ. boych. j. de feu. excõ. c. sacro.dis.j.

a REprehensibilis. Prelati a excõicare,vel
suspendere non debent nisi monitio-
ne præmissa.hoc primo,nec subditi p̃-
cipuè regulares contra disciplinã ap-
pellare hoc secundo, & statui debet
terminus appellãti intra quem si non prosequitur iu-
dex procedit.h.d.tertio appellans qui nõ ꝓsequit̃ ap-
pellato prosequente condemnatur in expensis.h.d.vl
timo.Et sunt quinque partes,sicut sunt quinque dicta
principalia.secunda ibi:nec subiecti.tertia ibi: si vero.
quarta ibi:si autẽ.quinta ibi:præcipuè.¶ In tex.ibi:ne
cessitate fortè,quia reputabat se grauatũ.¶ In tex.ibi
vt.itur,& hoc,quando appellatus non comparuit co-
ram iudice appellationis:si aũt comparuit tunc habet
locũ,quod sequitur.¶ Ibi hoc in religiosis,nõ referas
1 ad proxima : quia † religiosus non habet ꝓpriũ.j.de
sta.mo.cũ ad monasterium.circa fi.vnde potius refer-
tur ad dicta supra in versi.nec subiecti , & ex hoc not,
a quod vbi † relãtio non potest fieri ad proxima fit ad
superiora.facit,qđ hr̃ in c.indemnitatibus.§.sed cum
ea.de elec.in vj.& quod habetur.in l.si idem cum eo-
dem.ad fi.ff.de iurisdi.om.iudi.vbi vero referri posset
ad oĩa ad illa debet referri.l.talis scriptura.cũ ibi nor.
3 ff.de leg.j.¶ No.quòd prælatus non debet ferre sentẽ-
tiã excõicationis,vel suspensionis non præmissa mo-
nitione aliàs punitur:vt tangit gl.licèt excõicatio re-
neat.& non sit contẽnenda.xj.q.iii.c.i.& facit, qđ no
4 tatur.j.de sen.excõ.facto.&.ii.q.i.in summa.¶ † No-
ta,quòd ab ipso iure a canone profertur sententia ex-
cõmunicationis põt p̃latus ẽt tunc subditũ excõicare
monitione nõ præmissa:nec incurrit aliquam pœnã,
per hoc dicit hic Abbas se aliàs excusasse quendã ab-
batẽ.q sine monitione excõicauerat subditum ꝓ eo,
quòd sine licentia exiuerat claustrum cum fuerit po
stea repertum , quod in eodẽ monasterio erat de hoc
statutum excomunicationem ipso facto imponẽs, &
ideo non exigebatur tunc alia monitio per istũ text.
in ver.nisi.& idem videtur velle Ioan.Andr.si fiat de-
nuntiatio talis excõicationis:vt etiã tũc nõ exigat̃ ci
tatio.secus dicit do.Ant.Si aliã executionẽ facti vel-
let facere:vbi oporteret factum declarari a quo surgit
pœna ipso iure illata:qa tunc oportet , ꝙ citetur pars
in declaratione talis facti ad finẽ executionis p̃dictæ.
j.de hære.c.cũ secũdũ.lib.vj.¶ ¶ No.ꝙ sicut cõtra pœ
nam iuris nõ appellatur.ff.de ver.sig.l.si qua pęna.ita
nec contra disciplinam ecclesiasticam,& præcipuè re
5 gularem.¶ † No.iudicem a quo posse statuere termi-
nũ appellãti ad prosequendã appellationẽ.de quo.s̃.
eo.personas.& c.cum sit romana.¶ No.pœnam appel-
lantis nõ prosequentis appellato prosequente: qa cõ
demnatur in expẽsis,& fiet hæc cõdẽnatio condictio-
ne ex hac decre.non officio iudicis tantum secũdum
do.Ant.facit,qđ hr̃.supra.de rescrip.ex parte.scilicet,
qđ est notãdũ ꝓp ea,q̃ hñt in l.terminatio.C.de fru-
7 cti.& litis expen.¶ † Nota prælatum non posse corri-
gere monachũ secundum regulam,absque consensu
sui capituli,& ita videtur probari hic,sed contrarium
tenet Ioan.And.ad tex.istũ rñdet, quòd hic verbũ ca
pituli nõ sumit̃ ꝓ cõuẽtu:sed ꝓ titulo regulæ.i.statu-
to,& ordinatione,& sic debet exponi.&.c.disciplinã:
& in c.regulæ cõuẽtũ,vel potes dicere, ꝙ hic nõ loq̃
de disciplina iponẽda a p̃lato,& capitulo: sed de disci
plina imponẽda a p̃lato statuta,& determinata de cõ
sensu prælati,& capituli & dicit Ioan.And.in p̃allega
to.c.Ioannes, ꝙ in regula est expressum solũ prælatũ
corrigere s̃m disciplinam regularem.¶ In gl.i.ibi:de
canonica.sed certè melius dixisset de euangelica : qa
de illa loquuntur iura in gl.allegata.¶ In eadem glo.
ibi nouerit interdictum , & si durante tali suspẽsione
ingesserit se diuinis irregularitatẽ incurrit a qua nõ
potest absolui nisi per Papam.j.de senten.excõ.is.cui.
lib.vj.¶ In glo.2.in fi.& etiam in alijs casibus in q̃bus
habetur in c.præsenti.de senten.excom.in vi.& ad-
de etiam pro intellectu huius principij, quod habet̃
eo.tit.& libro.c.constitutionem.¶ In gl.iii.in fi.alios
casus in quibus ipso iure infertur sententia excom-
municationis.vide ꝑ glo.i.de senten.excommu.libr.
vi.& in clemen.j.de senten.excommu.& de multipli
ci specie suspensionis, vide per gl.in clemen.cupien-
tes.de pœnis,in glo.quæ incipit nota nouam.¶ In gl.
Episcopus.in fi.sed qđ si non est lapsum totum tem-
pus statutum ad prosequendum tamen tantum est la
psum,ꝙ certũ est,ꝙ nõ poterit prosequi dic s̃m Goff.
ꝙ nihilominus expectabitur finis.licèt Host.contra.
& no.benè ꝑ ea quę habent̃ de electio. cõmissa.li.vi.
¶ In gl.penul.ibi.j.eo.Nicolao.& de hoc die , vt ibi
dicetur

dicetur.¶In eadem glo.ibi : non habeat proprium,vt
cõtingit in monacho.xij.q.j.nolo.& c. nõ dicatis.& j.
8 de statu.mona.cum ad monasterium. circa fi.¶†In ea
dem gl.ibi:sed'm arbitrium. videlicet poterit arbitrari
quod puniatur in persona qui non potest luere in ere.
l.quicunq;.C.de ser.fugi.¶Quis autem dicatur habe
re proprium ex quo possit soluere expensas.dicit hic
Host.& Ioan.An.post eum : q ille qui habet propriũ :
& non solum ille qui habet patrimonialia : sed ẽt qui
habet redditus ecclesiasticos per c.ij.j.de fideiusso. nã
ex illis etiam debebit satisfieri.vt ibi dũmodo ex hoc
ecclesia enormiter non lędat:aliàs secus.facit, qđ ha-
betur.j.de reg.iur.delictũ.lib.vj.& s.de arbi.peruenit.
nec habebitur ratio confusionis,vel inopiæ delinquẽ
9 tis.Nam etiam † Episcopus propter feloniam per eũ
cõmissam contra dominum feudi priuatur in vita sua
feudo.vt habetur in libro feudorum in titu.de capitu.
conradi.c.si clericus.& hoc dicit Ioan.And.tenendũ,
quicquid senserit Arch. in c.statutum.§.assessorem.li.
vj.de rescrip.& facit,q no.ipse Ioan.And.de offi.ordi.
10 præsenti.eo.lib.¶†Vltimo tangit hic do. Anto. Quis
habeat condemnare in expẽsis deserta appellatione :
an iudex a quo,an iudex ad quẽ.& cõcludit,q si iudex
pronuntiat male appellatum, quod potest condemna
re in expensis.infra.eod.vt debitus.Si autem appellãs
nullo modo fuit prosecutus:tunc iudex a quo non au
tem iudex ad quem : qui nullatenus de appellatione
cognouit condemnabit in expensis per.c.j.j.eo.lib.vj.
& sic debet intelligi hæc litera secundum eum. secus
si aliquis cognouit de appellatione,& coram eo fuis-
set oppositum,q appellatio sit deserta : quia tunc pote
rit iudex ad quẽ cõdemnare in expẽsis:qa põt pronun
tiare super desertione:& in expensis cõdemnare licèt
pronuntiet in effectu se non iudicem.per id, qđ hẽ.s.
de rescrip.c.si.& in cle.j.eo.titu.Ioan.tamẽ And. in d.
c.j.j.eo.li.vj.videt̃ velle,quòd si appellatus sit corã iu-
dice ad quẽ possit ẽt petere, q cõdẽnet appellantẽ in
expẽsis.licèt non fuerit prosecutus aliquid coram ipso
per istum tex.j.eo.c.j.li.vj.fatetur,quòd etiam posset
adire iudicem a quo:vt condẽnet ipsum appellantẽ in
expensis.per id,quod habetur in d.c.j.& illud fortè de
iure verius per istũ tex.cõmuniter tamẽ vidi practica-
ri:q citatur appellans coram iudice ad quẽ ad cõtradi
cẽdum ne pronuntietur appellationem desertam . &
postea si appareat illam desertam iudex appellationis
pronuntiet illam desertam:& condemnat appellantẽ
in expensis.

S V M M A R I V M.

1 *Iudex ad hoc,vt euitet recusationẽ quid agere debeat.*
2 *Arbiter potest solus per partes eligi.*
3 *Iudex qui detulit appellationi an possit statuere terminum appellanti.*

AD hæc. Appellans prosequi tenet̃,vel
iudici a quo parere.¶No. mo
1 dum procedendi per † iudicẽ recusatũ, vt
euitet recusationẽ,& impediat probatio-
nem fieri super recusatione 1 qa põt cõpellere partes
ad eligendũ iudicẽ qui de cã principali cognoscat . vt
hic dicit̃ in ver. aut si alterutra.sed'm vnũ intellectũ ,
potest etiam delegari alteri causam,de foro.compe. si
quis contra.potest ẽt secũdo modo aliter intelligi.ver.
aut si alterutra . videlicet, qa iudex recusatus poterit
cõpellere partes ad eligendos arbitros qui de causa su
spicionis cognoscant.facit,quod habetur in l. apertis-
simi.& l.seq.C.de iudi.& supra.de offi.deleg. suspicio
2 nis.¶†Et no.etiam,quòd † partes possunt eligere vnũ
solum arbitrum si volunt.& secundum istum intelle-
ctum dum litera dicit iudicem debet intelligi. l. qui
cognoscat de articulo recusationis secundum alium
intellectum intelligitur de iudice principalis causæ.fa
cit,quod habetur in c.iudex.de offi.dele.in vj. An au-
3 tem † iudex qui detulit appellationi possit statuere ter
minum appellanti . vide. infra. in c. cum appellatio-
nibus.lib.vi.

S V M M A R I V M.

1 *Priuari potest quis beneficio propter contumaciam de non residẽdo.*
2 *Appellari potest a diffinitiua nulla causa expressa.*

2 PEruenit. Si canonicus a ad residentiam
monitus appellet interim be-
neficio suo per vicariũ deseruietur qui de ip-
sius prouentibus sustentabitur.h.d. & primo
ponitur decisa consultatio.in secũda responsio.ibi: cũ
autẽ,quæ tria facit:vt patet ex litera.secunda ibi: inte-
rim.tertia ibi,quod si.¶No.quod a monitione põt ap
pellari qñ monitio habet vim pcepti,& sic sapit natu-
ram interlocutoriæ.¶No.q eoipso,q quis appellat cõ
tra ius regulare,est pręsumptio,q frustratoriè appellet
licèt aliquo iure singulari seu speciali posset appella-
tio iustificari.¶Nota,quid habeat facere iudex quan-
do præsumit appellationem frustratoriam: licèt nõ sit
omnino certus:quia habet statuere terminum ad pro
sequendum, vel parendum mãdatis eius : & q potest
statuere terminum ad iter arripiendum. de quo.s. eo.
c.romana.vbi de hoc dixi.Inno.tñ hic dicebat, q non
sufficit iter arripere:nisi etiam se pręsentet iudici intra
tps.sed Hosti.tenuit cõtrarium per istum tex. & dictũ
Host.videtur clare procedere qñ a iudice statutus fue
rit terminus ad iter arripiendũ: sed vbi statutus fuisset
ad prosequendũ,tũc est magis dubiũ an sufficiat intra
terminũ iter arripere.de quo dic,vt dixi in d.c.cum sit
romana.¶No.casum in quo aliquid attentatur appel
latione pendente:quia pendente appellatione a præce
pto de residendo datur vicarius qui deseruiet loco ap
pellantis:& põt esse ratio:qa licèt ex priuilegio,vel ex
consuetudine residere nõ teneret̃,tamẽ deberet per vi
carium deseruire.& ideo non dicitur attentari si fiat,q
fieri deberet etiam si pro appellante pronuntiaretur ,
quia frustra expectatur euentus qui nil operaretur. l.
quãdo.ff.ad vellei.¶Vltimo põt dici,q hoc est specia
le ppter fauorẽ cultus diuini,& ppter præsumptionẽ
frustratoriæ appellationis,quia cõtra ius fiebat.¶No.
1 quod † propter contumaciam in nõ residendo potest
quis priuari beneficio.de quo de cle. non resi. ex tue.
¶No. casum in quo licitum est dare vicarium tpalẽ.
facit,q habetur.s.de offi.vica.clericos.¶No. vltimo ,
qđ non præcisè repellitur appellatio facta cõtra præ-
ceptum de residendo.quod videtur contra id , qđ ha-
bet̃ in c.relatum.de cle.nõ resi.sed potes dicere, quòd
ibi erat beneficium curatum,& pmiserat residere,hic
secus:si tamen ex causa probabili appellaret̃ : vt quia
potuit ibi securè morari, videt̃ quod tunc deberet ad-
mitti per ea quæ no.in d.c.relatum.licèt tunc tenere
tur per vicarium deseruire.facit,quod habetur.s.de re
nun.ad supplicationem.¶ In gloss.ii.in fi.no.benè ex
tex.cũ glo.quòd secũdum ista tempora admittebatur
appellatio frustratoria.quod intelligo verum,quando
erat frustratoria ex eo,quia appellabatur cõtra ius cõe
regulariter:quod tamen habebat fallentiã in certis ca
sibus:quia tunc valebat appellatio sed'm hæc tempo
ra:etiam non expresso casu fallentiæ : vt colligitur ex
isto tex.coniuncta glo.ista.& gl.præcedẽti.Sed vbi ap
pellatio erat frustratoria ex eo,quia erat cõtra ius non
habens fallentiã tũc nõ admittebatur talis appellatiõ
vt est casus.j.c.proxi. hodie verò quãdo appellatur ab
interlocutoria , vel grauamine debet exprimi causa
probabilis : aliàs non valet per. c. vt debitus . infra .
eo.vt dixit glo.& ex pdictis habes vnum intellectum

a Si canonic[a]. Idẽ sẽ mat hic d. Abb. & si q̃ tas verũ appellationi frustratoriè sit deferendũ, vide hic d. f.d. Hẽr. Boych. in prin.

in decre.aliquando no.vt Pet.& Abb.dicunt: q in ca
su huius capituli teneret appellatio etiam simplici-
ter facta non facta expressione causæ: quia hic appel-
latum fuit a præcepto, quod sapiebat naturam diffi-
nitiuę.nam plus per diffinitiuā non potuisset iniungi
ideo ab hoc mandato potuit appellari, sine causæ ex
3 pressione sicut pōt † appellari a diffinitiua nulla cau-
sa expressa.vt leg.& no.infra.eo. vt debitus. & no.gl.
supra.eo.reprehensibilis.in verbo cōpetens.facit, qđ
no.Spe.co.ti.§.in quibus.ver. sed nunquid. circa fin.
Io.An.vr̄ hic dicere, quòd si talia præcepta fiunt, cū
causæ cognitione.& post lit.contest. habeant vim dif
finitiuę.per id quod no.de elec. dudū.p glos.infra.de
ver.sig.ex parte.& ideo poterit, tunc appellari a tali-
bus habentibus vim diffinitiuę sicut ab ipsa diffiniti
uā.facit quod no. Arch: de elec.cupientes.li.vj. & ibi
etiam no.p Io.Mo.& quod no. gl.in cle. cum à repul
sione.de appel.¶ No.bene diligenter hoc dictū quod
quo ad materiam appellationis idem iudicatur de in-
terlocutoria habēte vim diffinitiuę, quod de ipsa dif-
finitiua.& hoc dictū sepi⁹ allegaī in practica. ¶ In gl.
arripiat.ibi.s̄.co.psonas.& melius dic, vt dictū fuit.s̄.
eo.cum sit Romana.¶ In gl.assignes.ibi: & quia fru
stratoria.ex hoc pōt colligi secūda solutio.nā vt dice
bat Inn.s̄m ista iura s̄m, q admittebaī appellatio fru
stratoria non erat inconueniens, vt posset illa pendē-
te aliquid innouari, quod delationem non caperet
ar.l.j.ff.de dā.infec. vel tertio pōt dici, q appellatio-
ne pendente, quòd attentari pōt appellante obtinen
te.quia non debet expectari casus cuius euentus ni-
hil operatur, vel quarto pōt dici, q hoc operetur præ-
sumptio, quæ est contra appellationem, cum sit con-
tra ius regulare, & fauore cult⁹ diuini. ¶ In gl.fi.in fi.
& dicit etiam d. Ant.quod etiam si iusta causa sit im-
pedit⁹: si tñ nō deseruiat, tūc p vicariū posset ēt priua-
ri:q.a ex quo tunc nō pōt p se debet saltē per vicariū
deseruire. facit quod habeī in c.cū ex eo.de elc. in vj.

SVMMARIVM.

1 *Iudæi detinere non debent christiana mancipia.*

C Onsuluit. Appellationi contra
ius non est deferēdū
a quocunq; interponaī.h.d. ¶ No.q
nō est † licitum iudæis detinere manci
1 pia chr̄iana.i.seruos chr̄ianos. ¶ Not.
qđ nō valet appellatio facta ad finē, vt
ipsis Iudæis liceat christiana mancipia detinere.& ex
hoc etiam nota quòd non valet appellatio cōtra ius
cōe non habens fallentiam.secus si haberet fallentiā
secundū ista iura.vt dixi.s̄.c.proxi.& no. quòd potest
lra dupliciter intelligi.vno mō, quod appellatio fue-
rit interposita per Regem p iudæis: & sic ad vtilitatē
iudæorū, q cogebātur ab Ep̄o Parisiensi ne detine-
rēt mancipia christiana.Alio modo potest intelligi,
quòd appellatum fuit a Rege qui loco Ep̄i compelle
bat ad hoc iudæos:& vterque intellectus est bonus.

A D hæc sicut.ij. Qui ante citatio
nem vel notitiam
literarum misit nuntiū ad Papā appellare
pōt ne delegatus pcedat: secus si post.h.
d.& primo decisa consultatio.scđo rñsio.
ibi rñdemus.¶ In gl.ij.vel dic.q non suspēdiī iurisdi-
ctio ordinarii.& ita loquaī.c.vt debitus.sed delegatus
sic.& ita hic de quo tñ latius diceī in d.c. vt debitus.

SVMMARIVM.

1 *Appellationi iustæ ad Papam interposita non deferens debet ad curiā mitti, ut puniatur.*
2 *Delicta manifesta reddunt quem infamem.*
3 *Appellatio extraiudicialis per quam quis vocatur ad curiā, an valeat,*

D E priore. Qui nō detulit appellatio
ni interiectæ ad Papā cum
literis ordinarij mitti debet ad curiam: &
non recipit congruā diuisionem. ¶ In tex.
ibi:præfatus.scilicet nominatus, indecisa ibi reddunt.
sup.quibus forte nolebat ipse canonicus consentire:
sed prior volebat cogere eū ad consentiendū: vnde p
pter hoc appellauit ipse canonicus: sed prior non de-
tulit appellationi, imo fortè eum male tractauit.¶ No.
1 quod non † deferens appellationi iustæ interpositæ ad
Papam puniri debet: & transmitti debet ad curiam,
2 vt puniatur. ¶ Not. quòd † delicta manifesta reddunt
quem notabilem, & infamem saltem infamia facti. su
pra.de offic. deleg.cum olim.& de testi.testimonium.
3 ¶ Not. quòd valere videtur † appellatio extraiudicia-
lis per quam quis propter eius delicta vocatur, & ap-
pellatur ad curiam: tamen si intelligaī litera, vt apo
stillaui, etiam non fuit simpliciter appellatum propter
delicta: sed propter grauamina alia tamen appellauit.
& pro illo facit, quod Ioan. Andr. hic posuit supplen
do id, quod ex antiqua colligebatur. ¶ In glo.fi.in fi.
dicunt quidam hoc vltimū verum in ciuilibus, in cri-
minalibus autem remittetur ad Principem digno sup
plicio puniendus.C.co.l.proconsulibus.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus regularis publicè infamatus de crimine potest compelli ad cedendum.*

Q Via nos. Contra constitutiones,
vel consuetudines regu
lares seu regulariū appellatio religio-
sum non defendit. hoc dicit. congrue
1 diuidi non potest. ¶ No.qđ videtur † p̄-
latum regularem de crimine publice
infamatum ex sola infamia delicti posse compelli ad
cedēdum.& ex hoc etiam potes notare casum in quo
infamia habet effectum plenę probationis. de quo di-
cetur cum gl. ¶ No.q capitula communia religiosorū
videntur habere iurisdictionem in prælatum: ēt quo
ad facultatē absoluendi a prælatura. ¶ In gl.ij. in fi.ex
gl.habes vnū intellectū in decre.scđm quē non suffi-
cit sola infamia, vt prælatus cogatur cedere, sed requi
tur quid deficiat in purgatione: alium intellectum hic
posuit Inn.uidelicet, quòd sit speciale in regularibus,
vt pro sola infamia possint remoueri, & cōpellātur ce
dere.vt etiam videtur sentire glo.fi.& dicit Innoc. qđ
fortè hæc decre.loquiī scđm cōsuetudinē quorūdam
monasteriorū, scđm quā ex quo abbas reperiī publi-
cè infamatus requiritur ab eo sigillū cum capitulo cōi
commonitus cōpelliī cedere.& sic dicit Hosti.serua-
ri in generali prædicatorum: minorum: Cistercie. Car
tusie.& tēplariorum: qui p electionē factā ab illis ad
quos spectat sine confirmatione alia administrat.& si
postea i successione illorū fiēda cōcordēt diffinitores:
vel maior ps illorū teneī cedere in ipso capitulo cōi
religiosorū.dicit tñ Host.qđ si talis vellet cedere supe
riori non esset ei violentia inferenda.ar.l. extat.ff. qđ
me.cau.sed adeundus esset superior qui visa volunta-
te fratrum coget illum ad cedendū: vel dabit eis licen
tiā aliū eligendi.non obstāte eius appellatione. Nec
ob.huic tex.& ei, q dixi in cōi capitulo posse fieri ces
sionē seu renūtiationē.q habetur.s̄.de renū.admonet.
vbi patet, q debet fieri in manibus superioris: qa illud
in secularibus.& vbi nō est prædicta cōsuetudo hic in
regularibus.& vbi est cōsuetudo, de qua.s̄.sed aduerte
quia scđm istum intellectū decr.nō poneret ius cōe:
q tamen in dubio debet præsumi: vt no.gl.s̄.de temp.
ordi.c.penul.ideo fortè posset dici, q in oībus religio
sis pcedat decr.cū tales ex leuiorib⁹ causis remoueaī
quam

quam seculares, vt tangit gl.seq.¶ In gl.fi.ibi in singu lis.sed aduerte: quia vt dicit Hosti.hæc decre.fuit Alexandrin.iij. & sic non videtur sensisse de illa quæ fuit Inn.iij.qui fuit post ipsum Alexandrum.iij.& non ante: vt patet ex iuncta suprascriptione.c.nouit.infra eo. & ideo dicebat Hosti.quòd hic loquitur de communi capitulo religiosorum, quod fiebat secundum consuetudinem ipsius religionis.

AD aures. Iudex a quo etiam si sit delegatus statuere potest terminum ad prosequendã appellationem: & lapsu eius compellitur appellãs stare iudicio ipsius iudicis a quo.h.d. ¶ No. qđ dictum est in summario: & licèt videatur hoc sæpius repetitum in hoc titulo. tamẽ hic apertius dicit de delegato quã fuerit dictum.& ideo non superfluit.

SVMMARIVM.

1 *Appellasse intelligitur qui protectioni sedis apostolicæ se submisit.*
2 *Attentatũ post appellationem extraiudicialem non est nullum nisi sit attentatum contra ipsam appellationem.*
3 *Sententia lata post, & contra appellationem legitiman est nulla.*
4 *Sententia lata iuris ordine non seruato non valet.*
5 *A iurisdictione ordinarij non eximitur qui sub protectione sedis apostolicæ recipitur.*

a D audientiam. Qui se[a] & sua apostolicæ ꝓtectioni submittit: licèt appellationis verbũ nõ exprimat intelligiṫ appellasse.h.d. & primo narrat factũ. secũdo dat iudicẽ.secũda ibi: licèt aũt.¶ No.ꝙ a mo
1 lestatione extraiudiciali appellari põt.¶ No.ꝙ † submissio ꝓtectioni sedis apostolicę facta ꝓ aliquẽ habet vim appellationis: licèt nõ exprimaṫ verbum appello. ¶ No.ꝙ vbi est appellatũ extra iudiciũ per talẽ appellationẽ nõ videṫ impediri si aliquid fiat cũ cãæ cogni-
2 tione ꝯ appellationẽ. Et ex hoc potes notare,ꝙ † attẽtatum post appellationẽ extraiudicialem non est nullũ: nisi sit ẽt attentatum cõtra appellationẽ.& sic oporteret,qđ attẽtatum fuerit post,& contra appellationẽ ipsam.facit,quod dixi.s̄.eo.consuluit.& ꝙ habeṫ.s̄.de
3 elec.cũ nobis olim.¶ No.qđ † sñia lata post, & cõtra appellationẽ legitimã est nulla.¶ No. qđ valere diciṫ illud,quod fit sine causæ cognitione si nõ præcessit appellatio,arg.sumpto a contrario sensu.sed,vt dicit In-
4 no.non debet sumi ar.tale,qđ † nõ valet sñia lata iuris ordine non seruato: licèt non præcedat appellatio. ij.qõ.vj.§.diffinitiua.& supra.tit.j.c.j.¶ In gl.ꝓtectioni.ibi: hic specialis.sup.quia fiebat propter molestationes quas faciebat Eṗs Zamorẽsis.¶ In ea.gl. in fi. vel
5 dic scđm Hosti.quod † per literas generales Papæ per quas generaliter recipitur quis sub protectione sedis apostolicæ nõ eximiṫ a iurisdictione sui ordinarij. & ex hoc nõ intelligitur superior: sed per specialem subiectionẽ subiecti se subijcientis ꝓtectionis sedis apostolicæ benè eximitur: q̄a illa habet instar appellationis.& ita intelligiṫ hic Inn.¶ In glo. penul.ibi: vel an haberet iurisdictionem.malè dicit in hoc gl.scđm Io. An.per ea quæ habentur de rescrip. super literis. vbi gl.restringitur quando vellet cognoscere ex præcedẽti causa.de qua in gl.f.ratione iniustitiæ protectionis: q̄a non potest cognoscere sicut nec de appellatione. per ea quæ habẽtur.j.co.solicitudinẽ.in gl. quæ incipit.sed quare.Sed do.An. simpliciter tenet glo. dicẽs: ꝙ gl.habuit respectũ.qđ hic prætendebat se, & ecclesiam suã exemptã.vt dixit gl.pręcedens.quo casu non potest cognoscere iudex scđm eum an sua sit iurisdi-ctio: ex quò aliud cõmodũ venit ꝓsumptiuè applicandũ q̃ simplicis exercitij iurisdõnis.per id,ꝙ no. Inn.j. de censi.venerabili.& de verb.signifi.ex parte.& de iudi.cæterũ.& ꝙ no.Io.An.in c.super literis. de rescrip. facit etiã,quod no.gl.in c.si cõtra vnum.de officio de leg.in vj.& hoc no.diligenter.¶ No.glos.istã ad prædicta pro limitatione eorum quæ habentur in d.c.super literis.in l.si quis ex aliena.C.de iudi.¶ Extra gl.tãgit hic Innoc. an sit differẽtia inter istam subiectionẽ de qua in litera. & interpellationem: & licèt referat aliquos tenere.& sic tenet tamen contrarium: q̄a nõ est differentia scđm eum: sed solum est fienda differẽtia, an fiat extra iudicium,an in iudicio scđm ea q̃ dixi.s̄. eo.cõsuluit. Nã si extra iudiciũ fit ꝓtectio, vel appellatio solum impeditur illud,quod fieret ꝯ ipsam.& sic 1
non impediẽ illud,quod fieret post ipsam, & sic etiã non impedietur si iudicialiter causa cognita aliq̄d fiat 2
vt hic colligitur: sed vbi fieret in iudicio, nõ posset aliquid iudicialiter attentari super eo super quo est appellatum: vel super sibi connexo: sed super alio sicut. supra.eo.super eo.el.j.& dixi in d.c.cõsuluit: vnde ſm Host.hodie vtrobiq; exprimenda esset causa grauaminis.j.eo.vt debitus.& infra.eo.c.j. in vj. Et per prædicta patet, quod si protectio fiat seu submittat se quis ꝓtectioni sedis apostolicę in actu extraiudiciali operatur idem, quod appellatio iudicialis: & q̄d opereṫ appellatio extraiudicialis, vel iudicialis dictũ fuit.s̄. eo. consuluit.aduerte tamẽ, quòd vbi appellatio fit, vel ꝓtectio in actu extraiudiciali videtur fieri in dubio aduersario grauamen, quod fieret iudicialiter: & cũ causæ cognitione.vt satis videtur esse de mẽte istius tex. & Inn.hic.& ideo non impeditur tunc virtute appellationis extraiudicialis: si postea procedatur iudicialiter cum causæ cognitione, sicut & nõ impediretur: si expræsse esset appellatum ne procedaṫ sine causæ cognitione. Et per prædicta patet non esse differentiam inter appellationem, & protectionẽ, licèt aliqui dixerint contrariũ dicentes, quod vbi q̄s se submittit ꝓtectioni: tunc valet, quod agit nisi sequatur grauamen: sed appellatio trãsferret in totũ cãm ad superiorẽ: sed certè hæc differentia nõ est bona: quia si protectio fit in actu extraiudiciali.idem dicendum est, qđ in appellatione extraiudiciali quæ si fiat a futuro grauamine non habet effectum nisi sequatur grauamen: sicut nec etiam protectio: sed vbi appellatur ab actu iudiciali suspenditur iurisdictio iudicis super eo super quo appellatur, & in connexo. supra.eo.super eo. & idem in protectione quæ fit in actu iudiciali cum eadem sit ratio. & per consequens idem ius.de constitutio. translato.dicit tamen hic dom. Anto. quòd differentia est inter appellationem iudicialem, & extraiudicialem: quia in iudiciali si non procedit secundum grauamen illatum: sed fortè in connexo non valebit processus: secus in extraiudiciali secundum eum: quia illa non iustificatur nisi secuto grauamine pro quo appellatur: sed certè non video quare non iustificetur si super cõnexo fiat grauamen: etiam in extraiudiciali cum eadem sit ratio quæ in iudiciali. & per consequens idẽ ius: vt præallega.c.translato. ¶ Vltimo attende inquantum.supra. dixi. & in gloss. penul. quòd iudex ordinatius si obiicitur de exemptione non potest cognoscere de illa. vt voluit Innocen. in c. ex parte. de verbo. sign. Si tamen pars non compareat nec allegat exemptionem: tunc videtur, quòd censetur contumax. & ratione contumaciæ poterit mulctari, licèt non posset in principali procedi. vt voluit. Ioan. And. in regula. scienti.in solutione quæstionis quam ibi ponit de reg.iur.in vj.

[a] Qui se D. Ab. sũmat hoc ca. duobus modis licèt primum cũ summa- nisi concordat cũ isto: vide eam.

Ccepta. Causa non est ad iudicē a quo remittenda, nisi de partium consensu.h.d.j.decidit,ꝙ fortè isti canoci conquerebātur.quòd causa in qua appellauerant ad Archiepm remissa erat ad Epm qui grauauerat.¶Not.summarium. & intellige qđ nō debet remitti cā ad iudicē a quo, ut illam hēat examinari: sed bene remittitur interdum quis ad excōicatorem, vt illum absoluat, quia ex hoc non pōt grauari.s̄.de rescri.ab excōicato. ¶In glo.ij.ibi.i.pars appellans.& sic hoc casu plurale resoluitur in singulare.& sic etiam debet intelligi.j.eo.c.j.lib.vj.& facit, ꝙ habetur.infra de priuile.vt priuilegia.

SVMMARIVM.

1 *Clausula,appellatione remota,non tollit appellationes,quæ fiunt ex cā legitima in iure expressa.*
2 *Recusari potest iudex si sit consanguineus impetrantis,& etiam quando iudex impetrantis fuit aduocatus in causa.*
3 *Iudex consanguineus vsque ad quotum gradum repelli possit.*
4 *Iudex recusari potest si sit oriundus de loco impetrantis.*

Ostremo. Delegatus datus etiā cū clausula,appellatione remota, recusari potest si sit consanguineus impetrantis, vel cuius in illa causa fuerit
1 aduocatus.h.d.& non diuiditur.¶No.quòd sicut † clausula,appellatione remota,nō tollit appellationes,quæ fiunt ex causa legitima in iure expressa.vt habetur.infra eo.pastoralis.ita non tollit recusationes, q̄ fiunt ex
2 causa legitima.¶No.duas causas habiles ad † recusandum iudicem,una est si sit consanguineus impetrātis, & pondera,quòd loqui vr̄ indistincte. tamen Spec.ti.j. §.superest.ver.quid si non est.dicit hoc limitandū : nisi sit talis persona,quæ verisimiliter, non debeat esse suspecta: licèt sit consanguineus impetrantis, puta si esset Cartusiensis,vel alius Religiosus magnæ obseruantiæ.de quo verisimiliter. non deberet haberi suspicio. & hoc etiam tenuit hic Vin. an aūt possit cōsanguine' prælatus recusari in causa ecclesiæ ipsius prælati.Gul. tenuit quod nō in Spec.titu.j.in dicto.§.superest. versi. quid si prælatus.quia causa ecclesiæ non est oīno cā plati, facit,qđ hr̄.s̄.de testi.in super.sed Io.And.in addi.super dicto ver. quid si.tenet contra per c. insinuante. de offi.deleg.vbi est contra Spec.si bene ponderetur,diceret hic Io.An.quòd ab actore poterit recusari consanguineus rei ab ipso actore impetratus.si hoc probabiliter ignorabat tpe impetrationis.facit quod hr̄ in auth. offeratur C.vt lit.contesta. canonizata.iii.q.iii. ¶Alia causa est quando iudex impetrantis fuit aduocatus in cā.nā tunc poterit si sit impetratus per actorē recusari per reum,facit quod habetur in l.prætor.ff.de iurisdic. omn.iud.Si autem ille qui fuisset aduocatus rei fuisset īpetratus per actorem;an poterit recusari p reū. Vinc. hic dicebat, quòd sic.si reus reuelauerat secreta causæ. sed contrarium vult glo.in c.dilecto:s̄.de testi.quam videtur sequi.ibi Io.And.& facit quod no. Inn. de offic. ot.irrefragabili.Item potes notare,quòd ad remotionē appellationis, non videtur includi remotio recusationis:sed certe contrarium videtur probari. supra.eo.super eo.ij.nec obst.iste tex.quod debet intelligi, vt dixi
3 in primo no.¶ In gl.j.ibi:quod in superioribus adhuc repellantur.& sic vult gl. ꝙ vsque ad septimum gradū repellatur,cum adinuicem succedant vsque ad dictum gradū.& hoc vr̄ fuisse de mēte gl. qđ eū hodie succedāt vsq; ad decimum.vt leg.& no.instit.de suc.cog.circa fi.& etiam in ti.de legi.agna.suc.quod ēt vsq; ad decimū gradū possit recusari.& cū gl.trāsit hic Host. sed Io.An.dicit distinguendū eē an sint ex stirpe, seu linea masc.poterūt arbitrari habentes cognoscere de causa recusationis:& ēt arbitrari vltra decimū gradū: qa experiētia docet:maximè in Tuscia,ꝙ vindicātur offense eorum qui sunt de eadem stirpe,masculina ēt vltra septimū,vel vlteriorē gradū:cum tamē nō vindicarēt etiā intra quartū gradū extra stirpē masculinā.potes dicere,ꝙ vbi apparet de consuetudine.de qua dicit Ioā. And.seruetur eius opi.sed vbi non apparet de consuetudine,tunc seruaretur opi.glo.quæ etiam videtur in cōsanguineis ex stirpe fœminina vsq; ad gradū in quo unus succedit alteri etiā in loco ubi esset consuetudo de qua dixit Io.And.& sic opi.Io.An.procedat quo ad hoc,ut propter talem consuetudinē possit recusari cōsanguineus etiam si sit consanguineus ultra gradū,in quo posset succedere.& sic vr̄,ꝙ non apparente cōsuetudine standum sit glo.siue sint consanguinei ex latere masculino,siue fœminino:sed ubi apparet cōsuetudo,de qua per Io.An.tunc poterit fieri recusatio etiā si sit consanguineus vltra gradus in quo potest succedere si sit ex latere masculino:secus si ex fœminino:sed si esset consanguineus intra gradum successionis,tūc poterit fieri recusatio ēt in dicto loco:vbi est talis cōsuetudo,siue sit ex latere masculino,siue fœminino.vt uoluit gl.licèt Io.An.aliqualiter uideatur innuere oppositum : sed tutius puto tenere glo.quam etiam sequit
4 Hosti.¶In ca.gl.in fi. Item est iusta causa † recusationis si sit oriundus de loco impetrantis.s̄.ut lit. nō contest.in c.accedens.el.ij.Item ponit hic regulā Tan. ꝙ omnes causæ habiles ad recusandam procuratorē. de quibus.ff.de procura.l.ante lit.cum seq.& de procu.c. j.li.vj.sunt habiles ad recusandum iudicē . idem dicas de omni causa habili ad recusandū arbitrum,ut no. in Spe.eo.tit.§.superest. ad fin.Item oēs causæ similes expræssis in iure.ut habetur in c.legitima.de appel.in vj.per Io.An.Item si iudex sit nimis fauorabilis parti. ut præalle.c.accedens.ii.Item si appareat non diligere partem quę eum recusat.ut in c.inquisitionis.intra.de accusa.& facit,ꝙ no.s̄.de offi.deleg.cum super per gl. Idem si iudex sit Ingratus.vt est tex.in §. sancimus. in Auth.de exhiben.reis.colla.v.& adde,ꝙ si quis proponit vnā cām suspicionis debet illā probare, nec poterit illā prosequi q̄ non proposuit.per id, ꝙ hr̄ in c. eū speciali.& in c.cum cām.in glo.fi.licèt Dama.teneret ɔtrium.& no.benè per l.scio.ff.de appella.qa illa non loquit̄ hoc casu.sed in appellatione diffinitiuę.illud ēt tene,ꝙ si cōsanguineus impetrātis nō recuset̄ poterit esse iudex.sicut,& patet in eā filij si non recusat̄.iii. q. vii.§.tria.ver.fili'.facit,ꝙ hr̄ in l.ꝙ etiam.ff. de arbitris.

SVMMARIVM.

1 *Sententiæ excōicationis,& interdicti æquiparantur.& nu.3.& 4.*
2 *Appellatio facta ante sententiam interdicti, vel suspensionis, aut excōmunicationis impedit validitatem earum.*
5 *Suspendere potest Episcopus interdictum a se latum, & quod durante suspensione celebrentur diuina.& nu.7.*
6 *Episcopus an possit dare licentiā celebrādi diuina in ecclesia interdicta.*
8 *Appellari an possit suspensione durante.*

a A D hæc. iij. Sentētia[a] interdicti non suspenditur p appellationem subsecutam.h.d. communis diuisio, consultatio,& responsio.scđa ibi:noueris. ¶No.quod sententię censurę ecclesiasticæ non suspē
1 duntur per appellationem sequentē.¶No.ꝙ † sententiæ interdicti,& excōmunicationis regulariter æqui
2 parantur.de quo in gl.i.¶No.quòd † appellatio facta ante sententiam interdicti,uel suspensionis,aut excōicationis,habent impedire validitatem prædictarū sententiarum.nam tales sententiæ latæ post appellationem legitimā non valēt.j.de sen.excō.per tuas.an aūtē snīa interdicti super rebus temporalibus suspendat̄ per ap-

a Snīa.si ꝗ gas nōquid excōicatio, suspensio, vel interdictū valeāt suspēdi vel relaxari distingue secūdū Hē. Bo. in prī.cæterū cōcordāt hic cū do. Abb.

per appellationē.dic.ꝗ ſic.vt no.per gl.infra.de ſen.ex cō.is cui.li.vj.& plus ibi videtur velle.ꝗ ēt ſnīa ſuſpē-ſionis a beneficio,vel a pontificalibus, vel a palco, ēt ſuſpendatur per appellationem ſequentem. licēt Inn. hic dubitauerit. & pro hac parte etiam facit : quia taliter ſuſpenſus celebrans non incurreret irregularitatem.vt no.Inn.infra.de ſen.excōi.c.j.lib.vj. & Spe.ti. ij.§.iuxta.ver.quid ſi Epiſcopus . nec obſt. quōd tales ſnīæ trahunt ſecum executionem:qa nō ſequitur per hoc,quōd non poſſint ſuſpendi per appellationem.nā & ſnīa lata ſuper furto trahit ſecū executionē ſuper infamia.l.non poteſt.ff.de furt.& tamē ſuſpēditur per appellationem l.furti.ff.de his qui notant.infa. & facit, ꝗ dicetur.infra.c.paſtoralis.& ꝑ hoc patet,qđ iſte tex. debet intelligi qñ ſuſpēſio,vel interdictum reſpicit officiū,vel ſacramētū,ſcilicet beneficium tantū, vel alia
3 de quibus.§.¶ † In glo.j.ibi:æquiparātur in hoc. æquiparanē etiam in multis aliis.de quibus hic per Io.An. & infra.de ſen.excō. c.j.libr.vj.& ibi etiam ponit aliquas differentias inter iſta duo.& præcipue illam, qa licitum eſt loqui cum interdicto:licēt nō ſit licitū loqui cum excōicato.xi.q.iij.cum excōmunicato . tāgit ēt hic de multiplici ſuſpenſione . ſed plenius vide per gl.in cle.cupientes.in glo.quæ incipit.no.nouā.de pœnis. Et aduerte,quia vbi excōicatio, uel interdictum, aut ſuſpenſio,fit a iure,poteſt fieri etiam ſine monitione.xvij.q.iiij.ſi quis ſuadente.& ſ.eo.reprehenſibilis. ſed vbi fit ab homine,ſeu profertur ſententia excommunicationis,ſuſpenſionis,uel interdicti ab homine:tūc ſi pro contumacia,præcedere debet monitio . ut in c. ſacro.infra.de ſen.excōmu.& ſ. eod. reprehenſibilis. Item ſi pro pœna,qa etiam pro delicto ab homine nō eſt quis excommunicandus:niſi canonica monitione præmiſſa.vt not.per gl.xvij.q.iiij.uxor.licēt domi. An to.hic aliter uideatur dicere.ſed non benè per nota.in dicto c.uxor.& hoc uerum niſi ferretur ſententia cen ſuræ ab homine in caſu in quo lata eſſet a canone:ipſo iure.ut habetur in præalle.c.reprehenſibilis. & ibi
4 dictum fuit.Et tene pro regula , quōd † æquiparantur iſta duo,ſententia excōicationis,& interdicti: niſi expreſſe reperiatur oppoſitū : uel niſi ratio aliqua aliud ſuadeat,de quo plenè per Ioan.And.in dicto titu.j.de ſenten.excō.in vi.¶ In eadem gl.ibi.j.eo. dilectus. in
5 §.quia.ibi videtur aperte probari quod † nedum poteſt Epiſcopus interdictum a ſe latum ſuſpendere:ſed etiā quōd tunc durante ſuſpenſione celebrentur diuina . Item,qđ durante dicta ſuſpēſione poteſt appellari, & ſi appelletur tūc ſuſpenditur interdictum:vt etiam finito tempore ſuſpenſionis non habeat effectum . & hæc eſt communis opi.per illum tex.quādo interdictū latū eſt in eccleſia:& ſic interdicta eſt eccleſia. ſed ubi interdictus eſſet homo,tūc vt j.tāgit gl.poſt Tancre.licēt tale interdictū poſſit tolli non uidet poſſe ſuſpendi,qa aut ipſe interdictus penitens eſt de eo propter ꝗ eſt interdictus,& tūc debet relaxari interdictū, aut non eſt pœnitens : & tunc non debet tolli nec ſuſpēdi:qa ex quō pœnitet nō debet ſacra tractare.lxxxi. diſt.ſi qui ſunt. & c. oportet. fallit ubi neceſſitas aliud ſuaderet.per id,ꝗ hī.ſ.de teſt.ueniēs.ii.circa fi.& hāc differētiam inter interdictum loci, & hominis tenuit Inn.infra.de priuile.ut priuilegia.Et plus ēt ibi dicit, quōd etiam interdictum hois ſi propter delictum alterius fit,tam poterit ſuſpēdi ſicut interdictū loci,cum tūc ſit eadē rō utrobiq́,& ꝗ dixi de interdicto hois ex facto proprio lato,idē dicas in ſnīa excōicationis , qa. illa ēt non pōt ſuſpendi,cū nō ſit cōmunicandū excōicato donec fuerit ſcđm formā eccleſiæ abſolutus.l.de ſen.excō.cū deſideres.ꝗ intellige ſaluo eo, ꝗ habetur

in d.c.veniens.ij.circa fi.¶ Et pro eo,quod dixi, ꝗ eps interdictum loci a ſe poſitum poſſit ſuſpendere. benè facit ratio,quia ſi poſſet tollere ꝗ eſt plus,debet etiam poſſe ſuſpēdere,ꝗ eſt minus.arg.de regu.iur.cui licēt li.vj.ex quo ratio nō ſuadet oppoſitū:ſecus ſi ſuaderet oppoſitum:vt contingit quādo interdictus eſt homo, ¶ In eadem gl.in fi.aduerte,qa ex glo.poſſunt colligi
6 tria q́ ſunt diuerſa.Primū eſt an † Epiſcopus poſſit dare licentiā alicui celebrādi in eccleſia interdicta.& dicendū,ꝗ nō:qa hoc ſpectat tantū ad Papā.vt dicit hæc gl.
7 in fi.Scđm eſt,an † Epiſcopus poſſit ſuſpendere interdictū a ſe latum.& cōcludit,ꝗ ſic ſi interdicta eſt eccleſia.per id,ꝗ hī in c.dilectus.§.quia verō.j.eo.& tunc licite celebratur:quia non cenſetur tūc interim interdicta:ex quō ſuſpenſum eſt interdictū. An aūt ſi interdictus eſſet homo poſſet ſuſpēdi interdictū dixi.ſ. & ēt tetigit glo.hic in ver.dixit Tancre.& Inn.in c.vt priuilegia.de priuileg.& tangit etiam aliquid.ſ.de conſue.
8 cum inter.Tertium eſt an † poſſit appellari durāte ſuſpenſione.& licēt glo.ponat opi.tamē veritas eſt,ꝗ ſic per alleg.c.dilectis.§.quia vero.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio ab interlocutoria iuſtificatur ex grauamine: ſed diffinitiua ex iniuſtitia ſententiæ.*
2 *Appellans fruſtratoriè,non auditur.*

CVm in eccleſia. Iudex appellationis remittere debet cauſam in priorem iudicem : ſi non conſtat a grauamine,vel iniuſta ſententia appellatum.h.d. primo narrat factum . ſecundo prouidet.ſcđa ibi:vnde.¶ No.ꝗ ſcđm iſta iura.ſi appellabatur ad proximum ſuperiorem non debebat admitti appellatio per ipſum ſuperiorem niſi fuiſſet interpoſita ex cauſa legitima : & ſic a grauamine , vel iniuſta
1 ſentē.ia diffinitiua.¶ Nota,quōd † appellatio ab interlocutoria iuſtificat ex grauamine,ſed diffinitiua iuſtificatur ex iniuſtitia ſententiæ.¶ No.effectum nō iuſtificate appellationis:quia debet appellās remitti ad iu-
2 dicem a quo,vt illius iudicio pareat.¶ No.ꝗ † fruſtratoriè appellans velut verus contumax non auditur appellās.& ſic vt,ꝗ remiſſus habeat proſequi eūm appellatione remota.ſed de hoc dic,vt diceē.j.c. proximo. & prout habeē in cle.ſi ante.de dolo,& cōtu.& aduerte,ꝗ ēt poſſet dici,ꝗ notabile nō colligit.ſi dicas, qđ hic inſtruit iudicē ad quē , vt remota appellatione remittat.nō aūt intelligatꝗ in lrīs remiſſionis apponēda ſit clauſula appellatione remota.& adde, qđ habeē in c.j.& c.appellatio.j.eo.in vi.vbi dicetur,qđ nedum appellandū eſt ex cauſa legitima:ſed etiam appellādū eſt in ſcriptis:vt d.c.i.licēt neceſſario non ſit legenda corā iudice a quo:vt d.c.appellatio.cū ibi no. ¶ Quid autem ſi negetur appellatū : vel cauſam appellationis eſſe legitimam.An poſſit Archiepiſcopus ad quē eſt appellatū inhibere iudici a quo.dic,vt in c.romana.§. ſi verō.& §.qđ ſi.cum ſeq.ſ.j.co.lib.vj.¶ In glo.j.ibi.niſi per appellationem.ſup.legitimā.alias ſecus,vt hic colligitur.¶ In gl.ii.in fi.& no.bene ex tex.cū gl. qđ etiā, ſcđm hęc tpa ubi appellabat ad proximū ſuperiorem debeat appellari a grauamine ſi appellabitur ante ſententiā,ſecus qñ appellabatur ad Papā.ij.q.vj. ad Romanā.& ſ.e.c.peruenit.¶ In gl.alioquin.ibi:cōfirmat ſententiā.ſed certè hoc hic non dicit:ſed bñ dicit, qđ ſi appellatum eſt a diffinitiua poteſt tunc de appellatione cognoſcere:& ſic fatendū erit,qđ ſi reperiat eā confirmandā,quōd poterit eā cōfirmare:an aūt ipſe habeat tūc illā exequi:an verō remittere executionem ad primū iudicem,non dicitur hic,ſed de hoc dicendum, ut plenè no.in c.paſtoralis.§.præterea.alleg.in glo.

SVMMARIVM.

1 *Contumacia quæ surgit ex non prosecutione appellationis purgatur, si tacitè, aut expressè appellationi renuntiatur.*
2 *Appellationem deserens, an audiatur post appellans.*
3 *Appellari potest bis solum ab eodem grauamine.*

Irectè Si appellans qui in termino non est prosecutus redit ad primum iudicem a quo si interim ab eo grauet poterit appellare. h.d. secūda ibi: tādemus. ¶No.q† contumacia, quæ sur
1 git ex nō ꝓsecutione appellationis purgat, si tacitè, aut expressè appellationi renuntiat.& intellige tacitè, aliter, q̃ per lapsum termini, puta ꝓducēdo aliq̃d corā iudice a quo: vt tangit gl.j. ¶No. q contumacia in nō ꝓsequenda appellatione: non impedit facultatē appellandi: vbi appellans illa deserta purgando cōtumaciā reassumit causam.& ideo sit iterato grauat nō ob contumacia prædicta poterit appellare. facit, qd dicet cū gl.ij. pōt ēt notari, q deserens appellationem tanquam non verus, nec manifestus contumax auditur appellans: sed certè, ut dixi in præcedenti notabili. hic post desertionē purgauit cōtumaciā: de friuolo aūt appellante, an possit postea apellare, dic vt hodie hr̄ in cle. si ante. de dolo & contu. ¶No.q in eadē cā, & præsertim diuerso granamine licitū est appellate. de quo tangitur hic in glo.pe. ¶No.q appellatio eximit appellantem a iurisdictione iudicis a quo, infra eodem pastoralis. ¶Nota quod vinculum matrimonii censetur fauorabile: sed separatio matrimonij cēset odiosa. ¶No. de significato huius verbi libere: q a nō vr̄ excludere moderamē iuris, & debitæ iustitiæ, nec appellationē ex cā legitima. ¶In gl.j. in fi. sed ad qd erat qd necesse renūtiatet appōni, si iā erat desetta. dic q hic factū fuit ex superabūdanti, vel vt pateret de purgatione contumaciæ. ¶In gl.ij. in fi. sed aduerte: q a fortius vr̄ obstare. s. eo. personas. & c. cū sit
2 Romana. ubi vr̄ dici q† deserens appellationē postea non auditur appellans. sed respondit Goff. q non auditur, si velit iterare eandem appellationem ex eadē causa, quam deseruit: sed ex noua causa appellando bene audietur: vt hic patet. Sed certe hæc solutio vr̄. nimis restringere dicta iura. ideo Io. An. hic finaliter tenet sedm Vin. & Io. q si deserens appellationē reassumit cām corā iudice a quo. & sic purgat contumaciam, poterit si nouiter grauetur appellare. Si aūt deserat appellationem, & duret contumax: q a nō cōparet postea corā iudice a quo: tunc non audiet, si velit iterato appellare in petendo nouum grauamē. pct id, qd hr̄ ij. q. vj. §. diffinitiua. ver. sunt quorum. & hoc et eum effectu sequitur hic d. Ant. licet latius ꝓsequat, nā tractat quid iuris si pendente prima appellatione infertur grauamen. & postea deseritur appellatio. & similiter tractat si post desertam appellationem inferē grauamē. & in primo casu, qñ pendente appellatione infert grauamen prosequitur duos casus: q a aut appellat a tali grauamine ante desertam appellationē, aut post. & in scdo casu similiter prosequit duos casus. s. qñ post desertā appellationē infert grauamē. nā aut purgatur contumacia ante grauamen illatū, aut nō purgatur: qñ non purgatur ēt distinguitur: aut fuit citatus ille, q postea appellauit, aut nō: licet finaliter, nō faciat dfiam: an sit citatus, vel nō si non: purgat contumaciā post desertionē. & ista procedunt, qñ appellatio deseritur. Quid autem si aliquis grauat a iudice a quo: vbi frustratoriè appellauit. concludit, q si pendēte appōne grauat dicēdū est, vt in cle. si ante. de dol. & ɔtu. q audit. si prima appellatio nō fuit manifestē frustratoria, aliàs secus: sed si finita erat applō. & iudicatū ipsum frustratoriè appellasse: tunc si perdurat, in contumacia non poterit appellare. vt no. gl. magna in dicta. clen. en. si ante. secus si purgasset contumaciam per istum tex. & adde etiā ad prædicta, q no. dicta glo. circa fi. & qd no. ēt do. de Rota in sua decisi. ccclxxvj. ¶In glo. penul. in fi. & sic patet: q autoritas hic posita in litera superficialiter fuit inducta, cum hic de nouo grauamine tractaretur. & sic ꝓpria appellatio nō erat consideranda quæ super alio fuerat. & adde et inquan
3 tum glo. dixit: quod † ab eodē granamine solum pōt bis appellari: q a illud debet intelligi. s. ab eadem persona. nā quelibet partium super eodem articulo pōt bis appellare. & sic possunt esse quatuor appellationes: vnde si obtinui contra primam solam, & tu appellasti, & demum obtineo: etiam secundam, & tu appellas secundo. si ergo feratur contra me potero appellare: & similiter si quarto. & sic quælibet partiū tunc habebit duas appellationes sup eodē. facit, q not. in Spe. eo. tit. §. quoties. per totum.

SVMMARIVM.

1 *Sententia censuræ potest ferri sub conditione.*
2 *Sententia excōicationis potest promulgari sub spe futuræ contumaciæ.*
3 *Per verba ista noueris te excommunicatum nisi sic feceris videtur promulgari sententia excommunicationis. & nu. 10.*
4 *Dictio, nisi, in sententijs reddit dispositionem conditionalem.*
5 *Sententia alternatiua an valeat.*
6 *Conditio etiam in iudiciis impedit ortum dispositionis.*
7 *Appellatio interposita pendente conditione sñia censuræ sub conditione prolatæ suspendit illius effectum etiam post euentū conditionis.*
8 *Conditio apposita in sententia censuræ nō trahatur retro ad tempus sententiæ aduenientis cōditionis, sed respicit solum tempus euentus ipsius conditionis.*
9 *Sententia diffinitiua non debet ferri sub conditione.*
11 *Iudex si excommunicat Titium si appellauerit, vel elegerit quid iuris.*
12 *Appellari potest quandocunq; a sententia conditionali excommunicationes ante conditionis euentum.*

Ræterea. Sñia excōicationis, suspēsionis, vel interdicti lata sub cōditione suspenditur si ante cōditionē fuit appellatū. h.d. & est cōis diuisio, cōsultatio, & respōsio. secūda ibi: videt. primo facit tris, nam primo ponit formā triplicis sñiæ. secūdo factum omissum per illum in quē lata fuit tertio ex prædictis format quæstionem. secūda ibi, & ille. tertia ibi: vtrū.
1 ¶No. quod † sententia cēsuræ potest ferri sub cōditione. & sic valet. licet sic ferri non debeat. ii. q. vi. biduū. qui. §. habet. In l. i. §. biduum. ff. quando appel. sit. ¶No. qd equipatatur sñia excōicationis suspensionis interdicti. de quo. s. eo. c. ad hæc quoniam. ¶No. q † senten
2 tia excōicationis videt posse promulgari sub spe futuræ contumaciæ. qd est intelligendū: vt leg. & no. J. de sent. excōmu. Romana. §. caueāt. lib. vi. ¶No. qd † per
3 hæc verba noueris te excōicatū nisi sic feceris videtur promulgari excōicationis sententia, de quo in c. i. s. de iud. & in Spe. de cita. §. iā de citatione. ver. qd si iudex. in penul. seu vlti. col. & ēt tangitur hic per Ioan. And.
4 ¶No. qd † in sententiis, dictio, nisi, reddit dispositionē conditionalem non autem reddit illam putam resoluendā in conditionis euentum. & sic in hoc æquiparantur sententiæ vltimis uolūtatibus, & non cōtractibus, in quibus contractibus dictio, nisi, reddit dispositionem puram resoluendā in cōditionis euentum: ut legit, & no. per gl. ii. in l. ii. in dic. de in diē adiec. & de materia per glo. in l. obligationū ferè. §. placēt. ff. de act. & obli. & per Bat. in l. centesimis. §. si. ff. de uer. obl. & sic patet, q dictio, nisi, ponitur ꝓ si in sententiis, & ultimis uolūtatibus. & per pdicta patet, q si iudex dicat excōico te: nisi solueris Titio decē intra qnq; dies, q tetim ante

ante lapsum qninq; dierũ nõ eris excõicatus. licèt gl.
notauerit cõtra in l.obligationũ ferè.§.placet.ver.cõ-
ditio.ff.de act.& obli.sed nõ bñ per istũ tex. nã hic est
5 casus cõtra glo.præalle.¶No.quòd † snĩa alternatiua
vr̃ valere.de quo per gl.infra.de cle.excõ.l.ministrã. la
tores.vbi gl.dicit quod in dubio debet qs reputare se
excõicatũ, Goff.tamẽ tenet non valere snĩam tanq̃ in
certam.per id, q̃ habetur in l.iij.C.de sen.quę sine cer
ta quãti.& ad istũ tex.potest responderi, q̃ hic fuit al-
ternatiua iuris siue Papæ autoris decre. non autẽ fuit
6 alternatiua iudicis.¶No.quòd † cõditio ẽt in iudiciis
impedit ortũ dispositionis.facit, qđ nn.p Inn.s̃.de nf-
fi.dele.prudentiã.& q̃ habeť in c.cũ plures.de offi. de
7 le.in vj.& s̃.de rescrip.ab excõicato.¶No. q̃ † appella
tio interposita pẽdẽte cõditione snĩæ cẽsurę sub cõdi
tione prolatę suspendit illius effectum ẽt post euentũ
cõditionis: vt sic ẽt post ipsum euentum non liget: se-
cus vbi snĩa censurę esset pure lata: qa non suspende-
retur per appellationẽ sequentẽ.j.eo.pastoralis. & ex
hoc no.quod vbi snĩa censurę iniecit vinculũ appella-
tio sequens nõ suspendit: secus qñ nõdũ iniecerat vin
culum: vt contingit in snĩa censurę conditionaliter la
8 ta.¶No. q̃ † conditio apposita in snĩa censurę nõ trahi
tur retro ad tempus sentẽtię aduenientis conditionis:
sed solum respicit tempus euentus ipsius cõditionis.
& ideo solũ pro illo tempore quis ligatur nec fingitur
retro ligatus: secus in cõtractibus conditionalibus in
quibus aduenient conditione cõditio trahitur retro
ad tẽpus contractus, & fingitur qs retro obligatus.l.q.
balneum.ff.qui po.in pignn.habeantur.ratio esse po-
test: qa snĩa redditur in inuitum.l.inter stipulantẽ.§.j.
ff.de ver.ob.sed cõtractus ex voluntate procedunt. fa
cit, qđ no.per gl.in c.si pro te.de rescrip.li.vj.fortè etiã
posset dici speciale in sententia censurę.& sic excõica
tionis, vt non ligetur quis sine conditione aduenientẽ,
nec fingitur retro ligatus nec etiam in consequentiã
fingatur retro peccasse illos qui sibi communicarunt,
quod esset incongruũ ex quo interim non fuisset ex-
cõicatus.¶Nota consultationi satisfieri si respondeať
per verbũ videtur, vt hic patet & j.de sen.excõ.perpẽ-
dimus.& idẽ si per verbũ credimus, vel credo, & nu p
vel si dicatur non occurrit ratio quo sit sic dicendum.
facit de resti.spo.item cum quis.& idem in simili. de
quibus hic per Io. An. q̃ not.pro verbis quæ apponũ-
tur quotidie in consilijs.¶In gl.j.in fi.in illis legibus.
nam satisfactum dicitur creditori.qñ remaneat contẽ
tus de eo, quod fit per debitorem: licèt fortè pecunia
non soluatur, vt si fortè tradit sibi pignus.¶In glo.fi.
ibi: nondũ.sed melius dixisset gl.nedũ iniecit vinculũ
nam reuera tenet: licèt conditionaliter aliàs si a princi
pio non teneretur non confirmaretur tractu temporis
de reg.iur.nõ firmatur.lib.vj.& eodem modo expone
q̃ sequitur in gl.dum dicit, non eñ tenebat: quia de-
bet exponi.i.non iniecerat uinculũ.& sic patet, quòd
si iam iniecit uinculum appellatio sequẽs non suspẽ-
deret.j.e.pastoralis.secus quando nondũ iniecit vincu
lũ, vt quia nondũ euenit cõditio: qa appellatio sequẽs
ante euentum conditionis suspendit illam, & eius ef-
fectum, ut sic eueniente conditiune non iniiciat uin-
culum.& ita intelligi debet iste tex.¶In ea. glo. ibi.l.
potior.sed certè ibi loquitur in contractibus, hic autẽ
in snĩa censurę in qua est secus, vt dixi in notabilib᷑.
¶In ea.gl.ibi alie sententiæ sub conditione, &c.dicũt
9 q̃ † snĩa diffinitiua nõ debet ferri sub conditione si tñ
a feratur tenebit, per ea quæ habentur in l.j.§.bidnũ.ff.
qñ appel.sit.canonizata.ij.q.vj.sed sententia interlocu
toria benè põt ferri sub cõditione.l.a diuo pio.§.in vẽ
ditione.ff.de re iudi.sed in hoc non est magna vis, qa
certũ est, q̃ vtraq; valet licèt feratur sub cõditione: vt
patet in d.§.biduũ.hoc ẽt videtur tenere gl.ij.q.vj. bi-
duum.etiam in sententia excõicationis.& sic, qđ indi
stinctè in snĩa etiam conditionaliter lata appellandũ
sit intra decẽ dies a tp̃e snĩæ.sed Gof.hic tenuit, qđ in
qualibet snĩa conditionali sufficiat appellare intra de
cem dies post euẽtũ conditionis.& hoc, qa añ non vr̃
in effectu ledere: & qa ẽt alie præscriptiones nõ inci-
piunt currere nisi post euẽtũ conditionis.l. cum notis
simi.§.illud.C.de præscrip.xxx.anno.& ad tex.in §.bi
duum.respondendum, qđ ibi dicit vtile esse appellare
intra decẽ dies a tempore snię, non aũt dicit, qđ sit ne
cesse, gl.hic ponit tertiã opi.videlicet, qđ in alijs sentẽ
tijs q̃ censure appellari debeat intra decẽ dies a tp̃e
sententiæ: sed in sententiis censurę possit appellari ẽt
postea quandocunq; ante euẽtum conditionis.& hac
opi.tenet finaliter Io.An.per istũ tex. dũ dixit medio
tp̃e appellãs, &c.& sic videť velle, qđ sufficiat medio
tempore appellare inter tempus sententię, & tempus
conditionis extantis.& hoc clarum si dicas mediũ ap
pellari quicquid est inter duo extrema. idem si diuidas
actum in tres partes. nam tertia pars erit media inter
duas.& sic in casu nostro diuidẽdo tempus decem die
rum in tres partes, si licitum est intra totã tertiã appel
lare reperietur appellari posse etiam post decem dies
a tp̃e snĩæ.& sic eadem rõne debebit posse appellari,
qñcunq; ante euentum conditionis.& hoc etiã sequi
tur Garsi.& Io.Mo.in c.quicunq;.de sen.excõi.li. vi.
& Arch.ii.q.vi.biduũ.& Io.& Host.hic: & sic erit spe-
ciale in istis snĩis censurę: vt possit appellari etiam post
decem dies a tp̃e latæ snĩæ ante euentũ conditionis:
secus in aliis, qa appellari debet intra decẽ dies a tp̃e
sententiæ: licèt sit cõditionalis propter spem grauami
nis, qđ timetur inferri ex sentẽtia conditionali: vt in
p̃alleg.c.qđ ad consultationẽ.s̃.ti.i.& forte rõ speciali
tatis potuit esse in istis snĩis censurę propter magnum
periculũ, qđ inferri potest ex eis.nã nõ modica est pœ
na esse inter hoies, & hoĩm carere suffragiis, facit, qđ
habeť in l.hi qui sanctam.C.de apost. & ideo cautius
fuit agendũ.arg.j.de elec.vbi periculũ.lib.vj. ¶In ea.
gl.in fi.cũ gl.concordat Ino.& Host.& etiam Bar.Bri.
xi.vt hic refert Io.An.sed Arch.tenuit cõtra in c.ij. de
consti.in vj.Io.An.in regula.cum sint partiũ. infra. de
reg.iur.in vi.videtur concordare opi.in q.ibi posita in
tertio articulo: qa si ex mutatione fori mutetur, vel ex
tinguatur causa sententiæ, tũc snĩa non ligabit mutan
tẽ forum.Exemplum si iudex excõicauit Titiũ si non
resideret in beneficio intra certum tempus renuntia-
bit beneficio expræssè in manibus superioris, vel acce
pit vxorẽ, & sic tacitè renuntiat beneficio excludiť ex
dispositione iuris a bñficio.facit in c.diuersis fallaciis,
& c.Ioãnes.de cleri.cõiuga. & sic p̃cedere possit opi.
Arch.secus si nõ cesset causa snię: qa tũc procedit opi.
glo.& sequaciũ.d.An.hic uidetur dicere, quòd etiam
si non cesset cã snĩæ.Si tamẽ nõ posset originari, ut qa
excõicauit Titiũ sub conditione, si furtum fecerit. &
postea mutauit domicilium anteq̃ furtũ committat.
Nã scđm eum non ligabiť si postea furtũ cõmittat: ex
quò effectus est de alieno foro.facit, q̃ habetur in c.ut
animarũ.§.i.li.vi.de consti.secus scđm eũ si nõ cessat
cã snĩæ.Nec impediť originari, vt si excõicatur si non
soluerit decẽ q̃ soluere debet exstẽti in diœcesi excõi
catur ubi soluere debet, & ibi cẽsetur cõmittere cõtu
maciã.facit, q̃ no.Bar.in l.libellorũ.ff.de accu. sed Io.
And.in dicta regula.cum sint partiũ.uidetur sentire, q̃
excõicatus sub conditione si furtum fecerit incurrat
excõicationẽ quasi præuentus, licèt mutauerit domi-
ciliũ p.c.p̃posuisti.de fo.cõpe.Nec ob.c.ut animarũ.

a Tenebit. Quid aũt si iudex dixerit I snĩa cõdẽno: imo absoluo.an teneat snĩa per d.Alex.in consil.cxviij.I pẽ.col.in iii.volu.

§.j.quia loquitur in snia lata per viam statuti, quod q. dē statutum non porrigit effectū extra iurisdictionē statuentis:sed hic loquitur in snia lata contra certā ꝑ sonā,quæ potuit ligari: ex quo,fuit præuenta . & hæc pars forte de iure verior ad materiā glo. & decre.vide qđ no.per gl.de sen.excō.venerabilibus.§.j.li.vj.& qđ
10 no.Lap.de Castil.sua alle.xlix.¶†Extra gl. tangit hic Io.An.an ꝑ hæc verba prolata per iudicē noueris te esse excōicatū,nisi tale quid feceris proferat̄ snia. hic vř casus ꝗ sic.& sequitur Host.ꝗ glo. in c.penul.j.de sen.excom.Gof.contra propter odium excommunicationis.ex quo nō est prolatum verbum excommunico.& verba videntur potius recitatiua, q̄ dispositiua.vnde ad istum te x. dicebat supplēdum esse verbū excōico : & postea iudicē dixisse prout hic dr̄, Guil. Naso. dicebat non induci sniam excommunicationis,nisi Eps legerit literas,vel protulerit ore excōicationem.conclude ꝗ si hæc verba proferant̄ a iure sine dubio inducunt excōicationem.j. de solu.si quorundam. de immu.eccl.non minus.idem videt̄ si a Papa, vt supra.de testi.cog.c.ii.si uero ab inferiore iudice. tunc si constat de mente,ꝗ uult per illa excōicare inducitur excommunicatio.ar.infra de uer.sig.in his.& c.intelligentia.& c.præterea.In dubio si proferat̄ par te præsente,& in apparatu ad sniam uidetur esse mēs inducendi excōicationem. facit quod no. in c.tenor. §.ti.j.Idem finaliter tenet etiam hic d. Ant.si per lras intimat:quia apparet,ꝗ iudex assumit cām habilē ad excōicandum.i.contumacem,& sic non solum proferuntur dicta uerba ad intimandum: sed etiam ad promulgandum.& hoc voluit glo.in dicto.c.pen.de sen. excē.& etiam Host.ut prædixi:secus si essent simpliciter verba notificatoria:ut quia diceret scias,ꝗ tali die excommunicauimus. facit ad materiam quod not.§. de iudi.c.j.& de proba.post cessionem.& in Specu.de cita.§.iam de citatione.ver.quid si iudex.vlt.col.Scđo tangit hic Ioan.And.supposita opi. glo. ꝗ possit intra tempus conditionis indistinctē appellari.si fiat appellatio intra dictum tempus,an suspendet̄ solum excōicatio,an vero etiam præceptum de soluēdo.& concludit post Inn.ꝗ vtrunq; suspendat̄,qñ vnica fuerit snia. vt contingit in casu decre.secus si fuissent duæ , ut si primo ꝓcessisset solui aliquid Sēpro.no.deinde dixisset,& nisi satisfeceris intra.xx.dies noueris te excōicatū,qa tūc nisi appellet̄ a prima snia intra decē dies a' tpe sniæ illa non suspendit̄:sed suspēdit̄ excōicatio, si' appellet̄ añ.xx.dies.& si dicas si prēceptū trāsiuit in rē iudi.ergo meretur ex ecutionē,& sic non vř licita appellatio,quæ fit ante.xx.dies,pōt dici,ꝗ licēt teneat ꝓ ceptum:tñ appellatio pōt esse iusta si forte grauetur pars in executione.ut quia sine causa fiat intra tempus iuris.de quo in c.quærenti.de offi.deleg. facit qđ no.supra ti.i.ꝗ ad cōsultationē.& ſ. quod no.cau.l.si cū exceptione.§.ꝗ si hō.Tertio tāgit, qđ si lata sit snia excōicationis cōtra Titiū si non soluerit decē Sēpronio intra mēsem.An si Sempronius prorogat terminū erit Titius excōicatus,si nō soluerit in termino iudicis.Inn.hic,& Host. finaliter tenēt ꝗ sic : nisi iudex consenserit in prorogatione.& idem Garsi.& Io.Mo. i c.ꝗcūq;.de sen.exc.in vj.& sic residet Io. An.ar.eorū q̄ hñr in l.itē q̄rit̄.§.qui implemēto.ff.locati.& in l.labeo.ff.de arbi.vbi in prorogatione requirit̄ ēt consensus fideiussoris,vt eis præiudicet. sed do.Ant.hic dicit,& forte de iure melius,ꝗ non erit excōicatus : qa subintelligi dēat i snia iudicis nisi pars voluerit mai' tps dare.ar.§.de iureiur.quēadmodū. Nā in fauorē ipsius partis lata est snia.nec ob.qđ hř in d.l.labeo.& d. §.ꝗ impleto.qa ibi per ꝓrogationē partiū nō est ꝓueniens fieri præiudicium tertio,& sic fideiussori. & iō, vt ei præiudicetur requiritur ꝗ cōsentiat: sed hic nullū præiudiciū est iudici si pars in cuius fauore fertur snia proroget tps.Ideo tunc secus,facit optimē, qđ habet̄ in c.ij.j.de spon.an autē sufficiat in casu decre.vltima die satisfacere.clarū est qđ sic per ea quæ no. ij. q.vi.biduum.& l.qui añ calē.de verb.obli.per §.l.patet idem esse si dictum fuisset nisi satisfeceris añ. xx. dies:qa intelligit̄.c.finitos , vt ibi. an aūt sit differētia si iudex dicat ex nūc noueris te excōicatum : an vero dicat ex tūc:vel simpliciter noueris te excōicatū. dic , qđ nō.vt ēt voluit Inn.& Host.licēt al:q cōtra.sed nō bñ.per id,qđ habet̄ in tex.& gl.in cle.j.de cōcef. præbē,&git hic Io. An.An dicet̄ q:ē excōicatū: quia non soluit debeat hoc probare.de quo per Bar.in l. hoc iure.ff.de ver.obli.& per Inn.j.de accu.super bis.& per
11 Cy.in l.ii.C.de iure emphy.¶†Vltimo tangit quid iuris si iudex excōicat Titiū si appellauerit, vel si elegerit:& an sit differentia si dicat appellauerit.& finaliter videtur concludere,qđ non sit differentia quo ad propositum:& ꝗ vtrolibet excommunicatio intelligatur præcedere appellationē,& electio ēt erit nulla,& mouet in effectu:qa ista vř quodāmodo in momēto concurrere excōicatio,& ipsa appellatio,& electio , & in dubio clauis spiritualis:& sic ipsa excōicatio penetrabilior est,q̄ actus hominis: iō cēset̄ præcessisse. & pro ista parte ēt facit:qa excōicatio videt̄ fundari: nō tantū sup electione aut appellatione,quātū ēt sup inobedientia,& cōtumacia in actu appellādi,& eligēdi.cōtra ꝓceptū superioris:& iō cū ante ipsum actū electionis,& appellationis præcedit actus deliberatiuus eligēdi,& appellādi cōtra præceptū superioris iā in aīo firmatus.& per cōsequēs cū ante ipsum actū detur animi rebellio,& inobedientia . satis videt̄ subesse causa sub qua fundatur excōicatio ēt ante ipsum actū eligēdi,vel appellādi:ergo excōicatio antedictum debet habere effectum.facit.j̄. de sen.excōi. sacro. Itē pro hac parte facit, ꝗ excōicatio promulgat̄ ex contumacia de futuro,& nō præterito.scđm ea quæ legunt̄,& no. j̄.de sen.excō.a nobis.& e.tit.Romana.§. caueāt. libr. vj.& de cōsti.vt animarū.§.j.e.li.& per pdicta vř , qđ non sit fienda differētia:an dicat̄ excōico si appellaueris:an vero dicat̄ excommunico si appellas.licēt Gof. tenuerit esse differētiā dicēs, si primo casu itelligitur factū post appellationē. secus in scđo casu per id , qđ no.gl.in simili.in l.si ꝗs stipulat̄ sit stichum.ff. de ver. obli.& l.cētesimis.§.si.e.tit.nā prędicta opi.non videt̄ vera:qa vtrobiq; vidētur habere locum rationes superius alleg.nec ob.pdictis si dicatur,qđ ipse implemētum qđ sit de facto nō habet facere cōmitti pœnā.l ea quidē. & l.si.C.si maci.ita fuerit aliena.& sic cū tenēdo opi. prædictā appellationis,vel electio solum de facto fiat: videtur,qđ nō cōmittatur pęna excōicationis.nā pōt respōderi scđm Inn.& Io.An.qđ in cōtrariū habet locū in pęnis odiosis,& restringēdis,sed hic in pena excōicationis.quę cēset̄ medicinalis:vt j̄.de sen.excōi.c. j.li.vj.præterea hic præcedit valdē cōtumacia sub qua fundat̄ excōicatio,vt prædixi.& de materia ēt ꝑ Host. in summa de re iud.§.qualis.ver.puta.& sic residet Io. and.d.Ant. hic dicit:qđ si ꝯstat de mēte excōicatoris, ꝗ voluerit sniam excōicationis ꝓcedere appellationē vel electionē,setuāda erit mēs ipsius excōicātis.Idem ecōtra si cōstat,ꝗ voluerit seq:qa tales sniæ multæ regulant̄ a mēte sentētiātis.facit,ꝗ habet̄.j.de ver. sign. in his.& c.intellegētia.& c.præterea . Si aūt est dubiū de mēte: tūc si iudex dicit excōico te si præparaueris te ad eligendū,uel appellandū:sic uidetur esse de mēte,qđ excōicatio præcedat ipsam electionē,& appellationem

tionem.& ideo talis appellatio non suspendet, nec tenebit electio. Hostien.tñ in summa in loco præalleg. vr velle, ꝙ talis snīa nō teneat, quia vr excōicare partē si se de iure defendat qn̄ excōicat si se parauerit ad appellandum.& sic videt continere intolerabilē errorem.& per consequēs nō ualere.j.de sen.excō.p tuas. sed,vt dicit do.Ant.potest responderi, ꝙ nō cōtinet intolerabilē errorem, qa poterit esse, ꝙ appellatio erit iniusta. & intelligetur prohibere nō tenebit excōicatio salem respectu talis appellationis: si aūt simpliciter dicat excōico te si appellas. licèt Inno.hic dicat: ꝙ hoc casu censetur excōicatio præcedere appellationē. tñ do.Anto.tenet contrariū: quia non uidetur purificata conditio nisi facta appellatione, qa ante non dicit appellare: sed velle appellare l.amplius. rem rat.habe.& hoc etiam videtur velle Host.in summa in loco præal leg.nec ob. ꝙ excōicatio fundetur super inobedientia quæ videtur esse etiam ante ipsum actum appellandi: vt dixit Inn. qa vt dicit do.Anto.videtur hoc casu requiri ad inobedientiā, ꝙ mens sit declarata p factum appellationis.ar.d.l.amplius.Bart.in simili. & l. filius. §. diu.ff.de leg.j.videtur tenere opin.Gof. qa si dicit excommunico si appellaueris, quia apponit verbū subiūctiui modi, ꝙ formatur a præterito indicatiui. vt no.in l.si quis stipulatus sit stichum.ff. de verb.obll. videtur notare rem perfectam, & tunc postea locū habeat excommunicatio.& per hoc etiā l. stichus seruus meus. ff.de manumis.testa.secus si dicatur excommunico te si appellas, qa tunc intelligit.i.si ad aliquē actū appellationis processeris.facit, qd no.in l.ea lege.C.de condic.ob cau.& ista opi.fortè de iure uerior maxime per dictam. l. stichus seruus meus. vbi agit de re fauorabili.de donatione libertatis: & tamē si testator dicat lego stichū seruū meū tali, & si alienauerit relinquo ipsi sticho libertatē: quia videtur tunc relinquere libertatem post factam alienationē nō tenet libertas: secus si dixisset si alienabis, vel si alienabit, vt uoluit Barto. in d.§.diu.& ad materiā etiam facit, quod not. Io.An. in regula.cum sit pretium.de regu.iur.in vj. vbi tangit dum iudex, ꝙ si legit Titius appellationē excōicat eū vel si cōtra. cū iudex profert excōicationē cōtra Titiū ipse appellat.nam ibi concludit, ꝙ licèt videretur præsumendum pro reo per dictam regulam. cum sint partium.tamen quia sumus in materia in qua agit de pœna medicinali præsumetur potius præcessisse verbum excōmunico. & quia ex quo apparet de excommunicatione, & de potestate excōicantis cēseri debet qs excōicatus nisi probet appellationē præcessisse. per id, ꝙ no.gl.no.in c.venerabilibus.ad fi. de sen.excō.libr.vj. Item adde dictis superius inquātum dixi, ꝙ appellari
11 †pōt, qn̄q; a snīa conditionali excōicationis an euētū ɔdōnis. nā Io.And. hic videtur velle hoc verum quo ad suspendendum ipsam excommunicationem. sed non quo ad deferendum negotium ad superiorē si appellet post.x.dies a tpe sententiæ.& videtur etiā sequi dō.Ant.& nihil allegat. sed videtur, ꝙ etiam quo ad effectum deferendi negotium ad superiorem procedat talis appellatio per istum tex. qui loquitur indistinctè, & quia aliàs nō posset bene videri, an appellatio suspendet ipsam excommunicationē, cum hic nō haberet cognoscere ipse iudex qui tulit excōicationem ne de sua iniquitate cognoscat, an appellatio sit legitima. Vltimo inquantum allegaui.s.l.hi qui sententiā. dic, quòd est titu.de apostis.

SVMMARIVM.

1 *Verba debent deseruire intentioni proferentis.*

2 *Clausula principio, medio: uel fine, posita refertur ad omnia vbi non est dare rationem diuersitatis quare magis ad vnum quàm ad aliud referatur.*

3 *Recusatio iudicis qualiter fieri debeat.*

4 *Recusatus supersedere debet, & se non intromittere de causa. & nu. 8.*

5 *Clausula appellatione remota quid operetur.*

6 *Delegatus recusatus, an possit alteri committere causam.*

7 *Exceptio recusationis afficit personam iudicis, & ipsam inhabilitat in causa principali, & etiam in incidenti ipsius exceptionis recusationis.*

9 *Suspicionis cā finita si pronuntietur iudicem esse suspectum, an poterunt ipsi arbitri de principali causa cognoscere.*

a SEcundo. Si per rescriptum [a] committunt plures articuli cōnexi in vno tātum illorum appellatio prohibetur in aliis prohibita intelligitur. hoc dicit. primo, & suspicionis causa proponenda est coram iudice qui recusatur. & probanda est coram arbitris.& hoc dicit secundo.
1 & sic, sunt duæ partes. secunda ibi: tertio.¶ †No. quod verba debent deseruire intentioni proferentis. & sic verba sunt potius propter intentionem exprimenda quàm econtra. facit, quod habetur in c. præterea.& c. intelligentia.j.de verb.signi.¶ Nota finem, & intentū apponentis clausulam appellatione remota, quia eius finis, & intentio est, vt iustitia ministretur, & sic nō videtur esse eius mens, quòd velit tollere appellationes iustas, & legitimas. facit, quod habetur.j. eo. pastora-
2 lis.& s.de officio deleg.ex parte.¶ †Nota, qd clausula in principio, vel medio, aut in fine posita, refert ad oīa vbi non est dare rationem diuersitatis. quare ad vnū magis q̄ ad aliud referatur. facit. l.j.C.de lib.præte. & l.3.§.filius.ff.de libe.& posth.& ff.de lega.j.l. talis scriptura.& ibi per Bart.& facit, quod dicetur.j.eo. inqui-
3 sitioni.¶ †In ver.iij.no. practicam recusationis iudicis, quia oportet primo, qd fiat recusatio ex causa legitima. secūdo, quòd proponatur ipsa causa corā iudice recusato. tertia quod partes per iudicem recusatū debent compelli ad eligendos arbitros, qui de causa suspicionis cognoscant. & demum eis electis debet statuere terminum ipsis arbitris cōpetentē intra quē causam recusationis decidant. Et no. ꝙ si lapso dicto termino non reperitur decisa intelligitur in effectu deserta recusatio sicut in simili dicimus de appellatione.s.eo.personas.& c.cum sit Romana. & ideo lapso termino arctatur recusans respondere corā ipso
4 iudice recusato.¶ †No. effectū recusationis pbare, qa supersedere debet recusatus, & se non intromittere de causa cum ratio etiā naturalis dictet, ꝙ suspecti, &
5 inimici non debent esse iudices.¶ †In glo.ii.ibi: sed hodie ipso iure &c. Innuit gl. ꝙ hodie clausula appel. re.nihil operetur. sed dic melius, ꝙ etiam hodie multa operatur, seu operari potest vt plene dicet. infra.c. pastoralis.& pro declaratione eorū quæ supra tetigit glo.adde quod dicet in d.c.inquisitioni.j.eod. & qd no.per Bar.in l.talis scriptura.ff.de leg.j. ¶ In gl.allegare.ibi secūm leges pōt &c.de hoc quando, & vsque ad qd tps possit proponi exceptio recusationis secūdū canones, vel leges. dic vt plene dictum fuit in c.
6 inter monasterium.supra ti.j.¶ †In eaden. gl.in fi.cōclude, ꝙ licèt olim essent opinio. in delegato recusato.an possit alteri committere cām. tñ hodie est tenendum, quòd habetur in c.iudex.de offi. deie. in vj. vbi patet, ꝙ antequam recusetur. licèt reuera sit suspectus: potest tamen alteri subdelegare. sed post recusationem propositam non potest committere, nisi cum recusatoris assensu, & cum illo poterit etiam inuito aduersario committere.& hoc si nondum sit lata snīa etiam si sit probata recusatio. secus si lata esset snīa recusatione, quia tunc non poterit committere, etiam cum recusatoris assensu. secus in ordinario, qui etiā lata

a Si per rescriptū. Nulla est dīra ī summa none huius.c. Inter. domi. Ab.& Io.de Imo.& si qris verum clausula generalis qualis est illa appellatione remota posita ī vno instrumēto referat ad omnia contenta in eodem distingue, vt hic p do. Hēri. bo. in pn̄a.

lata sñia super recusatione poterit committere cũ recusatoris consensu.per id,quod habetur.j.eod.cũ speciali.qđ no.glo.in d.c.iudex.Aliqui tñ dicunt, q de cõsensu vtriusque partis poterit cõmittere , ex quò lata est sñia super recusatione,& non aliter.& hoc videt se qui hic do.Anto.& videtur etiam tenere glo.in d.c.cũ speciali.& Spec.in ti.de recusa.§. effectus.ver. ordinarius aũt,de quo dicet in d.c.cum speciali.¶ In gl.in aliquos.ibi.i.arbitrum,vel arbitros.¶No. q bene licèt iura cõia loquanť in plurali de arbitris eligendis in causa recusationis,tñ sufficit si partes consentiant in vnũ. facit,qđ no.Io.An.in adi.Specu.in titu.de recu.§. effectus.¶ In ea.glo.in fi.& adde,quod habetur in c. ab arbitris.de offi.deleg.in vi.vbi patet,qđ tales arbitri censentur iudices delegati a iure . & ab eorũ sñia põt appellari. vt ibi patet, secus in arbitris cõpromissarijs. vt in l.j.C.de arbitris . ¶ In glos.cogi. in fi.& sic , vult gl. quòd aliud sit in exceptione suspitionis. & aliud quãdo allegatur defectus iurisditionis. & ratio diuersitatis est sm Io.And.quia exceptio suspicionis plus uidetur inficere iurisditionem,quàm simplex propositio defectus iurisditionis.facit,qđ not.s.de offi. dele. suspicionis . Sed certè prima facie videtur potius oppositum , quia si proponiť defectus iurisditionis negatur omnino iudicẽ habere iurisditionẽ.secus quãdo ꝓponiť exceptio suspicionis. Ideo potes dicere, vt uoluit Inn.in c.prudentiam.de offi.deleg.& Bart.in l.quidam consu-
7 lebant.ff.de re iudi. quòd † exceptio recusationis afficit personam iudicis. & ipsam inhabilitat nedũ in principali:sed etiam in incidenti ipsius exceptionis recusationis:quia vtrobique est eadẽ ratio, videlicet, vt propter suspicionem non debeat cognoscere nedum in principali:sed etiam in incidenti ipsius exceptionis recusationis : quia vtrobique est eadem ratio,videlicet, q propter suspicionẽ non debeat cognoscere nedũ in principali:sed ẽt de incidenti quæ non cessat, qñ ꝓponitur defectus iurisditionis:quia talis propositio afficit personam iudicis super causa principali, nõ autem super incidenti,an si iudex, vel non stante dubio iurisditionis. Ideo tunc potest cognoscere de incidẽti. & sic super dubio iurisditionis.facit,quod not.s. de rescrip. super literis.& quod not.Bart.in l.quidam cõsulebãt. ff.de re iudi.Sed hic insurgit dubium quid si non proponatur exceptio recusationis,sed alia quæ sigillat personam ipsius.vt quia opponitur,q est excõmunicatus, vel infamis,an tunc poterit de hoc cognoscere. Inno. multum notabiliter tenuit,q sic in c.cũ super. de offi. delega.quia non reperitur prohibitum sm eũ,q nõ possit hoc casu cognoscere,an sua sit iurisdicio. & ideo remaneamus in regula, q possit per ea quæ habentur in c.sup lřis,de rescr.& in l.si qs ex aliena.allegat in glo. & secũdũ eum non pronunciabit se non esse excõmunicatum,vel infamem,sed se esse iudicem, vel non esse.sed Bart.tenuit contra in d.l.quidam consulebant. quia eadem ratio videtur hoc casu quę est in exceptione suspicionis.ex quò exceptio proposita afficit personam iudicis.& ideo recurrendum erit ad arbitros , vel ad superiorem. & istud etiam videtur voluisse Hostiẽ, in c.pia.de exce.in vj. vbi ẽr per Io.An.& Arch.sed ipse Archi,iij.q.v.quia suspecti videtur velle, quòd hoc casu non eatur ad arbitros,quia hoc non est iure cautum,sed debeat adiri superior.secus in exceptione recusationis.Ioan.And.in d.c.pia.videtur velle, qđ non eatur ad arbitros per rationem præalleg.& similiter,q non eatur ad superiorẽ.qa superior ipsius rei hoc casu est ipse iudex ꝯ quẽ opponiť exceptio.& sic vř inclinare in sententiam Inn.vt sic debeat cognoscere ipse iudex,& sic pronũciabit pro excipiente habebit intentum. si contra eum poterit appellare:fortè potest dici , q hæc opinio probabiliter possit de iure defensari propterea quæ supra dixi.tñ si aliquis vellet , quòd causa deduceretur ad arbitros posset sic præsentare.quia posset proponere exceptionem excommunicationis , vel infamiæ ꝯ iudicẽ,& dicere, qđ quia hẽt eũ suspectũ super cognitione huius exceptionis ; ideo ipsum recusat super cognitione prædicta,& petit super hoc eligi arbitros.& hoc modo possit seruari opinio dicentium qđ recurrendum est ad arbitros. secus si simpliciter ꝓponatur exceptio excõmunicationis,vel infamiæ. facit,quod dixi in d.l.quidam consulebant.¶ In gl. cõpetẽtẽ in fi.dic melius,qđ hodie, & olim terminũ. de quo hic statuet,& ipse iudex recusatus,quia hic loquitur de termino statuendo arbitris ad finiendum cãm recusationis. sed terminum partibus ad probandum causam recusationis.& olim,& hodie statuere habent arbitri. & sic loquitur. c. suspicionis. de quo etiam in
8 c.legitima.j.eod.lib.vj.¶ † In glo.pe.ibi non dicit , qđ committere posit,supple,sed bene dicit, quòd si recusatus sit iudex delegatus licèt aliter non probetur causa suspicionis non dẽt amplius cognoscere. sed debẽt partes cogi ad eligendum arbitros qui de causa principali cognoscẽt. vt ibi patet. & sic differt ius ciuile a iure canonico hoc casu præcipuè in duobus. primo , quia scđm ius ciuile sufficit allegare cãm suspicionis non est necessarium illam probare,secus secũdum canones.s.de offi.deleg.supicionis,& j.c.legitima. lib. 6. Itẽ scđo secundũ leges,allegata suspicione iudicis eligi debẽt arbitri,vt cognoscãt de cã principali.sed secũdũ canones eligi debent,vt cognoscant de causa suspi-
9 cionis.¶ † An autem finita cã suspicionis si ꝓnũcieť iudicẽ esse suspectũ poterũt ipsi arbitri de principali cã cognoscere secũdũ canones. Host.dicit,q sic, qa secũdũ eũ potuerunt cognoscere de ipsa cã principali sm formã lřarũ directarũ ipsi iudici recusato.p l.apertissimi.C.de iudi.fateor tñ,q cõiter doc.tenẽt cõtrarium . & istud cõtra tenuit ẽt gl. 2.q.vj. si qs in quacunq;. in gl.aũ pen.& ẽt tãgiť in Spe.de recusa.§.effectus.ĩ prin. nec ob.d.l.apertissimi.qa hoc non probat. vt patet ex supradictis. & istud etiam seruat curia. vt tangit hic Ioan. An.& licèt de iure non videatur procedere opi. Hosti.tamen satis videtur sapere æquitatem propter euitandas expensas quas aliàs fieri oportebit in noua impetratione. & quia æquitas. l. apertissimi. & l. cum specialis. satis videtur posse argumẽtatiuè adduci pro. opin,Hostien.

S V M M A R I V M.

1 *Deferendum non est appellationi illius qui appellationi aduersarij legitimè factæ non detulit.*

a ANsit. Si aliquis ᵃ non defert appellationi aduersarij:suæ non est deferẽdum.h.d. vel secundum alium ĩtellectum nõ deferẽs ꝓpriæ appellationi aliqd attẽtãdo postea illi renuntiare vř. h. d. prior tamen intellectus magis literæ amicatur, quia nõ consueuit quis loquendo de appellatione aduersarij appellare illam legitimam cuius appellationi videtur hic fieri secundũ intellectum cõis diuisio. secunda ibi respondemus .
1 ¶ † No.primo.qđ nõ est deferẽdũ appellationi illius q appellationi aduersarij legitimè factæ nõ detulit. Sed potius contra illã attẽtauit.facit,qđ nř.s. eo.c. constitutis.¶ Nota,qđ hæc excepto velut dilatoria, & respiciens ꝓcessum debet incontinenti ꝓbari.¶ No. secũdũ aliũ intellectum,qđ nõ deferẽs ꝓpriæ appellationi nũ mereť,qđ alius teneatur deferre suæ.¶ Not,vltimo illud vulgare,qđ qs puniẽdus est in eo quo peccauit.

¶ In

ᵃ Si aliquis si qris infra qđ ips spoliatus spoliationẽ suã probare debeat. vide p do. Hen. bohyc. l prin.

¶In glo.j.in fi.sed aduerte,qa expositio gl.videtur literam istã violare inquãtum subaudiuit maximè, vñ Host.non placet opi.glo.ꝙ ista exceptio ad instar exceptionis spoliationis non debet probari.j.tps statutũ, de resti.spolia.frequens.libr.vj.Io ã.An.hoc nõ vr̃ placere. nã dicit,ꝙ in c.frequẽs loquitur,qñ de spoliatione excipitur:nõ autẽ,qñ de spoliatione agitur. sed certè nõ video, ꝙ per hoc reprobatur opinio Hosti.quia hic uidetur etiam per uiam exceptionis opponi nõ esse deferendum appellationi aduersarij ex eo, quia nõ detulit appellationi excipientis.sed potius eum spoliauit.& ideo videret̃, ꝙ saluari possit opinio Hostien. & istud etiam videtur finaliter tenere hic do.Ant. dicẽs, qđ satis equũ est stari determinationi illius.c. frequẽs. ex eo,quia ista exceptio sapit naturam spoliationis sicut de spoliatione potest proponi contra actorem, ita potest opponi de attentatis contra appellationem. & ideo concludit,ꝙ inquantum opponitur de attentatis ad finem, vt repellatur ab appellatione aduersarius, quia videtur sapere naturam dilatoriæ,videlicet,vt tãdiu nõ audiatur q̃diu nõ reponat attentatum in pristinum statum:ideo tunc debebit fieri probatio intra tẽpus dicti.c.frequens.eum ista sit dilatoria, vt dixi non peremptoria.Sed vbi teneremus scđm intellectum,& intelligeremus, quòd intelligatur omnino renuntiasse appellationi,quia tunc exceptio esset pereemptoria procedere posset opinio.glo.domi. Anto.hic tenet, ꝙ etiam secundũ scđm intellectũ non intelligatur perpetuo renuntiasse.sed solum donec fiat restitutio, attentati:quia talis nõ oĩno directè cõtrauenit appellationi ꝑpriꝰimo vr̃ fecisse illud,ꝙ tẽdit in finẽ suæ appellationis.& ideo non debet dici ꝑpetuo renuntiasse.& istud dicit esse tutius,& æquius.& sic ẽt secundũ intellectũ scđm esset hic exceptio dilatoria.¶In glo.fi.ibi. cum in cũctis.per hoc.c.& per.c.vintoniensis.dicit Io. Ant. ꝙ etiã in eadem cã propter non deferre nõ repellitur nisi In vna,& prima appellatione quę postea fiat: & sic in scđa admittet̃,quia vitium erit purgatum per primã per iura præallegata.facit,qđ no. in Spe. de appella.§.fi.ver.& not.Item,ꝙ appellans non detulit vbi etiam Specu. videtur limitare supradicta per istũ text. quando appellatio quæ fit scđo loco per illum q non detulit tendit ad defendendum attentatũ cõtra primã appellationem. nam,tunc talis appellatio non debet admitti cum nõ videatur legitima.facit,quod habet̃.s̃. de rescri.ex parte. & supra. de elec.bonæ. secus si aliàs appelletur ex causa legitima, quia tunc dicit etiã Inn. hic.qđ hæc decretalis procedit in appellationibus extraiudicialibus non in iudicialibus. Sed certè,vt dicit hic non est dare rõnem diuersitatis inter appellationẽ iudicialẽ,& extraiudi.ergo nõ dẽt esse diuersum ius. ar.s̃.de ꝯsti.translato.ꝑterea,tex.istæ vr̃ loq̃ indistinctè, & sic indistinctè debet intelligi. ar. j̃.de priui.qa circa. Item aduerte, quia dicit hic do.Ant.ꝙ inquantum opponens de non delatione propter attẽtata intẽdit restitui attentata in pristinum statum,& tunc videtur,ꝙ siue opponat hoc in eadem causa,siue diuersa, & siue in prima appellatione,siue scđa repellatur appellans donec restituatur attentatum.Inquantum autẽ solum intẽdit excludere appellantem ex delicto nõ delationis, tunc procedere potest,& non repelletur in diuersa cã: sed in eadẽ causa repelletur.si tendat appellatio ad defendendum attentata:sed si non tendat ad defendẽdũ attentata:tunc scđm Io.An. non repelletur in secũda appellatione,sed solũ in prima.tñ do.Ant.vr̃ velle, ꝙ indistinctè repelletur in eadẽ causa.sed fortè verior est opi.Io.And.quæ vr̃ fuisse de mente glo.propter iura q̃ allegat.¶Item aduerte,quia inquantũ dictũ est.supra. ꝙ si q̃s non defert appellationi aduersarij nõ est deferendũ suæ,ꝓcedit qñ vellet suã ꝓsequi:secus vbi vellet ꝓseq appellationẽ aduersarij quæ deuoluit negotium ad curiã,vt cõtingit qñ appellatum esset in cã bñficiali,& appellatio fuisset legitimè intimata appellato secundum formã cle.cãm.de elec.nã si ille contra quẽ est appellãtũ nõ detulit appellationi, qa fecit fieri ꝓcessum cõtra appellãtẽ per suos executores aggrauantes ipsum appellãtẽ.& tãdẽ qa nõ ꝓficiebat, vult ipse appellatus prosequi appellationẽ, nam per hoc non repellitur a potestate ꝓsequẽdi appellationem ad curiã interpositam per aduersarium, qa ex quò semel deuoluta est causa ad curiam semper remansit in curia ibi trãctãda, qa per reũntiationẽ expressam, vel tacitã nõ põt recedi a tali appellatione,nisi per modum qui habetur in c.q̃uis.de elec.in vj.nec ob. quod non detulit ipse appellatus,qa nõ arctabatur ad defendendum,si putabat appellationẽ frustratoriã,nec ꝑ hoc ẽt dẽbat ius suum indiscussum relinquere,qđ nõ impedit̃ ad appellationẽ extraiudicialem. vt no. per Inno.j̃. eo.c.cõstitutus.nec ob.etiã hoc.c.qa nõ loq̃t̃,qñ quis vult ꝓseq appellationẽ aduersarij.& hoc etiam tenent do.de Rota sua.conclu.ccccxvj.vltimatè.quod licèt dixerim.supra.post do.Ant.quòd ille q attẽtat cõtra propriã applonẽ nõ cẽseat̃ oĩno illi renuntiare.cõtrarium tenuit gl.in c.ex parte.supra.de rescri.simpliciter concludit,qđ intelligitur appellationi renuntiare,& cum gl.transeunt ibi doct.opi.tamẽ do.Ant.sapit æquitatẽ.

SUMMARIUM.

1 *Ab executore non appellatur nisi excedat modum in exequendo.*
2 *Clausula appellatione remota tollit facultatem appellandi quo ad hoc vt non sit necesse deferre appellationi si appelletur in casu a iure non concesso.*
3 *Executor si non extendat limites mandati non potest dici suspectus in aliquo.*
4 *Cardinalis possit recusari.*

NOuit ille. Merus executor non recusatur:nec ab ipso appellatur, nisi modum excedat.h.d.vel aliter a iudice suspecto non receditur per appellationẽ. nec ab executore,nisi modũ excedat.h.d.& duæ sunt partes principales. secunda ibi: de suspicionis. ¶In tex.ibi.& infra deciditur,quod hr̃ in c.nouit.de offi. leg.& c.nouit.de iudi.& præcipuè decidit̃,quia Cardinalis de mandato Papæ tulit sñiam in Regnũ Francorũ ꝑꝑ discordiam Regis Franciæ,& Regis Angliæ, contra qđ interdictum tria ꝑcipuè obijciebãtur.Primũ qđ interdictũ erat latũ ꝑ Cardinalẽ existentẽ ex̃ Regnũ Frãcorũ,& ad istud rñdetur per c.nouit.de off. leg.Item obiiciebantur alia duo. primo videlicet, ꝙ fuerat lata post appellationẽ interpositã a Rege Francorũ.scđo qđ fuerat lata ꝑ Cardinalẽ q erat sibi suspectus,& ad ista duo hic rñdet̃.¶No.primo qđ actus pu
1 blicationis sñiæ vr̃ esse merè executiuus.¶†No.ꝙ ab executore nõ appellat̃,nisi excedat modũ in exequẽ-
2 do: de quo s̃.tit.j.qđ ad consultationẽ. ¶†Nota.ꝙ clã appellatione remota vr̃ tollere facultatẽ appellandi quo ad hoc vt nõ sit necesse deferre applõni,si appellet̃ in cã a iure non ꝯcesso.de quo.infra c.pastoralis.
3 ¶†No.ꝙ vbi executor non excedit limites mandati, non põt dici grauare partem, nec põt dici in aliquo rũc suspectus.¶No.scđm vnum intellectum, quòd a iudice suspecto non receditur immediatè per viam appellationis,& ideo non debet dici habeo te suspectũ ex tali causa.ideo te recuso, imo debet dici video te suspectum ex tal cã.ideo te recuso.Et si non a admittat̃ recusatio,tũc põt appellari.facit qđ dicet̃ cũ gl.fi.
4 ¶†No.ꝙ Cardinalis non vr̃ posse recusari. de offi.ꝑ-
sec.

fec. præto. l. vna, licèt secus videatur in alio delegato Papæ de quo in c.cum olim.in glo.antepenul.s̄.de offi.dele.in gl.j.in fi.nec ob.s̄.de offi.deleg.nouit.vbi dr̄ qđ Cardinalis sniam interdicti promulgauit, quia illa fuerũt verba Regis,& nõ Papæ.secũdũ Io.An.¶ In gl. fi.ibi ita nõ põt recusari.facit, qđ hr̄.supra eo. sup eo. el.ij.& adde,qđ dixi.supra.c.ꝓposuit.¶ In ea.gl.ibi:ꝓpterea nõ dēt admittere.hoc vr̄ esse regulariter; sed vr̄ fallere si appelletur ex causa notoria suspicionis. per id,quod not.gl.& Archi.ij.q.vj.quoties. hoc tamẽ nõ placet Io.And.quia notorietas non excusat ab onere proponendi. vt not. gloss. in cle. appellanti. de appel. & Io.An.supra,vt lit.non cõte.accedens.el.j. super gl. ¶ In ea.gl.in fi.qđ autẽ si recusetur executor datus ad bñficia.dixit Archi.ij.q.vj.sunt quorũ.ver.ab executore.qđ potest recusari.allegat not.per Inno.j. de cõces. præben.proposuit,qđ intellige verum secundum do. Anto.si procedat,vt merus executor. secus si assumeret partes iudicis.qđ facere posset secũdũ no. plenè in c.fi.supra.de p̄sum.& in cle.j.de offi.deleg.de quo dicẽdũ,vt ibi.an autẽ exceptio spoliationis retardet executionẽ sententiæ.In gl.hic.dicit,ꝙ nõ. & iõ si propter hoc appelletur nõ erit appellatio admittẽda:sed Host. dicit hoc verũ,qñ exceptio spoliationis nõ cõcluderet inopiam.aliàs secus,quia tunc bene obstaret.per id, ꝙ habetur de testi.spolia.olim.el.ij. de quo remittit Ioã. An.ad no.per se.de testi.spolia.frequens.lib. vj. supra. gl.q̄ incipit hoc erat.sed certè ibi loqr̄, qñ opponit̄ de spoliatione a tertio casu.videtur procedere opi. Hosti. vbi esset facta ab ipso petente executionẽ sententiæ videtur,quòd posset opponi etiam si non cõcludit inopiã per ea quæ habentur in c.ij.& fi.de ordi.cog. qđ videtur procedere, quando post sententiam fuisset facta spoliatio.sed si ante,eum sit exceptio dilatoria videtur imputandum si non fuit opposita,ante lit.contest. per d.c.fi.& supra.de excep.exceptionem.

a Si appellatio. Idem afimat hoc, c.do. Abb. quem vide cũ.do. Ioã. de Imo ad Itellectum huius.c.

S V M M A R I V M.

1 *Negligentia, vel dolus procuratoris, an noceat domino.*
2 *Positio iuris non est admittenda, nec illi est respondendum.*
3 *Citatio in notorio iuris est necessaria.*
4 *Appellans non prosequens appellationẽ condemnatur appellato in expensis.*
5 *Condemnandus in expensis propter aliquam interlocutoriam in qua succubuit potest quandocunque ante sententiam, vel in ipsa sententia condemnari.*
6 *Causa dicitur esse in curia, vt ibi tractetur, quando ex delatione iudicis, vel partis tantum appellatæ defertur appellationi. & nu. 12.*
7 *Appellationi deferre videtur iudex si dicat se illam recipere.*
8 *Termini statutio ad prosequendum appellationem habet vim peremptorij. & nume. 21.*
9 *Termini statutio an habeat vim peremptorij si a diffinitiua appellatum fuerit.*
10 *Iudex a quo est appellatum, an possit cognoscere, vel si sit appellatum, an sit legitimè appellatum.*
11 *Appellatio dicitur deserta si appellans a diffinitiua non prosequitur intra terminum datum ad prosequendam appellationem.*
12 *Termini statutio sola, an faciat causam esse in curia.*
13 *Surrogatus, an sapiat naturam eius in cuius locum surrogatur.*
14 *Terminus ab homine præfixus ad appellationem prosequendam non debet ab altera partium præueniri.*
15 *Constitutio de sui natura dat formam futuris negotiis, non præteritis.*
16 *Litis appellatione intelligitur de extraiudiciali.*
17 *Causa appellationis licèt appelletur ad Papam sui natura non est tractanda in curia.*
18 *Appellationi ab interlocutoria quando est delatum per partem, vel iudicem, & statutus est terminus, & appellans non comparuit in termino si appellatus petat pronuntiari super desertione appellationis, an noua citatio erit necessaria.*
19 *Iudex a quo si non vult appellationi deferre nisi pars dicat deferendũ quid iuris.*
20 *Citatus a iure propter appellationem factam in causa beneficiali, & intimata si non compareat, an censeatur verus contumax, vt non possit appellare.*
21 *Appellatio quæ sequitur sententiam excommunicationis nõ suspendit illam: sed bene suspendit alias sententias etiam si trahant secus executionem.*
22 *Appellans qui non est prosecutus appellationem, an poterit agere contra iudicem qui sententiam iniquam protulit.*
23 *Appellatus si comparuit in termino, & fecit mentionẽ de termino, & impetrauit, an poterit compellere appellantem ad prosequendum, ante finem temporis appellationis.*

a SAepe contingit. Si appellatio a recipitur a iudice, vel approbatur a parte terminus ad eam prosequendã statutus ab homine habet vim peremptorii, & non potest præueniri.h.d.& sunt duæ partes principales. nam primo ponit constitutionis causam.secũdo ipsam constitutionem. secunda ibi: præsenti. illa secunda facit sex. quia primo statuit appellatione recepta terminum omnino habere vim peremptorij. secundo statuit quid iuris appellatione non recepta. tertio saluat constitutiones punientes negligentiam appellationum a sententiis. quarto declarat principale dictũ cõstitutionis.quinto punit præuenientem terminũ hoīs. sexto cõstitutionem limitat,& determinat. secunda ibi,ꝙ si forsan.tertia ibi:saluis.quarta ibi:quicqđ aũt.quinta ibi,si quis.sexta ibi: hoc autẽ.¶ In text.ibi: occultãtis. fortè hẽbat duplex mãdatũ,vnũ ad impetrãdum,& cõtradicendũ aliud ad prosequẽdã appellationem.& primũ tñ ostẽdebat occultãdo scđm, facit, qđ hr̄ in c.Nicolao.¶ In tex. ibi edicti perẽptorii.i.citationem perẽptorii.¶ In text.ibi: non fuerit supple. nihilominus procedat appellatio.& cum cõstiterit res,vt sequitur ibi vigorem, supple,quo ad facultatẽ ꝓsequẽdi appellationẽ citata tñ parte.& quo ad reuocationẽ attẽtatorũ.j̄.c.non solum.li.6.& quo ad pœnam non differentis.de qua. a.q.6.c.decreto.& supra. eod. de priore.ibi in litibus.i.in appellationibus extraiudicialibus vt differat a sequenti, & sic, quod sequitur siue in iudiciis.i.in appellationibus iudicialibus ibi exercendis. furtè uoluit dicere, quòd in futuris appellationibus habeat locũ non præteritis. facit. supra. de consti.c.fi.
1 ¶ †Nota. ꝙ in iudiciis negligentia,vel dolus procuratoris videt̄ nocere dño.de quo per gl.& doc.s̄.vt lit. non conte.c.j.ad fi.& Bat.in l.j.§.si procurator. ff.si qs
2 ius dicenti non obten.¶ †No.scđo,ꝙ quæstio,vel positio iuris nõ subiicitur necessitati probandi.& sic facit, ꝙ non sit admittenda positio iuris: nec illi sit rñdendũ.de quo per gl.in c.a.de consel.in 6. & per Bat. in l. non fatetur.ff.de confes. & in l. ornamentorum. ff.de aur.& arg.leg.& in Specu.de opposi.§.vii.ver. xiii. aliquid ẽt per gloss.doc.in l.s.§.qđ obseruari.l. ij. C. de iura.calu.& tangit ẽt hic do.Ant.q cõcludit,ꝙ si est positio iuris cõis nõ dẽt rñderi saluo nisi esset tale ius sup cuius intellectu essent opi.& sic cadere posset ꝓbabilis dubitatio.facit qđ hr̄ in §.quibus.in j.consti.coniuncta glo.& in c.j.de postu.prçla.in vj.Item fallit si esset positio iuris extrauagantis.quia deberet rñderi, ex quo non esset ius insertũ in corpore iuris. facit, quod hr̄.supra.de fide instru.pastoralis.& per Bar.in l. eũ ꝓlatis.ff. de re iud.Itẽ fallit si esset ius cõsuetudinarium non scriptum. quia illud debet probari. l.j. C. quæ sit longa cõsue.& adde etiã,qđ not.Io.And.in addi. Spe. in tit.de teste.§.nunc vidẽdũ.in magna addi.circa princi.vbi etiã videt̄ dicere,qđ admittit̄ positio iuris cõis, qñ cõsecutiuè venit ad factũ antepositũ.de quo ibi ponit exemplum.Si autem sit positio iuris municipalis: nunc si est ius consuetudinariũ debet probari,vt dixi.

& ideo

& ideo poterit fieri positio talis iuris. si vero sit ius scri
ptum, tunc si sit alterius ciuitatis poterit fieri positio,
q̃a dẽt probari s̃m qđ not. in l. præscriptione. C. si cõ-
tra ius, vel vtilitatẽ publicã & facit, quod habetur de
constit. c. j. in vj. secus si sit ius scriptũ municipale eiuſ-
dem loci. facit, qđ no. Bat. in l. quod nerua. ff. depositi.
3 †No. q̃ qõnẽ dependentẽ a solo iure nõ vẽ Papa deci-
dere parte absente non citata. & sic videt̃, qđ in noto-
rio iuris sit necessaria citatio. Sed de hoc dicendum, vt
plenè in c. vestra. j̃. de coha. cleri. & mulie. & facit, qđ
habetur s̃. titu. e. c. cum olim. & quòd ibi dictum fuit.
4 ¶†No. in versi. vnde licet. pęnam vnam appellãtus, nõ
prosequentis appellationem. quia condemnatur in ex
pensis appellatio qui comparuit corã iudice appella-
tionis. & idem dicit Inno. si non comparuit. si tamen
aliàs facit aliquas expensas propter appellationem. q̃a
ad illas tenebitur, vel actione de dolo. si dolosè fuit ap
pellatum, vel actione in factum, vel officio iudicis. si
temerariæ fuit appellatum arg. l. quoties. ff. de præscri.
verbis & tãgit hic Inn. multa circa materiã expensa-
rum. de quibus in c. finem litibus. s̃. de dolo, & contu.
& per Cyn. in l. sancimus. C. de iudi. & not. præcipuè
in quantum dicit, quòd expẽsę quæ veniunt iure actio
nis. quæ autem in iudicio etiam, ante lit. contesta.
veniunt officio iudicis, & in illis quæ in iudicio ve-
niunt potest condemnare ex officio. licèt non sint pe-
titę etiam si factæ sint ante litem contest. quod not. q̃a
gloss. alleg. videtur velle in d. c. finem. de quo etiam in
5 dicta. l. sancimus. ¶†Et no. etiam in quantum dicit, qđ
licèt quis veniat condemnandus in expensis propte-
rea, quia succubuit in aliqua interlocuria. licèt, tunc
non condemnauerit. poterit tamen quandocunque
ante sententiam, vel in ipsa sententia condemnari,
vel etiam post eadem die. l. Paulus. ff. de re iudic. secus
si postea uellet, q̃a non posset ex eo, quia expirauit iu-
dicis officiũ lata diffinitiua. l. iiij. C. depositi. & s̃. de of-
6 fi. delega. in literis. ¶†In uer. quia tamen. Not. qđ si ex
delatione iudicis, vel etiam partis tãtum appellatę de-
fertur appellationi dicitur causa esse in curia, vt ibi tra
ctetur. & ideo partes debent in curia instructę compa
rere super articulo appellationis non autem tenentur
comparere instructæ super negotio principali. nisi ap
pellatus hoc petierit secundam formam. c. j. circa fi. j.
eo. lib. 6. de quo etiam tanget̃ cum gl. in uerbo appel-
7 lauerit. ¶† Et not. quòd iudex videtur deferre appella-
tioni. si dicat se illam recipere. de quo etiam no. Spec.
eo. ti. §. qualiter. versi. porrò. circa fi. & in d. §. porrò. tra
ctat multum de materia, q̃n dicatur causa in curia. de
quo etiam per glo. de renun. veniens. quam tamẽ. Spec.
nõ per omnia tenet. vt patet in d. §. porrò. & p̃dicta in
tellige etiam si causa non sit beneficialis. nam illæ sui
natura sunt tractandę in curia. etiam si iudex, vel pars
nõ deferat in c. j. de elec. in vj. & in cle. cãm. de elec. &
no. ẽt, qđ vbi pars appellata approbat appellationẽ, cẽ
setur illi deferre. facit, quod habetur. j. eo. interposita.
¶ No. qđ vbi facta delatione p partem, vel iudicẽ sta-
tutus est terminus ad prosequendam appellationem,
talis terminus habet vim citationis peremptoriæ adeo
quod absque alia citatione poterit procedi cõtra absen
tẽ ad instantiam præsentis, & quod dicatur iudex de-
ferre appellationi. si dicat illã se recipere. clare tenuit
Spe. in tit. de appel. §. nunc dicamus. circa fi. Item qđ
dixi. supra. de delatione partis intellige. s. appellatę: q̃a
delatio, vel aprobatio opat̃, qđ hic dicitur: sed delatio
vel approbatio partis appellantis non attenditur, quia
non dẽt esse in facultate appellantis facere, q cã sit in
8 curia tractanda. ¶†Item attende, q̃a inquantum hic dr̃
quòd statuitio termini habet vim peremptorii est verũ
quãdo statuitur a iudice, vel ab appelante. nam appel-
latus non potest statuere terminum appellanti: q̃a nõ
dẽt esse in eius potestate restingere terminũ ad præiu
diciũ appellantis. per id, quod habet̃. j̃. eo. c. 1. lib. vi. &
etiam in Specu. de appel. §. qualiter. ver. porrò. Itẽ hoc
intellige, quando appellatum est ab interlocutoria.
9 ¶†Quid aũt si appella. ũ fuerit a diffinitiua, an tũc sta-
tuitio termini habeat vim peremptorii. tãgit̃ per glos.
s̃. de renun. veniens. & in Specu. eo. ti. §. qualiter. versi.
porrò, & tangetur etiam cum glos. in verbo constitu-
tionibus. Item intellige prædicta, quòd terminus hẽt
vim perẽptorii, quando est statutum ab hoĩe hoc est a
iudice appellationis. nam si esset terminus iuris ille
non uim peremptorii, habet seu peremptoriæ citatio
nis, q̃a terminus iuris nõ est solum ad causam inchoã-
dam etiam ad finiendam, vt dictũ fuit. supra. eod. cũ sit
Romana. & no. in cle. sicut appellationẽ. eo. ti. Sed ter-
minus hominis dat̃ ad cãm inchoandã. & iõ in illo se-
cus. licèt Host. dixerit idem vtrobique, & nõ bene se-
cundũ Io. An. in versi. quòd si forsitã. ¶ No. q a ptãte iu
dicis a quo appellatur, licèt non deferat appellationi.
non impedict tollere omnem effectũ appellationis.
nã licèt ipediat quo ad deuolutionẽ. vt cã nõ sit in cu-
ria tractãda si non defert ipse iudex. nec etiam ipse ap-
pellans: non impediuntur tamen quin aliàs appella-
tio hẽat suum effectum quo ad facultatẽ prosequẽdi
appellationem, & quo ad reuocationem attentatorũ.
de quibus in c. nõ solum. j̃. eo. in vi. & quo ad pęnã nõ
deferentis appellationi. de qua. 2. q. vi. decreto. & c. de
10 priore. supra, c. An aũt aliquo casu † possit iudex a quo
est appellatum cognoscere: an sit appellatum, vel si sit
appellatum, an sit legitimè appellatum. tangit Spe. ĩ ti.
de legato. §. nũc appellatum ostendendum. ver. xxxiii.
& ver. circa hoc. de quo dicetur. j̃. c. proxi. super glo. in
11 ver. saluis. ¶†No. qđ vbi appellatur post sententiam, &
sic a diffinitiua, si appellans non prosequitur intra ter-
minũ datum ad appellationem prosequendam appel-
12 latio est deserta: & manet sententia firma. ¶†No. quòd
vr̃ loqui tex. etiam quando terminus est statutus ab ho-
mine. & sic vr̃ quòd quando appellatur a diffinitiua, li-
cèt statuatur terminus a iudice, vel appellante. non hẽt
vim peremptorii. glo. tamen tenuit oppositum. in c. ve
niens. s̃. de renun. Spec. etiam aliter dixit in d. §. quali-
ter. ver. porrò. de quo tangam cum glo. in verbo consti-
tutionibus. do. Ant. hic vr̃ tenere cum gl. prædicta in d.
c. veniens. declarabo super gl. in verbo constitutionib⁹
& ibi etiam tangã. an delatio iudicis aliquid operetur.
in appellatione a diffinitiua. quid etiã de delatione par
tis appellatę. & an statuitio termini sola faciat causam
esse in curia, quando appellatum est a diffinitiua. licèt
sit delatum per iudicem, vel per partem. de quo etiam
per gl. in d. c. veniens. & per Spec. in dicto versi. porrò.
13 in ver. quicquid autem. ¶†No. q surrogatum loco alte
rius sapit naturam eius in cuius locum surrogatur. &
ideo illa, quæ possunt opponi contra illud in cuius lo-
cum sit surrogatum poterunt opponi cõtra surrogatũ.
facit quod habet̃. s̃. vt lit. pen. c. ecclesia. el ij. & in l. si cũ
§. si quis iniuriarum. ff. si quis cautionibus. Et qđ ple-
ne no. per Bar. in l. j. §. hæc actio. ff. si quis test. lib. esse
iussus fuerit. vbi plene declarat, an per oĩa surrogatus
14 assumat naturam eius in cuius locum surrogat̃. ¶† In
uerbo si quis autem. no. quòd non est licitum appellã
ti, uel appellato p̃uenire terminum prefixum ab hoĩe
ad appellationem prosequendam. de p̃fixo aũt a iure tã
git hic gl. in uerbo p̃ueniens, & no. q p̃ueniẽs terminũ
hominis caret impetratis, & non euadit pœnam contu
15 maciæ. ¶†No. q constitutio sui natura dat formam fu-
turis negotiis non præteritis. de quo in c. vlti. s̃. de con-
sti. videtur

stl.vr tñ,ꝙ cõstitutio dãs formã liti cõprehendat litem quæ fit post constitutionem. licèt illa occasionetur ab obligatione,vel facto de præterito.de quo in prællegato.c.fin.& in c.licèt canon.de electio.In vj.
16 ¶† Nota quòd appellatione litis intelligitur de extraiudiciali, quod videtur procedere in casu isto. vt differt ab eo, quod sequitur dum dicit:siue in iudiciis. An autẽ aliàs appellatione litis intelligi debet de iudiciali, vel extra iudiciali.recurre ad ea quæ habentur in tex. & gl.in l. causas,vel lites.C.de transac.ĵ.de verbo.signifi. forus. ¶In gloss.j.in fine,supple,vel appellati secundũ Inno. & Ioan.And.& hoc satis videtur de mente literę. & ẽt de mente gloss.ĵ.in verbo,absentem. ¶ In gloss. iuris quæstio. ibi, vel minor.xxv. annis. vide de hoc. & supradictis,quod hr̃ in c.dudũ.s̃.de elec.& de ęta.& qual. in c.j.lib.vj.¶In ea.glo.ibi plura beneficia de iure cõmuni. de hoc dic, vt tangitur per Innoc.j.de præben. cum iandudum. & per gloss. de rescrip. gratia. libr.vj. & per Ioan. de Lignano. in clemen.gratiæ. de rescrip. ¶In ea.glo.in fi.facit,quod habetur.j. de consti.c.1.in vj.¶ In gl.appellauerit.ibi:quantum ad totum negotiũ supple appellationis. nam super negotio principali; qñ appellatum esset ante sñiam nõ tenetur appellans comparere sufficienter instructus nisi appellatus hoc petierit.vt infra.tangit gl.& probatur in c. cordi. quod est c.j.ĵ.eo.lib.vj.¶In eadem.glo.ibi: si non approbet apppellatio a iudice. & qñ dicatur.approbari.uide,qđ dixi in notabilibus.¶In ea.gl.ibi eo citato. prius hoc uerum,quando nõ fuisset delatum appellationi per iudicem,vel per partem,quia non poterit procedi cõtra eum in causa appellationis:nisi eo prius citato. ut uoluit gl.& Idẽ etiam si esset delatum appellationi per iudicẽ,uel per partem si nõ fuit statutus terminus ab homine ad ꝓsequendã appellationem. sed ubi delatum esset appellationi per iudicẽ,uel per partẽ, & statutus etiã esset terminus ad prosequendã appellationẽ a iudice,uel appellante. tunc non esset necessaria citatio, cũ talis statuitio termini habebat uim peremptorii. ut hic patet.& iõ in cã appellationis poterit procedi ꝯtra appellatũ etiam eo non citato per istum tex. ¶ An aũt si fortè pronuntietur bene appellatum poterit procedi in causa principali quæ tunc tractanda est corã iudice appellationis.infra.eo. ut debitus.non citato ipso appellato:dic,ꝙ nõ. imo reqrit̃ citatio.& poterit procedi secundũ,qđ tangit̃.infra.in gl.in verbo ꝑemptorie. & hoc clarũ si appellatus non petiit, qđ appellans deberet cõparere instructus ẽt super negotio principali secundũ formã.c.j.infra.eo.in vj.Si hoc potuisset,delatũ fuisset appellationi.an tunc sit citandus appellatus ex pedito articulo appellationis.text.non bene aperit in d.c.j.sed d.de Ro.hic tangunt sua ꝯcl.cix.cx.uel cciiii. & ccv.& ibi refert collector decisionis, qđ maior pars dñorum tenebat citationem iterandam.& sic appellatum citandũ.& hoc modo ẽt posset intelligi hæc glo. sed ipse collector ibi tenet cõtra:quasi tunc secũdũ eũ terminus iuris habeat,& obtineat locũ citationis, & locum termini hominis,cum,& appellatus possit prosequi iuxta finem termini.vt dictum fuit.supra. eo. ex ratione.facit,qđ not.Inno.in c.j. infra.eo.in vj. in verbo petierit.pro hoc allegat,qa talis appellatio, & petitio icã ꝑ appellatũ,vt cũ actis,& monimẽtis plene instructus cõpareat appellãs sup principali videret̃ superflua si reqrat̃ citatio.sed certè vr̃ ꝙ reqrat̃ citatio, cũ ẽt videat̃ citãdus ꝑ istũ tex.in d.c.j.vbi litera dicit,ꝙ tunc ꝓcederet̃ quãtũ poterit de iure fieri,q̃ verba nõ habẽt vim citationis.vt no.per gloss.& doc.in c.cãm quæ. supra.de rescri,& qa si qs terminus fuit statutus ipsi appellãti:ille q̃ n̄ sufficiebat tñ articulũ appellationis nõ negotiũ principale: nec terminus iuris etiã põt hoc operari,ꝙ nõ dẽat citari,qa talis terminus iuris est ad finiendũ non ad inchoandũ,vt superius etiã tetigit in notabilibus.& appellans etiam põt qñ vult inchoare. & sic non est certus terminus respectu inchoationis. Ideo si uelit appellãs procedere debebit citari ipsę appellatus,& similiter econtra si velit appellatus ꝓcedere eo casu quo posset,vr̃ ꝙ citãdꝰ esset actor ꝑ rõnes superius allegatas.¶In ea.gl.in fi.hodie hr̃ ꝯin c. 1. infra. eo.in vi. ¶ Quid autẽ si nõ est delatũ appellationi per iudicẽ nec per appellatũ, tũc si statutus fuit terminus ad ꝓsequẽdã appellationẽ sufficit,ut dixit glo. mittere ꝓcuratorẽ ad ĩpetrãdum, & ꝯdicendum. si appellatus ẽt non mittat nõ nocet sibi:nec poterit,tũc ꝓcedi cõtra ipsum appellatũ ẽt in articulo appellationis: nisi prius fuerit citatus,& etiã potest intelligi,quod.supra. dixit gloss.sed si apellans non cõparet statuto termino per se,nec per ꝓcuratorẽ saltẽ ad ĩmpetrãdũ tunc appellatio censet̃ deserta.per id,quod hr̃.supra.eo. personas.& c.cum sit Romana.& si appellatus, tunc uenisset in termino,condẽnabit̃ appellans in expẽsis.supra. eo.repræhensibilis.& idem si fecit alias expẽsas ꝓpter appellationẽ.ut dixi in notabili.post Inno. Si autem ipse appellans qui comparuit in termino impetrasset iudicẽ,ur̃ ꝙ nihilominus si uoluerit habebit appellatio pro deserta.ex qua appellans nõ uenit,sed si uellet ꝓsequi appellationẽ,tunc audietur etiam ipse appellãs, quia rescriptum impetratum debet esse cõmune si appellatus,uult illo uti.de resti.spo.ex cõquęstione.cum ibi notatis per Inno.& ẽt uoluit Spec.in tit. de appel. §.nunc.breuiter.versicu.sed pone. & uersicu.sequen. nec ob.cle.si appellationem. de appella. ubi etiam de consensu partium post desertã appellationẽ nõ põt ꝓcedi,qa illud est uerum,qñ ꝑ nullã partium intra terminũ facta est ꝓsecutio.secus,quãdo altera ps ꝓsecuta fuit intra terminum prout fuit in casu p̃dicto. nam satis dicitur appellatus ꝓsecutus se appellationem, ex quò se præsentauit intra terminum etiam coram auditore contradictarum. & multofortius coram Papa.vt no.Fede.de senis suo consi.cviii.& facit, qđ habetur.s̃.ti.j.cum causa.¶Et no.bene,qđ ibi uoluit Federi.in loco præallega.ꝙ sufficit cõparere intra terminum,vt possit fieri impetratio post terminum quia ante terminum hominis non debet fieri impetratio. vt hic probatur circa finem. quod est diligenter notandũ.& quod dixi.supra.si appellatus.qui cõparuit intra terminum.& postea impetrauit rescriptum, si nõ vult prosequi,ꝙ nõ poterit appellans prosequi ipso appellato inuito,est verũ si ipse appellans non fuit impeditus intra terminum.nam tunc habetur appellatio pro deserta si appellatus hoc vult.& sic debet intelligi.c. repræhensibilis.& c.personas.& c.cum sit Romana.secus si fuisset impeditus,qa tunc deberet audiri per id, quod dixi post Inno.in d.c.cum sit Romana.& qđ no. Specu.in dicto versi.sed pone.& seq.& no.bene prædicta pro declaratione,& limitatione cle. si appellationẽ.de appel.quia ut patet ex prædictis illa habet locũ, quando neutra partium intra terminum nõ fuit prosecuta.secus,quãdo altera partium fuit prosecuta intra terminum.¶Et no.diligẽter,qđ satis dr̃ esse ꝓsecuta si cõparuit intra terminum,& per hoc nõ erit necesse, ꝙ ĩpetret,ante terminũ. & multominus, ꝙ incipiat cãm qa nec ante terminum hoĩs dẽt ĩpetratio fieri. ut hic patet.licèt do.Anto.in una parte hic aliter tenere uideat̃.scilicet qđ sit expediẽs,ꝙ intra terminũ hoĩes inceperit cãm,seu litẽ inceperit:sed uerius ur̃ esse, quod dixi,quod etiã in alia parte sequẽdo Fede.vr̃ aliter sentire.& hoc adde ad dictũ.c.c.cũ sit Romana.supra.eo.

& hæc

& hæc omnia ꝓcedunt, qñ appellatũ fuit ante sñiam.
¶Quid autẽ, quãdo ab ipsa diffinitiua sententia appel
latur. tangetur cũ glo. in uerbo cõstitutionibus. & qd
dixi. supra. cle. si appellationem. de ap. hře locũ, quãdo
neutra partiũ intra terminũ fuit ꝓsecuta appellationẽ.
sed demũ post lapsum termini quo casu nullatenus
valet ꝓcessus ẽt si fiat de vtriusque partis consensu. vt
ibi patet. secus quando altera pars intra terminũ fuit
prosecuta. tenent etiam do. de Rota sua conclu. lxii.
aliàs. lxiij. & adde etiã, qd ipsi no. sua cõclu. lxii. & xix.
vbi tangunt. An quãdo delatum est appellationi, &
18 statutus est terminus ad ipsam ꝓsequendã. & appella-
tus petiit, ꝙ appellãs cõpareat etiam instructus in ne-
gotio principali finito articulo appellationis erit ne-
cessaria citatio, vt possit ꝓcedi in principali de quo su-
perius dixi. ¶In gl. peremptoriè ibi prout no. in decre.
prout. aduerte, qa gl. ponit modum ꝓcedendi in nego-
tio principali. Sed reuera tex. loqr̃ de processu fiendo
in causa appellationis interposite, ante sñiam ab inter
locutoria, vel grauamine quo casu indistinctè ẽt lit.
non contest. potest procedi contra absentem ad expe-
ditionẽ ipsius articuli. vt probatur. ĩ. eod. interposita. in
§. fi. nec tunc est necessaria alia citatio si delatum fuit
appellationi per iudicẽ, vel p partẽ. & statutus est ter-
minus ad illã ꝓsequẽdã. & ita loqr̃ istæ text. secũdũ ve
rũ intellectũ. Expedito autẽ articulo appellationis si ꝓ
nuntiatum fuerit bene appellatum poterit procedi in
negotio principali. per id, quod habeẽ. ĩ. eo. vt debi-
tus. & procedetur secundũ formã q̃ tãgiẽ hic in glo. ci-
tato iã prius absente secundũ Io. An. qa statuitio ter-
mini solũ habuit nim citationis peremptoriæ quo ad
expediendũ articulũ appellationis, & hoc clarũ si ap-
pellatus non petiit, qd appellans instructus non com-
pareat super negotio principali secũdũ formã c. j. ĩ. eo.
in vj. Si autẽ hoc fecisset esset magis dubium, an tunc
requirereẽ citatio, tamen idẽ vr̃ dicẽdum per id, qd di
xi. supra. su p gl. in verbo. appellauerit. do. tamen Ant.
hic vr̃ dicere, qd glo. ista posset procedere, quando ap-
pellatum esset a diffinitiua. ita quod articulus appella
tionis cõnexus esset negotio principali quo casu dela-
tum esset appellationi, ita qd negotium sit in curia, &
statutus sit terminus ad prosequẽdã appellationẽ ser-
uanda esset hæc decretalis, & glos. ista. Si uero non es-
set delatum appellationi. tunc causa cõmittereẽ extra
curiã, & adhuc corã illo cui cõmittereẽ poterit practi-
cari, qd dicit hæc gl. secundum eum. Sed certè iste in-
tellectus nõ cõgruit literę quæ videtur loqui, quando
appellatũ est ante sententiã, nõ autẽ quando post sen
tentiã, seu ab ipsa diffinitiua. An autẽ sit in se verus:
17 patebit ex sequẽtibus. ¶†Et no. ꝙ regulariter causa ap
pellationis, licèt appelletur ad Papam sui natura non
est tractanda in curia, sed cõmittenda extra curiam. fal
lit in beneficialibus quæ sui natura tractandæ sunt in
curia. in c. j. & c. cupientes. de elect. in vj. & facit, qd hẽ
in cle. cãm. de elec. fallit etiã, quãdo delatũ est appella-
tioni: vt hic patet. saltem per partem appellatã. per id,
quod habetur in c. j. infra. eo. in vi. & plus videẽ hic ꝓ-
bari, ꝙ siue sit delatum per partẽ, siue per iudicem cau
sa sit tractanda in curia. si appellatum sit ad Papam. &
hoc respectu articuli appellationis, sed respectu articu
li principalis. demum venit tractanda in curia si appel-
latus hoc petierit. vt d. c. j. ad fi. ĩ. eo. lib. vj. & hoc quan
do appellatur ante sententiã diffinitiuã. An autẽ, quã
do appellatur a diffinitiua delatio iudicis aliqd opere-
tur infra dicetur. Et an sola statuitio termini faciat ne-
gotiũ esse in curia. de quo p gl. in c. veniẽs: de renũ. &
in Spe. de appel. §. qualiter. ver. porrò. ¶Itẽ pdicta vera
in quantũ dixi, ꝙ delatio iudicis operatur, vt negotiũ
tractetur in curia est verum, quãdo nõ fuit negata iu-
risditio iudicis. Secus vbi fuisset negata p appellatum
ꝓpter declinatoriã iurisditionis oppositã, & nõ admis
sam, qa tunc delatio nõ deuoluit negotium principa-
le. vt tractetur in curia. imo tunc ex vi talis delationis
nõ ꝓcedetur in illo. Aliàs delatio, & appellatio ope-
rarentur oppositum effectum eius, quod intenditur. fa
cit, quod habetur. supra. de excep. significauerunt. & ꝙ
hẽ. j. de præben. dilectus. & not. Specu. in d. ver. porrò.
circa fi. ¶Itẽ aduerte, qa dubium est, quando delatum
18 † est appellationi ab interlocutoria per partẽ, vel p iu-
dicẽ, & statutus est terminus, & appellator nõ cõpar-
uit in termino. An si petat appellatus pronuntiari sup
desertione appellationis erit necessaria noua citatio.
domi. de Rota sua conclu. ccccxv. tenent, quod nõ. qa
istud censetur esse pars appellationis, qd patet, quia de
cidi potest ex sola cõmissione appellationis, cum per
hoc cognoscat. an sua sit iurisditio. facit. s̃. de rescript.
super literis. & ff. de iudi. si quis ex aliena. ideo sine no
ua citatione poterit cognoscere sicut poterat expedi-
re ipsam appellationem sine noua citatione. vt hic pa
tet. secus dicunt si principaliter appellatus impetraret
cõmissionem in curia super desertione appellationis:
quia tunc nõ posset decidi sine noua citatione, cũ hic
non ueniat tũc incidenter ad causam appellationis. &
si dicatur imo dẽt valere processus super desertione si-
ne citatione: quia sententia super desertione videẽ in-
terlocutoria. & sic non videẽ necessaria citatio per id,
quod no. Inn. de procura. auditis. & quod talis sit inter
locutoria videtur uelle Ioã. Imo. de elect. cupientes.
quod hẽ. s̃. de elect. cum dilecti. & ĩ. eod. sua. rñderi po-
test vt dicunt præfati do. de Rota. quod licèt sit inter-
locutoria tamen habet vim diffinitiuę. facit, quod no.
in cle. vlti. de ap. & ideo si feratur non præcedente cita
tione erit nulla. facit, quod no. s̃. de cõsti. eccle. sanctæ
Mariæ. & in l. de unoquoque. ff. de re iudi. & per Bar.
in l. quod iussit. ff. de re iud. & hoc no. pro limitatione
dicti Inn. & d. c. auditis. & plus vr̃ uelle Bar. in d. l. qd
iussit. & l. ne quẽquã. §. ubi decretum. de offi. procon.
& legati. quòd ubi est talis interlocutoria, quæ nõ ha-
bet fieri, nisi causa cognita non ualebit, nisi procedat
citatio. facit quod hẽ in l. a procedente. C. de dilatio.
19 & in d. l. de unoquoque. ¶†Quid autẽ si iudex a quo
non velit differre appellationi, nisi pars dicat deferen
dum esse: dicit Specu. eo. ti. §. nunc dicamus. uer. si qs
iudicabit, quod poterit pars petere, ut habeat de hoc
consilium cum peritis. An sit deferendum, si non ue-
lit facere poterit appellare: quia tunc censetur graua-
re. facit nunc no. ĩ. eo. ut debitus. & adde etiam ad mate-
riam, quod hẽ in c. auditis. s̃. de procura. & hæc adde
etiam quòd exceptio, quod causa non est tractãda in
curia sui natura: quia non est causa beneficialis: nec
etiam accidentalis, quia non est delatum, debet oppo
ni ante lit. contest. uel dilatoria. vt no. in Specu. de di-
la. §. j. ver. illud quoque. Ex supradictis, & his, quæ dixi
cũ gl. in uerbo appellauerit. & quæ etiã inferius tan
gei. satis potest patere effectus qui resultat, an cã sit
in curia tractanda, uel non. ¶In ea. glo. ibi: statim te-
net sententia. no. bene quia gl. hic per id, quod. j. alle
ga. uer. saluis. uidetur uelle, quod hæc decre. inquan-
tum loquiẽ de statuitione termini, quod habeat uim
peremptorii habeat locum etiam quando appellatur
a diffinitiua. & hoc etiã tenuit gl. in c. ueniens. supra.
de renũ. vbi plus dicit, ꝙ sola statuitio termini, qñ ap-
pellatur a diffinitiua operatur duo. Primum est, quod
habet uim peremptorii. Secundum, quod facit cau-
sam esse in curia etiam si non sit delatum per iudi-
cem, vel per partem. sed certè istud non bene caue-
tur iu-

tur iure. imò potius vero contra tex. nec ob. qđ habetur in dicto.c.veniens.quia loquitur in beneficialibus.vnde Spec.in tit.de appel.§.qualiter.versic. porrò.tenet,quòd sola statuitio termini etiam si appellet a diffinitiua.non facit causam esse in curia p tractādā. nisi etiam sit delatum appellationi.& plus ibi dicit,qđ in appellatione a diffinitiua nihil operatur delatio iudicis,cum teneatur illi deferre.& pro hoc,quod no.gl. in c.j.§.e.lib.vj.circa fi.{vbi gl. cōcludit,ꝙ iudex a quo appellatur tenetur deferre appellationi,quando appellatur a diffinitiua. & sic uidetur,quòd tunc delatio iudicis a quo nihil operetur. secus dicit Specu. in dicto versic.porrò.si deferatur appellationi per partē appellatam,quia tunc talis delatio bene operatur, vt causa intelligatur esse in curia pertractanda,& statuitio termini,& tunc habet uim peremptorij, & hoc casu possit procedere.& idem si in appellatione a diffinitiua, ꝙ in appellatione ab interlocutoria.Secus vbi tantūmodo nō per iudicē defertur,quia tunc aliud est, quando appellatur ab interlocutoria quo casu hēt locū hæc decretalis.& aliud si appellet a diffinitiua, quia tunc delatio iudicis nihil operatur.vt superius dixi.& hoc respectu potest saluari.glo.in d.c.veniens.inquantū facit differentiam inter appellationem ab interlocutoria, & appellationem a diffinitiua.& opin. quam sequitur Specu.videtur etiam hic uoluisse do. Anto. Ex prædictis habes,quòd sola statuitio termini non habet uim delationis siue appellatum fuerit ab interlocutoria,siue a diffinitiua. de quo etiam per glo.in c.cum appellationibus.§.e.li.vj. & habet vim ēt perēptoriæ citationis.vbi delatū fuerit p iudicē,vel p partē appellatā,qñ appellatum est a diffinitiua aliàs statuitio termini non habet vim peremptorij.¶Sed aduerte,qa fortè de mente huius tex.in versicu. saluis. & videtur etiam esse de mente gloss.seq.in versic.constitutionibus, fuit quòd qñ appellatur a diffinitiua statuitio termini nullo casu habet vim peremptorii:licèt secus sit,quādo est appellatū ab interlocutoria,ante sñiam,& delatū est appellationi p iudicē,vel p partē.Et ratio diuersitatis potest esse,quia quādo appellatur ante sñiam,vt negotiū possit terminari:fuit expediēs statuere, qđ haberet vim peremptorij.quia alias non de facili potuisset terminari vbi innuit litera cū ca principiū decre. sed hęc ratio cessat,quādo est appellatum a diffinitiua, quia si non fit ꝓsecutio in termino dato ad prosequendū sententia remanet firma.& sic negotium satis remanet finitum, iō nō fuit opus tūc statuere,ꝙ statuitio termini habeat uim peremptorii.Et istud vr̄ sonare litera nō cauillādo eā.non distincto si sit delatum appellationi per iudicē,vel p partē,ex quò appellatum est a diffinitiua.Et dicas,qñ cōsuletur appellato:si fortè fuit omissa cōdēnatio expēsarū p iudicē a quo potes dicere, ꝙ si appellatus cōparuit in termino statuto appellanti:licèt appellatio censeaē deserta quo ad appellantē si nō comparuit in termino, tamen ex quò appellatus cōparuit in termino videtur, quod posset etiam post terminum petere confirmari sententiam saltē iuxta finem termini iuris.per id,quod habeē.ij.q. vj. appellator. & quod dictum fuit.§. eo.ex ratione. & sic etiam poterit petere,quòd iudex condemnet in expensis. in quibus iudex a quo omisit condēnationē.facit, quod habetur in l.fi.C.quādo prouocare nō est necesse.Nec ob.prædictis.cle.si appellationē.nō appella. vbi post desertam appellationē nō valet ꝓcessus.qa illud verū, qñ neutra partiū fuit ꝓsecuta ante terminū.secus si altera fuit ꝓsecuta,vt superius dixi,& not.do.de Rota sua cōclu.
30 lxii.¶†In ea.gl.in fi.An aūt citatus a iure ꝓpter appellationē factā in causa beneficiali,& intimata secūdum formā cle.cām.de electio.si non cōpareat censeatur verus contumax. vt nō possit appellare.tāgit gl.in d.cle. causam. circa finem.de dolo,& cōtu.& tangiē per do. de Rota sua conclu. cxxxiij. ¶In gloss. constitutionibus. ibi: respicit id, quod dixit, &c. Pondera diligenter gloss.istam quæ aperte, unit,quòd illud, quod dictum est. §. qđ statuitio termini quando delatum est appellationi factæ, ante sententiam habeat vim peremptorij non habeat locum, quando appellatur post sententiam. & sic a sñia diffinitiua.qa tunc sufficit, ꝙ statim rata maneat sñia: & idem vr̄ velle hic Hostien. qui per hoc dicit, quòd decre. ista habet locum in appellationibus interpositis in interlocutoriis. quia istū intellectum puto verissimum.licèt glo.aliter sentiat.in c.ueniens.de renūtia.in Spe.in titu.de appella.§. qualiter. versicu. porro. vt etiam tetigi super gloss. præceden.tamen do.Anto.ibi,& hic tenet contradicens decre.habere locum siue appelletur ab interlocutoria,siue a diffinitiua. Quia uidetur loqui indistinctè secundum eum.nec obstat vct.saluis.qa respondent, quòd mens illius versic.est reseruare constitutiones loquentes de desertione,quasi per hoc non intēdat tollere effectum desertionis.vbi appellatus hoc velit eligere. & non dixit de diffinitiuis sententiis hic in hoc versi. saluis.qa in illis nō est verisimile appellatum aliud eligere, q̄ ꝙ appellatio sit deserta, quia nihil posset prosequi prosequendo quod esset maius:& etiam prosequēdo submitteret sentētiam periculo retractationis. Sed certè quicquid dicat magis de mente literæ vr̄ esse intellectus glo.quem etiam videtur sequi Hostiē.& etiā euidēs ratio potest assignari inter appellationem a diffinitiua,& appellationem ab interlocutoria quare statuitio termini habeat vim peremptoriæ, quando appellatum est a diffinitiua etiam si sit delatum appellationi.secus,quando appellatū est ab interlocutoria. de
31 quo dixi in glo.præceden.¶†In gl.manet.ibi, & aliud est in sententia excōicationis.hoc verū, quādo appellatio sequitur sententiā,quia illa non suspendit sentētiam excōicationis.j.eo.pastoralis.sed bene suspendit alias sententias etiam si trahant secum executionem. vt est casus in l.furti.ff.de his qui notan.infa. & no. bene, quod per appellationem suspenditur,tunc sententia.non autē extinguitur §.de iureiuran. venientes. & hic etiam satis patet text. nec obstat.l. j.ad turpil.vbi videtur,ꝙ appellatione extinguitur sententia, quia verum est respectu præsentis temporis in quo appellatur:sed respectu futuri suspenditur,quia si non prosequitur appellationem confirmatur sententia. vbi autē sententia sequitur post appellationem legitimam,tūc non est differentia inter sñiam excōicationis, & aliā: quia vtraq; est nulla propter defectum potestatis. Ex quò appellatio legitima ꝓcessit. ideo tunc ex quò a principio est nulla nō firmaē tractu temporis licèt deferaē appellatio.j.de reg.iur.non firmaē.lib.vj.& est expressum de sen.excō.licèt.eo.lib. Vnde licèt post desertam appellationem non possit doceri de veritate causæ appellationis. ad finē prosequendi appellationē.tamen bene poterit doceri de veritate causæ appellationis ad finem docendi de nullitate sñiæ latè post ipsam appellationem.vt ēt voluit glo.in d.c.licet.& satis etiā est de mente huius gl.idem videē si renuntietur appellationi,quia per ipsam non validabitur sententia quæ fuit nulla. facit, quod not. Ioannes Andr. infra. eodem, vt super. libro sexto. & Lapus de Castil. sua prima allegatione.& dñi de Rota sua ꝯclusione. cxxvi. & hęc dicit vera dominus Anto.in appellatione iudiciali.appellatio aūt extraiudicialis secundū eū nō reddit actum nullū gestum post appellationē.Sed annullandum,

dum. Ideo deserta appellatione non posset peti retractati per viam nullitatis, sed bene per viam iustitiæ, qa actus extraiudicialis non transit in rem iudicatã. j. eo. li. vj. c. cõcertationi licèt do. Ant. non allegat, sed al legat notata p Inn. de temp. ord. ad aures, & p cõpost. de const. cum omnes. ¶ In ea. gl. ibi: excõicatio tenuit nõ enim põt esse in pẽdẽti. sed aut est aliqua, aut nulla. facit, qd̃ no. gl. de sen. excõ. venerabilibus. in verbo appellatũ. lib. vi. & cum opinio Tancre. quã ẽt sequiẽ gl. transeũt doc. facit, qd̃ no. viij. q. iiij. in summa. Sed dubitat hic Inn. An ille, q nõ est ꝓsecutus appellatiõ nẽ poterit agere cõtra iudicẽ qui tulit sñiam iniquam quasi fecerit litẽ suam ſm ea. quæ hñt inst. de obl. q̃ ex quasi delicto nascunt. in prin. vr ꝙ non, quia vr fuisse in culpa nõ ꝓsequẽdo. arg. l. herennius. §. fi. ff. de eui. contrarium determinat, quia illud verum quo ad hoc, vt non possit sñiam infringere. sed si aliun. finem vult agere. puta contra iudicem qui læsit eum male iudicã do. tunc bene potest. & si appareat eum male iudicasse condemnabitur ad interesse. p id, quod hr. in dicto titu. de obliga. quæ ex male ficto. & in l. fi. filius. & in l. fina. ff. de variis, & extraor. cog. & idem videt voluisse gl. licèt non allegetur hic per doc. & in l. i. ff. de appel. & eadem ratione poterit agere, vt puniatur, qa nõ detulit, ſm ea, quæ habent. s. eo. de priore. cũ ibi nota tis. & no. diligenter ex prædictis, quod non impedirur quis agere contra iudicẽ in syndicatu ratione iniquæ sententiæ latæ contra eum: licèt ab illa non appellauerit, vel si appellauit non fuit prosecutus. ¶ In gl. pen. in fi. idem tenebat in c. i. ſ. eo. vt debitus. & etiam Spe. eo. ti. §. qualiter. ver. ii. debet. sed Io. An. hic tenet contrarium. quia alias sequeretur, quod omne tempus in quo pendet dilatio data a iudice appellationis cũ tũc procedere non posset. j. eo. significante. & C. de dilatio. l. fi. non curreret in anno da:o ad appellationẽ prosequendam. & sic multum posset dilatari tẽpus anni. Item quia istud tempus, videtur succedere loco termini iuris quantum ad hoc. s. eod. cum sit Romana. ¶ In glo. fi. in fi. & videtur hoc intelligẽdum, quãdo ille q impetrauit ante terminũ recessit: sed si expectasset finem termini, vr quod non censeatur contumax: nec censeat tunc deserta appellatio. licèt non bene fecerit impetrando ante terminũ. sed per hoc non tolleť ius quæsitũ ex præsentatione in termino. facit, quod habetur. j. eo. ex insinuatione. & quod no. Fede. in suo consi. cviij. & sic intelligo do. Ant. hic licèt nõ sic clarè loquatur. ¶ † Quid aũt si appellatus cõparuit in termino, & fecit mentionem de termino, & impetrauit. An tunc poterat compellere appellantem ad prosequendum ante finem temporis appellationis. & tenet hic dom. Anto. post Fede. ꝙ non, quia non per hoc poterit cogi appellans prosequi nisi prope finem termini iuris secundum ea quæ habentur. ij. q. vj. appellator & C. de tempo. appel. auten. appellator, & dictũ fuit, supra eo. ex ratione. & sic intellige do. Anto. hic licèt verba aliter videantur. s.

SVMMARIVM.

1 *Compromittere potest certa pars capituli in aliquem qui non sit de collegio sine capitulo alio non compromittente.*
2 *Legatus de latere potest se intromittere de articulo appellationis interpositæ ad Papam.*
3 *Electio facta post primam non cassatam non valet.*
4 *Relationi legati, an sit standum.*
5 *Exceptio obici potest contra illum cui fit collatio.*
6 *Electio facta a minori parte capituli valet, quando facta à maiori non valet.*
7 *Appellationem extraiudicialem prosequi tenetur quis intra annum.*

Constitutus. Licèt appellãs a cãm appellatiõis intra tempus legitimum non fuerit ꝓsecutus nihilominus iudex de impedimentis electi cognoscet. h. d. Et primo ponitur partis narratio. secunda ibi: in-

a Licet appellans, sic ponit summariũ do. Ab. & si ꝗ ras vtriũ de appellatione ad Papã vel ad aliũ superiorẽ interposita legatus, vel alius inferior cogno scere possit

1 tellecto Papæ motiuum, & iudicum datio. ¶ † No. primo, ꝙ certa pars capituli põt cõpromittere in aliquẽ qui non sit de collegio, seu de capi. & alia non cõpromittente. & sic, quod dicitur. in c. quia propter. de elec. & in via compromissi exigitur consensus omniũ, qd̃ verum in quãtum aliqui etiam si sit maior pars velint artare alios ad cõpromissum. secus si solũ velint suas vices in alium transferre. vt hic patet. & sic debet limitari dictũ. c. quia propter. ¶ No. secundũ vnũ intellectũ, quod verbum conferre interdũ ponitur pro eligere. ¶ † No. ꝙ legatus de latere, videtur posse se intromittere de articulo appellationis interpositæ ad Papã qñ illa quæ attentat non tendunt ad derogandum appellationi. sed in faciliorem exitum appellationis. vt qa velit recipere testes, vt negocium magis instructũ transmittat ad sedem apostolicã. de quo dicetur. j. gl. ĩ verbo delegauit. & facit, quod hr. in c. ij. j. de matrim. cõtracto. & qd̃ dixi. s. eo. c. cũ teneamur. ¶ No. ꝙ vbi duo sunt pariter expedibilia vno expedito præsumit alterũ potuisse expediri. & ideo ille qui misit nuntiũ præsumitur potuisse misisse procuratorem. dixit tamẽ hic Io. And. qd̃ licèt sit de hoc aliqualis præsumptio: nõ tñ semper necessario id sequit, qd̃ interdũ facilius inueniẽ vnus nuntius, q̃ procurator: qui debet esse ꝑsona magis instructa, & maioris ponderis, & p aliqua loca poterit trãsmittere nuntium per quæ non posset fortè ꝓcurator. ¶ No. qd̃ vbi Papa adit p viã appellationis appellatione iam deserta: qa põt adiri ẽt p viã querelæ cũ & per illã possit adiri legatus. & de of. leg. c. j. põt ex officio, & discernere exceptiones oppositas in tangẽtibus publicã vtilitatẽ: & sic licèt nõ suppleat tunc ad cõmodum instantiæ desertæ. suppleret põt tñ ad finẽ publicæ vtilitatis. facit. s. de elec. c. cum nobis.
3 olim. & quod ibi no. ¶ † No. ꝙ non valet secunda electio facta post primã non cassatam. de quo dicendum vt plenè. s. de ele. c. auditis. & c. cõsideramus. ¶ Not. vnum modum prouidẽdi de prælato: scilicet per actũ nominationis. de quo dic, vt legitur, & notatur. in ca. bonæ. el. j. supra de postu. prælato. ¶ No. ꝙ videnẽ posse canonici nõ impediri transferre uoces suas, seu eorum uota in alium, quod uideť contra. c. quia propter. de elec. sed Inn. dicit, quod hodie hoc non ꝓcedit, sed seruandum est, quod habetur. in d. c. quia propter. potes dicere. ut hic tãgit Per. quod dictũ Inn. habeat locum in illis in quibus seruatur forma illius. c. de quibus ibi: in glo. j. sed secus in aliis. & ita possit intelligi hic. facit, quod habetur. s. de elec. c. scriptum. in glosſ.
4 quæ incipit qualiter. & quod ibi no. supra e. ¶ † No. ꝙ standum, uidetur relationi legati. quod uidetur cõtra ea quæ habenẽ. supra de probatio. c. quoniam. & de testi. cum a nobis. sed potest dici secũdũ Host. quod hic partes nihil obiecerunt: sed potius uoluerunt stare relationi: uel secundum eum põt dici spãle in cardinali, cui secundũ consuetudinẽ curiæ creditur. facit, qd̃ notat. supra de fide instru. quod super, & per Io. And. de consuetu. inde dixi, quia ut dixit Clemens de rigore iuris secus, ut no. in Spec. in tit. de testibus. §. i. uersi. quid si aduocatus. & ista uidentur procedere, quando non requisitus a Papa refert. ubi autem refert requisitus, an tunc de iure sit credendum. recurre ad ea, quæ no. supra de proba. post cessionem. & j. de purga. cano. c.
5 cum dilectus. ¶ † No. quòd contra illum cui facta est

collatio videtur posse obijci exceptio, quod videt̃ esse
contra tex.j.c.proxi.sed potes dicere, q̀ dum litera hic
circa principiũ dicit ei contulit decanatũ. debet intel
ligi:id est ius in decanatu eligendo: nec hoc casu eli-
gendo vice compromittentiũ intelligitur cõfirmasse.
per id, quod habetur.s̃.de electio.cum inter canoni-
cos.& c.cum inter vniuersales.vel potes dicere, qđ li
cèt ille cui fit collatio habeatur pro cõfirmato. tñ pôt
excipi contra eum, quia inter electionem, & cõfirma-
tionẽ non est tunc mediũ. & sic, videtur supplantata
pars in potestate opponendi.& ideo pôt excipere per
tex.& per id, quod habetur. supra de cau.pos.& pro-
prie.cum olim. cum ibi nota.per Inn.in c.cum olim.
de dolo, & contu.¶ No.quòd cassata electione Arch.
Papa hic non dicit aliã valere:nec mirum, quia inter-
6 dũ vtraque potest esse nulla.licèt qñq; † electio facta a
minori parte valeat, qñ facta a maiori nõ valeat, & pri
uata est maior pars potestate eligendi.de quo.supra, de
electio.congregato. & c.auditis.¶ No.secundũ Host.
arg.quòd in forma cõpromissi facti in plures ad eligẽ
dũ pronuntiatio est fienda per vnum de quo dicendũ.
7 vt hodie habet̃.in decre.sicut.de elec.in vj.¶ † Itẽ no.
quod appellationem extraiudicialem et tenetur quis
prosequi intra annum, & a quo tempore incipiat an-
nus.tractat hic Inn.de quo dic, vt hodie habet̃ in cle.
sicut appellationem. de appel.¶ No.vlt.q̀ ille q̃ exclu
ditur a procedẽdo tanq̃ appellans in causa electionis
videtur audiri, si velit excipere, quod hodie intellige
verũ, si seruasset formam decr.vt circa. de elec.in vj.&
clemen.constitutionẽ.§.penul.eo.ti.tamen licèt non
excipiat Papa, seu superior de oppositis potest inqui-
rere, vt hic paret. & supra de elec.c.cum nobis olim.
¶ In gl.ij.in fi.& sic paret, quòd translatio votorũ pôt
sub certa forma fieri.¶ In gl.iij.in fin.vel potes dice-
re, q̀ contrarium procedit, qñ vota non essent.& sic cõ
ditionaliter translata. secus, quando essent translata,
vt cum consensu omniũ fiat electio.& sic posset intel
ligi iste tex.secundum do.Ant.sed plus placet exposi-
tio gl.quia non omnes transtulerunt vota in Episcopũ
vt dixit.gl.ii.¶ In gl.delegauit. in fine. prima solutio
non videt̃ bona:q̃a non apparet ratio specialitatis. se-
cunda etiam vr̃ reprobari hic per do. Ant.in c.mani-
feste de dolo, & contumacia. quod diligenter no.tñ
meo iudicio.c.Romana.§.si vero.non probat dictum
Inno.nec Specu.quia non loquitur de iudice a quo:
sed de iudice ad quẽ.vt ibi patet.¶ In glo.renuntiasse.
in fi.nec obstat, quod hr̃.supra de renun.admonet, q̃a
loquitur qñ quis habeat plenũ ius in beneficio. ideo
non potest sine licentia superioris renuntiare.sed hic
solum fuerat electus, & in discordia, & nondũ confir
matus.ideo licèt consensit potuit renuntiare.sup quo
instat hic Host.sed dic, vt hodie nota.per gloss.in c.si
electio.de elec.in vj.¶ In glo.fi.in fi.dic de hoc, vt ple
ne nota.in c.auditis.supra de electio.

S V M M A R I U M.

1 *Testes & matronæ adiurari possunt, vt dicant veritatem.*
2 *Electio restringi potest ad duos,*
3 *Eligens quæ habeat considerare.*
4 *Eligentes, an possint salua conscientia eligere vtilem, licèt possent eligere vtiliorem.*
5 *Defectus potentiæ amicorum, vel diuitiarum non est legitima causa annullandi electionem.*
6 *Exceptio, vel appellatio friuola non admittitur contra petentem possessionem facti.*
7 *Repulsus ab excipiendo, an repellatur ab agendo.*
8 *Electio facta à maiori parte, & saniori capitulo valet dummodo sit facta de idoneo.*
9 *Appellationi semel deferens non potest amplius se intromittere de causa.*
10 *In causa electionis, an sit necessaria libelli oblatio, vel litis contestatio.*
11 *Exceptio concernens defectum proprietatis in beneficialibus non admittitur contra agentem possessorio adipiscendæ nisi sit exceptio criminis cum infamia.*
12 *Appellatio extraiudicialis nihil operatur, vbi appellatur causa rationabili non expressa, & an talis appellatio habeat suspendere.*
13 *Appellatio extraiudicialis sicut non suspendit actum præteritum, sic nec suspendit actũ futurum consecutiuum ad ipsum actũ de præterito.*
14 *Appellationis extraiudicialis pendentis, an impediat effectum traditæ possessionis.*

1

CONSTITUTIS. Appellatio frustratoria
possessionem confirma-
ri non impedit.hoc dicit. Et sunt tres partes
principales.prima narrat factum.secũda diffi
nit.tertia protestatur.secunda ibi: nos ergo.tertia ibi:
si quid.¶ No.quòd credendum videtur literis testimo
nialibus ordinarij.de quo.supra, de probatio.post ces-
1 sionem.¶ † Nota quòd quis videtur posse astringi ad
aliquid faciendum per adiurationem superioris.facit,
quod habetur.ij.q.vj.si quis vestrum. vt tangit hic gl.
ij.talis adiuratio succedit loco iuramẽti.& per hoc vi-
det̃ quòd possint matronæ, & etiam testes adiurari, vt
dicant veritatem.facit, quod habetur. supra de proba.
proposuisti.idem videtur quando iudex procedens ex
officio parcit iuramento specifico, quod interdum ser
uat curia secũdũ Host.idẽ qñ fit generalis inq̃sitio.de
statu eccle.de censibus.Romana.§.sanè.lib.vi.& facit
2 quod no.Archid.in dicto.c.si quis.¶ † No.quòd supe
rior videt̃ posse restringere electionem ad duos, quan
do in tractatu ad hoc se astrinxerunt canonici. nec p
hoc dr̃ minus libera. & sic videt̃ quòd possit restringi
electio ad duos de voluntate eligentium:vel si ex acci
denti hoc occurrat, vt q̃a de certo gremio debet fieri
electio, & non sunt ibi nisi duo digni.facit, quod hr̃.j.
de ver.sig.Abbate.& supra de cõsue.cũ dilectus. alias
electio debet esse libera, nec restringi. de quo.supra,
3 de elec.cũ terra.¶ † No.multa q̃ habet eligẽs cõsidε-
rare.primo, vt eligat secũdũ Deũ, secũdo, vt eligat ſm
suã iustam conscientiã, & quòd eligat magis vtilẽ, &
idoneum.An autem si aliter fiat electio.tangit hic gl.
vr̃ etiam quòd debeat eligere sibi notum, & nõ igno-
tum.facit, quod hr̃. supra de electio.cum terra. & de
4 postu.c.bonæ. el.ii.¶ † No.argu.quòd non vr̃ saluare
conscientiam qui eligit vtilem:si potest eligere vtilio
rem:certè hoc uideretur uerum:nisi ex aliqua cã ele-
ctio sit totaliter facta per eum.& maximè attento, qđ
hic no.gl.¶ No.q̀ per confirmationẽ interdũ fit inue
stitura. Et no.q̀ ille, quando fit post totalem collatio-
nem iuris etiã ordinarii ad transferendam possessio-
nem. de quo.j̃.de insti.autoritate. & supra de electio.
5 c.transmissa.¶ † No.q̀ defectus potentiæ amicorũ, vel
diuitiarum non uidet̃ legitima causa annullandi ele-
ctionem. de hoc hic.per gl.¶ No.causas electionis ex
primendas coram iudice a quo.licèt dicatur suspectus
non autem sufficit exprimere coram iudice ad quem:
nec sufficit etiam in genere protestari de causis appel
lationis coram iudice a quo, sed debet formaliter, &
specifice exprimi.quod intellige uerum saluo eo, qđ
dixi.supra eo.c.consuluit.& quod habet̃.supra de dila
tio.præterea.Et adde etiam quod hr̃. in clemen.appel
lãti.de appel.ubi uidetur notari, quòd non sufficit ap
pellare ex omni causa quæ pateat ex actis. licèt Pau.
aliter ibi dicat.de quo per dom.de Rota sua.cõclu.vii.
6 ¶ † No.q̀ contra petentem possessionem facti non ad
mittit̃ exceptio, uel appellatio friuola. Et ex hoc no.
quòd exceptio uelut ordinaria ad impediendum q̃d
iuris. id est, qñ petitur id, quod est iuris non impedit
si petatur possessio facti per totalem translationem

iuris

iuris iam factam cũ consecutinè veniat ipsa possesio
ad ipsum ius iam præteritũ creatũ. & hoc vr̃ posse no
tari, quòd agenti possessorio adipiscendæ in beneficia
libus nõ obstat exceptio defectus ꝓprietatis iuris. de
7 quo dicã super gl. fi. ¶† No. quòd repulsus ab excipiẽ
do non repellit̃ ab agendo, q̃n repellit̃ ab exceptione.
quasi pp ineptũ modũ proponendi ipsam attento eo,
q̃d petitur, vnde tũc facilius datur actio q̃ exceptio, q̃n
exceptio nõ ꝓponitur apto modo ꝓponẽdi. sed actio
sic, vel q̃n exceptio repellit̃ ex natura iudicij non pa-
tientis admitti exceptionẽ requirentem altiorẽ inda-
ginẽ. de quo etiam tangetur. in glo. fi. ¶ No. votum nõ
esse examinandũ saltem necessario. de quo in c. peti-
tio. xlvij. dist. vr̃ ẽt testimonium populi sufficere sine
examinatione, per id, quod habet̃. xxiiij. dist. nullus.
a ¶ In gl. impotentiã a in fi. & sic videt̃ concludere gl.
quòd vbi circunstantiæ non sunt pares, vt q a ex alte-
ra parte est longè maior numerus non attendit̃ potẽ-
tia, vel qualitas diuitiarum. facit, quod habetur. in c. si
quando. de elec. in vj. secus si numerus nõ esset multo
8 maior: sed dic melius, ꝗ† electio facta a maiori parte,
& saniori parte capituli valet. dũmodo facta sit de ido
neo, per id, q̃d hr̃. supra de elec. q a pp. & supra in gl.
iij. in verbo vtilẽ. fatendũ est tñ, ꝗ in electione fienda
deberet attendi qualitas beneficij: nã si esset situm in
medio nationis peruersæ. & sic egeret ꝓ defendendis
rebus, & iuribus beneficij homine nobili, & potenti:
tũc ille potius deberet eligi, dũmõ aliàs sit idoneus, li
cèt alius maioris sciẽ reperiret̃. supra de elec. c. officij.
Si vero esset beneficium sitũ inter hæreticos ꝓ q bus
expugnandis expediret habere hominẽ scientificũ. &
tũc talis potius deberet eligi q̃ alius diues, uel potẽs:
supra de elec. in causis. Si aũt beneficiũ esset valde gra
uatũ debitis, & nõ bene põt satisfacere uoracitati usu
rarũ: tunc potius eligi deberet diues, q̃ potẽs, uel sciẽ
tificus, dũmodo aliàs esset idoneus. facit, quod habet̃.
x. q. ij. hoc ius porrectum. rñ ut dixi. licèt in electione
fienda haberi deberet consideratio ad prædicta, rñ ua-
lebit electio facta a maiori, & saniori parte capituli,
aliàs de idoneo. per id, quod habet̃. in præalleg. ca. q a
9 propter. ¶† In gl. rationabilẽ: ibi, sed ideo detulit. sed
certè hoc non dr̃ in litera. unde alij dicunt, quod Eps̃
non detulit appellationi. Alii uero dicunt, ꝗ Eps̃ detu
lit: sed postea reuocauit delationẽ, quod facere potuit
ſm eos. sicut aliã interlocutoriã põt reuocare. j. eod. c.
cum cessante, sed Io. An. tenet contra. q a postq̃ semel
detulit appellationi functus est officio suo, ideo non
põt amplius se intromittere. j. eod. cum appellationi-
bus. lib. vj. & ibi etiam de hoc per Io. An. & aliq d etiã
tangit. j. de acc. meminimus. in uerbo deferre. ¶ in gl.
penul. ibi: uel mutauit cõsilium suum. hic iunge. uer.
uel hic non fuit admissus quis circa finem. glo. tamen
dicitur in alio uer. nõ uidetur procedere, per id, quod
hr̃. in l. scio. ff. de appel. nisi salues intelligendo ſm id,
quod habet̃. in decre. si fortè. de elec. in vj. ¶ In ea. gl.
ibi. quantũ ad casum præsentem. hic dicit glo. q a hic
sumus in casu in quo superior ex officio etiam nemi-
ne opponente deberet inquirere. sed certè licèt gl. te-
neat istam opinio. quam sequebatur Tancre. ut tangit
glo. in fi. tamen ut dicit Hostiẽ. non est inconueniens,
quòd quis non admittatur tanq̃ appellans licèt iudex
ex officio possit inq rere. ut patet. supra c. prox. dicit ta
men quòd utraque opinio potest saluari. q a si dicimus
quòd appellatum fuerit a confirmatione quæ censeat̃
habere uim diffinitiuæ. quod est uerum quando cõfir
matio fit ordine iudiciario seruato puta libello obla-
to. & lite contesta. tunc potest appellans prosequi cau
sam etiam non expressam. ut in l. scio. ff. de appellatio.
& C. de temp. appel. & per hanc. & supra de test. c. fra-
ternitatis. vbi vero dictæ solennitates non fuerunt ser
uatæ. sed aliàs fuit facta cõfirmatio sine solẽnitatibus
prædictis. tunc confirmatio non habet vim diffiniti-
uæ. sed censet̃ interlocutoria. ideo tunc necesse esset
causam exprimi in appellatione. nec aliam possit pro
sequi. per id, quod habetur. j. eo. c. vt debitus. in clem.
appellanti de appella. & hoc satis videtur esse de men
te Inno. hic. qui dicit, quòd si confirmatio sit cũ causæ
cognitione censetur tunc confirmatio actus iudicia-
lis: & similiter appellatio quæ interponetur ab illa di-
cetur iudicialis: sed vbi sine causæ cognitione, tunc cẽ
setur actus extraiudicialis. & similiter appellatio quæ
tunc interponitur censetur extraiudicialis. & ſm præ-
dicta, vr̃ posse considerari, q̃d aut cõfirmatio fit absq;
aliqua causæ cognitione. & tunc censetur actus extra
iudicialis: aut cum causæ cognitione. & tunc aut ser-
uata solẽnitate ordinis iudiciarij. & sic libello oblato,
& lite contestata. & tunc cõfirmatio habet vim diffini
tiuæ: aut sit cum summaria cognitione non seruatis so
lẽnitatibus prædictis: & tunc censetur habere vim in-
terlocutoriæ. facit, quod notatur. in c. vltimo. de elec.
in vj. per Io. An. tamen dom. Ant. dicit hic, quòd vide
tur posse dici, ꝗ cũ hodie in confirmationibus sit ne-
cessaria solennitas decre. vltimæ præallegatæ, q̃d con
firmatio hodie videtur habere in vim diffinitiuæ. licèt
olim potuisset procedere opinio Inno. & Hostien. sed
certè posset dici, quòd licèt hodie non debeat censeri
actus extraiudicialis: quia non põt fieri nisi præcedãt
citationes, de quibus in dicto. c. vltimo, tamen fortè
non tollitur, quòd non debeat distingui, an sit facta
cum magna causæ cognitione, & tunc cẽseatur habe
re vim diffinitiuæ: an vero cũ leui causæ cognitione,
vt tunc censeat̃ habere vim interlocutoriæ. fateor tñ,
ꝗ† hodie non est necessaria libelli oblatio, nec litis
contestatio in causa electionis per illud, quod habet̃
in clemen. ij. de iudi. iuncta clemen. sæpe, de verb. sig.
& ad materiam etiam facit, quod no. Inno. s̃. de elec. c.
cum dilecti. & in c. cum olim. de dolo, & contu. & de
causa posses. cum olim. & de materia etiam per glo. in
dicto. c. vlti. ¶ In glo. fin. ibi: præterea qualiter, ad istud
quòd concludit glo. j. non respondet. sed potes dicere
quod in contrarijs hic allegatis pendebat lis cõtra ali
quem de crimine ex quò infamabatur. & ideo illa pẽ
dẽte nõ debet promoueri pp infamiam cum opinio
promouẽdi non debeat vacillare. facit, quod habetur.
in c. vlti. de testibus. alleg. in glo. & in c. omnipotẽs. j.
de accusa. sed hic loquitur in iam promoto cõtra quẽ
opponebat̃ exceptio, vt repellatur a possessione facti.
quod fieri non debet cum illa habeat consequentiã
ab ipso actu confirmationis iam perfecto. facit, quod
habet̃. s̃. de electio. c. transmissam. ¶ In eadem glo. ibi:
respondeo ratione præsumptionis, supple, quia calum
niosè, & causa deferendi obijcebatur. vt supra etiam
tetigit gl. & facit, quod habetur. in l. ij. C. de fal. Et hęc
responsio, licèt in se sit vera, tamen videtur diuinare.
Ideo gl. infra in ver. alia ratio. ponit aliam respõsionẽ
per quã in effectu voluit, quòd ideo in casu isto repel
litur exceptio, q a non videtur bene posse proportio-
nari ad id: quod petit̃: q a nõ petitur hic quid iuris sit
cum iam plenum ius sit consecutus per electionem,
& confirmationẽ. sed petitur, quid facti: q a ipsa posses
sio est quæ plurimum facti habet. vt legitur, & notat̃.
infra de concessio. præben. c. cum nostris. & in l. i. C.
de acquiren. pos. & quia talis possessio est de cõsecutiui
uis ipsius iuris iam quæsiti, q a conueniens est, quòd
habens plenũ ius in beneficio: habeat etiam possessio
nem. facit. s̃. de electio. ca. transmissam. & quod habe-

a In gl. impotẽtiã. su-
per hac gl.
h q̃rit verũ
in electiõi-
bus sit po-
tẽtię, vel di
uitiarũ sit
habẽda. di-
stingue, vt
hic per do.
Hẽ Boych.
in prin. c.

tut.§.de causa possessio.& proprieta.ca.cum dilectus.
& ideo, quia non bene proportionatur via excipiẽdi.
ex quo non petitur quid iuris: sed quid facti consecu-
tiui ad ipsum ius præambulum. ideo repellitur exce-
ptio:non aũt repellitur actio, seu via accusandi:qa il-
la bene potest aptè, & proportionabiliter proponi. se
cus si aliquid iuris peteretur. vt quia confirmatus pe-
teret se ordinari:quia tunc bene posset excipi, per id,
quod habetur.j.de accu.super bis, quod intelligit hic
Inno.procedere,quando dignitas, vel beneficium re-
quirit ordinem qui petitur,quia tunc petenti obstabit
exceptio.secus si non requireretur,quia tunc licèt pe
teret se ordinari ad ordinem quem beneficium nõ re
quirit non posset excipi:saltem ad finem impediendi
possessionem, seu acquisitionem. & plus etiam dicit
Inn.quòd si etiam beneficium requirit ordinem,si tñ
illum non petat:sed petit possessionẽ anteq̃ velit pete
re ordinem non poterit excipi ad impediendum acq
sitionem possessionis.& sic ẽt potest intelligi hic secũ-
dum eũ,nec obstat,si dicatur, ꝙ ex quo est confirma-
tus, vr̃ ꝙ debeat habere ordinem requisitum ad bene
ficiũ,per id, quod habet̃.s̃.de electio.cum in cunctis.
& sic si non petat vr̃ in mora:& per consequens vide-
tur posse excipi,ac si peteret,quia responderi potest se
cundum Inno.quòd non censetur esse in mora. nisi
ex quo pacificam possessionem habet, vel per eũ stat
quominus habeat per id,quod habetur in præalleg.c.
cum in cunctis.recitat tñ alios tenere contra: videli-
cet,quod ex quo est confirmatus,& nõ adepta posses-
sione debeat petere ordinem super quo hic satis in-
stat ipse. & etiam Hostiẽ.qui tenet primũ dictũ.sed de
hoc dic,vt no.gl.in decre.cõmissa. de elec.in vj.¶ Itẽ
ẽt non obstat si dicatur, quòd ex quo fuit appellatum
a confirmatione,videtur illa fuisse suspẽsa. per id,qđ
habetur.s̃.eo.sæpe. circa finem. & de iureiurando.c.
venientes.& sic prosequendo illam,videtur petere cõ
firmationem.& per consequens quid iuris sit.& sic vi
detur,ꝙ admitti dabeat exceptio: quia potest rñderi,
quòd hæc confirmatio facta fuit extra iudicium. & iõ
prætextu appellationis consequenter extraiudicialis
non suspendit actum præcedentem, sed illum qui fit
post, & contra ipsam appellationẽ.s̃.de electione. cũ
11 nobis olim.¶ † Et ex prædictis videtur posse colligi,
quod contra agentem possessorio adipiscendæ in be-
neficialibus non videt̃ admittenda exceptio concer-
nens defectum proprietatis:saluo nisi sit exceptio cri-
minis cum infamia. vt j.tangit gl.vel nisi diceret quẽ
promotum per falsas literas.vt tangit hic gl.in fine,&
sic videtur transire hic glo.& etiam Innocen.& Host.
& Io.An.& do. Anto.Sed contra istud facit: quia con
tra agentem possessorio adipiscendę videtur quod ob
stet exceptio defectus proprietatis dũmodo probatio
non habeat longiorem tractum. sed velit infra breuę
spatium probare. vt legitur,& nota.in l.ij.C.de ædili.
edic.& in l.fi.C.quorum bonorum.posses dicere, qđ
aliud sit in beneficialibus.& aliud in alijs.sed certè nõ
vr̃ bona ratio diuersitatis: quia eadem ratione non vi
detur proportionari exceptio etiam in alijs ex quo pe
titur quid facti consecutiui ad ipsum ius præambulũ.
ideo fortè põt dici, quòd interdum opponit̃ exceptio
cõcernẽs defectũ proprietatis secundum tempus exce
ptionis, vt qa opponitur exceptio quæ reddit confir-
mationem,vel collationẽ nullam:qa dicitur facta per
literas falsas,vel surreptitias, vel per illum q non ha-
buit ptãtem:& tunc satis vr̃ quòd si velit incontinẽti
probare debeat audiri in beneficialibus.facit,qđ not.
Inno.s̃.de cau.pos.& proprie.cum olim. de do.& con
tu.Secus si nõ velit incõtinenti probare interdum ve-
ro opponitur exceptio quæ nõ cõcludit defectũ pro-
prietatis de præsenti:sed concludit illã posse auferri.vt
qa exceptio ꝑ quã opponit̃ aliquid propter qđ cassari
posset collatio, vel cõfirmatio. & tunc talis exceptio
ẽt si probaret̃ incontinenti non impedit acquisitionẽ
possessionis,cũ interim habet verũ ius ꝓprietatis an-
teq̃ casset̃ collatio,vel cõfirmatio.facit,qđ no.Io.An.
post Cõpo.s̃.de elect.ꝙ sicut.post glo.in antepenul.&
vlt.col.& hoc etiam vr̃ posse limitari nisi obijciat̃ ex-
ceptio criminis cũ infamia,per id,quod tetigit glo.&
quod hr̃. in c.accedens.j.de acc.& quia etiam tũc ꝑꝑ
infamiam posset suspendi à beneficio.ij.q.v.c.præsby
ter.si a plebe.& facit,quod no.Ioã.An.post Compo.in
loco præalleg.Quid autem si iste cantor electus in prę
positũ,& confirmatus habuit possessionem ipsius præ
positurę:an si postea pronuncietur appellationem cõ
tra eum interpositam iustam poterit recuperare prio-
ra beneficia præsertim si fuerint alij collata. dicit hic
Inno.quòd non si erat beneficiũ curatum, vel ꝑsona-
tus,quia illud vacauit ipso iure per adoptionem digni
tatis præpositurę.j̃.de præben.de multa.nec ob.quod
tempore quo habuit possessionem præpositurę pẽde
bat lis super illa. quia sufficit, quòd de facto habuerit
pacificam possessionem ipsius secundi beneficij. licèt
non fuerit pacifica de iure propter pendentiam appel
lationis, quia imputet sibi si se exposuit dubio litis.
nam ꝑꝑ iuris errorem non releuabitur clericus maxi
mè prælatus.s̃.de tempo.ord.vel non est.:secus si non
fuisset possessionem adeptus: quia tunc bene retinet
priora beneficia.xviij.dis.si qui Episcopi. Io.An.dicit,
quòd licèt quo ad primum dictum videat̃ dura opi.ꝑ-
dicta,tñ satis põt dici iuridica, si ponamus, qđ in lite
nõ erat probabilis error, aliàs si error fuisset ꝓbabilis,
illi esset parcendũ qui posset etiam in facto assistere se
cundum quod habetur.de præben.si beneficia. libr.vj.
& quod no.eo.lib.de elec.cõmissa.§.j.caueat tamen
sibi electus de cuius cõfirmatione mouetur quæstio,
ne administrando perdat ius,quod habet,per id,quod
hr̃.in c.auaritiæ. de elec.in vi.facit ad prædicta, quod
habet̃.in ca.j.de postu.prælato.lib.vi.& c.in nostra.su-
12 pra de rescrip.vbi etiam de materia.¶ † Vltimo extra
gl.tangit hic Inno.de effectu appellationis extraiudi-
cialis.& ponit hic glo.satis prolixa de quo etiam tan-
gitur.in c.cum nobis olim.de elec.conclude, qđ vbi
appellatur causa rationabili non expressa: nihil opera
tur appellatio. facit,quod habetur.j.e.c.cum causam.
¶ Si autem quæritur, an talis appellatio habeat suspẽ
dere:conclude, quòd ex quo est extraiudicialis. & ab
actu extraiudiciali si interponitur ab actu de præteri-
to non suspẽdit illum,qa appellatio extraiudicialis so
lum vr̃ suspendere id,quod fit post, & contra appella
tionem.vt præallega.c.cum nobis olim. licèt secus sit
in appellatione iudiciali:quia illa suspendit actũ præ-
teritum a quo interponitur.s̃.eod.c.sæpe.circa finem.
13 & de iureiur.c.venientes. & plus videtur † quòd ap-
pellatio extraiudicialis sicut non suspendit actum prę
teritum: sic nec suspendit actum futurum cõsecutiuũ
ad ipsum actum de præterito. vt hic patet. nam sicut
hic non suspenditur confirmatio: sic nec suspenditur
actus inuestituræ,vel actus tradendæ possessionis qui
habet consequentiam ab ipsa confirmatione, vt ex-
presse hic probatur. & per hoc potest inferri ad deci-
sionem quæstionis. quam hic posuit Innocen. vide li-
cet quid iuris,si Episcopus velit conferre beneficium,
vel canonicatum alicui personæ. & capitulũ hoc sen-
tiẽs appellet,ne fiat collatio tali personæ:ex eo,qa est
homicida, & irregularis, & offerat se paratũ probare
ipsum homicidiũ,vel irregularitatem:an si fiat colla-

tio

tio non obstante dicta appellatione tenebit ipsa collatio, & an si det eidem possessio, & assignet ei locus in capitulo, & stallus in choro erit idem respondendum tanquam canonico de iuribus, & rebus spectantibus ad canonicatum non obstante dicta appellatione, pro cuius declaratione primo est videndum, an talis oblatio probationis habeat iustificare appellationem. & dicendum est quod non: quia licet in iudicialibus talis oblatio operetur. vt habetur. j. eo. ca. interposita. tamen secus est in extraiudicialibus: quia tunc nihil operetur. eum probatio fienda sit in iudicio. & non extra iudicium. de quo etiam no. in d. c. interposita. & in c. cum nobis olim. supra de elec. & c. cum inter canonicos. ¶ Secundo videndum est, an talis collatio censenda sit nulla: ex quo facta est post, & contra appellationem. circa, quod concludit hic do. Anto. quod si causa ex qua appellatum est sui natura reddit collationem nullam: tunc probata veritate causæ appellationis declarabit collationem nullam, si autem causa propter quam appellatur non redderet collationem nullam, sed cassandam, & tunc probata veritate causæ appellationis cassabitur ipsa collatio. per ea, quæ leguntur, & no. supra de elect. c. auditis. & c. bonæ. el. j. & c. considerauimus. eo. ti. & secundum hoc ad nullitatem actus parum videtur operari appellatio extraiudicialis, quod an simpliciter sit verum, dicam in c. bonæ. j. eo. ¶ Aduerte tamen quod Inno. hic, videtur velle, quod collatio isto casu non valeat stante veritate causæ: sed contrarium ipse videtur velle. in c. quod nostris. circa prin. j. de concess. præbend. & idem Compo. vt refert Io. An. supra de ele. quod sicut. post gl. sed forte posset pro concordia dici, quod aliud est quærere, an si fiat collatio beneficij homicide, vel alias irregulari teneat collatio. & dicendum quod non: licet per istud possit priuari. Et ita intelligatur dictum Inno. in d. c. cum nostris. & dictum Composto. in d. c. quod sicut. facilius enim impeditur fiendum quam iam factum. supra de iureiuran. c. quemadmodum. licet autem collatio sit nulla. tamen videtur velle Inno. quod conferens etiam homicidæ non dicatur in negligentia. vt sic veniat priuandus, vel sit priuatus quasi intra tempus debitum non fecerit collationem, iuxta. c. ij. de concessio. præben. quia satis est, quod elegerit talem in quem aliquo casu cadere potest titulus beneficij. Ita videtur velle Innocen. in d. c. cum nostris. illud autem videtur certum, quod electio facta de homicida, si per viam electionis procederetur, quod non valeret. per id, quod habetur. in c. cum in cunctis. supra, de elect. ¶ Tertio tangit hic Innocen. quid si fiat secunda collatio, an ualebit. Concludit quod si prima fuit nulla, & priuatus fuit potestate conferendi conferens: tunc si secunda facta est ab illo ad quem deuoluta est potestas: valebit secunda. secus si prima non fuisset nulla. licet veniret cassanda: quia tunc non valeret secunda illa non cassata. per ea, quæ habentur. in d. c. auditis. & c. consi-
4 derauimus. ¶ † Quarto, & vltimo est videndum, an debeat impediri effectus traditæ possessionis propter pendentiam appellationis. & concludit Innoc. quod non: quia defendendus est in sua possessione quousque constet de veritate appellationis, & causarum eius. facit. j. de insti. cum venissent. & xvij. q. iij. nonne, & quia hæc appellatio extraiudicialis non habet impedire effectum possessionis, vt superius dictum est. fatetur tamen quod si postea constabit de veritate causæ appellationis debebit restituere omnia quæ percepit. j. eo. c. bonæ. nam tunc apparebit, quod iniusta fuit possessio. & hæc dicit vera si assignata fuit possessio antequam superior inceperit de causa cognoscere. alias non potuisset postea Episcopus, vel alius inferior dare possessionem. & sic non esset defendendus in dicta possessione. per id, quod habetur. j. eo. c. vt nostrum. & per prædicta etiam dicit Inno. quod si talis cui est facta collatio, & data possessio antequam superior cepit de causa cognoscere agat contra debitorem canonicatus, vel præbendæ, quod non poterit talis se iuuare, si dicat se non teneri respondere pendente appellatione prædicta, quia imo interim est ei obediendum. cum interim habendus sit pro canonico: quia talis collatio habet vim non tantum electionis. sed etiam confirmationis. vt no. gl. in c. j. de elec. in vj. & confirmatio quamdiu toleratur est obediendum. viij. q. iiij. nonne. & hoc vult limitare Inno. vbi debitor a quo petitur vellet probare veritatem causæ appellationis: quia tunc debet audiri. nam tunc si probetur veritas dictæ causæ apparet collationem nullam, & consequenter confirmationem. ideo tunc non debet habere effectum. facit, quod no. per Inno. de do. & contu. cum olim. & de cau. pos. cum olim. fatetur etiam Inno. quod illi qui debent respondere de iuribus canonicalibus bene faciunt, si sciunt veras causas appellationis si ei non respondent nisi coganturi. per id, quod habetur. j. eo. c. dilecti. & de senten. excommu. inquisitioni. & possunt cogi, ut dixi. si non probant ueritas causæ appellationis. & no. etiam quod per appellationem extraiudicialem deuoluitur negocium ad superiorem. & in hoc conuenit cum appellatione iudiciali: tamen in multis alus deuiat. ut patet ex supradictis. & ex his quæ dicentur. j. eo. c. bonæ. & quæ tanguntur per Inno. supra de elec. cum nobis olim. & c. cum inter canonicos. & de maio. & obed. dilecti. de his quæ fiunt a maio. parte capituli. c. j.

SVMMARIVM.

1 *Citatus ad locum non tutum, an possit appellare. & nu. 7.*
2 *Clausula, appellatione remota, non tollit facultatem appellandi ex causa legitima.*
3 *Exceptio loci non tuti potest quotiescunque quis vocatur ad locum non tutum opponi.*
4 *Appellatio propter locum non tutum impeditur per assignationem loci idonei, & securi.*
5 *Locus debet esse tutus procuratori.*
6 *Litigare cogi non potest quis per seipsum.*
7 *Notorietas suspicionis iudicis non releuat ab onere proponendi suspicionem, sed notorietas suspicionis loci releuat ab onere probandi exceptionem.*

EX parte. Appellari potest, si locus non tutus partibus assignatur etiam si in rescripto sit apposita clausula, appellatione remota. h. d. Secunda ibi: præsenti ¶ † No. quod cita-
1 tus ad locum non tutum, uult posse appellare. facit, quod hr. infra de sen. excõ. c. uenerabilibus. §. sed si ex eau. lib. vj. quod an indistincte procedat patebit
2 ex sequentibus quæ dicam post glo. ¶ † No. quod clausula, appellatione remota, non tollit facultatem appellandi ex causa legitima. & sic, videtur quod tollat solum appellationes frustratorias de quo dicendum. ut hr. infra e. c. pastoralis.
3 ¶ † No. quod exceptio loci non tuti, uidetur posse opponi quotiescunque quis uocatur ad locum non tutum. & sic, uidetur quod si post litis contesta. quis uocetur ad locum non tutum posit hæc exceptio obiici: quia si de nouo uideatur originari, seu oriri. facit, quod no. Io. An. post Compo. in c. dilectus filius. I. Saracenus. supra de rescrip. & Arch. de offi. delega. statuimus. el. i. lib. 6. & Specu. in tit. de appel. §. restat. circa fin. uer. & no. per Archi. iij. q. ix. hortamur. & per Iac. de Bu. in l.
4 adulteram. C. de adulte. ¶ † Not. quod iudices a quibus est appellatum propter citationem factam ad locum non tutum possunt impedire effectum appellationis assignando locum idoneum, & securum

reuocando grauamen.facit. infra eo.ca.cum cessante.
5 ¶†In gl.j.ibi:omnes sui.nam,vt dicit hic etiã Inn.me
rito etiam debet esse locus tutus,& securus nedũ par
ti,sed etiam suis:qa regulariter põt quis cõstituere ꝓ
curatorẽ.l.j.ff.de procu.posset interdum euenire,ꝙ ip
se principalis possit ire securus . vt quia fortè esset ho-
mo potens qui cum magna comitiua incederet . & tñ
fortè non posset procurator suus,qui non duceret talẽ
6 societatem secũ, & non debet † cogi litigare per seip-
sum,si non vult.d.l.j.ff.de procu.& ideo etiam procu-
ratori debet esse locus tutus,aliàs per indirectum tol-
letur facultas cõstituendi procuratorẽ, quod esse non
debet.& eo modo econtra.licèt procurator posset ire
securè si tñ dominus nõ posset secure ire ñ sufficit,qa
dñs non debet cogi mittere procuratorẽ , & ipse vult
personaliter comparere,& quia fortè posset esse causa
grauis in qua non cogitur qs procuratorem cõstitue
re . supra de procurato.ca.querelam . cum ibi notatis.
¶In ea.gl.ibi : duas dietas.hodie est redactum ad vnã
dietam.in c.statutum.§.i.de rescrip.in vi.¶In ea.glos.
nec extra prouinciarum terminos, an hoc ꝓcedat,qñ
non traheretur vltra vnam dietam.dic , vt no.Io.An.
in d.capi.statutum.§.i.& ibi etiam consueui dicere.
7 ¶† Extra glo.dubitatur,an,& quando quis citatur ad
a locum non tutum statim possit appellare, a an vero sit
necesse prius proponere exceptionem de loco nõ tu
to corã iudice citante.& si non admittat,tũc appellare
tãgit hic Io.An.& refert opi.Inn.hic, vr̃ velle,ꝙ possit
appellari,nec expediat petere , ꝙ assigneť locus tutus
licèt iudex si velit excludere appellationem habeat
locũ tutum assignare.& pro ipso bene facit tex.iste,p̃-
sertim dũ dicit,libere non posset appellare,si arctareť
prius excipere.facit,quod habetur . in c.licet Eps.j.de
p̃bẽ.li.vi.Host.hic tenuit contra dicẽs,ꝙ anteq̃ appel-
lať deber excipere citatus locũ non esse tutũ,& pete-
re, vt hic assignetur locus tutus,& si denegat hoc face-
re,tunc poterit appellari.& adducit stilũ curiæ.in quo
dr̃,& fit mentio,ꝙ iudex diligenter,& humiliter reqsi
tus locum tutum designare denegauit, & istã opinio-
nionẽ tenuit Arch.de sen.excõ.in c.venerabilibus.§.
& hoc ipsum.li.vi. vbi dicit esse casum,potes cõclude
re ꝙ aliud est q̃rere,an debeat excipere locum nõ esse
tutũ.& petere locũ idoneum assignari. Aliud est q̃re-
re,an sufficiat,vt requiratur excipere locũ non esse tu
tũ.nã vr̃,ꝙ non sit necesse petere,ꝙ assigneť locus tu-
tus.vt voluit Inn.qa illud potius spectat ad iudicẽ. &
sic in hoc verior vr̃ de iure opi.Inn.q̃a non reperiť iu-
re cautũ,ꝙ debeat peti,ꝙ assignetur locus tutus . licèt
ad cautelam illud fieri posset. Si aũt quæriť,an sit ne-
cesse,quòd excipiať de loco non tuto anteq̃ appelleť.
Inno.hic licèt non clare hoc decidat, vr̃ inclinare,qđ
non sit necesse Host.& Archi.contra,vt prædixi.b.cõ
cordat opinio Inn.procedat secundum eum . si iudex
scit locum non esse tutum.Secus si ignoret.quia tunc
procedat opinio Host.Goff.hic , videť tenere opinio-
nem Host.dans pro regula,quòd si grauamen nõ con
tingat personam iudicis debet probari coram iudice,
a quo,ut si opponatur exceptio loci non tuti. Si autẽ
grauamen contingat personam iudicis, tunc debet ꝓ
poni coram eo,sed probari coram superiore.& hoc te
nuit Archi.in c.siue.de coniug.xxxiij.q.ij.saluo, nisi
notorium esset locum non esse tutum:quia tunc non
arctaretur probare per ele.pastoralis.versi.pisana.de re
iudica.Io.An.hic videtur concludere finaliter , quòd
opponi debeat exceptio saluo nisi periculosum sit si-
bi proponere,vel vbi notoriè locus non sit tutus, qa
tunc citatio non arctat,per ea quæ habentur. in d.cle.
ver.pisana.aliàs sit necesse opponere exceptionem de

a Citatur ad locũ nõ tutũ, an statim possit appellare, & distingue vt hic per dom. Hen. Boych. in prin.

loco non tuto,non tamẽ est necesse, ꝙ exprimat cãm
quare locus non sit tutus.vt voluit Inno.in c.significã
tibus.j.de ope.no.nuntia.nec etiam est necesse, ꝙ pe-
tat,ꝙ locus tutus assigneť, vt hic etiam voluit Inn.sed
bene est expediẽs,ꝙ excipiať de loco nõ tuto, & si nõ
admittať põt appellari , aliàs sm eum priuareť iudex
sua iurisdictione sine culpa: si fortè ignoret locum nõ
tutũ.& adducit ẽt pro hoc:qa si produciť testis crimi-
nosus,vel instrumentũ falsum debet excipi. vt si non
admittãť exceptio postea appellať.facit,quod hr̃.j.eo.
c.dilecto . ergo eodẽ modo in casu proposito debebit
excipi de loco non tuto.Pau.de Leaza.in ele.qa cõtin
git.de reli.domi.tenet , ꝙ põt appellari si quis citeť ad
locum non tutum etiam si non objiciať exceptio ex
eo,qa tale præceptũ de se grauat. & iõ debet posse ap-
pellari,sicut aliàs appellatur ab interlocutoria. ꝑ quã
aliquod grauamen infertur etiam sufficit grauamen,
licet forte iudex ex mente non intendat grauare. ꝑ id
quod habeť.j.eo.cũ causam.& s̃.de exceptio.c.signifi
cauerũt.& c.dilecti. & istud etiã sequiť hic do Ant.&
pro ista parte vr̃ esse hic casus non cauillando tex.&
videť etiam esse casus. in d.c.venerabilibus.§.sed si ex
causa. fateor tamen , ꝙ si objiciať exceptio de loco nõ
tuto non debet tunc appellari anteq̃ iudex rejiciat il-
lam.per id,quod habeť.j.eo.c.dilecto. & sic intelliga-
tur,quod hr̃. in d.cap.venerabilibus.§.hoc ipsum.nec
ob.simile,quod allegat Io.An.quando produciť testis
vel instrumentũ,quia si produciť parte absente impu-
tandum est parti,quæ nihil objicit . ideo si iudex tunc
recipit testem, vel instrumentum nõ censeť grauare.
facit, quod habetur.s̃.de testi.c.præsentium . & quod
no.per Inno.in c.cum in iure peritus. de offi.deleg.&
de probatio.c.quoniam contra falsam . quæ ratio ces-
sat in casu proposito , quando pars citať ad locum nõ
tutum:qa tunc iudex grauat:nec est quid imputandũ
parti tunc ante actum iudicis.ideo non videtur,ꝙ tũc
possit appellare.Et pro ista opi.etiam facit , quod no.
Io.mo.in c.concertationi.j.eo.lib.vj.vbi dicit,qđ can
cellaria dat literas super appellatione absq; eo , quòd
sit opposita exceptin de loco non tuto. & sic videtur
stilus curiæ approbare hanc opi. Aduerte tamẽ,quòd
vbi locus notoriè non est tutus non arctat citatio ẽt
si non appelletur , per ea,quæ habentur . in dicta cle.
pastoralis.ver.pisana.sed vbi non esset notorium locũ
non esse tutum:tunc arctaret citatio nisi appelleť, vel
nisi objiciať exceptio per prædicta . secus tamen dicit
Pau.in loco præalleg.& Ioan.An.supra,vt lite non cõ
testa.accedens. si notoria sit suspicio iudicis , quia te-
neť pars comparere,& opponere exceptionem suspi-
cionis.licèt non habeat necesse tunc probare:qa no-
torium,licèt releuet ab onere probandi,non tamen re
leuat ab onere proponendi . vt no.gl.in ele.appellan-
ti.de appel.Sed iuxta prædicta potest dubitari,quæ po
8 test esse ratio diuersitatis,† ꝙ notorietas suspicionis iu
dicis non releuat ab onere proponendi suspicionem.
vt voluit Io.And.supra, vt lite non conte.c.accedens.
super glos.& Pau.in dicta cle.quia contingit. licèt gl.
& Archi.tenuerit contra . in c.quoties.ij.q.vj.& tamẽ
notorietas suspicionis loci excusat ab onere proban-
di exceptionem . vt est tex.cum glo.in præalleg.c.pa-
storalis. ver.pisana . potes dicere , ꝙ ratio est vt voluit
Pau.in dicta clemẽ.quia contingit. quia eoipso,quòd
quis citatur ad locum non tutum grauatur . secus,
quando citatur, vt compareat coram iudice suspecto ,
quòd possibile est , quòd iustitiam ministrabit , vnde
etiam filius potest esse iudex in causa patris si non re-
cusatur. vt iij.q.vij.§.tria.versic.filius . & l.& priuatis.
ff.de iudiciis.

SUMMARIUM.

1 *Mandatum procuratoris probari potest per literas proprias ipsius constituentis, si habent sigillum ad hoc deputatum.*
2 *Sigillum deputatum ad certum actum non prodest quo ad alios.*
3 *Sigilla diversa potest habere capitulum respectu diversorum actuum.*
4 *Literæ secundæ non facientes mentionem de primis, an valeant.*
5 *Exceptio legitima non admissa sufficit ad appellandum.*
6 *Mandatum sigillatum sigillo deputato ad citationes non potest prosequi causam.*
7 *Sigillare cum alieno sigillo, an possit quis.*
8 *Signum, siue annulus, aut cultellus datum alicui, vt domesticis suis fides adhibeantur, an præiudicet, & an signo tali credi debeat.*
9 *Consensus prælati intercedere an debeat quando prælatus conuenit aliquem, vel conuenitur.*

Ignificauit. Licitè appellat re si non audit̃ excipiens procuratorẽ actoris non habere sufficiẽs mandatũ: vel p aliàs literas cõuentũ de quibus non fit mentio in secundis. h.d. In prima querela appellan
1 tis. In secũda dat iudices, scd'a ibi: quo circa. ¶ † No. ꝙ
institutio, & mandatum procuratoris probari pôt per
literas proprias cõstituentis. si habeãt sigillum authẽ-
ticum ad hoc deputatũ. de quo. ſ. de probationibus.
post cessionem. & per legistas. in l. si procuratorem. ff.
2 de procuratoribus. ¶ † No. ꝙ sigillum deputatũ ad cer
tum actũ non probat quo ad alios actus: nec probet
3 quo ad illos autoritatem scripturæ. ¶ † No. ꝙ capitu-
lum respectu diuersorum actuum potest habere diuer
sa sigilla. ¶ No. ꝙ constitutus a capitulo ad agendum
appellatur actor, posset etiam appellari procurator. ſ.
de procu. in c. cum petitio. q a non est fienda vis in no
4 minibus, vt ibi patet. ¶ † No. ꝙ literæ secundæ non fa
cientes mentionẽ de primis nõ vñr valere præsertim
quando reus fuerat iam per primas citatus. de quo. su
pra de rescrip. cæterũ. & j. eo. c. vt debitus. ¶ No. ꝙ vbi
plures causæ accumulantur in rescripto etiã appella-
tionis quarum quælibet concludit intentũ partis suf-
5 ficit alteram probari. ¶ † No. ꝙ ad iustificationem ap-
pellationis, videtur sufficere oppositam esse exceptio
nem legitimã. & propter illã non admissam appella-
tum, licèt aliter non probet̃ veritas exceptionis, qđ
videtur contra id, quod habet̃. j. eo. c. interposita. & c.
vt debitus. sed dicit tex. istum supplendum per iura p̃
allegata, vnde dum dicit litera ad nostram fuisse au-
dientiã appellatum, suppleri debet, & dictas causas al
legatas postea veras esse probatas, vel alteram earum:
quia licèt appellatum ex iusta causa si est falsa non re
leuat appellatum nisi appellans obtulisset se probatu
rum, secundum ea quæ hñt. in præalleg. c. interposita.
6 ¶ † No. vltimo, quòd habens mandatum sigillatũ si-
gillo deputato ad citationes non pôt prosequi cãm.
dicit tñ Io. An. ꝙ licèt talis non admittatur ad agendũ
fortè admittet̃ ad impetrandũ, & contradicendũ, qñ
ille actus est leuis præiudicij, & facilius quis admittit̃
ad illum. facit, quod no. Inn. de fi. instru. c. j. ad finem
7 magnæ gl. ¶ † An autem possit quis sigillare cum alie
no sigillo, dic, ꝙ sic. dum tamen notum sit sigillum si-
gillantis fortè sigillum proprium non habere. facit.
C. de testa. l. si vnus. fm Inno. Itẽ dicit Goffre. si habet
sigillũ. sed non habeat illum pro tunc in promptu, qđ
dicit procedere nõ solũ in priuatis, sed etiam in præla
tis. de quo. supra ti. j. c. cum inter vos. nec ob. iste tex.
qa hic non probat alieno sigillo sigillari. sed dicit nõ
sufficere sigillum deputatum ad vnum actum quo ad
8 alium actum. ¶ † In gl. j. in fi. inducit. hic d. Anto. vlti
mã expositionem ad id, quod quandoque fit, quia dat.
aliquis annulum suum alicui, vel cultellum, vt detur.
fides domesticis suis super quo mittitur. nam vĩ, ꝙ il
li credi debeat habenti dictum signum. facit, quod ha
betur. in l. eum qui. ff. de consti. pecu. dicit tñ attendẽ
dam qualitatem personarum portantium: qa interdũ
potuisset subtrahere signum, quod portat. l. j. §. sed ne
9 fraudandi. C. de lati. liberta. tollen. ¶ † In glo ij. ibi: au
toritas prælati debet intercedere, hoc verum: quando
administratio non esset diuisa, vel si esset diuisa agere
tur de re graui, aliàs solum capitulum in spectantibus
ad eius administrationem posset procuratorem cõsti
tuere. vt no. Inno. in d. c. j. de procu. c. & edoceri. de re
scrip. & idem dicendũ, quando prælatus vult agere, vt
non requiratur cõsensus capituli, si administratio est
diuisa. & non agatur de re graui. aliàs secus. ¶ In ea. gl.
ibi: æquiparatur minori. facit. supra de resti. in integ.
c. j. ¶ In gl. penul. ibi: ad probandum vtrunq;. & de ma
teria etiam dic, vt no. per do. in ca. ex parte. de rescrip.
& de iudi. c. exhibita.

SUMMARIUM.

1 *Libellus obscurus propter generalitatem rei debet ad instantiam rei per actorem declarari.*

Ignificantibus. Licitè appellat reus, q non auditur petens declarari rem in libello petitã. h.d. Et diuiditur in duas partes sicut præcedens. c. secunda ibi: quo circa. ¶ In tex. ibi &c. pôt de-
1 cidi, quod deciditur. supra c. proxi. ¶ † No. j. ꝙ vbi libel
lus est obscurus pp generalitatem rei debet declara-
ri per actorem ad instantiam rei. de quo plenè. in c. si-
gnificantibus. de libel. oblatione. vbi ad literam habe
tur hæc decre. & sic videt̃ quodãmodo ista superflua.
per illam. sed potest dici, ꝙ non est absonum, ꝙ eadem
decre. in diuersis titulis propter diuersas vias repeta-
tur. facit, quod no. Ioan. And. in procemio huius libri.
¶ No. ꝙ iudicialis appellatio potest lato sumpto voca-
bulo appellari prouocatio. licèt propriè hoc verbum
conueniat appellationi extraiudiciali. supra eo. c. cum
sit Romana. Qualiter autem possit declarari res petita, dic, ꝙ per confinia. vel per alias circumlocutiones.
l. si in rem. ff. de rei vend. & l. certum. ff. si certum pe-
tatur. & supra de testib. licèt. el. ij. in versic. personas.
¶ In gloss. ij. ibi: sed potius emergens. supple, quia op-
ponebatur ad processum. sed incidens propriè respi-
cit merita causæ &c.

SUMMARIUM.

1 *Recusari potest iudex, vt suspectus quando aliquis de familia sua est aduocatus alterius partis.*
2 *Iudex a quo non potest statuere terminum ad finiendam appellationem.*
3 *Impedimentum contingens respectu iudicis impedit ipso iure cursum temporis dati ad prosequendum appellationem, & finiendum.*
4 *Terminus statutus per iudicem a quo ad finiendam appellationem, an, & qualiter valeat. & nu. 6.*
5 *Leges allegari possunt in foro ecclesiastico.*
7 *Iudex a quo potest statuere terminum appellanti ad iter arripiendum & se præsentandum.*

X insinuatione. Iudex a quo non potest statuere terminum ad finiendã appellationem, quòd si fecerit intelligetur fuisse statutus terminus ad se præsentandum. hoc dicit. Et primo ponit querelam, appellantis interponentis pro ipsius iustitia quandam clausulam, ibi licet. Secundo dat iudices secunda ibi: quia not. ¶ In text. ibi ex vna parte forte agente, ex altera forte conuenta, ibi: manerio. idest possessione. Ibi, & a procenbus, idest a nobilibus & officialibus Principis, qui proceres dicuntur ex co.

quia associando Principem eum præcedunt, seu va-
dunt ante eum, licèt etiam qñque sequant̃ ibi &c.i.
1 & rõne præuia procedatis.¶† No.ar.quòd possit recu
sari iudex tanq̃ suspectus, quando aliquis de familia
sua est aduocatus alterius partis de quo dicetur eum
2 gloss.j.¶ † No.iudicem a quo non posse statuere ter-
minum ad finiendam appellationem, quia hoc esset
imponere legem superiori. de quo etiam.s̃.eod.cum
3 sit Romana.¶† No.quòd impedimentum contingẽs
respectu iudicis ipso iure impedit cursum temporis
dati ad prosequendam appellationem,& finiendã. de
quo.supra eo c.ex ratione. An autem in casu huius de
cre.procedat hoc indistinctè,dicunt quidam q̃ nõ:sed
demum, qñ appellans notam fecit Principi appella-
tionem:qa tunc postea nõ currit sibi tempus,aliàs se
cus.Alij vero dicunt idem si & non facit illã notã, qa
imputandũ est victori,qui non notificat.& hoc seque
batur Iac.Bal.primam opi.videtur sequi Bar.in auth.
sed his.C.de temp.appe.& etiam d.Anto.hic, quia vr̃
imputandum appellanti, si potest notificare. & non
notificat, & ad ipsum principaliter spectat solicitare
factum appellationis.l.fi.§.illud.C.de temp.ap.Quan
do aũt non est impedimentũ ex facto Papæ, vel a prin
cipio:sed alterius iudicis inferioris, an tunc impediat̃
cursus fatalis temporis appellationũ ipso iure, an ve-
ro necessaria sit restitutio dixi plenè.in c.ex ratione.su
4 pra eodem.¶† No.q̃ licèt terminus statutus ad finien
dam appellationem a iudice a quo nõ valeat tanq̃ ter
minus ad finiendum. vr̃ tñ valere eo modo quo po-
test, videlicet, vt terminus ad principiandum. & iõ nõ
valet impetratio appellantis ante terminum nõ facta
mentione de termino.facit,quod habetur.supra eo.c.
5 sæpe.circa fi.¶ † No.leges etiam in foro ecclesiastico
allegari de quo. in ca.j.de no.ope.nuntia.¶No.aliud
vulgatum, quòd fraus,& dolus alicui patrocinari non
debet.¶No.q̃ in impetratione super appellatione,ne
dum exprimendus est actor nec reus re petita. & iu-
dex coram quo agitur, sed etiam qualitas ipsius iudi-
cis,an sit ordinarius,vel delegatus,vt hic videt̃ p̃ba-
re.si tamẽ simpliciter exprimatur, q̃ coram Episcopo
litigabat præsumitur in dubio, q̃ procedebat autorita
te ordinaria.supra de of.ord.licèt,in gl.j.in fin.adde, q̃
Io.An.iij.q.vj.in c.accusatores. cl.ij.in j.glo.tenet pri
mam opi.positam. in gl.sed Innocen.hic tenet gl.do.
Anto.hic saluat opi.dicens, q̃ si iudex nimis fauebat
parti propter aduocatum qui erat cõmensalis ipsius
iudicis,tunc potest recusari.facit.supra, vt lite non cõ
testa.c.accedens. & sic saluetur prima opi.aliàs secus.
& sic procedat opinio gloss. Sed aduerte, quia litera
hic,videtur quasi implicare contradictionem:qa pri-
mo dicit, q̃ iudex videbatur fauere causam ipsius ca-
merarij.demum postea innuit contrarium dum dixit,
q̃ præfixit terminum appellationi camerarij.& sic re-
strinxit terminum prosequendæ appellationis. & per
consequens non videtur in hoc fauisse camerario.sed
potest dici secundum Host. q̃ in hoc fauit camerario,
quia ipse erat reus,& vtriq; statuit terminum, & dice
bat se non auditurum partes:nisi redisset in termino.
& sic nolebat audire, tunc agentes si non redirent in
termino.& in hoc fauebat camerario, vel potest dici,
quod videbatur fauere,sed non fauebat. nam secũdũ
Host.multa interdum vidẽtur apparere, quæ nõ sunt
secundũ veritatem.¶In gl.pen.ibi Io.intelligit &c.&
etiam idem videtur velle hic Innoc.& Hostien.sed vt
dicit Io.An.hæc opinio non est bona,quia hic loqui-
tur in appellante qui potest impetrare quandocunq;
vult, sed appellatus licèt possit impetrare non tamen
debet p̃currere, vt supplantet appellantẽ.j.eo.c.obla-
tæ.& ideo Io.And.tenet gl.videlicet,quòd hic loquat̃
de termino statuto a iudice. & licèt fuerit statutus ad
finiendũ:non valet eo modo quo fuit statutus, per id
quod dr̃ in litera.& no.s̃.eo.c.cũ sit Romana. tñ valet
eo modo quo potest.& sic tanq̃ terminus datus ad p̃-
sequendum, & sic intelligatur iste tex.& pro hoc alle
gat hic do.Anto.q̃ quando peccatur in causa efficien
di,vel in materia si non valet actus, vt agitur, valet, vt
põt.l.an inutilis.ff.de accep.& l.scæuola.ff.ad trebel-
lia.& no.Bar.licèt ipse non alleget. in l.j.§. si quis ita.
6 ff.de verbo.obliga.posses dicere,† quòd eoipso, q̃ iu-
dex statuit terminũ ad finiendũ in cõsequentiam etiã
videtur statuisse ad principiandum, seu prosequendũ
cũ aliàs non posset finire. arg.supra de of.deleg.c.præ
terea.& c.ex literis.& ideo licèt non valeat, vt termi
nus ad finiendũ: valet tñ, vt terminus ad prosequen-
dũ cum in effectu duo videantur mandata, vt finiat.
& ideo licèt alterum non teneat impleri, debet aliud,
quod tenet.arg.eorum,quæ habentur.in c.cũ dilecti.
de do.& contu.& in l.Celsus.ff.de arbi.& no.q̃ quan
doque statuitur terminus ad iter arripiendum, tũc suf
ficit iter arripere intra terminum. de elect.cap.j.in vj.
quandoque statuitur terminus ad se præsentandum.
& tunc nõ sufficit intra terminum arripere iter nisi in
termino se præsentauerit coram Papa, si eius p̃sentiã
potuit habere,aliàs facere debet protestationem in va
luis palatij Papalis, vt est moris.facit,quod no.glos.in
c.cupientes.§.q̃ si per.xx.de elec.in vj.& quod no.Io.
An.in nouella.eo.ti.& lib.vers.sedis apostolicæ. nec
requirit̃ hoc casu, q̃ alia prosecutio sit facta. vt volunt
hic domini de Ro.sua conclusione.cl.& dicit Io.An.
in d.c.q̃uis.de elec.in vj.q̃ vbi quis debet se præsenta
re perspectui apostolico, vel coram Papa, quod non
sufficit se p̃sentare coram cathedra Papali. sed debet
se præsentare corã Papa, si potest.dicit tamen Fede.de
Senis.suo consi.cviij.qd̃ sufficit se præsentare corã au
ditore contradictoriarũ, qui est deputatus super impe
trationibus, & facit idem auditorium quo ad hoc cũ
Papa.facit,quod no.in clc.auditor. de rescrip.quod vi
detur intelligẽdum, qñ esset causa in qua ipse auditor
sine speciali cõmissione Papæ posset concedere rescri-
ptum,quod videtur intelligere, quando causa sui na-
tura non est tractanda in curia. vt hic sensit do.Ant.&
7 no.† quòd terminum ad iter arripiendũ.& ẽt ad se pre
sentandũ põt statuere iudex a quo, per id, quod habet̃
supra eo.c.personas.& c.cum sit Romana. & quando
statutus est terminus ad iter arripiendũ cũ satis dicat̃
ẽt tunc intra terminũ iter arripere. facit, quod habet̃.
in l.qui ante Kalen.ff.de verb.oblig.& no.domini de
Ro.in dicta conclusione.cl.Qñque vero statuitur ter-
minus appellanti ad prosequendũ appellationem. &
hunc terminũ etiam potest statuere iudex a quo, p id,
quod hr̃.in d.c.personas.& c.cum sit Romana. & hoc
casu sufficiet iter arripere intra ipsum terminũ. vt vo-
luit Spe.in ti.de appel.§.nunc breuiter.circa finem, p
id,quod hr̃. in c.cum causæ, supra de re iud.& hoc ẽt
tenent domini de Ro.in præalle.conclusione,quod di
cunt procedere, qñ terminus est statutus extra curiã.
secus si statutus sit in curia parti, quæ in curia appella
uerat, qa ibi tunc requiritur maior diligẽtia in prose-
quendo. nã nõ sufficit, quòd iter arripiat versus cancel
lariã, vel ad eius locum tenentem accedat, & coram
ipso se præsentet ẽt supplicationẽ signandã, & si non
põt habere eius copiã. facit super hoc protestationẽ.
& de protestatione. facit fieri publicum instrumentũ.
sufficit tamẽ supplicationem esse præsentatam ipsi vi-
ce cancellario intra terminum, licèt non fuerit signa-
ta intra terminũ ex quo per eum non stetit.& arg.j̃.de

reg

reg.iur.c.imputari.lib.vj.Sed aduerte inquantum dixi,quòd quando extra curiam ſtatuitur terminus appellanti ad ꝓſequẽdum,quòd ſufficit iter arripere intra terminum procedit ſecundum opi.Spec.& dominorum de Ro.tamen.alij uoluerunt in contrarium in quorum opi.reſidet do.Ioan.And.in addi.Spe.§.nũc breuiter circa. finem. & dixi.in c.cũ ſit romana nam uidetur hoc caſu, quòd nedum debeat iter arripere intra terminum:ſed etiam ſe præſentare, & porrigere ſupplicationem.nam talis terminus videtur ex vi verborum plus importare,quã terminus ad iter arripiendum,uel ad ſe præſentandũ,& fortè de iure hæc opinio eſt uerior, & ideo ante factum tutius eſt illam ſeruare: tamen ſi non fuerit ſeruata ſed ſolum iter arreptum,puto quòd ſeruaretur in practica opi.Specu.ex quo domini de Ro.illam ſequuntur,& ſic ſtilus curię uidetur illam approbare,& cum illa etiam tranſit hic do.Ant.non facta mentione de opinio.Ioan.And.in dicta additio. Quandoque vero ſtatuitur terminus appellanti per iudicem a quo proſequedum appellationem.j.menſem,& ad faciendum fidem de proſecutione.j.alium mẽſem, & tũc dicit Federi.de ſenis in ſuo conſilio.xxviij.ꝙ iudex non potuerit ſtatuere terminum ad faciẽdum fidem de proſecutione: q̃a hoc nõ repetitur ſibi a iure cõceſſum, & pro hoc allegat hãc decret.dicit tamen poſſe dici,quòd ſi talis terminus ſit ſtatutus non videatur ſtatutus ad finem deferendę aliàs finiendæ appellationis:ſed ad finem faciendæ,ut ſic non certificetur de proſecutione facta intra terminum poſſit ſine pœna exequi ſententiam,facit,quod no.Innocen.ſupra eo.ex ratione.ideo de cantela, qđ fiat fides de proſecutione,ut ſic iudex a quo non ꝓcedebat ad executionẽ ſnię.¶ Aduerte tñ,qđ licèt ſi fuerit facta fides ſi iudex facit executionẽ retractabitꝰ poſtea ſi appareat proſecutionem fuiſſe factam,facit,qđ dictum fuit in c.conſtiturus.ſupra.e.Quandoque ſtatuitur terminus ad finiendam cauſam appellationis, & tunc non poteſt ſtatuere iudex a quo,ut hic dicitur in litera per rationem in litera aſſignatam, poteſt tamẽ illud ſtatuere iudex ad quẽ ex cauſa præſertim in cauſis celeritatem deſideraotibus,ut uoluit Archi.2. q.6.in ſumma.& facit,quod no.Spe.in d.§.nunc breuiter.uerſic.q̃d ſi ſtatutus,& quod habetur.in c.oblatæ tamen uidetur, ꝙ hoc caſu iuris interpretatione intelligatur etiam ſtatutus terminus ad proſequendum ideo ſaltem quo ad illum habebit effectum, ut hic eſt tex.ſecundum intellectum glo.quem ſequitur etiam Ioan.Andr.& do.Anto.

SVMMARIVM.

1 *Cuſtodia eccleſiæ vacantis ad quem ſpectet.& nu.5.& 12.*
2 *Poſſeſſionem poteſt quis per alium apprehendere.*
3 *Appellationes plures ſuper eodem fieri poſſunt.*
4 *Appellatio extraiudicialis valet,quando quis ex veriſimilibus cauſis timet in poſſeſſione moleſtari.*
5 *Conſuetudo generalis diſponẽs idem,quod ius corroborat illud,& poteſt cum iure allegari.*
7 *Proteſtatio cenſus,vel procurationis aut penſionis non arguit neceſſario ſubiectionem,vel poſſeſsionem,& nu.13.*
8 *Appellatio extraiudicialis qualis eſſe debeat ad hoc,vt ſit iuſta.*
9 *Sententia lata in poſſeſſorio,vel in via attentati non habet obſtare volenti agere petitorio ſeu ſuper proprietate.*
10 *Appellatio generalis,an valeat.*
11 *Appellatio a futuro grauamine extra iudicium valet.*
14 *Contrahens matrimonium cum aliqua lite pendente cum alia: ſuper ſponſalibus, vel matrimonio, quid iuris.*
15 *Appellationis cauſa,an ſufficiat,quod ſit probabilis licèt non ſit vera.& nu.20.*
16 *Appellatio iudicialis qualiter ab extraiudiciali differat.*
17 *Excommunicatus auditur appellans in iudicio,ſecus extra iudicium.*
18 *Attentata poſt appellationem iudicialem fiunt nulla, & quid de extraiudiciali.*
19 *Attentata poſt appellationem a diffinitiua retractantur antequã ſit finita cauſa appellationis.*

Onæ. Qui extraiudicium ex veriſimilibus cauſis appellat ad Papam ne in ſua poſſeſſione moleſtetur,ſi poſtea ſpolietur reſtituitur in ſtatum in quo erat tempore quo appellauit.Et primo ponit allegationes appellantis.Secundo appellati. Tertio pronuntiationem Papæ.ſecunda ibi:ꝓcurator.tertia ibi.præmiſsis. ¶ In text.ibi:perſona.ideſt rectore, & eſt vulgare anglicorum.¶ Ibi eiecerunt.&.j.deciditur,quòd tãdem poſſeſsio eccleſiæ deuenit ad Archi.eccleſiæ Cantuarieñ.& quòd petebat procurator abbatis ipſum abbatem reponi in ſtatum,in quo erat tempore appellationis interpoſitæ per abbatem antequam poſsideret
1 Arch.¶ † No.quòd cuſtodia eccleſiæ vacantis videtꝰ
ſpectare ad ſuperiorem prælatum habentem eccleſiã
vacantem ſubiectam.facit, quod not.Inn.de offi.ord.
2 c.cum vos.¶ † Not.quem poſſe apprehendere poſſeſ
ſionem nedum per ſe,ſed etiam per alium.facit,quod
3 habetur in c.accedens.j.de præben.¶ † No.quòd ſu
per eodem videntur poſſe fieri plures appellationes,
ſed contra hoc facit,quia ſi prima fuit iuſta.ſecũda videatur ſuperflua.arg.eorum quæ habentur.in l.q bis.
& in l.contra dari.ff.de verbo.obl.& l.cum procurator.ff.de ope.no.nuntia. ſed poteſt dici ſecũdũ Goff.
ꝙ hic protulit pluries verbum appello ad maiorẽ exaggerationem,& cordis abbũdantiam,ſed tñ fuit vnica appellatio quantum ad appellationem pluries vt
ita dixerim vociferata.facit, quòd habetur. in l.item
apud labeonem.§.conuitio.ff.de iniuriis.&.xxxij.q.j.
Lotharius.Abbas vero dicebat,quòd poteſt eſſe vtile
pluries appellare intra tempus datum ad appellandũ
propter tempus appellationis proſequendæ: quia reſpectu ſecundæ appellationis incipit a tempore ipſius ſecundæ.ſi vult proſequi primam incipiet a tempore primæ ſi longius tempus habebit ad proſequendum,& proſequendo ſecundam poteſt etiam prodeſſe pluries appellare ſi fortè prima non fuit debito modo facta,ſecunda ſic.ſed aduerte,quia opi.Goſ.poteſt
habere locum,quando ſimul eodem tempore,ſeu cõ
uicio dicit appello:quia tunc eſt vnica appellatio plu
ries vociferata,ſed opin.Abbatis poteſt ꝓcedere, quã
do ex interuallo ſit ſecunda appellatio: an tamen illa
fieri poſsit ad quem effectum operetur, & quid iuris
ſi primo appelletur viua voce ſaluo iure appellãdi in
ſcriptis,& poſtea ex interuallo appellatur in ſcriptis,
q̃ appellatio ſit conſideranda.tangit Bart.in d.l.cum
procurator.& .d.An.ſ.eo.c.dilecto. & ibi dicam.& di
xi etiam in d.l.procurator.& adde etiam,quod no.gl.
4 in cle.i.de do.& contu.¶ † No.quòd appellatio extraiudicialis valet,quãdo qs timet ex veriſimilibus cauſis moleſtari in poſſeſsione.& not.quòd ſecuta moleſtatione videtur præſumendum appellantem habuiſ
ſe iuſtam cauſam timendi.facit,ꝙ habetur.ſ.de elect.
officii.&.C.de adulte.in l.ſi quis.vbi ex his q̃ ſunt ſub
5 ſecuta præſumitur circa præterita.¶ † No.argu.quòd
Archi.de iure habet cuſtodiam eccleſiarum vacantiũ
in diœce.de quo dicendum,vt tangetur in gl.ii.& ſu
6 per ea.¶ † Not.quòd conſuetudo generalis diſponẽs
idem quòd ius,illud corroborat.& poteſt ſimul cum
iure allegari.& ſic facit ad no.per glo.& doc.in c.i.de
7 conſti.in vi.¶ † No.ꝙ ex præſtatione procurationis,
vel cenſus aut penſionis non uidetur per hoc neceſſa
rio argui ſubiectio,uel illius poſſeſsio,de quo tangetꝰ
in glo.iiii.& ſuper ea.¶ Nota practicã retractandi at-
tentata

tentata circa possessionem pendente extraiudiciali appellatione, & de materia attentatorum appellatione pendente plenè per Bar. & Ioan. mo. in d. c. cupientes. §. si. in verbo a gratia. de elec. in vj. & per gl. in c. nō so
8 lū. j. e. li. vj. ¶ † No. qualis debet esse appellatio extraiudicialis vt sit iusta: quia eligitur, q̄ sit facta ex causa probabili, & verisimili, & q̄ postea subsequatur actualiter grauamen de quo tanget in glo. fin. & super ea. ¶ No. q̄ sicut in interdicto possessorio veniūt fructus medio tempore percepti, ita etiam veniunt fructus in
9 via attētati. ¶ † No. q̄ sententia lata ī possessorio, vel in via attentati non habet obstare volenti agere petito-
10 rio, seu super proprietate. ¶ † No. q̄ videtur valere appellatio generalis, qđ videtur contra ea, quæ habentur. s. eod. c. ij. & c. cōsuluit, sed Inn. dicit, q̄ licèt appellatio hic sit vaga, & generalis quo ad molestationes, est tamen specialis quo ad ecclesiam de qua agitur. Host. vero dicit, & melius, q̄ contraria loquuntur de appellatione iudiciali. nam in iudicio non posset valere generalis appellatio de qua hic: tum quia generalis, & incerta, vt in dictis iuribus, tum etiam, q̄a fit a futuro grauamine, quod fieri non debet in iudicio.
11 j. e. cū causam. ad finem. & c. dilecto. † extra iudicium vero benè valet appellatio a futuro grauamine, vt hic patet. & j. eo. c. dilecti. & valet ēt appellatio generalis vt hic ēt patet, & sufficit, q̄ ex post facto specificeť seu
12 reducať ad spē. ¶ † In gl. ij. in fi. cū gl. q̄ spectet de iure communi custodia ecclesiarū Archiepiscopo, vel Episcopo in sua diœcesi concordat. Inn. in c. cū uenissent. hic alleg. ubi non cauillando eť casus ꝑ ista opi. licèt Inn. hic uideatur tenere oppositum, q̄ de iure cōmuni spectet ad Archi. per. c. si in plebibus. alle. in gl. sed potest responderi ad d. c. ut dicit Inno. in præalle. c. cū uenissent. quòd ibi Archi. habeat illud ius ex speciali iure fortè ratione priuilegij, uel consuetudinis præscriptionis, uel ratione concessionis sibi factæ per Episcopum, aliàs secus per id, quod habetur. in d. cum uenissent. licèt Arhid. de facto quandoque uellet hoc ius usurpare, de quo remittit Host. ad ea, quæ habentur de officio. Archi. cum satis. & c. si. & adde etiā, quod not. gl. in c. cum uos. de offi. ord. ubi dicit, quòd ad illum spectat custodia ecclesiæ uacantis ad quem spectat institutio, & destitutio, & sic uidetur gl. istam intelligendam, quādo ad alium nō spectaret instō, & destitutio, vt sic hæc gl. limiteť ꝑ illā. dicit ēt ibi Inn. q̄ ubi ecclesia uacans haberet patronum ecclesiasticū cum tali etiam de temporalibus non reddi debeat. j. de priui. cum. & plantare. & infra. de præben. in laterane. com ibi: no. & tunc de iure spectabit custodia ad talem patronum ecclesiasticum per istum text. & ex hoc etiam no. aliam limitationem ad glos. quia procedit nisi haberet patronum ecclesiasticū, secus si laicū: quia ille nō habet se intromittere. ut uoluit Inno. in c. cum uos. ¶ In glo. iij. in fi. sed tunc obstat, quia si Archi. intelligať possidere, ergo debuit obtinere: sed potes dicere, ut tetigi in expositione literæ, q̄ Archi. hoc allegauit, sed non probauit, quod tempore quo Abbas fuit spoliatus haberet possessionem, uel potes dicere, q̄ solum uolebat ꝓbare Archi. q̄ ꝑ ipsum. O.
13 possidebat ecclesiā ex eo solo: † q̄ a præstabat sibi annuatim unam procurationem, & v. solidos, sed istud non fuit sufficiens ad probandum possessionem per id, quod dicit glo. sequens. ¶ In glos. procurationem in fi. de hoc dic, vt no. Bart. in l. quis. §. j. hic alleg. ubi concludit, q̄ præstatio pensionis non probat possessionem, nec priuat alium possessione, quando constat alium possidere. aliàs secus. ¶ In glo. penul. in fi. primam solutionem tenet hic Hostiē. q̄ etiam qualiter-

cūq; res mea perueniat ad alium sine iusta causa secūdum canones competit iudicis officium cōtra illud per id, quod hř in c. in primis hic. alleg. in c. quia v. & quia etiam hoc suadet æquitas naturalis de qua in regula locupletari. de reg. iur. in vj. q̄ equum est enim, q̄ quis non locupletetur cum alterius iactura, vt ibi, & ēt equum est, vt reddas, quod de meo ad te peruenit, vt dicit lex. si, & me & Titiū. ff. si cer. pe. & sic fortius idē debet esse de æquitate canonica, & ꝑ ista opi. Host. bene facit, quod habetur in canone. reintegranda. iij. q. j. & quod no. per Io. And. post Host. in c. accedens. el. i. vt lite non contesta. & quod no. per glo. & doct. in c. cum ad sedem. de resti. spolia. vel quarto potest dici, vt hic, & sensit Inno. quòd hic agebatur per viam attentati, quæ via etiam competit contra tertium successorem, & sic in hoc plus videtur habere, quam possessorium recuperandæ, & hoc ideo, quia per illam debet res restitui in pristinum statum, & sic trāsit etiam, hic domi. Anto. sed contra hoc facit, quod habetur in c. Romana. §. in alium. j. eo. lib. vj. vbi via attentati nō competit contra tertium, potes dicere, quòd hoc potest intelligi, quādo tertius habuit causam a parte attentantis. nam cum appellatio hic esset generalis videlicet ne quis molestaret ipsum Abbatem super possessione ecclesiæ comprehendebat etiam ipsos laicos qui molestauerunt. facit, quòd no. glo. in c. non solū. j. eo. in vj. quod no. Bar. & Ioan. mona. in d. c. cupientes. §. si. de elect. in vj. & plus etiā posset dici, quòd ex quo appellatio erat generalis etiam sub illa poterit comprehendi Archi. qui satis dicebatur molestare abbatem in possessione ex quo illam detinebat occupatā contra voluntatem abbatis, sed vbi appellatio fuisset specialis, videtur quòd non comprehendatur tertius. 14
nisi causam habeat a parte attentate. fortè tamē sufficiet, quòd causam habeat, siue sciuerit vitiū siue non, vt sic hæc via attentati habeat idem priuilegiū, quod officium iudicis de quo dicit Host. & in hoc etiam habebit plus, quam iudicium possessorium interdicti, vel condictionis ex decr. sæpe habet in alio maius priuilegium, quia agens possessorio habet probare spoliationem secundum tempus spoliationis. de offi. delega. consultationibus: sed in via attentati sufficeret probare simplicem statum in quo erat tempore appellationis emissæ. facit, quod no. Inn. s. de maio. & obe. c. dilecti. vbi tangit de appellatione extraiudiciali. Itē in alio est magis priuilegiata, quia agens possessorio in beneficialibus habet necesse colorare possessionē per ea, quę leguntur, & notantur in c. ex parte. & c. in literis. de resti. spolia. & per Archi. in c. i. de eo q̄ mit. in possessio. lib. vi. & per Inno. de filiis præsby. c. cōstitutus. & per gl. in cle. i. de eau. pos. secus in via attentati, vt volunt hic domini de Ro. sua cōclusione. xiiii. & hoc idē, quia nedum pars offenditur, sed etiam iudex, & ius prohibēs ne aliquid attentetur lite, uel appellatione pendente. ¶ Item in alio est magis priuilegiata, quia si agitur possessorio oportet, quod lis cōtestetur. & iure ordinario agatur, ut in præallegato. c. consultationibus. & ꝑ Bar. in l. naturaliter. §. nihil cōmune. circa fi. ff. de acquiren. pos. secus in hac uia attentari in qua proceditur de officio iudicis mercenario, & per consequens sine libello, & contesta. litis, & summariè per no. per glo. in rubri. ff. de interro. act. Item in alio est magis priuilegiata secundū aliquos, q̄a prosequēti uiam attentati non obstabit exceptio excommunicationis, quæ aliàs obstaret agenti possessorio per id, quod habetur. s. de procura. c. insinuatione, & de exceptio. c. significauerunt & c. cum inter, & eo. titu. c. pia. lib. vi. sed certè hoc uidetur intelligendum

ſigendum, & limitandum ſecundum dicta in d.c.cũ
inter, quando ageretur via attentari in appellatione
non merè extraiudiciali.aliàs ſecus per ea, quæ ibi di
xi, & quæ no.per Ioan.And.in d.c.pia.Item eſt in alia
magis priuilegiata ſecũdum aliquos: quia vbi agitur
via attentati admittitur exceptio concernens proprie
tatem, ſecus quando agitur poſſeſſorio, vt in c.literis.
de reſt.ſpolia.Sed certè licèt Inno.hic referat opi.ta-
men videretur remanere, quòd in hoc non ſit differẽ
tia, & pro hoc bene facit, quia aliàs in hoc eſſet ma-
gis priuilegiatum poſſeſſorium, quam via attentati,
quod eſſe non debet per ea, quę.ſ.dixi.fatetur tamen
Innoc.quòd vbi eſſet notorius defectus proprietaris,
& tunc impediret viam attentati ſicut impedit poſſeſ-
ſorium, vt patet de reſtit.ſpolia.c.ad decimas.libr.vj.
& facit, quod no.Innocen.in c.cõſtitutus.de filiis pſ-
byte.& glo.in cle.cauſa.de cã poſſeſſio.& qđ nota.do-
mini de Ro.in ſua concluſione.xiiii.licèt do.Ant.hic
videatur ſibiipſi contradicere. Nã primo vr̃ tenere vi
delicet, quòd etiam in via attẽtati obſtet exceptio no
toria proprietatis: ſed poſtea ur̃ tenere ɔ̃riũ videlicet,
ꝙ nõ habeat obſtare ĩ via attẽtati.licèt hẽat obſtare in
via poſſeſſorii, ſed certè non vr̃ bona rõ diuerſitatis
quia ex quo notoriè conſtat de non iure agẽtis non
intereſt ſua fieri reuocationem attentatorum, & ſic
non debet audiri per id, quod habetur.ii.qõ.vi.nõ ſo
lent, & quod habetur.ſ.de elec.cum inter.R.ſeniorẽ,
nec obſtat, quod habetur.j.de accuſatio.ſi cõſtiterit,
quia non debet ſumi ibi argumen.quartus reſulraret
ſenſus contra prędicta per id, quod habetur in l.2.C.
de cõditio.inſer.& in c.vno.de æta.& quali.in vi.per
14 gloſ.¶†Quid autem ſi lite pendente attentatur aliqd
irretractabile, vt q a contrahitur matrimonium cũ alia
lite pendente ſuper ſponſalibus, uel matrimonio cũ
alio, dic vt per gloſ.in d.c.non ſolum, & ibi etiam
tangit glo.quomodo vtens ſua poſſeſsione non dici-
tur attentare etiam ſi hoc facit lite pendente.facit, qđ
habetur in c.1.& ii.vt lite pendente.& in c.ii.de reſti-
tu.in integ.& iure patro.ex literis, & prædicta etiam
procedunt, quando attentatio fit per partem, & qd ſi
fiat per tertium ſuperius eſt dictum.Si autem per iu-
dicem, videtur quòd requiratur iudicẽ habuiſſe no-
titiam appellationis ab eo factæ, vt retractari debeat,
aliàs ſecus argu.eorum, quæ habentur.ſ.eo.c.ſi duo-
bus.de quo etiá per Gar.& Ioan.mona.in d.c.cupien
tes.§.fi.ſ.eo.c.ſuggeſtum.ſuper glo.& quod not.in c.
15 fi.j.eo.¶† In gl.fi.in fi.& ſic uidetur uelle gloſſ.quòd
ſufficiat appellatum eſſe ex cauſa probabili, licèt non
ſit uera, ſed in contrarium uider̃ tex.in c.ut debitus.
j.eo.ubi patet, quòd ſi cauſa non ſit uera licèt ſit pro-
babilis condemnari debet appellans in expenſis, poſ-
ſet dici, quòd glo.iſta procedat in appellatione extra-
iudiciali: ſed contrarium procedit in appellatione iu-
diciali.Ioan.tamen in c.ſi quis autem leges.liiii.diſt.
uider̃ uelle, quòd non ſufficit appellatum eſſe ex cau
ſa probabili, & uerifimili.niſi etiam ſit uera, do.Ant.
hic uider̃ dicere, quòd ĩ appellatione iudiciali debet
eſſe appellatum ex cã ꝓbabili, & veriſimili niſi ẽt ſit
vera do.Ant.hic vr̃ dicere, qđ ĩ appellatione iudiciali
debet eſſe appellatũ ex cã ꝓbabili & uera.ſed in ex-
traiudiciali ſufficit, ꝙ appellatum ſit ex cauſa proba-
bili, & veriſimili, dummodo poſtea ſequatur graua-
men, & ita intelligatur iſte tex.nam hic fortè audiue
rat Abbas a multis, quòd Archi.mirabatur, ꝙ ipſum
ſpoliaret eccleſia, facit xxij.q.v.& hoc videtur, vel for
tè aliàs ſimilia facere cõſueuerat.facit.ſ.de præſump.
mandata, & ideo veriſimiliter timere poterat Abbas
ne moleſtaretur, dicit tamen d.Ant.ꝙ licèt ſimpliciter
interponatur appellatio ne moleſtetur in poſſeſsione
ſi poſtea ſequitur moleſtatio ſufficiat, & præſumitur
ex veriſimili cauſa appellatum ar.eo.quę habentur.ſ.
de elec.officij.potes dicere, ꝙ hic cauſa appellationis
in effectu fuit, quia erat in poſſeſsione, & ideo appel
labat ne moleſtaretur, & hęc cauſa vera erat, & proba
bilis. & ita debuit apparere coram ſuperiore, ꝙ vera
fuerit, ſicut & hic videtur ſentire Inno.& ſic rectè cõ-
ſiderando quo ad hoc, an cauſa ex qua appellatur ſit
16 vera, non videtur differentia inter† appellationem iu
dicialem, & extraiudicialem, ſed bene eſt verum, ꝙ in
extraiudiciali appellari poteſt a futuro grauamine, de
quo quis ſuſpicatur præſertim veriſimiliter, & proba
biliter ſecus in appellatione iudiciali.vt.j.eo.dilecto.
& ex hoc habes vnam differentiam inter appellatio-
nem iudicialem, & extraiudicialem, & de multis alijs
proſequitur hic Io.And.& do.Ant.poſt eum de qbus
etiam per Inno.in d.c.dilecti.de maio.& obe.& adde
inquantum hic dicunt Ioan.And.& do.Anto.in viij.
differentia, ꝙ vbi iter arripitur extra iudicium habe-
tur pro appellatione, ſecus in iudicio iam cępto, nã de
17 hoc vt.j.c.proxi.& infra c.c.vt debitus.¶†Item adde
circa nouam differentiam inquantum dicunt, ꝙ ex-
cõicatus auditur appellans in iudicio ſecus ſi extra iu
diciũ appellet.nã de hoc dicendũ, vt dixi.c.cũ inter.ſ.
de excep.& per Io.An.in c.pia.de exceptio.in vj.& te
tigi etiam ſuperius, quia hęc differentia procedit, qñ
appellatio eſt merè extraiudicialis, ſecus, vt dixi in d.
c.cum inter.& per Ioan.And.in d.c.pia.¶Item adde
circa decimam inquantum tangunt a quo tempore
currat annus ad proſequendam appellationem extra-
iudicialem, nam de hoc dicendum, vt hodie habetur
in cle.ſicut appellationem.de appel.¶Item adde cir
ca undecimam, quòd poſt.x.dies poteſt appellari ex
tra iudicium nam iſtud non uidetur procedere ꝑ ea,
quæ habentur in c.concertationi.infra c.libr.vi.unde
de hoc dicendum, vt ibi.Item adde inquantum dicſit
18 † attẽtata poſt appellationẽ iudicialem ſunt nulla, ſed
poſt appellationẽ extraiudicialẽ ita demum ſunt nul
la ſi fiant poſt & ɔ̃ appellationẽ, q a ꝑ appellationem
iudicialẽ ſuſpendit̃ ptãs iudicis.ſ.de iureiurã.uenien
tes, ſed per appellationem extraiudicialem ſuſpendi
tur poteſtas partis.facit, quod no.ſupra de elec.conſi-
derauimus, & dicit etiam do. Anto.ꝙ ita demum, ꝙ at
tentata poſt, & contra appellationem extraiudicialẽ
ſunt nulla: ſi natura, & qualitas cauſæ propter quã eſt
apppellatum hoc ſuadet.aliàs attentatum nõ erit nul
lum, ſed veniet caſſandum, licèt ſit poſt contra appel-
lationem extraiudicialem, ut etiam uoluit Ioan.And.
in decr.auditis. ſupra de electio.Sed attentatum poſt
appellationem iudicialem eſt nullum tanq̃ factum a
iudice incompetenti, ut prædixi, adde primo, ꝙ in ſen
tentia cenſuræ, & ſic excõmunicationis uider̃, quòd
illa ſit nulla poſt appellationem legitimam extraiudi
cialem per id, quod habetur infra c.proxi.& de ele-
ctio.cum nobis olim.cum ibi not.per Ioan.And.licèt
aliàs excommunicatio ſi non interueniſſet appellatio
eſſet aliqua.nam illa eſſet aliqua: etiã ſi eſſet iniuſta.
xi.q.3.in c.i.& licèt Ioan.And.in attentatis dicat in-
ſpiciendã naturã cauſæ, cum fortè de iure poteſt dici,
ꝙ indiſtinctè ſi fiat poſt, & contra appellationẽ extra-
iudicialem uidentur eſſe nulla per id, quod haber̃ in
d.c.cum nobis olim.& id ẽt ibi ur̃ uelle Ioã.And.cir-
ca principium, & per hoc aliàs appellatio parum ope
raretur, quod uidetur contra mẽtem.d.c.cum nobis.
nam tenẽdo opi.Ioã.And.quã ẽt hic ſequit̃ do. Ant.
ſolum operaretur deuolutionem negorii ad ſuperio-
rẽ ex quo nõ eſſet nullum id, quod fieret poſt, & con-
tra

tra ipsam appellationem nec reperitur iure cautum
id,quod dicit Ioan.And.sed potius videtur ꝓbari cō-
trarium.in d.c.cum nobis olim.fatendum est tamen,
quod attentata post & contra appellationem extraiu
dicialem non reuocabuntur nisi prius fuerit dictum
de veritate causæ appellationis: quia sic ēt contingit
in appellatione iudiciali,quādo appellatum est ab in-
terlocutoria : quia attentatum postea non reuocatur
nisi cum doctum fuerit de veritate causæ appellatio-
nis corā iudice appellationis,saluo nisi fuerit attenta-
tum post inhibitionem canonicè factam ipsi iudici a
quo,vt probatur.in c.non solū.j.eo.libr.vj.& no.Ioan.
19 mo.& Bar.in c.cupientes.§.fi.de electio.in vj.¶†Sed
vbi etiam appellatur a diffinitiua bene attentatū post
illam retractatur etiam antequam sit finita causa ap-
pellationis, vt patet.in præallegato.c.non solum.Itē
ēt diligenter nota,quòd appellatio extraiudicialis,qn̄
fit a præterito grauamine : non videtur illud suspen-
dere,nec consequenter illud,quòd habet consequen
tiam ab ipso,vt probatur.supra c.constitutus.ij.& ibi
etiam dictū fuit.Secus in appellatione iudiciali, quæ
regulariter suspendit actum a quo appellatur , vt in
20 præalleg.c.uenientes.¶†Item aduerte pro declaratio
ne eius , quod tangit hic Innoc.interdum appellatur
ex causa iusta,seu probabili hoc est a iure approbata.
nam verisimiliter dicitur secundum Inn.quando quis
fundat intentionem appellantis super causa per eum
allegata, & hoc casu dicit Innoc.quòd in appellatio-
ne extraiudiciali secuto grauamine fiet retractatio at
tentati etiam absque eo,ꝙ aliter probetur veritas cau
sæ:quia satis est,quòd ius illam approbat, exemplum
ponit in casu decre.si Abbas ne molestetur ab Archi.
super custodia , & possessione ecclesiæ vacantis , quæ
est sibi subiecta: vel quæ est de suo patronatu cum sit
in quasi possessione custodiendi ecclesias sibi subie-
ctas,nam causa prædicta est verisimilis hoc est a iure
approbata ex quo ecclesia est subiecta monasterio,&
sic de iure est,quòd illius debet habere custodiam, vt
dixi.super glo.ij.& facit,quod legitur,& no.in c.j.& ij.
xvj.quæstio.ij.& ideo hoc casu eoipso,ꝙ apparet attē-
tatum post appellationē debet reduci res in pristinū
statum si constet ecclesiam esse subiectam monaste-
rio etiam alio non probato: quia satis probatur inten
tio abbatis ex dispositione iuris cōis:qn̄q; vero appel
laī ex cā nō iusta q̄ si aliàs esset iusta esset uerisimilis,
& tūc non sufficit , vt retractenī attentata,exemplū,si
Abbas non esset in possessione, sed Archi.& hoc cō-
staret,& appellater Abbas ne molestareī in possessio-
nē vacantis ecclesiæ : quia per talem appellationē nō
debet prohiberi Archi.vti possessione sua.s̄. vt lit.pen.
c.j.& ij. nec obstat hæc decre. quia hic non constabat
Arch.possidere , & Abbas etiam hoc negabat . Qn̄q;
vero appellatur ex causa iusta: sed non verisimili hoc
est a iure non approbata expresse,& tūc vī velle Inn.
considerari debere , quòd aut non est approbata, sed
potius reprobata, vt quia ius cōmune facit contra ap
pellantem,& fundat intentum appellati exemplum,
si Abbas non dicit ecclesiam sibi subiectam,nec se pa
tronum, sed dicit se esse in possessione ipsius ecclesiæ
vacantis,& appellat contra Episcopum ne molestetur
in possessione cum de iure communi spectet ad Epi-
scopum custodia:vel appellat cōtra Archi.si tenemus
opi.ꝙ de iure communi ad eū spectet de quo dixi su-
per glo.ij.nam tunc videtur,ꝙ si Abbas fuerit spolia-
tus possessione post appellationem,& petat retracta-
ri cum ius cōmune faciat contra eum, & fundet intē
tum appellati,videtur ꝙ non debeat audiri:quia noto
riè videtur apparere de defectu tituli appellantus , &

a Si contra. idem summat do. ab. & si queris vtrum arreptio in iure habeat vim & effectū appellationis, vel prectionis distingue, vt hic secundum do. He. boych.

ideo non videtur audiendus per id , quod habetur de
resti.spo.ad decimas. lib.vj.Secus tamen videretur si
possessio non deuenisset ad Episcopū , vel Archi.sed
ad alium : quia tunc licèt ius commune faciat contra
appellantem non tamen fundat intentum appellati,
ideo deberet tunc audiri per no. per glo.in c.præalle-
gato:ad decimas.licèt in beneficialibus videaī repel-
lendus ille de cuius non iure notoriæ constat, vt vo-
luit Inno.in c.constitutus.de filijs præsbyte.& dixi in
c.in literis.de rest.spolia.& per do.etiam de Ro.in sua
conclusio.xiiii.& ideo non debet audiri petens resti-
tutionem beneficij tanquam spoliatus si de defectu ti
tuli notoriè constat per ea,quæ habentur.in d.c.con-
stitutus.interdum vero causa non est a iure reprobata
nec approbata,sed aliàs est nulla , & tunc videtur, ꝙ
attentatum debeat retractari si probetur veritas causæ
nec audietur appellatus si velit probare defectum ꝓ-
prietatis iure appellantis sicut non audiretur si agere
tur possessorio recuperandæ.de restitu.spolia.in lite-
ris,licèt audiretur si allegaret notorium defectum ti-
tuli,vt.s̄.dixi.& ideo hic non debuisset Audiri Arch.
si voluisset probare concessionem iure custodiæ sibi
concessam,vel factam ad custodiendas ecclesias vacā
tes:quia non debet admitti exceptio concernens ꝓ-
prietatem ex quo non est notoria,licèt alij aliter di-
xerint,sed non bene:quia si talis exceptio non admit
titur in possessorio recuperandæ,multo minus in via
attentati quæ est magis priuilegiata,vt supra.

SVMMARIVM.

1 *Itineris arreptio,quando habeat vim appellationis, & numero.4.*
2 *Excommunicatio lata post appellationem extraiudicialem, vel illud quod loco appellationis surragatur est nulla.*
3 *Attentatum iniuste post appellationem extraiudicialem , an sit ipso iure nullum.*

a Dilecti. Si cōtra a superiorem suum
quis itinerat ad Papam ha-
betur pro appellannte , ita quòd sen-
tentia postea contra eum lata non te-
net, hoc dicit. Primo ponit quærelam.
Secūdo dat iudicem. ibi:cum autem.
1 ¶†No.quòd itineris arreptio uī habere uim appella-
tionis:quando iter arripitur ad Papam respectu certæ
causæ. Et no.ꝙ etiam habet effectum quem habet ap
pellatio ad attentata.An autem idem si iter arripiatur
ad alium superiorem inferiorem a Papa. tangetur cū
glo.¶ Not.illud uulgatum , quòd est plus est aliquid
2 agere facto,quàm verbo.¶†No.quòd excommunica
tio lata etiam post appellationē extraiudicialē: uel il-
lud, quod surrogatur loco appellationis est nulla de
quo tetigi supra c.proxi.tamen do.Anto.hic uī aliter
3 intelligere,nam dicit hic esse apertum † quòd atten-
tatum iniustè post appellationem extraiudicialē est
ipso iure nullum : quando appellatur non ut a parte,
sed ut a iudice,& sic dicit limitandum, quòd no.in c.
auditis.supra de elec.sed certè posset dici, qđ etiā fuit
appellatum,ut a parte quia non poterat Archiepisco
pus esse iudex in causa propria , ut hic etiam tāgit gl.
unde de hoc , an attentatum iniustè post appellatio-
nem extraiudicialem sit ipso iure nullum.dic, vt dixi.
4 supra c.proxi.¶†In glo.j.ibi:ad reprimendam.dic se-
cundum Hostiē.quòd ubi potest Archid.adiri per uiā
quærelę,itineris arreptio ad ipsum habet uim appel
lationis,& idem si iter arriptiatur ad alium superiorē
q posit adiri per uiam querelæ: quia tunc eadē est ra
tio,quæ in Papa.Sed ubi arriperetur iter ad superiorē
qui non posset per uiam querelæ , quia tunc nō habe
ret uim appellationis , & sic debet intelligi , qđ infra
tangit glo.circa finem.¶ In ca.gl.ibi:& aliud est ante
sententiam

ſententiam gl.ibi videtur velle ſoluere contra, vt ha-
beat locum,quando poſt ſententiam iter arripitur.ſe-
cus,ſi ante ſententiam : ſed certè etiam ante ſententiā
in ſcriptis eſt appellandum ex cauſa legitima.j.eo.vt
debitus,& c.j.eod.tit.lib.vj.vnde gl.in ver.ꝓterea vo
luit dare aliam ſolutionem videlicet , ꝙ contrariū lo-
quitur, quando iter arripitur poſt iudicium inchoatū:
ſed hic,quādo extraiudiciū ante iudicium ceptum, &
ideo habetur vim appellationis,nam hic non poterat
Archiepiſcopus eſſe iudex in cauſa ꝓpria.vt dicit gl.
& ideo nulla fuit ſententia per eum lata saltē ex quo
fuit lata poſt iter arreptum , quod habet vim appella-
tionis,nam aliàs videretur,ꝙ ſi non interueniſſet ap-
pellatio, nec itineris arreptio valuiſſet ſententia licèt
fuiſſet iniuſta ex quo Archid.excommunicabat ſibi
ſubiectos.xj.q.iij.c.j.& iſtud credo verū licèt do.Ant.
videatur innuere,quòd ſententia ſit nulla ex eo, quia
non poterat eſſe iudex in cauſa propria.C.ne quis in
ſua cauſa.ī rubro,& nigro.ſed certè fateor,ꝙ ſi in cau-
ſa proceſſiſſet non valeret,ſed hic excōmunicauit per
ſonas ſibi ſubiectas non autem proceſsit in cauſa, de
materia , an itineris arreptio habeat vim appellatio-
nis habetur aliquid hic & ſ.eo.meminimus.& c.ſug-
geſtum,& tangit etiam Inno.j.eo.dilectus & j.eo.c.j.
lib.vj.& j.eo.ut debitus.& ibi de hoc dicetur. An iti-
neris arreptio hodie aliquid operetur , an vero hodie
ſit ſublata : Lapus de caſtil.in ſua allega.xxxiij.tenet,
quòd ſi itineris arreptio fiat ante iudicium ceptum il-
la etiam hodie operetur per hūc tex.ſecus ſi fiat in iu
dicio iam cepto,per id,quod habetur.in c.præalleg.vt
debitus.de quo plenius ibi dicetur dicit etiam ibi , ꝙ
poſſet fieri prouocatio in caſu decre.hoc modo , quia
poſſet dicere ſubditus ſuperiori,non volo iudiciū ve-
ſtrum ſubire,imo recuſo , vt notoriè ſuſpectum cū de
cauſa ueſtra agat , nec debeatis eſſe actor , & iudex.j.
de verbo.ſigni.forus.ideo pro hac cauſa prouoco vos
ad ſuperiorem, & ex nunc iter arripio , vel talē nūtiū
mitto.de quo dic,vt latius per eū in dicta allegatione.

S V M M A R I V M.

1 *Clauſula appellatione remota tollit appellationes fruſtatorias , & etiam interpoſitas ex cauſa probabili,ſeu legitima,quando cauſa propter quam appellatur non eſt in iure expreſſa.*
2 *Clauſula appellatione remota licèt tollat appellationem etiam ex cauſa iniuſta interpoſitam, quando non eſt expreſſa quo ad neceſsitatem deferendi appellationi non tollit ipſam appellationem quo ad effectum deuoluendi negotium ad ſuperiorem.*
3 *Clauſula priuilegiata ſonans contra ius in dubio debet taliter intelligi vt aliquid operetur.*
4 *Prohibita intelliguntur ,quæ non reperiuntur in iure conceſſa.*
5 *Appellari,an, & quando poſsit non obſtante clauſula appellatione remota.*
6 *Clauſula appellatione remota nihil operatur ,quando appellatur ex cauſa in iure expreſſa.*
7 *Clauſula appellatione remota ſi non apponatur in reſcripto,an iudex teneatur deferre appellationi.*
8 *Clauſula appellatione remota,quid operetur.*
9 *Cauſa ſi committatur recuſatione remota,an iudex poſsit recuſari.*

a PAſtoralis. Duæ [a]ſunt partes principa-
les,quæ patent. Secūda ibi:
verum.Prima pars h.d.Per clauſulam appel.
re.omnis appellatio prohibetur,quæ per ius
non reperitur expreſſe permiſſa.h.d.Et eſt cōmunis
1 diuiſio.ſecunda ibi:nos igitur.¶†Not.ꝙ clauſula ap-
pel.re.nedum tollit appellationes fruſtatorias ſed etiā
interpoſitas ex cauſa probabili,ſeu legitima , quando
cauſa propter quam appellatur non eſt in iure expreſ
ſa, quia tunc talis appellatio intelligetur prohiberi p
2 talem clauſulam.¶†No.ꝙ clauſula appel.remo.licèt
tollat appellationem ex cauſa etiam iniuſta interpoſi
tam,quando non expreſſa quo ad neceſſitatem defe-
rendi appellationi : non tamen tollit dictam appella-
tionem quo ad effectum deuoluendi negotium ad ſu
periorem,vt ſic per ipſum poſſit grauamen emendari,
& reparari , vt hic patet ſecundum vnum intellectū ,
vel licèt tollat appellationem prædictam non tamen
tollit quin grauamen poſsit releuari ſaltem per viam
querelæ,vt hic colligitur ſecundum alium intellectū,
ſed præcedens communiter tenetur,& bene facit,qđ
3 habetur.ſ.de offi.del.paſtoralis.¶†No.ꝙ clauſula pri-
uilegiata ſonans contra in dubio debet taliter intelli-
gi,vt aliquid operetur, & ſic ī aliquo detrahit iuri, vel
addat.facit j.de priuile.ſi Papa.lib.vj.& quod habetur
C.de inoff.teſta.l.ſi quando.& in l.j.ad fin.ff.ad muni.
4 ¶†In gl.j.ibi:intelliguntur prohibita.hoc verum de
his, quæ ſunt de genere prohibitorum, & ſic, quæ in
ſuo genere,& regulariter ſunt prohibita,ſecus in his,q̄
in ſuo genere, & regulariter ſunt conceſſa :quia tunc
omnia intelliguntur permiſſa , quæ non reperiuntur
prohibita,vt in l.nec non §.ſed quod ei s.ff.ex q. cau.
ma.& l.ab ea parte.ff.de probatio.& de materia præal
leg.§.ſed , quod eis.& in c.inter corporalia.allegato.
5 in glo.¶†In ea.gl.ibi:multa poſſes aſſignare, &c.& vi-
de plenius.in Spec.in tit.de appella.§.in quibus. ver.
& quam dices , & no.quòd nedum ubi eſt in iure ex-
preſſum,ꝙ poſsit appellari licèt ſit remota appellatio
in reſcripto.vt contingit in exemplis poſitis in gl.po-
teſt appellari non obſtante dicta clauſula:ſed etiā po-
teſt appellari non ob.clauſula prædicta ſi appelletur
ex cauſa ex qua ius permitit appellari licèt non adij
ciat expreſſe , quòd appellari poſsit licèt appoſita ſit
clauſula ap.re.per iſtum qui ſimpliciter loquitur, &
ſic indiſtinctè debet intelligi ar.j.de priuile.q.a circa,
& de ma.& obe.ſolite.circa fi.licèt magis ſit clarum
quando expreſsè reperitur appellatio permiſſa clau-
ſula appellatione remota exiſtente apppoſita in reſcri
pto.¶ In ea.gl.in fi.not.bene, quia tria videntur tem-
pora conſideranda,primo iura antiqua ante hāc decr.
ſecundo tp̄s poſt iſtam decret.añ decr.vt debitus,ter
tio tp̄s poſt decret.vt debitus,circa primū cōclude, vt
dixit glo.ꝙ q̄libet appellatio admittebatur, dummo-
do non eſſet manifeſtè fruſtratoria,ſecus ſi erat fruſta-
toria,ſed non manifeſtè, vt patet ex his, quæ haben-
tur in c.peruenit , & in c.conſuluit.¶ Circa ſecūdum
tempus conclude, ꝙ vbi in reſcripto non erat appoſi-
ta clauſula appellatione remota, ſeruandum erat ius
antiquum,& non reperiebatur eſſe correctum argu.l.
ſancimus.C.de teſta.de elec.cum expediat. lib.vj.Si
autem appoſita erat clauſula appellatione remota,tūc
non poterit appellari:niſi ex cauſa in iure expreſſa, vt
hic patet,& ſic nihilominus poterat appellari ſi appel
latio erat fruſtratoria,licèt non manifeſtè. ¶ Circa ter
tium tempus conclude,quòd ſi nō appellatur ex cau-
ſa probabili expreſsa.in appellatione non valet appel
latio ſimpl'r facta,licèt in ueritate ſubſit cāprobabilis
niſi vt dixi illa ſit expreſſa appellatione,vt patet in d. a Duæ ſūt. Sup hoc.c. ſi quis cui appellationi iudex debeat deferre,& cui nō diſtīgue, vt hic per do. Hē.boych. in priu.
c.vt debitus:& ſic multominus ualet, quando appel-
latio eſſet fruſtratoria licèt nō manifeſtè , & hoc intel
lige, quando appellatur ab interlocutoria , vel graua
mine ante ſententiam quo caſu nedum debet appella
ri expreſſa cā legitima appellationis: ſed ēt hodie de
bet in ſcriptis appellari, vt in c.j.j.eo.lib.vj.ſufficit ta
men, quòd cauſa ſit probabilis licèt non ſit in iure ex
preſſa,& hoc clarum, quando in reſcripto non eſt ap
poſita clauſula,appellatione remota ſi autem ſit appo
ſita,tunc gl.hic & etiam glo.ſequēs uidetur uelle, qđ
nihil operetur talis clauſula,hodie per c.ut debitus,&
ſic in effectu correcta erit hæc decre.per præalle.c.ut
debitus

debitus,quia siue sit apposita clausula appellatione re
mota,siue non,poterit appellari ex cã legitima etiam
si illa non sit in iure expressa,sed Host.hic tenet cõtra
dicens,ꝙ decre.vt debitus. non corrigit istam, qa ista
est specialis in casu suo, qñ apponitur clausula ap.re.
sed decre.vt debitus.generaliter solum dicit,ꝙ appel-
lari potest,& debet ex causa legitima , & quæ debeat
probabilis reputari , & sic non debet dici , ꝙ corrigat
istam decreta.cum hæc decret.tanquam specialis de-
trahat in sua specie illi generali , vt in cap.j.supra de
rescrip. & ĩ.de regu.iur.generi qui speciem. libr.vj.&
pro hoc etiam faciat , quia iurium correctio est euitan
da, vt patet.io c.cum expediat.de electio.in vj.& l.san
cimus.C.de test.& in l.præcipimus.C.de ap.& sic vi-
detur,ꝙ etiam hodie post decretalem,vt debitus,ꝗ si in
rescripto sit apposita clausula.ap.re.'non poterit appel
lari nisi ex causa expressa in iure per hanc decre.secus
quando non est apposira clausula,app.remota , qa rũc
sufficit, ꝙ appelletur ex cã legitima. licèt non sit in iu
re expressa,& hoc casu procedit dicta decre. vt debi-
6 tus.¶†Et aduerte, quia quando est apposita clausula
ap.re.si appellaĩ ex cã expressa in iure,tunc dicta clau
sula nihil operatur , vt hic ꝓbatur.Si autẽ appellatur
ex cã aliàs legitima , licèt non sit expressa in iure , &
tunc videĩ,ꝙ appellatio nõ valeat,quod intellige quo
ad effectum suspensiuum iudicis a quo , vt patet in c.
venientes.de iureiurao.& s̃.eo.sæpe.ad fi.tamen hoc
casu oon suspenditur iurisdictio propter virtutẽ clau
sulę,& per hunc tex.saluo nisi iudex a quo deferat ap
pellationi,vel nisi mittatur sibi inhibitoria per iudicẽ
ad quem secundum c.non solum.& c.romana.& c.cũ
appellationibus.ĩ.eo.lib.vj.vel nisi superior delibera
uit de appellatione admittenda ex certa scientia,'nam
tunc ab illo tempore suspenditur iurisdictio iudicis a
quo.s̃.de offi.deleg.Pastoralis.§.præterea , & sic tran-
sit hic do.Ant.sed aduerte circa istud vltimum: qa vi-
detur procedere, quãdo appellatum est ad Papam,nã
tunc tempore quo ad appellationem admittit videtur
suspẽsa iurisdictio iudicis a quo,vt d.§.p̃terea.secus vĩ
io alio iudice inferiore ad quem su appellatum : quia
non videtur suspeodi iurisdictio iudicis a quo nisi per
ipsum deferaĩ appel.vel nisi fuerit missa inhibitoria
secundum ea,quæ habentur.in d.c.nõ solum, & c.Ro-
mana, & hoc videtur voluisse.Car.& Ioã.mooa.in c.
cupientes.§.fi.de. elec.in vj. ¶Circa primum autem
adde, quod.ĩ.dicetur. Item intellige , quòd non valet
appellatio , quando est apposita clausola prædicta etiã
quo ad alium effectum : quia iudex non incurrit pœ-
nam aliquam non deferendo appellationi : ex quo nõ
arctatur illi deferre propter dictam clausulam , & sic
cessat tunc pęna.c.decreto.ii.qõne.vi.vnde poterit da
re hoc casu apostolos refutatorios, & oon deferre ap-
pellationi : ex eo, quia non fuit appellatum ex cã iu-
re expressa,nam tali appellationi noo tenetur deferri
per dictam clemen.vt prædixi. licèt posset si vellet, &
eo deferente suspeodetur iurisdictio , vt c.cum appel-
7 lationibus.ĩ.eod.in vi.¶† Item aduerte,qa potest esse
dubium:an quãdo non est apposita clausula appel.re-
mo.iudex teneatur deferre appellationi.potes cõclu-
dere,ꝙ si appellatio est manifestè frustratoria non te-
netur deferre.ĩ.eod.cum appellationibus.libr.vi.& c.
Romana.§.si autem post sententiam eo.ti.lib.vi.Si ve
ro non est manifestè frustratoria, & tamen si appella
tio a diffinitiua tenetur deferre:ex eo,qa illa potest iu
stificari,& ex nouiter actitatis,vt no.in c.fraternitatis,
s̃.de testi.& in l.per hãc.C.de tempo.appel.& ꝓ hoc,
quòd teneatur tunc.deferre videtur tex.cum glo.in c.
j.in verbo statuit.ĩ.eo.lib.vi.& bene facit,quod habe-
tur in text.& glo.circa finem in c.cum appellationi-
bus pręalleg.vbi appellatum fuit ab interlocutoria,&
tunc conclude , quòd si appellatum est ex causa mi
nus legitima:vel nulla causa expressa: & tunc illa cẽ
setur hodie frustratoria , vt in c.vt debitus.ĩ.e.ideo nõ
teneĩ iudex deferre,vt ibi:& in d.c.cum appellationi-
bus.Si autem sit expressa causa probabilis,& quæ de-
bet legitima reputari si esset vera , & hoc casu videĩ,
quòd si iudex putat causam non esse veram nõ tenea
tur deferre : quia nec retractabitur etiam id , quod fa-
ciat si non probetur veritas causæ,imo condemnabi-
tur appellans in expensis,& remittetur ad primum iu
dicem,vt d.c.vt debitus.¶No.si ꝓbabiliter putauit il
lam non esse veram:non videtur puniendus si nõ de
tulit etiam si postea probetur vera per id,quod habe-
tur.in fi.c.sacro.ĩ.de senten.excommuni.& hoc verũ
nisi pars obtulisset separatam probare veritatẽ causæ:
quia tunc tenetur deferre si nõ desert nihilominus eo
ipso intelligitur iustificata appellatio ex quo obtulit
probationes.vt patet.in c.interposita.ĩ.eo.Si autẽ ve-
risimiliter putauit causam appellationis esse uerã,tũc
ex quo erat legitima debebat deferre per id, quod le-
gitur,& not.p gl.in c.vt debitus.ĩ.eo.ideo uideretur,
quòd tunc posset puniri si postea probatum est de ve-
ritate causæ appellationis,si autem cã exp̃ssa sit dubia
an sit legitima,vel non:tunc videtur, quòd licèt in du
bio debeat deferre per id, quod habetur.ĩ.eo.vt debi
tus.io glo.tamen si probabiliter dubitabat, an esset le
gitima,uidetur quòd non debeat puniri per id, quod
habetur.in præallega.c.sacro.& hoc , quando cã non
esset in iure expressa, si autem in iure esset expressa :
tunc debet legitima reputari, & prædicta procedunt,
quando non est apposita clausula appel.re.tunc nõte
netur iudex deferre: nisi appellatum sit ex cã expressa
in iure,vt hic satis colligiĩ,& ex prædictis patet,quòd
clausula appellã.remo.operatur quo ad tolendũ effe-
ctum suspensiuum iurisdictionis qui aliàs inducitur
per appellationem.Item quo ad necessitatem deferen
di appellationi.Item etiam quo ad effectum vitãdi pę
nam si non deferatur.si nõ appelletur ex causa expre
sa in iure. Item etiam operatur quo ad effectum reuo
cationis attentatorum,quia ubi est apposita clausula
appell.re.non retractatur per uiam attentati:sed bene
poterunt retractari per uiam iustitiæ,si appareat appel
lantẽ fuisse grauatum.¶Sed aduerte , quia uĩ , quòd
hoc procedat quãdo appellatum est a diffinitiua,& ap
posita est clausula appel.remo.Nã licèt,aliàs vbi clau
sula non esset apposita non attentatum post diffiniti
uam veniret retractandum per viam attẽtati.infra eo.
non solum.lib.vj.tamen hoc casu,quãdo apposita est
dicta clausula non reuocabitur per viam attẽtati vbi
attentatum esset post inhibitionem factam a superio
ri vel nisi appellatio esset recepta per Papam infra eo.
non solum.lib.vj.& de offic.delega.Pastoralis.§.præte
rea.Si autem appellatum esset ab interlocutoria tunc
non uidetur operari clausula quo ad attentata:quia &
sine clausula non retractantur per uiam attentati nisi
sint attentata post inhibitionem canonicam,vt in pal.
c.non solum , & c.Romana. infra eod.lib.vj.& in c.si
a iudice.quãtum autem ad effectum deuolutionis cãę
ad iudicem ad quem est appellatum non operaĩ clau
sula ap.re. quin dictos effectus sequaĩ per appellatio-
nem,unde superior poterit admittere appellationem,
& emendare grauamen si uideat appellantem graua-
tum,vt hic probatur, & hoc ꝓcedit,quãdo appellatũ
esset ad Papã,& idem & si ad alium superiorem eo ca
su in quo iure remota esset appellatio per istum text.
qui indistinctè loquitur,& sic indistinctè debet intel-

ligi

ligl secundum Io. And. & sequitur etiam do. Ant. & poterit emendare etiam per viam appellationis, vt dixi in notabilibus, & etiam debebit ex debito iuris: quia aliàs nõ faceret iustitiam. facit, quod habetur in c. forus. j. de verbo. significa. & si hoc non faceret posse appellari secundo, licèt non tertio. s. c. directe, & adde, quod dicetur in glo. si q. 8 ¶ † In gl. ij. in fi. & sie vult glo. quòd hodie hæc decre. sit correcta per decre. vt debitus, & idem etiam voluit glo. præce. sed vt dixi supra dicta gl. de iure cõiter tenetur contra: quia hæc decre. habet locũ in casu suo: qñ clausula ap. re. est apposita. sed decr. vt debitus. habet locũ, qñ clausula app. remo. nõ est apposita. Aduerte tamen, quòd Hostien. in summa huius tituli v ideť dicere, quòd de stilo curie clausula appel. remo. nihil operetur, & facit etiã, quia ipse not. in summa. de offi. del. §. quod si eius officium. ad fi. & ver. sed, quæ est ratio, & tenet etiam Lappus de castil. sua allegatione. cxxj. & dicit etiam Bar. hoc tenere in l. j. ff. a qui. appellare non licet & Guil. in Specu. in ti. de appel. sed certè potest dici, quia si appelletur ab interlocutoria hoc potest procedere, quia hodie dicta clausula app. re. nihil operatur, quia etiam si non sit apposita dicta clausula nõ reuocanť attẽtata si iudex nõ detulit appellationi, nisi sint attẽtata post inhibitionẽ canonicã. vt patet. j. eo. nõ solum. lib. vj. & idẽ esset si clausula esset apposita. Si aũt appellatũ sit a diffinitiua tunc quicquid dicat Spec. videtur quia de iure operetur tunc clausu a ap. re. quia vbi aliàs attentata post appellationem a diffinitiua retractarentur per viam attentatati modo non retractabunt nisi fuerint attẽtata post inhibitionem canonicã, facit, quod habeť in c. Romana. §. si autem post sententiam. & e. non solum. lib. vj. & hoc ẽt vř voluisse Guil. naso. vt refert Spec. in loco præalle. potest etiã dici, quòd opereť clausula, quando appellatũ est ab interlocutoria quo ad hoc, vt iudex non puniatur si non defert, licèt verisimiliter putare potuerit causam appellationis ueram, licèt alias ueniret puniendus si clausula non esset apposita, vt dixi superius, & hec procedunt de iure canonico. ſm qđ inferior a Papa non uidetur posse apponere clausulã ap. re. per id, quod habetur. in c. super quæstionum. §. fi. ff. de offi. delega. & per glo. in c. fi. de hære. in vj. de iure autem ciuili clarum est, quod nõ potest inferiori a principe apponere clausulam app. re. quando appellatur a diffinitiua per ea, quæ not. in l. j. §. fi. ff. a qui. app. non licet, sed si apponeretur clausula, quãdo appellaretur ab interlocutoria. Bar. videtur dicere idem in d. l. j. §. fi. licèt cõtrariũ ipse teneat. in l. fi. C. de sen. sed prima opi. uidetur verior per id, quod habetur. in l. forma. C. de offic. præfe. præto. dixit etiam Bar. in d. l. j. quia tã de iure canonico, q̃ de iure ciuili clausula ap. remo. tollit solum frustratorias appellationes, & non alias, sed certè verius esse videtur, quia operatur ẽt quo ad alias, quando nõ appellatur ex causa expressa in iure quo ad effectus de quibus dixi super prima gloss.

9 ¶ † Quid autem si committatur causa recusatione remota potest dicere, quod non poterit recusari: nisi ex causa expressa per id, quod hic dicitur. in fi. de appellation. arg. eorum, quę habentur. in c. super eo. de appel. de quo in Specu. de recusa. ver. quid si eã, & hoc, quãdo simplex remouetur recusatio, si autem inhibetur recusari ex certa causa tunc clarum, quia ex illa recusari non posset, videtur tamen, quia clausula recusatione remota, non possit opponi: nisi per principem, vel Papã sicut dixi de clausula app. remo. An autem remota appellatione censeatur remota, & recusatio potest dicere, quia si remouetur a iure propter fauorem causæ: intelligatur etiam tunc remota recusatio per ca. super eo. §. eo. idem si remoueat propter grauitatẽ, & notorietatem delicti. s. eod. peruenit. secus si remoueatur, qa ter appellari non potest, vt in l. j. C. ne in una & ea. cũ liceat tertio prouocare. idem si remouetur appellatio propter contumaciam partis, quia non per hoc remouetur recusatio. facit, quod habetur. ij. q. vj. si qs in qua cunq;. Si vero remouetur appel. in rescripto ab hoie tũc nõ intelligiť remota recusatio, cũ re vera appellatio, & recusatio sint diuersa, & ex remotione vnius nõ intelligit aliud remotũ. ar. j. de priui. Pastoralis, & in l. si seruitus. ff. de serui. rusti. pre. & no. p Cy. & Bar. in l. fi. C. de sen. & interlo. om. iud. & ẽt in l. j. §. fi. ff. a q app. nõ licet. ¶ Vltimo dicit hic d. Ant. post Archi. i c. vt inquisitione. de homicidio. l. vj. qđ si a iure remouetur appellatio ratione alicuius delicti oportet, quia de illo delicto cõstet aliquã cẽseat remota, & ideo interim dum discutitur, an deliquerit poterit ab interlocutoria appellari, non autem a diffinitiua, per quã declaretur delictum commissum, quod dicit esse notandũ ẽt propter statuta, quæ interdum tollunt facultatẽ appellãdi aliquibus delinquẽtibus, seu pter certa delicta. ¶ Adde tamẽ prædictis, quia si de stilo curiæ appareret, il le deberet seruari. j. de crimine falsi. quã graui.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio eximit appellantem a potestate iudicis a quo, & suspenditur interim ipsius iurisdictio.*
2 *Appellatio interposita post sententiam excommunicationis non suspendit vires ipsius sententiæ, & nu. 9.*
3 *Appellatio non impedit actum execut. non pendentem mere ad declarationem actus præteriti non suspensi.*
4 *Sententia excommunicationis trahit secum executionem, & per illam priuatur quis communione hominum, & facultate percipiendi redditus beneficij.*
5 *Iurisdictio iudicis a quo extinguitur quo ad tempus futurum nõ quo ad tempus præsens & nu. 1.*
6 *Sententia excommunicationis lata post appellationem legitima interpositam ex causa probabili est nulla.*
7 *Excommunicatio, an sit de bonis ecclesiæ prouidendum.*
8 *Redditus beneficiorum, an subtrahi debeant excommunicato.*
9 *Suspensus quo ad vnum Episcopum, an sit suspensus quo ad alios.*
10 *Denunciatio, an impediatur per appellationem.*
11 *Excommunicatio inducit priuationem fructuum non tamẽ inducit priuationem beneficij nisi in ea perseuerarit per annum.*

a VERUM. Si excommunicatus a appellat, nihilo minus denuntiabitur excommunicatus, & beneficiorum prouentibus spoliatur. hoc dicit
1 est communis diuisio secunda ibi: nos igitur. ¶ † Not. quia appellatio eximit appellantem a potestate iudicis a quo. & iõ suspẽditur iurisdictio ipsius iudicis interim. & diciť dormire inspecto exitu futuro. quo autem ad tps præsens potest dici extincta. l. j. ad fi. ff. ad turpi. re-
2 spectu autem futuri dicitur esse suspẽsa. ¶ † No. quod appellatio interposita post sententiam excommunica-
3 tionis non suspendit vires ipsius sentẽtiæ. ¶ † No. qđ appellatio impedit actum executiuum pẽdentem mere ad declarationem actus præteriti non suspensi fa-
4 cit, quod habetur. in simili. s. eod. cõstitutus. ij. ¶ † No. quòd sententia excommunicationis trahit secum executionẽ, & per illam priuatur quis communione hominum. Item ẽt per illã videtur quis priuati facultate
5 percipiẽdi redditus beneficii de quo ẽt in glos. ¶ † In glo. dormitasse. ibi: extinguitur. dic hoc verum respectu præsentis temporis, non respectu futuri, vt dixi in notabilibus. Aliàs non posset confirmari sentẽtia ẽt si deferetur appellatio, si omnino esset extincta ipsa sententia, quod non est uerum, vt patet in l. furti. ff. de his qui no. infa. & s. eo. cum sit Romana. ¶ In gl. executionem. ibi & a principe non appellatur. certè, vt dixit Host. saltem posset supplicari. supra de testib. in

a Si excõi &c. idẽ in effectu sum mat hic d. Abb. & si q̃ras, an excõmunicatio statim trahat secum etiam executionem ita, quia p appellationẽ suspẽdať, vel nõ distingue secundũ d. Hẽ. boych.

6 in Integr.ex literis.¶†In eadem gl.ibi eum apud.Alii
dicunt,ꝙ est speciale, quia sententia excommunica-
tionis est medicinalis, & sic potius voluntas medici
q̃ infirmi est attẽdenda.xlv.dis.qa medici.¶Sed certè
vt dicit Hosti.posset esse medicus imperitus.s̄.de æta-
te,& quali.ad aures,vnde Hosti.dicit,ꝙ iõ potest esse
quia in alijs sententijs ligantur corporalia,vel incor-
poralia insensibilia, & irrationabilia; sed per sentẽtiã
excommunicationis ligatur anima hominis.xj.q.iij.
nemo.vnde sicut homo per animam facilius apprehẽ
dit, quia videt ẽt personam absentem quam habet no
tam.Sic etiam facilius apprehendebatur, & statim li-
gatur,sed certè,vt dicit do.Anto.hæc rõ non conclu-
dit quare non suspendatur ipsa sententia.sed quare fa
cilius trahat secum executionem. vnde fortè propter
hoc assignat aliam videlicet,quia excõicatio imprimi
tur ad correctionem peccati,& solum pro mortali de-
bet fieri.xj.q.iij.nemo.ij.talis autem ante sentẽtiã liga
tus est apud ecclesiam,,& ideo denegatur ei appella-
tio q̃ nõ debet esse vinculo iniqtatis.supra e.cũ spãli;
& facit,qđ no.in d.c.nemo.sed certè hæc rõ non con-
cludit, qñ sententia esset iniusta,ideo potest tenere ra
tionem glo.vel potes dicere secundum do.Ant.ꝙ rõ
esse potest, qa hæc sentẽtia imprimit uinculũ ex pote
state clauium,& data est certa forma a iure in tollẽdo
illã.j̃.de sentẽ.excõ.cũ desideres, quę nõ interuenit ꝑ
actum appellationis ideo non tollitur, nec suspẽditur
ꝑ appellationem partis, quæ non habet potestatẽ cla
uium secus in alijs sententijs, quæ concernunt actus
priuatos, & ideo possunt etiã ex actibus priuatorum
suspendi plenior videt̃ ratio gl.¶In eadẽ glo.ibi: aliis
sentẽtiis, &c.primo hic vult soluere contrarium, sed
tamen non perfectæ soluit,quia secundum solutionẽ
gloss.sequeretur,ꝙ si aliquis per sententiam factus sit
infamis quoniam ad effectum infamiæ nulla reqritur
executio,quod tunc per appellationem non suspẽde-
retur sñia: quòd tñ est falsum,vt patet.in l.furti.alleg.
in glo.ideo conclude,ꝙ quo ad ipsum factum non est
differẽtia inter sentẽtiã excommunicationis,& aliam
sententiam,quia sicut si iudex excommunicat quem
non potest dici,ꝙ non sit excõmunicatus ita si iudex
condemnat quam in.x.potest dici,ꝙ nõ sit condẽna-
tus,quia facta non possunt fieri infecta.in l.in bello.§.
facta.ff.de captiuis.sed in alio bene est differẽtia.quia
vinculum obligationis descendẽs ex sententia excõi-
cationis non suspenditur per appellationem secus in
vinculo, quod descendit ex sententia condẽnatoria,
vel ex alia sententia, quia per appellationem bene su
spenditur etiam si talis sentẽtia.qui trahat secum exe-
cutionem, vt sententia absolutoria.vel condemnato-
ria super furto.quo ad infamiã respectu autẽ eius, qđ
instauret exequendum clarum est in alijs sentẽtijs, ꝙ
fit suspensio per appellationem,sed in sententia excõ
municationis non fit suspensio actus denuntiationis,
quia dependet a vinculo sentẽtiæ,quòd non esset su-
spensum,& per denuntiationem in plus non ligat̃,vt
dicit litera.& etiã non impeditur subtractio redditus
beneficij, quia trahit consequentiã a vinculo senten-
tiæ non suspensio.¶In glo.penulti.ibi imo est inferẽ-
7 dum,&c.& sic in effectu vult gl.ꝙ † sententia excom-
municationis lata post appellationem legitimæ inter
positã ex cã ꝓbabili statim sit nulla si reuera est inter-
posita,aliàs statim est aliqua.& hoc certũ est in rei na-
tura.licèt apud nos sit certum,& pendeat cognitio ex
futuro euentu. facit, quod habetur. in l.sed,& si re-
stituatur.ff.de iudic.licet sit verum, ꝙ ex quo excom-
municatus est post appellationẽ interpositã ex cã ꝓba
bili, interim anteq̃ terminet̃ appellatio sit habẽdus ꝓ
non excõicato.facit,qđ hr̃.j.eo.de senten.excõ.Solet.
lib.vj.¶In ea.gl.in fin.dic melius, ꝙ si pronũtiet̃ con
tra appellantem priuabitur ecclesia ad quam fuit pro
motus post excommunicationem, qa tunc trahitur
retro ipsum fuisse excommunicatum,& sic nõ legiti-
mæ promotũ.ideo talis promotio retractabitur.facit,
quod no.ꝑ gl.ĩ c.apostolicæ.j.de cle.excõmu.mini.si
tñ igessit se ĩ diuinis interim excusabiĩ a pęna irregu
laritatis si fuit in probabili errore per id, qđ habet̃.in
d.c.apostolicæ.& j.de senten.excommuni.sacro.aliàs
secus,vt in dictis iuribus,nec obst.ei,quòd dixi,ꝙ vali
ditas promotionis pendebit ex futuro euentu per id,
quòd notatum fuit supra eod.sæpe,quia illud loquit̃
quando non apparet appellationem nõ fuisse illegiti-
mã,sed potius legitimã, licèt fuerit deserta.sed hic ap
paret appellationem fuisse non legitimam,facit ad ꝓ-
dicta,quod legitur,& not.in c.solet.de senten.excom.
& licèt eo.titul.lib.vj.& no.quòd ea, quæ supradicta
sunt procedunt,quãdo a principio non est notorium
de illegitimitate, vel legitimitate appellationis nam
tũc clarũ esset, qđ aut statim esset aliqua aut nulla.fa-
cit,quod habetur.j.c.proximo.¶In glo.fi.ibi:bona fi-
8 des.hæc fuit opinio In.ꝙ†interim debeat prouideri in
alimentis,sed contrarium tenuit glo.fin.in fin.in ver.
ego credo,quia imputãdum est excommunicato qua
re ñ petit se absolui.quæ rõ cessat in deposito.& ista
opin.cõmuniter tenetur.facit, quod notatur.in c.qa
sæpe.de elec.in vj.& in ele.vt hi qui in ver.& dimidia.
circa fi.de ęta.& quali.¶in eadẽ gl.ibi.xvj.q.vj.illud,
9 & sic vr̃ remanere gl.in cõclusiõne.ꝙ†nõ subtrahant̃
redditus excõicato,nisi expssè adimãtur, sed in cõtra
riũ facit iste tex.q ĩdistinctè loquit̃, & sic ĩdistinctè de
bet intelligi.ar.j.e.de priuile.qa circa.Itẽ,qa si neces-
saria esset priuatio illa suspẽderetur per appellationẽ,
quia illa tũc nõ traheret effectum immediate a vincu
lo sñiæ excõicationis, nec ob.quod excõicatus æqui-
paret̃ relegato,vt ẽt voluit gl.in §.relegati.insti.q mo.
ius patriæ potestatis solui:qa illud nõ est verũ simpli-
citer,& nec quo ad omnia. nã excõmunicatus in vna
ecclesia cẽset̃ in oĩbus; excõicatus secus est in relega-
to,quia licèt per relegationem perdit vnam ciuitatem
a qua relegat̃ nõ tñ ꝑ hoc perdit oẽs aliàs.Itẽ relega-
to cõicari põt excõicato nõ vr̃,ꝙ interim intelligatur
priuatus iure percipiẽdi fructus bñficij.& sic ꝑ su pio-
rem possint ei subtrahi.licèt aliter in sñia expressè ei
non fuerint adempti.& nihilominus non debebit ha
bere distributiones quotidianas ex quo priuatus est
cõione hominũ,& non potest etiam inter esse in offi-
cio.& ideo nihil debet ab ecclesia ꝑcipere.¶In ea.gl.
ibi:sed prius dictũ ꝑualet, & hæc opinio.cõiter tenet̃
quia ꝑ suspẽsionẽ ab officio inhabilitatur persona.&
afficit̃ adeo,ꝙ talis inhabilitas sequitur persona quo-
cũq; uadat.sicut,& lepra leprosum, vel infamia infa-
matum.l.ex ea.& qđ ibi:nn.ff.de posthu.¶In ea.glo.
ibi:in alio loco potest habere beneficium cõclude,qđ
aut qs est suspẽsus ab hoĩe a bñficio,aut a iure.primo
casu aut suspẽsus est a certo bñficio.& tũc non nocet
quo ad alia,& sic potest intelligi glo.facit,quod habe
tur.in c.si compromissarius.de elec.in vi.& quod ha-
betur.in l.si vnus.§.ante omnia.ff.de pactis, aut facta
est suspensio simpliciter a beneficio, & tũc aut cõstat
de mẽte suspẽdẽtis, quod voluit ĩdistinctè a quolibet
beneficio suspendere.& sic personam illius inhabili-
tare,& uidetur,ꝙ possit per ea,quæ habentur in c.po
stulasti.de fo.competen. ubi etiam potest quis priuari
beneficio, qđ cõsistit in alterius dioecesi.tñ tũc actuã
lis executio fiet ꝑ iudicẽ loci bñficii.aut non constat
de mẽte,& tunc ur̃ restringi suspẽsio ad bñficia subie
cta

cta sententianti.arg.eorum.quæ hñr in c.vt animarũ.
de consti.in vj.in j.§.& l.cum vnius.§.j.ff.de bo.aut.iu
di.possidẽ.Secundo casu qñ quæritur de suspẽsione iu
ris a beneficio,tunc si fiat ex cã concernente certã ec-
clesiã restringetur ad beneficia illius ecclesiæ,vt pba-
tur in c.cum in cunctis.de ele.iuncto.c.si compromis
sarius.de elec.lib.vj.Si vero cã esset simplex.& nõ cõ
cerneret certam ecclesiam,vel locum. & tunc extẽde
retur ad beneficia vbicunq; posita.per ea , quæ hñr in
d.c.si compromissarius in ratione sui . An autem su-
pensus ab officio intelligatur suspensus a beneficio.vi
deretur q sic.nam pp officium datur beneficium.facit
lxxxj.dist.eos.& c.si quis sacerdotum . & quod hr.vij.
q.j.in c.si qs psbyter.sed de hoc dic.vt no.p gl.in cle.
cupientes.in gl.nota nouam.circa finẽ. de pœnis. vbi
gl.vr concludere,q si es suspensus a iure ab officio in-
telligatur etiam suspẽsus,& a beneficio. Si vero ab ho
mine,tunc si ex magna causa sit suspensus puta, qñ sit
ex crimine immediate.& tunc intelligatur suspensus
a beneficio.facit quod habetur in c.j.lxxxj.dist.& in §.
criminis.xxxv.dist.secus si ex leui causa forte propter
infamiam,vel scandalum: quia tunc non intelligeret
suspensus a beneficio,nisi cõtemnat suspensionẽ : qa
tunc rõne contemptus aggrauat pœna de quo p glo.
in loco palle.& hic ẽt per d. Ant.qui vr dicere , q pdi
cta procedant saluo vbi quæratur de beneficio,qd cõ
sistat tm in quotidianis distributionib',qa tunc idistin
ctè suspensus ab officio vr a tali beneficio suspensus t
qa nõ põt interesse officio pp suspensionẽ.& tale be-
neficio dar solum interessentibus in diuinis officijs.vt
in c.j.de cle.non resi.lib.vj.vr ẽt velle hic d. Anton.q
non sit dria inter suspensionem iuris,vel hominis,sed
vtrobique consideret,an fiat ex cã magna, an ex leui.
gl.tñ in præalle.cle.sensit contra.& forte gl.habuit re-
spectũ ad cõiter accidentia.quia cõiter non contingit
q a iure fiat suspensio ab officio,nisi pro graui crimi-
ne.¶In ea.gl.ibi : si iniustè potest aduerte , tñ q tunc
non recuperabit per viam attentati.seu retractationis
attentatorum,cum fuerint legitimè attentata interim
vt volunt dñi de Rota in sua concl.ccccxvi.in scdo ar-
ticulo,sed aliàs p viam qrelæ debebunt restitui , & ẽt
scdm do.Ant.poterit iudex appellationis ex suo offi-
cio facere illi restitui,ex quo apparet ipsum fuisse iniu
ste excõicatũ,& appellationẽ fuisse legitimã.¶ Ex gl.
10 aduerte:qa licèt hic†dicar quòd denũciatio nõ impe-
dir,qñ quis fuit excõicatus,ante appellationẽ hoc est
verũ rlr.fallit primo . qñ per denuntiationẽ, qs magis
ligaret.vt ptingit in casu.c.tua.j.de sen.excõ.ideo tũc
pp appellationẽ impediret denuntiatio. qa cessat tũc
rõ lræ.Item fallit scdm Hos.qñ quis ignorans fuit ex-
cõicatus,qd interdũ esse põt in c.apostolicæ.j. de ele.
excõ.mini.nã tũc vr qd appellatio hẽat impedire de-
nunciationem ar.eorũ,q hñr.j.e.dilectis. uer.interim.
Item hoc vr uerum,quãdo appellar a snia hoĩs post la
tã excõicationẽ,secus si ante fuisset appellatũ p id,q
hr.infra.de sen.exe.p tuas.Item hoc uerũ,qñ appellat
a snia excõicationis lata p hoĩem.secus si appellatet,
ne fiat denuntiatio sniæ excõicationis,q inferat a iu-
re sit factum non est notorium,ex quo surgit excõica
tio.nã tunc appellatio impediet denuntiationem per
id,qd hr ĩ c.puenit.el j.s.c.secus si esset factũ notoriũ.
vt ibi patet.¶ Itẽ aduerte,qd denuntiationẽ de qua in
lra nedũ põt facere ordinarius,q nõ tulit sniam,sed ẽt
ipse ordinarius,q tulit p istũ tex.licèt.d. Anto.hic re-
ferat opi.finalr tñ tenet,qd dixi,idẽ tñ põt facere dele
gatus q tulit sniam antequam recepta sit appellatio
interposita ab eo p superiorẽ.per ea,q hñr.s.de of.de-
leg.pastoralis.§.pterea.& similiter mãdare poterit al-
teri ordinario.ut faciat denuntiationẽ.at.s.de offi. de-
leg.significasti.& adde ẽt qd sicut snia excõicationis
non suspendit p appellationẽ postea secutã , ita nec
suspendit absolutio ab excõicatione, vt sit pars ius li-
gandi,& soluendi.vt voluit Inn.in c.ab excõicato.s.de
rescri.& per Io.An.etiã.j.de sen.excõ.sacro.quod not.
licèt sec' sit ĩ alia absolutione a debito,vel ab ĩpetitio
ne aduersarij.vt voluit gl.ĩ verbo executionẽ. ¶ Et ad-
11 de vltĩo q†simplex excõicatio,licèt ĩducat priuationẽ
fructuũ.nõ tñ inducit priuationẽ beneficij , nisi forte
quis cõtẽneret excõcationẽ.& pseuerare p annũ . qa
tũc posset priuari ẽt bñficio,& tit.bñficij.p id,qd leg.
& no.ĩ c.excõicat'.§.j.d hær.& de æta.& qu.cũ bonæ.

SUMMARIUM.

1 *Deferre appellationi non cogitur iudex a quo, quando putat illam illegitimam.*
2 *Super attentatis post appellationem qualiter debeat libellus formari.*
3 *De attentatis per iudicem a quo appellatione pendente non potest se intromittere iudex inferior alius ab illo ad quem est appellatum.*
4 *Archiepiscopus intromittere se potest de causa notoria inter subditos sui suffraganei. & nu. 8.*
5 *Attẽtata per viã attentati retractare spectat ad officiũ iudicis ad quẽ.*
6 *Renuntiare appellationi censetur quis per actum factum coram inferiori iudice contingentem appellationis articulum, nisi aliter protestetur.*
7 *Protestatio contra factum, an iuuet protestantem.*
9 *Allegans contraria non auditur agendo, sed secus excipiendo. & numero. 12.*
10 *Iudex non potest cognoscere, an bene, vel male, sit appellatum, nec etiã de causa recusationis propter suspicionem.*
11 *Iudex potest cognoscere de dubio iurisdictionis, nisi lex transferat huius dubij cognitionem ad alium iudicem.*
12 *Contraria proponere, an dicatur, qui appellat: & conqueritur: & protestatur, quòd non intendit ad appellatione recedere.*
13 *Protestatio contraria facto non iuuat.*
14 *Archiepiscopus, an posset cognoscere de iniustitia sententia lata per suffraganeum post appellationem interpositam ad Papam. & numero. 4. & 8.*
15 *Excõicatus ab epo suo conquerendo de iniustitia sententię excommunicationis coram Metropolitano, an videatur renuntiare appellationi per ipsum ad Papam interpositæ.*
16 *Et si Episcopus post talem renuntiationem ad mandatum Archiepiscopi absolueret ipsum excommunicatum, & demũ Episcopus citaret partes, vel ad instantiam vnius partis citaret aliam, & velit in principali procedere nunquid ille, qui succumbet poterit excipere contra Episcopum de appellatione cui quo ad Episcopum renuntiauit.*
17 *Grauatus si antequam appellet agat coram iudice, qui grauauit, an poterit postea appellare.*
18 *Appellatione pendente nihil innouari debere qualiter intelligatur.*
19 *Mandatum episcopi quando dicatur continere iniustitiam notoriam.*

SOlicitudinem. Si excõica-
a tus[a] ab epo
postq appellat ad Papã querelã simpli-
citer interponat ptra epm de iniustitia
sniæ corã Archiepo appellationi renũ
tiare vr & Archieps cãm audiet , sed si
ptestet contrarium,tunc Archiepiscopus non cogno
scet.qd si fecerit poterit Eps appellare.h.d.scda ibi
nos igit.¶ In tex.ibi:eadẽ.& infra potes dicere,q deci
dit.q quærebat Eps Parisien. an sic petens deberet au
diri.& an Metropolitanus posset se de pdictis intro-
mittere.licèt.gl.4.& gl.ĩ verbo,notoriũ alr videant in
telligere,ibi,pcussum.i.excõicatũ.& de dria ĩter excõi
cationẽ, & Anathema stricto sũpto vocabulo vide p
doc.s.de iu.cũ nõ ab hoĩe.& supple.pdicta pcedũt, qñ
nõ renũtiat applõni . secus si renũtiet put ĩ dubio vr
fieri,qñ simplr deponit qrelã p Epm corã Metropoli-
1 tano.& hoc est qd sequit.¶†No.j.iudicẽ a quo nõ co-
gi ad deferẽdũ appellatiõi,qñ putat illã illegitimã.de
quo ẽt tetigi.s.c.pxi.in prin.¶ Et no.q tunc potest eõ

Io.ab Imo.in j.super ij.Decr. Pp tra

a Si excõi-
catus. tanq̃
vno malleo
cudunt sup
incude I s...
matiõe hu
ius.c.d.Ab.
& d. Ioã. de
Imo & si q
tas verũ , si
excõicatus
occasiõe ex
cõicationis
amiserit bñ
ficiũ ad qd
forsã alias
nisi excõi
catus vel
lectus fui[illegible]
let contra
excõicatorẽ
ad suũ [illegible]
esse seu æ-
quiualens
beneficium
[illegible]

tra appellaotem procedere,tanquam contra cõtuma-
cē.facit quod hr̄ de dol. & contu. eum qui. processus
tñ pendebit ex euentu appellationis.facit,qđ dictum
fuit.s̄.c.proxi.§.j.in gl.pe. ¶No.ꝙ vbi etiam ad iostã-
tiam partis contra illã partem fert sñia excõicationis,
si quercla ioiustæ sñię deponitur contra epm̄ excõicã
tem iudex immediatè est archieps̄.¶Et no.ꝙ tũc pôt
eps̄ defendere sñiam eom eius ioteršit. facit ,qđ hr̄.j.
2 de sen.excõ.venerabilib⁹.§.j.li.vj. ¶†No.practicam li
belli super attentatis post appellationem,quia pôt ap-
pellans petere se reduci ad statum in quo erat tp̄e ap-
pellationis emissę.& pôt etiam petere ꝙ denuntietur,
non excõiocatus , si fuit post appellationem excõi-
3 catus.¶†No.regulã,ꝙ de attẽtatis per iudicē a quo ap
pellatione pendente non potest se intromittere iodex
inferior alius ab illo ad quem est appellatum, qñ illa
non pñt expediri citra cognitionem articuli appella-
tionis,a contrario vero,secus si possunt expediri citra
cognitionem dicti articuli. quia tunc poterit inferior
se intromittere.facit.supra eo.cum teneamur.& ista ēt
potest esse ratio quare super notario iniustè attentato
potest inferior se intromittere,quia ꝑꝑ notoriam ioiu
stitiam non exigitur aliqua cognitio.supra de iureiur.
ad nostram.el ij.q.j.in c.manifesta.nã etiam vr̄ ꝙ sñia
contra notoriam sit nulla per id , quod hr̄ hic & s̄.de
4 re iud.inter cæteras.¶†No.ꝙ de causa notoria intro-
mittere se potest archieps̄ inter subditos sui suffraga-
5 nei,de quo.supra de offi.ord.c.pastoralis. ¶†No.regu
lam quòd retractare attentata per viam attentati spe-
ctat ad officiũ iudicis ad quem est appellatũ , saltē qñ
sine articulo appellationis non potest instrui via atten
6 tati.¶†No.quòd ꝑ actũ factũ corã inferiori iudice cõ-
tiogentem appellationis articulum,& sine quo articu
lo non pôt ipse actus expediri censeť quis renuntiare
appellationi,nisi aliter protestet.¶No.quòd vbi ꝓte-
star in iudicio,protestatio tuoc iuuat,ut nõ uideať qs
renuntiare appellationi.sed tñ tũc tanq̃ contra ius re-
pellit,& ex hoc nota illud vulgatum , quòd allegans
contraria non est audiendus. facit.l.ij.§.sed si alius.ff.
7 quãdo appellandum sit.& C.de fur.in l.j.¶†No.ꝙ ꝓ-
testatio contraria facto iuuat ꝓtestãtem,si est q repel-
lit eũ,vt factũ nõ agat: sec⁹ ergo vr̄ si factũ ꝑficit noĩe
repellẽtis,qa tunc non vr̄ protestatio contraria facto
iuuare per id,quod habetur in c.cum M.supra de con
sti.& in cle.gratiæ.de rescrip. cum ibi no.per gl.& per
hoc videreť ꝙ in casu decre.si protestans non repellať
& ꝓcedat in cã,ꝙ tunc ꝓtestatio velut ꝯtraria facto ip
sum non iuuet.& nihilominus intelligať renuntiare
appellationi.& hoc sequiť hic d.Ant. ad qđ bñ facit,
8 qđ no.gl.in dicta cle.gratiæ.de rescri. ¶†In gl.j.in fin.
Alia fuit quęstio secunda secundũ gl.de qua fit mẽtio
j.in gl.in verbo notoriũ.tertia fuit qô de qua fit men-
tio.j.in gl.in verbo in quo.sed do.Ant. hic dixit,ꝙ pu
tat duas tantum fuisse quæstiones. prima fuit , ao ar-
chiepiscopus posset cognoscere sup iniustitia,vel nul
litate excommuoicationis.Secunda,an episcopus pos
sit appellare ne absoluatur excommunicatus,sed cer-
te meo iudicio ista secunda hic non tollitur.nã inquã
tum.litera tãgitur. an episcopus possit appellare.loqť
quando vult apellare ex eo quia archiepiscopus vult
cognoscere de iniustiria sententiæ . vnde potes dicere
planius.vt tetigi super litera,ꝙ quæstio fuit , ao cõpa-
rens coram archiepiscopo de ioiustitia sñiæ,& petens
se reduci ad datum in quo erat tp̄e interpositæ appel-
lationis debeat audiri.& sic an archieps̄ possit de præ-
dictis cognoscere.& qd iuris etiã si perẽs prędicta adij
ciat,ꝙ non intendit reountiare appellationi. & primo
rñdet ad primã q̃ōnem, qñ non renuntiatur appella-
tioni.secundo qô renuntiatur, tertio declarat renun-
tiari.rñdet etiam ad scđam quæstiooem,videlicet,qd
opereť adiectio,& nõ intẽdit reoũtiare appellationi.
& scđa est ibi:cũ aũt. tertia ibi : sed si vero.¶Io glo.ii.
ibi:arg.cootra.supple,oon ad ꝓxime dicta.sed ad tex.
nam in c.præcedenti. post appellationē aliqd pôt de
accessoriis atteotari cuius contrariũ hic vr̄ dici.sed po
tes dicere,ꝙ ibi appellatio non suspendit ex.commu-
nicationem.quia secuta fuit ipsam excõicationē.ideo
non suspendit,etiam accessorium denonriationis.sed
hic appellatio præcessit excõicationem,& ideo illã su
pendit.& pro taoto non potest aliquid attentari,qđ tē
dat ad præiudicium appellationis.vt hic dr̄.& ideo nõ
potest archieps̄ cogooscere de iniustitia sñiæ. secus vi
dereť sm̄ do.Ant.si ipse excõicatus non agerer de io-
iustitia sñiæ.sed agereť ad interesse contra iudicē:quia
iste esset articulus separatus ab appellatione,ideo io il
lo noo esset suspensa iurisdictio iudicis inferioris per
ea que habeotur in c.cum teoeamur. supra.eod. ¶In
glo.posset.ibi:punire illum.facit quod hr̄.j.de sen.ex-
com.facto.¶Sed aduerte, quia gl oss.bene docet qũo
interest epi appellare posse,sed non tollit oppositionē
de contrarietate.nam ipse eps̄ videreť sibi cootrarius.
nã primo vr̄ dicere appellationem nullam, & ob hoc
excõicauit,tanq̃ contumacem.sed postea,quãdo vult
impedire archiepm̄ cognoscere ex vi appellatioois ,
videtur velle dicere appellationem fuisse aliquã,& sic
videtur sibi contrarius. & iõ non videtur audiendus,
sed pôt respondere dupliciter.primo quòd†licèt agen
9 do non audiatur allegans contraria,seu ille,q est sibi
coutrarius.tameo secus est excipiẽdo.j.de reg.iu. nul
lus pluribus.lib.vj.cum ibi no. vel secundo dic ꝙ eps̄
est uolendo impedire cognitionē archiepi,nõ fatebať
appellatiooē legitimã, sed dicebat cognitiooē hmõi
non spectare ad archiepm̄. sed ad iudicem ad quē. &
super codem articulo corã diuersis non dêt fatigari.s̄.
de rescr.ex tenore.¶Io eadem gl.ibi: non ioterest ne
absoluatur.supple,ex quò præstat cautiouem de parē
do mãdatis ecclesiæ. qa ēt pstita dicta cautiooe debet
absolui per iudicem appellationis ,& sic talis absolu-
tio,tunc tendit in faciliorem exitum appellationis.
ideo pôt fieri etiam per ioferiorem , vt dictum fuit in
d.c.quæ fronte. & facit quod dictum fuit in c. cum te-
10 neamur.¶†In e.gl.ꝙ sp vellet iudicare.& sic est suspe
ctus,ēt in hoc incidenti,an bñ sit appellatũ ab eo , an
non,ideo nedũ impeditus cognoscere de cã in qua est
appellatum.sed etiã de hoc incidẽti,an bene.vel ma-
le sit appellatũ,sicut ēt si recusatur iudex,tanq̃ suspe-
ctus,nedum ꝙ non possit cognoscere de causa princi-
pali. sed etiam nõ potest cogooscere de hoc incidẽti ,
an sit iusta cã suspiciouis,vel non.qa pariter est suspe
ctus,ēt in hoc incidenti.secus vbi super incidenti, nõ
est suspectus.quia tunc bene cognoscit, an sua sit iu-
risdictio.vt patet in c.super literis.de rese. & in l.si qs
ex aliena.ff.de iud.& hæc faciunt, ꝙ si opponať exce-
ptio infamiæ contra iudicē, vel excõicationis ,ꝙ non
possit de hoc cognoscere, ꝙ tunc videatur suspectus ,
etiam in cognitione talis exceptionis,cũ afficiat ꝑso-
nã ipsius iudicis.& sic ex ꝑsumptiooe contra excipiē-
tē ꝓnuntiare.de quo dixi.s̄.e.in c.a regnis.in §.3.po-
stulas.& per prædicta videť gl.bene dixisse,licèt Host.
aliter loquatur dicens ꝙ io appellatione agitur de exē
ptione iorisdictionis,& trãslatione eius in superiorē .
de qua suspectus,vel inferior,non cognoscit.xxj.dist.
inferior.& supra eo.c.ad hęc.sed ista rõ non placet Io.
11 An.per c.cum personę.de priui.in vj.ideo dicit ꝙ†iu-
dex potest cognoscere de dubio iurisdictionis , nisi
lex transferat cognitionem huius dubij ad alium iu-
dicem

dicem, vt contingit in appellatione, & recusatione. &
ratio specialitatis potest esse illa quam dixit gl. & ista
procedunt quando dubitaẽ de iurisdictione inter par-
tes, & iudicem. si aũt dubitaretur inter duos iudices, re
curre ad ea, quæ habentur in c. pastoralis. s̃. de rescrip.
¶ In gl. declarate. ibi: sed non credo, contrarium tenet
Host. ex eo, quia hoc fieri ptõ sine cognitione articu-
li appellationis, ex quo iniustitia est notoria cognitio
ne, vel examinatione, non egeant. j̃. de accu. euidẽtia.
& ij. q. j. in c. manifesta. vnde videtur tunc archiepisco
pus simpliciter vti ministerio denuntiantis, ideo hoc
facere potest. facit quod habetur. s̃. de electio. venera-
bilem. ver. obiectioni. & ver. sunt enim. & ideo decla-
rare poterit sententiam fuisse nullam, & consequen-
ter excommunicatum non fuisse ligatum. facit. supra
de offi. deleg. cum contingat. glo. autem procederet,
quando iniustitia non esset notoria, sed dubia, quia
tunc oporteret assumere partes cognitoris, & iudicis.
quod non potest facere inferior in præiudicium iudi
cis appellationis. ¶ In eadem gl. ibi: quæ perimit præ-
dicta. & sic videtur velle, ꝙ ver. cum autẽ. corrigat su-
periora. quod non videtur verisimile, cum incontinẽ-
ti quis videatur se corrigere. ff. de condi. & demõ. l. nã
ad ea. ideo dicit melius, ꝙ supradicta loquũtur. qñ nõ
renuntiatur appellationi. sed in isto ver. cum aũt. loq
tur quando renuntiatur appellationi. & facit quod di-
xi super gl. ¶ In gl. fin. ibi: proponens aduersa. qũo aũt
12 † censeantur hæc esse diuersa. s. aduersa, seu contraria
appellãdo, & conquerendo. & protestando, ꝙ non re-
cedit ab appellatione declarat hic. d. Ant. post Innoc.
quia proponendo quærelam coram archiepõ, vr̃ velle
concludere appellationẽ, quæ habet impedire cogni-
tionẽ inferioris iudicis, & protestando, ꝙ appellationi
non intendit renuntiare videtur modo econtra velle
querelæ renuntiare. & sic est cõtrarietas, vt patere po-
test ex prædictis. quia per modũ querelæ dicit archie-
piscopũ iudicẽ. per modũ appellationis vr̃ dicere con
trarium. Item scd̃m d. Ant. est in alio contrarietas. qa
per modum querelæ põt dicere sñiam iniustã. sed nõ
nullã. per modum appellationis potest dicere nullã,
sed nõ iniustam. sed hoc dictum non placet. quia ẽt p
viam querelæ potest dici de nullitate per id, quod hr̃
in c. cum contingat. de offi. deleg. & per Bar. in l. q̃ sub
conditione. §. fi. ff. de condi. insti. Item etiam in mate-
ria appellationis potest deduci nullitas. vt plene no. j̃.
eo. dilecto. & in l. j. C. quando prouo. nõ est necess. ¶ In
ea. glo. ibi: de præscrip. auditis. Sol. ista contraria, vt col
ligitur ex no. in regula, nullus pluribus. de regu. iur.
lib. vj. quia aut agendo quis allegat contraria, & nõ au
ditur. & ita hic saluo, nisi in diuersis instantiis per ea,
quæ habentur in l. Papinianus. §. sed nec impuberes.
ff. de inoff. test. & in auth. item possessor. C. qui pot. in
pig. hab. excipiendo autem bene licitum est contraria
allegare. saltem successiuè per id, quod habetur in c.
13 auditis. hic alle. ¶ † In ea. gl. in fi. potest dici ꝙ ar. quod
sumit gl. hic non colligitur. sed potius sumitur con-
trarium, vnde licẽt allegeẽ decre. ꝙ ꝓtestatio facto
cõtraria non iuuat protestantem, tñ hoc non probat.
sed potius probat contrarium, videlicet ꝙ iuuat. quod
patet quia protestatio hoc facit, ꝙ valet appellatio. li-
cèt repellatur ipse protestans tanquam contrarius. &
tñ si non esset facta protestatio intelligeret renuntiatũ
appellationi. & sic vr̃ eadem modo ꝙ vbi principaliter
rñderet libello. & petitioni induceẽ lit. contest. sed vbi
fit protestatio, tunc debeat impediri. & sic potius glo.
debuit sumere ar. cõtrariũ eius, quod sumpsit. sed gl.
respexit corticem literæ, quæ dicit audiri allegantem
contraria, & sic ipsum protestantem. Sed tũc ob. qđ hr̃
in c. cum M. de consti. vbi protestatio facto contraria,
non iuuat protestantem. & bene facit, qđ hr̃ in clem.
gratiæ. de rescri. p glo. cuius contrariũ hic vr̃ dici. sed
potes dicere, ꝙ contrarium procedit. quando factũ re-
pugnans protestationi perficitur. qa non est q̃ repel-
lat actum facientẽ. & ita loquatur. c. cum M. & glo. in
dicta cle. gratiæ. secus vbi actus non perficitur, qui est
cõtrarius protestationi. vt quia sit in iudicio. & repelli
tur sic protestans tanq̃ contrarius. quia tunc bene iu-
uat ꝓtestatio, vt hic patet, hoc vr̃ posse inferri, s̃m do.
Ant. ꝙ si non repelleẽ ipse protestans, & prosequereẽ
in causa coram archiepõ, ꝙ videretur appellationi re-
nuntiatum. nec iuuaret tunc protestatio velut facto
contraria, p hoc bene facit, quod hr̃ in prealle. clem.
gratiæ. & prædicta procedunt, quando protestatio est
contraria facto, sed vbi non est contraria, sed potius
declaratoria facti, tunc clarum, ꝙ ꝓtestatio operatur,
vt in iuribus hic vltimo allegatis per gl. & ideo si quis
respõdebit libello, quia potest respondere animo litẽ
contestandi. & animo instruendi iudicẽ si protestaẽ, ꝙ
respondet animo litem non contestandi bene valet ꝓ
testatio, & iuuat protestantẽ: quia non est contraria fa-
cto. sed potius declaratoria ipsius facti de quo etiã no.
per Inno. de consti. & cõsueuit etiam dici in c. i. de lit.
contesta. & in l. j. C. de lit. conte. & facit etiam qđ not.
in regula, exceptionem. de reg. iur. in vj. & de materia
protestationis plene in d. c. cũ M. & c. cumana. de elec.
14 & per Bar. in l. non solum. §. fi. de ope. no. nun. ¶ † Ex-
tra gloss. aduerte, ꝙ licẽt hic dicatur ꝙ archieps non
potest cognoscere de iniustitia sñiæ latæ per suffraga-
neum post appellationem interpositam ad Papam. tñ
bene vr̃ ꝙ posset cõram archiepiscopo peti absolutio
ad cautelam, dummodo præstetur cautio de parendo
mandatis iudicis ad quẽ, quia hoc fieri põt absque eo
ꝙ sit expediens, ꝙ archiepiscopus cognoscat de articu
lo appellationis. & talis absolutio ad cautelã in dicto
casu videtur tendere in faciliorem exitum appellatio-
nis, ideo videtur etiam posse fieri per ipsum archiepi-
scopum per id, quod dictum fuit in c. qua fronte. & c.
cum teneamur. s. secus si vellet cognoscere de iniusti
tia sñiæ, vel de ipsius nullitate: quia non posset ipse ar-
chieps. cũ ista contingant articulum appellationis in-
terpositæ ad Papam. & hoc tenet hic etiam. d. Ant. in
vna parte ante gl. sed postea super gl. in verbo, posset,
videtur de hoc dubitare videlicet, an per viam nullita
tis principaliter dicendo sententiam excommunica-
tionis nullam possit de illo cognoscere, nam videreẽ
ꝙ sic. quia de hoc posset cognoscere appellatione de-
serta. j. de sentẽ. excom. licẽt. lib. vj. & sic videtur, ꝙ eo-
dem modo possit pẽdente appellatione interposita ad
Papam, tñ finaliter tenet contra. qa licẽt possit appel-
latione deserta de dicta nullitate cognoscere, tñ nõ po
terit appellatione pendente, quia tunc turbaretur iu-
dicium iudicis appellationis. & pro hoc etiã facit iste
tex. qui simpliciter vr̃ prohibere. & sic indistinctè dẽt
intelligi. ar. c. qa circa. j. de priui. fatetur tñ ꝙ iudex a
quo poterit cognoscere de validitate recessus ab ap-
pellatione s̃m ea quæ habentur in c. quãuis. de ele. in
vj. & an talis sit appellatio, quæ deuoluat scd̃m ea, q̃
no. in Specu. de leg. §. nunc ostendendum. versi. xxiii.
de quo dixi. supra. eo. c. cõstitutus. item aduerte scd̃o.
quia licẽt hic dicatur in versi. si vero. ꝙ qñ mandatum
notoriè fuit iniustum, ꝙ põt archieps declarare subdi
tũ epi irrationabilr̃ fuisse litigatũ, tñ Inn. hic vr̃ hoc li
mitare. nã dicit, ꝙ non dicit declarationẽ in tm̃ valere
ꝙ alij sibi debeãt cõtcare. valebit tñ quantũ ad hoc, vt
illi qui præstant sibi auxilium, uel consiliũ p appella
tionẽ suã ꝓsequiẽ: nõ intelligaẽ incidere in sententiam

maioris excommunicationis.valebit ēt,vt per excōi-
catione a multis increpatus emendet id, quod malefe
cit.& sic vt citius absoluat excōicatū. sed certe,vt di-
cit Host.vr̄ simpliciter standum literæ. nam & satis est
etiam rationi consonum,ꝙ possit archieps dictā decla
ratione facere,cum possit fieri absq; causæ cognitio-
ne rōne notorietatis.& vr̄ potius fungi officio denun-
tiatoris.facit.s̄.de ele.venerabilem.ver.sunt enim.nec
ob.ꝙ nō debet archiepiscopus se intromittere de sub
ditis suffraganei. de offi. ordi.pastoralis. quia fallit in
casu isto ratione notorietatis.Item aduerte tertio , qa
15 inquantum hic dicitur ꝙ †conquerendo iniustitia snīę
excōmunicationis coram Metropolitano, vr̄ ipse cō-
parēs renuntiare appellationi ꝑ ipsum ad Papā, Inn.
vr̄ primo hoc limitare,ꝙ intelligatur appellationi re-
nuntiare solum quo ad epm contra quem deposuit q̄-
relam,& non quo ad partem,cum qua non egit.& sic
vult ꝙ poterit quo ad alia fieri ꝓsecutio applonis,sed
in alia parte sentit contrarium.& vr̄ velle ꝙ intelligat
renuntiatū indistincte,vt sic nullatenus possit postea
fieri prosecutio appellationis.Host.hic pro primo di-
cto inducit, videlicet ꝙ videatur renuntiasse quo ad
epm,& nō quo ad partem aduersam.qa diuersæ sunt
personæ.& aliud agit, cū vna,aliud cum alia.& sic vr̄
ꝙ renuntiatio facta quo ad unā personā,nō trahat ad
aliā.facit.l.si unus.§.ante omnia.ff.de pac.& quod hr̄
s̄.de testi.veniens.ii.sed Host.plus placet secūda opi.
per istum tex.& quia talia connexitatem hn̄t adinui-
16 cē.facit qđ hr̄ in c.pe.supra de re iud.¶†Quid.n.si epi
scopus absolueret excommunicatū post talem renun
tiationem ad mandatum archiepi.& demum eps cita
ret partes.vel ad instantiam vnius partis citaret aliam.
& uelit in principali ꝓcedere.nūqd ille qui succūbet
poterit excipere contra epm de appellatione . cui ap-
pellationi renuntiauit quo ad epm s̄m Inn.certe opor
tet fateri,ꝙ non s̄m Host.& sic eps poterit ꝓcedere in
principali.sed d.Ant.hic vr̄ tenere primā opi.qa diuer
sus est articulus iniquitatis snīæ excommunicationis,
ab articulo negotio principalis. & sic non videtur ab-
surdum secundum eū si intelligatur renūtiatum quo
ad epm respectu articuli iniquitatis snīæ excōicatio-
nis.& non respectu negotii principalis quo ad ipsam
partem,sed certe meo iudicio litera ista vr̄ contra. cū
simpliciter dicat. ꝙ deponens querelam iniustæ snīæ
excommunicationis corā metropolitano,& cōtra epi
scopū vr̄ renūtiare appellationi . & ꝓsecutioni eius.
& iō verior vr̄,& magis de mēte literæ opi.Host. non
vr̄ attendendum,ꝙ nihil agat cū parte.qa si ēt in par-
tis absentia qs renuntiaret appellationi. dūmodo de
hoc constaret.cum id pēdeat ab ipsius potestate,& me
ra voluntate noceret sibi.facit quod no. in c.veniens.
s̄.de renun.per Inn.& quod no. eriā in l. Pomponius
17 scripsit.per gl.ff.de neg.ge. ¶†Quid aūt si aliquis post
grauamen illatum antequā interponat appellationē
agit corā iudice,qui grauauit,an poterit postea appel-
lare.recurre ad ea,quæ dicta fuerunt in c. ad consulta
tionē.s̄.ti.j.Item adde tertio quid iuris si eps,& appel-
lans consentiant, vt archieps cognoscat de iniustitia .
nā licèt videret ꝙ hoc fieri non possit ꝑ c. significasti.
de fo.cōpe.ex quo appellatum fuit ad Papā.tamē con
trariū vr̄ uelle,quia Papa non censer iudex si renūtiat
appellationi.& hoc casu satis vr̄ illi renuntiari per istū
tex.in ver.cum autem.Item aduerte , ꝙ per istum tex.
18 declarat qualiter debet intelligi id,quod†cōiter dicit,
ꝙ nil debet innouari appellatione pendente.nā illud
dēt intelligi de his,q̄ sunt cōnexa articulo appellatio-
nis.& illum contingunt,secus de aliis. facit quod hr̄
s̄.e.cū teneamur.& qđ no.supra de ele.cū nobis olim.

a Per appellatione. si quis verum aliquis superior pro inferiore, vniuersale cōtra possis agere distingue, vt hic p Hēn. Boych. in prin.

19 ¶†Vltimo adde, ꝙ tunc dicit mandatū epi continere
notoriam iniustitiam,qn̄ præcepit aliquid, de quo no
rio patet quòd non potest ille cui fit mandatum , sine
ꝑsonę periculo,vel peccati mortalis implere , vel qn̄
mandat aliquid qđ notoriè non pertinet ad eius offi-
cium.facit quod hr̄.de reg.iur.ea quæ sunt,li.vi.& qđ
plene no.s̄.de tēp.or.ad aures.ubi ēt tractat qbus mā-
datis sit obtemperandum,& quibus non.

SVMMARIVM.

1 *Carcerari potest clericus pro delicto, etiam si ciuiliter agatur.*
2 *Interdicere potest inferior episcopo cathedralem ecclesiam, si hoc competat ex priuilegio, vel consuetudine legitimè præscripta.*
3 *Inferior potest monere superiorem in his, quæ spectant ad iurisdictionē inferioris.*
4 *Protectioni superiori se subijciens, an videatur extraiudicialiter appellare.*
5 *Appellari potest a grauamine futuro præparato.*
6 *Cessationem a diuinis indicere in ecclesia potest inferior episcopo.*
7 *Superior potest pro subiectis agere, & appellare.*
8 *Appellatio interposita ad archiepiscopum potest per partes prosequi.*
9 *Attentata post, & contra appellationem extraiudicialem sunt nulla.*
10 *Deferens appellationi non potest suam dilationem reuocare.*
11 *Sententia lata post appellationem videtur nulla.*
12 *Interdictum potest a promulgante suspendi.*
13 *Sententia quando est suspensa , si interim appelletur impeditur illius executio.*
14 *Deferendo appellationi iudex non potest agere, aliàs non valet, quod āgit etiam si iustum fuerit.*
15 *Iudex a quo non debet se intromittere de attentatis post apellationē.*
16 *Ex apostolorum concessione iudex videtur deferre appellationi . & nume. 26.*
17 *Communicans excommunicato post appellationem legitimam non incurrit excommunicationem.*
18 *Pro sententia excommunicationis, non præsumitur, quando est appellatum. & nu. 31.*
19 *Cessatione a diuinis pēdēte in ecclesia, an celebrās in illa sit irregularis.*
20 *Attentatum post appellationem, an reuocetur, si veritas causæ appellationis non probetur.*
21 *Superior, an possit sententiam inferioris relaxare.*
22 *Propter peccatum originale priorum parentum humanum genus incurrit peccatum concupiscentiæ, & inclinationis ad peccatum, quę pęna non tollitur per baptismum.*
23 *Sententia interdicti purè lata, an possit suspendi.*
24 *Et si sit suspensa ad tempus, & durante suspensione appelletur, suspendatur ipsum interdictum ex vi appellaationis etiam post tempus suspensionis.*
25 *Excommunicationis effectus duplex.*
26 *Turbans diuinum officium qua pœna puniatur .*
27 *Apostolos concedendo videtur iudex appellationi deferre, quādo simpliciter eos concedit, vel quando tradit dimissorios. secus quando tradit refutatorios.*
28 *Apostoli in materia appellationis, qui dicantur.*
29 *Appellatio minus legitima, an impediat effectum excōicationis.*
30 *Excommunicatus post appellationem legitimam in extraiudicialibus, an sit vitandus.*
31 *Præsumendum non est pro sententia , quādo est appellatum, sed quādo non est appellatum secus.*
32 *Superior potest recipere subditum suum ab alio detentum.*
33 *Iniuria, si fiat subdito, an possit dominus agere iniuriarum.*

a Dilectis filijs. Per appellationem [a] legitimam, principale cum accessoriis ad iudicem appellationis defertur.& sentētiæ excommunicationis, vel interdicti post eam latę non tenent.h.d. Et in prima ponit partis narratio.in scđa diffinitio.secūda ibi: qa uero.illa secundo facit duo,quia primo diffinit processum decani factum post appellationem episcopi.secūdo processum epi post appellationem decani. scđa ibi:præterea.potest etiam dici ꝙ tertio declarat quodam dubium,ibi:in ver.uerum. ¶In tex.ibi:uocē appellationis

pellationis emisit. supple', cui appellarioni officialis
detulit.& postea apostolos tradidit.sed tñ post prædi-
cta quodãmodo oblitus ꝓcessit.vt sequit̃. ¶In tex.ibi:
promulgatũ.& infra,hie decditur ꝙ dceaous nihilo-
minus faciebat supradictũ interdictũ seruari ꝑ qd
Eps̃ excõicauit illum.& denuntiauit eũ euitandũ tan
quã excoicatũ.sed canonici zenonenses nihilominus
eidem decano cõicauerunt de appellatione decani cõ
fidentes.& de his oĩbus.infra iudicatur ꝑ Papã,& de-
claraẽ qd iuris. ¶In tex.ibi,cum interim.hie poniẽ rõ
1 quare exeusatio decani non fuit valida. ¶†Not.j.ꝙ ꝓ
delicto potest eletieus incarcerari,etiã si eiuiliter aga-
2 tur.facit quod hr̃ in c.j.ĩ.de deposi. ¶†No.ꝙ inferior
Epo vr̃ posse hr̃e iurisdictionem interdicendi ecclesiã
cathedralẽ,quod vr̃ posse procedere,si hoc cõpetat ex
priuilegio,vel consuetudine legitimè præscripta.facit
quod hr̃ de of.or.irrefragabili.§.excellus.de iure cõi se
3 cus.ĩ.de his q̃ fi.a ma.par.ca.c.quæ fiũt . ¶†No. infe-
riorem posse monere superiorẽ in his, quæ spectãt ad
iurisdictionem inferiotis.dicit tñ hie Io.An.ꝙ propriè
improbriosa monitio spectat ad superiorẽ , sed humi-
lis tequisitio ad inferiorem,de sup.negl.præla.c.j.& iõ
ponit tex.dum dicit monuisset.i.requisiuisset . qa etiã
consuetudo non põt dare inferiori potestatẽ , vt pos-
sit præcipere superinri, vel in eam animaduertere. cũ
talis cõsuetudo esset irrationabilis.s̃.de ma.&obe. eũ
inferior.bene tamen põt operari consuetudo, ꝙ infe-
rior in pœnam superioris interdicat. vel quo ad diui-
na suspendat.vt hie patet.& s̃.de offi.ord. irrefragabi
li.§.j.¶No.superiorẽ posse subditi rõne iurisdictionis
repetere.qñ per alium non habentẽ iurisdõnẽ in illã
exereeẽ iurisdictio.¶Et no.etiam ꝙ agere põt vt sub-
4 ditus Iniuste carceratns relaxetur.¶†Not.ꝙ actus sub
missionis protectioni superiori vr̃ hr̃e vim appellatio-
nis extraiudieialis.etiam si submittat qs se protectio-
ni inferioris a Papa,de quo dictum fuit.supra eo.dile-
cti.põt tñ diei,ꝙ hie nõ fuit simplex submissio,sed fuit
5 etiam accumulata appellatio.vt patet in tex.¶†No.ꝙ
a grauamine futuro præparato vr̃ posse appellari . sed
eerte hic vr̃ loq̃ qñ extraiudicialiter appellabaẽ quo
casu bene põt a futuro grauamine appellari . vt dictũ
6 fuit.supra c.bonæ.& c.cõsuluit.¶†No.ꝙ inferior Epo
potest hr̃e ius indicendi cessationem a diuinis in ec-
clesia.de quo,vt in c.præalleg.c.irrefragabili.§.j.& c.si
7 canonici, de off.or.lib.vj. ¶†No. superiorẽ posse pro
subiectis agere,& appellare.de quo hie per Innocẽ.&
Host.& in Specu.de app.§.j.& aliquid etiam per gl. &
Arch.ĩ.de re iud.c.ad apostolicæ.li.vj.& per gl.in au-
thẽ.de priui.eo.lib. & aliqd ẽt ꝑ Inn.in c. cõtingit.s̃.
de sen.exc.& per Bar.ĩ l.j.§.idẽ agit.s̃.de iniur.in ver.
8 postmodũ.¶†No.ꝙ appellationẽ ĩterpositã ad archie-
piscopũ possunt partes ꝓseq̃ coram officiali archiepĩ,
nec mirũ, qa eẽset idẽ auditoriũ.vt e.ij.de ꝯsue.in vj.
9 & de appel.romana.eo.li. ¶†No.ꝙ vbi appellatur ex-
traiudicialiter a iudice actitatum post,& contra appel
lationem vr̃ nullum. de quo dictũ fuit in c. bonæ.su-
10 pra eo.tangeẽ eum gl.in verbo legitimè. ¶†No.iũcto
eo quod dixi in litera suꝑ verbo emisit,quòd non põt
iudex,q detulit appellationi suã delationẽ reuocare
de quo ꝑ Io.An.s̃.e.constitutis.el ij.in versi.quia vero.
11 ¶†No.ꝙ snĩa lata post appellationẽ vr̃ nulla. de quo
eũ gl.ĩ verbo ltimè.¶No.ꝙ varians in sui ꝓpositione
12 non est audiẽdus,facit quod hr̃.s̃.c.proxi.¶No.ꝙ†in-
terdictum põt a promulgante suspendi,& not. ꝙ inte
rim illo suspenso põt appellari,vt sic non hẽat effectũ
ẽt finita suspensione promulgantis. de hoc tangeẽ ꝑ
13 gl.s̃.c. ad hæc qm̃.& ibi ẽt dictũ fuit suspensa. ¶†No.
ꝙ vbi snĩa est suspensa,si interim appelleẽ impeditur
illius executio ẽt mere declaratoria. Secus si nõ esset
14 suspensa.supra.eo.pastoralis.& in §.j.¶†Not.ꝙ iudex
deferendo appellationi vr̃ sibi ligare manus,adeo qd
nõ valeat postea id,qd agit etiam si aliàs sit ĩ se iustũ ,
facit.c.cum appellationibus.e.ti.lib.vi. ¶No.ꝙ appel
latio nedũ deuoluit negotium principale,sed etiã ac-
cessoria,& executiua.¶Et no.ꝙ de consecutiuis eẽseẽ
15 attentatum post appellationẽ . ¶†No.ꝙ iudex a quo,
non debet se intromittere de attentatis post appella-
16 tionẽ.de quo in c.solicitudinẽ. supra.eo. ¶†Not.ꝙ ex
simplici concessione apostolorũ vr̃ iudex deferre ap-
17 pellationi.quod no. ¶†Not.ꝙ cõicans excõicato post
appellationẽ legitimã non incurrit excõicationem p̃-
sertim si delatum fuit appellationi.quia plus est defer
re appellationi,q̃ denuntiatio excõicatoris.¶Et not.
18 ꝙ†pro sententia excummunicationis non præsumiẽ,
qñ est appellatum.de quo aliquid in gl.& supra de re-
nun.in pñtia.¶In glo.j.ibi:vt famæ. & bene facit in-
fra de sen.excom.si clericos.lib.vj.& c.ti.& l.si iudex.
¶In ea.gl.ibi:lesum.in verbo.facit quod hr̃.Io.viij.c.
In gl.ij.ibi:supponeret interdicto.supple,ex causa ma
nifesta,& rationabili.supra de offi.ord.c. irrefragabili.
in §.excessus.& tene eũ gl.licèt Host.hie dicat , quòd
ex consuetudine,non posset comparere decano ꝙ fe-
rat interdictum in ciuitatem per id,quod notatur. su-
pra de foro compe.c.eum cõtingat. sed ex priuilegio
sic.& sic intelligit tex.istum. sed certe verius vr̃ dictũ
glo.per istum tex.& per Ioan.quod habetur in d.c. ir-
refragabili.nõ obstãt no.in c.cũ contingant. quia ꝓce
dunt quatenus decanus vellet insolidum prætendere
eandem iurisdictionẽ in ciuitate, quam hẽt eps̃. quia
illud fieri non põt per consuetudinem,ne in eodẽ cor
pore videantur duo capita quasi monstrum,de offi.or
di.quoniam in plerisque.sed hie solum prætendebat
potestatem ponendi interdictuio.Præterea hie ꝓprie,
non erat interdictũ.sed potius cessatio a diuinis.facit,
quod hr̃ in c.si canonici.& c.quãuis. de of.ordi.in vi.,
19 ¶An†autem pendente cessatione a diuinis in eccle-
sia celebrãs in illa sit irregularis.Inn.& Ho.hie tenent
ꝙ non,quia hæc eessatio a diuinis non est verum inter
dictum.& ideo celebrans,non incurret irregularitãtẽ,
cum non reperiatur hoc iure cautum. arg.c.is qui. de
sen.excõ.lib.vj.& caueant religiosi non seruantes ces
sationem generalem a pœna cle.j.de sen.excõ. ¶Ad-
uerte tñ quia Io.An.in c.si canonici.prælle.super ter
tia gl.dicit,ꝙ celebrans durante cessatione a diuinis,
non incurrit irregularitatem,si cessatio fuit specialis
& non generalis.& sic interim in certa ecclesia , & nõ
generaliter in omnibus ecclesijs ciuitatis.secus s̃m eũ
si fuisset generalis . qa illa vr̃ æquipari interdicto per
id,quod habetur in cle.j.de sen.excom.ideo tunc cele
brans videtur irregularis, sed forte hoc dictum nõ est
verum per præallega.decr.is qui. Nec obstat quod ha
betur in d.clemen.j.quia potest responderi. vt hic etiã
voluit do.Anto.quod licèt cessatio generalis in diui-
nis æquiparetur interdicto quo ad id de quo dr̃ in di-
cta cle.j.non tamen sequitur,quòd quo ad omnia alia
æquipareẽ , & præsertim quo ad pœnam irregularita
tis,ex quò hoc non est in iure expressum ꝑ præalle.c.
is qui.¶In gl.tenebatur.in fi.Sed certe iura hic allega
ta loquuntur,quando constat, quẽ perseuerare in cri-
mine.sed hie non constabat captionem presbyteri,ẽt
factam per episcopum fuisse iniuriosam. imo potius
pręsumenda erat iusta,cũ ipse fundet intẽtionẽ suã in
tota sua diœcesi.de offi.ordi.cum Eps̃.lib. vi. & ideo
nõ potuit decanus de iure procedere ad ĩterdictũ, seu
cessationẽ.vt ẽt voluit gloss.infra,in ver.modos,ad fin.
¶ In gloss. diuersos modos, ibi: vel consimiles for-

te uoluit separatum stare in iudicio,& consilio Archie
piscopi,vel amicorũ cõiter electorũ,qđlibet exẽplum
in se est bonũ,& potest procedere prout habeť in lite-
ra, vel saltem recrederet, sed si habetur in tex. vel sal-
tem recrederet prout cõiter habetur,& est vulgare gal
licorum ,qui homines captos,vel pignora recredũt re
laxando subiecta cautione,vel fidei illius credunt cui
tradunt,& credunt,& ad tp̃s intra , quod quæstio pro-
pter quã est facta detẽtio sit determinata ita, ꝙ si id nõ
fiat intra terminum debeant tunc homines capti, vel
pignora capta reuerti, & reduci in recredentiũ potesta
tẽ,tunc uideť,quod melius sit exemplũ positũ ibi , vel
si decanus,& aliud quòd addidi ad gl. q̃a litera.vř in-
uenire,quòd Ep̃s non acceptauit aliquã partẽ alterna-
tiuę petitionis decani. vt patere põt ex his quæ.s̃. dixi.
¶ In ea gl.ibi,q̃a nõ erat notorius,supple,& etiã, quia
latum fuit post appellationem Ep̃i . vt patet ex lite-
ra.¶ In glo. legitimè in fi. Host.vero dicit , qđ hic fuit
appellatio extraiudicialis interposita ex ꝓbabili cã a
futuro grauamine,qđ fieri potuit.supra.eo.in c.bonę.
nã ꝓbabiliter potuit Ep̃s appellare timẽs ne decanus
prorumperet ad interdictũ,ex quò diuersos modos ob
tulerat decano secũdũ quos paratus erat sibi exhibe-
re iustitiã.vt litera hic dicit.& sic non obstat.c. vt debi
tus.q̃a loquitur in appellatione iudiciali in qua nõ ap
pellať a futuro grauamine,sed a præterito expressa cã
legitima.Inno.vero hic in una parte dixit,ꝙ licitũ fuit
Episcopo appellare sine causæ expressione ꝑ decre.su-
ꝑ quæstionum.§.nos autẽ.supra.de offi.deleg. Sed cer
tè illa hoc non probat,vt patere potest intuenti. vnde
tene,ꝙ dixi post Hosti.& fuit ẽt de mẽte ipsius Innoc.
in alia parte. Sed aduerte,quia fortiter vř obstare huic
tex.id,quod hř.supra.eo. ad audientiam. vbi videtur,
20 † ꝙ nõ dẽat reuocari factũ post appellationẽ nisi ꝓbet
veritas cãæ appellationis. facit,qđ no.in c.j. j. de his,
quæ fi.a ma.par.ca.& c.vt debitus.j.eo. propter hoc di
cunt quidã,ꝙ speciale est in sñia excõicationis, vt suf-
ficiat appellationẽ interpositã esse ex iusta cã ad hoc,
vt sñia excõicationis postea lata dicať nulla,& retracte
tur licèt aliter non doceatur. de veritate causæ appella
tionis,& est ratio secundum istos.quia nemo debet ex
cõicari sine cã quæ probanda vř per ipsum excõicantẽ
de sen.excõ.sacro.sed cõtra istam solu.facit text.in p̃al
leg.c.ad audientiam.vbi uideť litera,ꝙ appellans hẽat
probare se irrationabiliter excõicatum, & sic , ꝙ ꝓbet
veritatem causæ appellationis,sed ad dictam decr. ni-
tunť rñdere,ꝙ ibi non loquitur de sen.excõ.sed de dif-
finitiua per quam iudex amouerat ab ecclesia præs-
byterũ appellantem non præmissa causæ cognitione,
nec ordine iudiciario obseruato quo casu certum est,
ꝙ siue fuerit appellatum siue non restituendus est sic
remotus de resti.spo.conquerente. & hæc solut. videť
nimis restringere illam decre. ideo potes dicere , vt
ẽt hic tangit Inn.ꝙ hæc appellatio fuit interposita ex
tra iudicium ex causa probabili,& uerisimili hoc est a
iure approbata.facit,quod dixi in c.bonę.post glo. su-
pra.eo.ideo non oportet,ꝙ aliter iustificetur ex dispo-
sitione iuris cõmunis,vel etiam ex consuetudine in lo
co notorio.nam tunc hic eo ipso dicitur cõstare de ve
ritate causæ si aliud non probetur in oppositum.& ita
loquitur hic.nã de iure communi approbatũ est,ꝙ nõ
põt decanus interdicere ecclesiam in præiudiciũ Ep̃i
etiam si ex consuetudine hoc habeat nisi ex manifesta
& rationabili causa id faciat.supra.de offi.or. irrefraga
bili.§.excessus.& dixi.supra.gl. ij. Et iõ si decanus hic
nullã ꝓbabilẽ cãm,& manifestã hẽbat.iõ nõ potuit in
terdicere , & iusta fuit appellatio Ep̃i pro quo ius cõe
faciebat sine alia ꝓbatione. Secus si decanus allegať
set iustam,& manifestã rationabilẽ cãm. quia tũc si il-
lam probaret non decerneretᵘ irritũ interdictum licèt
latum post appellationẽ Episcopi.sed ut dixi hic nul-
lam talem causam allegauit , nec probauit.& ideo in-
terdictum ꝓnuntiatum fuit nullum.& plus dicit. Inn.
qđ idem dicendum si habuisset aliquam iustam cau-
sam,sed nõ manifestam.q̃a non potuisset ponere inter
dictum.vt d.c.irrefragabili.¶ Not.tñ diligenter primã
solutionem quæ uoluit,qđ sñia excõicationis sit nul-
la eoipso,qđ lata est post appellationẽ legitimam. li-
cèt aũr non ꝓbeť veritas appellationis. Sed certè dicta
solutio nõ est tuta ꝑ id,qđ hř in tex.& gl.in c.licèt. de
sen.excõ.lib.vj.& ubi patet,qđ ita demũ sñia excõica
tionis dẽt dici nulla lata post appellationẽ legitimam
si ꝓbeť ueritas causæ appellationis.¶ Item aduerte, ꝙ
videreť,ꝙ appellatio hic nõ fuit legitima,q̃a nõ tene-
bať seruare interdictũ latũ per decanũ si nõ erat latum
ex manifesta,& rationabili causa. de offi.or. irrefraga-
bili.§.j.sed potest dici,quòd licet de iure sit uerum . tñ
fortè si populus de facto obediret sñiæ decani nõ esset
sine rubore,& sine verecũdia Ep̃i , qđ tunc abstineret
ab ingressu ecclesiæ ipso celebrãte diuina. & ideo fuit
iusta cã appellãdi,facit,qđ hř i l.nec timorẽ.ff.qđ met.
21 cã,& eadẽ rõne nõ obstãte si dicať qđ † superior post
sententiam inferioris põt sñiam inferioris relaxare.de
offi.ord.c.iii.cum no.nam põt rñderi primo, qđ illud
facere non debet sine cã.vt ibi no.¶ Item scđo potest
dici,ꝙ licèt de iure posset relaxare,tñ forte de facto ser
uaret sñiam interdicti populus, non obstante relaxa-
tione.& ideo interfuit epi posse appellare . & legiti-
ma fuit appellatio ex quo timebat sibi fieri p̃iudiciũ
22 saltem de facto per superius dicta.¶ † In gl.suspenden
dũ.ibi:effectus originalis peccati suspendiť,q̃a licèt ꝓ
pter peccatum originale priorum parentum humanũ
genus incurrerit pœnam concupiscentiæ, & inclina-
tionis ad peccatum,q̃ pęna ẽt hodie nõ tolliť ꝑ baptiſ
mũ,tñ dř suspendi eius effectus:q̃a ꝑ gratiã,q̃ impri
mitur in baptismo potest quis resistere tentationibus
inclinationibus inclinantibus ad peccatũ.¶ In ea.gl.
ibi:ipsa acceptilatio.quid sit acceptilatio hř institu. q̃
bus modis tollatur obligatio.§.est aũt.¶ In ea.gl. ibi:
sed id,quod dicit hic &c.¶ Aduerte,quia duo princi-
23 paliter tetigit gl.vnũ est an † sñia interdicti purè lata
possit suspendi.Aliud est p̃supposito,qđ possit suspen
di,an si sit suspensa ad tẽpus , & durante suspensione
appelletur suspendatur ipsum interdictũ ex vi appella
tionis etiam post tempus suspensionis.¶ Circa primũ
gl.clare concludit,quod sic licèt secus sit in excõica-
tione,& pro hoc bene facit iste tex. ¶ Circa scđm gl.
24 vř aliqualiter vacillare. Tñ cõiter tenetur qđ † ex vi ap
pellationis interpositæ durante tempore suspensionis
suspenditur interdictum, etiam post tempus suspen-
sionis per istum tex.cauillando eum . de quo etiam di
25 ctum fuit in c.ad hæc qñ.s̃.eo.¶ † In ea.gl.ibi:effectus
vero excommunicationis &c.cum gl.concordat Host.
dicens ꝙ duo sunt effectus sñiæ excõicationis vnus ꝑ
quem ligatur anima in prolatione sñiæ facta etiã in
absentem.s̃.eo.cum sit Romana.& ista non potest su-
spendi,quando sententia excõicationis est purè lata,
nec denuntiatio tũc plus hẽt ligare.supra.eo.pastora-
lis.§.j.¶ Scđs est effectus,q̃a quẽ separat a cõione ho-
minum de excep.c.pia.li.vi.& iste parificatur in renũ
tiatione.quia ante denuntiationem interdum reputa-
tur occultus, nec vitatur in publico.de sen.excom.c.
cũ nõ ab hoĩe.¶ Posset tñ ignorãtia allegari, ex parte
participãtis,& ẽt excõicati, & hoc casu , qñ ignorans
fuisset excõicatus dicit Host.ꝙ suspendeť denũtiatio ,
si appellatꝰ id,ꝙ dictũ fuit ĩ c.pastoralis.s̃.e.ti.¶ In gl.
exequendam

exequēdā ibi anteq̄ de appellatione cognoscatur hoc
verum,quando appellatum est a diffinitiua. Secus si
ab interlocutoria,saluo nisi processus esset factus post
inhibitionē canonicam vt plenè.j.eo.lib.vj.non solū.
Et uo.diligenter,q̄ licet hic decanus extraiudicialiter
procedendo tulerit sniam interdicti,tamen de appel-
latione post illā interpositam iudicatur. vt de appella-
tione interposita a diffinitiua.vt hic collig'r ex hac gl.
coniuncta cum tex.& fortè clarius alibi de facili non
26 reperies.¶†In glo.perturbare.in fi.adde, qđ secūdum
leges vł pœna capitalis turbare diuinum officium. vt
habet in l.si quis in hoc genus. & auth.ibi posita. C.
de Epi.& cle.& l.denunciamus.C.de his qui ad eccle.
cōfugiūt.¶ Et aduerte,q̄a licèt decanus videretur tur-
bare diuinū officiū,ex quo interdictū p eū latū non te
nebat,& conabat illud facere obseruari,tamē propter
appellationem per eum interpositā ad Papā exēptus
erat a iudicio Epi, & Archiepi.s̄.eod.c. pastoralis. §. j.
ideo non potuit p Epm excōmunicari.¶ In glo.defe-
rendum.ibi:primo non detulit.Inno. vero aliter dice-
bat,vt dixi sup tex.in verbo emisit.Nā dicebat, q̄ imo
etiā primo loco officialis detulit appellationi,& tradi-
dit apostolos postq̄ prædictorum fuerat oblitus proces
sit ad denunciandum interdictum nullum. ¶ Not. ta-
mē scđm itellectū gl.qđ delatio reddit nulla ēt prius
attētata,nedū attētata postea,qđ est notandum secun-
dum dominum Anto.Hoc tñ fortè non est sine dubi-
tatione.q̄a si valuit factum.tamē delatio nō vł, q̄ dēat
annullari licèt postea deferatur q̄q̄ iudex appellationis
27 possit illud reuocare si sibi videatur.¶ † In eadē gl.ibi,
& apostolos concessit.& sic uidetur velle glos.coniun-
cta cū tex.q̄ iudex cōcedēdo apostolos videat deferre
appellationi,quod est verum, qñ simpliciter concedit
apostolos,vel etiam concedit,vel tradit apostolos di-
missorios.secus si tradit apostolos refutatorios , vt in
28 c.j.infra.eod.in vj. & ibi etiam nota qui dicant† apo-
stoli in materia appellationis. nā in effectu, sunt literę
dimissoriæ quas iudex a quo dirigit iudici appellatio-
nis p quas dimittit pres a suo iudicio, & trāsmittit ad
iudicem appellationis.facit,quod habetur in l. j. ff. de
29 libel.dimisso.¶ †In glo.pe.ibi:impedit effectum excōi
cationis,quod uł esse falsum,seu cōtra iura , q̄a demū
vł impediri effectus excōicationis,qñ lata est post ap-
pellationē legitimā.vt in c. p tuas.j.de sen. excō. ¶ In
ea gl.in fi.hæc solu.vera est in fe.tamē do.Ant. hic di-
cit, q̄ non fuit impedita excōicatio , sed effectus eius
propter appellationē minus legitimā , sed ex eo, quia
propter delationem iudicis impediri videntur attenta
ta licèt appellatio fuerit minus legitima,& istud vide-
retur procedere secundū intellectū Inn.de quo.supra.
dixi in gl.super verbo,deferendū. posset ēt dici, qđ se-
cūdū ista iura dūmō appellatio nō eēt manifeste frustra
toria nō debeat aliqd attentari per id, quod habetur.
supra.eo.peruenit.& facit,qđ dictum fuit.supra.eo.pa
storalis.Sol.tamē gl.vł tutior intelligēdo , q̄ ex aliqua
cā iusta cōcernente ipsum negotiū principale fuit ap-
pellatū per decanum.¶ In gl.fi.in fi.sed certè cōclusio
gl.nō vł lrām declarare,sed potius illā ambiguā redde
30 re.vnde potes dicere,quod † excōicatus post apppella
tionē lrimā in extraiudicialibus nō est euitādus, licèt
in iudicialibus sic pterq̄ i articulo appellationis.infra.
de sen.excō.solēt.li.vj.& iō poterūt isti canonici extra-
iudicialiter cōicare ista decano. vbi autē esset dubiū ,
an q̄s esset excōicatus ante aliquā appellationē, tunc
bñ pcedit cōclusio gl.q̄a tūc i dubio potius dēret eui-
tari p.c.illud.allegatū in gl.¶ Et no.ēt ex hoc tex.cum
31 gl.q̄ † quādo est appellatum nō videt p̄sumēdum pro
snia,licet secus sit,quādo nō est appellatū ad hoc text.

cum gl.no.in l.herēnius.§.caia.ff.de euictio.de quo ēt
p gl.& doct.in c.in p̄sentia.de renun.& per ea q̄. supra
dixi,q̄ si excōicatus post appellationē legitimā pendē
te appellatione eligat,q̄ nō peccant eligentes cum ei
possit extra iudicium cōmunicari , & tenebit electio
si obtineat in cā appellationis. facit , quod dictum fuit
in c.pastoralis.in gloss. penul. & super ea. supra. eod.
32 ¶ †Extra gl.aduerte primo,q̄ licèt superior possit repe
tere subditum suum ab alio detētum, facit qđ hr̄ in l.
de iure.ff.ad muni.vbi etiam communitas repetit ci-
uem suum.& de decu.l.generali.lib.x.tamē hoc est ve
rū corā iudice cōpetenti.non autē de facto sibi ius di-
cendo.vt hic pbat.creditor autē debitorē suum ab illo
detētum non pōt repetere,q̄a nullum ius reale hēt in
personam eius.j. de pigno.c.ij.secus in p̄dictis. facit ,
no.p gl.ij.in c.si iudex laicus.de sen.excō.lib.vj.& ad-
de ēt,qđ no.Inn.i c.q̄relā.de ele.vbi tāgit de tertio in
hibente debitori ne soluat,facit , quod habetur in l.fi.
cum auth.ibi posita.C.deposi.Itē aduerte secundo per
istum tex.circa finem.in uer.verum.a contrario sensu,
q̄ solum reuocētur attentata p iudicē a quo,quādo si-
bi innotuerat de appellatione ab eo interposita , quod
uidetur cōtra ea quæ habentur.supra.eo.c.pastoralis.
§.j.propter quod Inn.hic ad lrām in uerbo innotuerat
suppleat maximè,q̄a idem secundum eum si nō inno-
tuisset Archiepō de appellatione interposita ad Papā ,
q̄ā fortè fuisset facta in eius absentia.nā nihilominus
fuisset pars appellās exēpta ab eius iurisdictione p pal
leg.c.pastoralis.§.j.& sic uideł velle Innoc. quòd non
sit necesse appellare in præsentia iudicis a quo appella
tur.sed de hoc dic,vt dictum fuit.supra.eo.suggestum.
& no.gl.in c.appellatio.in vj. & tangetur. j. eod.si iu-
33 stus.¶ †Vltimo tāgit hic Inn.& Io.An.si fiat iniuria su
dito possit dominus iniuriarum agere,& q̄ sic si inin-
iuriā domini fiat, siue sit dominus rōne iurisdōnis,si-
ue fortè sit dominus possessionis in qua moratur colo
nus qui iniuriam est passus.facit,quod no.Bart.in l.j.§.
idē ait.ff.de iniuriis.secus si nō fiat in iniuriā domini.
Si aūt turbatur colonus in possessione,tunc etiā, quia
ex hoc vł turbari dominus possessionis competet do-
mino interdictum,vti possidetis, sicut ēt si expelleret
colonus cōpeteret domino interdictum,vnde vi. l.pe-
regre.§.quibus.ff.de acq.pos. Pro furto autē facto su-
biecto nō pōt dominus agere,nec simpliciter actione
personali sibi competenti pro debito,q̄a non est illius
procurator nisi aliter habet mandatum. de quo etiam
per glo.in c.autoritate.de priuile. in vj.idem videtur si
res aliqua coloni sibi violenter auferatur cum eadem
sit ratio licèt Inno.videatur hic facere differētiā inter
furtum,& violentiā.& non bene quantum ad hoc cū
sit eadē rō vtrobiq;.& per consequēs idē ius.de consti.
trālla.fatendum est tamē,q̄ potest superior instare, ut
subdito suo ministretur iustitia,si non ministretur po-
terit procedere ad represallas.ut etiam hic uoluit Inn.
de quo in c.j.de iniuri.& dam. da.lib.vi.& de reg.iur.
in mercurialibus.in regula.non debet. libr.vj.

S V M M A R I V M.

1 *Factum non potest haberi pro infecto.*
2 *Pendentia appellationis non impedit possessionem consecutiuam ad effectum de præterito non suspensiuum.*
3 *Papa habet plenitudinem potestatis.*

2 VT nostrum. Postq̄ Papa [a] causam ad
se reuocauit non valet
processus agitatus per inferiorem, sicut nec
valeret si prius ab eo fuisset legitimè appel-
latum.h.d.¶ Et ponit dictum, & ratione dicti.ibi:cum
plus,& pro positione casus vide glo.in c.vt nostrum.
j.vt ecclesiastica bñficia cui⁹ hæc decre.est ps.¶ Not.

a Postq̄ Papa. Eodem mō sūmat hic d. abb. vide post. do.Ioan. & dist.do.Hē. Boych.

vnum actum suspensiuũ iurisdictionis inferioris s.qñ
superior reuocat ad se c.im corã inferiore vertentem.
facit,ꝙ habetur in c.pastoralis.§.præterea.s̃.de offi. de
1 le.¶ †No.ꝙ licèt factum respectu facti ipsius non pos
sit haberi pro infecto.vt in l.in bello.§.facte.ff.de ca-
pti.tũ bene haberi põt pro infecto quo ad effectum iu
ris.facit,ꝙ habetur in l.non dubiũ.C.de legi.& in cle.
j.in ver.ipso iure.de hære.& patet hic, quia licèt tradi
tio sigilli quatenus in facto consistit non possit irrita-
ri.tamen irritatur quo ad effectum iuris,vt sic ius , &
potestas sigillandi non competat ex tali traditione.&
vt etiam literæ sigillatæ tali sigillo non habeant vigo-
2 rẽ.¶ No. ꝙ licèt † pẽdẽtia appellationis nõ impediat
possessionem cõsecutiuã ad effectũ de præterito non
suspensiuũ.vt patet.s̃.e.constitut⁹. & bene facit. s̃.eo.
pastoralis.§.j.tamen secus vr̃,qñ superior reuocat ne
gotium ad se. & sic videtur plus operari reuocatio , q̃
appellatio,& pro hoc facit,quia appellatio non sem-
per est iusta, & ideo attentata post appellationem nõ
semper retractãtur.vt patet.j.eo. non solũ.lib.vj.¶ Sed
reuocatio semper censetur iusta ex quò facta est per
superiorem,& semper aduocat iurisdictionem inferio
ris.facit.supra.de iudi.l.iudiciũ soluitur.per q̃ l. videt̃
idem dicendũ in reuocatione facta ab inferiore a Pa-
pa eo casu quo potestatẽ habet reuocãdi,& sic vr̃ ma-
ioris virtutis esse reuocatio quã appellatio,& per hoc
possunt tolli aliqua contraria quæ tangit hic Inno.nã
primo põt tolli contrariũ de.c.constitutus.el.ij. supra.
e.per ꝙ videbatur,ꝙ nõ deberet impediri traditio sigil
li velut cõsecutiue ad collationẽ factã per Archiepm
ante reuocationẽ causæ ad Papã,nã illud.c. loquit̃ in
appellatione.hic aũt in reuocatione negotij ad Papã
quæ vr̃ esse maioris virtutis,vt prædixi,vel põt dici se
cundo.quòd in d.c.cõstitutus.confirmatio fuit legiti-
mè facta.quia appellatio ibi facta fuit clandestinè. vt
etiam tangitur per gl.in positione casus.j. vt ecclesia-
stica beneficia.c.j.in glo.j.& reuocatio præcessit tradi
tionẽ sigilli.Ideo facilius hic retractatur attẽtatũ post
dictã reuocationẽ ex quò clandestiuè facta fuit colla
tio. Vel tertio potest dici,ꝙ possessio consecutiua ad fa
ctũ de præterito non suspensum non impeditur , qñ
est puri facti,& nõ est ius annexũ . & ita loquitur ibi .
¶ Sed hic traditioni sigilli erat aliq̃d ius annexũ exer
cẽdi officiũ sigillãdi.Inno.tñ finaliter residet in prima
solutione.¶ Item,vr̃ scd̃o posse solui per p̃dicta aliud
contrarium.nam videtur,q̃d Archiep̃s existens in pos
sessione conferendi propter pendentiam litis non de-
beat impediri quominus vtatur sua possessione tradẽ-
do sigillum per c.laudabilem.supra.vt lit. pen. nã põt
dici,quòd illud verũ qñ aliter pendet lis quã per reuo
cationẽ negotij ad superiorem . vel scd̃o põt dici , q̃d
contrarium procedit quando quæstio super iure cõfe-
rẽdi est inter partes tãtũ.nã quãdo est cũ superiore sal
tẽ Papa,quia tũc,quãdo agitur cũ Papa,vel alio habẽ
te cãm a Papa p̃iudicaret̃,vt est ille pro quo Papa scri
psit tũc lite tali pẽdẽte nihil est innouandũ ne præiu-
dicet̃ illi pro quo Papa scripsit , vel iuri ipsius Papæ q
dicebat ad se ius conferendi cãcellariã deuolutum,&
iõ irritandũ est id, q̃d in eius præiudiciũ est ãttẽtatũ .
facit.supra.de sup.negli.præ.licèt.quę ratio vr̃ cessare,
qñ est quæstio inter partes tantũ.Sed ista sol.non vr̃ tu
ta.vt hic tãgit d.An.qa non vr̃ bona rõ diuersitatis, ꝙ
nõ possit quis vti sua possessione siue lis sit cũ Papa si-
ue cum alio:ideo Inno. tãgit aliã solutionẽ,q̃d hic sit
speciale ex eo , quia Papa cõceperat cõtra collationẽ
factã ab Archiep̃o ex verisimilibus suspicionib⁹,vt pa
tet in d c.j.j̃.vt ecclesiastica bñficia.& hæc solutio ma
gis placet Inn.q̃ pręcedẽs,tamẽ finaliter vr̃ residet̃,ꝙ
3 istud operet̃ reuocatio negotii facta per Papam † apud
quem est plenitudo potestatis.ij.q.vj.decreto.& s̃. de
vsu palei.c. ad honorẽ. iõ illa pẽdẽte dẽt retractari in
terim attentatum.facit quod habetur in c.inter cæte
ra.infra de præben.aduerte quia quando expresse Pa
pa reuocat negotiũ ad se hoc est clarũ.dicit. Inn.in c.
cum M.de constitu.ad finem,ꝙ quo ad litigantes eo-
ipso intelligitur reuocare , ꝙ incipit de causa cogno-
scere.dicit tamen ꝙ secus est quo ad alium tertium,fa
cit etiam quod notat Archi.iij.q.vj.c. multũ stupeo.
& adde etiam quod no.Io.Mona.& Car.in c. cupien
tes.§.fi.ĩ verbo,gratia, ad fi.de elec.in vj.¶ Vltimo tã
gunt hic docto.an alieno sigillo possit signari.de quo
in c.cum inter vos.s̃.de re iud.

S V M M A R I V M.

1 *Iudex a quo non est necessario in rescripto exprimendus .*
2 *Terminus assignatus ad appellationem prosequendam non habet vim dilationis.*
3 *Deferre appellationi,an videatur iudex si in instrumẽto dicatur ꝙ iudex bene recepit appellationem.*
4 *Terminus ad absolutionem prosequendam quando incipiat.*
5 *Terminus statutus a iure ad prosequendam appellationem,non potest prorogari,sed potest abbreuiari.*
6 *Terminus statutus ab homine, non potest præueniri in impetratione bene per appellatum,nec per appellantem.& nu. 12.& 17*
7 *Vbi terminus non est statutus a iudice, vel a parte potest appellatus impetrare dummodo nimium non præcurrat.& nu. 13.*
8 *Iudex a quo non potest statuere terminum ad finiendam appellationem.*
9 *Supplere potest iudex ex officio ; non solum in tangentibus publicam vtilitatem,sed etiam quando tangitur præiudicium ecclesiæ particularis.*
10 *Litera secunda non facientes mentionem de primis non valent.*
11 *Administrare non potest ille a cuius confirmatione est appellatum.*
14 *Terminum ad prosequendam appellationem abbreuiare, an possit iudex ad quem in causa matrimoniali, siue vbi periculum imminet.*
15 *Et an in cã principali electionis,sit aliquis terminus a iure statutus.*
16 *Appellatus in impetratione debet facere mentionem de appellatione, & etiam appellans.*

Blatę nobis. Si terminũ appel
lationis p̃sequen
dæ statutũ ab hoĩe altera pars p̃uenit
eo tacito literas impetrãdo,lr̃æ nõ va
lent.terminus , tamẽ iuris põt p̃ueniri
dũmodo nimiũ non præcurrat.h.d. se
cũda ibi.licèt igit̃.q̃ subdiuidit̃.qa primo distinguit.
& scd̃o p̃sequit̃ vnũ mẽbrũ distinctionis ibi si vero .
Tertio instruit iudicẽ, ibi superior.Quarto ꝯcludit ad
casum propositum,ibi ex bis circa fi. ¶ No.ex tex.pro
1 opi.Vber.de Bobio ꝙ†nõ sit necesse ĩ rescripto appel
lationis exprimere iudices a quo.de quo etiã in Spec
de ap.§.de offi.vet.antep.& bene facit iste tex. dũ di-
2 cit quidam iudices.& non nominat illos . ¶ †Nota.ꝙ
terminus assignatus ad appellationem prosequendã
nõ hẽt vim dilationis,cum ista ponant̃ hic vt diuer-
sa.de quo etiam per gl.infra eo.cum appellationibus.
3 ¶ †Quid aũt si in instr̃o dicat̃ ꝙ iudex bñ recepit ap-
pellationem,an videat̃ deferre.tanget̃ in Spe.ꝙ non
videat̃ detulisse.dicit tñ clemẽtẽ voluisse contrarium
& p̃ dicta cle.bene facit tex.in c.sæpe.& ibi etiam te
tigi.supra.eo.¶ No.formam impetrandi,& cõsequen
ter libellãdi p̃ appellatũ sup̃ appłonis cã,qa bẽt ipe
trare sup̃ ꝯfirmatione sñiæ. ¶ No.ꝙ ad appłonẽ p̃se-
quẽdã a iure statuit̃ termin⁹ a die latę sñiæ,sed veritas
est q̃d incipit a die appłonis interpositæ . vt dictũ fuit
in c.ex rõne.& no.in elc.sicut appellationẽ.de appel.
5 ¶ Not.ꝙ† terminus statutus a iure ad prosequendam
appellationẽ non potest prorogari per partes , vel iu-
dicem,sed bene põt abbreuiari,de primo recurre ad
id

id quod dictũ fuit.s.e. ¶No.ꝙ terminꝰ appłonis ꝓse-
quẽdæ potest abbreuiari ꝑ statutionem termini factã
ab appellante,vel iudice, & sic a contrario vr̃, ꝙ non
possit appellatus statuere terminũ appellati de quo ẽt
per Io.And.& Inn.in c.cordi.j.eo. lib. vi.& hoc ẽt te-
nẽt do.de Rota sua cõclu.ccxix.& facit,quod not.Spe.
in tit.de appel.§.nunc breuiter.ver.licèt autẽ.Potest ta
mẽ appellatus approbare appellationẽ scd̃m formã.c.
6 sæpe.j.eo.& c.cordi.j.e.li.vi.¶† Not.ꝙ terminus statu-
tus ab hoĩe nõ põt præueniri in impetratione per ap-
pellatũ. nec etiam ꝑ appellãtẽ. vt hic hẽt coniũcta gl.
s.eo.sæpe.non facta mentione de ipso termino , vnde
7 tunc literæ censentus sureptitiæ,& nõ ualẽt.¶†No.ꝙ
vbi nõ est terminus aliquis statutus a iudice , vel a par
te põt appellatus impetrare,dũmodo nimiũ nõ ꝑcur-
rat ita,ꝙ supplãtet aduersariũ.& sic a ɔ̃rio vider̃ , ꝙ ap-
pellanti licitum sit quandocũque intra terminũ iuris
impetrare.de quo in glo.ꝙ appellante non prosequen
te põt appellatus prosequi appellationẽ.de quo plenè
s.eo.sępe.& facit ẽt,quod no.s.de rescrip. ex parte . &
8 aliqd ẽt dictũ fuit. supra. eo.ex ratione.¶†No.ꝙ licèt
iudex a quo non possit statuere terminum ad finiẽdã
appellationem.supra.eod.ex insinuatione tamen hoc
potest facere iudex ad quẽ de cã.vt quãdo est cã q̃ cele
ritatem desiderat,& nota,ꝙ vbi negotium tãgit publi
cã vtilitatem potest etiã superior ex officio se interpo
nere.supra.de elec.cum nobis olim.de postu. p̃la. bo-
næ.¶No:ꝙ eo ipso,ꝙ dar̃ vacatio in ecclesia satis dicir̃
imminere periculuũ.qa deest cura pastoris q possit ha
bere curã animarum,& nota,ꝙ in tangẽtibus publicã
9 † vtilitatẽ nedũ põt iudex ex officio supplere.Imo etiã
dẽt,qñ tãgir̃ præiudiciũ ecclesiæ particularis.facit, qđ
hr̃ in d.c.bonæ.el.j.& j.de institu.cũ venissent.¶Not.
10 ꝙ † literę secũdæ non facientes mentionem de primis
non ualent.de quo in c.cæterum.s.de rescrip.¶ No.ꝙ
11 † ille a cuius cõfirmatione est appellatum interim nõ
administrat. & sic facit ad not.in c. auaritiæ. de elect.
in vj.¶No.ꝙ iudex impetratus ab appellato suꝑ con-
firmatione sñiæ non semꝑ cõfirmabit sñiam,sed pote
sit etiam illã infirmare si viderit eam infirmãdã, & eo
dẽ mõ si appellans impetrauit suꝑ infirmatione sñiæ
poterit iudex illã infirmare si sibi uideatur.facit, quod
no.Innocen.de offi.deleg. cum contingat . & in c. ex
ennquæstione.de resti.spoliato.¶In glos.prorogari. in
fine.dicit tñ Io.An.ꝙ ilud non est propriè prorogare,
sed potius parcitur ei qui intra tempus legimum pro-
pter impedimentum non prosequitur. facit, quod no.
Io.And.in addi.Specu.in titu.de appel.§. nunc breuia
ter ver.illud aũt scias.& in Spe.de deleg.§.fi.ver.Itẽ,ꝙ
12 iurisdictio.& in uer.seq.¶† In gl. appellata.ibi:neutra
pars,&c.& est ratio diuersitatis qualiter terminus ho-
minis a neutra partium põt pręueniri,& terminus iu-
ris sic,quia terminus hominis communiter est breuis.
qa moderar̃,seu abbreuisr legem.supra.eo.cum sit Ro
mana.vel quia homo est magis dedignanns naturæ,q̃
lex,ideo mitius agir̃ cum.l.q̃ cum homine.l.celsus.ff.
de arbi.vel,dic verius sm̃ Io. And.ꝙ ratio est,quia ter-
minus iuris datur ad finiendam appellationem, vt in-
fra sequitur in glo. ideo necesse est ipsum præuenire ,
sed terminus hominis datur ad inchoandum.ideo me
rito non præueniretur.¶ In eadem gl.in fi.& adde,qđ
habetur in cle.sicut appellationem.& in cle. quandiu.
13 de appella.& supra. eo.ex rõne.¶†In gl.præcurrant.in
fine.sed,qñ dicetur nimis præcurrere dicit scd̃m Ioã.
An.ꝙ istud erit arbitrarium inspecta qualitate cãæ , &
conditione ꝑsonarum,& loci distãtia.facit, qđ hr̃. su-
pra.eo.cum sit Romana.& de elec.cupientes.in princ.
lib.vj.nec dicer̃ fieri p̃iudicium appellanti ꝑ ipetratio
nẽ legitimè factã per appellatum.qa potius hẽt regra
tiari appellato qui proprijs expensis impetrauit sibi iu
dicem ꝑ quẽ poterit ipse appellans sententiam infir-
mare si ueniat infirmãda,vt patet ex tex.hic in fi. Alij
tamen dicebant, quod solum in vltimo mense pote-
rat impetrare appellatus per id,quòd habetur. ij.q. vj.
appellatore.¶ Alij etiã dicebãt,quod prius poterat im
petrare,sed non poterat agere nisi in ultimo mense.&
hęc vr̃ uera opi.Io.An.qa per quantum spatium prius
possit impetrari hoc erit arbitrarium,cũ hoc aliter non
sit determinatũ.ar.c.de causis.de offi.dele.& ad id , qđ
dixi,quòd in ultimo mense.potest ꝓseq appellatus .
facit,quod dictum fuit.supra.eo.extante tempore quo
appellans potuisset cõmode impetrare si uoluisset , &
intra quantum tẽpus dicatur potuisse cõmodè impe-
trare hoc hẽbit iudex arbitrari inspectis circunstãtiis.
de q bus.supra.¶ In gl.ꝓseq.ibi:ea prius citata.hoc ve-
rum,quãdo nõ fuit terminus statutus a iudice , vel ab
appellante,& hoc casu loquitur gl.relata.ad tex. secus
si dictus terminus fuisset statutus,quia ille habet vim
peremptorii,vt patet in c.sæpe.supra.eod.in gl. penul.
14 in fine.¶†Quid autem si ageretur de matrimonio car
nali,an poterit iudex ad quem abbreuiare terminum
ad ꝓsequendã appellationem.dic,quod sic secundum
Host. propter periculum fornicationis in mr̃imonio
vitãdum.facit.quod hr̃.supra. vt lit.non contesta. qm̃.
idem etiam dicebat Goff.in alijs quæ celeritatem de-
siderant.argumen.l. 1. ff. de dam.infec.& in l.i. & ii. ff.
de feriis. quod est verum,vt tãgit do.Ant.quãdo tan-
geretur publica utilitas,quia tunc facta ab appellante
officio abbreuiare.sed ubi tangetur priuata utilitas ,
non posset abbreuiari partibus inuitis per id,quod hr̃
15 j.de reg.iur.indultum.lib.vi.¶†An autem in cã prin
cipali electionis sit aliqs terminus a iure statutus ad
illam terminandam.Host.hic videtur velle,ꝙ non. di
cit tamen,ꝙ satis foret ęquum statui ꝙ si nõ termina-
retur intra annum ex tunc superior posit prouidere,
nisi iusta causa subesset per id,quod habetur de iure
pstro.eam te.& c.cum propter.& c.quoniam.& quia
si spectatus per sex menses remoueret̃ ab obtento. vt
infra de cleri.non resi.ex tuæ.fortius impediri debe-
ret ab obtinẽdo.sed Ioan.Andr.dicit ꝙ istud nõ esset
ęquũ.quia per hoc præiudicaret̃ habenti potãtẽ eligẽ
di sine sua culpa.nec obstat.c.ex tuæ.sed Ioan. An.di
cit ꝙ istud non esset ęquum.quia ibi priuatus ab obtẽ
to propter culpam ipsius non cõparentis. sed hic nõ
est in culpa prosequendo litem iuxta posse.Item non
obst.c.eam te.cum aliis præalleg.qa loquuntur qñ est
quæstio inter patronos.& sic videntur esse in culpa ,
si non procurant litem finiri intra tempus.de quo in
iuribus ꝑallegatis,sed hic erat quæstio inter electos .
& sic in diuerso casu loquuntur,vt etiam no.Io.And.
in c.cum vos.in prin.ti.de offi.ord. hodie vero serua,
quod in c.j.& c. cupientes. & c.si postq̃.de ele.in vj.
16 ¶†In gl.fi.in fi.no.bene ex gl.iuncto.tex.ꝙ etiam ap-
pellatus in impetratione debet facere mentionem de
appellatione,& similiter etiam ipse appellans , & sic
vterque tam appellans , q̃ appellatus tenetur facere
mentionem de appellatione in impetratione.& istud
etiam voluit Inno.supra.de maio.& obe.dilecti.& fa-
cit etiam quod ipse no.supra de offi.dele.ex literis.&
infra de his qui fi.a mai.par.ca.c.i. licèt alites dixerit
17 Inn.in c.ii. supra de rescrip.¶†Extra gl.aduerte, quia
dicunt domini de Rota sua conclusione.vii.ꝙ decr.
ista inquantum dicit nõ posset impetrari ante termi
num statutum ab homine habet locum, quãdo impe
tratus iudex extra curiam. sed vbi impetratur iudex
in curia . quia ibi cognoscere debet , tunc non ha-
bet

bet locum iste text. qa valebit commissio facta etiam
ante terminum etiam non facta mētione de termino.
vt etiā voluit Io.mona.§.rubri. de rescrip. lib.vj. & est
ratio diuersitatis, quia in curia dat iudex ex officio, &
non ad petitionē partis. iō tunc secus. ¶ Quid aūt si ap
pellatus impetrauit intra terminū hominis facta men
tione de termino, dic, q tūc videlicet impetratio, vt sic
innuit. Sed an tunc possit cōpellere appellantē ad pro
sequendum durante termino iuris, dic, q non nisi cir-
ca finem termini temporis per mensem. vt etiam vo-
luit Spe. de appel.§. nunc breuiter. vet. licèt autem. &
Fede. in suo consi. cvii.

S V M M A R I V M.

1 *Lite in causa principali contestata potest in causa appellationis contra absentem procedi etiam lite alter in causa appellationis nō contestata.*
2 *Litis contestatio facta in principali non rescinditur per appellationem, sed potius durat.*
3 *Absens citari debet vbi in causa appellationis contra eum proceditur.*
4 *Procedi potest ad diffinitiuam si iudici liquet de causa, & fuit lis contestata.*
5 *Iudex appellationis si pronuntiet benè appellatum poterit expedito articulo appellationis procedere in causa principali.*
6 *Missio in reali quando fit contra reum post litem contestatam ipse reus non auditur de possessione quandocunq; reuertatur.*
7 *Lite non contestata an, & quando procedi possit ad diffinitiuam.*
8 *Litis contestatio, an sit necessaria in appellatione ab interlocutoria, quando contra præsentem proceditur.*
9 *Libellus, vbi sit necessarius in causa appellationis.*
10 *Libellus an sit dandus in appellatione ab interlocutoria.*
11 *Litis contest. an sit necessaria in causa nullitatis.*

Er tuas. Altera parte cōtumaciter ab
sente iudex appellationis po
test diffinire etiam negotium principale si
post litem contest. fuit appellatū. h. d. & est
1 cōis diuisio. lecta ibi. nos igitur. ¶ † No. j. q vbi in prin
cipali causa lis est conte. potest procedi in causa appel
lationis cōtra absentē etiā lit. aliter nō cōtest. in cā ip-
sa appellationis, siue fuerit appellatū a diffinitiua, siue
2 ab interlocutoria. ¶ † No. q lit. cōte. facta in principali
nō rescinditur per appellationē, sed potius durat. & vr
proficere etiam quo ad instantiā causæ appellationis.
facit, q notat per legistas in l. ita demū. C. de procura.
3 & maximè p Bar. ¶ † Nota, q vbi in cā appellationis
proceditur cōtra absentē debet ipse absens citari. facit
q no. gl. antepenul. s. c. proximo. q est verū qn termi-
nus nō fuit statutus appellationi a iudice, vel a parte.
aliàs esset secus, cū talis terminus habet vim peremptorij.
4 rij. supra. eo. sæpe. ¶ † No. qd vbi liquet iudici de cā si
lis fuit contesta. saltē in principali potest pcedi ad dif-
finitiuā. ¶ In gl. 1. in principio. ibi si iudici. supple prin
cipalis causæ, nam processus de quo sequitur in gl. ob
seruari debet in ipso iudice causæ principalis. Sed for
tè de mente gl. fuit intelligere de iudice appellationis
quando appellatū est ante sniam. & tunc intellige gl.
5 qd expedito † articulo appellationis p ipsum iudicē
appellationis poterit si pronūtiet benè appellatū pce-
dere postea in negotio principali per modū de quo se
quitur in gl. q intellige citato tn prius absente, vt hic
colligitur, & plenè dictū fuit. supra. e. sæpe. in glo. quæ
6 incipit. vt si lis, & sup eadē. ¶ † In eadem gl. ibi nisi de
proprietate supple, quia quando fit missio in reali cō-
tra reū post litem contestatā non auditur ipse reus de
possessione qñcunq; reuertatur, sed solum de ppriera
te, vt notatur in l. cōsentaneum. hic allegata. Secus qñ
data esset possessio contra reum ante litē contesta. qa
tunc veniens intra annum audiretur etiam de posses
sione. supra. vt lite non cōtest. quoniam. §. in alijs. ¶ In
e. dem gloss. ibi. confirmare non possunt, hoc verum
nisi in principali causa actor non probauit nec etiam

a Lis nō con
test. sup hoc
vide dist. d.
H... in
pri. c. & ha
betis intel-
lectus hui°
materiæ.

aliquid pbat causa appellationis, quod facere posset.
nam etiam nō probatū in causa principali probari pōt
in causa appellationis. supra. de testibus. fraternitatis.
cum ibi notatis, & de fide instrumento. cum Ioannes.
& de. l. per hanc. C. de tem. appella. Posset ergo confir
mari si probaret actor in causa appellationis, licèt in
principali non probasset, sed ubi nō probauit in prin-
cipali, nec in causa appellationis tunc procedit, quod
sequitur in glo. ¶ In ea gl. ibi: vel dic. hanc regulam vi
detur tenere hic do. Ant. quando iste præsens non of-
fert se ad procedendum, sed vbi offerret se ad proce-
dendum: tunc posset procedere secundum eum, quod
possit fieri immissio propter contumaciā appellantis
si non liquebit de causa, sed certè vr, q simpliciter hæc
secūda practica sit verior, quia iudex appellationis ha
bet confirmare, vel infirmare sententiam. l. eos. C. de
appel. & supra etiam tetigit gl. & sic si non pōt confir-
mare debet illam infirmare. & per consequens tunc
vr in effectu absoluere reū ab impetitione actoris. &
ideo vlterius non est procedendū, & imputet sibi ap-
pellatus qui non probauit de iure suo. & qui etiam p
secutus fuit appellationem. nam cautius fecisset non
prosequi, & permittere desertari appellationē, quia sic
fuisset confirmata prima snia. supra. eo. c. cū sit roma-
na. & ideo non videtur habere aliquod remedium nisi
appellet ab ista scda snia p quā infirmatur prima: qa
tunc poterit in cā appellationis de iure suo probare p
7 dictā. l. per hanc. cū alijs præallegatis. ¶ † Extra gl. dicit
hic Inn. esse cām specialē in qua procedi pōt ad diffini
a tiuā lite non cōtest.ᵃ & dicit esse speciale priuilegiū in
causa appellationis, do. de Rota in conclu. viij. dicunt,
q si lis nō fuit cōtest. in causa principali debet cōtesta
ri in causa appellationis, & hoc satis pbat in isto tex.
a sensu cōtrario. si autē fuit contestatus in principali r
tunc si procedat cōtra absentē cōtumaciter in ipsa cā
appellationis non erit necessaria litis contestatio. sec°
si non fuit cōtumax. per id, q habetur in l. vnica. C. ne
li. in vna eadēq; cā tertio puocare. canonizata. ij. q. vj.
si quis in quacūq;. & idē videtur velle Archid. de sur.
calum. in c. vj. & Spe. de lit. contesta. §. videndum. ver.
sed nunquid. & de sen. prola. §. iuxta. versi. quid ergo si
appellans. & Host. in summa huius tit. §. si quis sit esse
ctus. & hoc in appellatione a diffinitiua: in appellatio
ne vero ab interlocutoria clarum videtur, q nō requi
ritur contestatio. j. eo. interposita. §. fi. & sic videtur ēt
transire hic do. An. sed glo. in c. Raynaldus. in ver. con
testata. j. de testa. videtur velle, quòd quando procedi-
tur contra præsentem in appellatione a diffinitiua sit
necessaria cōtestatio. secus qñ cōtra absentē si lis fuit
contesta. in principali. & idem tenent cōmuniter legi
stæ. & maxime Cy. & Bar. in d. l. vnica. & per eundem
Bar. in l. ab hostibus. §. sed q simpliciter. ff. ex quibus
cau. ma. ¶ Aduertendū, qd vbi proceditur contra ab-
sentem in causa appellationis ex quo semel pars fuit
in iudicio: sufficit citatio ad domum scdm ea quæ no.
de eo qui mit. in posses. c. fi. per Inn. & per Bar. in l. iiij.
§. prætor. ff. de dam. infec. & tunc censeatur hoīe cōtu-
max non comparēs. facit, q no. plenè in cle. si ante. de
do. & contu. & hæc opinio videtur verior. & scdm illā
videtur intelligēda op. do. Ro. & sequacium. pro qua
ēt benè facit tex. in d. c. Raynaldus. licèt Inn. ibi dicat
8 cōtestationē nō fuisse necessariam. ¶ † Itē aduerte, qa
gl. in c. interposita. in §. fi. videtur sentire. quòd etiam
in appellatione ab interlocutoria, quando proceditur
contra præsentem sit necessaria contestatio. vbi autē
9 † libellus sit necessarius in causa appellationis. tan-
git Spe. in tit. de libel. cōcep. §. nūc dicendum. circa fi.
ver. sed nunquid. vbi concludit, quòd in appellatione

catra-

extraiudiciali, quia illa est prouocatio ad causam.s̃.e. cum sit Romana. necessarius erit libellus per c.j. per totum.supra de libel.obla. ¶ Si autem appellatum sit ab interlocutoria,& tũc non est necessarius libellus: sed sufficit qualisqualis petitio.& maxime vbi articulus iuris decidendus esset, vt si appelletur ex eo:q̃a nõ non admittitur opponens, ꝙ pactum de non petendo nõ ĩpedit contestationẽ litis. Nã solũ exceptiones litis finite impediũt:nõ aũt alie cõcernentes merita cãæ in c.j.de lit.conte.¶ Si aũt appellatũ sit a diffinitiua, tũc concludit Spe. qđ dẽt offerri libellus, & sic dicit clementem mandasse auditoribus tp̃e suo seruari, & sic dicit practicari in curia.¶ Sed Io.An.ĩ c.p̃alle.Raynal. dicit ꝙ de iure potius debuisset dici contrariũ, vt in cã appellationis ab interlocutoria dari dẽat libellus:quia ille est articulus separatus a negotio principali. Sed q̃ñ appellatur a diffinitiua agiẽ do negotio principali in quo aliàs datus fuit libellus,& iõ vr̃ qđ tũc sufficiat qualisqualis petitio.sed vt dixi Specu. tenuit contra. & pro ipso etiam facit quia instantia causæ appellationis est diuersa a cã principali,& ideo in ea iteraẽ iuramentum calumniæ.de iura.calum.c.ij. in vj. & in l. ij.in princ.C.de iura.calum. Et ideo eadem ratione videtur libellum de nouo dandum, & potissime, quia habet aliquid petere.s.sententiam infirmari, & de iure videtur, quód debuisset etiam iterari contestatio. p̃ id, quod legitur,& notatur in l.ij.ff.iu.sol.& per Inn. in c.causam quæ.el picolo.supra de testibus. nisi specialiter fuisset statutum opppositum.dicebat etiã Ioã. An.in loco præalleg. ꝙ videbatur per rõnem superiꝰ tactam per eum non esse contestationẽ necessariam, etiam si agaẽ contra præsentem in causa appellationis a diffinitiua.secus si ab interlocutoria. Do.aũt Anto.hic dicebat libellum dandum in causa appellationis eo casu quo contestatio est necessaria,qđ q̃ñ sit superius est dictum.aliàs secus. Tu potes tenere, qđ dixi.§.post Spe.in appellatione a diffinitiua videlicet,ꝙ in illa dandus sit libellus, ex quò instantia est diuersa, & si procedatur contra absentem,& sic non sit necessa
10 ria contestatio, si prius fuit facta in principali.¶ † In appellatione aũt ab interlocutoria. licèt Spec. dicat, qđ sufficit qualisqualis petitio s̃m formã cle.sæpe.de verbo.sig. Tamẽ forte de iure, quia instãtia est diuersa videretur dandus libellus per id, quod superius dixi in practica.tamen forte seruaretur opinio Specu.quę satis
11 tis est æqua. ¶ † An aũt in cã nullitatis sit necessaria contestatio. Prosequitur hic d. Ant.conclude, ꝙ si deduciẽ nullitas per viam exceptionis, non erit necessaria contestatio, q̃a tunc summariè proceditur.l.iii.§.ibidẽ.ff.ad exhi.quod p̃cedit si opponaẽ cõtra executionẽ s̃niæ.vt etiã voluit Bar.in l.4.§. cõdẽnatio.ff.de re iud. Nã in illa summariè p̃cediẽ.vt ibi notatur. idẽ tñ vr̃ si aliàs opponatur exceptio nullitatis, vt non sit necessaria contestatio:quia in exceptionibus de necessitate non est fiẽda. vt no.de offi.dele.prudentiã.§.sexta.¶ Si vero deducitur nullitas incidenter in causa appellationis, quod fieri potest iuxta id, quod nr̃ in l.Cornelia.ff.de iur.patro.& no.j.eo.dilecto.per Inn. & Host.& per gl.& legistas in l.j.C.quando p̃uo. nõ est necesl.& tunc non exigit cõtestationẽ eo casu quo non exigitur in causa appellationis, illa sufficit etiam pro incidenti nullitatis cũ attendi debeat, qđ principaliter agitur.l.si quis nec causam.§. res pignori.ff.si cer.pet.& infra de reg.iur.accessorium.lib.vj.¶ Si aũt deducitur nullitas principaliter in iudicio, tunc si est notoria non exigiẽ contestatio. dẽt tñ pars vocari ad s̃niam audiendã.per id, qđ nota. de iureiuran. ad nostram.el tertio.¶ Si aũt nõ est notoria tũc exigitur cõtestatio.per.c.fi.s̃.de offic.iudi.& quia sentẽtia lata super illa habet vim diffinitiuæ facit, ꝙ nota.in cle. cũ a repulsione. de app. ad quam diffinitiuę non cõsueuit deueniri regulariter nisi lit.cõtest.supra.de lit.cõte.§.vnico.& hoc tenuit Specu.in ti.de lit.contest.§.q̃ñ autẽ.versi.quid de causa.ꝙ intelligit do.An. q̃ñ procedi tur parte præsente:sed vbi p̃cedereẽ cõtra absentẽ dicit non exigi contestationẽ:quia nihil petitur a parte, sed a iudice.facit, quod no.per legistas. in auth. si omnes.C.si vt se ab hæredi.abstineant.& in auth. qui semel.C.q̃uo,& q̃ñ iudex. Et ex p̃dictis patere põt an libellus sit dãdus, quia videẽ ꝙ sic q̃ñ deducitur principaliter per viã actionis.per c.fi.de offi.iud.aliàs secus & hoc videretur procedere, q̃ñ deducitur nullitas corã alio iudice: sed si coram eo qui tulit s̃niam, non videẽ exigi libellus:nec cõtestatio p̃ id, ꝙ habeẽ. supra. de rescrip.ab excõicato.& ꝙ no.Spec.in tit.de senten. pla.§.iuxta.ver.quid ergo appellãs.& adde ẽt, qđ no. Bar.in l.si vt proponis.C.q̃uo, & quãdo iud. & in l.si expressim.ff.de appel.& qđ non exigatur libellus nec cõtestatio quãdo corã eodem iudice deducitur nullitas ex eisdẽ actis. benè facit, quia notoriũ dicitur esse, ꝙ ex actis cõstat. vt voluit Inn. supra.eo.ex insinuatione.& s̃.de testi.per tuas.j.de coha.cleri.& mulie.c.fi.

SVMMARIVM.

1 *Dictio, vt, quandoq; ponitur causatiuè quandoq; modaliter.*
2 *Pro sententia iudicis præsumitur si nõ est appellatum.& numero. 6.*
3 *Causa in appellatione debet exprimi coram iudice a quo.*
4 *Itineris arreptio aut transmissio nuntij ad superiorem non suspendit iurisdictionem iudicis inferioris.& nu. 10.*
5 *Appellans an possit prosequi aliam causam quàm expressam in appellatione ante sententiam.*
7 *Litis contestatio facta coram iudice incompetenti est nulla.*
8 *Appellari non potest ante sententiam a quocunq; iudice idoneo nisi ex causa rationabili expressa in appellatione siue sit scripta in iure siue non.*
9 *Clausula appellatione remota an aliquid operetur,& quid.*
11 *Iudex qui non defert eo casu quo debet deferre puniri debet non tamẽ punitur si defert vbi deferre non tenebatur.*
12 *Recusare iudicem inimicum non potest is qui fuit causa inimicitiæ.*
13 *In appellatione deficiens punitur in expensis,& illam sententiam exequetur primus iudex ad quem fit remissio.*
14 *Appellatione non iustificata negotium remitti debet ad iudicem a quo quando per eum non fuit delatum appellationi.*
15 *Causæ maiores quæ dicantur.*
16 *Appellatio ab interlocutoria ad hoc, vt valeat quæ requirantur.*

2 T debitus. Qui appellat [a] ante s̃niam debet cãm p̃babilẽ exprimere corã iudice a quo appellat, nec est p̃babilis cã exceptio de nuntio misso, vel l'r̃a impetratis q̃ nõ sunt præsentatę: & si falsa erit appellationis causa remittetur appellãs ad iudicẽ a quo & cõdẽnabiẽ in expẽsis.si aũt erit vera tũc iudex appellationis in cã principali p̃cedet. h.d. Et diuidiẽ in tres partes principales. In prima duplex constitutionis cã. In sc̃da constitutio. In tertia quædam p̃testatio. Sc̃da ibi: statuimus. Tertia ibi: saluis. sc̃da subdiuiditur. nam primo prohibet ante s̃niam appellari absq; causa rõnabili,& ipsius non rationabilis causa duo ponit exẽpla. secundo ibi: cum autem. approbat appellationẽ ex causa rationabili expressa corã iudice dicẽs iudicẽ appellationis de ipsa debere cognoscere. In tertia ibi,& si minus instruit ipsum iudicẽ in p̃cessu, & hoc dupliciter. Primo si non repetit rõnabiliter appellatũ in remittendo,& in expensis condẽnando, secũdo si repe-
1 rit legitimè appellatũ in p̃cedẽdo, ibi: alioquĩ. ¶ † No. primo de dictione, vt, q̃ hic poniẽ cãsatiuè, licèt cõiter ponatur

[a] Qui appellat. Hoc est solẽne c. & alle. l in finitis locis per Doc. & in eius tũmatione cõuenit oẽs scribẽtes,& si quęras an clausula appellatiõe remota hodie aliquid operet. vide p Hos.l sum. eo.tit.c. vt debitus. & hęc cadit super gl. q̃ incipit sic ergo.

ponatur modaliter.vt no.gl.ij.circa fi.j. de cōdi. appo.
in c.verum.& Accur.in rub.de his quæ sub modo. &
in rub.ff.de cōdi.& demō.Interdū verò ponitur cōse
cutiuè.vt l.si manumissori.& ibi no.C.de obse.patro.
2 præstā.¶†No.honorē debitū esse iudicibus cōseruan
dū.facit,ꝗ habetur.s. de fide instru. cum Ioannes. &
hæc potest esse ratio, qa pro eius sniā præsumitur.s.
de re iud.sicut,ꝗ est verū si nō fuit appellatū. aliàs se-
cus,vt dictum fuit.supra.eo.dilectis.circa fi.& no.glo.
in l.herēnius.§.caia.ff.de euic.de quo ēt in c.in præsen
tia.supra.de renū.& dicta de eā, & ꝑsumiẽ ꝑ iudice in
arbitrarijs.s.de offi.del.de causis.& ꝑ Inn.j. de eo qui
fur.ord.recc.c.ij.ꝑmittiẽ ēt sibi post cōclusionē cāæ in
terrogare partē si sibi vr.de fide instru.cū Ioānes. cir-
ca fi.& ēt permittitur sibi vt cōpellat partē rñdere su-
per negatiua.de cōfes.c.j.in vj.¶No.consulendū esse
litigantibus ne varijs expensis,& immoderatis fatigē
tur.supra.de do.& cōtu.ad fi.Dicit tñ hic Vin.ꝗ quan
doq; fortius ligat pars quā iudex:qa si pars defert iura
mentū nō pōt appellari.secus si deferat iudex.ff. de iu
3 reiur.l.admonēdi.& no.supra.de iureiur.c.fi. ¶† No.
non posse quē recedere a iudice cōpetēti per appella-
tionē ante sniam nisi ex rationabili cā appellet.& no.
ꝗ causa debet exprimi in ipsa appellatione,& corā ip-
so iudice a quo.vt hic patet.debet ēt in scriptis appel-
4 lare.j.e.c.j.in vj.¶†No.ꝗ non videtur hodie transmis
sio nuntii aut itineris arreptio ad superiorem suspēde
re iurisdictionem iudicis inferioris,de quo tāgetur cū
gl.in verbo:si dicat.& tangitur etiam per gl.& Host.j.
eo.c.j.in vj.¶No.quod in literis primis cōtra regulas
videtur etiā posse opponi si ipse primæ non sint iudici
bus præsentatæ.¶No.requisita,vt appellatio ante sen
tentia deuoluat negotium ad superiorem,quæ exigit,
quòd appellatum sit ex causa rationabili,tali videlicet
quòd si esset probata deberet legitima reputari,& qđ
exprimatur coram iudice a quo appellatur requiritur
etiam,qđ in scriptis appellet.vt supra.dixi.¶No.effe-
ctum nō iustificatæ appellationis ante sniam: qa si iu-
dex appellationis non inuenit illā rōnabilem,vel ve-
ram debet remittere appellātem ad iudicem a quo, &
illum in expensis condemnare.¶Si aūt reperiat appel
latum ex causa rōnabili,& vera:& tunc in dicto articu
lo appellationis potest procedere postea in principali.
5 ¶†An autem possit appellans ꝑsequi aliā cām quā ex
pressam in appellatione ante sententiā dic,ꝗ non. vt
habetur in cle.appellanti.eo.ti.licèt secus sit qñ est ap
pellatum a diffinitiua.l.scio.ff.de app.& facit, ꝗ no.j.
eo.cum causam.¶Not.quòd in maioribus causis etiā
si non appelletur causa debet tractari apud sedem apo
stolicam.& quod hic dicitur in ver.saluis.est quædam
protestatio.vbi etiam dicit gl.in c.quamuis.de elec.in
6 vj.¶†In gl.j.in fi.& per hoc etiam,quod habetur in l.
j.siue.ij.C.de offic.ciui.iud.vbi dicitur,ꝗ præsumendū
est in dubio pro facto iudicis.& facit,quod dixi in no.
7 ¶†In gl.ij.in fi.nota benè,ꝗ contestatio facta coram
iudice incompetenti est nulla,& non operaẽ effectū,
& ad hoc sæpe allegatur gl.facit,ꝗ not.in c. illud.s. de
præscri.& in l.si pater.hic alleg.ꝗ intelligit do. An. qñ
ad interruptionē requiritur lit.contest.vbi autem exi-
geretur sola fides:tunc si ex illo actu contestationis in
ducta esset mala fides interrūperetur præscriptio:quia
talia tanquā in facto consistentia operātur ēt sine iudi
cis cōpetentia.facit,ꝗ habetur in c.cum dilectus. cir-
ca finem.s.de ord.cog.¶In gl.iij.ibi quia dicit coram
idoneo iudice.& sic vult gl.vt colligiẽ ex ver. & ita pa
ter,ꝗ hodie,&c.& per hāc constitutionē hodie de no
8 uo ēst inductū,ꝗ non pōt appellari ante sniam a quo
cunq; iudice idoneo nisi ex causa rōnabili expressa in

appellatione,siue sit scripta ī iure,siue nō.& sic vr vel
le,quod scđm antiqua tempora erat secus: sed in con
trarium facit.supra.eo.cum in ecclesia.vbi videtur, ꝗ
etiam scđm antiqua tempora non posset appellari nisi
ex legitima causa.Potes soluere dupliciter. Primo, ꝗ
ibi loquitur quando appellabatur ad inferiorem a Pa
pa.hic autē qñ appellabatur ad Papā, quo casu scđm
antiqua tempora sufficiebat,ꝗ appellatio nō esset ma
nifestè frustratoria: licèt causa aliqua non exprimere-
tur.supra.eo.c.peruenit.vel potes dicere secundo, qđ
loquitur de amissione fienda,vel non fienda per iudi-
cem ad quem:qa ēt de iure antiquo nō debeat admit-
tere nisi reperiret appellatum esse ex rationabili cau-
sa quā poterat deducere corā iudice a quo, sed hodie
debet exprimi coram iudice a quo per hāc decreta. ꝗ
loquitur in appellatione iudiciali q̄ debet fieri a gra-
uamine illato:sed appellatio extraiudicialis potest fie
ri ēt a futuro.vt dictum fuit.supra.eo.bonæ.& c. cōsu-
luit.& no.quod hæc decr.loquiẽ qñ inter partes ꝑce-
ditur:sed quando proceditur ex officio loquiẽ.e. cum
speciali.§.j.j.e.qualiter autem debeat exprimi causa.
dubitat Inn.j.de oper.no.nun.c.fi.Cōclude,quòd suf
ficit exprimere ī genere in appellatione ab interlocu
toria.vnde nō sufficit dicere interlocutoriā iniquā. &
ideo appellare,vel dicere appello:qa me grauasti, sed
debet specificare causam grauaminis,licèt non sit ne
cesse,quòd exprimat cām causæ. vnde sufficit dicere
appello:quia me grauas ex processu in loco non tuto.
Nec est necesse dicere, quia procedis in loco nō tuto
mihi ex eo:qa ibi habeo inimicitias capitales. facit,ꝗ
dictum fuit in c.ex parte.supra.eo. & adde ēt, ꝗ dixit
Paulus in clemē.appellāti.de app.ꝗ inquātum hic di
ciẽ,quod debet exprimi causa in appellatione,hoc de
bet intelligi nisi sit notoria patens ex actis ita, ꝗ non
subijciatur necessitati probandi: sed solum pēdeat ex
allegationibus iuris:sed hoc cōiter nō tenetur.qa no-
torietas etiā ex actis non excusat a propositione quæ
exigitur ꝑ forma in appellatione,licèt excludat a ne
cessitate probandi.vt no.gl.in cle. appellāti. de app. &
ēt Io. An.in c.accedens.el.j.sup gl.supra.vt lit.nō con
test.& plus dicit hic do.Ant.quòd non sufficit appella
re ex aliqua causa specifica,vel ex alia quacunq; patē
te ex actis:quia nō poterit iustificari appellatio nisi ex
causa expressa, & hoc vt iudex possit esse certus.an de
beat dare apostolos refutatorios,vel dimissorios,& ne
pars appellans possit variare appellatum in incerto.
Facit,quod habetur de elect.vt qs duas.lib.vj. Et hæc
procedunt de iure canonico,quando appellatur ante
sententiam. de iure autem ciuili regulariter non pōt
appellari ante sententiā si grauamen est reparabile per
appellationem a diffinitiua.aliàs secus,vt legitur, &
notaẽ in c.fi.infra.e.in vj.& in l.ante finem, & ibi ple-
nè per Bar.ff.de app.reci.vbi autem appellaretur a sen
tentia diffinitiua regulariter nō est necesse causam ex
primere.vt legitur,& notatur.j.eo.c.causam. in gl.fi.
& in l.scio.ff.de app.fallit in casu.c.romana. §. si autē
post sententiā.de app.in vj. ¶ Vbi autē appellatur ab
executione tunc,quia regulariter non admittitur ap-
pellatio nisi modum excedat debet causa exprimi. vt
no.in Spe.in tit.de excu.sen.§.nunc dicēdum.ver. sed
nunquid.Quid aūt si appelletur ab interlocutoria ha-
bente vim diffinitiuę,dicendū.vt in c.peruenit.supra.
eo.vbi ꝑ Io.An.super glo. nā videẽ idem in illa,qđ in
diffinitiua,vt ibi dictum fuit.¶In ea.gl.ibi. & sic non
habet hodie locū.& sic vult gl.qđ decr.super q̄stionū.
in §.si duo.sit hodie correcta quo ad id,quod sequiẽ in
gl.per hāc decr.licèt quo ad alia remaneat in suo esse
sed certè hoc pendet a dubio, an hodie clausula appel
latione

latione remota aliquid operetur. de quo tãgit glo. ĩ. in ver. cum ergo. & recitat duas opinio. Ioã. demũ ponit suam in versi. sed ex vi huius constitutionis. & nota, ꝙ reprobatio primę opinio. Iac. non videtur bona, quia si decreta. ista nõ loquitur in appellationibus ante sententiam. ergo in illis nihil corrigit: & sic in eis debent remanere iura antiqua incorrecta per. l. sancimus. C. de testa. & de ele. c. cum expediat. lib. vj. ¶ † In ea. glo. in fi. & sic concludit glo. ꝙ hodie clausula appellatio-
a ne remota [a] nihil operetur. sed contra opinio. gloss. facit, quia decre. pastoralis. supra. eo. quæ loquiť de clausula appellatione remota est constitutio specialis, qñ est apposita dicta clausula. ista autem est cõstitutio generalis. ergo non debet trahi ad casum illum, qa species derogat generi. de regu. iur. generi. lib. vj. & s̃. de rescri. c. j. & sic videtur, qđ dicta decre. pastoralis. remaneat hodie incorrecta. & pro hoc ẽt facit, quia illa decreta. & multa alia iura loquuntur de ista clausula: ergo non debemus intelligere in dubio, vt illa sit correcta ex quò hic non est expressum, iurium correctio est euitanda, de electio. cum expediat. lib. vj. ¶ Itẽ pro hoc facit. c. inquisitioni. ĩ. eo. quæ fuit post istam decreta. & facit mentionem de clausula, appellatione remota, & sic videtur, quod aliquid debeat operari etiam hodie: aliàs frustratoria fuisset prouisio illius decreta. inquisitioni. Ideo ꝓpter prædicta dicit Hosti. qđ de iure videtur verior opi. Io. secundo loco posita, videlicet, vt clausula, appellatione remota, etiam hodie operetur, quando non appellatur ex causis in iure expressis, licèt appelletur ex causa probabili, quia non suspendetur iurisdictio iudicis tunc per appellationẽ, licèt deferat negotium ad superiorem ad quem est appellatũ. facit, quod no. supra. de offi. ord. ad reprimendã. de quo plene dixi in dicto c. pastoralis. ¶ Secũdus est effectus in quo etiam hodie operatur, quia si delegatꝰ cũ clausula, appellatione remota, committit vices non in totum ad eum debet appellari, & non ad Papã. supra de offi. dele. super quęstionum. §. ꝙ si delegatus. certe hoc procedit secundum opinio. Host. vt ibi tãgit Io. And. sed secđm cõmunem opi. idem esset ibi si, clausula nõ fuisset apposita. ¶ Tertio operať secđm Host. qa si in secundis literis sit mentio de primis, & non de clausula in eis apposita, non valebunt secundæ. de restit. spoli. ex conquæstione. ¶ Quarto operať quia nõ obstãte appellatione a diffinitiua sententia mãdabitur executioni. facit. supra. eo. nouit. nisi appellatio esset iam recepta per superiorem. de offic. deleg. pastoralis. §. præterea. ¶ Quinto operatur quia iudex nõ deferendo quãdo appellatur in casibus nõ expressis in iure nõ patietur poenam. de quo. ij. q. vj. decreto. & C. de appel. quoniam iudices. & facit, qđ no. supra. eo. de priore. ¶ Sexto operatur id, quod habetur in c. j. supra. de rescrip. ¶ Septimo operať id, quod habetur in c. ij. de mut. peti. supra. ¶ Octauo operať, ꝙ qñ causa est cõmissa duobus cum hac clausula, tunc delegatus non cogiť recipere vices cõdelegati ne vulneretur sua iurisdictio. supra. de offi. del. super quæstionũ. §. si verò. ¶ Nono operatur, quia si appelletur a diffinitiua, si appellans vult obtinere effectum suspensiuũ oportebit, quòd exprimatur in appellatione cã in iure expressa. per id, quod hť. supra. eo. pastoralis. Putat tñ do. An. quòd satis erit sufficiẽs causa appellationis a diffinitiua si dicat volo nõ ꝓbatũ ꝓbare, quia ius specifice hoc permittit. l. per hanc. C. de temp. appel. & supra. de testi. fraternitatis. & hæc procedunt de iure: sed de consuetudine, & stilo curiæ seruať opi. gl. vt nihil opereť clausula ꝓdicta: & solũ intelligitur remouere appellationes frustratorias quæ ẽt a iure sunt remotę. vt no. Host. in summa. de offi. dele. §. quis sit effectus. & facit, ꝙ no. Bar. in l. j. §. si. ff. a quibus ap. non licet. & ꝙ no. s̃. de offi. deleg. ex parte. el. ij. ¶ In gl. iiij. ibi. & † ita peruenire aduersatiũ. & sic concludit gl. quòd missio nuntij hodie nihil operetur. & hanc opini. in vna parte videtur tenere Hosti. dicẽs, ꝙ contra talẽ qui misit nũtium, vel iter arripuit potest procedi si non defendat. Nec ob. c. dilecti. supra. eo. & ĩ. de cleri. pereg. c. j. quia loquũtur in attentatis iniustè, & sine debito ordine iuris, vel in indicente sibi ius in causa propria: & sic nõ erit competẽs iudex, deinde ponit aliã opi. vt hæc decre. intelligatur in ordinario, seu quando aditur ordinarius, & non qñ aditur delegatus: & si sit citatus quis corã ordinario non ꝓdest sibi allegare missionem nuntij, secus si corã delegato: sed certe hæc opi. non videtur bona, qa hæc litera loquitur indistinctè in conuẽto coram alio iudice. Vnde ponit etiã aliã opin. quã reprobat do. Anto. ipse. autem do. Ant. concludit, ꝙ si itineris arreptio fit in ꝓpriam personam ex causa legitima, & causa nondum recepta: tunc habet suspendere iurisdictionẽ inferioris iudicis perpetuo. ĩ. de cler. peregri. non ex eo, quod habeat vim appellationis secundum eũ, sed qa ex cã legitima itinerãtes ad Papã eximũtur ab inferioribus iudicibus. ĩ. ti. i. c. i. quinimo, & nuntii pro aliis ex legitima cã missis gaudent hoc priuilegio. per id, ꝙ habetur. ĩ. eo. c. dilecti. qui autẽ sine probabili causa vadũt, non gaudent hoc priuilegio vnde tales possunt citari ad domum, & tenebit sententia contra eos lata. intellige in casibus in quibus potest procedi lit. non contest. secđm ea quæ habẽtur de dolo, & contu. c. si. & per Inn. de eo q̃ mit. in pos. c. si. & facit, ꝙ no. Bart. in l. iiij. §. prætor. ff. de dam. infec. quandoq; autem quis arripiter post causam iam ceptã, & tunc itineris arreptio non iuuat si nullũ præcedit grauamen. Secus si grauamen præcedat, qa tũc itineris arreptio ad Papã, vel ad alium superiorem videtur habere vim appellationis, dũmodo certũ sit, ꝙ propter hoc vadit, vt de grauamine cõqueratur, etiã vt processum cõtra se habitũ petat reuocari, nam tũc talis arreptio itineris habet vim appellationis per. c. cũ causa. de offi. deleg. & de dolo, & contu. cũ olim. & de testi. ſpo. audita. & tñ necesse est, ꝙ iter arripiatur intra decem dies a tẽpe illati grauaminis, quia decem dies dantur ad appellãdum, siue appelletur verbo siue facto aliàs transit sñia in rẽ iudi. s̃. de elec. cum dilecti. & supra. ti. i. quod ad consultationẽ. Itẽ hoc uerũ secđum. Inn. & Host. qñ talis arripiẽs iter nõ habet copiã iudicis, vel de facili hẽre nõ põt, vt sic ab ipso appellet, & petat apostolos ꝓut teneť si copiã iudicis a quo habere põt. ii. q. vi. biduũ. & l. i. §. adeũdi. ff. qñ appel. sit. prudẽter etiã facit secđm Inn. si corã testibus exprimit grauamina pro quibus vadit ad curiã. refert tñ aliquos tenere, ꝙ sufficiat exprimere corã superiore. do. An. hic videtur tenere primã opi. quia concludit, ꝙ debẽt seruari illa quæ adaptari possunt secđm naturã appellationis. sed Arch. in c. i. j. eo. li. vi. videtur tenere secũdã. nã põderat, ꝙ Inno. dixit prudẽter ẽt facit. & sic videtur loqui de cõsilio secundũ eũ, & nõ de necessitate. & sic residet Io. An. in d. c. i. & ꝙ dixi. supra arreptionẽ itineris habere vĩ appellationis, qñ fit post cãm ceptã, & post grauamẽ illatũ, & nõ habet grauatꝰ copiã iudicis. tenuit ẽt hic Host. idẽ dicit, ꝙ si ꝓꝓ metum iudicis nõ audet appellare: dicit tñ, ꝙ vbi non appellatur in præsentia iudicis debet hoc sibi intimari intra decem dies si, hoc fieri potest, vel saltẽ aduersario. arg. c. mãdato. supra. de procu. cõcludit ẽt, ꝙ post talẽ arreptionem itineris reuocabũtur oĩa attẽtata nedum a tẽpore notificationis factę iudici, sed ẽt a tẽpore quo iter arripuit. per id, ꝙ habetur. s̃. eo. dilecti. & s̃. de offi. dele.

a Appellatione remota. Vide supra in i. postilla. vbi remisi. de hac clausula appellatione remota.

dele.cum cã,& plus ẽt dicit,ꝙ grauamina quæ præcesserunt arreptionem itineris propter quæ est iter arreptum reuocabũtur.& sic etiã transit hic do. Ant. fortè hoc vltimum est verũ demum ꝓbata veritate cãr grauaminis.per id,ꝙ habet.infra.co.nõ solũ.lib.vj.& cũ opin.de qua.§.dixi.transit hic do.Anto.& sic videtur velle post Inno. & Host.ꝙ arreptio itineris facta ante causam ceptã nõ habeat vim appellationis,licet arreptionis iter eximatur a iurisdictione iudicis inferioris per id,ꝙ habetur.infra.ti.proxi.sed certè hoc debet intelligi,qñ non suberat iusta causa appellãdi:sed fortè aliàs solum arripiebat iter causa impetrãdi rescriptũ: sed vbi affuisset causa probabilis ꝓpter quã potuisset appellari sc̃dm ea quæ habentur.supra.co.bonæ.non video quare nõ habeat vim appellationis dũmodo cõstet,ꝙ propter grauamẽ,de quo ꝓbabiliter timet iter arripiat ad curiã,quia non est dare bonam rationẽ diuersitatis quare dicto casu non debet habere vim appellationis prout habet,qñ arripitur iter post iudiciũ ceptum,& post grauamẽ illatũ,& ideo cum sit eadẽ ratio idem ius debet esse.per id,ꝙ habet.supra.de cõstit.translato.nec ob.quod dixi tenendo opi.Archi.quod non sit necesse exprimi grauamina per arripientẽ iter quod habetur in l.ij.C.de his qui per me.iud. non appel.nisi qñ pet metũ iudicis in eius absentia appellatur,debent exprimi causæ appellationis,quia illud ꝓcedit,quando quis verbo appellat non arripiẽdo iter. Secus qñ ipso facto appellat iter arripiendo,nam plus videtur esse facto prouocare quam verbo.supra.co.dilecti.& ꝙ quãdo appellatur ipso facto per itineris arreptionẽ non corrigitur ius antiquum tenuit gl. & Inn. infra.eo.c.j.in vj.& pro eo, quod dixi, ꝙ itineris arreptio ante causam ceptam possit habere vim appellationis.benè facit,quod no.Lapus in sua alleg.xxxix.& ꝙ dixi.supra.c.dilecti. & fortè etiã fuit de mẽte Inn.hic, quia non dixit simpliciter,quòd nõ habet tũc vim appellationis:sed dixit,qđ non per omnia habet vim appellationis, & hæc procedunt quãdo iter arripitur in propria ꝑsona.Si autem quis mittat nuntium,tunc cõcludit do.Anto.quòd si mittat ante causã ceptã nõ suspenditur iurisdictio per istum tex.& in hoc dicit iura antiqua esse correcta.idẽ si mittat causa iã cepta grauamine non præcedente, sed vbi mittit causa iam cepta,& præcedente grauamine,tunc dicit post Innoc. & Host.ꝙ habetur pro appellatione si constet,ꝙ ꝓpter dicta grauamina mittit,& hoc faciat intra decẽ dies a tempore grauaminis,& non possit habere copiam iudicis,vt superius est dictum de arripiẽte iter an possit. requirit etiam do.An.qđ seruent ea q̃ seruari debent in appellatione,quatenꝰ fieri potest,& sic videtur velle,quod debeant exprimi causæ grauaminis, sed vt dixi.supra.Inn.sc̃dm intellectum Archi.& Io.An. in c.j. infra.eo.in vj.super gl.videtur velle idem esse de consilio,fortè potest ẽt attentari,ꝙ missio nuntij ante causam ceptam non operetur effectum, quando mittitur pro impetrando,& non suberat iusta causa appellandi.& sic põt intelligi iste tex.sed vbi suberat iusta causa appellandi,qa verisimiliter tenebat grauamen videtur,quod etiam hodie operetur talis missio,& habeat vim appellationis dummodo constet, quòd prædicta de causa mittit.per id,quod habetur.supra,eo.c. dilecti.& quod not.Lapus in dicta alleg.xxxix.& quia videtur esse eadem ratio quæ est, quando mittitur nuntius post causam ceptã,& grauamẽ illatum, & per cõsequens idem ius debet dici.facit,quod dixi.supra. in. simili de itineris arreptione. & pro hoc etiam faciat, qa iurium correctio est euitãda,quatenus fieri põt.de elec.cum expediat lib.vj.Si autẽ mittit̃ nuntiꝰ ꝓ restitutione habenda aduersus sententiã cõtra quã nõ põt inferior restituere.dicit do.An.post Innoc. & Host.qđ habebit vim suspensionis.per id, qđ habetur in l. minor autẽ.ff.de mino.& sic expectabitur nuntius,& nõ prius mandabitur sententia executioni.& maximè respectu illorum qui consueuerunt per nuntios impetrare,vt collegia,maiores ꝓlati,Pricipes,& sĩnes.facit. j.de sen.excõ.c.quãuis.& sic residet do.An.sed hoc videtur intelligendum quando restitutio haberet suspẽdere executionem.de quo in c.suscitata. de in integr. resti.deberet etiam expectari nũtius si esset missus super nouo dubio occurrente,& nõ consueto, nam pro talibus cõsueuit mitti ad Papã.xx.distin.de libellis, & facit,quod hr̃.supra.de electio.c.cũ in veteri. ¶ In ea. gl.in fi.ibi,nisi faciat mentionem de primo,supple, & de processu habito.ꝓ id,qđ habetur in c.inter monasterium.§.titu.j.& no.qđ glo.in effectu concludit, qđ vbi quis peruenitur corã ordinario per citationem factã,vt coram eo cõpareat,vel etiam corã delegato nõ possit opponi de alijs literis impetratis etiã si sint priores in data,quàm aliæ per quas delegatus citauit,& sic videtur,quod quasi tota materia de rescrip.sit correcta per istam decre. contra quod facit quia iurium correctio est euitanda.de elec. cum expediat.in vj.& supra. de elect.cum ecclesia vestra.vbi patet,ꝙ non est verisimile,qđ Papa vnico verbo tollat omnia iura de materia loquentia propter hoc dixerunt quidã,qđ iste tex. debet intelligi tantum quando coram ordinario quis conuenitur. vt sic fauore potestatis ordinariæ hoc sit inductum,sed certè hęc opinio videtur contra tex.qui simpliciter dicit coram idoneo iudice:& sic videtur loqui tàm de ordinario,quam etiam de delegato. vnde alibi dixerunt,quòd hoc debet intelligi,quãdo impetrãti dolus,vel negligẽtia potest imputari:an quia nõ fuerunt præsentatæ intra annum,vel impetrans fraudulenter tacuit illas.facit.supra.de rescri.in c. fina autẽ. & c.plerũq;.& c.ex parte.secus si nõ possit imputari negligẽtia,vel dolus:quia tunc procedit iura antiqua vt stetur prioritati date,& non præsentationis:quia illud procedit sc̃dm intellectum prout hodie vbi videt̃ attendi tempus præsentationis,qa illud ꝓcedit sc̃dm intellectum gl.ibi,& etiã hic. sed non secũdum verũ intellectũ prout est hodie declaratũ in c.tibi.de rescr. in vj.& do. Anto. hic cõcludit,quod si primæ lr̃æ sunt impetratæ de cõmuni consensu non potest tunc fieri præuentio per ordinarium,uel per sc̃das,nisi secundæ faciant mẽtionẽ de primis,& de cõsensu cõi. vt patet. supra.de rescri.cæterũ.quæ nõ reperitur correcta. facit de cau.pos.& proprie.c.cum olim.idẽ dicit si ꝑsente, & sciẽte aduersario suo,vel eius ꝓcuratore sunt impetratæ:qa ille non possunt ꝑueniri sc̃dm eũ.Si autẽ conueniat coram ordinario,vel per secũdas literas,& opponit de literis primo impetratis,& essent quæ ꝓxime dixi,tũc si tãtũ opponit de literis quas nõ ꝑsentauit iudici quẽ impetrauit,& tũc repellitur,vt hic patet.Si aũt illa præsentauerat iudici per eas ꝓcederet,& opponit de literis primis quas dixi se præsentasse iudici ipetratoris,& tunc sc̃dm eũ excludetur iurisdictio ordinaria,& ẽt delegata per secũdas,si nõ facit mentionẽ de primis,& sic dicit limitãdũ istũ tex.& iõ dicit attendendã formã oppositionis:qa si simpliciter opponit de literis primis,quas dicit se ꝑsentasse iudici, & subdit etiã,quòd practica poterit esse,vt citatus per secundas literas præsenter literas corã primis, & demũ corã ipsis sc̃dm is qui citarũt,& opponat se impetrasse literas priores, & illas ꝑsentasse referat se patatũ corã illis iustitiã ꝓsequi.& hoc casu habebit locũ.c.j. de rescr.& alia iura dicentia standum esse prioritati in data & sic

& sic hęc decr.restriget.c.finali.& c.plerūq;.vbi ol im poterat differre vsq; ad annū. modo non poterit imo imputabitur sibi ēt si intra annū nō pſentet, vt proſequať anteqȗā cōpareat corā alio citatus,& hæc est in effectu cōclusio sua,& sic vř velle, ꝙ ad pūentionē nō requiratur citatio.sed sufficit pſentatio.glo. tñ hic, & gl.seq.& ēt alia in verbo assignatis.tenet cōtra. idē ēt vř velle,ꝙ sufficiat præsentatio post citationē, ꝙ nō vř rōnabile ex quo iam est pręuentus per citationē p id, ꝙ hř in c.proposuisti.de fo.cōpe.vñ Inno.hic vř trāsire cū opi.gl.forte tamē de iure pōt dici,ꝙ opi.gl. pcedat saluo nisi impetrās fuerit impeditus pſentare, qa tūc incōgtuū esset, ꝙ sine culpa sua priuaretur iure suo. contra id,ꝙ hř.l vj.dist.c.satis peruersum. & ideo tunc pōt dici habere locū materia quæ habetur.s̄.de rescri. vt stari debeat prioritati datę nisi secundæ faciat sufficientem mentionē de primis,& hoc etiā videtur sensisse gl.magnā.in c.j.s̄.de rescri.& sic potes dicere, ꝙ gl.procedit siue quis conueniatur corā ordinario siue corā delegato.vt non possit opponere de literis impetratis nisi fuerit impeditus illas præsentare.¶In gl.assignare.iuxta si.ibi reduces,&c.vt sic intelligať,ꝙ sufficiat præsentatio:scilicet secuta citatione, & istud etiā videtur hic sequi Inn.tamen do.An.videtur aliter sentire,videlicet,quòd sufficiat sola pſentatio.& p ipso facit tex.iste nō cauillādo eū vnde sorte de iure opi. sua in hoc videtur verior.tamen propter autoritatem glo. & Inno.tutius est tenere gl.¶In gl.causā.ibi:si verò iudex dubius,&c.hoc casu præcipuè debet habere collationē cū sapiētibus,si tamen adhuc remanet dubius pcedit,ꝙ hic dicit gl.Et aduerte,qa si quærit quis habeat æstimare an causa sit probabilis,leu legitima.concludeꝙ si quærit quo ad effectū deferendi,vel nō deferendi hoc est in ęstimatione iudicis a quo:qui si dubitat poterit deliberare cum sapientibus,vt dixit glo. & in dubio debebit deferre.licèt aūt sit in ęstimatione iudicis a quo:quo ad hūc effectū,si tamen ęstimet nō esse probabilem,& per hoc nō deferat,si tñ cā vere est legitima sua nō delatio non impediet effectū dilationis.s̄.eo.c.sæpe.& c.pastoralis.& puniet nisi causa legitima ipsum excuset: vt quia fortè pbabiliter potuit æstimare illud, qđ fecit.facit.j.de sen.excom.c.sacro. quantū aūt ad finem iustificādæ appellationis hoc erit in ęstimatione iudicis ad quē.Si tñ non benè æstimet poterit appellari secūdo, & nō tertio.j.e.c. sua nobis. & no. quòd licèt puniať iudex qñ non defert eo casu

11 quo debet deferre.facit,quod hř.s̄.e.de priorc.†tñ nō punit si deferat vbi nō tenebať deferre.vt no. Arch.in c.j.eo.lib.vj.in verbo delatū.¶In ea.gl.ibi.j. eo. cordi nobis.hodie est c.j.j.eo.lib.vj.requitūr ēt, & alia de quibus per Archi.ij.q.vj.non ista.& per Io.An.in d.c. j.infra.e.in.vj.& tāgetur post gl.¶In gl.rationabiliter. ibi:non fuit probabilis.supple,vel nō fuit vera.facit,ꝙ habetur.j.eo.c.non solū.lib.vj.¶In ea.gl.in fi.nota diligēter gl.quæ videtur velle,qđ nō possum recusare iu

12 dicem inimicū.† si fui causa inimicitię, sed hoc nō vř verum per id,quod habetur in l.timorem.ff. qđ met. cau.& pro hoc etiam,quod no.Inn.in c.penul.j.de ac cusa.& s̄.de re iudi.cum I.& A.ibi vult, quia etiam si quis fecerit ex iusta causa coniurationē contra me.& sicut ego fui causa coniurationis nihilominus repellit a testificādo contra me.ad ide m.j.eo.si iustus metus. vbi in absentia iudicis potest appellari. licèt appellās fuerit causa metus.& hoc etiam tenet Arch.de rescri. statutum.§.cum autem.lib.vj.facit, quod habet in c. quia diuersitatem.de concef.præben.vbi patet, qđ ille qui fuit causa impedimēti potest tollere impedimētū,& per hoc ēt,quia in talibus potius debet attēdi iu

stitia,& æquitas iudicādi,quā factū puocātis.s̄.de excep.cum inter.nec obstat,quod habet in l. si mulier. in princ.ff.quod met. cau. qui de iure poterat inferri: hic autem timetur ne de facto faciat iniustitiam.¶Itē non obstat ratio quam tengit glo. quia potest dici, ꝙ non debet dici iudex suspectus ex quo apparet ipsum non grauasse:& quia non videtur esse pręsumptio, qđ iudex puocetur ex appellatione.si tñ appareret,quod de facto fuisset ex hoc prouocatus:tunc non deficeret recusare quasi tunc esset odiosus parti.facit,quod habetur in c.secundo requiris.s̄.eo.s̄.vt lite non cōtest.c. accedens.el.j.Goff.tñ,& Io.And.hic simpliciter transeunt eum gl.sed do.An.tenet post Arch.quod.s̄.dixi.

13 ¶†In gl.in expensis.in fi.etiā procedit glo.siue calumniosè appellauerit,siue non:dummodo iusta causa nō excuset eum ab expensis.si tamen calumniosè appelletur,tunc fortius punitur.C. quorum app. non recip. l.ab executione.vbi in causa ciuili punitur in quinquaginta libris, sed in criminali perdit litem, & notatus: id est quasi infamatus recedit.C.de app.a proconsulibus.& dixit hic Pet.de su.qđ ubi opinio aliqua faceret pro appellante. licèt pronuntietur contra eum in causa appellationis non condemnabitur in expensis. quod etiam posuit Spec.in titu.de expensis.§.nunc videndum.vbi satis de materia.& sic transit Io.Andr. & dom.Anto.sed fortè posset dici,qđ hoc dictū procedit nisi esset.opi.communiter damnata.per Io.An. in c.j. de constitu.& per Bar.in l.fi.C.de pœna iudi.in quibus nota.sequendam esse communem opinionem. ¶ Et not.quod decret.ista.& quod dicitur in hac glo.procedit, siue appelleť ab ordinario, siue a delegato, siue ab arbitro iuris.facit,quod habetur.s̄.de exceptio.c.olim & c.dilectæ.& s̄.de offi.dele.ab arbitris.lib.vj.¶ Quis autem exequatur sententiam istam condemnationis expensarum. dic, quod primus iudex ad quem sit remissio.vt not.in Spe.de executio.sententiæ.§.ii. Quid autem si iudex appellationis non condemnauit in expensis.dic quòd iudex principalis causæ reseruabit cōdemnationem in fine causę,vt no.in Spe.de senten.§. videndum.ver.sed quid si iudex.An autem valeat appellatio si simpliciter appelletur ad superiorem non facta alia expressione,dic quòd sic.& intelligetur de pximo superiore,& idē si simpliciter appellerur ad maiorem iudicem.vt no.in Spe.de app.§.nūc tractemus. versi.sed quid si quis.& versi.seq.& facit, quod no. gl. in l.eum proponas.& authē.ibi posita.C.de bonis au to.iudic.possi.¶In gl.penul.ibi,& remittet partes.sed nunquid est necesse,quòd interueniat verbalis remissio quæ fiat per iudicē appellationis ad hoc, vt iudex causæ principalis a quo fuit appellatum: possit causam reassumere.gloss.ista videtur aliqualiter innuere, quòd sic. sed potes dicere,quòd istud procedit, quando iudex a quo detulisset appellationi:quia tunc non potest reassumere causam etiam si pronuntietur malè appellatum:nec iudex appellationis illam sibi remittat,quia per delationem negotium principale fuit delatum ad iudicem appellationis. j. eo. cum appellationibus.lib.vj.secus vbi iudex non detulit appellationi:quia tunc non requiritur de necessitate dicta uerbalis remissio,sed sufficit,quòd pronuntietur per iudicē appellationis malè appellatum esse: quia non perdit iurisdictionem suam in principali,ex quò causa appellationis fuit falsa,vel non legitima:quod videtur procedere etiam si facta fuit inhibitio sibi per iudicē appellationis,quia licèt illa impediat processum iudicis a quo pendente causa appellationis,nō tñ per hoc defertur negotium principale ad ipsum iudicem appellationis,sed solum suspenditur cognitio iudicis a quo vsq;

vsq; ad expeditionem articuli appellationis. facit, qđ legitur, & notat. j.c.j. in verbo delatū.de appel. in vj. ¶ Et ex prædictis patet, quòd in quantum hic dicitur,
4 quòd † non iustificata appellatione debet negotiū remitti ad iudicem a quo procedit quando non fuit delatum appellationi per iudicē a quo, quia tunc, vt dictum est non tenetur remittere, licèt possit. Irē videt limitandum, q̄ hic dicitur, qn̄ non est per partem delatum appellationi, & petitū, quòd partes instructę debeat comparere super negotio principali coram superiore secundum formā.c.j.j.eo.in vj. quia tūc poterit causa principalis tractari, & non iustificata appellatione vel amisso articulo appellationis, vt patet in d.c.j. ¶ Et no. quòd solus appellatus potest petere, q̄ est dictum, vt scilicet partes instructę compareāt. nec obst. præalleg.c.primum.dum dicit de patriū voluntate ꝓcedatur super principali, quia subaudiendum est, vel partis appellatę per ea quæ præcedunt.j. dicto.c. vt et uoluit ibi Inn. & Compost.de electio.in c.j. lib.vi. & hæc vera quando appellatur ad Papam, vel Legatū q etiam adiri potest per viam querelæ. vt in c.i.ā.de offi. deleg. & no. per glo. in verbo si dicat.supra.circa fi. secus si appellatum sit ad Metropolitanum: quia nō posset etiam de partium consensu cognosci de principali omisso articulo appellationis: quia Metropolitanus demum potest cognoscere de principali. si reperiat benè appellatum ab interlocutoria, & aliter non, per.c. romana.cum ibi nota.de foro compe.lib.vi. & eo. tit. c.significasti.saluo nisi per iudicem a quo delatum esset appellationi.per id, quod habetur in c.cum appellationibus.infra.eo.in vi. ¶ In eadem glo. in fine.nota benè ex gl. quale fuit officium iudicis in causa appellationis ab interlocutoria, & in causa appellationis a diffinitiua, sed aduerte, quia licèt sit clarum, quòd iudex ordinarius ad quem est appellatum ab interlocutoria potest cognoscere de principali si pronunciet bñ appellatū, tñ dubiū est qd de delegato cui delegata fuit causa appellationis ab interlocutoria, an si p̄nūtiauerit bene appellatū possit cognoscere de principali.gl.tangit hoc dubium.ii.q.vi.in fi.& tenet, qđ sic.& idem hic Inno.alleg.de testamē. Rsynutius.& š. de rescrip.sup literis.& infra.eo.romana.§.q̄ si obijcia tur.lib.vi. Vinc.verò dicebat formā mādati esse seruādā.per id, q̄ hr.š.de rescri.c.cum dilecta:& videt velle quòd nisi aliud habeat ex forma mādati in dubio nō possit sine nouo rescripto de principali causa cognoscere:nec etiā de alia causa appellationis quæ non fuit expressa.Io. And. dicit, q̄ credit consideranda verba rescripti, & plus non dicit nec aliter declarat Feder.de senis in suo consil.cxcij.post Lapum Abbatem multū latè hic prosequitur, & finalis conclusio sua est, quòd nō possit cognoscere de principali nec includatur in rescripto appellationis in dubio nisi prorogeř iurisdictio per partes, & sit casus in quo possit fieri prorogatio, vt quia causa nō est de maioribus, & quia prohibetur tacitè, vel expressè a delegāte.tu potes dicere, vt hic voluit do.An.Et fortè fuit de mēte Io.An.q̄ si delegatus dicit committo tibi causam inter talem, & talem quo ad articulum appellationis tantum, & tunc plenum, quòd non poterit cognoscere de principali. Si verò dicat committo tibi causam inter talem, & talem vertentem cum omnibus suis accessoriis, & appenditijs, & tunc poterit cognoscere de principali, q̄a cognitio causæ principalis est de appenditijs, & accessorijs ipsius causæ appellationis.facit, q̄ habetur in l. si quis hæres.ff.de acqui.hære. Si vero simpliciter cōmittit causam appellationis vertentem inter talem, & talē: tunc videbitur, q̄ includatur causa principalis, vt voluit gl.superius allegata.& Inn.quia cognitio causę principalis est de consecutiuis ad causam appellationis, & ideo in dubio videtur eē cōmissa arg. eorū quæ habentur in c.prudentiam.§.sexta.de offi. deleg. facit etiam, q̄ habetur.eo.titu.c.præterea.& c.ex literis.sed aduerte: q̄a licèt fortè hæc opinio seruaretur in practica propter autoritatem tenentium illam, tamen nō videtur esse sine dubitatione, quia licèt quando aliquid committitur uideantur commissa illa sine quibus illud commissum explicari non potest. & sic loquitur. c.præterea.& c.ex litteris.de offi.deleg.& ff.de ꝓcur.l. ad rem mobilem, & l.ad legatum.tñ secus uidetur, qn̄ sunt talia sine quibus cōmissum expediri potest, cum mādata sint stricti iuris, nec videātur extēdēda. ut patet per id, q̄ legitur, & notatur in c.P.& G.de offi.dele. & š.de rescrip.c.cū dilecta.sed tenendo opinio.quā et sequitur do.Anto.potest dici, ut ipse sensit, quòd cognitio causæ principalis aliquo respectu potest censeri pars appellationis: quia per ipsam appellationē etiā deuoluitur negotium principale si cōtingat pronunciari benè appellatum: ideo potest dici, q̄ sub commissione appellationis includatur.facit, quod habetur in præalleg.c prudentiam.§.sexta.ad fi.de offi.dele. ¶ In glo.fi.in fi.& aduerte, quòd duplex potest esse intellectus in isto ver.saluis.unus, quòd qualitercūq; appelletur etiam causa non inserta deuoluatur causa ad Papā.Sed certè iste intellectus non uidetur bonus: quia absurdū videtur dicere illas causas per appellationem deferri ad Papam.de quibus alius quàm Papa nō pōt cognoscere, ideo alius fuit intellectus, quòd hic ponatur quædā protestatio quā facit Papa de iure suo.facit q̄ hr.ix.q.iii.in c.saluo.& no.gl.in c.qu smuis.de elec.
15 in vi. ¶ † Quę autem dicantur causæ maiores.gl.hic remisit ad c.q̄ translationē.Inn.dicebat inter causas maiores etiam numerari causas electionum Episcoporū, & causas criminales ipsorum.facit, quod habetur.ii.q. i.decreto.refert tñ alios dicere, q̄ hoc non procedit in casibus electionum: quia etiam in illis appellari debet cum causa, & sic hodie est declaratum in c.quàuis.de elec. in vi. & qđ etiam non sint maiores causæ electionum eporum patet: q̄a illas cōfirmāt archiepi, & Patriarchæ, & Legati de latere. de elec. si Abbatē.lib. vi.imo plus in illis est specialiter introductum, q̄ appellatio a diffinitiua nō admittitur nisi interponatur in scriptis, & cum causa probabili.ut no.in d.c. quamuis.& ubi etiam appellatio ante sententiam iustificaꝛ quo ad deuolutionem eo ipso, q̄ appellatum est ex cā ꝓbabili etiam anteq̄ probetur uera.ut ibi notatur. & eo.titu.in c.si postq̄.licèt secus regulariter in aliis, ut
16 hic patet.& j.eo.c.interposita.cum ibi notatis. ¶ † Et extra gl.potes dicere, q̄ decem ꝓcipue exiguntur, ut ualeat appellatio ab interlocutoria. Prima causa grauaminis illati, uel comminati.j.c.proxi Secundo, q̄ sit legitima: ut hic.& j.eo.c.cum speciali. Tertio qđ sit uera.vt hic.& infra.eo.c.interposita.Quarto, q̄ sit expressa in appellatione.ut hic.infra.eo.c.cū causam.Quinto, q̄ non sit admissa petitio, uel exceptio.vt in c.dilecto.infra.eo.Nam ante repulsam appellationē nō est licitū appellare: ut ibi.Sexto requiriꝛ, q̄ fiat in scriptis vt in c.cordi.j.eo.in sexto.Septimo, q̄ ubi nō admittitur exceptio appelleꝛ ꝑ illud.ut patet in dicto.c.dilecto. & facit, q̄ notaꝛ in c.ex parte.š.de testibus.Octauo requiriꝛ, q̄ petantur apostoli.ut dicto.c.cordi. Nono, q̄ si appellatus non petierit ut ueniāt instructe, uel pars instructa, & potissimè ipse appellās, ut dr in c.cordi. Decimo qđ fiat intra decē dies.facit.š.tit.ꝑxi.qđ ad cōsultationē.& de marcia post Hos.š d.c.cordi.& ꝑ Arch. in c. nō ita ij.q.vi.& ī Spe.de app.§.qualiter.uer.in summa.

SVMMA.

SVMMARIVM.

1 *Cessante causa cessare debet effectus.*
2 *A grauamine comminato, vel illato potest appellari.*
3 *Reuocare potest iudex suam interlocutoriam.*
4 *Grauamine propter quod fuit appellatum reuocato excludetur facultas recusandi iudicem.*
5 *A comminatione iudicis, an possit appellari, & an comminatio iudicis habeat vim diffinitiuæ.*
6 *Reuocari potest sententia interlocutoris intra decem dies: sed an possit reuocari post, & an reuocatio possit fieri parte non citata.*
7 *Reuocare non potest iudex sententiā interlocutoriam si detulit appellationi.*
8 *Reuocari pluries, an possit eadem interlocutoria.*
6 *Interlocutoria qualiter a iudice reuocetur.*

a CVm cessante. [a] Iudex in principali causa pce
dere potest. Si reuocet grauamen pro-
pter qđ ab eo fuit appellatū. h. d. prin-
cipium, & finis ponunt duplicem con
stitutionis causam. mediū vero ponit
constitutionem. ibi: statuimus. ¶ In text. ibi: destiterit.
1 supple. & sic reuocauerit. ¶ † Nota primo illud vulga
tum ad qđ quotidie allegaẽ: videlicet, qđ cessante cau
sa a qua aliq d depēdet cessare debet, & effectus. facit,
qđ habeẽ. j. de voto magnæ. de iureiurādo. & si Chri-
stus, & de pœnitē. & remis. cum infirmitas: & renun-
tia. c. post translationem, & ibi: de hoc gl. & docto. &
pcipuè per Ioan. Calde. & per Dyn. & Bart. in l. ij. in
2 fin. ff. de dons. ¶ † Item no. qđ a grauamine cōminato
uel illato potest appellari de iure canonico. ¶ Et no. q
vẽ sufficere sñiam, vel comminationem inferre graua
men in actu executionis, licèt non inferatur ī promul
3 gatione. ¶ † Item nota, quòd iudex potest suam inter-
b locutoriam ex proprio imperio reuocare [b]: & sic non
videtur interlocutoriam transire in rem iudicatā. quo
ad iudicem. facit. ff. de re iudi. in l. quod iussit. licèt se-
cus quo ad partis præiudicium. s. de elect. c. cū dilecti.
ad fi. de quo hic in glo. & in præalleg. l. quod iussit. per
4 glo. & Bar. ¶ † Item nota, quòd reuocato grauamine
propter quod fuit appellatum. etiam excludetur fa-
cultas recusandi ex alio capite. ¶ Item no. qđ pcessus
negotij non debet ex friuolis occasionibus retardari.
facit, quod habetur. in l. non ignorat. C. de fructibus,
& litis expensis. ¶ Et nota, scđm Innoc. quòd nō suffi
cit iudicem dicere, quòd paratus est reuocare graua-
men: nisi etiam ex facto reuocet, & sic dicit intelligen
dam hanc decret. dicit tamen quandoque sufficere ta
citam reuocationem, vt si appelletur a iudice ne pce-
dat contra ipsum appellantem ex eo: q a est exēptus
ab ipsius iurisdictione: & iudex ipse qui citauerat su-
per principali, nunc assignat terminum ad probandū
exceptionem exemptionis, nam tacitè videtur reuo-
care grauamen, quod intuleras quo ad pcessum prin
5 cipalis causæ. ¶ † In gl. prima. ibi: ex officio suo com-
minari debet. Sed certè illud est verum, qñ commina
tur scđm formam a iure permissam, vt quando com-
minatur in peremptorio se processurum contra con-
tumacem. Sed hic loquitur, quādo aliàs contra formā
iuris comminatur, & hoc casu, an possit appellari. Cō-
clude, qđ si cōminatio est consecutiua ad grauamen
de præterito: vt q a iudex præcipit parti, qđ aliq d det,
vel faciat sub pœna excommunicationis: & tūc potest
appellari, ita intelligatur hic idem si comminatio ha-
beat in se grauamen annexum, vt si dicat nisi tale q d
feceris te excōmunicabo, vel te puniā ī decē: q a eadē
est ratio. Si aūt cōminatio nō veniat consecutiuè ad
grauamē de pterito: nec habeat annexū grauamē: vt
quia fortè simpliciter cōminar, qđ ledet aliquem seu
partem aliquam: & tunc Inn. hic videtur dubitare, nā
ponit opiniones contrarias, vna est, quòd nō possit ap
pellare, quia vanus videẽ esse metus ex quo aliter non
instat. facit. l. j. versic. metum. ff. quod metus causa. re-
citat alios tenere contrarium. potes dicere, q si non cō
sueuit tales comminationes mittere executioni. tunc
procedet prima opinio. Si autē consueuit mittere, tūc
si apparet cuius prætextu velit inferre læsionem: si for-
tè velit extraiudicialiter id facere poterit appellari. p
id, quod habetur. in c. bonæ. supra. eod. Si autem iudi-
cialiter fortè non poterit appellari nisi secuto graua-
mine: quia in iudicio a futuro grauamine non appel-
latur. infra. eod. c. dilecto. Si autem non apparet cuius
prætextu velit inferre læsionem: videtur, quòd nō pos
set appellari. Sed fortè bene poterit tunc recusari: q a
satis potest dici suspectus ex quo consueuit mittere ta
les comminationes executioni. per id, quod legiẽ, &
no. in l. j. C. si q s Imperatori maledixerit, & qđ not. ēt
in l. metum. C. quod metus cau. & in l. iij. ff. ex quib.
cau. maio. & facit etiam, quod no. glo. prima. in c. cū
super. s. de offi. deleg. & quod habetur etiam in l. si q s
prouocatione. C. de appel. ubi etiam tangitur, q d si iu
dex det alapam parti. facit ēt ad prædicta, quod notaẽ
in Specu. de appellationibus. §. in q bus. versi. xxxvij.
dicit etiam hic do. Ant. quòd vbi grauamē est succes-
siuum potest semper appellari donec reuoceẽ, vt si q s
petit reuocari sententiam excōmunicationis tāquam
iniustam, nam quandiu reuocatur poterit appellari
etiam post decem dies post petitionem. de qua. s. fa-
cit. quod nota. in simili. s. de rescript. in c. dilectus, &
quod dictum fuit. s. eod. ex parte. dicit etiam Paulus.
in clemē. causam. de electio. in verbo, ab interpositio-
ne, quòd ab istis comminationibus cum non habeāt
vim sententiæ, & sic non transeant in rem iudicatam.
potest etiā post decem dies appellari, quod tene men
ti. facit etiam, quod no. in c. ad aures. de temporibus
ordinandorum. ¶ In eadem gloss. ibi: in alterius iniu-
riam. Sed certè hic non mutat in alterius iniuriā: imo
in fauorem, & commodum illius q fuerit grauatus, &
ideo nimirum si potest mutare: & per consequēs non
6 obstat regula allegata in gl. ¶ † In eadem. gl. ibi. supra
eodem. c. personas, & sic concludit glo. qđ interlocu-
c toria sine dubio potest reuocari [c] infra decem dies.
idem etiam vult post decem dies: q a licèt post decem
dies trāseat in rem iudicatam quo ad partem, vt in c.
cum dilecti. & c. significauerunt allega. in gloss. tamen
non transit quo ad iudicem. Ioan. And. hic refert alias
opiniones. quæ tanguntur etiam per glos. & legistas.
in l. quod iussit. ff. de re iud. finaliter concludit, quòd
etiam potest post decem dies reuocari dummodo cū
causa reuoceẽ, vt etiam voluit. Innocē. in c. sacro. j. de
sent. excom. Sine causa autem parte inuita est quæsi
tum reuocare non debet, licèt ea consentiente posset
facit, quod legitur, & notatur. in l. j. in fine. ff. de pto.
stipu. dic cum Innocen. in dicto. c. sacro. quòd si iudex
reuocat etiam sine causa. & parte inuita tenebit reuo
catio: nisi appelletur, & appellationem prosequatur
appellans, vel nisi alio remedio recisiuo: puta per viā
restitutionis in integrum. An autem reuocatio possit
fieri parte non citata. Spe. videtur tenere, quòd nō ni
si contineat notoriam iniustitiam. in ti. de exceptio-
nibus. §. viso, uersicu. sed si iudex. & facit, quod no. In-
nocent. de electio. c. quærelam. in verbo subtractum.
Io. Andr. in ti. de sententiæ prola. §. species. uersic. est
quoque. uidetur dicere, vt tangit do. Ant. qđ si inter-
locutoria est lata cum causę cognitione nō poterit re-
uocari nisi parte citata, & eā cognita. si uero sine cāæ
cognitione poterit ēt parte non citata, & sine causæ

a Cum cessant. Si q̄ris verū cessante cā cesset effectus vide distin. do. Henri. boych. l c. si Christus. supr de iureiur.

b Reuocare. Si q̄ras an iudex possit suam sniam reuocare. dis. vt p do. Hen. boych. l c. l literis. de offi. delega.

c Pōt reuocare. De interlocutoria qualiter & quando potest reuocari. vide p d. Fely. in c. qualiter. & quādo infra. de accu. vbi ample p ipsum.

cognitione, & idem etiam videtur velle Bart. in dicta
l.quod iussit.¶ Item aduerte, qa hoc videtur procede
re regulariter, quod interlocutoria potest reuocari. Fal
lit primo, quando haberet vim diffinitiuæ: quia tunc
videtur eadem ratio, quæ in diffinitiua. Ideo si præce-
ptũ est factũ cũ cãæ cognitione nõ videtur posse reuo
cari, sicut nec diffinitiua. Secus si sine cognitione.fa-
cit, quod notatur.per glo.ſ.de verbo.sign.ex parte.&
quod notatur etiam in dicto.§.species.ver.est quoque,
& sic transit domi.Anto.fortè tamen hoc procedit, qñ
non expectat post se aliam diffinitiuam.aliàs secus, vt
si interlocutoria sit lata super aliqua exceptione perẽ-
ptoria. nam licèt illa habeat vim diffinitiuæ quo ad
quid, quia facit præiudicium negotio principali, vt no
tatur in clemẽ.cum a repulsione.de appellationibus.
tamen cum expectet post se aliam diffinitiuam posset
reuocari.vt patet ex his, quæ habentur.in c.fi.ſ.e.lib.
vj.¶ Item fallit, quando est talis interlocutoria, quę fi-
nit officium iudicis per id, quod habetur.in l.qualem.
ff.de arbitris.& in c.significantibus.de offi.delega.&
not.Bar.in dicta.l.quod iussit.quod videtur intelligen
dum nisi lata sit ex officio iudicis nobili.per id, quod
habetur.in dicta.l.quod iussit.& ibi etiam notatur per
Barto.& facit etiam; quod notatur. in c.ij.j.de purga-
tione vulgari.¶ Item hoc videtur verum nisi sit appel
latum.per id, quod notabiliter dicunt domi.de Rota
in sua conclusion.lxxj.& lxxxvj.vbi dicunt, quod si iu
dex pronuntiauit appellationem desertam. licèt ista
interlocutoria finiat officium iudicis, & uideatur ha-
bere vim diffinitiuæ, vt legitur, & notatur.in clemen.
cum a repulsione.de appel.tunc, quia vere est interlo
cutoria.ut probatur.j.eod.c.sua. Si autem fuit appella
tum a tali sententia lata super desertione, quia tunc
suspensa est potestas iudicis, ideo poterit reuocari,
quia non censetur ex toto finita propter appellatio-
nem interpositam. Secus si non foret appellatum.per
id, quod habetur.in c.significantibus.de officio deleg.
& per hoc videtur, quod si iudex pronunciet se esse iu
dicem competentem non possit dictam interlocuto-
riã reuocare. Saluo nisi ab illa fuerit appellatũ, quod
fieri potest, vt uoluit glo.in authen.habita.C.ne filius
pro parte.& facit ad prædicta, quod legitur, & notatur.
in c.dilectus.el vltimo.infra.de præbendis, & tene mẽ
ti prædicta pro limitatione eorum, quæ tangit Barto.
7 in dicta.l.quod iussit.¶ †Quid autem si iudex deferat
appellationi dic, quod tũc non poterit reuocare, quia
finita est eius iurisdictio ꝑ delationem.infra.eo. cum
appellationibus.libr.vj.nec poterit etiam delationem
reuocare.ibi: notatur & no.ẽt Ioan.in c.constitutis.el
secundo.in verbo confirmauit.supra.eodem, & sic suf
cit etiam accidentaliter finitam esse potestatem iudi-
cis, vt sic non possit interlocutoriam reuocare. Idẽ di-
cit domi. Antonius si iudex appellationis post appel-
lationem receptam inhibeat ipsi iudici a quo.infra.eo
dem.c.Romana.§.cum uero.libr.6. Item etiam uide-
tur si commissa sit causa per superiorem.per id, quod
habetur.s̃.de officio delega. Pastoralis.§.præterea. Sed
fortè hoc est intelligendum, quando appellatum fuit
ad Papam.per id, quod notauit Barysias in decre.cu-
pientes.§.fin.in gloss.in uerbo gratia.circa finem.de
electio.in 6.& tetigi in c.Pastoralis.supra.eodem ti.&
multo fortius idem esset dicendum in dicto casu si ꝓ-
cessum esset etiam ad citationem, & hoc dicit uerũ
domi. Antonius, quando sententia interlocutoria fuit
aliqua. Si autem fuisset nulla, tunc etiam si fuit appel
latum, & facta inhibitio poterit pars consentire, quod
sentẽtia declaret̃ nulla, & offerre se paratũ respõdere
corã iudice a quo, & hoc mõ poterit impediri ꝓcess-

sus iudicis ad quem cum appellãs videatur alius quę-
rere.allegat notata per Fede.in suis consilijs consili.
ccxxxiij.¶ Itẽ fallit secundum aliquos, quando sentẽ-
tia interlocutoria transit in rem iudicatam: quia tunc
non poterit reuocari secundum eos, nisi parte cõsen-
tiente ex quo non est appellatum. Sed hoc commu-
niter non tenetur, quia sententia interlocutoria non
transit in rem iudicatam.quo ad iudicem.vt dicit gl.
Et aduerte, quod triplex est species sententiæ interlo
cutoriæ, nam quædam tendunt ad litẽ ꝓperãdã, vel
ordinãdã, vt qñ iubet aliquem adesse in certo termi-
no, quædam quæ decidunt incidens, uel emergẽs: &
quæ dicatur exceptio emergens, uel incidens nota-
tur in ca.j.de ordine cognitio. quædam autem est in-
terlocutoria, q̃ cõtinet aliqd dari, vel restitui, vel eq-
pollẽs, ut est uidere in interlocutoria sup expẽsis, vel
si feratur super possessorio tenendo, quod sit interlo-
cutoria communiter tamẽ tenetur, quod est diffiniti-
ua, ut probatur in c.fin.& ibi: etiã notatur.s̃.de iud.in
prima specie omnes concordant; quod potest mutari.
Sed in secunda, & tertia fuerunt opiniones.de qbus
hic per Ioã.And.& ꝑ gl.in l.qđ iussit.gl.tamen.in l.j.
C.senten.rescin.non posse.simpliciter tenet interlo
cutoriã posse mutari. Sed tu tene, qđ superius dixi.&
adde, quod licèt Barto.in dicta.l.quod iussit.videat̃ fa
cere differentiam, an interlocutoria sit missa executio
ni, vel non facit etiam, quod ipse no.in l.j.in fine.ff.
de præto.stipu.tamen contra videtur dicẽdum, quod
etiã si sit missa executioni poterit reuocari causa co-
gnitaetiã inuita parte.per id, quod habet̃ in l.penulti.
ff.de præto.stipula.licèt Barto.in locis præallegatis.vi
deatur sentire contrarium.de quo etiã tetigi in dicta
l.quod iussit. Item, quod dixi interlocutoriam posse re
uocari videtur intelligendum, quando non sunt factę
expensę.aliàs uideretur, quod non possit reuocari ni-
si satisfaciat de expensis: vt hic etiam videtur sensisse
glo. Sed domi.Anto.dicit Ioan.Andr.hic sentire con-
trarium in verbo interposita: quia ista reuocatio non
fit in partis iniuriam, seu præiudicium. Sed potius ad
ipsius expeditionem, & uidetur secũdum eum loqui.
Ioan.Andr.de appellante ad cuius commodum fit re
uocatio. Sed primum dictum uidetur tenere Innocẽ.
& etiam glos.hic.& fortè istud est uerius.per id, quod
habetur in simili in decreta.interposita.infra.eodem.
vbi licèt renuntiario appellationis tendat ad fauorẽ
appellati.tamen non potest facere inuito appellato
non satisfacto sibi de expensis factis, quando autem
possit reuocari interlocutoria. Dic, quod ad instãtiam
partis potest reuocari usque ad decẽ dies. Sed post de
cem dies non tenetur iudex ad eius instãtiam reuoca
re, quia transiuit in rem iudicatam ad præiudicium ip
sius partis.supra.titu.j.quod ad consultationem.ex of
ficio autem suo iudex potest etiam post decẽ dies re-
uocare vsque ad diffinitiuam.postea autem nõ potest
reuocari. Saluo nisi esset apellatum ab ipsa diffinitiua
quia tunc licèt non possit reuocari per iudicem a quo
quia finita est instantia per prolationem diffinitiuæ,
tamen poterit reuocari per iudicem ad quem.si est in
terlocutoria, quæ concernat negotium principale.ut
in c.fi.j̃.eod.in vj. Secus si esset alia interlocutoria, ut
ibi probatur, & sic patet, quod licèt appellatio ab in-
terlocutoria deuoluat negotium principale ad iudi-
cem ad quem, tamen appellatio a diffinitiua nõ deuo
luit negotium interlocutoriæ iã decisum, & qđ transi
uit ĩ rem iudicatã si non est connexum negotio prin-
8 cipali.¶ †Nunqd autem pluties poterit reuocari seu
reuocatio fieri circa eãdẽ interlocutoriã.dicit hic do.
An.post Bar.ĩ ꝑalleg.l.qđ iussit, qđ poterit vsq; ad bi-
nam

nam vicem fieri reuocatio,& nõ vltra.facit,qđ habeť in l.fideicommissa.§.si quis decẽ.ff.de leg.iij.& quod habetur in tex.& gl.in cle.cum a repulsione.de appellationibus,& quod notatur.in c.fraternitatis.ĩ.de frigidis.& hæc ꝓcedunt in interlocutorijs.In diffinitiua aũt dic,qđ regulariter illa non potest reuocari nisi retractetur remedio appellationis,restitutionis,vel supplicationis.facit,qđ dictum fuit in c.cũ bertoldus.s̃.ti.proxi.vel nisi sit talis naturæ, quòd non transeat in rẽ iudicatam.per id,quod habetur.in c.lator.& c.cõsanguinei.s̃.ti.prox.potest etiam retractari, quãdo cõstaret de iniustitia notoriè per cõfessionem partis,vt voluit Inno.in c.quia pleriq;.de immu.eccle.& idẽ etiã si notoriè constet de iniustitia per probationes factas parte non opponẽte.ut uoluit Inn.in dicto.c.fraternitatis.nam tũc potest reuocari in diuersa instantia.per id,qđ habetur.in l.duobus.de exceptio.rei iud.cũ ibi no.p Bart.de quo etiam dictum fuit in c.inter monasterium.& c.cum Bertoldus.s̃.ti.proxi.quare autẽ nõ sic faciliter reuocatur diffinitiua.sicut & interlocutoria,ratio potest esse,quia diffinitiua fertur cum maiori autoritate,vnde oportet illã etiam ferre in scriptis, qđ non est in interlocutoria,de re iud.c.fi.lib.vj.Ideo difficilius reuocatur.facit,quod habetur.in l.dubium.C.de repud.Item, quia iudex ferendo diffinitiuã functus est officio quo ad causam illã.supra.de offi.dele.in literis.& ff.de re iud.in l.iudex.quod non cõtingit regulariter in interlocutoria, & si quo casu contingat
8 quid iuris.dictum est superius.¶†In ea.gl.ibi:non credo te grauasse,&c.Sed certè hæc practica gl.docet mẽtiri.Ideo non videtur bona.ĩ.de reg.iur.c.exceptioné.lib.vj.præterea sedm practicam gl.reuocatio est cõditionalis, & incerta· quia dicit, sed si grauaui in aliquo,&c. ideo nõ vř, quod appellans teneatur desistere a sua appellatioue:ex quo nõ fit pura reuocatio. sicut etiam non teneretur desistere,si iudex statuit terminum ad docẽdum de grauamine:ad quod tamẽ ꝓbandum coram iudice a quo non tenetur appellãs.vt legitur,& notatur in c.si a iudice.de appel.in vj.vnde.Host.dabat aliam practicam, q̃a poterit iudex dicere: tu dicis te grauatum per talem interlocutoriam,quod ego non confiteor.ego tamen reuoco, vt tuæ satisfaciam voluntati.ne de me saltẽ de facto cõqueri possis.facit,qđ notatur.in simili.s̃.de autoritate,& vsupallij.in c.nisi.& licèt dicat,quod non confiteor:nõ per hoc sequitur,quòd neget.vt de se patet,Io.And.hic dicit, quòd etiam prima practica gl.potest procedere,q̃a licèt fateatur se errasse non videt rationẽ quare nõ possit iudex ex vi huius.c.reassumere iurisdictionẽ,quæ non erat ex toto extincta, quia non desinit esse iudex per appellationem,nisi deferat appellationi,& sic nisi tradat apostolos delatorios,vel tradere recuset intra tẽpus debitum.ĩ.de appel.ab eo.libr.vj.vel nisi iudex inhibeat appellatione recepta.infra.eod.c.Romana.§.si vero.cautior tamen,& tutior videtur practica Hostiẽ.¶In ea.gl.in fine.Hostien.hic dicebat, quòd argumẽtum collectum per glo.hic non bene colligitur,& fortè hoc dicit,quia appellatio non extinguit,sed suspẽdit iurisdictionem.s̃.de iureiur.c.venientes.& s̃.eod.in ca.sæpe.

SVMMARIVM.

1 *Recusatio iudicis debet coram eo proponi,& recusationis causa,& talis,quæ sit iusta,& de tali causa non habet recusatus cognoscere: sed debent eligi arbitri per partes si ad instantiam partis producitur,vel per iudicem,& ipsum recusantem.*
2 *Recusatio si non probetur intra terminum statutum recusatus reassumit iurisdictionem suam.*
3 *In notorijs non admittitur appellatio.*
4 *Notorium quid dicatur.*
5 *Notorium tollit necessitatem deferendi appellationem.*
6 *Terminum ad prosequendam appellationem statuere, an potest iudex, quando procedit ex officio.*
7 *In appellatione debet causa probabilis exprimi,& talis,quæ debeat legitima reputari.*
8 *In processu fiendo contra regulares debent obseruari regulæ, & alia regulares obseruantiæ consueta obseruari.*
9 *Causæ iusta recusandi iudicem,quæ dicatur.*
10 *Et quid si iudex,vel arbiter pronuntiet,quod causa non sit legitima eo casu quo expressè est a iure permissa.*
11 *Pronuntiatio facta contra ius est ipso iure nulla.*
12 *Ordinarius probata recusatione potest alteri committere negotium de consensu recusatoris:secus in delegato.*
13 *Conuictus,& confessus non auditur appellans in criminali; nec in ciuili.*
14 *Iudex vbi processit ex officio nunc si causa sit delata ad superiorem debet iudex citari,vt sic possit defendere suum processum.*
15 *Pro sententia præsumitur vbi non appellatur ab illa.*
16 *Recusari potest iudex,quando proceditur super facto dubio:secus,quãdo super notorio.*
17 *Recusans,an habeat probationes offerre coram recusato.*
18 *Arbitri,an finita causa suspicionis iudicis recusati possint de causa principali cognoscere.*
19 *Processus iudicis recusati factus post recusationem,an valeat,& numero.21.*
20 *Processus habitus per delegatos primi,& secũdi rescripti non valet si factus sit post propositam exceptionem.*
22 *Appellare,an possit quis a subdelegato dicendo:habeo te suspectum ex tali causa,& appello ne procedas.*

a CVm speciali. Prouidet concilium [a] contra frustratorias appellationes,vel recusationes quas appellationes moniti interponũt, vt correctionẽ elludãt.h.d. Et duæ sunt partes principales.nã primo ponitur constitutionis cã.Secundo ponił constitutio. Secũda ibi:statuimus.illa secunda facit tria: q̃a primo prouidet cõtra frustratorias recusationes.Scđo cõtra frustratorias appellationes.Tertio moderatur statutũ suum.Secunda ibi:porrò.Tertia ibi: cæterum, & præmitte pro euidentia, quòd licèt decre.sacro.ĩ.de sen.excõ.sequatur istam in ordine.tamen præcessit istam in compositione etiam de illa fit hic mẽtio.¶Nota primo,qđ tolli debet materia faciẽdi frustratorias recusationes, vel appellationes.facit, qđ hř.s̃.eo.c.vt debi-
1 tus.¶†Itẽ not.quòd vbi recusatur iudex debet coram ipso proponi recusatio, & recusationis causa, & talis, quæ sit iusta.¶Itẽ nota, quòd de tali causa non habet ipse recusatus cognoscere, sed debẽt eligi arbitri per partes si ad instantiam partis proceditur, vel per iudicẽ,& ipsum recusantẽ.si iudex ex officio procedit qui habebit de causa recusationis cognoscere, an sit iusta seu legitima,& an sit vera.Et no.quòd vbi adinuicem possunt concordare in electione vnius arbitri: vel amborum: tunc clarũ est tales arbitros posse cognoscere. Si vero non possunt concordare: tunc quilibet eliget vnũ, & si illi duo erunt in concordia bñ q̃dẽ.Si uero nõ erũt in cõcordia,debebunt ipsi arbitri eligere tertiũ, & qđ fecerint duo ex ipsis tribus habebit effectũ: & sic nota stari maiori parti.facit, quod habetur in l.
2 duo.ff.de re iud.¶†Item not.quòd vbi non probatur recusatio intra terminum statutũ recusatus reassumit iurisdictionẽ suã.Si vero ꝓbeť recusatio,tunc reassu-
3 mit.sed seruari debet, qđ hic dř.¶†Item not.in versi.porrò, ꝙ in notorijs non admittetur appellatio.facit,
4 quod habetur.supra c.c.proposuit.¶†Item not.quòd notorium dicitur,quod constat ex euidẽtia rei,vel per cõfessionẽ partis:vel alio mõ.puta p ꝓbationes cõtra quas nil est obiectũ.facit,qđ habetur.ĩ.de coha.cle.&

[a] Prouidet concilium. sup hoc c.si q̃ras vtrum cã recusatiõis ꝓposita cõtra delegatum arbitri fiat eã gendi:q de cã recusationis cognoscãt distingue, vt hic per do Hẽboych. in prin.

mulie.in c.fi.& quod dixi per confeſsionẽ induci no
toriũ.intellige uerũ ſcd̃m Hoſt.qñ nil cõtra eũ oppo-
nitur.Secus ſi allegetur error,vel velit eũ quis excuſa
re.per id,quod habeť.in c.fi.ſupra de confeſ.& j̃.de ac
5 cu.c.cum dilecti.¶†Itẽ no.quod notoriũ tollit neceſ-
ſitatẽ deſerẽdi appellationi:nõ tñ tollit ꝑ oĩa effectũ
appellationis,vt patet ex his, quæ hñr.j.eo.c.Roma-
6 na.§.ſi autẽ poſt ſnĩam.lib.vi.¶†In uerſi.Not.arg.qđ
ybi iudex proceſsit ex officio non poſsit ſtatuere ter-
minũ ad appellationẽ proſequẽdam.ſicut nec appel
latus,vt dictũ fuit.s̃.eo.c.oblatę.Sed contrariũ eſt ve-
rũ.ꝑ id,quod habetur.s̃.eo.c.peruenit.& s̃.eo.c.cõſul
uit.vnde ad literã,dum dicit,ſi habuerit aduerſarium
poteſt ſuppleri.maximè,vel ſcd̃m Hoſtiẽ.dimiſſo illo
uer.ſi habet aduerſariũ debet legi litera uſque ibi:cau
ſam ꝓſequať,& tũc põt reaſſumi dictus ver.& ſcd̃m
hoc nẽ eſt differẽtia quo ad ſtatuitionẽ termini.An iu
dex ꝓcedat ex officio,uel non.Sed in alio bñ põr eſſe
differẽtia,qa poterit procedi etiã lite nõ cõte.qñ pro-
ceditur ex officio ſuꝑ negotio principali.ſupra, vt lit.
nõ cõte.c.qm̃.§.ſunt,& alii.ſecus,quãdo procediť cũ
7 parte,ſupra de lit.conteſta.c.i.¶Item nota † quòd in
appellatione debet exprimi cã probabilis,& talis quę
debeat legitima reputari:ut hic dicitur,nec ſuperfluit
text.iſte ꝑ decre.vt debitus.s̃.eo.qa hic & addit, qñ
8 procediť ex officio.¶†In uerb.cæterũ.no.ꝙ in ꝓceſſu
fiẽdo ꝯ regulares ſeruari debẽt obſeruantiæ regulæ:
& aliæ regulares obſeruantiæ cõſuetę obſeruari, nã
ſæpe habet obſeruantia,quòd in capitulis ipſorũ pro
clamantur,ſeu uocãtuř,& de plano corriguntur, &
puniũtur.j̃.de regulari.c.fi.& de ſtatu monacho.in c.
in ſingulis.& facit,quod dictũ fuit.in c.qa nos.ſupra
eõ.fatetur tamen Innoc.quòd ſi excedatur modus in
puniẽdo poterit Monachus appellare facit, quod di-
ctum fuit.s̃.eo.c.iii.Secus ſi puniať ſcd̃m obſeruantiã
regulæ: quia tunc non erit locus appellationi,nec re-
cuſationi.Hoſtien.uero dicebat,qđ ſi procediť ſcd̃m
obſeruantiam regularem habet locum,quod hic dici
tur.Sed ſi procederetur iudicialiter: tunc poſſet mo-
nachus ex cauſa recuſare,& appellare.licèt nõ ita ſtri
ctè cã ſit examinanda,ſecus ſi eſſet clericus ſecularis.
j̃.de ſimonia.c.ꝑ tuas,& qđ ibi notať,& j̃.de accuſa-
tionibus.in c.qualiter.el ſcd̃o.¶In glo.ſuſpicionis in
fi.& ſimiliter ſuppoſito,qđ cã ſit iuſta: habẽt cogno-
ſcere,an ſit vera.vt patet ex præallegato.c.ſuſpicionis.
Idem dicas ſi nõ dubitatur de veritate,vel iuſtitia cau
ſæ.Sed,an per partes ſit renuntiatum,vel non recuſa-
tioni: quia arbitri habebunt de hoc cognoſcere: non
autem iudex recuſatus q ſorſan velit prouocatus ob-
eſſe.vt in dicto.c.ſuſpicionis,& an ſufficiat, qđ vnus
arbitrorum pronuntiet de volũtate aliorũ,dic, vt ha-
9 betur in c.cum ab vno.de re iudi.in vj.¶† Quæ autẽ
dicatur iuſta cauſa recuſandi, tangit Spe.in ti.j.§.ſu-
pereſt videre.& Hoſti.in ſumma.de recuſatione.§.ex
quibus cauſis.Conclude,quòd ſi eſt cã expreſſa in iu-
re, & per ius approbata:tunc clarum,quòd illa cenſe-
tur legitima.facit, quod habetur.s̃.eo.c.poſtremo.Si
aũt in iure ſit expreſsè reprobata,tunc clarum, quòd
non ſit legitima.vt patet exẽplum.s̃.de offi.iud.in c.j.
& de multis cauſis legitimis proſequitur Ioã.Andr.j̃.
eo.c.legitima.lib.vj.& facit,quod notatur.s̃.vt lit.nõ
conteſt.accedẽs.Si autẽ non reperitur in iure expſsè
approbata nec reprobata.tunc dicit Innocẽ.quòd il-
la reputabitur legitima,quæ habet efficaciores ratio-
nes,quam habeant aliæ cauſæ expreſsę in iure.Et idẽ
vř ſi habeãt ſimilẽ rationẽ cum regulariter ſimilium
idem debeat eſſe iudicium.s̃.de conſt.translato.& de
trãsla.ꝑlato.in c.ij.& ſic relinqueť hoc arbitrio iudi-
cis qui habebit hoc arbitrari argumẽto.c.de cauſis.de
offi.deleg.ſcd̃m Inn.intellige licèt ipſe non dicat hoc
verum,quãdo recuſatur delegatus ordinarij, vel ſub-
delegatus delegati Papæ. Nam ipſe ordinarius,vel ip
ſe delegatus Papæ coram quo cauſa recuſationis eſt
probata.vt in c.ſi cõtra vnum ad finem.de offi.deleg.
in vj.habebit hoc arbitrari.Sed vbi recuſatus ordina-
rius, vel delegatus Papæ arbitri electi ſuper cauſa ſu-
ſpicionis habebũt hoc arbitrari: & ſi male arbitretur
iudex ordinarius, vel delegatus, vel ipſi arbitri pote-
rit appellari.vt hic voluit Inno.facit,quod no.gl.in c.
ſuper his.j.de accuſa.& in l.ſi qua pœna.ff.de uerb.ſi-
gni.In quibus patet, quòd etiam in his in quibus re-
curritur ad iudicis arbitrium.ſi male arbitretur poteſt
appellari, & ſimiliter ab arbitris huiuſmodi.in c.ab
arbitris.de offi.delega.in vj.Refert tamẽ Inno.quoſ-
dã dicere inferiores a principe de cauſis ñ expreſſis in
iure ſe non poſſe intromittere: nec illas interpetrari,
vel declarare ſicut.nec poſſet ius condere cum hoc ſit
ſolius principis.l.j.& l.fin.C.de legibus.& j̃.qui filij
ſint legitimi.c.per uenerabilem.§.rationibus.Sed cer
tè,ut ſentit ipſe Innocẽt.illud intelligitur de interpre
tatione generali quæ ab omnibus obſeruari debeat ꝑ
iure:quia illam ſolus Princeps facere poteſt.Sed quo
ad deciſionem particularium cauſarum: bene poſſunt
iudices interpretrari.ut notatur in c.j.de poſtula.prę-
la.tamen eorum exempla ab alijs neceſſario ſunt ſe-
quenda: niſi tranſiuerint in conſuetudinem.l.nemo.
10 C.de ſententijs.¶†Quid autem ſi iudex, uel arbiter
pronuntiet,quòd cauſa nõ ſit legitima eo caſu quo ex
preſsè eſt in iure permiſſa.dic,quod ſentẽtia eſſet nul
la uelut lata contra ius conſtitutionis.facit, qđ habe-
tur.ſupra tit.j.c.i.& c.cum inter uos.& ii.q.vi.§.diffi-
nitiua.& idem econuerſo ſi illa,quę expreſsè eſt in iu
re reprobata pronuntietur legitima: & hoc, quãdo ex
tenore ſentẽtiæ apparet error.Secus ſi non appareat,
ut ſi iudex dicat decernimus talem non eſſe admittẽ-
dum ad proponendam,uel probandam talem recuſa-
tionis cauſam: quia tunc non tenet ſententia niſi ap-
pelletur:uelut lata cõtra ius litigatoris. facit,quod ha
betur in l.ij.quando prouocare non eſt neceſſe.nã li-
cèt in ſe ſit legitima cauſa:tamen ex alio reſpectu po-
teſt repelli fortè, qa ĩ congruo tempore oppponitur.
facit,quod habetur ſupra ti.prox.inter monaſterium.
& l.fin.C.de exceptio.vel fortè,qa proponitur per ꝑ-
ſonam inhabilem: uel per illum qui renuntiauit, vel
fecit pactum de non opponendo: & ideo tunc ſenten
tia nõ dř continere expreſſum errorẽ iuris.ſi autẽ cã
non eſſet in iure expreſſa: tunc licèt eſſet legitima.&
ius etiam dicat generaliter judicem ſuſpectum poſſe
recuſari.iij.q.v.quia ſuſpecti. cum omnes cauſæ non
ſint expreſsè in iure, nec commodè etiam poſſint ex-
primi.facit.ff.de legibus: in l.non poſſunt.tunc dicit.
Inno.quòd etiam ſi pronuntiet illam legitimam ſen-
tentia non erit ipſo iure nulla.ex quo de illa nõ appa
ret caſus expreſſus in iure: & ſic nõ debet dici contra
11 ius legis:& ideo tunc debet appellari.†Et ex hoc no-
ra diligenter,quòd illud,qđ dicitur pronuntiationem
factam contra ius eſſe ipſo iure nullã.eſt verũ, quãdo
de iure apparet caſus legis. Secus ſi non apparet,licèt
ex ſimilitudine,vel identitate rationis iuris, expreſsè
caſus põt decidi, quod eſt notan.ſecũdũ domi.Anto.
& fuit de mente Inn.& idẽ dicit,qñ iudicium eſt mul-
tiplicitet intelligibile.per id, quod notatur per Iaco.
de are.in l.cum prolatis.ff.de re iudi.& de aliquibus
cauſis recuſationis.etiam tangitur per glo.in c.acce-
dens.vt lite non conteſta.& adde, quod hř.in ca.cum
Adrianus.lxij.diſt.vbi gl.videtur velle, quòd eo ipſo,
quòd

quòd quis alteri non loquatur, nec ipsum salutat, qđ videtur præsumi eius inimicus: & per consequens cēseri debet suspectus. facit, quod not. gl. j. in c. cum super. de offi. deleg. ¶ In glo. terminum. ibi: legitima. hodie habetur. in c. legitima. j. eodem. in vj. ¶ In ead. gl. ibi: quæ corrigit illam hoc non est verum, quia illa decre. suspicionis loquitur de alio termino: videlicet de termino statuēdo parti recusanti ad probandum causam recusationis quē terminum habent arbitri statuere etiam hodie. sed decre. ista & c. legitima loquuntur de termino statuendo arbitris ad causam finiendā: & sic in casu diuerso loquitur hoc. capitulum præalleg. c. legitima. q̄ loquatur dictū cap. suspicionis. ¶ † In gl. recusatorias. a ibi: quæ loquitur in delegato tātū, & sic concludit glo. qđ ordinarius etiam probata recusatione potest alteri committere negotium de consensu recusatoris, secus in delegato. Sed potes dicere in delegato, vt hodie habetur. in c. iudex. de offic. dele. in vj. vbi ante propositam recusationem potest alteri committere. dūmodo cōmittat in totū vices suas aliàs possit recusari, post propositam autem recusationem non potest delegatus committere nisi cum consensu partium, & præsertim si pbata est cā recusationis. Sed vbi lata esset sententia super recusatione, tunc non potest delegatus cōmittere etiam cum consensu partiū, vt ibi patet. Secus autem est in ordinario, quia etiam pbata causa, & lata sententia poterit cōmittere causam de consensu partium: vt hic patet. & facit, qđ dixi. supra eo. secundo requiris. §. j. Si autem partes nō cōsentirent: tunc videtur, qđ debeat negotium ad superiorem referre, & sic potest intelligi vltima pars alternatiuè hic posita. Sed tunc potest esse dubium quid si relata causa ad superiorem adhuc recusetur superior, q̄dam dicunt recusatorem non audiendum, vt sit litiū finis argu. supra de test. licèt dilectus, & quia cum fugeret iudiciū psumeť cōtra ipsum de psumptionibus. in c. nullus. Host. dicebat, quòd hoc non reperit bene iure cautum eum fortè sic esset declarandū. Alij vero dicunt arbitros iterum esse eligēdos, & per omnia pcedendum in secunda recusatione sicut dictum est in prima: & istud videť verius cū recusatio non debeat fieri sine legitima cā, & illa subsistēte satis videť rationabile recusationem fieri posse. per id, quod habetur. iii. q. v. qa suspecti. ¶ In ea. gl. in fi. supple. non autem determinat totam disiunctam, & licèt determinet verbū cōmittat, nihilominus supplenda est litera. dum dicit, de recusatoris assensu, & etiam actoris, vt dicit gl. p iura superius alleg. & potissime p id, quod hr. in c. si quis cōtra clericū. de fo. cōpe. & c. ad hæc el. j. & ij. supra eo. tamen do. Ant. hic dicebat, qđ pōt determinare verbum committat. Sed non cui cōmittat, qa non erit in potestate recusatoris eligere cui cōmittatur, licèt cōsentiat committi. & sic dicit posse intelligi glo. Host. hic dicebat, q prima pars alternatiuè potest intelligi in ordinario, vt ille recusatus causam cōmittat ex quo est pnuntiatum super recusatione. Sed secūda pars loquatur in delegato, vt ille ad superiorem habeat referre negotium: licèt alii dicant scđm eū etiam ordinariū posse ad superiorem referre, qđ cum dicit se nō vidisse, necaudiuisse seruari. Sed certè gl. uidet tenere, quòd etiā secunda pars alternatiuè loquať de ordinario, & in eius sit electione, quā partem alternatiuè eligant, & fortè de iure ista opinio verior: licèt raro eligatur scđa pars alternatiuę. Et no. quod istud capitulū loquiť, qñ ordinatius recusatus vult discuti de cā recusationis. Sed vbi nō curat discuti, & cst paratus nō cognoscere de cā, & cōmittere alteri tūc habet locū. qđ hr. in d. c. si qs cōtra clericū. & ibi etiā dixi su-

13 per gl. i. ¶ † In glo. confessione. ibi: consueuit tamē dici, & c. Conclude: q si aliquis est conuictus, & cōfessus tunc non audiť appellans in criminali, nec ciuili. per id, qood legitur, & notatur. in l. ij. C. quorum appella. non reci. & in l. abstinendam. vbi videtur casus etiam de ciuili. eo. ti. licèt de ciuili fuerunt opinio. vt tangitur p gloss. & Bar. in d. l. ii. Si autem est confessus tantum. tunc si uult reuocare confessionem velut erronea: vel illā excusare potest appellare tam in ciuili, q̄ in criminali, & ita intelligať hæc gl. Sed vbi simpliciter appellatet nō allegādo errorē, vel excusationē, tūc nō necessitať iudex ad deferēdū: qa hoc casu intelligiť a iure remota appellatio quo ad necessitatē deferēdi, tñ si appelleť operať appellatio quo ad finem de uoluendi negotiū ad superiorem, vt sic sit in facultate iudicis ad quem deliberare, an appellatio sit admittēda: & suspēdeť iurisdictio iudicis a quo a tēpore quo superior deliberauerit de illa admittēda. vt in c. Romana. §. si autē post sentētiā. j. eo. in vi. & de offi. delega. c. Pastoralis. §. præterea. ¶ Itē aduerte, qa vbi dixi cōfessum non audiri appellātē. hoc dicit verū do. Ant. qñ cōfessio est facta ore proprio. p id, qđ habeť ii. q. vi. §. sunt quorum. unde secus dicit de cōfessione procuratoris. licèt aliàs præiudicet domino. per id, quod notauit Composto. in c. per inquisitionē. de electio. qđ tenē mēti. & de materia in specu. de confessis. §. postremo. versicu. sed nunquid confessus. & de app. §. in quibus. uersi. sed nunquid hæc tria. & uersi. x. in delictis, & dicit Io. And. in d. §. in qbus. super uer. ti. qđ cōfessio defuncti corā facta ordinario et habet executionē contra hrdē, uñ dicit, q si defunctus fuit pfessus Episcopo se habuisse per rapinam aliquā, & promisit sibi soluere illis a quibus appareret eū rapuisse, qđ mortuo eo poterit Episcopus absque ordine iudiciario declarare, q̄titates, & creditores, & qbus est ablatū, nec poterit reda: gui de nullitate, quod fecerit Episcopus nec poterit etiā appellari nisi ostēdatur apertū grauamen: & dicit etiam, q dicta cōfessio sic declarata: poterit executioni mandari contra hæredes: licèt nihil ad eos ex delicto peruenit: quia nō ex delicto: sed ex confessione cōueniunť, & sic nō obstat. l. vna. C. ne ex de-

14 licto defunc. ¶ † In gl. superiore. in fi. No. bene ex gl. q vbi q iudex processit ex officio. tunc si causa sit delata ad superiorē debet citari iudex, vt sic possit defendere suū processum: sed vbi causa fuit agitata inter partes, tunc iudex non est citandus: licèt posset assistere, vt causam instrueret, ne reuocet quod egit. facit, quod hř. s. de rescrip. c. dilectus. c. ex parte supra, & qđ notauit Innocē. s. de procura. c. in nostra. & de trāsc. de cætero. & pro prædictis etiam bene facit, quod habeť in c. venerabilibus. j. de sen. excommu. in vj. & in c. sacro. j. de sen. excommu. debet etiam citari iudex si de aliquo ipsius iure contendatur iuxta id, quod hř. ij. q. vj. si quis erga. & c. si qs ab Episcopo. vel vbi ageretur de pœna ipsi iudici imponēda: vt si electus dicat se appellasse ab Episcopo qui recusauit illum sine cā legitima confirmare. nam si mandetur alicui, vt inqsita veritate illum confirmet si est ita debebit nominatim citari Episcopus: quia in pœnam ipsius mandať alteri, vt cōfirmet. ix. q. iii. nūc verū: & ubi dixi iudicē citandum: si nō citeť, processus, erit nullus, vt hic voluit d. Anto. post Fede. de senis allegat notata per Inno. in c.

15 penul. de re iudi. ¶ † In glo. decreuit in fi. potes dicere, q ubi non appellatur a sententia præsumitur p illa. facit, qđ hř. in l. barennius. §. caia. ff. de euictio. ubi autē est appellatum a sñia: tunc si sententia fuit interlocutoria: qa appellatio ab illa debet iustificari ex eisdē actis pūmitur p illa: nisi ex actis apparcat cōtra-

Io. ab Imo. in. j. super. ij. Decr. Qq 3 rium

a In gl. recusatoriis. sup hac glo. si quis iudice recusato q de cā volebat cognoscere, quis de ij sa cau sa cognoscet distinguet, vt hic p do. Hen. boych. col. ii. versi. super eo.

rium.facit, quod notatur.j.c.proximo.in glo.fin.& in cle.appellanti.de appella.Si autem appellatum fuit a sententia diffinitiua:tunc licèt prima facie videatur præsumendum pro illa per id,quod habetur.in c.præsentia.de renuntia.tamen quo ad effectum non videtur pro illa præsumendū nisi quatenus ex actitatis, uel ex nouiter actitandis iustificetur.facit, quod habet.s.eo. c.dilectus.circa fin.& qd legitur,& notat.in d.§.caia. quis autem in causa appellationis habeat probare recurrendum est ad ea,quæ habentur.in dicto.c.in præ-
15 sentia.p legistas in l.hi qui.C.de appellatio.¶† In gl. penul.in fi.vel dic secundum Inno.ꝙ hic assumit vnā constitutionem vsq; ad §.porrò.ibi autem assumit aliā constitutionem.¶Extra glossas aduerte primo, ꝙ inquantum hic dicitur: ꝙ iudex potest recusari hoc procedit,quando proceditur super facto dubio.secus si super facto notorio: quia aut fatetur reus ipsum factum notorium,& non potest euadere pœnam,aut negat, & idem , quia negatio conuincitur per rei euidētiam.j. de accusationibus c.euidentia. & ideo hoc casu negatio nō facit rem dubiam , vt legitur,& notatur p Inn. j.de censi.c.venerabili.& de verbo.significa.c.ex parte.& per glo.in l.post rem.ff.de transact.& ideo non potest hoc casu recusari.facit, quod habetur.s.eodem c.proposuit.& c.nouit.& quod dixi iudicē nō posse recusari in delicto notorio est verum, quando pro delicto est imposita pœna ordinaria a iure: & illam vult infringere iudex:quia tunc ibi nō esset cā grauaminis vel suspicionis cum iuris executio non habeat iniuriam.l.iniuriarum.ff.de iniurijs.Si autem pro delicto esset pœna arbitraria: tunc,quia in arbitrando posset ledere partem:poterit recusari ratione suspicionis, & sic subesset legitima causa suspicionis, nec obstat si dicatur,ꝙ si iniquè arbitretur non deficiat potestas appellandi: quia facultas appellandi non tollit remediū recusandi : quia melius est ante vulneratam causam occurrere , quàm postea remedium quærere.l.fi.C.in quibus cau.restitu.non est necessaria.Si autem alicui demandetur executio nudi ministerij sine iurisdictione:quia habet exequi tunc mandatum ad vnguē non potest dici tunc suspectus:ideo tunc non posset recusari.facit s.eo.in c.nouit.An autem a iudice suspecto posset recedi per uiam appellationis.dicit hic Inno.ꝙ non:quia recusatio est via de per se: quæ tūc habet locum, vt patet hic.in prin.:iuncto.§.porrò.& facit supra e.c.nouit.suspicio enim habet remedium suum recusationis : grauamen vero habet suum remedium scilicet appellationis supra e.c.vt debitus, & p hoc dicto iudex esset suspectus non tamen sequitur necessario per hoc,quod grauet.facit, quod dictum fuit in præal leg.c.vt debitus.& supra eo.c.ex parte.nec obst.text. iste in prin.vbi uidetur innuere , ꝙ cōmonitus habet vtrūque remedium,scilicet recusationis,& appellationis:qa uerū est,quòd habere pōt vtrūq;: sed nō ex eadē cā:sed ex diuersis,vt sic recuset propter suspicionē, & appellet propter grauamen,& eodem modo potest responderi ad ca.quoties.ij.qō.vj.licèt gl.ibi aliter uideatur sentire videlicet.ꝙ etiam propter suspicionem possit appellari.& illam sequitur ibi Archid.quando suspicio esset notoria:sed communiter tenetur cōtrarium propter id,quod dixi.supra.post Inn.nec obstat, quod habetur supra,ut lite non contestata.c.accedēs, quia debet intelligi secundum prædicta uidelicet,qd ibi proposita fuit recusatio propter suspicionē, & qa non admittebatur fuit appellatum nā bene pōt tunc appellari,qñ seqr grauamē post propositā recusationē,ut dr hic sentit Innocen.non enim habet ipse recusatus approbare, uel reprobare cām suspicionis , sed pertinet hoc ad arbitros:ut hic patet,& supra de officio deleg.suspicionis, & j.e.c.legitima.lib.vi. Aduerte tamen,quia si causa recusationis esset euidenter friuola posset iudex illam repellere.& ea non obstante procedere in causa.s.de offi.iudi.c.fin.vbi autem euidenter esse notoria, & rationabilis tūc debet proponi sed nō est necesse illā probari, quia notoriū licèt non releuat ab onere proponēdi releuat tamen ab onere probandi , vt notatur in cle.appellanti.de appella.& sic non esset necesse ire ad arbitros, & secundum prædicta debet intelligi præallegatum.c.accedēs.licèt aliqui aliter dicāt:vt ibi fuit dictum,& notatur etiam ibi
17 per Ioan.Andr.¶† An autem recusans habeat offerre probationes coram recusato.dicit Innocen.ꝙ non licèt coram eo habent proponere probabilem causam recusationis,& plus dicit,ꝙ est necesse , ꝙ petat arbitros eligi, sed iudex habet hoc requirere , quòd arbitri eligantur,vel quòd probet causam, nec debet etiā recusans petere a recusato,quòd iudicet causam recusationis iustam:quia uideretur, quodammodo a recusatione recedere eligendo in hoc arbitrium ipsius recusati.sed certè posset dici, vt sensit Innocen.ꝙ non.p hoc videretur eum approbare iudicem pro causa principali:cum tunc per petitionem prædictam tendat ad ipsum impugnandum.facit, quod notat glo.in c.si a iudice,infra eod.in vj.videtur tamen tunc recedere a prouisione iuris disponentis arbitros fore eligendos, & not.ꝙ vt etiam superius tetigi quædam causa recusationis est notoria,& iusta: quædam notoria,& iniusta:quædam autem dubia.& de dubia ponit Ioā.And. exemplum,si recusatur iudex qui est cōpater alterius partis:vel qa est patruus , vel affinis coniugis alterius partis:potest etiam poni exemplum per ea, quæ dicta fuerunt supra eo.c.postremo.& dicit per arbitros pōderandum esse morem regionis : vt ex illo iudicetur iustam esse suspicionem , vel non.facit, quod dixi in dicto.c.postremo.¶Item aduerte , quia hic loquitur, quādo recusatur ordinarius: quo casu itur ad arbitros p causa suspicionis,& idem dicendum si recusatur de
18 legatus Papæ,supra de offi.deleg.c.suspicionis.¶†An autem arbitri finita causa suspicionis possint de causa principali cognoscere , dictum fuit supra eo.secundo requiris.§.fina.Si autem recusatur delegatus ordinarij : tunc de causa recusationis cognoscet ipse ordinarius delegans de officio delega.si contra, vnum ad finem lib.vj.& in dicto.c.etiam patet quid iuris si vnus ex duobus delegatis recusetur:si autem recusetur sub delegatus delegati Papæ : tunc quid sit dicendum satis instat hic Innocen.Nam dicunt quidam , ꝙ causa suspicionis tunc proponenda est,& probanda coram delegato subdelegante per e.c.super quæstionum.§.quā vero.& §.fina.de offi.delega.& hoc si delegatus sit pñsens : si autē sit absens fieri debet secundum istos protestatio coram ipso Archidiacono, vel alijs iudicibus ordinarijs loci p id,quod habetur in l.fi.C.de iudi.& secundum istos omnis processus habitus coram subdelegato postq̄ cognitio erit delata ad superiorē erit nullus facit supra de offi.delega.licèt.Alij vero dixerunt, ꝙ quādo absens est delegatus,ꝙ debet significare ipsi subdelegato,ꝙ vult ire,vel mittere ad superiorē corā quo vult probare causam recusationis, vel obtinere causam alteri cōmitti:qa habet ipsum subdelegatum suspectum:& ex tunc non debet subdelegatus procedere,& si pcessit debet appellari ab eo: alias si nō appelletur valebit pcessus.sed Host.& Inno. voluerūt , ꝙ tutius est proponere exceptionē tunc corā recusato: qa si exprimat eā recusatiōis corā eo si appareat illā notoriè esse falsam , vel iniustā nō obstāte recu-

recusatione poterit procedere etiā si appelletur, & te
nebit processus. Si autem causa sit legitima, & nō fue
rit admissa per subdelegatum: & processerit ad vlterio
ra: tunc potest appellari: & bene faciet appellans co-
ram delegato prosequi causam appellationis, & non
recusationis: quia si vult ꝓsequi causam recusationis
non obtinebit nisi doceat causam ipsam esse veram:
sed si prosequitur causam appellationis nihil habet
probare de veritate causæ recusationis: sed sufficit si
probet se proposuisse causam legitimam coram sub-
delegato, & illam per eum non fuisse admissam. nam
hoc ipso grauauit, & ꝓpter hoc potuit appellari, & ꝓ-
nuntiabitur pro appellante: & retractabit quicqd post
appellationem fuit attentatum: facit, quod habetur in
d.c. super quæstionum. §. fi. & j. eo. c. non solum. lib. vj.
& licèt do. Anto. hic videatur velle, q ad iustificandā
appellationem hoc casu requiratur oblatam fuisse ꝓ
bationem per id, quod habetur. j. eo. in c. interposita.
non credo hoc verū per id etiam quod superius dixi:
quia non tenetur recusans probationem facere corā
recusato: vt ibi dixi. & ideo hoc casu sufficit ad iustifi-
candum appellationem, q recusatus non admisserit
legitimā cām suspicionis: licèt aliter nō obtulerit co-
rā eo separatum probare. nec obst. c. interposita, qa
loquitur, qn̄ iudex reppellit exceptionem quā oppo-
nens habebat probare coram ipso iudice. Ideo tūc nō
iustificatur appellatio nisi obtulerit se paratum proba
re, vel nisi doceatur de veritate exceptionis. Secus in
casu isto in quo non tenebatur ꝓbare cām recusatio-
nis coram ipso iudice. Ideo sufficit ad iustificandā ap-
pellationē, q appareat causam recusationis legitimā
fuisse propositam, & non fuisse admissam etiā si ali-
ter non probetur veritas causæ, vt hic voluit Inno. di-
cit etiam Innoc. q si contingat appellationem repro-
bari poterit prosequi causam recusationis velut diuer
sam. facit, quod habet. in c. veniens. el. ij. s̄. de testibus.
Si autem iudex recusatus post recusationē non proce
dat. tunc dicit Inno. q stultè facit si appellationē ꝓse-
quitur: ex quo non processit, & consequenter nō gra-
uauit, & appellatio debeat fieri a grauamine. s̄. eod. vt
debitus. sed certè si iudex expresse recusat causam re-
cusationis propositam satis videtur grauasse. & ideo
potest tunc prosequi appellationē: sed vbi non repro-
basset, nec procederet, posset ꝓcedere dictum Innoc.
quia non videtur tunc posse appellari: ex quo nō gra
19 uauit per id, quod habetur. in d.c. vt debitus. ¶ † Et ex
prædictis apparet aliqualiter esse dubium: an proces-
sus iudicis recusati factus post recusationem valeat si
non fuerit appellatum. Inn. tamen hic notabiliter cō
cludit, & sepissime allegatur, quòd non meminit se
legisse quin processus iudicis recusati factus etiā post
recusationē non teneat: nisi ab eo appelletur, vel alio
modo ad alterius audientiā causa sit translata, siue fue
rit delegatus siue ordinarius, & pro ista opinio. Inno.
facit, quod habetur. in l. non distinguemus. §. cum qui
dam. ff. de arbi. vbi videtur, q processus de mero rigo-
re teneat. sed obst. exceptio. sed certè potest dici, q ibi
loquitur in arbitro ex cuius sententia non agitur, sed
ei paretur metu stipulationis pœnalis l. j. C. de arbi-
tris. & ideo licèt arbiter post recusationem processit
ad sententiam si non paretur sentētiæ de mero rigore
agi potest ex stipulatione pœnali, quia illa interposi-
ta fuit ex consensu partium, & per illā promissum fuit
stari sententiæ arbitri. ideo si non statur de mero rigo
re committitur stipulatio, licèt posset obijci exceptio
quia nō est æquū, q possit effectualiter ex illa agi, ex
quo arbiter post recusationē processit, sed nos loqui
mur ī iudice recusato ex cuius sñia debet agi, vñ non

est bona æquiparatio ꝓ omnia. Nā & videmus, q licèt
sentētia iudicis sit ipso iure nulla, quando lata est per
pecuniā. l. venale. C. quando prouoca. nō est neces. &
cum licèt arbiter tulerit sententiam per pecuniā pote
rit agi de mero rigore ex stipulatione pœnali, licèt ob
stet exceptio, vt notat̄ in dicta. l. venales. & in l. ita de-
mū. ff. de arbi. Host. hic tenet ꝓcessum iudicis recusa
ti factum post recusationem esse ipso iure nullū, sicut
& quando fit post, & contra appellationem cū hęc vi
deantur parificari appellatio, recusatio, & relatio, vt
colligi pōt ex his, quæ hn̄r in rubrica huius ti. & dicit
se quādoq; hoc audiuisse ab Inn. videlicet, q talis pro
cessus ipso iure non valeat. de quo remittit ad summā
20 de offi. deleg. in §. qd sit effectus. vbi idē tenet. ¶ † Sed
do. Anto. hic dicit, q fortè audiuit ab Inno. viua voce.
tamen ipse dicit, q in simili Innoc. videtur etiam hoc
tenere in c. cæterum. C. de rescrip. vbi videtur dicere,
q processus habitus per delegatos primi, & secundi
rescripti non valet, si factus sit post propositam exce-
ptionem, qd eligantur arbitri s̄m formam. c. Pastora-
lis. de rescript. sed certè Innoc. ibi refert aliquorū fuis-
se talem opinionem, non tamen videtur in illa persi-
stere, quòd autem processus iudicis recusati sit nullus
fuit originaliter opinio glossatoris. ij. q. vi. ī c. quoties.
& iij. q. v. quia suspecti. in verbo canonice. Ioā. And.
hic non declarat hunc articulum. sed simpliciter reci
tat opi. Hosti. & in illa residet. & plus non dicit domi.
Anto. hic dicit, q si exceptio debet proponi coram iu
dice procedente. & videtur loqui de exceptione recu-
sationis, vt patet per sequentia dicit, q ꝓcessus est ali
quis donec simus in statu, quod ab eo abdicata sit iu-
risdictio, vt patere pōt in delegato. ꝑ ea, q̄ hn̄r. de offi.
deleg. iudex. lib. vi. & de ordinario. per id, quod dictū
fuit. s. eod. secundo requiris. §. fina. si autem exceptio
habet proponi coram alio iudice, & tunc dicit, q eo-
ipso, quòd erit proposita deuoluta erit iurisdictio ad
aliū. & ideo non ualebit ꝓcessus factus per ipsum re-
cusatum. argu. c. tuam. de ordi. cogni. & ne contingat,
q processus intricentur: ut tangitur in d.c. tuā q alle-
gat etiam ad prædicta, quod not. Inno. in c. cum. M. s̄.
de constitu. & sic residet Ioan. And. fortè uoluit dice-
re, q ubi recusatur ordinarius, uel delegatus Papæ, q
tūc debet exceptio recusationis corā eo proponi, & ꝓ
batio finiri coram arbitris, & sic non recurritur tunc
ad alium superiorem, ideo tunc tenet processus nisi sit
factus postq̄ omnino desinit esse iudex, sed ubi recusa
tur subdelegatus delegati, uel delegatus ordinarii, tūc
habet causa recusationis probari coram ipso delega-
to, uel coram ordinario, ut in c. si cōtra unum. ad fi. de
officio delega. in 6. & s̄. de offi. delega. super quæstio-
num. §. quē uero. & §. fin. & supra dixi. ¶ Aduerte tn̄,
q licèt ipse uideatur uelle, q tunc proponēda sit recu
satio coram superiore, tamen non uidetur id necessa
rium: nec iura allegata uidentur hoc probare, licèt ꝓ-
bēt, q probatio recusationis habeat fieri coram supe
riore. vnde videtur, q possit etiam recusatio proponi
coram ipso delegato. & sic etiam aperte voluit ipse
Inno. & Hostien. ut superius tetigi. Præterea videtur
q eadem ratio sit utrobique, siue recusetur delegatus
siue subdelegatus, & sic uideretur, quòd utrobiq; idē
deberet dici. argu. c. translato. & c. de consti. cum simi
libus. Barto. in l. quia poterat. ff. ad trebellia. tenet opi
21 nionem Host. uidelicet, q † processus iudicis recusati
sit nullus, pro hoc dicit esse casum in l. j. C. si quacūq;
præditus potesta. sed certè ad illam legē posset respō-
deri: ut uoluit ipse Inn. in c. insinuāte. supra de officio
deleg. qd ibi est spāle, licèt Bar. dicat, q ibi hn̄ est spāle
q ordinarius recusetur: sed non, q processus sit nul-
lus:

lus:ſed talis reſpõſio non videtur bene procedere: q̃a ex quo reuera ibi ponitur caſus ſpecialis non põt fieri fundamentum, q̀ de iure communi ſemper ſit dicẽdum idem : vbi recuſatio fieri poſsit, tamen opinionẽ Barto.& Hoſtien.ſequebatur dominus meus domi. Petrus.de anchara.in cap.iudex,de offie.delega.in vj. per dictam.l.j. allegatam per Barto.& per præallegatum.c.iudex.vbi dicitur, quòd iudex recuſatus poſt recuſationem propoſitam non poteſt committere cãm ſine recuſatoris aſſenſu.& ſic multofortius ſecundum eum non debet poſſe in cauſa principali procedere argumẽto auth.multomagis.C.de ſacroſanct.eccleſijs. ¶ Sed certè ſi quis diligenter aduertat, ille text.poteſt adduci ad oppoſitum : quia ſi poteſt committere cãm de recuſatoris aſſenſu.ergo non deſijt omnino eſſe iudex aliàs priuatorum conſenſus non poſſet facere eũ judicem.l.priuatorum.C.de iuriſdi.omnium iudi.& ſ.de officio.deleg.ſignificantibus , & pro hoc ẽt facit idem text.in dicto.c.iudex.vbi dicit, q̀ poſt latam ſententiam in cauſa recuſationis : tũc omnino deſiit eſſe judex : & ſic ante non deſijt eſſe iudex . & per conſequens videtur habere habitũ iuriſdictionis: licèt contra exercitium obijci poſsit exceptio.& ſic videtur, q̀ ſi procedat non obſtante exceptione.licèt grauet partẽ, debeat tenere proceſſus ſi non fuerit appellatum, nam regulare eſt, quod vbi poteſt obiici exceptio cõtra proceſſum iudicis: q̀ ſi obiiciatur,& illa non obſtãte procedat ad ulteriora uideatur tacitè pronuntiaſſe, & tenet proceſſus ſi non appelletur vt patet ex his, q̃ habentur.in ca.ex parte. M.j.eo.& in l.a procedente. C.de dila.& ſic videtur , quòd præalleg.c.iudex non obſt.opi.Inno.nec ſimiliter.l.j.allega.per Barto.quia põt dici ibi eſſe ſpeciale ꝑpter enormitatem delicti, vt alij de facili terreantur.arg.l.ſi q̃s ſeruo.C.de furt. Alia fuit opi.Lapi.in d.c.iudex. videlicet, q̀ ſi ꝓceſſus interim ſit in pẽdẽti ẽt ſi pendeat ex futuro euẽtu, nã ſi pronuntiabitur pro recuſante detegetur proceſſum non valuiſſe: ſecus ſi contra eum : quia tunc detegẽt valuiſſe,& pro hoc facit, quod dicimus in ſimili de appellatione ab interlocutoria:quia ſi iudex a quo procedat põ inhibitionẽ ſibi factã pendet ꝓceſſus ex futuro euẽtu : q̃a ſi pronũtiabiĩ ꝓ appellatione detegẽ proceſſum irritum fuiſſe ſeu nõ valuiſſe:aliàs ſecus, de app.non ſolũ. lib.vj.cũ ibi not.& pro hoc facit: q̃a nõ debet plus operari iſta recuſatio, q̃ ipſa appellatio ab interlocutoria, nam etiam ille qui appellauit prætendet iudicem ſuſpectum ratione grauaminis.facit, qđ habetur ſupra eod.ad hæc ſi in vna.Et ſic poteſt dici: quod quo ad opinionem interim tenet proceſsus qui fit poſt appellationẽ ab interlocutoria ſi ſit factus añ inhibitionem tamen, an in veritate valeat, vel nõ, declarabitur ex futuro euentu , & ex illo pendebit , & hæc opinio fortè fuit etiam de mente Hoſti.per ea , q̃ ipſe dicit.in præallegato.§.quid ſit effectus,& hęc opinio ſatis videtur poſse de iure canonico ſuſtentari.ꝑ id, quod.ſ.dixi.eum de iure canonico non ſufficiat allegare cauſam recuſationis : niſi etiam probetur.ſ.de officio deleg.ſuſpicionis , ſed de iure ciuili ex ſola voluntate poteſt iudex delegatus recuſari: nec eſt neceſſe aliquã cauſam allegari , uel ꝓbari : vt patet ex his, quæ leguntur,& notantur.in l.apertiſſimi.C.de iudi. vnde ſecundum ius ciuile tantum videtur operari recuſatio facta delegato, quantum facta cũ cauſa de iure canonico ſecuta probatione cauſæ:& ſnĩa ſuper ipſa recuſatione,& ſic vr̃, qđ ſatis de iure canonico lata ſnĩa ſuꝑ recuſatione oĩno deſinet eſſe iudex:& ſic ꝓceſsus ipſo iure non valeret, ita videretur, q̀ de iure ciuili ex hoc ſolo, qđ facta eſt recuſatio ipõ iure deſinat eſſe iudex , & in hoc eſt differẽtia inter ius canonicũ, & ius ciuile, eſt etiã in alio : q̃a arbitri qui eligũtur de iure ciuili habent cognoſcere de cauſa principali , & nõ de cauſa recuſationis.d.l.apertiſsimi.& l.fi.C.de iudi.ſecus de iure canonico:quia arbitri habẽt cognoſcere de cã ſuſpicionis,& nõ de principali : vt dictum fuit.in c.ſecundo requiris.§.finali.ſ.eo.Et per prædicta videtur poſſe concordari opiniones: quia opinio. Hoſti.& Barto.& ſequacium, quæ originaliter fuit gl. in locis.ſuperius allegatis.videtur procedere de iure ciuili.opi.vero Inno.hic poſſit ſaluari de iure canonico ſcđm opi.Lapi.& plus videretur, q̀ licèt de iure canonico appellaretur a proceſsu iudicis recuſati: tamẽ quia eſset appellatio ab interlocutoria videtur, q̀ illa non redderet proceſsum nullum ex hoc ſolo, q̀ eſset appellatum ſi non eſset factus poſt inhibitionem iudicis ad quẽ per notata.in d.c.non ſolum , & ſic vr̃, q̀ multominus ex hoc ſolo , qđ facta ſit recuſatio debet dici proceſsus:poſtea factus nullus niſi hoc detegatur ex poſtfacto probata ueritate cauſæ,& lata ſnĩa pro recuſante,& de materia etiam plenè dixi in l.quidã cõ-

22 ſulebat.ff.de re iudi.¶ †Vltimo aduerte , quia dicunt quidam: vt hic refert Inno. q̀ poſset quis a ſubdelegato appellare hoc mõ, puta ſi dicat habeo te ſuſpectũ ex tali cauſa,& appello ne procedas.ſed Inno.dicit, q̀ hæc appellatio hodie non ꝓcederet cũ uideaĩ fieri a futuro grauamine.ſ.eo.ut debitus & j.eo.c.ꝓxi.in vi. ſed Hoſti.in p̃alleg.§.quid ſit effectus.uidetur uelle, q̀ ualeat ſi fiat a iudice delegato:uel ab ordinario, q̃a ex quo recuſatus eſt,& habet ire ad arbitros ur̃ appellatio tunc eſse extraiudicialis , quæ poteſt fieri a futuro grauamine.ſupra eo.bonæ.ſed fortè hæc opi.Hoſt. non eſt uera : quia arbitri ſunt delegati iuris.de offic. deleg.ab arbitris.lib.vj.& ſic uidetur, q̀ appellatio cenſenda ſit iudicialis ex quo fit a iudice:& ẽt ꝑpter actũ iudicialẽ fiendum,& ideo uidetur, q̀ non ualebit per c.ut debitus,& uidetur etiam fuiſse de mente Inno.

SVMMARIVM.

1 *Terminus ad exceptiones proponendas ſtatui non debet ad inſtantiam rei.*

2 *Litis cõteſtatio inducitur per propoſitionẽ exceptionis peremptoriæ.*

3 *Confeſsio ſicut poteſt reuocari quando præiudicat circa merita cauſæ, ita etiam reuocari poteſt ratione præiudicij, quod infert in proponendis dilatorijs.*

4 *Reuocari poteſt confeſsio non ſolum quando error eſt reſpectu facti confeſſati:ſed etiam quando interuenit error alterius facti cui præiudicatur quo ſcito veriſimiliter non fuiſſet facta confeſſio.*

5 *Litis conteſtatio inducitur ex reſponſione litigantis principaliter facta ad libellum.*

6 *Confeſsio aduocati etiam errore non probato reuocari poteſt.*

7 *Articulus receptionis teſtium non poteſt a delegato inferioris a principe ſubdelegari inquantum ſit miſsus, aliàs ſecus.& nu.12.*

8 *Cauſa etiam ſi ſit legitima debet in appellatione exprimi.*

9 *Grauatus re ipſa appellare poteſt:licèt ex mente iudicis non grauetur.*

10 *Confeſsio aduocati, an,& quando noceat clientulo ,& an,& quando clientulus poſsit errorem aduocati reuocare.*

11 *Litis conteſtatio, an inducatur per obiectum exceptionis perẽptoriæ.*

12 *Delegatus inferioris a principe ad vnam cauſam tantum non poteſt alteri ſubdelegare etiam poſt litem conteſtatam.*

13 *Appellatio ab interlocutoria, vel grauamine non poteſt iuſtificari ex alia cauſa, quam ſit ſpecificata in appellatione.*

a CVm cauſam. Si iudex a confeſſionem aduocati eadem die reuocatã per litis cõteſtationem velit habere, uel proceſſum a ſubdelegato ſubdelegati factũ ratificet ab eo licitè appellatur.h.d.Et primo narratio appellatiõis.In ſcđo iudicis datio.Scđa ibi mãdamus.

1 ¶ Not.i.quòd ad† inſtantiam rei uidetur debere ſtatui

a Si iudex, Super hoc. c.ſi quæras, verũ,& qñ, cõfeſſio aduocati noceat clientulo.& vtrum & qñ, clientul[9] põt errorẽ aduocati ſui reuocare, diſtingue, ut hic p Hen. bohych. in pricipio eo.

statui terminus ad exceptiones proponendas. sed certè contrarium de iure, per ea, quæ notantur. in ca. pastoralis. supra de excep. & ad istum tex. potest responderi. quòd hic factum narratur: quia sic de facto petebat reus sibi statui terminum. ¶ † Item no. quòd per propositionem exceptionis peremptoriæ, videtur induci litis cõtestatio. sed hoc non est verum, vt hodie est declaratum. in c. ij. de lit. contestatio. lib. vj. & ad istũ tex. respõde, vt ibi no. per gl. qa debet intelligi, quòd nõ simpliciter proponebat peremptoriam: sed & negabat intentionẽ actoris propter peremptoriã competentem: an autem per confessionem inducatur litis contestatio. dic vt notatur. in c. dudum. el. ij. de elec. & per glo. & legistas. in l. j. C. de litis contesta. ¶ Item no. quòd sicut

3 † confessio potest reuocari, quando præiudicat circa merita causæ: vt in c. fi. de confessis. Ita etiam reuocari potest ratione præiudicii, quod infert in proponendis dilatoriis. Aduerte tamen quòd non reuocabit procurator hic confessionem aduocati quasi factum in confessione contentũ & erroneum. sed reuocabit ex errore iuris in quo fuit aduocatus, quia fortè credebat exceptiones dilatorias posse proponi post litis contestationẽ. & sic videtur quòd error iuris debet habere cãm legitimã reuocandi confessionem per alium factã. licèt Cy. aliter videaẽ dicere. in l. fi. C. de errore aduo. Potes etiã dicere, quòd fortè fuerat error facti in aduocato: quia ignorabat aduocatus dilatorias aliquas competere: & de illis protestatum esse p procuratorẽ: & ideo aduersus nimium festinatã confessionem ex errore alterius facti quàm confessati reuocata confessio. & no. et quòd sicut principalis potest reuocare confessionẽ aduocati ita & põt reuocari per procuratorẽ. Et no. etiam ex

4 prædictis, quòd † confessio potest reuocari non solũ qñ error est respectu facti confessati: sed etiam quãdo interuenit error alterius facti cui præiudicaẽ quo scito verisimiliter non fuisset facta cõfessio. ¶ Item not.

5 † quòd sicut ex responsione litigantis principaliter facta ad libellum inducitẽ lit. contest. ita, & per rñsionem factã

6 ad libellũ per aduocatum si nõ fuit reuocata. ¶ Item no. † confessionem aduocati etiã non probato errore posse reuocari. dũmodo reuocetur incontinẽti. & no. quod satis videtur fieri incontiuenti, si fiat eadem die de quo. in gl. & super ea. ¶ Item no. quòd reuocata respon

7 sione ex qua inducetur litis contestatio cessat litis cõtestatio. ¶ † Item no. quòd articulus receptionis testiũ nõ potest à delegato inferioris a Principe subdelegari. quod intellige verũ inquãtum sit missus, aliàs secus:

8 vt dictum fuit. in c. cum Bertoldus. ẽ. titu. j. & no. gl. in clemen. j. de offic. delega. ¶ † Item no. quòd non sufficit ex legitima causa appellare nisi causa in appellatione ex

9 primatur, & propter ipsam appelletur. de quo in gl. fi. & j. c. proximo. ¶ † Vltimo no. quòd sufficit quem re ipsa grauari: licèt ex mente iudicis non grauetur, ad hoc, vt possit appellare, vt hic patet in versic. iudices tamẽ. Nam iudices credebant de iure litem contestatã non obstante confessione reuocationis: licèt malè putarẽt,

10 & tamen legitima reputaẽ appellatio. facit, quod dictũ fuit supra eo. ex parte. ¶ † In gl. aduocati. in fi. potes dicere, quòd aut procurator, vel dominus, vult reuocare confessionẽ aduocati probando errorem: puta probando rem se aliter habere: & tunc potest qñcunque ante sententiam docendo de errore. per id, quod habetur. in c. vltimo. ẽ. de confessis. & in l. error. C. de iuris. & facti igno. & pro hoc faciat: qa si confessio propria potest prætextu erroris docẽdo de errore reuocari qñcunq; ante sententiã hoc tamen ante conclusionẽ in causa: vt in d. c. fina. & ibi etiam dixi multa, potius debet posse reuocari confessio procuratoris, vel aduocati est tñ aliqualis differentia, an agaẽ de reuocatione cõfessionis procuratoris, vel aduocati: an vero de reuocatione confessionis ppriæ: qa primo casu sufficit allegare, & probare rem aliter se habere. facit, quod habetur. in l. certũ. §. sed an ipsos. ff. de confessis. Sed nõ semper sufficit pbare rem aliter se habere, quãdo agitur de reuocatione propriæ confessionis, vt qñ esset præsumptio scientiæ contra confitentem. vt plenè notaẽ per Bar. in l. ij. ff. de cõfes. & facit, quod dictum fuit in d. c. fina. Aut quis vult reuocare confessionem aduocati alio non docto. & tunc videẽ quòd possit reuocare eadẽ die per istũ tex. & hoc & voluit gl. in c. olim. j. de censibus. & plus videẽ quod etiã vsq; ad triduum. per id, quod habeẽ. in l. iij. C. de errore aduoca. Nã tũc si sciuit cõfessionem factã, & intra triduum non contradicit, videẽ quòd præiudicet. & sic secus, videtur si intra triduũ contradicat. & hoc & tenet do. Ant. quãdo cõfessio cõcernit merita negocij principalis. Si autẽ non præiudicaret circa processum litis, tunc dicit, quòd poterit similiter reuocari eadem die. & & intra triduũ dũmodo non faciat actum interim ex quo videaẽ approbare confessionẽ. per id, quod hic dixit glos. & ista opinio satis videẽ de iure posse sustentari glo. tamen & cõmuniter legistę in d. l. iij. dicunt, quòd hoc, quod dr ibi de triduo denotat facti accidentiã: quia solum p triduum durauit causa post confessionem. Nã si durasset maiori tpe potuisset reuocari quandocunq; ante sententiã per prædictam. l. error. sed certè põt dici, quòd illud verum si doceret de errore: vt superius tetigi. sed vbi non doceẽ de errore, procedat quod dixi. & tene menti diligenter hunc intellectum pro declaratione. dictæ. l. iij. & secundũ prædicta etiam debet intelligi, quod no. in glo. xxxv. q. ix. c. loci. vbi videẽ velle, quod confessio aduocati possit quandocunq; reuocari: qa debet intelligi illud verum, quando probaretur de errore. Et no. quòd licèt confessio procuratoris habeat nocere domino & si fiat in absentia domini propter mãdatum, quòd habet procurator a domino: tamen secus videẽ in confessione aduocati: quia non habet mandatũ ad causam pertractandam. & ideo confessio aduocati facta absente procuratore, & domino non præiudicat domino nisi forte dñs habuerit postea de illa scientiã & non contradixerit eadem die, vel intra triduũ: sed id, quod superius dixi. Si autẽ sit facta præsente domino, vel procuratore, & non contradicente eadem die, vel intra triduum. iuxta superius dicta. & tunc tacite videẽ illam approbare. facit, quod habeẽ. ẽ. de offi. delega. in c. cum olim. Abbas. & ideo nõ poterit postea reuocari nisi doceatur de errore. Si autem fiat præsente procuratore, vel domino, & contradicente simpliciter, vel quatenus esset in eius præiudicium: & tũc nõ habet sibi nocere. Facit quod not. per Cyn. in d. l. iij.

11 ¶ † In gl. non fuit. in fi. de hoc dic, vt hodie habetur. in d. c. ij. de lit. contest. in vj. vbi est expressum, quòd per obiectum exceptionis etiam peremptoriæ non inducitur contestatio litis. & ad istum tex. respondet ibi gl. quòd debet intelligi, quòd ita demum fuisset inducta contestatio si cum obiecto exceptionis fuisset negata petitio actoris. de quo dicendum, vt ibi. ¶ In gl. penul. in fin. & sic

12 cõcludit gl. quòd † delegatus ad vnam causam tantũ inferioris a Principe non poterit alteri subdelegare: etiã post litem cõtestatã. Sed rñdet ad similitudinẽ allegatam de procuratore qui põt post lit. contest. alium substituere, & non ante nisi hoc haberet in mandatis. sed potes dicere, quòd non est bona similitudo propter diuersitatem rõnis, qa procurator efficitur dominus litis p cõtestationẽ. in c. j. de procu. in vj. & l. procuratoribus. & l. nullam. C. de procu. & ideo non posset per domi num

num reuocari sine causa.l.post litem.ff.de procu.quæ
rátio cessat in iudice delegato:qa non efficitur dñs li-
tis per contestationē factam corā eo.nam ipse non est
qui agit litē:sed potius corā eo agit.& ideo ēt reuoca-
ri potest sine aliqua causa per delegantē quandocūq;
etiā post litis contestationē coram eo.l.iudicum solui
tur.ff.de iudi.¶Item aduerte,qa licèt glo.respondeat
ad c.cū Bertoldus.q ibi nocet facti cōtingentiā, & nō
iuris dispositionem:tñ potes aliter dicere, vt ibi ēt di-
ctū fuit, videlicet, q si delegatus inferioris a principe
alteri subdelegauit totam causam,vel aliquē articulū
habentem mixturam iurisdictionis, & tunc non pōt.
& sic intelligaī hæc gl. Si aūt vellet delegare aliquem
articulū consistentē in puro facto, puta si postq exa-
minauit exceptiones quæ obijciunī contra testes: &
ēt interrogatoria cōmittat receptionem testium, quæ
tunc in puro facto consistit, nam tunc potest secundū
cōem opi.doc.præsertim canonistarū. & ita possit in-
telligi præalleg.c.cum Bertoldus.de quo etiā in cle.j.
de offi.deleg. per glo.& Doct.in decre.super quæstio-
num.j.de offi.deleg.¶In gl.fi.in fi.hodie est capitulū
primum.j.eo.in vj.& an procedat dictum gl.in omni-
bus appellationibus extraiudicialibus. dic, vt ibi no.
de appellationibus. autem extraiudicialibus quæ in-
terponunī in causis electionum. dicendum est,vt ho
die habeī.in c.vt circa.de elec.in vj.& in cle.constitu-
13 tionē.eo.ti.& quod dixit gl.† appellationē ab interlo-
cutoria, vel grauamine nō posse iustificari ex alia cā,
q sit specificata in appellatione est ēt hodie approba-
tum,& decisum.in cle.appellanti.de appel.& plus di-
cit hic Io.And.q si fuerit appellatum ab interlocuto-
ria, vel grauamine ex pluribus causis expressis in ap-
pellatione,hodie de stilo curiæ,& cancellariæ est,q in
delegatione, seu cōmissione appellationis non expri
mit nisi vna quā voluerit eligere vicecancellarius. &
ideo sit cautus appellans, q non exprimat aliquam fal
sam causam.dicit tñ Io.An.q istud esset satis rōnabile
qñ causæ essent incōpassibiles:sed vbi essent cōpassi
biles deberet fieri cōmissio super omnibus,licèt de fa
cto hoc nō seruetur,vt dixi.vnde dicebat Boatinus, q
tunc expresso vno grauamine in cōmissione. de his
propter quæ appellauit non poterit iustificare appel-
lationem:etiam ex alijs propter quæ appellauit. dicit,
q super quolibet grauamine curia daret literas, si im
petrarentur ad eosdem iudices.& sic post primam cō-
missionē in qua vna causa esset expressa possint impe-
trari literæ super alia quæ fuerat expressa in appella-
tione: licèt non in cōmissione,dūmodo ad eosdem iu
dices impetretur. & per prædicta, vt dixi debent esse
cauti appellantes ab interlocutoria, q nullam falsam
causam exprimant,vel quam probare non possint. &
propter reprimendas malitiosas appellationes, videī
ęqua fuisse consuetudo:de qua.supra.

a Nō sufficit. idē sēsnat hic d. Ab. & sup hoc.ca.si q. ras verū iudex appellationis corā quo proponiī de nullitate sulæ possit de ipsa nullitate cognoscere distingue, vt hic p d. Hen. Boyc. in princ.c.

SVMMARIVM.

1 *Exceptiones legitima obiectio si fuerit confessata iustificat appellationem licèt aliter non probetur coram iudice ad quem.*
2 *Taciturnitas numeri vitiat impetrationem in ecclesia numerata, & nume.10.*
3 *Ad appellationem iustificandam non sufficit exceptionem fuisse obiectam,& probatam,& appellatum esse nisi appareat, q propter ipsam exceptionem non admissam sit appellatum.*
4 *Exceptio reijci potest tacitè, & expresse, & vtroque casu videtur grauare.*
5 *Exceptiones legitimas admittere tenentur executores, aliàs ab eorum processu potest appellari.& nu.9.*
6 *Processus executoris factus per literas surreptitias fit validus si ab eo non appelletur.*
7 *Attentata post appellationem legitimam fiunt nulla.*
8 *Nullitas sententia,an possit deduci in causa appellationis. & nu.12.*
11 *Appellatio eoipso iustificata est si fuit ex causa probabili appellatum, si fuit oblata probatio, & non admissa etiam si non probetur veritas causæ appellationis.*
13 *Sententia prima,an videatur confirmata,si iudex appellationis pronūtiet malè appellatum,nisi dicat,& bene iudicatum.*
14 *Sententiam nullam,& iniustam dicens non est audiendus.*
15 *Nullitatem,& iniustitiam sententia super eodem articulo prosequi eodem tempore,an possit quis.*
16 *Libellus super nullitate,& iniustitia sententiæ,an admittatur, & si admittatur,an poterit fieri prosecutio vtriusque.*
17 *Nullitatem sententiæ prosequi,an possit is, qui dixit sententiam nullam inquantum aliqua appellat, si deseratur appellatio forte per lapsum fatalium.*
18 *Appellans in iudicio ante sententiam, vel extra iudicium,si postea iterum appellat, an per appellationem posteriorem videatur renuntiare primæ appellationi,vel priorem sententiam ratificare.*

a DIlecto. Non sufficit a appellāti do
cere,q legitimā exceptio-
nem opposuit,& appellauit, nisi pro-
pter eam non admissam se doceat ap-
pellasse.h.d.& in prima parte ponit fa
ctum coram auditore narratum.in se-
cunda cōmittit causam rōne præmissa. secunda ibi:
quoniam igitur.¶No.j.q in beneficialibus potest cō
tra literas opponi ēt ad processum de peremptoria ex
ceptione surgente ex vi surreptionis:licèt secus,sicut
regulariter in alijs peremptoriis:qa non possunt op-
poni regulariter ad processum nisi sint exceptiones li
tis finitæ: vt in c.j.de lit.conte.in vi.& ratio diuersita-
tis est, qñ ex literis ad beneficia causaī siue creaī ius
agendi,quod non contingit in literis ad lites cum so-
lum ex illis deī iudicis iurisdictio cognoscēdi de cau-
sa.facit, quod no.per Inn.in c.constitutus.s. de rescri.
& c.super literis.& per gl.& Io.An.in c.j.de lit.conte.
1 in vj.¶Item no.q † legitima exceptionis obiectio, si
fuerit confessata iustificat appellationē.licèt aliter nō
probeī corā iudice ad quem: secus vbi non esset con-
fessata: qa tunc non iustificareī appellatio nisi fuerit
oblata probatio,vel nisi doceaī de veritate exceptio-
2 nis.j.eo.interposita.cum ibi no.¶Item no.q † taciter
nitas numeri vitiat impetrationem factam in ecclesia
numerata. de quo in ca.constitutus. supra de rescrip.
3 ¶Item no.q ad † iustificandam appellationē nō suffi
cit exceptionē esse obiectam,& ēt probatā:& appella
tum esse nisi appareat, q propter ipsam exceptionem
non admissam fuerit appellatū: vnde non sufficit op-
ponere exceptionem, & appellare nisi per prius expe
cteī,an iudex grauet:& sic,an admittat. Nam tūc de-
mū ppter ipsam nō admissam debet appellari: vt hic
notabiliter probaī. debet ergò esse cautus proponens
exceptionē: vt statim illa opposita non appellet: sed
expectet qd faciet iudex. Nam si admittet illam habe
bit obtentū,& non erit opus appellare:si autem non
4 admitteret illā,& tunc poterit appellare.¶Et no.q† du
pliciter pōt reijcere exceptionem vno modo expres-
se, vt qa pronuntiet exceptionem non esse admitten
dam. alio modo tacitè,vt quia procedit ad vlteriora il
la nō admissa.j.eo.ex parte.& vtroque casu videī gra
uare,ideo poterit appellare. Si autem iudex non reij
ciat expresse, nec tacitè:vt quia supersedeat in causa,
& non procedat: & fortè dat terminum ad audiendū
voluntatem suā: & demū parte comparente in termi
no.adhuc forte dat alium terminū ad idem: vt sic for
tè excipiens vexetur laboribus,& expensis:& tunc di
cit Hos.q satis putat,q tertio fuit humiliter requisitus
seu terna vice,vt placeat sibi respondere. An velit ad
mittere exceptionē,vel non,& expectato responso cō
gruo tēpore non respondeat poterit appellari hac cā
assignata in appellatione: qa post oppositā exceptio-
nem

nem sæpius requisitus noluit respondere:an admitte tur,vel nõ.facit,quod legitur,& no.s.in c.j.de supplē. negli.præla.& de ele.cum in veteri. & facit etiā,quod habet. in l.non ignorat.C.de frue.& lit.expen.cū ibi
5 no.per Bat.¶Item no.ꝗ † executores tenentur admit tere legitimas exceptiones, & si non admittāt põt ab eorū processu appellari, quod est clarū si assumat partes iudicis:sed vbi assumeret partes executoris est magis dubiū.tñ dicit hic do.Ant.ꝗ etiā tunc tenetẽ exceptiones legitimas admittere: & si non admittat, & propter hoc appelletur appellatio deuoluit negociū ad superiorẽ:vt postea possit cognoscere de exceptionibus. fatet tñ, quòd talis appellatio:ex quo assumit partes executoria non impediet eius processum: nec tenetur illi deferre.alleg.quod legitur, & no.in Spec. de act.& peti.§.super positionibus. ver.sed quid si anteq̃.facit etiam quod no.per Inno.s.de præsum.c.fi.& per gl.in cle.j.de offi.dele.dicit tñ quòd tunc appella tio non iustificat ex sola oblatione prolationis:qa nõ tenet probationes recipere,qñ procedit, vt executor. facit,quod no.Inno.de elec.cū inter canonicos.etiam dicit Spe.in loco præalleg.ꝗ executor datus ad cõpellendum semper debet assumere partes iudicis in cognoscendo.& sic dicit do.Ant.tenere Io.And.in addi. Spe.in tit.de pos.& peti.§.j.ad fi.alleg.et quod habet. de præben.licèt.lib.vj.sed eu de hoc die,vt plene dixi
6 in c.fi.s.de præsump.¶Item no.arg.ꝗ † processus executoris factus per literas surreptitias sit validus si non appelletur.de quo die, vt dictum fuit in c.ad audien-
7 tiam.el.ij.& ca.constitutus.de rescrip.¶ Item no. † ꝗ attentata post appellationem legitimam sunt nulla.
8 de quo.j.co.non solom.lib.vj.¶Item no.ꝗ † in instātia causæ appellationis non videtur sufficere constare de nullitate, & sic videt quòd in causa appellationis non possit deduci nullitas.de quo dic, vt per Inno.& Host.& Ioan.An.& per Bat.in l.si expressim.ff.de appel.& per glo.& legistas. in l.j.C.quando prouo.non est necesse. Potes tamen dicere, ꝗ hic non potuit deduci nullitas:quia non apparebat appellationem fuisse in sui forma, & consequenter non deuoluisse negocium ad superiorem.¶Vltimo per istam decre.videt reprobari stilus qui habet, quòd promulgata excõicationis instantia per executores in aliquẽ:nisi intra certos dies sibi obediat, quòd appellatio intra illos dies per illum contra quem fertur nulla exceptione proposita coram executoribus, sed solum interposita appellatione:qa ex tali cā, vel exceptione nõ tenet obedire. Nam videtur ꝗ talis appellatio non valeat ꝑ hāc decre.sed certè, vt dicit Io.And.iste stilus tolerat propter sñiam præambulam:licèt conditionaliter latā ex qua surgit grauamē. Ideo potest appellari, & potissimæ,qa non sufficeret ad euitandū vinculum excõmunicationis proponere exceptiones intra terminum.& ideo ex quo nõ discussis de iuribus partium, & pcessit ad sñiam,ideo grauauit,& propter hoc potuit appellari.facit,quod habet.s.eo.præterea. secus,qa tunc ꝑcedit hæc decre.& idem si executor alternatiuè tulisset sñiam excõmunicationis nisi sibi pareat intra certum terminum,vel nisi coram ipso intra eundem terminum, & proponat causa rationabilis non parendi: qa cum possit exceptionẽ proponere ante terminū,& euitare vinculū excõmunicationis non poterit appel late ante exceptionẽ oppositam, & admissam per hāc decretalem.¶In gl.j.ibi:a quo appellatur. sup.& etiā
9 est necesse, ꝗ † qñ opponit exceptio demum debeat appellari, qñ non admittit:& tunc propter nõ admissionẽ appellari põt:vt hic patet.facit,quod dixi.in no-
10 tabilibus.¶In ead.glo.ibi:per † sedem apostolicā etiā sine iuramento.plus dicunt doct.ꝗ etiam idem esset si solūmodo esset statutus numerus canonicorum: licèt non esset iuratus, nec cõfirmatus per sedem apostolicā.per id,quod legitur,& notat. in c.constitutus. s.de rescri.¶In ead.gl.ibi: dictū est.s.c.prox.& hodie est expressum.in cle.appellanti.de appella.¶In ea.gl.
11 in fin.ibi:dicit ꝗ si † appellatum est ex cā probabili,si oblata fuit probatio,& non admissa,eoipso iustificata est appellatio etiam si non probet veritas causæ appellationis. Secus si non fuit oblata probatio, qa tūc debet probari veritas causæ coram iudice appellationis, hic etiā satis probat per confessionē presbyteri factam corā auditore : ideo alia probatio non fuit necessaria. ¶Sed aduerte, qa contra istum tex.facit, nam videtur ꝗ licèt non fuisset probatum appellationem interpositam ex causis de quibus in litera. & sic non probaret ipsam esse formalem. tamen videtur ꝗ ex quo constat iudici,ꝗ literæ erunt surreptitiæ.& sic, ꝗ processus factus per executores erat nullus, qa surreptio in beneficialibus vitiat ipso iure:vt legitur,& notatur. de rescri.ad aures.& c.constitutus. videt ꝗ iudex ad quem potuerit,& debuerit pronuntiare processum nullū cuius contrarium hie innuit. Host.hic vt fateri contrarium,& dicit,ꝗ hic vacat.at.a contrario sensu, qa dato,ꝗ nõ probetur ex causis:de quibus in litera appellatum. tamē pronuntiandus erit processus nullus ex capite nullitatis. & præsertim cum in beneficialibus iudex ex officio possit supplere in his quæ constant sibi vt iudici:vt.s.de ele.cum nobis olim.nec potest dici,ꝗ appellatio hic validauerit processum. per id,quod habetur.in l.iij.§.fallus.ff.rem ratam habe.Quia ibi loqtur, quādo pendebat a ptāte appellantis validare processum. qa erat nullus propter defectū consensus ipsius appellātis,hic secus.facit,quod dictū fuit.in c.j.s. eo.vel potest dici secundo fm eū, ꝗ iõ hic iudex non pronuntiauit processum nullum ex capite surreptionis:ex eo, qa ipse appellās se ad hoc astrinxerat:vt ita demū retractaretur si ex vi appellationis constaret ꝑcessum nullum.facit,quod habetur.in c.j.supra de restitu.spo.& in c.licèt causam.de proba.vel tertio secū dum eum sic voluit Papa componere inter partes: vt ita demum retractaretur processus si probaretur appellatio,& iustificaretur.aliàs non,facit, quod habet. supra de pact.cum pridem.sed certè,vt dicit Ioā.And. iste solutiones Hostie.aut diuinant,aut destruunt literam. ideo non videntur bonæ,pro tanto dici potest:vt hic voluit Inno.ꝗ iõ non potuit obtinere super nūllitate,qa vtebatur via appellationis. Et iõ oportet,ꝗ illam iustificet. & iõ si illam non iustificat non põt obtinere:licèt ex alio capite de nullitate ostēdat. & sic intelligat iste tex.facit in arg.quod habetur.supra de offi.deleg.cum sup. & hinc sumpta occasione Inno.re-
12 uocat in dubium.† An si i istantia appellationis iudex reperit sñiam nullam aliquo casu ex capite nullitatis possit illā retractare,seu declarare nullā: & sic, an in via appellationis possit aliquo casu deduci nullitas.& in effectu Inno.hic posuit duas opiniones. vna fuit,ꝗ non posset:qa non videtur inniti appellationi dicēdo de nullitate:sed demū,quando dicit de iniustitia.fatetur, tñ isti, quòd si appellatus peteret sñiam cõfirmari:quia appellatus non innitit appellationi:imo illam conat impugnare, & vult sñiam confirmari ex quocunq; iure sibi competē:e contra petitionē appellantis.facit,quod legitur, & notat.in c.ex conquestione. de restitu.spolia.& poterit et nullitatē allegare siue ex defectu iurisdōnia, siue ex defectu ordinis iudiciarij, siue ex alia cā.secus secundum istos,si appellatus non petat confirmationē sñiæ.Secūda fuit opinio aliorum quos

quos dicit Inn. sub dubio fortè melius diceret, quod si appellatum est a diffinitiua poterit appellans nedum docere de iniustitia sententiæ: sed etiam de nullitate. per id, quod habetur in l. quædam mulier. ff. fami. herc. & ff. de iure patrona. in l. Cornelia. & quia etiam a sententia nulla potest appellari. ff. de appella. l. si expressim. ergo debet posse deduci per viam nullitatis, & si appellans sit excommunicatus ex quo appellauit. per id, quod habetur. in c. significauerunt. ē. de exceptio. & c. fina. Nec obstat, si dicatur in quantum prosequitur nullitatem non videtur inniti appellationi: quia responderi pōt, quod imo innititur saltem respectu deuolutionis negocij. In quantum afferit cognitionem deuolutam ad superiorem propter appellationem. facit, quod habetur. supra eo. solicitudinem. §. j. ¶ Item quia satis videtur prosequi appellationem in quantum petit sententiam pronuntiari nullam: quia ex hoc petit consequenter reuocari grauamen, quod inferebatur ex sententia saltem de facto. Facit, quod habetur. in l. j. §. j. ff. de rijs. & hæc dicit vera quādo appellatū est a diffinitiua. Secus si appellatum esset ab interlocutoria: quia illā oportet iustificari ex causa expressata in appellatione: vt hic patet, & in clemen. appellanti. hoc eod. titu. ¶ Tu potes concludere clarius. vt etiam hic tetigit domi. Ant. quia interdum a principio solum appellatur: & nihil a principio dr de nullitate. interdū dr de nullitate, & non appellatur. interdū aūt, & tertio simul, & semel a principio deducitur nullitas, & appellatur. Primo casu, quando solum a principio fuit appellatū. ¶ Conclude, quod si appellatum fuit ab interlocutoria, aut appellans vult deducere nullitatem per viam attentati, nō autem eius super quo principaliter est appellatū: & tunc potest: vt hic voluit Hosti. facit, quod habetur. j. eo. non solum. lib. vj. & ē. de iud. exhibita. & supra eo. significauit. cum simi. nec Inno. in hoc dicit contrarium. licèt Hosti. aliter dicat. Si autem vellet deducere nullitatem super eo super quo appellauit, tunc non potest obtinere ex vi dictæ appellationis nisi nullitas surgeret ex causa specifica ppter quā est appellatum, & iustificata fuerit appellatio: vt hic patet. facit præallegata clemen. appellanti. vel nisi causa nullitatis sit annexa ipsi causæ appellationis. p id, quod habetur. in d. l. Cornelia. & in d. l. si expressim. & quod notat. gl. in l. j. C. quando prouo. non est nece. & quia illud, quod non est nullum potest quodāmodo dici iniquum. & voluit Inno. supra de offi. deleg. cum contingat. & quia talis snīa, licèt nulla saltem de facto grauat: vt superius tetigi. Et ideo poterit deduci nullitas ex quocunque capite allegetur nulla. Et hoc intellige verum durante instātia appellationis. Nam si deserta esset appellatio non posset tunc deduci nullitas corā iudice appellationis. licèt coram alio iudice competenti posset deduci: vt voluit gl. in clemen. si appellationem. in glo. fin. de appel. & domini de Rota sua cōclusione. ccclv. & quod possit coram alio iudice competenti de nullitate dici non obstante desertione appellationis. satis etiā probatur ex his, quæ leguntur, & notantur. in c. licèt. de sen. excōmu. in vj. & facit et quod habetur in Specu. de sen. prola. §. iuxta. versi. nunquid libellus. & ver. præcedenti. & per hoc patet, quòd interest appellati, quod pronuntietur super desertione appellationis: etiam si appellans diceret snīam esse nullam incidenter: vt volunt domini de Rota in cōclu. præal. & p prædicta etiam patet, quòd licèt feratur snīa sup desertione appellationis nō p hoc confirmatur snīa a qua fuit appellatum: quia si petitur executio poterit excipi de nullitate. secus si snīa fuisset confirmata. per id, quod notauit Inno. in c. j. & ij. j. de confirma. vtili. vel inutili. & ē. de rescrip. super literis. Nam tunc si non appellatur a snīa confirmatoria non poterit amplius dici de nullitate, saluo nisi prima snīa haberet in se errorē expressum, quia tunc secunda confirmans illam censetur eundem errorem habere. & sic non valeret. l. j. §. j. ff. quæ sentē. sine appel. rescin. & no. per Bar. in l. si expressim. ff. de

13 appe. Sed hic est dubium quid si † iudex appellationis pronuntiet malè appellatum, vel appellationem non tenere: an videatur tunc snīa prima cōfirmata. ¶ Aduerte, si iudex diceret malè appellatum, & bene iudicatū. clarum esset, quod sic. per id, quod habet. l Leo. §. j. C. de app. Sed si non adijcit illa verba, & bene iudicatū: sed dicit malè appellatum: tunc aduerte, quia aut adiecit cām, vt quia dicit, quia snīa est nulla. & tunc clarum, quod non videtur confirmare: vt voluit glo. in d. l. j. C. quando prouo. non est necesse. Aut nullam cām adiecit. & tūc, gloss. in d. l. j. dicit, quod videtur confirmare snīam, maxime quando appellans dixisset dico snīam nullam, & si aliqua est appello. & sic propter dictionē, maximè sensit idē si simpliciter appellauit. sed Abbas. in d. l. si expressim. voluit contrarium super hoc fuerunt opiniones. in d. l. si expressim. finaliter concludit, quod expresse non videtur confirmare snīam: sed tacite videtur confirmare, si appellās dixisset dico snīam nullam, & si qua est appello. & idem si simpliciter appellauit si in processu deduxit et nullitatē. per id, quod habetur. in l. ij. C. si ex falsis. instrumen. & l. fina. C. de fide instru. Secus si in appellatione a principio: nec in processu dictū fuit de nullitate. facit, quod legitur, & notatur. in clem. j. de re iudi. & ideo poterit postea de nullitate dicere. p id, quod habetur. in d. cle. & in l. contra maiores. C. de inoffi. testamē. nec obstat, si dicatur, quod nullitas venit in appellatione et si non exprimatur. per id, quod habetur. in d. l. quædam mulier. & in l. Cornelia. quia illud verum, quod venit incidenter, sed non principaliter, & ea quæ incidenter veniunt in vno iudicio, si plenè non examinantur non nocēt in alio. l. penul. ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. & supra de test. veniēs. el. ij. ¶ Itē aduerte, quia in quantum dixi, quod vbi in processu fuit deducta incidēter nullitas, & simpliciter pronuntiet malè appellatum, quod tacitè videtur confirmari snīa. videtur domi. Anto. hoc limitare, qn plenariè fuit discussum de ipsa nullitate. per id, quod notauit Inno. in c. cū ecclesia. supra de cau. pos. & proprieta. quod tene menti quia Bar. simpliciter videtur velle, quod confirmetur snīa tacitè, qn in processu fuit nullitas deducta. ¶ Itē aduerte, quia videtur dom. Anto. velle, quod etiam si pronuntiatum fuerit male appellatū, & bene iudicatū, quod possit postea dici de nullitate, si non fuit plenè quæsitum coram ipso iudice appellationis: sed incidēter fuerit deducta nullitas. sed hoc non credo verum, quia ex quo pronuntiauit benè iudicatum cōfirmata est snīa: si nō est appellatum ab hac snīa. & iō amplius non pōt allegari nullitas contra prima snīam: quia sententia contra ius litigatoris lata a qua non est appellatum habet p iudicare. ē. ti. j. cū inter vos. & licet Bar. in l. j. C. qn prouo. non est neces. videtur prima facie sentire id, quod d. Anto. tamē credo dictum suum intelligendum esse secundum ea, quæ ipse notauit. in d. l. si expressim. & si quando non fuit pronuntiatū benè iudicatum: sed tantum bene appellatū, & no. quod vbi dicit Bar. in d. l. si expressim. illa verba malè appellatum possunt referri ad iniustitiā, & etiā ad nullitatē, nā possunt intelligi malè appellatū: quia benc fuit iudicatum. Item possunt intelligi malè appellatum. i. male ad superiorē recursum pro ipsa appellatione. ¶ Item aduerte, quia videtur velle hic do. Anto. quod si is, qui appellauit sciebat snīam nullā, & nihilominus simpliciter appellauit, quod si iudex

dex pronuntiet male appellatū: licèt non fuerit quæsitum de nullitate, q̄ licèt tunc non prohibeatur vi dictæ sententiæ de nullitate dictæ: tamen saltem prohibebit vi pacti. per id, quod habet. in l. ij. C. cōmunia vtriusque iudic. sed certe illud esset verum, quādo pactum de seruando sñiam fuisset factum: vt ibi patet, & hæc sufficiant de primo casu. ¶ Secundo casu, quādo a principio deducit sola nullitas: tunc conclude, q̄ si deducit per viam exceptionis: vt quia excipitur contra executionē petitam: & tunc licèt si succumbat excipiens de nullitate non prohibetur postea principaliter agere de nullitate. rō: quia primum iudicium fuit summarium: q̄n petebatur executio sententiæ. l. a diuo pio. §. si super rebus. ff. de re iud. ¶ Ideo non obst. exceptio rei iudicatæ postea plenario iudicio. vñ eodem modo si actor petens executionem succubit propter nullitatē oppositam, non prohibebitur postea petere principaliter sententiam confirmari. per id, quod habetur. in c. i. & ii. ī. de confir. vtili. vel inuti. & quia, aliàs sententia lata in summario iudicio pareret præiudicium plenarium contra ea, quæ habentur. in l. pen. ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. & in d. c. veniens. de testi. Si autem principaliter fuisset a principio dictum de nullitate, & succumberet: tunc clarum, q̄ sententia lata in hoc plenario præiudicaret etiam in summario. facit quod notauit Innoc. in c. fina. de ordi. cogn. Quo iure autem possit principaliter deduci nullitas, seu peti declarari sententiam nullam, dic per officium iudicis. per id, quod legitur, & notatur. in l. j. §. j. ff. quæ sententiæ sine app. rescin. & notat etiam Bar. in d. l. si expressim. & in l. quæ sub conditione. §. fi. ff. de condi. instit. & per Inno. in c. fi. de offi. iud. sed iuxta hoc surgit dubium, an si datus fuit libellus principaliter sup nullitate sententiæ: an si iudex in processu videat sententiam confirmandā, an poterit confirmare. Bar. tenuit q̄ sic. in d. l. si expressim. vnde dicit, q̄ etiā in huiusmodi causa nullitatis poterit reus deducere etiam nonā causam: ex qua sententia veniat confirmanda, sicut in causa appellationis. per id, quod habetur. in d. l. j. §. j. q̄ sen. sine appel. rescin. quod est valde notandum ad prędicta. facit, quod nota. Inn. in c. cum contingat. de offi. deleg. & quod notauit idem Bar. in d. l. si vt proponis. C. quomodo, & quando iud. coram quo autem principaliter dici possit de nullitate, tangit Bar. in d. l. si expressim. & in d. l. si vt proponis. quia coram eodem iudice, si fuit ordinarius: secus si delegatus. ī. de offi. deleg. in literis. Item potest dici de nullitate coram superiore ipsius iudicantis. per id, quod habet. in l. 3. C. de accu. An autem si dicta sñia fuerit nulla ex aliqua causa expressa, si succumbat, poterit dicere de nullitate ex alia causa. Concludit Bar. in d. l. si expressim. q̄ sic ad instar eius q̄ egit actione reali certa cā expressa. l. si mater. §. quis. de exceptio. rei iud. Secus si simpliciter dixisset sñiam nullam: licèt in processu fuerit vnam causam tantū prosecutus, sicut dicimus in agente actione reali secundū notata. in d. §. si quis. & in eadem. l. in §. eandem. ¶ Sed aduerte, quia contra facit, q̄a Bar. videtur in d. l. si expressim. & etiam in d. l. si vt proponis. & in l. j. quando prouo. non est necess. videt̄ æquparare cām nullitatis causæ appellationis: vnde ēt dicit, quod sicut iudex appellationis reducit in pristinum statū attentata appellatione pendente. Ita iudex nullitatis retractat attentata occasione sñiæ nullæ. d. l. 4. C. de accusa. & iō sicut in appellatione a diffinitiua, licèt vna causa sit expressa in appellatione, potest nihilominus prosequi aliam. Ita vr̄ q̄ in causa nullitatis idem sit dicendum, licèt secus sit in reali actione: vt patet ex his quæ habentur. in d. §. si q̄s. & in l. Seio. cum ibi nota-

tis. per Bar. ff. de appel. & ideo dictum Bar. non videt̄ sine dubitatione, inquantum æqparat agentem principaliter de nullitate actione reali: & hæc de secundo casu. Tertio, & vltimo casu, quando simul accumulan-
14 tur nullitas, & appellatio. ¶ † Conclude q̄ si quis simpliciter diceret sententiam nullam, & iniustam, nō vr̄ audiendus tanq̄ contrarius. per id, quod habet. de electio. vt q̄s duas. lib. vj. Sed si deducat conditionaliter: puta q̄a dicat sñiam nullam, & inquantum sit aliqua appellat ab illa tanq̄ iniqua: tunc est dubium, an talis libellus procedat: tamē cōmuniter tenetur, quòd sic, & est tex. in simili. in c. constitutus. de resti. in integrū. & voluit glo. in l. j. C. quando prouo. non est necesse. & ēt Bar. in d. l. si expressim. nam etiā defendens se cōtra sententiam potest dici quodāmodo reus. ideo potest vti his contrarijs. per id, quod habet. de regu. iur. nullus pluribus. in vj. & si sententia habet plura capitula, clarum q̄ in vno possit esse nulla, in alio iniqua, dicta. l. quædam mulier. & dicta. l. Cornelia. tunc videtur, q̄ possit fieri prosecutio eodē tempore in processu nullitatis, & iniustitiæ. facit, quod habet. in c. Raynutius. & Raynaldus. ī. de testa. Si autē super eodē articulo velit q̄s prosequi viam nullitatis, & appellationis, seu iniquitatis: tūc si hoc vult facere successiuè, & sic diuerso tēpore, potest. facit, quod habet. supra de p̄scri. andiris. cum ibi no. per glo. & super ea. † Si autem
15 eodē tempore vult prosequi nullitatē, & iniustitiam super eodem articulo, tunc si diuerso respectu, vt puta, q̄a vult dicere sententiam nullam latā ab incompetenti: q̄a nullā habebat iurisdictionem nisi in cōdemnationē expensarum, & damnorum, & interesse: vt in c. fina. in fi. de rescrip. & in c. statutū. de rescr. in §. nullus. lib. vj. & in clem. j. de rescr. in fi. & iniustam vult dicere, q̄a condemnatus fuit cōuentus, & vexatus corā incompetenti, coram quo vexans, & conueniēs debebat cōdemnari in expensis, & in dānis, & interesse: vt in prædictis iuribus vult dicere de nullitate, & alio respectu de iniquitate, vt q̄a vult dicere sententiam nullā. Ex defectu litis cōtestatæ, vel ex defectu potestatis iudicis: & ēt iniquam respectu tenoris sñiæ, & meritorū causæ, & tūc etiam potest eodē tempore procedere super vtroq;. Secus quando eodē respectu vellet dicere nullam, & iniquā propter contrarietatē. per id, quod habetur. in l. contra maiores. C. de inoffic. te-
16 sta. & no. per Bar. in d. l. si expressim. † Et ex prædictis patet, an admittatur libellus super nullitate, & iniustitia. ¶ Item patet ēt eo casu quo admittit̄: an possit fieri prosecutio vtriusq; qualiter aūt pronuntiabit eo casu quo quis dixit sñiam nullam. & inquantum sit aliqua appellat, dic, quòd si iudex inuenit sñiam esse nullam: tunc non potest obtineri in appellatione: quia ex quo apparet sñiam esse nullā deficit conditio sub qua est appellatum: q̄a dictum fuit, q̄ inquātum sit aliqua appellat, & sic si apparet sñiam esse nullam nō habet locum appellatio. Ideo sufficit iudicem pronuntiare sñiam esse nullam, nec habet necesse aliquid pronuntiare super appellatione. dicit tamen Bar. in d. l. si expressim, q̄ si iudex vult aliquid dicere de appellatione poterit pronuntiare sñiam esse nullam, & superuacuo appellatum. per l. constat. ff. de app. potest ēt secundū dom. Ant. saltem de iure canonico pronuntiare iustè appellatum, cū saltem grauet de facto per sñiam nullam. facit, quod habet. in l. j. §. j. ff. de ferijs. sed certè nō video quō possit pronūtiare iuste appellatum: ex quo solum appellauit conditionaliter inquantum sñia est aliqua. & ideo dictum do. Anto. non videt̄ procedere. si autem iudex reperit sñiam esse aliquam: tunc poterit pronuntiare, secūdū qd̄ pronuntiādum est in causa appel-

appellationis,videlicet, bene iudicatum , & malè ap-
pellatum,si snīa sit aliqua,& iusta aliàs si sit aliqua:sed
iniusta poterit pronuntiare bene appellatum, & malè
iudicatū. & sic nō habebit necesse aliqd dicere de nul
litate , licèt tacitè videat̃ super illa pronuntiare eolp-
so,ꝙ pronuntiat super appellatione . per id,quod ha-
bet̃. in c.j.ſ̃.de ordi.cogn.posset tamen super ipsa nul
litate:ēt expresse pronuntiare , quod esset vtile ꝓpter
expensas factas super nullitate ad quas tenetur succū-
bens,nisi habeat iustam causam litigandi . facit, quod
no.in c.finē litibus.de dolo, & contu.quid autē si hoc
casu,quando dixit sententiam nullam, & inquantum
aliqua appellat iudex simpliciter pronuntiet malè ap-
pellatum,dicit Bat.in d.l.si expressim. & sequitur hic
do.Anto.ꝙ videtur super vtroque pronuntiatū . nam
de iniustitia est clarum.facit.l.eos.C.de appe.respectu
etiam nullitatis pōt dici pronuntiatum, qa inquantū
dicit malè appellatū intelligetur, id est male sup nul-
litate prouocatum ad superiorē.de quo per Bar.in d.l.
si expressum . An autem hoc casu, quando quis dixit
17 † sniam nullam,& inquantū aliqua appellat , & si de-
seratur appellatio fortè propter lapsum fatalium : an
poterit postea prosequi nullitatē. Bar.in d.l.si expres-
sim . tenet, ꝙ sic:qa causa nullitatis habet aliud tēpus
q̃ causa appellationis . nā pōt de nullitate dici vsque
ad xxx.annos : vt no.ēt Spe.in ti.de sen.prola.§.iuxta.
circa fi.sed cā appellationis debet expediri intra annū
& ex causa biennium.ſ̃.eo.ex ratione. intelligo tamē
dictum Bar.quando vult prosequi coram iudice com
petenti nullitatē. nam coram iudice appellationis nō
posset:ex quo deserta esset appellatio:vt superius etiā
dixi.& facit,quod no.gl.in cle.si appellationem.in gl.
fi.de app.¶ Aduerte tamen, qa tangit hic do.Ant.de-
serta appellatione hoc casu non impeditur executio
sniæ propter pendentiam nullitatis,nisi summariè ex
cipiendo snīa probet̃ nulla.per id,quod habet̃. in l.4.
§.condemnatum.ff.de re iud.maxime per Bar.licèt se
cus sit in pendentia appellationis,qa illa impedit exe
cutionē.per id,quod habetur.ff.nil nouari appe.pen-
den.& sic plus operatur pendētia appellationis,q̃ pē-
dentia nullitatis. quod est diligenter notandum.facit,
quod nō.Inno.ſ̃.de offi.deleg.cum in iure peritus . &
pro hoc faciat,qa ad illum finem agit̃,quando agitur
de nullitate:qa tunc petit̃ pronuntiari sniam nullam:
ad aliud agit̃ ,quando petitur executio sniæ.& plus di
cit hic do.Anto.ꝙ iudex nullitatis non poterit inhibe
re iudici adito super executione sniæ : qa processus q
fit in executione cum fiat in iudicio summario nō ha
bet præiudicare processui plenario fiendo super nulli
tate.& per hoc ēt non obstat secundū eum, quod no-
tauit Inno.in c.cum.M.circa fi.de constitu.quod etiā
diligenter no.Ex prædictis etiā patet , ꝙ licèt sentētia
sit nulla tamen ab ea appellari potest:vt probat̃.in d.l.
si expressim.& ex his quæ dixi circa primum casum.&
tunc ēt incidēter pōt deduci nullitas : vt superius dixi.
Et per prædicta etiam vr̃ posse inferri ad id, quod no-
tauit Archidia.ij.q.vj.a iudicibus . vbi dicit, ꝙ si peto
laudum reduci ad arbitriū boni viri , ꝙ si appareat ip-
sum esse nullum reduci latū fuit ab excōicato in quē
non cadit arbitramentum secundum eum sicut , nec
in seruum. per l.pedius.ff.de arbit.& l.illa verba.ff de
verb.sign.ꝙ poterit iudex pronuntiare etiam sup nul
litate, quod sequit̃ etiam hic do.Anto.de hoc tamen,
an excommunicatus possit esse arbitrator , tangitur.ꝑ
Ioan.An.in regula.dolo facit.in Mercuria.de reg.iur.
in vj.& plenè dixi.in c.Quintauallis.de iureiu.& hæc
sufficiant de materia nullitatis de qua hic per Inno.&
Host.& Ioan.An.& per Bar.in d.l.si expressim. & per
gl.Bar.& alios . in l.j.C.quando prouo.non est neces-
se.& per eundē Bar.in l.si vt proponis.C.quomodo,
18 & quando iudex.¶† Vltimo tangit hic Inn.an si reus
appellauit in iudicio ante sententiam,vel etiam extra
iudicium:postea secundo iterum appellat,vtrum ꝑ ap
pellationem posteriorem videat̃ renuntiare primę ap
pellationi,vel priorem sententiam ratificare.& finali-
ter concludit Inn.ꝙ non:qa geminando, vel multipli
cando appellationem non videtur qs primæ renun-
tiare:nec factum iudicis a quo approbare:imo potius
illud impugnare,& a iurisdōne ipsius se subtrahere.ꝑ
id,quod habet̃.supra eo.bonę.& c.directè.§.fina.& dę
testi.cum tu.& ij.q.vj.c.biduum.c.& si quidē. & xxxj.
q.j.lotharius.Nec obst.quod habet̃.in l.3.§.falsus.ff.rē
ratā hab.qa potest dici,ꝙ ibi ēt appellando,videt̃ vel-
le recedere a iudice : licèt factum executoris videatur
approbare, vt sic non mandet̃ contra ipsum sententia
executioni contra quē si non habebat mandatū aliàs
fuisset mandata.l.plautius.ff.de procu.Et ad prædicta.
facit,quod notauit glo.in clemē.si ante.de dolo,& cō
tu.vbi etiam pro conclusione Inn.videt̃ etiam tex.Io.
An.tetigit ēt de materia in præalleg.c.bonæ.& Bar.in
l.cum procurator.ff.de nn.oper.nun.¶ Potes conclu-
dere , ꝙ aut appellatio secunda interponit̃ super alio
q̃ fuerit prima . Exemplū,si primo fuit appellatum ab
interlocutoria:postea vero appellat̃ a diffinitiua:& tūc
clarū, ꝙ non videt̃ recedere a prima:vt est tex.cū glo.
in d.clemē.si ante. Interdum vero interponit̃ secunda
super eodē:& tunc aut interponit̃ eodem tempore,vt
quia dicit appello,appello, appello:& tunc videt̃ esse
vnica appellatio pluriès vociferata:vt etiam voluit gl.
in d.c.Lotharius.& Io.An.in d.c.bonæ. Interdum ve-
ro interponit̃ diuerso tēpore super eodem.Et tūc,aut
prima fuit simpliciter interposita . aut fuit interposita
saluo iure appellandi in scriptis,primo casu tres fue-
runt opinio.vna fuit Abbatis quam posuit Ioan.And.
in d.c.bonæ.ꝙ vtraq; valeat. & erit vtile appellāti:qa
poterit prosequi secundam , si fortè lapsum fuit tem-
pus appellationis prosequendę computando illud pri
mæ appellationis:sed si non computet̃ a tēpore secun
dæ.Secunda fuit opi.Bar.ꝙ secunda appellatio non va
let:quia ex quo prima valuit,& per eam suspensa fuit
iurisdō iudicis . Secunda non potest amplius suspen-
dere.arg.eius quod habet̃ . in c.ad dissoluendum.j̃.de
desponsa.impub.& ff.de iniusto testa.l.nam & si.§.iu
bendo.& sic non videt̃ interesse appellantis,ꝙ appella
tio secunda valeat:ergo non videt̃ valere propter defe
ctum interesse.facit,quod hr̃.ij.q.vj.non solent. supra
de ele.cum inter.R.seniorem.facit etiam,quod habe-
tur.in simili.in l.qui bis idem.ff.de verb.obl.ubi secū
da stipulatio continens idem , quod prima,non ualet
propter defectum interesse. Nec ob.si dicat̃, ꝙ saltem
interest, ꝙ ualeat ipsa secunda propter tempus magis
prolixum, ꝙ habebit appellans ad prosequendū:quia
tale interesse nō uidet̃ cōsiderandum.per id,quod ha-
bet̃ . in l.pater qui castrensi.ff.de castren.pecu.Tertia
fuit opi.Ang.in d.l.cum procurator.ubi dicit,ꝙ secun
da ualet:& per secundam uidet̃ recedere a prima. alle
gat,quod habet̃. in l.si qs libellos.C.de appe.& quod
habet̃.in l.si qs cum procuratorio.§.fin.ff.de procura.
ubi dando secundum procuratorem, uidet̃ recedere a
primo . & hāc opi.uidet̃ hic sequi dom.Anto.licèt nō
faciat mentionē de Ang.qa fortè ipsum non uidit. &
allegat ēt pro ista parte,quod habet̃.ī simili. in l.cum
in secundo.& in l.posthumus.§.j.ff.de iniusto testam.
ubi per secundum testamētum , ur̃ recedere a primo.
¶ Itē qa faciendo secundam appellationem , ur̃ uel-
le illam ualere . & sic uidetur uelle recedere a prima.
Nec

Nec ob. secundum eum si dicatur, ꝙ sit intelligitur renuntiatum primæ appellationi. consequenter, vr̃ approbatum grauamen a quo erat appellatum: vel sñia a qua fuerat appellatum. & sic secunda appellatio deberet repelli: q̃a verum est, ꝙ renuntiando simpliciter appellationi bene confirmat̃ sententia. j. eo. interposita. secus, quando non simpliciter renuntiatur: sed solũ per aliud remedium rescissiuum accumulatũ. Nec obstat ẽt, ꝙ secunda non habeat interesse: q̃a imo habet ex quo prima intelligat̃ sublata: vnde interest appellãtis tunc secundam tenere. Nec ob. etiam secundũ eũ allegata. l. qui bis. ibi: in stipulatione quæ pro sui vtilitate requirit pro causa proxima interesse: sed hic in appellatione quæ pro sui validitate habet pro causa proxima grauamẽ, vel iniustitiã, & pro remota interesse, vnde concludit de iure posse dici, secundũ tenere. dicit tamen, ꝙ consultius est ante factum inniti opinioni Bar. q̃a vix secunda potest defendi, vt valeat ꝑpter defectum interesse. Ioan. And. vt dixi. supra videtur remanere. in d. c. bonæ. cum opi. Abbatis. & illam etiam sequuntur D. de Rota in antiquis decisionibus: vt ẽt tetigi. In d. l. procurator. vnde fortè in foro canonico propter autoritatẽ Io. An. & dominorum de Rota seruaret̃ opinio Abb. an in foro ciuili assessores non libẽter recedunt ab opi. Bar. & forte illa de iure est verior per rationem suam. Nec obstat. l. si quis libellos. alleg. per Ang. q̃a ibi non dr̃, ꝙ faciendo secundam appellationẽ videat̃ recedere a prima. Sed ꝙ potest recedere a prima: si vult, & interponere secundam. intellige, st interponat intra tempus debitum intra quod potest appellari. Item non obstat. l. si quis cum procuratorio. §. si. q̃a ibi secunda dispositio non continet id, quod prima. Nam ibi secundo loco dedit alium procuratorẽ, q̃ primo deduxit. hic aũt dispositio secunda precise cõtinet idem, quod prima. Ideo videtur, ꝙ non valeat. ꝑ id, quod habetur. in simili. in d. l. qui bis. ff. de ver. ob. nec videt̃ bona responsio quam facit do. Anto. quia licèt appellatio fundet̃ ex causa proximi grauaminis: tamẽ ẽt ad sui validitatem reqrit interesse: vnde dicit l. ꝙ non solent audiri appellantes quorũ non interest. l. non solent. ff. de appel. canonizata. ij. q. vj. Item non obstat. l. cum in secundo. & d. l. posthumus. q̃a lex expresse disponit paganum, seu non militem non posse decedere cum duobus testamentis validis. & ideo lex ibi expresse disposuit stati debere vltimo testamento: vnde non potest ẽt testator, si vellet facere, ꝙ primum valeret, nisi in vi fideicõmissi. l. si q̃s priore. ff. ad trebellia. Sed hic ius non disposuit state debere vltimæ appellationi: licèt posset appellans recedere a prima, si vellet. & ideo si aliter non appatet de mente: videtur ꝙ secunda non ualeat: ex quo non Interest eius illam ualere. prout uoluit Bar. ¶ Secũdo casu quãdo a principio appellauit uiua uoce: saluo iure appellandi in scriptis: & tunc si prima non poterat fieri uiua uoce, sed requirebatur scriptura. secus hodie contingit, q̃n appellatur ab interlocutoria in c. j. j. eo. in vj. & tũc clarum, ꝙ standum erit secundæ factæ in scriptis. dũmodo fiat intra tempus datum ad appellandum: si autẽ fiat viua voce eo casu quo fieri poterat: vt quando fit a diffinitiua. facit, quod habet̃. in l. litigatoribus. C. de appella. & tunc est dubium cui appellationi sit standum: an primæ, an secundæ. Bar. videt̃ velle. in d. l. cũ procurator. ꝙ stetur primæ quasi secunda sit facta animo redigendi primam in scriptis. & sic põt dici vnica appellatio. per l. vnam. ff. de testa. sed certè, vt hic sensit etiam d. Anto. videt̃ ꝙ si ex circunstantijs posset apparere de eius mente, tunc illa debet seruari: si autem non appareat, tunc q̃a illa verba appello saluo iure appellandi in scriptis videnẽ habere duplicem intellectũ. vnus est: vt intelligatur. i. saluo iure redigẽdi appellationẽ in scriptis. Alius est, vt intelligatur. i. si non appellauero in scriptis: & tũc resoluitur prima appellatio propter defectum conditionis, si postea appellat̃ in scriptis: ut etiam tetigit Bar. in d. l. cum procurator. & ideo cũ uerba sint dubia, vr̃ ꝙ debeat fieri interpretatio prout utilius est ipsi appellanti: saltem si hoc declaret, per id, quod habet̃. in l. si quis intẽtione. ff. de iud. & ideo cũ vtilius sit sibi secundã ualere propter maius tempus instantiæ. uidetur ꝙ debeamus interpretari secundum intellectum secundum prout etiã dixi. in d. l. cum procurator. licèt do. Anto. hic non bene declaret. & per hæc sit expedita hæc quæstio.

SVMMARIVM.

1 *Monachus potest esse procurator in causa sui monasterij.*

2 *Causa dicitur esse in curia per solam statuitionem termini factam ab appellante. & nu. 5.*

3 *Causa vbi est in curia contra non comparentem per se, vel procuratorem instructum non videtur procedi ad processum alium, quàm punitiuum contumaciæ.*

4 *Appellans condemnari non debet in expensis si appellatus non prosequitur.*

a NIcolao. Appellãs a qui appellationi suæ terminum præfixit si mittat procuratorem solum ad impetrandũ, & contradicendum aduersatio legitimè prosequenti condemnabit̃ in expẽsis. h. d. Et prima pars ponit dationẽ auditoris, & petitionẽ appellati. Secunda dat iudi
1 ces. secunda ibi: mandamus. ¶ No. j. ꝙ † monachus potest esse ꝑcurator in causa monasterij. de quo hic tangit Gof. & Inn. s̃. ti. proxi. cum I. & A. facit, quod habetur. supra de postu. in c. ij. quod legit̃, & no. in cle. reli-
2 giosus. de procu. ¶ Item no, ꝙ † per solã statuitionem termini factã ab appellante, uĩ dicendum, ꝙ causa dicat̃ esse in curia. de quo tãgetur. cum gl. & tangitur ẽt plenariè per gl. in c. ueniens. supra de renun. & plene dixi. in c. sæpe. supra eo. ubi uidetur probari contrariũ. ¶ Item no. effectũ, ꝙ causa dicatur esse in curia. Intellige pertractanda, q̃a non sufficit mittere procuratorẽ ad impetrandũ, & contradicendũ: imo oportet, ꝙ mittatur procurator plenariè instructus: alias non curtabit appellans contumaciã, & propter illam poterit cõ-
3 demnari in expẽsis. ¶ Item no. ꝙ † ubi causa est in curia contra nõ cõparentẽ per se, uel procuratorem instructũ non uĩ procedi ad processum aliũ q̃ punitiuũ contumaciæ. sed certe potest dici, ꝙ fortè appellatus non curauit procedere ad alia propter absentiam appellantis: sed bene potuisset si uoluisset. per id, quod hr̃. supra eo. c. sæpe. & j. eo. interposita. §. si. facit etiam
4 quod no. in præalleg. c. sæpe. ¶ † Item no. ꝙ ubi appellatus non prosequtur non uĩ tunc appellans condẽnari sibi in expensis. ¶ In gl. j. ibi: non contrario. & sic cõcludit glo. ꝙ ubi terminus est præfixus ad appellationẽ prosequendã, uel appellatio est recepta a iudice, uel parte aduersa, seu ab appellato. ꝙ tũc cã dr̃ esse in curia: & ideo tũc non sufficit mittere procuratorẽ ad impetrandũ, & contradicendum. & sic uĩ uelle glo. ꝙ sola statuitio termini idem operetur, ꝙ delatio iudicis uel partis. sed in contrarium facit tex. supra eo. oblatæ. ubi ista censentur esse diuersa. & ad idem ẽt bene facit, quod habetur. in c. sæpe. supra eo. ubi litera uidet̃ uelle, ꝙ ultra statuitionem reqratur, ꝙ sit delatum appellationi per iudicem, uel appellatum. & licèt gl. i c. ueniens. de renun. uidcatur concordare cum ista glo. tamen contrarium tenuit. Specu. eod. titu. §. qualiter. in uer. porrò. ubi tenet, ꝙ sola statuitio termini facta

a Appellãs. Sup hoc c. si quæras verũ appellãs, vel appellat⁹, seu iudex posit terminũ ꝑfigere ad appellationem ꝓsequendã, & verũ teneatur mittere ꝑcuratorẽ ad appellationẽ prosequendã distingue, vt hic per do. Hẽr. Boye. in prin.

per

per appellantem, vel Iudicem nõ facit causam esse in
curia: sed exigitur delatio iudicis, vel appellati, & tũc
statuitio habet vim peremptorij secundum eũ, siue ap
pellet a diffinitiua siue ab interlocutoria, & dicit Ioã.
An. quòd Spe. ibi: in hac materia aliqd posuit de suo,
ꝙ rarò, aliàs inuenitur secundum eum. de quo dic, vt
plenè dixi. in d. c. sæpe. & hæc intellige in causis alijs,
quam in beneficialibus: nam illæ sui natura sine alia
dilatione iudicis, vel partis sunt tractandæ. in curia:
in c. j. & c. cupientes. de elec. in vj. licèt statuitio termi-
ni non habeat vim dilationis. facit, quod notatur. per
glo. in c. cum appellationibus. j. eo. in vj. tamen bene
habet effectum, ꝙ non valet impetratio facta ante ter
minũ nõ facta mentione de termino. s. c. oblatę. ¶ Itẽ
etiam aduerte, ꝙ licèt causa sui natura, vel ex delatio-
ne nõ sit in curia, tamẽ potest appellans obtinere, vt
ibi discutiatur, si asserat cũ iuramento, ꝙ nõ sperat in
partibus habere iustitiæ cõplementum: vt volunt dñi
de Rota in sua conclusione. xxxix. per id, quod habeẽ
in c. statutũ. §. j. de rescri. in ver. uel saltem. in vj. ¶ Itẽ
aduerte, ꝙ licèt procurator datus ad impetrandũ, & cõ
tradicendũ non habeat sufficiens mandatum ad prose
quendum in causa: tamen si reuocetur in dubium, an
cã sit in curia pertractanda, vel non, poterit hũc artien
lũ defendere: vt voluit Spec. in ti. de procura. §. vt aũt.
ver. sed pone ecce. Et no. etiam ꝙ procurator datus ad
impetrandum dr̃ esse potius datus ad extraiudicialiã
quã iudicialia: vt voluit hic Io. An. & bene facit, quod
habeẽ. in ca. ex parte decani. de rescr. An autẽ eo casu
quo delatum est appellationi per iudicem, vel partem
sufficiet mittere procuratorem instructum ad expediẽ
dũ articulũ appellationis. dic, ꝙ sic. per id, quod habe-
tur. s. eo. sępe. saluo nisi appellatus petierit, ꝙ etiam su
per principali ueniat instructus. j. eod. c. j. in 6. ¶ Quid
aũt si habet mandatũ sufficiens ad prosequendũ, sed
non prosequitur, dic, ꝙ imputatur mittenti qui negli-
gentem procuratorem elegit. ut l. si procuratorẽ. §. si
tutores. ff. manda. unde excõicari posset si sciens con-
tumaciam non purgaret, ut s. ut lit. non cõte. c. j. ad fi.

SVMMARIVM.

1 *Tutor agere potest in iudicio nomine pupillorum.*
2 *Pupillus non potest esse in iudicio sine autoritate tutoris, nec in sui præ-
iudicium sine eo contrahere.*
3 *Creditor, vel debitor pupilli non debet esse eius tutor.*
4 *Dictio iterum videtur in bina vice verificari. & nu. 7.*
5 *Appellatio tertia ab eodem grauamine non valet. & nu. 8.*
6 *Snia lata super desertione appellationis, videtur esse interlocutoria.*
9 *Appellare vltra ter non potest quis poterit tamen contra vltimam
sententiam de nullitate dicere.*

a Ab eadẽ. Ad intellectũ huius. c. vide & C. in tit. ne liceat in vna eadẽq; cau. tertio pro. & vide hic distinctẽ d. Hen. Bohy. & d. Abb.

2 Va nobis. Ab eadem a sententia
tet appellare non li-
cet. h. d. Et primo ponit querelã appel
lati. Secundo sniam auditoris. Tertio
inhibitionẽ factã iudicibus tertiæ ap-
pellationis. Secũda ibi: cũq;. Tertia ibi:
nos prædicta. ¶ In tex. ibi: filiorum quondam. B. fortè
vocabatur iste Bernardus. sed B. de quo. j. fit mẽtio for
tè vocabatur Bonifacius. & mutuauerat fortè iste Ber
nardus certam summam pecuniæ cuidam Francisco.
de quo infra fit mentio, & dicto Bonifacio qui Boni-
facius decessit relicto vnico filio pupillo. de quo. infra
patet in tex. ibi delegari. & infra deciditur, ꝙ dicebaẽ
non posse procedi in hac appellatione cũ esset tertia,
& propter hoc fuit habitus recursus ad Papam qui su
per hoc dedit quẽdã Cardinalem auditorẽ. vt j. sequiẽ
1 ¶ No. j. † tutorem posse agere in iudicio noĩe pupillo
rum. de quo. in l. j. §. sufficit. ff. de administra. tuto. & in
2 l. neque. C. de procura. † Pupillus autem non potest
esse in iudicio sine autoritate tutoris. facit, quod hab
tur. in l. clarum. C. de aut. præstan. & l. fi. C. qui legi. p
so. & similiter non potest cõtrahere sine tutore in sui
p̃iudicium. insti. de auto. tuto. §. j. & ij. ¶ Si tamen plu-
res sint tutores, & contra vnum eorũ pupillus habeat
litem poterit de alterius autoritate esse in iudicio. fa-
cit, quod habetur. in l. fi. C. de auto. præstanda. ¶ Si au
tem esset solum vnus tutor qui vellet agere cõtra pu-
pillũ petat tunc illi dare tutorẽ ad illã litẽ. C. de in litẽ
3 dando tutore. l. j. ¶ † Aduerte tñ, qa hodie ille qui est
creditor, vel debitor pupilli non debet esse tutor. vt in
auth. minoris. C. q. dari tuto. possunt. ¶ Item no. ꝙ a iu
dice loci existentis de tẽporali iurisdõne ecclesiæ ap-
pellaẽ ad Papã. facit, quod hr̃. s. eo. si duobus. ¶ Itẽ no.
4 ꝙ † dictio iterum, vr̃ verificari in bina vice. de quo hic
in gl. j. ¶ Item no. ꝙ per simplicem cõmissionẽ tertiæ
appellationis iudex ad quẽ non videtur remisisse ap-
pellationẽ ẽt si sit Papa, quod intelligo verum, quãdo
simpliciter narratum fuit fuisse appellatũ, & non fuit
dictum, ꝙ esset tertia. Nam tunc videtur ꝙ impetratio
sit surreptitia propter taciturnitatem prædictam. s. de
rescri. super literis. secus videretur si appareret, Papã
sciuisse illã fuisse tertiã appellationẽ, & nihilominus
cõmisisset. per id, quod hr̃. s. de offic. delega. pastoralis.
§. pręterea. & de rescr. statututum. in prin. in gl. in ver.
5 literarum. ¶ Item no. ꝙ † tertia appellatio facta ab eo-
dẽ grauamine non valet. & sic videtur, ꝙ non teneaẽ
iudex deferre, nec deuoluat negocium ad superiorẽ.
6 ¶ Vltimo no. ꝙ † sententia lata super desertione appel
lationis, videtur esse interlocutoria: vt satis hic potest
colligi, dũ dicit, interlocutus fuerit &c. & hoc etiam
tenent domini de Rota. in sua conclusione. lxxxiij. di-
cũt tñ. ꝙ est interlocutoria habẽs vim diffinitiuæ quo
ad hoc, ut non habeat locũ clemen. appellanti. de ap-
pell. dicunt tamen, ꝙ habet uim interlocutoriæ, ut nõ
transeat in rem iudicatam quo ad iudicem. allegãt no
tata per Ioan. mona. de elec. cupientes. in uerbo, priua
tos. lib. vj. ¶ Sed dñs Ant. hic dicit: ꝙ si lata fuit plenè
cognito de desertione illa habet ẽt uim diffinitiuæ, ut
non possit reuocari per iudicẽ. per id, quod dictũ fuit.
supra eo. cum cessante. & ideo non poterit tunc reuo
cari per iudicem: saluo nisi ab illa fuisset appellatum,
ut dictum fuit. in d. c. cum cessante. Sed fortè plus põt
dici, ꝙ etiam hic non fuit plenè discussum: si tamen la
ta fuit snĩa super desertione taliter, ꝙ ualeat, q a illa fi
nit officium iudicis: uidetur ꝙ non possit reuocari, p
id, quod habetur. in l. qualem. ff. de arbi. & quod nota
7 uit Bar. in l. quod iussit. ff. de re iudi. ¶ † In glo. j. ibi: &
exponeẽ &c. supple quandoque ratione subiectæ ma-
teriæ. in qua non fit pręiudicium ex reiteratione: ut
contingit in casu. l. nesnti. allegata. in gl. quando scili-
cet sæpius petitur æditio eius scripturæ, secus quan-
do ex reiteratione nouum inferret grauamen, & præ-
iudicium. qa tunc restringiẽ ad secundam uicem. l. fi-
deicõmisso. §. si qs decem. ff. de leg. 3. ubi si testator le
gat Titio decẽ, & si perdiderit iterũ legat non intelli-
8 gatur grauasse hæredẽ ultra duas p̃stationes. ¶ † In gl.
2. in fi. facit, ꝙ dictũ fuit. s. eo. bonæ & c. dilecto. & no.
ex gl. ꝙ sup eodẽ grauamine non potest appellari nisi
bis. ¶ Si autem essent diuersa grauamina super quoli
bet ipsorũ posset qs appellare, & sic ẽt potest intelligi
qđ habeẽ. in cap. quoties. allegato. in gloss. de quo ẽt
dictũ fuit. supra eo. directè, & de materia etiam i Spe.
eod. ti. §. quoties. in princ. Fallit tamen in aliqbus ca-
sibus, in qbus non potest nisi semel appellari de qui-
bus. i l. episcopale. & authen. si quis litigantium. C. de
Episcopali audientia. & etiam per glo. ij. q. vj. anterio
rum. §. illud. ¶ Item aduerte inquantum dictum est
tertio

tertio non posset appellari est verũ siue continue quis
suecubuerit in prima sñia lata super principali, & de-
mum in secunda lata super prima appellatione,& vlti
mate in tertia super secunda appellatione,siue inter-
pellatim obtinuerit in prima appellatione, & demum
in secũda facta per aduersarium a dicta sñia succubue
rit,& demum in appellatione interposita a dicta sñia
obtinuerit,& vltimatè in sententia lata super appella
tione interposita a prædicta sñia succubuerit, quia tũc
non potest vlterius appellare cum bis sueeubuerit in
appellatione,licèt interpellatim. Aduerte tñ,quia tan
git hic do.An.cautelã post Spec.in d.§.quotics.quia li
9 cèt non posset quis † vltra ter appellare tñ poterit con
tra vltimam sñiam de nullitate dicere, & si succubue-
rit adhuc poterit dicere sñiam latã super nullitate forè
nullam,& si non admittatur poterit appellare, qa tũc
diuersum est grauamẽ. ¶ Sed certe ista cautela potest
habere locum, quando in rei veritate sententia esset
nulla,aliàs esset cautela,qa finaliter succumberet, &
condemnaretur in expẽsis,facit ad prædicta, quòd hr̃
in cle.j.de re iudi. ¶ Vltimo aduerte, qa contra istum
tex.inquãtum vr̃ dicere ibi Petro,& eius collegę,&c.
causamm fuisse delegatã laicis per Papã, vr̃ ꝙ de iure
non procedat per id,quod habetur de rescriptis, statu
tum.lib.vi.vbi uidetur,qđ causa debeat cõmitti perso
nis ecclesiasticis existẽtibus de dignitate, vel canonia
ecclesiæ cathedralis.Sed potest dici, quòd hæc decre.
procedit secundum ista tempora secundum quæ non
erant adhuc determinatæ qualitates delegatorum se-
dis apostolicæ,hodie secus,vel potest dici,quòd hic lo
quitur,& de re temporali quo casu etiam videẽ hodie
procedere,secus quando commissio fieret inter cleri-
cos, vel ẽt inter laicos de re ecclesiastica,quia tunc ha
bet locũ.c.statutũ, tñ qa illud.c.generaliter vr̃ loqui,
dicit tñ Io.An.tenendum esse in hoc,quòd seruat cu-
ria si de hoc appareat.do.An.hic,ꝙ si aliter non appa-
ret satis putat æquum de iure illud.c.statutũ restringi,
qñ commissio sit inter clericos super re ecclesiastica.
Secus si inter laicos,& de re temporali,vt sic correctio
euitetur,arg.de elec.cum expediat. lib.vi. & hoc satis
videtur rationabiliter.

S V M M A R I V M.

1 *A sententia lata per inferiorem prælatum subditum episcopo non de-*
bet appellari ad Archiepiscopum omisso episcopo.
2 *Appellandum est gradatim, & non omisso medio.*
3 *A sententia delegati episcopi appellari debet ad ipsum episcopum, &*
non ad Archiepiscopum.
4 *Sententiæ censuræ latæ post appellationem legitimam sunt nullæ.*
5 *Exceptio debet proponi, & specificari an admittatur, & casu quo non*
admittitur potest appellari.
6 *Appellari non debet ad inferiorem Papa omisso medio, sed si appelle-*
tur, & coram eo procedatur non opposita exceptione tenebit proces
sus, & num. 11.
7 *Iurisdictio non sui iudicis prorogari non potest sine consensu sui iu-*
dicis.
8 *Appellari debet a delegato ordinarij ad ipsum ordinarium.*
9 *Appellari an possit ad Papam omisso medio.*
10 *Appellatio debet fieri ad maiorem non ad parem, vel minorem.*
12 *Appellatio alternatiua an teneat.*
13 *Libellus in causa appellationis quomodo deducatur.*
14 *Appellationis remedium an possit deduci incidẽter per viam exceptio*
nis, vel replicationis.

Ilecti. De subdito, vel delegato
Episcopi non debet ad Ar
chiepiscopum omisso medio appella
ti. hoc dicit. & primo ponit querelã
appellantis. Secundo dat iudicem, se
1 cũda ibi:quod circa. ¶ † No. primo se-
cundum vnum intellectũ, ꝙ a sñia lata per inferiorem
prælatũ subditũ episcopo non debet appellari ad Ar-
chiepm̃ omisso epo,facit,quòd hr̃ in c.romanę.j̃. eo.
2 in vj. Et ex hoc ẽt no.ꝙ † gradatim est appellãdum,&
nõ omisso medio,ꝙ clarũ est de iure ciuili etiam si ap-
pelletur ad Imperatorem.l.Imperatores.ff.de appel.de
iure vero canonico regulariter appellandum est gra-
datim quando appellatur ad inferiorem a Papa. Sed
ad Papã appellari potest ẽt omissis mediis. ii.q.vj.ad
Romanam.& etiam tangetur in glo. ii. & idem uideẽ
etiam quando appellatur ad legatum, vt omisso me-
dio possit appellari per id,qđ hr̃ in c.i.s̃.de officio leg.
& notatur gl.s̃.c.vt debitus,in uerbo dicat circa finẽ.
3 ¶ † Itẽ no. secũdũ aliũ intellectũ, quòd a sñia delegati
epi appellari debet ad ipsum epm̃,& nõ ad Archiepm̃.
4 ¶ Itẽ no. † ꝙ sentẽtiæ censuræ latę post appellationẽ
legitimã sunt nullæ,facit j̃.de sent.excõmu.per tuas.
5 & qđ habeẽ.s̃.c.dilecti.& c.dilectis. ¶ † Vltimo no.ꝙ
proponi debet exceptio,& specificari,an admittatur,
& in casu in quo non admittitur tunc potest appellari
& non ante,vt dictum fuit.s̃.eo.dilecto. ¶ In gl.j.in fi-
ne,& forte miles egit contra priorem, & conuentum
super dicto nemore coram delegato episcopi secun-
dum vnum intellectum, vt forte coram Archidiaco-
no qui forte de cõsuetudine iurisdictionem habebat,
& tandẽ miles cõtrariã sententiã reportauit a qua ap
pellauit ad Archiepiscopũ,vt in litera dicitur. ¶ In gl.
6 ij.benę videlicet,quod sit,&c. ¶ † No. diligenter ex gl.
ꝙ licèt de iure ad inferiorem a Papa non debeat ap-
pellari omisso medio,tñ si appellatur, & ꝓcedaẽ corã
eo non opposita exceptione tenebit processus,& hoc
tenet Io.An.hic,& Host.vt sic s̃m eos idẽ opereẽ non
oppositio exceptionis,quod consuetudo. Sed Archi-
diaconus in c.si delegatus,de officio deleg.in vj.videẽ
dicere Inn.tenuisse contrarium in d.c.referente,ꝙ Io.
And.non uidetur hic placere quòd Inn.ibi teneat cõ-
trarium. ¶ Sed potius idem quod dicitur in hac gl. &
residet etiam idem Io.Andr. ¶ Sed aduerte, quia pro
Archidiacono potest allegari,quia Inno.in c. referen-
te.dicit,ꝙ ibi ponit factum,quod tñ nõ approbaẽ ibi,
& sic satis videtur voluisse id, quod dicit Archidiaco-
nus,& videtur etiam, quòd de iure illa opi. sit verior
per id,quod habetur in c.romana.j̃.eo. in vj. vbi corã
Archiepiscopo non potest de consensu partium omis
so articulo appellationis,vel etiam illo expedito,si ꝓ
nũtietur malè appellatum de cã principali cognosce-
re,pro hoc etiam faciat, quia de iure canonico nõ po
7 test † prorogari iurisdictio non sui iudicis sine consen
su sui iudicis.supra.de foro competen.c.significasti.&
ideo fortè de iure hæc opinio nõ procedit,tñ doctores
communiter transeunt cum gl.satis puto,qđ gl.in pra
ctica seruaretur. ¶ In eadem gl. ibi, & ita intellige,qđ
hic dicitur,& hæc procedunt intelligendo,qđ appella
tum fuit a sententia Archidiaconi.Sed intelligendo,
quòd appellatum fuit a sentẽtia delegati episcopi,tũc
videtur obstare contrarium de quo sequitur in gl.ibi:
sed lex illa,&c. ¶ In eadem gl.ibi,& capitulum metro
8 politanum,quasi velit, qđ † vbi appellatur a delegato
ordinarii debet appellari ad ipsum ordinariũ, sed qñ
appellatur a subdelegato delegati tunc procedit. d.l.
i.§.i. quæ debet intelligi scđm distinctionem.c. super
quæstionum.§.porrò.de offi.dele. ¶ In ea.gl.ibi:nisi in
9 casu illius decr.&c.sic vult gl.ꝙ † regulariter ad Papã
possit appellari omisso medio excepto casu. §. porrò.
allegati in gl.& sic vr̃,quòd a quocunq; ordinario,vel
ẽt delegato cuiuscũq; ordinarii possit appellari ad Pa-
pã ẽt omissis mediis,& seruat curia scđm Host. dicit,
tamẽ ꝙ magis iuri congruit, qđ Papa appellationem
factã a delegato ordinarii non admitteret, sed potius

remitteret ad ipsum ordinariũ,vt sic debitus honor si-
bi seruaretur.s̄.e.vt debitus,& q̃a potius deberet ap-
pellari a delegato ad delegantem in l.j.C. qui pro sua
iurisdictione.An autẽ ad legatũ appellari possit omis-
10 so medio. dixi in notabilibus.¶ †In eadem gl.ibi:quę
incipit romana.hodie habetur.j̄.eo.li.vi.¶ In ea. glo.
ibi,& idem credo,&c.Gl.in eo,ꝙ sequitur male dicit,
quia non valet consuetudo,ꝙ appelletur ab officiali
epi ad ipsum epm,& quia esset contra substantiam ip
sius appellationis,cum debeat fieri ad maiorẽ non ad
eundem,vel parẽ,vt hodie est expressum in c. ij.j̄. eo.
de cõsuetu.in vj.licèt circa alia accidẽtalia appellatio-
nis possit appellari,vt patet in d. c.romana. ¶ In eadẽ
gl.ibi:ad ipsum præsidem vide,quod habeẽ in c. pen.
j.eo.in vi. & secundum ea quæ ibi habentur debet si-
militer intelligi,& limitari,quòd hẽ in §.solet.& in c.
multis,allegato.in gl.¶ In eadem gl.ibi,& hic non te
net, & quod dictũ est supra procedit intelligendo,ꝙ
a sententia Archidiaconi fuit appellatũ.Sed gl.in eo,
quod sequitur ponit alium intellectum de quo.s̄. teti
gi,scilicet, quòd hic fuit appellatũ a sñia delegati epi,
& ex his quæ supra dixit glo.habes, quod regulariter
11 †appellari non potest omisso medio ad inferiorẽ a Pa-
pa.Fallit vbi hoc habet cõsuetudo. ¶ Itẽ fallit vbi nõ
opponiẽ exceptio scd̃m intellectũ gl.de quo.s̄.tetigi.
¶ Itẽ fallit tertio qñ Archieps cõuenit subditũ suffra-
ganei corã ipso suffraganeo, q̃a tũc a sñia suffraganei
non appellabiẽ ad ipsum Archiepm,ne sit iudex in cã
propria.C.ne quis in sua cã.in rubro,& nigo.Itẽ fallit
quarto qñ eps agit contra suũ subditũ coram arbitris,
scd̃m id,quod hẽ.xi.q.i.si clericus,q̃a tũc nõ appella-
biẽ ad Archiepm,sed ad Papã,de officio deleg.ab arbi
tris.li.vj.¶ Item fallit quinto, si ꝓximus superior nõ
catholicus, quia tunc illo medio omisso poterit adiri
alter superior.s̄.de præscriptionibus.veniens.& facit,
quod hẽ.s̄.de officio ordi.quod sedẽ. ¶ Fallit sexto in
iudice recusato scd̃m id,ꝙ hẽ in c.si quis contra cleri-
cũ,de foro compe.secundum vnam opi.¶ Item fallit,
quando concurrunt iurisdictio mediata, & immedia-
ta, vt si esset aliquis prælatus qui esset subiectus epo,
& Archiepiscopo,nam tunc ab eius sñia posset appel
lari ẽt ad Archiepm,si hoc vellet appellãs sicut in simi
li cõtingit in Legato, & Archiepo,q̃a a sñia epi põt
appellari nedũ ad Archiepm,sed ẽt ad legatũ illo omis
so,facit,qd̃ hẽ.s̄.de off.leg.in c.j.& s̄.de offi.ord.cũ ab
ecclesia ũ prælatis.¶ In eadẽ gl.ibi:qui non erat de cu
ria diœcesani idem dicas si fuisset de curia, vt q̃a fuil-
set eius vicarius,vel officialis cui facta esset delegatio
q̃a etiam tunc ex quò cognoscit,vt delegatus, & non
vt officialis,a sñia eius appellari poterit ad epm,& de
bebit,non aũt ad Archiepiscopũ nec obstat si dicatur,
ꝙ scd̃m hoc eps poterit impedire appellationes deuo
lui ad Archiepm, q̃a poterit delegare causas vicario
suo,& sic nõ appellabiẽ ad ipsum Archiepm.Sed dic,
ꝙ si in fraudẽ hoc faciat,& constet nõ habebit hoc opi
tulari per id,qd̃ hẽ.s̄.de rescri.sedes,cum similibus,&
quia de facili poterit fraudẽ probare,posset Archiepi-
scopus generaliter ferre sententiam excõicationis cõ
tra fraudem cõmittẽtes,vt voluit Spec.in ti. de appel.
§.nunc tractemus.versi.sed scd̃m pręmissa.posset ẽt di
ci, ꝙ si delegat omnes causas,vel maiorem partẽ ipsa
rũ,ꝙ tunc præsumeretur fraus per id, ꝙ habetur in l.
omnes.§. lucius.ff. de his quæ in fraudem creditorũ.
12 Quid † autem si alternatiuè quis appellat Archiepm,
vel ad Papã,vel Archiepm,vel Legatũ,dic,ꝙ nõ valet
cũ sit incerta nisi probabilis cã dubitãdi induxisset ap
pellãtẽ ad taliter appellandũ,vel eligat alterã illarũ in
tra tẽpus datũ ad appellandũ.vt notauit gl.in decreta.
si is cuius.de officio deleg.in vj.de quo etiam in Spe.
eo.tit.§.nũc tractemus,ver.quid si dicat. Si aũt quis di
cat appello,ad Archiepiscopũ Legatũ, & Papã an tũc
valeat Spe.d.§.nunc tractemus.ver.sed pone aliquid,
tenet,ꝙ sic,& intelligetur interposita ad Papam scd̃m
Io.An.in additio.ibi dicit,quòd appellatio non valet
ratione incertitudinis nisi in casibus de quibus proxi
13 mè dixi qñ appellatio est alternatiua.¶ †Extra glo.tan
git Inn.de practica libelli in causa appellationis. Nã
quidam petunt pronuntiari appellationem iustã, seu
benè appellatum.¶ Quidam dirigunt libellum ad at-
tentata tñ.Vnde quandoq; petitur sententias pronũ
tiari nullas latas post appellationẽ. Qñq; petiẽ proces
sum pronuntiari nullũ. Quandoq, sententia excõica-
tionis tantum.Quandoq; quicquid factũ est cõtra ap
pellationem.Quandoq; petitur, vt in pristinum statũ
res deducatur,de quibus Io.And.hic allegat iura,& di
cit Inno.ꝙ potest petitio dirigi ad sola attentata, licèt
nihil petatur sup principali,q̃a hic imploratur officiũ
iudicis nobile,quod potest intentari absq; principali.
Secus quando quis vult obtinere restitutionem frui
ctuum in interdicto,vnde ui,non petendo rem princi
palem restitui.l.j.§.si quis fundum.ff.de vi & vi ar. &
illud ideo,quia iudicis officio mercenario veniunt,ꝙ
sine principali intentari nõ potest.l.iiij.C.de posi. põt
etiam libellus dirigi ad cãm principalem tantum, vt.
§.tetigi,vt si peto pronuntiari appellationem iustam,
q̃a hoc petito ẽt super attentatis poterit iudex pronun
tiare,potest etiam simul vtrunq; iungi,vt si quis petat
appellationem pronuntiari iustam, & quicquid factũ
est contra illã in irritũ reuocari,& hic libellus est per
fectior scd̃m Host.super quo adde,qd̃ notauit Io. An.
j̄.eo.nõ solũ.lib.vj.in nouella.Et aduerte, quia si quis
fecit pronuntiari appellationem iustam,&c.in conse-
quentiam videtur de attentatis dixisse, licèt expressè
non dicat.& ideo victoria proderit etiam ipsis attenta
tis. Sed dubiũ est si detur libellus tanq̃ sup aliquo at-
tentato,vt retractetur. An si obtineat in illo articulo
proderit etiã in alijs & ẽt in negotio principali.Quidã
dixerunt,quòd sic,vt hic refert Inn.ne aliàs sequatur
quòd sententia,& appellatio pro parte teneat, & pro
parte nõ, etiam aliquas aliàs absurditates vitandas de
quibus hic tangit.Sed finaliter tenet oppositum val-
de notabiliter, q̃a sententia lata sup vna re,nõ debet
prodesse,vel nocere quo ad aliã rẽ,licèt lata sup prin-
cipali habeat prodesse super accessorijs.l.cum quæriẽ.
& l.cum de hoc.ff.de except.rei iudi.& l.ex diuerso. §.
j.ff.de rei ven. & per prædicta videẽ, ꝙ si appellatum
fuit a grauamine,& post appellationem lata fuit sñia
excõicationis in ipsum appellantem, & demum lata
fuerit diffinitiua,qd̃ si coram iudice appellationis pe-
titum fuerit retractari sñiam excõicationis tanq̃ attẽ-
tatũ post appellationẽ legitimã nulla facta mentione
de diffinitiua,si aliter non fuit prosecutus appellatio-
nem,quod licèt obtineat sup retractatione sñiæ excõi
cationis,tñ remanebit firma diffinitiua ex quo nõ fuit
prosecutus appellationem, & silr nõ ꝓ hoc obtinebit
retractationẽ quo ad alia,nec obstat si dicas, qd̃ scd̃m
hoc valebit appellatio pro parte, nõ q̃a nõ iuuat se ex
appellatione quo ad articulũ in quo obtinuit ĩmedia-
te,sed ex sñia reuocationis quę ẽt si esset iniusta trãsi-
uit in rẽ iudicatã si nõ fuit appellatũ.s̄.ti.j. cum inter
vos. Præterea nõ est absurdum,qd̃ in diuersis articulis
sñia pro pro parte teneat,& pro parte nõ,& similiter
qd̃ pro parte remaneat firma,& ꝓ parte nõ facit,ꝙ hẽ.
j̄.de test.c.Raynutius.& c.Raynaldus.¶ Itẽ nõ.ob.ꝙ talis
cẽseaẽ retro excõicatus deserta applone in pricipali,q̃a
hoc nõ est verũ scd̃m Inno.nã ꝙ fingaẽ retro nõ fuis-
se ap-

se appellatū iuxta.l.furti.in principio.ff.de his qui no. infa.procedit eo respectu quo nō est facta prosecutio. Sed eo respectu quo est facta psecutio,& obtenta reuocatio,nō firmatur id,qđ est reuocatum ex non psecutione facta respectu articuli separati,quod nota p limitatione.l.furti.¶ Aduerte tñ q etiam post desertam appellationē potest agi de nullitate,vt est tex. cū glo. in c.licet.de sen.excō.in vj. Vbi autē super principali in cā appellationis quis obtineret,puta,quia obtinuit pronuntiari benè appellatum,in consequentiā ēt intellige obtinuisse super accessoriis,& sic sup attētatis vt debeat retractari p id,qđ hr i l.ex diuerso. §.j.ff. de rei vendi.licèt econtra sententia lata super accessorio non faciat preiudiciū super principali.l.fundi.& l.lundus.& l.sed si ante.ff.de exceptio.& patet ex superius

14 dictis.¶ † Vltimo tangit hic Inn. an remediū appellationis possit deduci incidenter per viam exceptionis, vel replicationis, & concludit, q sic, vt si obijciatur sententiam non esse mandandam executioni, vel electū non esse cōfirmādū,qa est appellatū.facit.s.de electio.cū inter canonicos,& e.cū iter.R.& de exceptio, dilecti.&.c.significauerūt,dicit tñ q solū poterit excipi intra illud tps intra,qđ poterit fieri sepeutio appellationis per id, qđ habetur in l.necnō.§. exemplo.ff. ex qui.cau. maior. & in l.pronuntiamus.§. si filius.ff. de inoffi.testa.& in l.nam,& postea.§.si minor.ff.de iureiur.& facit,quod no.s.de rescri.si aūt.& de or.cog.c. si.nec obst.predictū.c.licet de sen.excommu.in vj.vbi etiam post desertam appellationem videtur quis admitti,quia responderi potest, quòd ibi non prosequatur appellationem, sed nullitatem, hic autem, quando prosequitur appellationem, licèt per viam exceptionis.

SVMMARIVM.

1 *Libellus potest nomine pupilli contra tutorem formari.*
2 *Pupillus propter tutelam dicitur transire in potestatem tutoris.*
3 *Tutela in matre finitur per transitum ad secunda vota.*
4 *Iudex procedens ad vlteriora neglecta exceptionis oppositione videtur tacitè super exceptione pronuntiare, & ipsam repellere.*
5 *Tutela per transitum ad secūda vota finita,an locus sit tutori legitimo, vel datiuo.*
6 *Mater si sit data tutrix in testamento cum alio,an poterit secū admitti.*
7 *Tutela, quid sit remissiuè.*
8 *Mater transiens ad secunda vota,an debeat petere tutorem filio.*
9 *Mater, an possit dare tutorem in testamento.*
10 *Tutor testamentarius praefertur legitimo.*

EX parte. m. Si ille qui definit esse tutor nomine pupilli conueniatur inuitus,poterit appellare. h.d. & in prima ponitur appellantis querela. In secunda dat iudices.secunda ibi:ideoq;.In si.tex.ibi,&c. decidítur,qa forte erat additum,& ratione praeuia in ne

1 gotio procedatis.¶ † No.i.libellum posse fundari contra tutorem nomine pupilli de quo in l.j.§. sufficit.ff. de admini.tuto.Nunquid autem rescriptum est impetrandū contra tutorē,an verò contra pupillum.tangit per Host.in summa.de rescrip.in §.contra quem. circa principium.vbi videtur concludere, quòd etiam contra pupillum pōt impetrari, quia in hoc non versatur praeiudicium,cum postea iudicium debebit legitimè agitari,& sic contra tutorem nomine pupillorum,vel contra pupillum cum autoritate tutoris iuxta ea quę

2 habentur in d.l.j.§.sufficit.¶ † Item no.quòd pupillus propter tutelam dicitur transire in potestatem tutoris de quo in l.i. ff. de tute. vbi ponitur diffinitio tutelae,

3 quam etiam tangit Io.And.¶ † Item not. quòd tutela in matre finitur per transitum ad secunda vota,seu ad secundum matrimonium de quo in authent.sacramētum.C.qn mulier tutelae officio fungi potest,& ēt tan

4 gitur hic in gl.¶ Item no. † quòd iudex procedens ad vlteriora neglecta exceptionis oppositione videtur tacitè super exceptione pronūtiare, & ipsam repellere, & ad hoc saepe allega.decre.facit ēt,q no.per Bar. in l. a procedēte.C.de dilatio.¶ Item no.q haec exceptio non potest conueniri nomine pupilli,qa finita est tutela dilatoria,& obūci potest contra rescriptum,& pcessum.¶ Item nota, q iustificata appellatione etiam tendente ad exclusionem iurisdictionis, non videtur quòd habeat silere iudex ad quem. sed possit in negotio procedere,qđ videtur contra ea quae habentur in c.olim.s.de excep.sed potes dicere,q hic ex vi cōmissionis facta per Papā poterūt iudices procedere nō tamen ad aliquid discutiendum cum matre, nec etiam hoc intelligitur commisisse, quia non fuisset conueniens ex quò desierat esse tutrix.Sed cognoscere possunt inter agentem.& filios huius mulieris conuentę ex vi commissionis factę per Papā,qui non remisit filios istius domine conuentę ad iudicem a quo, quia suspicio poterat esse ne grauaret filios sicut grauarent matrem,tñ vult quòd teneretur respondere corā istis iudicibus ne iustitia denegetur actori in cā semel delegata, licèt causa pupillorū nō fuerit omnino in iudiciū deducta coram primis iudicibus, nec voluit etiam fortè Papa per se cognoscere,qa nimis grauarent pupilli si haberent mittere ad curiā,& per hoc patet qualiter tex.iste debeat intelligi.¶ Vltimo per istum tex. reprobatur cautela pilei,qui dicebat de cōsilio esse, q iudex non pronuntiet super exceptionibus,sed solum procedat,ne detur materia appellandi; quia etiam si procedat non facta pronuntiatione dicitur partē grauare,& appellari pōt.de quo in Spec.de exce.§.ij.ver. & no.secundum Vber.& facit,quod dictū fuit.s.eo.di lecto.¶ In gl.i.ibi:auth.sacramenta,& sic patet, vt voluit sentire gl.q tria fuerunt iura in hac materia, primū ffotū. secdm, q non poterat mulier etiam mř esse tutrix,nisi hoc impetraret a Principe.¶ Secūdum fuit ius Codicis,de quo tāgit gl.in ver.tñ si mater.secundū qđ mater poterat esse tutrix in casibus in quibus tangit gl.seruata solēnitate de qua in gl.etiam sine aliqua impetratione facta a Principe.¶ Tertiū fuit ius authēticorū,de quo tangit gl. in ver. hodie tñ, qđ disponit id,qđ tangit gl.& quid sit beneficium velleiani cōsue

5 uit tangi in c.si diligenti.de foro compet.¶ † In ea.gl. qui quasi esset mortua.No.hoc diligenter,quia vt tangit do.Anto.pet hoc solui potest quaestio,qa alibi dubitatur videlicet an finita tutela per transitū ad secūda vota locus sit tutori legitimo.an verò datiuo nā vř,qđ locus sit tutela legitimè ex quo censetur mortua vnde sicut si tutela finiretur per mortē matris deferř pximiori legitimo.l.si quis sub cōditione.ff.de testa.tu. ita ēt,& in casu isto de quo ēt per Bar.in d.l. si qs sub

6 cōditione.¶ † In ea.gl.in fi. quid autē si mater sit data tutrix in testamēto cū alio.an poterit secum admitti. Host.hic satis prolixe instat arguēdo pro,& contra. finaliter tenet, qđ sic dūmodo seruet solennitatem de quo in gl.quia faciat renuntiationes de quibus in gl. & praestet satisdationem,vel fortè hoc casu cessabit satisdatio propter paternū testimoniū,& istud vř verius p id,qđ habetur in sti.de satis.tuto.in §.i.& per hoc ēt vř,qđ possit sola dari tutrix in testō nec egebit alia cōfirmatione.Sed sufficiet,qđ coram iudice acceptet tutelā,& faciat renūtiationes debitas, & istud ēt voluit gl.in auth.matri. & auie.C. qñ mulier offō tutele fungi pōt.& idē Bar.in l.si qs sub cōditione.ff.de testa.tu Io.ab Imo.in j.super ij. Decr. R t 2 te.X

te.& pro hoc faciat si vocat per legem deficiente testamentario,ergo eodem modo poterit vocari p testatorẽ cũ testatoris voluntas pro lege debeat seruari.in §. dispositione.auth.de nuptijs col.iiij. Nec ob. prædictis l.iure.ff.de testa.tute.quia loquitur secũdũ antiqua tẽpora,scd'm quæ nõ poterat esse tutrix nisi impetra-
7 ret a Principe.¶†Vlterius est sciendũ,ꝙ hic tãgit Io. An.aliqua in materia tutelarum,primo quid sit tutela,
8 de quo est tex.in l.i.ff.de tute.¶†Scd'o an mater transiens ad scd'a vota habeat petere tutorẽ filio. Et cõcludit,quòd sic,adeo ꝙ si non petit tutorem filio intra annum a morte patris excluditur a successione filii si decedat in pupillari ætate.Secus si moriatur pubes.l.iii. C.ad turp.& idẽ in quolibet alio qui habeat succedere pupillo per l.sciant.C.de leg. hære. parcitur tamen matri si fuerit minor.xxv.annis.l.ij.C.si aduer.deli. Et facit,ꝙ no.Host.in summa.de delictis puerorũ, vbi ẽt ponit aliquos casus in quibus minor excusatur.¶Sed aduerte,quia vidi de facto dubitari,quid si mater quãprimũ potuit nõ petiit tutorem,an priuetur successione,si intra annũ moriatur pupillus,quidã dicunt, ꝙ non sed demum,quando negligens fuit per annum per id ꝙ habetur in d.l.sciant,quæ generaliter loquitur, & sic videtur etiam comprehendere matrem, & per id, etiam,qđ habetur in §.pen.seu fina.institu. ad Tertulianum.& sic dicunt etiam voluisse Barto.in l.nepotibus.C.qui petunt tutores .& l.quid ergo.§.j. ff. de his qui notan.infa.& istam partem, ẽt uidetur tenere Ang. in d.l.sciant. & Bal.in d.l.iii.C.ad Tertulianũ, & pcipue etiam dicunt quidam hoc procedere quando pupillus habuisset patruum qui administrasset per id,qđ notat gl.in dicta.l.iii. & istam partem etiam videtur tenuisse saltẽ in hoc vltimo casu Io. An. in additio. Spe. in tit.de tutore.§.nunc dicendum.ad finẽ.¶Sed in cõtrarium videtur tex.in l.ii.§. si mater. & §. confestim. ff.ad Tretul. vbi videtur mater priuari successione si nõ fecit quamprimum potuit, & istud ẽt Bar.in dicto.§. confestim.vbi videtur casus iuncto.d.§.si mater. licèt Io. An.in additione prædicta videatur respondere ad dictum.§.quòd ibi loquitur quando remouetur tutor datus a matre,quia tunc arctatur ad petẽdum,cum primum potest ex quo datus ad petitionem matris est remotus,& sic dicunt aliqui ẽt respondere Raynerium, secus, quando nullus fuerat datus adhuc ad instantiã matris.¶ Sed istũ intellectum non videtur approbare Azo in summa de seuatusconsulto ad tertullianũ, nec etiam,Bart.in d.§.confestim , & potissimè quia mater arctatur etiam dum est grauida ad petendum curatorem ventri,& sic etiam intra annũ sub pęna priuationis successionis,vt in d.l.ij.§.ꝙ si eũ prægnãs.ff.ad Turpillia.& ideo de iure videtur verior opinio Barto.licèt alia sit ęquior,& hoc videtur procedere etiam , quãdo extat patruus per id,ꝙ notauit Bar.in d.l.iij.ad Turpillianum.qa gl.ibi posita poterat procedere secundũ iura Codicis , scd'm quæ legimus pferebatur matri.Sed hodie secus,vt in dicta auth.matri,& auie. C. qñ mulier tutelę officio fungi potest.& ad l.sciant. potest rñderi , quòd ibi non simpliciter dixit si non petierit intra annum,sed dixit si secundum leges non petierit intra annum scd'm quas debebat peti quam primum fieri poterat nisi aliqua cã excusaret,quia tũc nõ sufficiebat , ꝙ peteretur intra annum.Sed nullo mõ debebat transire annus quin peteret,vt patet in d.l.ii.§. si mater.cum sequentibus,& §.confestim.& hoc etiam põderauit Bar.in d.l.sciant. posset ẽt respõderi ad notata p Bar.in d.l.nepotibus.& in d.l.quid ergo.§.i.quod deberet intelligi secundũ notata per eũ in §. cõfestim.& de materia ẽt facit, qđ ipse notauit in l.ij.ff. qui petãt tutores,licèt ẽt aliũ intellectũ tangat circa dictũ. §. si
9 mater.¶†Tãgit etiam Io.An.an mater possit dare tutorẽ filio in testõ,& quid de extraneo de quo dic hic, vt per eũ,& in l.mater.& l.si patronus.l. tutores.ff. de confirman.tuto.& veritas est,ꝙ non potest dare cum non habeat potestatem,sed confirmari debet per iudicem si eũ instituit heredem de quo in iuribus pralle.
10 ¶†Tangit etiam quis preferatur, an testamẽtarius,an legitimus,an datiuus,& concludit , ꝙ testamentarius præfertur legitimo,idem de quasi testamentario,vt de dato in testamẽto eo casu quo nõ videlicet datio. Sed debet cõfirmari,nã iste ẽt præfertur legitimo,vt ẽt est cõmunis opinio,deficiẽte aũt testamẽtario, & quasi testamentario,tunc pfertur legitimus,& deficiente legitimo deuenitur ad datiuum,de quo in l. si quis sub cõditione.ff. de testa.tute.& ꝙ confirmandus debeat præferri legitimo,patet etiam ex ordine rubricarum , qa prius ponitur rubri. de confirmando tutore quàm rubric. de legitima tutela. in C. & ff. & licitum est arguere a rubric. vt plenè dixi super rubrica.ff. de verbo oblig.

SVMMARIVM.

1 *Iudex datus si vult referre processum ad superiorem debet prius dare copiam partibus.*
2 *Iudex datus ad referendum negocium instructum non habet ferre sententiam.*
3 *Causa quando committitur consilio sapientis punctus debet formari de voluntate partium, & si formatus fuerit per iudicem, debet ipsis partibus ostendi, vt sic possint contradicere si velint.*
4 *Et si eo casu quo causa debet remitti consilio sapientis partes discordẽt in formatione puncti, quid agendum.*
5 *Relationi an standum sit.*
6 *Causa si Papa alicui committatur vsq; ad certum tempus finienda cum concordia, uel iustitia mediante alioquin remittatur instructa si ante lapsum temporis remittatur an ualebit remissio.*
7 *Relatio causa an sit facienda clausula, & an partes possint recedere a relatione facienda.*

a Intimasti. Non valet relatio cuius exẽplum nõ fuit litigatoribus editum.h.d.& nõ recipit diuisionem.Et facit ad tertiã partẽ rubricæ.¶In tex.ibi:noscuntur.supple , & ideo non valent per rationem quæ
1 sequitur in litera.¶†Nota,ꝙ iudex datus si vult referre processum ad superiorem non debet illud facere nisi prius data copia partibus,facit,quod habetur in l. i.
2 & ii.C.de relationibus.¶†Item potes notare secundũ vnum intellectum, quòd iudex datus ad referendum negotium instructum non habet ferre sentẽtiam, sed referre ipsum negotium ad superiorem, & de materia relationis posuit hic Inno.& Hostien.& Ioan. Andr. post eos,& aliquid etiam.supra.eo.in c.super eo. & ẽt in Specu.in relationibus,& remissionibus per totũ , & per legistas in d.l.i.& ii. C:de relationibus , & in l. i.§.quæsitum.ff.de appellationibus, vbi etiam aliquid per Bartol.¶ In gloss.prima. ibi: tunc nõ debet admitti relatio , & dicit hic Hostien. quòd vbi iudex maliciosè fingit se dubitare vbi non dubitat , quod facere non debet,vt habetur supra.de rescriptis.c. cum contingat,videtur quod efficiatur infamis.& in.xxx.libris auri veniat puniendus per l.ii.C.de legibus : dicit tamen pœnam illam non habere locum in iudicibus ecclesiasticis . Sed illam quæ habetur de re iudicata . c.i.lib. vi. ¶ In eadem gloss.ibi , &c. si homo , adde, quòd quandoq; fit relatio ex necessitate , vt in reseruatis sedi apostolicæ . supra . eod. c. vt debitus.ad finem,& facit . supra, titu.i.de cætero.¶Quandoq; autem

a Nõ valet. Super hoc c. solet qri quando iudex possit referre negotium ad superiorem distingue, vt hic p Hen. Boy.i prin.

tem sit remissio, quia sic habet in mandatis, vt se informet, & referat, & tunc dicit do. Anto. q quãdoq; tales relatores solum dãtur, vt se informent de facto, & negorium instructum transmittant. s. de rescriptis. ex parte decani, & isti appellantur relatores facti tantum secundum eum, quandoq; datur, vt se informẽt de facto & de iure secundum quod sibi videtur, & isti videtur quodammodo consultores vnde sua relatio non habebit vim diffinitiuæ sententiæ. Sed debebit postea sententia ferri. Et ideo si superior committat executionẽ secũdum formã relationis debebit ferri sententia partibus citatis antequam exequatur aliter. Et sic dicit se de facto aliàs dixisse. Nec obstat, quod notauit Inn. s. eo. c. ex ratione. vbi dicit executorem posse exequi nõ facta citatione quia illud verum quando iam lata erat sententia, ibi secus. ¶ In ea. gl. ibi: non poterit appellare. supple ab ipsa relatione, nec ab eo, qđ scripsit Princeps. Poterit tñ appellari a snia quę fertur secundum Principis rescriptum per id, q hř in l. j. §. quæsitũ. ff. de appel. cũ ibi notatis per gl. & Bar. Nam poterit appellatio iustificari ex nouiter actitandis per id, quod hř in c. fraternitatis. de testi. & l. per hanc. C. de temp. app. & ex prædictis no. quòd si partes consentiunt relationi, vel data copia eis non contradicunt non pñt postea contradicere relationi. Si autẽ contradicerent, vel altera earum, & iudex pronũtiaret relationẽ fiendã scđm copiam datam partibus, tunc posset appellari a tali pronuntiatione ẽt de iure ciuili, vt notauit Bar. in d. §. quęsitum. & hoc propter præiudicium, quod generari põt ei contra quem Princeps postea rescriberet. Nã cum snia veniat ferenda scđm rescriptum magna erit præsumptio pro illa pp autoritatẽ Principis, & istud prę-iudicium non tollit, licèt possit ab ipsa snia diffinitiua
3 appellari prout voluit Bar. in d. §. quæsitum. ¶† Et per prædicta etiam patet, quòd quando causa committit cõsilio sapientis pũctus debet formari de volũtate partiũ, & si formatus fuerit per iudicẽ debet ipsis partib⁹ ostendi, vt sic possint contradicere si velint, facit, qđ legitur in d. l. j. & ij. C. de relatio. patet ẽt, q si fertur sententia secũdũ consiliũ sapiẽtis, q poterit postea appellari, q procedit etiam si de cõsensu partium fuerit electus consultor per id, q habetur in l. ex consensu. ff. de appellatio. videntur enim consentire, qđ cõsultat, sed non simpliciter, q sic cõsultat. facit, qđ legitur, & notatur in l. iij. §. falsus. ff. rem ratã haberi. & procedit istud sine iudex ex forma statuti habeat sequi consilium sapientis, siue non teneatu necessario sequi, per id, qđ habetur in d. §. quæsitum. & in d. l. ex consensu. Et sic etiã procedit pdicta, qñ ex solo cõsensu partiũ iudex cõmittit cãm consilio sapientis. facit, q notat Bar. in l. j. §. si plures. ff. de exercitoria, vbi plene tãgit an, & qñ quis teneatur sequi consilium alterius. de quo etiam tangit Io. An. in regula. nullus ex consilio. de reg. iur. in vj. licèt in aliquo discordet ab opinione Bar. vt tan-
4 git Bar. in d. §. si plures. ¶† Quid aũt si eo casu quo cã debet cõmitti cõsilio sapiẽtis partes discordẽt in formatione pũcti? dicit Bar. C. de relatio. l. j. & ij. q iudex debet cõpellere partes, vt se cõcordẽt, & si videat eos non posse concordare poterit ipse formare punctũ, secundum q sibi uidebitur, & si partes aliter non cõtradixerint stabitur puncto per id, q habetur in d. l. j. & ij. & fortè etiam in eorum cõtumacia deuoluit potestas formandi punctum ad ipsum iudicem. facit, quod habetur in c. cum in cunctis. §. fi. s. de electio. & quod le-
5 gitur, & notat in l. i. & ii. ff. de optione legata. ¶† Ex pdictis potest ẽt solui quæstio, an standum sit relationi, de qua tangit hic Inno. & Io. An. quia si fit de cõsensu vtriusq; partis, vel eis non cõtradicentibus stabiť relationi, si aũt fieret altera parte contradicente nõ stabiť, nisi quatenus ex actis probetur ipsa relatio. per id, qđ habetur in d. l. j. & ij. & idem si fiat altera parte absente etiã per contumaciam, quia nõ stabitur relationi ad eius præiudicium, nisi quatenus ex actis apparebit. facit. s. de probatio. quoniam cõtra falsam. assignatio tamen termini facta, vt se præsentent coram superiore, cui fit relatio benè valebi., qñ facta est altera parte absente cõtumaciæ, vel vtraq; præsente, & habebit vim peremptorij, & sic poterit iudex cui facta est relatio pcedere post terminũ non obstante cõtumacia, seu cõtumacia partis. facit, quod habetur. s. co. sæpe. & quod
6 notauit Inn. s. eo. super eo. ¶† Quid autẽ si Papa committat cãm vsq; ad certum tps finiendam concordia, vel iustitia mediãte, alioquin cãm remittat instructã, an si ante lapsum temporis cãm remittat valebit remissio. Concludit Inn. quòd non, quia est facta contra formam mandati, cum solũ habeat fieri post finitũ tẽpus appositum in mandato. Si tamen vtraq; pars accederet ad superiorem ex vi talis relationis ęquum esset quòd cogeret partes ad respondendũ sibi inuicẽ. Sed vbi altera partium non accederet non est contumax, quia iudex debuit intra terminum causam terminare per concordiã, vel sententiam non autem debuit ante terminum remittere, post lapsum autem termini solũ habet potestatem referendi non autem procedendi, vel referendi nisi ante lapsum tps de partium consensu facta fuerit prorogatio. facit supra. de offi. deleg. in
7 c. p. & g. ¶† An autẽ relatio fiẽda sit cla. an vero aperta. dic. q vtroq; modo fieri poterit. si tñ pars nõ habuit copiã potest contradicere. Sed si partes reciperẽt illã clausulã, & non contradicerent teneret relatio, & sibi imputet: nec deberent illã aperire. supra. de off. deleg. eum olim magister. ¶ Nunquid autẽ partes possint recedere a relatione fienda. dic. quòd sic si iudex consentiat etiãsi a principio fuerit ordinatum relationẽ fieri de consensu partium. Secus si altera pars contradiceret eo casu quo partes consensissent illã fieri, argumẽto. infra. de regu. iur. in c. i. & quod dixi de consensu partium posse reuocari, procedit quousq; fuerit præsentata superiori. Nam tunc postea non posset. per id quod habetur. supra. de postula. prælato. bonæ. el. ij. versicu. nec nocebat de quo etiam hic larius per Ioã. Andr. & adde etiam, quod notatur in Specul. de remissione. §. vtile. versicu. sed nunquid remissio. & quod etiam tangitur in c. post cessionem. de probationibus: multa alia tangit hic Ioan. Andr. de quibus, vt hic per eum, quia non sunt magnæ vtilitatis.

SVMMARIVM.

1 *Victualia, quòd non vendantur nisi in vno loco ad commodum illius cuius est locus potest ex consuetudine, vel pacto induci.*
2 *Et eo ipso, quòd tunc alibi venduntur videtuř turbari in sua quasi possessione talis iuris.*
3 *Attentare contra statum litis non dicitur qui sua possessione vtitur, si cẽt repugnet iuri in iudicium deducto.*
4 *Lis pendere non dicitur per solum actum citationis.*
5 *Officium iudicis non potest implorari ante litis contest. super attentatus post citationem.*
6 *Dilationem ex consensu partium datam non potest iudex sine earum consensu reuocare.*
7 *Impetratio iudicis suspecti non valet, quando est impetratus contra mandatum domini constituentis.*
8 *Impeditus circa prosecutionem appellationis ex facto procuratoris videtur posse illam prosequi post annum.*
9 *Procuratoris factum contra mandatum domini ex quo contingit iudicis prorogatio, & etiam transcursus temporis fatalis non præiudicat domino in principali facto.*

Io. ab Inno. in j. super lj. Decr. Rr 3 10 Dilatio

10 *Dictio,præsertim,quandoq; exponitur pro maximè, & quandoque pro tantum.*
11 *Dilatione pendente iudicis officium conquiescit.*
12 *Impedimentum inductum a facto procuratoris demum nocet domino, quando surgit ab eo, quod non est factum per procuratorem contra formam mandati.*
13 *Solum,seu territorium,liberum est vsq; ad cælum.*
14 *Pacta inter aliquos fraudulenter facta, quòd non liceat vendere nisi pro tanto pratio,uel quòd alios non instruant in aliqua arte non sunt licita.*

a Vbi ante. Hoc ēt mo summāt cæteri scribentes. &si dñs utrū iudex terminū datū a se mutare possit ut de hic p do. Hē. Boy. in pun.

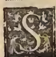

2 Ignificanti. Vbi añ a sñiam cir-
ca id de quo princi
paliter litigaẽ aliquid innouat delega-
tus,vel diẽ assignatã præuenit appella
re licebit.h.d.Et in prima poniĩ appel
latis narratio.In scd'a cãæ cõmissio. se-
cũda ibi:iõq;.¶ In tex.ibi:reuocato in irritũ,&c.Deci
ditur,quod habetur de iudicijs exhibita.¶ In text. ibi:
priorum continentiam literarũ.Supple directarum ad
1 iudices impetratos per procuratorẽ.¶ † Item ibi, &c.
decidiẽ ratione præuia ꝓcedatis.¶ No. j.ꝙ pacto , vel
cõsuetudine vr̃ posse induci ne victualia vendãtur ni
si in vno loco ad cõmodũ illius cuius est locus, & ea-
dem ratione per priuilegium super hoc cõcessum ab
habẽte potestatem,facit,ꝙ habetẽ.j.de verb.sign. in c.
2 super quibusdã.¶ † Item no.ꝙ eoipso,ꝙ tunc alibi vẽ-
duntur vr̃ quis turbari in sua quasi possessione talis iu
3 ris sic restricti ad vnum locum.¶ † Item not.secundũ
vnum intellectum,quòd non dicitur quis attẽtare cõ
tra statum litis si vtatur sua possessione licèt repugnet
4 iuri in iudicium deducto.¶ Item no.ar.ꝙ † lis non di-
catur pendere per solum citationis actũ . Sed demũ ꝑ
actũ conte.li.Sed de hoc dic,vt hodie habetur in cle.
5 ij.vt lite pendente.¶ Item no.quod † iudicis officium
non vr̃ posse implorari ante lit.contest. super attentis
post citationem de quo tangetur cũ gl.pe.¶ Item no.
quod post dilationem statutum de consensu partium
non debet antequam sit lapsa,iudex suũ officiũ impar
tiri,& sic nota illud vulgatum,quod dilatione pendẽ-
te iudicis officium conquiescit,facit,quod habetur in
l.siue pars.C.de dilatio.& no.quod hoc videtur proce
dere nisi de partium consensu procederet de quo tan
6 getur in gl.iij.¶ No.ẽt ex prædictis,quòd † iudex non
vr̃ posse reuocare dilationem datam de partium con-
sensu siue ipsarum consensu de quo tangetur sup gl.
7 iij.¶ † Item no.ꝙ nõ valet impetratio iudicis suspecti
quando est impetratus contra mandatum domini cõ-
stituentis,& sic a cõtrario videtur,ꝙ aliàs valeat impe
tratio facta per procuratorem de iudice suspecto tamẽ
tunc poterit recusari per dominum,vt tangetur,super
8 glo.fi.¶ Item no. † quod impeditus circa prosecutio-
nem appellationis ex facto procuratoris videtur posse
prosequi illã ẽt post annũ,& sic habere biennium,fa-
cit,quod habetur.s̃.eo.c.ex ratione.¶ Item not. quòd
9 † factum procuratoris contra mandatũ domini ex quò
contingit iudicij prorogatio,& etiam transcursus tꝑis
fatalis non præiudicat domino in principali facto nec
in temporis cursu de quo etiam in gloss.fi.& super ea.
¶ In glo.j.in fi.& sic no.ex glo.duos intellectus princi
pales in dec.vnus est,quòd Episcopus erat in quasi pos
sessione faciendi vendi carnes in alijs locis quàm capi
tuli,alius,quòd solum capitulum erat in quasi posses-
sione faciendi vendi in locis suis.¶ Et secundum pri-
10 mum intellectum litera est clara,& † dictio,præsertim,
stat propriè.& exponitur pro maximè,vt voluit glo.ij.
Et facit,quod habetur.s̃.de filijs præsbyterorũ ad abo
lendam.¶ Sed secundus intellectus est magis dubius.
quia videtur velle,quòd etiam post litem contesta. nõ
possit implorari officium iudicis,sed secundum istum
intellectum,dictio præsertim,videtur exponenda pro
tantum,& sic litera tunc vellet,ꝙ post litem contesta.
possit fieri imploratio.Sed non ante,sed nunc obstat,
qa videtur , ꝙ etiam ante possit implorari officiũ iu-
dicis,per id,ꝙ habetur in c.i. .s̃.de officio iudicis , & ẽt
in clemen.secunda.vt lite.pendente,& quia iudicis of
ficium potest implorari ante lit.contesta.si aliquis im
pedit partem citatam coram iudice venire , de officio
delegati.e.j.¶ Item potest etiam contumacem punire
ante li.conte.c.tuæ.propter hoc gl.quarta dedit duas
solutiones,in effectu vna est,quòd contrarium proce
dat in ordinario cuius officium etiam ante lit.contest.
potest implorari.Sed hic loquitur in delegato cuius iu
risdictio non videtur esse firmata ante lit.contestat.&
ideo ante litem contesta. non videtur posse eius offi-
cium implorari.& hanc solutionẽ etiam in simili sen
sit gloss. in l.si reus paratus.ff.de procura.¶ Sed certè
hæc solutio non videtur bona,qa etiam ante lit.conte
sta.videtur posse officium delegati implorari per ea q̃
habentur in dicto.e.j.de officio delegati.& in c.tuæ.vt
lite non contesta. Ideo fortè gloss.dedit aliam solutio
nem,quod contrarium loquatur quando officium iu-
dicis incidenter imploratur fauore minoris , vel alte-
rius,qui vtitur iure minoris,hic autem quando implo
ratur super eo,quòd respicit principale factum , quod
est immutandum ab aduersario,& ideo non potest an
te lit.contest.implorari . Sed certè ista solutio non vi-
detur bona,quia videtur,quòd iudicis officium possit
implorari super attentatis,licèt pendente post citatio
nem per id,ꝙ habetur in c.j.& ij.& c.fi. s̃. vt lite pend.
& in cle.ij.vt lite pendente.vnde Inn.aliter dixit vide
licet , quòd super his quæ attentãtur circa rem petitã
seu super iniurijs,& dãnis factis circa illã,& super fru
ctibus,& interesse si talia contingant post lit. contest.
potest iudicis officium implorari sine libello de pla-
no.l.ediles.§.item sciendum.ff.de edili.edic. Sed si cõ
tingat ante lit.conte.nõ poterit iudicis officium im-
plorari sine nouo libello,& sic possit intelligi iste tex.
& plus dicit alijs videri,& bene secũdum eum , ꝙ si ꝓ
nouiter contingentibus agi possit noua actione,ꝙ tũc
non poterit etiam dato libello agi corã delegato , vel
eius officium implorari,qa rescriptum non videẽ ex-
tendi ad contingentiam post datam rescripti.s̃.de re-
scrip.c.fi.Sentit tñ,ꝙ ex quo contingat circa rem peti
tam,si contingat post lit.contesta.poterit officium iu-
dicis implorari,ideo si Ep̃s hic non erat in quasi pos-
sessione si fecit vendi carnes in aliis locis quam capi-
tuli.quia tunc cõpetit noua actio,& oritur ex eo, ꝙ fa
ctum est lite pãden.& sic vr̃ velle, ꝙ ẽt post lit. cõtest.
non deberet se intromittere iudex sicut non intromit
mit se ante lit.conte.scd'm eũ cũ videatur eadẽ ratio ,
& per consequens idem ius deberet esse per id, qd' ha
betur in c.translato.de cõstitutio. & in l.illud. ff. ad l.
aquil.¶ Præterea ẽt non videtur procedere alia ratio-
ne,quia licèt super iure nouiter contingente separato
a contento in rescripto,& circa rem aliã non possit se
intromittere delegatus.tñ circa ea quæ contingunt ip
sam rem de qua agitur corã delegato bene videẽ posse
intromittere iudex etiam si pro illo contingenti noua
actio competat per id,ꝙ habetur in tex.& gl.in l.si qs
missum.§.i.ff.de dam.infec.& in l.non solum.ff.de rei
uen.& expresse ẽt tenet Bar.in d.l. si quis missum. §.i.
& in l.i,C.de iudiciis,licet aliqui aliter dixerunt,ut tã
git gl.& Bar.in locis p̃allegatis quos forte uoluit hic
sequi Inno. Sed illorum opinionem non tenet gloss.
in locis præallegatis nec Barto. fatetur tamen Barto.
quod quando contingunt post lit.cotest. potest iudex
se in-

ſe interponere etiam ſi non fuerit petitum . Secus qñ
ante litem contesta. per ea quę habentur in d.l.ędiles.
§.item ſciendum.ff.de ędil.edi.& hæc procedunt, qñ
licèt noua actio oriatur tamē natura actionis antiquæ
etiam ſe extendit ad illud nouiter contingens, vt pa-
tet in d.l.non ſolum.nam ſi agitur rei vendicatione,&
lit.penden.detur demum circa rem petitam licèt cō-
petat actio.legis aqnil.l.j.ff.ad l.aql.& j̄.de iniurijs,&
dāno dato.c.j.& ij.& c.ſi.tamen etiam in rei vend.indi
cis officio ex natura actionis cum ſit arbitraria. l. in
actionibus.ff.de in litem iurādo.haberi debet ratio da
mni,vt patet in d.l.non ſolum,ſecus vbi natura actio
nis non ſe extenderet ad nouiter contingens circa rē
petitam , quia tunc nou poſſet iudex ſe intromittere
etiam ſi poſt lit.conte.contingat ſiue nouo libello , vt
eſt caſus in l.j.C.de iud.ſecundum vnum intellectū,
vnde Hoſtien.hic dicebat,quòd quando aliquid inno
uatur poſt citationem,& ſic lit.pendente,quod intelli
ge ſecundum ea quæ habentur in cle.ij.vt lit. penden.
vbi declaratur,quando hodie inducatur lit.penden.p
citationem poterit iudex etiam delegatus ſe intromit
tere etiam ſi ante lit.conteſt.fiat innouatio , quia ſup
illis poteſt iudicis officiū implorari, vt reponantur in
priſtinum ſtatum ēt aliter libello non oblato per id, ꝙ
habetur in c.cum.M.ī. de conſtit. & in c.j. vt lit.pen.
& c.vlt.& de deſpon.impube.ad diſſoluendum. & de
accu.in c.olim. & aliud dicit eſſe qñ agitur ſuper fru-
ctibus,& intereſſe , quia ſi agitur de perceptis poſt lit.
conteſt.vel de intereſſe contingente poſt illam,habe
ri poteſt ratio officio iudicis etiā ſi non præceſſerit pe
titio.Secus ſi tractetur de fructibus perceptis ante lit.
conte.quia illi non veniunt niſi fuerint petiti,nec ha-
ber iudex aliter ſe intromittere.d.l.ędiles.§.item ſciē-
dū.de ędil.edic.& idem etiam voluit Vinc. hic vt re-
fert Spe.in titu.de offi.iudicis.§.de ſeruit.ver.ſed quæ
ritur.Et facit,quod conſueuit dici in c.grauis. de reſti.
ſpol.& ſecundum hanc opi.Hoſt. videtur , ꝙ potuerit
implorari officium etiam delegati ſuper innouatione
etiam ante lit.conteſt.poſt citationem quicquid ſenſe
rit hic gl.& ſcd̄m hoc non videtur procedere ſecund
intellectus poſitus in glo.Sed tenendus eſſet primus,
nec ob.prædictis,quod habetur in c. fin.ſupra. de re-
ſcrip.vbi reſcriptum non extenditur ad contingentiā
poſt datam reſcripti,quia talia non includuntur in iu-
riſdictione delegata,quia reſpōderi poteſt ſcd̄m Hoſ.
quòd illud verum de non tangentibus cauſam,& per
quæ iuriſdictio iudicis non turbatur,aliàs bene habēt
iuriſdictionē etiam cōtra extraneos turbatores,de off.
dele.c.j. & multoſortius contra partes cōtentas in re-
ſcripto,aliàs ſequeretur abſurdum,ꝙ ſi facta impetra-
tione contra tenentem beneficium , vel fundū actor
illum expoliaret ſuper hac violentia haberet reus of-
ferre libellum,& fieret de poſſeſſore petitor, & ex vio
lentia,& dolo ſuo actor haberet lucrum,ſeu commo-
dū non paruum,cum magnum ſit commodum poſſeſ
ſionis.inſti.de interdi.§.cōmodum,quod eſt abſurdū,
& ideo debet poſſe delegatus ex officio ſuo de plano
reformare rem in priſtinum ſtatum,facit, ꝙ habet.ī.
de conſtit.eccleſia. ¶ Item aduerte,quia ſcd̄m Vinc.
vt refert Specu.& Ioan.Andr.in addi.Specu.in d.verſi
cu.ſed quæritur,ſi Epiſcopus lite pendente facit ven-
di carnes in alijs locis quàm capituli Epo non exiſtēte
in quaſi poſſeſſione , ſed capitulo,nō videtur tunc eps
ſpoliare capitulū poſſeſſione,ſed potius turbare. ¶ Itē
aduerte,quia poſſet intelligi tex.ꝙ Epiſcopus nō erat
in quaſi poſſeſſione faciendi vēdi carnes,& licèt de fa
cto capitulum ſolum faceret vendi carnes in ſuis lo-
cis,tamē uō per hoc ſequitur,ꝙ capitulū eſſet in quaſi
poſſeſſione faciendi vendi.qa cum quælibet res p̄ſu-
matur libera,& licitum ſit in re ſua domino facere , ꝙ
velit.l.altius.C.de ſerui.& aqua.videtur, ꝙ epiſcopus
potuerit facere vendi in locis alijs,nec pōt dici turba-
re capitulū in quaſi poſſeſſione,quia ex hoc ſolo,ꝙ ca
pitulū tm̄ in ſuis locis faciat vendi nō acquirit poſſeſ-
ſionem prohibendi alium, niſi aliàs volentē facere vē
di in alijs locis prohibuiſſet,& ꝑpter hoc ille deſiſſet
nā ex tunc bene acquirit capitulum quaſi poſſeſſionē,
ſcd̄m ea quæ habentur in l.j.& ij.C.de ſerui. & aqua.
& tangit hic Ioā.An.& ſcd̄m ſupradicta poſſet etiam
intelligi iſte tex. & ſecundum hūc intellectum dictio
præſertim,debet exponi pro maximè,quia licèt capi-
tulū tm̄modò fecit vēdi ante litem motam carnes in
locis ſuis,tamen non dicitur per hoc turbari in poſſeſ
ſione ſi epiſcopus lite pendente faciat vēdi in alijs lo
cis ex eo,quia capitulū nō dicitur eſſe in quaſi poſſeſ-
ſione talis iuris , licèt fecerit vēdi carnes io locis ſuis,
niſi aliàs prohibuerit quē volētē facere vendi in alijs
locis,& propter prohibitionem deſtiterit eps per ea q̄
ſuperius dicta ſunt,& plus videtur uelle hic Iun.ꝙ li-
cèt capitulū eſſet in quaſi poſſeſſione faciēdi vēdi car-
nes in locis ſuis,tamen non uidetur poſſe agere cōtra
epm̄ ſi facit vendi in aliis locis , quia ex quò capitulū
non prohibetur facere vendi in ſuis locis,non videtur
intereſſe ſua ſi Eps faciat vendi in alijs,& ideo non vr̄
poſſe agere,per id,quod habetur in l.loci corpus.§.in
confeſſoria.& §.ſequen.ff.ſi ſerui. uendi. Vinc.tamen
hic, vt refert.Ioan.An.in addi.Spec.in tit.de offi.iudi.
§.deſeruit.ſuper verſi.ſed quæritur uidetur uelle oppo
ſitum,quia dicit,quòd tunc uidetur eps turbare capi-
tulum in ſua quaſi poſſeſſione,& iſtud uidetur uerius
quia capitulum uetiſimiliter non ita bene locaret lo-
ca ſua nec pro tanto pretio ſi alius facit uendi in aliis
locis,& ſic ſatis poteſt dici inter eſſe tunc capituli , ꝙ
alius non faciat uendi in aliis locis.¶ Et aduerte,quia
licèt clericis ſit licitum facere uēdi carnes in locis ſuis
non tm̄ eſt eis licitum perſonaliter officium macellato
rum , uel carnificum aſſumere,aliàs hodie puniuntur
ſcd̄m ea q̄ habentur in cle.j.de uita, & hone. cleri. &
11 per prædicta ſit expedita gl.j.ij.& iiij.¶ In gl.iii in fi.
& ſic concludit gl. ꝙ regulariter pendēte dilatione iu-
dicis officium cōquieſcit. Fallit prīo niſi partes cōſen
tirent, ꝙ procedatur non obſtante dilatione,ut hic tā-
git glo.& patet in l.ſiue pars.allegata in gl.Fallit ſecū
do,qñ dilatio eſſet reuocata.ut tangit gl. quæ tm̄ uult,
ꝙ ſine cauſa reuocari non poſſit parte in vita. Poteſt cō
cludere ſecundum Hoſti. quod ſi de uoluntate partiū
data eſt dilatio,tunc non poteſt reuocare ſine cōſenſu
partium niſi cā ſubſit,& ſic pōt intelligi glo.Si aūt eſt
data ſine voluntate partium, tunc ſi velit incontinēti
reuocare anteq̄ interſit non reuocari, & tunc pōt. fa-
cit.l.qualē.ff.de arbi.Sed ſi vellet reuocare ex poſt fa-
cto poſtquam intereſt non reuocari tunc nō poſſet re
uocare ſine cauſa.Sed cauſa ſubſiſtēte,& ſatisfacto de
intereſſe parti poterit reuocare per id,ꝙ habetur in l.ſi
pecuniam.ff.de cond.ob cām. & qđ habetur.j.c.prox.
§.ille deniq;.& facit,quod dictū fuit.ī.e.cum ceſſante.
& per p̄dicta ſumi pōt cautela ſi qs vult ante terminū
dilationis procedi,vt faciat reuocari dilationem, & ſic
dicit Ioā.An.Accur. de facto dixiſſe.Aduerte tm̄ licèt
doc. hic non tangant , ꝙ licèt iudex non debeat reuo
care ſine cauſa in caſibus de quibus.ī.dixi , tamen vi-
detur,ꝙ ſi reuocet etiā ſine cauſa,ꝙ teneat reuocatio :
licèt poſſit appellari per id,ꝙ notauit Inno.in c.ſacro.
j̄.de ſen.exe.& ꝙ habetur in l.quod iuſſit.ff.de re iud.
& ꝙ dixi in d.c.cū ceſſante.¶ Item fallit tertio, qñ ali
quid attētat de nouo pēdente dilatione , qa tūc benè

potest implorari officiũ iudicis, vt tale attentatũ re-
tractẽt per id, ꝙ hẽ.xj.q.j.c.quia res.Nec obst.iste text.
nec.d.l.siue pars.qa verũ est,qđ circa illud ad, qđ da
ta est dilatio nõ debet fieri innouatio per iudicẽ: sed
circa illa quæ de nouo sunt attentata benè põt se in-
tromittere iudex,qa ad illa quæ de nouo emerserunt
nõ intelligit data dilatio:ꝑsertim qñ periculũ esset in
mora per id,qđ hẽ in l.j.§.fi.cum sequen.ff.de feriis.
nec obst.prædictis iste tex.qa potes respõdere,vt col-
ligitur ex his q̃ dixi cũ gl.iiii.& super ea.Fallit quarto
qñ iudex cõmittit aliquid expediium iuterim pendẽ
te dilatione simul cum datione dilationis, facit quod
habetur j.de priu.cum olim.el.ii.Fallit quinto,qñ su
per articulo separato iudex vellet procedere ꝑ id, qđ
habetur in d.l.siue pars.& s̃.eo. ad hæc si in vna. & s̃.
eo.super eo.el.i.& facit,qđ no.Bar.in l.ii.ff.de re iudi.
quod intellige verum nisi articulus separatus haberet
connexitatẽ cum primo,& illi afferret preiudiciũ per
id,qđ hẽ in dicta decreta.super eo.Fallit vltimo qñ fi-
nita esset cã primę dilationis,vt si statuanẽ decem dies
reo ad ueniẽdum.& veniat ante, nã poterit ꝓcedi ad
instantiam actoris, qa finita est cã dilationis ex quò
reus comparuit.ideo nẽ debet cõquiescere iudicis of
ficium per id,quod habetur in l.aquil.§.fi.cũ ibi no. ꝑ
Bar.ff.ad trebel.an aũt simul ad duplicem actũ vna di
latio dari possit.tangit Spe.in tit.de dilatio.§.i.ver.qd
de deliberatoria,& sequenti,& concludit, quòd sic si
actus sunt compassibiles.Si autem non sunt compas-
sibiles tunc possunt dari plures successiuè,nam poterit
dicere iudex do tibi terminum.x. dierum ad proban-
dũ,& exinde do alteri parti alios.x.facit, quod hẽ in l.
qui de inofficioso.ff.de inoffi.testa.& qđ habeẽ. supra.
de proba.licet causam,& qđ no.ꝑ Bar. in d.l.ii.de re
iud.¶In gl.fi.ibi:non posset recusare,&c. hoc verum
nisi ex causa de nouo superueniente,vel nisi ex causa
antiqua latenti tpe impetrationis.supra.de offi.deleg.
insinuante,& de elec.nulli licèt li.vi.¶In ea.gl. ibi:tri
plici ratione fortè appellat,prima,qa procurator non
erat soluendo.secunda,qa ex clausula generali. tertia
quia hic procurator fecit contra prohibitionem domi
ni.& hoc fortè voluit sentire gl.in eo,qđ sequiẽ.Host.
hic dicit,qđ ideo hic non audietur Eps ipso iure ẽt si-
ne restitutionis ope,qa ꝓcurator fecit ꝯtra expressam
prohibitionẽ epi,ideo non ꝑiudicauit dño ipso iure,
qa non est quid ipsi dño debeat imputari qui quantũ
in ipso fuit benè prosecutus appellationem, vt tan-
git gl.Secus si procurator non fecisset contra prohibi-
12 tionem dñi.Et ex prædictis nota, qđ † impedimentũ
inductũ a facto procuratoris demũ nocet domino qñ
surgit ab eo, qđ non est factũ per procuratorẽ contra
formã mandati.secus si surgat ex eo,quod est factũ cõ
tra formã.mãdati.quia tũc illud velut cõsecutiuũ nõ
ꝑiudicabit domino sicut nec ipsum principale factũ
cõtra mandatũ. Nec ob.prædictis si dicaẽ, ꝙ inhibitio
partis de certa persona nõ impetrãda nõ vẽ valere nec
impedire impetrationẽ,qa ad velle partis nõ est dãd-
iudex,sed supior habet eligere l.obseruãdũ.ff. de offi.
præsi.qa dicit Inn.quòd si Papa motu proprio,& ex of
ficio dedisset iudices, bene præiudicasset epo lapsus
anni.Sed nõ fuit ita in casu proposito,imo ipse ꝓcura
tor nominauit iudices,& illos obtinuit.nã habet con
suetudo curiæ,qđ si Imperator nõ habet cõtradictorẽ
dantur sibi iudices quos ipse nominauit, si aũt habet
contradictorem tũc dari debet de cõsensu vtriusq; par
tis.facit,quod habeẽ.s̃.de offi.del.super q̃stionũ.§. ve-
rũ.& supra.de cã pol.cũ olim.& quod no.ẽt per gl. in
d.l.obseruãdũ.& fortè ẽm Inn.inhibuerat eps ne ad il
los iudices impetraret quos impetrauit,vel qđ solũ ad
certos datos in scriptis impetraret, vel qđ nõ instaret
amplius pro impetratione. Sed ageret in curia,dicit ẽt
Inn.ꝙ si literæ fuissent impetratæ de cõi consensu par
tiũ nõ sufficeret inhibitio facta procuratori,nisi ẽt de-
uenisset ad notitiã iudicis,vel aduersarij,per ea q̃ habi
tur.supra.de ꝓcur.in nostra.& c.mandato. ꝙ intellige
Host.qñ inhibitio fuit facta ex post facto, & non erat
in ꝓcuratorio,& impetratio erat iudicialis,seu execu-
tiua iudiciũ secundum ea quæ notantur in c. ex parte
decani.supra.de rescrip.& secundũ ꝑdicta nota limita
tionẽ ad hanc decre.in eo,ꝙ admittitur appellans post
lapsum anni.quia non procederet si Papa ex officio ꝓ
prio motu dedisset iudices.¶Extra glos. aduerte,quia
decr.ista videtur esse contra.l.i.C.de monopoliis. vbi
dẽ,ꝙ nõ habet quis ius impediendi aliũ exercere artẽ
& pro hoc etiam,qa põt quis in suo ædificare,qđ vult
13 quia † liberum est solũ seu territorium vsq; ad cęlum
l.fi.ff.de serui.& C.de serui in l.altius.dicit Inn.ꝙ con
traria procedũt de iure.Sed hoc debet intelligi, qñ ex
consuetudine,vel priuilegio quis dicebat sibi cõpete
rẽ ius, vt non vendantur carnes nisi in tali loco. nam
tunc pro tali iure potest agi confessoria ẽm ea quæ ha
bentur.supra.de iud.examinata,& j.de ver. sign. Ab-
bate,& potest etiam agi possessorio si agens habet pos
sessionem,facit,quod habetur in l.fi.ff. vti possidetis.&
in l.quoties.ff.de seruitu.potest etiam dici ẽm Inno. ꝙ
dicta.l.i.de monopolijs,loquitur quãdo homines frau
14 dulenter faciunt pacta,ꝙ † alij non liceat vendere,vel
quòd non liceat vendere nisi pro tanto prætio, vel qđ
alios non instruant in aliqua arte,quia illud non est li
citũ,vt ibi,sed hic nulla erat fraus,sed agebatur ex pri
uilegio,vel ex consuetudine ꝑscripta.vel potest ẽt di-
ci secundum eum,ꝙ nõ licèt facere pactum de perso-
nis,vel rebus.Sed de loco in quo habeat fieri venditio
& non alibi bene potest fieri pactum,& ita loquaẽ hic
ẽm Inn.Sed certè ista solutio videtur contra mentem
illius tex.qui videtur velle,quòd non debeat fieri pa-
ctum per quod incommodetur vtilitas publica. ¶ Itẽ
ãt videtur,ꝙ priuilegium non valeat per id,quod dici
tur in tex.illo.Sed potes dicere quoad priuilegium,ꝙ
valebit.si in eo sit apposita clausula non obstante,secũ
dum ea quæ habentur de excessibus prælato.c. vnico.
li.vj.& in l.fi.C.si contra ius,vel utili.publicam. quo
ad illa autem,quod dictum est de consuetudine ꝑscri
pta.facit in contrarium,quia non videtur id posse fiẽ
ri per pactum per ea quæ habentur in d.l.j.Sed potest
dicere,ꝙ aliqua interdum possunt acquiri per consue
tudinem quæ non possunt per pactum ueri per id,qđ
habetur in tex.& glo.in l. longe.ff. de diuer. & temp.
præscriptio.& in l.nam satis.§. si uero.ff. quemadmo.
seruitu.amit.dicebat tamen Hostien.hic,quod si res,
& personæ sint liberæ seruitus non acquireretur solo
tempore quoad hoc, ut alius possit prohiberi, quòd
non possit in suo loco ædificare,cum quelibet res præ
sumatur libera per id,quod habetur in d.l.altius.& in
d.l.fi.& ideo nõ poterit alium prohibere de nouo edi-
ficare nisi probet seruitutem sibi deberi,uel ex pacto
cum prædecessoribus habito uel quia aliàs fuit prohi
bitus uti iure ipsius prohibẽtis,& acquieuit,& postea
completa fuit præscriptio per id,quod habetur in l.in
prouinciali.& l.si manifesta.C.de serui.& aqua. & fa-
cit,quod habetur in l.j.C.quæ sit longa consuetudo.
vel nisi esset dominus villę qui hoc ius sibi prætende
ret. facit, quod habetur. viii. di. quo iure. aduerte
tamen quia, quod dicit de pacto,non uidetur proce-
dere in termino huius capituli per id,quod habetur in
iuribus prçallegatis.& nota hoc dictum Hostien. pro
intellectu quæ dixi super gl.iiii.

SVMMA.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio interposita ex causa probabili ad hoc, vt iustificetur oportet probari veritatem causæ coram iudice ad quem nisi fuerit oblata probatio coram iudice a quo.*
2 *Appellatio iustificatur si oblatio probationis super eo quod excipitur facta non admittatur, & habetur perinde ac si fuisset probata.*
3 *Exceptionis reiectio non iustificat appellationem, nisi aliter doceat de veritate exceptionis, vel nisi oblata fuerit probatio.*
4 *Exceptionem repellere potest iudex ex leui præsumptione in his, quæ sunt leuis præiudicij, sed in his, quæ sunt magni præiudicij secus.*
5 *Exceptionis proposito, quando non fuit oblata probatio, licet non admittatur, & propter non admissionem appelletur, non iustificat appellationem: sed oportet probari veritatem ipsius exceptionis coram iudice ad quem.*
6 *Excipiens vbi se offert probaturum ipsam exceptionem, & iudex non admittit, tunc ad iustificandam appellationem non est necesse coram iudice ad quem probare veritatem ipsius exceptionis.*

Iterposita. Decre. hēt quatuor principalia, quę satis se summant, & sic potest diuidi in quatuor partes principales sicut quatuor sūt dicta principalia. Sc̄da ibi, eidē. tertia ibi: ille, quarta ibi: sanè. Prima pars
a pōt etiam sic summari. ad iustificandam [a] appellatio-
1 nem interpositam ex cā probabili ꝓbari oportet veritatem causæ coram iudice ad quem nisi oblata fuerit probatio coram iudice a quo. h. d. ¶ No. j. duo requisita ad iustificandam appellationem, videlicet ꝙ appellatum sit ex cā probabili. itē ꝙ talis cā sit vera. ¶ † Itē
2 no. ꝙ oblatio probationis sup eo, ꝙ excipiatur facta, corā iudice a quo si non admittatur iustificat appellationē, & hr̄ perinde ac si foret probata, ex quo nō stat per appellantem quod intellige, vt tangeē super gl. 3.
3 ¶ † Itē no. ꝙ sola reiectio exceptionis, non iustificat appellationem, nisi aliter doceat de veritate exceptionis vel nisi oblata fuerit probatio. Et ex prædictis etiā potes notare, ꝙ licet pars non arctetur ad offerendam ꝓbationem imo debet iudex illam requirere per id, qđ habetur in simili in l. ij. §. j. ff. quorum legatorum. tñ si vult releuari ab onere probandi in causa appellationis debet offerre probationes, & sic de consilio est, ꝙ pars offerat se probaturam exceptionem, quia si non admittitur siue exceptio fuerit vera, siue falsa, iustè appellat, & coipso, ꝙ apparebit coram iudice ad quē appellatum fuisse pp exceptionem oppositam, & probationē oblatam, & non admissam apparebit iustificatā esse appellationē, nec erit necesse quo ad illam iustificandā, tunc docere de veritate exceptionis, & sic erit valde vtile appellanti, quia facilius erit probare denegationem prædictam, quàm veritatē exceptionis. Et aduerte ēt ꝙ vbi proponiē exceptio debet pars expectare, an iudex illam admittat, an vero illā reijciat expressè, vel tacitè procedendo ad vlteriora. nā si reijciat expressè, vel tacitè poterit appellare, non aūt debebit ante appellare, & ideo si diceret reus propono talē exceptionē, & si eam non admittatis appello, non valet appellatio, cum tunc videreē fieri a futuro grauamine & ideo nō valet, vt patet in c. dilecto. & ibi ēt dictum fuit. s. e. & tangiē etiam per Inn. s. eo. super eod. el j.
5 ¶ † Quid autem si iudex dilataret negotiū non admittendo, nec etiam reijciendo. dic vt dixi in d. c. dilecto. ¶ In gl. ij. ibi. cum causa solue, vt no. gl. in e. cū olim. s. de excep. quia ibi loquitur quando non erat incognitū iudicibus a quibus appellabatur de veritate causæ appellationis, cum illa penderet ex rescripto sup quo fundabat iurisdōnē, iō nō exigiē alia probatio. ¶ Item ēt pendebat a facto suo, an requisiuisset collegā, vel nō ꝙ ignorare rationabiliter, non poterant. s. de rescrip. ab excōicato hic aūt non ꝯstabat iudici a quo de veritate causæ appellationis. ¶ In ea. gl. ibi: vt debitus. solue ꝙ illud. c. intelligitur. secundū hanc decre. q̄a licēt requiratur, ꝙ appelatum sit ex cā probabili, vt ibi n̄r, tamen illud non sufficit, nisi doceaē causam illā esse verā: vel nisi oblata fuerit probatio, & non admissa, vt hic patet. & sic pōt dici, ꝙ ibi: sub cā rōnabili comprehendit etiam veritatem causæ. ¶ In ea. gl. ibi: dilecto. solue, ꝙ ibi constabat ex confessione presbyteri, seu partis appellate de numero, seu de exceptione numeri opposita coram iudice a quo. ideo nō exigiē alia ꝓbatio, hic vero non constabat de veritate exceptionis. ideo dēt ꝓbari corā iudice ad quē. facit, qđ no. gl. in d. c. olim. & idem dicit Host. si de iure cōstat appellationē esse legitimam. vt si appelleē a diffinitiua. & illa nō admittiē, an iustificeē appellatio eoipso, ꝙ non fuit admissa, quia ius approbat illā. vt patet ex his, q̄ leguńē, & no. in c. j. & c. cum appellationibus. j. e. lib. vj. & idē vbicunq; appellaē ex cā notoria: vel tali, quæ fundat intentum de iure cōi. p id, quod dictum fuit. s. e. cū bonæ. & de testi. spo. ad decimas. lib. vj. exemplum, si forte opponereē contra petentem decimas in territorio parochię alterius Rectoris, quod non debeantur sibi, ex eo, quia de iure non possunt ibi percipi. nam si iudex non admittit talem exceptionem: si appellaē non erit necessaria alia probatio probatio. Si constat quod fuit in territorio ipsius opponēs poteſt ei ā poni exemplum. per id, quod notauit Inn. in c. significauerunt: s. de testi. videlicet quando petitur quarta dilatio, cum solennitate legali, & iudex non admittit ad petitionē. Nam tunc si appellatur eoipso dicitur iustificata appellatio, quod non admittitur petitio, quę iure communi est fulcita. & idem dicit si petatur tempus ad deliberādum super libello: vel si delegetur copia sententiæ, quia tenet appellatio, & iustificatur ex sola reiectione, seu non admissione, etiam si pars non offerat se ꝓbaturum, & satis potest dici, quòd erit iustificata appellatio in casibus prædictis, etiam quo ad finem exceptionis consequendum, nisi aliud probetur per partē aduersam, vt etiam hic tangit do. Anto. ¶ In gl. iij. ibi: secundū ꝙ ibi dixit ibi dantur plures solutiones: vna est ꝙ ibi fuit appellatum a diffinitiua. quæ non iustificatur: nisi doceatur de veritate iustitiæ, non autem ex solo grauamine. vt patet ex his, quę habentur in c. fraternitatis. de testi. & in l. per banc. C. de temporibus appellationum. ideo tunc non sufficit oblatio. Secus in interlocutoria. & ita loquitur hic. hæc tamen solutio non videtur bona ad illum textum. ideo potes dicere secundo. vt ibi tangit Ioan. An. quòd ibi offertur probatio, & opponitur exceptio tempore quo nō necessitabaē admittere illam, & ideo talis oblatio tunc non operatur effectum, hic autem loquitur, & debet intelligi, quando fertur oblatio tempore quo iudex necessitabatur admittere, vel tertio pōt dici ꝙ oblatio probationis iustificat appellationem quo ad finē obtinendi retractationem attentatorū. Sed non quo ad finem obtinendi effectum finalem exceptionis. & ita intelligatur ibi, quod potest sic declarari. nam si oppono pactum, de non petendo, & iudex non admittit exceptionem, licet obtulerim me paratum probare tunc possum appellare. & si appello: tunc iustificaē appellatio, seu eo, ꝙ obtuli me probaturum quantum ad hoc, vt obtineā deuolutionem negotij factam esse ad iudicem ad quem etiam super principali. vt possit etiā petere retractari attentata. Sed si volo cōsequi absolutionē virtute exceptionis pacti de non petēdo: sic oportet, ꝙ probent ipsum pactum. & ita pōt intelligi contra.

[a] Ad iustificādū. Sic & non aliter summat. d. Ab. & an cā sic exprimēda in appellatione vide hic dist. p d. Hē. Boy. added. Ale. in cōsi 80. in 8. col. in primo vol. & in consi. 18. in vlti. col. in iiii. volum.

tra.d.c.ex parte.ſecundum alium intellectũ,vel quar-
to pōt dici,ꝙ ibi appellans ſuit proſecutus appellatio-
nem per viam iuſtitiæ, non per viamgrauaminis : vel
quinto pōt dici, ꝙ hic obtulit realiter ſe probaturum,
ibi autem tãtum iactauit ſe velle probare , vel verba-
liter obtulit tãtummodo ſe probaturũ.ideo nõ ſufficit ſe-
cundũ alium intellectũ.& de hoc tñ vltimo,an proce-
dat.tangetur inferius.,& tetigi ,etiam in d.c.ex par-
te.vbi etiam alij intellectus tanguntur.& tene menti
4 præcipuè tertium intellectum.& iſtum vltimũ . ¶†In
ea.gl.in fi.cum gl.etiam concordat dicens.quòd licèt
nõ admittaẽ exceptio,qñ non offertur probatio nõ tñ
fuit grauamen:ſi exceptio erat falſa.imo fuiſſet proul
ſum illam non admittere.& in dubio præſumitur pro
facto iudicis. & ideo non debet reuocari : quod fecit:
niſi aliter doceatur de veritate exceptionis.& adde ꝙ
no.Inn.in c.poſt electionem.j.de conceſ:præben. vbi
etiam videtur velle,ꝙ in his q̃ ſunt leuis præiudicij iu
dex ex leui præſumptione pōt repellere exceptionẽ.
Sed in his, quæ ſunt magni præiudicij non debet de
facili moueri ad repellendum exceptionẽ, adeo ꝙ di-
xit do.Ant.ꝙ ſi iudex ex leui præſumptione illã repel
lat,ꝙ dicitur grauare partem,etiam ſi non fuerit obla-
ta ꝓbatio allegat,ꝙ hẽ.j.quæſt.j.primo ſemper.& ſ.de
proba.licèt cauſam.Sed certe illa iura non probãt ex
hoc iuſtificatam appellationem.Si non fuit oblata ꝓ
batio.ideo vr̃ ꝙ debeat probari veritas exceptionis ꝑ
iſtum tex.& ſic etiam videtur intelligendum dictum
Inn.in d.c.poſt electionem. & ex prædictis potes nota
5 re duas regulas.prima eſt†ꝙ ſola propoſitio exceptio-
nis, vbi non fuit oblata probatio , licèt non admitta-
tur,& propter non admiſſionem appelletur : non tñ
iuſtificat appellationem.Sed oportet ꝓbari corã iudi-
ce ad quem veritatem ipſius exceptionis.fallit aũt hęc
regula in aliquibus caſibus,primo quando de veritate
exceptionis veriſimiliter ſunt informari iudices a qui
bus appellatur . vt patet exemplum . per id , quod hẽ
in c.cum cauſa.de offi.dele.& tetigi.ſ. ſuper gl.ij. Item
fallit ſcd̃o qñ de ipſa exceptione cõſtat ꝑ confeſſionẽ
factam coram iudice a quo vt patet in c. dilecto.ſ.eo.
& dixi ſuper gl.ij.tertio fallit,qñ exceptio eſt iure ful-
cita,& a iure approbata.per id,quod fuit.ſ.eo.in c.bo
nę.& quod dixi ſuper gl.ij. fallit quarto in beneficiali
bus per c.quãuis.& c.ſi poſtq̃.de electio.in vj.vbi pa-
tet,quod quo ad deuolutionem negotij,qñ appellaũ
eſt in ipſis beneficialibus ad Papam ſufficit,ꝙ appella
tio ĩterpoſita fuerit ex cã probabili, etiam ſi aliter nõ
probetur veritas cauſæ,extra caſus etiam prædictos ha
bet locum regula ſuperius dicta.vt ſit neceſſe probare
coram iudice appellationis veritatẽ cauſæ, propter q̃
eſt appellatum.Si appellans non obtulit ſe probaturũ
coram iudice a quo quod procedit , etiam ſi poſt talẽ
appellationem ſequeretur diffinitiua:quia coram iudi
ce ad quem debebit appellans iuſtificare appellatio-
nem ex cauſa ex qua interpoſita eſt appellatio, nec
poterit ex alia iuſtificare.vel etiam aliquid dicere ſuꝑ
principali ante expeditum articulũ appellationis.per
id,quod hẽ in cle.appellationi.eo.tit.& quia ſi proba-
bitur cauſa appellationis vera , caſſabiẽ totũ qđ erit
attentatum poſt ipſam appellationem , ſi aũt non erit
vera tunc apparebit,ꝙ appellans contumaciter receſ-
ſit a iudice a quo,de do.& contu.c.ij.lib.vj.& ideo te-
nuit ſententia diffinitiua poſtea lata nec ab illa vẽ po-
tuiſſe appellare de quo tñ dicendũ, vt hodie hẽ in cle.
ſi ante.de do.& contu.¶Itẽ non obſtat prędictis,ſi di-
caẽ,quòd vẽ iniquum non poſſe appellari , anteq̃ ex-
ceptio oppoſita ſit reiecta expſſè,vel tacitè:qa ſm hoc
vẽ reſultare iniquitas.Si forte reo excipienti, ꝙ nõ te-
netur reſpondere libello in quo cõuenitur ſine expſ-
ſione cauſæ in actione ꝑſonali.& iudex rñdeat,ꝙ vult
deliberare.& ſtatuat certã diẽ ad audiendã eius volũ-
tatem,& demum reo veniẽte in termino ipſum excõ
municat:qa libello nõ rñdet. nã certe re' erit excom
municat',nec iurabit cum ſi poſtea appellet,cũ excõi
catio non ſuſpendatur per appellationem.ſ.c. paſto-
ralis.& ſic ex quo reus non poteſt ante exceptionem
reiectam appellare dabitur materia iudici ipſum male
tractandi:ſed poteſt rñderi ſecũdum Hoſt. ꝙ talis ex-
cõicatio eſt iniuſta.& retractabitur abſq; difficultate.
xj.q.iij.c.j.ſ.de reſcr.ab excommunicato. & iudex &
ex hoc poterit puniri.ꝑ id, qđ hẽ.j.de ſen.excõ.ſacro.
& eo.ti.c.j.lib.vj.& de re iud.c.j.eo.lib. & ideo ꝑꝑ ta-
le inconueniens non eſt iuſtum,ꝙ admittatur appella
tio ante exceptionem non admiſſam: quia aliàs ſi in-
differenter admitteretẽ de facili poſſet impediri proceſ
ſus iudicis.& quia etiam non poſſet prouideri per ali
quam conſtitutionem quominus ſi velit non excom
municet iniuſte.vnde ſufficit,ꝙ ſubeſt poteſtas reuo-
candi excommunicationem ſine difficultate. & quòd
pœna etiam poſſit imponi iudici taliter excommuni-
canti:quia veriſimiliter propter prædicta abſtinebit a
6 tali excommunicatione.¶†Secunda regula eſt,quòd
vbi excipiens offert ſe probaturũ ipſam exceptionẽ .
& iudex non admittit , ꝙ tunc quo ad iuſtificandã ap
pellationem non eſt neceſſe coram iudice ad quẽ ꝓ-
bare veritatem ipſius exceptionis,ſed ſufficit probare
exceptionem fuiſſe oppoſitam.& probationem obla-
tam,& nõ admiſſam.& propter hoc appellatum,qđ ꝓ
cedit ſiue fuerit exceptio dilatoria, ſiue peremptoria:
licèt gl.aliter videatur ſentire in c.ex parte ade.de te-
ſti.quod videtur contra iſtum tex.qui ſimpliciter loq
tur,& indiſtinctè.& ſic indiſtinctè debet intelligi. per
id,qđ hẽ de priui.quia circa. cum concordantiis.fallit
autem hæc regula in aliquibus caſibus primo , quan-
do offertur probatio tempore quo non neceſſitatur
iudex ad admittendam exceptionem,vel probationẽ:
quia tunc talis oblatio nihil operatur , vt eſt text.in c.
ex parte.ſecundum vnum intellectum.ſ.de teſti. & ꝑ
hoc infertur,quòd in appellationibus extraiudiciali-
bus probationis oblatio nihil operatur : nec iuſtificat
appellationem:quia extra iudicium nõ ſunt fiendæ ꝓ
bationes,ſed in iudicio, nec in facto etiã ex̃ iudicium
præiudicarent , ſicut nec confeſſio facta extra iudiciũ
ſ.de confeſſ.c.fi.& no.Inn.ſ.de elec.cum inter cano-
nicos.& ſupra eo.conſti. el ij. ¶Item per hoc patet ꝙ
ſi appelletur in abſentia iudicis in caſibus a iure con
ceſſis.de qbus.ſupra eo.ſuggeſtum.& infra e.c.fi. & ꝑ
gl.in c.appellatio.j.eo.in vj.Non iuuat appellantẽ ob-
latio probationis,ex quo nõ eſt ibi iudex qui recipiat.
Item fallit tertio quãdo excipiens,& appellans ex ob-
latione probationis non ſolum vult conſequi finem
appellationis quo ad deuolutionem negotij.& reuo
cationem attentatorum.Sed etiam vult conſequi fina
lẽ effectũ exceptionionis:qa tũc non ſufficit ſola obla
tio . Sed requiritur etiam probatio . & ſic quod pro-
betur veritas exceptionis , vt eſt caſus in dicto capi-
tulo.ex parte. ſecundum alium intellectum & decla-
raui . ſupra. ſuper gloſſ.3. Fallit quarto quando ap-
pellans appellat a diffinitiua. vt qa oppoſuit exceptio
nem peremptoriam,& obtulit ſe probaturũ,& nõ fuit
admiſſus.& poſtea ſtatim ſecuta fuit diffinitiua . nam
tunc ſi appellat ab ipſa diffinitiua oblatio probationis
non iuſtificat appellationem : quia in appellatione a
diffinitiua intendit conſequi finalem intentum exce
ptionis. ideo oportet quòd illa probetur. facit,qđ no.
in d.c.ex parte.Fallit quinto quando appellans proſe
quitur

quitur appellationē ab interlocutoria per viam iniusti tiæ, & non solius grauaminis: q2 tunc debet probari veritas exceptionis.licèt oblata fuerit probatio. vt est casus in d.c.ex parte.ſm aliū intellectū. Fallit sexto qñ si retractaret grauamen pp quod fuit appellatū reciduatet in pristinum statum. nam probata veritate: quia tunc debebit veritas exceptionis probari. vt circuitus euitetur.vt est casus in d.c.ex parte. secundum alium intellectum quem ibi tangit gl.item fallit septimo secundum Hostien.quando offertur probatio exceptionis notoriæ falsæ:quia talis oblatio nihil operatur.per id,quod habetur.j.de accusatio.in c. euidētia. & l.inde neratius.§.fi.ff.ad l. aquil. Item fallit octauo secundum do.Anto.si excipiente offerente se probaturum aduersarius econtra offerat se paratum probare oppositum.allegat,quod no.per Inn.j.eo. romana. lib.vj.Sed certe istud dictum non videtur verum per istum tex.qui loquitur indistinctè.& quia satis videtur φ ipse excipiens offert se paratum probare.licèt aduersarius offerat se paratum probare oppositum. Nam videtur iudex ipsum excipientem grauare:si non admittit eum ad probandum,licèt possit etiam admittere ad uersarium.Item fallit nono, quando vt non admittatur oblatio non stat per iudicem:sed per tertium. per id,quod no. Arch.in c.testes.ij.q.vij.¶ Vltimo fallit secundum Ioan.An.quando oblatio est verbalis,& non realis,pro quo allegat tex.secundum vnum intellectū in dicto.c.ex parte.supra de testibus. Item etiam dicit hoc videri fuisse de mente Innocen.& Host. inq̄tum dicunt,quòd oblatio probationum,& non receptio illarum iustificat appellationem.Item pro hoc allegat,quia aliàs de facili posset qs per falsam exceptionem iustificare appellationem offerendo verbo se p̄baturum.Item pro hoc allegat quarto,q2 aliàs sequeretur si sufficit verbalis oblatio,quòd illa nō exigaṫ,sed sufficiat propositio exceptionis.quia excipiendo videtur reus offerre se ad probandum.l.j.ff.de exceptio.& ff.de probatio.l.in exceptionibus. Sed in contrarium fortiter facit iste tex. dum dicit hoc se offerens probaturum &c.& non dixit probationes offerens. Item in cōtrarium facit,quod habeṫ in l.si is a quo.in prin. ff.vt in possess.legatorum.vbi sufficit, quòd quis offerat se paratum probare incontinenti,hoc est intra modicum tempus sibi statuendum per iudicem nō enim videtur quòd sit expediēs,quòd veniat cum sacco in strumentorum paratus. argu.l. quòd dominicis.& l. ratū.ff.de solutio.& facit quod habetur.š.de restitu. spoli.literas. circa finem & pro ista parte etiam facit, quod habetur in c.ad apostolicę.de re iudica.in vj.ibi: eratq; parata &c.& quod no.per gl.in c.olim.š.de exceptionibus.& hanc partem videtur voluisse hic Hostien.dum dicit.quòd sufficit quòd dicatur hodie constat,hodie agaturper id,quod habeṫ in d.l.si is a quo. & in l.3.§.ibidem.ff.ad exhibendum.& hanc partem tenuit hic do.Anto.licèt Ioan.And.teneat primam.& pro opinio.d.Ant.bene facit tex.iste non violādo eū. Nec obst.c.ex parte.quia non probat dictum Io.And. cum habeat plures alios intellectus.Item non obstat dictum Innocen.& Hostien.quia videtur intelligendū de verbali oblatione per id,quod dixit etiam ipse Hostien.dum dixit quòd sufficit dicere hodie constat,hodie agatur.Item non obstat dum dicitur, φ sequetur absurdum:quia de facili poterit quis proponendo falsam exceptionem,& offerendo probationem iustificare appellationem:quia de facili potest obuiari per iudicem dando sibi breuem terminum intra quem habeat probare.Item non obstat φ excipiens videṫ offerre se probaturum:quia licèt videatur offerre se probaturum,non tamen videtur offerre se probaturum incontinenti,& ideo illud non sufficit.& sic videṫ velle do.Anto.φ offerens se probaturum debet offerre se probaturum incontinenti,aliàs nō sufficiat. Sed certe tex.iste videtur velle,quòd sufficiat se offerre p̄baturū.vnde videtur posse dici,quòd id sufficiat per istū tex.tamen si iudex velit eum arctare ad probandum intra breue spatiū poterit per id, quod superius dixi. & quia sic videtur etiam esse interpretandum fore de mente ipsius offerentis.per id, quod habetur in d.l. si is a quo. & ista opinio.do. Ant.videtur de iure verior per istum tex.licèt Ioan.An. hic teneat contrariū,de quo etiam dixi in d.c.ex parte ade. & pro ista opinio. bene facit.quia quandoque de facili quis non habet: nec habere potest secum testes in iudicio, vel instrumēta.vt erit in simili causa cōcludit gl. in c.cupiētes. §.si vero.in gl.penul.de elec.in vi.nec obstat huic opinioni,quod habetur in c.pastoralis.in fin.& quod ibi no.in vlt.gl.& in c.j.& ij. de eo qui mitti.in poss.quia ibi loquitur in alia materia,scilicet quando quis vult recuperare possessionem,& interrumpere præscriptionem annalem.& eodem modo responderi pōt ad id, quod habetur in l.si residuam.coniūcta gl.C.de distra. pignorū.& in l. penul.ff.de rescin.ven.quia ibi loquiṫ in alia materia, videlicet quando agitur de impedienda distractione pignoris fienda per creditorem. ¶ Aduerte tamen quia si aliquis opponit exceptionem. & dicit se uelle p̄bare:nec aliter se offert,nō per hoc iustificatur appellatio.si non admittitur.vt est tex.in c. ex parte.de test.secundum unum intellectum.nā tūc potius videtur iactata probatio,quàm oblata. & per hoc etiam uidetur φ si iudex admittit excipientem,& ad tertium ad probandum.Sed ille non uult recipere. φ tūc nō pōt licitè appellare. Secus si excipiat,& offerat se paratum probare.& iudex non admittat, quia tunc iustificatur appellatio,etiam si non fuerit delatum appellationi.licèt Ion.hic aliter videatur dicere. & non bene per hunc tex.& de materia per Io.an.in Spec. de appel.§.pen.super ver.illud. vbi idem dicit, quod hic tenuit.Sed eius opinio,ut superius dixi non est vera.

SVMMARIVM.

1 *Appellationi si non est delatum per iudicem, nec per partem, licèt appellatio deuoluat causam ad curiam, vt debeat fieri commissio, seu dari super illa iudex, tamen deuoluuntur ad finem vt ibi tractetur.*

2 *Delatio iudicis, & appellati quo ad deuoluendum negotium ad curiam parificantur.*

3 *Appellatione per appellatum non recepta, an appellans prosequi possit, si velit appellationem in curia appellato absente.*

Eidem quoque. Vbi non est appellationi interpositæ ad Papam delatum per appellatum vel iudicem. Sufficit appellāti mittere procuratorem ad impetrandum. licet pars appellata, sit parata in curia prosequi.h.d.¶ No.i.φ delatio iudicis,uel probatio partis facta de appellatione 1 defert negotium ad curiam,ut ibi tracteṫ.¶ †Item no. φ ubi appellationi non est delatum per iudicem, nec per partem,licèt appellatio deuoluat causam ad curiā vt debeat fieri commissio,seu dari super illa iudex tamen deuoluit ad finem.vt ibi tractari debeat.Et ex p̄dictis no.finem,& effectum,ut causa sit in curia: quia tunc tractanda est causa in curia.& non sufficit mittere procuratorem,nisi instructus super causa.Sed ubi cā non est in curia tractanda,tunc sufficit mittere p̄- 2 curatorem ad impetrandum,& contradicendū. ¶ †Itē no.φ parificari vṫ delatio iudicis,& appellati. quo ad deferendum negotium ad curiam.nam sicut defertur per

per delationem iudicis,ita & per delationem appellati.& ideo appellato deserēte poterit ipse proseq. appellationē in curia.quod intellige sec͞dm ea,quæ dicta fuerunt,in c.ex ratione.s̄.eo.& ij.q.vj.appellatore. & hoc verum,nisi appellans re integra renūtiaret appellationi.& dicit Host.rem esse integrā:ex quo iudex non admisit appellationē.Sed ipse appellatus antequā iter arripiat, vel nūtiū miserit ꝓ appellatione prosequenda intelligiẗ ipse appellatus. postea enim non poterit renūtiare,allegat.s̄.eo.dilecti.& c.meminimus.Sed ante sic dūmodo intersit appellati.vt q̄a occasione appellationis multas fecit expensas,aliàs non liceret tenere, nisi satisfacto appellato de expensis per id,quod hr̄ infra in §.proxi.æquiparaẗ etiā factum iudicis,& factum in assignatione termini:quia vtrobiq; hēt vim peremptorij.s̄.e.sæpe.¶In gl.parata.ibi:ad totā causam. Supple appellationis . nam non tenetur mittere instructū super causa principali, nisi appellatus hoc petierit , vt in e.j.j̄.eo.in vj.¶In ea.glo.in fi.tertium addit Io. An. vt appellans præfigat terminum suæ appellationi, ne possit supplantari.s̄.eo.in c.oblate.& facit etiā.supra.e. sæpe.Item addit quartum.vt constituat fidelē procuratorē.per id quod habeẗ.supra.c.prox.j̄. de pignoribus. significāte.& de his cautelis plenius in Spec.eo. tit.§.
3 qualiter.ver.in summa.& sequenti.¶†Extra gl. tangit hic Inn.an appellatione per appellatum non recepta appellans si vult possit prosequi etiā absente appellato appel.in curia. & dicit ꝙ sit, licèt hoc non possit appellatus inuito appellante,alleg.supra de procu. in nostra.Sed certe posset dici,ꝙ ibi loquitur,quando appellans se obtulit probaturum causam propter quam appellauit.vt sic dicta oblatio faciat,vt ipse possit proseq. appellationem in curia,si vellit.tamen finaliter Inno. & Hosti.dicunt,ꝙ non est vis , an facta fuerit oblatio , vel non:quia ex quo constat fuisse appellatum iudex de ipsa appellatione poterit cognoscere,an sit admittēda etiam parte absente.supra eo.cum speciali : & si sit admittenda poterit in illa procedere,quando fuit appellatum ante sentētiam. nam si fuit appellatum post sententiam non poterit iudex procedere , nisi vocatis partibus.supra eo.sæpe.Sed certe, vt hic tangit d.Ant. idem erit si ante diffinitiuā fuit appellatum,nisi sit statutus termin⁹ appellationi ab homine.& delatū, quia tunc non requireretur citatio vtroque casu si appellās vult prosequi in curia.& sic residet hic do.Ant.sed aduerte quia Inno.j̄.in §.fi.videtur tenere contrariū eius quod superius est dictum,inquantū videlicet dixit,ꝙ appellans,licèt non fuerit recepta appellatio per appellatū poterit illam prosequi absente appellato. nā in d.§.fi.videtur dicere oppositum,cum ibi dicat,ꝙ appellatus,qui non comparet,si nō fuit appellationi delatum non est reputandus contumax, quia in dicto casu etiam non reputatur contumax appellans si nō venit vbi non fuit delatum appellationi.& sic multominus reputandus est contumax appellatus,si nō venit , cum non agitur de prosecutione suæ appellationis: sed aduersarij pōt dici ꝓ ꝯcordia , ꝙ si iudex appłonis sciat nō fuisse delatum appellationi per iudicem, nec per partem,ꝙ tunc procedat dictum Inno.in c.fi.quia non debet censeri contumax appellatus,si non comparet,cum non teneatur , ex quo non fuit appellationi delatum.& ideo processus iudicis appellationis videtur tunc esse nullus ex quo hoc sciuit per id,quod habetur.supra eo.si duobus.& in l.quæsitum.ff.de re iudi.Sed ubi iudex appellationis hoc ignoraret vr̄ posse procedere dictum Inn.hic,quia tunc si citatur appellatus ex quo constat iudici de appellatione, arctatur appellatus ad comparendum saltem, ut alleget ius suū,

ar.eorum quæ habentur in c. super literis. de rescri.& ff.de iud.l.si quis ex aliena.& ideo si nō comparet: nec mittat,videtur quòd teneat processus,qui contra eum fit.& ita potest intelligi dictum Inn.hic.¶Item aduerte quia concludit Host.hic quatuor casus pro declaratione literæ.Primus est quando appellatio non admittitur,nec approbatur,& tunc sufficit mittere procuratorem ad impetrandum.& contradicēdum . & ideo in casu de quo proximè dixi sufficeret appellato citato mittere procuratorem ad impetrandum, & contradicendum.¶Si autem neminē mittat procedit quod supra dixi.Secundus casus est:quando appellatio admittitur,per iudicem,vel approbatur per appellatum.Sed appellatus nil petit.& tunc necesse est ꝙ mittatur procurator instructus ad articulū appellationis, nec sufficit mittere procuratorem ad impetrandum, & contradicendum.& si præfixus est terminus nō exigitur alia citatio.supra.e.sępe.Tertius casus est qn̄ terminus nō fuit præfixus,& tunc dicendū,vt hr̄.supra.eo.in c.Nicolao.quia tunc exigitur citatio.& an sola termini pręfixio habeat uim delationis.ibi etiā dixi . Quartus est , quando admittitur appellatio,& approbatur per appellatum,etiam si iudex non deserat,& appellatus petit , ꝙ negotium principale tractetur in curia . & tunc dēt mitti procurator instructus nedum super articulo appellationis,sed etiam super principali negotio.vt in c. j.j.eod.in vj.& procedunt prædicta tam in appellatione ab interlocutoria,quàm diffinitiua.& sic residet Io. An.& d.Ant.hic,sed tu potes plenius dicere prout tangit Ioan.Cal.in d.c.nicolao.si quæritur quando in causa appellationis sufficiat cōparere corā iudice ad quē ꝑ procuratorē constitutum ad impetrandū,& cōtradicendum:quia aut est appellatū ante diffinitiuā sn̄iam, aut fuit appellatū a diffinitiua,primo casu aut appellatio non fuit recepta a iudice , nec approbata a parte , aut fuit recepta a iudice, vel approbata a parte, si non fuit recepta a iudice nec a parte, & tunc aut terminus aliquis non fuit statutus ab homine hoc est a iudice , vel appellante.& tunc sufficit,ꝙ appareat ꝑ procuratorem ad impetrandum,& contradicendum, vt patet in hoc.§.aut terminus fuit statutus ab hoīe . & tunc secūdum aliquos non sufficit mittere hoc casu procuratorē ad impetrandum.& contradicēdum: nisi saltē hēat etiam mandatum sufficiens ad expediendum articulū appellationis per id,quod habetur in d.c.Nicolao. sed Host.& Io.An.hic,& ibi sequitur Ioan.Cal.tenent , ꝙ hoc casu nō est necesse talem ꝓcuratorē mittere.Sed satis est quòd mittatur procurator habens mandatum ad impetrandum,& contradicendum pro quibus allegat quod habetur.supra.eo.sæpe.& istū text . per quos dicit supplēdā esse decre.Nicolao, & satis erit,ꝙ tunc terminus operetur,quòd pręuenire,non poterit ꝑ volentē impetrare per id,quod habetur in c. sępe.nō aūt habebit statuitio termini vim delationis, vt etiam tetigi.in d.c. Nicolao.& s̄.eod. oblate . Si aūt appellatio fuit recepta a iudice,vel à parte, tunc distingue eodē modo:quia aut terminus,nō fuit statutus ab homine. & tunc satis videtur esse quod mittatur procurator habens mandatum ad impetrandum, & contradicendū. ꝑ id quod hr̄.in d.c.nicolao.a contrario sensu , vel pōt dici,& hoc sequitur Io.cal. & sic dicit audiuisse curiā seruare,quòd hoc casu debet mitti procurator habens sufficiens mandatum ad expediendum articulum appellationis.per id, quod habetur in isto §. a contrario sensu.nec ob.decr.Nicolao.quia si bene ponderet nō ponit istum casum , & hoc videtur institutum ad faciliorem expeditionem litium secundū eū,aut terminus fuit statutus ab homine.& tūc aut appellatus pe-

tijt quòd principalis personæ per se, vel per procura-
torem sufficienter instructũ ad totã causam cõpareant
in curia, qñ est appellatum ad Papam. & tunc nõ suf-
ficit mittere procuratorẽ ad impetrandũ, & contradi-
cendum: vel etiam ad expediendum tñ articulũ ap-
pellationis. nisi etiam hẽat mandatũ sufficiẽs sup prin
cipali negotio. j. eo. c. j. lib. vj. aut appellatus hoc non
petijt, & tunc quamuis non teneatur absens compare
re per procuratorem habentem sufficiens mandatum
super negotio principali, tñ saltem debet hẽe manda-
tum sufficiens super articulo appellationis, ex quo ap-
pellatio fuit recepta, vel approbata: quia si tenetur in
dicto casu mittere procuratorem instrustum super
articulo appellationis, licèt terminus ab homine, non
fuerit præfixus, moltofortius tenebitur, quando fuit
præfixus. facit quod habetur in dicto .c. sæpæ. Se-
cundo casu principali, quando fuit appellatum a diffi
nitiua, tunc distingue, quia aut appellatio fuit recepta
a iudice, vel approbata a parte, aut nõ. primo casu di-
cas, quòd non sufficit mittere procuratorem ad impe-
trandum, & contradicẽdum. Sed oportet, ꝙ habeat suf
ficiens mandatum ad prosequendũ appellationem, &
hoc siue terminus fuerit statutus ab homine, siue non:
qa aliàs receptio, vel approbatio nihil operaretur, qđ
est contra mentem istius tex. Secundo casu dicit Ioan.
cald. ꝙ si terminus fuit pręfixus ab homine putat,
ꝙ satis sit mittere procuratorẽ ad impetrandũ, & con
tradicendum: quia hoc casu ex quo appellatũ est a dif-
finitiua, non distinguitur articulus appellationis a ne
gotio principali, & hoc videtur secundum ea magis iu
ri consonum, quàm id, quod no. gl. in c. veniens. supra.
de renuntia. nec ob. si dicat, ꝙ secundum hoc termini
præfixio nihil operaẽ quando appellatur a diffinitiua:
quia potest dici, ꝙ imo operabitur, & habebit effectũ
suum, videlicet, quia non poterit pręueniri ab aliqua
partium. supra. eo. sępe. & in c. oblatæ. & idẽ intelligas
repetitũ in aliis membris superius dictis. ¶ Item aduer
te, ꝙ sit terminus est pręfixus eo casu quo prosecutio
hẽt fieri in curia, operatur etiam alium effectum, quia
non erit necesse absentem citari, cum habeat vim ci-
tationis, vt in d. c. sæpe. ¶ Item intellige, ꝙ poterit pro
cedi cõtra absentem in casibus de quibus prædixi: qñ
pars instat, vt procedatur, aliàs satis esset absentẽ cõ-
demnari in expensis. per id, quod habetur in præalle-
gato. c. Nicoalo. & supra. eo. reprehensibilis. & per pię
dicta etiam patet, ꝙ in hoc casu qñ nõ fuit recepta ap-
pellatio per iudicem, nec per partem, & appellatũ fuit
a diffinitiua. quod sufficiat multofortius mittere pro-
curatorem ad impetrandum contradicendum, si termi
nus nõ fuit statutus ꝑ ea, q̃ supius dixit. Et prædicta in
tellige vera saluis appellationibus interpositis in cau-
sis beneficialibus in quibus dic, vt habetur in c. j. & c.
cupiẽtes. de elec. in vj. Nam in illis seruandum est, qđ
habetur in dictis iuribus. & tene menti pręd icta quia ꝑ
ea habes declaratum hunc. §. & c. Nicolao. & etiam. c.
sępe. & quod tangitur in c. veniens. de renunti.

S V M M A R I V M.

1 *Appellans renuntiare potest appellationi ante prosecutionem inchoatã secus post commissionem, & nu. 4.*

2 *Renuntians appellationi condemnantur in expensis quas fecit aduersarius.*

3 *Appellationi renuntiare, an possit appellans, si iudex appellationis delegauit causam.*

5 *Appellationi renuntiare in causis beneficialibus, an liceat, & quid de alijs appellationibus.*

Ille denique. Potest appellans ante commis
sionem appellationis renuntia
re appellationi, & petere se remitti ad iudicẽ a quo cõ
1 demnabiẽ tñ in expensis appellato. h. d. ¶ † No. primo,
quòd ante cõmissionem appellationis põt appellans
renuntiare appellationi. & sic no. a contrario ꝙ post cõ
missionem non vẽ posse renũtiare de quo dicã post gl.
2 ¶ † Item no. quòd renuntians appellationi condemna
tur in expensis quas fecit aduersarius. quod limitat Ab
bas esse verum quando simpliciter renunciat. Secus
si dicit iudicem esse bonum virum, & ex mente nõ gra
uasse. & quòd contentaretur, quòd ipse cognosceret
de causa reuocando grauamen: qa tunc non erit locus
condemnationi expẽsarum: ratio: quia nõ simpliciter
renuntiat, sed demum si reuocetur grauamen. Extra
gl. tangit hic Io. An. post Inn. & Host. quid si iudex ap-
3 pellationis delegauit causam. † An poterit tunc appel-
lans renuntiare: videtur quòd non per istum tex. a con
trario sensu. sed Inno. hic tenet contrarium: quia quo
ad hoc, vt possit renuntiari. & peti remitti causam ad
iudicem a quo non est ius secundum eum, an cau
sa sit commissa, vel non. Sed bene refert quo ad hoc,
vt sciatur a quo peti debet remissio, quia si iudex com
misit causam non debet peti ab eo. vt remittat causam
ad iudicem a quo, ex quo causa iam est commissa: nisi
ipse iudex committens haberet potestatem reuocan
di remissionem. Sed a delegato bene poterit peti re-
missio, etiam si fuerit causa delegata per Papam ex eo
quia nullus videtur effectus si resistaẽ petenti remis-
sionem: quia de facili poterit per aliam viam obtinere
videlicet non probando veritatem causę. & ideo dẽat
audiri: si non fuit delatum appellationi. & secundum
hoc dum litera dicit, cuius nondum est &c. videẽ sup-
4 plendum maxi. & secundum hoc stat cõclusio. † quòd
appellans potest renuntiare appellationi, etiam post
præsentationem factam de illa, & etiam post commis
sionem ipsius appellationis, licèt possit cõdemnari in
expensis aduersario. legistæ. in l. si quis libellos. C. de
appellatio. & maximè Barto. dicunt quod appellãs po-
test renuntiare appellationi, quatenus tendit ad sui cõ
modum. Sed non quatenus tenderet ad commodum
appellati in eius præiudicium. per id, quod habetur
in l. fi. C. quando prouocare nõ est necesse. & ideo po-
terit appellatus prosequi inuito appellante appellatio
nem, si velit obtinere emendationem sententiæ, vel
condemnationem expensarum. C. de appell. Io. An. in
Specu. de appella. §. in quibus. ver. xxxiiii. & ver. quid
si victus. ĩ additio. super dictis ver. recitat Guido. de Su
zaria tenuisse in d. l. ampliorem appellãtem posse rece
dere ante ceptam appellationem per d. l. si quis libel-
los. Sed non post illam ceptam per d. l. ampliorem. &
hoc etiam videtur sequi Arch. ij. q. vj. si quis libellos.
vbi etiam videtur velle ꝙ satis dicatur cepta, quando
terminus fuit statutus ab homine, cũ habeat vim cita
tionis. s̃. eo. in c. sępe. potes concludere, licèt do. Anto.
5 hic satis instet, ꝙ aut quęrimus, † an licitum sit renũtia
re appellationi in causis beneficialibus, aut in alijs.
primo casu dic, vt habetur tex. & gl. in c. quamuis. de
elec. in vi. in verbo partibus. vbi videtur velle litera, ꝙ
de consensu vtriusque partis possit renũtiari, & sic nõ
per solum appellantem. Sed gl. ibi: tenet contrarium,
quòd imo sufficiat appellantem renuntiare per hunc
tex. Host. tñ in c. fi. j. de sal. videẽ inhærere literæ. in d. c.
quamuis. & requirere: ꝙ ambo consentiant, & plus di
cit. quòd non poterunt etiam recedere si appellatio sit
præsentata iudici appellationis, siue ipsius licentia ne
sibi illudatur. facit quod habetur in c. bonæ. ii. s̃. de po
stula. prælato. & hæc opinio multum conformatur li-
terę in d. c. quamuis. tamen forte gl. seruatur in practi-
ca. ¶ Si autem quæritur de alijs appellationibus, tunc
si appellatum est in maioribus causis, quę sui natura
spectant

spectant ad Papam.& tunc dicit Host.in d.c.fin. quod. nō pōt appellās recedere, ex quo sui natura causę sunt tractandæ coram Papa per id, qđ hr̃.s.eo. vt debitus. Si autem quæritur de alijs causis inferioribus, quæ nō sint beneficiales,& tunc, aut appellatus non vult vti appellatione, nec est aliquod ius quæsitū ex illa. & tūc vr̃ q possit renuntiare appellationi antequam cā sit cepta.& sic antequā appellatio sit præsentata superiori. & idem si sit præsentata,& commissa, si nondum citatus est aduersarius: nec hr̃ pro citato, quia ante citationem rescriptum delegationis non est cōe. & pōt illud lacerare impetrās in c.ex conquestione.de resti.spolia. vbi p Io.An.post Host.intellige tñ q condemnabit in expensis aduersario, si quas fecit p hunc tex. Si aūt cā fuerit cepta per citationem, vel quia statutus fuerit terminus, q habeat vim citationis.& tunc nō vr̃ posse renuntiari inuito appellato.p id quod hr̃ in simili in authen.qui semel. C.quō,& qñ iud.secus qñ nō esset facta citatio, licet facta esset præsentatio, vel commissio. vt superius est dictum.& facit quod no.gl.in c.vt debitus.s.e.aut ius fuit q̄sitū appellato ex appellatione, puta, petēdi ɔdēnationē expensarū, quæ fuit omissa p iudicē a quo secundū.l.fi.C.qñ prouo.nō est ne.vel petēdi emendationē sniæ. si forte dicat in minori q̄titate latam fuisse sniam quā ferri debuerit secundum.l.ampliorē.C.de appel.& tunc licet Bar. videatur uelle in d.l.si quis libellos.q non possit renuntiare ad præiudicium appellati: tñ hoc vr̃ limitādū, nisi renūtiet intra decem dies datos ad appellandum sciente appellato: quia tunc non interest appellati, cum possit ipse tunc appellare, ex quo durat tempus decem dierum, & ipse appellans renuntiat.& sic hr̃ pro non appellante. vnde vr̃ quōd possit tunc appellatus appellare, sicut si appellans non appellasset p ea, quæ habent in d.l.fi. Si autē lapsum esset tempus datum ad appellandum: tunc q̄a præclusa esset via appellato appellandi, & etiam fuit impeditus appellare pp appellationē appellantis. vt patet in d.l.fi. ideo non poterit tunc appellans renuntiare appellationi ad præiudicium appellati. quominus possit prosequi appellationem ad finem consequendi cōdemnationem expensarum, & hoc etiam tenuit Io.An.in addi. prædicta pro quo etiam bene facit qđ hr̃ in l.si post mortem.§.fi.ff.de contratab.& in l.petendæ.C.de tem.restu.in inte.secus tñ dicit Io. An.in additio.prædicta. quando appellatus uellet ɔsequi emēdationem sententię: quia non poterit, si appellans renuntiet ante cęptam causam.& imputet sibi appellatus quare non appellauit, quate nus sentiebat se grauatum a sententia, quæ ratio cessat in casu præcedenti: q̄a nō potuit appellatus appellare pp omissam condēnationem expensarum, qñ appellans appellauit a snia. vt patet in d.l.&. sic transit etiam hic d.Ant.sed Barto. in d.l.si quis libellos.tenet etiam hoc casu non posse renuntiari appellationi ad præiudicium appellati. ex quo ius fuit sibi q̄sitū ex illa appellatione. & hæc opinio videt̃ verior de iure per ea, quæ hñt in d.l. petendę.cum ibi no.per doc.& in l.si post mortē.§.fi.de contratabu.& tene menti pdicta. quia plenius habes his hic examinatum hunc articulum, si alibi reperias, & plus dicit Barto.in d.l.si quis libellos. quod non potest appellans renūtiare appellationi inuito appellato quo minus cā principalis sit tractāda coram iudice ad quē, quia secundum eum vr̃ ius quæsitum ipsi appellato.& ideo non vr̃ posse tolli eo inuito per id, quod habet in l.si post mortem.§.fi.ff.de contratab. Sed certe illud dictū nō vr̃ verum, quia quōd causa principalis veniat tractanda corā iudice ad quem, si appareat bene appellatum, fuit introductū in fauorē ipsius appellantis: qui poterat prætendere sibi suspectum iudicē a quo rōne grauaminis.s.eod. ad hæc si in vna. quæ ratio cessat in appellato: quia non pōt dicere se hēre iudicē a quo suspectum, cum ille pro ipso pronuntiauit. facit quod no.gl.ij.in §.præcedēti. Præterea appellatus posset nō probare causam appellations ab interlocutoria. & sic cā esset remittenda ad iudicem a quo: ergo eadem rōne poterit renuntiare appellationi, si voluerit, etiā inuito appellato quo ad hoc vt iudex a quo habeat cognoscere de principali,& prædicta intellige vera si nō fuit delatum appellationi per iudicem a quo. Si aūt fuisset per ipsum delatum, tunc non possunt partes etiā ambæ consentientes recedere ab appellatione, & redire ad iudicem a quo.nisi iudex ad quem cōsentiat, & causam remittit.vt in c.cum appellationibus.j.eod. in vj.

¶Item aduerte quia Host. in c.fi.j. de crimine falsi. vr̃ inhærere verbis huius literę vbi appellatur in alijs causis, q̄ beneficialibus, videlicet, vt ita demum possit appellans renuntiare, quando appellatio nondum est recepta, seu commissa per iudicem ad quem. aliās secundum eum non posset renuntiare, nisi iudex consentiret. sed Inno.hic.& Io.An.post eum tenuerunt contrarium dicentes ad literam supplēdum esse, maximē.& hæc opinio vr̃ verior per rationem etiam quā superius dixi post eos. licèt opinio Host. magis literæ conforme tut.¶Vltimo aduerte: quia domini de Ro. sua conclusione.xlv.tenent, quōd licèt dānādus sit appellans in expensis quas fecit appellatus in prosequenda appellatione, forte in mittendo pcuratorem ad prosequendum, vel aliam expensam faciendo propter appellationem, si appellans ipse non fuerit prosecutus, vt patet.s.eo. sæpe.& c.reprehensibilis.& c. Nicolao. tamen secus dicunt. Si fecerit expensas appellatus in faciendo pronuntiari appellationem desertam: quia tunc secundum eos nō damnabitur in talibus expēsis ex eo, quia sibi licitum fuit appellationē deserere.& illi renūtiare ēt inuito appellato,& contradicente. ideo cū hoc faciat appellans ex iuris pmissione, non debet lædi p ea, quæ hñt.de cle.cum ecclesia vultera. & sic tesidet. d.Ant.hic. Sed aduerte: q̄a hoc videtur posse limitari, qñ appellans non contradixit: sed vbi appellans contradixisset: quia tunc fatigasset aduersarium, nidet, q tūc si succumbat posset in expensis condēnari p ea, q̄ hñt in l.properandum.§.si aūt alterutra. C.de iud.& s. de do.& contu.in c.fi. quod tene menti pro limitatione præallegati dicti dominorum de Rota.

SVMMARIVM.

1 *Procedi non potest in causa appellationis etiam ab interlocutoria contra absent, nisi se absentem contumaciter.*
2 *Lite non contest. in appellatione ab interlocutoria procedi potest ad decisionem, & quare non exigatur litis contestatio.*
3 *Litis contestatio, an necessario fieri debeat super exceptione.*
4 *Appellatus qñ dicatur contumax, ita quōd contra eum procedi possit.*
5 *Terminus iuris, an habeat vim citationis.*
6 *Appellatus an possit prosequi appellationem appellante absente impetrante extra curiam, vel prosequendo in curia, qñ ibi esset tractanda.*

Sanè. In appellatione ab interlocutoria procedi pōt ad decisionem appellationis, etiam lit. non contest. in articulo appellationis: vel in negotio principali.h.d. ¶†No. primo, quōd in causa appellationis, etiam ab interlocutoria, non potest procedi in absentem: scilicet contra absentem nisi contumaciter se absentet.& ex hoc no. q etiam in decisione appellationis ab interlocutoria requiritur citatio.& sic non videtur verum simpliciter, quod dicit Inn. in c. auditis.s. de procu. facit quod dictum fuit supra eo.in c. cū cessante.

2 ¶†Item no. quōd in appellatione ab interlocutoria procedi potest ad decisionem etiā lit. non cōtest.

¶Item

¶Item no.rationem quare non exigitur contestatio. nã ratio est:quia arguitur principaliter iniquitas iudicis:quasi velit,quòd tunc principaliter non agitur de reuocando aliquo iure priuato partis. Sed de reuocando illud,quod iniquè factũ est à iudice.& sic nihil peti videtur a parte:sed potius petitio dirigi contra factũ iudicis.ideo videtur.quod possit procedi lit.nõn contest.facit quod no.per legistas in authẽ.si omnes.C. si
3 vt se ab hæreditate abstineant. ¶†In glo.pen.in fi.Sed certe gl.in d.c.prudentiam.§.sexta.in additio.tenet ꝙ sup exceptione necessario non est lis contestanda. & sic non vr̃ procedere,qđ hic dicit gl. Aduerte tñ qa hic non simpl̃r agit de exceptione:sed agit de appellatione interposita a grauamine ante sñiam . ideo cum sit diuersa instantia ab instãtia causæ principalis. vt patet ex his,quæ habentur in c.ij. de iuramen. calum.in vj. & l.ij.circa principium.C.de iuramen. calum. satis vr̃ quòd a contratio sensu huius literæ.si partes sint præsentes debeat lis contestari.sicut etiam fieri debeat in diffinitiua:quando partes sunt præsentes. licèt etiã lis fuerit contest.in negotio principali. vt no. per Cyn. & Bar.in l.j.C.ne in vna eademq; causa liceat ter.prouocare.& per eundem Barto.in l.ab hostibus.§. sed quod simpliciter.ff.ex quib.cau.maio:& istud satis vr̃ de iure verum.licet Io.And.& do.Anto.hic non declarent. & videatur potius velle , quòd etiam quando partes sint præsentes non sit necessaria contestatio per no.in §.vj. Sed certe ibi gl.non loquitur de cã appellationis. de qua loquitur hic tex.Sed qñ exceptio opponitur in cã principali quo casu vr̃ secus quàm sit quando est appellatum per istum tex.& videtur etiam uelle Bar. in d.§.sed quod simpliciter.¶In gl.fi.in fi.potes dicere.ꝙ licèt glo.in se bene dicat.tamen dici potest,quòd contraria loquuntur quando in negatiua tractaretur de decisione negotij principalis. Sed hic tractatur de decisione articuli appellationis ab ĩterlocutoria,vel grauamine quo casu non exigitur contestatio:quia nil principaliter petit̃ a parte,sed a iudice. vt retractet iniquã sententiam.facit,quod habetur in dicta auth.si omnes
4 C.si ut se ab hæreditate abstineant.¶|Extra gl.potest dubitari quando dicetur appellatus contumax , ita ꝙ possit contra eum procedi . dic quando citatus est per iudicẽ appellationis:vel quando habetur pro citato in
5 termino statuto ab homine.s.eo. in c.sæpe. † Sed dubium est , an terminus iuris habeat vim citationis. & videtur,quòd sic per id, quod habetur in l.fi.§.illud, C.de temp.appellatio .& supra eod.oblate. & qa dies uidetur interpellare pro homine.j.de locato. in c. potuit.etiam hoc videtur tenere Host.dicens,quòd non debebit repente procedi:sed expectari per id,quod habetur supra titu.j.cum Bertol.supra eo.per tuas . dicit ẽt qđ quærendus erit in curia si appellatum sitad Papã & siue reperiat̃,siue nõ poterit procedi ad expeditionẽ negotij appellationis.& damnabit̃ in expensis si fuerit. absens.allegat quod habetur.ij.q.ij. appellatorem. & authen.de his qui ingrediuntur ad appellandum.§.qa etiam.colla.v.& eodem modo secundũ eum examinabit negotiũ apparẽte app ellatore,& absente appellato.ut i auth.vt spõsa.largi.§.hoc quoq; sancimus.coll. ix.& dicit Host.quòd licèt aliqui dicant absentem citãdum esse in partibus,cum hoc optio non videtur uera,qa ius authenticorum præallegatum dicit absentẽ condemnandum in expensis.& sic patet,quòd reputat illum contumacem.¶Item dicit absentem requirendũ non autem dicit citandum: quando non superest nisi vnus mensis de biennio,vel anno.& sic videntur malè dicere:quia aliquis esset in longinquis partibus absens impossibile interdum foret intra mensem nũ tium reuerti,dicit tñ Host. ꝙ in curia etiam erit citandus in ecclesijs,vel locis publicis,antequã procedatur q: forte posset aliquis se offerre defensioni. & si se offerret deberet admitti præstita cautione de iudicato soluendo.l.seruum quoque.§. publicè.§.fi.ff.de procurato.vel vbi esset causa in qua non posset cõmitti cautio de iudicato soluendo.deberet tunc caueri de rato sub certa pœna secundum no.supra de offi.deleg. eo-
6 ram.sed do.Anto.hic dicit clarum esse†quòd appellatus potest prosequi appellationem absente appellante impetrãte extra curiam:vel prosequendo in curia quã do ibi esset tractanda.Sed si dubitatur,an terminus iuris habeat vim peremptorij.ita quòd nõ exigatur alia citatio.dicit quod licèt Host.videatur velle,quòd si facta requisitione in curia de ipso absente , & citatione in locis publicis,tamen ipse dicit.quòd ita demũ terminus iuris habebit vim peremptorij:quando appellatus,vel appellans aliquo casu potest prosequi appellationem post terminum iuri, per ea, quę no.s̃.eod.in c. sæpe.aliès eum terminus iuris detur ad finiendum:non potest habere vim peremptorij quo ad prosequendũ secundum,eum cum postea non possi: fieri prosecutio vt etiam voluit Ioan.An.in d.c.sæpe.& ideo dixi ꝙ requiritur citatio,si procedatur ante terminum iuris . tamẽ potes concordare opiniones.qa aut appellans,aut appellatus vult procedere qñ solum superest vnus mensis de anno,vel biennio.& tunc procedat opi.Host.qa pro illa uidetur tex.in auth.superius allegata. aut appellans vult procedere,ante dictum terminum. & tũc procedat opi.Ioã.An.& do. Anto.quia tunc non poterit nisi faciat citari reum,etiam in partibus.& sic non sufficiat requirere eum in curia per id,quod dictũ fuit supra.eo.in c.sæpe.& etiã per rõnem Io.And.appellatus aũt non videtur posse instare,vt procedat̃,nisi demum quando superest tñ vnus mẽsis ex anno,vel biẽnio,vt ẽt dictum fuit supra eod.in c.ex rõne. Qualiter aũt poterit constare parte absente fuisse appellatũ. dicit Inno.ꝙ bene poterit cõstare per acta,& per instra . & si non constabit decernet̃ appellatio nulla . & si qđ damnum incurrat absens propter defectum probationis,vel allegationum imputet sibi contumax . dicit ẽt quòd poterit apparere de appellatione per testes. ꝙ videtur procedere, quando non esset necessaria scriptura in appellatione .vt quando esset appellatũ a diffinitiua viua uoce.l. litigatoribus.C. de appellatio. & dicit tamen hic Innocen.quòd si non fuit delatum appellationi,appellatus qui non compareret non deberet reputari contumax:quia in hoc casu non reputare tur contumax appellans.si non venit vbi non fuit delatum appellationi. & sic multominus tepuiãdus est contumax appellatus si non uenit.& sic residet Ioan. And.& do.Ant.sed aduerte, quia contrarium videtur uoluisse Inn.supra in §.j.huius decr.vbi aperte uoluit quod licèt non sit delatum appellationi possit tñ procedi ꝯ appellatum contumacem.& sic non comparentem:sed pôt saluate opiniones,ut ibi dixi.quia si nouit ad quem sciuit non fuisse delatum procedat , ꝙ hic dicit.secus ubi ignorauit:quia tunc procedit,quod ibi dicit,ut procedi contra appellatum. si non cõpareat ,ex quo constat de appellatione.Sed ubi compareret non posset procedi in ipsa appellatione in curia inuito ipso appellato.ex quo non fuit appellationi delatum. tũ sufficit tunc mittere procuratorem ad impetrandum , & contradicendum.supra.eo.Nicolao.

SVMMARIVM.

1 *Clausula in fine posita uidetur se extendere ad omnia præcedentia, secus quando ponitur in medio.& nu.3.*

2 *Clausula appellatione remota,an aliquid operetur.*

Inquisitioni

INquisitioni. Clausula apposne remota in medio clausularũ separatarum posita refertur tm̃ ad praecedentia, non ad
1 sequẽtia.h.d. ¶ †No.j.φ clausula in fine posita vr̃ se extendere ad oĩa praecedentia. secus vbi est in medio posita: qa tunc vr̃ respicere pcedentia, & non sequentia. & sic tunc non respicit oĩa posita in rescripto. quod qualiter debeat intelligi tanget in gl. & super ea
2 dicet. ¶ † Vltimo p istum tex. dicit Hos. necessario esse dicendũ clausulam appellatione remota ẽt hodie aliquid operari, qa haec decre. emanauit post decr. vt debitus. & tñ fit mẽtio de ipsa clausula. Si aũt nihil operaret frustratoria esset decisio huius decre. quod non est dicendum, de quo plene dictũ fuit. d.c. vt debitus. alia aũt iura quae praecedunt decr. vt debitus, non sic pbãt. qa posset dici φ illa procedebant secundum sua tpa. ¶ In gl. j. in fi. Ioã. An. dicit φ non põt bene tradi certa regula, vel doctrina in hac materia ex eo, φ secundũ diuersitatem casuum, & materię, φñ clausula respicit oĩa pcedentia, & sequentia. vt in l. si seruus plutiũ. hic alleg. & talis scriptura. in fi. cũ sequẽti. de le. j. Qñ q; illud qđ pmittit intelligit repetitũ in sequentib. vt in c. apostolus. alleg. in gl. & l. Titia. §. idẽ rñdit. ff. de verb. ob. Qñque ẽt medium trahit ad oĩa extrema. l. iij. §. filius. de lib. & post. Spe. in ti. de instrumentorum edi. §. nunc videndum. versi. item excipe. nititr dare certã doctrinã. & Io. Cal. hic post eũ. Tu potes dicere. vt etiam tãgit. d. An. φ qñq; q̃ rit, an qualitas posita in principio intelligat in sequentibus repetita. tũc si q̃rit ĩ vltimis volũtatib' dicẽdũ est, vt hr̃ in l. licet Imperator. ff. de leg. j. & in l. in repetẽdis. de le. 3. & in l. seię. §. caio. ff. de fun. instru. & in l. Iulius Paulus. ff. de cond. & dem. In cõtractibus aũt dic vt hr̃. in l. si ita stipulatus. §. ch ysogonus. vbi & p Bar. ff. de verb. obl. In dispõne aũt legis vel statuti. dic vt per Bar. in l. j. ff. de publicanis. & in l. praetor. §. ex dña. & ibi plenius. ff. vi bono. rapto. Qñq; q̃rit, an clã in principio, in medio, uel in fi. posita referat ad oĩa. & haec ppriẽ est materia decre. quo casu potes dicere, qđ aut apponit in principio, vel in fi. & tũc ĩ dubio dẽt referri ad oĩa si nõ est dare rõnẽ diuersitatis. l. j. C. de lib. praete. & in d. l. talis scriptura. in fi. & leg. j. Sec' si esset dare rõnẽ. quare, magis φ ad alia referret, ut pater in d. l. j. & põt esse diu ersitatis si forte in praecedentibus, uel sequentibus erat specialiter puisum circa id, quod cõtinet clausula: qa ad talia specialiter puisa nõ refertur. l. doli clausula. ff. de uer. ob. & l. quae haeredi. §. qui patrem. ff. de uulg. & pup. Item si praecedẽtia essent contraria clausulae ad illa rõne contrarietatis non refert. l. si idem. cum eo. ff. de iurisdom. iud. Item si ex relatione clausulae ad aliquid praecedens, vel sequens efficeret dispõ inutilis. tunc ad alia non deberet referri clausula: quia hoc non suadet ratio. l. cum vulgari. ff. de dote praelegata, aliàs si non est dare rationem diuersitatis refertur ad oĩa. vt praedixi. licet Spe. & etiam Ioan. cal. dicant. quod quando in principio ponitur solum respiciat proximum, quod sequitur, & non alia: nisi sint connexa. quõd non vr̃ verum. per id, quod habetur in c. olim. ad fi. de resc. & in d. l. j. C. de lib. preteri. vbi in dubio dẽt referri ad oĩa qñ non est dare rõnẽ diuersitatis. Si vero ponitur clausula in medio. & tũc, aut sui natura dẽt pcedere, & tũc hr̃ perinde, ac si procederet. s. de rescr. in c. causam quae. & eadẽ rõne idem dicendum si sui natura haberet sequi: qa habebit petinde ac si esset secuta. Si aũt clausula sui natura nõ hẽt pcedere, vel sequi, & tunc aut ponitur in medio vnius capituli. & sic inter partes eiusdem capituli. & tunc illud solum respicit. l. 3. §. filius. cum ibi no. ff. de lib. & posth. Aut ponitur in medio plurium capitulorũ, & tũc, aut sunt capitula connexa respicientia vnum tñ, seu unũ negotium, & tũc referẽ ad oĩa. s. eo. in c. ij. requis. & hoc etiam tangitur in glo. aut sunt capitula diuersa respicientia negotia. & tunc solum respicit praecedentia: non autem sequentia, ne ut probatur in textu isto, saluo nisi clausula fuerit reiterata in fi. vt hic dr̃ & ad id, qđ dixi. s. quod vbi clausula apponitur in fine literarum respicit capitulum cui adijcitur. si alia hẽant suam determinationem bene facit, quod hr̃. j. de dona. cum dilecti. & de magistris super Spe. si aũt non habeant suã determinationem referẽ ad oĩa nisi nõ esset dare rationem diuersitatis. vt supra dixi. & pbaẽ in c. olim. s. de rescrip. & in pẽalle. l. j. C. de liber. praete.

SVMMARIVM.

1 *Sententia pro vno lata in causa appellationis, quando habeat alijs prodesse.*

2 *Victoria vnius appellantium quandoque prodest alijs.*

VNa sententia. Appellatio vnius pdest alteri, si communi iure iuuetur. & sit idem negotium. & eadem defensionis causa. & in eadẽ sententia
1 sint condemnati. h d. Et non diuidit. ¶ † No. j. ex tex. multa requisita ad hoc vt sententia pro uno lata in eã appellationis habeat aliis prodesse, quae patent etiã ex summario. & de materia etiam in l. si quis separatim. in prin. & in §. fi. ff. de appel. & in l. ij. C. si unus ex plu
2 ribus appellauerit. ¶ In gloss. j. ibi: & corporalis. hoc uerbum posuit glo. sequens opi. quorundam. qui dicũt φ in re incorporali non habet prodesse vlteriora: nisi quando ius est indiuiduum pl. loci. corpus. §. fundus. ff. si ser. uen. Sed certe haec opi. non placuit gl. nec Bar. in l. si quis separatim. §. fi. ff. de app. ex eo qa in iurib' incorporalibus diuiduis, vt est usus fructus: magis deberet prodesse sententia lata pro vno, quam in rebus corporalibus. qa in vsufructu habet locũ ius accrescendi & post emolumentum acqsitum, qđ nõ est in aliis. l. j. in fi. ff. de usufructu accrescendo. ¶ In ea. gl. ibi: separationem recipit. supple, & una sententia fuerunt condemnati, secus si diuersa. vt in l. si quis separatim. in prin. ff. de appel. & approbatur hic a contrario sensu Bar. tamen in d. l. si quis separatim. dixit, φ licet plures essent sñię, & non vna. si tamen vna fuit probatio contra omnes, & eadem sit causa defensionis, & concurrant alia hic requisita. appellatio vnius proderit alteri per d. l. si quis separatim. in uerbo, sed cum aduersus. Sed certe ibi non dicitur, φ plures fuerint sententiae. unde põt intelligi, φ una fuit sententia, & sic etiam vr̃ esse de mente gl. in d. l. si qus separatim. & sic communiter etiam uidetur intelligi ille text. unde hoc dictũ Bar. non uidetur tutum licet do. Ant. sic transeat cum illo. ¶ In ea. gl. ibi: omnibus prodest: hoc uerum intellige, quando unus tantum appellauit, secus si alij eriã appellassent: quia tunc uictoria unius non prodesse alteri. ut voluit Bar. in d. l. si quis separatim. §. fi. & bene facit qđ ibi no. p gl. & in l. a sententia. e. ti. idẽ vnius tantum appellauit. Sed alter expresẽ approbauit sententiã: quia tunc habet sibi nocere factum proprium. ut etiam no. Bar. in d. §. fi. idem si tacitẽ approbabit sententiam. ut quia ignorans consocium appellasse non appellauit intra decem dies. nam tunc victoria appellantis non proderit sibi, facit quod no. gloss. in l. iii. ff. eo. Secus si sciebat consocium appellasse: quia tunc non uidetur approbare sententiã. Sed potius esset consisus de appellatione cõsocij, quae ex prouisione iuris hẽt sibi pdesse. ut ẽt no. idem Bar. in d. §. fi. nã tunc sñia lata pro appellãte pderit consocio cõcurrentibus his, quae hic dicunt etiam si appellans dixerat se appellasse

solo respectu sui interesse:qa nihilominus effectus victoriç extendetur ad alinm.per id, quod habeť. in l.si post mortē.§.fi.ff.de contratabu.nec ob.quod hř in l. & per iusiurandū.§.si legatorum.ff.de acceptilatio.& in l.si cum exceptione.§.Labeo.ff.quod me.cau. ubi acceptilatio, quç aliàs extenditur ad alium sui natura non extendetur, si constet de mente opposita: qa ibi loquitur in acceptilatione quæ ex voluntate agētis regulať.secus in snīa, & eius effectu. vt l.non pōt.ff.de fur.& bene facit, quod no.gl.in l.si diuersa.C.de transac.de quo per Bar.in d.§.fi.nunqd aūt concurrentibus his quæ hic dňr snīa lata in principali causa cum vno proderit alteri.glo.in d.l.si quis separatim.ff.eod. dicit,ꝙ non. & sic secus est in appellationis instantia. & ratio esse potest: qa in illa est vna sententia respiciens plures.quod non cōtingit in causa principali.& sententia sui natura reputatur indiuidua.l.in hoc iudicio.ff.fami.berc.Item de maiori præiudicio agiť in causa appellationis:quia per desertionem instātiæ totum ius eneruatur.secus in causa principali.& istā partem tenet Bar.in d.l.si qs separatim.videlicet,ꝙ aliud sit in causa principali, aliud in causa appellationis. licèt gl.tenuerit vtrobiq;.in l.si quis cum vno.ff.de excep.rei iud.& si contradicat glos.in d.l.si quis separatim. Sed vt dixi primam glo.tenet Bar.saluo nisi agať de re incorporali indiuidua:qa tunc ēt in causa principali sententia lata pro vno sociorum habet prodesse alteri.l.loci corpus.§.si fundus.ff.si serui.vend.¶Item aduerte:quia hic loquitur quando plures per vnā sententiam fuerunt condemnati. quid autem econtra si plures vicerunt,& contra vnū appellatur,an proderit quo ad alios.glo.in l.iij.§.j.ff.eo.dicit, ꝙ sic,quod intellige, qñ appellať contra vnum. & non approbatur snīa quo ad alios, & qñ plures per vnam snīam vicerūt,& idē sit negotiū,& eadē causa defensionis.per id quod dř.¶In ea.gl.ibi:victoria minoris prodest maiori.& sic, vult gl.ꝙ licèt de iure spāli obtineať victoria, tñ in re indiuidua habeat prodesse consocio. sed Cy. in l.j.C.si in cōi eadéq; cā restō fuerit postulata,tenet cōtrariū:qa licèt beneficiū ætatis babeat prodesse cōsocio ad conseruandū ius indiuiduum. & ita loquunť iura allegata. ꝑ gl.nō tñ habet ꝓdesse quo ad reintegrādū ius indiuiduū amissum.ꝑ id,quod habetur.in l. per fundum.ff.de serui.rusti.prædio.Bar.in d.l.j.dicit, quòd si ætas allegatur ad impediendam præscriptionem. & sic ad conseruandum rem indiuiduam. tunc ætas vnius prodest alteri etiam maiori.l.si cōmunem. allegata.in gl.idem si allegetur ad seruitutē declarandam.d.l.loci corpus.§.si fundus. idem si allegetur ad impediendam seruitutē, seu seruitutis constitutionē: qa non potest constitui pro parte.l.pro parte.ff.de serui.secus si allegetur ad impediendā obligationem de seruitute constituenda:quia tunc ętas vnius nō ꝓdest alii, vt d.l.per fundū.ff.de serui.rustico.prædio.& ita intelligatur, quod no.Cy.in d.l.j.¶In glo.fi.Io.And. ponit alia exempla.de quibus hic per eum.Sed hic potest esse dubium: an si appellauit vnus in casu huius decre.& demum faciat compositionem cum aduersario: an poterit alter consocius prosequi appellationē. non obstante dicta compositione.dicas,quòd sic. per id,quod habetur. in l.si post mortem.§.fi.ff.de contra tabu.quia eoipso,ꝙ unus appellauit fuit ius quæsitum alteri ex illa appellatione.quod nō potest tolli per dictā cōpositionē per ea,quæ hňr. in d.l.si post mortē.§. fi.& in cle.constitutionem.de elec.& facit, quod no. in Spe.co.tit.§.i.ver.quid si ille. & in tit.de appe.§.in qbus.ver.xxxii. & quod dixi.s̄.eo.interposita.§.ii.nec ob.l.si iudex.ff.de mino. ubi aduersario nō prodest restitutio.si minor illi renuntiet, quia ibi restitutio fundatur super fauore minoris. ideo illi potest renunciare.Sed hic appellatio extenditur ad consortē: non ex fauore appellātis, sed ex iuris dispositione,ideo secus per ea,quæ babentur.in d.l.si post mortem.& in l.petendę.C.de tempo.restitu.in integ.cum ibi no.

S V M M A R I V M.

1 *Metus iustus excusat à forma appellandi à iure tradita.*
2 *Surrogatum loco appellationis debet exerceri intra tempus in quo licitum est appellare.*
3 *Protestatio cum expressione causarum grauaminis habet vim appellationis.*
4 *Tempus ad appellandum datum, an currat impedito nisi protesletur.& nume.12.*
5 *Appellare non timens debet coram iudice à quo appellare, si eius copiam habeat si ante eius copiam non habeat appellabit ad quem: & si neutrius copiam babeat appellabit coram viris honestis protestando, quòd non potest babere copiam iudicis. & si per metum non audet appellare quid iuris.*
6 *Appellatio si sit intimata parti vel aliàs babeat ipsius notitiam licèt de illa iudex ignorat non valebit processus.*
7 *Appellatio facta in absentia iudicis à quo causa legitima non subsistente non tenet.*
8 *Appellatio quando interponitur in absentia iudicis si appellatus petat copiam appellationis sibi dari antequam appellans prosequatur debeat cogi appellans ad dandum.*
9 *Causa grauaminis debet exprimi quādo appellatur ab interlocutoria, & etiam quando coram bonis viris interponitur appellatio.*
10 *Metus in appellando qualiter probari debeat.*
11 *Copiam iudicis non habens si vult appellare coram bonis viris sufficit quòd coram tribunali iudicis requirat præsentiam ipsius.*
12 *Tempus datum ad appellandum non currit parti copiam iudicis à quo nec ad quem,coram quibus appellare posit non habenti.*

a I iustus. Non valēs a propter metum coram iudice appellate potest in absentia iudicis causas appellationis exprimere secūdum formam hic descriptam. hoc habebitur pro appellatione.hoc dicit,& nō reci- (Non valēs sic in summario pōe dic d.Abb. & si quęras qs met⁹ vel timor excuset ab appellando, vel protestādo distingue, vt hic secūdū Henri. Boych.)
1 pit commodam diuisionem.¶No.i.ꝙ † iustus metus excusat a forma appellandi a iure tradita.¶Item not.
2 ꝙ † surrogatum loco appellationis debet exerceri intra tempus in quo licitum est appellare.facit.ff.tem ra.ha.in l.bonorum, & quod notatur per gloss.in c.vt circa.de elect.in vj.¶Itē no.ꝙ vt appellatio defendat, debet interponi in ꝑsentia iudicis si fieri potest: aliàs
3 non excusat appellantem.¶Item not.ꝙ † protestatio cum expressione causarū grauaminis habet vim appellationis,quando per metum iudicis non potest appellari. & no.ꝙ si metus concludit ad appellationem, & nō ad ꝓtestationem,debet protestari coram iudice causas exprimēdo si copiam habeat, si autē metus cōcludat ad vtrunq;:tunc sufficit causas grauaminis exprimere,& protestari coram bonis viris, idem si non habeat copiā iudicis: nec obst. si dicať, ꝙ sola protestatio non sufficit per l.metum.& sic loquitur ibi bene oportet aliter ꝓbari: sed bñ sufficit ꝓtestatio de qua hic si postea de metu docetur, qa si ꝓbatio volūtatis coadiuuantis etiā ꝓbationē metus.s̄.qđ met⁹ cau.c.j. cū ibi no.an aūt procedat decre.siue appellās dederit causam metus,vt qa aliquid cōmiserit,propter quod habet timere, siue nō,tangit hic do.Ant.& licèt quidam dicāt,ꝙ tex.debet intelligi, qñ nō dedit causam metui ꝑ l.si mulier.j.respōso.ff.qđ metus cau.tū Io. And.post Host.hic tenet oppositū,qa sufficit, ꝙ metus sit iust⁹,hoc est, talis,ꝙ rationabiliter habeat timere, vt sic non consideretur qualitas grauati, sed æquitas iudicantis,facit,quod habetur.s̄.de excep.cum inter.& j̄.de spon.cum locum,nec obst.ꝙ habetur.in d.

l.si mulier, qa ibi timebat id,qđ de iute poterat infer
ri:ideo talis metus non excusat.hic aũt timebat id,qđ
de iure non poterat inferri : qa licèt pars prouocasset
iudicem: iudex non debet habere molestũ si appellat.
4 facit,qđ hr̃.in l.& iu maioribus.C.de appella.¶ † In
gl.j.in fi.No.bene ex gl.quæ videt̃ velle generaliter,
ꝙ ubi adest impedimentum currat etiã tẽpus : nisi qs
protestetur.idem voluit glos.in c.j.& c.si autem.& c.
plerique.de rescrip.& in c.cupientes.§.quod si p.xx.
de electio.in vj.potes dicere, quòd si impedimentum
ꝓuenit facto iudicis , tunc debeat fieri protestatio.&
ita intelligatur iste tex.cum glo.& sic etiã intelligant̃
gl.præalleg.aut interuenit impedimentum in perso-
na illius qui debet actum agere.puta infirmitatis, vel
absentiæ causa reipublicę.& tunc videtur, ꝙ sufficiat
apparere de impedimento,etiam si de alia protestatio
ne non appareat, cum iura hoc casu nõ videant̃ illam
requirere.facit,quod habet̃.in l.quæsitũ.ff.de re iudi-
ca.& in.l.j.ff.ex qbus cau.maio.& intellige,ꝙ tũc im-
pedimentũ excusat nisi esset casus in quo quis tenere
tur mittere procuratorem,quod quando sit,plenè le-
gitur.& nota.in c.quætelam.s̃.de procura.& per Bart.
in l.j.ff.de diuersis,& tempora.præscrip.Aut interue-
nit impedimentum extrinsecum.puta casus fortuiti.
fortè propter tempestatem tẽporum.& tunc Bartol.
in l.ij.§.quod diximus.ff.si quis cauti.videtur velle,ꝙ
requiratur protestatio per id , quod habetur.in l.qui
commeatus.ff.de re militari.Sed certè hoc ibi nõ pro
batur,quia ibi non dicitur,ꝙ debeat protestari.Sed be
ne dicitur, quòd ita demum ꝓdest impedimentum si
aliquis intra tempus debitum se præparauerat ad fa-
ciendum ita:& tali tempore,quòd si non superuenis-
set impedimentum potuisset actum expedire quasi
secus si impedimentũ interuenitet post q̃ iam tãto tẽ
pore tardasset , quod etiam si nõ fuisset impedimẽtũ,
nõ potuisset actum expedire.qa tunc non iuuaret im
pedimentum,& ista est propria mens illius tex.& sic
videtur ibi probari, quòd vbi impedimentum super-
uenit tali tempore,quòd poterat actus expediri:quòd
tunc iuuet impedimentum si de illo constet etiam si
non fuerit facta protestatio.& pro hoc etiã bene facit,
quod habetur. in dicta.l.ii.per totam.l.ff.si quis cau-
tio.& tene menti prædicta,quia alibi non reperies sic
declaratum. Ad cautelam autem propter opinio.eui-
tandas bonum est semper protestari,quòd per se non
5 stat.¶ †In gloss.ii.in fi.Conclude , quòd si non timet
appellare,& habet copiã iudicis a quo debet corã ip-
so appellare.per id , quod habetur.in tex.isto.& l.ii.§.
dies.ff.quando appellan.sit.canonizata.ii.q.vj.Si aũt
non haberet copiam iudicis a quo,tunc si haberet co
piam iudicis ad quem deberet corã illo appellare di-
cta.l.ij.§.dies,& tangit hic Innoc.Si autem neutrius
ipsorum habet copiam: tunc potest appellare in præ-
sentia bonorum virorum præmissa ꝓtestatione,quòd
non potest habere copiam iudicis corã quo appellet.
Si autem per metum non audet appellare, tunc si nõ
timet protestari coram ipso iudice debet corã eo pro
testari,& causas grauaminis exprimere. vnde dicebat
Inno.ꝙ poterit dicere,domine iudex vos grauatis me
in hoc,& in hoc.nam licèt non dico appello per me-
tũ:tamen ex quo cõtestatus est: ac protestatus causas
grauaminis habebit̃ pro appellante.Si autem timet
contestari seu ꝓtestari de causis grauaminis corã iudi
ce,vel non potest habere ipsius copiam,& tunc suffi-
cit, ꝙ hoc fiat corã bonis viris , vt hic dicit̃,& ex p̃di-
ctis põt decidi,an in absentia iudicis possit appellari,
sup quo fuerũt opi.Nã Gos.dixit , ꝙ sic,dũmodo frau
dulẽter id nõ fiat.de quo.s̃.eo.suggestũ.& idẽ videtur
voluisse Inno.s̃.eo.dilectus.circa fin.Spe.eo.ti.§.qua-
liter.versi.cautius.tenet,ꝙ valet appellatio, tamen vt
impediatur ꝓcessus iudicis a quo debebit sibi intima
ri.& idem videtur voluisse Pau.in cle.causam.de ele.
& Lappus de Caste.in sua alleg.xxxix.& facit,qđ no.
Archi.in c.appellatio.j̃.eo.in vj.sed glo.in d.c.appel-
latio.dicit,ꝙ si habetur copia iudicis a quo,debet co-
ram ipso appellari si non haberet̃ copia illius,vel pro
pter metum non auderet corã ipso appellare,tunc po
test in absentia eius appellari per istũ tex.& ad idem
bene facit,qđ hr̃.in d.l.ii.§.dies.& ii.q.vi.biduũ.& ista
vr̃ verior opi.per tex.præalleg.& per hoc videtur pos
se inferri,ꝙ vbi causa subsistente appellatur in absen-
tia iudicis a quo , ꝙ tunc valeat appellatio.licèt Goff.
Spe.& Paul.sentiant cõtrariũ.Fateor tamen, ꝙ vbi ex
causa appellatur in absentia iudicis non impedietur
processus ipsius iudicis a quo,donec habuerit notitiã
appellationis.per id,quod habetur.in c.si duobus.s̃.e.
& ideo tũc cautũ erit facere intimari iudici ipsam ap
pellationem, an autẽ de necessitate sit intimanda par
te appellante.dic regulariter,ꝙ non,nisi qñ qs inten-
deret finẽ deuolutionis negotii in curia,fortè,qñ ap-
pellatũ esset in cã electionis ſm ea,q̃ habent̃.in c.i.de
elec.in vi.& in cle.causam.de elect.Idẽ si vellet appel
lationẽ habere vim citationis perẽproriæ,qa statutus
esset terminus ad ipsam ꝓsequẽdã.nã deberet tũc in
timari ipsa appellatio,& termini statuitio ipsi appel-
laro,qa tũc causa est tractanda in curia.vt.in c.cũ ap-
pellationibus.de appel.in vi.facit,qđ no.p gl.& doc.
in cle.i.de appel.& vbi dixi debere fieri intimationẽ,
dicas, ꝙ in cã beneficiali debet fieri intra mẽsem ſm
formã cle.cãm.de elec.in aliis aũt causis non reperit̃
bene terminus statutus.vt dixit Lappus in p̃alleg.ta-
men uidetur,ꝙ debeat intimari tali tẽpore , ꝙ possine
tp̃a debita seruari.vt dicit idem Lap.in loco p̃all.& fa
6 cit,qđ no.gl.& Pau.in cle.i.de ap.¶ † Item aduerte,qa
dicit Lappus in prę̃alleg.alleg.xxxix.ꝙ si appellatio sic
intimata parti , vel alias habeat ipsius notitiã,licèt de
illa iudex ignoret, ꝙ nõ valebit processus licèt iudex
ignorauerit, qa ſm eũ dolus partis ꝓcedentis corã iu-
dice putatiuo,seu putãte se iudicẽ.facit ꝓcessum nul
lũ quo ad cõmodũ ipsius dolosi.ꝓ quo alleg.qđ hr̃.s̃.
eo.si duobus,ꝓ ipso etiam allegat do.An.qđ notauit
Ioã. Cal.in c.ad ꝓbãdũ.s̃.de re iud.vbi videtur velle,
ꝙ gesta iudicis putatiui ad commodum scientis eum
non iudicem non valent.ad idẽ alleg.qđ legit̃,& no.
in c.cũ inhibitio.j̃.de clan.despon.Sed certe istud di-
ctũ non videt̃ verũ p ea,q̃ hñt.in d.c.si duobus,vbi pa
tet , ꝙ licèt pars sciat appellatũ esse ad romanũ Ponti-
ficem.Si tamen iudex hoc ignorat tenet ꝓcessus,im-
putet sibi citatus q̃ non comparet ad allegandum ius
suum,vt ibi innuit,vnde nec videtur esse in dolo pars
sciens, quæ non tenetur iura aduersarii allegare in c.
i.s̃.de ꝓba.& dictũ fuit.in d.c.si duobus,nec obst.qđ
notauit Cald.in d.c.ad ꝓbandum,qa in alio casu lo-
quit̃,qñ videlicet quis cõicat scienter excõicato, quo
casu nõ est ęquũ,ꝙ tũc reportet cõmodum ex actu ge
sto, cum id facere non debeat.xi.q.iii.cũ excõicato.&
de except.in c.pia.lib.vj.nec ẽt obstat,qđ hr̃.in d.c.cũ
inhibitio.qa ibi , quo ad alium effectum loqtur , vt
ibi patet, nec trahi debet illud , qđ ibi dicit̃ ad casum
nostrum,qa esset contra ea,q̃ hñt.in d.c.si duobus.&
hoc puto procedere , siue agatur de ꝓcessu punitiuo
cõtumaciæ,siue principali , qa vtroq; casu vr̃ hr̃e lo-
cũ dictũ.c.si duobus.licèt d.Ant.hic aliter videat̃ sen-
7 tire.facit,qđ plenè dictũ fuit.in d.c.si duobus.¶ † Itẽ
aduerte ĩquãtũ dixi.s̃.ꝙ si appellatio fiat ĩ absentia iu
dicis a quo cã lrĩma ñ subsistẽte,ꝙ nõ tenet, vr̃ ẽt hoc
idem

idem tenere hic Inn.licèt aliter videaŕ sensisse.in c.dilectus.ad fi.§.eo.videtur tñ hic velle,ꝙ sufficiat appellare coram iudice a quo,vel coram iudice ad quem,& hoc etiam videtur sequi hic do.Ant.Sed certè hoc nō videtur verum si sic indistinctè intelligatur,qa demū videtur posse appellari corā iudice ad quē,quando nō habetur copia iudicis a quo,vt est text.in l.ij.§.si quis.ff.quando app.sit canonizata.ii.q.vj.biduum.in §.si qs. vbi autem non haberet copiam iudicis a quo,nec iudicis ad quem: tunc præmissa protestatione possit appellari coram bonis viris,per id,quod dicitur.in hoc.c.& notat etiam Archid.in d.§.si quis,& ꝓ ista parte,ꝙ vbi habetur copia iudicis nō valeat appellatio facta in eius absentia.bene facit text.in l.ij.§.dies.ff.qñ app.sit canonizata.ij.q.vj.biduum.vbi dicitur,ꝙ non currit tempus datum ad appellandum quando quis non haber copiā iudicis.Si autem posset fieri in absentia,tunc deberet currere,cuius ɔtrarium ibi dicitur,aduerte tñ,qa potest dici,ꝙ illud ꝓcedat fm illa tēpora fm q̄ nō erat facta ꝓuisio,quòd possit appellari coram bonis viris,hodie vero cum sit prouisum,quòd possit fieri coram eis, vt hic patet, videtur quòd currat tempus.Si nō appellet corā bonis viris si potest,nā secus si nō posset,vt qa forte teneretur in carceribus taliter,quòd non posset hoc facere:quia tunc non currit sibi tempus,vt notauit Cy.in l.ii.C.de his qui per metum iudicis.quòd autem debeat fieri appellatio corā iudice,si hoc fieri potest,bñ probatur ex tex.isto,coniuncta gl.& etiam ex dicto.§.dies.cū seq.& hoc etiā videŕ tenere do.de Rota in sua concl.ccclx.vbi aperte concludunt: quod si appellatio fiat in absentia iudicis: ita demum valeat si facta fuerit causa subsistente,vt quia non potuit fieri coram iudice propter metum: vel quia eius copia haberi non potuit: & hoc casu dicunt, quod sicut legitima causa excusat ab appellando coram iudice:ita etiam excusat a petitione apostolorum.¶†Nunquid autem,quando interponitur appellatio in absentia iudicis: si appellatus petat copiam appellationis sibi dari,anteꝗ appellans prosequitur,debeat cogi appellans ad dandum.tenet hic do. Ant.ꝙ non ex eo,quia instrumentum appellationis ex quo adhuc non est productum non est commune, sed proprium ipsius appellantis q̄ potest appellationi renūtiare.& ideo videŕ,ꝙ cogi non debeat, & sic transit do. Anto.Sed certè istud dictum non videtur verum: qa si appellatus fuit citatus super causa appellationis nō potest appellans renuntiare inuito appellato.per id,quod habetur in auth.qui semel.C.quomodo,& quando iudex.& dixi.s̄.eo.interposita.§.ij.& licèt.instrumentū adhuc non sit productum,tñ videtur,ꝙ debeat produci,vt possit ipse appellatus deliberare.per ea,quæ notātur.in e.i.de proba.ex quo ipse appellatus aliter nō habet notitiam ipsius appellationis.¶†In gloss.fin.in fin. aduerte,quia vltimæ duæ expositiones procedunt,quādo appellādum esset a diffinitiua,sed prima expositio, qñ appellandum esset ab interlocutoria,vel grauamine,nam sicut in appellatione ab interlocutoria,vel gramine deberet exprimi causa grauaminis.sic,quādo coram bonis viris interponitur appellatio.dicebat etiam Hostien.quòd si appellādum esset a diffinitiua pro reparando grauamine illato ante sententiam vbi reparari potest per appellationem a diffinitiua secundum ea, quæ habentur.in c.si.j.eo.li.vi.ꝙ tunc deberet exprimi causa grauaminis.Sed Io.And.tenet contrariutm: quia ex quo appellandum est a diffinitiua:sufficit simpliciter appellare,uel dicere sententiam iniquam.per ea,q̄ habentur.in l.scio.ff.de appella.& quod notatur.s̄.e.in c. cum causam,vbi aūt expressio cāæ,qđ est qñ appellandum esset ab interlocutoria,vel grauamine ante sniam

8

9

dicit Inno.ꝙ practica erit si timet appellare,ꝙ dicat domine iudex vos grauatis me in hoc,& in hoc, si hoc audet dicere coram iudice:quia licèt nō dicat appello:qa non audet,tamen sula expressio causarum prædictarū habebitur pro appellatione.l.ii.C.de his qui per metū iudicis.& plus dicit,ꝙ licèt postea coram ipso citatus compareat, & procedat.non videtur per hoc renuntiare appellationi.dummodo idem timor duret per id,qđ habetur.in e.i.s̄.quod metus cau.& in l.ii.C.quod metus causa.vbi autem non auderet coram iudice etiam dicere verba ṗdicta expressiua grauaminis,tunc posset coram bonis viris hoc facere per istum text.& cautum est,ꝙ fiat corā pluribus,cum hic loquatur in plurali,facit,quod habetur.in c.vt circa.de electio.in vi.tamē uidetur sufficere si fiat etiam coram uno.videtur etiā sufficere si erit coram simplici sacerdote, & etiam sufficere coram tabellione,uel testibus,uel etiam corā aliqbus vt no.Spe.de i.decre.§.iam de effectu.uersicu.sed quas appellationes.de quo etiam per Lapum in prædicta alleg.xxxix.Item etiam aduerte,quia quòd hic dicitur de causis exprimendis,potest intelligi de expressione causarum propter quas non appellat coram iudice:sed coram ipsis bonis uiris,nam poterit, & debebit dicere, ꝙ hoc facit, quia timet, & habet iustum metum timendi appellari coram ipso iudice,vel poterit dicere, quòd hoc facit, qui iudicis copiam habere non potest.facit, quod notauit Barto.in dicta.l.ii.C.de his qui per metum iud.& hæc expositio etiam est bona, quia ista causa semper debet exprimi, sed an causa grauaminis debeat exprimi.dicendū ꝙ non appellandum est a diffinitiua.secus si ab interlocutoria.vt uoluit glo.& superius est dictum.¶†Extra glo.tangit hic Ioan.And.qualiter 10 poterit probari metus in casu decre.& concludit, ꝙ poterit probari ꝓbando, ꝙ iste erat iudex qui consueuit appellantes indifferenter capere,& carcerare.facit, qđ habetur in clemē.frequens.de exces.prælato.& in l.vel uniuersorum.ff.de pigno actio.& cū similibus.Idē dicit Barto.in l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.ff.de ope. no.nuntia.ubi etiam dicit,ꝙ si probetur iudicem fuisse minatum appellanti si appellaret, ꝙ illud sufficit,per id,quod habetur.in l.i.C.si quis Imperatori.maledixerit.non sufficit tamē secūdum eum probare, ꝙ aliàs solum male tractauit unum appellantem per.l.qđ fit fuririuus.in prin.ff.de edil.edic.nec sufficit probare, ꝙ uno officio hoc fecerit si non probatur,quod hoc fecit in eo officio,de quo agitur per.l.iii.§.quæri potest.ff.de suspectis tutori. Nec sufficiat etiā probare simpliciter, ꝙ consueuit homines carcerare quasi hoc posset facere iusta de causa, sufficiat tamen interdum probare ex coniecturis,ut si consueuit incontinenti post appellationem formare inquisitionem contra appellantem fingendo eos commisisse aliquod crimen.& quod postea quando sequebatur renuntiatio appellationis, statim etiam faciebat absolutionem ab inquisitione.facit, quod habetur.in l.sed,& iulianus.§.proinde.ff.ad macedonianum.& s̄.de electio.officii.¶ Item etiam sufficeret si probetur inferre iniurias consanguineis appellantis.argu.l.bætes meus.§.fin.ff.de condi.& demon.item etiam secundum Ioan.And.videtur sufficere, vt possit fieri appellatio fm formā istius tex.timor iniquc.l.municipales.facit.J.de senten.excommu.grauem.¶ Itē aduerte,quia si cessaret metus intra tempus quo appellari potest,deberet appellari aliàs imputandum esset nō appellanti per ea,quæ habentur.in d.§.si quis ipsi prætori.unde etiam ibi dicit Bart.ꝙ si protestatus sum me non posse denuntiare venditori litem esse motam: qa nō possum cū iuenire,si postea appareat ipe vēditor teneor illi denūtiare,facit,qđ no.gl.s̄.de electio.cupiētes.

§.quod ſi per xx.lib.vi.An autẽ ſit neceſſe, ꝙ ꝓteſtatio,
quæ fit coram bonis viris veniat ad notitiā iudicis.Cō
cludit Bar.ꝙ non in dicto.§.ſi quis ipſi prætori.quod in-
tellige verum quo ad validitatem appellationis.Sed ta
men,vt impediatur proceſſus iudicis a quo videtur, ꝙ
ei fienda ſit intimatio.per id,quod habetur.in c.ſi duo
11 bus.ſ̄.eo.¶†Vltimo aduerte, ꝙ vbi propter carentiam
iudicis quis vult appellare coram bonis viris,ſufficit ꝙ
coram tribunali ipſius iudicis vbi ius publicè reddere
conſueuit requirat præſentiam eius, & nō poſſit illam
habere, quia non eſt neceſſe, quòd quærat eum in do-
mo, vel in horto,vel etiā in villa ſuburbana.l.i.§.adeūdi.ff.quando appellan.ſit, & multominus tenetur pars
requirere ire ad eum ſi diſtet a loco iudicis per vnā die-
tam,vel duas,vt etiam uolunt do.de Rota ſua conclu.
12 cccl x.¶†Item aduerte,quia quando pars non habet co
piam iudicis a quo, nec iudicis ad quem,coram quibus
poſſet appellare:qa tunc nō videtur currere tempus ad
appellandum per ea, quæ habent̄.in l.ij.§.dies,ff. quan-
do appellandum.ſit canonizata.ii.q.vi.biduum.& teti-
gi.ſ̄.& benefacit,quod habetur.in l.j.ff.de diuer.& tem
po.præſcrip.& ſic etiam uidemus,ꝙ non currit tempus
ad appellandum ignorāti.l.ab eo.C.quo, & qn̄ iudex.
Bar.tamen.in d.§.dies.dixit de conſilio eſſe,ꝙ fiat pro-
teſtatio, & appelletur corā bonis uiris p.l.cum q.d.ā.ff.
de appella.quæ tamen non loquitur hoc caſu. ſed quā
do ꝓpter metum iudicis non audet q.s appellare.& ſic
etiā ſm iura ſtorū erat prouiſum de proteſtatione fien-
da,qn̄ ꝓpter metū nō poterat appellari,licèt clarius ho
die hoc ſit determinatū.in l.ij.C.de his q ꝑ metū iudi.
& in hac decre.Archi.uero.in d.c.biduum.§.ſi q.s. uide-
tur uelle,quòd de neceſſitate fienda ſit proteſtatio, quā
do quis non habet copiam iudicis a quo,nec ad quē,&
quòd tunc appellari poſsit coram bonis uiris, ſicut etiā
quando propter metum non poteſt appellari corā iudi-
ce.& iſtud etiam uidetur ſequi do.Anto.hic.Sed certè
poteſt dici, ꝙ de iure verior ſit opin.Bartol.per d.l.ii.§.
dies.ubi aperte dicitur, ꝙ non currit tempus ad appellā
dum,quando non habetur copia iudicis,& ideo nō ui-
detur,quòd de neceſsitate ſit,quòd appelletur corā bo-
nis uiris,nec uidetur eadem ratio hoc caſu,quæ eſt,quā
do habetur copia iudicis, licèt propter metum pars nō
audeat appellare:quia tunc,quando pars habet copiam
iudicis uidetur,ꝙ de rigore currat tempus ſi non appel
lat coram eo ex quo ipſius habet copiam.facit,quod ha
betur.in d.l.i.de diuerſis,& tempo.præſcript. & in l.ii.
§.dies.ff.quis ordo in bonorum poſſeſ. ſeruetur. Ideo
ęquum fuit ꝓuidere,quod ſaltem poſset appellari corā
bonis uiris intra tempus datum ad appellandū, ſed quā
do pars non habet copiam iudicis,tunc de iure non cur
rit ſibi tempus dictæ.l.i.de diuer.& tempo.præſcrip.&
d.l.ii.§.dies,& tunc non fuit expediens ꝓuidere, quòd
intra tempus datum ad appellandum fiat proteſtatio,&
appelletur coram bonis uiris, de conſilio tn̄,& ad opi-
niones uitādas cautius eſt hoc caſu proteſtari,& appel-
late coram bonis uiris.

> a Peregrinan ſec. Si q̄rat verū accedens, ſu iter accipiēs ad ſedē apoſtolicam ſit ſub protectione ſedis apoſtolicę vide.& diſtingue, vt per Henri.boych.in c.dilecti.lo.j.& c.vt debit. ſupra de appel.

¶De clericis peregrinantibus. Rub.

¶Dictum eſt.ſ̄.de appellationibus, uerū qa iura tuētur
peregrinantes,ſicut appellantes.Ideo poſt titulū de ap-
pel.ponitur iſte.habetur de materia.xxiiii.q.iii.ſi quis
romipetas.cum ſeq.de pęni.diſtinct.6.ſacerdos.de con
ſe.diſt.5.non oportet.

S V M M A R I V M.

1 *Peregrinantibus nulla eſt moleſtia inferenda.*
2 *Protectiom ſedis apoſtolicæ ſubmittens ex cauſa legitima videtur exemptus a iuriſdictione inferiorum iudicum.*
3 *Protectioni ſedis apoſtolicæ ſubmiſſi videntur ad ſedem apoſtolicam itinerantes.*
4 *Attentatum peregrinatione pendente videtur reuocandum.*
5 *Itineris arreptio,an habeat vim appellationis.*

a Onquerente. Peregrinātes a
ad Papā cū re-
bus ſuis ſub protectione apoſtolica con
ſiſtunt.hoc dicit.& ponit formam lite-
rarum quas communiter hodie dat cu-
ria itinerantibus ad eam, per quam re-
uocatur quicquid poſt iter arreptum reperitur attenta-
1 tum.¶Not.j.quòd † peregrinantibus non eſt moleſtia
inferenda: vnde Papa etiam excommunicat ter in an-
no illos qui tales offendunt in eundo, vel redeundo:
vt legitur,& nota.per gloſſ.in clemen.de iudi.licèt iſte
caſus non ſit in iure expreſſus,ſaluo tamen eo,quod ha
betur.j̄.de rapto.excommunicationi.¶Item nota ſecū
2 dum vnum intellectum, ꝙ † ſubmiſſio facta protectioni
ſedis apoſtolicæ ex cauſa legitima videtur ſuſpēdere iu-
riſdictionem inferiorum iudicum.¶ Item nota.quòd
3 †itinerantes ad ſedem apoſtolicam videntur a iure ſub-
miſſi protectioni ſedis apoſtolicę, tam in ꝑſona quā in
rebus: vt ſic non poſſint inferiores iudices de eorū cau-
ſis ſe intromittere: & ſic ſubmiſſio facta ex certa ſcien-
tia videtur obtinere locum exemptionis,licèt ſecus in
generali ſubmiſsione.de quo per glo.in c.audientiam.
4 ſ̄.ti.j.¶Item no.ꝙ † attentatum peregrinatione pendē
te.de quo per gloſſ.videtur ſimiliter reuocandum,ſicut
attentatum appellatione pendente.de quo tangetur in
ferius.¶Vltimo potes notare ex tex.in fi.iuncta ſupra-
ſcriptione,ꝙ Papa loquitur vni in plurali,quod videtur
contra.c.quam graui de crimine falſi: ſed potes dicere,
ꝙ ad ſupraſcriptionem debet ſuppleri,& coniudicibus.
¶In glo.ij.ibi:peregrinationis,puta, vt viſitaret limina
apoſtolorū Petri, & Pauli.& ſic vult gloſſ.ꝙ licèt latius
loquat̄ nigrum quam rubrū: tn̄ reſtringi debeat nigrū
per rubrum.facit, quod no.Ioan.And.& ibi tetigi.ſ̄.ꝑ
proęmio huius li.vbi declaratur,an iſtud ſimpliciter in
cedat.de quo etiam dixi ſuper rub.ff.de verbo.oblig.&
cum gloſſ.hic concordat Goſt.dicens:ꝙ remediū huius
ti.habet locum tantum in accedentibus ad viſitanda li
mina apoſtolorum.& Idem Abbas dicens, ꝙ ꝑ hunc ti.
tuetur peregrinans, quando publicè in eccleſia recipit
baculum,& peram,& ſtat per tempus deputatum pere
grinationi.ſed Inn.hic latius intelligit hunc tex.dicēs,
ꝙ habet locum etiā in quocūq; accedente ad curiam ex
aliqua cauſa legitima,puta pro appellatione proſequen
da,pro qua ēt habet ius reuocandi domum,vt no.in c.
fi.ſ̄.de foro compe.& idem etiam ſi accedat pro vitan-
da oppreſsione.ij.q.vj.in c.oīs oppreſſus.cū tribus ſeq.
Hoſt.plus hic videtur velle,ꝙ lr̃a generaliter intelliga-
tur ad curiam,prout ſonare videtur, & ſcd̄m hoc licèt
rubrū ſtrictius loquat̄,quā nigrū,tamen non eſt neceſſa
rio limitandum nigrum per rubrum.de quo plenè dixi
ſup rub.de verb.oblig.Inno.tn̄ hic.in c.dilecti.ſ̄.eo.vē
velle, ꝙ nō loquat̄ in accedentibus ex volūtaria cauſa.
Sed, ut dicit Hoſt.hic tenet cōtrariū ꝓpter gn̄alitatem
iſtius tex.& ideo generaliter uidetur intelligendus.per
id,quod habetur.in c.qa circa.cum ſimilibus.j̄.de priui
leg.Sed aduerte,qa iuxta ꝑdicta eſt dubiū, an ꝑ hunc
tex.& formā hic poſitā ꝓuideat̄ ſolū contra iniuſtè attē
tata,ut ꝑ ſpoliationē,vel uiolentiam,an uero etiā pro-
uideatur,ut retractentur proceſſus aliàs legitimè ordi-
nati,quidam dixerunt, ꝙ illa, quæ ſunt iuſtè geſta non
reuocantur.per id,quod habetur.in c.non audita. & c.
conquerente.de reſti.ſpolia.nec ſimiliter retractabitur
ſi de fructibus fuerit aliquid aſsignatū uicario, ut offi-
ciet interim eccleſiam.ſ̄.titu.j.peruenit.ii.unde dicebat
Abb.

Abb.ꝙ contra talem legitimè citatum, & non defen-
ſum poterit ꝓcedi ꝑ notata.ſ.de offi.dele.cõſultationi
bus.Hoſt.nor.dicebat, ꝙ multum valer prouiſio huius
ti.& forma.de qua hic,qñ iudex eſſet pars: vt eſt videte
in c.dilecti.ſ.ti.j.qa tunc verba,& mens huius conſti-
tutionis habent locũ contra iudicem ꝓcedentẽ, & ſic
attentantẽ,ſicut contra partẽ: vt in d.c.dilecti.& poſſet
etiã dici: ꝙ tũc talis peregrinatio habet vim appellatio
nis, & plus etiã voluit ipſe Hoſti.ꝙ generaliter poteſt
dici: ꝙ talis peregrinatio habeat vim appellationis:
adeo,ꝙ nec ordinarius,nec delegatus poterit procede-
re contra talem etiã aliàs iniuſtè:ex quo in propria ꝑ-
ſona iter arripuit ad curiã,quod intelligit Hoſt.niſi an
te iter arreptum eſſet præuẽtus per ordinariũ, vel dele
gatũ.de foro cõpe.ꝓpoſuiſti. ꝓdeſt etiam ſm eum iſte
ti.qa ex leuioribus, & facilioribus ꝓbationibus proce
detur,& ſic reſidet do.Ant.ſed aduerte,qa Ioan.And.
hic vr̃ velle contrariũ inquãtum dicit: ꝙ de hac forma
poſt iter arreptũ: an poſſit implorari officiũ iudicis per
viã attentati remittit ad ea,quę hñr.in c.Epiſcopi.j.de
reb.eccle.non alie.vbi concludit,ꝙ non: ſed per ipſam
iure ordinario agi debet,& poteſt petitorio,& poſſeſſo
rio,non autẽ iudex ex officio habebit inquirere.& pro
hoc etiam facit,qđ habetur.in l.j.& ij.ff.cum q appel.
in prouin.deſen.debe.vbi aperte patet, ꝙ licèt q̃s pro
cauſa appellationis accedat ad curiam: tamẽ poteſt cõ
tra eum ꝓcedi:qa debet dimittere defenſorem, & ſic
non tractat̃ ſi aliqd legitimè fit cõtra eũ, & iſtud vi-
detur eſſe uerius de iure ſaluo eo,qđ dixi poſt Hoſt.qñ
iudex eſſet pars,per id,quod habetur.in l.dilecti.ſ.ti.i.
& hoc etiã,vt dixi ſuperius tenuit hic Abbas, & ſcđm
hoc non procedit ſecundũ notabile cũ ſequẽtibus, nã
illa notabilia demum procedunt ſi opi.Hoſtien.eſſet
vera.& ſi dicas ſequendo hunc intellectum quid ope-
rabitur iſte ti.poteſt reſponderi,qđ operabitur hoc,qa
poterit adiri iudex eccleſiaſticus etiam contra laicum
iniuriantem tali accedenti ad curiã,etiã ſi accedens ſit
laicus,ꝙ aliàs non eſſet.vt ſupra de foro comp.in c.cũ
ſit generale.facit, qđ no.Inno.in c.ſignificantibus.de
offi.dele.vnde poterit etiam iudex eccleſiaſticus excõi
care tales iniuriantes in perſona,vel rebus accedentes
ad ſedẽ apoſtolicam,donec ſatisfecerint.facit, quod ha
betur.i c.ſi q̃s romipetas,& duobus ſequẽtibus.xxiiii.
qõ.iii.Item etiam fauorabilius tractabitur cã iſtius ac-
cedentis,quàm alterius,ꝑ ea,quæ habent̃.in d.c.ſigni-
cantibus, & fortè etiam,vt dixit Hoſt.leuiores, & faci-
liores ꝓbationes ſufficient, facit qđ notauit Bart.in l.i.
ff.furti aduer.nautas,&c.vbi etiam tangit,quãdo pere-
grino in hoſpitio habenti valiſiam reperitur aliq̃d ſub
tractum de valiſia,ſeu aſſerit ſibi ſubtractum qualiter
tunc ſit procedendum, & per hoc potes perpẽdere q̃d
operetur prouiſio huius tituli.& vide,quod nota.Inno.
in præalleg.c.Epiſcopi.j.de reb.eccle.non alie.vbi etiã
aperte videtur velle, ꝙ legitimè agitata contra iſtũ iti-
nerantem non ſint retractanda:& ꝙ uia ordinaria reuo
5 cari debeant iniuſtè geſta.¶ † An autem itineris arre-
ptio habeat vim appellationis. dic, ut dictum fuit. in
cap.vt debitus.ſupra.titul.i.& quòd iſte titulus genera
liter habet locum in quolibet accedente,licèt gloſ.ii.in
prin.videatur aliud ſentire,tamen fortè in final.& ibi:
gloſ. final. voluit ſentire, quòd generaliter procede-
ret opi.tamen.Hoſt.inquantum vult, ꝙ per viam atten
tati ex vi huiuſmodi.c.poſſit peti reuocatio, ſecus ſi eſ-
ſet appellatum:quia tunc non ſapit equitatẽ, ſed vt di-
xi Inn.tenuit contrarium in dicto.c.Epiſcopi.& ſi eſſe-
mus in caſu in quo arreptio itineris habet vim appella
tionis,quod quando ſit,dixi.in c.vt debitus.tunc etiam
de iure procederet opinio Hoſt.

¶ De confirmatio. vtili, vel inuti. Rub.

¶ Continuatur ſic.viſo de his,quæ ſuſpenduntur appel
lationis remedio,ſequitur videre de his, quæ muniun-
tur confirmationis præſidio.facit optimè gloſſ.xvii.q.
iiij.frater.& formas confirmationum vide in Spe.de re
ſcrip.ꝑſentatione.in §.rõne formæ.in ver.ſequit̃ vide-
re, confirmatio eſt iuris prioris habiti roboratio ſe-
cundum Goff.

SVMMARIVM.

1 *Confirmatio ſuperueniens lite pendente non eximit rem confirmatam vel ius confirmatum a iuriſdictione iudicis coram quo lis pendet.*

2 *Queſtio ſuper poſſeſſione non facit proprietatem litigioſam.*

3 *Poſſeſſor pro quo lata eſt ſententia a qua non eſt appellatum, an poſſit petere illam confirmari.*

I quis. De confirmatione facta per
Papam non cognoſcit infe-
rior niſi tempore confirmationis res eſ-
ſet litigioſa:vel confirmatio aliàs ſurre-
ptitia.h.d.& duæ ſunt partes principa-
les decre.ſicut ſunt duo dicta principa-
1 lia.ſecunda ibi:ſed ſi rem.¶ No.j.† ꝙ cõfirmatio ſuper-
ueniens lite pendente non eximit rem confirmatam,
vel ius confirmatum a iuriſdictione iudicis coram quo
lis pendet, & ſic velut ſurreptitia non præiudicat liti,
nec iuriſdictioni iudicis,& ſic reputatur inutilis, quod
intellige verum niſi facta eſſet ex certa ſcientia,cũ clau
ſula non obſtante litis pendentia, per id,quod legitur,
& nota.in cap.final.ſupra.vt lite.pendente.& in l.final.
C.ſi contra ius uel utili.publi.¶ Item nota effectum cõ
firmationis apoſtolicæ ſedis:quia eximit rẽ,vel ius con
firmatum a cognitione inferioris iudicis.de quo etiam
tangitur in ca.cum veniſſent.ſupra.de iudic.vbi etiam
declarat̃ qualiter hoc debeat intelligi.¶ No.vlti.ꝙ non
2 dicitur pacifice poſſidere ille qui litem patitur.¶ † In gl.
j.ibi: quod verum eſt,hoc intellige reſpectu proprieta-
tis: quia quæſtio ſuper poſſeſſione non facit proprieta-
a tem litigioſam,a cum diuerſa ſit poſſeſſio a proprietate.
l.naturaliter.§.nihil cõmune.& l. permiſceri.ff. de acq.
poſſeſ.ſed reſpectu poſſeſſionis bene facit poſſeſſionem
litigioſam,per id, quod nota.ſ.de reſtitut.in integ.c.ij.
& j.de iure patro.ex literis.¶ In ead.glo.in fi.& de ma
teria in præalleg.auth.litigioſa.& in c.fi.vt lite pendẽ.
¶ In glo.ii.in fi.& adde etiam,quod no.in c.cum acceſ-
ſiſſent.de conſti.& j.de conceſ.præben.quia diuerſita-
tem.¶ In gl.fi.in fi.potes concludere,ꝙ aut confirmatio
eſt ſurreptitia:& tunc eſt inutilis,& non valet: vt hic.in
prin.& j.c.proximo.aut nõ eſt ſurreptitia, & tũc aut eſt
facta in forma communi ſine cauſæ cognitione,& talis
confirmatio parum operat̃,vt notauit gl.ii.nam intelli-
gitur conditionaliter facta ſi ius habeat ille pro quo fit
cõfirmatio: vñ nõ fit confirmatio tunc ſimpliciter: ſed
per dictionem,ſicut,uel dictionẽ ſi.ut hic tangit gl.& j.
de ver.ſig.Abbate.& iõ iudex inferior põt ſe intromit-
tere de iure cõfirmato, qa ꝑ talẽ confirmationẽ nõ exi
mitur a iuriſdictione iudicis inferioris,aut confirmatio
fit cum cauſæ cognitione,& ex certa ſcientia, quod qñ
ſit colligitur ex his,quæ habentur.in c.pe.j.eod.& tũc
quia cõfirmatio fic ſimpliciter nulla conditione adie-
cta non eximit ius cõfirmatũ a iuriſdictione iudicis in-
ferioris,& ideo ſi oriatur quæſtio poſt confirmationem
nõ poterit inferior de tali iure iudicare ſine ſpeciali mã
dato papæ, vt hic voluit Tancre.tamen,vt hic tãgit do.
Anton.hoc uidetur verum, quando mouetur quæſtio
e confirmato ex iure antiquo,ſeu ex cauſa antiqua, quæ
reſpiciat etiam tempus ipſius confirmationis. Se-
cus ſi mouetur quæſtio ex cauſa nouiter ſuperue-

a Litigioſam.dr aſſe res pendere & reficere litigioſam per ſolã citationẽ,ita Iductũ fuit hoc iure ꝑ cle.i. tit. vt lit.pẽden.

niente post confirmationem,qa tūc de illa poterit cognoscere inferior iudex, vt hic voluit Vin.& bñ facit, quod legit,& no.in c. sup eo.de offi.deleg.& qđ hī.j. eo.porrecta.¶ Extra gl.dubitat Inno.an possessor pro quo lata est sententia: a qua non est appellatū possit petere illam confirmari.Si enim esset appellatum clarū est,ꝙ posset peti cōfirmari per ea,q̄ habentur.C.de app pel.auth.ei qui.& s̄.de app.& c.oblatę.circa fi.& nor. Inno.de offi.deleg.cū cōtingat.Sed qñ non est appellatū est dubiū: qa aut sñia transiuit in rem iudicatam: & tunc superfluum videt petere confirmationem,cū sñia faciat ius.de re iu.cū inter vos.Si vero fuisset nulla,tunc videtur ꝙ cōfirmatio etiā non valeret, de fide instru.inter dilectos.prætereapossessori nō videt pdita actio.per id,quod hī.de iud.examinata,nisi forte in quietatetur, vel infamaretur.C.de inge.& manu.l. diffamari.& j.qui filij sint legit.causam.el.ij.In cōtrariū facit, qđ habet.xvi.q.vi.si Epm.j.de institu.c.iii. & supra.de pcu.ex insinuatione.& de pac.c.i.Concludit Inn.ꝙ poterit peti cōfirmari, & pderit multū: qa si sñia prius erat lata a nō suo iudice,vel aliàs erat nulla.Si ille ꝙ postea ex certa scientia cō firmat sit iudex: faciat illā sñiam haberi pro valida: nec inferior poterit de ea cognoscere: vñ si Archieps cognoscēs de appellatione confirmauerit sñiam latā p Episcopum,& postea corā eo uolēte illā exequi obiiciatur de nullitate,non audiet obiiciēs,nec de hoc poterit cognoscere Eps si nō fuit ab Archiepo appellatum. Si autē fuisset ab Archiepiscopo appellatum,adhuc non cognoscetet Eps,sed habebit differre executionē quousq; p superiorem Archiepi discussa fuerit appellatio.ar.c.de. cætero.s̄.de re iud.& si finaliter cōfirmata fit sñia quo ad effectum,prima sñia,quæ erat nulla habebit p ualida,qñ a sñia confirmatoria nō est appellatū , qa illa nō est cōtra ius scriptū, sed cōtra ius litigatoris. ideo transire potest in rem iud.si nō est appellatum.& sic, ut dixi prima , quæ erat nulla ex viribus secundæ effectualiter sumet vires.Secus est in confirmatione extraiudiciali:& quę fit sine causę cognitione:qa illa nō cōfirmat actum nullum.& sic loquit.c.inter dilectos. ¶Item non ob.ꝙ possessori non est prodita actio : qa verum est quo ad hoc , vt possit agere rei vendicatione,vel alia actione per quā petat possessionē,sed non est phibitū,ꝙ habēs ius in beneficio non possit petere se pronuntiari fuisse canonicē institutum si timet sibi moueri cōtrouersiam.per id,quod habet.j.de prę ben.dilecto.& de concef.pben.qa cunctis.& per hoc etiam videtur , ꝙ eodē modo si possessor dubitet moueri sibi cōtrouersiam,qa dicat sñiam p eo latā fuisse nullam, ꝙ posset petere illam cōfirmari vocato aduersario:& si contingat illam confirmari per iudicē competentem,& sñia confirmationis transeat in rem iudicatam illa in effectu claudet os uolenti deinceps dicere de nullitate primæ,& sic in effectu ex viribus secūdę cōfirmabitur prima:licèt fuerit nulla , vt hic voluit Inn. qđ est diligēter notādū,& mēti tenēdū,& intellige dictū ei⁹ verū nisi sñia prima haberet errorē expressum:qa tūc sñia cōfirmatoria censeret habere eūdem effectum.l.j.S.j.ff.q sniæ sine appel.rescin.& ideo tunc nō valeret ēt secunda.facit etiam,qđ habet in l. j.C.de errore calcu.& de materia ēt p Bat.in l.si expssim.ff.de appel.qđ aūt habeat pbare petens sñiam cō firmari: dicit Inn.ꝙ debet probare fuisse latam a iudice competēti,& seruato ordine iuris,nec habet necesse pbare,ꝙ sit iusta,qa etiam iniusta transit in rem iu. s̄.de re iud.qđ ad cōsultationē,& hoc dictum vī procedere,qñ lapsum esset tempus ad appellādum,nec fuisset appellatum:sed ubi fuisset appellatū deberet tunc etiā doceri de iustitia sñiæ sm ea, q̄ hñr.in c.in præsentia.de renūtia.& in l.hi qui.C.de appel.si autem petatur executio sñiæ , dicit ꝙ sufficit ostendere sñiam in publicam formā si trāsiuit in rem iud.& nō habet aliquid pbare:qa præsumuntur oīa solenniter acta , facit quod habet.s̄.de re iud.sicut nobis , & c.causam.nisi aliud probet,& opponatur de his, quæ habet impedire executionem de q̄bus.in c. qđ ad consultationem. de re iud.sed tene menti dictum Inn.hic ,&c.

SVMMARIVM.

1 *Confirmatio electionis prælati tribuit potestatem administrandi.*
2 *Actus qui fiunt in iudicio possunt peti confirmari.*
3 *Confirmationis effectus quis sit.*

DE Confirmationibus.

Summatum est cū pcedenti.¶No.j.ꝙ de iuribus a Papa cōfirmatis intellige, ex certa sciētia , se non intromittit inferior nisi aliud habeat in mādatis: vel nisi fuerit confirmatio surreptitia obtenta.¶Itē potes notare,ꝙ ab actu p alium gesto eximitur cognitio alterius iudicis:ita demum cēsetur exempta si duret voluntas superioris.de materia huius.c.dic,vt dictū fuit. s̄.in c.præcedenti.¶†Extra glossas tangit hic Inno.de
1 effectu confirmationis,& qui actus possint peti confirmari.& in effectu concludit,ꝙ confirmatio electionis prælati nedum confirmat electionem : sed etiā tribuit nouum ius,videlicet potestatem administrandi.s̄.de elec.trāsmissam.& c.qualiter. Aliæ autem confirmationes videntur confirmare antiquum ius: & non tendere ad inducēdum aliquid noui.Qui autē actus pos-
2 sunt peti confirmari,concludit,ꝙ†actus qui fiunt in iudicio possunt peti confirmari:vnde potest peti confirmatio sententiæ etiam inuita alia parte,& si fiat confirmatio cum causæ cognitione , & transeat confirmatio in rem iu.illi stabit,nec poterit dici de nullitate actus , seu primæ sententiæ,vt dixi.in c.præcedēti.possunt & actus legitimi peti confirmari cum causæ cognitione, & partibus præsentibus,vel vocatis.l.non ita demum. de adop.Idem dicit de actibus canonicis, sicut etiam institutio,& collatio,per id,quod habetur.s̄.de procu. ex insinuatione.secus de contractibus infrigētium , vt sunt venditiones, locationes , & alij de quibus.in l.ex hoc iur.ff.de iusti.& iur.quia cum tales actus non pendeant a potestate iudicis,sed partium, non videtur , ꝙ in iudicio habeant confirmari nisi hoc fiat de voluntate partium.facit de transac.c.fina.& c.j.vel nisi esset talis iudex qui sua autoritate hoc facere posset:vt est Papa,qui posset contractus ab ecclesia initos licèt inualidos ex certa scientia confirmare.iij.q.vj.in e.hoc qppe.& j.de concef.præben.quando. & per prædicta infert, ꝙ possum petere pronūtiari me fore legitimum, quia legitimitas filiorū procedit a matrimonio, qđ est contractus canonicus,aliàs canonizatus, secus si peteretur confirmari contractus pendens a voluntate partium, quia non posset peti nisi partibus consentientibus, vt prædixi,finaliter dicit, ꝙ plus placet sibi, quod ipse notauit.i c.causam,quę.el.ij.qui filij sint legit. ibi, in effectu concludit , ꝙ si non mouetur aliqua quæstio de legitimitate , nec aliter diffamatur,non potest quis petere pronuntiari se legitimum.secus si de legitimāte incidenter quæstio moueatur,vel etiam diffametur, & sic videtur idem uelle etiam in cōtractibus,qa si incidenter occurat quęstio de validitate contractus , vel etiam diffametur de inualiditate poterit etiam per vnā partiū inuita altera peti pnūtiari sup ipso cōtractu , & ipsum confirmari.secus si non moueatur q̄stio,nec sit diffama-

diffamatiô Papa tamen ex certa ſcientia poſſet extra-
iudicialiter cõfirmare : vt ſuperius tetigi, quis autem
3 ſit effectus confirmationis. ¶†Cõclude, quòd in acti-
bus ciuilibus, & canonicis, clarum eſt, ꝙ operat̃ ſi fue
rit iudicialis, & cũ cauſæ cognitione, per id, qđ ſupe-
rius dixi. & idem ſi extraiudicialis facta fuit ab illo qui
poteſt validare actum nullum : vt eſt Papa, vel Impe-
rator ſi facta ſit ex certa ſcientia : ſi autem ſit actus iu-
riſgẽtium: tunc ſi eſt facta iudicialiter eo caſu quo fie-
ri potuit. de quo. ſ̃. dixi: ſupplet defectus poſitiuos na-
turales nõ ſupplet vere: ſed facit haberi perinde ac ſi
interceſſiſſent. l. Iulianus. ff. de condict. indebi. Si vero
aliàs extraiudicialiter Papa, vel Imperator confirmet
actũ iuriſgẽtiũ nõ videt̃ validare illũ quo ad effectus
naturales: ſed ſolũ quo ad effectus ciuiles. ꝑ id, qđ cõ-
ſueuit notari. ĩ c. illa. de elect. & in cle. paſtoralis. de re
iud. vñ clauſula illa appoſita in literis Papæ ſupplẽtes
defectum. ſi qs fortè fuerit, in primis videt̃ tollere de-
fectum iuris poſitiui non autẽ iuris naturalis: vt no. ꝑ
doc. in d. c. illa. de elec. & adde, ꝙ defectus iuris poſiti-
ui dr̃, qñ eſt defectus in ſolẽnitate reqſita ꝑ ius poſiti-
uũ: ſed vbi eſt defectus in conſenſu, dicitur eſſe defe-
ctus iuris naturalis: vt voluit Inno. in ſimili. in c. quod
ſicut. ſ̃. de elec.

S V M M A R I V M.

1 *Literæ impetratæ ad diuerſos, & a diuerſis ſi in cauſa appellationis con*
currant, vt quia primæ ab appellato, ſecundæ ab appellante abſque
clauſula faciente mentionem de alijs valent literæ ſecundæ, & non
primæ.
2 *Literæ ſecundæ vbi faciunt mentionem de primis ab appellato obten-*
tis ſi faciunt mentionem expreſſe primæ per ſecundas reuocantur etiã
ſi primæ fuiſſent validæ.
3 *Literæ primæ, quando ſunt inualidę impetrans ſecundas non tenetur fa*
cere mentionem de illis.
4 *Attentatorum reuocatio fienda non eſt antequam fuerit cognitum de*
appellatione, quando appellatum fuit ab interlocutoria, ſecus quando
appellatum fuit a diffinitiua.
5 *Appellatus debet in impetratione per eum fienda facere mentionem de*
appellatione.

a BOnæ. Breuiter hoc intendit. Si appella-
tus [a] impetrauit cõfirmationem
ſententiæ, & appellans ſuper appellatione
hoc tacito iudices impetrauit procedũt iu
dices appellantis, & confirmatio pẽdet ex euentu ap-
pellationis. h. d. & eſt cõmunis diuiſio. nam in prima
ponit̃ cõſultatio. in ſcđa reſpõſio, ſcđa ibi: tñdem, &
illa reſponſio eſt bimẽbris, & ſcđm membrũ ibi: verũ.
1 ¶†No. j. ꝙ in cauſa appellationis ſi cõcurrãt literæ im-
petratę ad diuerſos, & a diuerſis: vt qa primę ab appel
lato: ſecũdæ ab appellante ſint impetratę abſque clau
ſula faciente mentionẽ de alijs, valent literæ ſecundæ
& non primæ, qñ impetrans per eas ſupplãtauit, & ꝑ-
uenit appellantẽ in impetrando, facit, qđ hr̃. ſ̃. de ap-
pella. in c. Abbate. & ꝓbat̃ hic ſ̃m vnum intellectũ.
2 ¶†Itẽ no. ꝙ vbi ſecundæ literæ faciunt mentionẽ de
primis literis ab appellato obtẽtis: ſi faciũt mentionẽ
expreſsè: tũc primæ reuocant̃ per ſcđas: etiã ſi primæ
fuiſſent validæ: ſed ſi faciant mẽtionẽ generalẽ : tũc ſi
primæ literæ fuerũt cõfirmationis ſñiæ ꝑ appellatum
impetratæ, & ſcđæ per appellantẽ impetratæ ſuper re-
tractatione ſñiæ: tunc valent ambæ, & ꝓcedẽt iudices
ab appellãte impetrati, & confirmatio pendebit ex fu
turo euentu appellationis: vt hic ꝓbabitur ſcđm vnũ
intellectũ. ¶Item no. ꝙ potius ſpectat ad appellãtem
eligere iudicẽ in cauſa appellationis quàm ad appel-
latum, qđ patet, quia appellatus non poteſt illum præ
3 uenire. ¶Item no. qa vbi primæ † literæ ſunt inualidę
impetrans ſecundas non tenetur facere mentionem
de illis, de quo in c. ex tenore. & c. ex parte. ſupra. de
reſcrip. & de app. oblatæ. & ĩ. de cõceſ. præbẽ. cum no
4 ſtris. ¶†In gl. j. in fi. hoc intellige verũ, qñ appellatum
fuit a diffinitiua: ſi autem ab interlocutoria: tunc non
videtur fienda reuocatio attentatorũ anteq̃ de appel-
latione fuerit cognitum, de quo dicẽdũ, vt in c. nõ ſo-
5 lum. de appel. lib. vi. ¶†In gl. iii. in fi. no. bene ex text.
cum glo. ꝙ & ẽt appellatus debet facere mentionem
de appellatione in impetratione per eum fienda, aliàs
non valet. & ſic no. ꝙ nedum appellãs debet facere mẽ
tionem de appellatione ſua: ſed etiam appellatus, &
idẽ etiã ꝓbatur. in c. oblatę. ſupra. de app. vbi ẽt dixi li
cèt Inno. dixerit ꝯtrariũ. in c. ii. ſupra. de reſcrip. vbi vi-
det̃ velle, ꝙ appellatus non habeat neceſſe facere mẽ
tionẽ de appellatione. ¶In glo. fi. ibi: non eſt opus, vt
in prætoribus, &c. Sup. vt vr̃ innuit ſequendo illud, qđ
colligi vr̃ ex litera.; de quo ꝓxime dixit gl. qđ tñ non
vr̃ per id, qđ dictum fuit in gl. iii. ¶In ea. gl. ibi: & ita
nõ refert. i. non vr̃ referre ſcđm prædicta, vnde glo. in
ver. vnde, ſoluit cõtrarium, & ponit duos intellectus:
vnus eſt, ꝙ vtraque pars impetrauerit literas iuriſdi-
tionales, & ſic ad iudices diuerſos : videlicet appella-
tus ſup confirmatione ſñiæ, & appellans ſuper retra-
ctatione, alius eſt intellectus, ꝙ appellatus non impe-
trauerit iudices: ſed impetrauerit cõfirmationẽ ſñię in
forma cõi: ſed appellans bene impetrauit iudices ſu-
per retractatione ſñiæ, & ſcđm primum intellectum.
Cõcluſio talis eſt, ꝙ ſi appellatus ſupplantauit appel-
lãtẽ in impetrando: & non fecit mentionẽ de appella-
tione nõ valuerũt literæ ab ipſo appellato impetratę:
ſed ſcđæ ab ipſo appellãte, & ita loqtur primũ reſpõ-
ſum: ſed ſi non præuenit appellãtẽ, & fecit mentionẽ
de appellatione: tunc valẽt literæ primæ impetratę ab
appellato: nec reuocant̃ ꝑ lr̃as impetratas ab appellã
te: ſi nõ fuit facta expſſa mẽtio: ſed ſolũ gñalis, & ita lo
quit̃ ſcđm reſponſum, & ſic tunc procederetur per ip
ſas primas, & ad literã, in fi. dũ dicit, cognitio plenior
habeatur. debet ſubaudiri per ipſas primas, & ſi dica-
tur ex quo literæ primæ valent in caſu prædicto nõ de
bent dici eſſe in pendẽti, cuius cõtrariũ hic dr̃: ſed po
tes dicere, ꝙ licèt valeãt, vt ꝑ eas poſſit ꝓcedi, tñ quã
tũ ad effectũ dici poſſunt eſſe in pẽdenti: qa licèt ſint
impetratæ ſup cõfirmatione: tamen poterunt iudices
etiam illã infirmare ſi viderint infirmandam, vt in c.
oblatę. ad fi. ſupra. de appel. Item obſtare videt̃ huic in
tellectui: qa videt̃ idem fuiſſe dicẽdum, ſi in literis ſe-
cũdis nõ fuerit appoſita dicta clauſula nullis lr̃is, &c.
Sed reſpõderi põt, vt uoluit gl. in verbo ſi dicat̃, ꝙ ſup-
pleri debet, maximè, ſcđm aũt alium intellectũ uidet̃
b eſſe mens literæ, [b] ꝙ ſi appellatus præuenit appellantẽ
ſupplantando non faciendo mentionem de appella-
tione in impetrando cõfirmationẽ ſñiæ, ꝙ nõ valẽt li
teræ: ſed ſi nõ ſupplãtauit, & fecit mẽtionẽ de appel-
latione, & impetrauit in forma cõi ꝯfirmationẽ ſñiæ,
tunc literæ ualent, & pendet effectus ex proceſſu fien
do per ſecundas literas impetratas per appellantem,
ſi expreſsè non fuerint reuocatæ, & ſ̃m iſtum intelle-
ctum etiã ad literam dũ dicit ſi dicatur, debet ſupple
ri, maximè. Goff. tñ hic poſuit alium intellectũ dicẽs [c]
ꝙ prima pars loquitur, quando nullam de primis lite
ris impetratis per appellatum fecit mentionem appel
lãs : qa tunc valent ſecundæ cum primæ eſſent inuali
dę. Secũda uero pars loquat̃, qñ appellãs in ſecũdis ꝑ
eum impetratis fecit mentionem de primis : ſed non
plenam, qa in genere tãtum, nã tũc præſumitur id fe
ciſſe in fraudẽ, & habuiſſe notitiam literarũ primarũ,
iõ tunc ꝓcedit̃ ꝑ primas, & nõ ꝑ ſecundas: ẽt dato, ꝙ
a prin. primę fuerint vitioſè impetratæ, & ſic ſcđm eũ
Io. ab Imo. in j. ſuper ij. Decr.

a Si appellatus, licèt dom. Abb. alijs verbis vtat̃ in hoc ſummario, tamẽ ĩ effectu idem dicit, qđ hic do. Io.

b Mens literæ. Vide hic in fi. huius. c. do. Abb. qui no ſingulariter de interpretãdo, & intelligẽdo tex. l. vel. c.

melius est ex toto uerũ aliquãdo tacere, q̃ nõ pfectè
dicere.facit,quod habetur.in cle.cõstitu.de elec.

S V M M A R I V M.

1 *Delegari potest examinatio scripturæ, & relatio tenoris eius.*
2 *Et qualiter se habere debẽãt tales delegati ad examinationẽ scripturæ.*
3 *Literis sigillatis sigillo legati, an sit credendum.*
4 *Sigillo vni, an & quando fides adhibeatur.*
5 *Exceptio præscriptionis opposita contra priuilegium habet impedire innouationem priuilegiorum si de illa constare potest faciliter, secus si requirat altiorem indaginem.*
6 *Exceptio ab initio admissa quasi non requirens altiorem indaginem si postea propter appellationem difficultatem dilatetur, potest repelli in iudicio summario, & reseruari in plenario.*
7 *Sine mãdato opponere se possunt canonici pro defensione iuris ecclesię.*
8 *Litis cõtestatio, an sit necessaria in processu fiendo super innouatione.*
9 *Appellatione pendente super examinatione exceptionis in causa summariè experienda potest peti non obstante appellatione, vt procedatur ad expeditionem negotii summarij.*
10 *Periculum vbi subest in testibus, vel instrumentis, potest lite non contestata procedi ad receptionẽ testium, & innouationem instrumenti.*
11 *Arguere de testibus ad instrumenta licitum est. & nu. 22.*
12 *Innouatio priuilegij non tribuit nouum ius.*
13 *Argumentum a simili est validum. & nu. 21.*
14 *Scribi, an possint in papyro priuilegia exemptionum.*
15 *Instrumenta possunt scribi, & publicari in papyro.*
16 *Exemptio plena videtur dari per ista verba, recipimus in ius, & proprietatem Romanæ ecclesiæ.*
17 *Mulier etiam monialis potest constitui procuratrix. & nu. 24.*
18 *Prascriptio non currit contra ecclesiam Romanam nisi centenaria.*
19 *Exemptus non potest deducere ius exemptionis ad praiudicium domini, & superioris sine illius mandato.*
20 *Testes super exceptione, & replicatione eodẽ tempore recipi possunt.*
23 *Instrumen. non si est adeo corrosum, quòd legi nõ potest in partibus substantialibus non facit fidem.*
25 *Papa potest esse iudex in causa propria.*
25 *Sup innouatione priuilegiorum, an possit procedi lite non contestata.*
27 *Instrumentorum transcriptio sine priuilegio qualiter fieri debeat.*
28 *Super innouatione priuilegij, an sit pars citanda.*

a Innouatio, d. Abb. aliter summat, & latius hoc c. vide cum hic.

a Vm dilecta. Innonario. priuilegiorum non inducit confirmationem. h.d.& diuidiẽ in
septem partes.nam in prima poniẽ sororum petitio,etiam Papę cõmissio.In
secunda inquisitorũ relatio, & canonicorum obiectio.In tertia iudicũ datio, & ab ipsis appellatio.In quarta sororum petitio, & reorum contradictio.In quinta Papæ interlocutio, & priuilegiorum
ionouatio. In sexta Papa constituit abbatissam procuratricem.In septima committit principale negotium
diffiniendum.secunda ibi:nos autem.tertia ibi:vñ iudicibus,quarta ibi:nuper autem.quinta ibi:nos ergo.
1 sexta ibi:qa vero,sepnma ibi: volentes.¶†No.j.delegari posse examinanonẽ scripturæ, & relationẽ teoo-
ris eius.Et no.ꝙ talibus referẽtibus qbus est facta cõmissio, vt referant adhibetur plena fides,de rela.facit,
quod habeẽ.j.de pur.ca.cum dilectus.& qđ plenè no.
2 supra de ꝓbat.post cessionẽ.¶†Item no.qualiter se debeãt habere tales delegati ad examinationẽ scripturę
quia debent illã diligenter inspicere:& circa illã diligentẽ inqsitionẽ facere,intellige etiã circa bulã setã,
& filũ quo teneẽ ipsa bulla, & de oĩbus circũstãtiis p
quas cõsueuit discerni falsitas,de qbus j.de crimi.fal.
in c.licèt.& c.seq.& not.etiã, ꝙ debent referre ipsum
tenorẽ scripturæ prout iacet,cum magna vis sit in verbis,facit quod habetur.supra de vsu palii.in c.fi.& qđ
habetur.j.de priui.cum olim essemus.vbi perdito priuilegio nõ sufficit probare mentẽ,nisi ꝓbeẽ tenor debent ẽt referre si aliqd in scriptura erat suspectum,vel

dubium, per id, quod habetur in l.fin.C.de ædict.diu.
Adr.tol.& supra de fi.instr.inter dilectos.¶Item no.
3 ꝙ†literis sigillatis sigillo legati videtur cedẽdũ.Host.
tamen hic dicit, ꝙ tales lr̃æ adminiculabanẽ,nõ aũt faciebãt fidẽ,cũ nil sibi esset cõmissum.facit,qđ hẽ.in c.
qđ sup.supra.de fide instr.& in c.cũ inter.R.s̃.de elec.
hoc tñ dicit verũ nisi ptes sc̃m hoc cõsensissent: qa
tunc plane ꝓbarẽt per id,qđ hẽ.supra.de appel.con-
4 stitutus.& in palleg.c.qđ sup.¶†Item no.ꝙ ar.ꝙ plura sigilla requirantur,& ꝙ vni sigillo fides nõ adhibeatur,de quo dicendum,vt habeẽ in c.j.de cleri.peregr.
& supra.de prob.in c.post cessionẽ.vbi plenè de mareria.& facit ẽt,quod no.in c.qđ sup his.palleg.de fide
5 instr.& de testib.in c.cũ a nobis.& c.albericus.¶†Itẽ no.ꝙ exceptio præscriptionis opposita contra priuilegium haber impedire innouationem priuilegiorum,
si de illa faciliter potest constare:secus si requirat altiorem indaginem.facit, quod habetur ĩ simili.in l.iij.§.
6 ibidem.ff.de exhib.¶†Item not.ꝙ exceptio ab initio admissa quasi non requirens altiorem indaginem: si
postea propter appellationum difficultatem dilatetur potest repelli in iudicio summario, & reseruari in plenario.¶Item no.ꝙ a iudicibus delegatis super ionouatione priuilegiorum potest appellari.¶Item not.ꝙ
7 †canonici uñr se posse opponere ꝓ defensione iuris ecclesiæ,etiã sine mandato:de quo.in c.j. supra de ꝓcu.& c.fi.co.ti.&.in c.cum olim. de test.& infra.de rebus eccle.non alie.si quis præsbyterorum.Inn.tamen
hic dicebat istos habuisse mandatum ab Episcopo.
Hosti.vero dicebat,ꝙ licèt sine cautione non habeãt legitimam personam ad cõtradicendum, ne aliqd fieret in p̃iudiciũ ecclesiæ,facit,qđ habeẽ in d.c.j.& co.
ti.in c.mandato.tamen dant iudici causam differẽdi.
facit.supra.de re iud.c.cum bertoldus. sed tunc dicit,
ut plenè habeẽ.in remissionibus superius datis.¶Item
no.ꝙ nedum canonicus ecclesiæ maioris,& sic cathedralis, sed etiam canooicus ecclesiæ inferioris a cathedrali põt defendere iura ecclesiæ cathedralis, de quo
in præalleg.c.cum olim.& d.c.si quis præsbyterorũ.
8 ¶†Item nota, ꝙ in processu fiendo super innouatione priuilegiorum non videtur necessaria litis cõtestatio.de quo dicetur post gl.¶Item no.tex.ibi: propter
viarum discrimina,&c.per quem dicunt doc.cautum
esse, vt habeantur instrumenta duplicata priuilegiorum, vel rescriptorum,facit.ff.de testamẽ.in l.vnum.
nam,quando non habetur nisi vnũ instrumẽtũ vnius
tenoris non est tutum illud portare ad sedem apostolicã ꝓpter uiarũ discrimina,& pericula.facit,qđ habetur in c.accepimus.s̃. de fide instr.& j.de pri.cũ olim.
9 essemus.¶ In versic.nup.no.ꝙ†pẽdẽte appellatione
sup examinatione exceptionis in causa summariè expedienda potest peti noo obstante appellatione, vt ꝓcedatur ad expeditionem negotij summarij,ex quo exceptio ex difficultate appellationis exigit altiorẽ indaginem,& causa in qua opponitur requirit celeritatem,& per hoc videtur posse dici,ꝙ pendente appellatione super exceptione nullitatis oppositæ contra sententiã in executione sentẽtiæ debeat nihilominus fieri executio non obstante appellationis pendentia, cũ
iudiciũ executionis sit summariũ: & non debeat impediri exceptione requirente altiorem indaginem,de
quo in cle.j.de re iud.& per Bar.in l.iiij.§.condemnatũ.ff.de re iudi.& facit,quod dixi in c.ad consultationẽ.de re iud.& facit,qđ hẽ in l.a diuo pio.§.si super rebus.e.ti.& qđ no.Inn.s̃.de offi.deleg.cum in iure peri
10 tus.¶†Itẽ no.ꝙ vbi subest periculũ in testibus,uel instrumẽtis põt ẽt li.nõ ꝯte.ꝓcedi ad receptionẽ testiũ,
11 & innouationẽ instrumẽtu.¶†Itẽ not.ꝙ licitũ est arguere

guere de testibus ad instrumenta. facit, quod habeť.
12 in l.in exercendis.C.de fide instr.¶ † Itē no.ꝙ innouatio priuilegij non tribuit nouum ius: sed seruat anti-
13 quū.facit,quod hř.j.de priui.in c.in his.¶ † Item no.ꝙ argu.a simili est validum in iure. de quo in c.translato.
14 s.de const.& in c.ij.supra de transla.¶ † Item no.ꝙ priuilegia exemptionum vñt posse scribi in papyro, ꝙ videť procedere secundum hæc tēpora, nā hodie rescripta,& priuilegia debēt esse in charta pecorina.de quo dicit Spec.in ti.de rescr.præsentatione.§.j.vers.& quoniā.& debet esse congruenter grossa, & nō rasa:vt ibi dicit Spe.facit,quod dictū fuit. in c.j.de fide instru.& quæ differentia sit inter pecus pecudis,& pecus pecoris,posuit Io.An.in addi.Spe.super dicto versi.& quo-
15 niā.& per istum tex.videť probare, ꝙ † instrumēta possint etiam scribi,& publicari in papyro nedum in pergameno. facit,quod no.Spe.de instr.edi.§.postremo. ver.item, ꝙ est scriptum in papyro, dicit tamen Host. ꝙ licēt materia papyri sit debilior: tñ certo respectu est securior:qa non sic de facili potest radi.& cōsequēter falsari.facit,etiam ad prædicta,quod habeť.in l.j.§. j.ff.de bono.pos.secundum tab.dicit etiam Io.And.ꝙ vidit priuilegium antiquum scriptum fuisse in materia facta ex quadam herba, quæ in vulgari vocatur papuera. & est illa de qua fiunt terroria quæ olim cū glutino quodam coniungebať in longum, & alia desuper ponebatur in trāsuersum, & dicit se vidisse aliqua priuilegia talia in monasterio nouantulano,facit, quod
16 hř.in d.l.j.§.j.ff.de bono.posses.¶ † In versicu.quia vero.no.ꝙ per hæc verba,recipimus in ius,& proprietatem Romanæ ecclesiæ,videť dari plena exemptio. de quo hodie dicendum:vt in c.si Papa.de priuileg.in vj.
17 ¶ Item no.† mulierem etiam monialem posse constitui procuratricem. de quo tangetur cum gl.¶ Itē no.
18 † ꝙ contra ecclesiam Romanam non videtur currere præscriptio nisi centenaria.de quo. supra de præscrip.
19 in ca.cum nobis.¶ † Item nota, ꝙ exemptus non videtur posse deducere ius exemptionis ad præiudicium domini, & superioris absque illius mandato. de quo.
20 in c.cum supra.de re iudicata.¶ † Item no.ꝙ super exceptione,& replicatione,videtur debere, & posse recipi testes eodem instāti,seu eodem tempore.de quo. supra de præscriptionibus.in ca.illud. & per Ioā.And. in c.a nobis. de exceptionibus.¶ Item no.ꝙ decisā q̄stione iuris super quo eo non obstante innouata sunt instrumenta,si postea finaliter obtineatur,quòd obijciente contra instrumentum cassanda, & corrumpenda sunt instrumenta innouata.facit,quod habetur,vt lite non contestata. accedens. vbi autem succumbit talis obijciens restituenda sunt, & danda instrumenta obtinenti pro ipso instrumento.¶ Vltimo nota, ꝙ ad Papam spectat prouidere ne ius Romanæ ecclesiæ remaneat indefensibile. facit.supra de supplen.negligen.prælato.vnde.quandoque ad id agendum constituit procuratorem:vt hic patet,quandoque protestať. vt j.de capellis monachorum.c.secundo. quandoque de ipso pronuntiat.supra de præscriptionibus. ad audientiam.Item etiam potes notare,ꝙ Episcopus de iure cōi fundat intentionē suam sine monasterijs, & ecclesijs sitis in sua diœcesi.facit, quod hř.in c.oēs basili
21 cæ.xvj.q.vij.¶ † In gl.sed prouocati.ibi. suadere videť. quasi uelit glo.ꝙ de similibus ad similia licitum est arguere:vbi eadem est ratio.de quo dixi in notabilibus.
22 ¶ In eadem glo.in fi.vnde dicebat Ino.ꝙ † attenta argumentatione,quæ hic fit de testibus ad instrumenta sicut per testes propter periculum imminens non potest probari nisi causa fuerit cepta intra annum, vel denūtiatum aduersario: vt in c.quoniam frequenter.

§.primo.vt lite non conte.Item eadem ratione, videtur ꝙ per tale priuilegium innouatum propter imminens periculum non fiat probatio nisi saltē intra annum agatur,vel saltem intimetur dicta innouatio, p id,quod habetur. in d.c.quoniā.§.i.dicebat tñ Host. ꝙ cum innouatio nil noui tribuat contra priuilegium innouatum,poterit obijci quid poterit cōtra antiquū: sed in testibus circa probationem exceptionum contra illos poterat periculum imminere.& sic residet Io. An.& do. Anto.Sed certè eodem modo potest imminere periculum in probationibus exceptionum obijciendarum contra ipsum instrumentum.¶ In glo.in-
23 nouāda.in fi.solue,ꝙ † si adeo corrosum est instrumētum,ꝙ legi non pōt in partibus substantialibus:& tūc non facit fidē. & ita loquatur hic inquantum innuiť, ꝙ non dareť fides si essent vetustate cōsumpta: qa intelligi debet qñ taliter essent consumpta, ꝙ legi non possint in partibus substantialibus:secus,qñ licēt sint vetustate consumpta, vel aliqualiter corrosa a muribus. tamen legi possunt in partibus substantialibus: qa tunc probāt, & ita loquať cōtrarium,in casu tamē isto nondum erant vetustate cōsumpta:sed incipiebāt consumi. facit,quod no.per gl.& doc.in d.l.i.§.si cor-
24 rose.alleg.in gl.¶ † In gl.procuratricem.ibi,vel dic, ꝙ ratione gl.hic vult soluere contrarium,quod intra ponit:videlicet, ꝙ fœmina non possit esse procuratrix, per ea,quæ hñr. in l.alienā.C.de procu.& per alia iura quæ.j.alleg.gl.& soluit tripliciter, vt in ea patet. Et pro prima solutione bene facit,quod hř. in c.dilecti.de arb.& quod hř.in c.cum deuotissima. alleg.gl. Pro secunda bene facit,quod hř. in cle.religiosus. de procura.¶ In ea.gl.ibi:eligere arbitros. sup.sicut in simili qñ Eps habet causam cum suo subdito.xi.q.i.si
25 clericus.¶ † In ea.gl.in fi.potest enim Papa cū non recognoscat superiorem in causa propria esse iudex. & sic in causa ecclesiæ:quia sic etiam contingit in Imperatore.in l.proximæ.ff.de his quæ in testa.delen.honestius tñ est, ꝙ alteri delegeť.per id,quod habetur. in l. prætor.ff.de iurisd.om.iud.nam etiā de causa fiscali.si procurator fisci conueniat priuatum, vel a priuato cōueniatur cognoscit de causa procurator cæsaris q ēt rationalis vocatur.C.ubi cau.fisca.in l.ad fiscum.Si vero procurator cæsaris cōuenit aliū,vel conueniť, tūc cognoscit procurator fisci vnà cū præside.C.si aduer. fiscū.l.j.& 3.licēt ipse Imperator in dictis causis possit esse iudex,si vellet:vt patet.in d.l.proximè. & no.ꝙ imperator habet duplex patrimoniū.s.propriū,item fiscale, & pcurator cæsaris est cōstitutus circa patrimoniū proprium,procurator fisci circa fiscale.¶ Item aduerte, qa nedū Papa videť esse iudex in causa ecclesiæ suæ:imo videť ꝙ ēt alius prælatus similiter possit esse iudex in causa suæ ecclesiæ.p id,quod hř.in c.Romana.de pœnis. in 6.& 2.q.7.si quis ergo. & c.si quis ab Episcopo.& j.de maledic.in c.i.de quo dicendū, vt cōsueuit dici.in cap.cum venissent. supra de iud.& per
26 Innoc.in c.ex parte.j.de uer.sig.¶ † Extra glo.aduerte primo, qa uidetur hic probari, ꝙ in processu fiendo super innouatione priuilegiorum posset procedi lite nō contestata.Aliqui tamen dicunt, ꝙ ubicunq; agitur de statu ecclesiæ procedi potest lite non cōtestata.de quo in c.cum olim.supra de testi. Alij uero dicunt hic intelligendum litem fuisse contestatam. Hostien.uerò dicebat, ꝙ hic lis non fuit contestata:sed debebit contestari, quod qa iudices omittebant fuit rationabiliter appellatū, secūdum eum allegat,qď in simili hř de iudi.exhibita.& ideo secundū eum reputanť isti iudices minus discreti, & petitū fuit, ꝙ discretis uiris cōmitteretur,& sic residet Io.And.do.Anto.hic dicit,& puto ꝙ me-

Differentia inter pecus pecudis, & pecus pecoris.

q melius,quòd cum innouatio priuilegiorum fiat saluo iure aliorum,non videtur agi de graui præiudicio, & ideo hæc qō non videtur plenariè discutienda: sed summariè, & per consequens etiam lite non contest. Et ideo si opponitur exceptio de qua possit incontinē ti constare,impedietur innouatio: nec erit lis contestanda, & super iure principali: postea plenius discutietur.¶Si autem requirat altiorē indaginem fiet innouatio priuilegiorum reseruata exceptione ad discutiendum in plenario iudicio,& tunc in illo erit lis cōtestanda,& ideo licèt hic a principio fuerit admissa exceptio præscriptionis:tamen quia postea propter difficultatem appellationis exigebat altiorem indaginē: ideo fuit omissa.& ea non obstante facta fuit innouatio reseruata discussione in plenario iudicio.¶†Secū-

27 do tangit qualiter fiat hæc transcriptio de qua in litera.Et dicit,q fieri debet parte vocata, & data sibi copia.allegat,quod habetur. de fide instrumentorum, accipimus.& c.penul.& vlti.de appella.intimasti. Tertio etiam † tangit,an super innouatione priuilegij,sit

28 pars citāda,siue innouetur in curia, siue extra.& videtur concludere Io.An.quòd innouare potest parte præsente:sed parte absente non per contumaciam non videtur posse fieri.saluo nisi conueniatur,vel ei denuntietur intra annum.per id, quod dixi cum gl.iij.in ver bo pronocati.& hoc,q autenticū, seu originale posset esse vitiosum,& præsumendum est,q ille cuius interest diligētius inquiret, & inuestigabit q̄ extraneus, & iō vr̄ citandus secundū Host.quod videtur limitare quando innouatio fiēda est extra curiam per aliquos, quibus facta est cōmissio.Secus secundum eum,qn̄ fit in curia:q̄a per plures manus habet transire litera Papalis.s̄.de rescri.in c.cum adeo.cum ibi notatis, & ibi sunt in cancellaria experti in talibus quæ de facili poterunt perpēdere falsitatem per vitium latens,si quod esset.facit,quod habetur.j.eod.in ca.penulti.vnde dicebat Inn.s̄.de testibus. Albericus.quod hic non fuit facta citatio.Sed q̄a coram Papa pars se opposuit Papa audiuit illam.& per hoc etiam patet, an in concessione priuilegij,sit pars citanda:quia videtur dicendū quòd non per prædicta.& per id,quod notauit Innoc. in dicto.c. Albericus.& eadem ratione non videt̄ necessaria citanda in actu dispensationis.¶Item aduerte,quia videtur quòd Episcopus hic non potetit p̄scribere contra priuilegium ex eo, quia ignorauit ecclesiam esse exemptā:& sic non habuit notitiam priuilegij exemptionis,& sic non videtur præscribere, cum hoc non videatur intendere,nec habere animū ad p̄scriptionē:aut sciebat ecclesiā exēptā. & sic habebat notitiā priuilegij exemptionis:& tunc vr̄ fuisse in mala fide. & per consequens non potuisse præscribere.s̄. de præscr.c.fina.Sed potes dicere secundū Host.q hic Episcopus excusabat a mala fide ex eo, q̄a ius cōe faciebat pro eo,quod est fauorabile.exemptio autem videt̄ odiosa,cum per illam etiam semper remaneāt delicta impunita, & consequenter detur via delinquendi.facit,quod habetur.j.de priuilegijs,cum,& plantare.& c.tuarum. & quod habet̄.s̄.de offi.ord.irrefragabili.& de reg.iur.in c.odia. lib.vj.& quia etiam res de facili reuertitur ad naturam suam.xxxv.distin.in c.ab exordio. & ff.de pactis.l.si vnus.§.pactus. vnde dicebat Inno.quod ius cōmune præpōderat præsumptioni.quam inducit priuilegium, quod potius præsumit̄ impetratum per falsi suggestionem,& ideo potest Episcopus præscribere. etiam si habuerit notitiam priuilegij.quod est diligenter notandum pro limitatione eorum quæ habent̄.in dicto.c.fina. dicit etiam Hostien. quòd dato,q Episcopus ignoraret priuilegium. & sic non intenderet præscribere,tamen ad hoc, vt p̄cedat præscriptio in casu isto sufficit,quòd adsint comites p̄scriptionis ex eo,q̄a possidendo surreptionem in genere agit quæ ex possessione sequuntur, & sic præscribit etiam sine titulo.ex quo habet ius cōe pro se, cū ius cōmune habeatur pro titulo. facit,quod habetur. in c.j.de p̄scr.in vj.& sic residet Io.An.& do.Ant. Sed certe hęc solutio non bene videtur tollere contrariū, q̄a actus agentium non videntur operari vltra intentionem ipsorum.l. non omnis.ff.si cer.pera.& l.obligationum substantię.ff.de actio.& obligationibus. & bene facit,quod notat Ioan.de Lignano. in c.j.supra de rescrip.vnde potest dici,quòd pręscriptio hoc casu potest procedere ex negligentia non vtentis priuilegio.facit,quod hr̄.j.de priuile.in c.accedentibus.& c. si de terra.& ideo ex parte Episcopi non est necesse,q ipse habeat animum præscribendi.sed sufficit, q pars aduersa non vtatur priuilegio per iura prędicta. facit, quod no.Bar.in l.sequitur.§.si viam.ff.de vsucapionibus,& hæc solutio videtur plenior pręteritis. nam prima ēt non est sine dubitatione propter ea quę habentur.in c.veniēs,de præscriptionibus.¶ Vltimo inquātum hic Papa mandat pronuntiari super abiudicatione subiectionis, videtur obstare, quia hic solum fuerat petita innouatio priuilegij,& sic videtur, q p̄nuntiaret̄ super non petito, quod de iure non est fiendū. j.de simonia.licèt Heli.& ff.cōmu.diuidun.in l.vt fundus.Sed potes dicere secundum Hostien.q quādo eā innouationis fuit finita,pars Episcopi postea petit sibi monasterium adiudicari tanquam situm in sua dioecesi.contra quem opponebatur exemptio. & ipse replicabat de interruptione.& super his constituit Papa abbatissam procuratricem. & sic non obstabit contrarium,quia bene pronūtiabitur hic super petito. vt patet ex prędictis.& pro hoc bene facit litera.dum dicit, imponens silentium &c.& etiā dum dicit, adiudices Episcopo &c.vel potes dici secundo, quòd hic proces serunt partes secundum cursum curie coram Papa p narrationem,& responsionem.& sic fuit lis contestata ēt si alius libellus non fuit oblatus propter pręsentiā Papę.qui supplet defectum solēnitatis. vt l.omnium. C.de testamen.& ideo Papa cōmisit receptionem testium,& mandauit pronuntiari prout hic dr̄.Alij vero dixerunt, q hic fuit conuentio,& reconuētio, q̄a moniales petebant innouationem esse faciendam, pars aduersa petebat innouationem non esse faciendam. facit,quod habetur.in cap.j.& 2.supra de mutuis petitio.prima tamen solutio est magis plena. Et aduerte etiam quia dicunt aliqui, quòd vbi agitur de iure ecclesię Romanę non est necessaria contestatio litis per istum textum.quod tamen dicit Hostien.alibi melius non probari.facit,quod consueuit dici in c.cum olim supra de testibus.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo patriæ est attendenda.*

2 *Litera obtenta præter stilum consuetum curiæ contra ius sunt nulla.*

AD nostram. Non valet confirmatio quā religiosus impetrauit a Papa super administratione,seu prioratu, si in impetratione se tacuit regularem. Si vero hoc expressit rescriptum falsum censetur, quia hoc Papa facere non consueuit. h.d.cū seq. & est cōmunis diuisio.Secūda ibi: cum igitur.¶ Not. primo,q Papa non consueuit cōfirmare administrationes regularibus personis.Rō autem esse potest, q̄a tales habentur pro mortuis, nec habent velle, uel nolle,

nolle.ij.q.vij.placuit.xij.q.j.non dicatis. & prælatū sibi posuerūt supra se vice Dei.de elec.si religiosus.lib. vj.& quia sibi aliquid personaliter non possunt quære re.sed monasterio.viij.q.i.c.i.etiam si sit in fuga eadē causa.& q.ij.Abbates.ideo non est mirum si talia personaliter non possunt impetrare secūdū Goffr.& hæc vl
1 tima ratio planior est.¶† Itē no.consuetudinē patriæ attendendam, sic & aliàs attenditur cōsuetudo patrisfamilias.l.uel uniuersorū.ff.de pigno.actio.& l.qui se
2 misses.ff.de vsur.& facit.s.de re iud.c.in causis.¶† Itē no.q literę obtentę præter stilum consuetum curię cōtra ius sunt nullæ.facit,quod habetur.j.c.proxi.attendi enim debet stillus curię.j.de crimine falsi.i c.q̄ graui. & sic sureptio| hoc casu uitiat literas ipso iure. facit, qd̄ hr̄. in c.ad audientiam. el.ij.s.de rescrip.¶In glo. j.in fi.& bene facit,aliquod habetur.in c.ne aliqui.de priuileg.lib.vj.& de rescrip.c.si.eod.libr.& supra de electio.c.constitutus.

SUMMARIUM.

1 *Literæ in quibus cōfirmantur prioratus, vel administrationes, religio. sis si faciunt mentionem de religione præsumuntur falsæ.*

2 *Literæ vbi emanant contra ius, & stilum curiæ præsumuntur falsæ.*

Porrecta. Istud est summatū cū præcedēti, & ē cōis diuisio. Secūda ibi:cū igit.¶† Et no.primo.q literę i quibus cōfirmant prioratˀ, uel admi
1 nistrationes religiosis,si faciūt mētionē de religione pſumuntur falsę.si non faciunt sunt surreptitię.& sic nō ualēt,ut hic patet,unde dicebat Abbas,q ēt ex hac decre.contra religiosos surgit gladius acutus : quia reuoluār se ad quā partē uelint reperiūt
2 obstaculum.¶†Item no.q ubi literę emanant contra ius, & stilum curię præsumuntur falsę. & no. diligenter, q talis præsumptio uidetur sufficiēs etiam ad condemnādum quē de falso.ad pœnā criminalem. licèt regulariter in criminalibus ex pſumptione nō fit qs damnādus.ff. de pœnis.in l.absentem.& facit,qd̄ no. s.de pręsum.c.afferte.¶Vltimo no.q aliqñ nocet suppresśio religionis impetrantis, facit.s.de rescrip.c.ad aures.& similiter, quando suppresśio religionis illius contra quem impetratur.s. de rescrip.cum ordinem. sic etiam quandoque nocet suppresśio dignitatis impetrantis.d.c.ad aures,& eius contra quem eo.ti. in c.sedes.¶In glo.ij.ibi:nisi euidēter appareat,&c.Sed quā do dicetur euidēter apparere de certa scientia dñi Papæ. ex quo non sufficit, q facta sit mentio religionis, dic scd̄m docto.q dicetur apparere, quando fit confirmatio cum clausula non obstante hac decr.porrecta. facit,quod habetur.in c.non nulli.de rescri.& de æta. & qual.in c.eam te.j.de capel.mo.in c.penul.& quod hr̄.in l.si qs in prin.testa.& de leg.iij.& in l.fi.C.si cōtra ius,uel vti.publi.idē si approbenē p secundā iussionem Papę mandantis cōfirmationem illam obseruari,in auth.ur nulli iudicium.s.ad hoc uero iubemus. coll.ix.& in auth.de mandatis princ.s.deinde.coll.iii. Vnde dicebat Inno.q allegans certam scientiā Papæ. debet hoc probare propter præsumptionem quæ trāsfert onus probandi in ipsum.C.de probatio.in l.siue. Hosti.vero dicit, q quiequid dicant hæc iura tota die religiosi impetrant confirmationes pſonales,ad quod dici potest secundum eum, q multa per patientiam tolerant.&c.j.de præbē.cū iandudum.Solet tū in con firmationibus istis poni clausula vsq; ad nostræ volūtatis beneplacitū,quæ gratia expirat morte Papæ. de rescr.si gratiosè.lib.vj.& erit tūc viuēte Papa obedientiarius Papæ,qui prius erat obedientiarius Abbatis.j. de priui.c.j.in vj.& facit, qd̄ no.j.de præben.in c.nisi. & s.de elect.cum inter.B.& in c.sup eo.de offi.deleg. & in ele.q̄a regulares, de supplen.negli.pla.¶Quid aūt si Papa cōferat prioratū annualē vacantē. uidetur velle Pau.& lo.Calde.vt refert Lap.de Castel.in sua alle.lx.q ex quo Papa confert ex sua potestate cēlebi tut esse perpetuus,secus si ex potestate deuoluta propter negligentiam inferiorum prælatorū secundū ea, quæ hñr.in d.clem.quia regulares, q̄a tunc non alterant vires beneficij.& ita dicit Paulū disputasse. dicit ēt quod licèt semel, vt perpetuū fuerit per Papā collatū nō dicet mutasse naturā quominus si postea vacet nō redeat ad primā naturā.& sic etiam dicit Lap.in loco præalle.dicit ēt hic do.Ant.q ēt tales qui habuerūt beneficia ex collatione Papę potuerunt priuare ex cā nouiter extorta post collationē, vel confirmationē eo casu quo illa facta fuerit ēt ex certa scientia,per id,qd̄ dictū fuit.in c.j.s.eo.ti.& quod ibi etiā no.in gl.fi.& p dicta faciunt ad quęstionē quā posuit Lapus in dicta alleg.ix.videlicet, an si Papa beneficium annuale ex statuto ecclesię quo caueatur, quod vacare cēseat post annū postq̄ fuerit collatū reseruauerit suę collationi, & vacauerit p mortē illius q habebat.& cōferat illud vt ppetuū:vel mandet de illo prouideri non facta mētione de illo statuto,an gratia censebit surreptitia. & an ēt in dubio censebitur collatū,ut sit perpetuū,hoc est,ut duret ad uitā eius cui concedit, & concludit,q gratia non censet surreptitia:q̄a aut dicetur intelligi collationē factā esse,ut temporaneum:& tunc ex quo collatio nō repugnat statuto, seu cōstitutioni ecclesię taciturnitas talis cōstitutionis non habet uitiare literas:sicut non uitiarentur literę,si taceretur cōstitutio, quę haberet, quòd prior haberet iurare se seruaturū cōstitutiones ecclesię. nam taciturnitas eorū q̄ Papa nō tollit:nec illis derogat rescribēdo nō debet literas uitiare. Si aūt intelligat collationem esse perpetuam: adhuc dicit idem, q̄a constitutio disponens beneficiū non esse perpetuum est contra regulas iuris.vij.q.i.pastoralis. & ideo nō habet præiudicare superiori cuius autoritas intelligit excepta.de iureiu.uenientes.& c. cōstitutus.de rescr.unde reseruando suę collationi,uidet illud reducere ad regulas antiquas, ut pro hac uice cōcessio intelligatur pērpetua:nec habet necesse facere mentionem Papa de constitutione speciali.quę eum non obligat.& ideo sicut per talē reseruationem tollit capitulo ius eligendi pro illa uice.ita etiam pro illa uice ius annualitatis,& hoc dicit procedere,quando confert, seu quando mādat cōferri pcedente prius reseruatione.secus si mandaret conferri non pręcedēte reseruatione,q̄a tūc impetratur bñficium tanq̄ uacās eo tempore,quo electio spectabat ad capitulū, & eo tempore quo uigebat constitutio de tēpore annualitatis,quę constitutio taceri non debuit,per id,quod habetur.s.de rescrip.super literis. Sed aduerte,quia dictū.Lapi non uidetur uerum eo casu in quo pręcedit reseruatio, uel quando Papa confert:quia Papa in dubio non uidetur uelle tollere constitutionē ecclesię, ut patet ex his quę leguntur,& notantur. in c.constitutus.de rescrip.& ideo uidetur quòd in dubio intelligatur collatum secundum qualitatē beneficij deputatam per statutū.& si appareret, quòd uoluisset conferre,ut perpetuum,rescriptum uideretur surreptitiū, si non fuit facta mentio de ipso statuto: quia Papa in dubio non uidetur vti plenitudine potestatis: nisi expresse hoc appareat. & per consequens non uidetur in dubio velle derogare constitutioni ecclesię,per id, quod habetur.in d.c.constitutus, fortè tamē posset dici,q si habuit notitiam cōstitutionis.ex quo cōfert ex propria ptāte, & non est deuoluta,uideatur conferre tanq̄ perpetuum pro illa vice.per id, quod dixi.s.post Pau.

Pau.& Io.Calde. Et prædicta puto procedere de iure. licèt do.Anto.hic dicat attendendũ esse. an verba statuti, seu constitutionis afficiant actũ electionis, an vero afficiant ipsum beneficiũ: qa secundũ eũ primo casu nõ afficit cõstitutio factũ Papę. secũdo sic, qa vr tũc secundũ naturã beneficii velle procedere, & sic secundũ cum ẽt si Papa conferret censeret esse annuale. & idẽ si mandaret conferri pcedẽte reseruatione, sed certè si tenemus dictũ Pau.& Io.Calde. non videt procedere istud dictum, per ea, quæ superius dixi, licèt ipse conatur diuersificare, quia dicit, q in casu Paul.a principio beneficium est manuale: sed in casu constitutionis suptadictæ beneficium habeat durare solum vsq; ad annũ, nõ autem est resolubile ad nutũ superioris, prout est prioratus manualis. Sed certè nõ videtur in hoc bona ratio diuersitatis. posset tamen dici, vt ipse ẽt vr sentire, q ex quo beneficium est manuale, & collatum per Papam non potest inferior illud soluere. iõ tunc censet cõcessio perpetua, sed qñ ex cõstitutione beneficium est annale. tunc absq; facto alicuius ex vi statuti finit beneficium. ideo tunc non est absonũ, q finiatur, licèt fuerit collatũ per Papam qui in dubio, vt est dictũ non vr voluisse derogare statuto, vt patet ex no.in d.ca.constitutus, & hoc modo possit saluari opi.do.Ant.prout etiam ipse videt finaliter sensisse. & sic patet sequendo opinionem do.Ant.quòd bene tenebit collatio beneficii in casu prædicto. Sed intelligetur collatũ secũdũ qualitatem beneficii, & sic, vt sit annale sm formã constitutionis, nisi appareret aliud esse de mente Papæ, & facta fuit mentio de statuto.

SVMMARIVM.

1 *Confirmatio facta in forma communi non validat sententiam, vel laudum contra vitium nullitatis.*
2 *Emologatio, an firmet sententiam circa ius nullitatis.*
3 *Sententia licèt sit nulla, si tamẽ partes approbent illam, seruari debet.*
4 *Laici possunt habere ius in ecclesia respectu iurispatronatus.*
5 *Sententia lata per gratiam, an sit ipso iure nulla.*
6 *Sententia lata per pecuniam est ipso iure nulla.*

a Xaminata. Snĩa lata cõtra formã iuris, & cõpromissi no valet. ẽt si p Papã fuerit in forma cõi cõfirmata. h.d. Et primo ponit cãm decreti. secũdo decernit. & sic ponit decretũ. secunda ibi. vnde. ¶ In tex. ibi sup ecclesia. i. sup iurepatro. ecclesiæ, vt colligit ex bis, quæ hñr. s. de iud. c. examinata, quæ est huius: qa laici nõ possunt aliter habere ius in ecclesia. s. de elec. sacrosancta. & c. massana. ¶ Itẽ ibi; vice dñs. i. vicarius Epi sabinẽsis. Itẽ ibi, sicut prouide, &c & sic cõfirmatio facta fuit in forma cõi iuxta ea quæ hñr. s. eo. in c. j.

1 ¶ † No. primo, q confirmatio facta in forma cõi non validat sententiã, vel laudum cõtra vitium nullitatis.
2 ¶ † Item no. q emologatio non videtur firmare sententiam contra defectum nullitatis, vt videtur hic probati. & sic transit hic dõ. Anto. Sed aduerte, quia videtur contra id, quod legit, & no. per legistas. in l.ij. C. eõia vtriusq; iudi. vbi no. q licèt † sententia sit nulla. si tñ
3 partes approbẽt illã ex vi talis cõsensus, seruari debet & ita vr dicendum in proposito. Sed potes dicere, q hoc debet intelligi, quando laudum continebat tale quid, sup quo partes non poterant disponere, vt quia forte cõtinebat simoniã. facit, q habet. in c.ij. s. de arbitris. Secus si fuisset tale quid sup quo potuisset sibi
4 præiudicare. ¶ † Itẽ no. quòd laici possunt habere ius in ecclesia. sed intellige hoc verũ respectu iurispatronatus, per id, quod dixi sup tex. qs aũt appelletur hic vicedominus. dic, q erat clericus, vt vicarius Epi Sabini. qui Eps Sabi. est de numero Cardinalium, sicut

Hosti. Portuensis Albanensis Penestrinus, & Tusculanus, isti oẽs sunt Epi. & de numero Cardinaliũ: qui eũ assistant Papæ habent in eorum ecclesiis vicarium q
5 vulgariter dicitur vicedñs secundũ Host. ¶ † In gl. cõ promissi. ibi: vel per gratiã. supple, vel quia habet in se errorem iuris expressum. facit, quod habetur. in c.j. de re iudi. Aduerte tñ quia gl. hic videtur velle, q sententia lata per gratiam sit ipso iure nulla, sicut quando lata est per sordes. hoc est per corruprelam pecuniæ. facit. l. venales. C. quando prouo. non est necesse. Sed in contrariũ est tex. & glo. in l. seruo inuito. §. eum ptor. ff. ad trebel. vt patet, q snĩa lata per gratiam est aliquæ. licèt possit peti restitutio in integrum contra illam. & sic aliud est, quando per pecuniam. & sic per sordes, quia tunc est nulla ipso iure. & istud cõiter tenetur. vt patet ex no. in d. §. cũ prætor. & in d. l. venales. licèt Io.
6 An. & do. Ant. nil dicant super hac gl. ¶ † Itẽ aduerte, qa licèt sit clarũ, q sententia iudicis lata per sordes, seu pet pecuniã sit nulla. tñ dubiũ est, an idem sit in laudo, & arbitro. nam vr quòd sic per istũ tex. cũ glo. Sed contrariũ videtur tenere glo. in d. l. venales. vbi videt velle, q laudũ teneat ipso iure. sed posset obijci exceptio. potes dicere, quòd reuera laudũ est nullum ipso iure. per id, quod hr. in l.j. C. de arb. & in l.3. Sed tamẽ de rigore cõmittitur stipulatio pœnalis apposita in cõ promisso si cõtraueniatur: sed potest opponi exceptio contra petitionem pœnæ. per l. ita demũ. ff. de arb. & sic debet intelligi gl. in d. l. venales. ¶ In glo. fi. ibi: arg. contra. j. c. proxi. Solue, quia hic loquitur quando cõ firmatio est facta in forma cõmuni: sed in contrario fuit facta ex certa scientia. ideo tunc ista verba nõ intelliguntur conditionaliter, sed causatiuè, vt no. j. ca. prox. in gl. penul. ¶ In ea. gl. ibi: lex priuata. supple. ut probatur. in c. priuilegia. iij. dist.

SVMMARIVM.

1 *Compositio super decimis valet. & nu. 3.*
2 *Clausula sicut sine prauitate apposita in confirmatione facta ex certa scientia non stat conditionaliter, sed causatiuè. & nu. 4.*

b Enerabilis. In confirmationibus b q̃ fiunt ex certa sciẽtia, uerbum sicut, ponitur causatiuè. nec nocet si uerbum confirmationis confirmati tenorem præcedat. h.d. & est cõmu-
1 nis diuisio. secunda ibi: mandamus. ¶ † Nota primo, quòd ualet compositio super decimis, & sic super iure spirituali si fit facta autoritate superioris. facit. j. de præben. nisi. & s. de elect. cum inter. R. ¶ Item no. arg. pro & contra, quòd inferior a Papa potest super decimis componere. de quo angitur eum gl. j. ¶ Item no. quòd partes ex conuentione possunt laudo dare executionem ad tempus, uel sub conditione. ¶ Item no. quòd cautum est in literis confirmationis facere inseri tenorẽ confirmati. & no. quòd non vitiatur confirmatio, licèt verbum confirmationis præcedat tenorẽ confirmati, nam forte sic stabat tenor confirmationis, compositionẽ inter vos initã autoritate apostolica cõ firmamus, cuius tenorẽ duximus præsentibus inseren-
2 dum q talis est, videlicet &c. ¶ † Item no. q clausula sicut, sine prauitate apposita in cõfirmatione facta ex certa scientia non stat conditionaliter, sed causatiuè, de quo in gl. pe. ¶ Itẽ no. q ex qualitate mediatoris pr sumit pro cõtractu, & p carẽtia vitij in ipso cõtractu. facit, quod hr. s. de præbẽ. nisi essent. & s. de præscr. c. ad audientiam. ¶ Itẽ no. q eo ipso, q tenor priuilegij, vel compositionis inseritur in cõfirmatione, seu in literis confirmationis præsumitur fieri confirmatio ex certa sciẽtia: & tunc multũ operet confirmatio. vt tangit. gl. ij. Secus qñ non est facta ex certa scientia. facit, quod

quod habetur. in simili. in l. ij. ff. de cond. & demõ. vbi demũ prodest implementum cõditionis qñ fit ex cer ta sciẽtia, & non facto, seu casu fortuito. ¶ Itẽ no. φ in calu decre. compositio ex conuentione debuit mãda ri excentioni post confirmationem. & sic non prius, vnde dicebat Host. φ talis conuentio habuit instar cõ tractus in scriptis: cuius natura est, vt nullum produ cat effectum antequam scriptura sit completa. C. de fi. instrumẽ. l. contractus. ¶ † In gl. j. in fi. vel die secun dũ Inn. φ componi põt circa accidentia, & cohærẽtia exttinseca ad ius spirituale: nõ aũt sic super ipso iure spãli. vnde dicit, φ hic nõ fuit facta cõpositio sup iure decimali. sed quo loco, & quo tpe solui deberet. Host. vero dicit, φ hic fuit facta sup qtitate ipsarũ decima. rum, & iõ necessaria fuit Papalis confirmatio, quæ fie ret ex certa scientia. vnde in terminis de quibus dicit Inn. sola autoritas legati suffecisset. sed non in termi. nis de quibus loquitur Hostien. facit, quod no. in ca. a nobis. ʃ. de decimis. ¶ In gl. ij. ibi: & c. veniens. & sic ha bet duplicem effectum talis insertio. vt patet ex supra dictis. per glo. habet & tertium effectum, per id, qđ po nit gl. ʃ. quia non erit necesse deinceps ostendere ori ginale. ¶ In ea. gl. in fi. & sic concludit gl. quòd absq; originali probabit confirmatio tenorem compositio nis, & hoc dicit Goff. verum quo ad inserta in dicta cõ firmatione ẽr dato, quòd sint contractus: quia eoipso, quod in ipsa confirmatione sunt inserta appatet Papã voluit dispensare. ʃ. de transactio. c. j. cum ibi noratis, dicebat tñ Inn. quòd ipse idem si fecisset ignotanter. supple, quia ignorasset sibi ius aliquod competere pof set pro suo iure contradicere. per id, quod habeť. de fi de instr. inter dilectos. ver. porrò. & fortius extraneus, quia res inter alios acta aliis non præiudicat. C. res in ter alios acta. in rubro, & nigro. ¶ Item audiretur alter dicens se dolo inductum, per id, quod habetur. ff. de pactis. in l. tres fratres. secũdum Inn. qđ est verũ secũ dũ Host. qñ non fuit præsens in cõfirmatione. alioñ. & se cundũ Host. non debet aliter fieri confirmatio nisi in præsentia partium, vel ipsis instantibus, aliàs non no. ceret, si facta fuisset eis nõ præsentibus, nec vocatis, fa cit, quod hť de fide instru. c. penul. & fi. Secus dicit in innouatione priuilegij, quam Papa potest facere etiã partibus non vocatis. supra eo. in c. cum dilectus. cum ibi no. & supra de testibus. Albericus. & est rõ diuersi tatis inter priuilegia. & confirmationem instrumẽti. primo, qa circa tenorem suorũ priuilegiorũ curia est plenè instructa: nec de facili põt decipi. secus in instru mentis, facit, quod habeť. de clericis peregri. in c. j. & supra de dolo. in c. cum olim. ¶ Item secundo, qa de fa cto curiæ agitur in priuilegijs, vbi non est pbabilis er ror. secus in instrumentis, per id, quod hť. de rescr. ab excõmunicato. ¶ Item quia in priuilegijs consideran tur principaliter illa quæ sunt iuris. sed in instrumẽtis illa quæ sunt facti, & Papa non sic præsumitur habe re notitiam facti prout iuris. in cap. j. de constitu. in vj. ¶ † In glo. pe. in fi. quasi velit glo. φ quando confirma tio est facta ex certa scientia illa verba sicut proinde, non faciunt conditionem: sed ponuntur causatiuè. fa cit, quod no. gl. in c. quoniam Abbas. in glo. fina. ʃ. de offi. deleg. Secus quando fit in forma cõmuni. qa tunc ponunť cõdõnaliter. potes cõcludere secũdũ Abba tẽ, φ aut Papa confirmat simpliciter non adiecta clau sula sicut iustè, vel simili. & tunc dť ex certa sciẽtia cõ firmasse: aut adijcit dictam clausulam, vel similem, & tunc, aut apponit tenorẽ rei cõfirmatæ in cõfirmatio ne: & tunc intelligitur ex certa scia cõfirmasse, vt hic patet. aut nõ ponit tenorem rei confirmatæ: & tũc in telligitur facta confirmatio in forma cõi. & sic parũ,

aut nihil operatur. supra titu. prox. nisi fortè quo ad pa randũ titulũ secundũ ea, quæ habentur. in c. dudũ. ʃ. de decimis. de quo dicendum, vt ibi. & dicebat ipse Ab bas se audiuisse, φ vbi papa confirmat ex certa sciã, fa cit publicè in audientia proponi edictum. si quis est, qui velit contradicere, φ velit comparere.

SVMMARIVM.

1 *Legatus, an possit vnam ecclesiam subijcere alteri.*

a Qua nobis. Per confirmationẽ [a] factã in forma cõi ius diœcesani nõ lędiť, & collatio ecclesię facta alteri ecclesię p legatũ ẽt in for ma cõi p Papã cõfirmata ius cõe nõ lę dit. h. d. & est cõis diuisio, videlicet par tis conquæstio, & puisio. secũda ibi: cũ igiť. ¶ No. pri mo, φ legatus non vť posse vnã ecclesiam alteri subij cere, nec subtrahere obedientiã vnius ecclesiæ, & alte ri applicare. ex hoc & potes notare, φ legatus non vť posse iuri inferiorũ detrahere. nec illi derogare. & sic facit, quòd nõ possit vnã ecclesiã alteri venire. & pser tim collegiatã. de quo dicetur post gl. ¶ Vltimo potes
1 notare, quòd dictũ est in summario. ¶ † Extra gl. uideť
b quòd potuit legatus unã ecclesiam subijcere alteri: [b] qa hoc ẽt potest Eps. ʃ. de excess. prela. in c. sicut unire. Aduerte, qa huius timore est duplex intellectus. qnẽ tãgit hic Inn. uidelicet, quòd ualuerit cõcessio legati, sed nõ in præiudiciũ Epi, quod intelligiť exceptũ de ip sa cõcessione. & similiter ẽt intelligiť exceptũ ab ipsa cõfirmatione Papæ. & sic intelligitur legatus solũ cõ cessisse, quòd sit subiecta saluo iure aliorũ. argu. c. sup eo. de os. dele. & ʃ. de priui. c. pastoralis. & sic in oĩbus Epis, & metropolitanis erũt salua iura eorũ. & si dicas quale ius ergo habebunt isti ordinarii. qbus est facta cõcessio. rñdet, quod cẽsebunť, ut patroni, & de tpali bus exigere rõnẽ. & pro illis ẽr si malè administranẽ excõicare potuerunt ẽt isti qbus facta est cõcessio ex tra ordinẽ inqrere non derogando iuribus aliorũ. & ẽt aliis negligentibus potuerunt uisitare. Sed certè, ut ip semet Inn. tangit, iste intellectus non congruit literę. quæ uidetur uelle, quòd intẽtio legati fuit plene exi mere. patet qa dicit contulit quo ad tẽporalia, & spiri tualia. & sic si tenuissent cõcessio legati fuissent iste ec clesiæ plenè exemptæ a patriarchis, & aliis unde secũ dus est intellectus, quod hic nõ ualuit cõcessio. & su biectio facta per legatum ex defectu potestatis legati. & hoc tenent quidã. & sequitur Abbas: dicẽtes, φ nõ põt legatus subijcere vnam ecclesiã alteri, vel perpe tuam donationem facere. licet possit beneficiũ vacãs conferre, si est legatus Cardinalis, vt in c. j. de offi. leg. in vi. vnde etiam concludit, φ legatus nullam habet potestatem in auferendo iura vnius ecclesiæ, & dan do alteri. Sed Papa, si hoc faciat ex certa sciẽtia, & nõ aliter. & ideo cum priuilegium concessum per legatũ detraheret iurisdõni patriarchę, cum esset plenaria exemptionis nõ videtur hoc potuisse facere legatus, facit etiam, quod habetur. in c. fi. de hære. in vi. per gl. vbi legatus etiam de latere non potest cõmittere cau sam, vt cognoscatur sine strepitu, & figura iudicii in uita parte: quia illud est contra ius. supra de lit. conte. c. j. & facit, quod habetur. in c. fi. de offi. Archipresf. & hoc etiam videtur velle Specu. in titu. de leg. ʃ. nunc ostendendum. versi. xi. & in ver. lvii. vbi concludit pro regula, φ ad præiudiciũ alterius nihil potest facere le gatus etiã de latere. & sic nõ potest dare de iure vnius alteri. quia hic solus Papa potest, videlicet aliquem pri uare iure suo. allegat. xxiii. q. viii. conuenior. & c. seque. Ioan. tamen And. super dicto. versi. lvii. videtur velle, quòd de iure alterius possit dari alteri eo casu quo po test

[a] Per cõfir mationẽ. Si qñis verũ per confir mationem vel indul gẽtias, vel priuilegia Papę subdi ti Episcopo rum eximã tur ab ipso rum iurisdictione. di stin. vt hic per Henri. bohic. in prin.

[b] Subiice re alteri. Vi de d. Ab. in c. sicut vni re. de excess. prela.

test Eps,videlicet,eã legitima subsistẽte,iuxta ea quæ leguntur,& no.in c.cõstitutus.cũ suis remissionibus. J.de relig.do.& in suis concor.& in c.i.de re.eccl.non alie.in vi.Sed aduerte, qa idẽ Spec.in præalleg.§.nũc ostendendũ.in ver.quamo.videtur limitare quæ superius dicta sunt.nã ibi concludit,ꝙ poterit vnire ecclesias inferiores,sicut potest Eps.dum tñ non veniat ad præiudicium diœcesam prout faciebat hic, & propter hoc non ualuit ista unio,& concessio,& plus dicit ibi Io.An.in addi.ꝙ legatus poterit ecclesiam subiectam a Epo subsistẽte iusta cã unire ecclesiæ a cathedrali,non erigẽdo illã in cathedralẽ, sed applicãdo illam mensę Epali.de qua vnione loquitur.in cle.si vna.de reb.ec.nõ alie.& fiet dicta vnio sine præiudicio rectoris,si viuit:iõ nõ erit necesse illum vocari.ut in d.cle.si una.illo uero mortuo reget Episcopus illam per uicariũ perpetuũ.& de redditibus ecclesiæ sibi assignabit cõgrua portio.iuxta cle.i.de iure patr.& ꝙ possit legatus unire unam ecclesiam alteri,ẽt uĩ idem Spec.uoluisse in eo.§.uersi.præmissa. ibi:vnde circa legati ptãtem &c. vbi concludit, ꝙ legatus in prouincia sibi cõmissa illa potest exercere, quæ quilibet ordinarius suæ legationis potest. siue de iure,siue de consuetudine, & si sit Abbas siue Episcop',siue primas, uel Patriarcha,nisi vbi reperiretur expressum,ꝙ Patriarcha,vel alius haberet maiorem potestatẽ.vt contingit in aliquibus,q̃ non potest de legatus,& tñ põt Patriarcha,de qbus in versi.quod aũt dixi in prælle.§. nunc ostendendum. & videtur etiam Specu.velle, ꝙ nõ habeat legatus maiorem potestatem,q̃ habeat quilibet ordinarius suę legationis,nisi vbi reperiatur expressum, ꝙ habeat maiorem,vt cõtingit in aliquibus casibus.facit,quod hr̃. in c.j.& c.penul.supra de offi.lega. & istam partem ẽt tenent do.de Rota in sua conclu.lv. & respondet ad hanc decre.quòd hic fiebat vnio concedẽdo plenariã exemptionẽ per quã pręiudicabatr̃ nimiũ ordinarijs, quod non cõtingit in alia vnione.licèt per illã auferatur collatio.& sic videtur restare conclusio, ꝙ legatus potest ecclesiã ẽt collegiatam alteri subijcere, & vnire,dũmodo non velit ipsam plenariè eximere. sed Fede.de senis.in suo cõsi.cxcv.tenuit cõtrariũ,videlicet, ꝙ legatus etiã de latere non possit ecclesiam collegiatam alteri vnire: nec etiã simplicem ecclesiam in qua Eps,vel alius habeat ius conferendi. & similiter non posset alterare statũ ecclesiæ.ut si ecclesiam in qua est collegiũ clericorũ secularium uellet constituere locũ religiosum,& cõuentũ religiosorũ. nec posset ẽt autoritatẽ dare plebanis inuitis canonicis, ut permutent suas plebes: qa q non põt conferre,non põt autoritatẽ permutationi pstare secundũ ea quæ hñr.in c.uno. de rerũ permu.in vj.& pro prædictis alleg.quod hr̃. in c.iiij.de offic.lega.in vi.vbi legatus non videtur posse se intromittere de ecclesijs collegiatis, adducit etiam pro prædictis,quod no.in Specu.de legato.§.nunc tractemus. versi.penul.ubi dicit legatũ non posse supprimere dignitatem,nec fructus beneficij ad tempus cõcedere Episcopo.de quo per Io.An.in c.si propter tua debita. de rescrip.lib.vi.& per prædicta concludit, ꝙ etiam simplicem ecclesiam non poterit vnire alteri ecclesiæ,si per eius vnionem auferatur ius in conferẽdo ordinario loci, uel alteri:quia non est cõcessum legato aliena iura in perpetuum pręiudiciũ turbare,seu tollere.facit,quod no.per gl.j.de iure patro. in c.nobis.licèt ad tempus possit conferendo beneficiũ in titulũ præiudicare.s.de offi.leg.in c.dilectus,& sic concludit,ꝙ legatus potest illa quæ potest Episcopus.vbi non contingat iuri alterius in perpetuum præiudicari.aliàs non poterit illa, quæ potest Episcopus,q bene potest sibiipsi præiudicare. ut in pręalleg.c.sicut unire.nec est absonum secũdũ eũ, quòd aliqd possit Eps, quod non possit legatus, qa fauorabilior est potestas ordinarii,q̃ delegati.vt in cle.ii.cum ibi nota. de offi. ordi.& qa etiã Episcopus non posset alienare sine cõsensu capituli cum autoritate legati. in ca.penul.j.de his quę fi.a pręla.& qa Episcopus cum cõsensu capituli põt alienare.xii.q.ii.sine exceptione. & tñ hoc non posset legatus. do.Ant.hic residet cum ista opi.Fede. Sed puto posse defendi opinionem cõmunem p istũ tex.a contrario sensu. & per ea ẽt quę no.in Spe.in dicto versi.pręmissa.nec ob.c.iiii. de offic.lega.in vi.per quod mouetur Fede.ubi uidetr̃ probari, ꝙ de ecclesiis collegiatis non possit se intromittere legatus, quia illud procedit,quando vult prouidere personę,quo casu non potest etiam si collatio pertineret ad Episcopum.ut ibi no.gl.Sed in unione non consideratur utilitas, uel fauor personę,sed ecclesię. Ideo illa facilius fieri potest.& pro hoc optimè facit, quod he.& no.in c.ne aliqui. de priui.in vi.& in c.ult.de rescr.eo.lib. & eadem ratione multofortius poterit unire ecclesiã non collegiatam suadente utilitate,uel necessitate ecclesię. quo casu etiam uidetur posse derogari iuri alterius respectu potestatis conferendi, sicut posset Episcopus.per id,quod habetur. in dicto.ca.constitutus. de relig.do.& quod no.Ioan.And.in addi.super d.uersi.lxvii.nec obst.quod no.glo.in d.c.nobis.de iure patrona.quia ibi loquitur,quando erat patronus laicus, quo casu non potest derogari eius iuri ipso inuito etiã per legatum de latere,nec per Episcopum. ut in cap. cum dilectus.j.de iure patrona.& xvi.q.6.in c.decernimus. secus quando esset persona ecclesiastica: & competeret sibi ius ratione ecclesię,non ratione patrimonii,per id,quod legitur, & nota.in dicto.c.cum dilectus,& in præallegato.c.dilectus. de offi.lega.& sic per prędicta patet defensare posse opinionem communem.licet domi.Anto.hic uideatur transire cum opinione Federici.

a Vnire ecclesiæ. Vide Ab.in ca.sicut vnire.alle.supra in gu. apost. vbi tractat de alia vnione p legatũ facta.

Finis Commentariorum excellentissimi iuris vtriusque doctoris Ioannis Imolensis in Secundam Decretalium partem.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z Aa Bb Cc Dd Ee Ff
Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ.

Omnes ſunt Quaterniones.

VENETIIS,
Apud Dominicum Nicolinum.
M D LXXIIII.